POSTILLA ORTHODO

POSTILLE ALBO WYKLADV SWIENTYCH Ewányeliy, od Wielkiéynocy do Adwentu,

CZESC WTORA:

PRZEZ JE^O MOSC KSIEDZA MARCINA BIALOBRZESKIEGO, *Biskupá Kámienieckiégo, y Opátá Mogilskiégo &c. z pismá świetégo y z Doktorów Kościołá powszechnégo z wielką pracą zebrána, y ku náuce wiernych ludzi Chrześciáńskich z pilnośćią nápisána.*

W KRAKOWIE,

W Drukárniéy Lázárzowéy: Roku Páńskiégo, M.D. Lxxxj.

IN STEMMA

REVERENDISSIMI IN CHRISTO PATRIS, ET ILLVSTRISSIMI OLICÆ ac Nesuisi Ducis, Georgij Radiuili Dei gratia Episcopi Vilnensis:

EPIGRAMMA.

Astra citis ales Iouis armiger vt petit alis:
Vt benè Sarmatico tres litui orbe sonant:
Sic benè VILNA tui RADIVILI Præsulis, ortę
Fama sonans toto, fertur in Astra poli.
Hic quoniam veræ flagrat pietatis amore,
Hoc opus ad Litauos mittet vbiq; suos.

IN EFFIGIEM REVERENDISSIMI IN CHRISTO PATRIS, DOMINI MARTINI Bialobresii, Dei gratia Camenecensis Antistitis, & Abbatis Claræ Tumbæ,

ANDREÆ TRICESII EPIGRAMMA.

Martinus Bialobresius Camenecidos oræ,
Quando sacro pauit dogmate Præsul oues,
Talis erat facie: mentem si viuat, Apellis
Pingere non posset ingeniosa manus.

ALIUD DE OPERIBUS EIUSDEM IN LUCEM EDITIS.

Aspicis effigiem sacrataq; Præsulis ora,
Cernere at ingenij si monumenta cupis.
1. Turcarum inprimis de relligione, libellum,
Et rebus gestis Marte potente, legas.
2. Hunc Missæ Canonis assertio docta sequatur,
Authorum ex sacris vndiq; lecta libris.
3. Inde Cathechesis relegatur, vbi explicat omnes
Christiacæ fidei fusiùs articulos.
4. Huic methodo egregia Confeßio scripta latinè
Iungenda est, varia quæ ratione docet:
5. Quòd Pater & Natus cum Flamine sint Deus vnu
Humanasq; animas viuere post obitum.
6. Censura est etiam de raptu scripta puellæ,
Quæ, quòd raptus hic est fabula ficta, probat.
7. Postmodo Postillæ spaciosa volumina cernens,
Non frustra, dices, vixerat iste pater.
Scilicet inuenies hîc grana ex omnibus illis,
Materiæ hoc tractant quimodocunq; genus,
Nec tamen & rythmis conscripta poëmata desunt,
8. & 9. Ut Tobiæ & Iobi dramata sacra docent.
Viue ergò æternum Martine, laboribus eius
Utentes tantis, ingeminare decet:
Et petere à CHRISTO, huic similes ex ordine sac
Pontificum, vt semper patria nostra ferat.

WANYELIA ZIEY YKLADEM, NA DZIEN

iety Wielkonocny, chwálebnégo y solégo ZMartwychwstánia Páńskié-go, wedlug opisánia Márká S. w Kápit: 16.

N Gdy iuż minęłá Sobotá/ Márya Mágdálená/ y Márya Jákobowá/ y Sálome/ nákupiły máśći wonnych/ áby przyszedszy námázáły Jezusá. A bárzo ráno w pierwszy dźień po Sobocie przyszły do grobu/ áno iuż słonce ze[sz]ło/ y mówiły iedná do drugiey: Y ktoż nam odwáli kámień ode drzwi grobowych? Tedy poyzrzawszy/ vyzrzáły odwálony kámień. bo był bárzo wielki. A wszedszy do grobu/ vy-

źrzały młodziencá śiedzącego po práwéy stronie / odziane o
ßate biała/ y zdumiáły sye. Który im rzekł/ Nie lękaycie sye
Jezusá ßukacie Názáráńskiego vkrzyżowánego/ wstałci n
náß go tu: oto y mieysce gdźie go było położono. Ale idźcie
powiedzćie Zwolennikom iego/ y Piotrowi/ żeć was vprzedzi
do Gálileiéy: tám go vyźrzyćie/iáko wam był powiedźiał

Math: 1. ver: 21.
Lucæ 1. ver: 31.
Math: 2. ver: 1.
Lucæ 2. v. 7.
Math: 9. v: 35.
& 11. v. 5.
Lucæ 10. v. 24.

JEzus Christus syn prawd
wy Bogá Oycá/zwiástowány y pocze
yelskim poselstwem w żywoćie Páni
stéy Máryéy/ w miásteczku Názáret
rodzony z téyże Pánny w Bethleem: w
wány z dźiecinstwá w Názáreth: ob
w Káphárnaum: dobrodźiéy/y vzdrów
dźi Zydowskich/ták chorych iáko y vm
prawdźiwy Mesyaß/ od Prorokow n
nie stárym/ á od Sybil v Pogánów/
ny: ná smierć przez Zwolenniká swé
daßá wydány: od Biskupów Zydows
trzydźieśći srzebrnych kupiony: od tychże Biskupów sług ich/ y od słu
poimány/ vpoględkowány: náostátek ná smierć Piłatowi wydány/
bnic osadzony/y ná krzyżu záwießony / támże ná krzyżu od wßytkich p
wány: gdy vmárł/ przez Nykodemá y Jozephá do grobu nowégo n
dźie zá Jeruzálem schowány / teraz prawdźiwie zmartwychwstał / i
obiecał. Czego my roczną pámięć obchodząc / ráduymy sye y wesel
z tego tákiego zwyćięstwá Zbáwićielá náßégo Páná Jezusá: á pokáz
po sobie/ sercem y vsty/ wesoło iednostáynemi głosy / iemu ku chwa
czći záspiewaymy: Wesoły nam dźień nástał. &c. A potym o D
chá swiętégo prosić.

Actuum 17. v. 18

Kiedy Páweł święty w mieśćie zacnym Atheńskim opowiádał
Christusá/ y chwálebné zmartwychwstánie iego/ tedy z onych Philoz
y Medrców swiátá tego/ niektórzy sye z tego posmiéwáli/ niektórzy
chánié tych rzeczy ná inßy czás odkłádáli: bo sye im Páweł S. zdał
kimsi próżnym mowcą/ y pletliwym náuczyćielem: biorąc to co pon
nie iákoby zá rzecz pewną/ ále iákoby zá iáką dźiwną nowinę: bo sa

1. Corinth: 1. v. 23.

Christus był im dosyć dźiwny ku słuchániu/ále dźiwnieyßé ießcze iego
twychwstánié było. Co iednák/ wedle náuki tegóż Páwłá swiętégo/
ku pogorßeniu/ á Pogánom ku posmiéwisku było. Y nam ludźiom Ch
áńskim tóżby było podobno przeßkadzáło/ bysmy byli wiárą náßą s
mądrość iego niekłumili: gdyż nietylko Atheńscy Medrcy ná tym ká
sye rozbili/ ále y inßych wielé: którzy w téy spráwie ßwánk wźiąwßy/
siebie/ y inßych przy sobie zwodząc/ poginęli. Rozbił sye tu nie iede
cérz w nowym Zakonie/ którzy rázem z Christusowym zmartwychws
powßechnégo wßystkich ludźi zmartwychwstánia nie wierzyli/ á zá t
dźie z ćiáłem y z dußą morzyli/ y nißczyli. Czego podawcámi byli/ V
nus/ Basilides/ Carpocras/ Caianus/ Marcus/ Seuerianus/ Archon
y inßy: przez które iáko przez ludźi złé/ Bóg Oćiec náß chćiał nam prze
vczynić/ ábysmy sye nie wikłáli zmyśloną mądrośćią y rozumem ćiá

Którzy Duße y ćiáło morzyli/ o tym czytay Augustyná świętégo Tom: 6. Epist: 3.

: ále ábyſmy záwżdy iemu/ y ſłowom iego/ wierzyli: á wierząc ſłucháli/ wſzyſtkich ſił náſzych / że wſzyſtkiéy duſze y chuci náſzéy/onego ſłucháiąc/ wáli. Bo nie Kácérzom námienionym/ nie Pogánom Atheńſkim Do- m/ále nam Chrześćijánom/ náśládowcom Páná náſzégo Jezu Chriſtá/ owiedźiáné ſłowá Ewányeliéy świetéy. Nie dźiwuymyſz ſye tedy/ iá- ynili Pogáni: áni ſye z nich pośmiewaymy/ iáko niewierni czynią/ y czy- nie wzgárſzaymy ſye z nich/ iáko ſye gorſzyli przenáśládowcy Chriſtá i Kácérze. Ale im ſzczérze á vprzéymie bez żadnéy wątpliwośći wiérz- gdyżeſmy ſłyſzeli/ że dźiśieyſza Ewányelya nic inſzégo nam przed oczy idźie/iedno Jezuſá Chriſtuſá który był ná krzyżu vmárł: opowiáda nam lebné zmartwychwſtánié iego/ z grobu onego / kedy był vmárły wedle pochowány. Którégo my nietylko vſzymá ſłucháć/coby nam máły po- przynioſło/ ále vprzeymie y bez wątpienia temu wierzyć mamy/ że ſye ſtáło. A ſtálo ſye z wielkim pożytkiem náſzym/ z wielkiéy potrzeby dla iáko to poniżéy okażemy.

Słów PAńſkich iáko ſłucháć.

Jáko ſłucháć / y iáko wierzyć / o Páńſkim zmartwychwſtániu mamy.

A ponieważ z łáſki Bożéy wierzymy/ iż Chriſtus Pan dla poćiechy y po- náſzéǵ wſtał od vmárłych: y który był mniman być zwyćiężony śmier- rzże śmiercią powſzechną śmierć ná nas przez grzéch rozlaną/ á tę wie- niedoczesną zwyćiężyć raczył. Któż z nas tháki bedźie bez ſumniénia eśćijánin/ który ſye dźiś weſelić nie bedźie z zwyćieſtwá PAná ſwégo: nietylko ſam ſobie zwyćiężcą ſye ſtał/ ále y nam: gdyżeſmy w nim/ y zeſi/ nietylko zwyćieſtwá vczeſtniki / ále też y zwyćiężcámi ſtáli ſye iuż ieki. Bo ten Pan zwalczył Szátáná/ áby nam ſłábym był: y który był oéy zbroynym mocarzem / pożyráiąc/ y ſobie przywłaſzczáiąc wſzyſtko/ ieſt v wiernych Páná Chriſtuſowych mdłym przeſkoſtem: y ták ſłá- że żadnégo nie zwyćięży/ iedno gdźie kto ſam chce. Zwalczył tedy Chriſtus Piekło/ króleſtwo y dźierżáwę Szátáńſką/ ábyſmy wierzyli/że wierzy w Syná Bożégo/ ma żywot wieczny/ przyidźie z śmierći do wie- o żywotá/ y nievmrze nigdy: ále tym ſpoſobem/áby ſye przy téy wierze piſał w vczynkach ćiemnośći/ pámietáiąc ná to/że rozłączoné ſą vczyn- Szátáńſkié/ od wiáry Syná BOżego: y żadnégo porownánia niemáſz tuſá Páná/ y wiáry świetéy iego / z Beliálem y z vczynkámi ćieleſné- Nie bóyże ſye człowiecze Chrześćijáńſki Szatáná/ nie bóy ſye Piekłá/ aſz Chriſtuſá któryć to wſzyſtko ſkruſzył y zwyćiężył: tylkoć potrzebá hom y żądzom złym w tobie vmrzéć/ trzebáć żywot w cnotách y w v- ách dobrych odnowić: á ſtárégo Jádámá zewléc/ y nowégo człowie- pzyobléc. ták iáko ćię Chriſtus Pan twóy/ Páwel świety/ y wſzyſtek n nowy vczy. Strácikes był człowiecze Chrześćijáńſki żywot wie- áles go iuż nábył / y maſz zbawienié zgotowáné/ y niebo otworzoné: by był wſzyſtkiégo nie miał/ by był ten zmartwych nie wſtał/który był vmárł. Mówże tedy duſzy twoiéy: Chwal/y wielb duſzo moiá Páná: y ſye duchu móy w Bodze zbáwićielu moim/ iżći vczynił wielkié rzeczy/ óry mocny ieſt: który dźiś od vmárłych powſtał/ Syn Boży/ y Syn yéy dźiewice prawdźiwy/ ten ieſt Bóg y Człowiek/ świeté wieczné J- ego.

Lucæ 11. verſu 22.

Oſeæ 13. ver. 14.

1. Corint:15. v:54.

Hebr: 2. v.14.

2.Timoth:1. v.10.

2. Corint:6.v.15.

Roman. 6. v. 4.

Epheſ: 4. v: 23.

2. Corint: 5. v.2.

Coloſ: 3. v. 12.

Człowiek co był ſtrácił/ á potym czego nábył.

Roman: 5. v. 18. & 14. v. 9.

1. Corint: 15. v.3.

2. Corint: 5. v. 15.

Lucæ 1. v. 31.

O iákié wielkié weſelé nam Chrześćijánom być ma z tego zmártwych- nia Páńſkiégo: ázaż nie wiemy / że Chriſtus Pan vkrzyżowány ieſt ze śći/ á żywie teraz z mocy Bożéy? Azali nas nie ziął był ſmutek/y żal/ Apoſtoły y z Márya Pánną? gdyſmy go ſłyſzeli poimánégo/ vplwánégo/ ebkowánégo/ vbiczowánégo/ vpośmiewánégo/ ćiérniową koroną vko- nowánégo/ ná krzyżu záwieſzonégo/ y z płáczem/ z wołániem / y z nátrze- n Żydowſkim vmárłégo: płácąc zá nas to/ czego winien nie był płáćić.

Jákié nam ieſt weſelé dźiś.

2.Cor: 13. v: 4.

Math: 26. & 27.

Marci 14. & 15.

Hebr: 5. verſu 7.

Pſal: 68. verſu 5.

A teraz iáko sye weselić y rádowáć nie mamy/ widząc on płácz y żal [...]
sye w wielkié weselé obrócił ? bo y Páná zmartwychwstáłego/ wespół [...]
wienié swoie widzimy : y znamy/ że nas nietylko ty hániebné y sromo[...]
nośći iego zbáwiły/ ále też/ że nasze odkupienié przyszło z nadroższéy kr[...]
go. A iż niewinny zá winné ćierpiał/ tedy słusznieśmy my niewinnosć [...]
winnosć násze żałowáć/ y słusznieśmy ná winnosć násze nárzekáć mie[...]
iż to dobroć iego wielka spráwić raczyłá/ tedy sye z tego zás słusznéy [...]
mamy. Widźisz żeć męká byłá dosyć szkáráda / widźisz żeć śmierć ok[...]
dla ktoréy słusznie płákáć/ y w żálobie chodźić mamy. Ale iż zmartw[...]
stánié chwálebné iego/ y násze/ zá tym przyszło / y ná mieysce żalu wes[...]
stąpiło: tedy iuż/ o człowiecze Chrześćijáński/ wesél sye/ á wesél sye ba[...]
Ale to weselé tákié niechay będźie/ iáko S. Páwel vczy : Oczyśćiwsz[...]
kwás grzéchów/ ábyśmy byli odnowieni ze złośći/ á żyli wprawdźie y r[...]
rośći: gdyż ofiárá násza wielkonocna/ iest Pan Christus Báránek on [...]
zgłádźił grzéchy ludzkié. Nie prosty Báránek/ iáko v Zydów był/ á[...]
ránek niepomázány / ktory náznáczony był ku zábiciu od początku ś[...]
iáko Jan S. świadczy : y ktorégo ón Báránek Zydowski znáczył prz[...]
niemáły : y ktory czásu náshey Wielkonocy/ sstał sye ofiárą czystą/ s[...]
trwáiącą ná wieki/ według słów Páwlá S. gdźie mówi : Pascha nostr[...]
molatus est CHRISTVS. To iest: Wielkanoc nászá/ iest dla nas ofiár[...]
Pan ChRistus.

Iuż tedy Chrześćijáński człowiecze/ gdyż wiesz cos powinien dn[...]
sieyszégo czynić/ słuchayże Ewányeliéy spráwy zmartwychwstánia [...]
twégo: A tu sye przypátrz pilno. Wielé ich było/ ktorzy zákryć y zác[...]
ćieli zmártwychwstánié Páná nászégo/ z ktorych był Szátan/ ktory sy[...]
pilnie stárał: á stárał sye naprzód przez przełożoné Biskupy/ stár[...]
przez Pháryzeusze/ stárał sye y przez służebné Piłatowé/ co nam iásn[...]
wiáda Ewányelia: áby zátłumił/ á práwie záhámowáł/ Páńskié zm[...]
wstánie. O czym pisząc Mattheusz S. thák świadczy : Gdy iuż P[...]
szégo vkrzyżowánégo pochowano / názáiutrz zeszli sye przednieyszy K[...]
Biskupi/ y z Licemierniki do Piłatá/ mówiąc do niego: Pánie/ wsp[...]
lismy/ iż zwódnik on mówił/ ieszcze żywiąc/ Po trzech dniach zmartw[...]
stánę. Roskażże tedy strzédz grobu/ áż do dniá trzećiégo: by zásie nie [...]
Zwolennicy iego/ y nie vkrádli go/ á potym do ludu nie mówili / W[...]
vmárłych : á zátym/ byłby ten ostátni błąd gorszy nád pierwszy. [...]
Piłat odpowiedźiał: Oto maćie straż/ idźćie/ strzeżćie iáko wiećie. [...]
vsłyszawszy/ szli do grobu/ opátrzyli/ y osádźili go strażą/ y zápieczęt[...]
Ale gdy Anyoł zstąpił z niebá/ á źiemiá drżéć poczęłá / odwáliwszy k[...]
grób odkrył/ áby pokazał/ iż Christusá Páná iuż w grobie nie było : zle[...]
stróże/ y leżeli iáko zdechli. A wnet szedszy do miástá powiedźieli Bisku[...]
to co sye dźiało. Czemu zábiégáiąc Książętá Kápłáńscy / przenáieli [...]
ony/ y dáli im pieniędzy niemáło/ áby mówili/ Iż go Zwolennicy iego [...]
bu vkrádli : obiecuiąc im bespieczność/ y przed Piłatem/ choćby sye n[...]
tego dowiedźiał/ ieslizeby ié o niepilné strzeżenié karáć chćiał. Sk[...]
żdy báczyć może ráde chytrą Zydowską/ y ich spráwę wszeteczną: y z iáką [...]
ką pilnośćią Szátan chćiał przekáźić/ á práwie zátłumić przez swoie n[...]
dówce/ zmartwychwstánié Páná nászégo. Ale obaczywszy to/ przy[...]
sye też z drugiéy strony/ iesli co dokázáć mogli / vyźrzysz że im to nic n[...]
mogło/ vyźrzysz że to stáránié ich ták wielkié próżné było. bo iáko Pis[...]
świadczy : Niemász rády/ niemász áni mądrośći przećiw Pánu. Straż[...]
ćieli záhámowáć Páná nászégo w grobie/ á sámász straż napierwéy [...]
winę do nich przyniosłá/ Iż wstał Christus od vmárłych. Acz wpra[...]

Margin notes:
Isaiæ 53. versu 5.
1. Petri 1. v.19.
Dla czego płacze-my/ y płakáć ma-my w wielki Pią-tek.
1. Corinth: 5. v. 7.
Ioan:1. versu 29.
Exodi 12. v.4. et 5
Apoc: 13. v. 8.
Ad Heb:7.v:24. & 27. & cap:10. versu 12.
1. Corinth:5.ver:7
Iáko ich wiele było/ ktorzy chćie-li zákryć zmar-twychwstánié Páńskié.
Math:27.ver:62.
Szátáńska praca iáka byłá.
Prouer:21. v: 30.

ináczey dla przenáiecia mówili/ Aby go vkráść mieli iego Zwolenni=
iż to ßczyry fálß był/ káżdy łácno obáczyć może: Bo ströże álbo wi=
edy go krádziono z grobu/ álbo nie widzieli: iesli nie widzieli/ iákóż
yć swiádkámi? iesli widzieli/ czemu ćiáło vkráść dopuscili? Ale
żeby go vkrádziono/ iáko oni powiádáli: Ktoż táki być miał co go
miał? Ono vbóstwo rozpróßoné/ ktorzy ießcze od żywego vćiekli/ y
sye záprzeli/ y co przed boiáźnią w zámknieniu dżeli/ á sámi sobie rá=
nie vmieli/ tylko czekáli co sye z nimi dáley dziać będźie/ widząc ták
nié Zydowskié przećiwko sobie. Cóż mieli po vmárłym? O potwa=
itáńska/ o iáßczórcy Zydowski narodźie/ ktorzyśćie sye záwżdy Pánu
sprzećiwili/ nie zátłumiß nigdy zmartwychwstánia tego Páná: ktory
dla grzéchów náßych/ á wstał zmartwych dla vspráwiedliwienia w=
go narodu ludzkiégo: nie zátáiß tego nigdy/ choćby też nabárźiéy ch=
swiádki niewiem iákié przenáymował. Bo oto mamy my świádków
i swiádków prawdźiwych/ y wiecéy niżli wy: bo wy choćiaśćie iedny
zmi popsowáli/ drugié poznaymowáli/ przetsie to wiemy/ żeć złych
ożdy obyczay iest/ pieniądzmi prawdę tłumić/ według słów Proroká
który o was powiedział: Ześćie budowáli zamek Sion krwią/ á miá=
uzálem wßelákimi złośćiámi: sądziliśćie zá dáry/ z naymuśćie vczy=
pieniądześćie prorokowáli/ á przetsieśćie mówili: Pan iest w posrzod=
/ nie bóymy sye nic/ boć nie przyidą ná nas żadné złé przygody. A zá=
zym sámi w sobie prawdę psowáli/ bo dla pieniedzy wßystko opáczy=
że też prawdę v onych sług tłumili. Bowiém dobrze wiedźieli/ że ká=
rzecz pieniądze: á że w ludziach złych táka władzą máią/ iż ie káżdy
elákiey złéy rzeczy prędko przywiedźie. Aza nie czytamy/ JOzephá
wégo/ w ktorym sye Jakob nád inßé syny kochał/ od bráciéy rodzonych
nie przedánégo: á że pieniądze nie przepuśćiły brátu. Aza niewiémy/ że
iądze Zydowscy Biskupi zdraycę Judaßá vczynili/ Christusá niewin=
upili/ kupiwßy poimáli y zábili. Zá tyż tedy pieniądze/ chćieli téż
ć y zmartwychwstánié Páná náßégo: co iednák łácnoby byli dokazá=
yby sye im było według ich mysli wiodło: ále musieli to wßyscy po=
e zmartwychwstánié Páná náßégo/ nietylko ströżom onym było iá=
y inßym wielé ludźióm/ ktorych iuż świádectwá záhámowáć niemo=
o wnet tegóż dniá ktorégo zmartwychwstał Pan/ nietylko Miáste
ilem/ ále y Gálilea/ Emaus/ y inße Miástá/ pełné téy nowiny były/
istus vkrzyżowány zmartwychwstał/ bo wielom sye vkazał: áby tho
c/ y iego żywégo widząc/ wßystkim w obec powiádáli zá nowinę pe=
ktora iednák nietylko ludźie/ ále y Anyołowie z niebá zstąpiwßy/ tegóż
torégo my dźiś rocznicę obchodzimy/ bárzo rozsławiáli. Ták iáko sye
wányeliéy dźiśieyßéy iáśnie pokázuie: z ktoréy czego sye káżdy vczyc
ż teraz w wykłádźie sye iéy pokaże.

umma tedy Ewányeliéy wßystkiéy tá iest: Historya prawdźiwégo
rwychwstania Páná náßég Jezusá Christusá: ktorą Ewányelistá sto=
tákim porządkiem/ áby ni wczym wątpliwośći niezostáwił wßytkim/
y to czytáli/ álbo tego ná potomné czásy słucháli. Czego ábyśmy
viedźieli zupełnie/ weźmmy przed sie text Ewángeliéy świetéy.

Math: 3. v: 7. & 23. v: 33.

Ad Rom: 4. v. 25.

Micheæ 3. v: 10. & 11.

Pieniądze instrument Szátáński we złych ludziach

Genes: 37. ver: 28.

Math: 26. v: 15.

Marci 14. ver: 10.

Lucæ 22. versu 5.

Wielé ludźi/ y Miast/ rázem o zmartwychwstániu Páńskim wie dźiáło.

**...rya Mágdálená/ Márya Jacobi/ y Sálo=
e/ kupiły máśći (drogich) áby przyßedßy (do
rou) pomázáły Jezusá.**

 Té Pá=

Té Pánie/ iáko zá żywotá Chriſtá Páná miłowáły/ śmierći y
żáłowáły y płákáły/ pod krzyżem z żalem y z płáczem ſtały: ták
to po ſobie okázowáły/ że Páná bárzo miłowáły. Ale któréby to
tákié były/ álbo coby zá poſtępek tego był/ piſzą Ewányeliſtowie
zá Pánem Chriſtuſem/ gdy ſobie krzyż ná łyſą gore niósł/ ſzłá tłu
niemáła. Miedzy ktorymi ſzły też y niewiáſty/ które żáłuiąc go płá

Lucæ 23. ver: 27.

rym Pan Jezus mówić raczył: Córki Jerozolimſkié/ nie płáczći
áleá ná was ſámych/ y ná wáſze ſyny: bo przyidą té czáſy/ kiedy niep
dą błogoſłáwioné: á ſzczeſliwé żywoty y pierśi/ które rodzić/ y dżi
wáć nie będą. A kiedy iuż Páná ná gorze vkrzyżowano/ té które

Ioan: 19. verſu 25.
Math: 27. ver: 56.
Maria Iacobi, .i. mate: S. Iacobi Apoſtoli, táż to byłá Márya Kleophe.

dle krzyżá/ były: Márya Pánná mátká Chriſtuſá Páná/ y ſioſtrá
rya Kleophe/ y Márya Mágdálená. Dokłáda Mátheuſz świety:
rya Jacobi/ Jozephowá mátká/ y mátká ſynów Zebedeuſzowych/
wiele niewiaſt/ pátrząiąc y dziwuiąc ſye. Ale té które Páná miłow
nowáły/ gdźie/ y iáko byli Páná Chriſtuſá pochowáli/ Jozeph z
mem: oglądáły grób/ y iáko było położoné ćiáło Páńſkié w grobie.

Marci 15. ver: 47.
Lucæ 23. ver: 56.

tedy niektóre/ które text Ewányeliéy S. opiſuie/ tho wſzyſtko og
pilnie/ zwróćiły ſye do domu/ y zgotowáły drogié y woniáiące máś
w Piątek: ále iż Sobotá nádeſzłá/ dźień świety Żydowſki/ niegodźi
nic począć/ áżby dźień świety przeminął: y czekáły tego. Potym w
dźień świety przeſzedł Szábátu Wielkonocnégo/ który ſye w Piąt
wieczorem począł/ á w Sobotę przed wieczorem ſye ſkończył/ náty
iuż ſye poczęły gotowáć do poſługi Páńſkiéy/ z nowu iéły máśći g
y nocy nie przepuśćiwſzy / puśćiły ſye o świtániu do grobu. Od któ
iuż nie dáleko były/ iéły z ſobą rozmáwiáć/ ktoby im kámień odwáli
w onym rozmawiániu przyſzły do grobu/ á ono iuż słońce było wzeſ
iáko Ewányelia iáſna vczy/ gdźie mówi:

Y bárzo ráno w pierwſzy dźień po Sobocie/ ſzły do grobu áno iuż słońce wzeſzło.

Tu z tego mieyſcá Ewányeliéy/ dwie rzeczy obáczyć możemy:
przód/ iáką wiárę miáły té Márye przećiw Pánu. Potym/ co ié do teg
wiodło/ że y vtrat/ y koſztu/ y pracéy ſwéy nie żáłowáły. Co ſ

Jáką wiárę miáły Márye té ku Pánu Chriſtuſowi.

tycze wiáry ich/ tedy ináſza niebyłá/ iedno tá: Jż ináczéy nie rozum
dno iáko wſzyſcy inſzy ludźie rozumieli/ którzy Páná widźieli vmárłe
grobu ſchowánégo/ że miał od vmárłych powſtáć/ ále áż czáſu dniá
go: bo to mniemánie ná on czás v wſzytkich było o ćiele Páńſkim/ że d
chnienia przyść miáło. Y przetóż té Márye zábiegáiąc temu/ áby ták
go Proroká/ iákiego ony być rozumiáły/ ćiáło nie próchniáło/ áni ſye zá
dźiáło/ kupiły máśći drogié/ áby ćiáło pomázawſzy/ tym ie záchowáć
od ſpróchniénia: nigdy o tym nie rozumieiąc/ áni ſye ſpodźiewáiąc
Pánu Chriſtuſie/ iżeby ták prędko od vmárłych powſtáć miał: y th
wiárá ich. Ale czemuby tákié vtráty wiodły/ álbo czemu z nie
koſztem y nakłádem ná vmárłé ćiáło Páná náſzę wonné máśći kupo
kiedy ſye przypátrzyſz co ié do tego przywiodło/ dźiwowáć ſye nie będ

Miłość práwá to czyni w człowiecze.

Przywiodło ie tedy do tego nie co inſzégo/ iedno oná wielka miłość
przećiwko Pánu miáły: która ták gorąca w nich byłá/ y ták vgrunto
przećiw Pánu/ iż też ſobie żadnégo nakłádu niewáżyły/ áni ſye żadnég
beſpieczeńſtwá nie báły: náwet praca żadna nie byłá im ćięſzka: áni
báły boiáźni żadnéy/ by też y nawietſzéy. A od tákiéy miłośći/ thych
cnotliwych żádna ie rzecz oderwáć niemogłá/ áni krzyż okrutny/ áni w

ydowſka/ áni pośmiewiſká Licemiernicze/ áni bluźnienie ludu poſpoli=
/ áni ſromotne vplwánia/ á náoſtátek áni ſtráſzliwa śmierć iego. Nie
báły ſye vrzedu Biſkupiego/ y Piłatowego : nie bały ſie iść wnocy/ y w=
ſye w nocne niebeſpieczeńſtwo. A to wſzyſtko nie co inſzego w nich ſprá=
páło/ iedno miłość : ktora ták mocna ieſt/ ták śmiáła/ ták okrutna/ ták
iła / kiedy bedzie prawdziwa / że nád nie mocnieyſzey/ śmielſzey/ okru=
ſzey/ y trwálſzey rzeczy niemáſz. Acz wprawdzie mocna ieſt rzecz mi=
przyrodzona y powinna / bo człowiekowi kożdemu w powinowáctwie
rodzice iego włáſne/ kto może być bliżſzy ? Azaż ſyn oycu nie ieſt powi=
przeto/ że z niego to wziął czym ieſt wedle ciáłá. A wżdy náyduiemy to/
miłość przyrodzona przewyżſzáłá / y ieſzcze przewyżſza/ miłość nábyta.
o iáſny przykład máſz w Piſmie świetym : Gdzie dla Dawidá ſyná J=
dſtapił oycá ſwego Saulá Królá Zydowſkiego Jonátás ſyn iego/ ták/
oyćiec tenże Saul/ z żalem to wyznał mówiąc y nárzekáiąc : Niemáſz
pożáłował przygody moiey/ gdyż też y ſyn mój przymierze vczynił z ſy=
Jſai Dawidem/ ktory mi ieſt nieprzyiaćielem áż do dziſieyſzego dniá.
nie iáſna rzecz / że nábyta ieſt miłość Małżeńſka ? Jáko oyćiec náſz
m opowiedział: Jż opuśći człowiek oycá y mátke/ á przyſtánie do mał=
. Skad káżdy báczyć może moc miłośći nábytey/ że y przyrodzona kázi:
miłość naprzód nie czuie pracey. Ono Jacob ſłużył zá pánne Rachel
iedm : á gdy go ná ślubie Lya podeſzto / ſłużył drugie śiedm lat Labá=
zá Rachel: Piſmo powiáda/ Zdáły ſye mu ony dni bárzo krotkie dla v=
mey miłośći. Potym miłość nie czuie boleśći : Bo dla miłośći Dyny
Jakobá Pátryárchy/ Sychem ſyn Hemorá Eneyſkiego Kśiażećiá/ o=
ał ſye ze wſzyſtkimi poddánemi ſwymi w mieśćie. Y powiáda Piſmo :
odkłádał młodźieniec dáley/ áby ſye obrzázáć nie miał/ bo miłował dźie=
ćke. Albo/ co milſzego nád zdrowie/ á wżdy ie ſtráćił Sámſon/ dla mi=
Dálity niewiáſty ſwey. Albo / co wietſzego nád Páná Bogá ? á wżdy
ſtráćił Sálomon dla miłośći żon ſwoich/ iż im k woli chwalił Dyabły
Páná Bogá opuśćił. Przeto prawdźiwie Piſmo powiáda : Miłość
mocna iáko śmierć/ y twárda iáko Piekło : á pochodnie iey iáko po=
ie ogniá y płomieniów/ wody iey nie vgáſza/ y rzeki iey nievtopia. etc.
ktoż też Pan Bóg nád inſze wſzyſtki rzeczy / człowiekowi ná célu poſtá=
y miłość ſwoie/ widząc zwłaſzczá że miłość dla oney rzeczy ktora miłu=
wſzyſtko zćierpi/ y pracey żadney nie czuie/ tho nam roſkázuie przez Moy=
ymi ſłowy : Miłuy Páná Bogá twego ze wſzyſtkiego ſercá twego/ ze
kiey duſze twoiey/ y ze wſzyſtkiego rozumu twego : bo to ieſt nawietſze
zánie/ y napierwſze. A drugie temu podobne ieſt : Miłuy bliźniego
iáko ſam śiebie. W co gdy weyzrzymy/ dla czego to Pan Bóg v=
/ naydźiemy to : Że Pan o tym dobrze wiedział / gdy go bedźiem miło=
e nam żadna rzecz milſza nádeń nie bedźie/ nigdy nas nic od niego nie
ſzy/ y żaden nie odwiedźie. Abowiem ieſli w rzeczách potocznych ni=
nych/ y krotkim czáſem przechodzacych / miłość wſzyſtko ſobie lekko
cóż bedźie czyniłá oná/ ktora ſobie polubi Páná Bogá ſtworzyćielá
? kiedy ſye Páná rozmiłuiemy ? A Pánie Boże day/ iżebyſmy ſye go
owáli/ bo w ten czás śmiele y beſpiecznie z Páwłem mówićbyſmy mo=
Y ktoż nas oderwie álbo odłaczy od miłośći Bożey ? vtrapienie ? czyli
czy głód ? czyli nágość ? izali niebeſpieczeńſtwo ? czyli prześládowá=
zy miecz ? álbo co inſzego tákiego ? wſzyſtko to da Pan Bóg przewy=
y/ dla onego ktory nas vmiłował : y ieſtem tego pewien / iż áni śmierć/
wot/ áni Anyołowie/ áni przełożeńſtwá/ áni śiły/ áni mocárſtwá/ áni
niniey ſze/ áni przyſzłe/ áni mocność/ áni wyſokość/ áni głebokość/ áni

Przykłády miłośći nábytey.

1. Reg: 18. 19. 20. & 23.

Geneſ: 2. ver: 24.
Math: 19. ver: 5.
1. Cor: 6. v: 16.
Epheſ: 5. ver: 31.
Geneſ: 29. v. 20.

Geneſ: 34. ver: 19.

Iudicum 16.

3. Reg: 11. ver. 4.

Cantic: 8. ver: 6.

Auguſti : in Lib. Confeſſ. Idem de Trinit: lib. 8.
Deuter: 6. ver: 4. & 30. verſu 6.
Math: 22. ver: 39.

Ad Rom: 8. v: 35.

żadne inße ſtworzenie będźie nas mogło odłączyć od miłośći Bożey/
ieſt w Chriſtuśie Jezuśie Pánie náßym.

Przypátrzże ſye tedy tu káżdy / iáko ieſt mocna miłość miłego Bog
w kogo ſye wkorzeni/ á przypátrzywßy/ obácz/że w tych Máryach nie o
ßego nád to ſpráwowáło : bo Ewányelia piße/ że ſye nie bały áni vrze
którego Chriſtus był złym vczynion/ áni ſtróżów oſádzonych/áni ciáłá
tego Chriſtá Páná/ áni kámienia wielkiego którego ony wznieść sił
niemogły : ále wßyſtkiego tego zábaczywßy/ ßły do grobu Páńſkieg
wielkim nakłádem oſtátnią poſługe Pánu vczyniły / ciáło wedle ob
ſtárożytnego onego/ iáko ſye zwykli byli Żydowie chowáć/ áby pom
á Páná iuż vmárłego áby poſługámi ſwymi nie zábaczyły: miłość kt
wemu okázowáły/ vmárłemu áby ią wyrządzáły/ á po śmierci áby
ßcze ſłużyły. O człowiecze Chrześćiáńſki/ muśiß tho wyznáć co ſye
pokazáło/ że nie dobrą wiárę miáły té Pánie/o náßym Chriſtuśie Me
bo vmárłym człowiekiem go rozumieiąc/ nic dáley niewierzyły o nim,
iż vmárł iáko wßyſcy ludźie/ á że do ſprochniáłośći przyść miał. Nie
miáły tego/áby był iednourodzonym ſynem Bożym: áby miał od vm
powſtáć : áby w nim wßyſtkie Piſmá ſye miáły wypełnić : áby on m
pierwßym do zmartwychwſtánia : áby miał zmartwychwſtáć dla
wiedliwienia náßego/ y dla onych ſámych / y wßyſtkiego świátá. A
znawßy to/ tego też zátáić nie możeß/ że ony namniey o thym wßyſtk
wiedząc áni rozumieiąc/ przetśie chuć miłośći ſwey/y vczynnośći poſłu
nych iemu okázuiąc/ nakłádu ná máśći/ y drogi dálekiey/ dla niego n
wały. A zá tym co my dźiáłáć będźiem/ którzyſmy nie to/co Márye
ználi/ ále dáleko więcey o tym Pánie wiemy / y wierzymy bez wątp
Ony tylko/ wedle baczenia ich/ ciáłu iuż vmárłemu ſłużyć chciáły: y d
poſługi/ wiele pilnośći/nakłádu z máietnośći ſwey/ niebeſpieczeńſtw
iąc ſye nie obawiáły. My záśie co iuż wiemy/ y pewnie wierzymy/
Pan który zmartwychwſtał/ ieſt prawdźiwym Synem Bożym/ wedl
ſtwá iednym z Oycem ſwoim: á że dla nas ciáło wźiął z Máryey dźie
dla nas tu wßyſtkie dolegliwośći podeymował ná świećie: vmárł dl
chów náßych/y zmartwychwſtał dla vſpráwiedliwienia náßeg:co czy
dźiemy ? iákoż mu to zádźiáłáć/ y odſługowáć mamy ? On nas pierw
vmiłowáć raczył/ iż y żywot ſwóy zá nas położył. My záśie/ iáką m
to iemu nágrodźić mamy ? Záprawdę Chrześćiáńſki człowiecze wiel
winien temu/ który dla ćiebie wßyſtko vczynił/ czego nam było zbá
duß náßych potrzebá: wyznáć to muśiß/ że mu tego zádźiáłáć niemoż
zgledem tego że to łáſká iego przećiwko nam ſpráwiłá: przetśie iednák
ſmy powinni iemu zá to/przodkiem wiedźieć/á potym czynić/nam pot

Márye co do grobu Páńſkiego ßły z máśćiámi/ nie dobrą wiárę o P. Chriſtuśie miáły

Ieſli pytaß/ coſmy powinni ? ſłuchay. Naprzód/ zá ták wielk
brodźieyſtwá y łáſki Boże/ toſmy wßyſcy iednáko powinni/ ábyſmy n
wałę wiekuiſtą/ y cześć nieſkończoną/ wyrządzáli y wzdawáli : bo nas
Apoſtołowie ſámiß przykłádem ſwym vczą y vpomináią/według ſłów
theußá S. gdźie opiſuie: Że ſkoro Apoſtołowie Páná ná górze vyźrzeli
thániey/ którą im był Pan náznáczył/ dáli mu chwałę: á chwałę daw
wróćili ſye do Jeruzálem. Dawid też S. pytáiąc śiebie ſámego/ co
nagrodę miał Pánu oddáć zá wßyſtki dobrodźieyſtwá iego/ rzekł : K
zbáwienia wezmę/ á Jmię Páńſkie wzywáć będę. Anyołowie thez/ y
zmarłych ludźi wiernych w Pánie Chriſtuśie/ vczą nas dáwáć cześć y d
łę Pánu Zbáwićielowi náßemu/ onemu Báránkowi niewinnemu/ dl
ofiárowánemu/ v Janá S. w Obiáwieniu/gdźie ták ſtoi: Widźiałem
wielką/ którey żaden zliczyć niemógł/ że wßyſtkich narodów / pokolen

Coſmy Pánu powinni zá iego dobrodźieyſtwá.

Math:28. ver: 16.
Lucæ 24. ver: 50.
Actuum 1. ver:9.
Pſal: 115. ver: 13.

Apoca: 7. ver: 9.

oni stali przed Thronem y przed oblicznością Báránkową/ obleczeſty białe/ á pálmy w reku ich/ y wołáli wielkim głosem mówiąc : nié Bogu náſzemu/ który (Bogá Oycá rozumiéy) siedźi ná máie: Báránkowi. A wſzyscy Anyołowie stali około máiestatu/ y vpadá máiestatem ná oblicza swé/ dawáiąc cześć y chwałe Pánu Bogu/ y :/ Amen. Chwałe tedy dáią duſze wybránych Bożych/ którzy we áránkowéy oczyśćieni są/ Zbáwićielowi swemu Báránkowi: Anyo: ż poświadczáiąc tóż czynią/ y Apostołowie święći nas tego vczą/ A tsie mamy omieſzkáć iemu cześć y chwałe dáć : Páweł S. każe oſzeláкiemu kolánu ná Jmie J E Z V S: á náſze koláno/ niema mu / czći/ y chwały dáć : gdyż wiémy/ że nie iest zbáwienié w nikim in: ono w nim : á że od niego łáſke mamy/ y pokóy/ y miłosierdźié/ y w obrá inſze/ á náwet przez niego nie możemy nic czynić : bo on sam iest ćielem y dźiedźicem wſzystkich rzeczy : on iest Pánem y sędźią żywych ych/ y Bóg błogosłáwiony/ który przyſzedł tu ná świát áby nas zbá: kupił/ y ożywił. Ponieważ tedy Anyołowie wſzyscy temu á nie inſze ałe dáią/ y ponieważ przed tym Thronowie y Pánstwá vpadáią/ ć ziemskié y piekielné przed tym klekáią: Apostołowie théż/ ábyśmy y tóż czynić mieli / vpomináią : czemuż my tego czynić nie mamy : myſz sye tedy dáć cześć/ y chwałe/ y dźieki/ Pánu ták dobrotliwemu wielkiemu : bo ták czyniąc / vczynimy piérwſzéy powinnośći dosyć wtóré zásie/ powinniśmy Pánu swemu wiáre státeczną y nieomylną weń sámego wierzyli/ gdyż sam do tego nas vpomina/ y ták nas v: wiąc: W mie wiérzćie: bo kto w mie wierzy/ nigdy śmierći nievzna: ie zna/ zna y Oycá mégo.

trzećié/ powinniśmy go słucháć/ gdyż on sam iest then/ o którym ciec dał świádectwo sam mówiąc : To iest syn móy namilſzy. A ro: : ábyśmy go słucháli/ dokłada : Tegóż słuchayćie. Ten tedy iż iest em náſzym/ pásterzem/ náſzą świátłośćią / náſzym Zbáwićielem/ y żywotem/ tego słucháć mamy.

czwarté/ powinniśmy tego Páná náſzégo w náuce y w spráwách ie: ládowáć/ bo nam ták powiedźiéć raczył: Zostáwiłem wam przykład/ a czynił/ ábyśćie y wy czynili. A zá tym wſzystkim powinniśmy pe: kazánié iego które nam zostáwił/ iákobyśmy go násládowáć/ y grzé: ośći náſze iákobyśmy tłumić y tłoczyć mogli/ iżebyśmy tym bespiecz: dnowieniu żywotá chodząc/ y żywot świetobliwy wiodąc / mogli wáni sługámi y synmi iego : bo náuká wſzystká Ewányeliéy s. inſzég est/ iedno pokutá/ iedno iad iádowity grzéchom y trucíná złośćiam: y náuki tákiéy pilnie nie strzégł/ á przykazánia niechował/ táki trudno áná ozywáć ma. Bo iáko Pismo świadczy: Nie iest to vczeń Pán: go Pánem być wyznawa/ ále ten który czyni wolą iego. A wola iest/ we wſzystkiéy świetobliwośći y ciérpliwośći / w pokorze y w . Niechce miéć ten Pan sługi żadnégo / iedno tákiégo / iákim sam zetóż vczy mówiąc : Vczćie sye odemnie / ábowiem ia iestem ćichy pokornégo. A vkázuiąc w czym błogosłáwieństwo záwisło/ kłádźie eusza S. w piątym / przed oczy dosyć rzeczy zacnych : wiodąc czło: by sye ćichośći/ pokory/ czystośći/ y inſzych rzeczy ćwiczył / y ták łá: gosłáwienstwo wiekuiste sobie iednał. A zámykáiąc rzeczy/ ták przez S. powiáda: Że dla tego zá nás ćiérpiał / áby nam przykład zostá: yśmy stóp y ſládów iego násládowáli. Té tedy są powinnośći dobrodźieystwá Pánskié: y gdy ták czynić/ y tym sposobem sobie po: ić bedźiemy/ tedy powinnośći náſzéy Chrześćijánskiéy dosyć / zá Bo:

Powinnismy cześć y chwałe pá nu Christusowi zá ieg dobrodźiey stwá y vczynnośći

Philip: 2. ver: 11.
Actuum 4. v. 12.
Hebr: 5. ver: 9.
Colos: 1. ver: 16.
Philip: 1. ver: 11.
Ad Philem: 1. v. 6.
Titum 2. ver: 14.
Ad Tim: 1. ver: 15.
& 2. ver: 6.
Hebr: 1. ver: 2.
Act: 10. v. 42. 43.
Rom: 9. ver: 5.
Psal: 96. ver: 8.
Hebr: 1. ver: 7.

Powinnismy y wiáre iemu.

Ioan: 11. ver: 26.
& 14. ver: 9.

Powinnismy y posłuszeństwo.

Math: 17. ver: 5.
Marci 9. ver: 7.
Lucæ 9. ver. 35.
Ioan: 13. ver: 13.
Math: 1. ver: 21.
Ioan: 10. ver. 11.
8. v: 12. 3. v: 19.

Powinnismy y násládowánié.

Ioan: 13. ver: 15.
Marci 1. ver: 15.
2. Cor: 7. ver: 9.
Math: 7. ver: 21.
1. Tess: 4. v: 3. et 4.
Math: 11. ver: 29.
Math: 5. à ver: 3. ad 11.

1. Petr: 2. ver: 21.

zę pomocę/ vczynimy: to iest/ kiedy iemu cześć y chwałę wyrzędząć b
kiedy mu záchowamy wiárę státeczną: kiedy słucháć/ y vczynkiem
w sprawách iego násládowáć go będziemy: kiedy dla niego/ gdyby
trzebá byłá/ zdrowia y máietności / żałowáć nie będziemy / iáko on
wał : co iednák łácno dokażemy/ gdy go vprzeymym sercem státecz
wáć będziemy : tedy/ záprawdę/ poniesiemy máści woniéy bárzo
wdzięczney/ przed oblicznośc iego: poniesiemy oleyki drogié y koszto
rymi sobie to pozyszczemy / że ie wdzięcznie przyymie od nas : y bár
nich kocháć będzie / niżeli w onych co mu té dobre á cnotliwé Páni
bu niosły. Obáczże tu/ iáki obyczay ludzkości przećiwko Pánu na
kazáły té Pánie : obáczże też co zá nagrodá od Páná tháktéy ludzk
źrzysz że im tho nádáremno nie wyszło. Bo zá táką chęć ich / naprzó
niż kto inszy/ oględáły : potym iego zmartwychwstánia posłámi
szymi do Apostołów były / skąd wielką poćiechę odniosły. Abowi
przez pierwszą niewiástę/ y iéy nieposłuszeństwo/ słyszelismy ortel śm
czney: ták przez té niewiásty był vsłyszan napiérwszy ortel/ téyże śmi
ćięstwá. Onéy Szátan przyczyncą vpadku/ Duch/ ále zły: tym Any
dobry / dał dobrą potuchę powstánia od onégo vpadku wiecznego
z Jádámem/ Anyoł wygániáiąc z Ráiu/ zásmućił: bo Anyoł z ognis
czem odiął im drogę do drzewá żywotá. Té poćiesza zásmucone / i
gnistym mieczem / ále w piękney połyskáiącey száćie : czegoby były
miáły/ gdyby były Jezusá z máśćiámi nie szukáły. Czemu ábyś wie
wányeliéy się náucz. Abowiem gdy vyźrzały kámień odwálony/ o
bárzo frásowáły w drodze idąc / iż mu zdoléć nie miáły dla iego w
przyszedszy do grobu/ śpiesznie w grób weszły : y tám vyźrzały Anyoł
bie młodzienczéy pięknie vbránégo/ przed którym się zdumiáły zlęks
zo/ áż ich iął ćieszyć mówiąc :

Vczynność Pań tych/ które chuć swą Pánu ofiárowáły/ ná dáremność im nie wyszłá.

Genes: 3. ver: 24.

Nie lękaycie się/ JEzusá szukaćie Názárá go vkrzyżowánego.

A widźisz przyczynę poćiechy Anyelskiéy. Ciesz ie áby się nie b
Jezusá szukáły : JEZVsá/ mówi Anyoł/ szukaćie/ przeto nie bóyćie
Boiaźń nic inszégo nie iest / iedno oczekawánié przyszłégo złégo : bo
spodźiewánié co zprzedká przećiwnégo człowiekowi przychodźi / álbo
nie lubégo oczekawa zá winnośćią/ álbo vpadkiem swym / tedy się
dzenié przećiwnéy rzeczy lęka / y trwoży sobą. Ale táka boiaźń iest d
Jedna iest dobra / druga zła. Dobra boiaźń iest thá/ gdy ty człowi
czysz Páná Bogá/ á roskazánié iego być nádáremno : á że to ná oko
że on iest który zábija/ y który ożywia : á że roskazánié iego/ słowo ieg
té/ iest ták trwáłé y mocné/ że się wszystki rzeczy mienić muszą / á sa
wo iego trwáć będźie ná wieki. A gdy to vznawasz/ vznawasz groźby
trice iego/ y nie lekce v siebie tego ważysz/ bo się strachasz oczekawá
szłych rzeczy : á vważáiąc to v siebie/ że złemu źle będźie / widźisz y to
go Páná stworzenié któryć roskázuie : á boiąc się go rozgniewáć/ m
tym/ iákobyś nic niewykroczył: álbo też y wykroczywszy/ obawiáiąc s
szłégo sądu/ pomsty/ ogniá/ karánia wiecznégo/ zwrácasz się do Pa
go/ z płáczem go o odpuszczenié prosisz/ żáłuiesz zá występki twoie / y
z onym márnotrawcą: Oycze/ zgrzészyłem przed oblicznośćią twoią/
dzienem ábych był synem twoim / vczyń mię naiemnikiem. To gdy
mądrości w tobie początek Bożéy się okázuie/ á boiaźń ćie dobra y p
zéymuie : y to iest boiaźn dobra. Ták się Páná Bogá bał Dawid/ g

Wypisánié Boiaźni/ y rozdźiał.
Arist: 3. Æthic.
Cicero in Tuscul: Quæst.

Deuter: 32. v. 39.

Chce Pan Bóg ábyśmy się go báli/ y przeto ogromność swą Żydom okázowął/ lege Exo:14. v.31. Y Tobiasz się bał Páná Bogá / bo wiedźiał karánié inszych Mężów Sary żony swéy: *Tobiæ 9. ver: 12.*

n Bóg oswiecenié moie/ y zbáwienié moie/ którégo ſye ia bać bede.
o y Piotr S. napomina mówiąc: Páná Bogá ſye bóycie. A Mat-
viety: Bóycie ſye onegó który zábija duße y ciáło/ á to ieſt Pan Bóg.
tákże: Pana Boga ſye bóycie/ á dawaycie iemu chwałe. A Páweł
hak nas vczy wßyſtkich: Z boiáźnią y ze drżeniem zbáwienié wáße
ycie. A ieſli ſye boiaźnią táką Páná bać bedźiemy / iákobyſmy Pana
niewali: albo ieſli przegniewamy / á ku niemu mysl/ vſnosć/ wiáre/
zéchy náße/ przez iedynégo Syná iego Chriſtuſá Páná/ obrácáć be-
obawiáiąc ſye/ ábyſmy Oycá rozgniewawßy/ Oyczyzny nieſtrácili:
ſye vćiekáć bedźiemy / złośći náßych ſpowiádáć ſye y wyznáwáć ie
y: to pewna y nieomylna zá tym/ iáko ieſt wierny y ſpráwiedliwy/ iż
puśći grzéchy náße/ y oczyśći nas ze wßyſtkiéy niepráwośći náßéy.
Boiaźn zásie ieſt/która nie z práwégo náwrócenia ku Pánu Bogu/
zymußenia złégo vczynku/ á ſrogiégo karánia BOżégo przychodźi/
ſercá vpámietáłégo nigdy nie ma: pomſte tylko widząc/ karánia
á w mysli Páná Bogá nie ma: poki pomſtá/ poty boiaźn: ſkoro ka-
zeſtánie/ znowu ſerce ná nierządną wolą/ ná nieznáiomość Bożą/o-
Len ácz oczekawa przyßłégo złégo/ czuie/ y zna to/ y boi ſye: ále iż ſie
póki go doléga / tedy iuż v tákiégo boiaźni tháka ieſt / iáka byłá v
ná: który póty ſye bał / póki pomſty widźiał: á ſkoro go ominęły/ z-
e przećiwił woléy Bożéy. A ſtądże zła boiaźn ieſt/ kiedy kto obawiá-
trácić zdrowié/ máietność/ ſławy/ odſtąpi od Páná Bogá/ y práw-
: á że niechce wyznáć Páná Chriſtuſá prawdźiwie / áby mu obroki
to. Jáko był on/ który dla máietnośći / że mu ią Pan kazał przebóg
przedawßy/odßedł Páná ſmutny. Albo iáko on S.Edechiaß Proroi
/ który był Micheaßowi dobremu Prorokowi w gebe dał / iż z nim
owiádáć niechćiał. Zła boiaźn ieſt/boiąc ſye przyiaćielá rozgniewáć/
woli wierzyć/ przećiw ſumnieniu ſwemu/á ſnáć przećiwko Bogu ſwo-
ná iego namowy/ prosby/ vsilowánié/ od Páná odſtąpić/ á kwoli
clowi wierzyć. Jáko vczynił Sálomon / który dla namowy nierzą-
ych Pogánek/ chwalił Dyabły miáſto Bogá. Albo iáko vczynił A-
ról Jzráelſki kwoli Jezábel żenie ſwéy/ á córce Królá Sydonſkiégo/
lił Dyabłá Báál: Kośćioł mu zbudował w Sámáryéy w Mieśćie
oſkim/ y ſłup iego poſtáwił. Táka ieſt zła boiaźn / y tákiéy ſye wy-
ć mamy: pámietáiąc / iż lepiéy Páná Bogá ſłucháć / niż ludźi: y le-
uśćić brátá/ przyiaćielá/ mátke / y oycá/ y żywot czeſny/ dla Páná
bo ſtokroć wiecéy weźmieß/ y żywot wieczny otrzymaß: ták iáko ſam
iecáć raczył. A ieſliby ćie kto odwodźił od wiáry Bogá w Tróycy
o/ wiáry twoiéy ſtárożytnéy/ w którey záſádźił był oyćiec/ dźiad/ prá-
ádprádźiad/ zbáwienié ſwé/ y ćiebie teyże vczył/ w téy ćie okrzćił/ y
e wychował/ tákiemu ty mów iáko Pan mówił Piotrowi: Jdź precz
e Szátánie/ pogorßenié ieſtes mi/ nie czuieß ſpraw Bożych iedno lu-
é. Albo iáko y Páweł S. Elimáſowi czárnokśieżnikowi vczynił / gdy
ßkadzał w ſłowie Bożym/ mówiąc mu: Pełny złośći y zdrády/ ſynu
ki / nieprzyiaćielu ſpráwiedliwośći wßyſtkiéy/ nie przeſtawaß ſpoćić
h dróg ſpráwiedliwych: oto iż ćie Bóg ślepotą ſercá twégo ſkarał/
nie tym záráźić chceß. Nápominam tedy/ y proße/ vważćie tho v
nietylko przyiaćielowi/ ále y Anyołowi ſámemu/ od ſtárodawnéy po-
wiáry niedaycie ſie vwodźić:wtéy wierze nieodmiennéy ßukaycie Jezu-
á ſwégo/ bez żadnéy boiáźni/ á z niego poćieche wieczną mieć bedźie-
lnie ßukaycie/ iáko té Márye ßukáły/ którym to Anyół w grobie mó-
: Nie bóycie ſye.

Ale

Psal: 26. ver: 1.
1. Petr: 2. ver:17.
Math:10. ver:28.
Apoc: 14. ver: 7.
Philip: 2. ver:12.
1. Ioan: 1. ver: 7.
Wypiſánié złéy Boiáźni.
Lege in Exodo, à 7. vsque ad 14. Caput.
Math: 19. ver:22.
3. Reg: 22. v: 24.
Tákich ieſt doſyć w Polßcze / którzy kwoli inßym źle wierzą.
3. Reg: 11. ver: 13.
3. Reg:16. ver: 31.
Math: 19. ver:29.
Math: 16. v: 23.
Actuum:13.v:10.
Galat: 1. v: 8.

Boiaźń tym niewiástom z czego poßłá.

Ale pytałby tu kto: Co tu zá boiaźń byłá v tych Pań/ poniew[...] kowégo z tych opiſánych rzeczy w ſobie nie miáły. Ná tho króc[...] odpowie. Że tá boiaźń/ ponieważ z krewkośći mdłégo przyrodz[...] ßłá/ przeto áni zła/ áni dobrá byłá: bo nie ſkłaniáłá ſye ni do czeg[...] iedno do omylnéy nádźieie/ iż zprzedká widźiáły odmienność w gro[...] co baczyły dla czego były przyßły/ y czego ſye ſpodźiewáły: przeto [...] ką chuci y vmyſłu ich odmienność / dźiw y boiaźń im vczyniłá. A[...] więtßą przyczyną było ono widzenié niezwykłé Anyelſkié/ bo zdum[...] widzenia młodźieńcá onego który w grobie był / ták/ że práwie ſtr[...] Co iednák Anyoł widząc/ że im przyczyną był do zlęknienia/ tedy ie[...] áby ſye nie báły/ opowiádáiąc im dla czego przyßły/y mówiąc do [...]

Jezuſá ßukácie Názáráńſkiégo vkrzyżowá[...] wſtáći zmartwych/ niemáß go tu.

Jákoby chćiał rzéc: Miłé Pánié / ácześćie tym pobożnym [...] przyßły/ ábyśćie vmárłemu ſłużyły/ále iuż ináczéy o nim wierzćie. [...] on pokorny/ wzgárdzony/ od wßyſtkich opußczony/ vkrzyżowány/ [...] od ludźi przeklęty/ (bo káżdy przeklęty był/który ná drzewie wiſiał [...] przeklęctwem ſtał ſye Chriſtus dla nas / iáko Páweł S. vczy) [...] co był obiecał/że trzećiégo dniá od vmárłych powſtáć miał. Już t[...] z ſwéy mocy żywie ten/ kthóry był vmárł z krewkośći: y iuż powſt[...] twych on Jezus vkrzyżowány/ práwy człowiek. A oto ieſt mieyſce/[...] Jozephá y Nykodemá był położony/ w prześćierádłá vwiniony/ y [...] mi pomázány: Już miłé Pánié Zmartwychwſtał/ y niemáß go tu.

Deut: 21. ver: 23.
Galat: 3. ver: 13.
Math: 20. v: 19.
Lucæ 18. ver: 33.

Dźiwna rzecz/ Chrześćijánie mili/ że Pánu Chriſtuſowi wßed[...] łowie ſłużą. Służyli mu naprzód przy poczećiu / gdźie Anyoł Pán[...] ſtował/ że począć miáłá. Służą mu przy porodzeniu/ opowiádáią[...] ſtérzom: y chwałe z tego BOgu / á pokóy ludźiom ná źiemi / ozna[...] Służą mu wnet po kußeniu Szátáńſkim: gdźie Anyołowie do nie[...] ſtąpili/ y ſłużyli mu. Służy mu Anyoł przed śmierćią/ gdźie go ná m[...] ękliwéy potwierdzał. Służy mu y teraz po zmartwychwſtániu ieg[...] był napierwßy poſeł y świádek zmartwychwſtánia Páńſkiégo. Bo[...] wą rzecz/ y rozumowi náßemu niepodobną ſpráwę/ Anyoł Pánnie/ [...] począć/ powiedźiał: pewnie ták rozumiéy / że zárówno rzecz rozum[...] ßemu niepodobną/ y ten o zmartwychwſtániu powiedźiał: y przetóż[...] podobna to powieść byłá v Apoſtołów/ y v wiela ludźi: y gdźieby [...] przyſtąpiło Anyelſkié świádectwo/ießczeby byłá niepodobnieyßa ku[...] niu: y dla tegóż potrzebá byłá do thák dźiwnych ſpraw Anyelſkieg[...] ſtwá y opowiedzenia. Ale pytałby/ czemu? powiémći. Bo moc n[...] ßégo Bogá tu ſye świátu okázowáłá/ á okázuiąc wßyſtki iego rozu[...] miłá / w tych dźiwnych ſpráwách świátu przećiwnych / które ſye p[...] wtym Pánie á Zbáwićielu náßym. A zátym nie człowiecza rzecz byłá[...] świádectwo wydáwáć: bo ſye z thym áni rozum ludzki / áni dowó[...] człowieczy mógł pokázáć. Nie dármoć Páwłowi S. mówili mędrz[...] lozophowie w Athenách/ gdy im Jezuſá/ y zmartwychwſtánié/ pow[...] żeby był próżnomówcą/ y nowych czártów/ y náuk próżnych/rozśiew[...] ko ſye ná przodku okázáło. Nie dármo Apoſtołom/gdy im o zmart[...] wſtániu Chriſtá Páná powiádáłá Mágdalená / ßydérſtwo ſye to zd[...] áni iéy/ áni towárzyßkam iéy/ Johánnie / y Máryéy Jácobi/ y inßy[...] oſtátek y Apoſtołom niektórym/ wierzyć ſye niechćiało: nie przeto áby[...] nowiná być miáłá/ widźieć álbo ſłyßeć że kto od vmárłych powſtał/ [...]

Lucæ 1. ver: 31.
Lucæ 2. ver: 9.
Math: 4. ver: 11.
Lucæ 22. v: 43.
Actuum 17. v: 18
Lucæ 24. ver: 11.
Marci 16. v: 12.
Math: 28. ver: 18.
Ioan: 20. ver: 25.

pierwéy Apoſtołowie / gdy z Pánem po swiecie chodzili / vmárłé w=
oné od Páná náſzégo : widzieli zmartwychwſtánié Łázárzowé z gro=
idzieli y ſyná wdowy Naimſkiéy/y Jáirowéy corki: ſłycháli y o inſzych
zach/ iáko o Heliaſzu y Helizeuſzu/ że od vmárłych wſkrzéſzáli. Ale im
o dziwno/ że vmárły Chriſtus ſam ſye wſkrzéſił/że vmárły wſtał od v=
ch / że márnie zábity / kamieniém wielkim przywálony / od wſzyſtkich
iony/ wzgárdzony/ y iuż iákoby zginiony/ Zmartwychwſtał.
o wielki dziw : iáko to mogło być ? álbo ktory vmárły może ſobie tá=
e dáć/ áby ſye ożywił/ y ciáło wzbudził ? żaden. Ten iedno ſam mocą
vczynił/ áby to ſpełnił co obiecał/że trzeciégo dniá zmartwychwſtá=
n iedno ſam Żydom roſkazał / áby kościół zepſowáli / mówiąc : Po=
: kościół ten/á ia trzeciégo dniá wzbudzę go. A iż ten ieſt trzeci dzień
ościoł ciáłá ſwégo wzbudził / y ſtał ſye pierwſzym przodkiém náſzé=
wſzégo zmartwychwſtánia : á zmartwychwſtánié tákié niemoże być/
świeté y bárzo dziwné : tedyć to nie byłá rzecz człowiecka śmiertelné=
Anyołá błogoſłáwionégo / áby o tákich rzeczách dziwnych świáde=
ał. Anyołowie tedy tho poſelſtwo zmartwychwſtánia Páńſkiégo
powiedzieli / y Anyołowie tóż poſelſtwo w Apoſtoléch / y w Pániach
ch/ gruntowáli : á iżeby temu mocnie wierzyli / mieyſce tylko vkázo=
dzie ciáło leżáło/ mówiąc: Chriſtuſá ktorégo ſzukácie vkrzyżowánég/

3. Reg:17. ver.22.
4 Reg: 4.ver: 36.
Math: 17. v: 23.
20. v:19. 26.v:32.
Marci: 8. ver : 31.
& 9. ver : 31.
Lucæ 9. verſu 22.
18. ver: 33.
Ioan: 2. verſu 19.
1. Corint:15. v.20.

máſz go tu/ oto mieyſce iego.

mi słowy opiſuie Ewányeliſtá Człowieczeńſtwo prawdziwé Páná
ſowé/ á bytnośći onéy ćieleſnéy tám być nie vkázuie. Nic tu nie mó=
Boſtwie iego / ktorym nápełnia wſzyſtko : náture ſáme / y condycyą/
oſob ciáłá Chriſtuſowégo/iż go było im ſzukáć prozno miedzy vmár=
tore żywo było / tu proſto Anyoł pokázuie : gdyż ony miáły pomnieć
ce iego / ktorą obiecował / iż miał zmartwychwſtáć : bo y do thych
hriſtuſowych tenże Anyoł ie odſyła / gdy mówi ná końcu Ewányeli=
artwychwſtał iáko wam powiedział. R tóż zmartwychwſtánié ka=
lennikom opowiádáć/ z tąż Páńſką obietnicą / mówiąc do nich :

Tom mieyſce ſze= rzey wyłożył w Kátechizmiemo= im/ czytay o tym folio 302.
Math: 16. ver:21.
Marci 10.ver:34.
Lucæ 18. ver: 33.

dźcie opowiedzćie Zwolennikom iego/y Pio ti: iż vprzedzi was do Gálileiéy/tám go oglą= ć/ iáko wam opowiádał.

Anyoł dobry dobré poſelſtwo odnośi / dobrze rádzi/ dobrze roſkázuie : y
kiedy ſłuchał/ nigdy ſye nieomylił. Czytay w ſtárym Zakonie ſpráwy
w dobrych z ludźmi dobrymi/ á tám obaczyſz / że nigdy Anyoł dobry
nie oſzukał / ále o wątpliwych rzeczách pewną káżdemu ſpráwe da=
o obáczyć możeſz w ABráhámie/ w LOcie/ w Jakobie / Moyzeſzu/
ie/ w Annie/ w Tobiaſzu/ Sámuelu/ Dawidzie. Tákże w Nowym
/ w Zácháryaſzu/ w Pánnie Czyſtéy Máryéy/w Jozephie mniemá=
cu Páńſkim/ á w małżonku téyże Pánny: w Páſtérzách Bethleem=
trzéch Krolach/ w Pietrze/ w Páwle/w Janie/y w inſzych/że ſye ze
ni wobec prawdziwie y wiernie Anyeli Boży ſpráwowáli.Nas ták=
: wſzyſtkich nigdy nie omylili w poſelſtwách ſwych. Przez Anyołá
árodzenié náſzégo Zbáwićielá / bo ten powiedział : Że ſye národził
iel JEzus Chriſtus. Ten mówiąc do Páſtérzów/ powiedział : Jż
wić lud ſwóy od grzéchów ich. Powiedział o thegóż Zbáwićielá z=
chwſtániu/ dniá onego ktorégo rocznice dźis czynimy. Tákże y W=
kąpienié iego Anyeli opowiedzieli. A iż nic niemáſz w czymby ſye

Anyołów dobrich záwżdy poſelſtwá póćieſzne y dobre.
Anyeli dobrzy ze wſzyſtkimi ludź= mi dobrze ſye ſpráwowáli.
Math : 1. ver: 21.

omylili/ tedy posłowie prawdziwi są/ y słuszna rzecz bysmy wierzyli
słom prawdziwym y dobrym/ pocieszycielom/ stróżom/ y opátrzyciel
szym/którzy nic inszego nievmieią/ iedno twiérdzić y vmácniáć nas
Bodze/á cieszyć w frásunkách/ co iest ich własnosć własna : iáko te
przykłády iásne / w Tobiaszu / w Máchábeyczykách. w nowym Zak
Pietrze w ciemnicy siedzącym/ w Christusie Pánie sye modlącym/
tonącym/y w inszych.Masz też oto przykład y wtych Pániach które
sá szukáły/ ty boiázliwé Anyół cieszy/ pocieszywszy/ wiáry o zmartwy
niu Christusá Páná vczy : á gdy go w grobie nienálázły/mieysce vk
dy go widzieć miały / y do obietnic iego nápomina ie / áby prawd
baczyły/ bacząc żeby iéy wierzyły/ wierzywszy żeby go oglądáły : y t
syła do Zwolenników/ áby wespół z nimi z widzenia iego sye cieszyli
wszyscy obietnicom iego wierzyli / y z onego smutku/ który wszyscy
mierci mieli/áby sie wszyscy wyzuli/y rázem byli pocieszeni. Wierzyć t
yelskim spráwam y powiesciam mamy / gdyż dobre poselstwá być
wiemy/ y znamy ie być prawdziwymi sprawcámi.

Actuum 12..v. 7.
Lucæ 22. ver: 43.
Actuum 27.v:23.
2. *Corint*:11. v.25.

Dla czego odsyła ie do Zwolenników.

Vwierzyły tedy Márye té Pánié swieté powiesciam Anyelskim
szły predko z grobu z boiáznią y z weselim/ y szły tho opowiádáć Zw
kom. A oto wnet Pan Jezus zászedł im ná drodze / pozdrowił/ y p
ony też vchwyciwszy sye nóg iego/ dáły mu cześć y chwałe / y iuż od
Páná sstáły sye posełkiniámi do Zwolenników/bo im ták roskazał:
á powiédzcie bráciey moiéy/ niech idą do Gálileiéy / tám mie oglą
O szczesliwé Márye/ które rázem Anyoły/ y z Pánem/ oglądáły : s
białegłowy/ kthóré napiérwsze cześć y chwałe Pánu dáły / y z iego
bnégo y bárzo wesołégo zmartwychwstánia sye vcieszyły y vrádow
szczesliwé niewiásty/ któréscie sye posełkiniámi sstáły Páná ták w
do Zwolenników iego.

Math: 28. ver: 9.

Ale którym sposobem sye to sstáło/ słuchay : Márye gdy były
ogrodá kedy Páná było schowano / żáłosné były / á vyźrzawszy kám
wálony/ o który sye frásowáły/ stoiąc przed grobem przy onym odw
kámieniu/ płákáły. Támże ná prawéy stronie onego kámiénia/
Anyołá/ o którym powiáda Mátheusz y Márek S. Ewányelistowi
ry ie nápominał áby sye nie báły / ále áby do grobu weszły / á mieys
dáły/ mówiąc : Pódzcie / á oglądaycie mieysce gdźie Pan był położ
wnet zá tymi słowy / schyliłá sye Márya Mágdalená do grobu z p
y vźrzáłá siedzących dwu Anyołów w białym odźieniu/ iednégo v n
giégo v głowy w grobie/ kedy było położoné ciáło Páná Christuson
rzy z nią ieli mówić/ pytáiąc : Niewiásto / czemu płáczesz ? Oná od
dźiáłá : Płácze że mi Páná mégo wźieto / y niewiém gdźie go położ
w tym gdy mowi Mágdálená z Anyoły / przybliżyły sye też do gro
wszytki iéy towárzyszki / y weyźrzawszy w grób / vyźrzáły tychże dwu
łów/á oni wstáli/ iáko Łukasz Ewányelistá pisze/ y mówili do nich:
szukácie żywégo miedzy vmárłémi ? wstałci od vmárłych/ á tu go n
Ony też zlekszy sye / twarzy w ziemie spuściły. A Anyeli przywodząc
pámieć obietnice Páńską/ że Pan miał zmartwychwstáć/rzekli do n
le wspomnicie wżdy sobie/ gdy z wámi w Gálileiéy był mówiąc : Ze
trzebá/ áby syn człowieczy był wydány w rece grzésznych / y ták być
ny/ potym trzećiégo dniá wstáć zmartwych. A wnet zá tym wspom
szy sobie / wyszły z stráchem y ze drżeniem z grobu / bo ie był strách z
W tym obróciwszy sye Mágdalená od grobu / vyźrzáłá Páná w pos
grodniczéy/y ieła go pytáć: Jeslizeby nie on wźiął ciáłá Páńskiégo z
á żeby powiedźiał gdźieby ie podźiał / żeby ie oná wźiąć mogłá. Ale

Augustin S. ták zgadza ty widzenia Anyelskie: *Lib*:3. *De consensu Euangelistarum, Capite* 24.

obrotliwy/ widząc że ſye vprzeymie o nim pytáłá / niechćiał ſye iéy też táić/ále dał ſye iéy zárázem w mowie vznáć. Oná też od wielkiéy ráchćiáłá ſye Páná dotknąć/ ále Pan iéy niedopuśćił: ták iáko to ſámá Ewányeliéy S. ßyrzéy y iáſniéy opiſuie. Tym thedy ſpoſobem oné oné niewiáſty/ gdy od grobu boiąc ſye y milcząc wyßły / Páná oglą- pozdrowienié od niego wźieły/y chwałe mu dáły. A zátym z onych bo- z onych trudnośći/ z fráſunków / y z onego vleknienia/ z niezwykłego kiégo widzenia/ do tákiégo ßczesliwégo poćießenia przyßły. A ták/ á czéy/mamy rozumiéć Ewányeliſty/ieſli chcemy ábyſmy rozumieli ich yą około okázowánia Anyołów : y doſyć ná tym/ że té Pánié wźiąw- elſkié poćießenié/ y Chriſtuſá Páná żywégo oglądáły. Pánie Boże Chriſte prawdźiwy ſynu Bogá Oycá / day nam to / żebyſmy y my ćie- ná ſwoiégo z Anyoły twymi / w on czás kiedy ná roſkazánié twé ná óy ſpráwiedliwy zmartwychwſtániemy/oglądáć mogli. Co áby nas o/ miéymy té náuki z Ewányeliéy dźiśiéyßéy.

Naprzód.

ßukáć Páná mamy/ iáko go té Pánié ßukáły/o których Anyół świad- wiąc : JEzuſá ßukaćie. Acz wprawdźie Pánié té ßukáły Páná w réy wierze / ále iż w proſtośći y w ßczyrośći/ tedy go przetſie ná- lázły. n Bóg da ſye záwżdy náléść od proſtych ſpráwiedliwych/y którzy ſą o ſercá/ według onego gdźie Piſmo vczy : W proſtośći ſercá ßukay- A ßukáć mamy JEzuſá/ to ieſt Zbáwićielá/ bo on ſam ieſt/ do któ- yſl y vfnosć náßá/około zbáwienia náßégo/ma być wßytká obroco- yż niemáß żadnégo Imienia pod słońcem / przez które zbáwienié by- eli wźiąć/ iedno IESVS. Tegóż zbáwienia w nim ßukaymy / á ßu- záwżdy/y ßukaymy zá czáſu/ták iáko nam z Ewángeliéy Márye po- Bo ony ßukáły z táką pilnośćią/ odpráwiwßy dźień świety Sobo- pieczór máśći gotowáły/ w nocy ßły / w świtánié ku ogrodowi gdźie ł przyßły/słońce wſchodźi/á ony v grobu iuż ßukáły Páná: gdźie ná- zodkiem Anyoły / świádki pewné zmartwychwſtánia Pánſkiégo/ y ſámégo Páná.

IOB 1. ver : 1.

Sap: 1. ver. 1.

Szukáć JEzuſá mamy/ bo IESVS Zbáwićiel ieſt.

Powtóré/ Trzebá ßukáć ráno.

ie ſpußczáiąc ſye ná czás / ábyś miał młodość ofiárowáć Szátáno- ároſći czekáć/ którąby miał ofiárowáć Bogu/ſłucháć lepiéy Proro- y mówi : Szukaycie Páná/ gdy może być nalezion. Wzywaycie go/ ko ieſt. Niechay opuśći zły drógę ſwą/á mąż złośliwy myśli złé ſwé/ ći ſye do Páná który go vczynił. etcaet.

Iſaiæ 55. verſu 6.

Potrzećié/ Szukáć pilno Páná.

owiém który ták ßuka / naydźie: y który proſi / weźmie : á który ko- tworzą mu. A nawiecéy v tych/ v których ieſt czás przyiemny / dźień nia / którzy máią słońce ſpráwiedliwośći Chriſtuſá Páná : tylko ſo- áſtániaymy ſpráwámi á vczynkámi ćiemnymi / które nas odłączáią o.

Math: 7. ver : 8

Po czwarté/ Szukáć z máśćiámi.

2. Corint: 2. v. 15.

o ieſt/ ábyſmy byli dobrą wonią BOżą w vczynkách dobrych : ábo- egoſmy ſtworzenié/ ſtworzeni w Pánie náßym Jezuśie Chriſtuśie / w ych cnotliwych/ ábyſmy w nich chodźili / iáko Páweł S. vczy : áby-

Ephes: 2. ver: 10.

smy byli swiétnymi y woniáiącymi w vczynkách cnotliwych/ które do
oswiécáć/ y máśćić wiáre nászę máią/ áby nie vmárłá.

Po piąté/ Szukáć z pilnośćią prawdziw

Ioan: 14. ver. 23.

A to pełniąc wolą iego/gdyż ták sam Pan mówi: Jesli mie kto
roskazánié álbo mowe moie będźie pełnił: Oyćiec go też móy vmiłu
niego przyidźiemy/ y mieszkáć w nim będźiemy.

Po szósté/ Wierzyć słowom y obietnicom Páńskim gruntownie mamy.

Psal:144. ver: 17.

Gdyż sye ná obietnicách iego żaden nieomyli: á kto ich słucha/y
ma żywot wieczny: sądźić sye tedy mamy ná nich: ábowiém práwdz
w słowiéch swych/y święty w vczynkach swych. Obiecał zmartwych
oto zmartwychwstał: obiecał nas wierné swé nie vmorzyć ná wieki
zbudźić od vmárłych / vczynić pewnie: obiecał dáć żywot wieczny
pochyby/ tylo mu wiérzmy/ á on ćiáłá násze wedle obietnice swéy w
y wiecznym Królestwem nas opátrzy. Do którégo racz nas do
śćić Jezu Chryste synu Bogá Oycá/w iednym Bostwie królu
iący z Oycem y z Duchem świętym. Amen.

POKAZANIE PRAW DZIWEGO ZMARTWYCH wstánia Páńskiégo, z Proroków, z F gur, y z Ewányelistów.

ZMARTWYCHWSTAL. Marci 1

Jáko człowiek do wieczné chwały wszedł.

Jgdyby był człowiek do wie cznéy chwały nie wszedł / by był Chrys vmárłych nie powstał. Przyczyná te Abowiém choć przez Mękę nápráwe nił/ ku oddaleniu y strácenu nászych g iednák miał zmartwychwstáć dla do łości Vspráwiedliwienia. Ták iáko t wodźi Páwel S. mówiąc: Wydan smierć dla grzéchów nászych/ zmart wstał dla vspráwiedliwienia nászégo. w vspráwiedliwieniu nászym dwie musza sye ziśćić záwżdy: które nie insze dno oddalenié grzéchu / y vspráwiedliwienié przez łáskę BOża/ która zásłudze Páná Chrystusowéy. Potrzebné tedy było nam zmartwych nié Páná nászégo Jezu Chrystá: Przodkiem dla thego / iżebysmy dost

Roman: 4. v. 25

Dwie rzeczy potrzebné do vspráwiedliwienia nászégo.

t wieczney chwały wźieli. A zá tą doſkonáłośćią náßą/ áby ſye wypeł-
v nim wßyſtko Piſmo Prorockie/ które było nápiſano o zbáwieniu ná-
przezeń/ w Moyzeßu/ w Prorokach/ y w Pſálmiech. Iáko o tym ſam
tus świadczy: Iż potrzebá byłá áby Chriſtus był vmárł/y zmartwych
/ y ták wßedł do ſwey chwały. Bo iáko ſye Pan národźił dla nas/ták
vmárł dla nas: á gdyby był ták zoſtał z vmárłymi/národzenie y śmierć
/ byłoby było bez żadnego pożytku. Co S. Paweł thák pokázuie: By
hriſtus od vmárłych nie powſtał / próznaby byłá wiárá náßá / y pró-
áuká przepowiádánia náßego. A przetóż/ poniewaz wiárá náßá ieſt o
kich ſpráwách Páńſkich / począwßy od Zwiaſtowánia / Wćielenia /
odzenia/ áż do wßelákich inßych trudnośći/które Chriſtus Pan/w ćie-
ucha Swietego przyietym / dla nas do śmierći ćierpieć raczył: Tedy
ytkie ſpráwy śmierćią by ſye były pewnie dokończyły/ bez żadnego ná-
pożytku / y bez żadney godney chwały PAná náßego / by był Pan v-
/ á nie zmartwychwſtał. A co wietßa / wiárá náßá zginełáby byłá/ y
ſtuſem vmárłym vmárłaby byłá. Ale iż zmartwychwſtał/ tedy tym z-
vychwſtaniem ſwoim ożywił Pan ćiáło ſwe: ożywił wiáre náße: o-
y chwałe ſwą: áby ná Imie iego wßytko koláno klekáło / niebieſkie /
ie / y piekielne: y káżdy iezyk / áby go wyznawał być zbáwićielem w-
ego świátá: bo przez to ſtał ſye Pánem mocnym / w ćiele ſwym/ ná
y ná niebie. Iáko to ſam o ſobie raczył mowić: Daná mi ieſt moc ná
y ná źiemi. ꝛc. Ale pytałby kto/ Czemu daná? Temu/ iż był vmárł
ośći ćiáłá ſwego / dla nas grzeßnych ná ſye wźietego / á teraz żywie
cy Bożey: bo wedle tego przyietego ćiáłá ſtawßy ſye człowiekiem /
rzo ſye z kßtałtu Bożego do kßtałtu ſłużebniczego vniżył/ że ſye ſtał
Oycu ſwemu poſłußny áż do śmierći/ á do śmierći krzyżowey. A dla
to niewinne vkrzyżowáne ćiáło/ y ten niewinnie zábity człowiek IE-
riſtus / podwyżßon ieſt od Bogá. A dla tego mu daná ieſt moc w-
ná niebie y ná źiemi. A dla tego Bog to człowieczeńſtwo ták zniżo-
pwyżßył/ iż káżdy iezyk/ y narod/ chwałe iemu dáie. A dáie mu chwałe
o ćiáłu proſtemu / ále iáko ćiáłu onemu / które z Boſtwem złączone /
źielnym obyczáiem prawdźiwie ćiáłem Bożym ieſt. Ztądże y my Pá
w tym ćiele iego/ nietylko práwego Bogá/ ále y práwego Człowie-
wyznawamy/ y ták go chwalimy. Bo ten to prawdźiwy Człowiek y
źiwy Bog/záchowawßy náture Boſką ſwą/y náture człowieczą pra-
ą wcale/ ſtał ſye náßym Zbáwićielem: á Zbáwićielem wiecznym/v-
dla grzechow náßych/ á zmartwychwſtawßy dla vſpráwiedliwienia
. Bo ináczey/ iákom ná początku powiedźiał/ człowiek żadenby był
edł do wieczney chwały: y ináczey o zbáwieniu náßym/ Piſmáby ſye
e wypełniły. A co wietßa/ potrzebá zbáwienia náßego niebyłáby by-
áwioná/ áni chwałá Páná Chriſtuſowá niebyłáby byłá ináczey roz-
ná: y podwyżßenie iego człowieczeńſtwá/ y chwałá Imieniá iego ś-
/ v ludźi nie byłá byłá ták rozſławioná. Zmartwychwſtánie te-
ſkie ieſt náßá poćiechá/ á poćiechá niemáła: bo ná oko widźimy ná-
hy iuż odpußczone/ y nas vſpráwiedliwione. Pytaß/ iáko? Przez
ce Chriſtuſá: którego zwyćieſtwem/myſmy zwyćiężyli: iego zmartwy
m/ myſmy ożyli: iego śmierćią/myſmy od śmierći wybáwieni: iego
m / myſmy żywotá wiecznego doſtąpili. A to ieſt Wielkanoc náßá/
ćie náße z gniewu Bożego do łáſki/z śmierći do żywotá/z Piekłá do
z ſmutku do weſela/ z ćiemnośći do iáſnośći/ y z nędze do wielkiego
go y wiecznego bogáctwá. A zá tym wypełniło ſye ono co przez Pro-
piſano ieſt / w oſobie Páná á Zbáwićielá náßego: Bede śmierćią

Lucæ 24. ver: 26.

1. Corint: 15. v: 14.

Spráwy wßyſtki Páńſkie zmartwychwſtániem ſye ozdobiły.

Philip: 2. ver: 10.

Math: 28. ver: 18.

2. Cor: 13. v: 4.

Apoca: 7. ver: 9.

Iáko/ y iáką chwałe dáwáć ćiáłu Chriſtuſá Páná náßego.

Iáki Zbáwićiel Chriſtus.

Rom: 4. ver: 25.

Zmartwychwſtánie Páńſkie/ ieſt poćiechá náßá.

Exodi 12. ver: 11.

Paſcha, Tranſitus po Polſku Przeßćie.

Oſeæ 13. ver: 14.

Kiedy CHristus Piekło y Smierć zwalczył.
Psal: 117. v: 24.

twoią o zła śmierći: á ty o Piekło/ bede żadłem twoim. Téy tedy śmierć
zwyćiestwo/ tego Piekłá zwoiowánie/ dźiś przez Pańskie zmartwych
nié rocznice obchodzimy/y z tego sye ráduiemy. Co żebyśmy z wietßą
czynili/ nápomina nas Prorok Dawid mówiąc: Ten iest dźień ktho
Bóg stworzył/ weselmy sye á ráduymy sye w nim.

Z czego sye weselić każdy Krześćiánin dźiś ma.

Vniżonégo á prawie zgłádzonégo/ zámordowánégo Christusá/ p
słá prawicá BOża. Smućiliśmy sye z niewinnéy śmierći iego / wesel
też z żywotá y z podwyżßenia iego / które sye ståło iemu przez zmart
wstánie iego: bo ná oko widzimy / że zábity ożył / y zwyćiężony zwyc
Wyznawáią to przodkiem Anyołowie w grobie / y przy grobie bedąc
w dźisieyßéy Ewányeliéy naß: wyznawáią nieprzyiaćielscy sludzy
którzy byli v grobu: wyznawáią ludźie vmárli którzy z nim zmartw
stáli/ y do Jeruzalem ßedßy o tym iáwnie powiádáli. Wyznawáią n
sty y Zwolennicy/ y pewné swiádectwo o tym dáią: bo tho oczymá
widźieli/ iż on zábity/ w grobie położony/kámieniém przywálony/ pie
mi zápieczetowány/ zwyćiężywßy śmierć/ z grobu zmartwychwstał. W
sel sye tedy Chrześćijáński człowiecze / pámietáiąc ná te spráwe Pán
go/ tobie zbáwienną y poćießną/y dla ćiebie vczynioną: á wierz nieo
słowom Anyelskim/ któryć powiáda to wdźieczné y wesołé poselstwo
nie/ mówiąc/ ZMARTwychwstał.

Swiadkowie Zmartwychwstánia.

Członek Wiáry nåßéy Chrześćiáńskiéy ze dwunaśćie ieden iest o Zmartwychwstaniu Christusowym.
Lucæ 24. ver: 27.

Co iż iest ieden członek ze dwánaśćie członków Wiáry náßéy Ch
áńskiéy / wierzyć o prawdźiwym zmartwychwstániu Páná náßégo
áby wiárá náßá byłá tym mocniéy vtwierdzoná/pokaże to/że Zmar
wstánie Pánskie dawno przed tym iest przez Proroki opowiedźiáné/
Figury przeznáczoné: potym w Ewángeliach/ y w Apostolskich Pi
prawdźiwie okazáné: y przez sámégóż Páná y Zbáwićielá náßégo z
poczawßy od Moyzeßá / przez Proroki wßytki/ áż do Zołtarzá Daw
Apostołom iego wywiedzioné.

Naprzód tedy z Moyzeßowégo Pismá

iákie swiádectwo mamy o zmartwychwstániu Pańskim/ y z iásnych
y z Figurnych znaków: z których swiádectw są ty dowody. W Ks
piérwßych Moyzeßowych w trzećim Kápit: náyduiemy/że náśienie
śćie/które nie inßé iest iedno Christus Pan/który sie bez oycá národził
ny/ (którą tu Pismo zawie z strony płći Niewiástą) miał skrußyć
Weżowe. O czym Historya iásna/gdźie po zgrzeßeniu człowieczÿ Par
rzák do Wężá mówić raczył: Nieprzyiáźni vczynie miedzy tobą y nie
y miedzy nasieniem twoim/ y nasieniem iéy: To zetrze (tho iest ná
głowe twoie/ á ty bedźieß vlégał ná zdrádźie/ álbo w zasadzkach/ n
iego. Co iednák wprawdźie o żadnym inßym rozumiéć sye nie może /
o tym Pánie/ który Piekło zwoiowawßy / głowe Szátáńską starł.
vczynił w ten czás/ kiedy vmárł/ y kiedy zmartwychwstał: bo śmie
wyćiestwo począł/ á zmartwychwstániem dokonał. Vlégał pan S
ná zdrádźie przećiwko temu nasieniu/ kiedy te obietnice tłumił/y kied
domość iéy nißczył/ rozmnażáiąc chwałe swą y boiáźń ná świećie. Zá
sye w zasadzkach/wykradáiąc zdrádliwie z wiádomośći ludzkiéy te o
ce/ kiedy ludźie świeté prześládował/ y kiedy wßytkimi złośćiámi sw
tał/Páná Bogá znáć ludźiom niedopußczał. W czym iednák był mo
tákim/ że sye był iuż y Kśiążęćiem tego świátá vczynił/ y w pokoiu
trzymał. Ale kiedy Pan y Zbáwićiel náß nasienié ono obiecáné / m
tego chytrégo przewrotniká ludzkiégo narodu / przez śmierć y swoie
twychwstánie pokrußyć raczył: tedy nietylko iego łupy pobrał/ ále y

Genesis 3. ver: 15.

W stárych Bibliach stoi: Tá zetrze. Ale iż o náśieniu rzecz iest/ weżowym/y niewieśćim / tedy y té słowá o stárćiu nasienia weżowégo / do nasienia niewieśćiéß właśnie przynależą: iáko to potym pokazáli ći którzy z Żydowskiégo prawdźi-

y przełożeńſtwo iego zwoiował/ y Jewy mátki náßéy/y Jádámá oy=
śégo/ grzéch on zgłádźił / przez który Szátan był te władza nád ludź=
ie przywłaßczył. O czym pißąc Páweł S. do Zydów/ ták kłádźie: Ze
Chriſtus vmárł / áby przez śmierć ſkáźił tego który miał moc y władzą
ći/ to ieſt/Dyabłá przekletégo : á zátym áby wybáwił oné/ktorzy z bo=
śmierći przez wßytek żywot ſwóy zniewoleni byli. Co iuż vczynił w
chwálebnégo y weſołégo zmartwychwſtánia ſwégo / którégo sſtáli=
e y my vſpráwiedliwieni/ y dźiedźicmi wiecznég żywotá/ według słów
á S. gdźie mówi : Błogosłáwiony Bóg y Oyćiec Páná náßégo Je=
Chriſtuſá/który wedle ſwégo wielkiégo miłośierdźia odrodźił nas przez
wychwſtánié Jezu Chriſtá od vmárłych/w nádźieie żywą dźiedźictwá
óchniáłégo/ y niepomázánégo / y ſtárośćią niezepſowánégo / á nam
ie záchowánégo. Otóż widźiß Chrześcijáński człowiecze/ iáko to
ié niewieśćié z Pánny národzoné Chriſtus/ ſkrußył Weżá onego ſtá=
Szátáná/ y iáko władzą y moc wßytke iego ſkáźił : á zás iáko ćiebie
wiwßy/ do oyczyzny Króleſtwá Niebieſkiégo/w dźiedźictwo przez ćie
oné wprowádźił.

wie té słowá prze tłumáczyli/ á 70. TRánſlatorów przełożyli: On ze trze głowe twoie

Lucæ II. ver : 21.
Hebræ:2. ver: 14.
1. Petr : 1. v. 3.

lle do téy obietnice / ießcze przynależy oná obietnicá druga Páná Bo=
żechmogącégo / którą dwákroć Abráámowi vczynić raczył : z których
ßa ieſt. Gdy Pan chcąc zgłádźić Sodome y Gomorrhe/ widomie ſye
háámowi pokazał/ y był gośćiem v ABráámá/ pod oſobą trzech me=
które czeſtował Abram/ okazuiąc im ludzkość przyſtoyną. Tám Pan
ámowi obiecał z niepłodnéy żony iego Sáry / Jzááká ſyná. A gdy ſye
przećiwko Sodomie w drógę obróćił / odprowádzał Abram Páná : w
odprowádzániu/Pan iął mówić do Abráámá:Zaß ia táić mogę przed
ámem to co czynić mam ? gdyż ſye on ma rozmnożyć w naród wielki
ny / y będą w nim błogosłáwioné wßytki narody ziemſkié. Czego ná
m mieyſcu popráwia mówiąc : Náśienié twoie opánuie brony Miaſt
yiaćiół twoich / y będą błogosłáwieni w náśieniu/ álbo w pokoleniu
n/wßytki narody ziemie. Gdźie tákże á nieinákßą obietnice wziął J=
ſyn Abráámow Sáry żony/ w ten czás gdy czáſu głodu ſrogiégo Pan
iemu błogosłáwił w ziemi Páleſtyńſkiéy w mieśćie GErarís. o czym
y Geneſis 26. Pokolenié to Abráámowé y Jzáákowé/ Chriſtus Pan
ſt/ w którym ſámym té wßytki obietnice Boże ſą wypełnioné. Bo w=
naród ludzki nie Jzááká ſyná Abráámowégo / áni Jákobá ſyná Jzá=
égo / poznał być zbáwićielem wßytkiégo świátá / ále tego Meſſyaßá
dźiwégo Jezuſá Chriſtuſá : który naród od Abráámá y potomſtwá ie=
ziąwßy/ á z Máryéy pánny czyſtéy národźiwßy ſye/tho błogosłáwień=
obiecáné wßytkiému narodowi ludzkiemu dał/ y z przeklectwá wiecz=
wybáwił/ iáko Páweł S. vkázuie mówiąc : Pan Chriſtus sſtał ſye
mądrośćią / ſpráwiedliwośćią / poświęceniém / y odkupieniém. A ná
m mieyſcu : Wßytki rzeczy mamy z Bogá/ który nas ſobie przez Chri=
ziednał / y dał nam tego ziednánia poſłußeńſtwo : ábowiém Bóg był
Chriſtuſie/ iednáiąc álbo iednocząc ſobie świát wßytek. Tákże y do Rzy=
ów pißąc/ ták powiáda: Zeſmy przez Chriſtuſá wźięli łáſkę. Co iż ták
nie ináczéy/ tedy tu iuż/ o człowiecze Chrześcijáński/ maß to náśienié
olenié/ przez któreś doſtał y doſtąpił poświecenia y łáſki / odkupienia y
ſpráwiedliwienia/ y ziednoczenia z Bogiem Oycem : bo dla tego vmárł/ y
ego zmartwychwſtał/ áby błogosłáwieńſtwo wypełnił w nas/ thákié/
nam było w nim obiecáné. A to ieſt piſmo iáwnie okázuiącé z Moyze=
Národzeniu/ Męce/y Zmartwychwſtániu Páná náßégo Jezuſá Chri=
prawdźiwégo Meſſyaßá/y o wßytkich inßych ſpráwách zbáwienia ná=
/ w nim iuż wypełnionych.

W tym widzeniu ABráhámowym rozumiéy ze Pan nie iadł/ á od Abráhamá widźiał był że iadł/ á on nie iadł.

Gene: 18. ver: 17.
Gene: 22. ver: 17. & 18.

OBietnice obiecánégo Chryſtuſá przyßłég zbáwićielá.

Gene: 26. ver: 4.
1. Cor: 1. ver: 30.
2. Cor: 5. ver: 18.
Rom: 1. verſu 5.

Drugie świádectwo z Moyzeszá Proro[illegible]

Swiádectwá pod figurámi.

kázuie ſye Figurámi przeznáczone/ iż PAN náſz miał zmartwychw[illegible]

Gene: 2. ver: 7.

1. Cor: 15. ver: 45.

☞ Piérwſza Figurá. Jádam oyciec náſz/ piérwſzy wedle ćiáłá/ cz[illegible]
który ſye ſtał w duſzę żywiącą/ noſił ná ſobie figurę Jádámá tego
go/ który ſye nam ſtał w Duchá ożywiáiącégo: bo on piérwſzy z zi[illegible]
oycá y mátki ſtworzony/ ten wtóry z mátki tylko bez oycá/ Duchem
tym ſpráwiony: On piérwſzy z ziemie ziemſki/ ten wtóry z niebá nieb[illegible]
iáko noſimy obraz onego ziemſkiégo / ták noſić mamy obraz tego ni[illegible]
go. On tedy Jádam ſtworzony w Ráiu/ dawſzy przemiánki wſz[illegible]

Gene: 2. ver: 20.

ſtworzeniu/ ſam będąc ſtworzony/ nie był mu nálezion pomocnik p[illegible]
iemu. Pátrzże co Pan Bóg raczył vczynić. Powiáda Hiſtorya: D[illegible]
Pan Bóg ná Jádámá ſen twárdy/ y vſnął: á gdy vſnął/ wyiął P[illegible]
ziebro iego/ y nápełnił ćiáłem mieyſce ono/ á zbudował z ziebrá które[illegible]
ziął z Jádámá/ niewiáſtę/ y przywiódł ią do Jádámá. Tedy rzekł [illegible]
To teraz kość z kośći moich/ y ćiáło z ćiáłá mégo: á tá będzie názwán[illegible]
żową/ przeto/ iż z mężá ieſt wzięta. Co wprawdzie ieſt prawdziw[illegible]
zmartwychwſtánia Páná náſzégo: bo ſen Jádámów twárdy/ śmier[illegible]
náſzégo znáczył (ieſli ſnu Jádámowég ſpánim włáſnie názwáć może[illegible]
y ná otworzenie boku iego/ y ná wyięćie kośći z niego/ czuynośći żad[illegible]
mógł mieć. A zátym/ iáko Jádam z záſnienia ſwégo twárdégo po[illegible]
ſzy/ Jewę z boku ſwégo ſpráwioną oglądał: Ták Jádam wtóry Ch[illegible]
ſnu śmierći powſtawſzy/ z rány boku ſwégo/ która w tym ſnie podią[illegible]
dował y vczynił Jewę duchowną/ tho ieſt/ Mátkę wſzytkich nas/ [illegible]
Swięty Chrześćiáńſki: Kośćioł ſwóy/ którégo nábył ſwoią drogą k[illegible]
vſpráwiedliwił ſwoim zmartwychwſtánim. Maſz tedy prawdzi[illegible]
gurę w Jádámie/ á ſkutek y wypełnienie téy Figury w Chriſtuſie P[illegible]
ſzym. On we ſnie twárdym mátkę náſzę ćieleſną Jewę/ z boku ſwégo v[illegible]
ną/ oglądał: Chriſtus záſie/ przez ſen krótki ſwéy śmierći/ Mátkę n[illegible]
chowną Kośćioł ſwóy/ z boku ſwégo przebitégo/ krwią y wodą/ która[illegible]
wyſzłá/ vbudował: vbudowawſzy/ Swiątośćiámi poświącáiącymi o[illegible]
y one bez grzéchu y zmázy vczynił. A oglądawſzy ią być godną ſwoi[illegible]
bienicą/ Bogu Oycu ią ofiárował/ ſnáżną/ czyſtą/ y niepokalána/ v[illegible]
wſzy nas wſzyſtkich wierzących ſyny téy Mátki: byſmy ſye iedno ſámi [illegible]
przez złą wiárę/ y przez fałſzywą náukę nieodłączáli/ y od niéy nie od[illegible]
wáli.

Czytay Hiſtoryą Gene: 22.

☞ Druga Figurá ieſt w Jzááku: Który kiedy ná roſkazánie Boż[illegible]
być przez Oycá Abráhámá ofiárowány/ włożon był ná ſtós drew: Oyc[illegible]
iuż wyćiągnąwſzy rękę/ chćiał mieczem zábić ſyná ſwégo/ y ták zá ofiár[illegible]
gu ſpalić. Tám Pan Bóg przez Anyołá ſwégo Abráhámá hámował/ [illegible]
dopuśćił áby ſyná ſwégo zábić miał. Ale to nie co inſzégo było/ iedno [illegible]

Ioan: 3. verſu 16.

rá Páná náſzégo Jezu Chriſtá/ ſyná prawdziwégo Bożégo. Bo iż Pan[illegible]
ták vmiłował świát/ iż iednourodzonégo ſyná ſwégo dał y zeſłał/ któr[illegible]
tym ofiárowan był zá wolą Oycowſką/ y zá wolą włáſną ſwoią/ dla[illegible]
wienia náſzégo: tedy co Abráhám włożył iednorodzonégo z Sary żony[illegible]
ſyná Jzáaká ná ſtós drew ofiáruiąc go/ tho Bóg Oyćiec Niebieſki zá[illegible]
ſwą włożył ćiáło Jzááká ſyná ſwégo iednorodzonégo Páná Chriſtuſá [illegible]
zuſá ná ofiárę drzewá Krzyżá świętégo/ który znáczył on ſtós drew. B[illegible]

Iſaiæ 53. verſu 5.

Prorok powiáda: Ofiárowan ieſt ták ſrodze dla nas/ iż chćiał ábyſm[illegible]
námi y ſinośćiámi iego byli vzdrowieni. Ale iż Jzáák iuż powſtał zwią[illegible]
iuż w vmyśle Oycowſkim zámordowány/ iuż práwie ná ſtóśie drew ofi[illegible]
wány/ á powſtał zdrowo z wielkim błogoſłáwieńſtwem od Bogá: Ted[illegible]

Pan náß á Zbáwiciel JEzus Chriſtus powſtał zámordowány/ y prawie o od ſrogiéy śmierci Krzyżowéy zgłádzony/ ták zdrowo/ że iuż nigdy niev mrze/ y śmierć mu nigdy pánowáć nie bedźie. Co Páweł S. wy mówiąc: Chriſtus zmartwychwſtawßy od vmárłych/ wiecéy nie v/ áni mu śmierć wiecéy pánowáć nie bedźie. Powſtał tedy z wiel áieſtatem/ y mocą ſobie od Boſtwá dáną/ iáko S. Páweł to pokáowiąc: Dla tego Chriſtus vmárł y zmartwychwſtał/ áby y żywym y ym był Pánem. A to ieſt druga Figurá z Moyzeßá/ Męki y Zmarwſtánia Páná náßégo.

Rom 6. verſu 9.

Rom: 14. verſu 9.

Trzecia Figurá/ieſt w Jozephie Jákobowym ſynie: Który do ćiemnidzony/ znáczy Páná náßégo do grobu włożonégo. Bo iáko przedánié howé/ znáczyło przedánié Páná Chriſtuſowé: Ták iego więzienié/ y w icy śiedzenié/znáczyło śmierć tegóż Páná Chriſtuſá. Ale potym/ iż był Jozeph z ćiemnice/podwyżßony ná wielkié godnośći y czći: Tedy to podwyżßenié Páná náßégo po śmierći iego/ zá zmartwychwſtániem A iáko ſye Jozeph ſtał Pánem wßyſtkiégo Egiptu: Ták téż y ChriAN wedle człowieczeńſtwá ſtał ſye Pánem wßytkiégo świátá. Figury z Moyzeßowych Kśiąg/ y z Piſmá S. doſyć iáſné. Ale co báczyło z Moyzeßá/to téż y z inßych Prorokow oglądamy: bo y ći iá ſiece/ ták pewnie y o Zmartwychwſtániu Páńſkim nie zámilczeli.

O prawdźiwym thedy Zmartwychwſtániu

im/ieſt naprzód iáſné Piſmo v Izáiaßá/który wypiſuiąc Męke Páńiéy przyczyny wßytki/ ták nákoniec opowiáda: Pan chćiał go zetrzeć nocy/áby nieprawośći wßytkich ná ſobie odnióſł. A ponieważ położył ch duße ſwoie / tedy oglądá náśienié długowieczné / y wola Páńſka iego bedźie ſpráwowána: przeto/ iż prácowáłá dußá iego/ ogląda/ y náſyconá. W vmieietnośći ſwoiéy vſprawiedliwi/ ten ſam ſpráwieſług moich wielé: y nieprawość ich on ſam poniesie. A dla tegß dam u wielé ná dźiale/ y mocárſkié łupy on bedźie rozdawał/ zá to/ że wy śmierć duße ſwoie/ á z złoſnikámi policzony ieſt. etcaet. Skąd zecz/ że zá grzéchy náße położył duße ſwoie/która zárowno z żywotem im przez śmierć niewinną nie zginełá/ áni z inßymi byłá zátrzymána ie Abráhámowym/ áni żywot iego do końcá śmierćią był zgłádzony: tawßy od vmárłych oglądał náśienié długowieczné/ ſpráwiwßy woiſką w reku ſwoich. To ieſt/ Oglądał w ſobie być ono náśienié długoé/ y obietnice/ zá którą to náśienié miáło zetrzéć głowę Szátáńſką/ wßy zwyćięſtwem ćiáło y duße ſwą / kthórą Prorok pokázuie mówiąc owy: Dla tego że ná śmierć wydał duße ſwoie/ dał iemu Pan Bóg pielé ná dźiale/ y mocárſkié łupy rozdawáł. Bo Piekło zwoiowawßy/ tána mocarzá zwyćiężył/ łupy iego pobrał/ iáko przez Proroká był o mówiąc: Zadłem twoim bedę Piekło/ etc. W Piekle tedy bróny pá ſe przed nim muśiáły/ áby wßedł Pan chwały/ iáko Dawid S. proronówił: Otwórzćie Kśiążetá fórty wáße/ otwórzćie ſye bróny wieczné/ źie Król chwały. Któryż to ieſt Król chwały? pytáią ony KśiążeAnyeli którzy otworzyć kazáli/ odpowiádáią: Pan mocny/ Pan możitwie/ á przeto wznieśćie bróny wáße Kśiążetá. Otwórzćie ſye bróny é/ bo wnidźie tám Król chwały. Pytáią przetśie Kśiążetá: Któryż Król chwały? Odpowiádáią Anyeli: Pan wßyſtkich mocy/tenci ieſt chwały. A zá tym ony bróny temu Królowi wiecznéy chwały/Pánu u Jezu Chriſtuſowi vſtąp ć muśiáły: gdźie wßedßy Pan/wedle Proká mocárſkié łupy rozdawáł / y Piekło ſtárł/ Szátáná zwoiował/ y nas

Iſaiæ 53. verſu 10.

Oſeæ 13. verſu 14.

Pſal: 23. verſu 7.

wßytkich

wßytkich ná dziale wziąwßy / násienie długowieczne w nas ogląda nas wypełnił to/ iż násienie niewieśćie miáło zetrzeć głowę wężową ieſt pierwßé Proroctwo.

Iſaiæ 11. verſu 10. & 11.

☞ Wtóré Proroctwo / v tegoż Izáiaßá ieſt nápiſáné w té słowá: dzień/ mówi Pan Bóg/ korzeń Jeſſe który ſtoi ná známię ludziom/ ie narodowie będą modlić: á będzie grób iego chwálebny. A będzie w onże Przydą Pan powtóré mocy ſwéy/ áby opánował oſtátek ludu ſwégo. ród Jeſſe Oycá Dawidowégo/ ieſt Chriſtus: bo ten ieſt kwiatek on z onéy/ która z mácice Jeſſe poßłá/ iáko thenże Izáiaß świádczy: Ten známię ludziom. Jáko Symeon wykłáda v Lukaßa Swiętégo/ gdy ziąwßy ná ręce/ w Kośćiele mówił: Oto ten poſtánowion ieſt ná vp ná powſtánie wielam z ludzi/ y ná znák/ któremu ſię ma być od wielu wiono. Temu ſię narodowie wßyſcy modlą / gdyż on ieſt iednaczem kich/ on przyczyńcą / on pośrzednikiem: on náoſtátek / przez którégo ko mamy/ prawdziwy Bóg y Człowiek. Tego wßyſcy prośimy/ prz ſię modlimy/ tego wzywamy/ y w tego wierzymy. Tegóż grób był ch bny/ nie kiedy inegdy/ iedno w dzień Zmartwychwſtánia: á był chw przez Anyoły w nim będącé/ y z ludźmi gadáiącé/ iáko Ewányeliſt wiádczą. Był chwálebny ná oſtátek/ y przez ony którzy ſtrzegli ciáł kiégo: bo y ći oznaymili w mieśćie Przełożonym Kápłáńſkim/ wßy ſię przez Anyołá działo v grobu/ y iáko Chriſtus zmartwychwſtał. co Prorok dáléy powiáda: Że w onże dzień przydą Pan powtóré mocy áby opánował oſtátek ludu ſwégo: Tedy ſię to wßytko w tenże dzień twychwſtánia Páńſkiégo wypełniło. Bo tu iuż Pan Chriſtus pokaz ſwą/ iákom wyżßéy opiſał: bo opánował nietylo Żydy/ ále wßytki n y wßytki kráie ziemie. A przy tym wypełnia ſię też y Piſmo Páwłá ś go/ który ták powiáda: Wierna mowá/ y wßelkiégo przyięćia godna/ zus Chriſtus przyßedł ná ten świát/ áby wßytki grzéßné zbáwioné vcz

Lucæ 2. verſu 28. & 34.

1. Tim: 1. ver: 15.

Oſeæ 6. verſu 1.

☞ Trzećié Proroctwo záśie v Ozeáßá świętégo/ który nád inßé w nam pokázuie zmartwychwſtánie Páná náßégo/ ieſt to: W vtrapieni im ráno powſtáną do mnie/ mówiąc: Pódźćie/ á náwróćmy ſię zás ná/ boć on poimał/ y vzdrowił nas: vbije/ y vléczy nas. Ożywi nas p dniu/ trzećiégo dniá wzbudzi nas / y będziemy żyć przed oblicznośćią będziemy wiedźiéć/ y będziemy náśládowáć/ ábyſmy poználi Páná. Skąd iáſnie okázuie co Pan raczył vczynić: to ieſt / że nas raczył léc ożywiáć przez dwá dni w grobie leżąc / á trzećiégo dniá práwie ożywi zá ſwym zmartwychwſtániem / ſtał ſię nam pewnym przykłádem o nia y zmartwychwſtánia náßégo / iáko Páwel S. do Koryntów św mówiąc: Teraz Chriſtus zmartwychwſtał/ napierwßy z tych którzy p li: ábowiem przez człowieká śmierć/ tákże y przez człowieká powſtá márłych. A iáko w Jádámie wßyſcy vmieráią/ ták w Chriſtuśie wßy żywieni będą. Otóż táki/ y ten ieſt to Prorocki trzeći dzień / kthóreg Pan ożywić raczył: á zátym iuż żyć będziemy przed Pánem/ ieſli ſię będziemy/ iáko nas Prorok vczy/ ábyſmy náśládowáli y poználi Páná/ byſmy żywotá wiecznégo nie vtráćili.

1. Cor: 15. ver: 20 & 21.

Ionæ 1. & ſecūdo.

☞ Czwarté Proroctwo o zmartwychwſtániu Páńſkim pokázuie y NAS/ o którym ſam Pan onym Doktorom y Licemiernikom / któr ćieli od niego cudo widźiéć/ ták powiádáć raczył: Zły á cudzołożny znáku ſię domaga/ á známię niebędzie mu dáné/ chybá známię Jonáſá roká. Abowiem iáko był Jonás w żywoćie v Wielorybá trzy dni y tr cy/ ták też będzie ſyn człowieczy w ſercu ziemie trzy dni y trzy nocy. wił to Pan ießcze przed zmartwychwſtániem ſwoim/ y przed Męką ſ

Matth: 12. ver: 39. & 16. verſu 4.

o Jeruzálem/ kiedy mówił: Oto wstepuiemy do Jeruzálem/ á wypeł- wßytko co nápiſano ieſt przez Proroki o ſynu człowieczym. Abowiém wydan Pogánom/ y bedźie náigrawan/ biczowan/ y vplwan: á gdy czuią/ zámorduią go/ á on trzeciégo dniá zmartwychwſtánie. Y thák ło iáko figurowáł Jonás Prorok/ y iáko to przed tym Pan Chriſtus wiádał/ á teraz iſtotnie to wypełnił/ gdy trzeciégo dniá zmartwych- raczył.

Piaté świádectwo Proroká Dáwidá w Pſálmiéch iego náyduiemy/ Apoſtołowie w Dźieiach ſwoich Zydom przywiedli ná náuke zmar- wſtánia Páńſkiego. Chriſtuſá/ powiáda Piotr Apoſtoł/ Bóg w- rozwiązawßy boleśći Piekielné/ ták iáko niemożna rzecz byłá/ áby man od niego. Bo ták Dawid mówi o nim: Obaczałem Páná przed wżdy/ ábowiém ná práwicy mi ieſt żebym ſye nie poruſzył: á przetoż elko ſye ſerce moie/ y rozrádował ſye iezyk mój: nád to/ y ćiáło moie odpoczywáć w nádźiei: Abowiém nie zoſtáwiß duße moiéy w Piekle/ ś świętemu twoiemu widźieć ſkáżenia. Y wykłáda tho mieyſce Pro- Piotr S. mówiąc: Dawid vmárł/ y pogrzebion ieſt/ y grób iego ieſt ż do dźiśieyßego dniá. A ták iż był Prorokiem/ y wiedźiał iż pod przy- przysiągł mu Bóg/ z narodu/ á práwie z płodu biódr iego/ że miał sie- á ſtolicy iego/ przewiedźiawßy to/ mówił o Zmartwychwſtániu Pá- Chriſtuſowym: ábowiem on áni opußczon ieſt w piekle/ áni też ćiáło iego ło ſpróchniáłośći: iáko ſámá rzecz iáſnie okázuie. Doſyć tedy iáſnie ołowie nam vkázáli/ z Zołtarzá Dawidá Królá/ Zmartwychwſtánie é: Y doſyć iáſny ieſt Pſalm dwudźieſty pierwßy/ o Mece Páńſkiéy pociesznym podwyżßeniu przez Zmartwychwſtánie. Tákże y drugi oi: Ná drodze bedźie pił z byſtrégo ſtrumienia/ á dla tego podnieśie . Opowiádáiąc pierwéy meke Páńſką/ gdy mówi: Z ſtrumieniá be- .A podwyżßenie zásie tegóż Páná po zmartwychwſtániu/ gdy mówi: ego podnieśie głowe. Co Páweł S. wykłáda do Philipenſów w wté kápitulum pokázuiąc pierwéy pokorę/ á potym podwyżßenie Páńſkie.

Szoſté świádectwo máß v Dánielá Proroká/ gdźie też iáwnie pokázu- Pan Chriſtus zábit miał być/ mówiąc tymi ſłowy: Po zwróceniu Zy- niewoléy Bábilońſkiéy/ zbuduią vlice y mury Jerozolimſkie: á gdy ną ßeśćdźieśiąt y dwá tegodniá/ (które wedle Słonecznégo biegu/ rá- kázdy dźień zá rok/ vczynią ßeść ſet ośmdźieśiąt y cztérzy látá) tedy zábit Chriſtus: y nie bedźie iego lud/ który ſye go ma záprzéć. Zkąd iá- ke Páńſką widźimy/ bo gdy mówi: Bedźie zábit Chryſtus: widźi- że tenże zábity niemiał zginąć/ ále miał mieć lud ſwój wierny y nie- . Bo ták powiáda Prorok: Ze lud on nie bedźie iego/ który ſye go zá- . Jeſliż tedy on lud który ſye go záprzał/ iego niebył/ tedyć on lud miał o który ſye go niezáprzał. Czym Prorok znáć dáie/ iż ten zábity Chri- o śmierći ſwoiéy miał być żywym ſprawcą ludu ſwégo/ á ludu ſobie go. Znáczy ſye tedy z tych ſłów Prorockich/ że śmierć niemiáłá wádźić to Chriſtuſowi/ którégo Pánem vkázuie być Prorok po śmierći iego: iby on był niemógł być/ by był do końcá zwyciężón od śmierći: ále iż ży zmartwychwſtał/ tedy dla tego lud ſwój ma z którégo ieden zá- / á drugi przyymuie. A o Páńſtwie y Króleſtwie wiecznym teß Pá- nże Prorok mówi: Króleſtwo iego/ Króleſtwo wieczné ieſt: y wßy- y Królowie bedą mu ſłużyć/ y bedą mu poſłußni. Y tóż Króleſtwo bedźie powiáda Dániel Prorok/ świetym ludźiem Naywyżßégo. Y tho ieſt ſtwo Páná náßégo Jezu Chriſtá/ który vmárł/ y który zmartwychw- ał.

Lucæ 18. verſu 31.

Actu: 2. ver: 24.

Bóg/ to ieſt Bo- ſtwo ono/ które ma z Oycem ie- dno.

Vide in Cathechi- ſmo noſtro fol: 96. & 97.

Pſal: 15. verſu 8.

Pſal: 109. ver: 7.

CHriſtus Pan/ rzedźion ná ś- mierć przez byſtr- potok Cedron.

Ioannis 18. Bo zá Cedrõ ogród był/ á Jeruzálem z o- ną ſtroną Cedron potoku było.

Daniel: 9. ver: 25. & 26.

Vide Computum Eccij, Tomo ter- tio, fol: 198. in o- ctauo.

Daniel: 7. ver: 27.

Té ſą

Te ſą tedy świádectwá z Prorokow świętych/ o Męce y Zmart
ſtániu Paná náßego Jezuſá Chryſtuſá: té ſą mówię świádectwá p
wé / dobrze przed tym niż ſye to ſſtáło/ Duchem świętym od Prorok
powiedźiáné. A zá tymi / prawdźiwie nas Páwel święty vczy Zma
wſtánia Páńſkiégo/ mówiąc: Podałem wam com y ſam wźiął/ iż
zá grzéchy náße/ podług piſm/ vmárł / pogrzebion/ y trzećiégo dni
twychwſtał prawdźiwie. Y ſam Pan o ſobie mówić raczył/ gdy zma
wſtánié ſwoie Zwolennikom opowiádał/ mówiąc: Ze przez Mękę i
martwychwſtánié/ miáły ſye w nim wßytki Piſmá wypełnić.

1. Cor: 15 verſu 3. & 4.

Wiérzże tedy iuż temu Chrześcijáńſki człowiecze/ wiérz Proroko
tym/ wiérz Apoſtołom/ wiérz ſłowom Páná twégo/ że JEzus Ch
martwychwſtał prawdźiwie. Ale żebyć iego zmartwychwſtánié
tek przyßło/ tedy wiérz y o tym wiédz/ że nie thák powſtał od śmie
Lázarz/ álbo iáko inßy/ które wſkrzéßał ſam Pan/ y inßy Prorocy św
ći ácz od śmierći powſtáli/ przetsie drugi raz pomárli: Ale Pan zma
wſtawßy / drugi raz nie vmiéra. Oni od inßych wzbudzeni/ powſta
ſam ſwą mocą od vmárłych powſtał / bo ták powiedźieć raczył: Z
Kośćioł ten/ á ia go trzećiégo dniá wzbudzę: mówiąc o Kośćiele ćia
go. Skąd iáſnie ſye okázuie/ że o ſwéy włáſnéy władzy mówi/ bo ták
Ja go wzbudzę/ nie kto inßy: áby moc ſwą okazał/ iż mocą Boſtw
powſtał/ y wzbudźił ćiáło ſwoie. Wiédz téż/ że ćiáło prawdźiwé / n
iákié oná czárownicá byłá wzbudźiłá Saulowi Królowi Zydowſkie
mu Proroká Sámuelá wſkrzéśiłá: co iednák byłá obłudá. Ale tu ćia
wdźiwé zmartwychwſtáło: iáko ſye tho iuż z powieśći Ewányeliéy
iáſnie pokazáło.

Ioan. 11. ver: 44.
Matth: 9. ver: 25.
Lucæ 7. verſu 15.
4. Regum 4. verſu 35.
4. Regum 13. verſu 21.
Ioan: 2. verſu 19.
1. Regum 28. verſu 12.

Dla náuki tedy náßéy okwitßéy/ doś

czywßy wiáry náßéy/ y vgruntowawßy ią/ o prawdźiwym zmartwy
niu Páńſkim/ przypátrzmy ſye/ ábyſmy naprzód przy Pánie ſercem
nym ſtáneli/ iemu ſłużyli/ y iemu zá tákié dobrodźiéyſtwá hoyné / kt
námi vczynić raczył/ dźiekowáli. Potym / ábyſmy być mogli z po
nych ludźi/ ktorym było wdźięczné zmartwychwſtánié Páńſkié. Bo
wiedźieć trzebá/ że czáſu zmartwychwſtánia Páná náßego/ v wßytki
wobec dobrze ſławné było w Jeruzálem zmartwychwſtánié Páńſkié/
iednáko wßyſcy o nim rozumieli. Bo ludźie prośći/ álbo gmin poſpol
widźieli Páńſką śmierć/ y wßytki ſpráwy przy śmierći/ cudá/ y dźiwy
ſye dźiały: Słyßeli téż y tę ſławę w Mieśćie o zmartwychwſtániu
ſkim: ále ſye im to by namniéy ſercá nie dotykáło. Bo iáko ſmutku z
ták weſela z Zmartwychwſtánia iego nie mieli: wiecéy kożdy z nich
pracéy/ o ſwéy żywnośći/ o ſwym obeßćiu ſye ſtárał/ á niż o tym co ſie
ſtuſem dźiało: przeto tácy wßyſcy żadnégo pożytku/ y z Męki/ y z Zmar
wſtánia Páńſkiégo nieodnieſli. Skąd iednák trzebá ſye vczyć/ áby p
tá ßkodliwa nie byłá proſtym: á żeby praca zbytnia nas od wiádomo
brodźieyſtw Bożych nie odłączáłá. Bo ieſliś proſty człowiek/ przetsie
trzebá wiedźieć o zbáwieniu twoim/ y vczyć ſye ſłowá Bożégo/ y wolé
ták wiáry dobréy/ vczynków cnotliwych/ iáko y táiemnic Bożych/ kto
bie Pan odkryć gotów/ gdy ſye o tym proſtą wiárą y vmyſłem ſtár
dźieß/ boć Pan Bóg proſté ſobie obiéra: y zá tákié ſyn iego Chryſtus/
náß/ Bogu Oycu dźiękuie: tákié Pan vczył: nád tákimi lutość miał:
kármił/ y chlebem ćieleſnym/ y pokármem dußnym. Ale ktorzy będąc p
mi/ á w onéy ſwéy proſtoćie niedbáią o ſwé zbáwienié / áni o náukę
Bożéy/ owßem zámiátáią dußną pracą dla ćieleſnéy/ tákim trzebá po

Ktorzy z ludu Jerozolimſkiég nie dobrze rozumieli o Zmartwychwſtániu Páńſkim.

n

o nápominánié Páwłá świetégo/gdźie mówi: Nápominam bráćia/że
iuż ták wiecéy niechodźili/ iáko chodzą Pogáni/maiąc vwikłány wćie-
ćiách rozum prze nieumieietność / która w nich iest: bo ináczéy / trzebá
áwáć/ by ich Pan Bóg od siebie nieodrzućił.

Ephes. 4. ver 17. & 18.

Zle prostakiem być.

yli zásie drudzy/iuż nie prośći ludźie/ ále Zołniérze służebni/w Jeruzá-
którzy iuż dwomiéy rozumieli o Zmartwychwstániu Pańskim : bo wi-
Anyołá v grobu : widźieli źiemie drżenia/y kámieniá odwálenié. A wy-
ili naprzód/że Christus zmartwychwstał : potym y to co widźieli. Ale
pieniądze im dano/ áby milczeli / wnet zámilkli : popsowáły ié pienią-
a których sye y prawdy záprzeli. A zátym y ći nie odnieśli pożytku zá-
z Zmartwychwstánia Páńskiégo : bo dla pieniedzy niezbednych/ zá-
sye/ y przestáli prawdy mówić. Dla Páná Bogá/ chceszli Páná
y być vczestnikiem dobrodźieystw iego/ niech ćie od Páná nie odstra-
i odwodźi/łákomstwo żadné/ áni máietność/ áni ludźi wielkich gro-
i naymy/áni pochlébstwo / áni żadna rzecz ná świećie. Pámietay ná
o wszytko prózność/ á że wszytko ginie: á sam Pan tylko trwa ná wie-
idźisz że ći nád prawde którą widźieli/wierzyli k woli Biskupom/ y Pá-
nym/co im dáli pieniądze : widźisz też co zá pożytek ztąd odnieśli. Pá-
że ty/ ábyś nikomu kwoli nie wierzył : by zás dla pieniedzy / z boiáźni
acnych/Bogá nie odstąpił. Ale owszem o to sye pilnie stáray/ ábys sye
Bogu wiecéy/niż ludźiem/podobał. Pámietáiąc ná oné słowá Páwłá
go/ gdźie mówi : Bych sye ludźiem podobał/ Christusowym sługą
ie był.

zeci zásie byli/ którzy práwie ze złośći wszystkich sił swoich / chćieli
ić Páná nászégo Zmartwychwstánié. A ći byli Biskupowie/ y licem
zeni Zakonnicy/ którym Jmie Christusá Páná/ nád wszystki obrzydli-
zy/ było obrzydné : ći / iuż pieniedzmi / iuż groźbámi/ iuż biczowá-
Miast wyganiánim/ mieczem / y ćiemnicámi/ chćieli wygłádźić Pá-
Christusá/ y Jmie iego świeté. A wżdy to nic nie pomogło/ ále do tego
: że oni Rybitwi prośći/ wedle świátá ludźie nikczemni/ Apostoło-
odzy/ niedostáteczni/ nie Philozophowie mądrzy/ nie chytrzy Orato-
nie wielodowodni Dyálektykowie : ále które Pan od łowienia ryb w
liczbie wźiął / y które puśćił przećiwko wszystkim Mocarzom/ Kró-
Medrcom/ y wielomowcom wszystkiégo świátá: Ony zacné Biskupy/
zoné Doktory/ y nabożné Zakonniki/ zwalczyli y przemogli : A nie
ny sámé/ ále y wszystki okrutniki/ Césárze/ Króle/ Philozophy/ Orá-
przećiwniki Syná prawdźiwégo Bożégo/ Páná nászégo Jezu Christá/
ko któremu oni powstawáli. Zwalczyli mowie y przemogli státe-
á zátym Christus słynie : á oni przemineli iáko mgłá. Christus pánu-
przeszli iáko ćień. Christus włádnie / oni zgineli/ ták/że y pámiątki ich
. Potrzebá sye tedy tu obaczyć onym przełożonym Pástérzom/áby
ie tych nie zostáli: Bo biádá wam/ mówi Pan Christus/ którzyśćie
klucz vmieietnośći królestwá Bożégo/ w które sámi nie wchodźićie :
z którzy wniść chcą/ drógę hámuiećie. Ták iáko czynili ći Biskupi y
icy/ którzy nie tylko sye sámi brzydźili Christusem / y Jmieniem iego/
y drugim tego bronili/ groźbámi/ prośbámi/ y pieniądzmi. A zátym
iáko y oni/ pożytku żadnégo z Zmartwychwstánia Páńskiégo nie od-
owszem dobrodźieystwá Páńskié/im ná wieczné potepienié wychodzą.

Apostołowie ko-go zwyciężyli.

Lucæ 11. ver: 52.

Ostátni zásie byli ći wszyscy/którzy wielki pożytek odnieśli Zmartwych-
á Páná nászégo/ których y my násládowáć mamy : Jáko byli Zwo-
y Zwolenniczki Páná nászégo Jezusá Christusá/Apostołowie świeći/
é świeté/ którzy Páná ćierpiącégo żáłowáli/ vmárłégo do grobu ná-

Co zá ludźie od-nieśli pożytek Zmartwychwstánia Páńskiégo.

Skim iednáko rozumiec mamy o Zmartwychwstániu Páńſkim.

wiedzáli/ y którym ſye Pan vkazał: bo ći prawdziwie Zmartwychw[...]
iego poználi. A to z tąd pochodziło/ że pierwéy niżli o zmartwychw[...]
Páńſkim wiedzieli/ ſtáráli ſye o ćiáło iego: Ale gdy iuż zmartwychw[...]
oglądáli/ tám iuż o tym ſámym mówili/ y o tym iákmiarz wßyſcy n[...]
y to ſłáwili/ opowiádáli/ y po wßytkim świećie wiádomo to czynili.

Nie náśláduymyß my tedy gminu ludzi proſtych w Jeruzálem/ [...]
bądźmy w towárzyſtwie onych Żołnierzów odmiennych: náwet/ á[...]
[...]haymy złośliwych Jerozolimſkich Biſkupów/ y Zakonników: ále [...]
[...]torem Pań świętych/ które do grobu cáłą noc ßły. Podźmy zá Apo[ſtoły]
którzy Chriſtuſá w grobie ßukáli: bo go ći náleźli nie vmárłégo/ ále [zmar]
twychwſtáłégo. Ci otrzymáli od niego poćiechy wielkié y pozdrowi[enia]
wßytkiégo dobrégo winßowánié: bo czyniąc ták/ rychléy ſye doſt[aniem]
tám gdźie ſye iuż ći wßyſcy doſtáli. Co nam rácz dáć Pánie Jezu C[hriſte]
ábyſmy ćię naprzód nabożnym ſercem náleźli/ nálazwßy/ w ßercách [...]
pewną wiárą trzymáli: iezykiem náßym ćiebie/ zá twé dobrodźieyſtw[a]
[ch]walili/ záwße wyznawáli/ y nábożnie zá nié dźiękowáli. Potym áby[ſmy ſer]
ce náße/ do ćiebie/ okrom zmázy/ wznośili: á członkom twoim/ bliźn[im ná]
ßym/ ábyſmy dobrze czynili/ y ták z twymi wybránymi/ ábyſmy ći[ę]
wiárą wyznawáli/ ćiebie miłowáli: á po śmierći náßéy/ ábyſm[y]
ćię w wiecznym twoim króleſtwie oglądáli: w którym ty króluieß/ z Oycem y z Duchem S. ná wieki wiekom/ AMEN.

HISTORYA

To ieſt, prawdziwa powieſc Zmartwy[ch]wſtánia Páná Ieſu Chriſtá, y tych rzecz[y] które ſye przy nim dzialy: Ze cztérzech Ewangeliſtów porzadnie ſpiſána.

Matthæi 28. Marci 16. Lucæ 24. JOannis 20.

Iż ſye zda z Hiſtoryéy Ewangeliſtów iákoby ſobie przećiwné rzeczy piſali/ náwięcey około vkazowánia Anyołów Máryam: przetō pokazał z hiſtoryéy iákim porządkiem ty pokazowánia ſye ſtały.

GDY iuż od Nykodemá y Jozep[há] było ćiáło Páńſkié w nowy grób Jozephów wł[ożone]
po złożeniu z Krzyżá/ powiádáią Ewányeliſtow[ie] [...]
Jozeph ćiáło ſchowawßy/ wielkim kámieniem [...]
grobowé zawálił: y precz poßedł. Y były tám [...]
ogrodźie/ gdźie był Pan pochowan/ Márya Má[gdale]

ná/ Mary[...]

Márya mátká Jákobowá/ y Jozephowá/ y mátká synów Zebedeuszo-
siedząc przeciwko grobowi / y przypátruiąc sye / iáko/ y gdźie/ ciáło
no : A dźień był gotowánia / który iest przed Sobotą. Którégo to
iáko w Piątek/) wróciwszy sye do domów swych / gotowáły máści
woniáiącé/ áby pomázáły ciáło Christusowo : y gotowáły ták dłu-
Sobotá záſzłá/ dźień swięty. W Sobotę tedy odpoczywáły wedle
nia Zakonu Bożégo/ przez wszytek dźień/ áż wieczór Sobotni przy-
órégo wieczorá nákupiły znowu máści wonnych/ áby námázáły ciáło
wo. A ták zgotowawszy máści/ dobrze przededniem Niedźielnym w
dy iuż poczęło świtáć/ á ćiemności ieszcze były/ szły do grobu : do któ-
yszły ano słońce wschodźiło/ niosąc z sobą tho co były zgotowáły.
czásie gdy ony do grobu szły/ sstáło sye wielkié drżenié v grobu : ábo-
Anyół Boży zstąpił z Niebá/ y przyszedszy odwálił kámień/ y siedźiał
. A było poyźrzenié iego iáko łyskáwicá/ á odźienié iego iáko śnięg.
ielkiég strachu z niego/ strózowie sye ták vlękli/ że byli iáko vmárli:
wszy sye biegli do miástá. A niewiásty w tym czásie z miástá do gro-
/ rozmawiáły miedzy sobą/ mówiąc: Któż nam kámień odwáli od
robowych ? Y gdy iuż przychodźiły ku grobowi/ poyźrzáły ku grobu/
iły od grobu odwálony kámień/ który był bárzo wielki: ná którym
Anyół / práwie iákoby oczekawáiąc onych Pań świętych : iáko
uß święty powiáda. Skoro tedy do grobu przyszły/ vyźrzáły Anyo-
ły sye/ który ié z zlęknienia poćieszywszy / áby sye nie báły/ mówił do
Wiém że Jezusá szukaćie/ którégo vkrzyżowano/ áleć go tu nie mász/
zmartwychwstał/ iáko był powiedźiał. Y nápominał ich/ áby oglą-
ieysce iego/ mówiąc: Pódźćie/ oglądayćie mieysce/ gdźie było położo-
ná. Weszły tedy ony ná nápominánié Anyelskié do grobu / y wszedszy
y powtóré tegóż Anyołá iáko młodźieńcá/ siedzącég ná práwéy stro-
leczonégo w száte białą/ y zdźiwiły sye. Który im rzekł : Nie lękaycie
em że Jezusá Názáránskiégo/ który vkrzyżowan iest/ szukaćie/ niemász
zmartwychwstał/ ták iáko powiédźiał : oto mieysce gdźie był poło-
Ale idźćie prędko/ powiédźćie Zwolennikom iego/ y Piotrowi/ iż zmar-
wstał : y vprzédźi was do Gálileiéy/ tám go oglądaćie/ iáko wam po-
ał. Zátym Anyół zniknął. A ony nie nálazszy ćiáłá Páńskiégo/ któ-
ukáły/ struchláły ná myslách swych bárzo / y zdumiáły sye z zlęknie-
spuśćiły twarzy swé do ziemie. A w tym gdy ták stáły / oto dwá mę-
stáneli podla nich w odźieniach białych / ćieszą ié/ y mówiąc : Czego
e/ żywégo miedzy vmárłémi ? Niemász go tu/ zmartwychwstał. W-
taycie iáko wam ieszcze w Gálileiéy będąc / mówił : Ze potrzebá by-
y syn człowieczy wydan był w ręce ludźi grzésznych/ y vkrzyżowan/ á
go dniá żeby zmartwychwstał. y wspámiętáły ná ty słowá. Wyszły
o théy rosprawie z tymi mężámi prędko z grobu/ ábowiém ziął ie był
strách współ z rádością. Y szły opowiádáć to Zwolennikom/ żadne-
drodze tego nie powiádáiąc/ bo sye báły : áż zwróciwszy sye od grobu
nnaśćie Apostołów/ którym to opowiádáły co od Anyołów słyszáły:
náko też y inszym/ którzy z Apostoły byli/ powiádáły. A té/ które powie-
yelskié powiádáły/ były: Márya Mágdálená/ Johánná/ Márya Já-
y insze które z tymi były. Ale powieśći tákié onych białychgłów/ zdá-
Apostołom iákoby iédné plotki: y nie wierzyli im. Co widząc Márya
dálená/ że ich powieśći były v Apostołów zá plotki/ szłá do Symoná
á/ y do Janá Ewányelisty/ którégo miłował Jezus / y rzekłá do nich:
ász Páná w grobie/ wźięto go z grobu/ y niewiém gdźie go położono.
gdy to vsłyszał/ szedł y z onym drugim zwolennikiem/ któręg miłował

Tuż v drzwi grobowych Máteusz ś. Anyołá wpisuie/ który naprzód z Máryámi począł mówić.

TEgóż Anyołá Márek S. w osobie Młódźieńcá śiedzącég po práwéy stronie grobu wypisał/ którégo Márye wszedzszy w grób widźiáły.

Dwu Mężu Lukasz S. wypisuie w grobie/ którzy do Máryéy mówili gdy Anyół zniknął.

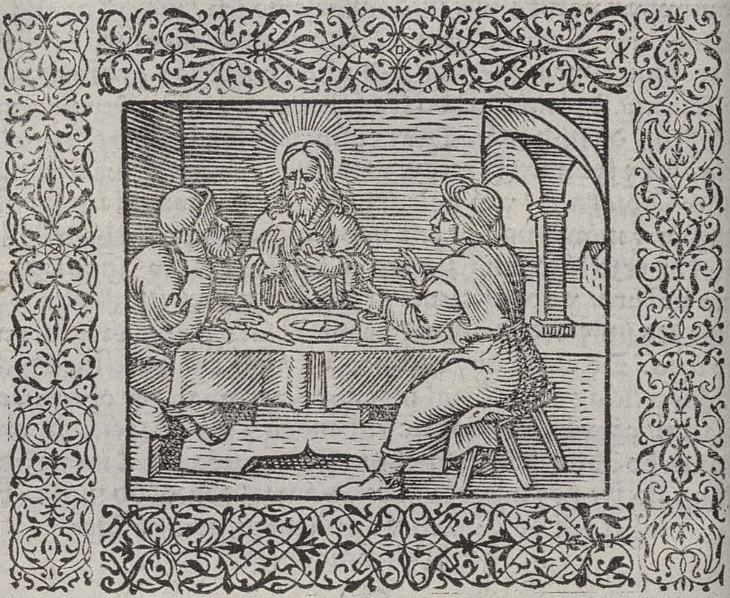
Pan Jezus/ do grobu/ y bieżeli obá poſpołu. Ale on drugi Zwolen
przédźił biegiem Piotrá/ y przyßedł pierwéy do grobu : á gdy ſye n
vyźrzał położoné prześćiéradło : wßákże iednák w grób nie wßedł. P
potym Symon Piotr idąc zá nim/ y wßedł do grobu : y vyźrzał prze
dłá położoné/ y chuſtkę która byłá ná głowie iego / nie z prześćiéradł
żoną/ ále oſobno zwinioną ná iedno mieyſce. Tedy potym wßedł y o
Zwolennik/ który był piérwéy przyßedł do grobu/ y widźiał/ y vwier
eßcze niewiedźieli piſmá / że miał zmartwychwſtáć. Odeßli thed
lennicy do ſámych siebie. A idąc Piotr/ dziwował ſye ſam w ſobie
sſtało. A iż ſye zásię były niewiáſty wróćiły do grobu / tedy Márya
gdalená/ gdy od grobu poßli Piotr z Janem/ ſtałá v grobu zewnątr
cząc. A gdy ták płákáłá/ náchyliłá ſye/ y poyźrzałá do grobu : y zno
rzáłá dwu Anyołów w bieli siedzących/ iednégo w głowách/ á drug
nogách/ gdźie było położono ćiało Jezuſowo/ y rzekli oni kniéy: Nie
czemu płáczeß ? Rzekłá im : Wźięli mi Páná moiégo/ á niewiem g
położyli. To gdy rzekłá/ obróćiłá ſye zá się/ y vyźrzałá Jezuſá ſtoiąc
niewiedźiáłá by Jezus był. Y rzekł do niéy Jezus : Niewiáſto / czem
czeß ? kogo ßukaß ? A oná/ máiąc zá to żeby ogrodnik był/ rzekłá do
Pánie/ ieſlis go ty wźiął / powiedz mi gdźieś go położył / á ia go w
Rzekł iéy Jezus : Márya. A oná obróćiwßy ſye / rzekłá mu : Rabb
ſye wykłáda/Miſtrzu. Y mówił iéy Pan Jezus : Nie tykay ſye mn
ießcze nie wſtąpił do Oycá moiégo. Ale idź do bráćiéy moiéy/ á powi
Wſtępuię do Oycá mégo/ y do Oycá wáßégo : do Bogá mégo/ y do
wáßégo. Y w ten czás napiérwéy vkazał ſye Máryéy Mágdálenie/
był wyrzućił siedmioro Dyabelſtwá. Szłá tedy Márya Mágdál
towárzyßek ſwych/ któré daléy od grobu w onym ogrodźie były : á to
wiedźiawßy/ że Páná widźiáłá/ y z nim rozmawiáłá/ znowu zniMiß
nego ogrodá. A oto Pan Jezus záßedł im drógę/ mówiąc: Bądźćie p
wioné. A ony przyſtąpiwßy/ vchwyciły ſye nóg iego : y dáły iemu ch
Tedy im rzekł JEzus/ Nie lękaycie ſye : idźćie/ á powiedźćie bráćiéy
niechay idą do Gálileiéy / á tám mię oglądáią. W tym czáſie gdy
z Pánem ſye rozmawiáły/ y od Páná odeßły/ sſtał ſye rozruch w Jeru
bo niektórzy z ſtróżow przyßli do Miáſtá/ á oznaymili Przełożonym
płánſkim/ wßytki rzeczy które ſye sſtáły v grobu Pánſkiégo. A oni zſe
z ſtárßymi/ y náradźiwßy ſye/dáli bárzo wielkié pieniądze onym żołnie
mówiąc : Powiádaycie/ iż Zwolennicy iego / w nocy przyßedßy/ vkrá
nam kiedyſmy ſpáli. A ieſliby ſye tho doniosło Stároſty / nie bóyćie
was v niego beſpiecznymi vczynimy. Wźiąwßy tedy oni pieniądze/ v
ták iáko ich było náuczono. Y rozgłośiło ſye to v Żydów áż do dźiśie
dniá. A w tym przyßły Márye do Miáſtá. A Márya Mágdálena do
tnych y płáczących Zwolenników ßedßy/ powiedźiáłá im/ że widźiáłá
y to/ co iéy roſkazał/ im opowiedźiáłá. A oni ſłyſząc od niéy iż był żyw
widźiáłá/ iż z nim mówiłá/ niechćieli iéy wierzyć. W tym zádumániu
dowiárſtwie gdy Apoſtołowie/ z inßymi przy nich będącymi/ byli/ po
dwá z onéy gromády/ KLeophás y AMáon/ y ßli do Emaus : który
tám w drodze idącym/ w pielgrzymſkiéy poſtáwie/vkazał Pan. Jáko
wányeliéy Poniedźiáłku Wielkonocnégo o tym doſtátecznéy Lukaß
piſał/ że go potym poználi w Emaus w łamániu chlebá. Y wróćili ſy
zad do Jeruzálem/ y opowiedźieli to drugim/ że Páná widźieli / z nim g
li/ y iáko go poználi w łamániu chlebá. Ale gdy áni tym wierzyć chć
ták w wątpliwośći to v siebie rozbiéráli/ y o tym gadáli/ siedząc iuż w
czór w Niedźielę/ zámknąwßy ſye dla boiáźni Żydowſkiéy / przyßedł d

Zá wtórym wróćenim do grobu onych Máryi/ S. Jan wypiſuie iáko Márya Mágdálená/ która ſámá odßedßy od innych/ przy grobie ſtałá/ y dwu Anyołów w grobie widźiáłá.

JEzus przez zámknioné fórtki / y stánał w posrzodku nich/ y rzekł im: y wam/ Jam iest/ nie bóycie sye. A gdy to rzekł/ vkazał im rece y bok: m dopiéro rozrádowáli sye Zwolennicy vyzrzawszy Páná. iáko tho v S. ßerzéy możeß czytáć. Lecz tego to dniá zmartwychwstánia Páń/Thomaß Apostoł miedzy nimi nie był/kiedy sye im Pan vkazał: y gdy powiádáli/ że widzieli Paná/ Thomaß wierzyć niechciał. Dla ktoréy yny/ osmégo dniá potym tákże Christus Pan przez zámknioné fórty w o nich / y Thomaßá przez dotknienié ran swoich / do wiáry zmartwyia swégo/ y do wyznánia Bostwá swégo / przywiesć raczył. Vkazał trzecié Symonowi Piotrowi/ Thomaßowi który był zwan bliźniak/ y náelowi / v morzá Thyberyáckiég. Vkazał sye też potym iedennaście nikom ná górze w Gálileiéy / kthóra im był náznáczył. Tám gdy go li/ dáli mu chwałe: á drudzy wątpili/ y niewierzyli. Wßákże Pan Jegromiwßy y pofukawßy niedowiárstwo ich / mówił do nich: Jż mu aná moc ná niebie y ná ziemi. Y roskazawßy im vczyć wßytki narody/ icié w Jmie Oycá/ y Syná/ y Duchá swietégo: opowiedział/ że z niz wiernymi/ być miał áż do skończenia świátá. Przypomniał im też swé/ które do nich mówił gdy z nimi ießcze tu smiertelny żył: Jż pobyło / żeby sye wßytki rzeczy wypełniły w nim/ które były nápisané w eßu/ w Prorokach / y w Zołtarzu o nim: y otworzył ich smysły áby roli Pismo/ y mówił im: Ze ták nápisano iest/ y potrzebá było żeby Chriérpiał / y trzeciégo dniá zmartwychwstał: Y w Jmie iego żeby byłá idána pokutá/ y odpußczenié grzéchów/ po wßytkich narodziéch. kteto nie kto inßy/ iedno oni czynić mieli/ iáko pewni świádkowie wßytraw iego. Do czego áby byli potężni / obiecał im zesłáć Duchá pociełá y náuczyćielá: y roskazał im / áby oczekawáli téy obietnice w Miecruzálem/ ążby byli przyobleczeni mocą z wysokości. Y wywiódł ie ym precz do Betháníéy/ á podniozßy rece swoie/dał im pożegnánié.

A sstáło sye gdy im pożegnánié dawał/ odßedł od nich: bo
wziet iest do Niebá/ y siedzi ná prawicy v Bo-
gá Wßechmogącégo.

EWANYELIA Z YK WYKLADEM, W PONI dziálek Wielkonocny, wedlug opiſánia Lukaſzá ſwietégo w Kápit: 24.

ROcho Dniá onégo ſzli
z nich do Miáſteczká/ które by
ſześćdzieśiąt ſtáiąn od Jeruza
imieniem Emaus: á ći roſprá
li miedzy ſobą/o tych wſzytkic
czach/ które ſye przygodziły. Y
ło ſye/ gdy ſye rozmawiali/y m
ſobą pytánia mieli/ że y ſam J
przybliżywſzy ſie ſzedł znimi: ale
ich były zátrzymáné/ áby go nie poznali. Y rzekł do nich
to zá rozmowy ſą/które macie miedzy ſobą idąc/á ieſteście
tni: A odpowiádáiąc ieden któremu imie Kleophás/ rze
niego: Tyś ſam Pielgrzymem w Jeruzálem/ á nie dowie
łeś ſye tego/ co ſye w nim tych dni ſtáło: Którym on r

Y rzekli: O Jezuśie Názarenſkim / ktory był mąż Pro-
ocny/w vczynku y w mowie/przed Bogiem/y wßytkim lu
y iáko go wydáli nawyżßy Kapłani y Kśiążetá náßy/aby
dzon ná śmierć/ y vkrzyżowáli go: á myſmy ſye ſpodzie-
iże on miał odkupić lud Izráelſki: á teraz nád to wßyſtko
dzień ieſt dziśia / iáko ſye té rzeczy ſtały. Ale y niewiá-
któré z náßych przeſtráßyły nas / ktoré przededniem były
ou / y nie nálázły ciáłá iego: przyßły powiádáiąc / iż też
nie Anyelſkié widziały / ktorzy powiádáią żeby był żyw.
li niektorzy z náßych do grobu / y ták nálezli iáko niewiá-
wiádáły: ále ſamégo nie nálezli. Thedy on rzekł do nich:
pi/ á leniwégo ſercá ku wierzeniu temu wßyſtkiemu co
dáli Prorocy. Izaż thych rzeczy nie miał ćierpieć Chri-
y ták wniść do chwały ſwoiéy: A poczawßy od Moy-
o wßytkich Prorocéch/ wykładał im wßytkié piſmá kto-
im były. Potym byli bliſko onégo Miáſteczká do ktorégo
on zmyślił iákoby miał dáléy iść. Y przynukáli go / mo-
Zoſtań z námi Pánie/boć ſye ma ku wieczorowi/á dzień
ſkłonił. y wßedł z nimi. Y ſtáło ſye gdy z nimi śiedział
/ wźiąwßy chléb błogoſłáwił / y łamał / y podawał im.
wórzyły ſye oczy ich/ y poználi go: ále on zniknął z oczu ich.
li ieden do drugiégo: Izaż ſerce náße nie gorzáło w nas /
ówił ná drodze / y wykłádał nam piſma: A wſtawßy
godźiny / wrócili ſye do Jeruzálem / y nálezli zgromádzo-
edennaśćie: y oné ktorzy z nimi byli/ ktorzy też powiádá-
wſtał Pan prawdziwi e/ á vkazał ſye Simonowi. Tedy
i powiádáli / to co ſye dźiáło ná drodze: á iáko go poznali
ániu chlebá.

Práwá y rzecz káżda / ktora kożdemu człowiekowi Chrześćiáńſkiemu ieſt napotrzebnieyßa y napożyteczniéyßa/tá poſpolićie pilniéy ma być opowiádána / y częśćiéy ná pámięć przywodzona / áby ſie tym lepiéy w pámięć korzeniłá/y dłużéy pámiętáć mogłá. Te náukę mamy od Bogá ſámégo. Ten ábowiém/gdy Zydy z niewoléy Egiptſkiéy wybawiał/ roſkazał im to był w Egipćie ießcze przez Moizeßá/ kożdemu z oſſobná po domiéch ich/ áby wźieli Báránká Wielkonocnégo/ná pámiątkę wyßcia ſwégo z Egiptſkiéy niewoléy: Tákim obyczáiem / áby wßyſcy á wßyſcy w wieczór

RTóré rzeczy ſą człowiekowi potrzebné / té máią być częſto wſpominané.

Exodi 12. ver: 3.

Co byłá zá Wielkanoc v Zydow.

 czternaſtégo

czternaſtégo dniá Márcá kśiężycá/naprzód ofiárowáli Bogu Báránká dnégo: potym/ áby káżdy z oſobná w domu ſwym/ przepáſawſzy ſie/ ſwé obuwſzy/ máiąc kiy w ręku/ pożywał Báránká pieczonégo: á żeby pożywał y iadł spieſzno: y ktemu/ áby ziadł wſzytkiégo/ z głową/ z nogámi y z trzewámi/ z chlebem przáſnym/ y z láktuką polną. A kłádąc P... czynę tych od śiebie roſkazánych Ceremoniy/ták powiádáć raczy: ... że dźiś ieſt Phaſe/ to ieſt/ Przeſzćié Páńſkié. Ale coby to zá przeſzćié było/ ſłuchay Páná ſámégo który ták mówi: Póydę po ziemi Egiptſkiéy tey nocy/ y zábiję kożdą rzecz pierworodną w ziemi Egiptſkiéy/ od człowieká á do bydlęćiá: y vczynię pomſtę ná wſzytkich Bogách Egiptſkich. J A ... domy wáſze minę/ przeto/że vyźrzę krew którą pomáżećie podwoie v domow wáſzych/ z tego Báránká którégo zábijećie/ y któregʒ ieść w domách wáſzych bedźiećie. Y bedźiećie ten dźień mieć ná wieczną pámiątkę/ bedźiećie go obchodźić vroczyſtym Pánu Bogu po narodźiéch wáſzych/ vczćiwośćią wieczną: dla tego/ iż téy nocy wybáwię was/ y wſzytki záſtępy/ álbo huſy wáſze z źiemie Egiptſkiéy z ćięſzkiéy niewoléy. Siedm dni bedźiećie ten dźień świecić/ nic nie robiąc: pierwſzy y śiodmy będźie wielkim Swiętem v ciebie. A kiedy ćię będźie ſyn twóy pytał/ co tho zá Zakon? Ták będźieſz naród wóy vczył/ y dźiatki ſwoie/ mówiąc: Ze to ieſt ofiárá Przeſzćia Páńſkiég/ kiedy Pan przemijał domy Jzráelſkié w Egipćie/ Egipczyki dla nas bijąc/ á domy náſze ſwobodné czyniąc. Skąd káżdy obáczyć może/ że Zydom było potrzebné y pożyteczné wyſwobodzenié z niewoléy Egiptſkiéy/ gdźie Pan ogládał ćięſzkość ich: y vſłyſzawſzy głos wołánia ich/ ſmiłował ſye nád vciemiężeniem ich/ y wyſwobodźił ie. Ale tym ſpoſobem/ y pod tym przetkiem/ żeby to ták mocné y ogromné wyſwobodzenié v tych/ którym było potrzebné y pożyteczné/ wiecznie było pámiętné: y dla tegóż tho mieć chćiał/ áby było káżdégo roku obchodzoné y świeconé/ nie dźień/nie dwá/ á śiedm cáłych dni áby było rozmyſláné y ſłáwioné od wſzytkich w obec/ którzy od Páná tho dobrodźieyſtwo odnieſli. A przy tym/ áby oyćiec káżdy ſyny tego Zakonu vczył/ téy vczćiwośći/ tákiéy ofiáry/ y tych Ceremoniy/áby nigdy wiekom z pámięći ich nie wychodźiłá. A to byłá Wielkanoc Zydom ták poſtánowioná/ y tákim nabożeńſtwem/ y tákimi Ceremoniámi/y obrzędámi ſłużby Bożéy/ ozdobioná y oſláchćioná.

Ale przyſtępuiąc do ſámych śiebie/ y biorąc tę náſzę Wielkanoc/ którą raz obchodźimy/ przed ſye/ naydźiemy to: że co Pan Bóg po Zydźiéch mieć chćiał/ to y po nas mieć chce: Bo kłádąc nam przed oczy Wielkanoc náſzę/ tédy przywodźi ná pámięć w rok raz/ Zmartwychwſtánié Páná náſzego Jezu Chriſtá/ rzecz nam potrzebną y pożyteczną: Przywodźi ofiárę onego Báránká/ który zgłádźił grzéchy náſze: przywodźi ono przeſzćié Páńſkié/ którym on przeſzedł z śmierći do żywotá/ krwią ſwą/ iuż nie podwoie náſze/ ále duſze náſze náznáczywſzy/okropiwſzy/ y omywſzy: y iáko nas wybáwił nie z niewoléy Egiptſkiéy/ ále z niewoléy Szátáńſkiéy: nie z Egiptu/ ále z piekła: nie od Pháráoná/ ále od Szátháná przeklętégo/ z ręki y z páſzczęki iego. A ná oſtátek/ iáko nas śmierći ſrogiéy/ y bárzo drogo odkupił/ y tákiéy niewoléy wybáwił. Y to ieſt wielkanoc náſzá: to náſzę z Pánem ... przeſzćié z śmierći do żywotá: y tę ſłuſznie y przyſtoynie pámiętáć y obchodźić mamy/ y nietylko trzy dni/ ále y cáłé śiedm dni mielibyśmy ſłuſznie obchodźić thákié dobrodźieyſtwo Páńſkié. Wſzákże iż Zydowie śiedm dni ſwoię Wielkanoc świećili/ tedy to dla tego czynili: Aby ſye tym lepiéy vczyli ſwégo Zakonu: y lepiéy żeby ſye przypátrzyli dobrodźieyſtwam Bożym/ iáko ſobie potrzebnym y pożytecznym: y iáko ludźie nievżyći y ćiężcy/ y tácy/ którzy iedno wedle ćiáłá z niewoléy byli wybáwieni. Kośćiół Boży záśi iż ...

Przykład z Báránká Zydowſkiego.

Zydom potrzebné było wyſwobodzenié z Egiptu.

Co Pan Bóg po Zydźiéch chćiał mieć/ to Kośćiół po ſwych.

Ioan: 1. verſu 29.

Co ieſt Wielkanoc náſzá.

Oseæ 13. verſu 14.

Czemu Zydowie śiedm dni świecą ſwoie Wielkanoc/ á Kośćiół Powſzechny czemu iedno trzy dni.

rzy dni/ tedy to též ná náuke zmartwychwstánia Páńskiego/ ná náuke y nászey / o Christusowym y o nászym zmartwychwstániu postánowił/ sye káždy z nas vczył požytku zmartwychwstania Páńskiego/ y dowiá ł sye zmartwychwstania swégo / gdyž thak Páwel S. nas vpomina: hcemy byście wiedzieć nie mieli/ brácia / o tych ktorzy zásneli / žebyście e frásowali/ iáko ći / ktorzy nádziei zmartwychwstania nie máią. Bo wierzymy/ iž Pan Jezus vmárł y zmartwychwstał: tedyć tákže Bóg/ wszytki ktorzy vmárli/ albo posneli/ przez śmierć przez JEzusá przywie nim: á ktorzy w Christusie zásneli/ napiérwéy powstáną. Potym tež tego / žesmy my iuž nietylko wedle ciáłá / ále y wedle dusze z niewoléy áńskiéy/ nie przez Moyzeszá człowieká prostégo / ále przez Christá Pa bawieni: á wedle tego/ nietylko trzy dni/ ále záwsze ná to pomnieć/ y cznosć tákich dobrodzieystw Božych po sobie pokázowáć mamy: po iž Christusowé zmartwychwstánié/ násze zmartwychwstánié.

Tákich tedy zacnych rzeczy/ y spraw tobie potrzebnych y požytecznych/ wiecze Chrześcijáński/ masz sye záwždy vczyć: ále nawiecéy teraz/ kie o Kościół Boży Ceremoniámi zwierzchnimi / y słowem Božym z E eliey/ ná oko okázuie/ y rocznice obchodzi. Bo cos wczorá z Ewányel szał/ to y dzisia nam pokázuie: á to wszytko ku pewnieyszemu nászemu ierdzeniu/ y vgruntowániu wiáry nászéy Chrześcijáńskiéy / ábysmy w yli mocnie vgruntowáni y vtwiérdzeni: y tym lepiéy w pámiec to so áli/ y záwsze ná to pámietáli.

Ale przystepuiąc do rzeczy Ewányeliéy świetéy/ przypátrzmy sye co sye tegož dniá kiedy Pan Christus zmartwychwstáć raczył/ álbo co nam nyelistá Łukasz S. w dzisieyszéy Ewányeliéy okázuie. Naprzód thedy owiáda/ že

wá ze zwolenników szli tegož dniá do miástecz ktore było od Jeruzálem ná sześćdziesiąt stá / imieniem Emaus. etc.

ummá téy wszytkiéy Historyéy iest tá: Iž Christus Pan nász tego dniá o zmartwychwstał/ vkazawszy sye tym dwiemá vczniom swoim/ mó nimi o Messyaszu. A gdy náuczył prawdziwégo przyścia Messyaszo / być ten skuteczny koniec / áby był ciérpiał/ vmárł/ y zmartwychw oedle pism Prorockich: tož dopiéro dał sye im vznáć w łamániu chle v tym gdy go poználi/ zniknął. Co gdy vczniowie vyzrzeli / záraz sy li do Jeruzálem/ gdzie zmartwychwstánié iego/ y wszytki sprawy kto n mieli w rozmowie/ y w iedzeniu/ Apostołom powiedzieli. A to iest á wszytkiéy Ewányeliéy.

Naprzód tedy przypátrzmy sye/ co ći Zwolennicy czynili idąc do Ema owiáda Ewányelistá/ Szli dwá. Czemu dwá/ czemu nie ieden? Te choć byli Mistrzá swégo strácili/ przetsie náuká iego byłá w sercách áwách ich. Pytasz/ iáko? Słuchay: Pan ieszcze przed tym niželi dla i drzewie krzyžowym vmárł/ gdy miał gdzie do ktorégo miástá iść/ tám niki swé posyłał: ktorym táką społeczność był roskazał/ áby parámi li. O czym masz v Łukaszá S. gdzie sobie obrał Pan y náznáczył in czniów siedmdziesiąt y dwu/ ktoré słał parą przed obliczym swoim do o miástá/ y ná káždé mieysce gdzie sam miał przyść: otož ći zwolen ámietáiąc ieszcze ná to / parą idą do Emaus. y tho byłá przyczyna

1 Tess. 4. ver. 13.

Lucæ 10. versu 1.

Druga zásie iest/ ochłodá y pociechá/ która bywa z społecznego [...] rzystwá/ o którey Sálomon ták mówi: Lepiey być záwżdy dwiemá [...] dnemu. Abowiém dwá máią ten pożytek towárzystwá swégo/ iesli ie[...] pádnie/ drugi go podeprze: y biádá sámemu/ bowiem gdy vpádnie/ [...] ktoby go podniósł. A iesliby kto przemógł iednégo/ tedy dwá mu sye [...] wią. Bo y powrozek ze trzech prómykow trudniéy rozerwáć. A zá t[...] bez przyczyny zálécał Pan społeczność w zgodźie w tym roskazániu [...] vkázuiąc/ że człowiek iest nád wszytki insze źwierzętá przychylnieyszy [...] wárzystwá spólnégo: chcąc to koniecznie po vczniách swych mieć/ [...] przód z siebie porádę/ pociechę/ y pomoc społecznie mieli: potym/ áby [...] więtszą przyiaźń y miłość/ y więtszą życzliwość przećiwko sobie zách[...] mieli.

Eccle: 4. versu 9

Trzecia zásie przyczyná byłá/ żeby ieden drugiégo/ pobożnégo/ [...] wégo/ przykłádnégo żywotá świádkiem był: á iżeby ieden drugiégo [...] wał/ iesliżeby w czym byłá potrzebá/ iáko hámował Páweł S. Pi[...] więtégo. o czym możesz czytáć do Gálátów w wtórym Kápitulum.

Galat: 2. ver: 11.

Dla tych tedy trzech przyczyn ći zwolennicy parą chodźili. Ale id[...] czynili? słuchay. Ewányelistá powiáda/ że oni dwá idąc

Rozmawiáli społécznie o tych wszytkich rzecz[...] które sye były onych czásów przydáły. etc.

Znáć po powieśći Historyey/ że vczniowie Páńscy pobożność [...] máiąc/ nie gádáią w drodze o rzeczách próżnych/ ále rozmawiáią [...] swoim/ którégo ták trzeci dźień widźieli zámordowánégo/ y do grob[...] żonégo. Widźimy rozmowę wierzących/ ále nieiáko wątpiących. [...] rozmowie byłá boiaźń/ było zdumienie z rzeczy dziwnych które słyszeli [...] stusie Pánie swoim: pámiętáli też ná tho co widźieli oczymá swy[...] z Pánem swoim obcowáli/ przypátruiąc sye wielkiey mocy w cuda[...] znákách dziwnych/ y w náuce świętey iego. Przypominali też sobie [...] tym obcowániu niepomázány żywot iego: y to co widźieli przy śmier[...] iáko niebo záćmioné/ źiemie drżenia/ zasłonę w Kośćiele skażoną/ op[...] pádáné/ y inszych rzeczy wiele/ którym sye bárzo dziwowáli. Ale gdy [...] tá niesłychána nowiná przyszłá/ iż zmartwychwstał/ y był widźian od [...] świętych niewiast/ dziwnieysza to v nich iescze byłá/ y przetoż idąc [...] mówili: á przypátruiąc y roczytawáiąc sobie przeszłe spráwy Páńsk[...] dách dziwnych/ temu nie dokonicá áby Pan zmartwychwstał wierz[...] pod wątpliwośćią o tym mówili/ á mówiąc to miedzy sobą rozbierá[...] rozumiém żeć y tego w ten czás nie przepomnieli/ iáko ich Pan od [...] był przedan/ od Żydów y Pogánów poiman/ związan/ vbiczowan/ [...] wan/ potwarzámi posskárádzon/ y niewinnie vkrzyżowan. Boć ták [...] yelistá mówi: Że rozmawiáli o wszytkich rzeczách kthóre sye onych [...] dźiały. Ale pusczáiąc to iuż ná strone/ o czym rozmawiáli/ gdyż [...] go że przetsie o zadney rzeczy insséy nie rozmawiáli/ iedno o Pánie sw[...] spráwách iego/ iáko Ewányelistá świadczy: przypátrzmy sye tem[...] w tym sstáło/ gdy o tym rozmowę mieli: powiáda Ewányelistá/ że

ROzmowá iáka byłá tych Vczniów Chrystusowych.

Sstáło sye gdy sye rozmawiáli/ y miedzy sob[...] tánia mieli: Jezus sam przybliżył sye do ni[...] szedł z nimi.

Przypátrzże sye thu káżdy co ztąd zá pożytek vrósł/ álbo y vrós[...]

tórzykolwiek pobożnie Páná ſukáią/ y o nim ſye pytáią. Zwykł to Pan czynić/ y ſpráwiedliwość iego to z ſobą v Páná nioſłá / że on by też y ſtßégo/ y choćby do końcá o wßytkich ſpráwách iego pewnéy wiádomie miał/ nigdy żadnégo od ſiebie nieodmiátał/ áni nim gárdził: y iedym/ tedy o tym pełna Ewányelia/ że Pan naß nieuki/ proſtaki/ niedowierné / którzy go iedno ſukáli/ iego dobrodzieyſtwá prágneli y powáli/ żádnégo od ſiebie nieodmiátał/ ále z tych káżdemu tákiemu doynił/ nie gárdząc żadnym : ták iáko ná oko iáſné przykłády okázuią.

Proſtaków Pan nie odrzuca od ſiebie.

maß w ſlepym podle drógi : w dziesiąci tredowátych : w opuchłym u Książęciá Pháryzáyſkiégo : w nákarmieniu pięciorgiem chlebá ienégo pięć tyſiecy ludzi/ y záſie ſiedmiorgiem czterzy tyſiące/ y inßych wielé : z których wßyſcy nie dokońca wiárą Páná ználi/ áni weń/ iáko być / wierzyli/ iedno iż go pobożnie ſukáli / odnoſili od Páná wielkié dzieyſtwá.

Lucæ 18. ver: 35. Lucæ 17. ver : 12. Lucæ 14. verſu 2. Ioan : 6. verſu 9. Matth : 15 v: 34.

záſie ze złymi przećiwnym obyczáiem ſye obchodził/ z tymi zwłaßczá/ go ſwoim vporem/ z przećiwną á nieczyſtą ſwą mową/ od ſiebie od ą / y mieć go niemogą. Czego przykład iáſny ieſt w Licemiernikach/ Pan nietylo áby miał przychylny być / ále ie/ iáko tho byli záſłużyli/ odmiátał : iáßczórczym plemieniem / ludźmi pokrytymi/ łákomymi/ ni drapieżnymi/ náoſtátek Szátáńſkim narodem ie názywáiąc/ y być kuiąc.

Złé / vporné / y nieczyſtéy mowy ludźie PAN od ſiebie odmiáta

i tedy ty proſtakiem będąc/ nic głęboko w Piſmie nierozumieiąc/ áni n w Piſmie będąc/ chceß Páná Chriſtuſá do ſiebie przywieść : tákże ſukay Páná pobożnie/ gaday o ſpráwách iego z vczćiwośćią/ á gruntemu wierz coć Kośćioł święty o nim z Piſmá świętego ſtárádawdał/ á bluźniérſtwá ſye wiáruy : y iednym ſłowem/ bądź náſládówcą świętégo: To ieſt/ bądź proſtym/ ſpráwiedliwym/ y bogoboynym / á tay/ że Pan iedno ná vbożuchné pátrzy/ według onego gdźie ſam Pan raczy : A ná kogóż ia weyzrzę: iedno ná vbożuchnego/ y ſkrußonégo hu/ y ná tego który drży ná ſłowá moie. Widźiß że Pan rad ná tápátrzy/ widźiß że ſye w nich kocha : nie wieléć ná przodku Kośćiołá mądrych Pan obráć raczył / ále obrał ſobie to co było mdłégo y głupwiátu. A to przeto/ áby nam pokazał w iákich ſye kocha/ y iákié mieć i przy tym / áby y nam náukę dał / iżebyſmy záwße pokornymi byli/ y kośći ſercá ábyſmy go ſukáli : bo tákim którzy go nie kußą/ dawa ſye / y z nimi rad obcuie. Czego iáſny przykład maß z tych Páńſkich vczktórzy ácz w proſtośći o Pánu gadáli / y wątpliwą poniekąd wiárę o ieli : ále iż go ßczyrym y cáłym vmyſłem wſpominali / tedy Pan áby ożył w nich lepßą wiárę/ á wątpliwość od nich oddalił/ Przybliżył ſie / y ßedł z nimi. A tym tákim przybliżenim ſwoim/ wypełnił Pan obtnice ſwą / którą mamy v Máttheußá S. gdźie ſam Pan powiádáć Iż gdźieby ſye dwá/ álbo trzey/ zgromádźili w Imię moie/ támem ieſt rzodku ich.

Co proſty Człowiek ma czynić/ áby ſobie v Páná łáſkę iednał.

Iob 1. verſu 1.

Iſaiæ 66. verſu 2.

1. Cor : verſu 26. & 27.

Pán Chriſtus ná przodku Kazánia ſwégo obiérał ſobie proſtaki.

Sapien: 1. verſu 1. & 2.

Matth: 18. v: 20.

obrze tedy Chrześćijáńſki człowiecze/ y rzecz potrzebna/ o ſwym Pámowić/ y o nim myślić : gdyż on niechce zábáczyć tych wßytkich którzy mówią/ y którzy o nim myślą. Ale tu ná tym mieyſcu/ przypátrz ſye okłádnośći y pokorze Páńſkiéy/ iż on/ choć wielkim zwyćięzcą zmarwſtał/ będąc Pánem wßytkiégo świátá/ á wżdy oto z vczniámi ſwyo vbogi pielgrzym idźie / y im ſye vkázuie / iáko ieden z nich ſkromnie rozmawiáiąc/ y vcząc ie/ mogąc ie iednym ſłowem zgromić. Dwieo Piſmá przywodźi y wykłáda/ pokázuiąc / iż potrzebá byłá Chriſtumrzéć/ y zmartwychwſtáć : chcąc tą táką ſwą pokorą zhánbić y zgá-

Dobrze o Pánie mowić y myślić.

Matth: 28. v: 18.

Pychę ludzką Pan tłumi.

nić hár-

nić hárdość y pychę onych/ ktorzy ſye ludźmi hydzą/przekłádáiąc ſye ną
ſzé/ w ten czás nawięcéy/gdy ie Pan Bóg nád inſzé przekłádáć raczy. N
iednák tácy pomniéćby mieli/przywodząc ſobie ná pámięć onę náukę: J
nawiętſzy/ tym bądź pokornieyſzy : wiedząc / że ſye Pan Bóg pyſznym ſ
ciwia/ á pokornym dáie łáſkę ſwą. Nie mówię tego dla poſpolitow
zacnégo z proſtym : bo przez to więc/ od głupich á proſtych ludźi przych
wzgárdá ſtanow przełożonych : ále to pokázuię/ iż Przełożeni od Bogá
dle potrzeby/ y wedle czáſu / y wedle baczenia/ okiem miłosiernym má
bożſzym y niżſzym być lutośćiwſzy/ ták w náuce / iáko w wſpomożeniu á
rátowániu nieumiejętnośći y niedoſtátku ich/y w inſzych rzeczách. Bo
ták tu vczynić raczył/ że ſye wedle potrzeby przyrownał do ſwych zwolą
ków/ áby nieumiejętné náuczył/ á wątpliwé w wierze vmocnił : y z nie
wie wiernych/ áby ſobie wierné poczynił.

Iacob: 4. ver: 6.
1. Petr: 5. ver: 5.

KAznodźieiom Pan dáie przykład y náukę.

Tłumi też tu Pan náſz hárdą myſl onych Káznodźiéy / y náuczyćiel
á przepowiádáczów ſłowá Bożégo / ktorzy tylko pátrząiąc ná trzódy w
kié ludźi/ wſtydáią ſye máłégo zgromádzenia vczyć : A co więtſza/ gá
proſtakámi / á tego ſámégo prágną záwżdy / áby wielkich ſtanów ludź
pokázowáć rozumy ſwé mogli: więcéy dla ſwéy próżnéy chwały/niż dla
uki Chriſtuſowéy.

Niechże ſye tedy tácy tu vczą z Páná ſwégo/ z Miſtrzá á z Praecep
rá wſzytkich Káznodźiéy/ á niech ſye przypátrzą / że ten iedno dwu prof
ków vczy/ piſmá im przywodźi / wykłáda / y prawdę im pokázuie : iáko
niekiedy iedno ſáméy niewieśćie Sámárytance Pan Meſſyaſzá pokázow
y one prawdźiwéy chwáły Bożéy vczył. A iáko ſye Pan tego niewſtydź
ſwéy pracéy nie litowáł : ták też máią czynić y ći / ktoré Pan ná ten vr
poſtánowił/ áby nie wzgardzali/ áni proſtaki/ áni máłośći zgromádzen
owſzem áby vczyli prawdy : ktoréy vczyć máią. Aby zátym pozyſkáli
przód duſzé bráćiy ſwoiéy / owiec Páná Chriſtuſowych : potym ſobie z
zápłátę wiekuiſtą iednáli.

Ioannis 4.

Ale rzecz dáléy prowádząc/ ſłuchay co ſye dźiało/ gdy Pan przybliżył
do tych vczniów : powiáda Ewányeliſtá/ że

Oczy ich były zátrzymáné / áby go nie poználi.

To ácz Pan cudem vczynić raczył / wſzákże y to bez przyczyny nie by
że ſye vczniom ſwym zárázem poznáć nie dáł.

Piérwſza tedy tá byłá : żeby zá niepoznánim Páná/ wſzytkę ſwoię w
pliwość Pánu odkryli. A iżeby zátym odkryłá ſye Pánu przyczyná / ſtro
wáć ich niedowiárſtwo : ták iáko potym był vczynił.

Druga / áby przez to poználi nápotym / iż ácz w tym ćiele Pán zm
twychwſtał w ktorym ćiérpiał/iednák nie wſzytkim było widomé/iedno t
ktorym ie Pan chćiał pokázáć : y to ták/ że ie być znáiomym y nieznáiom
pokázował : co ſye pokazało z iáſnych przykładów. Naprzód/ w ogrod
gdźie był grób / vkazał ſye Máryéy Mágdálenie iáko ogrodnik : thu z
tym dwiémá/ iáko pielgrzym : á przétsie nie obłudné / ále ono prawdź
ćiáło było / ktoré ná krzyżu wiśiáło / y ktore zmartwychwſtáło. Skąd n
chay ſye vczą/y niech ſye obaczą ći/co przyrodzonym obyczáiem o ćiele Ch
ſtuſowym/ ták właſnie iáko o ſwoim/chcą rozumiéć : że tu iednóſz ono ć
ło/ á prawdźiwé ćiáło / nád obyczay przyrodzenia ſwégo / odmienność
ſobié odnosiło. Ale to ná inſzé mieyſce odkłádamy.

Trzećia przyczyná/ dla ktoréy nie dał ſye im Pan znáć/ ieſt tá : żeby
tym bez wątpienia wierzyli/że ácz miedzy ludźmi nie obcował iáko piérw
áni ſye z nimi poſpolitował/ áni obecnie był od ludźi widźian : iednák pr

...prawdziwie zmartwychwstał/ y ćiáło onóß prawdziwé miał. Acz iuż nie gubé iáko piérwéy / ále subtylné / vwielbioné / y do ludzkich grubych y ...telnych ćiał w niwczym nie porównáné. A które mogło sye dáć y wi... niewidźieć : ktemu / zámknąć á przetsie wynisć y wnisć przez vliczki ...ione: iáko w przyßłe Niedziele to sye pokaże.

...ostátnia przyczyná iest dla nas / ábyśmy wßyscy poználi náße krew... mdłość : Bo kiedy Pan niechce á pohámuie nam łáski swéy / tedy ...mi náßymi trudno áby káżdy Páná poznáć mógł : gdyż áni oczy/ ...y/ áni iezyk/ áni żadné smysły vznáć Páná nie mogą/ kiedy on zátrzy... oświecenié swé od nas/y błogosłáwieństwo swé świeté. Azá tego czło... ...iedźieć nie może / że smysły náße z vłomności y ze mdłości náßéy są ...é ku złemu : á gdy sye człowiek we złé vda/ tedyć iuż tám trudny przy... ...dźie do Páná/ áby go poznáć mógł. Potrzebá thedy Páná prosić/ ...smysły náße od Páná były záwße spráwowáné/ rządzoné/y oświeco... obracáiąc ie/ áni nimi ßáfuiąc / we zły obyczay przećiwko Pánu Bo... ináczéy/ obáwiáć sye potrzebá Pánskiéy kázni / by nas Pan nie dał ...árde y ná wieczné potepienié : iáko vczynił Pháráonowi/ Saulowi/ ...owi/ y inßym wzgárdzonym. Prosić tedy Páná/ á prosić vstáwicz... ...my/ áby roziáśnić/ záchowáć / y zátrzymáć raczył / w znáiomośći y ...źni swéy świetéy/smysły náße/ áby były zá łáską iego obracáné ku wie... ...źći y chwale Páná Bogá wßechmogącégo.

...e tu ná tym mieyscu wiedźieć potrzebá/ że o zátrzymániu oczu y smy... ...lesnych v ludźi/ mogą sye przykłády z Pismá świetégo tym podobné ...A naprzód maß Genes: 19. Gdy Sodomczycy dobywáli sye do ...Lotowégo/ áż dobrze drzwi niewyłomili : gdźie Anyołowie zárázili ié ...epotą/ że widząc nie widźieli/ áni drzwi ználeść mogli.

Gene: 8. ver: 21.

Gene: 19. ver: 11.

...otym Tobiae 12. Anyół Ráphael sam powiáda/ iáko były zátrzymá... ...onych wßytkich w Tobiaßowym y w Ráguelowym domu / że go nie ...gdy mówi : Zdałemći sye ia prawdźiwie z wámi ieść y pić / áleć ia ...m pokármu niewidomégo/ y napoiu który od ludźi widźian być nie... ...może.

Tobiæ 12. ver: 19.

...otrzećié/ 2. Máchab: 10. W bitwie wálnéy y gwáltownéy/ którą Zy... ...nieli z Idumeyczyki y z Asiány/ tám nieprzyiaćiele Zydowscy vyźrza... ...eć meżów ná koniech z niebá/ którzy wodzámi byli Zydowskimi/y ich ...ná Máchábeußá/ślepotą záráženi/bitwe przegráli/y Timotheus Po... Hetman zábit. Powiáda Pismo/ że sámi tylko Pogáni ty meże wi... Zydowie nie widźieli : bo od Bogá zátrzymáné ich oczy były/ że te... ...widźieli.

2. Machab: 10. versu 30.

...aß tákże w nowym Zakonie/ Ioan: 8. Gdźie Pan Christus/ gdy go ...ydowie kámionowáć/ záslonił sye/y wyßedł z kośćiołá : to iest/ vczy... ...go nie widźieli/ y ták wyßedł.

Ioan: 8. versu 59.

...aß też v Lukaßá S. w czwartym / Ze Zydowie wyrzućiwßy Páná ...á Názáreth/ chćieli go z góry ná dół zrzućić / ále Pan śrzodkiem ich ...ł: y ták wyßedł że go niewidźieli. Skąd kożdy obáczyć może/ że to ...winá była/ y dźiwowáć sye temu niepotrzebá/ iż Christus Pan zátrzy... ...czy vczniom swoim/ iże go nie poználi : bo y z mocy Bożéy/ y tudźież ...ámégo Syná Bożégo Páná Christusá/ dźiały sye przed tym spráwy ...m podobné / ták w stárym iáko y w nowym Zakonie : iákoć sye oká... ...záwße zá potrzebą słußną.

Lucæ 4. versu 30.

...trzymáné tedy vczniom Páńskim były oczy/ że Páná nie poználi gdy ...przystąpił. Pan też iáko pielgrzym / y iákoby ni o czym nie wiedząc/ ...ná tym mniéy poznáć mogli/ pyta ich mówiąc :

Co to zá rozmowy są / kthóre macie miedzy sobą idąc/ á iesteście smutni:

Ale vczniowie ták pilnie á vprzeymie o Pánie mówili / że też máło... czyli ná onego trzeciego który do nich przyszedł: y chociaż Pan sam i... nim mówić/y iął ich pytáć/ naprzód coby mówili: nie dla tego żeby nie... dział/ále żeby ich odpowiedziam przyczynę miał náuczyć ie/wczym oni... pili: ktemu/áby ich niedowiárstwo podniósł do práwey wiáry/iżeby do... cá w nim nie vpádli. Potym pyta ich/ czemuby smutni byli: skąd zn.../ że Páná swégo stráconégo żáłowáli / iuż pewnie sye nie spodziewáiąc / áby go kiedy żywym widzieć mieli. A w tym sye wypełniły ony słowá Páńsk... do zwolenników / które mówił: Z żalem będziecie płákáć/ ále świát będz... sye weselił/ á wy będziecie zásmuceni. Do żalu tedy tych to vczniów poc... ciel przyszedł/áby ich żal obrócił sye w wesele: y pyta/áby náuczył: á o smut... ku ich mówi/ áby pocieszył. Ale vczniowie nie bacząc tego/ rzecz swą... wádząc/ záledwie mu y ieden z nich/ ná imię Kleophás / odpowiedział / to... iákoby z frásunkiem/ mówiąc:

Ioan: 19. ver. 20.

Ty sam iesteś pielgrzymem w Jeruzálem / á ie... dowiedziałeś sye tego co sye thych czásów w ni... sstáło.

Kleophásowe imię Ewányelistá nam opowiáda/ o drugim nie po... da iáko go zwano: ále Ambroży S. pisze/że go zwano Amáon. Wszákże... kolwiek bądź / dowiadowáć sye nam máło trzebá/ gdyż wiemy y wier... że to byłá rzecz prawdziwa / która sye dziáłá z tymi vczniámi Páńskim... iest/ wierzymy że ich było dwá/ którzy idąc w drógę do Emaus / w d... rozmowę mieli o Christusie/y o wszytkich doległościach które ciérpiał... dni áże do smierci. A że do tych Pan przystąpiwszy / pytał ich o czym... zmowę mieli: z których ieden Kleophás / nie znáiąc Páná kthóry ich p... mniemáiąc go być pielgrzymem / dziwuie sye temu / iżby on iedno sam... być miał/coby wiedzieć niemiał co sie tych czásów sstáło w Jeruzalem/... ludzie wszyscy á wszyscy wobec / nietylko obywátele miástá Jerozolim... go/ ále też y wszyscy przychodniowie/pielgrzymi/którzy sye byli zeszli ná... świety Wielkonocny/ wiedzieli

Sermone Primo de grano Sinapis:

O Jezusie Názáráńskim/który był mąż Pro... mocny w vczynku y w mowie / przed Bogiem y... ludem wszytkim.

Tu wtey Confessyey/álbo w tym wyznániu/Páná Kleophás krótk... lécą: Naprzód powiáda/że Christus był Prorokiem/to iest/náuczycielem... léy Bożéy/ od Bogá zesłánym. A drugim zálécenim zdobi Páná Christ... gdy go powiáda/ nie ledá Prorokiem/ále mocnym w vczynku y w mow... iest/ przewyższáiący insze Proroki y ludzie / w cnotliwych spráwách/ w s... tobliwym żywocie/ w náuce ossobnéy / iż też żaden ták nie náuczał iák... co iednák też o nim iegóż nieprzyiaciele wyznawáli. A przeto tenże K... phás przydáie / przed kim był mocny / mówiąc: Przed Bogiem y lud... iákoby przed oczymá Bożymi záwżdy będąc / to co Pánu Bogu było... czynił. Bo pewna rzecz iest/ kto Páná Bogá záwżdy przed oczymá m... częścią z stráchu ták możnégo Páná / częścią théż boiáźnią kaźni Páńs...

py z miłośći niechćiał/ hámuie ſye od złośći. Potrzébá tedy káżdému
Páná Bogá przed oczymá/ w którym żywiemy/ruſzamy ſye/ y ieſteſmy/
ému wßytkié rzeczy odkryté ſą: potrzebá áby człowiek przy kożdéy
ie ſwéy z onym świętym Prorokiem Heliaßem to wyznawał/ iż zá-
przed oblicznośćią Bożą ieſt/bo ten ták rad mówił: Zywie Pan Bóg/
którégo oblicznośćią ieſtem. A zá tym/ iż to pewnie wiedźiał/ że záw-
zed oblicznośćią Bożą był/ iákim świętobliwym człowiekiem był/ iá-
pot ſwóy świętobliwie ſpráwował/ támże hiſtorya káżdemu iáśnie o-
. Zywże tedy ták człowiecze Chrześćijáńſki/ ábyś záwżdy ná to po-
/ że przed oblicznośćią Bożą żywieß: ſtáray ſye pilnie/żebyś ſpráwy
mowy twoie/od Páná Bogá poczynał: żebyś ſye przed Pánem Bo-
przodkiem/ á potym przed ludźmi/ w ſumnieniu y ſpráwách/ przyſtoy-
áwował. Ták iáko święty Páweł Timotheußá vczniá ſwégo vczy ty-
wy: Toć roſkázuie Timotheußu/ ábyś w piſmiéch Prorockich/ które
ie vprzédziły/ dobrym rycérzem był/ máiąc wiáre dobrą/ y ſumnienié
: które ſumnienié dobré niektórzy zámiátáiąc/ odpádli od wiáry. A
wiedźiéć czemu? Páweł S. tenże to wywodźi/ mówiąc: Chwałá to
ieſt/ świádectwo ſumnienia náßégo/ które ma być w proſtośći ſercá/
zyrym wyznániu Bożym: bo gdy zárzućiß dobré ſumnienié/cóż po to-
dźie? bo y Páná Bogá ſtráćiß/ y żywot pobożny Chrześćijáńſki ſtrá-
wiáre/ y ßczyré wyznánié BOżé/ ſtráćiß: á zá tym/ przodkiem przed
n Bogiem/ potym przed ludźmi/ okażeß ſye być człowiekiem bezboż-
nie Chrześćijáńſkim/ we wßelákich złośćiách vpádłym/y ſynem wiecz-
zátrácenia. Sumnienia tedy przodkiem dobrégo potrzebá: bo kiedy
enié bedźie dobré/ tedy y iezyk/ y wßytki ſpráwy náße dobré będą: y
my ſye opátrowáć w dobré ſpráwy/ nietylo przed Bogiem/ ále thież y
ludźmi/náśláduiąc przykłádu Páná náßégo/o którym ſłyßyß z wyzná-
Kleophásá/ iż był mąż Prorok/ który ſye przed Bogiem/ y przed ludźmi/
wie y świętobliwie ſpráwował.

Co wyznánié tákowé Kleophásowé o Pánu Chriſtuśie/ iáko widźiß/
zacné było/ ále niezupełné: zacné w tym/ że go tákim być wyznawał/
go być prawdźiwie rozumiał/ y iákim go przyiąć niechćieli Przełożeni
wſcy: bo Biſkupi nawyżßy/ Annaß/ Káiphaß/ Kápłani/ Licemier-
wßyſcy w Zakonie náuczeni/ y co byli ná wyſokim wezwániu/y ná ſto-
wyſokich/ Duchowni Zydowſcy/ y Doktorowie/ náwet y ſam Król
d/ namieſtnik Céſárzá Rzymſkiégo/ Piłat ſprawcá y ſędźia Zydowſki/
ſpołt y z inßym gminem ludźi Zydowſkich/ Chriſtuſá Páná mieli zá zwó-
y burzyćielá ludu proſtégo przećiwko władzéy Céſárſkiéy: á zátym iá-
gwałtowniká Zakonu Moyzeßowégo/ y iáko człowieká złégo/poimaw-
y ricżowáli/ vpośmiéwáli/ náoſtátek vkrzyżowáli/ y zábili. Ná co Kle-
phás niepátrząc/ áni dbáiąc ná ty Pány/ ná ich mniemánié/ ná ich wielkié
cné zgromádzenié/lekce ſobie ważąc náukę onych vczonych Biſkupów/
orów/ y Zakonników: niepátrząc téż ná ich oſądzenié/ y ná okrutną ś-
Páná ſwégo/ co go ſłußnie/ y wedle ludzkiégo rozumu rußyć/ y nieiá-
ątpienié w nim o cnotliwym żywoćie y ſpráwách Páná Chriſtuſowych
nić miáło/ bo ie iuż było poßpácono/ złymi vczyniono/ y vczyniwßy go
/ ná śmierć oſądzono y zábito: przetsię przećiwko tym wßytkim Kleo-
phás wyznawa Páná: wyznawa go iż był człowiekiem dobrym/cnotliwym/
świętobliwym/ Prorokiem wielkim/ mocnym/ przed Bogiem y przed ludź-
mi/ w ſpráwách y w vczynkách ſwoich/ tudźiéż y w mowie: iákoby iednym
ſłowem rzekł/ że był cnotliwym człowiekiem y świętym/ w vczynkách y w
mowie.

Człowiek zá wżdy pamiętáć ná to że ieſt przed oblicznośćią Bożą.

3. Reg: 17. ver: 1.

1. Tim: 1. ver: 18.

2. Cor: 1. ver: 12.

Chwałá náßá ſumnienié dobré.

2. Cor: 8. ver: 21.

W czym Kleophásowé wyznánié o Pánu Chriſtuśie zacné.

Nád mnimánié Pánów y Przełożonych vczniowie CHRiſtuſowi o Chriſtuśie trzymáią.

Náuká prawdziwa / iż przy proſtych rychléy náydzieſz ſczyrą wiárę/ á niż przy mędrkach.

Skąd człowiek káżdy Chrześćijáńſki vczyć ſye ma/ iż w ſpráwá
wiáry y bogoboynośći / nie záwżdy bogátych y mocnych ludzi rozſ
śládowáć trzebá: á co wietſzá/nietrzebá proſtéy ſtárożytnéy wiáry
odſtępowáć/ gdyż tu iáſny maſz przykład Kleopháſá/ który/ choćia
Pánowie/ Biſkupi/ y inſzy gmin/ Chriſtuſá Páná potępili / przetśie
ſtáréy náuce Chriſtuſowéy trwa : y nád mniemánie wſzytkich/ w on
ſunkách y prześládowániu vczniów wſzytkich Chriſtuſowych/tákże y
im/ ſtátecznie Páná ſwégo/ ile może nalepiéy/ prawdziwie záléca: y
wa go ták/ iáko cnotliwemu vczniowi przyſtało. co iednák théż y k
Chrześćijáńſkiemu człowiekowi przyſtoi.

Człowiekowi Chrześćijáńſkiemu o czym bádáć ſye przyſtoi.

Przyſtoi przodkiem bádáć ſye o prawdziwéy náuce/ w wierze C
Páná : á nie ſádząc ſye ná płochych/ nieuſtáwicznych/ y miedzy ſob
dliwych Náuczyćielách/ y ná ich náuce/ przyſtoi ſtáréy/ zgodnéy/y ie
néy drógi do wiáry pátrząc: Piſmá świętego/ podánia Apoſtolſkie
rodawnych záłożonych y podánych gránic wiáry nie odſtępowáć: á
mocnie przy tym wyznániu / y náśládowáć obcowánia y wiáry p
twoich : mówię/ ieſli chceſz wiárę ſtáteczną Pánu Bogu záchowáć
ieſli prágnieſz/ tedy ćię od ſtárodawnéy Wiáry niech nie odwodzą /
śmiewiſká z niéy/áni wymowá kráſomowna Kácérſka/áni fárbow
wá ich/ áni dowody zdrádliwé Piſmá/ moc y mnoſtwo Przełożonych
ſye do niéy ſkłonili/ áni tłumy ludzi/ ieſli iákie tám widziſz : ále wſzy
puść ná ſtronę / bo thám mowy doſyć / ále prawdy nie wiele : Piſ
ſzczycą/ przećiwko Piſmu vczą y czynią/ y piſmo piſmem kążą: zgron
ſye wedle ćiáłá / ále wedle Duchá BOżégo / wiedz pewnie/ żeć v nic
niemáſz/áni w vmyſłách/ áni w wierze ich: To tylko v nich ieſt/że ſye
ią y na tę y ná owę ſtronę/ iáko licha trzćiná. A co wietſzą / wiárá /
ſumnienie ich włáſné/ ieſt y tám y ſám tułáiące/ á nigdy w iednéy m
trwáiące. Niechże ćię tedy to nieobraża/ że ſye śmieią z ſtárádawn
ry : bo wiedz/ że ták czynią źli ſynowie którzy ſye wyrodzili od Mát
Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo : z którégo iż ſye śmieią / tedy to złym ni
ná. Wſzák y Chám choć był ſynem Noego / posmiewał ſye z oycá ſ
bráćiéy inſzéy ná wietſzą ſromotę/ oycowſką nágość którą widział / o
dał:A cóż y ći tego czynić niemáią ? Widzimy to ná oko/że przez odp
Kośćiół Boży ſromocą : y ieſli ieſzcze co tákowégo odkryć mogą /
go wiecéy ohydźić y oſromoćić przed inſzymi mogli/ że to czynią bárz
Ale temu niepotrzebá ſye bárzo dźiwowáć/ gdyż ſámi ſwoich niezgod
náuk / nieuſtáwicznéy wiáry / y inſzych niepobożnych ſpraw nie bac
báczyć mogą. My przećiwko temu wſzytkiemu záburzeniu / vmyſł
pháſów y ſtałość iego/ przed ſie bierzmy : bo choćiaż wſzyſcy mówią
Chriſtus/ zwódnikiem był/ Sobotę gwałćił/Ceſárzowi nie kazał czyn
wáć/ pobudzał przećiwko Vrzędom lud poſpolity : iáko mówili B
Doktorowie/ Mniſzy Zakonni/ Król Herod/ Piłat / y inſzy poſpolity
y zátym potępili go ná śmierć : przetśie przećiwko tym wſzytkim Kle
wyznawa / iż był dobrym y zacnym Prorokiem / y świętobliwégo ży
mocnym w vczynku y w mowie/przed Bogiem y przed ludźmi. Skąd
iáſnie báczyć może / ſtáteczność vmyſłu y ſtałość wiáry / choć ieſzcze
ſkonáłéy / vczniá tego Páná Chriſtuſowégo / o którym ták zacné wy
dał/ iákie ſye iuż pokazáło/ y iákie ſłuſznie dać miał.

Złym nie nowiná pośmiewáć ſye z KOśćiołá Chrześćiáńſkiég. *Gene: 9. ver: 22.*

Stałość KLeopháſowá nam ná náukę dobra.

Wſzytká moc świátá byłá przećiwko Pánu Chryſtuſowi.

Ale iż niezupełné wyznánie było / tedy tu z tąd łácno obaczyć moż
prawdzie/ żeć z tego wyznánia ták zacnégo tego to Kleopháſá/tę náu
nosimy : że w wyznániu Páńſkim ſtátecznie y z ſercem nie trwoż
trwáć mamy / ták iáko on trwał. Ale záś z drugiéy ſtrony / potrzeb

W czym Kleopháſowé wyznánie o Pánie Chriſtuśie nie zupełné.

mieli lepszą wiáre/ nizeli on miał / o Pánie nászym: Bo máło ná tym ...ániu Kleophásowym: nie dosyć Christusá Páná wyznáć mezem swie... w mowie y w spráwie przed Bogiem/ y przed wszystkimi ludźmi/ Pro...m wielkim y zacnym / gdyz to iest nie Chrześcijáńskie / ále Tureckie y ...hometáńskie wyznánie / y wyznánie Nowokrzczeńskie: Bo Turcy á ...hometani ták go właśnie wyznawáią / iáko Kleophás wyznał: Wie... Christus był nád wszytki ludźie namilszym Pánu Bogu/ á práwie z du... ...ożey poczęty/ słowo Boże w vstách iego było: Prorokiem był wielkim/ ...m y nawyzszym / kthóry wielkie cudá ná świecie czynił. Zowie go y o...nością wszytkich narodów/ błogosłáwionym y świętym: ná ostátek y ... Bożą. A to iest wyznánie o Christusie Pánie nászym Máchometskie ...eckie.

Równe Tureckie y Nowokrzceńskie wyznánie o Christusie/ iáko Kleophásowe.

Asoara 3.

Asoara 5.

Asoara 29.

Asoara 13.

Nowokrzczeńcy zásię / ći máią Confessyą álbo wyznánie o tymże Pá...cz inákszymi słowy / ále iednegoż właśnie skutku / á słówki tylo od sie...oche widzą sye być rożni: bo ći zową go synem Bożym / á Turcy te... / syn Boży / zgołá precz zámiátáią. A kiedy chceß sye dowiedzieć od ...okrzczeńcá/ iákim Christus iest synem Bożym/ tedyć odpowie: że iest ... Bożym tylo dobrodźieystwem Bożym: powiádáiąc / że tego człowie... ...óg ták vmiłował / że go chćiał mieć inákszym sposobem niż ludźi insze z ...á świętego poczętego / z Pánny vrodzonego / od grzéchu niewinnego: ... iego Pánu Bogu było namilsze / ktoremu wszytki táiemnice swe obiá...ień duchá bez miáry wlał/ Pánem y Bogiem go vczynił: y náostátek/ ...o vmiłował/ że go nád insze wszytki wybráne/ y święte swoie/ y nád in...szytki ludźie / synem swoim vczynił/ mowiąc: Tys iest syn moy namil... to iest wyznánie Nowokrzczeńskie.

...ąd łácno poznáć iáko z Máchometowym sye zrównáło/ ktory thóż ...awa o Christusowym poczęćiu y národzeniu/ co y Nowokrzczeńcy: bo ...uchá Bożego poczętego / przez Anyołá zwiástowánego / z Pánny náro...go/ bez pochyby to w Alkoranie vczy: też go niewinnym od grzéchu ...yznawa / y ćiáło Christusowe ták miłe Pánu Bogu być opowiáda. ...isze/ iż ie Bóg żywe do siebie do Niebá wźiął/ áby nie vmárło: y dusze ...łaśnie w iego ćiáło wlał. Kłádźie go też wszytkich narodów oblicznością ... to iest/ zámyka w nim wszytki narody: co Nowokrzczeńcy zową/ Pá... Bogiem go vczynił. Tu iedno ná końcu widźi sye być rózność/ że ...ometowie Prorokiem nawyzszym/ á Nowokrzczeńcy z dobrodźieystwá ... Bożym być go zową.

Asoara 11.

...le obacz/ ieśli Pan Christus Słowo ono Boże/ ktore sye ćiáłem sstáło/ ... v Bogá / y Bogiem było / nie iest synem Bożym z nátury prawdzi...i przyrodzonym/ iedno wedle Nowokrzczeńskiey náuki dobrodźieystwem ...onym: Co ieśli ták iest/ tedy nie iest własnym synem Bożym. Bo nie ...komu własny syn/ iedno on ktory sye z niego rodźi. Kto tedy Christusá .../Słowo ono wieczne Boże/ w Bożym vmyśle vrodzone wedle nátury/ .../przyrodzonym Synem Bożym być nie wyznawa / iedno z dobrodźiey...oczynionym / ten nie prawdźiwym Synem Bożym być go wyznawa: ...źie nań godność nábytą od czásu / z dáru od BOgá iemu dánego/ co ...e może: bo te dwie rzeczy nigdy sye zgodźić nie mogą / áby były práwie ...ówne: gdyż przyrodzony y z Oycá vrodzony syn/ niemoże być przywła...ym / áni dobrodźieystwem vczynionym. A ieśliż sye w rzeczách przy...rych ná świećie ták záchowywa / że syn przywłaszczony álbo przyspo...iony nie iest przyrodzonym/ iedno przemiánkiem tylo á przywłaszczonym ...iém / thedy tákże rozumiey y w Pánu Bogu: ieślić Christus Słowo ...nie z nátury Boskiey synem iest BOgá Oycá / tedyć nie iest prawdźi...

Ioan: 1. versu 14.

Gdy pisze przywłaszczony Syn/ rozmiem y ty też rozumiey przyspobiony.

 wym sy-

wym ſynem Bożym: A gdy v ćiebie nie ieſt prawdźiwym ſynem Boży/
go zow iáko chceß/ ſław iáko chceß / wyznaway iáko rozumiéß / przeć
ſłába chwałá iego v ćiebie bedźie : bo mu one przyrodzoną cześć / k
Oycem wiecznie miał/ zdźiéraß/ tráćiß/ nißczyß/ y w niwécz obrácaß
woniéć go zwáć Synem Bożym przywłaßczonym/ álbo dobrodźieyſtw
czynionym/ iáko y wielkim náwyżßym Prorokiem : gdyż y Prorok żad
mógł być nigdy bez oſobliwégo dobrodźieyſtwá BOżégo : A ieſli ieſt
ſynem/ známi ma to poſpolité ſynoſtwo : ieſli milßym ieſt niż my/ prze
tym ſye porównał z námi/ że ieſt ſtworzenié iáko y my : ieſliżeby nie m
kóż ma/ inßégo nád nas złączenia przyrodzonégo z Bogiem Oycem
niebieſkim. W słowiéch tedy tylo z ſobą rózność máią Máchomet
Nowokrzczeńcy/ bo ći Syná Bożéǵ powiedáią być dobrodźieyſtwem
nionégo/ to ieſt/ nád wßyſtki przywłaßczoné ſyny / y nád wßytki ludź
milßym y nawdźiecznieyßym. A Máchomet zásie/ Prorokiem nawy
to ieſt/ nád wßytki ludźie y Proroki/ v Páná Bogá naywyżßym y
ważnieyßym. Skąd káżdy iáſnie widźiéć może/ że ácz troßkę rózné
ále ieden ſkutek/ y iedná moc ieſt tych ich słów.

Confeſſyé S. ludźi przy Chriſtuſie bedących / vczą nas wiáry o Pánie Chriſtuśie

Ioan: 11. ver: 27.

Matth: 16. v: 16.
Math: 14. ver: 33.

Matthh: 27. v. 54.

Ioan: 20. ver: 28

Ioan: 1. verſu 14. & 18.
Rom: 1. verſu 3.
Ioan: 17. verſu 5.
Ioan: 1. verſu 3.
Coloſ: 1. verſu 15.
Rom: 9. verſu 5.
Rom: 8. verſu 32.
Titum 2. ver: 11.
Coloſ: 1. verſu 14.

Ty tedy ieſli niechceß być w tych liczbie / przeſtaway ná wyznán
wdźiwym Chrześćiyáńſkim/ puść ty lárwy Szátáńſkié ná ſtronę/ á z
tą świętą/ z Piotrem S. y z Tomaßem S. wyznaway Páná Chriſt
Tym ſpoſobem Pan pyta Marty: Wierzyß w tho Márto/ że káżdy
wie á wierzy w mię / nieumrze nigdy. A oná wnet wiárę ſwą wyz
iąc/ mówi : Jam vwierzyłá/ Pánie/ żeś ty ieſt Chriſtus ſyn Bogá ży
któryś przyßedł ná ten świát.

Piotr S. tymże ſpoſobem Páná przed wßytkimi Apoſtoły wyz
mówiąc : Tyś ieſt Chriſtus ſyn Bogá żywégo.

Apoſtołowie théż tákże chwalą ná morzu/ y chwálę iemu czynią
wią: Prawdźiwie żeś ty ieſt ſyn Boży. Co iednák y on Rotmiſtrz Po
przy mece Páńſkiéy/ y Czárci sámi wyználi.

Ale pytaß/ iáki ſyn Boży? Słuchay Thomaßá/ który ćię w wy
ſwoim náuczy/ gdźie mówi : Pan mój/ y Bóg mój. A to ieſt Syn
który ieſt Pánem náßym/ y Bogiem náßym: który ieſt iednourodzony
Oycowſkim : który wyßedł práwie iáko z łóná Oycowſkiégo : który ſy
národźił wedle ćiáłá / iáko Páweł S. świadczy / z narodu Dawidow
okazan ieſt ſynem Bożym w mocy ſwéy : który był obiáśniony v Bog
cá ſwégo iáſnośćią/ przed tym niż świát był: przez którégo wßytko ſy
ło/ co ſye ſtáło: który ieſt wyobráženim Bogá niewidomégo/ piérwo
wßégo ſtworzenia : bo w nim wßytki rzeczy ſą ſtworzoné/ ná niebie y
mi : kthóry ieſt podług ćiáłá z Zydów / á ieſt Bóg błogoſłáwiony ná
nieſpoſobiony/ áni przywłaßczony/ ále włáſny/ iáko Páweł S. vczy :
ieſt Bóg y zbáwićiel náß/ przez któréǵ mamy odkupienié y odpußczeni
chów náßych. A to ieſt wiárá náßa Chrześćiyáńſka prawdźiwá/ o pra
wym Słowie wiecznym ſynie BOgá Oycá Niebieſkiégo : ták o nim
ták wyznaway: w téy wierze trway áż do śmierći/ chceßli zbáwion by
ták rozumiejąc y wierząc/ bedźie wiárá twoiá doſkonálßa niż wyznáni
ophásowé : który ácz ná on czás dobrze/ ále niedoſkonále/ o Pánu trz
áż gdy to w nim poznał co y my/ z słów y z náuki Páná ſwégo / tóż d
iuż doſkonáłéy wiáry o nim bedąc / y poznawßy go być prawdźiwym
cznym ſynem Bożym / téy á nie inßéy wiáry o nim vczył/ któréy vczyl
Apoſtołowie/ w któréy nas vbudowáli y vgruntowáli. w któréy Páni
że ábyſmy trwáli/ á z Nowokrzczeńcy y z Máchometany nigdy nie p
wáli/ ále Páná Jezu Chriſtá być prawdziwégo/ włáſnéǵ/ iednourodzo

ury Oycowſkiey vrodzonégo/ ſyná wiecznie wyznawáli/ áż do śmier=
ći/ dla tego/ żebyſmy wieczny żywot otrzymáli.

W dalſzéy odpowiedźi Kleophaſowéy ieſt powieść / w którey znáć dá=
któgo/ á od których ludźi / Chriſtus Pan pohánbion / y ná śmierć po=
ieſt. Swiadczy też y opowiáda iáką śmierćią vmárł/ gdy mówi do
mniemáiąc go być pielgrzymem:

...páli go naywyżſzy Kápłani y Kśiążętá náſzy/ ...ył oſądzon ná śmierć.

...thym iáwnie opowiáda być nieprzyiaćiele Chriſtuſowé Kápłany y
...żęté: bo zá tych ſtáránim y poiman / y o śmierć przypráwion ieſt P.
...s. iáko o tym było ſzérzéy powiádano/ czáſu obchodzenia Męki Pá=
...égo. Powiáda dáley Kleophás/ iáką śmierćią vmárł/ mówiąc:

...krzyżowáli go.

...mierć tho byłá okrutna/ y v wſzytkich ludźi wzgárdzona: y przeklęty
...ryby wiśiał ná krzyżu. A wżdy iednák Kleophas/ choć táką śmierćią
...tą Chriſtus vmárł/ ná kſztałt złoczyńców przeklętych/ nie ſtrachał ſię
...ydźił zwáć go/ y mieć go v śiebie/ człowiekiem świętym/ Prorokiem
...n/ v Bogá y v ludźi wdźięcznym: vcząc nas wſzytkich tego/ że Páná
... y wyznánia iego/ przed żadnym człowiekiem wſtydáć ſye nie mamy:
...erć okrutna iego/ ma być poćiechą náſzą: krzyż iego / ma być chwa=
...ą: męká iego/ ma być ochłodą náſzą/ w káżdych fráſunkách náſzych.
...o nas Páweł S. vczy: Vchoway Boże/ ábym ſye miał w czym in=
...lubić/ iedno w krzyżu Páná náſzégo Jezu Chriſtá/ przez którégo mnie
ieſt vkrzyżowan/ á ia świátu. Nie wſtydayże ſye tedy y ty człowie=
...żá Páńſkiégo/ gdyż widźiſz iż to ieſt chwałá twoiá: bo choć vmárł
... Pan twóy ze mdłości wedle ćiáłá / ále teraz żywie w mocy BOżéy/
... wſpomógł y zbáwił. Dáléy ieſzcze mowi Kleophás:

...yſmy ſye ſpodźiewáli/ że on miał odkupić lud ...áhelſki.

...ą ná tym mieyſcu iuż ſye Kleophás odkrywa z wiárą / iáko wierzyli
...wie y Apoſtołowie Páńſcy o Pánie náſzym / o kthórym ſpodźiewáli
...rawdźie że miał być zbáwićielem / iedno ſpoſobu nie wiedźieli: y gdy
...oviádano/ tedy tégo nie rozumieli nigdy / którymby obyczáiem zbáwi=
... miał zoſtáć. Bo ták rozumieli/ że Chriſtus Pan nie miał vmrzéć/ á=
...żyć ná wieki. Y ſtądże było Piotrowi vroſło mnimánié ono / y oné
... które ſą nápiſáné v Mátheuſzá świętégo/ gdźie/ gdy im Chriſtus Pan
...ǳiał mękę ſwą/ y ſpoſób iáko miał być zábit / odwiódł go ſobie
...ná ſtronę/ y iął go ſtrofowáć/ mówiąc: Opodal bądź to od ćiebie/ Pá=
... przyidźieć to ná ćię. A Pan obróćiwſzy ſye/ rzékł Piotrowi: Pódź o=
... ſzátánie/ ieſteś mi pogorſzenim: bo nie rozumieſz co Boſkiégo / ále to
...kiégo.

...ákżeć y onéy tłuſzczy v Janá świętégo / ſtąd mniémánié vroſło było o
...śie: że miał żyw być ná wieki.

...ákżeć pewnie y Kleophás z inſzymi rozumiał / y thák ſye ſpodźiewał.
...dy iuż vmárł Chriſtus / tám ſmutek y boiaźń ogárnęłá ié z ſtrácone=
...ná. Wſzákże iż widźieli przy śmierći pewné znáki mocy iego / widźieli
... cudá ná niebie y ná źiemi / pámiętáli też ná to/ że częſto o zmartwych
...u ſwoim wſpominał: tedy czekáli trzećiégo dniá / będąc w onéy bo=

Deute: 21. ver: 23.

Nie mamy ſie wſtydáć męki y krzyżá Chriſtuſowéy.

Gal: 6. verſu 14.

Iáka wiárá byłá v Apoſtołów páńſkich / że PAN miał Zbáwićielem być wſzytkiégo świátá.

Math: 16. ver: 21.

Ioan: 12. ver: 34.

iązni y w nádziei/ chcąc wiedziéć coby ſye weń działo. A przeto ten dzień opowiáda tu Kleophás przed Pánem/ mówiąc:

A teraz nád to wßytko/ trzeci dzień ieſt dziś i ko ſye ty rzeczy ſtáły.

Co iednák/ bez pochyby/ wſpomina dla tego/ że ná to pomniał/ trzeciego dniá obiecał ſye był zmartwychwſtáć.

Marci 16. ver: 6.
Math: 28. ver. 5.
Ioan: 20. verſu 3.
Piotr y Jan ći to byli.

Ale nád tho co dáléy powiáda/ tedy tą powieśćią iákoby wiáry potwiérdza: bo kiedy mówi/ Ze niewiáſty z náßych były v grobu/y ciá nálázły: widziáły też Anyelſkié widzenia/ którzy powiádáią go być z y dáléy co przydáie świádectwo mężów niektórych z ich towárzyſtw rzy v grobu byli: tám iuż mdłą wiáre / y nádzieie ſwoie/ tymi świád powieśćiámi podpiérał / y o ſpodziéwánym zmartwychwſtániu Pá ſłábą wiáre ſwą iuż gruntował.

PAN nigdy nie mießka mdłych wiáry człowieczéy po deprzeć.
Math: 9. ver: 20.
Math: 15. ver: 22.
Marci 10. v: 46.
Ioan: 9. verſu 1.

Co Pan bacząc/choć doſkonáłości ießcze w nim nie było/nie zá mdłéy á niegruntowánéy wiáry iego potwiérdzić / iáko tho zwykł potwiérdzáiąc wiáre ſwą w tákich / y dobrodzieyſtwy ſwoimi náſyc którzy go w proſtości ſercá wyznawáią/y o nim ſye pytáią. Czego iáſ przykłády w Ewányeliéy: w niewieśćie która ćierpiáłá krwáwą cho niewieśćie Chánáneyſkiéy / kthóra prosiłá o corke ſwą / áby od vdr Czártowſkiégo byłá wybáwiona: w ślepym podle drógi siedzącym pym od národzenia/ v Janá S. w dziewiątym: y wielé inßych / ke ſtość wyznánia ſwégo/ y proſtą wiáre o ſobie/ w ludziach słowy y dzieyſtwy potwiérdzał. Tákżeć y tu czyni tym vczniom/ karze ie/ vczy: niewzgardza mdłych/ále náuką ſwą ié podpomaga/mówiąc d

O głupi / á leniwégo ſercá ku wierzeniu tem ßyckiému co powiádáli Prorocy.

Co Pan ganił w vczniách ſwoich.
Ioannis 5. ver: 39.

Dwie rzeczy Pan karze w tych to vczniach ſwoich/ Nieumieiet Leniſtwo/ álbo gnuſność w wierze/ którey ſye z Proroków vczyć m ko vczył przed tym Pan wßytki w obec/áby ſye bádáli Piſmá/mówią daycie ſye Piſmá / w którym mniemaćie że żywot wieczny maćie: áb to ieſt które świádectwo dawa o mnie. Otóż Pan y tu ná tym mie czy/ kedy ſye mamy vćiekáć/ábyſmy głupimi y gnuśnymi niebyli okol ry náßéy. Ale pytałby / Gdzie? Do Proroków/ y do inßégo Piſma tégo. Czemu? Powiáda Sálomon: Ze wßelka mowá Boża/ogniſta ieſt tym którzy iéy vfaią. Co Páweł S. zásie tymi słowy potwiérdza dé Piſmo od Bogá nátchnioné/ pożyteczné ieſt ku náuczániu/ ku ka ku polepßeniu/y ku ćwiczeniu ſpráwiedliwośći / áby człowiek był doſ ku wßelkiemu vczynkowi dobremu. Bo Prorocy Boży/ nátchnieni D BOżym/ piſáli: y cokolwiek piſáli/ ná náuke náße piſáli / żebyſmy z ich poćieche y náuke bráli zbáwienia náßégo. A iż w Pánie Chryſtus Národzeniu/ w Męce/ y Zmartwychwſtániu iego / náße zbáwienié z tedy to wßytko przed tym przepowiedzieli Prorocy / do których tu Pa ſyła vcznie ſwoie: kthórzy ácz piérwéy o tym od Páná częſto słuchá przetsie w tym gnuśni byli / żeby Pan miał być vkrzyżowan. Przyſł wálić ſye Figurze o Wężu záwießonym ná pußczy/ którą Pan o Męc przywodził: słucháli też o Jonaßu trzy dni będącym w Wielorybie/ byłá figurá którą wykłádał ſam Chryſtus Pan/ że on miał być w ziem ieſt w grobie: tákże y tymże ſpoſobem przetsie ſye w tym obáczyć niem máło co ná to dbáli.

Prouerb: 30. verſu 5.
2. Tim: 3. ver: 16.
Ioanis 3. verſu 14.
Ionæ 2. verſu 2.
Math: 12. v: 40.

Ale podobnoby tákże miedzy námi nalazł / co wßytko słuchamy słowá go / vczymy ſye go / á przetsie máło go vmiémy/ máło o nié dbamy. mówi Páweł swiety: Co ſye záwżdy vczą/á nigdy do vznánia prawdy ychodzą. A ná drugim mieyſcu: Nie ſłucháczé Zakonu / ále wypeł- ſprawiedliwi ſą v Bogá.

2. Tim: 3. ver: 7.
Rom: 2. verſu 13.
Iacob: 1. verſu 11.

Badźmyß czuynieyßy/ Chrześćijánie mili / ábyſmy w tákich głupich á ych liczbie nie byli poczytáni / vczmy ſye słowá Bożégo / bádaymy ſye Bożéy z niego/ßukaymy Páná Chriſtuſá w nim: bo to ieſt swiátłość náßéy/y pewna regułá zbáwienia náßégo. Bo tu dobrze słyßyß/z cze- n vcznie ſwoie karze / gromiąc ie o Piſmo y o Proroki/ kthórzy o nim ym to wßytko przepowiádáli/ co ſye w ten czás z nim było ſtáło. le coby to zá Piſmo Prorockié było o Pánie / ſam Pan wſpomina ty- wy:

liż tych rzeczy Chriſtus niemuśiał ćiérpiéć/y vniść do chwały ſwoiéy?

u ná tym mieyſcu mogłoby pytánié vróść / Ieſliż tego potrzebá by- ſtuſowi/ iż musiał ćiérpiéć? bo ieśli musiał / tedy ći którzy go krzyżo- o smierć ſye iego ſtáráli/ ſą niewinni: bo przez to ich vkrzyżowánié/ wolą/ y potrzebę Chriſtuſowę/ wypełnili/ według tego iáko ſam Pan wyżßych námienionych słowiéch opowiádáć raczy / Iż thák muśiał ć/ y ták wniść do chwały ſwéy. Ná to pytánié ták ſye odpowiáda: rzyiáćiele y krzyżownicy Chriſtuſowi nie dla tego Chriſtuſá Páná váli/ áby go przez mękę ofiárą y odkupieniem wßytkiégo świátá v- / y chwálebnym być rozumieli po zámordowániu: Ale wźiąwßy nań iść bez iego wßelákiéy winy z vporu ſwégo złośliwégo / náſádziwßy /z dobrégo swiętobliwégo człowieká/ nákładßy nań potwarzy/ złym nili: y poimáli iáko złoczyńcę/ fołdrowáli iáko ná złoczyńcę/y vkrzy- iáko złoczyńcę. Przetóż iáko vmyſł ich był zły,/ ták y ſpráwá ich byłá a/ przeklęta/ y zátrácona. Ale Pan złość y vpór ich złośliwy obroćić ku dobrodźieyſtwu wßytkiemu narodowi ludzkiemu/y im ſámym/ by o byli poználi że niewinnie/ y bez żadnéy winności ſwéy ćiérpiał: á że mękę ſtał ſye Zbáwićielem wßytkiégo narodu ludzkiégo. Co gdyby ználi/ iáko niektórzy z nich którzy krzyżowáli vczynili / vwierzyli go wdziwym Synem Bożym/ y Zbáwićielem / pewnie wßytki winy y ich byłyby były odpußczoné / y duße ich byłyby były zbáwioné. Bo rzyiaćioły Chriſtus Pan vmárł / y nieprzyiaćioły przez śmierć ſwoię z Bogiem Oycem ſwoim niebieſkim / y dźiedzicámi ie vczynił wiecz- królestwá niebieſkiégo. Zá vmyſłem tedy złym/ zá vporem złym Zy- n/ zábićié Chriſtuſá Páná było złośliwé/ y karánia ták ćieleſnégo iá- ßnégo od Páná BOgá godné / á pomſty wieczné y o niewinną krew potrzebné: którą słußnie áż do ſkończenia świátá ćiérpiéć mußą/dla łości ſwéy/ ieſliż ich Pan Bóg przez łáſkę á dobrotliwość ſwą Du- ym nienátchnie/ áby ſye do iáſności wiáry świętéy Chrześćijáńſkiéy ili. Ale odłożywßy to ná ſtronę/ okażemy krotko potrzeby Męki ſkiéy.

Rom: 5. verſu 10.

Pérwßa tedy potrzebá Męki Páńſkiéy tá byłá: Iż Bóg Oyćiec niebie- o od wieków był poſtánowił/ iż przez mękę ſyná iego miáło być od- plemie ludzkié/ á tho dla okazánia przećiwko pokoleniu ludzkiemu miłości: y przeto tę wßytkę ſpráwę obiecał przez Proroki/ piérwéy ſtáłá. Bo národzenié/ſpoſób żyćia/ mękę/y zmartwychwſtánié/ pir- orocy dawno przed tym powiedźieli/ á niż ſye ſtáło: nam ná pewną

Co zá potrzeby były męki Páńſkiéy

1. Ioan: 4. ver: 9.

náukę/

náuke/ żebyſmy vmacniáli wiáre náſze o thych wſzytkich rzeczách c[...] Pánie náſzym dziáły Piſmy Prorockimi.

Wtóra przyczyná/ iż potrzebá byłá áby Chriſtus ćierpiał/ dla p[...] ſzenia ſwégo/ y dla dobrégo náſzégo. Bo ták przed męką ſwą raczył [...] Ja ieſli będę podwyżſzon od źiemie/ wſzytko poćiągnę zá ſobą. A ná [...] mieſcu: Jáko Moyzeſz podniósł Węzá ná puſzczy/ ták potrzebá áby b[...] nieſion ſyn człowieczy: áby káżdy który weń wierzy/ nie zginął/ ále [...] wot wieczny. A przeto Apoſtół Páweł S. ták o tym mówi: Chriſtu[...] ſye poſłuſzny dla nas áż do śmierći/ dla czegóż y Bóg podwyżſzył g[...] iemu imię/ które ieſt nád wſzytko imię inſzé: áby ná imię iego káżdé [...] klękáło/ niebieſkié/ źiemſkié/ y piekielné.

Ioan: 12. verſu 32
Ioan: 3. verſu 14.
Philip: 2. ver: 8.

Trzećia przyczyná théy potrzeby byłá/ Zbáwienié wſzytkich na[...] wiem śmierć iego ieſt odkupienié náſze/ ieſt zbáwienié náſze. Iż ieſt o[...] nié/ świadczy o tym Piotr święty: Nieſkáżonemi rzeczámi/ śrebr[...] złotem/ odkupieni ieſteſmy/ ále drogą krwią Chriſtuſową. Nád to/ á[...] za łáſká byłá w nas iuż odkupionych/ á my wierząc ábyſmy byli dźie[...] żywotá wiecznégo: gdyż on iedną śmierćią/ władzą y moc którą ná[...] miał Szátan/ odiął/ y zá grzéchy náſze doſyć vczynił: á gdyſmy byli [...] iáćioły/ ziednał nas z Bogiem Oycem niebieſkim.

1. Petr: 1. ver: 18.
Hebr: 2. verſu 9.
Ioan: 3. verſu 16.
1. Petri 3. verſu 22. & 18.
2. Timoth: 1. v. 9. & 10.

Czwarta/ áby ſye Piſmá wypełniły które o nim świadczyły/ że [...] wiedźion ná śmierć iáko owcá: otóż niemogło ſye piſmo odmienić.

Roman: 5. v. 10. & 6. verſu 6.
Iſaiæ 53. verſu 7.

Piąta przyczyná théy potrzeby byłá/ dla náſzégo przykłádu/ y [...] náuke: áby żaden dla wiáry/ dla chwały Bożéy/ który ieſt wierny[...] Chriſtuſowym/ nie bał áni wſtydźił ſye czáſu tákiéy potrzeby/ ku c[...] chwale Bożéy/ dla Páná vmrzéć/ gdyż ták nas vczy ſam Pan mówi[...] łem wam przykład/ iż iákom ia czynił/ ábyśćie y wy ták czynili. T[...] Piotr S. vczy: Chriſtus ćierpiał ieſt dla was/ wam przykład zoſt[...] ábyśćie náſládowáli dróg iego. Stądże ták czynili święći ludźie [...] tym Kóśćiele Chrześćiiáńſkim/ że woleli gárdłá dáwáć/ á niż wiá[...] ſtá Páná odſtąpić: A zátym bárzo wiele mamy Męczenników y [...] niczek/ którzy mniéy ſobie ważyli zdrowié ćieleſné/ niż zbáwienié du[...] téż człowiecze Chrześćiiáńſki wiedz zápewné/ Że przez wiele fráſunk[...] trzebá nam wniść do Króleſtwá Bożégo: bo táką nam Apoſtołow[...] kę zoſtáwili. Otóż máſz przyczyny téy potrzeby dla czego Pan ćierp[...]

Ioan: 10. ver: 18.
Ioan: 13. verſu 15.
1. Petri 2. ver. 21.
Actu: 14. ver. 21.

Dáléy tedy Ewányeliſtá piſze/ iż

Począwſzy od Moyzeſzá/ po wſzytkich Proro[...] wykłádał im wſzytki piſmá które o nim były.

Piſmá Prorockié y Figury/ które opowiádáły y znáczyły Páná C[...] ſá/ iużem powyżſzéy opiſał: komuby máło w támtych/ niechay czyt[...] iaſzá: Że miáło wyniść z Jeruzálem Słowo Bożé/ y Pánná miáłá [...] y porodźić ſyná. Miáłá rożdżká wyniść z narodu Jeſſe/ á z onéy [...] kwiatek/ ná którym odpoczynąć miał Duch Boży.

Iſaiæ 1. verſu 3.
Iſaiæ 7. verſu 14.
Iſaiæ 11. verſu 1.

Z Jeremiaſzá záśie naydźieſz nowé przymierzé/ które Pan Bóg [...] czynić z ludem ſwoim: á to wſzytko przez Páná Chriſtuſá.

Ierem: 31. ver: 31.

Z Dawidowych téż Pſálmów/ które Páná znáczyły/ może ſye n[...] czytáiąc Pſalm wtóry/ dwudźieſty wtóry/ trzydźieſty śiodmy/ czte[...] ſetny dźiewiąty/ y inſzé. Czwarté Kápitulum v Micheaſzá/ wtóré [...] ſzá/ iedennaſté v Zacháryaſzá/ trzećié v Málachiaſzá/ Proroków/ k[...] ſzyſcy piſáli o Chriſtuśie/ y o wſzytkich ſpráwách iego: począwſzy o[...] zeſzá Deuteron: 18. który był Wódzem y Hetmánem ludu Żydo[...]

Deuter: 18. v. 15.

z Egip[...]

/ tudźiéż y wielkim Prorokiem: Otóż Chriſtus Pan z tych wßytkich w vkázowal im piſmá / y náuczał ie onéy potrzeby męki ſwoiéy y chwſtánia ſwégo. A náuczywßy ich y piſmá vkazawßy / gdy byli awiáiąc z ſobą/bliſko onéğ miáſteczká/ do którégğ ßli/ Pan Chriſtus

ſye im/ iákoby miał dáléy iść.

nie dla tego zmyslił ſye im dáléy iść / áby go wściągáli/ á zátym zoſtawßy / áby do końcá znáiomość ſwoie im pokazał : bo iákim w ſercách / tákim ſye pokázował im w towárzyſtwie / to ieſt/ tułá= práwie nieuſtáwiczną y pielgrzymuiącą wiárę o nim mieli : on też lgrzymem od ich wiáry / pielgrzymem ſye im vkazał : y idźie iákoby precz. á tym zápalił ſerce ich przećiwko ſobie / áby záwściągánim pewnéy prawdy dowiedziawßy ſye o nim / iuż nie pielgrzymámi w éy wierze o nim byli / ále prawdźiwie prawdźiwégo Chriſtuſá po= ſye iednák ſtáło/ iáko Ewányelia nam opowiáda/

ynukáli go mówiąc : Zoſtań z námi Pánie/ iż wieczór.

né to słowá záprawdę / mielibyſmy Páná o to vſtáwicznie prosić/ ni był/ á nawiecéy w wieczór / to ieſt / gdy ſye oſtátek żywotá czło= kończy : y ieſli kiedy / thedy w ten czás ma być Pan proßony / áby eßkał/z człowiekiem. Do czego iednák áby ſye człowiek chory miał / nápominánia tych którzy ſłużą słowu BOżemu / y vczą go : iáko ani/ którzy táiemnic Bożych ſą ßáfárze/ żeby ſye o tym ſtáráli/ áby ez dobrą wiárę/ przyimowánié Swiątości/ vniżenié ſumnienia ſwé= znánié grzéchów ſwych / przyiął Chriſtuſá Páná. ále o tym ná in= yſcu. Dáléy co mówi Ewányeliſtá/ ſłuchaymy: Gdy go ták wśćią= n

ł z nimi. Y ſtáło ſye gdy z nimi śiedział/ chléb/ y błogosłáwił/ łamał / y dawał im : y zyły ſye oczy ich/ y poználi go.

mieyſce ták iedni wykłádáią : Iż Chriſtus Pan ilékroć brał chléb/ wżdy mieć ten oſobny obyczay modlitwy / y oſobny obyczay łamá= odawánia : którégo obyczáiu iż vczniowie y zwolennicy zá żywotá rze byli świádomi / tedy y ći ſkoro obaczyli onże obyczay modlitwy ia/ który miał przed tym póki z nimi obcował / wnet iuż poználi go téy ſpráwie/że on był pewnie który wedle tegóż obyczáiu/ tákim ſpo= śko zá żywotá błogosłáwił/ łámał/ y podawał im chléb/ przy onym y śiedźieli.

do tego wykłádu wielé nie doſtawa. Przodkiem/ że my nie czyta= záwżdy Chriſtus przy káżdym pokármie miał tego ſpoſobu vżywáć/ vżywał / bo kedy tho czynił / iuż tám oſobné Cudo muśiáło być zá áwą Chriſtuſową : bo iedno cztérzy kroć czytamy / że thákiéy Cere= y tákiégo obrzadku vżywał z chlebem/ to ieſt/ brał chléb/ błogosłá= łamał/ y rozdawał.

przód/w pięćiorgu chlebá rozmnożeniu/ z którégo náſyćił pięć tyśię= á ze dwoygiem ryb.

ugi raz/ w śiedmiorgu chlebá rozmnożeniu/gdźie też nákarmił czté= yśiące ludźi/ okrom dźiatek y niewiaſt.

Math:14. ver: 19.
Marci 6. ver. 41.
Lucæ 9. verſu 16.
Ioan: 6. verſu 11.
Math:15. ver: 36.

Trzeci

Math: 26. ver: 26.
Marci 14. v: 22.
Lucæ 22. ver. 19.

Trzeci raz / gdy ćiáło swoie rozdawał Zwolennikom : oczy[...]
Mátheuszá w 26. v Márká w 14. v Lukaszá we dwudziestym [...]
Ostátni raz / czásu Zmartwychwstánia swégo / iáko dzisie[...]
yelią swiadczy : ále okrom tego / wiecéy nie czytamy áby táki ob[...]
A niewiem skąd to ći máią / ktorzy powiádáią / áby ten obecny z[...]
być miał / tákim sposobem záwzdy vżywáć chlebá / iáki tu iest n[...]
liéy spisány : otoż musim pytáć stárych Doktorów / iáko oni to [...]
zumieią. A ták mowie / że nie zwyczay Chrystusów otworzył im o[...]
wietszég: bo iáko oni przez niewiernosć slepotę w oczách swych mi[...]
Chrystusá nie poználi / ták też dopuśćił ná nié Pan te slepotę ták[...]

Augustinus.

ko Augustyn S. vczy / áż do swiątośći Chlebá : áby przez społec[...]
nié iednégo Ciáłá Chrystusowégo / káżdy rozumiał oddalone od n[...]
przekázy Szátáńskié / iż go nie poználi / á zátym áby Chrystus był [...]

Theophilactus in Lucam capit: 24:

Tym też sposobem swiadczy drugi Doktor Pismá S. w tę[...]
ie też Ewányelistá znáć / iż gdy vczniowie Páńscy przyieli swiet[...]
sye im otworzyły oczy áby go poználi : bo wielką y niewymow[...]
Ciáło Páńskié. Skąd sye okázuie / że Pan nasz przez coś inszégo o[...]
czy Zwolennikom swoim / á nie przez zwyczay. Co iednák inszégo [...]
to / iedno iż zá tą Ceremonią dáć im raczył swiątosć Ciáłá swég[...]
bem swiętym odegnał slepotę od serc ich / y zasłonę niedowiárstw[...]
nich odpędził / że rázem y oczymá cielesnymi / y duszny mi / poználi [...]
Ale co Pan vczynił zá tym gdy go poználi / przyiąwszy pod ie[...]
chlebá Ciáło Páńskié / słuchay : **Znikną z oczu ich.**
A oni tymże iuż wiecéy miléy y wdzięczniéy o nim mówią / iuż o[...]
iákié serce ich było gdy z nim mówili / iáko serce ich prawie gorzá[...]
śći iego gdy go słucháli. A powstawszy téyże godźiny / wroćili sye [...]
lem / y náleźli iedennaśćie / y insze ktorzy z nimi byli / ktorzy im też p[...]

Wstał zmartwych PAN prawdźiwie / y [...] sye Symonowi.

Ze wszytkich Ewányelistów znamy to / y z Páwłá swiętégo / z[...]
ro zmartwychwstał / Symonowi / tho iest / Piotrowi sye vkazał. [...]

1. Corint: 15. versu 4. & 5.

wel S. tho powiáda : Pogrzebion iest / trzećiégo dniá / wedle Pis[...]
zmartwych / y vkazał sye Cephe / tho iest PIOtrowi / á potym[...]
śćiom. Nie rázem sye Pan vkazał zmartwychwstawszy wszytkim [...]
sobná / áby z osobná w tych co sye im vkázował wiárę słábą grun[...]
inszym o pewnośći swég zmartwychwstánia przez nie znáć dawał / [...]
dzéy vwierzyli.

O iákié tám było weselé / człowiecze Chrześćijáński / smutnych [...]
łów / kiedy ták częsté poselstwo do nich szło o Páńskim zmartwych[...]
á osobliwie kiedy do nich przyszli ci dwá powiádáiąc wszytki spráw[...]
wy / ktoré z Pánem mieli : iáko go poználi / y iáko z nim zá stołem [...]
Jákié tám były rádośći y iákié poćiechy : ktoré iż były wielkie / á [...]
nie mniéy poćieszné / tedy weseląc sye z Apostoły z téy nowiny ták v[...]
náukę stąd ku potwierdzeniu y stałośći wiáry nászéy odniesiemy. [...]
będąc potwierdzeni pewnymi znáki / y pewnymi dowody będąc vgr[...]
ni / wierzymy prawdźiwie zmartwychwstánié Páná nászégo / y z [...]
ćiechę przyszłégo nászég zmartwychwstánia bierzmy. Potym / w s[...]
nászych pámiętaymy o Pánie / y mowić / y dobrodźieystwá iego częs[...]
mináć. Po trzećié / prośmy vstáwnie Páná / áby od nas nie o[...]
boć iuż wieczór nie dáleko : by nas ćiemnośći onéy wieczné noc[...]

áńſkié ſerc náſzych nie ogárnely. W czym ty ſam Zbáwićielu náſz Pá-
ezu Chriſte rácz nas wſpómoc: ty wiáre náſze rozmnażay y vmocni/
iwy náſzé rozſzérz w bogoboyności twoiéy/ á day áby gorzáły ſercá ná-
miłośći y w chwale twoiéy: ábyſmy ták ćiebie przed oczymá záwżdy
c/wćie wierzyli/ ćiebie chwalili/ á po śmierći ztobą wiecznie królowáli.
EN.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

Naprzód: Gdy rozmawiáli o Pánie Chriſtuśie dwá zwolennicy/ Kleo-
y Amáon/ Chriſtus Pan nietylo że ſye im vkazał/ ále z nimi rozma-
c/ ſmyſł ich ku wyrozumieniu Piſmá otworzył/ y vznáć ſye im dał/ áby
uce ziśćił one o któréy mówił: Gdźie dwá álbo trzéy zgromádzeni be-
imie moie/ ieſtem w pośrzodku ich. — I.

Powtóré: Potrzebá áby káżdy Chrześćijáńſki człowiek Prorokom wie-
tórzy to opiſáli dawno przed tym/ Że potrzebá było/ áby Chriſtus Pan
ał/ y zmartwychwſtał. — II.

Potrzećié: Iż w łamániu chlebá zwolennicy poználi Páná Chriſtuſá.
nnicá to byłá/ y pewny znák/ że nieproſty chleb ono był którégo poży-
Bo też niż go im Pan dał/ dźięki czynił y błogosłáwił go. Przeto Theo-
láktus ták mówi: Wielka y niewymowna moc ma Ciáło Páńſkié/
ábowiém oczy zwolenników/ w vżywániu chlebá onego
świetégo/ otworzyły ſye/ áby go poználi. etc. — III.

WANYELIA Z IEY YKLADEM WE WTOREK Wielkonocny, według opiſánia Lu-kaſza świetégo w Kápit: 24.

A Gdy thé rzeczy mówili/ ſtánął Jezus w pośrzodku nich/ y rzekł im: Po-kóy wam/ ia ieſtem: nie bóyćie ſye. Ale oni záſmeceni y przeſtráſzeni bedąc/ mniemáli żeby duchá widźieli. Tedy im rzekł: Czemu ſobą trwożyćie/ á przecz myśli w-ſtepuią w ſercá wáſze? Oglądayćie re-ce moie y nogi/ iżem ia ten ieſt. Dotykay-
ſ y oglądayćie: boć duch ćiáłá y kośći nie ma/ iáko widźi-
ż ia mam. A gdy to rzekł/ vkazał im rece y nogi. Ale gdy
ſzcze nie wierzyli/ y dźiwowáli ſye od wielkiéy rádośći/
do nich: Maćie tu co ku iedzeniu? A oni przynieśli mu

ßtuke ryby pieczoney / y plastr miodu. A gdy iadł przed imi
wziąwßy ostátek / dał im. Y rzekł do nich: Té są słowá k
mówił do was gdym ießcze był z wámi / iż muśiało sye
ko wypełnić / cokolwiek nápisano iest w Zakonie MOy
wym / y w Prorocéch / y w Psalmiéch / o mnie. A zátym otw
im smysły áby zrozumieli Pismá / y rzekł im: Ták nápisan
y ták muśiał Christus vcierpieć / y powstáć od vmárłych
ćiego dniá: A żeby kazano w Imie iego pokute / y odpuß
grzéchów / miedzy wßytkimi narody / począ wßy od Jeruz

WRZEßłych dni / człow
Chrzescijáński / thom był dał znáć / Ko
sciół świety dobrze / y z dobrym rozn
to postánowił / że ku Swietu Wiel
nemu kilká dni świećić vstáwił / áby
cono: nie prze inßą przyczyne / iedno
tho pospolitym ludźiom okazáło / y
przypominało / coby o chwálebnym
łym zmartwychwstániu Páná Chr
wym obáczáć y rozwáżáć mieli. Cz
thedy rzeczy przy tym zmartwychw
Páńskim obáczáć mamy.

Naprzód / iż Pan Christus prawdźiwie od vmárłych powstał.

Po wtóré / iż przez tho swoie zmartwychwstánié áż ná prawice Bo
Oycá wstąpił.

Po trzećié / że téż nas członki swoie spółem z sobą do Bogá Oy
prowádźił / wyswobodźiwßy nas od grzéchu / piekłá / y od gniewu B
á to wedle duße. Zás wedle ćiáłá / tedy y té z grobów zmartwychwstá
wiedźie.

)o czwarté / iż nam pokazał y ſpráwił przykład odnowionégo żywotá
ſzo.

,y cztérzy rzeczy przy zmartwychwſtániu Páná Chriſtuſowym rozwa-
ozbieráć / y iáko zá rzecz iſtotną y prawdziwą o nich rozumiéć y trzy-
namy/ żadnéy z tych nieopuſzczáiąc : bo gdźiebyſmy z tych rzeczy iedne
li/ pewniebyſmy téy Wielkiéynocy nie prawie vczcili / y zmartwych-
ia Páńſkiégo nie dobrzebyſmy v ſiebie vważyli.

)obożny tedy Chrześćijánin káżdy naprzód wierzyć ma: iż Pan Chriſtus
źiwie zmartwychwſtał. Potym wyznáwáć ma/ iż Pan Chriſtus przez
nartwychwſtánié nadewſzyſtko ieſt wywyżſzon/ y nas zá ſobą wćią-
Po trzećié zápewné wiedźieć ma : iż Pan Bóg wſzechmogący wſzyſt-
as ſpółem z Pánem Chriſtuſem wzbudźić od vmárłych / ożywić / y
ie ná prawicy ſwoiéy poſtánowić raczył. A przy tym wſzyſtkim ſtá-
: théż ma / áby w odnowieniu żywotá chodźił / y w nim trwał / á do
ſzégo niepobożnégo żyćia w ktorym był/ áby ſye nie wracał: iáko y Pan
us/ ktory iáko raz zmartwywſtał/ ták iuż wiecéy nie vmiera ná wieki.
zytko iż Swietu dźiśieyſzemu Wielkonocnemu przyſłuſza/ tedy też dla
ák często przypominamy/ áby ſye tym wiecéy w vmyſły náſze wpoiły.
li ináczéy czynić bedźiemy/ á tych rzeczy przy zmartwychwſtániu Pań-
ozważáć niebedźiemy/ obáwiáć ſye trzebá/ áby ſnać to Páńſkie zmar-
wſtánié nam tákowych pożytków nieprzyniosło/ iákié przyniosło miá-
ruzálem : gdźie ácz wielé tyśiecy ludu było/ ále żaden z chwalebnégo
wychwſtánia Páná Chriſtuſowégo/ áni weſela/ áni pożytku/ nie od-
okrom Apoſtołów á vczniów świetych Chriſtuſowych : bo wietſza
miáſtá onego/ wiecéy ſye ſtárali o ſwoie ſprawy y pożytki/ niźeli o po-
ſwéy duſzy/ y zá nic to v nich było/ lub żyw/ lubby też był vmárł Pan
us: á zátym też/ áni ſye z niego weſelili / áni ſye ſmucili. Wprawdźiec
dobrze poczeli ſtróże ktorzy v grobu byli / bo do miáſtá wſzedſzy / co-
k widźieli/ wſzytkim ludźiom opowiedáli. Ale cóż potym/ kiedy w tym
nietrwáli/ bo ſkoro dárámi y pieniądzmi byli zniewoleni/ wnet ináczéy
ści ſwé odmienili. Naprzednieyſzy też Kápłani Żydowſcy / niemogli
uchać co im o zmartwychwſtániu Páńſkim powiádano/ owſzem zpil-
ſye o to ſtárali/ iákoby te wieść o zmartwychwſtániu iego zátłumili:
iednák zátłumić nie mogli. Wſzytká thedy rádość y wſzytko weſelé
J uzálem / iedno przy ſámych Apoſtołéch á vczniach Chriſtuſowych zo-
y ći ſámi poćieche zmartwychwſtánia Páńſkiégo odnieſli / á nád nie
inſzy. Ale Chrześćijáńſki człowiecze niewielkié to ſtadko było: bo iá-
Łkaſz S. piſze/ że ich tám nie wiecéy było/ iedno ſto y dwádźieśćiá obo-
anu/ bo ieſzcze ſye byłá nie rozmnożyłá liczbá Apoſtołów/ áż gdy Pan
us cztérdźieſtego dniá po zmartwychwſtániu w niebo wſtąpił : ácz
árzo wielé tyśiecy ludźi/ ále cóż po tym/ kiedy tym áni Pan Chriſtus
artwychwſtánié iego nie było pomocné.

ay Boże ábyſmy też w Chrześćijáńſtwie náſzym / tákowéy niewdźię-
i y niedbálſtwá nie vznali / iáko ſye nayduie w tych/ ktorzy duchown-
kié rzeczy / nie ináczéy iáko Jerozolimczykowie zá nic ſobie máią/ kto-
éń Wielkopiątkowy y Wielkonocny w máléy wadze máiąc/ ni ocz ſy
nie ſtáráią/ iedno o rzeczy doczeſné y świetſkié : ktorzy ſye nie ſmucą z
i / áni ſye weſelą z zmartwychwſtánia Páná ſwégo. A choćiaż w
Wielkonocny weſelé nie iákie po ſobie okázuią/ wſzákże nie w ten ſpo-
czynią / iż Pan Chriſtus zmartwychwſtał od vmárłych : ále iż poku-
ſtu iuż koniec máią / álbo iż zwyczáiowi doſyć czynią : ktorych iednak
y Chrześćijánmi zwáć/ poniewaź Páná Bogá / y iego wielką łáſke zá

Math: 28. ver: 11.

Weſelé y poćiechá z Zmartwywſtánia Páńſkié go przy ſámych Apoſtolech w Jeruzálem byłá.
Actu: 1. ver: 15.

nic sobie niemáią : ponieważ v nich równo iest/ lub vmárł/lub żyw
stus/o którym namniey myslić áni dbáć niechcą. A zátym/iáko sye
to Pan Bóg gniewáć nie ma: y iáko reki y ßczodrobliwosci swey vk
ma : Słußnie przeciwko tákowym ony Izáiaßowé słowá Pan mó
że : Synaczkim wychował y wywyżßył/ á oni wzgárdzili mnę. Po

Isaiæ 1. versu 2.

Páná swégo/ y osieł iásło Páná swégo/ á lud móy mnie nie poznał
ßem słußnie do tákowych Pan Christus mówi ná drugim mieyscu :

Math: 17. ver: 17.

dzie zły á nie wierny/iákoż długo zwámi bede: iákoż długo was ciérpi
Otóż Chrzescijánie mili/bierzcie té spráwy Páná wáßego/y dob
stwá iego/przed sye/ lekce ich sobie nie ważcie/Panu Bogu zá nie dz
cnotliwymi spráwámi y Chrzescijáńskimi vczynkámi : Páná Christ
sprawam/ ile możecie/ porownywaycie sye: wiáre iemu státeczną zá
cie : zwłaßczá/iesliże chcecie ten dzień swiety Wielkonocny/ y swiet
y z wáßym dobrym á zbáwiennym pożytkiem/swiecić y obchodzić.

Nie zábáwiáiąc sye thedy iuż dalßym nápominánim / weżmimy
Ewányelią dniá dzisieyßego/á z tey potwierdzenie prawdziwego P
zmartwychwstánia oglądaymy. Vsłyßymy theż y przy tym inßé po
nauki ku zbáwieniu naßemu. Ták Lukaß S. poczyna :

Stánał Pan Jezus wpośrzodku vczniów sw

Przed thą Ewányelią wspomina Lukaß swiety / iáko dwá z
Páńskich/ którym sye był w drodze Pan vkazał / gdy ßli z miástá
náleźli spółem iedennascie Apostołów/ y inßé którzy z nimi byli : y
dzieli im/iż Pan prawdziwie zmartwychwstał/ y vkazał sye Symo
gdy o tym mówili/ przyßedł Pan Jezus / y stánął w posrzodku ich

Math: 18. v: 20.

tym przed tym opowiádał/ Iż gdziebykolwiek dwá álbo trzey byli
dzeni w Jmię moie/ tám ia z nimi bede. To Páńskie vkazánie y

Ioan: 20. ver: 19.

wspomina/ mówiąc : Gdy był wieczór w on dzień Swiety / á d
zámknione/ gdzie byli Apostołowie zgromádzeni dla boiázni Żyd
przyßedł Pan Jezus y stánął w posrzodku ich/y rzekł im/Pokóy wa
kłáda/ iż ná ten czás Thomaß z nimi nie był. Lukaß zásie ták pow
oni dwá Apostołowie idąc do Jeruzálem / náleźli zgromádzonych i
scie : skąd sye okázuie żeby też y Thomaß być miał. Ale my pewnie
zumieć mamy/ iż był z támtąd mało co przed tym Thomaß wyßedł
im Pan vkazał/ gdy o tym mówili.

Pan á Zbáwiciel naß chwałę zmartwychwstánia swego polek
niom swoim y niezárázem vkazał/bo tákowa byłá zacnosć tego cud
zpredká mdłé sercá ludzkié poiąć y obáczyć niemogły. Zábiegáiąc te
mdłosci ludzkiey/ naprzód niewiástom do grobu idącym/ y meżom
rym/ odwálony kámień / y prześciéradło w któré było ciáło iego vw
przez Anyoły vkazał. A gdy sye o nim niewiásty / ná vmysle przesi
z widzénia tákiego/ dwomiey y chciwiey pytáły/ vkazał sye im Anyó

Wielé rázów sye PAN vkazował w dzień ZMar=twychwstánia swégo.

im powiedział/ iż Pan prawdziwie zmartwychwstał. A kiedy sye th
ßérzyłá słáwá o iego zmartwychwstániu / tedy sye sam vkazawßy i
kazał/ z iáką mocą śmierć/ którą był ná czás vkusił/ zwyciężył. A z
z czytánia Ewányeliey/ náyduiemy pieć kroć ten dzień którego zmar
wstał Pan/ vkazał sye ludziom.

I.

Ioan: 20. ver: 17.

Naprzód/ vkazał sye Máryey Mágdálenie v grobu/ gdy iey rz
kiedy go z chucią zá nogi obłápić chciáłá : Nie dotykay sye mnie/ bo
nie wstąpił do Oycá moiégo.

II.

Potym vkazał sye niewiástam które od grobu ßły / áby tho Apo
opowiedziáły/ co od Anyołów o iego zmartwychwstániu słyßáły : o

áno/ iż przystąpiły do niego/ y iąwszy go zá nogi / chwałę iemu dáły.
Okazał się thèż dwiemá vczniom idącym do Emaus / iákoście słyszeli: prosiwszy go do gospody/ w łamániu chlebá poználi go.

Math: 28. ver: 9.
III.

Okazał się y Piotrowi : o czym ácz Ewányelistá mieyscá/ y czásu/ tego nia nie náznáczył / wszákże iż ták zá pewné było / Lukasz S. tego nie czał.

IIII.
Lucæ 24. ver: 34.
I. Corinth: 15. v: 5.
V.

Piąté iego vkazánié iest w dzisieyszéy Ewányeliéy / gdy się Apostołom o nim rozmawiáiącym vkázáć raczył: ábowiém ku vtwiérdzeniu prawiáry nászéy/ to co záwżdy Pan czynić raczy obecnośćią Bostwá swé- iż téż podczás obecnośćią ćielesnégo widzenia okázowáć raczy: bo y o ták wierzyć mamy/ iż áczesmy my dáleko niższy są od Apostołów/ w- to zá iego miłosierdzim bywa / iż on sam w posrzód nas iest/ ilékroć się w imie iego bywamy zgromádzeni/ábowiem Imie iego iest I E- S/ to iest Zbáwiciel. A gdy się ná rozmowę o nábyciu duszného zbá- zgromadzamy/ znáć ztąd/ iż w imie Jezusowo bywamy zgromádze- wątpić się nie godzi / iż gdy o tym co się iemu podoba rozmawiamy/ sam przy téy rozmowie obecnie być nie miał/ ále thym prawdziwiéy as iest/ póki my téż co o nim mówimy / z wietszym baczenim pamie-

...ánął tedy Pan/ y rzekł/ Pokóy wam.

Przy tych słowiéch obáczyć mamy / iż Pan w posrzód Apostołów sto- oyćkym vpominkiem pokoiu/ich kłopot vśmiérza: vkázuiąc/ że on iest zem ich/ który się w tym słowie kochał/ którym téż y Apostoły szczy- y ie ku przepowiádániu Ewányeliéy posłał. A dla tego Zbáwiciel v- szy się Apostołom/ wnet im rádośći pokoiu przypominał/ powtarzá- ono iuż w nieśmiertelnośći będąc/co im był przed tym gdy ná śmierć ákoby iáki osobliwy vpominek zbáwienia zostáwił / mówiąc: Pokóy wiam wam/ pokóy móy dáwam wam. Którego thèż vpominku łáskę árodzeniu iego/ Anyołowie Pásterzom wnet opowiedzieli/ chwaląc y mówiąc: Chwałá ná wysokośći Panu BOgu / y ná ziemi pokóy lu- dobréy woléy. Bo wszytki Zbáwicielá nászégo w ćiele będąc té spráwy by wszytek świát z Bogiem Oycem ziednał: iákoż y dla tego się w ży- ánieński wćielił/ dla tego vmęczon / dla tego wstał zmartwych/ áby órzyśmy przez grzéch w gniéw BOży byli wpádli / on sam ziednawszy oiowi Bożemu przywiódł. A przeto go dobrze Prorok oycem wieczné- koiu zowie/ iż się przez zeń sstał pokóy Boży ze wszytkimi ludźmi. A dla téż Apostoł/pisząc do tych którzy z Pogánów weń vwierzyć mieli/mó- przyszedszy opowiádał pokóy wam którzyśćie dáleko byli/y pokóy tym są blisko : bo przezeń mamy przystęp w iednym Duchu do Bogá Oy- ná drugim mieyscu: Vspráwiedliwieni tedy z wiáry/pokóy miéymy ku Bogu. etc. Alec złym ludziom pokoiu niemász/ mówi Pan/ tym iedno miłuyą Zakon Boży.

Ioan: 14. ver: 17.
Lucæ 2. versu 14.
Isaiæ 9. versu 6.
Ephes: 2. ver: 17.
Rom: 5. versu 1.
Isaiæ 48. ver: 22.

Oczynił tedy Pan pokóy: naprzód/ człowieká ziednoczył człowiekowi/ Zydowiná y Pogániná/ obróćiwszy wniwecz ten niepokóy/ który był y obrzezowánié z strony Zydów/ á Bałwochwálstwo z strony Pogá- A przetóż téż do tego pokoiu przez Chrystusá vczynionégo / nas Apo- áweł święty vpomina / mowiąc : Jeśli może być/ilé z was iest/ ze w- i ludźmi pokóy miéyćie. A dobrze mowi Apostoł : Jeśli może być/ dla pokoiu złego/o którym Zbáwićiel mówi : Nie przyszedłem pokoiu dá- ále miecz : ábowiem się nie godzi z tymi/ którzy w nienawiśći Páná nieć przymiérza pokoiu. Według onégo/ gdzie Jozáphát Król czło-

Miedzy kim vczy nił Pan Chrystus pokóy dobry.
Rom: 12. ver: 18.
Math: 10. v: 34.
Paralip: 19. versu 2.

wiek dobry był zgániony vsty Bożymi/gdy do niego mąż Boży mówił : mi ktorzy Páná w nienawiśći máią/towárzystwo maß : y przetoż był Boży záslużył. A co też Apostoł mówi/Pokóy miéycie ile z was iest : té słowá podobné są onym/co indzie mówi : Nie dawaycie z siebie żad zgorßenia żadnégo.

2. Cor: 6. ver:3.

Stądże Chrześćijáński człowiecze wstydáć sye maß pokoiu opuśći ry nam Pan Christus stąd idąc zostáwił : bo pokóy y Jmie iego/ y skut go/iest rzecz wdzięczna / stąd zwłaßczá / że wiémy / że ten pokóy iest o gá/ iáko iest ná różnych mieyscach nápisano : Pokóy Boży/ Bóg iest iu/ Bóg iest pokoiem naßym/ ꝛc. Wßyscy pokoy zálecáią / ále máło co go chowáią. A chceß wiedźieć dla czego: pewnie dla pychy/ dla wánia / dla máietnośći / dla nienawiśći/ dla wzgárdy / y dla inßych w które ći wpadáią / ktorzy Páná Bogá nie znáią / ábowiem pokóy wßystko złącza : y iego własnosć własna nic innégo nie iest/ ieno iedn spokoyny ludzki stan. Záchowywáią Anyołowie ten pokóy : záchowy y ći / ktorzy Páná Bogá/ y sámi siebie społecznie/ spokoynie miłuią. wamy y my/ da Pan Bóg/gdy sye o cnoty y o spokoyné z ludźmi ob nié stáráć będziemy : bo po wßytkim narodźie ludzkim then pokóy p rozßyrza.

Ephes: 2. v: 14.
Ad Philp: 4. v. 7.
Rom: 16. ver: 20.
2. Cor: 3. ver: 11.
1. Thes: 5: ver: 23.
Phil: 4. versu 9.
Hebr: 13. ver: 20.

Dla czego ludźie miedzy sobą pokoiu záchowáć nie mogą.

Pokoiu Bożégo własność włásna co iest.

Kto pokóy Boży záchowuie.

Vczynił tedy Pan pokóy miedzy człowiekiem y człowiekiem/ th miedzy Żydem y Pogáninem / ktoré złączył. Ale nádto/ vczynił ießcze Christus y inßy pokóy miedzy sobą y námi/ iáko Dawid S. powiada dźie Pan pokóy mówił ku ludowi swemu/ y ku wybránym swoim. ꝛc. b my przed tym byli synámi gniewu / ále teraz sstálismy sye iuż synámi Bożéy.

Psal: 84. ver: 9.
Ephes: 2. versu 3.

Jest ießcze y trzeći pokóy / ktory nam Pan zostáwić raczył/ á ten ßy iest/ iedno miedzy ßátánem potępionym y miedzy námi/ miedzy duch namiętnośćiámi ćielesnymi : bo iuż áni ßátan/ áni ćiáło/ nád żadnym mieć nie może / wyiąwßy gdźie sam człowiek chce. Tákie tedy pokoie Pan Christus zostáwić ráczył.

☞ Ale nád ten pokóy dobry/ iest zás drugi pokóy człowieczy zły/ o Dawid S. mowi : Żáłowałem nád złosliwymi pokóy grzéßnych widz niemáią względu ná śmierć/á Pan vmocni karánie ich/ y w pracéy lu nie są. Y niżéy dokłáda: A przeto iełá sye ich pychá/przykryli sye złością pobożnośćią swoią/myslili y mówili wßytko złé/nic dobrégo nie mówil Y iesli ktorzy tákowi są / niech onych słów Páńskich wßyscy słucháią mówić raczy : O bys y ty poznáć chćiáło/ w ten dźień twóy zwłaßczá tobie ku pokoiowi iest : ále teraz zákryté są od oczu twoich wßytki złé gody/ ktoré ná ćie przyydą. Stráßné słowá człowiecze Chrześćijáński ßné vpominánia Páńskie / áby człowiek zły y grzéßny vpominał sye w czás y w ten dźień ktory iemu ku pokoiowi iest.

Pokóy drugi zły.
Psal: 72. versu 3.
Złych pokóy zły iest/bo w grzechach.

Luce 19. ver: 42.

Ale coby w tym było/ iż ten pokóy ktory nam Pan y záléca/ y ábysm z bliźnim chowáli/ roskázuie/częstokroć bywa turbowan y psowan/ słu

CO zá przyczyny są/ktoré pokoy dobry rozrywáią.

I.

Piérwßa tedy przyczyná iest/ swowolny y niekárny zły żywot náß iáko spráwiedliwośći ten iest vrząd y spráwá/ pokóy záchowywáć : ták niespráwiedliwośći vrząd iest/ rostérk y niezgodá. A iż nie prędko ná czynce bywa dan wyrok karánia / tedy synowie ludzcy bez wßelákiéy b źni źle czynią.

II.
Genes: 13. versu 6. & 7.

Wtóra przyczyná/ iż pokóy y zgodá ginie/ iest okwitość bogactw: mamy Gene : 13. gdźie stoi : Że miedzy pástérzmi trzód Abráhámá y sstał sye poswarek/ bo ich nie mogłá ogárnąć źiemiá iżby spółem mieß bo máietność ich byłá wielka/y niemogli mießkáć spółem. Roskoß á d

W roskoßy á w dosthatku prędka zwadá.

o ciáło ludzkie chowáią/ á wzgárde drugich predką v człowieká
á zá wzgárdą iednégo z drugim predka zwádá bywa/ iesli ktho tych
zy roskoszy á dostátku boiáznią Bożą niehámuie.

ecia przyczyná/ że pokóy bywa miedzy ludźmi psowan/ iest niepo-
wo/iż ludźie Bożégo przykazánia nie słuchaią. A przeto Prorok mó-
czego Izráhelu iestes w ziemi nieprzyiaciół twoich: y dokłáda: Bys
ą Bożą chodźił/tedybys mieszkał w ziemi wpokoiu. Bo gdy sye dró-
iecze spodobáią Pánu Bogu/ y nieprzyiacioły iego náwróci ku po-
zátym/ ktoż inszy iest przeszkodą y przenágábánim tego pokoiu násze-
o nieprzyiaciel pokoiu Dyabeł/ który do niepokoiu ludźi przywodźi.
an S. napisał: Iż gdy otworzył pieczec wtórą/ wyszedł koń żółty/
tóry ná nim siedźiał/ dozwolił mu áby wźiął pokóy z źiemie/ áby sye
ábijáli ludźie/ y áby czynił zwády. Skąd nie kto inszy sye okázuie ie-
tan/ o którym to Jan S. w Obiáwieniu opowiedźiał: bo ten me-
ą y mordy miedzy ludźmi czyni/ ten pokóy psuie/ then miłość kaźi/
ko złé sieie/ iáko pan wszytkiéy niezgody. A thé są przyczyny/dla
pokóy nász bywa turbowan y psowan: y dla ktorych wiecey pokoiu
kiégo/ niż pokoiu Bożégo zażywamy.

III.
Baruch 3. ver: 10 & 13.
Prouer: 16. ver: 7.
Apocal: 6. v. 4.

A ktoby temu zábieżeć chćiał/ tedy według náuki Páná sámégoż iná-
am czynić nie godźi/ iedno tákiemu Szátánowi mocnie sye zástá-
według onego gdźie mówi: Ale temu Szátánowi sprzećiwiaycie sye/y
ycie sye mocni będąc w wierze. Z dobrą wiárą trzebá sye themu złe-
kodnikowi nászemu zástáwiáć/ y pilnie czuć we dnie y w nocy: gdyż
iáko Lew ryczący/ chodźi y szuka kogoby pożrzeć y zátápić mógł.

Jáko zábieżéć przekáźie Szatańskiéy do pokoiu dobrégo.
1. Petr: 5. ver: 9.

A wracáiąc sye ku Ewányeliéy/ słuchaymy co Pan zwolennikom ál-
Apostołom swym powiáda. Ewányelista S. swiadczy: Pan stánąwszy
imi/ y pokóy im winszuiąc/ widząc że sercá ich zátrwożoné były/

Jam iest/ nie bóyćie sye.

Jákoby Pan rzekł: Jam iest/ którym iest. Jam iest początek y dokoná-
Jam iest Pan/ y nád mie zbáwićiel inszy nie iest. Nie mniemaycie ábym
iży kthórym zmartwychwstał/ od onégo który ná drzewie wisiał.
chaycie sye obecnośći moiey/ którégośćie miłowáć powinni: ábo-
miłośći niemász boiáźni/ ále doskonáła miłość precz odmiata bo-
rzetoż nie bóyćie sye/Jam iest. A przez to y pokóy im opowiáda/y be
ie czyniąc/ oddala od nich boiáźń wszeláką: iáśnie okázuiąc/ że nie
postem y sprawcą dobrym. Bo to są Szátáńskie spráwy/ kiedy sye
źiéć ludźiem/że y pokóy psuie/y turbuie/y ludźie w boiáźń y w strá-
wodźi. Ale zwolennicy Páńscy/vyźrzawszy Páná nic ná to niedbá-
m zwykły y dobry pokóy winszował/y choć go przed tym ták widźieli:

Exod: 3. ver: 14.
Isaiæ 41. ver: 4.
Apocal: 1. ver: 8.
Isaiæ 43. ver: 11.
1. Ioan: 4. ver: 18.

Ale będąc zásmuceni y przestrászeni/ mniemáli iż Duchá widźieli.

Co Mánicheuszowie o Chrystusie rozumieią y wierzą/ iżby on nie miał
wégo ciáłá/ ále duchowné/ to też napierwéy rozumieli y Apostoło-
wspomináiąc tego/ choć Mánicheuszowie wierzą/ iżby P. Christus
ie był prawdźiwym człowiekiem/ bo Apostołowie ználi go być czło-
/ z którym przez niemáły czás obcowáli: Ale iż zá wiádomośćią ich
tedy trudno temu wierzyć mieli/áby to co vmárło ciáło/zásie zmar
stáć miáło. A zá tym gdy sye im Pan tákim/iákim go być przedtym
kazał/ á iż nie wierzyli áby trzećiégo dniá prawdźiwé ciáło z grobu
ć mogło/ tedy mniemáli iżby Duchá widźieli: ácz wprawdźie tho

Co Mánicheuszowie o Pánu Christusie rozumieią.

ználi/ że ten który ſye im vkazał/ był Pánem ich: ále mniemieli iżby y ni
ciele prawdziwym/ ále w poſtáci ciáłá powietrznégo widzieli: A ty on
Duchá/ którégo był Bogu Oycu w rece porucżył vmieráiąc/ pod i
mylnym ciáłem być rozumieli.

Math: 14. ver: 26.

Podobné temu mieyſce v Mátheuſzá czytamy/ gdy Páná vczn
go widzieli po morzu chodzącégo/ gdzie ſye zdziwili mówiąc: Iż p
ieſt. Acz podobno rozumieli lepiéy Piotr y Jan o Pánie/ y oni vcz
którym ſye do Emaus idącym był vkazał/ ále drudzy pewnie nie wier
dnák przetsie y ci / iáko Lukaſz świety wſpomina / iż y oni byli zátr
przodkiem dla tego/ że mniemánie troche ludzi/ mniemániu wiela lu
vſtepuie. Ktomu też dla tego: iż áczkolwiek Piotr o Zmartwych
wierzył/ wſzákże mógł być zátrwożony / gdy ſye im Pan przez zámk
liczki/ nád zwyczay z ciáłem/ z predká y z nieobaczenia vkazał. Co ſy
y z słów sámégóż Páná iáſnie okázuie: bo widząc Pan zátrwożon
dziwné mysli ich/ iął ie cieſzyć mówiąc im:

Lucæ 24. ver: 37.

Ale czemu ſye ſmucicie/ y czemu myśli przych
ná ſercá wáſze.

Bo gdy Pan widział/ że przez słowo pokoiu nie było vſkromioné
żenie ná vmysle Apoſtolſkim / tedy wnet ſye im być okázuie onym
Bożym / który ſkrytosci ſerc żywiąc ná świecie wiedział. A przeto
mysli ich w tych słowiéch odkrywáiąc/ mówi: Mysli wſtepuią w ſe
ſze. Dáiąc iáſny y pewny znák/ iż nie inſzy był którégo widzieli / iedno
régo widzieli ná krzyżu wiſzącégo/ y w grób włożonégo: który y przed
cią ſwoią wiedział to wſzytko co było w człowiecze / y dla tegóż dob
wi: Mysli wſtepuią w ſercá wáſzé.

Co tho zá myśli złé w Apoſtolech były.

Ale coby to były zá mysli/ ſłuchay: fáłſzywé/ ſzkodliwé/ y niewier
rymi Páná Chriſtuſá nie rozumieli być tym/ czym był: y któré nie z n
ły ſſtąpiły / ále z ſámégo ſercá Apoſtolſkiégo pochodziły: bo mys
od Bogá wſtepuią w ſercá náſze/ nie ináczéy iáko dobré naſienié/ gdy
chu w ziemie bywa wrzucono. Jáko mówi Apoſtół Jákub świety:
datek nalepſzy/ y wſzelki dar doſkonáły/ z niebá ieſt/ ſſtepuiąc od Oyc
tłości. Ale mysli złé/ fáłſzywé y błedné / niez nieba bywáią dáné / á
bá w ſercá wſtepuią/ ále od ſercá pochodzą: iákoby złé zielé od złéy z
Jáko Pan á Zbáwiciel náſz mowić raczy: Ze z ſercá pochodzą my
meżobóyſtwá / cudzołoſtwá / nierządy / kradzieſtwá/ bluznierſtwá /
wé świádectwá/ ꝛc. któré pomázuią człowieká.

Iacob: 1. ver: 17.

Marci 7. ver: 21.

Otóż iż Apoſtołowie Páńſcy Páná duchem być rozumieli/ ná c
mylili/ y iáko rozumieć nie mieli: tedy dobywáiąc ſercá ich Pan/ po
drógi tákié / áby nic złégo o Pánu nie rozumieli / ále áby wierzyli /
nie inſzy ieſt / którégo przed tym ználi/ y z którym obcowáli. y mówi d
Czemu ſye ſmucicie/ y mysli ná was przychodzą. A dokłáda:

Obáczcie rece moie/ y nogi/ iżem ia on ieſt.

Miedzy inſzymi Chrześcijáńſkiéy wiáry członkámi/ natrudnieyſzy
wierzeniu członek o zmartwychwſtániu / nie iedno v Pogánów/ y v
świátá Medrców/ ále też v Apoſtołów Páná Chriſtuſowych / o któr
ſnie w Ewányeliéy widzimy / á o Medrcách w Dzieiách Apoſtolſkic
tamy. bo gdy Apoſtoł Páwel S. w Athenách Philozophom przepon
JEzuſa/ ſkromnie go ſłucháli: ále gdy o zmartwychwſtániu iął mów
li to ſobie w pośmiewiſko obrácáć/ mówiąc: Nowé nam Dyabelſtw

Actu: 17. ver: 18.

. Bo to wiedzieli Philozophowie zápewné/ iż od tego czego niemáß/ cany sye do tego co iest : iáko od slepoty do wzroku/ od smierci do . Otóż iż też podobno y Apostołowie Pánscy rozumem człowieczym osiegáli téy Philozophiéy/ á iż ták źle o Pánu rozumieli/ w ten czás/ kiedy go ták zpredká przed sobą widzieli/ y to ießcze przez zámknioné tedy Pan chcąc ich od tego odwiéść / okázuie im zmartwychwstánie pierné/ rozmáitym dowodem.

pierwéy przez widzenié/ gdy mówi: Obáczćie rece moie/ y nogi mo- ią on iest. Ale czemu rece y nogi swoie/ czemu nie obliczé które zná- mu/ áby mogli wyrozumieć práwé ćiáło Páná swégó/ które vkrzyżo- náli/ y gwoździmi ná krzyżu przybité. A dla tego Jan S. wspominá- Páńskié vkazánié/ powiáda: Iż też y bok swóy/ który był Rycérz prze- zał Pan Apostołom : przeto / że gdyby im wiecéy znaków smierci kazał/ áby tym wiecéy byli pewnieyßy/ iż on á nie inßy zmartwychw- smierć zwyciężył.

Czemu Pan Apostołō swoim nie twarz ále rece y nogi okazał.
Ioan:20. ver: 20.

kąd możem obáczyć dziwną zacność syná Bożégo/ y wielką różność od łáski Bożéy : bo Moyzeß którégo Pan Bóg ták bárzo był vmi- iż też z nim mówić raczył/ y znał go po imieniu / bo był nálazł łáskę przed Pánem Bogiem/ gdy z Pánem ná górze był rozmawiáiąc przez ieśći dni/ pokornie Páná prosił mówiąc: Jeslim nálazł łáske przed o- ścią twoią / vkaż mi obliczé twoie Pánie. Odpowiedział mu Pan : dzie mie widział człowiek poko będzie żyw. Tákże y skrzynie Testá- niegodziło sye bez zasłony widzieć/ nietylo Lewitom/ ále też y wyżße- u Kápłanow/ by snać niepomárli : iáko byli dla widzenia téy skrzy- márli meżowie w mieście Bethsámes.

Exod: 33. ver: 13. & 20.

1. Reg:16. ver:19.

: Pan y Zbáwiciel náß / ćiáło swoie iuż vwielbioné y niesmiertelné/ okazał/ ále też y przypátrzyć sye dobrze iemu kazał/ mówiąc : Obácz- moie y nogi moie/ to iest/ mieyscá przebicia gwoździmi obáczcie/ iżem st którym ná krzyżu wisiał/ y w grobie leżał. Przetóż też przez Dawi- i : Widział wßytek okrąg ziemie zbáwienié Páná Bogá náßego. áß mówi : Zgotował Pan rámie swoie swieté/ przed oczymá wßyt- ganów. zc.

Psal: 97. versu 3.

Isaiae 52. versu 10.

azał tedy Pan rece y nogi swoie/ á vkazawßy ták ie naprzód do po- prawdziwégo przywodzi. Ale chcąc áby tym mocniéy pokazał pra- ciáło swoie/ tedy tym wtórym sposobem do nich mówić raczy :

ykaycie sye/ á obáczcie/ iż Duch ćiátá y kośći na/ iáko widzicie mnie mieć.

n prawdziwé y pewné zmartwychwstánié swoie / rozmáitemi náu- twiérdząc raczył / dla zbudowánia wiáry náßéy / dla oddalenia nie- stwá z serc náßych/ y dla zátłumienia wßelákiéy wątpliwośći o swo- odziwym zmartwychwstániu: y przetóż nietylko sye okázuie y widzieć e y dotykáć śiebie roskázuie. bo máłoby ná tym było / gdyby sye tyl- widzieć/ á dotykáć sye nie dopußczał. Iż gdyby Apostołowie chwá- go zmartwychwstánié przepowiádáli/ żeby też przy tym okazáli spo- égo zmartwychwstánia / iákowégo sye spodziewáć mamy : bo przez nie nam okázuie sposób prawdziwégo náßégo zmartwychwstánia/ Pánie náßym iuż sye sstáło / á potym też wnas sye sstáć ma : á że osobem y ciáło y kośći zupełné mieć będziemy / nie z iákich ciał nie- ych y subtylnych / iáko niektórzy Heretykowie być opowiádáią / ále é przez spráwe mocy duchowney: y to przetsie z kośći y z mięsá zupeł-

né y przy-

né y przyrodzoné/ nie z powietrza vczynioné: iáko ſye tu Pan Chriſt[us] A-
ſtołom ſwym okázáć raczył.

Tu ná tym mieyſcu przypátrzyć ſye możemy / iáka ieſt różnos[ć]
łáſką Páńſką/ y miedzy Zakonem: y iáko bárzo mamy miłowáć te
tą łáſke Páná Chriſtuſowę. Bo czáſu Zakonu/ nie záwżdy ſye godz[iło]
káć ſkrzynie Teſtámentu : dla czego théż Ozá Káplan gdy ſye iéy
wnet ná tymże mieyſcu był zábit od Páná/ y vmárł. Tu záſie gdy
obiáwiłá łáſká Boża/ Pan Chriſtus prawdziwy Bóg iuż zmartwy[chwſtá-]
wſzy/ ciáłá ſwégo świętégo/ ſkrzynie zbáwienia náſzégo / nietylo
Apoſtołom ogledáć/ ále też y roſkazał ſye dotykáć: chcąc nam okáz[áć]
go po nas chce/ ábyſmy ſye go nie ták bárzo bali / ále go wiecéy m[iłowáli.]
O czym Jan S. Apoſtół Boży świadcząc / y vcznie ſwe ku náśládow[ániu]
táiemnic wiáry y prawdy ſwéy pobudzáiąc/ mówi : O Słowie żyw[ota/ które]
było od początku/ coſmy ſłyſzeli y oczymá widzieli / czego y rece ná[ſze do-]
káły. etc. Kazał ſye tedy Pan dotykáć.

2. Reg: 6. ver: 6. & 7.

1. Ioan : 1. ver: 1. & 2. & 3.

A gdy to rzekł/ vkazał im rece y nogi.

Napiérwéy im vkázuie rece y nogi/ y przebićié gwoździmi. iáko[by rzekł:]
Wy mnimaćie iżbych ia był Duch álbo obłudá / iákowa ſye niekied[y]
bu vkázuie: ále wiedzćie / iż tákié obłudy / ciáłá y kośći nie máią
mam. Potym vkázuie im bok włocznią przebity : áby przez tho v[kázanie]
blizn ſwoich / vzdrowił wątpliwośćią y niedowiárſtwem zránioné [ſercá A-]
poſtolſkié/ y náſze: á przy tym/áby to ná oko poználi/że on zwyćiężył
á że zepſowánié człowiecéy nátury/ iuż z ſiebie złożył.

A gdy ieſzcze nie wierzyli/á dziwowáli ſye dl[á we-]ſela/ rzékł im: Maćie tu co ku iedzeniu: A on[i] dáli ſztuke ryby pieczonéy/ y plaſtr miodu. A gd[y] przed nimi iadł / wziąwſzy dał im oſtátek.

Jeſzcze mdłé ſercá Apoſtolſkié / mocy tákowéy nowiny poiąć [nie mo-]
gły: y wiecéy ſye dla weſela dziwowáli / á niżli wierzyli co im powiá[dáno.]
Ale Pan wątpliwość ich oddaláiąc/ wziął potráwy y iadł przed nim[i. Dla]
thego / iż ieſliby temu co widźieli / y czego ſye rekomá dotykáli / [nie wie-]
rzyli/áby wiec iedzeniu iego wierzyli/ iż on miał prawdziwé ciáło/á ni[e obłu-]
dné. Acz w prawdźie nie dla tego iadł / áby pokármu po zmartwych[wſtá-]
niu potrzebował / áni też dla tego / ábyſmy my też po zmartwychw[ſtániu]
náſzym pokármów potrzebowáli : ále dla tego / áby tym prawdziw[é ciáło]
ſwoie zmartwychwſtálé pokazał/ iżby nie rozumieli go być duchem/á [pra-]
wdźiwie człowiekiem.

Zaden tedy niech tego nie rozumié/ áby ciáło Páná náſzégo Jezu [Chri-]
ſtá zmartwychwſtálé/pokármu potrzebowáć miáło : álbo też y ciáł[a náſze]
po zmartwychwſtániu/ áby miáły być iedzą poſilané: gdyż iáſność [oblicza]
Bożégo/ łáknąć y prágnąć nam nie dopuśći. Jáko on miłośnik prz[y-]
żywotá mówi do Páná Bogá : Gdy ſye pokaże mnie chwałá twoiá / [bę-]
de náſycon. A Philip tąże miłośćią pałáiąc/mówi : Vkaż nam Oycá/ [do-]
ſyć nam ná tym bedźie. A zgołá wiedźieć mamy / iż wzbudzoné od śm[ierći]
y nieśmiertelné bedąc ćiáło Páńſkié/nie potrzebuie żadnégo pokármu [: ále iá-]
ko że potrzebá tego byłá / iżby okazał prawdziwé ćiáło/ tedy dla tego [iadł:]
ále tá iedzá nie mnożyłá w nim krwie / iáko zwykły czynić pokármy [w ćiá-]
léch ludzkich : ále iáko wodá ná ogień wrzuconá / ták też w nim po[...]

Pſal: 16. verſu 15.
Ioan: 14. verſu 8.

Czemu Pan Chriſtus po zmartwy wſtániu ſwoim z Apoſtoły iadł.

na iego mocą/ wniwecz były obrócone. A thák wierzyć mamy/ iż y
ćiáłá po zmartwychwstániu / niebieską łáską obdárzone / będą potężne
akim spráwam: ále potrzebá iedzenia y pićia nie przyydźie im żadna/
nieśmiertelny pokármów śmiertelnych żadnym sposobem nie po-
/gdyż iuż synom zmartwychwstánia nie inszy będźie pokarm/ ábo pi-
io żywot wieczny/ y zbáwienné weselé/ pokóy/ y wszytko dobré/ iáko
mówi: Błogosłáwieni którzy mieszkáią w domu twoim Pánie/ ná
iekom chwalić ćię będą. Wiémy to dobrze/ iż czárnoksiężnicá iáw-
nuelá vmárłego wskrzésiłá/ y táiemną Dyabelską mocą vczyniłá/ iż
io vmárłé stało y mówiło z Saulem Królem Zydowskim: ále iżby to
ić miáło/ nigdy tego vczynić niemogłá.

Co zá pokármy będą násze po zmartwychwstániu naszym.

Psal: 83. versu 5.

1. Reg: 28. ver: [illegible]

dł tedy Pan Christus przed męką swoią/ dla posilenia nátury swo-
vieczéy: á po zmartwychwstániu też iadł / dla obiáwienia prawdźi-
ałá swégo: wszákże ten pokarm nie szedł mu w posilenié ćiáłá/ iá-
twéy powiedźiał. Bo iáko ináczéy wode trawi źiemiá sucha/ á iná-
mień słoneczny zágrzéwáiący: ták też ináczéy trawi pokarm ćiáło
lné pokármu potrzebuiące/ á ináczéy też nieśmiertelné pokármu nie-
uiące.

ái mu thedy sztuke ryby pieczonéy / y plastr
ou.

w ten czás Apostołowie mieli/ to przed Páná położyli: to iest/ sztukę
czonéy/ y plastr miodu. My zásie ná kształt Apostolski/ Pánu Chri-
zá nas vmęczonemu / ćielesnégo żywotá ńászego vmartwienié / iá-
pe pieczoną ofiáruymy. Ofiáruymy mu też y plastr miodu: tho iest/
: pobożnégo nabożeństwá w vczynkách dobrych. A to co Ewán-
mówi: Iż Pan przed nimi iedząc/ wźiąwszy ostátek dał im/ áby sye też
pokármem posilili: nic inszégo sye nierozumié/ iedno to/ iż on to co
ruiemy/ wdźięcznie przyymuie. Ale iż on od nas posilenia żadnégo
zebuie/ y dóbr naszych nie żąda: tedy posługi násze/ więcéy niż zásłu-
/ nam oddáie: á iżebyśmy w wiecznym błogosłáwieństwie ochło-
li/ łáskáwie nam posługi násze płáći. Iadł tedy Pan / á dawszy o-
postołom swoim/ gdy iuż z onégo przelęknienia/ y z onéy wątpliwo-
é serce do Páná bráli/ y Páná lepiéy poznawáli/

Co sye przez ryby y plastr miodu w nas rozumieć może.

k do nich: Té są słowá którem do was mówił/
yn ieszcze był z wámi: ábowiem sie wszytko speł
ć musi/ co iest nápisano w zakonie Moyzeszo-
ym/ y v Proroków/ y w Psálmiéch/ o mnie.

P ywodźi Pan Apostołom swoim ná pámięć ony wszytki rzeczy / któré
o tym/ niżeli były nań przyszły/ opowiedźiał. iákoby rzekł: Apostoło-
/ to wszytko cokolwiek mnie vmiéráiącemu / álbo zmartwychwstá-
sstáło/ coście widźieli/ y coście słyszeli/ tedy to wszytko iest ono com
zed śmierćią moią nieraz opowiádał/ y té są słowá którem do was
Oto wstępuiemy do Ieruzálem/ y wypełni sye to wszytko co iest ná-
rzez Proroki o synie człowieczym. Abowiém będźie wydan Pogá-
będźie náśmiéwan/ vbiczowan/ y zábiią go/ á trzećiégo dniá wstá-
rtwych. A mówiłem to w ten czás/ gdym ieszcze był z wámi / to iest/
śmiertelnym/ w którym y wy iesteśćie: bo w ten czás ácz w tymże ćiele

Lucæ 18. versu 31.

był

był zmartwychwstał/ále iuż z nimi wtéyże śmiertelnośći nie był: y
mi był po zmartwychwstániu cztérdzieśći dni w istnośći ćielesnéy/
z nimi wtowárzystwie krewkośći człowieczéy. y przetóż to mówi Pa
ieszcze był z wámi tom wam powiádał: bo wszytko tho spełnić sye
co iest w zakonie Moyzeszowym nápisano.

Ioan: 19. versu 7.

Tu Pan przypomina Zakon / który y Zydowie Piłatowi przyp
mówiąc: My Zakon mamy/ á wedle Zakonu nászégo vmrzéc mus
nie czynili Zydowie tym vmysłem / którym tu Pan wspomina:
wedle tego vmárł/ tedy dla tego ták vmárł / áby nowégo Zakonu
swoiéy testáment zbudował. Y przeto przez Apostołá mówi: Prze

Hebr: 9. ver: 12.

krew wszedł do przybytku świętégo/ wieczné nam odkupienié nálazł
tym sstał sye Pośrzednikiem nowégo Zakonu przez śmierć. Pro
mówi/iáko w dźieiách Piotr święty dowodźi: Iż Pan Bóg/ który

Actu :3. versu 18.
Iob 30. versu 9.
Psal: 68. versu 12.

dział przez vstá Proroków wszytkich/że Christus iego miał ćierpieć/
wypełnił/ ták iż o sobie słusznie mówić może: Jam iest piosnká ich/
im wzaiem Pánie wedle vczynków rąk ich.

Wszystkiéy tedy prawdy mistrz Pan Christus/ wątpliwość od
łów oddalił / á potwiérdzáiąc wszędy prawdy swéy / widźieć sye da
káć sye da/pożywa z nimi/vpomina ich. A iżby nie było máło ná ieg
dectwie/ álbo áby ná czym smysłów ludzkich nie omylił/ odsyła Apo
Pismá: iákoby rzekł/ Co teraz baczyćie/ y co sye teraz sstáło/ to da
opowiedziano.

A zá tym otworzył im vmysł ich/ iżby wyrozu li pismá.

Aby tym więcéy byli Apostołowie pochopnieyszy/ ku wyrozumi
iemnéy náuki Zakonowéy / Prorockiéy / y Psálmów / smysły ich/ iżb
zumieli/ otworzył / stáráiąc sye o to/ áby żadna wątpliwość w ich v
nie byłá: bo Apostołowie tych rzeczy/które ná pána przyść miáły/ p
ko iego nic nie rozumieli. Tego błędu przyczynę Pan dáie / mowiąc
szcze pismá nie vmieli. Otworzył im tedy Pan smysły/ áby pismá zr

Pismá świętégo nie ledá kto y nie ládá iako zrozumié.

li: áby kto nie rozumiał/ iżby sam z siebie mógł pismo porozumieć
sye ná tho spuszcza / ten w błąd y w odszczépieństwá wpada. Ale P
śmiertelné ciáło swoie/ gdy Apostołom pokazał/ták iż sye go dotyka
zuie sye tym być práwym człowiekiem. A gdy im dawa moc / áby
wyrozumieć mogli/którzy nigdy pismá sye nie vczyli: y gdy ich rozum
rzył / tedy przez tho sye być práwym BOgiem pokazał: abowiém te
prędko żaden nád Bogá vczynić nie może. Y dla tego mówi pismo:

Iob 32. ver: 8.
1. Ioan: 5. ver: 20.

chnienié wszechmocnégo wyrozumienié dawa. Y Jan święty mówi
Boży przyszedł y dał nam smysł / ábysmy poználi prawdziwégo Bog
bysmy byli w prawdziwym Synie iego: czego człowiek vczynić nie m
ludźie gdy kogo vczą / zwiérzchny tylo słuch vczniów swych porusza
we wnątrz rozumu ich rozświećić niemogą. Pan Christus tedy sam y
dowćipny dáć może/ y dáie bárzo prędko/ y mądrość człowiekowi zár
ie: iákiégo mistrzá sobie w tym równégo ná świećie nigdy nie miał/

Math: 23. ver: 8.

onégo gdźie mówi: Mistrz wász ieden iest Pan Christus.&c. Dáley E
yelistá pisząc powiáda/ że

rzekł im/ Iż ták nápisano iest/ y ták Pan C stus ćiérpieć był powinien / y powstáć od vm tych trzećiégo dniá.

Pan

Czemu Pan Christus ćierpiał y czemu zmartwychwstał.

Pan Christus ćierpiał/ y wstał od vmárłych: bo ináczéy świát być zbá-
niemógł/ ażby był Bóg człowiekiem sye sstał/ kthóryby vkazawszy sye
táći człowieczéy/ náuczył ludźi rzeczy Boskich: y smierć podiawszy iá-
owiék/ Boską mocą wstał od vmárłych.
Pan Christus wstał od vmárłych/ áby ludźi weń wierzące pewnym z-
wychwstániem y żywotem wiecznym vpewnił: bo inákszym sposobem
niemogli być przywiedźieni ku wierzeniu o przyszłéy chwale/ y o przy-
nieśmiertelnym żywoćie/ áż gdyby sámégo Bogá poználi być człowie-
vá y smiertelności vczestnikiem. Aniby też dla zbáwienia swégo ćie-
y doległośći żadnych vćierpieć niechćieli/ áż gdyby piérwéy zbáwićie-
go dla ich zbáwienia wielé vrągánia/ náostátek y śmierć hániebną/
c widźieli: y o przyszłym swoim zmartwychwstániu żadnéyby nie mie-
icie/ gdyby niewidźieli/ iż są omyći y poświeceni świątośćiámi Boży-
e sye ziednoczyli z ćiáłem tego który zá nie vmárł/ y który zostáwił pe-
zmartwychwstánia przykład. Potrzebá tedy tego byłá/ áby Christus
ł/ y áby zmartwychwstał trzećiégo dniá/ ták dla tych przyczyn/ iáko
ey którą sam przywodźi mówiąc:

byłá przepowiádána pokutá w Imie iego/
puszczenié grzéchów/ wszytkim narodom.

Ephes: 4. ver: 5.

y iuż Pan okázáć raczył prawdźiwé być ćiáło swoie/ w którym zmar-
wstał/ tedy záléca nam iedność Kośćiołá świetégo swoiégo. A thá
stąd sye okazáłá/ iż y Zydowie/ y Pogáni/ to wszyscy wiedzą/ że ieden
g/ iedná Wiárá/ ieden Krzest: bowiémby tho nieprzystało/ áby ro-
dzki/ którégo náturę Pan był ná sie wźiął/ miał być rozdwoiony w
y w wyznániu Páná Bogá/ y Syná iego iedynégo Páná Christusá.
o ze wszytkich narodów/ y iezyków/ zgromádźił Christus ieden Ko-
ák/ iż niemász Gréczyná/ áni Zydowiná/ áni Pogániná/ áni meżá/ áni
ty/ ále wszytki ty narody/ którzysmy sye iedno okrzćili w imię Páná
sá/ złączáiąc Pan w ieden Kośćiół/ roskázuie im przepowiádáć sło-
ie/ od Jeruzálem áż po wszytkim świećie: Z Jeruzálem ábowiém sło-
że miáło wynisć/ á Zakon nowy z Sionu.

Isaiæ 2. versu 3.

Cz tedy Apostołowie w tym to Kośćiele Christusowym/ opowiádáiąc
tusá Páná vkrzyżowánégo y zmartwychwstáłégo/ y gruntuiąc the
v sercách ludzkich/ pokutę tymże ludźiom opowiádáią/ zá którą y od-
nié grzéchów wszytkim być twiérdzą: A to dla tego/ áby naród ludz-
iest dźiwnymi złośćiámi poszpácon przed Máiestatem Bożym/ thák
Zydy/ iáko y miedzy Pogány. Miedzy Zydy/ z nieposłuszeństwá Za-
ożégo/ z rozlania krwie niewinnéy Prorockiéy/ z báłwochwálstwá/
stwá/ y z inszych zbytków. A miedzy Pogány/ z nieznáiomośći Bo-
trácenia wstydu y wiáry v Páná BOgá/ z rospuszczenia ćiał swych/
áité wszetecznośći á w bystré rospustnośći: iáko Páweł S. vkázuie
ı. Poznawszy tedy ty tákié swé sprosné y bezbożné/ y przećiwko Pá-
u wszeteczné spráwy/ áby sye vpámietał/ złośći swych áby żáłował/
e wstydźił/ ćiáłá vskromił/ Páná Bogá vznał/ spraw wszetecznych
ał/ á przed Máiestatem miłosierdźia Bożégo łáski żądał. To pew-
wáiąc y przyznawáiąc/ że cokolwiek ma vznánié prawdy około Pá-
gá/ poczćiwégo żywotá/ prawdźiwéy wiáry/ że wszytko to ma z łáski
iłosierdźia Páná á stworzyćielá swégo BOgá wszechmogącégo: á że
tuiącéy ludzkiéy złośći/ Bóg okwituiącą łáskę raczył wszytkim po-
So to poznánié téy łáski Bożéy/ y tego grzéchu nászégo/ tudźiéż téż

Rom: 1. versu 24.

zbytnich wßetecznosci náße pohámowánie/ ieſt pierwßa cześć pokut/
rą Apoſtołowie opowiádáli : gdyż żal zá grzéch iuż popełniony / y w
gánie pilné grzéchu przyßłégo / wiele należy do pokuty człowieká Ch
iáńſkiégo.

Maß thęż wiedźiéć / iż y początek/ y koniec Ewányeliéy Páná C
ſowéy/ od tąd ſye poczyna/ to ieſt/ od czynienia pokuty: bo ná pocza
wányeliéy maß ták przez Janá Krźćićielá nápominánie/ iáko y przez
Math: 3. verſu 8. & 10. go Páná Jezu Christá / do prawdźiwéy pokuty. Przypátrz ſye v M
ßá kazániu S. Janá Krźćićielá w Kápit : 3. tám oglądaß do iákiéy
ty Jan ták Licemierniki/ iáko Sáduceuße / ták żołniérze / iáko y cel
czył y nápominał/ iáko kazał czynić godné pożytki y owoce pokuty św
Bo káżdé drzewo/ Jan mówił/ które nie czyni pożytku dobrégo / będ
Lucæ 3. verſu 8. ćieté y w ogień pußczoné. V Łukaßá też w trzecim/ iáko wobec inßé
czytay.

Marci 1. verſu 15. A náß Pan Jezus Christus począwßy od Gáliléiéy przepowiád
wo ſwé/ ták wßytki nápominał : Już ſye króleſtwo Boże przybliżyło/
tu ycie/ á wierzćie dobremu poſelſtwu Ewányeliéy. A żebyś wiedźiał
pokuty Pan od Żydów potrzebował/ że nie inákßéy / iedno ſrogo ćiá
áby ći karáli / kthórzy tymże ćiáłem Páná byli rozgniewáli. Słucha
Math: 11. ver: 21. Christuſá Páná/ gdźie ná Korozáim y Bethſáide miáſtá nárzekáiąc/
pokuty w te słowá : Biádá tobie Korozáim / biádá tobie Bethſáidá
wiem by w Tyrze y w Sydonie dźiały ſye ty ſpráwy mocné álbo cudá
ſye sſtáły w tobie/ iużby we włósienicy y w popiele dáwno pokutę cz
Skąd iáſnie widźiß / że nietylo vpámiętánie od grzéchów/ ále y zwié
drzeczenié ćiáłá ieſt pokutá: czego iednák przykłádów inßych wieléby ſy
záć mogło w onych / którzy y ná ſercu ſwym żáłowáli zá grzéchy / y p
zwierzchnim vdrzeczeniem ćiáłá ſwé trapili. Ták w ſtárym Zakonie w
dźie/ w Achábie/Królách : którzy w poście popiołem głowy ſwé poſyp
ná źiemi leżąc/ płácząc/ Pánu ſye modląc/zá grzéchy ſwé pokutowáli.
w nowym Zakonie z zwierzchniéy pokuty Máryéy Mágdálenie/ thák
poſtole Pietrze płácz iego / ták w Mátheußu/ ták w Záchceußu/ który
ßczeniem wßytkiey máietnośći/ y nágrodzeniem tym kthórych byli ob
pokutę zwierzchowną czynili / iáko y indźiey. Skąd łácno poznáć/
tylo wnętrzney (iáko niekthórzy vczą pokutę być) tylo vpámiętáć
Apocal: 18. v. 7. grzéchu/ ále y zwierzchniéy pokuty Pan po nas potrzebuie : gdyż piſm
wiádá/ Jż ilé kto w roſkoßy ieſt/ y iáko długo / tylé/ y ták długo/ ma
bie vdrzeczenia odnieść. Do czego áby nie przyßedł/ tu przez pokutę pra
wą ma złośći ſwé przed Pánem BOgiem z siebie znieść / á wedle moż
ſwéy Páná Bogá proßąc / zá nie żáłowáć / y korzyć ſye z nich Pánu
ma/ ták zwierzchownie/ iáko y wnętrznie : bo ieſli tego nie będźie / trze
Lucæ 13. verſu 3. bác onych słów Páná náßégo/gdźie mówi: Jeſli pokuty czynić nie będ
wßyſcy rázem poginiećie.

Wiédzmyß tedy/że przez Páná náßégo Jezu Christá mamy odpuße
grzéchów: ále tymże ſpoſobem/ ieſliże nie wedle ćiáłá żywiemy:wiédzm
to ieſt świátłość náßá / ále ták ieſli przez grzéch ćiemnośćiámi nie ieſte
ále świátłośćią w tymże Pánie : wiédzmy żeć to ieſt zbáwienié náße /
dobrze czyniąc Chrześćijáńſkié obcowánie mieć będźiemy : boſmy w
dla tego ſtworzeni/ ábyſmy vczynkámi złymi wiáry náßéy/ zacnéy y c
wéy nie poßpáćili / ále ábyſmy godné pożytki Ewányeliéy czynili : któ
ſli czynić będźiemy / tedy Pan nas ze wßytkimi dobrodźiéyſtwy/ które n
ßczodrobliwéy łáſki ſwéy raczył dáć / będźie nam pożyteczen : y zmartw
wſtánie iego które dźiś obchodźimy / obróći ſye nam w prawdźiwé poc

mié

ß y ciał náßych. Co nam rácz dáć Pánie Jezu Christe Synu Bogá
o: ty nas podpomoż łáską swą: ty spráwy náße wedle woléy swéy
nas stánowić: ty smysły otwiéray y rozumu dodaway / ábyśmy ćie
żywą wiárą wyznawáiąc / vczynkámi Chrześćijáńskimi násládu-
czćili / wielbili / y ználi / potym w królestwie twoim wiecznym w-
oglądáli / gdźie królujeß z Oycem y z Duchem świętym / Bóg ieden
żywy / Amen.

Summá Ewányeliéy tá iest.

I. Naprzód: Christus Pan prawdźiwie zmartwychwstawßy / y wpośrzód
nników stánąwßy / pokóy im opowiáda: dawáiąc w tym znáć / że
miłuie / który wierni iego máią mieć: Przodkiem z Pánem Bogiem /
iąc / násláduiąc / y miłuiąc go: á potym sámi z sobą / w zgodźie y w
i żywiąc: gdyż to znák iest pewny Chrześćijáński / miłość á pokóy.

II. owtóre: Dla zupełnégo potwiérdzenia zmartwychwstánia swégo
żiwégo / Pan Christus nie tylko widźieć y dotykáć sye ćiáłá swégo ká-
téż y pokármów pożywa / nie dla ćiáłá onégo zmartwychwstáłégo
nia / iáko Cherintus fáłßywie vczył / ále dla prawdźiwégo ćiáłá swégo
nia / y wiáry o práwym zmartwychwstániu swoim vgruntowánia.

III. o trzećié: Pokázuie dla wypełnienia Proróctw potrzebę / że Christus
érpieć y miał zmartwychwstáć: y zátym smysł Apostolski otworzył /
umieli pismá. Dáiąc to znáć / że bez łáski iego y dáru / trudno pismo
od człowieká ma być ßczyrze y prawdźiwie rozumiáné. Jáko téż o
n y Job niekiedy powiádał: Iż nátchnienié wßechmogącégo dáie
wyrozumienié. A Jan święty o Synu Bożym powiáda:
Że nam dał smysł ábyśmy vználi Bogá. etc.

Job 32. versu 8.
1. Ioan. 5. ver. 20.

WANYELIA Z YEY YKLADEM, W NIEDZIE-iérwsza po Wielkiéynocy, która zo-n po Lacinie Quasi modo geniti: we-dlug opisánia Iana S. w Kápit: 20.

GDy był wieczór onego dniá pir-
wßégo po Sobocie / á drzwi były zám-
knioné gdźie sye byli Zwolennicy zebráli /
boiąc sye Żydów / przyßedł Jezus / y stá-
nął wpośrzodku / y rzekł im: Pokóy wam.
A gdy tho rzekł / vkazał im ręce / y bok.
Rozrádowáli sye tedy Zwolennicy / vy-
ßy Páná. Rzekł potym zás do nich / Pokóy wam. Jáko

mie posłał Oyćiec/ ták y ia was posyłam. To rzekßy/ tchn
nie/ y rzekł im: Bierzćie Duchá świetégo: którym odpuś
grzéchy/ bedą im odpußczoné: á którymbyśćie zátrzymál
trzymáné bedą. A Thomaß ieden ze dwunaśćie/ rzec
Bliźniec/ nie był z nimi kiedy przyßedł Jezus. Powiedźieli
tedy drudzy zwolennicy/ Widźieliſmy Páná. A on im rzekł
vyźrze i ia w iego reku przebićia gwoźdźiowégo/ á nier
ßczeli pálcá moiégo tám gdźie były gwoźdźie/ á niewłoże
méy w bok iego/ nie vwierze. A po ośmi dniách/ byli téż
zwolennicy iego we wnątrz/ y Thomaß z nimi. Przyßedł
Jezus drzwiámi zámkniónemi/ y ſtánał we śrzodku/ y
im/ Pokóy wam. Potym rzekł Thomaßowi: Włóż thu p
twóy/ á oglądáy rece moie: y wyćiągni reke ſwoie/ wpu
w bok móy/ á nie bądź niedowiárkiem/ ále wiernym. Od
wiedźiał Thomaß/ y rzekł mu: Pan móy/ y Bóg móy. R
mu Jezus: Jżeś mie widźiał/ Thomaßu/ vwierzyłeś: Bło
ſłáwieni którzy nie widźieli/ á vwierzyli. Wiele y innych z
mion czynił JEzus przed oblicznośćią zwolenników ſwo
które nie ſą nápiſáné w tych kśiegách. Ale té nápiſáne ſą/ A
śćie vwierzyli/ iż Jezus ieſt Chriſtus Syn BOży: á żebyś
wierząc żywot mieli w Jmie iego.

Przeßłych dni wesołych chwálebnéġ zmartwychwstánia Páńskiégo/ ácz sye dosyć iásnie okázowáły przedziwné y chwały godné spráwy/ zwyćięstwá/ y Triumphy Páná zbáwićielá náßéġ Jezu Chrystá/ z iáką mocą / z iákim ziemie drżenim / z iákim stráchem/ y z iáką chwałą Piekło zburzywßy / Szátáná zwyćiężywßy / y łupy iego pobrawßy/ nietylko áby miał w grobie pod ziemią zostáć/ iáko on naród Zydowski rozumiał / y ták mieć chćiał / gdy go kazáli dobrze opátrzyć : ale owßem thák mężnie [zma]rtwychwstał/ że sye y pieczeći Piłatowé padáły/ y straż od stráchu wiel[ki]e[g]o práwie z gárdłem vćiekáiąc / y zmartwychwstánié Páńskié iásnie o[powi]ádáiąc/ do tego y Piłatá/ y naród wßytek Zydowski przywiedli/ że sye [mu]sieli lękáć/ wstydáć/ y o to sye stáráć musieli/ żeby iákokolwiek zmártwych[wsta]nié Páńskié zátłumić/ zágłádźić/ y práwie pokryć mogli. Do czego ie[dn]ák przetsie żadnym sposobem przyść niemogło : bo spráwy BOżé dálek[o] [m]ożnieyße y mocnieyßé były / niżeli spráwy ludzkié : ludzi tákich zwłaßczá/ [któr]zy sye woléy Bożéy sprzećiwiáli/ y we wßytkim przeyźrzeniu iego święte[go p]rzestáwiáć sye chćieli/ ßpocąc/ y w niwecz obracáiąc to/ co sam spráwić [y p]ostánowić raczył. A zá tym théż do tego przyść musiáło / że sye iásnie/ [prze]dziwie/ y nieomylnie zmartwychwstánié Páńskié/ zwyćięstwá/ y try[um]phy iego / wßytkiemu świátu okazáły : y ták okazáły/ że temu wßyscy á[wßy]scy w obec ludźie Chrześćiyáńscy wierzymy / á wierząc to wyznawamy/ [y Pa]nu zá ták wielkié dobrodźieystwá ieġ pokornie dźiękuiemy / y dźiękowáć [m]u nie przestániemy. O czym/ iáko mówię/ ácz sye iuż z tych Ewányeliy [ktore] sły ßéroko powiádáło / y pismem iásnie sye okazáły táiemnice y sprá[wy z]martwychwstnia Páńskiégo : wßákże iż dźisieyßa Ewányelia iest théż [pełn]ą iedną Historyéy tegóż zmartwywstánia Páńskieġ / zámykáiąc w so[bie w]ielé rzeczy potrzebnych/ tych zwłaßczá/ które przez osobliwé spráwy y [cu]d Páńskié/ okázuią pewné y nieomylné zmartwychwstánié Páná náßé[go J]ezusá Chrystusá : tedy iáko inßym rzeczam wßytkim / ták y temu pilnie [prz]ysłuchywáć/ y ztąd náuki zbáwienné bráć będźiemy.

Naprzód tedy Ewányelia dźisieyßa dwoie okazánié Páná náßégo nam [po]wiáda. Pierwßé/ w tenże dźień gdy Pan Chrystus zmartwychwstáć ra[czył]: Wtóre zásie osmégo dniá. Przy pierwßym okazániu Tomaßá Apo[stoła] nie było : przy wtórym iuż był/ y co dla swégo niedowiárstwá mówił/ [i] co sye brał/ to mu Pan wßytko kazał vczynić / y vczynił : ták/ iż y pál[ce] [r]ęce swé/ kładł w mieyscá ran rąk Páńskich/ y boku. Tu o pierwßym [oka]zániu / które sye sstáło w wieczór / w tenże dźień gdy Pan zmartwych[wsta]ć raczył/ mówić będźiemy.

Okolicznośći żadnych Ewányelia nie vkázuie / iedno dwie. Naprzód : [Cza]s kiedy sye to dźiało/ bo powiáda : Ze w wieczór dniá pierwßéġ po So[bocie]/ gdy Pan náß zmartwychwstał. Druga : mieysce gdźie sye to sstáło/ [ss]tało sye to w onym wieczerniku / gdźie przed męką swoią Pan z Apostoł[y s]wymi wieczerzáć raczył / który był ná górze Syon : y tám ná to mieysce [Ma]rya Mágdálená pierwßé poselstwo Zmartwychwstánia Páńskiégo [prz]yniosłá : ktemu/ że Páná widźiáłá/ powiádáłá. Ná to też mieysce przyßli [K]lophás z towárzyßem Amáonem/ powiádáiąc : Iż Páná poználi w E[m]ma[u]s miásteczku. Piotr też y Jan w grobie będąc / ácz Páná nie zástáli /

Marci 16. ver: 10.

Lucæ 24. ver: 35.

Ioan : 20. ver: 6.

wßákże iednák prześciéradłá położoné/ y chustkę/ która byłá Páńska gło
obwiniona/ widźieli : y to były pewné znáki / że Pan powstał od vmárłych
Ná co niektórzy zezwaláli / niektorzy zá posmiéch y zá báśni to sobie mieli
á z tych był Tomaß/ ktory ták czesto o zmartwychwstániu Páńskim sły
wierzyć temu niechcąc/ precz poßedł/ áby iuż wiecéy onych słów/ które
sye zá báśni zdáły/ nie słuchał. A gdy Tomaß wyßedł / Pan potym p
do nich raczył/ y ty spráwy v nich czynił/ które Ewányelia dźisieyßa po
da. A to iest wßytká Historya / która sye dźiáłá przed dźisieyßą Ewány
To pokazawßy / iuż do wietßych táiemnic / które nam pokázuie Ewa
lia/ przystepuiąc / słowá z téyże Ewányeliéy przed sye weźmie my / któr
sye máią :

Gdy był wieczór dniá onégo piérwßé° po sobo.

Powiedźiałem po wyżßéy / że then był wieczór onégo dniá / kiedy
naß raczył zmartwychwstáć.

á drzwi były zámknioné/ gdźie sye byli Zwolen cy zebráli / boiąc sye Żydów : przyßedł Pan Je zus/ y ostánął w pośrzodku ich.

Dźiwna to spráwá y cud wielki/ człowiecze Chrześćijáński/ który
vczynić raczył / y nie ma być od nas ná strone odrzucony / áni lekce po
dány/ áni zániedbány : bo tu nie ledá rzecz Pan vczynić raczył. Jeśli py
Co ták dźiwnégo/ álbo co to zá spráwá Páńska/ álbo cud ? Ten / iż Pa
zmartwychwstániu swym / prawdźiwym ciáłem wßedł do Zwolenni
przez drzwi zámknioné.

Ale iż tákim sposobem á nie inákßym wßedł/ Ewányelistá opátrzn
vkázuie : bo wypisuie pilno dom/ w którym były zámknioné drzwi. Czás
piße/ że wieczór. Przyczyne / dla czego ? że Apostołowie byli zámknieni
sye żydów báli. otóż Pan ináczéy nie wßedł/ iedno przez ony drzwi zámknio

Przypátrzże sye / co to zá osobliwa spráwá : Pan Chrystus máiąc p
wdźiwé ciáło/ z kości/ z miesá/ y to które wźiął z żywotá Pánny Máryéy/
co wisiáło ná krzyżu/ tym ciáłem wßedł przez zámknioné drzwi. Kto o t
kiedy słychał ? kto to widźiał ? áby przyrodzoné á prawdźiwé ciáło / ści
álbo drzwi zámknioné przéść kiedy miáło ? Dźiwna to tedy Páná náß
spráwá / y dźiwny vczynek : á ták dźiwny / że ich wielé naydźieß z now
wierników : á práwie wßytki Zwingliany/ ktorzy temu mieyscu Ewányel
nie wierzą/ y wedle swégo rozumu nicują ié. Ale iż tho czynią/ temu dźiw
wáć sye nie trzebá : bo oni pod oblikiem ßczytu słowá Bożégo/ zwykli zá
zdy słowo Boże psowáć / y tytułem Ewányeliéy Ewányelią swiętą o
czyć/ á wedle głów swych/ nád wolą Chrystusá Páná/ Apostołów iego/ D
ktorów swietych stáródawnych/ pismo swieté wykłádáć : czyniąc to ku
psowániu Kośćiołá Bożégo / y iego swietéy zgody y pokoiu rozerwánia.
Ale tobie Chrześćijáński człowiecze / przynależy ßczyrze słowá Bożégo s
cháć/ prostym sercem iemu wierzyć/ vmysłu Chrystusowégo / podánia Ap
stolskiégo / wykłádu Doktorów Kośćiołá pierwßégo y stáródawnégo /
tym to piśmie ßukáć : nie zámiátáć áni wyrzucáć z niego coć sye niepodob
álbo co sye twéy głowie álbo rozumowi przećiwno widźi / y co ćiebie y
mnienié twoie karze/ obyczáie bystré hámuie / ciáłá twégo z namietnośći
mi iego powśćiąga/ y vczynkom twoim we wßytkim iest przećiwno : ále
ßytko tho skromnie od pismá swietégo przyymuy / słowu Bożemu wier

á wié

pewnie/ Ze niebo z ziemią sye zmieni/ ále to sámo trwáć będźie záwiédz/ żeć to iest miecz ostry ná obiedwie stronie/ przenikáiący człowie- znawáiąc wszytki mysli/ y przedsiewźięcia iego serdeczné: y iáko go S. zowie/ Miecz duszny. Wiedz też/ żeć słowo Boże/ y Pismo ś- ie zgadza sye z rozumem ludzkim/ y Philozophiéy tego świátá nielu- przyrodzenié násze náuká iego w wielu rzeczách iest/ thák/ iż musisz Prorockié słowá sye ogledáć záwżdy/ gdźie ták mówi: Jesli nieuwie- nie wyrozumiećie. A przetóż też Páwel S. nápomina/ Iżebysmy w podbijáli wszelki rozum nász ku służbie Christusowéy/ y ku posłuszeń- iáry. Nie wedle tedy głów nászych/ nie wedle rozumu nászégo/ ále owá Bożégo/ y wedle náuki Páná Christusowéy wierzyć/ y wiáry sie amy: bo wiédz pewnie/ czego rozumem dóydźiesz/ tám iuż niemász zyć: Ale tám wiárá moc ma/ y tám sye náyduie/ gdźie rozum czego ąć nie może. Naydźiesz rozumem obyczay/ y przyczyne iákiéy sprá- mu ták sye sstáłá/ y tám iuż wiáry niemász: bo doswiadczenié iest/ m y nád przyrodzenié nie iest. Otóż gdźie rozumu nie sstawa/ gdźie ie może/ wiárá iest/ którą wszytki sprawy zbáwienia nászégo/ y w- áwy Páná Christusowé/ wierzyć mamy: gdyż nád rozum nász są/ y m nász nie są podległé. Co áby prawdá byłá/ miedzy wielą inszych ánskich/ téy sye z dźisieyszéy Ewányeliéy spráwie przypátrzymy.

szedł Pan do Apostołów. A iáko? Przez zámknioné drzwi. Pytasz tórym sposobem? Prawdźiwym ćiáłem swoim: á zá tym iuż tu ro- z szwánkuie. Ale rzeczesz snadź: Ze to nie może być/ áby ćiáło praw- zez ściane miáło wnidź: gdyż to iest przećiwko náturze/ y przećiw- odzeniu. Widźisz wedle przyrodzenia/ że prawde rozum mówi. Cóż esz czynić? Musisz ná ten rozum krygi słowá Bożégo włożyć/ musisz ić y wiezáć iáko lekliwą bestyą wiárą słowá Bożégo: bo iesli spytasz swégo/ który sye kiedy prawdźiwym człowiekiem z Pánny/ y z żywo- nionégo Pánieńskiégo nád bieg przyrodzony vrodźił? álbo iesli tho /ták sye komu vrodźić? Albo iesli to podobno człowiekowi/ odmie- e sámégo/ y ćiáło swé/ áby twarz iásniáłá iáko słońce/ odźienié sye áko śnieg: y z Heliaszem y z Moyzeszem/ których niemász/ obcowáć/ iáć: á potym złożyć to wnet z siebie/ y sstáć sye iákim był pierwéy? li to podobna/ po morzu chodźić: á nie ták nie vtonąć/ ále y niezmá- p swoich? Albo też/ áby człowiek bez ziół/ y bez wszelákich przypraw/ tylko miał choroby śmiertelné/ przezkostwá/ páráliże/ puchliny szko- y insze tákim podobné léczyć? vmárłé wskrzészáć? y insze cudá wiel- ić? Naydźiesz to/ że tho nie człowieká prostégo spráwá: y naydźiesz rozum twóy y dowćip vstáć musi/ á tego sámégo tylko wiárą do- y w Pánie szukáć musisz: bo to wszytko naydźiesz w Pánie Christu- y y ták sye dźiwno národźił/ y ty spráwy wszytki czynił iesżcze ná s- edąc. A co więtsza/ vmárszy pátrz co vczynił: Augustyn święty/ ilactus/ tákże y Cyrillus/ y inszy Doktorowie wyznawáią/ y Kośćiół Chrześćiiáński wszytek temu wierzy/ że vmárłym Christus był wgrób / wielkim kámieniem przywálony/ y pieczećiámi zápieczetowany/ á bez wątpienia gdy wstał od vmárłych/ tych wszytkich rzeczy nie ru- ło ie zostáwiwszy/ zupełnym y prawdźiwym ćiáłem z grobu powstał. Ewányelia powiáda: Ze Anyół z niebá zstąpił/ y odwálił kámień i grobu onego gdźie Pan był zchowan/ á Páná iuż nie było: thylko n był dla tego kámień/ áby wszytkim wobec iáwno było/ iż pusty : á że Pan Christus nie był zátrzymány od śmierći: á iż prawdźiwie ychwstał. Skąd widźisz Chrześćiiáński człowiecze/ iákié spráwy

Hebr: 4. ver: 12.

Ephes: 6. ver: 17.

Isaiæ 7. versu 9.

2. Cor: 10. ver: 5.

Nie wedle rozumu ále wedle náuki pismá świętégo wiáry sye vczić mamy.

GDźie rozumu nie sstawa/ wiárą tego dośćigáć mamy.

Math: 17. ver: 2.

Marci 9. ver: 7.

Lucæ 9. versu 18.

Math: 14. ver: 25.

Dźiwné spráwy Páná Christusowé.

Math: 28. ver: 2.

Páná Chryſtuſowé: baczyß że ſą dziwné/ nád rozum twóy/y nád b[...] ry y baczenia człowieczégo. Ale ieſli temu wßytkiemu wierzyß/ iż [...] to/ á nie ináczéy/ tedy rozum twóy temu dziwowáć ſye przeſtánie.

Pan Chriſtus rozum y náture tłumi/ czemu.

Nie dziwuyże ſye temu: bo oto widźiß/ że piekło/ grób vmocn[...] czy mocné / Páná zátrzymáć nie mogły: Szátan mocny zhołdow[...] mógł / ále od niego ieſt zhołdowan: śmierć go nie zwyciężyłá / [...] ſtáłá ſye nádewßytko / on śmierć zwyciężył y potłumił. Nie dziw[...] mu/że ták ten twóy Pan mocny/ że rozum y náture tłumi/ á przeci[...] rodzeniu co raczy to czyni. Jákoż łácno dziwowáć ſye nie bedźieſ[...] przypátrzyß co zacz ieſt: ále coby zacz był/ krótkoć pokaże.

Ioan: 1. verſu 1.

Co ieſt Pan Chriſtus.

I. Ioan:5. ver:20.
Rom: 9. verſu 5.
Actu:20.ver:28.
Chriſtus Bóg ieſt prawdźiwy.
Exod: 15. ver: 3.
Lucæ 1. verſu 37.

Pan twóy który dla ćiebie ćierpiał y zmartwychwſtał / ieſt pr[...] Syn Bogá Oycá/ono Słowo z Oycá ſye rodzacé/ktoré ieſt z Oyc[...] ieden Bóg. Bo Bóg był Słowo/ iáko Jan święty świádczy: á [...] wo było Bóg. Cóż tedy ieſt Chriſtus / co: Jan Ewányéliſtá/y P[...] powiádáią/że ieſt Bóg. A wedle świádectwá Janá świetégo: Ten [...] wdźiwy Bóg/ y żywot wieczny. Y przetho ták nas Páweł święty [...] Bóg nábył nas Kośćiołem ſobie/krwią ſwoią. Otóż Pan Chriſtu[...] náß/ieſt nie proſtym człowiekiem / ále Bogiem / á Bogiem prawdź[...] tego Bogá krwią ieſteſmy odkupieni. A zátym wiedząc iuż że ieſt [...] prawdźiwym/ tedy łatwie ſye wßytkim tym ſpráwam dziwnym ieg[...] wáć przeſtánieß: bo Bóg może wßytko / y żadna rzecz nie ieſt v [...] podobna / y żadna rzecz ſprzećiwić ſye Panu Bogu nie może/ wßyt[...] rzeczy ſą podległé: on ſam wßechmocny ieſt / y náturá / y wßytk[...] dzenié ſłucháć go muſi. Bo ieſlić piſmo powiáda / że Pan Chriſt[...] nátury Boſkiéy / którą złączył z náturą ludzką / ieſt prawdźiwy Bó[...] wßytko może. Y ieſli mógł z Pánny ſye národźić/ wſtáć z martwyc[...] ßywßy kámieniá/ y ćiáło prawdźiwé z grobu wynieść: tedyć też tym[...] bem/mógł y przez zámknioné drzwi do Apoſtołów wniść. Jákoż y [...] pienia wßedł/ gdyż ták Ewányelia powiáda: Że gdy były drzwi zá[...] o Zwolennikách Chriſtuſowych / Pan Chriſtus ſtánął w śrzodku [...] łów ſwoich.

Słowá Ewányeliéy nie máią być odmienioné.

Toć ſą ſłowá Ewányeliéy / ſłowá prawdźiwé / które rzecz pra[...] opowiádáią. Nie mówi Ewányeliſtá/ áby niewidomie álbo wid[...] Pánu otworzył / áni niewidomie áby ſam ſobie otworzył: á też ieſ[...] ſobie niewidomie otwiérał / iáko ći tám Awenyelikowie powiádáią [...] vkażą którędy wßedł ſobie otwiéráć/ gdy zámknioné były drzwi: A[...] Ewányeliſtá powiáda: Że Pan wßedł/ á drzwi były zámknioné: y [...] ßytkie rozmowe y ſpráwe / którą Pan z nimi miał/ nie powiáda áby [...] onégo domu były otworzoné. A poniewaź że ſye to pokazáło/ iż pra[...] Pan Chriſtus wßedł przez zámknioné drzwi do Apoſtołów / nieman[...] żdy wierny ináczéy o tym rozumieć / y ináczéy wierzyć nie bedźie. Al[...] téy to wierze liepiéy vtwiérdzony był/powiem przyczyne ießcze inßą/ [...] réy tho Pan Chriſtus vczynić raczył / iż wßedł przez zámknioné d[...] Apoſtołów.

Przyczyná dla czego Pan wßedł do APOſtołów przez drzwi zámknioné.

Chćiał Pan pokázáć to/ że ćiáło miał vwielbioné/przypadkom z[...] y ſpróchniáłośći/ áni przygodom nie podległé / ćiáło nieśmiertelné/ [...] bné / á to zá zupełnie doſkonáłym zmartwychwſtánim: ná którym [...] dna grubość ſkázy/ áni żadné zepſowánié nie było / áni być może. A [...] áby to wßyſcy poználi/ iż iego ćiáło vwielbioné / od wßytkich przypa[...] boleśći/ ſkázy/ grubośći/ zepſowánia/ śmiertelnośći/było próżné: á że [...] doległośći/ które zwykły śmiertelné ćiáłá ćierpieć/ iuż Páńſkie nieśmi[...] było doſkonále wyſwobodzoné/ przez iego od vmárłych powſtánie. y [...]

lnosć vwielbionégo ćiáłá ſwégo pokazał / iż mógł w nim zupełnym
: iákóż y przeßedł przeze drzwi/ przez kámień okrutny ná drzwiách gro-
ch położony/ bez wßeláking zepſowánia y ſkázy tych rzeczy przez któ-
ßedł. Tákie dáry oſobliwé chćiał Pan Chriſtus vwielbionégo ćiáłá
pokázáć / że iáko słoneczny promień przez ſkło / thák ćiáło vwielbio-
o / ſubtylnośćią ſwoią / przez grubé rzeczy przechodźiło : gdy / iákom
y powiedźiał/ Boſtwá iego wßechmocnéģ moc do tego przyſtepowá-
ora on może wßytko ná niebie y ná źiemi. To tedy iuż pokazawßy/ iá-
n raczył wniść do Apoſtołów/ okażemy y tho co tám czynić raczył.
yeliſtá powiáda :

Przyßedł Jezus/y ſtánął w pośrzodku.

ſtánął Pan w pośrzodku/ naprzód áby od wßytkich iednáko był wi-
potym / áby ſye pokazał być pośrzednikiem prawdźiwym / miedzy
em rozgniewánym/ y człowiekiem/ który obráźił y rozgniewał PAná
ſwéģ. ták iáko to Páweł świety wywodźi do Timotheußá/ mowiąc:
Bóg / ieden pośrzednik miedzy Bogiem y ludźmi/ człowiek Chriſtus
/ ktory dał ſam śiebie zapłátą y odkupieniem zá wßytki. Maß y do
też náukę Páwłá świetégo : Iż Chriſtus Pan przyſtepuie ſam przez
Bógá/ záwżdy żywiąc/ áby ſye przyczyniał zá námi. Tóż maß y v Ia-
w piérwßym Liśćie w Kápit: wtórey/ ná przodku. Stánąwßy te-
ośrzodku/ rzekł :

1. Tim: 2. ver: 5.
Hebr: 7. verſu 25.
1. Ioan: 1. verſu 1. & 2.

Pokóy wam.

dźiał Pan o ich ſtráchu/y o ich boiáźni/przeto od pokoiu ćießyć ie po-
pominájąc áby ſye nie bali. Máły poczet/ y máły orßak ludźi P. Chri
ał/ á przetsie nic zgubił żadnégo z onego pocztu/ iedno iednéģ/ który
zátrácenia. A iáko idąc ná śmierć pokoy im był zá vpominek zoſtá
po zmartwychwſtániu ſwoim tyże ie żáſkiem pozdrawia/ mówiąc:
wam. Zá Chriſtuſem iednaczem / pokóy nád wßytki błogosłáwień-
świećie nawietßé błogosłáwieńſtwo nam przychodźi/ ktory mieli-
pilnie chowáć : ále iż go nie mamy miedzy ſobą/ y nie chowamy/ kedy
ytkich roſtérków/ zwad/ y niezgod/ Szátan/ te niezgodę miedzy lu-
źie / ten y w Niebie pokóy począł był pſowáć : á z támtąd zrázony/
ława thu ná źiemi miedzy ludźmi roſtérków mnożyć/ poczawßy od
égo meżobóyſtwá które ſye ſtáło miedzy dwiemá bráty / gdy zábił
aim/ áż do ſkończenia świátá wádźić ludźie bedźie/ tárgáiąc pokóy
nimi: przeto go Pan náß zowie oycem meżobóyſtw/ y zábijáczem lu-
oczątku.

Pokóy nawietßé błogosłáwieńſtwo ná świećie.
Apocal: 12. verſu 8. & 9.
Geneſ: 4. ver: 8.
Ioan: 8 : ver: 44.

Widźißże ſkąd pokóy/ że od Bogá/od Páná Chriſtuſá: á że od tego mi-
ſczliwą przyiaźń / áby ią miał ieden ku drugiemu / ieden drugiégo w-
ał / ſwégo vdźielał / y od bliźniégo nie wßytko zá złé przyymował:
eden drugiemu odpußczał/ y niezłorzeczył nikomu : ktemu áby nieza-
den żadnégo człowieká. A to ieſt zakon náß/ to Chriſtus roſkazał/
któy ſwym poſtánowił / y miedzy nimi go zoſtáwił / áby ieden drugié-
wał : by go też y śiedmdźieśiąt y śiedm rázów rozgniewał / odpu-
ał.
Szátan záśie temu wßytkiemn przećiwné rzeczy dla roſtárgnienia po-
dźie/ pobudza gniéw / wiedźie do zwad/ przywodźi do morderſtwá/
człowiecze przepomnienié boiáźni Bożéy / y przeklectwá ták czeſné-
y wiecznégo/ które P. Bog położył meżobóycom y morderzom ludz-
zá tym ludźie zábaczywßy Páná BOgá/ y ſrogiéy kaźni/ (kthórą

Skąd ieſt pokóy á ſkąd záśie niepokóy okázuie.
Math: 5. ver: 42. & 44. 6: & ver: 14. & 18. ver: 22.
Luca 6. verſu 27.
1. Petr: 2. ver: 15.
Rom: 12. ver: 17.
Gen: 4. verſu 11. & 9. verſu 6.
Exod: 20. ver: 13.

Pan

Pan Bóg karze rozlanie krwie ludzkiéy) morduią sye / zábijáią sy / [...]
dnégo wstydu y boiázni : y to iest moc ßátáńska/w ktoréy sye wypeni[...]
iego. A nie tylko w iásnych nieprzyiáźniách Szátan pokóy psuie / [...]
też pokóy swóy / y włożył go miedzy ludzi / ktory sye pokoiem być [...]
ßczyrą obłudá/ ßczyry fáłß/ y ßczyra zdrádá. A przeto miedzy lud[...]
duiemy dwóy pokóy / ieden obłudny/ á drugi prawdziwy.

Dwóy pokóy iest miedzy ludźmi.

☞ Obłudny pokóy iest : gdy sye kto komu przyiacielem pokázuie b[...]
stáwie/ ná mowie/ á źle mu myśli w sercu / pátrzy pogody iákoby go [...]
zepsowáć / wyniszczyć / y w niwecz obróćić : á snadź y o zdrowie / o [...]
tność/ y o sławe go przypráwie. Tácy ludźie obłudni / v Páná Bog[...]
gniewie/ y nienawidźi ich Pan. A o tych ták w personie BOżéy Ier[...]
Prorok mówi: Strzałá rániąca iest iezyk ich/w vstách swoich pok[...]
iaćielem swoim mówi/á potáiemnie zákłáda nań sidłá. Azaż dla t[...]
czy káráć nie bede/mówi Pan/ á nád tákim narodem áza sye niepons[...]
ßa moiá ? Ná tákowé tákże woła pomsty Dawid Prorok/ mówi[...]
rzy powiádáią pokóy z bliźnim swoim/ á wßytko złe w sercu ich : od[...]
Pánie według ich spraw / y według złośćiwych wynálázków ich. [...]
mówi : Nie wyrozumieli spraw Páńskich / w sprawie rąk ich skáżß[...]
nie/ á wiecéy ich nie vbuduieß. Maß przykład tákiego pokoiu obłud[...]
w stárym Zakonie/ w onych dwu Hetmániech Dawidowych / w Ioa[...]
Amázie. Abowiém Ioáb vsty cáłował y pozdrawiał Amáze/á cáłu[...]
bił go mieczem. Tákże w bronie Hebron miástá / Abnerá Hetmán[...]
zetá Królá Izráhelskiégo Syná Saulowégo / tenże Ioáb nic niep[...]
wégo mu nie vkázuiąc/ mówiąc z nim cudnie / zábił go : zá co Io[...]
Bóg skarał/ że go potym zábito dla tych zdrádliwych vczynków iego.

Iere: 9. versu 8.
Psal: 27. versu 3. & 4. & 5.
2. Reg: 20. ver: 9.
2. Reg: 3. ver: 27.
3. Reg: 2. ver: 34.

W nowym Zakonie tego obłudnégo pokoiu násládowce byli L[...]
nicy/ álbo Pháryzeußowie/ ktoré Pan z żadnéy thák wielé rzeczy n[...]
wał/ iedno z obłudnośći : ći nietylko ku Pánu Chrystusowi/ ále thé[...]
dowi wßytkiemu/ y ku Pánu BOgu sámemu / grzeßyli obłudnośći[...]
tego iest pełna Ewányelia / zá co im biádá wieczna sye dostáłá/ kt[...]
Pan opowiádał v Mátheußá S. A ná drugim mieyscu/ nápom[...]
Pan iednym nápominánim ktoré czynił do Apostołów/ ábyśmy sye [...]
go strzegli/ mówiąc: Strzeżćie sye pilno kwásu Pháryzáyskiégo / kt[...]
obłudność y pokrytość. Ten ábowiem obłudny pokóy/ tá pokryt[...]
błudność ludzka/ Szátáńskié rzemiosło iest : Iudaßowie tácy są w[...]
iednégo z Iudaßem Mistrzá máią Szátáná.

Obłudni ludźie w nowym Zakonie.
Math: 23. ver: 13.
Mtah: 15. ver: 7. & 14.
Lucæ 12. versu 2.

☞ Pokóy prawdziwy zásie iest then/ ßczyrzé á prawdźiwie z káż[...]
obyść w mowie / ono roskazánie Páńskié záchowáć : Niech bedźi[...]
wáßá iest iest/ nie iest nie iest. Gdyż ták nas Prorok vczy : Prawde [...]
miłuyćie/ mówćie prawde kożdy z bliźnim swoim/ á niemyślćie ieden[...]
mu źle : bo zátym obróce sye ia do was / mówi Pan Bóg/ á bede w[...]
brze czynił.

Pokoiu prawdźiwégo wypisánie.
Math: 5. ver: 37.
Zacha: 8. ver: 16. & 17.

Do záchowánia tego pokoiu/ mamy náuke Páwłá świetégo/ k[...]
nas vczy : Oblecżćie sye iáko wybráni Boży/ w dobrotliwość/ w po[...]
mierność / w ćierpliwość / ćierpiąc sobie zobopolnie / y odpußczái[...]
drugiemu krzywdy/ iáko y Pan odpuśćił wam : á nádewßytki rzeczy [...]
w sobie miłość / ktora iest związek doskonáłośći/ á pokóy Chrystuso[...]
sye kocha w sercách wáßych / gdyż ná ten pokóy iesteśćie powołáni. [...]
ilé z káżdégo iest/ násláduy tego/y tákiégo pokoiu : á ták/ bedźieß y n[...]
ćie/ y v Páná Bogá/w osobnym błogosłáwieństwie : A nád to/ ieśli[...]
w dobrym pokoiu/ y w spokoynym żywoćie ná świećie żyć/ dam ći n[...]
kich sye ludźi strzédź maß.

Collos: 3. versu 12. 13. 14. 15.
Rom: 12. versu 17.
Hebr: 12. ver: 14.

apızód : ſtrzeż ſye zaußnikow y dwuiezycznych ludźi/ o ktorych piſmo
Zaußnik y dwuiezycznik ieſt przeklety / ábowiem ſpokoyne zwádźi.
wtóre : Wyſtrzegay ſye ludźi gniewliwych. Bo ták piſmo powiá-
łowiek álbo mąż gniewliwy / pobudza y záczyna ſwary/ á ćierpliwy
é vſkromi. A ná drugim mieyſcu piſmo mowi : Człowiek gniewliwy
a zwáde/ y miedzy ſpokoyne wrzući nieprzyiaźń.

Kto chce w pokoiu mießkáć/ iákich ſye ludźi ma ſtrzedz.
Eccl : 28. ver: 15.
Eccl: 28. ver: 11.

trzećié : Nie miey obcowánia z ſwarliwym / bo piſmo powiáda :
albo ſwar rozżarza ogień / to ieſt/ gniewu / á zwáde nagłą y wylanie
zyni . Bo plagá álbo raz od bićia czyni ſinoſć : ále raz od iezyká ła-
ići. A przeto ná drugim mieyſcu piſmo vczy : Cześć ieſt człowieká
chroni y wyſtrzega ſwarow.

Prouer: 15. v. 18.
Eccl: 28. ver: 13. & 21.
Prouerb: 20. v. 3.

czwarté: Wiáruy ſye chceßli ſpokoynie żyć/ pijáńſtwá y pijánic/ pá-
c ná to/ co piſmo vczy : Roſpuſtna rzecz ieſt wino / záburzliwé ieſt
o / kto ſye kolwiek w nich kocha / mądrym nie będźie. A ná drugim
: Wino kto ié zbytnie pije / czyni rozdráźnienié/ czyni gniew/ y wiele
/ ták/ że gorzkoſć ieſt duſzy onego / ktory ié zbytnie pije : bo gdźie pá-
áńſtwo / niemáß nic táiemnego / á śmiáłoſć pijána vmnieyßa śił
czych/ y rány czyni.

Prouerb: 20. v. 1.
Eccl: 31. verſu 38. & 39.
Prouer. 31. ver: 4.
Eccl: 31. ver: 40.

oſtátnie : Wiáruy ſye chełpliwych ludźi á pyßnych / bo ták piſmo
a : Brzydźi ſye Pan káżdym chełpliwym. A o pyßnych mowi piſmo:
pyßnymi ludźmi vſtáwiczné ſwary / á w ſwarze pyßnych ludźi/ cze-
e rozlanié. Otoż maß náuke iákich ludźi ſtrzedz ſye maß/ chceßli ſpo-
á świećie żyć.

Prouerb: 16. v. 5.
Prouer: 13. v. 10.
Eccl: 27. ver: 16.

mietay też y te rzecz być pożyteczną do pokoiu / ćierpliwoſć / żebyś
ludzkiemu gniewu: bo ták vczynił Jakob/ gdy ſye nań brát rozgnie-
au/ vſtąpił precz z domu/ y nie náwroćił ſye / áż ſye vśmierzył gniew
Ták y Pan náß Jezus Chriſtus czynić raczył / gniewu Zydowſkie-
odźił z Kośćiołá Jerozolimſkiego/ y z źiemie Zydowſkiey/ áż zá rzekę
. Ty też będźießli w tey mierze Páná ſwego/ y inßych świetych lu-
ládow/ náſládował/ tedy ták do pokoiu ſobie drogę naydźieß.

Geneſ: 27. verſu 41. & 28. ver: 28.
Ioan 8. v. 59. 10. ver: 39. & 40 & 11. verſu 54.

iuż do ſłow Ewányeliey świetey przyſtepuiąc / wiedźieć ma káżdy/
yć pierwßym błogoſłáwieńſtwem/ miedzy wßytkimi błogoſłáwień-
świećie : bo ten ſwobode dáie / beſpiecznoſć w zdrowiu y w máie-
bogáctwá y dobrey myśli przymnaża/ náuki y rozum oſtrzy/ goſpo-
y dobré mienié rozßerza/ kłopoty y fráſunki oddala/ y okwitoſć czy-
kiego. Czemu ábyś wierzył / ácz to ieſt rzecz prawdźiwa / z piſmáć-
ego pokázuie.

Páńſtwá Sálomoná Krolá/ był pokoy wielki w Zydowſkiey źiemi/ zá
táka okwitoſć wßytkiego byłá / że w Jeruzálem Mieśćie Krolew-
ebro y złoto/ bárzo w máłey cenie było : czego iednák żadna rzecz in-
yną nie byłá/ iedno pokoy. A przeto v Zydow tákié było poſpolité
oienié/ ktoré ſye od pokoiu poczynáło.

3. Reg : 10. v. 12.
V Zydow iákié było poſpolité pozdrowienié.

k Jozephow ßáfarz bráćią iego pozdrawiał / kiedy mu wracáli pie-
á zboże w Egiptćie/ ktoré im był Jozeph/ gdy od niego zboże wieźli/
w wory ich kazał/ mowiąc im/ Pokoy wam.

Geneſ : 43.

kże on ſtárzec w Gábáá mieśćie/ gdy przyymował pielgrzymá Le-
domu ſwego/ y z żoną iego/ ták ie witał/ Pokoy tobie.

Iudicum 19. v. 20.

kim pozdrowieniem Nabálá onego złego Dawid pozdrawiał / gdy
z puſzczy Pharán o żywnoſć ſłał: Pokoy tobie/ y domowi twemu
wßytkim rzeczam twoim pokoy. A witáli ſye pokoiem/ życząc go ſo-
bie go winßuiąc. Bo iż wiedźieli/ że roſkoßna rzecz ieſt pokoy/ przeto
e witáli/ y tym ſye też żegnáli. A gdy ſye rozſtawáli / ták ſobie mo-
ż w pokoiu.

1. Reg: 25. ver: 6.

Ták

1. Reg: 1. ver: 17.

Ták mówił Heli Kápłan Annie żenie Helkani / gdy sye modliłá Pánu Bogu w Kośćiele.

4. Reg: 5. v. 19.

Tákże sye też Helizeuß Prorok z Náámánem Hetmánem Królá Syry ſkiégo/vzdrowiwßy go z tredu iego/rozſtał/mówiąc: Idź w pokoiu. I ták że ich było poſpolité z ſobą żegnánie.

W wielkim kochániu/ znáć po tych ich ſpráwách/ był v nich pok óy/ bo wßedzie gdźie pokóy/ zá nim idźie wßytko dobré: ále gdźie niepokóy/ tam zá tim idźie wßytko złé. Przeto Pan Bóg miedzy inßymi błogoſłáwieńſtwy/ tym które miłuie / pokóy im obiecuie: których zásie nie miłuie/ miedzy prze klectwy/ niepokoiem/ mieczem nieprzyiaćielſkim/káráć obiecuie. Bo niepo kóy/ przynosi niebeſpieczność zdrowia / y máietnośći/ vbóſtwo/ śćiſk/ głód/ niedoſtátek/ ſmutek/ płácz / żal / ſpuſtoßenié/ y wßytko złé. Przeto ſłußnie Kośćiół swiety poſtánowił/ ábyſmy Páná Bogá wßechmogącégo o pokóy y wſtáiąc ze ſnu/ y kłádąc ſye do pokoiu/ wßyſcy prosili: Do czego iedn ák vpomina nas przez dzwonienié/ gdy słońce wſchodźi/ tákże thèż gdy zách odźi ma. Ale my pomiátamy tákié nápominánia/ y niedbamy nic ná to/ ániproſimy / áni thèż wołamy do Páná: zá czym trzebá ſye obáwiáć / ábyſmy po czáſie zásie nieprosili/ áby potym nam niemówił / co Zydóm mówił: Be dźiećie wołáć/niewyſłucham: kiedy bedźiećie rece do mnie wyćiągáć/nie wey źrze/ ále odwróce twarz ſwą od was/ á posmiewáć ſye z was bede w rá dku wáßym / kiedy tho ná was przyydźie czegośćie ſye báli. czego nas ſ(...) Boże rácz záchowáć. Wołaymy wczás y prośmy/ gdy ieſt czás/ á w ołay my z Kośćiołem: Day pokóy Pánie zá czáſów dni náßych/ ábowiém n(...) my obrońce inßégo któryby nas bronił/ któryby zá nas walczył/ iedno ćiebie ſámégo Boże náß iedyny: Zgromádźili ſye zewßąd ná nas nieprzyiaćiel (...) ßy/ chlubią ſye z mocy ſwéy/ Pánie wybaw nas.

Prouer: 1. ver: 28.
Isaiæ 1. versu 15.
Prouer: 1. ver: 26.

Niepokóy co przynośi.

Możeß przypátrzyć ſye Ezechiaßowéy Modlitwie przećiwko nieprzyiaćielom.
4. Reg: 19. v. 15.
Dánielowéy.
Capit: 9. ver: 4.
Máchábeyſkich Hetmánów.
1. Macha: 7. versu 37. 4. ver: 30.
2. Macha: 1. v. 24.
1. Tess: 5. ver: 3.
1. Corin: 14. v. 33.

Tákim ſpoſobem o pokóy Páná prośić/ y do Páná wołáć mamy / ſá mi miedzy ſobą mamy być ſpokoyni. Bo co nam to pomoże / prośić od(...) ſtronnych ludźi Páná Bogá o pokóy/ gdy ſye bedźiem ſámi zábijáć/ m(...) wáć/ drápáć / y ſobie wydźieráć zdrowié y máietność: pámietaymy/ żeſmy Páná ſpokoynégo vczniowie: pámietaymy/żeſmy Chrześćijánie od Ch ryſtu ſá wezwáni: á Pan Chriſtus Pan pokorny/ Pan ſpokoyny/ Pan ćichy/ po kóy ſwym dáie/ y pokóy im zoſtáwił: Tym ſwé pozdrawia/ y tym ſwé(...) ßy/ chcąc ie záwße mieć ſpokoynymi. Przyymuymyż ten vpominek od Pá ná/ záchowaymy go miedzy ſobą / ieſli chcemy / áby Bóg pokoiu y mi(...) był z námi.

Mniémam człowiecze Chrześćijáńſki żeś wyrozumiał / dla czego (...) Chriſtus tákowym pozdrowienim pozdrowił Apoſtoły: bo y obyczáiow(...) ſyć vczynił / który ná ten czás miedzy ludźmi był / iż ſye ták pozdrawiá/ y ſmutné Apoſtoły ćießył / y boiáźliwé podpiérał / mówiąc: Pokóy wam. Apoſtołowie zásie / gdy Páná vſłyßeli / álbo gdy zá pozdrowienim th(...) Páná oglądáli/ co czynili? álbo co ſye z nimi dźiáło? bo

Dla czego Pan im vkazał rece y nogi / pokazáły ſye przyczyny w przeßły Wtorek: bo záchował Pan znákiran gwoździowych w rekách y w nogách ſwoich/ áby pewność prawdźiwé go ſwégo ćiáłá pokazał / á rány niedowiárſtwá

Pan to wyrzekßy/ vkazał im rece/y bok ſwóy.

Ewányeliſtá powiáda:

ROzrádowáli álbo vweſelili ſye Zwolennicy vyźrzawßy Páná.

Abowiém iuż z powieśći inßych ſłyßeli / że go widźieli: wiedźieli té(...) ſye im miał vkázáć pewnie/bo im to był obiecał przed śmiercią ſwoią/ z(...) ſye ná wieczerzy rozſtawáiąc / gdy mówił: Smutek was nápełnił/ ále (...) zásie vyźrzę/ y rozráduie ſye ſerce wáße / á rádośći wáßéy żáden nie odé(...)

as. Oczekawáli tedy te go / á w tym oczekawániu Chriſtus Pan przy-
obietnice ſwoie ſpełnił/ Apoſtoły ſwoie náwiedził/oglądał/ y pocießył.
Obietnice ſwoie Pan pełni/ áby ſye pokazał/że we wßytkich obietnicách
ch niechce nikoğ omylić/ y nie omyli. Ale obietnice iego ſą té: O Krzcie/
órym obiecał odpußczenié grzéchów: o vżywániu Ciáłá ſwéğ y Krwie:
kucie/ y o inßych pobożnych ſpráwách/które obiecał czyniącym płácić:
martwychwſtániu / o Duchá świetégo zeſłániu. ꝛc. w których wßytkich
prawdziwym ieſt. A naprzód w ſobie ſpełnił wßytko co był obiecał: w
téż bez wątpienia ſpełni wßytko / to co nam obiecał / tylko do tego po-
á posłußeńſtwá náßégo/ábyſmy to czynili co czynić roſkazał: bo on pe-
nam odda to/ y viśći ſye w tym/ co obiecał. Obiecał Apoſtołom/ iż ie
oglądáć po zámordowániu ſwym / otóż ie náwiedził y oglądał / rádzi
byli że Páná widzieli: bo dla męki iego ná ktHórą pátrzyli / byli bárzo
uceni: y iáko żałowáli zámordowánégo/ ták ſie zás raduią y weſelą pá-
ná żywégo.

Ale/ iáko Łukaß S. powiáda/ gdy ießcze niepráwie wierzyli/ iedno pá-
z weſelim/ á dziwowáli ſye/ Pan znowu ie pozdráwia mówiąc:

w wiernych ſwo ich vzdrowił/ którzy twárdzi byli do wierzenia ieğ zmartwywſtánia
Ioan: 16. verſu 22
Ioan: 3. verſu. 5.
Ioan: 6. ver: 54.
Marci 1. ver: 15.
Lucæ 13. verſu 3.
Mathæi 5. & 6. przez wßytkie obiedwie kapitule.
Lucæ 24. ver: 41

Pokóy wam.

Potwiérdza Pan powtóré Apoſtoły ſwé w ſtráchu y w zlęknieniu / áby
ie bali: bo iż im miał poruczyć posługę Kośćiołá ſwégo / któréy świát
ek z mocą ſwoią/ Szátan ze wßytkimi ſługámi ſwymi/mieli ſye ſprze-
ić/tedy y tu im zoſobná potrzebá było do tákiéy posługi Páńſkiéy/po-
dzenia y pocießenia Páńſkiégo/á ku ták mocnych nieprzyiaćieli zwyćię
/ od Páná podpomożenia/które im obiecał wtym powtóré ofiárowá-
pokoiu. Daiąc przez to znáć/iż oni przećiwko świátu y ßátánowi/ mieli
ny y ſpokoyny Kośćiół Pánu Chriſtuſowi zgromádzić/ y w dwoiákim
u ten Kośćiół poſtánowić: przodkiem w pokoiu wiáry ku Pánu Bo-
potym w pokoiu miłośći ku bliźniemu.

A potwiérdziwßy ie w pokoiu tákim/zléca im zárázem Pan ſtánowie-
go to Kośćiołá ſwoiégo/ mówiąc:

Jáko mie posłał Oyćiec/ ták y ia was poſyłam.

Oyćiec Niebieſki ſyná ſwégo posłał/ áby Szátáná z Króleſtwem iego
ował: ábowiém w tym/ y dla tego / okazał ſye ſyn Boży/ áby zepſo-
práwy Dyabłá przeklętégo. Co áby vczynił Pan Chriſtus / potrzebá
dwu rzeczy potrzebnych / Ofiáry/ y Náuki. Naprzód tedy posłan ieſt
Chriſtus/ który dał ſam siebie ná ofiáre / y ſtał ſye ofiárą ſam vbła-
ą Bogá Oycá ſwoiégo dla nas áby nas BOgu Oycu króleſtwem
/ y od Szátáná przez Męke ſwoie wyſwobodził.

Przyßedł téż ná świát burzyć tegóż Szátáná Náuką / którą przedtym
cy opowiádáli. Jáko tho S. Páweł do Zydów wywodzi / mówiąc:
cznie/y rozmáitymi ſpoſoby/mówiwßy przedtym Bóg do oyców przez
ki/ náoſtátek tych oto dni mówił do nas przez ſyná. Otóż Pan Chri-
cząc káził króleſtwo Szátáńſkié / piérwéy przez náuke Prorocką/ po-
przez vſtá ſwoie vcząc: á náoſtátek przez posłánice ſwé Apoſtoły/ które
powołał áby vczyli/ y po ſobie inßé Náuczyćiele ſtánowili: áby thák
potomſtwem podáné posłußeńſtwo ſłowá Bożégo/ było vſtáwicznie
é króleſtwo Szátáńſkié.

1. Ioan: 3. verſu 8.
Hebr: 1. v. 1. et 2.

Nád to/ posłan ieſt Chriſtus z niebá ná świát dla tego/áby nas woléy
Oycá ſwégo niebieſkiégo náuczył/y one nam oznáymił: którą oznáy-
ł przez wßytek żywot ſwóy ná tym świećie.

Dla czego Chriſtus przyßedł z niebá ná świát.

Gdy tedy iuż zmartwychwſtał/ á wedle cielesnégo widzenia o
z tego świátá ná práwicę Oycowſką miał ſye odłączyć / thedy Apo
swoim tóż roſkazánié dał/áby ná ſobie ten vrząd konali/dla ktoreg
od Oycá był posłan : to ieſt / áby ludziem opowiádáli wolą Oyca
ſkiégo: áby vczyli znáiomości Bożéy wſzytki narody ludzkie : áby po
Ewányelią zbáwienia : áby vczyli vpámietánia wſzytkich narodów/
ty: y áby krzcili. á roſkázuiąc im to ták/mówił do nich: Iáko mie po
ciec/ ták y ia was poſyłam: to ieſt/ ábyście tego vczyli co wam zléc
mnie było zlécono.

Math: 28. ver:18. 19. 20.

Ale áby ſye to iáſniéy okazáło/ co im Pan roſkazał/y z czym ie
pátrzmy z Ewányeliſtów. Máthеuſz S. te ſpráwe ták opiſuie : Pa
ſtus mówił do Zwolenników ſwoich : Daná mi ieſt wſzytká moc ná
ná ziemi/ Idąc tedy vczćie wſzytki narody ludzkié/ krzcząc ie/w imie
Syná y Duchá świetégo. Y náuczaycie ie chowáć/ álbo ſtrzédz / pil
wſzytkiégo/ com ia roſkazał wam.

Mar:16.v.15.et 16.

Marek Ewányeliſtá záſie słowá Páńſkié / kthórymi zlécał im
posługi Kościołá ſwégo/ ták wypiſuie : Idąc po wſzytkim świecie/
wiádaycie Ewányelią wſzytkiemu ſtworzeniu: (to ieſt/rozumnemu c
kowi/ który ma władzą y moc nád wſzytkim ſtworzenim) á kto v
okrzci ſye/zbáwion bedzie.

Lucæ 24.ver: 45. 46. & 47.

A Lukaſz świety ták opiſuie : Otworzył im tedy ſmyſł / áby ro
piſmá/ á mówił do nich : Abowiém ták nápiſano ieſt/y tego byłá po
áby był Chriſtus ćierpiał/ y wſtał od vmárłych trzećiégo dniá : y á
w Imie iego powiádaná pokutá/ y vpámietánié/ po wſzytkich naro
poczawſzy od Ieruzálem.

Actu. 1. verſu 8.

A w Dzieiach Apoſtolſkich dokłáda Lukaſz świety słów Páná C
ſowych/ do Apoſtołów : Y bedziecie mnie świádkami we wſzytki
ſtwie/ y w Samáryéy/y áż ná kray ziemie. Otóż Pan Apoſtoły św
ſyłał po wſzytkim świecie / tákim ſpoſobem/ z tymi vrzedy/ y z ták
gą/ iáko ſye iuż pokazáło. Co Apoſtół Páweł lepiéy opiſuiąc/ ták
da : Pan Chriſtus dał dla potrzeby náſzéy/niektóré Apoſtoły/ niekt
roki/á drugié Káznodzieie/álbo Ewányeliſty. Dał téż Páſtérze/dał
ry / ku zupełnéy doſkonáłości świetych ſwoich / ku ſpráwie posłuſ
ſwégo/ y ku vbudowániu ćiáłá ſwoiégo/ to ieſt / Kościołá ſwoiégo
go on ieſt głową / á my Kościół iego / ieſteſmy iego ćiáłem y człon
Boć Bóg był w Chriſtuſie: świát / to ieſt nas/ iednáiąc ſobie/ á zá
wáiąc złości náſzych / położył w nas słowo pomierzenia y zgody.

Z którymi vrzedy roſyłał Pan Apoſtoły ſwoie.

Epheſ: 4. ver: 11. & 12.

2. Cor: 5. ver: 19.

Apoſtołowie tedy tu miáſto Chriſtuſá posłámi iego byli / y po
ſpráwowáli tákié/ iáko przez nié Pan Bóg mówił y nápominał. A
Apoſtołowie zoſtáli namieſtnikámi Chriſtuſowymi / poſelſtwo y po
ſtwo Chriſtuſowo świátu opowiádáiąc : bo Pan Bóg przez nie m
wſzytki rzeczy ſpráwował : á oni wſzytki rzeczy z roſkazánia Páńſki
nili/ iáko prawdziwi posłowie. Abowiém to co im był Pan poruczy
rek świety powiáda / przepowiádáli wſzedy: á Pan im pomagał/ y
śći ich potwiérdzał cudámi/ które zá nimi ſzły.

Marci 16. v. 20.

Przypátrzże ſye thedy temu vrzedowi Apoſtolſkiemu ták mocn
ich poważnéy ſpráwie w tym vrzedzie ich. Bo naprzód/przepowiádál
Bożé vſty ſwymi : potym krzcili : po trzecié / pokuty vczyli : á ná
cudá czynili iednym słowem. Słowem Bożym/y Swiątośćiámi/kt
krámentá zowiemy / zupełną mocą miedzy wſzytkim narodem ludz
fowáli / y Kośćiół Chriſtuſów rządzili / opátrowáli / budowáli / y
wáli : karáli wyſtepné/á dobré w poczet ſwóy/y ná vrząd ſwóy/przyi

Co zá vrzedy były Apoſtołów Páńſkich.

Moc namieſtników Apoſtolſkich ſkąd ieſt.

tákiégo vrzedu/iáki ſámi mieli/im dawáli. A ći wßyſcy/ták Apoſtoło-
ko od Apoſtołów poſtánowieni/ vczyli/ y ſłowem/y piſmem : hámo-
yſtepné/ y ſłowem/ y piſmem / y karánim : poſtánawiáli obyczáie / v-
y obrzadki w Kośćiele : y cobykolwiek było ku potrzebie y pożytko-
śćiołá Bożégo / to zupełną mocą ſtánowili / iáko ſpráwcy / opieku-
rządźićiele/Kośćiołá Chriſtuſá Páná ſwégo / którégo tu namiáſtká-
oſtámi byli. A przetóż Páwel świety roſkazał / áby niewiáſty głowe
áły w Kośćiele : roſkázował / iáko iáłmużny rozdáwáć potrzebuią-
Apoſtołowie záśie poſtánowili y roſkazáli / w Dźiejách Apoſtolſkich /
ymie ſwym / to co ſye im widźiáło z Duchá świetégo byc potrzebné-
ześćijánom/ co mieli ieść/ czego nie ieść: co czynić mieli/czego nie czy-
go ſie mieli wyſtrzégáć/czego nié. o czym czytay w Dźieiách Apoſtol-
Kápitule 15.

1. Cor: 11. ver: 6.

Actu: 15 ver: 28. & 29.

Co Apoſtołowie ſtánowili.

izby to rozumiał/że nie tylko vczyli/rządźili/y ſtánowili/ále też y ſro-
áli wyſtepuiące. Przypátrzyć ſye themu w tychże Dźieiách Apoſtol-
iożeß / kiedy Piotr świety ſłowy ſwymi zábił dwoie ludźi/ Ananiaßá z
rą / iż śmieli ſkłámáć przed Apoſtoły około pieniedzy położenia / zá
ią máietność ſwą.

Apoſtołowie vczyli/ rząd czynili/y karáli.

Actu: 5. ver: 5. & 10.

áwel S. też oddał Szátánowi niektóré / iáko Alexándrá y Himeneu-
ſye vczyli nie bluźnić. Tákże y Philetá kazał ſye ſtrzeDz/ że od praw-
adł. Koryntczyká też onego wyſtepnégo/ Páwel dał Szátánowi ná
nié. Othóż obácz / że Apoſtołowie ze wßytką mocą do Kośćiołá
uſowégo byli poſłáni/ nietylko vczyć/ krzćić/ Sákrámentá rozdáwáć/
ánowić w Kośćiele wedle czáſu y potrzeby/ rzeczy pożyteczne:rządźić
ł/ opátrowáć/ karáć/ y o wßytkim ſye ſtáráć/ coby było potrzebnégo
dowániu Kośćiołá : y vżywáli téy mocy/ y téy władzéy / ilekroć było
otrzebá. Bo Apoſtoły Chriſtus poſłał / nietylo żeby ßczépili wßytko
w Kośćiele iego / ále też żeby y to co złégo było z Kośćiołá precz ple-
ſtąd gdy ſye tráfiłá w Kośćiele około wiáry wątpliwość z nauki fál-
Apoſtołów/ zábiegáiąc temu/ zgromádźili Concilium álbo Syem
poſtolſki/ á co w onych rzéczách miano trzymáć/ ſtánowili / á czego
rzymáć/roſkazáli. A iż Apoſtołowie ná ták wielki vrząd świátá w-
o náwrócenia / y Ewányeliey wßytkiemu świátu przepowiádánia/ y
ia ſwą/ (bo ich byłá liczbá máłá : było wielkié żniwo / á robotników
y ſtárośćią/ bo byli ludźie nie młodźi/ mocy y siły mieć nie mogli/
u doſyć vczynili/gdyż byli ludźie śmiertelni/áby Kośćiół Páná Chri-
od Páſtérzów tákich/ iácy oni byli / nieopuſtoßał y nieośierociał : iá-
byli wybráni od Páná Chriſtuſá/ták też wybieráli inßé : y też władzą/
oc/ którą ſámi mieli od Páná / inßym zupełnie iáko ſámi mieli dawá-
iáko po Wniebowſtąpieniu Páńſkim / wybráli ná vrząd Apoſtolſki
iá/ potym Bárnabaßá/ Judaßá/ Syle / Tymotheußá / y inßé. á tho
y Elekcyéy ná Vrząd Duchowny. Záś z ſtrony oſoby ná Vrzedźie/
S. Tymotheußowi wypiſuie/ iácy Biſkupi/ Kápłani/ Dyákoni/má-
y vczy Tytuſá/ dla czego go zoſtáwił w Krécie/áby poſtanawiał po
ich Kápłany/ y popráwiał czego niedoſtawáło / iáko mu był Páwel
kazał. Tymotheußá théż vczy / áby ſye nie ſkwápiał ná nikogo reku
łáść : áni zániedbawał łáſki/ którą wźiął gdy kłádźioné by[illegible] nań rece
ńſkié. Z vrzedu ſwégo Apoſtołowie / y Páwel świety/ poſtánawiał
ny / y onym záśie które poſtánowił / obyczay vkázuie iáko inßé záśie
wiáć mieli.

1. Tim: 1. ver: 20.

2. Tim: 2. ver: 17.

1. Cor: 5. verſu 5.

Skąd vrząd Kośćielny ma moc karania wyſtepné y nieposłuſzne.

Dla czego wybieráli Apoſtołowie inßé ná ſwé mieyſcá.

Act: 1 v. 25. et 26.

Actu: 11. ver: 22.

Actu: 15. ver: 22.

Actu: 19. ver: 22.

1 Tim: 3. ver: 2.

TIT: 1. verſu 5.

1. Tim: 5. ver: 22. & 4. verſu 14.

2. Tim: 1. ver: 6.

tądże káżdy może poznáć/ iáko dálece w Kośćiele Bożym wyniósł ſie
Apoſtolſki / y władza á moc ich w Kośćiele Chrześćijáńſkim / iáko

roſkazal pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. &c.

wielka y poważna byłá / y ieſt. Acz wprawdzie iáwnych słów roſ[...] Páná ſwego do tákich ſpraw nie mieli / boć im tego iáſnymi ſło[...] roſkazał/ áby po ſobie czynili Namieſtniki / álbo Concilia : álbo [...] wili w Kościele obrządki : áby zákázowáli obrzezánia : áby záni[...] dziem/ coby ieść/ y nie ieść : y iáko niewiáſty / y mężowie / chodzi[...] czego / iáko do inſzych rzeczy / co oni czynili ku zbudowániu Koś[...] ſtuſowégo/ áby ie czynili/ iáſnégo roſkazánia nie mieli : ále moc t[...] wie mieli/ áby ty porządki w Kościele Chriſtuſowym czynili. A [...] Skąd táką moc mieli? Stąd/kiedy im rzeczono przez Páná ich P[...]

Jáko mie posłał Oyciec / ták y ia was posł[...]

A w tych słowiéch wſzytke praca/ wſzytek porządek/ wſzytek [...] ko opiekuńſtwo/ Pan Chriſtus Kościołá ſwégo Apoſtołom ſw[...] czył/ áby vczyli/ áby Sákrámentámi ſzáfowáli/ opátrowáli/ páſl[...] rządzili Kościół P. Chriſtuſów. Stądże Páwel S. roſkázuie Ty[...] wi/ áby gromił/ ſtrofował / łáiał/ prosił. Tytuſowi tákże mówi [...] przypominay/ iáko ſye Chriſtus wydał ſam zá nas/áby nas odkup[...] lákich nieprawości. A dáléy mówi : To mów / y karz / á ſtrofuy [...] roſkázowánim. Otóż káżdy báczyć może/ moc Apoſtolſka w Ko[...] żym/ że ku opátrzeniu/ ku rządzeniu/ ku powiádániu słowá Bożé[...] rániu/ ieſt doſtáteczna y gruntowna. Niechże ſye themu oni [...] którzy pomieſzáli wſzytko w Kościele / á dla ſwéy wſzeteczności [...] ładzą karánia/ od Kościołá y Namieſtników Apoſtolſkich/ prec[...] ią / áby ſwobodniéy wſzytko czynili co ſye im podoba. ále o włád[...] ściele Chriſtuſá Páná/ Namieſtnikow Apoſtolſkich / Biſkupów/[...] nów/ piſałem w Kátechizmie moim/ oczym czytay w Kápitule [...] ſtwie/ ná kárcie 362. Teraz co dáléy Pan Chriſtus raczył mówi[...] ſtołów / y co raczył czynić włożywſzy ná nie vrząd ten / dla któré[...] od Oycá posłan/ przypátrzmy ſye. Potwierdza ié inſzymi vpomi[...] zo potrzebnymi/ bo Ewányeliſtá powiáda/ iż

Rzekſzy tho / tchnął ná nie / y rzekł im: Be[...] Duchá świętégo / którym odpuście grzéch[...] dą im odpuſzczone: á którymbyście zátrzymi[...] trzymáne będą.

2\. Tim: 4. ver: 2.

Ad Tit:2. ver:15.

Już tu Pan pokázuie czego było potrzebá Apoſtołom do tá[...] dzéy/ którą im w moc dawał : to ieſt / do przepowiádánia słowá [...] do rządzenia Kościołá iego / do władzéy poſtánowienia rządu w [...] Chriſtuſowym. A ponieważ do thego wſzyſtkiégo potrzebá im by[...] świętégo / tedy tchnął ná nie Pan Chriſtus. Daiąc naprzód przez[...] pewny/ że żywym człowiekiem był / y żywym ſye Apoſtołom thy[...] nim pokázáć raczył. Po wtóré / áby żywą iſtnością Duchá świe[...] pokazał: którégo tá moc ieſt / iż iáko wſzeláka rzecz żywą tchnienié [...] ták mocą Duchá świętégo/wſzytki rzeczy ożywioné ſą. Bo to tchnie[...] ſkié ieſt tákié/o iákim czytamy /gdy człowieká Bóg ſtworzył z mułu [...] gdy tchnął w obliczé iego dech żywotá : á záthym iednym tchnien[...] ſkim/ ſtał ſye ieſt człowiek w duſzę żywiącą / y ſtał ſye żywym / y z [...] kimi którzy ſye rodzą z niego.

Genes: 2. ver: 7.

Tymże też ſpoſobem tenże Pan / przez którégo ſye ono dawné t[...] ſtáło / dla żywotá człowieczégo w Ráiu / gdy prawdziwie wzbud[...]

ostwem swoim/ tchnął ná Apostoły swé/ áby ich ćiáłá posilił / y duſze
wie ożywił Duchem ożywiáiącym : á nie tylko ony sámé / ále y wſzyt=
/ którzy przez słowo ich mieli vwierzyć w Páná Chriſtuſá : á nawiecéy
którzy mieli być powołáni ná posłuſzeńſtwo słowá Páná Chriſtuſowé=
ez nié. A to w ſobie zámykáło to tchnienié PAná Chriſtuſowo : boć
nié ono / nie byłáć iſtnosć perſony Duchá świetégo/ álo tylko Pan o=
znák przyſtoyny zesłánia Duchá S. ktemu / ſkromny tho wiátr był że
nia Páná Chriſtuſowégo / ále pewny znák ſzumu onégo gwałtownégo
/ w którym zesłan był Duch S. w sercá Apostolſkié.
ząd to : to tchnienié pewny był znák / że Pan Chriſtus pewnie iuż po=
ipełniáć sercá Apostolſkié Duchem S. y iuż tám tym Duchem/ wedle
trzeby/ nápełnił ony/ y sercá ich.
okázuie ſye też tu Chrześćijáńſkiemu człowiekowi / że Duch świety/
uch P. Chriſtuſów/ którego Piſmo zowie Duchem Bożÿ. Rom:8.v.9.
inth: 2. v.10. 3. v.16. 2. Corinth :3. v.3. y do Gálatów w czwar=
. 6. gdźie mówi : Posłał Bóg Duchá Syná ſwégo w sercá wáſze. Zo=
też dáléy Piſmo Duchem Bożym/ Iſa: 40. v. 7. 42. v.1. 44. v.3.
16. Ezechiel: 36. v. 27.
Mátheuſzá też maſz iáſnie / gdy Chriſtuſá Páná Jan okrzćił/ y gdy
wyſzedł z wody/ otworzyło ſye Niebo / y widźiał Duchá Bożégo / á on
ie z Niebá iáko Gołebicá/ y przyſzedł/ y ſpuśćił ſye nań.
maſz też Act: 2. y v Proroká Iohelá tákże / gdźie iáſnie powiedźiano/
z Duchá który ieſt Chriſtuſów/ zowie Piſmo Duchem Bożym/ bo ták
: W oſtáteczné dni/ mówi Pan/ wyleie Duchá ſwégo ná wſzytko ćiá=
Tegóż Duchá zowie Piſmo Duchem świetym/ kthóry ieſt BOży : o
świádczy Dawid modląc ſye Pánu Bogu/ mówiąc : Duchá świetégo
nieoddalay odemnie.
maſz też w Kſiegách Mądrośći podobné świádectwo/ tymi słowy :
łu twégo Pánie żaden niewyrozumie / áż daſz Pánie mądrość / áż ſpu=
Duchá twégo świetégo z wyſokośći.
W Nowym też Zakonie świádectwá ſą iáſné / thám zwłaſzczá / gdźie
Mateuſz S. wypiſuie Krzeſt Páná Chriſtuſów : gdźie Duchá który zſtąpił
Chriſtuſá / zowie Duchem Bożym : A Márek y Łukaſz / Duchem świe=
Páwel S. do Rzymiánów / tegóż Duchá / którégo zowie być Chriſtu=
/ zowie go Bożym/ gdy mówi: Ieſli Duch Boży mieſzka w was/ nie
ie cieleſni : á ieſli kto Duchá Chriſtuſowégo nie ma / ten nie ieſt iego. y
czytay. Jeden to tedy Duch / báczyć możeſz z Piſmá/ Duch świety/
Boży/ Duch Oycowſki/ który od Oycá pochodźi : Duch Chriſtuſów/
o śle Chriſtus od Oycá/ y którégo Chriſtus poſyła / y z Chriſtuſowé=
ze. A gdyż widźiſz że ieden / iákóż rozdźielić maſz / áby Syn BOży
us wedle Boſtwá ſwoiégo / z Oycem iednégo Duchá S. máiąc/ miał
em w Boſtwie rozdźielnym być ? gdyż iednégo y nierozdźielnégo Du=
áią/ kthóry ſpolnié od Oycá y od Syná pochodźi : bo go śle Syn od
śle go też Oyćiec przez Syná/ á Syn go też rozdawá drugim/ iáko w
yſzéy Ewányeliéy maſz. Otóż rozumiéy/y vważ to v śiebie/ żeć to prá=
eſt/ Iż których ieſt w Boſtwie ieden Duch/ tych iedná ieſt iſtnosć Bo=
iż Bogá Oycá y Syná w Boſtwie ieſt ieden nierozdźielny Duch świety/
nierozdźielné y iedno Boſtwo ich ieſt: iáko ſye iuż to z Piſmá pokazáło.
Chriſtus tedy dáie Duchá świetégo/ Duchá ſwégo/ Duchá Oycowſkié=
Duchá Bożégo Apoſtołom/ gdy tchnąwſzy ná nie/ mówi :

Bierzćie Duchá świetégo.

Actu: 2. verſu 2.

Ad Rom: 8. v: 9. Duch S. ieſt Duchem Páná Chriſtuſowym.

1. Pet: 4. ver: 14.
Math: 13. ver: 16.
Rom: 8. verſu 9.
1Cor: 2. ver: 10.
3. verſu 16.
2. Cor: 3. ver: 3.
Gal: 4. verſu 6.
Iſaiæ 40. ver: 7.
42. ver: 1. 44. v.
3. 48. verſu 16.
Ezech: 36. v. 27.
Actu: 2. ver: 17.
Ioel : 2. verſu 28.
Pſal: 50. ver: 13.
Math : 3. ver: 16.
Marci 1. verſu 8. & 10.
Lucæ 3. verſu 22.
Rom : 8. verſu 9.

Duch świety ieſt Duch Oycá/ y Syná/ á ieſt ieden Duch.

1. Cor. 12. ver: 11.
Ioan: 14. ver: 26.
Ioan: 16. verſu 7. & verſu 14.

Argument o iedności Bogá Oycá y Syná w Boſtwie.

Już teraz vwielbiony Pan dáie Duchá świetégo / którégo pierwéy rozdawał / przeto / żeieſzcze nie był vwielbion: ále teraz / Jan S. świad vwielbiony chwałą y mocą / dáie iuż Duchá ſwoim ſzáfárzom / y dáie z im wielki vrząd / gdy mówi:

Którym odpuśćićie grzéchy / będą im odpuſzczon á którymbyśćie zátrzymáli / zátrzymáne będą.

Dziwną moc / y dziwné ſzáfárſtwo włożył Pan ná Apoſtoły ſwoie / ieſt / áby rozſądzáli y rozwiezowáli grzéchy ludzkié: my te władzą zwie Kluczámi záwiéránia y otwiéránia Króleſtwá Niebieſkiégo. Ale byś to lepiéy zrozumieli / obaczymy do tego Páńſkiégo zlécenia kilká rzeczy trzebnych.

Naprzód: Skąd thá ieſt moc Száfárzom táiemnic Páńſkich / Biſ pom y Káplanom / odpuſzczáć / y zátrzymáwáć grzéchy? Wiedz pe od Páná Bogá przez Jezu Chriſtá Syná Bogá żywégo. Bo ieſli n pátrzyſz / poſługá y vrząd ich ieſt iáko ludzi: y przeto godnośći oná w Kośćiele / ony Sákrámentá / ony klucze związánia y rozwiązánia gi nie máią / iedno od Páná Bogá / który ieſt zwiérzchnim opiekune tronem Kośćiołá ſwoiégo: á dla tegóż Krzeſt ták ważny od Biſkup y od proſtégo Káplaná. Ciáło też Páńſkié / gdy ie proſty Káplan da świącą / ták prawdziwie dáie / y prawdziwé / iáko y Biſkup: bo iáko cnotliwy / y świetégo żywotá Káplan / ták y zły / Świątośći prawdzi prawdziwé dáie: nie dla tego że on zły / á on dobry / ále dla tego / że wi / choć zła / choć dobra perſoná / Pan Bóg przez Duchá S. y prz ſwoie / przyłącza ſye / y przy vrzedzie záwżdy łáſką ſwoią obecnie ieſt. ná to pátrzay / iż moc od Bogá ieſt przez Páná Chriſtuſá dána / bo i ſtus Pan dał: á co Chriſtus dał / to Bóg dał / to Oyćiec niebieſki da wſzytki rzeczy Oycowſkié / ſą Synowſkié: względem tego / że Oyćiec mieſzkáiąc wſzytki ſpráwy w nim czynił / y czyni. Stądże dał the moc ſtolom / y ich Namieſtnikom / wezwánym ná poſłuſzeńſtwo słowá przez Vrząd Apoſtolſki / to ieſt / przez vrzedy Biſkupié / którzy właśnie n ścách Apoſtolſkich záśiedli / y którzy dáią moc nie ſwoie / ále Chriſtu ná / nád którą żadna wietſza nie ieſt ná ziemi: bo tá moc śćiąga ſye d wienia duſznégo / do porządku Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo / do rozwi y záwiązánia grzéchów. A to wſzytko Chriſtus Pan ſpráwuie ſwoią mocnośćią / przez ſługi ſwé przyſtoynie ná iego vrząd powołáne y wez

Który tedy tym Vrzedem Chriſtuſowym gárdzi / ten nietylko ty ſłáńcem iego gárdzi / ále y ſámym Pánem gárdzi. Bo ták im Chriſtu wiedzieć raczył: Kto was ſłucha / mnie ſłucha: kto wámi gárdzi / mną dzi. A ktoby táki był / tedy ſye tego potrzebá ſtrzédz / áby miáſto ſług ſtuſowych / nieſłuchał y nienáſládował ſług Szátáńſkich / y wilków ſye zdrádliwie wdárli w Vrząd Kośćiołá Chriſtuſowégo: y którzy prze kną y słodką mowę / przez piękné obiecánié błogosłáwieńſtwá / zwodzą niewinné / y pożyráią roſtárgawſzy owce Páńſkié: A nápłodziwſzy niez w Kośćiele BOżym / y rozegnawſzy owce Chriſtuſowé / w rozmáitych dźiéch ie zoſtáwuią. Bo nie od Vrzedu Apoſtolſkiégo / (to ieſt / nie od ſkupiégo.) iáko Máciéy od Apoſtołów / Tytus y Tymotheuſz od Pa ále od gminu poſpolitégo Nowokrzczeńſkiégo / y Zwingliyſkiégo / y in do tákich ſpraw nieprzynależących / ſą wybráni: álbo też y ſámi ſwow wdawáią ſye w Vrzedy Kośćiołá Bożégo. A thácy nie ſą Chriſtuſow ſłáńcy / ále Szátáńſcy. Bo nie ma żaden ſobie przywłaſzczáć mocy tego

Skąd Sákrámentá máią godność w Kośćiele.

Kto ieſt przy rozdawániu Świątośći.

Lucæ 10. ver: 16.

Czego ſye wierny Chrześćijánin pilnie wyſtrzégáć ma.

O których Pan v Jeremiaſzá mówi *Cap: 23. verſu 21. 27. verſu 15.* Szli á iam ich nie słał.

fu

ku/ iedno wezwány porządnie/ iáko Aaron: bo ieśli ináczey/ tedy tákich
wolnych/ y źle wezwánych ßáfárzów słowá Bożego/ Christus/ y wßyt-
Pismo Boże/ każe sye strzedz/ mówiąc: Strzeżcie sye fałßywych Proro-
. A ná drugim mieyscu Páweł S. vczy: Po pierwßym y wtórym nápo-
ieniu/ strzeż sye człowieká odßczepieńcá. W Dzieiach thež Apostolskich
dwudziestym Kápitulum/ czytay Páwłá S. nápominánie do stárßych
ściołá onego Apostolskiego/ tám obaczyß/ iáko sye tákich wilków siłá
mnożyć miało/ którzy niemieli folgowáć owcóm Páná Christusowym/
óż sye ich chronić y wystrzégáć Páweł S. vczy: Gdyż iedná owcá pár-
a wßytko stádo záráźi.

Math. 7. ver: 15.
Tit: 3. versu 10.
Actu: 20. v. 29.

Co czyni tedy zły w Kośćiele.

Ty tedy pámietay/ nie w kąćie áni pokątnie they mocy ßukáć/ ále przy
ściele/ gdźie tá moc Christusowá iest: boć Piotrowi y Apostołom ty
ze dano/ nie Judaßowi/ áni Simonowi Czárnoksieżnikowi/ áni fałßy-
Apostołom. Od Piotrá tedy/ y od Apostołów/ y ich włásnych potom-
/ tych kluczy ßukáć/ tám ich pátrzyć/ z támtąd ich vżywáć/ boć ich in-
niemáß: gdyż ich inßym nie dano iedno Piotrowi/ y Apostołom/ á po
stolech ich potomkom włásnym/ ále nie pokątnym wilkom.

Klucży Kośćiołá gdźie ßukáć.

W Apostolskim Kośćiele/ maß prawdźiwé Sákrámentá/ maß praw-
é grzéchów odpußczenie/ maß wßytko ßáfárstwo mocy Páná Christu-
y/ indźiey iey nie ßukay.

Otóżemći pokazał/ od kogo moc iest Kośćiołowi daná/ przy kim iest/
iey ßukáć/ y w czym zależy. To pokazawßy/ iuż ty słowá/ Którym od-
icie grzéchy/ ⁊c. iáśniey wyłożymy.

Są niektórzy/ którzy ty słowá ták wykłádáią: Ktorym bedźiećie przepo-
áć Ewányelią ku odpußczeniu grzéchów/ á vwierzą/ beda im grzéchy
ßczoné. Ale iáko tho iest gwałtowny wykład/ káżdy obaczyć może:
tus moc dáie do grzéchów/ áby ná mieyscu Bożym/ śłudzy iego grzéchy
om rozwiezowáli y záwiezowáli/ y kłádźie ná nie moc rozsądzenia: á ći
pák obracáią słowá ty/ powiádáiąc/ że to ná przepowiádánie słowá
ego rozumiáné być ma. Myć zeznawamy/ że słowo Boże odkrywa
h/ y czyni vznánie grzéchów/ y wnetrznie karze człowieká z grzéchu/ y
o zá grzéch czyni: Ale tego nie zeznawamy/ áby zwierzchnie ten vrząd
bie niosło/ y zwierzchnie karáło zá grzéch. Dano to tym/ którzy słowem
m ßáfuią/ áby z słowá Bożego rozsądek czynili miedzy grzéchy/ y kará-
stepné. Ták iáko Páweł swiety karał plugáwie wystepnégo Korynt-
/ którégo ćiáło dał ßátánowi w moc: áż gdy sye vpámietał/ tóż dopiéro
h odpuśćił. Ták do Apostołów wierni ludźie przychodźili/ opowiádá-
ośći swé/ y wyznawáiąc ie: y oni którzy rzeczy dworných náßládowáli/
li kśiegi y palili ie/ á Apostołowie ie do śiebie przyimowáli/ y grzéchy
opußczáli/ y ták inßych swoich namiestników vczyli. Jáko Páweł S.
/ pißąc do Gálátów: Bráćia ieśliby który człowiek był w iákim grzé-
wy którzy iesteśćie Duchownymi/ náuczayćie tákowé w Duchu ćicho-
átrząc sam ná sye/ áby nie był kußon. Tu każe náucząć/ á ná drugim
cu każe kárác/ iáko y sam karał złé y wystepné/ mówiąc: Prosimy
bráćia/ karzćie niespokoyné/ poćießayćie lekliwé/ przyimuyćie choré/ ⁊c.
ibyś rzekł/ że tu do wßytkich wobec mówi/ nie tylko do Kśieżéy któ-
tu niechceß mieć rozsądźićielámi grzéchów: thedyć ták powiádam/ Że
o wßytkiégo Kośćiołá Thessálonskiégo piße/ ále ty rzeczy stárßym w
iele roskázuie/ ná których rząd Kośćiołá onégo należał/ które przed tym
/ y áby było baczenie ná nie od wßytkich/ nápomina: á ći stárßy byli
ani/ ßáfárze Sákrámentów/ y słowá Bożego/ tákże y taiemnic Bo-
Miał Páweł S. moc karania grzechów y rozsądzánia ich/ y przeto

Co czyni słowo Boże około grzé chów.

1. Cor: 5. ver: 5.
Actu: 19. ver: 18. & 19.
Galat: 6. versu 1.
Duchowni máią z grzéchu kárác.
1. Thes: 5. v. 14.
1. Cor: 4. ver: 18.

1. Cor: 4. ver: 22.
1. Cor: 5. versu 1. & 3.

nádetym Korynteczykom odpowiáda przyśćim swym do nich/ mówiąc
chcecie / y mamże ia z różgą karánia przyść do was / czyli z miłością y
chem ćichośći ? iest miedzy wámi nieczystotá wietsza niż miedzy Pog
áczem nie iest z wámi wedle ćiáłá/ále będąc z wámi wedle Duchá/osą
to iuż iákobym tám był. ꝛć. Skąd káżdy báczyć może/że Páweł okoł
chów sądźi / y karze występné : nie stąd że iest Páwłem / ále stąd że Apost
łem/ którym rzeczono : Którym odpuśćićie grzéchy/ będą im odpusczo
Otóż tu káżdy widźi/ że tu Pan nie przepowiádánia słowá Bożégo m
ie/iáko nowéy Ewányeliéy zmyslácze wykłádáią/ále dáie moc karáni
fárzom táiemnic swoich / Biskupom y Kápłanom porządnie ná vrzą
zwánym w Kosciele iego : dáie moc nápominánia z grzéchów ludźi :
státek dáie moc y władzą rozsądku/ áby rozsądzáli grzéchy ludzkié/á
dźiwszy/áby iednym zátrzymáli/ á drugim áby odpusczáli.

Dla grzéchów rospáczáć żadé wierny nie ma.

A przetóż w Kośćiele Chrystusowym rospáczáć dla grzéchów żade
ma/ gdyż wié że iest w nim moc rozwiązánia ich. A piękna to poćiech
ná nászégo wszytkim grzésznym/ którzy sye chcą z grzéchów swoich vp
táć/ á zá nie żáłowáć : bo oto máią Chrystusá Páná / kthóry odpusc
grzéchy w sługach y w száfárzach swoich. Czegó przykład masz w onym
neliuszu niewiernym Pogáninie / który będąc nabożnym / y w boiáźni
pilnym / przed Piotrem S. Apostołem żáłował zá grzéch : y przez P
náwrócony/ y z niedowiárstwá/ y z inszych grzéchów rozwiązány iest :
wietsza/ łáskę Duchá S. widomie z inszymi przyiął/y okrzćił sye w Imi
ná Iezusá Chrystusá. Skąd sye iáśnie pokázuie / że Pan dał tu moc ro
zowáć wszytki grzéchy/ któréкolwiek pochodzą/ iáko różdżki z złego o
z zepsowánéy máćice nátury człowieczéy. y nie bez przyczyny v Máth
mówi : Co rozwiążećie ná źiemi / będźie rozwiązano ná niebie : á coко
zwiążećie ná źiemi/ będźie związano ná niebie. Dáiąc przez to znáć/ że
ki brzemioná y zwiąski grzéchów/poruczył Apostołom rozwiezowáć/ y
ie odpusczáć iákoby iáki dług : iákóż grzéchy właśnie są iáko dług. Bo
dług obowiezuie káżdégo ku zapłáćie / ták grzéchy obowiązuią człowie
pokućie y nagrodźie : áby przez co kto grzeszy / záś przez tho pokutow
Nád to/ grzéch iest wielkié brzemię : bo iáko brzemię człowieká ku źiem
śnie/ ták grzéch ćiśnie człowieká ná potępienié / y w wieczné przeklectw
A iż grzechy są zwiąski Szátáńskié/ którymi on wszytki ludźie śidli/tedy
z łáski y z mocy Chrystusowéy/ słudzy iego / y odpusczáią/y rozwiezuią z
ludźi/ áby nie rospaczáli/ ále áby w łásce Chrystusá Páná vfáli/ y wie
to/ że zá iego łáską / zá iego odkupieniem / zá iego miłośierdźim / zá iego
sługámi/ bywáią im tu rozwiązáné y odpusczoné grzéchy wszytki : á to
niego sámégo / gdyż on iest vbłagánié zá grzéchy násze / y chce áby wsz
byli zbáwieni. Bo y dla tego przyszedł tu ná świát/ áby wszytki grzészné l
zbáwił.

Acłu: 10. ver: 1. 43. 44. 48.

Math: 18: ver:18.

Grzéchy człowiecze są iáko dług iáki.

Słudzy Chrystusá Páná/ Apostołowie/ odpusczáli grzéchy iáko y sam Pan/ masz Math: 9. versu 2. Lucæ 7. versu 48. iż Pan Chrystus grzéchy odpusczał: á Apostołowie thoż czynili gdy krzćili. Actuum 2. versu 38. & 22. v. 16. y gdy przed nimi grzéchy wyznawano. Actu: 19. ver: 18.

Tuby iuż mieysce było mówić / około spowiedźi/ y wyznánia grzéch
osobliwie przed Kápłaném/ ále to inszym mieyscem sye okaże : Że ktho
mieć grzéchów odpusczenié od száfárzá táiemnic BOżych/ musi sye z
dáć winien/ y opowiedźieć ié themu który ie ma rozsądzáć : áby on wied
winność y występ/ dał dobry rozsądek y rozwiązánié záwiedźionemu sum
niu/ wedle winnośći grzeszącégo : á z grzéchu go wywiódszy/ áby mu dał
ćiechę słowá Bożégo/ y pewnym go vczynił/że grzéchy iego są odpusczon
Ale iż to inszym czásem mieysce swoie mieć będźie/ tedy teras ná tym przes
niemy. A ty o Pánie nász Pánie Iezu Chryste/ rácz nam z łáski swéy dác
byśmy przy Kośćiele twoim stale trwáli/obietnice twoie y vpominki/ w K
śćiele twoim zupełnie bráli / z łáski twoiéy zupełną wiárę w tobie mieli

odpusc

opuſzczenié grzéchów z miłosierdzia twoiégo: á zátym/ Królestwo niebie-
ſkié otrzymáli/ Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

Naprzód: Pokázuie Ewányelia/ że Pan Chriſtus wieczór dniá onégóż niedzielnégo/ którégo zmartwychwſtał/ Apoſtolom ſye vkazał/ y do nich przez zamknioné drzwi wſzedł: á tu ieſt cudo wielkié. I.

Po wtóre: Vkazawſzy ſye ſmutné poćieſzył/ boiáźliwym pokóy opowiádał/ y pokoiem ie pozdrawiał: áby dał znáć/ że żadnégo niepokoiu obáwiáć im było nie potrzebá/ o których on ſam ſtáránié miał/ y ná vrząd rozeſłánia po świećie/ dla Ewanyeliéy ſwoiéy/ ié záchowáć w cále y w pokoiu miał. II.

Po trzećié: Ale iż o zmartwywſtániu iego wątpili/ Pan Chriſtus vczy ich tego wierzyć z pilnośćią: á przeto pokázuie im rece/ y bok/ y ćiáłá ſwégo dotykáć ſye każe: áby tym wiecéy wiare w nich vmocnił. Do czego nie tylko ſłowy ſwoimi ie przywodźi/ ále też y Duchem świetym ie nápełnia/ áby prędzéy y mocniéy temu wierzyli/ co oczymá widźieli/ á widząc nie wątpili. o czym Ewányelia ſzérzéy powiáda. ⁊c. III.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE wtóra po Wielkiéynocy, która zowa po Lácinie Miſericordia, wedlug opiſánia Ianá S. w Kápit: 10.

TA ieſtem páſtérz dobry. Dobry páſtérz duſze ſwoie dawa zá owce ſwoie. A naiemnik/ y ten który nie ieſt páſterzem/ kthórego nie ſą owce właſné/ widźi wilká przychodzącégo/ y opuſzcza owce/ y vcieka: á wilk łápa/ y roſpraſza owce. A naiemnik vćieka/ iż naiemnikiem ieſt/ á nic mu do owiec. Ja ieſtem páſtérz dobry/ znam owce moie/ y znáią mie moie. Ták iáko mie zna Oyćiec/

y ia

y ia znam Oycá: y duszę moię kłádę zá owce moie. A mam też iné owce/ które nie są z téy owczárnie: y té też muszę przywi... á będą głosu mégo słucháć. Y będzie iedná Owczárnia/ y ie... Pástérz.

KTO by chciał wiedzieć pr...czynę/ dla czeg ták wnet po Oktawie W...konocnéy/ Kościół tę o Pásterzu Ewá...lią ludziem opowiádáć kazał: Ma wied...że nie bez przyczyny pożyteczny ten porz...postánowiony iest. Bo kożdy się przysłu...wa/ dla którey przyczyny/ y ku któremu p...żytku/ Pan á Zbáwiciel nász Christus c...piéć y zmartwychwstáć raczył: Iż dl...go/áby w Imię iego byłá opowiádana p...kutá/ vpámiętánie od złości/á zátym od...szczenie grzéchów wszytkim narodom zi...skim: á przez to/ áby sye szérzyło Królestwo Christusowé/ á Szátáńskie ...sczáło. A gdyż tho niemoże ináczéy być/ iedno przez wierné sługi y száf... słowá Bożégo/które Pismo Pástérzmi zowie/ podobáło sye Kościołowi ... rzecz przystoyną/ dáć przez dzisieyszą Ewányelią nápominánié/ y przykł... pokázáć im Pástérzá dobrégo Páná Christusá: áby oni biorąc z niego pr...kład/ z pracéy/ z pilności iego/ vczyli sye być dobrymi y pilnymi Pástérzmi. Iż iáko on náuką/ pracą/pilnością/ miał stáránié o owcách swoich/áby ... oni tákimże sposobem/ náuką zdrową/ pracą pilną/ szczérą miłością/ stá...li sye o owce im zlécone/ y w ich opiekę podáné. Bo iednák Pan thé sło... mówić raczył/ do onych którzy sye rozumieli być pástérzmi/ to iest/ do Se...kty Pháryzáyskiéy: ná których Sekty ludziach/ ná on czás Zakonné Pism... obrzędek Kościelny/ vstáwy wszytki około bogomódlstwá/ náuká y nab...żeństwo należáło: bo ci byli pástérzmi około dusz ludzkich/ y náuki Zako... Bożégo.

A to ſtąd vroſło: Gdy Pan vzdrowił ſleponárodzonégo/tedy go Phá-
ſowie záwołáli do zgromadzenia ſwégo/chcąc tego po nim/ áby z zło-
ył Chriſtuſowi/ y zeznał żeby go nie on vzdrowił. A tho czynili hydząc
zed nim/iákoby Chriſtus był człowiekiem grzéſznym: ále zślepoty przez
i vzdrowiony ináczéy niewyznawał/ iedno iż go Pan Chriſtus vzdro-
powiádáiąc y mówiąc: By ten od Bogá nie był/niemógłby mie vzdro
Gdy go thedy zá tym wyznániem wyrzucili precz od śiebie/ Chriſtus
potwiérdźił go w wierze/ áby wierzył w prawdźiwégo Syná Bożégo.

Ioan: 9. verſu 13. & 24. 33. 37. 39.

ym iął nárzekáć ná ślepotę Licemierniczą Pháryzáyſką: ktorzy ácz ſye
i páſtérzmi y náuczycielmi ludu poſpolitégo/ przećſie ślepi ná ſumnie-
ſwoich byli: y nie byli páſtérze/ ále byli łotrowie y złodźieie/ kradnąc
vą náuką zbáwienie ludzkié: byli wilkámi złośliwymi/ bo ony owce/
b mieli być páſtérzmi/ łupili/ ich máietnośćią/ poſty ſwoie y modli-
ſobie płácili: á nie przepuſzczáli áni wdowam/ áni śierotam/ áni zá-
/ ták vbogim iáko bogátym/ ále wſzytki łákomſtwem ſwoim pożyrali.
ym owce będąc przez náuki/ przez ſłowá Bożégo/ przez pokármu du-
/ bez wiádomośći Bożéy/ były obłedliwé y nieumieietné/ y w rozmái-
by záwiedźioné. Co iż im Pan Chriſtus przed początkiem dźiśieyſzéy
yeliéy ná oczy wymiátał/ tedy ie téż z tego niedbálſtwá/ o owce im
é/ karał/ y prawdźiwym páſtérzom/ iácyby mieli być/ náukę dawał.

Páſtérz iáki być ma.

le iácyby mieli być/ nie z kogo inſzégo/ iedno z śiebie ſámégo/ ſwoim
owcom/ ſwoim páſtérzom/ przykład y náukę dawał: zákázuiąc/ áby
ym dróg Licemierniczych nie náſládowáli/ ále żeby z niego tylko ſá-
przykład bráli/ y ták ſye o owce ſtáráli/ iáko prawdźiwi náuczyciele/
ierni opiekunowie y opátrzyciele duſz y zbáwienia ich: áby przyſtoy-
páſtérſki vrząd wchodźili drzwiámi/ iáko práwi páſtérze/ nie dźiurą/
odźieie Pháryzeuſzowie: wſzedſzy/ áby wierni ſzáfárze ſłowá Bożégo
prawdźiwi miłośnicy owiec ſobie zléconych. Bo thák y Chriſtuſowé
ſtwo będźie w nich rozmnożoné/ á Szátánſkié będźie potłumioné.
eſt y druga przyczyná/ dla czego o Páſtérzu Ewányelią Kośćiół po-
/ ſkoro po świetách Wielkonocnych. Wiećie/ że wſzytki ſpráwy oko-
w y ſpráwiedliwośći ludzkich/tych Swiąt poprzeſtawáią/á teraz zá-
ſye poczynáią. Wſzytkim tedy Vrzednikom/Sedźiom/ Przełożonym/
ół przekłáda przed oczy/ dobrégo Páſtérzá Páná Chriſtuſá: áby w
edliwośći ludzkiéy/tego páſtérzá dobrégo przed oczymá mieli/ wiecéy
kom/ to ieſt/ ludowi ktory od nich prágnie ſpráwiedliwośći/ folgo-
práwiedliwość czyniąc/á niż pożytkom ſwoim: pámiętáiąc ná to/ że
áſtérzá dobrégo Chriſtuſá Páná/ mieyſce záśiedli/ á zás przed tym
zem/á nie przed inſzym/y z ſwégo vrzedu y z ſądu/czynić liczbę máią: á
en czás/ ná ſrogim Sądźie onym/kiedy w máieſtáćie y w mocy wiel-
ziydźie ſądźić wſzytek naród ludzki: kiedy káżdy muśi dáć ſpráwę z v-
w y z ſpraw ſwoich/ ktoré tu czynił/ ieſli źle/ ieſli dobrze. A przeto téż
czatku Miſzéy/ tychże Przełożonych/ y ná vrzedźiéch poſtánowionych/
ół nápomina ku miłośierdźiu/ gdy w Introićie śpiéwa: Ze Páńſkié-
ośierdźia pełná ieſt źiemiá: to dla tego/áby miłośierdźié ná Sądźiéch
e miáło: áby pámiętał káżdy/ że ſąd będźie miał przez miłośierdźia/
u nád bliźnim nie będźie czynił miłośierdźia.

Iacob: 2. ver: 13.

Máią thedy Przełożeni ná Sądźiéch y ná Vrzedźiéch/ dniá dźiśiéyſzégo
náukę. Iedne/ áby byli miłośiernymi: drugą/ áby przed oczymá zá-
mieli Páná á Páſtérzá ſwoiégo Iezu Chriſtá: á ná kſztałt iego/ y mi-
nymi byli/ y o ludzką ſpráwiedliwość ſye pilnie ſtáráli/y z vrzedu ſwo-
áżdemu ią czynili: áby ználi owce ſpráwiedliwé/ ználi y wyſtępné:

Náuká Sedźiom y Przełożonym.

wyſtepné/ áby hámowáli y karáli/ nie przepominái ąc miłośierdzia
y ſpráwiedliwé od złych wolnymi czynili/w krzywdách im pomagál
wiedliwośći ich bronili.

Tymći vmyſlem Kośćiół S. poſtánowił dziśieyſzą Ewányelią o P
ſtérzu dobrym Pánie Chriſtuśie / ná przykład Duchownym y Swiet
by vrzedowi ſwemu doſyć czynili : áby ſye ználi być Páſtérzmi / iż
mieyſcá onégo Páſtérzá y Sedźiégo wiecznégo/ Páná á zbáwićielá
Jezu Chriſtá : áby iedni duſz ludzkich/ nauki Bożéy/ ſłowá Bożégo/
ku/ pobożnośći/pilnowáli: á drudzy záśie ſpráwiedliwośći/porządku
ſkiégo/ z boiáźnią miłégo Bogá/ y z miłośierdźim/ przeſtrzégáli.

1. Petr: 2. ver: 25.

Ale chcemyli/ ábyſmy wſzyſcy iednáko náſládowáli Páſtérzá d
ich/ Páná Chriſtuſá/ktoregó nam dźiśieyſza Ewányelia opiſuie/tedy ſ
pátrzymy y przyſłucháwáć bedźiemy/co Pan o ſobie Licemiernikom
dáć raczy. Powiáda tedy Pan :

Jam ieſt on Páſtérz dobry.

Psal: 88. verſu 13.
94. v: 7. 99. v: 4.
Iſaiæ 35. verſu 6.
2. Reg: 24. v. 17.
2. Reg: 12. ver: 3.
Psal: 118. v. 176.
Ezech: 34. ver: 10. & 3. 4. 18.

Tu pod podobieńſtwy Pan vczy / y prácą ſwoie o wiernych ſw
kázuie : á gdy Pan o ſobie iáko o práwym páſtérzu mówi/ nas lud ſ
owce rozumié. Bo iáko Dawid powiáda : Myſmy lud Boży / y ow
ſtwiſká iego. A Izáiaſz Prorok : Wſzyſcyſmy iáko owce zbłądźili. T
Dawid lud ſwóy/ modląc ſye zá nim/ zowie owcámi. Y Prorok Nátá
Dawid wźiął żone Vryaſzowi/ przez podobieńſtwo/owcą ią názwał.
y w vpadku ſwoim Dawid / zowie ſye owcą / gdy mówi : Zbłądźiłe
owcá która byłá zginełá/ poſzukay ſługi twégo Pánie/ ábowiémem i
kazánia twégo nie zápomniał. Wſzedy tedy piſmo świeté nas owcám
żymi zowie : iáko v Ezechielá maſz / kiedy Pan ſam obiecuie roſpróſ
owiec ſwoich ſzukáć/ z rąk páſtérzów złych y łupieżców/ którzy pożyra
ce Páńſkié : którzy co zginełó/ nie ſzukáli : co wzgárdzonégo/nie przyi
niemocnégo/nie vzdrowili: y co wątłégo/niepodpomogli : ále paſzą o
wypáśli/ popſowáli/ y podeptáli/á owce poſtrzygli/ mléko pobráli : á p
o nié nic niedbáiąc / pogubili / y roſpróſzyli ie. Gdźie Prorok nic inſzé
rozumié przez owce/ iedno lud/ który od Przełożonych ćiérpiał łupieſtw
dreczenia / y vtrapienia : á opátrzenia żadnégo / y náuki żadnéy od n
máiąc/wzgárde/y nieznośné krzywdy od nich odnośił. Ná które iednák
przez Proroká nárzékał/ y poćieſzyć lud ſwóy / który owcámi zowie / ob
gdy im prawdźiwégo Páſtérzá zeſłáć obiecował/ mówiąc : Y pobudze

Ezech: 34. v. 23.

wzbudze ia nád nimi páſtérzá iednégo / ſługe mégo Dawidá / który ie b
páſł/ y bedźie páſtérzem ich : okázuiąc przez to/nie żadnégo inſzégo páſt
iedno Páná Zbáwićielá náſzégo / kthóry miał być z narodu Dawidowe

David. i. dilectus

Y tho był Dawid ten miłośnik Boży on Meſſyaſz/ á prawdźiwy Syn B
ten miał być páſtérzem tym prawdźiwym owiec ſtrapionych/mdłych/
dłych/y niemocnych: y ten/ á nie kto inſzy/miał wſzytki wobec náprawić
paſzé okwité wywiéść: á żadną niegárdząc/miał wſzytki poćieſzyć/káżdą
ſyćić/ y niedoſtátek ich / tákże choroby ich / miał podpomoc y vléczyć :
támże obiecował v tegóż Proroká. Othóż dla tego od Oycá ſwégo zſt
z niebá/ y przyſzedł ná świát/ áby tym obłedliwym owcom / vpádłym y
rym / od złych páſtérzów złupionym / podreczonym / był práwym lékarz
náuczyćielem/ páſtérzem/ y opiekunem. A ponieważ że Pan náſz tym w
kim był obiecánym Páſtérzem/ y ná to Páſtérſtwo był zeſłan od Oycá ſ
go/ tedy ſłuſznie ſye zowie tákim/ y tym páſtérzem/gdy mówi :

Jam ieſt Páſtérz dobry.

Pástérz on obiecány v Prorokow/ nie ládá pástérz/ Ale on ktorégo I-
opowiádał dawno przedtym/ mowiąc w persónie Bożéy: Mowi Pan
/ Podnieś mocno głos twoy / ty ktory każeß Ewányelią miástu Jeru-
/ powiedz miástom Judskim/ Oto Pan Bog w mocy przyydźie/ á moc
ámię iego/ będźie panowáć : otho zapłátá iego z nim/ á spráwá iego
nim. Jáko pástérz będźie páśł trzodę swoię/ y w rámieniu swoim zgro-
i báránki / y w zánádrzu swoim będźie ie nośił : płodné owce sam po-

Isaiæ 40. ver: 9.

Skąd iáśnie sye okázuie / iáki to pástérz z niebá od Oycá przyßedł/
Bog y człowiek prawdźiwy/ nád ktorégo żaden iedno ten sam/ á nie
stał sye pástérzem : ten owcę błędną y zginioną ná rámię wźiął : ten
ą te owcę/ człowieká/ podniósł w mocy swéy: ten ią opátruie/ ożywia/
á / y wiecznym pástwiskiem chwały swéy násyca y karmi. Przystoy-
by Pan sobie ten przemiánek wźiął/ ktory mu przed przyßćim iego dáli
cy/ y iákim pástérzem miał być/ opowiedźieli.

Cießmyß sye my z tákiégo Pástérzá / boć ten nas násyca/ y pásie łáską
/ y náuką swoią. O łásce iego przećiw nam / mowi Páweł tymi sło-
Okazáłá sye łáská/ dobrotliwość/ y ludzkość Zbáwićielá náßego BO-
z vczynkow spráwiedliwośći/ ktorébysmy my vczynili/ ále według mi-
dźia swégo zbáwił nas / przez omyćié odrodzenia y odnowienia Duchá
ktorégo wylał ná nas obfićie przez JEzu Christá Zbáwićielá náßego.
baczyß łáskę Bożą/ przez Jezu Christá wßytkim ludźiem być. Wiel-
á Christusá Páná/ kthory dla owiec swoich żywot swoy położył. V-
áby owce swé ożywił y zbáwił / ták iáko to y sam powiedźieć raczył :
en więtßéy miłośći nád tę nie ma / y pokázáć iéy nie może / iedno áby
woię położył zá przyiaćioły swoie. Co y sam Christus Pan vczynił/ że
swoy położył zá nas nieprzyiaćioły swé: Bo gdysmy nieprzyiaćioły by-
Páweł S. to pokázuie/ Pan zá nas vmárł/ y táką łáską nas obdá-
.

Tit: 3. versu 4. 5. & 6.

Ioan: 15. versu 13.

Rom: 5. ver: 10.

náuce zásię iego : Tedy tenże pástérz karmi nas słowem Ewányeliéy
/ bo ták mowi Pismo : Nie w sámym chlebie żywie człowiek / ále w
słowie ktoré pochodźi z vst Bożych. A słucháczé tego słowá swégo/
m błogosłáwioné zowie / mowiąc : Błogosłáwieni kthorzy słucháią
Bożégo/ á strzegą go.

Deut: 8. versu 3.
Math: 4. ver: 4.
Lucæ 11. ver: 28.

armi nas też tenże Pástérz wiecznym żywotem/ bo ták mowi: Ja da-
m wieczny żywot / y nie zginą nigdy : á żaden ich nie wyrwie z ręku

Ioan: 10. ver: 28.

armi nas ießcze ná świećie / pokármem Ciáłá swoiégo/ o czym máß
á świętégo : Chléb ktory ia wam dam/ Ciáło moie iest/ kthoré ia wy-
la żywotá świátá tego. To Ciáło zostáwił nam pod osobą chlebá
Wieczerzy/ iáko był przed tym obiecał : A ktory będźie vżywał tego Ciá-
krew iego będźie pił/ táki żyć będźie ná wieki.

Ioan: 6. versu 51. & 54.

le żebysmy obaczyli dobrotliwość Pástérzá tego náßego/ weźmy po-
stwo pástérzá dobrégo/ y spráwy iego ktoré około owiec ma/ obaczy-
Christus Pan wßytkę tę pracą o nas ma/ co dobry pástérz o owcach.
ástérz dobry/ naprzod zgromadza owce : Po wtoré / idźie przed nimi :
trzećié/ wiedźie ie ná dobrą páßą : Po czwarté/ pásie ie : Po piąté/ czu-
nimi : Po ßosté / spráwuie ie : Po siodmé / broni ie: Po osmé / choré
Po dźiewiąté/ błędné do stádá wgania / y pod czás vderzy : Po dźie-
do domu ie prowádźi / y stára sye áby żadna nie zginęłá. Co iednák
o naydźie sye w Pánie Christusie / á że on tákowąż pracą o nas mieć

Dźieśięć vrzędow dobrégo Pástérzá około Owiec potrzebnych

Naprzod tedy zgromadza owce. Pytaß/ iáko ? Przez przepowiádánié

Ewányeliéy : á to począł czynić wnet po vpadku pierwßych rodzi
Duchu mówił przez Proroki/y wielé przez nie owiec zgromádził. Al
tecznie pánowáłá złość miedzy ludzmi/á práwie iuż był człowiek zgi
ßedł sam/ ßukał téy owce zginionéy/y nálazßy ią/odkupił ią : á niec
wiecéy ginełá / dáie do tych czásów Káznodzieie/ ktorzy iemu zgro
owce/iáko pierwéy Prorocy czynili. o czym czytay Páwłá S. do
w czwartym Kápitulum.

Ephes: 4. ver: 11.

☞ Po wtóre: Ták zgromadzáiąc Pan owce/ przed nimi idzie. Ch
dziec iáko ? Męką swoią : bo poniewaz przez wielé frásunków
wniść do Królestwá Bożégo / tedy osobliwie Páńscy wybráni krz
bie nieść mußą/ iákóż też y noßą : y ták zá Pánem swym idą /y ták g
duią/ á Pan idzie przed nimi zmartwychwstánim swoim : bo sye st
kich/ ktorzy pomárli/á nawiecéy owiec swoich/pierwßy do zmartwy
nia: pewnie im to z siebie pokázuiąc/iż iáko on vmárł y zmartwychw
owce ieg wybráni iego / zá nim powstáną ku chwale wiekuistéy. Id
nimi ná práwice Oycowską/do chwały Niebieskiéy: dla tego/iż gdzie
áby też owce iego/ wybráni iego/ z nim byli.

Actu : 14. v. 21.

☞ Po trzecie: Tákim obyczáiem wiedzie Pan owce swoie ná dob
bo im vkázuie okwité błogosłáwieństwá / ieslize pokármów Páńskie
ceni będą / ktorymi sye máią owce Páńskie paść : ktoré nie inßé są/ i
chość/ pokóy/ miłosierdzié/czystość sercá/ trzezwiość/ spráwiedliwo
pliwość / pobożność życia ná thym świecie / y oczekawánie błogosłá
nádzieie/y przyßcia wielkiégo Bogá á zbáwiciela náßégo Jezu Christ
dobrą paßą/to iest/cnotliwym y pobożnym żywotem tuczy swoie. N
pástwiskach ie karmi/ y tákimi ie potráwámi násyca : áby godné były
go łáskáwym miłosierdzim / z téy dobréy paßy przyść ná one wieczn
y być wiecznie w Królestwie iego násyceni.

Math: 5. á versu 3. vsq ad 13.

Tit: 2. versu 13.

☞ Po czwarté: Gdy owce swoie ná tákie pástwiská wywodzi Pan
ie sam. Pytaß czym ? Duchem/y słowem. Duchem: gdy ie przez Duch
tégo posila y vmacnia/ áby wedle woléy y roskazánia iego żyły: gdy
w vmysle ich / porównawác wolą ich z wolą Bożą : á gdyż przez nie
mogą nic vczynić/ on wßytko w nich przez Duchá świetégo spráwow
czy / vmacniáiąc ie w wierze y w dobréy nádziei / w miłości przeciw
bie/ y roskazániu swemu. Słowem zásie swoim świethym iż ie pásie
przykład iásny w Apostoléch / ktoré Pan iáko vpádłé / Duchem św
naprzód / á potym słowem násycił y nápásł : ták iáko théż był vczynił
trowi ktory sye go záprzał/ Thomaßowi niedowiárkowi / y inßym
stołom rozbieżáńcom / ktoré sam posilał y práwie pásł Duchem św
á potym słowem swoim. iáko sye przeßłéy Niedziele okazáło.

☞ Po piąte: To też wiedziec mamy/że Pan náß czuynie strzeże owiec
ich/ áby nie zgineły. o czym czytay v Lukaßá S. we dwunastym/ iáki
Pan strożem obiecuie náßym być : Iż włosy náßé policzoné są / y żade
krom woléy BOżéy/ z iego wybránych owiec nie zginie. Czytay Math
świetégo/ czytay y Páwłá świetégo/ gdzie opisuie/ że PAN owiec sw
strzeże. Ale pytaß/ iáko ? Przez Anyoły/ktorzy náwet y dziatek máłych
gą / pátrząc záwzdy ná oblicznosć Boską. Nád to / strzeże Pan wierń
owiec swoich przez Pásterze ktoré im dáie/ áby sye stáráli o zbáwieniu
Strzeże przez vrząd Swietski/ y przez Przełożoné/ przez sprawce dobré :
ré dla tego dáie/ áby sye porządnie spráwowáły owce iego.

Lucæ 12. versu 7.
Math: 10. v. 30.
2. Thes: 3. versu 3.
Angeli eorũ semper vident faciem patris, &c.
Math: 18. v. 10.

☞ Po ßóste : Rządzi Pan owce swoie/ y rząd czyni miedzy nimi/ prze
Przełożoné sprawce swoié/y iego to spráwá iest. Bo on moc y przełożeń
dáie/ iáko Paweł S. vczy : Wßeláki vrząd od Bogá/ á ktory sye Vrzed

Rom: 13. versu 1. & 2.

spr

zećiwia / Boskiému zrzadzeniu sye sprzećiwia. Rzadzi ie też y sam Pan/
o Dawid mówi: Pan mie rzadzi y spráwuie/ y ná żadnéy rzeczy mi nie-
dzie/ná mieyscu pástwisk tám mie postáwił. Ná wodzie ożywiaiacéy wy-
wał mie / duße moie náwróćił: wywiódł mie ná drógi spráwiedliwośći
Jmieniá swego. Abowiem bych chodził we śrzodku śmierći / nie bede
nic złego bał/ gdys ty iest zemna. Othóż Pan y sam przez sye/ y przez
łożone/ Vrzedy/ Pástérstwá/ rzad czyni miedzy owcámi swymi.

Psal: 22, ver 1. 2. 3. 4.

Po siódmé: Trzyma też Pan obrone nád owcámi swémi/ y bróni ich/
iáko Dawid mówi: Pan oświécenié moie / y zbáwienié moie/ kogóż sye
bede? Pan obrońca żywotá mégo/ kogóż mie bedźie strách? Ták y A-
Pogánin przed Holofernem Hetmánem / gdy dobywáć iáchał źiemie
owskiéy/mówił o Żydźiéch/który ná on czás sam tylo był ludem Bożym/
Bóg ich bedźie ie bronił. Táka obrone Pan Christus trzymał nád Apo-
y swymi/ gdy ie słał iáko owce miedzy wilki: gdy im niekazał sye rozmy-
/ coby przed Królmi y przed Przełożonymi mieli mówić: bo im obiecał
madrość/ którey sye żaden sprzećiwić niemógł. Obiecał théż z nimi być
tkich dni/ áż do skończenia świátá: áby tym śmielßy w vrzedźie swoim
/ który im Pan był poruczył. y przeto Páweł S. mówi: Jesli Bóg z ná-
któż bedźie przećiwko nam? Bóg nas vspráwiedliwia/ któż iest kto be-
potepiał? Christus Jezus który vmárł/ y który zmartwychwstał/ y iest
ráwicy Bożéy. Ten tedy który bróni/ y ten który potepia y zbawia/ten
cách swoich wié/ zna ie/ á owce go też znáia/ y náßláduia go/ á on ich
iáko prawdźiwy Pástérz.

Psal: 26. versu 1.
Iudit 5. versu 25. & 6. versu 14.
Math: 10. v. 16. 19.
Lucæ 21. versu 15.
Math: 28. v. 20.
Rom: 8. versu 31. 33. 34.

Po ośmé: Pan owce swé choré léczy / ábowiém przyßedł ßukáć y zbá-
grzéßne. Vléczył Márya Mágdálene/ gdy wygnał z niéy siedmioro dy-
stwá: vzdrowił Mátheußá Celniká/ Zácheußá iáwnogrzéßniká/ y wie-
ßych. Pytaß/ czemu? Odpowiáda sam: Nieprzyßedłem wzywáć sprá-
liwych/ ále grzéßnych do pokuty y vpámietánia.

Lucæ 7. versu 37.
Marci 16. ver: 9.
Lucæ 8. versu 2.

Po dźiewiaté: Błądzacé owce Pan náwraca do swégo stádá/ y pod-
karze. Czego przykład maß w Pawle S. którégo Pan y nawróćił/y łá-
ie skarał ślepota/ áż do krztu. Maß też o Pietrze/ który był zábładźił/
n go przetsie náwróćił do stádá owiec swoich. Karzeć théż niektóré/ y
ze to iż niekiedy Pan karze owce swoie: bo gdyby záwżdy owce iego w
ściu były / á świát im służył / tedyby sye sámé zá ßcześćim tego świátá
spuste vdáły. Co czuiac Dawid / wyznał mówiac: Dobrze PAnie żes
niżył / ábych sye vczył spráwiedliwóśći twoiéy. A Pan sam też mówic
: Że bogáctwá y rostoßy tego świátá/dußa w człowiecze słowo Bożé.
że tedy Pan raczy czynić / że błądzacé owce náwraca do swégo stádá/
áwym karánim náwiédza/ áby Páná znáły.

Math: 9. versu 9.
Lucæ 19. versu 2.
Math: 9. ver: 13.
Marci 2. ver: 17.
Actu: 9. ver: 4. & 8. & 18.
Psal: 118. ver: 71.
Lucæ 8. versu 14.

Po dźiesiaté y ostátecznie: Pan do domu prowádźi owce swoie/ ábo-
tu ná świećie Christus swoie owce zbiéra / opátruie / bróni/ stára sye
/ przeto iż sa ná niebespiecznym mieyscu: Bo tu owce Christusowé sa
ná iákiéy woynie/ nie máiac thu miástá ku mießkániu wiecznégo: prze-
trzebuia rátunku Páńskiégo. Ale gdy czás Páński przyidźie / á zbierze
ytkich cześći świátá wybráné swoie / y postáwi ie ná práwicy swoiéy/
ná lewice wyłaczywßy/ w ten czás do wiecznégo domu ie wprowádźi/
wiecznéy oyczyzny: posyłáiac złé do wiecznégo ogniá / á owcom swoim
dźieczné słowá mówiac: Podźćie błogosłáwieni Oycá mégo / otrzy-
ie królestwo które wam iest zgotowáné od poczatku świátá: Bom prá
á wyśćie mie napoili: łáknałem / nákarmiliśćie mie: gośćiemem był/
liśćie mie. etc. Z tymi słowy Pan wprowádźi owce swoie/ o których tu
miał/ do wiecznégo domu królestwá niebieskiégo. Day Pánie JEzu

Heb: 13. versu 14.
Math: 25. v. 34.

Chriſte/ábyś wßytki wierné twoie w tym poczćie poſtáwił/y nád námi rzę
ßnymi te lutość pokazał / żebyś z námi nie wßedł w ſąd twóy ſpráwied wy
boć przed ſpráwiedliwośćią twoią żaden nie będźie vſpráwiedliwiony. Mi

Pſal: 142. ver: 2.

łośierny Pánie / niech będźie miłośierdźié twoie nád námi/ gdyż w tho e w
fność náße pokłádamy : á do téy ſye vćiekáiąc prośimy/ ábyś náßym p ſte
rzem był/ á nas owiec ſwoich z opiekuńſtwa y z opátrznośći twoiéy/ pu
ßcząc tu ná świećie nie raczył: á czáſu dnia oſtátecznégo/do wiecznéy c wa
ły nas/ y do onéy oyczyzny którąś nam záſłużył y obiecał / doprowádź

Ponieważ żeśmy tedy iuż okazáli onégo obiecánégo Páſtérzá Pán Ch
riſtuſá / y prácą iego o owcách ſwych : tedy też káżdy ſtąd pobáczyć m że
że Pan ſłußnie y przyſtoynie o ſobie mówić raczył :

Jam ieſt on Páſtérz dobry.

Tego Páſtérzá czekáli Oycowie oni świeći/y prágneli go. o tego ro
ſił Moyzeß/ gdy mówił : Niechay Pan Bóg opátrzy człowiekiem/ kt by
był nád wielkośćią ludu tego : áby nie był ten lud iáko owce przez Páſt rzá.
Y Micheaß Prorok Páná Bogá prośi/ mówiąc : Páś á opátruy Pán lud
twóy/ ꝛc. Otóż przyßedł ten obiecány Páſtérz/ którégo oni prágneli : m go
mamy / y zá nas wielé prácéy y wielé ſtáránia podiął / iáko ſye ſam w ych
prácách opowiáda/ mówiąc :

Numer: 26. v.16. & 18.

Micheæ 7. v. 14.

Dobry Páſtérz duße ſwoie dáie zá owce ſwoie

Vkázuie Pan vrząd y vczynność páſtérzá dobrégo / który ták miłu o
wce ſwoie / że żywotá dla nich nie żáłuie położyć. Táki był Pan Chriſt / y
tácyby mieli być páſtérze : iż gdyby thego potrzebá byłá/ nie tylko opie n
ſtwo/ przyyźrzenié/ opátrzenie/owcom ſwym/ ále też dla nich y żywotá ve
go nie mieliby żáłowáć. Ták iáko Jan S. vczy mówiąc : Położył Chrus
żywot ſwóy zá nas/tákże y my mamy zá bráćią żywotá nie żáłowáć. N co
wielé ich pámiętáiąc / ták czynili/ y tácy Páſtérze byli/ którzy zá owce n ża
łowáli żywotá ſwoiégo. Jáko ſye łácno przypátrzyć káżdy może Moyz o
wi/ który owce ſwoie/ony Żydy których był páſtérzem/ták miłował/że i dy
ie Pan miał dla ich báłwochwálſtwá wytráćić/nieomießkał zá nie Pán ro
śić. A gdy śie Pan Bóg w téy ſpráwie trudnym czynił/ wołał Moyzeß: ro
ße odpuść Pánie wyſtęp ludowi twemu / á ieſli niechceß/ tedy mie rád ie
wygłádź y wymaż z kśiąg żywotá wiecznégo. Skąd iáſnie ſye okázuie / ka
miłość tego páſtérzá byłá / że woli ſam wiecznie zginąć / á niż lud ſobi le
cony potráćić. Tákże maß ná drugim mieścu nápiſano: Kiedy ogień z ie
bá niektóre Żydy palił dla ich ſpiknienia przećiwko Moyzeßowi y Aaron i/
niektóré też ziemiá pożárłá. A gdy ie Pan do końcá chćiał wygłádźić/á M y
zeßowi y Aaronowi kazał wyniść od nich precz / bo ich bez máłá lud m o
zábijał: tám Moyzeß/ choć zá nieprzyiaćiele ſwé którzy mu chćieli zdrowi w
źiąć / leżąc ná źiemi modlił ſye do Páná Bogá áby niepogineli / tákże y a
ronowi kazał : á zá ich prośbámi vſtáłá oná kaźń. Co iednák páſtérzom w
ßytkim ma być ná przykład / przypomináiąc ſobie y onégo Sámuelá P ſte
rzá/ Proroká/ y Sędźiégo ludu Żydowſkiégo : który kiedy iuż Saulá K la
Żydom z roſkazánia BOżego vczynił / zebrawßy lud wßytek przed Kr á
mówił do nich : Mówćie o mnie przed Pánem Bogiem/ y przed pomá ń
cem iego Królem / ieſlim kiedy któremu z was wźiął wołu/álbo oſłá : ie m
kogo potwarzył/ y vćiſnął : ieſlim od kogo wźiął iáki dar/ dźiśia wßyt m
nágrodzę. Y rzekł lud wßytek: Nie potwarzyłeś nas/ániś wźiął żadnéy ze
czy z ręki czyiéy. Y rzekł SAMuel : Swiádek mi ieſt Pan Bóg/y św d
kiem mi ieſt pomázániec iego/ żeśćie nie nálezli żadnéy winy domnie. Y rz

1. Ioan: 3. ver: 16.

Exod: 32. ver: 31. & 32.

Num: 16. ver 32. & 45.

1. Reg: 12. ver: 3. 4. & 5.

Przykład dobrych Páſtérzów.

ádek. Sądźił Sámuel lud Zydowſki z młodośći áż do ſtárośći/ á ni-
krzywdy nieuczynił przez wßytek żywot ſwóy: á zátym okázuie ſye być
dźiwym páſtérzem/ y z niego wßyſcy wobec/ y káżdy z oſobná/ vczyć
miał/ iákimby páſtérzem być/ y iákoby ſye ſpráwowáć miał przećiwko
vi ſobie zlęconemu. Godźi ſye thęż ná przykład przywieść y Dawidá
á/ kiedy Pan wielkim morem karał źiemię Zydowſką dla grzéchu iego/
vyźrzał Anyołá BOżego/ á on wyćiągnął rękę ſwoie ná IEruzálem
o/ áby w nim wytrácił lud: á widząc go podle plácu Areunowégo Je-
ńczyká/ á on zábijá lud/ iął wołáć do Páná Bogá/ mówiąc: Jaćiem
nóy Pánie/ com zgrzeßył/ iaćiem złośćiwie vczynił: ći co ſą winni/ oni
o owce/ cóż vczynili? Proße vſilnie/ niech ſye ná mię obróci thá kaźń — *2. Reg: 24. v. 17.*
ą/ y ręká twoiá/ y ná dom oycá moiégo. A baczyß Dawidá/ że nie żá-
ł zdrowia ſwégo dla owiec ſwoich: á że y z prosbą chćiał położyć ży-
ſwóy/ áby owce iego były od plagi y od kaźni Bożéy wyſwobodzoné.
Pátrzmyß też w nowym Zakonie: Piotr Apoſtół Páſtérz piérwßy po — *Ioan: 21. verſu 15.*
tuśie/ któremu roſkazał trzykroć Chriſtus/ áby ſye opiékał iego owca-
áby ie páſł/ iákimże Páſtérzem był? Ato vkázuie iákim/ gdy mówi:
tus ćiérpiał dla nas/ zoſtáwuiąc nam przykład/ ábyśćie náßládowáli — *1. Pet: 2. verſu 21.*
w iego. Y ná drugim mieyſcu: Chriſtus ćiérpiał ná ćiele/ y wy ſye też — *1. Pet: 4. verſu 1.*
myśl przyzbróyćie. Pytaß/ czemu Piotr Páſtérz y Apoſtół/ thák pilno
mina ku náßládowániu męki Chriſtuſowéy?
Dla tego pewnie/ że iéy ſam náßládował: bo dla nauki y wiáry Chri-
Páná/ dla zbáwienia owiec ſobie poruczonych/ w ſtárośći ſwoiéy dał
t ſwóy ná śmierć: y wypełniły ſye oné ſłowá/ które mu Pan mowił: Zá-
de powiádam tobie/ gdyś był młodßym/ opáſowałeś ſye/ y chodźiłeś — *Ioan 21. verſu 18. & 19.*
ś chćiał: ále gdy ſye ſtárzeieß/ podnieśieß ręce twoie/ á drugi ćię opá-
powiedźie gdźie nie będźieß chćiał. A to Pan mówił/ dáiąc znáć/ któ-
ierćią miał obiáſnić Bogá. Podniósł ręce Piotr święty ná krzyż/ któ-
odiął nie dla żadnéy inßéy rzeczy/ iedno dla owiec ſobie poruczonych/
m przepowiá dał Páná Chriſtuſá/ wiárę iego/ mękę iego/ dla zbáwie-
wßytkich. Tákże y Páweł S. tákim był páſtérzem/ y miłośnikiem owiec
zlęconych/ że dla nich żywotá ſwégo nie żáłował: y przeto dla nich wie-
iż inßy w ćiemnicách bywał/ w plagách nád miárę/ y w śmierći cżęſto-
: bo go trzykroć miotłámi śieczono/ raz go kámionowano/ trzykroć to- — *2. Corinth: 11. à verſu 23. ad 28.*
ia morzu/ był w niebeſpieczeńſtwie ná rzékách/ miedzy łotry/ w niebeſpie-
ſtwie od przyiaćiół/ od Pogánów/ od Zydów: ná káżdym mieyſcu w
y/ w nędzy/ w głodźie/ w prágnieniu/ w poſtách/ w źimnie/ y w nágo-
náoſtátek powiáda pod ſumnienim ſwoim/ Iż żądał być odrzucon od — *Roma: 9. verſu 1. 2. & 3.*
ſtuſá dla bráćiéy ſwoiéy/ wedle ćiáłá powinowátych: á to dla Zydów/
Izráhelczyków/ áby oni byli náwróceni. Jákóż przetśie do tego przy-
że ten dobry páſtérz położył żywot ſwóy/ dla tego/ áby owce iemu zlęco-
w náuce Chriſtuſá trwáiąc/ były zbáwioné/ iáko tho opowiáda Tymo-
ßowi/ mówiąc: Już mię ofiárowáć poczynáią/ y iuż przyßedł czás mé-
ozdźielenia: boiowałem dobrze/ dokonałem biegu/ y wiárem záchował/ — *2. Tim: 4 v. 6. 7. 8.*
átecznie odłożoná mi ieſt koroná ſpráwiedliwośći/ którą mi odda Pan
n dźień Sędźia ſpráwiedliwy. Ale dla kogo Páweł S. ty wßytki nie-
ieczeńſtwá/ więźienia/ y śmierć ćiérpiał? Sam powiáda gdy mówi:
Páwel więźień Chriſtuſá Jezuſá/ zá was Pogány. Y ieſli ſkąd/ tedy ſtąd — *Epheſ: 4. verſu 1.*
uie ſye miłość Páſtérſka w Páwle S. dla Zydów/ y dla Pogánów. Tá-
c Páſtérzmi byli y inßy wßyſcy Apoſtołowie/ którzy gárdłá ſwé położy-
a owiec Páná Chriſtuſowych/ áby ie pozyſkáli onemu Pánu/ który ie im
zlęcił: áby w nich wiárę iego záchowáli/ y im zbáwienié wieczné nágo-

towáli. á czynili to dla miłości duß ich/ y zbáwienia ich.

Poniewaz tedy Pástérze / nietylo z Páná swégo/ który iest naywyßym Pástérzem/ále téż y z dobrych cnotliwych Pástérzów/ták stárégo iáko nowégo Zákonu / przykład bráć mogą / y poniewaz máią náuke od nich/ iáko oni miłowáli owce swé/ że też y dla nich żywotá swégo nie żałowáli: niech ná to pomnią/ áby Pástérzámi byli/nie Wilkámi: niech z łáską á miłosierdzim strzygą owce / ále niech nie pożyráią / pámietáiąc ná ono Pismo gdzie mówi: Iż który mocnie ściska wymioná chcąc wydoić mléko/ták wyciągnie krew miásto mléká. Bo pástérska máietnosć ma być podporą/ nié/ nie złupienié vbogich. A Kościół BOży ma złoto / nie prze inßą rzeczyne/ iáko Ambroży S. swiádczy/iedno áby podpomagał potrzebné/ y rozdawał niedostátecznym. Acz wprawdzie iedni pástérze są dobrzy / ſ ... źli/ które Pan Bóg dla grzéchów náßych nam dáie: ále Páná trzeba prosić/ áby nam dał pástérze wedle sercá swégo. o czym ßérzéy czytay w náßym Kátechizmie/ ná kárcie 140.

Prouer: 30. v: 33.

Libr: de Officijs.

Ierem: 3. ver: 15.

PAstérzów pieciorąki rodzay.

A teraz pokażemy pieciorąki rodzay pástérzów/ áby káżdy z nich obznał w którym poczcie iest/ á stárał sye o tym/ iákoby w liczbie dobrych być mógł.

I.

¶ Jedni tedy są/którzy dobrze vczą/y dobrze żywią/ z przykłádem swoich spraw y obyczáiów/náßláduiąc przykłádów naywyżßégo Pástérzá. A ... są dobrzy pástérze / y tácy byli / Izáiaß/ Jeremiaß / Ezechiel/ y inßy Procy... Táki był Piotr/ Páweł/ y inßy Apostołowie: tácy są y dźiś pobożni Biskupi/ y Plebani/ którzy vczą y żywotem/ y náuką: y tácy od Dáwidá y od Dá-nielá gwiazdóm iásniącym ná niebie są porównáni: A tákié Páweł S. ká-że dwoiáką cźcią mieć w vczćiwości / bo ći budują Kościół BOży obiemá rekomá.

Psal: 18. versu 2.

Daniel: 12. ver: 3.

1. Tim: 5. ver 17.

II.

¶ Są zás niektórzy/którzy y źle żywią/ y źle vczą: á ći obiemá rekomá Kościół Boży psują. A ći są wilcy w Kośćiele BOżym / o których Piotr S. y Judaß S. Apostołowie/ dawno opowiádáli: Iż tych ostátnich czásów mieli tákowi powstáć/ którzyby psowáli Kośćioł Páná Chrystusów.

2. Petr: 5. ver: 1.

Iudæ 1. versu 4.

III.

¶ Trzeći są/ którzy dobrze vczą/ á sámi źle żywią. A tácy są/ co práwą reką w Kośćiele budują/ á lewą psują: podobni są onym ćieslom / którzy budowáli Korab Noego: który zbudowawßy inßym/ sámi potoneli. Táki był Judaß zdraycá Páná Chrystusów/ który ácz dobrze vczył/ßátany wyganiał/ y krzćił / ále sam łotrem był. Tácy byli Licemiernicy sekty Pháryzáyskiey/ którzy mówili/ vczyli / á nie czynili / przeto o nich Pan Christus mówi: Co mówią / álbo vczą / czyńćie/ ále według vczynków ich nie czyńćie: bo mówią/ vczą/ ále sámi ták nie czynią. A tákich słußné potepienié / Bo sługá wiedząc wolą Páńską/ á nie czyniąc iéy / wielkié karánié zásługuie. Ciedy dnák y sámi Pogáni gánili/ mówiąc: Że ßpetna rzecz iest Doktorowi/ gdy go ten występ karze/ z którégo inßé winnie.

Math: 23. versu 3.

Lucæ 12. ver 47.

CATO.

IIII.

¶ Są zásie niektórzy/ którzy źle vczą/ á dobrze żywią/ y przykłádem swym bogoboynymi sye zdádzą. Tácy pokryći ludźie są/ á wielką ßkode w owcach Chrystusowych czynią. Bo v wßech ludźi to iest pospolita/ że więcéy pátrzą ná vczynki niż ná náuke. A tácy byli fałßywi Apostołowie/ná które sye Páweł S. skárży do Gálátów/ którzy srogosć zakonu stárégo pilnie chowáć/ chćieli ná Chrześćijány zákon stáry włożyć / y z iego wßytkimi brzemiony. Tácy byli Kapłáni Báál/którzy y nożmi sye rzezáli dla wiáry swéy/y inych srogich wymysłów pobożnośći dosyć mieli/ áby sye dobrymi przed ludźmi okazáli/ á zdrádliwie y fałßywie ie vczyli.

Galat: 2. ver: 4.

3. Reg: 18. ver: 28.

V.

¶ Są zásie niektórzy/ którzy tylo fizerunk Pástérzów ná sobie noßą/á miesce Pástérskié zásiadßy nie vczą / á snadź y owiec swoich nie znáią / tylko

vstąpi-

icznie w rostoszach żywią/ vbogimi gárdzą/ owce swoie łupią/ y ści-
hoynie iedzą y piją / w kosztownym odzieniu chodzą/ chwały tego s-
strzegą/ y w niéy sye kocháią : ci ácz zásiedli Stolice Pástérskié/ ále
pustowie są/ y tácy Pástérze są/ iáko on Bogacz który iadł y pił hoy-
odził ochedożnie/ ále Lázárzá niechćiał mieć przed oczymá: Przetóż iż
pástérze z nim zárówno idą/ z nim téż bez pochyby przebywáć bedą/we-
nego gdzie Pan o tákowych mówi : Biádá pástérzom/którzy sámi sie-
są : którzy rozdziéráią y rospraszáią trzóde Páńską / á nieprzepuszczáią
n. Acz wprawdzie sam Pan tákowé pástérze obiecuie ludowi swemu/
gniewem swym/ mówiąc przez Proroká : Wzbudze Pástérzá ná ziemi/
opuści trzóde/ rosproszonéy szukáć nie bedzie/co złamánego nie vzdrowi/
ych mieso ieść bedzie. etc. A prowádząc rzecz dáléy/woła ná Pástérzá
o/ mówiąc : O pástérzu/ o bałwánie/ który opuszczasz trzóde swoie. etc.
łácno báczyć/ iáko Pan zowie ty którzy tylo mieyscá pástérskié zásie-
pompy y pychy świátá tego wiecéy/ niż vrzedu pástérskiego/przestrzé-

Ale iesliby kto wiedzieć chćiał / co są zá vrzedy Pástérskié przeciw-
com y poddanym swoim/ káżdy Pan/ y Pástérz/ álbo Przełożony / tu
ypátrzyć może.

Naprzód: Czásu potrzeby rátowáć/ podpomágáć/y nieopuszczáć owiec
ánych swoich : bo przez táką spráwe okaże sie/iż sie stára o owce swo-
ią ie/ bo o nich prace ma. Tákim pástérzem był Páweł S. który Ko-
n sye opowiádał : iż ie ták miłował/ że gotów był z nimi y vmrzéć / y
pewnie nas wszytkich wobec nápomina/ żebyśmy płákali z płáczący-
weselili sye z weselącymi : gdyż Pan Bóg wedle tegóż Páwłá S. ka-
ć prace iednemu o drugiégo/ále osobliwie Pástérzom/ Pánom/Prze-
m/ kazał mieć prace o owcach które im zlécił / bo Pan mówi do nich
wá/ które mówił Prorok do Achábá/ gdy Królá Syryyskiégo Bená-
złowieká śmierci godnégo/ poráziwszy/ puścił zdrowo : Strzeż męża
bo ieslize vpádnie/ duszá twoiá bedzie zá dusze iego. A przeto P. Chu-
obrégo pástérzá pokázuiąc/mówi: Że nietylko dobry Przełożony/dobry
dobry Pástérz/ podpomaga w potrzebách y rátuie owce / ále gdy iest
potrzebá/ y żywotá swégo nie żáłuie dla owiec swoich.

Powtóre: Pástérz owce swoie/ Pan/ Przełożony/ poddáné swoie máią
nie z twarzy/ álbo z imienia tylo/ ále máią być tego pilni/ iáko owce
oddáni ich w obyczáiach / w boiáźni/ y w znáiomości Bożéy żywą : y
ego/ tedy tego pilnie przestrzégáć máią/ áby chwały BOżéy/ boiáźni
éy/ cnotliwégo żyćia/ poddáni ich nie opuszczáli / przykłádem Królá
sza. Bo kiedy Żydowie byli pobładzili zá Królem Mánásesem/y kiedy
y w ziemi Judskiéy opuśćiwszy Páná Bogá/Dyabły chwalili/y wszyt-
czynili przed Máiestatem Bożym : Nástał Król dobry Jozyasz/który
drógi Bożéy : á w tym Helkiasz Biskup nálazł Księgi Zakonu Boże-
domu Bożym w Kośćiele: które gdy przynieśli do Królá/Záphán pi-
Helcyasz Biskup/ szukał Król woléy Bożéy w nich / y nálazł wielkié
dzenia / ták w Kośćiele/ który w sobie nápoły Dyabłu Báál służby/ y
ze miał / iáko y miedzy ludźmi wszytkimi narodu Judá. Cóż vczynił/
o że wszytkie chwałe Szátáńską popsował/ ołtarze poobalał/ lásy ćie-
Szátánom poświecone wysiekł/ ále y poddáné swé wszytki chćiał áby
nódlstwo y wiáre/iákąby ku Pánu Bogu mieć mieli/ poználi. A zgro-
ił wszytki stárce z ziemie Judskiéy/ y z miástá Jeruzálem / y wszedł do
ćiołá z Kápłany/ y z Proroki/ y ze wszytkim ludem / od nawietszégo do
ieyszégo/ y tám im czytáć kazał Zakon Boży / który wszyscy słucháli/ y
ietáli sye. Bo Król stánąwszy ná wschodzie wyższéy/y vczynił przymie-

Lucæ 16. ver: 19.

Ezech: 34. ver: 2.
Ierem: 23. ver: 1.

Zacha: 11. ver: 16 & 17.

Vrzedy pástérskié álbo przełożonych

I.

2. Cor: 7. versu 3.
CO Pástérz ma czynić przećiwko owcom/ álbo Pan przećiwko poddá nym.
Rom: 12. ver: 15.
Galat: 6. ver: 2.
3. Reg: 20. v: 39.

II.

4. Reg: 22. versu 2. & 8. 9.

4. Reg: 22. versu 1. 2. 3. & 4.

rzé przed Pánem Bogiem/y roſkazał áby násládowáli Páná Bogá/ kazánia iego ſtrzegli: á swiádectwá iego / Ceremonie iego / ze wßy ſercá y duße áby chowáli y wypełniáli. Ták y dobrzy Páſtérze/y Pá máią czynić/ máią záchowáć poddáné ſwé w boiązni / y w zupełnéy miłégó Bogá: y do tego ie wiéść/ áby Páńá BOgá ználi/ áby ſye g áby iego chwały przeſtrzégáli / cnotliwie y pobożnie ná świećie żyli/ y

Hebr: 4. ver: 13.

Pánu Bogu ſtáteczną záchowáli: gdyż wiedzą/ Ze wßytkié rzeczy ſą iáſné przed Máieſtatem Bożym. bo ták gdy ſye o nie ſtáráć bedą / ła poznáią/ y ſpráwy ich łatwie pohámuią. Zá co od Páná BOgá otw płatę wezmą/ y za ſwé prace Páńſkié z Jozyaßem błogosłáwieńſtwo máią/ kthórégo Pan Bóg poćießyć raczył / choć iuż w gniewie ſwoi wßytki zátráćić: bo pohámował Pan gniewu ſwoiégo dla Królá wégo/y záchował z nim wßytki wcále/ná przykład páſtérzom wßytki ták owce ſwé ználi/do których ſie Pan nắß przypowiáda/ mówiąc: Ja owce moie. Co y Ewányelia ſámá znácznie pokázuie/że Pan znał owc ie/ y práwie ie wzywał po imieniu: iáko máß w wezwániu Apoſtol Jana w piérwßym: w wezwániu Mátheußá / Zácheußá / y inßych: karał z niedowiárſtwá/ y iáko ie vczył przyßłych táiemnic o śmierci y twywſtániu ſwoim: y iáko im ćiáſną dróge okázował do Króleſtw bieſkiego. etc.

Ioan: 10. ver: 14.
Ioannis 1. à verſu 40. vſq; ad 50.
Math: 9. verſu 9.
Lucæ 1 v: 2.19.24.
Marci 16. ver: 14.
Lucæ 18. ver: 31.
Math: 7. ver: 14.

III.

¶ Oſtatecznie: Páſtérz/ Pan/ Przełożony/ ma ſtrzédz owiec dla wi żeby z obłedliwości ßátáńſkich nie przyßły w pożárćié wilkom: ma ráć / áby wilki od nich precz odganiał / á ſam áby wilkiem niebył: b owiec Páná Chriſtuſowych ſą rozmáici.

WIlk piérwßy/ ieſt Szátan.

☞ A z tych piérwßy ieſt Szátan/którégo piſmo zowie Lwem: bo v cznie chodźi ßukáiąc kogoby pożárł. Jáko Piotr S. przeſtrzéga m Brácia/ trzéźwi bądźćie á czuyćie/ bo nieprzyiaćiel wáß ßátan krąży/ lew pilnie chodźi ryczęc/ kogoby pożárł: á chodźi z siatkámi którymi iáko pychą/ opilſtwem/ obżárſtwem/ nieczyſtotą/ gniewem/ łákomſt zwádámi/ które czyni miedzy ludźmi/ zábijánim / niezgodą/ zazdrośc rzucenim boiáźni Bożéy/ łupieſtwem/ wydźiéránim ieden drugiemu/ y ni ſwémi przyſmáki / których ma bárzo wielé / których ſye wy pilnie ćie: iákoż łácno ſye ich káżdy vſtrzédz może / kiedy ná ty rzemiosłá y iego pomnieć będźie. Chrońże ſye ich kożdy / y wyſtrzégay ſye ich/ áby nich nie vłowił/ á potym nie pożárł.

1. Petr: 5. ver: 8.

Siatki ßátáńſkié którymi ludźie łowi.

Wilcy drudzy/ ſą Heretycy y Odßczépieńcy.

☞ Drudzy wilcy ſą Heretycy/ álbo Odßczépieńcy/ y Kácérze/ á ći p dźiwie wilkámi ſą názwáni: bo iáko wilk drapieżnie bierze/á potym r ßa/ták Heretycy czynią/ drapieżnie y łákomie ćiągną lud zá ſobą: á g iuż orßak nie máły po ſobie máią / zás ie roſpráßáią / nie tylko ná on którégo piérwéy vczyli/ ále ná rozmáité ſekty y obłedliwośći: bo gdy du w błąd/ z slepoty w wietßą slepotę idą / wnet w náuce ſwéy rozer máią/ á z róznymi błedy / róznie násládowce ſwoie vcząc / roſpráßáią w rozliczné wiáry/ w rozliczné mniémánia / y w rozliczné ſekty: czego kłádów nie trzebá dáleko ßukáć/v nas w Polßcze káżdy ſye temu może pátrzyć/ iáko ſye roſproßyli zá rozlicznymi Náuczyćielmi w rozmáité ludźie: á gdy iuż raz prawdy odſtąpili/ á od iednośći Kośćiołá powßę go Chrześćijáńſkiégo ſye wyłączyli / im nadáléy w błąd idą/ obaczyć ſ mogą. Jáko Pharáo / gdy o Pánu Bogu niechćiał wiedźieć / áni go znáć: á im wietßé plagi y karánia Pan nań przepußczał/ tym bárźiéy miálßym był / áż zginął y z poddánymi w morzu. Ták ſą y ći/ którzy Bogá odſtąpili/y Chriſtuſá Páná Kóśćioł zárzućili/á zgodę y iedność śćiołá Chrześćijáńſkiég odrzućili/ im nadáléy w błąd idą/ tym bárźiéy

Exod: 14. ver: 28.

ſyn-

moga : po czym znáć / że ie Pan dał w wzgárdzony vmyſł/ y záślepił
ch/ iż widząc nie widzą/ á ſłyſząc nie ſłyſzą/ áby zbáwieni nie byli. A
roſli po Luterze Zwingliani / Nowokrzczeńcy / Stánkáriani / Gre-
/ Swenkffeldiani/ co Piſmá S. niechcą mieć: Serweciani/ którzy zá-
ią Bogá w Tróycy iedynégo: Ochiniſte/ nowi Sámoſetáni/ którzy wie
Syná Bożégo pſuią/ y proſtym człowiekiem/ á nie Bogiem go być
y inſzych bez liczby/ v których álbo bluźniérſtwo o Bogu Oycu/ álbo
ie iego : á piſmo mówi : Kto niema Syná Bożégo/ ten niema Oycá:
ż y o Duchu S. z Mácedoniuſzowym bluźniérſtwem/ bluźnią y vſzczy
mówią. etc. A to ſą wilcy ſzkodliwi/ którzy y duſze/ y ciáło zábijáią :
náſládowcom ſwoim z błedów nigdy ſye wydźwignąć nie dádzą.

1. Ioan: 2. ver: 23.

i záſie ich którymi łowią ludzi ná zátrácenié/ ſą té naprzód : Zmyslo-
ożeńſtwo/ potym pokryta pokorá / piekné y fárbowáné ſłowá/ ſłod-
ietnice / obiecánié błogoſłáwieńſtwá / częſté wſpominánié prawdy
/ ſłowá Bożégo/ Ewányeliéy/ Páná Jezu Chriſtá/ zbáwienia wiecz-
miłości Bożey/ zakonu y miłości Chrześcijáńſkiéy / y inſzych : y tho v
vściech/ w vſtáwiczney mowie. A gdy ſye tymi ſwymi piekńymi ſło-
ſzróbuią w ſercá ludzkié / dopiéro odkrywáią ſye naprzód iacy ſą/ iá-
nabożeńſtwá/ y iákiéy wiáry prágną / iákiégo Chriſtuſá y ſłowo iego
iáko go ſzárpáią/ iáko ſłowem Bożym wſzytko mieſzáią/ y ſłowo Bo-
ą : Potym iacy ſą záburzyciele miłości Chrześcijáńſkiéy / iáko te prą-
tórą powiádáią/ czeſto odmieniáią/ á co tydźień to inákſzą vkázuią. Co
ná oko wſzyſcy widzą/ y niepotrzebá tego wielé dowodzić. Othóż
wilki / maſz drapieżce / których ſye Pan Chriſtus / y Apoſtołowie iego/
im ſtrzédz kazáli / mówiąc : Strzeżcie ſye od fálſzywych Prorokow/
przychodzą do was w owczym odzieniu/ á wewnątrz ſą wilcy drapie-
ácy wilcy mieli wniść w Kościół Chriſtuſów / którzy nie mieli folgo-
rzódzie : othożći ie pokázuie / miéyże oko ná nie/ á iáko ćie Pan vczy/
ſye ich : boć po ziemi náuká ſye ich czołga iáko rák : luba y ſłodka ich
tku poſtáwá/ y náuká/ ále nákoniec vkąſi iáko niedźwiadek/ álbo iá-
ok/ álbo iáko iádowity wąż.

Siatki Rácérſkié którymi zwodzą lud Chrześćijáńſki.

Math: 7. ver: 15.

Actu: 20. v: 29.

Oſtátni wilcy/ ſą okrutnicy/ tyránnowie : którzy zá máło ważąc Pá-
ogá/ y owieczek iego ludzi ſobie poddánych/ nieznośnymi brzemiony ob-
ą/ o ledá máłą przyczyne ludzi trácą : y obćiążáiąc robotámi vſtáwi-
i/ y chléb ich przez łupieſtwo im wydźiéráiąc. Táki był tyran Phá-
id ludem Zydowſkim / który pracą vſtáwiczną / náoſtátek wygłádze-
zez miecz/ trapił lud Boży : áż Pan Bóg ná wyſokości/ płacz / żal/
hánié ludu onégo vtrapionégo/ łáſkáwie vſłyſzał : Cóż rozumieſz/ żeby
ludu ſwégo zábaczył : á vciſku ich którym ie ciſną / widźieć nie miał :
i to Pan/ ſłyſzy krzyk y płácz ich : y czás przyydzie/ kiedy ſye nád tyrán-
id okrutniki pomści / iáko ſye pomścił nad Pháráonem krzywdy ludu
go : ácz nierychło / ále długość czekánia ſwégo ſrożſzą kaźnią ſkarał.
ewnie to wiedz/ że Pan Bóg lud ſwóy przez tyránny karze/ ále tákże y
nom nie przepuſzcza : czego przykłádów maſz wielé w Piſmie S. Ono
o Sálmánázárze Królu Aſſyriyſkim / którégo Pan Bóg vczynił kijem
ránié ludu Izráhelſkiégo. Ten Królá Oſee Izráhelſkiégo poimał/ lud
ek do Aſſyryéy przegnał. A gdy ták lud ſwóy wyſtepny przezeń ſkarał/
ł też y iego okrucieńſtwo/ y ſámégo náoſtátek / bo ták mówił przez I-
á Proroká Pan Bóg : Biádá Aſſurowi/ rózgá gniewu mégo/ y kiy móy
w reku ich rozgniewánié moie/ do ludu złégo poſle go/ by pobrał łupy/
zebrał korzyść / y potłoczył lud zły. A on ſam nie ták bedzie mniémał/
ch go ia poſłał) przeto ná zgłádzenié bedzie ſerce iego / y ná wytrące-

Trzeći Wilcy/ ſą okrutnicy y tyránnowie.

4. Reg: 7. verſu 3. 4. & 6.

Pan Bóg ſkaráwſzy złé przez złégo/ y záſie złego dawa ná potepienié.

Isaiæ 10. versu 5. 6. 7. 12.

nié do ſzezedu wielu narodów : á potym gdy wypełnie thy ſpráw ná
Sion/ y w Jeruzalem/ náwiedze wielmożné ſerce Królá Aſſur/ y ſł we
á iednégo dniá ſławá iego bedzie zniſzczoná : vczynie go ſzczurym/ poż
bedzie iednégo dniá. Skąd káżdy báczyć może/ że Pan okrutnikom nie
puścił/ choć go do czáſu chował/ do czáſu im ludzi gromił/ á nào-
mégo zepſował.

2. Macha: 9. v 9.

Maſz też drugi przykład w Antyochu okrutniku / który plagą od
Bogá ſkárány nievleczoną / ták/ że robacy go roſtoczyli/ y żywégo
pomſtę okrucieńſtwá iego.

Actu: 12. ver: 23.

Maſz tákże Herodá okrutniká / który zábił Jákubá S. potym ſam
robacy roſtoczyli.

Daniel: 4. v: 30.

Kaſſánder Syn Antypatrów okrutny Wielkiégo Alexándrá.

Nábuchodonozor Król Bábiloński okrutnik/ iáko wół traw
leśie chodząc/ ták długo áż vznał Bogá : á potym go Pan Bóg d
ſtwá iego przywrócił. Żaden okrutnik ná świecie pomſty Bożey
wſzyſcy źle poginęli : álbo otruci/ iáko Alexánder Mácedo otruty
ſándrá ſługi ſwégo : álbo ſye ſámi zábijáli / iáko Nero : álbo od p
bywáli zábici/ á tho była poſpolita : álbo ie Pan Bóg widomie o
plagámi karał/ iáko ſye okazało. A to dla tego/ áby inſzy Przełożen
iáwné kaźni Boſkié nád okrutniki y tyránny/ wyſtrzégáli ſye okruć
á ználi / że Pan Bóg ieſt pomściciel ſrogi wſzelákiégo okrucieńſtw
okrutników : których háſłá té ſą poſpolité / których vżywáią mów

Háſłá które ſą okrutników.

chce/ Ták każe/ Ták ieſt wola moiá: Ja Pan/ Ja roſkázuie/ Ja t
w mocy: Ja práwo/ wolno mi czynić co chce. A to rádzi mówią/ gd
práwo Boże/ y poſpolité/ y nád obyczay / wymyślnym roſkazowán
im roſkázuią/ y wolą ſwoię zá práwo ſtánowią: Bogá przed oczym
iąc/ á ludzi ſobie poddáné ćiemiężąc y niewoląc. Day BOże / áb
námi Chrześćijány tácy wilcy nie byli/ ále żeby pámietáli ná łáſkáw
wyżſzégo Przełożonégo Páſtérzá JEzu Chriſtá / á miłosierdźié ow
záchowáli : gdyż on y zá vbogiégo/ y zá bogátégo/ iednáko Krew ſ
lał/ áby káżdégo zbáwił.

Pokazawſzy Páſtérze dobré/ pokazawſzy y vrząd ich/ pokazaw
ki/ pokázáć też potrzebá y Naiemniki/ o których Ewányelia powiá :

Ale Naiemnik/ który Páſtérzem nie ieſt/ y któ- go nie ſą owce właſné/ widzi wilká przychodzące- go/ y opuſzcza owce/ y vćieka.

W przypowieśći o owcách y o Páſtérzu / Pan vżywa pięćiorákich oſób.

We wſzytkiéy przypowieśći ſwoiéy/ Pan o owcách y o Páſtérza
wiąc / vżywa pięćiorákich oſób pod podobieńſtwem : z których czte
które o piątą owce ſye ſtáráią/ á káżda rożnie.

I.

Napiérwéy Pan kłádźie Páſtérzá dobrégo / ſamégo siebie / któ
owcách ſwoich ták ſtárał / że duſze ſwoie zá nie położył : y vkazał ſy
ieſt Páſtérzem/ ná przykład inſzym/ iácyby być mieli.

II.

Po wtóré/ kłádźie Pan drugą oſobę/ Naiemniká : w którym wſz
komce/ hárdé ludźi/ pieniędzy prágnącé/ y ſwégo pożytku więcéy niż l
go / y owiec ſobie zléconych zbáwienia/ ſzukáiącé / pokázáć y wykont
wáć raczył.

III.

Po trzećié : Vkázuie Pan trzećią oſobę / gdy złodźieiá wſpomin
tym Heretyki y Kácérze wſzyſtki / y ich właſny wizerunk Pan pokázu
krádną ludźie poſpolitégo Kośćiołá Chriſtuſowégo/ y łotrowſką nau
wodzą ie ná zátrácenié.

IIII.

Po czwarté: W tych podobieństwách / nie przepomniał też Pan Wil-
bo ten práwie z nátury iest nieprzyiacielem y mordownikiem owiec/ zná-
: Szátáná/ktory iest vstáwicznym nieprzyiacielem káżdemu człowiekowi/
égoby rad iáko wilk owce pożarł záwżdy/ ták sam przez sye/ iáko y przez
i swé Heretyki/ Czáruoksieżniki/ Czárowniki / y Czárownice / Prákty-
ie / y guslarze / ktorzy bedąc wilczety tego wilká drápieżnégo Szátáná /
odzą iego rzemiesłem ludzi od Bogá/ y wiáre Bożą w ludziach psuią y
zą.

V.

Po piąté: W to podobieństwo kłádzie też Pan owce / y pokazał/ że w
ach nic inszégo niechciał znáczyć/ iedno lud swóy kthóry zowie owcámi
m: y to nie wszytki ludzie/ále iedno ty ktorzy w Páná Christusá wierzą/
y go miłuią/ słucháią/ w nim sye kocháią / y w Kościele iego żywią.

Rożné stáránié roznych osob o owcy Christusowéj

Ale o te owce owi cztérzey rożnie sye stáráią. Pástérz dobry Christus/
a sye áby ią zbáwił/ błądzącą áby náwrócił/ łáknącą áby nákarmił/prá-
a nápoił / á vpádłą áby podpomógł. A zátym idą inszy dobrzy pástérze
scy Biskupi/ Pánowie/y Przełożeni: ktorzy prágnąc tóż co y Pan/ stárá-
e o tym/áby owiec y poddánych swoich w żadnéy potrzebie nieopuszczá-
e vpádłé áby podpomagáli.

Dobry Pástérz.

Naiemnik zásie stára sye théż o owce/ ále wiecéy o swóy pożytek/ áby ie
gł/ y mléko brał/ y inszé pożytki z nich miał : ále czásu ich potrzeby y do-
ości/ nie zástáwia sye zá nie/ ále ie opuszcza : á násyciwszy swé łákomstwo
/ roskoszy z nich vżywszy / y czći tego świátá nábywszy/ wiecéy o nie nie

Naiemnik.

Złodziéy też stára sye áby ią vkradł/ złupił/ y pożárł.

Złodziéy.

Wilk także áby ozionął/ potárgał/ y pożárł.

Wilk.

A to iest praca tych to Pánów rożnych o owcy. A iáko Pánowie rożni/
vmysł rożny/ y skutek rożny : y káżdy z tych prácuie sye o owcy/ y żaden
acy sye nie omyli/ ále wszyscy sye o owce stáráią pilno.

Ale iż táka praca y stáránié tych Pánów rożnych ściąga sye ku rozlicz-
końcu téy vbogiéy owcy/ ktora ma być opátrzna áby nie zginełá : te-
oby czynić miáłá / álbo iákoby tych wilków y złodziej vydź mogłá/ kró-
no iéy vkażemy.

Co owcá czynić ma/ áby nie zginełá.

I.

Naprzód tedy : Owcá niechceli zginąć/ potrzebá áby Pástérzá swoiégo
/ Páná Christusá : ma pomnieć/co dla niéy vczynił/y co czyni : ma po-
ć/ iż przyszedł szukáć y zbáwiáć te owce/ ktoré były zginely. A zátym/ ie-
ra o Pánie Christusie nie mysli/ iákóż snadź wiele tákich naydzie/ táka
ć musi : Bo kto z nim nie iest / przećiwko iemu iest. Nád tho/ Owcá
tusowá ma znáć Pástérze swé y Przełożoné / ktorych tu Christus Pan
nowił/ áby ią rządzili ku czći y ku chwale iego / áby wszytko porządnie
zćiwie było miedzy owcámi Christusowémi : á iesliby byli iácy obłedli-
stérze/ tedy przetsie owcá niema od stárych pástwisk odstepowáć / nie-
iáry Pánu Bogu psowáć / ále w oycowskiéy y w stárożytnéy wierze w
Bogá/ ktora przodkowie iéy mieli / ma státecznie trwáć : ćiáłem tylko
áć Przełożonégo swégo/ ále duszą nie słucháć/á Pánu Bogu wiáre cáłą
wáć/ w posługách czesnych tylko Przełożonégo swégo słucháiąc / iáko
: S. vczy : Bądźcie poddáni przełożonym wászym/ nietylo dobrym/ále
n : bo y złych vrząd y przełożeństwo od Bogá. Co y sam Christus Pan
iáć w onych słowiéch/ gdy Piłatowi mówił : Nie miałbyś mocy náde-
być nie byłá daná zwiérzchu. Vrząd thedy zwiérzchni / znáć po tych
ćch Pánskich/ od Bogá iest/ y słucháć iestesmy go powinni/czyniąc to
roskaże : ále/ iáko mówie/ wedle ćiáłá tylko/ ále nie wedle dusze.

Ma znáć Pástérzá swégo.
Lucæ 19. ver: 10.
Lucæ 11. ver: 23.

1. Petr: 2. ver: 18.

Ioan: 19. versu 11.
Rom: 13. versu 1.

II.

Powtóré : Owcá ma słucháć głosu Pástérzá swégo Páná Christusá/ y

namiestni-

Ma słucháć głosu pásterzá swégo.
Ioan: 10. ver: 14. & 16.

namiestnikow iego prawdziwych. Bo ták Pan mowi: Znáią mie ow
ie/ y głosu mego będą słucháć. Tubym rad wiedział / co oni rzekną
nie sobie máią słowo Páná Christusowé/ co kazánia y słowá Bożego
cháią : á gdy o Pánie swym słyszą/ tedy tesknią. Albo co ci rzekną/ co
Pásterzow swych/ Biskupow/ Plebanow/ Káznodziei/ niesłucháiąc/ d
kow Heretykow sye obracáią. Tácy trudno skarżyć máią ná Pásterze
sámi dobrowolnie giną : á ginącby nie mogli/ by swych Pásterzow sł
otoż iż giną/ sámi sobie przyczyną są/ y sámi siebie dobrowolnie do zgi
wdawáią.

III.
Ma sye znáć owcą.
Ezech: 34. v: 10

¶ Po trzecie: Owcy też tego potrzebá/ chceli áby nie zginęła/ żeby sye
zdy owcą znáłá/ to iest/ iż iest pod Pásterzem : bo ponieważ iest mdł
mocna/ vpádła/ y krewka/ tedy potrzebuie Pásterzá / áby ią opátrzył
czył/ náuką Bożą posilił / y wiodł ią drogą zbáwienną: á owcá żeby g
cháłá/ wszytko od Pásterzá zá wdzięczné przyimowáłá/ zá nim szłá/ y iem
słuszna byłá : gdyż z ręku Pásterskich będzie Bog pátrzył dusze káżdey
Coż oni będą czynić / ktorzy będąc owcámi / poczynili sye Pásterzmi :
dząc y sámi siebie/ y insze przy sobie : Co ci sobie poczną/ ktorzy ták dług
wá Bożégo słucháią/ poki sye im podoba/ poki ich nie ruszy w sádno :
ro sye z nimi/ y z ich spráwámi zrownáć nie chce/ názad odstępuią / y m
iáko Kápharnáitowie : Twárdé tho są słowá / ciężkie roskazánia / k
może słucháć. Tácy sye owcámi nie znáią/ á też iáko błędné owce bez p
rzá giną : Bo mniemáiąc sye być mądrymi/ głupimi sye ostáli : y wzg
wszy Pásterzá / wzgárdzili swym wiecznym zbáwienim. A iáko Chore/
thán/ y Abiron/ ktorzy wzgárdzili pásterze swoie/ Moyzeszá y Aároná/
Bogá są wzgárdzeni/ y zginęli: ták oni zginą/ y poydą ná wieczné zátrác

Ioan: 6. ver: 60.
Rom: 1. ver: 22.
Num: 16 versu 2. & 12. & 32.

IIII.
Ma być w trzodzie pásterzá swégo.

¶ Po czwarté: Owcy potrzebá/ áby w trzodzie owczárniey Pásterzá
go chodziłá/ y trwáłá : wiedząc o tym/ iáko ieden Pásterz iest Christus
też y Owczárnia iedná iest iego. A zátym/ co oni czynić będą/ ktorzy z ie
ści tey owczárniey szerokiey y powszechney wyłączywszy sie/ do pokątnych
ustáwicznych rozlicznych náuk sye rozbieżeli / y tułáią sye w nieustáwic
náuce/ y w nieustáwicznym sumnieniu : y nie mogą vkázáć w ktorey ow
ni są / dla obłędliwych y nieustáwicznych swoich Pásterzow zmyslony
Potrzebá tedy/ áby sie do tey Owczárniey powszechney Christusowey/ od
rey sye wyłączyli / wrocili / á w niey trwáli : bo tu iest ieden Pásterz pow
chny/ widomy/ od Páná CHRistusá vstáwiony / kthoremu są zlecone o
w osobie Apostołá Piotrá świętégo : Ten do tey Owczárniey powszech
Christusowey / ma sobie porządnie dáné klucze záwiązánia y rozwiązán
Tego Biskupá ná Biskupstwie Rzymskim/ namiestnika Piotrowégo/
Cyprian święty Męczennik y Biskup powiáda / kiedyby słucháło w
ko bráterskie y Chrześcijáńskie zgromádzenie/ żadnych niezgod/ żadnego
stárgnienia w wierze/ żadnégo rozdwoienia/ nievznáłoby Chrześcijánstw
Bo pod tym Pásterzem iest prawdziwa Owczárnia / y kto od niey zbła
widzimy że rázem y od Wiáry/ y od Christusá błądzi : że rázem z Pásterz
wzgárdzonym/ y Christusá wzgárdzáią : á z Pásterzem vtráconym/ y Ch
stusá vtracáią.

Ioan: 21. ver: 16.

V.
Ma być cicha y pokorna.
Math: 5. ver: 3. & 4.

¶ Po piąté : W Owcy Christusowey potrzebá pokory/ y cichości/ áby
łá prawą Christusową owcą : nie słowem tylo/ ále vczynkiem/ chceli z sw
Pánem ono Krolestwo otrzymáć/ ktoré iest zgotowáné owcam/ nie kozło
Bo ciszy á pokorni/ nie pyszni áni hárdzi/ Krolestwo Boże otrzymáią.
są náuki Owcy potrzebné/ ktorych sye kożda owcá trzymáć ma : y iesli sye
owce trzymáć/ y w sobie ie mieć będą / tákie będą prawdziwą owcą Pá
Christusową/ y Krolestwá iego pewną dziedziczką.

Ale gdy ſye iuž powiedźiáło o Owcách Chriſtuſowych / trzebá též wie-
niéco o Naiemniku/ o ktorym Pan mowić raczy:

**Naiemnik/ ktory Páſtérzem nie ieſt / y ktoré-
nie ſą owce włáſné / widźi wilká przychodzącé-
y opuſzcza owce/ y vćieka.**

Nie mniémay izeby káždy Naiemnik miał być thu pogánion od Páná/
dobrzy Naiemnicy ſtáráią ſye/ áby rzeczy ſobie zlécone / y owce/ pilnie
owáli: Ale tákie Naiemniki gáni Pan/ktorzy nie ſą Páſtérzmi/ to ieſt/
nie máią vmyſłu páſtérſkiego: ktorzy owiec nie miłuią/iáko Páſtérze:
w przygodźie owiec ſobie zléconych odbiégáią / owce łupią / á požyt-
égo ſtrzegą/y tákie tu Pan gáni. Acz w nich złé Páſtérze rozumié/kto-
iáſto Páſtérzow ſą iáko Naiemnicy / y drapieżcy owiec ſwoich / ále-
o iuž piérwéy ſzéroko pokazáli: teraz iuž oſtáteczné weźmiemy przed ſie
Ewányeliéy S. ktoré Pan Chriſtus mowić raczył/ktoré ſye ták máią:

**ngié owce mam ktoré nie ſą z téy owczarniéy/
muſzę przyprowádźić / y będą głoſu mégo ſłu-
: y będźie iedná Owczárnia/ y ieden Páſtérz.**

powiáda tu Pan Chriſtus o wezwániu Pogánow/ kthoré do Wiáry
Chrześćijáńſkiéy przyprowádźić miał: áby iuž nie dwoy / ále ieden lud
áby iednégo Páná Bogá chwalił: izby y z Zydow/y z Pogánow/iedná
árnia byłá. Abowiém záwżdy byłá wielka rożnośc miedzy Zydy y mie-
ogány/ á to z ſtrony obrzezánia : bo Zydowie byli obrzezáni / Pogáni
rzezáni: Zydowie byli wźieli Zakon Boży ná gorze Synáj/á Pogáni go
ieli: Zydom było od Páná Bogá opowiedźiano/ iž Pan Chriſtus z ich
u miał ſye národźić / á Pogánom to nie było opowiedźiano. A ſtądże
vie rozumieli/ izby ony ſámy Pan Bog miał zá ſwoy lud : á izby żaden
ie niemogł zbáwion być / ážby ſye przez obrzezánié Zydem ſſtał. Co y
Chriſtus człowiekiem będąc/ y z Zydy obcuiąc/ znáć dawał/ gdy ſye do
now rzadko ſkłaniał/ y bárzo częſto ie ſtrofował/ y Apoſtołom ſwym
wał/ áby ſye do Pogánow nievdawáli. Ale v Prorokow/ Moyzeſzá/
vidá/ iáſné ſą Proroctwá/ ktoré okázuią/iž Meſſyaſz též dla Pogánow
iát przyść miał : wſzákže Zydowie w więtſzéy wadze być mieli. Co te-
n Chriſtus mowi/ Ze y inſzé owce mam ktoré nie ſą z théy owczárnie/
: wykłada : Mam inſzy lud/ktory ácz ieſt moy/ále prze niedowiárſtwo
błądźił od znáiomośći moiéy/ y Oycá moiégo/y nieprzynależy do zná-
w BOżych Zydow/ od ktorych rożny ieſt lud błądzący: ále przetsie
bá/ ábych y ten do ſiebie przywrócił y przyzwał.

Ieſli pytaſz / iáko Pan Chriſtus przywiodł lud Pogáńſki / błądzącé od
/y roſpuſtné : Tedy wiedz/ že ich nie przywiodł przez oſobę ſwą / ále ie
iodł przez Apoſtoły ſwoie / ktoré poſłał ná wſzytek świát/ dla przepo-
nia Ewányeliéy ſwoiéy / ktorym then vrząd był zlécił / wſtępuiąc do
: áby nie tylko Zydom / ále wſzytkim narodom ludzkim / w Báłwoch-
vie obłędliwym / Ewányelią iego / y znáiomość Oycá iego / opowiá-
Stądże Páwel świety ſſtał ſye Pogáńſkim Doktorem/ y Pogáńſkim
odźieią/ ktoré ták nápomina/ piſząc do Ephézow : Pámiętayćie žeśćie
Pogáni żywiący w ćiele/oddaleni od Bogá/gośćie do obietnic Bożych/
e żadnéy nie máiąc / y bez Bogá żywiąc ná świećie : á teraz w Pánie

Mar: 16. ver: 15.

Epheſ: 2. ver: 11. 12. & 13.

Jezu Chriſtuſie ieſteście / ktorzyście byli dáleko / y sſtáliście ſye iuż b
we krwi Páná Chriſtuſá. Skąd możeß báczyć/ że lud Pogáńſki ácz by
rzenim Bożym / y wedle ſtworzenia ludem Bożym / á wßákże wedle
mośći nie był ludem Bożym/ áni onégo Bogá znał/ ktory ie ſtworzył.
to tedy owce z inßéy Owczárnie/ nie z onéy z ktoréy byli Zydowie : bo
wie Bogá y ſtworzyćielá ſwégo ználi/ ále Pogáni nie ználi / áni o ni
dźieli : á ieſli troche wiedźieli / thedy chwały iemu przyſtoynéy nie dan
przetóż to Pan Chriſtus wźiął przed sie / áby wßytki w znáiomośći
porownał y zgodźił : áby wßyſcy iednymi vſty/ iednym ſercem/y iedny
chem/ chwalili Bogá Oycá Niebieſkiégo/ y Syná iego iedynégo Pa
ßégo Jezu Chriſtá: potym áby wieczny żywot otrzymáli.

Przypátrzże ſye tu káżdy ßárpáczu Kośćiołá BOżégo : Chriſtu
dza/ ty rozrywaß : Chriſtus iednoczy/ ty iedność psuieß : Chriſtus roz
né zgromadza/ ty zgromadzoné roſpraßaß : Chriſtus wßytkim zobo
miłość w vpominku zoſtáwił/ ty niezgode wzbudzáiąc/ miłość psuieß
ohydźił te miłość v ludźi/ pełenes łáiánia y złorzeczenia : á miáſto
Bożégo/ gániß/ hánbiß/ ſromoćiß Páſtérze/ Vrzedy od Bogá poſtán
né/ obracáiąc wßytko we zły obyczay/ ábyś iedno zámießánie vczynił:
ſtérze hydząc/ ábyś ludźie bez Páſtérzá / y porządku wßelákiégo/ obłe
zoſtáwił: Jeſli to ieſt ſłowo Chriſtuſowé/ieſli náßláduieß wtym Páná
ſtuſá/ ſam ſye dotkni / á ſam ſye oſądź : Gdyż Pan Chriſtus nie ieſt r
gniewia / ále pokoiu : ktory zgromadza/ y zgromádzáć obiecał/ wßyt
ktorzy ſye obłądźili byli / y ná ten czás obłądzeni ſą/ do owczárniéy ſw
Pánie Boże daj to / áby namieſtnicy Chriſtuſá Páná Páſtérze / o tym
Pánem ſwym ſtáráli/ áby wßytki błądzącé do owczárnie Chriſtuſowéy
wieść mogli : y mniémam żeby to było/ gdyby owce nie pobłądźiwßy
łaſnośći ſwoiéy/ chćiáły być owcámi/á Páſtérzów ſwoich ſłucháły: bo
owce dźiśieyßych czáſów chcą być Páſtérzów ſwoich náuczyćielmi/á n
cháczmi. A też iáko ſye tá trzódá Páńſka rozbieżáłá w ſwowoleńſtwi
nieznáiomość Bozą/ Pan Bóg to widźi/ y nam znáć dawa/ ábyſmy ſy
czyli że niedobrze czynimy/ gdy miáſto owiec wßyſcy páſtérzmi być chc
Dayże nam Pánie Boże z náuki twéy świetéy táki vmyſł / ábyſmy Páſt
prawdźiwégo/ iedynégo Syná Bożégo Páná náßégo Jezu Chriſtá/ p
ſłucháli: Páſtérze náße/ namieſtniki iego/ználi/miłowáli/ y náuki ich ſłu
li/ich posłußni byli: ábyſmy ták w zgodźie iednoſtáynéy żywiąc/tobie ſie
dobáli / y zgodliwie tobie ſłużyli /y ćiebie wyznawáli : żebyſmy tu ná św
tobie żyli/á po śmierći w wiecznym twoim Króleſtwie odpoczywáli. Am

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I. Naprzód : Ewányelia pokázuie prawdźiwégo Páſtérzá Páná Chri
ſá / ácz iegóż ſámégo ſłowy / iednák nie idźie to ku prózney chwale iego/
ko owych ludźi kthórzy ſye ſámi chwalą : bo owi tho czynią z chełpy p
znéy/ ktora ich záwodźi do próznéy chwały. Ale Pan Chriſtus ßczyrą pra
dą bedąc / prawdźiwie o ſobie powiáda / że ieſt dobrym Páſtérzem : bo
go ſtutkiem popráwił/ gdy żywot ſwóy dał zá nas owce ſwoie.

II. Pa wtóre : Pokázuie nád to Ewányelia świetą Naiemniká / ktory
w liczbie Páſtérſkiéy nie ieſt/iednák przetśie owcámi Chriſtuſowémi rząd
y ták ſye zda/ iákoby nád nimi opieke miał / gdyż on wiecéy pożytku pátr
á miáſto opiekuńſtwá / wypiekuńſtwá pilnuie. A przeto ſłußnie Naiemn
kiem/ á nie Páſtérzem ieſt názwan.

III. Po trzećié : Vkázuie wilká przyrodzonégo nieprzyiaćielá owcom / pr

go spráwy/ które owcom czyni / pokázuie : bo ie drapie/ rospraſza/ y po-
y nigdy od téy ſwéy nátury/ kthórą ma nieprzyiáźliwą przećiwko ow-
nie odſtepuie : przeto wilkowi náture ſwą zoſtáwiwſzy/ przećiwko ieg
ieſtwu Paſtérze máią być pilni/ áby od wilków owiec ſwoich ſtrzegli.
iáko ſye tho w wykłádźie Ewányeliéy ſzérzéy pokazáło.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Trzecia po Wielkiéynocy, która po Láćinie zowa Iubilate, według opiſánia Ianá S. w Kápit: 16.

Máluczko/ á iuż mie niebźrzyćie: á zaś máluczko/ á vyźrzyćie mie/ ábowiem ide do Oycá. Mówili tedy Zwolennicy iego / ieden do drugiégo : Cóż to ieſt/ że nam powiáda : Máluczko/ á nie vyźrzyćie mie/ y záśie máluczko / á vyźrzyćie mie/ á iż ide do Oycá? Mówili thedy: Cóż to ieſt/ że nam mówi/ Máluczko niewiémy co powiáda. Pobaczył tedy JEzus iż go chćieli

 ſpytáć/

ſpytáć/ y rzékł im: O tym gadacie miedzy ſobą/ iżem rzekł
luczko/ á nie vyżrzycie mie: y záśie máluczko/ y vyżrzyc
Záprawde záprawde powiádam wam/ że wy bedziecie
y łkáć/ále świát bedzie ſie rádował: wy ſye bedziecie frá
ále ſmutek wáß obróci ſye w rádość. Niewiaſtá gdy rod
fráſunek/ iż przyßłá iéy godziná: ále gdy porodzi dziécie/
pámięta vćiſku od rádośći/ że ſye národził człowiek ná
A ták y wy teraz ſmutek maćie/ ále was záśie vyżrzę/ y
duie ſie ſerce wáße: á rádoſći wáßéy żaden nieodéymie od

Summá ieſt téy Przemowéy/ áby ſye ludzie vczyli z przykłádów ludzi świętych/ z woléy miłego Bogá vmiéráć dobrze/ porządnie/ roſpráwiwßy domy ſwé/ dźiatki/ y máietność.

Tárádawny to ieſt obyz
który ſie záwżdy záchował v wßytki
tliwych y dobrych á pobożnych ludz
dy baczyli/ iż z tego świátá ná on ſ
mieli/ roſpráwowáli domy ſwoie/
ſłáwiąc/ y wßytkiégo dobrégo wi
dźiatkom ſwoim/ czeladce/ y ſługom
z niemáłym żalem czynili. Bo miedz
mi doległośćiámi y bolesćiámi/ nie
dnieyßą boleść śmierć okrutna przy
nas dźieli nietylo z świátem tym/ á
odéymuie nam ſpółeczność życia y o
nia/ iż ſye muśimy rozdźielić ieden od drugiégo: ták/ iż oyćiec dźiatek
mátká tákże té które rodźiłá/ przyiaćiel przyiaćielá odyść/ á miłośći
ieden przećiwko drugiemu miał/ koniec vczynić mußą: á rozſtáć ſye
com y z dźiatkámi/ przyiaćielowi z przyiaćielem/ y rozſtáć ſye iuż ná
czás/ iáko tho wielka boleść/ káżdy obáczyć y przypátrzyć ſye temu
Ták nas śmierć nietylko ſtráchem przyßłych rzeczy/ które ná nas przys
ią/ o których nie wiemy/ nietylo ſtráchem wielmożnégo y nieogárnion
ſpráwiedliwégo Maieſtatu Bogá wßechmogącégo/ przed którym ſ
muśimy/ nietylo bolesćiámi rozlicznémi w ćiele náßym trapi y drecz
też ſmutkiem y bolesćią duße náße morduie: á morduie w żalu y w bo
która przychodźi z rozſtánia miłych przyiaćioł które tu mamy. A krótko
wiąc/ ták ieſt okrutna/ że w niwczym człowieká z vtrapienia y z bolesć
puśćić niechce. Zá czym prawdźiwie nápiſał on Philozoph: Iż nádew
ſtráßliwé rzeczy/ naſtráßliwßa ieſt śmierć. Którey boiaźni nietylo ná
święté ſtráßliwie przychodźi/ ále też y ſam Pan náß wedle człowieczeń
ſwégo/ człowiek niewinny/ y bez wßelákiégo grzéchu/ ták ſye iéy ſtrách
pot krwáwy iáko krople pádał z niego ná źiemie/ gdy w ogródźcu B
Oycu ſwemu ſye modlił. Ták tedy ludźie gdy widźieli rozłączenie ſwoie z
łymi przyiaćioły ſwymi/ zwykli to byli záwżdy czynić/ (iákoż v bácznych
dźi do tych czáſów ten obyczay trwa) że dom ſwóy ſtátecznie roſpráwi
y dźiatkom ſwoim błogoſłáwieńſtwá zoſtáwiáli/ y iáko ſye ſpráwowáć n
li/ vczyli: rozumieiąc to/ że choć ſye z nimi ćieleſnie rozſtawáli/ ále náu
błogoſłáwieńſtwo ich/ trwáć w nich miáło ná potomné czáſy: zá kthó
oni w boiáźni Bożéy/ w poczćiwym żywoćie trwáiąc/ mogliby doſtąpić
ſki y błogoſłáwieńſtwá miłégo Bogá. Ale tákié ich ſpráwy/ znáć że był
ſą/ wedle woléy miłégo Bogá: bo ſam Pan chce to po ſwoich wybrány

Math. 26. v. 38. 39.
Mar. 14. v. 34. 35.
Lucæ 22. ver: 40. 42. 44.
Ioan: 18 verſu 1.

ák czynili: á pokázuiąc to nam/ roskázuie y náuke im dáie/ iákoby sye
ná smierć gotowáć. Czego przykład masz w Moyzeszu/ który gdy nie=
árstwem zgrzeszył przećiwko Pánu Bogu wszechmogącemu/ á to kiedy
ki miał wywieść wode/ á nápoić wszytke wielkość Zydowską/ wedle
zánia Bożego/ iż był zwątpił z Aaronem/ nietusząc áby wody ták wie=
ámienia álbo z opoki miáło wyniść: tám go Pan Bóg tym był zá tho
ł/ że sam nie wszedł/ áni Aaron/ áni wwiedli ludu Zydowskiego do zie=
biecáney/ále pomárli ná puszczy. A gdy vmieráć miał/powiáda sam o
/ że mówił do niego Pan tymi słowy: Ty do ziemie obiecáney nie wni=
áni przeydziesz Jordanu/ále Jozue sługá twóy/ten wwiedzie lud do zie=
biecáney/y ten zgłádzi wszytki narody przećiwne Zydom/tegóż ty náucz/
ominánim swoim vmocni y vtwierdzi go. Bierze Pan Moyzeszá z teg
tá/ vczy go iáko ma postánowić po sobie obrządek około ludu/ kogo
ostánowić sprawcą nád ludem swoim: bo niechce Pan áby bez porząd=
marł/ ále áby rosprawił y postánowił po sobie/ thák żeby wszytko było
dnie: y vczynił ták Moyżesz we wszytkim/słucháiąc woley miłego Bo=
l postánowiwszy porządek wszytek wedle roskazánia Bożego/ wszedł ná
Nebo/ y vmárł tám/ gdy był żyw lat sto y dwádzieśćiá.

Nume: 20. v. 10. & 12. & cap: 27. versu 14.

Deut: 1. versu 37. & 38. & cap: 31. versu 2. & 3.

Deut: 34. v. 1. et

Masz drugi przykład/ iż Pan Bóg chce áby iego wybráni porządnie v=
áli/w Ezechiaszu Królu: bo ten gdy niemógł ná śmierć/ posłał do nie=
an Bóg Izáiaszá Proroká/roskázuiąc mu to przez vstá Prorockie: Roz=
dóm twoy/ ábowiem vmrzesz/ á żyw nie bedziesz. Niechćiał Pan áby
osprawy domu swégo Ezechiasz Król Judski vmrzeć miał. Skąd sye
y y iásnie okázuie/ że to iest wedle woley Bożey/ gdy kto vmiéra/ dom
y maietność dobrze rospráwiwszy/ y porządek przystoyny w domu swo=
stáwiwszy.

4. Reg: 20. v. 1

Otóż ná to pátrząc ludzie świeći/ oto sye stárali/ áby wedle woley Bo=
miérali: áby domy swé w dobrym porządku zostáwiwszy/ ná on świát
odzili: dźiatkom swoim/áby błogosłáwieństwá zostáwowáli. A tákich
wietych spraw/ ná nauke násze/ wielé przykłádów mamy/które tu krót=
a tego pokázuiemy/ áby sye káżdy vczył/ w iákim porządku vmiéráć/ y
dobrze vmrzeć ma/ gdyż iáko Státut iest: Wszytkim ludziem raz vm=
ták théż osobné błogosłáwieństwo iest od Páná BOgá/ człowiekowi
ze vmrzeć.

Hebr: 9. ver: 27

Moyzesz tedy naprzód/ o którymem po wyższey mówił/ ten nie tylo po=
ek vczynił w ludu y w domu swoim/ ále też przed śmierćią swoią/ hoy=
y okwitym błogosłáwieństwem błogosłáwił dom swóy/ y wszytek na=
Zydowski: winszuiąc zosobná káżdemu Pokoleniu łáski BOżey/ pobo=
o rozmnożenia/ dobrégo mienia ná świećie/ zwyćiestwá przećiwko nie=
áćiołom/ y okwitośći wszelákich rzeczy. Ale miedzy tym wszytkim/ áby
P. Bóg mieszkáć raczył miedzy nimi/áby sye o nié stáráć/y ony rządzić y sprá
wać raczył/ osobliwie y nawiecey im winszował/y o to zá nimi Páná Bo=
rosił: potym vmárł. A tego sye náuczył Moyzesz od stárszych Pátryár=
ów y Oycow świetych/ którzy przed nim żyli: ábowiem Izáák syn Abrá=
ów/gdy widźiał iż dla stárośći swéy/y oczy y żywot vtráćić musiał/wi=
 śmierć bliską/ nie chćiał vmrzeć/ áż błogosłáwił synowi swemu Jáko=
i: winszuiąc mu z rossy niebieskiey y tłustośći ziemskiey/ okwitośći zboża
iná: y vczyniwszy go Pánem bráćiey swoiey/ zámknął tymi słowy: Kto
iebie przeklinał/ bedźie przeklety: á który ćie bedźie błogosłáwił/ then
ie błogosłáwiony. etc. Tákże y Esau drugiego syná błogosłáwiąc/ win=
ał mu z ziemie y z rossy niebieskiey wszelákiey okwitośći/ potym vmárł.
sz tákże Jákobá syná Izáákowégo/ który Jozephá/ Ephráimá/ y Má=

Deut: 33. versu 1.

Deut: 34. ver: 5

Gene: 27. ver: 28. 29. & 39:

Genes: 48. v. 15. & 49. versu 28.

 nássesá/

náſſeſá/ ſyny ſwoie w niemocy / iuż bliſko śmierći błogoſłáwi / y iá[...]
błogoſłáwienſtwie powyżßył / w iákim káżdégo z nich zoſtáwił / błogoſ[...]
wiąc kożdemu zoſobná : á to wßytko działo ſye ießcze przed Moyzeßem.
 Nayduiemy też y po Moyzéßu / że ten obyczay/ y táki porządek/ [...]
v ludzi cnotliwych y Pánu Bogu miłych.
 Dawid théż przed śmierćią ſwoią / dáie ſpráwę Sálomonowi [...]
ſwoiemu / iáko ſye miał ſpráwowáć około ſłużby y chwały Bożéy / y [...]
Króleſtwá/ które iemu zá żywotá ſwégo ſpußczał/ mówiąc do niego [...]
ia ide ná dróge wßytkiéy ziemie/ á iuż vmiéram/ bądżże ty mężem [...]
á pilnuy tego ábyś ſtrzégł przykazánia Páná Bogá twégo / ábyś cho[...]
drógách iego / y ſtrzégł Ceremoniy y obrzedów poświeconych iego : [...]
dów y świádectw/ iáko y inßych rzeczy/ które ſą nápiſáné w Zakonie [...]
żeßowym/ áby Pan Bóg vmocnił obietnice ſwoie w tobie/ którą mó[...]
mnie : Będąli ſynowie twoi ſtrzegli dróg moich/á będąli chodźić przed [...]
w prawdźie y w zupełnym ſercu/ w dußy ſwéy / nie oddalę Króleſtwá [...]
elſkiégo z narodu y z domu twoiégo. ꝛc.

3. Regum 2. verſu 2. 3. & 4.

 Naprzód : Dawid vmiéráiąc / vczy ſyná ſwégo bać ſye Páná Bo[...]
chowáć przykazánia iego/ które zá wypełniánim Zakonu Bożégo / y [...]
łowánim Páná BOgá wßechmogącégo/ pochodzi : potym/ vczy go [...]
ſye miał záchowáć ná Króleſtwie. á roſpráwiwßy ták porządnie dom [...]
vmárł w pokoiu.
 Tákże y Tobiaß / rozumieiąc że vmrzéć miał / rozrządzał dom ſw[...]
ſyná ſwégo vczył : przodkiem/ áby ſye Páná Bogá bał/ mátkę ſwą w [...]
wośći miał/ á przykazánia Bożégo nie przeſtępował. Potym / áby [...]
wi nie przyzwalał/ z máiętnośći ſwéy iáłmużne áby dawał/ vbogiégo [...]
go oczymá nie przenośił / w czyſtośći ſwóy żywot chował / á pychy [...]
wiárował. Po trzećie/ áby płáćił naiemnikowi robotę iego/ y áby czy[...]
dźiom wßytko to/ coby ſobie od nich życzył/ áby mu czyniono. A gdy [...]
czętom ſwym błogoſłáwił/ to im roſkázował : áby potym ſynom przy[...]
wáli / áby ſye Páná Bogá báli / á chwalili go ná czás káżdy w prawd[...]
we wßytkiéy śile ſwoiéy. Ták Tobiaß on cnotliwy mąż y bogoboyny / [...]
kład ćierpliwośći ludzkiéy / w przygodách od Páná Bogá przepußczon[...]
ſyná/ wneczki/ y wßytek dom ſwóy roſpráwił niż vmárł.

Tobiæ 4. á verſu 2. ad 23.

Tobiæ 14. ver:10.

 Pytaß dla czego ty przykłády świętych ludzi przywodzę ? Dla teg[...]
bych pokazał obyczay świętych y dobrych ludzi / á obyczay ſtárádawny [...]
czynili/ gdy z tego świátá zchodźili/ iáko domy ſwé roſpráwiáli y rozrzą[...]
li / iáko dziatki ſwé błogoſławili vmiéráiąc / iáko ie vczyli Páná Bogá [...]
walić/ iego przykazánia ſłucháć/ y wedle roſkazánia iego ſye ſpráwowáć [...]
miłośći ſwéy którą przećiwko dźiatkom ſwym mieli/ ná rozſtawániu [...]
mi to im zá vpominek oddawáli/ co ſámi miłowáli : bo wiedźieli że ſtąd [...]
ßytko dobré mieli/ życząc im tego zá wſpomożenim Bożym/ áby w thá[...]
błogoſłáwieńſtwie żyli/ iákié ſámi mieli.
 Przywiodło ſye tu przykłádów wielé z ludzi świętych ná náukę/ iáko [...]
zdy człowiek Chrześćijáńſki ma dobrze vmiéráć. Ale by ſye też były ty w[...]
ki opuśćiły/ á ſam ieden Pan náß Iezus Chriſtus wźiął ſye ná przykład/ [...]
dyby ſye z tego ſámégo táka náuká mogłá vkázáć/ iáka ſye pokazáłá z on[...]
Oycow świętych. Ale iż ſie té chwálebné ſpráwy onych Pátryárchów p[...]
wéy pokazáły/ tedy dla tego áby ſye to w Pánie á Zbáwićielu náßym obácz[...]
mogło/ że on żadnéy ſpráwy pobożnéy/ świętéy/ cnotliwéy/ którą kto k[...]
przed nim vczynił/ y kthórą ſye Pánu Bogu podobáłá / ſſtawßy ſye BO[...]
Oycu wedle ćiáłá poſłußnym w człowieczeńſtwie ſwoim/ nigdy nie opuś[...]
á to y z dźiśieyßéy Ewányeliéy obáczyć ſye może / y że wßytkiéy onéy rozn[...]

Rom: 1. verſu 3.
Phil: 2. verſu 8

wy kt[...]

tóra miał do Zwolenników swoich czásu wieczerzy swoiey: bo tá dzi-
a Ewányelia/ która czytáią w Kośćiele/ z téy rozmowy vrosłá.

Gdy tedy przychodził czás/kiedy iuż Pan nász zá nas/y zá grzéchy násze/
być ofiárowan/ kiedy męką krzyżową miał vmrzéć/ iáko prawdziwy
viek/miał swoie Apostoły którzy trwáli przy nim przez wszytek żywot ie-
tórzy ćierpieli z nim frásunki/łáiánia/ szemránia Pháryzáyskié/y wszytkié
spiecznośći/ té Pan miłował iáko bráćią/ o czym ták Jan S. powiá-
Gdy vmiłował swoie/ które miał ná świećie/ do końcá ie vmiłował: á
zac iż przyszłá godziná iego/ áby szedł z tego świátá do Oycá/ chćiał ie
ospráwic y rozrządzić/ iákoby mogło być nalepiéy/ przeto ná théy ostá-
rozmowie/ y vczynkiem/ y mową/ vczył ie/ ćieszył ie/ błogosłáwił im/
lił sye zá nie/ y co miáło ná nie przyść/ przestrzégáiąc przepowiádał im.

Ioan: 13. versu 1.

A naprzód vczył ich pokory/ bo vmywszy im nogi/ każe áby y oni tego
ie wstydzili/ ále áby Mistrzá swégo w tákiéy pokorze y w káżdéy ciecho-
ásládowáli/ przy tym nieprzyiaćielom swoim winy odpuszczali: gdyż y
Judaszá máiąc przy wieczerzy/á wiedząc że go iuż był przedał/śćiérpiał
kawie nápominał.

Ioan: 13. v. 13. 14. 15.

Náuczał ie zásie áby w nim mieszkáli/ iego miłowáli/ y sámi siebie: á
zykazánié iego chowáli/ ták iáko on Oycá swégo przykazánié chował:
iąc im/ iż gdy w nim mieszkáć będą/ o cokolwiek prosić będą/ mieli
ysłucháni.

Ioannis 15. ver: 4. 7. 9. 10. 12.

Roskaznie im téż/ áby weń wierzyli/ iesliby niechćieli mieszkáć w ćiem-
iách: á przy tym inszych wielé náuk im potrzebnych/ Pan ich náuczał.

Ioan: 12. ver: 46. & 14. versu 1

Po náuce zásie/ nieprzepomniał ich Pan ćieszyć/ mówiąc im/áby sye nie
wáli/ áby sye nie báli/ á Bogu/ y iemu/ wierzyli: gdyż im ich poćiechy
ebie być nieopowiádał/ ále Oyćiec w nim będąc vczynki y mowę sprá-
ał: vperwniáiąc ie w tym/ iż nie długo tego ich smutku y frásunku być
o. to tylko że im potrzebá tego byłá/ áby szedł/ częśćią dla Duchá po-
ćielá/ którégo miał im zesłáć/ częśćią téż/ áby im zgotował mieysce w
estwie Oycá swoiégo.

Ioan: 14. versu 1. 2. 16. 18. & 28.

Powiádał im téż Pan o vćiskách/ które mieli ćiérpieć ná świećie: ále w
dawał im otuchę/ áby stali byli/ ćiesząc ie/ że świát mieli zwyćiężyć. A
m ták o wielu niebespieczeństwách powiádał/ błogosłáwił im/ áby w
nkách y w doległośćiách mężnieyszymi byli/ y błogosłáwiąc modlił sye
mi/ według Janá S. gdźie tymi słowy opisuie: A gdy im té náuki/ té
chy/ y té ich frásunki opowiedział/ podniósł oczy swoie w niebo/ y pro-
nimi Bogá Oycá swégo mówiąc: Oycze święty/záchoway ie w Jmie
e. Któreś mi dał/ strzégłem ich/ y żaden z nich nie zginął/ chybá syn
cenia. Jam im dał słowá twoie/ á świát ie w nienawiśći ma/że nie są
iátá/ iáko y ia nie iestem z świátá: nie proszę ábyś ie wziął z świátá/ ále
oway ie odezłégo. Y náostátek po długiéy modlitwie/ mówi: Oycze/
ś mi dał/ chcę áby gdźie ia iestem/ y oni byli ze mną. etc. Błogosłáwi
szcze mówiąc do tegóż Oycá: Poświęć ie w prawdźie/ áby byli poświę-
mi/ áby widźiéli iásność moię którąś mi dał: á żeby poznał świát iżeś
łował/ iákoś y mnie vmiłował: á miłość którąmeś mie vmiłował/áby
ch byłá współ ze mną.

Ioan: 16. versu 2.

Ioan: 17. versu 11. 12. 14. 16. 24.

Ioan: 17. versu 17. 22. 23.

Ták tedy/ y tym sposobem/ Pan rospráwiwszy czeládkę swoię/ bráćią
e/ miłosniki swoie: y ták ie náuczywszy/ poćieszywszy/ błogosłáwiwszy/
dłe do Oycá niebieskiégo dla nich/ y zá nie vczyniwszy/szedł do Ogrodź-
ám kedy sye ieszcze wiecéy modlił/ nie tylo zá Zwolenniki/ ále zá wszytek
d ludzki: á tám poimány/ ná krzyżu iest názáiutrz zámordowány.

Otóż masz przykład człowiecze Chrześćiáński z Páná swoiégo/ masz y

náuke / iáko ſye on raczył rozſtáć z Zwolenniki ſwymi niż vmárł : M
ná pámieci / y Páná Bogá o to proś / ábyć dał z dobrą pámiecią / y
rospráwą/ dziatek y domu ſwego/ z tego świátá odchodźić.

A dla tegóż też w Kośćiele pospolićie Páná Bogá proſzą w modl
pospolitych/ które Litániami zową / áby Pan Bóg wſzyſtkich Chrze
ſkich ludzi / śmierci wieczney wedle duſze / y śmierci nagłey wedle ćia
chowáć raczył. Przyczyná tego tá ieſt: áby człowiek y ſam siebie Pá
gu ſpráwił z grzéchów ſwoich / y iáko Chrześćijánin prawdziwy áby
posiliwſzy ſye ná dáleką drógę Chlebem żywotá wiecznégo/ który ieſ
Páná náſzégo IEzu Chriſtá. y pámietáiąc ná obietnice Páná ſwoiéy
który człowiek tego chlebá/ to ieſt/Ciáłá Páńſkiégo prawdziwégo/ p
bą chlebá vżywa / bedzie żył ná wieki. Druga zás przyczyná proſzenie
Bogá/ieſt tá: Zeby Pan Bóg ludu ſwégo vchowáć raczył nagłey śm
dla porządku y rospráwy/ domu / máietnośći / dziatek / czeladki / y
ćiot/gdyż tym wſzytkim człowiek káżdy powinien/áby ie w porządku d
po ſobie ná świecie zoſtáwił.

Smierć rozmyślna á ſkonánie ſpráwné/iáko ieſt pożyteczna y potrzebna rzecz ku zbáwieniu człowiekowi : piſałem o tym w Katechiſmie. czytay Fol: 326. 327. 328.

Ioan: 6. verſu 51.

Ale przychyláiąc ſye iuż do Páńſkiey rozmowy/którą Pan ná Wi
oſtátniey miał/ z którey tá dziſieyſza Ewányelia ieſt wzietá / przypát
ſye bedziemy iáko Pan Apoſtoły przeſtrzéga y cieſzy/vkázuiąc im ich f
ki/ áby ſye ich nie názbyt ſtrachali/ przeto/ że z nich mieli być wyſwo
ni. Tym tedy ſpoſobem poczyna rzecz Ewányeliey Jan świety :

Po máłym czáśie/ á niebyźrzyćie mie: á záśie
to/ á byźrzyćie mie/ ábowiém ide do Oycá.

Wiedząc Pan náſz że ono máłé zgromádzenie Zwolenników ie
wſzytkich ſtárſzych Zydowſkich / y od inſzych wielu / dla niego było w
wiśći/ tedy opowiáda im co ſye z nimi dziać miało : á że nád ich mnie
czás ſye przybliżał/ którégo widźiéć go nie mieli/ prze to/ że ſye od nich
czyć miał. Bo go Zwolennicy iego rozumieli być wiecznym y nieśm
nym Pánem/y rozumieli że miał być wielkim Krolem : á że miał opá
wedle świátá / nietylo ziemie Zydowſką / ále wielé inſzych Pańſtw y
leſtw/ y ſtądże im mówi : Máło/ á nie vyźrzyćie mie. Jákoby rzekł :
przychodźi że mie poimáią / y Zydom wydádzą / y bede przed Piłatem
rodem posmiéwany / y od nich wzgárdzony / oſądzony / bede ná krzy
wieſzony : á gdy vmre/ tedy mie pogrzebą / y w ten czás nie oglądaćie
O czym iednák y przed tym im opowiadał/ że go táka śmierć potkáć m
iáko ieſt napiſano v Lukaſzá S. Otóż co im Pan przed tym iáſnie v L
ſzá S. opowiádał/ to im teraz ſkryćie dawa znáć : y co im piérwéy Pan
śce pokázował/ iż ſye iego meká ſtáć miáłá w Jeruzálem mieśćie zacn
przednieyſzym Zydowſkiey ziemie/ to teraz iuż nie mieyſce/ ále czás im
zuie kiedy ſye to ſtáć miało. Jákóż do tego bárzo máluczki czás iuż b
w kilká godźin potym Pan poimány/ y od Apoſtołów ſwoich opuſzczo
názáiutrz ná śmierć oſądzony / y ták ná krzyżu vmárły/ potym y pogrz
ny. Niechćiał Pan przed Apoſtoły ſwymi nic zákryć co ſie z nim dźiać
ło/ choć to rzeczy im były ſmutné/ y ſmutku pełné : bo ſtráćić im Páná
go w którym ſye kocháli/ którému áni śmierći / áni żadney złey rzeczy n
czyli : którégo mocą wielé cudów czynili/ krzćili/Króleſtwo Boże wſzy
przepowiádáli / ſmutek tho był y żal niemáły : á Pan przetśie nád ich n
mánie/ ku ich fráſunku/rozſtánie ſwoie im opowiáda. Chceſz wiedźie
czego to Pan czynić raczy : Dáie tu Pan náuke / iáko ſye wierna á pra
wą miłość miedzy ludźmi záchowáć ma. Pytaſz/iáko ſye záchowa? W

Ioan: 12. verſu 34.

Math: 20. v. 18.
Luce 18. verſu 31.

W czym miłość prawdziwa należy.

ie á w ßczyrośći. Bo prawdá gdy ią ieden drugiemu mówi/ nie miła by- ále też omylna nie bywa / y człowiek Chrześćiyáńſki bliźniemu ſwemu/ go prawdźiwie miłuie/ by też wiedźiał áby go záfráſowáć miał/ ßczyrze na prawdę powiedźieć. Jáko Jonátás ſyn Saulów był vczynił / który zálecenié wielkié w Piſmie S. ma/ że on widząc oycá ſwégo Saulá/ á iewinnie przenáßládował Dawidá/ y o gárdło iemu ſtał : nád wolą oy- ką/ y czego ſłucháć Saul niemógł/ prawdę mówił przed oycem o nie- ośći Dawidowéy/ wiecéy prawdę miłuiąc/ niż oycu ſwemu folguiąc.

1. Reg: 20. v. 32.

też zálecenié z Piſmá S. JEremiaß Prorok/ z tego/ iż nád wolą Kró- Judſkich Sedechiaßá y Joákimá/ prawdę im ßczyrą opowiádał/ któ- gryzłá. Bo im opowiádał / że dla złośći ſwych mieli do więźienia y w olą przyść : w którą iednák potym przyßli. Ale téy prawdy potym Jere- ż w ćiemnicy śiedząc w błoćie/ przypłáćić muśiał. Thák y Micheaß ok Acháb owi Królowi Jzráhelſkiému gorzką prawdę mówił/ ále nie- ną : bo iáko mu powiedźiał/ ták mu ſye ſtáło. Powiedźiał że miał być / y ták ſye ſtáło. Tákże też y Pan náß czynić raczył / mówiąc ßczyrą de Pháryzeußom/ y karząc ie ze złośći ich. W czym théż Páná ſwégo ádowáli Apoſtołowie : bo ym wiecéy im zákazano prawdy mówić o tuſie/ tym bárźiéy mówili.

Ierem: 27. v. 10. 13. 15. & 32. v. 4. 38. verſu 3. & 6.

3: Regum 22. verſu 17. :23.

Lucæ 11. á ver. 39. ad 45.

Actu: 5. ver: 42.

Gniewliwać prawdá bywa/ ále ma być wdźiecznie przyięta : bo ten te- awdźiwie miłuie/ kto komu prawdę mówi/ y prawdźiwie go przeſtrzé- prawdźiwie nápomina. Y piſmo każe człowiekowi táką prawdę kupo- względem tego/ że prawdá zwyćięża wßytki rzeczy.

Prouer : 23. v. 23. 3. Eſdr: 3. ver: 12.

W tákiéy prawdźie Pan ſye tu obchodźi ze Zwolenniki ſwymi / którym liwym/ fráſowliwym/ y kłopotnym/ prze vtrácenié iego / iáko Páná y trzá ſwégo/ ſwoie rozłączenié vkázuie y opowiáda / że go iuż w máłym e widźiéć nie mieli. Ale żeby do końcá ſmutek ich ſercá nienápełnił / o- edźiawßy Pan prawdźiwie co ná nie/ y nań/ przyść miáło/ że ſye z nimi áły czás miał rozſtáć/ zárázem ie ćießyć raczy/ że go záśie mieli oględáć/ iąc :

A záśie máło/ á vyzrzyćie mie.

Opowiedźiawßy Pan krzyż / y tudźiéż śmierć ſwoie/ zákrytymi słowy/ artwychwſtániu ſwoim záśie opowiáda/ kiedy go oględáć mieli: bo co péy mówił / Trzećiégo dniá zmartwychwſtánę / to teraz mówi : Záśie /á vyzrzyćie mie. Jákoby rzekł : po zmartwychwſtániu ogladaćie mie. ; iednák ták/ á nie ináczéy/ ſtáło: bo przez czterdźieśći dni po zmartwy- niu z Pánem rozmawiáli/ rękomá ſye go dotykáli/ z nim iadáli/ áż do pienia ná niebo.

Ale ieſliby chćiał wiedźiéć/ dla czego Pan Apoſtołóm ſwoim ták częſto wiádał przed czáſem śmierć y zmartwychwſtánié ſwoie/ y to co ſie z nim miáło / tédy ſą do tego pewné przyczyny : á miedzy inßymi ieſt tá na- ßa/ którą ſamże do Apoſtołów mówił: Thom przed czáſem wam po- ział/ iż gdy ſye to ſtánie żebyśćie vwierzyli. Bo w wielu ſye rzeczách cniáią y potwiérdzáią vmyſły ludzkié tym / gdy widzą ſkutki przeßłych powieśći. Y to pewna rzecz/ iż wielé Apoſtołom Páńſkim w tym ſie y vmocniło/ iż wiedźieli że ſye wßytko wypełniáło w Chriſtuśie Pánie/ przed tym powiádał. Y ſtąd nie rozumieli go być proſtym człowie- gdy wßytkié przyßłé rzeczy prawdźiwie powiádał : y iuż łácniéy oba- dla którey ſprawy/ y dla którey przyczyny / ná świát był przyßedł.

Przyczyny czemu Pan thák częſto Apoſtołō ſwoim o śmierći ſwéy powiádał.

Druga przyczyná tego ieſt tá: Że Pan tą przeſtrogą częſtą/ chćiał krew- mdłość Zwolenników ſwoich pośilić y vmocnić/ áby wſmutku y w za-

lu do końcá nie vpádli. A to zależy ná prawdziwégo náuczyćielá / iżby tá-
kié baczenié miał ná ty / które przyiął ná swoie prácą y vczenié : áby przypá-
trzywszy sye czegoby im napilniéy potrzebá/ to im często przypominał/ y te-
go ich vczył pilnie.

NAuká KAznodziciom y Plebanom/ czego prostych ludzi vczyć máią.

Skąd máią bráć náuke Káznodziele / Plebani/ y ći co lud prosty cza-
áby wedle tych którzy ich słucháią/dawaná od nich byłá náuká słuchá-
to iest/ ieśli prosté ludzi vczy / prosto bez subtylnośći/ wiáry/ y słowá Bożé-
go ma ie vczyć / á to co im pilniéy potrzebá vmiéć/ powiádáć : iáko pi-
modlitwe/ (Paciérz stáradawnie zową) áby sye PAnu BOgu vmi-
dlić : Pozdrowienié Anyelskié/ áby rozumieli iákim sposobem przez A-
zwiástowány był w żywoćie Pánieńskim Pan Christus/ y iákim posel-
Bożym do Pánny/ sstał sye człowiekiem dla zbáwienia ludzkieg: bo p-
bna wszytkim Chrześćijánom taiemnicá Wćielenia Syná BOżégo / mi-
ią/ y wyznáwáć ią. Vczyć też ich składu Apostolskiégo Krédá/ áby (
wiáry świetéy Chrześćijáńskiéy zupełnie vmieli/y wyznawáli: á iż ná t-
leży prostych zbáwienié/ tego ich często vczyć potrzébá / gesto im to p-
mináć/ wykłádáć / z nimi mówić / y tego vczyć. Tákże też y około S-
mentów/to iest/vczyć około przyimowánia Ciáłá Páńskiégo/y bytnoś-
tnéy Ciáłá Páná Christusowégo w Sákrámenćie / y pożytków przyim-
nia. Záśie vczyć Krztu / y iego pożytków / pokuty / y inszych Świą-
y zgołá mówiąc/ prosté ludzi/ prosto : bo ták Apostołowie vczyli/ z p-
byli prośći / z mądrymi ináczéy. Y przetho mówił Páweł świety : N-
głupi dla Christusá. bo sye ták podobáło Pánu Bogu / przez prosté / (
sye v mądrych Philozophów zdáło głupié) przepowiádánié/zbáwion-
czynić wierzące. Ztądże ma Káznodzieiá z Páwłem świetym mówić:
łem sye wątłym w wierze : wątłym/ ábym wątłé pozyskał : sstałem
szytkim wszytko/ ábych wszytki vczynił zbáwioné. Bo trudno głeboki-
czy vczyć masz/ ieśli tych gruntownych / ná których wszytko zbáwieni-
ży/ piérwéy nienáuczysz. etc.

1. Cor: 4. ver: 10.
1. Cor: 1: ver: 21.
1. Cor: 9. ver: 22.

Trzećia ieszcze przyczyná/dla czego Pan często przypominał przed-
lenniki śmierć y zmartwychwstánié swoie/ iest tá : Aby rozumieli Zwo-
cy/ że nie z przygody nań táka śmierć przyszłá/ iáką vmárł/ áni też nád-
swoie táką śmierć ćierpiał : gdyż wiedział iáka/ y która miáłá być / y
Ktemu żeby to poználi/ że w mocy swéy to miał/ położyć żywot : á że
przymuszenim żadnym/ áni zá wolą onych którzy go poimáli/ pośmie-
dręczyli biczowánim/ y koroną ćierniową / á potym vkrzyżowáli/ sstá-
śmierć iego/ ále zá wolą iego sámégo: który bedąc posłuszny Bogu Oy-
śmierći/ dał ćiáło swoie ná vtrapienié/ w ten czás kiedy iego wola był-

Y té są pożyteczné przyczyny/które sye tu pokazáły/około opowiád-
śmierći y zmartwychwstánia Páńskiégo/ przez Páná Christusá sámég-
dziem Chrześćijáńskim/ áby sye w nich wiárá o dobrowolnéy śmierći P-
Christusowéy / y o pewnie iemu wiádoméy/twiérdziłá y mocniłá : y teg-
káżdy z dźiśieyszéy Ewányeliéy vczyć ma / że z wiádomośći Pan Chr-
śmierć swoie/ y zmartwychwstánié swoie/ opowiádáć raczył.

Ale dokłádáiąc dla czego ćierpiéć/ vmrzéć / y dla czego zmartwy-
stáć miał/ mówi :

A to iż ia ide do Oycá.

Dwoiákié odeszćie PAN opowiáda Zwolennikom swoim/ iedno p-
krzyż y śmierć swoie/ gdy mówi: Máło/ á nie vyźrzyćie mie. Drugié od-
gdy mówi : Iż ia ide do Oycá. Pokázuiąc tho / iż po zmartwychwst-
swoim miał wstąpić do niebá/y widomé obcowánié swé/z widomym ćia-

ı/miał do niebá wnieść ná wßechmocność práwice Oycá swoiégo. Co
zumieć trzebá: Potrzebá byłá Christusowi Pánu vmrzeć/ áby zmar-
wstał/ y wstąpił do Oycá od którégo był wyßedł/ wedle powieści iego
o/ gdy mówi: Wyßedłem od Oycá/ y przyßedłem ná świát: y zásie
zam świát/ y ide do Oycá. Dla tego/ áby ofiárowawßy sye ofiárą
nią BOgu Oycu/ y wonnością wdzięczną dla nas/ wßedł do Swią-
Królestwá Niebieskiégo/ áby był thám Zbáwicielem/ Adwokatem/
wcą/ y Przyczyńcą naßym: y przeto ofiáre ciáłá swoiégo/ y zasług
zynił w nim/ potrzebá byłá przed Máiestat Boski przynieść/ áby zá-
żywiąc w tey ofierze/ á przystępuiąc do Oycá/ przyczyniał sye zá námi.
ch miáło dla Imieniá iego w rychłym czásie wielé żywot swóy poło-
edy też było potrzebá/ áby ßedł do Oycá/ á vprzedźił ie/ y mieysce im
owat: bo y samże o thym powiádał/ iż im ßedł gotowáć mieysce w
Oycá swoiégo. Otóż dla tego y to wtóré z nimi rozstánié tu opowie-
mówiąc: Ja ide do Oycá.

Ioan: 16. ver: 28.
Ephes: 5. versu 2.
Hebr: 9. ver: 12.
Rom: 3. versu 25.
Hebr: 4. ver: 14.
5. ver: 9. 7. v. 25.
Ioan: 14. versu 2.

le rzeczeß podobno/ gdy sye z námi rozstał/ á ßedł do Oycá/ tedy go tu
máß/ y iuż opuścił Kościół swóy y wybráné swoie? Nie wierz temu:
né tylo ciáło swé od nas odłączył/ iż z nim obcowánia widomégo nie
: ále wierz pewnie/ że niewidomą bytnością swą iest z námi/ y z Ko-
n swoim/ wedle obietnice swoiéy/ którą powiedział: Ja iestem z wá-
do skończenia świátá. Bo y Páweł świety powiáda: Że Pan Chri-
stąpił ná wysokość niebieską/ áby wßytko napełnił: y áby były wßytki
poddáné pod moc iego. Jest tedy Christus Pan obyczáiem niewido-
wedle obietnice swoiéy/ z námi wiernymi y z Kośćiołem swoim/ cze-
ocą Bostwá swoiégo/ częścią przez dar Duchá świetégo/ częścią też
słowo swoie/ y przez niewidomą bytność swą/ w vżywániu Ciáłá ie-
n prze zeń ná Wieczerzy zostáwionégo.

Math: 28. v. 20.
Ephes: 4. ver: 10.
Ephes: 1. ver: 22.

le ießcze spytaß: Idźie do Oycá/ tedy sye znáczy że v Oycá nie był?
ć ták odpowiádam: Wyßćié Páná Christusowé od Oycá/ iest skryté
ié iego w ćiele przyiętym: bo iuż kstałt służebniczy ná sye przyiąwßy/
e vniżył: á gdy był w kstałćie álbo w obráźie Bożym/ sstał sye wkstał-
owieczym/ y náleźión iest iáko człowiek. Otóż człowieczeństwá swégo
wnał nigdy Bogu álbo Bostwu: y tho vniżenié swoie Christus Pan
wyßćié od Oycá/ bo wedle Bostwá z Oycem záwżdy był w Bostwie
dźielnym/ thák iáko sam mówić raczył: Że Oyćiec we mnie/ á iam w
iest. Nád to: Christus choć ná świećie był/ tedy był y w niebie/ á był
e/ bo ták o tym sam świádczy mówiąc: Że żaden do niebá niewstępu-
no ten który z niebá zstąpił/ syn człowieczy który w niebie iest. Skąd
báczyć/ że ten który tu ná świećie był/ y w niebie istotą swoią był: otóż
Christus bycim ná świećie/ nie opuśćił Oycá swégo/ bo nierozdźielnie
ı był. nie opuśćił też niebá/ bo istotnie w nim był: bo mówi/ Syn czło-
y który w niebie iest. Gdy tedy mówi/ Ide do Oycá/ o ćiele swoim
ié/ które ná práwice Oycá swégo wnieść miał: ále nie o Bostwie/ któ-
áwżdy w niebie y w Oycu swoim był. O czym ieśli kto chce ßérzéy czy-
zytay w náßym Kátechizmie fol. 303. y 304. w wykłádźié onych słów
kich/ Opußczam świát á ide do Oycá. ec. Otóż iuż wiedz iáko ty sło-
ańskié maß rozumieć/ Ja ide do Oycá. Przytrudnieyßéć wprawdźie
wle baczenia náßégo/ ále wedle słowá Bożégo bárzo łácné/ y dla tego
ilnością wyłożyły/ áby człowiek Chrześćijáński lepiéy ie porozumiał
on czás Apostołowie. Abowiem/ iáko Ewányelistá o nich powiáda/
ylá mowá Páńska v nich trudną/ bo miedzy sobą mówili ieden do dru-
:

Iáko sye rozumie ią słowá: wyßedł od Oycá.
Philip: 2. v. 6. 7.
Ioan: 10. ver: 38.
Ioan: 3. versu 13.
Ioan: 16. ver, 28.

Cóż to

Cóż to ieſt/ Máło/ á nie vyżrzycie mie: á zá
máło/ á vyrzycie mie/ á to iż ia ide do Oycá

Ták tych słów nie rozumieli/ że náoſtátek wyználi ſye mówiąc.

Niewiemy co mówi.

W rzeczách zbáwiennych grubość Apoſtolſka ſye pokázuie: nie dz
wuy ſie że tych słów nierozumieli nieiáko zákrycie od Páná mówionych/ gdy
iáwnych wielékroć nie rozumieli/ gdzie iáwnie powiádał o śmierći y zmar
twychwſtániu ſwoim. Wiedzieli to oni/ że człowiekowi podobna rzecz by
łá vmrzéć/ ále dla czegoby ták okrutnie Chriſtus Pan ich miał vmrzeć/ czło
wiek święty/ niewinny/ wielki dobrodziey wſzytkich/ nie wiedzieli: á iż
vmárſzy záśie zmartwychwſtáć miał/ było to v nich trudno/ gdyż Salo
mon nápiſał: Zaden nie ieſt poznan/ któryby ſye z piekłá náwróćił y prze
tóż też temu nie wierząc/nie rozumieli. Ale okromia tego/byłá ieſzcze dwo
iáka przyczyná inſza/ dla ktorey wſzytkiey mowie o śmierći Chriſtuſa Pána
ſwégo nie wierzyli.

Sapien: 2. verſu 1: Przez PIekło tu grób rozumiey/ iáko piſmo święte często ták mówi.

☞ Piérwſza: Pewné mniémánié mieli/ że mieli z nim królowáć na świe
cie ſzéroce y długo/ co iáſnie Mátká ſynów Zebedeuſzowych/ Jákubá y Já
ná Ewányeliſty/ znáć dáłá/ gdy dwoiey ſtolice/ práwey y lewey/ v Chriſtu
ſá w iego Króleſtwie ſynom prosiłá/ mówiąc: Roſkaż/ áby ći dwá ſyno
wie moi/ ieden ná práwicy twoiey/ á drugi ná lewicy/ zásiedli w Króleſtwie
twoim. A to tákié mniémánié myśli Apoſtolſkie było opánowáło/ że prze
nie táiemnic y iáſnych słów o śmierći y zmartwychwſtániu Páná Chriſtuſo
wym nigdy wyrozumieć niemogli. Skąd ſye pokázuie/ że opinie y mniéma
nia ludzkié/ ná czym ſye mocnie á ſurowie záſádzą/ y gdy ſye w ſercách ho
wkorzeni/ że bárzo ſzkodliwé ſą: y tháki człowiek kiedy ſobie oſobliwé iáki
mniémánié vtwórzy/ á ná nim ſye záſádzi/ bárzo ſye záwodzi: czego przykład
iáſny z Apoſtołów/ których mniémánia niepotrzebnego o Króleſtwie Chri
ſtuſowym/ ſam Pan przez częſté śmierći ſwéy wſpominánié w nich vmnie
nić niemógł/ á też niechćiał/ gdyż wiedział że potym z tego błedu mieli ſye
ſámi obáczyć.

Math: 20. v: 21.

Opinie y mniemánia ludzkié vporné/ wſzyſtko złé mnożą ná świecie.

Cóż rzeczemy o onych/ którzy obráwſzy ſobie iáką opinią/ vczyniwſzy ſie
bie pokątné mniémánié/ y záſádziwſzy iuż wſzytek vmyſł ſwóy ná nim ro
zum/ á nawiecey w rzeczách zbáwiennych około wiáry/ to co przed śię wzię
li/ vczą/ twierdzą/ przy tym ſtoią/ tego dowodzą: możnali to rzecz/ czy ſye
kiedy z tego mniémánia vpámiętáć mieli/ á poprzeſtáć go? Mniémam/
którzy vporni nie ſą/ pohámowáć ſye mogą: ále którzy vporni ſą/ trudno. A
ieſli ieſzcze zá onym nowym wymyſłem/ zá nową opinią/ obiecuie ſobie po
żytek iáki w máietnośći/ w pieniądzách/ we czći álbo w ſławie/ to pewna
że próżno ſye kto ſpodziéwáć ma tego/ áby ſye táki káżdy vpámiętáć o wy
myſłu ſwégo miał. Stądże wſzytki Kácérſtwá/ ſtąd vporné wymyſły/ ſtąd
vporné przedsięwzięcia/ y pokątné opinie onych/ którzy co nowégo w Ko
ściele Bożym rozsiéwáć nie przeſtáią. Ták Arriuſz náſádziwſzy ſye ná wyſ
y mniémánié ſwoie/ oburzył ſye przećiwko wiecznośći Syná BOżego Páná
Jezu Chriſtá. Ták Donat pokątnym mniémániem ſwoim/ oborzył ſye ná
Krzeſt Chrześćijáńſki/ áby z powagi/ poważnośći/ którą od Chriſtuſá wziął/ mógł go
zniſzczyć. Ták inſzy Heretykowie/ ták ſtárzy iáko y dziśieyſzy wſzyſcy: przy
pátrz ſye káżdy/ iáki ſwar miedzy Luterany á Zwingliany/ o ony krótkie
słowá iáſnie od Chriſtuſá rzeczoné: To ieſt Ciáło moie/ które zá was bywa
wydáné. Przypátrz ſye/ co té obiedwie ſtronie powiádáią/ y czym ſye chlubią

mówiąc/ że ty ſłowá rozumieią/ że ie prawdziwie wykłádáią: á iáko od
e dáleko ſą/ iáſnie ie widzą ći którzy ich piſmá czytáią. Bo Luter piße o
gliusie/ y iego vczniach/ że ty ſłowá wykłádáią nie z Duchá Bożégo/
Duchá Dyabelſkiégo/ iż nie náśláduią ſłów Chriſtuſowych/ ále ſwoich
/ ſwych głów mniemánia. Zwinglius záśie z ſwymi zwolenniki/ o Lu-
mówią y piſzą: Iż nigdy zgodá miedzy nimi nie będzie wtym to piſmie/
yć może. Któż ieſt temu przyczyną/ kto? To ſámo/ iż námnożyli no-
wymyſłów/ nowych opiniy/ nowych náuk/ które Kośćioł Páná Chri-
w w ſtárych Heretykach był zgłádził/ y Szátánowi do Piekłá oddał/
podeyźrzáné/ y od náuki Apoſtolſkiéy rózné: kthóré ći przetśie wziąw-
vdawßy ſye zá tymi błędy/ brónią iéy vpornie/ chcąc być widźiáni.
ieden drugiégo przed ludźmi náuką celowáć/ ćiągnąc zá ſobą ludźie:
ych potym nabywáią czći/ chwáły próżnéy/ władzéy/ y máietności. A
iuż tego v ſwych nábędą/ trudno żeby iuż z tych błędów/ których drugich
zyli/ y z których dobrégo mienia doſtáli/ y dla których miedzy ludźmi w-
/ y w powadze ſą/ mieli ſye vpámiętáć: á ták ſye w nich wypełnia co
eł S. mówi: Iż niepodobieńſtwo tym którzy vználi prawdę/ y ſkoßto-
ſłowá Bożégo/ á zábłądźili/ po wthóré ſye wróćić tám ſkąd vpádli. O
ozumiéy którzy vpornie w błędźie trwáią.

Otóż człowiecze Chrześćijáńſki rozumiéy/ iáko zła rzecz ieſt/ vporna o-
/ kto ſye záſádźi vpornie ná mniémániu/ álbo ná iákim wymyśle ſwo-
ozumieiąc/ áby lepiéy rozumiał niż przed nim inßy rozumieli: y vfáiąc
nowi ſwemu/ wywyżßa go nową náuką iáką: á niczego nie pátrząc/
áby był od ludźi mniéman y zwan mędrßym niż inßy ſą/ álbo byli. Co
zecz bárzo zła/ y złé to ſą pokątné opinie/ álbo tákié mniémánia ludz-
o czynią ludźie vporné/ ślepią práwie baczenié y rozumy ludzkié/ przy-
ąc ie do dźiwnych obłędliwośći: iáko ſye to pokázáło nietylo w ſámych
koléch Páńſkich/ którzy zá złym ſwoim mniémánim táiemnic zbáwie-
udzkiégo/ które im Chriſtus iáſnie powiádał/ nie mogli wyrozumiéć/
w inßych/ do iákich błędów przychodźili/ y ießcze przychodzą/ z vpor-
wymyſłów ſwoich/ y z obłędliwégo mniémánia ſwoiégo: ná które ſye
c/ ſámi od prawdy zábłądźiwßy/ inßé do błędów rozmáitych przy-
ą.

Druga przyczyná/ dla czego Apoſtołowie nie rozumieli mowy Chriſtu-
ná ſwégo/ ieſt tá: Záćmienié rozumu ich/ które z nátury od oycá Iá-
ą wźieli. A to záćmienié ieſt we wßytkich nas/ że co ieſt około Páná Bo-
zego z nátury práwie z náßéy wyrozumiéć nie możemy/ bośmy ćiáło/ á
rzeczy niebieſkich nie rozumié. Przykład tego ieſt w Nykodemie: który
ył Doktorem vczonym/ y przełożonym człowiekiem/ przetśie gdy z Pá-
mówił/ mowy Páńſkiéy nic nierozumiał.

Potrzebá tedy ábyſmy máiąc náuczyćielá Duchá S. tego ſye naprzód
ı/ żeſmy z przyrodzenia do náuki Bożéy/ y do ſłowá Bożégo/ leniwi/ y
go wyrozumienia ćiemni. Po wtóré/ widząc to/ ábyſmy ſłuchali cze-
łowá Bożégo/ á przez ſłuchánié więtßą znáiomość o Pánu Bogu bráli:
nieietność náßę/ y ćiemność/ przez ſłowo Boże ćwiczyli y rozświécáli.
o trzećié/ Páná Bogá przez Iezu Chriſtá Syná iego/ ábyſmy nieomie-
wáli prośić/ áby nas wſpomágáć/ y przez Duchá ś. ſercá náßé/ y nieumie-
ość náßę/ pośiláć y vmácniáć w ſłowie ſwoim raczył/ mówiąc z Dá-
m: Spráwuy mię miły Pánie w prawdźie twoiéy/ y náucz mię ſpráwie-
ośći twoich: ábowiémeś ty ieſt Bóg zbáwićiel móy. Tedy dobry y ſprá-
liwy Pan/ náuczy nas grzéßné w téy dródze pielgrzymowánia náßégo.
o czwarté: Strzédz ſye théż tego pilnie mamy/ iż gdy nas Pan Bóg

Nowé wymyſły záwżdy złé.

Hebr: 6. ver: 4.

Ioan: 3. ver: 10.

Pſal: 24. ver: 5.

vczy/ żebyſmy ſercá náſzégo nie odwracáli od ſłów iego/ iáko nas te[r]e Da
wid vczy : Jeſli bedziecie głoſu Bożégo ſłucháć/ nie zátwárdzaycie ſe[r]c wa
ſzych/ iáko czynią ći/ którzy bez pożytku ſłucháią ſłowá Bożégo : to ie[ſt]/ któ
rzy ſłucháią ſłowá Bożégo/ á gdy ich ſpytaſz czego ſłucháli/ y ſłowá [n]ie m[á]
ią coby z náuki powiedzieli : ále ná bieſiedzie co kto mówi/ káždé ſło[w]o p[a]
mietáią. o tákich Chriſtus Pan mówi: Że ći z chućią ſłowá Bożégo ſłuch[á]
ią/ ále cóż potym kiedy ono w nich nie zoſtáie : bo przychodzi Szatan y bie
rze ie z ſerc ich/ áby wierząc nie byli zbáwieni. Bądźże tedy káżdy pi[l]n[y]/ iá
koby nádáremno ſłowá Bożégo nie ſłuchał/ ále owſzem áby zácmieni rozu
mu ſwoiégo ſłowem Bożym rozświécał / á táiemnic zbáwienia ſwo[i]ego/ y
wiáry ſwoiéy/ z ſłowá Bożégo pilnie ſye vczył / á Páná Bogá o rozświece
nié nieumieietności ſwéy pilnie proſił : bo ták czyniąc/ bedzieſz z poż[y]tkiem
ſłowá Bożégo ſłuchał.

Pſal: 94. verſu 8.

Marci 4. ver: 15.

Dla tych tedy przyczyn/ y dla tego vporného mniémánia ſwégo [o] kró
leſtwie Chriſtuſowym/ y dla zácmionégo ich rozumu z nátury/ Apoſt[ol]owie
ſłów Pańſkich zrozumieć nie mogli : ále Pan zrozumiawſzy że ſye fr[aſ]owa
li około tych ſłów iego/ á że go iuż o nie pytáć chćieli / áby im powiedział iá
ko ie mieli rozumieć / nie czekáiąc áby go pytáli / ſam do nich mówi[ąc]y
w ty ſłowá :

O tym pytaćie miedzy ſobą/ iżem rzekł: Má[ło]/ á nievyźrzyćie mie: á máło potym/ á oglądaćie mie.

Eccl: 13. ver: 28.

Iob: 42. verſu 2.

Wielka rzecz/ że oczy Páńſkié iaśnieyſzé niż ſłońce/ widzą wſzytki ſpráwy ludzkié/ y wſzytki głebokośći ſerdeczné / á żadna rzecz nie ieſt/ áni być może Pánu Bogu táiemna : Otho Pan pobaczywſzy Apoſtołów ſwoich miedzy nimi ſpráwe y wątpliwość/ nie wykłáda im tych ſłów których nierozumieli bo ſam czás krótki miał/ y ten wykład pokázáć. Ale im opowiáda co [n]á nie przyść miało/ gdy mówi :

Záprawdé záprawdé mówie wam/

Powtarza Pan przyſiege ſwoie / áby powieść ſwą nieomylną p[ok]azał Apoſtołom/ że ich to/ co im opowiádáć miał/ potkáć miało.

Abowiém wy nárzekáć y płákáć bedziećie/ á świát ſye bedzie weſelił.

Vkazawſzy Pan Apoſtołom pod przykrytymi ſłowy krzyż ſwóy y śmierć/ vkázuie záśie Apoſtołom krzyż ich/ który mieli ćierpieć w żalu / w płá[cz]u/ y w fráſunkach/ dla śmierći iego ſamégo : z którey świát / tho ieſt/ Żydowie/ Pháryzeuſzowie/ y inſzy Chriſtuſá Páná nieprzyiaćiele / weſelić ſye mi[eli]/ że Chriſtuſá zábili/ mniémáiąc iżeby iuż z niego zwyćieſtwo otrzymáli: [A]po[-] ſtołowie záśie płákáć / y kryć ſye mieli/ áby ná nie nieprzyſzło to / co ná [P]áná ich przyſzło. Ale iáko w ſwoim krzyżu y w śmierći/ zárąz pokazał Pan [w]eſe[-] lé zmartwychwſtánia ſwoiégo/ gdy mówił / A máło záśie á vyźrzyćie [m]ie: ták też w Apoſtolſkim krzyżu/ który mieli nieść dla śmierći Páná ſwo[ie]go/ vkazał im Pan prędką poćieche/ gdy mówił :

Ale ſmutek wáſz obróći ſye w weſelé.

Jákóż iednák ták ſye ſtáło : bo vrádowáli ſye Zwolennicy oni ſm[ut]ni/ gdy vyźrzeli Páná / gdy ſye im vkázáć raczył po zmartwychwſtániu ſw[oi]m.

Pokázuie théż Pan Apoſtołom ſwoim / iż ony fráſunki które dla Jm[ie]nia iego pothym ná nie przyść miáły/ krótkié miáły być porównáné do w[ie]la

im Pan obiecowáć raczy. Abowiém/ iáko Páwel S. powiáda/ krótki
był ná tym świecie fráſunek y kłopot ich: gdyż okwitość wieczney ch=
w nich ten fráſunek ſpráwował. A ná drugim mieyſcu porównywáiąc
egłości y fráſunki ſwoie do przyßłéy chwały/ ták mówi: Nie ſą godne
y prześládowánia thego czáſu (które ćierpimy) do przyßłéy chwały/
ſye w nas pokaże. A to ieſt weſelé tákie/ którego áni vcho ſłyßało/ áni
idźiało/ áni w ſerce człowiecze wſtąpiło/ które Pan Bóg zgotował w
le ſwoiéy tym którzy go miłuią. A tego weſela/ kiedy przyydźie/ żaden
nie bedźie mógł: Bo iuż ná on czás Pan Bóg otrze wßeláką łze z oczu
ánych ſwoich: y iuż wiecéy nie bedźie áni żal/ áni płacz/ áni boleść/ áni
doległiwość/ áni też żadné vpalenié/ gdyż tho wßytko iuż przeminie.
m ták mówi Dawid: Bede práwie náſycony/ gdy oglądam chwałe
miły Pánie. Ale iż to weſelé Apoſtołom Páná Chriſtuſowym przyſc
po ſmutku/ á po ſmutku y bólu krótkim/ tedy dáie im Pan przykład
viáſty która rodźi/ mówiąc:

ewiáſtá gdy rodźi/ ſmutek ma: á gdy vrodźi ćie/ iuż onego vćiſku nie baczy dla weſela/ któ= na dla tego/ iż ſye národźił człowiek ná świát.

Vżywał Pan téy przypowieśći/ fráſunki Apoſtolſkié opowiádáiąc: á
to ná kßtałt inßych Prorokow/ którzy kiedy co troſkliwégo opowiá=
tedy poſpolićie bráli w przypowieść niewiáſtę która rodźi. Jáko ná=
czynił Jzáiaß Prorok/ który kiedy prorokował o ſkáżeniu Bábilonu/
ich fráſunek vkázuiąc/ mówił: Rece ich ſłábé bedą/ ſerce w nich ztáie/
y boleść przyidźie ná nie/ przypádnie ná nie żal/ iáko ná niewiáſtę gdy

Tákże gdy JEremiaß Prorok opowiádał fráſunek narodu Zydowſkié=
y zniewolenié wßytkich przez Królá z Bábilonu/ opowiádał moc Bá=
ſką z gniewu miłégo Bogá/ która ſye miáłá rozßerzyć nád ludem Bo=
: opowiádał też vtrapienié Zydowſkié/ mówiąc: Strách bedźie wßedy/
nieprzyiaćiele waleczni przyidą przećiwko tobie Córko Syon/ rece two=
ndleią/ troſká y kłopot przyidźie ná ćie: przyidźie ná ćie boleść/ iáko ná
iáſtę która rodźi.
Tákże ná drugim mieyſcu/ obiecuiąc Królowi Joácymowi niewolą/
ka nań mówiąc: Biádá temu który buduie dom w nieſpráwiedliwo=
twoie oczy/ y ſerce/ łákomé do przelania krwie/ y do złośći wßelákiéy
né: płákáć ćie żaden nie bedźie przyiaćiel/ przyidą ná ćie boleśći/ iáko ná
iáſtę która rodźi: y oślim pogrzebem bedźieß pogrzebiony. Jnßy théż
ocy téy przypowieśći vżywáli/ gdy iáki fráſunek komu opowiádáli/ któ=
u Pan vżywáć raczy/ gdy w krzyżu/ to ieſt/ w fráſunku Apoſtolſkim/ frá=
y krzyż wßytkiégo Kośćiołá/ y wiernych ſwoich/ opowiedźieć raczył.
Weźmiemy tedy nam ná náukę then trzeći krzyż/ w którym żywie Ko=
Páná Chriſtuſów vſtáwicznie: ábowiém gdy źli ludźie ſye weſelą/ wy=
i Chriſtuſowi w ſmutku y pod krzyżem być mußą. oto gdy ſye ſmućili
ſtołowie/ weſelili ſye nieprzyiaćiele Páná Chriſtuſowi: á ten fráſunek
ſtolſki/ wizerunk był fráſunków Kośćiołá Chriſtuſowégo: á poćiechá
ſtolſka/ obraz był poćiechy Kośćiołá y wybránych Páná Chriſtuſowych.
i tu tedy Pan Chriſtus rozdźiał miedzy ſwoimi wybránymi/ á miedzy
ni thego świátá. A mówi o ſwoich: A wy bedźiećie záſmuceni. O lu=
ch tego świátá záśie dokłáda: A świát ſye bedźie weſelił. Bo wybráni

2. Cor: 4. ver: 17.
Rom: 8. verſu: 18.
Iſaiæ 64. ver: 4.
1. Cor: 2. verſu 9.
Ioan: 16. ver: 22.
Apocal: 21. v. 4. & capit: 7. verſu 16. & 17.
Pſal: 16. verſu 15.
Iſaiæ 13. v: 7. et 8.
Ierem: 6. ver: 24.
Ierem: 22. ver: 13. 17. 18. 19. 23.
Iere 48. ver: 41.
Maß przykłády Proroków/ których od rodzącéy niewiáſty vżywáią.
Pſal: 47. ver: 7.
Ezech: 30. v. 16.
Oſeæ 13. verſu 13.
Miche: 4. ver: 9.

1. Tim: 3. ver: 12.
Genes: 4. ver: 8.
Math: 23. ver: 35.
Hebr: 11. ver: 4.
Genes: 21. ver: 9.
Gal: 4. versu 29.
Genes: 27. v: 41.
Genes: 37. v. 28.
1. Reg: 18. ver: 29.
Ioan: 11. versu 53.
Actu: 4. ver: 3.
Actu: 23. ver: 2. & 24. cap: ver: 1.
Actu: 12. vers: 2. & 3.
Gene: 37. ver: 34.
Gene: 39. ver: 12. & 20.
Dániel: 14. versu 4. & 30
Daniel: 3. ver: 12. 18. & 21
Actu: 4. ver: 3. & cap: 5. ver: 17. & 40.
Lucæ 16. ver: 20. & 21.

Pániscy / Kościół Páński / od początku wiáry Chrystusá Páná / ili ma
rzéc/ od początku świátá/ kto chćiał pobożnie żyć w Pánie Bodze prześ
dowánié ćierpieć musiał. A iż to ták záwżdy było/ pokázuią przykł dy
syná od początku. Kaim zły/ zabił Ablá brátá swégo/ człowieká do bre
pierwszégo Męczenniká : iego krew Pan Chrystus zowie krwią spráwied
wą. Ismáel zły/ prześládował Izááká : Esau/ dobrégo Jákobá: Synow
Jákobowi źli / przedáli dobrégo Jozephá : Saul Krol złośliwy / Dawi
dobrégo : Pháryzeuszowie Paná Chrystusá / y Apostoły iego : Anániasz
stup Zydowski/ Páwłá świetégo : Herod Agrypá/ Jákubá S. zábił/ y P
trá do ćiemnice wsádźił/ y inszych bárzo wielé: ktorzy złymi będąc b liczb
dobré ludźi prześládowáli.

Ale y okrom tych złych ludźi / máią wierni iesżcze y insze ná sie p
bánié : bo przychodzą ná nie przygody ktoré ie trapią. Ono Jakob práwi
dliwy y bogoboyny/ z strácenia syná Jozephá / długi żal y boleść z
ćierpiał. Jozeph sprawiedliwy/ iż cudzéy żenie niechćiał być powolny
céy sye Páná Bogá boiąc/ á niż roskoszy ćielesné miłuiąc/ w ćiemnic
śiedząc/ był bárzo vtrapiony. Dániel/ że Belá Bogá Bábilońskiég
lić niechćiał / á że wolał Páná Bogá prawdźiwégo chwálić / á niż
przeklętég/ wpuszczon był do Lwów do iáskiniéy: ále nic nie obrázon
Sydrák/ Misák/ y ABdenago / że niechćieli Królá Bábilońskiégo
chodonozorá chwálić/ wrzuceni w piec ognisty. Apostoły Páńskié/
ćieli poprzestáć Chrystusá przepowiádáć / biczowano / y sadzano do ćiemni
ce: náwet y śmierćią tego przypłáćili. Łázarz dobry żebraczek/ ćierp
siał głód/ wrzody/ niedostátek/ leżąc przed fortą Bogaczową. rc.

Tymże też sposobem y dźiś wybráné potykáią przygody / frásun
śládowánia / rozmáité doległośći / niewinné więźienia : iáko JOze
piał. Trácą miłé przyiaćioły swoie/ iáko Jakob syná. Przychodzą n
á práwie w śmiertelné przygody niewinnie / iáko Dániel. Przychodz
łáske v Pánów/ y o vtrácenié wszytkiego : iáko Sydrák/ Misák/ y A
go / przyszli byli v Królá Bábilońskiégo. O prawdę przychodzą pog
nie : iáko ná Páwłá S. od Anániaszá / y ná Apostoły od Pháryze
Przychodźi ná nie nędzá/ głód/ vbóstwo/ niemocy/ wrzody/ niedostá
ko ná Łázárzá. Ná co iednák pámiętáć trzebá káżdemu wiernému c
kowi Chrześćijáńskiemu / iż iesliby ná kogo co z tákich rzeczy pomien
przypádło/ áby ná tho pomniał / żeć nam to Pan obiecował w Apo
swoich/ gdy mowił : Będźiećie płákáć/ z żalem nárzekáć/ y będźiećie
ceni. Ale w frásunkách nászych rospáczáć nie mamy/ wiedząc / że do
boiu ná świećie / y do tych frásunków / mamy wiernégo Chorążégo
Jezu Christá/ ktory przed námi idźie do Oycá/ w tychże frásunkách/ y
że kłopoćiéch. Jedno a to stáráć sie nam potrzebá/ ábyśmy tych doległ
frásunków nie ćierpieli/ iáko źli złoczyńcy ćierpią : ále iesli ie będźiem
pieć nie czuiąc do siebie żadnéy winy / żywiąc w spráwiedliwośći/ to p
żeć nam iest zgotowáné błogosłáwieństwo : tylo skromnie ćierpieć trz
przygody y frásunki swé Pánu Bogu zlécáiąc/ zá nie iemu dźiękowáć :
tym bez pochyby przyidźie poćieszenié násze. Pámiętáć ná to trzebá/ że
tym náwiedzenim Pan Bóg ćwiczy w tym boiu ná świećie : gdyż żad
krom tego ćwiczenia y doswiadczenia BOżégo / nie przyidźie do wiec
wesela/ iáko Apostołowie wszyscy to nam opowiedźieli / mowiąc : Że
wielé trósk y frásunków potrzebá nam wniść do Królestwá Bożégo.
ko nas Pismo vczy : Synu miły nie omieszkaway karánia Páńskiego/ á
frásuy gdy od niego bywasz náwiedzon : bo ktorégo Pan miłuie / tego
rze : y káżdégo syná ktorégo przyimuie/ kłopoty náwiedza. Thák y

Káżdemu wiernemu trzebá pomnieć ná vbóstwo.

1. Petr: 4. ver: 13
1. Petr: 4. ver: 19.
Actu: 14. ver: 1.
Prouer: 3. ver: 11.
Hebr: 12. versu 5.

Páni święta mówiłá/ w obleżeniu nieprzyiáćielſkim będąc w Bethuliéy:
ſcy ktorzy ſye Pánu Bogu podobáli/ wiele fráſunków ná nie przycho=
/ y przeſzli przez wiele kłopotów. Pytaſz/ czemu? Słuchay Piſmá ſá=
/ co vkázuie gdy mówi: Piec doświadcza v Gárncżarzá iego náczy=
á ludźi ſpráwiedliwych fráſunki y pokuſy. Przeto Chrześćijáński człe=
ze/ w weſelé to obrácaymy/ y mniemaymy to ſobie być zá weſelé/ gdy w
áité troſki y kłopoty przychodźimy/ y gdy nas Pan naſz náwiedza. Bo
oſłáwiony mąż ktory pokuſy y fráſunki ćierpliwie znosi: bo gdy go iuż
iadczy Pan/ weźmie korone álbo zápłáte żywotá/ ktorą obiecał thym
y go miłuią.

Czuią thez ieſzcze wierni Páná Chriſtuſowi/ krzyż y prześládowánié od
táná potáiemnie/ z przepuſzczenia Bożégo. Maſz przykład w JObie/
go Szátan ná wſzytkim złupił/ ná máietnośći/ ná dźiatkách/ y ná zdro=
A przeto Páná Bogá mamy prośić/ áby nas raczył od tego nieprzyia=
záchowáć/ á nieraczył pómſty gniewu ſwégo przezeń exequowáć/ áni go
ierné ſwé przepuſzczáć: gdyż ieſt nieprzyiaćielem wiernych Páńſkich/ ży=
im wſzytkiego złégo/ y ſzukáiąc kogoby pożarł. A ten/ á nie inſzy/ Páw=
S. nie przepuśćił.

Czuią nád to ieſzcze wierni Páná Chriſtuſowi/ ktorzy niechcą wedle ćiá=
/ krzyż y prześládowánié od ćiałá. Bo iáko Páwel S. powiáda: Prá=
ćiáło przećiwko duſzy/ á duſzá przećiwko ćiáłu. A cżeſto ſye to trafia/ że
y bitwie ćiáło ieſt zwyćiężcą/ iáko ieſt przykład w Dawidźie: ktory ná=
nośćiámi ćieleſnymi zwyćiężony/ wpadł w okrutné grzéchy/ iáko w me=
yſtwá/ y w cudzołoſtwá/ etc. á by go był Pan przez Proroká ná pokute nie
wał/ bez pochyby żeby był zginąć muſiał wiecznie. Przeto Páwel S. iá=
z lámentem mówi: Nieſzcześliwym ia człowiek/ kto mie wybáwi z te=
ćiáłá śmiertelnégo? A odpowiáda ſobie: Láſká Boża przez Páná Jezu
ſtá. Przez ktoręż y my też o tákąż łáſke Bożą/ w tákich ćieleſnych poku=
/ dla ich zwyćięſtwá/ Páná Bogá prośić mamy/ pámiętáiąc ono czego
el S. nas vczy: Jeſli wedle ćiáłá będźiećie żyć/ vmrzećie: á ieſli Duchem
nki ćiáłá wáſzégo vmartwićie/ żyć będźiećie. Bo ćiáło y krew Króleſtwá
égo nie otrzymáią/ ále ktorzy ſą Chriſtuſowi/ y ktorzy ćiáło ſwoie iuż v=
owáli/ ze złośćiámi y pożądliwośćiámi ſwoimi. A ieſli chceſz wiedźieć/
to ćiáło moc ma nád duſzą/ łácno ſye dowieſz tego: bo ćiáło ma do te=
ielé pomocników/ z ktorych piérwſzy ieſt grzéch mieſzkáiący w człowie=
ktorégo S. Páwel pokázuie/ gdy mówi: Náyduie inſzy zakon w człon=
moich/ ktory ſye ſprzećiwia zakonowéy myśli moiéy/ y niewoli mie pod
ch. A ná drugim mieyſcu pokázuie: Ze ma w ſobie mieſzkáiący grzéch.
duſzę niewoli ćiáło/ w ktorym ſiedźi iáko w więźieniu: niewoli grzéch/
y w ćiele ma mieſzkánié.

Ale przed tym grzéchem przychodźi ſzkodliwy pomocnik ćiáłu/ chćiwość
o ktoréy ták Jákub S. mówi: Kuśi káżdégo chćiwość/ y zła żądza ie=
ktorą bywa oderwány od dobrégo/ á przyłudzony do złégo. A gdy ſye w
tá zła żądza pocznie/ rodźi grzéch: á grzéch gdy do ſkutku przyydźie/ ro=
mierć. przeto Piſmo vczy nas mówiąc: Zá pożądliwośćiámi twymi nie
ź.

Ma ieſzcze ćiáło trzećiégo pomocniká nagorſzégo przećiwko duſzy/ zwy=
grzeſzenia. Abowiem ieſli ſpráwiedliwy człowiek ſiedmkroć vpada/ cóż
ſzny? Próżno/ próżno/ prawdę Piſmo mówi: Smyſł y myśl człowiecza/
né ſą ku złośći/ począwſzy od młodośći iego. A tymi trzemá pomocni=
ołduie ćiáło duſzę káżdégo: pewnie przez oſobliwégo Bożégo rátunku/
yſwobodźiłby ſye z ſwymi śiłámi nigdy człowiek: gdyż wiemy/ Iż kto

Iudit. 8. verſu 23.
Eccle: 27. ver: 6.
Iacob: 1. v. 2. et 12.
IOB 1. à verſu 5. vſq; ad 10. & cap: 2. v. 7.
2. Cor: 12. ver: 7.
Galat: 5. verſu 17.
2. Reg: 11. ver: 4. & 17.
2. Reg: 12. ver: 1. & 13.
Rom: 7. ver: 24. & 25.
Rom: 8. verſu 13.
1. Cor: 15. ver: 50.
Gal: 5. verſu 24.
Rom: 7 verſu: 21
Rom: 7. verſu 17.
Iacob: 1. ver: 14. & 14.
Eccl: 18. ver: 30.
Prouer: 24. v. 16.
Geneſ: 8. ver: 21.
Ioan: 8: verſu 34.

czyni grzéch / ten ſługą ieſt grzéchu. á ſługá grzéchu Pánu Bogu ſye po
bác nie może. Skąd to obáczyć możemy / że Pan Bóg Oyćiec niebieſki
bráné wyrywa z grzéchu przez Jezu Chriſtá Syná ſwégo / który ieſt od
ſczenié grzéchów náſzych : á nie náſzych tylo / ále grzéchów wſzytkiégo św
tá. A Przeto Jan S. nápomina nas mówiąc : Piſzę wam ſynacz owie
wam odpuſzczoné ſą grzéchy dla Jmieniá iego / to ieſt / Páná JEzu Chri
odkupićielá y zbáwićielá náſzégo. Łácno tedy ćiáłu z tymi pomocniki d
zwalczyć / ieſli wſpomożenia y łáſki Páná Bogá wſzechmocnégo nie będą
o które wierni záwżdy prośić máią. A gdy łáſká z námi Páńſka bedźie / t
z Páwłem S. káżdy może mówić : Wſzytko mogę w tym / który mi wſp
maga : nie ia / ále łáſká Boża zemną.

Jużeśmy vkazáli fráſunki wybránych / y żywot ich być w troſkach y
kłopoćie : o złych też nieco powiemy.

Zywot złych ná świećie poſpolićie ſcześliwy bywa / bo ieſlić góre ſcz
śćie máią nád dobrymi / á tepią y przeſládują ie / tedyć lepiéy ſye mają
dobrzy. O czym niekiedy Job opowiádał / mówiąc : Czemu ſye ſprá y zły
ludźi fortunią / y drógi ich ſcześliwé ſą ? czemu ſcześliwie żywią ? w ſcz
śćiu podwyżſzeni ſą / y vmocnieni w máietnośćiach / y w bogactwách : n
ród ich przed nimi ieſt / y z dźiatek ſye ſwoich ćieſzą : ćieſzą ſye z przyiaćioł y
wnuków ſwoich / y mnoſtwo przyiaćioł około nich : domy ich ſpokoyné y b
ſpieczné : náwet y karánia Bożégo niemáſz nád nimi ? A ſpráwiedliwi pr
ćiwnym ſcześćiem ſą vtrapieni : w dźiatkách máią niefortune / przyiaćio
máło / niedoſtátek / częſty płácz / y gęſty fráſunek. A odpowiádáiąc dalé
mówi : Tedy Pan Bog iż ſpráwiedliwé náwiedza / á złé y nieſpráwiedliw
ſcześći y fortuni / ieſt zły ? Nié : Czemu ? Temu / że źli we wſzytkim ſzcześc
wiodą dni ſwoie / y wſzytko ſye im wedle myśli wiedźie / ále koniec ich ba
zo zły : bo prędko / prędko idą do otchłániéy piekielnéy / kedy bedźie płácz
zgrzytánie zęb : (czego PAnie BOże Oycze niebieſki / nas wiernych twoich
rácz záchowáć.) A to ieſt koniec ſcześćia y fortuny złych ludźi / który iáko
bogaczowi Abráhám powiedźiał / według słów Páná Chriſtuſowych czáſu
żywotá ſwégo / ná świećie wielé dobrégo / y wielé roſkoſzy zázywáią á prz
ćiwko Bogu y woléy iego żywą : ſtáráiąc ſye o ćiáło / o chwałe tego świá
tá / y o roſkoſzy iego / á Páná Bogá opuſzczáią : więc też táką biorą zápłá
te / iáką on roſkoſznik wźiął Bogacz / y iáką Duch święty przez Jobá káza
ie. Ale rzeczeſz podobno : To tedy Pan Bóg złych tu ná świećie nie karze
Ná toć odpowiádam : Karze Pan Bóg złé / y ſrogo karze : bo ieſt nśćićie
złośći ludzkich / do trzećiégo y czwartégo pokolenia / iáko ſam o ſobie po
wiáda. A dla tego Káinowi nie przepuśćił mężobóyſtwá / ále włożył nań
przeklectwo / y tułáczem y zbiegiem vczynił go Pan ná ziemi : ſkarał Pan
świát wſzytek / okrom ośmiorgá ludźi / dla złośći / potopem : ſkarał Sodom
czyki złośliwé / ogniem z niebá : ſkarał okrućieńſtwo Pháráonowé / niewdźię
czność y nieposłuſzeńſtwo Saulowé : ſkarał złość Amorreyſkich y Chána
neyſkich ludźi / gdy ſye do końcá wypełniłá : ſkarał PAn pyche Nábucho
donozorá Królá / który ſye czynił Bogiem : obżárſtwo Baltázárá Królá
Bábilońſkiégo : łákomſtwo y okrućieńſtwo / Antyochá Królá : hárd mo
we Nikánorowé / zdrádę Tryphonowé / okrućieńſtwo Herodowé / zák nia
łé niedowiárſtwo Zydowſkié : y inſzych bez liczby złośliwych ludźi pokarał / y
karze áż do tych czáſów / biorąc ie z tego świátá ſrogą y haniebną śmierćią
á po śmierći / do wiecznégo potępienia / ſpráwiedliwym ſądem ie oddawa y
odſyła. Karze tedy Pan y złé / á karze ſrodze / y doczeſnym / y wiekuiſtym
karánim / nie tylko ná ſámych / ále y ná potomſtwie ich. Jáko máſz przykład
ná Saulu Królu Zydowſkim / którégo ácz ſkarał / że zábit ieſt y z ſyny

1. Ioan: 2. ver: 12.
Philip: 4. ver: 13.
1. Cor: 15. ver: 10
Iob 21. v. 7. 8. 9.
Ierem : 12. ver: 1. & 2.
Roma: 3. verſu 5.
Iob 21. verſu 13.
Lucæ 16. verſu 25
Exod: 20. ver: 5
Gen: 4. v: 11. et 12.
Gene: 6. ver: 17.
7. verſu 13. & 21.
Gene: 19. ver: 24.
Exod: 14. v: 28.
1. Reg: 31. ver: 6.
Num: 21. verſu 1 & 24. & 35.
Daniel: 4. v: 30.
Daniel: 5. ver: 30
Macha: 2. v. 28.
Macha: 1. v: 43.
Machab : 1. v: 19. & 31. & cap: 15. verſu 12. et 39.
Actu: 12. ver: 23.
2. Reg: 20. verſu 1. & 9.

mi ná górách Gelboe / á wżdy potym przepuścił Pan BOg głód ná zie-
Zydowską trzy látá : y niechćiał vśmiérzyć gniewu swoiégo / áż wneki
synów iego powieszono. Masz drugi przykład ná pómstę grzéchu Achá-
Królá Izráhelskiego/ który z mężoboystwá które vczyniłá żoná iego Je-
l nád Nabotem poddánym swoim/ iż iéy niechćiał dáć winnice swoiey/
pómstę báłwochwálstwá iéy / y iego / y sam zábit / y syn iego JOrám
tákże Izráhelski zábit : Jezábel mátká iego zrzuconá z góry / szyię złá-
/ y psi ią roszárpáli. A naostátek / śiedmdźiesiąt synów Achábowych
Jehu/ y wszytek dom iego wygládźił/áby sye wypełniły słowá Páńskié/
mówił przez Heliaszá Prorоká : Że sye miał mśćić nietylko nád sámym
ibem złośći iego/ ále y nád wszytkim potomstwem y narodem iego. a to
tko ná pómstę grzéchu mężoboystwá/ y báłwochwálstwá Jezábel żony
ibowéy.

3. Reg. 21. v. 14.
3. Reg: 22. v: 34. 37.
4. Reg: 9. versu 24. & 33.
4. Reg: 10. versu 7. & 10.
3. Reg: 21. ver: 21.

Mśći sye Bóg Oyćiec y do tych czásów krwie niewinnie przelanéy Sy-
woiégo nád Zydy / y nád ich narodem : czego wielé inszych przykládów
v piśmie S. gdźie Pan Bóg wypełnia to co przez vstá swé mówił : Ja
Bóg mocny y zawisny/náwiedzáiąc złość oycowską w syniéch do trze-
y czwartégo pokolenia. Karze tedy Pan Bóg złé ludźi/á karze ie sro-
bo obiecał przez Proroki złé karáć mieczem / głodem/ y morem : y obie-
m przeklectwo ná polu/ ná ogrodźie/ w domu/ w wyśćiu ich/ y w przy-
: obiecał im niebo miedźiáné/ziemię niepłodną/y wszeláktié przeklectwo.
wnie bez pochyby wypełnia to Pan/ że ie karze thym wszytkim co obie-
náwiedzáiąc ie w gniewie swoim.

Exod: 20. ver: 5.
Leuit: 26. á versu 14. ad finē cap. & Deut: 28. á v: 15. vsq; ad finem Capit:

Ale tu ná tym mieyscu mógłby kto pytáć : Jákóż ia mam poznáć/ ieśli
Pan Bóg karze iáko wybránégo / albo iáko od siebie wzgárdzonégo :
złé karze/ karze też y dobré : Trudna to rzecz iest/ táiemné sądy Pán-
poznáwáć : ále ilé bedźiemy moc/ z Pismá S. pokażemy różność w ka-
i złych/ á w karániu dobrych.

Napirzód : Karánie dobrych y wiernych Pánu BOgu Oycu niebieskié-
pochodźi z miłośći przećiwko synaczkom swoim/ kthóré náwiédza iáko
: ále karánie złych idźie z gniewu Bożégo / który złé karze iáko nieprzy-
ły y przećiwniki swoie. Przeto wierni Páńscy w dolegliwośćiách swo-
v chorobách/w niemocách/y we wszelákim swym vpadku/do Páná Bo-
e vćiekáią/ y do niego o wspomożenié wołáią/ á vpadszy w grzéch/Pá-
miłośierdźié proszą. Czego przykłády ábysmy z Pismá iáśnie poználi/
poczniemy od chorób/ które Pan przepuszczał nietylko ná wybráné swo-
e też y ná ty które wzgárdzáć raczył.

Pokázuie różność karánia Złych y Dobrych.

A naprzód weźmiemy przed sye onégo Ezechiaszá Królá Judskiégo /
ry gdy sye rozniemógł / powiedźiał Izáiasz Prorok do niego posłány / o
niéy śmierći iego / że vmrzéć miał / á daléy żyć nie miał. To Król vsły-
szy/ co czynił / do kogo sye vćiekł : Pátrzay : Prosił PAná BOgá o
łużenié żywotá / pokłádáiąc przed PAnem żywot swóy / że sye spráwo-
przed oblicznośćią iego/we wszytkim sercu y w prawdźie : á co było do-
o/ to czynił przed oblicznośćią iego : á Pan Bóg też vczynił tho z łáski
/ że mu raczył dáć zdrowié/ y przedłużył mu żywotá iego cálé pietnaśćie
stąd łácno obáczyć/ co czynił wybrány Boży.

4. Reg: 20. á versu 1. vsq; ad 6.

Pátrzże zásie co czynił wzgárdzony od PAná BOgá : rozniemógł sye
osiasz Król Izráhelski ná śmierć / bo wypadł był z Páłacu swégo/ któ-
iał w Sámáryéy/oknem przez kraty : áli on posłał do Beelzebubá Czár-
tórégo chwalili w Akaron / rádząc sye go ieślize bedźie zdrów : á iż tho
nił ná wzgárdę Pánu Bogu swoiemu/ zdechł : á z łożá onégo nie wstał
órym leżał/ ták iáko mu Pan Bóg przepowiedźieć roskazał. Podobni

4. Reg: 1. ver: 2. 4. 16. 17.

sá temu

ſą temu złemu Królowi owi Chrześćijánie/ ktorzy czáſu niemocy y p
dy/ vćiekáią ſye do Práktykarzów/do Kryſztalników/do Czárnokſięż
dowiáduiąc ſye o ſwoie zdrowie/ o zguby/ y o inſze rzeczy ktore wie
ſobie potrzebne: bo ći opuſzczáiąc Páná Bogá/rádzą ſye Beelzebubá
w ſługách iego/ czegoby czynić nie mieli: bo tym grzeſzą ſrodze przeci
nu Bogu.

Iob 1. verſu 21.

Przypátrzże ſye też co Job czyni/ Job ſtrapiony/ znędzony/ná zd
y ná máietnośći: ſtrácił dźiatki/ domy/ dobytek/ przetsie chwali Pán
gá/ dźiekuie mu zá to/ woley iego wſzytko porucza.

Tobiaſz tákże ſkarány slepotą/ Pánu Bogu zá to dźiekuie: y to ſ
wybránych Bożych/ gdy ſą od Páná karáni/ że do Páná Bogá wołái
ſpomożenie/o rátunk/y o náprawienie vpadku ſwego w niedoſtátkach ſ

Exod: 17. ver: 2. & 3.
Nume: 20. ver 3. & 6.
Iob 2. verſu 9.
Tob 2. v: 22. et 23.

Zli záśie ten znák máią/ że przećiwko Pánu Bogu ſzemrzą/ iáko
dowie czynili idąc z Egiptu/ gdy ſye im co nie po myśli wiodło/ álb
im czego nie doſtawáło/ſzemráli przećiwko Pánu Bogu: drudzy też p
náią Páná Bogá/ iáko vczyniłá Jobowá żoná/ tákże y Tobiaſzowá:
ſwe ná to wiodły/ áby to z nimi czynili. Ták zli ludźie/ nietylko ſámi b
Páná Bogá/ ale y inſze do tego przywodzą.

1. Regū: 23. verſu 10. & 14.

Pátrzże záśie około niebeſpieczeńſtw nieprzyiaćielſkich. Przepuśći
Bóg ná Dawidá niebeſpieczeńſtwo w mieśćie Ceilan/że go mieſzczáni
go miáſtá wydáć Królowi Saulowi chćieli. Rádźi ſye Dawid Páná
Pan Bóg go ſtrzégł/ y wybáwił od nieprzyiaciela.

1. Reg: 28. ver: 8. & 11.
1. Reg: 31. ver: 4. & 6.

A Saul wzgárdzony od Páná Bogá: gdy przyſzłá nań woyná y
ſpieczeńſtwo od Philiſtynów/ áli on do Czártá o pomoc opuśćiwſzy
BOgá/ y rádźi ſye Czárownice kazawſzy ſobie wſkrzéśić Sámuela n
Czártowſką: potym też do tego przyſzło/ że ná téyże woynie zábił ſye ſ
ſyny zá to zábito.

2. Reg: 11. ver: 4. & 15. & capi: 12. verſu 13.

Pódźże do vpadku w grzéch. Vpadł Dawid w grzéchy rozliczne/
ro obaczył błąd ſwóy/ záwżdy Pánu Bogu ſye dawał winien/ pokut
w worze y w popiele/ Pánu Bogu ſye w karánie poruczał/ iego łáſki z
y odpuſzczenie grzéchów od niego záwżdy otrzymał.

1. Paral: 21. v: 11. & 8. & 16.
2. Reg: 24. ver: 1. 10. 17.
3. Regu: 13. verſu 3. 4. 5. 6. 34.

Zgrzeſzył Jeroboam Król Izráhelſki/ y nápominał go Pan Bóg
Prorokā: ále iż ná to dbáć niechćiał/ ołtarz v ktorego ſtał z kádźilnicą
przód ſye roſpadł: potym reká ktorą wyćiągnął ná Prorokā/vſchłá. A p
sie to złemu Królowi nie pomogło/ choć ná proſbe Prorokā onegóż v
wił mu Pan Bóg reke: y niechćiał ſye vpámietáć/y ták whálwochwálſ
vmárł/ y naród iego w niwécz ſye obróćił.

Otóż baczyſz/ iáko w káżdéy dolegliwośći wybráni Páńſcy ſye ſprá
ią/ co czynią/ y do kogo ſye vćiekáią: widźiſz théż co záśie źli ludźie cz
Skąd nietylko poznáć możeſz/ iáko kto ćierpi/ y iákim ſpoſobem ieſt o
Bogá náwiedzenim ſkarány/ ále też y vczyć ſye możeſz/ y maſz/ iáko ſye
w káżdym nawiedzeniu Páńſkim ſpráwowáć/ do kogo ſye vćiekáć/ y k
prośić.

Exod. 1. verſu 11. & capit: 2. verſu 23. 24. 25.
Exod. 14. v. 28.

Jeſt też y druga rózność miedzy karánim złych y dobrych. Pan ſwe
náwiedza/ ku dobremu im to czyni: bo onym náwiedzenim ſwoim godn
ie ſobie czyni. Jáko przykład maſz w Zydźiech w Egiptćie/ ktore karał P
áby ie ſobie miał/ y do źiemie obiecáney wwiódł. Złe záś gdy karze/ tedy
w inſzy ſpoſób: bo ono karánie wieczne iuż ſye im tu poczyna/iáko w Egi
czykach przykład ieſt. Karał Pan Egipt ſrogo/ y z Królem/ á nie przeſ
ták długo/ áż wſzytki potrácił. Już ſye tu ná świećie ich ſrogie karánie p
częło/ á nie dokonáło ſye áż w ich wiecznym zátráceniu/ gdźie dopiéro p
ználi Páná Bogá/ kiedy iuż morze ie zágárnęło/ y kiedy wſzyſcy poginęli
ſzli ná wieczne zátrácenie.

Wie

Vierni tedy Páná Christusowi/ ktorzy vfánie swoie w Pánie BOdze
dáią/ niech sye náprzod ćieszą w krzyżu y w doległiwośćiách swoich:
etáiąc ná to/ że ná swiećie mieszkáią/ ktory iest płáczu y frásunkow w-
száfarz. Po wtore/ niech sye też baczą byc grzesznymi: á że zá grzechy
iedliwym sądem Bożym są karáni/ wáruiąc sye z pilnośćią Páná swe-
rażáć/ áby ich co gorszego nie potkáło. Po trzećie: niech sye vćiekáią
łosierdźia Bożego/ niech wspomożenia szukáią v Páná Christusá w
ch doległiwośćiách swoich/ máiąc przed sobą záwżdy ony słowá ktore
oZwolennikow swych mowić raczył/ gdy im frásunki przed oczy prze-
ł/ mowiąc:

**zásie oglądam was / y vweseli sye serce wásze:
esela wászego żaden nie weżmie od was.**

Tákći y nam wszytkim da Pan Bog bedźie/ po tych frásunkách y kło-
h/ gdy nas Pan do oyczyzny nászey/ gdźie sam iest/ weźmie: oglądamy
on też nas / w Krolestwie swoim świętym/ w ktorym z łáski iego po-
s po tych frásunkach wieczna rádość / ktorey iuż nikt nie bedźie mogł
od nas: ále to nie bedźie áż nas Christus ogląda/ áż w on dźień kiedy
ktoreg teraz widźimy wiárą / oglądamy istotnie iákowy iest. Co nam
Pánie Jezu Christe/ ábysmy frásunki ćierpliwie ná nas przychodzące zno
d ćiebie wspomożenia szukáli/ tobie zá wszytko dźiekowáli/ á po śmier-
obą wiecznie krolowáli. Amen.

Wszytká Summá Ewányeliey.

Naprzod: Przypomináć PAn raczy czás meki przyszłey swey / ktora go | I.
potkáć miáłá: tákże czás śmierći y pogrzebu swego/ kiedy go Aposto-
nie mieli widźieć: á zásie zmartwychwstánie swoie opowiáda / kiedy
eli w máłym czásie ogledáć. á w thym sye wykłádáią przednieysze sło-
wányeliey: Máło á nie vyźrzyćie mie/ á zásie máło á vyźrzyćie mie. etc.

Po wtore: Pracą swą Pan pokázuie / ktorą ma dla nas/ w tym/ gdy | II.
liwe Apostoły vczy: á pierwey niż go pytáią/ Pan przyszłe rzeczy im o-
da. dáiąc wszytkim nauke/ áby w wątpliwośćiách swych v Páná rády
i: y niżby co ná nie przyść miáło z Páńskiego náwiedzenia/ áby z słowá
kiego nauke y przestroge bráli/ y z niego sye ćieszyli w smutkách swoich.

Po trzećie: Opowiáda vtrapienia / y niebespieczeństwá z boleśćiámi / | III.
nych Apostołow swoich / y tudźiez wiernych wszytkich: y vkázuie / że
eszkie vtrapienia y boleśći mieć mieli / iáko niewiástá gdy rodźi. A to
y złożywszy ćiesżkość grzechu/ ktory ná nas przyrodzenie kłádźie/ ćier-
znosili/ dopuszczone od Páná Bogá ná nas frásunki / pátrząc ná ro-
yćielá wiáry nászey Páná nászego Páná Jezusá / ktory ćierpiał / á po-
szedł do chwały wieczney / wniozszy ćiáło swoie ná práwice Oycá swe-
teraz pánuie ná wieki / iáko Páweł święty pisze do Zydow w 1. y w 2.
Kápitulum.

Hebr: 1. versu 3. & cap: 2. ver: 9.

Porządek Vstáwy Kośćielney z strony tych Ewánieliy przeszłych y dźisieyszey.

☞ W Dźień święty Wielkonocny/ vkazał nam Kośćioł Christusá/ iedy-
mocnym zwyćiezcą śmierći y Piekłá.

W Nie-

☞ W Niedziele pierwßą po Wielkiéynocy / vkázuie nam / co z prawdzi-
wégo zmartwychwstánia Chrystusá Paná zá pożytki przyßly / ktore te ſą:
Weſelé/ Pokóy/ Duch swiety/ y Odpußczenié grzéchów.

☞ Przeßléy zásie Niedziele/aby kto nie rozumiał żeby to tylko do ſłuchá-
dziec y wierzyć/ co o Pánie Chrystusie ſłyßał/y ſłyßy : tedy tám ieſt Pan Chr-
rystus ná przykład wßytkim Páſtérzom/ Przełożonym/ y Sedziom/ ák Du-
chownym iáko swietſkim/ áby ná kßtałt iego byli páſtérzmi prawdziwymi:
áby owce miłowáli/ opátrowáli/ o nie ſye ſtáráli/ y ſámi czáſu potrzeby dla
nich / gdzieby ináczéy być nie mogło / żywot ſwóy w niebeſpieczenſtwo dá-
wali. Owce zásie/ áby Páſtérzów ſwoich ſłucháły / w poczciwości miáły/
z Owczárni Chrystuſowéy ſye nie błakáły: zdrowych páſtwiſk pátrząły/ wedle
ciáła Páſtérzom ſwoim we wßytkim poſłußné były : á ieſliby złégo Páſte-
rzá miáły/ áby ná duße pomniáły/wiecéy Bogá ſłucháiąc niż ludzi. Wßák
że z obudwu ſtron/ y z ſtrony Páſtérzów/y z ſtrony owiec/Chrystus Pan dany
ieſt ná przykład wßytkim w obec : áby zá nim ßły/ y to czyniły co kazał.

☞ A dzisieyßéy Niedziele : áby ſye nic nie opuściło Chrześcijáńſkiego po-
ſtepku/ który ná Chrześcijánina należy. Vczy nas Kościół z Chrystuſem Pá-
nem náßym ćierpliwości/ gdyż potrzebá/ nie tylo żebyſmy go ználi / przez ni-
łáſke zbáwienia náßégo wzieli / z niego dobry przykład bráli : ále też krzyż
káżdy z nim/y fráſunek ćierpieli. A tákim porządkiem Ewányeliéy/ vczy nas
Kościół y wierzyć / y z Chrystuſem Chrześcijáńſkie żyć / miłość zobópólna
przećiwko ſobie záchowáć / y doległości ktoré przychodzą/ ćierpliwie
z dziekczynienim Pánu BOgu / y ſkromnie bez ßemránia
y nárzekánia/ ćierpieć y znosić.

EWANYELIA Z I[…]
WYKLADEM W NIEDZIELE
Czwarta po Wielkiéynocy, która po Ła-
cinie zowa Cantate, wedlug opiſá-
nia Ianá S. w Kápit: 16.

LE teraz ide do tego który
mie poſłał/ á żaden mie z was nie
pyta/ Dokąd idzieß? Ale iżem wam
thé rzeczy mówił / ſmutek nápełnił
ſerce wáße. Aleć ia wam prawde
powiádam/ pożytecznoć wam iest á-
bym ia odßedł : bo gdziebym nie od-
ßedł / Poćießyćiel nie przyydzie do
was : ále ieſli odéyde / poſle go do
was. A gdy przyydzie/ on bedzie karał świát z Grzéchu/ y

...práwiedliwośći/ y z Sądu. Z grzéchu mówie/ iż nie vwie- w mie: á z Spráwiedliwośći/ iż do Oycá ide / á iuż mie ...yźrzyćie: á z Sądu / iż Kśiążę tego świátá iuż iest osą- ... Jeszcze wam wielé rzeczy mam powiádáć / ále ich teraz ...ć nie możećie: Ale gdy przyydźie on Duch prawdy/ náuczy wszelákiey prawdy: boć nie będźie sam od śiebie mówił/ ...kolwiek vsłyszy/ będźie mówił/ y rzeczy przyszłé zwiástu- ...m. On mnie objáśni/ bo z moiég weźmie/ y opowié wam.

Niedziele dźiśieyszéy Ewán- yelia wźięta iest z onéy rozmowy/ którą Pan miał do Apostołów swoich w Wieczerniku ná ostátniéy Wieczerzy swoiéy: gdźie Pan pokázuiąc odeszćié swoie ná śmierć/ vkázo- wał théż Apostołom swoim niebespieczeń- stwá ich w onych słowiéch / gdy przed po- czątkiem Ewányeliéy dźiśieyszéy mówić ra- czył: Swiát ma was w nienawiśći: ále sye temu nie dźiwuyćie/ wiedząc/ iż mnie piérw- szégo miał w nienawiśći. Bo byśćie byli z tego świátá / świát co iest iego miłował- ...e iżeśćie nie z tego świátá / bom ia was z świátá wybrał/ przeto théż ...ą w nienawiśći świát. Y thom wam opowiádał/ ábyśćie sye nie w- ...áli/ bo będą was wymiátáć z Bóżnic: y przyszłá iuż ná was tá godźi- ... káżdy kto was zábiiáć będźie / będźie mniémał áby ofiáre czynił Pánu ... A tákié przenáśládowánia dla tego wam czynić będą/ że nie poználi ...áni mnie. Y dla tego to wam opowiádam/ iż gdy té rzeczy wszytki ná ...rzyydą/ ábyśćie wspomnieli iżem to wam opowiádał. Acz wprawdźie ... wam przed tym nie mówił/ bom z wámi był: Ale teraz ide do thego

Ioan: 15. versu 18. & 19.

Ioan: 16. à ver: 1. vsq; ad 5.

którẏ

ktory mie posłał. A ták iuz áż do końcá Ewányeliey dźisieyßey Pa
ſtus do Apoſtołów prowádzi / opowiádáiąc im odeßćie ſwoie od
przed tym fráſunki ktore po odeßćiu iego miáły ná nie przyść. A teg
kiego ich niebeſpieczeńſtwá / kłopotu / y przeßládowánia / przyczyne
da być nie inßą / iedno rozłączenie ich z Pánem Chriſtuſem przez śmi
co ſye pokázuie z onych słów Páńſkich ktore mowił do nich: Jeſlić m

Ioan: 15. ver: 20. & 21.

ßládowáli / y was będą. Czemu? Bo nie ieſt ſługá więtßy nád Páná
A wy cokolwiek ćierpieć będźiećie od nich / wßytko tho ćierpieć będ
Jmieniá mego.

Lucæ 5. verſu 30. & cap: 15. ver: 2. Math: 11. ver: 19. & cap: 9 ver: 34. & cap: 12. ver: 24. & cap: 22. ver: 15. Math: 15. ver: 2. & cap: 12. ver: 1. 2. Luce 5. verſu 30. Actu: 13. ver: 50. Math: 23. ver: 34. Actu: 7. ver: 53. & cap: 14. v. 18. Actu. 4. ver: 3 & cap: 12. ver: 7. Actu: 9. verſu 2. Actu: 5. ver: 40. Actu: 12. ver: 4. Actu: 7. ver: 59. Actu: 4. ver: 18.

Przeßládowáli przed tym Pháryzéußowie Páná Chriſtuſá ſło
rząc przećiwko niemu / ſpráwy iego ßácuiąc / y przezywáiąc go opilc
cą / y przyiaćielem Jáwnogrzéßnikow / cudá iego Czártowſkiey mo
piſuiąc / w mowie go podchwytáiąc / y inßé przykrośći wyrządzáią
Pánu czynili / tedy pogotowiu nie przepuśćili Apoſtołom iego / p
ktorym ßemráli y mowili / o nie vmywánié rąk przed iedzenim / o rw
słow w Sobote / y o obcowánié z grzéßnymi: y nie ćierpieli ná on cz
ßéy krzywdy / iedno iáko ćierpiał ich Pan: ktorego iż iezykiem przeßl
li / tedy tez y iezykiem przeßládowáli y Zwolenniki iego. Ale kiedy g
á mocą Páná przeßláduiąc poimáli / y zámordowáli / tedy też tegoż
ſłá nád Apoſtoły nie zábaczyli / przeßláduiąc ie od miáſtá do miáſtá /
iąc / do więzienia ſadzáiąc / kámionuiąc / ścináiąc: y o to ſye ſtáráiąc /
kimże á nie inákßym ſpoſobem iáko y Páná / vcznie iego wygłádzi
trácić: A zátym Jmie / wiáre / męke / y zmartwychwſtánie Páná Ch
wo / potłumić / wyniſczyć / y z ludzkiey wiádomośći wykorzenić mog
koż y dla tego Páwłá byli posłáli do Dámáßku / áby Chrześćijány g
imował / y do więzienia dawał / czego mu y sámi pomagáli: bo A
poimawßy / biczowáli / y do więzienia ſadzáli: A z tych potym S
świetego vkámionowáli / y przepowiádáć Jmieniá Páná Chriſtu
zákázowáli. O czym wßytkim iż Pan przed tym wiedźieć raczył / że
nie inákßym ſpoſobem / Zydowie przeßládowáć mieli Apoſtoły / iáko
go Páná Chriſtuſá / tedy oto Pan ná tey to wieczerzy / ſwoie Apoſto
cznie ſwoie / iáko miłośniki przeſtrzégáć / y wßytkę prawdę im przed
opowiádáć raczył / áby gdy to ná nie przyidźie / oto ſye nie fráſowáli.

Jáki fráſunek bywa / gdy przyiaćiel przyiaćielá ſtráći.

Może ſye tu káżdy przypátrzyć / iáki tám był fráſunek Apoſtolſ
słyßeli iż páná vtráćić mieli. Jákoż káżdemu rzecz iáſna być może / i
ſunek ieſt dobrym y prawdźiwym dźiatkom / gdy rodźice ſtrácą: álbo y
ktorzy dobrodźieyſtwá czyiego vżywáią / gdy dobrodźieiá trácą: álb
gdy przyiaćiel przyiaćielá ſtráći / ktorego miłuie / że fráſunek on ktho
máią / śmierći ſye rowna: y wiele ludźi z tákiego fráſunku vmiera.
áczby niepotrzebá wielkich dowodow / iáko rzeczy prawdźiwey / wßákże
ſie okázáć nie wádźi. Jáſny przykład w Piſmie świetym / kiedy Phili

1. Reg: 31. à verſu 1. vſq; ad 6.

wie Pogáni / Krolá Zydowſkiego Saulá / y z ludem wßytkim iego p
li / gdźie Krol ránny radby był temu / áby go kto był dobił: y leżąc ná
prosił sługi álbo kopienniká ſwego / mowiąc: Wyymi miecz ſwoy á
mie / áby mie żywo nie záſtáli ći nieobrzezáńcy: á náposmiewawßy
mnie / dopiero dobiią mnie: czego iednák kopiennik on / choć był ſam w
chu / vczynić niechćiał. A Krol widząc ſye być w wielkim vćiſku / dob
mieczá ſwoiego / vpadł nań y przebił ſye. Ná co sługá on pátrzył / á ob
wßy Páná ſwego vmárłego / vżaliwßy ſye go iáko Páná y dobrodźieiá
czynił: Poświadczył tego iż go miłował: wyiął miecz ſwoy / vpadł n
przebił ſye tákże / y ták vmárł z Pánem ſwoim. Oto przykład miłośći teg
sługi przećiwko Pánu ſwemu.

...adzeć człowiecze Chrześcijáński vrosły były ony płácze y lámenty
...że sye ludźie po dobrodźieiach swoich/po przyiaciołach swych/wpłá=
...jo vtulić niemogli/ iáko tego w pismie dosyć sye náyduie: zwłaszczá
...ESu Proroku y wybáwićielu ludu Zydowskiego z Egiptu/ który kie=
...rł/ płákał go wszytek naród Zydowski ná polách Moábskich dni
...śći.

Deut: 34. ver: 8.

...kże kiedy vmárł JAkob oyciec JOzephów/ człowiek stáry/ dobry/
...synowie y naród ieg płákáli go/ ále wszytek Egipt płákał go siedm=
...dni.

Gen: 50. v. 3. et 10.

...Sámuelu Proroku tákże nápisano gdy vmárł/ iż był człowiekiem do=
...notliwym/ spráwiedliwym/ wszytek naród Zydowski we wszytkiey źie=
...ał go/ pokázuiąc żal z człowieká cnotliwego że im był vmárł.

1. Reg: 25. & 28.

...v Ksiegách Máchábeyskich pokázuie sye żal wszytkiego narodu Zy=
...go/ onego cnotliwego Hetmáná Jonáty/ gdy go zdrádą zábił Try=
...płákał go wielkim płáczem wszytek naród Zydowski przez wielé dni.
...sna rzecz/ iáko dobrych ludźi cnotliwych ludźie żáluią długo/ z théy
...którą przećiwko nim mieli.

1. Macha: 12. v. 52. & 13. versu 26.

...tym widząc iáko sługá Páná żáluiąc że vmárł/ z miłośći którą prze=
...ánu miał/ zdrowia swego zá nic nieważąc/ wolał vmrzeć z Pánem/
...z Páná być/ którég miłował: cóż rozumiesz o Apostolech Páńskich/
...árzo Páná miłowáli/ iesli vmrzeć z nim gotowi nie byli? Ono masz
...S. gdy z zá Jordania szedł do Betháníey wskrzészáć Lázárzá/ Apo=
... Páná od tego odwodźili/ áby tám niechodźił: bo wiedźieli/ że sye
... iuż ná to byli násádźili/ áby go poimáli/ y o śmierć przyprawili. Ale
... potrzebe pokazał szcia swego/ áby wzbudźił od vmárłych Lázá=
... Thomasz Apostół mówił do wszytkich: Pódźmy y my/ á vmrzymy
... Otóż widźisz miłość/ iáko ći Páná miłuią/ idą z nim w niebespie=
...o/ gotowi wszytko z nim ćierpieć/ y żywot náostátek położyć.

1. Reg: 31. versu 5.

Ioan. 11. v: 8. et 16.

...nieważ tháką miłość mieli przećiwko Pánu/ iáki mieli żal gdy sye
...zstáć mieli/ káżdy to może pobáczyć: iákóż musiał być bárzo wielki/
...sam Pan nász Jezus Christus baczył/ bo y nie bez przyczyny ćieszył ie
...ą rozmową/ vmacniáiąc ie w obietnicách swoich/ przestrzégáiąc/ y
...ogá Oycá Niebieskiego/ Oycá swoiego prosząc/ áby w frásunku nie
...ni zágineli/ áni odpádli od Christusá y wiáry iego: ktemu/ áby ich
...ák iáko pszenice nie przesiał. Wszákże iż iuż ináczey być niemogło/
... Pan powiáda im przyczyny odeszcia swego od nich/ dla czego po=
...łá áby sye z nimi rozstał: á miedzy tymi przyczynámi tá iest pierw=
... dźiś w Ewányeliey iest nápisána: Abowiem rozstawáiąc sye z A=
...Pan/ vkázuie naprzód kedy idźie/ mowiąc:

Lucæ 22. versu 31.

Jde do tego który mie posłał.

...ką drógą Pan Christus iść raczył do Oycá. Piérwsza iest/ Meká
Páńska. Ale tá drógá byłá gorzka/ ćieszka/ y bolesna/ iáko o niey s=
Mátheusz swiety: Gdy sye godźiná przybliżáłá/ że Pan z teg świá=
...ał/ smućił sye/ y był żáłosnym/ mówiąc do Zwolenników swoich:
... iest duszá moiá áż do śmierci.

Math: 26. ver: 38.

W...ra drógá/ Zmartwychwstánie Páńskie: á tá byłá poćieszna/ we=
...widá Psálmisty Páńskiego/ który w osobie Páńskiey mowił: Vwe=
...serce moie/ y rozrádował sye iezyk móy/ á ciało moie odpoczywáć
... nádźieiej: ábowiem nie opuśćisz dusze moiey w Pieklé/ áni dasz s=
...twému oględáć spróchniáłośći.

Psal: 15. v. 9. et 10.

Trzecia dróga / przez którą wſzedł do Oycá / ieſt iego dziwne w[...]
vſtąpienie: á tá byłá chwálebna y zwyćieſtwá pełna.

Otóż Pan thy trzy drógi do Oycá ſwégo/ Apoſtołom oporządz[...]
mówi : Jde do tego który mie poſłał. Jákoby rzekł : Jde do Oyca[...]
wedle człowieczenſtwá/ które żywiąc tu ná świećie w grubośći/ o[...]
nią niebieſkiego dálekie było / á teraz vwielbioné wnioſę przo[...]
Oycowſki/ y wypełnię w ćiele moim poſłuſzeńſtwo / y poruczony ob[...]
od Oycá niebieſkiego mégo.

Nádto ieſzcze/ y Boſtwo moié zátáioné w ćiele/ tym ſzcim m[...]
cá mégo/ wſzytkim wobec oznáymuie/ że mię iáſnie wſzyſcy pozną[...]
nem Bożym prawdziwym. Bo Chriſtus Pan czáſu śmierći ſwoey/[...]
ſtwem które wziął nád czártem/ oznaymił ſye być Bogiem Piekli[...]
mił / y wſzytkim obywátelom iego Czártom / gdy moc Boſtwá [...]
knełá y Piekło. Zmartwychwſtánim záśie ſwoim/ vmocnił w A[...]

Ioan: 20. ver: 28.

wiáre/ którą przed tym wyznawáiąc nie do końcá wierzyli/ á po [...]
wſtániu iuż mówili to co mówił Thomaſz : Pan móy/ y Bóg m[...]
przez Wniebowſtąpienié wſzedł do Oycá / iuż nie tylo Czárci / [...]
poſtołowie/ ále wſzytek świat wyznał/ y wyznawa / okrom niew[...]
Chriſtus ieſt prawdziwy Syn Boży : wyznawa z Tomaſzem [...]
ieſt Chriſtus Pan/ y Bóg. A to tu Pan Apoſtołom ſwoim dáie z[...]
ſnie/ ále ſkryćié : dla tego / áby ie pobudził ku pytániu tey drógi/ [...]
brał od nich : ktemu / áby pilniey PAná pytáli o te mowe / któ[...]
mieli. bo iákoſmy z przyrodzenia do rzeczy niebieſkich gnuśni / y n[...]
tákżeć też y Apoſtołowie Páńſcy ná on czás byli / y przeto w nich [...]
łość pokázuie/ gdy mówi :

A żaden z was nie pyta mię/ gdźie idźi[...]

Jż w ten czás Páná nie pytáli / żal y ſmutek ich był tego prz[...]
iednak przed tym Páná przez Piotrá pytáli/ kedyby ſzedł/ mowiąc[...]
Pánie kedy idźieſz ? A potym mówili : Pánie nie wiemy gdźie id[...]
możemy dróge wiedźieć ? A przeto Pan Piotrowi odpowiedźiał[...]
wy : Kedy ia ide/ nie możeſz mię teraz náſládowáć / ále potym [...]
mną. bo ná ten czás trudno było Apoſtołom PAná náſládow[...]
dem tego/ że ieſzcze pomyślali iákoby vćiekáć / ieſliże by co nie p[...]
dźiáło ſye z Pánem ich. Ktemu/ ieſli rozumieć tego nie mogli/ c[...]
mece ſwéy powiádał / dálcko mniey iey mogli náſládowáć. Słu[...]
Pan wſzytkim mówił/ Dokąd ia ide/ wy nie możećie przyść. Bo i[...]
ło gorzko ſłucháć o mece Páńſkiey/ cóż ſámi ćierpieć co tákiego m[...]
nie nie byli gotowi do tego.

Ioan: 13: verſu 36. & cap: 14. ver: 5.

Ioan. 13. verſu 36: Piotrá Pan vpominá iákoby miał zá nim iść.

Pokazáło ſye tedy iáſnie/ kedy/ y iáko Pan ſzedł. Kedy ? Do [...]
go. Jáko ? Przez śmierć/ zmartwychwſtánié/ y Wniebowſtąpien[...]
przez ty ſtopnie wykłádáią ſye té ſłowá które mówił / Jde do tego [...]
poſłał.

¶ Ale chcemyli té ſłowá lepiey wyrozumieć / tedy weźmiemy pr[...]
rzeczy potrzebné z Piſmá świetégo. Naprzód : Który tho ieſt / [...]
ſłał ná świát tego który ſye wráca do niego. Po wtóre : Kto to [...]
ieſt poſłány. Po trzećié : Byłli przed tym niżli był poſłány. Po [...]
Jákim ſpoſobem ieſt poſłány. Bo gdy ſye pokaże z Piſmá / ſnád[...]
wyrozumie té ſłowá które Pan raczył mówić/ Jde do tego który m[...]

Ioan: 7. v. 28. et 29.

I. Kto Páná Chriſtuſá ná świát poſłał

☞ **Naprzód tedy : Co ſye tycze tego/ kto Páná náſ[...]**
ſłał/ ſłuchay : Poſłał go Bóg. A iżeby to prawdá byłá/ pátrz co [...]

do Gálátów w Kápitule czwartéy: A w ten czás/ powiáda/ posłał
Syná swégo/ kiedy przyszło wypełnienié czásu. ꝛc. Co sye téż iásnie po-
z słów Páńskich / kedy posłánié swé powiáda być od Oycá/ mówiąc:
ł mie Oyćiec żywiący. Y ná drugim mieyscu: Samem nie iest/ ále ia/
y mie posłał Oyćiec. Y ná trzećim mieyscu: Oyćiec mie posłał. y po-
ą: A Oyćiec który mie posłał/ ten świádectwo dawał o mnie: ále śćie
do Zydów mówiąc) głosu iego nie słyszeli.

Galat: 4. ver: 4.
Ioan: 6. versu 57.
Ioan: 8. versu 16.
Ioan: 5. v: 36. et 37.

le żebyś nie rozumiał inszégo Oycá być okróm Bogá wszechmogącé-
dyć słowá sámégoż Páná/ y słowá Janá S. Ewányelisty / iásnie po-
iż nie o inszym Oycu Pan Christus mówił / y nie inszégo Oycem swym
ał/ iedno Bogá wszechmogącégo/ bo ták mówi do Zydów v Janá S.
go pytáli Zydowie/ Czymże sye ty czynisz? Odpowiedział Jezus: Je-
ą chwale sam siebie/ chwałá moiá nic nie iest: ále iest Oyćiec móy
nie vwielbia/ którégo wy wyznawaćie być Bogiem wászym: á nie po-
ćie go/ ále ia go znam. Bo Zydowie nie wyznawáli inszégo Bogá/ ie-
Bogá wszechmogącégo/ którégo/ á nie inszégo/ Pan Oycem swoim zo-
ámże ieszcze powyższéy Jan S. pokázuie/ który był Oyćiec Páná Chri-
wedle Bóstwá iego/ ták pisząc / kedy Pan mówił do Zydów: Wielé
o was mówić/ y sądźić/ ále ten który mie posłał prawdziwy iest: y ia
yszał od niego/ to powiádam ná świećie. Dokłáda Jan S. czego o-
niemogli Zydowie/ gdy mówi: Y niepobaczyli iż Oycá swégo powiá-
ć Bogá. A vkázuiąc Pan którym sposobem Bogá zwał Oycem/ iż
dle tego iáko człowiek/ ále iáko on który z théyże natury Boskiéy był/
wi: Jam z Bogá poszedł/ y nieprzyszedłem sam od siebie / ále mie on
. Otóż ten tu przyszedł/ który z Bogá poszedł.

Ioan: 8. v. 53. 54. 55.
Ioan: 8. versu 26.
Ioan: 8. versu 27.
Ioan: 8. ver: 42.

Wtóra rzecz: Ale pytasz/ Kto to iest który iest posłány:

II. Kto iest/ który iest posłán.

sye y tego dowiesz z wielu mieysc Pismá S. że to iest Syn Bogá ży-
bo to wyznał sam Bóg Oyćiec: wyználi ludźie ták wierni iego/ iáko
ni: wyználi náostátek y Czárći. Wyznał Bóg Oyćiec/ gdy mówił:
bede Oycem / á on mnie bedźie Synem. Y ná drugim mieyscu: Tyś
yn móy/ iam ćie dźiś vrodźił. A to ieszcze było w stárym Zakonie/ gdźie
ypowiadał Bóg Oyćiec do Syná swégo. Potym w nowym Zako-
dwákroć głosem z niebá thego poświadczył/ mówiąc: Ten iest Syn
iły/ w którymem ia sobie vlubił. A v Márká S. ták nápisano / kedy
Oyćiec wnet po Krzćie Christusá Páná / przypowiedźiał sye do niego
c: Tyś iest Syn móy miły/ w thobiem sobie vlubił. Tymże go wy-
iotr/ tymże Mártá/ tymże téż y Apostołowie ná morzu/ ná którym v-
ył roskazánim swoim wiátry y nawáłnośći morskié/ gdy przyszedszy do
łodźi dáli mu chwałe y cześć/ mówiąc: Záprawde tyś iest Syn Bo-
ymże Synem BOżym wyznał go y on Setnik Pogánin pod krzyżem
/ gdy záwołał z inszymi którzy z nim byli: Záprawde żeć tho był Syn
Náostátek y Czárt wyznał go być Synem BOgá naywyższégo / v
á S. w piątym Kápitulum. Bez wątpienia tedy był to Syn praw-
Boży/ który ná ten świát przyszedł.

2. Reg: 7. ver: 14.
Psal: 2. versu 7.
Actu: 13. vers: 33.
Hebr: 1. versu 5. & cap: 5. ver: 5.
Math: 3. ver: 17. & cap: 17. ver: 5.
Marci 1. versu 11.
Lucæ 3. versu 22.
Math: 16. ver: 16.
Ioan: 11. versu 27.
Math: 14. ver: 32. & 33.
Math: 27. v. 54.
Marci 5. versu 7.

le gdyż bywáią dwoiácy synowie / to iest/ przyrodzony z włásnych ro-
: drudzy sposobieni/ álbo przywłaszczeni/ którzy sye stawáią syny do-
ystwá/ onych którzy ie sposabiáią y przywłaszczáią sobie zá syny: Te-
pokażemy / iákim synem BOżym Christus iest: iesli przyrodzonym z
/ czy przywłaszczonym álbo sposobionym / czy dobrodźieystwem vczy-
od Oycá. Ale piérwéy niż to pokażemy/ iákim Synem Pan Chri-
hcemy to przypomnieć: że Pan nász dwoiáko sye zowie w Ewányeli-

IAkim Synem Bożim Pan Christus iest/ iesli przyrodzonym / iesli sposobionym.

ach/Synem Człowieczym/y Synem Bożym. A gdy ſye Synem człowiecz
zowie/iuż tám ſobie przypiſuie wßytki kłopoty y fraſunki/ iáko w onych
wiech mamy: Potrzebá áby był podnieſion Syn człowieczy. A ná drug
mieyſcu: Gdy podnieśiećie Syná człowieczégo/tedy poznaćie żem ia ieſt.
A záśie: Syn człowieczy bedźie wydan Kśiążetom Kapłáńſkim. Także y
ny ſłowá: Po dwu dniu bedźie Wielkanoc/á Syn człowieczy bedźie wyd
áby był vkrzyżowan. O czym iednym wyrokiem Páweł święty mów
ry Chriſtus zá dniów ćiáłá ſwégo/ bedąc Synem Bożym/nauczył ſy z t
rzeczy które ćierpiał / poſłußeńſtwá. Skąd pewné okazánie/ że Chriſtus b
Synem Człowieczym: bo miał ćiáło w którym ćierpiał / y poſłußen był/
przetsie był Synem Bożym. Gdy tedy thu pokázuiemy Chriſtuſá Syn
Bożym/ záchowamy to w cále/ że ieſt prawdźiwym ſynem człowiecz n
ieſt/ Synem czyſtéy y naświetßéy Pánny Máryéy: kthórego ćiáłá nie
z Oycá/ ále z Mátki/ ſpráwą Duchá S. bez Oycá/ (nie wſpominaią nic
człowieczeńſtwie/ o którym tu nic nie mówie/ áni mówić chce: ále Bo
ſtwie/ w którym ieſt prawdźiwym Synem Bogá Oycá niebieſkiég.) ſta
ſye potym człowiekiem/ iáko Páweł S. mówi: Sſtał ſye iemu/ to ieſt B
gu Oycu/ z náśienia álbo z narodu Dawidowégo wedle ćiáłá. O B ſtw
tedy/ które ſye złączyło z człowieczeńſtwem/ bedźiemy z piſmá pokáz
iákim ieſt Synem w Boſtwie Bogá Oycá ſwoiégo.

Ioan: 3. verſu 14.
Ioan: 8. verſu 28.
Math: 20. v. 18.
Math: 26. ver: 2.
Hebr: 5. v. 7. et 8.
Roman: 1. verſu 3.

Piſmo S. pokázuie Páná ChRiſtuſá / Synem włáſnym iednourodzo
nym Bogá Oycá niebieſkiégo. Co áby ták było/ maß v Janá S. gdź pi
Ze Bóg ták vmiłował świát/ że Syná ſwégo iednourodzonégo dał/ by
ßelki który weń wierzy niezginął/ále miał żywot wieczny: á kto weń n
rzy/ iuż oſądzon ieſt iż nievwierzył w iednourodzonégo Syná Bożég
A Páweł S. do Gálátów ták piße: Poſłał Bóg Syná ſwégo.
Jan Krzćićiel tákież o nim świádectwo dáie/ mówiąc: Bogá z
gdy nie widźiał/ iednourodzony Syn który ieſt w łonie v Oycá / then
wiedźiał.

Ioan: 3. v. 16. 17. 18.
Gal: 4. verſu 4.
Ioan: 1. verſu 18.

Kredo Apoſtolſkié opowiáda go też być iedynym Synem BOży
mówimy: Wierze y w Syná iego iedynégo Páná náßégo.
Skład/ álbo wyznánié Wiáry/w Nićenie Mieśćie/trzy ſtá y ośm
Biſkupów przećiwko Arryußowi zgromádzonych/ ták o Synie Boży
znawa: (Wierzymy) y w iednégo Páná náßégo Jezu Chriſtá Syn Bo
żégo iednourodzonégo. (Drudzy przekłumáczaią iedynégo / ále włáſ
być iednourodzonégo / bo po Łáćinie ieſt Vnigenitum: á Genitus n
vrodzony wykłádamy) A dáley Kredo Nyceńſkié dokłáda: Z Oycá
dzonégo/ Bogá z Bogá. etc.

Ioannis 1.
ROdzony á vrodzony wedle polßczyzny máią róznośc: bo rodzony rozumiéſye miły/wdźięczny/namilßy/á vrodzony on ſye rozumié / który ſye z kog ro dźi. Przeto vnigenitũ źle wykłádáią oni/ co iednorodzony przekłumaczáią/gdiż ma być iednovrodzony.

Zá czym zgadza ſye Wiárá Chrześćijáńſka z Piſmem S. y wyz
Syná BOżégo/ wedle náuki Piſmá świetégo / być iedynym/iednou
nym/ y włáſnym Synem Bożym.
Páweł też S. piſząc do Rzymiánów/ thegóż Syná BOżégo wła
Synem zowie/ gdy mówi: Włáſnemu Synowi ſwemu nieprzepuśćił
ále zá nas wßytkich wydał go.

Rom: 8. verſu 32.

Poniewaź tedy Syn Boży Bogu Oycu ſwemu ieſt Synem włá
iedynym/ y poniewaź iednégo tego vrodźił/ ſkąd go zowie Piſmo iedn
dzonym: tedyć ono Szátáńſkié ſą wymyſły onych/ którzy nád náuke P
które vrodzonym z Oycá zowie Syná BOżégo / śmieią zwáć thegóż
Bożégo ſpoſobionym/y dobrodźieyſtwem vczynionym Synem Bożym
wnaiąc go w tym z námi wiernymy / którzy przez Páná Chriſtuſá pra
wégo Syná Bożégo / ſſtáliſmy ſye ſpoſobionymi y przywłaßczonymi
Bożymi: To mu iedno naprzód dáiąc/ iż ieſt w tym ſpóſobieniu pierw

Rom: 8. verſ: 15. & 16.

dnym

miedzy wielą bráciéy / obdárzony okwitością łáski / dziwnym vrodze- spráwą Duchá S. z Pánny/y niewinnością/ná swiecie spráwiony. Co to wedle ciáłá ácz było w Pánie Christusie/ále do onéy własności syno- którą ma z Oycá/ y którą iest iednourodzonym synem / to nie przyna- przeto potrzebnie Páwel S. to pokázuie pisząc do Rzymiánów : Iż wszy nas sposobionymi syny / Syná BOżégo zowie własnym synem. własnym synem/sam Pan Christus iásnie wyznał sie być przed Káiphaszem / gdy go poprzysiegał/áby sye zeznał czymby był/mówiąc tymi sło- poprzysiegam cie przez Bogá żywégo/ábys nam powiedział/ieslizes ty Christus syn Bogá żywégo y błogosłáwionégo ? Ná co mu odpowiá- Pan/ rzekł: Ja iestem. Skąd sye też okázuie/ że tám nie byłá rozmo- dná miedzy Káiphaszem y Pánem Christusem / o sposobionym Synie m/ boć sye Zydowie wszyscy sposobionymi y przywłaszczonymi synámi mi zwáli. Jáko masz v Janá S. kiedy z Pánem Christusem rozmawiá- wiąc : Mysmy sye z porubstwá nie národzili/ iedno Oycá mamy Bo- Otóż tám o to go nie pytał/ czym sye y sam rozumiał być / bo sye théż miał sposobionym synem Bożym być: ále go pytał/ Jeslizeby był onym Bożym własnym/ iedynym / y iednourodzonym. A gdy sye tákim sy- Bożym zeznał Christus/ dopiéro zdrápał odzienié ná sobie/ y záwołał: nierstwo vczynił/ Bluźnił. Jákóż y Zydowie tho sámi porozumieli/ że ym sposobem zwał Bogá Oycem swoim/niż oni: y inákszym sposobem synem Bożym/ niż oni : y podobno lepiéy to baczyli niż ci Sámosáteni którzy z dárów Bożych czynią Syná Bożégo: To dla dziwnégo po- y národzenia iego/ ná ktoréby sye ták dálece ogledáć nie mieli/ gdyż sye przypátrzyć/ że ich było wiele co sye dziwnie spráwą Bożą poczynáli: Sámson/ którégo Anyół zwiástował: przed nim Izáák/ którégo Bóg powiedział: á po tych Jan Krzćiciel/przez Archányołá Gábryelá prze- dziány : A wżdy przetsie nie byli własnymi przez to synámi Bożymi/ie- ko y drudzy sposobionymi : nie wspominájąc miłości Bożéy/w któréy ymi byli niż drudzy. Jeremiasz w żywocie był poswieconym: JAN ciél nád wszytki którzy sye rodzą z niewiast/ był wybránym: R thóż o pánie S. Pismo mówi / co y o Pánie Christusie/ że był pełen łáski y y czynił znáki y cudá wielkié miedzy ludźmi/ álbo w ludziach: á przet- ez ty osobliwé dáry żaden iedynym synem Bożym nie był / choć podo- iedynym Synem Bożym Christusem/ wedle iego człowieczeństwá/dá- li. Trudno tedy z dárów Bożych/ kthóré osobliwie Christusowi czło- wi były dáné/ rozumiéć Páná ChRistusá osobliwym nád insze synem m być: gdyż iemu podobné/y tákié/drudzy dáry mieli/ á przetsie w licz- inszymi sposobionymi syny zostáli. Sam Pan Christus wedle Bostwá go iest/ nie z dáru żadnégo/ nie z sposobności/ nie z przywłaszczenia/ nie odzieystwá/ ále z przyrodzonéy własności/ iedyny/ prawdziwy/ iedno- ony/ namilszy/ z Oycá vrodzony Syn Bogá żywégo/ Oycá ónégo o n sam powiedział : Oyćiec we mnie/ á ia w Oycu.

tegóż Bogá Oycá własny Syn Christus / y z tego BOgá Oycá po- z nim był záwżdy/ y nigdy od niego odłączony nie był. R to iest wiárá Chrzescijáńska prawdziwa/ y prawdziwé wyznánié o Synu BOżym. ináczéy Syná BOżégo wyznawa / nie ma áni Syná / áni Oycá : bo e własnym Synem Syná Bożégo wyznawasz/tedy y Oycá niepráwé- znáć musisz: boć to iest Oyciec/ co Syná własnégo ma : á który Syná égo nie ma/niepráwym Oycem iest. R to iest Antychryst/iáko Jan s- powiáda/ kthóry przy Oycá/ y Syná : á ktorykolwiek wyznawa / że s iest Syn Boży prawdziwy / w tym Pan Bóg mieszka / á on w Bo-

Roma : 8. á versu 15. vsq; ad 32.

Math:26. ver:63. 64.

Marci 14. versu 61. 62.

Ioan: 8. versu 41.

Math:26. ver:65.

Iudicum 13. ver: 3.

Gen: 17. versu 19. & cap:18. ver:10.

Lucæ 1. versu 13.

Ieremiæ 1. versu 5.

Lucæ 7. versu 28.

Actu: 6. versu 8.

Ioan: 10. ver: 38.

Ioan: 8. versu 29.

1. Ioan: 2. ver: 23.

1. Ioan: 4. ver. 15.

1. Ioan: 5. versu 5.
2. Ioan: 1. versu 7. & 10.

gu. Y ná drugim mieyscu: Y ktoż iest/ ktory zwycięża świát/ iedno te ry wierzy/ iż Jezus iest Synem Bożym: á ktorzy nie wyznawáią Jezu Kristusá/ żeby przyszedł w ciele/ tácy zwodziciele są y Antychrystowie. y go nie każe Jan święty áni w dom przyimowáć/ áni pozdrawiáć.

III. Byłli przed tym niżli iest posłány.

☞ **Poniewaz tedy iuż wiemy kto iest/ ktorego posłał Oyciec** on Bog wszechmogący/ á że ten iest prawdziwym y własnym Synem tedy dáley postępuiąc/ dowiedźmy sye trzeciey rzeczy ktorąśmy przed sye li: Jesli ten Syn Boży prawdziwy był przed tym/ niżli był posłány.

A tu iuż o wieczności Syná Bożego/ dowiedzieć sye z Pismá świ przystoi/ ktorą przeciwko bluźnierzom Syná Bożego wiecznego/ z P świętego pokażemy/ gdyż ták wyznawamy w skłádzie wiáry świętey C ściáńskiey: Iż iest wieczny Ociec/ wieczny Syn/ wieczny Duch święty. przod tedy weźmiemy to przed sye/ że Chrystus on człowiek/ Syn praw wy Máryey Pánny/ y prawdziwy Syn Boży/ często sye z tym opowi iż z niebá przyszedł ná ten świát.

Ioan: 6. versu 38.
Ioan: 3. versu 13.
Ioan: 8. versu 23.
Ioan: 3. versu 31.
Ioan: 3. versu 30.

Masz v Janá świętego świádectwo/ co sam Pan Chrystus raczył wić: Sstąpiłem z niebá/ nie dla tego ábym wolą swoie czynił/ ále o ktory mie posłał. Y ná drugim mieyscu/ do Nikodemá mowi o sobie/ iż pił z niebá/ w ty słowá: Zaden nie wstąpił do niebá/ iedno ten ktory s z niebá. Ná trzecim mieyscu też do Zydow: Wy iesteście z dołu/ ia iest wierzchu. Y on świádek prawdziwy/ ktory świádectwo wydał prawdy o Chrystusie PAnie świádczy/ Jan święty Krzciciel: Kto z zwierzch stron przyszedł/ nád wszytki iest: kto z niebá przyszedł/ nád wszytki iest. mowił o PAnu/ o ktorym powyższey mowi: Onci musi rość/ á ia schodzić.

Ephes: 4. versu 9. 10.

Swiádek drugi iest Páweł święty/ ktory do Ephezow pisząc/ ták wi o Pánu Chrystusie: Sstąpił pierwey do naniższych kráin ziemie/ y sstąpił/ tenżeć iest/ ktory wstąpił nád wszytki niebiosá.

Okazáło sye dosyć świádectw/ że z niebá Pan przyszedł ná świát. A po waż iest z niebá/ y przyszedł do tegoż niebá/ tedyć pierwey był w niebie/ á tu był posłány ná ten świát przez národzenie swe z Pánny czystey Máry Był tedy w niebie przed tym niżli przyszedł ná świát/ gdyż powiáda że z bá przyszedł: bo iáko miał z niebá przyść/ iesliże tám nie był? Stámtąd wie/ przyszedł ná świát/ kedy był pierwey: á iesli przyszedł z niebá/ tedyć był pierwey niż ná ten świát przyszedł. Skąd może káżdy poznáć/ że p wey tám był niż sye ná świát národził: co my posłánim ná świát zowie

Galat. 4. vers. 4.

¶ Drugi dowod/ że Syn BOży był pierwey niż ciáło człowiecze przy z Pánny Máryey/ pokázuie sye z słow iego ktorem pierwey przywodził Bog Oyciec posłał go tu ná świát: Bo posłał Bog Syná swego ktory národził płcią z niewiásty/ y sstał sye pod zakonem. A zátym/ Jeslić go p słał/ tedyć go miał pierwey: bo tego ktorego nie miał/ iáko go miał posłá gdyż nie śle żaden posłá inákszego/ iedno tego ktorego ma/ ktorego zna ktorego świádom/ y temu zléca poselstwo swoie. Wyszedł tedy Syn B ży od Oycá swego/ od tego ktorego znał/ bo ták do Zydow mowi: Jest p wdziwy ktory mie posłał/ ktorego wy nie znacie: ále ia go znam/ żem od n go iest/ y on mie posłał. Y nietylko to powiádał/ że go znał/ ále też y to o iásniał y wiádomo czynił/ co od Oycá słyszał. O czym Jan Krzciciel ták świádectwo dáie do zwolennikow swoich: Iż co widział/ y słyszał/ to świá czył. á mowi to o Pánie Chrystusie. Już sye tedy przypátrzmy.

Ioan. 7. versu 28. & 29.
Ioan: 8. versu 26.
Ioan: 3. versu 32.

Syn Boży był záwżdy.

Posłał Bog Oyciec Syná swego/ tego/ ktory co widział v Oycá/ y o niego słyszał/ to świádczył: ktory Oycá swego znał. Jesliby tedy Syn B

był v Oycá niż był posłány/ iákóż widźiéć miał Oycá ? álbo iáko miał słyſzéć/ y iáko go miał znáć ? Náoſtátek/ Jáko go Oyćiec miał po- gdyby go nie miał ? Sam to tedy rozum pokázuie/który ſye ſpráwu- nem świetym / że Syn BOży był przed tym niżli ná świát w żywot niſki był posłány / że piérwéy był niż ſye ſpráwą Duchá świetégo po- niż ſye národźił. A gdyż z Bogá poſzedł / z niebá przyſzedł / y z niebá *Ioan: 8. versu 42.* cá był posłány: tedy piérwéy w Bogu był/ w onym Bogu Oycu któ- z niebá posłał/ y od którégo z niebá ná świát przyſzedł/ y z którégo po- A to ieſt prawdźiwie wierzyć/ że JEZVS/ tho ieſt Zbáwićiel/ JSTVS/ to ieſt Meſſyaſz/ á prawdźiwy Syn BOży/ przyſzedł : národźił ſye/ y obcował w ćiele. iáko Jan S. w wtórym Liśćie ſwo- *2. Ioan: 1. v. 7. et 9.* yć prawdźiwą wiáre opowiáda/ y vczy.

Trzeći dowód/ iż Syn Boży był prawdźiwym Synem Bożym/ piér- iż przyſzedł ná świát / álbo niż ſye z Pánny národźił/ pokázuie Piſmo o y nowégo Zakonu/ które go opowiáda Synem Bożym przed iego ny národzenim. Aſſur ſyn Járed vcząc áby mądrośći ſzukano od wielmożność Páná BOgá opiſuiąc/ ták mówi : A któż wſtąpił do *Prouer: 30. v. 4.* y zás zſtąpił ? któż zátrzymał wiátr w mocy álbo w rękách ſwóich ? wiązał wody iákoby w odźieniu ? któż vmocnił y vczynił wſzytki grá- emſkié ? Co zá Jmie iego/ y tudźiéż co zá Jmie ſyná iego/ wiéſzli ? nie żadnéy zmianki nie czyni národzenia Syná Bożégo z Pánny czy- ni odkupienia náſzégo: iedno opowiádáiąc moc Bożą o ſtworzeniu ś- opowiáda Syná Bożégo. A rownie iáko Jmie Boże ieſt nieogár- niewymówioné/ które Jmie kiedyby mówił o przyſzłym człowieczeń- Syná Bożégo / nie zwałby ie pewnie nieogárnionym y niewymówio- gdyż káżdy wierny Syná BOżégo wedle ćiáłá ogárnionym być bą- Jmie iego być wysłowioné. Otóż káżdy báczyć może / że był Synem / piérwéy niż ſye z Pánny národźił.

miánke álbo przemiánek Syná Bożégo/ iáſnie maſz ná drugim miey- Piſmie / kiedy Król Nábuchodonozor / trzech wyznáńców Bożych / *Dan: 3. versu 20.* wrzućić w piec ogniem pałáiący/że go zá Bogá niechćieli chwalić: któ wrzuceni byli/ á wſzákże w onym ogniu chodźili/y náwſzem ich nic nie ł ogień/ áni záſmućił / áni przykrośći vczynił : z czego Nábuchodo- Król zdumiawſzy ſye / wſtał z poſpiechem/ y rzekł do ſwych Pánów : ny nie trzech mężów wrzućili w pośrzód ogniá związánych ? Atho ia *Dan: 3. v. 91. & 92.* czterzech mężów rozwiązánych/ y chodzących w pośrzodku ogniá bez go náruſzenia : á oſobá tego czwartégo/ poſzłá ná Syná Bożégo.

Poganinie Duch Boży (iáko świadczy Chryzoſtom święty/y inſzy) nice te ſpráwowáł/ że przezeń Syná Bożégo wyznał/ którégo on máłą ność miał/ Duchem Bożym w tym wyznániu Prorokiem ſye ſtał. Po náć/ że będąc Pogáninem / przetsie Syná Bożégo prawdźiwégo w niu widźiał: bo to widzenié tákié/ zgadza ſye z inſzym widzenim/ które ało Oycom świetym y Pátryárchom/ to ieſt/ Abráhámowi/ Jzááko- Jákobowi/ Moyzeſzowi/ y inſzym Prorokom / którym ſye ten Syn Bo- árym Zakonie vkázował : y którégo Piſmo raz zowie Bogiem praw- *Isaiæ 63. versu 9* n/ raz Pánem/ á niekiedy też Anyołem oblicza iego/ to ieſt Oycow- / co Páwel S. figurą iſtnośći zowie : więc y Anyołem Teſtámentu *Hebr: 1. versu 3* o mieć chćieli/ y którégo oczekawáli Zydowie / y o przyſzćie iego záw- *Malach: 3. ver 1.* ośili. Czego nam poświádczáią wſzyſcy wykłádácze ſtárzy/ którzy w widzeniach Prorockich / Syná Bożégo być ſprawcą / piſzą y náuczá- y ſam Páwel ś. znácznie pokázuie piſząc do Koryntów : Jż Syn Bo- *1. Cor: 10. ver: 9* ſtus wiódł lud Zydowſki przez puſzczą z Egiptu do źiemie obiecánéy :

 á że te-

á że thegóż Syná BOżégo Żydowie kusili / y dla tego od wężów p
Tegóż téż y Moyżeß widział : y ſą Páwłá S. słowá / którymi pok
Syn Boży był piérwéy/ nizli ſye z Pánny czyſtéy národził.

O wieczności Syná Bożégo/że nietylo przed národzenim zPán
ryéy/ ále nád wßytki początki wieków piérwéy był/ iáko wieczny B
wi Micheaß Prorok w ty słowá : Ty Bethleem Ephrátá ieſtes má
z ciebie wynidźie then który będźie pánował w Jzráhelu : á wyßcie
początku/ od dniów wieczności. To Piſmo Prorockié vkázuie Mát
że ſye w Chriſtuſie národzonym wypełniło : bo gdy go ßukáli Król
Herodá/ bádał ſye Herod o tym gdźieby ſye był miał národźić ChR
Kápłanów y Doktorów Żydowſkich : którzy z Micheaßá mieyſce por
li národzenia tym Proroctwem którem vkazał. Skąd ſye znáczy/że o
ſtus który ſye rodźił w Bethleem/ wedle tego iáko był Synem Boży
przed wieki/ y bez początku/á od náznáczonégo czáſu z Pánny ſye w
em národźił : y ſtąd łácno obáczyć/ że Jmię Syná BOżégo nie w
Zakonie ſye poczęło / ále w ſtárym Zakonie doſyć znácznie opowi
było.

Miche: 5. versu 2.

Math: 2. versu 6.

Ale do tego ießcze trzebá to báczyć/że nie od národzenia zPánny
MARyéy ten ſye Syn BOży począł/ ále wiecznie będąc/ od czaſ
ſye Człowiekiem : y przetho przyßcie iego ná świát było od onégo O
którym/ y v którégo/ przed wßytkimi wieki był. Y Kredo náße Chrze
ſkié náucza wiernych tego/ że Syn Boży był Synem Oycowſkim w
piérwéy á niż ſye z Pánny národźił: bo wyznawßy wiárę w Oycá wß
gącégo/ wnet zárázem mówi/ Y w Syná iego iedynégo. á vkazawß
dynym/ y iego Synem/ dopiéro pokázuie iáko ſye począł z Pánny on
Syn/ iáko ſye národźił/ꝛc. Ktemu/ten Syn Boży który ſye národźił
drość Bogá Oycá/y Mądrość wieczna ieſt : y gdy mówiß Syn Bo
ták ſye rozumié / iákoby rzekł/ Mądrość Boża. czego Páweł S. v
mówiąc : My przepowiadamy Chriſtuſá/ (który ieſt) Boża moc / y
Mądrość. A o téy Mądrości którą wierzymy być Synem Bożym/
mon w ſtárym Zakonie piſał w ty słowá : Pan odźierżał mię ná po
dróg ſwoich / piérwéy nizli co czynił z początku. Od wieków zrządz
ſtem/ y piérwéy nizli ziemia byłá. Ießcze nie były przepáści/á iam iuż
tá byłá: áni ießcze z źrzódł wody wyniknęły były/áni góry były ſtánęły
pagorkámi iam ſye rodźiłá / y ießcze był ziemie nie vczynił/ áni rzék.
przygotował niebá/ byłám przy nim : gdy pewnym porządkiem w koł
czał przepáści/ gdy niebioſá vtwiérdźił wzgórę/ kiedy obkłádał morz
dze iego/á vſtáwę dawał wodam áby nie wyléwáły z brzegów ſwoich
dáłam w nim wßytko: y kocháłám ſye ná káżdy dźień/y gráiąc przed n
káżdy czás. A kochánie y roſkoß ma/ być z ſyny człowieczymi. ꝛc.

1. Cor: 1. versu 24.

Prouer: 8. à versu 23. ad 32.

Y to ieſt Piſmo prawdźiwé o Mądrości Bogá wßechmogącégo
ra záwżdy równo z Bogiem byłá / á Pan Bóg przez niéy nigdy nie by
przez tę/y tą/ſtworzył wßytko. Y ieſli chceß wiedźieć z Piſmá świętégo
co Pan ſtworzył wßytko/ poznaß iż przez Mądrość ſwoię. Pytaß co t
Mądrość ieſt Boża/ przez którą wßytko ſtworzono ? Tóż Piſmo/ vka
Słowo Bożé y Syná Bożégo: bo co tu Sálomon mądrości/ to Jan
ty Słowu przypiſuie w piérwßym Kápitulum / mówiąc : Ná począt
to Słowo / á Słowo było v Bogá / á Bóg był Słowo: to było ná po
ku v Bogá. wßyſtkié rzeczy przez nie ſye ſtáły / á bez niego nie ſt
nic co ſye ſtáło. A Sálomon mówi : Mądrość BOża vkłádáłá z n
ßytki rzeczy. A Jan święty mówi : Słowem Bożym ſtáło ſye wß
Widźiß że Mądrości Bożéy/y Słowá Bożégo / iedny ſkutki. Pytaß

Sapien 9. ver: 9.

Okazánie mądrości Bożéy.

Ioan: 1. versu 1.

Okázuie słowo Boże y porównawá Jana świętego Ewányelisty pismá z Sálomonowym.

tery

Słowo / przez które ſye ſtáło wßytko ? Ono/ iáko tenże Jan świety
a / które ſtáło ſye ieſt ćiáłem. A któreß Słowo ſtáło ſye ćiáłem ?
ieczné/ które było v Bogá/á Bóg był ono Słowo. Któż to táki był?
ogá żywégo/ który wźiął ćiáło/ y ſtał ſye człowiekiem/ Jezus Chri-
zez którégo ſye ſtáło wßytko. O czym Páwel świety świadczy do
nſów / powiádáiąc : Że Syn BOży ieſt wyobráżenie BOgá niewi-
o / pierworodny wßégo ſtworzenia / w kthórym wßyſtki rzeczy ſą
oné/ ták ná niebie iáko y ná ziemi/ widomé y niewidomé/ wßytkie rze-
zeń y w nim ſą ſtworzoné / y on ieſt przed wßytkimi : á gdyż przed w-
i rzeczámi ieſt / tedyć ieſt pierwßym á niż mátká iego wedle ćiáłá. N
gim mieyſcu tenże Páwel S. pokázuie wieczność thegóż Syná Bo-
ówiąc do Zydów : Pan Bóg oto tych dni mówił do nas/ przez Sy-
z którégo téż ſtworzył y wieki.

Colloſ: 1. v. 15. 16. 17.

Hebr: 1. verſu 2.

poniewáż ſye to iáſnie pokazáło/iż przez Mądrość/przez Słowo/przez
Bożégo/ ſtworzoné ſą wßytki rzeczy / ták widomé iáko y niewidomé:
Páná Bogá Mądrość/ Słowo/ y Syn/ iedná rzecz ieſt : y tá Mą-
tóż Słowo / ten Syn Boży / ſtał ſye ieſt ćiáłem. A zátym to Sło-
n Syn Boży/ który ná świát przyßedł/záwżdy był v Bogá/á był wie-
obyczáiem : bo przezeń wßytko ſye ſtáło.

Mądrość Boża/ Słowo / y Syn/ iedno.

aß tedy y z ſtárégo / y z nowégo Zakonu iáſné okazánié/że Syn Bo-
viecznie/ był przed tym á niżli przyßedł ná świát : á był prawdźiwym
Bożym/w vmyśle Bogá Oycá niebieſkiégo vrodzonym/tákim ſpo-
iáko ſye rodźi (ácz ty podobieńſtwá nie mogą być właſnie do rodze-
yná Bożégo z Oycá iego przyſtoſowáné) iáſność z Słońcá / iáko w
człowieczym ſłowo : coſmy w dźień Národzenia Páńſkiégo / pißąc
ányelia / In principio erat Verbum / rc. iáſniéy pokazáli : teraz ie-
pokázáć chcemy/ że Syn Boży był nie tylo przed národzenim z Pán-
iſtotnie przed wßyſtkimi wieki.

á co Szátan nieſpiąc/wzbudźił w ſwoich vczniách błąd y kácérſtwo/
Sámoſetáná/ ále y Fotyná/okrutnych Heretyków : bo kiedy my po-
ny z Piſmá / wieczność Syná BOżégo prawdźiwą y iſtotną / wnet
ſtynácyą / to ieſt / przeyźrzenié Bogá Oycá vkázuią/ y powiádáią : że
Boży / który ſye národźił od czáſu z Máryéy Pánny czyſtéy / (ácz iuż
ná czyſtość Pánny naświetßéy Máryéy ſye tárgáią/) był wieczny v
Oycá w przeyźrzeniu/ mówiąc / że go był przeźrzał Bóg od wieku / że
odźić miał/y odkupić naród ludzki : á zátym w przeźrzeniu tylko miał
ecznym/ ále nie iſtotą prawdźiwą/ y byćim przez ſye.

á to bluźnierſtwo ták odpowiádamy : Jeſli przeyźrzénim Syn Bo-
tylo/á nie iſtotą / iákóż z niebá ſtąpił / álbo przyßedł ná świát ? iáko
zeſtnikiem ſtał ćiáłá y krwie/iáko wźiął naśienié Abráhámowé/ gdyż
nie był ? álbo kiedy był w poſtáći Bożéy / iáko ſye wynißczył / ieſliże
nie był? iáko go Bóg Oyćiec poſłał/ ieſliże go nie miał?iáko z Niebá
dł/ kiedy tám iſtotą nie był ? Ale ponieważ z niebá do ćiáłá przyßedł/
enié Abráhámowé przyiął/ był od Oycá poſłan/ poſtáć Boſką z śiebie
tedyć nie w przeyźrzeniu/ ále w własnéy iſtoćie był : boćby tego wßyt-
niemógł być vczynić/ ieſliżeby iſtotą prawdźiwą nie był : gdyż y Pi-
owiáda/ że nie w przeyźrzeniu był/ ále w poſtáći Bożéy/y z téy ſye vni-
ieſliby w przeyźrzeniu tylo był/ iákóż przezeń wßytko ſye ſtáło ? álbo
uch iego był wProrokách/którym Prorocy mówili ? o czym Piotr S.
czy : iáko go Zydowie kuśili ná pußczy ? Piſmo go zowie vrodzonym
ieſzcze przed Lucyferem/ gdy mówi Bóg Oyćiec przez Dawidá: Z ży-
przed Jutrzenką/ álbo Lucyferem/ vrodźiłem ćie : mówiąc o Chriſtu-

Ioan: 3. verſu 13.
Ioan: 16. verſu 28.
Heb: 1. & 2. verſu 14. & 16.
Philip: 2. v: 6. et 7.
Ioan: 3. v. 17. et 19.
Ioan: 8. v. 16. 23.

Ioan : 1. verſu 3.
1. Petr: 1. ver: 10. & 11.
1. Cor: 10. ver: 9.
Pſalmo 109.

Math: 22. v. 44.
1. Cor: 15. ver: 25.
Hebr: 1. versu 13.
& cap: 10. v. 13.
Actu: 2. ver: 34.
Athanasius in Oratione contra Arianos, pag: 184.
Epiphanius libro 2. Tomo 2.
Hilarius libr: 12. de Trinitate.
Ioan: 1. versu 30.
Christus Syn Boży nie może być sposobionym Synem Bożym/ gdiż prezeń inßy sposobieni są: począwßy od Adámá/ Ablá/ áż do końcá świátá.
Ioan: 8. v. 56. 57. 58.
Był thedy istotą wiecznÿ: bo przezeń/ y przed przyściem iego ná świát/ wybráni byli sposobieni zá syny.
A drudzy kłádą 2004.

sie. ták iáko sye pokázuie z rozmowy Páńskiéy v Mátheußá/ Pár[...] dziéy. A poniewaz że wßytek ten Psalm ściąga sye ná Messyaßá/ [...] stusá/ tedyć y ty słowá tákié / iáko rozumieią Athánásius/ Hilárius/ [...] nus/ Epiphánius / Augustinus in Psalmum 109. Ambrosius D[...] Gratianum Lib: j. Cap: 6. y inßy swięci y stárzy Doktorowie/ p[...] być mußą.

Dáléy ießcze Pismo S. vkázuiąc być istotą właśną Syná [...] powiáda: Ze Jan S. Krzćiciel/ który był ßeść Miesięcy piérwé[...] w żywoćie niepłodnéy Helżbiéty/ kiedy widział Jezusá do siebie prz[...] cégo/ iął mówić: Tenci iest o ktorymem wam powiádał/ który pó[...] przyść/ á przedemną sye sstał/ ábowiém był piérwéy niżli ia. Ok[...] śnie iż przed nim sye sstał/ y był: á záthym istotą Christus sstał [...] przed Janem. A ieśliż przed Jánem był Christus/ thedyć nie w ten[...] czął być gdy sye w Pánnie począł: ábowiém Jan piérwßy był w p[...] piérwßy w narodzeniu swoim.

Ale ieslićby to mieysce máło świádectwá dáło / thedyć vkázuie[...] Boży nietylo przed Janem był/ ále był y przed Abráhámem/ iáko s[...] świadczy do Zydów mówiąc: Abram oyćiec wáß prágnął tego/ áb[...] dział dźień móy: y widział / y vrádował sye. Ná co mu Zydowie [...] dzieli / mówiąc: Piećdziesiąt lat ießcze nie máß / á Abráhamás [...] Rzekł im Jezus: Záprawdę záprawdę powiádam wam / piérwéy [...] Abráhám/ iam iest. Acz Pan Christus dźień ten pożądliwy Abrá[...] vkázował y opowiádał/ áby był widźiéć mógł iego národzenié z P[...] go iż niemógł skutkiem widźiéć/ przetsie wiárą to oglądał duchown[...] czáiem. Ale iż Zydowie ná to/ z lat Christusá Páná miárkuiąc/ po[...] że Abráhám dawno vmárßy/ niemógł widźiéć czásu onégo kiedy C[...] był/ który po Abráhámie sye vrodził w lat Tysiąc/ pięć set/ y w ßes[...] y we trzy/ wedle Philoná: tedy dowodzili tego iegóż láty/ że to by[...] gło áby Abráhám miał widźiéć dźień iego / to iest wiek życia / álbo [...] iego: tego nie rozumieiąc / że tym Pan Christus vkázuie inßą bytn[...] nie onę ćielesną/ ktorą Zydowie láty miárkowáli / gdy mówi: Záprá[...] prawdę powiádam wam/ piérwéy niżli Abráhám był/ iam iest.

A tu sye przypátrz káżdy co to są zá słowá/ Jam iest: bo gdyb[...] mówił ták/ że był przed Abráhámem / mógłby był kto rozumiéć by[...] być w przeyźrzeniu Bożym. Ale gdy mówi/ Jam iest / tédyć był tá[...] śćią przed Abráhámem: nie z strony ćiáłá/ które láty pomiárkowá[...] wie/ ále z strony onégo Bostwá prawdźiwégo/ iáko istotny/ y záwżd[...] cy Syn Boży. A tu człowiecze Chrześćijáński wiedźiéć máß/ że táka[...] zupełna byłá przed Abráhámem Syná Bożégo/ iáko w on czás był[...] przyietym/ w ktorym mowił/ Jam iest: bo słowo Jest/ znáczy bytn[...] tną ktorą ma kto zupełną przez sie. Wielką thedy moc ty słowá [...] prawdźiwégo pokázánia wiecznéy bytności Syná Bożégo/ ktorym[...] byćié swoie ießcze przed Abráhámem Pan pokázuie.

Ale chceßli wiedźiéć / iáko dawno przed Abráhámem prawdźi[...] Boży był/ vkáżeć to sam Pan Christus w słowiéch swoich/ które m[...] Oycá swégo: Oycze vwielb mię v sámégo siebie/ tą chwałą ktorą m[...] ćiebie / przed tym niżeli świát był. Skąd też iáśnie y dowodnie sye o[...] że nie tylo przed Janem Krzćićielem / nie tylo przed Abráhámem / [...] świátem stworzonym/ miał iuż Pan chwałę v Oycá swoiego/ iáko [...] będący Syn iego. A kiedyby tylko w przeyźrzeniu był/ tedy chwałę ná[...] ną sobie / w przeyźrzeniu Bożym / miał miéć dopiéro w ten czás / g[...] był vrodził/ y począł być/ wedle tych tám Zwodźców nauki/ Synem [...]

Ioan: 17. versu 5.
Przeto go Jan świety w Obiáwieniu swoim zowie początkiem y dokonánim.
Apocal: 1. ver: 8.
& cap: 22. ver: 13.

dyż powiáda w przeszłym czásie/ iż ią miał/ á miał ią przed stworzenim
cá / tedy sye tu pokázuie / żeć był przed stworzenim świátá prawdziwą
.
Lecz iż nieprzyiaciele Syná BOżégo/slepo pátrzą ná ty mieysca / á v=
záiąc chwále y bytności wieczney Syná Bożeǧ/ ná to przeyżrzenie hár=
ażą / y inśé zwodzą / nawiecéy té / które z prostoty náwodzą ták iáko
: tedy ieszcze pokażemy / że tho przeyżrzenie / fálszywie / á ku krzywdźie
urodzonemu Synowi Bożemu / iest od nich wyważone z náuki Ebio=
otyná/y inszych Kácérzów: bo nie ich to wymysł iest/ále tych ich przod=
których oni są plemie/ y z iádu ich fálszywéy náuki są nápełnieni. Co áby
wiedźiał / że to stáry błąd/ pokażemy tho z stárych Doktorów / którzy
iwko tym błedom y kácérstwom dawno pisáli.
Tertulian Doktór stárádawny/ który żył po Pánu Christusie/ tylo we
ście á czternaście lat / przećiwko temu błedu pisał : Christus ilé Syn
y/przed stworzenim świátá był w chwale v Oycá / y przeto iest Bóg :
przed świátem stworzonym był / y chwałe przed stworzenim świátá
/ ále nie w przeyżrzeniu Boskim : y nie ma być ták mowiono / bo tego
żrzenia w Ewányeliach nie położono/ co przydawáią ći co thák być
emáią: Ale biádá tym / którzy do słowá Bożégo co przydawáią/ álbo y
uią. Otóż nie masz mówić/ y twierdźić tego/ co w pismie sam przydasz/
mniémał żeby ták było/ y przydałeś : ále odłóż to iedno przeyżrzenie któ=
rzydał / bo w pismie tego nie máß : tedy naydźiesz Syná Bożégo Chri=
/iż wistocie był przed świátem stworzonym: ábowiém Syn Boży Sło=
iest/ przez które stało sye wszytko/ á okrom niego nie sstało sye nic.
Dáléy/ Jesliż w przeyżrzeniu Bożym zowiesz go chwálebnym/ któréby mieć
przed świátem stworzonym / tedy iáko w káżdéy rzeczy/ ták y w przey=
niu v Páná Bogá iest porządek. A iż w tym porządku naydźiesz wielką
e ludzi do chwały wieczney przeyżrzánych/ pierwéy niż był Christus : te=
v ćiebie bedźie poznieyszy Christus w przeyżrzeniu BOskim / y mnieyszy/
ony którzy piérwéy są do chwały wieczney przeznáczeni y przeyżrzáni: bo
d nim przeyżrzeni y powołáni są do téy chwały / Adam/ ABel/ Enoch/
e/ Abraham/ Melchisedech/ Moyzesz/ Aaron/ Jozue/ Prorocy/ Pátry=
owie/ y inszy/ którzy piérwéy przed Christusem byli. Bo gdyż v Páná
gá rzeczy wszytki idą w porządku y w rozdźiale postánowionym/ tedyć ći
zy przed Christusem pierwéy byli / piérwéy też byli do chwały przeyżrze=
y zá thym Christus bedźie posledniejszym w tym przeyżrzeniu/ niż ludźie
wéy przeyżrzáni : A iesliżby miał być posledniejszy/iákoż bedźie lepszym/
tszym/ y stárszym / niż Anyeli ? Albo tedy odstąp tego przeyżrzenia/ iesli
sz Bostwá nie odiąć Christusowi : álbo/ gdy o tym przeyżrzeniu z Pismá
etykowie nic mogą/ áni vmieią mówić/ niechże wrócą własné Bostwo
istusowi. Dotąd Tertulian.
Ná Séymie też/álbo Concilium/Smirneńskim/stárszy Kośćiołá Bo=
o Biskupi/ ludźie świeci y vczeni/ y inszy Doktorowie Chrześćiáńscy/prze=
ko téy náuce około przeyżrzenia Syná Bożégo fałszywéy/ przećiwko Fo=
owi Biskupowi téy náuki fałszywemu náuczyćielowi/ thák postánowili
wieczné czásy áby w Chrześćijáństwie było trzymano/ y wierzono: Jesli=
to ták vczył/ áby wedle przeyżrzenia z Máryéy dopiéro Syn Boży był/
e od wieczności przed wszytkimi wieki z Oycá národzony / przez którégo
iło sye wszytko/ táki przeklety niech bedźie. Jáko tho wykłáda Hilárius
Biskup / czytay in Libro de Sinodis/ tám gdy vkázuie / że nie przeyżrze=
u v Bogá iest Syn/ ále istotą / zámyka ták : Náuká tá przekleta / we w=
kim iest potepiona: á to dla teǧ/żebyśmy nie przeyżrzánégo/ále iednouro=

In Smirneñ. Concilio.

dzonégo Syná Bożégo poználi z Oycá przed wieki národzonégo/
wieki/ y wßytko ſtworzenie/zbudował y ſpráwił. ⁊c.

Dla tego tedy záprawde krótko przywiódłem to káżdemu człowi
wi Chrześćijáńſkiemu/ áby wiedział że to ſtáry błąd/ á nie miáł go
nowine : otárło ſye to dawno o Kośćiół Páná Chriſtuſów/ y poka
to błąd przeklety ieſt. A vpámietáli ſye od niego byli ludźie/ y porzu
złą á przekletą náuke. Teraz záśie oſłodźił ią Szátan v proſtych prz
ſwoie nowiną/ wiedząc/ że ludźie nowych rzeczy z przyrodzenia rád
wytáią. Ale ſtáry tho błąd/ od Kośćiołá Bożégo prawdźiwégo o
z przeklectwem poſłány : przeto niech ſye go káżdy wierny Chrześćij
nie ſtrzeże/ áby w przeklectwie wiecznégo zátrácenia nie zoſtał.

Colloſ: 1. verſu 17.

Tákże tedy wierz káżdy Chrześćijáńſki człowiecze/y pómni ná t
weł S. vczy do KOloſſenſów piſząc : Ze Pan Chriſtus ieſt przed w
rzeczámi/ y wßytki rzeczy przezeń/ przez którégo ieſt świát ſtworzon

Hebr: 1. ver: 10.
1. Cor: 8. verſu 6.

ſyná Bożégo Páweł S. ſtoſuiąc piſánie ſwé/ ták mówi: A tyś ná p
Pánie źiemie zbudował / á ſpráwą mocy twoiéy ſą niebá. ⁊c. Gdyż
ieden Pan náß miły Jezus Chriſtus/ przez którégo wßytko/ y my prz

Epheſ:3.v.10.et 11.
Pſal: 32. verſu 6.
Ioan 1. ver: 1. 2. 3.

ná drugim mieyſcu dokłáda : Bóg wßytko ſtworzył przez Chriſtuſá
Pytaß/ iáko ? Ták iáko Dawid vkázuie : Ze Słowem Bożym nieb
cnioné ſą/ á Duchem vſt iego wßytká moc ich. Bo to Słowo/ iáko
świádczy/ było v BOgá/ y było Bóg / y przez nie wßytko. A ſstáło
łem. A było záwżdy/ y ieſt / y będźie wiecznie Synem BOżym : nie
przeyźrzenim Boſkim/ ále prawdźiwą iſtotą. która/ ták mniemam/
cznie z Piſmá S. káżdemu ſye pokazáłá.

1. Petr: 1. ver: 19. 20. 24.

Ale mi podobno rzeczeß : Czemuż Piotr święty Apoſtół mówi
Chriſtuśie/iż ieſt przeyźrzány/w ty ſłowá: Odkupieniśćie drogą krwi
ſtuſową / iáko niewinnégo y niepokalánégo báránká / przeyźrzánég
przed załoźenim świátá/á obiáwionégo tych oſtátnich czáſów dla w
rzyśćie vwierzyli przezeń w Bogá / który go wſkrzéśił od vmárłych
mu chwałę.

Ioa: 1. ve: 29.
Heb: 5. v: 7.

Zeznawamy to z Piotrem świetym / że Pan Chriſtus iáko bárá
winny/przeyźrzan był ießcze przed záłożenim świátá/ iáko ofiárá/ iák
nek/ iáko człowiek/w którym człowieczeńſtwie był báránkiem/ y ofiá
Bo zá dniów ćiáłá ſwégo/ Páweł świety mówi / Ofiárował/ ćiérpi
kał / y wołał do Oycá. Był tedy przeyźrzány od wieków ná zábićie/
fiáre ten báránek/ iáko maß v Janá świetégo w Obiáwieniu/ gdźie

Apocal: 13. à verſu 1. ad 9.
Hugo in Apocal.
Bernardus ſermone de COrpore Chriſti.

Dáli wßyſcy modłę beſtyéy okrutnéy / która wyßłá z morzá / o siedm
wách y dźieśiąći rogách/ która bluźniłá Bogá / przybytek iego / y wß
niebie mießkáiącé : y chwalili oné beſtyą wßyſcy ludźie/którzy nie ſą
gách Zywotá v báránká / który zábit ieſt od początku świátá / to ie
wieku/ álbo wiecznie przeyźrzány y przeznáczony/ iż pewnégo czáſu m
zábit/ y przeto w Ablu pierwßym ſpráwiedliwym iuż ćierpiał : y ácz i
nie był zábity/ áż kiedy przyßło wypełnienie czáſu/przetsie tą przyßłą
ćią od wieku zbawiał : bo pierwéy śmierć iego pożyteczna byłá/ á niż
kiem przyßłá.

Otóż prawdźiwie ten báránek Pan Jezus / był wedle człowiecze
przeyźrzány ná ofiáre zá nas grzéßné/ iż nas wßytkich krwią ſwą miał
pić / o którey świety Piotr powiáda : Zeſmy my iuż odkupieni / bo p

Ioan: 17. verſu 5.
Philippen: 2.v. 9.
Ioan: 5. verſu 19. 20. 21. & 26.

Chriſtus iáko człowiek / y przeyźrzan ieſt / y daná mu chwałá / któ
prawdźiwy Syn BOży / miał przed początkiem świátá v Oycá / iák
świety świádczy : Ze wedle ćiáłá daná mu ieſt moc / którą on równą
giem Oycem ma wedle Boſtwá / bo tóż czyni co y Oyćiec : y iáko Oy

/ ták thež y Syn ožywia / y ma žywot ſam w ſobie ožywiáiacy : y kto
wierzy/ nie vmrze ná wieki.
Rozumiéyže tedy iuž tego iednégo Chriſtuſá w iednym ćiele być/ y przey-
ęgo/ y wiecznégo : przeyźrzánégo wedle nátury człowieczéy / wiecznégo
nátury Boſkiéy. Pámietay go być ſynem Człowieczym / y prawdzi-
Synem Božym : wiérz go w iednym wźietym ćiele z Pánny/ być Bo-
y Człowiekiem. á nie dwu rozumiéy / iáko go Kácérze dźielić chca/ ále
go Chriſtuſá. A iáko nierozdźielny ieſt człowiek/ choć ma duße y ćiáło/
erozdźielny Syn Boży Chriſtus w iednym ćiele / choć ieſt prawdźiwy
y prawdźiwy Człowiek: którégo y Piotr S. támže w piérwßym Liśćie
pit: 1. wyznał być wiecznym Bogiem/gdy powiedźiał : Duch Chriſtu-
Prorokach był / opowiádáiac przed tym oné meki które ná Chriſtuſá
miáły. Wiémy že Bóg ſłał Proroki/y mówił przez nie/y duchem Bo-
mówili. A dáléy tenže Piotr świadczy/ 2. Pet: 1. Ze ten Duch BOžy/
uch Chriſtuſów. Co ieſli ták ieſt / tedyć Chriſtus był ten Bóg kthóry
Proroki/ y który przez nie mówił/ y opowiádał oné meki które ná Chri-
w człowieczeńſtwie iego przyść miáły. A gdyby był rozumiał Piotr s.
Chriſtus tylo w przeyźrzeniu był / á nie był prawdźiwym Bogiem/ który
przez Proroki : iákożby to o nim piſáć miał/že Duch iego mówił przez
ki : boć ieſli nie był przed národzenim z Pánny Máryéy iſtota praw-
/iedno przeyźrzenim: iákož ten który nie był/iedno miał być/mógł mieć
á/ á Duchá ſwégo/y dáwáć go Prorokom ? Otóž nie co inßégo Piotr
zumiał w tym przeyźrzeniu/ iedno tho coſmy iuž pokazáli/ že był Pan
us przeyźrzány wedle człowieczeńſtwá/ iáko owcá/ y iáko báránek ná
dla odkupienia wßytkich.
Rozumiem to/ že iuž káždy Chrześćiánſki człowiek / obaczywßy praw-
ie pokazána / przeſtánie ná téy wierze : która prawde zá ſoba máiac/ y
awnie/ y záwždy w Kośćiele Chrześćiáńſkim bedac/ zaležy ná prá-
Synu Božym/od wieku z Oycem bedacym : który przez wßégo pocza-
vmyśle BOgá Oycá národzony/ ieſt Madrośćia / Słowem/ Oycá
niebieſkiégo. A tá wiárá/ prawdźiwie opiſana ieſt w Kredźie Apo-
im/ w Kredźie Niceńſkim/ y w Wyznániu S. Athánázégo / kthóre ſa
ná S. pilnie zebráné/ y krótko ná nauke náße podáné. Niech wié Ch-
ijáńſki człowiek/ iž tá pokatna wiárá o Synu Božym od czáſu beda-
nie od Apoſtołów/ ále od Antychriſtów Heretyków poczełá ſye/ y od
wé przezwiſko wźiełá. Symon on czárnokśieżnik/ o którym w Dźieiách
olſkich w Kápit: 8. mamy/ te wiáre vrodźił/ y wypuśćił ia ná świát/
świadczy Ireneus Doktor : ten vrodźił Arriußá / ále Ebioná piérwéy
ryntem/ y Sábeliußá/ Sámoſetáná/ Fotyná : z kthórych iedni Syná
go ſtworzenim czynili/ drudzy z Jozephá y z Máryéy przyrodzonym o-
iem Chriſtuſá národzonégo być powiádáli : Drudzy go od národzenia
ryéy Pánny być vczyli : drudzy tego wyznawáli Syná być / co y Oy-
ycá co Syná : Duchá S. zwáli též Oycom y Synem. etc. O czym wy-
mći ßéroce ná przodku Kátechizmu mégo/ y tám ćie Czytelniku odſy-

Pokazawßy wiecznośc prawdźiwa Syná BOžégo/ o-
ia rzecz którąſmy przed sie wźieli/ potrzebá áby byłá pokazaná/ kthóra
: Jákim ſpoſobem ieſt posłány : Jákim obyczáiem ná świát przyść
raczył.
Ewányeliſtowie ieden po drugim doſtátecznie opiſuia / že ſye ſpráwa
á S. w žywoćie Pánny Máryéy poczał/od Anyołá zwiáſtowány/z czy-

M ſtéy dźie-

Ioan: 11. ver: 26.
Jž prawdźiwy Bóg Chriſtus/ czytay o tym ty mieyſcá Piſmá świetégo. Rom: 9. v. 5. Tit: 2. ver: 10. 11. 13. 1. Timo: 3. ver: 16. Philip: 2. ver: 6. Colloſ: 1. ver: 15. Hebræ: 2. verſu 9. & 10. Iſaiæ 1. ver: 9. capit: 7. v. 14. capit: 9. ver : 6. capit: 25. ver: 9. & capit: 35. verſu 4. & cap: 40. ver: 5. Mathæi: 3. ver: 3. Mar: 1. v. 3. Lucæ 3. ver: 4. Ioanis 1. ver: 23. O CHRiſtuśie ieſt Proroctwo Oſeæ 1. verſu 10. Pſalmo 23. ver: 8. 4. ver: 7. 47. v. 2. 67. ver: 25. 109. ver: 1. Baruch 3. ver: 36. 37. 38.
Iſaiæ 53. verſu 7.
Ioannis 1. ver: 29.

KRyſtus ile Syn Boży wßedy ieſt/ ieſt y w niebie / y ná źiemi / Ioã: 3. ver: 13. ieſt wpośrzodku tych co o nim mówia: Mat: 18. ve: 20. ieſt záwždy y z ſwoimi/ Math: 28. ver: 20. áž do ſkończenia świátá. przez wiáre mießka w nas/ Eph: 3. ve: 17. w Sercách náßych nápełnia wßytko Ephes: 4. ver: 16. Coby niemogło być/ kiedyby práwym bogiem nie był : gdyž ná bogá wßedy być należy. Tákže y wßytko widźi : Hebræ: 4. v: 13. iáko bóg prawdźiwy.

IIII.
Jákim ſpoſobem ieſt poſłány.
Ioan: 1. ver: 14
1. Timo: 3. ver: 3.
Phil: 2. v: 6. & 7.

ſtéy dziewice národzony / ſtał ſye prawdziwym ciáłem iáko człowie
tym tho poſłánie iego/ rozumieć trzebá iego Wcielenie: á ieſli nie ro
co to Wcielenie / ſłuchay. Atoć to ták Słowo z Janem S. Ewán
wykłádamy/ A Słowo ſtáło ſye Ciáłem. Co Páweł S. do Tymo
iáſniéy wykłádáiąc/ mówi: Bóg okazał ſye w ciele. A tho ieſt W
Syná BOżégo/ kiedy przyiął ná ſie ciáło/ kiedy ſye okazał w ciele / k
ſtał Człowiekiem/ y kiedy ſye vniżył á práwie wyniſzczył/poſtáć ſłuż
przyiąwſzy/y ſtawſzy ſye ná podobieńſtwo ludzi/ gdy nálezion ieſt w
ſtáwie iáko człowiek.

Tu tedy w téy pokorze żywiąc ná świecie lat Trzydzieśći y pułcz
vrząd wypełniáiąc dla czego był przyſzedł/ y żywiąc w poſłuſzeńſtwi
ſwoiégo Niebieſkiégo: á gdy czáſy przychodziły kiedy miał położyc
ſwóy/ y złożyć fráſunki y dolegliwośći z onégo ciáłá które przyiął / o
da ſye iuż Apoſtołom ſwoim / że z tymże ciáłem miał ſye ſtáwić Bog
cu ſwoiemu/ mówiąc do nich:

Jde do tego który mie poſłał.

Czym záſmucił Pan Apoſtoły ſwé. Ale áby do końcá vtrapieni
kiem nie byli/ powiádá przyczyny y pożytki odeſzćia ſwégo od nich/ m

Aleć ia wam prawde powiádam: pożytec wam to ábym ia odſzedł/ bo gdziebych nieodſz Pocieſzyciel nie przyydzie do was.

1. Timo: 2. ver: 5.

Już tu Pan táiemnice odkrywa odeſzćia ſwégo do Oycá. Bo C
ácz był iednaczem iedynym y prawdziwym/ miedzy BOgiem wſzech
cym y ludźmi/który nas Bogu ſwymi záſługámi oddał/ y wſzytko po
nié vczynił/ łáſkę dał/ ſpráwiedliwość ziednał/miłoſierdzie zgotował
ſię niemogłá być zupełność tych dárów w nas/ y we wſzytkich wierz
nawiecéy wApoſtolech/póki iedno Chriſtus Pan náſz żył żywotem cz
y póki był w ciele: bo niektórzy dla mdłośći ciáłá które w Pánie widz
mogli doſkonáłą wiárą vznáć Boſtwá iego: niektórzy záś onego czło
Páná Chriſtuſá ták miłowáli/ iż wſzytek vmyſł ſwóy ná miłość onég
które widzieli/obrácáli; nic inſzégo w nim nierozumieiąc/iedno człowi
ſtwo. Przeto tu Pan chce/ áby w onym człowieku którégo ználi/ BO
łowáli którégo nie widzieli: Otóż dla tego potrzebá było áby odſzedł /
myſł ich y miłość ku wietſzym rzeczam podnióſł / á miłość w nich o
wieká do Bogá obroćił. Co być niemogło áż przez Páńſkié vwielbieni
niebowſtąpienié: bo niemógł dzielić łupów/ áżby był piérwéy nieprz
lá zwalczył: z którym potkánié vczynił czáſu męki ſwoiéy/á zwyćieżył
márł/ zwyćiężcą ſye pokazał gdy zmartwychwſtał / á dokonał zwyći
gdy wſtąpił ná niebo: y przeto ſtámtąd dáry ludziem dawał/ y dáie /
wáć będzie. Ale niż do tego przyſzło áby théy władzéy vżywał/ potrzeb
áby było ono ziárno obumárło/ które pożytek táki vczynić miáło.

Luca 11. verſu 22.
Ioan: 12. ver: 24.

Dáie też ſam Pan przyczynę odeſzćia ſwégo do Oycá/ áby Poćie
lá im zeſłał: bo póki Pan z nimi był / niepotrzebowáli inſzégo Poćieſzy
bo ie ſam cieſzył/ vczył/ y bronił ich. Ale gdy Páná iuż nie było/ á niep
ciół mnoſtwo ſye przećiwko im námnożyło/ potrzebowáli Poćieſzyćielá
régo tu Pan im obiecowáł/ potym dał.

Ioan: 13. ver: 10.

Ącz y przy bytnośći Páńſkiéy oni Duchá świętég mieli / boć by im
był téy chwały nie dał / którą im dał / gdy mówił: Jużeśćie wy czyſ
czyſtymi ie zowie dla tego/ że zá ſpráwą iego byli dobrégo obcowánia/

tli

égo żywotá / y łáską Bożą nápełnieni : á by tego byli nie mieli/ czysty-
zed PAnem nie mogliby byli być. Lecz dostátecznie nie mogli ieszcze
Duchá S. bo nie byli poiednáni dostátecznie ieszcze z BOgiem Oy-
niebieskim/ ktore áż zá męką Páná Jezu Christá przyszło. Nád to / miał
véy Pan Christus być vwielbiony/ thóż Duch święty miał być zesłány.
zeto Pan do tego mówi/że piérwéy miał być vwielbiony/ tymi słowy :

Ale iesli odéyde / pośle go do was.

Dáie znáć Pan równą moc swoie w posyłániu Duchá świętégo z Oy-
bo powyższéy mówić raczył do Zwolenników : Będę prosił Oycá/ á da
inszégo Pocieszycielá / áby z wámi mieszkał. A niżéy w tymże Kápitu-
/ mówi Pan : Pocieszyciel Duch święty / kthórégo ześle Oyciec w Jmie
/ ten was náuczy wszytkiégo. Sam o sobie zásie w Kápitule piętna-
ták mówi : Kiedy przyidzie Pocieszyciel / którégo ia wam ześlę od Oy-
Tákże y w dzisieyszéy Ewányeliéy : Pośle go do was/ to iest/ Duchá S.
o iásno báczysz / że Oyciec śle Duchá świętégo / śle też tákże y Syn / y
zyni co y Oyćiec. Ale sye temu dziwowáć nie będziesz / gdy obaczysz że
h święty ieden iest: y tenże iest Oycowski/ co y Synowski : iáko nas te-
Pismo vczy/ być Duchá świętégo tegóż Duchá Bożégo/ Duchá Oycow-
o/ Duchá Christusowégo : iákom to pokazał w Niedziele piérwszą po
lkiéynocy/ ná ony słowá/ Tchnął y rzékł/ Bierzcie Duchá świętégo.
Dáie też tu Pan znáć / że dar Duchá świętégo/ nie może być z ludzkich
ani z nászych zasług sámych / iedno z dáru Bożégo / przez zasługę męki
á Christusowéy/ do którey wszytki spráwy násze/by też nalepsze/ máią sye
ać : bo okrom téy/ wszytkie spráwiedliwośći násze/ są iáko płótno plu-
é pomázané.
Nádto ieszcze: potrzebá byłá/áby Pan przez tę mękę odszedł od Aposto-
: bo by to było nie było/trwáłoby było wszytko po stáremu/to iest/trwá
byli Zydowie w swéy pokrytości/ Pogáni w Báłwochwálstwie / świát
tek w chwale y w niewoléy Szátáńskiéy / y niebo by było záwárté / y
w Boży byłby był nád wszytkimi ludźmi / y żadenby nie był do tych czá-
y ná wieki zbáwion. A náostátek / Duch S. ták iásnie y szczodrobliwie
 byłby był ludziem dány/ y świát od błędów do prawdy nie byłby był
rócony : bo zá przyszćim Duchá S. widzimy co sye zá odmiáná sstáłá.
Potrzebné tedy było odeszćié Páńskié dla tych przyczyn któréć sye oka-
: ále osobliwie dla tego / áby był posłał Duchá S. ták iáko to sam po-
ic/ któryby był w przyszćiu swoim świát karał ze trzech rzeczy / kthóré
Pan okázuie mówiąc :

gdy on przyydzie/ będzie karał świát z Grzéchu.

Acz Pan Christus wyłożyć to raczył / co o spráwie Duchá S. powie-
ł/ ále mniémam że iest ich wielé/którzy szérszégo wykłádu słów Páńskich
zebuią : dla których potrzeby pokażemy czego tu Pan vczyć raczył. Je-
iedziéć chcesz z którégo grzéchu karał Duch S. świát/ sam Pan powie-
ć raczył/ gdy dołożył :

Z grzéchu mówię/ iż nie vwierzyli w mię.

Otóż grzéch ten/ był niedowiárstwo/ y wzgárdá Páná Christusowá: że
ylo że go nie przyięli/ále też że słowom y náuce iego wiáry nie dáli. A tho
tylo o Zydziéch Pan mówi / ále o wszytkich / kthórzy z vst Apostolskich y
namiestników słysząc Christusá/ álbo weń nie vwierzyli/ álbo vwierzywszy
ápili / á do obłędliwych náuk sye obróćili : czego wszyscy nieprzyiaciele
ná Christusowi nie rozumieli / áni sobie mieli zá grzéch / przeto zárówno

Io: 14. v: 16. & 26.

Ioã: 15. ve: 26. & cap: 16. ver 7.

O tym czytay dostátecznie wksięgách nászych/które zową/ ORthodoxa CONfesśio, de Vno DEO: capite 12.

Dominica Quasimodo geniti. folio 76. D.

Esaiæ 64. ver: 6.

Páná prześládowáli / wzgárdźili / náoſtátek zábili. Aż Duch S. prze Ap-
ſtoły pokazał im grzéch/ y obłedliwość : ſkąd iedni obaczywſzy wyſtep
vpámietáli ſye y náwrócili : drudzy ácz ſye nie vpámietali / ále ſłyſzą iż
niewinnie zámordowáli y wzgárdźili / od ſumnienia ſwoiégo karánie gr-
źienié odnośili. Jáko iáwnie o tym mamy/ że ták było : bo ná iedno p-
nié Piotrowé niewinnégo zábićia Chriſtuſowégo / wielé ich poznáło
ſwóy / y wielé ſye ich vpámietáło : y żáłowáli / iż ſpráwiedliwégo niew-
zámordowáli. odkrył im záślepioné oczy Duch S. przez Piotrá świ-
że vwierzyli w tego którégo niewinnie zámordowáli/ czegó piérwey nie
A tu Chrześćijáńſki człowiecze baczyſz/ co tho ieſt zá grzéch niedo-
ſtwo : á że żadnemu grzéchy odpuſzczoné być nie mogą / iedno onemu
wierzy w tego co grzéchy odpuſzcza. A ieſliś zbłądźił od wiáry / pámi-
ná ono co Páweł ś. mówi: Co okrom wiáry ieſt/ grzéch ieſt. Bo gdyż
ſercá ludzkié wiárą czyśći/ iáko to Piotr ś. w Dźieiach Apoſtolſkich św-
czy/ y ſam Pan tego potwiérdza mówiąc / Który wierzy w Syná B-
ma żywot wieczny : tedyć ten który nie wierzy/ ieſt w gniewie Bożym
przez wiáry zupełney niepodoba ſye nikt Pánu Bogu. A który ieſt w gn-
Bożym/ nie może mieć oczyśćionégo ſercá/ á zátym y żywota wieczné.
Przeto tákié ludźie niewierné/ zá których niedowiárſtwem wſzytka
idźie/ Pan tu świátem zowie / którégo ſą té złé vczynki w niewierny-
dźiach : záślepienié ſumnienia / nieznáiomość BOża / żyćié ná świec-
chwálé/ śmiáłość grzeſzenia/ predkość do wſzelákich złych vczynków/ k
nié z nagorſzych ſpraw/ okrućieńſtwo/ opilſtwo/ wſzeteczeńſtwo/ y inſze
ki y złośći/ których niewierny zá nic ſobie nie ma/ áni zá grzéchy ſobie
rozumié. y przeto Pan o tákim świećie ták powiedźiał: Ja świádectwo
daie o świećie/ iż ſpráwy iego ſą złé. A gdyż baczy wierny / co ſą zá o
niewiernych/ niech ſprobuie ſam śiebie/ ieſliże/ wiernym bedąc/ tákiégo
tá/ tákich ludźi bezbożnych y niewiernych nie náſláduie : á obaczywſzy
nienié ſwoie/ ſpráwy ſwoie / ieſliżby co tákowégo baczył/ niechay ſye
z pilnośćią/ áby wiáry ſwey niewiernymi vczynkámi nieſpáćił : wiedząc
kto Páná znáć ſye vſty wyznawa/ á vczynkámi ſye go przy / omylny
wiedząc/ Że wiárá bez vczynków vmárła ieſt : wiedząc/ Że nie ći którzy
znawáią Páná/ zbáwieni bedą / ále ći którzy czynią wolą iego. Bo ieſli
ieſt niewierny który bez boiáźni BOżéy/ y Bogá nie zna/ y grzeſzy : iáko
ma być wierny/ który ácz Páná Bogá zna/ iż mu Pan Bóg odkrył g-
w Piſmie świetym/ y w roſkazániu y w zákazániu ſwym/ á on to wſzytk
ſtrone odłożywſzy/ tąż śmiáłośćią grzeſzy/ iákoby o Pánu Bogu niewied-
áni go znał : wietſzy grzéch ten ma / y wietſzą kaźń Bożą ná ſobie odn
táki káżdy. Bo ieſliż widźi z przykłádów Piſmá świetégo/ zna z náuki
wá Bożégo/ że Pan Bóg mśćićiel ieſt złośći/ karze go Duch S. záwżdy
przez ſłowo Bożé/ iáko przez wnetrzné nápominánié w ſumnieniu iego/ z g-
chu/ obiaśnia mu go/ á on to wzgardza/ precz odmiáta/ ná to nic nie d-
bez wſzelákiéy boiáźni Bożéy grzeſzy : táki ſowićie bedźie karan rozmáit-
plagámi/ y pomſtámi/ od Páná Bogá/ którégo obraża/ y przećiwko kt-
mu ták śmiele grzeſzy. iáko o tym Páweł S. piſze do Rzymiánów mówiąc
Nie wieſz/ iż dobrotliwość BOża ćiebie do pokuty przywodźi : ále pod-
twárdośći twéy/ y niepokutuiącégo ſercá twoiégo / ſkárbiſz ſobie gniew
dźień gniewu y obiáwienia ſpráwiedliwégo ſądu Bożégo/ w który Bóg
płáći káżdemu według vczynków iego.
Krótko tedy iuż rozumiey ten wykład/ iáko Duch S. karał świát/ t-
ieſt ludźie złé/ z grzéchu/ z niedowiárſtwá : ſkárayże ſye ty/ ábyś prawdźi-
w Páná twoiégo wierzył : gdyż y dźiś karze Duch S. tyż ludźie z vczynk-

Actuum 2. v: 37.

Roman: 14. v: 23.
Actuum 15. v: 9.
Io: 3. v: 36. & capi: 5. ver: 24.
1. Ioan: 5. ver: 10.
Hebræ: 11. ver. 6.

Owoce ludźi niewiernych.
Ioan: 7. ver: 7.

Titum 1. ver: 16.
Iaco: 2. v: 17. & 20
Matth: 7. ver: 21.

Roma: 2. v: 4. 5. 6.
Bóg wedle vczynków káżdemu płáćić bedźie.

o/ które ſą podobné ſprawam niewiernych ludzi. Hámuyże ſie ty/ pros á Bogá/ ábyś mógł cnotliwą twą wiáre y świętą/ cnotliwymi y świe- vczynkámi zdobić.

Vkázuie záśie Pan drugą ſpráwę Duchá świetégo/ z czego ieſzcze miał it kárác / gdy mówi :

Bedzie karał świát z Spráwiedliwości.

To ieſt/ Duch świety pokaże ludziom ná świećie mießkáiącym te ſprá- liwość/ którą oni zá nieſpráwiedliwość być mniemáli : bo to iáſnie vká- em ia był ſpráwiedliwym/ á fałßywie / y przez żadnéy winy/ potwarzá- omylnymi/ vczynili mię nieſpráwiedliwym źli ludźie: kthórzy dla niedo- ſtwá ſwoiégo / ſpráwiedliwości żadnéy / áni ználi/ áni mieli / áni iéy zyiąć chćieli. Y z tego ich złégo á vpornégo poſtępku/ y ſtéy ſpráwie- ości / kthóréy áni przyieli / áni znáć chćieli / karał ie Duch świety / przez lenniki y wybráné Páná Chriſtuſowé.

Naprzód : Przez świetégo Szczepaná/kiedy im mowił : Twárdéy krz- / y nieobrzezánych ſérc y vßu/ wyśćie ſye záwżdy Duchowi świetemu ćiwili : á Oycowie wáßy którégo kiedy Proroká nieprześládowáli: ázaß ozábijáli onych / którzy opowiádáli o przyśćiu ſpráwiedliwégo / które- ie wy teraz zdraycámi y mężobóycámi zoſtáli :

Act:7.v:51.& 52.

Pátrzayże co Piotr świety mówi / wyrzucáiąc im ná oczy / iż ono byłá ſpráwiedliwość/ którą oſądźili Chriſtuſá niewinnégo/ mówiąc : Mężo- Izráhelſcy poſłuchaycie tych słów / Jezuſá Názáreńſkiégo / męża po- alonégo od Bogá miedzy wámi / mocámi / cudy / y znáki / które czynił przezeń miedzy wámi / iáko y wy ſámi wiećie : tegośćie wy przez rece iotliwych / ná krzyżu przybiwßy / zábili / y záprzeliśćie ſye świetégo y wiedliwégo przed Piłatem : y żądáliśćie/ áby wam wydano mężoboyce/ wce żywotá zábiliśćie. etc. Tákże wßytkim Przełożonym Piotr świety nem mówili w zgromádzeniu / gdy ich pytáli/ którym Imieniem vzdro- chromégo człowieká śiedzącégo przy Kośćiele/ odpowiádáiąc : Iż w e Jezuſá Chriſtuſá Názáreńſkiégo/ którégośćie wy vkrzyżowáli. á mó- to Annaßowi / Káiphaßowi / y inßym/ którzy Páná Chriſtuſá ſądźili.

Act:2.v:22.&23.

Act:3.v: 13.14.15.

Act.4.v: 7.8.10.

d báczyć káżdy może / iáko Żydy Duch świety karał przez Apoſtoły : y ował / że ono zła nieſpráwiedliwość byłá / którą Chriſtuſá oſądźili ná rć / którą oni ſobie zá ſpráwiedliwość rozumieli. A iżeby tho iáśnieyßa byłá/ y ſam Pan Chriſtus dowodźić raczy ſwéy ſpráwiedliwości / tymi y/ gdy mówi :

Iż ia ide do Oycá / y iuż mie nie vyźrzyćie.

Tu PAn przećiwné słowá Żydowſkim mówić raczy / bo Żydowie zwáli złowiekiem złym / gwałtownikiem Zakonu y Soboty ich: y zgołá thák ili : My wiémy / że ten człowiek nie ieſt od BOgá. Pan zás dowodźi iewinności ſwoiéy / mówiąc : Żydowie powiádáią żem ia nie ieſt od gá/ á ia ide do Bogá : bo bych był nieſpráwiedliwym/ y ták złym/ iáko o mówią / nigdyby mie Bóg Oyćiec do śiebie nie przyiął. Ale że potwa- nnie ſpráwiedliwégo winuią/ tedy potym znaycie moie ſpráwiedliwość/ owiéch y w ſpráwách moich/ á Żydowſką potwarz : A to ia ide do Oy- l przeto Duch świety gdy przyidźie/ was z téy méy ſpráwiedliwości/ do- wźiąwßy/ będźie kárác y háńbić/ przećiwniki y potwarce moie/ vkázu- n cześć moie wieczną / żywot móy niepomázány / náuke prawdźiwą/ od ſpróchniáłości wolné / y po ich zámordowániu mnie niewinnégo/ zmartwychwſtánié : y nádto / wßytko pokaże moie wieczné obcowá-

nié z Bogiem Oycem / dla którégo iuż mie więcéy nie ogladáią. Bo r[...]
słowiéch / wiecznosć obcowánia w niebie z Oycem / Chriſtus Pan op[...]
dzieć raczył/ gdy mówił : Już mie nie ogladáią.

Nádto : opowiedźiał ieſzcze Pan Chriſtus/ te ſpráwe Duchá świ[...]
ná świećie / że nie tylko Zydy ony zábijácze Chriſtuſá Páná / miał ka[...]
ſpráwiedliwość/ iż iéy nie mieli/ ále y wſzytek świát: ná którym/albo rz[...]
álbo żadna/nie ieſt ſpráwiedliwość. czeg páſmem ſye kożdy może nápá[...]
áno mocnieſzy ſłábſzé gniotą przez moc/ ku ich wielkiéy krzywdźie/ iede[...]

Eſaiæ: 5. ver: 25.

giégo iáko może pożyć w káżdéy rzeczy/ widźimy że rad to vczyni : zł[...]
dáry służy ſpráwiedliwość/ á ći którzy krzywde máią/ ſpráwiedliwosć[...]
nie mogą : y iednym biegiem/Moc/ Gwałt/ Nieſpráwiedliwość/ z C[...]
z Spráwiedliwośćią idą.

Táynaſz to rzecz y tym którzy to czynią? Nie táyna / znáią tho y [...]
mi którzy to czynią/ że złe czynią : ále y ſtąd ſzukáią wymówek / iáko[...]
ludźie do nich nie baczyli/ áby ſye v ludźi wymówili.

Ale któż to vczynił/ że ludźie choć źle y nieſpráwiedliwie czynią/ t[...]
śiebie ſámi znáią?

Obiáwił to Duch S. przez ludźie święté ludźiem/ áby ználi co ſp[...]
dliwość/ co złość/ y co nieſpráwiedliwość. Woła záwżdy Duch S. [...]

Iſaiæ 56. ver: 1.
Ieremiæ 22. ver: 3.
Prouer: 1. ver: 3.

dźi przez Proroki : Czyńcie ſpráwiedliwość. A ná drugim mieyſcu : C[...]
ſąd y ſpráwiedliwość / y wybawiaycie z mocy y z vćiſku vćiśnionégo. [...]
trzecim mieyſcu : Sąd/ ſpráwiedliwość / práwość / áby byłá káżdem[...]
rządzaná.

Prouer: 1. à ver: 1. ad 20.

Sálomon też Król pokázuie káżdemu/ Prouerbiorum 1. Jákim [...]
bem ſye rządźić ná świećie/ z iákim obcowáć/ chodźić/ y towárzyſzyć m[...]
chce z drógi práwośći nie vſtąpić.

Iſaiæ 1. ver: 21. & 5. ver: 7.

Prorok też woła: Ze biádá ziemi w któréy piérwéy mieſzkáłá ſprá[...]
wość/ á potym mieſzkáią gwałty/ nieprawośći/zábijánia/mordy/gdźie[...]
idźie áż do Bogá o krzywdy.

Eccle: 17. ver: 21. et 23.

Woła Duch S. przez Medrcá do káżdégo człowieká : Náwróć [...]
Páná Bogá/ á odwróć ſye od káżdéy nieſpráwiedliwośći. Opowiáda[...]

Pſal: 106. ver: 17.
Prouer: 16. v: 12. & ca: 25. v: 5. & ca: 29. ver: 14 & cap: 14. ver: 34.
2. Paral. 19. ver: 6.
Eccle: 4. à ver: 12. ad 23. & ver: 33.
Sapien: 1. ver: 1.

Proroká: Iż dla nieſpráwiedliwośći vniża Pan Bóg ſtany/y puſtoſzy [...]
leſtwá : A ſpráwiedliwośćią mocni trony y ſtolice Królewſkie/ y podn[...]
narody.

Otóż wiedzą to wſzyſcy/ bo to iáſny głos Boży : wiedzą/ że Bożé [...]
ſcá ná Sądźiech zásiedli. Kto to odkrył y odkrywa? Duch święty : t[...]
karze vſtáwicznie świát z nieſpráwiedliwoſci/y vkázuie kaźń przyſzłą z[...]
Ale vkázuie też Spráwiedliwość / y iéy pożytki / y iéy zapłáte : y káże [...]
śmierći przy niéy ſtać : káże ią miłowáć tym/ którzy ſądzą świát. Cz[...]
ludźie wiedząc/ nie ſą Duchá S. posłuſzni? Przyczyná thá ieſt/ Ze Chri[...]
nie widzą/ słyſząc w prawdźie o nim/ y wiedzą co rozkazał : ále że go ni[...]
dzą/ nie boią ſye choć źle czynią.

Wſzedł Chriſtus do niebá / ábyſmy my ſercem/ wiárą/ y ſpráwámi [...]
ſzymi zá nim ſzli : ieſli nie póydźiemy / wiédzmy żeć przyydźie z niebá z [...]
wielką y z Máieſtatem / wiédzmy żeć nam ſtánąć przed nim / wiedzm[...]
nam liczbe dáć z ſpráw náſzych któreſmy tu czynili / á thám od niego c[...]
káżdy muſi Dekretu zá vczynki ſwoie/ ieſli złé ieſli dobré będą/ y wziąć [...]
czną zapłáte : zły złą/ dobry dobrą. A ták káżdy to przed sie biorąc / ſt[...]
ſye ábyś ſye záwżdy w káżdéy ſpráwie ogladał ná thego Páná który ſzed[...]
práwice Oycowſką:pomniąc ná to/choć go tu nie widźiſz/żeć przetsie w[...]

Hebræ: 4. ver: 13.

ki rzeczy ſą nágie y odkryté przed oblicznośćią Máieſtatu iego : á ſąd [...]
ſrogi bliſki ieſt/ kedy káżda ſpráwá dobra zápłácona/ á zła ſkaráná będź[...]

To po[...]

.o pokazawſzy iáko Duch S. y po ten czás świat karze/ y záwżdy ká-
zie z nieſpráwiedliwośći/ trzecią rzecz iuż pokázáć przyſtoi/ którą Pan
do Apoſtołów mówić/ z któréy thenże Duch S. przyſzedſzy widomie
rác świát/ vkázuiąc tymi ſłowy:

zie karał świát z Sądu/ ábowiem Kśiążę te-
wiátá iuż oſądzono ieſt.

śiążęćiem tego świátá zowie Szátáná/ który tych był y ieſt Kśiążę-
Pánem/ którzy przewrotnym porządkiem miáſto woléy Bożéy/ wo-
czynili y czynią: pokazał tedy Duch święty poſtępek z świátá oſą-
go Szátáná/ przez Páná Chriſtuſá z ſtrony duſz ludzkich/ które Szá-
t nieſpráwiedliwie opánował/ á ludźie tego nie rozumieli y nie wiedźie-
rzeto ſye kocháli w ſrogich á Szátánowi miłych złośćiach/ przez któ-
królował w ich ſercách: kochali ſye mówię w iego chwale/ przez którą
nował w ich Kośćiełéch ręcznych: á tákiego nie było żadnégo/ który-
pokazał/ że to było złe/ á że to zły był ludzki rozſądek w tych ich ſprá-
Przyſzedł tedy Chriſtus/ áby pokazał ludźiom ſpráwy Szátáná złego/
go począł wymiátáć/ y z ćiał rázem y z ſérc ludzkich/ bo pokázował ie-
Króleſtwo. A iż ſam nie przyſzedł był iedno do owiec zginęłych z do-
zráhelſkiégo/ tedy poſłał Zwolenniki ſwé do Pogánów/ y dał im the
áby podeptáli moc tego nieprzyiaćielá/ y ſkáźili iego Króleſtwo. Co
zá ſpráwą Duchá świętégo vczynili Apoſtołowie/ y vkazali wſzyſt-
h zły rozſądek/ który byli przed ſye wźięli około wiáry. A zátym/ karał
ch święty przez Apoſtoły/ z tego złégo przedśięwźięćia ich/ y z thego
rozſądku ich/ do tąd/ áż vználi prawdę: którą ſkoro poznawſzy/ wy-
i złégo Szátáná/ rázem y z ſérc ſwoich/ y z Kośćiołów ſwoich/ y z ch-
onéy którą go chwalili/ y oſądźili go tákim iákim był/ przeklętym/ po-
nym/ y ná zátrácenié wieczné dánym. Co Auguſtyn święty ták wykłá-
o ieſt kárać świát/ vkázáć iemu tę prawdę wſzytkę/ któréy nie chćiał
yć: bo świát wierzyć niechćiał/ áby Zbáwićiel od Bogá przyſzedł: A
wićiel záchowawſzy wſzytkę ſpráwiedliwość/ zwróćił ſye do onégo/ któ-
poſłał: á przez to iż ſye tám wróćił/ vkazał świátu/ iż ſtámtąd przy-
Co widząc mocarze świátá thego/ poználi że to byłá prawdá/ któréy
ćieli wierzyć/ y o tho ie záwżdy karze/ że widzą iż on był Zbáwićiel od
á poſłány/ który wſzedł do Bogá: przeto thá ſpráwiedliwość iego ieſt
ránié. Duch święty tedy karał ie z tego grzéchu/ iż nie tylo mu nie v-
yli/ ále go y zábili. A z ſądu záśię ták ie karał/ gdy im pokazał Kśią-
go świátá/ że ſye ſtał winnym y zwyćiężonym od onégo/ którégo wzá-
zgárdźili: bo gdy poználi/ że Szátan vtráćił władzą nád duſzámi które
/ y które z Piekłá do niebá puśćić muśiał/ poználi nieſpráwiedliwé pá-
ánié Szátáná nád duſzámi ludzkimi/ y ſpráwiedliwy ſąd Páńſki/ którym
tan vtráćił wſzytko. A to wſzytko ſtáło ſye/ gdy Chriſtus wſtępował
ebo/ y gdy widomie Duch święty ná Apoſtoły przyſzedł: bo w ten czás
zenié y ſtárćié mocy Szátáná wſzyſcy oglądáli/ kiedy Apoſtoły mocą
ſtuſową widźieli/ áno nie tylko vmárłé wſkrzéſzáią/ trędowáté oczyśćią-
romym dáią chód/ ślepim wzrok/ głuchym ſłuch/ chorym zdrowié/ nie-
mowe: ále y to widźieli/ że ſámé Szátány wygániáli z ludźi/ które by-
ánowáli. Tákim tedy obyczáiem Duch S. karał świát/ gdy w Imię
wićielá Páná Chriſtuſá/ którégo świát wzgárdźił/ wſzytki choroby y nie-
itki ludzkié były léczoné y vzdrowioné.
le y nád to ieſzcze/ ták ſye też to rozumiéć może: Duch S. będźie karał

Queſtione 89. veteris et noui teſtamenti.

z Sądu świát. Jákoby rzekł Pan: Ludźie źli złym sądem którzy
dzą/ poznáią czásu zesłánia Duchá świetégo/ że to zły sąd był którym
sądźili: y iáko im pokaże w tym moim skazániu złą spráwiedliwość
im też pokaże y zły sąd. A poznáią to/ iż ich osądzenié niespráwiedli
nie było ku ßkodźie/ áni ku zgubie/ále owßem mnie ku wieczney chw
nym z Szátánem mistrzem ich/ który ie do tego podwodźił áby mie
wieczney hánbie/ sromoćie/ zgubie/ y zginieniu wiecznemu. A to
sny wykład tych słów / ieśli ie do spráwy świetey w dźień Świátecz
nioney przez Duchá S. przyrównáć chcemy.

Ale przystepuiąc do dálßych spraw tegóż Duchá S. kthóré spr
przez Apostoły/ták mamy rozumieć iákom powyżßey wyłożył: że ta
świát musiał sye osądźić w swych błedźiech/ á poznáć ono nasieni
stárło Weżá stárégo Szátáná / y osądźić go przekletym we wßytki
wach iego/ ták iáko iuż v wiernych Páná Christusowych osądzony ie
rze tedy Duch S. y karał/ y káráć bedźie/ świát z grzéchu/ z nieuznán
wiedliwośći/ y z złégo Sądu/ którym osądzon iest P. Christus: kt
Duchá świetégo y do tych czásów niespráwiedliwé sądy odkrywa/ y
wáć bedźie. Opowiedźiawßy to Pan náß/ dálßą rozmową A
swé nápomina/ y mówi:

Jeßcze wam wiele rzeczy mam powiádáć/ kt wy nie możećie teraz znośić.

Kryſtus Pan dáie tu przykład káznodźieiom/ áby baczyli nie ná to ták wiele co mówią/ iedno komu á do kogo mówią pámietáiąc ná ono: gdźie niémáß słuchánia / nie mów. Ecclesi: 32. ver: 6.

Co tho zá rzeczy tákie były/ których ták wiele było / że ich Apost
niemogli znośić? Pewniey żaden nie może powiedźieć/ iedno ták: J
stołowie po Wniebowstąpieniu Páná Christusowym z Duchá S. w
uki vmieli/ y rozumieli/ czego przy Pánu Christusie nie rozumieli / á
li. A to przykłádem iásnym dowieść sye może w Pietrze S. który p
Páná hámował/áby nie mówił o śmierći swey/powiádáiąc że to przy
nie miáło co powiádał. A potym przyiąwßy Duchá S. gdy iuż poz
dla czego Pan vmárł/ nietylko áby to miał táić / ále wßytką pracą/
kim wobec śmierć Páná Christusá / y pożytek iey / opowiádał: náuc
iż nie przez inßą dróge káżdy człowiek przyść może do zbáwienia wiec
iedno przez meke y śmierć/y przez Jmie Páná Jezu Christá. Otóż wie
mietetność prawdy / y wietßa stałość / po przyieciu Duchá S. w Ap
lech byłá. Dáley ießcze przypátrz sye: Jáka ich śmiałość byłá / gdy
ich poimano/ widźiß że wßyscy vciekli / y ná iedney dźiewki pytánie P
Páná záprzał. Lecz gdy wźieli Duchá S. thóż dopiéro wßedy ná k
mieyscu/ y w Kośćiele Sálomonowym/ opowiádáli CHRistusá. A g
Kśiążetá Kápłáńskié/ Pháryzeußowie/ y Doktorowie Zakonni/ zákaz
li przepowiádáć Christusá/ odpowiedźieli Piotr y Jan/ pytáiąc ich tym
wy: Spráwiedliwali to rzecz iest przed obliczym Bożym/ was ráczey
cháć niż Bogá? osądźćie sámi: ázali tu my nie możemy tego nie mówić
smy widźieli y słyßeli? A choć potym biczowano wßytki/ zákázuiąc
wiecey JEzusá nie opowiádáli/ thedy oni przedsie ráduiąc sye/ że byli g
dla tego Jmienia ćierpieć/ nie przestawáli ná káżdy dźień w Kośćiele y
domiech/ náucząc y opowiádáć Christusá JEzusá. Ná co pierwey zezn
niechćieli/ áby z Pánem swym ćierpieć mieli: á wźiąwßy Duchá świet
ráduią sye gdy dla Jmienia iego ćierpią. Otóż káżdy sye przypátrzyć
że/ że áni rozumu tákiego do wyrozumienia słów Páńskich mieli/ áni s
łośći do ćierpienia dla słowá BOżego ták stałey / w ten czás gdy im ty
wá Pan mówił/ **Nie możećie teraz znośić.**

Mach: 16. v. 22.
Actu: 4. ver: 12.
Matth: 26. ve: 56. & 70.

Actu: 4. ver: 19. & 20.
Act: 5. ver: 40. 41. 42.

J

ako po przyieciu Duchá świetégo ták Piotrowi było rzeczono / Co ia
zynie thy niewieß / ále bedzieß wiedział potym : thák o wßytkich nay-
zesto w Ewányeliéy / że Pan do nich mówi / á oni tego nic nie rozu-
owo krótko mówiąc / mdli byli do wßystkiégo / dokąd náuczyćiel im
ry nie przyßedł / bo byli ießcze máłéy nauki w Pánie Christusie / y nie
rozumieć nic duchownych rzeczy / które sye potym dziać miáły / zabá-
ciałem / álbo ćielesnym obcowánim z Pánem Christusem / który iáko
żiwy náuczyćiel ták ie vczył/ iáko mdłé á proste/ y iáko rozumieć mo-
giąc ich gruboßci y potrzebie.

słußnieby sye temu przypátrzyć mieli oni śmieli náuczyćiele/ którzy za-
bráku nie czyniąc miedzy ludźmi/tylo áby sye zálećili ludziem/pospól-
oßytkiemu/ nie tylo czytáć táiemnice Pismá s.ále nimi ßáfowáć/y ká-
zepowiádáć dopußczáią/ y áby ták czynili vczą : máiąc do tego wzo-
é y łágodné słówká/iáko to káżdemu zdobić máią/hánbiąc ony stáro-
náuczyćiele / że thego nie dopußczáli onym / którzy dla prostoty swéy
mieli słucháć niż inßé vczyć. A słußnie y dobrze to czynili stárßy ná-
odkowie/ chcąc áby káżdy wezwánia swégo pátrzał/ to iest / który by
cą / áby sye nie czynił Pásterzem : który sye do táiemnic Pismá świe-
ie godził/áby nimi nie ßáfował/ále ná swym wezwániu przestał : y tá-
adek czynili y Apostołowie sámi w Kośćiele świetym. A przeto Pá-
wiety dżieli stany wezwánia duchownégo/Dyakony / Kápłany/ które
byterámi zowie/przeto że stárßymi byli nád ludem w náuce/ y Bisku-
zuie / że iednym potrzeba mleká w náuce Pismá świetégo / drugim
eyßégo pokármu : bo iż iedni są do táiemnic bożych dżiećći/drudzy me-
przeto nie wßytkim káże być Káznodzieiámi / Kápłany / iedno tym/
rzeby rece Kápłáńskié kłádziono / y którzyby vmieli Pismo świeté / ále
Neophity niedoskonáłé w wierze / áni ná nieuki BOskich táiemnic.
iastkom zásie káże zákrywßy głowe w Kośćiele milczeć / á w domu
meżá/á nie vczyć : vczyć sye ma niewiastká y w domu y w Kośćiele / á
ć / nie Káznodzieią być : y ták Páweł świety vczy/ y ták y w stárożyt-
Kośćiele vczą/ále Heretykowie opák. Czemu to ? Temu/ że wßytko v
pák/y ná to sye vdáli áby opák było : iákóż y owy Christusowé postep-
postolskié spráwy wßytki zopáczyli/y nic v nich nie są. Christus mówi
m Apostołom : Zebych wielé miał do was mówić / iedno nie możećie
. A oni mówią wßytkim wobec : możećie znosić / bośćie wßytko Ká-
dżiećći/ niewiásty/ grubacy wßyscy w obec. Apostołowie vczą / że ie-
mleká potrzebá w náuce táiemnic Pismá / á drugim mocnégo pokár-
. Heretykowie mówią : łácné iest Pismo świeté/káżdy ie rozumieć mo-
przeto y powiádáć ie/ y náuczáć/ káżdy iest godny. Apostołowie kážą
włożenié reku Kápłáńskich/powoływáiąc Praesbytery Kápłany/Dyá
Biskupy : á oni chłopié y bezvrzedné rece kłádąc / czynią sobie Syni-
Segniory. &c. A widżiß że wßytko opák : od Christusá opák / kthóry
aśćie Apostołów y siedmdżiesiąt Zwolenników wybrał : wybráwßy
moc náuki/y cud czynienia/ vcząc ie pułczwártá látá. A vczył ie zlek-
zystosuiąc sye do gruboßci ich : y potym dał im Duchá S. y posłał ie
ßytek świát/ y z tą mocą iáko go Oyćiec posłał. Potym błogosłáwiąc
lećił im vrząd krzczenia/ wiáry / y pokuty / ku odpußczeniu grzéchów
owiádánia/ y z tym ie posłał po wßytkim świećie. A widżiß co tu prá-
świetych postepków przed tym Christus Pan czynił/niż Apostoły ná v-
Kápłáński y Káznodzieyski posłał/ śiłá tu Ceremoniy : wybrał ie/vczył
ł im moc/ zlećił im vrząd/ posłał ie/ á náostátek dawßy im Duchá S.
istrzá rzeczy táiemnych/ błogosłáwił/ y puśćił ná wßytek świát/ mó-

wiąc :

Ioan: 13. ver: 7.

1. Timot: 3. v:2.8.
Tit: 1. ver: 5.
1. Corin: 3. ver: 2.
Hebrae: 5. ver: 12.
1. Timot: 4. v:14.
1. Timot: 3. ve: 6.
1. Cor: 9. ver:5. et cap: 14. ver : 34.

Porównánie Apostolskich spraw y z Heretykámi.

Hebrae: 5. ver: 12. 13. 14.
1. Petri 2. ver: 2.
Act: 6. ver: 6. et cap: 13. ver: 3.

Ceremonie / iáko P. Christus Apostoły czynił Kápłany.

Actuum 13. ver. 3.

wiąc: Idąc przepowiádaycie Ewányelią. &c. Jeszcze y od Apost[...] pák: Bo y ći/ iáko mamy w Dźieiach Apostolskich / niż Kápłany [...] stáli ku przepowiádániu słowá Bożego/ modlili sye / pośćili/ y kład[...] rece: y ták błogosłáwiąc im/ słáli ie/ iáko ony które Duch s. obiéra[...] kimiß Ceremoniámi dawáli moc postáńcom swoim / iáko im Chris[tus...] bácz że/ kiedyby sye było godźiło słowá Bożego vczyć bez bráku wßy[...] było po tych Ceremoniach Pánu Christusowi około Apostołów ieg[...] postołom około vczniów swoich ? co po modlitwách ? po postách ? [...] dźieniu rąk ? poniewaz wßyscy wierni byli Kápłany ? Co po Duch[...] stanie/ który Páwel S. opisuie do Gálátów w ßóstym Kápit: y p[...] rzeczach ? Obácz że błąd/ proße ćie/ á vznay prawde: obácz/ że ni[...] mogą sprostáć táiemnicam Pismá S. y słowom Páná Christuso[...] bácz/ że káżdy w swym wezwániu ma przestáwáć / á do ßáfunku sło[...] żego nie wßyscy iednáko máią moc przystepowáć/ ále którzy ná to [...] táni obyczáiem Apostolskim/ y od Apostołów postánowionym/ći ty[...] łasni ßáfárze / y máią moc słowá Bożego. boć Páwel S. powiáda [...] wßyscy są Prorokámi/ y nie wßyscy Doktormi. Rozdźielone to są d[...] go Duchá/ który rozdawa iáko chce: który spráwuie wßytko nie w [...] tylko/ ále we wßytkich/wedle rozdźielnych spraw. Ták y w Apostolé[...] wował/ y wßytkiey prawdy ie vczył: iáko im Pan to był obiecał w [...] ßéy Ewányeliéy/mówiąc:

Galatas 6. ver: 1.

1. Cor: 7. ver: 20.

1. Cor: 12. ver: 29.

Ale gdy przyydźie on Duch prawdy/

Ioã: 3. ver: 33. ca: 7. ver: 18. & cap. 8. ver: 26.
Roma: 2. ver: 2.
Ioan: 1. ver: 4.
Ioan: 14. ver: 6.
Ioan: 17 ver: 17.
Ioan: 8. ver: 14.

Duch prawdy/ Duch swiety iest/ bo pochodźi od BOgá Oycá [...] iest prawdźiwy: pochodźi też od Syná/ który iest pełen prawdy: y ie[...] ra prawdá: á mowá Oycowska prawdá iest: mowá zás Synowsk[...] dźiwa iest. Otóż ten który od prawdy pochodźi/ prawdą iest: á ták[...] da iest/ że wßeláką y wßytke prawde powiáda: y tym rozeznan iest [...] chów fáłßywych y złych.

Czemu Duch S. prawdźiwy iest.

Matt: 8. ver: 29.
Marci 5. ver: 7.
Lucæ 8. ver: 28.

Acz w prawdźie y ći podczás prawde powiedźieć mogą: iáko o C[...] śie powiedźieli/ że był Synem Bożym: Ale do wßytkiéy prawdy nie [...] gnieß ich/ bo prawde swoie zmienią wnet w kłamstwo. Ták iáko y [...] wie złych tych Duchów czynią / którzy prawdą fárbuią swą náuke/ y [...] sye náuczyć w niektórey prawdźie/ ále potym przy onéy trosze prawdy [...] ko fáłßem powißuią y popsuią: czego Duch S. nie czyni/ále wßytkie[...] réy prawdy vczy/ á fáłßu nigdy nie vczy.

Czego y iáko vczy Duch zły.

Czego vczy Duch Swiety.

Galatas 5. ver: 22.

Ktemu: státecznie vczy wiáry dobréy / spraw cnotliwych/ nádź[...] Pánie Bodze zupełnéy/ y miłości Chrześćiáńskiéy ßczyréy/ vkázuiąc [...] karánie zá złość/ á odpłáte zá dobroć: vczy boiáźni Bożéy/ vczy wese[...] koynégo/ ćierpliwości/nie popedliwości: dobrotliwości/mierności/ [...] mieżliwości/ czystośći/y posłußeństwá: á przećiwko tákowym którzy [...] cháią/ nie iest zakon. A to są owoce Duchá S. których on vczy/ y vczy [...] czyć bedźie w swoich które nápełnia: y przeto słußnie y prawdźiwie n[...] iest Duch prawdy od Páná/ gdy mówi: Gdy przyydźie on Duch praw[...]

Náuczy was wßelákiey prawdy.

Ioan: 14. ver: 26.

Pan pokazawßy tu Apostolską grubość do wyrozumienia słów s[...] obiecuie im náuczyćielá / któryby ie náuczył wßytkiego. Skąd może [...] poznáć/ żeć ich Pan nie wßytkiego był náuczył / ále Duchá obiecał/ kt[...] ie y wßytkiego/ y wßelákiey prawdy náuczył/ przypominaiąc im wßys[...] im Pan mówić raczył. Apostołowie tedy Duchá swietego máiąc / do [...] wßytkiego sye náuczyli / czego było potrzebá Kośćiołowi Christuso[...]

o okrom roſkazánia Chriſtuſowégo/ czego od niego z náuki nie wzie- chem świetym náuczyćielem czynili : bo tego nie mieli nigdźiéy w Pi- Ewanyeliéy / áni w roſkazániu nápiſánym Páńſkim / áby obrzezánié z ch Páná Chriſtuſowych zniesli : áby zá ich náuką Cerymonie Zakonu ſowégo vſtawáły : áby ſye niewiáſty w Kośćiele záwijáły: áby zádu- / y ze krwią rzeczy nie iedli: o niewiernéy zenie / áby wierny mąż miał viećić: o wybiéraniu Dyakonów : o Krzćie w Jmie tylo Páná JE- owßem przećiwko niektórym tym ſpráwom ich/ były przećiwné náu- á Chriſtuſowé / iáko o obrzezániu. Chriſtus ſam był obrzezány / y ni- obrzezánia niezákázował / á Apoſtołowie zákazáli : Chriſtus nie przy- kónu pſowáć / ále wypełniáć / á Apoſtołowie Cerymonie Zakonné popſowáli. Chriſtus ták mówi : Nie tho co wchodźi w vſtá pomá- owieká: Apoſtołowie roſkázuią / Nie iédzćie rzeczy zádußonych / nie ze krwią/tákże Bałwanom rzeczy ofiárowánych. Chriſtus krzćić ka- mie Oycá/y Syná/y Duchá świetég:Apoſtołowie tylo krzćili w Jmie Jezuſá.Chriſtus powiáda/Który vwierzy/á okrzći ſye/zbáwion bedźie: ł mówi / Bedźie poświecony mąż niewierny przez zone wierną / tákże iewierna przez meżá wiernégo. A widźiß że ſye to zdádzą/ y ſą/ przeći- eczy od náuki Páná Chriſtuſowéy/któż im to kazał áby ták ſtánowi- w nich to ſpráwował ? Powiádáią Apoſtołowie ſámi / gdy mówią ách Apoſtolſkich : Zdáło ſye ták Duchowi świetemu/ y nam. othóż to im kazał. Albo kto im téż to kazał piſáć y mówić / czego w Ewán- nie nápiſano? Kto Páwłowi powiádał/áby to Chriſtus mówił: Bło- ienßa rzecz ieſt dáwáć/ á niż bráć: nie nápiſano tego w Ewányeliéy. o było potym Páwłowi/ mówić to czego Ewányelia nie mówi/ oko- ymoniy y ſtánowienia porządku w Kośćiele : przypominał to Duch czego w Ewányeliéy nie nápiſano. A Pan Chriſtus mówił w Páwle zez vſtá iego : czynił w Apoſtoléch to/ co było pożyteczno Kośćioło- Chriſtuſowemu. A nie mniémay żeby zarázem wßytko obiáśnił Apoſto- przyßćiu ſwoim/ nié/ ále áż zá czáſem : y ym dáléy tym wiecéy odkry- n rzeczy potrzebné y pożyteczné do zbudowánia Kośćiołá Chriſtuſo- Czemu ábyś wierzył/ patrz ná Piotrá świetégo / który przyiąwßy w Swiąteczny Duchá S. teg nie wiedźiał/áby Pogáni mieli przyść przez ánié iego/ y inßych Apoſtołów/ do Ewányeliéy Chriſtuſá Páná: áż po- i téy wiádomośći przez obiáwienié/y przez znowu Duchá S. napełnie- yſzedł/ y poznał to/ że nie ieſt bráłowánié oſób v Páná BOgá. Pá- S. piſał o fáłeßnych náuczyćielach / którzy mieli przyść oſtátecznych : á piſał to dobrze po dniu onym Swiątecznym / kiedy ſye Duch S. Apoſtołom pokazał/ y kiedy przez iezyki Apoſtolſkié mówił.

Mówił tedy Duch świety nie tylo w on czás w dźień Swiąteczny / kie- domie ſtąpił ná Apoſtoły/ przez Apoſtoły/ y wybráné przez Apoſtoły/ potym w Páwle świetym który ná ten czás z Apoſtoły nie był : Mówi zis dźień w Namieſtnikách Apoſtolſkich / w Páſtérzách/ y w Biſku- dobrych/którzy przeſtrzégáią chwały miłégo Bogá : mówi w Kázno- ch/którzy prawdźiwie w Kośćiele Bożym vczą. Vczył ten Duch świe- oſtoły wedle czáſu / ku vbodowániu Kośćiołá świetégo Chriſtuſowé- ánowić rzeczy przyſtoyné/ pożyteczné/ potrzebné/y choć tego w Piſmie ieli/ przetśie ſtánowili/ vczyli / y odmieniáli/ wedle czáſu y potrzeby w ciele Chriſtuſowym / rzeczy y ſpráwy poſtánowioné od ſámégo Bogá: Zobote/ Obrzezánié/ Cerymonie/ Ofiáry/ ty odmienili/choć o tym Pi- ie mieli / áni roſkazánia Chriſtuſowégo : potym ono wßyſtko vczniom n wedle ſwoiéy Trádycyéy podáli/ to ieſt / przez vſtá ſwé poſtánowili/

Czego w piſmie Ewányeliéy S. niémáß nápiſa- no/ tego Duch ś. náuczył.

Gal: 5. ver: 2.
Actu: 15. v: 2.10.
Matt: 5: ver: 17.
Matth: 15. ver: 11.
Marci 7. ver: 15.
Actu: 15. ver: 29.
2. Cor: 6. ver: 14. et 17.
Matt: 28. ver: 19.
Actu: 8. ver: 12.
& cap 10. v. 48.
Marci 16. ver: 16.
1. Cor: 7. ver: 14.
Actu. 15. ver. 28.
Actu. 20. ver. 32.

Actu. 10. ver. 34.

1. Tim: 4. ver: 1.

y iáko

Trádycyé Apostolskie które są.

y iáko przez rece do chowánia y wypełnienia podáli / á oni zásie d
drudzy wziąwszy od nich trzecim/ áż do tego czásu. Które to Trádyc
ią w Kościele Páńskim zá zakon pewny: iáko są/ Dzień Niedzielny
máłych dziatek / száfunek około dawánia Swiątości prawdziwe
Páńskiego/ aby oboiá płeć przyymowáłá / y iákoby przyymowáć m
inszé rzeczy któreby tu długo wyliczáć. Pytász czyiá to spráwá? D
który w Kościele záwżdy mieszkáiąc/iest twierdzą y słupem Kości
stusowégo: y zá którégo spráwą y nátchnienim świeté Ceremonie/
Modlitwy pewné/ nád insze które máią być záwżdy dzieki Pánu B
bliwé/ pewnych czásów są postánowioné od świetych Pásterzów
pów Kościołá Páńskiégo. Czego świádectwem są ty ich świeté p
wienia/ y ich świeté y bogoboyné spráwy: które źli ludzie / brzucho
wiecéy á świátu/ kążą/ psuią / á on ich pobożny świety vmysł we
czay obrácáią/ y v ludzi szpácą y hydzą.

Niechayże sye wstydzą tego oni / kthórzy powiádáią / że w Ko
trzeba nic odmieniáć: niech sye przypátrzą iesli Apostołowie nieodm
á prawie przećiwko Pismu / wedle czásu y potrzeby vbudowánia K
odmieniáli: com powyższéy pokazał.

Niech sye y ći wstydzą/ co powiádáią / że w Pismie wszytko n
iest/y niechay sye sámi spytáią: bo ázaż gdzie nápisano/áby Zakonne
to Sobotá miáłá sye odmienić? Azaż są gdzie nápisáné ony Trádyc
podánié słowné/ które Apostoł Páweł Thessálończykom podał? y
rych ie nápomina tymi słowy: Brácia / stóyćie á trzymayćie Podá
rycheśćie sye náuczyli/ bądź przez mowe/ bądź y przez list. Gdźież ty
sáné Podánia/ co przez mowe Páweł S. ie podał? álbo gdzie są n
rostazánia vstné/ z których Páweł S. Koryntczyki chwali/iż vsty ro
Vstáwy y Przykazánia chowáli? Gdzie są thy rostazánia vstné n
Dekretá Apostolskié/ które kazał Páweł y Tymotheusz chowáć/ któ
nápisánych nie mamy? skąd znáć/ że słowem tylo były rostazáné.
Jan S. powiáda/ Że nie wszytko nápisano iest co Pan Christus czy
by było pisano wszytko z osobná/ świátby był Ksiąg nie ogárnął.
śmiesz mówić/ że wszytko nápisano: iákié to sumnienié w rzeczach zb
nych ták mówić! iáki to wstyd v tákich ludzi / którzy then fałsz śmiei
pisáć y mówić! Ale rozumieią/ że tego ludzie do nich nie baczą: y ia
wam/ że nie baczą/ ći które pomamili / áby widząc nie widzieli / á sły
słyszeli. Lecz wierni Chrześćiiánie baczą/ bo im nie iest zasłoná bł
oczách/ y Duch prawdy nie przestawa / y nigdy nie zábaczy vczyć ich
dy/ y odkrywáć im Szátáńskich mamidł y błedów / od Szátáná z pie
przysmáki y obietnicámi wymyslonych: bo sye muszą pełnić słowá y o
cá Páńska/ którymi mówi o Duchu Pociesżycielu / Náuczy was wsz
prawdy: To iest/ błedy wam odkrywáć bedzie / á was w prawdźie
wa: pokaże wiernym fałsz/ áby przy prawdźie stali: y bedzie stánowił K
sćiele przez was / y przez potomki wásze / którakolwiek iest rzecz dob
bożna/ spráwiedliwa/ wstydliwa / nabożna / świeta / poczćiwa / y
przyiemna: y bedzie was vczył co iest Cnotá / y co godnégo ku chwal
żéy. Ale nie z Epikureuszem/ ieść tylo á pić/ Brzuchowi służyć/ y We
nie z krzywoprzysiezcámi sluby y wiáre Bogu poslubioną łámáć: N
dzie mówił y vczył/ (iáko LVTER Patryárchá SAxoński) Nie
żoná/ niech przyydzie dziewká/ álbo kuchárká. Bo to nie są owoce Du
wietégo/ nié. Pytász czemu? Bo tu zginął wstyd/ świetobliwość vp
nabożeństwo szyie złomiło/ poczćiwość zgásłá: á Pánu Bogu sye to n
doba/ y Cnotá tu szwánkuie. Otóż nie są tu owoce Duchá świetégo/ni

2. Thes: 2. ver: 15.

1. Cor. 11. versu 2.
Actuum 19. v. 4.

Ioan: 20. ver: 30.
& cap: 21. ver: 25.

Philip: 4. versu 8.

Luterus Tomo 6. Germanico, Folio 177.

...awdy: á Duch S. iedno prawdy vczy/ fáłszu nigdy. Czemu? Bo nie ...o Boża wola: á Duch S. nie vczy iedno woléy BOżéy / y roskazánia ...go/ iáko Pan Christus raczy o nim mówić:

...ć nie będzie sam od śiebie mówił/ ále cokolwiek ...szy będzie mówił/ y rzeczy przyszłé zwiástuie ...n: on mie obiáśni/ bo z moiégo weźmie y opowam.

...hristus nie mówi iedno co słyszał od Oycá/ á Duch święty też nie mó...edno co słyszał: gdźie słyszał nie powiáda Pan/ ále sámo sye z wyższych ...okázuie/ iż tám słyszał skąd przyszedł: przyszedł od Oycá/ tedyć od Oycá ...ł: przyszedł od Syná Bożégo/ tedyć to mówił co z niego wziął. Zgódz...o tedy: prawdę będźie mówił/ bo Syn Boży Prawdá: z iego wziął/ á iż .../ tedy prawdę wyznáwáć będźie. Ktemu iesli równo Duch S. posłány ...ycá y od Syná prawdę powiáda / bo od Oycá pochodźi y słyszy praw...d Syná bierze prawdę/ tedyć y Duch S. Prawdá/ który z Prawdy po...i/ y z Prawdy bierze. A zátym/ iuż łacwie pobáczyć káżdy może/ dla czeg... ...tołowie przyszłé rzeczy wiedźieli / co sye y w Dźieiách Apostolskich po... / bo Páwel S. powiáda: Ze dáie Duch święty dar Prorocki w wier...kąd nie tylo Apostołowie/ ále y Pánny w onym Zakonie prorokowáły. ...otym y to łatwie poznáć/ iáko Páná Christusá Duch święty obiáśnił. ...z iáko? A to ták: Gdy iego náukę nie tylo w Zydostwie/ ále po wszyst...wiećie/ nie przez mocarze świátá/ ále przez rybitwy/ nie przez Doktory/ ...ez nieuki/ nie przez moc/ ále przez słowá/ nie przez miecz/ ále przez prze...rew wiernych Christusowych/ roziáśnił/ rozniósł/ rozsławił: ták/ iż ná ...e ziemię wyszedł dźwięk y głos / niewinnéy męki / prawdźiwéy náuki/ ...ebnégo zmartwychwstánia / dźiwnégo á zwyćięstwá pełnégo Wnie...apienia Páná Jezu Christá/ y potáiemnégo iego poczęćia / á z Duchá ...égo Národzenia / y to iest co mówi: On mie obiáśni. Bo czego sámi ...ołowie nie wiedźieli/ to potym obiáśnili wszytkim: bo nie wiedźieli iá... począł/ iáko sye národźił / á to dźiś wszytek świát wié/ nie tylo Chrze...ie/ ále y Turcy/ y Odszczépieńcy/ y Heretykowie/ y wszytek naród ludz...ybá ći / którzy w wątpienié przywodzą Poczęćié y Národzenié PAná ...o / z Symonem Czárnoksiężnikiem / z Cheryntem/ y z Ebionem Ká...i / czyniąc go synem Jozephowym tylo / których iuż w Polszce dosyć/ ...y Turcy nie wyznawáią / ále go wierzą z Pánny Duchem Bożym ná...négo/ iáko y my Chrześćiiánie prawdźiwi. V tákich złych ludźi Duch ...y nie vwielbi Páná Christusá/ iáko y v onych/ którzy go nie wierzą pra...ym z nátury Oycowskiéy vrodzonym Synem Bożym. Nam przyna...yśmy o Pánie Christuśie wielkié ty rzeczy wierzyli / y wiárą trzymáli/ ...m Duch święty przez Apostoły / y ich namiestniki prawdźiwie podał/ ...wszystko zbáwienié násze w nim záwisło. Prośmyż thedy Páná Bogá ...Jezu Christá Syná iego/ mówiąc: Pánie rozmnóż w nas wiárę/ przy...mocni/ Duchá świętégo rácz dáć ku potwiérdzeniu/ ku náuce/ y ku v...ieniu / ábyśmy zá wspomożenim iego tobie stali byli / y twymi záwżdy ... tu ná tym świećie/ y po śmierći w Królestwie twoim/ Amen.

Ioan: 8. versu 26.
Ioan: 14. versu 6.
Ioan: 16. v. 14. 15.
Actu: 21. ver: 4.
Apocal: 10. v. 11.
1. Cor: 14. ver: 2.
1. Cor: 12. ver: 10.
Actu: 21. ver: 9.

Summá Ewányeliéy tá iest.

1\. ...aprzód: Pożytek wielki że Pan wstąpił do Oycá/ bo zesłał Duchá któ-

Ephes: 4. ver: 11. & 12.

ry dał ná świećie práwé Apostoły/ Doktory/ Proroki/ ku vbudow... łá/ to iest/ Kośćiołá Páná Chrystusowégo.

II. 2. Tim: 4. v. 2. et 5.

Po wtóre: Ewányelia łagodnymi słowy nie może być grunt... wiádaná / musi Duch S. kárác świát z Ewányeliéy/ z złośći ni... dliwośći/ y ze złégo sądu: bo Ewányelia z grzéchu strofuie/ gromi

III. Ioan: 15. versu 27. & cap: 16. v. 13. Isaiæ 11. versu 2. Zacha: 12. v. 10.

Po trzećié: Duch świety/iest Duch prawdy/y Poćieszyćiel/ któ... wie Izáiasz Duchem mocy y vmieietnośći. A Zácháryasz Prorok /Du... łáski y prosby. Otóż iest bárzo nam potrzebny / bo ty skutki czyni... których mieszka: potrzebny iest nam / przeto / iż nas przywodźi do... odwodźi od błedów/ y dáie nam wiedźieć wolą Oycá niebieskiégo /... bienié Syná Bożégo.

Porzadek Vstáwy Kośćielnéy z strony... téy Ewányeliéy.

❧ Ponieważ przybliża sye dźień Wniebowstąpienia Páńskiég... Kośćioł do ták zacnégo Swietá/ przestrzéga swoie vcznie y zwolen... do ták zacnéy spráwy Páná Chrystusowéy z Ewányeliéy dźisieyszéy/... li sye gdźie wstepował Pan CHRistus / iż nie gdźie indźiéy/ iedno... swégo Bogá stworzyćielá wszytkiégo świátá. Nie ták iáko ENoc... chodźił z Bogiem/y nie był wiecéy widźian: áni iáko Heliasz/ktory... ná ognistym wożie do Niebá: ále żeby rozumieli/ że on sam wstep... Niebá y do Oycá/ iáko Kredo wyznawa / Ze wstąpił ná Niebio... áby nápełnił wszytko/ y Pánem był wszytkiégo/ iá- ko BOG práwy.

Ephes: 4. ver: 10. Collos: 1. versu 18. & cap: 2. v. 10. 1. Ioan: 5. ver: 20.

EWANYELIA Z IE... WYKLADEM W NIEDZIEL... Piata po Wielkiéynocy, która zow... Lacinie Vocem iucunditatis, wedl... opisania Ianá S. w Kápit: 16.

Zaprawde záprawde powiá... wam/ Bedźiećieli o co prośić Oycá... mie moie/da wam. Dotychmiast ni... śiliśćie niócz w Imie moie: Prosć... weźmiećie/ áby rádość wászá byłá z... na. Tém wam rzeczy w przypowieś... mówił. Przychodźi godźiná/ gdy do... bede nie w przypowieśćiách mówił/ále iáwnie wam zwi...

cu moim. W on dźień bedźiećie prośić w Jmie moie: á nie
wiec wam/ że ia Oycá bede prośił zá was/ bo was ſam Oy-
miluie/ iżeśćie wy mnie miłowáli/ y vwierzyliśćie żem od
á wyſzedł. Wyſzedłem od Oycá/ á przyſzedłem ná świát:
ez opuſzczam świát/ á ide do Oycá. Rzekli mu Zwolenni-
go: Oto teraz iáwnie mówiſz/ á żadnégo przyſłowia niepo-
waſz. Teraz wiémy że wſzytko wieſz/ á nie trzebáć żeby ćie
pytał: ſtąd wierzymy iżeś od Bogá wyſzedł.

JEſliby kto nie wiedźiał/ dla czego wypiſánié náuki/ y ſpraw Páná náſzégo Jezu Chriſtá/ náoſtátek wypiſánié Męki/ Zmartwychwſtánia/ y Wniebowſtąpienia iego/ Ewányeliſtowie Ewányelią: tho ieſt/ dobrym álbo weſołym poſelſtwem názwáli: tedy ácz z wielu inſzych mieyſc piſmá Ewányeliſtów/ ále oſobliwie z dźiśieyſzéy Ewányeliéy może ſye káżdy dowiedźieć/ y temu ſye przypátrzyć. To piérwéy pobaczywſzy/ iż ácz świát wielé miał Doktorów tákich/ co ználi Páná Bogá/ y chwalili go/
nt mimo te miał też y inſze/ co máłą znáiomość o Bogu máiąc/ odmie-
náwégo Bogá chwałę do rzeczy ſtworzonych: z których ſobie Bogów
niwſzy/ myſl ſwoie/ boiaźń/ ſerce/ nabożeńſtwo/ y pokłon im oddawá-
ofiáry im ofiáruiąc/ od nich rátunku ſzukáiąc/ do nich o wſpomożenié
iekáiąc/ Bogá ſtworzyćielá wſzytkich rzeczy opuſzczáli y odſtepowáli/
wałę iemu przyzwoitą ſtworzeniu oddawáli/ y tego świát wſzytek vczy-
o ná thym wſzytko ſtáránié ich było/ áby byli náleźli biegi Niebieſkié/
cá/ Mieśiącá/ Gwiazd/ obchody y táiemné ich biegi/ ſpráwy/ mocy/

Summá Przemowy tá ieſt: czemu żadnych Kśiąg nigdy nie názwano Ewányeliámi *Rom*: 1. v. 21. 23.

Philoſophowie czego vczyli.

ktore czynią ná ziemi/ skutki ktore pokázują w ludziach/ y wßytki str
wy ná niebie áby mogli rozumem ogárnąć. Jákoż czynili z siebie d
z tych rzeczy táiemnych doßli co mogli / y ludziem tho odkryli y oz
tákże zá tym ludzie wiele rzeczy dochodzą potrzebnych/ y sobie pożyt
z ich náuki. A przy tym wßytkim / ießcze y tych rzeczy nie przepomni
są ná ziemi/ ále poczawßy od człowieká / tedy áż do namnieyßego z
ká y robaczká / wßytkich źwierząt nature álbo przyrodzenie / sposo
pożytek káżdey rzeczy stworzoney zwierzchniey y wnetrzney / y cokol
miá rodzi do ostátecznego ziołká/ y ieg korzonká/ ludziem pokazał/ że
mo káżda rzecz z ziemie wyßłá : stądże vczyli lekarstw rozmáitych
czné choroby : stądże náleźli pożytki ku pożywieniu człowieczemu: st
leźli podpomożenia dziwné do vchowánia y do záchowánia żywotá
czégo/ y do vlżenia pracey iego : y inßych rzeczy bárzo wiele. A ci byl
cámi y Philozophámi nazwáni/ przeto / że chcieli rozumem wßytkic
własności doydź : iákoż y doßli/ y tego vczyli świát/ ktory y do tych

Byli rozmáići Doktorowie ná świećie.

przez pozostáłe po nich pismá vczą : bo iż ich wiele było/ tedy też wiel
smá zostáło/ y ich pracey. Ale przetsie miedzy tymi wßytkimi żadnego
ło/ ktoryby księgom swym tákie imie/ álbo napis/ dáć miał/ EWA
LJA. Czemu ? Bo wßyscy ták rozumieli/ że ich pismá nie były we
selstwá/ ále były pracą tych ktorzy sye chćieli nimi páráć / y około ni

Sapien: 8. ver: 8.

ráć. Acz wprawdzie nápisano iest prawdziwie/ Żeć ktho wiele vmiei
prágnie / nie tráci ná tym : bo wie przeßłe rzeczy / o przyßłych sye roz
vmie chytrości mowy : dáie odpowiedzi ná pytánie wywodne : wie

Prouer : 15. v. 23.
Prouer : 19. v: 2.

padki czásow/ y wiekow : y táki człowiek weseli sye w vmieietności v
ich. bo ktory nie ma vmieietności y wiádomości o rzeczách potrzebny
dá iego dußy. Ale słuchay co stąd rośćie/ álbo co zá rozsądek o niey
Krol mądry Sálomon/ ktory sye był wdał wtáką vmieietność y w t
domość/ o rzeczách tych/ ktorych rozum człowieczy/ y smysł iego/ doy

Ecclesi: 1 à ver: 12. vsq; ad finem.

że/ ták powiáda : Byłem Krolem Jzrahelskim/ pánowałem w Jer
vmysliłem pytáć sye/ y wynáleść mądrze o wßytkich rzeczách ktore sy
pod Słońcem : bo te zabáwke złą dał Bog synom ludzkim / żeby sye
wili. Y widziałem wßytkie rzeczy ktore sye dzieią pod słońcem / á to
á wßytki w obec prozné/ y vtrapienie duße: y vznałem/ y wymysláłem
rzeczy mądrze. A potymem poznał/ że w tych rzeczách iest praca/ y vd
duchá : Bo kedy wiele mądrości / wiele rozgniewánia : á kto przyda
mieietności/ pracey przydawa. etc. To mądry Sálomon opowiedzia
świetskiey y tego świátá mądrości / w kthorey wßytek wiek swoy st
Philozophowie : y krotko/ y cudnie ią wykonterfetował / że tho byłá
tych czásow iest/ zabáwá práwie od Bogá przepußczona/ rzecz prozna/
pienie duße/ praca/ vdręczenie człowieká/ frásunek/ á nigdy końcá nie
Othoż trudno Philozophowie mieli náuke swą przekrzćić Wesołym
stwem/ álbo Ewányelią/ gdy zá sobą niosłá smutek/ vtrapienie/ frásu
pracą. Chceß wiedźieć przyczyne/ dla czego ták ich náuká byłá fráso
á prozna ? Dla tego/ powiáda tenże Sálomon/ Że prozni są wßyscy ci l

Sapien: 13. ver: 1. 2. 3. & 9.

w ktorych nie iest wiádomość BOża : ktorzy z tych rzeczy ktore widzie
dobre/ nie mogli poznáć onego ktory iest ich sprawcą : przypátrzyli sye
kom wßytkich rzeczy/ á sprawce nie poználi / iedno álbo ogień/ álbo w
álbo duchá / álbo okrąg gwiazd / álbo wode/ Słońce/ Miesiąc / rząd
kręgu ziemie bogámi być mniemáli : gdyż to stworzyćiel cudności ich/ t
ßytko postánowił/ z ktorych mogł być od nich widźian. A ieśliż wiec
wiele mogli wiedźieć / że mogli záchowáć wieki / czemuż nie łácniey n
Páná ich ? Rozumieyże tedy káżdy z tego dowodu Sálomonowego/

oſtawało onym ludziom mądrym/ y dla czego y ſámi / y ich náuká byłá
na/ pracéy / fráſunku / gniewu / y vdręczenia pełna : y czemu weſołym
lſtwem być nie mogłá : tákiego tytułu ná ſobie czemu odnośić nie byłá
ná.

Byli záśie drudzy Doktorowie co vczyli świát/áby świát poznał P. Bo-
nego ſtworzyćielá wßytkieğ świátá. A ći iż prawdziwą náukę świátu o-
iádáli/ zá to odnieśli iákmiarz wßyſcy od ludzi złą zapłátę. Ty Dokto-
an Chriſtus ſłał/ y Duchem Chriſtuſowym ná świećie mówili/ ták iáko
Pan raczył mówić do Zydów : Poſyłam do was Proroki/ Mędrce/ Do-
/ rc. Kto to mówił / pytaß ? Lukaß święty to wypiſuie / mówiąc : Ze
drość Boża to mówiłá/poślę do nich Proroki y Apoſtoły. Otóż widźiß/
an Chriſtus w Boſtwie/Mądrość ieſt Boża. Cóż thá Mądrość Boża
y mówi ? To mówi : O Jeruzálem Jeruzálem które zábiiaß Proroki y
ionuieß thy/ którzy do ćiebie poſłáni ſą : ilem kroć ia chćiał zgromádźić
twé (rozumiéy przez Proroki) thák iáko kokoß zgromadza kurczątká
ſkrzydłá ſwé / á tyś nie chćiáło / otóż będźie wam zoſtáwion dom wáß
toßony. Mądrość Boża Chriſtus Pan/zgromadzał Zydy przez poſłán-
oie / przez Doktory / przez Proroki / ludźie mądré / którzy Duchem iego
ili: y nie tylo vczyli/ ále téż y piſáli/począwßy od Moyzeßá Proroká/ áż
ámégo przyśćia Janá Krzćićielá/ który iuż oſtátecznym Prorokiem był:
iąc ſye wßyſcy iednáko / niektórzy słowem y piſmem/ niektórzy tylo sło-
vcząc/áby doſkonáłą drógę w ludźiach Pánu Bogu czynili:áby w bo-
i Bożéy / w cnotliwych ſpráwách / ludźie Pánu Bogu służyli / ſercem
ym iego náśládowáli/ y chwalili. Ci tedy Doktorowie Boży/ ácz piſáli
gi náuki ſwéy/ y przepowiádánia á nápominánia ſwégo do ludźi/ żaden
śie Kśiąg ſwoich nie przekrzćił Ewányelią. A przeto Moyzeß pierwßy
z woléy Bożéy ná świećie / Kśięgi ſwoie Zakonem názwał : niektórzy
enim piſánié ſwé názwáli/ iáko Jzáiaß / Abdyaß / y inßy : niektórzy téż
nié ćięßkim brzemieniem przekrzćili/ iáko Nahum / y Abákuk : niektórzy
em Bożym/ iáko Jeremiaß/ y Ezechiel : ále żaden z tych piſmá ſwégo
ányelią nie názwał : ſam Pan Chriſtus náukę ſwą Ewányelią názwáć
ył. Pytaß czemu ? Dla tego/ iż w Zakonie żywiąc ći Doktorowie y Pro-
/ byli záwżdy pod nim/ iáko pod náuczyćielem dźiećinnym/ zámknieni/ á
onáłośći y ſpráwiedliwośći z Zakonu nie mieli/ w ćieniu przyßłych dóbr/
é miáły przyść przez Chriſtuſá/ żyli: iáko Páweł święty o tym powiádá/
ydów pißąc: Abowiém Zakon máiąc tylo ćień przyßłych rzeczy dobrych/
niał ſámégo práwégo tych rzeczy wyobráženia. Czemu ? Bo Zakon tylo
zował grzéch / przeſtępné karał / ále vſpráwiedliwienia przed BOgiem
zynił. Prawdźiwie tedy Jan S. Krzćićiel mówił : Zakon przez Moy-
dan ieſt/ łáſká y prawdá przez Jezu Chriſtá ſtáłá ſye ieſt. Trudno tedy
Doktorowie/ Boży Prorocy / kśięgi ſwoie mieli názwáć Ewanyelią / to
weſołym poſelſtwem / gdy łáſkę y prawdę Bożą iákoby w ćieniu mieli/
ſkonáłéy ſpráwiedliwośći z Zakonu mieć nie mogli. Ale Pan Chriſtus/
którego ſtáłá ſye wßyſtkim ſpráwiedliwość / zbáwienié / odkupienié/
i Boża/ ſłußnie tákowé poćießné ſpráwy ſwoie/ y ich wypiſánié/ Ewán-
názwáć raczył : bo wßytkich poćiechá/ wßytkich vſpráwiedliwienié/ y
wienié : á ktemu/ dáremné bez żadnych zaſług náßych/ w téy to Ewán-
y nam ſye pokazáło. A to ieſt prawdźiwé / weſołé poſelſtwo nam opo-
źiáné/ które ſye w náßym wiecznym weſelu/ w náßym wiecznym zbáwie-
ończy/ tám nas wiedźie/ téy drógi nas vczy/ y tę łáſkę wieczną nam po-
ie.

Ale żebyſmy y thu ná świećie bez poćiechy nie byli/ y ćießyli ſye nietylo

Marginalia:

I. Petri I. ver: II.
Math: 23. ver: 34.
Lucæ II. ver: 49.

Pan Chriſtus w Boſtwie ieſt mądrość boża.

Math: 23. ver: 37. 36. & 38.

I. Petri I. ver: II.

Czemu Prorocy piſánia ſwégo Ewányelią niezwáli

Math: 24. v. 14. & ca: 26. ver: 13.
Mar: 16. verſu 15.
Galat: 4. ver: 2. 3.
Heb: 7. verſu 19.
Heb: 10. verſu I.
Roma: 3. ver: 20. 4. v: 15. & cap: 5. ver: 16. & 20. 21.
Ioan I. verſu 17.

Chriſtus Pan czemu ſprawy y náukę ſwą Ewányelią názwáł

przyßłym weſelim/ y przyßłym nam obiecánym błogoſłáwieńſtwem
Pan poćießa nas tu ná świećie mießkáiące/iż Bogá wßechmogącég
rzyćielá wßytkiégo świátá/ niebá/ rzeczy widomych y niewidomych/
ſwégo/ obiecuie nam być ták łáſkáwégo / iż ná grzéßné proſby náße/
ßechmocny Pan ma być ták łáſkaw/ że nam da o co go przez Imie S
go proſić bedziemy: A każe nam nic ſye nie obáwiáć / thák ogromnég
ßechmocnégo Máieſtatu Bożégo : każe nam śmielé proſić / ieſli ch
by weſelé náße było zupełné. Doſyć tedy to poćießna nam ieſt Ew
dziśiéyßa: y by też ſnadź nie było wiecéy obietnic we wßytkiéy Ewán
iedno tá/ miáłoby nas co ćießyć/ że ſtąd widźimy możnégo á nieogá
go ſtworzyćielá náßégo Bogá/ dobrotliwość do nas ſtworzenia ſwég
rzy ieſteſmy/ iáko Abráhám mówił/ proch y popiół przed Máieſtaten
żym : który nas miłuie / zwłaßczá ieſli Syná iego miłuiemy / y wier
od Oycá wyßedł/y przyßedł ná świát. Przypátrzże ſye godnośći tw
rześćijáńſkiéy / człowiecze / á weſel ſye / że możeß niegodną proſbą
przyſtepić do nieogárnionégo Máieſtatu Bożégo/á nie dármo/ bo tu
nie wiérz że ćie wyſłucha / iáko oyćiec ſyná/ ieſli ſye z wolą iego proſb
iá zgadza.

Gen: 18. ver: 27.
Ioan: 14. verſu 21.
& cap: 16. v. 28.

A niepoćießné to ieſt poſelſtwo ? á nie práwa to Ewányelia czło
wi Chrześćijáńſkiemu/wiedźiéć iáko ſye modlić / komu ſye modlić /
kogo ſye modlić : y wiedźiéć/ że iego ſtátecznie ſpráwowána modlitw
dźie wyſłuchána ? By tedy nie było nic wiecey obietnic wEwányeliéy
tá iedná/ słußnieby dla téy iednéy obietnice mógł wßytke Ewányelią
łym poſelſtwem káżdemu człowiekowi názwáć. Przyczyny ſye iuż po
dla czego/ ále ießcze ßérzéy ſye to pokaże z ßérßégo wykłádu téyże Ew
liey/ którą ták Pan poczynáć raczy:

Záprawde záprawde powiádam wam.

Záczął Pan Iezus obietnice ſwą Apoſtołom vczynioną/ á przy n
ßytkim wobec wiernym ſwoim / od poprzyśiężenia prawdy. A to dla
Bo ná onéy oſtátniéy Wieczerzy w ſwoiéy rozmowie / z któréy y tá d
ßa Ewányelia wźieta ieſt / wiele przypadków dolegliwych/ fráſunków
beſpieczeńſtw/ y prześládowánia/ á náoſtátek/ y żywotá vtrácenié/A
poſtołom opowiádał/ że ták od Szátáná/y od ludźi mieli być prześlád
ni ßkodliwie. Otóż miedzy inßymi poćiechámi którymi ie raczył poć
dał im y te drógę do vlżenia ich fráſunków / áby ſye modlili/ á o poći
proſili w káżdym fráſunku/y w dolegliwośći ſwoiéy/obiecuiąc im pod
śięgą pewność wyſłuchánia. A ſtąd y nam ieſt przyſtoyna náuká: Je
ſunek ná ćie/ cóż maß czynić ? módl ſye. A to baczyß/ że gdy Apoſtoły
ſtrzégał Pán z niebeſpieczeńſtw przyßłych/ zámknął tym/ áby ſye mod
Oycá przez Imie iego / w fráſunkach ſwoich. Przeto Jákub S. ieden z
co téy náuki od Páná ſłucháli / tegóż co y Pan iego vczy/mówiąc : Fr
ſye kto z was/ niech ſye modli : dobréy myśli ieſt/ niech Pſálmy śpiewa:
ruie ktho miedzy wámi / niech przyzowie Kápłanów/ á oni niech ſye m
nád nim / pomázuiąc go oleiem / w Imie Páńſkie : Bo modlitwá wi
záchowa niemocnégo/y vlży mu choroby Pan Bóg: á bedźieli w grzéch
będą mu odpußczoné. To ſą słowá Apoſtolá Chryſtuſowégo.

Iac: 5. v. 13. 14. 15.

Ale áby to pewna rzecz byłá/ że wierna modlitwá od káżdégo wier
przez Chryſtuſá Páná/do BOgá Oycá/ w káżdéy doległośći czyniona/b
wyſłuchána/Pan náß te pewność czyni do Apoſtołów ſwych/ mówiąc :
prawde záprawde mówie wam.

Modlitwá wierna grzéchy zgładza.

Chryſtus Pan ieſt prawdá / bo tá prawdá miáłá wzniść z źiemie /

k powiáda: A w miłośierdziu y w prawdzie/ siedzieć miał ná stolicy
dowéy/ on Báránek/ o którego zesłánié Izáiasz prosił/ którego potym
Krzćiciel vkazał pálcem/ y powiedział: że ten Báránek Boży/ który
zał grzéchy ludzkié/ był pełen prawdy. Sam też słusznie o sobie powie-
aczył: Jam iest prawdá/ drógá/ y żywot/ ꝛc. Gdyż tedy przez praw-
ysiega/ á sam iest prawdą/ tedyć sam przez sye przysiega: ábowiém
y ludzie przez tego który więtszy iest nád nimi przysiegáią: Christus te-
nie ma więtszego wedle Bostwá/ thedy dla tego sam przez sye przysie-
gdyż y piérwéy w stárym Zakonie Pan Bóg przez sye przysięgał/ mó-
: Przez siebie sámégo przysiągłem/ mówi Pan Bóg. A thá przysiegá
i sye Abráhámowi/ gdy ofiárował Syná ná górze Morya. Tákże y
Boży sam przez sye przysiega/ gdy mówi: Záprawde záprawde powiá-
wam. A powtarza the przysiege dwákroć/ áby zápewné káżdy iemu
ył/ gdyż on omylić sye/ y omylnie vczyć nie vmiał/ áni nic omylnie ni-
nie obiecował. A wierząc iemu/ y iego obietnicy/ áby sye pilnie do te-
ał/ mężnie w vmyśle swym to postánowił/ że śmiele zá Páńską obietni-
o modlitwy może przystąpić.

Gruntuie tedy Pan tu wiáre człowieczą/ áby wszytko wątpienié zá pe-
obietnicą Páńską/ człowiek ná strone odłożył: Abowiém dla czego ma
ić/ gdy mu to Pan poprzysiągł/ że może prosić przez Jmie iego/ y vpro-
eśli kto nie wierzy Synowi Bożemu/ przysiegłym obietnicam iego/ te-
mcą czyni/ powiáda Jan święty/ tego/ który go zesłał/ to iest/ Bo-
ycá: y iesli nie wierzysz coć Pan pod przysięgą obiecał/ thedy y prózno
ieś/ iesli sye modlisz/ y niegodnym sye czynisz ábyś był wysłuchan. O-
ná mowá ludzka zła á niewierna iest/ którą mówią: Niewiem iesli mie
wysłucha. Miałeś/ y masz wiedźieć/ że wysłucha: ále ták/ iesli z wiá-
pełną prosisz: iesli prosisz co iest wedle woléy BOżéy: iesli nie przeciw-
rzeczy twemu zbáwieniu/ y woléy Bożéy/ prosisz: iesli przez tego pro-
który iest pośrzednikiem/ iednaczem/ orędownikiem twoim/ któryć tho
ysiągł/ że będźiesz wysłuchan: iesli ták czynisz/ tedy ćie Bóg wysłucha.
wierz piérwéy! bo ták Jákub S. mówi: Który czego od Páná BOgá
zebuie/ niechayże prosi w wierze nic nie wątpiąc. Skąd sye pokázuie/ że
y potrzebuie Pan záwżdy v tych co go proszą: co y sam poświadczył
iąc: Czegokolwiek modląc sye będźiećie prosić/ wiérzćiesz iż weźmiećie.
zie go kto o co prosił/ wierzyć proszącemu przodkiem záwżdy kazał/ niż
ził. Czego masz przykłády iásné v Mátheuszá świętégo: w człowiecze
ulizem zárázonym/ w niewieśćie krwią płynącéy/ y we dwu ślepych v-
dionych/ y w inszych: y w onym co go zły Szátan miotał w ogień y w
e/ chcąc go strácić: którego Oycá Pan o wiáre pytał/ iesliby wierzył te-
co Páná prosił: dokłádáiąc tego/ Niemász nic niepodobnégo temu kto
y. A oyćiec onégo syná opętánégo prosząc o vzdrowienié iego/ záwołał
czem: Wierze Pánie/ rátuy niedowiárstwo moie. Tákże v tegóż Már-
. masz o Bártymeuszu ślepym synie Tymeuszowym/ iż wiárá iego któ-
ná prosił o przeyźrzenié/ zdrowym go vczyniłá. Wiáry tedy potrzebá:
ez wiáry niepodobna áby sye kto miał podobáć Pánu Bogu: A temu
chce przystąpić do Bogá/ potrzebá wierzyć iż iest Bóg: y tym którzy
wierze szukáią/ odpłatcą iest. Othóż iesli przystępuiesz do Páná przez
itwe/ wiérz w tego Páná któremu sye modlisz: Bo iákóż masz wzywáć
w którego nie wierzysz? y owszem tego wzywáć człowiek ma/ w któré-
wierzy.

Ale ábyś mocnie wierzył w tego Páná/ y themu Pánu/ któremu sye mo-
potwierdza ćie Páná Christusową obietnicą poprzysiegłą/ obietnicá

Psal: 84. ver: 12.
Isaiæ 16. v. 1. et 5.
Ioan: 1. versu 29.
Ioan: 14. versu 6.
Heb: 6. versu 13.
Gen: 22. ver: 16.
Ná górze morya/ Abrahám Izáaká ofiárował.
Dla czego Pan powtárza słowo zá prawde.
1. Ioan versu 10.
Czego y iáko prośić.
Iacobi 1. versu 5.
Matth: 6. ver: 7. & cap: 21. v. 22.
Ioan: 15. v. 7. & 16.
Matth: 9. ver: 2. & 20. & 28.
Mar: 9. ver: 22. 23. 24.
Marci 10. v. 46. & 52.
Hebr: 11. versu 6.
Hebr: 10. ver: 22.
Rom: 10. ver: 14.

gruntowna/ nie omylna/ y prawdziwa / że nie omyliß ſye ná tym
nas nie omyli ſye / co pod przyſiegą Pan mówić raczył/ á powiedz
sieyßey Ewányeliey tymi ſłowy:

Jeśli bedziecie o co prośić Oycá w Jmie
da wam.

Ioan. 14. verſu 13. & 14.

Ná drugim mieyſcu Pan mówi: Jeſli bedziecie prośić Oyc
Jmie moie/ to vczynie. Y dáley w tymże Kápitulum: Jeſli czego
prośić w Jmie moie/ tho vczynie. Równą moc w wyſłuchániu y
nośći z Oycem/ Chriſtus Syn Oycowſki pokázuie/ gdy mówi: Jeſli
prośić Oycá w Jmie moie/ da wam. A zásie bedziecie prośić O
mie moie/ to vczynie. Jeſli też w Jmie moie prośić bedziecie / vczy
tymże / gdy prośiß Oycá przez Syná / dáie: prośiß Oycá przez Sy
dáie/ y czyni o co prośiß: prośiß ſámego Syná przez Jmie iego / d
dlitwe vprzedzą wiárá: bo tego wzywamy / y iemu ſye modlimy
wierzymy. Modliß ſye Oycu iáko Bogu wßechmogącemu/ then
wierzącemu: A ieſliże nie ieſt Syn ieden z Oycem/ Bóg prawdziw
prawdziwego/ w iſtnośći Boſkiey ieden: iákoż gdy ſye Oycu modl
dáie? Otóż równie dáie/ iáko y Oćiec: y to czyni Syn o co prośi
także to dáie/ o co bywa proßony: á lub Oycá nie prośiß/ iedno pro
mie Synowſkie/ tedy Syn czyni o co prośiß: zwłaßczá ieſli dobrze
prośiß. Ale ieſli przetsie Syn Boży nie ieſt v ciebie Bogiem praw
iákoż go o co prośić maß? Albo iákoby mógł vczynić/ gdyż z ſáme
ieſt wſpomożenie? y ná ſámego Bogá należy wſpomoc krewkośc
ſtátki náße/ oddálić od nas wßytkie niebeſpieczeńſtwá y fráſunki/
ſercá/ y myśli onych którzy nam źle myślą/ odmienić/ y odegnáć S
y wybáwić z iego siatek/ sideł/ y niebeſpiecznośći/ á dáć nam błogo
ſtwo w żywnośći náßey / y przygód nas vchowáć złych: kto to mo
czynić/ iedno Bóg? kto może dáć zbáwienie duszne/ odpußczenie g
wieczny żywot/ iedno Bóg? A my ázaż o co inßego prośić mam
áby nas ná świećie w niedoſtátkach wſpomógł / vchował złych
które ſą/ mór/ głód/ miecz nieprzyiaćielſki/ y choroby rozmáite: áby
zwyciężyć Szátáná/ y wßytki pokuſy iego: áby záchował żywot ná
mnośći y w cnotách/ dał dobrą wiárę/ vfánie mocne/ miłość ku ſa
bie/ y bliźniemu: przedłużył żywotá/ á dał w nim pobożnie żyć: dał
ſwą/ y ludzką przyiaźń/ á po śmierći wieczną chwałe w wiecznym
Y bys wßytki modlitwy ná nić zebrał/ tedy tego wßytki żądáią y pro
ná Bogá: bo v ſtworzenia próżno tego żedáć y ßukáć. A ieſliżby
był ſtworzenie/ iáko Sámoſetánowie y Arryanowie powiádáią/ zaż
ſtało ſtworzenia o to prośić co ieſt w ßáfunku v ſámego ſtworzyćie
w modlitwie trzebá przodkiem czynić/ temu komu ſye modliß/ chwa
mu Bogu przyzwoitą/ trzebá mieć wiárę w tego któremu ſye modli
rowáć mu zá tym y vniżenie ſercá: á wiáry/ chwáły/ y vniżenia ſerc
muſimy niepowinni/ iedno Bogu. A ieſliże Chriſtus Syn Boży we
ſtwá nie ieſt prawdziwym Bogiem/ iáko Sámoſetáni/ y Fotyniſte/
krzczenicy mówią: dla czegóż modlitwy náße/ w których muśi być
wiárá/ y vniżenie ſercá/ ma przyymowáć? y przyiąwßy/ ma nam cz
o co w Jmie iego prośimy? dla czego mamy ty ſpráwy ſámemu Bo
należące/ iemu ofiárowáć? Ale iż my wiemy dla czego ofiáruiemy
dawamy te ſpráwę o ſobie/ któreyechmy ſye náuczyli od niego/ że o c
dziem prośić w Jmie iego/ to vczyni: á vczyni nie iáko ſtworzenie /

Ioan: 16. verſu 23.

Summá tego wykłádu ieſt tá/ gdyż Oćiec y Syn/ modlitwy náße iednáko przyimuią od nas/ y wyſłuchawáią / y równo nas wſpomagáią/ tedy Oćiec y Syn ieden Bóg ieſt.

Rom: 10. ver: 14.

Czego potrzebá w modlitwie.

yćiel : nie iáko vczyniony Bóg/ ále iáko prawdźiwy/ ktoremu ſámemu
leży od nas cześć/ wiárá/ y chwałá ná wieki. A ieſliż Chriſtus Syn
Oycá/ gdy w Imie iego proſimy / czyni nam to / co y Oyćiec/ thedyć
c ma co y Oyćiec/ tóż Boſtwo ma ktorym wie wßytki modlitwy ná-
ſerdeczné iáko y vſtámi czynioné/ co y Oyćiec : boć ſam Bóg ſkry-
ércá wie : á ſerdeczna modlitwá przyiemnieyßa ieſt v Páná BOgá/
vſt pochodząca. A ieſliż táż moc ieſt Syná iáko y Oycá / táż wiado-
potrzéb y niedoſtátków náßych/y zktórych ták nas wyſwobadza Syn
Oyćiec : y ták wſpomaga nas Syn / iáko y Oyćiec w nich : náoſtátek
ot wieczny dáie iáko Bóg prawdźiwy : Jákóż go maß tym Boſtwem
lić od Bogá Oycá : w ktorym on też moc ma iáko y Oyćiec/y wſpo-
ié tóż nam dáie/ co y Oyćiec : A pewnie gdyby Bogiem nie był/ ále
enim/ áczby mieć mógł nád wßytki ludźie dáry od Bogá/ iákóż miał
człowieczeńſtwá/ wietßé y przewyżßáiące : wßákże chwały Bożéy nie
y nigdy mieć/ ilé człowiek/ gdyż thák ſam Bóg o ſobie powiedźiał v
ká : Chwały moiéy inßemu nie dam. Towárzyßá też w Boſtwie ſwo-
chce mieć/ gdy mówi : Jam ieſt ſam/ á nie ieſt inßy okrom mnie. ꝛc.
edy Syn Boży nie ieſt iednym prawdźiwym Bogiem z Oycem w Bo-
tylo vczynionym dobrodźieyſtwem BOżym / ilé człowiek národzony/
Zektá Sámoſetáńſka vczy/ á czyni równé ſpráwy/y też co y Bóg Oy-
edy Bóg Oyćiec wyzuwßy ſye z chwały Bożéy/ dał ią iemu/á zá tym
ſpraw ſwych z onego człowieká Chriſtuſá vczynił ſobie towárzyßá/ y
ego Bogá ſobie równégo : ponieważ że to zárównie czyni / co y Bóg
c. Ale to być nie może/ bo by to było przećiwko ſłowom Bożym/ któ-
wały ſwoiéy nikomu dáć niechce : ponieważ to ſam powiedźiéć raczył/
ieſt odmienny/ iáko ſye z tym opowiáda przez Proroká : Ja Bóg/ á nie
odmienny : tedyć w chwale ſobie przynależącéy odmiány mieć niemo-
A gdyż Syn BOży nie ieſt / áni może być/ towárzyßem Bożym : Pan
ſye też z chwały ſwoiéy nie wyzuł dla niego/choćby go też vczynił (iá-
źnią mátácze Sámoſetáni) Synem ſwoim y Bogiem : tedyć ſye po-
iáſnie/ że Chriſtus/ ilé Syn Boży/ też moc máiąc y władzą co y Oy-
eſt Bóg. A nie może być inßym Bogiem/ iedno onym iednym BO-
który w Boſtwie towárzyßá nie ma : który chwały ſwéy inßemu nie
: y który modlitwy náße przyymuie / nas wſpomaga / nas wybawia/
łogosłáwi / y nas zbawia : y kthórégo Páwel S. zowie y vkázuie być
em błogoſławionym ná wieki : wielkim BOgiem y Zbáwićielem ná-
y którégo krew/ krwią Bożą być pokázuie / którąmeſmy odkupieni.
Niémam iżes iuż/Chrześćiáńſki człowiecze/dobrze wyrozumiał / nie
hy ſłowá/ O cokolwiek będźiećie proſić Oycá w Jmię moie / da wam.
y co o ſobie mówić raczył: O cokolwiek będźiećie proſić Oycá w Jmie
to vczyni. Y dáléy : O co będźiećie proſić w Jmię moie/ to vczynię.
rosbę náßéy Syn y Oyćiec dáie/y czyni: dla tego/że ich ieſt w Boſtwie
moc/ nierozdźielna władza / iedná wßechmocność/ iáko iedno y nie-
élné Boſtwo : przeto ſłußnie ofiáruiemy thák Oycu iáko y Synowi/
/ modlitwę / y vniżoné ſerce/ iáko y iednemu onemu wiecznemu Bogu
ćie Boſkiéy / który ieſt nieśmiertelny / y niewidomy ſam Bóg / które-
eść y chwáłá ma być od nas ná wieki wiekom: Amen.
Co pokazawßy co potrzebnieyßégo z ſłów Páná Chriſtuſowych / około
éy mocy w vczynności y w potrzebách náßych / Oycá y Syná / iuż do-
ieć ſye muſi z náßéy potrzeby/ iáko proſić: ále łatwie ſye dowiedźieć od
o Páná / gdy mówi : Jeſli o co będźiećie proſić Oycá w Jmię moie/
m.

Zawżdy

1. Ioan: 5. ver: 20.
Heſter 16. ver: 4.
Iſaiæ 29. verſu 13.
Ioan: 10. ver: 28.
Iſaiæ 42. verſu 8.
Deut: 32. ver: 39.
1. Reg: 2. verſu 6.
Iſaiæ 41. verſu 4.
42. ver: 8. 43. v.
11. 44. verſu 6.
45. ver: 5. & 21.
48. ver: 12. & 51.
verſu 15.
Num: 23. ver: 19.
Malach: 3. ver: 6.
Rom: 9. verſu 5.
Tit: 2. verſu 13.
Actu: 20. v. 28.

Iáko prośić mamy.

Exod: 32 ver 12. & 13. Genes: 12. ver: 2. & 3. & cap: 15. ver: 5. & cap: 8. versu 14. Daniel: 3. v.26.35. Genes: 24.ver:12.

¶ Záwżdy ludźie zwykli Páná Bogá prośić/ przekłádáiąc przed N iego niegodność swoie/ á przypomináiąc obietnice iego/ które kiedy dźiom czynił / przez wybráne swoie. Przeto y Moyżesz / gdy zá wyst prośił / tedy ták mówił do Páná : Niech vkrótnieie gniew twóy P rácz wspomionąć ná Abráhamá/ Izáká/ y Izráhelá/ sługi twoie/ przyśiągł przez sámego śiebie / mówiąc : Rozmnożę plemię wász gwiazdy niebieskie/ etc.

Tákże y trzey mężowie podobną modlitwę téy/ do Páná Bogá kiedy ie w piec ognisty wrzućić miano / iż niechćieli chwalić Nábuch zorá Królá Bábilonu/ zá Bogá.

Tákże sługá Abráhámów posłány do Mezopotániéy / po żonę wi synowi Abráhámowemu / gdy sye modlił Pánu Bogu/ Abráhán oczy Pánu Bogu w modlitwie swéy położył / y potym prośił Páná śierdźie. Owo wszyscy z niegodnośćią swoią/ á z tymi którzy byli P gu mili / y z obietnicámi Bożymi / w modlitwách swoich do Páná káli. Oni tedy w stárym Zakonie mieli Abráhámá / Izááká/ Iáko

Hebr: 11. ver: 39.

rzy świádectwem wiáry będąc doświadczeni / ácz doskonáłośći w cách Bożych nie wźięli / przedśię iednák z wiáry swéy Pánu Bogu li/ á stąd y obietnice wielkie od Páná mieli.

Hebr: 12. ver: 2. 1. Petri 2. ver: 9 Math: 3. ver: 17.

Ale gdy doskonáłość tych obietnic sye wypełniłá w Chrystuśie P szym / tedy Bóg o nas iuż coś lepszego przeyźrzał : á to nie zá zasłon hamá / áni inszych Pátryárchów / ále zá obroną Syná prawdziwégo go/ iesteśmy przed Bogiem Oycem ludem wybránym/ y narodem s ludem przez Syná Bożégo nábytym/ w dźiedźictwo Królestwá Oyc go wszczépionym. Otóż nie przez Abráhámá / iáko Żydowie / álbo sze Pátryárchy / ále iuż przez thego / którégo Oyćiec słucháć roskazá nas sobie nábył Królestwem wiecznym/ który nas w dźiedźictwo Oycá swégo/ przyiął do Królestwá swégo/ mamy prośić/ iáko on do tego przywodźi : y iáko to mamy czynić / dawa náukę w tych s gdy mówi : O cokolwiek będźiećie prośić Oycá w Imię moie/ da w

Prośić w Imię Páná Chrystusowé.

Ioel: 2. versu 32. 2. Tim : versu 22. Lucæ 2. ver: 21. Math: 1. versu 21.

¶ Prorok thák mówi : Káżdy który będźie wzywał Imienia Pá zbáwion będźie. Otóż Pan Chrystus vkázuie / iáko wzywáć Imienia go mamy/ że nie ináczéy/ iedno przez Iednaczá nászégo y Pośrzednik Chrystusá/ onégo człowieká Imię / które názwano iest od Anyołá / niż sye w żywoćie poczęło : á to iest J E Z V S/ to iest Zbáwićiel. iá że Anyół wyłożył : Wzowiesz Imię iego Iezus / ábowiém on wybá swóy od grzéchów iego.

Actu: 4. ver: 12. Rom: 8. versu 32.

Otóż masz Chrześćiyáński człowiecze / przez które Imię masz pro cá niebieskiego / á wiedz tho co Piotr święty Apostół o tym Imien wiádał : Nie iest żadné Imię pod niebem ludźiem dáné / w którym byli zbáwieni / iedno w Imię Páná nászégo IEzu Christá : ábowién Syná nam dał/ dał nam znim wszytko. Chceszże tedy prośić Páná/ y be swą przed nim pokázáć / otóż masz vćieczkę nie do inszégo iedno d który Oycem twoim iest/ v którégo nic może być ważna modlitwá tw Oycem go wyznasz. Ale stráchasz sye podobno Máyestatu wszechmo iego ? Tego czynić nie masz/ gdy wiesz drógę przez którą masz iść do O drogá twoiá/ Syn iest iego: á Syn iedyny/ namilszy/ y iednourodzony goć dał/ y który sstał sye dla ćiebie człowiekiem/ dla ćiebie vkrzyżowa

Heb: 6. v.12. & 24 Heb: 4. à ver:14. ad cap: finem

vmárł/ y pogrzebion: á potym Piekło y Szátáná zwoiowawszy/ zmart wstał/ y wstąpił ná niebo/ y siedźi w wszechmocnośći práwice Bożéy stępuiąc záwżdy sam przez sye do Oycá / y żywie záwżdy/ áby sye przyc zá námi. A zátym/ iáko Páweł święty nas vczy do Żydów : Máiąc

e wielkiégo/ który przeniknął niebioſá/ Jezuſá Syná Bożégo/ dżierzmy
zznánia nádźieie náßéy: bo nie tákiégo Biſkupá mamy/ któryby ſye nie
vlitowáć nád niemocámi náßymi/ále owßem ná wßem kußoneğ/ nam
nego/okrom grzéchu. Przyſtąpmyß tedy śmiele do ſtolicé łáſki iego/
iny doſtąpili miłośierdźia / á iżebyſmy łáſkę nálezli: á przyſtąpmy z
dźiwym ſercem / y zupełną wiárą/ nic ſye nie ſtráchaiąc Jmienia iego
égo/ przez które prośić mamy.

Hebr: 10. ver: 22.

Gdy tedy mówi Pan/ W Jmie moie będźiećie prośić: thák rozumiéy.
ośić mamy Bogá Oycá niebieſkiégo/ dla téy miłości którą miłuie Sy-
égo iedynégo/ aby nas raczył wyſłucháć: á do tego przykłádáć záſługi
którymi raczył zá nas doſyć vczynić/ národźiwßy ſye tu ná świát/ iáko
val/ ćierpiał/náoſtátek y iáko vmárł. A ty rzeczy przed Oycem niebie-
rzekłádáć / ieſt przez Jmie Páná Chriſtuſá prośić: bo záſługi Páná
o/ ſą nam iáko ſtopnie do niebá / y do wyſłuchánia modlitw náßych
ylné podpomożenie. Y dla tegóż też Kośćiół S. Chrześćijáńſki wßyt-
sby y modlitwy którymi Páná Bogá prośi/ thák w táiemnéy onéy O-
fizerunk Męki Páńſkiéy w ſobie odnóßącéy/ to ieſt we Mßy / iáko też
ßych Modlitwách/ wßytki prosby zámyka Przez Páná náßégo Jezu-
riſtuſá Syná Bożégo: W tym vcząc káżdégo człowieká Chrześćijáń-
/ iż okrom tego JEzuſá Chriſtuſá Syná prawdźiwégo BOżégo/ zá-
rógi inßéy niemáß/ kthórąby miały być modlitwy náße BOgu Oycu
mné / iedno tą. Bo przećiwko niegodnym ſpráwam y prosbam ná-
godność Chriſtuſá Páná náßégo ieſt nam ná pomocy. A przećiwko
iwości náßéy/pewna obietnicá Páná náßégo ma nas podpieráć: gdyż
áſługi á Jmię iego prosimy. Ktemu / przećiwko grzéchom náßym/
órych Pan Bóg częſto zámiáta modlitwy náße/niewinność Páná ná-
ma nas ćießyć/ á tą niewinnośćią pośileni będąc/prośmy przedśię: bo
a ieſt godność náßá/ próżno ią kto mienić ma przed Bogiem/ iáko Li-
nik/ y próżno ſye chełpić mamy z nas/ y z náßych ſpraw: bo to wßyt-
o ßpetné płótno przed máieſtatem Bożym. Y ieſlibyſmy co czynili w
áße/álbo ſye też y modlili/ tedy modlilibyſmy ſye nie w imię Chriſtuſá
w którym ſámym nádźieię miéć mamy/nie ſámi wſobie/áni w vczyn-
áßych.

Jáko ſye rozumie prośić w Jmię P. Chriſtuſowé.

Okróm Páná Jezuſá żadnéy dróġi niemáß do wyſłuchánia.

Niewinność páná náßego nam pożyteczna.
Lucæ 18. verſu 11.

O Pánie thedy nádźieiá/ w Pánie vfánié wßytko/ w Pánie JEzuśie
uśie wßytká wiárá około wſpomożenia náßégo ma być / ieſli chcemy
yſłucháni. A iżem vkazał do kogo Modlitwá ma być/ że do Oycá: y
ogo/ że przez Pośrzedniká Páná Jezu Chriſtá: potrzebna théż rzecz
ych vkazał/ co ieſt/ y iáko ſye rozumié Modlitwá.
Modlitwá nic inßégo nie ieſt/iedno pokorné podnieśienié myśli czło-
y do BOgá / żądaiąc wſpomożenia / álbo zá wźięté dobrodźieyſtwá
czyniąc. y to ieſt właſne wypiſánié modlitwy. A iż Modlitwá ma
dnieśienié duße/ álbo myśli do Páná Bogá/ DAwid thák świádczy:
biem Pánie podnióſł duße moie: Boże móy w tobie mam vfánié/ w-
ſye nie będę. Pan też náß iáśnie to nam opowiedźiał / gdy ſye modlić
mówiąc: Oycze náß któryś ieſt w niebie. Że do Oycá do niebá pod-
nysl y duße ſwą w modlitwie mamy. á to ilé do wnętrznégo podno-
ás ilé do zewnętrznégo: ći którzy ſye modlą / nietylko myśl y ſerce/ ále
oczy/ y ręce/ w niebo máią wznośić. Ták Pan podniozßy oczy ſwé mo-
o raczył: thák y Jozáphát Król śćiśniony w Jeruzálem od nieprzyiá-
nonitów y Moábitów/w Modlitwie którą czynił ná końcu/ mówił:
edząc cobyſmy czynić mieli / to ſámo nam zoſtáie/ ábyſmy oczy náße

W Pánie Chriſtuśie nádźieiá y vfanie ma być wßyſtko.

Wypiſánié co ieſt modlitwa/ y rozdźiał iéy.

Pſal: 29. v. 1. & 2.

Matth: 6. ver: 9.

Ioan: 17. verſu 1.

2. Parali: 20. v. 12.

Psal: 120. ver: 1.
Psal. 122. v. 1. & 2.

ku tobie podnosili. ꝛć. Thákże y DAwid: Wzniósłem oczy moi
ſkądby mi przyszło wſpomożenié. Y w drugim Pſalmie: Do ciebien
oczy moie/ który mieszkaſz w niebie. Y daléy: Ták długo oczy náſz
Bogá náſzégo/ aż ſye ſmiluie nád námi. Podnoſza ſye oczy do Pán
zá którymi y duſzá náſzá ma ſye do Páná Bogá podnosic.

1. Reg: 1. verſu 13.
Exo: 14. ver. 15.
Matth: 15. ver: 8.
Marci: 7. verſu 6.
1. Cor: 14. ver: 15.

Stądże Modlitwá nie ieſt tylo vſty/ ale ieſt y sercem: Ták iák
dliłá Anná żoná Elkani / sercem wiecéy niż vſty / aby iéy Pan Bó
tomſtwo. Tákże Moyzeſz sercem proſił zá lud Żydowſki Páná Bo
mu potym rzekł / Czemu wołaſz do mnie? ꝛć. Tákiéy modlitwy
też Pan po onych potrzebował/ którym mówił: Vſty mie chwala/
dáleko odemnie. Y przeto Páweł S. vczy / Abyſmy ſye modlili du
zykiem / y rozumem: á záthym modlitwá ma być nietylo iezykiem/
chem. A ma być rozumna/ to ieſt/ thák ſye człowiek ma modlić/
táſki/ pomſty od Bogá ná ſye nie wołał: bo ieſli ſye nie ták modli
ſtus Pan roſkazał / ieſli ſye modli y ſzuka wſpomożenia gdźie indźi
Bogá/ ieſli v tego proſi w kogo nie wierzy/ ieſli záſie obráca wiá
Bogá do ſtworzenia/ táki áni w Imie Chriſtuſá / áni do Bogá O
ſye: á iż nie w Imie Chriſtuſá / áni do Bogá Oycá ſye modli / the
modlitwá táka: y miáſto wſpomożenia/ pomſty ſye ſpodźiewáć p

Deut: 6. verſu 13.
Math: 4. ver: 10.

Miéyże tedy w thym rozum Chrześćiyáńſki człowiecze/ iáko / y
wſpomożenié maſz prosić: bo od kogo wſpomożenia ſzukaſz/ temu
chwałe záchowáć maſz/ bo ták Piſmo vczy: Páná Bogá twoiego
bedźieſz/ y iemu ſamemu bedźieſz służył. A gdyż Páná BOgá chw
proſiſz/ y iemu służyſz/ tedy też temu/ á nie inſzemu/ wiáre twoie/ y
niżoné/ záchowáć powinienes: gdyż Modlitwá záwżdy zá ſobą ći
wále Bogu przyzwoitą/ wiáre/ y ſkruſzoné á pokórné serce: iákom to

Które ſą cześći Modlitwy.

Gdyżeſmy tedy pokazáli co ieſt Modlitwá / cześći wſzytkié M
wypiſzemy które ſą.

I. Modlenié.
1. Parali: 21. ver: 11. & 17.

¶ Piérwſza cześć ieſt Modlitwy/ Modlenié. A w ten czás ſye
modli/ kiedy go dolégáią fráſunki/ nieprzyiaćiel nagły y mocny/ mó
głód/ ꝛć. Ták Dawid kiedy Gád Prorok poſelſtwo mu przyniósł zá g
go/ áby ze trzech rzeczy iedne wybiérał / albo głód/ albo nieprzyiaći
mór: gdy zá iego obránim mór był przepuſzczony/ vćiśniony fráſunk

2. Reg: 15. verſu 31.

dlił ſye Pánu/ áby nań tá plagá przyſzłá/ y ná dom iego. Y kiedy A
przyſtał do Abſoloná ſyná iego/ dla tego áby Dawida z ſynem zglá
dlił ſye Dawid/ áby głupią rádą Pan Bóg vczynił ráde Achitophel
ſye iego mądréy rády bał Dawid. Właſnie tedy zowiemy to modlen
Bogu/ kiedy w przygodźie ćieſzkiéy człowiek pilnie do Páná BOgá

Tobiæ 3. verſu 1.
Iob 3. verſu 3. & 6. verſu 8.
2. Paral: 33. v. 12. & 13. & poſt capitis 36. finem.

rátunk y o wſpomożenié / áby był wybáwion. Iáko TObiaſz kiedy
chćiał: Iob kiedy mu ſye od wielkiéy boleśći żywot iego / y świát n
ſprzykrzył: Tákże Mánáſſes Król Iudſki w więźieniu. ꝛć.

II. Chwałá.

¶ Druga cześć Modlitwy/ ieſt chwałá: bo nie ieſt táki żaden/
chwálić/ przed nim pádáć sercem/ myślą/ y ćiáłem nie miał/ od ko
rzeczy ták czeſnych / iáko y wiecznych. Czego Pan náſz dał przykład
wedle człowieczeńſtwá modlił Bogu Oycu / gdźie ná koláná ſwoie
y dawał mu chwałe.

Lucæ 22. ver: 41.
Actu: 7. v. 60.
Epheſ: 3. ver: 14.

Ták Szczepan S. piérwſzy Męczennik/ Chriſtuſá Páná vczeń/
modlił zá ty którzy go kámionowáli/ poklęknąwſzy ná koláná wołał
wielkim/ mówiąc: Pánie nie poczytay im tego zá grzéch.

Tákże y Páweł S. padał ná koláná ſwé / chwaląc y modląc ſy
Páná náſzégo Iezu Chriſtá. A żebyś rozumiał iż to nie nowa chwałá
wſzechmogącemu/ ku chwale iego klekáć ná koláná / ták ćieleſné iáko

każe z stárégo Zakonu/ze zstárádawná ludźie Pánu Bogu modłe y
czyniąc/ klekáli ná koláná swé/y sercem y pokłonem ćielesnym Páná
.
Mánásses Król Judski kiedy był w więźieniu Bábilońskim/ thák
ał ná sobie żelázá/ że niemógł podnieść głowy swoiéy przed nim/ále
do Páná mówił tymi słowy: Klekam przed tobą Panie ná kolána
ego/ żądáiąc od ćiebie dobroći: Zgrzeßyłem Pánie/ zgrzeßyłem/á v-
grzéchy y niepráwośći moie. Ten Król klekał sercem / bo ćiáłem
.

Post 2. Paral: capit: 36. In Oratione Manaßis.

gi przykład y náuká z Dánielá Proroká: który kiedy Dáryußá chwa-
ciał / Páná Bogá swégo chwaląc / temu chwałe czynił/ iż trzykroć
ćeń klekał ná swé kolána / á cześć y chwałe PAnu BOgu czynił.
zczyß y w stárym Zakonie / że w modlitwie ku czći y chwale PAnu
klekano y sercem/ y ná ćielesné kolána: y przeto tákiey chwały Szá-
ał od Chrystusá Páná/kiedy mu mówił/vkazawßy mu wßytki Kró-
wiátá: Damći tho wßystko / iesli padßy daß mi cześć á chwałe.
zy tedy do modlitwy cześć y chwałe czynić/onemu komu sye modliß.

Daniel: 6. ver: 7.

Math: 4. ver: 9.

zecia cześć Modlitwy/iest Prosbá:która bywa kiedy prosimy ieden
égo. A do tákiey Páweł swiety nápomina/ do Tymotheußá pisząc/
prosby/ przyczyny/ dźięki/ y modlitwy / (rozdźiela sam swięty Pá-
nie modlitwy) zá Króle/ y zá wßytki którzy są zwierzchnimi / żeby-
koyny y ćichy żywot wiedli we wßytkiéy pobożnośći/y czystośći: boć
rzecz iest przed Bogiem zbáwićielem náßym/który chce áby wßy-
e byli zbáwieni / y ku vznániu prawdy przyßli.

III.
PROSBA.
1. Tim: 2. versu 1. 2. 3. 4.

też przyßłych rzeczy/które máią przyść: iáko Jonás prosił śmierći
ił:Dawid żywotá/áby mu go P. Bóg przedłużył:Heliaß gdy wskrze
twych syná wdowy onéy/v kthóréy gospode miał. A te cześć mo-
ámknął Pan w onych słowiéch / gdy mówił: Prośćie/á weźmiećie.

Ionæ 4. versu 3.
Psal: 20. versu 5. & 101. versu 25.
3. Reg: 17. ver: 20. & 21
Ioan: 16. ver: 24.
Math: 7. versu 7.
Iacobi 1. versu 5.

tátnia cześć iest Modlitwy/Dźiek czynienié: á to bywa kiedy Pánu
dźieki czynimy zá iego dobrodźieystwá od niego wźięté. iáko czynił
z ludem Zydowskim / kiedy suchymi nogámi przeßli morze czérwo-
órym był Pan Bóg Pháráoná Królá y Zastepy iego potopił / mó-
śpiéwajmy Pánu/ ábowiém wielmożnie okazał máyestat mocy swéy/
cżdżce wrzućił w morze. etc. Tákim sposobem Anná żoná Elkani/
Sámuelowá/ gdy iéy Pan Bóg syná dáć raczył o którégo prosiłá/
awßy go Pánu Bogu do Kośćiołá ná służbe iego / dáłá cześć y ch-
inu / y modliłá sye dźieki iemu czyniąc / y mówiąc: Vrádowáło sye
ie w Pánie/ y podwyżßon iest vmysł móy w Bogu moim.

IIII.
Dźiek czynienié.
Exod: 15. versu 1.
1. Reg: 2. versu 1.

że y Dawid Król/kiedy go Pan Bóg wyswobodźił ze wßytkich nie-
ośći / y nieprzyiaćioł iego / dźiekował Pánu Bogu/ y modlił sye ie-
wiąc: Pan Bóg opoká moiá/ moc y dużość moiá/y zbáwićiel móy/
iwośći wybáwiß mie. etc.

2. Reg: 22. v. 2. et 3.

y Tobiaß/ kiedy Pan Bóg przez Anyołá slepote zgłádźił z oczu ie-
alił P. Bogá/ y wßytki ktemu nápominał/mówiąc: Wyznawayćie
nowie Jzráhelscy / á przed oblicznośćią Pogánów chwalćie iego.
m dla tego was rosprószył miédzy Pogány którzy go nie znáią/ żeby-
ławiáli Jmie ich: y dawáli im te náuke/iż nie iest inßy Bóg wßech-
/ okrom iego.

Tob: 11. v. 3. & 4.

y oná Páni cnotliwa Judyt/gdy śćiełá Holofernesá/ y głowe przy-
Bethuliéy/ wßytkim Zydom chwalić kazáłá Páná Bogá/ zá tho/
opuśćił: bowiém w nim vfáli.

Iudith 13. ver: 17.

y w nowym Zakonie on cudzoźiemiec tredowáty / widząc że był od

Lucæ 17. versu 16.

Páná vzdrowiony/ wrócił sye do Páná Christusá / y vpadł v nóg P
dziekuiąc/ y dáiąc chwałe Bogu. Czynienié tedy dziek Pánu Bog
zy do Modlitwy : y przeto w Zoltarzu Psálmów bárzo wielé ieſ
inégo nie czynią/iedno chwalą Páná Bogá zá iego dobrodzieystwá :
się w poczet modlitw ſą włożoné/ dla tego / iż gdy dziekuiemy Pánu
zá dobrodzieystwá nam dáné/ thedy pokázuiem wdziecznosć náſz do
iego. Wyznawamy/ że od siebie nic nie mamy/iedno od niego : pok
że vſtáwicznie wſpomożenia Páńſkiégo potrzebuiemy : Bo tha
ieſt ku wzieciu przyſzłych dobrodzieyſtw/ który zá przeſzłé dzieki y chw
nu Bogu nie czyni.

Ty thedy cztérzy rzeczy należącé do Modlitwy/ náyduiem w
świetym: którem dla tego z Piſmá pokazał/żeby káżdy rozumiał iák
rym obyczáiem/modlić ſye ma : y wiedział ſpoſób Modlitwy/ y o
dlitwá. A ktemu/ ieſliże ſye modli/ ieſli Páná Bogá prosi/álbo wzy
ſli mu chwałe dáie/ álbo dzieki zá dobrodzieyſtwá czyni / áby záwżd
Zbáwiciela ſwégo Páná JEzu Christá/ zaſługi Meki iego / przed
miał/ á z tymi záwżdy ty ſwé prosby y modlitwy odpráwował / p
ſkim Máyeſtatem tego pośrzednika ſobie przekłádał/ y przezeń Bo
cá prosił/modlił ſye/ chwalił go/y iemu dziekował/ieſli chce áby
czna y przyiemna modłá/ prosbá/ chwałá/ y dzieká iego/ v Páná B
gdy ták bedzie czynił / á przez Imie Páná ſwégo záwżdy prosić
ſpodziéwáć ſye tego ma / że pewnie bedzie wyſłuchan / máiąc th ob
O cokolwiek bedziecie prosić Oycá w Imie moie/ da wam.

Ale podobno wielé nas ieſt/którzy mogą ſye ná to ſkárżyć / że
w Imie Christuſá/ á nie możemy miéć wyſłuchánia/ y niechce nás
ſłuchać/ y owſzem nád náſze prosbe wſzytko ſye nam przećiwno
ná przykład: Prosimy Páná Bogá o pokóy ná świećie/przetsię to
możemy/ ále nas trapią nieprzyiaćiele/ ták Imieniá Christuſowego
domowi. &c. Prosimy o zdrowié/ áli choroby : prosimy o vrodzay
pola żywnosć dáią : prosimy o zdrowé powietrze / áli mór. &c. y ták
my/ że Pan Bóg przećiwnymi rzeczámi nas náwiedzáć / y kárá
to ieſt/ czemu ſye to nam ták dzieie ? Słuchay : Bo potrzebá wied
mu ſye nam tá obietnicá Páńſka nie záwżdy iśći/ ále nas y tákié y
dobné/ przygody potykáią.

Przyczyny dla czégo Pan Bóg nie to dzieie co prosimy.

Christus Pan nie ieſt omylny w obietnicách ſwoich/ ále Pan
wy/ y prawdziwie obiecuie. Ale ieſli ſye té obietnice Páńſkié nie ſzc
nie żeby miáły być nieprawdziwé ſłowá iego/ ále z nas to pochodzi/
tego przyczyną ſámi ieſteſmy/ dla czego nie bywamy wyſłucháni

I. Grzéchy náſze. *Iſaiæ: 59. verſu 2.*

☞ Piérwſza przyczyná ieſt/ Grzéchy náſze / które y Páná BOga
odłączáią/ y nas z Pánem BOgiem dzielą : á kiedy ſye rozłączyſz
Bogiem/cóż to pomoże choć wołaſz do niego ? weźm przykład.

1. Reg: 15. ver: 22. & 23.

Saul Król Zydowſki/ ten przez nieposłuſzeńſtwo rozłączył ſye o
Bogá/że Amálechitów nie pomordował/iáko był Pan Bóg przy
dy nań nieprzyiaćiel przyſzedł gwałtowny/ zlekł ſye// y ſtrapiło ſye
boiáźnią : y rádził ſye Páná Bogá modląc ſye mu/ áby mu racz
o zwyćieſtwie/ y o poſtepku onym woiennym. Powiáda Hiſtory

1. Reg: 28. ver: 6.

chćiał mu odpowiedzieć/ áni przez Kápłany/áni przez Proroki/ áni
Wzgárdził go Pan/ bo rozłączył ſye z Pánem/przeto/ że nie był p
ſłuchał Páná w tym co mu był Pan roſkazał. A zá tym y to p
kiedy wołał/ tedy go Pan ſłuchać niechćiał. y náoſtátek/gdy y S
rok Bogu miły zań ſye modlił/ powiedział mu Pan : Dokądże led

1. Reg: 16. ver: 1.

kał Saulá/iam go iuż zárzućił ? Niechćiał Pan wyſłuchać y S

wdźiecznégo y miłégo człowieká / áby miał odmienić gniéw swóy nád ...ulem. Tákże pewnie wiedz/ że gdy Páná Bogá wzgardzamy/ przećiw-spráwy woléy iego czynimy/trudno áby miał bez pomsty nas wysłucháć/ spráwiedliwośći swéy grzéchów nászych nie karáć.

Ieremiász tákże kiedy sye modlił zá Zydy / które dla złośći Pan był iuż ...śćił/ powiedźiał mu Pan : Nie módl sye zá ten lud/ y iuż áni zá nie pros/ ...mie hámuy/ ábowiém nie wysłucham ćie. A ná ostátek ták Pan mówić ...zył : By też stáneli przedemną Moyzesz y Sámuel / nie iest duszá moiá z ...ni/ ále wyrzuce wszytki z oblicznośći moiéy.

Ierem: 7. ver: 16.

Ierem: 15. ver: 1.

A to pochodźi ztąd / że Pan iest mśćiwy nád grzéchámi ludzkimi : á ...ćiwy bárzo/ iáko z przykłádów widźieć możesz.

Pan Bóg iest mśćiwy nád grzéchámi ludzkimi.

Mánásses Król złośliwy Báłwochwálcá / y przeléwcá krwie niewin-ludzkiéy/rozgniewał P. Bogá y Báłwochwálstwem/y przelanim niewin krwie/ ták srodze/ że Królestwo Iudskié/y miásto Ieruzálem/ kiedy był ...olem/ Pan obiecał dáć w spustoszenié : nawięcéy dla tegó/ że nápominał y ...wił Pan do nich przez Proroki/á Król y lud słucháć ich niechćieli. Rzekł ...o Pan : Zgłádzę Ieruzálem/y Oyczyznę moię (to iest źiemię Zydowską) ...szczę/ y będą ná łup wszytkim nieprzyiaćielom : ták iáko czynił y pomśćił Pan nád Mánássesem Królem Iudskim srogo złośći iego / bo go poi-...hetman Królá Assyriyskiégo/ y wźiął w niewolą do Bábilonu związa-...y/ do ćiemnice wsadzony: gdźie potym w ćięszkim więźieniu będąc/ vznał ...ná Bogá / pokutował żáłobliwie płácząc / á Pan sye też nád nim zmiło-...ł/ y wróćił go ná stolicę Królestwá iego do Ieruzálem/ y był potym do-...n Królem / y báłwochwálstwá poprzestał / y w pokoiu vmárł. Vśmié-...że był Pan Bóg gniéw swóy nád Ieruzálem / y nád Miásty / y wszytką ...ią Iudską / skaráwszy złégo Królá ? Nie vśmiérzył : y choćiasz potym ...ek iego Iozyasz był thák dobrym Królem / że náden lepszy nie był żaden/ ...y sye stárał o chwałę Bożą thák pilnie / którzyby ták ze wszytkiégo sercá ...á Bogá swégo chwalił/ iáko on : á wżdy / ácz ten świety Król Iozyasz ...ał vskromić gniéw Boży/áby nie zgłádźił Zydowstwá/nié mógł themu ...ć vczynić/ bo powiáda Historya : że nie odwróćił sye gniéw Boży/któ-...sye był rozgniewał przećiwko Zydowskiéy źiemi dla grzéchów / którymi ...ył obráźił Mánásses. Ale do tego wszytkiégo przydał Pan/ mówiąc : Że Pokolenié Iudskié zárzucę od oblicznośći moiéy. ták iáko sye sstáło/że ...ućił Pan Miásto Ieruzálem/ które był sobie obrał/y Kośćiół/ o którym ...ił : Będźie tám Imię moie chwaloné. A wszystki á wszytki pobrano w ...olą do Bábiloniéy z Sedechiaszem Królem práwnukiem Iozyaszowym/ ...mu/przed iego oczymá/Król Bábiloński Nábuchodonozor/dał syny w ...latá pobić/ y sámemu oczy wyłupić.

4. Reg : 21. versu 3. & 16.

4. Reg: 21. versu 13. & 14.

2. Paral: 33. versu 11. 12. 13.

4 Reg: 23. ver:25. 26. 27.

2. Paral: 25. versu 24. & 25.

4. Regum 25.ver: 7. 11. 13.

Otóż widźisz / że Pan Bóg prawdźiwy iest w powieśći swoiéy / którą ...ił: Iam iest Bóg twóy mocny/ zawisny w miłośći/ mszczac sye niepra-...ći oycowskich w syniéch / do trzećiégo y do czwartégo pokolenia/ tych ...y mie nie nawidzą : á czyniąc miłosierdźié nád tysiącmi tych którzy mie ...ią/ y strzegą przykazánia mégo. Widźisz / że grzéchy Páná Bogá gnie-...égo czynią/ á gniéw iego nie rychło sye skromi.

Exod: 20. ver: 5. & 16.

Mielić też y stárzy obietnice wysłuchánia. Ono Dawid mówił: Blisko Pan wszytkim tym którzy go wzywáią. ále dokłáda kthórym bliski iest : ...zy go wzywáią w prawdźie/ tych/ powieda Dawid/ prosbę wysłucha/ ...wi ie.

Psal: 144 ver.18.

Tákże v Ieremiaszá Pan Bóg mówił : Będźiećie mie prosić/ á ia was ...cham : będźiećie mie szukáć/ naydźiećie mie : Ale w ten czás będę nále-...d was/ kiedy mie szukáć będźiećie we wszytkim sercu wászym.

Ierem: 29. ver:12. & 13.

Ysaiæ 65. ver: 24.

R v Izáiaszá: Piérwéy niżli będą wołáć/ ia wysłucham: á ieszcze wić będą/ á ia vsłyszę. A choć tákié/ y tym podobnych wielé obietnic przetsię dla grzéchów ich nietylo że ich Pan wysłucháć częstokroć nie rzecz ále y káráć głodem/ morem/ nieprzyiacielem/ nie przestawał / áż sye pens nád złośćiámi ich/ tóż ie zásię zá ich vpámiętánim wspomágáć raczył.

Otóż ieśliże ty chcesz miéć o co prosisz/ pátrz ábys nie zámieszkał Pánu BOgu czynić coś powinien: bo gdźie ty wzgárdźiwszy Przykazán Boże/ porzućiwszy boiaźń Bożą/ poszpáćiwszy wiárę twoię Chrześćián vczynkámi Pogáńskimi/ swowolnie/ y w namiętnośćiách własnych/ wko Pánu BOgu żywiesz: á wnet gdy pómstá ná ćię przyydźie zá grzéch chcesz zá wołánim y modlenim twoim áby byłá od ćiebie oddaloną był od niéy wolen/ wołasz do Páná Bogá/ choć théż y przez Syná iego/ á Pan Bóg nie oddala gniewu/ ále przyczynia ieszcze karánia/ przydá pómsty/ y niechce ćię wysłucháć/ tám sye nie dźiwuy / bo muszą twé grzé wziąć od Páná karánié / thák długo / że sye spráwiedliwości BOżéy do stánie.

Ale ponieważ nigdyby sye spráwiedliwośći Bożéy dosyć nie stáło/ też y srogim karánim iego/ dla obrażenia nieogárnionégo Máyestatu Bo żégo / przez grzéchy násze: tedy iuż bacząc nád sobą srogość karánia/ Chrześćijáński człowiek ma sye káiáć ze złośći/ vniżyć sye Pánu Bogu wáć przed Pánem Bogiem zá grzéchy/ vpádáć sercem y wszytką mysłą znawáiąc złośći swé przed Pánem Bogiem: á ma pokornie prosić/ y bie ná wspomożenié Iednaczá y Pośrzodniká wszytkich wiernych/ Pána Zbáwićielá nászégo Iezu Christá / áby on zasługámi swoimi przeiednał ny twoie. Ktemu/ ma skromnie ćiérpiéć wszytko nawiedzenié Boże/ przepuśćić raczył/ do woléy Bożéy/ ma prosić y czekáć ćiérpliwie wspomo żenia: boć też Pan Bóg długo czeka káżdégo człowieká vpámiętánia iest drógą ábyśmy byli od Páná wysłucháni/ y w frásunkách które zá grzé ćiérpimy/ poćieszeni.

Iacobi 1. v. 6. et 7.

Wiém co mówią y piszą drudzy/ że dosyć do vproszenia káżdéy rzeczy miéć wiárę / przywodząc Pismo Iákubá S. gdźie mówi: Ktho sye modli niech sye modli w wierze / nic nie wątpiąc. Bo kto wątpi podobny iest wálnośći morskiéy/ która sye od wiátru chwieie y tám y sám: y táki rym iest wątpliwość / nic nie vprośi. Ná co wprawdźie y ia zezwalam potrzebá wiáry do modlitwy: y pokazałem to ná przodku / cośmy p temu komu sye modlimy. Ale wiárá z niewiernymi vczynki/ wié káżdy

Iacobi: 2. ver: 17.
Ioan: 8. v. 34. & 35.

góż Iákubá świętégo / iáko słába iest/ á práwie vmorzona. Azá ni rzecz iest co nász Pan nas vczy: Ze kto czyni grzéch/ niewolnik iest grzéchu á niewolnik w domu nie mieszka na wieki/ iedno syn. Albo y Páweł S. vkázuie Rzymiánom/ że w ten czás Pan okwitą łáskę vczynić raczył rodem ludzkim/ kiedy okwitował grzéch: áby zá królowánim grzéchu

Rom: 5. v: 20. & 21.
Rom: 6. v. 1. 2. 3. 4. & 12.

BOża okwićie królowáłá. Co mówi: (pyta) Będźiemyli trwáć w grzé chu/ áby łáská byłá okwitszą? Vchoway Boże: bo którzyśmy vmárli grzé chowi/ iákóż ieszcze w nim żyć będźiemy? ponieważ którzyśmykolwiek czeni w Christusie/ iużeśmy z nim pogrzebieni ná śmierć grzéchowi / w odnowieniu żywotá chodźili. Niechayże tedy grzéch nie króluie w wá śmiertelnym ćiele/ byśćie mieli być posłuszni żądośćiam iego. &c. R

Roma: 6. ver: 23.
1. Corin: 15. v. 56.
Gala: 5. ver: 24.
Iaco: 1. ver: 15.
Roma: 8. v. 1. & 8.

gim miéyscu powiáda: Zapłátá grzéchu/ śmierć iest. Azá niewiémy/ rzy są w Pánie Christusie/ ćiáło swoie krzyżuią z grzéchy y z namiętno ni iego. Izali nie onym tylo żadnégo potępienia niemász w Pánie Iezu Christusie/ którzy nie według ćiáłá żywią? á ći którzy wedle namiętno lesnych żywą/ Pánu BOgu sye nie podobáią/ ále wiecznie vmiéráią.

an Bóg ma ty wyſłucháć / którzy mu ſye nie podobáią ? thák iáko y
mówi : Bóg złych/ álbo grzéßnych/ nie wyſłucha. Vkazałem powyz-
y dobrych/gdy ſye zá złe modlili/iáko Sámuelá/ Ieremiaßá/y inßych:
y ieſli dla złości złych ludźi Pan nie wyſłuchał / iákóż ma złych ſámych
cháć ? Powiáda Sálomon : Który odwraca vßy ſwoie áby nie ſłu-
akonu Bożégo / modlitwá iego bedźie obrzydliwa. A w nowym Za-
áśie Páwel S. mówi : Iáſné ſą vczynki ćieleſné / nieczyſtotá/ plugá-
porubſtwo/ czáry/ nieprzyiáźni/ ſwary/ nienawiści/ niezgody/ zazdro-
ężobóyſtwá/ pijańſtwá/obżárſtwá/ ꝛc. A kto tákié vczynki czyni/kró-
Bożégo mieć nie bedźie. A zátym ty co to czyniß/coś dla tych ſpraw
wo Bożé ſtráćił/ iáko o nie śmiéß prośić ? Niewolnikeś grzéchu/ iá-
aß przyść do Oycá kthóry ſye brzydźi złośćią/ y złośćiwymy ? ꝛc. To
ł S.piſał wiernym/którzy wedle ćiáłá żywiąc Pánu Bogu ſye nie po-
ą.

zátym Chrześćiiáńſki człowiecze máiąc grunt wiáry w ſobie/że z złości
ſye vpámietáć / y vznáć/ że Chriſtus nie dla tego przyßedł ná świát
y ſwowolnie żyli/ale żebyſmy członki náße zbroią ſpráwiedliwośći po-
przed Pánem Bogiem / áby w nas królowáłá ſpráwiedliwość dla ży-
wiecznégo: Náßláduymy/ iáko nas Páwel S. vczy/ſpráwiedliwośći/
nośći/ wiáry/ miłośći / álbo życzliwośći Chrześćiiáńſkiéy / ćiérpliwo-
chośći/ pokoiu/ á wzywaymy Páná czyſtym ſercem przez Iezu Chriſtá
iego/ y Imie świetéiego : bo gdy ták bedźiemy ſye ſpráwowáć / tedy
o co go prośić bedźiemy. y w thym ſye poznamy być w łáſce v Páná
/ ieſli iego Przykazania chowáiąc/bedźiem ſye do niego w potrzebách
y vćiekáć/ w których on nas wſpomágáć bedźie. Czuieß żeś grzéßny/
paczay że : bo Chriſtus Pan twóy dla grzéßnych vmárł / y przyßedł ich
ć áby ſye vpámietáli : rádniéy vpámietay ſye / odſtep od złośći/ á w-
Imienia Páńſkiégo : oczyść ſye od złośći / y bedźieß y naczynim po-
nym / y pożytecznym Pánu BOgu : záprzy ſye ćieleſnych żądz/ żywże
ie/ ſpráwiedliwie/ pobożnie/ ná tym świećie / oczekawáiąc błogoſłá-
y nádźieie/ y przyßćia chwały wielkiégo BOgá y Zbáwićielá naßégo
Chriſtá/ który dał ſam śiebie dla nas / áby nas odkupił od złośći / y o-
ſobie lud wdźieczny y przyiemny/któryby naßládował dobrych vczyn-
A to ieſt pokuta y vpamietánié / tho ieſt drógá grzéßnégo do Páná
uſá/ á przez Chriſtuſá do Bogá Oycá. Bo kiedy ſye náwróćimy do
tedy Pan powiedźiał : Ze złośći náße nam nie záwádzą / y owßem o-
że wßech niepráwośći náßych Pan zápómni/ bo ták mówi: Náwróć-
á czyńcie pokute/ á nie bedźie wam ná vpadek niepráwość. A ieſli be-
échy wáße iáko ßárlat/ zbieleią iáko śnieg ; á ieſli bedą ták czérwoné
zérwiec/ iáko báwełná ták zbieleią. Vpámietánia tedy á pokuty po-
/tedy do wyſłuchánia nas grzéßnych y grzéchy nie záwádzą/zá podpo-
im Chriſtuſá Páná w którego wierzymy/ y do którégo ſye vćiekáć/ y w
i wßytke nádźieie zbáwienia pokłádáć mamy. Maß piérwßą przy-
dla któréy Pan nas nie wyſłuchawa : Maß théż y lékárſtwo ná nie/
wiedźiał co w tym vpadku czynić maß.

Druga przyczyná niewyſłuchánia modlitw náßych/ieſt tá/Kiedy o to
prośimy/ co ieſt przećiwko náßemu zbáwieniu. Ták ſye Páwłowi S.
ło/ który gdy trzykroć prośił Páná Bogá / áby go od pokuſy ßátań-
wyſwobodźił / rzeczono mu od Páná : Doſyć maß ná łáſce moiéy / bo
o krewkośći / ſſtawa ſye doſkonáłą. Poßyikował Szátan Páwłá S.
ie Pan niechce iedno áby ćiérpiał. Tákże téż gdy ná kogo przychodźi
ié Páńſkié/ iáko ná Iobá/ TObiaßá/ á Pan niechce záraz wyſłucháć/

Ioan: 9. verſu 31.
Prouer: 28. v. 9.
Gal:5. v.19.20.21.
Roma: 8. verſu 8.
2. Ecc: 12. v.3. et 7.
Sap: 14. verſu 9.
Roma: 8. verſu 13.
Roma: 6. ver: 13.
Roma: 5. ver: 21.
1. Timo: 6. ver: 11
2. Timo: 2: v. 22.
1. Ioan: 2. verſu 3.
1. Petri: 2. v. 24.
& cap: 3. ver: 18.
Rom: 5. v. 6. & 8.
Heb: 9. v. 14. et 28.
2. Tim: 2. v. 19. et 21.
Tit: 2. v: 12. 13. 14.
Eze: 18. v. 21. et 22.
Eze: 33. v. 11. & 15.
Ierem: 18. verſu 8.
Iſaiæ: 1. verſu 18.
II.
Prośbá O rzeczy nam nieprzyſtoyné.
2. Cor: 12. v. 7. 8. 9.

Iob: 42. ver: 10.
Tob: 3. ver: 3. & 11. versu 17.
Iudi:8. v. 12.13.14. 15. 16. 17

á by ćie doświadczył / trway ſkromnie / proś przedśie / czekay z po
tego potrzebá / żeby ćie Pan doświadczył. Nie rychłoć Job/ nieryb
biaß/ przyßli do poćiechy / ále ſkromnie ćierpiąc przedśie prośili :
w nas trwałośći potrzebá. A choć Pan nie zárázem y nie rychło w
nie odwracáć ſye od niego/ áni przeklináć w przygodách/ áni nań n
ále iáko Judith mówiłá/ nie kłádąc Pánu Bogu czáſu śmiłowánia
miérzáiąc náßégo karánia / z płáczem miłośierdźia Páńſkiégo w
vniżáiąc duße náße / czekáć pokornie mamy iego poćießenia / p
wßytko woléy miłégo Bogá: biorąc to przed ſye/ że fráſunki dopuß
nie záwżdy dla grzéchów / ále też y dla twégo doświadczenia / áby
rował dla twégo zbáwienia Pan/ który przepußcza przygody/ niem
doſtátki/ y rzeczy inßé : choć áni do tego co ćiérpiß grzéchem ſwoi
przyczyny/áni rodźice twój / ále żeby ſye okazáły ſpráwy BOżé w t
ko w onym ślepo národzonym / który był ſkaran ślepotą / choć án

Ioan:9. ver: 1. 2. 3.

rodźice iego byli zgrzeßyli. Otóż kiedy Pan ná nas tákim ſpoſobem
ki dopußcza/ y doległośći/ á choć prośimy nie wyſłucha / áni wyſ
nas / tedy tho dla tego Pan czyni / że wiedźieć raczy / iż nam tego
dla zbáwienia náßégo : y gdźie ná człowieká táka rzecz przypada
trwáłośći wielkiéy potrzebá/ y pilnośći do proßenia / ćierpliwie cz
Páná wſpomożenia: boć przyidźie czás/kiedy Pan nas ſowićie poć
iąc w nim te nádźieie/ żeć nas nie dopuśći kuśić więcéy niż co może

1. Corin: 10 : v. 13.

III. **Pletomowna modlitwá.**

☞ Trzecia przyczyná nie wyſłuchánia modlitw náßych/ ieſt plet
modlitwá/ktora zwyczay mówienia ma/á myśl y ſerce od mowy ró
mową modlimy/á ſercem y myślą komu inßemu ſłużymy/álbo świ
ćiáłu/ álbo ßátánowi/gdy co inßégo mówimy/ á co inßégo myślim
ćiáłem w Kośćiele/ á myślą y ſercem w Kárczmie/ álbo ná rynku/
ießcze gdźie gorzéy / gdy vſtá mówią Pánie/ á ſerce y myśl przećiw
nu myślą. Tácy ſą ktorzy zdádzą ſye ſobie że ſye modlą / á pleton
y bluźniérce Jmieniá Bożég : y tácy náßláduią przodków ſwych P
ktorzy iedno w mówieniu rozumieli być modlitwę : iáko y ći Hipo
ludźie Pháryzáyſkiégo ſercá/ y plemię ludźi pokrytych/ ktorzy rozu
by Páná Bogá oßukáć mieli/ iáko poſtáwą modlitw ſwoich oßuk
dźi. O tákich czytáy v Mátheußá w ßóſtym/ ktorym Pan mówi :
ludźie / ślepi / oczyśććie piérwéy co ieſt we wnątrz/ chcećieli aby by
zwiérzchu ieſt czyſto. Y tákich nie żeby Pan wyſłucháć miał/ ále o
gniéw ná ſye/przeto iż biorą Jmię iego/y chwałę iego nádáremność
wią y ßemrzą prózno/ indźiey myśl y ſerce obracáiąc/ á vſty Pſalm
dlitwy / álbo śpiéwáią / álbo mówią : á w tym áni ſye modlą / án
Pánu Bogu czynią/ á zátym też áni wyſłucháni bywáią.

Math: 6. versu 7.
Math: 6. versu 5.
Math: 23. ver: 26

Pożytki dobréy modlitwy

Ale ktorzy ſye Pánu Bogu y vſty y ſercem modlą / y proßą z p
práwym ſercem / oczekawáiąc ćiérpliwie śmiłowánia Bożégo / t
vpraßáią v Páná Bogá/ y modlitwá ich ieſt wielkiégo pożytku lud
poważna ieſt ſpráwiedliwégo człowieká modlitwá v Páná BOgá
teczna : y táka modlitwá przenika obłoki/y z poćiechą wraca ſye do
ká. á gdy do niéy poſt przyłożyß / tedy wßytki pokuſy odpadzą / dya
odgania / ſmutek precz oddala / ludźi wſpomaga wſpomożenim B
Duchá świętégo w ſercách ludzkich dawa y rozmnaża : ſługi do B
Bożégo godné poſtánawia/ Act: 1. v.24. et 13: v. 3. et 4. Czyni l
dobáiącé ſye Pánu BOgu/ iáko KOrneliußá y dom iego vczynilá/y
rzeczy wielé dobrych czyni. Actu: 10. v. 4. Zá prawdźiwą modlit
Bóg grzéchy odpußcza/ głód/ mór/ y nieprzyiaćielá odpądza/zdro
dłużą/ z niewoléy wybawia / nieprzyiaćielá zábijá / nieprzyiaćielá

Eccle: 18. v.22.23. & cap:20.v.1.et4. Iacobi: 5. versu 16 Eccle:35. versu 21. Math: 17. ver: 21. Marci:9. ver. 29. Math:26. ver:41. Lucæ:22. ver:40. Iacobi: 5. ver: 13. Rom: 15. v. 30.

/ thák że ich wiecéy modlitwą niż mieczem poległo y zwalczono: O
ismá pełno/tám zwłaßczá gdźie Moyżeß/ y Judás Hetman rzeczony
ábeuß/ Gorgiaßá poráźił: á MOyżeß gdy z Zydy walczył przećiwko
chitom: y indźiéy. Nád to ießcze/ Modlitwá plagi Boſkié odda-
o możeß czytáć/ że plagi Egiptſkié ná modlitwe Moyżeßowe odda-
ı.

Iodlitwą Nikánor zwyćiężony y zábity/od Judaßá Máchábeyczyká/
kim ludem iego.

Iodlitwą Kośćiołá Chriſtuſá Páná/ Piotr Apoſtół z ciemnice Hero-
wybáwion/ y inßych rzeczy zacnych dosyć y pożytecznych ma w ſobie
wá: kthóré Pan Chriſtus baczac/ nie bez przyczyny do práwégo mo-
ſwoie wierné nápomina/przodkiem przykłádem ſwoim/bo y ſam Pan
y we dnie ſye modlił. potym nas thák vczy/ ábyśmy ſye vſtáwicznie
i/ mówiąc: Czuyćie/á módlćie ſye/ábyśćie w pokuſy nie przyßli. Mó-
e/ bo nie wiećie kiedy czás y dźień ſyná człowieczégo przyydźie. etc.
y Apoſtołowie vczą/ osobliwie Páweł S. mówiąc: Módlćie ſye v-
znie. Bądźćie vſtáwiczni w modlitwie/ á czuyćie w niéy dźięki czyniąc
Bogu/ modląc ſye y zá nas. etc. Jákub też świety: Módlćie ſye ieden
iégo/ ábyśćie byli zbáwieni.

tóż mamy náukę Páná náßego Jezu Chriſtá/ mamy y Apoſtołów ie-
yśmy ſye modlili prawdźiwie/ á práwie záwżdy y vſtáwicznie: poka-
e też pożytki prawdźiwéy y fáłßywéy modlitwy/ á pokazáły ſye dla te-
iką pilnośćią/ áby káżdy Chrześćijáńſki człowiek wiedźiał iáko ſye ma
/ y vmiał poſtępek modlitwy: y iáko ma przez Jmię Páná Jezu Chri-
ſić/ ieſli chce być wysłuchány. O czym ieſli chceß ßerzéy czytáć/ thedy
w Kátechizmie náßym folio 194. 195. 196. 197. y dáléy.

lleby ießcze pytał: Czemu ſye mamy modlić/ gdy Pan Bóg wié le-
ego nam potrzebá/ á to wzgledem słów onych gdźie mówi sam Pan
Nie miéyćie zbytniéy pracéy o potrzeby wáße/ gdyż Oyćiec wáß nie-
wié czego wam potrzebá. A zá tym ieſlić ieſt Oyćiec náß/ tedyć nam
mysli: czemuż go o to prośić/ o co ſye nie kazał ſtáráć? Ná co ſye
wiedźieć może: Że Pan tymi słowy zákazał ſtáránia zbytniégo/ o rze-
tórych ćiáło potrzebuie/ dla tego/áby Króleſtwá Bożégo w onéy zby
racy y pieczołowániu nie zábaczyli: á przy tym/ nie tylo o ćiáło/ ále y
ſwą/ áby ſye ſtáráli: gdyż dußá ieſt poważnieyßa niż ćiáło. y potrze-
wéy o wiecznym przybytku ſtáráć ſye/á niż o docześnym: y przetóż co
przypomina/ tedy nas vczy/ y vkázuie człowiekowi/ że ſtáránié ſwoie
cząć od Bogá/ Króleſtwá iego/ y od zbáwienia duße ſwéy: thóż y o
ſwoie ſye ſtáráć. A co dokłáda/że Pan wié czego potrzebuiemy: Toć
á/ y nietylko wié/ lecz też y obiecał dáć wſpomożenié ſwoie: ále tym
tórzyby go o to prosili. Bo nie dla tego kazał ſye prosić/áby go czło-
áuczył czego potrzebuie/ ále dla tego/żeby człowiek obaczył niedoſtá-
óy/ iż ſam od siebie nic nie ma: á że okrom Páná Bogá/we wßytkim
tateczny ieſt: y ieſliże co ma/ áby znał/ że tho co wźiął/ ma od Páná
. Maß tedy wiedźieć/że v Páná Bogá porządkiem poſtánowionym
i rzeczy idą/y niechce áby był psowan porządek od niego poſtánowio-
wiemy to/ że wßytkim ludźiem ieſt pokarm od niego. A náoſtátek/iá-
wid Prorok powiáda/wßytkim źwierzetom/y żywemu ſtworzeniu/dá-
n Bóg żywność. Ale y tho przy tym baczyß/ że nikomu tego Pan nie
rzez pracéy/ y przez ſtáránia: ácz wprawdźie mógłby bez wßéy pracéy
demu dáć/ ále w tym porządku iż to vczynił/ że kazał robić/ thedy ácz
go wßytko/ przedsie człowiek robić musi/ á z pracey żywności ßukáć.

Pilip: 1. v. 4. & 19.
1. Teſſa: 1. ver: 2.
2. Timoth: 1. v. 3.
Jáko Apoſtołowie wybráli modląc ſie/ Máćieiá Páwłá/ y Bárnabáßá.
3. Reg: 8. á ver: 30 ad 40.
4. Reg: 19. v. 19. & 35.
2. Par: 32. v. 20. 21
Iſaiæ: 38. verſu 5.
Iud: 8. v. 20. & 10
v. 10. & 11. v. 14.
Exo: 17. verſu 11.
1. Mach: 4. v. 10.
2. Mach: 1. v. 5. 8.
Exo: 8. v. 12. 30.
9. v. 3. 10 v. 18.
1. Mach: 7. v: 40.
Act: 12. verſu 5.
Math: 14. ver: 23.
Lucæ: 6. verſu 12.
Mar: 1. v. 35. & 6. verſu 46.
Lucæ 18. v. 1. & 7.
Marci: 13. ver: 33.
Math: 26. ver: 41.
1. Teſſa. 5. ver: 17.
Coll: 4. ver: 2. & 3.
Iacobi: 5. ver: 16.
Jeſli ſye mamy modlić/ gdyż Pan wié pierwéy potrzeby náße.
Math: 6. ver: 8. et cap: 7. v. 33. et 32.
Math: 6. ver: 33.
Math: 7. ver: 7. & cap: 21. ver: 22.
Marci 11. ver: 24.
Lucæ 11. verſu 10.
1. Cor: 4. ver: 7.
Pſalmo 144. verſu 15. verſu 16.

Czemu? Bo ten ieſt porządek poſtánowion od Bogá/ W pocie ßuká chle
bá ſwégo. Tákżeć y z ſtrony chlebá dußnégo / y potrzéb ćiáłá naßégo wie
Pan że tego potrzebuiemy/ abyſmy ſwobodnie na świećie żyli/ y wßyt) aby
ſye nam wedle mysli wiodło/y po śmierći náßéy żywot wieczny mieli: e tá
to poſtánowił/ áby był od nas o to proßony. Otóż prosić dobrze y odmi
Páná potrzeba/ áby nam nie rzeczono: Prosićie/ á nie bierzećie/ dla to/ z
żle prosićie. Da tedy Pan Bóg proßącym/ále nie próżnuiącym: do hym
którzy proßą ſobie rzeczy pożytecznych/á zbáwieniu ich nie przećiwnych tylo
niech bedźie proßon w ćichośći/ w pokorze/á w ćierpliwośći.

¶ Ale rzekłby ießcze: Poniewaź CHRiſtus do Oycá káže tylo ſ mo
dlić/tedy ia nie bede ſye do Syná modlił/ ámi do Duchá S. Odpowiź.

Pokazał pierwey tenże Pan Chriſtus/ gdy mówić raczył: Jeſli dźie
ćie prosić w Jmie moie/ to vczynie. A w Jmie Jezuſá prosić / ieſt ſ tego
Jezuſá prosić: á gdyż on czyniąc to co y Oyćiec/ dawa wßytko Jmie io o w
zywáiącym/czemu go nie mamy prosić? Prosili y wzywáli go ludźie edo
ſtáteczni ná świećie / dawał wßytko o co go prosili: Wzywáli go A ſto
łowie w przygodách/ ná morzu/ Math 8. v. 25. Mar: 4. v. 38. Lu ie 8.
v. 24. prosili áby w nich rozmnożył wiáre/ Lucae 17. v. 5. y wyſ chal
Pan prozby ich / y zbáwił z przygod / y wiáre rozmnożył. Czego pos iad
czyli nam ći/ co z pożytkiem ſwoim wzywáli Syná Bożégo/ BOgá yca
nie wſpomináiąc: iáko Łotr on ná krzyżu/który wzywał ſámég Páná Chry
ſtuſá/ Lucae 23. v. 42. et 43. mówiąc: Pánie/pámietay ná mie kiedy zyi
dźieß do Króleſtwá twégo. Ali mu Pan wnet odpowiada: Dźiś bedź ßze
nną w Ráiu. Prosił ſámégo Páná Chriſtuſá przez Jmie iego / á to dźiś
że vprosił. Maß zásie y drugi przykład wzywánia Páná Chriſtuſá / me
ce świetégo Szczepaná/ którégo gdy kámionowáli Zydowie/iuż mied ká
mienim wzywał Páná Chriſtuſá/iáko prawégo Bogá/ mówiąc: Pán Je
zu rácz przyiąc Duchá mégo. y proßąc zá Zydy którzy go kámionował mo
wi do tegóż Páná: Pánie nie poczytay im tego zá grzech: y w thym ſnal
w Pánie Bodze. Przetóż iż my na Krzćie świetym wzywamy ná wſ mo
żenié / y ná omyćié grzéchów naßych / nie tylo Oycá / ále y Syná / y ucha
świetégo/ bo tego nas náuczyli Apoſtołowie/abyſmy ſye modlili Bog Oy
cu / y Synowi/ y Duchowi świetemu: przeto/ iż ſye ſámi ták modlili w
ßytki wierné. Ták Páweł świety modli ſye / życząc wßytkim łáſki y oko
iu / od Bogá Oycá náßégo/ y od Páná naßégo Jezuſá Chriſtuſá. Rom:1.
Ták do Theſſálonicenſów pißąc mówi: Bóg y Oyćiec náß/ y Pan Jezus
Chriſtus/niechay ſpráwuie drógę náßę do was. W drugim liśćie zásie I on
Pan náß Jezus Chriſtus/ y Bóg y Oyćiec naß / który nas vmiłował / dał
nam wieczną poćieche/przez łáſkę dobréy nádźieie/niechay ćießy ſercá áßé
y potwiérdźi we wßelkim vczynku/ y mowie dobréy. A Koryntczyki ózy
wzywáią Jmienia Páná náßégo Jezu Chriſtá/ták pozdrawiał: Łáſká am
y pokóy od Bogá Oycá náßégo / y od páná Jezu Chriſtá/ ꝛc. Tákże w
wßytkich práwie Liśćiech ſwoich Páweł świety/ prosi wiernym y wßy tim
do których piße/ łáſki/ pokoiu/ od Bogá Oycá/ y od Páná Jezu Chriſ/ na
początku liſtów ſwoich: á ná końcu zásie winßuie y życzy im/áby łáſk Pá
ná Jezu Chriſtá byłá z nimi / iáko y wtóry liſt do Koryntów zámyk mo
wiąc: Łáſká Páná náßégo Jezu Chriſtá / y miłość Boża / y vczeſtn two
Duchá świetégo/ niech bedźie z wámi wßytkimi/ Amen. Do Thimot uß
też liſt wtóry zámykáiąc/mówi: Pán náß Jezus Chriſtus/ niechay bedźie
duchem twoim/ ꝛc. Tákże y do Philemoná: Łáſká Páná náßégo Jezuſá
Chriſtuſá z duchem wáßym niech bedźie. Piotr też świety roſkázuie/z em
Pánu Jezu Chriſtuſowi / w którégo vznániu káže nam róść/ ma być twa

Gen: 3. verſu 19.

Iacobi 4. verſu 3.

Jeſli ſye modlimy do BOga Oyca / mamy ſye też modlić y do Syná y Duchá świetég.

Ioan: 14. ver: 13. & 14.

Którzy go ludźie prosili o wſpomożenie ná świećie
Trędowáty/ Mathaei 8. verſu 2.
Niewiáſtá Chánáneyſká. Math: 15. verſu 22.
Oćiec opętánégo Marci: 9. verſu 22.
Slepy od národzenia/Ioannis 9. ver: 7. & ver: 38.
Dźieśieć tredowátych/ Lucae 17. verſu 13.

Actu: 7. ver: 59. & 60.

Rom: 1. verſu 7.

1. Theſ: 3. ver: 11.
2. Theſ: 2. v. 16. 17.

1. Cor: 1. v. 2. et 5.

1. Cor: 16. ver: 23.

2. Cor: 13. verſu 13.

2. Tim: 4. ver: 22.

2. Petr: 3. ver: 18.

wieczné. W Obiáwieniu też Janá świetégo maß/ że Báránko-
Pánu Chrystusowi / błogosłáwieństwo / cześć y chwałe dawáło
worzenié ná ziemi/y ná niebie/ y tá ma trwáć ná wieki wiekom.
alismy tedy z słów przodkiem sámégo Páná Chrystusá / że wedle
y Chrześcijáńskiéy iest prawdziwé y pocieszné iego nam wzywá-
wáć Páná á zbáwiciela nászégo słusznie mamy / y możemy záwsze
ych nászych / w których nas obiecał wysłucháć / y dáć o co prosi-
Imie iego prosić bedziemy: bo nie iest żadné Imie pod niebem/
ábyśmy zbáwieni być mieli / iedno to imie JEZVS Chrystus/
postołowie/ y insi którzy tego potrzebowáli/ ná pomoc wzywáli:
łotr święty/ Páwel/ Szczepan/ vczniowie Páńscy / nuż y łotr ná
insi potrzebuiący wspomożenia Páńskiégo szukáiąc / odnieśli po-
wspomożenié/ y łáski wielkié: kthórych y my / da Pan Bóg/ bez
odniesiemy/ y nic sye ná tym nie omylimy.

Apocal: 5. v. 13.

Actu: 4. ver: 12.

nie tákże wzywamy y Duchá S. ná Krzcie/ iáko y Oycá/ y Syná/
áná Chrystusá: bo w tym wzywániu prosimy zá onym którégo krz-
mu grzéchy były odpuszczoné. A iż w imie Duchá S. człowiek sye
iáre ná sye przyymuie / tedy powinien w tego wierzyć którégo wzy-
zyiećiu wiáry / y odpuszczeniu grzéchów: gdyż iest iedná Wiárá/
est/ieden Bóg/ y Oyciec wszytkich. A Páweł S. tho wszytko w ie-
da/ okázuiąc że Duch S. iest on ieden Bóg z Oycem/ y z Synem:
ozywánim ná Krzcie w Wiáre one iedne / w iednégo Bogá wste-
odnowienié á odpuszczenié grzéchów bierzemy. A gdyż trzech iest
wá/ y iedno wzywánié/ tedyć tych trzech iedná iest náturá: y thak
są ieden Bóg który odpuszcza grzéchy / y kthórégo o wspomożenié
amy: od którégo zbáwienié/ odrodzenié/ y wspomożenié nam przy-
l gdy nas Oyciec/ Syn/ y Duch S. równie wspomagáią / y odpu-
m grzechy násze/ y w inszych sprawach równa iest ich moc: tedy w
odze/ w którym przypadków żadnych niemász/ równość tá w sprá-
stkich iedność nam pokázuie / y oznáymuie: gdyż w spráwie Krztu
ny ták równą moc Oycá Syná y Duchá S. że sprawcámi są wła-
rztu/ y wszytkich nászych dárów które bierzemy przez Krzest / są w-
Pány y dawcámi. A to sye znaczy w onych słowiech / którymi Pan
oskázuie dáwáć/ mówiąc: W Jmie Oycá/ y Syná / y Duchá S.
mówi to słowo/ w Jmie/tedy iedność istoty/spráwy/y nierozdziel-
cy / tych trzech pokázuie/ w Jmie kthórych każe krzcić. Ponieważ
ozdzielna tych trzech iest wedle Bostwá istność/ moc/ y spráwá/ te-
oná być ma y nierozdzielna ich chwałá: A tą iedną spráwą kthorą-
á Krzcie odpuszczenié grzéchów y zbáwienié przyieli/powinniśmy to
eystwo Bogu Oycu / Synowi / y Duchowi S. odsługowáć / y zá
spráwe chwałe y cześć czynić ná wieki.

Math: 28. ver 19.

Ephes: 4. ver: 5.

Math: 28. ver. 19.

O téy chwały Boskiéy którąśmy powinni Duchowi S. to też przyna-
z pismá wiémy / nigdy Duchá S. nie przyłączonégo do stworzenia/
Pismo záwżdy przyłącza do Oycá y Syná: iuż niethylo w spráwie
ile y ná inszych miescách. Jáko możesz czytáć we Krzcie Páná Chri-
m/ nád to y w rozdziélániu dárów Bożych które Duch Boży rozda-
tóre spráwuie Bóg wszytki we wszytkich przez Duchá swégo: nád to
poczećiu Páná Chrystusowym Duch S. był sprawcą Oycowskim/
iego. A tenże Duch S. zgromadza Kościół BOgu: y w tymże ie-
duchu mamy przyscié przez Chrystusá do Oycá: y o tegóż Duchá S.
áweł S. Ephezczykom/żeby byli posileni w mocy BOżéy/przez Du-
/ ná wnetrznym człowiecze: á CHRistus áby mieszkał przez wiárę

Math: 3. versu 16.
Marci: 1. ver: 10.
1. Cor: 12. v. 4. 5. 6.
Lucæ: 1. versu 35.
Ephes: 4. ver: 2.
Ephes: 2. ver: 18.
Ephes: 3. v. 16. et 17.

w sercách

1. Cor: 13. verſu 13. *1. Petri.1.v.1: & 2.*

w ſercách ich. Tákże y do Koryntów piſząc: Láſki Páná nászey Je-
ſtá/ y miłośći Bożéy/ y vczeſtnictwá Duchá S. im życzy y prá me-
mi ty wßytki ſpólem rzeczy były. Piotr S. też tákimże ſpoſobe zło-
chá S. z Oycem y z Synem mówiąc: Piotr Apoſtoł Jezu Chryſtuſa
kim którzy ſą według przeyźrzenia Bożégo / ku poświeceniu Duchá
ſłużeńſtwu y pokropieniu krwie Jezu Chryſtá/ łáſká y pokóy nich w-
dzie rozmnożony. A Jan świety/ Oycá Syná y Duchá S. ied ą iſt-

1. Ioan: 5. verſu 7. *Geneſis 1. verſu 2.* *Pſal: 32. verſu 6.* *Roma: 8. verſu 9.* *1. Cori: 6. verſu 11.*

vkázuie/ mówiąc: Trzey ſą którzy świádectwo dawáią ná nie/
Słowo/ y Duch S. A ći trzey iedno ſą. Moyżeß go też zowie Duche-
żym/ Dawid Duchem vſt Bożych. etc. Ponieważ tedy Duch Boży/ ieſt
świety/ Duch Oycowſki/ y tákże Synowſki: y ktemu iedno ieſt z O-
z Synem / thákże odpußcza grzéchy / poświadcza / vſpráwiedliwia:
Páweł S. świadczy Koryntom mówiąc: Omyćiśćie / poświecenis
ſpráwiedliwieni ieſteśćie / w Jmie Páná Jezuſá przez Duchá Boga
go) tedy ſłußnie wſpół z Oycem y z Synem ma być iednáką chwało
lon y wzywan od nas/ które omywa z grzéchów / kthóre poświeca y
wiedliwia.

Ioan: 16. ver: 23.

Otóż iuż rozumiéy / że Kośćioł świety świetobliwie wzywa w-
nych ſwoich/ Bogá Oycá/ y Syná/ y Duchá świetégo. bo gdźie mówi
Jeśli bedźiećie prośić Oycá w Jmie moie/ da wam / thám nie záb
modlitwy do śiebie ſámégo / áni do Duchá świetégo. Czego ábyś roz-
doßedł / otoć krótko tym dowodem pokaże / ábyś prawde ßczyrą ámi
Których ieſt iedná iſtność Boſka / tych ieſt iedná chwałá: ále Boga
y Syná / y Duchá świetégo / ieſt iedná iſtność BOſka: Tedy Bogá O-
Syná/ y Duchá świetégo/ ieſt iedná chwałá. Jż iedná ieſt iſtność B-
Oycá/ Syná/ y Duchá świetégo/ pokazáło ſye z piſmá/ pokazáł ſye z
ry nászéy/ że iedná ieſt wiárá / Oycu/ Synowi / y Duchowi świetému/
ią przyimuiemy y wyznawamy ná krzćie. Pokazáło ſye z modlitwy z p-
tákże y z wyznánia nászégo / iż ſye modlimy Bogu Oycu / y Synowi / y
chowi świeténu / iáko nas Apoſtołowie náuczyli / y ſam Pan Chryſt-
Pokazáło ſye ießcze y z ſpraw równych około ſtworzenia/ które czyni tá-
ćiec iáko y Syn / ták Syn iáko Oyćiec / thák Duch świety iáko Oy-
Syn równą mocą / á mocą Boſką: co by nie mogło być / kiedyby roz-
nich iſtność Boſka byłá. A gdyż iſtnośći ſą iednéy / thedyć y iedná ch-
im ma być od wßytkich / iáko ſye iuż powyżßéy iáſnie y prawdźiwie po-
ło. A gdyżeſmy té wątpliwé pytánia odpráwili/ oſtátek Ewányeliey-
ko wyłożym. To co Pan mówi:

Dotychmiaſt nie proßiliśćie ni ócż w Jmie mo- prośćie á weźmiećie/ áby rádość wáßá byłá pełna.

Lucæ: 11. v. 1. 2. 3. 4.

Nie mówi / Dotychmiaſt nie modliliśćie ſye: bo Apoſtołowie mo-
ſye. co ſtąd możeß poznáć / że ie Pan Chryſtus vczył iáko ſye modlić mi-
oni o to Páná prośili / áby ie náuczył / iáko ſye mieli modlić: widźieli t-
v Páná/ że czeſto/ y cáłą noc ſye modlił/ á oni by mieli próżnowáć p-
thedy vczyli ſye modlitwy v PAná / áby ſye modlili. Ale tu pokázuie p-
że przez Jmie Páná Chryſtuſá ießcze ſye Apoſtołowie byli nigdy nie mod-
gdyż tego roſkazánia od Páná ießcze nie mieli: ktemu też o tym nie wiedzie-
li/ áby przez Páná Chryſtuſá wßytki rzeczy były im/ y nam/ dáné. Ják-
vmyſł ſwóy przy Páńſkim obcowániu záſádźiwßy / ieśli im czego nie do-
wáło / Páná prośili áby im dał. Ale gdy iuż nie mieli mieć z ſobą tego k-

osili/ y w ktorym nádzieie pokłádáli w niedostátkách swoich: tedy iuż
ło trzebá oczy podnosić do niebá o wspomożenie/ á Oycá prosić przez
á iego Jezu Christá/ z ktorego tu ná swiecie wspomożenie y pocieszenie
/ áby byli od wszego złego niebespieczenstwá wyswobodzeni/w przygo-
pocieszeni/ y we wszytkich rzeczách/ ták cielesnych iáko y duszných/wspo-
ni. Othoż Apostołowie ácz sye modlili/ ále nie wedle Ewányeliey sye
ili/ ktora vczy/ iż Oyciec niebieski przez Christusá dáie wszytko pociesze-
ecznym/ á náostátek y dusz ich zbáwienie: y przeto im Pan mowi/

Nie prosiliście do tąd.

Jákoby rzekł: Ták iákoście mieli prosić/ ták iáko iest prawdziwa mo-
ą/ y iáko ma być: Otoż proście ták iáko was vczę: proście przez Jmie
/ á będzie wam dano. A gdy oglądácie że będziecie wysłuchani/ vrádu-
sye/ y rádość wászá będzie zupełna: ále proście pilnie/nabożnie/ płáczli-
y vprzeymie.

Jáko sye modlić z przykłádow inszych świętych vkazuie.

Ták płáczliwie modliłá sye Anná żoná Elkani/ z gorzkim sercem.
1. Reg: 1. versu 10

Ták wzdychał sercem Tobiasz stáry/ y modlił sye.
Tob: 3: versu 1. & 12. versu 12.

Ták y Dániel modlił sye głosem płáczliwym/ do thego wyznawáiąc
hy swoie.
Dani: 6. versu 10.
Dani: 9. versu 4.

Ták Ezechiasz Krol w niemocy/ modlił sye z wielkim płáczem o zdro-
Isaiæ: 38. v. 2. et 3.
4 Reg 20. ver: 2. & 3.

Ták Dawid modlił sye ze łzámi y z płáczem.
Psal: 6. v. 2. 7. 9.

Ták Judyth z płáczem Pánu Bogu sye modliłá/ iuż przed łożem HO-
nowym stoiąc.
Iudith 13. ver: 6. & 8. ver: 17.

Ták Pan sam Jezus Christus nász/ przykład swey náuki y bogomodl-
/ z wielkim głosem y płáczem modlił sye ná krzyżu.
Hebræ: 5. ver: 7.

Ták sye y my modlić mamy/ iesli chcemy być wysłucháni/ iáko tych P.
wysłuchał ktorzy sye ták modlili: gdyż to iest nápisano ná násze nau-
dla nászego przykłádu/ ábysmy my ná tych świętych ludzi spráwy pá-
/ násládowáli ich. Dáley postępuiąc/ Pan mowi:

Tem wam rzeczy w przypowieściach mowił.

Dla czego Pan w przypowieściach mowił.

Mowił wiele Pan w przypowieściach/ ále nie wszytko. Lecz iż vżywał
owieści z rzeczy wiadomych/ czynił to/ ábysmy przez grube rzeczy kto-
amy/ onych niebieskich sye vczyli: bo mdły rozum ludzki ták subtylnych
ich spraw niemogł ináczey obáczyć/ iedno przez podobieństwá znáczne
dome. Czynił też y dla thego/ że Apostołom ná on czás było wszytko
o rozumieć/ co Christus Pan do nich mowił/ bo Duchá S. iescze nie
/ y przeto y iásney mowy Páná Christusowey nie rozumieli: y dla tego
uchá Pan obiecał/ ktory miał ich rozum záćmiony oświecić/ y nieumie-
ść ich náuczyć: co Pan dáie znáć gdy mowi/

Przychodzi godziná/ kiedy wam w przypowie-ściach mowić nie będę/ ále iásnie o Oycu wam o-powiádáć będę: y w on dzień w Jmie moie prosić będziecie.

A to Pan wypełnić raczył po zmartwychwstániu swoim/ gdzie nietylo
im przypowieści iákie mowić miał/ ále im sam pismá wykłádał/ y smy-
wierał/ áby rozumieli pismá: y Duchá S. ku teyże spráwie w Dzień
ąteczny zesłał/ áby w nich wszytko ku pożytkow Ewányeliey spráwił.
Lucæ: 24. ver: 27. & 45.
Actu: 2. v. 2. et 42.

A tám dopiéro poználi iáko vczyć mieli/ iáko ſye modlić/ iáko ſłowo B
przepowiádáć/ y iáko nim ſzáfowáć. Tám dopiéro w on dźień prosi/ y
tym iuż ták w Kośćiele/ iáko y w domiéch/ modlitwámi vſtáwicznymi
nu Bogu ſłużyli: y práwé zwiáſtowánié o Oycu niebieſkim tám wźi
régo wzywáli przez Jezu Chriſtá Syná iego. A iuż tám w on czás D
w nich prosił wzdychánim niewymownym / náuczáiąc o co / y iáko
dlić mieli. Ale Pan dokłáda:

Act:3.v.13. &26.
Act:4.v.29.et30
Roma: 8. ver: 26.

Nie mówiec ia wam/ że Oycá bede prośić zá wa
bo was Oyciec miłuie: przeto/ iżeśćie wy mie
miłowáli / y w mie vwierzyli / żem od Bog wy
ſzedł.

Nie prośi Oycá padáiąc ná twárz ſwoie/ iáko tu ná źiemi czynił: Ale ſtoiąc przed oblicznośćią Bożą/ dlá nas/ á zránné ćiáło pokázuiąc/ Modłę vbłagáiącą czyni.

W tych ſłowiéch zda ſye iákoby Pan rzecz przećiwną piérwſzéy mów
bo mówił przed tym: Bede prosił Oycá zá was. A tu zásie dáie zn
by nie miał zá nié Oycá prosić. Co ták maſz rozumieć: Pan náſz Apoſto
y przy nich nas wſzytkich / do ſpółeczności ſwoiey przyłączáć raczy / y pokáz
io/ że nie tylko ſam/ ále y z námi wiernymi wſpół / tudźież y z Apoſto
mi/ miał Oycá dla potrzeb náſzych prosić/ gdyż nas Oyćiec dla nieg / y
wiáry którą mamy w nim / miłuie. A co mówi: Nie mówieć ia wam/
Oycá bede prosił zá was: Dáie znáć/ áby rozumieli/ że nie byli od łá
cowſkiéy oddaleni/ ále że Oyćiec łáſkaw był ná nie. Bo iáko Apoſt
ták y my wſzyſcy wierni/ tuſzyć źle ſobie nie mamy o łáſce Oycowſkié /
dla Syná ſwégo/ ták ony/ y z námi ſpół wiernymi ſobie vpodobał/ y
tliwości ſwoiey/ bez záſług ich/ łáſkę ſwą im pokázował/ y nam pok
nie przeſtawa / choć też zda ſye iákoby milczał Pan Chriſtus / nie pr
námi. Abowiém gdyż vczynnośćiámi / zá wſzytki nas / Syn BOż O
ſwemu dosyć vczynił / y w przyiaźń iego nas zálécił / iuż vſtnéy prz
modły nie potrzebá mu zá nas / bo tákiey w niebie nie vżywa: dosyć
oblicznośćią Bożą záwżdy ieſt oblicznie ſtoiący dla nas. Otóż áni z Ap
ſtoly/ áni zá nas/ tákich modlitw nie czyni teraz w niebieśiéch do Oycá/
kié tu ná świećie czynił: iednák przetsię Oyćiec dla niego/ y záſług ie
miłuie/ przeto/ iż my go też miłuiemy. A dla którey miłości ieſteſmy w ſp
łeczności łáſki Oycowſkiéy z nim / iż nietylo modlitw iego / záſług ie
też y dźiedźictwá iego/ ieſteſmy vczeſtnikámi/ á práwie z nim dźiedźic
Łáſkaw tedy Oyćiec ná nas/ bo z Synem iego ieſteſmy w ſpółeczn
iego. Acz to wſzytko z záſług iego mamy: y póki w niego wierzymy y
miłuiemy/ póty tego wſzytkiégo vżywamy/ y vżywáć bedźiemy. Prz
dy ſtátecznie y doſkonále iemu wiárę záchowaymy / iáko nas vczy ſ
wiąc: Wierzyćie w Bogá/ y w mie wiérzćie. Jákoby rzekł: Chceći
was Oyćiec miłował zá moimi záſługámi / bądźćieſz mi wierni: bo
łáſkę Oycowſką znáć záwżdy bedźiećie. Aleby pytał: Cóż mamy w
Tedyć PAN w tym kazániu Wieczerzéy ſwoiey pokázuie/ co maſz w
Maſz wierzyć że od Bogá Oycá wyſzedł / y z niebá thu przyſzedł: od B
przyſzedł/ y do tegóż Bogá Oycá ſzedł. Bo to wiedźieć że od Bogá w
nawiecéy potrzebá/ iż od Oycá on wyſzedł/ który v Oycá przed tym
przyſzedł. O czym przeſzłych Niedźiel doſtátecznie ſye pokazáło y w
iáko ſye to rozumie/ Wyſzedłem od Oycá/ y ide ná świát: ták/ że nie
bá tu wiecéy o tym pisáć.

Hebr: 9: ver: 24.

Ioan: 14. verſu 1.

Summá Ewányeliey tá iest.

I. 1. Tim: 2. versu 5. Heb: 12. 7. v. 25. 9. ver: 24. 1. Ioan: 5. ver: 11. 12. 13. 14.

apzód : Pokázuie pewność pośrzednictwá Páná Chrystusowégo/ modlitwy náße ſą wysłucháné / gdy sámégo Páná/ y Jmie iego/ ku u wspomożeniu wzywamy : ábowiém przez Jmie iego prosząc/ dla te- vamy wysłucháni / że on stoiąc przed Oycem w niebie wedle człowie- vá/ zbawia nas swymi zasługámi. co Páwel vkázuie pisząc do Zy-

II.

o wtóré : Ewányelia iest iásné poselstwo o Oycu / tym którzy ſą they yeliey wierni/ y tákim iáśnie Oycá niebieskiégo opowiáda / y vpewnia tnicach : gdyż nie kto inßy obiecuie / iedno Syn onego Oycá v któré- ytko/ y który przez Syná nas miłuie.

III.

o trzecié : Ewányelia godność wiernych pokázuie/ iż Bogá stworzy- wégo Oycem zwáć/ y znáć/ y do niego iáko do Oycá śmiele prośbámi powáć mogą / vmacniáiąc ich wiarę zbáwienim swoim : áby o co wierzyli że otrzymáią/ ieśli godnie/ przystoynie/ pokornie/y świętobli- wedle woléy Oycá swégo proszą.

Porządek vstáwy Kośćielnéy z strony téy Ewányeliey.

Dźisieysza Ewányelia ma w sobie osobną y potrzebną spráwę Chrze- ską/to iest Modlitwe. Przeszłéy Niedziele vczono wszytki wobec wier- iest Wiárá / co iest Spráwiedliwość / co iest Sąd / y w czym Króle- st Chrystusowé : Teraz vczą ty / którzy ſą / y przynależą do Wiáry y olestwá Chrystusowégo/ prawdziwégo wzywánia. A iż Páná Bogá ziwie wzywáć/ trudna rzecz iest á bárzo potrzebna / tedy Kośćiół w ßéy Ewányeliey vczy swé / iáko się máią modlić/ kthórym sposobem/ ogo niegodné modlitwy swoie Bogu máią zdobić/ áby pletomówcá- byli : á nawiecéy gdy vstáwioné ſą modlitwy/ ábyśmy się Pánu Bo- olili/ áby nas/ y żywność náße/ błogosłáwić raczył : moru / grádu/ powietrza vchował : w pokoiu/ y we zdrowiu/nam áby błogosłáwił: ość vrodzáiu/ y żywność dáć raczył : ludźie Chrześćijáńskié/ z Przeło- i ich/fortunił/ y mocą swą ich bronił od wszelákich nieprzyiaćioł y nie- zeństw : áby vchował káżdégo Chrześćijáńskiégo człowieká/ choroby/ y wszelákiégo niebeſpieczeństwá/ y rzeczy inßych/ o które teraz Ko- Boży w Modlitwách pospolitych / które Processye zowiemy/ prosi/ y o Páná Bogá. Aby tedy wszyscy synowie tego Kośćiołá / wszyscy oboiégo stanu/ y płći / vmieli y wiedźieli iáko prośić/ áby ná się mia- rosßenia pómsty nie wzywáli / tedy w téy dźisieyßéy Ewányeliey Ko- czy/ y vczyć Káznodźieiom/ Pástérzom/ Plebanom / ná których zale- áuká / rostkazuie. A ći iáko wiernie máią to czynić / niech baczą/ áby z tego Pánu Bogu liczby nie dáli/ á ludu Bożégo do fał- ßywégo wzywánia nie záwodźili / gdyż tho

ná nich zależy.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM, NA DZIE
Wniebowſtapienia Páńskiégo, wed
opiſánia Márká S. w Kápit: 16.

NAoſtátek vkazał ſye iéden
ście śiedzącym/y wymawiał in
dowiárſtwo ich / y zátwárdzia
ſercá ich / iż tym kthórzy go wid
zmartwychwſtáłego / nie wier
Y rzekł im: Szedszy ná wszyte
wiát/opowiádaycie Ewányelią
żdemu ſtworzeniu. Kto vwierz
okrzći ſye/ zbáwion będzie: ále k
nie vwierzy/ będzie potępion. A tych ktorzy vwierzą/ thé
mioná będą násládowáć: W Imię moie Dyabelſtwá b
wymiátáć/ iezyki nowymi będą mówić/węże będą bráć: á i
by co śmiertelnégo pili / nie będzie im skodziło: ná niemo
ręce będą kłáść/á będą ſye dobrze miéć. Pan Iezus tedy gdy
go co mówił dokonał/ wźięt ieſt do Niebá/ y śiedzi ná práw
BOżéy. A oni wyszedszy kazáli wszędy / á Pan im pomagá
powieśći potwiérdzał Cudy które zá nimi szły.

T

TO ſye záchowywáło v wſzech ludzi ná świecie/ ták v Pogáńſkich/ iáko y v Pánu Bogu wiernych/ y po dziś dzień záchowywa: Ze kiedy ktory Pan/ álbo Krol/ álbo Céſarz/ zwraca ſye do Páńſtwá ſwégo z iákim zwyćieſtwem/ wyſwobodziwſzy Páńſtwo ſwoie z niebeſpieczeńſtwá od nieprzyiaćielá/ tedy wſzyſcy wierni poddáni/ iáko zwyćieżcy/ wyrządzáią mu poczćiwość/ y czynią z weſelim tryumphy/ ráduią ſye/ y rozmáitymi ſpráwámi/ śpiéwánim/ piſánim/ rádość ſwoie pokázuią: czego Po-

przykłádow wielé Hiſtoryy pokázuie. Abowiem Rzymiánie zwyćie- nietylo ná wozy/ ktore zwyćieżcom ku czći czyniono/ ſadzáli/ ale też ći y ſłupy ſtáwiáli/ y brony/ ktoré Arcus triumphales zwáli/ budo- ná wieczną pámięć. Náoſtátek zá Bogi drugié chwálić chćieli/ iá- uium Auguſtum: á drugie też chwalili/ iáko ROmulusá Królá/ um Pium Céſárzá/ y inſzé.

A puśćiwſzy Pogáńſkié Hiſtorye/ w Piſmie świętym náyduiemy tákié ykłády.

Dawid zábił GOLiatá/ mężá wſzytkim Zydom ſtrászliwégo/ á zá tek lud Philiſtyńſki był porażon od Saulá Królá: thám po onym wie gdy przyiáchał Saul Krol/ y Dawid z nim/ wziąwſzy głowę we do Jeruzalem/ niewiáſty ktoré były zoſtáły w mieśćiech Zydow- v JEruzálem/ záchodziły ná drogę Krolowi/ á śpiéwáiąc/ táńcu- ębny biiąc/ y ná kornećiech gráiąc/ dawáli zwyćieżcy cześć/ opiéwá- ſłowy: Poráził Saul tyśiąc/ á Dawid dźieśięć tyśiecy. A czynili tę przyczynę/ że Dawidowi więcéy zwyćieſtwá poczytáli/ iż on ſam zyną zwyćieſtwá onégo nád nieprzyiaćioły narodu Zydowſkiégo/ ćié Goliatá ſrogiégo.

Táże y drugi przykład w Piſmie świętym/ kiedy Dawid zwyćieſtwo o- z Abſoloná/ ácz z ſyná/ ále głownégo nieprzyiaćielá ſwégo: po któ- tek narod Judſki/ to ieſt/ wſzytek lud źiemie Judſkiéy/ záſtąpili Kró- ze do Gálgálá/ y prowádźili go przez rzékę Jordan áż do Jeruzá- / z wielkim weſelim.

W Kśięgách też Máchábeyſkich tákich przykłádow niemáło/ kedy po wách przodkiem Pánu Bogu/ á potym Hétmánom ſwoim/ Zydo- wielkié wyrządzáli/ iáko zwyćieżcom ich wielkich nieprzyiaćioł: iáko ytáć 1. Macha: 4. v. 24. et 58. 5. v. 23. et 54. á nawięcéy w śió- ápitulum/ kiedy Nikánorá Judás Machabeus zábił/ álbo gdy Si- Machabeus Zamku Syon dobył/ 1. Machab: 13. v. 51.

A przez przykłádow ták zacnych/ y bez dowodow ták iáwnych/ ſam dzki dáie do tego káżdemu rozumnému człowiekowi drogę: bo ieſli ié/ ſmutek/ y boiaźń przychodźi ná nas z nieprzyiaćielſkiégo niebe- twá/ y okrućieńſtwá/ zá ktorym trácimy zdrowié/ máietność/ y ſwo- w ćięſzką niewolę przychodźimy: tedyć záśię z pogromionégo á z négo tákiégo nieprzyiaćielá/ ktory o wſzytko złé nam ſye ſtárał/ przy- nam weſelé/ rádość/ y miła ſwobodá: y naydujemy ſye w then czás ymi/ kiedy widźimy nieprzyiaćioły náſze potrácone/ á ony/ ktorzy myślili/ wniwecz obrocone. A iáko z nátury rozum ráduie ſye z zwy- ták y z zwyćieżce: y ſtądże ten tu rozum vczył ludźi/ áby tákim do-

Jákié Triumphy czynili Rzymiánie Céſárzom ſwoim/ gdy ſye wracáli z zwyćieſtwé: czytay Suetonium Trãquillũ in Vitis Cæſarum, począwſzy à Cæſare dictatore, ktorému pięćkroć Triumphy czyniono: Octauio TRyumph trzykroć wozowy: TIBErio Claudio gdy z Brytánniéy/ Neronowi gdy z Gréciéy/ WEſpázyanowi gdy z zydowſkiéi źiemie byli z zwićieſtwé przyiecháli y inſzy

1. Reg. 18. v. 6. & 7. 2. Reg: 19. ver: 15. & 20. verſu 2.

Summa téy wſzyſtkiéy przedmowy tá ieſt: ludźie wſzyſcy wobec tym ktorzy od ich nieprzyiaćioł ie wybawiáli/ á z zwyćieſtwem do domu przyieżdżali/ czynili im czći y chwáły: Tákże y my powinniſmy to czynić PAnu Chriſtuſowi/ gdy náſzé y ſwoie nieprzyiaćielé zwalczywſzy wſzedł do kroleſtwá ſwégo/ ktoré nam zgotował.

brodźieiom/

brodzieiom/ á ich nieprzyiaciół zwyciężcom/ poczćiwość/ sławe wie
pátrzenié okwité/záwżdy dawáli/y wieczną pámięćią ich nie zápom
wyższáiąc tákié ná stany wysokié y poważné/y dawáiąc im władzą n
wim y máietnośćiámi swoimi / sámé śiebie w opiekę y w obronę i
czáli : czego pełné Historye wszedy / y dowodźić rzeczy z rozumu iá
potrzebá. Ale dla czego to ná tym mieyscu przywodźimy y opowi
przypátrzmy sye.

Obchodźimy dźisieyszégo dniá y rospámiętawamy Tryumph y
stwo Páná á Zbáwiciela nászégo JEzu Christá/ które doskonále w
czył w on czás / kiedy ná práwice mocy Oycowskiéy wstąpił / którą

Lucæ: 22. ver: 69.

święty zowie práwicą mocy Bożéy. Ale iż thám wstąpiwszy on
Christus/ ták vtrapiony/ y práwie męką á boleśćiámi wysuszony ná
z zwyćięstwem wszytkich rzeczy wstąpił / Okázuie sye to ztąd/ iż ten

Christus sędźią wszystkich.

był przyszedł / áby był sądzon / w wesćiu y wstąpieniu swoim do ni
przyidźie zásie iáko go widźieli idącégo do niebá : á przyidźie / iáko
wiáda v Mátheuszá świętégo/ iáko Król w Máiestácie z Anyoły
śiedząc ná práwicy mocy Bożéy : przyidźie w obłokách niebieskich
mocą / y posle Anyoły swoie / którzy zgromádzą wybráné iego / ze
kráin ziemskich : zgromádzą y wszytko ludzkié pokolenié do niego/á
łączy/ ták iáko odłącza Pásterz owce od kozłów : złé stánowiąc ná l
dobré ná práwicy : dáiąc z sądu swégo spráwiedliwégo/ dobrym

Actu: 1. versu: 11.
Math: 25. v. 31. 34.
& cap: 26. v. 64.
Marc: 13. ver 26. & 27.

Królestwo/ á złym wieczny ogień. Ták on który tu był niewinnie o
ná srogą y bolesną śmierć / y który iáko owcá ná zábićié był wiedź
swym vtrapieniu/ po swym vniżeniu / po swym osądzeniu / y zábići
sye tákim zwyćiężcą / tákim Pánem / że przedeń y przed sąd iego wsz
nąć muszą/ y oni którzy go prześládowáli / którzy go krzyżowáli/ y s
nie tylko że stáną/ále y poczet káżdy musi dáć z spraw swoich/y De
álbo srogi/ álbo łáskáwy/wedle bráku iego/ odnieść muszą. bo iáko s
mówi:Bóg Oyćiec nie będźie sądźił nikogo/ále wszytek sąd dał Syno
sliż dał Sinowi/tedyć prawdźiwie Piotr s. mówi do Korneliuszá: Ze
stus iest postánowiony od Bogá Sędźią żywych y martwych. Pytasz iá
sobem postánowion iest Christus sędźią/gdyż Bóg iest wszytkich rzec
y Sędźią: á ponieważ Christus iest Synem Bogá Oycá/iest Bóg z
prawdźiwy/tedyć y był/y iest Sędźią wszystkich/iáko iest wszytkich rz
nem.á gdyż był sędźią/iákoż postánowion iest od Bogá Sędźią: Tá
iż Christus z Bogiem Oycem iáko Bóg prawdźiwy/iest z nátury/z w
y z wiecznośći / Sędźią y Pánem prawdźiwym. Ale cokolwiek przy

Isaiæ. 53. versu 7.

Ioan: 5. versu 22.
Actu: 10. v: 42.
1. Corin: 5. ver: 5.
Heb: 11. v. 23. 24.

Od powiedź iáko Pan Christus sędźią vczyniony.

w téy spráwie mocy Bożéy/to dano iest w moc Pánu Christusowi/
z pánny národźiwszy / sstał sye posłuszny BOgu Oycu áż do śmier
tym człowiek Christus ták podwyższon iest/że nie tylko ná Jmie iego
ziemskié/ niebieskié/y piekielné klekáią/ y zbáwienie iest wszytkim prz
iego : ále théż y sąd wszystek / który sámemu Bogu przynależał / iem
moc dány/ áby ták pánował y żywym y vmárłym/ áby to zwyćięstw
Tryumph odniósł ná tym człowieczeństwie / które ták niewinné było
né / y práwie iákoby zgłádzoné. Czemu ábyś wierzył / że temu człow
stwu dana iest táka/ y tá moc/ słuchay sámégo Páná co o tym mówi

Phil: 2. v. 8. 9. 10. 11.
Roma 14. v. 10. 11.
Actu: 4 ver: 12.
Ioan: 5. versu 22.
Roma: 14. versu 9.
Phil: 2. ver: 7. 8.

Ták powiáda : Jáko Oyćiec ma żywot sam w sobie / ták dał y S
áby miał żywot w sámym sobie : y dał mu téż y moc czynić sąd/ á th
nem człowieczym iest. Skąd rzecz iásna/ iż mu dał sąd iáko synowi c
czemu/ nie iáko Synowi Bożemu. A gdyż ten człowiek CHRistus s
ták wielkim Pánem/ y ták wielkim Sędźią/ á nie kiedy inedy / iedno
czás kiedy wstąpił ná niebo: tedy słusznie y przystoynie mamy sye temu

Ioan: 5. v. 26. 27.

ʒ tego ſye weſelić : ʒ téy napiérwéy przyczyny/że on który był vmárł/
yl smierc gdy zmartwychwſtał: á zátym wziął pánowánie wßytko
ie y ná ziemi/y ſąd wßytek nád námi gdy wſtąpił ná niebioſá. A ſtąd=
owiecze Chrześcijáńſki widźiß v kogo w ręku ieſt ſąd twóy/ ták oſo=
o y powßechny/ że v człowieká onego Páná Chriſtuſá/ który ćię thák
ał/ że duße ſwoie położył/ y męke ćiérpiał dla ćiebie : który y podźis
la tego żywie w człowieczeńſtwie przed Máieſtatem Bożym ſtoiąc á
niąc ſye zá tobą/ chcąc áby iego ſłudzy tám byli gdźie y on / áby w=
go wierni grzéßni byli zbáwieni : y kthórzy ſą obćiążeni / áby byli o=
ni : y którýc tego wßytkiégo życzy/ y który ćiebie do tego wzywa/ co=
e było nalepiéy / ten ćię ſądźić będźie : ten vmié vlitowáć ſye niedo=
n twoim / bo był kußon y ćiérpiał : ten ieſt twoim Páſtérzem/ two=
kupićielem/y twoim Zbáwićielem. Ćieß ſye tedy/ráduy ſye / że ćię ták
ſądźić będźie: ále tym ſpoſobem/ieſliże ſye ty sſtánieß iego wiernym/
źieß iemu poſłußnym/ ieſli wolą iego będźieß czynił/ieſli będźieß weń
wie wierzył/y ieſli ſye będźieß do niego vćiekał. Bo aczkolwiek wieß
ßedł ßukáć y zbáwiáć co zginęło/ y żeć ieſt wielkiégo miłoſierdźia/ y
ieſt do odpußczenia grzechów : ále pámiętáć ná tho trzebá / że ieſt
iwym / á że będźie ſądźił iáko obiecał : przeto do Sądu iego thák ſye
iákobyś ſtánął przed nim iego owcą/nie kozłem Szátáńſkim/iákobys
ł z kágáńcem y z oleiem : byś zás ßukáiąc oleiu/nie ſtrácił y weſela/y
y wßytkiéy. Jeſli wiárę maß / dobry to kágániec / y pewny/ y nieo=
do oblubienicá twégo Chriſtuſá : ále do niego potrzebá oleiu / tho
ynków enotliwych. Bo on Sędźia twóy/ tymi dwiemá rzeczámi ká=
z nas zdobić ſye każe : napirzód wiárą/ żebyſmy weń wierzyli : potym
imi/ ábyſmy ie do niego nieśli. Bo ácz Bóg w tym człowieku Chri=
dźić będźie / przetsie Bogá Oycá w człowieczeńſtwie Syná Boże=
cho tám będźie : á ſąd wßytkich táiemnic odkryty/ y ſąd iáſny: A iż
órému wßytki rzeczy ſą odkryté ſądźić będźie/ tedy ſpráwiedliwie ſą=
źie on Człowiek y Bóg Chriſtus. Oglądayże ſye człowiecze ná ſprá=
ość/á oczyśćiay ſumnienié z grzéchu: nie przepominay miłoſierdźia y
ści Páná twégo / co dla ćiebie vczynić raczył : vćiekay ſye do łáſki y
rdźia iego/ábyś otrzymał miłoſierdźié : które bez pochyby otrzymaß/
ość y vprzéymą wiárę zbáwienia twégo w nim pokłádáć będźieß . y
fráſuieß żeś grzéßny/ ćießże ſye tym że ćię ten ma ſądźić / który orędo=
n ieſt zá twoie grzéchy v Oycá / tylo ſye śpieß do niego / zárzućiwßy
ćiemnośći/ á przyoblókßy zbroię swiátłośći : y iáko Páweł S. vczy/
obżárſtwá/ pijáńſtwá / nieczyſtotę / wßeteczeńſtwo / ſwary / záwi=
dźiéy ná ſię Páná Jezuſá Chriſtuſá : á gotuy ſye z nimże iść ná ſąd
/ chceßli ſtánąć ná práwicy iego.

Stał ſye tedy Pan Chriſtus Sędźią wßytkich ludźi / y wßégo ludzkié=
oplenia/ iáko ſye pokazáło : sſtał ſye nád to y Pánem wßytkiégo/ á to
zóż Wniebowſtąpienia ſwégo: iáko przy wykłádźie Ewányeliéy ſye
A poniewaz ty wßytki zwyćięſtwá ſwoie / chwałę ſwą/ wielmoż=
ą/ obróćił nam ku pożytku : boſmy z iego śmierći ożyli/ z iego zmar=
ſtánia/ zmartwychwſtánie pewne wźieli : on nam zwyćiężywßy ßá=
Wniebowſtąpienim ſwoim pewną drógę do Króleſtwá Niebieſkiégo
/ y vczynił : tedy słußnie dniá dźiśiéyßégo zá ty iego dobrodźieyſtwá
em iemu dźiękowáć mamy / potym dniá dźiśieyßégo ćießyć ſye/ rádo=
weſelić powinniſmy/ że ten zwyćięzcá Pan náß nam wßytko zbáwie=
záwiwßy/ nieprzyiaćioły ſwoie/ y náße/ ſtłumiwßy/wßedł do onéy ch=
ieczney/ do onéy chwały ſwoiéy/ z którey był przyßedł ná ten świát/

Math: 11. ver: 28.

Math: 18. ver: 11.

Math: 25. ver: 10.

Roma: 13. ver: 12. 13. 14.

Chriſtus Pan iá=ko ſędźią.

Math: 16. ver: 27.

Lucæ: 24. v. 26.
Marci: 9. versu 1.

do onego królestwá swégo/ do królestwá Bożego / áby nas w tymże
stwie swoim wiecznymi przez sie dziedzicámi vczynił : y tho iest n
ciecha.

Sławili y cieszyli sye ludzie ná świecie z onych Hetmánów y zwy
którzy ie od czesnych nieprzyiaciół ich wybawiáli / dawáli im czes
śmiertelną sławę/ y dni zwycięstwá ich obchodzili y świecili : ále th
nam przystoi czynić Pánu nászemu/którégo zwycięstwo doskonálé na
tem/ Piekłem/ Żydy/ álbo świátem/ ták sye nam pokazáło / że tho
podrzuciwszy pod moc swą / wziął Królestwo wiekuisté/ y wstąpił d
áby nas wszytki któré wsobie zwycięzcámi tychże nieprzyiaciół vczym
góż Królestwá wiecznégo doprowádził :gdyż iego zwycięstwo/násze
stwo iest : y iego Królestwo/ násze Królestwo iest. iáko Páweł S.

Roma: 8. ver: 17.
Gal: 3. v. 26. 28. 29.

go vczy/ do Rzymiánów pisząc : Iżesmy dziedzicmi BOżymi/á wsp
dziczący z Pánem Chrystusem. A do Gálátów ták pisze : Wszyscysci
Bożymi przez wiárę/ która iest w Pánie Jezusie Chrystusie / w który
ście iedno wszyscy : á iesliście Páná Chrystusowi / tedy iesteście násie
bráhámowym / wedle obietnice dziedzicmi Królestwá BOżégo. K
nam spráwił ? Christus Pan nász. Pytasz/ kiedy ? Doskonále w ten c
dy do niebá wstąpić raczył : á záczął ie nam gotowáć w Poczećiu/ y
rodzeniu : gotował w pracy / w vniżeniu/ w chudobie / w przesládo
w męce/ y w zmartwychwstániu : á zgotówał práwie/ gdy wszytki
dokonawszy/ nieprzyiaciele swoie potłumiwszy/ Piekło/y Szátáná zw
wszy/ wstąpił ná niebiosá z wielką swoią chwałą/ á z nászym wielkim
kiem. Ale iáko wstąpić raczył/ z Ewányeliey dzisieyszey náuczymy
go/ którą ták Márek S. opisuie w szesnástey Kápit :

Ostátecznie/gdy v stołu śiedzieli iedennaśćie
lenników/ vkazał sye im Jezus.

Actu: 1. versu 3.
Lucæ: 24. v. 30. 42. 43.
Ioan: 20. ver: 19. 26. 27. 28.
Ioan: 21. v. 1. 12. 13.
Math: 28. ver: 9.
Mar: 16. v. 11. 12. 13
Marci: 16. v: 14.

Iużesmy to iáśnie pokazáli przeszłych dni świetych / iż Pan Chr
kázował sye wielékroć Zwolennikom swoim. A iáko Łukasz świety p
da w Historyey Wniebowstąpienia Páńskiégo : iż przez czterdzieści d
zował sye im / y rozmawiał sye z nimi o Królestwie Bożym : dokłáda
go / że y łamał chléb przed dwiemá w Emáus/ iadł pieczoną rybę y n
Wieczorniku/y kładł przed Apostoły. Wszedł do nich przez zámknioné
Thomaszá ośmégo dniá potym vkazawszy sye/przez dotknienié boku s
y rąk / do wiáry swégo zmartwychwstánia przywiódł. Gadał potym
gdy ryby łowili w morzu Tyberyadys / y potym obiádwał z nimi. A
dniá kiedy zmartwychwstał / nie tylo Apostołom/ ále y inszym ludzion
zował sye/ iáko Mágdálenie/ y niewiástom inszym/któré widząc Páná
tym niż sye sam Apostołom vkazał / powiádały im o iego zmartwych
niu : czemu oni nie tylo niewiástom/ ále y Kleophásowi y z Amáonem
má vczniom/z którymi Pan szedł do Emaus/ nie wierzyli/áni wierzyé
li/ ták długo/ áż Pan Christus niedowiárstwo y twárdość sercá w ni
rał/ iáko Ewányelistá świadczy mówiąc :

Y z vrągánim wymawiał im niedowiárstwo y
twárdziáłość sercá/ iż tym którzy go widzieli/ ze
zmartwychwstał/ nie wierzyli.

Ale iesli ie karał ná on czás / kiedy sye im wwieczór vkazał / y kied
wykłádał pismá/ potrzebę Męki/ Zmartwychwstánia / y Wniebows

go pokázowáł / iáko Lukaß świety piße. Albo ieſli téż/iáko niektó- ádáią to mieyſce : żeby onégóż dniá/ którégo ſye im napiérwéy vká- zmartwychwſtał/ káráć ie miał z niedowiárſtwá / z zátwárdziáłégo ó:zy y náoſtátek ſamégo widząc/ nie do końcá wierzyli/nie ieſt rzecz a : Bo niektórzy záśie pißą / że thegóż dniá czterdzieſtégo / kiedy ie ł do Betháníey / gdy iuż ná górze Oliwnéy z nimi rozmawiał po o- iuż po południu (pißą że o dziewiątéy godzinie ná dzién/ któréy téż y wſtąpił do Oycow do Piekłów/áby ie wybáwił: Vide Roiardū ipſo enſionis) żeby ie káráć miał/á potym po nápominániu ich/y po tym / żeby miał wſtąpić do niebá. Ale iákokolwiek bądź/ máło nam ná táć ſye o czáśie / dosyć że wiémy że karał Pan Apoſtoły ze dwu rze- zód z niedowiárſtwá/á potym z zátwárdziáłégo ſercá. Rázem Pan náćice/ y owoc : bo wßytkich rzeczy złych ieſt początek zátwárdziá- á/ á zátym naprzód niedowiárſtwo/ BOże nieposłußeńſtwo / y w- égo/á potym ſtąd wßytki złośći iáko różdżki ná złym drzewie roſtą/ wochwálſtwá/ mężobóyſtwá/ y tym podobné / które Páwel w pią- Galátów wylicza : co żeby prawdá byłá/ przez przykłády to káżdy o- noże z piſmá świetégo.

Kim zátwárdziáłégo ſercá człowiek/ choć od Páná Bogá hámowan go/ áby ſye nie gniewał ná brátá Ablá : y vkázował mu Pan y v- rzéch iego który był vmyślił złym ſercem/ przy nim miał być ku ka- ápominaiąc go áby żądzą ſwą złą hámował/ y iéy pánował : przet- o nic nie pomogło/ále co vmyślił we złym y zákámiáłym ſercu ſwo- czynił : á naprzód Páná Bogá/ y iego náuke wzgárdził/ potym brá- zábił/ á po nápominániu Bożym gorßym ſye ſtał.

Cztayże théż od piątégo Kápitulum áż do dziesiątégo w Exodzie o nie/ który z zákámiáłośći ſercá ſwégo/Páná BOgá/ o kthórym mu y Aaron powiádáli / znáć y ſłucháć niechćiał/ bo zátwárdziáło by- ego w złośći/ kochał ſye w zábijániu ludu Bożégo / náwet y máłym n przepuśćić niéchćiał / ále ie mordowáć kazał : á ilékroć go plagá- imi Pan Bóg karał / tylékroć gorßym był : bo ſkoro przeſtáłá pla- zárázem Páná Bogá wzgardzał/ y ſłucháć go niechćiał/ áż náoſtá- o tym ſercu zákámiáłym/ ze wßytkim zacnym ludem ſwoim / w mo- ął y zginął.

Patrzże ná Żydy/które Pan Bóg zowie ná wielu mieyſc twárdéy krzczy- ámiáłégo ſercá : ſłał do nich Pan Proroki / nápominaiąc áby ſye do wróćili/ iż byli zákámiáłégo ſercá/ á oni przedśie y Páná BOgá w- / y Proroki pobili / á Dyabły chwalili / thák długo / áż do niewoléy iſkiéy záwiedzieni byli : A przez zábićié Chriſtuſá/y Apoſtołów iego/ ną niewolą/ y w wieczné roſproßenié przyßli. Co tho vczyniło ? zá- łosć ſercá.

Obaczmaß y Iudaßá/ który ſłyßał dobrze kiedy mu Pan mówił : Biádá człowiekowi przez którégo ſyn człowieczy będźie wydan. Przedśie zá- mu ſercu nic nie pomogło / y choć Páná ſwégo wiedział być dobré- ſprawiedliwégo/ przedśie go przedał/ y wydał ná śmierć.

Patrzże ná ony Żołniérze/ y ná Żydy w Ogródźcu / ktorzy Páná chćieli kiedy pádli wznák/y kiedy widźieli vléczenié vchá Málchußowégo : o były znáki mocy y niewinnośći P. Chriſtuſowéy/ przedśie nie po- o zákámiáłym ſercom nic/ále vczynili ſwéy chući dosyć/y ſwemu złemu wzięciu. Skąd człowiecze Chrześćiáńſki baczyß/ co thá mácicá zá- áłégo ſercá zá owoce dáie / y co zá ſobą nieſie. Znáć że nie dármo ma Dawid / y Páwel świety / mówiąc : Ieſli głoſu Bożégo ſłucháć

Lucæ: 24. à ver: 44. ad 48.

Chriſtus Pan w niebo wſtąpił lat było minęło od ſtworzenia świá tá 5233. Kiedy było rzeczono człowiekowi : Z ziemieś / do ziemie ſye wróćiß : á w wykonániu thych lát / do Nieba w Chriſtuśie Panie człowiek przyßedł.

Wſtąpił Chriſtus do niebá w dzień piąty od ſoboty/ piątégo dniá Kſię życá Máiá : dniá 25. Márcá ſye počął/y tégoż dniá ieſt vkrzyżowán y vmárł. 27. Dniá Márcá zmártwychwſtał: licz potym 40. dni gdy wſtąpił do niebá/tedy naydźieß być piąty dźień Máiá.

Gen: 4. v. 6. 7. 8.

Iſaiæ: 6: v. 5. et 10.
Exodi: 32. v. 22.
& cap: 33. v. 3. et 5.
Actu: 7: ver: 51.
2. Paral: 24. v. 19. 22.
Mat: 23. v. 34. 37.
Lucæ: 13. ver: 34.
Ierem: 7. v. 25. 26.
Math: 26. v. 24.
Marci: 14. v. 21.
Lucæ: 22. v. 22.
Ioan: 13. verſu 26.
Ioan: 18. verſu 6.
Lucæ 22. verſu 51.

Zátwárdziáłość ſercá wßyſtkich złośći máćicá.

Pſal: 94. verſu 8.
Heb: 3. v. 7. & 8.

bedziecie / nie zátwárdzayćieß serc waßych/ ꝛc. Bo ktorzy tákiego
ná kßtałt Zydow zákámiáłych / thedy widząc nie widzą / słyßąc nie
nigdy sye nie náwrócą: Pan ich też nigdy nie zbáwi/ bo sye Duchowi
mu záwżdy sprzećiwiáią.

Actu: 7. versu 51.

Dotkniß tedy káżdy sercá swégo / ieslize w nim zátwárdziáłos
nie máß / ieslize sye serce twoie nie kocha w czym inßym/ wiecey niż
Bogu / albo iesli nie zámysliło czego złégo vczynić / nád roskazáni
Páná Bogá wßechmogącégo: á iesli ie w czym tákim być obaczyß,
precz od siebie/ oddal to / czymby Páná Bogá wßechmogącégo m
źić/ pámietáiąc ná to co Medrzec powiáda: Serce zátwárdziáłé źle
bedźie czásu dniá ostátniégo. Widźiß tu dla czego Pan Christus n
dy być zátwárdziáłych serc/ y niewiernych : widziß że dla tego/ że s
godnym wiáry nie wierzyli/ á swiádectwam ich o zmartwychwstán
skim wiáry dáć nie chćieli.

Eccle: 3. ver: 27.
Ezech: 36. v. 26.
Dla czego Christus Apostoły kárał.

Coż rzeką oni / ktorzy opuśćiwßy státeczné swiádectwo powß
Kośćioła Christusowégo / o Pánu Christusie / iż on iest prawdziw
giem/ y iedynym á iednourodzonym Synem Bożym/ z Oycá wieczni
dzącym/ wiecznym wspoł z Oycem / á prawdziwym Bogiem/ iáko
Kośćioł prawdziwy vczył/ vczy / y vczyć bedźie / y o czym swiádect
ná stárych Concyliach / dáie w podániu Apostolskim / y w Pismie s
nowégo Zakonu? Co rzeką oni/ co są odwiedzieni náukámi rozliczn
ßywych náuczyćielow od Kośćioła / przyiąwßy pielgrzymuiącé náu
uczyćiele? Co rzeką co sye w tym zápieráią/ y co sye ták mocnie ná t
dźili: áby Christusá Páná naßego przodkiem z prawdziwégo Bostw
tym z własnégo y przyrodzonégo synostwá wyzuli y zwlekli ze zlym
metem/ czyniąc go człowiekiem tylo: á z godnośći národzenia iego/
wietégo/ y z wielkiéy miłośći Bożéy ktorą miał iedyną przećiwko ni
dźież y z wywyżßenia iego/ zdźieráią go / á tylko przemiánek Syná
mu dáią? O záslepienié/ o zátwárdziáłé serce: tákći go zwáć tylo sło
nem Bożym / gdyż v ćiebie nie iest prawdźiwym z nátury Oycowski
nem/ iákoby mu też z Máchometem mowił/ iż iest nád wßytki wielki
cnym Prorokiem : boć to iest iedná rzecz / choć rozné słowá. Człowie
Pan Christus : y tho wyznawamy że człowiek prawdziwy/ y z Pánn
dzony iáko práwy człowiek : ále bez grzéchu : y wedle ćiáłá był prawd
pomázáńcem BOżym / y miłośnikiem Bożym / bo o iego Człowiecz
ták Prorok nápisał/ że człowiek iest / ále kthoż go poznáć álbo wyro
może? Drugi też o zacnośći národzenia iego ták kłádźie : Narod / á
rodzenié iego/ ktoż może wypowiedźiéć? ꝛc. Trzeći zás opisuiąc co
człowiek/ ták powiáda : Ze był Bog. Micheaß zásie wypisuiąc iego
nosć / powiedźiał : Ze pierwéy było wyßćié iego wieczné. Skąd sye o
że był bez początku od wiecznośći : y then sye wieczny národźił / gdy
wypełnienié czásu. A iáko Páwel S. vczy: Ták sye nam Bog okazał
le/ y on Bog z ludźmi obcował / y tu był widźian : Bog naß kthory s
swiátłość/ y gwiazdy/ y ktorému wßytki rzeczy są wiádomé/ y niemá
gá ktoryby iemu porownan był.

Hebræ: 13. ver: 9.
Trzeba sye strzedz złych náuczyćielow.

Iáki człowiek był Christus.

Isaiæ: 53. versu 8.
Actu: 8. ver: 33.
Isaiæ: 9. versu 6.
Michæ: 5. ver: 2.
Christus BOG y człowiek.
1. Timo: 3. v. 16.
Baruch: 3. á v. 32 ad ver: 38.

Wierzże tedy káżdy Chrześćijáński człowiecze / żeć to iest táki czło
ktory iest y Bog prawdziwy / iáko o tym powiádáią swiádkowie pra
wi/ Prorocy swieći/ Ewányelistowie/ Apostołowie/ y Kośćioł swiet
dowány ná fundámenćie Christusie / y ná fundámenćie Apostolskim
rockim/ ktorzy ták vczyli/ y vczniom swym ták vczyć podáli/ y nie inác
czono w Kośćiele Apostolskim/ iedno ták. Wierzże tym swiádkom p
wym/ boć Apostołowie Christusá Páná/ omástą y swiátłośćią tego s

1. Corin: 3. v. 9. 11.
Eph: 2. versu 20.
Math: 5. ver: 12. 13. 14.

[...]ol grunt/ słup/ y twierdza wßytkiey prawdy: á tym pletomowcam
[...]ánemi słowy / iáko fálßywym świadkom / nie wierz : bo ći by od
[...]i byli posłi/ zostáliby byli Chrześcijany od Christusá/y iego Aposto-
[...] záraz przezwano náśládowce Apostolskie / y Apostoły : y nie nie-
[...] zá swą wymyslną náuką nowych przemiánków / ále od ich wymy-
[...]rzodków they obłedliwey náuki / nazwano ie Cherinthiani od Che-
[...]ktory pierwey wynálazł te náuke o Synu Bożym/ áby tylo człowie-
[...]biegiem przyrodzonym sye národził. Cherynth potym vrodził Sá-
[...]á/ Arryußá/ Nestoryußá/ y inße obłedliwe náuczyciele / ktorzy wßy-
[...]ych mistrzow odnoßą przezwiská swe/ y ktore Apostołowie z Chri-
[...]go Kośćiołá byli wygnáli : á brzydząc sye ich náuką przećiwko niey
[...]fálßywymi Apostoły / Wilkámi / Heretykámi/ Zwodnikámi / zepso-
[...] w wierze / ták ie przezywáli / y wiernym Chrześćijánom strzédz sye/
[...]ozdrawiáć/roskazáli. Czego potym ná Conciliach vczniowie ich po-
[...]áli/błedy ich vkázowáli/á prawdziwą wiáre nam potomkom swo-
[...]wáli : ktorey sye my iáko prawdziwi Chrześćijánie trzymaymy/ á od
[...]odstepuymy : o tey mowmy/ o tey myslmy/ w tey trwaymy/tey ná-
[...]ny/ áby ná nas przeklectwo miłego Bogá nie przyßło/ boć thák nas
[...]S. vczy mowiąc : Bądźcie opátrzni bráćia / y pilnuyćie tego/ áby w
[...] było serce złe y niewierne/ iuż te łáske nalepßą przed sie weźmćie/ á-
[...]e gruntownie postánowili w tey wierze/ y vgruntowáli serce wáße:
[...]ch świádkow prawdziwych słucháć bedźiećie/ bedźie P. Bog strzegł
[...]zych/y sumnienia wáßego/że ie bedźie ćießył y potwierdzał tą práwą
[...]ż sye od niego nigdy nie obłądźićie : y nie dopuśći was kuśić nád tho
[...]ć możećie: y vczyni w káżdey pokuśie ktora ná was wierne przycho-
[...]dźie/ zbáwienny pożytek. &c.

[T]om tu chćiał przywieść/ábyś łacno obaczył/ o co Pan karał Aposto-
[...]/ że o to/że wiernym á prawdziwym posłom/y świádkom zmartwy-
[...] iego nie wierzyli : á przytym / ábyś sye strzegł karánia Páńskiego
[...]sli Kośćiołowi Bożemu / y ludźiem tym / ktorzy ten Kośćioł Páná
[...]sow ßczepili/ Apostołom / ich namiastkom Biskupom / Kápłanom/
[...] czásow potomstwu idącemu / wiáry y náuki Apostolskiey przestrze-
[...]nu / wierzyć nie bedźieß : á przy nich / y przy ich Symbolách wiáry
[...]ijáńskiey / y náuce ktorą zostáwili / trwáć y gruntownie stać nie be-
[...] to bedźie náuká pierwßá.

[D]ruga też záśie náuká nam poćießna stąd rośćie/ iż widźimy Apostoły
[...]łabe y mdłe w wierze / że nie mogą dośćignąć Boskich spraw / y dźi-
[...]zbáwiennych táiemnic Christusá Páná swego / ktore im ludźie po-
[...]i/ á oni im nie wierzyli z grubośći swoiey y z prostoty / á przedśie ich
[...]a tego nie odrzućił. Dáiąc nam tym otuche wielką / iż ácz nie wßyt-
[...] táiemnic wiáry náßey zrozumieć możemy / przedśie nas od śiebie Pan
[...]ć nie raczy : gdyż też oto y prostych Apostołow długo nie wierzących
[...]ie nie odrzućił/ skąd nam wielka iest poćiechá. Ale chcemyli co zrozu-
[...]edy trwaymy przy Christusie/ y przy zupełnym Kośćiele iego : wiedz-
[...]rzy potrzebnieyße do zbáwienia/mieymy ten pewny cel Christusá Bo-
[...]awdźiwego/ y człowieká / prawdźiwego Syná Bogá Oycá wedle bo-
[...]Syná Máryey dźiewice wedle człowieczeństwá/ w tego wierzmy/y do
[...]e vćiekaymy : tedy on y nieumieietność y mdłość náße wßytke náprá-
[...]osili : gdyż zá proste/ nie zá Doktory Bogu Oycu swemu dźiekował/
[...]n ludźiom á rozumu grubego powiádał Ewányelią/ y kazał/co o nim
[...]Pháryzeußowie mowili : że go iedno náśládowáli grubacy / nieuko-
[...] Zakonu nie vmieli/ á on wßytki łáskáwie przyimował. Tákże y nas

1. Timo: 3. v: 15.
Actu: 11. ver: 26.
CHRISTVS.
Math: 7. ver: 15.
Ioan: 10. ver: 12.
PAWEL S.
Actu: 20. v. 29.
Galat: 3. versu 1.
1. Tim: 6. v. 4. 5.
2. Timo: 2. v. 16.
Tit: 3. versu 10.
IAN świety.
2. Ioan: 1. v. 10.
Hebræ: 3. ver: 12.
Hebræ: 13. ver: 9.
Phili: 4. versu 7.
1. Cori: 10. v. 13.

od śiebie nie zárzući / gdy weń wierzyć bedźiemy / choćbyſmy nie w
zrozumieli / z mdłośći náſzéy / co nam Piſmo o nim powiáda. A p
rzecz / że to nie ieſt rozumu náſzego / ábyſmy rozumieć mieli táiem
ſtwá iego / wćielenia / y národzenia iego : gdyż tho ſáméy wierze wi
przynáleży / ále rozum tego ogárnąć nie może.

Luce: 24. ver: 51.
Actu: 1. verſu 4. & 8.

☞ Trzećia náuká / że Pan karał zwolenniki ſwé / á potym ie ćieſz
y poćieſzył. To Ewányelia w tym opiſuie / gdy pokázuie że ie Pan
zásię zgromiwſzy dobrorzeczył im y błogosłáwił : y potym roſkaza
wáć obietnice Oycowſkiéy / ktorą ſłyſzeli z vſt iego w JEruzálem /
Że weźmiećie moc Duchá S. gdy zwierzchu przyydźie ná was / á z
dźiećie moimi świádkámi w JEruzálem / y we wſzytkim Zydoſtwie
oſtátecznych kráin źiemſkich. Karze Pan / y ćieſzy / gromi / fuka / y
dobrorzeczy y błogosłáwi : Bo ták ſwoim wiernym zwykł Pan záwżd

Tobiae. 12. ver: 13.

powiáda Anyoł Tobiaſzowi / iżeś ſye podobał Pánu Bogu / á zá tym
bá byłá żeby ćie doświadczył Pan przez pokuſe.

1. Pet: 1. v. 6. 7. 8. 9.

Czemu ták Pan czyni / ieſli pytaſz ? Náuczy ćie Piotr S. w Li
im : Jeſteśćie / powiáda / vtrapieni rozmáitymi pokuſámi / á to dl
áby doświádczenim wiárá náſzá byłá wypolerowána / iáko złoto og
iżeby to wam ſzło ku czći y chwale ná on czás / gdy ſye wam okaże P
zus Chriſtus : ktorego iż miłuiećie á nie widźićie / y wierzyćie weń z
tedy wiedzćie że odnieśiećie zapłáte wiáry wáſzéy / zbáwienié duſz n
Otóż Chrześćiáńſki człowiecze w fráſunkách twoich záwżdy tho
bierz / żeć Pan ſwé karze / gromi : ále miéy vfánié że ćie zásię / ieſli
faſz / poćieſzy / iáko Apoſtoły ſwoie po gromieniu ćieſzył / y iáko inſz
ſwoie po pokuſách ktore ná nie dopuſzczał / ćieſzył y wſpomagał / ied

Math: 15. à v: 22. ad 28.

wiáſtą Chánáneyſką bądź trwáły w prośbie do Páná : y choć baczy
tychło Pan wyſłuchawa / y zdáć ſye iákoby o tobie zábaczył / przed
łay z pokorą / á proś Páná mówiąc / Pánie ſmiłuy ſye nádemną. Tr
poſtoły / czekáiąc poćieſzenia / w Kośćiele / w domu / y ná káżdym
chwaląc Páná BOgá / y błogosłáwiąc świeté Jmie iego : á bez p
tu weźmieſz poćieſzenié / y zá ćierpliwość ſkromną twoie / weźmieſz
wieczną w Króleſtwie Páná twégo. Gromił thedy Pan Apoſto
z niedowiárſtwá ich wielkiégo / gromił y z zátwárdziáłośći ſercá / y s
bárzo : ále po tym wſzytkim widźiſz że ie przetśię ćieſzy / bo y ná vrzed
ſyła / y moc im dáie przepowiádánia Ewányeliéy świętéy / iáko Ewá
świádczy mówiąc :

Y rzekł im : Jdąc tedy po wſzytkim świećie / powiádayćie Ewányelią wſzytkiemu ſtworze

Pan Apoſtoły ſwé piérwéy wybráć raczył zá poſły y poſłáńce ſw

Joan: 15. verſu 16.

pożytek czynili : teraz im iuż vkázuie / co zá pożytek mieli czynić / gdy i
po wſzytkim świećie Ewányelią przepowiádáć. Ale iákim ſpoſobem
ſelſtwo poruczyć im Pan raczył / Matheuſz święty tego nie zámilczał /

Mat: 28. v. 19. 20

piſuiąc / że Pan Chriſtus mowił do nich tymi słowy : Dana mi ieſt w
moc ná niebie y ná źiemi / á przetho idąc náuczaycie wſzytek naród lu
wſzytki Pogány / krzcząc ie w Jmie Oycá / y Syná / y Duchá świętég
ucząiąc ie tego chowáć / com ia wam roſkazał / gdyżem ia oto z wámi
ſzytki dni áż do ſkończenia świátá. A tu iuż im Pan przeſtrzenſze roſk

Math: 10. v. 5. 6.

dał / á niż ná początku : Bo ná początku tákié mieli roſkazánié / áby ni
dźili do Pogánów / áni do Miaſt Cudzoziemſkich / iedno w Zydowſtw
przepowiádáli Króleſtwo Boże : ále ná then czás kiedy wſtepował n

ąz w nich wypełnić chćiał co był obiecał / to zwłaszczá / że oni mieli
átłośćią wszytkiego świátá/y omástą wszytkiey ziemie : iákoż iednák
nić raczył / gdy im po wszytkim świećie tą świátłośćią być roskazał
iego Ewányeliey : bo ponieważ zá wszytek świát/ to iest/ zá wszytki
świećie ćierpiał/y wszytki odkupił/wszytkim vmárł/wszytkim zmar-
kał / wszytkim zgotował mieysce w niebie / tedy też wszytkim tako-
stwo miało być przepowiádáne / áby wszyscy przez nie poznali zbá-
odkupienie swoie. Wszytkiemu tedy świátu każe Ewányelią po-
bo dla wszystkiego świátá zbáwienia przyszedł ná świát/ áby kożdy
ń wierzy nie vmárł/ ále miał żywot wieczny. A mówi ták do nich :
iádayćie Ewányelią/ nie swoie wymysły/ y nie swoie plotki/iáko źli
owiadáiąc miásto Ewányeliey ludziem swé splećioné szatánskim
plotki/ wykręty/á ná Ewányelią skłádáiąc/ Ewányelią psuią/swo-
żywotá vcząc / bezbożnych spraw / powśćiągliwośći żadney / prá-
y Ewányelia byłá rospustnego żywotá mátká. A zátym / ieden
BOży / ná rozmáité Sekty wiar przećiwnych tárgáią / niczym sye
dáiąc w sercá ludzkie / iedno słowem Bożym á Ewányelią / iákoby
lia wszeteczeństwá/ niezgód/ rozerwánia w wierze/ nieustáwiczno-
uce vczyłá / czego w niey niemász : bo Ewányelia vczy ćichośći/
pokory/ zgody/ postu/ iáłmużny/ modlitwy/ posłuszeństwá/ćierpli-
zystośći miłośći/ spokoynośći/ y wszytkich cnót/ á nawiecey wiáry/
żdy gruntownie y zupełnie záchował / stale y mocnie trzymał / ćie-
obrą nádźieią w Pánie Bodze. Nád to/ poćiesza grzészné/ odkry-
i y grzéchy ludzkie / każe zá nie pokutowáć / vkázuie káżdemu zbá-
tóre sye nam sstáło bez zasług nászych z szczérey łáski Bożey: vkázu-
o wierzyć/ do kogo sye vćiekáć / w kim vfánie pokłádáć: vczy ćiáło
y przed Pánem BOgiem żyć / cnotliwé y świetobliwé vczynki czy-
ch vfnośći nie pokłádáiąc/áni sye z nich nád insze wywyższáiąc : każe
/ á czynić w pokorze : żeby nie wiedźiáłá práwicá / co czyni lewicá.
okázuie Syná Bożégo Páná Iezu Christá práwym nászym Zbáwi-
práwym Synem Bożym/ y práwym Bogiem : vkázuie y vczy tegoż
nié/ obcowánié z ludźmi / cudá którymi sye pokázował być nie pro-
owiekiem/ iáko wielé dobrégo ludziem czynił y vczył / iáko wiedźiał
ysli ludzkié/grzéchy odpuszczał/ niemocy precz oddalał : ze złych sy-
y Abráhámowé czynił : iáko potym poimány/ná śmierć niewinnie
/ vkrzyżowány/ vmárł / pogrzebion/ trzećiego dniá zmartwychw-
stąpił ná Niebiosá we czterdźieśći dni po swoim zmartwychwstá-
Czego wszytkiego Ewányelia vczy / ábysmy tho státecznie wierzyli/
onie Bożym trwáli : Swiątośći które nam Pan Christus zostáwić
żywáli : poczćiwie á nabożnie ná świećie żyli / ieslize chcemy pożyt-
ie Ewányeliey odnieść. Ale ći którzy sye w tákowey náuce z Ewán-
zgadzáią/ pod przykryćim Ewányeliey czego inszégo vczą/ niezgo-
śćiele Bożym czynią / do nabożeństwá drógi nie vkázuią : Synowi
/ Sákrámentom od niego zostáwionym/y Powszechnemu Kośćio-
ołaczáią/ sámi swóy Zbór stánowiąc/w nim náuke czesto odmieniá-
elé wymysłów wynáyduiąc : Tácy nie Ewányeliey vczą/ ále plotek
wégo : á Pan tu roskázuie swoie Ewányelią powiadáć/ przez którą
vo swoie Pan rozszérzyć y rozmnożyć raczył. Vkázuiąc thym sposo-
owánia Królestwá swégo / że go nie mocą thego świátá/ áni mie-
udowáć miał/ ále Ewányelią/ to iest Słowem swoim/ á Swiąto-
miedzy którymi Krzest iest celna Swiątość. A ty dwie rzeczy Pan
Apostołom swoim w tych słowiéch/ gdy mówi :

Math: 5. v. 13.14.

Ioan: 3. versu 16

Ewányelia czego vczy.

Ewányelia pokázuie Christusá Zbáwićielem.

Przepo-

Przepowiádaycie Ewányelią wßytkiemu [illegible] rzeniu: Dokłáda drugi Ewányelistá/ Krzcząc ie.

1. Timo: 2. ver: 4.

Gdzie mówi przepowiádaycie Ewányelią/ tám ludziem opow[...] że poselstwo wesołé/ że zwyćiężeni są nieprzyiaćiele narodu ludzkieg[...] są/ Grzéch/ Smierć wieczna/ Szátan / y Piekło: á że sye zá tym [...] kóy miedzy ludźmi/ y Pánem Bogiem/ ták/że sye też iuż Pan Bóg [...] miłował/ ták bárzo/ że chce áby wßyscy byli zbáwieni/ y do vznánia[...] przyßli: y to summá krótka co mieli Apostołowie opowiádáć. Ale [...] łowiek Chrześćijáński lepiéy wyrozumiał co to iest Ewányelia / w[...] iéy wykład ßérzéy.

Wypisánie co iest Ewányelia.

EWANRELJA tédy/ iest náuká obiáwienia Boskiégo [...] nam nietylko opowiáda żesmy wybáwieni od grzéchu/ od przekl[...] gniewu Bożégo / ále też y okázuie odpußczenié grzéchów / zbáwien[...] wocie wiecznym/ wierzącym w Syná Bożégo/y czyniącym wolą ie[...] wßytko dla tegóż Syná Bożégo/ y dla zasług iego/ áby dobroć y m[...] dźie Boskié od wßytkich ludzi było poznáné y opowiádáné.

Roma: 16. ver: 25. & 26.

Iż Ewányelia iest Boskiégo obiáwienia náuká/ Páwel S. to [...] da do Rzymiánów/ gdy mówi: Ewányelia Páná Jezu Christá / ie[...] ta táiemnicá od wieków wiecznych/ á teraz obiáwiona iest przez pis[...] rockié/ z roskazánia wiecznégo BOgá/ ku posłußeństwu wiáry v [...] narodów. Skąd sye okázuie/ że táiemnicá Ewányeliéy swietéy/ kt[...] wel tenże ná drugim mieyscu zowie mocą BOżą ku zbáwieniu wier[...] byłá zákryta.

Roma: 1. ver 16.

Zásie: Iż Ewányelia opowiáda wybáwienié od grzéchów y od [...] Bożégo/ tedy tego pełno iest w téyże Ewányeliéy/ gdźie ChRistus [...] grzéchy: przyßedł zbáwiáć grzéßne: On niósł grzéchy náße ná ciele[...] Zbáwił lud swóy od grzéchów ich. rc. A iżeby też iuż Pán Bóg gnie[...] oddalił od wiernych syná swoiégo / to też vkázuie Ewányelia/ y C[...] gdy go każe zwáć Oycem/ obiecuiąc wysłuchánié wzywáiącym go [...] chu iego / który w nas do BOgá woła/ ABBA/ Oycze: czeg[...] mieć nie mogli/gdyby Pan BOg nam był gniewliwym.

Ioannis 1. ver: 29.
Math: 18. ver 11.
Lucæ: 19. ver: 10.
Isaiæ: 53. versu 4.
Math: 1. ver: 21.
Math: 6. versu 9
Ioan: 16. v. 23. 27.
Roma: 8. ver: 15.

A co ießcze Ewányelia vkázuie / nie tylo wybáwienié od grzéch[...] też y ich odpußczenié / á zátym zbáwienié y żywot wieczny: Tedy s[...] Christus ták powiedźieć raczył/ mówiąc: Potrzebá áby Christus [...] á to dla tego / iżeby w Jmie iego byłá przepowiádaná pokutá / y od[...] nié grzéchów/miedzy wßytkimi narody ludzkimi. Stądże y ná drugim [...] scu woła: Pokutuycie/y przybliży sye do was Królestwo niebieskié. [...] wienié ták pewné wiernym swoim Pán opowiáda / mówiąc: Który [...] w Syná Bożégo / ma żywot wieczny. R ná drugim mieyscu: Każ[...] żywie á wierzy w mie / ma żywot wieczny: y choćby vmárł/ bedźi[...] wieki. Jan swiety Apostół ták nas vczy o tymże / mówiąc: Ktok[...] wierzy Jezusá być Christusem/ z Bogá iest: á który miłuie rodźićielá[...] ie y tego który sye z niego rodźi. (iásnie okázuie Jan swiety/że sye rod[...] ristus z Oycá/á Oyćiec iest iego rodźićiél.) Ták iáko y sam Bóg da[...] dectwo o Synie swoim: y to iest swiádectwo / że Pan Bóg żywot n[...] dał nam w Synie swoim/ták/iż kto ma Syná/ma żywot wieczny: K[...] ná nie ma/nie ma żywotá wiecznégo: y wßytko Pismo tego iest pełné/ [...] my odpußczenié grzéchów przez Páná Christusá. Czytay do Żydów [...] swietégo list/ dowieß sye iákim sposobem ział Pan Christus sam prze[...] przez krew swą własną/grzéchy ludzkié/ począwßy od czwartégo R[...]

Lucæ: 24. v. 46. 47.
1. Ioan: 2. v. 5. et 16.
Mat: 4. v. 17.
Ioan: 6. ver: 40. et cap: 11. v. 25. 26.
1. Ioan: 5. v. 1. 11. 12.

ž do dźieśiątégo : á iż z łáſki iego ieſteſmy zbáwieni/ czytay do Rzy-
w trzećié / czwarté / ßóſté / y oſmé Kapitulum / y do EPhézów
zć.

że iż ty pożytki z Ewányeliéy nie wßyſtkim ſą dáné / iedno wiernym/
ſtryzeußowie/ Judaß/ y inßy źli ludźie / nie biorą z Ewányeliéy pożyt-
y w piſániu Ewányeliéy ſłußnie ſye włożyło / iż thy pożytki ściągáią
wierné/ iákom iuż wyżßéy powiedźiał. Ale iżby záśie wierni nie rozu-
e ie to máło potkáć/ zá ſamą wiárą tylko / thedy przydano : Którzy
wolą iego. bo którzy Páná ſwégo miłuią / przykazánia iego ſłucháć
nie ći którzy mówią / Pánie / Pánie / wnidą do Króleſtwá Bożégo/
tórzy czynią wolą Bogá Oycá/ ći wnidą. Przetóż y Ewányeliſtowie/
ołowie/ ná wielu mieyſcách piſmá ſwégo / wierzącé nápominiáią do
égo żywotá/ do vczynków dobrych : zowiąc vczynki złé ćiemnośćią/
ki dobré świátłośćią : opowiádáiąc/ iż którzy we złych vczynkách ży-
otrzymáią Króleſtwá BOżégo : y náuczáiąc / żeſmy w Chriſtuśie
ni ku dobrym vczynkom: co y ſam Pan opowiáda/ Że kto grzéch czy-
grzéchu ieſt. A przetóż wiédzmy / że dla thego ſye vkazáłá łáſká y
Zbáwićielá náßégo Páná Jezu Chriſtá wßytkim ludźiem/ ábyſmy ſie
ćieleſnych żądz/ á trzeźwie/ pobożnie/ ſpráwiedliwie/ żyli ná tym ś-
oczekawáiąc błogoſłáwionéy nádźieie / y przyśćia wielkiego Bogá y
ielá náßégo Jezuſá Chriſtuſá. Przy wierze thedy dobrych vczynków

Ioan: 9. verſu 31.
Ioan: 14. ver: 15.
Math: 7. ver: 21.
Roma: 13. ver: 12.
Gala: 5. verſu 21.
Epheſ: 2. verſu 10.
Ioan: 8. verſu 24.
Tit: 2. v. 11. 12. 13.

ż żeſmy dołożyli w piſániu Ewányeliéy/ iż dla Syná BOżégo/ y za-
o/ té mamy dobrodźiéyſtwá : tedy ták pewnie wiédzmy / iż ták ieſt.
iebyſmy Chriſtuſá Syná Bożégo nie mieli/ áni wybáwienia od grze-
áni łáſki BOżéy / áni żywotá wiecznégo byſmy byli mieli : y on Wąż
nował ná świećie/ nie byłby był ſkrußony/ ále teraz iuż wßytko ma-
z odkupienié/ które ſye ſtáło przez Páná Chriſtuſá : który ſye dla nas
zeklectwem y grzéchem / ábyſmy my byli ſpráwiedliwośćią BOżą

Gala: 3. verſu 13.
1. Corin: 5. v. 21.

Pniewaž ſye tedy iáſnie pokazáło/ iákié pożytki nam Ewányelia przy-
tedy ſłußnie mamy dobroć y ßczodrobliwość Páná Bogá z niéy po-
á iemu zá nie dźiekowáć : gdyżeſmy te łáſkę poználi nie z vczynków
liwych náßych/ którébyſmy kiedy vczynić mieli/ ále z wielkiego mi-
iá tego który zbáwił nas/ y przyiął nas zá ſwoie : y którzyſmy dálekó
niego/ przyiął nas ábyſmy byli bliſko w miłym ſynaczku ſwoim: któ-
m thák dał/ że ſye zbáwićielem/ brátem/ y obrónicą náßym ſtał.
ß mu dźięki z Páwłem S. mówiąc : KRólowi wßech wieków nie-
nemu/ niewidomemu/ ſamemu BOgu/ cześć/ chwałá / niechay be-
vieki wieków.

Epheſ: 2. verſu 9.
Tit: 2. v. 11. et 14.
Epheſ: 2. ver: 13.
1. Timote: 1. v. 17.

Iżeſmy doſtátecznie pokazáli / co to ieſt zá ſłowo Ewányelia / y dla
pożytków náßych nam weſołym poſelſtwem ieſt: pokázáć ießcze po-
komu ią Pan Chriſtus roſkázáć raczył przepowiádáć. Słowá Páná
owé ták mówią/ że ią kazał powiádáć Wßytkiému ſtworzeniu.
A táką Ewányelią/ pytaß / przepowiádáć mieli wßytkiemu ſtworze-
piſáną ? Nie piſáną / bo ießcze żadnéy piſánéy nie było : bo piérwéy
elią powiádano/ tóż potym piſano/ y to nie rychło. Pytaß/ która to
lá/ y táka/ którą Chriſtus Pan vſty ſwymi mówił/ á Duch S. po-
Apoſtoły iego iéy náuczył/ przywodząc im ná pámięć ſłowá Páná Chri-
/ które z vſt Páná Chriſtuſowych ſłyßeli : to ieſt / obietnice o odpu-
grzéchów : zákazánia nieprzyſtoynych rzeczy : pogróżki złym y nie-
m ludźiem / y karánia wieczné : y to powiádáli / y tákiéy Ewánye-
li : á przy tym dobré ćießyli/ złym zás potępienié/ y ogień wieczny/

Bo áż we trzydźieśći lat potym Máteuß S. Ewányelią piſał/ iáko Euzebiuß świádczy: á inßy Ewányeliſtowie po nim piſáli.

Gala: 1. verſu 6.

okázowáli: y przeto do Gálátów Páwel S. mówi / Aby nie przyy[...] inßéy Ewányeliéy / by też náwet y od Anyołá z niebá / nád tę którą ſ[...] niego. Skąd znáć / że do ſłuchánéy / nie do piſánéy / Ewányeliéy Pá[...] nápomina Gáláty: bo przy téyże Apoſtołowie Páńſcy wßyſcy trwál[...] tym Trádycye álbo Poſtánowienia ſwoie / których nie piſáli / wiern[...] dáli / áż y potym ná piſmie náuki ſwé dawáli / iáko Páwel świety po[...]

2. Theſſ: 2. v. 15.

Trzymaycie Trádycye którycheśćie ſye náuczyli / álbo przez mówę ná[...] przez Liſt. Skąd iáſna / że niekthóré rzeczy y poſtánowienia były m[...] ſtnie podáné / niektóré też piſáné / á przetsię wßytko tho Ewányeli[...] Páwel S. y co piſał / y co powiádał. Chriſtus tedy iáko nic nie piſá[...] thèż y ná tym mieyſcu nie każe piſáć Ewányeliéy / ále ią każe przepo[...]

2. Tim: 2. v. 1. et 2
1. Corin: 1. ver: 2

mówiąc / Przepowiádaycie Ewányelią. Tákżeć y Páwel S. ná kßt[...] ná Chriſtuſów / Timotheußowi Biſkupowi y vczniowi ſwemu / r[...] powiádáć y zálécáć wiernym / to co od niego przed wielé świádków [...] A Korynty chwalił / iż wedle vſtnégo podánia iego ſye ſpráwowáli / y[...] zánié iego chowáli. A ná on czás kiedy Syrią y Cylicyą przechod[...] twierdząiąc Kośćioły / roſkázował ſtrzédz pilnie roſkazánia vſtnég[...]

Actu: 15. v. 28.
& ca: 16. ver: 4.

ſtaw ſtárßych Kośćielnych / to ieſt Apoſtolſkich / iáko maß nápiſano [...] iach Apoſtolſkich.

Ad phili: 4. v. 9.

Stąd mogłoby ſye pokázáć przećiwko onym pewné świádectw[...] ſye y pokázuie iáſnie / że Apoſtołowie nie tylo piſáną Ewányelią po[...] ále powiádáli y ſwé Trádycye y poſtánowienia / zá pewną Ewányeli[...] wiernym pilnie kazáli chowáć / y które do tąd ießcze podawa ſobie [...] przez ſługi ſwé / á potomki Apoſtolſkié / iáko pewny Zakon / y máią[...] wiernych chowáné / miedzy którymi

Vſtáwy Apoſtolſkie / które ſą tylo podanie á nie piſánie.

I.

¶ Piérwßa vſtáwá Apowolſka ieſt tá: Dźién Niedzielny / iáko [...] da Ignácyus vczeń Janá świętégo. A Hieronim świety pißąc o N[...] Wielkonocnéy. Tákże y Auguſtinus ad Inquiſitiones Januarij / y [...]

II.
Aduerſus Montanum.

¶ Druga vſtáwá Apoſtolſka: Czterdźieśći dni Poſtu wielkiégo[...] tenże Ignácyus piße: á the vſtáwę potwierdźił Theleſphorus Papi[...] zá czáſów Apoſtolſkich żywiąc. Swiádek tego y Hieronym / że to ie[...] wá Apoſtolſka.

III.
Actu: 3. verſu 1.

¶ Trzećia: Pewnych czáſów modlić ſye w Kośćiele y śpiéwáć / [...] Apoſtołowie czynili / iż pewnych godzin chodźili do Kośćiołá ná mod[...] vczyli też y vſty / y ſercem / Pſalmy / Himny / y inßé nabożné pieśni śpie[...]

IIII.
1. Cori: 14. v. 26.
Epheſſ: 5. ver: 19.

¶ Czwarta vſtáwá: We Srzodę y w Piątek mięſá nie ieść / tenże [...] cyus Janá świętégo vczeń powiáda. Leo czwarty Papież / Hiero[...] Epiſtolam ad Galatas / y inßy.

V.
Zá czáſów Apoſtolſkich Kośćioły budowano rzeczné.
Actu: 14. ver: 22.
1. Cori: 14. v. 40. & 34.
Actu: 10. ver: 2. & 22. & ca: 21. v. 8.

¶ Piąta vſtáwá Apoſtolſka ieſt: áby Kośćioły budowáné były / [...] y ku chwale Pánu Bogu / á w nich wßytko ſye porządnie dźiało / y nie[...] żeby w nich milczáły: iákóż iuż zá wieku y náuki ich / Kośćioły budowá[...] ły / w których oni poſtánawiáli ſługi y Kápłany. A iáko Hieronym [...] powiáda: Ze Páwel świety / z Korneliußowégo domu Kośćiół zbu[...] ny widźiał / tákże y z Philipowégo: czytay tegóż Hieronymá w żywo[...] Páwłá. Ale iż Heretykowie kážą Kośćioły / tedy to nie nowiná: b[...] dawná poczeli / Fauſtus / Donatus / przodkowie ich / Mánicheuß M[...] nus / Ságácelus / y inßy. Apoſtolowie tedy náuczáli Kośćioły budo[...] niektórzy ćiáłá ſwé zmárłé / kazáli tám chowáć / iáko Jan świety Ew[...] liſtá. co świadczy świety Hieronym pißąc ná liſt do Gálátów.

VI.
De Conſecratione diſtin: 1. Capite. Iacobus Celio frī.

¶ Szóſta vſtawa Apoſtolſka: Mßa w Kośćiele / o tym świadczy[...] Ignácyus / który oczymá ſwoimi widźiał Páná Chriſtuſá / pißąc do [...] nenſów. Jſydorus Doktór świadczy / że Piotr świety Mßą poſtán[...]

ſye/ że Jákub święty w JEruzálem/ BAſilius w Cézáryéy/ Mßą
e Mßą ſtárzy Doktorowie ofiárą zwáli/ iáko JReneus Lugdunēn
ap: 32. świadczy: że te ofiárę Apoſtołowie poſtánowili. Swiad=
ypryan święty/ Auguſtin/ Chryzoſtom/ Ambroży/ y inßych wielé.
wie pſunąMßą y ludźiem ią hydzą/ ále to ma wiernych ludźi zátrzy=
rzy Mßy/ że tá ſpráwá ieſt vſtáwá Chryſtuſowá/ y męki iego ſize=
wdźiwy/ krwáwéy onéy ofiáry ná krzyżu/ nie krwawe pokazánie y
ykonterfetowánie/ którą Apoſtołowie podáli/ y ich vczniowie
áli: iáko możeß czytáć Dyonizégo Areopágitę Páwłá świętégo v=
gnácyuſá do Smirnenſów/ Tertulianá ad Scapulam/ y de cultu
rum. A náoſtátek ludźie święci wßyſcy/ którzy ſye PAnu BOgu
i/ Mßą/ iáko Káplani/ y Biſkupi/ miewáli/ y w vczćiwośći mieli/
e o téy ſpráwie/ y o téy niekrwáwéy Ofierze wielé piſáli: com ſtáte=
ázał w Kátechizmie/ poczawßy od kárty 339. áż do 361. Tákże też
ach de Sacrificio Miſſae/ któreſmy wydáli o Mßy/ Anno Domi=
8 o.

Libro de Eccleſiaſtica Hiſto: ca: 2.

ódma vſtáwá Apoſtolſka ieſt: Krzeſt máłych dźiatek. świadczą o
ktorowie święci/ że Apoſtołowie krzćili/ y roſkazáli krzćić máłé dźiat=
rzód Dyonizy vczeń Páwłá świętégo/ Cyprian święty ná Afrykáń=
ncilium/ Origenes piſząc ná Liſt do Rzymiánów/ Auguſtin piſząc
gi Rodzáiu/ Libro 10. Cap: 23. Hieronym w Kśięgách przećiwko
nom/ y inßy: czego rzecz iáſna v Páwłá S. który wßytek dom Ste=
okrzćił/ to ieſt/ wßytki co byli w domu/ y máłé/ y wielkié.

Eccleſiaſtica hiſtoria cap: 7.

1. Cori: 1. ver: 16.

átek Vſtaw Apoſtolſkich/ które oni zá Ewányelią powiádáli/ czy=
śięgách które zową Tomi Conciliorum/ ná przodku: ty Vſtáwy ták
Kanony Apoſtolſkié/ thám obaczyß co zá Ewányelią Apoſtołowie
áli/ wypełniáiąc to słowo Páná ſwégo Jezu Chryſtá/ które im mó=
zepowiádáyćie Ewányelią. A ponieważ iż Apoſtołowie vczyli tych
ześć piſząc/ cześć też y vſtnie powiádáiąc/ thedy wierni máią ich po=
áwy zá Ewányelią przyymowáć/ y ſłucháć ich Trádycyy/ które przy
e świętym trwáią/ y trwáły powßechnie ná káżdym mieyſcu/ wßę=
wżdy/ nie ináczéy iedno iáko Ewányelia: bo y zpiſmem Apoſtolſkim
ząią/ y ſą ſtánowioné ku czći y chwale BOżéy/ y ku vbudowániu y
zeniu Kośćiołá iego świętégo. Bo niech to wierni wiedzą/ że nie w=
zeczy nápiſáné ſą które y Chryſtus Pan czynił y vczył/ y które Apo=
e tákże y czynili y vczyli: To tylko czynili Apoſtołowie/ że przy Ko=
ſtáwili té ſpráwy y podánia/ wiedząc że Kośćioł ieſt ſłup y twierdza
/ że Chryſtus z nim záwżdy: ma Duchá S. náuczyćielá/ iáko y oni
A który Kośćiołá nie ſłucha/ ma być/ y ieſt/ iáko Pogánin y iáwno=
k. Otóż Chrześćijáńſki człowiecze przypátrz ſye pilnie/ co Pan ro=
Apoſtołom ſwoim/ kázał im przepowiádáć/ á tobie kázał ich ſłucháć:
c maß przepowiádánéy y piſánéy Ewányeliéy/ ták téy którąć vſty prze
áli/ y przez potomki ſwé iáko przez ręce podáli/ iáko y téy którą piſá=
piſmie podáli. Bo tobie iéy roſkazano ſłucháć/ á to w tych słowiéch
n Chryſtus raczy mówić do Apoſtołów/ Przepowiádáyćie Ewánye=
tkiemu ſtworzeniu. Co tu Márek S. mówi/ Jż Chryſtus Pan ra=
kázáć przepowiádáć Ewányelią wßytkiemu ſtworzeniu/ tedy to inßy
áią ſnádniéy/ iáko to wßytko ſtworzenié rozumieć może. Ták to wy=
Mátheuß święty: Przepowiádáyćie wßytkim narodom. A Lukaß S.
iach Apoſtolſkich Chryſtuſá Páná słowá ták wykłáda: Będźiećie mi
ámi w Jeruzálem/ w Żydoſtwie/ w Sámáryéy/ y áż do oſtátecznych
ziemſkich. Ták tedy té słowá rozumieć maß/ Wßytkiému ſtworze=

Jákoby rzekł pan: vczćie odkupienia y zbáwienia/ które ſye dáremnym ſpoſobem od Páná Bogá ludźiem wßytkim oſtáło z łáſki/ á nie z záſług ich.

Ioan: 20. ver: 30. & cap: 21. v. 25.

1. Timo: 3. ver: 15.

Math: 28. ver: 20.

Ioan: 16. verſu 13.

Math: 18. ver: 17.

Math: 28. v. 19.

Actu: 1. verſu 8.

 niu: iá=

niu : iákoby rzekł/ wßytkim ludziem / ták Pogánom iáko y Zydom wßytkim ludziem/ pytaß ? Temu/ iż wßyscy ludzie potrzebuią tey [...]yeliey/ potrzebuią iey wßedy/ y káżdego czásu / przez wßytki wieki póki iedno świát stoi : y przetóż záwżdy krom brákowánia osob wßelákiey płći/ y stanu/ ma być Ewányelia powiádaná/ áby iuż [...]znice nie było miedzy pánem y vbogim / miedzy Grékiem y Zydem mężem y niewiástą/ ále wßyscy áby w wierze byli iedno/ y w Pánie sie : gdyż ieden iest Pan wßytkich/ y bogáty wßytkim którzy go wz[...]

Rom: 10. ver: 12.

Patrzże nád to : Kto sye tu przypátrzyć chce/ wedle świátá m[...]śliże to rzecz byłá podobna/áby oná máła liczbá Apostołów/ Ewá[...]ßytkiemu świátu przećiwną/ miáłá opowiádáć z pożytkiem náwró[...]ßytkiégo świátá/ vznaß że to spráwá byłá niepodobna/ y przećiwk[...]mu rozumowi/ od Páná Chrystusá roskazána : ábowiém náwróci[...] świát ludziem prostym/ nieuczonym/ vbogim/niezbroynym/liczby d[...]téy : á ták náwróćić / żeby iedni Zakonu poprzestawßy/ y MOyzeßa [...]wáli Chrystusá/ y wierzyli go być prawdźiwym Synem Bożym/ iá[...]wie : álbo/ áby drudzy Bogi zárzućiwßy/ porzućiwßy rospustny żyw[...]skoßy tego świátá wzgárdźiwßy/ przemienić mieli y wiáre / y sposó[...] álbo/ áby oni Królowie ziemscy / dáwáć mieli chwałe y cześć Ch[...] wedle świátá człowiekowi wzgárdzonemu/ y ná krzyżu záwießonem[...]góż áby wyznawáli BOGiem/ y wierzyli że w iego mocy wßytki stworzoné : y że on iest Zbáwićielem wßytkiégo świátá/ y Sedzią z[...] vmárłych. Trudna y silna to spráwá byłá świetych Apostołów/ k[...] Pan tu zlécáć raczył/ trudna/ y ku wierzeniu niepodobna : ále co ná[...] byłá rzecz niepodobna/ v Paná Bogá sstáłá sye podobna. Atho w[...]wiát poznał Chrystusá/ á ták poznał/ że wßyscy ácz go nie iednáko [...]wáią / ále go przetsie w wielkiéy vczćiwośći máią : y oni którzy sye [...]wyznániu rozbili/ że go z námi prawdźiwym Synem Bożym niechc[...]wáć/ iáko są TVrcy/ Máchometani / NOwokrzczeńcy / Kácérze/ wiedzą przedsie o nim / y dawáią mu te cześć / że go rozumieią być n[...] ludzi wiecéy vmiłowánégo od Páná Bogá. A by Szátan z swymi [...]mi y fáłßywymi náuczyćielmi nie mamił sercá ich/y nieopáczył przez n[...]stolskiéy náuki/ tákby byli pewnie wyznawáli Chrystusá Páná / iáko [...]znawáią iego wierni Chrześćijánie / iedno nieprzyiaciel zbáwienia lu[...] Szátan/ ten tego kąkolu fáłßywéy náuki násiawßy/ Apostolską náu[...] korzenił/ á przetsie zacności/ świetobliwośći/ßérokiéy sławy Páná C[...]sowéy/ wykorzenić nie mogł.

Nie ledá tedy kogo to iest spráwá Chrześćijáński człowiecze/ że ta[...]ły poczet prostych ludzi wßytkiemu świátu żyćié y wiáre odmieniwßy/ [...]stusá wierzyc postánowili/ wiáre iego rozmnożyli y rozkrzewili po wß[...] ziemi : á Césárze/ Królo/ y wßytki mocarze thego świátá / od bálwoc[...]stwá y rospustności rozmáitych odwiedli/ á do wiáry Páná Chrystu[...] przywiedli. A dźiwna to rzecz / y nie máléy tho trzódy rzecz byłá ná p[...] Chrystusá Páná przywiéść świát wßytek/ y przewyćiężyć okrutniki mo[...] y Szátáná ták zmacnionégo/ że z ludźmi czynił to co chćiał : nie prost[...] ludzi rzecz byłá zepsowáć chwałe Szátáńską/ y zetrzéć ony mądré Ph[...]phy/ Oratory/ Kráśomówce/ możné Césárze/ Króle/ Zydy/ w swym [...] nie záiußysté/ y hárdość y pyche tego świátá przełomić/ y do Wiáry [...] Chrystusowéy przywiéść : á wżdy tego wßytkiégo dokazáli/ zá iedny[...] roskazánim Páná Chrystusowym/ ktoré w dźisieyßéy Ewányeliéy im r[...]zał/ áby ßli po wßytkim świecie / á przepowiádáli Ewányelią iego kaz[...] człowiekowi/ bez osób brákowánia. A by też żaden inßy dowod nie był

á Páná Christusowég w pismie świetym/ iákoż dosyć mamy inszych/
i ieden/to iest náwrócenié wszytkiégo świátá przez ludzi prosté/nie do
iákiégo zacnégo wedle świátá / ále do Christusá człowieká ná krzyżu
onégo/ od swoich do których przyszedł wzgárdzonég/ y ná przeklectwo
égo : to weń vwierzenié/ iest pewny znák y dowód/ że to moc BOża
ten który to roskazał áby był opowiádan świátu/ nikt inszy nie był
Bóg: który y mądrość táką dał prostakom Apostołom w pismie świe
táką wymowę/ któréy sye żaden sprzećiwić nie mógł : y do tego táką
ynienia Cudów/ iż náostátek dla Cudów które czynili / nietylo Chri=
dźie Bogiem być vwierzyli y wyznawáli / ále też y sámé zá Bogi ch=
hcieli.

Actu: 6. ver: 10.
Actu: 14. v: 12.

zypátrzże sye czyiá tho spráwá byłá/ kto tákié rzeczy mógł dáć/ ieslíże
Bóg ? A gdyż baczysz że Christus Pan nász dał táką mądrość / táką
we / táką moc Cud czynienia Apostołom/ którym dopomagał/ y tá=
náwámi powieść ich potwiérdzał/ których nikt inszy niemógł dáć ie=
óg: Tedy Christus rozdawcą będąc tákich rzeczy/ práwy Bóg iest/
awie niemym otworzył mowę / głupim dał mądrość / ludźiem pro=
funek Cud Boskich : y ták przez nie mocą swą przywiódł świát/ áby
ie iego ná koláná klekał / iego wyznawał/ weń wierzył / do niego sye
/ y iego zá wspomożyćielá / zbáwićielá / odkupićielá / swégo wyzna=
zemu to ? Temu/ że im byłá przydána moc Boża y roskazánié : á to
nié było w ten czás/ gdy im Christus Pan kazał iść y przepowiádáć
yelią/ y roskazánia swoie. Moc zásie Boską / gdy ie vczynił mocny=
y znáki czynić/ których żaden niemógł czynić/ ážby był osobliwą łá=
i Bóg z nim. Roskazał im tedy Pan z tą zbroią iść po świećie w=
/áby vczyli y vzdrawiáli wszytek naród ludzki : roskazał im zásie/ áby
iego pewnym piątnem znáczyli/ á to w tych słowiéch gdy mówił :

Lucæ: 21. ver: 15.
Marci: 16. v: 20.
Sam Bóg otwa=rza vstá niemych: Christus to czynił.
Marci: 7. ver: 35. & 9. versu 25.
Tedy CHRistus Práwy Bóg.

wierzy/ á okrzći sye/ zbáwion będźie: á ktho wierzy/ będźie potępion.

áthcusz święty / krzczenia sposób y náukę od Páná podáną / wypi=
i Christusowymi słowy: Szedszy vczćie wszytki narody/ krzcząc ie w
Oycá / y Syná / y Duchá świętégo. Wypisuią tedy tu Ewányelisto=
powinien Christusá Páná náśládowcá/ powinien vwierzyć y okrzćić
li być zbáwion. Máterya Krztu/wodá iest/á ma być krzczony czło=
Imie Oycá/ y Syná/y Duchá świętégo/ to iest/w Imię Bogá w
iedynégo : ábowiém / iż iedná spráwá zbáwienia człowieczégo/ iest
Syná/y Duchá świętégo/ná Krzćie/ tedy istność tych trzech iedná
iż iedná y nierozdźielna iest ich moc / y istność Boska / przeto Pan
s trzy osoby tym słowem iedno być pokazał / gdy mówił : W Imię
ć. Ale o tym ná inszym mieyscu mówić będźiemy. Vkazawszy má=
kształt Krztu / potrzebá ieszcze pokázáć czego do Krztu potrzebá.
bá sługi ná to porządnie wezwánégo / y postánowionégo w Kośćie=
bá czásu potrzeby bez Kápłaná / thedy ktorykolwiek Chrześćiáński
k może okrzćić / záchowawszy w cále słowá podáné od Christusá / to
wiąc ty słowá zupełnié : W Imię Oycá / y Syná/ y Duchá świeté=
áteria Krztowi przynależącą/wodą poléwáiąc. Nurzano pierwéy
ég człowieká/ále teraz coprzednieyszą część ćiáłá człowieczégo wodą
ią głowę/ dáiąc znáć/ iż w głowie iest rząd/ spráwá/ y rozum wszyst
złowieká/ ktemu fundáment y grunt iest káżdégo człowieká/y wszyt=
iáło służy: á oná widząc/ y słysząc/ wonności czuiąc/ rozumieiąc/ pá=

Máteryia Krztu która iest.
Jeden Ewányelistá od náuki/ iáko Máteusz ś. á Márek od Wiáry y krztu/ vrząd Apostolski wypisuią. Bo wiárá bywa z náuki y słuchania Iáko Paweł ś. vczy.

mietáiąc/ rospráwiáiąc / wszytko ciáło rządzi. Gdy tedy głowę pol
á głowá grunt iest ciáłá wszytkiégo / w głowie wszytko ciáło omyw
wszytko ciáło pod posłuszeństwo Chrystusowé podawamy.

Zá krztem przychodzi grzéchom odpuszczenie.
Actu: 22. ver:16.
Actu: 2. ver: 37. & 38.

Pożytek Krztu iest rozmáity: Naprzód/przychodzi z niego gdy
muiemy/grzéchom odpuszczenié. Ták Ananiasz Páwłowi świetemu
Wstań Páwle okrzći sye/ á omyy grzéchy swoie / wzywáiąc Jmien
skiégo. Tákże y Piotr w dzień Swiąteczny / gdy ná iego Kazánie
ich skruszyło ná sercách swoich / y rádzili sye Piotrá świetégo / cob
mieli/ Odpowiedział: Pokutuycie / á niech sye káżdy z was okrzći
Jezu Christá / ná odpuszczenié grzéchów wászych / á weźmiecie dar
świetégo. Krzest tedy napiérwéy grzéchy odpuszcza zá obietnicą
która do Krztu Chrzescijáńskiégo iest nierozdzielnie przywiązána :
łáskę Bożą / y Duchá świetégo dáie / iáko sye z słów Piotrá świeté
zało. Ono Korneliusz wnet okrzćiwszy sye z domem swoim/ wziął Du
iáko stoi w Dzieiách Apostolskich. Tákże gdy Páweł świety w Eph
krzćił ony w Jmie Páná Jezusá / którzy tylo krztem Janowym byli
czeni / y wnet skoro ie Chrystusowym krztem pokrzczono / á Páweł
włożył rece swoie ná nie/ przyieli Duchá świetégo/ y mówili rozmáit
zyki/ y prorokowáli.

Actu: 10. v. 44. & 48.
Act: 19. v. 3. 5. 6.

Zá Krztem sstawamy sye synámi Bożymi y członkámi CHrystusowymi.
Gal: 3. versu 27.
Ad Tit: 3. ver: 5.
Ioannis 3. versu 5.
Roma: 8. ver: 24.

Jeszcze Krzest ten pożytek w nas czyni / że nas czyni synmi Bo
członkámi Páná Chrystusowymi/ bo ták Páweł świety mówi : Kth
sye okrzćili w Chrystusie / Chrystusáscie przyoblekli : ábowiém Krzes
mycié odrodzenia y odnowienia z wody y z Duchá świetégo/ iáko Pá
vczy do Tytusá. Y Pan Chrystus samże to wyznawa w rozmowie z
dymem. A gdyż przez Krzest iestesmy vspráwiedliwieni / y w nádziei
tá wiecznégo wszczépieni/ tedy bedąc odrodzonymi w łásce Bożéy/ s
my sye y synmi/y dziedzicmi wiecznégo żywotá /y Oyczyzny onéy nieb
nam przez Chrystusá zgotowánéy / którą tu Pan nász zwáć raczy zbá
w thych słowiéch/ gdy mówi : Kto vwierzy á okrzći sye/ zbáwion be
To iest / żywot wieczny miéć bedzie / dziedzicem Królestwá niebieski
dzie/ y śmierci nie vkusi ná wieki : A naprzód/ ná tym świecie nádzie
wion bedzie/ wiedząc iż łáską Boża iest przy nim zá okrzczenim. Pot
onym świecie przez chwałe wieczną / kiedy oglada máyestat Boży i
gdzie w Pánu Bogu kocháć sye bedzie ná wieki/ gdzie bedzie weselé/
y Anielskié obcowánié / á z samégo Páná BOgá wdzieczna y miła
czna ochłodá. A iáko tym którzy tákié zbáwienié wezmą/ wieczna bed
dość y pociechá : ták tym / którzy thego zbáwienia nie wezmą / bedz
czny smutek. Co Pan raczy pokázowáć w tych słowiéch / gdy mówi :
nie vwierzy bedzie potepion. To mieysce Jan świety ták wykłada :
ry nie wierzy w Syná Bożégo/ ten nie oglada żywotá wiecznégo/ále
Boży iest nád nim : á dostáć sye w rece gniewliwégo Bogá/iáko srog
iest/ czytay Páwłá świetégo do Żydów w dziesiątym. A iesli chcesz w
tego potepienia spráwe y skutek/ czytay v Mátheuszá świetégo sámé
ná słowá ostátniégo Dekrétu : że to potepienié iest / y bedzie/ podáni
ludzi do Szátáná do wiecznégo ogniá/ná wieczné vdreczenié/ gdzie zá
y smetek wielki/ y kedy robak ich nigdy nie vmrze/ áni ogień nigdy nie
śnie. Y tho sye ták rozumié / gdy Pan o niewiernych mówi / że bedzie
pion : to iest/ wiecznie zginie/ pociechy nigdy miéć nie bedzie/ále ogień
tek/ żal/ strách/ ból/ ciérpiéć ná wieki wiekom bedzie.

Jáko Nowokrzczeńcy y Ponurzynicy ty słowá biorą przećiwko máłych dziatek krztu Kto vwierzy á okrzći sye / bedzie zbáwion. czytay o tym w Niedzielę Tróyce świetéy/ tám ich fałeszność snádnie obaczysz.
Ioannis 3. ver: 36.
Heb: 10. ver: 29. & 31.
Math: 25. v. 41.
Isaiæ: 66. v. 24.
Iob: 21. v. 13. 17. et ca:24. v. 19. 20.

Przypátrzże sye káżdy / iáko kto ma wiáre Pánu Bogu záchowá
iesli wiárá ták wielkiéy iest powagi/ iż kto wierzy w Syná BOżégo/
wot wieczny/ á kto nie wierzy gniew Boży ma : tedy káżdy niech vmi

Ioan: 3. versu 36.

Bženiu wiárę záchowáć/ by zás potym nieuchybił / przez náruſzenie ſyná BOżégo/ od żywotá wiecznégo : czego káżdégo wiernégo zá- Jezu Chriſte Synu Bogá żywégo/ á rácz rozmnożyć Pánie wiárę n twoim wiernym/ áby ciebie prawdźiwie wierząc / przez ćię / y ztocznym Króleſtwie żył ná wieki.

by tá wiárá Páná náſzégo miáłá podpomożenié pewné ku rozmnoby Pan do niéy przykłáda moc cudów/ áby tymi byłá potwiérdzomioná/ mówiąc :

którzy vwierzą/ thé známioná náſzládowáć w Jmie moie Dyabelſtwá wymiátáć bezyki nowymi będą mówić/ y węże będą bráć : by co śmiertelnégo pili / nie będźie im ſzkolá niemocné ręce będą kłáść/ á będą ſye doiéć.

iny ſyą chćieli przypátrzyć budowániu Ewányeliéy / tedy nalepiéy nie możemy iedno ná tym mieyſcu. Bo ieſli chceſz wiedźiéć/iáko E- vbudowána ieſt/ tedyć inſzégo gruntu żaden pokázáć nie może/ ie- tóry Chriſtus założył/ który nie inſzy ieſt iedno Cudá : bo cudá piér- czyną ſą przyięcia Ewányeliéy Chriſtuſowéy. Co doſyć iáſnie po- źicie Apoſtolſkié/ iáko mocnie przepowiádánié Ewányeliéy/y wiá- Chriſtuſowe/ cudá Apoſtolſkié mnożyły / rozſzérzáły/ y korzeniły : piérwſzy Cud/ mówienié rozlicznymi ięzyki/które ſłyſzeli ludźie w A- / á ználi ie iż byli Gálileyczyki/ y podźiwienié/y zdumienié/y do rze- powiádáli o Chriſtuſie Pánie ſwoim/ o iego niewinnéy męce / o z- hwſtániu / wielé ſłucháczom ich wiáry podał / ták/iż ich śiłá vwie- o tego then cud wielką przyczyną był. Pódźże zásie do inſzych cu- é czynili/ naydźieſz że nigdy bez wielkiégo rozmnożenia wiáry Chri- żadnégo cudu nie vczynili : bo gdy obaczyli ludźie / że Apoſtoło- tácy iáko y oni nád przyrodzenié czynili cudá/znáki/przez Jmię Je- Syná BOżégo / że chromé od národzenia ſłowem vzdrawiáli / v- zdrowia przywracáli / że chuſtki y prześćierádłá ich choré léczyły/ y oſtolſkié niedoſtáteczné w zdrowiu vzdrawiáli / zeymowáłá ich bo- ách z tákich dźiwów/y z tákich rzeczy niewidánych/áni ſłychánych: go Páná ieli chwálić/ y w tego wierzyć / przez kthórégo Jmię tákié źieli inſze czynić. A do tego ieſzcze bárźiéy ie pobudzáło / y do wiáry riſtuſowéy przywodźiło/ że ći co ſye tym cudom y znákom przypá- ſkoro vwierzyli / Jmię y Krzeſt Páná Chriſtuſá ná ſye przyięli / w- znáki y cudá czynili / iáko y Apoſtołowie. Othóż wſzyſcy przypá- ſye temu/ że ten którégo Jmieniem tákié dźiwné rzeczy y ſpráwy ſie yznáć muśieli / nietylko to że to był nie proſty Człowiek / ále praw- óg/ prawdźiwy Syn Bogá żywégo/ y prawdźiwy Zbáwićiél wſzyt- : ále y to/iż wſzytká powieść Apoſtolſka o tym Pánie ich/byłá pra- powiádána od nich.

Cudá Páná Chriſtuſowé y APoſtolſkié ſą wielką przyczyną iż ludźie EWányelią przyięli.

Actu: 2. v. 4. 7. 37. 43. 44.

Actu: 3. verſu 7. & cap: 20. v. 10.

Actu: 5. verſu 15. & cap: 19. v 12.

Actu : capit: 5. verſu 11.

Marci 16. ver: 17.

dział tedy Pan Chriſtus czym miał ſtánowić y vgruntowáć Ewán- ſelſtwo ſwoie ná tym świećie/wiedźiał czym wiárę ſwą miał vmo- dźiach/ y przeto rázem y ſłowo y cudá ſwoim podáć w ſzáfunek ra- y ſłowo potwiérdzáli náſzláduiącymi znáki / iáko ſamáſz Ewányelia :

Iż Apoſtołowie wyſzedſzy ná ſzáfunek ſłowá żego/ wſzedy ie przepowiádáli: á Pan im po gał/ y powieśći potwiérdzał/ cudy które zá n ſzły.

Skąd widziſz co potwiérdzáło ſłowá Apoſtolſkié/ y wiáre Pá ſtuſowe/ że znáki y cudá od nich czynioné/ które ſam Pan czynić raczył cą ſwoią Boſką/ áby ſye przez to pokazał być prawdziwym Pánem y giem/ ſpráwuiąc wſzytko wedle potrzeby ludzkiéy/ y woléy ſwoiéy/ á n y ná ziemi. Pobáczyć też y to może káżdy/ czym Pan Bóg wiádomość y wiáre záwżdy rozmnażáć raczył/ że nie czym inſzym iedno cudy y zn znáki: bo zá tymi ludzie wſzyſcy y moc Páná Bogá poználi/ y boiaźń w nich ielá mieć mieyſce/ kiedy obaczyli iáko wſzechmocnośćią ſwą zł rał srodze/ á dobré z fráſunków wyſwobadzał/ y poćieſzenie dawał. dnák ſtáry Zakon wſzytek nam pokázuie/ że Pan Bóg przez cudá dz znáki/ które czynił przez Moyzeſzá/ wiáre w ſwych wiernych vma karząc/ á ſwé poćieſzáiąc: czego maſz przykłády w Egiptczykach y w giptſkich cudach: w przewiedzieniu Żydów przez morze/ w záſłoni łup błoczyſtégo y ogniſtégo/ kthórym byli bronieni Żydowie od Egipt Maſz przykłády w Chore/ Dátán/ y Abiron/ iáko Pan Bóg srodze y indziéy: y krótko powiádáiąc/ wſzytek rząd Zákonu ſtárego/ wſzytko ſtánowienié obrządku iego/ wſzytko vgruntowánié wiáry Páná Bo konie ſtárym/ y wſzytká kárność która byłá poſtánowioná/ cudámi ſtánowiłá/ y mocnie vgruntowáłá: Skąd potym ludzie dla tychże ré widzieli/ y vwierzyli w Páná Bogá/ y bali ſye go. Co oná Hiſto pokázuie/ kiedy lud Żydowſki widział co ſye działo ná górze Synái/ mówił do Moyzeſzá/ kiedy ſłyſzał huk wielki obłoków/ niezwykłé gr łyſkánia/ wnet ſye polekáli/ y ſtrwożeni ſtáneli z dáleká mówiąc do ſzá: Niech Pan Bóg do nas nie mówi/ byſmy ſnać nie pogineli y ni li: ále mów ty ſam z námi Moyzeſzu/ á bedziem ćie ſłuchać. Prze wé cudá które Pan pokázowáł ná górze Synái/ lud poſpolity y wi nu Bogu/ y boi ſye go: á nietylo lud poſpolity/ ále y ludzie świeći pr do doſtáteczney wiáry w Páná Bogá przychodzili/ iáko Abram d niéy Pánu Bogu vwierzył/ gdy ofiáre iego Pan przyiąć raczył ogni bá. Jakob tákże kiedy Páná Bogá widział przez ſen z Anyoły iego/ ſtepowáli y zſtepowáli po drábinie do niebá: y gdy Pan do niego n obietnice mu ſwé dawał/ tám go vgruntował w wierze doſtáteczn dziwnym ſwym vkazánim/ którym ſye mu vkazał. W Moyzeſzu t wnymi cudámi Pan vmocnić raczył wiáre ſwą/ y przez cudá poſłe czynił do Egiptu: przez cudá wſzytkié rzeczy przezeń ſpráwował/ ſtáry vgruntował. A przetóż tá poſpolita ſpráwá byłá v wiernych P że záwżdy gdy im cokolwiek od Páná Bogá ſpráwowano y roſkázo prágneli áby wiárá w nich cudámi potwiérdzoná byłá: iáko Gedeo chiaſz/ Helizeuſz kiedy rzéke Jordan przedzielił płaſzczem Heliaſzowy nue oyćiec Sámſonów/ y inſzych wielé. Jáko tedy Zakon ſtáry/ t nowy Pan cudámi rozmnożyć/ vtwiérdzić/ y vmocnić raczył/ y ſłowo ré Apoſtołowie w sercách ludzkich o Chriſtuſie ſzczépić mieli/ cudá nie potwiérdzał y vmacniał: á nietylko ná on czás/ ále y do tych czá zámknął ieſzcze Pan wiernym ſwoim ſzáfunku ſłowá ſwégo/ y cud bo ie wiernym obiecał y podał/ áby przez Jmie iego w Kośćiele ieg

Exo: 2. v. 4. 10. 20. Cap: 8. v. 6. 17. 24. Cap: 29. v. 6. 10. Cap: 10. verſu 13. 22. Cap: 12. verſu 29.
Exo: 13. v. 21. 22: et ca: 14. v. 19. 22
Num: 16. v. 31. 32
Exo: 19 verſu 16. Cap: 20. v. 18. 19.
Gen: 15. verſu 17.
Gen: 28. à v. 12. ad 13.
Exo: 3. v. 2. et 4. verſu 3. & 6.
Iudic: 6. v. 17. & 20. 37. 39. 7. v. 5. & 13. verſu 20.
Iſaiæ: 38. v. 7. 9.
4. Reg: 2. v. 14.
Cudá podźiś dźień w kośćiele Bożý być mogą.

wygániáli/ y té ſpráwy wßytkié ſpráwowáli/ ktoré im Pan ſłowem
obiecał/ y w moc á w ßáfunek polećił. czego iednák nawiecéy ku po=
zeniu wiáry Páná Chriſtuſowéy potrzebá.

ż w prawdźie Heretikowie z cud y z znákow / ktoré podczás PAN
rzez ſługi ſwé czyni / ku potrzebie wiernym ſwym / żárty czynią / y v
kié ſpráwy hydzą. Ale wierni Chrześćiiánié máią wiedźieć / iż to ieſt
znák mocy Bożéy/ y znák łáſki w Chriſtuſowych ſługách / kiedy przez
Riſtus Pan ku pociesze ludźiom iego wzywáiącym / obietnice cud
ernych zoſtáwionych wypełnia y ſpráwuie. Y máią ná to pomnieć/że
owiná Heretykom/ y vczniom ich/poſmiewáć ſye y z Kośćiołá ſtá=
ego Apoſtolſkiégo powßechnégo / y z cud / ieſli iákié od ſług Páná
ſowych widzą być czynioné. Swiádectwo ieſt znáczné z Máchomé=
oká fałßywégo / ktory / kiedy nád PAná Chriſtuſow Zakon / ſwóy
wił/ á żadnymi cudámi go nie potwierdzał : tedy z Chrześćiiáńſkich
ktoré czynili Apoſtolſcy namiáſtkowie/ nátrząſał ſye/ y ßydźił z nich
h náſládowcow : ták ten fałßywy Prorok á Oyćiec bluźniercow Pá=
iſtuſowych Heretikow czynił / iáko możeß czytáć w Alkoranie iego
7. et 17. 68. y indźiéy. A náuczył ſye tego od innych Heretykow/ to
Neſtoryußá / Neſtoryus od Cherintá y Ebioná. A teráznieyßy zá=
áßládowce/y ich plemie/ thenże owoc náuczyćielow ſwoich roſkrze=
y rozmnażáiąc/ tákże vczą/ y też náukę ßczépią/ ktorą ćiß przećiwni=
źniercy Páná Chriſtuſowi vczyli / y ßátáńſkim Duchem rozmnażáli.

Heretykowie cudá w Kośćiele hydzą / dla tego/ że ich ſámi czynić nie mogą / iáko wierni Katolikowie czynią zá pomocą Bożą.

y iáko wierni Páná Chriſtuſowi ſłuchaymy PAná náßégo / iáki w
źéy Ewányeliéy vpominek wiernym ſwym zoſtáwił / iż w Imię iego
iele cudow czynić/y nimi ſłowo iego mieli vmacniáć/y zá iego wſpo=
m potwirdzáć : bo poniewaz to wiádomo ieſt/ że Apoſtołowie y ich
tkowie czynili znáki y cudá/tákié iákié były wiernym obiecáné od Pá=
ſtuſá / thedy káżdy y teráznieyßych y potomnych czáſow ták wierzyć
ſye Pan czuie być tákim wſpomożyćielem ſwych wiernych / ná wie=
ſy/ y nigdy ich nie opuśći z obietnic ſwoich/ ktoré im obiecał/iż zá ie=
ocą/ przez Imię iego/ czynili/ czynią/ y czynić będą/ cudá/ y znáki/ w
le wiernym iego / ku roſſłáwieniu Imieniá iego świetégo / y ku po=
wßechmocnośći iego : boć ießcze ſye nie ſkróćiłá ręká Páńſka / áby
ießyć / zbáwić/ y vzdráwiáć/ przez ſługi ſwé nie miał : przeto że moc
wieczna/ y Króleſtwo iego ieſt wieczné/y nigdy ſye nie zepſuie : ow=
leſtwo/moc/y roſkázowánié przy nim trwa ná wieki/iáko nas piſmo
oczy. Y teráznieyßych czáſow / by mocna y gruntowna wiárá byłá/
noby o cudá: ále iż wiárá ſłába/przeto o cudá trudno. Łacwie onym
dá czynić / ktorzy dla wiáry żywot dawáli / ćiáłu byli vmárli y iego
śćiam : á dźiś dla wiáry / y włoſow by drugi ſobie vrznąc nie dał: iá=
udá czynić ma ?

Ktory ieſt vpominek Chriſtuſá Páná dány wiernim do Ewányeliéy.

Iſaiae 59: verſu 2.

T pokazawßy/ że znáki y cudá ſą vpominki Páná Chriſtuſowé/ ktory=
né opátrzyć raczył / ku opátrzeniu w nich ſłowá ſwégo : pokażemy
znáki Chrześćiiánom nie ták ty czeſné/ktoré Pan w ßáfunek wiernym
o duchownie/ gdy będą rozumiáné y od wiernych czynioné ſą pożyte=
otrzebné.

Naprzód/ iż iuż nie ták gęſté cudá Pan czynić raczy miedzy wiernymi/
to nikogo nie obraża : bo gdy pomnożenié wiárá náßá Chrześćiiáń=
á / gęſtych cud do nowéy náuki / świátu przećiwnéy / potrzebá byłá.
z gdy od ſłońcá wſchodu áż do zachodu chwálebné ieſt Imię Páń=
ſćiły ſye cudá/ áby wiárá zapłátę miáłá : bo błogosłáwieni ći ſą/ kto=
rzyli nie widząc ták dźiwnych cud / y tákich ſpraw miłégo Bogá /

Pſal: 112. verſu 3.

ktorymi

którymi wiáre swą ßczépił. A ktemu wiedzą to wierni / że nie tylko do
świeci ludzie cudá czynili/ y czynią/ ále y źli: iáko Pismo dosyć o tym św
czy / Ze Czárownicá wskrzésiłá Królowi Saulowi Proroká Sámuelá
postołowie widzieli że Dyabły wyganiáli przez Imie Christusá Pán
rzy go nie náßládowáli. Y Pan Christus sam mówić raczy / że ich wie
sąd iego przyidzie/ którzy będą mówić: Ze w Imie iego cudá czyni
ich znáć nie bedzie / y przekletymi ie do Piekłá posle. Czytamy thé w
iách Apostolskich o dziewce wießczce / która miáłá Duchá złego n sob
téż y przyßłé rzeczy powiádáłá/ y pożytek swymi czárámi wielki Pán
czyniłá. Przeto Chrześćiiáński człowiek niesádząc sye ná tych cudách
chnich/ ma sye stáráć iżeby té cudá w Ewányeliéy położone y opowie
né/ wedle Duchá spráwowáł/ y wiecéy mu to bedzie pożyteczno. 2 na

1. Reg: 28. v. 11. 12.
Marci 9. ver: 38.
Math: 7. ver: 22.
Actu: 16. ver: 16.

Chrześćiiáński człowiek/ iáko ma diábelstwá wygániáć.

¶ Dyabelstwá niech wygania/ y sam z siebie/ y z inßych: té Dyabelstw
mówie/ których Christus Pan siedm z Mágdáleny wygnał: to iest gr
niech z siebie wypróżni / y przez nápominánie y náuke swą / z inßych
wymiáta/ wiedząc to/ iż káżdy grzéch ma swé Dyabelstwo: á Szátan z
chem wßedy przestawa. Nád to/

Iáko ma mówić iezikami nowymi

¶ Iezykámi niech mówi nowymi: to iest/ iesli kiedy Páná BOgá
nił/ iezykiem swym inßym pogorßenié dawał/ niechże błogosłáwi Páná
odnowi iezyk w chwale miłégo BOgá/ y niech dobrą náuke daw bli
swoim: bo ták bedzie iezykiem nowym mówił. Dáley zásie potrzebá

Iáko ma weże rekomá bráć.

¶ Aby Weże rekomá brał: to iest/ zdrádliwé náuki/ y perswázy za
wé/ áby vważáć v siebie vmiał: chytrości Szatánskié áby bácznie ba
y ták iáko w reku ie trzymał/ á ná nie nie zezwalał/ boć od Weżá n pie
w Ráiu ty kunßty y fortéle poßły/ które wierny w reku ma nosić/ to
drze im zábiegáć/ y od siebie ie precz odmiátáć. Bo ták zá tym

Iáko mu trucizná niema nic ßkodźić.

¶ Iesliżeby co śmiertelnégo pił/ ßkodźić mu nie bedzie: tho iest
sye dał Szátánowi podmamić iáko/ iżeby ßatan swóy iad nád nim
żył przysmáki swymi/ á onby sye obaczył y sprzećiwił / tedy Szátan cie
iad iego vléczony pokutą/ ßkodźić nie bedzie.

Iáko wierny káżdy ma kłáść rece swé ná niemocné

¶ Rece téż swé wierny niech kłádzie ná niemocné: tho iest/ nie
maga niedostáteczné: chorym/ y niedołeżliwym/ niech bedzie pomocn
swóy niech łamie łáknącemu: niech sye stára o dobré mienié vbogi
pracą swą/ y máietnością niech wspomaga iáko może: tedy bedzie
czynił/ iż bedzie ná niemocné rece wkłádał / á będą sye dobrze mieć
iemu zá to bedzie wieczną zapłátą.

Y tho są Cudá Chrześćiiánskié duchowné/ których iesli wierni
wáć y czynić ie będą / wietßy pożytek z nich / á niż z tych zwierzchni
wáć y odnosić będą/ y łáske miłég Bogá hoyną otrzymáią: bo znák
chnié czynioné / y złym y dobrym bywáią w ßáfunek dáné: ále thy
chownie czynioné/ przy dobrych y Pánu Bogu miłych tylo zostawá
gdy ie w prawdziwéy wierze / którą mieć máią o Pánie Christusie
lu swym/ czynią. A gdyżesmy iuż dwoiáki sposób czynienia cud d
nie pokazáli / dáléy przypátrowáć sye bedziemy co Pan z Apostoły
czynić raczył. Ewányelistá ták powiáda/ że

Pan Jezus potym skoro im to mówił / wzie do Niebá/ y śiedźi ná práwicy v Bogá.

Act: 1. v. 3. 9. 10.
Lucæ: 24. v. 50.
Actu: 1. ver: 12.

W tych słowiéch dźisieyßégo świetá Historya wßytká sye zámy
ábowiém rocznice obchodzimy onégo Páńskiégo Wniebowstąpienia
sye sstáło czterdźiestégo dnia po zmartwychwstániu iego / w Betha

wnéy/ iáko był Zácháryaß Prorok dawno o tym powiedział : iż no=
ánąc miáły ná górze Oliwnéy / która ieſt przećiwko Jeruzálem ná
końcá : ſtánąć tám miáły / ále tám mießkáć nie miáły / iákoż y nie
tylko tám Pan ſtánął / y Apoſtoły vczył / y tám ie błogoſłáwił/
iest wźiet do niebá/iáko to Ewányeliſtá Powiáda. A Lukaß S.
ch Apoſtolſkich w pierwßéy Kápitule ßérzéy opiſuie: bo vkázuie co
zmowá Páńſka z Apoſtoły / iákié zobopolné pytánié miedzy ſobą
go/gdźie/ y kiedy im roſkazał czekáć. Obiecawßy Pan Apoſtołom
erzchu przychodzącégo Duchá świetégo / y roſkazawßy im go cze=
ruzálem : gdy pátrzyli ná PAná / Pan podnióſł rece ſwoie / y ták
ał do niebá/ á wſtepował z weſelim : áby ſye wypełniło Proroctwo
Proroká w Zołtarzu o nim nápiſáné : Wſtąpił Bóg w weſelu/ w=
imáné wiodąc z niewoléy. Jáko tenże Dawid świádczy/ mówiąc:
ąc wzgóre wiódł z ſobą horde poimáną do niewoléy. Czemu gdy ſye
li Apoſtołowie / áli wnet dwá meżowie ſtáneli podle nich wbia=
eniu/ mówiąc : Meżowie Gálileyſcy / czemuż ſye dźiwuiećie y pá=
niebo ? Ten Jezus który wźiet ieſt od was do niebá/tákći przyydźie
oście go widźieli gdy ßedł do Niebá. Co gdy vſłyßeli Apoſtołowie/
y chwałe Pánu Jezuſowi/ y ßli do Jeruzálem ná ono mieyſce gdźie
wieczerzáli/ y czekáli obietnice Páńſkiéy wſpół z Pánną czyſtą Ma
osbách y w modlitwách ku Pánu Bogu / aż do dniá náznáczonégo/
an im był widomie Duch S. oná moc z Nieba od Páná Chriſtuſá
áná.

o ieſt wßytká hiſtorya chwálebnégo Wniebowſtąpienia Páńſkiégo/
bloku wſtąpił do niebá : bo obłok Páná przyiął / y ták od oczu Apo=
zniknął. Pytaß/ czemu w obłoku ? Themu/ że Prorok o nim po=
: Moc iego w obłokách. Y ná drugim mieyſcu: Ty Boże któryś po=
ok ku wſtepowániu ſwemu/ y chodźiß ná ſkrzydłách wietrznych. etc.
Proroctwo ſye wypełniło/ vżył Pan poſługi onégo obłoku/ kthóry
ł od oczu Apoſtolſkich.

tu ná tym mieyſcu potrzebá nam porównáć Kredo Apoſtolſkié z
wietéy hiſtoryéy Wniebowſtąpienia Páńſkiégo : bo Hiſtorya mó=
et do niebá. Lukaß S.mówi/Był nieſion do niebá. Tenże w Dźie=
ſtolſkich mówi : Podnieſion ieſt/á obłok wźiął go od oczu ich. Po=
iákoby przez czyię pomoc wßedł do niebá. A Kredo Apoſtolſkié po=
Iż wſtąpił do niebá. Y ták wyznawamy/ iż Chriſtus ſwą mocą/bez
żadnéy/ wſtąpił do niebá. Bo ieſli wſtąpił / tedyć ſwą mocą wſtą=
czyią pomocą : y widźi ſye to iákoby ſobie przećiwné/ gdy Hiſtorya
/ Wźiet ieſt/ Był nieſion/ Podnieſion ieſt : A Kredo wßytkich A=
o mówi/ Wſtąpił do niebá.

edźieć tedy potrzebá / że Piſmo świeté nie ieſt ſobie ſprzećiwné / kto
zumiéć ſtátecznie wedle ſtárodawnégo ſpoſobu/ y ſtárożytnéy wiá=
ścijáńſkiéy/ Powßechnéy / Apoſtolſkiéy : ále ma ſwé obyczáie mó=
którymi ſye ſtoſuie rádo do wyrozumienia ludzkiégo / co y ná thym
vkázuie : bo Apoſtołowie widźieli to/ y ták to rozumieli/ ále táiem=
y Páná Chriſtuſowéy ná on czás nie baczyli. Y przeto tu Hiſtorya
ąc ſye do widzenia Apoſtolſkiégo / powiáda że to widźieli / Iż był
ſion do niebá / y od oczu á widzenia ich od obłoku był zákryty. Ale
Apoſtołowie doználi tego z Proróctw / iż Chriſtus nie potrzebował
pomocy ku wſtąpieniu ſwemu do niebá / ále ſam mocą ſwoią wſtą=
o nim dawno Dawid prorokował/ mówiąc : Wſtąpiłeś (Pánie)
kość / wźiąłeś ty którzy byli poimánymi / y rozdałeś dáry ludźiom.

Zach: 14. ver: 4.

Actu: 1. à ver: 1. ad 10.

Chriſtus z Céremoniámi do niebá wſtąpił.

Pſal: 46. verſu 6.

Pſal: 67. ver: 19.

Actu: 1. v. 10. 11.

Lucæ: 24. v. 52.
Actu: 13. 14.

Czemu Pan Chriſtus wobłoku wźiet ieſt w niebo.
Actu: 1. verſu 9.
Pſalm: 67. v. 35. & 10. verſu 3.

Lucæ: 24 ver: 51.
Actu: 1. verſu 9.

Pſal: 67. ver: 19.

Ephe: 4. v. 8. et 10.

A iż tho o Pánu Christusie Dawid mówił / świadczy o tym P[...] do Ephézów pisząc/ tyż słowá Dawidá Proroká przywodząc : J[...] pił ná wysokość/ poimáné z niewoley wywiódł / y dał dáry ludzi[m.] [...] ley powiáda Páweł świety : Który sstąpił / tenże ieden iest kth[...] wyższey wszytkich niebiós / áby nápełnił wszytko. Otóż baczysz c[...] świety dowodzi/ że Christus Pan wstąpił mocą swą ná niebiosá/ [...] piérą Pismem Prorockim. V Jana S. thez są iásné słowá P[...]

Ioannis 14. ver: 2.

mówi : Jde gotowáć wam mieysce. dáiąc przez tho znáć / iż sw[...] niebá wnisć álbo wstąpić miał/ bo tu o Wniebowstąpieniu swo[...] słołów mówić raczył. A gdyż ták iest / thedy prawdziwie wyz[...] Kredzie/ y prawdziwie nas Apostołowie w tymże Kredzie wyzná[...] rzyć náuczyli/ iż Christus wstąpił ná niebiosá. A gdy thák z wiár[...] tedy czynimy rozdział wstąpienia Páná Christusowégo / od onyc[...]

Gen: 5. versu 24.
4. Reg: 2. ver: 11.

zieci byli do niebá mocą Bożą/ iáko był Enoch y Heliasz/ kthór[...] wziął/ y postánowił ie tám gdzie sye im dobrze dzieie. Ale Pan Ch[...] cą BOstwá swégo wstąpił iáko prawdziwy Bóg / y tám Człow[...] swé podniósł/ y wniósł : gdyż zá iego ná świecie wielkié vniżenié/ [...]

Gen: 3. versu 19.

iemu ták ozdobné y wysokié podniesienié. A co przedtym człowiek[...] chem było rzeczono/ Ziemiás/ y w ziemię sye obrócisz : tho teraz m[...] Siedź ná práwicy Oycowskiey ná wysokości. Bo Christus/ ilé c[...] brát nász/ y ciáło násze : otóż wziet iest / y był niesion on człowiek [...] niebiosá : ále nie ná wozie ognistym/ áni końmi ognistymi/ iáko [...] dno mocą Bostwá swégo tám był niesion áż ná niebá. Zá czym [...] że iuż káżdy wyrozumié/ iáko sye ty mieyscá zgadzáią wedle pismá [...] pożytki Wniebowstąpienia Páńskiég krótko pokażemy/ dla pocie[...]

I.
Pożytki które mámy z Páńskiégo Wniebowstąpienia.

¶ Piérwszy pożytek wstąpienia ná Niebo Páná Christusowég[...] skonáłé zwyciestwo / thák iego/ iáko y nászych nieprzyiaciół : bo cz[...] twychwstánia swégo zwyciężył Pan Smierć / Szátáná/ Piekło/ [...] ále czásu Wniebowstąpienia swégo tryumph z nich otrzymał / b[...] swoią śmierć zgłádził. A gdyż zá grzéchem śmierć przyszłá/ kiedy o[...] rodny grzéch mácicę śmierci zgłádził/ tedy wieczna śmierć vpádł[...] śmierć y grzéch vpadł / tedy też Dyabeł/ który przez ludzki grzéch [...] miercią mordował / y do Piekłá brał/ moc swą strácił : y ták Pa[...] szytkimi zwyciężcą sye ostał/ y z tym tryumphem wstąpił do niebá/ [...] szy tu ná świecie wiernym swoim wszytki ty nieprzyiaciele słábymi/ [...] szy y skruszywszy ich moc dla swoich wiernych.

II.
Ephes: 4. v. 15. 16.
1. Corin: 6. v. 15
Ioannis 14. ver: 2.
& cap: 16. v. 7.

¶ Wtóry pożytek : Abysmy thám wiedzieli o głowie nászey/ gd[...] głowa nászą/ á my iego członkámi : ábysmy wiedzieli / że on thám[...] czyńcą/ opiekunem/ y opátrzycielem/ y iednaczem nászym : á tho [...] wietszą vfnością y nádzieią tám sye mieli / gdzie go być wiémy : g[...] dla tego szedł/ áby nam tám mieysce zgotował/ y nam sye o nie stá[ł.]

III.
Ioan: 14. v. 16. 17.
& cap: 15. v. 26.
et ca: 16. v. 7. et 13.

¶ Trzeci pożytek : Aby Duchá S. zesłał / kthóryby Kościół ieg[...] potwiérdzał/ vmacniał : iáko to v Jana S. Apostołom opowiád[...] ná ostátniey Wieczerzy.

IIII.
Ephes: 4. ver: 10.
Math: 28. v. 18. & 20.
Ephes: 4. v. 8. et 11.

¶ Czwarty pożytek : Aby z niebá moc swoie wszytkiemu świátu [...] y wszytko nápełniał/ iáko Páweł świety do Ephezów pisze : Bo wst[...] swym do niebá/ nie oddalił sye od nas / ále przez nie zupełną moc w[...] rządził wszytko to co iest ná niebie y ná ziemi : y áby był mocnym [...] życielem Kościołá swégo/ y wiernych swoich / áż do skończenia św[...] áby dáry rozdawał ludziem / które obiecał. Jákoż y ztámtąd dáie [...] świecie Apostoły/ Pástérzé/ Náuczyciele/ Proroki/ Doktory. Dáie [...] Swiątościam/ nam ná vpominek zbáwienia zostawionym: potwi[...]

e pieczętuiąc sercá nasze sobie przez nie / áby nas dziedzicmi vczynił
go Królestwá. A przetóż iż nas mocą swoią tu spráwowáć raczy / y
tedy pismo vkázuie żesmy iuż z nim wspołożyli / wspołzmartwych-
y wspoł iestesmy z nim w niebiesiéch.

Roma: 8. versu 17.
Ephes: 2. v. 5. 6.

státni pożytek wstąpienia do Niebá nászégo Páná iest / Aby nás / y
sze / do siebie przyciągnął : iż gdźie Christus skarb nászégo zbáwienia
y też tám y serce násze było. A ponieważesmy wspoł powstáli z Pá-
nistusem / tedyć nam potrzebá szukáć onych rzeczy które są wzgórę / Ke-
stus Pan nász siedzi ná práwicy Oycowskiéy : ma thedy obcowánié
ć w niebie / iáko nas pismo święté vczy. Dayże to nam Pánie Je-
ste / ábysmy ćię tą wiárą prawdźiwą / y vczynkámi cnotliwymi / ná-
áli / y z tobą tám żyli / gdźie królużesz z Oycem y z Duchem S. Bog
prawdźiwy. Amen.

V.
Math: 6. ver: 21.
Phil: 3. versu 20.

Summá Ewányeliéy tá iest.

aprzód : Potwierdza się Ewányelia thá Artykuł álbo członek wiáry
więtéy Chrześcijáńskiéy / którym wyznawamy / że Pan Christus w-
á niebiosá y siedźi ná práwicy v Bogá / to iest / w wszechmocności mo
éy iest Pánem / czyniąc wszytko ná niebie y ná ziemi / iáko wszystkich
Pan.

I.

wtóré záśie : Mamy w dźisieyszéy Ewányeliéy niewątpliwą náukę / y
ć ciáłá nászégo vwielbienia : iż to śmiertelné ciáło násze / będźie w
rtelność obleczoné / á z spróchniáłości w niespróchniáłość obróci sie :
zykład mamy w ciele PAná nászego JEzu Christá / które krágánc
/ zmartwychwstánia / y wniebowstąpienia przed námi vczyniło : do
ego nam przykład / powód dáiąc / że tóż z námi wiernymi iego będźie /
y z duszámi nászymi / ieslize trwáiąc w wierze / wiecznégo Oycá á
nászégo wolą czynić będźiemy. Pytay Dawidá Proroká iákim lu-
y którym / do niebá drógá nie iest zámkniona / vyźrzysz żeć ták odpo-
tákim którzy są niewinnych ręku y czystégo sercá / którzy ná próżność
éy nie obracáią / którzy zdrádliwie álbo fałszywie nie przysięgáią / li-
zmi nie są / bez zmázy żywią / á czynią spráwiedliwość / tácy wnidą do
twá niebieskiégo.

II.
1. Corin: 15. v. 53.
Psal: 23. versu 4. & 14. versu 4. 5.

trzećié : Pokázuie się z Ewányeliéy kárność z niedowiárstwá / z któ-
an karał Apostoły : potym im dáie vrząd krzczenia / y przepowiádá-
wá swégo władzą y moc / áby znáki y cudá dla potwierdzenia słowá
nili : y śle ie po wszytkim świećie / áby iego słowo / to iest / Ewán-
ią przepowiádáli : obiecuiąc dáć wszytkim tym którzyby się
okrzćili / y vwierzyli / żywot y zbáwienié wieczné.

III.

EWANYELIA Z IE

WYKLADEM W NIEDZIEL

Szosta po Wielkiéynocy, która zowi p Lácinie Exaudi, wedlug opisánia Ianá S. w Kápit: 15. y 16.

Gdy przyydzie Pocieszci którego ia wam posle od Oyc D chá prawdy / który od Oycá poch dzi / on świádectwo wyda o mn y wy świádectwo wydaćie / o początku zemną iesteśćie. Témv rzeczy mówił/ ábyśćie sye nie g li. Będą was wyłączáć z B ále przychodzi godziná / iż każd ry was zábije/ będzie mniémał żeby posługe vczynił BO toć wam będą czynić/ iż nie ználi Oycá/ áni mnie. Alem tho powiedział / ábyśćie/ gdyby przyszłá godziná/ wspom iżem ia wam powiádał.

Kośćiół świety/ tho iest/ oni świeći ludźie/ ktorzy máiąc ná sobie Pásterskié vrzedy / y wßytke pobożnosć Chrześćiáńską / stánowiąc ludźiem grunty ku zbudowaniu y rozmnożeniu KOśćiołá Páná Christusowégo/ ktorégo zwiérzchnimi członkámi y Pásterzmi byli / pilnie ná to pátrzáli/ iákoby wedle rozdźielenia czásu/ náuke o sprawách Páná Christusowych / y o náucce iego/wiernym Páńskim ku słuchániu porządnie rozdźielili : á tho dla tego/ áby záwżdy ludźie Chrześćiáńscy przed oczymá swoimi/ w vmiećiętnośći swoiéy mieli / co kiedy Pan Christus rozlicznych dla náßégo odkupienia/zbáwienia/ y poćießenia/w ćiele swoim czynowáć raczył. Bo to wiédz Chrześćiáński człowiecze/że odkupienié tylo ná krzyżu Pan spráwował/ ále ie począł od oneg czásu/kiedy sye y kiedy głos płáczliwy/náßemu podobny/ národźiwßy sye ná świát : y zárázem od onego czásu wßytki doległośći iego/ ktoré ćierpiał wy człowiek/nic inßégo nie było iedno zásługi náße : bo iego źimná/ ia/ łáknienia/ pielgrzymowánia / prześládowánia / pośmiéwiská y nia/ vßczypki ná słowie iego/ y ná cudách/ potwárstwá od nieprzymu wßytkiemu nic kto inßy iedno my iestesmy przyczyną/ iż to Pan ćierpiał zá nas winné. Otóż potrzebá nam iest o tym wiedźiéć/pobysmy tho ználi/ áby tym wietßa miłosć przećiwko Pánu náßemu e mnożyłá/ krzewiłá/ y mocniłá. Czemu dosyć czyniąc ludźie świeprzed námi byli/ thy wßytki spráwy Páná náßégo ták porządnie w przepowiádáć wiernym postánowili/ nietylo słowem/ ále Ceremozed oczy im to przełożyli/ áby y bespieczną wiádomosć spraw Chriná swégo mieli / á wedle czásu káżdéy sye spráwy iego porządnie viedźieli/ kto to był/ iáki był/ skąd był/ dla czego był / od kogo przyo sye vrodźił/ co tu czynił / co zá spráwy iego były / co zá sposob żyi nauká/ iáka śmierć/ iáko vmárł/ co sye ſtáło z nim po śmierći/ y y ktoré potrzebá wiedźiéć káżdemu/ ktory wierzy że on iest prawdźiyaß/ prawdźiwy Syn Bogá żywégo/ prawdźiwy Christus / prawáwićiel/y prawdźiwy zwyćiezcá Szátáński : czego iednák żaden nie dźiéć/ iedno z náuki. A przetóż státecznie/ y bárzo dobrze sye tho w stárożytnym Chrześćijáńskim záchowywa/ że rozdźiały czásów ná ráwy Páná Christusowé są postánowioné : wedle ktorych vczą luné/ áby spráwy Páná swégo ználi/ vmieli/ wiedźieli o nich/y ich nároli. Miedzy ktorym świetym postánowieniem Kośćiołá Bożégo/ yßa Ewányelia ná dźień dźiśiéyßy Niedźielny / iest dobrym y pożyporządkiem postánowioná. Abowiém gdyż Niedźielá dźiśieyßa post miedzy dwiemá Swietomá zacnymi / to iest/ miedzy Wniebowm Páná náßégo/ y miedzy dniem Swiatecznym : tedy théż godźiło y ty Swietá włożyć táki porządek náuki/ kthóryby przypomniał luChrześćijáńskim/ y przeßłé y przyßłé Swieto. Bo kiedy Pan Apostołom rozmáité prześládowánia opowiáda / iż ie mieli ćierpieć dla Jego/ że ie miano zábijáć/ z Bóżnic wymiátáć y prześládowáć / znákiedy thy rzeczy miały Apostoły potkáć / iż po Wniebowstąpieniu : iákóż y przyßło to ná nie wedle słowá Páńskiégo. A kiedy zásie 3. obiecuie/ y opowiáda vrząd y spráwy iego Apostołom/ tedy zná-

Summá téy przemowy tá iest: Vkázuie że o patrznie kośćiół Boży vczynił/ iż dźisiey ßą Ewányelią téy niedźiele postánowił ku czytániu/ dla pewnych pożytków wiernym.

czy przyszły dźień Swiąteczny zesłánia Duchá S. widomie ná Apos
ty dwie spráwie Páńskie Kośćioł dźiś nam opowiáda w Ewányelii
która roczniq vstáwe przeszłá / druga która przyść ma. A czyni to
wiernych/ żeby naprzód to pewnie wiedźieli/ iż od onego Christu
nego Christusá/z mieyscá onego kedy wniósł ćiáło swé do niebá/
rą oświecenié/ y nápełnienié Duchá S. potym áby sye vćiekáli
podnośili sercá y oczy swé wzgórę/ żądáiąc áby im tego Duchá p
ćieszenia zesłáć raczył/iżeby byli vczestnikámi práwymi dniá świ
tecznégo/ y zesłánia Duchá S. áby ták wespół z Apostoły Páná
wymi mogli wźiąć ten vpominek / obiecány w Apostolech wszyt
który iest prawdá/ mądrość/ wyrozumienié/ vmieiętność/ y pob
bo to wszytko dawa nam posłány od Oycá y od Syná Duch S.
dy dáry té mogli otrzymáć/ Páná Christusá Zbáwićielá nászego
prośmy : á prośmy záwżdy/ á teraz nawiecéy kiedy rocznicá zes
świętégo/ Swięto zacné / nam ku obchodowi nabożnemu nád

Pokazawszy tedy przyczyne postánowienia y vstáwy Kość
dźisieyszéy Niedźiele tá Ewányelia iest ku náuce wiernym postá
téż nam potrzebá wiedźieć/ skąd wźiętá iest.

Jest tedy dźisieysza Ewányelia wźiętá z onégo w mądrośći
kazánia / álbo rozmowy onéy / którą Pan miał do Apostołów
státeczną wieczerzą : tám ábowiém miedzy wielą rzeczy / Pan y
gi Apostołom swoim opowiádał/ iáko źli ludźie mieli nád nimi
mieli ie gnąbić / zábiiáć / y mordowáć. Pytasz dla czego tho czyni
Wiedz iż dla thego / áby Apostołowie przygody swé przyszłé wie
iednák przygody przed tym przezrzáné álbo wiedźiáné / nie ták b
ią ludźi/ iáko ty które ná nié przez wieśći przychodzą : otóż Pan
dla tego swé Apostoły/áby przestrzeżeni/ mniéy sye tego vtrapie
go bali. Co sye szérzéy z wykłádu Ewányeliéy pokaże/którą/iáko
wia/ Pan Christus tymi słowy záczą́ć raczył:

A gdy przyidźie Pocieszyćiel / którégo ia w
śle od Oycá / Duchá prawdy / który od O
chodźi.

Krótkié to słowá są / ále bárzo węzłowáté / z których przed
cowie y Wykłádácze/ wielé náuki około wiáry nászéy nam zostáw
cérskich náuk tłumili : Abowiém wnet ná początku tych słów E
trzy persony Boskié rozdźielnie Pan raczy opowiádáć/tákim sposo
Boży mówić raczy/ Duchá świętégo obiecuie : á obiecuie go zesł
cá/ gdźie masz wszytki trzy persony Boskié/Oycá/Syná/y Duchá
zosobná przez Páná Christusá káżda z nich wyrázona w iego pow
gdy powiáda/iż on śle Duchá świętég/tedy ták rozumiéy: że go ś
czyiégo inszégo Duchá/ ále iáko swégo. bo go Páweł święty zowi D
Christusowym/ gdy mówi : Posłał Bóg Duchá Syná swégo w
ce. Tu Páweł święty gdy Bogá wspomina / Oycá rozumié : y to
Gálátom/ że BOg Oyćiec zesłał Duchá Syná swoiégo w sercá n
A tu zásię w Ewányeliéy powiáda PAn Christus o sobie / iż go
miał/gdy mówi:Którégo iaześlę wam. Przypátrzże sye pilnie Pi
temu: masz tu zosobná trzy persony rozdźielloné/ masz zásię iedność
iedność Bostwá/ iáśnie w tych to personách pokazáną. czemu tá
pátrz : Sle Syn Duchá świętégo / śle go téż y Bóg Oyćiec : á
święty/ iest Syná y Oycá wspól Duch : y tenże ieden iest Duch Oy

Roma: 8. versu 9.
Gala: 4. versu 6.

...o Pismo swięté vczy. á gdyż ták iest / tedyć Oyćiec y Syn/ iednégo á Duchá máiąc / w Bostwie istotą są ieden Bóg: A poniewaž iž Duch ...trzećia persona w Bostwie/ iest Duchem Oycá y Syná/ tedyć iest ie... Oycem y Synem/będąc ich iednym y iedynym Duchem. Własnie tedy ...nicá Tróyce swiętéy tu sye pokázuie/że Bóg iest troiáki w personách/á ...o istnosci: gdyż w tym to Chrześćijáńskim Bogu w Troycy iedynym/ iednákie/ y nierozdzielné są spráwy: iedná moc/ iedná władza/y iedná ... Ale żebyś rozumiał w tym iednym Bostwie / iż są trzy persony / áto ...hristus ták ie zosobná rozdzielić raczył/gdy mówi rozdzielnie: Duchá ...go ia ślę/ á ześlę tego/ który od Oycá pochodźi. Alebyś rzekł: Tedy ...swięty mnieyszy iest niż Oyćiec / y niż Syn/ gdy go Oyćiec y Syn ślę: ...ny równégo nigdy nie ślę/iedno więtszy mnieyszégo/álbo Pan sługę: ...ryani o Synie Bożym mówili/ gdy go stworzenim Bogá Oycá być ...źili: álbo iáko Mácedonius z swymi vczniámi / przećiwko Duchowi ...o dowodźili/ gdy go sługą czynili Oycá y Syná / etc. co być nie może. ...wierni Chrześćiánie / którzy w Pánu Bogu wiecznym nie czynimy za... stopniów/ álbo rozdziałów małości/wielkośći/wiecznośći/y doczesno... ...o tego Bogá/któregó wierzymy y wyznawamy/wiemy go wiecznym/ ...nogącym / iednákim/ y iednym á nierozdzielnym w Bostwie / który ...den w Bostwie iest/ Oyćiec/ Syn/ y Duch swięty/ ták ná tho here... ...plemieniu Szátáńskiemu/odpowiádamy: Jáko zesłánie Syná Bo... ...Mądrośći onéy wiecznéy Bożey/ nic inszégo nie iest iedno to/co swięty ...owiáda / A Słowo które było Bóg/ ćiáłem sye zstáło: ták Wćielenie Bożégo zesłánie zowiemy / á żadnégo rozłączenia od Oycá / onégo ...i/ y onéy Mądrośći iego/nie wyznawamy/ áni wierzymy: á to dla te... ...Pan Christus wedle Bostwá swégo / iáko sam powiáda / był zawżdy ...u/ á Oyćiec w nim: y choć tu ná swiećie z Nykodymem mówił/przed... ...tnie był w niebie. Gdyż tedy był w Oycu/ á Oyciec w nim/ iákoż go ...ł/y ma/od Oycá rozłączyć? A zátym/choć tu obcowánie wćiele z ná... ...ł / obyczáiem nam niewidomym był w Oycu/ á Oyćiec w nim: czego ...yli nie wiedźieli/ by był sam tego nam nie obiáwił. czego y Jan S. ...Páná okrzćił/ poświadcza onymi słowy/ gdźie mówi: BOgá nigdy ...nie widźiał/ iednourodzony on Syn / który iest ná łonie Oycowskim/ ...n obiáwił. A choć go tu pálcem vkázował/ przetsię go ná łonie Oy... ...n być powiádał. Był tedy rázem y z námi wedle ćiáłá/ y z Oycem ...źielny áni rozłączony wedle Bostwá: y gdy pismo zesłánie Syná Bo... ...pomina/ tedy to ták z Páwłem rozumieć mamy: Że go Bóg Oyćiec posłał/ áby sye z nim rozłączyć miał/ y iuż go sam w sobie nie miał: ...o nam okazał w ćiele/ iáko Páweł S. mówi: Bóg sye nam okazał y ...ł w ćiele. A Jan S. zásię: Słowo kthóre było Bóg/ sstáło sye Ciá... ...kąd iásna rzecz/ że Słowem onym/ y Bogiem onym zostawszy w cá... ...ł tym czym był/przyiąwszy to ná sye czym nie był/ to iest Ciáło. Otóż ...eyscá ná mieysce rozumiéy zesłánie/ ále Słowá Bożégo / Mądrośći ...y Bożéy / to iest/ Syná Bożégo wiecznégo w osobie służebniczéy ná pokazánie. Abowiém Bóg wszechmogący/ázaż kiedy mógł być przez ...śći? A gdyż Mądrość oná wieczna Boża/ iest Syn Boży/ zaż kiedy ...óg onégo Syná/ álbo one Mądrość/ thák od siebie odesłał / aby iéy ...ł? któż to może mówić ták sprośnie? Ale gdyż tho być nie mogło/ ...że/ tedy iuż rozumiéy/ że Syn Boży wieczny/ oná Mądrość/nád któ... ...y Bóg nie ma / áni miał / Mądrość w nim sye rodząca/ nie nábyta ...wieczna/ nigdy od Bogá rozłączona być nie mogłá. Toż rozumiéy y o ...S. bo co o Synu Bożym pokázuiemy/tho o Duchu S. wierzymy / y

Genes: 1. versu 2.
Psal: 32. versu 6. 50. ver: 13. 103. v. 30. 128. versu 17.
Math: 3. ver: 16.
Ioannis 1. ver: 32.
Act: 2. v. 17. 18.
Roma: 8. versu 9.
1. Cori: 2. ver: 10. & cap: 3. ver: 16.
2. Corin: 3. ver: 3.
Té pisma Duchá S. Duchem Bogá Oycá zowią.

Co iest zesłanie Syná Bożego pokazuie.
Ioannis 1. ver 14.
Ioannis 3. versu 13.
Ioannis 1. ver: 18.
Ioa: 1. v. 29. et 36.
1. Timo: 3. v. 16.
Ioannis 1. ver: 14.

 wierzymy.

Co ieſt zeſłanie Duchá S. vczy.

. Corin: 12. v. 6.
Sapi: 7. ver: 18.

Miſsio Spiritus Sā cti á Filio intelligitur á Filio eius proceſsio.

wierzmy. Bo tho zeſłánie nie rozumie ſye z mieyſcá ná mieyſce poſy znákomite y iáſné nápełnienie onych w których przebywa: bo Duc tylo przez poſłánie Oycá y Syná posila y nápełnia ſercá ludzkie / rozdziela dáry w ludziach iáko chce / gdyż piſmo powiáda: Ze wßy czy ieſt ſprawcą/ wßytkę moc máiąc / y wßytki rzeczy do doſkonáło wodząc. Gdy tedy Duch S. łáſką ſwą nápełnia ſercá ludzkie/ á th wuie dáry ſwé gdzie pierwéy nie były/tedy to ſpráwuie przez nátchni które Piſmo świeté zeſłánie zowie. A gdyż z wolęy Bogá Oycá y zá miłością Bogá Oycá y Syná/wiernym to nápełnienie Duchá S dzi/tedy pochodzi od Oycá y od Syná: bo kto miłuie Syná/ y roſk go będzie chował/ tego Oyciec iego będzie miłował/ y da mu Duch od niego pochodzi/ y którego poſyła y Syn / to ieſt/ który też poch Syná. Ták thedy ty słowá Piſmá świetégo rozumieć mamy / bo náßemu wyrozumieniu w wielu rzeczách ſye przyrownywáiąc / vż nas tákich słów/ które do właſności táiemnic Bożych nie przynaleź Piſmo świeté tákie słowá w inßych mieyſcách wykłáda/tedy on wy od wiernych przyiety/á w niwczym wierny Chrześciánin nie ma ſye ćiwiąc: áby zásie ßárpáiąc słowká/ y nicuiąc ie/ od prawdy wßytk ſmá/ y wßytkiéy Wiáry Chrześcijáńſkiéy/ y wiádomości Bożéy/ odpadł. Nie poſyła tedy Pan Bóg Duchá S. ſwégo iáko ſługę Duch iego właſny/ ále z okwitości Duchá ſwoiégo nápełnia ſercá l mocą Duchá tego vtwierdza ie: y choćiaż w tymże Duchu/y tymże Pan ſercá ludzkie nápełnia / przedsie rozłączenia/ áni vmnieyßenia tym nie ma: bo to Duch ieden BOży ſpráwuie/ rozdziéláiąc kážde chce/ ſam w zupełności tymże / y iednym Duchem Bożym będąc: rozłączenia nigdy nie może mieć od Oycá y od Syná/ bo Duchem ie Oycá y Syná/ záwżdy nierozdzielnie z nimi będącym. Czemu ſye dobrze niech przypátrzą co Ewányelia powiáda / Iż ten Duch poc Oycá: co iednák mówię do onych / którzy rozumieli Duchá S. ſtw być: którym to mniémánie złé zbijam/ y dowodzę tymi słowy z Ew tym ſpoſobem: Jeſli Duch S. pochodzi od Bogá Oycá/ tedy ſtw nie może być: bo ieſli ieſt Duch Oycowſki/ y od Bogá Oycá pochod co może być ſtworzonégo w Bogu? gdyż co w BOgu ieſt / Bóg ie ſády ſtworzonéy żadnéy nie máiąc: A ieſliż ieſt Duch BOży / ktoż g rzyć w Bogu miał? Aleby rzekł/ że go Bóg ſobie ſtworzył: tedyćby czás być/ kiedy Bóg wßechmogący Duchá nie miał / á przeto y doſ ści nie mógł mieć w ſobie/ áż ſtworzoną/bo to ieſt rzecz ſtworzona: máiąc wieczności/ z czego od czáſu ieſt vczyniona? Otóż ieſli Duch ſtworzenie/ iáko Heretykowie bluźnią/tedy był ten czás kiedy go Bó rzyćiel nie miał: A ieſli ſtworzonégo Duchá ma / tedy doſkonáłości może: bo káżdé ſtworzenie niedoſkonáłé przez się ieſt. Ale poniewa m Bogu to ſye wßytko náleść nie może/ bo on ieſt Bóg wieczny / doſkonáłości Pan/ nie máiąc w ſobie żadnéy przyſády/ żadnéy rzecz rzonéy/ żadnych áffektów: tedy káżdy człowiek wierny łácno obáczy że tho ieſt wielkie y obłędliwé bluźnierſtwo Heretyków / którzy pon áby Duch s. który od Bogá Oycá pochodzi/miał być ſtworzenim/ábo tnością iáką/ álbo przypadkiem iákim rozdzielonym od Oycá/gdyż ie Bóg: y wßytko co w tey iednéy iſtności Boſkiéy ieſt/nic inßég nie ie Bóg: przypadków/ áffektów/ námietności/ odmienności/ przyſády w ſobie nie máiąc. Y káżdy Chrześćijáńſki człowiek then ſpoſób m Piſmá będzie mógł z tego wykłádu rozumieć/ y wiedzieć/ iáko ieſt Syn od Oycá / y iáko zás Duch S. będąc Duchem Oycowſkim y S

ſtw

nich w sercá wiernych posyłan bywa. ∴ ∴
iecał tedy Pan Christus Apostołom swoim zesłáć Duchá świętégo/
rawdy / który od Oycá pochodzi / iáko sye iuż iáśnie dosyć okazáło y
. Ale áby ieszcze człowiek Chrześćijáński miał dowodnie wszytko/ á
t y obaczył przyczyne tákiégo zesłánia / thedy náprzód przywiedźiemy
słowá przed tą Ewányelią / które sam Pan przywodźić raczy Apo=
swoim/ którym opowiádał/ co sye z nim sámym / y co zás z Apostoły
rzyszłym czásie dziać miáło. A thák do nich mówił : Nie iest słu=
szy nád PAná / ále ieslić mnie przenáśládowáli / y was bedą : y iesli
moie chowáli / y wásze chowáć bedą : ále wy wszytkie niebespieczen=
rpieć bedźiećie dla Imieniá mégo. A dokłada Pan : Bych był nie
t / á sam vsty mymi z nimi nie mówił / grzéchuby byli nie mieli / ále
dnéy wymówki z grzéchu swégo nie máią : y bych był vczynków nie
iedzy nimi/ których żaden nie czynił/ grzéchuby byli nie mieli/ ále o=
eli ie/ á przedsie y mnie y Oycá moiégo w nienawiśći mieli / w czym
ełniły słowá Zakonu ich / które mówili : Mieli mie w nienawiśći bez

Psal: 24. versu 19.

ármo. A rzekszy im to Pan/ widząc że z tąd frásunek mieli/ iął ie ćie=
twiérdzáć/ áby frásunek nie nápełniał sercá ich/ y obiecuie im poćie=
zez Duchá Poćieszyćielá/ mówiąc :

dy przyidzie Poćieszyćiel/ ten świádectwo be wydawał o mnie.

o iest/ on pokaże iáśnymi dowody / że ći Zydowie mnie niewinnégo / y
którym im wiele dobrégo czynił/ niewinnie zámordowáć śmieli : á po=
ć to bedźie przez was Apostoły moie / których sercá nápełniwszy/ nie
o was náuczy y obiáśni o mnie/ żem iest Bogiem prawdźiwym/ Sy=
Ogá żywégo iedynym y vrodzonym/ żem ostátnich wieków z Pánny
odźił przez Anyołá zwiástowány / bez grzéchu ná świećie żył / iżem v=
ewinnym bedąc zá was winné/ żem zmartwychwstał od śmierći y w
stąpił : ále też náuczy was wszytkiégo/ to iest/ Prorockich pism/ któ=
ie dawno były nápisáne / á we mnie sye iuż wypełniły : y vkaże wam
ość wszytke moie / iżem niewinnie od złych był zámordowány : y da
z śmiałość/ ábyśćie to opowiádáli / nie tylo Zydom mordownikom/
átu wszytkiemu/ zárzućiwszy wszytke boiaźń y stráchy wszytki/ nic nie
áni ná groźby / áni ná żadną rzecz náćieższą / ále wźiąwszy Duchá S.
ć powiádáli to wszytko cośćie widźieli y słyszeli. A zá tym

y świádectwo bedźiećie wydáwáć (o mnie) iém od początku iesteśćie zemną.

Od początku ná=
uki Páná Christu=
sowéy rozumiey/
byli z pánem A=
postołowie.

o wszytko człowiecze Chrześćijáński wypełniło sye/ bo wnet skoro Apo=
ie wźieli Duchá świętégo w dźień Swiąteczny/ tedy wnet Piotr S.
n wszyscy Apostołowie / śmiele świádectwo o Pánu Christusie wy=
/ powiádáiąc : Ze nam ná to wybránym świádkom/ iáśné iest y wiá=
martwychwstánié Christusá vkrzyżowánégo/ bośmy z nim iedli y pi=
en czás gdy zmartwychwstał po vkrzyżowániu swym dniá trzećiégo.
ołowie tedy o nászym Pánie nam świádectwá obiáśniáli dla potwiér=
wiáry nászéy/ y wiele onych świádectw pewnych/ iáśnych/ y prawdźi=
i práwie od wiádomośći nászéy zákrytych/ nam okazáli : o tym zwła=
ż on iest prawdźiwym Synem Bożym/ y Zbáwićielem nas wszytkich.

Actu: 1. v. 8. & cap: 2. v. 32. & cap: 10. versu 39.

pierwéy zeznał Bóg Oyćiec gdy był Christus okrzczony w Iordanie/
gdy sye przemienił ná gorze Thabor/ że Christus był Syn iego/ y iest/

Lucæ: 3. versu 22. Math: 17. versu 5.

á Syn namileyſzy / którégo ſłucháć mamy. Wſzákże iż to świádectwo
té było / tedy to Duch świety przez Apoſtoły nam obiáſnił / czeg by
byli nigdy/okrom Apoſtolſkiégo obiáwienia/ nie wiedzieli. Sam Pan
ſtus też ácz wielé rzeczy czynił/ y o ſobie świadczył / y opowiádał
y świádectwem prawdziwym/ iż on z niebá ſſtąpił/ przyſzedł od Oycá
nem był prawdziwym onego Bogá y Oycá : á poświadczał tego zna
cudámi/ y náuką/opowiádáiąc vrząd ſwóy/y ſpráwę ſwégo przyſz
ſzedł dla grzéſznych zbáwienia/ áby zbáwił tho co było zginęło : y áby
ſtrácong ná rámionách ſwoich odnióſł do owczárniéy/z którey by
łączyłá y zginęłá. Ale ty táiemnice wſzytkié zákrytéby były od nas
ſmo y świádectwo Apoſtolſkié : ále świádectwem onych które
Duch S. rządził y ſpráwował/ to ieſt Apoſtołów/tegośmy ſye d
Tegóż Duchá świętégo świádectwo przednieyſze/ które ſye ſſtáło
nu ná Krzcie Chriſtuſowym/ gdzie w oſobie gołębiczéy Duch S.z
z niebá/ co Jan S. Krzćiciel widział/ ćiſz Apoſtołowie nam odkr
z nich ieden powiedział nam ná náukę: Duch ieſt który świadczy/
ieſt prawdá. dokłádáiąc mimo tho wſzytko/ iż nietylo Oyćiec / ni
Syn z námi mieſzkáiący / nietylo Duch świety/ ále też y inſzé ſtwo
wáło świádectwo Pánu Chriſtuſowi/ że był y Synem Bożym/ y
lem: bo y Czárći to wyznáć muśieli/y ludzie Pogáńſcy tóż wyznaw
wet wiátry y morzá/ które roſkazánia iego ſłuchały/wydawáły św
o Pánu náſzym : wydawał wiátr y słońce / bo żal pokazáło / gdy
ich ſtworzyćiel w ćiele wziętym z Pánny czyſtéy dla nas ćierpiał :
y ſkáły/y opoki/y ludzie vmárli. Czego wſzytkiégo świádkámi ſą
wie Páńſcy/ którzy to nam przepowiedzieli/ y którzy nam nietylk
świádectwá inſze / y Piſmá Prorockié odkryli / które dawno przed
Páná Chriſtuſowym o Pánie Chriſtuśie były opowiádané / á w ni
pełniły. dokłádáiąc tego/ iáko Piotr S. powiáda/ Iż Prorocy D
więtym przepowiádáli/co zá męki miáły być w Pánie Chriſtuśie/
go chwałá. ꝛc. A pokazawſzy tákié ſkryté świádectwá/ vczyli pil
náuki ſwéy poświadczáli czworákim ſpoſobem.

¶ Naprzód słowy : bo záwżdy gotowi byli dáć odpowiedź każd
ry ich pytáć chćiał o wiárę ich/y o náukę która wnich byłá. Świad
Dźieie Apoſtolſkié/ iáko przepowiádáli słowo Boże/ którym świad
nie y vſtáwicznie/ iż Chriſtus był Synem Bożym/ y żywotem wſzyt
ſtánowionym ſędzią żywych y martwych : zá tym słowo ono Boż
lo ſye y ſzérzyło mocą wielką/ y rozmnożenim wielkim/ v wſzytkich

¶ Powtóre świadczyli/ nietyło słowy / ále y znáki : ábowiém d
od národzenia słowem vzdrowił Piotr/ ćień iego vzdrawiał niemo
ſtká Páwłowá choré vzdrawiáłá / y wielé inſzych cudów Páweł S
ták/ iż vmárłé wſkrzéſzał. Tákże y inſzy Apoſtołowie / rozmáitymi
wáli świádectwo Pánu ſwoiemu : bo Pan znákámi ich prawdziwé
ctwo/ y prawdziwą wiárę/ w ſercách ludzkich gruntował y vmacn

¶ Po trzećié świadczyli o Pánu ſwoim/ żywotem świętym y cn
żyćiem : bo w poſtách y w modlitwách vſtáwicznie żywiąc/Pánu B
żyli/ y w thákich pobożnych ſpráwách ſługi Pánu BOgu / ku rozm
Wiáry świętéy Chrześćijáńſkiéy / ſtánowili : A będąc pełni wiáry
świętégo/záwżdy w świętobliwośći y w ſpráwiedliwośći przed Pán
giem żyli/ y dlatego pewné wſpomożenié od niego záwżdy odnośili.

¶ Náoſtátek / thák meżnie przy tym świádectwie trwáli / że s
gwałtowną dla niego z świátá zchodzili : bo ták miłowáli Páná/ iż
ſelili/ y błogoſłáwionymi być poczytáli/ gdy dla Imieniá iego więzi

Ioan: 8. ver: 14. & 42.
Ioan: 16. ver: 28.

Ioan: 1. verſu 32.
1. Ioannis 5. v. 6

Marci 1. ver: 24.
Lucæ: 4. ver: 34.
Math: 27. v. 54.
Math: 8. ver: 26.
Math: 27. v. 45. 51. 52.
Lucæ: 23. ver: 45.
1. Pet: 1 v. 10. 11.

Czworákim ſpoſobem Apoſtołowie náuki ſwéy poświadczáli.

I.
1. Petri: 3. ver: 15.

Actuum 2: 3. 4. 5. 6. 7. 8. y daléy

II.
Actu: 3. verſu 6.
Actu: 5. verſu 15.
Actu: 19. ver: 12.
Actu: 20. v. 10.
Heb: 2. ver: 3. 4.

III.
Act: 1. v. 14. 24.
& ca: 6. verſu 6.
& ca: 11. v. 5. et 12.
& cap: 14. v. 22.

IIII.
Actu: 5. ver: 41.
Z tych ſpraw Apoſtolſkich ieſt nā

nié / więzánié / kámionowánié / y inßé ciał swoich mordowánié ciér-
o czym świadczy Páweł s. do Zydów w iedennastéy Kápit: iż áni mie-
ni kámieni/ áni ciemnic/ áni głodu/ áni więzienia/ áni mordowánia/ áni
wá/ áni przenáßládowánia/ áni żadnéy rzeczy sye nie bali áni strachali
éć dla Jmienia Páná swégo/ choć tácy byli/ że ich świát był nie go-
á przedsie żadna moc / y strách / niemógł ich odstráßyć y odgrozić od
ci Bożéy/ która byłá w Pánie Jezusie Christusie.

Tákim tedy sposobem Apostołowie/ ony owce wypußczoné miedzy dra-
 wilki/ o Pánie swym świadczyli/ ták pilnie y z tákim stáránim/ że sta-
 y náuką swą náwracali wiele ludzi / y z onych którzy Páná Christusá
owáli/ y prześládowáli: ták/ iż vpámietawßy sye z błedów swoich / ży-
wóy zásie dla wiáry iego pokłádali/ á krew Christusá Páná/ która dla
kich byłá wylaná / ták im pożyteczna byłá / że też y on grzech przelania
go / y meżobóystwá Páná Christusowégo/ dostátecznie wßytkim któ-
 vpámietáli odpuściłá / y z nich go zgłádziłá / co iest rzecz nieomylnie
ziwa: bo ieśli Pan Christus zá prześládowniki swoie/ y zá krzyżowni-
 prosił Oycá swégo / áby im odpuścił / żadnéy do odpußczenia przy-
 nieopowiádáiąc/ iedno niewiádomość ich/ á ktemu zá niewiernymi: dá-
wiecéy sstał sye przyczyną zá onymi / którzy go vználi być ich zbáwicie-
 vmeczonym y ná krzyżu záwießonym dla zbáwienia / nie tylo ich/ ále y
kiego świátá / áby wßyscy grzéßni / y wßyscy ludzie w obec byli zbá-
/ y żywot wieczny otrzymáli. A ieśli krew Christusá Páná/ wßytkiego
á/ álbo wßytkich ludzi ná świecie grzéchy omyłá/ oczyściłá / y zgłádzi-
ch wßytkich zwłaßczá/ którzy są w Pánie Christusie/ którzy iemu vfáią/
vzywáią/ weń wierzą/ y w Jmie iego okrzczeni są: tedyć Zydowie nie-
nymi będąc / y Páná Christusá krzyżuiąc / dáleko go wietßym Medya-
 y przyczyńcą swym poználi / y oná krew Páná Christusowá od nich
na / tenże im pożytek przyniosłá / który wßystkim wiernym pokutuią-
 á to kiedy wiáre iego przyieli/ kiedy pożytek meki y rozlanié krwie iego
áli / kiedy nádzieie w nim pokłádali / do niego sye vciekáli/ w nim vfá-
áre iego wyznawáli/ y rozsławiáli / kiedy dla niey gárdłá y żywot swóy
dáli/ kiedy zá grzéch swóy pokutowáli y żáłowáli. Co áby prawdá by-
zypátrz sye Pismu świetemu w Dzieiách Apostolskich/ á nawiecéy Pio
wietégo kazániu / gdzie do tych mówił / którzy rekomá niespráwiedli-
 Christusá zámordowáli/ vkázuiąc im Páná od vmárłych powstawßy
go / y Pánem á pomázánicem vczynionégo od Oycá/ mówiąc: Ze ten
est Christus/ ten/ ktorégoście wy vkrzyżowáli: otóż wam zábyiácżom
tusowym / toć iest lékárstwo do odpußczenia grzéchów wáßych / áby-
ie vpámietáli/ pokutowáli/ y okrzcili w Jmie Páná Jezusá Christusá/
ły wam grzéchy odpußczoné. Co oni vsłyßawßy/ okrzcili sye / náuki
tolskiéy słucháli / y w niey trwáli / á w modlitwách/ w vżywániu chle-
 boiáźni Bożéy / w prostości sercá/ w weselu w Pánie Bodze / w Ko-
stale y zgodnie trwáiąc/ chwalili PAná BOgá / máiąc łáske v ludzi/
est nápisano w Dzieiách Apostolskich / w Wthórym / w Trzecim y w
rtym Kápitulum/ y dáley. Prawdziwa tedy to rzecz iest/ iż krew Pá-
ristusowá/ y tym którzy ią rekomá swymi przelali / byłá pożyteczna do
ßczenia ich grzéchów/ y do dánia im żywotá wiecznégo. A ten pożytek
sye im z pilnégo świádectwá/ y z pilnéy Apostolskiy náuki / którą Chri-
Páná / nie tylo v nieznáiomych / ále też y v iego nieprzyiaciół zdobili/
kámi które ich náuke potwiérdzáły/ Pánem á Zbáwicielem być go wßyt
obec poświadczáli/ y prawdziwie pokázowáli.

Prawdziwie sye tedy wypełniły słowá które Pan mówił do nich / Y wy

świáde-

náuká / ábyśmy trwałé przy Christusie y mece iego trwáli: gdyż ten tylo zbáwion będzie który doskonale trwa.

Heb: 11. versu 36. 37. 38.

Rom: 8. à v: 34. ad cap: finem

Math: 10. v: 16.

Lucæ: 10 versu 3.

Krew Páná Christusowa/ y onym khtórzy ią przeléwáli do zbawienia byłá pożyteczna/ y mordowánia iego grzéch zgłádziłá: a ieśli im/ daleko wiecéy nam.

Lucæ: 23. ver: 34.

Iż Pan Christus y mordérzom swoim grzéchy odpuścił/ y krew iego ony omyła z grzéchów / którzy ią przeláli / náuká nam iest ábyśmy w grzéchách nie rospaczáli nigdy.

Actu: 2. ver: 22. 23. 24. 32. 36. 38.

Lucæ: 21. à v. 12. vsq ad 20.

świádectwo bedźiećie wydáwáć o mnie. Kiedy? Ná on czás kiedy st
przed Krolmi y przed Sedźiámi/iáko owce przed wilkámi/gdźie o czon
slić nie bedźiećie: ábowiem ia wam dam vstá wymowne / y mądość
rey sye nie beda mogli sprzećiwić wszyscy nieprzyiaciele wászy. W on cz
dźiećie świádectwo wydáwáć/ kiedy dla mnie pokoiu mieć nie bedźieci
dno wielkie prześládowánie / kiedy oyćiec syná/ brát brátá / przyiaciel
iaćielá/ znáiomy znáiomego/ dla wiáry moiey/y dla Imienia mego iá s
wydáwáć beda/á ieden drugiemu folgowáć nie bedźie: y kiedy mi w
y z wámi wspoł/beda w nienawiśći v wszytkich: ále przez stała ćierpli
wásze otrzymaćie do zbawienia wiecznego dusze wásze/ y stałe świádc
wásze tám sye pokaże / kiedy nie bedźiećie y dusz swoich żałowáć / kład
wot swoy/ y ćierpiąc krzyż y meki dla Imienia moiego. A kiedyż tho
dectwo być miało? Pewnie nie w ten czás kiedy ie Szátan chćiał prz
iáko sieią pszenice przez przetak: nie w then czás kiedy go opuśćili bo
y precz od niego vćiekli: nie w ten czás / kiedy sye zámykali boiąc sy Ży
ale w on czás kiedy sye wypełniłá tá obietnicá nád nimi/ktorą im Pan
biecáć raczył/ mowiąc: Gdy przyydźie Poćieszyćiel ktorego ia wam zes
Oycá/ Duchá prawdy/ tedy tego spráwą/tego mocą/ tego potwie dz
vmocnienim/ ták stali / mocni / trwáli/ y vgruntowáni bedźiećie że
dectwo dostáteczne bez żadney boiáźni o mnie wydáwáć bedźiećie bo
bedźie wászą mądrośćią/ wymową/ poćieszenim/ prawdą/ y wszytk w
wośći z was wygłádźi.

Ioan: 15. ver: 26.

A tu iuż możemy snádnie obaczyć/ dla czego Pan Christus táimi
miánki zowie Duchá S. ktorego czterzykroć ná rozmowie Wieczerzey
Apostołom swoim/ á potym w Apostolech wszytkim wiernym swoim
cáć raczył: y ktorego pothym zesłał nietylo ná Apostoły widomym ob
iem / ále thież y ná wierne ktorzy od Apostołow wiáre przyymowáli iák
Korneliuszá/ y ná ony w Ephezie / ktorzy przez náuke Páwłá S. y przez
żenie reku iego ná nie / widomie wźieli Duchá S. dáiąc nam otude p
od Páná Bogá/ że nietylo Apostołom/ ále y wszytkim ktorzy przez sło
vwierzyli w Christusá/ bywa dawaná łáská y dar Duchá świetego lub
domym/ lub niewidomym obyczáiem/ ná ten czás. Acz thież byłá daw
widomym w pierwszym Kośćiele / ále iednák choć niewidomym oycz
Pan Bog tym dárem nas nápełnia/ tedy wiele dobrego w nas spráwui
iedny nápełnia/ áby sobie byli pożyteczni/á byli przez świete spráw sy
Bożymi: drugie nápełnia/ áby byli pożytecznymi y sobie y ludźiem á
są/ ktorzy wysádzeni są od Bogá ná Pásterstwá/ Káznodźieystwá/ ná
wánie słowá Bożego/ y Sákrámentow Zakonu nowego / kthore s p
znáki łáski Bożey y przymierza Bożego z námi. A iż ten Duch świet
wiele pożytecznych rzeczy spráwuie w Kośćiele ChRistusowym/ y prá
wał przed tym / ták w Apostolech/ iáko w wiernych/y spráwowáć bedź
do sądnego dniá: tedy Pan Christus przystoynie tego to Duchá S. tá
powiáda/ naprzod ich Poćieszyćielem/á prawdźiwie: bo we wszytkich n
spieczeństwách Apostołowie/ y ich vczniowie/ z Duchá świetego poci
nie bráli/ y niezwyćiężony vmysł do wszytkich prac/ przenáśládowáni
pienia/ od niego odnosili. A ten Poćieszyćiel nietylo Apostołom / ále w
kim wiernym iest/ y bedźie Poćieszyćielem záwżdy/y w káżdych vćisk
sunkách/dolegliwośćiách/ niedostátkách/y niebespieczeństwách: tylk
ni Páná Bogá Oycá niebieskiego przez Syná iego prosić máią / áby
wżdy tego Poćieszyćielá szczodrze dáwáć raczył/áby wszytki dolegliwo
re dla Syná iego/ álbo też dla doświadczenia wiáry ich / ná nie przy
mogli skromnie znosić / y przez Poćieszyćielá Duchá świetego mogli

Actu: 10. v. 44. & cap: 19. ver: 6.

żeby ſye w wiernych wypełniły ony ſłowá Páwłá świetégo : Jáko
ćierpliwośći dla Páná Chriſtuſá w was/ thák też áby przez Páná
okwitowáło poćieſzenié wáſze. A gdy thák do Páná vćiekáć ſye
y Tobiaſz S. ták náucza : Że Pan Bóg po żalu y płáczu weſelé ra-
ć. Y iáko Dawid mówi ku Pánu Bogu : Że wedle wielkośći żalu
ſercu iego/ dał mu Pan Bóg tákié poćieſzenié ſzczodrze y hoynie/ iż
weſeliło duſze iego: Dla czego ? Dla tego/ iż Duchá ſwégo świeté-
ie odnióſł od niego/ y im go potwiérdzał/ ták/ iż go tenże Duch do-
odził do dróg prawdziwych y poćieſznych.

2. Corin: 1. ver: 5.
Tobi: 3. verſu 22.
Pſa: 93. verſu 19.

tedy Poćieſzyćielem Duch S. od początku świátá ludźi dobrych/ y
w świetych/ Apoſtołów/ y wſzytkich wiernych P. Chriſtuſowych :
pokázuie iáſnie z Piſmá S. ſtárégo Zakonu/ y z ſpraw tákże y z Pi-
ſtolſkiég/ y potomków á namieſtników Apoſtołów S. w Kośćiele
owym. Y to wiédz człowiecze Chrześćijáńſki / że niemáſz Poćieſzy-
wdziwégo / iáko ieſt Duch świety : bo poćiechy świátá tego prózné
rwáłé / ábowiem przechodźi świát ze wſzytkimi ſwoimi przyſmáki :
go kto ma miłowáć/ y w nim ſye kocháć / bo y thy rzeczy które ma/
ſpół precz predko przechodzą. ácz wprawdźie ćieſzyć może fortuną/
ſoką/ bogáctwy/ przełożeńſtwy / ále weyzrzyſz ná czás y naydźieſz to
powiáda: Wſzelákié przełożeńſtwo/ krótki żywot. Y iáko Job S.
: Dni żywotá náſzégo/ ſą iákoby nic : krótkié ſą dni człowiecze/ po-
śieżycámi: czás przechodźi/ śmierć ſye przybliża. Krótko tedy czło-
ie : y niech bedźie naſzczeſliwſzy / przetśie ma ſwoie troſki y niedo-
czás iego vćieka iáko ćień. Otóż choć ćie świát ćieſzy/ niepokłáday
ádźieie / nie day ſye vnosić fortunie / ále Pánu Bogu vfay / iemu zá
dźiekuy/ áná krotkość czáſu pátrzay/ pámietáiąc że thy poćiechy ná
ługo trwáć nie mogą.

1. Ioan: 2. ver: 17.
Swiát iáki Po-
ćieſzyćiel.

Eccle: 10. ver: 11.
Iob: 7. verſu 16.
& cap: 14. ver: 5.
Eccle: 11. ver: 20.
Iob: 14 ver: 1. 2.

też poćiechy niektóré Szátáńſkié/ y ieſt poćieſzyćielem też ſwoich ná
ów/ ále to nie ſą poćieſzenia/ ále zwodzenia: wielé ich naydźieſz któ-
ſtwo/ mężobóyſtwo/ cudzołoſtwo/ łákomſtwo/ wſzeteczeńſtwá/ li-
wo/ świetokupſtwo/ y inſze złośći máią v ſiebie zá oſobliwą poćie-
ten czás kiedy tego wedle myśli vżywáią/ ćieſzą ſye : á iáko Piſmo
/ Weſelą ſye gdy źle czynią / á w złośliwych ſpráwách rádość ich
tá poćiechá ieſt przećiwko woléy Bożéy/ y do śmierći wiecznéy thá
ćiągnie: Zdrádliwa ieſt/ Máieſtat Boży obrażáiąca/ któréy ſye ká-
ny ſtrzédz ma/ áby duſze ſwéy od Oyczyzny wiecznéy nie ſtrácił : bo
go Poćieſzyćielá wtych iego przyſmákách ćiáłu lubieznych náſzládu-
eſtwá Bożégo nigdy miéć nie mogą. A thu ſye przypátrz iáko ieſt
myłny/ Szátan záś iáko ſzkodliwy y záráźliwy Poćieſzyćiel.

Iáko ćieſzy ſzatan

Proue: 2. ver: 14.

máſz tedy inſzégo prawdziwégo Poćieſzyćielá / iedno Duch świety/
człowieká záwżdy świebodnégo ſumnienia/ y beſpiecznéy myśli/ co
oſz vſtáwiczna. Nádto/ wiáre w ſercách ludzkich gruntuie y vma-
áwuie człowieká do wſzégo dobrego / do wſzytkiéy świetobliwośći/
edliwośći : czyni człowieká ſtałégo w wyznániu wiáry Páná Chri-
y / y ſpráwuie go chetliwym do poſłuſzeńſtwá Bożégo : ćieſzy go w
h/ ochłode dáie w kłopoćiéch/ vczy wiernégo modlić ſye z płáczem y
do PAná BOgá : gotuie ſumnienié człowiecze do oyczyzny wie-
nocniąc wiáre / twiérdząc nádźieie / rozmnażáiąc miłość ku PAnu
vczy ſzukáć onégo wiecznégo mieſzkánia / táiemnice Piſmá świetégo
n odkrywáiąc ku ich poćieſze/ y náuce : ten ſpráwuie że ſye wierni nie
Ewányeliéy / że wyznawáią Páná Chriſtuſá być Bogiem y zbáwi-
woim/ przezeń tego Jmienia vżywáią JEZVS/ y cokolwiek do-

Duch świety iá-
kim ieſt wiernych
poćieſzyćielém.

brégo

brégo może być pomieniono ná świecie / on ieſt wßytkiégo dobré
cą : y w nim sſtáliſmy ſye bogáci w ſłowie / w vmiejetnośći / w
Pánie / thák / iż w niwczym nie mamy niedoſtátku : co wßyſtko / i
świety piße / Pan Bóg nam raczył dáć y obiáwić / przez Duchá ſw
dziwégo náuczyćielá / y poćießyćielá náßégo.

I. Cori: I. v. 5.6.7.

Powiáda záśie Pan Chriſtus : Że tenże Poćießyćiel ieſt Duch
to czynić Pan raczy dla rozeznánia miedzy Duchy : abowiém Piſ
rozmáité Duchy być opowiáda / że ieſt czárowny / y wießczby op
cy : ſą Duchowie obłedliwi / y wártołbowie : ieſt Duch tego świát
niektórzy Duchowie / którzy ſtworzeni ſą ná pomſtę. zowie też Pi
té Duchá złégo / Duchem BOżym : ále Pan Chriſtus Duchá ſw
dźież Oycá ſwoiégo zowie Duchem świetym : tákże y Piſmo świet
régo y nowégo Zakonu / zgadzáiąc ſye w tym z Pánem / Duchá B
chem świetym być opowiáda / o którégo Dawid ták proſił : Du
świetégo Pánie nie oddalay odemnie. Tákże Sálomon : Spr
żaden Pánie nie pozną / áż daß mądrość / y áż ſpuśćiß Duchá tw
tégo z wyſokośći. A tho ieſt Duch świety : bo Duch własny Boż
ſercá ludzkié / ożywia ie / czyni z nich ſyny Boże / Kośćiołem ie Bo
y kedy ieſt / tám ieſt wyſwobodzenié y wolność : á pożytki wielkié
czné vſtáwicznie w człowiecze czyni / bo ieſt Bóg : á zátym świety
cá świetobliwośći : y ſłußnie á prawdźiwie ieſt názwány od Páná
Duchem świetym / gdyż y Prorocy nie inákßy / iedno táki tytuł
zdy dawáli.

Ioan: 20. ver: 22.
Leuit: 20. v. 27.
Iſaiæ : 19. ver: 14.
I. Timo: 4. ver: I.
I. Corin: 2. v. 12.
Eccle: 39. ver: 33.
I. Reg: 18. v. 10.
Pſal: 50. verſu 13.
Sap: 9. verſu 17.
Roma: 8. ver: 11. 14. & 16.
I. Cori: 3. ver: 16.
2. Cori: 3. ver: 17.
Gala: 5. verſu 22.
Ioannis 4. v. 24.

Jeßcze PAn Chriſtus zowie tegóż Duchá świetégo / Duchem
ná okazánié / że wßytká prawdá ieſt od tego Duchá : y kto Duchá
ma / prawde miłuie / prawdy náßláduie / prawde mówi / prawdy ſ
kto náßláduie Duchá kłamſtwá / ten ſye prawdą brzydźi / y nie r
chá. Przykład iáſny thego ieſt w onym Królu Jzráhelſkim Ach
iż fáłßywych Proroków rad ſłuchał / Micheaßá Proroká nie rad ſ
ten Duchem świetym prawde ßczyrą temu złemu Królowi powi
ni Duchem kłamliwym Królowi pochlébuiąc / nie prawde mu p
á zátym łáſkę v niego mieli / á ná oſtátek y ſámégo zwiedli / ták / i
kłamliwé vſtá zginął. Otóż wiedźieć ma káżdy wierny / y pilnie
dowáć o thym Duchu prawdy / obiecánym wßyſtkim w iednośći
Chrześćijáńſkiégo : á ma go ßukáć w tym Kośćiele nieroſtárgnio
Duch prawdy iedne záwżdy prawde vczy / y nieodmienny ieſt / y pra
ćieżą wßytki fáłße y błedy / które záwżdy niezgodliwé ſą. A ieſli któr
négo od tych błedów Duch ten prawdy wybáwić raczy / ma pilnie
nu Bogu dźiekowáć onymi ſłowy / którymi niekiedy Jezus Syrách
dźiciá Zakonu ſtárégo / dźiekował mówiąc : Wyznawam Jmieniu
Pánie á Królu / y chwale ćiebie BOgá zbáwićielá mégo / przeto / i
sſtał zbáwićielem y obrońcą : y wybáwiłeś ſerce moie od zatráceni
wiłeś mie z śidłá iezyká złégo / y wybáwiłeś mie od vſt kłamliwy
wiem to ieſt wielki dar Boży / komu Pan Bóg da vznáć prawde
rozeznáć miedzy prawdą / á miedzy tákową powieśćią y ſpráwą / kt
ko ieſt od prawdy. Co iednák być nie może / iedno przez tego Duchá
któreğ Pan Apoſtołom / á w Apoſtoléch wßytkim wiernym / obiecac

3. Reg: 22. ver: 8. 12. 16. 18. 22.

Eccle: 51. v. I. 2.3.

Już tedy pokazawßy / iákimi Pan Chriſtus tytuły Duchá świ
lécáć Apoſtołom raczył / y pokazawßy vrzedy iego / potrzebá też
dźieć / dla czego Pan náß ty wßytki rzeczy o zeſłániu tákiégo Duch
poſtołów mówić raczył.

Piérwßa przyczyná tá ieſt : áby dał znáć Apoſtołom / że oni ſ

li/ y niedostáteczni/ do ſzáfowánia świádectwá o Pánu Christu-
przyieli tego Duchá/ którego podpomożenim oni mieli być do stá-
dectwá vtwiérdzeni. dowodów do tego nie potrzebá/ vkázuią to
/ że przed wziećim Duchá świetégo/ nie było w nich nic iedno nie-
ość/ boiazń / mdłość / y krewkość : co ſye zá przyiećim Duchá S.
/ w stałość/ w śmiáłość/ w trwáłość/ y w mocnie stałé wyznánié
wiáry w Páná Chrystusá. Przy czym y my pámietáć mamy / w
ych nie vfáć / ále wſzytkiégo podpomożenia od Páná Bogá przez
ietégo pilnie ſzukáć / pámietáiąc ná ony słowá Páwłá świetégo :
ostátek náſz od Páná Bogá iest/że wſzytko co mamy od niegośmy
áſtá iego w nas wſzytkich ſpráwuie: y w nim żywiemy/ruſzamy ſie/
: wſzytki dáry dobré y doskonáłé/ z góry nam zstępuią od Oycá w-
wiátłośći. A gdyż widźimy że od niego / to iest / od Páná BOgá
ſzytko/ tedy też prośić go pilnie z Dawidem Prorokiem mamy/ mó-
erce czyste rácz stworzyć we mnie Pánie Boże / á Duchá práwégo
wić we wnetrznośćiách moich.

2. Cor: 3. verſu 5.
1. Cor: 4. ver: 7.
Epheſ: 2. v. 5. 6.
7. 8. & ca: 3. v. 2.
7. & cap: 4. v. 7.
Actu: 17. v. 28.
Iacobi 1. verſu 17.
Pſal: 50. ver: 12.

zá przyczynę ſam Pan raczył im powiedźiéć / gdy mówił do nich :

wam słowá mówił/ ábyśćie ſye nie wzgar-

ieſt/ tym ſye nie obrażáli / co ná potomné czáſy ma ná was przyść :
wam ták wielé mówił o śmierci moiéy/o zmartwychwstániu mo-
uchá S. zesłániu / o Kośćiele moim / iákim kłopotem y fráſunkiem
ma być ſzczépiony y rozmnożony / ábyśćie to bacząc / z świátem y z
ćioły moimi nie byli ze mnie wzgorſzeni/ ále żebyśćie stale przy mnie

rzebné tho słowá Páná náſzégo wſzytkim Chrześćiáńſkim ludźiem/
nie wzgárſzáli/ gdyż świát pełen wzgorſzenia záwżdy ieſt: ábowiém
k ná świećie ieſt/ co człowieká odwodźi od Páná BOgá/ od woléy
Ewányeliéy Christusá Páná / lub w słowiéch/ lub w vczynkách/ to
orſzenié káżdégo wiernégo.
wa pogorſzenie słowem y vczynkiem złym / iáko ſam Pan Christus
Lepiéy áby był kámień młyński vwiązány v ſzyie / á był vtopiony / á
ał iednégo z wiernych iego/ y namnieyſzégo wzgorſzyć.

Math: 18. ver: 6.

owem gorſzą ludźi/ y odwodzą od Christusá/ Kácérze/ którzy owce
owé pieknymi słowy odwodząc/ od Kośćiołá iego wiodą ná zátrá-
Są też y drudzy ſzkodliwymi bárzo w iezyku ſwoim/ iáko prózno-
/ plugáwomówcy/ bluźniérze Boży : á od tych wſzytkich z vst idźie
nié.
zynkiem bywa wzgorſzenié przez złé ſpráwy : przykład w DAWidźie
którégo cudzołostwo y mężobóystwo było wielkié wzgorſzenié wſzyt-
odánym : á by ſye był nie vpámietał/ y ſamby był wiecznie zginął.
trz záśie ná Jeroboámá Królá w Samáryéy/ten ćielców dwu vla-
złotá/ nietylo przykłádem złym był do báłwochwálſtwá/ále też y ſam
ymi chwálić ie roſkazał/ y báłwány chwaląc/ inſzym zśiebie zły przy-
wał. Wielé thákich y dźiś ieſt miedzy Chrześćijány/ których pijań-
udzołostwá/ zábijánia/ łákomstwá/ lichwá/ nieboiaźń á práwie nie-
ość miłégo Bogá/ inſzé ſzkodliwe złośći/ ſą drugim ku wzgorſzeniu.
i widzą áno rodźice máło o BOgu wiedzą / ſłyſzą á oni przyśiegáią/
Bożé ná dáremność biorą : ſłyſzą á oni bez wstydu mówią: widzą ob-
o ich/ widzą iáko ludźie oſzukawáią/ y vczą ſye tego v nich/y w tychże

2. Reg: 11. ver: 4. & 15.
3. Reg: 12. ver: 30

náukách bywáią wyćwiczeni. A pewnie biádá tákim rodzicom
kom: biádá Pánom / ktorzy sługom: biádá gospodarzowi /
swoiéy/ swymi złymi spráwámi wzgorßenie dáią. Co sye iednák
nych ściąga/ ktorzy kążą/ vczą / Pásterzmi y ßafárzmi słowá
ći wßyscy máią sye strzédz/ áby z siebie nikomu pogorßenia ni
náuce/ áni w spráwách swych: gdyż wiecey ći mogą zepsowáć
záwieść ludzi zá sobą ná zátrácenie.

Do wßytkich tedy Pan raczy mowić wiernych swoich w
áby sye nie wzgarßáli od złych: y áby wzgorßenia z siebie áni słow
ki nie dawáli / ále/ iáko vczy Páwel swięty/ vczćiwie y porządn
by sye spráwowáli/ ku vbodowániu/ nie ku zepsowániu. *Roma: 13. ver: 13*

Nád to: Potrzebá byłá áby był Pan the przestrogę Apost
vczynił/ y nápominánie/ áby sye nie wzgarßáli: to iest / áby w f
w kłopoćiech nie vstawáli/ iżeby o Christusowych obietnicách
pili/ wiárę áby w nim trwáłą mieli / nádzieię nieomylną áby w
dáli/ á nawiecey ná on czás kiedy ty rzeczy miáły ie potkáć kt
Christus opowiáda tymi słowy mowiąc:

Ze was vczynią od Bożnic wyłączonym

To iest/ iáko nieprzyiaćioły Boże/ y syny wiecznego zátrácę
nią was niegodne ábyśćie z nimi obcowáć mieli: do Bożnic was
od wiáry od swey y od swego nabożeństwá was precz wymiátáć
dząc sye wámi iáko złymi. Co v Zydow byłá wielka boiaźń y
przeto ießcze y zá żywotá Páná Christusá iuż te boiaźń byli Zyd
ßládowce iego obroćili / iáko iest nápisano v Janá swiętego: *Ioannis 9. ver: 22.*
dno był Páná wyznał/ táki z Bożnice ich był wyrzucony: y dla
wierzących weń nie śmieli wiáry swey wyznáć/ áby ich z Bożnic
cono.

Zbożnie v Zydow wyrzucánie/ v nas iest Klątwá.

A co v Zydow było z Bożnice wyrzucenie/ to v nas Chrześ
Klątwá w Kośćiele naßym: ábowiem Klątwą bywa człowiek
z Kośćiołá wiernych Páná Christusowych/ y w żadney rzeczy z n
obcowánia: odstrychniony bywa od modlitw ludzi swiętych kto
śćiele Chrześćijáńskim / y stawa sye iáko odćięty członek od zgr
wßytkich wiernych/ y wßytkiego Kośćiołá Chrześćijáńskiego.
wiek Chrześćijáński káżdy ma sye tey kaźni wiárowáć/ ábowiem *Math. 18. rer: 17.*
iánina stawa sye Pogánin y iáwnogrzeßnik/ ten ktorego klątwą
á nawiecey kiedy Klątwá spráwiedliwie ná kogo wydána bywa
stepy y iásnymi złośćiámi/ vrząd Kośćielny iáko párßywą owcę o
dzenia ludzi wiernych kogo wyłącza. Jáko wyłączył Páwel S. d *I. Tim: I. ver: 20.*
uki/ y dla bluźnierstwá przećiwko Pánu Christusowi / onych dw
cow / Alexándrá y Hymeneußá / y dał ie Szátánowi w moc. Ták *I. Cor: 5. ver: 4.5. & II.*
nierządnego Koryntczyká dla nieczystoty/ ktory táki grzech vczyn
da Páwel swięty: W Imię Páná naßego Jezu Christá gdy sye z
ćie wy/ y duch moy / mocą Páná Jezusową osądziłem go Szátán
trácenie/ áby duch zbáwion był w dzień Páná naßego Jezu Chris
ley w tymże Kápitulum powiáda Páwel swięty: Iż ktoryby sye m
dzy wiernymi z bráćiey Kośćiołá Páná Christusowego/ á onby sye
rubstwem/łákomstwem/bálwochwálstwem/złorzeczeństwem/pij
drapiestwem/ z thákowym Páwel S. obcowánia y pokármu brác
odłącza go od pospolitowánia ludzi Chrześćijáńskich / dotąd ážb
mietał. Od Apostołow tedy wziął Kośćioł swięty kaźń Klątw
karze ludzie ku vpámiętániu / áby sye thego stracháli: iákoż sye s

Klątwá dawno w Kośćiele Chrześćijáńskim/ ktorey máią sye ludzie strzédz / y do niey przyczyny dawáć niemáią.

...eby z poſpolitowánia ludzi wiernych wyrzuceni / y z Kośćiołá świe-
...owßechnégo Chrześćijáńſkiégo / dlą ich złych ſpraw / iáko członki
...iáłé/ odćieci y zárzuceni nie byli / y Szátánowi podáni. Bać ſye klą-
...ebá/kiedy ſpráwiedliwie ná kogo będźie wydána/dla złośći y wyſtęp-
...ch. Ale kiedy nią niewinnégo kto karze/onemu ktory ią niewinnie ćier
...gá ieſt : bo iáko ſtráßliwą rzecz ieſt z pośrzodku Kośćiołá Bożégo
...zuconym/ y z ludem Bożym obcowánia nie mieć/ták záśie poćießna
...u ma być/ gdy z Zboru złych ludzi á członków Szátáńſkich ktho ieſt
...ony: iáko klątwá od Zydów/ktorą oni Chrześćijány vſtáwicznie prze-
...á im złorzeczą : iáko klątwá od Heretykow/ kthorą oni wierné ludzi
...chnégo Kośćiołá z poſpolitowánia ſwégo wymiátáią / y im złorze-
...e tych klątwá/ áni z Kośćiołá/ áni z poſpolitowánia świętych ludzi/
...ołem wierni máią w Kośćiele Bożym / áni łáſki miłégo BOgá od
...h oddálić nie może/ áni oddala : y owßem ich przeklinánia w błogo-
...iſtwo wiernych ſye obrácáią / y ich modlitwy przećiwko wiernym o-
... ſye im w grzéch : á wierni Chrześćijánie ym dáléy od tych Zborow y
...towánia ſye odłączáią/tym bliżéy ſye ßáńcuią do łáſki miłégo Bogá/
...rów Duchá S. Y dla téy przyczyny y Apoſtołom CHRiſtuſá Páná
... Zydowſka/ y z Bożnic ich wymiátánié/ nic nie ßkodźiłá : bo ponie-
...i złymi będąc/dobré y cnotliwé ludzi niewinnie z Bożnic wymiátáli/
... téy ſpráwie pokázowáłá ſye złość y ślepotá / á dobrych pokázowáłá
...oinność/ y dla Jmieniá Bożégo świętą ćierpliwość : bo ták záwżdy
...świećie/ iż źli dobrych ćierpieć nie mogą/niepobożnie ie przeßláduiąc/
...tho z záślepienia wielkiégo / iż ony przeßláduią ktorych dobrodźiey-
...żywią. A Pan Bog też ćierpi złé/y nie zárázem ich karze dla złośći
... ludzi dobrych kthoré miłuie : ále gdy Pan Bog ſwoie wyłącza z po-
... złych/ prędko ſye iuż nád złymi mśćić raczy. Co widźimy w iáſnych
...dźiéch w onych dobrych á Pánu Bogu miłych ludźiach/ w Noe/kto-
... w Korab nie wßedł/ y źli mieli od pomſty Bożéy pokoy. Tákże poki
... Sodomy nie wyßedł / Sodomie był pokoy : ále ſkoro ie Pan od złych
...ł / wnet złé ludzi ſrogo doſyć pokáráć raczył. Thákżeć ſye opowie-
...zed Abráhámem/ że dla dźieśiąći ſpráwiedliwych/ ieſliby byli w So-
...nie ſkarałby był Pan onych wßytkich złych/ktorych było wielkié mno
... ogromna liczbá. etc.

> Fortuná to ieſt do-
> brych y wiernych/
> gdy ie wyłączaą od
> złych.
>
> *Gene: 7. verſu 7*
> *19. verſu 22.*
>
> *Gene: 18. ver: 32.*

...ponieważ iż ták záwżdy ná świećie było y ieſt / że źli nie máią ſpokoy-
...myſłu ku dobrym / tedy wiernych Chrześćijánow będźie to przedśie-
.../ áby ſye nie dźiwowáli / y nie fráſowáli / ieſliże máią nienawiść od
...go świátá/ ieſli ſye ich chronią/obcowáć z nimi niechcą/ pomniąc ná
...ácy z Apoſtołmi Páná Chriſtuſowymi obcowánia mieć niechćieli.
...erny Chrześćijánin niech ſye ſtára o to/ áby nie ćierpiał iáko zły y nie-
...y / álbo iáko złoczyńcá : iedno áby ćierpiał dla Bogá / dla Jmieniá
...la prawdy/ dla wyznánia wiáry powßechnéy prawdźiwéy/ y dla ſprá-
...wośći : á zátym/ niech pewien tego będźie/ że weźmie odpłátę ćierpli-
...ſwoiéy/ á zapłátá tá iemu będźie koroná żywotá wiecznégo / ktorą
...iecał tym co go miłuią : bo tą koroną zápłáćił Apoſtołom/ y tą zá-
...ßytkim/ ktorzy ná kßtałt Apoſtolſki niewinnie przeßládowánia y frá-
...ćierpią dla Jmieniá Páná ſwégo Jezuſá Chriſtuſá. To tedy naprzod
...ły potkáć od Zydow miáło/ iákoż y potkáło/ bo ſye wypełnić muśiá-
...owá Páńſkié: Vczynią was od Bożnice wyłączonymi. Jákoby rzékł:
...vánia żadnégo mieć zwámi nie będą/ále iáko kléte ták was będą wy-
... z Bożnic ſwoich / y przeklętymi będźiećie v nich dla mnie / y dla J-
...mégo.

> *1. Petri: 4. v. 13.*
>
> *2. Timo: 4. v. 8.*

Lecz ieſzcze máło ná tym będźie/ále przyidźie ná was ieſzcze coś
ábowiém

Idźie godźiná / iż kożdy ktory was zábiie /
mniémał żeby Bogu poſługę wyrządzał.

Wielé Hiſtoryámi ſye nie zábáwiáiąc/ pokażę iż tá mowá PAná Chri-
ſtuſowá byłá prawdźiwa. Czytay kto chce Dźieie Apoſtolſkié/ á nawie-
śmé Kápitulum / kiedy Szczepaná świętégo vkámionowáli / dla Imie-

Act: 8. v. 1. & 3.

Páná Chriſtuſá: gdźie było tákié prześládowánié w Kośćiele / kt
Jeruzálem / iż ſye wſzyſcy wierni/okrom Apoſtołów/roſpiérzchneli
kráinách Zydowſkich/ y Sámáriyſkich: bo Száwel puſtoſzył Kośćioł
ſtuſów / á chodząc po domiéch brał gwałtem męże y niewiáſty / y
ćiemnice: y nie tylko to czynił/ále tchnąc ieſzcze pogróżkámi y mord
przećiwko Zwolennikom Páńſkim/przyſzedł do Kśiążęćiá Kápłáńſ
dáiąc od niego liſtów do Dámáſzku do Bóżnic/ iż ieſliby które nála
gi męże álbo niewiáſty/áby ie związawſzy przywiódł do Jeruzálem
tym przez Páná Chriſtuſá z niebá ná téy drodze náwrócony / gdy
Dámáſzku/ ſam o ſobie wyznawał: iż nád obyczay áż názbyt prześ
Kośćiół Páná Chriſtuſów: dokłádáiąc y ná drugim mieyſcu: Jaćie
mał / żem miał przećiwko Jmieniu Jezuſá Názáreńſkiégo wielé p
go czynić/ com iednák y czynił w Jeruzálem/bom wielé świętych d
ce wſadzał / wźiąwſzy moc y dozwolenié od Kśiążąt Kápłáńſkich
ie zábiiano / iam przynośił Ortel / á po wſzytkich Bóżnicách czę
karząc/ przymuſzałem ie áby bluźnili: y ieſzcze więcéy oſzáláwſzy na
ſzládowałem ie / áż do obcych miaſt / ꝛc. A czynił to póki ſye był n
ćił/ á czyniąc rozumiał/ żeby tym ſwym okrućieńſtwem/które czyni
rześćiiány / ofiárę Pánu Bogu czynił. Ale ſłuchay co ſam o ſobie
do Timotheuſzá/dźiękuiąc Pánu Bogu z náwrócenia ſwégo/y mó
dźiękuię temu / który mię pośilił w Chriſtuśie Jezuśie Pánie náſzym
wiernym oſądźił / y ná poſłudze poſtánowił / y którym piérwéy by
rzem/ y prześládówcą/ y potwarcą/ miłośierdźiam Bożégo doſtąp
żem to czynił z niewiádomośći/ y w niewiernośći/ ꝛc. A tu Páwel świę
pokazał przyczynę/dla częgo był prześládówcą/y dla któréy przyczyn
wał/więźił/y prześládował lud Chrześćiiáńſki: bo miał/iáko y inſzy
wſzyſcy mieli/chętliwą miłość ku Zakonowi Moyzéſzowemu/y ku o
wi iego / nieumieiąc ſpráwiedliwośći Bożéy/ á ſwą chcąc ſtánowić
dząc iż koniec Zakonu Chriſtus/y on ieſt ſpráwiedliwość káżdemu k
weń. Y dla tegóż z wielką pilnośćią / chućią / czuynośćią / prześ
Zwolenniki Chriſtuſá Páná/ mniémáiąc ie być gwałtownikámi y
cámi Zakonu/ Ceremoniy/ y roſkazánia Moyzeſzowégo/poczytaiąc
zá rzecz świętą y Bogu miłą/gdy Chriſtuſowé wierné mordowáli/
ce Zakonu ſwoiégo. Y dla tego kiedy był Páwel święty poimany o
w Jeruzálem / był w wielkim niebeſpieczeńſtwie: ábowiém zebrá
którzy z Zydów / y ślubowáli to pod klątwą / á było ich więcéy niż
śći mężów/ że nie mieli ieść áni pić/ ážby Páwłá zábili/ ták mocnie
ko niemu ſpiknęli ſye byli: á przedśie Pan Bóg mocą ſwoią racz
báwić z tego niebeſpieczeńſtwá. Skąd iednák káżdy może obáczy
dźiwé to być ſłowá Páná Chriſtuſowé/ że w prześládowániu/ y w
vczniów y Apoſtołów iego/ mniémáli ludźie źli / áby w thym ofiá
Bogu. Przeto Páwel święty ták o ſobie y o wiernych Páná Chriſt
mowi / do PAná JEzuſá Chriſtuſá: Dla ćiebie bywamy martwie

Act: 9. v. 1. 2. 3. 4. 5.

Gala: 1. verſu 13.
Act: 26. v. 9. 10. 11.

1. Timo: 1. v. 12. 13.

Gala: 1. v. 23. 24.

Rom: 10. v. 2. 3. 4.

Przyczyná dla czego żydowie prześládowáli krześćiiány y Apoſtoły.
Actu: 22. v. 30. & cap: 23. v. 12.

Rom: 8. v. 36. 37.

...czytano nas iáko owce ná zábićié: ále ty wßytkié rzeczy przewyćie-
...a tego który nas vmiłował. A ná drugim mieyscu: Nas Bóg A-
...kazał/ iáko ná śmierć oddáné/ sstálismy sye podźiwienim świátu/
... sye glupimi/ niesláchetnymi dla Christusá/ łákniemy/ prágniemy/
...nádzy / bywamy policzkowáni / tułamy sye / robimy náßymi reko-
...klináią nas/prześláduią nas/vrągáią nam/ sstálismy sye iáko śmie-
... tego/ y v wßytkich iáko proch pod nogámi/ áż do tego czásu: á to
...ćierpimy dla Páná náßego Jezu Christá. Otóż co im Pan opo-
...iż miáło ná nié przyść/ tho sámi potym wyznáwáli / że było ná nié
...opowiadáiąc nie inßą przyczyne/ dla czego ty niebespieczeństwa ćier-
...no te/ które im pan raczył piérwéy opowiadáć/ mówiąc:

...wam vczynią/ bo nie znáią Oycá áni mnie.

...oby rzekł Pan Christus: Nie dla żadnych występów wáßych/ nie
...ych zbytków wáßych / nie dla iákiégo złoczyństwá / ále że wy mnie
...áć bedźiecie/á oni nie beda mie chćiéć znáć: y ztąd miéyćie poćieche/
...nie/ y dla Oycá mégo / ćiérpiéć bedźiecie. A iżem ia iest w Oycu/ á
...ve mnie/ tedy kto nie zna Oycá/ ten nie zna y mnie: y który sye przy
...ten Oycá nie ma: przeto wy bedźiecie mie wyznáwáć iednourodzo-
...nem BOżym/ á oni tego nie zrozumieią/ bo mniémáć beda/ iákóż y
...y są/ że Bóg iednourodzonégo Syná nie ma/ y trudno máią vznáć
...á przyrodzonégo y iedynégo Bożégo: á gdy mnie nie vznáią/ tedy y
...égo nie poznáią. A przeto im Pan raczył mówić/ gdy go poznáć nie
...by on był prawdźiwym Synem Bożym: Ani mnie wiécie/ (powiá-
... Christus) áni Oycá mégo. Bo kto nie wierzy / áni zna/ iż JEzus
... iest prawdźiwy Syn Bogá Oycá/ten nie zna/áni wié/áby był Bóg
...tego to Syná: á kto tego nie wierzy / tedy nie zna BOgá Oycá. bo
...yná poznawamy Oycá/ á przez Oycá Syná: bo sye ták wspól wiel-
...ciec Syná / á Syn Oycá. A tho iest żywot wieczny/ poznáć sámégo
...iwégo Bogá/ y tego którégo posłał JEzusá Christusá/ iż iest pra-
...m Synem tego tho BOgá prawdźiwégo. Otóż nietylo mamy go
... prawdźiwym Bogiem / iákoż iest / ále y prawdźiwym Oycem Syná
...nikégo Páná náßego Jezu Christá: y ták poznamy Oycá y Syná/ále
...poznáć go nie możemy. Żydowie niechćieli go thák znáć / przeto im
...iedźiano: Iż nie máią wymówki żadnéy z grzéchu swoiég/ Abowiém
...yn Boży vczył ich tego/ vczyli Apostołowie: y niegodnymi sye vczy-
...bá Bożégo/ y téy náuki: któréy iż przyiąć niechćieli / przeto słußnie od
... wzgárdzeni. A to byłá wßytká przyczyná ná Apostoły Páná Chri-
.../ dla czego ie prześládowáli/ mordowáli/ y potwarzáli / máiętności
...i / wyganiáli z miast y ze wsi / kłádąc ná nie winy / ßpecąc Jmie ich/
...uiąc y hydząc dobrá / y sławe ich. Acz wprawdźie y tego czásu są
...y/ którzyby sye w te liczbe niewinnych Apostołów rádzi włożyli/ tym
...zá/ kiedy ie dla fálßywych náuk wyganiáią/ karzą / y wedle winności
...ą sprawiedliwą zapłáte: ále trudno sye ći wilcy drapieżni/ ći wieprze
... Bożą winnice psuią/ tym ßczyćić máią: bo Apostołowie dla prawdy/
... fálßu. á iż fálß vczą/ zgody miedzy nimi/ y ich náuką/ niemáß/iedno
...bienié. Apostołowie vczyli swoie rozdáwáć/ y swé rozdawáli: fálßy-
...postołowie Heretycy vczą / áby cudzé wydźiérano/ y sámi wydźiéráią.
...ołowie posłußeństwá vczyli ludźiém ná vrzedźie posádzonym/ nietylo
... ále y złym: Fálßywi Apostołowie vczą przećiwić sye Vrzedowi/ czy-
...kárgnienia w Królestwách/ zwády/ niezgody/ rostérki/ ⁊c. Aposto-
...czyli dobrze czynić/karáli złośći: Fálßywi Apostołowie vczą/ że vczyn-

Marginal notes:

I. *Corin:* 4. à v. 9. *ad* 14.
Opowiáda Páwel ś. iácy byli APOstołowie v ludźi.

Ioan: 10. *ver:* 38. & *cap:* 14. v. 11.
Math: 11. v: 27.
Ioannis 16. *ver:* 3.
I. *Ioan:* 2. *ver:* 23.

Ioannis 8. *ver:* 19.
Kto zna OICA zna y Syná: á kto niéma Oycá/ niéma Syná.
Ioannis 17. *ver:* 3.

Ioannis 15. v. 22.

Porównánie náuki Apostolskiéy/ z náuką kacerską: y spraw Apostolskich z sprawámi kácerskimi.

ki dobrze nic nie ſą/ nie ſą potrzebné do zbáwienia/ mówiąc/ze ká
cnotliwy ieſt grzéch. etc. Apoſtołowie ſkromnie ćierpieli rozm
dowánia o prawdę: fálſzywi Apoſtołowie ſwoich fáleſznych op
opornie/ mieczem/ potwarzámi/ księgámi ſproſnymi/ które ku
nu przywodzą/ſámi ſye drapiąc/ ſzczypiąc/ſzkáluiąc/y wymyslnie
czynił Luter Zwingliuſzowi/ Zwinglius Luterowi: Nowokrzcz
terowi y Zwingliuſzowi: Luter/ Zwinglius/Nowokrzczeńcom.
iedni drugim łáią/ á wſzyſcy wołáią bez wſtydu/że dla Ewányel
którzyż thu będźie niewinny z nich? Wſzyſcy wołáią / Ewányelia.
lia/ á przedsie o też Ewányelią nigdy zgodá miedzy nimi być ni
będźie. A tu obácz Chrześcijáńſki człowiecze/ iáko ćierpieli Ap
dla czego/ iácy ludźie byli / czego vczyli: á obácz też/ iácy tho
Męczennikámi zową/ kiedy zá wyſtępy ſwé ſpráwiedliwie karán
kiedy ich ſwawola bywa powśćiągana j karána. Acz zeznawam
czenniki/ ále Szátáńſkimi: bo zá Szátáńſkié ſwoié ſpráwy ćie
iáko Auguſtin S. powiáda/ nie męká / ále przyczyná czyni męc
ieſliże ty złą przyczynę dáieſz/ złą náukę śieieſz/ źle czyniſz/ źlec ſye
ieſli ćię karzą o to/ á ćierpiſz mękę/ boś záſłużył. A thák ćierpi
Báál/ kiedy ie Heliaſz Prorok Boży pobił: á przedsie Szátáńſki
nikámi zoſtáli. Ale Apoſtołowie ćierpieli / Męczennicy / y M
Chriſtuſowé/ ćierpieli bez winy/ iedno o to ſámo/ że ludźie źli niec
áni Bogá Oycá/ áni Syná iego/ którégo on zesłał dla zbáwienia
Czyniąc tedy koniec PAN Ewányeliey dźiśieyſzéy / powiáda prz
czego im to powiádał/ y mówi:

Którzy ſą męczennicy dobrzy á którzy źli/ pokázuie.

3. Reg: 18. v. 40.

Alem wam to powiedźiał/ ábyśćie/ gdyby prz godźiná/ wſpomnieli/ iżem ia to wam powi

Gdy człowiek wié przygodę álbo ſwoie niebeſpieczeńſtwo / nie p
go to oſtrzéga: á gdy przyidźie nań przygodá o którey wiedźiał/ ác
domość iuż nic nie pomaga / á wſzákże przedsie przyczynę dla kt
ná pámięć przywodźi / dla czego mękę y śmierć podeymuie: y ieſ
niewinnym / ćieſzy ſye newinnośćią oną / choć vdręczony bywa z
przeto ná tym mieyſcu Pan wiernym ſwym przygody przyſzłé op
gdyby dla niego ná nié przyſzły / áby wſpomnieli że im to Pan ich
ták z nimi miáło ſye dźiać / á iego mocy/ opátrznośći/ obronie ſye
A ten który Piotrá ná morzu tonącégo / cudzołożnicę od śmierći
wánéy/ Lázárzá vmárłégo z grobu wybáwił y ożywił / ten wierny
nigdy nie opuśći / ále ie wſpomágáć / rátowáć / y wyſwobádzáć
czył zawżdy: y oni którzy w nim vfánié ſwoie pokłádáć / á do nie
ſtoły wołáć będą práwą wiárą y ſercem: Pánie zbaw nas / nie b
mocy twoiéy/ zginiemy. Tákże z oną niewiáſtą Chánáneyſką: S
nád námi Pánie Jezusie przykázyćielu/ Miſtrzu náſz / zbáwićielu n
łuy ſye nád námi: oddal złé przygody/ znieś z nas kłopoty y fráſun
y oddal złé nieprzyiaćioły/ rácz vchowáć nędze ćieleſnéy/ głodu / m
powietrza / á rácz dáć żyzność/ żywot pobożny / zdrowié ná świ
śmierći/rácz nam dáć z sobą królowáć wiecznie/ Amen.

Komu ſye wierni w przygodách polécáć máią vczy.

Mat: 14. v. 30.31.
Ioan: 8. v. 4.5.9.
& cap: 11. v. 44.
Math: 8. ver: 25.
Math: 15. ver: 22.

Summá Ewányeliey tá ieſt.

1.

Naprzód: Pan obiecuie Duchá poćieſzyćielá/ y rázem opowi
nich ſpráwowáć miał: gdyż przed przyiećim tego Duchá świetégo
iennic BOżych wyrozumieć mogli / áni żadnéy śmiáłośći ku ćiér

...ni niebespieczeństwá mieli: co wßytko Duch święty w lepßy obyczay ...nić raczył/ iż sye ſstáli ßafárzmi táiemnic Bożych / y mocnie trwáli w ... niebespieczeństwie dla Jmieniá Bożégo.

...o wtóre: Dáie znáć Pan Christus w dźisieyßéy Ewányeliéy / iż miło= ...prawdźiwi Boży/ záwżdy pod krzyżem być mußą/ y krzyż frásunków/ ...ieczności/ kłopotów / y ná oſtátek śmierć / mußą ćiérpieć ode złych: ...Szátan ſpráwiedliwość y prawdę / poczawßy od początku świátá/ w ...y ſpráwiedliwych przeßládował záwżdy / y przeßládowáć nie przeſtá= ...gdy nie przeſtánie. á gdyż te przeſtrogę wiedzą wierni/ Pánem ſwoim obroną/ niech ſye ćießą/ y do niéy niech ſye vćiekáią.

...o trzećié: Nápomina w téy Ewányeliéy Pan ſwoie/ áby nie ſtrachá= ...ßytkiégo ćiérpieć dla Jmieniá iego/ y dla prawdy Ewányeliéy iego/ y śmierć / która nád wßytki rzeczy ieſt naſtráßliwßa: pámietáiąc że ...ána im ieſt zapłátá/ y koroná ſpráwiedliwości/ czáſu dniá Páńſkiégo. ...bietnice záwżdy wierni máią przed oczymá mieć / bo potwiérdzą w ...iáre/ y vmacnia w trwáłości ſercá/ áby ich mniéy frásunki obrażáły. ...ſłucháć onych słów Moyzeßá Proroká: Strzeż ſye ábyś nie zapo= Páná Bogá/ y ábyś nie zámießkał przykazánia iego. A iáko Dawid ...: Wſpámietáią (to ieſt/ ná słowo y obietnice iego/) á náwrócą ſye ...ná. Potrzebá tedy pomnieć ná Páná y ná słowá iego/ iż ieśliby ſye kie= ...y tráfiło z krewkości vpáść/ prawdźiwymi obietnicámi Páńſkimi áby ſye wierny posilał / y vfánia od PAná ſwé= go nie odkłádał.

1. Cor: 4. verſu 1.

II.

III.

2. Tim: 4. ver: 8.

Deut: 8. verſu 11.

Pſal: 21. verſu 28.

EWANYELIA Z I[
WYKLADEM, W NIEDZIE[
Swiateczna, wedlug opiſánia Iana[
Swietégo w Kápit: 14.

TEſli mie kto miłuie/ [...]
moie chowáć bedźie / y Oyćie[...]
bedźie go miłował: á przyy[...]
do niego/ á mieſzkánie ſobie [...]
vczynimy. A ktho mnie nie m[...]
słów moich nie chowa. A słow[...]
réśćie słyſzeli/nie ſą moie/ ále [...]
który mie posłał/ Oycá. Tém[...]
mawiał wam/ mieſzkáiąc v[...]
Ale Pocieſzyciel Duch świety/ kthorégoześle Oyćiec w[...]
moie / ten was náuczy wſzytkiégo / y przypomni wam w[...]
rzeczy które kolwiek wam powiem. Pokóy zostáwiam [...]
pokóy mój dáie wam: nie ták iáko świát dawa/ ia wam[...]
Niechże ſye nie fráſuie ſerce wáſze / áni ſye niech leka. S[...]
liśćie iżem ia wam powiedział: Jde/ y przychodze do was[...]
śćie mie miłowáli/ wzdambyśćie ſye rádowáli/ że ide do O[...]

[O]yćiec wietßy iest nizli ia. A therazem wam powiedział/ [p]ierwéy niżeby sye sstáło: Iż gdźieby sye iuż sstáło/ abyśćie [wierzyli]. Iuż nie wiele z wámi bede mówił/ bo idźie Kśiąże [tego ś]wiátá/ á we mnie nic nie ma. Ale áby poznał świát/ iż [miłuię] Oycá: á iáko mi dał Oyćiec porucżeństwo/ ták czynie.

OBchodźimy rocznice dźiśiey-ßégo dniá/ onego chwálebnégo/ świetégo/ zacnégo Swietá/ kiedy widomym obyczáiem Duch ś. sercá Apostolskié z niebá nápełnić raczył: y to iest dźiś náße Swieto/ które dawno przedtym opowiádáli Prorocy/ znáczyły Figury dawné/ świećili Apostołowie/ y wßytek lud który sye spráwie dniá thego przypátrował/ dźiwował sye/ y zdumiawßy sye wydźiwić sye niemógł/ co był Pan Bóg vczynić raczył onym które miłował. O czym iásna iest Historya/ kthórą krótkimi słowy [ś]wiety ták wypisuie: Gdy sye wypełniły dni Swiąteczné/ byli wßy[scy] [s]połu ná iednym mieyscu: y sstał sye nagle ßum z niebá/ thák iáko gdy [wiatr] gwałtowny przychodźi: y nápełnił wßytek dom gdźie byli siedzący. [Y ukazáły] sye im rozdźielné iezyki/ iákoby ogień: á to było widźiano nád ká[żdym z ni]ch. A zárаz nápełnieni są wßyscy Duchem świetym/ y poczeli mó[wić ro]żnymi iezyki/ ták iáko Duch S. dawał im wymawiáć. A gdy sye [ten głos] sstał/ zeßło sye mnostwo ludźi/ y zátrwożeni byli ná myśli: bo słyßeli/ á oni mówią iezykiem iego. y zdumieli sye wßyscy/ y dźiwowáli sie [mówiąc]: Zaż oto ći wßyscy którzy mówią/ nie są Gálileyczykowie? á iákóż [k]ády z nas słyßymy iezyk swóy/ w kthórym sye vrodźił? A zdumieni/ [dźiwo]wáli sye mówiąc ieden do drugiégo: Cóż wżdy to chce być? Ale Apo[stoło]wie wielkié rzeczy Boże rozlicznymi iezykámi mówiąc/ spráwe o sobie [da]li vkázuiąc z Pismá Prorockiégo/ czym/ y dla czeĝ byli nápełnieni. etc. [Tę] spráwy miłégo Bogá/ tego Duchá S. zesłánié/ rocznice dźiś ob[chodzimy]/ y świećimy ten dźień ná pámiątkę wieczną tego Boskiégo dobro[dziejstwa]. A day Pánie Boże/ żebyśmy świetobliwie/ chrześćiiáńskié/ cno[tliwie te]n dźień obchodźili: iżebyśmy tego dáru Duchá świetégo práwymi [uczest]nikámi byli. Przywodźmy dźiś ná pámieć sobie/ proße/ że on BOży [obraz k]tóry w stworzeniu wyráźił Pan Bóg ná człowiecze/ Duchem złym [zepsow]ány/ tego dniá Duchem Bożym/ Duchem świetym/ we wßytkich nas [wiernych] przyochedożony y przyozdobiony: y iuż w tym ćiele/ z chytrośći Szá[tańskiéy] śmiertelnym/ przez tego Duchá ożywiáiącégo/ obraz BOżéy nieś[miertelno]śći iest w nas odnowiony/ y ku wieczney chwale ożywiony. Wiel[kie] [C]hrześćiiáninie miły/ było dobrodźieystwo stworzenia náßégo/ nieposle[dnie] [też] odkupienia/ wielkié P. Christusowé dla nas dosyć vczynienia: ále iż [Duc]há świetégo zesłánié/ wßytkiégo odkupienia náßégo/ tho iest/ národze[nia/ p]rácéy/ meki/ zmartwychwstánia/ wniebowstąpienia/ Páná náßeĝ Je[zu] Christusá/ doskonáły y skuteczny pożytek/ y wßytkich zasług Páná Chri[stuso]wych ozdobá/ y ná iáśność pokazánié iest/ tedy do tych wßytkich do[brodźie]ystw/ nieposledniéyße to nam Pan Bóg raczył przydáć/ iż Aposto[łom/ á p]rzy nich nam wßytkim/ raczył Duchá swégo świetégo zesłáć/ zá któ-

Actuū 2. versu 1. usq; ad 14.

Summá téy przemowy tá iest: Zacnosć dniá świątecznéĝ pokázanie y pożytki iego: A iż ten dźień dawno od Proroków bił opowiedźiány y figurámi przeznáczony.

régo oświecenim ſerc Apoſtolſkich/vználiſmy Zbáwiciela náſzég P
ſtuſá/ iego národzenié/ poczecié/ y przyſzcié z niebá/ ſpráwy wſzytk
náuke/ śmierć niewinną/ zmártwychwſtánié/ y wniebowſtąpien
ſzytko ſſtálo ſye dla náſzégo zbáwienia. Zá náuką Apoſtolſką z D
tégo nápełnienia/ ty wſzytki ſpráwy ſſtály ſye nam iáſné / y wiád
tymże oświecenim Duchá świetégo poználiſmy ty Boſkié táiemn
rzymy im. A day Pánie Boże/ ábyſmy prawie/gruntownie/ſtátecz
le/y meżnie wierzyli. Które to ſpráwy Páná náſzégo bez pochyby
by były leżáły/bez żadnégo pożytku náſzégo/by był Duch pocieſzen
cenia / Apoſtołom do náuki y śmiáłości przepowiádánia wiáry P
ſtuſowéy/ á nam do tych ſpraw vwierzenia/ nie był posłány.

Swiecimy tedy dźiś/Chrześcijáńſki człowiecze/onég dniá roc
régo Pan nie tylo Apoſtoły y wierné ſwoie / z ſmutku y z boleśći d
wybáwił/ále też w nich wſzytki wierné ſwé/nas lud Chrześcijáńſk

Gene: 11. ver: 8.9.

Dźiś iezyki ludzkié / które w Babel przy budowániu wieże Pan B
ſzáć raczył / dla dumy ich kthórą przed ſye byli wźieli / áby budow
do niebá/ w Apoſtolech ku chwale ſwéy/ y ku rozſławieniu Jmien
świetégo zgodźić/ y do słowá ſwoiégo á chwały ſwéy poświećić/ y
ge ſwoie obróćić raczył / różnoſć ich iedną wiárą świetą zgodźir
tym/ nie tylo to co ſye Apoſtołom ſſtálo roſpámietywáć mamy/
ſobie ná pámieć rázem przywodźmy/co nam Pan Bóg dáć raczył
chá ſwégo świetégo : y przetóż pokazawſzy pożytki dniá dźiſieyſzé
go / nam z Apoſtoły od Páná Bogá dáné / tho vkażemy coſmy n
przypomnieli : iż then dźień od Prorokow był opowiedźiány/ y od
wnych przeznáczony : á nie vczynimy nic nowégo / ále to co czynil
Apoſtół Páná Chriſtuſów / w tenże dźień kiedy wźiął Duchá świ
kazemy. Ten / gdy niektórzy Zydowie w żárty to obrácáli / á śm
Apoſtołów mówili / żeby ſye winem młodym popili / podnióſł gło
iął Prorockim Piſmem im tego dowodźić/ że ten czás miał przyść/
brodźieyſtwo Duchá świetégo od Bogá ná ludźie przyść miáło /

Actu: 2. à v. 14. ad 22.

Iſaiæ 44. ver: 3.

Ezech: 36. v. 25.

Iohel: 2. verſu 28.

wodźił tymi słowy : Meżowie Zydowſcy/ y wſzyſcy co mieſzkácie r
lem/ to wam bądź wiádomo/á ſłuchayćie vſzymá słów moich: ábo
ći nie ſą pijáni / iáko wy mniémaćie/ ponieważ żeć teraz trzecia g
dźień/ áleć to ieſt co powiedźiano ieſt przez Johelá Proroká : A b
ſtáteczné dni/ mówi Pan / wyleię z Duchá ſwégo ná wſzelkié ćiá
prorokowáć ſynowie wáſzy/y córki wáſze/ á młódźiency wáſzy widz
widźieć : á iśćie ná ſługi wáſze / y ná ſłużebnice wáſze / w oné dni w
chá moiégo/ y będą prorokowáć : y vczynię cudá ná niebie wzgórz
ná ziemi ná dole / ꝛc. A dokłada : A będźie to / iż kożdy który będźi
Jmieniá Páńſkiégo/zbáwion będźie/ ꝛc. Przypátrzże ſye/ iż obietn
w ſtárym Zakonie/w nowym Zakonie tego dniá/którégo dźiś roczn
ćimy / ſkutek ſye ſſtał / y iſtotné wypełnienié : á ſſtał ſye ten ſkut
cznych czáſów / to ieſt / oſtátecznégo wieku świátá : bo Apoſtoło

1. Ioan: 2. ver: 18.

mi powiedźieli/że oni byli ná które oſtátnié wieki świátá przyſzły. A
ieden z tych co Duchá świetégo wźieli / ten wiek nowégo Zakonu
godźiną názwał. Dáléy Johel Prorok świety powiáda / że Pan
wił / Wyleię z Duchá mégo: Apoſtołowie tákże zową go Duchem

Roma: 8. verſu 9.

Duchem Páná Chriſtuſowym. Skąd báczyć może kożdy / że Du
Oycá/ y Syná iego/ od Oycá y od Syná pochodzący/ był w ſercá
ſkié zeſłány / gdyż ták o tym Pan Chriſtus mówić raczył : Ja go w

Ioan: 15. verſu 26.

od Oycá. Pytaſz kogo ? Odpowiáda Pan/Duchá który od Oycá p
áześle go Oyćiec w Jmie moie. Porównayże Piſmá: Johel mów

mówił/ Wyleie z Duchá mégo: á gdyż to Bóg ſam mówi/ tedyć mówi
hu ſwoim/ bo ſwégo Duchá obiecał wylać ná wßelkié ćiáło. Jeſli zá-
taß / który tho był Bóg co to mówił/ y którégo Bógá ten był Duch :-
ſus powiáda/ że był Bogá Oycá iego : był wedle Boſtwá y iego / iáko
prawdziwégo Bożégo/ bo go poſłał : á Páweł świadczy że był Chri-
. A ponieważ że był/ y ieſt Oyców/ y Chriſtuſów z ſtrony téy/ iáko Sy-
égo Oycá / á Johel go kłádźie być Duchem Bożym : tedyć Oyćiec y
en ieden w Boſtwie/ prawdziwy Bóg ieſt / który zeſłał tego Duchá/ y
go ná wßelkié ćiáło/ iáko był obiecał przez Proroká. á że go wylać miał
elkié ćiáło / Lukaß święty tego poświadcza gdy mówi : Ze nápełnie-
wßyſcy Duchem świętym / którzykolwiek w onym domu byli. Zga-
też hiſtorya náßá y w ſkutkách/ albo w ſpráwách obiecánych od Pá-
gá z Prorockim Piſmem/ bo Prorok powiáda : Będą prorokowáć ſy-
wáßy/ y córki : á hiſtorya Lukaßá świętégo powiáda / Ze záraz ná-
i Duchem świętym / ięzykámi rozlicznymi mówili / Piſmo wykłádá-
iſmá Prorockiégo Chriſtuſá vkrzyżowánégo zbáwićielem być pokázo-
y cudá wielkié czynili między wßytkim ludem. A ták Pan Bóg ty cu-
áki / które był przez Proroká obiecał / rázem y ná niebie przez ßum nie-
niebieſki/ y ná źiemi gdy ſye nád Apoſtoły vkazáły rozdźielné ięzyki/ y
ázem rozlicznymi ięzykámi mówili/ pokázáć znácznie y poczynić raczył/
o/ áby w niwczym od dawnéy obietnice wypełnienié ſkuteczné wßyt-
ego co obiecáć raczył/ nic ſye nie odmieniło. Ale nie mniémay Chrze-
ki człowiecze / áby te ſpráwę zeſłánia Duchá świętégo ſam tylo Jo-
owiedźiał / nie zámilczelić tego y drudzy. Ták o tym mówił Izáiaß :
y ſye ſługo móy Jakobie / Wyleie Duchá mégo ná naśienié twoie / y
łáwieńſtwo moie ná naród twóy. Jeremiaß Prorok tákże powiáda
tkách tego Duchá S. które czynić miał/ á opowiáda ie nie w ſwéy/ ále
ie Bożéy : obiecuiąc Izráhelowi przywrócenié z niewoléy : obiecuiąc
/ y nową rzecz/ że Pánná miáłá ogárnąć męża. Dokłádáiąc dáléy :
ch dniach/ mówi Pan/ dam Zakon móy we wnętrza ich/ á ná ſercá
iße ii : y będę im zá Bogá/ á oni mnie będą zá lud : y nie będźie wie-
ył mąż bliźniégo ſwoiégo/ y brátá ſwégo/ mówiąc/ Poznay BOgá/
im wßyſcy mię poznáią. Co ſye iuż iáſnie wypełniło w Apoſtoléch/ bo
oro Duchá S. przyięli / ſtáli ſye vmiejętnymi w táiemnicách BO-
owy Zakon ßczépić poczęli : á iáko Páweł S. powiáda/ Nie inkau-
i pápierze go wiernym podawáli/ ále w ſercá ich/ y w myśli/ ſłowem
i go ßczépili. A ták ten Zakon zá łáſką Duchá S. rozmnożyli/ w któ-
małégo do wielkiégo wßyſcy znáią Páná BOgá/ y wßyſtki dobro-
á iego/ które narodowi ludzkiemu vczynić raczył / przez Páná JEzu
ſyná ſwégo miłégo. Ale nád ty wyżßéy námienioné Proroki/ y E-
tákże Prorok dawno przed tym będąc/ nie przebaczył Duchem S. ná-
y przepowiedźiéć tego to czáſu zeſłánié Duchá świętégo/ mówiąc ták
onie Bożéy : Wyleie ia Pan Bóg ná was wodę czyſtą/ y będźiećie o-
ni od wßytkich złośći wáßych / y od wßytkich báłwánów wáßych o-
was: y dam wam ſerce nowé / y Duchá nowego położę w pośrzodku
vczynię to/ że będźiećie chodźić w Przykazániu moim. Co tu P. Bóg
wodźie czyſtéy/ Pan Chriſtus nam to wykłádáć raczy o Duchu świę-
etym/ gdy mówi : Jeſli kto prágnie/ niechay do mnie przyydźie / á ia
oie : kto w mię wierzy/ iáko mówi piſmo / rzéki z żywotá iego płynąć
vody żywéy. Ewányeliſtá Jan S. piße/ że to Pan mówić raczył o
świętym/ którégo z okwitą łáſką mieli wźiąć oni / kthórzy weń mieli
ęć.

Actu: 2. verſu 4.

Iſaiæ : 44. v. 2. 3.

Iere: 31. v. 17. et 22.

Ibidē 33. ver: 34.
Hebræ: 10. v. 16.
Heb: 8. à v. 8. ad 13.

2. Cor: 3. verſu 3.

Ezech: 36. v. 25. 26. 27.

Ioan: 7. verſu. 37. 38. 39.

Już

Juž mniémam že ſye temu káždy przypátrzył / že Prorocy o tym ktorégo my dźiś rocznice / ku czći y ku chwale Pánu BOgu świećim chodzimy/dawno przed przyśćim iego opowiádáli : á že Pan Bóg te ßczodrze Duchá ſwégo świetégo miał ludziem ná świát ſobie wiern ſłáć/ doſyć iáſnie y ßeroce to opowiedźieli.

FIGVRY dniá świątecznégo w ſtárym Zakonie. Exo: 19. v. 4.5.6.

¶ Ale nietylo Prorockié Piſmá ten dźień opowiádáły/ ále go też ły y Figury dawné. Abowiem w piecdźiesiąt dni ná górze Synáj Pa po wyßćiu Zydów z Egiptu/ dał Zydom Zakon : iákim porządkiem/ możeß w wtórych Kśiegách ſtárégo Zakonu w Exodźie/gdźie ſye P wiedźiał być Pánem wßytkiéy źiemie : lud ſwóy Królestwem Kápła y ludem świetym názwał : y zá przeſtrzégánim Przykazánia ſwégo / był on lud mieć miedzy inßymi ludźmi/zá lud własny. A potym kaza im ochedożyć/ y odźienié ich oczyśćić/ zſtąpił do nich trzećiego dniá Synáj po rozmowie z MOyzeßem / y po przeſtrzeżeniu ludu wßytk zſtąpił w grzmieniu/ w łyſkániu/ á obłok bárzo geſty zákrywał górę/ nié ſye rozlégáło/ górá ſye kurzyłá/ przeto / iż był Pan Bóg ná nie ſ ogniu : iáko z piecá ták z niéy ßedł dym/y dźwiek trąby ym dáléy tym znienagłá róſł/ y tym ſye wiecéy rozlégał. Tákim ſpoſobem Moyze nem Bogiem mówił / á Pan mu odpowiádał : y ták było dáné Dźie Przykazánié Bożé Zydom przez Moyzeßá. Otóż iáko w piecdźieſią wyßćiu z Egiptſkiéy niewoléy dał Pan Bóg ſtáry Zakon/ták w piec dni po zmartwychwſtániu Páná Chryſtuſowym/ które nas wybáwi woléy Szátáńſkiéy/ záczęty ieſt nowy Zakon w zeſłániu Duchá św Stáry Zakon dan ieſt w grzmieniu / w łyſkániu/ w ſtráchu : Now w ßumie gwałtownym/ bez żadnégo ſtráchu : bo ono Zakon dla p ców/ Zakon niewoléy : náß Zakon łáſki/ prawdy/ y ſwobody. y dla w ſtráchu / w ſrogośći był dány : á náß nowy w weſelu / y w rádo czáſem dánia/ ſtáry Zakon nowégo figure ná ſobie odnośił.

Ibidē à verſu 10. ad 20.

Exodi 20. à v. 1. ad 18.

¶ Maß drugą figure w ſtárym Zakonie tego dniá/w ofiárowániu ofiáry Pánu Bogu/ ze wßytkich przybytków Zydowſkich : á tá ofiár byłá/ dwá bochny chlebá z nowéy mąki pßeniczné/ które piekli y ofi zá pierwoćiny Pánu. z tymi chleby ofiárowáli też y śiédm báránków kálánych rocznych / y ćielcá iednégo ſtádá/ ꝛc. A dźiałáli y ofiárow piecdźieſiąt dni po Wielkiéynocy ſwoiéy : co iednák figurá byłá / iż Bóg niekiedy miał ſobie nową ofiáre z ludźi vczynić / á nie inßego dno w piecdźieſiąt dni po ofiárowániu y vżywániu Báránká Wielk go: ná znák tego/ iż po ofiárowániu báránká niewinnégo PAná C ná krzyżu/ y po zmartwychwſtániu iego/ w téyże liczbie dni miał P wßechmogący/ vczynić ſobie w przybytkách ſerc ludzkich przez Duch ofiáre czyſtą/ á oczyśćiwßy ie od grzéchów / mieli ſye ſſtáć pierwaſt widomemu przyieciu Duchá świetégo/ y ku rozmnożeniu Zakonu y łá iego świetégo / á ku przepowiádániu y ofiárowániu chlebá onég z niebá ſſtąpił / y który o ſobie mówił : Jam ieſt chléb żywotá / chle który bedźie iadł z tego chlebá / bedźie żył ná wieki : bo ten ieſt chleb dáie żywot świátu. Co wßytko z tych nowych pożytków/ które Du ty w Apoſtoléch poczynił/ rozświećiwßy ſercá ich/ y nápełniwßy ie/ wowáli: y przez nié wßyſtkim wiernym podał te náuke / áby nie ofi pów y kłoſów nowych / ále ofiáre vſt ſwoich/ y ſerc ſwoich / záwżd Bogu ofiárowáli / á godnym naczynim ku przyiećiu Duchá świete żdy byli. Co áby mogło być w ſercách wiernych ludźi / á Zwolenni ná Chryſtuſowych/máią z Dawidem świetym/Prorokiem/y Pátryár wzywáć Páná BOgá / káżdy z oſobná proßąc / áby Duchá świetég

Leuit: 23. à v. 15. ad 19.

Exodi 23. ver: 16.

Exodi 12. verſu 3. 4. 5. 6.

Ioan: 6. v. 33. 35. Ibidē v. 48. & 51.

Pſal: 50. ver: 12. 13. 14.

wnetrznośćiách iego/ áby Pan Bóg nie raczył oblicza swégo oddá-
żdégo z nas / y nie raczył odmiátáć nas od niego : á Duchá swégo
o nie raczył nam odéymowáć / ále áby wszytkim nam wiernym dáć
dość zbáwienia/á czelnieyszym Duchem raczył nas potwiérdzáć: á-
ił Duchá swégo świetégo/ á nowé spráwy/ nowégo człowieká/ któ-
edle Bogá / w nas stworzył/ etc. Tego nam potrzebá sercem y vsty
i spráwámi nászymi y sposobem żyćia / z dźisieysza Ewányelia sye z-
ieslize chcemy áby prosby násze nádáremno nie były: bo próżno vstá
kiedy sye spráwy y vczynki násze woli Bożéy sprzećiwiáia : próżno o
świetégo prośimy/ kiedy Duchá złégo vczynki czynimy.

Psal: 103. ver: 30.
Ephes: 4. v. 24.

tedy spráwy násze wszytki zgotowáć sye mogły prawdźiwie do przy-
uchá świetégo / tego nas Kośćiół BOży w dźisieyszéy Ewányeliéy
zy: á nie z swoich wymysłów / ále z słów Páná Chrystusowych/ któ-
n obiáwić raczył/ czego po nas potrzebuie/ iesli chcemy áby Oyćiec
/ on sam Syn iego iedyny / y Duch świety sercá násze oświécáiacy/
Tróycy iedyny/ w nas miał mieszkánié / czego sye snádnie náuczymy
yeliéy/ która nam te spráwe opowiáda tymi słowy :

mie kto miłuie / mowe moie chowáć bedźie.

łowá sa wźieté z onéy rozmowy/ która Pan Christus miał ná ostá-
Wieczerzy do Zwolennikow swoich: y ztad Pánu przyszły/ gdy po-
mówił Zwolennikom/ że máły iuż czás miał być á swiát go nie miał
/ á oni przedśie widźiéć go mieli/ y znáć/ táka znáiomośćia / iż mieli
n zá iedno/ dla tego/ że go miłowáli / y Przykazánié iego chowáli.
den z nich Judás Imieniem/ nie on co przedał Páná Christusá/ któ-
rno Iskáryoth/ ále inszy cnotliwy Zwolennik/nie mógł dobrze mowy
Christusowéy wyrozumiéć / y ták rozumiał / żeby tylo sam ze Zwolen-
o których mówił/ miał Páná widźiéć/y iákoby z podźiwienim pytał
ko Jan S. w Kápit: 14. powiáda : Pánie/ co sye to stało/że ty-
sz nam okázáć/ á nie swiátu ? Jákoby rzekł : Táiemnicá to iest iá-
którys przyszedł dla wszytkich / że sye tylo nam masz okázáć / y my
bie mamy znáć/á nie wszyscy ludźie mieszkáiacy ná świećie ? A Pan
k temu pytániu Apostołá swégo dosyć czyniac/ odpowiáda: Iż iá-
dla tego że go miłowáli/ y Przykazánié iego chowáli / miał sye o-
mieli go vznáć: tákim sposobem y inszym wszytkim którzyby go iedno
i/ mówe iego chowáli/ iż nietylo zá to od Oycá iego mieli być miło-
e też/ co nawietszégo iest/ thák mieli być vczczeni / że w nich Oyćiec
/ Syn iego namilszy Pan nász Jezus Christus / y Duch Oycá y Sy-
świety/mieszkánie sobie obráć/ y w nim mieszkáć mieli. Y ztadże zá-
ko Pan ty słowá swoie przytoczyć y mówić im raczył/ Jesli mie kto
mowe moie chowáć bedźie : Miłośći skutek Pan vkázuie / iż w tym
ależy/kiedy kto Páná słucha/á słucháiac chowa to co roskazał. Kto
wy Páńskiéy nie chowa / nie może przećiwko Pánu miłośći pokázáć
y bo thego którégo ma miłowáć / nie słucha/ áni ná iego roskazánié
á tym swowoleństwem swoim czyniac przećiwné spráwy Zbáwićie-
mu/ áni Zbáwićielá/ áni zbáwienia swoiégo miłuie. y przeto Jan
wi : Który powiáda áby znał Páná BOgá / á przykazánia iego nie
kłamca iest: Abowiém iáko on ma miłowáć Zbáwićielá/ który zbá-
od niego wźietym pomiáta y gárdźi? boć z miłośći ku Pánu Bogu
nié przykazánia Bożégo pochodźi/iáko tenże Jan S. powiáda: To
ść Boża/ábysmy iego przykazánié chowáli. Nikomu tu Pan nie zá-
drógi zbáwiennéy/ nikogo od przyiaćielstwá y bráterstwá swégo nie

Apostoł Judasz ten był Thadeusz názwány/brát Simoná Chánáneuszá/y Jákubá brátá Paná Christusowégo: á byli Máriey którą zwano Kléophe synowie z Alpheuszá meżá/ z thego vrodźiłá Judaszá Tádeuszá y Symoná: á Jákuba z drugiego meżá z Jozephá spráwiedliwégo etc. Vide Abdiam Babiloniæ Epm: lib: 6. historiæ certaminis Apostolici.

1. Ioannis 2. v. 4.
1. Ioannis 5. v. 3.

odpądza/y owßem vkázuie/iákim ſpoſobem káżdy człowiek do tę
Ioan: 14. verſu 15.
przyść może/powiádáiąc v tegóż Janá świętę: Jeſli mie miłuiecie
Ioan: 15. verſu 14.
zánie moie chowacie. A ná drugim mieścu: Wy ieſteście przyiaciele
ſli czynić bedziecie co ia wam roſkázuie. ꝛc. Jeſli thedy czynimy/
przyiaciele: ieſli nie czynimy/ tedy pewnie ieſteſmy nieprzyiaciele. A
mu Chrześcijáńſki człowiecze/ że nie inßa przyczyná ieſt/ że Szátan
Lucæ: 8. à ver: 11. ad 15.
z serc niektórych słowo BOże wygaßa/ y od nich słuchane im bierze
że o nie nie dbáią/ álbo w máłey pokusie od niego odſtępuią/ y in
twierdzą/ áni posiláia/ áni cießą: iedno tá/ że tráfia ná nieprzyiaci
Titū: 1. verſu 16.
że/ którzy tylo vſty wyznawáią Bogá/ á ſpráwámi ſwoimi przą ſye
Hebræ: 6. ver: 6.
tylo przą/ ále znowu krzyżuią nimi Chriſtuſá Páná y zbáwicielá
Otóż w nieprzyiacielach Bożych łatwie Szátan przewodzić/ y mani
może iáko chce. Ale kto miłuie Páná Chriſtuſá / then poświadcza ſp
ſwoimi tego/ y miłuie tho co Chriſtus miłowáć kazał / y ma w nie
czego ſye Pan chronić kazał. Stąd y Pan Chriſtus począł miłość
przeciwko Oycu ſwoiemu miał przed świátem pokázowáć y opowi
Ioan: 14. verſu 31.
czynił Oycowſkié roſkazánia / iáko ſam powiedzieć raczył: Aby p
wiát iż ia miłuie Oycá/ á iákié mi dał przykazánié Oyciec/ ták czyn
łował Pan Chriſtus Oycá/ czynił wolą iego: my też miłowáć ma
ná Chriſtuſá/ y nie słucháć tylko słów y woley iego / ále y czynić ma
Math: 7. à v. 24. ad 28.
od niego dáné roſkazánié/ bo ták tenże Pan Chriſtus powiáda: K
iego przykazánié/ á chowa ie/ porównan ieſt meżowi który pobudo
ſwóy ná opoce / á gdy przyßły wßytki niebeſpieczéńſtwá/y nawáłno
trów/ y wód/nic onemu domowi nie vczyniły. ále który słucha przy
y słowá iego/ y ma ie/ á nie chowa go/podobien ieſt onemu który zb
dom ná złym gruncie/ y przyßły nawáłności/ y popſowáły á rozmi
ßytko/ bo był on dom ná złym gruncie zbudowány. Skąd ſye po
wiernymi vczynkámi trzebá wypełniáć roſkazánié Boże/ nietylo wi
słowo Boże wzięte w ſercu zátrzymáwáć/ iáko Awenyelikowie por
ále y to co Pan roſkazał vczynkiem wypełniáć. Acz ták rozumieć
że słowo Boże przodkiem chowáné bywa / y ma być wiárą w ſercu
wiernégo/ áby słowá Bożégo v siebie nie lekce ważył: ále y tego p
trzebá/ żeby mu káżdy wierzył/ iáko przyſtoi wierzyć słowom miłég
bo wiárá ieſt ſtróżem mocnym słowá Bożégo: y nie doſyć ná tym
Lucæ: 12. ver: 47.
słowo BOże w ſercu/ mieć ie w vmieietności y w pámięci/ Bo y
wié wolą Páńſką/ á przedsie iéy nie czyni / ále potrzebá vczynkiem
Iacobi: 2. ver: 17.
świadcząc/ że wierzyß: Gdyż wiárá bez vczynków cnotliwych mart
Deut: 6. v. 6.7.8.
Przeto Moyżeß oboie te ſpráwe/ iednymi słowy á krótkimi ſwoim
á w Zydziech nam podał/ gdy mówił: Słowá thy którem wam m
Pánu BOgu / o náßládowániu y miłowániu iego) niechay będą
twoim/powiáday ie ſynom twoim/á miey ie iáko pewny znák w rek
ich. Otóż potrzebá ie y w rękách mieć/ to ieſt/ w cnotliwych ſpráw
pobożnych vczynkách.

Ale rzeczeß: łacwiec to mówić/chowáć Boże przykazánié/ále czy
dno/ á nie ták trudno iáko niepodobno. to pytánie ſam Pan rozwiez
mówi: Jeſli mie kto miłuie. Pozwolam tego/że ludziem którzy Pa
ſtuſá nie miłuią/nie podobné ieſt przykazánié iego ku chowániu: bo
Roma: 8. ver: 28.
ry go nie miłuie / przykazánia iego chowáć nie może / ále thym którzy
Páná Bogá/ w Pánie Chriſtuſie/ á nie wedle námiętności cieleſnych
które duße vmacniáią/ wßytki im rzeczy dopomagáią ku dobremu/t
wie/ którzy wedle poſtánowienia BOżégo wezwáni ſą świętymi:
mdłość á krewkość ich w nich nie może/ to Pan któréę miłuią/ y do

ą/ w nich podpomaga/ á zá iego pomocą wßytko mogą w thym twierdza : iáko y Páwel S. w tym wßytko mogl. Otóż swoie P. prawiedliwia / którzy duchem spráwy cielesné morzą / y którzy Duzym są rządzeni : y tákim iárzmo PAńskié słodkié y wdzięczné / á go lekkié iest: Tákim przykazánia Christusá Páná ćießkié nie są : kazánia iego strzegą/ y co sye mu podoba to czynią/tylé ylé im do Bóg dopomaga : á oni tylé ylé z chuci swéy mogą spráwy swé do cáią/ stáráiąc sye áby w niwczym Páná swégo nie przegniewáli. ie tedy Pan powiedźieć o káżdym człowieku raczył/ Iż kto go mi- zá tą miłością/ á zá iego pomocą którą miłośnikom swoim obie- przykazánié iego chował.

Phili: 4. versu 13.
Roma: 8. v. 13. 14.
Math: 11. ver: 30.
Ioan: 15. versu 10.
1. Ioan: 5. ver: 3.
Ioan: 14. ver: 23.

pátrz sye też temu/ że powßechnie Pan mówi do káżdégo człowie- zumiał/ iż tu nie brákuie Pan áni narody / áni płcią/ áni stany/ ále u mówi/ kto go iedno miłowáć chce/ ták pan iáko vbogi/ ták słu- olny / ták mąż iáko y niewiástá/ owo káżdy człowiek / tedy iest do go godny/ iáko Páwel S. powiáda : Iż v Páná Christusá niemáß náß wolnégo : niemáß bráku niewiásty/ mężá / bądź w Gréczynie/ dowinie/ á náostátek w żadnym narodźie: wßyscy/ powiáda/ ieste- w Pánie Christusie/ który sam siebie dał dla nas ná odkupienié/ y ich iednáko vmárł/ y zmartwychwstał/ y iest ná práwicy BOżéy/ i iednákim iest przyczyńcą/ dla tego / iż chce áby wßyscy zbáwieni Piotr S. w Dźieiách Apostolskich w domu Korneliußowym w- pociechę opowiedźiał/ gdy mówił : Doznałem záprawdę/ iż Pan brákuie osobámi / ále w káżdym narodźie / kto sye go boi / á czyni wość / iest v niego przyiemnym. Othóż niech sye nikt nie strácha wáć do Páná/ y do miłości iego/ byś był nauboższym/ nanędzniey- rzéßnieyßym/ stáray sye ábyś znał Páná/ záchoway niezgwałconą u / wiedz że przynależyß do odkupienia iego / wiedz żeć zgotował / żeś go powinien miłowáć / iego náuki y spraw náßládowáć : ku ś mógł snádniéy przyść / Páná Bogá o wspomożenié proś pilnie/ róg y przykazánia swégo wiernie náßládowáć/ sam sye też do tego pilności przyłóż/ czuiąc sye/ y vcząc sye woléy Bożéy z słowá Bo- to nieomylné słowá są / ieśli chcemy do żywotá wiecznégo wniść/ ié iego chowáć musimy : y który człowiek chowáć ie będźie/ będźie / nie tylo ná tym świecie w dobrym y świętobliwym żywoćie/ ále w onym żywoćie wiekuistym Królestwá niebieskiégo.

Gala: 3. versu 28.
Ephess: 5. versu 2.
1. Timo: 2. ver: 6.
1. Timote: 2. v. 4.
Act: 10. v. 34. 35.
Math: 19. ver: 17.
Leuit: 18. versu 5.

y powiáda Pan pożytki miłości swoiéy/ y chowánia przykazánia y mówić w Ewányeliéy raczy : (Kto mię miłuie / á chowa moie

Pożytki miłości Páná Christusowéy y chowánia przykazánia iego.

Oyćiec móy miłowáć go będźie.

ß czemu : Sam Pan dáie odpowiedź / gdy mówi : Mowá którą- i nie iest moiá/ ále tego który mię posłał Oycá: y co mowię/ y vczę/ siebie/ ále z Oycá mégo mówię/ y vczę: otóż który w mię wierzy/ nie erzy/ ále w tego który mię posłał. Záśię/ który mię ma w nienawiśći/ égo ma w nienawiśći : y który mię nie czći / Oycá mégo nie ma w ci. Otóż obácz / ponieważ mowá / wiárá / náuká/ cześć/ y miłość Christusá śćiąga sye do nowéy náuki / wiáry / czći / y miłości BOgá który słucha/ czći/ wierzy / y miłuie Páná Christusá / Oycá słucha/ weń wierzy/ y iego miłuie. Tedy kto to czyni w Pánie Christusie/ niebieskiemu czyni rzecz wdźięczną / y przystoynie od tegóż niebieskié- má być miłowan : y słußnie Pan Christus raczył tho mówić / Iż

Ioannis 14. v. 24.
Ioan: 7. versu 16.
& 12. versu 44.
Ioannis 15. ver. 23.

Ioan 14. versu 21. Pan Bóg wczym nam miłość swą pokázáć raczył.

Oyćiec niebieski tego miłowáć bedźie / który Páná Chrystusá mi
to Oycá niebieskiégo miłość / w wielu rzeczách iest nam znáczni

I. — *1. Ioan: 4. v. 10* — *Ephes: 1. versu 4.*

¶ Naprzód : Ze on czás vprzédźił miłośćią swoią / co Ian s
świadczy mówiąc : W tym sye nam okázálá łáská y miłosć Boż
śmy my go mieli vmiłowáć / ále on piérwszy nas vmiłował. Y P
ty tego poświadcza mówiąc : Wybrał nas piérwéy niż świát p
ábyśmy byli świetymi y niepomázánymi przed oblicznośćią iego
A iżeby wiecéy the miłość nam pokázáć raczył/ á człowiek ią do
znał/ posłał Syná swégo iednourodzonégo y namileyszégo/ á Sy
go/ dla zbáwienia y poćieszenia człowieczego ná ten świát / iáko
że Ian powiáda : Ták Pan Bog vmiłował świát / iż też y Syn
dnourodzonégo dał/ áby káżdy który weń wierzy nie zginął / á
wieczny żywot. Y ná drugim mieyscu : W tym sye nam pokázá
łáská Boża / ábowiem Syná swégo iednourodzonégo zesłał ná św
iest łáská piérwsza wielka.

Ioannis 3. ver: 16. — *1. Ioan: 4. ver: 9.*

II. — *1. Petr: 1. v. 3. 4.* — *Num: 18. ver: 20.*

¶ Powtóré: iesżcze okázuie sye miłość Bogá Oycá przećiwko
niu wiecznégo Królestwá/ iáko Piotr świety Apostół nas vczy :
ni iesteśmy odrodzeni w nádźieie żywą / przez powstánié od vma
sá Chrystusá/ w dźiedźictwo nie spróchniáłé/ nie pomázáné / áni
które iest nam záchowáné w niebie. A sam Pan Bóg obiecow
wiernym swoim zá dźiedźictwo / mówiąc : Bede cząstką y d
twoim. co też iest wielka miłość.

III. — *Gene: 15. versu 1.* — *Psal: 144. v. 16.* — *1. Reg: 2. v. 7. 8.*

¶ Po trzećié : obiecuie sye im też być zapłátą/ y obróńcą/ iák
hámá/ á w Abráhámie do wszytkich wiernych sług swoich iáki
hám/ mówić raczy : Obróńcą twoim iestem/ y zapłátą twoią
bróńcą ná tym świećie Pan sye być obiecuie/ á zapłátą wielką n
dy da tákowé Królestwo/ y tákowy w rádośći żywot/ gdźie żad
áni smutku/ áni niedostátku/ áni vpalenia/ áni żadnéy dolegliw
dźie/ iedno wieczné weselé. Skąd obáczyć káżdy możesz/ iáko ći
vmiłował/ bo on ćie stworzył/ álbo z źiemie vczynił : on otwarza
pełnia ćie błogosłáwieństwá : onći dáie słońce y déższ/ dla żyzno
on ćie żywi/ on iest obróńcą twégo żywotá/ czyni vbogiégo y bog
wyższa y vniża/ z śmiećí álbo z gnoiu wynosi vbostwo ná wielkié
wszytko cokolwiek iest/ od niegó iest/ á okrom niego nic sye nie dźie
lu tedy rzeczách/ á iákmiarz we wszytkich/ pokázuie sye miłość n
gá przećiwko nam záwżdy: á zátym słusznie y przystoynie ma być
łowan/ y wieczną chwałą zá dobrodźieystwá ma być od nas chw
bion. A ponieważ ty wszytki dobrodźieystwá przez iednourodzo
swégo Bóg Oyćiec niebieski raczy nam dawáć/ tedy Páná nászé
Chrystusá Syná iego namilszégo/ iáko tego przez którégo mamy d
stwá od Bogá Oycá/ mamy miłowáć ze wszytkiégo sercá y chući
byśmy do końcá y to dobrodźieystwo otrzymáli / które nam obiec
że iesżcze w tym żywoćie obiecuie nam/ iż gdy go miłowáć bedźiem
Tróycy iedyny/ Oyćiec Syn y Duch świety/ w nas mieszkánié m
bo ták potym mówi :

Y do niego przyydźiemy/ y mieszkánié v ni czynimy.

Dla czego vczyni Bóg w Tróycy iedyny mieszkánié w wierny
Wiedz iż dla tego/ kiedy wierny chowa Chrystusowé roskazánié.
zá roskazánié Chrystusowé/ chćiałby wiedźiéć ? krótkoć ie vkaże.

Pan Chrystus roſkazánie ſwé wßytko zoſtáwił potrzebné do zbáwie-
ego.

Roſkazánie páńſkié. Mat: 4. v. 17.

Naprzód roſkazał/ vpámietánie y pokute zá złośći y grzéchy : bo iż ie-
den bez grzéchu nieżywie/ á Pan ſye hydźi grzéßnym/ tedy kto ſye chce
ić do Páná/ ma ſye od grzéchów odwróćić / zá nie żałowáć/ w żalu/
e/ w płáczu / iáko Niniwite ná kazánie Ionáſá/ Dawid ná karánie
ná vczynił. Ma ſwégo vdźieláć/ y ieſli kogo oßukał/ nágrodźić/ iá-
euß : płákáć rzewno/ iáko Mágdálená. Ma zámknąć iáłmużne w
ogiégo/ áby oná zań ſye modlíłá do Páná Bogá : iáko vczył Dánie
Nábuchodonozorá. Ma ſye modlić práwie z wielką pokorą/ iáko Iá-
eßnik w Ewányeliéy : bo Pan náß Zbáwićiél IEzus Chryſtus/ po-
dźie v Mátheußá S. być w poſypániu popiołu / y w chodzeniu w
icy/ y od tákiéy pokuty począł mowę ſwoie/ y Ewányelią ſwoie/ gdy
Wypełnił ſye czás / przybliżyło ſye Króleſtwo niebieſkié / pokutuy-
pámietaycie ſye. A ná drugim mieyſcu : Ieſli pokutowáć nie będźie-
ſcy zginiećie.

Ionæ 3. verſu 5.
2. Reg: 12. v. 13. 16.
Lucæ: 19. verſu 8.
Lucæ: 7. ver: 38.
Dan : 4. ver: 24.
Eccle: 29. ver: 15.
Lucæ: 18. ver 13.
Math: 11. ver: 21.
Marci 1. verſu 15.
Lucæ 13. v. 3. & 5.

ROSKAzánie Páńſkié.

Ioan: 3. verſu 36.

Mathæi 5. 6. 7.

uga mowá Páná Chryſtuſowá/ ábyſmy wierzyli Ewányeliéy iego: to
o Pánu Chryſtuſie mocnie trzymáli/ iákiégo nam Ewányelia poká-
ieſt / iż ieſt náß zbáwićiél / náßá ſpráwiedliwość / náß odkupićiél : y
rzy w Syná Bożégo/ ma żywot wieczny. A do téy wiáry/ mowá Pá-
tuſowá owoców dobrych vczy / to ieſt / niewinnośći żywotá / poko-
ośći/ pokoiu/ czyſtégo ſercá/ ćierpliwośći / miłośierdźia / ßczyrośći/
ośći wedle BOgá / którą miłośćią zowiemy / prágnienia / łáknienia
liwośći/ w żalu y w ſmutku/ w ſtałośći/ ßukánia Króleſtwá niebie-
ſpráwiedliwośći iego/ y vſtáwicznéy modlitwy: vczy ſpoſobu po-
litwy/ y nabożeńſtwá / y wßytkiéy pobożnośći przećiwko Bogu / y
liwośći vmyſłu y ćiáłá. Vczy też mowá Páná Chryſtuſowá / we-
ſwégo káżdégo przeſtrzégáć / w boiáźni miłégo Bogá żyć/ á żyć ku
BOżéy / y ku pożytku bliźniégo. A tho ieſt ſummá wßytkiéy mowy
hryſtuſowéy/ wßytkiégo roſkazánia/ wßytkiéy Ewányeliéy: dáie Pan
e ſwéy przyczyne pewną zbáwienia/ gdy mówi v MARKA świeté-
ierzćie Ewányeliéy. Pytaß/ dla czego? Pan powiedźiał iuż ná koń-
y Ewányeliéy ſwoiéy przyczyne / tymi ſłowy : Który vwierzy/ á o-
zbáwion będźie. Otóż wiárá ieſt pewna drogá zbáwienia : ále po-
o niéy poſłußeńſtwá / áby przyoblókßy nowégo człowieká przez wiá-
pożytki czynili/ nowy y błogosłáwiony żywot wiodąc/ w ſpráwách
nam podánych od Páná y roſkazánych / iego świętą mową ſye o-
w nich iáko poſłußni ſynowie Páná ſwégo żyli / á nimi wiáre náße
zdobili : zá czymby nas zwano być onégo Páná ſługámi/ y inßy tá-
ſpráwy widząc/ wielbili z tego Bogá Oycá który w niebie ieſt. Bo
ecz pewna / iáko to ieſt pewny znák ſług Bożych / tákié ſpráwy / to
hánié ſłowá Bożégo/ pokutá/ wiárá/ pobożność/ dobré ſumnienié/
é obcowánié miedzy ludźmi: thák to ieſt pewny znák ſług Szátán-
ć wiárą ſye ßczycą / kiedy ſłowo Boże wzgardzáią / przećiwnie ie-
ſwé roſpuſtné żyćié żywią / o pokućie zá złośći/ áni o vpámietániu
ą / pobożnośći żadnéy w ſobie nie máią / y złym ſumnienim wßytko
ácy poſłußeńſtwá Ewányeliéy/ y mowy Páná Chryſtuſowéy/ ná ſo-
ſą / y zgáſłá ich ieſt wiárá / która byłá záłożyłá grunt do ſpráwie-
y do zbáwienia ich.

Marci: 1. ver: 15.
Mar: 16. ver: 16.

Math: 5. ver: 16.

Łacwie ſye tedy mowie Páná Chryſtuſowéy przypátrzyć może kożdy / á
zywßy dotknąć ſye ſam w którym grzéchu ieſt : ieſli ſye rozumié być
pożytków/ które vczy mowá Páná Chryſtuſowá/ niechay ſye pohá-

Luce 12. ver: 47. muie á obawia / áby nie był karan iáko zły slugá / który wiedząc wo
swégo nie czynił iéy : á niechay wié / że Pan gotów przyiąć vpámiet
On zásie / który ty pożytki roskazánia Páná swégo w sobie baczy/n
nu Bogu z tego dźiekuie / pilnie niech prosi o rozmnożenié wiáry
wnéy w sobie/ o rozmnożenié miłości ku Pánu Bogu/y ku bliźniem
w vniżeniu prosi/áby w cnotách był potwiérdzon od Duchá świete
Szátáńskimi chytrościámi od pobożnégo y świetego obcowánia s
był odwiedzion/á żeby mógł być vczestnikiem téy obietnice która tu
stus obiecáć raczył/ Ze do niego przyydźiemy / y mieszkánié w nim v
Zacné przyszćié y potrzebné/ á zacné mieszkánié tego Páná w onym
ku sercá człowieczégo/ który on sobie obierze : wielka tho łáská BO
Psal: 26. versu 9. mieszkánié w człowiecze. Dawid S. Prorok tylo prosił áby Pan B
cza swégo nie oddalał od niego/ y áby sye nie skłonił w gniewie Pa
Luc: 23. ver: 42. go. Lotr ná krzyżu nic inszégo nie prosił/ iedno żeby Pan Christus
mietał/ mówiąc : Pánie/ pámiętay ná mie / gdy przyydźiesz w K
twoie. Wielka rzecz záprawde być w pámieci BOżéy / ále wietsz
mieć w sobie Páná Bogá : bo którégo ták miłuie Pan Bóg / tem
go záwádźić nie może / żadna rzecz mu szkodźić nie bedźie / bo ma o
tego Páná który wszytkim władnie / y w nim sobie vlubił mieszkáni
Rom: 8. v.31. et 37. ták Páwel S. poświadcza/ mówiąc : Jesli Bóg z námi/ ktoż ma
ćiwko nam ? wszytkich rzeczy iestesmy zwyćiezcámi/ dla tego który n
kował. Otóż któremu człowiekowi Pan Bóg iest z łáski swoiéy skł
go náwiedza/ do tego obyczáiem niewidomym przychodźi / dusze ieg
sza/ sumnienié vwesela / łáske rozmnaża / miłość ku Máiestatowi
w nim rozszérza/wszytkich cnót y dobrych spraw w nim iest rozmno
dáie mądrość/ pobożné bogáctwá/ w boiázni swéy żyćié/ błogosłáw
w káżdéy sprawie/ podpomożenié y poćieche : y iednym wyrokiem
Sap: 7. versu 11. Wszytko dobré rázem z nim człowiekowi przychodźi. Pytasz / czem
tego/ wiedz iż Pan Bóg iest dobroći wszytkiéy PAN / y miłuie té k
miłuią. Szczesliwi ono ludźie byli / Chrześćijánski człowiecze / kt
yoły w dom swóy przyymowáli/bo záwżdy z wielką poćiechą odnos
Gen: 18. v.2. et 10. mowánié tákich gośći. Czego przykłády są iásné : Gdy Abram pr
yoły do namiotu swoiégo zá gośćie/wźiął zá to wielkié poćieszenié:
rośći swéy / y tákże żony swoiéy / dan mu iest BOskim błogosłáwi
syn : z którégo pokolenia národźił sye MEssyasz CHRistus Pan n
Gen: 19. v.1.2. et 22. Lot tákże/ iż przyiął Anyoły w Sodomie do domu swégo/ zá t
nek wybáwion był od zginienia wiecznégo.

Tobie 12. ver: 18. & ca: 13. versu 1. & ca: 14. ver: 4. Tobiasz on stáry strapiony/ znedzony/ ná zdrowiu y máietnośći
yolá w domu swoim miał/ do wszytkiéy poćiechy/ thák w zdrowiu i
máietnośći przyszedł/ y był wielce poćieszonym.

Luce: 1. ver: 40. & 41. Wielkié poćieszenié y błogosłáwieństwo miáłá Helżbiétá świet
Záchároyaszá Káplaná/ z tego/ gdy ią błogosłáwiona Dźiewicá Pan
rya/ mátká Syná Bożégo/ w dom iéy náwiedźiłá/ bo y mátká oná
dźiéćiątko Jan świety Krzćićiel/ rázem Duchem S. byli nápełnien

2. Reg: 6. á v. 6. Ad 12. Ono Obededom syn Geteusów iedno skrzynie Bożą v siebie
miał (bo ią tám był Dawid Król v niego zostáwił/zlakszy sye śmi
gdy sye nieopátrznie/ ácz potrzebnie/ iéy Ozá był dotknął/ á przeto
wnet od Páná Bogá:zá czym strách przyszedł náDawidá/y nie śmi
wádźić skrzynie Bożéy do siebie/y zostáwił ią v Obededomá) które
Bóg dla niéy błogosłáwił/ y wszytkim rzeczam iego którékolwiek m

Znácznie sye to pokázuie / iákié błogosłáwieństwá Pan Bóg d
dźiom dla Anyołów/ y dla skrzynie/ która miał zá osobliwy vpominc

znák bytnośći swoiéy z nimi. A ieśli dla teḡ stworzenia sobie miłé dobreḡ P. Bóg czynił ludziem/dáleko wiecéy czynić raczy onȳ/któ sobie zá dom mieszkánia obiéra/ y naczynim ku czći y chwale swo ie być postánawia: Bo Oyćiec niebieski w których mieszkáć raczy/ broni tákowych/od wszytkich gwałtownych y chytrych niebespie Szatáńskich / y od wszytkich członków iego swoie ná swobode wy wybawiáiąc. Syn iego zásie iednourodzony/ który iest Mądrość á/ swé wierné w których przebywa mądrośćią y świátłośćią swo ucza / nápełnia/ y oświeca / y przećiwko wszytkim ćiemnośćiam go/y nieumieietnośćiam które káżdy człowiek z przyrodzenia odno e/iest mądrośćią potrzebną y pożyteczną. Duch świety tákże wier świetobliwosią świetobliwymi czyni/ poświąca ie / czyni z nich pożyteczné sługi miłégo Bogá / dawa wymowe/ vmieietność iezy domość przyszłych rzeczy/wykład y wyrozumienié rzeczy trudnych: zyni Apostoły/ Proroki/ Pásterze/ Doktory / á to wszytko spráwuie iże Duch S. dzieląc káżdemu dáry swoie iáko raczy. Zá Duchá świe ą y nátchnieniem vznawamy/iż iesteśmy zwyćiezcámi w Pánie Chri d śmierćią y piekłem / á dziedzicmi Królestwá niebieskiégo : zá ie mnożenim/ ofiáruiemy ofiáre chwały Pánu BOgu : zá iego náuką/ y Bogá stworzyćielá / y wspominamy nászégo Zbáwićielá JEzusa usá : y on nas vczy / iż przezeń iáko przez iedynégo Jednaczá wzy Bogá Oycá. Abowiém ten Duch sam zá nas prosi / iáko Páweł S. / wzdychánim niewymownym : y dáie świádectwo duchowi násze iesteśmy synámi Bożymi. A krótko zámykáiąc/ ták wiedźiéć potrze y przez łáske Duchá S. v Páná Bogá naród wybrány/żeśmy Kró Kápłáństwem/ národem świetym/ ludem nábytym/ ná to wezwá śmy mocy opowiádáli onégo Zbáwićielá nászégo/ który nas z ćie wezwáć raczył do dziwnéy swoiéy świátłośći. etc.

Okazáły sye tedy pożytki które mamy/ álbo które máią ći/ co ie Pan y iedyny przebywáiąc w nich/ mieszkánim swoim czynić raczy/ y do w ten czás przychodźić raczy/ kiedy przez łáske swą spráwy pobożné w nich spráwuie / y szczodrze ich przymnaża : bo to Pan Bóg obie ł/ iż w swoich którzy go miłuią mieszkáć bedźie. áby dał znáć/ że ko łáske przyymie/ iuż go nie opuszcza/ále przez nie w nim mieszka: chy n sam tákiégo gośćiá wypedźi z sercá swégo/który wzgardza mowe zykazánié : y táki gáśi Duchá S. w sobie/ łáski Bożéy omieszkawa/ chcąc odpądza go od śiebie/ iáko Job o thákich nápisał : Którzy/ / mówią Pánu BOgu / Odéydź precz od nas / vmieietnośći dróg niechcemy. Jáko był Saul Król Zydowski/ który vpornie wzgár azánié Bożé/á niechćiał słucháć Páná. Cóż sye też z nim sstáło? Po historya : Odstąpił od niego Duch Boży dobry/á duch zły przystąpił / y odstrászył y odwiódł go wnet od Bogá.

Nie rozdźielny w iednośći Bostwá / y doskonáły Pan Bóg wszechmo z przez Duchá swégo świetégo mieszkánié spráwuie w człowieku / iż chnieniu Duchá swéḡ y nápełnieniu/ wszytká istność Boska w czło nápełnienim sercá iego przebywa : Jednák te spráwe ták doskonále wáć raczy / iáko iest sam w máyestacie swoim doskonáły / y nikogo pszcza áż wzgárdźićielá swégo/ onégo który oń niedba/który go od śie adza/ y który miłość y boiaźń iego precz zámiáta.

Swiátecznie obáczyć tu nam przynależy / iż Pan Christus tą obietnicą n swoim / y iego miłuiącym obiecáć raczył to / co też y piérwéy Pan iecował tym którzy go miłowáli//y iego násládowáli. Co áby prá

Acz sye pokazuią z osobna dáry Oycá/ Syná / y Duchá S. człowiekowi wedle pérson Boskich : ále wedle istnośći od iednégo Bogá są y pochodzą.

1. Cor: 12. á ver: 7. ad 12. & 28.
Ephs: 4. versu 11.
1. Cori: 15. v. 57.
Roman: 8. 16. 17.
Ephes: 1. v. 13. 14.
Psal: 49. ver: 23.
Roma: 8. versu 15.
Galat: 4. ver 16.
1. Cori: 12. ver: 3.
Ioan: 16. versu 13.
1. Timo: 2: ver: 5.
Roma 8. ver: 26.
1. Pet: 2. versu 9.

Jáko sye to rozumié: mieszkániew nim v czynimy.

Iob: 21. versu 14.

1. Reg: 16. v. 14.

wdá byłá/ pokażemy z Piſmá świętégo. Máß nápiſano w Lew
dy Pan Bóg dáiąc błogosłáwieńſtwo tym którzyby chowáli iego
nié/ták mówił: Położę przybytek móy w pośrzodku was/y nie będ
mi brzydźiłá duſzá moiá: wpośrzodku was chodźić będę/y będę w
gá/ á wy będźiećie mi zá lud/ Ja Pan Bog. Páweł S. to mieyſc
do Koryntów/ gdy mówi: Niemáß zgody miedzy Chriſtuſem y C
żadna vczeſtność nie ieſt niewiernemu z wiernym / nie ma théż po
żadnégo Kośćiół Boży z Báłwány: Abowiém/ powiáda Páweł ś
ieſteśćie (do wiernych mówiąc) Kośćiół Bogá żywégo. Y dow
tym piſmem z Lewityku/ którém wyżßéy námienił/ Thák mówi P
Będę mießkał w pośrzodku ich. ꝛc. To máß iuż Boſką obietnicę
Zakonie/że ludźie mieli być Kośćiołem iego/ á on miał w nich mie
ré słowá rozumiéć máß o Bogu wedle Boſtwá iednym/ który mó
ieſt ſam/ á niemáß Bogá okrom mnie. A iż théż y Syn BOży/
Mądrość Boża/obcowánié y mießkánié miał z ludźmi od wieku/n
piſmo iáſné / które o onéy Mądrośći która ſye rodźi w vmyśle Bo
ták mówi: Przez mię Królowie królują/ Przełożeni czynią ſpráwi
przez mię Pánowie pánują/ y wßyſcy Sędźiowie źiemſcy. Ja miłu
miłuię: á którzy mnie ßukáią / naydą mię. Bóg otrzymał mię w
dróg ſwoich/y miałám od wieku przełożeńſtwo/y piérwéy niż źiemi
łá: piérwéy niż otchłáni / á niż głębokośći: piérwéy niż góry y pag
gdy niebo gotował y vmacniał/ byłám / y gdy gránice morzu zámi
nie wyléwáło z brzegów/ byłám v niego (przed tymi wßytkimi rzec
roſkoßy y w weſelu ná káżdy czás. Y dokłáda: Roſkoß (powiáda)
mießkáć z ſynámi ludzkimi. Otóż widźiß iż z wiernymi á z miłując
ná Bogá/zá roſkoß y kochánié miáłá ſwé mießkánié Mądrość wiec
zą/ która ieſt Syn iednourodzony Boży/o którą Bogá Oycá niebieſ
lomon Krol prośił/ mówiąc: Z tobą ieſt Mądrość która zna twoie
y byłá z tobą gdyś świát ſtworzył/ tá wié co ſye tobie podoba / y n
zániu twoim co ieſt proſtégo y ſpráwiedliwégo: ſpuśćże ią miły P
więtych niebiós twoich/y z ſtolice Máieſtatu twoiégo: á rácz ią ſp
zemną byłá/ y zemną mießkáłá / mnie w ſpráwách moich w ſkromn
chowáłá/ y w chwale ſwoiéy ſtrzegłá: á w ten czás będą przyiemne
moie/ y ſpráwiedliwie lud twóy ſądźić będę. Wiedźiał to Sálomon
drość Boża z ludźmi mießkáłá/ á przeto pilnie o nię Páná BOgá p
ią mógł mieć/ y miał/ iáko czytamy 3. Regum 3.

Trzećia perſoná Bogá w Tróycy iedynégo Duch święty: y o téy
iáſnie pokázuie/ że zdawnych czáſów od początku świátá Duch świe
bywał z ludźmi wiernymi Pánu BOgu. co tenże Sálomon dáie zn
mówi: Zaden nie może rády twoiéy porozumieć / áż ty daß mądrość
kłáda: Z wyſokośći Duchá twégo świętégo.

Z tądże y Izaiaß iáſnie powiáda / że Duch Páná BOgá był p
w pośrzodku ludu Zydowſkiégo gdy ßedł z Egiptu: y tenże Duch w
y przewiódł on lud ze wßytkich niebeſpiecznośći: y tegóż Duchá Boże
budźili w gniéw przećiwko ſobie/ y ſtał ſye im nieprzyiaćielem.

Tákże Dawid prosi: áby w wnętrznośćiách iego Pan BOG
wił Duchá ſwégo świętégo.

Páweł święty téż to iáſnie vkázuie/ że mießkánié Duchá świętég
ſiny ludźie wierni/á Páná Bogá miłuiący/ gdy mówi: Aza nie wiećie
łá wáße Kośćiołem ſą Duchá świętégo / który ieſt w was/ y którégo
od BOgá.

Pokazałem tedy z Piſmá: ták z ſtárégo iáko y z nowég Zakonu: i

Leui: 26. v. 12. 13.
2. Cor: 6. v. 15. 16.
Iſaiæ 45. ver: 5. 7. 18. 22. & cap: 44. verſu 6.
Proue: 8. v. 15. 16. 17. & á verſu 22. ad 32.
Sap: 9. á verſu 9. ad 13.
3. Reg: 3. v. 9. 11. 12.
Sap: 9. verſu: 17.
Iſaiæ: 63. v. 10. 11.
Pſal: 50. ver: 12.
1. Corin: 6. v. 19.

/ Mądrość w vmysle iego vſtáwicznie ſye rodząca / która ieſt praw-
n Synem iego/ y Duch swiety/od początku swiátá z ludźmi ſobie mi-
áwżdy mießkánié y obcowánié miał / y ten Bóg w Tróycy iedyny w
ießkał : co może káżdy z obietnic / y z ſpraw Bogá Oycá / Mądrośći
ho ieſt Syná/y Duchá iego świetégo/ ſnádnie pobaczyć. Nic tedy tu
hriſtus w tych ſłowiéch ſwym wiernym nowégo nie obiecał/ále iáko-
rym wyrokiem to wyráźił / co było wiernym obiecano : bo to co Pan
ówił / Bede mießkał z wámi ;- Syn Boży / Roſkoß moiá mießkáć z
;- Duch swiety / Który nápełniał wßytek okrąg swiátá/ y dawał po-
ieć rade Bożą / y był w ludźiách ;- tho krótkimi ſłowy Pan Chriſtus
ł/gdy rzekł : Do niego przyidźiemy/ y mießkánié w nim vczyniemy. Py-
ákim ſpoſobem bedźie Pan Bóg w Tróycy iedyny w nas mießkał ;-
/ iákim mießkał z Moyzeßem/ gdy mówił do niego : Ja bede z tobą :
e z vſtámi twoimi. Bo wnet ſkoro Moyzeß miał Páná Bogá z ſo-
on w mocy cud y dźiwów które czynił/w wymowie y w mądrośći któ-
ł/ był ſtráchem Królá Egiptſkiégo/ y wßytkiéy źiemi iego.

Leuit: 26. ver: 11.
Prouerbiorum 31.
Sapientiæ 17.
Exo: 3. ver: 12. & ca: 4. v. 12. & 16.

ákimże ſpoſobem y w Hieremiaßu mießkał Pan Bóg/ co ſye pokázu-
mowy zobopólnéy którą miał z Hieremiaßem. Pan go śle do Zydów
mował złośći ich/ y powiádał vpadek y ſpuſtoßenié/ y niewolą przy-
: á Hieremiaß ſye wymawia lichośćią ſwą / niebeſpieczną y záiąkałą
: y dla tego powiáda / że ná ten vrząd godźien nie był. A Pan Bóg
o niego : Aczſye podłym y máłym człowiekiem ſobie zdaß/ále do w-
éy posługi kedy ćie poſle/ póydźieß/ y wßytko coć roſkaże/ mówić be-
Cóż potym Pan vczynił/ dotknął ſye vſt iego/ y rzekł : Otom położył
moie w vſtach twoich / nie bóy ſye oblicza wßytkich narodów/ ábo-
z tobąm nem ieſt ábych ćie wybáwił / Ja mówie Pan Bóg. Ták ſko-
n był z Hieremiaßem/ áli on wnet był Prorokiem wielkim/karał Kró-
siążetá/y Króleſtwá : był mądrym/ wymownym / mocnym w ſłowie/
ránu wyſtepnych. A baczyß iáko mießkał Pan z Moyzeßem/ iáko
emiaßem/ ták y z inßymi Proroki : był z nimi/ mießkał w nich/y wßyt-
wy ich ſpráwował.

Ierem: 1. à ver: 5. ad ver: 10.

ymże też ſpoſobem y my/ieſliże Páná Bogá iáko oni miłowáć bedźie-
oznamy go / y tákże w nas mießkáiącégo bez pochyby mieć go bedźie-
nawiecéy gdyſmy perwną obietnicą Syná Bożégo do tego ſą vtwiér-
która ſye w nas nieomylnie záwżdy iśćić bedźie / ieſliże miłość BOża
nieomylna y prawdźiwa bedźie.

otóż Chrześćijáńſki człowiecze / tákiéy obietnice nie lekce v śiebie waż-
ſtraymy ſie iákobyſmy prawdźiwymi vczeſtnikámi iéy byli: gotuymy ſie
o z pilnośćią/ ábyſmy Pánu mießkánié w ſobie dáli : ieſliże niewieß iá-
o ćie náucze przez przykład doczesny.

Jeſli do domu twégo miałby przyiácháć iáki wielki Pan/ którémubyś
winien służyć/álbo którycby był twoim dobrodźieiem álbo przyiaćielem/
ś thák opátrzny/ że dom twóy mieć chceß ochedożny : zdobiß go iáko
/ ochedoſtwá przyczyniaß/ y coby było plugáwégo w nim/ wymiátaß
Tákże czyń ieſliże chceß Páná Bogá w domu twoim mieć/gotuy Pá-
ogu dom twóy ochedożywßy od plugáwośći grzéchów / gdyż wieß co
k mówi : Grzéchy wáße záſłoniły obliczé Bożé od was. A v drugiégo
ká: Jeſli bedźie mąż ſpráwiedliwy/á bedźie czynił ſąd y ſpráwiedliwo-
e bedźie báłwochwálcą / cudzołożnik/ vbożßégo vćiſkáć nie bedźie/ nie
wydźiérał cudzégo/nie bedźie lichwił/ á od wßelákiéy złośći powśćią-
ęku ſwoich / przykazánié moie chowáć bedźie / prawde bedźie mówił/
iedliwym ieſt/ żywotem żyć bedźie. A gdy ſye nieſpráwiedliwy y złośli-

Eſaiæ: 59. verſu 2.
Ezech: 18. à v. 5. ad 10.
Ibidem v. 21. 22.

wy ná-

wy náwróći do thákich vczynków spráwiedliwych / zápámietam n
Ibidem versu 24.
niepráwośći iego. A iesli sye też spráwiedliwy odwróći od spráwiedl
y będzie czynił niepráwość/ y vczynki złośliwé/ wszytki spráwiedliwo
które czynił / zápomnioné będą / dla przestępstwá iego/ y grzéchów i
których wiecznie vmrze: mówię ia Pan Bóg wszechmogący. Czemu
Sap: 14. versu: 9.
pytasz ? Dla tego/ iż w nienawiśći Pan Bóg ma złośliwégo/ y złos
Eccle. 9. versu 18.
Bo wiele dobrégo ten tráći/ który grzeszy : tráći Bogá/ á gdy tego st
Iob: 10. versu 15.
szytko z nim dobré stráći. Przeto on święty Job w troskách swoich
Isaiæ: 57.
wił : Jeslim źle czynił/ biádá mnie: bo złośliwym niemász pokoiu. P
3. Reg: 8. ver: 32.
złośliwégo karze / y potępia : á chwalá ich / pychá ich : hárdość ich
Iob: 20. versu 5.
y w złośćiach swoich pomrą wiecznie. A Piotr S. Apostoł mówi:
Ezech: 3. ver: 19.
á złośliwy ná onym Sądzie Bożym gdzie sye pokaże ? gdzie sye pod
1. Petr: 4. v. 18
Od tych tedy złośći potrzebá oczyśćić dom swóy káżdemu czło
Sapien: 1. ver: 4.
wi : bo w złośliwą duszę nie wnidzie Duch mądrośći / áni będzie mi
ćiele które iest grzéchom poddáné. A ponieważ w tákim ćiele nie będ
szkał / tedyć będzie mieszkał w spráwiedliwym / w czystym / y które i
chom nie poddáné. Otóż iesli go chcesz mieć/potrzebá żebys ták dom
to iest ćiáło swoie/ Pánu Bogu oczyśćił y ochędożył.

Ná końcu wykłádu tego/ ma Chrześćijánski człowiek wiedźieć/
mieć ty słowá o miłośći Christusá Páná / to iest / że nie my vprzedz
1. Ioan: 4. v. 10.
z miłośćią/ ále on nas vprzedza : Bo sye nam w tym pokazáłá łáska
Roma: 5. ver 10.
że on nas pierwéy vmiłował. Y Páweł święty powiáda : Gdysmy
iáćielmi byli / poiednáni iesteśmy z Bogiem przez śmierć Syná iego
okrom nászéy żadnéy zasługi / ták nas Bóg vmiłował / że przez śmi
ná swégo nas sobie ziednoczył. Nád tho ieszcze wybrał nas/ przeyźr
wezwał nas/pierwéy niż postánowił świát: á ták nas wezwawszy v
dliwia / y poświąca nas sobie / dawszy nam dáry swoie/ wiáre/ nád
miłość. których dárów iesliże będziemy wdzięczni / y ich świątobli
wáć będziemy/ tym więcéy ku sobie Páná Bogá skłonimy. Przeto
ty słowá czytasz / álbo ich słuchasz / Jesli mię kto miłuie / przykazán
mowe moie będźie chował : nie ták rozumiéy/ iákobys ty pierwéy P
ristusá/ á w nim Bogá Oycá/vmiłowáć miał / álbo iżeby to mógł p
vczynić/bo to być nie może. ále ták rozumiéy ty słowá Páńskie: Jáko
rzekł / Któremu tę łáskę dáię/ iż mnie wiárą poznawszy miłowáć moż
łuie/ á zátym chowa moie roskazánie/ ten mieć będźie pewny znák mé
śći/ że go ia tym więcéy miłowáć będę/ y dáry zbáwienné którem mu
Math: 25. à v. 14. ad 31.
nim hoynie y széroce rozmnożę. Jáko masz przez przypowieść Páńską
przykład o zacnym Szláchćicu / kthóry wezwał sług y dał im dobrá
Lucæ: 19. à v. 12 ad 28.
y dał iednemu pięć funtów / którymi zyskał drugie pięć / y on co dwá
zyskał stáráiący sye y prácuiąc drugie dwá / á on co ieden był wźiął/
nie zyskał / ále go bez zarobku Pánu wróćił : á Pan onych dwu zá prá
pochwalił / dobrymi y wiernymi sługámi ie názwał / y swé wesele P
ich pilnośći im opowiedźiał : á onégo leniwcá co nic nie zárobił/sfukał
ostátek do ćiemnice wsádźił. która przypowieść ták sye wykłáda. P
o którym tu powiáda tá Párábolá / Bóg iest / á mysmy iego słudzy /
rów iego száfárze : ten pan nas wszytkich/ pierwéy nam dáry dáie / á p
chce ábysmy nimi dobrze y z pożytkiem száfowáli/ ábysmy potym z ni
teczną y porządną liczbę dáli przed máyestatem iego. Otóż rozumiéy/
wéy od Páná Bogá mamy dáry wszytki / które on nam dáwáć raczy
y z miłośći swéy / która nas bez żadnych zasług nászych miłuie : á nász
iest/ wźiąwszy ty dáry/stáráć sye áby przez nie tym więcéy Pan Bóg n
łowáć raczył/ y w nas ie łáską swą rozmnażał y roszérzał/wedle łáski

pietéy. Co nam rácz dáć Pánie Boże nász przez Jezu Christá Sy-
ńć.

Dáléy rzecz swoie Pan prowádząc/ powiáda:

to mie nie miłuie/ mów moich nie chowa.

Pan ty słowá które o miłości swoiéy mówił/ tu wykłádáć raczy:
ie w czym zależy iego miłość/ tu zás vkázuie/ w czym zależy iego
Y tuby sye wstydzić mieli owi/ którzy smieią mówić/iżby iedno
wiárá miáłá vspráwiedliwiáć. A widźisz/ że nie ten kto wierzy ty-
tóry wierzy/ miłuie/ y z miłości czyni przykazánie Christusowé/ ten
Páná Bogá miłowan. Gdźie człowiek Chrześćijáński wiedźieć
waż zá tą BOską miłością idźie vspráwiedliwienié / tedy nietylo
sz oną ostrzyżoną wiárą od vczynków / ále masz prawdźiwie wie-
ąc Páná BOga miłowáć / á miłuiąc iego przykazánie chowáć:
á ono co Dawid Prorok o tákich mówił / co powiádáli że w Pá-
wierzyli/ á nieprzystoynie żyli przed oblicznością Bożą/ mówiąc:
nu ták mówił Bóg/ Czemu ty wysławiasz státutá moie/ y Testá-
bierzesz w vstá swé ? á tys zárzućił kárność moie/ zárzućiłes y sło-
tył twóy: obcowałes y chodźiłes ze złodźieymi: cząstká twoiá
zołożniki: vstá twoie złośliwé/ iezyk zdrádliwy/ y nie przepuśćisz
pośmiéwasz sye z rodzonego twégo: czyniłes to/ á milczałem. Y
s złośniku ábych był tobie podobien: ále wiedz że ćie káráć bede/ y
rogą twarz moie. Zydomći ty słowá Prorok mówił/ którzy wie-
wie Bożym/ á zámiátáli ie; wiedźieli státut BOży/ y Testáment
Páná/ wiedźieli o nim/ y wierzyli weń: á widźisz zá złymi spráwá-
im Pan mówi/ iáko sye im obiecuie być srog; iż nie miłość/ ále ká-
ié zá ich zbytki miáło ie potkáć. Aza niewiesz co Páweł swiety mó
á/ cześć/ y pokóy iest káždemu czyniącemu dobrze. Czytay thegóż
. do Kolosensów / tám sye náuczysz co masz czynić przy wierze: ten
/ iż masz niebieskich rzeczy szukáć: ćiáło/ y członki iego/ pobożnym
rtwiáć: nieczystoty / łákomstwá sye wystrzégáć: nowégo czło-
obléc: opuśćić gniéw/ kłamstwo/ náde wszytko miłości násládo-
éy/ y Bliźniego: w vczćiwośći ieden drugiégo miéć; y cokolwiek
wie y w vczynku poczynáć ma/ niech wszytko czyni w Jmię Páná
stá/ dźięki czyniąc Bogu. Otóż baczysz z Páwłá S. iáko sye masz
wierze twoiéy/ nie ná sáme sye wiáre spuszczáiąc. Pochlébstwoć
onym którzy swowolnie żyć chcą ná swiećie/ á wiárą sye szczycąc
co sye im lubi. Heretyk Luter chcąc sye ludźiem przypodobáć/ dał
nową ná swewolą / mówiąc: Sámá wiárá vspráwiedliwia. A
stus opák vczy/ mówiąc: Jesli chcesz wniść do żywotá wiecznégo/
przykazánia. Y ná drugim mieyscu: Ten wnidźie do Królestwá nie-
który czyni wolą Bogá Oycá który w niebie iest. Ten mie miłuie/
wa przykazánié moie: iáko masz w dźisieyszéy Ewányeliéy. Poró-
Christusowe náuke z Luterową/ á obaczysz/ prawdeli mówił ten co
m BOżym szczyćił fałszywie/ á pod zasłoną słowá BOżégo/ słowo
pwał. Ale nowy Kośćioł ná tym nowym pochlébstwie musiał być
n/ áby sye w nim swéywoléy y bezbożnośći wrotá otworzyły: ále te-
isz nigdźiéy w Bożym pismie/ thák stárégo iáko y nowégo Zakonu/
á wiárá miáłá vspráwiedliwiáć: Luterowé tho pismo/ Luterowé
two ludźiém vczynioné / áby vczynki y spráwy cnotliwé były pohy-
potym porzucone: á zá tym áby bez boiáźni BOżéy czynili ludźie to
. lubi.

Psal: 49. á v. 16. ad 22.

Rom: 2. ver: 10.

Colo: 3. v. 1. & 5.

Ibidem versu 10. & 8. & 9.

Ibidem versu 14.

Ibidem versu 17.

Math: 19. ver: 17.

Math: 7. ver: 21.

Nam

Nam wiernym nie przyſtoi nikogo inßégo iedno ſámégo P
ſłucháć/który każe wolą y mowe ſwoie chowáć : chowáć nam przy
wáć z miłośći miłuiąc Páná Bogá/y o nim to rozumieiąc/ że gd
gamy iego roſkazánia / że to od nas zá wdźięczné przyimuie / gdyż
nić roſkazał/ y przydał do káżdégo roſkazánia obietnice ſwoie táſ
żaden nic dármo nie czynił / ále áby zá káżdą vczynność od Páná
płáty czekał/ względem onégo co Páwel święty mowi : Iż weźm
te od Páná dźiedźictwá zá tho/ iż ſłużyćie PAnu Chriſtuſowi : g
ſpráwy náße pobożné y cnotliwé / ſą od Páná Bogá nam w obie
go ozdobioné/ y zá káżdą zapłátá obiecána. A nie tylo w nowy
ſtárym Zakonie ty obietnice Pan wiernym zá ſpráwy ich cnotli
raczył/iáko możeß czytáć Leuit: 26. Deut: 28. Iſáiae 1. 56. 59.
y ná inßych wielu mieyſcách. Pámiętáć ma káżdy wierny / że b
którzy krzczą tho co ieſt dobrégo złym/ á co złégo dobrym. y ná
Proroká Máláchiaßá/ gdźie mówi : Iż tym fráſuiemy/ á práwi
zmagamy Páná Bogá / kiedy mówimy ty ſłowá : Káżdy który c
dobry ieſt przed Bożymi oczymá/ y podoba ſye iemu : á Pan Bó
wiedliwy ſędźia/ oddawáiąc káżdemu wedle ſpraw iego/ złym źle
dobrze. A przeto Pan nász Iezus Chriſtus raczy mówić: Póydą zł
négo ogniá / á dobrzy do wiecznégo Króleſtwá. Otóż widźiß C
ninie/iáko złość y iáko dobroć Pan Bóg płáći: á ieſli ćie tá zapłát
wodźi ku dobremu/ którąć obiecał Pan/ niech ćie grozbá Páńſka
ſrogiégo karánia zá złośći/odwodźi od złégo: á proś Páná twég
z boiáźni potępienia/ ále z chući miłowánia Páná BOgá/ odwr
złośći/ á przyſtał do dobroći/ y do pobożnégo żywotá.

Colo: 3. verſu 21.
Leuit: 26. à v. 3. ad 13.
Deuto: 28. à v. 1. ad 15.
Iſaiæ. 1. à ver: 16. ad 20. 56. à v. 1. ad 9. 59. ver: 20. & 21.
Ezech: 36. à v. 22. vſq; ad finē cap:
Iſaiæ: 5. verſu 20.
Malach: 2. v. 17.
Math: 25. v. 46.

Ale co Pan raczy dáléy mówić/ przypátrzmy ſye :

A mowá którąśćie ſłyßeli nie ieſt moiá / á
który mie poſłał Oycá.

Nie raz Pan nász tákowéy rozmowy vżywał w Ewányeliéy
álbo náuke ſwoie / álbo mowe ſwoie / przyczytáć częſtokroć Oyc
Maß nápiſano v Ianá świętégo : Moiá náuká nie ieſt moiá /
który mie poſłał. Tákże ná drugim mieyſcu: Ia com ſłyßał od Oy
to świátu opowiádam / ić. A w tych y w inßych tym podobnych
pokázuie Apoſtołom ſwoim Pan powage náuki ſwéy/áby oni inác
rozumieli niż Zydowie : bo Zydowie rozumieli o náuce Páńſkiéy/ i
uce proſtégo człowieká/ á drudzy gorzéy/ bo go zwodźićielem być o
li. Otóż Chriſtus pokázuie Apoſtołom / że ſłowá iego Boże były
wierzył/ ſłowom Bożym wierzył : á kto ie wzgardzał/ ſłowá Boż
dzał. Co ná drugim mieyſcu lepiéy wyłożyć raczył/gdy mówił : Kt
wzgardza/wzgardza onégo który mnie poſłał. Chriſtus tedy Pan
vczył/ y to mówił/ czego ſye od Oycá náuczył/ y co mu Oyćiec roſká
od Oycá ſłyßał : to dla tegó/że nas vczył człowiekiem ſye ſtawßy/y
wßy ſye dla nas z Pánny/ wźiąwßy poſtáć ná ſye ſłużebniczą/ á będą
człowieczeńſtwie Synem poſłußnym Bogá Oycá ſwegó (choćiaż ieſt
Bogiem wedle Boſtwá z Oycem) to czynił/ to mówił/ tego vczył
Oycá iego wola/ álbo iż mam rzec/co byłá wola onégo Boſtwá/któ
y ma iedno z Oycem. A gdy ty ſłyßyß/że ſłowá Chriſtuſá Páná/ ſło
cowſkié ſą/ to rozumiéy / że nie ludzka ſpráwą / áni zá ludzkim iákim
ſtem/było poſłußeńſtwa Páná Chriſtuſowé tu ná świećie/ále ſie to
zrządzenim dźiało/Boża to ſpráwá byłá/ y Boży w człowieczeńſtw

Ioan: 7. verſu 16.
Ioannis 8. ver: 26.
Lucæ: 10. ver: 16.
Ioan: 8. verſu 28.
Phili: 2. verſu 7.
Gala: 4. verſu 4.

ẏym porządek. A iż w postáci służebniczéy PAN Christus tho
ł/ przeto Boskiéy náturze przez osobe álbo persone Oycowską któ-
ẏpomina/ mowe swoie/ y spráwy swoie/ przywłaszcza y przyłącza.
y słowá krótko rozumiéy. Jákoby Pan rzekł: Tego czego ia vcze
em sye od człowieká/ ánim téy náuki zmyslił sam z siebie/ále mam
á mégo który mie zesłał ná ten świát: y stałem sye człowiekiem/
ym człowieczeństwie wolą Bogá Oycá mégo/to iest/ nátury Bo-
łniał.

...am rzeczy powiedział v was mieszkáiąc.

..by Pan rzekł: Gdy z wámi iestem/ áto ty rzeczy które sye godziły
ẇić/ obiáwiłem / pátrząc ná to do czegoście sye godzili / y czemu-
nieć mogli. A mówi to Pan do nich/ Mówiłem wam ty rzeczy v
káiąc: nie dla tego/áby iuż po onym ná śmierć znimi rozstániu być
miał/ álbo żeby ie miał opuścić: gdyż ná drugim mieyscu powie-
... ia z wámi iestem áż do skończenia świátá. A Páweł S. iásnymi
...vi / Jż w nim mówił Pan Christus: Jákóż mówił w Páwle on/
e było ná świecie? A thu wiedzieć potrzebá człowiekowi Chrze-
nu: Ze Pan widomie z námi nie iest / ále iest niewidomie / y sprá-
...ko cokolwiek z pożytkiem zbáwiennym iest w Kościele. Bo wná-
ściele Pan Christus/ siedząc ná prawicy mocy Bożéy/ wierné swoie
/y Ciáło swoie y Krew im rozdawa: pociesza ie/y nápomina: gro-
...m y grzéchom wszytkim: á czyni to niewidomie przez sługi swé/y
...á swégo świętégo. Othóż choć iuż od nich odchodził / widomą
...e człowieczą tylo od nich odnosił: ále mocą swą/y Duchem swym
... nich / y spráwował wszytko co było potrzebá ludziem ku ich zbá-
... pewnie y po dziś dzień nie przestawa mieszkáć tháką bytnością z
...n swoim/ y z wiernymi swymi / y z thymi którym vrząd Apostolski
...ą iest zlécony/ áni przestánie áby z nimi mieszkáć nie miał: á tho/
...okazáło/ przez łáskę swoię/ y przez Duchá swégo świętégo / któré-
...ym mieyscu w dzisieyszéy Ewányeliéy Pan Apostołom swoim o-
...ẑąc ie y mówiąc:

Math: 28. v. 20.
2. Corin: 13. v. 3.

...ćieszyćiel Duch święty/ którégo ześle Oy-
...Jmie moie/ on was náuczy wszytkiégo/ y
...mni wam wszytko comkolwiek wam powie-

...szłéy Niedziele pokazałem dla czego Duch święty iest Poćieszyćiel/
...że żadné poćieszenié doskonáłé być w żadnym człowiecze / okrom
...ietégo / bo on ćieszy y on vczy. Czego vczy? Tego wszytkiégo cze-
...niu ludzkiemu / y czego Kośćiołowi powszechnemu iest potrzebá
...udowániu/ y ku iego záchowániu: y przeto iest názwan od Proro-
...mądrośći y wyrozumienia. Czego Páweł święty poświadcza iż ták
...mówi: Jż nam Pan BOg przez Duchá swégo wiele rzeczy obiá-
...áléy zowie go Prorok/ iż iest Duch porády / y mocy. Co sye poká-
...postoléch w on czás/ którégo dziś rocznice obchodzimy / iákiéy stá-
...rzyięćiu Duchá S. byli/ y iáko mocnie wyznawáli Páná Christusá/
...iko zdrową ráde dawáli / áby z nimi wspól tegóż Páná Christusá
...o oni / wierzyli y wyznawáli. Dokláda Prorok być iego Duchá v-
...śći/ y pobożnośći/ bo od niego vmieietność y pobożność: Themu

Isaiae: 11. versu 2.
1. Cor: 2. ver: 10.
Sapi: 1. versu 4. & cap: 9. ver: 15.

iż nie mießka w ciele poddánym grzéchowi. Y przeto Páwel S. o
swoich ktorzy Duchá świetégo byli wzieli/ták mówi : Myśmy Du
go świátá wzieli/ále Duchá ktory z Bogá iest / ábyśmy wiedźieli
nam są dáné od Bogá/ ktoré powiadamy. A ieśli chceß wiedźieć
spráwy z dáru tego Duchá im byly dáné/ ktoré nam powiádáli / c
Gálátów w piątym Kápit. tám ie naydźieß : á zowie ie Páweł s
Duchá świetégo/w ktorych sye my ćwiczyć mamy/ieśli chcemy w
práwą pobożność : bo zá tym nápelni nas Duch boiáźni BOżéy
początkiem wßytkiéy mądrośći : y tá grzéch wypądza/ y ma go
śći : á ktory przez téy boiáźni iest/ nie będźie nigdy vspráwiedliwion
ry sye boi Páná BOgá / then będźie czynił dobrze : iáko pismo s
Wßytki tedy ty dáry swoie Duch S. wypełnił w Apostolech/ bo
śći/ wyrozumienia pismá/ mocy/ porády/ y stałośći/ vmieietność
nośći/ ktoréy sami przestrzégáli/ y inßych vczyli / nápełnił / y boiá
ie náuczył. A iákiégo vrzędu ná on czás Duch S. vżywał/ y czeg
postołów nauczył/iż im mowę Páná Chrystusowę y náukę przypo
rządki w Kośćiele/ Ceremonie/ Vstáwy/ przez nie czynił/ wedle p
wienia ludzkiégo/ to y dźiś vczy : y tego vrzędu y dźiś w namies
postolskich/ ktorzy ich vrzędy ná sobie odnoßą/ w thymże Apost
śćiele vżywa/ y záwżdy vżywał. Co áby sye iáśnie pokazáło/krótk
że Apostołowie wiele rzeczy stánowili/kthórych w Ewányeliach n
nie mieli/y po dźiś ich w Ewányeliach nie nayduiemy. Naprzód
wlá S. ktory stánowił porządki około Dyakonów/ Káplanów/
sbyterów y Biskupów : stánowił około wdów/ niewieśćiégo cho
krywáły głowy : iáko sye w Kośćiele miály záchowáć / y co w d
czynić. Trádycye bez pismá dawał : w Kośćiele porządek czynił :
żywánia Ciáłá Páńskiégo/iáko ie mieli wierni przyymowáć/stáno
żonkom oboiéy płci vstáwy dawał. etc. Maß też y Piotrá świet
postánowił/ áby żoná byłá poddána mężowi. Páweł S. nád to
biorów máią vżywáć/ stánowił y vczył. Maß potym y Apost
ktorzy postánowili wiernym nie ieść ze krwią/nie ieść rzeczy dawi
tom ofiárowánych / y strzédz sye porubstwá : á vczynili tho przez
swoim Concilium / w tych rzeczách żadnégo roskazánia Páńskieg
go od Páná nie máiąc. A ponieważ nie mieli/ czemuż to stánowil
że im rzeczono/ że Duch S. miał ich náuczyć wßytkiégo/ y przypó
miał wßytko/ cokolwiek kiedy im Pan Christus mówił. Otóż the
náuką stánowili y vstáwiáli w Kośćiele porządki/obyczáie/bogon
y vczćiwość w chwale Bożéy. A iżeby wßytkim pokazáli czyią m
nili/ mówili : Ták sye widźiáło Duchowi świetemu/ y nam. Du
wiety w nich to spráwował/ co czynili/ y co stánowili.

A iżeśmy poniżéy pokazáli / iż nie tylo Apostołom / ále y Apo
Kośćiołowi/ (ktory iest Páná Christusów) Duch ten iest obiecá
w tym to Kośćiele záwżdy będąc / tákże stánowi wßytko przez N
Apostolskié/co iest pożytecznégo Kośćiołowi Bożemu. Jáko maß
ná Niceńskim Concilium/ ná ktorym postánowił / ábyśmy Syn
wiecznym być Synem Bogá Oycá niebieskiégo / krom żadnégo p
dokonánia: A to przećiwko Arryußowi/ktory go stworzenim byc v
ko Apostołowie przećiwko Pháryzáyskim błędom/áby nie były wni
Christusowégo Kośćiołá/ sámi stárßymi w Kośćiele onym Chrześ
małym będąc/prawdę stánowili : ták ná Niceńskim Concilium na
Apostolscy / y stárßy miedzy członkámi Kośćiołá Christusowégo
świeći/ y vczeni Doktorowie/ prawdę ßczyrą o Synu Bożym stán

1. Cor : 2. ver: 12.
Gala: 5. versu 22.
Prouer: 1. ver: 7.
Eccle: 1. versu 27.
Prouer: 8. ver: 13.
Eccle: 15. versu 1.
1 Timo: 3. ver: 8.
et ca:5. v.17.18.19.
Tit: 1. v. 5. & 7.
Cori: 14. v. 34. 35.
1. Timo: 2. à v. 9. vsq; ad finem.
1. Timo: 5. à v. 3. ad 17.
1. Corin: 11. ver: 6
2. Tes: 2. v. 16.
& cap: 3. ver: 6.
1. Cor: 11. à v. 20. ad finem.
1. Timo: 2: à v. 8. ad finem.
1. Petri 3. versu 1.
1. Tim: 2. ver: 9.
Actu: 15. v. 20.
Actu: 15. ver: 28.
Concilium Niceńskié.

żze ná Ephéſkim/ przećiwko obłedliwéy náuce Kácérzá y Heretyká
ußá/ ktory Chriſtuſá Syná Bożégo/prawdziwégo Bogá/ ßczyrym
iem być vczył: Concilium vkazáło/ y wierzyć poſtánowiło/á praw⸗
że Syn BOży ieſt prawdziwym BOgiem y Człowiekiem/w iednéy
człowieczéy.

Concilium Ephé⸗ſkie.

Konſtántynopolim tákże Concilium przećiwko Sábelliußowi/ Fo⸗
Márcellianowi/ Apollináryśćie / Eunomianowi/ y inßym Herety⸗
twirdziło wiáre Niceńſką o Synie BOżym : tám y wiáre o Duchu
przećiwko Pneumátomáchom poſtánowili/ y ſpór ich potłumili.

Concilium Conſtántinopolſkie.

że inßé wßytki Concylia były/ktoré ſtánowiły rozmáićie/y rozmái⸗
ki wedle czáſu y potrzeby: á wßytko ku pożytkowi Kośćiołá Chrze⸗
ego/ przećiwko rozlicznym Kácérſkim błedom kthóré ſye wßczyná⸗
vſkromili y wykorzenili z Kośćiołá Páná Chriſtuſowégo. y to ieſt
od Apoſtołów w Kośćiele Chrześćijáńſkim vczyniony / y od nich
tóry przez wßytki czáſy był záchowan zá ſpráwą Duchá świetégo/
ą iego. Ták y tym ſpoſobem ten tho Duch świety wßytkiégo Ko⸗
zy/ y przypomina iemu czego mu potrzebá: błedy przyczyną Kácér⸗
ką wniesioné/ czyśći y wykorzenia: grunt wiáry záchowywa: praw⸗
iáre mnoży : podánia Apoſtolſkiégo przeſtrzéga / y wßyſtke pobo⸗
wiernych/tákże y bogomodlſtwo zátrzymawa. y ták rozumieć maß
n mówi/ nie tylo Apoſtołom/ ále wßytkiemu Kośćiołowi ſwému/o
voim świetym : Náuczy was wßytkiégo/y przypomni wam wßyt⸗
o Apoſtoły / ták y Kośćiół świety vczy/ który ieſt ſłupem y grun⸗
dy / y Kośćiołem Duchá świetégo. A vczy go kiedy iedno potrze⸗
oncyliach / tudzież y w Apoſtolſkich namieſtnikách / w ßáfárzách
ożégo/ w Sákrámenćiéch / y we wßytkich zbáwiennych ſpráwách:
podáie vſtáwicznie wiernym ſłowá / náuke / y roſkazánia Páná
á Chriſtuſá /który dał ſam siebie zá nié/ áby ie poſtánowił dziedzi⸗
rólestwie ſwoim / gdzie króluie z Oycem y z Duchem świetym na
czné.

1. Tim: 3. ver: 16.

Epheſ: 5. v. 2. et 25.
1. Petri 3. ver: 22.

y zoſtáwiam wam/ pokóy móy dáie wam.

umiał to Pan Chriſtus/ że záſmuceni mieli być Apoſtołowie z ode⸗
od nich / á odeßćié było nie gdźie indźiéy / iedno ná śmiercé : y przeto
ych rozmów ſwoich niezábacza y poćiechy. mówi tedy:Pokóy móy
wam/ 2c. iákoby rzekł : W fráſunkách wáßych zoſtáwuie y obiecuie
ießenié/ ábyśćie z ſobą nie trwożyli/ y áby nie vpádły ſercá wáße w
ráſowánié : otho ia wam obiecuie / że tym moim odeßćim od was
okrutną / nic wam nie bedźie / bo pokóy ták iáko y przy mnie mieć
2c. Dwákroć Pan powtarza/pokóy/to ſłowo : bo pokóy łáſki y o⸗
Ożéy im zoſtáwiał./ á pokóy chwały wiecznéy im obiecował. A iż
pokóy łáſki y obrony ſwéy im obiecował/przeto mówił : Pokóy móy
. iákoby rzekł: Moią obroną bedźiećie w pokoiu/ ia to wam dam.
łożył/ pokóy zoſtáwiam wam/ iż nie przydał tego ſłowá/ móy: dał
do onégo wiecznégo pokoiu mieli przez fráſunki / kłopoty / y niebe⸗
ći przyiydź/ y niekiedy przez ſwé wyſtepy/z pokoiem Páná Chriſtuſo⸗
mieli nie zgádzáć : bo Apoſtołowie choć świeći ludźie byli/ przedsie
á świećie żyli / grzéßnymi ſye być ználi y czuli / iáko to Jan świety
ſwym opowiedźiał: Zebyſmy mówili iż grzéchu nie mamy/ſámiſye
y/á prawdy w nas niemáß. Acz ták rozumiém/że w nich grzéch ták
e przebywał / áby mieli grzeßyć śmiertelnie / który grzéch tenże Jan
owie grzéch ná śmierć: wßákóż iednák y Piotr był karan z niektóré⸗

O pokoiu który Pan Chriſtus dawał Zwolennikó ſwoim/ czytay we Wtorék y w Niedźiele po Wielkiéynocy/ tá náydźieß wykład doſtáteczny.

1. Ioan: 1. verſu 8.

1. Ioan: 5. v. 16.17.
Gala: 2. verſu 11.

2. Corin: 12. v. 7.
Actu: 15. ver: 39.

go wyſtepu od Páwłá świetégo : y Páwel też miał ná ſye pokuſe
ſką. Były théż y poſwarki niekiedy miedzy nimi / iáko czytamy w
Apoſtolſkich: á Chriſtuſów pokóy zależy w niewinności / y ten ſam
lo bez grzéchu był/y ten pokóy niewinności miał/ w którym y mátk
inſzé ludzie záchowáć raczył. Zoſtáwił thedy Chriſtus pokóy wiern
którégo czekáią/ ále niż do niego przyydą tráfia ſye czeſto/ że od pok
swégo odkraczáią dla grzéchów / w które iáko ludzie ſkłonni do zło
ſłu swego vpadáią / áż zásie przez porátowánié iedynégo zbáwiciel
do tego pokoiu przez pomoc iego ſye náwracáią.

Nie ták iáko świát dawa / ia wam dáu

To ieſt: v tego świátá pokóy ieſt/ kiedy wſzytko ludziem wedl
dzieie: kiedy zwiérzchnié ſpráwy / około máietności/ zdrowia/ idą b
gábánia: kiedy bogáctwá / godności / wyſokié vrzedy/ doſtátek/ y
ludzie czuią / y z pokoiem ich vżywáią : y to ieſt pokóy tego świátá
w prawdzie przychodzi v wiernych zá błogoſłáwieńſtwem Bożym

1. Timo: 2. ver: 2.

każe Páwel świety PAná BOgá wiernym prosić / ábyſmy ſpokoy
wiedli. Ale Chriſtus Pan nie táki im pokóy obiecował / boć im n
wał zdrowia beſpiecznégo/ y owſzem prześládowánié/ płákánie/ lá
nié : nie obiecował bogactw żadnych / bo z miaſt do miaſt mieli b
niáni. Otóż inſzy pokóy Pan im dawał / to ieſt / niewinność ná ſ
odpuſzczenié grzéchów/ złączenié z Pánem Bogiem w Duchu/ vmy
ny ku Pánu Bogu : y táki im pokóy obiecował / bo tákiégo iáki
nigdy nie mieli/ bo byli obciążeni vciſkiem od świátá. A iż nie miel
kiégo pokoiu/ posiłą ie mówiąc :

Ioan: 16. verſu 33.

Niech ſye nie trwoży ſerce wáſze/ áni lek

Gdzie też ieſt nie máła pociechá ſmutnych Apoſtołów / áby
wiecéy nie ſmucili/ iż miał odyść y przyść zásie do nich. A w tym cz
cieſznym nápominániu / które czyni do Apoſtołów ſwoich / nic inſ
nie czyni/ iedno vkázuie iácy ſłudzy iego máią być/ którychby nie lá
ſtráſzyło od Chriſtuſá / á żeby mocnie trwáli w przygodách przy w
wierze iego : pámietáiąc ná tho / że nie bedzie żaden koronowan/ á
wſzytek bóy zwyciezy / wſzytki nawálności y niebeſpieczeńſtwá prz
náoſtátek/ áż wſzytki rzeczy porzuci/ y wzgárdzi iáko śmieci/y iáko
Páná Chriſtuſá zyſkał. Bo y nie bez przyczyny Pan dołożył : Ze ko
który opuści oycá/ mátke/ żone/ meżá/ przyiáciele/ domy/ y máietn
Chriſtuſá/ á náwet y duſze ſwoie nie droższą czyni náden/ ále kłád
niego/ ten go ieſt godzien : y táki ſtokrotną zapłáte weźmie / y żyw
ny otrzyma. Y do thákiéy ſtałości Pan Apoſtoły ſwé nápomina/ á
ſtołéch wſzytki wierné/ które przyſzćim ſwoim y náwrotem cieſzy/mó

2. Tim: 2. ver: 5.

Mat: 19. ver: 29.
Marci 10. v. 29.
Lucæ 18. verſu 29
Mat: 16. ver: 25.
Marci 8. ver: 35.
Lucæ 14. ver: 26.

Słyſzeliście żem wam powiedział/ iż ide/ y de záś do was.

Dáiąc znáć/ że nie do końcá Pan ſwoich opuſzcza : ácz ná czá
iákoby o nie máło dbał/ gdy ich w fráſunkách polecuie/ ále potym
podpomaga/ y z niebeſpieczności wyrywa. Ták ſye ſtáło z Zydy w
cie : ták ſye ſtáło z Dawidem gdy go Saul prześládował/ y ſyn ieg
lon : Ták y z Tobiaſzem człowiekiem dobrym : Ták też y z Apoſto
Chriſtuſowymi/ y z wielą inſzych / kedy Pan zdał ſye iákoby od nic
dził/ gdy ciérpieli wielé niebeſpieczeńſtwá / á zásie przychodził do
ich gdy ie wyſwobadzał. Przeto wierni w fráſunkách ſwoich y w p

kłády máią ſye ćieſzyć/ á nie máią roſpáczáć áni ſzemráć w przygo-
dząc iż nie do końcá Pan odchodźi od nich/ ále ná czás przepuſzcza
fráſunki/ áby tym więcey o Zbáwićielu wiedźieli/ y do niego ſye o
enié vćiekáli. Y to ieſt náuká náſzá z thych ſłów Páńſkich. Ale
ku ſłów/ dawa thez Pan znáć śmierć y zmartwychwſtánie ſwoie
przez śmierć miał być od nich ná krótki czás rozłączony/ á potym
rtwychwſtáć/ y z Apoſtoły ſye widźiéć / á przez to zmartwychwſtá-
cá potym áż ná niebioſá wſtąpić: bo dokłáda/

...ie mie miłowáli / weſelilibyśćie ſye/ iże ide ...cá.

...áły ſye piérwéy pożytki dla czego ſzedł do Oycá/ iż dla wielkich po-
poſtołów ſwoich/ y Kośćiołá ſwégo: bo tám wiernym miał zgo-
eyſce: tám miał ich być iednaczem wiecznym/ y przyczyńcą zá grzé-
kóz y ieſt: tám ie miał wźiąć do śiebie: y ztámtąd Duchá świeté-
niał/ ták Apoſtołom/ iáko y wiernym ſwoim. Sam thez przez w-
o niebá/ miał dokończyć woley Bogá Oycá ſwégo/ około zbáwie-
égo: y podłożyć nieprzyiaćioły ſwoie pod nogi ſwoie / á ſtáć ſye
niebie y ná źiemi/ podłożywſzy pod ſwą moc wſzytko co ieſt ná
źiemi/ y ſtawſzy ſye ſędźią świátá wſzytkiégo. Dla czego iednák
yłá/ áby on Człowiek Chriſtus/ ktorégo Apoſtołowie nie mieli wi-
ąpił do Oycá. y nie dármo do Apoſtołów mówił: Byśćie mie mi-
ſelilibyśćie ſye/ iż powiádam że ide do Oycá. Ale iákim ſpoſo-
iść do Oycá/ ſam vkázuie mówiąc:

Boć Oyćiec więtſzy ieſt niżli ia.

to znáć dáiąc: Ze nie wſtąpił Chriſtus do Oycá onym ſpoſobem/
Oyćiec w nim/ á on w Oycu: áni onym ſpoſobem/ kthórym nie
le z Oycem: áni onym obyczáiem kthórym był v Oycá ſwégo v-
piérwéy niż świát był: áni też onym ſpoſobem / którym był przed
m: áni onym ſpoſobem/ iáko przezeń wſzytkie ſye rzeczy ſtáły / á
niego ſye nie ſtáło: áni też onym ſpoſobem/ iáko mu Oyćiec mó-
ćie dźiś vrodźił/ vkázuiąc że ieſt przed wſzytkimi rzeczámi ſtworzo-
ieſt wyobráżeniem Oycá ſwégo / przez ktorégo y wieki vczynioné
ytnośćią ſwą był w niebie/ choć thu ná źiemi z Nykodemem mó-
ie tym ſpoſobem wſtępował do niebá / kthórym w niebie był / ále
Oyćiec więtſzy ieſt niżli on: to ieſt/ iáko odkupienié wſzytkich nas
ſwoie/ iáko człowiek on który ſye vniżył / nie tylo áby był mniey-
ćiec / ále też áby był mnieyſzy niż Anyeli: bo ćiáłem ſye ſtał / á w
ſtał ſye poſłuſznym áż do śmierći Oycu ſwemu. Otóż dla pokory
ſtwá / podwyżſzył ták Pan Bóg onego człowieká/ iż ná Imie iego/
iebo/ y źiemiá kleká. A zá tym kſztałt ſłużebniczy / tho ieſt / ćiáło
którym ſye był vniżył/ podniósł nád wſzytki niebá/ on który iáko
Syn Boży/ był z Oycem przed ſtworzeniem niebá: y tám iáko
ym z Oycá Synem będąc/ iedno álbo iednym BOgiem był z Oy-
áśie iáko człowiek ſługą będąc Boſtwá y Oycá ſwégo/ wſtąpił:
yć Oycá wyznawáiąc/ y wolą iego we wſzytkim czyniąc. Y ták á
ty ſłowá máią być rozumiáné/ że ie tu Pan z ſtrony człowieczeń-
i/ w którym był ſtworzenim / nie z ſtrony Boſtwá/ w którym był
lem/ y iedno z Oycem. Miał tedy Pan Chriſtus odyść od Apo-
oich do Oycá ſwégo/ y powiáda im piérwéy o tym / mówiąc:

Ioan: 14. verſu 2.
Heb: 5. ver: 9.10.
1. Ioan: 2. v. 1. 2.
Ioannis 14. ver: 3.
& cap: 16. ver: 7.
1. Cor: 15. ver: 25.
Mat: 28. ver: 18.
Epheſ: 1. ver: 22.
Coloſ: 1. v. 16. 20.
Actu: 10. v. 42.

Ioan: 14. ver: 10.
& cap: 6. ver: 32.
& cap: 17. ver: 5.
8. verſu 56.
Ioannis 1. verſu 3.
Hebre: 1. ver: 5.
Colo: 1. v. 15. 16.
Hebræ: 1. verſu 2.
Ioannis 3. verſu 13.
Colo: 1. v. 14. 20.
Phili: 2. verſu 8.
Hebræ: 2. ver: 9.
Ioannis 1. ver: 14.
Phil: 2. v. 8. 9.10.
Habacuc 3. v: 3.

A teraz oto powiedziałem wam piérwéy o rzeczách/ ábyście/ gdy ſye to ſtánie / vwier

Co iednák czeſto zwykł czynić/ że im przed czáſem niż ſye co ſtá o rzeczách powiádáć. Ale iż iuż tego przepowiádánia thákiego o nie wielé być miáło/ przeto że ſye gotował od nich / tedy krótkimi odpráwuie mówiąc :

Już nie wielé z wámi mówić bede/ bo idzie że tego świátá/ á we mnie nic nie ma.

Przybliżał ſye bowiem iuż czás/kiedy Szátan w Judaßu Páná przyprawić miał/ przeto iáko ſam Pan powiáda/

Iżeby świát poznał iż ia miłuie Oycá ſw iáko mi roſkazánie dał Oyćiec/ ták czynie : my/á pódźmy ſtąd.

Jákóż też wnet po tych ſłowiech wſtał od ſtołu wieczernégo mieyſce poimánia ſwégo do Ogródzcá. A iż to ſpráwá Szátáne łá/czuł Pan iego fortéle/y iego chytré w téy iego ſpráwie poſtepki: dá że on zły Anyół / który ſye wßytkich ſtał był Kſiążeciem y P pánowánia w nim nie miał: bo onych tylo ludźi ná świećie Pánen rzy wedle luboſći świátá żywią. y tákié tu rozumiéć maß w tym Pan mówi/ Kſiąże tego świátá : To ieſt / Kſiąże ludźi roſpuſtn śći świátá miłuiących/ w złośćiách ſye kocháiących/ BOgá nie zn niewinną krew przeléwáiących. ꝛć. Z tákimi iuż ná ten czás ßed którzy y z nim wſpół nie Bogá zá Kſiąże wźieli/ ále Szátáná : b niewinnéy przeléwáć. Skąd vczyć ſye maß Chrześćijáńſki człow kiégo mocnégo mamy nieprzyiaćielá/ który nietylko mocą ſwoią cą członków ſwoich ludźi złych/ trápić nie przeſtawa wiernych. wał Páná głowę ich / y członków iego nie przeſtawa prześládowá bárzo mocny : á iáko Job S. o mocy iego powiáda / Nie ieſt mo któraby była porównana z mocą iego. ꝛć. Tenći ieſt nieprzyiaćiel ćiwnik naß/ mocnieyßy niż Lew : ten ßuka vſtáwicznie/ krąży / c nas pożárł. Vczmyß ſye tedy z Páná náßégo/ ábyśmy ſye ſtáráli nas nic ſwégo nie nálazł: czego świádkámi y nieprzyiaćiele Páńſc li. Ono Judaß wyznawał/ że krew niewinną wydał : Piłat wyzn człowiekiem ſpráwiedliwym : Setnik tákże mówił : Záprawde/ z łowiek ſpráwiedliwy. A wżdy widźiß / że ſye Szátan kuśił o thego z Duchá świetégo począł/ niewinnie ná świećie żył : zdrádá y gr w nim nálezion : nie było w nim pychy/bo był Bogu Oycu poſłuß ło łákomſtwá/ bo bedąc Pánem ſam ſye vniżył/ y vbogim ſye ſt ło zazdrośći / bo wßytkim dobrze życzył/ y nieprzyiaćioły miłow dobrze im czynił : nie było gniewu/bo tym którzy go złorzeczyli/d y modlił ſye zá nie : nie było nieczyſtoty żadnéy/ bo pánną czyſtą ſtéy ſye Pánny národźił : obżárſtwá żadnégo nie było/bo pośćił/ térdźieśći dni y cztérdźieśći nocy : nie było leniſtwá / bo cáłé n dlił/y w prácách był vſtáwicznie od młodośći : á wżdy widźiß iák tan oń kuśił. A my co bedźiem dźiáłáć / w których ty/ y tym pod chy pánuią : nád którymi Szátan zá ich grzéchy moc ma : á mia

Iob: 41. ver: 24.
1. Petri 5. verſu 8.
Math: 27. ver: 3. 4. & 24.
Lucæ 23. ver: 47.
1. Petri 2. ver: 22.
Phili: 2. verſu 8.
Rom: 5. v. 5.6.10.
1. Petri 2. ver: 23.
Lucæ 23. ver: 34.
Math: 4. ver 2.
Lucæ 6. verſu 12
Pſal: 87. verſu 2.

tkimi/ wietßą niż teraz: ále y teraz nád onymi ma/ ktorzy wolą ie=
. Jeden iedno Pan Christus był/ ktory mogł mowić/ We mnie nic
A iż práwá w Pánie Christusie żadnego nie máiąc / podwiodł ná
erć zábiiácze iego/ tedy słußnie stráćił práwo swoie kthore miał nád
narodem ludzkim : á on ktory niewinnie ćierpiał / spráwiedliwie ie=
ego potłumił/y zwyćiężył: á winne niewinny pod swą obrone wziął/
opiekę. Cießmyß sye tedy ludźie Chrześćiiáńscy/ że iuż Páná nie=
mamy/ przez ktoregośmy wyrwáni z śmierci okrutnego Szátáná/
do nas żadnego práwá nie ma : wystrzegaymy sye vczynkow iego
smy sye zárzekli ná Krzćie / sstańmy sye członkami práwymi Páná
usowymi/ náßláduymy spraw niewinnych iego/ áby w nas Szátan
mieyscá/ y nic swego/ nie miał/ ále ábyśmy z Pánem náßym/ zá ie=
ą pomocą y wspomożenim/ mogli śmiele przećiwko temu nieprzy=
i boy wieść/ y zwyćiężcámi iego być : żeby y tu ná świećie w zdrowiu
przy czásie onym gdy nas Pan do siebie powołáć przez śmierć be=
zył/ żadnego práwá do nas nie miał/ áni żadney mocy nád námi.
racz dáć Pánie Jezu Christe Zbáwićielu náß / ktory żywieß y krolu=
giem Oycem y z Duchem świetym ná wieki wiekom. Amen.

Summá Ewányeliey tá iest.

pirzod : Bog Oyćiec / Syn / y Duch świety / przychodzą ná mießká= — I.
ego/ktory miłuie Páná Christusá/y mowe iego chowa : bo Bog mi= — 1. Ioan: 4. v. 8. 12. 13.
est / á kto mießka w miłośći/ w Bogu mießka/ á Bog też w nim : á
wa przykázánie iego / w nim/ to iest/ w Bogu mießka / á on w nim. — 1. Ioan: 3. ver: 24.
wtore : Zámyka w sobie wielką obietnice / iż Oyćiec niebieski w J= — II.
ná swego miał zesłáć Duchá świetego / ktory miał wßytkiego náu=
ostołow/ y wßytkich wiernych w Kośćiele/ á nawiecey namiestniki
nki Apostolskie záwżdy vczyć miał / y vczy áż do skończenia świátá/
znie z nimi ma mießkáć. Joan: 14. v. 17. A ták ktory Dekretá A=
kie / ktoreśmy pokazáli / y postánowienia Kośćielne wzgardza / nie
za człowieká ále sámego Bogá / ktory dał Duchá swego świetego
stoły y w namiestniki ich. 1. Thes: 4. v. 8.
trzećie: Zwykli ludźie swym przyiaćiołom zostáwowáć czesne rzeczy/ — III.
zychodzą pod czás im ku vpadkowi/y rostyrkom/á niezgodom : Pan
zostáwuie pokoy / nád ktory niemáß nic lepßego ná świećie / ktory im
vtarzał po zmartwychwstániu swoim / w pozdrowieniu swoim do
zostáwił pokoy dußny/o ktorym Páwel świety mowi : A pokoy Bo= — Phili: 4. versu 7.
y przechodźi wßelki smysł/ niech strzeże serc wáßych / y rozumow wá=
w Christusie Jezusie. Zostáwił tu tedy swoim pokoy łáski/w kto=
rey day Boże ábyśmy trwáli : przeto/iżebyśmy on pokoy wie=
czny oglądáli w chwale wiekuistey/ Amen.

EWANYELIA Z I[illegible]
WYKLADEM, W PONI[illegible] działek Swiateczny, według opi- sánia Ianá S. w Kapit: 3.

AK Bóg vmiłował św[illegible]
że też Syná swégo iedynégo da[illegible]
by wßelki który wierzy weń/ n[illegible]
ginął/ále miał żywot wieczny.
nie posłał BOG Syná swég[illegible]
świát / áby sądził świát: ále
był zbáwion świát przezeń.
weń wierzy / nie sądzą go: ál[illegible]
nie wierzy / iuż osądzon iest/ i[illegible]
vwierzył w Imie iedynégo Syná BOżégo. A toć iest S[illegible]
iż świátłość przyßłá na świát / á ludzie miłowáli wiecéy[illegible]
mności/niżli świátłość: bo były vczynki ich złé. Abowiem[illegible]
ßelki który źle czyni/ nienawidźi świátłá/y nie chodźi ná św[illegible]
tłość / áby sye nie okazáły vczynki iego: ále kto czyni praw[illegible]
chodźi ná świátłość / áby sye obiáwiły vczynki iego / iż w[illegible]
Bogá vczynioné są.

DZiś ieſzcze świećimy dźień on/ którégo Pan Bóg nowym obyczáiem/ y nigdy nieſłychánym áni widánym/ Duchá ſwégo świetégo zeſłáć raczył widomie w sercá Apoſtolſkié: á nietylko ony ſámé/ ále wßytkich w liczbie ſto y dwádzieściá nápełnił rázem: á potym thegóż dniá ná kazánié Piotrowé náwróciło ſye ich trzy tysiące/ kthórzy wßyſcy tymże Duchem byli nápełnieni. Roſkazał Pan Bóg Żydom przez MOyzeßá/ áby ná dźień trzeći/ przed tym niż do nich mówić miał/ byli poświeceni: ...edożyli odźienié ſwoie. Nam zásie Kośćiół świety pobożną ſprá...ał/ ábyſmy w ty trzy dni wdźiecznosć náße pokazáli nowo przyßłe...as gośćiowi/temuż P. Bogu który z námi mówi/gdy nas nápełniác ...ſką ſwoią przez Duchá ſwoiégo świetégo. Czego nam pewny znák w ...świąteczny pokazał/ iż przez Duchá ſwégo świetégo ma z námi roz...y mießkánié wiecznie: prze to y dźiśieyßy dźień/ y iutrzeyßy/ ná tho ...t Boży odłożył/ ábyſmy Pánu Bogu zá tákié dobrodźieyſtwá dźie...iemu ſłużyli/ y ty nam pożyteczné ſpráwy iego ſobie przed oczy prze... áby tym wietßa miłość iego w nas ſye mnożyłá/ ym wiecéy znamy ...nam ßczodrobliwéy łáſki.

> Actu: 1. ver: 15. & ca: 2. ver: 41.
> Exo: 19. v. 10. 11.
>
> Dla czego dźiś świećimy przyczyne powiádá przemowá.

...owie z roſkazánia BOżégo dni ſwé świeté po tegodniu świećili/ ...yſtoi Chrześćijáńſkim ludziem świetá náße w vczćiwośći mieć: bo ...śietá figurą á znákiem tylo były świąt náßych. Ale tegoby potrzebá/ ...śietá które ku czći y chwale BOżéy ſą nam poſtánowioné/ nie były ...wiecéy Czártowi ku czći/ niż Pánu Bogu. Co iednák ná oko widźi...ye dźieie/ że nigdy wiecéy pijáńſtwu nie ſłużą/nigdy wiecéy táńców/ ...éy miłośći: ſkąd ná oſtátek/á oſobliwie z pijáńſtwá/przychodzą mor...á/ y zábijánia ludźi/y inßé ſproſné złośći/w których iáko w ſproſnych ...ch/dni świeté náße kiedy obchodzimy/ ieſli ie czynimy/ tedy nie Pá...u ſłużymy/ále Czártowi: y nie ſą to Bogá żywégo świetá/ bo ſye ni...dźi/ ále Szátáńſkié/którégo wola w nich bywa pełnioná. A o tákich ...ch Pan Bóg mówi: Brzydźi ſye dußá moiá świetámi wáßymi/ bo ...ni świetych wáßych wypełniaćie ſwowolnośći y złośći wáße: przeto ...owégo Kśieżycá/ y Sobót wáßych/ y świąt inßych/ nie znioſe áni ...e/ á vroczyſtośći wáße ma w nienawiśći dußá moiá. Czemu PAnie ...Bo złośliwé y niepráwé ſą ſchadzki y zbory wáße: y przeto gdy wy...ćie ku niebu rece wáße/ odwróce oczy ſwoie od was: y gdy zágeßczáć ...ie modlitwámi wáßymi/ nie wyſłucham was/bo rece wáße krwie peł... Cóż mamy czynić miły Pánie? To czyńćie/ mówi Pan: Bądźcie czy...odeymićie złośliwé myſli wáße z oczu moich: poniechayćie czynić prze...e/ á vczćie ſye dobrze dźiáłáć: ßukayćie ſądu/ pomagayćie vćiśnione... dźćie osiérocíáłemu/ y brońćie wdowy: á zátym/ bedąli grzéchy wá... ßárłat/ bedą białé iáko śniég: y ieſli bedą ták czérwoné iáko czér... zbieleią iáko báwełná/ ꝛc. Widźiß człowiecze Chrześćijáńſki ſłowá Bogá: dobrym tedy vmyſłem od Kośćiołá świetégo/ to ieſt/ od lu... KOśćiele świetym ſtárożytnym świetych/ zwiérzchnich członków ...ćijáńſtwá wßytkiégo/od Biſkupów/ y przełożonych Páſtérzów/świe... Chrześćijáńſkié ſą poſtánowioné/ ábyſmy rozczytawáiąc dobrodźieyſtwá ...enia náßégo/Pánu dźiekowáli. A ym zacznieyßé dobrodźieyſtwo/tym

> Leuit: 23. ver: 7. 34. 39. 42.
> Exo: 29. verſu 35. & 37.
> Leuit: 25. ver: 10.
>
> Godnié świećić vczy świetá Chrześćijáńſkie.
>
> Iſaiæ 1. à verſu 13. ad 19.
>
> Dla czégo Pan BOg ſye brzydźi świetymi dniąmi

téż dłużßé dzieki czynienia ſą poſtánowioné: á to przez pewné dni
pobożné ſpráwy odłączoné ſą. ktoré ieſliże wiec obrácamy ná márn
świátá/ ná pijaníſtwá/ obżárſtwá/ plugáwości/mężobóyſtwá/ iák
ſto bywa/ y czeſto to widamy: thedy to nie Kościołá świetégo ſp
ſtáwá/ ále náßá złość/ iż tych dni świetych nie obrácamy Pánu
czci y chwale/ ále Czártowi ku obráćie: y lepiéyby w tákié świetá
bo ich nie mieć/ á niż gniewu Páńſkiégo ná pomſte ſobie przymná
brzydząć ſye iemu/ biorąc dni świeté iego ná ſproſné vczynki náße.
brzydliwé świetá świećili Zydowie/ ná ktoré Pan nárzekáć raczył
bné ſą onym świetom/ ktoré czynił Heród/ kiedy Janá świetégo
śćiął: Abſolon kiedy brátá zábił: y Jeroboám/ kiedy ćielce miáſt
prawdziwégo chwalić kazał: y podobné ſą ty świetá náße onéy
nocy Zydowſkiéy/ ktorą świecąc zámordowáli Páná Chriſtuſá/ bár
winnégo. A iż podobné ſą zá bezbożnymi ſpráwámi náßymi/ tedy
bné kárności od Páná Bogá zá nié odnosimy: á ſnadź wietßé ieß
nié nád námi ieſt/ bo ymeſmy dáléy y iáſniéy poználi wolą Bożą/ á
przéko iéy/ tym głebiéy y ſurowiéy grzeßymy. Tom dla tego przy
by wierni wiedzieli vmyſł Kościołá Bożéğ/ dla czego świetá dobro
Bożjch sſtánowił/ y kilkiem dni świetobliwie świećić y obchodzić
ſye wierni z poſtánowienim pobożnym zgadzáli/ á ſpráwy ſwoie do
poſtánowienia porównáli: áby wedle myśli Bożéy świetá Boże/
czći świecili/ y chwałe iemu czáſów tych świąt czynili. A thu m
wierny obáczyć/ co mu dniá dźiśieyßégo Kośćioł Boży przez dźiś
wanyelią przywodźi ná pámieć/ y może poznáć/ czemu dźiśieyßy
świeto Chrześćijáńſkié iemu ieſt podány: ábowiem wczorá wierny
ſpámietywáć był powinien/ iákim ſpoſobem Pan BOG świát v
gdy dla doſkonáłośći zbáwienia tego świátá/ y dla oświécenia iego/
znał Bogá/ prawde/ wiáre prawdziwą/ náuke świetobliwą y peł
dy/ Duchá ſwégo świetégo widomie zeſłał/ Apoſtoły y wierné ná
mądrości wßytkiéy o Pánu Bogu náuczył. Dźiśieyßégo dniá zá
nym podáie/ ſkąd tá łáſká świátu przyßłá: ſtąd zwłaßczá/ że okro
świátá tego/ ktory był w złośćiach wßytkich położony/ grzéchy p
ny/ zeſłał Pan Bóg ſyná ſwégo dla niego/ to ieſt/ dla ludźi mießkáią
świećie/ áby przezeń byli zbáwieni. A ieſliś człowiecze Chrześćijá
wczoráyßégo rozmyślał dobrodzieyſtwo zeſłánia Duchá świetégo/ y
wałeś zá nie/ coś ſłußnie czynił/ pobożnie y przyſtoynie/ tedy y dźiś
powinien rozmyśláć drugié dobrodzieyſtwo ktoréć Ewányelia pow
nietylo Duchá ſwégo świetégo zeſłał Pan Bóg w ſercá náße/ ále
ſwégo iednourodzonégo y włáſnégo zeſłał dla odkupienia náßégo/
ktorégo y Ducháſmy wźieli/ y Króleſtwá Bożégo dźiedźicmi ſye ſtá
ſki wielkié otrzymáli: iáko to nam Ewányelia ßérzéy pokázuie tym

Mar: 6. v. 21. 27.
2. Reg: 13. v. 27. 29.
3. Reg: 12. v. 30. 32.
Marci: 14. ver: 1.
Math: 26. ver: 2.
Lucæ 22. verſu 1.

Ták (Pan) Bóg vmiłował świát/ że téż S ſwégo iednourodzonégo dał: áby káżdy ktory wierzy nie zginął/ ále miał żywot wieczny.

Wczoráſmy pokazáli być potwiérdzoną Ewányelią przez Duch tego zeſłánié/ dźiś zásie Pan Chriſtus krótką náuke dáie/ dla ktoréy p dzenia zeſłan był Duch S. ludźiem Chrześćijáńſkim. Ale niż ſye to p piérwéy wiedźiéć potrzebá/ ſkąd tá mowá Pánu náßemu przyßłá. z Janá świetégo Ewányeliſty rozmowe onego Nykodemá/ ktory był cy przyßedł do Páná dla boiáźni Zydowſkiéy/ ktory był człowiekiem z

Ioannis 3. ver: 1. 2.

…ktéy Sekty/ y Xiążećiem Zydowſkim/ człowiek vczony w piſmie/ …éł inſzych: ten miał z Pánem rozmowe/ przyznawáiąc Pánu to/ …y y z cud które czynił/ że był náuczyćielem od Bogá zeſłánym. Pan …áśie vczył Nykodemá o odrodzeniu znowu/ y o záwieſzeniu ſyná …égo ná krzyżu: czego Nykodem nie rozumiał/ bo y odrodzenié zno… …zecz v niego dziwna/ á záwieſzenié ſyná człowieczégo dáleko dziw… …z o odrodzenié pytał/ iákoby to mogło być/ ále o tym iákoby przez …é ſyná człowieczégo/ káżdy weń wierzący miał żywot wieczny mieć/ …tał: bo temu nic nie rozumiał/ choć mu figure Wężá záwieſzonégo … przez Moyżeſzá Pan Chriſtus przywodźił/ chcąc mu thym podo… …n pokázáć iſtotę/ á figury onéy co znáczyłá pewné wypełnienié: y …u y náuki nie miał/ áby to wyrozumieć mógł. Ale choć Nykodem …tháckich táiemnic był/ Pan iednák ieſzcze głębſzé y zacnieyſzé táie… …u opowiáda: iuż nie thák dla Nykodemá/ iáko dla thych ktorzy …zyć mieli/ áby poználi iákié dobrodźieyſtwá Pan Bóg vczynić ra… …kim tym ktorzy Syná iego iedynégo poználi wiárą. Które ácz dla …o świátá ſą zgotowáné y ſpráwioné/ ále tych dobrodźieyſtw tákich …ſtnikámi oni/ ktorzy od siebie odrázili słowo Syná Bożégo/ ktorzy …ierzą/ y ktorzy go nie wyznawáią być Zbáwićielem ſwoim: Bo to …ym zależy żywot wieczny káżdemu człowiekowi/ áby poználi oné… …żiwégo Bogá Oycá/ y Syná iego ktorégo zeſłał Jezuſá Chriſtuſá. …lwiek nie wierzy w Syná Bożégo/ nie ma żywotá wiecznégo: iáko …wierzy/ by też y vmárł/ żywie/ y nie vmrze ná wieki. Tákim tedy

Ioan: 11. v. 25. 26.

…ſłużą wſzytki obietnice żywotá wiecznégo/ tákim ieſt pożyteczna v… …y miłość tá Boża/ którą tu Pan Chriſtus Nykodemowi opowiá… …ná ten czás kiedy z Pánem mówił Nykodem/ nie znał y nie rozu… …mówił/ ále potym będąc wiernym y zwolennikiem Páńſkim poznáć …ez pochyby poznał/ tę miłość/ y thę łáſkę miłégo Bogá/ którą mu …powiádáć raczył z nim ſye rozmawiáiąc/ tymi ſłowy: Ták Bóg v… …świát/ iż Syná iednourodzonégo zeſłał/ etc. Krótkimi ſłowy opo… …an miłość y miłośierdźié Bożé/ które narodowi ludzkiemu vczynił/ …/ ále ſkutkiem y vczynkiem bárzo poważnym. A co ſye wczoráyſzégo …vánięliéy vkazáło/ że miłość nie zależy w ſłowiech/ ále w vczynku/ …ieyſzéy Ewánięliéy Pan pokázuie/ áby człowiek wiedźiał że go Pan …iłował w vczynku: tho dla tego/ ábyſmy my też nie miłowáli iezy… …y/ y ſłowem/ Páná Bogá/ ále ſkutkiem y vczynkiem/ iáko on nas

Actu: 17. v. 28

…t. Bo z dobrodźieyſtwá iego/ y z miłośierdźia/ wſzytkoſmy wźieli/ … ruſzamy ſye/ y ieſteſmy: z dobrodźieyſtwá/ tho ieſt/ z miłośierdźia …as wyſtępce przećiwko Máieſtatowi ſwoiemu do końcá niepotrá… …/ ále záchowáć nas raczył/ choć nieprzyiaćioły/ gwałtowniki y prze… …woléy y roſkazánia ſwégo: ktorégo gwałtownikámi sſtáliſmy ſye …pierwſzych rodźicách náſzych/ áż do tych czáſów. A począwſzy od o…

Gene: 8. verſu 21

…rwſzégo w Ráiu przeſtępſtwá y grzéchu Adámowego/ ſmyſł y myſl … nas ieſt do grzeſzenia/ y do przeſtępowánia przykazánia BOżégo … bárzo prędka: zá czym záſłużyliſmy byli/ iákóż y podźiś záſługuie… …inié wieczné/ śmierć wieczną/ prze rozliczné grzéchy y złośći náſze. …ona rzecz ieſt/ by był Pan Bóg z łáſki ſwéy nie zoſtáwił nam náſie…

Iſaiæ 1. verſu 9.

…ánégo/ á národzonégo z Pánny czyſtéy Máryéy/ tóżby nam było …mie y Gomorze ſye sſtáło: ále że tho naśienié w Ráiu obiecáné/ á

Geneſ: 3. verſu 15.

…né/ z Sodomczyków y z Gomorczyków poczyniło ſyny Bożé/ y dźie… …róleſtwá niebieſkiégo/ y przyiaćioły Bożé/ tedy to naprzód miłośier… …ſkiemu przypiſowáć mamy/ że dla złośći náſzych nie ieſteſmy kará…

nim Bo…

nim Bożym spráwiedliwym strawieni/potym miłości wielkiéy B
Bóg nietylo że nas nie zgłádźił y w niwecz nie obróćił/czegosmy b
zá spráwiedliwym sądem Bożym godni/ ále ták nákoniec vmiłow
Syná swégo dla odkupienia swiátá wßytkiégo/dla zbáwienia y
wienia z śmierći wiecznéy ludźi grzéßnych / nie litowáć raczył / ál
áby nas z wiecznéy śmierći wybáwił/ y żywot wieczny dał : co wß
to iedyny Syn BOży nam spráwić raczył. y przeto Páweł S. mó

Roma: 5. versu 8.

tym záléca Pan Bóg miłość swoie przećiwko nam/iż wten czás gd
przyiaćielmi byli/ Christus zá nas vmárł. A ná drugim mieyscu g

Roma: 8. ver: 32.

Właśnemu synowi swému nie przepuśćił Bóg/ ále zá nas wßytk

Phil: 2. versu 8.

go : á wydał go ná śmierć/ á ná śmierć krzyżową : Ták żesmy nie

1. Petri 1. ver: 18.

áni złotem odkupieni/ ále nádrożßą krwią niewinnégo báránká/
żégo Páná Jezu Christá. Otóż Chrześćijáński człowiecze z strony
dźia Bożégo / które wßyscy ludźie znáiąc P. Bogá poználi / iż ták
náßym folguie/ zániedbawa ich do czásu / czekáiąc vpámietánia /
sye oborza karánim ná nas/ wyznáć y wyznáwáć muśimy iego wie
gié miłośierdźié/ y miłośiernym Pánem go wysłáwiáć z Prorokí

Exo: 34. ver: 5. 6.

iesteśmy powinni/ mówiąc z Moyzeßem : Pánuiący Pánie/ miłoś
ſkáwy/ wielkiégo miłośierdźia y prawdy/ strzeżeß miłośierdźia nád
nymi tysiącmi ludźi/ y oddalaß/ y precz odnosiß złośći/ niepráwo
chy. etc. Ale wyznáwáć go mamy nie ná próżność/bo to wyznánié
go swieté w nas potwiérdzáią/ gdźie sam Pan opowiádáiący sy

Deut: 5. 10.

kim iest/ ták mówi : Jam iest Pan Bóg twóy/ czyniąc miłośierdź
lé tysiecy/ tym którzy mnie miłuią/ y kthórzy roſkazánia moiégo p

Isaiæ 16. versu 5.

przeto Jzáiaß powiáda : Ze stolicá Páná BOgá náßégo/ zgotow

Psal: 32. versu 5.

miłośierdźiu. Dawid swiety wyznawa : Ze miłośierdźia Páńskié

Psal: 102. ver: 17.

iest ziemiá. A ná drugim mieyscu : Miłośierdźié Páńskié od wiek

& versu 8. 10. 13.

ku / nád tymi którzy sye go boią. A przeto powiáda / iż iest miłośie
y wielki w miłośierdźiu : y nie według grzéchów náßych nam czyni
dług złośći náßych nam oddáwáć raczy : ále iáko ma lutość oyćiec
mi swoimi/ táką litość ma Pan nád onymi którzy sye go boią. P
nás Prorok/ kiedy widźiał że miłośierny Pan miástá Niniwen/dla
tánia Królá/ y wßytkiégo ludu onego/ nie zgłádźił/wyznał mówią

Ionæ: 4. versu 2.

ia Pánie/ iżeś ty iest Bóg łáſkáwy y miłośierny / ćiérpliwy y wiel
śći/ odpußczáiąc ludzką złość. etc. A iżeby tho prawdá byłá/ są d
sné przykłady które możeß czytáć/ iż káżdemu kthóry sye práwie do
ćiékł w pokućie y w sercu prawdźiwym/folge czynił Pan z miłośier
go. Azaż máłé grzéchy były Dawidowé / który był cudzołożnikiem

2. Reg: 11. ver: 4. & 17. & ca: 12. v. 9. & ca: 24. versu 1. & 17.

bóycą ? moc swoie w wielkośći Rycérskiégo ludu pokłádał/ o Pán
mocy nie pámietáiąc : y przeto liczył lud Boży: á skoro sye vpámiet
wégo sercá miłośierdźia Páńskiégo wołał/ y odpuśćił Pán Bóg gr
go. Azaż nie wierutny łotr y báłwochwálcá był Achab Król Jzrá

3. Reg: 21. à v. 17. ad finem capitis.

wżdy kiedy go Heliaß Prorok karał o przelanié krwie Nabotá nier
y gdy mu pómste od Páná Bogá dla niewinnéy przelanéy krwie
dał: sstráßony przyßłą kaźnią srogą Bożą Acháb/wór oblókł/ pośći
towáł/ chodząc y spiąc w onym grubym worze. A cóż Pan Bóg w
gący/ zábaczyłże pokory iego ? Nie zábaczył : bo wnet iął mówić do
ßá/ pytáiąc go iesli nie widźiał iáko sye vpokorzył Acháb przed oblic
iego ? otóż iż sye vpokorzył/ obiecał Pan mówiąc : Nie przywiode n
złych przygód czásu żywotá iego. A ták Achábowi byłá vlżoná srog
Páńską/ przetho / że wzywał z pokorą miłośierdźia Páńskiégo. Az
przykłádów miłośierdźia Bożégo iest w Pismie swietym ? Aza máł

wochwálcom/ bluźniércom/ przećiwnikom Bożym/ ſzemrakom prze-
Bogu Zydom/ godnym áby byli zginęli/ vprażał grzéchom odpuſzcze-
dalenié rozmáitych Páńſkich kaźni/ którymi Pan z oborzenia ſwégo
iuż miał: czego pełné Kśięgi Moyzéſzowé. To ſye dla tego poká-
y káżdy człowiek Chrześćiyáńſki wiedźiał/ iż nie inſzégo Páná BOgá
edno onego który ieſt tákże miłośierny/ o którym czyſta Pánná Má-
ieniu ſwoim mówi: A miłośierdźié iego od narodów do narodów/
zy ſye go boią. Wiédzmyſz/ iż pożytek thenże mamy miłośierdźia
/ co oni mieli/ którzy ſye do niego z pokorą/ z żalem zá złośći/ y z v-
em pokuty świętéy vćiekáli/ á z płáczem miłośierdźia żądáli: y ieſli
poſobem miłośierdźia od Páná Bogá prośić y żądáć będźiemy/tedy
nych/ ták y w nas/ grzéch oddali/ grzeſznégo vſpráwiedliwi/ kará-
éſmy záſłużyli zá złośći/precz od nas odłoży: tylo tákiéy prośby po-
iam/ y náwrocenia/ iakié miał Dawid/ y inſzy prawdźiwie pokutu-
yż Pan Bóg do tych ſtoſuie y obráca ſwoie miłośierdźié/ kthórzy go
którzy ſye go boią/ ktorzy ſtrzegą przykazánia iego/ y którzy wierzą
wom które ſą w dźiśieyſzéy Ewányeliéy vſty Syná Bożego mowio-
zy doſkonáłą wiárą wierzą w tego Syná iednourodzonego BOgá
A którzy go ták wierzą/ iż tákim Synem ieſt/áby przezeń nikt niezgi-
n też predſze wſzyſcy miłośierdźié Oycowſkié mieć będą: ći mówię z-
/ ktorzy go v tego Oycá/ którégo ieſt iedyny Syn/ ſzukáć będą.

Poniewaź żeſmy ſye przypátrzyli wielkiemu miłośierdźiu BOżemu/
zdéy godźiny czuiemy/ bacząc miłośierdźié iego nad grzéchámi ná-
idząc iáką opátrznośćią nas broni od niebeſpiecznośći/żywi/chowa/
y pracéy ma: Przypátrzmy ſye też ták wielkiéy miłośći/ któreyeſmy
li práwymi vczeſtnikámi/ którą nam Syn BOży powiádáć raczy/
: Ták Bóg vmiłował świát/ iż Syná ſwégo iednourodzonégo ze-
Jan święty w Liśćie ſwoim ták to wykłáda: W tym ſye wiernym
á miłość Boża/ iż Syná ſwégo iednourodzonégo zeſłał BOG ná
ábyſmy żyli przezeń/ etc. Tá miłość Boża/ieſliże w czym/tedy w tym
ſye pokazáłá nád námi/ iż on nas pierwéy vmiłował/y poſłał Sy-
o/ który ſye ſtał vbłágánim zá grzéchy náſze. Acz w prawdźie Pan
ſzechmogący/ ná káżdy czás nie raczył przebáczáć ludźi ſwych/ áby
owáć nie miał z ich złośći. A przeto przed potopem ná długi czás po
égo/ áby vpámiętywał złość ludzką/ co iednák czynił Noe: poſłał
tráceniem Sodomy y Sodomczyków Lotá/ który też nápominał/ á-
pámiętáli: poſłał Moyzéſzá áby hámowáł z okrućieńſtwá Pháráo-
iego/ co też czynił Moyzéſz: ſłał Pan Proroki do Zydów/ niż ie dał
wo y w niewolą do Bábiloniéy/ áby ſye vpámiętáli/ á żałowáli zá
y wyſtępy ſwoie/ y czynił to przez czás długi/ y nie máłé to były do-
yſtwá Bożé ludźiem złym vczynioné. ále to nádewſzytki ieſt naświęt-
y opływáłá złość ná świećie nawiecéy: kiedy názbyt grzéch okwito-
w ten czás Bóg Oyćiec niebieſki Syná ſwégo zeſłał/ hámowáć złość
y vkázowáć drógę zbáwienną wſzytkim mieſzkáiącym ná źiemi. Coż
to? Wiémy z Piſmá świętégo/ iáko wdźięcznie przyymował świát
ice Bożé/ iż ie prześládował/ zábiiał/ y mordował: y w tym ták ſye
ráwili/że też tákimże ſpoſobem vczynili y Pánu wſzytkich Proroków/
Synowi onégo Królá wiecznégo/ który go poſłał do ſwéy winnice
ch robotników. A oni co vczynili? Mówili: Toć ieſt dźiedźic/zábiy-
á ſámi opánuiemy te winnice/ y tákże vczynili/ á zátym y ſámi pogi-
on ten pożytek odniósł/ iż káżdy który weń wierzy/ nie zginie/ ále ma
wieczny: y ták ieſt zbáwion świát przez niewinną śmierć iego. A te-

Lucæ 1. verſu 50.

1. Ioan: 4. ver: 9. & 10.

Roma: 5. v. 20. 21.

Math: 21. ver: 38.

góż to Syná Bożégo / od złych ludzi zámordowánégo / á nam wie
zbáwienie posłánégo/opowiádáli nam Prorocy przed przyśćim iego
przyść : y prágneli prosbámi swoimi bárzo/áby go oglądáli. A gdy
śedł y sstał sye człowiekiem/ był widzian ná ziemi / y z ludźmi obco
swoiż go nie przyieli / nie przyieli go ći do których przyszedł : ná św
przez którégo świát był vczyniony/ á świát go nie poznał : áż ná c
złośliwymi go policzáiąc/miedzy dwiemá łotry ná krzyżu záwiesił g
BOG Syná swégo wćielonégo nie zániedbał w spróchniáłośći / o
świátu zábity Christus z wietszą powagą / z wietszym strachem : t
wszytek świát wyszedł głos o nim / ták żywy iáko y vmárły : y sstał
padek wielam ich / sstał sye ná opokę obráżenia / y ná kámień ku s
wielam/iáko o tym świadczy Páweł święty Apostoł/ mówiąc : Prz
damy Jezusá Christusá / á tego vkrzyżowánégo / Żydom wzgorszeni
kom mądrym głupstwo : ále thym Żydom y Grékom / którzy są w
powołáni ná iego wiárę / przepowiádamy moc Bożą / y mądrość B
R do tych czásów Chrześćijáński człowiecze Żydom niewiernym ni
w smák/ áni wierzyć temu chcą : tákże y Turcy/ y wszyscy Máchom
wie/ do których może przyłożyć Nowokrzczeńce/ y Sámosetány / k
zá Chrześćijány mieć chcą : bo wszytkim tym twárdo tho wierzyć
wierzyć niechcą/ áby BOg Syná przyrodzonégo / álbo iáko go Ew
dźisieysza zowie/ iednourodzonégo miał/ á że by zesłał ná świát one
régo przed tym miał niż w żywot Pánieński przyszedł/ y niż sstąpił
ku wzgorszeniu im to / wierzyć temu nie chcą / y ná tym kámieniu C
tu sye rozbijáią/ bo powiádáią : że Bóg nie może tákiego Syná mie
sye z niego vrodźić miał. A w tym sye sprzećiwiáią Páwłowi święte
ry ináczey mówi vcząc nas wiáry Chrześćijáńskiey / że tego nie do 2
rzekł : Syn móy iesteś ty/ iam ćię dźiś vrodźił. Do kogóż tedy Bó
wił? Mówi Páweł święty/iż do Syná/którégo stolicá iáko Bogá p
wégo iest ná wieki. Co y Pan Christus sam w dźisieyszey Ewányeli
powiádáiąc poświadczá/że on iest iednourodzonym Synem/ któreg
go vrodźił Oyćiec / y tegóż zesłał ná świát. A iż go miał pierwey n
słał/ w tych słowiech to pokázuie tenże Syn Boży / gdy mówi : S
z niebá. Jákożby sstąpił z niebá ná świát/ ieśliby pierwey w niebie
niż ná świát sstąpił? Ale y ná drugim mieyscu przed Abráhame
trzećim przed bytnośćią świátá/ v Oycá sye być opowiáda : iáko sye
wyższey szérzey pokázáło.

Nam tedy przystoi Ewányeliey wierzyć / PAnu Christusowi n
Apostołom iego/y Pismu świetému wierzyć/á niemówić z niewierny
wątpliwośći / Jáko Bóg może mieć Syná? Jáko go może mieć g
nie ma? Nászey wiáry náuká tá iest prawdźiwa/ którąśmy od Chri
źieli / y te trzymáć mamy : że Christus wedle Bostwá iest SYnem
Oycá swégo: á Synem nie przywłasczonym / áni sposobionym/ áni
dźieystwem vczynionym / ále iest iego Synem włásnym / iednourod
iedynym / namileyszym / z istnośći Boskiey sye rodzącym : bo Pan B
Duch/ ćiáłá y kośći nie ma. A iż táki iest/obyczáiem ćielesnym Syná
ále go rodźi w swéy włásnéy myśli sam z siebie tákim sposobem/ iáki
żadnym sposobem / nászymi rozumy y dowćipy niejákiemi / doścignąć
rozumieć nie możemy. A wszákże mówiąc o thym/ nie iáko chcemy/
możemy / ták z Pismá świetégo/ y z Doktorów świetych/ wykłádáć
góż Pismá świetégo/ten rodzay pobaczamy : bo Pan BOg nieśmie
wieczny/ nie ćielesny/ y nieogárniony/ nikogo nie potrzebuiący/sam p
dostáteczny / árcy wieczna sámá myśl/ rodźi sam w myśli swéy vstá

Habacuc 3. ver: 2.

Ioan: 1. à ver: 10. ad 15.

Isaiæ 53. versu 12.

Marci 15. v. 27. 28.

Psal: 15. versu 10.

Lucæ 2. versu 34.

Isaiæ 8. versu 14.

1. Cor: 1. v. 23. 24.

Heb: 1. ver: 5. 8.

Ioannis 3. versu 13. & 6. versu 38.

Ioan: 8. versu 58. & 17. versu 5.

Possibile est in DEo, quia omnia potest: Impossibile in Deo nō est, quia est contra eius omnipotentiam.

Ioan: 4. ver: 24

Rodzaj Syná Bożégo z Oycá iego iáki.

Lucæ 24. ver: 39

ć/ iż ſam śiebie w máyeſtáćie nieogárnionym ſwym rozumie. A to
égo śiebie rozumienié / w nim ſye ſámym / álbo w myśli wieczney
czyna/ y ták /y tóż iego ſámégo śiebie rozumienié w nim ſye rodźi/
podobné/ rowné/ y iedno z nim : bo w Pánie Bodze nic inßégo nie
o śiebie znáć y rozumieć/ iedno Bogiem być : gdyż w nim wßytko
g ieſt. Páná Bogá tédy/którégo to ieſt o ſobie rozumienié w my=
ycem zowiemy : bo rodźi to ſam z śiebie rozumienié vſtáwicznie/
tku y dokonánia. A iż tá mądrość rozumienia Bożégo/ieſt/ byłá/ y
Pánu BOgu záwżdy / tedy ſye nigdy nie táiłá w Pánu Bógu / ále
vrodźiwßy od wieków/z niego pochodźiłá do ſpraw wßytkich któ=
wáć raczył / y raczy : bo cokolwiek ſpráwowáć raczył / z mądrośći
wowáć y vczynić raczył: y przeto przez tę ſwą mądrość/wßytki rze=
ył/ták widomé iáko y niewidomé. A tá to mądrość w Pánu Bogu
ca/ y która od wiecznośći ieſt w nim prawdźiwie á nie omylnie/ ieſt
Synem Bożym : y przeto Piſmo S. zowie tego to Syná Bożégo
Bożym/Mądrośćią Bożą/y Mocą Bożą. Ták go Páwel S. czę=
śćiech ſwoich zowie/ iáko do Koryntów piſząc/zowie go mocą Bo=
ośćią Bożą : W nim/powiáda/zámknioné ſą ſkárby mądrośći y v=
ćí. Zowie go iáſnośćią chwały/y kßtałtem álbo figurą iſtnośći Bo=
ni to Páwel s. prze to/iż wiedźiał/y podał to nam do wiádomośći/
yćiec wtym to Synie ſwym/to ieſt/w téy Mądrośći w nim ſye ro=
śniey niż w zwierćiedle / ſam śiebie y máyeſtat nieogárniony ſwóy/
zumie. Zowie go też y Jan S. Słowem / które było v Bogá : w
c znáć wiernym / że Syn Boży ieſt myśli Bożéy wykłádáczem : ták
Boże/ które ſye rodźi w vmyśle Bożym/ ieſt myśli Bożéy / y vmyſłu
pewnym y prawdźiwym wykłádáczem : iedno iż ſłowo człowiecze od=
ſt/ głoſem/vſty/iezykiem/ wiátrem/y inßymi przypadkámi/ które zá
iną: y ludźiom ſye odkrywa/ pochodząc z wnętrznośći człowieczéy :
o Boże nie od głoſu/ áni od mowy ieſt wezwáné/ ále z iſtnośći Bo=
e będącé / y iſtotę żywą/ wieczną/ w Oycu máiącé. Tá tedy Mą=
Słowo/iáko Jan S. świadczy/które było w Bogu prawdźiwym/
wdźiwy/było Bóg/y Ciáłem ſye ſtáło. Jáko/ieśli pytaß: Ewán=
e náuczáią : Poczęłá go zwiáſtowánim Archányelſkim Pánná/ táż
á vrodźiłá pánieńſtwá nic nie ſtráćiwßy áni nárußywßy : y ták tho
tá Mądrość wieczna/ onego Oycá y BOgá wßechmogącégo/ to
iego iedyny/ przez którégo wßytko ieſt ſpráwiono/vczyniono/y ſtwo
á ziemi był widźian złączywßy ſwé BOſtwo z Człowieczeńſtwem/
ogiem y Człowiekiem z ludźmi obcował/ ony vczył/ dla nich w ćiele
wym ćierpiał/ áby wßytkich zbáwił. A poniewaź iż (nie thák iáko
iedno iáko możemy/) baczymy/ że Syná Bożégo w BOgu Oycu
ieleſny rodzay / ále być ten rodzay w vmyśle BOſkim/ rodzay onéy
Mądrośći Bożéy/wiecznégo rozumienia ſámégo śiebie: tédy wier
iek y wierny Chrześćiiánin/ niepodobieńſtwo ludźi niewiernych/Ży=
Máchometczyków/ y Sámoſetánów/ którzy powiádáią/ áby P. Bóg
c Syná nie miał/łatwie odpędźić od śiebie może / gdyż y Pan Bóg
vi przez Izáiaßá : Izaliż ia który dawam płód inßym / ſam rodźić
álbo/ieśliż ia naród rozmnażam w inßych/mamże ſam być niepło=
dźie iáſnie rodzenié ſwoie Pan Bóg pokázuie. Sálomon théż Du=
nápełniony/o tymże Synu Bożym ták mówił: Który wzbudźił w=
ánice ziemſkie/ któreż iego ieſt Jmie: álbo które Jmie syná iego? rc.
iny pokázáli co to ieſt Syn Boży/ że to ieſt Mądrość Boża/ wiecz=
Bogu poczęta/ y vſtáwicznie ſye rodząca/poświadcza nam tego Sá=

1. Cor : 1. ver: 24.
Coloſ: 2. verſu 3.
Hebræ: 1. verſu 3.

Ioannis 1. verſu 1.
Co ieſt ſyn Boży.

Słowo ćiáłem ſye ſtáło.

Iſaiæ 66. verſu 9.

Prouer: 30. v: 4

Prouer: 8. à v. 22. ad 32.

lomon w ósmym Kápitulum swoich Przypowieści/ gdzie słowo o
téy wieczney Bostiey Mądrości naydzieß potwierdzenie téy to ná
y dla tego iż Syn Boży iest Mądrość Bogá Oycá swégo / tedy ie
iest istotą/ y w Bostwie od Oycá nie rozłączony w istocie Bostie
Personą/ iż prawdziwą istotą tá Mądrość Boża przez sie iest.
podobno/ że to trudné rzeczy są ku wymówieniu y wyrozumieniu :

Isaiæ 53. versu 8.
Actu: 8. ver: 33.
Roma: 11. v. 33. 34.
Prouer: 25. v. 27.

z tobą mówie/ y dokłádam tego pismem Prorockim/ gdzie pyta :
iego (to iest/ Syná Bożégo/) ktoż wypowié ? Jákoby rzekł/ Zad
sokose to iest Mądrości Bożéy/ nieogárnioné to sądy / niedościgni
gi : A kto kiedy poznał smysł Boży ? kto iego porádnikiem był ?
Máyestatu chce głeboko ßukáć/ ten vcisnion będzie od chwały ie

1. Cor: 14. ver: 38.

tedy/ áby nam nie rzeczono/ Który nieumié/ álbo niewié/ nie będą o
dziéć/ tyle ylé nam pismo odkrywa/ ylé święci Doktorowie/ swiet
lia podáią y vczą/ tego sye bádáć mamy : á czego nie rozumiemy/

Marci 9. ver: 24.

á do Páná Chrystusá Syná Bożég wołaymy/ mówiąc : Wierzymy
nie/ ále ty wspomóż niedowiárstwo náße/ smiłowawßy sye nád ná
mamy nieomylną náuke Páná Chrystusowe/ w którey nam pokázu

Roma: 8. ver: 32.

wßech rzeczy stworzyćiel/ y Pan/ Syná ma. Páweł S. powiáda/
to iest Syn Boży : Christus Pan w Ewányeliéy dzisieyßéy/ zowie

Ioan: 1. versu 18.
Hebræ: 1. versu 2

vrodzonym Synem : Jan Krzćićiel powiáda go być ná łonie Oyc
Páweł S. mówi/ Przez którégo z námi Bóg ostátnich czásów mó
był ten/ przez którégo świát iest vczyniony / y wieki postáwioné. T
tego Syná/ Bóg zesłał ná świát / vmiłowawßy świát : iáko Pan
w Ewányeliéy dzisieyßéy mówić raczył : Ták Bóg vmiłował świ
ná swégo iednourodzonégo zesłał. &c. Tu w tych słowiéch vk
piérwéy dawce miłości/ y łáski. Jesli chceß wiedzieć kto tho iest/
vkázuie/ że nie Césarz / áni Król/ áni iáki Pan wielmożny ziemski/
Oyciec/ wßytkich rzeczy stworzyćiel/ y Pan nieogárniony/ wieczny
początku y końcá : przed którym wßyscy ludzie/ by ich był nieumi
iákoby nic : którégo mocy żaden sprzećiwić sye nie może. Pytaß d
ten wßechmogący Bóg vczynił ? Ato vmiłował świát: á iesli vmi
dy to pewnie z łáski swéy vczynić raczył/ że vmiłował. bo téy miłos
go dáru/ nigdy świát był nie zásłużył/ gdyż wßytek w złościách był
ny : czego Dawid świádkiem pewnym był / y iest/ w onéy swéy po

Psal: 13. ver: 2. 3.

Zoltarzu/ gdy mówił: Pan z niebá weyzrzał ná syny ludzkié/ (które t
tem zowie Pan Christus) áby vyzrzał któryby ßukał BOgá. Cóż
ło ? Powiáda Król Dawid: Wßyscy sye skłonili/ (od Páná Bogá
sye niepożytecznymi zstáli : niemáß żadnégo któryby czynił dobrze/ n
do iednégo. Co Páweł S. lepiéy wyłożył/ gdy mówił : Wßyscy zgr

Roma: 3. versu 23.
Tit: 3. versu 4. 5.

potrzebuią łáski Bożéy. Otóż vkazáłá sye łaská y ludzkość Zbáwic
ßégo Bogá/ nie z vczynków spráwiedliwości/ którébysmy vczynić
według swoiégo miłosierdzia zbáwił nas/ nas niewdzieczné/ nas p
woléy iego/ nas grzéßniki vpádłé/ nas przećiwniki y nieprzyiaciele s
kié zbáwił : á iż tákié/ znáć możeß iże z miłości / nie z powinowáctwa
czynić raczył. Przeto tákié swé przećiwniki Pan iednym słowem zowi
tem/ áby pokazał przed Nykodemem / że nietylo Zydy Bóg vmiłow
oni mniémáli o sobie/ ále wßytki ludzie ná świećie mießkáiącé/ on
tów y Bałwánów chwálce/ ony sprosné ludzi którzy o Pánu Bogu
dzieli/ iego bluznili/ wßystki á wßytki razem Pan Bóg vmiłował/ y
wawßy smiłował sye nád námi. Alé tedy kroc słyßymy/ że Bóg świa
łował/ pámietaymy/ żesmy my cześcią tego świátá : pámietaymy że
dwie rzeczy w sobie/ iedne co Pan Bóg vczynić raczył / á drugą co

Iżeſmy ludźie/ to od niego mamy/ y pewnie że to w nas raczy mi-
an : Ale záſie z nas ieſt Grzéch/ który/ tho Boże ſtworzenié które
iél miłuie/ ſzpeći : y który tenże Pan Bóg ma w nienawiśći/ y brzy-
n. Ale iżeby ten grzéch zniósł z ſtworzenia ſwégo/ co vczynił ? Atho
éy to ſtworzenié vmiłował/ y vmiłowawſzy dał Syná ſwégo/ z ſobą
ći Boſkiéy iednégo/ y tákże wiecznégo : á ten táki Syn ieſt dźiwny/
mocny/ Bóg y Oyćiec wiecznośći : y ten ſye nam národźił/ ten nam
á z nim/ iáko Páwel S. świadczy/ dano nam wſzytko. Ale ten tá-
ieſt nam dány nie dla inſzéy przyczyny/ iedno dla théy/ którą ſamże
iſtus/ tenże Syn Bogá Oycá/ powiáda/ mówiąc :

Iſaiæ 9. verſu 6.

Roma: 8. ver: 32.

Káżdy który weń wierzy/ nie zginął/ ále miał wieczny.

Pan nie raczy wſpominác śmierći ſwoiéy/ którą dla złośći ludzkiéy
ále tylo vkázuie przyczyne przyſzćia ſwoiégo / iż nie dla żadnéy in-
zyny przyſzedł ná świát / iedno / áby weń wierzący wźieli dźiedźic-
otá wiecznégo. A tu z tego mieyſcá Ewányeliéy świetéy/ máią ſye
áná Chriſtuſowi ćieſzyć/ kedy mówi/ Káżdy: bo vczyć ráczy/ że ſám
będą zbáwieni / á niewierni zginą : bo niewierni nie znáią tego/ áby
był zbáwićiél. Acz mogłá by też wiernym Páná Chriſtuſowym t
iedy przypáść / żeby kto mógł mówić / álbo myślić / iżby nam nie
áło odkupienié Páná Chriſtuſowo : ále tu tá pokuſá rozbić ſye tá-
: w vmyśle twoim / gdy ſłyſzyſz w dźiśieyſzéy Ewányeliéy / że káżdy
uſá Páná wierzący/ vbogi y bogáty/ w káżdym ſtanie nie zginie/ ále
iał żywot wieczny: Bo ták PAn Chriſtus mówi : Który wierzy w
ierći nie vzna ná wieki. Czemu ? A to Pan niżéy w Ewányeliéy
: Iż który wierzy w Syná Bożégo / nie będźie ſądzon : á który nie
uż oſądzony ieſt / iż nie wierzy w iednourodzonégo Syná Bożégo.
to ſą zálecenia wiáry/ y prawdźiwé : ále co do téy wiáry prawdźiwéy
i / pokazáliſmy wczoráyſzégo dniá : Tego ſamégo tylo dołożyć dla
potrzebá/ áby wiedźieli / Ze nie ieſt żadné inſzé Imie pod słońcem/
nby być mieli zbáwieni / iedno Imie Zbáwićiela tego náſzégo Páná
uſtá : zá którym niech káżdy wié / że dobrodźieyſtwá Páná Chriſtu-
odkupienié iego / ná káżdégo przynależy/ by był naubożſzy / nalicho-
y nanędznieyſzy.

Tit: 3. verſu 7.

1. Petri 3. ver: 22.

Ioan: 11. verſu 26.

Actu: 4. ver: 12. & cap: 10. v. 43.

to/ to słowo OMNIS/ álbo káżdy/ ieſzcze y drugą pokuſę cz-
rozbija y tłumi : bo mogłáby myśl táka przyść ná człowieká/ iż dla
i grzéchów/ mógłby niegodność ſwą ták dálece wyćiągác/ żeby y do
Páná Chriſtuſowych przyſtępić czynił ſye niegodnym : á to ieſt wiel-
ſá y perſwázya Szátáńſka/ którą Szátan mota ludźi/ áby ie dłużéy
ách trzymał. Ale przećiwko tákim zaſtrzałom Szátáńſkim / bierz
owiecze wierny náukę / Iż káżdy który wierzy w Syná Bożégo / nie
i zginienia / ále ma drógę pewną do żywotá : bo tu w Ewányeliéy
cza oſób pewnych/ ále obiecuie káżdemu zbáwienié. Czego potwiér-
wá odkupienia nas wſzytkich/ o któréy mówi Jan Swięty : Krew
hriſtuſowá omywa nas od wſzelákich złośći : á Chriſtus był Bárá-
ży / który zgładza y zgłádźił grzéchy thego świátá. Nie máią tedy
oſpáczáć dla grzéchów / ále pámiętáiąc ná zbáwienié ſwé / y zbáwi-
ſwégo/ máią grzéchów ſye káiáć / y ich ſye wiárowáć / zá nié żáłowáć/
łośierdźia Boſkiégo przez zasługi Páná Chriſtuſowé máią ſye vćie-
iedząc iż odkupienié/ zasługi / y obietnice iego ná nié przynależą / iáko

1. Ioannis 1. ver: 8.

Ioannis 1. ver: 29.

ná thy którzy ie dla śiebie vczynioné być poználi w tym zbáwićielu vználi / w którégo wierzą / do którégo sye vćiekáią / któremu sye po dáią/ áby nie zgineli : ále áby przezeń mieli żywot wieczny / poniewż sam Pan powiedźieć raczył :

Iż Pan Bóg nie zesłał Syná ná świát / á dził świát/ ále żeby był zbáwion świát przeze

Rozumie tu PAN piérwßé swoie przyßćie ná świát z żywot Pánny/ y o tym piérwßym przyßćiu swoim Pan tu mówi: które był né/ ćiché/ vniżoné/ y służebnicze. á to było przyßćié ku zbáwieniu g pokutuiących/ bo ták ná iednym mieyscu mówił : Zem nie przyßedł spráwiedliwych/ ále grzéßnych ku czynieniu pokuty. Nie było tedy przyßćié Páńskié ná ten świát iedno dla tego/ áby ludźiem wolą O oznáymił/ náuką swą świát oświécil/ męką swą świát odkupił/ y chy iego dosyć vczynił/ BOgá Oycá z świátem poiednał : á wstąp prawice iego mocy y wßechmocnośći/áby świátu nowé dáry Duchá którymi świát posilony y vmocniony/y roskazánié Bogá swégo str lá pilnie chował/ y wedle woléy iego sye spráwował. A przy tym ozn to wßytkim mießkáiącym ná tym świećie/ iż ktoby thákimi dárámi zgardzał/tákié vpominki y dobrodźieystwá pomiátał/iż będźie z niey tákiego Sędźiego / kthóry ma żywotá y śmierći moc/ y vzna go sr spráwiedliwośći swéy Sędźim/ który go tu porzućił / widząc go sob wym być zbáwićielem. Abowiém który Syná thego prawdźiwégo dzą/ nigdy do łáski Bogá Oycá niebieskiégo przyść nie może : á kto wierzy/ táki osądzony iest. Iáko to sámże Pan powiedźieć raczył/ n

A który weń (to iest/ w Syná Bożégo) wierzy/nieb sądzon : á który nie wierzy/ iuż osądzony iest, to/że niewierzy w iednourodzonégo syná Bo

Okázuiąc tymi słowy wtóré przyßćié swoié. Iákoby rzéc chćiał w Syná BOżégo wierzy/ to iest/kto sye iemu wßytek podda/ iego iest mu posłußen/ táki prózen iest od potępienia/ y od onego iego sprá wégo sądu/ y sądzon ze złymi nie będźie : ále niewierny iuż osądzon mówi to tenże/ który sam sądźić będźie.

O człowiecze Chrześćijáński pámiętáćby ná tho káżdy miał zaw bráć sye do práwéy wiáry/ y iéy niczym nie gwałćił : bo kto nie zgw w tym Pánie wiárę ma/ fálßywymi náukámi nie zepsowáną/ áni spr grzéchy poßpeconą / táki może sye nie obáwiáć áni stráchu Szátáná áni śmierći okrutnéy/áni stráßliwéy przygody żadnéy/máiąc zwłaßcz sobą/ y ná pámięci swoiéy/ te obietnice/ że ná wiernégo sądu niemáß go wieczny żywot oczekawa : oczekawa obietnicá oná/ którą Pan w swoie wezwáć raczy : Pódźcie błogosłáwieni Oycá moiégo/ otrzym Królestwo/które wam zgotowáné iest od początku świátá. Pódźcie ßyscy którzy prácuiećie/ y obćiążeni iesteśćie frásunkámi/ kłopotámi/ stcredkámi/ przenáßládowánim/ vtrapienim/ dla mnie / dla spráwiedli dla prawdy/dla słowá moiégo : á ia was ochłodzę/ia was do siebie w iż gdźiem ia iest/ ábyśćie y wy byli. Y tho iest/ y miałáby być/ záwżdy nych poćiechá/ y czásu śmierći ochłodá : ták iáko niewiernym iest strá iuż osądzeni są ná wieczné potępienié.

Aleby pytał : Tedy źli nie wstáną ná Sąd Páná Christusów ? T

Luca 5. versu 32.

Math: 25. v. 34.
Mat: 11. ver: 28.

Prorok o nich nápiſał: Iż źli nie wſtáną ná Sąd Boży. Ale ták ſye
zumiéć o nich: Że ácz wſtáną ná Sąd BOży/ ále z tym oſądzeniem
iáko ſą dawno zá złośći ſwé oſądzeni: y thóż potępienie wezmą/ ná
dawno byli oſądzeni: y iuż ná onym Sądźie nie powſtáną z ſwégo
ia. Ácz powſtáną ná Sąd Boży/ ale niepowſtáną y nie podźwigną
miánie potępienia ſwégo/ ále onże ſąd muſzą ná ſobie odnieść po-
y zátrácenia/ w którym ſą dawno oſądzeni: y nieporatuie ich on ſąd
y powſtáć mogli z potępienia do zbáwienia. Tákże y tho mieyſce
eliéy rozumiéy/ Iuż oſądzon ieſt: iákoby rzekł/ iuż potępion ieſt.
epienié/ choć wſtánie ná Sąd Boży/ nie może iść ná wſtecz niewier-
wiernemu złemu/ który ná ſobie BOże przeklęctwo odnośi/ nie ży-
le roſkazánia BOżego: boć wßytkiego potępienia niewiernych y
złych/ przyczyną wzgárdá: niewierni wzgardzáią Páná BOgá/ iż
żyć niechcą/ o Synu iego miłym nie wiedzą/ o zbáwienié y Zbáwi-
báią/ choć o tym ſłyßą/ wiedzą/ wzgardzáią. A wierni záśie/ choć
gá znáią/ weń/ y w Syná iego miłégo wierzą/ nie ſłuchaiąc roſka-
/ przykazánié iego zámiátáiąc y wzgardzáiąc/ Páná Bogá wzgar
iéráiąc ſobie vczynki ciemnośći/ á świátłość wieczną zámiátáiąc.
yn Boży the przyczynę potępienia ludzkiego/ kłádźie w dziśieyßéy
iéy:

**t ábowiém ſąd/ iż przyßłá Swiátłość ná ś-
y vmiłowáli ludźie więcéy ciemnośći/ á niż
átłość/ prze to/ iż były vczynki ich złé.**

oby rzekł Pan Chriſtus: iż wiele ludźi idźie ná potępienié/ nie ieſt
z iednourodzonégo Syná Bożégó/ ále ludźie ſámi ſą przyczyną te-
rz dobry ieſt/ ále chory wrzód ſwóy zákrywßy/ ginie z ſwym wyſte-
owiem który lékárzá nie ſłucha/ rzadko álbo nigdy zdrów nie bywa:
ówie/ który dobrze rádźi/ nie owégo który podprzykryćim lékárſtwá
drowégo/ nie tylo chorégo. Podobieńſtwo to/ które z lekárzá á z
iore/ do Páná Chriſtuſá/ á do niewdźięcznych ludźi porownáć mo-
ie wßyſcy w Żydoſtwie ználi Páná Chriſtuſá/ á nawięcéy Przełoże-
tórych ieden był Nykodem/ co do niego PAN ty ſłowa mówił:
ći dobrze/ widźieli/ y rozumieli że prawdę mówił: y przeto niektó-
zyli weń/ á przedśię dla boiáźni nie śmieli go wyznáć. A czemu?
ludzką chwałę/ więcéy niż chwałę BOżą: woleli w ciemnośćiách
niż świátłość wyznáć: woleli ciemnośći miłowáć/ które ſtráßli-
z ſye/ á niż miłą świátłość. Czemu to? Bo ich vczynki złé były/ peł-
nośći. Czemu tedy Pan ciemnośćią zowie grzéchy ludzkié? Prze-
rzećiwné niedoſtąpionéy onéy świátłośći Pánu Bogu/ że ſą prze-
świátłośći Słowá BOżego/ które ieſt świátłośćią ſpraw náßych/
dzą człowieká do wiecznych ciemnośći/ á że záćmią człowieká/ iż
zumiéć/ áby dobrze czynił/ áby Páná Bogá/ zbáwienié ſwoie/ wie-
t/ vznał/ á ku tákim ſye ſpráwom miał/ któreby iemu/ y dußy iego/
é były. Iákóż y dziśieyßych czáſów nálazł by wiele tákich/ którzy
świátłość y ciemność/ widzą y znáią ią/ y ſłußnie mieliby ſye ciem-
trzégáć/ y iéy nie náßládowáć/ á nawięcéy około wiáry: baczą
wdá/ baczą gdźie niezgodliwy duch różność náuki śieie: ále iż wie-
ciemność świátá thego/ tedy obawiáią ſye obrußyć ſławy ſwéy/
thym nic nie nárußyli: y wiele ich ieſt/ co ieden drugiemu t woli
oć nie wié ſam iáko wierzy: iedni dla ludzkiéy przyiáźni/ drudzy dla

Pſal: 1. verſu 5.

Ioan: 12. v. 42. 43.

Pſal: 118. v. 105.
Math: 21. ver. 32.

pożytku swégo : y choć widzą błąd/ niesworność náuki/ duchá niezg
przedsię wolą w ciemnośćiách trwáć/ á niż do świátłośći Kośćioł
tnego przyść. A przeto iż to znáią / á do prawdy niechcą / złośliwy
czynią/ y tácy sądu Bożégo niech sye boią. Ale y onym/ którzy sye r
ią być w świátłośći/ niechay sye stáráią/ áby w niéy prawdźiwie trw
li : boć wiec wszyscy rádźi mówią / że znáią świátłość prawdy / á
máło sye ich da widźieć/ którzyby ćiemnośći iáko im przystoi opuśći
wszytko spráwuią złé spráwy / y złé vczynki / że y poznáną iásność p
my. A iáko złé spráwy onych/ do których był Christus Pan przyszedł
puśćiły im poznáć świátłośći Christusá/ thák nam iuż poznáną św
tyż násze złé spráwy wydźieráią/ á w ćiemnośćiách nas zostáwiáią/
mnośći nas prowádzą/ iáko to Pan Christus iáśnie opowiádáć racz
szych słowiech Ewányeliéy :

Wszelki kto źle czyni/ ma w nienawiśći świá y nie przychodźi ná świátłość / áby nie były s wané vczynki iego.

Dawno to wiedzą wszyscy ludźie/ że káżdy kto źle czynić chce/ ál
kryie sye z tym/ á nawiecéy oni/ którzy vmyslnie źle czynić chcą/ bo ći
zákryćia onych swych spraw szukáią/ á potym to vczyniwszy/ ná co
dźili/ chełpią sye z tego przed inszymi/ á kárnośći żadnéy zá występy s
mowáć nie chcą : y to iest pewny znák ludźi / które Pan BOg dla
zámiáta : bo wszyscy ludźie/ y spráwiedliwi/ grzészni są / y występuią
przećiw máyestatowi Bożemu / y też by nie rádźi odkryli złośći swy
Dawid Król/ dźiwnymi fortelámi chćiał zátáić cudzołóstwo swoie
beae/ y nierad by był / áby tho było nań wiedźiano : y przeto onégo
chytro dał zámordowáć. A wszákże skoro Náthán Prorok odkrył o
iego/ nie wzgárdźił świátłośći / ále z wielkim żalem/ y z wielką skru
do świátłośći : y odnosząc ná sobie pómsty Boże / zgwałcenié dźie
Támár od brátá Amoná/ zábićié Amoná syná swég° od drugiégo syn
loná/ wygnánie swoie od syná swégo z Królestwá/ ták iż musiał piec
zá Iordan: y to był iesżcze nie koniec pómsty Bożéy zá grzéch Dawi
y Absoloná ná pómstę grzéchu tego strácił Dawid : którégo iáko z
możesz czytáć 2. Reg : 18. v. 33. Ták srodze Pan Bóg mśćił sye n
widem cudzołóstwá y mężobóystwá/ że dwu synu mu zábito/ dźiérok
cono/ sam z gárdłem vćiekał / á przedsię świátłośći nie miał w nien
ále do Páná Bogá onéy nieogárnionéy świátłośći/ vstáwicznie z p
z żalem vćiekał sye / miłośierdźia żądał y prosił / w frásunkách y n
kich doległośćiách od Páná wspomożenia y rátunku wołał/ iáko s
znawa mówiąc : W kłopotách swoich wołałem do Páná/ y wysłuch

Przypátrzże sye zásię onym złym Królom Iudskim y Izráhelsk
rzy woleli bałwány chwálić/ niż Páná Bogá. Achábá karze Heliasz
zuie mu práwégo Bogá ofiárą spaloną z niebá : vprosił déżdż/ któ
był trzy látá y sześć Miesiecy w źiemi Izráhelskiéy. A długóż to náp
nié v złégo Królá trwáło/ wnet Prorok HEliasz musiał vćiekáć z g
boby był zábit : A Król w złośćiách swoich/ wiecéy ich przyczyniáiąc
do zábićia swégo : á zá tym y źle czynił / y do świátłośći przyść niechć
przyszedł.

A zą do onych Ioákimów Królów Iudskich/ nie słał Bóg Pro
póki ich nie dał w niewolą Bábilońską : Cóż pomogło: źle czynili iá
cowie ich/ przed oblicznośćią Bożą/ áż poginęli w niewoléy. Wołał

Proue: 2. v. 13.14.

2. Reg: 11. ver: 15. & ca: 12. ver: 12. & 13.

2. Reg: 13. ver: 14 & 29.

2. Reg: 15: v. 14. & ca: 19. ver: 15.

Psalm : 119. ver: 1.

3. Reg: 18. v. 18. 38. 42. & capite 19. versu 3.

3. Reg: 24. v. 27.

Iere: 26. v. 5. 20.

Sedechiaszá Królá Judskiégo. Cóż on: polepszyłże sye? vpámie-
iáko go Prorok nápominał? Nié. Czemu? Bo áni skłonił sercá
Bogu/ y Proroká Bożégo poimawszy/o prawde w błotna ćiemni-
ił/ y głodem morzył. á sam potym w co przyszedł/ zá to że Páná Bo-
chał/który go nápominał przez Hieremiaszá? Poimał go Król Ná-
nozor/ przed iego oczymá miásto Jeruzálem/ pánowánia iego stoli-
: syny przed iego oczymá pobił/ sámemu oczy wyłupić kazał. Ták
Bóg krzywdy swéy/ y krzywdy Proroká swégo / nád Królem zło-
pómśćić raczył. Czemu to/ czemu? Themu/ że y źle czynił/ y świá-
którey mu powiádał Prorok/ to iest Bogá wszechmogacégo/ w nie-
miał/ y do niéy przyść niechćiał / á nápominánia dobré Prorockie/
y kaźnia nieprzystoyna karał.

Iere: 37. v. 2. 14. & ca: 38. v. 6. 17.

Iere: 39. v. 5. 6. 7.

...azałem z przykłádów/iáko ludźie spráwiedliwi wpadáiac w grzéch/
...ni Boża/ y zá wdźieczné ia przyymuiac/do świátłośći sye vćiekáia:
...źli karánié Páńskié choć czuia / przedsie do świátłośći niechca.
Chrześćijáński człowiecze/ vczmy sye tych przykłádów/ iáko mamy
BOgá przyymowáć iego nápominánié / które álbo przez vstá Po-
...ch Káznodźiei/ álbo przez náwiedzenié swé/nam raczy czynić. Wy-
...usimy/ żesmy byli ćiemnośćiámi/ á teraz iestesmy świátłośćia w
...ristusie: chodźmysz tedy iáko synowie świátłośći. A chcesz wiedźieć
...hodźić masz? Apostołci tenże opowiáda: Toć sa owoce świátło-
...źić w dobrotliwośći / w spráwiedliwośći / y w prawdźie/ doświad-
...násláduiac tego coby sye podobáło Pánu Bogu/ á nie pospolituiac
...nkámi ćiemnośći/ ále wiecey sye w inszych hámuiac y karzac: bo ie-
...sye dźieie potáiemnie v tákich/ mówić o thym szpetnie. Pokázował
Ephezom/ á w nich nam wszytkim pokázuie y po dźiś/ ćiemnośći o-
...órych y z strony wiáry/ y z strony obcowánia y żyćia/ bylismy oby-
/ do tad/ pokismy świátłośći Páná Christusá nie vználi. A gdyże-
...wiátłość vználi / náucza / iáko y którym sposobem/ téy świátłośći
...wáć mamy: iáko sye sprárowáć/ ábysmy w ćiemnośćiach nie byli/
nie przyszli: gdyż to iest nawietszy tych vpadek którzy źle czynia/że
...nienawiśći świátłość/ y nie rádźi przychodza do téy świátłośći/áby
...oy y vczynki złé nie były hámowáné y karáné. Bo wiedz pewnie/ że
...gdy człowieká grzéchem zmami / zdobi on grzech v niego/ áby mu
...zydźił: lekka go rzecza czyni / przykłády podobné ná mysl przywo-
...rym predzéy zwiódł y zmamił. á kiedy iuż zwiedźie/ tedy przywiedźie
...ná táki wystep srogi/ że Páná Bogá grubie obráźi: á gdy go z te-
...enié vpomina/ gryźie/ karźé/ y do pokuty vpomina / á Szátan tho
...człowiek on chce do pokuty/y do świátłośći przyść: cóż czyni? Juź
...y kłádźie sprosność grzéchu onego y wielkość / áby w rospácz przy-
...ego którégo ták vsidlił: włudza w mysli iego niegodnośći/wielkość
...kłádźie przed oczy/ áby ták odwiódł od świátłośći/ y od prawdźiwé-
...ietánia człowieká/ á przywiódł do krésu nieupámietáłośći/ y zwat-
...táśce y miłośierdźiu Bożym. Jáko vczynił Kaimowi/ że go do te-
...wiódł/ áż mówił / wietszy swóy wystep być/ niż BOżé miłośierdźié.
...vczynił y Judaszowi / któremu obćiażył w sercu grzéch przedánia Pá-
...rusá/áż w żalu desperáckim sam sye obiesił. Potrzebá tedy tu być
...mu wiernemu/ áby naprzód strzégł sye wszytkimi siłámi grzéchu/
...obrażáiacégo Páná Bogá: zowa po stáremu tákié grzechy Smier-
...né wieczna śmierć gotuia człowiekowi/ y gniew Boży ostrza nań.
...y tákiégo grubégo nań co przyszło/iáko ná człowieká/którégo smysł
...u skłonny iest/ y prózno ma sobie człowiek pochlébowáć w swoiéy

Ephes: 5. ver: 8. 9. 10. 11. 12.

Gene: 4. versu 13.
Mat: 27. v. 3. 4. 5.

Gene: 8. ver: 24.

spráwie-

sprawiedliwości: tedy to ma przed sie bráć/chceli być poczytan mie
kámi Bożymi/ áby to czynił co oni czynili/y do czego sye mieli. Oni
ßyli/ ále vznawáli sye/ y nie záwádził im ich grzéch przed BOgiem
był miłościw złościom/ wystepom/ y grzéchom ich/ dla tego/że vzn
być w ciemnosci/ßukáli swiátłości: á ßukáli z żalem/y z płáczem/t
nili zá grzéchy swé z vniżenim sercá/ z vdreczeniem ciáłá swégo/y n
lékárstwo z miłosierdzia BOżégo ná złości y grzéchy swé / iż im P
odpußczał złości y grzéchy ich/y oswiécał ciemności ich/ iáko o
tłosć niezmierna y nieogárniona/ do którey sye vciekáli. A to wiern
nić potrzebá/ zgrzeßyłeś/ nie odkładayże sye náwróćić do Páná Bo
odwłaczay dźień ode dniá: wiedz/ że Christus iest vbłagánie zá grze
ry zgładza grzéchy: który ofiárą iest dla grzéchów twych / y posrz
do zbáwienia wiernych swych.

1. Ioan: 2. ver: 2.
Ioan: 1. versu 29.
Heb: 9. versu 28. & ca: 7. ver: 25.

Do swiátłości tedy miéy sye káżdy/dla Bogá: do swiátłości
néy / która o sobie mówi: Jam iest swiátłosć thego swiátá / y kt
swiátłości chodzi / ciemnosci nie vzna ná wieki. A poniewaź tá s
przyßłá ná swiát / áby oswiécił káżdégo człowieká przychodzącé
swiát: tedy potrzebá te swiátłosć wiecéy miłowáć/á niż ciemnos
czyny złych vczynków / które są spráwy ciemności / od siebie odpą
chcemy z ciemności przyść ná swiátłosć. boć Christus Pan prawd
wiedźieć raczył/ zámykáiąc dźisieyßą Ewányelią:

Ioan: 8. versu 12.
Ioannis 1. versu 9.

A który czyni prawde/ przychodzi do świátło by sye pokazáły vczynki iego/ iż w BOgu s nioné.

Nie mówi tu/ który wierzy prawde/ ále mówi / który czyni pra
iąc nauke / iż nie tylo wierzyć prawde potrzebá/ ále y czynić téy th
vczynki: ábowiem ten który z Bogiem trzyma / y iego łáski ßuka /
sye w Zakonie Bożym/ złosć swą nim hámuie w sobie / stára sye á
pilniéy mógł trwáć przy roskazániu BOżym / y przy Ewányeliéy /
chodzi do swiátłości: boć cnoty ten obyczay máią/ iż ten który ie c
wstydu żadnégo/y boiáźni/ma obcowánié miedzy ludźmi: bo iáko
ni wstyd/ y to iest iego pożytek/który człowiekowi dáie/y dáléy po t
żytku czyni zapłáte śmierć: ták cnotá czyni poczćiwosć/ á pożyte
chwałe przed ludźmi/y dobrą zápłáte od Páná Bogá. Acz w praw
którzy źle czynią/ stáráią sye o tym// iákoby zákryli przed ludźmi spr
y iákoby ie zdobili / ále przedsie nie mogą tego pokázáć / áby z Bo
spráwy były/y áby z woléy Bożéy były czynioné. Czyńmyß tedy pra
łuymy cnote / bo zá tym przyidźiemy zá pomocą BOżą do swiátł
wieczné/ któréy nas rácz domieśćić Pánie náß Christe Jezu/ dla n
swéy meki. Amen.

Summá Ewányeliéy tá iest.

1\. Naprzód: Jáko słońce wschodząc swiátłością swą vwesela
wßytko / ták Pan Jezus Christus Syn Boży przez swiátłości Ew
nie tylo wierné swé oswiéca/ y smutné vwesela / ále z łáski swoiéy
dobré nasienié cnót w myśli ich wléwa/tám Duchem swoim swiet
ty rozmnaża/ y spráwy swieté w nich twiérdzi: áby ták vczynki dob
nu Bogu przyiemné / łáską vprzédzáiącą iego czynili / któréby przez

o przyiemné Bogu Oycu będąc/wiernym iego żywot wieczny/ zá łá-
cunkiem iego zgotowáły.

wtóré: Wßystká Ewányelia pokázuie/ że bez zásług náßych Pan
łowáć raczył: zá czym powinniśmy go zá tho/ y zá inßé dobrodziey-
ytki/miłowáć/ iemu zá nie dźiękowáć/ y chwałe czynić: wiedząc/iż
ierwéy vmiłował. Bo iáko początek zbáwienia náßégo od Páná
t/ ták wßytki spráwy zbáwienia náßégo do niego máią być obrá-
y we wßytkim/y we wßytkich/był chwalon Pan Bóg y Oyćiec Pá-
o Jezu Christá.

II. — 1. Petri 4. ver: 11.

rzecie: Dźieli PAN swoie przyßćié od wtórégo/bo w piérwßym
swoim nie przyßedł áby sądził/ iedno áby zbáwił grzéßné. Co czytáć
Mátheußá świętégo w dźiewiątym y w iedennastym: przykłády
z v Lukaßá S.w siodmym/ y v Janá S. w ośmym/ Kápitułach.

III. — Math: 9. ver: 13. & cap: 11. v. 28. Lucæ 7. v. 37.48. Ioan: 8. ver: 3. 11.

zwarté: Niekiedy w Ewányeliach/y w Piśmie wßytkim świętym/
g obiecuie/ ták sam przez sye/ iáko przez Proroki/ y Apostoły/ zapłá-
nki dobre y cnotliwé spráwy/ nie inßą/ iedno wieczny żywot: nie-
w wierze tenże żywot wieczny bywa obiecowan zá zapłáte/iż vczyn
cany iest żywot wieczny: miedzy wielé mieysc maß znáczné mieysce
náá Christusowéy: Którzy dobrze czynili/póydą do żywotá wieczné-
zy złe/ do wiecznégo ogniá. O wierze zásie maß pismo/ Iż sprá-
w wiárą żywie. A ná drugim mieyscu Páweł święty: Mniémamy
á być vspráwiedliwionégo przez wiáre. A w dźisieyßéy Ewányeliéy
Páná Chrystusowym iest obiecáné zbáwienié: y thák to rozumieć
áią o wierze/ kiedy Pan Bog żywot wieczny obiecuie/ że tho czyni
icy dobrych vczynków: A kiedy zásie obiecuie vczynkom wiernych/
i tho iáko owocom téy tho máćice dobréy. Jáko tedy Pan BOG
vczynki ma zá wdźięk/które od wiernych Páná Chrystusowych po-
ták też oná tylo sye wiárá PAnu BOgu podoba/ która z miłośći
bliźniégo/ czyni cnotliwé spráwy y vczynki dobré: gdyż z Ewánye-
złych ludźi spráwy widźimy/ iáko złe czynić/ ćiemnośći miłowáć/
ć mieć w nienawiśći: á dobrych wiernych zásie słucháć prawdy/ á
łucháć/ ále y czynić też prawde: to iest/ rozsądzáć sámégo siebie/
wiátłośći/ prágnąć/ y mieć sye do Bożéy łáski/ wßytko czynić iáko
ożé każe/y ták żyć/ áby w niwczym nie obráźili swégo spráwiedliwé-
ięgo Páná Jezu Christá: bo ták w Pánu Bogu będą żyć/ á Pan w
. Ták wßytko ná chwałe Bożą będą czynić/ á Pan Bóg z łá-
ski y miłośći swéy ich nie opuśći. Day ták nam wßyt-
tim żyć Pánie Jezu Christe/ Amen.

IIII. — Math: 25. v. 46. Gala: 3. versu 11. Roma: 3. ver: 28. Roma: 4. v. 4. 5.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM WE WTOR
Swiateczny, wedlug opiſánia Iará
Swietégo w Kápit: 10.

ZApráwdę záprawdę pow
wam/ Kto nie wchodzi drzwiámi
czárniéy owczéy / ále inedy wſtep
ieſt złodziéy/ y łotr. Ale kto wch
wiámi/ ieſt paſtérzem owiec: te
wiérny otwarza/ á owce głoſu i
cháią: á właſnych owiec wzywa
ni przezwiſki/ y wywodzi ie. A gdy właſné owce wypu
nimi idzie/ á owce zá nim idą / iż znáią głos iego: Ale
nie náśláduią / á owßem vciekáią od niego: bowiém n
głoſu cudzych. Te przypowieść powiedział im Jezus
nie pobaczyli coby im mówił. Przetóż powiedział im p
Jezus: Záprawdę záprawdę powiádam wam/ Iż ia ieſt
wiámi do owiec. Wßyſcy co ich kolwiek przyßło/ złod
y łotrowie: ále nie ſłucháły ich owce. Ja ieſtem drzwiám
mie ieſli kto wnidzie/ będzie zbáwion: y wnidzie/ y wy

ẹ naydzie. Złodziey nie przychodzi/ iedno áby kradł/ á zá-
átrácił. Jam przyßedł/áby żywot mieli/ y obfićiey mieli.

A tym sye rozum człowieczy
záwżdy ſadzi/ áby rzeczy które przed sie bie-
rze/ álbo które iemu ku baczeniu podáné by-
wáią/ rozumiał/ niewiádomé áby wiedział/
y których nieumié/ áby ie vmiał. A przetho
iżeby do tego przyßedł/w onych ludziach któ
rzy táki rozum ſwóy chcą mieć/áby wiedział
vmiał/ rozumiał: baczymy to/ iż tym którzy
niechcą odłogiem thego rozumu v siebie
mieć / ále go chcą ná pożyteczné ſprawy/ ná
wyćwiczenié vmieiętnosći/ ná wyroznnie-
nié rzeczy trudnych / ná pożytek ſobie / y in-
nóćić : nicták trudnégo do tego nie może záſtąpić/ czegoby ſye prze-
e kusili : podéymuią prace / drógi dálekié/ ćierpią rozmáité doległo-
oſtátki/ nic wyſpánia/ y inßych tysiąc przypadáiących przygód : To
o/ áby to czego nieumieią/ vmieli : czego nie wiedzą / áby wiedzieli :
m ich/który wyſokich rzeczy prágnie vmieć y wiedzieć/przedsiewzię-
emu doſyć vczynił. Stądżeć ludziém przyßłá thá biegłosć w rze-
udnych/ iż ie poználi/ nie tylo ty ſpráwy ziemſkié/ále też y Biegi nie-
d ludzkich oczu ſkryté : ſtąd náſtáły rozmáité nauki/ wymyslné wy-
zliczné oßukánia/ dziwné rozumy.
dny : Które baczenié/ y cnotá/ nád to y Pan Bóg / záchowywa w
sći/ iż nic nád wolą y roſkazánié BOżé / nád przyſtoynosć ſwą/ nie

ugié zásie : Którzy miáry w niechoćie nie máią / á wßytek rozum
to náſadzáią/ áby ludzie oßukawáli/ chytrymi wymyſły ſwymi pod-
ſámi siebie nád inße wynaßáli / inße tłumiąc y hánbiąc : swiátem
i y mießáli/ áby pánowáli/ y ludzkié máiętnośći pożyráli. A do tego
ié ná złé obrócone rozumy/ y wielé fortelów/że iedni okrućieńſtwem
rzychodzą : á tych przodek ieſt NEMROT/ piérwßy ná swie-
nik/ który królował w Bábilonie : który napiérwey okrućieńſtwem
d w moc ſwą niewolić/ y im pánowáć. Drudzy zásie/ gdy mocy
náią áby ludzie ſobie niewolili/ á dał im Pan Bóg rozum y wymo-
y tácy ludzi zá ſobą obracáią/ którzy ná ich porádach/perſwázyach/
przeſtawáią. A tácy byli v Pogánów Philozophowie/którzy zá náu-
ymi/ nie tylo miłosć od ludzi mieli/ ále też y ná zacné vrzędy zá go-
ni ſwymi od nich przełożeni bywáli : y wielé mogli miedzy ludźmi/ y
 też ſłucháli. A ſtąd potym do tego przyßli / iż ich náßláduiąc nau-
maité o Bogu błędy przyßli : á źle o nim rozumieiąc/ káżdéy rzeczy
éy oſobnégo Bogá wierzyli/ y czynili. Bo Philozophowie mądrzy
ſye ná rozum ſwóy/á o Pánu Bogu prawdziwym nie wiedząc/Bogi
 ná domyſł ſobie czynili : á o Dußy człowieczéy / o Błogosłáwień-
awdziwym/ o nieśmiertelnośći/ y o inßych rzeczách potrzebnych/
wáli : zá czym ludzie do dziwnych błędów przyßli byli. A nietylo v
w zá czáſów ich/ ále też y v Żydów którzy Páná Bogá prawdziwé-
/ wnioſły ſye były ty Pogáńſkié błędy/zá náuką fáłßywych y Pogáń-
uczyćielów : iż począwßy od Jeroboámá Królá Jzráhelſkiego bál-

Drógi złych rozu mów którymi lu- dzie ná świećie zwodzą.

I.

II.

Piérwßy Okru- tnik Nemrot. Genes: 10. versu 8. 9. 10.

3. Reg: 12. ver: 31. & cap: 18. ver: 18. 19. 40.

wochwálce/ do Achábá iego potomká / ná Królestwie Izráhelskim
sye cztérzy stá y piećdziesiąt Proroków Báálowych / które z Eliás
BOgá żywégo/ vkazawszy y ich obłędliwą náukę/ y spráwy złosliwé
iednégo dniá. A ty wszytki obłędliwości w ludziach onych/ (cho iuż
Bogá byli poználi/) poszły były od ludzi którzy ná rozumy swoie
pięknymi słowy ludzie łowili/ dowody wedle baczenia ludzkiego
zdobili: y tymi przysmáki zá náuką swą ie wodzili gdzie chcieli. Skąd
káżdy może/ że y tácy ludzie wielé mogą zá sobą ludzi pociągnąć. C
wiéże przykłády są záwżdy przed oczymá / y nie potrzebá ich nam przy
ná pámięć. Bo y v nas Chrześćijánów takich dosyć/ którzy swym kr
wstwem/ słodką mową/obiecánim błogosłáwieństwá/zwodzą serc
nych od prawdziwego BOgá/ od stárádawnégo wyznánia Wiár
wszechnégo Chrześćijáńskiégo Kościołá: y ná oko widzimy/ iák
szak ludzi zá sobą ciągną.

III.

¶ Jest iészcze y trzecia drógá złych rozumów/które sye ná złe obr
rą przychodzą do władzy ludzkiéy / y do ich pánowánia: á tá iest
kié náchytrzsza/ y naszkodliwsza: A to iest pokrytość/álbo zmysl
żeństwo. Bo kto od PAná BOgá ma dar náuki / ma wymowę / á
vmié zmyslić wilczą pokorę / vwzoruie twarz nabożną / pokázui
dźmi nabożné życie swé/ pokrywszy w sercu wszytkę złość y drapież
owcą sye pokorną czyni w widzeniu ludzkim / á on iest w sercu wi
pieżnym: táki/ y tácy wszyscy / wielką szkodę czynią w ludziách / y
sobę ciągną/ iż ná ich náuce / y ná ich fárbownym nabożeństwie
stáią: á rozumieiąc ie świętymi / pobożnymi / y spráwiedliwymy
czynią ták iáko ich vczą. Tácy byli Pháryzeuszowie zá czásów Pán
stusá/ którzy/ żeby do vstaw swych trzymánia ludzie przywodzili /
sty y modlitwy długié / nie vmywáiąc czásu postu twarzy swych
widziáni poszczący od ludzi/y ná vlicách modły czyniąc: á to wszytko
go/ áby pierwszé mieyscá mieli w potkániu / y osobné tytuły áby i
wáné: ták iáko Pan nasz Jezus Christus o ich pokrytościách/wi
Ewányeliéy v Ewányelistów powiedzieć raczył / iáko tym pokryt
bowánym nabożeństwem ludzi zwodzili/ iáko ie dárli z máiętnośc
łosierdzia żadnégo nie mieli nád vbogimi/ wdowámi/y sierotámi:
li/ á sámi nie czynili: lepszé/niż sámi byli/wymiátáli z Bóżnic: co zwierz
omywáli / á plugástwom wnętrznym dáli pokóy / ⁊c. A tácy Phary
wie Oycowie są wszytkich Heretyków / którzy byli / są / y będą w Ko
Chrześćijáńskim: bo ci wszyscy pokrytym nabożeństwem / á iákoby z
Kościołá Bożégo / przykłádáiąc pokorę fárbowną / wkradáią sye
ludzkié: o Bożą krzywdę/ powiádáią / że sye zástáwiáią: mówią/ że
chwały BOżéy: ná grzéchy/iesli które baczą w sługách Bożych /
przed oczy ie wymiátáią / z nich ludziem ie hydzą / áby sye sámi zá
sye pokazáli spráwiedliwymi: á w tym/áby swé błędy wedle mysli
nili y szczepili wserca ludzkié. Którzy to Heretykowie/táką pokry
dliwością swoią/iáko wielé szkodzili Kościołowi Bożemu/ ták zá
ko y czásu nowégo zakonu/ iásné rzeczy są: bo w stárym Zakonie
Essei/ ináczéy Pháryzei/ ináczéy Sáducei/ ináczéy Herodiani/ vc
o Bogu: które wszytkié sekty Pan Christus zástał/ y okazał to/ że
kon Boży były wyniszczyły/á bálámuctwá swé miásto Zakonu B
nowiły. A w nowym Zakonie zásie Heretykowie / ácz rozlicznymi
dziwnymi od siebie róznymi rozumy / ále iednákim pokrytym y zmys
nabożeństwem / lud Boży zwodzili od prawdy / od Bogá / od wi
Bogá żywégo/ y od Kościołá Apostolskiégo: bo káżdy z nich po

Math: 23. per totũ Caput.

ył z miłości Bożéy/ ná rozmnożenié chwały Bożéy/ y względem po-
i czynił : co fałß był. Przeto tákie Pan wykonterfetował w onych
, v Mátheußá świętégo/mówiąc : Że przychodzą do was iáko ow-
ieſt / poſtáwą przychodzą owczą/ z pobożną y z pokorną twarzą / á
ſą wilkámi drapieżnymi/ przeto ſye ich ſtrzeżćie.

Math: 7. ver: 15.

o maß Chrześćijáńſki człowiecze/dziwny y chytry ſpoſób zmamienia
o/ á bárzo ßkodliwy : záburzáią tákie wichrowáté z pokrytym nabo-
n łby y rozumy świát / czyniąc ná świecie trwogi/niezgody/ walki/
wády/ rozlánia krwie/ mordy / y wielkié á nawałné wáśni. Co że-
odá byłá / łatwie káżdy tho pobáczyć z Hiſtoriy może / iáko wielkié
ládowánia ćierpieli práwi Chrześćijánie od Mánicheußów / więtßé
anów / ták/ iż Biſkupi święći/wyznawácze prawdy Syná Bożégo/
woich Biſkupich byli wygániáni/ Alexánder/ Athánázyus/ Chryzo-
Bázylius/ Biſkupi święći / wielkié przenáßládowánia y wygániánia
: wßytek Kośćiół Chriſtuſów był w wielkiéy trwodze / w niebeſpie-
ch / y w przenaßládowániu rozmáitym od nich. A po dźiś dźień áza
eßládowánie ćierpi Kośćiół Páná Chriſtuſów / od Máchométá y
ládowców : á to wßytko nie tylo chćiwość pánowánia/ ále też na-
wá y wiáry obłudnéy rozmnożenié czyni/ bo chcą áby wßytek świát
ſtuſá wyznawał/iáko oni:áby ták Bogá chwalił/iáko oni:téy wiáry
óréy oni / ꝛc. ſtąd pothym walki / mordy / y ſpuſtoßenia idą ludźi y
hrześćijáńſkich/ od Máchometczyków plemienia Neſtoriußowégo.
ominam tu co zá nieſnaſki y woyny w Chrześćijáńſtwie to roſkrze-
wiáry vczyniło : kiedyby kto chćiał zliczyć pomordowáné ludźi / po-
oné miáſtá/ popſowáné Kośćioły/od początku náuki Márciná Lu-
erwßégo wznowićielá nowych fałßywych Náuk przećiw ſtárożytne-
śćiołowi / nie ieſt to rzecz podobna / áby to kto zliczyć miał bez wiel-
ce : wié to ziemiá Fráncuſka/ wié Niemiecka/ Angielſka/ Szkocka/
ráiny: które dla tego pokázuie/áby Chrześćijáńſki człowiek wiedźiał/
elé mogą ony rozumy / które pokryté nabożeńſtwo w ſobie máiąc/
e/ biegłość w náukách/y vmiećiętność/gwałtownie ſercá ludzkié ſo-
olą / y do ich władze y pánowánia przywodzą : á bacząc to / áby ſye
pokrytów/y ich nauk/ ſłodkich obietnic/ozdobnégo kraſomówſtwá/
áby od nich vśidleni nie byli/ták ná ćielech/iáko y ná dußách ſwych.

IIII.

eſt icßcze iedná/miedzy wielą dróg/ drógá/ którą ludźie do władzéy
dzą / y moc nád ludźmi biorą : á te też chytry rozum wymyślił / bo z
am piérwéy powiedźiał idźie/ iedno ma do ſiebie przyſádę/którą lu-
myślili z dowćipu złégo. A tá ieſt táka/ kiedy kto pod przykryćim na
wá nie może żadney doſtoynośći doſtáć/ ále zá pieniądze ią kupuie. á
ki ßláki do nábyćia / rozum nálazł. A iż ſye dawnych czáſów táka
c/ y tákie wymyſlné nábyćié czći y pánowánia miedzy ludźmi pocze-
my ſye tego z Hiſtoriy : ále pußczáiąc precz Pogáńſkié Hiſtorye/ co
ńſkich ludźiach mówią / będźiemy mówić o tych którzy Páná Bogá
przećiwko woléy Bożéy ważyli ſye tego / áby zá pieniądzé Doſtoień-
Pánowánia doſtawáli / o kthórych Pan Bóg przez Proroká mówić
Przełożonymi zoſtáli/ á iam ich nie poznał : pánuią/ á nie zemnie.

Osee 8. versu 4.

yli w Żydoſtwie / którzy Biſkupſtwá / Páſtérſtwá / Przełożeńſtwá/
ili. Iáko vczynił Jazon/który v Antyochá Epiphaná Królá Egipt-
zá wielką ſumme śrebrá kupił Biſkupſtwo : potym thego JAzoná
ił Menelaus. A od tąd poczęły ſye kupné Biſkupſtwá być w Żydo-
e zá pieniądze godnośći y przełożeńſtwá Kośćielnégo nábywáli : áż
y Rzymſcy Stároſtowie iuż przekłádáli ná ty godnośći kto im wie-

2. Macha: 4. v. 7. 8. 9. 19. & 24.

céy dał.

céy dał. Jáko POmpeius Hirkaná/ ALexándrá Królá Zydowſkiég
Tákże Archelaus Król Zydowſki / Herodá Idumeyczyká ſyn / któreg
zywano Aſkálonitá/ zá vpominki y zá przyiaznią ſkłádał zwierzchnie
py Zydowſkie/ á inße poſtánawiał wedle woléy ſwéy. Aż potym ná t
przyßło/ że ná rok ſtánowili Stároſtowie Biſkupy naywyżße w Zyd
zá ich dárámi : á Stároſtowie byli Pogáni/ od Rzymſkich Céſárzow
nowieni/ dla ſkrócenia ſwéy woléy y rebelliéy Zydowſkiey. A ći trwál
ruzálem mieście/ poczáwßy od Cyrenniuſá áż do Piłatá/ Sędziowie
ſkiégo przełożeńſtwá. Biſkupi záſie doroczni byli/ Annaß y Káipha
rzy nie porządkiem wezwánym od Páná Bogá/ ále iáko Jazon y Me
ták y ći kupili ſobie byli Biſkupſtwá/ y władzą w Kośćiele Bożym
áby ieden po drugim po roku przełożeńſtwá Biſkupiégo vżywał/ á on
Pháryzeußów ſmyślonégo y fárbowánégo nabożeńſtwá przeſtrzégał
wßytko pochodziło ze złégo rozumu/ y z téy chytréy drogi / którą zar
z rozumem onych złych ludzi / Pan nàß JEzus Chriſtus prawdziw
Boży/ tákże y ich złé poſtępki/ tłumił prawdziwą náuką ſwoią: powi
wgłos wßytkim wobec/ iácy ono Páſtérze / iácy Biſkupi / iácy náu
byli/ że nie weßli wezwánim Bożym/ ále domyſłem y rozumem złym
ſtérſtwá ony. Ná których/ zá chytrym rozumem y zá świętokupſtwe
im/ przełożonymi będąc/ Páſtérzmi ſye pokázuiąc / nie Páſtérzmi b
złodzieymi / łotrámi / pożyráczámi dóbr y maiętnośći ludzkich : bo
ſtérſtwá tych owiec nie przyſtoynym wezwánim/ álbo iáko P. Chriſt
wić raczy/ nie drzwiámi wchodzili/ ále dziurą pokątnym obyczáiem
ko ná dobré zależy/ ále iáko ná łotry. A przeto ten to zły rozum y zły
nád Boſkié roſkazánié/ onych domyślnych ludzi/ Pan Chriſtus tu w
yeliéy dziśieyßéy opowiedźiéć raczył / pokázuiąc nieprzyſtoyność weß
ná Páſtérſtwá y Przełożeńſtwá/ dla których nád ludem BOżym pa
Bo iáko tyránná HErodá lißką názwáć raczył / przeto iż przez chytr
krućieńſtwo wßedł ná ſtolicę Króleſtwá Zydowſkiégo/ álbo iáko Li
niki názwał Hipokrytámi/ pokrytymi w nabożeńſtwie ludźmi: ták A
y Páſtérze Zydowſkié/ fałßywie ná vrząd Páſtérſki wchodzącé/ názr
dzieymi y łotry. A będąc oną wieczną prawdą/ vkazał iáko ludźie któ
śći/ nie chytrzy/ ſtworzeni ſą od początku / wdáli ſye w rozmáité ſwe
wcipy/ rozumy/ chytrośći/ niepobożné ſpráwy : nábywßy tego nie ſk
iedno z ſkázonégo vmyſłu ſwégo/ á z ſkázonégo rozumu : którégo ácz
nabywáią/ z pilnośćią ßukáią/ przedśię rzadko áby go ná co dobrég
cili/ álbo áby Bogá Páná ſwégo ßukáli: ále wolą nád wolą Bożą y ro
ſkazánié/ ku pożytkowi ſwemu/ ku chwale świátá / ku dobremu mi
téż z obrażeniem Páná Bogá ſwégo/ ty dowćipy ſwé obrácáć : áczby
lepiéy vczynili/ áby ten rozum ſwóy Pánu Bogu ku czći y ku chwale
li. Ty tedy rozumy bezbożné Pan tu wykonterfetował/ á prawie p
iáko ludźie bezbożni ćieleſnym rozumem á dowćipem ſwoim / włád
ludem Bożym doſtawáli y vżywáli/ y iáka to władza byłá/ iákie prz
ſtwá/ iákie opiekuńſtwo ludu BOżégo / od onych ludzi bezbożnych/
tych/ zmyślonym nabożeńſtwem fárbowánych / w dziśieyßéy Ewa
Pan pokázáć raczył tymi ſłowy :

Záprawdę záprawdę mówię wam/ który nie w dzi drzwiámi do owczárniéy owczéy / ále wc álbo wſtępuie (do niéy) inedy/ ten ieſt złodz łotr.

Lucæ 2. verſu 2. Math: 27. ver: 2. Lucæ: 23 ver: 2. Marci 15. verſu 1. Ioan: 18. verſu 29.

Lucæ 13. verſu 32. Math: 23. ver: 13. 14. 15. 23. 27. 29. Ioannis 10. ver: 8. Eccle: 7. ver: 30.

Dy prawdźiwa powieść Ewányeliéy dźiśieyßéy ſye pokazáłá/ tho po-
otrzebá co ſye przed Ewányelią dźiśieyßą dźiało/ ábowiém ſtąd przy
ylá téy mowy Páná Chriſtuſowéy / która ieſt w dźiśieyßéy Ewányeliéy
edy Pan Chriſtus vzdrowił ſlepégo z národzenia/ którégo ználi wßy-
árzyzeußowie/ y vczéni w Zakonie : ználi go y oni przełożeni ná których
l Kośćiołá Sálomonowégo/ y dźiwno im to było iego vzdrowienié.
ony téy iż Páná Chriſtuſá w iego ſpráwách hydźili v ludźi/ nie rádźiby
y ſye ten cud znácznym miał przed ludźmi pokázáć y osłáwić/ y przeto
wiedli człowieká vzdrowionégo/ áby wyznał Chriſtuſá ſwégo vzdro
być człowiekiem złym/ przeſtępcą Soboty y BOżégo Przykazánia :
ylé ylé mógł opowiádał dobrodźieyſtwo które nád nim vczynił Pan
s/ którégo nie śmiał wyznáć człowiekiem grzéßnym/ iáko oni po nim
ćieli/ ále powiádał / iż Bóg grzéßnych nie wyſłuchawa : dowodząc
y był Chriſtus nie był od Bogá/ żeby był nie mógł tego nád nim nie-
égo cudu vczynić/ y oczu iego oświećić/ które nigdy przed tym świá-
ie widźiáły. R ták ſławy y dobrodźieyſtwá Páná Chriſtuſowégo bró-
pobudźił ná ſye gniéw Pháryzeyſki/ y Stárßych onych Zydowſkich/
Bożnice wyrzućili : o czym Pan á Zbáwićiel wiedząc/gdy go nalazł/
o mówiąc : Wierzyßże w Syná BOżégo ? Spytał on vzdrowiony :
ieſt miły Pánie/ ábych weń vwierzył ? Odpowiedźiał Pan: R widźia-
y który z tobą mówi ten ieſt. A on potym odpowiedźiał/ Wierzę Pá-
dał mu chwałę. Odpowiedźiał potym Pan náß : Ná thákim ia ſąd
ł ná ten świát ábych go czynił/áby ći którzy nie widzą/widźieli/ á któ-
zą áby ſlepi byli. Przy czym byli Licemiernicy/ y ták rozumieli że ſye
otykáło co Pan mówił/ y ięli mówić do Páná : Azaż y my ſlepi ie-
: Odpowiedźiał Pan : Byśćie ſlepi byli nie mielibyśćie grzéchu/ ále
mówićie widźimy/ przeto grzéch wáß trwa w was. A záthym wnet
ſłowá dźiśieyßéy Ewányeliéy/ mówiąc : Záprawdę záprawdę mówię
który nie wchodźi drzwiámi do owczárniéy owczéy/ etc.

przednieyßéy ſpráwy albo rozmowy możeß poznáć / do których ludźi
ty ſłowá PAn náß Jezus Chriſtus / że do onych / którzy ſye mieli zá
ze : iákóż iednák y zá ty ie ludźie mieli. Vkázuiąc tedy Pan iácy byli/
á ty Páſtérſtwá przychodźili/ pod przyśięgą ſwoią wykonterfetowáć
ełożeńſtwá raczył/ y opowiedźiał iákim ſpoſobem / y którym obyczá-
chodźili ná ty vrzędy ći to Pháryzeußowie : á czynił to Pan przez po-
ſtwo/ wźiąwßy ie z owczárniéy y z owiec. Przez Owczárnią Kośćiół
rozumiejąc / przez owce / lud Boży/ który PAn Chriſtus zgromádźił
łowo ſwoie y Sákrámentá/ z Zydów/ y z Pogánów/ áby byli iedno w
y w wyznániu iego/ á mieli fundáment wiáry ſwoiéy z ſámégo Páná
uſá/ zbudowány ná Prorockiéy y Apoſtolſkiéy náuce : á iż lud Boży/ y
ćiół Boży / zá czáſu Páná náßégo náuki / y thu ná świećie obcowánia/
Páſtérzom/ przewrotnym/ drapieżnym/ był zlécon / y oni wilcy w onéy
árniéy/ drápáli/ dárli lud/ owce ony Boże/ wchodząc do nich dźiurą á
wiámi : tedy Pan ie zowie łotry/ y złodźieymi. A przytym vkázuie w-
ść dobrégo y práwégo Páſtérzá / y ſam śiebie co ieſt / y czym ieſt w téy
árniéy.

Viémy tho Chrześćiáńſki człowiecze / że drzwi do téy Owczárniéy nie
ą / iedno ſam Pan Chriſtus / który od początku świátá te owczárnią/
ſwégo przyßćia ná świát/ záwżdy zgromadzał/ zgromadzáiąc mno-
mnożąc błogosłáwił/ á błogosłáwiąc zbawiał : ábowiem wßyſcy wier-
ez wiárę przyßłégo Meſſyaßá/ odkupićielá/ y zbáwićielá/ którégo ocze-
áli/ podobáli ſye Pánu Bogu/ y ich ofiáry y ſpráwy/ w téy wierze przy-

Ioan: 9. à verſu 7. ad finem capitis.

Drzwi do owczárniéy/ ieſt PAN Chriſtus.

iemné były temuż PAnu BOgu: y przeto piérwéy przyśćié y męk[ę] Chrystusową / pożyteczna była wiernym ludziem / á niż sye sstáłá w k[u] Przyśćié iego piérwéy pożytek czyniło/ á niż sye z Panny czystéy nár[odził na] świát. Záwżdy tedy Owczárnia tá miłégo Bogá/ nie inßégo spráw[cę] y opiekuná/ iedno Páná á zbáwićielá náßégo Jezusá Chrystusá/ któ[ry] był drzwiámi téy Owczárniéy: bo okrom Chrystusá/ żaden człowiek/ ż[adna] spráwá ludzka/ Pánu Bogu sye nie podobáłá. A tych drzwi oddźwiérn[i] y byli oni / którzy vkázowáli náuką tego przyßłégo zbáwićielá / któ[ry] przyśćim iego / o pewnym przyśćiu powiádáli Prorocy: á po przyß[ciu] o iego iuż dosyć vczynieniu zá nas / powiádáli Apostołowie: y po dziś[dzień] czás / ći którzy ßáfunek słowá BOżégo ná sye biorą opowiádáią / po[d] drzwi owcom vkázuią/ przez Sákrámentá álbo Swiątośći/ y słow[o] B[oże] á sámi théż przez onégo który iest drzwiámi/ oddźwiérnymi sye sstá[ią]. Sstał sye piérwßym oddźwiérnym Duch święty/ odkrywßy y náucz[yw]ßy wiec wiernych prawdy/ y przywiódßy do vznánia żywotá wiecznégo A[posto]łowáć to raczył naprzód przez Piotrá świętégo / któremu Chrystu[s] wie zléćił opiekuństwo y prácą Kośćiołá swoiégo / zlécáiąc mu to [trzy]kroć/ áby páśł owce iego. Spráwował też y przez inßé Apostoły/ y [ucznie]/ którym od P. Chrystusá byłá moc dáná záwiązowánia y rozwią[zowánia] grzéchów/ áby otwiéráli y zámykáli Królestwo niebieskié. Ale tá m[oc] wa osobliwie Piotrowi/ á potym/ v Janá S. wßytkim w obec Ap[ostołom] byłá dáná: á zátym/ łacwie y oddźwiérné poznáć: bo Apostołowie/ y[ich] wdźiwi namiástkowie / do tych drzwi vkázuią / y zá pomocą Chrystus[a] ná otwiéráią. A ten vrząd / iáko w Apostołéch / thák y w namiástkach Duch S. spráwuie/ dawáiąc náuki prawdźiwéy wyrozumienié/ y [wy]státeczną / ku vbudowániu Kośćiołá Bożégo/ sercá nápełniáiąc p[a]sterz[ów] y nie opußczáiąc ich od wspomożenia swégo: y kiedy do téy Owczár[ni]éy oddźwiérni otwiéráią / tedy owcá ode drzwi nie zábłądźi: kedy [o]twi[era] PJotr święty / iáko przednieyßy Apostół / y osobny opiekun y op[a]trz[yciel] Kośćiołá: kedy otwiéráią Apostołowie/ Piotrów namiástek/ y ná[miest]n[ic]y wie Apostolscy / Biskup nawyżßy ná stolicy Piotrowéy siedzący/ B[isku]py inßymi swoimi / z Kápłany / z Káznodźieymi / porządnie wezwány [według] postánowienia Apostolskiégo: tám owce ich słucháiąc / y zá nimi i[dą]c pobłądzą. A tho są odźwiérni prawdźiwi / y tácy byli y w stárym [Z]ako[nie] Aaron Biskup nawyżßy z narodem swoim Kápłáńskim/ który z[a] grze[chy] ludzkié ofiáry czyniąc / vbłagáli gniéw Boży częstokroć / y pomsty [Pá]ńs[kie] od ludu oddaláli. A ći wßyscy ták w stárym iáko y w nowym Zak[o]nie Páná Bogá wezwáni ná pásterski vrząd/ którzy ßukáli/ y ßukáią ow[iec] [Bo]żych zbáwienia/ prawdźiwymi są/ y byli náuczyćiele/ dróg[i] prawdźiw[é]y [dro]żéy przestrzégáli/ y przestrzégáią / pożytków swoich ták wiele nie p[á]rząc [iá]ko pożytku Bożégo/ á zbáwienia owieczek Bożych: prawdźiwymi odźw[iér]nymi są téy owczárnie Bożéy/ którą zgromadza Oyćiec niebieski/ prz[ez] Christá Syná swégo miłég[o]: y którzy ták nie wchodzą do téy Owczárnie/ [á]le nieporządnym wezwánim postánowionym / opák od Apostołów w[cho]dzą/ áby tuczyli sámi siebie: áby od prawdźiwéy náuki Apostolskiéy od [po]wßechnéy Owczárnie Kośćiołá powßechnégo / odłączáli owce: áb[y] ie [zá]mili fáłßywymi náukámi/ rospustnym żywotem/ śmiáłą y zuchwáłą, w[ię]c tácy nie oddźwiérni są/ ále złodźieie y łotrowie. Złodźieie dla tego/ że nie zwáni do Owczárnie / kątem wchodzą/ y wkradáią sye do cudzych owiec nie do swych. Łotrowie przeto/ że łotrowskié páße owcom dáiąc/ o[b]y[ra]żáią y zábiiáią.

Mniémam tedy/ że iuż káżdy rozumieć może słowá Páná Chrystuso[we]

Oddźwiérni iego Prorocy y Apostołowie y namiestnicy Apostolscy.

Ioan: 21. versu 15. 16. 17.

Math: 18. ver: 18.

Ioan: 20. ver: 23.

áśnie pokazáło/ co iest Owczárnia / co owce/ które są drzwi/ y do téy
árnie / y do Królestwá niebieskiégo : kto iest oddźwiérny tych drzwi/
: otwiéra/ y iáko iest ná to powołan áby otwiérał: co zá głos iego ma
owiec / bo nie inßy iedno náuká zbáwienna/ prawdźiwa/ ßczyra/ z
ów y Apostołów / y ze wßytkiégo pismá świetégo / y z podánia A=
kiégo wźiętá : á tákiégo głosu owce máią słucháć / chcąli nie zbłądźić
wéy Owczárniéy Kośćiołá Bożégo/y od práwych drzwi téy Owczár=
iwićielá swégo Páná Jezu Christá/ przez którégo y do Oycá/ y do ży=
y do Kośćiołá Chrześćijáńskiégo przychodźimy/y przychodźić mamy.
ż zásie Pan Christus dobrych Pástérzów kłádźie spráwy przećiwko
/ y owiec też przećiwko Pástérzom swoim/ mówiąc:

ktory wchodźi przezedrzwi/iest pástérzem owiec ce głosu oddźwiérnie° słucháią/ á on zowie ká= owce imieniem swym / y wywodźi ie. A gdy né owce wypuśći/ przed nimi idźie/ á owce go áduią/ bo znáią głos iego. Ale cudzégo nie áduią / ále od niego vćiekáią/ prze tho/ że nie ą głosu iego.

z w Niedźiele wtórą po Wielkiéynocy/ o prawdźiwym Pástérzu/y o
swégo Pástérzá práwych náßládówcách/ wielé było pisano/ á wßák=
z potrzeby Ewányeliéy dźisieyßéy niéco o tymże zwiérzchnim Pasté=
o Pástérzach którzy od niego pochodzą/ ku vbudowániu Kośćiołá
isowégo/ niéco przypomnieć chcemy.

Ezech: 34. v. 23.

ż thedy wiedząc że prawdźiwy Pástérz owiec Kośćiołá swégo iest
hristus/ á że tákim/ iákiéğ Ezechiel być opowiedźiał/pástérzem iest/ y
ná wieki/teraz o tym mówić nie bedźiemy: ále przypowieśći dźisieyßéy
yeliéy dosyć czyniąc / weźmiemy przez porównánié prostégo pástérzá/
i owcom swoim : vkázuiąc Duchownemu pástérzowi/co z iego przy=
zynić ma owcom sobie od P. Christusá zléconym/ to iest ludu wier=
który iest owcámi pástwiská Bożégo. Co sye tákim sposobem poká=
że.

Co Pastérze duchowni powinni czynić.

Naprzód : Ráno ná paßą wywodźić.

ástérz prosty/iáko owce sobie zlécone ráno ná paßą wypądza/ áby ie
nił wczás:Ták potrzebá Pástérzowi Duchownemu/áby żadneğ czásu
eßkał któréğoby niemiał násycáć owiec sobie zléconych/gdy ma przy=
Páná Christusá/ który od początku świátá nigdy nie omießkał zgro=
ć wiernych do Kośćiołá swoiégo.

Powtóré: żadnéy owce nie przepomináć/y ieśli któ ra zginie ßukáć.
Lucæ: 15. v. 4. 5.

ástérz prosty á dobry / żadnéy owce nie zábaczy / zginionéy ßuka áż
: Thák Pástérz Duchowny ma sye stáráć / áby z pracéy iego żadna
nie zginełá : á ieślizeby zginełá/ stáráć sye ma iákoby ią do owczárnie
óćił/przykłádem Páná Jezu Christá/który dla iednéy owce zginionéy
ł inßych dźiewiećdźiesiąt y dźiewięć/y ßukał onéy która byłá zginełá/
zł:á nálazßy ią ná rámioná ią wźiął/y przyniósł do owczárnie swoiéy.

Potrzećié : przez znaki owce zwoływáć.

Poczwarté : ma mieć pewné Hásło.

ástérz prosty á dobry / pewné znáki swoie ma/ kthóremi rozprößone
o kupy zgromadza y zwoływa : Pástérz Duchowny ma mieć pewné
znáki zgromádzenia owiec swoich: ma mieć trąbe Ewányeliéy/głos
Bożégo prawdźiwégo/znáki álbo hásłá Chrześćijáńskich Swiątośći/
i ma zgromádzáć owce swoie do gromády/y iednoczyć ie do owczár=

niéy Christusowéy : zgromádzáć ie do iednośći Wiáry / do iednákiégo
mowánia Sákrámentów/ y do iednákiégo wyznánia wiáry Christusowey
Ták Pan Christus czynił/ który głosem słowá swoiégo zgromadzał ow
Kośćiołá swégo : iadł z iáwnogrzéßnymi/grzéchy im odpuszczał/dla
wienia przyśćié swoie powiádał/dla teg áby rosprößoné od owczárniéy
iéy zgromádźił : poniewaz że niechce smierći grzéßnégo człowiecká/ále
chce áby sye náwróćił y wiecznie żył : niechce mdłych vpadku/ ále ie p
rządźi/ poćiéßa/ omywa ná Krzćie / y w rozwiązániu grzéchow przez
Ewányeliéy swoiéy : áby tho co zginęło nálazł/ co było rosprößonégo
mádźił/ mdłé poćießył/ obłądzoné do drógi prawdźiwéy doprowádźił.

Math: 11. ver: 19.
Lucæ 15. ver: 1. 2.
& ca: 16. ver: 7.
Ezech: 18. v. 23
& cap: 33. ver: 11.

¶ Dáléy ießcze : Pástérz prosty y dobry/ wźiąwßy przystoyny pożytek
ny y mléká z owiec/dáléy gwałtem nic nie wyćiska. Ták y Pástérz Duc
ny ma ná przystoynym pożytku z owiec przestáć/ ták mléko ma od nich
áby krwie miásto mléká nie wyćiągnął: pámietáiąc ná to / że Pan Ch
pożywienié tylo z owiec mieć sługom swym roſkazał/nie gwałtowné á
wie wilczé złupienié. A to są vrzędy Pástérzá prawdźiwégo.

Po piąté: pástérz dobry nád tho co przystoi / wiecéy bráć niema.

Math: 10. v. 9. 10.
Marci 6. versu 8.

Inßé iuż vrzędy státecznych Pástérzów/ sam Pan w Ewányeliéy
wiádáć raczy. Piérwßy: Że owce głosu iego słucháią. Vcząc tym Pás
áby głosem swym/ á nie cudzym/ owce vczyli : ták iáko czynił Pan Ch
głowá Pástérzów wßytkich/ który sam vczył/y dobrze czynił wßytkim
moženia potrzebuiącym we wßytkiéy źiemi Żydowskiéy/ w Sámáryéy
dźiéy : co Ewányelia iáśnie vkázuie/ pokázuiąc y nápominiáiąc / coby
czynić miał/ áby y żywot wieczny/ y iego dobrodźieystwá otrzymał. J
ták Pástérze czynić będą/ tedy będą wodzámi prawdźiwymi owiec sw
znáć ie będą : á iáko Piotr S. vczy/ Jeśli będą páść tę trzódę sobie zlé
opátruiąc ią wedle Bogá/ nie dla zysku iákiégo áby go miéli z nich/ án
áby tylo im pánowáli/tedy zá to wezmą niezstárzáłą zapłáte od Páná
gá/á to w chwale wieczney: á tu ná świećie iż owiec nie rosprößą od P
stwá swégo/y Owczárniéy BOżéy/ miłość będą mieć od owiec swoic
będą dobrym przykłádem wiernych/ w słowie y w obcowániu/ w miłoś
wierze/ y skromnośći/ták iáko Páweł S. Tytusá vczył/mówiąc: We
kim sam siebie wyday ná przykład / w dobrych vczynkách/ w náuce/ w
rośći/ y w nie płochych spráwách. Bo to gdy będźie/ tedy łatwie zá th
pástérzem owce póydą / słucháć go y miłowáć będą / głosu iego strách
nie będą: bo go znáć będą/ y będą go naßládowáć/ á łotrów y złodźiei
sye wiárowáć. A tho są własné vrzędy Pástérzów prawdźiwych/ kt
máią náßládowáć owce/chcąli áby od tych łotrów y złodźiei nie były p
páné y popsowáné.

Pożóste: ma głosem własnym owce vczyć.

Ioan 8. vee: 31. 51.
& cap: 14. v. 23.

1. Petri 5. v. 2. 3. 4.

1. Timo: 4. v. 12.
Titum: 2. ver: 7.

☞ Człowiek też Chrześćiyáński/ z własnośći przyrodzénia owce zwiér
prostégo/ niech sye vczy owcą być prawdźiwą : ábowiem owcá wielé
snośći w sobie ma/ z których sye może człowiek vczyć / iákim ma być.
sye ták przypátrzyß.

Owcá człowiek Chrzéśćiyáński. iáka być ma.

¶ Owcá z przyrodzenia nie obżyra sye / skromnie ije : thák człowie
Chrześćiyáńskiemu przystoi/áby wßytkiégo obżárstwá był prożen / gdyż
Christus tego pilnie zákázuie swoim náßládówcom / áby sye strzegli o
stwá y pijaństwá.

Náprzód: nie obżyrać sye.

¶ W owcy káżda rzecz ieśt pożyteczna: y tákim by miał być człowie
rześćiyáński/ aby był pożyteczny potrzebuiącym.

Powtóre: ma być potrzebna.

¶ Owcá nikogo nie vßkodźi/y nikogo nie obráźi/gdy iéy vderzą zápa
tawa / y pomsty nie zna : ták sye y ty człowiecze Chrześćiyáński spráwuy
sli chceß być owcą BOżą: y ieśli ináczéy sye spráwuieß/ owcą Bożą
nie będźieß.

Potrzećie: żadnég nie sądźić.

Iześmy thedy pokazáli vrzedy Páſtérſkié/ y powinnośći Owiec: ſkąd
y łatwie może być owca/zwłaſzczá kiedy bedźie páſtérzá ſłuchał/głos
ł/ iego náſládował/y ſkromnośći Chrześćijáńſkiéy bedźie pilnował:
pokorze y w ćichośći bedźie żył/ nikomu nie ſzkodźił/ y krzywd ſwych
wſzy/ Pánu Bogu ie polecáć bedźie/ bo zá tym bedźie prawdźiwą ow-
á Chriſtuſá/ y z Owczárnie iego nie bedźie wyłączoná.

Diléy iuż Ewányelia powiáda: iż ácz PAn Chriſtus the przypowieść
miernikom mówił/ przedśie oni tego nie rozumieli/ álbo też rozumieć
li: iednák Pan nie przeſtawa pokázowáć/ co w téy przypowieśći da-
ć tym tho Phárizeuſom/ ále pokázuie do téy Owczárnie które były
iwé drzwi/ mówiąc:

Záprawde záprawde mówie wam/ ia ieſtem drzwi owiec.

Dwakroć Pan wſpomina w téy to Ewányeliéy/ że on ieſt drzwi owiec/
wiernych ſwoich: w czym dał Pan znáć/ że nie dopiéro tymi drzwiá-
zał być/ ále dawno: bo y oni Páſtérze Owczárniey Żydowſkiy/ iego
byli Páſtérzmi/ iáko y ći/ którzy w Chrześćijáńſtwie byli/ ſą/ y będą:
niego Páſtérſtwo wźieli/ biorą/ y bráć będą: którzy przezeń wchodźi-
wiec/ wchodzą/ y wchodźić będą.

Ieſt też potym drzwiámi wiernych wſzytkich ſwoich thu ná świećie/ do
ánia łáſki Bożey/ á potym do wźiećia wieczney Oyczyzny: boć żaden
że poznáć Oycá/ iedno przez Syná: y nie może przyść do Oycá/ iedno
Syná. Nád to/ nie może żaden przyść do ſprawiedliwośći/ iedno przez
uſá Páná: Bo on ieſt drógá/ prawdá/ y żywot: przezeń wſzytko zbá-
/ y przyſtąpienié do Króleſtwá wiecznégo. Otóż ſye ſłuſznie názwał
mi/ y wſzytkich Páſtérzów które ſłał/ y wſzytkich wiernich kthórzy ie-
zezeń przychodzą do wſzytkiégo błogoſłáwieńſtwá/ y do żywótá wie-
y nádeń żadnégoſmy tákiégo nigdy nie mieli/ á to dla tego: Ze w tym
miáły być błogoſłáwioné wſzytki narody ludzkié: co ſye ſtáło. bo
o błogoſłáwić nam raczy/ nie tylo iż nas błogoſłáwionymi vczynił/ á-
ſtał ſye nam práwie wrotámi do kázdégo błogoſłáwieńſtwá/ które
yć pomieniono/ y ná źiemi/ y ná niebie: czego o żadnym inſzym mó-
e nie może/ iáko ſam Pan powiáda/

Mat: 11. ver: 27.
Ioan: 14. ver: 6.
Epheſ: 2. verſu 5.
Geneſ: 12. verſu 3. & 26. verſu 4.

Wſzyſcy którzy przedemną przyſzli/ złodźieie ſą y łotrowie.

Izuby mogłá wątpliwość vróść iáka o przeſzłych Páſtérzach/ kthórzy
iéy prácowáli w Owczárni Bożéy/ á niż Pan Chriſtus przyſzedł/ bylili
álbo źli: gdyż tu Pan Chriſtus nikogo zgołá nie wymawia/ ále po-
nym słowem/ wſzytki/ zowie łotry y złodźieie. A my wiémy że Moyzeſz/
ſz/ Helizeuſz/ Izáiaſz/ Hieremiaſz/ Dániel/ tákże Aaron/ Phinees/ Ele-
y inſzy dobrzy páſtérze/ cnotliwi ludźie/ y wielcy miłośnicy Boży byli:
drudzy/ kthórych bárzo wiele było/ dobrych cnotliwych Biſkupów y
rzów: Jákóż tedy tu Pan powiáda/ Ze wſzyſcy którzy przedemną byli:
odźieie y łotrowie: Pewnie thák ieſt/ iż którzy nie poſłáni byli przed
Chriſtuſem/ ále ſámi ſye wdawáli w vrząd/ tácy nieposłáni od Bogá/ okróm
Chriſtuſá prawdźiwégo Meſſyaſzá/ przychodźili/ y o náśieniu które miáło ze-
głowę Szátáńſką/ nie wiedźieli: y tácy wſzyſcy/ byli złodźieie y łotro-
wie. Boć Prorocy/ y prawdźiwi Páſtérze/ z Chriſtuſowym Duchem byli po-
ſłáni y Duch Chriſtuſów w nich był/ y przez nie mówił: Ale którzy przed nim

Num: 25. v. 11. 12. 13.
Gene: 3. verſu 15.
1. Petri 1. v. 10. 11.

á nie

á nie z iego Duchem przyßli/ták wiedz/ żeć łotrowie byli/złodźieie byl
kich było bárzo wielé/ o których Pan przez Proroká mówił: Nie słałe
rokow / á oni ßli. A ná drugim mieyscu: Jżem ich nie posłał/ ia Pa
przeto oni w Imie moie kłamstwo prorokowáli. Tákich czterzy stá p
wáli Achábowi Królowi Izráhelskiemu: á ich wódz był SEdechia
vpoliczkował Micheaßá cnotliwégo Proroká Bożégo. Otóż thu o
wych Prorokach Christus nie mówi / áni o cnotliwych Pásterzach/ i
li oni którém wyżßéy pomienił: ále mówi o onych łotrach którzy pr
chá iego przychodzili// błędy miásto prawdy rozśiéwáli miedzy ludźi
śćiół Boży psuiąc/ á Bóżnice Báálowe buduiąc. Boć oni z nim przy
li/którzy z słowem prawdźiwym Bożym przychodźili/y którzy z prawd
chodzili: ále inßy którzy z thym nie przychodźili/ zábijácze byli ludzk
wkradáiący sye nád wolą Bożą w ich sercá/ y psuiąc ich sumnienie/
ich też prawdźiwé owce nie słuchały: Z których iednák w nawiętßy
wochwálstwie Izráhelskim/ Pan Bóg zostáwił był sobie siedm tys
dźi/którzy byli nie skłonili koláná swégo Szátánowi. Skąd też y to
żeć Pan ma swé/ y miał ie záwżdy/ którzy tych łotrów y tych złodźiei
cháią/ y nie słucháli. á to iest pewny znák wybránych owiec/ które b
więtßym zámießániu trwáią w prawdźiwym y stárożytnym wyznán
gá żywégo/ w wierze niezgwałconéy: stale trwáiąc w Kośćiele Bo
ko w stárey Owczárniéy Bożéy: á rozmáitym y tułáiącym sye náu
dádzą sye vwieść. A o tákich owcach tu Pan mówi/ że nie słuchały
pielgrzymuiących od Bogá prawdźiwégo pástérzów y ich náuk: dá
iż prawdźiwé owce iego/ iáko pierwéy / ták y potym / tákich Náucz
słucháć nie miáły/ ále przy Pánu swym/ y Kośćiele iego Apostolski
żdy stale trwáć/y do Kośćiołá przez drzwi/ którémi iest Pan Christu
dźić miáły / bo thák żadna zginąć nie ma/ áni może/ ále ochłodę du
naydźie/ y pástwiská wdźięczné/ iáko sam Pan powiádáć raczy:

Jerem: 3. versu 12. & ca: 27. ver: 15.

3. Reg: 22. ver: 6. 11. 24.

3. Reg. 19. ver: 18.

Ja iestem drzwi/przez mię iesli kto wnidźie b zbáwion: y wnidźie/ y wynidźie/ y pástwiská dźie.

To iest/ Jesli kto opuśćiwßy ćiemnośći / mnie świátłośći będźi
dował/ tedyć wnidźie do mnie prawdźiwą wiárą: wnidźie wyznán
wdźiwym/ pobożnośćią/ y miłośćią/ życzliwośćią Chrześćijáńską: á
naydźie pástwiská/ okwitość vczynków cnotliwych/ których sye náu
wá Bożégo: naydźie ießcze nád to/łáskę Páná Bogá swégo tu ná
á po śmierći wieczne błogosłáwieństwo. Którégo rácz nas sam ty
y Pástérzu náß Jezu Christe Zbáwićielu domieśćić. Amen.

Summá Ewányeliéy tá iest.

1.

Naprzód: Vkázuie rozmáité chytrośći y rozumy złé ludzkié /
kimkolwiek obyczáiem mogą do tego przychodzą / áby władzą mieli
czárni Bożéy nád owcámi Bożymi: przeto tákié zowie łotry y złod
Lotry dla tego/ iż pogorßeniem które czynią wielé ich zábijáią / thá
náuką. Złodźieie dla tego/ iż nie wchodzą zá wezwánim Bożym /
trymi rozumámi swymi / álbo pokrytym nabożeństwem / álbo św
stwem. Náucza zá tym/y vkázuie sye być drzwiámi/y Kośćiołá swé
Owczárnią zowie/ y zbáwienia wiecznégo: vkázuie iáki ma być odd

Oczarniey tego / y iákie owce ſą tey owczárniey.

II. o wtóre: Náucza zasie Pan Chriſtus/ iż oni byli prawdziwi Páſte-
rawdziwe owce/ którzy/ y które/ przez Chriſtuſá Páná wchodzą: tho
órzy weń wierzą/ á Chriſtuſowe náuke w obyczáiach ſwoich máią.
woie Pan/ áby ná kſztalt owce byli pokorni/ ciſzy/ nikogo nie obrażá-
y Owczárni BOżey pożyteczni. Othóż którzy w Páná Chriſtuſá nie
/ álbo wierzący tákich Chrześćijáńſkich ſpraw nie náſzláduią/ záwżdy
y wiedzą / że nie ſą práwymi owcámi Chriſtuſá Páná ſwego: ſtáráć
y máią záwżdy/ áby prawdziwymi owcámi byli/ y z Owczárniey/ tho
Kościołá Páná Chriſtuſowego ſtárożytnego nigdy ſye nie wyłączáli.

III. á oſtátek: Pokázuie Pan Chriſtus przyczyne przyſzcia ſwoiego / iż ná
iát przyſzedł nie áby gubił/ ále áby zbáwiał: nie áby morzył/ ále áby o-
wiał: iáko ſye to iuż y w Ewányeliey dziſieyſzey/ y ná inſzych wielu
mieyſcách pokazáło. Zá co mu niech bedzie cześć y chwa-
łá ná wieki wiekom. AMEN.

NA DZIEN CHWALENY TROYCE SWIETEY

Ewányelia z iey Wykládem, nápiſána v Ianá S. w Kápit: 3.

BYŁ człowiek z Pháryzeuſzów/ imieniem Nykodem/ Xiążę Zydowſkie. Ten przyſzedł do Iezuſá w nocy / y rzekł do niego: Rabbi/ wiemy iżeś przyſzedł od BOGA Miſtrz. Abowiem żadny nie może tych znáków czynić które ty czyniſz/ chybá żeby był Bóg z nim. Odpowiedział Iezus/ y rzekł mu: Záprawde záprawde powiádam tobie / Ieſli ſye kto nie odrodzi zno- nie może ogladáć Króleſtwá Bożego. Rzekł do niego Ny- m: Iákoż ſie człowiek może znowu rodzić/gdy bedzie ſtáry: noże w żywot mátki ſwey záſie wniść / y národzić ſye: owiedział Iezus: Záprawde záprawde powiádam tobie/ ſye kto nie odrodzi z wody y z Duchá świetego/ nie może ść do Króleſtwá Bożego. Coć ſye z ciáłá národziło/ ciáło á co ſye národziło z Duchá/Duch ieſt. Nie dziwuy ſye iżem owiedział/ Potrzebá ſye wam rodzić z nowu. Duch gdzie

chce

chce/ tchnie/ á głos iego słyszysz: ále niewiesz skąd przychodzi/ álbo do kąd idzie. Tákci iest káżdy który sye národził z Duchá. Odpowiedział Nykodem/ y rzekł do niego: Iákoż to może być. Odpowiedział Iezus/ y rzekł mu: Tyś iest Mistrzem w Izráhelu/ á tego nie vmiesz? Záprawdę záprawdę powiádam tobie/ Ze to co wiémy/ mówimy: á cośmy widzieli/ świádczymy/ świádectwá nászego nie przyymuiecie. Iesliż nie wierzycie gdym wam ziemskié rzeczy powiedział: á iáko/ieslibym wam powiedział niebieskié/ vwierzycie? A żaden nie wstąpił do niebá/ iedno ten który zstąpił z niebá/ Syn człowieczy który iest w niebie. A iáko Moyzesz powyższył Weżá ná pusczy/ thák musi być powyższon Syn człowieczy: żeby káżdy który weń wierzy/ nie zginął/ ále żeby miał żywot wieczny.

W Stárym Zakonie/ kiedy Pan Bóg wielkié znáki y cudá/ thudzież y dobrodziejstwá/ ludowi swoiemu Zydowskiému czynić raczył/ opowiedział przyczynę dla czego tho czynił/ dla tego zwłasczá/ żeby nie tylo od ludu swojego Zydowskiego/ ále też y od niewierników chwała iego wyznana byłá/ y przeto ták mówił do Moyzeszá: Będę chwalon w Pháráonie/ y we wszytkich zastępiech iego/ y we wszytkim woysku iego/ y poznáią Egiptczykowie/ iżem ia iest PAN. A potym do Zydów mówić Pan raczył: Y wy poznacie/ y wiedzieć będziecie// iżem ia iest PAN BOG wász. y ták sye stáło. Bo w ten czás tho Pan Bóg mówić raczył kiedy Pháráoná/ y wszytki woyská y wozy iego miał potopić: iákoż y potopił

Exo: 14. v. 17. 18.

Exo: 16. ver. 12.

rwonym/ y ták do końcá wyſwobodził lud ſwóy/ który Pháráo/ BO-
mienion/ Król Egiptſki zwielką mocą gonił/ y poimáć záſie wniewolą
Ale co do Zydów w on czás/ to záprawdę dziſieyſzégo dniá do nas P.
ógłby mówić/ y pewnie mówi przez vſtáwy Kośćiołá świetég Pow-
go/ áby był chwalon przez nas wſzytkich wiernych iego/ ták hoynie/ ták
ie/ żeby v niewiernikow Páná Chriſtuſowych było chwálebnie ſłynące
iego: áby vználi thy dobrodzieyſtwá/ którymi Pan Bóg przez Syná
go raczył nas obdárowáć/ y z iákiéy niewoléy od Szátáná nas wyr-
iáką pilnośćią/ pracą/ y ſtáránim/ do chwały ſwéy wieczné nas do-
dził. Zá co go przed wſzytkimi narody wyznáwáć/ y iemu cześć y ch-
łuſznie wzdáwáć mamy/ áby wſzyſcy poználi iż on ieſt Bóg náſz/ któ-
ták vmiłowáł/ że nas ſtworzył: ſtworzywſzy/ vpádłé y ſtrácone przez
ſwégo odkupił/ á záślepioné zá grzéchem náſzym rozświécił. Co w-
iednák Chrześćijáńſki człowiecze kłádzie nam przed oczy vſtáwá Ko-
świetégo Chrześćijáńſkiégo/ ták w Swietach przeſzłych/ któréſmy ku
náſzéy/ y ku czći y chwale Páná Bogá świećili/ iáko też w dziſieyſzym
cie: nápominàiąc nas/ ábyſmy poználi Páná Bogá náſzégo/ poználi
świeté iego: poználi dobrodzieyſtwá wſzytki nam od Páná náſzégo v-
né. Abowiem gdyż nie może miłość trwáć w człowieku żadnym bez
ności/ tedy dla tego poznáć nas ty dobrodzieyſtwá vczą/ ábyſmy y do
i/ y do chwały czynienia/ y do dziekowánia Pánu Bogu/ tym chutli-
ſpieſznieyſzy byli: pámietáiąc ná ono co mówi Prorok: Błogoſłáwio-
eś Jzráhelu w tym/ że to co ſye Pánu BOgu podoba/ ieſt tobie wiá-
Podoba ſye to Pánu Bogu/ żebyſmy my wiedźieli iego vczynnośći/
obrodzieyſtwá których vżywamy: á to ſtąd wiémy/ iż kto téy Ewán-
wierzy/ która nam ty dobrodzieyſtwá opowiáda/ á w téy wierze okrz-
we Krzćie EWányelią te przyymie/ ten zbáwion bedzie/ then bedzie
ywot wieczny/ przenidzie od śmierći do żywotá: y nie bywa ſądzon/ á-
pion. A ponieważ że ſye Pánu Bogu podoba wiádomość iego do-
yſtw/ kiedy w nas Chrześćijáńſkich ludziach ieſt/ tedy przyſtoynie nas
n wſzytek czás we dni świeté Kośćiół BOży téy wiádomośći vczył/
wſzy od roſpámietywánia meki Páńſkiéy/ áż do dziſieyſzégo dniá. Bo-
ználi naprzód/ że śmierćią ſwą krzyżową Syn Boży/ śmierć náſzę wie
órzyć raczył/ że Zmartwychwſtánim ſwoim nas ożywił/ y ćiáłá ná-
áią zmartwychwſtáć/ vpewnił. Potym Wniebowſtąpienim ſwoim
nam otworzył/ ábyſmy tám byli gdzie on ieſt. Aż náoſtátek Duchá S.
m nas oświécił/ ćiemnośći niemieietnośći náſzéy/ y niewiádomośći
Bogu ſtworzyćielu náſzym/ z nas wypedził: drógi/ y wiáry zbáwien-
uczył: Chriſtuſá Syná BOżégo dobrodzieyſtwá/ y doſyćvczynienie
/ oznáymił/ niewinność Meki iego pokazał/ á złość Zydowſką w roz-
twie iego niewinnéy odkrył/ y wſzytkiému świátu oznáymił.
iżeſmy zoſobná poználi dobrodzieyſtwá BOgá Oycá/ który Syná ze-
Syná ſwégo iedynégo/ który nas odkupił/ zbáwił/ y z grzéchów omył:
zeſłał Duchá świetég/ który ieſt Oycá y Syná prawdziwy Duch/ któ-
oświécił. Aby kto ták nie rozumiał/ żeby zátymi ſprawámi rozdzielny-
dzielona byłá iſtność onégo Páná BOgá iednégo/ o którym Piſmo
Bóg twóy/ Bóg ieden ieſt. A zábiégáiąc temu Kośćiół świety/ dzi-
go świetá wierne ſwoie vczy: iż ácz zoſobná Bogá Oycá/ Syná iego
go/ y Duchá świetégo/ dobrodzieyſtwo vczynioné narodowi ludzkie-
eſzłych czáſów pokázowáł/ iednák thy wſzytki ſpráwy z onéy iednéy
i Boſkiéy ludziem ku pożytkowi poſzły/ y on to ieden Bóg w iſtnośći
wáć wſzytko raczył/ cokolwiek ſye ſtáło przez Syná/ y przez Duchá

PAn BOG chce z dobrodzieyſtw które wiernỹ ſwo im czyni/ być chwalon y v niewiernych.

Wyznáwáć PAnu náſzemu chwałe przed wſzémi narody mamy.

Baruch 4. v. 4.

Marci 16. ver: 16.
Ioan: 5. verſu 24.

Podoba ſye PAnu Bogu gdy wiémy ieg dobrodzieſtwá/ y dzieki zá nie czynimy.

Ozeæ 13. ver: 14.
1. Corin: 15. v. 22. & 53.
Ioannis 6. v. 40.
Ioan: 12. ver: 26. & ca: 14. ver: 13.
Actu: 2 verſu 2.

1. Ioan: 3. ver: 16.
Ioan: 1. verſu 18.
Math: 20. v. 28.
1. Cor: 6. verſu 11.
Roma: 8. verſu 9.
Deut 6. verſu 4. & cap: 10. v. 17.

Summá wiáry prawdźiwey Chrześćijáńskiey / o Bogu w Tróycy iedynym.

Athánázego S. wyznánie wiáry w Simbolum.

świetégo : bo kiedy mówie / BOG / w tym słowie rozumiem Bostw
iedyné y nierozdźielné/ Oycá/ Syná/ y Duchá S. Ale kiedy mówię to
OYCJEC / rozumiém persone która ma/ Syná/ y z któręg współ
nem pochodźi Duch święty. Otóż kázdemu Chrześćijáńskiemu człow
potrzebá wierzyć iednégo Bogá / który iest/ Oyciec / Syn/ y Duch ś
nie trzey Bogowie/ ále ieden Bóg prawdźiwy / nie rozłączony w isto
pomieszány w personách: (persone rozumiéy istote nierozłączoną
zumną :) Ale ácz insza iest persona Oycá / insza Syná/ insza Duchá ś
go ; á wszákże/ Oycá/ y Syná/ y duchá świetégo/ iedno iest Bostwo/
chwałá/ współ wieczny máyestat : ták/ iż w Bostwie táki iest Oćiec
Syn/ táki Syn iáki Oyciec/ táki Duch święty iáki Oyciec y Syn. N
rzony Oyciec/ tákże Syn/ tákże y Duch święty. Nieogárniony Oyciec
że nieogárniony Syn y Duch święty. Wieczny Oyciec / wieczny Syn
y też wiecznośćią wieczny y Duch S. Nie trzey niestworzonych/
nionych/ wiecznych/ ále ieden : bo iáko zosobná kázda persone/ Bogiem
nem Chrześćijáńskim wyznánim wyznawamy: ták trzech Bogow y
też Chrześćijáńska wiárą / wyznáwáć y wierzyć nie mamy : gdyż
dnégo Bogá / y Páná mamy. Bo iáko Oyciec nie iest Synem / tak
nie iest Oycem: Duch też święty nie iest Oycem/ áni Synem/ ále trzech
sie w istoćie wyznáć własnie musisz z Ewányeliey. A iż ći sye nie go
wić / áni wyznáć trzech Bogów/ nád Pismo święte / które iednégo
być vczy : tedy mówiąc o Pánu Bogu/ musisz y iedność Bostwá
y wedle náuki Ewányeliey świętey/ y słów Syná Bożégo/ trzy perso
znáć/ nic nie tárgáiąc Boskiey iednośći/ musisz w cále záchowáć
tych to person / w tey iednośći BOskiey / które w niey prawdźiwie są
wiem cokolwiek iest Oyciec w Bostwie / że BOg iest / że istotą iest
czność iest : to iest y Syn/ to iest y Duch święty. A przeto Syn
tákże iáko y Oycá / Pismo BOgiem JEhową zowie : iáko może
Izáiaszá/ w Zoltarzu Dawidowym/ v Hieremiaszá/ v Barucha/ v
lá Prorokow: v Mátheuszá w pierwszym v. 21. 23. V Lukaszá w
32. 76. 78. V Jana świętégo w Kápitułách 1. v. 1. 5. ver. 8.
6. v. 69. 10. v. 36. 16. v. 27. A Tomaszá Apostołá wyznánie
wił : Pan móy / Bóg móy. Joan: 20. v. 28. Nuż Páweł święty
mieyscách / Syná BOżégo prawdźiwym Bogiem zowie. Rom :
Philip: 2. v. 6. Tit: 2. v. 11. et 3. v. 4. Jan tákże 1. Joan: 3.
v. 20. Pytasz czemu to? Temu/ iż w Bostwie Oyciec/ y Syn/ iest ieden
y przetóż iáko Oycá / ták y Syná Pismo prawdźiwym BOgiem zowie
dla tego vkázuie Chrześćijáński człowiecze/ ábyś poznał/ czemu Kośćioł
zy dźisieyszégo dniá świętégo/ vkázuiąc Bostwá albo oney wieczney
Boskiey iedność/ w Bogu Oycu / w Synie / y w Duchu świętym /
trzy persony być Boskié prawdźiwé w iedney istnośći: dla czego ied
święto/ kiedy tego Synów swoich vczy/ názwał święto świętey Troy
byś poznał w troiákiey personie iedność Bostwá: á w iednośći Bostw
persony prawdźiwé/ Oycá/ Syná/ y Duchá S. Bo tho słowo / T
cá/ rozumié sye/ iákoby rzekł/ trzech iednośćiy iest hásło nász Chrześćij
w którym wyznawamy Bogá w Tróycy iedynégo/ sámi dla siebie :
perwną Regułe/ to iest pewny obrządek wyznánia wiáry święte Chrześć
iáńskiey mieli/ á przećiwko kázdemu Kácérstwu Arryuszowemu/
czniów Szátáńskich/ gotowi ná wyznánie wiáry nászey Chrześćij
li/ że wierzymy w Bogá w Tróycy iedynégo. Rozumieyże tedy Chrześćij
ski człowiecze/ co to iest zá słowo TROycá/ iż to słowo nie śćiąg
nam ku náuce: nic im Pánu Bogu nie przyidawamy / áni vmnie

Isaiæ: 6. versu 9. & cap: 16. ver: 1. Psal: 49. v. 2. 7. & 109 versu 1. Ierem: 33. ver: 16. Baruch 3. ver: 36. Ezech: 43. v. 4.

Filius est in Patre sicut in principio, & hoc Ioannes inquit ; In principio erat Verbum. Est ergo Pater principiũ Filij ratione originis: principiũ enim diuinitatis Pater. Lege de hoc in Dominica decima post Festum S. Trinitatis in Proœmio.

ſłowá w iſtnosć BOżą kłádziemy / ále tylo thym ſłowem wiárę náſzę ...wamy/ y one w vmysléch náſzych thákim wyznawánim gruntuiemy. ...długa Ewányelia dziſieyſza / długiégo wykłádu potrzebuie. Czytelnik ...y przeſtánie iuż ná tym krótkim pokázániu przyczyn/dla czego swieto ...ſze ieſt poſtánowioné/ y tákim przemiánkiem przezwáné : ieſli kto chce ...o tym czytáć / czytay w Káthechizmie Polſkim / którym nápiſał Łá... Národzenia BOżégo 1567. Tám w przedmowie/ y potym wnet ná ...ku/ możeſz o tym doſtátecznie czytáć. Teraz iuż nápominam/ y proſzę ...go Chrześcijáńſkiégo człowieká/áby od tego wyznánia Bogá w Troy...ynégo/ żadnéy fáłſzywéy Kácérſkiéy náuce nie dał ſye odwodźić / ále ...przy téy wierze trwał/ y thák á nie ináczéy tego Bogá znał : iż táki tho ...an Bóg náſz / y ták ma być wierzon y chwalon. Jeſliże tego nie rozu... pámietay/że Chrześcijáninowi/iákoś ty ieſt/nie kazano iedno wierzyć/ ...wierzyć/ czego thy nie rozumiéſz : bo pewnie wiédz to coć Prorok mówi/ ...nie vwierzyćie/ nie wyrozumiéćie. Pámietay/ żeć to ieſt wyſokość mą... y vmieietnośći Bożéy / á około táiemnic niepośćignionych BOżych/ ...rękę twoię ná vſtá twé / niechćiéy ſye bádáć ſkrytośći máyeſtátu Bo... ...byś nie był śćiśnion od chwáły iego : wiérz ták po proſtu / iákoć z Pi... ...swietégo Kośćiół Chrześcijáńſki / mátká twoiá / podał : boć to przed ...em ſtworzyćielem moim prawdziwie powiádam/ że ſye nie záwiedźieſz/ ...y wierze prawdziwie zbáwion będźieſz. Ale iáko ty gránicę przeſtąpiſz/ ...prawdziwégo Páná Bogá twégo wyznánia/wiédz pewnie/ z obiecánéy ...tráfiſz ná niepłodną/ którać iedno oſet á ćiérnié rodźić będźie : záwio... ...ći cudzoźiemcy do źiemie ćiemnośći/ ſtráćiſz v nich wſzytkę Oyczyznę ...ſiną/ y zginieſz : boć to łotrowie ſą/którzy ćię z wiáry prawdziwéy obłu...mnienieć twoie zránią/y záledwie ćię żywym zoſtáwią. á ieſli nie trá... Lékárzá kthóryby ćię zás z błędu ich wywiódł / do Jeruzálem nigdy ...ydźieſz/y Páná Bogá/ którégo złą wiárą obrażaſz/nigdy nie oglądaſz. ...ćię/ káżdy wierny/ Pánie Boże w Tróycy iedyny rácz záchowáć. Już tedy do Ewányeliéy wykłádu przyſtąpmy.

...ł człowiek z Pháryzeuſzów Nykodem imie...n/ Kśiążę Żydowſkié.

...zed początkiem Ewányeliéy dźiśieyſzéy vkázuie Jan swięty/ iáko Pan ...tus z Kośćiołá JErozolimſkiégo przedawáiącé y kupuiącé wyrzućił y ...ał: bo targ prawie rzeźniczy byli z Kośćiołá vczynili/przedawaiąc tám ... owce / y gołębie : y śiedźieli też tám Bánkirze odmieniáiąc pieniądze/ ... Pan vczyniwſzy bicz z powrozów wygnał wſzytki z Kośćiołá/ y woły/y ...á ſtoły poprzewrácał. á onym co gołębie przedawáli/powiedźiał: We...ćie to ſtąd/á nie czyńćie domu Oycá moiégo/domem kupiectwá. A dźia... ...to przed Wielkánocą Żydowſką. A gdy był w JEruzálem w Wielką... wielé ich vwierzyło w Jmie iego/widząc cudá które czynił: á z tych licz... ...ł ten Nykodem/który przypátrował ſye wſzytkim ſpráwam Páná Chri...ſtuſowym. który ácz w ten czás nie miał ſzczyréy wiáry o Chriſtuśie / iednák ...zdy v śiebie vważył/ iż cudá iego/y náuká iego/ nie ládá co było : bo o...ył náukę prawdziwą / y cudá dźiwné : dla których/ choć był złéy Sekty ...ryzeyſkiéy/ nie gánił náuki Chriſtuſá Páná : ácz iéy też iáſnie nie wyzna... cudom też moc Boſką przypiſował/ iż nie mogły być iedno od BOgá. ... będąc człowiekiem zacnym/ iáko go Ewányeliſtá opiſuie/ przyſzedł do ...á Jezuſá/y wdał ſye z Pánem w rozmowę. Która iż nie ládá rozmowá ... miedzy Pánem Chriſtuſem y Nykodemem / iáko miedzy dwiemá ludź...

Iſaiæ 7. verſu 9.
Romæ: 11. ver: 33.
Iob 39. verſu 37.
Prouer: 25. v. 27.
Prouer: 22. v. 28.
Geneſſ: 3. ver: 18.
Lucæ 10. ver: 20.

Nykodem co zacz był pokázuie.

mi zacnymi/ bo y NYKodem wedle świátá nie ládá człowiek był
wányelistá te spráwe dostátecznie wypisuiąc/ począł ią od Nykod
rego prawie konterfetuie iákim był/ czym był/ y co zacz był. A nap
zuiąc iákim człowiekiem był/ powiáda go być Pháryzeyskiey Sekt
czym był w tey Sektcie/iż Doktorem álbo Mistrzem náuczonym :
zá dostoynosći miedzy Zydy był/ że Książe było Zydowskie.

Pháryzeyskiey Sekty w on czás było być v Zydów/ wielka á
rzecz byłá. Bo przy nich być nabożeństwo/ wykład Zakonu BOż
ke/prawde/ludzie rozumieli: co wszytko w Nykodemie naydźieß. A
cy świetskiey chceß sye przypátrzyc/á to był Książećiem : iesli nabo
był Pháryzeußem : iesli náuce/ był Mistrzem. A do tego wszytkieg

Nykodem sye wykłádá.

łowiekowi dobremu przysłußáiącé było : Bo NYKODEM
skiego wykłáda sye krew niewinna / álbo niewinnosć : á chceßli p
czyc z Greckiego iezyká/ Zwyćiezyćiel ludzi/ álbo Zwyćiestwo/ wył
siał. Obóy wykład przynależy osobie onéy/ ktora sye do wiáry P
stusowey nawracálá : gdyż Chrześćijáńskiemu człowiekowi przysł

1. Cor: 14. v. 20.

winnośći żyć/ y ma być w złośći máluczkim. Ma sye też stáráć áby
ćieżcą świátá/y chćiwośći iego : á ćielesnym namietnosćiam/y Sz
pokusam/áby sye nie dał vwodźić. Wßytko tedy w Nykodemie by

Ioan: 7. v. 50. 51.

w ek od ludzi miáło swé zálécenié. Gdyż iednák y v Jana świetégo
my Nykodemá/ iż był ná vrzedźie zacnym: bo go policza Ewánye
dzy onymi ktorzy byli sługi postáli áby poimáli Páná Christusá/ á n
ich złosliwemu spiknieniu przećiwko Pánu Christusowi niechćiał z
Bo thak ma káżdy wiedźieć : Choc práwo karánia mieczem było
Rzymskiego vrzedu/ ná on czás gdy sye ty rzeczy dźiały/ á wßákże
skie Książetá mieli moc swoie ktorą srodzy byli ludźiem / y przeto o

Ioan: 12. ver: 42.

Co zá moc przy Pharyzeußách byłá.

sye ich/ iáko o tym Jan świety świadczy ták powiádáiąc: Wielé
vwierzyli byli w Páná Christusá/ ále dla Pháryzeußów nie wyzna
boiąc sye áby nie byli wyrzuceni z Bożnice. Byłá tedy moc przy K
Zydowskich/ iż wymiátáli wystepné przećiwko ich roskazániu z Boż
v Zydów byłá wielka lekkosć/ y wielka sromotá. Nád to ießcze/ y
koło Zakonu swégo/y od niego wystepné ná gárdle karáli : y tym s

Act: 6. versu 13.

Act: 7. v. 57. 58.

należli winnego Szczepaná świetégo/ná ktorego włożywßy potwa
by on miał bluźnić Bogá/ Zakon / y Moyzeßá/ vkámionowáli go /
bie zásłániáiąc: iáko nápisano iest w Dźieiách Apostolskich. Ták
ktá Pháryzeyska/ bárwe świetobliwośći y spráwiedliwośći byłá ob
wßytke moc Duchowną/ zá onym przykryćim zmyslonégo nabożeńs
bie byłá przywłaßczyłá/ że nád inßé Sekty ktoré byly góre miáłá : y p
zwáli PHARIZEI/ iákoby rzekł/ odłączeni od inßych vstáwa
kimi/ ktorych nád Zakon MOyzeßów byli náczynili. Aczći iednák
Sekty ktoré byly v Zydów / vczeńßy ći byli / y náuke dróżnicyßą mie

Czégo vczyli Pháryzeußowie.

ßy : bo vczyli iż dußá iest niesmiertelna / zmartwychwstánié powß
miáło być ná Sąd : Vczyli/ że Bóg mśćićiel iest grzéchów ludzkich:
li/ iż miał Messyaß przyść ná zbáwienié wiernych ludźi/y grzéßné że
dźić. Jedno tám błądźili/kedy vstáwy swoie/zábaczywßy Przykazán
żégo/ chowáć kazáli : pokrytym nabożeństwem łupili ludźi : wdowi
giemu/ siéroćie/ nie przepußczáiąc. A iáko Pan Christus o nich por

Math: 23. v. 2.3.

raczył / Ná Kátédrze Moyzeßowey dobrze vczyli : y przeto kazał th
czego vczyli/ ále vczynków ich kazał sye swoim wystrzégáć. Tom d
pokazał/ co zá ludźie byli Pháryzeußowie / iákiey władzéy / iákiey m
kiey náuki / iákiego przełożeństwá : áby káżdemu było wiádomo co t
łowiek był Nykodem/ o ktorym tu Jan S. powiáda. Otóż ták zacn

-zełożony/ y ná vrzedźie będący człowiek/ Doktor Zakónny/

Przyßedł do (Páná) Jezuſá w nocy.

-iż do Páná przyßedł/ znák to był dobrégo człowieká/ który o Chriſtuſie dobrze trzymał: Ale że w nocy/ nie we dnie/ boiázliwy vmyſł/ á obá- -é áby w iáki vpadek ßkodliwy nie przyßedł/ bo ſye Zydów bał. Bał ſye -yże Pháryzeyſkiéy Sekty przełożonych: bo nie miał z to ießcze wiáry/ -nocnionégo vmyſłu/ áby dla Chriſtuſá miał co ćierpiéć. ſkąd ſye oká- -boiaźń odſtraßa y świeté ludźi od przedśiewźiećia dobrégo/że mußą/ -ż rzecz dobrą/táiemnie czynić. Ono GEdeon człowiek dobry/ widząc -chwálſtwo mießczan ſwoich y przyiaćiół/choć mu Pan Bóg roſkazał/ -iał bałwáná Báál zepſowáć we dnie/ áż to vczynił w nocy/ bo bał -łwochwálców. Boiaźń rozegnálá/ czáſu Męki Chriſtuſá Páná/ Zwo- -i iego/ że ſye kryć y zámykáć muśieli/ dla boiáźni Zydowſkiy. Tákżeć -odem/ wiedźiał pewnie iż iego Sekty ludźie mieli nienawiść przećiwko -uſowi/ y iego náuce: otóż áby ich gniewu ná ſye nie pobudźił/ thák do -uſá ßedł/ iákoby nie tyło oni iego cechu ludźie/ ále náoſtátek żaden o -ie wiedźiał. y to byłá iedná przyczyná. Ale byłá théż podobno ießcze -yná druga/ że w nocy przyßedł do Páná: Czuł ſye być náuczonym Do- -i w Zydoſtwie: á iż miał Páná Chriſtuſá o wiele rzeczy pytáć: wie- -ż iż Pan Chriſtus pełen mądrości był/ oglądał ſye ná tho áby ze ſro- -od niego nie odßedł/ ieſliby w gadániu y w pytániu był przekonan od Chriſtuſá. Przeſtrzégáiąc tedy powagi ſwoiéy/ y nauki ſwéy tytułu/ -ąc po ſobie tego dáć znáć/ áby ſye miał czego od CHRiſtuſá Páná v- -thóry w náuce tytułem y ſtopniem Doktorowſkim Páná przewyżßał/ -nocy dla tego áby tego nikt nie ſłyßał/ áni żeby ſye temu kto przypá- -ł coby z ſobą mówili/ iákieby gadki miedzy nimi były/ y którzyby z nich -éy mówił. A thy przyczyny były Nykodemowégo w nocy przyßćia do Chriſtuſá.

> Czemu w nocy przißedł pokazuie Ewányeliſtá.
>
> *Iudic: 6. verſu 27*
>
> *Math: 26. v. 56.*
>
> Druga przyczyná dla czégo w nocy przyßedł.

-le iż był Pháryzeuß/ z liczby nieprzyiaćiół Páná Chriſtuſowych/ przet- -nák niechćiał ſye porównáć z cechem ſwéy Sekty/ w ſprawách ſwych -zynił/ ku Pánu Chriſtuſowi. Abowiém oni Pháryzeußowie w nocy -i ſługi z Judaßem/ y w nocy poimáli Páná Chriſtuſá/ vżywáiąc mo- -mności: ále then Nykodem w nocy do Páná przyßedł áby go ſłuchał/ -e z nim nágadał/ áby ſye iego náuce przypátrzył. Oni poimánim ſwo- -cnym ſtráćili Chriſtuſá/ten nawiedzenim ſwym nocnym nábył go/ ták/ -y śmierći litował/ y vmárłégo ná krzyżu/ zyął z krzyżá/ y z wielką vczći- -ą y z koßtem pochował. Ták tym nocnym náwiedzenim pozyſkał był Páná Chriſtuſá/ iż też wypełniło ſie ono piſmo wnim Sálomoná Kró- -Przypowieśćiách iego/ które o Mądrości BOżéy mówił: Błogoſłá- -człowiek który mie ſłucha/ y który czuie v drzwi moich záwdy. A iż -dem ſłuchał Páná Chriſtuſá/ onéy Mądrości Bożéy/ tedy sſtał ſye w -błogoſłáwionych: á oni którzy niechćieli ſłucháć/ sſtáli ſye plemieniem -rczym. Acz y oni też ſłucháli Chriſtuſá/ gadáli ſye z nim: ále gadki ich -nia którymi go pytáli/ były podeyźrzáné/ wáśni pełné/ gniewem y zá- -is nápełnioné. Ale ten nie przyßedł do Chriſtuſá Páná áby go kuśił/ -dchwyćił/ áby go w czym oßukał/ iáko źli Pháryzeußowie czynili: ále -nim ßczyrze mówił/ áby náukę iego wybaczył/ ſwoie náukę z iego nau- -ównał: od niego/ ieſliby mu czego byłá potrzebá ſye nauczyć/ áby ſye -ył: y przeto w liczbie błogoſłáwionych był/ y ieſt poczytan.

> *Luc: 22. v. 47.53.*
>
> *1. Ioan: 18. v. 3.12.*
>
> *Ioan: 19. v. 39.40.*
>
> *Prouer: 8. v. 34.*
>
> *Math: 3. verſu 7.*

-ozmowá tedy byłá Páná náßégo z nim/ o dwu rzeczách/ o vſpráwie- -niu wedle ćiałá/ y Duße/ napiérwéy/ á pothym o odrodzeniu czło-

> Oczym byłá rozmowá nykodemowá z pánem Chriſtuſem.

wieczym. Słyßał Nykodem od Páná Christusá / że vspráwiedliwien
wiecze/ nie z vczynków Zakonu stárego / wedle podánia Moyzeßowe
ni z vstaw Pháryzeyskich / które oni vstáwámi wziętymi od Oycón
być nie mogło : ále tylo z wiáry/ która byłá w PAná Jezu Christá /
prawdziwégo Bożégo : choć mu zágradzáło wielé rzeczy / áby themu
lo nie wierzył / ále żeby tego y nie słuchał. bo mu zágradzáło thego
stárożytność Zakonu / w ktorym sye vrodził / zacność tegóż zakonu/
dział skąd był / od kogo pisánym był / od kogo dánym / y od kogo w
potwiérdzonym : á nádewßytko Sektá oná dziwna / á do Zakonu
zawisna / y tym sye ßczycąca / w któréy sye on był schował / á práwi
dził : y wielkié to przyczyny były/ dla czego tegő słucháć nie miał/co m
stus powiádał. Ale z drugiéy strony zásie/do słuchánia przywodziły
Páná Christusowé/ á práwie Boskié iego spráwy / dziwné nád przyr
znáki/ które czynił osobnie/ wymowna y prawdziwa náuka. Otóż do
tym spráwom Páńskim przypátrzywßy/v siebie ie vważywßy/niechć
to spraw/ y náuki Páná Christusowéy / lekce v siebie ważyć : gdyż
wßy sye prawdy / nie mógł w niwczym / by też był chćiał/ Pánu Chri
przygány dáć. Moyzeßowégo też Zakonu / którégo był Doktór / n
záraz odstąpić/áni mu mocy obietnic Bożych dobrze znácznych/odią :
wiedział / y vmiał to / co Bóg wypełniączom Zakonu swégo obieco
ták będąc w tych wątpliwościách / pyta Páná Christusá pilnie o t
których nie mógł dobrze wyrozumieć/ które zámykáły w sobie moc vs
dliwienia człowieczégo : vkázuiąc mu przodkiem przyczyny przyßcia
strony osoby Páná Christusowéy / y z strony spraw iego/ że to/ á n
ßégo/przywiodło go do tego / iż do niego ná rozmowę przyßedł / iedn
poznał był być Mistrzem od BOgá posłánym/ co wyznał piérwéy /
pánem w rzecz wdał/ tymi słowy :

Co przywiodło Nykodema áby słuchał P. Christusá.

Rabbi/ To iest Mistrzu.

Rabbi / wiémy iżeś od BOgá przyßedł ná cielem.

Acz dosyć ozdobnie Nykodem Páná záléca / ále porównawßy
Páńską do tego zálécenia/ máłé to zálécenie iest : á wßákże zowie g
tytułem/ iáki ná on czás był bárzo zacny : bo nie zwano Rabbi nikog
Doktory zakonné. MESSJASZ Pan Christus miał w Zakc
rym v Prorokôw swé zálécenia/ które wiedział Nykodem : y czytał v
ßá / że miał być zwan Dziwnym / Porádnym / Bogiem mocnym /
ciem pokoiu/ y OYćiec wieczności : którégo wyßcié/ drugi Prorok / p
od dni wieczności. A Izáiaß EMANVELEM/ to iest/ zná
Bóg. Dawid Król y Prorok/ zowie go ADONAJ : Tákże y
Hieremiaß/ JEHOWA. A co ießcze więtßégo / Dawid zowie
nem BOżym/ tákże y Dániel Prorok: Ciß Prorocy zowią go ME
ASZEM. Dániel/ Zácháryaß / y Izáiaß/ zowią go ZBAwići
A zowią go Prorocy dla tego / że thym prawdziwie y istotnie był /
zwali: o czym wßytkim wiedział Nykodem / wiedział ty przemiánki
siaßu v Proroków. Otóż by był miał Páná Christusá przystoynie poz
tedy nie RABBJ miał mówić : ále / miał go ták zwáć y pozdro
ko v Proroków było nápisano : miał przystoynie mówić/ Boże mocn
nu Boży / ADonay / JEhowo / y EMánuelu / Zbáwićielu / y M
prawdziwy : bo gdyby ták był mówił/ włásnymiby tytuły PAná C
był názwał. Ná co iednák pámiętáć ma káżdy Chrześćijáński człow
ko ma zwáć / y iáko wierzyć o Pánu Christusie : ták zwłaßczá iáko

Isaiæ 9. versu 6.
Micheæ 5. ver: 2.
Isaiæ 7. versu 14.
Math: 1.. versu 23
Dani: 9. v. 14. 19.
Ieremi: 23. ver: 6.
Zacha: 9. ver: 9.
Isaiæ 45. versu 8.
62. versu 11.
Psal: 109. versu 1.
Psal: 2. versu 7.
Daniel 3. ver. 92.
Psal: 2. versu .2.
Daniel 9. ver: 25

vczyli/ tym go być prawdziwię / to iest / prawdziwym BOgiem / y iednourodzonym BOgá Oycá : y dla tego z tymże OTcem swoim/ PONA J/ iest JEHOWA/ to iest/prawdziwym/ y iednym w Bostiey Bogiem/ iáko Páwel swięty iásnie to pokázuie/ porównywszy Pismo Izáiaszá Proroká/do Páná Chrystusá: Iż mu iáko Pánu/y Bogu kolano klęka/ y káżdy iezyk chwałę iego wyznawa. A Jan swięty Ewánielistá/ wiecznosć też y wszechmocnosć Pánu Chrystusowi przypisuie/ iáko Boska wszechmocnosć opisána v Izáiaszá/ bo tám mówił PAN przez Proroká: Ja Pan pierwszy y ostátni. A Jan swięty o Pánu Chrystusowá pisze/Że iest pierwszy y ostátni. Do którey wiecznosći Páná Chrystusowey/ Páwel swięty przywodźi Pismo Dawidá Królá/ które nápisał w Psalmie czterdźiestym czwartym/ że iest Bogiem tákim/którego stolicá/ altrwa ná wieki wiekom/ etc. Ták tedy człowiekowi Chrześćiyáńskiemu należy wierzyć o Pánu á zbawićielu swoim Jezu Chrystusie/ iáko tego czásu y lepiey poznał co iest Pan Chrystus/á niż ná on czás Nykodem: bo ieslić sye ważył nád powołánie swoie idź do Páná / ieslić nád insze swey Sekty ludźie / dawał mu poczćiwe wedle baczenia swego poczćiwie / pewnie być był tey wiáry doskonáley o Pánie/ którey iesmy my/ y on potym był/ nie wstydźiłby sye go był názwáć MEssiaszem/ á zá przemiánkiem / y inszymi Prorockimi przemiánkámi / o których dobrze wiedźiał/ pozdrowiłby go był / y wyznał / iedno to iego niedoskonáła wiárá spráwiłá / co mu nie ma być zá złe poczytano : iákoż dosyć było ná on czás y ná tym / że nie ták iáko iego Sekty ludźie/ którzy dosyć źle o Pánu mówili/ y onego prześládowáli/ wyznawał Páná Chrystusá : ále thák wyznawał/ iáko mógł naprzystoyniey/ y wedle baczenia swego nalepiey. á zá tym cnoćie iego cnotliwemu niemász przygány : ále wierze iest przygáná / bo nie wierzył iáko miáło być wierzono o Pánu Chrystusie. Ale żaden nie mógł ráz do doskonáłości przyść. Rácz do doskonáłości był práwey nie przyszedł/ iednák wiele sye z niego káżdy może náuczyć.

Naprzód tego/ Aby kiedy kto iáką wątpliwosć ma / lub sye sobie vczonym zda/ nie wstydźił sye rádźić vczeńszych á prawdźiwych náuczyćielów : á prawdźiwych : Bo vmieiętnosć bywa/y może być/w wielu ich: prawdźiwa szczyrosć náuki/ nie v káżdego. Bádáć sye tedy zdrowey rády// y prawdy/ żaden sye nie ma wstydźić : iedno tego pátrzyć / áby miásto prawdy iadu sye zás nie nápił. A thákę zdrową rádę/ w KOśćiele Apostolskiey stárożytnym naydźiesz/ iesliże iey tám około zbáwienia swoiego szukáć będźiesz: tám Chrystusá/ tám Swiątośći/ tám lékárstwá duszy twey / thám zdrową rádę naydźiesz / indźiey tego wszytkiego niemász. Jesli czego nie vmiesz/ vcz sye iáko Nykodem od Chrystusá/ od Kośćiołá iego prawdźiwego/ którego głowá niewidoma iest Pan Chrystus : á widoma/ Piotrá swiętego námiástkowie/y Successya Pástérska/áż do tych czásów : thám sye bádź/ thám pytay/ y tám szukay / áby nieumieiętnosć twoiá mogłá wźiąć zbáwienną vmieiętnosć. A przy thym wszytkim/ nie obáwiay sye odstąpić dla prawdy/ y zástárzáłego fałszu náuk Kácérskich : áto sye vcz od Nykodemá/ który w Pháryzeyskiy Sektéie był wychowan / tego kwásu sye był nápił co y wszy iego cechu ludźie : á wżdy vważywszy v siebie dźiwną náukę Chrystusowá: odstępuie błedu w którym sye práwie schował/dla prawdy: nauki Pháryzeyskiy / dla nauki Chrystusowey : zástárzáłego błedu / dla swieżey prawdy. Niechayże sye tu oni obaczą/którzy vplótszy sye sámi niewiedzą iáko w błędźiech/ ácz baczą z sumnienia swego/ y tudźież z dźiwnych odmian/ że w błędźie są/ (Bo nieprawdá/y błąd/odmienny iest : prawdá iednáka záwżdy.) vpámiętáć sye niechcą/ álbo sye wstydzą : gdyżby pámiętáć ná

Isaiæ 45. versu 23.
Roma: 14. ver: 11.
Isaiæ 44. ver: 6.
Apoca: 1. ver: 18.
Hebræ: 1. versu 8.
Psal: 44. versu 7.

Czego sye z Nykodemá náuczyć możemy.

Ephes: 5. ver: 23.

tác ná tho mieli/ że większy wstyd iest w błedzie być/ á niż od nieg
mietáć/ y przestáć go : Nád to / że więcéy sye potrzebá Páná Bog
dźić/ y bac/ á niż ludźi. Co wszytko Nykodem odłożył ná strone/
swé záwołánié/ á przyszedszy do Páná prawdy sye pyta : człowiek
do siebie iż nie wszytkiégo rozumiał : ináczéy go wyznawa/niż inß
wiátá ták zacni iáko on : tego nabożeństwá będąc co drudzy/ inß
nu mniemánia być sye opowiáda/ zowiąc go nie złym człowiekiem
dnikiem/ obżérca/ pijánicą / iáko go zwáli inßy Pháryzeußowie /
nem/ od BOgá Náuczyćielem : A vkázuiąc tego pewné dowody
Bogá/ tymi słowy dokłádá:

Zaden nie może tych znáków czynić które ty niß/ ázby był Bóg z nim.

Jáko cudá v wiernych są znáki łáski Bożéy.

Exodi 4. ver: 3. & cap: 4. v. 6.7. capite 8. versu 19. & cap: 14. v. 51.

Marci 16. v.17.18.

Wieléby sye tu mogło ná zálécánié znáków y cudów przywi
są pewné znáki łáski Páná Bogá/ która iest z tymi ludźmi którzy
Jákóż stáry y nowy Zakon Pan Bóg od Cudów począł/o czym i
sano naprzód w Exodźie o stárym Zakonie/ że y MOyzeß do pos
BOżégo znákámi był przywiedziony/ y Phárao gdy mamidłá Cz
ników sprostáć mocy Bożéy nie mogły/ vsłyßał od nich to wyznáni
moc BOża przy Moyzeßu większa/ á niż ich bałámuctwá. A Żyd
státek bacząc znáki y cudá które Pan Bóg czynił w Egiptćie/y w
wonym/ bali sye Páná Bogá/ y vwierzyli iemu. Nowy Zakon t
rzeczy są że sye od cudów y znáków dziwnych począł/przodkiem kt
czeły od Páná Christusá/ potym które sye w Apostoléch/ták ießcz
tá Páńskiégo / iáko y po Wniebowstąpieniu iego / y które do tych
Kośćiele Páná Christusowym są/ y będą : Iż w Imie Páná Chr
abelstwá wygániáią/ iezykámi nowymi mówią / węże bez swéy ob
niemocné vzdrawiáią / y to czynią co Pan Christus/y iego Aposto
nili. A dźieie sye to przez sługi Páná Christusowé/ thák żywé iáko
gdyż groby świętych ludźi vdręczenia są Szátáńskié/y pociechá nie
á kośći ich/ Kośćioły są Duchá S. Ale złych ludźi cudá/ iáko Egi
Czárnoksiężników/ mamidłá Szátáńskie są/nie cudá : bo ty nie o
ná cześć y chwałe Pánu Bogu. Ale cudá które ku rozsłáwieniu m
żéy są w Kośćiele/ ku rozmnożeniu Wiáry Páná Christusowéy/ k
wániu Kośćiołá Páná Christusowégo/ ku czći y chwale iego / th
znáki dobré/ potrzebné/ y pożyteczné : bo idą y ku poćieße ludźiem
y ku vbudowániu y rozmnożeniu chwały BOżéy. Niewiém co
onych ludźi/ którzy pobożné znáki y cudá/ w Kośćiele Christusow
sye dźieią/ Szátáńskiému rzemiesłu przypisuią : nie pámiętáiąc ná
Christus nietylo obiecał sługom swym dáć w ßáfunek tháki cud
sam czynił/ ále téż y większé : Zábaczywszy y tego / że Szátan ludz
nym nic dobrégo nie życzy / áż by im ießcze co dobrégo miał czynić
dno y pokázáć/y dowieść : gdyż nie może porównánié być nigdy C
z Szátánem / iáko żadnégo porównánia niemáß świátłości do ć
V swych niewiernych/ którzy o Pánu Christusie nie wiedzą/ tám n
tan mamidłá iákié czynić/ále v wiernych nie może : bo oni są syno
tłośći/ nie ćiemnośći. złeby bárzo rad vczynił/iákóż y czyni co moż
brze nigdy. Nie nowiná to w Kośćiele Christusowym/iż cudá sye
wżdy/ y od żywych sług Páná Christusowych/ y v grobów vmárłyc
więtych: iáko tego máß wielé v stárych Doktorów świętych nápis
dźiało zá ich czásów. Gdy ćiáło świętégo Szczepáná náleźiono/i

Bóg cudów y znáków pokázáć raczył / iáko pisze S. Augustyn : potym niewiástá slepa przeyzrzáłá / y iáko inszych wielé chorob y niemocy od precz odeszło / iáko sye sstáli zdrowymi ; y iáko vmárli ludźie do żywotá hodźili. A dźiało sye to v wód Thábilitáńskich / w Kośćielech które ná ... S. Szczepanowi / á ná chwale Bożą / były poswiecone / gdy Proie- Biskup Thábilitáński niósł kośći S. Szczepaná. Toż sye dźiało v gro- PRotázego y Gerwázego w Medyolanie / we wsi która zwano Wi- ná : Toż v grobu dwudźiestu Męczenników w Hiponie. A iáko pisze s vczeń Apostolski / ná końcu żywotá S. Janá Ewányelisty / w ty sło- bywáią cudá przez modlitwy Janá swietego / á cudá częste : bo od w- ... chorób chorzy bywáią vzdrowieni v grobu iego: bywáią też y drudzy y z niebespieczeństwá wybáwieni / á kåżdy swoich modlitw skuteczny k bierze. Piszą o tym inszych wielé / iákie v grobów Apostolskich / y Mę- ków Páńskich / tákże v inszych ludźi swietych grobów / wielkie cudá sie y dźieią / kthórym pewnie może sye żaden Chrześćijáński człowiek nie ... wáć / gdyż ćień tylo Piotrá S. vzdrawiał / y chustká Páwłá swietego zdrawiáłá : iáko o tym w Dźieiách Apostolskich w Kápit: 5. v. 15. y ... pit: 19. v. 12. Tákże thez masz w czwartych Ksiegách Królewskich ... pit: 13. v. 21. iáko Helizeuszowe kośći / onego Proroká swietego / w- ... y vmárłego : bo skoro sye iedno vmárłe ćiáło dotknęło kośći iego / o- ... w iákiey wádze były kośći Helizeuszowe / wybránego Proroká Boże- Páná Bogá / w tákiey rozumiey że są / y będą / y inszych swietych wy- ... BOżych : y iesli Pan Bóg vczynił then cud ku zacney czći Proroká ... o / nie rozumieyże áby byłá skrócona ręká Páńska / żeby thego y dźiś ... oby Swietych swoich czynić nie mógł / álbo nie miał : czyni to y dźiś ... zy grobiech Swietych swoich / sobie ku czći y chwale / wiernym ku po Swietym á członkom swoim ku ozdobie / á żywym chwálcom swoim ... esze. Niechayże tedy wié Chrześćijáński człowiek / iż ono Kácérska ... iérska náuká iest onych niewstydliwych ludźi / kthórzy cudá ony które w Kośćiele Chrześćijáńskim / álbo v grobów swietych ludźi / álbo od ... ośćiołá Bożego Pánu Bogu miłych / nie BOżey / ále Szátáńskiey ... zypisuią / hydząc ludźiem dobrodźieystwá miłego BOgá / kthórymi ... wierné swoie poćieszáć / ku czći y chwalé swéy / á ku rozmnożeniu wiá- swietey. Ná co wierni ludźie niech sye nie ogladáią / ále niech zá tho Bogu dźiękuią / że te ozdobe czynić raczy sługom wiernym swoim / ták iáko y vmárłym / á niechay z Nykodemem mówią : Żaden nie może ... prawdźiwych ku chwale Bożey mocą Bożą czynić / iedno ten z kim- Pan Bóg.

... z tegom tu o powadze Zakonu / y cud / które sye dźieią z dáru y z łáski Bogá / przypomniał niéco / áby sye to pokazáło / iż ludźie baczni / zá ... ny ludźie / przez które Pán Bóg czynił znáki álbo cudá iákie / nie ládá v siebie ważyli / ále wysoko o nich rozumieli / á práwie zá przyiacioły ... e być poczytáli : iáko z Nykodemá może tho kåżdy obáczyć. Przypá- sye on cudom / które Pan Bóg pierwszych czásów czynić raczył przez swoie / iáko przez ludźie które bárzo miłował. Skąd Heliasz / y Heli- ... arłe wskrzészáli / trądy léczyli / żywność ludźiom czásu głodu roz- ... / myśli serc ludzkich wiedźieli / y inszych cudów wielé czynili. Wie- tho nie ich mocą było / áni mocą iáką złą / iákiego Duchá złego / ále ... iłégo Bogá. Baczył też to / że Pan Chrystus wszytko to czynił / y ie- wyższał / wiecey cud czyniąc : y przeto iáko ony Proroki swieté / rozu- ... z woléy Bożey posłáné od Páná Bogá / ták też y o Chrystusie Pá- miał iż był y wielkim Prorokiem / y człowiekiem od Bogá posłánym /

Ná przyczynę świetych Bożych Pan Bóg zmocy swoiey czynił cudá v ich grobów. Augustin S. cudów wypisuie 26. które sye zá czásów iego sstáły v grobów swietych ludźi : Co PAN BOg ná chwałe swoie / á ku vczćiwośći swietym swoim / czynić raczył: czytay tegoż Augustiná Libro de Ciuitate DEI 22. Cap: 5.7.8.

Christus PAn / y Páwel swiety / każą sye wiernym strzédz fałszywych cudów y znáków. *Math: 24. v. 24.* 2. *Thes: 2. ver: 9.* Tákże y Moyżesz Deut: 13. v. 1. et 2. Páwéł ś. znáki y cudámi swoymi przząd Apostolski záléca. 2. *Cor: 12. ver: 12.*

Acz źli ludźie czynią też / y czynili cudá / ále nie ku czći y chwale Bożey / iedno ku záwiedźieniu wbłędy świátá. Czyni też pod czás Pan Bóg przez złe cudá / y rzeczy dźiwné / áby im pokázał Moc swoie: áby zá tym sye vználi á spráwiedliwośći BOżey ná sobie nie odnośili ku zátráceniu wiecznemu.

y Pánu Bogu miłym : baczył go po náuce być człowiekiem vczonym A
tá náuká przeciwna byłá náuce Pháryzeyſkiéy / y która mu ſye dla the
działá być nowa / á chcąc ią porównáć z náuką ſwoią Pháryzeyſką / i
co poſpolitégo z nią Chriſtuſowa náuká miáłá : tedy gdy do Páná prz
napiérwéy od iego náuki tytuł mu dał/ bo mu o nie ſzło : á potym cu
przypomniał/ y z nich go zálécał. My Chrześcijánie puśćmy te conſ
tho wyznánié Páná naſzégo Nykodemowi / á ſami wiedzmy/ iáko w
wierzyć/ y iáko go wyznáwáć mamy: prawdáć tho byłá/ żeć był vczo
Páwel święty powiáda/ Iż w nim ſkárby mądrości/ y vmieiętności
kiéy były zákryté : á nie ládá mądrości/ ále mądrości Bożey. Był o
Bogá náuczycielem / y to ieſt prawdá : ábowiem wſzytko cokolwiel
od Oycá ſwégo/ oznaymił nam/ y poználiſmy przezeń Oycá niebieſkie
tylo o Pánu Chriſtuſie rozumiéć/ á dáléy nic/ nie doſkonáłe to ieſt ro
nié. Wierzyć y rozumiéć go káżdy Chrześcijáńſki człowiek ma Meſ
prawdziwym/ Synem iednourodzonym Bogá Oycá/ niebá y ziemie/
kich rzeczy widomych y niewidomych Pánem/ Bogiem go być prawd
z BOgá prawdziwégo / rozumiéy y wiérz / iákim go wierzyli y opo
Prorocy być / ieſzcze przed przyſzćim iego/ com powyżſzéy pokazał.
wierząc/ prawdziwie wierzyć będzieſz/ y prawdziwieś Chriſtuſá Pán
poznał/ y vwierzył. Zoſtáłá o Pánu Chriſtuſie tá Confeſſya Nykoder
Máchometczyków / Turków / y Sáracenów : bo rownie Páná Ch
Nykodemem wyznawáią. V nas niechay będzie Confeſſya Chrześc
iáką wyznáłá Márya Mágdáléná / Piotr święty / Thomaſz Apoſt
ſzy práwi náśládowce Páná Chriſtuſowi : o czym naydzieſz w Pon
po Wielkiéynocy. Teraz iuż ſłuchaymy/ iáko Pan náſz ná przyiaciel
zdrowienié odpowiáda Nykodemowi :

1. Cor. 1. ver. 24.
Coloſ. 2. verſu 3.

Záprawdę záprawdę powiádam tobie/ ieśliby
kto znowu nie národził / nie może oglądáć Kro
ſtwá Bożégo.

Zda ſye tu odpowiédź Páńſka dáleko być od pozdrowienia Nyk
wégo/ iż Nykodem o inſzym mówił/ á Pan zásie od iego mowy co
mówić począł/ do powieści Nykodemowéy nic ſye nie ſkłániáiącég
Pan nie odpowiedział ná iego ony mniémánia / y ná iego zálécánie/
go zálécał / ále począł mówić co potrzebnieyſzégo było. Lecz to oka
żem łacwie / że Pan od Nykodemowéy rzeczy nic zdrożnie nie mówi
ſzem ſtąd mówić począł / ſkąd było potrzebá. Abowiem widzimy p
kład iáſny / iż goſpodarz káżdy / niż naſienié ma miotáć do roléy /
ią vpráwi dobrze / áby byłá godna ku náſieniu : bo kiedyby nie ná
naſienié siał/ naſienié ginie/ y rola pożytku nie dáie. Ták y tu Pan
ko goſpodarz dobry/ chce piérwéy w Nykodemie ſerce y vmyſł nápr
naſienié ſłowá ſwoiégo w nim rozsiać : chce go poſłuſznym ku náu
iéy miéć/ y przeto vkázuie drógę do tego/ iákoby miał ſłowá ieg w p
ſtwie przyiąć. Widział Pan vmyſł Nykodemów/ rozmáitymi zabob
pełniony/ kwáſem Pháryzeyſkiéy náuki zákwáſzony / thák / że tám
trudné było w ſercu iego/ do przyięcia duchowney y zbáwiennéy náu
dział też to/ że dla thego był przyſzedł / áby ſye dowiedział iákoby m
vſprawiedliwienie/ á potym zbáwienié. Otóż piérwéy Pan Chriſtu
ſłowy poleruie y czyści ſerce iego / y vkázuie mu czego mu potrzebá
Páná chciał z pożytkiem zbáwiennym odyść : bo potrzebá mu było

yl odrodził z onych swoich zabobonów / z onych ludzkich vstaw / z o-
krytych Pháryzeyskich postáći nabożnych : zgołá/ áby sye był wßytek
ocie swym/ y náuce swoiéy/odrodził : y przeto go piérwéy Pan do te-
ie nápomina/ mówiąc : Jesli sye kto znowu nie národźi/ ≀c. A przed
to rzekł / dwákroć poswiadczył słów swoich prawdą / áby mu iuż y
y wierzył/ y pilniéy tego słuchał co mu mówił / ze mu thego byłá po-
áby sye odrodźił z nowu/ tho iest / áby był nowym człowiekiem : gdyż
ylo potym iż go znał mistrzem / ieslizeby go był nie poznał być czym
m : Otoż iesliże chćiał wnidź do Królestwá Bożégo/ iesliże też chćiał
Kośćiele wiernych Páná Christusowych / miał sye odrodźić w lepßą
iż ią miał.

ho mieysce Ewányeliéy vczy nas wßytkich / ábyśmy sye stáráli / wie-
śmy z Jádámá stárégo poßli/ o odnowienié żywotá / y o prawdźiwą
bo iáko tego mieć nie bedźiemy / Królestwo Bożé dáleko od nas be-
poniewaz iż nie náßych tho iest sił/ áni mocy/ ábyśmy z niepożytecz-
táli sye pożytecznymi/z synów Adámowych synámi Bożymi / tedy łá-
go Bogá wßytkim nam w téy mierze prosić potrzebá : bo z nas ská-
st/ iáko Ozeaß Prorok mówi w Kápit: 13.v. 9. á od Páná Bogá w-
żenié náße/ á zá łáską iego y Królestwo BOżé/ y odnowienié żywotá/
a wiárá / y prawdźiwa náuká/ y rozumienié táiemnic BOżych/ nas
ie. Otóż nam ßukáć wspomożenia Bożégo potrzebá/ potrzebá y w
rdźiu BOżym zupełnéy vfności/ á śiełom swoim namniéy nie vfáć :
ie náßá moc ábyśmy sye odnowili znowu / BOża tho spráwá / przez
niemożemy do tego odrodzenia przyść : pámietaymy/żeć ty słowa nie-
Nykodemá/ ále do wßytkich nas wiernych są mówioné/ iż iesli chce-
áuce Páná Christusowéy odnieść pożytek/do Królestwá iego przyść/
á sye nam odrodźić z nowu : gdyż wedle ćiáłá wygnáńcámi iesteśmy
tkiégo tego co iest nam z łáski dánégo od Páná Bogá. To pozna-
ego po nas Pan náß chce/ to iest odrodzenia / obáczmy że téy powie-
istiéy Nykodem nic práwie nierozumiał : co sye pokazuie z tych słów
o Páná Christusá mówił :

Tego Páwéł ś. ná wielu miéyscách vczy / żéby z nas był odnowiony człowiek/á stárégo człowieká żebyśmy z śiebie zwlekli.

1. Cor: 5. versu 7.
2. Cor: 5. versu 2.
Ephes: 2. versu 15.
& ca: 4. ver: 22.
Colo: 3. v. 9. et 10.

**oż sye może człowiek národźić bedąc stárym ?
może w żywot mátki swoiéy záśie wniść/ y ná-
ić sye ?**

áßéy Chrześćiáńskiéy Wierze żadnégo pytánia ßkodliwßégo nie-
edno to/ Jáko to może być ? gdyż Chrześćiánin wierząc/ niema táie-
iáry swéy dwornie pytáć / áby ie rozumiéć miał. Bo wiárá nie wy-
n z rozumu pochodzącym/ále rzeczom nád rozum od Páná Bogá dá-
wierzy. Bo oni którzy wierzyć chcą tylo co rozumem dochodzą/ muszą
Pánu Bogu rozumiéć/ że niemoże nic vczynić/ iedno co oni swoim ro-
mogą ogárnąć / álbo czego smysłem swoim mogą dośiądz / co iest
é głupstwo : bo y w stworzonych spráwách wielé rzeczy iest/ kthórych
o może widźiéć/ áni rozum dośćignąć/ á przedśie bytnośćią prawdźi-
A kto kiedy widźiał Anyołá w ięg własnéy postáći? kto widźiał Czár-
o widźiał duße człowieczą ? á ty wßytki rzeczy istotą są. A iż do stwo-
i wßego rzecz przystosuiemy/kto kiedy Bogá widźiał ? á przedśie Pan
prawdźiwy wßedy iest : y znamy to nietylo z Syná ięg iednourodzoné-
też y ze wßytkiégo stworzenia które stworzyć raczył/ z ich ozdoby/ tr-
ći// z ich porządku / ochedożnośći / y spráwy. Skąd iednák może sye

oczyć káżdy wierny człowiek/ że rozum ludzki nietylo táiemnic BO...
których wiárá nászá Chrześcijáńska zásádzona iest/ ále théż y rzeczy
będących/ stworzonych/ nie ruszáiąc stworzyćielá / wyrozumieć nie mo...
á tym trudno o spráwy Wiáry nászéy pytáć / Jáko tho może być : ...

Lucæ: 1. versu 37.

wierzyć/ Ze v Páná Bogá nie iest niepodobné żadné słowo. Co rac...
á nawiecéy w Chrześćijáńskiéy Wierze / gdźie bárzo wielé iest rzecz...
bnych/ które nam Syn Boży/ Apostołowie iego/ y Kośćiół iego sw...
lo wierzyć roskazał : á iáko to może być/ nic sye o tym nie pytáć. A...
dem sądząc sye ná rozum swóy/ wnet w Bostkich rzeczách vpada : ...
mówi o duchownym odrodzeniu/ on o ćielesnym rozumie. Pytasz cz...

1. Cor: 2. ver: 14.

Páwel powiáda : Ćielesny człowiek nie rozumie rzeczy BOstkich/ b...
głupstwo. Ták Nykodem/ nie rozumie iedno ćielesny rodzay/ o duc...
odrodzeniu nie wie : á wszakże czyni nie thák iáko inszy Pháryzeuszo...
rzy/ kiedy sye im mowá Christusá Páná nie podobáłá/śmiali sye z t...
ią obrácáli/ precz odchodźili/ hydząc y mowe / y Páná Christusá. ...
nie rozumie/przedśie pyta/ y chce sye nauczyć : znał to/ że w Prorok...
MOyzeszu/ tákiéy náuki nie słyszał : ácz o odnowieniu / o popráwi...
złégo ludzkiégo / dosyć iest nápominánia Prorockiégo : o znowu na...

Deut: 10. v. 16. & cap: 30. v. 6. Ieremiæ 4. v. 4.

człowieczym/ nie było nic thák znácznégo nigdźiéy : choć ono ćielesi...
zánie/ od Moyzeszá y od Proroków podáné / nic inszégo nie znáczył...
duchowné odrodzénié. Bo obrzezáć sercá / vszy/ vstá/ oczy/ iáko M...
Prorocy każą / inszégo nic nie iest / iedno z ćielesnych żądz / y z wy...
spraw/ oczyśćić ty członki : co tá náuká wszytki vczyłá / w odrodze...
duchownym/o którym tu Pan mówi. Ma zásie Pismo święté ro...
wdźiwy / choć nie obyczáiem przyrodzonym pochodźi z żeńskiéy p...

Psal: 109. ver: 3.

Pán Bóg mówi o Synu swym/ któręgo wiecznie rodźi : przed iutrze...
Lucyferem/ vrodźiłem ćie. A widźisz / Pan Bóg rodźi sam okron...

Isaiæ 66. versu 9. Proue: 8. ver: 24. Sapien: 4. ver: 4. Eccle: 24. ver: 5.

sty. Y ná drugim mieyscu : Ja który inszym rodzay dáię / mam być...
płodny/ ábych rodźić nie miał ? Nád to: Mądrosć Boża sye rodźi...
smo powiáda : á to sye dźieie nád przyrodzony y pospolity rodzay/k...
kodem rozumiał być tylo z mátki/ choć téż y o tym rodzáiu/ iáko D...
konu/ mógł czytáć/ále znáć że go nie rozumiał. A nie dźiw temu że ...
zumiał/ gdyż iuż zá náuką Apostolską Chrześćijáńscy ludźie mogli...
rodzáiowi wierzyć/ iáko sye tá Mądrość Boska/ iednourodzony S...
ży/ rodźi z Oycá wiecznie : á przedśie naydźiesz Nowokrzczeńce S...
nowé vcznie/którzy temu wierzyć niechcą. Nie wspominam Mách...
ków Nestoryusowych vczniów/ dawnych Syná Bożégo niewierni...
wé tylo vkázuie téyże práwie kuźniéy/ y thego céchu ludźie/ których...
w POlszce (czego sye Pánie Boże pożal) naydźiesz nie máło : któ...
wieczeństwo tylo Páná Christusowé znáią/ Bostwá iego znáć nie...
tego chcą wyznáć/ być go prawdźiwym y przyrodzonym Synem B...
cá Niebieskiégo/ y prawdźiwym wedle nátury Bogiem iednéy istn...
cem/ onym/ który go vrodźił od wieków/sobie we wszem podobnég...
iáko wierny Kośćiół tegoż Syná Bożégo wyznawał/y wierzył/ zá...
szedźie/ á prawdźiwie. Y więtszy to dźiw ma być v wiernych/ że ludź...
śćijáńscy (iesliże ie godno zwáć Chrześćijány) vkusiwszy théy pra...
znawszy wiárą ten rodzay Boży/ iż go nie rozumieią/ y wierzyć go...
á niż sye dźiwowáć Nykodemowi : który ácz to czytał/ ále nie miał...
rozumienia choć był Doktor/ iákowy to był rodzay nád przyrodzen...
rym pismo powiáda / który iest/ y był/ y będźie záwżdy w onym O...
bieskim.

Rzućił sye tedy Nykodem wnet do odrodzenia / o iákim rozumi...

łowiek stáry/ á nie tylo stáry/ ále y namłodszy / nie może być odrodzo-
nie może w żywot mátki swoiey po wtóre wnidź żaden / y znowu sye
ć. y przeto wątpiąc w tym odrodzeniu od Páná Chrystusá opowie-
m / pyta o rzeczy niepodobné wedle nátury y przyrodzenia człowieczé-
e pyta thu Páná/ iesli duszá z ciáłá do ciáłá może przechodźić / iákié
odzenie dusz vczył Philozow Pogáński Pitágorás / áby miały z iedné-
iéráiącégo ciáłá/ w drugié ciáło/ któré żyć miáło/ przenosic sye / iáko
ogáńska náuká / o którey wiedział Nykodem : bo ty Pogáńskié náu-
iosły sye były bárzo do Zydostwá / y były zá czásow iego : y przeto nie-
yli miedzy Zydy:ktorzy vczyli żadnégo żywotá nie być po smierći/ ty-
kon był dan ludziem / thák mowili / áby porządnie y spokoynie ludźie
y ći co go chowáią/ oddánié/ nagrode/ od Bogá czesné wźieli/ w żyz-
sliwégo żywotá ná swiecie. A to były Pógáńskié náuki / á przedsie
wybrány Boży surowie były weszły. Zwano te Sekte która ták vczyłá
ci / y mamy o tym z Ewányeliey swiádectwo / że gádánim potykáli
swą náuke z Pánem Chrystusem/ nie wstydáiąc sye iey bronić : ácz to
zuchá Epikureusá/ bez BOgá/ Pogáńskiégo człowieká náuká byłá.
wnie y o thym przechodzeniu dusz zmyslonym á fálszywym / podobno
ł Nykodem/ iáko człowiek vczony / niechciał o to pytáć/ iáko o rzecz
obną/ á v siebie wiádomą/ále o to pytał/ czego sye domyslał : bo nie
ugdy o znowu národzeniu / mniémał słysząc o nim/ by to iáka nowa
była/ którą by Christus vczyć poczynał : iż iáko Pitágorás o odrodze-
(iesli odrodzenim z ciáłá / do ciáłá dusz przechodzenié może być ná-
) vczył/ ták y ten mniémał/żeby Christus Pan nász / stárych ciał zno-
odzenia miał vczyć: chćiał sye tedy dowiedźieć sposobu iákoby to mo-
/ iákoby człowiek stáry znowu sye národźić mógł. gdźie może káżdy
obáczyć/skąd Nykodemowi to pytánié vrosło/ z iákiégo mniémánia/
ego ták dowodnie o tym znowu vrodzeniu pytał. Ale co Pan Chri-
tákié domysły/ y ná tákié pytánia Nykodémowé odpowiedźiał/ słu-
c srogo Pan z nim nie poczyna/choć rozumié skąd mu to przychodźi-
odpądza go też od siebie/ ále wdźiecznymi słowy powtarza/ y iásniey
a co przed tym mówił tymi słowy :

**rawde záprawde powiádam tobie/iesli sye kto
odźi z wody/ y z Duchá świetégo/ nie może
ź do Królestwá Bożégo.**

oie rzeczy tu Pan rázem opowiáda Nykodemowi : vkázuie naprzód
tákim cielesnym odrodzenu mówi/iáko ie Nykodem rozumiał. vká-
to/ że odrodzenié/ álbo z nowu národzenié / duchownym obyczáiem
ło być z Zakonu stárégo/ áni z ofiar/ z spraw/y z vczynków iego/ ani
négo swiecenia Soboty / ná czym Phárysceyska Sektá wszytke sprá-
wość násadźiłá. á tym dáie Pan znáć/ w czym tá spráwiedliwosć ká-
złowieká byłá záwisłá / á począł ią od tąd : Kiedy sye kto národźi
z wody/ y z Duchá swietégo. Ale pytałby / czemu to Pan mówi : Z
z Duchá swietégo : Dla tego/ że z tym mówił/który wiedźiał wszyt
e dźiało w Zydostwie / y co sye záczynáły zá odmiány około Zakonu
eństwá : bo wiémy z Ewányéliey / iáki był v Pháryzeuszów / v Ká-
/ y Lewitów/ dźiw / z spraw Janá Krzćićielá / któré w Betháberze
panem czynił/ krzcząc/grzéchy ludzkié kárząc / do pokuty nápominá-
ke y zabobony Pháryzeyskié gániąc. Wiemy że słáli do niego/czy-

Zową to po Grecku METEM Psichozim.

Mat: 22. ver: 23.

Ioannis 1. ver: 19.
Math: 3. versu 2.

Isaiæ 40. versu 3. Math: 11. versu 9. Lucæ 1. versu 17.

iąby to mocą czynił: ále iáko im odpowiedział/ y to wiémy/ że to czyn
ten który był głos wołáiącégo ná puſzczy/ áby gotowano drógę Pánu
ko Prorok: á wedle słów Páńſkich/ więtſzy niż Prorok: który przed o
nośćią Páńſką idąc naprzód/ gotował drógi iego. o czym wiedział N
dem/ wiedział o Krzćie Janowym/ wiedział o iego nowéy náuce któ
wiádał o vſpráwiedliwieniu człowieczym. Otóż áby Nykodem nie rozu

Math: 3. versu 2. Actu 19. ver: 14.

żeby Pan o onym Krzćie Janá Krzćicielá mówił/ który Krzeſt tylo by
dą ku vpámiętániu/ álbo ku pokućie/ tedy Pan w odrodzeniu którégo
przydał być to znowu národzenié z wody y z Duchá S. okázuiąc/ że ták
rodzenié nie od Janá/ ále od ſámégo Chriſtuſá Páná miáło ſye zácząć

Ioannis 1. ver: 23. Math: 3. ver: 12.

iáko tenże Jan S. swiadczy/ on ſam miał krzćić Duchem swiętym/ y
miał wyczyśćić boiowiſko ſwoie/ y pſzenicę ſwoię do ſtodoły zgromadz
plewy popálić ogniem nieugáſzonym: y o théy ſwéy ſpráwie/ któr
wierné ſwoie/ iáko nowo národzoné/ do Króleſtwá BOżégo wprowá
tu Pan poczyna powiádáć. A tá ſpráwá nowo odrodzenia náſzégo/ ni

Co czyni Krzeſt vkazuie.

ieſt/ iedno Krzeſt: w którym z wiérzchu ſye wodą omywamy/ á wnątrz
swięty z grzéchów náſzych nas oczyśćionymi czyni/ vmyſł odnawia/
Bogu poswiąca/ z ćieleſnych duchowné czyni: y z ſynów gniewu Bożég
ni ſyny łáſki Páná BOgá wſzechmogącégo. A do thego śćiągáią ſye
Páwłá S. które do Koryntów mówi: Byliśćie niekiedy báłwochwálcy

1. Cor: 6. verſu 11.

czyśći/ kradzieżą ſye obiéráiący/ łákomi/ opilcy/ rc. ále teraz omyći ieſt
poswieceni ieſteśćie/ vſpráwiedliwieni ieſteśćie/ w Jmię Páná náſzégo
Chriſtá/ y w Duchu Bogá náſzégo. Tákże y do Tytuſá piſze: Wedle

Tit: 3. verſu 5.

sierdzia ſwéġ/ vczynił nas Zbáwićiel náſz Pan Bóg zbáwionymi/ nie zz
żadnych náſzych/ ále z łáſki ſwoiéy/ przez omyćié odrodzenia y odnow
przez Duchá swiętégo/ którégo wylał ná nas okwićié. Máſz w Dz
Apoſtolſkich/ iáko Ananiaſz Páwłá S. nápominał áby ſye okrzćił: N

Act: 22. ver: 16.

Páwle/ (mówił Ananiaſz) á nie mieſzkay/ y okrzći ſye/ á omyy grzéchy
ie/ wzywáiąc Jmienia iego/ to ieſt/ Jmienia Páná Chriſtuſowégo. N
nie inſzé odrodzenié/ Pan náſz tu opowiedźieć raczył/ wſzytkim którzy E
yelią Chriſtuſowę chcą przyiąć/ którzy chcą w Kośćiele iego być/ któr
cą vczeſtnikámi być záſług Męki iego/ y wnidź do Króleſtwá BOże
im potrzebá omyć grzéchy ſwé/ á nawięcéy on piérworodny/ y thák á
znowu národźili wſzyſcy/ iáko ich Pan vczy/ to ieſt/ z wody y z Duchá
tégo áby ſye okrzćili/ iárzmo to Páńſkié ná sie przyięli: áby przyięli/ iák
weł S. vczy/ omyćié wody w słowie żywotá wiecznégo/ áby ſye ſtáli cz

Tit: 3. verſu 5.

mi Chriſtuſowymi/ y dźiedźicmi Króleſtwá Bożégo. Gdyż ode Krzt

Colo: 3. verſu 9.

rodzenié ſye poczyna/ z ſtárégo Jádámá do nowégo/ przechodźi człow
grzéchów do łáſki Bożéy/ z Pogáńſtwá do Chrześćijáńſtwá: y nie mo
den/ áż przez Krzeſt odrodzony/ tych pożytków ná ſobie odnosić. B

Exo: 14. ver: 22. Exo: 15. ver: 22. Exo: 16. verſu 15. Ioſuæ 3. verſu 17. & ca: 4. ver: 19. 1. Cor: 10. ver: 2. Nume: 14. ver: 1 & cap: 21. ver: 5. Pſal: 105. ver: 11.

Żydom idącym z Egiptu z ćieſzkiéy niewoléy/ napiérwéy ná drodze było
wone morze/ przez które muśieli iść: wyſzedſzy mocą BOżą z morzá/ p
potym ná puſzczą/ gdźie im dano Mánnę: á poſtępuiąc dáléy/ przeſzli
rzekę Jordan/ áż náoſtátek przyſzli do źiemie obiecánéy: Ták też y na
ſzytkim/ którzy z niewoléy swiátá tego chcemy do ſwobody Oyczyzny
néy przyść/ naprzód okrzćić ſye potrzebá/ przez to morze przéydź: które
swiadczy Páweł swięty/ figurą było Krztu náſzégo: y wſzyſcy którzy
nie ſzli/ w nim byli okrzczeni. Potym potrzebá ſkromnie pokuſy przych
ce znosić ná swiećie: nie ták iáko Żydowie czynili ná puſzczy/ którzy w
ſách ſzemráli/ y Páná Bogá gniewáli. Potym potrzebá/ y dáry Boże
ćiechy/ od Páná Bogá wdźięcznie przyymowáć/ zá nie Pánu Bogu d
wáć áż do śmierći/ przez którą iuż do Oyczyzny wiecznéy przychodźimy

Ale przy tym wßytkim ießcze káżdy wierny ma ſye przypátrzyć/ iż thu
wßechnie do wßytkich ludzi mówi/ żadnégo zgołá / ták máłégo iáko
go/ták bogátégo iáko y vbogiégo/ nie odłącza áni oddżiela/ále w-
áże ſye odrodzić. Czemu to ? Dla tego/áby ktho nie rozumiał żeby
było bez Krztu być Chrześćijáninem/co być nie może: gdyż Krzeſt
ſt do Chrześćijáńſtwá / y wßytkim którzy iedno Chrześćijány chcą
potrzebny. Acz wiémy/ że siłá Chrześćijánów Męczenników piér-
łá dawáli/ niż do Krztu przychodzili : gotowi będąc dla wiáry y
Páná Chriſtuſowégo ćiérpieć / y vmrzeć. Ale ći ácz ſye nie krzćili/
prawdziwymi Chrześćijány byli : bo nie wzgárdą Krztu to czynili/
im okrućieńſtwem Tyránnów/ y prędkim przelanim krwie ſwoiéy/
i do wody przyść / áby Krzeſt przyieli : przeto krwią oną przelaną
yli pokrzczeni czáſu męczeńſtwá ſwoiégo/á Duchá S. ſpráwą/któ-
ſtáłość wiáry świętéy Chrześćijáńſkiéy potwiérdzał : á zá tym zá
i BOżéy byli poczytáni / y wźięli wnętrzné odrodzenie z Duchá S.
tu Pan mówi/ powiádáiąc być potrzebné odrodzenie z wody y z
S. bo zrządzoną porządnie wolą mieli do wody/ áby ſye okrzćili/ ále
prędſzą śmierć / tedy Pan Bóg one chuć y wolą ich przyiął zá vczy-
áwą Duchá S. wnętrznie ie odrodził/ áby ie do chwały ſwoiéy wie-
prowádził.

Dźiatek máłych trzebá krzćić.

Męczennicy świę ći krwią ſwoią zá przelaniem byli pokrzczeni.

le y nád to ießcze / potrzebá obáczyć w ſłowiéch Páńſkich y inſſé tá-
práwy/ które tu Pan dawa znáć Nykodemowi/nietylko iáko Pháry-
/ ále iáko Żydowi/ który ná ſobie odnosił znák przymiérza BOżégo/
nié Abráhámowi od Páná Bogá dáne : ná które Chriſtus Pan nie
áiąc/ zgołá vkázuie nową Ceremonią przymiérza nowégo/ y nowy
człowieczégo vſpráwiedliwienia. Dáiąc iuż w tym znáć/ że Obrze-
ko znák wiáry Abráhámowéy/miáło vſtáć: gdyż iſtotá obietnice A-
owéy iuż ſye byłá wypełniłá w naśieniu obiecánym/ které był Pan
/ z którégo miáły być wßytki narody źiemſkié błogosłáwioné. A iż
byłá w ſkutku Boża obietnicá błogosłáwieńſtwá wßytkich naro-
dy iuż znáku théy obietnice nie potrzebá było : bo wßyſcy obrzezáńcy
zánim ſwoim ná ćiele ſwym wyznawáli/ iż oczekawáli tego to obie-
ABráhámowi błogosłáwionégo naśienia / iż miáło przyść : á kiedy
tedy iuż po Obrzezániu było nic/ prze to/ że miał inſſy znák zwiérzch-
ić vſpráwiedliwienia. A gdyby kto po przyſćiu Páná Chriſtuſowym
ówić/żeby ießcze potrzebá obrzezowánia/ten nie wierzy áby Meſſyaß
ł. y przeto Páweł S. Gálátom mówi : Ieśli ſye obrzezowáć będzie-
Chriſtus wam nie będzie pomocen. Słußnie tedy iuż miáło przeſtáć o-
ié/gdy Meſſyaß obiecány dla wßytkich narodów błogosłáwieńſtwá
l/który iuż inſſy znák przymiérza z Pánem Bogiem poſtánowić miał/
nowił. Aleby podobno rzekł : Że Obrzezánié zá ſámégo Páná Bo-
y miáło trwáć ná wieki/ gdyż on tę vmowę/ y to przymiérzé/ chćiał
i wieki: iáko nápiſano ieſt w piérwßych Kśięgách ſtárégo Zakonu:
wiédz táką odpowiédź: Że to ieſt rzecz prawdziwa/że przymiérze któ-
z Abráhámem vczynił/ ieſt wieczné/y trwáć będźie bez końcá/nie ty-
ym/ ále y ná onym świećie. Bo w iego plemieniu nie tylo wźięli wßy-
rni docześné błogosłáwieńſtwo/ ále y wieczné : bo przez Chriſtuſá w-
vierni z Abráhámem/ któremu był obiecan/máią żywot wieczny. A zá
poſtánowioné zſtrony Páná Chriſtuſá przymiérze z Abráhámem/ieſt
é : ále znák tego przymiérza iż było obrzezánié/ tedy to nie mogło być
é : gdyż y rodzenié z potomſtwá Abráhámowégo nie może być wiecz-
przyydźie temu koniec : á rzecz wieczna/końcá nie ma.

Geneſ: 17. v. 10.

Obrzezánié miáło vſtáć iáko znák docześnie dány.

Gala: 3. ver: 14. & cap: 5. verſu 2.

Geneſ: 17. ver: 13.

Poſtánowienié BOŻE z ſtrony BŁogosłáwieńſtwá ieſt wieczné/ z ſtrony przymiérza: Ale znák tedy nie miał być wiecżny.

Trzy kroć PAN BOG odnawiał znáki przymiérzá. *Genes: 8. á v. 18. ad finem capitis.*

Odmienilo ſye tedy obrzezánie/ iáko znák pewny oněğ/ w któr
pewnosć przymiérza błogoſłáwienſtwá wiecznëğ : á ſłuſznie y przy
tá sſtálá odmiáná/ gdyż Pan Bóg trzykroć z człowiekiem biorąc p
zá káżdą rázą/ nowy y doſkonálſzy znák przymiérza odnowionégo d
ryby ſye ſtoſował śnádniéy do przymiérza znowu/ miedzy Pánem
człowiekiem poſtánowionégo.

I.

Genes: 9. versu 1.

¶ Piérwſzé z Noem: á to w ten czás/ kiedy przeſtáły wody poto
ná ziemi/ gdy Noe z Korabiá wyſzedł/ y vczynił Ołtarz Pánu Bo
rym źwiérzetá/ y ptaki czyſté/ ofiárował Pánu BOgu: z których
wſzy Pan Bóg/ iáko Piſmo powiáda/ wonnośći pokoiu/ rzékł : J
nie bede złorzeczył ziemi dla człowieká/ y nie zgládze wiecéy wſzelák
żywiącéy/ iákom był vczynił. Y błogoſłáwił Noemu/ y ſynom ieg
zuiąc/ áby ſye mnożyli/ rośli / y nápełniáli ziemie. Y támże poſtá
ctum / vmowę przymiérza / miedzy Noem / y narodem iego poto
miedzy ſobą/ że iuż potopem nie miał gládźić narodu ludzkiégo :
nosć tego dał znák / położył łuk ſwóy ná niebie / który y po dźiś ieſt
znákiem przymiérza Bożégo.

II.

Genes: 15. ver: 4.
Genes: 12. ver: 3.
& cap: 18. v. 18.
& ca: 22. ver: 18.
Genes: 17. ver: 11.

¶ Drugi raz zásie / vczynił PAn przymiérzé z Abrháhámem / y z
iego : vmowá miedzy Pánem Bogiem y Abrháhámem byłá/ o potom
rodu iego/ że z iego plemieniá táki potomek miał wyniść/ w którym
ſłáwieńſtwo miáły wziąć wſzytki narody ziemſkié. Vwierzył Abrá
nu BOgu / á wſzákże dla pewnośći wietſzéy dał PAn znák Abrháh
národowi iego/ odłączáiąc go od inſzych ludźi obrzezánim/ áby po
tnie ználi/ że z nich miał ſye národźić zbáwićiel wſzytkiego świátá.

III.

Heb: 9. ver: 14.

1. Petri 3. ver: 18.

Rom: 8. versu 32.
1. Ioannis 5. v. 20.
Rom: 9. versu 5.
Tit: 2. versu 13.

¶ Trzeći raz/ wźiął Pan BOg iuż przez tego obiecánégo zbáwić
wſzy go narodowi ludzkiemu/ wieczné przymiérzé/ z tymi którzy weń
Y dla tego ofiárował ſye ſam dla grzéchów wſzégo świátá/ áby wſ
wił/ sſtał ſye ſam przymiérzem vbłágáiącym/ ofiárą / y doſyć vczyn
wſzytki / gdy niewinny zá winné ná krzyżu ćierpiał/ áby iuż wiecéy
two Boże/ dla grzéchu ná naród ludzki włożoné/ mieyſcá nie miáło
dla wſzyſtkich ludźi ſye to sſtáło przymiérzé błogoſłáwieńſtwá / prz
nie otrzymáią/ iedno ći którzy weń wierzą. A tego wiecznégo przym
czynił y podał ten to zbáwićiel náſz/ obiecány Abrháhámowi/ MEſſ
wy/ práwy Syn y włáſny Bogá Oycá niebieſkiégo/ iáko práwy błog
ny y wielki Bóg/ znák pewny/ Krzeſt święty : bo gdy odnowił Bóg
przez Syná ſwégo po trzeći raz przymiérzé z ludźmi/ chćiał też y zná
wić / áby zá nowym przymiérzem/ nowy znák był do łáſki iego.

Krzeſt ieſt z dwu rzeczy.

A tu ſye káżdy wierny niech przypátrzy / że Krzeſt / ten znák prz
Bożégo vczynionégo z námi/ ieſt z iednéy rzeczy widoméy/ á z drugié
doméy. Widoma rzecz/ ieſt wodá : Niewidoma/ ieſt Duch święty.
tego/ áby człowiek będący y z duſze y z ćiáłá od Bogá ſtworzony/ á p
worodny grzéch ná duſzy y ná ćiele vpádły / dwoiákim tym ſpoſobem
ſki miłégo Bogá przyſzedł. Przodkiem/ przez poſłuſzeńſtwo Krztu św
á potym/ przez niewidomą ſpráwę duchá świetégo: áby ták wſzytek c
wiek był w łáſkę Bożą wſzczépiony : bo ćiáło ná Krzćie odnosi pew
łáſki / wzwiérzchnim Sákrámenćie : duſzá zásie niewidoma / niew
bierze odnowienié/ y oczyśćienié od Duchá świetégo / áby byłá poświ
Skąd wiedz pewnie/ że wodá ná Krzćie/ poświąca ćiáło ono kthóré
przyimuie : bo iáko wodá/ która od ogniá zágrzana bárzo/ gorąca iák
bywa : ták wodá ná Krzćie/ ſpráwą Duchá świetégo/ którégo przyt
go w téy ſpráwie świetobliwiéy ma/ przemienia ſye z proſtéy wody /
de poświecenia/ odnoſząc te moc zá ſpráwą Duchá S. iż nie tylo omy

iąca: bo w ſpráwie Krztu/ ták Pan Chriſtus żywioł wody/y łáſke/á
chá świetégo złączył/ iż człowiek/ który go prawdziwie/ ták iáko być
eſt/przyimuie/ ten záraz bierze wnetrznie Duchá świetégo/przez któ-
ßá od grzéchów wßytkich omyta bywa: á iż tho ták miáło być / da-
n Bóg to był przez Ezechielá obiecał/mówiąc: Wyleie ná was wo-
ą/y bedźiećie oczyśćieni od wßytkiégo pomázánia wáßego/y od Bál-
wáßych oczyßcze was: dam wam ſerce nowé/y Duchá nowéǧ dam
odek was: ſerce kámienné z ćiáłá wáßego oddale/ y Duchá moiégo
posrzodku was/ꝛc. A to Proroctwo było o Krzćie náßym Chrześci-
/ y o iego ſkutkách / które w nas miał czynić: przeto / że zá tą wodą
miał odmienić Pan ſpráwy náße/y ſercá náße: á Duchá ſwégo świe-
ßytkiégo tego ſprawce / miał nam dáć/ iákóż to wßytko w świąto-
tu świetégo / Pan Bóg raczy dáwáć: y trudno tu mówić y pytáć/
o przydał do ſpráwy Duchá świetégo wode / gdyż to przez Duchá
o ſpráwić mógł/gdyż on ták chćiał mieć po wiernych ſwoich. Mógł
Bóg y człowieká z niczego ſtworzyć / iáko ſtworzył niebo / źiemie / á
z mułu z źiemie ſtworzył: A cośmy my ábyśmy ſye woléy BOżéy
ećiwić? Aza gárnczarzowi gárniec może rzéc/czemuś mie tákim v-
Wola ieǧ byłá iż nas przez wode y Duchá S. chćiał odrodźić: mów-
Bądź twa wola/á ſłuchaymy iéy / gdyż nie dármo y tego odrodze-
tym zwiérzchnim znáku Pan zoſtáwić raczył. Bo tho vczynił cze-
tego/ áby przez zwiérzchni znák wiárá w nas ſye potwiérdźiłá: Po-
ſie nikt z tego poſłußeńſtwá nie wymawiał/gdyż káżdy wode może
okrzczeniu: Po trzećié/ że tho báczyć możemy przez wode/ co Pan
nas wnetrznie czyni / to ieſt/ że nas omywa z grzéchów/ iáko wodá
Nie bez przyczyny tedy wode przyłożył Syn BOży do odrodzenia
y do tego przymiérza które z námi bierze przez Krzeſt.
otrzebá ießcze wiedźieć wiernym tho / co Pan Chriſtus mówić ra-
nie mówi/ Jeſli ſye kto nie okrzći / ále mówi / Jeſli ſye kto nie odro-
dy/ ꝛc. Czym dáie znáć/ że Krzeſt/ álbo wodą omyćie/ nie ieſt pożyte-
o które ieſt w wierze Páná Chriſtuſowéy/którą káżdy/y máły y wiel
muie/ przez świątość téyże wiáry / gdyż Krzeſt ieſt właſna Swią-
ry Chriſtuſowéy: Iż kto Krzeſt przyymuie / w którymkolwiek wie-
e/ którychkolwiek lat / táki Ewányelią przyymuie/ obietnice BOżé
ie/ z Chriſtuſem vmiéra ná krzyżu/ ſtáry człowiek w nim vmiéra/ o-
oie świátłośći/nowym ſye człowiekiem sſtawa / sſtawa ſye człon-
niepomázánym Kośćiele Chriſtuſowym przez omyćié wody / w za-
eki Páná Chriſtuſowéy / y sſtawa ſye teyże Męki vczeſtnikiem/ y
BOżégo przychodźi do łáſki Bożéy: czego niemógł w krzćiéch in-
o ácz Zydowie krzty/álbo omycia ſwoie máią/máią y Pogáni: ále że
wierze Páná Chriſtuſowéy / áni w Kośćiele iego / przeto nie ſą od-
dußné/ áni pożyteczné ku zbáwieniu: y przeto tylo wiernych Krzeſt
ié odrodzenié/ zgładzáiący grzéchy.
ád tho ießcze wiedz / że Swiątość Krztu / iáko y inßé Swiątośći
á Chrześćijáńſkiégo/ ácz potrzebuie ſługi ku dániu / ále nie zależy w
álbo we złośći onego który go dáie: bo Krzeſt gdy dawan bedźie we
i Páná CHRiſtuſowéy/ ieſt ſam przez śie dobry/ ále dobroć ßáfárzá
n ßáfuie nic mu dobroći nie przyda/ złość théż tákże iego nic mu nie
y: ſłowo ſámo Bożé tho wßytko ſpráwuie / cokolwiek Krzeſt czło-
i przynośi. Ale iż pomnie żem w Kátechizmie wielé rzeczy potrze-
koło Krztu piſał / przeto łáſkáwégo czytelniká tám odſyłam: thám
że wßytkim/y máłym dźiatkom/y niemówiątkom/ potrzebá Krztu/

Marginal notes:

Ezech: 36. v. 25.

Czemu przez wode ſye ty rzeczy dźieią.

Rom: 9. ver: 20.

Math: 6. ver: 10.

1.

2.

3.

Rom: 6. verſu 3.
Rom: 13. ver: 2.
Epeſ: 2. ver: 15.
przy krzćie co człowiek przyymuie.

Krzeſt nam przez śie dobry/choć ſługá krztu zły.

Ephesſ: 2. ver: 3.
Rom: 5. verſu 12.

áby ſye káżdy odrodźił : gdyż wßyſcy ſą ſynowie gniewu z przyrodzeni
śienié przeklęté ieſt od poczatku w człowiecze/ y zły rodzay : prze to/ i
iednégo człowieká przyßedł grzéch/á zá grzéchem śmierć : A ták przez
ki ludźie przeßłá / y przechodźi/ dla tego/ że wßytki pierwßy grzéch do
którzy ſye z pierwßégo Jádámá záczeli : A Duch S. ſámym onym ty
ry ſwé dáie/ y tylo oni ſye z niego odradzáią / którzy do niego przynal
żaden nie przynależy/ iedno ten który ſye odrodźi z wody y z Duchá świ

Dźiatki małé dla ſzeǵ máią być krzczoné.

Potrzebá tedy wßytkim/y niemówiątkom náoſtátek/ przyiąć znal
miérza BOżégo / ieſli chcą być vczeſtnikámi dárów Duchá świetég
ſług meki Páńſkiéy / y ieſli chcą być w Kośćiele Chriſtuſá Páná : bo i
zdy może łáſkę Bożą przyiąć/ ták máły iáko y wielki / iákóż nie ma pr
znáku łáſki? A iż máłé dźiatki przyymuią łáſkę Bożą przez Duchá świ
przykład ieſt w Hieremiaßu / którégo Bóg wßechmogący pierwéy ni
wotá wyßedł poświećił.

Ieremiæ 1. ver: 5.

Przykład drugi w Janie Krzćićielu/ który w żywoćie v mátki náp
ny Duchem świetym/ poznał Chriſtuſá Páná Mátkę/y rádował ſye i
czetemu Synowi Bożemu w żywoćie Pánny czyſtéy : iáko ſámá Hel
mátká iego to wyznáłá.

Lucæ 1. ver: 44.
Geneſ:17. verſu 7.
Izaák ießcze nie rodzony odniósł obietnicę Bożą.

Przyymuią théż dźiatki máłé błogoſłáwieńſtwo : Piſmo świadc
wányeliéy s. o tym/że Pan Chriſtus kłádąc ręce ſwé ná nie/błogoſłáw
y kazał im do śiebie iść/powiádáiąc że tákich ieſt Króleſtwo niebieſki
ſli tedy godné ſą do Duchá świetégo przyiećia/ y poświecenia ſwégo/
do błogoſłáwieńſtwá Bożégo/ czemuż nie máią być godné do Krztu/
ieſt tego Duchá/ y błogoſłáwieńſtwá Bożégo/ przyiećia pewny y nie
ny znák ? Kto dźiatkom broni Krztu/ broni im Duchá świetégo/ bro
rodzenia ſtárego Jádámá w nowégo:broni áby niebyły ſynámi Ewán
y vczeſtnikámi błogoſłáwieńſtwá Bożégo : broni áby ſye w nich nie
niły obietnice Bożé : broni im náoſtátek áby nie były członkami CHR
Páná/ Kośćiołá iego świetégo/á potym y Króleſtwá Bożégo: gdyż
powßechné roſkazánié Chriſtuſá Páná/ pod iego przyśięgą opowiedźi
znák że ſye ty słowá nigdy nie mogą zmienić y zopáczyć : Jeſli ſie kto
rodźi z wody y z Duchá świetégo / nie może wnidź do Króleſtwá Bo

Math: 19. ver: 13.
Mar: 10. ver: 16.

Ale rzeczeß : Chriſtus Pan iedno ty kazał krzćić którzyby vwierzy
ſye rozumié w onych słowiéch które mówił do Apoſtołów : Jdąc po
kim świećie / przepowiádayćie Ewányelią wßytkiému ſtworzeniu/
wierzy/ á okrzći ſye/ zbáwion będźie. Potrzebá tedy pierwéy Ewányel
czyć/ vwierzyć iéy/ á potym krzćić. A gdyż niemówiątká do tego wßyt
nie mogą przydź áby słucháły z rozumem słowá Bożégo/ Ewányéliéy
téy/ á słucháiąc áby iéy wierzyły : tedy ich krzćić prózno / bo nie máią
która ieſt z słuchánia słowá Bożégo ?

Mar: 16. ver: 15

Toć ieſt wßytká obroná Nowokrzczeńców/iż dźiatek máłych niek
y tymi dowody áby nie były krzczoné/vczą. Ale ieſtná to ſtáteczna w n
Káthechizmie odpowiédź / poczawßy od kárty 251. áż do 263. J
dla tych którzy tego Káthechizmu nie máią / á to czytáć będą/krotko
powiem. Z przeßłych dowodów vkazáło ſye / przećiwko thym obłedl
ludźiom / czego dźiatkom bronią / kiedy im Krztu świetégo bronią: T
ſie wiedźieć nam potrzebá / że wſtárym Zakonie ácz ſye wobietnicy Ab
mowéy/y w wierze iego/wßyſcy rodźili/ ſynmi obietnice Bożéy byli : á
przedśie obrzezowáć ſye muśieli wßyſcy dniá óſméǵ/dla przyiećia znáku
miérza Bożégo ná ſye/y dla odnowienia duſnégo/ áby ſye doſkonále ſ
obietnice Bożéy ſtáli. A iż to obrzezánié vſtąpiło krztu Chrześćijáńſk
który ná ſobie odnośi tenże znák przymiérza Bożégo z námi : tedy ieſli

ná dźiatkách/ przecżże krztu bronią: bo iáko ſye kazano obrzezowáć którzy byli z Abráhámowégo narodu/ ták też y tu kazano ſye krzćić którzy ſą wierni Páná Chriſtuſowi: y iáko o tym dołożono/ Któ- ſmégo dniá nie obrzezał/ tego duſzá ginie: ták y nam powiedźiano/ y ſye nie odrodźił z wody/ y z Duchá świetégo/ nie wnidźie do Kró- Bożégo. Otóż nie może żaden czego inſzégo obacżyć w tych náukách ch/ iedno obłędliwość wielką/ á ſproſną dume/ którzy to wzgar- Pán roſkazał/ tho ſtánowią/ czego ie domyſł ich/ y Szátan miſtrz

ż ná powyżſzéy nápiſánych słowách ſię ſądzą/ ná ty ták odpowiáda- Piſmie świetym/ nie wedle porządku słów/ ſkutek onych rzeczy/ o owá Piſmá świetégo mówią/ idźie/ y nie zależy ná porządku sło- o wielé tego w Piſmie świetym naydźieſz/ iż to co piérwéy nápiſa- iéy ná oſtátku mogło być nápiſano/ á niż ná przodku/ iáko to mo- yć w onych słowiéch Páńſkich: Pokutuyćie/ y wiérzćie Ewányeliéy. *Marci 1. verſu 15.* ożeniu słów/ ieſt opáczny porządek: bo á kto może prawdźiwie po- bez wiáry? Cokolwiek ieſt przez wiáry/ Páweł świety mówi/ grzéch *Rom: 14. ver: 23.* li pokutá będźie przez wiáry/ grzéchem pewnie będźie: á choć wiára iéy/ ieſt grunt wſzytkich pobożnych ſpraw/ przedśię Ewányeliſtá położył pokutę/ á niż wiárę.

Tażé y ná drugim mieyſcu maſz v Páwłá świetégo/ kiedy Rzymiánom *Rom: 10. verſu 8.* Bożym mówiąc/ ták piſze: Bliſko ieſt słowo w vśćiéch twoich/ y woim. Azaż słowo Boże/ słowo wiáry Páná Chriſtuſowéy/ piér- yc w vśćiéch/ á niż w ſercu? A Pan Chriſtus ſam raczy mówić: Z *Mat: 12. ver: 34.* i ſercá vſtá mówią. Nie mogą vſtá wyznáć prawdźiwéy wiáry/ áż y ſerce vgruntowáną przyymie: á wżdy tu Páweł S. piérwéy po- *Rom: 10. verſu 9.* / niż ſerce. Tákże w onych słowiéch tegóż Páwłá świetégo: Jeſli oſtámi twoimi Páná Jezuſá/ y w ſercu twoim vwierzyſz. ʒc. piér- tu vſtá kłádźie/ á niż ſerce: áno wiárá w ſercu grunt ieſt wyznánia wégo Páná Chriſtuſowégo. Jnſzych mieyſc ieſt wielé/ któréby thu yliczáć.

Medzy inſzymi y to ieſt iedno/ które tu przywodzą o Krzćie/ wiecéy ná ſzé nápiſané słów pátrząc/ á niż ná ich ſkutek. Pátrzą ná to/ że Má- S. piſał/ Kto vwierzy/ á okrzći ſye/ zbáwion będźie: y powiádáią/ że człowiek ma vwierzyć/ potym ſye okrzćić/ chceli być zbáwion. A nie ugiégo Ewányeliſty/ który o wierze nic niewſpomináiąc/ ſam krzeſt : iáko maſz nápiſano v Mátheuſzá świetégo/ gdźie Pan do Zwo- o mówił: Idąc tedy/ vczćie wſzytki narody/ Krzcząc ie w Jmie Oy- *Mat: 28. ver: 19.* Syná/ y Duchá świetégo: vcząc ie ſtrzédz wſzytkiégo/ com wam iedno . Tu vkázuie czego ie mieli vczyć/ á o wierze tu niemáſz by słówká: yeliéy też ſáméy wiémy/ że przed męką Páńſką Apoſtołowie krzćili/ *Jáko podſkárbiégo Kándacis Krolowéy murzyńſkiéy. Actu: 8. ver: 27.* cá doſkonáłéy wiáry ſámi nie mieli: á náwet y o thych które krzćili/ inny áby ták w Syná Bożégo wierzyli iákoby przyſtało/ tylo ty w- czy dźiały ſye w nádźieie przyſzłéy wiáry/ która ſye czáſu ſwégo miáłá olech y w okrzczonych doſkonálſzą pokázáć: A poniewaź iż ták ieſt/ e máią być krzczoné dźiatki w nádźieie doſkonálſzéy wiáry/ którą po ć będą? á nawiecéy gdyż w nich niemáſz żadnégo niedowiárſtwá/ y co złégo/ fáłſzywégo/ y w wierze Páná Chriſtuſowéy przećiwnégo iáły. Bo gdyż moc Krztu nie zależy z wiáry onégo kthóry go przyy- *Krzeſt nie zależy w wierze ale w záſłudzé Páná Chriſtuſowéy.* e zależy ná záſłudze Męki Páná Chriſtuſowéy: czemuż z téy záſługi Páná Chriſtuſowéy/ máią dźiatki máłé być wyłączáné/ gdyż wſzyt- pośpołecżnie przynależy tá záſługá? A nawiecéy gdyż Krzeſt człowie-

kowi ktory go przyymuie/ nic inßégo nie czyni / iedno nieposłußeńſtw
ćiwko Pánu Bogu oddala/ zákáżoną náture nápráwia/złość wrod
mi/ Duchowi S. mieyſce w człowieku czyni. A gdyż w małych dźia
wßytki pożytki Krzeſt może vczynić / czemu go im kto ma bronić.
Dla tego/ że nie wierzą. A ia thák tobie odpowiádam : Ze dźiatecz
po Krzcie wierné ſą prawdźiwie/ y w liczbie wiernych máią być poc
dla tego/ że w ſercá ſwoie przyymuią Duchá świetégo/ktory ieſt Du
uczyćiel wiáry : y ſtawáią ſye vczeſtnikámi Męki Páná Chriſtuſo

Titum 3. verſu 5.

ſługi iego/ y obietnic iego : bo przyiely omyćié odrodzenia we krw
Chriſtuſowéy/ y w słowie żywotá wiecznégo. Czemu ábyś wierzył /
dźiatki mogą być/y ſą/ wiernymi Páná Chriſtuſowymi/ſłuchay ſáme

Math: 18. ver: 6.
Marci 9. ver: 42.

ná/ ktory kák mowić raczy : Ktoby zgorßył iedno z tych máluczkich
ktorzy w mie wierzą/ ráczéyby mu vwiązano kámień podſpodny mły
ßyj iego/ y zátopiono ij w głębokość morſką/ꝛc. Sam Pan Chriſtus
iąc ná máluczkié dźiećie/ mowi: że máluczcy co rozumu/ á dáleko wi
uki nie máią/wierzą weń. A zá tym/iż z nátury niewinność w ſpráwác
ich ná ſobie odnoßą/fáłßu y zdrády nie máią/tedy ſą nam ná przykład
winności żywotá. y ſtąd káżdy báczyć może/ że máluczkié dźiatki ro
baczenia doſkonálégo nie máiąc/ wierzą w Páná Chriſtuſá : á gdyż
y wiernymi ſą/ dla czego im Krztu bronić kto ma / przez ktory ſye ſt
wiernymi ?

Ale ábyś ießcze gruntowniéy wierzył / że dźiateczki máluczkié w
Bogá / y ſą wiernymi / czytay v Janá świetégo w pierwßym Liśćie

1. Ioan: 2. ver: 14.
Lucæ 18. verſu 15.
Dźiatki máluczkié ktoré do Páná Chriſtuſá noßono zowie Lukáß ś. niemowiątki: y ták w Gréckim texćie ná piſáno ieſt.

mowi : Piße wam dźiateczki máluczkié/álbo niemowiątká/ (wedle
Bibliéy przetłumáczenia) ábowiemeśćie poználi Oycá. Jákoż th
być/áby ony ktorzy mowy nie máią/ Oycá niebieſkiégo znáć miały ?
że być ináczéy to poznánié / iedno wnętrzną wiárą/ przez nátchnienié
świetégo/ y dla iego w nich mießkánia : ktory tám iuż wźiął náśienié
przy przyięćiu Swiątośći wiáry / kthora świątość ieſt Krzeſt / áb
ſwégo ono naśienie pożytek dáło/gdy do ſtáłośći człowiek on przyidźi
ßy ſwé ku słowu Bożemu przyſtoſuie.

Pokázáło ſye thedy iáſnie / że máluczkié dźiatki / y niemowiątká
wiáre/ y ſą wierni/ znáią Oycá niebieſkiégo / á to przez ſpráwę Ducha
tégo w nich mießkáiącego : á poniewaz iż máią wiáre / przeto że ſą
obietnice Bożéy/ przeźrzeni do wiáry Páná Chriſtuſowéy/ czemu im n

Wywodem tym o krzćie niezdokáią nigdy Nowokrzczeńcy.

Krztu bronić ? pámiętáiąc ná to/ Ze kto ſye nie okrzći/wzgardzáiąc
zbáwion być nie może : gdyż ty trzy rzeczy zá ſobą idą/ Kto vwierzy/ á
ſye / zbáwion będźie : á kto ſye nie okrzći / pewnie że zbáwion nie będ

Dźiatki máłe máią być do krztu dopußczáné dla tych przyczyn.

przeto do Krztu przyięćia/ Márek y Mátheuß pilnie nápomináią:á
świety: wiárę potrzebną być opowiáda. A iż Krzeſt/ iákom pierwéy
zował z Piſmá/ nie do końcá wiernym był dawan / w nádźieie tylo pr

Náprzod.

doſkonáłéy wiáry/á przedśie był pożyteczny: tedy tákże y dźiś ma być d
y tym/ ktorzy nie do końcá w wierze doſkonáli ſą / iáko ſą máłé dźiatki/
względem tego máią być krzczoné:á tym piſmem Nowokrzczeńſkim n
gą być do Krztu bronioné.

Po wtoré.

Nád to: Dźiatki máłé nie mogą być oddaloné ode Krztu tym piſ
ktoré mowi / Kto vwierzy á okrzći ſye/ zbáwion będźie : bo to ſye poka
że dźiatki ktoré ſye z wiernych rodźicow rodzą / máią ná ſobie obietnice
żą/ y zá przyięćim Krztu / przyimuią rázem y wiárę : y ſą wierni Páná
ſtuſowi/ y znáią Oycá niebieſkiégo / przez one wiárę / ktorą Duch świe
netrznie w nich ſpráwuie.

Po trzećié.

Pokázáło ſye zásie / że nie wedle porządku słow máią być rozumia

swietym skutki rzeczy onych / o których mówi Pismo : Tákże y ná meyscu/ ácz pierwey wiárá położona iest niż Krzest/ ále sye ták tho ma ...ć/ żeby ci którzy sye w Jmie Oycá/y Syná/y Duchá swietég krzczą/ ...cą áby im był pożyteczny Krzest / w tey wierze trwáli/ którą ná krz...áli / chcąli do zbáwienia przyść : która wiárá ná krzcie sye iuż poczy... sye w człowieku buduie áż do doskonáłości. y przeto drugi Ewá...ic nie wspomináiąc o wierze / vkázuie Páńskie roskazánie / że kazał krzcić wszytki narody : dáiąc znáć/ że v okrzczonych ludzi łatwieysze ...na náuka/ z którey roście wiárá/iuż pierwey przez Krzest záczeta.

...chayże tedy nikogo nie vwodzą ty wykłády/ y tákie stosowánia Pi...kre czynią ludzie przewrotni/ y mordownicy dziatek máłych : owszem ... Chrzescijáński niech sye stára / iákoby tych obłedliwych náuczycie... słuchał / á dziatki swoie wedle náuki stárożytnego Kościołá/bez o...ia krzcił/y w meke/w zasługe/ w obietnice/y w Kościoł/Zbáwicielá ...ná Jezu Christá / máłe dziatki corychley bez omieszkánia przez krzest ...wnosił / y wszczepił : pámietáiąc ná słowá dzisieyszey Ewanyeliey/ ...n do Nykodemá mówić raczył/Záprawde záprawde powiádam to... sye kto nie odrodzi z wody y z Duchá swietego / nie może wnidź do ...twá Bożego. Nie odłącza tu Pan nikogo/do wszytkich mówi/ták do ...ko y do wielkich/ták do bogátych iáko y do vbogich : á zá tym nie... bráku czynić / iedno wedle náuki Páńskiey káżdego człowieká ná...o/ do odrodzenia z wody y z Duchá S. doprowádzić/ á dziedzicem ...stwá Bożego vczynić. Pokazawszy iáko sye ty słowá máią rozu... dalszey rozmowy Páńskiey słuchaymy :

...e národziło z ciáłá/ ciáło iest : á co sye náro... ...Duchá/ Duch iest. Nie dziwuy sye żem ci ...dział/ iż sye muśićie znowu národzić.

...ry náuczyciel Pan Christus/ nie czeka áby go Nykodem pytał/co to ...u zá rodzenie : y dla czego tylo odrodzeni máią wnidź do Królestwá ... Dáie tedy sam przyczyne/ opowiádáiąc/ że co sye rodzi z ciáłá/ cie... y cielesnych rzeczy nászláduie / okrom odrodzenia ; y temu áni moc/ ...ość/ áni siły cielesne/ zdoleć nie mogą/ żeby mogło/ to co cielesne... wnidź do Królestwá niebieskiego : bo to wszytko co z ciáłá iest/ pró... przemiennosć iest. Jáko Izáiasz powiáda: Wszeláki ciáło/iest iáko ... chwałá tego ciáłá/ iáko kwiatek ná trawie. á iáko kwiatek mdły ...net vschnie / thák rzeczy wszytki które sye z ciáłá rodzą/ mdłe/ prze... słábe są. Otóż nász Pan Christus/do pierwszego początku iákismy ...ierwszym rodzicu nászym wzieli/ przywodzić raczy to wtóre odrodze...h thu słowiech które mówił do Nykodemá. Bo pierwszy początek ...dzicu nászym/ ktory był Jádam / był spráwiedliwy/ szczesliwy/ bło...ony/niesmiertelny/ y wieczny/ á práwie ná wyobrażenie BOże sprá... podobieństwo Boże ná sobie odnoszący: bo był stworzony w dobro... świetobliwości/ y w spráwiedliwości : y thácysmy wszyscy mieli być/ ...ozum/ pámieć/ wola/ z strony dusze nászey/ spráwy wszytki wedle ...ożne/spráwiedliwe/y błogosłáwione były. Lecz w onym stanie Já... pomnożył żadnego człowieká podobnego sobie w tey niewinności/ ...edł grzech/y przećiwko roskazániu Bożemu wzgárdá/ zá którym w... błogosłáwieństwá Jádam y sobie/ y potomkom swym zgubił/ dusze ...ospácił/á z błogosłáwieństwá wprzeklectwo dał: do nedze/y smier...

Isaiæ 40. ver: 6.

Genes: 1. ver: 26.

ci/ sam

ći/ sam śiebie/ y potomki swoie / przywiódł. A choć obraz Boży/ to ie
zum/ duszá/ y kształt człowieczy przy nim został/ ale podobieństwo
które ná sobie odnosił/to iest niewinność/spráwiedliwość/nieśmierte
wysoki rozum/ y mądrość/ ec. stráćił/ á stráćiwszy/ będąc wygnáńcem
tu dopiero wypłodźił/ iuż tákie iákim sam był: sługą sam był grzéch
kiez nas vrodźił: niewolnikiem Szátáńskim sstał sye był sam / tháksze
z nim: potráćił wszytki dáry przyrodzoné zá stráconą niewinnośćią /
z nim tákżesmy stráćili: y iákie sye drzewo sstáło / tákie y różdżki: thá
smy wszyscy z przyrodzenia synámi gniewu Bożégo zostáli/wszyscysmy
pożytecznymi sstáli. Otóż w téy vpádłośći która w tym ćielesnym
niu nam przyszłá/potrzebá sye znowu národźić: gdyż ćiáło y krew Król
Bożégo nie otrzymáią: y potrzebá sye wróćić do onégo pierwszégo ro
iákim sye był pierwszy człowiek sstał/ y w iákim stánie był stworzon.
chceß Królestwo Boże mieć / tedy sye do onéy pierwszey niewinnośći
dzay. Pytaß iáko: Ato z wody y z Duchá świętégo/ co sye dźieie ná
y tám sye odradzamy/ y nowymi ludźmi sstawamy. Bo ná thákim od
niu zgłádza Pan Bóg grzéchy/ dáiąc wszytko dobré / iuż Pan Bóg
podpomaga wiárą/ pámięć podpomaga nádźieią / wolą náße potw
miłośćią: y ták sye człowiek nie ćielesnym / ale duchnym sstawa: tho
ćiele przez Duchá świętégo bywa odnowionym / á z grzéchu w vspráw
wienié. Otóż Pan Christus bacząc ná tę potrzebę odrodzenia/ mówi
demowi / áby sye themu nie dźiwował / że z potrzeby kto chce być zbá
muśi sye odrodźić/ álbo znowu národźić.

Dáie sye też tu náuká z słów Páńskich wszytkim/ áby pámiętáli
też z spráwiedliwych y Chrześćijáńskich rodźiców dźiatki sye rodzą/ p
w pierworodnym grzéchu sye rodzą/bo z ćiáłá sye rodzą: á z ćiáłá od
má wźiętégo/ w ktorym iuż nasienie było przeklęté od począttku. Bo
ácz przez iednégo iest vczyniony/ iáko Páweł S. vczy / iż przeszedł/ y p
dźi przez wszytki: y przetho Dawid choć był dobrégo y spráwiedliwég
wieká synem/ mówił: W złośćiáchem sye począł/y w grzéchách pocze
mátká moiá. Właśnie tym dáie znáć/co y Páweł święty: Żesmy z nat
ny gniewu. Bo sye w grzéchách poczynamy/ y grzesznymi sye rodzimy
ćiáło/ ćiáło rodźi. Potrzebá tedy odrodzenia kożdemu/ áby sye zásie
národźił z Duchá świętégo. Dáley tedy mówi Pan:

Duch kedy chce tám wieie/ y słyszyß głos iego niewieß skąd przychodźi/ y gdźie idźie: Tákci wszelki z Duchá národzony.

Obacza Pan/ że Nykodem wiecéy sye mowie Páńskiéy dźiwuie
iéy rozumié: y pokázuie mu z rzeczy cześnych/ że choć ich nie rozumiał
śie istotą były/ y są/ á istotą prawdźiwą: Tákże / choć nie rozumiał
nowu národzenia/ przedśie iednák miáło być/ y iuż było istotnie y pra
wie. Mówi mu tedy: Wiátr/ kedy chce/ tám dmie/y tám y sam sye
ca / y słyßyß że ták iest: ále niewieß skąd pochodźi/ álbo gdźie idźie. W
Pan/ że y Philozophowie mądrzy / których náukę mniémam że y Nyk
vmiał/ nic pewnégo nie mogli powiedźieć skądby sye poczynał wiátr/
sye zásie podźiéwa: á iż rzeczy ták pospolitéy nie wiedźieli ludźie mąd
wiedźiał też y Nykodem/á nie wiedząc/nie dźiwował sye temu. Ale od
niu nowému sye dźiwuie/ y wątpi w nim że go nie rozumié/ otóż go v
Christus: Jáko nie wiedząc áni rozumieiąc skądby wiátr był/ y gdźie s

Ephes: 2. ver: 3.
Psal: 13. versu 3.
1. Cor: 15. ver: 50.
Sapię: 12. ver: 11.
Rom: 5. versu 12.
Psal: 50. ver: 7.
SPIRAT, Drudzy wykłádáią Wią- tchnienié.

wierzył pewnie że iest wiátr/ bo go słyſzał: Ták też áby pewnie wie=
/ choć nie rozumiał / że káždemu potrzebá znowu ſye národzić: ták
Páná Chryſtuſowych słyſzał.

któꝛzy ſą/ którzy tho rozumieią że Pan o Duchu S. mówić raczył/
y raczy tám nátchnie / nátchnąwſzy pocieſzenié dáie: á czyni to nie=
gdy nápełnia ſercá: ále potym dáie onym które nápełnia/ mądrość
której ſye ſprzeciwić wſzyſcy przeciwnicy Boży nie mogą. Ták S.
y Bedá rozumieią y wykłádáią: ále Theophilákt/ JAN Chryzo=
Cyrillus/ ći o wietrze tym poſpolitym Páná mówić rozumieią.

Chryſtus Pan tu duchownégo odrodzenia vczy / któregó áni oczy widźieć
: bo w tym odrodzeniu/ nie przemienia ſye áni duſzá/ áni ciáło/ we=
nia ludzkiégo: á przedśie obyczáiem duchownym / y niewidomym/
żaden widźieć nie może / wielka odmiáná w człowieku ſtawa ſye/
święty do wypełnienia woléy Bożéy odmienia go / áby był ſpoſo=
: gdy z niego grzéchy zgładza/ z onym pierworodnym w którym ſye
by go czyni przyiaćielem BOżym / z nieprzyiaćielá/ ꝛc. A táki bywa
Duchá národzony/ y tákié odrodzenié Pan Nykodemowi okázuie: á
dem wątpiąc o tym/ odkrywa Pánu wątpliwość ſwoie/ y pyta:

Jákóż to może być:

Nie doſtawa Nykodemowi rozumu/ Duchá Bożégo nie ma/ przeto nie
rzeczy duchownych. Dáć było Nykodemie chwałę Bogu Oycu / y
Synowi iego iednorodzonému / á bez pochyby żeby był wyrozu=
wierzyć było Nykodemie w to / iáko Bóg świát z niczego ſtworzył:
człowiek vczyniony z mułu z źiemie/ álbo ieſzcze y snádnieyſzé rzeczy: iáko
porodził Izáák/ iáko morze ſye Żydom rozdźieliło/ y oſchnęło: ták y rzéká
iáko wſtecz ſye wſpáczyłá: iáko táż wodá/ z Náámáná trąd zléczy=
Pánná wedle Proroćkiégo piſmá miáłá począć: w thy rzeczy/ y w
wielé / które ſye nád przyrodzenié dźiały / byś był weyzrzał / tu by był
mówić: Jáko to mogło być? O by to pytánié w wierze náſzéy Chrze=
ściáńſkiéy nié było/ wróciłby ſye wſzyſtek pokóy do Kośćiołá BOżégo: ále
prostemu słowu Bożemu wierzyć nie chcą / pytáiąc iáko to może być?
od wiáry/ y od słowá Bożégo / któremu proſtym ſercem wierzyć nie=
odpadáią: A chcąc rozumem wſzytki táiemnice wiáry świętéy ogár
przychodzą do tego/ że nic nie wierzą. Wiedz o tym człowiecze Chrze=
/ że ty nie mówiſz w wyznániu wiáry ſwéy/ wnet ná początku/ iedno
wierzyſz / bo thák mówiſz: Wierzę w Bogá Oycá wſzechmogącégo / ꝛc.
słowo pámiętay/ od którégo wiárę poczynaſz/ y wierz: á wierz grun=
nie tułáiąc w próżné pytánié wiáry ſwéy: gdyż tám ſye wiárá być po=
gdźie dowody z rozumu wſzytki vſtawáią.

Dźiſz/ Nykodem czego nie rozumié / PAná o to pyta / bo wiáry nie
nie máiąc w słowiéch Páńſkich wiáry / chce rozumieć wedle rozumu
Páńſką powieść. ále PAn / który mu nic nowégo nie powiádał/
powyżſzéy piſał/ karze go z iego nieumieiętnośći / mówiąc:

Tyś ieſt Miſtrzem ludu Izráhelſkiégo / á tego nie wieſz.

Jákoby rzékł Pan: o nowo odrodzeniu człowieczym ſą Piſmá/ v Moy=
/ Hieremiaſzá/ y indźiéy: á ty ich / czyniąc ſye Doktorem / Páſtérzem/
wykłádáczem/ nie wieſz? A kto ſye zowie miſtrzem / ma thy rzeczy v=
które iemu przynależą z iego náuki. Czytał Nykodem v Jobá świeté=

Geneſ: 1. verſu 1.
Geneſ: 2. verſu 7.
Geneſ: 21. ver: 2.
Exo: 14. ver: 12.
Ioſuæ 3. verſu 13.
Pſal: 113. verſu 3.
4. Reg: 5. ver: 14.
Iſaiæ 7. verſu 14.

Iob 14. versu 4.
Ieremiæ 31. v. 33.
Ezech: 36. v. 26.

go/ Ze Pan Bóg czyni z nieczystégo czystégo. czytał v Jeremiaszá t
Dam Zakon nowy w wnetrznosci ich / y ná sercách ich nápisze go :
im zá BOgá / á oni mnie bedą zá lud : w ten czás bede miłościw z
ich/ á grzéchów ich wiecéy nie bede pámietał. Czytał téż v Ezechiel
Pan obiecał wylać wode czystą / á omyć nią ludzi z złości ich. A przy
dam wam serce nowé / y Duchá nowégo położe w posrzodku was /
kámienné dam cielesné/ etc. Tuć mógł rozumiéć/ tho duchowné odro
á iż nie rozumiał on przedniéyszy/cóż rozumiész o inszych podleyszych ?
zumieli mistrzowie co czytáli / cóż vczniowie ich ? cóż lud pospolity ?

Mat: 15. ver: 14

sne ie tedy Pan Christus názwał / Ze slepi byli / y wódze slepych. gd
żesz poznáć / skąd táka niedbáłość o Zakon Boży byłá w Zydźiech/że
gli prawdy poznáć/y dla czego Páná Christusá w nienawiśći o praw
li : bo nic inszégo to nie było / y do téy złości ich nie co inszégo przyw
iedno wódzowie y náuczyćiele ich/ którzy byli ták dáleko od prawdy/
gá/ od wyrozumienia Pismá / zábłądzili / że práwie byli poslneli : n
li Kápłani prawdy szukáć w Pismie/ nie vmieli Proroki/iáko Izáiasz

Isaiæ 5. versu 13.
Rom: 2. versu 12.
Math: 15. ver: 14.
Heb: 13. versu 9.

da : A dla tego lud móy sstał sye niewolnikámi / że insé vczyli / sami
vcząc: tego vczyli/ czego nie rozumieli/ áni czynili. Otóż kiedy slepy s
wodźi / obádwá w dół wpádną. Vczże sye tedy Chrześćiáński człow
iákich náuczyćielów masz słuchác/y iákich náuk : Pan BOg niechay
ny wszytki/ którzy pielgrzymuiącé náuki/ y rozliczné / przeciw prawdźi
powszechnéy / wwodzą do Kośćiołá Christusowégo / á fałszywą náu

Actu: 13. ver: 8.

sté drógi Páńskié przeko obrácáią : iáko czynił Elimás / Páwłowi s
mu ná przeko/ kážąc dróge Páńską. Tákich Elimássów siłá iest y dźi
ie Pánie iákos skarał ELimásá Czárnoksiężniká / którzy sye czynią
mi ku skáżeniu wiáry twoiéy swietéy / y KOśćiołá twégo swietégo
śćiáńskiego/iákiéykolwiek Condycyéy są. Potrzebá wiernym baczyć
áby zá tymi mistrzámi fałszywymi/ y zá náuką ich/ nie szli/ y pieknymi
wom nie dáli sye vwodźić: stárożytnych dróg oycowskich w wierze nie
szláduią : z mistrzów / to iest z Doktorów swietych stárych/ niech sye
dy vczą/ chcąli w niéy nie szwánkowáć/ á vmieietność Chrześćiáńską
wáć. Ale słuchaymy co dáléy PAN Christus raczy mówić do tego
kodemá :

Záprawde záprawde powiádam tobie / że tho wimy co wiémy/ á cosmy widźieli to świádczy á świádectwá nászégo nie przyymuiećie.

Widźiał Pan/ że Nykodem nie mógł z náuki iego wźiąć polepsze
poprawy żywotá swégo / pókiby był ludzkim rozumem słowá iego wy
mieć chćiał : otóż mu iuż Pan pokázuie/ że nie błahe rzeczy mu mówi/
które wiedźiał/ y słyszał. Skąd ty rzeczy wiedźiał/y od kogo ie słyszał ?

Ioannis 5. ver: 10.
& cap: 6. ver: 38.
& ca: 8. ver: 26.

ná S. ná wielu mieysc to opowiáda : Bo y mowe/ y spráwy á vczynki
ćiec w nim spráwował : y to co słyszał od Oycá / nam obiáwił y oznáy
Dáie tedy tu Pan znáć Nykodemowi/skąd wiedźiał/y widźiał/to co m
ácz zákrytym obyczáiem. A to czyni z wyznánia Nykodemowégo/ábo
ták wyznał ná przodku mowy swéy Nykodem : Wiémy żeś od BOgá
szedł. Pan Christus tedy pokázuie/ że to mówił co wiedźiał/ y swiadcz
słyszał : ále kiedy nie powiáda Nykodemowi/kedy widźiał/y kedy słysza
ie znáć/ że tám v Bogá/ od którégo/ wedle wyznánia Nykodemowégo
przyszedł. O czym Jan S. dáie tákié swiádectwo / gdy do vczniów s

Chrystusie mówił: Kto z niebá przyszedł/ iestci nádewszytki: y co wi- słyszał/ to świádczy/ á świádectwá iego nikt nie przyymuie. Zgadza n z słowy Janá S. Krzćićielá/ gdy mówi do tegóż to Nykodemá: dectwá nászego nie przyymuiecie. Nie mówi Pan iednemu/ nieprzyy- ále wszytkim wobec Zydom / nie przyymuiecie: dáiąc znáć o zátwár- ći wszytkich. Bo nie tylo słów Páná Chrystusowych/ ále y wszytkich

Ioannis 3. versu 31.

ów náponminánia/ poczawszy od Moyzeszá/ nie przyymowáli: y prze- an Bóg / y Moyzesz/ zowie zátwárdziáłéy krzczyce. á Szczepan S. a/ Ze Duchowi świetemu sprzećiwiáli sye záwżdy. Niewdzięczność dów/ á nawiecéy Pháryzeuszów/ Pan pokázuie/ ktorzy prawdy onéy niebá poszłá/ przyymowáć niechćieli: á zá ich niewdzięcznośćią/ sprá- ie miało sye od nich przenieść Króleſtwo Niebieſkié: gdyż niewier- dowska / wiáry Páná Chrystusowéy nie wygládziłá. A tho iest rzecz ácz Ewányelia/ y słowo Páná Chrystusowe/ v máło ich nayduie mie- zolá prawde te Páńska wzgardza świát/ przedsie trwáć to musi/ Ze áńskié trwáć bedzie ná wieki.

Exo: 33. versu 3.
Deut: 9. versu 6
& cap: 31. ver: 27.
Actu: 7. ver: 51.

Trwáć bedzie tá náuká trwále y mo- oć niewiárá ludzka/ nigdy Páná Bogá kłamliwym nie vczyni: Gdyż k prawdziwy záwżdy. Nászá rzecz iest Pánu Chrystusowi / ktory iest / y iego Ewányeliéy / być posłusznymi/ y niewątpliwie wiernymi: y niechay nie vwodzi silny orszak niewiernych ludzi: pámietáiąc ná owo Bożé poczawszy od początku świátá/ w mále ludzi náydowáło mnieyszy poczet był záwżdy wiernych/ á niż niewiernych: záwżdy złych o było/ dobrych máły orszak. A dziś ieśli widzimy niewiernych wie- chay máłośći téy ktora iest/ wielość niewiernych nie vstrasza: y nie- mietáią ná Páńskié słowá/ gdzie mówi: Nie bóyćie sye máła trzodo/ n vpodobáło sye Oycu wászemu dáć wam Króleſtwo. etc.

Isaiæ 40. versu 8.
Rom: 3. versu 3.
Ioannis 14. ver: 6.

Lucæ 12. versu 32.

Wierzmy szytkim iuż iákosmy poczeli Pánu/ nie bądźmy Pháryzeyskiego vmy- cá: ktorzy/ choć im Pan ziemskié rzeczy powiádał / wierzyć mu nie- áko to sam w dzisieyszéy Ewányeliéy opowiáda/ mówiąc:

żem wam powiedział ziemskié rzeczy/ á nie ryćie / iákóż / ieslibym niebieskié powiedział/ ierzyćie:

owiáda Pan Nykodemowi/ y iemu podobnym/ że on vczy prawdzi- áko ziemskim ludziem/ z ziemskich rzeczy przykłády dáie / áby rychléy vidomé spráwy/ ony niewidomé poználi/ á przedsie niewiernym nie- Ale ktoby tą pokorną náuką Páńską miał być obrážon/ á dla pro- w iego niektórych miał od Ewányeliéy odstąpić / iáko Julianus A- Césarz Rzymski/ Lucianus Medrzec / y inszych wielé/ vczynili: táki ogá sobie práwie bliskiego od siebie odrzuca/ ktory mu sye tymi pro- czámi vznáć dawa / ktory go prostą náuką á prawdziwą do siebie A ieśli kto Páná Bogá przez ty ziemskié podobieństwá / przez ktoré awa znáć/ poznáć niechce/ mniéy go pozna gdy bedzie chćiał nád o- umem do niego wzlećieć / ták iáko Licemiernicy czynili: ktorzy w- ąc Páńską náuką/ iego mowie nie wierzyli/ choć im przykłádów do ánia wielé z ziemskich rzeczy dawał.

Rom: 1. versu 20.

gą sye też ty słowá śćiągáć do Nykodemá sámégo/ gdy Pan mówi: wam powiádał ziemskié rzeczy/ etc. Jákoby Pan rzekł: Jeśli théy mskiéy/ choć ią czuiesz/ nie rozumiesz / to iest/ iáko wiátr sye poczy- pochodzi/ kedy sye podźiéwa / y gdzie idzie / iákoż możesz rzeczy od nysłów niewiádomé zrozumieć? A odrodzenié to o ktorym mówie/

ćielesnéć ieſt wedle baczenia y ſpráwy ludzkiey/ bo z żywiołów ieſt/y zá p
ßeńſtwem człowieczym ſye sſtawa: bo ćiáło wodą ma byc omyté / y t
ziemi tá ſpráwá byc ma ſpráwowaná: co ſą rzeczy wßytki ziemſkié/
mé/y ćieleſné/ (łáſká iedno Duchá S. co ſpráwuie w téy ſpráwie odrod
go człowieká/ tá ieſt niewidoma) á wżdy thym znácznym rzeczom w
niechceß/ álbo nie możeß: cóż kiedy będę práwie niebieſkie powiádał/ k
ſam widział/ y beſpiecznie ie wiém/ iákoż vwierzyß? Potrzebá/pot
ſmyſł y rozum ludzki niewolić práwie pod poſłußeńſtwo wiáry/ á ſł

2. Cor: 10. ver: 5.

Páńſkim pokornie ſye poddáwáć/ chcemyli ty niebieſkié ſpráwy Páńſ
znáć/y z náuki ięg pożytek odnieść: bo ináczéy próżno pożytków czekác
Páná á Zbáwiciela náßégo/ iáko y Nykodem/ kthóry wedle rozumu
chcąc wyrozumiéć słowá Páńſkié / odßedł ná on czás od Páná bez po
A Pan przedsie / choć piérwßych rzeczy nie rozumiał / ießcze głębßé p
da/ mówiąc do niego:

**A żaden niewſtąpił do niebá/iedno ten który z
bá zſtąpił/ ſyn człowieczy który ieſt w niebie.**

Jákoby rzekł: Prorocy wßyſcy ácz od Bogá byli poſłáni/ ále żad
przyßedł z niebá/ tylko Bożymi poſłámi byli/ y thu ná ziemi vrząd poſ
bráli: ále ia przyßedłem od Bogá z niebá/przyßedłem iáko Emánuel
rą táiemnic Bożych mam wiádomość / któréy thák doſtáteczney żad
miał/ iáko ia: który nie tylo żem z niebá zſtąpił/ ále ták y w niebie ie
Acz y ſtąd ſye okázuie/ że tu ná świecie był iáko prawdziwy człowiek /
wßytkę náturę człowieczą był prawdziwie przyiął/ á w niebie był / iák
iedney iſtoty z Bogiem Oycem ſwoim. Bo przyßłá Mądrość BOſt
wiát/ która nigdy rozerwánia od iſtoty Boſkiey mieć nie mogłá. Ac
linaris Kácerz to mieyſce ináczéy rozumiał/ żeby Pan Chriſtus z nieb
w żywot Pánny czyſtéy miał przynieść/ y ták ze krwie iéy/ y z ćiáłá ié
nie wziąwßy/iedno iáko dech ábo wiátr przez pißczałkę/ták miał przy
nie ná świát. Ale Kośćioł BOży tę obłędliwą náukę wzgárdził / wie
Chriſtus w żywoćie Pánny czyſtéy / iáko Ewányelia świadczy / praw
ſye począł/ w żywoćie rośł iáko y káżdy człowiek: á gdy czás przyßed
dzenia/ národził ſye iáko prawdziwy człowiek. Poczęło ſye tedy ćiáło
ſtuſowé w żywoćie Pánieńſkim/nie z niebá w żywot przyßło. Sſtąpi
ſtus z niebá/ nie wedle ćiáłá / ále w ten czás kiedy wßechmocné Słow
żé przyięło ćiáło: á przyßedßy od Królewſkiey ſtolice/ kßtałt niewoln

Sap: 9. verſu 4.
Philip 2. verſu 7

żieło/ ſámo ſye vniżywßy áż do śmierći krzyżowéy: y ták / á nie inácz
zſtąpienié z niebá/ y byćié iego w niebie/ mamy rozumiéć. A gdy ſły
ſye zowie ſynem człowieczym/ ták to rozumiéy: Że iáko z człowiekiem
dąc thákże człowiek/ maß z nim wſpólné do Niebá weßćié: boć dla
to twoie wziął ná ſie ćiáło/ áby wßytkiégo dobrá vczeſtnikiem ćie v
A przeto wziąwßy ćiáło ná ſie/ieſt wniebie Pan Chriſtus: áby podái
bráterſką rękę/do niebá nas prowádził: Gdyż nie może żaden przyść
cá/ iedno przez zeń: iáko ſam zámykáiąc dźiśieyßą Ewányelią raczy o

Ioannis 14. ver: 6.

dáć mówiąc:

**A iáko Moyzeß powyżßył Węzá ná puſzczy /
muśi być powyżßon ſyn człowieczy: áby káżdy
ry wen wierzy niezginął/ále miał żywot wie**

niéy tu iuż ony słowá Pan wykłáda/ które mówił/ że iemu otworzo-
bo/ dla tego / áby żaden wierny iego nie zginął / ále miał w niebie
wieczny. Historya podwyższonégo wężá/ który figurował męke Páná
/ nápisana iest w czwartych Księgách Moyzeszowych : gdźie lud
iuż z Egiptu wyszedszy / w trzydźiestym / w piątym / y w szostym/
ná mieyscu przeniesienia / albo mieszkániu Zydowskim / poráziwszy
Chánáneyskiego / y spustoszywszy miástá iego / wybiwszy lud iego/
od góry HOR drógą / która wiedźie ku morzu czérwonemu/ áby
mię EDOM/ ieli sobie teskńić prze dróge trudną/ y prace wiel-
szemráć/mówiąc przeciwko Pánu Bogu/y Moyzeszowi słudze iego:
nas wywiódł z Egiptu? czyli dla tego/ żebyś nas pomorzył ná pu-
lebá nie mamy / wody niemász / á tą manną brzydźi się duszá nászá/
rmem bárzo lekkim. Gdźie dla tego szemrániá dopuśćił ná nie Pan
że ogniste: ná których wężów kąsánié/ pomárło ich wiele. Bacząc
ie wielką szkode/ szli do Moyzeszá/ mówiąc : Zgrzeszylismy / mówi-
przećiwko Pánu Bogu/ y przeciwko tobie/ proś Páná / áby oddalił
węże. y prosił Moyzesz. A rzekł PAN do niego/ áby vdźiáłał węża
égo/ á kogoby wąż ognisty záiadł/ áby ná miedźiánego weyźrzał / y
ostał : y vczynił ták Moyzesz. Zydowie też pátrzenim ná węża mie-
żywi zostawáli. A to iest wszystká Historya o wężu miedźiánym/
Pan Christus figurą y znakiem swoim być opowiáda : Iż powyższe-
węża/ znáczyło iego powyższenié/ które się iemu sstáło przez przepo-
Ewányeliéy po wszytkim świećie: bo zá tym przepowiádánim po-
scy / iż nie mász żadnégo zbáwićielá inszégo / iedno Christus : á po-
o / powyższáią vstáwicznie iego chwałę y cześć : ták/ iż ná Imie ie-
tkich kolána klekáią. A to iest Páná nászégo z strony czći y chwały
lkié powyższenié/ które się sstáło przez przepowiádánié Ewányeliéy.
zás nászégo pożytku/ baczymy powyższenié PAná Christusowé ná
ć nam pożyteczné : bo gdy Zakon stáry / áni iego wszytki ozdoby/ o-
ceremonie/ nie miał téy mocy / áby grzéch ludzki zgłádźił / potrzebá
éy ofiáry vbłagáiącéy/ áby węża onégo stárégo iad/ z ludźi stworzo-
braz Boży / był precz wygłádzony przez tę ofiárę. Ale tákiéy ofiáry
rzebá/ którąby byłá nie miáłá nic iádu thego węża. Bo iáko ná onéy
ąsánié wężów iádowitych / vzdrawiáło weyźrzenié ná węża im po-
/ ále tegó któryby namniéy iádu nie miał : ták pewnie tá ofiárá któ-
grzéchy ludzkié zgłádźić/osobę tylo podobną iádowitych mieć miá-
du nie miáłá mieć/ y we wszytkim niewinną być miáłá/ iákoż y byłá.
rá byłá/człowieczeństwo ono ná krzyżu záwieszoné/ Páná nászégo Je-
á/które we wszytkim czysté od grzéchu y iádu stárégo y chytrégo We-
/dla zbáwienia wszytkich tym iádem záráżonych/było ná ofiárę vbła
podwyższoné : y ták P. Christus w ćiele swoim sstał się nászym odku-
zbáwienim/czego nas pismo święté pilnie vczy/ á osobliwie Páweł
e ták mówi : Co było Zakonowi nie podobnégo / w czym był mdł/
BOg Syná swoiégo/ w podobieństwie ćiáłá grzésznégo / potępił
ćiele / áby vspráwiedliwienié Zakonu wypełniło się w nas / którzy
e ćiáłá / ále wedle duchá chodzimy. Gdźie Páweł święty pokázuie/że
nedł był do vspráwiedliwienia ludzkiégo/áż ie sam Syn Boży spráwił
bieństwie ćiáłá grzésznégo. Czemu w podobieństwie? Wszák práw-
áło miał? Niewinność tę Páweł święty pokázuie one/ iż prawdźi-
máiąc / choć się sstał dla nas grzéchem / sstał się zá nas przeklec-
o nie znáiąc grzéchu/ zá nas grzéchem Bóg go vczynił : ále przedsie
nie vczynił / áni zdrádá nálezioná iest pod ięzykiem iego. á náwet/

Nume: 21. ver: 9.

Rom: 8. versu 3.

Gala: 3. versu 13.
2. Cor: 5. ver: 21.
1. Petri 2. v. 22.

y w ćiele grzéchu poddánym/ był niewinnym/ y nie miał ćiáłá grzéßn
dno był/ y żył / w podobieństwie ćiáłá grzéßnégo. Słußna tedy figu
dał z záwießonégo wężá miedźiánégo/do záwießenia ćiáłá swoiégo :
on podobny we wßytkim wężowi iádowitemu był /á iádu nie miał/ t
Christus podobny we wßytkim człowiekowi/ grzéchu nie miał/w kt
człowiek rodźi y żywie : y iáko ná onégo wężá kto weyźrzał iádem zá
od śmierći był wolen/ ták teraz kto wiárą pátrzy ná męke Zbáwiciel
Páná Jezu Christá/nie zginie/ ále będźie miał żywot wieczny. bo gdy
káżdy / żadnégo nie oddaláiąc / áby káżdy wierny miał poćießenie /
liczbie dźiedźiców Króleſtwá niebieſkiégo. My tedy Chrześcijáńſki
cze dobrą nádźieie o zbáwieniu máiąc/vćiekaymy ſie do zaſługi męki
ßégo Jezu Christá / wiérzmy żeć on ieſt iedyną ofiárą zá grzéchy wß
świátá/ y doſtáteczny odkupićiel tym którzy weń wierzą/którzy ſye
li z wody/ y z Duchá świętégo : z wody biorąc ná ſye Krzeſt/przez w
Bogá w Tróycy iedynégo / Oycá/ Syná / y Duchá świętégo: bior
odnowienié żywotá/ y w świętobliwośći/y w ſpráwiedliwośći Páná
ſłużąc. który żywot wieczny/áby nam Pan Bóg z łáſki ſwéy raczył d
Jezu Christá Syná ſwégo/ Páná prośmy. Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I. Naprzód : Mdłé w wierze Pan Christus przyimuie do śiebie/iá
kodemá/ którégo Pan ták przyiął/ że téż z táiemnicámi náuki ſwéy/
nie zákrył/ áni vpornégo do wierzenia/ od śiebie precz odpędźił: ále
wie vczył/ y przyczynę vſpráwiedliwienia człowieczégo/ ſkąd ma być/
y ták wypełnił Proroctwo Izáiaßá Proroká w ſobie/który ták w oſob
żéy mówi o Meſſyaßu : Oto ſługá mój / vlubiłá ſobie w nim duß
nie będźie bráková ł oſobámi/trzćiny przełomionéy nie zetrze/y lnu ku
ſye nie vgáśi. á to Proroctwo ieſt o pokorze y ćichośći MEſſyaßá
Christuſa / który niebrákował oſobámi / ále káżdégo łáſkáwie przyim
iáko Nykodemá.

Iſaiæ 42. verſu 1.

II. Powtóré : Grunt zbáwienia náßégo/ poważnie doſyć/ częſtym p
rzánim przyśięgi ſwéy/Pan nam opowiáda/że nie ieſt inßy iedno zno
rodzenié z wody y z Duchá świętégo / przez którégo żaden nie może w
Króleſtwá Bożégo.

III. Po trzećie vczy : Ze wßytká ſpráwiedliwość náßá zależy w Páni
ſtuśie/ który zſtąpił z niebá/y był/ y ieſt w niebie. Wiérzmyß tedy z ie
wdźiwéy náuki/ że ſpráwiedliwość / poświęcenié / y żywot wieczny/ z
pienia iego ná krzyżu nam przyßło/ y przez to Páná Bogá vbłagánég
my. To wierząc/ ſtáraymy ſye ábyśmy ſynámi odkupienia byli/ á ſ
wámi náßymi od niego nie odpádli : iż kiedy przyidźie Christus
Pan żywot náß/ ábyśmy ſye okazáli wſpół z nim w wie-
cznéy chwale. ꝛc. AMEN.

WANYELIA Z IEY YKLADEM NA DZIEN Ciálá Bozégo, nápiſána v Ianá Swietégo w Kapit: 6.

A przy tym y Kazanié o Proceſsyéy z Ciálem Bozym.

Ciáło moie prawdźiwy ieſt pokarm / y Krew moiá prawdźiwy ieſt napóy. Kto pożywa mégo Ciáłá / á pije Krew moie / on we mnie mieszka / á ia w nim. Jáko mie posłał żywy Oyćiec / y ia żywę dla Oycá : á kto mie pożywa / y on będźie żył dla mnie. Tenći ieſt chleb ktory z niebá zstąpił. Nie thák iáko iedli oycie wászy Mánne / á pomárli. Kto pożywa thego chlebá / będźie żył ná wieki.

WRzeſztych czáſów/ y dni tych / y ſłowy / y przykłády / nam o ieſt/ iáko wielé wielkich y poważny brodzieyſtw raczył nam Pan B O przez Syná ſwoiégo iednourodzonég ná nászégo JEzuſá Christuſá : prze no nam przed oczy násze Męke iego: dano nam śmierć iego/ dla nas któr piał: y vrádowáliſmy ſye z Zmartw ſtánia iego/ gdy zgryzł y vmorzył śm wotem/ á żądło iéy zniſzczył : y ogląd go wodzem być nászym do niebá / bo pił do niebá áby nam zgotował mieyſce : y wzieliſmy dar Duchá św náuczyćielá wszytkiéy prawdy/ oświéćićielá ſerc nászych/ kthóry wyg szytki ciemności z nas: ták/ iżeſmy poználi y błogosłáwili Bogá Oycá ná/ y Duchá świetégo/ Bogá w Tróycy iedynégo. A czyniliſmy to p czás wszytek/ z porządku vſtáwy Kośćiołá świetégo Chrześćijańſk Teraz záśie/ ábyſmy nie rozumieli iżeby nas Zbáwićiel nász Pan Jezu ſtus opuśćić miał/ przypátrz ſye dla czego dźiśieysze Swieto nam ieſt nowioné/ nie naydźiesz inszéy przyczyny iedno thę/ áby káżdy wierny ob iákim drogim dárem obdárowáć nas raczył Christus Pan nász : kt inszy ieſt/ iedno nadrószé C J A Ł O iego/ które on nam wyzuwszy ś miertelnośći/ y ze wszytkich doległośći y boleśći / żywé y nieśmierteln przypadkom żadnym poddáné / dáć raczył ná prawdźiwy pokarm / Krew ſwoie ná prawdźiwy napóy. Bo gdy tu ná świecie z námi był/ ſkách/ w dolegliwośćiách/ y dla grzéchów nászych w śmiertelnym ciel wdźiwym y nieomylnym Náuczyćielem / y Páſtérzem nas wiernych był : á teraz gdy ieſt nieśmiertelnym/ od wszytkich dolegliwośći wyſ dzonym/ ćierpieniu żadnemu niepodległym/ w thákim ćiele będąc/ p Boſtwá/ ſtał ſye pokármem nászym. Pytasz czemu ? Temu / wieſz náſze/ to ieſt wszytek człowiek/ który z ćiáłá ieſt y z duſze/ vmárł zupełn y ná ćiele y ná duszy : otóż áby był ożywiony/ Pan Christus ſiebie zup to ieſt/ y Ciáło y Duſze wydał ná śmierć/ áby śmierćią ſwą/ śmierć w pánuiącą zwyćiężył/ ſtłumił/ y zbórzył.

Ozeæ 13. ver: 14.
Ioan: 14. verſu 2.

Iż roſczytawáné dobrodźieyſtwá Páná wszechmogącégo w Kośćiele świetym/ przez thy wszytki czáſy wiernym ku náuce opowiáda.

Aby ſye tedy ćiáło násze często posiláło pokármem żywotá wiecz áby ná doſkonáłe zwyćieſtwo onéy śmierći wiecznéy pámietał człowi ſtáwił Pan pokarm żywotá/ áby od śmierći wiecznéy człowieká záche á ten pokarm/ ieſt pokarm Ciáłá iego/ ieſt napóy Krwie ieg. y któryb pokármów nie vżywał/ śmierći vkuśi : á który będźie vżywał/ śmierći kuśi : kto nie vżywa/ nie będźie miał żywotá wiecznégo : kto vżywa teg kármu/ będźie miał żywot wieczny. ták ſam Pan/ ten vpominek poka nápoiu zoſtáwuiąc nam/ raczył obiecáć. A iż to ieſt nie ládá pokarm pokarm świety/ zacny/ y prawdźiwy/ ſam Pan nász JEzus Christus powiádáć raczy mówiąc :

Ioan: 6. ver: 50.

Ciáło moie prawdźiwy ieſt pokarm / y Krew iá prawdźiwy ieſt napóy.

Pewność iſtoty Ciáłá ſwégo pod osobą chlebá/ y pewność iſtoty ſwéy pod osobą winá/ P A N nász pokázuie : bo przed tym / gdy táien podánia ku vżywániu ludzkiemu Ciáłá ſwoiégo opowiádáć raczył/ p

...o miał dáć Ciáło swé ku vżywániu / że nie w miesie/áni w kośćiách/ ...ym sposobem : To iest / pod osobą chlebá. Bo ták PAn przed po- dźisieyßéy Ewányeliéy mówi: Chléb który ia dam/iestci Ciáło mo- ia dam zá żywot świátá. gdźie sye Pan opowiádáć raczy / iáki to być miał/ że Ciáło iego / y iáko go ku vżywániu miał nam zostáwić/ miesie/ ále w osobie chlebá. Co áby prawdá byłá / zrównaymy o- vstáwą / á łatwie obaczymy / ieslize tho Pan wypełnił co obiecał. że chléb któryby on był dał/miał Ciáło iego być: á nie inßé ćiáło/ ie- tóré on miał dáć zá żywot świátá. Pátrzmyß iáko wypełnił obietni my Ewányelisty ná świádectwo. Kiedy PAN odpráwił pożywá- inká Wielkonocnégo onégo / z Zakonu roskazánégo/ ná wieczerzy/ ścią Apostołów / y po onym Báránku Wielkonocnym śiadł: á wawßy / wźiął y Kielich / y rozdał napóy miedzy Zwolenniki / áby iedzy sye. Dopiéro powstał/przepásawßy sye płachtą/vmywał no- ołom/ á po vmywániu począł swoie Wieczerzą thákim sposobem: léb / Dźięki czynił / y łamał / á łamiąc vczniom dawał / mówiąc: JEST CIALO MOJE/ które zá was bedźie dano. A ták- ßy Kielich/y podźiękowawßy/ dał im/mówiąc: Piyćie z niego wßy- JEST KREW MOJA nowégo Testámentu/która zá ...ie wylaná. Baczyßże to Chrześćiáński człowiecze/iáko Pan swo- ...ce wypełnił / porównay/ proßę ćie / słowá Páńskié / ábyś ie lepiéy ... Obiecnie Pan v Jana świetégo chléb táki dáć/ któryby był Ciá- iáłem własnym iego/ tákim/ które miał dáć zá żywot świátá : y to nicá. Przypátrzże sye ze trzech Ewányelistów / iáko the obietnice ...ák ći powiádáią : Wźiął chléb/dźięki czynił/łamał/ y dawał Apo- powiádáiąc / że to iuż nie był chléb prosty/ iáki wźiął był w rece/ ále ...o iego : bo tego ták poświadczył/mówiąc: To iest Ciáło moie. przed tym dáć chléb / áto go ná wieczerzy łamie/ y dáie : á ten chléb Ciáłem iego/ nie inßym iedno onym/ które miał wydáć dla żywotá á to ná wieczerzy opowiáda/że to Ciáło pod osobą chlebá dał/któ- ...źie iuż było wydano. Cóż może być iáśnieyßégo nád ty słowá Páń- miał lepiéy wypełnić Pan/ nád ty słowá / y obietnice/ które tu wy- ...lle nie wßyscy wierzą Ewányeliéy : prawdá : My niewiernikom te- ...kázuiemy/ iedno wiernym/ áby obaczyli iáko wiele Szátan może/ ...ówiąc przećiwko słowu Bożému/ á słowem Bożym sye ßczycąc: y ...astoną słowá Bożégo/ słowo BOżé psuie. Pátrzże pátrz tego to ...á/ który sye przećiwnie potyka z słowy Christusowémi / á wżdy mu ...iecéy niż Christusowi. Christus mówi / To iest Ciáło moie : Szá- ...i/Nie iest Ciáło/ niemáß go tu/ nie może to być áby tu miáło być: ...t znák Ciáłá/pewny vpominek zasług Ciáłá Christusowégo/ iest Fi- ...ignum/ etc. Szátáńskié to słowá / przeko biiąc przećiwko słowom ...owym. Vkaż Szátánie/ kedyby przećiwnym obyczáiem rzekł Chri- ...ećiwko tym słowom które mówił/ To iest Ciáło moie : áby rzekł w- ...hléb/ y także go podawáiąc Zwolennikom / Nie iest to Ciáło moie: ...vkażeß z vczniámi swymi Sákrámentarzmi/ bedźiemći wierzyć/ że ßpróchy będą prawdźiwé. Ale wiémy że nie vkażeß/ thedy wolimy Synowi Bożému/ ßczyréy prawdźie/ że thám iest Ciáło iego praw- ...tnośćią swą : niż tobie zwódnikowi duß ludzkich/który iestes kłam- ...iec kłamstwá. Bo kiedyby tám nie było prawdźiwégo Ciáłá/ iáko- być prawdźiwy pokarm? Co y sam Christus Pan w dźisieyßéy E- ...éy raczy powiádáć : że nie figurá / nie znák Ciáłá / nie vpominek iáki Szátáná wymyslony/ále Ciáło iego/nam pod osobą chlebá ták obie-

Ioannis 6. ver: 51.

Zrównawá obietnice Páńską ziegó vstáwámi.

Mat: 26. ver: 26.
Lucæ 22. ver: 17.
Marci 14. ver: 22.
Exo: 12. versu 11.

Onégo wieczorá stárą Wieczerzą odpráwiwßy / á nową záczął: stárą stoiący z laską y przepásawßy sye iáko by w drógę: bo ták Zakon vczył/ Exo: 12. ver 11. potym śiadł/ y śiádßy z onégo Kielichá pić dawał o którym v Łukáßá 22. v. 17. potym swoie począł mówiąc: Z wielką żądzą prágnąłem ieść z wámi tę Wielkąnoc piérwéy niż vmrę/ y przepásał sye potym y vmywał nogi. etc.

Rom: 10. ver: 16.

Szátan co czyni przypátrz sye káżdy.

Bo téż nigdźiéy niémaß w pismie

Ioan: 8. ver: 44.

cáné/ y ná Wieczerzy dáné : y to iest prawdziwy pokarm náß. y kto p
tego Ciáłá iego / y pije Krew iego / w Christusie mießka/ á Pan Chri
nim. Nie podobnać sye tho rzecz widzi podobno / y pewnie by nie
Páńskié ták vczyły/ trudnaby rzecz byłá ku wierzeniu : ále wiárą náß
podobieństwo musimy nágrádzáć. Wiérz iedno słowam Páná twég
wßytko niepodobieństwo precz od ciebie odpádnie : bo iesli nie vwierzy

Isáiæ 7. versu 9.

wyrozumieß : wiérz temu co PAN mówi / Ciáło moie iest prawdziw
karm. zć. Czemu prawdziwy ? Themu/ że nie iest doczesnégo żywot
wiecznégo/ czego Pan ták poswiadcza : Który pożywa Ciáłá mégo /

Ioan: 6. versu 56.

Krew moie/ ma żywot wieczny : á ia go wskrzéße dniá ostátecznégo.
obáczyć możeß/ co czyni pożywánie prawdziwégo Ciáłá Páńskiego / z
żywot wieczny przychodzi/ stąd y bespieczné zmartwychwstánie. Aleby
podobno : A wßák wßyscy wskrzéßeni będą ? Prawdá to iest / że wß
ále nie wßyscy bespiecznie/ nie wßyscy do żywotá wiecznégo. ći bespiec
thácy do żywotá wiecznégo/ którzy w tym przymiérzu z Pánem vmiéra

O zmartwychwstániu iesli rózné bedzie/powiádá.

przyymuią Ciáło Páńskié godnie prawą wiárą / wierząc że prawdziwe
ło/ y prawdziwą Krew przyymuią : rozsądzáiąc v siebie Ciáło Páńskie

I. Cor: II. ver: 29.

ie godnie przyieli : y tácy nie ná sąd swóy tego Ciáłá pożywáią/ y Krw
ią/ ále ná otrzymánie żywotá wiecznégo. Tákié dostoyné przyymow
zowie Páweł s. sámégo siebie doświádczenié. Ale kto zás niedostoynie
muie/ mówi Páweł swiety : że niedostoynie przyymuiący będzie winien

Ibidem ver: 28.

łá y Krwie Páná swégo Jezusá Christusá. Baczże tu wierny Chrześci
nie/ żeć PAN prawdziwie mówi ty słowá / Ciáło moie iest prawdziw
kármi. zć. Bo do znáku/ álbo do figury / thákże y do prostégo chlebá/
po tym doświádczeniu ? Ale dla tego mamy sye doświádczáć / ábyśm
byli obwinieni zá niegodnym przyieciem Ciáłá y Krwie Páná Christusá.

Ciáło tedy Páńskié prawdziwé / y Krew prawdziwa / iest prawdzi
pokármem náßym. Bo chléb ten pospolity przemienia sye w Ciáło y K

Cyprianus Sãctus Sermone de Cœna Domini.

á to dzieie sye przez wßechmocnosć słowá Bożégo/ dla tego/ áby mieli
ni z przyymowánia iego żywot y posilenié wieczné. A iáko JVstinus

Apologia 2. ad Antonium Pium & Filios eius.

czennik powiáda: Wzielismy pokarm/ który przez prosby onéy mowy od
stusá nam podánéy bywa poświecony : á tym pokármem ciáło y krew
bywa posiloná. Bo ten pokarm Jezusá Christusá onégo/ który sye czło
kiem sstał/ iest prawdziwé Ciáło y Krew. Cypryan zásie Męczennik tá
wiáda : Przed słowy onymi/ Tho iest Ciáło moie / chléb pospolitym p
mem/ który tylo ciáło tuczy / był / y ciáłu tylo pożyteczny : ále gdy od
rzeczono iest/ To iest Ciáło moie/ y to iest Krew moiá/ ylékroć tymi sł
y tą wiárą/ tá spráwá będzie spráwowaná / chléb ten powßechny y ki
kiedy ták tÿ błogosłáwieństwem będzie poświecony/ tedy iest pożytecz
zbáwieniu wßytkiégo człowieká/ iest lekárstwo y ofiárá przeciwko niemo
y grzéchom ludzkim.

ORigenes Doktor zacny / we dwie ście lat po Pánie Christusie żyw
ták pißę: Jż chléb prosty przez modlitwę y prosby wświeté Ciáło sye ob

Libro 18. Contra Celsum.

BAzyli S. Biskup / który po Pánu Christusie żył we trzy stá y w
lat/ we Mßy swoiéy prosi Páná BOgá/ áby przez Duchá swégo świe
godnym go vczynił/ iáko onégo który był powołánym ná Kápłaństwo
przy świetym Ołtarzu godnie stoiąc/ nadrożße/ niepomázáné/ y świete
ło y Krew Páná Christusá mógł poświećić.

Chryzostom S. zacny Doktor y Biskup/ żywiąc we trzy stá w dzie
dziesiąt lat po Pánu Christusie/ thák o istotnéy bytności Ciáłá Páńsk
pod osobą chlebá/ vczy : R teraz iest istotnie z námi Pan Christus/ któ
Stół náß nam ochedożył piérwéy : który y ná ten czás z námi będąc/

Homlia de proditionæ Iude, et Homilia 83. in Mathæum.

spr

poświąca. Abowiém nie człowiek czyni Ciáłá Páńſkiégo y Krwie/ n który ćiérpiał dla nas Chriſtus: á to gdy vſty Kápłáńſkimi by- ſłowá mówioné/ To ieſt Ciáło moie: zá tymi ſłowy Boſką mocą ny żywioły bywáią poświecone.

Otym bedźié ßy- rzéy powyżßéy v- kazano: tu ná krot- cé ſye thylo przy- pomina.

De his qui initiantur myſterijs.

Zył po Pánu CHRIſtuśie we 380. Lat.

zże zásie co Ambrożj S. powiáda: Siłá mogło ludzkié błogo- wo/ to ieſt/ Moyzeßowé/ y inßych/ iż thėż zá błogoſłáwieńſtwem etych y nátura ſye odmieniáłá: cóż rzeczemy o poświeceniu (w o- ie Ciáłá Páńſkiégo) Boſkim/ gdźie ſámy ſłowá Páná Chriſtuſo- emnice ſpráwuią? Znaß to że nád przyrodzenié Pánná poczęłá/ y Kápłani ſłowem Bożym poświącamy/ Ciáło ieſt z Pánny wźięté/ maß ßukáć ſpráwy przyrodzonéy? wiédz że nie ſwoią mocą czyni n/ ále ſłowy Páná Chriſtuſowymi/ y mową Chriſtuſową ten Sá- ſpráwuie. Wiédz téż/ że przed poświeceniem chléb proſty ieſt/ ále Chriſtuſowé przyydą/ z chlebá Ciáło ieſt Chriſtuſowé. Tákże y wi- wem Chriſtuſowym sſtawa ſye prawdziwą Krwią iego.

De Sacramentis Lib: 4. verſu 4. In Pſal: 98. Contra Fauſtum Capite 13.

Ad Cæleſyrium Epiſcopum.

uſtin S. zgadza ſye z tą náuką/ gdy mówi: Ciáło które z Pánny wźiął/ tóż nam ku vżywániu/ álbo ku iedzeniu dał. Czego ná dru- ſcu ták poświadcza: Wiernie to wyznawamy/ iż przed poświece- b ieſt y wino wedle ſwoiéy nátury/ á po poświeceniu Ciáło ieſt w- iſtá Páná: y Krew to ſłowo Bożé vczyniło.

Cy llus Biſkup świety w tym thėż nic wątpić nie káże/ kiedy mówi: i/ áni téy wątpliwéy mowy przypußczay/ ieſli Ciáło Chriſtá Páná wé ieſt nam dáné: áto on mówi ſam/ To ieſt Ciáło moie/ przyymiß wićielá twégo pewną wiárą/ á nie omyliß ſye.

In Marci Cap: 14. & in Mat: ca: 26.

Th ophilákt Biſkup zacny powiáda/ że ſye przez ſłowo BOżé żywioły ią w Ciáło/ y inßy wßyſcy Doktorowie ſtárożytni Chrześćijáńſcy/ e vczyli/ iedno że Ciáło prawdźiwé PAńſkié/ y Krew iego praw- t pokármem y napoiem náßym.

Math: 18. ver: 16.

Doktorów świetych piſmá wßyſtki w théy náucé/ około nā dánégo prawdźiwégo ćiáłá Páná Chriſtuſá/ zebráli ſpilnośćią. IOANnes Groperus, Ioānes Garecius.

O tym możeß wiele czytáć y w Katéchyzmie náßy polſkim/ támſye tá prawdá pokazáłá/ ſpiſmá ś. y Doktorów ś. doſtáteczńie.

A tym Chrześćijáńſki człowiecze/ ponieważ w wyznániu dwu álbo iádków zależy świádectwo prawdźiwé/ áthom ich ia tobie óſmi ná świádectwo/ ludźi świetych/ ſtárodawnych Doktorów/ któ- nu Chriſtuśie nie dáleko żyli/ krew ſwą niektórzy z nich/ dla Jmie- przelali: á ći wßyßcy świadczą iednoſtáynie/ że Pan náß prawdźi- ſwé/ y prawdźiwą Krew ſwą/ nam ku vżywániu zoſtáwił: á tho e Ciáło/ przez ſłowá świeté PAná Chriſtuſowé. y powiádam ći ie przed Pánem Bogiem/ żeć ták wßyſcy Kośćiołá świetégo Chrze go Doktorowie/ poczáwßy od Apoſtołów/ vczyli/ y wierzyli/ y iá- iádáli/ że nie figure/ y nie znák Ciáłá/ ále włáſné Ciáło dał nam okarm/ y włáſną Krew dał nam napóy. A ponieważ że y ſam Pan ſnymi ſłowy nam opowiádáć/ że Ciáło ſwoie dał nam ná praw- karm/ krew ná prawdźiwy napóy/ iáko z dźiśieyßéy Ewányeliéy ká- zyć może: Tedy wierzyć Pánu nam przyſtoi/ wiecéy á niż plotkom im/ y trwáć przy téy wierze.

Po zawßy tedy prawdźiwą/ y iſtotną/ prawdźiwégo Ciáłá PAńſkié- Krwie/ pod widomymi żywioły bytność/ z ſłów Páná náßégo/ y z náu- oktorów S. powiemy téż przyczyne/ ſkąd Pánu przyßło tho zálécenié okármu ćiáłá ſwoiégo/ y ku piciu krwie ſwoiey: á tho ſye ſtąd po- ko przed początkiem Ewányeliéy dźiśieyßéy Jan świety to wypi- Kiedy przed Wielkanocą Zydowſką chodźiłá zá Pánem tłußcza sil- w liczbie było pieć tyśiecy ludźi/ té Pan Chriſtus nákarmił wßyt- iem chlebá/ y dwoygiem ryb/ y ießcze zoſtáło dwánaśćie koßów o- dźiwowáli ſye temu wßyſcy/ y chćieli go Królem vczynić: ále Pan

vßedł zá morze ku Káphárnaum / gdźie zá nim ßłá oná tłußcza : kt
karał z tego że go ßukáli/ nie dla tego żeby weń wierzyli/ále żeby ſye
y nápominał ich/ áby ſpráwowáli pokarm ktoryby trwał áż do żyw
cznégo : á táki pokarm obiecował im dáć Pan Chriſtus. Spytáli g
dźiem dźiáłáć abyſmy czynili vczynki Boże ? Odpowiedźiał Pan C
To ieſt vczynek BOży / ábyśćie wierzyli w tego kthórégo on poſłał.
Pánu wnet Zydowie odpowiedźieli/ pytáiąc : Cóż ty zá cudo/ álbo z
niß/ábyſmy ie widząc tobie mieli wierzyć ? A záraz z Moyzeßem ſw
ßli ná plác/powiádáiąc/ Ze ie karmił mánną ná pußczy/chlebem nie
bo z niebá pádáłá. Tu PAn pokázuiąc który z nich wietßé dobrod
ludowi Zydowſkiemu poczynił / vkázuie że nie Moyzeß dawał mán
Oyćiec iego/ to ieſt Bóg/ który nie tylo mánne one/ ále chléb z niebá
dawał im ku iedzeniu : y pokázuie wnet różnice miedzy pokármem
który był ná pußczy/ á miedzy tym który on dał/ y dáć miał : dokłád
ácz mánne iedli Oycowie ich/przedśie pomárli : ále then pokarm c
Páná Chriſtuſá dánégo ktoby iadł / miał żyć ná wieki. Nád to/ te
nie ná máło ſye ich śćiągał/ ále ná wßytki ludźie ná świecie pożywá
powiáda : Chléb ten który ia dam/ciáło moie ieſt/które dam zá żyw
tá. Skąd vroſt poſwarek miedzy Zydy / mówiąc : Jáko ten może
ło ſwoie dáć ku iedzeniu ? A czynili to właſnie iáko y oycowie ich/ k
dąc ná pußczy/też ſye nie ſpodźiewáli nigdy/áby ták wielką wielkoś
bydłá miał P. Bóg pożywić ná onych mieyſcách ſuchych y ſpuſtoſ
przeto Dawid S. o nich mówił : Kuſili Bogá w ſercách ſwoich/ y
wili o Bogu/ mówiąc: Zaż Bóg może zgotowáć ſtół/ álbo náſyceni
ßczy ? Jáko tedy oycowie ich czynili/rownie y ći ná tym mieyſcu tá
ſwárzącz ſye : Jákoż ten Chriſtus może nam dáć Ciáło ſwoie ku ied
Dźiwno im to było : Czemu ? Bo rozumieli iedzenié grubé Ciáłá C
wégo/ nie pod tymi widomymi żywioły/to ieſt/nie pod oſobą chlebá
ále ták mieſem człowieczym áby mieli ieść właſnie Páná Chriſtuſá
widźieli : otóż y obrzydliwość z tego im przychodźiłá áby ieść mieli
czé ciáło/ y dźiw/że o tym nigdy nie ſłycháli áby kto miał ſwoie ciáło
iedzeniu. A przy tym róſt im drugi dźiw z tego/ że ácz nie wßyſcy/
ich było/ którzy ználi Mátke Páńſką/ y domniémánégo oycá iego J
y przeto mówili : Znamy go ſkąd ieſt / y rodźice iego znamy. Gdy
dźiwné rzeczy obiecował/ czego nigdy Moyzeß nie mówił/ áni piſał
to było v nich áby temu mieli vwierzyć: y przeto Ewányeliſtá powi
wielé ich ſłyßąc ty ſłowá ßli od Páná Chriſtuſá precz/ choć go też n
dowáli/ y vczniámi iego byli : owa ießcze y ná przodku twárda to m
ku wierzeniu byłá/ y wielé ſye ich z niey wzgorßyło/ y wielé ludźi / y
Páńſkich/ dla téy mowy od Páná odſtąpiło. A ieſliż tho ießcze prz
było/ cóż rozumiéß áby dźiś być to nie miáło ? Pewnie tym ſłowom/
ło prawdźiwé Ciáło Páńſkié pod oſobą chlebá / y Krew pod oſob
áby to Ciáło było prawdźiwym pokármem/y tá Krew prawdźiwyn
iem náßym/ nie wierzy Turczyn Máchometan/ áni Zyd niewierny/
retyk Sákrámentarz / áni záslepiony Nowokrzczeniec / áni Tróyl
bezbożny/ áni Sámoſáten bluźniércá Syná Bożégo : bo ći wßyſcy
to co mówili ná on czás Zydowie / Ze twárde to ſłowá. Któż tedy m
rzyć/ y kto wierzy ? Nie inßy iedno pokorny Chrześćijánin Kośćiołá
tnégo Powßechnégo/ który byſtry rozum ſwóy niewoli pod poſłuß
wiáry: który wiecéy niż rozumowi ſwemu / vfa ſłowom Páná ſwégo/
wi z Apoſtoły : Pánie/ do kogóż inßégo mam idź po náuke/ gdyż thy
żywotá wiecznégo maß ? ćiebie/iáko nam Oyćiec twóy niebieſki ſłud

Zydowſki poſwarek iáki był pokazuie.

Pſal: 77. ver: 18.

Czemu ſye Zydowie dźiwowáli.

Lucæ 8. verſu 19.

2. Cor: 10. ver: 5.

Ioan: 6. ver: 68.

amy : ty możeß co chceß : możeß dáć Ciáło ſwoie ku iedzeniu/y dá=
oś obiecał : nie bede tedy z tymi niewiernıki/z tymi bezbożnymi blu=
thymi záślepionymi Heretyki mówił / Jáko może nam dáć Ciáło
edzeniu Chriſtus ? ále proſto wierze y wyznawam / żeś ſpełnił iſto=
żiwą obietnice ſwoie/y dałeś coś obiecał. A gdy ták wierny wy=
piße ſye wiárą przy słowiéch Páná ſwégo/ tedy odnieśie ty pożytki
Pan vżywáiącym Ciáłá ſwoiégo/ tháktże y Krwie iego/ obiecał/ w
ludźież przed dźiśieyßą Ewányelią/ gdy mówił : Kto pożywa Ciá=
o/ y pije Krew moie/ ten ma żywot wieczny.
ny y ozdobny pożytek/ piękna y poważna zapłátá/ przyymuiącym
ná Chriſtuſá. Wiémy Chrześćiyáńſki człowiecze/ iákie ſtáránie káż=
doczesny żywot/ wiemy że nie lituie żaden vtráty/ koßtu/ nakłádu/
ia/ nád które nic żaden drożßégo nie ma / á przedśie z czáſem zdro=
wotá docześnégo przyydźie koniec : á tu wielka obietnicá nas poty=
omylna y ßczyrze prawdźiwa. Żywot ieſt nam obiecány wieczny/
proße nie ważmyß go ſobie lekce : ieſli ſye z pilnośćią ſtáraß iáko=
wał y przedłużył ſobie żywot doczesny/wiecéy ſye ſtáray ábyś zgo=
bie wieczny. Czymże maß zgotowáć ? Ato ćie Pan vczy : pożyway
o/ á ſłuchay Páwłá świętégo / ábyś doświadczał ſumnienia ſwé=
w ſwoich/á iednym słowem/ wßytkiégo śiebie: á po tym żebyś/ do=
wßy ſye co zá ſpráwy twoie coś ie ſprawował / ze złych ábyś ſye v=
/ Pánu Bogu ſye ich ſpráwił/zá nie żáłował/ myśl ſwą ná tym zá=
yś iuż do nich ſye nie wrácał: á potym wyznał złośći ſwoie przed ſłu
ściołá Bożégo/ ná lékárſtwo dußné wyſádzonym: który ma moc zá=
rozwiązáć/ poćießyć y záſmućić : który miedzy grzéchem y nie grzé=
rozſądek dáć/ y náuczyć ćiebie iáko maß lékárſtwa ßukáć. ći ſą ſł
nyeliéy świętéy Kápłáni ná to porządnie wezwáni / przed tymi od=
znáć maß grzéchy ſwoie piérwéy/y niż do Ciáłá Páná twoiégo przy
iérwéy maß przyiąć zá nie karánié/ y pokutę/y znižyć ſpráwy y ſerce
ed Pánem : á w miłośierdźiu iego vfáiąc/ pokornie od niego łáſki y
nia maß ßukáć : gniéw wßytek przećiwko bliźniemu któryby miał/
ß oddalić/y z ſercá káżdemu wßytki winnośći odpuśćić. A kto ták
Ciáłá Páná Chriſtuſowégo / ty pożytki odnieśie kthóré Ewányelia
: w nim mießkáć będźie/ y zobopólné mießkánié miéć będą z ſobą/
z Pánem iedno będą. Pátrzayże co z tego wierny ma zá pożytek/
ſtus Pan w nim będźie mießkał/á on w Chriſtuśie. Ten Chriſtus iż
żywie/ tedy ktho w nim mießka/ żyć z Chriſtuſem Pánem będźie ná
ieſli Chriſtus Pan głową ieſt tych którzy vżywáią Ciáłá iego/ á oni
ámi/ iákóż może członek vmrzéć kiedy głowá żywie ? Przeto thedy
ánie Chriſtuśie mießka/ iedno z nim ieſt/złącza ſye z żywotem wiecz=
to w Pánie Chriſtuśie ieſt/ten zá tym złączenim vmrzéć nie może ná
dyż Pan Chriſtus w którym mießka/ żywie ná wieki.
Ptrzebá tedy człowiekowi tego niebieſkiégo pokármu vżywáć/ ieſliże
woim Pánem żyć: gdyż to ieſt chléb prawdźiwy który z niebá zſtąpił/
wot świátu : y kthóry człowiek tego chlebá pożywa/ będźie żył ná
Otóż iedno wiáry twoiéy potrzebá/o człowiecze Chrześćiyáńſki/ábyś
Páná twoiégo prawdźiwie wierzył/á nawiecéy w téy rzeczy/y w téy
któréy rozum twóy ogárnąć/y oko twoie widźiéć nie może: tu wiérz
twóy/ prawdá ßczyra/ świátłość świátá/ żywot wßytkich ludźi/v=
owy ſwoimi : pożyway Ciáłá / piy Krew wiárą twoią Páná two=
nie ßukay do tego dowodu żadnégo/ proſto wiérz czego nie widźiß y
mieß : bo ták zá wiárą twoią/y w Chriſtuśie mießkáć będźieß/ y Pan

Math: 17. ver: 5.
Lucæ 9. verſu 35.
Dawid świety w Pſalmie 8. v. 5. Przypátruiąc ſye dobrodźieiſtwom przyßłym ty Bożym/ ták mówił: Cóż człowiek ieſt iżeś go ták vwielbił ? cóż tobie pánie człowiek vczynił tákiégo? czym ći ſye záſłużył/czy ći ſye thak ozdobił/ żeś go ták vmiłowáł ? dla niegoś ſye vrodźił y znižył máieſtat ſwóy ? będąc w poſtácy Boſkiéy ſtałeś ſie ſługą. Phil: 2. Y teraz ießczé Ciáłę go ſwim karmiß.
1. Cor: 11. ver: 28.
Przetho PRorok mówił/ widźiałę vczynki twé y zdumiałem ſye.
O czy iáko godnié ma przyiąć Ciáło PAńſkie/ Chrześćiyánin.
Math: 16. v. 19.
Ioannis 2. ver: 23.
Pożytki pożywánia ćiáłá Páńſkiégo pokázuie.
Ioannis 6. ver: 32.
Ioan: 14. verſu 6. & cap: 8. ver: 12.

Christus wtobie : y żywotá wiecznégo z niego nábedźieß/ y we wßy
ciechách dußnych vbogáćieieß.

Genes: 3. versu 5.
Szátan w Ráiu nie podobné rzeczy obiecował/ á wierzono mu.

Aza nie pámietaß wierny Chrześćijáński człowiecze/ co Szátai
wał rodźicom pierwßym náßym w Ráiu/ dáleko rzeczy niepodobni
ludźi mieli być Bogowie: á wżdy mu vwierzono : y onym pokármen
tan/ grzéch/ śmierć/ prácą/ boleść/ niedostátek/ dolegliwośći/ kłopo
wiódł / nie tylo ná rodźice pierwßé / ále théż y ná wßytko potomstu
záwiódł ie/ y nas wßytki/ do wßytkiégo złégo / y do śmierći wieczn
tu maß pokarm inákßy/ á z pokármu lekárstwo vzdrawiáiące : bo c
karm był zárażáiący/ to ten iest pokarm ożywiáiący : wierzono onen
dliwemu porádnikowi/ złośći pełnemu / kłamcy / Szátánowi / náp
lowi śmierći / wierzono mu wiecéy niż Bogu / rzeczy niepodobné p
iącemu: A ty czemu nie maß wierzyć Báránkowi niewinnému / Syn
łásnemu prawdźiwégo Bogá/ który z niebá zstąpił/ któryć nie powi
czy niepodobnych/ ále prawdźiwé ? Aza niewieß/ że chléb który ieß
które pijeß / obraca sye w twoie krew / przymnaża záwżdy w tobie k
iesliż to ma z nátury swéy chléb/ y wino/ tedy pod osobámi tymiż Pa
stus Ciáło swé / y Krew swą / nam słußnie zostáwił / áby tymiż pok
ciáło náße/ y duße náße ożywił do żywotá wiecznégo. Obaczże sye
żdy wierny/ áby onégo stárégo Wężá/ Szátáná / perswázyom y po
mieyscá w sobie nie dał: pámietay/ żeć on vmie Pánu Bogu przeciw
powiádáć : vmiał tho w Ráiu kiedy mówił z niewiástą. Pan Bóg
Nie iédźcie z tego drzewá/ które było wiádomośći złégo y dobrégo /
rzećie : á Szátan mówi/ Nie vmrzećie / owßem iédźcie. A któż z ty
de mówił ? widźimy: bo oyćiec kłamstwá Szátan został sye w niepr
á myśmy théż wßyscy zstáli sye od niego oßukáni : á PAn BOG p
wieczna / został sye w prawdźie. Przypátrzże sye / iesliż tego y dźiś n
ten chytry y przewrotny Szátan: Syn Bogá Oycá żywégo/ Christus
zbáwićiel náß/ mówić raczy:

Genes: 2. versu 17.

Kto pożywa Ciáłá mégo/ kto pije Krew moie
mnie mießká á ia w nim.

Widźi to Szátan/ słyßy ty słowá / wié że kto ták wierzy y czyni/
wa sye z stáréy śmierći od niego zgotowánéy. Cóż czyni ? Tóż persw
tóż rádźi/ co y w Ráiu. Pytaß co tu on rádźi ? To / że rádźi przeko o
Pánskich/ przećiwnie rádźi. Bo Pan mówi : Kto pożywa Ciáła még
pije Krew moie : á Szátan mówi przez swoie vcznie / choć im ná piśi
go nie dał/ że to co Chrześćijáński człowiek pożywa/ nie iest Ciáło właśi
ná Christusá/ iedno chléb/ znák/ figurá/ vpominek ćiáłá Christusoweg
że wino Krwią. Otóż miéy sye tu ná opátrznośći Chrześćijáninie m
tu Pan Bóg potrzebuie po tobie wiáry/ á Czárt zły chce ćie wwieść
dowiárstwo: á iesli chceß mieć żywot wieczny/ chwałe wieczną/ y Páná
stusá w sobie mießkáiącego/ á zátym Królestwo niebieskié/ wierzże S
Bożemu/ wiérz Bogu twoiemu/ wiérz stworzyćielowi twoiemu / coc
o prawdźiwie będącym Ciele swoim / y Krwi swoiéy/ pod widomymi
á nie záwiedźieß sye : ále iesli chceß mieć vpadek żywotá twégo wiec
chceß sye oddalić od Christusá Páná twégo/ á chceß vmrzeć/ wierzże S
nowi w dworzáńskich Postylách ćiebie vczącemu/ przećiwko słowu C
sowému : bo ták ćie thám vczy / wiecéy ná słowá wydworné/ z którym
Bóg pokoiu y przymierza nie ma/ á niż ná prawdę sye sądząc. Ale Ch
iáński człowiecze wierząc słowom PAná Christusowym / nie odkracz

POrównywa co Christus mówi/ á co Szatán.

...snych słów iego/ wiérz że świątość Ciáłá Páńskiégo / y Krwie Páń-
...e dwu rzeczy iest nam od Páná Chrystusá postánowiona/ z widoméy/
...idoméy. Widoma iest rzecz która widźiß/ á tho iest chléb/wino: nie-
...a rzecz / która słucháiąc słów Páńskich wierzyć maß / że iest prawdźi-
...ło/ y prawdźiwa Krew/ istotną bytnośćią Páná JEzusá Chrystusá.
...o Augustyn świety vczy/ że w téy świątośći iest y prawdá/y figurá :
... / to iest / co świérzchnie czuiemy / y widźimy : á prawdá iest / kiedy
... Krew PAná Chrystusá mocą Duchá świetégo / y słów Páńskich/ z
...w chlebá y winá / nam sye sstawa ku vżywániu / dla otrzymánia ży-
...iecznégo. Zowiemy tedy żywioły ty w swéy istnośći które widźimy/
...nentá / tho iest Swiątośći : przeto/ że są onéy rzeczy świetéy pewné
...tóra iest w nich niewidomym ále istotnym obyczáiem. á sstawa sye/
...vyżßéy powiedźiał/ mocą słowá BOżégo / że pod osobą ich iest pra-
... Ciáło/y Krew Páná nāßégo istotną bytnośćią. Otóż wiedz Chrze-
...i człowiecze / dla czego my Sákrámentá / żywioły widomé / chléb y
...owiemy : nie przeto iáko Postylarz Polski pißé / áby thylo były znáki
...o/ álbo iż mam rzéc/ naświetßégo Ciáłá Páńskiégo/ á żeby sámy w
... dáléy nie miáły : ále prze te przyczyne/ że w swych osobách/ y w swý
... chléb y wino widźimy : które tho widomé żywioły / Pismo świeté
... chlebem y winem zowie/á to dla ich w smáku y w własnośći swych
...ći/ y nie odmiennośći : á thy żywioły zwiérzchnie Doktorowie świeći
...gurą. Ale áby w sobie iuż nic dáléy nie miáły / tylo znák Ciáłá Páná
...owégo odnosiły/ y vkázowáły/ to iest bluźniérstwo przećiwko ßczy-
...wu Páná Chrystusowemu/ y przećiwko wierze wßytkiégo Kośćiołá
...hrystusowégo: bo słowá Chrystusá Páná/y wiárá powßechna Chrze-
...a ináczéy nigdy nie wyznawa/ y wßytkich wieków/ począwßy od Pá
...tusá/ ináczéy niewyznawáłá/ / iedno pod tymi widomymi istotámi/
... winá/ wnet po słowiéch błogosłáwieństwá álbo poświecenia / być
...y prawdźiwie nieśmiertelné/nie ćiérpiącé dolegliwośći żadnéy/wie-
... Bóstwem złączoné nie rozdźielnie/ to/ y tákié/ iákié sye z Pánny Du-
...świetym poczeté národźiło/ y tu známi obcowáło/ ćiérpiáło/ á potym
... wstąpiwßy iest w wßechmocnośći práwice Bożéy/prózné od śmier
...egłośći wßelákiéy/ własné ćiáło Páná nāßégo Jezu Chrystá/zbáwi-
...dkupićielá nāßégo.

Citat Petrus Lombardus Libro 4. Distinctione 10. Augustinus in Lib: Sententiaru͂ Prosperi.

Lucæ 22. ver: 69. Hebræ: 1. versu 3. & cap: 10. v. 10. capite 12. ver: 2.

T... wierni záwżdy/ z náuki Chrystusá Páná/ y Apostołów iego/wierzy-
...awáli/ vczyli/ pisáli/ y nam wiernym wierzyć zostáwili.

1. Cor: 10. ver: 16.

T... Páweł S. vczy : Chléb który łamiemy/ izaliż nie iest społeczné vży-
...ćiáłá Chrystusowégo? y kielich błogosłáwieństwá któremu błogosłá-
...ż nie iest społeczné vżywánie Krwie Chrystusowéy ? Widźiß że tu
...m Páweł S. zowie/ y kielichem zowie / ále nie prostym znákiem : bo
...e vżywánie Ciáłá Páńskiég prawdźiwégo/ w winie vżywánie krwie
...y/być náucza. A ná drugim mieyscu/tóż co od Páná wźiął nam po-
...:/ we wßytkim zgodźił sye z Ewányelistámi : y vkázuie w osobie ch-
... prawdźiwé Ciáło Páńskié/ bo ták spráwę Páńską wypisuie ná iego
...zy ostáteczné : Ze wźiął chléb/ y dźięki czyniąc/ łamał / y mówił :
.../ iédzćie/ To iest Ciáło moie które zá was bedźie wydáné. Tákież
...ich wźiąwßy / odpráwiwßy Wieczerzą/ rzekł : Ten kielich nowy Te-
... iest w moiéy Krwi / To czyńcie ylékroć pić bedźiećie ná pámiątkę
...lékroć tedy bedźiećie ieść ten chléb/ y pić ten kielich / śmierć Páńską
... opowiádáć dokąd nie przyydźie. Juź wieß dla czego Páweł S.
...lebem co piérwéy Ciáłem Páńskim zwał : bo nie dla czego inßégo
...a widomych znáków/ tych w których sye ty skryté táiemnice dźieią.

1. Cor: 11. ver: 23. Mat: 26. ver: 26. Lucæ 22. ver: 19. Mar: 14. ver: 22.

Bo Páwel S. thák iáko y my/ inßą rzecz widźiał / bo osobe chlebá y widźiał : y przeto dla tego chlebem y kielichem zwał/ á inßą rzecz rozum to co rozumiał/ Ciáłem Páńſkim być opowiádał.

Libro Sententiarũ Prosperi.

Ták też y Augustin S. mówił : My w osobie chlebá y winá któr dźimy/ niewidome rzeczy/ to ieſt Ciało y Krew Páná Jezu Christá w wośći mamy/y chwalimy. Ani też podobnym obyczáiem rozumiémy ty osobie po poświeceniu / iákosmy przed poświeceniem rozumieli : gdyż nie wyznawamy/ iż przed poświeceniem chléb ieſt y wino wedle natury vczynioné / ále po poświeceniu ieſt Ciáło Christusowo/ y Krew/ które wiło błogosłáwieństwo słów Christusowych/ które ony osoby poświec

Augustinus in Præfatione Psal: 33.

Idem in Contione eius dem Ps:

Już tedy Chrześćiiáński człowiecze wiérz/prawdźiwą istotą być w Ciáło Páńſkié w tych to znákách widomych: wiérz że ono Ciáło swoie Christus nosił w rekách swoich : á to w on czás czynić raczył/ gdy ie za Zwolennikom swoim wźiąwßy w rece swoie/ thóż Ciáło/ y też Krew s w ten czás kiedy rzekł/ To ieſt Ciáło moie. Przyſtepuymyß do Páná ſtuſá/ iáko nas dźisieyßa Ewányelia vczy / nie ták iáko Zydowie ábyśm krzyżowáli/ ále ábyśmy iego Ciáłá y Krwie pożywáli. Boć oni z krzyż nia záćiemnieli/ my vkrzyżowánégo pożywáiąc/ y Krew iego piiąc/ be oświéceni : to wiedząc/ iż tego Ciáłá vżywamy/ które z Máryéy wźię którym tu chodźił. Ale iż ták częſtokroć te bytność prawdźiwą Ciáłá ſkiégo y Krwie/ pod osobami winá y chlebá/ być powtarzam/ nie dźiw czemu to czynię. Bo pewnie dla tego/ ábych náuczył iáko maß pożywać łá Páná Christusowégo/ y pić Krew iego/ chceßli áby on w tobie mie á ty w nim : gdyż do tego vżywánia tákiéy á nie inákßéy wiáry potrzel śli z niego kto chce pożytek obiecány odnieść. Bo gdy w sercu swoim wierze swoiéy poſtánowiß/ y vwierzyß prawdźiwie / że Pan Christus dźiwy Bóg y Człowiek/ táki nam vpominek zoſtáwił/ Ciáłá prawdźiw Krwie prawdźiwéy swoiéy / áby ćiáłá y duße náße ożywił / tedyć th dnie przyydźie którą vczćiwość maß wyrządzáć Ciáłu onégo Páná/ kt Bogiem y Człowiekiem ieſt : gdyż Ciáło iego nie ieſt thylo ćiáło człow ále ieſt Ciáło Boże/ á to obyczáiem nierozdźielnym. y przeto vżywáni to Ciáłá Páná náßego/ Zwolennik Páwłá S. Dyonizy Areopágitá/ Boſkim vżywánim/ które człowieká vczeſtnikiem Bożym czyni.

Idem Augușt: in Psal: 98.

O prawdźiwéy bytnośći Ciáłá y krwie Páná Christusowégo/ piſá łem przed tym w kśiążkách którém piſał o mßéy: wie céy ießcze w Káte chizmie tám czy tay doſtáteczniéy.

Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Capite 3.

Sermone de Cena Dñi: & ad Quirinũ Lib: 3. Ca: 84.

CYPryan Biſkup świety y Meczennik powiáda/ że obyczáiem n domym ieſt iſtność BOſka przy Sákrámencie : y dáie przyczyne czemu poczćiwość/ y nabożeństwo przy Sákrámencie było. y przeto przy obli śći téy świątośći/ nie dáremnie źli żebrzą grzechom odpußczenia: bo ſt né serce od onéy ofiáry dármo odpedzoné nie bedźie.

Sermone de Corpore & Sanguine Dñi quæ est Homilia 5. de Paschate.

Po Cypryanie Euſebius Emiſenus ták dawnych czáſów vczył / słowá : Gdy do vczćiwégo Ołtarzá przyſtepuieß / ábyś pożywał zbáwi go pokármu y napoiu / świeté Ciáło Bogá twoiégo wiárą oglądáy / słem dośięgay / y sercem przyimuy : á dźiwuy sie / y w wielkiéy vczći miéy.

In Mattheũ Homilia 83. & in Cap: 10. ad Corinthios primæ.

Chryzoſtom świety nam powiáda/ że tego my vżywamy / ná co ł łowie pátrząc drżą/y przez boiáźni ná to nie pátrzą : y przeto/gdy Ciáło ſkie w Swiątośći vyźrzyß/ mów ták : Jam proch / iam źiemiá/ iużem ny/ bo to Ciáło było zá mie vkrzyżowané y vbiczowáné/ á śmiercią nie ćiężoné. to Ciáło chwalili Królowie z dáleká przyiáchawßy z boiáźni ich tákże náśláduymy: oni go widźieli w iáſłkách/ ty go widźiß ná Ołt nie ná rekách niewieśćich/ ále w rekách Kápłáńſkich/ ꝛc.

De Spiritu Sancto Lib: 3. Capite 12.

Ambroży S. Biſkup/ták o tym mówi : Christus ćiáło náßemu po ná sie wźiął/ które Ciáło w táiemnicách Sákrámentu dźiś chwalimy.

P nim Augustin świety ták vczył: Ciało które z MAryéy Dziewice
ż nam ku vżywániu dał: á żaden tego ciáłá ieść nie może / áż piér-
alić go bedzie. á nie mów ábyś grzeßyć miał / gdy chwaliß/ wiecéy
dy nie chwaliß.
A dziß Chrześcijáński człowiecze/ stárych świetych Doktorów náuki/
czą z KOściołem świetym powßechnym / y prawdziwéy bytności
ńskiégo w Sákrámencie / y iáką poczćiwość maß temu tho Ciáłu
u wyrządzáć/ nie ináczéy/ iedno iáko Ciáłu Bogá twoiégo. Ták-
my vczymy / thez Ewányelią powiádamy z Apostoły y z Doktory
/ przeciwko náukam opácznym Szátáńskim: które áni bytności
ńskiégo w Sákrámenciech widomych/ áni iego vczćiwości ćierpieć
y owßem ty prześláduią / którzy ták z Apostoły vczyli / vczą / y v-
.A oni przedśie vczyć bedą: Czemu? Bo zostáwił sobie Pan siedm
dzi/ którzy przed Báálem nie klekáią/ którzy sye z Apostoły świety-
októry świetymi/ téy Ewányeliéy Christusá PAná nie wstydáią/
mówią / że tho iest Ciało iego: ták wierząc / iemu poczćiwość y
ynią: y tho pokázuią / że tákiégo Ciáłá vżywáią Páná Christuso-
áką Krew piją/ która im dáie żywot wieczny: y zá tym vżywánim
iáłá/ Pan Christus mießka w nich / á oni w Christusie Pánie swo-
N hayże Báál mówi z swoimi Proroki / Nie iest Ciáło Christusowo
mencie: ty mów z Christusem Pánem twoim/ To iest Ciáło moie/
áná Christusowo. Niechay Báál nie czyni vczćiwości/ bo nie ma
nić gdy nic nie wierzy: czyń ty człowiecze Chrześćijáński iáko na-
ożeß/ pámietáiąc/ że nie prostemu ćiáłu/ale Ciáłu Bożému poczći-
ządzaß. Pámietay ná DAWidá/ kiedy w Zydostwie z Processyą
Bożą prowádził: iż wiedział/że przy onéy Skrzyni Pan Bóg oso-
nością swą być raczył: á że ią był sobie obrał miedzy Zydy/ná znák
cnégo mießkánia/ oßláchćiwßy y ozdobiwßy ią cudámi osobnémi.
c to Dawid/iż bytność Páná Bogá przy onéy Arße byłá ozdobniey-
inßych mieyscách / tedy przeto z wielką Processyą zebrawßy trzy-
siecy ludzi / że wßytką vczćiwością y z muzyką prowádził the Arke
mu Aminadábá z Káriátiárim/ bebniąc / y ná kornéciech gráiąc:
wid wdział lniáną Káplańską ßáte Ephod ná sie / y grał ná Ar-
onéy ná rámieniu / skacząc ze wßytkiéy mocy przed Pánem. Cze-
nił Dawid / czemu? Temu/ ze wiózł Arche BOżą/ nád którą we-
Imie Páná Bogá zastepów/siedzącég ná Cherubiniech nád nią:
rya świadczy. á mówi tho z strony osobliwéy bytności Páńskiéy
Arße. Cóż/ zćiérpiałże tho Dawidowi Báál Szátan przeklety?
iał. Bo w domu iegoż pobudził Michol żone iego: która gdy go
vyskákuiąc y táńcuiąc przed Pánem/wzgárdziłá go wsercu swoim/
iłá go z tego. etc. Jeśli tedy to porównáć chceß/ wiedząc że DA-
poczćiwość Skrzyni / która w sobie iedno Mánne z pußczéy / á
rzykazánia Bożégo miáłá/ á czynił to iáko pewnemu znákowi by-
Bożéy: czemuß ty maß zániecháć chwały y czći czynić Ciáłu Christu-
Ogá twoiégo/ w którym iest mießkáiąca zupełność BOstwá?
a vczćiwości Archy skacze/ táńcuie: á ty dáleko ießcze wietßéy po-
maß zániecháć rzeczy świetßéy/ chwálebnieyßéy/ poważnieyßéy/
emu Ciáłu Bożemu? Dawid przed Mánną/która byłá figurą ty-
y pokármu tego który z niebá zstąpił/ táką vczćiwość czyni: á thy
ynić przed istotą prawdziwą onéy figury/ wietßéy chwały y vczći-
owßem chwal/ vczćiwość czyń: á wiedz pewnie/ że thá posługá
bożie wdzieczna przed Pánem Bogiem. Bo wiedz/ iż kto ma w vcz-

In Psal: 98. & Epistola 120. de Catechisádis rudibus.

3. Reg: 19. ver: 18.

2. Reg: 6. versu 1. DOwody że ma być w wielkiéy vczćiwości Sakráment Ciáłá Páńskiégo.

Colo: 1. versu 19. & cap: 2. ver: 8.

Ioannis 5. ver: 23.

1. Cor: 11. ver: 27.
Lucæ 24. ver: 52.

ćiwośći Syná/ ma w vczćiwośći y Oycá iego który go zesłał ná św
iest vczćiwość Syná Bożego/ kiedy temu wierzyß/ że on zostáwił t
ło swoie : kiedy/ wiedząc y wierząc to/ dostoynie ie przyymuieß/y w
śći maß: y kiedy z Apostoły dawaß temu iego Ciáłu cześć y chwałe i
winien/ tedy ták w vczćiwośći Syná Bożego mieć bedźieß.

Do téy wiáry / y do téy vczćiwośći / áby nas Kośćiół Boży p
tedy postánowił dźisieyßé Swieto Duchem swietym / áby wiárá o
bytnośći Ciáłá Páńskiego w nas sye pokazáłá : y áby sye káżdy w
kazał z tym/ ieśli wierzy onéy Ewányeliéy prawdźiwéy / która nam
ie/ że Pan Christus dał nam prawdźiwé Ciáło swoie ku vżywániu /
dźiwą Krew swoie ku piciu: á przy tym áby sye wnas pokazáłá mił
ćiwko słowam Páńskim/ y posłußeństwo. Miłość/ z wiáry y słów
słußnie go mamy miłowáć : kthóry rodząc sye dał sye nam odkup z
ny/ á vmiéráiąc sstał sye zasługą zapłáty naßéy wieczney. A iżebyś
rośiałymi nie zostáli/ zostáwił nam otho Ciáło swoie ku vżywániu
znák zobopólnégo z námi mießkánia / y żywotá wiecznégo: y ieśliż
wiáre słowom iego/ tákóż mamy mieć / ieśli chcemy posłußnymi słu
snać wiecéy bráćią posłußną iego być : tedy ná znák tego áby było n
prawdźiwie Ewanyeliéy vczącéy/y wołáiącéy ná nas/ Ze prawdźi
Christusowé iest pokarm náß prawdźiwy : á pewność wiáry áby sye
nych pokazáłá/ Ze chléb który PAN zostáwił ná swéy ostátniéy W
Ciáło iego iest które wydał zá żywot swiátá : átho Processye z tym
Páńskim pod osobą chlebá postánowioné są. Ktoć sye sroma téy E
liéy/ á nie wierzy iéy/ odpádnieć tu wnet od wyznánia iéy : bo thu ná
syach tych/ nie tylo słowy/ ále też skutkiem chwaląc/ pádáiąc/ klekáj
ćiwość czyniąc/ wyznawamy/ Ze to iest Ciáło Páná IEzu Christá
y Zbáwićielá naßégo : którému táką cześć y chwałe czynią/ nie iáko c
łowieczemu/ ále iáko Ciáłu Bogá prawdźiwégo/ wierni/iż ich nie w
wányeliéy : wiedzą co zá pożytki z niéy máią/ y przeto chwałe te czy
łu Páńskiemu / dawáiąc pewné swiádectwo wiáry swoiéy zwierzch
wałą którą czynią. Niewierni nie wierząc słowom Ewányeliéy/czy
nie bedą/ áni czynią/ co wierni. Ale to wiernym nie ma záßkodźić / á
złégo przykłádu máią bráć : wiecéy niech słuchaią BOgá / y słowá ie
náuki y przykłádów ludźi tych/ którzy słowom Christusá Páná gdźie
podoba/ wierzą/ á gdźie sye im nie podoba/nie wierzą. Wiecéy niech
mu bedźie ná przykład y ná náuke/ stárádawność Wiáry która sye th
záłá z Doktorów dawnych/po Christusie Pánie w rychłym czásie żyw
á przodkiem z Apostołów/ á niż z téy trzody ludźi niewiernych. ꝛc.

Sũmá wßystkiéy Ewãyeliéy y wykłádu iéy.

Gdyżem tedy iuż pokazał z Ewányeliéy dźisieyßéy prawdźiwą b
Ciáłá y Krwie Páná ChRistusá / pod widomymi osobámi chlebá y
Pokazałem też/ w iákiéy vczćiwośći Sákrámentá widomé Ciáłá P
go niewidomégo były záwżdy miáné / y po dźiś máią być v wßytkic
nych w téy vczćiwośći/w iákiéy były v onych stárodawnych Chrześći
y ludźi swietych : Pożytki théż iásné z Ewányeliéy sye pokazáły wie
y vżywáiącym tegóż Ciáłá Páńskiégo/ thedy iuż czás o zacnośći Pro
dźisieyßéy niéco mówić/ iákom tego powyżßéy troche dotknął / wźi
teme/ álbo zá początek téy tho mowie náßéy/ słowá Páwłá swietégo
nápisał do Rzymiánów w piérwßym Kápitulum.

I. II. III.

Koniec wykłádu Ewãyeliéy swietéy.

KAZANIE O PROCESSYEY z Ciálem Bozym, Mácieiá Cytárdá, Káplaná y Káznodzieie Césárzá Chrześcijáńskiégo.

wstydze sye Ewányeliéy / ábówiém iest moc Boża ku zbáwieniu káżdemu wierzacemu.

To słowo EVANGELIVM, by ktho chćiał ná Polskié wyłożyć / nic inszégo sye nie rozumié / iedno dobré / wesołé / á zbawienné poselstwo. A któryż tho iest inszy dobry / wesoły / á zbáwienny poseł: iedno ten który opowiáda / że zá nas vkrzyżowány iest / y vmárł / Pan nász JEZVS Christus. Któreż może być weselszé poselstwo / iáko to / o krzyżu á śmierći Páná Christusowéy / którą smy odkupieni: Tego tedy iż sye nie wstydźi Páweł S. Apostół powiádáć / á nietylko sye nie w[sty]dźi[...]le też y ná drugim mieyscu pisząc / y to przydáie: Boże nie day / ábym [...]ym inszym chlubić miał / iedno w krzyżu Páná nászégo Jezu Christá. [...]órégo / do Koryntów pisząc powiáda / że nic inszégo nieumié / nic in[...] każe / iedno Páná Christusá / á tego vkrzyżowánégo: który iest Zy[...]orszenim / y Pogánom głupstwem. Tym tylko sámym kthórzy są po[...]ini / ták Zydom iáko też y Grekom / przepowiádamy Christusá / BO[...] y BOża mądrość. Abowiém co iest głupstwem v BOgá / ludźiem [...]yć mądrośćią: A co iest Bogu nie potężné / zda sye ludźiem rzeczą do [...]ena. Nie nowáć tho rzecz iest bráćia mili / iż krzyż á śmierć Páná [...]sá iest wielé ludźiem ku zgorszeniu / y wielom sye z nich zda być głup[...] ábowiém gorszyli sye z niéy Zydowie / á Pogáni kazánié o niéy obrá[...]miéch. A wiec iuż dla tego Apostołowie / álbo ich namiástkowie / po[...] mieli / álbo porzućili: Nigdy záisté iéy nie opuśćili / y owszem ym [...]éy z niéy Zydowie gorszyli / ym ią więcéy Pogáni w pośmiéch bráli / [...]niéy oni Páná Christusá zá nas vkrzyżowánégo / y vmárlégo / pámią[...]rcách wszech ludźi wzbudzáli. A nie dosyć ná tym mieli / że te pámią[...]nim y kazánim swoim mnożyli: ále théż obchodzeniem pewnych [...] y znáki / obrázámi / postáwą / vbiorem / y też rozmáitemi obrzędy al[...] [Cere]moniámi / krzyż y śmierć Páná Christusá / nád którą nic zbáwiennie[...]c droższégo / nic chwálebnieyszégo nie mamy / ták ią we wszech duszach [...] vgruntowáli / żeby nie łatwie mogłá z nich wypáść: rozumieiąc iże [...]żdemu godźi wiedźiéć / ná czym należy vćieczká / obroná / thudźiéż y zbáwienie wszech ludźi. Stądżeć sye wszczełá Piątku onego wiel[...]káwá / y onych dni świętych przed Wielkanocą / które wielkimi zo[...] kthórych nie dla czego inszégo Chrześćijánie dobrzy od mięsá sye po[...]dno iż ná on czás pámiątká thego bywa czynioná / iáko Słowo ono [...] Ciáłem sstáło / dla nas ludźi / á dla nászégo zbáwienia / z niebá sstą[...]

Gala: 6. ver: 14.
1. Cor: 1. á ver: 23. ad 26.

Niewierni Męki P. Christusowey wstydzą sye / która wiernym iest kochánié.

Dawność gorszenia z męki Páná Christusowey.

Zgorszenié z iáką pieczą Apostołowie wykorzeniali

Czemu mięsá w piątek y w wielki tydzień nie iadáią.

 piło /

piło/ á ná krzyżu zá nas wiſząc/ śmierć okrutną á bárzo hániebną
raczyło. Stądże też wzięty ieſt obyczay/ że ſye my żegnamy krzyżem
od wierzchu głowy áż ná żywot kłádziemy : mysląc o Pánie Chriſtuſ
z naywyżſzego niebá zſtąpiwſzy/ w żywot Mátki ſwoiéy wſtąpił/ á z
ſtéy krwie iéy ciáło náſze przyiął. Potym dotknąwſzy ręką lewégo rá
wiedziemy ná práwé : przyczynę tę ſobie rozmysláiąc/ dla ktoréy ták
Boży vniżył/ że opuścił dom ſwóy/ dziedzictwo ſwoie/ á dał miłą du
ię w ręce nieprzyiacieli ſwoich/ vmieráiąc zá nas ná krzyżu. Abowie
czynił dla thego/ żeby my ktorzyſmy záſłużyli ná lewicy z kozłámi byc
wieni/ przez miłosierdzie iego byli przenieſieni miedzy owce iego/gdz
głos on wdzięczny ſłyſzeć mogli:Pódźcie błogosłáwieni Oycá mégo/
cie króleſtwo od początku świátá wam zgotowáné.Który znák krzy
tégo/iáko vczą niektórzy/trzemi pálcy ma być czynion/ żeby ſye przez
czytá Tróyce S. táiemnicá / wymawiáiąc ty ſłowá / W Imię Oyc
ná y Duchá świętégo : żeby nam tho przyſzło ná pámięć/ iż zbáwien
które przez krzyż mamy / wſzytká TRóycá święta (ktoréy ſpráwy nie
dzielné) w pośrzodku ziemie ſpráwowáłá. Oyćiec Synowi / iáko ſa
świádczy/ kielich męki dał : á Syn też ſam z ſwéy mocy ſwoiéy duſzy
Bo powiáda : Mam moc położyć duſzę moię. Ofiárowan ieſt/ mów
rok/ iże ſam chćiał. A Duch S. to ſpráwował / że mu then kielich n
zádan. O czym Apoſtoł Páweł świadczy / mówiąc : Że Pan Chriſt
Duchá świętego ſam śiebie ofiárował niepokalánym Pánu BOgu
czyſzże to/ że máło nie wſzytká ſummá Ewányeliéy zámyka ſye w thy
żegnániu krzyżem : który też ná czele/gdzie ieſt mieyſce wſtydu/ dla t
nimy/ żebychmy to wſzytkim okazáli/ iże ſye nie wſtydzimy Ewányel
w żadnéy inſzéy rzeczy/iedno w krzyżu Páná náſzégo IEzu Chriſtá c
kocháć ſye chcemy. Tákże też w pośrzodku Kośćiołá kożdégo / ná
mieyſcu / gdzieby mogło być oglądáné Páná Chriſtuſá vkrzyżowáne
obráżenié/ bywa poſtáwioné : ábychmy pośrzednika náſzégo/ kthóry
wiśiał ná krzyżu/poználi : przez ktorégo/ y w Imię ktorégo/cokolwie
máć chcemy/prośić mamy. Które też wyobráżenié przy drógách á ś
poſtáwione widamy : żebychmy pámiętáli/ że drógá náſzá ieſt Pan C
A iże my nie ináczéy/ iedno przez Páná Chriſtuſá vkrzyżowánégo/ kr
noſząc/ do niebieſkiéy oyczyzny przyść mamy. Ná koniec y w ofiárá
Sákrámenciech/y we wſzech ſpráwách náſzych/w Kośćiele Chrześći
żadnéy rzeczy niemáſz ktoraby ták czeſto wſpominano / iáko znáku kr
więtégo. Ták pilnie dobrodzieyſtwo to Kośćioł chćiał nam pod
nigdziéy mieyſcá nie było/ gdzieby álbo w vſzach náſzych nie brzmiało
przed oczymá nie ſtáło. A nie tylko tym/ y nie doſyć ná tym / ále też
wą/ y vbiorem/ y rozmáitemi obrzędy á ceremoniámi/ten krzyż á śmie
ná Chriſtuſowe nam roſpámiętáwáć/ y záwżdy przed oczymá mieć/p
wił : Co ſye nigdziéy pilniéy nie dzieie / iáko w onéy naſtráſzliwſzéy
Mſzéy świętéy / ktora ſłuſznie miánowána być może ſummá wſzytk
wányeliéy : gdyż w niéy iákmiarz wſzytkich dobrodzieyſtw Páná Ch
wych dzieie ſye nieiákie krótkie roſpámiętawánie. A zwłaſzczá iż tam
pámiętawániu onego dobrodzieyſtwá niezmiernégo / myśli ludzi w
bywáią pilnie pobudzáné : które ták bywa ſpráwowáné w téy Ofierz
może nic prawdziwſzégo być rzeczono/ iedno co nápiſał Cyprian B
Męczennik święty : Iż ofiárá tá ktorą ofiáruiemy / ieſt Męká Páńſk
ieſzcze áni ná tym przeſtał Kośćiół. Bowiém gdy obaczył iż niektorzy
poczęli myslić/ żeby to zágłádzili/ co Pan Chriſtus ná pámiątkę ſwą
ná roſpámiętawánie śmierći ſwéy/ czynić roſkazał. Jáki był Kácerz

Marginal notes:

W Zegnániu wiá rá Chrześćiáńſka zámkniona.

Mat: 25. ver: 34.

Náſze zbáwienié wſzytká świeta Tróycá ſpráwowálá.

Ioan: 10. ver: 18.
Iſaiæ 53. verſu 7.
Heb : 9. ver: 14.

Krzyż w pośrod ku Kośćiołá czemu ſtáwiáią.

Ioan: 14. verſu 13.

Krzyż czemu przi drógách.

Ioannis 14. ver: 6.

Mſza ſummá wſzytkiéy Ewányeliéy.

Ciáłá BOZEgo świeto czemu vſtáwioné.

us/ który prawdziwéy bytnośći w Sákrámenćie Ciáłá y Krwie Pá-
ſtuſowéy vrągał/ y łżył ią. A potym Petrobruſiani y Henriciani/któ-
im byli/ o to ſye kuśili/ żeby Ofiárę Mßéy świętéy zgłádźili : ták v-
ozumieiąc/ iáko y Berengárius. Mátká tedy naßá Kośćiół świe-
iąc ſye o zbáwienié náße/ gdy obaczyłá że ſye ná to Kácérze oni ná-
by pámiątká krzyżá y śmierći Páná Chriſtuſowéy wiecznie zágine-
zedśiewźięćiu zábiegáiąc / obyczay nieiáki nowy ná'ázłá/ ktorymby
piecéy to dobrodźieyſtwo ták wielkié oſtawiłá.
zeto ſławną Proceſſyą w pierwßy Czwartek po Tróycy S. poſtá-
ná káżdy rok/ z ktoréyby ſye wßytkim wobec ludźiem ná świećie tho
pokázowáło/ że my wßyſcy/ktorzyſmy wierni á prawi Chrześćiiáni/
ye nie ſromamy Ewányeliéy / to ieſt Páná Chriſtuſowégo krzyżá/ y
ſławić y zálécáć/ále też w tym krzyżu nawiecéy ſye chłubimy/z tego
emy y nawiecéy weſelimy. A ná znák tego weſela/ Ciáło ono które zá
mierć wydano/ á ná krzyż ieſt przybito/z weſelim wßech poſpolitym
o vlicách/ y po rynku/ z wielką czćią noſimy/ y iemu modłę tę czy-
ra przyſtoi Ciáłu Páná Chriſtuſowému : wyznawamy / iż wierzy-
Chriſtuſowi mówiącemu/ To ieſt Ciáło moie. A iż ſye nie ſroma-
go Ewányeliéy/ przez którą nam ten to chwálebny krzyż y śmierć ie-
iádáią/ y w niektórych Ziemiách zwyczay ieſt / á zwłaßczá tu v nas
e/ iż w téy Proceſſyéy początki cztérzech Ewányeliy śpiéwáné by-
racáiąc ſye ná cztérzy częśći świátá : ná znák tego/ iż tá Ewánye-
á śmierći Páná Chriſtuſowéy ná wßytki częśći świátá ieſt rozſła-
Acz też bywa y w Wielki Czwartek téyże męki y śmierći P. Chri-
roſpámietawánié/który dźień/właſnie dźień Wieczerzéy Páńſkiéy
iż onego czáſu ſmutna byłá dußá Bogá á Zbáwićielá nàßégo Pá-
uſá áż do śmierći : płákáłá Márya mátká iego/ płákáli théż święći
ſtołowie / á świát ſye weſelił : nie zdáłá ſye być rzecz ſłußna/ żeby-
go czáſu z weſelim krzyżá iego/y też śmierći iego/pámiątkę obcho-
y Páná Chriſtuſá krzyżuiąc Zydowie rádowáli ſye/á z vmiéráiącé-
ſali ſye : Słußnieyßa rzecz zdáłá ſye być/ ábyſmy y Páná Chriſtu-
ek/ y mátki iego/ (ktoréy dußę miecz boleśći przeßedł) y tákże A-
żal/ ná ſobie odnośili/ á práwie wyrażáli/ y w żáłośći / w płáczu/
bchodźili/których ták wielkié okrućieńſtwo nád ćiáłem Páná Chri-
czyniono. A przeto Kośćiołowi świętemu zdáło ſye być przyſtoy-
é to odkupienia nàßégo ná on czás przenieść/którégo ſye théż y A-
ie byli vrádowáli oglądawßy Páná/iżebyſmy potym gdy iuż vtra-
emineło/ gdy Pan Chriſtus zmartwychwſtał / ná niebo wſtąpił/ á
égo świętégo Kośćiołowi poſłał/zá którégo náuką dano nam tá-
Tróyce świętéy wyrozumiéć/ z wielką rádośćią dobrodźieyſtwo tho
śmierći Páná Chriſtuſowéy obchodźili / y roſpámietawáli / y z po-
o ſye weſelili który on ſam nam przyniósł. Co iż ták wprawdźie ieſt/
na Proceſſya którą po thy dni obdchodźimy/ nic inßégo nie ieſt/ ie-
lebné nieiákié krzyżá á śmiérći Páná CHRiſtuſowéy ſławienié / á
ryumph á weſelé wielkié z tego zwyćięſtwá które ſye przez krzyż nád
ſtáło : y théż że śmierć nàßá / przez śmierć Páná Chriſtuſowe ieſt
á/ grzéchom odpußczenié ziednáné/ y Króleſtwá niebieſkiégo dźie-
nam przywrócone. Ták ſye thedy Chrześćiiáńſki człowiecze do
y/żebyś z nawiętßym nabożeńſtwem/á prawdźiwym y ſerdecznym
u roſpámietawániu ták wielkiégo dobrodźieyſtwá przyßedł. A nie
d téy Proceſſyéy to nie odſtraßa / ieſli then krzyż y śmierć Páná
wá/ (ná ktoréy pámiątkę ten dźień ták ſławnie á weſele obchodźi-

A téy tákowéy Proceſſyéy figurá naprzód byłá/ oná proceſſya Zidowſká/ kthórą mieli ná on czas/ gdy ie P. BOg wßechmogący wyrwawßy z Niewoléy Fáráonowéy/ prowádźił z Egiptu przez pußczą/ we dnie w ſłupie obłocznym/ á w nocy w ſłupie ogniſtym:(Słupy thé figurą monſtranciéy nàßéy były) okázuiąc moc ſwoie nád nimi / y brónięc ich od Fáraoná. Bo iáko oni mocą BOgá wßechmogącégo wywiedźieni ſą z niewoléy FAráonowéy/ thák y my wywiedźieni ieſteſmy z niewoléy Szátáńſkiéy mocą Chriſtá Páná/ Syná prawdźiwego BOgá Oycá wßechmogącégo/ którégo prawdźiwe ćiáło pod oſobą chlebá thu mamy zoſtáwioné:y który ná on czás iáko Páwel święty pißę/ 1. Cor: 10. ver: 4. Gdy lud Zydowſki z Egiptu ßedł/ był ſkáłą zá nimi idącą/ z ktoréy wßyſcy pili napóy duchowny. Y przetóż máiem y chróſtem

my/ Ciáło iego naświetſzé zá nas vkrzyżowáné/ y ná krzyżu vmárłe/n
tho wſzemu świátu iáſnie vkázuiąc/ iże ſye nie ſromamy Ewányel
ná Chriſtá vkrzyżowánego.) Jeſli/ mówię/ ten krzyż á śmierć Pan
ſtuſowá (która przed tym byłá/ y dziś ieſt/ Żydom zgorſzenié/ á Po
ſzaleńſtwo) y to noſzenié Ciáłá iego/też tego czáſu niektóré obrażą/y
rzy to w pośmiech máią: to/ mówię/ niechay ćię od tego nabożeńſtw
Proceſſyéy nie odſtraſza. Abowiém ćić to gánią/ którzy ſye nie wſtyd
méy Bożéy Prawdźie/ o prawdźiwym Ciele ſwoim świadczącéy/ kła
przyczytáć. Abowiém Prawdá mówi/ To ieſt Ciáło moie: á Niepra
sie tego przy/ á tylko chleb być fáłeſznie mówi. Záwżdy to było pilne
nié Szátáńſkié/gdyż baczył że nie ná czym inſzym więcéy zależy náſze
nié/ iedno ná tym vſtáwicznym krzyżá y też śmierci Páná Chriſtuſo
ſpámiętawániu/ áby tho wſzelákim ſtáránim zgłádźił/ á z pámięci l
wykorzenił. Ale iáko ſye on o to pilnie prácuie/ thym mężniéy ſye i
ſprzećiwiáć mamy. Przypátrzćie ſye iáka to iego chytrość/ o którym
dźiwie nápiſano ieſt: Iż był wąż chytrſzy nád inſzé źwiérzetá. Y żad
trość nie ieſt ták wielka/któraby ſye mogłá zrównáć z iego chytrośći
ry nie z czego inſzégo/ iedno z chytrośći/ z zdrády/ á z fáłſzu wſzytek ieſt
mienia ſie częſtokroć w Anyołá świátłośći/á to co przed sie wźiął bá
ie. Baczyć to on dobrze/ iż przez obchodzenie thych dni/ przez znáki/
Ceremonie/ którymi iáko inſze dobrodźieyſtwá/ ták oſobliwie to dob
ſtwo krzyżá y śmierci Páná Chriſtuſowey/ bywa nam ná pámięć p
dzono. Która pámięć głębiéy á lepiéy ſye w ſercách náſzych wkorzen
Ceremoniámi/niżli Piſmem álbo Kazánim: ták/iż póki by ty obrzedy
ty zgłádzoné/ żadnaby nádźieiá nie byłá/ áby to miał przewieść ten ſ
Wąż/ o co ſye kuśi: á przeto czyni te poſtáwę iákoby on Máieſtat á p
ſłów BOżych które ſą piſáné/ á przez Kápłáńſkié Kazánia bywáią
wiádáné/ chćiał bronić/y vſkárżáć ſye/ że przez tákié Ceremonie ſło
żemu dźieie ſye wielkié vbliżenié. A ták że ſye o to naprzód ſtára/
mógł zbórzyć przez co pámiątká krzyżá y śmierci Páná Chriſtuſowéy
ſlách wiernych ludźi gruntowniéy bywa wpoiona: á zwłaſzczá iż wR
dálekó więtſza część ieſt proſtych á nieumiejętnych ludźi/którzy áni pi
táć vmieią/ y Kazánia nie záwżdy ſłucháć mogą.

Ták tedy Szátan ſobie myśli/ ieſli ty rzeczy naprzód odéymę/któ
vſtáwicznie ſą przed oczymá ludźi proſtych/ pámiątki dobrodźieyſtw
Chriſtuſowych/ á zwłaſzczá krzyżá y śmierći iego/ginąć nie dopuſzczái
vmyślił dobrze mi ſye powiedźie. Abowiem co ſie piſmá á kazania d
nie ták przez to poſpolſtwo nieuczoné bywa poruſzoné ku pobożnośći
nie wſzytko równie może rozumieć/ co piſano álbo kazano bywa: á
dálekó więcéy/ którzy czytáć nie vmieią/ y nie kożdy może Kazánia ſ
Tákći chytrze á przykryćie Szátan poſtępuie/który od Ceremoniy/po
ten hak wiedźie/ gdy ták mówi: Będźieć też po tym zgłádzeniu Piſm
zánia ſwoie mieyſce; bowiem nie godźi ſye záraz o wſzytko kuśić. lepi
go náſládowáć/ który końſki ogon po troſze wyrywał.

Izali ſye Szátánowi ten rozmyśł nie powiódł? izaż po thym k
ty zwiérzchnié obrzędy/ Ceremonie/ obchodzenia dniów świętych/ z
znáczeniá krzyżem świętym/ wyobráżenié męki Páńſkiéy/ y obrázy i
bórzył/ zwiérzchniégo też Kápłáńſtwá/ y Ofiáry nie ſkáźił? Izaż n
vmnieyſzywſzy liczby Świątośći/ ná koniec wſzytkich nie odiął? Izaż
tym przeſtał/ y owſzem dáléy ieſzcze poſtąpił: á tym obyczáiem/iáko z
chnią ofiárę/ ták też y zwiérzchnié ſłowá Bożégo kázánié/ precz wyrzu
iżeby tylko wnętrznemu nátchnieniu mieyſce było. Co iáko ſye pow

ſtę ścielemy dró-
gi/ którymi pro-
ceſſye iść máią/
ábyśmy przez tho
ná pámięć wier-
nym przywiedli/
y puſzczą one któ-
rą ſzli/ y moc w-
ſzechmocną tegóż
Páná który ie oną
puſzczą z niewo-
léy Fáráonowéy/
á nas z niewoléy
Szátáńſkiéy/ wy-
wieść raczył: że
tho nie inſzy był
iedno tenże Chri-
ſtus Pan SYN
Bogá wſzechmo-
gącég. któréġ pra-
wdźiwemu ćiáłu
my tu vczćiwość
wyrządzamy/ y
wdźięczność z od
kupienia náſzégo
iáko może być nái
więtſzą pokázuie-
my. Wyznawáiąc
tho być prawdźi-
wé ćiáło iego/te-
go który ieſt wo-
dzem y PAnem
náſzym ná téy pu
ſzczy świátá teġ/
który nas wednie
y w nocy prowá-
dźi do źiemie o-
biecánéy/ náuką/
y przykłádem ſwo
im/przez Apoſto-
ły/ Káznodźieie/
Doktory/ y Náu-
czyćiele ſwoie/ y
przez vżywánié te
góż naświętſzéġ
Ciáłá ſwoiégo.

Mamy też y dru-
gą figurę théyże
Proceſſyéy w o-
nym DAWidźie
KRolu/ y Proro-
ku/ iáko máſz o tym
2. Regum 6. ver-
ſu 2. Który ARkę
BOżą z wiel-
kim weſelim/ y z
wielkim tryum-
phem prowadźił
do miáſtá ſwégo/
w którey były ty
rzeczy/ Mánna/

ie iest : ábowiem zuchwáłym mniemánim / powadze á mocy słowá
o/ ná wielu mieyscách / odieto iest kazánie słowá Bożégo/ gdy tylko
ia z niebá oczekawáią. Azaż też y ná tym iuż Szátan przestał ? Da-
ze postąpił: odiąwßy zwiérzchnie znáki/ skáziwßy ofiáre/y też kazánie
owné słowá Bożégo / vdał sye potym ná to/ áby y Pismo zgłádził :
iuż ludzi ná to náklonił / że ty wßytkié rzeczy zwiérzchowné/ są rzeczy
iedzné Elementá/ to iest/ początki / żywioły / álbo litery/ do których
iáć zákázuie nam Páweł swiety. Bo y Litery/którymi pismo iest pi-
rámmatykowie zową Elementá / á przeto też y pismo iáko nedzną
hce Szátan ku wzgárdzeniu przywiéść : áby thak y to zgłádziwßy/
przyßedł/ ku czemu naprzód zmiérzał : iżeby pámiątke dobrodzieystw
hristusowych/ á zwłaßczá krzyżá y też smierći iego/ z gruntu wygłá-
u wiec iuż obáczyć możeß / które są chytrości á zdrády Szátáńskié/
przód nic innég iedno te postáwe czynił/ iákoby tylko té zwiérzchnie
á Ceremonie zgłádził : ná ostátek do thego przyßedł / że też y kazá-
pismo znißczyć chciał : pokázuiąc tho / że ty zwiérzchowné Ceremonie
entá / tákże też Litery á obiecádło z którégo iest pismo złożoné. A
dzie Páweł swiety tego broni y zákázuie/ ábysmy sye do mdłych á
y elementów nie obracáli/ iesli tym náßégo wieku Prorokom wierzy-
nnégo nam zákázuie / iedno to / żebysmy sye do pismá nie obracáli ?
áśniey może być zwáné Elementá/niżli ty inßé zwiérzchnie Ceremo-
ré wywróćić nic innégo nie iest / iedno ku skáżeniu pismá drzwi ode-
Gdyż tedy baczyß ty rzeczy człowiecze Chrześcijáński/ z tym wietßą
thy Ceremonie záchoway / które nam mátká miła náßá/ KOśćiół
áński podał : przeto / áby dobrze wlepił y wpoił w vmysły náße/
eystwá krzyżá y smierći PAná Christusowéy. A iesliby kto pytał/
zisia to swieto ták sławnie obchodźićie ? czemu Ciáło Páná Chri-
po rynku y po vlicách ták nośićie ? czemu ták wiele swiéczek zápa-
ie tylko głosy swymi śpiéwaćie/ ále też dzwonki/ trąbámi/ y wßelá-
ką/weselé iákies wielkié pokázuiecie ?

Temu ták odpowiédz : To iest Ewányelia náßá/któréy sye my nie wsty-
owßem to wyznawamy / że sye w niéy z PAwłem swietym chlubi-
i ChRistus ná ostátniéy wieczerzy/ Ciáłá y Krwie swoiéy Sákrá-
n dał/ ku pożywániu: iż choćia ie vsty/pić y ieść/ álbo też ná nié pá-
wiárą przyimowáć bedziemy/ ábysmy pámietali/ że to iest ono Ciá-
zá nas iest ná śmierć wydáné ; tá iest Krew oná / która ná odpuß-
grzéchów naßych iest wylaná. To tedy Ciáło Páná Christá/ który z-
yżowan / y vmárł iest / wßytkim vkázuiemy : á iáko nawiecéy by-
ćimy y chwalimy/w nim y z nieg sye chlubimy/á z zwyćiestwá śmier-
lá tryumph czynimy/ á Bogu Oycu niebieskiemu dźiekuiemy/ któ-
krzyż á śmierć Syná swégo / spráwił á dał nam grzéchów náßych
nié: zá syny nas sobie przysposobił/y też dźiedźicmi Królestwá nie-
o vczynił. Których wßystkich dobrodzieystw pámiątke/ym wietß-
ą Szátan chce zgłádźić/ tym pilniéy my też tego mamy prágnąć/ á
też pámiątke / y przez obchody dniów / y przez znáki á obrázy / prze
ostáwe/ y przez wßelákié Ceremonie/spráwiáli y obchodzili : á zwł-
dźień Ciáłá BOżégo / własnie ták wielkim dobrodzieystwem ozdo-
weselim y też z tryumphem obchodźić mamy. Tákże tedy / iesli ći
/ odpowiáday: á zátym vpominay bráćią swoie/ áby to pokázowá-
ie wstydzą Ewányeliéy/że sye nie wstydzą krzyżá y też smierći Pán-
owéy/ którégo pámiątká z rádośćią á z tryumphem w téy chwalebné
y bywa spráwowaná : bo kto sye téy Ewányeliéy/ thego krzyżá

dźieśiećioro Przykazánié BOżé/ y Laská AARonowa. Znaczyłá tá processya Dawidowá/ Processyé náße/ty które dni tych czynimy : bo Manná/ znaczyłá chléb ten który z Niebá stąpił / y dáie swiátu żywot/ chléb żywy/ który iest P. Christus/ którégo prawdźiwemu Ciáłu pod osobą chleba/ w téy rzeczney náßey árce/Chrześćijáńską pocźćiwość wyrządzamy : Dźiekuiąc mu zá to/ że nas Ciáłá swég vpominkiem obdárowáć raczył : á nie wstydząc sye wyznáwáć wiárą / sercem/y vsty/ iego słów/ To iest Ciáło moie.

Pilność Szátáńską náßá/pilność kázić ma.

Ktho sye wstydźi Ewányeliéy y męki Páná Christusowéy/ bedźie sye go Pan Christus wstydźił.

śmierć

śmierci Páná Chrystowéy ſrómą / ten rádniéy czym innym nizli Chrz
Lucæ: 9. ver: 26.
ninem ma być zwan: y próżno ſye ma ſpodziewáć/áby doſtąpił dárów
których Pan Christus nie komu innemu obiecał/ iedno tym / którzy n
nádzieię ſwoię/ w zaſłudze krzyżá á śmierci iego pokłádáią. Mówi p
Math: 10. ver: 32.
Christus : Kto ſye mnie będzie ſrómał / tego thèż Syn człowieczy bę
ſrómał/ gdy przyidzie w máyeſtácie ſwoim. Ale kożdy który mnie będ
ſtawiał przed ludźmy / tego ia też będę wyſtawiał przed Oycem moi
ry w niebie ieſt.

Wyſtawiaymyż tedy Páná Christá/ nie ſámą tylko wiárą/ále też
to ieſt/ zwiérzchnimi tymi ſpráwámi / y Ceremoniámi / przez które wi
go nawiecéy bywa obiáśnioná : á dobrodzieyſtwo to zacné/ krzyżá y ś
iego/ z wielkim nabożeńſtwem / y prawdziwym ſerdecznym weſołym r
ślánim/ obchodźmy : áby to doczeſné weſelé było początkiem onégo
nego á niezmiernégo weſela / w Króleſtwie niebieſkim : które nam
Boże wszechmogący rácz dáć/przez zaſługę męki okrutnéy/á śmierci n
néy/ Páná Jezu Christá zbáwicielá náſzégo/ Amen.

MOdlitwá.

Epheſ: 2. ver: 14.
Ioan: 10. ver: 16.
Ioan: 14. ver: 27

O Pánie Jezu Christe który ieſteś pokóy náſz / y który czyniſz ze dw
czy iednę/ któryś też dla tego raczył ćierpieć męki rozmáité/ y śm
krutną krzyżową/ ábyś ſyny Boże / którzy byli roſproſzeni/ zgromádz
dno. Przeto też dla tego kiedyś miał z tego świátá iść do Oycá/nic wi
nam ná teſtámenćie nie zoſtáwił/iedno pokóy : y o żadnąś inſzą rzecz p
Ioan: 17. ver: 21.
Oycá nie prosił/ iedno iákoś ty iedná rzecz ieſt w Oycu ſwoim / á O
tobie/ták też y my/y miedzy námi/ y w tobie/y w nim/ábyſmy iedná rz
li. A dla tegóż raczyłeś nam zoſtáwić pod oſobą chlebá y winá/ Świ
1. Cor: 10. ver: 17.
chwalebną Ciáłá y Krwie ſwoiéy / ábyś nas tymi znáki ku ſpólnéy n
nápominał : iż iáko z wiela ziarn ieden chléb / y z wiela iágód iedno wi
wa/ żebyſmy też my iednym ciáłem z tobą / y miedzy ſobą byli/ którzy
Dan: 9. verſu 18.
go chlebá pożywamy. Oto Pánie Jezu Christe ofiáruiemy modlitwy
przed oblicznośćią twoią/ nie w ſpráwiedliwośćiách náſzych/ ále w mi
dziu twym wielkim/ nie vfáiąc w zaſługách náſzych / których w ſobie
znamy / ále w okrutnéy męce y hániebnéy śmierci twoiéy / którąś rac
nas nędznych / á ktemu nieprzyiacielów ſwoich / miłośćiwie podiąć:
męki y śmierci twoiéy pámiątkę/ w tym Sákrámenćie naświętſzym
mietawamy. Przez zaſługę tedy téy śmierci twoiéy/pokornie ćiebie pr
ábyſmy Świątość chwálebną Ciáłá y Krwie twoiéy / godnie á doſ
wielbili/y też przyimowáli/ żebyſmy pożytek twégo odkupienia w nas
wicznie czuli. Wyſłuchay miły Pánie/ bądź miłośćiw miły Pánie/ á ná
nie rácz ſye gniewáć ná nas. Odmień myły Pánie w Kośćiele twoim
Lucæ 23. ver: 42.
wności / któryś odmienił ná krzyżu łotrá. Oddal miły PAnie od KO
ſwoiégo Chrześćiiáńſkiégo odſzczepieńſtwá : á to rácz dáć / ábyſmy n
iednáko mówili/iedno rozumieli/y wtymże porządku wiáry Chrześćiiá
byſmy wſzyſcy trwáli. A tym którzy ſye od thego ćiáłá oddzielili / rác
Pánie wlać w ſercá ich miłość/ áby mogli tám przyść ſkąd ſámi sieb
dzielili. Rácz dáć miły Pánie/ ábyſmy byli wſzyſcy iedno ćiáło/ ieden
Epheſ. 4. ver: 4.
ták iáko ieſteſmy wezwáni w iednéy nádziei powołánia náſzégo/byſmy
Wiárę/ ieden Krzeſt chowáiąc/ zgodliwie wſzyſcy / y iednymi vſty/ ch
ćiebie Páná náſzégo Jezu Christá : który z BOgiem Oycem/ y z Duch
więtym/ żywieſz y króluieſz ná wiek wiekom. Amen.

…OTKIE POKAZANIE, …i Ciálo Páńskié ma w Pismie swietym troiáki wyklad.

…iáło móie iest prawdziwy pokarm / y Krew moiá iest prawdziwé picié.

Ioannis 6. ver: 55.

WJémy z Pismá świetego Chrześćijáński
człowiecze / że Pan Christus Zbáwiciel náß mie-
dzy wßytką náuką swoią/ y wßytkim postánowie-
niem pobożnych spraw których nas vczył/ y vczy/
osobliwie/ y częstokroć/ zgode/ miłość/ pokóy/ zo-
bopólną życzliwość/ swoim roskázáć raczył/ mó-
wiąc: Że w thym zwolennicy moi będziecie/ iesli
miłość ieden ku drugiemu mieć będziecie. A ná
drugim mieyscu: Cokolwiek chcecie áby wam lu-
dzie czynili/ czyńcie im wy pierwéy: bo to iest wy-
…zakonu y Proroków. A do thego ono pismo y słowá Ewányeliey
…Miłuy Páná Bogá twoiégo ze wßytkiego sercá twoiégo/ á bliźnie-
… iáko sam siebie. Tákże y ono nie raz powtórzoné roskazánié Páná
…tóré mówić raczył: Toć iest przykazánié moie/ ábyście sye miłowá-
… A dáléy w tymże Kápitulum: To wam roskázuie / ábyście sye mi-
…ć. Nie odkroczyli sye nic Apostołowie w téy náuce od Páná swé-
…nże vpominek/ y thez náuke/ wiernym pokázowáli / y pilnie vczyli.
…téż iednák y Páwel S. nápomina wßytki wobec Chrześcijány/ y ká-
…obná/ mówiąc: Miłuy bliźniégo twoiégo iáko sam siebie. A káże
…ość ßczyrą/ okrom wßelákiey pokrytości. Czemu to Páwel S. ták
…áie samże przyczyne: Bo miłość/ powiáda/ bliźniégo nic złégo nie
…przeto káże nam być náßládowcámi BOżymi / ábyśmy chodźili w
…thák iáko Pan Christus vmiłował nas / y wydał sye sam zá nas ná
… ofiáre / BOgu wdzieczney woniéy. A wielé nápominánia w théy
…tko zámykáiąc / nákoniec ták powiedźiał: Iż/ by téż y Anyelskimi
…wił: by miał Proroctwo / y wiedźiał wßytki táiemnice: by vmiał
…áuki: by miał wßytke wiáre/ żeby nią snać y góry przenosił: by roz-
…tim ná pożywienié wßytke máietność: by wydał ciáło swoie ná me-
…/ iżeby gorzał/ á miłości nie miał/ zá nic to wßytko nie stoi/ owßem
…o iest która dźwieczy / cymbał to brzmiący / y żadnégo pożytku nie
Słyßyß y rozumieß co tu Páwel S. mówi o życzliwości y mi-
…zześcijáńskiéy/ o miłości y życzliwości prawdźiwéy/ ßczyréy/ nie fár-
…/ áni zmyslonéy. Práwa ábowiém miłość / iest pożytek Duchá S.
…ka rzecz iest v nas Chrześcijánów Wiárá/ bo iest grunt wßytkie-
…wánia ku zbáwieniu/ iest wielkié posilenié Chrześciáńskié/ do żywo-
…iégo nádzieiá/ przedsie iednák Páwel świety powiáda/ przewyżßa/ y
…st miłość. Czemu to Páwle świety? Themu/ powiáda/ że koniec
…o przykazánia/ iest Miłość: Temu / że miłość ćierpliwa iest/ do-
… iest/ nie zayźrzy / nie czyni przewrotnie/ nie nádyma sye/ nie pożąda

Sūma wßytkiéy przemowy o miłości Chrześćijáńskiéy.

Ioan: 13. versu 35.
Math: 7. ver: 12.
Mat: 22. ver: 37.
Lucæ 10. ver: 27.
Ioan: 15. versu 12.
Gala: 5. versu 14.
Rom: 12. versu 9. & ca: 13. ver: 10.
Ephes: 5. versu 2.
1. Cor: 13. versu 1. ad 4.
2. Cor: 6. ver: 6.
Gala: 5. versu 22.
1. Cor: 13. ver: 13.
1. Thim: 1. ver: 5.
1. Cor: 13. á v. 4. ad 9.

zbytnie

zbytnie czći/ nie ßuka ſwégo/ nie da ſye rozdráznić / niemyśli nic zł
ráduie ſye z niepráwośći : ále ráduie ſye przy prawdźie/ wßytko znoſ
ko wierzy/ wßytkiégo ſye nádźiewa/ y wßytkiégo ćierpliwie oczekaw
łość nigdy nie vſtawa / choćia Proroctwá wyniſzczone będą / choć
vſtáną/ y choćia vmiejętność będźie ſkáżona. Othóż widźiß Chrześ
zacność miłośći/ y życzliwośći zobopólnéy : y wiedźiéć káżdy ma pe
wiárá która przez miłość (wßytko) ſpráwuie/ tá ieſt v Páná Bogá
Potrzebá tedy abyſmy ią nádewßytko mieli: áby tym więcéy w nas
mnażáłá/ ym więcéy nam ieſt pożyteczna.

Gala: 5. verſu 6.
Col: 3. verſu 14.
Phil: 1. verſu 9.
1. Petri 1. ver: 22.

Ale com pokazał z náuki Páwłá świętego/ tóż vczy Piotr świę
poſtołów przednieyßy/ mówiąc : W vprzéymey bráterſkiéy miłości
wośći miłuyćie ſye pilnie/ z práwégo ſercá.

1. Ioan: 2. ver: 10.
& cap: 4. ver: 7.

Tákże y Jan S. Ewányeliſtá/ ná wielu mieyſcách prosi/ vczy/
mina/ áby miłość byłá miedzy násládowcámi y vczniámi Páná Ch
wymi : świátłość w tym Bożą vkázuiąc kto miłuie brátá. Y vkázuie
táką być z Páná Bogá. Y ieſliże ſye życzliwośćią Chrześćijáńſką ßcz
łowáć będźiemy/ powiáda/ iże Bóg w nas mießka. A ktho zásie nie
mówi/ że w śmierći mießka. A kto ma w nienawiśći brátá bliźniego

Ioannis 3. ver: 14.

vczy/ że mężobóycą ieſt.

Pokazałem tedy/ ták z náuki Páná Chriſtuſá/ iáko y z Piſmá A
łów iego/ że miłość Chrześćijáńſka/ życzliwość vprzéyma iednégo ku
mu/ ludźiem wßytkim Chrześćijáńſkim wobec ieſt potrzebna. Która
pilnie ieſt nam roſkazána/ ſtára ſye Szátan áby ią záwżdy miedzy n
gał/ áby ßczyrość iéy nam z ſercá wyrwał/ obłudną mnożył / pokryt
pił/ waśni w ſercách náßych korzenił/ czás ku pomśćie gotował/ zát
wu záchował/ áby iedno iákokolwiek/ y kiedykolwiek mógł/ te miłość
ścijáńſką v wiernych Páná Chriſtuſowych popſowáć / znißczyć / y n
nić. Przyſtąpiłá zásie do tych iego fortylów náßá náturá zepſowán

Nátura náßá do czégo zepſowana.

widźimy być nam zákazánégo/ thego prágniemy więcéy : y co ſye nam
czynić/ odrzucamy to : á czego ſye nie godźi/ czego nam zákázuią/ czeg
bronią/ do tego vprzéymie y vporem ſye bierzemy. Otóż gdy ſye ty d
czy ſprzęgły / Szatan z fortylmi / á zepſowána náßá náturá/ która ſ
rzeczy zákazánych / á ma to z rodźiców pierwßych náßych / miłość p
wą Chrześćijáńſką nam roſkazáną/ mocnie w nas pſuią/ y wniwecz
chcą : y przeto widźimy / że oźiębłá bárzo miedzy Chrześćijány / bo
czné waśni ſą / niezgody pełno / záburzenia miedzy nimi wßędy / rza
komu wiernie życzy/ y miedzy rodzonymi rzadka miłość: á domowni

Mat: 10. ver: 36.

wieczy/ nieprzyiáćiele iego. Pytaß co ſye to dźieie ? Wiédz iż nieprzyia
go kąkolu náśiał : bo Pan Bóg ieſt Pan pokoiu/ ále Szátan ieſt w

1. Theſ: 5. ver: 23.

niezgód/ zwad/ niepokoiów/ ſwarów/ roſtárgnienia wßelákiégo/ prz
y początek. Ludźie zásie więcéy miłuią ćiemnośći niż świátłość/ dla
vczynków złych więcéy miłuią świát/ y ty rzeczy które ná świećie ſą:
onych rzeczy pátrzą / które im pożyteczné ſą. A do tego przyßłá wzgá
ßácunek bezbożny ludzki: poczynili ſye iedni drożßymi niż drudzy/ cho
Krwią Chriſtuſową odkupieni ſą: Stądże y niemiłość / ieden drugié
kié ważenié : ſtąd mordowánia / zábijánia / zwády / y wßyſtki niezgo
chodzą. Łatwie tedy pobáczyć może człowiek Chrześćijáńſki ſkąd ty
ce/ niemiłość/ niezgody / przećiwko Páná Jezu Chriſtá roſkazániu /
Chrześćijány roſtą / y mnożą ſye. Acz Pan JEzus Chriſtus nie opu
dnych lekarſtw/ temu choremu á zepſowánemu náßemu przyrodzeniu/
lo że náuką ſwoią y Apoſtołów ſwoich / nas chce zátrzymáć w zobo
miłośći/ ále też dał wiernym ſwoim pewné ſpoienié pokoiu/ y do miło

Przyczyny dla czeg miłość Krześćijáńſka ſye tárga.

Pilność Páná Chriſtuſowá áby v ſwoych miłość zátrzymał.

bo

y związek mocnie vtwierdzony/ który ſkłádem zgody názwáć może- ciáło ſwoie naswiętſze/ y Krew ſwoie nadrożſzą. Co iżeby ſye iáſniey o wiernym Chrześcijánom/ tak to pokázuie: Pan Chryſtus náß zbá- gdy Ciáło ſwoie dawał Apoſtołom ku pożywániu y pokármowi/ y ſwoie ku napoiowi/ tedy o żadną rzecz ich więcey nie nápominał/ ie- miłość zobopólną: áby y iego miłowáli przykazánie iego chowáiąc/ ſiebie tháksze áby wſpół miłowáli: á iżeby tey miłości y pokoiu/ tym zálecenie vczynił/ dał im Ciáło y Krew ſwoie pod oſobámi chlebá y

Pytaß/ dla czego pod tymi oſobámi? Wiedz pewnie/iż dla tey przy- Bo iáko chléb nie może być z iednégo ziárná/ ále z wielu ich w iedno ch/ y ták potym ná iednáką mąkę zmełte bywáią/ wino też z wielu wytłoczonych w iedno naczynie wlané bywa: thák wiele ludzi wier- Pánie Chryſtuſie/ktorzy do tego pokármu prawdziwégo Ciáłá Pa- o/ tákże y napoiu Krwie Páńſkiey/ przyſtępuią/ máią być miłością zeni w iedność/ iáko widzą złączone ziárná w chlebie ktorégo poży- złączoné groná/álbo iágody w winie/ ktoré piją: ábowiem iáko Pá- ty powiáda: Jednym chlebem/y iednym ciáłem/ wiele nas ieſteſmy/ ktorzy iednégo Chlebá/ y iednégo Kielichá bywamy vczeſtnicy.

Augustinus tracta tu 6. in Ioannem.
Miłość vżywánie Ciáłá páńſkie go ma mnożyć w wiernych.

1. Cor: 10. ver: 17.

wánie tedy Ciáłá PAńſkiégo/ y Krwie/ pod oſobą chlebá y winá/ y związek miłości Chrześcijáńſkiey/ y ma w ludziách wiernych Pá- tuſowi rozmnáżáć miłość/ pokoy/ zgodę/ iedność/ y zobopólną ży- . A ktorzyby tácy byli/ coby gniewu pełni/ pełni nieprzyiázni prze- iżniemu/ prágnący pomſty/ przyſtępowáli do tego świętego pokár- áiąc pokoy/ y miłość Chrześcijáńſką/ tákowi nie przyimuią ku po- bie Ciáłá Páńſkiégo/ nie przyimuią ku żywotowi wiecznemu Swią- / ále biorą świádectwo przeciwko ſobie ku ſwoiemu wiecznemu po- iu. Jednym tedy wyrokiem mówiąc: Ciáłá Páná Chryſtuſowégo iek vżywáć chce/ma gniew wßytek przeciwko bliźniemu precz odda- y/ zwády/ pomſty zá krzywdy/ niepokoie/ ma od ſercá ſwégo/ y vſt dáleko oddalić: krzywdy ſwoie ma odpuścić/ y ſam siebie w pokoiu zie poſtánowić y vmocnić: Bo ieſli nioſąc dar ná Ołtarz/ nie maß owáć/ ażby brátá/ to ieſt człowieká Chrześcijáńſkiégo/ ieſliby miał iewu przeciwko tobie/ przeiednał/ ieſliże chceß dar twóy być przyie- u BOgu: cóż będzieß dźiáłał/ kiedy będzieß miał bráć thák zacny świety vpominek/ Ciáłá Páná twégo z Ołtarzá? Páwel ś. kaźeć ſie czáć/á dopiéro ten pokarm Ciáłá Páńſkieg przyimowáć: á godnie wáć/ ábyś nie przyßedł ku ſrogiemu ſądowi Páná BOgá twégo/ á o żywotá wiecznégo. Jákoż niegodnie przyymieß? kiedy przyymieß ie/ w niepokoiu/ y w niezgodzie/ ten pokarm kthóry ieſt vpominek bopólnéy życzliwości Chrześcijáńſkiey/ y pokoiu ſpółecznégo. Bo to zacni Doktorowie y święci zową godné przyięcie Ciáłá Páńſkieg/ wątpienia wierzyß/że prawdziwé Ciáło Páná twégo/y prawdziwą zyymuieß/w oſobách widomych chlebá y winá: y kiedy przyymuieß oionym ſumnieniu y wſpokoynym vmyśle/ták od grzéchów ktorych ſpráwić Pánu Bogu/ y zá nie żáłowáć y pokutowáć/iákoć da nau- tóry rozwiezuie grzechy twoie: iáko théż od wßelákiégo gniewu/ w ſpokoiß ſye/ kiedy winy onym ktorzy ćie obráźili/ y przegniewáli/ / á ſam ſye pokoiu rozmiłuieß/ y nieprzyiaćioły twoie dla BOGA iłowáć będzieß: y bez pochyby z łáſki miłégo Bogá ták przyymuiąc/ od Páná twoiégo ſtánieß ſye przyiemcą Ciáłá Páná twoiégo.

Ktorzy bez miłości Chrześcijáńſkiey przyſtępuie do ciáłá Páńſkieg co czynią.

Math: 5. ver: 23.
Mala: 2. ver: 16.

1. Cor: 11. ver: 28.

Math: 18. ver: 18.
Ioan: 20. ver: 23.

Szátan złośliwy pewnie to wiedząc/ że wielkié pożytki mamy z te- emu Ciáłá Páná naßégo/ zayzrząc ludziem tego błogosłáwieńſtwá/

Chytrość ßátáńſka w czym ieſt.

nálazł y tu drógi/ którymi ieſli czym wiecéy/ tedy thym vpominkiem
zobopólnégo/ násiał zwad/ roſtyrków/ niezgód/ y ſwarów/ thák
czym ſye mieli wierni iednoczyć/ tymże ie roſprzągł / rozerwał/ y ro
ták bárzo/ iże w Kościele Páná Chriſtuſowym / w téy to náuce oko
Páńſkiégo w Sákrámencie/ y bytności prawdziwéy y iſtotnéy ieg
vżywánia tegóż Ciáłá : około zacności/ chwały/dla potrzebuiących
nia/ we Mßy poświecenia/ wielkié ßkodliwé rozerwánia poczynił:
nia wielé ludzi záwiódł : iedny przeciwko drugim ſrogim / á práwie
ßelákiégo vbłagánia/ gniewem powaśnił/ thák/ że ſye vſtáwicznie
dzą/ krew ſwoie Chrześcijáńſką rozléwáią/ z poczciwości y z máietn
łupią : á Kościół Páná Chriſtuſów ſtárożytny y prawdziwy / z tych
ków/ wielki żal/ wielki krzyż/ wielkié rozerwánié ſynów ſwoich odno
záwżdy przy Kościele BOżym/ ſwoiéy Bożnice nie zábaczy Szátá
wáć. A iż nie iednym obyczáiem w Piſmie świetym nowégo Zako
ło Páńſkié ſye wykłada/ rad temu zły nieprzyiaciel Szátan/ y wiedz
do tego / áby ſye temu nie przypátrzywßy / ná iednym wyroku Piſm
wáiąc/ inßych wykłádów tego to Piſmá S. nie pátrzyli / áno Piſm
té wedle potrzeby wiernych częſtokroć mówi : tákże też y Ciáło Pá
potrzebnéy náuki náßéy/ nie iednym ſpoſobem nam wykłada.

Spoſoby mówienia o Ciele Páńſkim.

Pierwßy ſpoſób. Lucæ 1. & 2.

Ciáło Páńſkié w piſmie nie iedná kim ſpoſobem ſye wykłádá.

☞ **Naprzód : Ciáło Páńſkié rozumiemy z Piſmá/ o**
częté z Duchá świetégo Anyelſkim zwiáſtowánim wżywocie Pánny
Máryéy/ narodzoné w Betleem/ które było obrzezáné/ y w którym o
P. Chriſtus z ludźmi ná świecie/ chodząc/ iedząc/ pijąc/ śpiąc: któr
Judaßá zwolenniká zá pieniądze wydáné / poimáné / vbiczowáné /
kowáné/ vplwáné/ vpośmiéwáné/á náoſtátek ná krzyżu záwießoné
łé/ y które trzeciégo dniá zmartwywſtáło/ y wſtąpiło ná niebioſá ná
wßechmocności Bożéy. O tym ciele P. Chriſtus raczył mówić : Vb
wżdy mieć bedziecie/którym możecie dobrze czynić/ále mnie niezáwżd
cie mieć. Y ná drugim mieyſcu: Opußczam świát/á ide do Oycá. Y
cim o tymże ciele Pan Chriſtus mówi do Apoſtołów po ſwoim zma
wſtániu : Dotknicie ſye/ y oglądaycie/ iż Duch nie ma áni ciáłá/ áni
O tym ciele Auguſtin świety mówi : Dotąd áż ſye ſkończy świát wż
Pan. Abowiém ciáło w którym wſtał zmartwych/ z potrzeby ieſt ná
mieyſcu/á z námi ieſt prawdá Páńſka. Bo prawdá iego wßedzie ſye
O tym ciele prawdziwym Páná náßégo/tákże y o iego poczęciu/Kárp
Ebion/ y Cheryntus/ Szátáńſcy ſłudzy/ źle trzymáli/ y nie z Duchá
go/ ále z Jozephá y z Máryéy Pánny/ obyczáiem przyrodzonym być
czętégo/iáko inßégo człowieká/ opowiádáli. A VALentinus Here
wiádał/ Zeby ciáło Páná Chriſtuſowo/ od niegóż z niebá było przyn
w żywot Pánieńſki/ y ták przeznie przeßło/ iáko promień ſłoneczny pr
przez ſkło. Byli y drudzy/którzy obłudné ciáło powiádáli mieć Pá
ſtuſá/ á nie prawdziwym ciáłem iżby miał z ludźmi obcowáć. Zwan
poſtoły Szátáńſkié/ iednégo SEkundus/ á drugiégo MARcus / tr
MARcion. Które iáko fałßérze y nieprzyiaciele ciáłá Páná Chriſtuſ
prawdziwégo tu dla thego vkázuie/ áby wierni mieli przeſtrogę dziſi
złych czáſów/ których wßytki błedy Szátáńſkiéy náuki rázem ſye od
ią : á ſnać ſye iuż y ty ták odkryły/ że v niektórych ty obłedliwości ty
cérzów w vściech brzmią/ y tych ſye bluźniérſtw nie wſtydzą. Ale wier
ią trwáć mocnie przy Ewányeliéy/która poczecié Páná Chriſtuſowé
łá ſprawą Duchá S. opowiáda być/ y ták poczęté y národzoné ciáło
prawdziwym być vkázuie. Bo wßytki dolegliwości ciérpiáło kthór

Lucæ 22. ver: 69. Math: 26. ver: 11. Marci 14. ver: 7. Ioan: 16 verſu 28. Lucæ 24. ver: 38.

In Pſal: 54. de Conſecratione diſtinctione 2.

Kácérze którzy prawdziwé ciáło Páńſkié pſowáli opáczną náuką

Wierni w czym máią trwáć.

złowiecze może/ áż do śmierci krzyżowéy . czegó wßytkiégo ćierpiéć=
e mogło/kiedyby było ćiáłem obłudnym. Miał Pan Christus nie=
y / nie tylo Bostwá swoiégo/ále też y prawdziwégo ćiáłá swoiégo.
onégo w téy náuce wątpienia niemáß/áni być ma : gdyż wierzymy/
mamy zupełnie/iż Pan Christus Zbáwićiél y Pośrzednik á Oredo=
/ iest prawdziwy Bóg/ y prawdziwy Człowiek / wßytki własności
eństwá/ okrom grzéchu/ odnoßąc ná sobie.

1. Tim: 2. ver: 5.

Drugi sposób mówienia około Ciáłá Páńskiégo pokázu=
gdy nam o Sákrámenćie opowiáda/ vczy nas/ że w Sákrámen=
ziwą bytnością iest Ciało Páná náßégo Jezu Christá: y przeto v
stárożytnych Doktorów / onych ludzi świetych ten obyczay był/ iż
ć mieli o bytności Ciáłá Páńskiégo w Sákrámenćie / bráli záwżdy
Páńskié ná świádectwo y náukę/którem náprzodku położył: Ciá=
est prawdziwy pokarm/ á Krew moiá iest prawdziwé pićié. Tákże
Chléb który ia wam dam/Ciáło moie iest/ które ia wydam zá ży=
átá : Przywodzili thęż y ony słowá Páńskié. Jesli nie bedziecie ieść
á człowieczégo/ y Krwie iego pić/ nie bedziecie mieć żywotá wiecz=
obie. Bráli thęż y słowá oné które Pan ná ostátniéy wieczerzy swo=
ić raczył/ dáwáiąc chléb Zwolennikom swoim/ y mówiąc: Tho iest
oie . A zátym vczyli wiernych/ że w Sákrámenćie pod táiemnicą y
oną chlebá y winá/wierni przyimuią/y vżywáią prawdziwégo Ciáłá
ezu Christá / y Krwie świetéy iego: onégóż Ciáłá co zá wierné swo=
ło ná krzyżu / y onéyże Krwie która byłá dla wiernych przelaná ku
eniu grzéchów . Ale nie tákim sposobem iáko było ná krzyżu: bo nie
osobą widomą/ która był záwießonym ná krzyżu / ále niewidomym
m też niewidomé/pod widomymi osobámi chlebá y winá/tego prá=
go Ciáłá vżywáią:á pożywáią iuż onégo Ciáłá/nie tákiégo iákim ná
było/ gdy było ná krzyżu záwießoné : bo w on czás y śmierći y dole=
n było poddáné/ ále thégóż Ciáłá iuż nieśmiertelnégo / y doległo=
e poddánégo: ábowiém Christus zmartwychwstáwßy iuż nie vmié=
ierć mu wiecéy nie pánuie. Jnßą thedy rzecz w tym Sákrámenćie
widziß/ á inßą wiárą być wierzyß/ y dla tego chléb widomy zowie=
Sákrámentem/to iest świetéy rzeczy znákiem/ á rzeczy świetéy prawdzi=
ącéy. Rzecz tá świeta którą maß wierzyć/ w táiemnéy zasłonie chle=
á/ prawdziwé Ciáło / y prawdziwa Krew Páná Jezu Christá iest :
otnie y prawdziwie / mocą słowá Bożégo. Nádto ießcze zwiérzchnie
chlebá y winá / są pewné znáki niewidoméy łáski miłégo Bogá/któ=
dáná tym/ którzy godnie przystępuią do przyięćiá Ciáłá Páńskiégo/
nnicy widomych osob prawdziwie będącégo. Jż tedy Ciáło Páńskié
wé/ iest prawdziwie pod táiemną zasłoną rzeczy widomych / iż inßą
idziß/ a inßą wierzyß / tedy ma też w sobie pewny znák niewidoméy
ożéy/ y náßégo poświecenia : y słußnie Sákrámentem/to iest Swią=
od wiernych iest názwano : nie z strony tego/ áby tylo znákiem rzeczy
będącé / onéy rzeczy którą znáczą w sobie / mieć widomé istoty nie
iáko dworné Postyle vczą : ále dla téy tylo saméy przyczyny / że inßą
idziß : á pod táiemną zásłoną tego co widziß/ istotę inßą wierzyß. R
znosć iest miedzy Sákrámentem Ciáłá PAńskiégo/ y miedzy inßymi
menty : ácz wßytki Sákrámentá / álbo świątośći/Kośćiołá Chrze=
kiego/máią tákże máteryą widomą y ćielesną / ále Sákráment Ciáłá
iego/ w táiemnicy zwiérzchnich znáków chlebá y winá/ istotnie w so=
rzecz świetą/ to iest/ prawdziwégo Christusá: nád którégo nic świe=

Drugi sposób mówienia.

Cyrillus Hierosolimitanus Catechesi 4.
Ioannes Damascenus Libro 4. Capite 14.
Theophilactus in Caput Ioannis 6.
Eusebius Emisenus Homilia in Dñicã Palmarum.
Ioannis 6. ver: 53.
Augustinus in ps: 98. & de doctrina Christiana Lib: 3. & alij.

Jákym sposobem Ciáłá Páńskiégo tu vżywamy.

Rom: 6. ver: 9.

W Sákrámenćié inßą rzecz widzimy/inßą wierzymy.

Słowem Bożym iest ciáło Páńskie y stawa sye.

tobliwßégo być nie może: á inßé świętości moc tylo máią ku posw
y vspráwiedliwieniu/ wten czás kiedy komu bywáią vdzielone: y prze
tosc Ciáłá Páńskiego / wnet po błogosłáwieństwie słowá BOżego/
nále sámá przez sye sstawa sie rzeczą świętą/ máiąc wsobie zárázem p
wé Ciáło/ y prawdziwą Krew Páná Jezu Christá: bo rázem gdy do
łów onych słowo BOżé przystąpi / tho iest/ do chlebá y winá gdy bł
wieństwo poświecenia przez słowo Boże przyidzie / sstawáią sye wn
krámentem/ Swiątością/ onéy táiemnéy bytności prawdziwégo Ciá
skiégo. Czego Doktorowie święci są pewnymi y nie omylnymi świá

Chrisostomus in missa

Bo iáko Chrizostom święty powiáda/ że sye potáiemnie przemienia:

Theophyla: in Caput 14. Marci.

ophilákt/ że sye przemieniáią ony żywioły/ álbo elementá/ chlebá y w
Ciáło y w Krew Páná náßégo Jezusá Christusá : iż téż przemieniáią
swé w Ciáło y w Krew onégo który rzekł: Tho iest Ciáło moie. y kt
wiedział/ że nie chléb/ áni wino/ ále Ciáło moie iest prawdziwy poka
Krew moiá iest prawdziwy napóy. Kto pożywa Ciáłá mégo / (nie
chlebá/ abo w chlebie Ciáłá mégo/ ále prosto Ciáłá mégo/) á pije Kr

Sermone ad Neophytos.

ie/ (nie mówi winá/ álbo pod osobą winá Krwie moiéy /) wemnie
á ia wnim. A przeto Augustin święty ták mówi: Tho bierzcie w
co wisiáło ná krzyżu: to piycie w Kielichu/ co wylané iest z boku Ch

Homilia de Eucharistia in Encenijs.

wégo : y pewnie będzie onemu śmierć / á nie żywot / któryby mniémał
liwym być żywot. A Jan Chryzostom : Jzaliż nie widziß chlebá:
widziß winá: zaż ty rzeczy tylo do tuczności y do strawienia idą ? N

Swiádectwá Doktorów świętych iż słowem Bożym sstawa sye Ciáło Christusowe prawdziwe: dostátecznièy wyłożoné/ niż w pierwßym wykładzie Ewányeliéy.

miéy ták/ áni ták myśli: ábowiém iáko ogień przyłączony do wody/ g
ścią z niéy ogień czyni/ y z naczynia ią wymiáta precz/ áż nic niezostan
téż y tu rozumiéy/ że sye znáki zwierzchnié/ w których iest tá táiemnicá
wią istnością ciáłá. Ambroży S. ták tego dowodzi: Mowá Páná
stusową spráwuie te Swiątość. Pytaß która to mowá Páná Christu
Oná mowá przez którą sstáły sye wßytki rzeczy. Kazał Pan áby było
y sstáło sye niebo. Z roskazánia Páńskiégo sstáłá sye ziemiá: Ná rosk
iego sstáły sye morzá/ y wßytko stworzenié porodziło sye. widziß iáko n
spráwuiąca iest mowá Páná Christusowá. A iesliż táka moc iest w n
Páná Christusowéy/ iż ná roskázánié iego poczęły być ty rzeczy które n

Psal: 148. ver: 5.

ły: iákóż nie ma spráwić tego / áby ony rzeczy które są / były/ y w in
rzecz odmieniły: bo niebo nie było/ ziemiá nie byłá/ morzá nie były: A on
á sstáło sye: on roskazał/ á stworzoné są wßytki rzeczy. Otóż ci ták op

De his qui initiantur mysterijs ca: 9.

dam: Zeć nie było Ciáło Páńskié przed błogosłáwieństwem poświecen
po poświeceniu iest iuż Ciáło Páná Christusowé. A ná drugim miesc
mówi: Ale podobno mówiß/ Nie to widzę o czym ty mnie powiádaß/
Ciáło Páná Christusowé brać miał: y thego potrzebá żebyśmy dow
Wiele vżywamy przykłádów/ ábyśmy pokazáli y dowiedli/ nie tego co
rá vczyniłá y wykßtałtowáłá/ ále thego co błogosłáwieństwo poświe

Exo: 4. versu 3.

Błogosłáwieństwo więcéy może niż náturá.

gdyż więtßa iest moc błogosłáwieństwá/ niż przyrodzenia. Bo błogosła
stwem y náturá álbo przyrodzenié odmienia sye. Ono rózgę álbo laskę
miał Moyzeß/ porzucił ią ná ziemię/ sstáłá sye wężem: á gdy Moyzeß v
cił zá ogon onego wężá/ zásie przyßłá laská do nátury swoiéy. Skąd ob
możeß/ że dla łáski onéy Bożéy którą miał Prorok/ dwákroć náturá s
mieniłá. A inßych wielé przykłádów podobnych przywiódßy z stárég
konu/ ták zámyka : A iesliż ták wielé mogło ludzkié błogosłáwieństw
odmieniáło przyrodzenié : cóż mówimy o onym poświeceniu Boskim /
ony słowá Páná y Zbáwicielá spráwuią ? Abowiém ten Sákrámént

4. Reg: 1. ver: 10.

bierzeß/ sstawa sye mową Páná Christusową. A iesli mowá Heliaßowá
mocna byłá/ że ogień z niebá zstąpił/ á czemuż mowá CHRistusowá m

nocna/ iżby odmienić nie miáłá oſób onych żywiołów? Albo/ ieſli Páná Chriſtuſowá mogłá z niczego vczynić to czego nie było: iákoż tych rzeczy które ſą/ odmienić w to co nie było? gdyż to iednéy rzecz ieſt/ nowé nátury rzeczam dáwáć/ iáko y ich nátury odmieniáć. u dowodów tych vżywamy? náſzymi ſye przykłády vczmy/ á nawie kłádem Wćielenia Páńſkiégo nauczmy ſye prawdy téy táiemnice. wdle ſpráwy przyrodzonéy Pan JEzus z Máryéy ſye národził? Jeſli według biegu przyrodzonégo patrzamy/ wiémy że z meżá y z niewia ſye káżdy. A iż nád przyrodzenié Pánná albo Dziewicá porodziłá/ y w tym ćiele które przez błogosłáwienſtwo ſpráwuiemy/ trudno ſzu porządku przyrodzonégo: gdyż nád przyrodzenié ſam Pan JEzus miał ſwé porodzenié. Ták Ambroży S. o téy Swiątośći/ y o ſprá oczył: ták Euſebius Emiſſenus dawny Doktor vczy/ y thák mówi: poświecenia niebieſkimy słowy ná świety Ołtarz rzeczy ſtworzoné bywáią/ piérwéy niż przed wzywánim nawyżſzego BOgá bywáią oné/ iſtotá ieſt tylo winá: ále po wyrzeczeniu słów Páná Chriſtu Ciáło iuż ieſt/ y Krew Páná Chriſtuſowá.

Homilia 5. De Phaſchate.

Cyrillus też JErozo tymże ſpoſobem/ mówiąc: Pod oſobą chlebá y winá dáie nam Pan Ciáło ſwoie y Krew/ ábyſmy gdy bierzemy vżywáli Ciáłá y Krwie óż Ciáłá ſtáwſzy ſye vczeſtnikámi.

Cathecheſi 4.

Po Cyrilluśie záś Jan Dámá cez vczy: Nie ieſt figurą chléb y wino/ Ciáłá y Krwie Páná Chri oże tego nie day/ ále ieſt tóż Ciáło Páńſkié BOſtwem nápełnioné: Pan to nam pokázáć raczył mówiąc/ To ieſt Ciáło moie: nie figu/ ále Ciáło. To ieſt Krew moiá/ nie figurá Krwie/ ále Krew.

Lib: 4. Cap: 14.

Theophilakt Doktor y Biſkup dawny/ y zacny w Grécyéy: Przy temu pilnie/ iż chléb którégo pod táiemnicą vżywamy/ nie ieſt tyl Ciáłá Páńſkiégo/ ále onóż Ciáło Páńſkié. Boć Pan nie rzekł: Ch ia wam dam figurą ieſt Ciáłá mégo/ ále rzekł/ Ciáło moie ieſt. etc.

In Cap: Ioannis 6.

dla świádectwá przywiodł śiłá zacnych świádków/ o prawdźi le/ y prawdziwéy Krwi Páná náſzégo/ pod widomymi oſobámi/ iż ie vczyli/ áni wierzyli/ iedno ták iáko w Powſzechnym Kośćiele Ch ſkim y dźiś wierzymy. A zá tym thák pewnie wiédz/ że nie tylo ći m tu piſmá przywiódł/ ále wſzyſcy świeći Doktorowie począwſzy od ów/ którzy iedno w téy ſpráwie piſáli/ od téy náuki nic ſye nie odkro naydźieſz we wſzytkich ich piſmiéch inákſzéy náuki/ iedno tháką/ że áli y wierzyli/ táiemnym ſpoſobem wnet po błogosłáwionym przez áná Chriſtuſowé dźiwnym/ y od rozumu náſzégo dálekim/ poświe od oſobámi chlebá y winá/ być prawdźiwé Ciáło y Krew Páná Je á/ ták/ iż też y widomé Elementá przemieniáią náturę ſwą/ y biorą te przez błogosłáwieńſtwo. S táką vczćiwośćią o théy dźiwnéy nośći Elementów Doktorowie świeći mówili/ iákom powyżſzéy v le o przewiérzgnieniu żadnym nigdźiéy nie naydźieſz/ iedno w dwor ſtyli POlſkiéy/ która wiecéy słów/ á niż prawdy/ w ſobie ma: nowé owy Poſtylarz wymyslił/ chcąc tym słowem iednym zhydźić właſną w widomych Elemenćiéch Ciáłá y Krwie Páná Chriſtuſá. Ale no á/ nowé słowo przyniosłá. Chćiał ſye w Wierze wſzytkiemu orſzako eśćijáńſkiégo Kośćiołá/ o właſnéy bytnośći pod widomymi oſobá y Krwie Páńſkiéy/ ſprzećiwić: Doktorow świetych tegóż Kośćio/ o przemiennośći Elementów/ chcąc porzućić/ ná wzgárdę wſzyt borowi Chrześćijáńſkiemu/ kuiąc ſwoie nową Ewányelią: ále słowá Polſkim iezyku lekkiégo vżywał/ áby ſtárą wiárę/ y ſtárą Ewányе kimi słowy zelżył. Obácżże ty wierny Chrześćijáninie/ komu w théy

náuce wierzyć maſz/ ieſliże ſtárożytnéy náuce Kośćiołá Bożégo/y Do
iego/ ieſliże téy lekkomowney Poſtylli.

Wiedz też dla czego ty táiemné przemiennośći / y te táiemną
chlebá y winá/ włáſnégo Ciáłá Páná Chriſtuſowég/ w Kośćiele Pá
ſtuſowym Sákrámentem zową : bo nie dla thego/ iákom wyżſzéy prz
niał/ áby miáły być tylo znákiem rzeczy świetych / á iſtotnéy bytnośc
y Krwie Páná náſzégo/żeby nie miáło w nich być/iáko Zbór Sákrám
ſki vczy : ále dla tego/iż ácz onégo prawdziwégo Ciáłá/y Krwie Pán
go pożywamy / ále iż vżywamy nie onégo z kośćiámi/ które wiśiáło n
żu/ iedno wiárą / w żywiołách y w oſobách widomych / tedy thy El
zowiemy dla thego Sákrámentá. A ſtąd wybáczyć káżdy może / dl
Doktorowie świeci zwáli w Sákrámenćie prawdziwie bedącé Ciáł
ſkié/ czemu táiemnicą/vżywánim táiemnic Páńſkich/ czemu vżywan
chownym : dla czego mówili/ vżywamy tegóż Ciáłá / y nie tego : dl
názywáli to vżywánié Sákrámentem / Ciáłá y Krwie PAná náſzeg
Chriſtá. Co áby prawdziwie ſye pokazáło/nie zátáimy ſłów Doktoró
tych Chrześćijáńſkiému człowiekowi / áby znał/ że nie z ſwoiéy głowy
de pokázuiemy.

In Mat: Cap: 16. Homi: 83.

Zowie Chryzoſtom świety vżywánié Ciáłá Páńſkiégo w Sákrá
w ſpólnym pożywániu táiemnic od PAná poſtánowionych / y mów
Dla tego ſpráwą ſwoią potwiérdził Pan to/ iż pił z Kielichá/ żeby
ły w ſpokoynym vmyśle do vżywánia tákich táiemnic przywiódł.

In Epiſtolam ad Epheſ: Capite 1.

Hieronym świety dwoiákié rozumienié Ciáłá Páńſkiégo być vcz
słowy : Dwoiákim ſpoſobem Krew Chriſtuſá Páná / tákże y Ciáło ſ
mié : álbo rozumiéy ono duchowné/ álbo Boſkié / o którym on mów
ło moie ieſt prawdziwy pokarm/ á Krew moiá ieſt prawdziwy napó
ny słowá : Jeſli nie bedźiećie ieść Ciáłá moiégo/ y Krwie moiéy nie b
pić / żywota wiecznégo w ſobie miéć nie bedźiećie. Rozumié ſye thé
Páná Chriſtuſowo/ ono które ná krzyżu wiśiáło / y Krew/ która z bo
przelaná.

In Leuiticum & habetur De conſecratione diſti: 2.

R tenże Hieronym świety/ z téy Hoſtyéy / álbo Ofiáry
nam ná pámiątke Páná Chriſtuſowe dźiwnym ſpoſobem ſye oſtawa
wáć ſye godźi : ále z onéy Ofiáry kthórą Pan Chriſtus ná krzyżu ofiá
w onéy włáſnéy ſpráwie żadnemu ſye ieść nie godźi. R dáléy z drugi
ktorów świetych pokażemy/ iáko dla táiemnéy zaſłony/pod widomym
bámi chlebá y winá/prawdziwie bedącégo Ciáłá y Krwie Páná náſzé
wią Ciáło Páńſkié/ którégo pożywamy w Sákrámenćie.

Libro ſententiarũ Proſperi.

Auguſtin świety ták o tym mówi : Ciáło ieſt Páná Chriſtuſowé
ré kſztałt chlebá okrywa/á bierzemy ie w Sákrámenćie : Krew zás ie
którą pod oſobą y z zápáchem winá pijemy. R dáléy mówi : To ieſt
Ciáłá : Tá ieſt Krew/Sákráment Krwie. A oboym tym/ Ciáłem y K
niewidomie / Duchownie wedle wyrozumienia/znáczy ſye Páná náſzé
zuſá Chriſtuſá Ciáło/ono ćieleſné/ które ieſt pełné cnót y Boſkiégo m
tu. Piérwéy Auguſtyn świety mówił / Że Ciáło które z Máryéy wźi
nam dał ku iedzeniu. R zásie / on ſye ſam nośił w rekách ſwoich / g
wił : To ieſt Ciáło moie. Abowiem zálécáiąc Ciáło ſwoie y Krew / w
w reke ſwoie/ y ſam śiebie nośił. A tu zásie mówi/że ſye znáczy Ciáłem
ło/ á Krwią Krew. Co to ieſt ? Wſzytko to czyni Auguſtin świety d
domych znáków/ w których inſzą rzecz widźiał / á inſzą rzecz wierzył :
rzył o prawdziwéy bytnośći onégo Ciáłá / które z Máryéy Pánny wźi
widomymi oſobámi / á widźiał Elementá w niwczym nie odmienio
przeto do Jreneuſzá piſząc/ ták mówi w oſobie Páná Chriſtuſowéy :
Ciáło które widźićie bedźiećie ieść / y nie the Krew która przelana bed

Dla czego Auguſtin świety podczás znákié / podczás prawdziwym Ciáłem/zwał Sákrament.

którzy nie vkrzyżuią/ pić bedźiećie/ powiáda. Tóż/y nie to: tóż niewi=
ále nie to widomie. A przeto piſząc o náuce Chrześćijáńſkiéy / Figu=
wie/ która nam roſkázuie/ ábyſmy męki Páńſkiéy byli vczeſtnikámi.
do Bonifácyuſzá piſząc / Sákrámentá zowie widomé znáki / iákoby
dobiéńſtwo ná ſobie odnoſzącé onéy rzeczy/ któréy ſą Swiątości ál=
rámentá. Czemu to czynił Auguſtin święty? Dáie o ſobie ſpráwę ná
mieyſcu: Chriſtuſá zębomá ieść nie byłá ſłuſzna rzecz / przetho chćiał
chléb y wino w táiemnicy prawdźiwym Ciálem ſwoim / y Krwią
ocnie przez poświecenié Duchá S. ſtworzyć/ y vſtáwicznie zá żywot
iátá w táiemnicy ofiárowáć. Iż iáko z Dźiewice / okrom biegu przy=
go/ prawdźiwé ciáło ſpráwą Duchá S. było ſtworzono/ thák przez
tegóż Duchá świętego z oſoby chlebá y winá / táiemnym obyczáiem/
o Páná CHRiſtuſowe bywa poświęconé: y przeto Ciáło Páńſkie
ą/ y figurą ieſt. Prawdą gdy Ciáło Chriſtuſowé/y Krew/mocą Du=
mocy iego/ z iſtoty chlebá y winá ſtawa ſye: A figurą ieſt/ to co
chu widźimy. Othóż może ſye káżdy z tych iego ſłów przypátrzyć/
o on podczás Figurą / Sákrámentem/ znákiem/ kſztałtem/ podo=
em/ widomé znáki/ niewidomégo á prawdźiwie y iſtotnié będącégo
áná Chriſtuſowégo/ w piſmie ſwoim zowie: á nie tylo on / ále też y
rzy Doktorowie.

De doctrina chriſtiana Libro 3. Epiſtola 23. & habetur De cōſecratione diſti: 2.

Niech ći dźiwno nie będźie/iż dla potrzeby pilnéy thy ſłowá Auguſtiná ś. muśiáły ſye powtórzyć.

kże y Euſebius Emiſſenus o thym mówi: Iż ciáło wźięté odnieść
oczu náſzych/y wnieść do niebá: y przetóż potrzebá byłá/áby wdźięn
zéy Swiątość nam Ciáłá y Krwie poświęcił: áby on który raz był
an ná odkupienié / vſtáwicznie był chwalon przez táiemnice: iż iáko
zné dla zbáwienia wſzytkich idźie odkupienié/áby też odkupienia by=
na ofiárá: A iżeby oná zacna/ oná prawdźiwa/ iedyna/ y doſkonáła
która vważyć káżdy ma/ wiárą á nie oſobą/ wnętrznym áffekktem/
etrzną żądzą/ á nie zwiérzchnim wzrokiem / żyłá w pámięći/ y záw=
yſzą byłá w łáſce. A dáléy mówi: Niechay precz odſtąpi wątpli=
edowiárſtwá: ábowiem ten który poſtánowił dar / ieſt onże świád=
prwdy / Ze Ciáło iego ieſt prawdźiwy pokarm / á Krew iego ieſt pra=
napóy. gdyż on ſam niewidomy Kápłan/ widomé y ſtworzoné ży=
łowem ſwoim w iſtotę Ciáłá ſwoiégo/ y Krwie ſwoiéy/ tháiemną
brócił / gdy mówi / Biérzćie/ iédzćie/ To ieſt Ciáło moie. thákże po=
ié powtórzywſzy / mówił: Biérzćie / piyćie/ To ieſt Krew moiá.

Habetur De conſecratione diſti: 2.

dnák Pan ſam wielé błędów Kácérſkich kázi: bo gdy mówi/ T O
T/ kázi on błąd który mówi ty ſłowá: W tym chlebie ieſt Ciáło. á
Pan mówi/ To ieſt Ciáło. A gdy mówi T O J E S T C J A=
źi ony błędy które mówią ty ſłowá: To znáczy Ciáło/ To ieſt figurá
o ieſt vpominek Ciáłá. A gdy dokłáda tego ſłowá M O J E/ dá=
że to co dawał było Ciáło iego: nie proſté/ ále Ciáło Syná Bożégo
oné Boſtwá: ono Ciáło / które miáło Duſzę/ Krew/ y Boſtwo. ⁊c.
Iż mniémam/ inſzych Doktorów piſmá nie przywodząc/że wierny Ká=
ſtárádawnégo Kośćiołá Chrześćijánin/ może obáczyć/ dla czego/
owyżſzéy vkazał / Doktorowie thych przemiánków w rzeczy Sákrá=
Ciáłá Páńſkiégo vżywáią/iż zową figurą/ znákiem/ duchownym ciá=
Bo nie dla tego áby prawdźiwą bytność y iſtotę/prawdźiwie będą=
Ciáłá Páńſkiégo pod oſobámi widomymi wygładzáli/ iákom to iuż iá=
azał: ále dla znáków zwiérzchnich/ które máiąc iſtotné Ciáło Páń=
ą ſłowá Bożégo w táiemnicy wielkiéy w ſobie / iſtoty ſwéy nie trá=
e wątpże tedy Chrześćijáńſki człowiecze/ieſli to ieſt prawdźiwé Ciá=
ćie Cyrillus nápomina: gdyż Pan twóy iáśniec powiedźiał/ To ieſt

Ciáło moie: wiárą tym więcéy słowá Páná twoiégo przyymuy/ boć o
wdá iest/ á omylić sye nie może.

☞ Pokazawszy tedy iáko to sye rozumié Ciáło moie iest prawdzi
karm/ y Krew moiá iest prawdziwé picié / że własné/ żywé/ pełné Bo
Ciáło y Krew/ w osobách widomych / iest prawdziwy nász pokarm /
póy : Potrzebá też to pokázáć / iáka iest smiałość y száleństwo onych
którzy rozumem swoim własną bytność Ciáłá Páná Christusowég
sem opisáć chcą / y z głowy swéy zámiérzáią bytności iego czásy/iákob
gránice:pokázuiąc kiedy w poświeconych osobách iest Ciáło Páńskie/
dy nie iest. ktorą ich spráwę ták pokázuie.

Pokázuie száleństwo onych ludzi/ którzy rozumem bytność CIáłá Páná Christusowégo opisáć y zámierzyć chcą.

¶ Vczą być zá słowy błogosławieństwá / Ciáło Páńskie y Krew
domych osobách : ále w ten czás/ kiedy kto tych widomych osob vżyw
kiedy nie pożywa/ żeby nie było Ciáło prawdziwé Christusowé. Ją
błąd/obácz. Słowem Bożym/powiádáią/ sstawa sye Ciáło Christu
ná/ pod osobą chlebá/ ꝛc. Y zámiérza zásie czás/ kiedy/ gdy mówi: A
dy kto przyymuie. Cóż ten mówi? Jesli słowem Bożym sstawa sye C
tedyć przed przyymowánim po poświeceniu wnet sye sstawa : á iesli n
iest iáko pokázuiemy / niechay powié then mędrzec mozgowy / Czym o
wiecony Sákráment iest/ od czásu poświecenia áż do vżywánia ? B
mocą słowá BOżégo sstawa sye Ciáłem widomy znák / iáko ma/ sst
sye/ przestáć być Ciáłem/ á być prostym chlebem ? Nád to/Niech kt
przyiąć ten vpominek zacny Ciáłá Páná swégo / á iużby był práwie go
do przyiecia / y żywioły widomé byłyby iuż słowem BOżym poświec
sstáły sye widomymi znáki niewidomégo ale istotnégo Ciáłá Páńskieg
miedzy gotowym przyiecim przypádłáby przygodá omdlenia/niemocy
gwałtownéy/ y iákakolwiek insza / iżby niemógł iuż práwie niosącég
krámentu do vst przyiąć/ iáko ty przygody z tráfunku bywáią : Cóż ci
zámierzycielowie Szátáńscy o onym nieprzyietym Sákrámencie? gdy
od przygody onéy wnet odszedszy/tenże poświecony Sákráment/ábo tó
ło Páńskie/przyymuie? Będąsz zwáć ony osoby poświeconé/rázem Ciá
nie Ciáłem ? Czy Pan Christus od onego Sákrámentu/ zá nie przyiec
nego który przyiąć miał/ odstąpi / á zásie po máłéy chwili przyydzie g
żywáć Sákrámentu będzie ? O szalony rozumie / czynić tákie gránice
miérzáć czásy/ słowu Páná Jezusá Christusá / odmiány iákieś w nich
zowáć : bytność prawdziwą Ciáłá Páná swégo / wedle swéy głowy z
rzáć/z słowem Bożym kunszty stroić/y iákąś omylność y nieustáwiczn
mu przypisowáć. Co iednák ci vczą/ którzy słowem Bożym záwżdy ch
zászczyceni/ á ono błędy swoie słowem Bożym okraszáią/ y zdobią. By
iednák áby iedno pismo vkazáli / z ktoregoby tho mogli pokázáć / iż
Páńskié iest w then czás kiedy go przyymuiemy / á bez vżywánia nie ie
zgołá niemász tego w Pismie nigdziéy/ ich to głowá wymysliłá. Ch
Pan mówi/ To iest Ciáło moie : y zá tymi słowy sstało sye / y podziś
wa sye chléb Ciáłem. A to rzekszy/nigdziéy nie przydał tych słów/ Kied
dzie w vżywániu. A pewna rzecz Chrześcijáninie miły/ żeć ten Pan pr
zbáwienia nászégo/ przydałby to był dla nas : boć wiedział/ iáką cześć
wierni czynić własnemu Ciáłu iego/ y iáką chwałę. Othóż pewnie d
nam był iáką pewną przestrogę / ábysmy Ciáłu prawdziwému iego n
wáli chwały/iedno w on czás gdybysmy go vżywáli. Ale że tego nie dol
tedy ty Chrześcijáński człowiecze wiedz/ y stale w tym trway/ że nie vs
sze / ále słowo miłégo Bogá spráwuie ty táiemnice/ y ty nád nász rozum
z szczodrobliwéy łáski Zbáwicielá nászégo nam dáné. Wiedz też co Grz
onego wielkiégo BAzyliuszá brát / przeciwko wyższéy pokazałemu błe

Tu sye przypatrz dobrze czytelniku miły.

Vczy tego Luter ze wszystkimi Cófesionisty.

e chléb przez ſłowo BOżé/ y przez modlitwe/ á nie przez vżywánié/ ...cnośći przychodźi/ iż Ciáłem ſye sſtawa oneǧ ſłowá iſtotnégo Bo- ...o/ y przez ſłowo błogoſłáwieńſtwá przemienia ſye w Ciáło. Cyrillus ... że tácy náuczyćiele ſzáleią/ ktorzy mowią / áby po táiemnym bło- ...ſtwie / ieſliżeby co zoſtáło ná drugi dźień (zwierzchnich znákow ...iná) żeby to iuż miáło być nie pożyteczno/ ſzáleni to vczą y mowią: ...oże być inſzy Chriſtus/ áni Ciáło iego może być odmienioné. y prze- ...błogoſłáwieńſtwá/ y ożywiáiąca łáſká/ záwżdy tám trwa. Ták ten ...o tyśiącem y dwiema ſty lat. Otoż Chrześćijáninie miły/ ieſli P. ... Bogiem prawdźiwym być wyznawaſz/ iákoż wierzyć go być tym/ ...ć maſz/ náſzláduyże go/ wierzże mu / boć to on mowi/ Ciáło moie ...dźiwy pokarm/ ꝛc. Ktory iednák niebyłby był prawdźiwym pokár- ...by był odmienny / kiedyby w tym iednym pokármie było Ciáło ie- ...e nie było : y wedle woléy czyiéy / á nie wedlé ſłowá BOżégo/ ...y nie być Ciáło : gdyż Pan Chriſtus vkazuie mowiąc / Że tho ieſt ... / nie tylo kiedy ieſt w vżywániu/ ále záwżdy/ sſtawſzy ſye Ciáłem ...iáłem / dotąd/ poki iſtnoſć trwa onych żywiołow kthoré ſłowem poświecone.

> Ad Cælesyrium Episcopum Arsinoiteñ.

...ákiégo tedy błedu/ człowiecze Chrześćijáńſki/ ſtrzeż ſye od Heretyk... wſzégo od onych/ kthorzy iſtotną bytnoſć PAńſką Sákrámentu/ ...átáią: przećiwko ktorym pokazáliſmy / że ieſt właſną bytnośćią ...C...ło y Krew Páná Chriſtuſá / pod oſobą chlebá y winá : y dla te- ...rám bedącé Páńſkié / ieſt prawdźiwy pokarm : y Krew iſtotnie ...a/ ieſt prawdźiwy napoy.

> Dwoiákiégo błe du Chrześćijáńſki człowiek od Here tykow ma ſye ſtrzedz.

...ego błedu ſtrzeż ſye od onych/ ktorzy ácz zezwaláią być Ciáło Páń- ...obámi widomymi / ále wedle mozgu ſwégo / iedenże Sákráment ...y/ y Ciáłem BOżym/ y nie Ciáłem/ wyznawáią: bo w vżywániu ...tu powiádáią tylko być Ciáło / á przez vżywánia / powiádáią że ... Przećiwko ktorym iużeſmyć też pokazáli/ nie z ſwéy głowy/ ále z Do- ...nych Chrześćijáńſkich ſtárádawnych/ żeć to ſzalona náuká / że z ...ozgow ludzkich poſzłá / w niwczym ſye z ſłowem Bożym niezga- ...rzeto iáko y pierwſzéy/ ták y téy wtoréy náuki maſz ſye ſtrzédz/ ch- ...rawdźiwégo Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo ſtárożytną wiáre záchowáć.

Trzeći ieſzcze ſpoſob mowienia o Ciele Páńſkim pokázuie

> Trzeći ſpoſob mo wienia.

...o Kośćiele Páná Chriſtuſowym mowi/ ktory bez wſzelákiéy wąt- ...áwel świety Ciáłem PAná Chriſtuſowym zowie/ á Páná Chri- ...ą/ ták do Koloſſenſow piſząc: On ieſt głową Ciáłá Kośćiołowé- ...eſt początkiem/ pierworodny z vmárłych / żeby miedzy wſzytkimi ...ść trzymał. A támże w tym Kápitulum dáléy troche dokłada: ...e w mekách moich zá was / y wypełniam thy rzeczy/ ktorych nie- ...ekam CHriſtuſowym / ná Ciele moim / zá Ciáło iego ktoré ieſt ...orégom ſye ia sſtał ſłużebnikiem/ według ſzáfunku Bożégo. A ...w piſząc / ták o tym vczy : Wſzytki rzeczy podłożył (Bog Oy- ...ogi iego / y dał go áby był głową nádewſzytkim Kośćiołem kto- ...o iego / y zupełnoſć iego / ktory wſzytko we wſzytkim nápełnia . ...zował iákié vrzedy poſtánowił Pan Chriſtus w Kośćielé ſwo- ...dźiał / y przyczyne dla czego / mowiąc : A onże poſtánowił iedny ...rugié Proroki/ drugié Ewányeliſtámi/ á drugié Páſterzmi y Do- ... doſkonáłośći świetych/ ná vczynek poſługowánia / ku zbudowá- ...Chriſtuſowégo/ ábyſmy zabieżeli wſzyſcy w iednoſć wiáry/ y vzná- ... Bożégo. A w piątym Kápitulum do tychże Ephezow mowi:

> Colo: 1. verſu 18.

> Epheſ: 1. ver: 22. Ciáło Páná Chri ſtuſowe ieſt Ko śćioł iego/ kto- régo on ieſt gło wą.

Ephes: 4. à v. 11. ad 14.
Ephes: 5. ver. 23.
1. Cor: 12. ver: 27.

Christus iest głową Kościołá. Y dáley: A my iesteśmy członkámi C
go/z Ciáłá iego / y z kości iego. Y do Koryntów ták mówi/ á w Ko
mówi wßytkim wiernym Chrześćijánom : Wy iesteście Ciáło Chrys
y członki z członká / ꝛc. Niewiém iákoby iuż iáśniéy Páweł święty
to mogł/ iż Kościół Páná Christusów iest Ciáło iego / á on głową i
to Ciáłá swoiégo: y nie rozumiéy/ áby to Páweł iáko człowiek inßyn
bny mówił. Mówił to iáko on/ kthóry Christusá miał w sobie mów

2. Cor: 13. versu 3.
Páweł święty mówił Duchem Christusowym.
Gal: 2. ver: 20.
Actu: 9. ver: 15.

iáko to sam wyznał do Koryntów: Czyli chcecie doświádczyć mocy
który wemnie mówi Christus ? A ná ostátek wiédz / że on tho Páweł
mówił/który iuż nie sam żył sobie/ ále żył w nim Christus Pan. Tá
do Gálátów : Zywe iuż nie ia/ ále żywie we mnie Christus. Otóż gd
stus w Páwle świętym mówił/ gdy w nim żył / tedyć Christus przez
świętégo nam mówił/którégo wybránym naczynim sobie obrał/ áby
dał Jmie iego przed Pogány/Królmi/ y Zydy: Ja mu / powiáda
Pan/pokaże/ iáko wielé potrzebá mu ćiérpieć dla Jmienia mégo.
nia tedy żadnégo w słowiéch Páwłá świętégo niemáß / y wierzyć d
le maß / że Kościół Páná Christusów z wiernych iego zebrány / iest
go/á Christus Pan głową iego.

☞ Obaczyliśmy w Piśmie świętym troiákim sposobem nam opo
né Ciáło Páná Christusowé.

1\.

¶ To iest / zá własné iego Ciáło / w którym iadł/ pił/ spał/ ćier
márł/y zmartwychwstał/ꝛc.

2\.

¶ Nádto ießcze/opowiáda nam Ciáło iego bytnośćią prawdziw
Sákrámencie widomych żywiołów:w którỹ to Sákrámencie vczy
tám obaczał trzy rzeczy: Osobę chlebá/prawdziwą bytnosć Ciáłá P
y moc łáski duchowney. Z ktorych do pierwßéğ/iáko do osoby chleb
sye smysł twóy y rozum. A do prawdziwéy bytności Ciáłá Páná C
wégo /śćiągáć sye ma twoiá wiárá wnętrzna/ y wiárą tę bytnosć
widźieć maß. A do mocy łáski duchowney/ potrzebáć miłości Bo
którą łáski tey miéć/y nigdy wźiąć nie możeß. Osobę chlebá/gryźie
y máły robaczek : prawziwą istotną bytnosć Ciáłá bierze y zły C
nin: ále mocy łáski Bożéy / onéy łáski duchowney/nie bierze iedno
żywotá wiecznégo przeyźrány. Otóż co widźimy / osoby są widome
winá : ále co wierzymy pod onymi osobámi/Ciáło iest własné y pra
tákże prawdziwa Krew PAná Christusa: Ciáło które ná krzyżu
Krew która z boku iego wyßłá.

Bernardus in 2. Sermone de Cœna Domini.

Krótka Summá wiáry o Sákrámenćié Ciáłá Páńskiégo.

3\.

¶ Po trzećié: Pismo opowiáda być Ciáłem Christusowym Kośc
który on omył omyćim wody/ to iest Krztem świętym/w słowie w
żywotá / áby on sam sobie wystáwił Kościół chwálebny / któryby
zmársku/y pomázánia/ale áby był świętym/y niepokalánym : gdyż
miłuie swóy Kościół/ który iest członkámi iednégo Ciáłá z Ciáłá/ꝛc

Ephes: 5. ver: 26. & Cap: 27. v:30.

Pokazawßy tedy troiáki sposób mówien

smá o Ciele Christusowym/ pokażemy też wielé sposobów iest vżyw
łá Páná Christusowégo:bo też pewnie troiáki sposób vżywánia na
á kàżdy rózny od siebie.

Jeden sposób/wiárą tylo bez żadnych zwiérzchnich znáków.
Drugi sposób/ wiárą w widomych y zwiérzchnich osobách.
Trzeci/ społecznośćią Kościółá Bożégo/ duchownym obycza

Troiáki sposób vżywániá Ciáłá Páńskiégo.

Piérwßy sposób.

☞ **Piérwßy sposób: Wierny pożywa Ciáłá Páńskie**
rą tylo / bez żadnych zwierzchnich znáków / który zasługi męki y d

ẑ grzéchy iego/ w Ciele Páná Chriſtuſowym/ które ſye ſſtáły/ roſpá-
ą/nádźieie wßytke ſwoie do záſług Páná ſwoiégo obráca:wyznawá-
rzez Ciáło iego odkupion ieſt: że Chriſtus Pan vmárł dla grzéchów
yl go od grzéchów iego Krwią ſwoią: temu ſtale wierzy/mocnie w
á/ zá to zbáwićielowi ſwoiemu dźiekuie/ cześć y chwałe czyni/ iemu
/ ꝛc. Táki vſtáwicznie Ciáłá Chriſtuſowégo pożywa wiárą: Bo w
an Chriſtus mießka/ á on w Pánie Chriſtuśie. A iż duſzá tákiégo
á/ vſtáwiczne kochánié ma w Chriſtuśie Pánie/y w záſługách Ciá-
tedy duchownym obyczáiem náſyca ſye onym Ciáłem/ które zá nié
. Do tákich mówi Auguſtin święty: Cóż gotuieß vſtá y żywot/
użeś pożywał. Tákże y ony ſłowá iego tym przynależą: To ieſt Chri
żywáć/ w nim mießkáć/ á iego ßládów náßládowáć: y oni też tákże
dzą y piją P. Chriſtuſá/żywot iedzą y piją: bo iegô ieść/ ieſt náſycenié/
ieſt żywotá mienié. Tákiégo vżywánia człowiek ná káżdy czás ży-
oiégô ma być pilen/ma záwżdy ták vżywáć záſług Ciáłá Páná Chri-
go/ y pilnie dobrodźieyſtwá iego rozmyśláć/ iemu zá nie dźiekowáć/
ſtuſá w ſobie miał mießkáiącégo.

Auguſtinus in Libro ſententiarum Proſperi. Habetur de Conſecratione diſtin: 2.

Drugi ſpoſób ieſt vżywánia Ciáłá Páńſkiégo wiárą/

Drugi ſpoſób vżywánia.

ych znákách chlebá y winá: kiedy człowiek przyymuie niewidomé/
dźiwé/y iſtotą prawdźiwą będącé/ Ciáło y Krew Páná Jezu Chri-
kié vżywánié mamy z roſkazánia Páńſkiégo/ ábyśmy Ciáłá iegô po-
Krew iego pili/ ieśli chcemy żywot wieczny mieć. Jeśli chceß
co tego zá przyczyná/pewnie nie vznaß inßéy/iedno te: Iż iáko ſtá-
n Oyćiec náß/przez pokarm ßkodliwy który iadł z zákazánégo drze-
wßytki iáko iákim iádem gwałtownym pozárażał: ták Jádam w-
y nas ożywił/zoſtáwił nam pokarm Ciáłá ſwoiégo:áby nas pokár-
n zárážoné/ tym chwálebnym/ świętym/ y nádrożßym pokármem
/ vléczył/ y z vpadku wyſwobodźił. Bo który vkuśił z onegô drzewá/
mierći: á który záśię tego chlebá pożywa/ będźie żył ná wieki. Po-
y zbáwienny poſtánowił Chriſtus/ná pokarm ßkodliwy: ná śmierć
zną/ poſtánowił żywot wieczny. A to ieſt pożytek napiérwßy v-
Ciáłá Páńſkiégo w widomych oſobách/ żywot wiecznéy chwały:
mamy/ gdy przyymuiemy Ciáło Páná náßégo/ y tu ná świećie ży-
i Bożéy/ y nádźieią ſye ćießyć y potwiérdzáć: że gdy godnie z łáſki y
ilégo Bogá przyymuiemy/ w práwéy wierze/gdy to ćiáło ſpróchniá-
e nieſpróchniáłość/ w ten czás iſtotą ten chwały wiecznéy żywot o-
y: czego maß iáſné obietnice do oboygá żywotá. Naprzód o żywo-
BOżéy mówi Pan CHRiſtus: Który pożywa mnie/ będźie żył dla
o żywoćie chwały wiecznéy ták mówić raczy: Który pożywa Ciá-
o/ y pije Krew moie/ ma żywot wieczny. Tákowa tedy ieſt tego
pokármu moc/ iż zá godnym vżywánim iego/ nietylo duchownym
m złącza ſye z Pánem/ ále práwie przyrodzonym á nierozdźielnym
n ſtawa ſye z nim iedno. Boć ten pokarm tho czyni/iż gdy go vży-
Chriſtus Pan w nas ieſt/ á my w nim: y nie tylo duße náße poſila/
o náßé do żywotá nieſpróchniáłośći y nieśmiertelnośći gotuie. A-
Chriſtus iſtotnie y prawdźiwie będąc w thym Sákrámenćie/ choć
m kßtałtem/ ále w włáſnym ćiele/ ták zacné vpominki tym którzy
wáią dáwáć raczy.

Ioan: 6. verſu 54.

Geneſ: 3. verſu 6.

1.Cor: 15.verſu 22.

IZ Zywot ieſt dwoiáki vkázuie.

1. Cor: 15. ver: 54.

Ioannis 6. ver: 57.

Ibidem verſu 54.

Hilarius Lib:8.de Trinitate.Cyrillus in Ioan: Lib: 10. Capite 13.

Jno/ iákośmy iuż powyżßéy powiedźieli/ godnégo przyymowánia ká-
la wźięćia tych dárów potrzebá: trzebá oczyśćić pokutą ſumnienié/
w ſobie żalem zá grzéchy wßytko przeſtępſtwo grzeßenia/ á miło-

ścią ßczyrą Páná Bogá ſye rozmiłowáć : pámietáiąc/ iáką miłości
ſtuſá Paná Syná práwego Bożégo/ten vpominek doſtał ſye nam od
Bo ktoby ſye ták nie przygotował/ á z grzechámi grubymi do Oltarz
ßliwégo przyſtąpił/ á zá nie by nie żáłował/ táki Sákrament Ciáłá P
go przyymie / ále pożytków zbáwiennych z Ciáłá Páńſkiégo nie przy
iáko Páweł S. mówi/ná ſąd ſobie przyimie. Bo nie rozſądzał/áni vn
ſiebie Ciáłá Páńſkiégo/ które włáſné y prawdziwé niegodnie przyi

1. Cor: 11. ver: 29.

wiédz pewnie/ żeć równé ieſt przyiećié káżdemu/prawdziwie y iſtotni
cégo Ciáłá Páńſkiégo / biorą źli/ biorą dobrzy: ále bránia ſpoſób ieſt
bo álbo ku żywotowi/álbo ku ſtrácemu żywotá. Acz ylé ſye Ciáłá P
go dotycze/ nic inßégo záwżdy nie ieſt/ iedno żywot. Ale/ iáko Auguſ
powiáda/ odmienićći potrzebá żywot/ ieſli chceß przyiąć żywot : bo
odmieniß żywotá / ná ſąd ſwóy bierzeß żywot. Weźmi ná przykład o
Wieczerzą Páná ſwégo/ którey vżywał Judaß: którey vżywáiąc/ſtá
czeſtnikiem Ciáłá y Krwie Páná ſwégo. Ale iż nie odmienił żywotá/
wieczny przyiął żywot : więcéy śmierci / á niż żywotá ſobie doſtał.
Auguſtin s. ták dowodzi: Iáko Judaß/ którému ßtukę chlebá Pan d
czył/ zá wżięćim Czártowi w ſobie mieyſce vczynił: nie dla tego áby co
wziął / ále iż rzecz dobrą źle wziął: Ták też káżdy niegodnie przyſtępu
Ciáłá Páńſkiégo / nie czynić złoſcią ſwoią pokármu złégo / áni go
tym iákoby nic nie miał przyiąć/ iż nie ku zbáwieniu przyymuie. Bo
Páńſkié/ y Krew Páńſką/ prawdziwie przyymuią y oni/ o kthórych
S. mówi : Którzy niegodnie pożywáią/ſąd ſobie pożywáią. ꝛc. Y ná d
mieyſcu ták mówi : Z ręki Páńſkiey Judaß y Piotr wzięli/ á przedsię
go niemáß porównánia Judaßá z Piotrem. Pytaß czemu ? Bernád
wié : Wzięli / powiáda / z iednégo chlebá poświęconégo v ſtołu Pán
Piotr y Judaß: dobry ku żywotowi/ zły ku potępieniu: Dobry wziął
dżieyſtwo / zły przećiwko ſobie świádectwo : Dobry ku zbáwieniu / á
zginieniu. Co ſye wßytko y dziś w Kośćiele Chrześćijáńſkim wypeł
tymże Sákrámencie Ołtarzowym. Bo dobrzy ku ſwemu dobremu bi

Iáko vczą Auguſtinus ſermone 1. de tempore. Chryſoſtomus Homilia 28. in Math: & in Homilia 29. Auguſtinus Epiſt: 162. Sermone de ablutione pedum &c. Theodoretus, & alij multi.

In Sermone 2. de Cœna Domini.

źli/ nieczyśći/ ku ſwemu złemu. Bo związáni złośćiámi iáko łáncuchá
z JVdaßem biorą ku ćießkiemu potępieniu : częśćią zá ſwé złośći/ c
dla wzgárdzenia Ciáłá Páńſkiégo Swiątośći : które Ciáło Páńſkié b
ſtotą/ ále nie zbáwienną mocą. Potrzebá tedy Chrześćijáńſkiemu cz
kowi być w tym bácznym/ áby nietylko iſtotną bytność przyiął Ciáłá
ſkiégo/ ále też y ſkutek wßytek/ moc wßytkę/ y pożytki wßytki/ ku zbá
ſwemu/ áby rázem przyiął w tym tho Sákrámencie Ciáłá y Krwie
ſwégo który przyymuie : iż co pod widomymi táiemnicámi prawdziwi
rą bierze/ áby mu tho nie widomą łáſką Páná JEzu Chryſtá ku wiecz
zbáwieniu było. Y ták to vżywánié iemu będzie pożyteczno/gdy rázem
łem Páńſkim/ y pożytku iego vżywáć będzie.

Iáko źli ludzie pożywáią Ciáłá Páńſkiego/ vkázuie.

☞ **Trzeći ſpoſób vżywánia Ciáłá PAńſkiégo ieſt / w ſ**
cznośći Kośćiołá świętégo Chrześćijáńſkiégo : bo człowiek Chrześći
będąc w powßechnégo KOśćiołá ſpołecznośći / ieſt vczeſtnikiem mod
niekrwáwéy ofiáry/y wßytkich ſpraw y vczynków dobrych/cnotliwych
ludzi świętych/ ludzi wiernych w tym tho KOśćiele Chrześćijáńſkim
cych/ y ty pobożné ſpráwy czyniących : y ácz ſam nie vżywa Ciáłá Pá
go/ ále ſtawa ſye vczeſtnikiem onych wßytkich którzy vżywáią/ któ
Ofiárę nie krwáwą á ſtráßliwą we Mßy ofiáruią / y záń Páná Bogá
ßą. Otóż nie tylo vczeſtnikiem Ciáłá Páńſkiégo ſye ſtawa/ nie tylo z
ſtępuiącymi duchownie przyſtępuie / z ofiáruiącymi duchownie ofi

Trzecy ſpoſób vżywánia.

tymi sie też sye modli: ale ná ostátek y Ciáłem Páná Christusowym iest/ bo trwa w ciele/ to iest w Kościele powszechnym/ który iest Ciá[łem] Christusowym/ á on głową iego: iákom to iuż powyższey pokazał. A [w] pierwszym Kościele dla tych osobliwych vpominków/ które wierni [Chrześc]ijánie odnoszą od Páná Christusá/ że są Ciáłem iego/ Wierni ludzie świetymi byli wezwáni: bo członkámi będąc iednégo Ciáłá/ iáko w iednym ciele wszytki/ ciáłu służą y ono podpomagáią: ták thęż wszyscy w iednośći Kośćiołá/ y w wyznániu Páná Jezu Christá/ má[iąc ied]nego Bogá/ ieden Krzest/ iedne wiárę/ iednégo odkupićielá y zbáwi[ciel]ny lékárstwá do zbáwienia świątośći/ máiąc zasługi iednégo Sy[na Bo]gego/ Páná Jezu Christá/ które ie podpomagáią/ rátuią/ wspoma[gáią y] dobią: sámi sye rátuią duchownym rátunkiem/ áby byli społeczny[mi ucze]stnikámi wszystkich vczynnośći pobożnych/ dobrych/ y cnotliwych/ [które] działy począwszy od początku świátá/ od pobożnych ludzi świętych/ Bogu miłych ludzi: dzieią sye y od tákich y teraz/ y dziać sye będą áż do [skońc]zenia świátá. Ták Dawid mówił Prorok/ Iż był vczesnikiem wszytkich/ [którzy s]ie Páná Bogá bali/ y chowáli iego przykazánié. A przeto y my Chrze[śćijánie] modlimy sye z roskazánia PAńskiégo/ zá wszystkę społeczność zgro[madze]nia Chrześćijáńskiégo/ áby wszem dobrym byłá obdárzona: iáko ná[m] podano od PAná nászégo w modlitwie/ y w prośbách osobliwych [modlitw]y iego. Obcowánié tedy máiąc w téy świętéy społecznośći Kośćio[łá pows]zechnégo Chrześćijáńskiégo/ wierny vżywa záwżdy duchownym o[bcowá]niá/ z tymi którzy vżywáią Ciáłá Páńskiégo/ przez ono duchowné złą[czen]ié/ które z nimi ma: á ná ostátek/ Ciáłem Páńskim sam sye sstawa.

> *Ephes: 5. ver: 23.*
> *Rom: 12. versu 4.*
> *1. Cor: 12. ver: 27.*
> Wierné piérwéy świętymi zwano.
>
> *Psal: 118. ver: 63.*

Czwarté vżywánié iest wymyślné od ludzi/ bez Pismá

[Świ]tego: A to iest/ chléb iesć y wino pić/ słowá błogosłáwieństwá mówiąc: [iák]o Páná Christusowym krzćić/ á bytnośći Ciáłá Páńskiégo tám nie [wyzn]wáią/ iedno dla iákiégoś podobieństwá/ które miéć powiádáią chléb y wi[no] Ciáłá Páńskiégo/ Krwią y Ciáłem ná swych Wieczerzach widomé y [zná]ki názywáią: powiádáiąc/ iż chléb y wino którégo vżywáią/ są fi[gurą y z]nákiem Ciáłá Páná Christusowégo/ y Krwie. Jeśli to prawdá/ po[każe]my to pokazáli: iedno w tákich ludziach przypátrz sye vstáwiczno[śći sł]owéy/ że ináczéy zową/ á ináczéy wierzą. Zową Ciáłem y Krwią chléb [y wino k]tóre przyymuią/ á ináczéy wierzą: nie wierzą thego co wyznawáią/ [bo t]égo przyymuią o czym powiádáią: bo znák przyymuią/ á Ciáłem Páń[skim] zową. Tego obłędliwégo vżywánia wynáleźićiele piérwszy byli/ co do [Karolu]sego Królá zacnégo o téy sprawie pisáli/ iáko Bertramus y JAN [Sc]otus Mniszy Apostatowie/ w ośm set y we czterdzieśći lat po Národze[niu] Páná nászégo. S których vrodził sye potym w náuce Berengárius/ któ[ry zaś] nie przećiwko słowom y náuce Páná Christusowéy iął vczyć tego po[śpolit]égo vżywánia/ y od słów Páńskich dálekiégo/ á náostátek w Ko[śćie]le Bożym nigdy nie bywáłégo: á vczył the náukę we Fráncyéy. Po nim [Ja]n Wikleff w Angliéy: ále kryiomo. Owa żaden iáśniéy nád Berengári[usa] tego błędu nie vczył/ y przeto iego przednieyszym wymyślcą téy náuki o[błęd]liwy być pokázuią Historye. Po nim przed stem lat PIEtrus a Brugis [tę n]áukę był odnowił: ále kaźnią Bożą gdy zginął/ błąd vstał prędko. Je[dno] v [Bra]trzyków/ álbo Waldensów Heretyków/ pokątnie thá náuká byłá. Aż przed piąćiądziesiąt lat ANdrzéy Károlstádius ią w Niemcéch [wzno]wił y rozszérzył/ z vczniámi y násládowcy swoimi. Thego popráwił [Zw]ingl[i]us/ Kálwin/ Oekolámpádius/ Petrus Martyr ták rzekący/ y inszy/ [któr]zy [t]éy obłędliwéy náuki vczyli/ brónili/ y o thym wiele Ksiąg nápisáli.

> Czwarté vżywánié wymyślné bez pismá.
>
> Berengáriusz Láta od narodzenia Bożégo 1040. żył we dwieśćie Lat/ był po Bertramie: á Wikleff żył we 300. Lat po Berengaryusie: Zwinglius w półtorá stá lat po WIKleffie/ Anno Dñi 1079. Pisze otym Guilhelmus Bibliotecarius Malmesburgeñ.

Ale iednák ich przodek Berengárius miał im być ná przykład : bo the
kroć ſye tego błedu odprzyſiegał ná Séymiéch Duchownych/ w Turon
dwákroć w Rzymie/ ná Conciliach zacnych : y náoſtátek kiedy vmie
dźień trzech Królów/ tedy ták mówił: Dźiś czáſu okazánia ſwég/ Pan
ſtus móy (Bo ſye w then dźień trzem Królom / ludziem mądrym / p
z gwiazdą wódzem) okázáć ſye raczy dla méy pokuty/ którąm czynił za
dliwą ſwą náuke/ iáko ſye ſpodźiéwam ku wiecznéy chwale: álbo też
go/ iżem ich moią náuką wiele pogorſzył ku mece/ czego ſye boię. Ma

Názwał ie Repetitio.

Kemnicius cechu Luterſkiégo Káznodźieiá Braunſicki / piſze w Ksi
które nápiſał o prawdźiwéy bytnośći Ciáłá Páńſkiégo w Sákrámenci
ná końcu Kśiążek: Ze Károlſtádiuſá/ wznowićielá téy nauki / Dyabeł
wił. przyczyne te kłádźie/ Iż te náuke o thym omylnym vżywániu Ciáł
ſkiégo wznowił. Luteryan o Sákrámentarzu to piſze / ábyś nie rzekł
to który Kátholik/ y ſtárożytnég Kośćiołá Chrześćijánin wymyślił. J
ſumnienim Berengárius vmiérał/ iákim ſtráchem/ iákim wyznánim
ſwégo/ káżdy obáczyć może : iáko też y Károlſtádius zginął/ da ſye to k
mu czytáć. Słuſznie tedy z tych wódzów mieli ſye/ y mieliby inſzy obác
ták obłedliwéy náuce dáć pokóy/ y tákiemu vżywániu w wierze ſwoiey
ſcá nie dáwáć/ ále ſye go chrónić: y z Kośćiołem ſtárożytnym nie figu
znáku/ nie iákiégo vpominku/ ále prawdźiwégo Ciáłá páńſkiégo pod o
mi widomymi pożywáć. Ale iuż gdyſmy oglądáli iáko prawdźiwie v
ny Ciáłá Páńſkiégo/ y wiele ſpoſobów tego vżywánia mamy/ ſtárajm
ábyſmy ták ſercá/ wiáre/ y ſumnienia náſze záchowáli/ iákobyſmy mogli
rze á prawdźiwie Páná náſzégo dobrodźieyſtwá rozmyśláć/ w Kośćieł
świetym trwáć/ Ciáłá iego prawdźiwégo godnie wedle możnośći náſ
wſpomożenim miłégo Bogá pożywáć/ ábyſmy wieczny żywot mogli o
máć. Amen.

Summá Kazánia tego.

1\. Naprzód : Pan náſz zá nawiętſzy vpominek zoſtáwiáć nam raczył
łość/ y nietylko roſkázánim ſwoim pilnym ią nam zálécił/ y w niéy ſye
ráć kazał/ ále też dla náſzégo ziednoczenia/ iednym Ciáłem pod wido
oſobámi nas karmi : ábyſmy z iednégo chlebá iedząc/ y z iednégo kielich
iąc/ z nim/ y ſámi z ſobą/ miłośćią iedno byli/ y ſpółecznie ſobie wſzég
brégo życzyli miłośćią Chrześćijáńſką/ z ſercá ſzczyrego y nie obłudnégo

II. Po wtóre : Pokazał ſye troiáki wykład z Piſmá świetégo Ciáłá
ſkiégo/ dla ſnádnieyſzégo wyrozumienia Piſmá świetégo/ y dla náuki n
ábyſmy rozumieli / którym ſpoſobem Piſmo świeté/ y Doktorowie św
Ciáło Páná náſzégo Jezu Chriſtá wſpomináią.

III. Po trzećié : Pokazáliſmy też ſpoſób troiáki vżywánia tego Ciáłá
ſkiégo/ y o czwartymeſmy przypomnieli wymyślonym od ludźi Kácérſ
ná przykład y ná náuke Chrześćijáńſkiemu człowiekowi/ czego ſye trzy
á przy kim ſtać trwále/ y wiáre ſwoię gruntowáć ma : aby pothym za
niewiádomośćią y nieumieiętnośćią do obłedliwośći nie przyſzedł/ iżel
ſye w nim nie wypełniło ono piſmo : Jeſli kto niewié / y nieu-
mié/ nie będą o nim wiedźiéć. Czego Boże zá-
chowáy. AMEN.

1 Cor: 14. ver: 38.

WANYELIA Z IEY
YKLADEM W NIEDZIELE
Fierwſza po Tróycy S. wedlug opi-ſánia Lukaſzá S. w Kápit: 16.

P Owit Pan Jezus do Zwo-
lenników ſwoich: Człowiek niektó-
ry był bogáty / który ſye obłóczył w
páwłokę y w biśiór: á vżywał ná ká-
żdy dźień hoynie. A był też ieden że-
brák imieniem Lázarz/ który leżał v
wrót iego/pełen wrzodów/chcąc być
náſycon odrobinámi co pádáły z ſto-
łu onégo Bogaczá: á żaden mu nie
wał. Ale y pśi przychodźili/á lizáli wrzody iego. A ſtáło ſye
/ iż vmárł żebrák/ y był nieśion od Anyołów ná łono Abrá-
mowé. Vmárł theż y bogáty / y pogrzebion ieſt w Piekle. A
ąc w mękách / podnióżſzy oczy ſwoie / vyżrzał Abráhámá z
leká y Lázárzá ná łonie iego / tedy wołáiąc rzekł: Oycze A-
hámie ſmiluy ſye nádemną/á poſli Lázárzá/ áby omocżył w-
koniec pálcá ſwégo w wodźie / ochłodźił ieżyk móy: bo ćie-

ßką męke ćiérpię w tym płomieniu. Y rzékł mu Abráhám: [...]nu/ pámietay iżeś wielé dobrégo wźiął zá żywotá twégo/ á [...]zarz takież wielé złego: á ták też teraz ten iest w poćießeni[...] ty męki ćiérpiß. á w tym wßytkim miedzy námi á miedzy [...]mi wielka otchłań mocnie postánowiona iest: iż ktorzyby ch[...]li zowąd przéydź do was/ niemogą/ áni stámtąd do nas sie [...]práwić. Y rzékł: Proße ćię tedy Oycze/ ábyś go posłał do d[...] oyca mégo: Abowiem mam pięć bráćiey/ áby im świadczy[...]by też y oni nie przyßli do tego mieyscá mąk. Y rzékł mu A[...]hám: Máiąc MOyzeßá y Proroki/ niechże ich słucháią. [...] rzékł: Nié Oycze Abráhámie/ ále iesliby kto z vmárłych [...] do nich/ pokutę będą czynili. Rzékł tedy iemu: Nie będąli M[...]zeßá y Prorokow słucháć/ tedy choćby też kto zmartwychw[...] nie vwierzą.

PRzez niemáło dni świet[...] Niedźielnych przeßłych/ tháktże y dni ś[...]tych/ ktorychesmy dobrodźieystwá Pá[...] rospámiętywáli/ vczył nas Kośćioł B[...] przez słowá Páná Jezu Christá wiáry [...]teczney/ iáko mamy wierzyć/ y co m[...] wierzyć/ o Pánu JEzusie: przeto zo[...] káżdy członek wiáry świętey Chrześci[...]skiey/ poczawßy od Páńskiego Nar[...]nia/ osobliwym rospámiętawánim/ y [...]tobliwym obchodzeniem/ świećilismy [...]pewnych: ábysmy y vczćiwośćią/ y ná[...] w sobie zdobili/ wßytki spráwy/ vczynnośći/ y dobrodźieystwá nam vcz[...]né Páná á Zbáwićielá náßego Jezu Christá. Pokazano też nam miedzy[...]mi członkámi wiáry náßey ktore wierzyć mamy/ cudá dźiwné y rozl[...] Páńskié/ áby náuką cudow/ ktore Pan mocą swoią czynić raczył/ trudn[...]tykuły wiáry náßey/ były v nas potwierdzoné y vmocnioné: ábysmy tá[...]stánowieni w wierze/ godné pożytki wedle nátury włásney wiáry/ Pánu [...]gu czynili. A náuczywßy nas wiáry dobrey Kośćioł Boży/ áby sye m[...] vbliżyło porządkowi y postánowieniu Páńskiemu/ tedy theraz dniá dź[...]ßego/ y w drugié dni Niedźielné/ nápomina nas pilnie/ y nápominác bę[...] przez słowá Páná Christusowé/ do vczynkow cnotliwych y chrześćiján[...] wiedząc zwłaßczá Mistrzá swoiégo náukę/ ktory z nas chce mieć spra[...] náśládowniki vczynkow cnotliwych/ ábysmy w nich chodźili. Bo dla t[...]smy stworzeni w Pánie Christusie/ ábysmy trzeźwie/ spráwiedliwie/ po[...]nie żyli ná świećie/ oczekawáiąc ták błogosłáwioney nádźieie/ y przyßćia [...]kiégo Bogá y Zbáwićielá náßego JEzu ChRistá. A do thych cnotli[...] spraw/ y cnotliwych vczynkow/ nápominác nas raczył PAN pięcio[...] sposobem.

Ephes: 2. ver: 10.
Tit: 2. versu 12.
Do cnotliwych spraw y vczynkow dobrych vpomina nas Pan sposobem pięćioråkim. I.

¶ Niekiedy prostym á ßczyrym kßtałtem/ bez żadnych okolicznośći [...]ko kiedy do nas mowi: Bądźćie miłosierni. Z tego co wam zbywa/ da[...]ćie iáłmużnę. Czyńćie wolą Bogá Oycá mégo. Gdy sye pośćićie/ vmy[...]

Lucæ 6. versu 36.
Lucæ 11. versu 4.

yśćie nie byli widźiáni od ludźi/że w pośćie żyiećie. Niechay okwit-
ſpráwiedliwość wáſzá / niż Licemiernicza. Bez odpoczynku ſye
Czynćie godné pożytki pokuty. Nie zábijaycie/ áni vczynkiem/ áni
ni gniewem. Nie cudzołożćie/ áni vczynkiem/ áni myslą : vpámie-
/ ꝛc. Tákiégo nápominánia wielé mamy od Páná náſzégo/ kedy
obyczáiem/y ſzczyrą náuką/ nam PAN każe dobrze czynić/ Páná
liżniégo miłowáć/ y żywot náſz w cnotliwym obcowániu ná świe-
rowáć.

Math: 12. verſu 5. — Math: 6. ver: 17. — Math: 5. ver: 20. — 1. Theſ: 5. v. 17. — Math: 3. verſu 8. — Math: 5. ver: 21. — Marci 1. verſu 15.

II.

A nie dosyć ná tym że ták ſzczyrze raczył do świetobliwych ſpraw/y v-
cnotliwych nápominác/ále też y ſam z śiebie przykład ku ich czynie-
: ktorégo áby iego wierni náſzládowáli/ pilnie nápominał. Boć
y poczał czynić/ á niż vczyć/ y przetho mówił : Vczćie ſye odemnie/
iest ćichy y pokornégo ſercá. A ná drugim mieyſcu : Przykłádem
/ iż iákom ia czynił / abyśćie y wy ták czynili. Przetho ſam pośćił/
dawał/ modlił ſye vſtáwicznie: tháк był ſpráwiedliwy/ że y źli lu-
o ſpráwiedliwośći y świetobliwośći świádectwo dawáli. Judaſz
go / żáłuiąc vczynku ſwégo złégo/ wyznał grzéch mówiąc : Zgrze-
m wydał krew ſpráwiedliwą. Piłat tákże ná foldrowánié Zydo-
był wydan Pan ná śmierć / vmywáiąc rece ſwoie mówił : Nie-
ia iest krwie thego ſpráwiedliwégo / wy tego pátrzaycie. A źli lu-
yznawáli/ to co Piotr świety mówił w Liśćie ſwoim : Grzéchu
ł/ y zdrádá nie byłá náleźioná w iezyku iego. Słuſznie tedy do do-
ynków tháki niewinny człowiek/ſwoim náſzládowcom ſam z śiebie
dawał/ y wiernym ſwoim náſzládowáć ſye kazał.

Ioan: 13. verſu 15. — Actu: 1. verſu 1. — Math: 11. ver: 29. — Ioan: 13. verſu 15. — Math 27. ver: 4. — 1. Petri 2. ver: 22.

III.

A dáiąc z śiebie iáſny przykład świetych ſpraw ſwoich / nietylo ſzczy-
/ ále też y przez przypowieśći/vczy nas dobrze czynić: y przeto do téy
leżą ony przypowieśći/o dobrym włódárzu : o dźieśiąći dźiewicách/
pich / á pięći mądrych : o rozdánych funćiech od Páná ſługom ná
o niewodźie w morze puſzczonym : o náśieniu w źiemie nie iednáką
: y w wielu inſzych przypowieśćiách Pan Chriſtus vczy nas dobrze
ić.

Lucæ 16. verſu 1. — Math: 25. ver: 1. — Ibidem verſu 14. — Mat: 13. ver: 47. — Ibidem verſu 3.

IIII.

A wiedźiał Pan iżeſmy wtym świetym obcowániu mieli być leniwy-
pał grozby ſrogié : obiecuiąc złym wieczny ogién / kthóry zgotowan
Czartowi przekletemu/y Anyołom iego: obiecuiąc im ćiemnośći zwierz-
dy bedźie źimno y zgrzytánié zebów. Vkázował y opowiádał też/ iż
krytym / biádá łakomym ludźiem / bo ći wſzyſcy powſtáną ná ſąd
ni wiecznéy.

Mat: 25. ver: 45. — Lucæ 13. verſu 28. — Mat: 23. ver: 14.

V.

A czyniącym zásie vczynki cnotliwé / obiecał żywot wieczny gdy mó-
: Chceſz do żywotá wniść/ choway przykazánié Boże. A ná drugim mie-
opowiáda: Ze dobrzy poydą ná wieczny żywot.

Math: 19. ver: 17. — Math: 25. v. 46.

Lecz miedzy tymi wſzytkimi obietnicámi/ ktorymi Pan obiecał dobrym
łáćić/ á złym źle / dźiśieyſzéy Ewanyeliéy przykład ze dwu ludźi nam
ych / iáſnie nam opowiáda/ co złemu ſye ſtáło / á co dobremu : bo
ion iest w Piekle / á dobry ná łónie ABráhámowym : zły vdreczony
y vtrapienim prágnienia/ dobry vweſelony Anyoły ſługámi/y łónem
nowym. A tá Ewányelia záprawdę wielkié rzeczy w ſobie zámyka/
czymy z niéy

Czego ſie vczymy ztéy Ewányeliéy.

¶ Naprzód : Ze po thym żywoćie docześnym/ y ſkoro z niego zchodźimy/
żywot inſzy / máiąc w ſobie zapłátę pewną zá káżdégo ſpráwy y vczynki. *1.*

¶ Potym : Ze w Piekle vfolgowánia żadnégo niemáſz/ ále okrutné á v-
wiczné dreczenié y vpalenié. *2.*

¶ Po trzećié: Ze Pan Bóg cnotliwé y dobré vczynki płáći/ złé karze. *3.*

4\. ¶ Po czwarté: Opowiáda téż/ iż y vmárli ludźie przećiwko żywy... osobną litość: y ći co w vdręczeniu są/ nie rádźiby inszych tám widźie...

5\. ¶ Po piąté y ostáteczné vczy: Ze Pismo świeté iest wiáry nászéy/ ... tá nászégo/ pewna y nieomylna nauká/ y regułá: którégo nászládow... chać/ y któremu wierzyć bez wątpienia mamy. Bo nam którzysmy ... ćili/ przyszlismy do vznánia dobrodźieystw BOżych: y nikąd inád ... wiecznégo żywotá szukáć nie potrzebá/ iedno z Pismá świetégo.

A gdyż wiémy że dźiśieysza Ewányelia dwie drodze nam pokázu... przećiwné/ iedne wąską y ćiásną / drugą vbitą y szeroką. Pierwszą ... kách/ w niedostátkách/ w vtrapieniu/ w prześládowániu/ y w kłopo... rą szedł Lázarz/ y wszyscy wybráni Boży/ którzy przez wielé niebespie... weszli do Królestwá BOżégo. Wtórą záśie/ w roskoszy / w weselu/ ... nym vżywániu/ w pysze/ w pompie tego świátá. Oná drógá smutna ... sołą: oná iest cnoty/ tá roskoszy: przeto w tym pismie mamy szukáć ... zá Pánem Christusem. Bo iesli zá nim tráfimy/ iesli iego drogą póy... iáko nas Pismo vczy/ wierzmy że dobrégo przewodniká mieć będźiem... dźiem z nim mieć/ choć ná téy ćiásnéy drodze/ towárzystwá wielé. ... towárzysze iego / nic ná tę trudną/ ćiásną/ y smutną drógę sye nie ob... iąc/ sstáli sye onéy wesołéy Oyczyzny / do którey tą drógą ćiásną przy... spół z Pánem á zbáwićielem swoim wiecznymi dźiedźicámi. Ale ... to szérzéy wiedźieć mogli / text Ewányeliéy przed sie weżmiemy / któ... Lukász świety záczyna:

Mówił (Pan) Jezus do zwolenników św...

A to ná on czás / kiedy nápominał Pháryzeusze / áby łákomstw... niądzom/ y bogáctwom/ ták wielé nie służyli/ y ták zbytnie sye w nich ... cháli: Gdyż żaden nie może dwiemá Pánom służyć / bo musi przy ... przestáwáć/ á drugiégo opuśćić. Tákże Pan Christus mówił łákomym ... ryzeuszom / że nie mogli y Bogu/ y łákomstwu służyć. A oni będąc ... słysząc tákié nápominánia / posmiéwáli sye z niego. Co Pan CHRist... dząc/ powiádał im: Ze oná spráwiedliwość ich/ którą sye czynili sprá... wymy przed ludźmi / nędzna byłá / y nikczemna v Páná BOgá / któ... sercá ich: dokłádáiąc tego: Iż co wysokiégo iest v ludźi / to v Páná ... brzydliwo. A zátym wnet opowiedźiawszy im/ iż Zakon y Prorocy po... Krzćićielá/ y od tego Królestwo Boże gwałt ćierpi: powiedźiawszy/ ... kon Boży nie iest przemienny / y záchowánie stanu Małżenskiégo / ią... być/ iął mówić słowá dźiśieyszéy Ewányeliéy:

> Gdy Pan podobieństwo mówi/ tedyć tego podobieństwá Rzecz być musiáłá: Bo podobieństwo iest théy rzeczy/ która iest. Byłá tedy tá Rzecz którey tho iest podobieństwo.

Był ieden człowiek bogáty.

Rozumieią niektórzy tę powieść PAńską być przypowieśćią / nie... rzeczą istotną/ niektórzy zowią przykłádem. Tertulian y Origenes/ p... dem zową. Athánázyus quaestione 21. y Chryzostom/ Biskupi świeći/ ... ophiláktt téż z nimi/ przypowieśćią Páńską to być rozumieią. Ale Ire... libro 2. cap:63. Hieronym świety de obitu Blesilae: Grzegórz świety/ ... brożi świety/ powiádáią/ że byłá tá rzecz istotna: Y prawdźiwie byli ... dwá w Zydostwie / obádwá Zydowinowie / obádwá Oycá Abráhám... znawáli. Y Tertulian powiáda/ Ze o tych dwu człowieku iest Trádyc... iest/ podánié miedzy Zydy / że onégo czásu Lázarz ten vbogi był w J... lem / którégo Pan ná przykład łákomym / á o vbogié niedbáłym Phá... szom/ dáć raczył/ iáko im znáiomégo. Jákożkolwiek iest od Doktorów ... tych tá powieść rozumianá/ náuká pewna iest/ nam wiernym pożytec... pewna rzecz iest / że powieść thá Páńska ná przykład daná byłá w ist...

> CHRYSOstomus De Resurrectione carnis.
> ORIGenes super Ezechi: homi: 9.
> In LVCAM.

: bo iednák y Lázárzá nedznég miánuie Pan/ dla okazánia / iż to nie
wieść iáka powiádał Pan/ ále pewną rzecz która sye dźiáłá/ y v ludźi
omości byłá. Bedźiemy thedy z Ambrożym świetym o téy powieśći/

Ambrosius super Lucam.

pewnéy historyéy/ mówić. Słyszelismy że PAn opowiáda człowieká
go / hoynie y ozdobnie ná świecie żyiącégo : w którym tho strásżliwé
/ wszytkim iego násládowcom/ á świát ten / roskoszy y pompy iego
ym / PAn pokázowáć raczy. Abowiem wnet skoro o tym bogaczu
czął mówić/ przestrogi swoim pokázowáć raczy.

Przestrogi Páńskié dla wiernych iego.

I.

przód : Hámowáć raczy ony / którzy są nie miłośierni ná vbostwo/ á
ąc we wszytko / opływáiąc w dobrách od BOgá sobie dánych / nic
nie doléga vtrapienié nedznych ludźi. Przyczymby iednák pomnieć
ony słowá świeté : Ze sąd bedźie onemu bez miłośierdźia/ który nád
nie czyni miłośierdźia. A ná ony tákże słowá / które Sálomon mó-
tóry záśłánia vszy swoie áby nie słyszał głosu vbogiégo człowieká / be-
wołał (do BOgá) á nie bedźie wysłuchan. Miłośierdźia PAn
potrzebuie/niżli ofiar. Ato obáczyć może káżdy tego niemiłośierné-
czá / którégo PAn nász áni miánowáć raczył. Pytasz / czemu ? Te-
ydźił sye on vbogimi / brzydźił sye też Pan y imieniem iego. Był tho
zacny v ludźi / sławny / bo bogáty : á v Páná Bogá był ćiemny y
my : parał sye rzeczámi ziemskimi/ á odstepował on Páná : przeto w
tał / y imie swoie strácił. Bo o tákich Prorok powiedźiał : Którzy
ciebie odstepuią / nápisáni będą ná ziemi : ábowiem nie znáią Pá-
/ przeto też od Páná znáni nie są. A przeto mówi Prorok : Nie w-
ią imion ich vstámi moimi. A dla tegóż Pan nasz bogaczá/ w do-
ié/ y w máietnosć okwituiącégo: ále w boiaźni/y w znáiomosć Bo-
łosierné vczynki / w pobożné y cnotliwé spráwy / obnáżonégo / zu-
/ y nikczemnégo/imieniém nie wspomina : Przeto/ że z onych ten ie-
o których Dawid Prorok mówił : Rozgłaszáli imienia swoie w źie-
oich. Zowie go tedy Ewányelia/ á słowá Páná nászégo/bogátym/
e wszytkim okwituiącym.

Iacobi 2. versu 13.

Prouer: 12. ver: 13.

1. Reg: 15. ver: 22.

Ecclesi: 4. ver: 17.

Ierem: 17. ver: 13.

Psal: 15. versu 4

Psal: 48. ver: 12.

A żeby kto tego nie rozumiał/ áby dla thego od Páná BOgá wzgár-
był/ że był bogátym: Vkázuie Pan Christus przyczyny/ dla czego on
był potepiony : y opowiáda / że nie dla tego / áby cudzé miał wy-
gwałtem / z łupiestwá żyć / áby zdrádą / fálszem/ lichwą/ oszukánim
/ miał téy máietnośći nábyć/ nic o nim tego Christus Pan nie mó-
iż swym włásnym źle száfował / iż ná zbyteczné ćiáłá swégo wycho-
wytuczenié thy dobrá obracał : á ná chudobe y vbóstwo bliźniégo
bał: y tylo o to PAn vkázuie go być potepionym. Cóż rzekną oni/
o máietnośći dźiwnymi ánszláki przychodzą/ o których Prorok mówi:
emu który rozmnaża nie swoie/ y łupi wielé ich / drzéć go potym be-
y : y biádá temu/który zbiéra łákomstwo złé domowi swoiemu/áby
wysokośći gniazdo iego : á mniéma by sye miał wyswobodźić z reki
Biádá temu który buduie miásto we krwiách / y buduie w niepráwo-
rnie ie kielich (to iest karánié/) práwice Páńskiéy / nápełni ie sro-
miásto sławy/ y zelżywość przepuśći ná sławe ich/ ɛc. Nád co nie trze-
y dowodu/iáko Pan Bóg kárác bedźie ony/ którzy łákomie wydźié-
etnośći bliźnim swoim / áby zbogáćieli / ktorzy łákomstwem chcą
domy swé : dosyć Prorok Imieniem Bożym powiedźiał/ co ná tákié
źi. Ten bogacz téy przygány nie miał/ ále insze przysády miał/ któ-
szé y znosnieysze być widzą/á wżdy iednák dosyć srodze był zá nié ska
érwsza przysádá iest / która sam Pan opowiádáć raczy/mówiąc :

Abacuc 2. à v. 6. ad 17.

Isaiæ 9. versu 5.

Odźienié twoie z mieszáne zekrwią bedźie ku spáleniu y pożarćiu o gniá.

Obłoczył sye w Páwłoke y w Biśiór.

11.

Jákoby Pan rzekł: W ßáty ſye Purpurzáné y Jedwabné obłócz
iuz Pan vkázuie przyczyny Bogacza potepionégo. Abowiém iż nád
be ſwoie vżywał zbytniégo ochedoſtwá w vbiorách / nie wedle ſtanu
go vżywał odzienia/ nie dla potrzeby / iedno tylo dla okazánia : co k
nim Pan. Abowiém wiedział Pan/iż tho ieſt práwie przyrodzony m
onych/ którzy chcą być widziáni : á Pan Bóg dał im maietnosć teg
tá/ że drogimi ßátámi ozdobe ſobie czynią/ wyćiągáiący ſye zbytecz
potrzebe ná vbiór/ áby tylo ſtąd próznéy chwały ſobie nábywáli. cze
chay ſie przypátrzą tácy wßyſcy. By to nie grzéch był/nigdyby Pan tá
nie o tym nie mówił/ ániby był thym przykłádem ſwoim náßládowco
ſtrogi dawał/ áby w vbierzéch potrzeby/ á nie zbytku pátrzyli. Bóć
vczy ſwoie ßáty mieć/ nie dla pychy/nie dla swiátá tego ozdoby/nie d
znéy chwały/ iedno tylo dla potrzeby. Oto then Bogacz ácz bogáty
Królem nie był: á tákich ßat vżywał/ które piérwßych czáſów ná ſta
yeſtatu Królewſkiégo tylo należáły. Nie wedle ſtanu thedy vżywał
przeto dwoiáko grzeßył. Naprzód: Ze nád ſtan ſwóy vżywał koßto
odzienia. Potym/ iż zbytku w nim/ á nie potrzeby pátrzył. Obácz
Jeſli bogáty grzeßy/ który nád ſtan ſwóy dla ozdoby swietſkiéy vży
ßtownégo odzienia/ iákóż niewiecéy grzeßy vbogi/który nád wezwán
ie/choć mu nie doſtawa/ áby iedno zrównáć ſye z swiátem/ opuściw
mnosć potrzeby/ ná ten ſye zbytek vdáie? Jáka w téy ſpráwie ieſt d
go wieku zbytecznosć przećiwko Pánu Bogu/ oczy to náße widzą/ do
nie trzebá. Zá grzéchem Chrześcijáńſki człowiecze przyßły nam ßáty.
ki rodzice náßy nie zgrzeßyli/ ciáłá ſwoiégo niczym nie okrywáli / á
ſtąd żadnégo nie mieli. Ale gdy przyßedł grzéch / wnet zá grzéchem
wſtyd / iż musieli nágosć ſwą okrywáć. A iż zá grzechem odzienié
ſtáráć ſye potrzebá Chrześcijáńſkim ludziem/ áby go z grzéchem nie
Ale iáko nie ma być z grzéchem táki zbytek ? Którégo odzienia ſtany
wſkié piérwéy vżywáły/ tego wieku przyßło y ná vbogié ſtany. Náo
proſty lud/y ten z kłóby ſwég ochedoſtwá wyßedł/y równáć ſye bog
cą: áno wedle ſtanu y wezwánia ſwég/miałby káżdy záchowáć y oche
ſwoie/ á wedle potrzeby miałby káżdy vżywáć odzienia/ zbytku nie n
iąc/ ieſlibyſmy chcieli bez grzéchu odzienia vżywáć. Bo záprawd
Pan záléca ßáty proſté/ á niż koßtowné. Czego ſye może káżdy náucz
lécenia Janá S. Krzćiciela/ którégo Pan náß z grubégo odzienia
raczy. Nie dla tego to vkázuie / ábych komu wedle ſtanu przyſtoy
chedoſtwá bronił/ ále tego z Pánem vcze/ ábyſmy ſtąd zbytku/ pom
chy/ y chwały tego swiátá nie nábywáli / iáko Piſmo vczy : Nie che
odzieniu/ ále iżći go Pan Bóg dał / daway chwałe Pánu BOgu.
Heród/ o którym maß w Dzieiách Apoſtolſkich / pewnégo dniá vb
odzienié Królewſkié : vbrawßy ſye / śiadł ná Królewſkim Máieſtac
Pánu Bogu chwały nie dał/y owßem ſám zá Bogá z ozdoby odzieni
ſye mieć: vderzył go Anyół Boży / y ſtoczony od robaków / zdechł.
ßytkim chce być Pan Bóg chwalon / y chce to mieć po káżdym czło
áby wiedział/ iż cokolwiek ma/ od niego ma. A przeto Páwel S. m
cóż maß czegós nie wziął ? czemu ſye chełpiß/ iákoby to od siebie m
koby thego nie wziął ? A iż Pan Bóg dáie nam ná potrzebe náß
nié/ maß iáſné piſmo o tym. Ono kiedy Jakob/ obawiáiąc ſye brát
vciekał do MEzopotániéy / á idąc we ſnie Páná widział/ y wziął o
od niego/ y vczyniwßy modłe Pánu Bogu/ miedzy inßymi rzeczámi
Jeſli Pan Bóg raczy być zemną/ á ſtrzédz mie ná téy dródze / á da n
ku żywnośći/ y ßáty ku odzianiu ćiáłá mégo/ then Pan záwżdy bedz

Lucæ 7. verſu 25.

Pan Bóg brzydźi ſye onymi którzy ßaty dla pychi á nie dla potrzebj maią/ maß v Jzáyaßá Cap: 3. v. 16. Przeto że ſye wynioſły w zgóre Corki Siońſkié y chodźiły wyćiągnąwßy ßije / odyymie Pan ozdobe ich/Trzewiki/ zápónki/ łáńcußki/ Czapki/ rąbki/ iá błußká/ Kolſtki/ Láńcußki krecone/ Perły/ bryże Płaßcze/ ſerpánki/ Czepce y Letniki/ Obróce Ja Pan Bóg wniwecz / y dam miáſto woniéy ſmród/ á miáſto ßnurá po wrózek, ⁊c.

Math: 11. verſu 8.

Lucæ 7. verſu 25.

Eccle: 11. ver: 4.

Actu: 12. ver: 21.

1. Cor: 4. verſu 7.

Geneſ: 28. à ver: 20. ad finem.

y ze wßytkich rzeczy które mi Pan da / dźiesiećiny iemu ofiárowáć
śkąd iáśnie widźiß/ że od Páná Bogá Jakob potrzebuie/ y prosi/ żyw-
odźienia / wiedząc od kogo thy iego potrzeby pochodźiły : y przeto y
ß odwodząc nas od zbytniégo stáránia/ y zbytniégo pieczołowánia/
odźienia y iádłá/ o odźieniu ták mówi : Tákże też y o vbierzech wá-
mu sye ták troßczećie ? Bo ieśli trawę polną/ która dźiś sye źieleni/ á
rz bywa w stóg wrzuconá/ Bóg przyodźiéwa/ iákóż nie wiecéy was
źiéwáć ma ? gdyż wié iż thego wam wßytkiego potrzebá. Od Páná
kedy/ iáko inße rzeczy/ ták y odźienié mamy: á od niego ie máiąc/ przy-
n/ iáko zá inße rzeczy y dobrodźieystwá/ ták y zá tho dobrodźieystwo/
ietéy miłośći dźiękowáć / y cześć á chwałe iemu dáwáć : nie ku chel-
świátá / ále ku potrzebie náßéy / wedle káżdégo stanu y záwołánia/
wáć : ábyśmy z klóby przystoynośći swéy nie wykraczáli/ á zbytkiem
Bogá nieobrażáli. Gdyż mamy przykład iáśny/ że zbytnié ßáty Bo-
Pánu Bogu nie záléćiły/ y owßem do iego zátrácenia przyczyną piér-
y : iáko sye pokazało. Wtórą przyczyne Pan iego zátrácenia po-
ł/ mówiąc :

Math: 6. ver: 28.

Ná káżdy dźień roskoßnie vżywał.

Wedle zbytku ßat/ był y żywot iego : nie było skromnośći żadnéy w ßá-
e było iéy théż y w iedzeniu/ y w piciu/ ále do koßtownych ßat y zby-
bytnié pokármy/ vstáwiczné roskoßy/ dworné y wymyslné potráwy
Rzadkoćby sye to tráfić miáło/ żeby zbytnié czestowánia miáły być bez
: Bo gdy ćiáło zbytnimi y roskoßnymi pokarmámi sye rozbuia/ y w
woda/ trudno áby sye serce do márnégo wesela / y do zbytku iákiégo/
rospuśćić nie miáło. Obaczył to Job on swiety człowiek / że ná bié-
prędkié przestępstwo woléy Bożéy/ á zá tym grzéch bywa: przeto gdy
záwowáli synowie iego/ ieden ná drugiégo w domach swoich/ káżdy
ień/ gdy wzywáli do siebie y śióstr trzech swoich / áby iádły y piły
cóż Job czynił ? Powiáda Historya : Iż modlił sye/ y ofiáry ofiáro-
Pánu Bogu zá nie/ y poświącał ie. Obawiał sye stárzec o nie / y mówił
: By lepak ták biésiáduiąc synowie y córki moie/ nie złorzeczyli Pánu
w sercách swoich. y dla tego stárał sye o nie/ y modlił sye zá nimi.
Pismo iest / iż po biésiádách igrzyská bywáią / z których nic dobrégo
chodźi. Począł (powiáda Pismo) lud Żydowski ieść y pić / y wstá-
igrzyská stroić / ćielcá chwálić vlanégo zá BOgá/ y inßé zbytki Pánu
przećiwné czynić. Azá niewiémy skąd Sodomie wßytká złość przy-
á złośćią iéy zátrácenié? Ezechiel Prorok iáśnie to opisał/ ták równá-
miásto JEruzolimskié Sodomie : Táć byłá złość (powiáda Prorok)
ny śiostry twoiéy / JERVzálem/ Pychá / zbytnié násycenié chlebá/
ość wßytkiego/ y próżnowánié. w którym sye z córkámi swoimi pará-
swéy nędznemu y niedostátecznemu nie wyćiągnełá/ áni podáłá/ thóż
téż zá to sstáło/ że zginełá. Pychá/ obżárstwo zbytnié béz żadnéy skro-
nośći/ żyćié lubieżné vstáwiczné bez pracéy / á niemiłośierdźié / thy rzeczy
y Sodome : ty przewróćiły y miásto zacné Jeruzálem: ty potępiły te-
Bogaczá : ty záprawdę kárnośći rozliczné Páńskié y ná nas przywodzą.
Chrześćijáninie miły/ początek żywotá náßégo co iest/ co ? Pismo po-
/ Że chléb/ á wodá : á odźienié ábyśmy nágość swą zákryli. Azá nie-
Że wielkość potraw rozmnaża wrzody / y niemocy. Azá niewiéß/ Że
więcéy obżárstwem poginie/ niż mieczem. Azá nie baczyß ná zákazánié
CA náßégo/ kedy mówi do nas: Aby sye sercá náße nie obćiążáły pijań-
y obżárstwem : ábyśmy thákiéy pracéy ćielesnéy w żądliwośćiach nie

Gregorius I. Moralium.
Iob I. versu 4.
Exo: 32. versu 6.
Ezech: 16. v. 49.
Eccles: 29. v. 28.
& Ca: 39. ver: 31.
Cap: 37. versu 33.
Lucæ 21. ver: 34.
I. Petri 2. ver: 11.

mieli.

Lucæ 6. versu 24.

mieli. Aza niewieß co Christus Pan mówi: Biádá wam bogaczom/ [macie] tu ſwé tákié pociechy. Biádá wam którzyście ſye náſycili/ bo bę[dziecie] łáknąć. A łáknącé/ prágnącé/ vbogié/ záſmuconé / dla pobożnośći y [spra]wiedliwośći/ ázaż przećiwnym obyczáiem Pan nie poćießa ? ázaż tha[kich nie] raczy czynić błogosłáwionymi ?

Przyſtąpiłá trzećia przyczyná do potępienia Bogaczá. Bo do zb[ytnie]go á nád miárę tuczenia ciáłá ſwoiégo / y kochánia iego w odzieniu [...]kim/ zábaczył práwie przyrodzonéy pobożnośći/y od miłośierdzia dálek[o od]ſtąpił. Które to niepobożné ſpráwy iego / y niemiłośierné / Pan opow[iadać] raczy mówiąc:

Wybráné Pan zna.
Exo: 33. versu 12. Ciebie znam z imienia/ Boś ná lazł łaskę moię: y Pan do Apostołów *Lucæ 10. v. 20.* Weselćie ſye bo imioná wáße nápiſáné ſą w niebie.

Był też niektóry żebrak imieniem Lázarz / kt[óry] leżał v wrót iego/ pełen wrzodów: chcąc być n[asy]con ódrobinámi co padáły zſtołu onégo Boga[czá]/ á żaden mu nic nie dawał.

Dáleka różność/ ieden márł głód/ á drugi bez miáry iadł y pił. L[ázarz] nági leżał v wrót/ á bogacz hoyny Królewſkim odzienim ciáło ſwoie z[dobił] y obłóczył. Sławny ná świećie człowiek on bogáty/ á o vbogim záledw[ie] wiedźieli: á przedśie w vśćiech Zbáwićielá náßégo imię tego vbogie[go] obrzydliwé. Pan go raczy po imieniu zwáć/ opowiáda iáko go zwano/ [á] Bogaczowégo imieniá áni wſpomniał. Znáć że LAzarz przynależał [do o]wiec Páńſkich: bo Pan owce ſwoie zna/ y káżdą zowie imieniem właſ[nym]. Tákżeć pokornégo Lázárzá/ chorégo y niedołężliwégo/zowie właſnym [imie]niem / iáko ſwoie owce. A ktoby ſye tylo zwierzchu przypátrzył dziśi[ey]

Ioannis 10. ver: 3.

Ewányeliéy/ ták mu ſye zdáć będźie/iákoby byłá ku wielkiemu ſtrácho[wi lu]dźi bogátych/ á ku wielkiéy poćieße ludźi nędznych y vbogich. Bo widz[imy iż] nędznégo Lázarzá Pan nie wſtydźi ſye wſpominác: á widzą théż/ że B[ogá]czá imieniem brzydźi ſye Pan. Widzą Bogaczá w Piekle / á Lázárzá [w ło]nie Abráhámowym w roſkoßy. Ale áni Bogacze złéy otuchy/y złéy ná[dzieie] z tego Páńſkiégo przykłádu máią bráć/ áni nędznicy z vbóſtwá y z nędz[y ma]ią ſye równáć Lázárzowi. Bo naydźieß nędzniki którzy nie z náwied[zenia] łáſkáwégo Bożégo chorymi y nędznymi ſą/ ále z zbytków y z łotroſtwá [swo]iego: które Pan Bóg kárác raczy/nie dla tego áby ćierpliwośći y poko[ry ich] ſye doświadczył / á przez ty niedoſtátki ſobie ie polerował ku wiecznem[u ży]wotowi: Ale karze ie Pan Bóg zá grzéchy y zbytki ich/ iáko obiecać r[aczył] wßeláikim vtrapieniem kárác przeſtępce woléy ſwoiéy: A ácz iuż ká[rność] Páńſką ná ſobie odnoßą/ przedśieby zoſobná káżdy z nich łotroſtwem [...] ſye z kim dźielić/ y by ty częśći inßym rozdał / ießczeby ná czwartéy zo[ſtawi]ßy/ ßczyrym łotrem zoſtał. A tácy vbodzy próżno do Lázárzá máią ſ[ye ró]wnáć: Bo Lázarz nie tylo że vbogim/ nędznym/ wrzedliwym/ z náw[iedze]nia Páná BOgá był/ ále był do tych ſwoich niedoſtátków ćierpliwym [y po]kornym/ ſkromnie wßytko vtrapienié niosąc ná ſobie / á Pánu BOgu [za nie] dźiękuiąc. Othóż nie káżdy nędzny/ y wrzedliwy/ Pánu Bogu ieſt miły [...] do vbóſtwá potrzebá znáiomośći miłégó Bogá/wiáry ßczyréy w Páná [Bo]gá/ pokory y ćierpliwośći świętéy: potrzebá ſkromnie ćierpiąc niedoſt[átki y] dolegliwośći/ zá nie Pánu BOgu dźiękowáć / o wſpomożenié do niego [wo]łáć/ z grzéchów ſye vpámiętáć: pijáńſtwem/ plugáwośćią / y inßymi [spro]ſnémi ſpráwámi do vbóſtwá przyczyny nie dáwáć/y w vbóſtwie tákich [spro]ſnych ſpraw ſye wyſtrzégáć/ chceli vbogi y niedołężliwy Pánu Bogu ſy[ę po]dobáć.

Bogáctwá zásie dáry Boże są/ które Pan Bóg wedle rády woléy swéy ...mu raczy: y przeto wiele w Pismie ludzi czytamy bogátych/ y dobrych/ Bogu miłych. O Abráhámie Pismo mówi/ że był człowiekiem bo... miał dosyć złotá/ srébrá/ bydłá/ owiec/ iż go ledwo ziemiá z iego má... ... znosić mogłá. Tákże o JObie czytamy/ iż był bogátym człowie... Dawid/ Sálomon/ Ezechiasz/ tákże byli Królowie zacni y bogáci/ á ... sye Pánu Bogu podobáli. Otóż nie bogáctwá szkodzą do żywotá ...go/ ále złe vżywánie bogactw. Błogosłáwiony bogáty/ iáko mówi ...ástes w Kápit: 31. á versu 8. ad 12. który iest nalezion bez winy/ á czy... ...wiedliwość: który mogąc przestępowáć Przykazánie Páńskie/ á nie ...ował: mógł źle czynić/ á nie czynił: przeto vmocnione są dobrá iego ... BOdze: á iáłmużny iego opowiádáć będzie wszytek Kościół świe... ...żi. Wiedzże tedy Chrześcijáninie/ żeć nie bogáctwá/ ále złe nábycie/ ...żywánie bogactw/ obrzydliwość iest v Páná Bogá: A iáko Pismo po... Dobré są bogáctwá onemu/ który dla nich nie ma grzéchu ná sumnie... ... vbóstwo iest náder złe w vściech złego człowieká. Aza było dobré ...o onégo marnotráwcę? który przetrawiwszy z mierządnicámi máie... ...ą/ świnie náostátek páśł: y młótá mu sye dostáć niemogło/ áby był ...ił łáknący żywot swóy. Aza było złe bogáctwo Dawidowo? o któ... ...n przez Proroká NATáná mówi do niego: Jam ciebie pomázał ná ...wo nád ludem Jzráhelskim/ y iam cie wydárł z ręki Saulá Królá ...ciela twoiégo/ y dałemci dom Páná twego/ y żony iego: dałemci pá... ...é w Jzráhelu/ w Judźie/ wziąwszy cie z domu oycá twégo: A ieslim... máło dał/ dam ieszcze y więcéy. Przypowiádał sye Pan Bóg Da... .../ że mu dał wiele Páństwá/ máiętności/ bogactw/ wziąwszy go od ... chudoby/ z nędze/ á vczyniwszy go wielkim/ zacnym/ bogátym/ sła... Królem ná świecie.

T...kże y Sálomonowi Pan Bóg bogactw dał w on czás gdy mu mó... ...ś mie prosił o mądrość ku rozeznániu sądu/ vczyniłem dosyć żądániu .../ y dałemći serce mądré y rozumné/ że żaden áni przed tobą był/ áni ... powstánie/ tobie równy y podobny. Dałemci y thy rzeczy o któréś ... żądał/ to iest/ bogáctwá y chwálebną sławę/ ták/ iż żaden tobie nie ...ny przez wszytki dni minełé. etc. Ty bogáctwá widźieć może káżdy/ ...á dárem Bożym/ y z woléy miłego Bogá: y krótko to pokázuiąc/ że ...wá dáry Boże są/ káżdy to obaczy z błogosłáwieństw Bożych/ któ... ...żesz nápisał w piątych Kśięgách swoich: Że Pan Bóg obiecuie ná... ...com swoim/ y wypełniáczom Przykazánia swégo/ wszytek dostátek/ szczęście/ wszytko błogosłáwieństwo/ wszytkiégo okwitość/ y szczo... ...é rozmnożenié. A przeciwnym obyczáiem/ złym/ y przestępcom przy... Bożégo/ vbóstwo/ nędzę/ przygody/ głód/ miecz/ mór/ y wszytko v... ...té. Przychodźi tedy wielékroć nędzá y vbóstwo zá rozgniewánim Bo... ...karánim srogim iego/ zá pómstą dla grzéchów ludzkich: á przycho... ...podczás od Páná BOgá dla wypolerowánia ludźi spráwiedliwych. ...zyszło było ná Eliaszá/ gdy prosił o kęs chlebá/ y kęs wody/ niewiá... ...eptáńskiéy: do czego go głód ćisnął. Ná Tobiaszá onego spráwiedli... ...ż musiał wyznáć do syná mówiąc: Nędzny żywot wiedźiemy/ w nę... ...smy synu miły: ále bóy sye iedno Bogá/ tedy będźiesz miał wiele do... Tákże ná JObá/ iáko wieś dla czego y wrzody szkárádé/ y nágość .../ będąc Pánem: że dla tego/ áby sye Pan Bóg doświadczył státe... y stałośći iego. Tákżeć y ten Łázarz/ o którym Pan raczy mówić/ ...gim/ áby Pan doświadczył státecznośći/ ćierpliwośći/ y pokory iego. ...ł go był Pan przede wroty bogátego/ áby bogaczá náuczył/ iáko miał

Genes: 13. versu 2.

Iob 1. versu 3.
O dobrym y pobożnym bogátym mówi DAWID Psal: 111. Błogosłáwiony mąż który sye boi Páná Bogá/ á przykazánia iego słucha/ mocny iego Národ będźie ná ziemi: Skwałá będźie y Bogáctwo w domu iego etc. czytáy ten Psalm áż do końcá.

Ecclesi: 13. v. 30.

Lucæ 15. á ver: 13. ad 17.

2. Reg: 12. ver: 7.

3. Reg: 3. á v. 11. ad 14.

Deut 28.

3. Regum 17.

Tob: 4. versu 23.

Iob: 1. versu 21.

swymi

swymi bogáctwy ßáfowáć: Jeslize kto chce bez grzéchu bogátym b
wiedźieć iáko dobrá od Páná BOgá sobie dáné ma ßáfowáć. Czego
wierny Chrześćijánin náuczył/ krótko to pokaże/ iáko bez grzéchu c
ma vżyć bogactw/ y iáko porządnie nimi będźie ßáfował.

III. Jáko Bogáty dobry swymi ßáfowáć ma. 1.

¶ Naprzód: ßáfowáć bogáctwy ma ku rozmnożeniu czći y chwa
żéy/ czego iednák człowieká vczy sámo przyrodzenié: bo kiedy sye przy
dla czego stworzony iest / nie naydźie końcá innégo swégo stworzenia
ten / áby Páná Bogá znał/ iego vznawßy chwalił / sławę y chwałę ie
zmnażał: przeto y dobrá czesné które od Páná BOgá ma / ku takin
wom ma ie obrácáć: gdyż ießcze przystąpiły czesté roskazánia Boże/
żdy człowiek ymby nawiecéy mógł sławił Jmie Páná BOgá z máie
swéy/ iego chwałę y cześć rozmnażał / y słowo iego mnożył. iáko vczy
Abel piérwßy spráwiedliwy / który ztąd ma pochwalenié y błogosł
stwo/ iż z máietności swoiéy/ ofiáruiący ią/ cześć y chwałę Pánu Bo
wał. Albo iáko vczynił y Noe / który ofiáry czysté Pánu Bogu ofiár
Dawid też/który Pánu Bogu ku czći skrzyni BOżéy poczćiwość wyrz
y wielkié ofiáry przed oblicznośćią onéy Archy/ ku czći BOżéy ofiárow
lécon iest ztąd: y ztąd chwałę ma / że sługi ku czći/ ku chwale Pánu
zgotował y postánowił/ áby w nocy y we dnie chwalili Jmie Boże:
réy chwały/ máterya ná Kośćiół gotował/ y zbudowałby go był/ by
łá wola miłégo Bogá / ále go sam Pan BOg od thego pohámował
chwałę niemáłą ztąd Sálomon Król / który Pánu BOgu ku czći
zbudował / sługámi opátrzył / koßtownymi klenotámi nádał / y vb
chwałę Páńską w nim postánowił: co iednák od sámégo Páná Bog
pochwalono. Ono y Jozyaß Król cnotliwy wielką ztąd chwałę ma/
śćiół Boży náprawił/ z plugástw Báłwochwálskich oczyśćił/ Ołtarze
né postánowił/Báłwochwálstwo wyrzućił/ y chwałę miłégo Bogá ro
żał. Co áby káżdy człowiek czynił / roskázuie to Pan Bog w troygu
zániu piérwßym: á to gdy káże w sye á nie w kogo inßégo wierzyć/
mie swoie roskázuie w vczćiwośći mieć / y kiedy ku czći swoiéy y chwa
że święta święćić: ábowiém w tym przykazániu/Pan Bóg wßytkieg
wieká sobie ná wiárę/ná chwałę/ná poczćiwość/ y ná posługę obraca
niewaz iż ták iest/ tedy wßytek człowiek y z tym co iest/ y co ma/ Pán
gu ku chwale y czći ma być poddány. A ten był záwżdy obyczay Ch
iáninie miły ludźi pobożnych/ którym Pan Bóg wielé máietnośći da
napiérwéy myslili/ iákoby z máietnośći ich Pan BOG wßechmog
chwalon: iákoby służbá iemu rosłá: iákoby cześć iego okwituiąca
ludźmi byłá. Ztądże y v nas Chrześćijanów pokázuie to bogoboynoś
ty dostátek przeßłych zacnych ludźi: którzy z tych máietnośći które
Bóg dawał / ták bogácie vbudowánych y nádánych Kośćiołów / K
rów/ Kollegią/nam wielé zostáwili: ßéroką służbę miłégo Bogá po
wili/ ná którą wßytkiégo dostátku nie żáłowáli/ áby iedno ná potom
sy wiecznie Jmie Páńskié było chwaloné. Swieté tho ßáfowánié bo
było/ y świeté ich páństwá y bogáctwá były: A ty iesli ich chceß bez g
vżyć / ztąd ich ßáfunek poczni / á będźieß bez pochyby Pánu BOgu
wdźięczny.

Genes: 4. ver: 4.
Genes: 8. ver: 20.
2. Reg: 6. ver: 12.
1. Paral: 16. v. 4.
2. Reg: 7. versu 1.
3. Reg: 8. ver: 13.
3. Reg: 9. versu 3.
4. Reg: 23. à v. 4. ad 21.
Exo: 20. versu 3.

2.

¶ Po wtóre: Człowiecze bogáty przepominać nie maß z bogactw
podpomágać onéy Rzeczypospolitéy w kthóréy iestes / ieslizebys vpa
widźiał/ rátuy/ podpomóż/ y podeprzy vpádłość iéy. Ták vczynił E
Król Judski/ áby wyswobodźił od Sennácheryba Królá Assyryyskie
mie JVDską/ dał wßytek skarb swóy/ y skarb Kośćielny okrutnikow
swobodną vczynił Rzeczpospolitą swoie od niewoléy ćießkiéy báłwo

4. Reg: 18. v. 15.

ym vczynił pokóy ná on czás sobie / y poddánym swoim. Thák był y
im vczynił Azá/tegóż Judskiégo Króleſtwá Król/ aby odegnał Bá=
ólá Izráhelskiégo z Judskiéy ziemie: dał srébro y złoto wſzytko/thák
ciołá BOżégo/ iáko y swé/ Benádábowi Królowi Syryyskiemu/ áby
il: y vczynił tym sobie pokóy/ y wſzytkiéy ziemi swoiéy. Nie przepu=
niekiedy y skárbom Kościelnym dla Rzeczypospolitéy vspokoienia:
który w onéy Rzeczypospolitéy żywie/ z niéy máietnośći y skárby ma/
em iéy iest / wiecéy iéy iest powinien wspomágáć ią/ gdy widzi iéy v=
é y vtrapienié: powinien záprawdę pod zátráceniem duſze swoiéy rá=
pomágáć/ rátowáć / onéy Rzeczypospolitéy w kthóréy żywie / ieſliże
dobrym ſáfárzem dóbr sobie od Páná Bogá dánych.

3. Reg: 16. ver: 8.

Po trzećié: Száfowánié przystoyné bogactw/y vżywánié ich/Pánu Bo
iest / kiedy ten który ie ma / vdziéla ich vbogim / y niedostátecznym:
céy onym vbogim / którzy z vbóstwem pobożnosć ná sobie odnoſzą.
iest nawietſza przyczyná/ dla czego Pan BOG ma vbogié záwżdy
bogátymi/ áby ie doświadczał/ ieſliże oni ludźie które máietnośćią=
Bóg obdárowáć raczył/náſláduią Bogá wſzechmocnégo/który iest
wſzytkim w miłosierdźiu/iáko Christus Pan roskázać raczył: Bądź=
siernymi/ iáko Oyćiec waſz niebieski miłosierny iest. Chceſz wiedźieć
czo ták roskázał? Przyczyná iest: Iż iáko wodá gási ogién/ ták iał=
głádźi grzéchy: y odkupuią ludźie grzéchy swoie / (iáko Dániel Pro=
cza/) iáłmużná. Bo iáłmużná modli sye Panu Bogu zá onégo kto=
dźie/y wſzytki rzeczy oczyśćia. Jeſliże tedy maſz máietnośći wiele/ da=
mużny wiele: ieſli maſz máło / daway to co możeſz: gdyż y kielich zi=
wody dány w Imie Boże/ma zapłáte swoie od Páná Bogá. y gdy ták
száfowáné bogáctwá/że przodkiem Pánu Bogu ku czći y chwale/Rze=
czypospolitéy ku obronie y pokoiowi / vbogim ku wspomożeniu / sobie po=
poczćiwéy żywnośći/ y pobożnéy ozdobie / wedle stanu swégo / iżeby
który ie ma/ poczćiwie/ z boiáźnią Bożą/żył ná świećie/tedy táki ſáfunek
Pánu BOgu sye podoba y pobożny iest: y by ták był czynił ten bogacz/
był v Páná Bogá wdźięczny y przyiemny. Ale tho iest práwie przyro=
dzona przywara bogátych ludźi w dostátku kthóry máią / máło o Páná BOga
chwałe Páńską pomiátáć / sługámi iego gárdźić / pijáństwem / zbyt=
kami rozlicznymi/ćiało swoie násycáć / y tuczyć hoynie ćiáło swoie / á o vbo=
gich nie dbáć: y miásto podpomożenia/ w wzgárdźie ie v siebie mieć / dra=
pieżstwem swé wory nápełniáć/álbo rospustnie á márnie trawić/ álbo z krzy=
wdą lu zką łákomie zbiéráć/ y ná płácz/ y niedostátek poddánych/ y vbogich
ni niedbáć: wiec v rospustnie rosprósznych / niedostátek vbogié ludźi
v łákomych nienásycona chuć pieniedzy: bo v tych/ym wiecéy pienie=
dzy / y złotą przybywa/ tym wietſza chuć y miłość ku pieniądzom ro=
śćie/ iż sye nigdy násyćić nie mogą. A márnostrawcy zásie / áby mieli z
bogaczem zá co hoynie ieść y pić/ y roskoſznie ćiáło swoie chowáć / by ze
cudzkiéy/nie tylo z płáczu/ dostátek do zbytku swégo mieć / muśi być:
bogom zásie ludźiem zewſząd vćisk / y vtrapienié. Tákże prawdźiwie Pi=
smo powiáda: Jáko obrzydliwość iest pyſznemu pokorny / thák brzydki iest
ob liczności bogátégo (rozumiéy bezbożnégo) vbogi. Pytaſz cze=
mu Pismo powiáda: Że dla tego/że mówi sam w sobie bogáty/Nálazłem
sobie/ sam z dóbr moich bede vżywał. A mówiąc tho / niewié iże czás
śmierć sye przybliża: y muśi zostáwić wſzytko inſzym/ á sam vmrzéć.
y Dawid S. ták piſze: Zostáwią obcym bogáctwá swoie/ á groby
y ich bedą ná wieki: nie zstąpi z nimi chwałá ich w on czás kiedy po=
O tákich łákomych y niepobożnych bogaczoch/y tákże o rospustnych

Dla czego PAN Bog vbogie ma miedzy bogatymi

Rom. 10. ver: 12.
Lucæ 6. versu 36.
Ecclеſ: 3. versu 33.
Dan: 4. ver: 24.
Ecclеſ: 29. v. 15.
Math: 10. v. 42.

BOrz thaka miłość y podpomożenie potrzebuiących zakrywa wielkość grzechów.

1. Petri 4. ver: 8.

Ecclеſ: 13. v. 24.
& cap: 11. ver: 19.

Psal: 48. versu 11.

Pan Bóg karze one ktorzy są złymi ßáfarzmi / y źle vżywáią bogáctw.

Mar: 10 ver: 24.
Prouer: 10. v. 2.
& cap: 20 v. 21.
Dan: 11. versu 2.
Math: 13. ver: 22.
Lucæ 12. á v. 16. ad 21.
Marci 4. ver 19.
Lucæ 8. versu 14.
Lucæ 16. versu 19.
3. Reg: 12. ver: 13.
4. Reg: 9. v. 24.

márnostrawcách / y o wßytkich : z kthórych iedni w dostátku bogac
wiąc / z płáczu ludzkiégo / z vdręczenia bliźniégo / z łupiestwá poddany
bie ludzi / bez boiáźni miłégo BOgá żywią / áby iedno łákomstwu św
nienáſyconemu dosyć czynili / á drudzy áby do márnostráwstwá swoiéy
státek mieli : A ktácy / iáko Pan náß mówić raczy / nie iest rzecz podob
mieli wnidź do Królestwá BOżégo : Ϟ podobniéy iest line wielką prz
przez dziurkę igielną / á niż tákim bogaczom wnidź do Królestwá nieb
go. Gdyż łákomy bogacz który gumná swoie rosprestrzeniáć roskaza
zboża w nich chowáł / stráćił duße swoie onéyże nocy kiedy to chćiał c
á żywnośći ludziem vmnieyßyć. Bo mu rzeczono: Głupi / dźiśieyßéy no
zmą od ciebie duße twoie / á to coś zgromádźił łákomie / komu zostáni
ten rospustny drugi / hoynie iedząc y pijąc / ochedożnie nád przystoynos
chodząc / y ciáło swoie kocháiąc / miłosierdźia nád vbogim nie máiąc /
ná wieczné potępienié. Thák y on drapieżcá / który máietność podd
swoim brał / Acháb Król Izráhelski : zá tho co wziął winnice poddá
swemu Nabotowi / y iego o zdrowie przypráwił / zginął ze wßytkim nar
y potomstwem swoim. y żoną iego która go do tego przywiodłá / zla J
bel / zrzucona z góry ßyie złamálá : y ná pomstę grzéchu / psi ciáło iey
gáli y ziedli. Jáśné to są przykłády / iáko Pan Bóg karze ludzi bogát
rzy bez Bogá żywią : iáśnie im pokázuie / że z ich łákomstwem / z ich
y rospustnośćiámi / z ich łupiestwem y niemiłośierdźim / z ich skępstwem
vżytośćią / z ich okrućieństwem y wzgárdą / á lekce ludzi vbogich waż
trudno y niepodobno wnidź im do Królestwá niebieskiégo.

Obáczże sye tedy káżdy dla Bogá / á pámiętay sye być człowiekiem ś
telnym : pámiętay ná przyßły wiek wieczny / á roskoßom doczesnym n
sye vwodźić: wiedz że dáry BOże maß / y nic niemaß czegoś nie wziął
ślis wziął / przecz maß tego vżywáć nád roskazánie y wolą onego któr
dał / y który to zás weźmie kiedy chce ? do woléy iego to / co maß / trzy
á że z tego ßáfunku liczbę dáć musiß / y karánie musiß podiąć: przeto b
sye / y bóy sye Páná tego od którégo wßytko maß. Bóy sye / mówię / y
ćie nie vnośi chwałá / cześć / pompá / dostátek / ozdobá / rozum / moc / y
ká fortuná tego świátá / która krótko przeminie : á przedśie trwa Pa
łośierny oddawcá dobrym y wiernym swoim / á srogi sędźia y nieużyt
nie słucháiącym go / wzgárdźićielom ludzkim / ludziem pyßnym / w zby
y w grzéchách rospustnym / niemiłośiernym y łákomym / z których wßy
kretem iego iuż Królestwá Bożégo otrzymáć nie mogą : y z których / p
iż im wiele zlećił / wielką liczbę wyćiągáć będzie. A ták przykłády tym
ré Pismo S. kłádźie przed oczy / hámuy sye kożdy / á przystoynie dáram
żymi ßáfuy / chceßli zapłátę niekończoną od Páná twégo otrzymáć.

1. Cor: 4. versu 7.

Lucæ 12. ver: 48.

Pokazáliśmy / że nie bogáctwá / ále złé vżywánie bogáctw / człow
Páná Bogá niewdźięcznym / y godnym karánia / czynią: pokazáliśmy
ßáfarze dobrzy dóbr sobie od Páná BOgá zléconych / ludźie bogáci / p
mni byli Pánu Bogu : á przy tym / że nedzni á bezbożni / są obrzydliwi
ná. bo choć ie nędzá trapi / niedostátek rzeczy / niemocy y wrzody doleg
śćiskáią: tedy przetśie wßytko to vtrapienié w nędznych ludźiach nic n
pożyteczné / iesli ći którzy to ćierpią / pokornie / skromnie / tych doległośći
ich ná sobie nie odnoßą: y iesli w tym trapieniu Páná Bogá opußcząią
mu zá nie nie dźiękuiąc / pokornie tego nie ćierpią / ále ießcze przyczyny d
vłomnośći swoich / wßetecznymi spráwámi swoimi dáią : Tácy bez B
żywiąc / thu nędzę swą poczynáią / á po śmierći ná wieki ią kończyć b
Nie táki był Łázarz / o którym Ewányelia dźiśieyßa powiáda / Był ied
brak imieniem Łázarz : ználi go podobno wßyscy ći o których tho Pa

czył : bo go Pan imieniem włásnym wspomina że był Lázarz/ thego
ielkié niedostátki: naprzód że nic nie miał máietnośći / y to coby miał
yżebráć musiał. A do thego żebránia / y nábywánia sobie żywnośći/
i y chorobá którą mu iéy szukáć nie dáłá : bo dla niéy chodźić niemógł/
o przydawáłá więtszéy nędze/ głodu/ y vtrapienia : á iáko Pan Chri=
powiáda/

Lżał v forty Bogaczá onego/ pełen wrzodów.

dźie widźi káżdy/ że áni domu/áni żywnośći/áni odźienia máiąc/zdro=
y vtrápioné/ wrzody przydátek nagorszy y naćięższy/ do nędze swoiéy
Do domu go puśćić niechćiano / głód nádewszytko nagorszy y nanie=
yszy á ku wyćierpieniu trudny przedsie ćierpiéć musiał : Bo ácz do=
ł Bogacz / ále vbogiemu y odrobin dostáć sye nie mogło. wszytki ty
átki skupioné á zgromádzoné/v iednęg Lázárzá ták srogié były/że też
zosobná miałby był kłopotu dosyć. Bo dosyć trapi vbóstwo y nie=
k/wrzody też y chorobá nie folguią pewnie: ale głód nádewszytko na=
Leżał nieborak/ bo chodźić niemógł : ktemu nie ieden/nie dwá wrzo=
ále wrzodów pełen. Domu nie máiąc leży v forty / gdźie od słońcá/
/ niepogody/ boleśći przybywáło. Leżał kędy go wszyscy widźieli/ ke=
Bogacz nań pátrzył/ ná oczach go záwżdy miał : y trudno sye niewiádo=
wymówić miał / widźiał niedostátek iego / widźiał chorobę y wrzo=
/ á przedsie żadnéy litośći od niego / áni od żadnégo nie było / choć z
nie był iedno ten ieden vbogi / którégo łatwie pożywić było/ bo nie
rzeczy potrzebował/y łatwie go opátrzyć było: gdyż ná odrobinách
łodu swégo porátowáć/ ále y tych nie mógł mieć. Pytasz czemu/ áto
powiáda:

Chiał być násycon odrobin które pádáły z stołu Bogaczá/ á żaden mu nie dał.

nieszczesliwy vbogi : woła/ dosyć mam ná odrobinách/Pánie/które
z stołu twoiégo/które zmiátáią z stołu/nogámi depcą/psi iedzą/my=
emi zbiéráią/ day mi to coć iuż nic po tym / násyć mię bez twéy szko=
dsie vprosić nie mógł. Woła ná sługi/ ázaby sye który smiłował: ále
n/ táki sędźia/y Król/ tácy y słudzy : nie było litośći w Pánie/ wiec
Pániéy/ áni w służebniku/ áni w służebnicy / áni w gośćiách / áni w o=
biésiády pomagáli/ Żaden mu nie dał. Zábaczyli byli wszyscy ludz=
i widząc vbogiégo báczyć go niechćieli: á snadź/ iáko to miedzy ludź=
átymi y po dźiś sye náyduie/ że z cudzéy nędze máią roskosz/ z cudzégo
nia śmiéch / z cudzéy przygody nátrząsánié / z cudzégo niedostátku
nád którymi litość máią pokázáć/té tákimi vpominkámi czesto dá=
więtszemu przydániu smutku y żalu vtrapionemu. Ták sye też v te=
aczá dźiało / gdźie nie był żaden którzyby poćieszył/ którzyby nákarmił/
sye vżalił/nágość okrył vbogiégo Lázárzá: nie wiedźieli áni ználi te=
Pan Bóg dla ich pożytku miał v forty ich onégo vbogiégo / áby mu
czyniąc/ mogli y ludzkość swą pokázáć/ y łáskę BOżą przez iáłmużnę
iną otrzymáć.

Gdźie káżdy może sye przypátrzyć spráwie dźiwnéy PAńskiéy / w tych
ygu ludźi : Abowiem gdy chorégo y niedostátecznégo v fórty / y
czymá bogátégo/ y roskosznie vżywáiącégo/ od bogaczá roskoszuiącé=
śći y miłosierdźia żadnégo nie znáiącégo/być opowiáda/spráwiedli=
ázuie go być dla nie lutośći potępionégo. Zásie / gdy Lázarz boga=
żdy widźiał w roskoszy opływáiącégo / á śiebie w nędzy / przyczynę

Eccles: 10. ver: 2.
Prouer: 29. v. 12.

wielką miał vbogi Lázarz przećiwko swemu vbóstwu szemránia / przeć
Pánu Bogu mówienia / że iednemu wielé dał / á iemu nic. Aza to nie w
pokusá byłá iego niećierpliwośći / kiedy w niwczym poćiechy nie miał
moc / wrzody / głód / nágość / y wszytek niedostátek vstáwicznie go trap
Widźiał zásie áno ymo iego leżącégo chodźi bogacz vbrány názbyt / v
vstáwiczné wesélé / wszyscy inszy iedli / pili / vżywáli roskoszy: A wżdy
go ták PAn BOg ná tákim próbowániu był położył / w thákich dolegl
śćiách / przedsie nie bluźni Páná Bogá / nie nárzéka ná nedze swoie / nie
rzeczy nikomu / nie przeklina bogaczá / ále wszytko skromnie ćierpi: á
mu nikt nie dawał / y głód wielki ćierpiał / przedsie nikomu nie łáiał.
mniémasz Chrześćiáński człowiecze / áby to máłé brzemie vbóstwo / y d
go chorobá: bo vbóstwo przywodźi do bluźniérstwá wielé ich / przywod
złodźieystwá: á ktoby temu wierzyć niechćiał / niech słucha Sálomoná /
ry o dwie rzeczy prosząc Páná BOgá / ták mówił: O dwie rzeczy pros *(Prou: 30. à v. 7. ad 10.)*
ćie Pánie / nie odmawiay mi ich pirwéy niżli vmre / próżność / y słowá k
stwá / dáleko oddal odemnie: żebráctwá / y bogactw / nie daway mi / t
tylo day potrzebe żywnośći moiéy / bym lepak násycony nie przyszedł kt
ábym sye ćiebie záprzał / y rzékł / ktoż iest Pan? Albo zás vbostwem p
śniony / bych nie kradł / y nie musiał krzywo przysiegáć przez Imie P
Bogá mégo. Wyłożył y wykonterfetował Sálomon Król co zbytni
gáctwo / y zbytnié vbóstwo czyni w ludźiách: Oni dla zbytków swych
baczáią w roskoszách Páná BOgá: á ći zásie dla nedze / przychodzą k
zmáitym rospáczom / ku złodźieystwu / bluźniérstwu / y inszym niep
śćiam. Przeto wierny Chrześćiánin Páną Bogá prosić ma / z Pátry
Jákobem / áby Pan Bóg mu dał chléb ku żywnośći / á odźienié ku przyk *(Genes: 28. v. 20.)*
nágośći / áby go znał záwżdy zá BOgá swoiégo: pámietáiąc ná to / z
roskoszy zbytnich / ále żywnośći przystoynéy od Páná Bogá káżdy prosi
w modlitwie PAńskiéy mówi: Chlebá nászégo powszedniégo day nam *(Math: 6. versu 11.)*
sia. Pámietáiąc y ná náuke Páwłá świetégo / który ták nas vczy: M
żywność y odźienié / ná tym miéymy dosyć: o zbytku Pismo nic nie mó *(1. Tim: 6. ver: 8.)*
ni go prosić káże / y owszem wszedy go gáni. Widźimy tedy że vbóstwo
do wielu rzeczy złych człowieká przywodźi / Lázárzá przedsie nie przyw
do niczego złégo / choć mu do tego przyczyne mógł dáć nieznośny zbytek
wieká bogátégo / y wielka nielutość iego. Milczy vbogi Lázarz / á w
Pánu Bogu poléca: zgineło y zgásło mu miłosierdźié ludzkié / ták / iż b
wietszą mu lutość pokázuią. Bo Christus Pan powiáda:

Ze pśi przychodźili / y lizáli wrzody iego.

Ták Pan BOg swoie tu ná świećie náwiédzáć raczy / ćiężkié wed
fráſunków y kłopotów ná nie kłáść raczy. A iáko Piotr świety mówi: *(1. Petri 4. ver: 17.)*
od domu swégo poczyna. Ale wierni w fráſunkách máią pámietáć na
Páwłá świetégo: Ze ich niedopuśći Pan ich w pokusy / którychby oni z *(1. Cor: 10. ver: 13.)*
nie mogli: y potrzebá im wiedźieć tho co ná drugim mieyscu Páweł s
mówi: Gdy Pan BOg karánim swoim náwiédza ie / gdy ie sądźi / y k *(1. Cor: 11. ver: 32.)*
dla tego tho czyni / áby z tym świátem nie zgineli. Ták y Lázárzá Pa
świádcząć raczył: oto gdy go wszyscy ludźie opuśćili / ná rány y ná w
iego lutośći nie mieli / pśi nieme bestye lékárzmi iego byli: nie miał
dźi podpomożenia / á Pan Bóg dał psy áby rány iego czyśćili. Thák
Bóg zwykł czynić / kiedy wybráni iego od ludźi wspomożenia nie máią
wa im nieme źwiérzetá / áby im służyły. Ono czásu głodu / który był p
śćił Pan w źiemi Jzráhelskiéy dla złégo Królá Achábá / było zámknion
bo / iż dżdżá nie wypuśćiło przez trzy látá. Heliasz świety Prorok / kt

yl Pan obrał ku czći y chwale swoiéy / y ku hámowániu ludźi złych z wochwálstwá/ kiedy iuż żywnośći nie miał / tedy krucy do strumienia /gdźie mieszkał/przynośili mu ráno y z wieczorá chléb y mieso/á z oné mienia sye nápijał: co sye dźiáło z osobliwéy łáski y opátrznośćimiłeg który sługi swoiégo opuśćić niechćiał/ále go przez nieme bestye żywił.

3. Reg: 17. ver: 1.

źiwie tedy Dawid Prorok powiáda: Nie widźiałem spráwiedliwégo onégo od Páná Bogá. Heliasz nie ma co ieść/z spráwy y z zrządzenia Bogá karmia go krucy: Lázarz nie ma Bárwierzá/nie zna od ludźi rdźia/ nikt go w boleśći y w wrzodách iego nie ćieszy: przychodźili rzy go lizánim léczyli. Otóż czego miłośierdźie ludzkié nie pokazáło/ á niemych bestyy wypełniáłá. Strzeżże sie tedy Chrześćijáński członiemiłośierdźia / wystrzégay sye nielitośći: bo który ma máietność wiátá / á widźi że brát iego ćierpi niedostátek / á zámknie miłośierdźie które ma być w wnetrznośći iego / od niedostátecznégo / wiédz pewen Bożéy miłośći w sobie nie ma/ áni w nim Boża miłość mieszka.

Psal: 36. ver: 25.

1. Ioan: 3. ver: 17.

e iuż z bogaczá náuczywszy sye / iáki to nieludzki á nie miłośierny człol / y że wszytkim domem swoim: z Lázárzá théż náuczywszy sye ćiérći wniedostátkách y wchorobách/pátrzaymy ostátká y końcá tych to u człowieku / co ich zá koniec był. Żebrak chory ćiérpiąc niemoc / lewrzodách/ głód/ y vpalenié od słońcá/ y wiátru / czás nie máły ná sooszącc/ długo żyw być nie mógł:

Owa ostało sye iest/ że vmárł żebrak.

tátut iest wszytkim ludźiem raz vmrzéć/ á po śmierći sąd: wyswobon z frásunków Lázárzá/ w then czás kiedy go rozwiązał z tym świáorzki żywot iego był/niedołężliwy/ y niedostáteczny/ále dobra śmierwszytko odpráwił / że iuż nie ćiérpiał wszytkich doległośći ná ćiele swoż rozumiesz/ áby Lázarz o te śmierć/ która go potym potkáłá/ częstoził: cóż rozumiesz/ żeby mu był świát nieomiérzнął/żeby teskliwośćią ták nedznégo/ śmierći nie prágnął? Ták wiédz/ że nie tylo ná Lázástrapionégo/ ále téż y ná insze wybráné Boże/ gdy w frásunkách byeskliwość przychodźiłá / co sye iásnie z Historyy Pismá świętégo po

Her: 9. versu 27.

no Heliasz gdy vćiekał przed Jezabel Królową Izráhelską / szedł niegdźie go oczy niosły/ á zostáwiwszy chłopcá w Bersábee Judskiéy/ m ná puszczą drogą dniá iednégo: á gdy przyszedł / y posádźił sye pod drzewem Jáłowcowym/ strapiony głodem y prágnienim / żądał tey swoiéy áby vmárł/ y mówił do Páná Bogá: Dosyć iuż mam Pánie weźmi duszę moię: boćiem ia nie iest lepszy niżli oycowie moi. Vsnął w ćieniu Jáłowcu onego/ y zstąpił Anyół Boży/ y nákarmił go podnnym chlebem/ y nápoił wodą.

3. Reg: 19. ver: 4.

ákże y Job S. kiedy nań przyszły vtrapienia/ boleśći/ nedzá/ y niedoták iż w gnoiu leżéć musiał/y przeklinał dźień narodzenia swégo mó Boday zginął on dźień którégom sye rodźił/ y noc kthóréy rzeczono/ ł sye człowiek. Dźień on niechay sye obróci w ćiemnośći/áby sye o nim ał Bóg z wysokośći. Czemum nievmárł w łónie mátczynym? wyz żywotá / czemum tedyż nie zginął? Piérwéy niżli iem / wzdycham: zbiéráiące wody / ták rykánié moie. A przecz mie chowano przy piér Opuśćże mie Pánie/ boć nic nie są dni moie.

Iob 3. versu 2. 3. & ca: 11. ver: 24.

Iob 7. versu 16.

no y Tobiasz spráwiedliwy y święty człowiek/ kiedy przyszłá nań slevrągánie żony y przyiaćioł/ stesknił sobie z tym świátem/y prośił Pározdychániem płaczliwym mówiąc: Teraz/ móy Pánie/ vczyń zemną

Thobiæ 3. versu 6.

 wedlug

według woléy twoiéy / á roſkaz wźiąć duchá moiégo w pokoiu: bo lepie
dáleko vmrzeć/ niźli żywym być.

Sará też dźiéwká Ráguelowá/ gdy iéy złorzeczyłá kuchárká/ ſtrap
od ßátáná który iéy śiedm mężów vdawił/ w żalu ſwoim y w ſmutku p
ná cnotliwa ſteſkniłá ſobie z świátem/ y z żywotem ſwoim/ y wołáłá do
ná Bogá mówiąc: Proßę Pánie ábyś mie wyſwobodźił z téy przygány/t
mię doléga/ álbo mie weźmi z thego świátá. ⁊c. A baczyß Chrześcijá
człowiecze/ co to ieſt nędzny á fráſowliwy żywot ná świećie/ iáko w nim
łowiek nie korzyſta/ iáko Páná prośi áby go z nięg rozwiązał: cóż rozum
ieſliż ći wybráni Boży dla fráſunków y boleśći z żywotem czeſnym teſt
y Páná BOgá o śmierć prośili/ żeby y Lázarz ták nędzny/ thák vtrapi
Páná Bogá częſto o śmierć nie prośił ? Owo iednák kiedy byłá wola B
vmárł żebrák: iákoby rzekł/ vmárł w nędzy/ w onych wrzodách/ w o
głodźie: y nie odmieniło mu ſye było nic ku lepßemu/ ále do śmierći ćier
wßytki niedoſtátki. Vmárł iáko wzgárdzony/ o którym świát nie wiedź
vmárł zá płotem / iáko nikczemny człowiek / y od wßytkich ludźi wzgárd
ny. Cóż mu przyßło lepßégo zá iego śmiercią ? Pan náß vkazawßy licho
żywot iego / y nędzny: vkazawßy śmierć iego w wielkiéy chudobie/ po
dáć raczy co ſye z nim dźiało po śmierći/

Thobiæ 3. ver: 15.

Y doniesion ieſt od Anyołów ná łono ABráhá- mowé.

Z żebráká śmierć vczyniłá Páná / z nędznégo vczyniłá ßcześliwég
którégo ludźie znáć/ y któremu poſługi żadnéy czynić niechćieli/ temu A
li ſłużyli/ tego z vczćiwośćią noßą: á nie ieden Anyół/ ále wielé ich/te po
gę czynią/ áby z iego do śiebie przyłączenia więtßą rádość pokazáli. A t
weſelą ſye záwżdy/ nie tylo z Lázárzá / ále z káżdégo wiernégo Chrześcij
ná/kiedy go prowádzą do Króleſtwá Bożégo. Abowiém iáko pobożnyc
dźi duße Pánu Bogu miłé y wdźięczné ſą/ták około tákich wdźięczna y
łą poſługá ieſt Anyołom/ którzy z rádośćią y z weſelim tákim ſłużą: y p
Piſmo mówi : Błogoſłáwieni vmárli/którzy w Pánu Bogu vmiéráią.
drugim mieyſcu Dawid Prorok świádczy : Iż droga ieſt przed oblicznó
Páná Bogá/ śmierć świętych iego. Skąd ſye vczyć mamy Chrześcijá
człowiecze/ ábyſmy nie rozumieli ony ludźie do końcá wprzeklectwie być/
rzy tu ná świećie ná kſztałt Lázárzá/w chorobách/niedoſtátkách/y w dol
wośćiách/ żywot ſwóy prowádzą. Vczymy ſye też/ że którzy tu ſą wzgár
ni/ y w máłéy wadze/ v Páná Bogá ſą w powadze y w błogoſłáwieńſtw
á którym ſye ludźie wſtydzą poſługi wyrządźić/ Anyołowie im ſłużą. A
márłemu Lázárzowi nie czytamy áby pogrzéb koßtowny ſpráwiono/do
bu go prowádzono/ poczćiwość ćiáłu vmárłemu czyniono / podobno l
iáko ćiáło w dół wrzucono: Bo ieſli o żywégo nie dbano/ dáleko mniéy
márłégo ſye nie ſtárano. A dußá miłá iego wnet z nędznego ćiáłá wyße
ma ſługi Anyoły: y co tu mießkánia z ćiáłem nie miáłá ná świećie/ to po
ßćiu z ćiáłá prowádzoná byłá ná mießkánie wieczné / ná weſelé y roſkoſ
końcá/do oyczyzny wiecznéy świátłośći: co Pan Chriſtus pokázuie gdy
wi : Nieśion ieſt od Anyołów ná łono Abráhámowé.

Apocal: 14. v. 13.
Pſal: 115. verſu 15.

Anyołowie iáko ſłudzy wiernych/ták długo ſłużyli Lázárzowi/áż go
nieśli do wiecznégo odpoczywánia. O dußy Lázárzowéy donieśionéy
mówiąc/wßytkiégo Lázárzá donieśionégo być powiádá. Przyczyná tá
Iż godnieyßą w człowieku y zacnieyßą ieſt dußá/ przeto/że rozumié/oży
y zátrzymawa wßytko: y dla tego duße/iáko ſprawce wßytkiégo człowi

Synecdochica locutio eſt.

u zá wßytkiégo człowiektá. A ácz ciáło do ziemie pochowano/ á duße
łóno Abráhámowé doniesiono przez Anyoły / przedsie Pan o wßyt-
árzu mówi/ że doniesion był od Anyołów ná to łóno Abráhámowé.
rzekł: Dußá w któréy wßytek człowiek zależy/ doniesioná iest ná łó-
hámowé. A własnie sye wypełniły w Lázárzu ony słowá cnotliwéy
Sary dziewki Ráguelowéy/ która mówiłá do Páná: Nie kochaß sye *Thobiæ 3. ver: 22.*
v zátráceniu náßym / kthóry po záwichrzeniu y niepogodzie spokoy-
trzé dáieß/ á po smutku raczyß dáwáć wesele. Otrzymał Lázarz
wesele ná łónie Abráhámowym. Co to iest? iáko łóno Abráhámo-
y rozumieć? Ták rozumieć mamy: Abráhám wiernych Pánu Bo-
c wßytkich Oycem iest/ prze tę przyczynę/ iż z nim Pan Bóg vczynić
ieczné przymierze żywotá y zbáwienia náßégo/ zbáwicielá y błogo-
two wßytkiemu narodowi ludzkiemu z iego nasienia y potomstwá
ßy. Które to przymierze y obietnice Páńskié/ táką mocną wiárą A-
yiął/ że też Pánu Bogu nád swoie przyrodzenié vwierzywßy/ mocnie
przymierzu vczynionym z Pánem: á tego tho przymierza wziął był
táré ciáło swoie / y chował ie státecznie synom swoim/ y wßytkiemu
swoiemu naprzód/ á potym wßytkim narodom iáko przez ręce tho
w narodzie y w násieniu iego wßyscy wzieli błogosłáwieństwo/ w-
zymáli oyczyznę wieczną / wßyscy odniesli odkupienié/ wßyscy do-
áwienia. Którzy tedy tych dobrodzieystw od Páná Bogá przez A-
nam obiecánych są vczestnicy / którzy ná wierze iego/ y ná Zbáwi-
ry sye národził z narodu iego/ záſádzili wiárę swoie/ tácy synámi A-
wymi są rzeczeni/ iáko onego który iest oyciec wiernych: á tácy z A-
m dziedzicmi są żywotá wiecznégo. Otóż kiedy po smierci ci syno-
y Abráhámowéy / z Abráhámem oycem wiáry swéy / sstawáią sye
i Królestwá Bożégo/ iż ieden pożytek z nim wiáry biorą który im
róśł/ tedy nic ináczéy iedno iákoby do łóná iego idą / gdy zá wiárą
ią od niego/ do Królestwá Bożégo idą: którégoby byli nie mieli/ by
y oycá swoiégo Abráhámá nie náßládowáli. Bo iáko widzimy kie-
ie iednégo oycá z roboty álbo z pracéy iákiéy/ álbo też z dálekiéy dró-
mu sye zgromádzą/ á oyciec widząc syny ráduie sye im/ dowiáduie
owiu ich/ karmi ie/ léczy iesli chory iest który/ stára sye o nie/ piástuie
ch swoich/ obłápia/ y własnie iákoby ie ná łónie nosić miał/ ták ich
Ták wßyscy wierni którzy tu od Páná náßégo pielgrzymuiemy/ nie *2. Cor: 5. ver: 6.*
go iedno iáko przeze mgłę/ bo ná drodze niebespieczné y iestesmy / y *1. Cor: 13. ver: 12.*
kim swiecie rosproßeni. A będąc synámi wiáry iednégo oycá/ y iego
ąc / tedy do niego záwżdy gromádzić sye prágniemy/ y do domu o-
á z téy dálekiéy y niebespieczné y drógi sye spießymy / ábysmy z nim
go wiáry pożytek wzieli: y wßyscy sye do thego iednégo domu zgro-
y/ kiedy w iednákiéy wierze żywiąc/ od Páná Bogá żywotá wiecz-
gniemy. A ten oyciec choć y thu ná swiecie nas léczy choré/ cießy
wesela pielgrzymuiące/ ochładza prácuiące lékárstwem wiáry swo
nam podał / y która ma być ochłodą náßą: przetsie iednák więtßą
nas ma/ y mieć będzie / kiedy go náßláduiąc nic ináczéy iedno iáko
iego póydziemy / y przyydziemy do onégo Królestwá y domu wiecz-
ry da Pan Bóg otrzymamy zá wiárą nam podáną od niego: gdzie
wielką y wieczną pociechę z nas synów zgromádzonych on oyciec A-
ieć będzie/ gdy oglądá wiáry swoiéy ták wielki pożytek/ y z synów téy-
swéy ták wielki orßak. A my przy nim iáko przy oycu / z którégo-
wie łóná poßli do zbáwienia / wiecznégo odpoczywánia vżywáć bę-
Ná które to łóno y Lázarz iest doniesion/ to iest/ tenże pożytek/ y te

Łono Abráhámowé co iest. *Rom: 4. versu 1.*

zapłáte wiáry swoiéy odniósł/ ktorą Abram wziął / ktorą Pan Bog z
wáć raczył wszytkim náśládowcom wiáry Abráhámowéy. o czym Pa
drugim mieyscu mowi : Wielé ich przyydzie od wschodu słońcá y zach
siedzieć będą z Abráhámem y z Izáákiem y z Jakobem wkrólestwie niebie
co Pan v Lukaszá zwáć raczy łónem Abráhámowÿ/to tu vMátheuszá
królestwem niebieskim. Otrzymał tedy Lázarz łóno Abráhámowé/ t
otrzymał wieczné odpoczynienié/ y sstał sye synem wiecznégo zbáwie
Królestwá niebieskiégo/ y mógł mówić/iákóż y może/ z Dáwidem: Trz
łeś rękę prawą moię / á z woléy twéy przewiódłeś mie/ á z chwałą przy
mię : Bo cóż ia mam v ciebie/á ná ziemi cóżem chciał od ciebie ? Vstał
ło moie y serce moie / á tyś Pánie BOże sstał sye cząstką moią ná wiel
przeto mnie trwáć nalepiéy przy Pánu BOgu / y w nim pokładáć ná
moię. Krótki frásunek Lázárzów / krótka nędzá/ boleść/ y obnáżeni
czyniłá mu to/ że sye Pan Bóg sstał cząstką iego ná wieki/ thák/ że od
od niego Pan wszytko vtrapienié/ wszytek smutek / á zgotował mu we
odpoczynienié wieczné. Ale áby właśnie rozumiał łóno ABráhám
które zá stárych Oycow było/ták rozumieią Doktorowie: Ze mieysce on
dy przed národzenim Páná Chrystusowym dusze spráwiedliwych ludzi y
nych czekáły przyszcia Páná Chrystusowégo/ktorzy do Królestwá niebi
go dla winy grzéchu piérworodnégo wnidź nie mogli : ále mieli mieys
dy tego to Królestwá niebieskiégo oczekawáli. Zową ie Piekłem/ nie d
go áby tám co ciérpieli/ bo thám będąc byli od wszytkich mąk wolni: á
thego/ że iesżcze doskonáłégo wesela nie mieli / tylko go pewną nádzieią
kawáli. A było to mieysce ácz Piekłá nie dáleko/ ále wyższé onych mie
dy potępieni ciérpieli/ y ciérpią. Do tego to Piekłá Christus zstąpił/ g
márł y zmartwychwstał : iáko Kredo Chrześcijáńskié swiadczy. V
tedy Lázarz/ y niesion iest od Anyołów ná łono Abráhámowé :

Math: 8. versu 11.

Psal: 72. á v. 24. ad finem.

Łono Abráhámowé/ tho iest/oddalenié wszystkich smutków y doległośći/ á zgotowánié wiecznégo wesela.

Vide Gregorium Libro 4. Moralium, & Augustinū Lib: de origine animæ &c.

Vmárł téż y Bogacz/ y pogrzebion.

Jednáki koniec żywotá czesnégo obudwu / vmárli obádwá / y v
bogáty : iedno on vbogi przez śmierć sstał sye bogátym / á bogáty s
márł/ sstał sye nędznikiem. Vmárł ieden wedle ciáłá tylo/ bo thu dusz
práwie obumiéráłá od nędze / głodu/ y vtrapienia / ciérpiąc to przez o
dzné ciáło/które v fórty leżáło : przeto ożyło do żywotá wiecznégo/po
ci/ skoro z nędznégo ciáłá wyszłá. A bogacz vmárł/y wedle ciáłá/ y we
sze. Abowiem ták o nim / y o tákich wszytkich iáki to był / iest powiedzi
Ráduią sye/ słyszą regały/ bębny/ lutnie/ vżywáią dobrych dni : á wne
we mgnieniu oká / do piekłá sstępuią. Nie bóyże sye/mówi Dawid P
kiedy sye człowiek sstawa bogátym/ y gdy sye rozmnoży chwałá domu
bo kiedy zginie / nie weźmie z sobą zgołá nic / áni sstąpi z nim chwałá
bo nie pomagáią bogáctwá czásu pomsty. Ná coby mieli pomnieć B
cze/y ludzie hárdzi/máiąc to przed oczymá/że téż ludzie są: pámiętáiąc n
Pismo/Ze śmierć grzésznych iest bárzo zła. y gdy vmrze zły człowiek/n
o nim żadnéy nádzieie. Pytasz czemu ? Temu/ iż nie położył Bogá zá
możyciela swégo / ále miał vfność w wielu bogactw swoich / y przem
próżnośći swoiéy: á vmárszy/ odziedziczy węże/gádzine/y robaki: y przet
gátych chwałá ma być boiaźń Boża. bo niemász więtszégo nád tego
ry sye Bogá boi. A łákomi/ pyszni/ popiół są y nędzá/y wszelki Potent
krótki żywot: á nád człowieká łákomégo niemász nic gorszégo / iáko w
Ewányeliéy : że y márnotrawce / zbyteczni ludzie / lubo vżywáiący / z
płáte po śmierći biorą. Oto tákiemu/ácz tu swiát czynił poczćiwość/
ro vmárł pogrzebiono go/ á podobno z wielką pompą prowádzono d

Iob: 21. versu 12.
Psal: 48. ver: 17.
Prouer: 11. ver: 4.
Psal: 33. versu 22.
Prouer: 11. ver: 7.
Psal: 15. versu 9.
Eccles: 10. ver: 13. & versu 25. Ibidē versu 9. & 11.

iáśnie Pan Chrystus opowiáda/ że go pogrzebiono/ czego o Lázárzu ...wi. Skąd znáć/ że v bogaczá był koßtowny / zacny / świétny / y sła- ...grzéb : á v vbogiégo Lázárzá / táiemny / niewiádómy/ y nie sławny/ ...o też Pan nie wspomina. Ciáło tedy bogaczá miáło poczćiwość ná ... / bo świát swemu sławę swą / y cześć swoie czynił : ále dußá niebo- ...á poznáłá one śmierć wtórą/poznáłá pogrzéb swóy w piekle : gdźie ...łá rádá y vmárłá/ á śmierć nigdy iéy nie przyidźie / ogień nigdy nie ... / boleść nie vstánie / y smutek końcá mieć nie będźie. iáko to Pan v- ...ć raczy w powieśći swéy/ gdy mówi :

... piekle w mękách będąc / podniósł oczy swoie.

...ko Pan vkazał zapłátę Lázárzowę / thák zásię pokázuie zapłátę bo- ...e : záwárłá byłá roskoß/ y grzéch/ oczy bogátégo / á karánié Páńskié ...ło mu ie. Widźi niebożąk z dopußczenia Bożégo/ nie oczymá ćielesny ... wnętrznym wedle duße poznánim/ táiemnym sposobem / z Páńskié- ...ßczenia. A poznał to ták iáśnie bogacz w piekle będąc/ iákoby oczy- ...o pátrzył : że on/ którégo był wzgárdźił ná źiemi / był od Páná Bo- ...ęty w towárzystwo wybránych iego : iáko̗ż thák pewnie będźie / Zeć ...páwiedliwi w wielkiéy stáłośći przećiwko onym co ie śćiskáli/ y co o- ...páli pot y robotę ich : które vyźrzawßy/ zátrwożą sye boiáźnią strá- ...y zdźiwią sye ták nagłéy odmiánie ich niespodźiwálégo zbáwienia/ y ...ówić z żalem y z łkánim/ dla vćisku duchá swégo : Azaż to są ći któ- ...iekiedy mieli ná pośmiéch ? My nikczemni á głupi / mieliśmy żywot ...áleństwo/ á koniec ich bez czći : oto teraz policzeni są zá syny Boże/ y ...świętymi cząstká ich iest. Y iáko Pismo dokłáda/ będą mówić : Cóż ...mogłá pychá/ y chełpá bogactw náßych co nam przyniosłá ? wßyt- ...mineło iáko ćień/ nie mogliśmy żadnég znáku cnoty vkázáć/ przeto we ...áßéy dokonániśmy/ etc. A tákié słowá/ powiáda Pismo/ y w piekle mó- ...ą którzy grzeßyli. Tákżeć y ten znał to iuż/ że Lázarz wliczbie świętych ...inych Bożych był / był tám gdźie sye mu dobrze dźiało : y viął go żal z ...mutek niemáły/ y iął wnet ku Pánu wołáć/ miłośierdźia prágnąc/ wspo ...a Lázárzowég / y posługi ieg prosząc : á iáko dußá błogosłáwieństwo ...ß Lázárzowę widźiał/ ták też dußnym obyczáiém wołał/ mówiąc :

Oycze Abráhámie/ smiłuy sye nádemną.

Woła/ bo go doléga: wielkié męki czynią wielki głos żądzy iego : vćie- ...o Oycá/ którégo ácz synem był/ y tę wiárę miał co y on/ á wßákże go ...kách nie náśládował : prosi niebożąk miłośierdźia / którégo on nie ...á świecie będąc. A Dekret Boży iest : Sąd będźie onemu bes miło- ...ą/ który nie czyni miłośierdźia. zástániał vßy swoie/ áby nie słuchał v- ...o : przeto też y sam gdy woła / nie ma wysłuchánia : okrutnym sam ... miłośierdźié prosi/ przeto go nie może otrzymáć : przyćiskáią go mę- ...nieznośné/ áby wołał : á gdy miał czás wolny do proßenia / y pomá- ...ánu nie mówił/ ále o Pánie prawie zgołá był zábaczył. nie prosi nie- ...áby był wybáwiony z piekłá/ bo wiedźiał/ że tám odkupienia y wybá- ... żadnégo niemáß/ ále prosi/ áby tylo byłá vlżoná męká iego: á w któ- ...onku nawięcéy ćierpiał / thego ochłody żąda / y powiáda w prósbie ... táką potrzebę/ w któréy miłośierdźia żądał:

Wyśli Lázárzá/ áby omoczył w wodźie koniec pál- cá swoiégo / y ochłodźił ięzyk móy / bo ćięszką mękę ćierpię w tym płomieniu.

A widźiß

Apocal: 9. ver: 6.
Marci 9. ver: 48.

Widzą święći ludźie męki złych / áby ználi iákich mąk y v dręczenia vßli/ y rádość mieli więtßą: widzą przeklęći/ áby ználi co stráćili/ iáko rádość y weselie: á ztąd áby więtßą mękę mieli z nich. Sap: 5. á versu 1. ad 14.

Bogacz po śmierći poznał Abráhámá którego nigdy nie widźiał. Iacobi 2. versu 13. Prouer: 12. v. 13.

Znáć stey rozmowy/ że vmárli y znáią sye/ y máią iákieś wnętrzné rozmowy.

A widźiß Chrześćijáński człowiecze/pálcá iego teraz ná pomoc p
radby ij wydział/ á pierwéy ná wßystkiego pátrzyć niechćiał: pros
bogacz onégo o krople wody/ którému odrobin swoich/ gdy go pros
niechćiał: opowiáda/ że rozliczné męki w ogniu ćierpiał/ przeto/ iż te
cznymi grzéchy Páná Bogá gniewał. A iż iezyk ták miał vtrapiony/
niż inßé członki/ dał znáć/ że ono Pismo sye w nim wypełniło: Jż p
kto grzeßy/ przez tho karánié srożßé bierze. bo ácz miał inßégo trapi
mękách dosyć/ ále on członek kthóry roskoßniéy chował/ więcéy go
prosił tedy Abrahámá/ áby Lázárzá zesłał.

Sap: 11. versu 17.

Czemu Bogacz z Abráhámem á nie z Lázárzem mówił.

Ze z Abráhámem mówił o swych doległośćiách/ á nie z Lázárzem
mu przyßło/ że sye spodziéwał/ áby Lázarz ná krzywdy swoie pámięt
ná wzgárde kthórą od niego ćierpiał/ mówić z nim nie miał/ á w
wzgárdą żeby oddáć miał: y przeto do Abráhámá mówił/ rozumieiąc
że nie wiedział co sye ná świećie z obiemá działo. Ale Abram choć był
ły/ dobrze wiedział co tu zá żywot był bogaczów/ y Lázárzów: y przet
wiáda mu różność zapłáty obudwu/ że wedle spráwy ich wźięli zapłát
cznie Pan w tym przykłádźie tych dwu ludźi pokázowáć raczy/ iáką po
ći ludźie zapłáte biorą/ iáko sye Pan Bóg we złych á w rospustnych n
nie kocha: dáie théż znáć/ że wybráné swoie chowa sobie ná świećie
frásunki/ y troski/ do żywotá wiecznégo. A iż skoro po śmierći káżdé
z sądu spráwiedliwégo Bożégo/ káżdy osobliwie od Páná BOga
duße iego osądzon bywa/ tu sye znácznie pokázuie. A ponieważ że to
z słuchu naßégo od tych/ którzy bez wstydu to powiádáią/ iżeby duße n
do Sądnégo dniá/ álbo z ćiáłem obumiéráły/ álbo też zgołá márły z
potrzebna mi sye rzecz zdáłá to pokázáć/ że Dußá náßá iest nieśmiert
nie iest párą doczesną która ginie/ ále iest istotą prawdziwą y wiecz
wiącą. Co áby káżdy wiedział/ á obaczył błąd tych duß ludzkich zábi
tylé ylé przystoi to pokażemy.

O Duszy Rozumnéy Człowieczéy. opinia Philozophów.

MOrzyli duße Dicearchus/ Demokrytus/ Epikurus: á Pherecides y Pláto vczyli być nie śmiertelné: PITágorás przesádzał ie z ćiáłá do ćiáłá z skołą swoią.

DAwna tá gádká byłá/ ták miedzy Pogáńskimi Philozophy/ iák th
miedzy onymi Sektámi Zydowskimi/ tho iest/ miedzy Pháryz
Essseyską/ y Sáduceyską: którzy różnie o Dußy powiádáiąc/ iedni z
ią morzyli/ drudzy przećiwnym obyczáiem/ choć ćiáło vmrze/ żywą Du
vczyli: niektórzy zásie/ z ćiáłá do ćiáłá przechodźić duße powiádáli/ á t
śmiertelność swą záchowáć. Y rozmáitymi dowody/ sádząc sye ná p
dzoné rozumy/ tego co przed sie bráli/ dowodźili: pokázuiąc/ że człow
złożony ze dwu rzeczy/ to iest/ z Duße y z Ciáłá. Pokázuiąc też tho/
spraw w człowiecze przynależy tylo do Duße: tákże zásie siłá rzeczy w
wieku iest/ które tylo przynależą do Ciáłá: Páná BOgá znáć/ iego vz
chwałe iemu czynić: wiáre/ pobożność/ y boiaźń mu záchowáć: c
spráwy cnoty mnożące/ miłowáć: mądrze wßytki rzeczy báczyć/ wyn
wymyślić prędko/ rozważyć/ przeyźrzeć ná potomny czás: prędki roz
káżdéy rzeczy dáć: náuki rozliczné vmiéć: co źle/ co dobrze/ w nich bá
rozsedząć. to Dußy przypisuiąc/ która w téy swoiéy subtylności/ czuy
prędkośći/ y biegłośći rozumu/ y rzeczy subtylnych vznánia/ ma niec
bieskiégo w sobie/ y od ćiáłá dálekiégo: skąd sye iásnie okázuie co iest D

Wypisánie co iest Dußá człowiecza.

¶ Dußá ábowiém iest/ niewidoma y subtylna myśl/ Bogá/ mądros

cnotę/ znáiąc y miłuiąc: w ćiele człowieczym początek máiąc/ ále z ćiá-
e vmiéráiąc. Bo ma/ w ćiele mießkáiąc/ nád ćiáło/ y nád ćielesné sprá-
namietności/ y wysokié y subtylné spráwy swoie/ ktorych inße żywiące
nie máią. Bo żadna rzecz żywa o BOgu/ nabożeństwie/ cnoćie/ rozu-
mądrości nie wie/ áni o thym rozsądku vmie dáć/ okrom człowieká:
thego wßytkiego miećby nie mógł / by podobną inßym bestyam duße
A przeto iż to nád inße żywiące rzeczy ma/ káżdy obáczyć może/ że dá-
iákßą/ ßláchetnieyßą/ y poważnieyßą Duße ma / przez którą ták zacné
vmie/ wie/ rozumie/ y rozsądza. A ieśliż że wßytkich rzeczy żywiących
ßláchetnieyßa Dußá człowiecza / z tych przyczyn którem pokazał: tedy
ć ták nie może/ iáko giną oné nikczemné/ nierozumné/ w bestyach duße/
é giną záraz z ćiáłem/ á z vmárłym ćiáłem vmiéráią: bo w ćiele będąc/
btylnieyßégo nád ćiáło nie miáły. Ale człowiecza Dußá máiąc wiele
nieyßé spráwy nád ćiáło/ z ćiáłem zginąć nie może: gdyż y obraz Bożéy
ości ná sobie odnośi then/ iż iest mądra y rozumna/ prze co sstawa sye
niczką BOskiéy wieczności/ y záginąć nie może. Ale mimo te Duße
śmy pokazáli w człowieku / inße spráwy żywotá náßégo wedle ćiáłá/
mi rzeczámi żywiącymi porównáć możemy: bo pospołu z nimi żywie-
skoßy ćielesnéy prágniemy/ lubieżnych rzeczy náśládujemy/ przećiwnych
árniemy/ y vmiéramy potym iáko y ony. Sámá tylko mysl rozumna/
rozum/ iáko powiáda ieden mądry/ iest rzecz BOska/ bez spróchniáło-
oległości żadnéy ná sobie nie máiąc/ y nie vmiéráiąc. Dußá tedy ná-
edle náuki Medrców tego świátá/ iest początek/ w ktorym żywiemy/
my/ rozumiemy/ rośćiemy/ chowamy y rußamy sye: y dla tego ią dano
y złączono z ćiáłem/ áby vżywáłá vmieietności y cnoty. á ieśli w tym
e gorąco prácowita / przyymie ią Bóg iéy stworzyćiel: ále ieśli to opu-
ośle ią ná zátráceńié. Y ták o Dußy człowieczéy Philozophowie vczyli.
l wßákże/ iáko powiáda Láktáncyus Chrześćijáński Doktor/ coby by-
wdźiwie Dußá człowiecza / nigdy do thego nie mogli przyść/ áby kiedy
olo tego zgodźili/ áni sye nigdy zgodzą. Dosyć ná tym że wżdy to byli
ili/ że Dußá człowiecza dla tych przyrodzonych dárów swoich które ró-
ćiáłá ma/ nieśmiertelna iest / y bez końcá żywie.

Byli zásie drudzy co Duße morzyli/ y powiádáli/ że iáko okrom ćiáłá
łá/ y okrom ćiáłá spráwy żadnéy nie miáłá: ták też okrom ćiáłá nie bę-
y przez niego spráwy żadnéy mieć nie będźie: Nád to/ Co sye poczyna/
náć sye muśi: A iż Dußá z ćiáłem sye poczyna/ thedy też tákże z ćiáłem
iáć sye muśi. Y tákimi/ y inßymi dowody/ dowodźili duße być śmier-
. Ale sye ná tym bárzo mylili. Bo iużem pokazał/ że Dußá rozumna
w ćiele iest/ przedśie nie ma instrumentu/ álbo naczynia żadnégo w ćie-
trégoby vżywáłá do spraw swoich / sámá przez sie swé spráwy spráwu-
przeto ták iéy wypisánie niektórzy kłádą: Ze Dußá rozumna/ iest postáć
a y wnętrzna w ćiele/ zámykáiąc w sobie mocy y spráwy czućia y rußá-
e: máiąc ty rzeczy do ćiáłá nie przywiązáné/ to iest Mysl rozumna/ ták
rzeczy które spráwuie y czyni/ iáko y onych których kßtałt y postáć przy-
/ iáko iest wola. A iż żadnégo instrumentu w ćiele nie ma tym námie-
m rzeczam / tedy znáć że nie z własnośći ćiáłá/ y iego máteryéy to ma:
ko Philozow mówi / iż to [illegible] inąd iéy przyßło. Y ná drugim mieyscu:
m odłączony iest od inßych częśći Ciáłá/ iáko sye odłącza rzecz wieczna
rochniáłéy/ álbo nie wiecznéy. Y támże powiáda: Rozum/ álbo Mysl
nna/ nie ma żadnégo Organum/ álbo naczynia/ w ćiele/ ále iest rzecz od-
ná od wßelákiégo naczyniá ćielesnégo. Otóż Dußá iż nie iest przypadek
ny/ sámá przez sie swoie spráwy ma/ które przyßły skąd inąd nie z ćiáłá/

tedy

Dußá ma część Bostwá nieiáką wsobie/ przeto że od Bogá iest człowiekowi dáná/ iż niéco Boskiéy istoty w sobie ma/ vmrzéć nie może z ćiáłem.

Dußá nie iest część Ciáłá/ ále w ćiele iest/ ták iáko kiedy co iest w náczyniu: nie iest Náczynia część/ ále nápełnia náczynie/ tákże y Dußá Ciáło.

Aristoteles 1. de anima.
Aristoteles 2. de Anima.

Plato in Timeo et Cicero lib: vltimo Tusculanarũ quæstionum.
Libro de Opificio Dei Capite 17.

Dußá wsobie nic niema ćielesnégo przeto z ćiáłé nie ginie: Ciáło z ziemie/ á Dußá nic niema źiemskiég.

Dußá ma początek swóy z niebá/ y przeto subtylna/ niewidoma/ nie dotkliwa.

Druga definicia Duße/ Zową tho po Łáćinie Intellectum agentem, intellectum passibilem, & voluntatē: & ista non sunt alligata corporis organis. ARISToteles 2. de Anima

Inßá rzecz iest w gło-

człowieku vmyſł/ á inßa Dußá: bo inßa rzecz ieſt którą żywiemy/ á inßa którą myślimy. Dußá wſtánie ſwoim záwżdy iednaká ieſt: Ale vmyſł/ álbo wyrozumienie/ roście y vmnieyßa ſye wedle czáſu. Secundum Philoſophiæ deffinitiones animę 2. de Anima.

Dußá choć ieſt od Páná BOgá/ ále iż w ćiele iáko w ćiemnicy mießka/ doſkonáłey vmieietnośći nie ma: y przeto ſłuchánim / y vczenim ſie bywá mądra/ bo Mądrość niéco ieſt Boſkiégo 2c. Auguſtinus in Libro deffinitionum

tedy z ćiáłem zginąć nie może/ ále ieſt nieśmiertelna.

¶ A co też mówili/ Ze co ſye poczyna/ kończyć ſye muśi: tedy y ten ment iść nie może / y mylą ſye ná thym. Abowiem rzeczy śiłą ſye pocz końcá mieć nie będą. Naprzod: świát ſye począł / á końcá mieć nie b niebo ſye poczęło / á náwieki trwáć będźie: Anyeli ſye poczęli/ bo ie B ſtworzył / á wieczni ſą: á ná oſtátek / Bogowie które ſobie byli ćiż p obráli zá Bogi/ powiádáli ich początki/ y rodzay / á wżdy wiecznymi rozumieli/ y wierzyli. Słábo tedy y tym dowodem dowodźili/ áby du zumna miáłá z ćiáłem vmrzéć/ przeto że ſye z ćiáłem poczęłá.

Pokazáło ſye krótko co o dußy rozumnéy Philozophowie rozum ieſt / że ią rozumieli być nieco Boſkiégo / wiecznégo / ſáme przez ſye b y ſkąd inąd do ćiáłá przychodzącą / y przeto z ćiáłem zginąć nie może mieli ią być początkiem w którym żywiemy/ czuiemy/ rozumiemy/ roś chowamy y rußamy ſye. A zátym / zwáli ią ſpráwą piérwßą iſtoty / p dzonégo/ álbo wedle nátury ſpráwionégo ćiáłá/ máiąc w mocy żywo my Pogáńſką náukę puśćiwßy ná ſtronę / y obaczywßy/ iáko oni przy nym rozumem zdobili y vkázowáli nieśmiertelność Dußę rozumnéy c czéy / do Piſmá świętégo y do náuki Bożéy ſye obróćiwßy / pokażemy rozumną naßę być nieśmiertelną. Co ábyśmy śnádniéy wyrozumieli/ my Dußę/ iáko o niéy święté Piſmo vczy/ y ludźie Chrześćijáńſcy rozu z náuki Prorockiéy/ Chriſtuſá Páná/ y Apoſtołów iego świętych.

Opiſánié Duſze z Piſmá ſwietégo.

Dußá tedy rozumna náßá/ ieſt iſtotá ſtworzona/ niewidoma/ má ſobie podobieńſtwo Bogá nieśmiertelnégo / żadnégo obrázu n nie odnoßąc/ iedno Bogá ſtworzyćielá ſwoiégo.

2. Mach: 7. v. 22.

Ze ieſt od BOgá ſtworzoná / thák wierzyli w ſtárym Zakonie w wierni Pánu Bogu: co pokazáłá oná mátká onych śiedmi ſynów / któ łośna pátrząc ná ich męki/ które ćiérpieli dla Zakonu BOżégo od Ant Królá okrutnégo / mocnie ie ná męczenniczą koronę nápominájąc / m ty słowá do onych ſynaczków ſwoich: Nie iam wam ſynowie mili dał ße y odetchnienia / ále dał ią wam ſtworzyćiel thego świátá / który v álbo ſpráwił národzenié człowiecze. A iż tho prawdá ieſt co tá świet wiáſtá mówiłá / iáſnie nas o tym Piſmo vczy / gdźie o ſtworzeniu piér go człowieká powiáda/ tám pokázuie/ że Pan Bóg ſtworzywßy JAD dał mu Duchá żywotá. bo tak Piſmo mówi: Nátchnął Pan Bóg w o człowieká Duchá żywotá/ y ſtał ſye ieſt człowiek w Dußę żywiącą. chnioná tedy ieſt Dußá człowiekowi od Bogá/ która y obraz Boży ná odnośi / bo Piſmo mówi: Stworzył Bóg człowieká ná obraz y podo ſtwo ſwoie/ ná wyobráženié Bożé ſtworzył go. Wedle ćiáłá rozumiéć nie może: Bo Pan Bóg ieſt Duch/ ćiáłá y kośći nie ma: otóż wedle Du zumiéć to muśiß / która obraz Boży ná ſobie odnośi / z ſtrony tego z śmiertelna ieſt. Ale coby byłá/ co ieſt/ y iáką rózność od inßych zwierz ma/ iáſnie Piſmo święté pokázuie. Bo czytay w Kśięgách Moyzeßo piérwßych/ ſkąd/ y co ieſt/ Dußá człowiecza: czytay też/ ſkąd ieſt Duß ßytkich żywiących rzeczy/ łatwie obaczyß.

Geneſ: 2. ver: 7.

Geneſ: 1. ver: 27.

Ioan: 4: ver: 24

Lucæ 24. ver: 39

Dußá zginąć nie może/ Bo z Duchá Bożégo który wieczny ieſt/ początek wźięłá.

Bo gdy Moyzeß Dußę człowieczą wypiſuie / thák o niéy mówi/ i powyżßéy trochę nápiſał/ że właſnie z nátchnienia Bożégo ieſt: y to ie właſné wypiſanié/ że Dußá ieſt/ nátchnienié Bożé w obliczę człowieká żywotá: zá czym ſye ſtał człowiek w Dußę żywiącą.

Gen: 1. v. 27. 2. v. 7. Vera deffinitio Animę iuxta Moyſen.

A zwie

żwierzece duße/ ptáße/ tákże y wßytkich beſtiy/ w ziemi / ná ziemi/ y
wietrzu/ z wody y z ziemie ſą wywiedzioné. Ták mówi o tym Moyzeß:
Pan Bóg/ Niechay wody z śiebie wypußczą rzecz wßeláką ſmykáiącą
wą / tákże y latáiącą nád ziemią pod vtwiérdzenim niebá: y ſſtáło ſye
Y dáléy mówi: Y rzekł zás Bóg/ Niechay wywiedźie ziemiá duße ży=
w narodźie ſwym/ bydło/ czółgáiącé ſye robáctwo/ y gádzine ziemną/
g oſób ſwoich: y ſſtáło ſye thák. A widźiß ſkąd duße wßytkich in=
zeczy/ widźiß též/ że człowiecza nie wodá/ y nie ziemiá wypuśćiła/ ále
ſam nátchnął: otóż tám ty Duße/ z czego ſye wźięły/ w to ſye obrácáią.
iecza iż z nieśmiertelnéğ Bogá początek ma/ nieśmiertelną též być mu
musi náßládowáć nátury początku/ álbo przodku ſwoiéğ. otóż/ co od
iertelnégo pochodźi/ nieśmiertelné ieſt. A toć ieſt nieśmiertelność iéy/
dy áni vmiéra/ áni obumiéra/ ále żywie bez przeſtánia. y táką Pan nie=
telność rozumié/ gdy mówi: Kto wierzy w mie/ choć y vmrze/ żywic/
mrze ná wieki. A iż ták ßláchetną Duße człowiek ma/ tedy go théż
ße ßláchetnie Moyzeß wypiſuie / gdy mówi: Ze człowiek ieſt BOże
zenié/ ná obraz y podobieńſtwo Boże ſtworzony/ áby był Pánem beſty=
emſkim/ żwiérzetom/ y ptakom niebieſkim/ rybom morſkim/ y wßemu
zeniu. Com dla tego przywiódł / ábych definicyą człowieczą z piſmá
égo pokazał/ y ßláchetność iego. Vkazawßy tedy co ieſt Dußá ro=
a człowiecza/ ſkąd ieſt/ y co ná ſobie odnosi/ pokażemy dáléy iéy nieś=
elność z Piſmá świętégo.

Gen: 1. ver: 20.

Ibidem verſu 24.

Ioannis 11. ver: 25.

Vera deſcriptio hominis ex MOYſe, melior quã ex Ariſtotele.

O Nieſmiertelnoſci Duſze Człowieczéy.

Tym wßyſcy iákmiarz wybráni BOży trzymáli/ że Dußá po wyśćiu
z ćiáłá żywie/ wedle iſtoty ſwóiéy: y przeto gdy mówi Piſmo wypiſuiąc
ć ludźi świętych / Abráhámá y Izaáká / że ie przyłożono do ludu ich:
znáć/ iż ná onym świećie mieli ludźie żywiące / którzy cnotę miłowáli/
żnie żyli / wßégo dobrégo náßládowáli / chwały wiecznéy prágneli/ ták
y oni których ćiáło chowáli. Do którégo iednák ludu ſwégo Pan Bóg
y ſye ozywáć raczył/ á nawiecéy w on czás gdy mówił z Moyzeßem ze
zoráiącégo: Ja ieſtem Bóg Oycá twoiégo / Bog Abráhámów / Bóg
ków/ y Bóg Jakobów. Co Pan náß wykłádáiąc Sáduceußom/ mo=
lom Duß ludzkich/ y zmartwychwſtánia ludzkiégo nieprzyiaćielom/ ták
ić raczył; Nie ieſt Bóg vmárłych / ále żywych. vkázuiąc / że ácz Abrá=
/ Izáák / Jakób/ byli wedle ćiáłá pomárli/ żywi przedśie wedle Duße
Bo tu Pan Chriſtus ácz zmartwychwſtánia Sáduceußom dowodźił/
k nic inßégo nie pokazał/ iedno to / że vmárli ſą żywi. A ſtąd dawał
/ że ieſli ſą żywi/ tedyć przyydźie ten czás kiedy ſye pokażą z tym żywo=
woim: przyydźie ten czás/ kiedy ći żywi powſtáną. Zywot tedy vkázu=
an tych którzy zmárli/ á żywi ſą/ tedy tych żywiących powſtánia przy=
vczy/ y z żywotá ich zmartwychwſtánié ich pokázuie. Bo kiedyby po=
i y z ćiáłem y z dußą/ á zátymby iuż poginęli/ y iużby ich nie było: iákóż=
an Bóg odzywáć ſye miał do onych którzy poginęli / którychby iuż nie=
gdyby ich iuż nie miał? A gdyż Pan Bóg opowiáda ſye że ieſt ich Bo=
/ dawa znáć/ że ie ma/ że ſą v niego/ że niepoginęli/ ále w opátrzeniu ie=
/ y w błogosłáwieńſtwie iego żywą. Y then ieden Argument Páná ná=
/ miałby thy duße morzyćiele ludzkié wßytki fáłßérzmi okázáć; ále sle=

Geneſ: 25. ver: 8. & ca: 35. ver: 29.

Exo: 3. verſu 6. Mat: 22. ver: 32.

pych wodzowie ták zbłaznili rozumy ludźi od śiebie pomamionych / z y th
iáſné piſmo zopáczyli/ iżeby Duße náuką ſwoią/ á Duße thy rozumne kto
rych ná tym świećie ludźie żywą/ morzyli. y powiádáią/ że tu Pan nie Du
ßach mówi/ áby żyć miáły/ ále o zmartwychwſtániu przyßłym: y vká
bedźie zmártwychwſtánie wßytkich ludźi / zá którym przyydźie y żyw
końcá. Zeznawamy/ że Pan rozmowe miał z Sáduceußámi/ z tákimi
mi/ którzy żadnego żywotá nie wierzyli być po śmierći/ tylko że Zakon
Bogá dány dla vczćiwego y ſpokoynego żywotá/ áby thu iego wypeł
bráli zapláte ná świećie : ále o przyßłym żywoćie nic wiedźieć niechćie
tego chćieli ſłucháć áby ludźie żyli po śmierći wedle Duße / albo áby
tym iákié zmartwychwſtánie być miáło. Bo y nie bez przyczyny Ch
Pan kiedy im zmartwychwſtánia ludzkiégo dowodźił / pierwéy ich bł
kázáć y zgłádźić chćiał / że tho źle wierzyli áby Duße ludzkié miáły vm
choć ćiáłá vmiéráią. A pocżął to dowodźić ſtąd/ ſkąd oni o zmartwych
niu nie wierzyli: bo fundáment ich niedowiárſtwá o zmartwychwſtáni
ten/ że ludźie morzyli y z ćiáłem y z dußą : á gdy to iuż zginęło/ cóż mi
martwychwſtáć ? to ich był grunt. Otóż dowodźi Pan/ iż grunt ná
był zły : y pokázuie/ że ludźie po śmierći żywią/ y Bóg ie ma w ſwéy o
nośći/ y dla tego odwoływa ſye ná nie gdy mówi: Iam ieſt BOG A
mów/ Izáákow/ y Iakobów. y dowodźi tymi ſłowy żywotá vmárłyc
mówi : Nie ieſt Bog vmárłych/ iedno żywych. A gdyż ieſt Bóg żywy
dy Abráhám/ Izáák/ y Iakob/ ácz vmárli/ żywi ſą. A ieſliże żywi ſ
dźićie wy/ którzy ie morzyćie : błądźićie / że y o zmartwychwſtániu vm
nie wierzyćie/ y nie wiećie Piſmá áni mocy BOżéy. bo ći żywi powſt
zmartwychwſtawßy nie będą ſye żenić/ áni mężyć/ ále będą iáko Anyo
Boży w niebie. A to był włáſny vmyſł Páná Chriſtuſów/ y thák we
wányeliéy położenia ma być rozumiano. Ale iż błąd Sáduceußów z nie
ietnośći Piſmá im był przyßedł / ábyſmy ſye błędu tego wyſtrzegáli/ á
śmiertelnośći Duße rozumieli y wierzyli / o thym dáléy z Piſmá náuki
żemy.

Iáko Lukaß S. wypiſuie ich táką wiáre być. Actu: 23. ver: 8.

Math: 22. ver: 32.

Ibidem verſu 29.

Nie dármo Piſmo świeté śmierć náße zowie ſnem : bo kiedyby w
człowiek / to ieſt / y Dußá y ćiáło márło / trudnoby to ſnem zwáć/ ále
záginienim : á my wiemy co ieſt ſen / bo gdy ſpimy / ćiáło záſnie / nie
nie widźi/ nie ſłyßy / y włáſny obraz ná ſie śmierći oblóczy : á Dußá pr
w ſpiącym ćiele czuie / żywie / y dźiwnie ſye w ſubtylnych ſpráwách ſ
wynośi. Otóż śmierć náßá nie dáremno ieſt ſnu porównaná/ á z włá
téy ſnu / vczy nas Piſmo iáko vmiéramy / że choć ćiáłem vmiéramy /
przedśie żywie : y przeto o Dawidźie/ Sálomonie/ Ieroboámie/ Robo
y o inßych Królách Zydowſkich Piſmo mówi / że záſnęli z Oycy ſwo
pogrzebieni ſą w mieśćiech ſwoich. Iákoż Piſmo znáczniéy mogło po
iż Dußá nie vmiéra / iedno przez tho podobieńſtwo / gdy śmierć ſnu p
wnáło?

Ioannis 11. ver: 11.

3. Reg: 2. ver: 10. & ca: 11. ver: 43. Cap: 14. ver: 20. & cap: 15. ver: 8. Cap: 16. verſu 6.

Ale ießcze y dáléy Piſmo vczy Duße być nieśmiertelną: ábowiem p
zuiąc iákié cudá Pan Bóg czynić raczył przez Heliaßá Proroká/ mied
ßymi cudámi opowiáda/ iż w Száreptćie Sidońſkiéy vmárł ſyn niewia
néy/ v któréy w domu mießkał Heliaß: która widząc ſyná vmárłégo/ p
do Heliaßá/ mówiąc : Cóż mnie ieſt ſtobą mężu Boży ? wßedłeś do mi
by były wſpomniány nieprawośći moie . y widząc Heliaß ſmutną biał
we/ wźiął ſyná vmárłégo z ręku iéy / y wniósł go do komory gdźie ſam
ßkał / y położył go ná łóżku ſwoim / y wołał do Páná BOgá thymi ſł
Pánie Boże móy / proße/ niech ſye wróći Dußá dźiéćięćiá tego w wnet
śći iego. A wyſłuchał Pan głos Heliaßów/ y wróćiłá ſye Dußá onégo

3. Reg: 17. ver: 18.

wen / y ożył. Znácznie vkázuie Historya / że zá wyßćim Duße onégo ećiá z ćiáłá iego / vmárło było : y prośił Páná BOgá Heliaß / żeby ſye łá oná iego Dußá do ćiáłá : co gdy ſye sſtáło/ ożył. Ieſliżeby tedy du- á vmárłá y z ćiáłem/ iáko/ álbo ſkąd/ wróćićby ſye miáłá ? gdyż to w- ſye nie może co zginie : ále to wrócono bywa co ktho do czáſu bierze/ á wraca : y przeto nie mówi Heliaß do Páná/ áby ſtworzył Duße inßą w ono vmárłé/ále prośi áby te wróćił do ćiáłá/ktorą z ćiáłá wziąć był ra- Y piſmo powiáda : że wróćił Pan one duße w ono dźiećię/ y ożyło. O- li onégo dźiećięćiá Duße do ćiáłá iego vmárłégo wróćił/tedyć oná du- á nie vmárłá/ ále ią Pan Bóg w ſwoim opátrzeniu raczył mieć/ y w- ą do ćiáłá kiedy raczył.

Pódźmyß ießcze dáléy do Piſmá / które nam pokázuie/ że ludźie w Páná wierzący ták wierzyli/ iż dußá nie vmiéra/ ále żywie/ choć ćiáło vmrze. Pokázuie ſye z Tobiaßá człowieká ſpráwiedliwégo / który kiedy ſteſknił v niedoſtátku/ y w chorobie/ prośił Páná Bogá o śmierć : y iuż zámy- modlitwe ſwoie/ták mówi: Móy Pánie/według woli twoiéy vczyń ze- á roſkaz w pokoiu wziąć duchá mégo : bo lepiéy mi dáleko vmrzeć / á vym być. Tobiaß prośi áby vmárł / á dokłáda / żeby duch iego w po- ył wźięty. Nie rozumiał ten człowiek swięty/ áby Duch iego vmrzeć y owßem Pánu BOgu go polécał / y prośił áby go kazał wziąć w po- czegoby był pewnie nie vczynił / kiedyby Dußá iego z ćiáłem miáłá v- . otóż báczyć możeß/ że dußá nie vmiéra z ćiáłem.

Albo y Sálomon co mógł iáſniéy o nieśmiertelnośći duße napiſáć/y po- ieć/ nád to co mówił : Niechay ſye wróći proch (ćiáło tu rozumié) w ſwoie / ſkąd był : á Duch niechay ſye wróći do BOgá / który go dał ? ayże co ná drugim mieyſcu mówi/ kiedy vkázuie / że Pan Bóg z thego á/ nie czekáiąc ſtárośći / bierze w młodych lećiéch ſwoie wybráné / po- dla czego to czyni/ tymi ſłowy : Spráwiedliwy ieſli będźie od śmierći ycony/ w ochłodzeniu będźie : á ten co ſye BOgu podoba / sſtał ſye y żywiąc miedzy grzéßniki przenieśion ieſt / oderwan ieſt / by złość nie niłá rozumu iego/ álbo żeby obłudność nie zwiodłá duße iego: ten któ- onał/ w krótce wypełnił czáſy długié/ y poſpießył ſye/áby go wywiódł zodku nieprawośći/ ábowiém podobáłá ſye Bogu Dußá iego. Tu iá- Sálomon powiáda/ że Pan Bóg wybránych ſwoich Duße/które mu ſye áią/ bierze w czás z świátá/ áby obłudnośćią iáką zmamioné nie były: ze ié do ochłody wiecznéy/ do któréy téż y Dawid prágnął/gdy mówił; Nawróć ſye dußo moiá do odpoczynienia twégo / bo tobie Pan Bóg dobrze ił. Cóż iéy tedy vczynił ? Wybáwił/ powiáda/ Duße moie od śmierći/ od płáczu/ nogi moie od vpadku : y ſpodobam ſye Pánu w krainie ży- ch/ etc.

Nádto: może káżdy pobáczyć z Ezechielá Proroká/ iż Dußá z ćiáłem nie a/ ále zá inßą przyczyną vmiéra/ to ieſt/ zá grzéchem/ iáko o tym Pro- ówi : Dußá która zgrzeßy/ tá vmrze : tedyć oná która nie grzeßy/ nie v- iáko to Prorok ßéroce támże wypowiáda/ mówiąc : Ze ſpráwiedliwy em będźie żyw / á nie vmrze. Kiedyby tedy z przyrodzenia Dußá vmié- tedyby ią ćiáło morzyło / wſpół z ſobą/ á nie grzéch : á ponieważ nie z vmiéra zła Dußá / ále ią grzéch inßą śmierćią (tho ieſt potępienim nym) morzy: tedy ſtąd poznáć może káżdy/ że choć ćiáło vmrze/ przed- ußá żywa bywá záchowána/áby álbo z cnoty y z wiáry żyłá wżywoćie nym/ álbo áby zá grzéchem vmárłá ná potępienié wieczné. Záwżdy udźie wierni/ y ći co Páná Bogá ználi/ ták rozumieli y wierzyli/ że Du- zumna náßá ieſt nieśmiertelna. A ſtąd SAVlowi Królowi Zydow-

Ibidem verſu 22.

Tobiæ 3. verſu 6.

Eccleſ: 12. ver: 7.

Sap: 4. à ver: 7. ad 15.

Pſal: 114. verſu 7.

Ezech: 18. ver: 4.

1. Reg: 28. ver: 11.

ſkiemu było przyſzło / że Prorokâ SAmuelá kazał ſobie wſkrzéſić nie[wie]
wieſzczbiarce/ktora mieſzkáłá w Endor/ mowiąc do niey : Wzbudz m[i Pro]
roká Sámuelá. Co y vczyniłá/ ták/ że z nim Saul Krol mowił. Pe[wnie]
był Saul rozumiał żeby był zginął/ to ieſt/żeby był vmárł y z ciáłem
ſzą / nie kazałby go był wzbudzić : ále rozumieiąc śmierć byc tylo ciáł[a]
á duſze żywiącą/ kazał go ſobie dla potrzeby wzbudzić. ⁊c. Przeto t[eż]
zdráſowi od Anyołá powiedziano ieſt : Że kiedy przyydzie dzień Pá[ń]
ſądu / tedy ziemia przywroci ty ktorzy w niey ſpią/y proch/ktore w ony[m]
czeniu mieſzkáią : á komorki wydádzą ony duſze kthore im ſą zwierzon[e]
ten czás ziáwi ſye nawyżſzy ná ſtolicy ſądowéy. Komorki ty ktorym [du]
wierzone ſą / ony ſą mieſzkánia o ktorych Pan náſz raczy mowić : W [domu]
Oycá moiégo ieſt mieſzkánia wiele. Z tego tedy mieſzkánia ktore ſwoi[m]
zgotował idąc/ y wſzedſzy do Oycá/ duſze będą do ciał ſwoich wypuſz[czone]
á kiedyćby y z ciáłem vmiéráły / nie miáłyby żadnégo mieſzkánia áż [do ſądu]
Páńſkiégo. Co iednák y oná Hiſtorya o Chore/ DAthán/ y ABiron
ktorzy chcąc porownáć ſye Moyzeſzowi y Aaronowi / chcieli być prz[e]
nád wezwánie ſwoie Káplanmi / ktore ſkarał zá to Pan Bog ſrodze
otworzyłá ziemiá/ y pożárłá ie ze wſzytkimi ich náſládowcy/y z maiet[noſcia]
mi ich. A powiáda Piſmo: Sſtąpili żywi do Piekłá/ y przykryłá ie zie[mia]
ták zgineli z pośrzodku oney wielkośći. Skąd możeſz pobáczyć / że w[ſzak]
żywią źli wedle duſz/ choć tu ciáłá ich ziemiá zákryie. Jáſnie tedy z [ſta]
Zakonu pokazáło ſye z piſmá / że Duſze ludzkie rozumne nie vmieráią [z cia]
tem/ ále żywią rozłączone od ciáłá: co y z nowégo Zakonu pokażemy.

4. Eſdre: 7. v. 32.

Interpretatur Ambroſius Tomo 4. Lib: de bono mortis: Capite 10.

Ioan: 14. verſu 2.

Numeri 16. v. 32.

Z Nowégo Zakonu świádectwá, ze Duſzá ieſt nieśmiertelna.

ZBáwiciel náſz Pan Jezus Chriſtus / áby Duſze rozumną nieśmi[telną]
byé pokazał/ człowiekiem ſye ſtawſzy wziął w ciáło ſwé Duſzę/ [bez]
pomázánia grzéchem/ táką iáką ma káżdy człowiek. A ciáło Chriſtu[ſowe]
ná iż z Duchá świętégo było poczęte/ okrom grzéchu pierworodnégo
nie miáło żadney zmázy áby Duſzę niewinną vczyniło nieczyſtą : ále [my]
ktorzy ſye w grzéchu poczynamy y rodzimy / y ſtąd práwie iáko z nát[ury]
ſtawamy Pánu Bogu winni/ y ſynámi gniewu bywamy / y ieſteśmy
ſza ſpráwá ieſt. Bo choć niewinną Duſzę Pan Bog nam dáie/ przeds[ię]
obwinione ciáło y grzéſzne/ obwiniona y grzéſzna Duſzá ſye ſtáwa. [Ale]
Chriſtuſie Pánie ináczéy/ bo ten grzéchu nigdy nie miał/ iáko Prorok
dawno opowiedział. Chriſtus tedy Pan wziął Duſzę prawdziwą roz[umną]
ze wſzytkimi mocámi iéy/ y ták żył áż do śmierći krzyżowéy. A áby p[oká]
że prawdziwą Duſzę miał/ y tę Duſzę kthora byłá nieśmiertelna/ vm[ieráiąc]
poruczył ią Oycu ſwoiemu niebieſkiemu mowiąc głoſem: Oycze/w rec[e twe]
ie polécam Duchá mégo. Jeſli thedy vmiéráiąc polécił Duchá ſwe[go Oy]
cu/ Duchá tákiégo iáki ieſt v káżdég człowieká/tedy káżdy może obác[zyć]
Duſzá Páná Chriſtuſowá nie vmárłá z ciáłem/ ále żywą byłá / przeto [z]
márłégo ciáła Oycu byłá zlécona. Abowiém cożby był CHRiſtus p[olécał]
gdyby było miáło wſzytko vmrzéć ? Otoż to co nie miáło vmrzéć / th[o polé]
cał w rece Oycu ſwoiemu. A ponieważ że Páná náſzégo Duſzá/Duſz[e nǎ]
ſzym podobna we wſzytkim/ okrom zmázy grzéchu/ nie vmárłá : dla [czegoż]
my wierzyć mamy/ áby Duſze náſze vmrzéć miáły / gdy głowy náſzéy [Duſzá]
nie vmárłá ? Myſmy członki/ on ieſt głową : A iáko vmárłá głowá [...]

Pſal: 50. verſu 7.
Rom: 5. verſu 12.
Epheſ: 2. verſu 3.

Iſaiæ 53. verſu 9

Lucæ 23. ver: 46
Duſze y Duchá iedno rozumiéy być/bo ták piſmo świete vczy.

śmiercią/ á owſzem gwałtownieyſzą niż my vmieramy/ ácz śmierć gwałtownie trapi káżdego/ ták y my vmieramy. Głową zá nas/ y chy náſze/ my káżdy zá ſie: owo wſzytkim koniec śmierć. Ták tedy áczey wierzyć mamy: Iż iáko Duſzá Páná Chryſtuſowá/ ácz ćiáło było ná krzyżu/ nie vmárłá/ ále Oycu niebieſkiemu byłá poleconá: ták náſze zá śmiercią ćieleſną nievmrą/ ále przykłádem Páná náſzego máſtáteczney godźiny temuż Oycu niebieſkiemu od nas polecáne w rece/ y w opátrzność iego.

Żebyś tey to nieśmiertelnośći miał drugi przykład/ nie dáleko chodząc że męce y śmierći Páńſkiey/ naydźieſz go. Wypiſuie Hiſtorya Meſkiey/ że Pan ná krzyżu był záwieſzony w pośrzodku miedzy łotry á/ którzy bluźnili Páná/ y obádwá vrągáli mu. Aż ieden obaczywſzy ożą która ſye dźiałá około Páná/ obaczywſzy też iego ſtały vmyſł/ że vtrapienie/ ony męki/ ony bluźnierſtwá/ y pośmiewiſká/ nic nietrwoże że mężnym vmyſłem to wſzytko znośił: wnet z oſobliweg dáru Bonał/ że to był nie ládá człowiek/ którego tháḱ ćieſzkie męki do żadney nośći/ nárzekánia/ y teſknośći/ nie mogły przywieść: á wźiąwſzy w y vmyſł przećiwko niemu/ widząc y on napis nád głową iego nápiktóry go Królem być mienił/ widząc ſtałość w wielkim vtrapieniu y ich prawie Królewſką/ vmyſł nie zátrwożony/ obaczył że to był wielomyſlu człowiek: przyſzły mu theż w pámieć cudá/ y znáki/ o których álbo ie też y widźiał: wſpomniał ná náukę iego/ ná święte obcowáéż przyſtąpiło wſpomożenie tego Páná/ który chćiał y ná krzyżu moc okázáć/ y Króleſtwo ono wieczne/ z którego nigdy nie był od nieprzywoich zwleczony/ w naćieżſzych mękách/ w nágrawániu/ y bluźnier/ chcąc to iż Królem był oznáymić/ wzbudźił Duchem ſwoim łotrá że go vtrapionego/ y zmordowánego/ Królem wyznał. A kiedy łotr owárzyſz iego bluźnił przećiwko Pánu náſzemu tymi słowy: Ieſliś ty CRiſtus/ wybawże ſiebie ſámego/ y nas: wnet go ten ſfukał mówiąc: ſye nie boiſz/ będąc w tymże potępieniu: y to/ myſmy wźieli godną zá náſze vczynki/ ále ten nic złego nie vczynił. Y obróćiwſzy ſye do Páná/ prośi go mówiąc: Pánie/ wſpómni ná mię/ gdy przyydźieſz do Króſwego. A Pan mu odpowiedźiał: Záprawdę mówię tobie/ dźiś zemną w Ráiu. O miły Pánie/ on go o to prośi áby go w Króleſtwie ſwoprzepómniał/ á Pan Króleſtwá nie wſpómniawſzy/ Ray mu obiecał. y rzekł/ to co przed Piłatem mówił/ Króleſtwo moie nie ieſt z thego: otóż gdźie władzą miał/ gdźie Páńſtwo y Króleſtwo miał/ tám go obiecał/ y przyiął. Iákoż go przyiął/ chceſz wiedźieć? Nie wedle ćiáác muśiſz: bo ćiáło iego/ połamawſzy w nim kośći/ iuż vmárłe z krzy/ y pochowano do źiemie: ále wedle Duſze to ſye w nim wypełniło. bo dniá kiedy vmárł/ był z Pánem w Ráiu/ wedle onych słów Páńſkich/ mną będźieſz w Ráiu. Wedle ćiáłá tedy niemógł być/ bo ćiáło do źiechowano/ był tedy wedle Duſze: która kiedyby byłá vmárłá z ćiáłem/ oneg dniá nie mogłáby byłá być z Pánem w Ráiu. A widźiſz Chrześki człowiecze/ drugi przykład znáczny/ y iáwny doſyć/ że Duſzá ieſt nieelna: á to z Duſze łotrá prawice Chryſtuſowey/ który vmárſzy thegóż ył z Pánem Chryſtuſem w Ráiu. A było to wedle Duſze/ która z Duſzą Chryſtuſową wſpółem będąc/ roſkoſzy Rayſkiey byłá vczeſtniczką.

Wiém iáko ty słowá Páńſkie punktuią y niczą zábiiácze duſz ludzkich/ owo Dźiś/ przykłádáią do czáſu y dniá/ którego Pan Chryſtus to móták ty słowá czytáią: Záprawdę mówię tobie dźiś: ále tho ieſt wyzátáńſki. Nie nowiná byłá Pánu náſzemu mówić tych słów/ ták wie-

Math: 27. ver: 38.

Które przyczyny Łotrá Prawice Chryſtuſowey przywiodły do tego/ iż Páná prośił áby náń w króleſtwie ſwoyin wſpomnieć raczył.

Lucæ 23. á ver: 36. ad 44.

Ioan: 18. verſu 36.

Słowo to/ Dźiś/ znáczy czás y obietnicę pewną/ którą PAN onegóż dniá miał wypełnić.

lom ich / iáko y z osobná : Záprawde mówie wam/ záprawde mówie t
y nie ná iednym mieyscu naydźieß w Ewányeliey : á nigdźiey thego nie
dźieß przydatku/ co tu oni przydawáią / áby miał przyłożyć to słowo/ Z
bo á co miał Pan vkázowáć czás mowy swoiey/ który wßytkim był w
my co go słucháli/ będąc przy Pánie/ słucháiąc go: czásu im było/kiedy
wił/nie potrzebá powiádáć. Nádto/nie potrzebował Pan tego po żadn
áby mowy iego czás pámiętáli/ále żeby to co vczył pámiętáli/y czynili:
to nigdy czásu nie wymieniał kiedy vczył / mówił / y cudá czynił. Nie
kędy podobné mieysce themu swému przedsięwźięciu vkażą/ chcąli ál
wiárę dano : ále iż nie vkażą nigdźiey/ tedy znáć/że ten nowy fałß okro
śną/ nád wßytkiégo Kośćiołá Chrześćiáńskiégo rozumienié / y náukę
myślili. A to vczynili dla tego / żeby duße tego wyznáńcá Páná Chrysto
wégo vmorzyli z ćiáłem : á Ray ten / żeby sye iemu dopiro począł/ od z
twy chrwstánia przyßłégo / niewiém iáką dußą nową/ y inßą/ y z nowym
łem. A iż tego błędu przed tym słowem/ Dźiś/ nie mogli budowáć/przy
li ie tám / gdźie áni vmysł Páná Chrystusow był / áni Kośćiół swięty
Chrystusów o tym nigdy vczył. Obácz że Chrześćiáński człowiecze/ iáki
srogi błąd tych to Kácérzów niezbędnych: Rzućili sye ná Kośćiół pie
Chrystusów/ y ná władzą iego : potym ná Sákrámentá / że ie znißczyli
ięli potym człowiekowi wolą wolną / do złégo y dobrégo czynienia. R
sye potym ná Duße człowieczą/ ćiáło iego obłupiwßy z vpominków zbá
nych / duße vmorzyli : á ießcze ná thym máło máiąc / ále dźiatki bez
zábijáli/ y z Ewányeliey/ z śmierći Páná Chrystusowey/ y z omyćia od
chów / niemówiątká odárli y obłupili : á ná ostátek / oborzyli sye ná
iedynégo Bożégo/ ná Bogá w Tróycy iedynégo/ o którégo sye opárli/
że nic niemáß czegoby złymi ięzyki swoimi / y wßetecznym pisánim s
nie pohydźili y niepoßkáradźili : Pánu Bogu/ Synowi iego / Dußy/ y
człowieczemu nieprzepußczáiąc. Ale my ich bluźnierstwá niesłucháiąc/p

Pokazánié y wywody pewne/ że Dußá rozumná nie vmiérá.

my Pismá więcey/ iż dußá náßá iest nieśmiertelna/ którey prawdy iák
poczęli od Páná Chrystusá vczyć sye / do końcá będźiemy / y tudźież od
stołów iego. Od Páná tedy náßego poczniemy pokázowáć/iż on ták r
vczyć/ że Dußá rozumna człowiecza nie vmiéra.

I.

Mat: 10. ver: 28.
Lucæ 12. versu 4.

¶ Ták tego PAn Apostołom swoim dowodźi/ kiedy ie vmacniał ná
czenniczą koronę / y opowiádał iákie niebespieczeństwá miáły ná nie
chodźić / mówiąc : Nie bóyćie sye thych którzy zábijáią ćiáło/ á potym
máią coby więcey mieli czynić / bo Duße nie mogą zábić : ále wam p
kogo sye bać maćie. y dokłáda : Tego sye wy bóyćie/który zábiwßy/ má
posłáć do piekłá y ćiáło y Duße. Jásna prawdá Páná náßégo : ten po
da / że choć ćiáło okrutnicy zábiją / Duße zábić nie mogą : á kiedyby n
vmrzéć z ćiáłem / tedyćby ią wspól z ćiáłem okrutnicy znißczyli y zámo
wáli. Zábijáią tedy ćiáło/ále Duße nie mogą/ przeto/ że dußá z ćiáłem n
miéra/ áni obumiéra/ iedno żywie : y bierze od Páná zapłátę/iáką zásłu
álbo dobrą álbo złą. Otóż Pan Chrystus w tey swéy náuce vkázuie / że
wiek iest złożon z ćiáłá / y z Duße : z ćiáłá/ które vmiéra : z Duße/ któré
den zámordowáć nie może. iest tedy Dußá y ćiáło/ ieden człowiek.

II.

¶ Máło podobno ná tym iednym dowodźie maß/choćby iuż mógł ná
przestáć/ ále vkażeć ießcze z spráwy Páná twoiego drugi dowód/która
wá ma podobieństwo do onégo cudu Heliaßowégo / którym wyżßey p
zał : ábowiem Pan/ gdy od Jáirá Przełożonégo w Synágodze był pro
áby córkę ięg wskrzésił vmárłą/która byłá iedyna/y stąd żálośni byli w
z śmierći iey. Tám Pan wypędźiwßy precz wßytki/którzy tám przy vm
ćiele byli/ wźiąwßy rękę iey/ záwołał mówiąc : Dźiewko wstań. Y pow

Math: 9. ver: 25.
Marci 5. ver: 42.

Hist

ya Ewányeliéy swietéy / iż wróćił ſye Duch iéy / y wſtáłá tudźiéż : á
zał iéy dáć ieść. Tu iáſnie Hiſtorya powiáda to/co o onym dźiécie-
ſtárym Zakonie Hiſtorya Królewſka swiadczy/ kthóre Heliaſz wzbu-
śmierći : gdźie prosił Heliaſz/áby Duſzá iego wróćiłá ſye w ćiáło iego:
łá ſye/ á zá tym ożylo. Tu też takiéż w téy Hiſtoryéy powiáda Lu-
iety/Że ſye wróćił Duch iéy do ćiáłá iéy vmárłégo / y tudźiéż powſtá-
zumiéyże tedy / iż nie inſzy Duch wróćił ſye do iéy ćiáłá/ iedno onże iéy
który był z niéy wyſzedł : bo kiedyby inſzy Duch był iéy od Páná Chri-
ány / á on był z ćiáłem vmárły / który miáłá niż vmárłá : tedy by iuż
Duch ſye był wróćił do ćiáłá iéy/ ále inſzy. A iż ćiáło tylo było vmárło/
byłá żywa / Pan iéy śmierć naprzód ſnem názwał : á potym Duchá
ćiáłá iéy wróćił/ iáko tego który był nie vmárł.

¶ Ieśli ieſzcze ná tym máło máſz / pokázuięć y drugi przykład z Ewányе-
onym człowieku bogátym / którégo rola hoyny vrodzay byłá dáłá/
duſzy ſwoiéy mówił : Máſz wielé dobrá ná wielé lat położonégo/ od-
pay/ iedz/ piy/ y weſél ſye. A Pan mu powiedźiał : Szalony/ téy nocy
woiéy będą żądáć od ćiebie : á tho coś zgotował komu ſye doſtánie ?
ówi tu Pan / Duſzá twoiá vmrze dźiś w tobie / ále iż miano ią wźiąć
o : áza nie wieſz/że to co dáią/biorą zásie: y kto co do czáſu bierze/ te-
ca. Otóż widźiſz że biorą z ćiáłá Duſze : á iż biorą/znáć że nie vmiérá:
yby vmárłá/ nie byłoby co bráć.

¶ Iákżeć y ony słowá PAná náſzégo / które w podobieńſtwie mówił o
zu/ który był do Páná oſkárżon : á gdy liczbę miał czynić/ obaczył że
ánem miał winien zoſtáć : y widząc że thám v PAná mieyſcá mieć
ł/rzućił ſye do dłużników Páná ſwégo/áby ſobie v nich Páńſkim do-
zyiaźń ziednał: y vczynił ták/ że go też y Pan pochwalił potym/że ſo-
ropnie począł. A zamknął Pan te ſwoie przypowieść thymi słowy :
ſobie przyiaćioły z bogactw złośliwych/ áby gdybyśćie vſtáli/ przy-
s do przybytków wiecznych. To vſtánié nic ſye innégo nie rozumié/ie-
ierć káżdégo: ábowiem w ten czás vſtawa káżdy od wſzytkich ſpraw/
ytkim świátem ſye łączy. Otóż kiedyby Duſzá náſzá z ćiáłem vmrzéć
óżby miano przyiąć po śmierći do przybytków wiecznych ? Jáſnie te-
Chriſtus pokázuie/ że choć vſtániemy / to ieſt/ pomrzemy wedle ćiá-
tsie mamy przybytki wieczné do których Duſze náſze Pan Bóg przyy-
raczy : któréby pewnie nie były/ by Duſze náſze z ćiáłem vmiérały.

¶ Ewányeliéy tedy iużem pokazał/ że Duſzá ieſt nieśmiertelna : theraz
Apoſtolſkiéy pokażemy/ że Duſze náſze nie vmiéráią po śmierći.

Páwel S. naczynié wybráné Boże/ kiedy go Pan Chriſtus náwróćił do
czynił wielki pożytek w wierze Páná Chriſtuſowéy/ chodząc po Mie-
y kráinách : y vcząc Ewányeliéy/ wiáry Páná náſzégo/ pokuty/y vpá-
ia od złośći / przyſzedł do AThen miáſtá zacnégo Greckiégo. A prze-
c ſye po Kollegium Atheńſkim / vyźrzał Ołtarz vczyniony nieznáio-
Bogu: y wnet ſtąd wźiął przyczynę mowy ſwoiéy do Medrców Kol-
onego zacnégo / opowiádáiąc im/że im onego Bogá którégo nie zná-
iádał / y ták iął mówić do nich : Co wy nie znáiąc chwalićie / tho ia
znáymuię. Bóg który ſtworzył świát/y wſzytki rzeczy które w nim ſą/
bá y źiemie Pánem/ nie mieſzka/ y nieogárniony ieſt kośćiołmi ręczny-
i bywa dla tego czćion ludzkimi rękomá/ iákoby czego potrzebował:
n ſam dawa wſzytkim żywot / dawa y oddychánie/ y wſzytkié rzeczy.
nił z iednégo człowieká wſzytek rodzay ludzki/ áby mieſzkáli po wſzyt-
mi : zámiérzáiąc poſtánowioné czáſy / y gránice mieſzkánia ich/ áby
Bogá/owoby go mogli náleść: gdyż nie dáleko ieſt od káżdégo z nas.

Lucæ 8. verſu 55.

III.

3. Reg: verſu 21

IIII.

Lucæ 12. verſu 19.

V.

Lucæ 16. verſu 1.

VI.

Actu: 17. à v:23. ad 29.

Co thám poniżéy Páwel S. mówi o Bogu ſtworzyćielu/ to Aratus Poetá o Iowiſzu mówił.

Gdy pokázuie że Duszá człowiecza iest národem Bożym/ vczestniczką Bostwá: nie tho rozumiém áby duszá miáłá być iáka cześć/ álbo vdzielenie bostwá/ Ale tho że ma podobieństwo nieiákié w nieśmiertelnośći y wmądrośći do bostwá/ czego zwiérzętá niemáią.

Bo w nim żywiemy/ ruszamy sye / y iestesmy. A przywiódszy im ná pa
Poete/ álbo Skłádácza/ Pogáńskiégo/ták vkázuie: że też y rodzay iego
iest Boży/ iestesmy/ którégo iestesmy narodem. etc. Rázem Páweł S.
ná BOgá vkázuie/ nászym/ y wszech rzeczy Stworzyćielem/ y Pánem.
zuie/ iż przez niego/ y w nim iestesmy/żywiemy/ y ruszamy sye. A co Phil
phowie do Dusze stosowáli/ to Páweł S. do Páná Bogá przyłącza: áby
kazał skąd te Dusze mamy którą żywiemy/ rośćiemy/ iestesmy/ y ruszam
że nie iest z ćiáłá/áni z rodźiców przyrobionym obyczáiem daná/ále że ie
Bogá stworzyćielá. Którą to duszą narodem Bożym nas być zowie/ dl
go/ żeby pokazał iákiesmy wzięli dáry od Páná Bogá / że mamy w ćiele
szym nieiákié vczestnictwo Bostwá: y przeto narodem iego iestesmy ná
ni. A iż wiémy iż BOG nie iest śmiertelny / á mysmy narodem iego b
mielibysmy zginąć y vmrzéć? Być to nie może/ gdyż żywiemy w nim/ i
nászá iest w nim/ y ruszánié násze nie iest przez niego. A iż tho wszytko
nászá spráwuie w nas z rządzenia y postánowienia BOżégo/ tedy y ter
Bogu iest/ y w Bogu mieszka / y okrom Bogá tych spraw w nas czyni
może: iáko Páweł S. to pokázuie/ piérwszą władzą w nas do thego P
Bogu dawáiąc. Duszá tedy nászá/ pozwaláiąc tego Philozophom/ y
rząc nád Philozophy/ że w Pánu Bogu mieszkáiąc / y iego sprawcą w
będąc/ nas rządźi/ chowa / y spráwuie. A ponieważ żesmy z strony tego
rodem BOżym/ że w nim żywiemy / y iestesmy/ á przez Dusze żywiemy/
stesmy: tedy Duszá nászá nas rządząca/ iest narodem Bożym: A iesli n
dem Bożym iest/ iáko vmrzéć ma/będąc nieśmiertelnégo Bogá vczest
ką? Co tedy vczestnikiem iest Bostwá wiecznégo BOżégo / wieczna
być muśi: á co z ziemie á z mułu iest/ w ziemie sye obráca. Ták Páweł
chćiał w Szkole Atheńskiéy pokázáć szláchetność człowieká/ y nieśmie
ność Dusze iego / kiedy go narodem BOżym być pokázował/ iż też w P
Bogu żywie/ iest/ y rusza sye / y wszytká praca BOża iest o nim: dáiąc
to/co Moyzesz nápisał pisząc stworzenié człowieká: że go Pan Bóg ná o
nieśmiertelnośći swéy/ y ná podobieństwo spraw swoich / że Páná w
wách podobnych/ylé ku świętym á cnotliwym spráwam/ może násládo
stworzyć raczył: á ták szláchetnym stworzenim / narodem swoim práw
vczynić raczył/ iákom tho powyższéy pokazał. Czym sye wszędy Pismo
dza: bo Duch święty różnie nie vczy/ ále iednáko nam náukę/ y spráwy
skié pokázuie/ ták / iż co nas v MOyzeszá zowie Pismo obrázem y podob
stwem Bożym/ to v Páwłá S. narodem Bożym: co tám mówi/ że n
nął w oblicżé człowieczé Duchá żywotá: tho tu v Páwłá pokázuie/ że w
żywiemy/ ruszamy sye/ y iestesmy. kłádąc to nam iásnie ná oczy/ że ten
żywotá nászégo w Pánu Bogu iest/y spráwy iego nie rozłączoné są z Pá
Bogiem. A przeto iáko narodem iednym iestesmy z nim/ y będąc tego
miertelnégo BOgá narodem/ y w nim żywiąc/ zginąć nigdy nie możem

¶ Ale iż podobno ieszcze ná tym dowodźie / y pokazániu nieśmiertel
Dusze nászéy/ niewierni máło máią/ przeto y dáléy z Páwłá S. pismá/ y
ki/ to pokázáć gotowismy/y pokażemy. Abowiem dla czego Páweł S
sząc o zmartwychwstániu powszechnym / y dowodząc go z zmartwychw
nia Páná Chrystusowégo / powiáda śmierć násze być snem: á tákim s
iákim był Pan Christus vsnął gdy vmárł: y napiérwszym z tych którzy
snęli/ wstáć zmartwy opowiáda Páná Christusá: dowodząc tego tym
sobem: Jesli Christus nie powstał od vmárłych/ tedyć prózna iest wiárá
szá: tedyć y ći którzy zásnęli w Christusie (to iest/ którzy pomárli) p
nęli/ y są więtszymi nędzniki niż wszyscy ludźie: Ale iż wstał/ tedy wstał
napiérwszy z tych którzy posnęli. etc. Skąd widźisz Páwłá/iáko śmierć P

Genes: 1 versu 27.
Náród BOży iestesmy nie z iego náturj stworzeni/ ále iżesmy od niego dobrowolnie stworzeni w mądrośći nam dánéj od niego: Y ná ostátek odrodzeni ná duszách nászych w Pánu BOgu iestesmy/ y żywiemy/ przeto że w nas wszytko rządźi y spráwuie.

VII.
1. Cor: 15. ver: 18.

...ſowe do śmierći náſzéy porównawa: y iáko zmartwychwſtánie Páń... wny dowód okázuie / że y my zmartwychwſtániemy / któż bedźie táki ...ny któryby to mówić y wierzyć miał/ áby Chriſtus y z ćiáłem y z Duſzą który ſpróchniáłośći żadnéy nie vznał ? Gdyż y ſam to powiedźiał : ...moc położyć duſze moie/ y mam moc powtóré wźiąć ią. A iż też Du... ...ć miał/ tedy w ten czás kiedy z ćiáłá iego wychodźić miáłá/ polećił ią ... Oycu ſwoiemu mówiąc : Oycze/ w rece twoie polécam Duchá mo... ...drugi Ewányeliſtá dokłáda : Y nákłoniwſzy głowę/ podał Duchá. ...iſz że nie vmárł Duch Páná Chriſtuſów : bo coć podawáią komu w... ...ć zoſtawa v onégo komu dáią : A Pan Chriſtus iż Duchá ſwégo nie... ...lécił Oycu/ ále go y podał: tedyć Duch Páná Chriſtuſów/ gdy vmár... ...)/ zoſtał nieumárły ? A Pánie Boże/ y Oycze náſz/ day to/ áby y od... ...ów téyto głowy Páná CHRiſtuſá od nas/ czáſu rozłączenia/ BOgu ...yły duſze náſze polécáne w rece : bo zá tym thedy nigdyby tym fałſzé... ...ich fałſzywym náukam / nie wierzyli ći / którzy ná ich ſproſnéy náuce ...wáią.

...orównawſzy tedy Páwel świety śmierć Páná Chriſtuſowe do śmier... ...y / ſnem oboie nazwawſzy / dowodźi w thymże Kapitulum dáléy nie... ...elności Duſz náſzych/ mówiąc : Ze ćiáło náſze ieſt ćieleſné/ieſt też y Du... ...: Bo ſtworzył PAn BOg człowieká pierwſzégo w Duſzę żywiącą. ...worzon ieſt pierwſzy człowiek Jádam w Duſzę żywiącą: á wtóry Je... ...Duſze ożywiáiąca : pierwſzy człowiek z źiemie źiemſki / wthóry czło... ...niebá niebieſki. Czym vkázuie Páwel świety/ że mamy Duſzę żywią... ...namy w ćiele náſzym rzecz duchowną / nie źiemſką / ále niebieſką : nie... ...ą/ ále wieczną. A ponieważ że to nie ieſt ćiáło/ áni krew / bo ty rze... ...żeniu ſą poddáné / tedy te rzecz duchowną/ to duchowné ćiáło / Duſze ...rozumieć muſiſz/ która ieſt z niebá/ niebieſka/ wiecznie żywiąca/ któ... ...Chriſtus zaſługámi/ y doſyćuczynienim ſwoim zá grzéchy náſze/ o... ...o wieczney chwały / y do wiecznégo króleſtwá : do onégo domu nie ...budowánégo/ále wiecznég mieſzkánia niebieſkiégo/o którym tenże Pá... ...y ná drugim mieyſcu mówi/ vkázuiąc czego oczekawamy/ gdy then ...źiemſki náſz bedźie zepſowány/w którym żywiemy/piſząc do Koryntów: ...y to/ gdy dom źiemſki náſz tego mieſzkánia bedźie zepſowány/ że ma... ...owánié z Bogá/ dom nie reką vczyniony/ ále wieczny w niebieśiéch : ...płáczliwie żądamy/ ábyſmy przyoblekli ná ſye náſze mieſzkánie kthóre ...Niebie. Smiele tho wyznawáiąc y wiedząc / iż pokoſmy w thym ...pielgrzymuiemy od Páná/ y dobrą wolą mamy ráczéy pielgrzymowáć ...ćiáłá / á być obecnymi z Pánem : y przeto vśiłuiemy / ábyſmy mu ſye po... ... O tákié z ćiáłá Duſze rozwiązánié/ nie raz Páwel S. proſił : Maſz ...Rzymiánów / gdźie gdy pokázował Zakon inſzy być w ćiele ſwoim / y w ...ich ſwoich/ który ſye ſprzećiwiał Zakonowi/ myśli iego / y zniewalał ...n grzéch który był w członkách iego / thedy tho pokazawſzy iął mo... ...nieſzczeſnyżem ia człowiek/ któż mnie wyſwobodźi z ćiáłá śmierći oto ...prágnął być z ćiáłá wyſwobodzony. Chceſz wiedźieć dla czego/y czemu ...ił ? Słuchay co mówi do Philipenſów : Dwie rzeczy mie śćiſkáią ná ... Piérwſza : Ze żądam roſtáć ſye/ to ieſt z świátem / álbo z ćiáłem/ ...Chriſtuſem / co dáleko lepſza rzecz ieſt : á mieſzkáć zás w ćiele/ bo po... ...tego wiecéy dla was. A iuż baczyſz/ dla czego Páwel świety chćiał ...ſwobodzonym z ćiáłá : Bo powiáda/ że dla tego / żeby był z Chriſtu... ...z Chriſtuſem by nie mógł był być/ czego prágnął/ kiedyby z ćiáłem rá... ...uſzá iego byłá vmárłá/ álbo do dniá ſądnégo obumárłá. Może tedy ...Chrześćiáńſki człowiek pobáczyć / iáką wiárę Páwel świety miał o

Duſzy

Actu: 2. ver: 31.
Ioan: 10. ver: 18.

Lucæ 23. ver: 46.
Ioan: 19. ver: 30.

VIII.
1. Cor: 15. à v. 44. ad 48.

2. Cor: 5. à ver: 1. ad 10.

Rom 7. verſu 23.

Phili: 1. verſu 23.
2. Cor: 4. ver: 10.
Ciáło śmiertelné thylo zowie dla tegó/áby po śmierći Ciáłá / żywot PánáChriſtuſów ſye w nim pokázał.

Duszy swoiéy / którey prágnął rozwiązánia z ciáłem / á mieszkánia z C[hry]stusem.

Actu: 7. ver: 59.

Masz théż zásie sobie ná pámieć przywieść wiárę Szczepaná S. [M]czenniká Páná Chrystusowégo : który miedzy kámieńmi widząc bliską śm[ierć] swoię / wzywał Páná Bogá / y stáráiący sye o dusze swoie / mówił : P[ánie] Jezusie przyimi Duchá mego. y prosząc zá ony którzy go kámionowáli [zá]snął w Pánie Bodze. A gdyby Duszá vmiéráłá z ciáłem / albo obumié[ráłá] przy ciele / cóżby Szczepan święty polécał BOgu PAnu JEzusowi ? A [iż] wierzył / y wiedział / że to co polécał vmrzéć nie miáło / á polécał Dusze : [dy] Duszá iego którą polécał / vmrzéć z ciáłem nie miáłá.

IX.
Apoc: 6. ver. 10.
4. Esdre 15. v. 8.
Dan: 12. versu 6.

¶ Ale iesli jeszcze ná tych świádectwách máło masz / á chcesz Dusze v[ypá]trzáć przedsie / tedy cie niech ruszy ono widzenie Janá świętégo / który wid[ział] Dusze świętych ludzi dla słowá Bożégo pobitych / które wołáły głosem w[iel]kim mówiąc : Pokiż Pánie święty y spráwiedliwy nie sądzisz / á nie mści[sz] krwie nászéy nád tymi co mieszkáią ná ziemi ? Y kazano im czekáć jeszcze [má]ły czás / aby sye wypełnili społeczni słudzy ich / y brácia ich / którzy máią [być] pobici iáko y oni. A zá tym / iesli dusze pomárły / iákóż wołáią ? Albo / [iesli] wołáią / iákóż pomárły ? Iż wołáią dusze o rátunek / masz w dzisieyszéy [E]wányeliéy dusze Bogaczowe : woła o rátunk / o ochłodę męki swéy : o br[áciá] aby nie byli w tym zátráceniu / iáko on / w tych mękách w iákich on był. [Masz] dziś iásny dowod / iásny przykład / y iásné słowá Páná twégo / w którychc[o] świádczy y opowiáda / że dusze żywią po śmierci. Masz też otho y z Pi[smá] Janá świętégo / że też wołáią o pomstę dla krwie przelanéy / y dla pob[icia] ciał swoich: Cóż jeszcze iásnieyszégo chcesz czytáć y wiedziéć ? Aza niewie[sz]

Math: 17. versu 3.
Marci 9. ver: 4.
Lucæ 9. versu 30.
Deut: 34. ver. 6.
Ibidem versu 5.

Moyzesz vmárł / á wżdy z Pánem wspołz Heliaszem / który żywy wźięt ie[st] wożie ognistym z tego świátá / ná gorze wysokiéy Thabor gadał / y był [wi]dzian od Piotrá / Jákubá / Janá / Apostołów : á kiedyby vmárł y z ciáłe[m] z duszą / iákożby to mogło być ? gdyż nie czytamy / áby Moyzesz wstał zm[ar]twy ná rozmowę te z Pánem / áni iákoż vmárł nie był widzian / áni grób [ie]go náleziony iest / iedno w ten czás kiedy z Pánem mówił. Pismo Zakonu [po]wiáda / iż vmárł : á Ewányelia powiáda / że żywy / gadał z Pánem: coby [in]dnym obyczáiem być niemogło / by vmárł y z ciáłem y z duszą / á ták vm[árł] zmartwychwstánia czekał. Czym dawa Ewányelia znáć / iż choć był vm[árł] przedsie żył : vmárł wedle ciáłá / żył wedle dusze : y ná czás on / wziąwszy z [?]léy Chrystusá Páná ciáło / żywym sye pokazał.

Ecclesi: 3. ver: 19.

Jest thedy Duszá człowiecza nieśmiertelna / choć śmierć cielesna ciało zámordwie: Ale tá śmierć / iáko Medrzec powiada / iednostáyne iest [?] dzenié człowieká / y też niemégo bydlęciá : bo káżda rzecz żywa ná świe[cie] żywie / rodzi sye / y vmiera: y rowno to we wszytkich stániéch. y iáko człow[iek] vmiéra / ták też y wszytki rzeczy mrą. Y co sye tknie żywotá doczesnégo / [?] mierci / nie ma wiecéy człowiek nád bydło : Bo wszytko poddáno iest n[?] nośći / y káżda rzecz do końcá sye ciągnie. A co z ziemie sye sstáło / w zie[mie] sye obráca. Duszá tylo násza thá od zwiérząt nas łączy : bo zwiérzetá ży[wot] máią doczesny / iáko y my : ále dusze rozumnéy / obrázu Bożégo / ná sobie [nie] odnoszą / y nie są narodem BOżym / nie są ná obraz y podobieństwo B[oże] stworzoné : y przeto stráciwszy czesny żywot / giną ná wieki. Ale my nie [gi]niemy / tylko do czásu ciáło vmiérą : bo Duszá która z Bogá iest / záwżdy [ży]wie / przeto / iż iest nieiáka vczestniczka Bostwá / thak szlachetnie od P[ána] Boga stworzona. Który tedy wątpi o nieśmiertelności Dusz ludzkich / [?] od siebie dáleki iest : znáć że strácił obraz duszny / który iest nie inszy iedno [do]bré sumnienié. Bo iáko przed oblicznością ludzką piękna rzecz iest cu[dna] twarz / ták przed oblicznością Bożą cudna rzecz iest dobré sumnienié. A[?]

Ambrosius.
Chrisostomus sup: Mattheum.

na złé sumnienié/ źle o Duszy swoiéy trzymáć musi. Ale iednák ma sye
oglédáć ná ony słowá Páńskié / ktore o duszy nászéy raczy mówić tymi
: Co to zá pożytek vczyni człowiekowi / by pozyskał wszytek świát / á
swoiéy szkode vczynił? Albo ktorą da człowiek zamiane zá dusze swo-

Marci 8. ver: 36.

ákoby Pan rzekł: Ze nie iest nic ták drogiégo iáko Duszá człowiecza.
sye przypátrz : Co temu Bogaczowi było po bogáctwách / po rosko-
po ozdobie tego świátá? wszytko to przeminęło/ á duszá ćierpi ná wie-
erwéy w roskoszy żył / ochędożnie chodźił / od świátá był czćion / y wa-
eraz krople wody sobie vprośić nie może. Zły tedy frymárk zá docze-
skoś/ wziąć wieczną męke/ y wieczné vtrapienié.

ozumiém że człowiek Chrześćijáński przestánie ná tych dowodach z Pi-
świętégo/ iż Duszá rozumna nászá nie vmiéra : á mysl oná Páná Bogá
za nigdy nie zágáśnie. Ale przy tym wszytkim tu ná tym mieyscu ma
iek Chrześćijáński wiedźiéć obyczay Pismá świetégo/ iż záwżdy roz-
wnętrznégo y ćielesnégo człowieká / y vkázuie w iednymże człowieku
vnosć być dusze y ćiáłá/ y nieiáką niezgode. To dla tego / áby náuczy-
ismo/ insza być dusze y spráwy iéy/ á insze ćiáło y spráwy iego. A ácz du-
umna/ y ćiáło/ ieden iest człowiek / przedśie Pismo rozdźiał do spraw
w tymże iednym człowieku / insze być duszné / insze ćielesné : czego Pa-

Rom: 7. versu 23

. sam w sobie doświadczył/ gdy widźiał inszy zakon w członkach / in-
nyśli. Czuł w sobie chcenié ku dobremu / á wykonáć to byłá rzecz tru-
bo sye członki sprzećiwiáły rozumnemu zakonowi. Chcesz wiedźiéć cze-
? Dokłáda tego Páweł S. do Gálátów/ gdy ie vczy mówiąc : W du-
odźćie/ á żądz ćielesnych nie popełniayćie : boć ćiáło pożąda przećiwko

Gala: 5. versu 16.

wi/ á duch też przećiwko ćiáłu. Bo to dwoie są sobie przećiwné. etc.
thu Páweł S. iáśnie pokázuie / że dwie rzeczy są w iednym człowieku
ye sprzećiwiáiącé/to iest/Ciáło y Duszá. Ná czym ieslić máło/naydźiesz
niego więcéy. Ono ná Korynczyká występnégo kiedy skázował ka-

1. Cor: 5. versu 4.

ćiáło iego dawał Szátánowi : co tám Pismo mówi? Wnet Páweł
ał baczenié ná duchá/ mówiąc: Niech mocą Páná Jezusową táki cz-
będźie podan Szátánowi ná zátrácenié ćiáłá/ áby duch zbáwion był
i Páná nászégo Jezu Christá. Obáczże tu z słów thych/ że ćiáło tylo
rácenié było dano/ ále Duch wolny był : ćiáło Szátánowi podáné by-
Duch zbáwieniu. O tym iescze rozdźiale Dusze y Ciáłá w iednym cz-
u/ Páweł tenże powiáda do Koryntów tymi słowy: Acz ten człowiek

2. Cor: 4. ver: 16.

óry zwierzchu iest / gdy prześládowánié y martwienié vstáwiczné dla
Christusá ćierpi/ káźi sye: wszákże ten ktory wewnątrz iest / dźień podle
dnawia sye. bo vćisk ten tuteczny bárzo krótki y lekki będąc/ spráwuie
á wysokośći wiekuistą chwałe. Zowie thez niekiedy Páweł S. ćiáło
człowiekiem / iáko do Rzymiánów w szóstym : Dusze/ y spráwy iéy/
n człowiekiem wedle Bogá stworzonym : czytay do KOlossensów w
n. Zowie y do Rzymiánów też Dusze wnętrznym człowiekiem/ kthóry
ha w Zakonie Bożym : A ćiáło/ y krew/ Królestwá BOżégo otrzy-
ie mogą. Bo kto wedle ćiáłá żywie/vmrze: przeto práwo Zakonu Bo-
tych sye wypełniáią / ktorzy nie wedle ćiáłá żywią / ále wedle Duchá.
iém ći ktorzy wedle ćiáłá żywią/ to co ćielesnégo iest rozumieią: á któ-
dle Duchá/ rozumieią to co duchownégo iest. Już tedy możesz po-
co Duszá iest człowiecza/ iáko w ćiele będąc spráwy swoie osobné ma
oné od ćiáłá. Co iednák vkazał y sam Pan nász Jezus Christus/ iż sprá
lesné rózné są od dusznych / w on czás gdy mówić w ogródźcu raczył :

Rom: 6. versu 6.
Colos: 3. versu 10.
Rom: 7. versu 22.
1. Cor: 15. ver: 50.
Rom: 8. versu 13.
Ibidem v. 4. & 5.

i wżdy iest pogotowiu/ ále ćiáło mdłé y krewkié. Ale áby tho káżde-
na rzecz byłá/ że w człowieku iednym iest ćiáło/ duch / álbo odetchnie-

Marci 14. ver: 38.

nié/ którym równie z bydlęty żywiemy: iest thęż y Duszá oná rozumna/ y bo
gá znáiąca/ tedy Páwel S. rozdźielił y vkazał ty trzy rzeczy z osobná/ w mo
dlitwie którą czynił zá Thessálończyki/ tymi słowy: A sam Bóg pokoiu
was ná wszytkim poświęći/ áby cáły DVCH wász/ y DVSZA/ y CIA
ŁO/ były záchowáne bez skárgi ná przyszćié Páná naszégo Jezusá Chry
sá. etc. Dayże nam tedy Pánie Boże to/ ábysmy oglądáli dobrá twoie w zie
mi żywotá wiecznégo / á rácz nas vchowáć ogniá tákowégo / którym k
spráwiedliwie raczysz Dusze Bogaczá tego. Zna teraz niebożak że Dusz
wie/ choć ćiáło vmrze/ á w vstáwiczney śmierći będąc/ żywotá nigdy sy
doczeka. Y to iest śmierć wtóra / którey Pánie BOże wiernych swoich
záchowáć.

1. Thes: 5. ver: 23.

Psal: 26. ver: 13.

Apoc: 20. ver: 15.

Pokazawszy nieśmiertelność Dusze człowieczey / ostátek EWány
krótko wyłożymy. Gdy Bogácz prosił o rátunk Abráhámá/ y o ochłod
zyká / áby przez Lázárzá mógł być kroplą wody ochłodzon/ tám Abrá
wdał sye z nim w rzecz/ y rzekł do niego:

Synu / pámiętay żeś thy w żywoćie swoim wzią dobrá twoie/ á Lázarz tákże wziął nędze: Otóż teraz poćiechy vżywa/ á ty ćięszką mękę ćierpisz

Oycem Abráhámá zowie/ bo był żydowin/ ále nie násládował Abráhámá. Abráhám był gośćinny człowiek / bo we drzwiách śiedźiał Przybytku swégo/ pátrząc podróżnych ludźi/ á przyymuiąc ie. Genes: 18. versu 1. A ten gotowégo vbogiégo przed domem gárdźił.

W rozmowie swoiey Abráhám pokázuie odmiáne/ która sye stáła
dzy nim / y Lázárzem / że on wziął poćiechy swoie ná świećie / á to iego
dobrá: że nie pámiętáiąc ná BOgá / y miłośierdźié / które czynić miał
źniemu niedostátecznému/ iadł/ pił/ vżywał/ y ochędożnie chodźił. Po
buią ty słowá więcey boiáźni niż wykłádu: obáwiáć sye potrzebá/ iż
sye nam wedle myśli dźieie / y fortunnie powodźi ná świećie / ábysmy t
bráli zapłáty zá to/ ieśliże też nieco dobrze czynimy: álbo też/ żeby Pan
czesnych dóbr nam tu nie dawał/ áby nas wygołoćił z wiecznych. Bo
nápisano iest: Biádá wam Bogaczom/ którzy maćie tu poćieche wásze
rzy sye tu śmieiećie / ábowiem płákáć będźiećie. Bez pochyby tákim b
czom/ iákim ten był/ tego sye potrzebá obáwiáć/ áby tu nie bráli w czes
żywoćie zapłaty swoiey. Widźimy tu/ że Lázarz vbogi / od wrzodów /
du/ bólu/ vtrapiony/ ma ochłodę: widźimy tho/ że bogácz ma miásto d
piekło: á zá roskoszy których vżywał/ wieczné vtrapienié: y zá śmiechy
selé/ płácz. W czym sye ony słowá Izáiaszá Proroká wypełniáią: Sł
moi ieść będą/ á nie słudzy moi łáknąć: Słudzy moi pić będą / á oni
prágnąć: słudzy moi weselić sye będą/ á oni będą pohánbieni w żáłośći
dzy moi chwałę będą czynić z wesela serdecznégo / á oni z pokruszenia d
ich/ płákáć y wyć będą. Otóż sługo Boży prawdźiwy / ieśli chorujesz /
vbogi / á trapi ćie niedostátek / chwal Páná Bogá / nie złorzecz / przyi
wdźięczné / bierz ná świećie od Páná twégo przećiwnośći / ábyś odpłát
śię od niego wieczną wziąć mógł w żywoćie wiekuistym: Pámiętáią
nie mogą być porównáne thy frásunki które ćierpimy/ z chwałą przyszłą
bieską/ którey oczekawamy. Jeśli záśię masz od Páná Bogá czesné d
fortunny żywot/ chwałę y cześć tego świátá / y toć nie záwádźi/ iedno
z Pánem BOgiem bogáty/ wszytko ku chwale Bożey czyń / w kázdey
wie twoiey pámiętay ná Páná BOgá / y proś go / áby drógi twoie spr
wał: Bliźniégo twégo nie wzgardzay / vbogimi sye nie brzydź / szafuy
dobry száfarz/ á weźmiesz dobrą zápłátę koronę żywotá wiecznégo. Ale
kto nie rozumiał iedno tę być przyczynę iedne/ dla czego bogácz nie mógł
wysłuchan/ żeby zá złé vżywánié dóbr sobie dánych ćierpiał/ powiáda A
hám y drugą przyczynę mówiąc:

Isaiæ 65. versu 13.

Rom: 8. versu 18

ádtho wßytko / miedzy námi y miedzy wámi ...ka otchłań / álbo przepáść iest postánowioná / ...którzyby chćieli do was przeyść / nie mogą / áni ...stámtąd do nas sye przepráwić.

...e drugą przyczyne trudnégo y niepodobnégo rátunku Abráhám opo... / że błogosłáwieni do przeklętych nie mogą przeyść / áni potępieni do ...łáwionych / ále káżdy iuż przestawa ná Boskim rozsądku : ácz w prá... widźieć sye mogli / ále do siebie przyść nie mogli : y mówiąc iednym ...1 / W piekle żadnégo rátunku / áni poćiechy / áni też odkupienia / nie ty... ...máß / ále że też áni być może : bo gdy vmrze zły człowiek / niemáß zá... ...dźieie dobréy o nim. Ale nie tylo to z Ewanyeliéy dźisieyßéy báczyć ...y / że Duße ludzkié / álbo męke / álbo weselé / biorą wnet po śmierći / á... sye vmárli dobrzy y źli widźieli / y ználi / choć Duße ony nie ták prosto ...niebá przed przyśćim Páná Christusowym / y przed iego męką / iáko ...ßedł / Páweł / Piotr / Szczepan / y łotr z práwice : ábowiem ći ßli pro... ...chwały wieczné : ále Duße ony / tedy ná osobliwym mieyscu / sobie ...á Bogá zrządzonym były / gdźie czekáły przyßćia Páná Christusowégo / ...y sye nádźieią / iż ie on miał przywieść do Bogá. A stąd znáć / że ono ...blisko Piekłá było : bo sye wybráni z potępionymi widźieć mogli : y ...ogo ná którey stronie nie widźieli / rozumieli że ießcze nie vmárł. Co ...ć możeß / że bogacz nie widząc z Lázárzem bráciey swoiéy / áni ich też ...v siebie gdźie sam był / poznał wnet / że ießcze byli ná świećie : y iął zá... ...dy obaczył / że sam rátunku nie mógł mieć / o bráćią sye stáráć / áby ...ßli iemu ná większy żal / do mąk onych w kthórych on iuż był : prosi ...bráhámá o inßą posługę z Lázarzá / gdyż iuż nie mogło być áby go rá... ...widźiał też że trudna tám byłá drógá do niego / ále rozumieiąc że ła... ...a byłá ná świát / przeto prosi żeby ná świát był posłan / y rzekł :

...ze ćie thedy Oycze / ábyś go posłał do domu ...moiégo / boć mam pięć bráciey / áby im świad... ...żeby też y oni nie przyßli ná to mieysce męki.

...a to / że ießcze bráćia iego byli ná świećie : y widząc vdręczenié swoie / ...e o nié / áby do tákich mąk nie przyßli iákié ćierpiał. Potępiony czło... ...rá sye o bráćią : Cóż rzeką oni / którzy bronią théy spráwy wybránym ...: Przyczynia sye człowiek zátrácony zá żywą bráćią / á święći Pán... ...ą milczeć á nie przyczyniáć sye w błogosłáwieństwie będąc / zá żywy ...ráciey swéy / áby tegóż błogosłáwieństwá byli z nimi vczestnikámi : ...o potępionym boleść ná boleść przychodźi / gdy swoie w tymże pote... ...baczą / ták Swiętym Páńskim rádość do rádośći / y weselé do wesela ...buie / gdy swoie w thymże błogosłáwieństwie baczą gdźie sámi są. ...m tedy dla czego tę życzliwość z Swiętych Bożych ludźie przewro... ...kłádźić chcą / dla czego życzliwość ich przećiwko nam tłumią / gdy ...potępioné mieć táką przećiwko swym życzliwość / iż im nie życzą thá... ...k y vdręczenia / w iákim sámi są : y proßą zá nimi áby do thego nie... Cóż rozumieß o Swiętych BOżych / áby też oni nie mieli nam ży... ...nie mieli zá námi prosić Páná Bogá / ábyśmy wßyscy byli zbáwieni : ...aczéy rozumié / bezbożny człowiek iest / y náuki tháki éy wierni słucháć ...ą / bo iest przećiwko Ewányeliéy : która to vkázuie / że nietylko Swięći

Kiedy mówi Ewányelistá o wybránych / że nie mogą przeyść do potępionych : iáko by rzekł / nie iest w nich tá chęć / áby z roskoßy ßli do męki.

Prouer: 11. ver: 7.

Swięći modlą sye zá námi.

zmárli / ále y przekleci przyczyniáią sye zá żywymi / áby nie przyßli ná m
meki. Aczći Bogacz to czynił nie z życzliwośći áni z miłośći przećiwk
im/ ále wiecey z boiáźni wietßey/ y frożßey meki. Bo dawał nieborak b
swey/ gdy sam ießcze był żyw/ do tákiego żywotá w iákim sam żył/ zły
kład y ćwiczenie: y pámietał ná to. Otóż sye bał/ áby im przyczyną ná w
żal/ y smutek swóy/ potepienia wiecznego nie był: którégo pewnie nie v
sli ták żyli iáko y on: owo ze wßytkich stron żal y boleść go trapilá. B
przód żálował tego/ iż Lázárzá widział w błogosłáwienstwie/ którégo
w żywoćie cześnym zá nic nie miał/ y lekko ważył. Z drugiey strony met
kie ćierpiąc/ ochłody wnich mieć niemógł/ áni prosbá iego byłá wysłuch
Potrzećie / przystąpiłá boiaźń. Bał sye o ty które miłował/ którym zły
kład życia z siebie dał/ áby ná iego wietßy żal tám nie byli gdźie on. B

Psal: III. versu 10.

ßni kiedy to widzą/ zgrzytáią zebomá/ martwieią od smutku/ gniéw ie r
nia / áno dźieie widząc swoie płoną/ żalu sye y frásunku im przymnaża.

Dáie tu znáć ießcze dźisieyßa Ewányelia z tego mieyscá/ że ludźie z
li/ choć tylo wedle Duße máią álbo błogosłáwienstwo/ álbo potepien
dy sye znáią/ y pewną wiádomośćią wiedzą o sobie. Ato widźiß/ że B
poznał Lázárzá/ Lázarz Bogaczá. Bogacz zna że ießcze bráćia żywi/
nie widźi áni v Lázárzá/ áni v siebie. Dawa tedy náuke Ewányelia d
ßa/ że nietylo Duße żywią/ ále też táki żywot máią / że máią stáránie
o swoich/ znáią sye znáiomośćią pewną y istotną. Owo żadnégo słow
máß w Ewányeliey/ któreby w sobie dźiwnych táiemnic nie zámykało/

Prożby ludźi po tepionych wysłuchánie nie bywáią.

zbáwienia náßego / y poćiechy náßey. Ma sye też káżdy tu przypátr
prosbá potepionych nie ma mieyscá ku wysłuchániu : bo Bogacz pros
żadną rzecz nie iest wysłuchan. Przyczyná tá iest/ że w Piekle mieysce ie
ki/ nie pokuty : mieysce ćierpienia/ á nie proßenia : mieysce smutku y v
nia/ á nie poćiechy : y przeto Abram niechce z pokoiu swego rußyć Lá
áni prosby iego przypußcza w posłuch/ ále mu odpowiáda ták/

Máią MOyzeßá/ y Proroki/ niechayże ich
cháią.

Deut: 18. ver: 18.

ABráhám dáwno vmárł przed Moyzeßem y Proroki/ á wżdy wié o MOyzeßu/ y o Prorokách/ y o ich pismie : to znáć/ że vmarli wiedzą co sye ná świećie dźieie/ gdy Abráhám wié co sye po nim dźiáło.

Niechce Abráhám nic czynić nád zamierzony postepek. Bo Pan
zámierzył zbáwienną drogę/ / y vkazał ią w Pismie Prorockim/ gdźie s
zał prawdy bádáć/ y tám iey ßukáć : bo tákie Proroki obiecał dáć któ
prawdy vczyli / y przetóż też do nich odsyła po náuke. Nie od vmárły
dy prawdá ma być ßukaná/ ále ma być pátrzaná w Pismie świetym. C
wiedźiéć Saul Król Żydowski z vmárłego Sámuelá Prorokà / co sye
miáło dźiać / y kazał go sobie czárownicy wzbudźić / y gadał z nim : á
ćiechy żadney nieodniósł. A vczynił to / iáko ten który iuż był wzgárdz
porzucony od Páná Bogá/ ná którégo sye iuż Pan Bóg gniewał : y iá
łowiek ná zátrácenių położony. bo dobry chwalcá Páná Bogá / żaden
nie vczynił. Wiedźiał Pan Bóg/ że w tákim świádectwie vmárłych
mógłby był Czárt ludźi łowić : y przeto zákazał thego / áby sye od vma
prawdy nie dowiádowano. Iáko máß v Moyzeßá w piątych Kśiegác

Deut: 18. ver: 10.

pisano tymi słowy : Niech sye nie náyduie miedzy wámi ktoryby sye w
ków dokłádał/ ktoryby sny pilnie záchowywał. Niech też nie bedźie C
wnik / y Czárnoksiężnik : y thákiego ktoryby sye od vmárłych dowiád
prawdy: ábowiém záprawde tym wßytkim tedy sye Pan brzydźi. Cz
tedy Pan Bóg wedle słów Moyzeßowych brzydźił / tego też y Abram
nić niechćiał/ ále vkazał do Pismá Moyzeßowégo/ y Prorockiégo / áby
świádectwá zbáwienia swoiégo ßukáli/ y náuki ich słucháli. Ale Bog

sye to nie zdrożnie widzi/ prosi przedsie y drugi raz mówiąc:

Nié Oycze Abráhámie / ále gdyby który z vmár-tych ßedł do nich/ czyniliby pokutę zá złości swoie.

Iż sam póki thu był ná świecie / máło/ álbo zgołá nic/ ná słowo BOżé dbał/ przeto y o bráciéy swéy ták rozumié/ że y oni słowá Bożégo áni słucháć/ áni ná nié dbáć mieli. Naydźieß tákich y podźiś wiele/ którzy máłą wiárę dawáią Pismu świętemu/ gdy ich z ich występów karzą / y vkázuią przyßły ... być/ álbo śmierci wieczney/ álbo żywotá wiecznégo/ ácz im thego z Pismá dowodzą/ zwykli mówić: Któż stámtąd kiedy przyßedł / á powiedźiał ... co sye tám dźieie? A to mówią tácy/ którzy Bogu/ słowu iego/ y wy... om iego/ máło wierzą / á niechcą sye vspokoić w Zakonie miłégo Bogá/ ...e Pan Bóg roskázuie/ ábysmy go słucháli/ y iemu wierzyli: y iásnie tho ... dáie/ że sye hydźi tymi którzy go nie słucháią/ y ná iego słowiéch nieprzestáią. Przeto y Abráhám ná woli Bogáczowéy nie przestawa/ ále ná ro...ániu Páńskim swą odpowiedź sadźi/ y do théyże woléy BOżéy odkłáda ...we bráciéy Bogaczowych/ mówiąc:

Jeslić Moyzeßá y Proroków nie słucháią / tedyć nie vwierzą by też y kto z vmártych do nich powstał

Co sye ták rozumié: Wietßa iest powagá Moyzéßá / y Proroków / niż ...rłych ludźi: bo kiedyby kto do nich był ßedł z vmárłych/ rozumieliby być to obłudę iáką/ álbo czártá w postáci ludzkiey: á też Zydowie y v... ...łym nie dawáli wiáry. Wskrzésił był Pan Lázárzá / brátá MArty / y ...ryéy/ widźieli go iedzącégo / chodzącégo / rozmawiáiącégo / á przedsie ... wierzyli: ießcze go y zábić chćieli. Mamy przykłádów dosyć y náuki/ iá... ...udni byli Zwolennicy Páńscy / do vwierzenia prawdziwég zmartwychwstánia Páná swoiégo. Otóż Abráhám słußną y przystoyną odpowiedź da... bogaczowi / vkázuiąc Moyzeßá y Proroki / y opowiádáiąc/ iż ieśli tych ...hćieli słucháć / z vmárłych żadnemu nie vwierzyli by byli. Iż tu tylo ...yzeßá y Proroki wspomina/ ściąga sye tho do stárégo Zakonu: bo tám ...go/ okrom tego które tu wspomina/ pismá nie mieli: my iuż mamy pism wiecéy. ácz iedná máterya iest/ y w nowym/ y w stárym Zakonie/ ále iuż ... formá/ álbo inßy kßtałt: ácz wedle czásu y person rózno nam podáné ...akony / nowy y stáry / ále w obudwu Zakonu / iest iedná wiárá: przeto ...yzeß y Prorocy pisáli o Synu Bożym / vkazowáli przyßłégo/ wierzyli w ... który miał przyść/ y odkupić naród ludzki: A my wierzymy że iuż przy... y odkupił. To iedno mamy nád nié/ że czego oni czekáli/ to my mamy/ ...niéy sye nam drógá zbáwienna otworzyłá / niż onym: odkryłá sye zasło... ...ismá/ figury minęły /á istoty nam są dáné. Tegóż tedy Pismá słucháć/ ...uki iego náßládowáć mamy: á ieslić máło w Moyzeßu/ y w Prorokách/ ...ć sye trudno zda tám zbáwienia ßukáć / tedy maß náukę Syná iedynégo Bożégo/ y Apostołów iego/ tegóż słuchay / temu wiérz; á wiédz pewnie o tym/ żeć Moyzeß/ y Prorocy / z Pánem Chrystusem / y z Apostoły iego/ nie ...bie sprzećiwni: rzeczy to pewné y nie omylné są / które nápisáli / y nam ...uce náßéy podáli/ y zostáwili. A gdy ták Moyzeßá/ y Proroków/ Chri... Páná/ y Apostołów słucháć będźiemy / y im wierzyć / tedy y tu na świe... ...łásce Bożéy żyć będźiemy/ y po śmierci wieczny żywot otrzymamy. AMEN.

Ioan: 11. ver: 44.
& Cap: 12. ver: 2.

Summá Ewányeliéy tá iest.

I. Naprzód: Vczyć sye mamy z Bogaczá/ iż sye Pan Bóg w niepobożny ludziách// tákże y w onych/ ktorzy w roſkoſzy tego swiátá opływáiąc/ pija ſtwem/ obżárſtwem / y inſzymi lubieznościámi cieleſnymi ſye báwią / nie l cha. A z Lázárzá zásie/ że ſye PAn Bóg pokornymi / ćierpliwyni / y pol żnymi/ vbogimi nie brzydźi / ále im daie łáſkę ſwoie/ y żywot wieczny.

II. Po wtóre: Nápomina wierné do miłosierdźia/ y vkázuie/ że Pan B okrucieńſtwo karze / nie miłosierné/ nie miłosiernie ſądźi: Duſze złych lu potepia ná zátrácenié/ á dobrych obraca ná zbáwienié / y wieczną poćieche dáie znáć/ że Duſze ludźi nie vmiéráią z ćiáłem/ ále wyſzedſzy z ćiáłá/ biorą płáte od Páná Bogá/ iáko kto ná swiećie záſłuży.

III. Po trzećié: Náucza wſzytki / że prózné ieſt oczekawánié ſkąd inąd p wdy/ okrom Páná Bogá / y ſłowá iego/ od vmárłych prózno ſye iéy dow dowáć / iedno Moyzeſzá / Prorokow / Páná Chriſtuſá/ y Apoſtołów ie ſłucháć: bo kto ich nie ſłucha/ zginąć muśi/ iáko zginął Bogacz. Dái też to znáć Ewányelia / że ſye ludźie po śmierći znáią/ ꝛc. iáko ſye powyżſzéy doſtátecznie pokázáło. ꝛc. Amen.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM W NIEDZIEL
Wtóra po Tróycy S. wedlug opiſá nia Lukaſzá S. w Kápit: 14.

CZłowiek niekthóry ſpráwi Wieczerzą wielką / y wezwał i wielé. Y poſłał ſłużebniká ſwégo g było godźiná Wieczerzéy/ aby rzel proſzonym żeby przyſzli/ bo iuż nag towáné ſą wſzytkié rzeczy. Y pocz ſye ſpółem wſzyſcy wymiáwiáć Piérwſzy mu rzekł: Kupiłem wie y muſze iść y oględáć ią: proſze c miéy mie za wymowionégo. A drugi rzekł: Kupiłem pięć iarz wołów/ á ide ich koſztowáć: proſze ćie/ miéy mie zá wymówi négo. A drugi rzekł: Poiąłem żone/ á ták nie moge przyść. N róćiwſzy ſye tedy ſługá/ powiedźiał to Pánu ſwemu. Tedy ro gniewawſzy ſye goſpodarz/ rzekł ſłudze ſwemu: Wynidź cor chléy ná vlice y przécznice mieyſckié/ á vbogié / y chore / ślepé/

chamé/ wwiedź tu. Y rzekł sługá: Pánie sstáło sye ieſt iákoś roſkazał: ále ieſzcze ieſt mieyſce. Y rzekł Pan ſłudze: Wynidź ná drogi/ y ná zápłotki/ á przymuś wniść/ áby ſye nápełnił dom mey. A powiádam wam/ iż żaden z onych mężów ktorzy wezwáni ſą/ nie vkuśi Wieczerzey moiéy.

W Rzeſzłey Niedziele Pan á Zbáwiciel náſz/ CHriſtus ſyn prawdziwy BOży / dał nam pewnie znáć w ſłowiéch ſwoich/ ktore mowił o Bogaczu/ y o Lázárzu/ iż do zbáwienia wiecznégo nie pomáłu człowiekowi káżdemu záwadza wzgárdá bliźniégo ſwégo: gdyż tym ſpoſobem Bogacz roſkoſznik/ że Lázárzá vbogiég wzgardził/ y żadnégo miłośierdźia przećiwko niemu vczynić niechćiał/ ſtrácił króleſtwo Boże. Thego dniá záśie Niedźielnégo /druga náuke nam Pan náſz raczy podáwáć ku náſzemu przeſtrzeżeniu: iż ieſli chcemy być vczeſtnikámi wieczney chwały/ nam od Páná zrządzoney y obiecáney/ tedy tu ná świećie żywiąc / nie w wietſzey wadze v siebie miéymy dobrá czesné/ máietnośći/ goſpodárſtwo/ prace/ roſkoſzy/ pożytki/ á niż Króleſtwo Boże / y Ewányelią Páná náſzégo JEZV Chryſtá/ ktora nam drogę podawa do tego Króleſtwá. Bo gdźie wiecey ſye podámy do świátá/ y iego ſpraw/ potrzebá ſye obáwiáć ábyſmy nie zámieſzkáli ná one Wieczerzą/ do ktorey przez Ewányelią ieſteſmy powołáni y wezwáni. A ponieważ że káżdy z nas prágnie Błogoſłáwieńſtwá wiecznégo/ tedy Ewányelia do niego drogę podáiąc/ tego nas vczy/ ábyſmy go dla miłośći rzeczy czesnych nie trácili/ y zá przyczyną ich nie omieſzkawáli. Bo iáko opuśćimy ná ſtronę dla márnośći doczesnych ony wieczné rzeczy/ tedy rázem iuż porzućimy y onégo ktory nas do nich wzywa. A then ktory nas wzy-

wa/ ſam Pan Bóg ieſt : y gdy tego odſtrychniemy od ſiebie / cóż będ[ziemy]
przez niego ? cóż my ſtworzeniem będąc/ będziem przez Stworzyćielá ? Ja[ko]
ko przez máćice rożdżki nie mogą być/ y pożytku żadnego nie czynią/ áż t[ak]
ią przy máćicy : ták y my pewnie przez BOgá żyć/ y być/ nie możemy. Ale
iáko drzewo vſchłé nie ieſt pożyteczné/iedno do ogniá: ták y my gdy będ[ziem]
odſtrychnieni od máćice náſzéy Páná BOgá/ wyrzuceni y odćięći będzi[emy]
á wpuſzczeni do ogniá. Pożytku tedy z nas niemáſz/ iedno w ten czás gd[y]
wamy przy Pánu BOgu : á trwáć nie możemy przy Pánie/ iedno do t[ąd]
kąd go ſłuchamy/dokąd iego wolą pełnimy/ y dokąd wiecznych rzeczy od [nie]
go nam obiecánych nie wzgardzamy. Czego iáſny przykład mamy / że [póki]
Páná ſłuchamy / póty ſye do nas zna/ y ma nas w ſwéy łáſce : á ſkoro [ho]
nád wolą iego co czyni/ wnet go zámiáta. Miedzy wielim przykládów [náſ]

1. Reg: 15. à ver: 1. ad 24.

ono doſyć znáczny w Saule álbo w Saulu Królu Zydowſkim/ który m[i]
Zydy wſzytkimi Pánu Bogu ſye podobał: y vczynił go Pan Królem ná[d w]
ſzytkim Izráhelem : łáſką ſwą podpomagał go / áż do onégo czáſu / k[t]
mu roſkazał áby wyśiékł y wygubił Amálechity. A gdy tho on przeſtąp[iw]
Królá ludu onego Agág co z lepſzymi plóny zoſtáwił/porzućił go Pan [Bóg]
y wzgárdźił/ thák/ że y Króleſtwo / y zdrowié/ y zbáwienié wieczné/ ſtr[ácił]
Choć Król ty plóny był zoſtáwił/ iáko powiádał/ dla pobożnéy ſpráw[y]
ieſt dla ofiáry/ áby ofiárował z nich w źiemi ſwéy ofiáry Pánu BOgu/ y
ſye ták wymawiał/ powiedziano mu: Ráczéy widzi Pan Bóg áby głoſ[u]
go ſłuchano/ niż ofiáry : Bo lepſze ieſt poſłuſzeńſtwo / niż ofiáry : A le[p]
rzecz ieſt vſłucháć/ niż ofiárowáć tłuſtośći báránów. Bo ſprzećiwiáć ſye [ieſt]
grzéch/ táki/ iáko ieſt wieſzczbiárſtwo. A iáko ſproſné ieſt báłwochwálſ[two]
przed Bogiem / y hániebné/ták też niechćiéć przyzwolić: przetóż tedy żeś [od]
rzućił roſkazánié Páńſkié/ porzućił ćiebie tákże Pan Bóg ábyś nie był [Kró]
lem. Tu poſłuſzeńſtwo záléca Prorok Sámuel/ á nieposłuſzeńſtwo p[oká]
zuie być obrzydliwą rzeczą v Páná Bogá. Tóż czytáć możeſz v Prorokó[w]

Iſaiæ 1. verſu 19.

Ono Izáiaſz mówi : Będźiećieli chćiéć mnie ſłucháć / dóbr ziemie będ[źie]
pożywáć: á ieſli nie będziećie mnie ſłucháć/á mnie ku gniewu przywiedzie[ćie]

Deut: 28.

pożrze was miecz wſzytki. Przez Moyzeſzá théż obiecuie Pan Bóg bło[go]
ſłáwieńſtwá / tym którzy go ſłucháią : á zás wſzytki przeklectwá/ głód/ m[or]
miecz nieprzyiaćielſki/ ſpuſtoſzenié ziemie/ ogień / niepłodnoſć/ ſuchoſć/ [nie]
wolą/ tym którzy go nie ſłucháią. ꝛc. Dlugoby wyliczáć wſzytki Pror[oki]
którzy nieſłuchácze Páńſkié wſzytkim przeklectwem hánbią/ y zgołá z n[ie]

Rom: 15. verſu 4.
1. Petri 1. ver: 10.

domośći y z łáſki Bożéy ony precz wymiátáią. A to co nápiſano ieſt/ná n[áſzę]
nauke nápiſano ieſt : bo nie dármo Prorocy mówili/nie dármo mówili [Du]
chem Chriſtuſowym/ Duchem Bożym. A gdyż widźimy z piſmá ich w iák[iéy]
obrzydliwośći v Páná Bogá byli ći/ którzy wzgardzáli ſłowá y roſkaz[ánié]
iego/ iákimi ie przeklectwy Pan Bóg náwiedzał/ y karał/ nie zámiát[áy]

Pſal: 94. verſu 9.
Hebræ: 3. ver: 7.

myſz my nápominánia y wzywánia iego : gdy ſłuchamy głoſu iego/ nie [zá]
twárdzaymy ſerc náſzych/nie bądźmy zátwárdźiáłéy krzczyce przećiwko P[á]
nu náſzemu : obiecánégo żywotá wiecznégo/ nie wzgardzaymy : wzywáią[cego]
go nas Páná/ſłuchaymy : w nim ſámym / wiecéy niż w świećie/ y w iego [do]
bieznośćiách/ kochaymy ſye. A niechay ſye to w nas nie náyduie/ co ſye [nie]
kiedy v Pogánów náydowáło/ábyſmy wiádomość máiąc o rzeczách dobr[ych]
wiecéy złych nie náſládowáli/iáko Spártanus Athenienſom mówił: Ze n[ie]
dźieli które były rzeczy dobré/ ále ich czynić niechćieli. Bo nam karánie P[ań]
obiecuie/ kiedy będźiem wiedźiéć wolą iego/ á nie będźiém iéy czynić.

Ale tá wola miłégo BOgá ieſt tá / którą nam przez Syná ſwoiégo [o]
iáwić raczył w dźiſieyſzéy Ewányeliéy / ábyſmy byli ná wieczerzy iego / [á]
którą nas wzywa przez ſługi ſwé : opowiádáiąc nam przez nié / że wſzy[ſtko]

ylá potrzebá dla nas/ Pan zgotowáć raczył. Ale do tego przychodźi e náſzá niewdźiecznoſć / że ſłucháć nie chcemy : y owſzem wymówki y / y wieczerzą gárdźimy. Co áby prawdá byłá / iżeſmy nieposłuſzni ſam Pan pokázáć tho raczył w dźiśieyſzéy przypowieśći Ewányeliéy : do którey wykłádu miż przyidźiemy/ potrzebá nam wiedźieć/ ſkąd/ y Pánu przyſzłá tá przypowieść/ y z któréy przyczyny.

ył Pan wezwan czáſu iednégo do Pháryzeuſzá ná obiad / áby z nim ėb: á był to przełożony miedzy Pháryzeuſzmi/ gdźie Páná podſtrzégá y : co iednák Pan wiedźiał/ y widźiał / co ſye v onégo ſtołu dźiało. przyſzedł człowiek opuchły / y ſtánął przed Pánem : á Pan wiedząc yzeuſzách nieprzyiaćiołách y podſtrzégáczach ſwoich/ iż z nim śiedźie- o nich mówić : Godźili ſye w Sobotę vzdráwiáć ? A oni zámilkli. go PAN vzdrowił/ y vzdrowiwſzy puśćił go. y iął mówić do onych euſzów/ pytáiąc ich : Kiedy którégo z was/ wół/ álbo ośieł/ w ſtudnią ie / ázá go nie dobywaćie / choć też y w Dźień święty Sobotni ? ná śię milczeli : Bo trudno mówić przećiw prawdźie. Pan też dáléy o éy niemówiąc/ widząc że im gębę záwiązał: widząc miedzy nimi/ że ſo- ráli mieyſcá pierwſzé przy ſtole / iął im dáwáć tę náukę / áby ſye nie ciſneli do wyſokich mieyſc/ by záśię godnieyſzym ich / gdyby przyſzli/ ieli vſtępowáć. Náuczał théż onégo który go wezwał / iákimiby lu- ał ſwóy ſtół/ ná obiedźie/ álbo wieczerzy/ oſádzáć/ że nie onymi/ któ- u to mogli odczeſtowáć / y iemu cześć iego oddáć: ále vbogimi/ nie- znymi/ zá któréby tylo ſam Pan Bóg płáćił / w ten czás kiedy ſprá- i zmartwychwſtánią. A zátym wnet niektóry z śiedzących vſłyſzaw- Anſkié ſłowá / iął mówić : Błogosłáwiony który pożywa chlebá w wie Bożym. Co Pan vſłyſzawſzy/ iął pokázowáć/ Że wſzytkim chléb ágotowány / w tym Króleſtwie Bożym. Ale iż ludźie rozlicznymi y ſą obwiązáni/ y vśiłowánié ich máłé ieſt około théy wieczerzéy/ w en chléb bywa vżywan/ á więtſzé około czego inſzégo czeſnégo máią : chlebá dawcá/ áni ſprawcá wieczerzéy krzyw/ iedno oni krzywi/ któ- otowáną ſobie wieczerzą niedbáią/ á tego chlebá w Króleſtwie Bo- ywáć niechcą. Co ſzérzéy z wykłádu dźiśieyſzéy Ewányeliéy obaczy- któréy Pan Chriſtus tho dźiśieyſzé pobobieńſtwo do Zydów mówić ymi ſłowy :

złowiek niektóry ſpráwił wielką wieczerzą.

ázuie Ewányeliſtá / że to ieſt podobieńſtwo : á ponieważ iż ták ieſt/ trzebuie wykłádu / który ſye do Duchownych rzeczy śćiąga. Wſzyſt- y Doktorów świętych wyrokiem y wykłádem/ przypowieść thá przez nówiona / miáłá / y ma tę ſkrytą náukę w ſobie/ że PAn náſz w niéy ąć raczył / iż lud Zydowſki dla ſwoiéy niewdźiecznośći / która poka- ćiwko iednourodzonemu Synowi Bożemu / y dla inſzych wyſtępów páść miał od zgotowáney ſobie łáſki/ y od żywotá wiecznégo : któré né vpominki Pan BOg im był zgotowáć raczył / poſławſzy do nich wégo miłégo / iáko to ſam PAn opowiádáć raczył : Iż do onych o- dowſkich/ któré były zginęły/ był poſłan. Ale iż ſye niegodnymi vczy owie / áby ſłucháli ſłowá Bożégo / przeto zá ſpráwiedliwym ſądem / odrzućił ie Pan Bóg od dobrodźieyſtw im zgotowánych/ á wezwał ieyſce orſzak wielki Pogánów/ iáko im to mówił Páweł święty/ kie- aniáli Apoſtoły Páńſkié z Miaſt ſwoich / áby im nie przepowiádáli Páná Chriſtuſowéy: Wam (powiáda Páweł święty) było potrzebá opowiádáć ſłowo Bożé/ ále gdy go wzgardzaćie/ y niegodnymi ſye

Lucæ 14. à ver: 1, ad 16,

Mat: 15. ver: 24

Actu: 13. ver: 46

do niego czynićie/áto my ſye obrácamy do Pogánów. Nástąpili tedy p
ná mieyſce to/ z którégo wypádli Zydowie/ á niewiárá Zydowſka nie
miłá/ áni wykorzeniłá/ wiáry Páná Chriſtuſowéy: Bo po wſzyſtkim ś
wyſzedł głos Apoſtolſki/ y ná koniec okrągu świátá rozſłynęły ſłow
A ponieważ iż ſye ták ſtáło/że my nie będąc ludem Bożym/ſtáliſmy
dem Bożym: tedy my zá to mamy Pánu Bogu dziękowáć/ á ſtrzédz
go/ áby zá niewdzięcznośćią náſzą/ nie przeniósł Pan Bóg záśie Kró
ſwégo od nas/ á nie dał go onym/ którzy będą czynić pożytki iego: g
mocny ieſt y z kámieni wzbudźić ſyny Abráhámowé/iáko wzbudźił z n
gánów: dáiąc nam vznánie onégo BOgá/ od któregoſmy znáiomoś
leko byli/ á Bałwany miáſto iego chwalili. Wiedząc tedy/ iż thá p
wieść tym vmyſłem od Páná byłá mówioná/á widząc że ſye to iuż wy
ło/iż Zydowie wzgárdzeni y odrzuceni ſą od wiáry Páná Chriſtuſowéy/
ſmy ná ich mieyſce náſtąpili: thedy nam przyſtoi z dźiśieyſzéy Ewányel
czyć ſye wielkiégo miłośierdźia Páńſkiégo/ które nád narodem ludzk
oſobliwie nád wiernymi ſwoimi/pokazáć raczył.

¶ Człowiek tedy niektóry ſpráwił wielką wieczerzą/ ꝛc. Acz Pan
w iſtoćie máyeſtátu ſwégo ćiáłá áni kośći nie ma/ y do żadnégo ſtwo
porównan być nie może: przedśię iednák w okázowániu ſwoim/które
kom w widzeniu czynić raczył/w oſobie człowieczéy pokázował ſye. A
nił to PAn BOg/ iáko ſye przez Prorocká opowiedźiał/ kiedy widzen
zmnażał/ á wedle potrzeby Proroków/ w podobieńſtwách ſye pokáz
Maſz v DAnielá w śiodmym Kápitulum/ gdźie mówi: Widziałem
śiadł ná Tronie Stárowieczny/ſzátá iego iáſna iáko śnieg/ włoſy ná g
iego iáko báwełná czyſta. Tákże y v Izáiaſzá maſz/ kedy też y Izáia
dźiał Páná w oſobie człowieczéy ná ſtolicy wyſokiéy śiedzącégo. Též
táć możeſz y v Ezechielá w pierwſzym. Skąd ſye pokázuie/ iż Pan Bó
kázowáć ſye raczył w poſtáći człowieczéy/ choć Duch ieſt/ y poſtáći z
ćieleſnéy ná ſobie nie odnośi: á nietylko to że ſye okázował iáko człowi
théż y głos iego był ſłyſzány iáko człowieczy. Maſz w Ewányeliey/ gdź
głośie człowieczym dał ſye znáć w on czás/ kiedy opowiádał Chriſtu
miłym ſynem ſwoim. ꝛc. Czego iednák pełné ieſt Piſmo święté: y Pán
gá ná wielu mieyſcach opowiáda/ iż był widźian w poſtáći człowiec
głos iego iáko człowieczy był ſłyſzan: y rozmawiał ſye częſto z Prorok
imi. ꝛc. Co tedy iuż z Piſmá wiémy/ to y ná tym mieyſcu w théy p
wieśći Páńſkiéy rozumiéć muśimy: że y tu P. Chriſtus pod podobień
Páná Bogá á Oycá ſwégo/ zowie człowiekiem. A te przyczynę/ że cz
kiem Bogá Oycá nazwał/wźiął ſtąd: iż ludzkość wielką/miłośierdźie
kié/ y dobrotliwość ſzczodrobliwą/ nam ludźiom pokázowáć záwżdy r
á że zámilczawa grzéchy náſze dla vpámiętánia: że złym y dobrym dáie
y ſłońce/ y żywność: że ieſt łáſkáwym/ ieſt miłośiernym: y vdźieláiąc t
miłośierdźia wſzytkim którzy go wzywáią/ á wzywáią w prawdźie.
dnák ták y Dawid vważáiąc/y przypátruiąc ſye ták ſzérokiemu miłośi
Bożemu przećiwko wobec wſzytkim ludźiem/ ták mówił: Miłośierdźie
żégo ieſt pełná źiemiá. Co y Pánná naświętſza MARya wyznáłá w
ſwoim/ chwałę dawáiąc y dźiękuiąc Pánu Bogu/ iż mu ſye vpodobáł
z niéy ſye národźił Syn iego iedyny/vkázuiąc okwité miłośierdźie Boż
ré nád ludźmi czynić raczy/ ták powiáda: Y miłośierdźie iego od naro
narodów/ tym którzy ſye go boią. Báczże tedy/ kiedy Piſmo święté
mnosć Bożą pokázuie/ tedy Páná BOgá zowie Lwem/ Niedźwiedźie
bierze to podobieńſtwo od ogrómnych ſpraw ſrogich zwierząt. A záś
dy łáſkáwość y miłośierdźie iego záleca/ thedy od człowieká podobień

Pſal: 18. verſu 5.
Rom: 10. ver: 18.
Math: 3. verſu 9.
Ozeæ 12: ver: 10.
Danielis 7. ver: 9.
Iſaiæ 6. verſu 1.
Ezech: 1. ver: 26.
Math: 3. verſu 17. & capite 17. v. 5.
Math: 5. ver: 45.
Pſal: 144. ver. 18.
Pſal: 32. verſu 5.
Lucæ 2. verſu 50.
Iſaiæ: 31. verſu 4.
Ozeæ 13. verſu 7.
Thren: 3. ver: 10.

gdyż człowiek przykłonnieyßy ieſt do miłosierdźia nád inßé ſtworzo-
zetá/ które ná ziemi mießkáią: gdyż ludźie/á nawiecéy wierni Páń-
ią byc miłosiernymi/iáko Oyćiec ich Niebieſki miłośierny ieſt. Ro-
e tedy/dla którey przyczyny Pan Chriſtus Bogá Oycá ná podobień-
łowiekiém názywa. Aczći niektórzy Doktorowie też tu ná tym mie-
ez tego człowieká ſámégo Páná CHRiſtuſá rozumieią: iákóż iednák
e y ták rozumiéć. Bo do ßczodrobliwéy dobroći ſwéy/Pan Bóg piér-
pień miłośierdźia ſwoiégo pokázáć raczył narodowi ludzkiemu w
wym miłym/ przez ktoregoſmy wźieli odkupienié y zbáwienié: y then
o zgotowánéy wieczerzéy ſprawcá/ábowiem wßytko zbáwienié przez
am ſye ſstáło: ten człowieká odkupil/ ten Króleſtwo BOże otwo-
wßytko zgotował/ wedle onych ſłów ſwoich: Jam wam zgotował
wo/ ábyśćie iedli y pili ná ſtole moim w Króleſtwie moim. Jż te-
ec Niebieſki przez Syná ſwoiégo ſpráwić raczył y poſtánowić zbá-
iáße/ tedy tu w téy przypowieśći przez tego człowieká/ możeß rozu-
Oycá/ y Syná. Oycá/ iáko thego który Syná poſłał áby zgotował
zą wßytkim wiernym: Syná/ iáko onégo/który sſtawßy ſye poſłu-
gu Oycu ſwoiemu áż do śmierći krzyżowéy/ ofiáruiąc z wielkim gło-
łaczem prosby y modlitwy zá nas/ wyſłuchan ieſt/ y zoſtał przyczy-
ienia wßytkim którzy iemu ſą poſłußni: A to ieſt tá Wieczerza ná-
zgotowána. A zowie ią Chriſtus Pan WJELKA WJE-
ZA/ niſkąd ingd/ iedno z roſkoßy onéy wielkiéy/ o którey Dawid
: O iáka wielka wielkość ſłodkośći twoiéy ieſt Pánie/ któręś ty zá-
m którzy ſye ćiebie boią.

Lucæ 6. verſu 36.
Lucæ 22. ver: 29.
Phil: 2. verſu 8.
Hebræ: 5. ver: 7.
Pſal: 30. ver: 20.

Bo dla tego Wielka Wieczerza ieſt názwána/ iż od wielkiégo Páná
 ſpráwioná. Boć Dawid o tym Pánie ták mówi: Wielki tho ieſt
 bárzo chwálebny/ y wielmożnośći iego końcá niemáß.

Pſal: 47. verſu 2,
& 144. verſu 3.

Bo prze te przyczyne: Jż wielkié y zacné rzeczy zgotował onym/którzy
czerzy vżywáć bedą. Abowiém w onym wiecznym Błogoſłáwień-
 w żywoćie wiecznym/ co tu zgotowáną Wieczerzą zowie/ wielką
edźie/ widźiéć onego wiecznégo Páná/ iego chwałę/ y iego Máye-
ſki. ꝛc. O czym Dawid S. ták mówił: Dźiedźictwo moie przezacné
bos mi oznáymił drógi żywotá/ nápełniß mię poćießenia z oblicza
/ y roſkoßy ná prawicy twoiéy/ áż do końcá. A ná drugim mieyſcu:
 Pánie naſycon/ gdy mi ſye okaże chwałá twoiá. Otóż dla wielkié-
ßy náſycenia w błogoſłáwieńſtwie żywotá wiecznégo/ wielką Wie-
ową.

Pſal: 15, verſu 6.
Pſal: 16. verſu 15.

Bo też dla tego/ że tám bedźie ich wielé/ y wielkich á zacnych ludźi/
Jan swiety mówi: Królowie z Báránkiem królowáć bedą/ y wßy-
 dźiedźicámi Bożymi/ y ſynmi Bożymi/ iáśnieiący iáko ſłońce. ꝛc.
la wielu tedy przyczyn on wieczny żywot/ názwáć PAn Chriſtus ra-
czerzą wielką: gdyż áni oko widźiáło/ áni vcho ſłyßało/ áni w ſerce
czé wſtąpiło/ tho wielkié weſela zgotowánié/ które PAn zgotował
rzy go miłuią. A przeto v Prorokà Jzáiaßá/ przyrównawáiąc dla
wyrozumienia do cześnych roſkoßy ony roſkoßy wieczné/ Pan Bóg/
im obiecuie: A vczyni Pan Zaſtepów/ wßyſtkim ludźiem gody ztu-
zeczy/ weſelé wiinégo zbiéránia/ gody z tłuſtych rzeczy śpik w ſobie
ch/á winá zbiéránia vſtałégo/czyſtégo: A przeto ſłudzy moi ieść be-
dzy nie moi bedą łáknąć: ſłudzy moi bedą pić / á ſłudzy nie moi be-
nąć: ſłudzy moi dla rádośći ſercá weſelić ſye bedą/ á oni przed zá-
eçznym wołáć/ łkáć/ y wyć bedą. Owo/ iáko DAwid powiedźiał/
iedliwi vżywáć roſkoßy bedą przed oblicznośćią BOżą/ y rádowáć

ÆPoc: 5. ver: 10.
& ca: 20. ver: 6.
Math: 13. ver: 43.
Rom: 8. verſu 14.
Gala: 4. verſu 7.
Iſaiæ 64. verſu 4.
I. Cor: 2. verſu 9.
Iſaiæ 25. verſu 6.
Iſaiæ 65. verſu 13.
Pſal: 67. verſu 4.

ſye w

sye w weselu bedą. A to bedzie táka Wieczerza/ o ktorey tu Pan mó
czy. A słusznie ono wieczné weselé w Królestwie niebieskim / y one
y rádość / bez żadnégo dokonánia/ PAn Christus wieczerzą názwał
ko po Wieczerzy iuż wiecey iedzenia nie czynią / ále áby odpoczywa
idzie ná pokoy / áby pracey swey vlżył : ták thez po oney ostáteczney
rzy zbáwienia nászégo / kożdy w nocy PAńskiey odpoczywáć sobie
á tho iuż dokonawszy wszystkich prac swoich / y zszedszy z swiátá te
ktorym PAn raczy dáwáć ty wieczné roskoszy / nád ktoré inszych w
niemász/ y ostáteczna to iuż zapłátá. Słusznie tedy wieczerzą/ iákoby
cznym posilenim/ iest názwaná oná wieczna ochłodá/ y on wieczny z
Ale przytym potrzebá y tho wiedźieć / że tám nie ćielesné roskoszy bedą
niosą zá sobą niektoré niepożytki człowiekowi: ábowiem ćielesné rosko
sye ich kto násyći zbytnie / obrzydzą sye : iáko iedzenié / przychodźi do
stwá/ pićié do opilstwá : á stąd/ nátury człowieczey idźie potárgánié
psowánié : y ná ostátek obrzydzenié onych rzeczy/ ktorych człowiek n
trzebe przyrodzenia vżywa. ále ony wieczné roskoszy/ żadnégo obćiąż
sobą nie niosą : á co ty do obrzydzenia przychodzą/to wieczné ym dále
wietszą roskosz vżywáiącemu mnożą : co ty przychodzą do sytośći / t
wieczné násycenié dáiąc/ teskności nie máią : co tych koniec obćiążeni
też y kłopot/ to onych wiecznych końcá nigdy nie bedźie/ y wszelákié o
nié/ y frásunek/ odćiety iest im : y zátym/ ty tuteczné roskoszy/ wieczn
gdy nie mogą być porownáné. Bo ty właśnie Sálomon / prożnośći
swiátá názwał: á wieczné roskoszy Pismo swieté / rádośćią / posilen
chłodą/ y chwałą wieczną być miánuie.

Wieczerza/iest koniec dniá:ták wieczerza oná wieczna/koniec iest nászégo żywota.

Teskno niekiedy ludźi w buynych roskoszách thego swiátá.

Eccles:2. versu 1.
Math: 25. v: 23.
& ca: 11. ver: 28.
1. Petri 1. versu 7.

Ale ty to wieczné roskoszy záczynamy thu ná swiećie : Naprzód
grzéchy swoie przez Krzest omywamy. Powtoré : kiedy duszných p
mow pożywamy : kiedy Páná Christusá w Sákrámenćie pożywamy :
camy sye do odnowienia żywotá przez pokute/ y vpámietánie z grzechó
szych. Po trzećié: kiedy mamy bespieczné y od grubych grzéchow wol
mnienié/ według onégo: Wolny álbo bespieczny vmysł/iest iáko vstár
gody. że sye znamy do Królestwá BOżégo / y do wieczerzey oney
ty wieczney iego/ być postánowieni y stworzeni. Stądże y tá Wieczer
rą Pan Bóg spráwić raczył/może sye troiáko rozumieć :

Roskoszy wieczné tu ieszcze ná swiećie záczynáią sye.

Prouer: 15. ver:15.

Wieczerza troiáko sye rozumié.

1\. Naprzód / pierwszą Wieczerzą spráwić raczył przez Syná swégo t
swiećie/ilé z strony wiáry Chrześćiáńskiey: bo thá iest pierwsza y ostát
spráwá do zbáwienia wiecznégo/ y do vpodobánia siebie Pánu Bogu

2\. Wtora iest/ktorą Pan Christus spráwić raczył ná oney ostáteczney
Wieczerzy/ kiedy zostáwił Ciáło y Krew swoie vżywániem Duchow
też do zbáwienia wiecznégo. A te Wieczerzą Pismo swieté v Páwłá
tégo/ y v inszych Ewányelistow/ Wieczerzą zowie Páńską.

1. Cor : 11. v: 20. Dñicam Cœnam manducare.

3\. Trzecia iest/ ktorą zgotował Pan w oney chwale swoiey/ żywot
ny/ ktorégo oczekawamy/ y o ktorym Jan S. w Obiáwieniu swoim
wiąc/ ták wspómina : Błogosłáwieni ktorzy ná Wieczerzą onégo Bár
są wezwáni. A do tey Wieczerzey / tu w tey dźisieyszey Ewányeliey vk
Pan/ że powołáni iestesmy. Bo zgotowawszy Pán te Wieczerzą wielk
kłádem wielkim/ to iest / smierćią iednourodzonégo Syná swégo / vká
drugi stopień osobliwégo miłośierdźia swoiégo / że ná tho co zgotowa
czył/ sámże nas wzywáć raczy : iáko Ewányelia swiadczy/

Apocal: 19. v. 9.

Y wezwał ich wiele.

Powszechnym wezwánim/ wielé Pan nas wzywa ná te Wieczerzą
iednák y ku tey spráwie/ y ku chwale wieczney/ stworzył nas Pan Bóg/

iérwéy przez niewinność: w któréy nie długo oyćiec náß piérwßy Já-
Jewą trwáli. Dał potym zakon przyrodzony/ y rozum: ludźie od ſie-
orzoné / á od chwały téy wiecznéy vpádłé / z niewinnośći piérwßéy z-
oné/ przy ſobie zátrzymawaiąc / y do siebie / y chwały ſwoiéy/ ich po-
áiąc. Ale gdy ſye ten rozum záćmił / zakon też przyrodzony odpadł
ieká/ że zábaczył Bogá ſtworzyćielá ſwoiégo/ á vdał ſye do ſtworze-
áſto ſtworzyćielá/tedy ſtráćił rázem y Wieczerzą te chwały wiecznéy/
réy był ſtworzony/ y Páná Bogá ſwégo/ który go do siebie wzywał
źieyſtwy ſwoimi / y dánim rozumu/ áby go przezen znał/ á vznawßy/
przyſtoyną y cześć iemu wyrządzał. A kiedy iuż thák w ſpráwách
zábłądźił człowiek/ y od Páná ſwégo vpadł: nie przeſtał go przedsie
zywáć do siebie / ále wzywał go przez Zakon który dał przez MOyże-
zez Proroki inßé. Náoſtátek przez Syná ſwégo miłégo / y przez Apo-
go/ poſłáńce iego: y do tych czáſów nie przeſtawa do téy Wieczerzéy
ć/ ták iáko ſam Pan iáſnymi ſłowy znáć dáie/ gdy mówi:

posłał ſługę w godźinę wieczerzéy/ áby rzekł pro- ſzonym/ Pódźćie/ bo iuż wßytko ieſt gotowo.

odźinę Wieczerzéy zowie/ czás przepowiádánia Ewányeliéy świętéy/
ás Páweł święty zowie czáſem prziemnym/ y dniem zbáwiennym: A-
w ten czás ono wieczné roſkoßowánié Króleſtwá Bożégo wiecz-
tworzyło ſye świátu / kiedy ſye weſołé poſelſtwo Ewányeliéy odkry-
y łáſká/y prawdá ludźiem ieſt daná: Kiedy ſye pokazáłá łáſkáwość/
ość/ zbáwićielá náßégo Páná BOgá / nie z vczynkow ſpráwiedliwo-
ebyſmy my vczynili / ále z miłośierdźia BOżégo / z którégo ieſteſmy
ni. Abowiem/ ácz Pan Bóg záwżdy káżdégo czáſu/ z pracéy ſwéy/ y
znośći nie opußczał człowieká/ á wßákże nawięcéy w ten czás łáſką
opátrznośćią obdárowáć go raczył / kiedy dźień ſye przybliżył odku-
ego. A w tym ácz człowiek doſyć łáſki Bożéy znał / że niegodnym y
áćielem Bożym będąc/ wźiął był od Bogá/którégo przegniewał/ łá-
bietnice/ które trwáły przez cztérzy tyśiące lat/ od Jádámá piérwßé-
Jádámá wtórégo Páná Chriſtuſá/ w ktorym ty ſye obietnice ßczo-
pełniły / y wypełnioné iemuż w pożytek ſye z łáſki BOGA wßech-
égo obróćiły: przedsie iednák poznał y tu hoyné dobrodźieyſtwo Bożé/
áwie záślepiony w złośćiách y w Báłwochwálſtwie naród ludzki/
ſłáńce ſwoie Pan do zbáwienia wiecznégo/ o którym oni zgołá prá-
nie myślili/ wezwáć raczył: y iáko z łáſki ſwéy Syná ſwégo zbáwi-
wßytkim obiecał/ tákże z téy łáſki dáć go raczył: y dawßy go ludźiem
ym przez ſługi ſwé po wßytkim świećie rozeſłáné / wßyſtkim wobec
ć go/ y w nim zbáwienié ich oznaymić raczył/ták iáko to Ewányelia
e gdy mówi: Poſłał ſługę.
 iednym ſłudze / o którym tu PAn Chriſtus mówi/ rozumiéy wierné
e Bożé: które ácz záwżdy ſłał Pan/ opowiádáiąc Króleſtwo ſwoie
n ſwym / á ſłał ie z pilnośćią wielką/ począwßy od Ablá piérwßégo
dliwégo/ áż przez wßytki wieki zakonu przyrodzonégo / y piſánégo/
tryárchy y Proroki: A wßákże teraz nawięcéy y naßérzéy ty ſługi po-
edy iuż Syná ſwégo zeſławßy/wßytki narody ludzkie przezeń zbáwić
 A iáko Páweł S. powiáda / nam one przyiemną mowę oznáymił/
ezus Chriſtus Syn Bogá Oycá przyßedł ná then świát/ áby wßytki
 zbáwił: á dla tego zbáwienia ſtał ſye ſam poſłem. Bo ták powiá-
weł święty: Iż kiedy ſye zupełność czáſu wypełniłá / zeſłał Bóg ſyná

2. Cor: 6. ver: 2.

Ioannis 1. verſu 17.
Tit: 3. v. 4. & 5.

Rom: 5. verſu 10.

Poſłał ſługi / áby powiádáli że Chriſtus ſyn Boży/zbáwićiel ludźi grzeßnych.

ſwégo/

ſwégo/ który ſye ſtał płćią z niewiáſty/ á ſtał ſye pod zakonem: á
którzy byli pod zakonem wybáwił. Sſtał ſye tedy y ſam ſyn Boży
ćiáłá poſłem/ á przyßedßy ná świát/ ſtał ſye poſłußnym Bogu Oycu
Ioannis 5. ver:30. iemu/ ták/ że nieczynił woléy ſwoiéy / ále wolą Oycá ſwégo który go p
A gdy iuż zgotował grzéßnym zbáwienié/ potępionym Królestwo
ſynom gniewu Bożégo/ Bogá vbłagánégo/ y gniéw Boży w łáſkę
wßy / iuż ſam z vrzędu ſwoiégo poſłał poſłánice ſwé / áby tych ſpraw
dobrodzieyſtwá iego/ y woléy Bogá Oycá iego/ pewnymi świádkámi
A ći byli vczniowie/ Apoſtołowie iego/y náßládownicy á namieſtnicy
ſtolſcy/ którzy áż do tych czáſów trwáią/y trwáć będą áż do ſkończenia
Ioan: 20. ver: 12. tá/ do których Pan raczył mówić ty słowá: Jáko mię poſłał Oyćiec/
Marci 16. ver: 15. théż was ślę. A poſyłam was iáko owce w poſrzodek wilków. Slę
Math: 10. ver:16. wßytkim świećie przepowiádáć Ewányelią. etc. Othóż / Kto was
Lucæ 10. versu 3. mnie ſłucha: á kto was wzgardza/ mnie wzgardza: á kthóry mnie w
Mat: 10. ver: 20. dza/ wzgardza tegó który mnie poſłał. Bo nie wy będźiećie mówić/ ále
Oycá wáßégo ten będzie mówił w was. Ták Chriſtus Pan náß Ap
y vcznie ſwoie rozſyłáć ná to poſelſtwo raczył: á oni záſię czynili tákż
dąc vrząd przepowiádánia Ewányeliéy ná vcznie ſwoie: y tákąż moc
iąc ßáfunku Sákrámentów/y słowá Bożégo: tákże y porządku czynią
Actu: 1. ver: 26. Kośćiele. Ná tákié mieyſce wybráli Apoſtołowie Máćieiá / wybráli
& ca: 15. ver: 27. le/ y inßé. Páwel S. Tytuſá: Tytus Biſkup w Krécie/ ſtárßé Kápłą
Tit: 1. versu 5. tákiß vrząd ſtánowił y wybiérał: ták/ áż ten ßafunek y do dźiśiá dnia
w Kośćiele Chriſtuſowym / że ći ſłudzy iedni po drugich poſtępowáć
opowiádáiąc dobré poſelſtwo Króleſtwá niebieſkiégo / żywotá wiecz
z łáſki Bożéy nam dánégo.

Pytánié potrzebne. Aleby podobno rzekł / że tych ſług było / ieſt / y będźie wiele / ták
może być áby ich táka wielkość w iednym / o którym tu Pan mówi
łá ſye rozumieć? Ná to táką maß odpowiédź: Że Pan w przypowieś
którą tu opowiádáć raczy / nie ták wiele pátrzy ná wielość oſob któ
ſyłał/ byli / ſą / y będą poſłáni / ále ná poſelſtwo: Abowiem wßyſcy
ich wiele było / ieſt / y będźie ich wiele / nic ináczéy iedno iákoby iedny
ſty iedno poſelſtwo ſpráwowáli/ do téyże iednéy wieczerzy wzywáli /
go Bogá pokázowáli / iednégo obiecánégo Syná BOżégo przepowi
przepowiádáią/ y przepowiádáć będą: iedno odkupienié wßytkich/ ied
ſkę Bożą/ieden wieczny żywot/ wßem wobec opowiádáli/y náuczáli:
rzyćielá iednégo/ odkupićielá iednégo/ zbáwićielá iednégo być wßytkich
bec: tákże cnotliwych ſpraw/ zupełnéy w Páná Bogá wiáry/ wßyſcy
ko vczyli/y do iednégo żywotá wiecznégo wobec/ wßyſcy iednáką drog
kázowáli. Otóż/ choć liczbą ich było/ieſt/ y będźie wiele/iednák wßyſc
iednákiéy y iednoſtáynéy náuki/ iáko ieden ſą wezwáni / y dla iednégo
ſtwá wßytki wobec Pan Chriſtus iednym ſługą názwáć raczył. Poſ
tedy Pan z iednákim poſelſtwem/ iáko EWányelia powiada: W go
Wieczerzéy.

Godzinę Wieczerzéy iużem wyłożył piérwéy/y pokazałem to/ że te
kład ściąga ſye do Zakonu nowégo. Ale iżeſmy pokazáli/ że ſługi ſwoie
záwżdy w káżdym wieku świátá ſłał/ ślę/ y ſłáć będźie/ może godzinę t
równáć do żywotá káżdégo człowieká: bo przez wßytek czás żywotá
wieczégo/ nie opußcza go Pan Bóg áby go nie miał nápominác do prz
chwały ſwéy/ y do żywotá wiecznégo. Abowiém człowieczy żywot pe
ści życia nie máiąc/ ieſt iákoby ná zchodźie záwżdy/ częścią dla krótkoś
ćia/ że nie długi czás mamy żywotá / częścią dla niewiadomości czáſu/
żywot częsny trácimy: otóż káżdy dźién/ á ſnać káżda godziná/ ieſt na

koniec żywotá. Bo czás który mija/ trácimy : przetho / iż wróćić ſye ná
ie może. á o tym czáśie co przychodźi / pewnéy wiádomośći nie mamy/
li trwáć nam ma. Otóż bedąc nie pewnie wiádomi życia czesnégo/ be-
ni też być nie możemy ábyſmy ſobie obiecáć mieli iáko ſye nam zdárzy
iutrzeyſzy. Zywot thedy náſz czesny/ dla wyżſzéy námienionych przy-
ieſt iákoby dźień który ſye záwżdy chyli do wieczorá : á iáko dźień wie-
n zámyka ſwoie ozdobe/ ták théż ieſt y żywot náſz : bo nie ma nic pew-
go iedno śmierć. A zátym ma záwżdy godziná téy to Wieczerzéy/ tho
táteczného kréſu/ y śmierći náſzéy / nam być przed oczymá. Ma ná to
iek báczyć/ że niż then koniec iego przychodźi / vżywa Páńſkich dobro-
w: czesćią przez dáry iego/ czesćią przez nápominánie/ y náuke/ którey
ycza przez ſługi ſwoie/ y ſzáfárze słowá ſwoiego/ iemu ku vpámietá-
bo ták wſzytki wierné ſwé/ którzy ználi Jmie iego/ záwżdy vczył y ná-
ał/ káżdégo wieku : dawáiąc znáć o krótkim y niebeſpiecznym żywoćie
o człowieká/ áby ſye káżdy ſtárał czáſu téy godźiny wieczornéy / tho
áſu żywotá ſwégo/ o przyſzłé błogosłáwieńſtwo żywotá wiecznégo : y
áránia Páńſkiégo/ y tego nápominánia iego przez ludźie świete/ ieſt
Piſmo/ y dowodów mało potrzebá. Bo ieśli kiedy było nápominánia
iele/ wiecéy czáſu Ewányeliéy świetéy/ czáſu zakonu łáſki / tego czá-
tecznégo w którym żywiemy. Bo iáko Páwel S. świadczy : My ie-
/ ná które koniec wieków przyſzedł. Tá oſtáteczna wieczerza iuż nas
bo ią nam tych czáſów oſtátnich Pan pilniéy zgotował. y przeſtrzégá
ten żywot náſz/ y ten wiek w którym żywiemy/ oſtátnia godziná ieſt :
żyło ſye iuż Króleſtwo niebieſkié : godziná y czás wieczerzéy ieſt: bóy-
e ſtráćić mármie tego czáſu/ nie vtracaymy żywotá wiecznégo: wkró-
ym náſzym żywoćie czesnym/ nie czyńmy ſye niegodnymi théy wiecze-
Gdyż bliżſze ieſt zbáwienié náſze teraz/ á niż kiedyſmy pod ćieniem y za-
akonu żyli. etc. Tego tedy oſtátniégo czáſu/ téy oſtátniéy godźiny ná-
zywa nas Pan Chriſtus do tego zbáwienia wiecznégo : á wzywa nas
zy iuż nágotowánych/ iáko w Ewányeliéy świadczy mówiąc :

Pódźcie/ bo iuż wſzytko ieſt gotowo.

o ieſt/ iáko nas Jan Krzćićiel nápomina / y ſam PAN Chriſtus :
ćie Ewányeliéy/ vpámietayćie ſye/ pokutuyćie/ bo ſye przybliżyło kró-
niebieſkié : odſtepćie od złośći/ á czyńćie dobrze. Tákże y Prorocy do
do których byli posłáni / wołáli : iáko Ozeaſz : Pódźćie/ á wróćmy ſye
á/ on nas vzdrowi/ ożywi/ wzbudźi/ y bedźiemy żyć przed oblicznośćią
Drugi Prorok tákże : Pódźćie/ chwalmy á vpadaymy przed Bogiem/
y przed Pánem który nas ſtworzył : ábowiem on ieſt Pan Bóg náſz/
ud iego / y owce páſzéy iego. Jzáiaſz tákże: Náwróććie ſye/ á pódźćie
ná/ etc. Ták Prorocy ſwoie nápomináli: ále iednák tego im nie mówili/ co
Pan raczy dźiś opowiádáć / ku chutliwſzemu ſwoiemu náſzládowániu:
wſzyſtko ieſt gotowo. To ieſt/ wſzytko błogosłáwieńſtwo ieſt nam zgo
é: iuż mądrośćią ſwą P. Chriſtus vmyſły náſze nápráwia/ ſpráwiedli-
ſwą nas zdobi/ y práwie ochedaża: á w ten czás kiedy weń wierzymy/
obliwośćią ſwą nas oczyśćia/ meką ſwą nam dáie odkupienié/ chwa-
zeſliwosć wieczną: bo nie śrébrem/ y nie złotem odkupieni ieſteſmy/ ále
krwią niewinnégo Báránká Páná Jezu Chriſtá: z którym nam wſzyt
ciec niebieſki dał/ y dla tego go dla nas nie żałował wydáć ná śmierć.
bo tedy iuż wſzytko/ ſą y ſłudzy/ którzy te gotowosć téy to Wieczerzéy
y opowiádáią : iedno potrzebá ſye nam obáwiáć / áby thegóż nam
áſz nie mówił / co mówił onym niewdźiecznym Zydom / ſkárżąc ſye ná

CO ieſt żywot náſz/ pokázuie.

Iacobi 4. ver: 14.

1. Cor: 10. ver: 11.

Ioannis 2. ver: 18

Rom: 13. verſu 11.

Math: 3. verſu 2.
Marci 1. verſu 15.
Ozeæ 6. verſu 1.
Pſal: 94. verſu 6
Iſaiæ 21. verſu 12.

1. Petri 1. ver: 18.

Ierem: 7. ver: 25.

nie tymi słowy v Hieremiaszá/ mówiąc: Posłałem do nich sługi moie
roki/powstawszy od zaránia áż przez wszytek dźień: á nie chćieli mie słu
áni vszu swoich chćieli skłonić do mnie/y owszem sstáli sye krzycye zátwár
łéy: y gorzéy ieszcze czynili á niż oycowie ich. Tákże y v Izáiaszá Pan m

Isaiæ 65. versu 12.

raczy do niewdźięcznych: Wzywałem was/á nie odpowiedźieliśćie mi
wiłem/ á nie słucháliśćie: wybráliśćie sobie to/ czegom ia niechćiał: y c

Prouer: 1. á v. 24. ad versum 27.

liśćie przed oczymá moimi złość. Tóż y przez Sálomoná powtarzał P
mówiąc: Wzywałem was/ wzgárdźiliśćie mie: wyćiągałem rekę swo
nie był żaden któryby weyzrzał. Rádeśćie moie wzgárdźili/y ná karánie
ie nie dbáliśćie. Ja też czásu vpadku wászégo/ śmiać sye będę: á w ten
nátrząsáć sye będę z was/gdy ná wás to przyydźie czegośćie sye obawia
Jáko tedy Prorocy niewdźięczność Zydowską opowiadáli imieniem Bo
y iáko vkázuią że dobrodźieystw Bożych niechćieli przyymowáć/y iego n
minánia słucháć/ vkázuiąc iáko ie Pan o to srodze karał / że tho czynili
twárdźiáłośći sercá: á że sobie więcéy obráli byli źle czynić / á niż dob
Ták y Pan Christus Zbáwićiel nász pokázuie/ że ácz Wieczerza/y wszyt
potrzeby są zgotowáné/ á zgotowáné wszytkim: ále dla złych spraw ni

Ioannis 3. ver: 19.

Ozeæ 13. versu 9.

do téy Wieczerzéy ludźie. Czemu? Bo więcéy vmiłowáli ćiemnośći/niż
tłośći: y tu sye pełnią słowá Prorockié które mówił: Z Páná Bogá ná
iest nam dostáteczné zbáwienié/ále z nas sámych iest potępienié. Oto w
w Ewányeliéy / że Pan Bóg raczył vczynić wszytko co było nam potrz
zgotował Wieczerzą ze wszytkimi dostátki: sługi posłał / rozsławił
nie tę swą vczynność. Wołáią słudzy/ áby szli wszyscy ná thák dostáte
Wieczerzą. A oni cóż vczynili: powiáda Ewányelia/

Rázem sye wszyscy poczęli wymáwiáć.

Pátrzże co sye thu dźieie zá opáczność: Bóg wzywa/ człowiek sye
mawia: Pan wzywa / żebrak niechce: dáie Błogosłáwieństwo z łáski
Pan wszytkim/á wielką cześć ich bráć go niechce. O zła skáżona náturo
szá: o zły nász rozsądku: o niezbedna niewdźięcznośći ludzka: nietylo sye
łowiek przeklectwá Bożégo nie wystrzégá / ále sye w nim kocha: do bło
słáwieństwá niechce/ żywot precz zámiáta: ná BOgá swégo / y iego do
dźieystwá/ y ná łáskáwé nápominánié nie dba: Swiátu / Czártu/ y Pi
sam śiebie w obiátę dáie: rzeczy cześné/ krótkié/ więcéy sobie przekłáda
wieczné: przekłáda śmierć wieczną nád żywot/ grzéch nád spráwiedliw
vdręczenié nád roskosz. Vznaymy sye Chrześćijánie/dla BOgá/ á pro
Páná Bogá/ áby w nas the náturę złą/ tę niewdźięczność sámemu P
Bogu nie miłą/ tho złé baczenié násze/ y zły rozsądek / odmienić/ y nápr
raczył: ábysmy mogli rozumieć to / co iest dobrégo: mogli nászládowá
go/ co sye Pánu Bogu podoba: tego pożądáć záwżdy / co iest święta
iego. Zebysmy sye z dobrych rzeczy nie wymawiáli/y owszem iżebysmy ich
szládowáli/ á Páná Bogá nápominaiącégo słucháli. Przestrzégáiąc th
ábysmy w tych poczćie nie byli/ którzy tu z Wieczerzéy Páńskiéy sye wy
wiáli. A wymawiáli sye przyczynámi rozmáitymi: ábysmy baczyli ztąd
iest w nas wielé rozmáitych spraw BOgu przećiwnych / rozmáitych z
żądz dosyć/dla których trácimy Królestwo Boże. Abowiem ieden tym/
gi owym owádem świátá thego záwiedźiony / y zárażony / nie może sye
dźwignąć do Królestwá Bożégo. A wszákże thy trzy rzeczy nawięcéy
wadzáią ludźiem do Królestwá Bożégo/ o których tu Pan w Ewány
świętéy mówić raczy. Abowiém ták pierwszy proszony ná Wieczerzą / y
sługi Páńskiégo wezwány áby szedł/ bo iuż byłá zgotowáná/ iął sye
mawiáć:

Kupi

[Ku]piłem wieś / mam potrzebe wyniść á oglẹdáć [i]ą: proſze ćie/ miéy mie zá wymówionégo.

[...]źirona rzecz/ wieś kupił / á ieſzcze iéy był nie widźiał: dopiéro kupi[wſzy] miał wyniść y oglądáć ią. Cóż ſye to rozumié? Nic inßégo iedno to/ iż [...] ſye zbytnie prácuiemy o czeſné rzeczy/ o chwałe tego świátá/ o prze[...]wá/ y pánowánié/ kupuiemy to czego nie widźimy: bo wßytkimi śi[...]wßelką praca / o to ſye ſtáramy czego ieſzcze nie mamy / o to ſye pie[...]my czego czekamy/ á śiłá ich omyla tá praca / y tho ſtáránié: Bo z[...] poigrawßy troßke ßcześćié / vkazawßy mu chełpy / y ozdoby thego [...] pocześći / áli kiedy ſye ſpodźiéwa przyść do kréſu práwégo fortuny [...]zeńſtwá/ przychodźi śmierć y odéymuie wßytko: wiec niektórych po[...] śmierć wnet ná początku / gdy pocznie ßcześćié go wynośić/ niektó[...] srzodku/ niektórym fortuná ſłuży długo / wiecéy im obiecuiąc: á za[...]rzedsie ták nie doprowádźi do kréſu/áby pełen był téy czeſnéy chwa[...]ſwiátá téy ozdoby / tych máietnośći czeſnych / ſławy/ y czći/ ꝛc. Bo ym [cz]łowiek wiecéy ma/tym ieſzcze wyżßey chce wſtąpić: y tym wiecéy má[...]/ ludzkiéy czći/chwały tego świátá/chce mieć. A gdźie chćiwość ieſt [d]o wietßégo/ tám pewnie wiedz/ że w tákich rzeczách miáry niemáß. [...]cy wßyſcy kupuią te wieś/to ieſt/ty pompy świátá tego/ á nigdy ich [...] bedąc w nádźiei wietßégo ßcześćia/vmiéráią: y tego czego prágną/ [...]e ſtáráią/ wielé ich oglądáć nie mogą. A gdyż prace tego świátá/ [...] zbytnié o ty czeſné rzeczy/ przynoßą wielkié pokuſy/ y o Pánu Bo[...]dbánié ludźiom: tedy im też nie co inßégo bárźiéy/ iáko to ieſt wiel[...]zyną/ że do téy Wieczerzéy Páná ſwégo przyść nie mogą. Bo ſtárá[...] ták pilnie o tego świátá bogáctwá/ Páńſtwá/ czći/ y ozdoby/ łácno [S]tworzyćielá ſwégo zábaczáią: wiec y tu ná świećie tego co mieć prá[...] ſytośći nie máią/ y ono błogoſłáwieńſtwo żywotá wiecznégo trácą. [...]m wnet świát komu pobłażáć pocznie/ że wßytkimi przyſmáki ſwy[...]ażą: á ieſliże do doſtátku przyydźie człowiek / do ßcześćia ozdobné[...]go iuż rußy pychá/wzgárdá bliźniégo ſwégo: á zá tym wßytki grze[...]m przychodzą. Abowiém oſobliwie ßczeſliwy/ y od Páná Bogá o[...]ni dáry obdárzony to ieſt człowiek/ ktoregoby świát/ y doſtátki w[...] przyſmáki iego/ do roſpuſty / y do rozmáitych wyſtepów y grzéchów [...]wodły y nieprzywiodły. Thák y piérwßy nedzny człowiek / chcąc páno[...]bogiem być/ przećiwił ſye Pánu Bogu/ y vpadł. Ták Dawid w ro[...] w próżnowániu/do cudzołoſtwá y mężobóyſtwá przyßedł. Ták Sá[lom]o[n w] bogáctwách y w roſkoßach/do próżnéy y zbytniéy á wßeteczn[éy] mi[łośći prz]yßedł/ z któréy y w báłwochwálſtwo vpadł. Ták ROboám bedąc [...]y/gárdźił rádą ſtárßych Rad ſwoich/ á ná młodych/ co mu poma[...]iad iego/ przeſtał: okrućieńſtwá/ y łupieżnych podatków/ poprze[...]hćiał: á zátym też dźieśieć cześći Króleſtwá vtráćił/ iż ledwo ná ie[...]tał Królem. Tákże y Nábuchodonozor Król Bábiloński / prze o[...] bogactw vniósł ſye w pyche/ że ſye zá Bogá chwálić kazał: áż ná o[...]an Bóg go zgromił/ że bydlećiem ſye ſtał/ y śiáno iáko wół iadł. [...] pámietał / y poznał moc BOgá Wßechmogącégo: którégo dobro[...]m záśie do Króleſtwá ſwoiégo przyßedł. Maß tu przykłády z lu[...]iwych y dobrych/ maß y śrzednie dobrych: maß y z Królá Pogáń[ſkiego N]ábuchodonozorá / że bogáctwá y roſkoßy rzadko do czego dobrégo [...]ą: y trudno żeby nie miáły człowieká buynym vczynić/ y do iákich [...] przywieść. A nie tylo bogáctwá / ále théż y chęć pánowánia/

Wieś/to ieſt/hárde pánowánié/ ieſt przekázą do żywotá wiecznég[o] á tho wtych którzy ſkrzywdą ludzką pánuią y do woléy Bożéy ſye nie porownywáią/ á przez Krwie rozlania y ſkwirk nábywáią máietnośći / z bliźniég ßkodą y krzywdą pánuią/Y tá máietność która dobrym nie záwadza/ złe potepia.

Geneſ: 3. verſu 5.

2. Reg: 11. ver: 2.

3. Reg: 11. verſu 1.

3. Reg: 12. ver: 13.

Dan: 3. verſu 5. & ca: 4. ver: 30.

y to záwodzi do rozmáitych grzéchów człowieká. Jáko Jádámá przo
oycá nászégo/y inszych wielé/w grzéch y w vpadek záwiodło: iáko ma
kład w Chore/ Dáthán/ y Abiron: kthórzy prágnąc pánowánia nád
Bożym/chcąc być Káplany nawyższymi miedzy ludem Jzráhelskim/w
dzáiąc MOyzeszá y Aaroná/ sługi miłégo Bogá / y Książetá ludu Jz
skiégo/ przyszli do tego/ że ie żywé ziemiá pożárłá/y żywo wstąpili do P
Rozumieycieś iuż wszyscy co thu Pan rozumié / y iákié ludzie wykonte
wał w tym to iednym człowieku/ który sye wymawiał z wieczerzéy mó
iż był wies kupił. Bo tu rozumié Pan ludzie wszytki/ zbytnie sye prácu
bogáctwá tego świátá/ o pompy/ czći/ ozdoby / y chwały iego : o kth
stáráiąc/ o Páná Bogá máło/ álbo nic nie dbáią/ tylko stáránié swé
ko ná czesné rzeczy obrácáiąc/ Bogá/ y bliźniégo wzgárdzáiąc/ w zby
w roskoszách sye thego świátá kocháiąc: chwałe swoie ná tym świe
rząc/ y iéy nábywáiąc/ z krzywdą y z vciśnienim bliźniégo : tácy te wi
śieyszéy przypowieści Ewányeliéy świetéy kupuią/ á dla tego ná Wie
Páńską nigdy wnidź nie mogą. Co y Augustin świety ták rozumieć ka
Páństwo/ y Pyche/ Pan tu strofowáć raczy. Bo co iest inszégo pán
iedno wedle woléy y myśli swoiéy roskázowáć / stánowić / y chceniu s
dosyć czynić : á ztąd idźie pychá/początek wszégo złégo. Złé tedy z tá
mą Páństwo/ y władza: á gorszé iescze kiedy go kto kupi y dostáie z kr
dusze swoiéy. Gdyż to zły frymárk człowiekowi: Bo by też wszytek św
skał/ á dusze swą strácił / iáko tho nam sam Pan raczył opowiedźieć/
tym wszytkim ☞ Mogłoby sye tu przypomnieć káżdemu Przełożonem
ko ma przełożeństwá swégo vżywáć / áby ich to nie potkało/ czym tu
groźi wszytkim Przełożonym hárdym/ pysznym/y zbytnie sye o ozdobe
tá tego prácuiącym/á Páná Bogá opuszczáiącym. Ale ná krótce nie
dzą/co Pismo mówi : Że Pan Bóg dáie człowiekowi nád człowiekien
dzą/ ná złé iego : á ym kto wyższéy od Bogá iest wyniesiony/tym ćięż
bá od niego Pánu BOgu zostáwa. Y przetho Mocarze świátá/ m
mekámi Pan kāráć bedźie. Ale ná inszym mieyscu iuż sye pisáło o tym
Dáléy do Ewányeliéy przystąpić ná ten czás nam potrzebá. Gdy
den wymówił/ szedł sługá do drugiégo : y gdy go tákże wzywał / nála
wymówkę/ mówiąc :

Nume: 16. ver: 3.

De Verbis domini Sermone 33.

Mat: 16. ver: 26.

Eccles: 8. versu 9.

Sap: 6. versu 7.

Kupiłem pieć iarzm Wołów / y ide doświádz ich.

Pokazáliśmy/iż chćiwość czći/ ozdoby / y pánowánia na świecie
ludzi oddala od Wieczerzy Páńskiéy / to iest / od słuchánia Ewánye
potym od żywotá wiecznégo. Tu zás Pan vkázuie drugi rodzay lud
rzy ácz iuż inszą przysádą/ ále tákże szkodliwą iáko y piérwszą / trácą
stwo Bożé/y czás przyiemny gubią Ewányeliéy świetéy: A ći są ludźi
mi ná zbiéránié pieniedzy. A iáko oni piérwszy/o którychem iuż mówił
ki świátá tego násyceni być nie mogą/y dumy y hárdośći swéy:ták y c
mégo nábywánia swégo/nigdy násyceni być nie mogą: Bo rośćie tym
szá miłość pieniedzy v łákomégo / ym ich wiecéy sye przymnażą. Tá
prawde iáko wołowie robią/ prácuią/ y w nocy y wednie myślą/áby
léy tym wiecéy im w máłche przybywáło : áby tho co oczymá widzą
bie mieli/áby do złotá/ złotá przybywáło. Tácy vczćiwé stáránie o ży
y máietność swą porzućiwszy / którégo pókiśmy ná świecie / iest nam
bá : ná Páná Bogá tákże nic nie pámietáiąc/ wszytek vmysł w to ob
wszytkimi siłámi o to sye stáráią/lub z oszukánim/ lub z krzywdą y z s

ch swoich/ áby nábyli/ áby mieli/ áby zgromádźili. Ták Acháb łáko-
ragnąc winnice poddánego swégo/ imieniem Naboth/ nie mogł sye v-
ić w vmysle swym/ áż włożywszy potwarz ná Nabotá/ vkámionowa-
: á potym wźiął Krół Achab winnice / ále iey nie pożył / áni sam/ áni
iego/ bo wszyscy pomordowáni są / y pogineli. Thakże y Pháryzeu-
oni łákomi/ dla łákomstwá swégo / złoto w Kośćiele swietsze zwáli/
sam KOśćioł : Dar położony ná Ołtarzu wietszey wagi czynili / niżli
z. Czemu to/ pytasz ? Bo zgromadzali pieniądze złosliwé/ nikomu nie
szczáiąc / wszytki łupiąc / ták sieroty/ ták wdowy/ vbogié / Kośćioło-
ostátek/ y Ołtarzowi nie przepuśćiwszy. Skąd báczyc możesz / że łá-
nikomu nie folguie : á co nagorszégo v łákomégo iest/ z Pismá swieté-
żesz sye náuczyć. Naydźiesz niektórego bez dźiewki / bez syná / y bez po-
wá ; á przedsie nie przestáie prácowáć / áni oczy iego nie mogą sye ná-
ogactw : á nic nie wspomni / y nie rozważy v siebie/ dla kogo robi/ y
c/ vżywáiąc niewczásu / y oszukawáiąc dusze swą w iey wczásie: A te-
pismo dźiwuie/ y powiáda : Że nád łákomégo nie mász nic gorszégo :
iem on záprzedałby y Dusze swą dla pieniedzy. Ano mamy tego iásny
ad z pismá swietégo : Zákazał Pan/ áby w Jerycho mieśćie/ w Ziem
ineyskiey / żaden człowiek nic ná potrzebe swą nie brał / pod zátráce-
usze swéy / y żywotá swégo : á wżdy to nie pomogło nic łákomemu A-
wi/ ále pokradł nád zákazánié Boże / száty/ srébro/ y insze rzeczy : dla
y żywot/ y naród swóy strácił/ że wszytkim sprzetem y státkiem domo-
sámégo vkámionowano : syny / dźiewki / bydło / namiot / y wszystko
o. To ten Achán / dusze swą záprzedał dla łákomstwá. Anóż masz y
Historyą w Pismie swietym o Żydźiech przełożonych/ zá czásu Neemi-
ktorzy thák byli prze łákomstwo swé vbogié oćiążyli lichwámi / że iuż
i swé/ y syny swoie / záprzedáwáć chćieli dla pieniedzy / áby żywnośc
á Królowi podatki płáćili. áż Neemiasz o to mocnie sye sprzećiwił/ y
mił ony Przełożoné/ że vbogim role/ winnice/ wróćić muśieli/ á lichwe
uśćić. Spráwnie tedy Páweł swiety/ chćiwość te łákomą/ zowie po-
m/ á prawie korzeniem wszytkich złośći : bo tácy/ którzy ták ná te ch-
są poddáni/ błądzą od wiáry/ błądzą y od Páná Bogá. A przeto tá-
iarzm wołów kupuią : bo wszystką pięćią smysłów ćiáłá swégo (A-
n to są woły ćiáłá naszégo/ którymi prácuiemy/) robią / prácuią/ bez
iégo odpoczynku / áby zbieráli skárby do skárbów / pieniądze do pie-
: A pewnie gdźie skarb/ tám serce : sam Pan to raczy opowiádáć. A
każe skárbić wniebie/ kedy złodźiey nievkrádnie/ áni rdzá popsuie. Prze-
nas tedy Pan nász Jezus Chrystus/ zbytniégo y łákomégo prácowá-
ych rzeczách czesnych : ácz w prawdźie potrzebá nam iest thego/ pó-
ná swiećie / żebyśmy sye o sye stáráli / robili / pracą żyli / ćiáło násze/
/ domy násze opátrowáli / ále nie zbytnie. Wiedźiał to Pan/ że muszą
i którzy kupuią / muszą być y ći którzy przedáią / y którzy żony póymu-
anie Chrześćiáńskim. Wiedźiał też to Pan /że mieli być w Kośćiele
zełożeni/ Pánowie: Wśi/ y roskázowánie mieć mieli. Wiedźiał iż mie-
racze/ kupcy/ ludźie prácowići : wiedźiał / że sye żenić / y meżyć mią-
tho rzeczy są przystoyné: ále tylo chćiał pokázáć w tych przystoynych
ch/ póko człowiek nie grzeszy: bo który to czyni w stanie Chrześćián-
áná Bogá/ miłość iego/ roskazánié iego przed oczymá máiąc/ chwa-
żby iego nie omieszkawáiąc/ z boiáźnią Bożą tego nábywáiąc/ y ty rze-
áwuiąc/ zbáwienié swoie/ Dusze swą/ Królestwo Boże/ nád to prze-
ąc Páná Bogá / áby go w tym mnożył / ćieszył / y przedsiewźiećié iego
áwić raczył / prosząc y wzywáiąc : choć Wśi / choć woły/ kupuie zá

3. Reg: 21. ver: 13.

Math: 23. ver: 16.

Ecclef: 4. ver: 8.

Ecclef: 10. ver: 9.

Iosuæ 7. versu 1.

Neemiæ 5. ver: 5.

1. Tim: 6. ver: 10.

Math: 6. ver: 20.

pieniądze swé/ z pracy swéy : y choć sye żeni/ nic mu to nie wádzi do zbá
nia iego. Pytasz / czemu ? A to dla tego/ że nie opuścił Bogá stworzy
swégo/ áni odstąpił od niego iáko od zbáwicielá swégo. O onych th
Pan mówi/ którzy Páná Bogá opuściwszy dla bogactw/ y pompy te
wiátá/ dla pracéy zbytniéy/ áby zgromadzáli/ á w łákomstwie y w chć
śći áby miáry nie mieli : y którzy o świećie thylo wiedzą/ iákoby w nim
ná wieki mieszkáć/á Królestwá Bożégo/ y spráwiedliwośći iego/rzadk
bo nigdy nie wspómnią. A tácy niech wiedzą/ że ná tę Wieczerzą Páńst
gdy nie przyydą. Bo pychá y łákomstwo/z Pánem Bogiem/y z Królest
iego/ nigdy sye nie zgodzą. Tácy pyszni/ y tácy łákomi którzy są / nie
thych występów do siebie/ y owszem pieknie sye z nich wymawiáią : iá
Ewányelia pokázuie wtych słowiéch/gdy do wzywáiącégo sługi mówil
wáiąc przyczyny dla czego przyść nie mogli/ y prosząc áby ie wymówił
słowy :

Proszę ćię/ miéy mię zá wymówionego.

Ták prosił y on który wieś kupił / ták y ten który y woły : obádwá
kornie sye wymawiáli. Bo iednák hárdy naydźie tę wymówkę/dla czego
żyć wysokiéy mysli niechce : mówi/ Panem / nie godźi mi sye inákszym
bych nie przyszedł w zelżenié y w wzgárdę do ludźi: czásu nie mam do K
łá dla trudnośći/ y swych/y ludzkich. Tákimi y inszymi wymowámi ná
ią sobie ludźie iáko sye oczyśćić máią/ kiedy sie z swych obyczáiów vsprá
dliwić chcą : ále Pan który pátrzy ná serce / ten rozumié : y zbáwićielá
twoiéy nic nie oszuka / Pismo mówi : Boć on płáćić będźie wedle vczyn
twoich.

Prouer: 24. v. 12.

Thákże y owi iárzmá wołów kupuiący mówią: potrzebá mi dom
trzyć/ przyyźrzeć : mam dźiatki/ muszę sye stáráć o nie : zbiéram/y chow
dla złych czásów / dla złéy przygody : przed pracámi czásu nie mam B
służyć: robić vstáwicznie muszę / boie sye być nędznikiem : y inszych wym
wielé máią/ oczyśćiáiąc łákomą chćiwość swoię. Ale/ nieboże/ pierwé
kay Królestwá Bożégo/ y spráwiedliwośći iego / á toć podano wszytk
dźie. Nie ták prácuy iákobyś Páná BOgá zábaczył/ ále proś wprzód P
áby Pan Bóg pracą twoię rozmnażał. Dalći Pan Bóg máiętność/ m
ią iákobyś nie miał. Masz żywność w iedzeniu y w obleczeniu poczćiw
skromnisz chćiwość swą: przestań drapieżyć / oszukáwáć bliźniégo/ lich
nieporządnie y chćiwie nábywáć / tedyć máiętność / byś nawiętszą miał
záwádźi do zbáwienia : sam wszytkiégo nie pochłaniay / niech sye vbogi
tobie żywi : vdźiélay nędznemu / wspómoż niedostátecznégo : wedle m
tnośći twoiéy czyń iáłmużnę. A gdy ták czynić będźiesz/ wnidźiesz ná tę
czerzą Páná twoiégo/ y będźiesz iéy wiecznym vczestnikiem. Ináczéy ieś
spráwowáć będźiesz/ ieśli łákomie zbiéráć będźiesz/ zebrawszy / y zbiéráią
komie/ y sam sobie dobrze nievczynisz/y bliźniemu potrzebuiącemu : á w
wymówki żadné nie pomogą przed Pánem Bogiem/Gdyż miłośnicy pie
dzy trudno máią wnidź do Królestwá Bożégo.

Math: 6. ver: 33.

Math: 19. ver: 23.

Iużeśmy pokazáli o pysznych / y o łákomych/ że nie weszli do Wiecze
Páńskiéy : iészcze o trzećim rodzáiu ludzkim Ewányelia nam powiáda
trzećim tym który sye wymówił posłowi Oycá czeládnégo/ mówiąc :

Poiąłem żonę/ przeto przyść nie mogę.

Tu PAn wszytki nierządné / á w ćielesnych spráwách mieszkáiącé
wykonterfetował/ álbo też y ony / o których v Tobiaszá świętégo masz
yelską mowę/ którzy wstępuią w małżeństwo/áby Páná Bogá od siebie

/ á iáko wół y osieł chćiwośćiam ćielesnym służyli: Nád tákimi Czárt/ l powiedźiał/ma moc. Przez vczćiwą tedy tu spráwę Małżeńską/ rozu Pan ony/ którzy y w małżeństwie / y okrom małżeństwá wßetecznie żyá świećie. Bo Pismo powiáda: Że y w Małżeństwie świętym iest chem wßeteczność: á przez małżeństwá kto sye w miłość wda/ vtraca y máietność. thák pismo świadczy przez Proroká: Wßeteczność á piwo/ oddala śmiáłość sercá. Y ná drugim mieyscu vczy: Że wino á nie y/ przywodzą do ßaleństwá y mądré ludźi. A Páwel S. do Koryntów a: Że ktho sye w wßeteczną miłość wdawa/ grzéßy nietylo przećiwko ı/ále też y przećiwko ciáłu swoiemu. A chcemyli to krótko odpráwić/ iest/ y iáko sye wykłádáią ty słowá/ Poiąłem żonę: thedy przez słowá kié które są od Páná v Mátheußá powiedźiáné / może sye tho wyłożyć). Ták ty słowá mówi Pan. Jákoby rzekł: Kto więcéy/ niżli mnie/ : oycá/ mátkę/ żonę/ y náostátek y dußę swą/ tedy táki nie iest mie go-

Tobiæ 6. ver: 17.
Ozeæ 4. versu 11.
Eccles: 19. ver: 2.
1. Cor: 6. ver: 18.
Mat: 10. ver: 37.
Lucæ 14. ver: 26.

Maß małżonkę/ tákże ią miłuy/ iáko miłuie Pan Christus Kośćiół : przećiwko któremu ták wielka byłá miłość Páná Christusowá/ że y ié swé położył dla zbáwienia iego. Ták też y ty powinieneś małżonkę ować iáko ciáło swé/ y iáko zdrowié swoie. Ale przedśie y małżonki/ y oy mátki/ ták nie miłuy / iákobyś miał dla nich Páná Christusá zbáwićieego opuśćić: á świátu/ małżonce/ oycu/ mátce/ bráćiéy/ kwoli zbáwie oie strácić: y choć maß małżonkę/ idź ty przedśię ná wieczerzą Páńską/ y Ewányeliéy/ przyymuy náuki iéy/ stáray sye o żywot wieczny: nie aday miłośći małżonki twoiéy/ nád miłość Bożą/ á thedy w świętym Małżeńskim błogosłáwieństwo Páná twégo otrzymaß/ y poćiechę áná odniesieß. Potrzebá tedy małżonkom o to sye stáráć/ áby sye nie małżonkam swym podobáli: iákóż tho stáránié Páwel S. miedzy stá małżeńskim być opowiáda: ále przodkiem żeby sye Pánu BOgu podo o to żeby sye stáráli. Y to do małżonków nápominánié iest/ áby w ś m stánie/ świętobliwie żyli / o łáskę miłego Páná BOgá sye stáráli/ y káli.

1. Cor: 7. ver: 33.

)o nierządników zásię inßego nápominánia niemáß/ iedno tho: Że bá sye nierządem/ poginą. Zginął Sámson mocny mocarz dla białéygło którą nierządnie miłował. Dawid y Sálomon/ w tym grzéchu vpádli. wányeliéy Heród Król dla nierządnice niewiásty/ zábił świętego czło Jáná Krzćićielá Páńskiégo. Ták wßetecznośći ćielesné ludźie záwo przeto Sálomon mówi: Nálazłem niewiástę być przykrzßą w gorzko iż śmierć: iest iáko śidło łowców: serce iéy iáko niewód: ręce/ iáko zwią czéßnégo człowieká vłowi: á ledwo on swobodźien będźie od niéy/ któ podoba Pánu Bogu.

Iudicū 16. ver: 4.
Marci 6. ver: 27.
Eccles: 7. ver: 27.
Prouer: 6. v. 26.

) wßetecznicach też to mówi Sálomon/ które drogié dußę męskié zá a/ y łowią w grzéchy. Ano wßyscy máią sye ná tho ogledáć co Páweł S. ówi: Wßetecznicy Królestwá BOżégo nie oglądáią. Y co dźiśieyßa nyelia mówi / Ná wieczerzą Páńską nigdy nie przyydą. Pytaß / cze Ato od wßytkich ten ieden mówi w Ewányeliéy / Nie mogę przyść. proßą áby ie wymówił sługá v Oycá czeládnégo: ten zgołá powiáda/ może przyść: dla tego/ iż ym kto więcéy w wßetecznośći zaydźie/ thym dobniéy mu do náwrócenia przyść. bo Pismo powiáda: Wßeteczny w ych spráwách człowiek kiedy nápominánié przećiwné słyßy/ żeby sye v etał/ nie miło mu/ miece to zásię/ y słucháć tego niechce. Dáie przyczynę ł świety/ dla czego to/ ták mówiąc: W ćielesnośći (którą Páweł S. bydlęcą roskoßą) człowiek położony / nie może porozumiéć spraw Du ożégo: bo sye mu widzą zá głupstwo. Mocnie tedy wiąże / y mocnie

1. Cor: 6. versu 9.
Eccles: 21. ver: 18.
1. Cor: 2. ver: 14.

trzyma wßeteczna miłość/ gdy ſye kto w nie wda: choćby ſye z niey c
wyſwobodźić/ nie może/ okrom oſobliwego dáru Bożego. Y dla tego t
to w dźiśieyßey Ewányeliey tákimi ſpráwámi obárłożony/ powiáda/ ż
mógł iść ná wieczerzą Páńſką. Skąd ſye okázuie/ że miłość ſrożßa
mierć: bo niedba nic áni ná Páná/ áni ná Duchownego/ áni ná vbog
y kto ſye w nie wda/ poznáć ią muśi/ kiedy myſl y ſerce czyie opánuie/
dwo co inßego myślić da: ſámá trapi/ ſámá ſerce gryźie: á ſnadź thák
wala/ że y Duße záwodźi w gniew Boży/ y w ćiele kośći ſußy. Prawd
dy ten mówił/ co ſye był w tę miłość wdał/ że przed thym ſercá ſwego
woleniem/ przed záślepieniem ſwoim/ nie mógł przyść ná wieczerzą. C
wßyſcy iego náśládowcy mogą mówić: bo w teyże kłóbie ſą/ co y on b
dla tych przyczyn tákże nie mogą przyść do wieczerzey Páńſkiey. Ná t
ßytki wßetecznośći/ y płóne miłośći/ munßtuk y wędźidło/ ieſt święte N
żeńſtwo/ które w boiáźni miłego Bogá żywie/ á o chwałe Páná Bogá
potómſtwá wypłodzenie ſye ſtára. Czego S. Páweł náucza/ gdy mó
Káżdy dla wßeteczney miłośći miey ſwą włáſną żonę.

Miłośći wßeteczney spráwy.

1. Cor: 7. verſu 2.

Ale dáley poſtępuiąc/ iuż potrzebá wiedźieć co ſie ſtáło/ gdy ſye ták
mawiáli ći proßeni ná wieczerzą:

Wróćił ſye ſługá/ y opowiedźiał to Pánu ſwem

Wie PAn wßytko/ widźi też tho/ że ſługi iego/ y słowá iego/ ludźi
zgárdzáią. Opowiádáią to ſłudzy Pánu choć wie: á to gdy niewdźięczn
ludzką widzą/ że słowá Bożego od nich przyimowáć niechcą/ ſkárżą ſye p
Pánem: á Pan ná wyſokośći widząc to/ nie zá wdźięczne przyimuie te
mówi: Nie wzgárdźiliśćie onych/ ále mnieśćie wzgárdźili. Ták czyta
że ſye ſkárżyli APOſtołowie w Dźieiách APoſtolſkich ná Żydy/ że ſye
ſprzyśięgli przećiwko Pánu Chriſtuſowi/ y przećiwko ſługom/ y náuce i
Ták ſye ſkárżył Heliaß/ widząc kiedy Ołtarze Boże popſowano/ Proroki
bito/ y iego dla prawdy zábić chćiano. Thák ſye ſkárżyli MOyżeß y Aa
ná Chore/ Dátán/ y Abiron/ kiedy przećiwko nim pobudzáli lud Żydow
á dobrodźieyſtw BOżych przez nie dánych niewdźięczni byli. PAn záśi
czyni/ kiedy ſye przed nim ſłudzy iego ſkárżą? Ato powiáda Ewányeli

Actu: 4. ver: 27.

3. Reg: 19. v. 10
Nume: 16. ver: 15.

Thedy rozgniewawßy ſye Oyćiec czeládny/ rz ſłudze ſwoiemu: Wynidź rychło ná vlice mieyſk ßerokie y wąſkie/ y wprowadź tu vbogie/ vłomn chrome/ y niewidome.

Láſkę pierwey Pan pokázował w tym/ kiedy wzywał/ kiedy ſługę
y ná Wieczerzą przezeń nápominał: wzywał Żydów pierwey z pilnośc
dobrodźieyſtwy/ y przez poſły: ále gdy przyść nie chćieli/ rozgniewał ſye P
y zárzućił ie z łáſki ſwey/ z oyczyzny/ y z źiemie ich. Nápomináło ie Piſm
z nimi nas nápomina/ gdy mówi: Człowiecze gdy zgrzeßyß/ nie mów że t
Zgrzeßyłem/ á cóż mi ſye ſmutnego zá to ſtáło? wielkieć ieſt miłośierd
Páńſkie/ ſmiłowánie/ zábaczyć Pan BOg grzechów moich/ y ſmiłuie
nád nimi. Wiedzże to pewnie/ żeć miłośierdźie Boże/ tákże y gniew iego/ p
ko ſye przybliżáią: á ná grzeßne pátrzy gniew Boży. Ato tu ſye przypat
łáſki było doſyć/ y miłośierdźia było doſyć/ w ten czás kiedy proßonych w
wał: á kiedy niechćieli/ wnet ſye rozgniewał: ty zárzućił/ inßych wezwáć
zał. Zárzućił Żydy/ á niedoſtáteczne Pogány/ we wßytkich cnotách podu
głe/ w znáiomośći Bożey vłomne/ wezwáć raczył. á z tych liczby ieſte

Eccleſ: 5. á v. 4. ad 8.

as slepé wezwawszy/ oświécił: nas vłomné w znáiomości swoiéy / w świetéy / vzdrowił / y ná drógę spráwiedliwości náwrócił. y mysmy z te Wieczerzą Páńską nápełnili/ vstáwicznie potráwy théy Wieczerzam są zgotowáné: słowo Boże/ y Swiątości Kościołá świetégo nam : tylo ábysmy niewdzięcznością nászą / tego nie stráćili / cosmy z oso dobrodzieystwá Bożégo wzieli. A to Pan do posłańców swych tóż záwżdy/ áby nie mieszkáli/ áby wszędy/ y záwżdy/ pilnowáli vrzedu swé y wzywáli ná wieczerzą/ kazáli słowo iego/ száfowáli Swiątościámi w tym áby nie mieszkáli. Wászá rzecz ábyśćie słucháli/ tego wdzięczni dzięcznie to przyimowáli : bo ieśli tego nie vczynićie/ pámiętaycie/ iż ie rodzonym rózgom Pan nie przepuścił/ dáleko wiecéy wam nie przepu odrzućiwszy was / mocny iest y z kámienia wzbudzić sobie syny Abrá wé : iáko Jan świety Krzćićiel niewdzięcznym Zydom opowiádał. tedy słuchaymy co sye sstáło : vczynił/ powiáda Ewányelistá/ sługá/ n roskazał/ y przyszedszy opowiedział to Pánu/ mówiąc :

Pánie / sstáło sye iákoś roskazał : á wszákże ieszcze mieysce iest prózne.

... ie zárázem sye rozmnożył Kośćiół Páná Chrystusów/ nie záraz przyszli wszyscy do znáiomości Bożéy/ siłá sye Zydów náwróćiło/ siłá ich przy te Wieczerzą / ále mieysce zostáło prózne wielkié do wypełnienia thák éy Wieczerzéy : potrzebá było thedy więtszégo nápełnienia/ które áby ało/ iuż nie z narodu Zydowskiégo tylo/ ále y z innych narodów. A ro znowu Pan słudze/ mówiąc :

Wnidź ná drógi/ y opłotki/ á przymuś wnidź/ áby był nápełniony dom mój.

Dáwno iest compelle intrare: y w stárym zákonie Dawid srogim posel stwem Bożym do pokuty dwá kroć przymuszon był. czytay 2. Reg: 12. v. 7. & Ca: 24. v. 12. Tákże y Achab Król. 3. Reg: 21. versu 21.

Rom: 11. versu 21.

Math: 3. versu 9.

u iuż Pan sługom swym roskazał/ nie do miástá/ áni do vlic iego/ ále ná drógi y opłotki : iuż tu ludzi tułáiących sye szukáć kazał / którzy krom po żyli ná świećie. á ći byli Pogáni/ obłędliwych obyczáiów y náuki/ obłe y wszeteczney wiáry/ ty Pan iuż kázał do domu swégo/ sługom y po om swoim/ náwrácáć/ groźbámi potępienia wiecznégo do domu swé wodźić/ náwróconé z złości kárác : do cnotliwégo żywotá/ y práwey /mieczem słowá Bożégo przymuszáć / y srogim sądem Bożym/ złośli ráwy ich / tłumić y kárác. Co iednák iáko Apostołowie pilno czynili / y udźie świeci ich namiástkowie/ znácznie w Pismie świetym náyduiemy. Ale i Apostolskié spráwy pátrzmy / iáko oni przymuszáli do domu BOżégo ré náwracáli ná wiárę Páná Chistusowę. Páweł świety / kiedy mu sye wiał/ y słowu Bożemu/ Elymas Czárnoksiężnik / chcąc odwieść od Páná Chrystusowey Sergiuszá Pawłá / mówił do niego tymi słowy : O pełniony zdrády/ y wszelkiégo fałszu/ synu dyabelski / nieprzyiaćielu wsze y spráwiedliwości/ który nie przestawász dróg práwych Bożych psowáć: wiedz/ że moc Boża iest nád tobą / którą mocą będźiesz slepy/ y słonicá ieć nie będźiesz : y nátychmiast oslnął. Ták przymuszał do domu Boże nże Páweł S. onégo złégo y wystepnégo Koryntczyká/ którégo dla nie iego dał Szátánowi przekletemu w moc./ áby przez tho poznał grzéch / á vpámiętał sye. A ná on czás kiedy do KOryntów pisał/ że do nich przyiecháć / áby ie karał dla nieiákich mierządów ich : grożąc im/ iż w że karánia przyiácháć miał do nich. A czynił to dla tego/ áby złé y wy stępné przymuszał do nápełnienia domu Bożégo : iżeby domu BOżégo/ tho Kościołá Bożégo nie szpácili mierzady. Tákżeć y do Tymotheuszá pi-

Actu: 13. á ver: 8. ad 12.

1. Cor: 5. versu 5.

1. Cor: 4. ver: 21

1. Timo: 5. v. 20.
2. Tim: 4. ver: 2.

Actu: 5. v. 3. 4. 5. & versu 9. 10.

ſał / áby wyſtepné przed wßytkimi karał / iżeby ſye inßy bali. Y ná d
mieyſcu każe Timotheußowi wyſtepné kàráć/ prośić ich/ y łáiáć. Tóż
możeß y do Tytuſá w pierwßym/ v. 11. y w wtórym v. 15. Kápit. Tóż
li y inßy Apoſtołowie: iáko Piotr S. ſkarał Ananiaßá y Zaphire/ mież
ną/ o kłamſtwo/ które czynili przed oblicznośćią Kośćiołá Bożégo pr
ko Pánu Bogu/ iże wnet pomárli ſą. y ſſtał ſye/ powiáda Hiſtorya/
ſtrách w Kośćiele BOżym / v wßytkich ktorzy to widźieli y ſłyßeli.
krótko to opowiádáiąc: karali Apoſtołowie wyſtepné wedle ich záſług
tego/ áby Páná Chriſtuſów Dom był nápełnion. Dáiąc w thym náukę
káżdy którému rząd Kośćiołá Chriſtuſowégo należy / ich náßláduiąc
czynił co oni czynili. Powinni rodźice dźiatki ſwé/ powinni goſpodarz
ládkę ſwą/ do domu Bożégo/ do porządnégo żyćia ná świećie/ do pob
śći przywodźić/ y nierządy w nich káráć. Powinien Vrząd vſtáwámi/
rządnym poſtánowieniem/ do Kośćiołá Bożégo lud ſobie poddany pr
ßáć/ á wyſtepny káráć. Ale mimo ty wßytki / nawiecéy vrząd Duch
powinien wßelákim ſpoſobem przypedzáć wyſtepné/ á od Kośćiołá B
go oddalone náwrácáć do domu BOżégo/ karząc/ nápominàiąc/ y pr
áby ſye ich pilność pokazáłá/ ktthórą powinni mieć w owcách ſobie p
nych: Abowiém do nich Pan ty ſłowá oſobliwie mówi: Przymus wni
był nápełnion dom móy. Tym tedy ſpoſobem roſkazał Pan/ y podźiś
roſkázuie/ wzywáć nas do Wieczerzéy ſwoiéy: vpominàiąc nas przez to
śmy ſye niewdźięcznymi nie okazali / iáko oni co ná tę Wieczerzą przyś
chćieli. Bo gdyby ták było / czego Boże vchoway/ thedy trzebá ſye obá
Dekretu ſrogiégo Páńſkiégo/ który ná końcu téy Ewányeliéy od Pán
męż ieſt ſtráßliwy położony/ y n á niewdźięczniki nápominánia ſłowá B
go/ y ná ty ktorzy przyść niechćieli / y ießcze y podźiś dźień przyść niech
tego domu Bożégo/ dla ſwégo obárłożenia w rzeczách cześnych. &c. A
Dekret ſtráßny Páńſki inßy nie ieſt/ iedno ten/ ktory Pan rozgniewány
dáć y powiedźieć raczył/ mówiąc:

Powiádam wam / Zaden z onych mężów wez
nych/ nie vkuśi Wieczerzéy moiéy.

Zaden tedy nie wzgardzay Páná wzywáiącégo. Bo gdźie to vczyn
wzgárdźiß/ bóy ſye tego Dekretu/ bóy ſye onego drugiégo nápominánia/
ré o omießkáłych y głupich Dźiéwkach Pan powiedźieć raczył / gdy wo
áby im otworzono. ktorym powiedźiano od Oblubienicá/ Iż o nich wied
niechćiał. A o tákowych powiáda Pan/ y Piſmo / mówiąc: W on czás
dą do mnie wołáć/ á ia ich nie wyſłucham. Otóż my Chrześćijánie z t
Ewányeliéy vczmy ſye/ nie lekce ważyć miłośierdźia Bożégo/ nas nápo
náiącégo/ ábyśmy dźiedźicmi byli Domu BOżégo: ábyśmy vżywáli roſk
nam zgotowánéy przez Páná Iezu Chriſtá w Króleſtwie Bogá Oycá ie
Nie opußczaymy théy łáſki/ áni iéy zámiátaymy ná ſtronę: ále zá nie P
Bogu dźiękuiąc/ iego zá to chwaląc/ do théy ſye Wieczerzéy miéymy / w
Bożą pełniąc/ y iéy náßláduiąc. Strzeżmy ſye wßelákich przyczyn / kt
mibyśmy mogli odpáść od łáſki BOżéy/ y od wiecznéy chwały iego.
bierzmy złégo przykłàdu z tych/ ktorzy dobrym mienim do pychy/ łákomſt
y zbytków ćieleſnych przychodząc/ o Wieczerzą Páńſką nic nie dbáią/ y n
wáiącégo Páná od ſiebie precz oddaláią. Báczmy my wedle náuki
włá świetégo: Iż czás krótki pielgrzymowánia naßégo ieſt. Otóż ktorzy
fráſuią/ y płáczą/ niech fráſunku nie przypußczáią ták / áby ſmutni záw
być mieli: ále niech bedą iáko nie płáczacy: A ktorzy ſye weſelą / ták nie

Math: 25. ver: 12.

Prouer: 1. ver: 28.

Czego ſye z they Ewányeliey vżyć mamy. 1. 2. 3.

1. Cor: 7. à v. 29. ad 32.

ich bedzie/ iákoby nie byli w nim rospuſtni / ále niech bedą iákoby ſye ...ſelac. A ktorzy kupuią/ niech w tym nádźieie nie pokłádáią co kupuią: ...ch bedą iáko niekupuiący. Tákże kthorzy świátá vżywáią / niech go ...omnie vżywáią/ iákoby go nie vżywáli. A to bedźie w nas / kiedy nas ...né rzeczy nie opánuią : kiedy vżywáć wßytkiégo z boiáźnią BOżą be... : Páná Bogá/ Króleſtwo iego / y miłość iego/ nádewßytko przekłá... Co nam rácz dáć náß Pánie á Zbáwićielu. Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

...apród : Przypowieść o wezwánych ná Wieczerzą dáie znáć/ iż y Zydy/ ...iny/á zgołá wßytek naród ludzki/Pan Bóg powoływa do śiebie: tym ...d/ dla Oycowſkich obietnic Zydy vczćiwßy : á potym/ z miłosierdźia .../ ná niewdźiecznych Zydów mieyſce Pogány powoławßy : to dláte... miłosierdźié iego było/ y śćiągáło ſye/od narodu do narodu/nád ty...ytkimi ktorzy ſye go boią / y woléy iego ſłucháią.

I.

Rom:15.v: 8. & 9.
Lucæ 2. verſu 50.

...o wtóre okázuie/ że ty trzy rzeczy/ żądza ćiáłá / żądza oczu/ y pychá w ...woćie/bronią wßem do Páná Bogá/ y do Wieczerzey iego : gdźie ieſli ...yć/ nie dayże ſye tym trzem rzeczom vwodźić.

II.

...otrzećié : Powiáda ſtráßliwy Dekrét o Zydách niewdźiecznych/ we... ſwoim gárdzących: że iuż tácy kthorzy poſelſtwá Bożé wzgárdźili/ ...dą ná Wieczerzą Páńſką. Wiedzmyß to/iż ich vczeſtnikámi bedą o...zy vznawßy Syná Bożégo / y náuke iego / wzgardzáią go/ y znowu ...ziuą w ſercách ſwoich / thák ſpráwámi ſwoimi złymi / iáko náukámi ...rſkimi: tácy potwarzáią Syná Bożégo żywégo/ y z Duchá BOżégo ...śmiéwiſká czynią : y lepiéy áby byli nie ználi drógi prawdy/ á niż vznawßy názad ſye cofneli/ ku ſwému zátrácenіu.

III.

1. Ioan: 2. ver: 16.
Hebræ: 6. ver: 6.
& cap:10.ver:26.

Ewányelia

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Trzecia po Tróycy S. według opisánia Lukaszá S. w Kápit: 15.

BYli przybliżáiący sye do Pá-
na Jezusa grześznicy y iáwnogrześni-
cy/áby go słuchali. Y szemráli Phári-
zeuszowie/y w Pismie vczeni / mó-
wiąc. Ze oto ten grzéśzniki przyimu-
ie/ y iada z nimi. Y rzekł do nich he
przypowieść/mówiąc: Który z was
człowiek maiąc sto owiec/ieslib-
dne stráćił z nich/ izaż nie opuszcza
dźiewiąćidźieśiąt y dźiewiąći ná puszczy/á nie idźie po one
ra byłá zginełá/ták długo áż ią nayźdie: A gdy ią naydźie/
dźie ią ná rámioná swoie / ráduiąc sye. A przyszedszy do dom
wzywa przyiaćioł y sąśiádów / mówiąc im: Rozraduyćie
społu zemną/iżem nálazł owce moie która mi byłá zginełá.
wiádam wam/iż tákié będźie weselé w niebie nád iednym g
sznikiem/który pokutuie/dáleko wiecéy niżli nád dźiewiąćią

y dziewiąćią spráwiedliwych / którzy nie potrzebuią pokuty. Albo kthóra niewiástá máiąc dziesieć groszów śrebrnych/ zgubi ieden : izaż nie zápála świéce/ á nie sprzewráca wszytkie w domu/á szuka z wielką pilnośćią/ták długo áż naydzie: A gdy naydzie/wzywa przyiaciółek y sąsiádek swoich/mówiąc: Rozráduycie sye zemną społu / żem nálázłá grosz którym byłá strácilá. Tháksze ią wam powiádam : Jż będzie wielkié weselé przy Anyoły BOżymi / nád iednym grzesznikiem który pokutę czyni.

Rzecz iest káżdemu iásna/ że Pan Christus Syn iednourodzony BOży przyszedł ná świát / áby grzészné zbawiał: bo o thym dawno y Prorocy opowiádali : Że mdłości násze/ y grzéchy násze/ miał nosić ná ciele swoim: y iego sinośćiámi mielismy być zbáwieni. Páweł théż świety przypátruiący sye temu/ ták pisze do Tymotheusza : Jż tho byłá wierna mowá y náuká iego / y ku przyieciu godna/Że Jezus Christus przyszedł zbáwiáć ludzie grzészné. A zátym/rzeczy iásnych dowodzić nic inszégo nie iest / iedno prozno rówić. A wszákże ábysmy iásniéy poznali/że dla grzéchów naszych przy- przypátrzmy sye. Wiémy że smysły násze/ y wszytká mysl nasza/ począwszy od młodośći/ skłonna iest ku grzéchowi/ y ku wszytkiemu złemu. Wiémy z vst miłośniká Páńskiégo : Jż ieslibysmy mówili/że grzéchu nie mamy/ sámi siebie zwodzimy / y prawdy w nas niemász : Gdyż y Páweł świety osobliwé naczynié od Páná Bogá wybráné / naydował w ciele swym Zakon swowolny y bystry/ który sye sprzeciwiał Zakonowi duszny/y hołdował go pod grzéch : y choć go PAn BOg osobliwie wybráć raczył / przedsie czuł w sobie grzéch pánuiący. A iáko ná drugim mieyscu mówi o sobie : Cielesnym iest záprzedánym iest pod grzéch. Skárży sye też y ná pokusy swoie do Rzymianow pisząc/ którymi go Szátan nágrawał/ y gwałtownie nágábał / etc. Stąd iásnie obáczyć sámi siebie możemy/iż iesli ći od pokus Szátáńskich/od pokus ciáłá swégo/ y od grzéchu wolni nie byli/ którzy ták wybornym y wybránym naczynim BOżym byli : Cóż my grzészni rzeczemy / y iáko o sobie trzymáć będziemy ? których spráwy/mysli/vczynki wszytki/ prawie grzéch są. A iáko y DAwid świety tho o sobie powiedział : Jż w grzéchach poczętym był/ w złośćiách porodziłá go mátká iego. A iáko sye począł y národził Dawid Prorok/ pewnie ták y my w grzéchách sye poczynamy/ y w grzéchách sye rodzimy : bo wedle tákiégóż biegu przyrodzonégo/ poczećié y rodzenié násze iest / iáko Dawidá Proroká było. Co iednák widząc Páweł świety iż ták iest/ wydał o nas then Dekrét / mówiąc : Z przyrodzenia iestesmy synmi gniewu Bożégo. Czemu to Páwle świety : A co przyrodzenié winno ? Vkáżże/ że w tym winno Pánu Bogu násze przyrodzenié/ do Rzymiánów pisząc gdy mówi : Przez iednégo człowieká (rozumiéy Jádámá pierwszégo Oycá nászégo/) grzéch wszedł ná świát/ á zá grzéchem przyszłá śmierć : y ták wszytki przeszłá śmierć/ przeto/ iż wszyscy w iednym zgrzeszyli. Y był/powiáda Páweł świety / wszytkim ludziem grzéch człowieká pierwszégo Já-

Isaiæ 53. v. 4. & 5.

1. Tim: 1. ver: 15.

Genes: 8. ver: 21.

1. Ioan: 1. versu 8.

Rom: 7. versu 23.

Rom: 7. ver: 14.

2. Cor: 12. ver: 7.

Psal: 50. versu 7.

Ephes: 2. versu 3

Rom: 5. ver. 12. 16.

dáná ku przeklectwu y ku potepieniu. Skąd iáśnie możeß pobáczyć/ dl
go z przyrodzenia iesteśmy syny gniewu Bożégo/ dla czego potrzebuiem
ski miłégo Bogá/ dla czego nam zbáwićielá potrzebá: y przecz iest na
słány ten który zniósł/ y znosi/ grzéchy wßytkich ludzi. Jakóż pewnie n
czego inßégo/ iedno dla tego/ Chrześćijáninie miły/ iáko ćię Prorok E
el vczy: Jżeby on to co było zginęło/nálazł: co było zepsowánégo/nápr
co było zárzuconégo/ przywróćił. áby owce swoie rządził/páſtwiſká ży
wiecznégo im dawał: áby im dał przymiérze pokoiu wiecznégo/ żeby n
ły ku drapieſtwu y ku pożárćiu Piekłu / y Czártowi okrutnéy bestyéy.
tego tedy iest ten Zbáwićiél nam potrzebny / áby / iáko przyßłá śmierć
iednégo człowieká zá grzéchem / áby zás tákże przez iednégo człowiek
ná Jezu Christá wróćił sye nam żywot: dla tego potrzeba byłá áby n
zá nas zá złé / ábyśmy byli dobrzy: ábyśmy vspráwiedliwieni we krwi
byli wybáwieni od gniewu Bogá Oycá prze zeń: ábyśmy ziednáni byli/ y
pienié mieli w Pánie Bodze przez Syná iego iednourodzonégo Páná J
Christá. który vmárł nie dla czego inßégo / iedno dla grzéchów náßych
z wielkośći grzéchów przemienił vspráwiedliwienié / y z łáską spráwied
śći dał nam żywot w Króleſtwie Bożym/ ſtráconym przez grzéchy ná
toć iest wßytká poćiechá náßá/ że my którzyśmy byli dáleko od Páná
ſtworzyćielá náßégo/ przez Syná iego iednourodzonégo sſtáliśmy sye b
którzyśmy byli nieprzyiaćiołmi / sſtáliśmy sye synámi: kthórzyśmy byl
gnáńcy z dziedzictwá Króleſtwá Bożégo/ teraz sſtáliśmy sye dziedzic
tákimi dziedzicmi/ że współ dziedzicami iesteśmy w tym to Króleſtwie
nem á Zbáwićielem náßym JEzusem Christusem/ przez którégośmy ty
ßytkich dobrodzieyſtw/ y przyſtepu do BOgá Oycá/ doſtáli. Máiąc
nieomylną vfność we krwi Jezu Christá Páná swégo / káżdy Chrześci
nie/przyſtepuy do niego w prawdziwym sercu/ w zupełnéy wierze: odd
ßy od siebie sumnienié złé/ trzymay nádzieie twoiéy/ y odkupienia two
nieomylné wyznánié: miłość miéy z vczynkámi cnotliwémi: á w kár
Chrześćijáńſkiéy trwáiąc/grzéchom sye sprzećiwiay. Gdyż Pan Bóg w
mogący nie ináczéy sye nam ofiárowáć raczy/choć téż nas y náwiédza/
iáko synom swoim. Pomnimy ná to/ choćiesmy grzéßni/żeśmy iednák o
pieni od Syná Bożego: że mamy z niego łáskawégo brátá / który sye n
gdy sye do niego skłániáć bedziemy/ brzydźić nie bedźie. Oto sye y tymi
ßniki nie brzydźił/którzy przychodźili áby go słucháli: iáko nam świadcz
wányelia dźiśieyßa. Którey spráwá wßytká tá iest/ ábyśmy obaczyli łá
miłośierdźié Páná náßégo nad grzéßnymi/ iáko z nimi obcuie/ y iáko im
wiádał Króleſtwo Bożé. A bacząc to/ bacząc téż y nas sámych żeśmy
ßni/ to vfánié/ y tę náukę bierzmy/ábyśmy sye do Páná náßégo mieli/do
go sye vćiekali/ w nim vfáli/ iego o łáskę y miłośierdźié prośili/ mówiąc
słowá onego oycá dźiéćięćiá opętánégo/á vzdrowionégo od Páná Christ
Wspomoż nas miły Pánie / á smiłuy sye nád námi. Bo ieśliże chcemy
ná náśládowáć/ do niego sye przybliżáć / tedy wspomożenia iego ßukay
iego słuchaymy: wiedząc/ iż iedno ći grzéßni do niego sye przybliżáią/ kt
go słucháią: y o tákich Pan tylko wié/tákim łáski swoiéy vżycza/tákie
dzącé ná rámionách swoich znośi do owczárnie swoiéy. Czego iednák ße
sye náuczym z Ewányeliéy dźiśieyßéy/ którą ták Lukaß ś. poczyna mów

Ezechi:34.ver:16 23. 25.

Rom:5. v:12. 15. 21.

Rom: 5. v: 6. & 9.

Ephes: 2. ver: 13.
Rom: 5. versu 10.
Rom: 8. versu 7.

Ephes: 2. versu 18.
Hebræ: 10. ver: 19. & 22. 23.

Hebræ: 12. ver: 7.

Marci 9. versu 24

Byli przybliżáiący sye do Páná Jezusá grubo
bo iáwno grzeßni/ y grzéßni.

Przed początkiem Ewányeliéy dźiśieyßéy/ Lukaß S. powiáda/ iż

u poſpolitégo/ który on tłuſzczą wielką zowie/ ßło zá Pánem. Byli te-
éy tłuſzczy ludźie rozmáići : byli Licemiernicy/ náuczeni w Zakonie/ y
ogrzéßnicy/ co bez wſtydu iáwnie ludźie ná cléch dárli / y ich máietno-
áli/ ná drógách/ ná tárgách/ y ná rozlicznych mieyſcách. A do tego w-
go ießcze y iáwnolichwili: A tháktié wßytki Zydowie iáwnogrzéßnymi
. A tácy iuż Pogánom Rzymiánom ſłużyli / których ná ten czás Zydo-
łdownicy byli. A iż ſludzy Kośćielni wßyſcy/ iáko Kápłani/ Lewi-
ißy/ mieli wolność od wßelákich podatków/y myt dawánia: á tę wol
 nietylo od Páná BOgá ſwégo/ ále też y od ARtáxerxá Królá Per-
 byli obdárzeni/ ná on czás/ gdy Ezdráſá Kápłaná/ y piſárzá Zakonu
go/ poſłał był Król ku budowániu Kośćiołá Pánu Bogu / z Bábilo-
 Jeruzálem : iáko o tym możeß czytáć v Ezdráſá. Tedy wßyſcy thácy
y nád ich wolność myta z nich bráli/ byli od nich poczytáni zá łupieżce
zné/ y zá wydźierácze dóbr cudzych : y przeto ie iáwnogrzeßniki zwáli.
odobno y dźiś tym iáwnogrzeßnikom / v nas Chrześćijánów / káżdy
by ſye przypátrzyć mógł / którzy nie tylo ludzkié máietnośći biorą/ ále
nie lichwią/ iáwnie ludźi morduią/ iáwnie cudzołożą/ iáwnie bez wſty-
zkiégo/y boiáźni Páná Bogá wßechmogącégo/ czynią wßytki wßete-
i. A tácy iż iáwnie grzeßą/ iáwnogrzéßnicy ſą : bo nie tylo ná tym nie
wáią/że grzeßą/ále ku więtßemu zátrácenu ſwoiemu/ weſelą ſye gdy
nią / y ráduią ſye z vczynków złych ſwoich : á przyßedßy w głębokość
ów/zá nic ſóbie grzéchu nie máią. Przypátrz ſye káżdy ſumnieniu ſwo
á pámiętay że PAn BOg ieſt mśćićiel nieprawośći ludzkich / nie tylo
mi którzy złość czynią/ ále też nád potomſtwem onych wßytkich / do
o y trzećiégo pokolenia/ którzy go wzgardzáią. Acz w prawdźie Pan
łośćiwy y miłośierny/ ále przeklęty człowiek który w tę nádźieię gru-
ßy : á ná ſpráwiédliwość Páná ſwégo / y ná pogróżki iego ſrogié/
i grzéchy ludzkié káráć Pan obiecał / żadnégo baczenia nie ma : wie-
e nie tylo złé ſpráwy/ ále y złé myśli/ y prózné ſłowá / w ſwoich kárác
biecał. Gdy tedy czás ieſt/ potrzebá tego/ áby obaczywßy ſye káżdy
nił / co ći iáwnoprzeſtępnicy/ y grzeßnicy vczynili / które ná przykład
yelia wßytkim grzéßnym dáie/mówiąc: Byli przybliżáiący ſye do Pá-
nogrzéßni/y grzéßni.

źiwna rzecz / tłuſzcza wielka byłá : byli w théy liczbie y Licemiernicy/
e Zakonni/ Doktorowie /y inßy którzy ſwoią świętobliwośćią zacny-
chćieli / y byli v ludźi : á wżdy iednák choć tám byli / żadnéy zmian-
n Ewányeliſtá nie ma/áby ſye przybliżáli do Páná/ choć byli ták bli-
ná/ ći to Zakonu / y vſtaw ſwoich przeſtrzégácze/ iáko ći iáwnogrze-
o których ſámych tylo grzéßnych mówi/ iż ſye ći przybliżáli do PAná.
nu dźiwowáć ſye nie potrzebá. gdyż trudno ſye oni przybliżyć mieli do
kthórzy vfáiąc ſwéy ſpráwiedliwośći/ nádeći vmiejętnośćią Zakonu/
rzchnich obrządkách ſwoich/ w vmywániu/w iedzeniu/ w odźieniu/w
 ná vlicách modleniu / záſádźili byli ſpráwiedliwość ſwoię : v któ-
iecéy ważna byłá chwałá ludzka / niż prawdá : którzy ſámi ſobie wi-
e ſpráwiedliwymi / inßé wzgardzáli : próßek w oku bliźniégo widząc/
e biérzmá nie widźieli : y przeto náukę Páná náßégo/ nie tylo że ią w-
áli/ ále ią też ßpáćili / y v wßytkich podeyźrzáną czynili. Nie ſłucháli
aby ſye od niego zbáwienney drógi / prawdźiwéy do vſpráwiedliwie-
áry/ vczyli: ále áby go w náuce podchwyćili/v ludźi ohydźili/y ſpráwy
 iego zelżyli : y przetóż ći nigdy ſye nie przybliżáli do Páná/ choć z Pá-
ówili/ z nim chodźili/ z nim chlebá pożywáli/ iego mowy ſłucháli. Ale
zybliżáli/ którzy znáiąc ſye grzéßnymi / á lékárſtwá grzéchom ſwoim

1. Eſdræ 7. v: 24. O tych to Celnikách Pan BOg mowi/ Iſaię 3. v. 12. mytnicy złupili lud moy.

Prouer: 2. ver: 13.

Exo: 20. verſu 5.

ſzukáiąc/ Páńſkiégo ſłowá ſłuchali/ áby ſye drógi zbáwienney / wiáry
dźiwéy náuczyli : w którychſłowo PAná náſzégo czyniło táki pożytek /
puſzczáli wſzytke máietność/á náſzládowáli go:y táką pokute zá grzéch
czynili : Ze połowice dóbr ſwoich dawáli vbogim: grzéſznice łzámi vm
ły nogi iego/ y włoſami ściéráły/ máśći drogié ná głowe iego lały/ ꝛc.
toż tácy iáwnogrzéſzni/ y iáwnogrzéſzné/nie nogámi ták wielé ćieleſnym
ko żądzámi duſznymi/ przybliżali ſye do PAná Chriſtuſá : Bo y z grzé
ſwoich ſye káiáli /Páná náſzégo náuki ſłuchali/ y iéy wierzyli. A przeto
karał niektóré/ którzy tylo ſłowy ſye do niego przybliżali/á vczynkámi
ćieli: powiádáiąc/Iż ſerce ich dálekié było od niego. Ták y my tych to
ſznych náſzláduiąc/ przybliżaymy ſye do Páná chutliwą żądzą náſzą/ n
duiąc náuki iego / vprzeymé vfánié w nim máiąc/ wiáre zupełną iemu
wáiąc : w cnotliwych ſpráwách/iáko on roſkazał/ żywiąc. wiedząc to
wné/żeć ſye Pan ſmiłowáć raczy nád námi: á że nie wzgárdzi Pan nas
ſznych. Roſpámietayże to ſobie człowiecze grzéſzny/ á pómni/ że z miło
dźia Páná twégo doſyć przeſtepnych / y grzeſznych / przyſzło do łáſki ieg
Pan twóy/ y Zbáwiciél twóy / nie raczył ſye brzydźić imi. Nie brzyd
Lotrem/ dla złoczyńſtwá ná krzyżu záwieſzonym/ále ná iedno wyznáni
rym go wyznał Panem / y Królem / y grzéchy mu odpuśćił/ y do ch
ſwéy wprowádźił. Nie byłá obrzydliwa v niego iáwnogrzéſznicá / o
dmi ſzátánów opętána : áni Kánáneyſka niewiáſtá Pogánká : áni on
mána ná cudzołoſtwie : áni Zácheuſz/ z Máttheuſzem/ iáwnogrzéſznicy
Piotr Apoſtół/który ſye go záprzał : áni Páwel Apoſtół/który go przeſ
wał : naoſtatek áni oni którzy go krzyżowáli/ y zá ty proſił Oycá ſwég
bieſkiégo/ áby im grzéch ten był odpuſzczony. A gdyż widźiſz tákié zn
przykłády łáſki y miłośierdźia Páná twoiégo/ nápominam ćie/ áby ſye
kał do ſtolice łáſki iego/ ábyś miłośierdźié otrzymał. Obnażałeś z cn
z vczynków iéy/ vćiekay ſye do wſpomożyćielá twégo/á on nágość tw
krije : winieneś/ przyſtepuy do Pośrzednïká twégo/y do Iednáczá/któ
ne twoie przepráwi. Nieczyſtyś / áto maſz ſtudnice w którey ſye omy
wſzytkich złośći twoich. Záſnąłeś/ iż nie możeſz Páná BOgá twégo v
áto maſz świátłość która oświéca káżdég człowieká przychodzącégo n
świát. Vmárłeś przez grzéch/ Chriſtus żywot: do niego nie omieſzkaw
byś go od niego odźierżał. Grzeſznyś/ czuieſz to ná ſye/ IEZVS ieſt
wićiél : do niego ſye nawróć/ á on zbáwi lud ſwóy / wierné ſwé od grzé
ich. Aza niewieſz/ iż on ieſt który ożywia/ y wzywa onych rzeczy któryc
máſz / ták iáko tych które ſą : Tylo potrzebá nam Dawidá nápominá
go ſłucháć/ który ták mówi : Przyſtąpćie ſye do niego/ á bedźiecie ośw
ni / y oblicza wáſze zhánbioné nie będą. Do czego Apoſtół Iákub ták
pomina: Przybliżćie ſye do Bogá/á on ſye do was przybliży. A to czyn
kthórzy ſye wſzytką żądzą ſwoią kniemu przybliżáią : Oni záśie oddal
od Páná Bogá/ którzy oni máło dbáiąc/máłą prácą o chwale iego/y
wieniu ſwoim máią. Co iednák oto ći grzéſzni nie ták czynili/ dbáli ći
ná Bogá/ y przeto ſye przybliżáli do Syná iego/ Páná náſzégo Iezu Ch
y ćiáłem y vmyſłem. A chcąc pożyteczné przybliżánié ſwoié do niego
ſłucháli pilnie ſłowá iego / vczyli ſye woléy BOżey : iáko Ewányeliſt
wiáda/ iż dla tego ſye przybliżáli do Páná/

Aby go słucháli.

Abowiém ſłowá wiecznégo żywotá miał : Słowá iego/ Duch y
były. Słowá to nie człowieká tylo/ ále BOgá y Człowieká były : o kt
ſłowiéch Páwel S. do Zydów piſząc / mówi : Zywé ieſt ſłowo Boże/

Math: 9. verſu 9.
Lucæ 19. ver: 8. & cap: 7. verſu 38.
Marci 14. ver: 3.
Math: 15. verſu 8.
Lucæ 23. ver: 42.
Lucæ 7. v: 37. & 8. verſu 2.
Math: 15. ver: 22.
Ioan: 8. verſu 3.
Lucæ 19. verſu 2.
Marci 2. ver: 14.
Lucæ 5. verſu 27.
Math: 26. ver: 74.
1. Cor: 15. ver: 9.
1. Tim: 1. ver: 13.
Hebræ: 4. ver: 16.
1. Ioan: 2. verſu 1.
1. Tim: 2. verſu 5.
Ioan: 4. ver: 14. & 7. v: 37. & 38.
Ioan: 8. verſu 12. & cap: 1 ver: 9.
Ioan: 14. verſu 6.
Math: 1. ver: 21.
Roma: 4. ver: 17.
Pſal: 33. verſu 6.
Iacobi 4. verſu 8.
Ioan: 6. v: 68. & 63
Hebræ: 4. ver: 12.

né / przenikáiąc wiecéy niż miecz z obu stron ostry/ który przebija áż do ...zielenia duße/ y duchá/ y do stáwów/y do spiku w kośćiach : y rozezna... myśli y przedsiewzięcia serdecznych. A iż tákie było słowo Páná nászé... tákowé skutki czyniąc/ wyználi to oni które byli posłáli Książętá Ká...ińskié/ áby go poimáli : bo ći słysząc słowá Páńskié/ wróćili sye do Prze...nych swoich/ y mówili: Iż nigdy ták człowiek nie mówił/ iáko then mó... A to odpowiedźieli / gdy ich pytáli Biskupi y Licemiernicy / czemu go ...náwszy do nich nie przywiedli. Prawdziwie sye thedy wypełniły słowá ...rockié w Páńskich słowiech/ które mówił o słowie Bożym: Słowá mo... iáko ogień/ y iáko młot kruszący opokę. A to Pan słowem swoim skruszył ...ienné sercá nieprzyiaćioł swoich: y zápalił vmysły ich/ iż wyznáć musie... ...owá iego być prawdą/ y osobliwą wdźięcznośćią/ ták/ że sye im vdźiwi... ...rzypátrzże sye y z drugiéy strony słowom Páná twoiégo/ którymi iáko ...em zápalał sercá grzéßnych ludźi: á nie ládá grzéßnych/ ále iáwnie y gru...rzéßnych/ ták/ że słowá iego słucháli/ y zátwárdziałé swoie sercá ná nau...áńską przykłániáli. Bo iednák nie dosyćby było ná tym/ że słowá Páná Chrystusowégo słucháli/ gdyby go nie przyymowáli / y vczynnośćiámi swoi...nim sye nie porównywáli. Boć go też ták y Licemiernicy słucháli/ ále słu...c w pożytek sobie go nie obrácáli. Azá nie wiémy / że nie ći kthórzy słu... słowá Bożégo/ ále ći którzy ie wypełniáią ći są spráwiedliwymi v Pá...ogá. Otóż nie tylo słucháli ći grzéßnicy Páná/ ále y słowá iego/ y náukę ...pełnili/ y posłuszni byli słowu Páńskiemu. Czego masz niemáło przykłá...ów/ z których to możesz pobáczyć. Abowiém słucháiąc Máthеusz / Záche... ...Magdálená/ y inszych wielé/ náuczyli sye co czynić mieli/ y iáko pokuto...wáć zá grzéchy: y mocnie sye ieli tego/ ták / że z Máthеuszá iáwnogrzéßniká ... sye Apostół : z Zácheuszá człowieká złégo/ syn Abráhámów : z Máryéy Magdáleny grzéßnice/ Páni pokutuiąca. etc. ták ći ludźmi grzéßnymi be...stáli sye vspráwiedliwieni : y członki swoie które obróćili byli ku posłu...szetecznym grzéchom/ obróćili ie zásię ná posługę Páná Jezu Christá. ...Romiéyże tákim sposobem przybliżáli sye ći grzéßni do Páná/ y iáko go ...áli : bo słucháli y vszymá / y skutkiem : vmysł / wolą/ y spráwy swoie/ ...om iego poddawáiąc/ y do posłuszeństwá obrácáiąc.

Ioan: 7. ver: 46.

Ierem: 23. ver: 29.

Nie słuchacze/ ále wypełniacze słow Bożych Pánu Bogu wdźięczni są.

Roma: 2. ver: 13.

Math: 9. ver: 9.

Lucæ 19. versu 9.

Lucæ 7. versu 38.

Roma: 6. versu 19.

To pokazawszy/ iákié słuchánié było tych to iáwnogrzéßników/ pátrzmy ... sye dáléy z nich vczyć mamy. Mamy sye tákże do słowá Bożégo przy...ć / ábyśmy go nie dármo słucháli/ ále ábyśmy pożytek wiáry/ pokuty/ y ...obliwych spraw z niego odnośili/ thák iáko nas Jákub święty Apostół ... Bądźcie wypełniáczámi/ á nie tylo słucháczámi słowá Bożégo / prze...byśćie sámi śiebie nie oszukawáli : Boć on który słucha słowá Bożégo/ ...pełni go / podobny iest onemu mężowi/ kthóry ogląda obliczé swoie ...zwierćiedle/ á oglądawszy ie idźie precz/ á odszedszy zábaczy iáki był. Ale ...złowiek który słucha słowá BOżégo / y czyni skutki iego / podobny iest ...wi mądremu / kthóry buduie dom swóy ná opoce : bo kiedy przyidą na...ośći dżdżá/ przyidą gwałtowné wody y wiátry/ nie ruszą domu onégo : ...go/ że mocnie iest zbudowan. A zásię on człowiek który słucha słowá Bożégo/ á nie wypełnia go skutkiem/ powiáda Pan Christus / podobny iest ... który zbudował dom ná szczérku: y spadł deszcz gwałtowny / przyszły ...wiátr wielki vderzył ná on Dom/ y obálił sye gwałtownie/ dla tego/ ... ná złym gruncie zbudowány. Czym Pan znáć dáie wszytkim wobec/ iá...ią słowá Bożégo słucháć/ chcąli odnieść z niego pożytek : bo słuchá...nie wypełniánié/ więtszą szkodę czyni á niż pomoc/ więtszy vpádek á niż ...wánié/ więtszy smutek/ á niż poćieszenié. Słuchayże tedy Chrześćijáń...ki człowiecze ták pożytecznie / áby sye w tobie ony słowá Páná twégo wy=

Iacobi 1. á ver: 22. ad 25.

Math: 7. á ver: 14. ad 28.

pełniły:

Lucæ 11. versu 28.

pełniły : Błogosłáwieni którzy słucháią słowá Bożégo / y strzegą go. Kto słucha/ y strzeże tego co słucha/ błogosłáwiony iest : Kto słucha á nie strze- że/ táki żadnégo błogosłáwieństwá mieć nie może.

☞ Tu też ieden członek wiáry nászéy Chrześćiyáńskiéy nam sye vtwi[erdza] w dźisieyszéy Ewányeliéy/ który wyznawamy około grzéchów nászych odpu- szczenia / które odpuszczenié przez pokute świetą otrzymawamy. Przeći[wko] téy świetéy náuce było kácérstwo Nowácyanowé/ który z vczniámi y n[ásla]- dówcy swoimi vczył : Ze oni którzy przyieli omyćié Krztu z wody y z D[ucha] świetégo/ wszczépili sye w Kośćiół CHRistusów przez Swiętość wia[ry]: gdy vpádli w grzéchy potym / iuż nie mogli otrzymáć odpuszczenia grze- chów. Co iednák byłá sroga obłedliwość / bo do rospáczy wszelákie lu- dziem dróge széroką podawáłá / thák/ iż wątpliwość nie máłą przynosi o miłośierdźiu y łásce miłégo Bogá. My wierzymy mocnie/co w Kredźie ná- szym wyznawamy : że w Kośćiele Chrystusowym/ylé kroć sye człowiek grzé- szny vpámięta / á zá grzéchy swé z żalem pokutuie/ vfáiąc miłośierdźiu ná Bogá wszechmogącégo / obrzydzáiąc sobie popełnioné złośći/ y vćiekáią- cy sye pod zasługi/ męke / y dosyć vczynienié Páná Jezu Christá/ Syná Bo- gá żywégo/ tylé kroć Pan Bóg mu grzéchy odpuszcza : tylo áby pokutá go w prawdźiwym Powszechnym KOśćiele Chrześćiyáńskim stáradawnym byłá spráwowaná: gdyż okrom Kośćiołá Christusowégo/ zbáwienia ko- mu niemász. Oto Christus grzészné przyimuie do pokuty / áby nam dał zna- ke/ że y nas pokutuiącé przyimuie naprzód do łáski/ á potym do chwały wie- czney świetéy.

Ale iuż dáléy Ewányeliéy świetéy textowi sye przypátrzmy. Gdy Páná grzésznicy słucháli / wnet nieprzyiaćiele PAńscy náleźli ná PAná przy- czyne szemránia. Bo ták powiáda Ewányelistá :

Y szemráli Pháryzeuszowie/ y Pisárze Zakonni/ mówiąc: Ten przyimuie grzészné/ y ie z nimi.

Math: 23. ver: 27.

Szemráli oni/ którzy pokrytą świętobliwośćią swą bożyli sye prze lu- dźmi/ á wnątrz byli smrodu pełni:y któréPan przyrównawał grobom vbie- lonych ludźi/ które zwiérzchu cudné są/ á wewnątrz pełné trupich kośći. Sżem- ráli ći fałszonabożnicy/ którzy pełni byli złośći : iáko y oto ći / przećiwko któ- rym mówili / á pewnie tym stopniém ieszcze gorszy byli : że oni iáwnogrzé[sznicy] y grzészni / vpámiętawáli sye z złośći swych / á ći w swéy iusze zostawáli. Szemrzą tedy szemracy oni / ále nie nowiná im to : bo chcąc stánowić spra- wiedliwość / spráwiedliwośći Bożéy poddáni być nie chćieli. A przetoż gdy v Mátheuszá/Zácheuszá/ Christus w domu był/ zá krzywde to sobie bráli/ y mówili Zwolennikom : Czemu z grzésznymi y z iáwnogrzésznymi/ po[żywa] pokármów Mistrz wász? A kiedy v Symoná Pháryzeuszá niewiástá grze- szna przyszłá/ á vmywáłá łzámi Pánu nogi/ Simon sam w sobie mówił : By ten był Prorokiem/ wiedźiałby iáka / y co iest zá niewiástá/ która sye go do- tyka/ bo iest grzésznicá ? etc. Nie nowiná im tedy to byłá szemráć przećiw Pánu/ o grzészné iż z nimi obcował/ y z nimi iadł/ y przyimował ie do śiebie. Ale iesli sye iuż ludźie grzésznymi mieli brzydźić/ niechayby sye dotknął kto/ iestli który táki/ który bez grzéchu żywie ? Nie przyimuiesz grzésznégo / á cie- bie kto przyimie ? Hárdźi ludźie Pháryzeuszowie tego nie wiedźieli/ iż iesliby był Christus nie przyymował grzésznych/ nie byłby był práwym Messyaszem/ bo táki Messyasz być miał/ który grzészné przyymowáć do śiebie miał. A [po]- wiém ták o nim nápisał Izáiasz : Ze miał być Duch Boży nád nim/ prze[to] iż go Pan pomázał/ y posłał / áby przepowiádał wesołé poselstwo vbog[im].

Math: 9. v: 10. et 11
Lucæ 19. ver: 7. & cap: 7. v: 37. & 39.
Isaiæ 61. v: 1. & 2.

zdrawiał ludźie skruszonego sercá/ á ietcom áby powiádał o swobodźie/ ...knionym o otworzeniu. By kazał Rok przyienny Pánu: żeby ćieszył zá... / y opowiedźiał dźień pomsty Bożey. etc. Jeslić tedy to pismo ná Me... przynależáło / á Messyasz by był nie miał smutnych ćieszyć / vzdrawiáć sercá skruszonégo/ y inszych rzeczy czynić które o nim Prorok powiádał/ by Messyaszem prawdźiwym być miał? Słusznie tedy Pan/ iáko prá... Messyasz/ grzésznymi sye nie brzydźił. Bo iáko on sam powiedźiéć raczył: ...rowi nie potrzebuią lékárzá / iedno chorzy : A on był przyszedł szukáć y ...iáć/ co było zginełoi ćieszyć żáłosné/ y zbáwiáć wszytki. A zá tym czyni ...owi swemu Pan dosyć/ choć szemráli Pháryzeuszowie. Pytasz/ czemu ...áli? Mieli zá sobą pismo/ żeby nie obcowáli ze złymi ludźmi/ z báłwo... ...lcy/ y z Pogány/ áby im ich towárzystwo niebyło ku vpadkowi. O czym drugim mieyscu pismo mieli v Medrcá: Meżowie spráwiedliwi/ niech bedą stołownicy / z tymi chlebá twégo pożyway. Dawid tákże Prorok ...it: Który był oczu pysznych / á sercá nienásyconégo/ z tákimem nie ia... Czemuś Dawidźie to czynił? Odpowiáda: Bo z swietym swiety be... / á z przewrotnym przewrotnym bedźiesz. Y dawna tho iest á praw... ...a przypowieść z pismá podána : Kto sye smoły dotyka / vmáże sye od á który sye złączy z pysznym/ náuczy sye od niego pychy. etc. Ty pismá ...ą máiąc Licemiernicy/ brzydźili sye grzésznymi: y mieli przyczyne szem... / y obwinienia/ ná Páná Christusá : y przeto go zwáli obżercą/ pijáni... ...zyiaćielem iáwnogrzésznych. Ale mieli ná to báczyć Pháryzeuszowie ...pismá były dáné ná przestrogę mdłych ludźi/ ktorzyby predko towárzy... ...n złych mogli sye popsowáć/ y w grzéchy vpáść : Ale Pan Christus nie ...ę obcowáł z iáwnogrzésznymi/ áby ich złosći sye przypátrowáł/ ich zło... ...błażał: ale dla tego/ áby ie od złosći ich odwodźił. Oni też zásię nie dla ...á Pánem chodźili/ z nim obcowáli / áby go do siebie/ y do obyczáiów ...h przyłączyli : ále żeby sye lepszégo y pobożnieyszégo żywotá vczyli: áby ...i Bożégo słucháli/ słucháiąc áby go násládowáli/ y od grzéchów sye v...metáli. A gdyż nie insza przyczyná byłá zákazánia z Zakonu áby nie ob...nno ze złymi/ y Pismo insze/ ták Prorockie/ iáko y Medrcá Eklesiástiká/ ...ę sie z zákazánim swym zgadzáło/ iedno tá/ áby źli złymi obyczáymi swo... rospustną mową/ rospustnymi spráwámi / nie psowáli dobrych/ y nie ...im ich obcowánié ku pogorszeniu : tedy Pan Christus wolen był od tego ...ánia. Bo nietylo żeby sye gorszyć miał od nich/ ále ze złych czynił dobré: ...w przekletych/ czynił syny Abráhámowé błogosłáwioné : z iáwnogrzé... ...) czynił iáwnopokutuiące : czego sye sámi Licemiernicy dosyć napá...zy. Nie było tedy zákázánié temu/ który ze złych dobre czynił: iedno one... ...toryby był z dobrégo złym sye miał sstáć / przez złych obcowánié.

...ą sye to záprawdę nie zéydźie/ ábysmy z ludźmi iáwnie złymi / z iáwnymi ...bóycy / z iáwnymi cudzołożniki / z iáwnymi krzywoprzysiężcy/ z iáwny... ...źniércy/ Páná Bogá/ Syná iego iedynégo / Páná nászégo Jezu Chri... Kośćiołá iego swietégo / tákże y Duchá swietégo/ BOgá w Tróycy ...égo/ obcowáć mieli: Bo nie przyszlismy do tákiéy doskonałośći/ áby nas ...ołá pomázáć nie miáłá/ ieslize sye iéy dotykáć bedźiemy: Bo tákié pár...owce / trudno áby Owczárniey BOżéy zárażáć nie miáły. Niech sye ...ie człowiek/ że iest skłonny wiecéy ku złośći/ niż ku dobremu : niech pa... / Ze rozmowy złé/ psuią obyczáie dobre : niech baczy ná to/ Ze złé towá...wo/ z dobrégo człowieká złégo czyni. Przeto Jzáiasz Prorok zacny/ tym ...mázánim czynił przed Pánem BOgiem/ y vstá swoie pomázáné/ Pánu ...ć być powiádał : że w posrzodku ludźi złych/ nieczystych/ y plugáwych/ ...tał. Y siłá iest iásnych przykłádów z Pismá swietégo/ gdźie y dobrzy

Sam Pan Christus tho proroctwo sobie przypisuie.

Lucæ 4. versu 18.

Exodi 23. ver: 32.

Eccles: 9. ver: 22.

Psal: 100. ver: 5.

Psal: 17. versu 27.

Eccles: 13. ver: 1.

Math: 11. ver: 19.

1. Cor: 15. ver: 33.

Isaiæ 6. versu 5.

Iudicum 1. ver: 21. & cap: 2. v: 1. 2. 3.

Iudicum 21. v: 24

2. Parali: 20. v. 37

Towárzyſtwo ze złym bárzo ſzkodliwe.

ludzie z obcowánia złych/ złymi ſye ſtáli. Ono maſz w Kſięgách Se
Zydowſkich o Zydziéch/ iż nie wygłádzili Pogánów/ iáko im P. Bóg był
zać raczył/ z poſrzodku ſwégo/ vczynili z nimi przymierze/ y bráterſtwá:
uczyli ſye potym od nich ich obyczáiów/ y ſpraw/ dla których Pan Bó
wał ie potym w niewolą. A iż czynili to co ſye im podobáło/ przeto n
przygody/ wſzytki niebeſpieczeńſtwá/ y wſzytko złé ie trapiło. Wiedz
káżdy/ że nie tylo tá ieſt winá z obcowánia złych/ iż ſye pſuią obyczáie
y vczy ſie cnotliwy wſzelákich złych ſpraw/ y niecnoty: ále y przed Pánen
giem ieſt to rzecz obrzydliwa: świadczy o tym Eliezer Prorok/ który k
cnotliwégo Królá Judſkiégo Jozáphátá/ wine mu w tym dawał/ że
wánié miał z złośliwym Królem Jzráhelſkim Ochozyaſzem/ y budo
nim okręty do Thárſu/ y mówił do niego: Jżeś Królu wziął towárzy
y przymierze z Ochozyaſzem/ którégo ſpráwy ſą złé/ obrzydziło ſye tho
Bogu: ſkruſzył y ſkáził Pan Bóg ſpráwy twoie/ że z tych okrętów po
nie będzieſz miał. Co ſye potym ták ſtáło/ bo ſye wſzytki pokruſzyły/ y
wecz obróciły. Maſz tedy dwóy niepożytek z obcowánia złych: bo
ſye pſuieſz/ y káziſz/ á cnoćie y rozumowi przećiwné vczynki czyniſz: prz
Pánu Bogu obrzydliwym ſye ſtawaſz/ á zá tymginieſz/ y ſpráwy tw
Páná pohánbioné zoſtawáią. Strzeżże ſye káżdy Chrześcijáńſki czło
cze towárzyſtwá złych ludzi/ ſtrzeż ſye bluźnierców/ y bluźnierſtwá. B

1. Regum 2. ver: 25

zgrzeſzy mąż przećiwko mężowi/ może mu tho Pan Bóg odpuśćić: al
przećiwko Pánu Bogu zgrzeſzy/ y któż będzie ſye modlił zań? A té ſło

Leuit: 24. ver. 14.

onégo ſtárégo Heli/ Kápłaná ſtárégo Zakonu/ y prawdziwé: Bo bluź
ſtwo ieſt grzéch práwie przećiwko Pánu Bogu/ y przeto Pan tákowé k
nowáć roſkazał/ y z nimi żadnégo obcowánia nie mieć: y owſzem z n
tów/ z miaſt/ y z zgromádzenia ludzkiégo/ wywodzić ie precz kazał/ áb
pláte bluźnierſtwá ſwégo brali. Czego tu krótko/ co ſą bluźniercy/ doło

Bluźniercy którzy ſą.

☞ To ſą bluźniercy/ którzy Boſkié ſpráwy hánbią/ y przećiwko nim
wią: władzą rzeczy od Páná Bogá ſtworzonych Pánu odéymuią/ á N
álbo biegom iegom/ przypiſuią: którzy Jmie Páná BOgá ſwégo lżą/
dáremno biorą: którzy w przygodách Páná Bogá opuſzczáią/ á do Czá
ſye y Czar vćiekáią/ á nad wolą Bożą/ który ie ták mieć chce/ przećiwko
nu mówią/ y złorzeczą. Którzy Syná Bogá żywégo Páná JEzu Ch
z prawdziwégo Boſtwá/ którym on ieſt ieden z Bogiem Oycem/ odzie
wieczność Boſtwá mu odeymuią: á iż ieſt iednourodzonym y przyrodzo
z nátury Oycowſkiéy Synem przed wſzemi wieki z Oycá vrodzonym/ w
niechcą/ y te wiárę w inſzych wiernych/ fałſzywą náuką ſwą/ kážą y pſ
Którzy Duchá świętégo trzećią perſoną w Boſtwie mieć/ ktemu iż z
y z Syná pochodzi/ wyznáwáć niechcą: którzy/ iż ieſt iednym Bogiem z
cem y z Synem w Boſtwie iednym y nierozdzielnym/ temu nie wierzą/

1. Ioan: 2. ver: 22.

téy wiáry inſze odwodzą. A to ſą Antychriſtowie/ bo przą Syná Bożégo
Synem prawdziwym Bożym. To ſą bluźniercy/ bo bluźnią ſpráwy n
go Bogá/ á obyczáiem Pogáńſkim przypiſuią ie niebu/ y iego Znákom/
netom/ y Biegom/ nic o opátrzności Bożey nie trzymáiąc: Ale nád th

Ioan: 5. verſu 23.

ieſzcze bluźniercy/ bo nie máią w vczćiwośći BOgá Oycá/ y Syná. B
nie czći Syná/ nie ma w vczćiwośći Oycá który go poſłał. Duchá Oy

Rom: 8. verſu 9.

Syná/ lżą: A kto nie ma Duchá Chriſtuſowégo/ który od Oycá poch
ten nie ieſt Boży/ nie ieſt Chriſtuſów/ y nie ieſt z trzódy iego. Tákich

2. Io: 1. v: 10. et 11.

wiáruy/ z tymi nie obcuy/ od tych vćiekay/ á ſnadź áni ich pozdrawiay:

Num: 16. ver: 26.

dla tego/ iżebyś ſye nie oblógł w bluźnierſtwá/ y w grzéchy ich/ á Pan B

Math: 13. ver: 14.

áby ćie zá tym nie dał w wzgárdzony vmyſł/ żebyś widząc nie oślnął/ á
ſząc nie rozumiał/ y wſpół z záſlepionymi Zydy do zátrácenia wiecznégo

przyſz

dł: czego ćie Pánie BOże Wßechmogący w TRóycy iedyny rácz zá-
rić.

Już thedy możeß pobáczyć ßemránié Pháryzeußów przećiwko PAnu/ n przychodziło: bo z pismá zákazáné mieli obcowánié ze złymi. Poba- też káżdy/ iż Pan Chrystus nie podlégł był pod to zákazánié: bo grzé- íwracał z grzéchów ku pokućie. Pokazáliſmy też/ że ſye to iedno Pánu obcowánié z grzéßnymi/ bo ſkáźić go nie mogło. Ale nam ſye potrzebá z tákiégo obcowánia/iáko mdłym/y ku wßeláktim złym ſpráwam ſkłon á to dla naßégo zepſowánia / á potym y dla gniewu Bożégo. á przy- piédzmy też y to/ iż Licemiernikom thym ßemránié ich / nie rosło ták z Piſmá zákazánia/ále były inßé przyczyny.

Przyczyny dla cze go Pháryzeußo- wie ßemráli prze ćiwko Pánu.

I.

Abowiem widząc oni Zakonni wykłádácze pożytek który Pan Chri- zynił w grzéßnych/ że ſye náwracáli / pokutowáli / od grzéchów ſye v- tawáli: zayźrzeli tego Pánu Chriſtuſowi / czego ſámi czynić nie mo- oć ſye zá świeté/ vczoné / y nabożné poczytáli. Gdźie obácz káżdy/ co dźiś zazdrośćiwych Pháryzeußów/którzy ſámi żadnéy pożytku w Ko- Bożym nie czyniąc/inßym zayźrzą/trapią ie: komorą wyćiſkáiąc álbo záiąc/á wielbrądá pożyráiąc: próßek máły w cudzym oku widząc/ á á w ſwym nie bacząc: iáko byli Pháryzeußowie/którzy zayźrzéli Pánu ſámi nie czynili / áni vczynić mogli: winy nań kłądąc/ á ſámi ſwych ząc. y to byłá iedná przyczyná.

Math: 23. ver: 13.

Math: 7. verſu 3.

II.

Druga zásie przyczyná ich ßemránia byłá/ pychá/y wzgárdá: bo w tá- zgárdźie byli v nich iáwnogrzéßnicy/ że ie mieli v siebie ták wzgárdzo psy/ ták/ że z nimi y ieść niechćieli: á tho czyniło w nich mniemánié o wietobliwośći/ którą w ſobie rozumieli być práwie z Oyców / y z v- Oycowſkich wrodzoną.Co możeß obáczyć z modły onégo Pháriżeußá/ tym ná plác wyiechał: Ze nie był iáko inßy gréßny/ y iáko on iáwno- ik kthórégo widźiał w Kośćiele: y vkazał przyczyny ſwéy ſpráwiedli- które wźiął z Oycow: bo ſye pośćił dwákroć w tydźień/ dźieśięćiny / ꝛc. Otóż inßé którzy tego nie czynili/ ták pyßnie wzgardzáli/ że z ni- okármu bráć nie chćieli. A tákich świetomniémáńców / podobnoby w Kośćiele Chrześćijáńſkim siłe nálazł/kthórzy v siebie vtworzywßy bliwość ſwą / inßé wzgardzáią / v których w ſercu nálazłby wiécéy niż Bogá/ wiecéy wzgárdy/niż nabożeńſtwá: á w nabożnym odźie- lcżé ſerce/y w ćichéy poſtáwie ſumnienié przeſtroné. ꝛc.

Lucæ 18. v: 11. & 12

III.

Trzećia y oſtátnia przyczyná ßemránia Licemierników przećiwko Pá- ſemu/tá byłá/ áby we wßytkim Chriſtuſowé ſpráwy hydźili / ßpácili/ y udźmi lżyli: iákoż tho z wielką chućią / pracą / y vsiłowánim czynili/ ieſt pełná Ewányelia: iáko ſye to iuż ná ſwych mieyſcách pokazáło / y pokaże. Tá im wádźiłá ſławá Chriſtuſowá / wielkié y mocné ſpráwy pożyteczna náuká iego/coby oni wßytko rádźi w zelżywość byli obró- widząc ten vmyſł ich Pan/wymawia ſye dwiemá podobieńſtwy/ Ze ßnych miał pracą: y pokázuie / iż oni w poczćie grzéßnych być nie ch- ile wiecéy ſye o owce ſwoie/ o co inßégo ſtáráli/ á niż o grzéßné ludźie/ é on wietßą pracą miał / á niż o rzeczy cześné: A pokázuiąc to/ oto od ſpodárſtwá tákié podobieńſtwo bierze/ mówiąc:

Párábolá Piérwſza.

Który z was człowiek máiąc ſto owiec/á gdy ſtráci

iedne z nich / záż nie zoſtáwuie dziewiącidzieś... dziewiąci ná puſzcy / y nie idzie ſzukáć onéy zg... néy / áż ią naydzie :

Dowód to ieſt Páná náſzégo / od mnieyſzéy rzeczy do wietſzéy: á w...
Pan od owce do człowieká. iákoby rzékł : Jeſli wy máiąc ſtádo ow...
máłé / kiedy wam iedná zginie / pilnie iéy ſzukaćie / ták długo áż ią nay...
czemu ia / który mam ten vrząd ná ſobie / áby żaden grzeſzny nie zgi...
pádłych y grzeſzących przeſtepców ſzukáć / y do owczárniéy BOżéy ...
cáć y przywodźić / iáko obłedliwych nie mam ? gdyż ieſt dáleko wietſ...
gi człowiek v Páná Bogá / á niż owcá ? Wyśćie pilnieyſzy owiec / wietſ...
cą maćie o iednéy kiedy zginie / á niż o wſzytkich ludźiách vpádłych wp...
ſtwo : których nie tylo żebyśćie ſzukáć mieli / ále z nimi áni ieść / áni p...
obcowáć / áni ná oſtátek gádáć chcećie. Jam przyſzedł ábych ſzukał ...
wiał wſzytkich poginionych z domu Jzráhelſkiégo / y to ieſt mój vrz...
moie ſtáránié / y moiá praca / ꝛc. Czym vkázuie PAN / że Pháryzei...
więcéy o bydło y o dobytek ſwóy ſye ſtáráli / á niż o vpádłe ludźi. C...
dnák y z drugiégo przykłádu może pokázáć / który nápiſał tenże Luka...
ty tymi ſłowy : Gdy Pan wſzedł do domu iednégo z Przełożonych ...
Pháryzeuſzámi w Sobote / áby iadł chléb / gdźie siłá ich było którzy g...
ſtrzégáli : y ſtánął przed nim człowiek opuchły. A to napráwá byłá / i...
był Pan Chriſtus w Sobote vzdrawiał. Ʀ widźiał vmyſł y ſercá ony...
ſtrzégáczów Pan / y iął do nich mówić : Godźili ſye w Sobote vzdr...
A oni zámilkli : záczym on viąwſzy chorégo / vzdrowił / y puśćił od sie...
bacząc ich vmyſły z onégo vzdrowionégo człowieká chorégo nieſpoko...
mówić do nich : Którégo z was ośieł / álbo wół / w Sobote wpádnie ...
dnią / áza go nie wyćiągnie nátychmiaſt / choć w dźień świety ? Po...
Ewányeliſtá / że zá tymi ſłowy PAńſkimi vmilkli. Skąd znáć káżdy ...
że ći Xsieża Zakonni / wietſzą praca o goſpodárſtwie / y o dobytkach ...
wych mieli / á niż o ludźiách : bo ſtáránia ſwégo nie opuſzczáli / wołu...
owce / wſzytkiégo tego ſzukáli / áby nie zginełó : ſam tylko człowiek v...
máłéy wadze był / y máłé ſtáránié o nim v nich było : czego czynić nie...
bo roſkázowano im od Páná Bogá / áby ludźi vpádłych pilnowáli / áb...
ſye ſtáráli / choré áby vzdrawiáli / ná grzéchy ich áby wołáli / grzéſzné ...
wracáli : głos ſwóy iáko trąbe ku opowiádániu złośći ludzkich wy...
iáko o tym możeſz czytáć v Jzáiaſzá / Ezechielá / y w Zakonie Bożym / i...
pilnowáć miłośierdzia / ſądu / ſpráwiedliwośći / y wiáry Bożéy: mdłé p...
iąc / choré lécząc / vłomné náprawiáiąc / zginioné náwrácáiąc / y ich ſzu...
y vpádłé podnoſząc / ꝛc. Ale oni dla goſpodárſtwá y pożytków ſwy...
nieyſzy byli / iáko ſye to iuż pokazáło / bydłá ſwégo / á niż owiec Boży...
ieſt / ludźi od PAná BOgá dla grzéchów rozłączonych. To pokaz...
którym vmyſłem PAn Chriſtus the przypowieść mówił do Pháryzei...
nam ku náuce pokażemy wykład duchowny / y táiemny / iáko te przyp...
rozumiéć mamy.

Math: 15. ver: 24.

Luc: 14. à v: 1. ad 7

Exod: 23. verſu 11. Izaiæ 1. verſu 17. Izaiæ 18. v: 1. 6. 7. Ezech: 18. ver: 7. & 34. verſu 4.

Nie nowiná to w Piſmie świetym / iż lud Boży od Páná Bogá ...
rzony / Piſmo świeté owcámi paſz Bożych názywa / czego iednák ſą ś...
ków wielé z Proroków BOżych : iáko Dawid / który nie ná iednym m...
nas owcámi páſtwiſk Bożych názywa. Po nim Jzáiaſz / Ezechiel / Zá...
aſz / y inſzy. Ʀ kiedy vpadł był Dawid w meżobóyſtwo y w cudzołoſtw...
wſzy zábić Vryaſzá Heteyczyká ná woynie / v miáſtá Amonitów któr...
no Rábbá / á żone potym iego Berſabee wźiąwſzy : z roſkazánia BO...

Pſal: 43. v: 22. & 76. ver: 21. & 78. ver: 13. & 94. v: 7. & 99. verſu 4. Iſaiæ 53. verſu 6. Ezech: 34. ver: 5. Zacha: 13. ver: 7.

ták sprośnych złości Dawidowych ćierpieć nie chćiał/ Prorok Náthán
rzedßy do Dawidá/ vczynił przypowieść przed nim/ o bogaczu y vbogim:
iádáiąc / że bogacz miał owiec dosyć / á vbogi nie miał iedno iedne o-
ke máluczką/ która chléb iego iádłá/ y z kielichá piłá iego/ y ná łonie sy-
. A przyiáchawßy gość do bogaczá / nie rußył on bogacz nic ztąd swo-
nie zábił żadnéy owce swoiéy/ áby onego gośćia vczestowáł/ ále wźiął
dne owce máłą vbogiemu/ y zábił ią / y czestowáł gośćia onego. Co
Dawid vsłyßał/ rozgniewał sye ná onego bogaczá/ y záwołał/ ⁊ odźien
ći ten który to vczynił. A záty vkazał mu Prorok co to byłá zá owcá/
byłá żoná Vryaßowá Bersábee: á że to on sam był który te owce wźiął/
ego Vryaßá zábić kazawßy / będąc Pánem/ Królem / y wßego dosyć
: y przeto swym Dekretem sam sye osądził/ że zá to godźien był śmier-
był Pan Bóg z osobliwéy łáski á z miłośierdźia swégo nie weyźrzał ná
łácz/ pokorę/ y skruchę iego: y przeto o sobie powiádał: Zbłądźiłem iá-
cá kthórá iuż byłá zginęłá/ rácz ßukáć sługi twégo móy Pánie / gdym
icá Przykazánia twégo nie zábaczył. Dla tegom then przykład przy-
tu ná to mieysce/ áby káżdy wierny obaczył/ że y z osobná/ y w pospo-
/ ludźie owcámi w pismie byli názywáni. A bez wątpienia iuż tu ro-
l Pan Christus / gdy tu o owcy mówi zginionéy/ o grzéßnym pierw-
złowieku Jádámie rozumié to / który był zginął przez grzéch/ y vpadł
czné zátrácenié: á nie tylo sam/ ále ze wßytkim potomstwem swoim.
n zwiedźiony od Szátáná/ zbłądźił był z narodem swoim potomnym
błędliwą owcá/ iż nie mógł żadnym sposobem/ żadną mądrośćią/ żá-
rostropnym baczenim/ do łáski Bożéy/ y do chwały vtráconéy przyść/
która powiáda Dawid Prorok przyczynę / Że wßyscy rázem sstálismy
niepożytecznymi. A Izáiaß mówi: Wßyscysmy byli zbłądźili. R tho
rácona owcá/ która nigdy pokrzepić sye nie mogłá : á ylékroć chćiał ią
Bóg do śiebie przywróćić przez posłáńce swé/ tyléкroć nieprzyiaćiele ie-
n/ Ciáło/ Swiát/ precz odwodźili ią od Páná. Szátan iáko Xiążę
tego/ świátem łudźił/ ćiáło pobudzał/ y przysmáki dawał : że te błę-
wce ták dáleko w błędy był záwiódł/ iáko Dawid powiedźiał: Że opu-
iż byłá Bogá który ią stworzył / y odstąpiłá od tegóż Bogá zbáwićie-
go. Czego iásné rzeczy były: bo był wßytek świát w złośćiách położo-
b wochwálstwem obárłożony/ Szátány przeklęté chwaląc / á BOgá
żywégo/ stworzyćielá swégo/ nie znáiąc. á zá tym bez pochyby tá ow-
iest/ człowiek od BOgá stworzony/ był zginął ná wieki. Aż przyßedł
owiek który miał sto owiec/ to iest/ który miał opánowánié przyrodzo-
wßtkich Anyołów świętych / y wßytkich ludźi vpádłych. A záprawdę
to człowiek iest / którégo opánowánia / y dźierżáwy/ wßyscy ludźie
ęćie którzy byli/ są/ y będą/ ledwo setna część iest policzoná. Ale iż o
człowieku dáie tu znáć/ tedy/ którzyby to był/ dowiedźiéć sye potrzebá.
złowiek ten bogáty nie iest inßy/ iedno Jezus Christus / Syn prawdźi-
Bożéy iednourodzony/ który przyßedł od Oycá ná świát : ktorégo wyßcie
Oycá/ iáko Prorok świadczy/ od początku wiecznośći. A posłánié ná
wedle Páwłá świętégo: Gdy sye sstáło wypełnienié czásu/ zesłał Bóg
swégo. R to iest ten człowiek/ wieczny Syn BOży / który czásu pew-
st nam posłány : który okrąg Niebá/ y ochędożność iego stworzył. y
ugi Prorok świadczy : Który ná źiemi był widźian/ y z ludźmi obco-
Chceß wiedźiéć iáko ? Thák/ iáko Páweł S. do Philipensów mówi :
w kßtałćie Bożym/ sam sye vniżył / kßtałt służebniczy przyiąwßy ná
eństwo wßech ludźi/ sstawßy sye człowiekiem. Otóż maß człowie-
ęg człowieká który był przed wieki w kßtałćie Bożym. A ten człowiek

ták za-

2. Reg: 12. d v: 2. ad 14.

Psal: 118. ver: 176.

Psal: 13. versu 3.

Isaiæ 53. versu 6.

Micheæ 5. ver: 2.

Galat: 3. versu 4.

Baruch 3. ver: 38.

Phili: 2. v: 6. & 7.

Iáko tho rozumieć maß / opuśćił dźiewięćdźiesiąt dźiewięć owiec/ á gdy mowi ná pußczy/ rozumiey w niebie/ ktore dla tego pußczą zowie / od spustoßáłośći / przetho iże było spustoßáłe od ludźi.

ták zacny / viąwßy sye nátury ludzkiéy/ y sstawßy sye człowiekiem/ o
dźiewięćdźiesiąt y dźiewięć owiec ná pußczy/ tho iest/ opuśćił z opátrz
odkupienia Anyoły/ iż im tego nie potrzebá byłá / á wźiął w the opát
naród ludzki strácony áby go zbáwił. Y przeto mówi tenże Pan náß w
powieśći dźisieyßéy Ewányeliéy / że przyßedł ßukáć théy zginionéy o
ßukał iéy kążąc Ewányelią/ opowiádáiąc pokutę/ y Królestwo Boże
madząiąc trzodę Kośćiołá swégo ze wßytkich narodów.

A gdy ią nálazł/ kłádźie ią ná rámioná swoie z we-
selem:

Marci 1. versu 15.

Kiedy iéy mdłośći ná sye przyiął / y kiedy ránámi iego iest vléczo
tu przypátrz sye temu Pastérzowi osobliwie łáskáwemu/ który krwią
zdrowim swoim / nálazßy tę owcę zginioną / nie gniewa sye ná nie /
iéy / nie gwałtem prowádźi y pędźi iey do stádá / ale ią z weselim kłá
rámioná swoie. Czemu? Temu/ że grzéchy téy to owce/ to iest náße/ n
ćiele swoim / zápłáćiwßy to śmierćią cośmy my byli winni : y ták nas
tę błędną/ ná rámieniu niosąc /

Isaiae 53. v. 4. & 5.

1. Petri 2. ver. 24.

Przyßedßy do domu swégo/

Marci 16. ver. 19.

Actu: 1. versu 9.

To iest/ do chwały Oycá swégo/ ná on czás / kiedy pohołdowaw
ßytko mocárstwo Piekielné/ ßedł z zwyćięstwem do Niebá do Oycá
gdźie ćiáło náße które był przyiął z Panny/ rázem z námi doprowádźił
mu wiecznégo / do domu onégo / kedy iuż ná wieki wiekom obywátel
mu onégo nie záßkodźi śmierć/ niemoc / frasunek/ płácz/ y żal / boleś
żadné vpalenie y niebespieczenstwo. A przyßedßy tám /

Wezwał przyiaćioły y sąśiády / mówiąc do n
Weselćie sye zemną / bom nálazł owcę moię/ k
mi byłá zginęłá.

Które piérwéy názwał owcámi / kiedy o dźiewięćdźiesiąt owc
dźiewiąći mowił/ thy teraz sąśiády y przyiaćioły zowie : á to są Anyel
ré tu zowie y owcámi/ y sąśiády/ y przyiaćioły. Bo strony stworzenia
Pan Bóg stworzył / y w opátrznośći swoiey mieć raczy / y opieką sye
iáko Pastérz owcámi / tedy owcámi mogą być / y są názwáni : Ale z
porównánia z inßym stworzenim rozumnym / iáko z człowiekiem/ y z
dłym Anyołem / tedy Anyeli dla obecnégo niebieskiégo mießkánia/ są n
ni sąśiády : á dla niewinnośći/ przyiaćioły Páńskimi. Otóż ty to przyi
ły y sąśiády / Pan Christus obwieśćił y zwołał w then czás/ kiedy im
mnicę ludzkiégo zbáwienia oznaymił : á oni z tego vrádowáli sye / y r
sye bárzo/ iáko to sam Pan powiedźieć raczył/ mówiąc :

Powiádam wam / żeć thák będźie wesele w ni
nád iednym grzeßnym/ który czyni pokutę.

Wesele Anyołów sstáło sye/ y sstawa sye w niebie / dla pokutuiąc
dla téy owce którą Pan Christus nálazßy/ doprowádźił do Oyczyzny/
wały wieczney. Co iednák też bywa w rzeczách náßych potocznych / że
komu owcá/ álbo cokolwiek inßégo zginie/ á nayduie to zás co mu był
neło/ opowiáda to sąśiádom y przyiaćiołom/ iże nálazł ; á oni iáko żá
zguby/ ták zásie weselą sye gdy sye zgubá wróći. Y z téy spráwy pot
która sye często tráfia ná świećie miedzy ludźmi/ tu Pan mówi/ y przyp

véy przykład wziął : dáiąc znáć/iż ieśliże śye tu weselą przyiaćiele/y życzli=
siedzi/ gdy śye zgubá przyiacielowi ich wróći / tedy théż wielce śye wese=
nyołowie naprzód ztąd / iż śye im wróćił człowiek zginiony / kthóry był z
wspól dla tego stworzony/ áby z nimi PAná BOgá chwalił/ y Króle=
iego dźiedźicem wiecznym był. Powtóre ráduią śye y dla tego / że wi=
Królestwo Páná Chrystusowé być rozmnożoné w tym / kiedy obywáte=
królestwá niebieskiégo przybywa. Potrzecie: ieszcze ráduią śye dla tego/
dzą królestwo Szátáńskié być zemdloné/y vmnieyszoné : bo iáko gdy tá
i/ to iest/ my ludźie/ iuż od Páná Chrystusá náleźieni/odpadamy od Pá=
śkiégo dla grzéchów nászych/smucą śye z tego Anyeli/widząc że zá grzé=
naszymi królestwo Szátáńskié śye mnoży / á Chrystusowá praca / którą
miał / ginie márnie : thák záśie gdy śye vpámietawamy / y zá grzéchy
tuiemy/wraca śye im weselé/y weselą śye z tego bárzo: ábowiem widzą/
den grzészny / grubymi grzéchy obrażáiący PAná / nie może przyśc do
áż przez pokutę. A przeto grzésznym ludźiem ztąd Pan Chrystus począł
zbáwienną opowiádáć/mówiąc : Pokutę czyńcie/pokutuyćie/á wierz=
wányeliéy.

Math: 4. ver: 17.
Marci 1. ver: 15.

Co iest pokutá/y stopnie iey.

Ale ábyś wiedźiał co iest pokutá/ krótkoć ią opowiem. Pokutá iest/á=
przeszłé grzéchy żałowáł/ á przyszłych śye wystrzégał/ popełnioné opu=
imi śye obrzydźił. A thák ią Prorocy wypisali / gdy do vpámietania
né ludźie przywodźili / mówiąc : Niechay / powiáda Izaiasz/ zły czło=
opuśći drógę swą / y złośliwy złé myśli swoie / á niechay śye wróći do
Bogá/ á Pan smiłuie śye nád nim. Hieremiasz z Ezechielem vczą/áby
ny zárzućił wszytki złośći swé od śiebie/ którymi obrażał Páná Bogá/á
sąd y spráwiedliwość/ y náwróćił śye w pośćie/ w żalu/ y w płáczu :
swoie skruszył żalem/ y vpokorzył. A to iest pierwszy stopień Pokuty s=
y/ z Pismá nam podány.

I.
Isaiæ 55. versu 7.
Ezech:18. ver:21.
Hierem:18.ver:11.
Ioel:1. v: 13.& 14.
Psal. 50. ver: 19.

II.
O spowiedźi vsty.
Nume:5.v: 6.& 7
Leuit: 4. ver: 20.
cap:5.v:6.& cap: 6. versu 7.
Math: 16. ver:19.
Ioan: 20. ver: 23.
Actu: 19. ver: 18.

Spowiedź potrzebna.
1. Ioan: 1. ver: 9.
Iacobi 5. versu 16.

Drugi stopień Pokuty pismo podáie / szczyré y zupełné wyznánie zło=
którym grzészny ma dáć śye winien Pánu Bogu/ y słudze iego ná to wy=
nemu. o czym masz roskazánié Bożé tymi słowy: Mąż/ albo niewiástá/
grzeszy iákinkolwiek grzéchem/máią wyznáć grzéch swóy: A máią wy=
iáko Pan Bóg roskazał / przed Kápłany / którym polécono ofiáry zá
brać/ y ofiárowáć/ y przy ofierze zá grzészné ony Páná BOgá prośić.
potwierdźił PAN nász w nowym Zakonie/ kiedy sługom swoim dał
grzéchów rozwiązánia y záwiązánia : które to ich rozwiązánié ma moc
niebie y ná źiemi. A tego popráwili oni Chrześćijánie grzészni/którzy śye
óciwszy ná wiárę Chrystusowe / przychodźili do Páwłá S. opowiádá=
powiádáiąc śye złośći swoich / y biorąc od niego poćieszenié y rozgrzé=
A nákoniec Jan S.Apostół nam powiedźiał: Jeśliże wyznáwáć be=
y złośći y grzéchy násze / wierny iest Pan Bóg iż odpuśći grzéchy násze.
z y Jákub S. náucza gdy mówi : Wyznawayćie / álbo spowiádayćie
społecznie grzéchów wászych: á módlcie śye ieden zá drugiégo/ábyśćie by=
wieni. Ale iáka to społeczność iest/ y iáka być ma/ z Ewányeliéy śye
Bo nie przed inszymi tho wyznánié grzéchów ma być/ iedno przed tymi
máią moc rozwiązánia y záwiązánia. A zá thym/dla któréy przyczyny
chy opowiádáć grzéchy swé przed onym/któryć w nich dáć niemoże zá=
poćieszenia ? Które nie insze iest/ iedno sumnienia rozwiązánié/ co my
grzészeniem zowiemy. Albo/ dla czego masz ty onemu powiádáć grzéch
który nie może sumnienia twoiégo áni rozwiezáć/ áni poćieszyć ? Nie
leży tedy nikomu o twoich grzéchách wiedźiéć / iedno temu który ma
cy ich rozsądek. A tego nie ma żaden/ iedno słudzy Kośćiołá Chrystu=
o Kápłani : bo iáko y w stárym Zakonie/ ták y w nowym/ przed Ká=

Przed kim spowiedź być ma.

płany to grzéchów wyznánié być ma. Przodkiem tedy Pánu Bogu wy złośći y grzéchy twoie z pokorą/ y z żalem ſerdecznym maſz: iáko vczynił Dá wid/ Neemiaſz/ iáko maſz w piérwſzym Kápitulum v. 5. y 6. Kśiąg ie Tobiaſz świety/ trzey towárzyſzowie Dánielowi/ y ſam Dániel potym: tay Hiſtoryé/ okázeć ſye to tám. A potym przed Kápłany/ iáko czyni ſtarym Zakonie grzéſzni ludźie: á w nowym oni co ſye náwracáli do w Chryſtuſá Páná/ y ſpowiádáli ſye grzéchów ſwych przed Páwłem S.

2. Reg: 12. ver: 13. & cap: 24. v: 10. Thobiæ 3. verſu 1. Danie: 3. verſu 20. & cap: 9. ver: 5. Actu: 19. ver. 18.

III.

☞ Trzeći ſtopień Pokuty ieſt/ czynić godné pożytki pokuty/ to ieſt/ pobożné ſpráwy ſtárác ſye o łáſkę miłégo Bogá/ iáłmużną grzéchy ſwé z dząć/ modlitwámi miłégo BOgá vbłágáć: pokorą ćiáło/ y chćiwośći byſtré/ tłumić y poſtem. Sądźić ſye ſámym/ áby nie byli od Páná Bog dzeni: iáko ſye oſądźili Niniwite/ kthórzy w włośienicách y w popiele BOżéy ſzukáli. Albo iáko Acháb Król Izráhelſki vczynił: iáko Dawid Prorok y Król: iáko Mágdáléná/ y inſzy/ którzy ſámi ſye oſądźili/ y płác żalem/ poſtem/ włóśienicą/ popiołem/ długą modlitwą/ łáſki miłégo gá ſzukáli/ ták długo áż iéy nálezli. A przy tym wſzytkim/ trzebá być miło nym/ ieſli chceſz miłośierdźié otrzymáć.

1. Cor: 11. verſu 3. Ionæ 3. verſu 5. 3. Reg: 21. v: 27. 2. Reg: 24. ver. 10. Lucæ 7. verſu: 38. Lucæ 6. verſu 36. Iacobi 5. verſu 11.

Y to ſą ſtopnie prawdźiwé Pokuty świetéy / które ieſli kto záchowy y ſtrzeże iáko napilniéy może / táki pokutę prawdźiwą czyni: y z tháki Anyeli BOży weſelą/ bo pewnie wiedzą/ że z nimi odpoczywáć będą w bie. Co wiernym ſwoim rácz dáć Pánie Boże wſzechmogący.

Dowiedźiawſzy ſye tedy co ieſt Pokutá/ y z iákich pokutuiących w ſye Anyeli / dowiedzmy ſye którzy to ſą ſpráwiedliwi / kthórzy nie potrze pokuty: gdyż wiémy że wſzyſcy ſą grzéſzni/ y wſzyſcy potrzebuią pokuty. vkazawſzy grzéſznégo iednégo pokutuiącégo/ y poćiechę z niego Anyelſką wiádá/ iż ſye Anyeli nád grzéſznym pokutuiącym weſelą/

Więcéy niż nád dźiewiąćiądźieśiąt y dźiewiąć ſpráwiedliwych/ którzy pokuty nie potrzebuią.

Aby ty ſłowá Páńſkié były wyrozumiány dobrze/ potrzebá wiedźieć iá ie vmyſłem Pan mówił. Widźiał Pan przy téy mowie ſwoiéy wielé lud znégo o ſobie mniémánia / z których iedni / choć byli grzéſzni grubymi g chy / byli ludźie pokrytégo nabożeńſtwá/ łákomcy/ drapieżni: nie przepuſz iąc wdowie/ śiroćie/ y vbogiemu/ plundruiąc domy ich: á przedśie thák v śiebie vprzedli ſwą ſpráwiedliwość / że choć opływáli w grzéchách / mieli ſye być ſpráwiedliwymi: y ták rozumieli o ſobie/ że nie potrzebowáli dnéy pokuty. Y o tákich thu Chryſtus Pan mówi / iż nie potrzebuią pok iákoby rzékł Pan: wedle ich baczenia/ iż ſye widzą ſpráwiedliwymi v śie zda ſye im áby nie potrzebowáli vpámiętánia/ y pokuty/ gdy nie mogą do bie znáć grzéchów. Tácy byli Pháryzeuſzowie/ w Piſmie náuczeni / Bi pi/ y Duchowni oni/ którzy ſye byli ná Páná Chryſtuſá ſprzyśięgli/ y żywo go/ náukę/ ſpráwy/ cudá/ łżyli/ mieniąc go być grzéſznych ludźi przyiaciel obżércą/ y opilcą/ etc. Acz też możemy rozumiéć/ iż byli/ y ſą ludźie / któ łáſki y z dobrodźieyſtwá Bożégo záchowáni od grzéchów śmiertelnych / potrzebowáli/ y nie potrzebuią/ ták ſrogiéy pokuty zá ſpráwy ſwé / iáko c którzy iáwnie opływáią w rozlicznych złośćiách: Bo nie potrzebował p ty Ian Krzćićiel/ Hieremiaſz/ którzy byli ieſzcze v mátek ſwych w żywoćie P. Bogá poświeceni. Nie potrzebowáły pokuty dźiatki niewinné/ które ród pobił: tákże y dźiś które zchodzą ztąd świátá po Krzćie/ áż do lat roz nia złégo y dobrégo. Nie potrzebuią y ći pokuty wielkiéy/ którzy w Kość P. Chryſtuſowym ſą thák cnotliwi ludźie / że ſye grzéchów iáko iádu W

Wſzyſtká Szkołá PHáryzeyſka ná tákiey była ſpráwiedliwośći záśiádłá.

Potwarzy ná P. CHRIſtuſá od złych kłádźione.

o strzega / które Pan Bóg w liczbie spráwiedliwych máiąc / pokuty od
za grzéchy nie ták potrzebuie / iáko od tych / którzy czesto y gesto máye-
iego spráwiedliwy obrażáią y gniewáią : o których théż iednák Pan ty
á swoie mógł rozumieć. Ale iednák przez to / Licemiernikom / álbo Phá
usom / Vczonym w pismie / Doktorom / dał tu znáć Pan / iácy w sercách
h byli / y iákimi sie być czuli : iż sie rozumieli być bez grzéchów / á oni opły-
po vszy w złośćiách : y ich o sobie zły rozsądek Pan vkazawszy / powiáda /
ch spráwiedliwości żadné go wesela Anyołom Bożym w niebie nie było.

Drudzy byli grzészni ktorzy PAna słuchali / y rozumieli sye być grzész ny-
le nie ich to nie obeszło co czynili / przedsie oni w grzéchách swoich trwá-
yli : áto tácy byli / którzy przez vpámietánia z grzéchów swych od Pá-
dchodzili / á nauki Páńskiéy ku pożytkowi sobie nie bráli / áby grzéchów
zestawszy / pokute czynili. A tákim thu Pan opowiádał / iákiby im był
tek / ieslizeby sye vpámietáli / bo by sye Anyeli z nich weselili.

Trzeci byli grzészni którzy słucháli Páná / y z grzéchów swoich sye vpá-
awáli / grzéchy swé vznawáli / zá nie żáłowáli / szkody które komu po-
li / nágradzáli : cłá / drapiestwá / domy / bogáctwá opuszczáli / á zá Pá-
szli / wszytkimi złośćiámi swymi obrzydziwszy sye / zá nie płákáli / y Pánu
u winni sye dawáli / do miłosierdzia y do łáski iego sye vćiekáiąc / iego
wánia prosili : á tácy byli tą owcą błądzącą / którą Pan Christus ná-
y z tákich iuż weselili sye Anyeli Boży w niebie.

Już thedy rozumiéy do iákich spráwiedliwych / y do iákich grzésznych /
y słowá mówić ráczył / á nie bądź żaden z wiernych / ábyś miał o sobie
umieć / iżebyś spráwiedliwy był / iżebyś pokuty nie potrzebował : wiá-
e iáko możesz grzéchu / proś PAna BOgá áby cie záchowáć ráczył w
spráwiedliwych. A choć wszytko wypełnisz co roskazano / mów / żeś
niegodny / y niepożyteczny : Mów záwżdy z iáwnogrzesznikiem : Boże
miłościw mnie grzésznemu. Pámietáiąc ná to / że spráwiedliwy naprzód
pocznie czynić / przed PAnem BOgiem sam siebie winuie. A tho iest
o Páraboly pierwszéy Páńskiéy. dáléy co PAN mówić ráczył / czás
wyłożyć.

Lucæ 17. ver: 10
Lucæ 18. ver: 13

Párábolá wtóra.

o która théż niewiástá / máiąc groszy dzieśieć / by ieden grosz strácitá / zaż nie zápala świéce / y omiáta domu á szuka pilnie / ážby náláztá : á naydzie / wzywa przyiaciółki y sąśiadki swé / wiąc im : Wesélcie sye y ráduycie sye zemną / náláztá grosz którym byłá zgubitá.

iérwsza Párábolá vczyłá nas być owcą Bożą / to iest stworzenim Bo-
á wtóra vczy nas / / że nie tylosmy stworzenim Bożym / iáko insze rze-
orzoné / ále iestesmy tákim stworzenim / które Pan BOG ná obraz
y ná podobieństwo swé stworzyć raczył. Bo iáko widzimy / że pospo-
groszách twarz onégo Páná y Królá wyrażáią / który dla pożytku
go bić ony grosze dawa : Tákże théż y Pan BOg gdy nas stworzył
m rozumnym stworzenim / áby w nas wiecéy dobrodzieystwá vká-
podobieństwo swoie nas stworzył / obraz swoiéy nieśmiertelności ná

Genes: 1. ver: 27.

nas włożywßy. Myśmy tedy ták ślachetnie ſtworzeni / zgineli byli : á
niewiáſtá großá zgubionégo pilnie ßuka/ták nas Pan Bóg pilnie ßukác
czył. Zápala niewiáſtá świéce ßukáiąc : Pan Bóg zápalał/y zápala/św
słowá ſwégo : á to napiérwéy vczynił ießcze w Synágodze Zydowſkiéy/

Psal: 118. ver: 109.
Exod: 20.

wßy Zakon/ Proroki/y Káznodzieie. Zápalił w nowym Zakonie świéce
wányeliéy/ iáśnieyßą á niż był Zakon/ y Prorocy : którą Ewányelią ośw
duße náße/ ſumnienia ludzkié nápráwia/ ſtráconé Króleſtwo BOżé prz
ráca/ plugáſtwá grzéchów náßych z ſerc náßych wymiáta : y ták then
náß czyści / y z náßégo náwrócenia ſye ćießy/ wſpół z Anyoły ſwoimi.

Dáie nam tedy Pan znáć tymi czesnymi przykłády / ná które częſtc
mi pátrzymy : iż iáko Páſtérz o ſtráconą owcę / iáko Niewiáſtá o ſtrác
groß / ták o nas grzéßné Pan Bóg wßechmogący wielką pracą ma: á
nád wßytki ty prace więtßą. Bo y ſynowi ſwemu iednourodzonemu nie p

Rom: 8. verſu 32.

puścił/ále go dał dla zbáwienia náßégo ná ten świát/y náoſtátek ná śm
hániebną krzyżową/ áby nas v śiebie w Króleſtwie ſwoim miał. Znay
ſye tedy owcámi iego/ á owcámi które były ſtrácone : wyznawaymy dob
dzieyſtwo iego / że on nas názlazł : dzięki y chwałę iemu czyńmy ná wiek

1. Tim: 1. ver: 17.

to/ mówiąc z Páwłem świętym : Królowi wßech wieków nieśmiertelne
niewidomemu/ ſámemu Pánu BOgu / cześć y chwałá niech będzie ná w
wiekom. AMEN.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I.

Naprzód : Vkázuie Ewányelia/ iż człowiek grzéßny po vpadku ſw
może mieć przez náwrócenié ſwé odpußczenié grzéchów / przez PAná
Chriſtá : Bo iáko ſpráwiedliwy może vpáść/co PAN ſam znáć dáie/

Lucæ 14. ver: 34.

przed początkiem Ewányeliéy dźisieyßéy mówi o ſoli : Dobra ieſt ſól
ieſliby ſól ſmák ſwóy vtráciłá / czymże będzie okraßona ? Tu przez ſól
ſpráwiedliwość ſpráwiedliwégo rozumieiąc / vkázuie / że iáko ſpráwied
od ſpráwiedliwośći vpáść może: ták też y grzéßny od grzéchów powſtáć
że. Ezech: 18. v. 21. Jeſli grzéßny będzie czynił pokutę/ á będzie czynił ſ
wiedliwość / wßytkich złośći iego zápámiętam : á ieſli ſpráwiedliwy od
dnie od ſpráwiedliwośći/ ꝛć. zábacze ſpráwiedliwośći iego/ które czynił.

II.

Jáko nápiſano ieſt Iſa: 42. ver: 3. PAwel Swięty do Rzym: 14 v: 1. & cap: 15. v: 1.

Po wtóre : Trzech przypowieśći kthóre PAn opowiádáć raczył / i
ſkutek ieſt : á przypowieśći thy ſą o owcy ſtráconéy / o großu zgubiony
ſynu márnoſtrawcy. ſkutek tych przypowieśći ten ieſt : iż gdy grzéßny c
wiek z práwégo ſercá náwroći ſye ku Pánu BOgu / á przybliży ſye do ni
Bóg go wßechmogący wdzięcznie przyymuie/ ꝛć.

III.

Po trzecié : Vkázuie EWányela/ że rádość ieſt z náwrócenia grzéßn
iedno to czyni dla tego / żeby pochóp dawáłá ludziem do pokuty/
iżeby godné vczynki czynili pokuty świętéy/chcąli áby z nich
Anyeli w niebie rádość y weſele mieli. ꝛć.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Czwarta po Tróycy S. wedlug opisánia Lukaszá S. w Kápit: 6.

Bądźcie miłośierni / iáko Oćiec wáß miłośierny ieſt. Nie poſądzaycie/ á nie bedźiecie ſądzeni. Nie potepiaycie/ á nie bedźiecie potepieni. Odpuſzczaycie/ á bedźie wam odpuſzczono. Dawaycie/ á bedźie wam dano. Miáre dobrą / y nátłoczoną/ y potrześioną/ y opływáiącą dádzą w łono wáße. Abowiem tąż miárą ktorą bedźiecie mierzyć/ bedźie wam odmierzono. Y powiedźiał im podobieńſtwo: Izaż może ślepy ślepégo wieść? zaż obádwá do dołu nie wpádną? Nie ieſt Zwolennik nád Miſtrzá / ále doſkonáły káżdy bedźie / ieſli by był iáko miſtrz iego. A czemuż widźiß pázdźiórko w oku brátá twégo / á bierzmá ktoré w oku twoim ieſt nie baczyß? Albo iáko ty możeß rzéc brátu ſwemu Bráćie/ dopuść żeć wyrzuce pázdźiórko z oká twégo/ ſam

w swym oku bierzmá nie widząc? Pokryty człowiecze/ wyzu pierwey bierzmo z oká swégo/ tóż dopiero przeyźrzysz/ żebyś wy iął ździebłko z oká brátá twoiégo.

IAk rozumiem o wszytki ludziach Chrześćiyáńskich/ á snadź o wszyt kich wobec ktorzy są baczenia rozum go iż gdy o Pánu Bogu słyszą/ y o woley go kthora iest: gdy słyszą o przyszłych rzeczach wiecznych ktore obiecuie: gdy słyszą o oc ieg ktora złé karze/ á dobre miłuie: á n temu czego słucháią/ trudno żeby y M y Boiaźni/ nie miáły kiedy poruszyć se ku temu Pánu/ od ktorego ták wiele d go wziąć mogą/ násláduiąc woley y r zánia iego: A zás od ktorego ich thez wiele złégo potkáć/ gdy tego Páná opuszczáć będą/ y ná iego roskazán dbáć. Abowiem ty dwie rzeczy/ to iest/ Boiaźń y Miłość/ máią nas wodźić do tego/ ábyśmy ználi y czuli Bogá: áby záwżdy nietylo prawd go Bogá gruntowáły w sercách wiernych ludźi Pánu Bogu/ ále też k kázowáły fálszywe y zdrádliwe Bogi/ ktorych Pogáni dosyć mieli/ y k miásto BOgá stworzyćielá wszech rzeczy chwalili. Co iednák nie co in szczépiło w sercá ich/ iedno Boiaźń á Miłość. A ty dwie rzeczy záwż do tego przywodźiły ludźie/ iż miłowáli to czego sye bali/ to chwalili/ temu wyrządzáli/ y do tego sye vćiekáli/ ofiáry czynili/ wspomożenia/ rátunk czekawáli y prosili. Przeto kto chce RELigią/ tho iest Bogomodlstw co iest w Bogá wierzyć/ wypisáć/ musi to wyznáć/ że on tylo wierzy w ná BOgá/ ktory mu cześć záchowywa/ kthory mu godną vczćiwość/ z chem y z boiáźnią złączoną czyni: gdyż záchowánie vczćiwośći iemu prz leżącey/ w nas czyni poznánie iego. Bo iáko pismo świadczy/ Znáć P iest doskonáła spráwiedliwość. A poznáć Páná BOgá nie możemy p dźiwie/ iedno kiedy go miłuiemy: tákże y poczćiwośći przystoyney iemu rządzáć nie możemy/ áż w nas ono przykazánie mieysce będźie miáło/ M Páná Bogá twégo ze wszytkiégo sercá twoiégo. etc. Ale iżeby sye tho t pokazáło/ że y w Pogáńskich ludźiach thy dwie rzeczy/ Miłość y Boi Bogi czyniły/ czytay Pismo S. skąd Báłwochwálstwo vrosło. Nápi tym Medrzec w Księgách Mądrośći w Kápitule czternastey/ tám nay pierwsza przyczyne Báłwochwálstwá/ Miłość. Bo kiedy syn oycu vm ktorego miłował/ kazał obraz sobie ná kształt żywégo vczynić: y iuż on obrázowi nie tylo poczćiwość/ ále też y ofiáry miedzy sługámi postánow szy/ z syná vmárłégo Bogá sobie czynił: Aż zá czásem gdy sye wiecey te zwyczáy szerzył/ ony vmárłe/ y ich obrázy/ zá Bogi ieli chwalić. Dr zásie zacne ludźie/ álbo stworzenie Boże/ bacząc z nich nie máłe dobrod stwá/ á rozmiłowawszy sye ich/ poczynili sobie z nich Bogi: y ztąd przysz liczby Bogow/ wiele Krolow/ y inszych ludźi zacnych. Tákże Słońce/ M siąc/ Gwiazdy/ y insze Biegi Niebieskie/ wszytko to vczyniłá Miłość: zá rą przyszłá vczćiwość/ vfánie/ náostátek y Boiaźń/ strách/ że tych rzeczy chwalili/ stracháli sye: á boiąc sye ich/ ofiárámi ie błagáli/ ták/ że ná ich o áby ie vbłagáli/ synow y corek/ máiętnośći/ náostátek y sámi siebie/ ná n spieczeństwá y ná śmierć wydawáli/ y nie litowáli: czego pełno w pismie

Boiaźń tu rozumiey nie służebniczą/ ále synowską: to iest iżeby sye bał Páná Bogá rozgniewáć/ iáko syn oycá swego.

Sapien: 15. ver: 3.

Deut: 6. versu 5.

Sapien: 14. ver: 15.

Deut: 32. ver: 16.
Psal: 105. ver: 28.
Sapien: 14. ver: 23.

ty dwie rzeczy którem wyżšéy pomienił/iáko są/ boiaźń y miłość/przy-
da do tego/ áby ludźie ználi y czuli / że ieſt Bóg : którego Bogá/ Pogá-
ſkiego fálšywégo/wierni Boży prawdźiwégo/káżdy wedle Religiéy ſwéy/
chwali iáko dobroczyńcę ſwoiégo / bali ſye iáko Páná ſwoiégo. A ieſliże
to wżdy było / że ty to dwie rzeczy gruntowáły PAná BOgá w ſercách
ich : cóż nam inšégo przyſtoi / iedno to wźiąć przed ſye / iż gdy o Pánu
Bogu ſłyšymy/ o woléy iego/ o wiecznych obietnicách / y o wielkich dobro-
dźieyſtwách iego/ ábyſmy miłość powinną/y poſłušeńſtwo/ iemu záchowá-
iąc/ miłuiąc ſłucháli/ ſłucháiąc/ godną vczciwość czynili / y wšytki ſprá-
wy náše/ wedle roſkazánia iego porównywáli : oglądáiąc ſye ná to / iż ieſli
nie czynimy tego co nam roſkázuie / że nas ſrogié karánié iego krócić/ y ſtro-
fowáć będźie. Báć ſye go nam potrzebá / bo nas Pan Chriſtus v-
czy : Że mamy ſye báć tego/ który y duše/ y ćiáło zábić może/ y poſłáć
na wieczné zátrácenié. A iż to Pan Bóg vczynić nam może/bóymyš ſye go :
bo was ſye bóymy : pámietáiąc ná tho / że nie rychła boiaźń iego/ nie ieſt
pożyteczna. czego maš przykład w Fáráonie/y w ludźie Egiptſkim/ kthórzy
nie chćieli P. Bogá znáć y báć ſie niechćieli/áż gwałt przypadł/ gdy Żydy goniąc
zábyli do morzá czérwonégo: którég boiąc ſye by ie nie zákryło y nie záto-
pilo/ ieli wyznáwáć P. Bogá/y ieli vćiekáć przed gwáłtownym gniewem ieg:
ále to nierychłe wyznánié tákié / y tá nierychła boiaźń nic im nie pomogła/
zginęli wšyſcy/ y ná ćiele/y ná dušy. Przeto tedy przynależy nam/ báć ſye te-
go Páná záwždy : Bo boiaźń miłégo Bogá/ ma w nienawiśći złośći/ y po-
czątek ieſt mądrośći : A kto ſye Páná Bogá boi/będźie czynił dobrze: y to ieſt
drogá żywotá. A iáko Piſmo nas vczy/nic lepšégo ná świećie/iedno báć
ſye Páná Bogá. Gdy tedy namileyšy Chrześćiyaninie thy dwie ſpráwy po-
ważnie w ſobie poſtánowimy/ ták wiedzmy / że nam Pan Bóg/ y wola iego/
y roſkazánié/ záwždy ſmákowáć będźie : bo kiedy miłość Bogu ſwemu
záchowywáć będźiemy/ iuż nam żadna rzecz/by nawietša/trudna nie będźie.
A niech mi ná to kto odpowié : Co ták trudnégo ieſt ná świećie / cze-
goby miłość nie znosiłá/ o czymby ſye nie ſtáráłá / y czegoby nie ſtrzymáłá :
bo wiémy/ że miłość ćiérpliwa ieſt/ łáſkáwa ieſt/ źle nie czyni/ nie šuka
ſwego/ nie weſeli ſye ze złośći/y nigdy źle nie myśli: wšytko wierzy/wšyt-
ko ſye ſpodźiéwa/ y wšytko ſtrzymawa/ ꝛc. Miłowáć tedy naprzód Pá-
ná Bogá mamy/ á do téy miłośći ieſli ieſzcze boiaźń miłégo Bogá / począ-
tek mądrośći przyſtąpi : tedy to pewna / iáko Piſmo powiáda / w niwczym
ſię pokánia nie vczynim ku wypełnieniu woléy Bożéy : do któréy nas/tą dźi-
ſieyſzą Ewányelia vcząc/ćiągnie/y práwie nas z Pánem Bogiem porównáć
chce. ábyſmy my iedno ſámi chćieli pełnić przykazánié iéy / á porównáć ſprá-
wy náše z ſpráwámi Bożymi / iáko Oycá nášégo niebieſkiégo / którego mi-
łość ma nas do thego poruszyć y przywieść : ále ieſliże go miłowáć nie będźie-
my/ trudno żebyſmy podobné ſpráwy/iego ſpráwom czynić mieli. Niechay-
że tedy tho poruši ſercá wáše / gdyż ſłyšyš iákim ćie twóy Pan mieć chce/y
iákim maš być: wiéš též iuż wola iego która ieſt : ſkłońże vmyſł ſwóy/ obróć
myſl ſwoie do tego Páná : rozmiłuy ſye tego/którému w ſpráwách maš być
podobny : obawiay ſye go / ieſliże różnych ſpraw od niego będźieš / bo kará-
ny wydźieš: tám ćie czeka zapłátá/ieſli ſye zrównaš w vczynnośći twéy z
nim: tu ćie czeka karánié wieczné/ ieſli różnym od Páná ſye ſtánieš. A-
le iuż z Ewányeliéy vczyć ſye będźiemy/ iáko/y w czym/mamy ſie Pánu poró-
wnáć: co Ewányeliſtá Lukaš święty ták wypiſuie :

Bądźcie miłośiernymi / iáko y Oyćiec wáš nie-
bieſki miłośierny ieſt.

Lucæ 12.. verſu 5.

Exodi 14. ver:25.

Prouer: 8. ver: 13. 9. v: 10. 14. v: 16. Eccleſ. 15. v: 1. & 3. Eccleſ: 23. ver: 37.

1. Cor: 13. à ver: 4. ad 8.

Eccleſ: 7. ver. 19.

Y Pogáni thedy Páná Bogá zwáli Oycem wßystkich ludźi: Ono LVcretius lib: 2. ták mowi: Deniq; cœlesti sumus omnes semine oriundi, omnibus ille idem pater est.

Ták mniémam/iż my Chrześćijánie bysmy nie mieli iedno ty dwie Ew[á]yelié / te dźisieyßą á Niedźiele przeßłéy/ nie mielibysmy żadnégo niedos[t]do poćiechy náßéy dußnéy/bysmy też y ná ostátek w nawietßym frásunk[u] li położeni. Bo ylé do poćießenia przynależy náßégo / Niedźiele przeßłe[y] wánielia ma mieysce: bo nam opowiáda/że nam grzéßnym Pan náß ie[st] przykłonny / iż we wßystki zasługi swé przyymowáć nas raczy / á łásk[a] nas vprzédza : á tho gdy zginionych owiec ßukał/ y ßuka/ nálazßy do c[ie] swoich nie tylo przywodźi / ále też y ná rámionách swoich przynosić rac[zy] ćießy sye z nas/ y z náßégo náwrócenia / iáko Pástérz dobry gdy zginio[ne] wce naydźie: á nád tho/y Anyeli w niebie/y ći z náwrócenia grzéßnégo wieką rádosć máią. Dosyć záprawdę w tym poselstwie Páńskim/y w [...]słowiéch iego/ może mieć poćiechy káżdy grzéßny człowiek/który zna iák[o] iest dobrodźieystwo miłégo Bogá przećiwko iemu. Dźisieyßą zásie Ew[á]yelią do náuki náßéy przystosowawßy / tedy wßystká práwie vczynnos[ć] bożnośći Chrześćijáńskiéy w niéy iest zámkniona : ábowiém cóż nam [...]céy Pismo záléca/ iedno ty trzy rzeczy: Wiáre/Miłosierdźié/y Miłosć/ życzliwosć zobopólną: á to wßytko naydźieß w téy Ewányeliéy.

Ewányelia co w sobie zámyka.

I. Wiáre.

¶ A naprzód/maß ná piérwßym plácu Wiáre:ábowiem iesli Oycá ni[e]... skiégo twégo/o którymći tu powiáda syn iego iedyny Jezus Christus/nie znaß wiárą / y weń prawdźiwie nie vwierzyß/ tedy poznáć nie możeß th[o] co Pan Christus mówić raczy / że iest miłosierny : á tego nie poznawß[y] on miłosierny iest/ iákóż go maß náßládowáć ? Páwel swięty powiád[a] oni nie mogą powiádáć o Bogu / w którégo nie vwierzyli. Otóż iesli c[hceß] náßládowáć Oycá miłosierdźia / y BOgá wßytkiégo poćießenia / któr[y] poćießa w káżdym frásunku/musiß weń piérwéy wierzyć : gdyż przez wi[árę] Oycá miłosierdźia znáć nie możeß. Z wiárą tedy zupełną potrzebá przy[stą]pić do dźisieyßéy Ewányeliéy: á z tą wiárą/ábys wierzył/ iż Bóg iest: á [tym] którzy go ßukáią/ odpłatcą iest : iż iest miłosierny y miłośćiwy/ którégo [mi]łosierdźia/ iáko Dawid swięty swiadczy/ pełná iest źiemiá.

Rom.10.versu 14.

Hebræ: 11. ver: 6.

Psal: 32. versu 5.

II. Miłosierdźie.

Psal:40.v.2.& 3.

¶ Po wtóre: Ma Ewányelia dźisieyßa w sobie wtórą rzecz / którą [Pi]smo nád inßé záléca / Miłosierdźié/ do kthórégo przez Proroki często [Pan] nas nápominác raczy : Błogosłáwiony mąż/który rozumié nád niedos[tát]cznym / y vbogim : bo w dźień zły smiluie sye nád nim Pan Bóg. Zách[owa] tákiégo Pan/ ożywi go Pan/ y błogosłáwionym go vczyni ná źiemi/y n[ie da] go w rece nieprzyiaćioł iego. Y iáko ná drugim mieyscu Dawid swięty [mó]wi : Vćießny to człowiek który ma lutosć/y táki ná wieki nie bedźie po[ruszo]ny. Przypátrzże sye co przez Izáiaßá Pan mówi / y iáko ćie do tego m[iło]sierdźia wiedźie : Rozłóm chléb twóy vbogiemu łáknącemu : niedostáte[cznych] y tuláiącé sye / wprowadź w dom twóy: gdy vyźrzyß obnáżonégo/ okryy [go] á ćiáłá twégo nie zápominay : Thedy ták wyniknie iákoby ráno swiát[łość] twoiá/y zdrowié twoie rychléy wznidźie: y póydźie przed oblicznośćią tw[oią] spráwiedliwosć twoiá/ á chwałá Páńska przyymie ćie : ná ten czás wzy[wáć] bedźieß/ á Pan ćie wysłucha : bedźieß wołał / á on rzecze / iestem tu. T[ák] też y trzeći Prorok Micheaß/do tegóż miłosierdźia nápomina/mówiąc [...] każe tobie człowiecze co iest rzecz dobra przed Pánem / á czego Pan po[tr]zebuie od ćiebie : Záprawdę to chce miéć / ábys czynił sąd/ kochał sye w m[iło]sierdźiu/á żebys prácowićie chodźił z Bogiem twoim.Otóż tych trzech P[ro]roków swiádectwem możeß báczyć / że Pismo swięté pilnie nam záléc[a] czynki miłosierné.

Psal: 111. versu 5.

Isaiæ 58.ver: 7. 8.

Micheæ 6. ver: 8.

III. Miłosć.

¶ Trzećią rzecz zámyka dźisieyßa Ewányelia w sobie / Miłosć y ży[czli]wosć zobopólną : ábowiém iesli sye ty z miłośći nie vżaliß bliźniégo / i[ako] sye nád nim smiluieß ? y iáko miłosierdźié nád nim vczyniß ? Otóż tymi

Pa[n] Chrystus / gdy mówić raczy/ Bądźcie miłośiernymi. Práwie sum=
...tkiéy náuki Chrześcijáńskiéy/ krótko opowiedźieć raczył. Bo z miło=
...miłośierdźié: czego iáwny przykład z Páná BOgá sámégo mamy:
...łował Bóg świat/ á z téy miłośći / iáko Páweł święty opowiáda/
...ismy miłośierdźia tákiégo / iż wedle miłośierdźia swoiégo zbáwić
...zył: nád co nie może być więtſza miłość / iedno że PAn Chrystus zá
...ćioły vmárł: á nie może też być więtſzé miłośierdźié / iedno gdy sye
...przyiaćioły smiłowáł. Tákżeć y v nas nie może być więtſzé miłośier=
...no thám gdźie ieſt więtſza miłość. Przykład maſz z Królá Dawidá/
...miłował był Jonáte/ syná Saulá Królá Żydowſkiego/ ták bárzo/ iá=
...powiádał / Iż nád miłość białychgłów więcéy go miłował: á z téy
...vczynił wielkié miłośierdźié nád Miphibozethem synem iego chro=
...: kiedy go kazał przywieść do śiebie/ iuż KRólem będąc wſzytkiemu
...u / mówił do niego: Nie bóy sye / bo wiédz pewnie / że vczynię nád
...łośierdźié/ dla Jonáthy oycá twégo/ przywróćęć wſzytki máietnośći
...źiádá twégo: á thy będźieſz iadł chléb zá mym ſtołem záwżdy. R...
...is kiedy Pan Bóg karał/ dla grzéchów Saulowych ziemię Żydow=
...em przez trzy látá / á ná pomſtę grzéchu / y dla vbłagánia gniewu
...go/ gdy śiedm mężów Gábáonithe wieśili zdomu Saulowégo/ prze=
...owiáda Hiſtorya/ Dawid synowi Jonátowemu Miphibozethowi/
...śiężenia miłośći / które z sobą vczynili byli / ná on czás kiedy Saul
...onáty przenáſládował Dawidá/ etc. Skąd iáſnie sye vkázuie/ że y
...inych tám więtſzé ieſt miłośierdźié/ gdźie ieſt więtſza miłość. Po=
...y tedy iáko zacné á wielkié rzeczy w sobie ma Ewányelia dźiśieyſza/ z
...lią przeſzłéy Niedźiele złączona / iuż do iéy wykłádu przyſtąpimy.
...s tedy Pan náſz/ ábyśmy byli miłośiernymi/ á nie tylo vczy/ ále y ro=
...mówiąc: Bądźcie miłośiernymi.

...edźiał Pan náſz/ iż póki ieſteśmy w tym żywoćie/ póty ieſteśmy pod=
...o wielé krewkośći/ pod wielkié niedoſtátki/ y pod wielkié vłomnośći:
...roſkazał / áby ieden drugiégo lutośćią y miłośierdźim podpoma=
...a tego nie wiémy co Job S. o nas piſze: Człowiek národzony z nie=
...nápełniony ieſt nędze: y iáko kwiatek wychodźi/ potym sye kruſzy: y
...vcieka iáko ćień: owo nigdy w iednákim go ſtanie trwáiącym nie
... Co tedy ieſt żywot náſz/ widźiſz / iż nic inſzégo nie ieſt iedno Mize=
...zá/ y nieuſtáwiczność. A iż nie wſzytkich wobec iednáka vłomność/
... niedoſtátek trapi/ tedy Pan náſz miły Jezus Chryſtus roſkázuie tym
...swobodnieyſzy są od niedoſtátków/ áby mieli miłośierdźié nád tymi
...omnieyſzé widzą / które widzą w niedoſtátku opływáiącé / w choro=
...ącé / w máietnośćiach vpádłé/ ſtárośćią zeſzłé / y w kłopoty vpádłé:
...ákimi Pan bogátſzym / zdrowſzym/ doſtáteczniéyſzym/ młodſzym w
...bez frásunku żywiącym w roſkoſzy/ każe mieć lutość y miłośierdźié.
...zuie nie iednemu / nie dwiemá/ ále wſzytkim á wſzytkim wobec. Bo
...y wobec/ z ſtrony miłégo Bogá y łáſki iego/ miłośierdźia iego potrze=
.../ tedy też/ ieſliże chcemy áby sye Pan Bóg smiłowáć raczył nád ná=
... nád sobą pierwéy smiłowáć sye mamy: Bo iákową miárą mierzyć
...y/ bez pochyby táką nam oddádzą. Ono maſz iáſną náukę z przypo=
...Páńſkiéy o onych dwu Dłużnikach: o iednym/ który był Królowi swo
...inien dźieśięć tyśięcy funtów: á o drugim towárzyſzu tego tho Kró=
...go dłużniká/ który temu był winien ſto pieniędzy. A z thych pierwſzy
... Królewſki / gdy nie miał ſkądby zápłáćił Królowi: widząc że go
...azał záprzedáć z żoną/ z syny/ y ze wſzytkim co miał/ padł przed Kró=
...nem swym/ proſząc o poczekánié ćierpliwé. A vżálił sye go Pan/ y od=

Ioan: 3. versu 16.
2. Cor: 4. ver. 1.
Titum 3. versu 5.
Roma: 5. ver: 10.
Ioan: 15. versu 13.
2. Reg: 1. ver: 26.
2. Reg 9. versu 7.
2. Reg: 21. ver: 7.
1. Reg: 20. ver: 16.
Iob 14. ver: 1. & 2.
Math: 7. versu 2.
Math: 18. ver: 24.

puśćił mu wßytko : y vczynił wielkié miłosierdźié nád nim. Ale kied
tenże dłużnik nád ſwym dłużnikiem miłosierdźia nie miał/ ále go dus
mußáiąc áby mu zápłáćił ſto pieniedzy: á niechcąc ſye dáć prosbie ieg
wſádźił go do ćiemnice/ ážby mu wßytko zápłáćił: Tedy zá to iego m
sierdźié/ potkáło go tóż od Páná iego/ co on drugiemu vczynił: bo iż
ćiał odpuśćić/ Pan mu też nie odpuśćił : on wſádźił towárzyßá ſwo
dług ſwóy/ Pan go też katom w moc roſkazał dáć o dług ſwóy/ áby t
go dręczon był/ ážby zápłáćił. Król ten/ o którym przypowieść Páń
wiáda/ Pan Bóg ieſt : Dłużnik/ káżdy człowiek. Bóg raczy nam odp
winy náße/ kiedy go z pokorą prosimy : których / pewnie wiédzmy/ że
puśći/ ieſli my nád towárzyßmi náßymi/ ludźmi nam podobnymi/ lut
miłosierdźia miéc nie będźiemy : y ták nam odda/ iáko my Bliźnim
czynić będźiemy.

Lucæ 16. ver: 19.
Exodi 14. ver: 28.

Aza niewiémy/ iáko oddał onemu Bogaczowi/ że
bogim Lázárzem lutośći y miłosierdźia nie miał : Jáko Phárąonow
lowi Egyptſkiemu/ że nád Zydy/ ludem Bożym / lutośći y miłosierd
miał: áza zapłáty ſwoiéy nie wźieli w piekle ? Tákąć wezmą y wßyſcy
dowcy ich. Othóż nam potrzebá Páná náßégo ſłucháć / gdy widźim
Iacobi 2. verſu 13.
źle dźieie niemiłosiernym / bo thák Jákub świety vczy : Iż ſąd będźie
bez miłosierdźia / kthórzy nád bliźnimi nie czynią miłosierdźia. Bąd
Prouer: 3. verſu 3.
Math: 5. verſu 7.
my miłosiernymi / á prawdá y miłosierdźié niech nas nie opußcza / á
náleźli v Páná Bogá łáſkę dobrą : pámiętaymy ná to/ Że błogosłáwie
łosierni/ ábowiem oni miłosierdźié otrzymáią. Nie odwracaymy/ iák
Tobiæ 4. verſu 7.
Tobiaß świety vczy/ oblicza náßégo od żadnégo vbogiégo/ ále iáko m
ták bądźmy miłosiernymi : Mamy máiętności wielé / hoynie bądźmy
siernymi/ hoynie wſpomagáiąc vbogié : mamyli też máło/ máło z ch
dźiélaymy : bo ták ſkárbim ſobie dobrą odpłátę w dźień potrzeby. B
Co ieſt właſnie miłosierdźie/ wypisuie.
tedy miłosierny ylé możeß/ y yléć ſye godźi : miéy lutość nád cudzą n
przydánim dobrodźieyſtwá/ vdźieláiąc niedoſtátecznemu z ſwégo. A d
go mówię z ſwégo / nie z cudzégo : bo wiédz pewnie / że miłosierdźié n
Pánu Bogu wdźięczné / iedno któré czyniß z twoiégo/ tho ieſt/ álbo z p
twoiéy vdźiélaß/ álbo z dobrze nábytégo : ále ieſli iednégo złupiß/ á drug
daß/ tym Páná Bogá pewnie nie błagaß. Bo ták o tym Piſmo świet
Eccleſ: 34. á v: 21. ad verſum 28.
wiáda : Który ofiáruie ze źle nábytégo/ ofiárá iego ieſt pomázána / y p
wa : bo dárów od nieprawych ludźi nie pochwala nawyżßy / áni pátr
ofiáry złośliwych: y kto ofiáruie ofiárę z máiętności ludźi vbogich/ ieſt
ten/ co zábija ſyná przed oblicznośćią oycá iego : kto bierze chléb człow
wi/ który go pracą y potem ſwym nábywa/ ieſt iáko ten który zábija bli
go ſwégo : bo kto wyléwa krew/ á kto czyni zdrádę robotnikowi/ bráći
bie ſą. Z ſwégo tedy/ to ieſt z dobrze nábytégo / bądź miłosierny : Bo i
Iſaiæ 61. verſu 8.
Pan Bóg z łupieſtwá y ofiáry ſobie ofiárowáney nie przyimuie/ iáko n
przez Izáiaßá Proroká : Ja PAn miłuię ſąd / á mam w nienawiśći dr
ſtwo ná zapálné ofiáry: Dáleko mniéy/ z Piſmá widźiß/ przyymuie z dr
ſtwá vczynki miłosierné/ które mu ták ſą lubé/ iáko kiedyby ſyná zábijał
oycem. Co iáko ieſt rzecz obrzydliwa/ y żáłośćiwa Oycu / kiedy mu ſyná
iáią / káżdy łácno rozumiéć może : ták tedy Pánu Bogu miło ieſt / kied
dnégo łupiß/ iednégo vbogim czyniß/ á drugiégo wſpomagaß. Miéyż
dy lutość nád bliźnym twoim/ á kiedy przećiwko tobie przewini/ kiedyć
żen/ kiedy go nędzá trapi / vbóſtwo gnąbi/ niemoc dręczy / przyday do
dobrodźieyſtwá/ vdźiélay mu ſwégo : á Oyćiec twóy niebieſki zápłáćić
bo ćię do thákiégo miłosierdźia Syn iego przywodźi / gdy mówi : Bą
miłosiernymi. to ieſt/ z máiętności ſwéy wſpomagaycie vbożßé y nędz
ßé. Czuyćie ſye żeśćie ludźie/ á ieden drugim ſye nie brzydź/ áni iżeś bogá

lep

ſye czyń nád vbożßégo : nie tylo nád nedzą / ále y nád vpádłośćią y
em bliźniégo ſwégo / miéyćie lutość y miłosierdźié. Odpußczayćie
y y przewinienia tym / kthórzy was obráźili. Hámuyćie ſye społecznie
śći ze złośći y przeſtepſtwá wáßégo/przeſtrzégáiąc ieden drugiégo co
la miłégo Bogá/co ieſt drógá dobrá/ábyśćie w niéy chodźili/ꝛc. A to
ytko w tych ſłowiéch Páńſkich zámyka/ ktorych mamy náßládowáć/
mamy ſłucháć/ chcemyli łáſke miłégo Bogá / y żywot wieczny nam
ány od wieków/ otrzymáć.

e chceßli doſtáteczniéy wiedźieć iáko maß być miłosiernym / oto nam
ie przykład / w którym ćie vczy / iáko mamy być miłosiernymi/ mó-
Bądźćie miłosiernymi/

Iáko Oyciec wás niebieſki miłośierny ieſt.

Oyćiec náß niebieſki miłosierny ieſt/ pełno tego w piſmie. Ono Da-
rorok mówi : Iż miłosierdźié Páńſkié / ieſt nád wßytkimi vczynkámi
ełná go ieſt ziemiá : idźie od narodu do narodów/ nád onymi którzy
oią. A to miłosierdźié w wielu rzeczách iáſnie ſye nam pokázuie.

Psal: 144. ver: 9.
Psal: 118. ver: 64.
Lucæ 1. versu: 50.
Pan Bog w wielu rzeczách vkazuie nam miłosierdźie.

I.

Naprzód w tym : Ze vpámietánia człowieká grzéßnégo długo czeka/y
wa ćiérpliwie. Abowiém grzeßymy/ á Pan zámilczawa/ y zánied-
My ſye nie wſtrzymawamy od złośći/á Pan ſye wſtrzymawa od ka-
przewłaczamy złość/ á Pan długo nam rośćiąga ſwoie lutość : iáko
Piotr S. świadczy mówiąc : Ciérpliwie Pan Bóg oczekawa dla
iechcąc żadnégo człowieká zgubić/ ále żeby ſye wßyſcy vpámietáli/y
wáli zá grzéchy. Skąd wielkié ſye nam okázuie miłosierdźié Páná
Anyołowi ſkoro zgrzeßył/nie ściérpiał: człowiekowi pierwßemu ták-
go wnet z niebá ſtrąćił/ á tego z Ráiu wygnał. A theraz oczekawa
ćérpliwie áż do ſtárośći/ ázabyſmy ſye kiedy vználi.

2. Petri 3. ver: 9.
2. Petri 62. ver: 4.
Gen: 3. v: 6. & 24.

II.

Po wtóré : A w thym okázuie Pan Bóg miłosierdźié ſwoie ludźiem/ á
éy onym/ którzy chcąc y wiedząc od niego ſye odwrácáią / y grubymi
telny mi grzéchy od niego ſye łączą : A Pan Bóg ie wielim ſpoſobem
ie gárnie / y wzywa ię / rozmáitymi y vſtáwicznymi dobrodźieyſtwy
/ które wßytkim wobec bez bráku dáwáć raczy/nietylo tám gdźie zá-
ſługi nie náyduie/ ále y tám kedy złość y grzéch okwituie.

III.

Po trzećié: A to wielkié miłośierdźié BOżé/ kiedy człowieká grzéßné-
óry go wielé rázów srodze obráźił/ przyymuie w łáſke ſwą / gdy ſye do
áwraca/ ták iáko ſye tym opowiedźiał przez Proroká ſam Pan Bóg:
godźiny náwróći ſye grzeßny do niego / że złośći iego Pan zápámie-
A iż to ieſt prawdá/ przypátrz ſye przypowieśći onéy o Márnoſtrá-
piſánéy v Lukaßá świetégo : Gdy ſye z onego Miáſtá / gdźie świnie
armił/ do domu wrácał/ iáko Oyćiec iego z lutośćią porußony prze-
niemu wyßedl/ záßedł mu dróge : á przyßedßy ku niemu / y przywitá-
błápił/ pocáłował/ y wßytki winy y vtráty odpuśćił: á nád to vczćił/
zednicyßé ßáty oblókł/ y piérśćień ná reke włożył/y bóty ná nogi: nie
inßégo / iedno że ſye vpámietał/ grzéch y wyſtep ſwóy przed Oycem
wyznał/ mówiąc : Oycze zgrzeßyłem/ do niebá/ y przed tobą : y nie ie-
odźien ábym był zwan ſynem twoim/ ále vczyń mie iáko iednégo z na-
ów twoich. Tuć Pan Chriſtus wykonterfetował Bogá Oycá ſwo-
człowieká káżdégo grzéßnégo. Oycem Páná Bogá / y Oycá ſwégo/
: nas wßytki grzéßné w márnoſtráwcy wykonterfetował. y vkázác
czył miłosierdźié Oycá ſwégo nád grzéßnym człowiekiem : który gdy
a/y z grzéchów vpámieta/ á z pokorą złośći ſwé wyzna przed Pánem/
mu ie Pan odpuśćić / y wiecznym go Króleſtwem obdárowáć : ßáte

Ezech: 18. ver: 22. & 23.
Lucæ: 15. à ver: 11. ad 23.

niewinno-

niewinności ſtráconéy iemu wróci / bierze go zá oblubienicą ſwégo/ y w
ki dáry dáie/ták iákoby go nigdy nie rozgniewał. Do czego iednák ſam
Oyćiec Niebieſki dobrodźieyſtwy ſwoimi / iákom pierwéy pokazał/ gr
przywodźi : przywodźi y nátchnienim Duchá świetégo / áby ſye vpámi
Skąd poznáć káżdy może miłośierdźie / iákowé ieſt Bogá Oycá Niebi
go/że on bez bráku káżdemu/będąc miłośierny/ káże słóncu ſwoiemu w
dźić złym y dobrym/ſpráwiedliwym y nieſpráwiedliwym : Déſzcz ſpuſzc
źiemię/ ták złym iáko y dobrym ku pożytku : A nád tho/ wſzytki vczynki
które ſą oſzpácone przed Máyeſtatem ieg/ y które ſye nam widzą dobré/
nim ſą iáko pomázáné y ſrodze poſzpácone płotno / ták on zdobić raczy
ku pożytku/iż nie z vczynków ſpráwiedliwośći/ ále z miłośierdźia ſwégo
wſzytkich zbawia/ w káżdym narodźie bez bráku / wſzytki kthórzy wzyw
Jmienia iego świetégo w práwéy wierze/ która ieſt w Pánie JEzu Chr
śie: o czym Páwel S. ták mówi : Nie z vczynków ſpráwiedliwośći kto
ſmy vczynili/ ále wedle ſwégo miłośierdźia zbáwionymi nas vczynił.
Jeſli tedy chceſz náſládowáć Oycá twoiégo niebieſkiégo/ ſtrzymayże n
wéy ſkromnie wyſtępnégo przećiwko tobie brátá twégo: Brzemioná wſ
cznie znośmy ſwoie/ábyśmy wypełnili zakon Páná Chriſtuſów. Náwró
ze złéy drógi/ y z błędów/ ieſli go w nich baczyſz/ á pożyſzcz go Pánu B
káżdemu bez oſób brákowánia/ którégo widźiſz niedołężliwégo/niedoſtá
négo/ á prośi ćię dla Páná Bogá/ czyń dobrze iáko możeſz/ wſpomóż g
możeſz/ ták iáko ćię tego Pan vczy/ mówiąc : Káżdemu/który ćię o co p
day. Bo ták poniekąd będźiem náſládowcámi Oycá náſzégo Niebieſki
dobrodawce y dobroczyńce wſzytkich.

Math: 5. ver. 45.
Iſaiæ 64. verſu:6.
Titum 3. verſu 5.
Actu: 10. ver:34. & 35.
Titum 3. verſu 5.
Gal: 6. verſu 2.
Lucæ 6. verſu 30.

Dowiedźiawſzy ſye iáko mamy być w miłośierdźiu podobni Pánu/
cu niebieſkiemu : czego dáléy Pan vczyć raczy/ ſłuchaymy.

Nie ſądźćie / á nie będziećie ſądzeni.

Są niektórzy Sektarze/ którzy z tego mieyſcá wſzytki Vrzędy chcą z
ru Chrześćijáńſkiégo wygłádźić: á ći ſą Anábáptiſte/ álbo Nowokrzczc
którzy tę pobożną mowę Páńſką niepobożnie y nieprzyſtoynie przećiwk
ſzelákiemu Vrzędowi/ dla ſpráwiedliwośći y dla porządku wyſádzonemu
słowá zámiátáią/iákoby iuż Ewányelia Vrzędów/porządku/ kárnośći zł
powśćiągnienia y pohámowánia wyſtępów/ mieć nie miáłá/ y tego zál
miáłá : która wſzeláką złośćią ſye brzydźi/ y wſzytkich wobec cnót vczy. A
by Ewányelia miáłá być przećiwko Zakonowi/y inſzemu wſzytkiemu Piſ
które káże złé kárác/ y miedzy złośćiámi ludzkimi rozſędzáć ? Aza niew
że Pan nie przyſzedł Zakonu Bożégo przez Moyżeſzá dánégo pſowáć / ie
náprawiáć ? Bóg przez Moyżeſzá złé káże kárác/ á Pan Chriſtus Syn
ży miałby złośćiam pobłázáć ? Być to nie może : Chce mieć Pan porz
w Kośćiele ſwoim : chce mieć Vrzędy/ y Vrzędniki/ iáko Páwel S. to
wodźi do Rzymiánów / mówiąc : Kto ſye Vrzędowi ſprzećiwia/ zrządz
Bożemu ſye ſprzećiwia/ y ſobie potępienia nábywa: y przeto wſzelki człow
niechay będźie mocam wyżſzym poddány / gdyż nie ieſt żadna moc iedno
Bogá. A Przełożeni też nie ſą ſtráchem dobremu / ále złemu. Ale chceſ
nie bać Vrzędu / czyń dobrze / y będźieſz miał cześć od niego : Ale bedź
źle czynił/ bóy ſye / boć nie bez przyczyny miecz nośi : Bowiém ſłużebnik
Bożym ieſt/ który ſye mśći/ y karze thy którzy źle czynią. Tákże y Apo
drugi Piotr ś. vczy/mówiąc w ty słowá: Bądźćie poddáni wſzelkiemu l
kiemu ſtworzeniu / dla BOgá : Królowi/ iáko przewyżſzáiącemu : Kśi
tom/iáko tym którzy ſą od niego posłáni ku ſkarániu złoczyńców/ á ku ch
le dobrych : boć tho ieſt wola Boża. Tákże Páwel Tituſá Biſkupá v

Math: 5. ver: 17.
Rom: 13: à v:1. ad 5
1. Petri 2. verſu 13. 14. & 15.

Ná

pominay wierné / áby byli przełożonym Książętom posłuszni / y poddá- oſkazánia ich áby słucháli: á ná káżdy vczynek dobry áby byli gotowi. Timotheuszá piszác/roſkázuie : Aby napiérwéy przed wszytkimi rzeczá- napilniéy/ działy ſye prosby/ modlitwy/ przyczyny/ dzięki / zá Króle/ y ytki którzy ſą ná zwiérzchnich vrzedziech:ábyſmy ſpokoyny żywot wie- wszytkiéy pobożnosci y czyſtosci: Boć to ieſt dobra rzecz/y przed Bo- ſtworzycielem nászym przyiemna y wdzięczna. ⁊c. Ską báczyć káżdy w iákim nas porządku Pan Chriſtus / y Apoſtołowie iego zoſtáwili : o nas tego/ żebyſmy Vrzędu/ y Vrzędników/ſłucháli/ im posłuszni by- ſye nieſprzeciwiáli : gdy czynią tho co ná vrząd ich zależy / gdy złé ká- ſądzą: y owszem powinniſmy zá nie Páná Bogá prosić/ y Pánu Bo- nie dziękowáć.

Titum 3. verſu 1.

1. Tim: 2. à ver: 1. ad 4.

o tákiego Sądu ſpráwiedliwégo / y ſam Pan Chriſtus lud nápomi- Janá S. mówiąc : Nie ſądźcie wedle oczu/ álbo poyżrzenia/ále ſądź- ſpráwiedliwy. A którégo Sądu Pan Chriſtus v Janá S. tłuszczom tego y ná tym mieyſcu zákázuie : á który tám ſąd ſądzić kazał/tego tu ázuie. Bo ſąd wedle oczu/ y wedle poyżrzenia/ podeźrzány ieſt : y od nych bywa czyniony / którzy táiemné występy ludzkié / táiemné ſprá- kątnȳ ſądem ná domyſł/nie widząc áni wiedząc/niewinnié poſądzáią.

Ioan: 7. verſu 24.

poniewaž ſam Pan Chriſtus roſkázuie ſpráwiedliwie ſądzić/ thedy ná ieyſcu dwoiákiego Sądu zákázuie : Sądu nieſpráwiedliwégo/ y Są- go którym ſye ludzie poſądzáią/ w ich potáiemnych ſpráwách.

Dwoiákiego sądu nieſpráwiedliwego Pan Chriſtus zákázuie.

ieſpráwiedliwégo Sądu zákázuie tu Pan Chriſtus: bo ieſt roſkazánie które ták roſkázuie : Spráwiedliwie ſądź bliźniégo twégo. A Dawid iąc przykazánia Bożégo / nápomina : Spráwiedliwie ſądźcie ſynowie A przeto MOyżeſz ták náuczał lud BOży/ gdy ſye z nimi rozſtawał/ ąc : Poczyniſz ſobie Sędzie/ y Náuczyciele/ we wszytkich Pokoleniach / áby ſądzili lud ſpráwiedliwie/ á ná ſtronę nieſpráwiedliwą nie obrá- ſię. Oſoby pátrzyć nie będzieſz/ áni dárów: bo ty rzeczy záslépiáią oczy ąrym/ y ſpráwiedliwym odmieniáią słowá. Tym záſie którzy ſpráwie- ſądzą/ ieſt zapłátá : bo iuż z nieſpráwiedliwégo ſądu ſwégo nie będą ná Bogá ſądzeni. A iáko Piſmo powiáda : Iż którzy ſtrzegą ſpráwie- ści/ będą ſpráwiedliwie ſądzeni.

Leuit:19. verſu 15.

Pſal: 57. verſu 2.

Deut:16. v:18. et 19

Sapien:6. verſu 11.

ákázuie Pan nádtho poſądzánia/ którym ſye ludzie przed czáſem pote- y ieden o drugim złé mniémánié máiąc / w ſpráwách bliźniégo ſwégo eyżrzánié máiąc / iuż go poſądza vpornie / y żywot iego sȧcuie/ choć go występu w nim nie widzi. Bo z iáwnych rzeczy/káżdy widzi co mó- e z onych które táiemné ſą/ o których ſam Pan Bóg tylo wié / á ludzie yſł ſwóy ie poſądzáią/ nie ma ieden drugiégo poſądzáć: o czym théż y S. ták vczy : Przed czáſem nie poſądzaycie/ dotąd áż przyydzie Pan/ ozświéci ſkrytości ciemności/ y oznáymi porády ſercá káżdego. Otóż wách ludzkich kthóré czynioné mogą być oboietnie / y dobrym y złym / nie nászá rzecz ich ſądzić. Jáwné złości y występy / łatwie káżdy bá- ądzić może/ ále ony ſpráwy/które y dobrym y złym vmyſłem mogą być ié od kogo/ nie nászá rzecz w nich rozſądek dáwáć/Bogu to poruczáć . Dam niektóré ſpráwy ná przykład. Widziſz áno ktho pości / modli korną twarz ma/ nie zowże go Hipokrytą/ álbo Sikophántą : á co ty kim to vmyſłem czyni/ Bóg to wié: y owszem ráduy ſye z thego / á w mniémánié tákié ſpráwy obrácay v ſiebie. Widziſz záſie áno kto wpoſt ści / nie poſądzay/ áni go wzgardzay: może dla choroby ſwoiéy nie po- bo téż y dla inszéy potrzeby, ⁊c. Przeto Páweł S. ták vczy : Który ié/ który nie ié niechay nie gárdzi : á który pości/tego który nie pości niech

1. Cor: 4. verſu 5.

Roma: 14. ver: 3.

Eccleſ: 10. ver: 3.
Math: 15. verſu 2.
Math: 12. v: 1. & 2.
Lucæ 15. verſu 2.
Marci 3. verſu 2.

nie poſądza. Znośniéy tedy o wßytkich dobrze rozumiéć/ á niż vpornie p
dząć. Bo then który poſądza/ álbo z włáſnéy złośći ſwéy w którey oply
poſądza : bo ták Piſmo świadczy: W iákiéy drodze chodźi głupi/ iż ſam
mądry/ wßytki głupimi rozumié. Albo poſądza z nienawiśći/ y z waśni
bowiém káżdy łatwie w podeyźrzeniu ieſt v onego / v którégo przyiáźni
ma. Albo z nałogu poſądza : Bo kto ſye w czym nałoży być/mniéma o
gim áby tenże nałóg/álbo obyczay miał: y dla tego wietßé záwżdy pode
nié máią ſtárzy ludźie/ á niż młodźi: Bo w długim czáśie żywotá przyuc
ſye y temu y owemu/ przeto iácy ſámi byli/ ták o drugich rozumieią. A
byli Pháryzeußowie/ którzy ludźie poſądzáli o máłé rzeczy : Iż nie vmyi
reku ſwoich przed obiádem: poſądzáli zwolenniki Páńſkié/ iż kłóſki rwá
Swieto/ y iedli wyćiéráiąc rekomá : y wielki to był grzéch v nich/ że to
nili w Sobote. Poſądzáli Páná Chriſtuſá / że z iáwnogrzéßnymi obco
z nimi iadał/y rozmawiał: że w Sobote vzdrawiał.ꝛc. á to wßytko ná zł
byczay obrácáli. Co Pan náß widząc/ mówił im : Aby nieposądzáli / áby
potepiáli/ áby téż y ſámi nie byli poſądzeni/ y potepieni.

Iacobi 4. verſu 11.
Col: 2. verſu 16.

Niebądźmyß my Pháryzeußmi / nie poſądzaymy w rzeczách wat
wych/ iáko oni czynili: nie vwłaczaymy ieden drugiemu/ták iáko nas Ja
świety vczy : Nie vwłaczaycie ieden drugiemu omowámi wáßymi / brác
Bo kto ſye nátrząſa z brátá / álbo kto poſądza brátá ſwégo / nátrząſa ſ
Zakonu/y poſądza Zakon. álbo iáko przećiwko tym pokątnym y podeyź
nym ſądom/ około rzeczy ſumnienia / świety Páwel mówi : Niech was
den nie poſądza w iedzeniu/ álbo w piciu / álbo w cześći dniá świetégo/
bo nowégo Mieśiącá/álbo Sobót/ ꝛc. Rozumiéy / że tákich w thych ſ
wách poſądzáć nie maß / którzy vporem w tákich rzeczách nie grzeßą / ie
potrzebą/álbo krewkośćią : Bo owi którzy z vporu/á nie z potrzeby/ dla
żárſtwá / y dla wzgárdy świetégo poſtánowienia w Kośćiele / pſuią po
gwałcą Swietá/ ku czći Pánu BOgu poſtánowioné : tácy godni ſą ſąd
karánia od Vrzedu / któremu przeſtrzégáć thákich obrządków zlécono/ ꝛc
Mówim tu o tych którzy z potrzeby y z krewkośći/ niekiedy poſtu/ y Swi
nie trzymáią. Summe tedy thego roſkazánia Páńſkiégo ták pokázuie/
mówi Pan : Nie ſądźcie/ á nie bedźiecie ſądzeni:

Nie potepiaycie/ á nie będźiecie potepieni.

Iſaiæ 1. verſu 17.
1. Cor: 5. verſu 5.
Actu: 5. v: 5. & 10.
Exodi 22. ver: 18.
Rom: 13. verſu 4.

Nie zákázuie tu wyſádzonym ná Vrzedźie/ Káznodźieiom/ Páſterzo
Rodźicom/ Praeceptorom/álbo tym którzy vczą dźiatki / áby złośći/ wy
pów/ grzéchów/ win/ nie ſądźili/ y nie karáli/y ich nie potepiáli : bo tym
ßytkim roſkazano áby ßukáli ſądu / ſądźili vbogiégo/ bronili wdów/y sir
iáko Páwel s. ſądźił onégo Koryntczyká/wyſtepnégo ſkortatorá: iáko Pi
ſądźił Anániaßá y Záphire/ z kłamſtwá ich/ ꝛc. Złoczyńców Vrzedowi P
Bóg nie kazał żywić ná świećie : y dla tego Vrząd/ mśćićielem Piſmo zo
nád złymi. Máią tedy y ſądźić/ co ma być ſądzono: y potepiáć/ co ma
potepiono. Ale zákázuie/ iákom vkazał powyżßéy/ ſądu nieſpráwiedliwé
zákázuie ſądu pokątnégo / áby ieden drugiégo w rzeczách do ſumnienia p
należących nie potepiał / y nie poſądzał : aby ieden o drugim dobrze ro
miał/ podeyźrzenia o nim złégo nie miał: bo to nie przynależy ná ludźie C
śćijáńſkié. Czynili to Pháryzeußowie / przeto téż Pan to w nich gánił/ á
niąc nam náuke dawał/ ábyſmy ſye tego wyſtrzégáli/ y tego nie czynili.
w prawdźie ná świećie ieden przećiwko drugiemu / trudno áby wyſtąpić
miał/ ſkąd waśni/ y nienawiśći / roſtą miedzy ludźmi. Ale y ná to Pan
uke dáie/ co mamy czynić / aby ſye w nas miłość Chrześćijáńſka mnoży
mówiąc :

Odpußczaycie/ á bedźie wam odpußczono.

Co Páwel świety ták wykłáda do Koloſſenſów/ mówiąc: Ciérpćie ſye [...]pólnie/ odpußczay ieden drugiemu/ ieſli kto ma ná kogo iáką ſkarge: iá[...] Pan odpuśćił wam/ták y wy odpußczaycie: á náde wßytki rzeczy miéy[...] śiebie miłość/która ieſt zwiąſká doſkonáłośći: á pokóy Chriſtuſów nie[...] ſye kocha w ſercách wáßych/w który pokóy ieſteśćie powołáni. Ná co/ [...]iáda AVguſtyn świety / iż wielka rzecz ieſt iáłmużná / bo przez nie Pan [...] nam odpußcza grzéchy: Ale nic wietßégo nie ieſt do odpußczenia grzé[...] / iedno gdy z ſercá odpußczamy thym którzy nas obráźili / czego ſam [...] náß ieſt świádkiem v Mátheußá świetégo/ gdy mówi: Jeſli przepu[...] ludźiem obłedliwośći ich/przepuśći théż wam Oyćiec wáß niebieſki: á [...] nie przepuśćićie/téż Oyćiec niebieſki nie przepuśći obłedliwośći wáßych. W[...]dzże tedy/ co Piſmo świeté vczy: Kto ſye pomśćić chce/ y pomśći/ ten [...]źie od Bogá pomſte. Bo ieſli człowiek człowiekowi chowa gniew/á od [...] Bogá ßuka łáſki: álbo ieſli człowiek nád człowiekiem ſobie podobnym [...]a miłoſierdźia/á chce áby zgrzechów vprośił ſobie v Páná Bogá odpu[...]ié: któż bedźie ſye modlił zá grzéchy tháktégo? Ale odpuść bliźniemu [...]emu/ ieſli ćie vßkodźił y rozgniewał: á w then czás gdy bedźieß prośił/ [...]śći téż Pan Bóg grzéchy twoie. Oto maß náuke Páná twégo/ y Pi[...] świetégo/ wiedzże co maß czynić: pámietay iáko ſye modliß do Páná [...]o/wiedz że ták Páná prośiß: Odpuść nam náße winy/iáko y my odpu[...] winowáycom náßym. á zá tym tákći téż odpuśći Pan twóy/ iáko ty [...]ßczaß bo ieſli nie odpuśćiß/ Pan téż nie odpuśći. Odpußczaycieß te[...] [...]ny/ przegniewánia/ wyſtepy/ obráżenia/ y vßkodzenia / ieden drugiemu [...]á ßczyrégo: á wiédzćie że bedźie wam odpußczono. Ale iż ieden dru[...] podpomożenia potrzebuie/Pan czwarty ſtopień miłośći Chrześćijáń[...] ten położyć raczył:

Dawaycie/ á bedźie wam dano.

Nie tylo Pan tego po nas potrzebuie/ábyſmy mieli odpußczáć winy ie[...] [...]rugiemu/ ále téż nam roſkázuie áby ieden drugiégo w potrzebách nie o[...] [...]ßał/ ieden drugiégo zákłádał / wſpomagał / y rátował. Ale rzeczeß/ [...]o to ná mie: y iużże nie mam o krzywde ſwą áni mówić / áni ſkárżyć/ [...]y opowiádáć/ ták przed Vrzedem/ iáko y przed przyiaćielem/á mam ią [...]iéć: y ießcze nieprzyiaćielowi dáwáć/ y dobrze czynić? Bo ieſliże mam [...]śćić zgołá wßelaką wine / ießcze dáwáć temu kto mi źle czyni / thedy [...] mam kiedy ſkárże o krzywde: á cóż bedźie y po Vrzedźie/ ieſli o krzy[...]wé ſkárżyć ſye nam nie godźi? Ná toć ták odpowiádam: Przeſtro[...] Páńſkié / y nápominánia / ſą włáſnie tákié/ iáko kiedy owo który mąż [...]y wźiąwßy wielki kámień y ćiśnie dáleko / á bedźie ich do thego wielé [...] ſye kußą o tho áby doćiſneli: y dźwigáią on kámień / ćiſkáią/ mocuią [...]hcąc áby doćiſneli: ále iż dáleko on mocarz záćiſnął / nie mogą ſłábßy [...]go ſtóſu vczynić/ á wßákże ylé mogą kußą ſye/chćieliby/iedno że im mo[...] doſtawa. Ták włáſnie Pan Chriſtus vczynił: Wielki to kámień záći[...] dáleki plác zárzućił / dáleki krés vczynił: nas náßládowców iego ieſt [...]/ powinniſmy tym kámiéniem ćiſkáć/ to ieſt/ tego przykazánia iego ná[...] wáć/ iego ſłucháć: Ale nie możemy ták dáleko záćiſnąć/ tho ieſt/ ták [...]zé wypełnić tego iego przykazánia nie możemy/ iáko on vczynił / y iáko [...]s chce: Cóż czynić mamy? mamy odbieżéć precz od niego? Nié/ nie [...] ſye. A cóż czynić? Dźwigáć ten kámień / chcemié przyłożyć do wypeł[...] [...] / kuśić ſye yle może być o tho: á ieſli nie możeß doćiſnąć/ oſłábiałeß/

Col:3. à v:13. ad 16.

Math: 6. ver: 14. & 15.

Ecclef 28. à ver: 1. ad 6.

Math: 6. ver: 12.

mocyć nie doſtawa/ vznayże to/ á obróć ſye o wſpomożenié do Páná/ p
go/áby ćie/y vśiłowánié twoie/wſpomógł: á Pan gdy obaczy pilnosć tw
ie/ obaczy ſtáránié twoie/ pokorę twoię/wſpomoc ćie raczy/że ym dáléy t
więcéy do téy doſkonałośći bedźieß mógł przychodźić : iedno trzebá ſye o
kámień kuśić / trzebá gi dźwigáć / choć do kréſu mocą ſwą doćiſnąć nie m
żeß. Bo kto záleży pole/ nie buynośći ſwoich złożyć niechce/ Páńſkiego ro
zánia áni ſye pálcem dotknąć chce : w ſercu iego niemáß nic iedno świát
iego ſpráwy: o tym żadnéy nádźieie niemáß/áby kiedy do tych ſtopniów c
Chrześćijáńſkich/ które PAN powiedźieć raczył w dźiśieyßéy Ewányeli
przyść miał : wßytko mu ſye to będźie widźiáło nie podobno co Pan mów
raczy: woli temu nie wierzyć/á niż ſye tego namniéy pálcem tknąć. Potr
bá ſye tedy do tego nam ſámym mieć/ o tym ſye ſtáráć / iákobyſmy ſłow
roſkazánie Páńſkié wypełnić mogli : A gdy do tego nam mocy y śił nie d
ſtánie/ o wſpomożenié Páná Bogá prośić/ áby on który roſkazał/ wſpom
żeniem ſwoim tho w nas wypełnić raczył. Bo wierny Pan Bóg/ który n
nie da w pokuſy/ nád to co znośić nie możemy.

1. Cor: 10. ver: 13.

Wiedźiał to Pan/ że nie wßyſcy ták ſą doſkonáli áby mogli ſkromnie ćie
piéć krzywdy : widźiał też byſtrość niektórych/ którzy pokoiu nie miłuią: n
dźiał ſmyſł ludzki zły/ łákomy/ gniewliwy/ nieſpokoyny/y przeto dał Vrzą
áby oni którzy krzywdę ćierpią / bez grzéchu mogli dochodźić krzywdy ſw
iéy/ Práwem które on ſam napirwéy przez Moyzeßá dał/y potym wedle z
konu przyrodzonégo przez ludźie poſtánawiał. Bo dla rozmnożenia złoś
ludzkich/ muśiáły ſye y Práwá zá czáſem rozßérzáć : y kiedy ſye ſkárżą lud
ieden ná drugiégo o krzywdy przed Vrzędem / dla ſpráwiedliwośći wyſadz
nym/ nie grzeßą tym. Pytaß czemu ? Temu/ że ſam Pan Chriſtus tego d
pußcza/áby o złéy mowie było wydawáné świádectwo. Mówi ták vpoge
kowány przed Annaßem : Jeſlim źle rzékł/ wyday świádectwo o tym: á ie
dobrze/ czemu mie bijeß ? Czym Pan Práwnégo poſtępku nie gáni/y owße
krzywdę ſwą/ y pogębek niewinny który ćiérpiał/do świádectwá/ná który
wiele w Práwie należy/ odſyła. Tákże y Páwel S. do Koryntów pißąc/d
pußcza Chrześćijánom mieć do świetſkich ſpraw Sądy/ y Sędźie: ácz wi
céy do ćierpliwośći przywodźi/ á niżby v niewiernych mieli ſye dáć w rozſą
ki. Czego w ſtárym Zakonie pełno / kedy Pan Bóg poſtánowił Sędźie/
Sądy/ y roſkázáć raczył/iáko o co mieli ſądźić. Otóż kiedy kto krzywdy ſw
dochodźi/ ſkárgą albo Práwem/nie grzeßy : Tylo potrzebá w to weyźrzeć/
ácz Práwo/ y ſkárgá/ nie czyni grzéchu/

Ioan: 18. verſu 23.
Math:18. verſu 15.
W onych ſłowiech práwá nie gáni/gdy każe káráć bráta wyſtępnego.
1. Cor:6. v:4.&6.
Iudicum 2. ver:18.
Sophoniæ 2. ver:3.
DOchodząc kto práwem krzywdy ſwey iáko nie grzeßy.

¶ Ale poſtępek ſkárgi/ y Práwá/ może vczynić grzéch/ y czyni. Bo kiedy
krzywdę ſkárżyß/ á powieß ią właſnie y ßczyrze iáko ćie doléga / nie z gn
wu/ nie ze złéy woléy/ y złégo vmyſłu/ nie vmyſłem pomſty/ y z nieprzyiaź
nie powieß: tedy choć ſkárżyß/ nie grzeßyß.

1.

¶ Tákże/ ieſli Práwem ſpráwiedliwośći twoiéy dochodźiß/przyſády do t
go żadnéy nie przydáiąc / fálßu nie mießaß / zdrády nie przyſadzaß : tedy b
grzéchu krzywdy ſwéy dochodźiß.

2.

¶ Nád to: Maß pátrzyć nie ták ná ſwą krzywdę/ iáko ná thego który ć
obráźił. Bo ieſli on który ćie obráźił/ vznał że źle vczynił/ przeprasza ćie/wr
cáć coć wźiął/ nágradzáć ßkodę : tám iuż maß vſtąpić krzywdy ſwéy/ y o
puśćić bliźniemu : á w tym wypełniß roſkazánié Páńſkié. Ale ieſli zásie ßk
dnik y nieprzyiaćiel twóy coć wźiął wróćićći niechce/ á ßkodźi ćie ym dál
tym więcéy: á ty nie dla pomſty iákiéy/iedno áby ćie Vrząd od krzywdy br
nił/ y od iego wßetecznośći/ ſkárżyß / ſpráwiedliwośći żądaß/ Práwem zł
śći iego ſye broniß/ nie grzeßyß. Bo Piſmo święte/ y CHRiſtus Pan/ dop
ßcza tego : y wielé ludźi y przykłádem ſwym tego potwiérdzáią. Bo iáko p

3.

ſmo świ

ięté swiadczy: Ze Sedziowie wyſádzeni ku ſpráwiedliwośći czynie-
ludzki Vrząd ná ſobie odnoßą/ ále Boży: thák Sedziom mówił Io-
Król Iudſki. y przeto co źle oſądzą/ná nich to zoſtáie do pómſty Bo-
przeto ty dwie rzeczy máią mieć przed oczymá/ iáko tám ten Król ſwo-
dźiow vczył/ Pilność: bo máią pilnie vwáżáć rzeczy/ y ſpráwy: A Bo-
miłégo Bogá záwżdy ma być przed oczymá ich.

2. Paral: 19. verſu 6. & 7.

Ma zásie człowiek rozeznánié czynić miedzy krzywdą ſwą kthórą ćierpi/
y krzywdą Bożą / y Kośćiołá iego świetégo: w krzywdźie ſwoiéy/
enes odpuśćić winy vczynioné przećiwko tobie/ ták iáko miłość Ch-
riſtka ćie náucza. Ale w krzywdźie Bożéy/ y Kośćiołá iego/ maß być
ßem / który ſye mśćił krzywdy Bożéy / nád ludem báłwany chwalą-
Maß być Phineeſem/ który grzéch iáwny przećiw BOgu vczyniony/
karał/ y tym vbłagał Páná Bogá/ y gniew iego: maß być Máthá-
/ który zrußony żalem zakonu Bożégo/ Żydá báłwanom ofiáruiącé-
/ y tego posłáńcá Królewſkieg/ co ludźi do tego przymußał/ tákże zá-
pał/ dał żywot ſwóy ná niebeſpieczeńſtwo/ á báłwany Antyochá Kró-
yſkiégo / które był ná Ołtarzu Bożym poſtánowił / ſkrußył y zepſo-
é tedy możeß o krzywde Bożą ſye záſtáwiay/ ktoryś ná Vrzedźie ieſt:
ye ábyś rozmnażał chwałe miłégo BOgá / o krzywde y chwałe iego
áwiay: bluźniérſtwá przećiwko Pánu BOgu / y Synowi iego miłe-
zedu twégo broń y hámuy / áby nie było: bo to krzywdá Boża/ y o
ſtáwiáć maß: mieśceś Boże zásiadł/ przeſtrzégayże tego Páná cźći/
y/ ná którégo mieyſcu siedźiß/ rć. Aleſmy iuż dáleko od wykłádu E-
éy zábli / ácz właſnie tho coſmy pokazáli / do wykłádu Ewányeliéy
ży.

Exodi 32. ver: 26. & 27.
Num: 25. ver: 7. & 8. & 11.
1. Machab: 1. & 2.

Summá thedy wykłádu tych ſłów/ Dayćie á bedźie wam dano/ ieſt tá:
nu odpuśćićie/ iuż żadnégo zakału/ nienawiśći/ y gniewu/ w ſercách
nie zoſtáwiayćie. Nie mówćie onych ſłów: Odpußczam / ále bede
ł. A iżby to był pewny znák/ że zakału/ áni waśni/ przećiw nieprzy-
ſwym nie maćie/ tedy w ich potrzebách/ gdy was wzywáć o wſpo-
bedą / dawayćie im: gdyż zá to te odpłáte mieć bedźiećie / że wam
vczynność/

Miárą ſowitą/ nácłoczoną/ potrześioną/ y z wiérzchem náſypáną/ oddádzą ná łono wáße.

Iákoby rzékł: Dáieß ty tu doczeſné dobrá/ dádzą tobie wieczné: dáieß
kié/ dádzą tobie niebieſkié: dáieß máło / dádzą tobie wielé: dáieß tu
/ ále weźmieß zapłáte żadnym czáſem nie zámierzoną.

Rozumié ſye téż tu w tych ſłowiéch/ Dánié iáłmużny: którą kto dáie/ od-
u bedźie od Páná Bogá: gdyż wiémy z Piſmá / że wieczné przybytki
iáłmużná: y lichwi ten Pánu Bogu/ który dáie vbogiemu/ ále w tym
PAn vmyſłu pátrzy/ á nie ták wielé dáru. Maß wielé / daß wielé/
bie kupiwßy/ wielką miáre Pan oddáć obiecał/ gdy wielé daß. Wiéß
heuß dał połowice dóbr ſwoich vbogim/ że otrzymał błogoſłáwień-
ſtał ſye ſynem Abráhámowym: wiéß gdy niewiáſtá wdowá vbo-
ałá iedno dwá pieniądzá ná budowánié Kośćiołá/ że zrównáłá z bo-
onymi kthórzy wielé dawáli. y zálećić raczył PAn vczynek iéy/ y
obie wielé zá dwá pieniądzá: bo ná vmyſł Pan pátrzał nie ná dar.
y możeß máłą rzecz dáć/ kiedy ćie wiecéy nie ſtawa: á ieſli nie maß
y / day kielich wody źimnéy potrzebuiącemu: Bo PAn powiádáć
ß y zá to zapłáte weźmieß. Weźmieß y zá to / kiedy do domu przyy-

Prouer: 19. ver: 17.
Lucæ 19. v: 8. & 9.
Marci 12. ver: 42.
Math: 10. ver: 42.
Marci 9. ver: 41.

 mieß vbo-

mieß vbogiégo w Jmie BOźé. A gdyż zá tház máłé rzeczy możeß mi
dánie sowité od Páná BOgá twégo / stárayże sye dla PAná co vczy
iesli dáć vbóßtwu wßytkiégo nie możeß/ maß zonke/dźiatki/przyiaciel
bác pożywienia y przyodźiania/ day połowice. Ale mówiß / że to ießcz
lé: Day co przemożeß/ day dwá pieniądzá. Ale y tych iesli nie maß/przy
do domu dla Bogá onégo / który ćie prosi: á nie maß domu / dayże
wody źimnéy/ wżdy co przemożeß: á máło daiąc / miéy vmysł żebys da
céy bys miał/ á teraz co możeß to daieß: á Pan Bóg to od ciebie przyy
wdźięczné/y oddáć to sowićie/gdy ćię weźmie do wiecznych przybytków
niedostátek vbogich/ á wspomożenié ich/ czyni nam ßpiklérz wßytkich
ßy w niebie. R tho krótkié zálécenié z Pismá świetégo iáłmużná ma:
przód / od śmierći wybawia: Potym / sprzećiwia sye grzechu: y iáko
gási ogień / ták iáłmużná gási grzéch. Po trzećié / odkupuie grzéchy
czwarté / czyni przed Bogiem wßytki rzeczy czysté / rc. krótko zálécen
mużny maß wypisáné. Ale iżesmy powyżßéy pißąc o miłośierdźiu y o iá
żnie pisáli / tedy iuż do przypowieśći Pánskich/ które w dźiśieyßéy Ew
liéy raczył mówić/ przystąpimy.

Tobiæ 12. ver: 9.
Eccles: 3. ver: 33. & 17. versu 18.
Daniel: 4. ver: 24.
Lucæ 11. versu 41.

Nád to/ powiedźiał im podobieństwo: Jzali
że ślepy ślepégo prowádźić: zaż obádwá w dół
wpádną:

Pháryzeußowie ślepi byli/ z strony spraw/ y vczynkow złych swoich

Obráca Pan to podobieństwo do tych /którym mówił áby nikogo
deyźrzenia nie sądźili. iákoby rzekł: Ten który posądza bliźniégo / á s
tych/ álbo w wietßych grzéchách iest/ązaż nie podobien iest slepemu co
go wodźi: sam sye nie widźi/grzéchów swoich nie baczy: á ná grzéchy
slepym będąc / cudzé ráchuie / rozważa y sądźi: onégo záslepionym
miejąc/ co go posądza / á on sye sam nie widźi co iest. Obádwá tedy s
pi / posądzony slepym v owégo co go sądźi: á on co sądźi / slepym v
iest/ bo sye sam nie widźi/ áni spraw swoich do siebie baczy: A ono śron
Doktorowi/ kiedy tenże go wystep karze/z którégo drugiégo posądza.
inßégo vczy / á sam siebie nie vczy: sądźi drugiégo z kradźiestwá / á on
wietßy złodźiéy: sądźi z wßeteczności/á on sam cudzołożnik/rc. táki iest
py wódz. A pewnie kedy to iest/ że Przełożeni / ták iáko Phárysseußow
swé złości/slepi są / tám rádźi cudzych wystepów dwornie sye dowiádu
niemiłośiernie karzą: á ono trzebá sye y w tym bać / áby slepy slepég
wodźił: boć wiecéy złé przykłády słyną/ y wiecéy psuią/ co od wielkich
pochodzą / niż ty/ które od máłégo stanu ludźi. R przeto PAn przez
miáßá skárży sye/ mówiąc: Trzódá moiá zginełá / ábowiem Pásterze z
dli ie/ y dopuśćili sye im błąkáć po górách. A widźiß/że od Pástérzów
dá sye psuie. y nie dármo tu Pan mówi:

Roma: 2. versu: 21. Slepi byli y z strony náuki / bo źle vcząc inße slepymi czynili / zásślneli sámi we złey náuce/ wiec y oni ktorzy ich słuchali/ slepi byli.

Ierem: 50. ver: 6.

Że nie iest vczeń nád Mistrzá.

Bo iesliżeć Mistrz w błąd wpádnie / pewnie y vczeń prózen od n
nie będźie: bo sye vczy vczeń od Mistrzá / nie tylo náuki / ále y obyczá
sposobu żyćia / y wßelákiégo poczćiwégo ćwiczenia. á będźie doskonáły
będźie iáko mistrz iego/ to iest / gdy sye tego náuczy od niego/ iáki on ies
Otóż Pánskié słowa ták rozumiéy/ ták Pan mówi: Nie maćie wy pos
cze/ ábyśćie sprawiedliwi byli: y przeto inßé którzy sye wam widzą grzeß
mi/slepymi zowiećie / á wyśćie sámi slepi: bo do siebie grzéchów wáß
nie widźićie/ które w was wietßé są / niż w tych co ie posądzaćie: á slep
sámi będąc / slepé wiedźiećie. Nád to / vczniowie wáßy którzy sye od

Vczniowie Phárysseyscy/ nie mogli inßey náuki vmieć/ iedno phárysseyską: otoż slepi slepe wodźili/ kiedy od złych mistrzow vczniowie złey sye náuki vczyli.

mußą być tákimi iácyśćie sámi / nie będąc lepßymi nád was Miśtrze bo tego ſye też v was vczą / áby ná ſwé złośći záślneli / á cudzé poſą= y iużeśćie niektóré ták dobrze wyćwiczyli / że ſą ták doſkonáli w wá= uce / y w wáßych obyczáiách / iáko y wy ieſteśćie : iuż ſye brzydzą wſpół i inßymi / ktoré zá grzéßné rozumieią / iuż z nimi nie obcuią / áni poſpo= wiecéy vmieią poſedzáć / gánić / potępiáć / á niż łáſkáwie kárác / nápo= ku vpámiętániu / y náwróćić ze złéy dróġi ná dobrą. Przetóż to im v= ßy / iż iácy sámi byli / tákié y vcznie mieli / iákimi hipokrytámi sámi by= e y vcznie mieli / ludźie z pokrytym / obłudnym / y z fárbowánym na= twem : zásie raczy wſpół wßyſtki hamowáć / y ſtrofowáć z thego/ c :

emu widźiß trzáſkę w oku brátá twégo / á tra= w oku twoim nie baczyß :

ram tu zowie Chriſtus obłudność / y inßé wielkié grzéchy / kthóre ná mieyſcu zowie wielbłądem : trzáſkę zowie málé grzéchy. Coby podo= łazł y v nas Chrześćijánów / że thych tramów v siebie w oczách ſwo= widzą / á trzáßczkę wludzkich widzą : ták iáko ćie poſądzce grzéßków ludzkich Pháryzeußowie / y ich vczniowie czynili / y ná czÿ ieſt świát / náßládówcy / áby ſwé występy cudzych karánim zákrywał. Abowiem y człowiek widźi winę / y wyſtęp w inßym / niż w ſobie : ſwych grzé= mantyczkę zá ſobą káżdy ma / áby ná nié nie częſto pátrzał / á cudzych bą. A iednym słowem mówiąc : Łatwiéy cudzé wyſtępy káżdy zna / ie. Ale tu Pan od ſwoich káże poczynáć / gdy mówi :

Math: 23. ver: 24.

Obłudny człowiecze / wyymi piérwéy tram z oká wé[go] / á thedy przeyźrzyß ku wyrzuceniu trzáſki / tór ieſt w oku brátá twégo.

ceß nie być ślepym / dobrą náukę vcz : bo kiedy źle vczyß / y ty źle vcząc / / y on złégo ſye od ćiebie vcząc / ślepym ſye ſtawa : nie czyń thego co im karzeß / ále poznay ſye sam / á ſpráwy y vczynki twoie / v siebie v= ieśli kogo z gniewu hámuieß / y karzeß / wyrzućże piérwey od siebie wiść / y záſtárzáłą wáśń / ieśliże ią maß : ieśli z furyą y z gniewem / bez rdźia karzeß wyſtęp / y iáki grzéch w inßym / przypátrz ſye nie maßli : á ieśliże nie maß / obácz ſye żeś człowiek / vpáść y też zgrzeßyć záw= owy / etc. Bo widźiß że tu Pan Chriſtus káżdemu káże od siebie po= é począć : á ieśliże karzeß brátá twégo / żeś z vrzędu powinien / vży= w thym ſkromnośći / ábyś nic z gniewu nie czynił / by popędliwośćią ły gorßym ſye nie ſtał. Ták vczy Páweł do Gálátów : Aby ći co du= mi ſą / grzeßącégo náuczáli w duchu ćichośći / vbłagáiąc / nie fuká= omnie / nie vpornie. Czyń z vrzędu co przyſtoi / ále wżdy miłośći y ſkro= Chrześćijánſkiéy nie zápominay : żáłuy / á przedsię karz : żáłuy czło= krewkośći / á z vrzędu karz złość / iáko mówił Dawid : Będźie mię złowiek ſpráwiedliwy / y będźie mi łáiał / ále nie zápomni miłośier= o w miłośierdźiu to czynić będźie. Tákże y Páweł święty vczy / áby mnośći kárność Chrześćijáńſka byłá. Ma też zásie ten który karze / ozeznánié miedzy láty / miedzy wiádomośćią / y vmiejętnośćią / thych wyſtępuią y grzeßą : bo drugi czyni z głupſtwá / czyni to czego nie ro= yć grzéchem : ma czynić rozſądek miedzy wielkim wyſtępem / y má= li chce práwym rozſądźcą być wyſtępów ludzkich. A ná to ma báczyć /

Galat: 6. verſu 1.

Pſalm: 140. ver: 5.

2. Timot: 2. ver: 25.

żeby nie wzgardzał żadnégo ktorégo karze/y nie potępiał go iáko zátrąconégo: bo to sámégo Páná Bogá sąd ieſt/ potępiáć grzéſſné. bo by niewinny iáki złoczyńcá był / á vpámiętą ſye/y náwróći ſye do PAná ſercem ſwoim ſkruſſonym / on ktory był złym / może ſye ſſtáć przed Pánem Bogiem dobrym: y ktory ieſt oſądzon ná śmierć ćieleſną dla wyſtępu ſwégo / może ſye ſſtáć ták wdźięczny BOgu/ że mu da wieczny żywot / iáko łotrowi práwice Chriſtuſowéy ſye ſſtáło. Doſyć tedy Pan w dźiśieyſſéy Ewányeliéy nam náuk dał/ iáko ſie ieden przećiwko drugiemu mamy ſpráwowáć/ ábyſmy zpodeyźrzenia/ z nienawiśći / pokątnie ná domyſł nikogo nie poſądzáli/ y z ſpraw ktore ſye ſumnienia dotyczą / ktore mogą być y dobrym vmyſłem czynioné / żadnégo nie potępiáli : wſſytkim w obec / y tym ktorzy nas przegniewáli/dobrze czynili/y w potrzebách ich im dawáli: dobrą náuką/y żywotem przykłádnym inſſé ſpráwowáli/vczyli/ y rządźili/byſmy ślepymi wódzmi nie byli. A ná oſtátek/ od śiebie wſſeláką karność poczynáli/ſámi ſye doświadczáli/iż kiedy kogo karzemy/ábyſmy wtym grzéchu ſámi nie byli/álbo wwiętſſym ieſſcze niż on ktorégo karzemy: w karániu wyſtępów ludzkich/ ábyſmy ſkromni byli / nie popędliwi / á miłośći Chrześćijáńſkiéy nie zápomináli. Co nam rácz dáć Pánie Jezu Chriſte. Amen.

Lucæ 23. verſu 43.

Náuki nam podáne z Ewányeliey/krotko zebráne.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I.

Naprzód : Dobroći BOżéy / ſynowie świátłośći / tho ieſt/ lud wſſytek Chrześćijáńſki/ ma náſſládowáć / áby káżdemu bez bráku / ktory potrzebuie ich wſpomożenia/ miłośiernymi byli.

II.

Powtóré : Chrześćijáńſkiégo człowieká ma táki vmyſł być/y táka ſpráwá/ áby wſſytko w dobry obyczay obrácał / choćby też co widźiał coby złego obrażáć miáło : pámiętáiąc ná ono piſmo/Ze miłość źle nikomu nie myśli.

1. Cor: 13. verſu 5.

III.

Po trzećie : Podobieńſtwem tramu/ y trzáſki/ podał Pan CHriſtus zły zwyczay przyrodzenia náſſégo/ktore ſye cudzym wyſtępem czeſto obrażą/ á ſwégo máło/ álbo nic/ nie baczy. Anobyſmy mieli pilniéy ſpraw ſwoich pátrzyć/ á niż cudzych: Bo káżdy ſwoie brzemię/ nie cudzé/ ponieśie. Bo práwiedliwy/ iáko Piſmo vczy/ ſam napiérwéy ſye oſkarża. Ktorégo zwyczáiu wiernym Páná Chriſtuſowym przyſtoi náſſládowáć.

Galat: 6. verſu 5.
Prouer:18. ver:17.

AMEN.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Piata po Tróycy S. wedlug opisánia Lukaszá S. w Kápit: 5.

Stáło sye iest/ gdy sye Tłuszcze ćisnely ku Pánu Jezusowi/ áby słucháły słowá BOżégo / á on stał przy iezierze Genezáreth. Y vyzrzał dwie łódce które stały przy brzegu/ á rybitwi byli z nich wyśiedli/ y płokáli śiećí swoie. A wstapiwszy w iedne łódke/ która byłá Symonowá/ prośił go áby go máluczko odwiózł od ziemie. Y śiedzac w łódce náuczał tłuszcze. A gdy przestał mówić/ rzekł do Symoná: Wiedź ná glebia/ á rozrzućcie śieći wásze ná łów. Y odpowiádáiac Symon/ rzekł mu: Náuczyćielu/ cáluchna noc prácuiac nicesmy nie vłowili: ále ná twoie słowo ieszcze zárzućimy śieć. A gdy tho vczynili/ záwárli ryb wielka wielkość/ ták iż sye śieć rwáłá. Y dáli znáć towárzyszom ktorzy byli w inszéy łodźi/ żeby przyszli y pomogli im. Tedy przybiegli/

biegli/ y nápełnili obiedwie łódce/ ták / iż sie práwie pogrążáły. Co gdy vyźrzał Symon Piotr / vpadł do kolan JEzusowych/ mówiąc: Wynidź odemnie Pánie / bomći człowiek grzeszny. Bo go był strách ogárnął / y wszytkie którzy z nim byli przy o[-] nym łowieniu ryb/ kórych byli połowili. Tákże też y Jákubá/ y Jáná/ syny Zebedeuszowé/ którzy byli towárzyszmi Symonowemi. Y rzekł do Symoná JEzus: Nie bóy sye. Odtychmiast iuż bedzieß ludzie łowił. Y przypłáwiwszy łodzi do brzegu/ wszytko opuściwszy szli zá nim.

W Ludziach thá chuć iest záwżdy z przyrodzenia / iż záwżdy prágną co nowego v[-] mieć/ wiedzieć/ y widzieć. A przyczyná tego iest/ Iż człowiek ma záwżdy chuć vmienia/ áby wie[-] dział/ y vmiał. A ponieważby rad vstáwicznie słyszał to/ przez coby medrszy y vmieietnieyszy był/ te[-] dy prágnie słyszeć czego nie słyszał/ y widzieć czego nie widział / áby żądzéy swoiéy dosyć vczynił: przeto y nowych rzeczy ludzie rádzi słucháią y rá[-] dzi sye ich chwycą: iż záwżdy prágną vmieć. Abo[-] wiém Duszá nászá iż brzemieniem ciáłá obwiązána iest/ co z przyrodzenia ma vmieć/ rozumieć/ wiedzieć/ słábicie w tym z strony ciáłá/ w kthórym ktoby w iákim więzieniu mieszka: tedyby záwżdy do téy doskonáłosci rádá przyszła/ áby mądra/ rozumna/ y vmieietna byłá. Czego iuż pokázáć nie może iedno przez instrumentá álbo smysły tego ciáłá w którym mieszka. Bo słucánie/ widzenie/ y vczenie / ciało wolnieysze czyni Duszy nászey do iéy nátury mą[-] dréy: która maiąc w sobie z nátury niéco Boskiego/ rozsądek złégo y dobré[-] go/ y rozeznánie rzeczy dobrych y złych / przez smysły cielesné dáie poznáć: przeto wszyscy ludzie zupełné smysły y członki prágną mieć w ciele swoim/ czę[-] ścią z strony tego iż ich potrzebuią z potrzeby ciáłá swoiégo/ áby zupełné było / częścią dla potrzeby Dusze swoiéy / áby zupełné posłuszeństwo miáłá do pokázánia tych rzeczy które pokázuie w ciele. A iżeby to miáłá w czym byłá osłábiáłą y mdłą w przyrodzonéy vmieietności / tedy z nátury prágnie zá[-] wżdy vmieć/ prágnie słyszeć rzeczy niesłycháných/ widzieć rzeczy niewidzianych/ áby kiedy do swéy doskonáłości przyszłá: to iest/ áby mądrą/ rozumną y v[-] mieietną byłá. Y przeto ludzie áby tym więcéy widzieli / tym więcéy słyszeli/ tym więcéy przydawáli do vmieietności/ á rosłá w nich mądrość / vczą sye/ ieżdżą w dálekié strony/ zdrowia y máietności nie żáluiąc / w niebespieczeń[-] stwá sye rozmáité wdawáiąc. Czemu tho? Temu/ że z nátury álbo przy[-] rodzenia vmieć chcą. A iż tho dawné rzeczy są / że ludzie mądrości y vmieie[-] tności dáleko szukáią/ nie tylo mężowie/ ále y niewiásty/ mamy tego przykład w Pismie świętym. Królowa Sábá słysząc mądrość Sálomonowe / z dále[-] kich stron przyiácháłá z wielkim dostátkiem złotá y srebrá / z wielim [...]ug y Wielbłądów/ áby słucháłá mądrości Sálomonowéy. A słysząc y widząc mą[-] drość iego/ widząc porządek/ spráwę/ vbiory/ ofiáry/ potráwy/ domy/ mie[-] szkánia iego/ zdumiáłá sye bárzo/ y błogosłáwionymi poczytáłá ty którzy wie[-] dziáłá ná Dworze iego/ y sługi którzy słucháli mądrości iego. A widząc wię[-] céy oczymá swymi niż słyszáłá w ziemi swéy o nim/ dárowáłá go wielkimi v[-] pominki/ y Páná Bogá chwaliłá / że tákiego Królá mądrego był dał [...]rác[...]

3. Reg: 10. á ver. 1. ad 11.
2. Para: 9. á ver. 1. ad 10.

[...]bowi.

i. A nie tylo tá Królowa z dálekich kráin przyiácháłá/ áby słucháłá y v-
ułá sye mądrości Sálomonowéy/ ále Pismo świeté powiáda ná drugim
ścu: Ze ze wszytkich narodów ludzkich przychodźili y przyieżdżáli ludźie
szytkich Królów/ áby słucháli mądrości iego. Skąd znáć możesz/ iż tho
rodziwé słowá są/ Ze wszyscy ludźie z nátury swéy prágną vmieć. Ale
ie działo zá Sálomoná/ to sye też działo y zá prawdziwégo Sálomoná
á Christusá. Do Sálomoná z dálekich stron przyieżdżano/ áby słuchano
rości iego: do Páná z dálekich stron przychodzono słucháć słowá iego.
winá to byłá ná świećie ná on czás zá czásów Sálomoná/ mądrość Sá-
onowá/ przeto z podźiwieniem ludźie chodźili słucháć iéy: nie mnieysza
winá byłá mądrość/ cudá/ znáki/ Páná nászego Jezu Christá/ któréy z tá-
ychęćią ludźie słucháli/ że sye gwałtem do niego ćisnęli/ á práwie go tło-
. Abowiém byli ná on czás ludźie iáko owce przez Pástérzá/ potrzebo-
i náuki: á nie mogli iéy mieć od Doktorów y Przełożonych swoich Du-
wnych. A iż prágnęli słowá BOżego/ przeto ie théż Pan Christus vczyć
ył/ nic ináczéy/ iedno iáko ten który moc miał nád nimi. Nowiná tedy
h to byłá táki Doktor/ táki Náuczyćiel/ z tákimi cudámi/ znáki/ y náu-
y przeto prágnęli go wszyscy widźieć/ wszyscy słyszeć/ wszyscy chćieli do-
zieystwá iego vżywáć/ y iemu sye podźiwowáć. Kiedy mówię Wszyscy/
ozumiém tu onych którzy Páná słucháć niechćieli/ iáko byli Pháryzeusso-
w pismie vczeni/ y inszy/ co sye Pástérzmi Duchownymi czynili: bo ći
dźięczni byli náuki Páná nászego/ y przeto Pan do nich mówił: Rodzá-
y y niepobożny/ oto mężowie z Niniwen powstáną w sąd z tym to rodzá-
y potępią gi: przeto/ iż sye oni vpámiętáli ná przepowiádánié Jona-
o/ á oto więtszy iest tu ná tym mieyscu/ niźli Jonasz. Y dokłáda dáléy:
lowa z Południá powstánie w sąd z rodzáiem oto tym/ y potępi gi: á to
á przyćiągnęłá z kráiów źiemie áby słucháłá mądrości Sálomonowéy/
więtszy tu iest niż Sálomon. Przywodźi przykłády Pan ná niewdźięcz-
swoie/ porównawa czásy/ y osoby/ Proroká JOnaszá/ y Królá Sálo-
á: vkázuie sye być nád nie więtszym/ á słusznie. Bo Jonasz z słowy tylo
Niniwen przyszedł/ przez znáków/ á vwierzyli mu/ y czynili pokutę zá grzé-
wé. Sálomon ácz był mądry/ cudów żadnych nie czynił/ á wżdy z podźi-
nim słuchano mądrości iego. Pan zás nád ty wszytki przyszedł z niepo-
żoną mądrośćią: Bo żaden człowiek ták dobrze/ y ták mądrze/ nie mó-
iáko on: z czego y sámi nieprzyiaćiele iego świádectwo dáli. Przyszedł
to z wielkimi y niesłychánymi cudy/ z tákimi/ których żaden nie mógł czy-
ążby był Bóg z nim. Y przetho słusznie pokázował sye być więtszym niż
nás/ więtszym niż Sálomon: nie wspómináiąc tu nic zacności BOstwá
zacności vrodzenia/ niewinnégo żywotá. W czym wszytkim Sálomon
nás podleyszymi będąc/ do Páná nie mogą być porównáni: á przedsie ie-
k tákowégo zacnieyszégo niż Sálomoná nie wszyscy słucháli/ nie wszyscy
ki y cudów wdźięcznie przyymowáli: których thu ná tym mieyscu/ poká-
szy ie/ zámilczymy. Ale o tych mówić będźiemy/ którzy Páná z chućią
pilnośćią wielką/ nie iedząc y po trzy dni/ słucháli/ iáko nam Ewányelia
nieysza powiáda/ mówiąc:

Stáło sye iest/ że tłuszcza ćisnęłá sye ku Pánu Jezusowi/ áby słucháłá słowá Bożégo.

Przed tym Ewányelistá Łukasz S. powiáda/ iż Pan wielé cud czynił/
rty z ćiał opętánych wyganiał/ żony Symonowéy mátkę od wielkiéy fe-
ozdrowił. A działo sye to w mieśćie Kápharnaum/ gdźie gdy słońce zá-

chodźiło/

3. Reg: 4. ver: 34.

Math: 9. ver: 36.
Marci 6. ver: 34.
Math. 7. versu 29.
Marci 1. versu 22.

Math: 12. ver: 39. & 41.
Ionæ 3. versu 5.
3. Reg: 10. ver: 1.
2. Paral: 9. ver: 1.

Ioan: 7. versu 46.

Lucæ 4. à ver: 31. ad finem.

chodźiło/ wßyſcy ktore mieli niemocne rozmáitymi chorobámi / przyw dźili do Páná/ á on ie vzdrawiał/ ná káżdego z nich włożywßy rece: Nádto Dy abelſtwá z wiele ludźi wychodźiły/ wrzeßcząc y mowiąc : Ty ieſteś Ch ſtus Syn BOży. A on gromiący ie zákázował im tego powiádáć/ żeby go Chri ſtuſem być wiedźieli. A gdy dźień przyßedł/ ßedł ná puſte mieyſce/ á t ßcze go ßukáły/ y przyßły áż do niego / y zátrzymawáły go áby nie chodźił od nich. Lecz on rzekł ku nim: Muße y w inßych miáſtách przepowiádáć Ewán elią o Kroleſtwie BOżym/ bom ná to przyßedł. Y przepowiádał w Bożn cách w źiemi Gálileyſkiey : y thák tłum ludźi zgromádźił ſye do niego z Gal iey/ z Káphárnaum/ y z inąd : y ták ſye ćiſneli/ że go práwie tłoczyli. Przy zyny dla czego/ łatwie ſą z tey Hiſtoryey. Jedni dla chorob/ áby byli vzdro eni. Drudzy/ áby ták zacnego y świetego człowieká widźieli. Drudzy iák nie przyiaciele/ áby go podchwytali w mowie/ y w ſpráwách iego. A drud / iá ko Ewányelia powiáda/ áby ſłucháli ſłowá Bożego : ßukáli go y ná puſty niách/ prágnący go widźieć/ y ſłucháć ſłow iego. Z tych thedy ſłuch zow ſłowá Bożego ták zápáliſtych/ y ták pilnych/ mamy ſye vczyć / ábyſm pil nie ſłucháli ſłowá miłego Bogá/ ktore ieſt pokarm żywotá wiecznego A do tego máią nas wiele przyczyn nam potrzebnych przywodźić.

Potrzeby dla kthorych powinniſmy ſłucháć ſłowá Bożego.

I.

¶ Naprzod : Gdyż wiemy iż káżdy vmrzeć muſi ná Dußy ſwoiey/ ktory nie dba o ſłowo BOże : wiemy/ Ze nie w ſámym chlebie żywie człowie / ále żywie w ſłowie ktore pochodźi z vſt BOżych. Wiemy że doſtáiemy ży otá wiecznego/ kiedy ſłowá BOżego/ y wiáry ſye vczymy. Bo wiáry náße po karm/ ſłowo BOże ieſt : tym ſye w nas ßerzy/ tym ſye mnoży/ tym ſye cze pi : á przez tego wiárá gáśnie/ ginie/y w niwecz ſye obráca. A gdy wiá zgi nie/ żywotá wiecznego niemáß. Bo Pan wiernym tylo obiecuie żywo wie czny/ á niewiernym potepienie wieczne. Othoż wiárá náßá nie może i kad być/ iáko Páweł S. vczy/iedno z ſłuchánia ſłowá Bożego. Nie ſłucha ſło wá Bożego / wiáry ſye nie vczyß : á gdy ſye iey nie vczyß / trudno ią m ß v mieć : á gdy iey nievmieß / iuż iey niemáß : á gdy iey nie máß / zgin łe / ná Dußy vmárłeś/ potepionymeś zoſtał. Bo kto nie wierzy / bedźie pote on : bo w gniewie Bożym ieſt/iáko Jan S. Krzćićiel o tym mowić raczył: Kto ry nie wierzy/gniew Boży mießka nád nim.

Marci 16. *ver*:16.

Roma: 10. *ver*:17.

Ioán: 3. *verſu* 36.

II.

¶ Po wtore : Jeßcze ma nas przywodźić do ſłuchánia ſłowá BOż go y druga przyczyna/ktora ieſt Błogoſłáwieńſtwo. Chriſtus Pan mowić r czy: Błogoſłáwieni ktorzy ſłucháią ſłowá BOżego/ y ſtrzegą go. Jeſli th y ci błogoſłáwieni co ſłucháią / tedyć oni nie błogoſłáwieni ſą ktorzy nie ſł chá ią. A być nie błogoſłáwionym/ iedná rzecz ieſt/ iákoby rzekł/być przekl ym. A iż ſłowo Boże/ kto go ſłucha/ma táką moc / że ze złych y przeklętych czyni dobre / pokutuiące/ y świete/ máß tego przykład w Dźieiách Apoſtol ch : Jż oni ktorzy ná zábićie Chriſtuſowe zezwaláli/á ſnadź y ſámi/ iáko Pi r s. im mowił/ krzyżowáli/ ſłucháiąc z vſt Piotrá S. ſłowá Bożego/ náw oći li ſye do wiáry świetey Chrześćijáńſkiey : y okrzćiło ſye ich iednego dni trzy tyſiące. Tákże w domu KOrneliußá Pogániná / kiedy kazał Piotr św ety/ nápelnieni byli wßyſcy Duchem świetym/ ktorzy ſłucháli ſłowá BOże : y pokrzćili ſye ná wiáre świetą Chrześćijáńſką. Tákże wiele ludźi w Ko nt ćie ſłucháiąc Páwłá S. náwroćili ſye/ vwierzyli/ y okrzćili ſye. A z ch/ y z wiele inßych przykłádow/ pokázáć ſye może/ iż ſłowo BOże czyni w nier nych błogoſłáwieńſtwo / y ze złych y niewiernych / czyni dobre y ſpráw dli we/ y dla tego wßytkim ku ſłuchániu ieſt pożyteczne.

Lucæ 11. *verſu* 28.

Actu: 2. *ver*: 41.

& *cap*:10. *v*:44. & 48.

Actu: 18. *ver*: 8.

III.

¶ Po trzećie : Słucháć ſłowá Bożego/ nic innego nie ieſt/ iedno pos émé brác ku żywotowi wiecznemu : gdyż/ wedle Páwłá świetego/ ieſt moc ſica iákiemu wierzącemu ku zbáwieniu. Abowiem ſłowo Boże ieſt naśienie/ ktore

Roma: 1. *ver*: 16.

dobrych sercách y w dobrych vmysléch/ przynosi setny pożytek. A pożytek spróchniáły: Bo odrodzenié do wiecznośći / z słowá BOżégo nam przy- dźi. A krótkim zálécenim zálécáiąc/ słowo Boże ty pożytki czyni w cz- vieku/ ktory go pilnie słucha y przestrzéga/ rozświéca ludzki rozum/ zápa- vmysł człowieczy do miłośći Bożéy/ y rzeczy niebieskich: czyni z synów gnie- /syny Boże: Duse człowiecza násyca/ y vzdrawia: człowieká poświąca/ budza go od złośći y grzéchów: náostátek do błogosłáwieństwá doskoná róge podáie. Y przeto niemnieysa vczćiwość mamy czynić słowu BOże- / iedno iaka vczćiwość wyrządzamy Ciáłu Páná Christusowemu: przeto vczćiwośćią/ y z pilnośćią/ mamy słowá Bożégo słucháć.

Math: 13. ver: 23.

POżytki słucháńia słowá Bożego/ ty są.

Mamy zásie rozeznáwáć słowo prawdziwé Boże / od fálszywégo: Bo wo Boże iest iáko miecz ostry/ siekąc złośći ludzkié/ á nic im niepobłażá- . Ale słowo fálesne/ od fálszywych Proroków z vst pochodzące/ które sło- m Bożym zową/ pobłaża złośćiom y występom ludzkim: czyni rozruchy y zgody: rozrywa miłość / á vstáwicznośći w sobie nie ma: bo co dźiś ch- li/ iutro gáni: Sędziégo żadnégo nad sobą nie ćierpi: obłędliwość roz- wa/ y mnoży: bluźnierstwá przećiwko Bogu/ Synowi iego iednorodzo- nu/ Kośćiołowi iego/ pełné iest/ y tego vczy: pogorszenia zá sobą ćiągnie/ lania krwie prágnie/ chwały BOżéy nie ćierpi: Vrzedom/ przełożonym Bogá/ złorzeczy: pobożnych spraw / postów/ iáłmużny/ modlitw/ niena- dźi: postánowienia święté w Kośćiele Chrześćijáńskim/ wymiáta/ y ćier- ć ich niechce. A tákiégo słowá które Bożym zową/ á Szátáńskié iest/ nie chay żaden: Bo tho są rozmowy złé/ y psują dobré obyczáie. Tákié z do- ch złé czyni / duse ludzką zábija/ gniew Boży mnoży/ y sumnienia záwo- y plewámi tákié słowo Prorok zowie/ przez którégo ták Pan Bóg mówi: cóż plewom do psenice/ mówi Pan: Izaliż słowá moie nie są iáko ogień/ iáko młot rozbijáiąc opokę? Nie pochlébuie słowo BOże / nie niesie wę- zów pod łokćie ludzkié: ále iest berło żelázné/ laská żelázna / którą Dawid zpowiedźiał: Ze Pan rządźić miał lud swóy. Tákże y ći które on nápeł- ł słowem swoim/ Boskié rzeczy powiádáią: wołáią ná złośći/ áby rusy- erc ludzkich: iżeby poddáli sye ludźie pod óld Boży/ y rozum swóy pod po- słuszeństwo wiáry świętéy Chrześćijáńskiéy.

Fałszywe słowo Boże kthore iest/ pokázuie.

1. Cor: 15. ver: 33.

Ierem: 23. ver: 28. & 29.

Ezech: 13. ver: 18.

Psalm: 2. versu 9.

2. Cor: 10. ver: 5.

Aleby podobno chćiał wiedźiéć: Czemu z máłym pożytkiem dźisieyszych sów/ słowo Boże Káznodźieie przepowiádáią? Tuć niewiém kogo wi- náć/ iesli Káznodźieie/ iesli słucháćze: ále podobno z obu stron nálazłby tego przysáde: á to tym sposobem. Naydźiesz Káznodźieie/ który o tym myśli áby komu był pożyteczny/ áby kogo odwróćił od złośći: iedno tho śli/ iákoby pięknie/ dwornie/ wymownie/ vczenie/ kazał: áby z tego chwa- ludzką miał/ áby słynął. więc więcéy łáie/ niż vczy: więc ludźiem kwoli- ąc/ ná Stany/ Vrzędy/ Przełożoné/ náieżdża: nie dla tego áby Páná Chri- stá w słucháczách pozyskał / ále iżeby sye słucháczom podobał. A o tákich somowcách fárbownych ináczéy nie trzymay/ iedno iż iáko oni o tym nie słą áby ku vbudowániu/ iedno ku okazániu/ słowo Boże powiádáli: ták trudno żeby iáki pożytek w ludu Bożym vczynić mieli. Ale potrzebá Ká- dźiei z tym vmysłem słowo Boże powiádáć/ áby powiádał ku vbudowá- : áby miał do tych wszytkich którym powiáda / táki vmysł/ iżby rad żeby ysćy byli zbáwieni/ żeby prawdę vználi/ żeby sye od złośći odwróćili: iże- Páná Bogá prosił / iżeby słowo swé rozmnażał w vśćiech iego / ku czći y chwale swoiéy świętéy/ y ku pożytkowi ludu swoiégo/ miedzy którymi on iest słem słowá iego: ma mówić z Dawidem świętym: Day Pánie Boże mo- prawdźiwą/ y dobrze brzmiącą / w vstá moie / áby Imie twoie było ch- loné ná wieki. Acz w prawdźie naydźiesz y cnotliwé Káznodźieie/ którzy

chwały miłégo Bogá tylo pátrząc/ przepowiádáią ſłowo Boże: ále iż prz[...]
ſię z máłym pożytkiem/ y z máłym polepßeniem ludzi/ co ſye w tym dzieie[...]

Tu iuż w ſłucháczach niedbáłych ieſt winá/ nie w przepowiádáczu [...]
wá Bożégo. Bo y Jzáiaß/ tákże y JEremiaß/ práwi to Káznodzieie by[...]
ſłowo Boże z tą życzliwośćią powiádáli/ áby wßytki náwrócili/ y Pan B[...]
ſam mowe ich podpomagał: á wżdy ſłuchácze byli ták zátwárdziáli w z[...]
śćiách/ iż y nie ſłucháli/ y náoſtátek z ſłowá Bożégo ktore od nich ſłyßeli/ [...]
śmiewáli ſye. Ná co ſye Jeremiaß ſkárżył/ mówiąc: Sſtałem ſye im ná p[...]

Ierem: 20. ver. 7.

śmiewiſko/ wßyſcy ſye ze mnie cáły dźień náśmiewáli/ iż wołam ná złoś[...]
ich/ y popuſtoßenie przyßłe opowiádam. Y sſtáłá ſye mowá Páńſka ná p[...]
śmiewiſko. Y mówiłem/ iuż nie bede wiecéy mówił w Jmie Boże: Ale ſe[...]
moie pałało iáko ogień/ ták iżem niemógł wytrwáć ábych mówić nie miá[...]
Bo mu iednák to był Pan Bóg roſkazał/ mówiąc: Nie oddálay ſłowá [...]
go/ áza wżdy poſłucháią/ y náwróci ſye káżdy z nich od drógi ſwéy złéy. [...]
tóż ná ſłucháczách wiele zależy/ ktorzy powinni y ſłucháć/ y przyymowáć [...]
wo Boże. Ale áby do tego byli chutliwßy/ te im náuke dawam.

Ierem: 26. v: 2. et 3.

Náuká do chetliwßego ſłuchánia ſłowá Bożego.

Kiedy przyydzieß ſłucháć ſłowá BOżégo/ napierwéyże tho poſtánow[...]
ſiebie/ kogo/ á czego ſłuchaß. Vważ v ſiebie kogo ſłuchaß/ á obácz/ że [...]
gi Bożégo ná ten ßáfunck wyſádzonégo ſłuchaß: á tákiégo ſługi/ o któ[...]
Pan mówił: Kto was ſłucha/ mnie ſłucha: Kto was wzgardza/ mnie [...]
zgardza. Otóż iuż ſłuchaß Páná twégo/ który w ſłudze ſwoim do ciebie [...]
wi: á mówi poſelſtwo Páná twoiégo. Tácyć byli ſłuchácze Teſſáłończy[...]
o których ták Páwel S. mówi: Przeto dziekuiemy Pánu Bogu/ ábowi[...]
gdyśćie od nas przyymowáli ſłowo Boże/ przyymowáliśćie ie nie iáko ſło[...]
ludzkié/ ále iáko ſłowo Boże: który Bóg ſpráwuie tho w was/ iżeśćie w[...]
rzyli. Tákże y do Gálátów mówi: Nie wzgárdziliśći mie/ ániśćie mie od[...]
ćili precz/ ále iáko Anyolá Bożégo przyieliśćie mie: á ſnadź nie iáko Any[...]
Bożégo/ ále iáko ſamégo Páná Chriſtuſá. etc. Tóżćiby w nas miáło być [...]
ſług Bożych Kapłanów mielibyſmy nie ináczéy ſłucháć/ iedno iáko Te[...]
lończycy/ y Gálátowie/ ſłucháli Páwłá świetégo: bo gdyby to było/ by[...]
by z lepßym pożytkiem Káznodzieyſkié prace/ odnoſilibyſmy pożytek lep[...]
z przepowiádánia ſłowá Bożégo: ále iż bez pożytku ſłuchamy/ wzgárda[...]
w nas czyni/ iż onych których ſłuchamy/ nie iáko poſłów Páná CHRiſtu[...]
wych ſłuchamy/ áni iáko ſamégo Chriſtuſá/ ále iáko proſtych ludzi. Bo ie[...]
że idziem ná Kazánié/ nie idziem z nabożeńſtwá ábyſmy z pożytkiem ode[...]
ále z zwyczáiu/ wiec też zwyczáyné obyczáie z támtąd odnoſimy: wiec [...]
łamy/ ſłowo Boże/ ſłowo BOże/ á od ſłowá BOżégo wßytkim żyćim [...]
ßym ſye odwrácamy. Ták niekiedy mówili Zydowie/ ále im też rzeczono p[...]
Proroká: Nie miéyćie vfánia w ſłowiéch kłamliwych/ mówiąc/ ſłowo B[...]
że/ ſłowo Boże. Abowiém ieſli dobrze ſpráwowáć bedźiećie drógi wáße/ [...]
de mießkał w pośrzodku was: ieſli popráwićie vczynków wáßych/ bedźie[...]
ſpráwiedliwie ſądzić/ á vbogiégo/ wdowy/ y ſieroty/ śćiſkáć nie bedźie[...]
áni krwie niewinnéy rozléwáć/ áni Bogów inßych nád mie chwálić/ bed[...]
ćie mießkáć w ziemi wáßéy z pokoiem/ od wieku do wieku. Ale ináczéy nie[...]
fayćie w tych ſłowiech/ boć wam nic nie pomogą. Bo kiedy bedźiećie kra[...]
zábijáć/ cudzołożyć/ ná dáremno przyſiegáć/ Báłwány chwálić/ á przyyd[...]
ćie y ſtániećie przedemną/ w Domu tym gdźie ieſt wzywáné Jmie moie/ [...]
dźiećie ſye nim ßczyćić/ á źle bedźiećie czynić: tedy ták vczynie temu mieyſ[...]
iákom vczynił Sylo/ gdźie też chwalono Jmie moie/ á znißczyłem ono m[...]
śce/ dla grzéchów ludu Jzráelſkiégo. A nie tylo mieyſce ſpuſtoße/ ále y w[...]
zárzuce od oblicznośći moiéy/ iákom zárzućił y inßą złą bráćią wáße. etc.
Niewiém ktoreby ſłowá miáły wiecéy y bárziéy brzmieć w vßách náßy[...]

Ierem: 7. à ver: 4. ad 16.

y: które ácz krótkie ſą/ále wezłowáté/ták bárzo/że kiedybyſmy ſie chćie-
nich przypowiedźieć/potrzebá iżebyſmy ſye obawiáli tych pogróżek ſro-
Páńſkich/ áby ná nas nie przyſzły. Bo téy butnośći doſyć ieſt w nas/ że
wányelią/ słowem Bożym/ſzczyćimy: iedno iáko do słowá BOżégo / y
wányeliéy/ porównawamy ſpráwy náſze/ báczyć káżdy może. y znamy
żyſcy/ iáka nieſpráwiedliwość w káżdym ſtanie/ iákié rozlanié krwie/ y
póyſtwá/ iáki śćiſk vbogich ludźi/ y inſzé niepráwośći / y roſpuſty / któ-
ácz nas Pánie vchowáć/ y rácz nas ſtrzédz Pánie Jezu Chriſte/ á ſmi-
e nád námi/áby ſye w nas to Proroctwo Jeremiáſzá Proroká S. nigdy
łniło/ y áby tego oczy náſze/ y potómków náſzych/nie oglądáły/ czymeś
żił/ á po groźbách czymeś ſkarał lud on ſwowolny Zydowſki.
áſzá rzecz/ábyſmy od plag Bożych wolni byli/słowá Bożégo ſłucháć/
ilnie ſtrzédz/ y náſzládowáć: biorąc przykład z téy tłuſzczéy / o kthóréy
nyelia nam powiáda/ mówiąc: Tłuſzcza ćiſnący ſye ku Pánu/áby słu-
słowá Bożégo/ tłoczyłá go. Tu dotkni káżdy ſam śiebie / ieſliś ták
y ieſt do ſłuchánia słowá BOżégo: ále podobno obáczyć káżdy mo
po ſobie/ iáko do ták zacnéy y świetéy rzeczy niedbále ſye ſpráwuie-
Niechayże tedy ná przykład nam bedźie tá tłuſzcza/á nawiecéy pómniąc
co Pan mówić raczył Zydom: Który z Bogá ieſt/ słowá Bożégo słu-
y nie ſłuchaćie/ że z Bogá nie ieſteśćie. Bo ieſli z téy tłuſzczéy przykłá-
ć niechcemy do pilnégo ſłuchánia słowá Bożégo/ obawiaymy ſye téy
śći Páńſkiéy/ z któréy iuż ſye káżdy oſądźić może/ ieſli z Bogá/albo ie-
Bogá ieſt. Oto widźimy te tłuſzczą: dla słowá Bożégo opuśćili do-
si/miáſtá/goſpodárſtwo: ták v nich drogié było słowo miłégo Bogá:
o ſzli zá Pánem Chriſtuſem ná góry/ ná puſtynie/ do morzá/ do miaſt/
á/ ſzukáiąc go ná wſzelákich mieyſcách/á nalazſzy ſłucháli bez teſkliwo-
Pan ie też vczyć raczył. A thákby dźiś vrząd Káznodźieyſki być miał/
zyli: á vczyli prawdźiwie/ wiernie/ prawdźiwé słowo BOżé/ ku vbu-
niu y doſkonáłośći Kośćiołá Páná Chriſtuſowégo. Tákaby też powin-
Chrześćiyáńſka być miáłá/ ſłucháć pilno / y vczyć ſye z vſt Kápłáńſkich
miłégo Bogá. bo ták Prorok mówi: Vſtá Kápłáńſkié vmieietnośći
zégáć máią / á z vſt iego Zakonu ſzukáć bedą: ábowiém poſeł Páná
Zaſtepów ieſt. etc. A cudnyby to porządek był w Kośćiele Chriſtuſo-
kiedyby Káznodźieie vczyli / á ludby Chrześćiyáńſki ſłuchał / y oboiá
pożytekby odniosłá/ wedle obietnic Páńſkich: Káznodźieie naprzód/
by duſze onych którzy ich ſłucháią: á iáko Jákub S. świadczy: Wybá-
uſze ich od śmierći/ y zákrywa wielé ich złośći. A ſłuchácze zásie odnie-
á ſobie obietnice Páńſkié / które Pan obiecáć raczył ſłucháczom sło-
oiégo: odnieśliby błogosłáwieńſtwá ſobie obiecáné/ náuke świetą/
cnotliwych ſpraw y Chrześćiyáńſkich vczynków/ vmieietność ſobie
wienia pożyteczną. etc. O co iednák/áby Pan Bóg wſzechmogący/Oy-
Niebieſki/ raczył dáć/ iego świetéy miłośći prośić/ przez JEzu Chriſtá
iego iednourodzonego mamy: przodkiem áby raczył dáć prawdźiwé
wiádácze słowá ſwégo/á potym áby y ſłuchácze ſpoſobné ſpráwić ra-
o ſłuchánia y do przyymowánia słowá ſwégo świetégo: prośić mamy/
nas nie przepuśćił głodu: nie głodu wody/ álbo chlebá/bo tho ſą ká-
łégo BOgá/ y przeto o ſłuſzné pożywienié mamy Páná Bogá prośić:
ko Prorok powiáda/oſobliwie o to potrzebá miłégo Bogá prośić/ áby
s nie przepuśćił głodu słowá ſwégo. Bo złym á niepobożnym ludźiem
inſzymi kaźniámi ſwoimi/tą káráć ie obiecał/mówiąc: Oto dni przyy-
ówi Pan Bóg wſzechmogący / ſpuſzcze głód ná ziemie: nie głód chle-
á/ i prágnienia wody/ ále głód ſłuchánia słowá Bożégo: A bedą chodźić

Ioan: 8. verſu 47.

Malach: 2. ver. 7.

Iacobi 5. verſu 20.

Amos 8. verſu 11.

od morzá do morzá/ od pułnocy áż do wschodu słóńcá/ szukáiąc słowá B
żégo/á nie naydą. Co ieslizeby iuż w nászéy Oyczyznie/ w tym zacnym K
lestwie/ nie nálazł/ przypátrzyć sye káżdy może/iáko wielé spustoszáły c
ściołów/ iáko pod zasłoną Ewányeliéy poczynili pustymi Boże domy
pobráli máietności Boże/ pobráli skárby Boże / násycáiąc niedostátt
łákómstwá swé/ zbytki swoie: á potym y swoie przy tym potráciwszy
niedostátek ciérpią. á ludziem vbogim odieli náukę Bożą/ słowo Boż
łáią sie iáko owce przez Pástérzów/szukáiąc kedyby Swiątosći Páńskie
mowáli/kedyby słowá Bożégo słucháli: á drudzy iuż y wiárę strácili/ d
go że náuczycielów miéć nie mogą. A wielé ich tym iuż Pan Bóg skar
ciérpią ten głód słowá Bożégo: á niektórzy zásie miásto słowá Bożég
cháią y vczą sye bluźniérstwá Arryáńskiégo/Sámosetáńskiégo/Nesto
skiégo/ Ebiońskiégo/ y inszych ludzi przeklętych náuk/ kthóré/ ách niest
bez przestánia bluźnią Syná BOżégo. A tácy okrutny głód ciérpią
Bożégo prawdziwégo: bo miásto prawdy/ fálszu: á miásto dobréy y z
réy náuki/ bluźniérstwá słucháią. Czemu to/pytasz? Temu/że sye Pan
msći krzywdy swéy nád tákimi/ którzy wiárę piérwszą Pánu Bogu złam
od iedności Kościołá Páná Christusowégo sye odłączyli/ studnice praw
puścili/ á nákopáli sobie dołów bez wody. Złupili Páná Bogá przodkie
czći y chwały iego/ potym co było iego miedzy ludźmi/to pobráli/y Ko
ły domy iego/nádánie Kościołów pobożné skárby iego połupili/o co sye
przez Proroká skárży/ mówiąc: Záż gwałtem pobráć człowiek ma/ to c
Boże? Iżeście sye wy tego ważyli/ żeście gwałtem pobráli moie/ y mó
ście/ Cóżesmy twégo wzięli gwałtem? Wzieliście Dziesięciny/y Ofiáry
to przeklectwem przekleci iestescie/ wy / y wszytek naród wász / o tho że
bierzecie. Znieście Dziesięciny do Domu mégo/dla żywności/ doświadc
cież mię w tym / mówię ia Pan Bóg Zastępów: iesli wam nie otworze
bá/ y nie dam dżdżá / iesli nie dam błogosłáwieństwá / wszytkiégo dostá
nie zepsuie sye mácicá ná roli/ odniosę od was szkodniki/ y pożérce wásze
zepsuie wam nikt vrodzáiu wászégo/ który mácie z ziemie: y będziecie bło
słáwionymi miedzy wszytkimi narody/ mówię ia Pan Bóg wszechmog
A widzisz Chrześcijáninie o co sye Pan raczy gniewáć/ á widzisz/ że obn
Kościoły z nádánia/ bráć skárby Kościelné/ bráć Dziesięciny/ nie iest t
lo ludzie łupić/ ále to iest bráć gwałtem Bożą máietność: o co iáko sy
Bóg raczy gniewáć/ możesz z Proroká pobáczyć. Bo zá tákimi występy
dom Pan Bóg dáwáć nie raczył áni dżdżá/ áni błogosłáwieństwá swe
áni vrodzáiu: ále przepuszczał ná nie pożérce robót ich / szkodniki / y wsz
przeklectwo: y w ten czás im dopiéro tho przywróćić obiecał / kiedyby
náwróciwszy sye / powracáli Pánu to co byli pobráli. Co ieslize sye też
nie dotyka/ iesli tych kaźni ná nas Pan Bóg po ty czásy nie przepuszcza/
chce tu dwornym być ábych to pokázáć miał/ co oczymá widzimy/ y ręko
nászymi dotykamy sye. Dla czego? Przypátrz sye Proroctwu którem po
zał/ á przypátrz sye co sye v nas dzieie/ łatwie poznasz. Otoż iáko my P
Bogu/ták nam Pan Bóg. Dosyć mądremu rzeczono. etc. Wszytkoć to
wo tho BOże spráwiło w ludziach/ które rospusty / bezbożności/ zuchw
stwá/ nie boiáźni Bożéy námnożyło/które z tą nową Ewányelią przyszło:
ko to y sámi ći wyznawáli/ którzy te nową Ewányelią záczeli/ kiedy ná s
wolność y ná bezbożność ludzką sye vskarżáli/ która sye im byłá iuż y sám
vprzykrzyłá. Ale my Chrześcijánie słuchaymy prawdziwégo słowá Bo
go/ trwáiąc w stárożytnéy Wierze/ á prośmy Páná Bogá/ áby słowo sw
ie rozmnażał w sercách nászych: Bádaymy sye Zakonu iego/ słuchaymy w
léy iego/ ábysmy byli godnymi sługámi iego / z łáski świętéy y z błogo

Ierem: 2. versu 13.

Malach: 3. á versu 8. ad 13.

Kościelne dobrá bráć/iest sámego Bogá łupić.

wieńst

stwá iego/ żebyśmy sye y tu iemu podobáli/ á po tym wieku Króleſtwo otrzymáli.

Gdyśmy sye tedy náuczyli/ iáko/ y dla czego/ mamy słucháć słowá Bożé- o dálßego wykłádu Ewányeliey przystąpimy / którey text dálßy ták iest ukaßá S. nápiſány : W ten czás gdy sye tłußcza wielka do Páná ciśne- y słucháłá słowá Bożégo/ powiáda Lukaß świety Ewányelistá/ że Pan tus

Stał nád iezioꝛem Genezáreth.

Pokazawßy moc Bożą Ewányelistá w słowiech Páná Chriſtuſowych/ nie miesce kedy Pan Chriſtus słowo swoie tłußczom opowiádáć raczył: było wedle iezioꝛá Genezáreyſkiégo. Jezioꝛo to w Ewányeliach Ewán- owie rozmáicie zową : Abowiém podczás moꝛzem Gáliley ſkim / z stro- to ziemie/ do którey sye to iezioꝛo zalanim swoim rościągało : niekiedy m Tiberiádis/ od miástá Tiberiádu / które było nád tym tho iezioꝛem wáné. A iż raz iezioꝛem/ á drugi raz moꝛzem ie krzczą/ nie iest tu prze- ść w tym żadna. Bo iezioꝛem ie dla tego przezywáią / iż własnie Je- było/ sámo w sobie będąc / przyległości żadney do Moꝛzá nie miało. Żydowie káżde zgromádzenie wód Moꝛzem zwáli/ tedy też y Ewányeli- e/ porównawáiący sye z iezykiem Żydowſkim/ Jezioꝛo to Moꝛzem nie- ázywáli : bo sye do niego wiele wód ze wßąd zgromadzało. Tá thedy yczyná / że y Moꝛzem to Jezioꝛo było názywano : przy którym to Je- toiący Pan/

Vyrzał dwie łodzi które tám v Jezioꝛá stały/ á Rybitwi byli z nich wystąpili / y płokáli śiéci.

ybitwi ci byli Zwolennicy Páńſcy czterzey/ Piotr/ Jędrzey/ Jákub/ y ci thego rzemiesłá będąc/ ácz iuż byli wezwáni od Páná ná APOſtol- przetsie ießcze rzemiesłá swégo pátrzáli : zá pierwßym wezwanim po- e iuż byli z Pánem/ ále ießcze obcowánia y poſpolitowánia z nim nie przeto dla żywności swoiey ryby łowili. Wſpomina tu Ewányelistá / y łódź iego/ gdy mówi :

Vstąpiwßy w łódź Symonowe / prośił go áby odwiódł łodzi máło co od brzegu:

Aby beſpieczniey vczył/ y od ludu onego tłoczenia był wolen: bo powyż- mówi/ że sye ták ciśneli ná Páná/ że go práwie tłoczyli.

Y śiedząc vczył tłußczą z łodzi/

Odpłáwiwßy sye troche od brzegu.

Ale gdy przestał vczyć/ rzekł do Symoná : Záiedź ná głębią/ á záłóżcie ná poimánie ryb śiéci wáße.

Historya tá wedle proſtey swey powieśći/ ma w sobie niemáło pożytecz- náuk/ z których tá iest pierwßa :

Náuki że mamy pierwey o násyceniu dußnym myślić/ potym o ćielesnym. I.

¶ PAN náß skoro po przepowiádániu słowá swégo/ káże wnet Aposto- łom pracowáć / pracą potrzebną ku żywności. Aby dał náuke/ że ktho chce wie żywności ćielesney ßukáć / ßukáć iey ma po násyceniu dußnym/ y po lepieniu iey. Ato Apostołowie cáłą noc łowili / nic nie poimáli : á wnet skoro po słucháńiu słowá Bożégo ná roſkazánie Páńſkie śieci záłożyli/ bár- zo wiele ryb poimáli. Sćiąga sye tá spráwá do onych słów Páńſkich/ które

Math: 4. ver: 18. Ioan: 6. versu 1. & cap: 21. versu 1.

Math: 6. versu 33.

Pan mówić raczy: Piérwéy ßukaycie Królestwá Bożégo / y spráwiedl ści iego/ á ty wßytki czesné rzeczy będą wam podáné.

II.

¶ Druga náuká: Iż ſkoro po przepowiádániu słowá swoiego/ każe swoim prácowáć. Dáiąc nam náukę/że lepiéy iest człowiekowi po słuch słowá BOżégo poczćiwą pracą sye obchodźić/ niż tańców / igrzysk/ pi stwá/ y inßych zbytków pátrzyć: iáko oni czynią/ktorzy Swiętá Páńsk wßytkich zbytkách y wßetecznośćiách trawią: których Swięto w kárc ná kozérze/ ná pijaństwie / y w plugástwách inßych: kthórzy w dźień św nawięcéy sye opić/ obieść/ nawięcéy ßáléć/ táńcowáć/y inßych zbytków trzyć: ſkąd zás przychodzą mordy/ zábijánia/ y zwády/ ⁊c. W tákieśmy wy bezbożné obróćili Swiętá Páńskié/ z których nie tylo żeby nam poż iáki zbáwienny być miał/ ále Duß náßych ſkąd idźie wieczné zátrácenié. tóż lepiéyby dálęko było/áby ludźie poczćiwą pracą prácowáli w dźień św ty/ niż sye ná tákié zbytki obrácáią / o gniéw Boży sye ſtáráiąc: ták iáko Pan każe wnet po ſłucháníu słowá swégo Apostołom robić. Dáiąc zná wpracy nas chce miéć: y pokázuiąc to/iż lepiéy prácowáć Chrześćijáński człowiekowi/á niż márnych spraw świátá tego/które są zgrzéchem/pátr y w nich sye obiéráć. Gdy tedy Pan rozkázuie Piotrowi áby zápuśćił ći/ wnet Piotr imie sye wymáwiáć/ mówiąc:

Przykázyćielu / przez cáłąsmy noc prácuiąc / nie dostáli.

Mamy prácowáć / á do pracey BOżego błogosłáwieństwá wzywáć: thák będziem błogosłáwieni / y dobrze nam będzie.

Ty słowá/ Chrześćijáninie/ pokázuią nam/ że wßytká praca náßá/ siłowánié náße/ nic nie iest/ iesli Pan Bóg nie raczy dáć swoiégo błogo wieństwá: przez którégo wßytki rzeczy/ wßytki rády/ wßytki spráwy n nikczemné y niepożyteczné są. A tu z mieścá tego/ mielibyśmy to miéć p oczymá náßymi/ przed káżdą spráwą náßą ábyśmy Páná Bogá naprzód zywáli/ y áby nas wspomóc raczył/o to go prosili: gdyż wiele mamy ná minánia do tego z Pismá świętégo/y przykłádów wiele/gdźie ludźie dob cnotę y Páná BOgá miłuiący/ od Páná BOgá záwżdy swé spráwy po náli.

Exodi 17. ver: 11.
Iosuæ 10. ver: 12.
4. Reg: 19. ver: 15.
& cap: 14. v: 20.
Iudicum 5. ver: 2.
1 Machab: 4. ver: 30. & cap: 7. versu 37. & cap: 9. v: 46. et 2. Mach: 3. v: 20

¶ Naprzód/ Jesli mieli z nieprzyiaćioły záczynáć walki / od Páná B poczynáli/ iego sye rádźili/ do niego sye vćiekáli. Ták czynili Moyzeß/ zue/ Dawid/ Ezechiaß/ Máchábeußowie/ y inßy. Ták y Melchisedech K Sálem/ y Kápłan nawyżßégo Bogá/błogosłáwił Páná Bogá/gdy Ab poráźił kilká Królów. Ták Delborá Prorokini/ y Bárák syn Abinów/ zábili Sisárę Hetmáná Królá Kánáneyskiég Jabiná/ spiéwáli Pánu B gu cześć y chwałę. ⁊c. To dla tego pokázuie/ áby káżdy obaczył: iż y ná czątku spraw swych Páná BOgá wzywáli: y kiedy Pan Bóg raczył dá zwyćięstwo/ iemu dźiękowáli: thák/ iż ich początki/ y dokonánié/ záwżdy Pánu Bogu było.

Danie: 3. ver: 51.
Danie: 9. ver: 4. & cap: 14. versu 30.
Danie: 13. ver: 42.
Ionæ 2. versu 2.
Actu: 7. ver: 59. & cap: 12. ver: 5.
2. Cor: 12. versu 8.

¶ Tákże théż / kiedy frásunki przychodźiły ná nie / vćiekáli sye w nich Páná BOgá/ w onych nieznośnych przygodách. Czytay o trzech młodźi cách w pośrzód piecá ognistégo gdy byli wrzuceni: o DANielu S. w śrzodku niewolników będącemu w Bábilonie: Tákże gdy był do iáskinie Lwów wrzucony. O Zuzánnie opußczonéy od wßytkich/ y ná śmierć o dzonéy. O JOnaßu w żywoćie v Wieloryba będącym. O Szczepanie między kámiénimi: o Pietrze w ćiemnicy wsádzonym od Herodá: o Pán gdy pokusy nań przychodźiły. ⁊c. wßyscy ći do Páná Bogá wswych doleg śćiách wołáli/ á poćiechę odnośili.

¶ Théż y czásu głodu / gdy go Pan Bóg raczył przepußczáć ná lud /

[...]á Bogá ſye vćiekáli przełożeni/ prosząc áby go oddalił precz/ y śmiłował [...]ad ludem ſwoim. Ták czynił Dawid/ gdy Pan Bóg karał lud iego gło[...]/ do Páná Bogá ſye vćiekł o rátunk: A Pan odkrywszy iemu przyczyne [...]wu ſwoiégo/ oddalił głód/ á dał żyzność.

2. Reg: 21. ver: 1.

[...]l nie tylo w nieforτunnych ſpráwach/ ále też y w fortunnych/ równie wy[...]i Boży Páná Bogá chwalili/ y iemu dźiekowáli. Pytasz/ czemu to czy[...]: A to dla tego/ że wiedźieli/ iż thy wszytki potoczné ſpráwy kthóré ſye [...]ły około nich/ nie z przygody áni z przypadku ſie dźiały/ ále z ſpráwy miłeg[...]á. Wiedźieli też to/ iż zá iego błogosłáwieńſtwem wszytko dobré idźie/ [...] przepuszczenia wszytká przeciwność ná nie przychodźiłá. Rozumieli/ iż [...] Pan Bóg błogosłáwił ſpráwam ich/ dobrze ſye im vrodźiło/ y wedle my[...]szytko mieli: ieśli ie zásie karał/ wiedźieli że ie ſpráwiedliwie karał/ y [...]iwności przepuszczał/ przeto ná kożdy czás/ y we wszytkim/ chwalili zá[...] Páná Bogá ſwégo/ prosząc áby dróg[i] ich ſpráwował/ ſpráwy błogo[...]ł/ gniéw oddalił/ miłośierdźié okazał/ żywność dał/ niedostátek y nie[...]aciele ſtłumił: w pracach ich/ w porádách/ w porządkách/ áby im bło[...]wić raczył. Czego wszytkiego z ich przykładów nam potrzebá násládo[...] wiedząc to/ iż cokolwiek przez Páná Bogá poczniemy/ wszytko to ieſt [...]emność.

[P]rośić go thedy mamy ná káżdy czás/ áby ſpráwy y drógi násze ſpráwo[...]aczył ná káżdy czás/ chwálić go mamy/ wzywáć mamy/ wſpomożenia [p]rośić mamy: dźiekowáć w fortunnych y w nieforτunnych ſpráwách [...] iemu sámemu mamy: wiedząc to/ że wszytki ſpráwy násze/ wszytki rá[...] prace násze/ ieśliże z nim będą/ ku wszemu dobremu nam ſye obrócą/ y [...]ki poćieszné nam przynioſą. Bo iáko Páwel S. nas vczy: Że Pan Bóg [...]kiégo pomnożenié dawa/ y nic nie ieſt ten który szczépi/ y ten który po[...]a/ iedno Bóg który pomnożenié dáie. Pámiętaymy ná ony słowa Pá[...]więtégo/ który ták nam ſpráwę miłégo Bogá opiſuie/ mówiąc: Ty cz[...]cze co śieiesz/ nie to śieiesz co ma być/ ále tylo źiárno śieiesz Pszeniczné/ [...]nszégo zboża: á Pan Bóg dáie onemu naśieniu pomnożenié/ iż vrośćie/ [...]api włáſności ſwégo ćiáłá wedle doſkonáłości ſwoiéy. Othóż baczysz [...] praca twoiá/ á co ieſt Páná Bogá twoiégo pomnożenié y błogosłá[...]two: bo że z źiárna rośćie słomá y kłos/ to iuż ſpráwá Boża ieſt/ która [...]y nie byłá/ źiárno łatwieby ſye w niwécz obróciło. Prózné thedy prace [...]/ prózna násza opátrzność/ ieśli iéy Pan Bóg nie pomnoży: świadczy Dawid Prorok/ gdy mówi: Jeśliże Pan Bóg miáſtá ſtrzédz nie bę[...] [p]rózno czuią oni którzy go ſtrzegą. Rozumiéy to nie tylo o mieśćie być[...]no/ ále wobec o káżdéy opátrzności nászéy/ kiedy iéy Pan Bóg nie [...]naga.

1. Cor: 3. verſu 7.

1. Cor: 15. v: 37. et 38

Pſal: 126. verſu 1.

[A]le do Piotrowéy rozmowy ſye wróćmy. Opowiáda Piotr/ że nie pró[...]ał cáłą noc/ robił/ prácował wszytkę noc/ á żywności ſobie z towárzy[...]nie zárobił/ y nic zgołá nie vłowił/ y opowiáda to przed Pánem: á w[...]vważáiąc v śiebie iego roſkazánié/ mówi:

Wszák że ná słowo twoie záłożę śieć.

[P]ráwie Chrześćijáńſka náuká/ áby od roſkazánia Bożégo wszytko Ch[...]ánin poczynał: á coby było przećiwko Páńſkiemu roſkazániu/ áby te[...] wyſtrzégał. W Jmie Bożé wszytko poczynay/ á Páná Bogá/ y słowo [p]rzed oczymá miéy/ ábyś mógł wszelákié ſpráwy twoie fortunnie ſprá[...]ć/ bo thego nas Jákub S. Apoſtół vczy/ w ty słowá: Mówićie/ iż [...]lbo iutro/ póydźiemy do miáſtá onego/ będźiem thám mieszkáć rok/ [...]m kupczyć y zyſkáwáć/ á niewiéćie co ſie z wámi iutro ſtánie? gdyż ży[...]

NAuká/ ábyśmy wszytki ſpráwy ná-sze w imię Boże poczynáli.

Iacobi 4. á ver: 13. ad 16.

wot wáſz ieſt iáko párá máło trwáiąca/ y wnet ginąca. A przeto ták m[...]cie mówić/ (á ieſli mówić/ tedy y czynić) y ſtąd ſwé ſpráwy poczynáć/mó[...] Jeſli Pan Bóg bedzie raczył/ y ieſli iego wola bedzie/ á bedziemy żywi/ [...] tho vczynimy/ tám poiedziemy/ to ſpráwowáć bedziemy. Zdrowa n[...] Chrześcijáńſkiemu człowiekowi Jákubá świetégo/ aby wſzytki ſpráw[...] Páná Bogá/ y od woléy iego/ poczynał. Do czego y Páwel S. nas wi[...] ták vczy: Jeſliże iécie/ álbo pijecie/ álbo cokolwiek inſzégo czynićie/ wſ[...] czyńcie ku chwale Bożéy. A ná drugim mieyſcu ták vczy: Wſzeláką ſp[...] którą czynićie w ſłowie y w vczynku/ wſzytko w Jmie Páná naſzégo J[...] Chriſtuſá czyńcie/dźięki czyniąc. Stąd widźimy Piotr S. począł łów ſ[...] gdy mówił: Ná ſłowo twoie Pánie záłoże śieć. á pátrz iáko go Pan w [...] pracy/y w iego ſpráwie/ pomnożyć y potwiérdźić raczył:

1. Cor: 10. ver: 31.
Coloſſ: 3. verſu 17.

Abowiem gdy záłożyli śiéć / wielką moc zágárn[...] ryb/ áż ſye rwáłá śiéć.

Chriſtus ieſt Morzá Pánem/ ſtąd ſye pokázuie.
Math: 8 ver: 26.
Math: 14. ver: 25.
Marci 11. ver: 14.
Ioan: 6. verſu 11.
Math: 27. verſu 45. & 51.

Chćiał Pan Chriſtus moc ſwoie pokázáć y w morzu/ áby wſzytko ſtwo[...]rzenié iemu poſłuſzné było. Wiémy z Ewányeliéy świetéy że roſkázował [...]trom/ ták że go muſiáły być poſłuſzné: roſkázował y nawáłnośćiam [...]ſkim/ták że vćichnąć muśiáły/iż też zádźiwiwſzy ſye temu ludźie/ mówili [...] to ieſt zá człowiek/Morze y wiátrj ſą mu poſłuſzné: Wodá nośić go mu[...] nád ſwé przyrodzenié: drzewo muśiáło ſchnąć ná iego roſkazánié: chlé[...] rozmnażał zá iego błogosłáwieńſtwem: poznáło ſłońce/ źiemiá/y opoki/[...] Páná ſwégo: poználi Czárci przeklęći/ y Piekło/ moc tego Páná: oto [...] by w morzu zá wolą iego/ zá roſkazánim iego/ sſtáły ſye poſłuſznemi: k[...]mi oto poſłuſzeńſtwo Piotrowé doſyć ſye nágrodźiło.

Znaymyſz tedy Páná náſzégo tákim być/którégo wſzytko ſtworzenié [...] chało: poznawaymy ſkąd ieſt prac y ſpraw náſzych pomnożenié y po[...]nienié. Abowiém by był Piotr S. Páná nie ſłuchał/ tedyby był nic nie n[...] Tákże y my/ nie bedźiemli Páná náſzégo poſłuſzni/ zginiemy/boć ták n[...] biecał mówiąc przez Proroká: Jeſliże wola wáſzá bedzie/á bedźiećie mie[...]chác/dóbr z źiemie pożywáć bedźiećie: á ieſli mie ſłucháć nie bedźiećie/ m[...] was pożrze. Otoż káżdy w ſwym ſtanie poſtánowiony/ niechay pám[...] co mu ieſt roſkazano/ á niechay ſye ták ſpráwuie co ieſt wola miłégo B[...].

Iſaiæ 1. v: 19. et 20.
Káżdy w ſwym ſtanie ma powołánia ſwego pátrzyć.
1. Petri 5. ver: 2.

¶ Roſkazano Páſtérzom/ áby opátrowáli trzódę Páńſką wedle B[...] dobrowolnie/ nie pánuiąc/ale ſye z trzodą porównywáiąc: ieſt to wola [...]żą/ niechże ták czynią.

Pſal: 81. verſu 3.
Iſaiæ 1. verſu 17.
Sapien: 1. verſu 1.

¶ Roſkazano Przełożonym świetſkim/ y Vrzędnikom zwiérzchnim/ by[...] byli ſpráwiedliwymi/ káżdemu ſpráwiedliwie ſądźili / ſpráwiedliwość m[...]wáli: vbogiégo/ śiéroty/ wdowy/ brónili: náuki zdrowéy Páná Chriſt[...]wéy náſzládowáli/ nie Wilków/ áni Hipokrytów / którzy przez piekné ſł[...] y obietnice/ zwodzą niewinnych ludźi ſercá y ſumnienia. Tego po nich [...] Bóg chce/ máią ták czynić.

Hebræ: 13. ver: 9.
1. Petri 2. ver: 13.
Roma: 13. ver: 1.
Tobiæ 4. ver: 16.
Math: 7. ver: 12.
1. Cor: 7. ver: 20.
Eccleſ: 7. ver: 25.
Epheſ: 6. v: 4. et 5.

¶ Roſkazano Chrześcijánom wſzytkim wobec / áby tułáiącym/ y rozl[...]nym Náukam/ dáli pokóy/ y nie dáli ſye im zwodźić: poſłuſzni byli Vrz[...] Duchownégo y Swietſkiégo: áby tego inſzym nie czynili/coby im ſámym [...]ło nie miło: áby w wezwániu ſwoim káżdy trwał/y w nim Pánu Bogu [...]żył. To im Pan roſkázuie/ máią Páná w tym ſłucháć.

¶ Roſkazano Rodźicom/ áby náucżáli dźiatki/y czeladkę ſwą/poboż[...]śći/ y chwały miłégo Bogá: áby ie chowáli w kárnośći Bożéy/ ſtrzegli/ [...]czyli ie/ do wſzégo dobrégo ie przywodźili: gdyż tego Pan Bóg po nich [...]trzebuie/ máią ták czynić.

Exodi 20. ver: 12
Pſal: 17. ver: 27
Epheſ: 6. verſu 1.
Coloſſ: 3. ver: 22.
1. Petri 2. ver: 18.

Roſkazano Dźiatkom áby Rodźiców ſłucháły / złégo towárzyſtwá ſye egły/ Rodźice miłowáły / w vczćiwośći miáły/ złych rzeczy nie náßládo- y.

Roſkazano poddánym/ áby zá Pány ſwé Páná Bogá prośili / ich byli ußni: nie tylo dobrym/ále y złym : wierność/ prawdę/áby im záchowáli. o wßytkim wobec Pan mówi/ áby wezwánia ſwégo pilni byli/ ſłowá ie- łucháli/ nád roſkazánié y wolą iego nic nie czynili. A poniewaz iż to ro- ánié y wola iego ieſt/ y nam to roſkázuie/ tedy powinniſmy ſłuchać/ ieſli my dóbr źiemie téy ktorą nam Pan Bóg raczył dáć/ fortunnie á ßcześli- pożywáć / á przećiwnośći nie oględáć : á Pan Bóg też da nam z łáſki y tu ná świecie wßelákié błogosłáwieńſtwo/ iáko ie nam obiecał/ Deute- 28. ver: 1. et 2. powiedźie ſye nam wßytko wedle myśli ßcześliwie/ iáko owiodło Piotrowi świętemu: iáko nam Ewányelia powiáda/ że kiedy olą y roſkazánim Chryſtuſá Páná záłożyli śieć/ zágárneli z towárzyßmi é ryb/ ták iż ná rátunk inßych wzywáli/ o czym Ewányeliſtá ták mówi:

dáli znáć towárzyßom ſwoim/ ktorzy w drugiéy dźi byli/ áby im przyiácháwßy dopomogli: á oni yiácháli/ y obiedwie łodźi nápełnili/ thák/ że ſye grążáły.

Apoſtołowie rátuią ieden drugiego w przygodźie/ co ieſt nam ná przykład/ ábyſmy ieden drugiego rátowáli/ czáſu przygody.

Mogłoby ſye tu pokázáć/ iż mamy ieden drugiemu być ku pomocy wße- y/ iż ieden drugiégo w potrzebách wßelákich ma życzliwie rátowáć/ áby hrześćijáńſka miłość v Chrześćijánów záchowáć mogłá. Ale iż przypá- my ſye rzeczam przećiwnym miedzy námi/ máło podobno náße nápomi- é pomoże: day Boże odmienność w ſercách y w vczynkách Chrześćiján- . Aza nie widźimy/ że żadnégo miłośierdźia ieden nád drugim nie ma : poddánégo iáko niewolniká ma / miáſto pomocy rychléy mu weźmie/ éy go trapi. Miedzy poſpolitym ludem / ieden drugiemu nic dobrégo czy/ ieden drugiemu zayźrzy. Jeſli pomocy kto od kogo żąda/ áli lichfe vielką dáć muśi/ że dla niey zginąć muśi potrzebuiący: á to wßytko dźie- nád roſkazánié miłégo BOgá/ ktory lichfy wßelákiéy zákázáć raczył. at żebyſmy ieden drugiemu pożyczáli/ nic ſye ſtámtąd nie ſpodźiewáiąc: t odpußczáć bliźniemu : kazał dáwáć potrzebuiącemu : coſmy wßytko ćili precz/ á ſtálichmy ſye głuchymi ná to Páńſkié roſkazánié. Aza má- kich ieſt/ ktorzy łákomſtwá ſwégo nigdy nie mogą náſyćić? A tácy nie żeby wſpomoc kogo mieli / ále o tym myślą / iákoby ſkąd ſtąd wźiąwßy w doſypowáli. Pánie Boże day/ ábyſmy z dóbr náßych ktoré Pan Bóg raczy dáwáć/ bliźnié náße podpomagáli/ y z ſercá ßczyrégo potrzebu- n vdźieláli/ miłość zobopólną przećiwko ſobie záchowáli/ ieden drugie- miłośći rátowáli. A to ieſt miłość y życzliwość Chrześćijáńſka/ tákimi wámi vbłagánym bywa Pan Bóg : y to ieſt nowy Mándat nam dány báwićielá náßégo / przez ktorégo trudno ábyſmy ſye podobáć mieli Pá- áßemu. Ale co ſye po tym ßczodrym łowie Apoſtolſkim dźiało/ przy- zmy ſye co Ewányeliſtá piße : Powiáda / iż ſye thák zdźiwili Apoſto- e onéy okwitośći ryb / że

Nie lichfá/ ále piſmo vczy/ iż błogosłáwieńſtwo Boże czyni bogáte.
Prouer: 10. v: 22.
Lucæ 6. verſu 35.
Math: 18. ver: 35.
Lucæ 6. verſu 30.

Ioan: 13. verſu 34.

iotr vyźrzawßy to / vpadł v kolan Páná Jezu- ych/ mówiąc: Wynidź odemnie Pánie/ boćiem éßny ieſt człowiek. Zdiął go bowiém był ſtrách

wielki/ y wſzycki ktorzy z nim byli przy onym łowi- niu ryb ktore byli połowili. ꝛc.

Obaczył Piotr/ że oná wielkość ryb poimánych/ nie z prácey ich á- z ſpráwy Páńſkiey/ y z woley iego ſye ſtáłá/ przeto wſzytke te ſpráwe m- przypiſuiąc/ ſiebie grzeſznym rozumieiąc/ á w Pánie moc Boſką widząc/ ne- godnym ſye czyni iego poſpolitowánia: y przeto vpada ná koláná ſwoie y- wielkiego ſtráchu á z pokory ſwą niedoſtoyność wyznawáiąc/ proſi áby wy- ſzedł od niego. Przyſtoynieyći było Pietrze proſić áby Pan zoſtał z tobą/ był przy tobie/ ábyć ſye we wſzytkim fortunnie wodziło: álec nie trzeba dzi- wowáć/ czyniſz tho iáko y inſzy ludzie czynią. Abowiem wſzyſcy prágną mie- Páná Bogá z ſobą iſtotnie/ á wſzákże kiedy Máyeſtat iego baczą/ y v ſiebie vważáią/ álbo przez iákie podobieńſtwo widzą/ ſtracháią ſye bárzo / y ká- ią: dla tey przyczyny/ iż vważáią v ſiebie co ſą. Bo iáko Abráhám wyznał z Pánem mowiąc/ Iż ieſteſmy proch y popioł: á wiedzą że Pan Bog mowi wſzechmogący ieſt/ ſprawcá/ ſędzia/ y rządziciel niebá y ziemie. Myſmy grze- ſzni/ Pan czyſty / niewinności y ſpráwiedliwości pełen: A my ieſliżeby- ſye przed nim vſpráwiedliwiáć chcieli / vſtá náſze potępią nas. A Pan/ ták Job wyznał/ y niewinnego/ y grzeſznego trawi/ á przeſtępcy nie przepuſzcza/ bo iáko błoto nas vczynił/ y záſie w proch nas obroci. Przeto ſye nie dziwuy kiedy Moyżeſz vcieka od oblicznośći Páńſkiey zlękſzy ſye. Tákże y Jeremia Prorok gdy ſye boi/ á niemownym ſye czyni przed Pánem. Gdy Ezechiel wi- dząc widzenie BOże wytrwáć nie mogł/ ále vpadł ná oblicze ſwoie / y pro- wie duch od niego odſzedł. Tákże gdy Jonás Prorok vciekał od oblicz(n)ośći Bożey do Thárſu: ſtrách to był wielmożnośći Bożey/ przed ktorą człowiek vpádáć/ y ſtráchać ſye iey muſi. Toż ſye też y Piotrowi ná thym mieyſcu dzieie: widział Páná/ ſłuchał go co kazał / obaczył cudo wielkie ktore czy- nił / iż dał ták wielkość ryb/ począł o nim coś wyſokiego rozumieć: zá- ſtrách y dziw zdiął go/ iął iuż wyſłáwiáć Páńſką moc/ á ſwoie niegodność. A nietylo on ſam / ále y oni co z nim byli/ Jákub/ y Jan/ ſynowie Zebede- ſzowi.

Geneſ: 18. ver:27.
Exodi 20. ver: 5.
& cap:15. ver: 2.
Iob 9. verſu 2.
Iob 9. verſu 22.
Iob 10. verſu 9.
Exodi 4. verſu 3.
Ierem 1. verſu 6.
Ezech:2. verſu 1.
Ionæ 1. verſu 3.

Podobne ſą thy ſłowá Piotrá S. ſłowom Janá Krzćićielá/ y Setni- onego o ktorym máſz v Mátheuſzá. Jan Krzćićiel z Helżbiety niepłodny- rodzony/ kiedy o Pánu powiádał/ iż po nim przyść miał ktory przed nim był tedy przed Licemierniki o iego zacnośći mowił: Niegodzienem iego bo- noſić/ náoſtátek y rzemyká rozwiązáć v trzewiká iego. ták niegodność ſwą w vczynnośći przećiwko Pánu Jan święty opowiádał. A Setnik záśię pro- ſząc Páná w Káphárnaum áby vzdrowił ſługę iego/ gdy obaczył że Pan ſye do domu iego ſye obiecał/ áby vzdrowił: iął wnet tákże niegodnym ſye czyni- y dom ſwoy niegodnym opowiádáć ku przyięćiu Páná / mowiąc: Pánie nie- godzienem ia ábyś wſzedł pod przykryćie domu mego/ ále rzekni ſłowem/ będzie vzdrowiony ſługá moy. Jákim vmyſłem ći oto godność Páńską zacność iego wyſławiáią/ á ſámi ſye vniżáią / tákim vmyſłem rozumiey y t- ſłowá Piotrá S. Rozumiey gdy mowi padſzy ná koláná: Wynidź ode mnie Pánie. Czemu to Pietrze? Powiáda/ Iżem grzeſzny człowiek. Jákoby rzekł Tyś niewinny / od grzechu wolny / od przeklectwá prożny: vznałem moc twoię y ſtrętwiałem/ zdumiałem ſye/ przeto żem ieſt grzeſzny/ z poczęćia/ narodzeniu/ y w obcowániu/ á przeto obawiam ſye ćiebie obráźić Páná.

Math: 8. verſu 8.

Math: 3. verſu 11.
Lucæ 3. verſu 16.
Ioan: 1. verſu 27.

Ale iáko pokorá Setnikowá/ ták y Piotrowá / więcey do nich przycią- gnęłá Páná/ á niż odegnáłá: bo zá vniżoność ich nie odſzedł Pan od nich/ á ſye przybliżył. Klęczy Piotr/ niegodnym ſye czyni / á Pan go wnet go-

Dawny ſye zwy- czay ſtąd pokázu- ie/ ná koláná klę- káć czáſu modle- nia do Bogá/ iá- ko maſz Daniel: 6. ver: 10. Eſter 3. v: 2. álbo to gdy ſye kto komu vniżał/

nie do ryb łowienia / ále do ludzi / áby ie słowem BOżym poimał do
enia. Setnik zdrowie ſłudze ſwemu pokorą otrzymał/ á Piotr Kázno-
y ludzkim Náuczycielem sſtał ſye. Abowiém ták Pan mu powiedziéć
:

iáko tu Piotr vczynił/ Páweł ś. theż klęcząc modlił ſye Panu Bogu. Epheſ: 3. ver:14.

Nie bóy ſye/ od tąd iuż bedzieſz poimał ludzie.

W Greckim thák czytáią/ Bedzieſz poymał ludzie żywe.

Tu iuż Pan wzywa go ná Apoſtolſtwo/ álbo ná poſłuſzeńſtwo onego
twá/ w kthorym nietylo ſámego mieć chćiał/ ále inſze iego towárzyſze/
owołał swiát do poſłuſzeńſtwá słowá ſwego. Już tu oddala od niego
i krewkośći oney w ktorey go baczył/ á vſnosć mu wietſzą przydawa/
zacnieyſzy vrząd miał być wezwány : tho ieſt/ iż słowem/ przykłádem/ y
ni/miał lud Boży przywodźić do vznánia prawdy. y iáko ryby w Mo-
ećiámi imał/ ták obłedliwé ludźi ná morzu świátá tego náuką poimá-
Pánu Bogu miał/ktory vrząd w on czás iemu począł zlécáć/kiedy pytał
kolów ſwoych mówiąc : A wy co o mnie rozumiećie/y iáko mie wyzna-
: A Piotr odpowiedáiąc / rzekł : Ty ieſteś Chriſtus Syn BOgá ży-
. Cóż mu Pan ná to ? Ciáło y krew/ Pietrze/ tobie tego nie obiáwiło/
yciec móy który w niebie ieſt. Otóż ia tobie powiádam Pietrze : Iżeś
amień/ á ná téy Opoce zbuduie ia Kośćiół móy. A temu dam ći klucze
ſtwá niebieſkiégo : Iż co zwiążeſz ná ziemi / bedźie związano w niebie :
wiążeſz/ bedźie rozwiązano. Boś błogosłáwion/á brámy Piekielné nie
ogą ciebie. Gdźie ná ten czás iuż Pan Piotrá oſobliwie tym Vrzędni-
oczynić raczył nád inſzé/iż też ná téy Petrze obiecał zbudowáć Kośćioł/
iekielné brámy nie miáły zmocnić ſye iemu. A słuſznie : Bo ſam Pan zá
ſye modlił/áby wiárá iego nie vſtawáłá : dla tego/żeby w niey potwir-
áćią ſwoie. Sſtał ſye tedy Piotr tákim/ iákim go Pan Chriſtus ná-
ył ná tym wezwániu ku obcowániu z ſobą. Sſtał ſye Apoſtolem: Apo-
n w wezwániu pierwſzym/ w wierze ſtałym / w przepowiadániu słowá
tuſá Páná mocnym/ ták / iż ná iego kazánié náwróciło ſye ludźi rázem
tysiące : Ná iego roſkazánié / chromy z národzenia był vzdrowiony :
iaſz/ y żoná iego Záfirá / zá iego roſkazánim/ dla kłamſtwá ſwégo/ po-
rć. Otóż co mu ná tym mieyſcu Pan obiecał/ baczyć możeſz iż ſye tho
ło w nim : á ták ſpełniło gruntownie / że owce ſwoie iemu Pan zlećić
ł/ áby ie páſł / opátrował/ náuczał/ karmił/ y rządził/ w on czás kiedy
o trzy kroć ten vrząd zlécał/mówiąc: Páś Báránki moie/páś owce mo-
ć było iego ludźi poimánié / słowem BOżym ich náwrocenié : y tymże
m/ przykłádem/ y cudámi / ich páśienié. Ale gdy mu Pan ten to V-
obiecał/ cóż vczynił Piotr święty z inſzymi ? Powiáda Ewányeliſtá/

Math: 16. à ver: 15. ad 20.

Lucæ 22. ver: 32.

Actu: 2. ver: 41. & cap: 3. ver: 7. Actu:5.v:5.et 10.

Ioan: 21. verſu 15.

czym oni przywiózſzy łodźi ná ziemię / poſzli zá i wſzytko opuśćiwſzy.

Vkáznie przyczyny/ dla czeg Pan proſtaki wezwał ná Apoſtolſtwo ſwoie.

Stąd obáczmy / iákié ludźi Pan Chriſtus ná Apoſtolſtwo wybráć ra-
y iákié z poſelſtwem Ewányeliéy po wſzytkim świećie rozesłáć raczył/
Doktory/ áni Philozophy vczone / że nie mocarze tego świátá/ ále lu-
roſté y ná świećie wzgárdzoné. A ponieważ ták ieſt/żaden niemógł ro-
ć tego z nich / áby mądrośćią / álbo vmiejetnośćią/ árgumenty/ y wy-
ą ſwoią/ mieli kogo ná wiáre Chriſtuſá Páná náwróćić : gdyż ſye ſtąd
zuie / że oni prośći ludźie byli/ nie z iákiéy świetſkiéy náuki y vmieietno-
an ie ná Apoſtolſtwo obráć raczył/ ále proſté ludźi obrał.

1.

Naprzód dla tego / Aby rozmnożenié Ewányeliéy nie z śił / áni z mą-
i ludzkiéy/ krzewiło ſye po wſzytkim świećie/ále tylo z mocy onego Pá-
tóry tym proſtakom ſwoim mówił: Dam ia wam vſtá/y mądrość/któ-

Lucæ 21. verſu 15.

réy ſie

réy ſye nie będą moc ſprzećiwić wßyſcy nieprzyiaciele wáßy. A ná d[rugi]
Math: 10. v: 20.
Marci 13. verſu 11.
mieyſcu: Gdy będziecie ſtáć przed Królmi / y Sędziámi / nie przemyś[láy]
cobyśćie mówić mieli: nie wy ieſteśćie mówiącymi/ ále Duch Oycá w[áße]
który mówi w was. y to ieſt ylé z ſtrony ich wezwánia.

Przypátrzże ſye zásie / ná iáką roſkoß byli wezwáni ći proſtacy [po]
Math: 10. ver:16.
ſłáńcy: czytay v Mátheußá w dźieśiątym Kápit. y v inßych/ tám nay[dźie]
Że ie poſłał iáko owce w pośrzodku wilków: że ie podawano do w[y]
rad: w Bóżnicách ie biczowano/ y z Miaſt wyganiano / bijąc/ y żyw[ot]
prześláduiąc. Kiedy ſye ßczépiłá y rozmnażáłá Ewányelia święta/ folg[i]
żadnéy nád wiernymi nie było / ále wydawał brát brátá ná śmierć / O[yćiec]
dźiéćie ſwoie/ dźieći rodźice o gárdłá przypráwiáły: A w tych/ y w ták[ich]
wogách/ możeß obáczyć w iákiéy nienawiśći poſłáńcy y rozśiéwácze Ew[á]
yeliéy świętéy byli.

Przypátrzże ſye nád to/ tego mocy który ták wierné ſwé w thych [nie]
ſpieczeńſtwách pośiłał mocnie/ że áni miecz/ áni głód/ áni ćiemnice/ án[i mę]
okrutné/ áni bićia/ áni żadna dolegliwość/ ſtałośći y vmyſłu ich nie [mogła]
przełomić: Dał mądrość nieumieiętnym y proſtakom: dał ſtałość y ći[erpli]
wość wßytkim ſwym náśládówcom/ któréy ták w Apoſtoléch świętych/ [tá]
ko y w onych którzy przez nie vwierzyli / niemógł świát áni chytrośćią/ [á]
mądrośćią/ áni okrućieńſtwem przełomić / áni zwątlić. A to wßytko/ [nie]
proſtégo człowieká ſpráwá ieſt tákié rzeczy vczynić/ mądrość dáć nieu[mieię]
tnemu/ ſtałość mdłemu y krewkiemu / ćierpliwość ſtáteczną w boleś[ćiách]
moc czynienia cudów nád przyrodzenié: áby mogli iego ſłudzy niemo[cné]
zdráwiáć/ vmárłé wſkrzéßáć / iezyki bez náuki vmiéć / ſámá rzecz iáśn[ie po]
káże/ że to ſą ſpráwy ſámégo Bogá / y należą ná ſámégo Bogá. A [ponie]
waż że to ſpráwowáł Pan Chriſtus/ poznáć możeß kto to ieſt/ y co ie[ſt] C[h]
riſtus/ który tákié ſpráwy w ſwoich ſpráwowáć raczył. A poniewaz [to]
dawał/ y w ſwych ſpráwowáł/ iáko o tym czytáć możeß v Lukaßá we [dzie]
dźieſtym pierwßym Kápit: verſu 15. iż ſye to mocą iego dźiało/ tedy n[ie]
że ſye inácżéy pokázáć z tych ſpraw/ iedno że Chriſtus Syn Boży/ Bó[g]
wdźiwy ieſt/ którégo mocą y ſpráwą ßczépiłá ſye y rozmnażáłá Ewá[nyelia]
iego ná świećie/ y od wßytkiégo świátá przyięta byłá / ná powieść tyc[h pro]
ſtaków które oto z rybitwſtwá wezwał ku poſłudze ſwoiéy.

II.

¶ Druga przyczyná ieſt/ dla czego ná poſłußeńſtwo Ewányeliéy [ſwoiéy]
proſté rybitwy obrał Pan: A to dla tego/ áby ozornicy Ewányeliéy św[ięté]
y nieprzyiaciele iéy / á przećiwnicy Páná Chriſtuſowi / nie mówili/ áby [prze]
chytromówce y kráſomówce ludźie do śiebie przyłączył. A przeto Pán [S.]
1. Cor. 2. v: 1. & 2.
o ſobie ſpráwę dáie do KOrynthów: Że nie vżywał mowy ſubtylnéy z [um]
kiedy im Páná Chriſtuſá powiádał. bo powiáda: Iż nic więcéy nie [vmi]
miedzy niemi/ iedno Jezuſá Chriſtuſá/ y tego vkrzyżowánégo: w mdło[śći]
boiáźni/ á práwie w drżeniu był miedzy nimi / nie vżywáiąc namów mą[drych]
2. Cor: 12. ver:17.
wedle mądrośći świátá: Ani nikogo śląc do nich tákowégo / któryby [ie]
oßukáwáć miał. Dáiąc w tym znáć / Że w proſtoćie IEzuſá Chriſtuſá [prze]
powiádał: Páná ſwégo/ y iego mękę/ którą nietylo oni/ ále wßytek naró[d lu]
dzki był odkupiony.

III.

¶ Trzećia przyczyná / dla czego Pan Chriſtus proſté Rybitwy wezwał z[á]
ſługi/ y zá przepowiádácze Ewányeliéy ſwoiéy/ ieſt tá: Aby kto o nim [e]
nie rozumiał/ żeby on tego świátá przyiáźni y łáſki ſobie nabywał/ gdyb[y zá]
cne ludźi/ bogáté/ y mądré/ do śiebie wzywał: ále iż proſtacy świátu w po[]
dobániu nie byli/ y máło o nie dbano / thedy tákich Chriſtus wzywa n[a po]
ſługę / żeby ſye w niwczym świátu nie przypodobał. Bo gdyby był bogát[é]
wezwał/ podobnoby byli nie mogli doſyć czynić vrzędowi ſwemu/ áby pu[]

oßy bogáctwá swoie/ mieli nedze ćierpieć po świećie chodzac/ iáko ći v-
zy ćierpieli. czeg przykład iest iásny w onym młodźiénicu/ kthóry Páná py-
iákoby mógł wieczny żywot otrzymáć? A gdy mu powiedźiał Pan/ Aby
dał wßytke máietność/ á rozdał vbogim/ y náßládował go/ záſmućiw-
ye poßedł precz: bo miał wielé máietnośći. Otóż możeß sye przypátrzyć
ym iednym/ żeć y drudzyby tóż podobno byli vczynili. Bo nie dármo Pá-
S. sidłem Szátáńſkim názwał bogáctwá: Abowiém máia pożadliwo-
ßkodliwé y niepożyteczné do zbáwienia/ á ciagnacé do potepienia.

Math: 19. á v: 16. ad 23.

1. Tim: 6. ver: 9.

Ty sa tedy przyczyny/ dla czego Pan náß ty vbogié rybitwy ná Apostol-
o wezwáć raczył/ y iácy go ludźie náßládowáli. A z tego ich náßládo-
ia/ mamy sye vczyć posłußeństwá ku Pánu náßemu. Abowiém oni ná
o słowo/ y ná iedno cudo Páná Chrystusowo/ wßytko opuścili/ y ßli zá
. My vstáwicznie iego słowá słuchamy/ iego cudom sye przypátruiemy
ysłuchawamy/ á przetsie ku iego náßládowániu nic to nas nie rußa:
áni do domu sye názad wrócili/ opuścili wßytke iáka táka mieli máie-
ść: Jan y Jákub/ opuścili oycá Zebedeußá: Piotr S. dom/ sieći/ ło-
y máietność/ puścił precz. My dla Jmieniá iego/ nietylo żebyśmy mie-
opuśćić/ ále żebyśmy nábyli przysiegamy przez Jmie iego nieprawdźi-
y niespráwiedliwie podczás/ dla predßégo ożukania bliźniégo/ y máłégo
iedza: á dla Jmieniá iego/ potrzebuiacemu bliźniemu dáć niechcemy:
potrzebá y swé opuśćić dla Páná Chrystusá/ ieslize go zyskáć z Apostoły
i chcemy. Abráhám dla Bogá opuścił wßytko/ y z źiemie swéy od przy-
ł swych precz wyßedł kiedy mu Pan Bóg roskazał: Apostołowie thákże
nili dla Páná Chrystusá. A nam nic ták miłégo nie ma być/ czegobyśmy
Páná náßégo/ y dla wyznánia wiáry iego/ opuśćić nie mieli/ kiedyby te-
ylá potrzebá. Day nam te stałość/ y chęć/ Pánie Boże w Tróycy iedy-
Amen.

Genes: 12. ver: 4. & cap: 22. ver: 2.

Summá Ewányeliéy tá iest.

Naprzód: Náucza nas/ ábyśmy pilnymi słucháczámi słowá BOżégo
wiedzac/ że stad wielkié pożytki odnosimy: á do thego ma nas przywo-
przykład tłußczéy téy która iest opisána w Ewányeliéy: która z tháka
ia słuchálá słowá Bożégo/ iż prawie Chrystusá Páná tłoczylá/ áż włódź
ódł/ dla bespiecznieyßégo powiádánia słowá swégo. ⁊c.

I.

Po wtóré: Po słuchániu słowá Bożégo/ nie mamy sye vdáwáć ná már-
práwy tego świátá/ y wßeteczności: gdyż/ iáko Augustin S. powiáda/
yby w Niedziele oráć/ á niż táńcowáć. Nád to vczy nas/ ábyśmy wßyt-
práwy náße ná roskazániu Páńſkim záſadzáli/ á w Jmie BOżé wßytki
wy náße záczynáli/ chcemyli mieć pofortunienie od Páná Bogá: złości y
chy náße żebyśmy przed Pánem wyznawáli/ y niegodność náße w nas
: iáko Piotr S. vczynił. ⁊c.

II.

Po trzećié: Chuć náßá ma być táka przećiwko Pánu náßemu/ iż gdźie-
go byłá potrzebá/ wßytko mamy opuśćić dla Páná náßég: nie ma nam
milßa máietność/ Oyćiec/ Máć/ Przyiaćiél/ nád Páná Chrystusa/ y nád
nánié iego/ y wiáry świetéy iego. Tháka mysl y spráwá ma w káżdym
eśćijáninie być/ áby ná wzywánié Páńſkié zá Pánem/ nie zá świátem/
: á Páná swégo/ y wiáre iego/ by wßytek świát zákázował/ by od Ro-
ów/ y máietności rozłaczał/ stale/ y meznie wyznawał/ chceli áby go też
wyznawał przed Bogiem Oycem Niebieſkim: á w tym káżdy Apo-
stolſkim náßládowcą bedźie. ⁊c.

III.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIEL Szosta po Tróycy S. wedlug opisánia Matheuszá S. w Kápit: 5.

WOwiádam wam/ Jesliże nieb dzie obfitowáłá spráwiedliwość wász wiecey niżli náuczonych w Zakonie/ Licemierników/ nie wnidziecie do Kró lestwá niebieskiego. Słyszeliście że rzeczono stárym/ Nie zábijay : á gdzieb kto zábił/ bedzie godzien osądzenia. A powiádam wam / że káżdy kto sye gniewa ná brátá swégo/ wi nien bedzie sądu. A kto rzecze brátu swemu Ráchá/ winien be dzie rády. A ktoby mu rzékł szaleńcze / ten bedzie winien o Piekielnégo. A ták gdy poniesiesz dar twóy do Oltarzá/ á wspómnisz że twóy brát ma niéco przećiwko tobie/ zostaw że dar twóy przed Oltarzem / á wróć sye y przeiednay sobie wéy brátá twégo/ á potym przyydźiesz ofiárujesz dar twóy.

Pobożnych y świetych ludzi ná świecie/ nigdy inákße mniemánie nie było/ iedno tákie: Że kto do wysokiéy zapłáty przyść chćiał/ musiał iéy dostąpić zá wielką pracą. Bo Cnotá záwżdy do twárdych rzeczy sye ma: á ktho wysokich rzeczy dostepuie/ná cnote záwżdy iáko ná cél pátrzy: gdyż tá wßeláki postepek cukruie onemu/ który sye w niéy kocha. Zá wielką thedy pracą/ zá cnotliwą pracą y stáraniem / dostepują ludźie kiéy zapłáty: á żeby to byłá prawdá co powiádamy/weźmimy przykład ná świetégo.

Abráhám zá iáką pracą przyßedł do tego/ iż go Pan Bóg w naród wiel- błogosłáwieństwo ták ßérokié rozmnożył/ weźmimy żywot iego przed Aza Pánu Bogu swemu zupełnie nie wierzył? Ná iego roskazánié za e powłóczył z thego mieysca ná inßé? Aza przećiwko nádźiei Pánu nie ył we wßytkich powieśćiách Pánskich/ choć były twárdé ku wierzeniu? swoie ná stárość ná swą/ áza w dźiewiećdźiesiąt y w dźiewieć lat wie- égo nie obrzezał ná roskazánié Pánskié/ bólu sobie nic nie ważąc? We ách namiotu swégo stoiąc/ ludźie pielgrzymuiące / podróżné przyymo- do siebie ich prosił/ y karmił. Syná Izáaká którego mu Pan Bóg dał ugich obietnicách/ y tego/ ießcze sye mu nie obrádowawßy/ ná roskazá- oże zábić y ofiárowáć był gotów: y iuż to vczynić chćiał / y vczyniłby y go był sam Pan Bóg nie záhámował przez Anyołá swégo. A baczyß ié prace Abráhámowé. Pytaß / dla czego ie Abráhám podéymował? ego /áby one wysoką zapłáte wźiął sobie obiecáną od Páná Bogá swé- Bo kto do wysokiéy zapłáty przyść chce/ musi iéy dostąpić wielką pra- iákóż to pewna/ że dostąpił Abráhám dosyć wielkiéy zapłáty od Páná á: bo y sam błogosłáwionym iest/y w narodźie iego wßytek naród ludz- ogosłáwionym iest. Ale niż do tego przyßedł / widźimy iáką pracą/ iáki / y iáką ćierpliwość podiął. Y to iest ieden przykład.

Weźmmy y drugi przykład z JOzephá syná Jakobowégo: którego niż Bóg ná wysoki stolec podnieść raczył/ w siłá rzeczy doświadczał. Po- zyłá go żoná Putypharowá / choć niewinnégo człowieká: który boiąc . Boga/ záchował czystość Pánu Bogu/y cnote Pánu swemu/y niech- yć winien onemu Małżeństwu. A wżdy potym dla potwarzy złéy nie- y / wsádzon do ćiemnice / y śiedźiał długi czás: á tho wßytko skromnie iał/ y nigdy Páná Bogá swégo nie opußczał/ áż też po ták wielkich tru- ćiách y pracách swoich/ dostąpił wysokiéy zapłáty od Páná Bogá/ták/ stał zbáwićielem świátá/ y nawyżßym Pánem po Królu w Egiptćie.

Przypátrz sye też Dawidowi/ z iáką pracą przyßedł do Królestwá/choć ł iuż Pan Bóg ná ten wysoki stan w dźiećiństwie ieg náznáczył/ y po- ł: á wżdy go po trzykroć trochy SAul nie zábił: Máło nie zginął w y Królá Achis/ áż sye ßalonym vczynił/ y tym wyßedł. Y długoby wy- c iego niebespieczeństwá / powłaczánié / głód/ tułánia sye / vćiekánia/ y które podéymował/ którymi go Pan Bóg doświadczał á niż do Kró- á przyßedł. Ale po wielkich pracách otrzymał wysoką zapłáte: dał mu Bóg nie tylo czesné Królestwo/ ále y wieczné błogosłáwieństwo.

Prawdźiwa tedy to rzecz iest/ nie tylo z tych/ ále z wielé inßych przykłá- : Iż ktho do wysokiéy zapłáty przyść chce/ musi podiąć pracą. Acz v wych Proroków y Náuczyćielów inákßa záwżdy náuká byłá: bo oni owáli inßą drógę/ powiádáiąc / żeby bez pracéy przychodźiłá od Bogá

Rom: 4. versu 18.
Genes: 17. v. 24.
Genes: 18. ver: 2.
Genes: 22. ver: 12.
Genes: 12. v: 2. et 3.
Genes: 39. à ver: 12. ad 21.
Genes: 41. à v: 4. ad 46.
1. Reg: 18. ver 11. & ver: 25. & cap: 19. versu: 10. & 14. & cap: 21. versu 13.

zapłátá. A iż ták fálßywi Prorocy vczyli/ nieprzyiaciele Páná náßeg
ryzeußowie/ tedy przed pospolitym ludem w tym dawáli wine Pánu/ i
on téy lekkiéy drógi vczył: to iest/ Jákoby miał vczyć zárzućić Zakon
zeßów/ á swobodnie w próznowániu/ w roskoßy/ w lubieznośćiách ciel
żyć ná swiećie: y przez tho áby mieli ludźie dostąpić sobie zapłáty w K
stwie niebieskim. Ták Páná náßego/ y náuke iego/ poßpáćić / ohydź
ćieli Pháryzeußowie: á snać y lud pospolity tego sye spodźiéwał/ któr
iuż było okrućieństwo tych to Pháryzeußów sprzykrzyło / że Pan náß
im vstaw ich miał. Bo z strony vstaw czynił to Pan/ że ie okázował b
zné/ wiecéy im służące niż BOgu: niepotrzebné y niepożyteczné do zb
nia. Ale z strony Zakonu Bożego to Pan vkázowáć raczył/ Iż kto d
płáte wźiąć wieczną od Bogá/ muśi wielé prácowáć w Zakonie Boż

Math: 5. ver: 17.
Ioan: 1. versu 17.

przeto pokázował to/ Iż nie przyßedł Zakonu nißczyć/ áni Prorokow/ á
pełniąc. Abowiém Zakon przez MOyzeßá dány iest/ który dobrze / w
wykłádáli Prorocy: Ale gdy przyßedł ná Pharyzeuße/ choć sye spráwie
mi/ y náuczyćielmi y wypełniáczámi Zakonu być rozumieli/ y áby ie ták
miano/ tego chćieli: przedśie wykłádáli Zakon BOży / iuż do vstaw s
wiecéy/ nie wedle przyrodzonégo wyrozumienia Zakonu/ ale do okázán
lo áby byli widźiáni / y áby pokrytość swą wykłádem Zakonu záslání
drudzy zásie choć dobrze vczyli/ źle czynili: co Pan v Mátheußá raczy

Math: 23. ver: 3.

wiedźieć/ mówiąc: Co mówią czyńcie / ále wedle vczynków ich nie cz
Otóż Pan Christus náuke swoie/ w théy Ewányeliéy vkázuie być nie p
wko Zakonowi y Prorokom/ ále zgodną z Zakonem BOżym/ y z Pr
choć niezgodną z Pháryzeyskimi vstáwámi. Naucza też / iż kto chce b
stáwioną y wielką zapłáte wźiąć / muśi w Zakonnym wypełniániu p
wáć: á prácowáć okwićiéy niż oni Pháryzeußowie/ którzy wedle mnié
ludzkiégo/ y postáći pokrytéy swoiéy/ swiętymi byli mniémáni. Do
iednák Pan swoie náßládowce/ y wierné/ przywodząc/ ták mówić racz

Powiádam wam/ Jesli nie bedźie spráwiedli wáßá okwitowátá wiecéy niżli Doktorów / y P ryzeußów.

A mówił to Pan do Zwolenników ná górze / gdźie błogosłáwieństw
czynnośćiám ludzkim rozdawał: błąd Phárizeyski karząc/ á doskonáło
uki swoiéy vkázując/ y vczynki Zakonne do spráwiedliwośći należące/ z
iąc: á tym Pan vkazuie/ y náucza spráwiedliwośći okwituiącéy / y w
niż Licemierniczéy. Abysmy tedy to miesce lepiéy wyrozumieli/ tedy
my rozdźiał vczynić/ miedzy spráwiedliwośćią Phárizeyską/ Zakonną/ C
rześćijáńską.

ROzdźiały miedzy spráwiedliwośćią Pháryzeyską/ Zakonną/ y Chrześćijáńską. I. Math. 6. v: 1. 2. 5. 16

☞ Phárizeyska spráwiedliwość byłá táka / iż oni Zakon BOży p
dla okázánia przed ludźmi: czynili vczynki zákonné/ áby byli widźiáni o
dźi: o czym mamy v Mátheußá swiętégo. Kiedy iáłmużne dawáli t
biono przed nimi/ áby widźiano ich vczynność: kiedy sye modlili/ tedy
gách vlic: y w Bóżnicách tylo sye modlili / áby byli od ludźi widźiáni.
sye pośćili/ vkázowáli pochmurną twarz/ wynißczáiąc oblicza swé: á
dźie ich post iáwnie widźieli. A tu obácz: kiedyby byli wiedźieli/ iż ich
spraw ludźie widźieć nie mieli / oniby byli áni iáłmużny/ áni postu/ án
nych modlitw nie czynili: otóż nie z miłośći Bożéy/ ále dla próżnéy chw
ty dobré spráwy czynili. Ale iż tu próżną chwałą sobie to płáćili/ tedy t
płáty zá to żadnéy od Páná Bogá nie bráli.

¶ Po wtóre: Jeßcze wyćiągáli spráwiedliwość swą ná vstáwách sw

ży Zakon BOży odmiátáli dla vſtaw ludzkich : bo ná mieyſce Przykazá-
BOżégo/ nákłádli byli przykazánia ludzkiégo : w kthórym wzgárdzáiąc
ykazánié Boże/ á Vſtáwy ludzkie przekłádáiąc/ Páná Bogá wzgardzáli/
zykazánié iego tłumili.

Math: 15. verſu 9.
Choć ßczyreg ná-
bożeńſtwá nie-
mieli/ á przedśię
inße wzgardzá-
li/ Jáko maß ná-
piſano: Lucæ 18.
verſu 11.

Trzecia ſpráwiedliwość Ewányelia vkázuie Licemiernicza : Że vſty
ná Bogá chwálili/ á ſerce ich dáleko było od niego.

Marci 7. verſu 6.

Czwarta : że pod przykryćiem nábożeńſtwá y świetobliwośći/ pożyráli
ty wdów vbogich/ y śierót : zá grzéch ſobie tego nie máiąc. A dla tey ś-
tobliwośći/ mieyſcá pierwßé przy ſtole były im dawáné ná biésiádách y
lach : y tą świetobliwośćią zámykali przed ludźmi Króleſtwo Niebie-
vwikławßy złym ſwoim wykłádem Zakon Boży. Owo krótko mówiąc:
o groby vmárłych ludźi/ które zwiérzchu chędogie widźimy/ á wnatrz peł
mrodu / y kośći trupich/ tákże y oni byli : zwiérzchu byli owieczkámi / á
trz wilki drapieżnymi. Ale tedy możemy pobaczyć/ rozumiémy iuż/ że
práwiedliwość zależáłá tylo w zwiérzchnich ſpráwách/ y obyczaiách/ nie
ąc boiáźni BOżéy/ y wiáry dobréy w Páná BOgá : nie máiąc miłośći
iégo/ y owßem brzemiony nieznosnémi/ kthóre ná ludźie kładli/ miłość
iégo pſuiąc/ Bóże Przykazánié łamiąc/ á máłé vſtawki ſwe nád Zákon
kłádáiąc.

Math: 23. ver: 14.
Math: 23. ver: 6. & verſu 13.
Math: 23. ver: 27.
Math: 7. ver: 15.

II.

Pokazawßy Pháryzeyſką ſpráwiedliwość/ pokazáć nam potrzebá z Za-
Bożégo ſpráwiedliwość. Te ták wyłożyć muſimy: Że ſpráwiedliwość
onna nic inßego nie ieſt/ iedno poſłußeńſtwo doſkonáłé Zakonu Bożégo/
roſkázuie miłowáć Páná BOgá/ y Bliźniégo. Bo thák Zakon vczy :
ny Páná BOgá twégo ze wßyſtkiégo ſercá twégo / ze wßytkiéy Duße
éy/ ze wßyſtkich śił twoich : á bliźniégo twégo/ iáko ſam śiebie. A ten
n Boży/ y to roſkazánié Bożé/ ieſt Reguła ſpráwiedliwośći: y potrze-
nie tylo zwierzchniégo poſłußeńſtwá/ ále od káżdégo potrzebuie poſłu-
twá doſkonáłégo/ czyſtégo/ wiecznégo/ przećiwko Pánu Bogu : A iáko
uie żywot y zbáwienié ſłuchaiącym/ ták nieposłußnym śmierćią wiecz-
oźi. Przeto tedy do thego poſłußeńſtwá wßeláki człowiek ma obróćić
zé ſerce ſwoie/ vmyſł ſwóy/ wolą ſwoie/ y śiły ták wnetrzné iáko zwirz-
ſwoie/ áby ſye woléy y roſkazániu BOżemu porównał we wßyſtkim.

Deut: 6. verſu 5.

tiéy ſpráwiedliwośći iż mamy z Zakonu BOżégo ßukáć/ y nálazßy ná-
owáć/ ſam Pan tego w dźiśieyßéy Ewányeliéy świádkiem ieſt/ roſkazá-
akonné wykładáiąc : y chcąc tego po nas / ábyſmy ie zupełnie pełnili/ y
tkiem/ y pomyśleniém/ przećiwko niemu nic nie czyniąc/ áni wyſtepuiąc.
Aleby tu kto pytał : Mógłże kiedy którégo człowieká Zakon ten vſprá-
liwić ? Ná coć thák odpowiádam : Zaden nigdy po vpadku Adamo-
nie był/ któryby miał być vſpráwiedliwiony wypełnienim Zakonu tego:
onák żaden go zupełnie nie wypełnił / okrom ſámégo iednégo Chriſtuſá
í náßégo. co Dawid opiſał tymi ſłowy : Wßyſcy niepożytecznymi ſye
/ nie ieſt żaden któryby czynił dobrze/ áż do iednégo. Wyłożył to y Piotr
by mówił do onych którzy chćieli Zakon ſtáry/ y obrzezánié iego/ zácho-
w Zakonie nowym : Czemu/ powiáda Piotr święty / kuśićie BOgá/ y
ie włożyć brzemie Zakonu ſtárégo nieznośné ná Zwolenniki/ którégo áni
ni Oycowie náßy/ znośić nie mogli ? Czemu to ? Dla tego/ iż przy-
nié ludzkié nieczyſté/ y grzéchem poßpácone będąc/ nie mogło czyſtégo
ßeńſtwá Pánu Bogu oddáć. Bo iáko z plugáwéy ſtudniéy czyſta wo-
nie może/ ták z náßégo przyrodzenia zepſowánégo nic dobrégo pocho-
ie mogło. A przeto Izáiaß Prorok o ſpráwách náßych powiedźiał : Iż
ki ſpráwiedliwośći náße/ iáko płótno ßkárádnie poßpácone/ ſą przed o-
ośćią BOżą. Othóż ácz iákié doczeſné poſłußeńſtwo który człowiek

Pſalm: 13. verſu 3.
Actu: 15. ver: 10.
Iſaiæ 64. verſu 6.

Pánu Bogu/ y Zakonowi iego/ czynił/tedy to było nieczyſté: bo z niecz
nátury/ y z ſercá nieczyſtégo.

Druga przyczyná/ iż żaden zupełnie nie mógł być vſpráwiedliwion z v
czynków Zakonu/ieſt tá: Bo by ludzie byli mogli ſpráwiedliwość otrzy
z Zakonu/tedy niepotrzebá im iuż było ſpráwiedliwości Páná Chriſtuſo
áni iednaczá żadnégo do Bogá przegniewánégo: co Páwel S. ták op
mówiąc: Jeſliżeby było z vczynków vſpráwiedliwienié/ tedyby Pan Chri
ſtus próżno vmárł. Abowiém on vmárł dla grzéchów náſzych: áby m
dąc vſpráwiedliwieni z wiáry/ mieli pokóy ku Pánu BOgu. A ná drugim
mieyſcu dowodzi tego Páweł swiety: Iż czego Zakon nie mógł vczyn
Chriſtus Pan náſz wypełnił. Przeto w obec Piſmo S. vkázuie/ iż żad
ſpráwiedliwion nie mógł być Zakonem. Dawid mówił: Jeſli Pánie z
waſz Grzéchy przeciwko nam/ żaden nie wytrwa: Bo v ciebie ſámég
miłosierdzié/ y odpuſzczenié. A ná drugim mieyſcu: Nie bedzie vſpráw
wion przed oblicznoscią twoią (tho ieſt przez vczynki Zakonné) żaden
wiek. Co y Páweł do Gálatów thák wyłożył/ mówiąc: Z vczynków Za
nych żadné ciáło nie bedzie vſpráwiedliwioné. A ná drugim miescu: Za
do żadnéy doſkonáłości nie przywiódł/bo ćieniem był: iego ofiáry nie m
doſkonałégo ſługi Bogu vczynić. A przeto wypełnienié iego iáko wiele
wiérzchnich rzeczách należáło/ ták théż zwiérzchnim y doczesnym błog
wieńſtwem Pan Bóg ie ludziem płácił/ y nágrádzał. Co możeſz czytáć
tero: 28. y v Izáiaſza w piérwſzym/ kedy im zá chowánié Zakonu ob
dáć pożywáć dóbr ziemſkich. Otóż ácz Zakon był swiety/ y przykazá
wieté/ grzéch odkrywáiące/vczćiwie żyć ná świećie roſkázuiące/porząd
bożny y ozdobny: dobrych obyczáiów vczące/y gniéw Boży vkázuiące/
sie nie mogło doſkonałéy ſprawiedliwości narodowi ludzkiému dáć: c
tego/ktory doſkonále Zakon Boży wſobie wypełniwſzy/ſſtał ſye ſpráw
wośćią zupełną ludzką/ ziąwſzy znich wſzytko przeklectwo Zakonu: ſſt
ſye dla nas ſam przeklectwem/omył nas Krwią ſwą od grzéchów ná
vſprawiedliwił doſkonále. Czego swiety on Zakon nie mógł vczynić
to/iż náſzéy nátury zepſowanéy y oſzpáconéy náprawić y ochedożyć nie
choć ią iednák w cnoćie/ w Bożéy wiádomości/ w dobrych obyczáiách
kazániu grzéchu/ záchowywał. Krótko tedy pokazáło ſye/ co zá ſpr
dliwość byłá ſtárégo Zakonu/y iáko z vczynków iego niemogłá być ſp
dliwość: co go był zá pożytek: y dla czego iego Ceremonie/ iáko nie
nálé/ tákże y Ofiáry/ poprzeſtáły.

☞ Teraz iuż o Spráwiedliwości Chrześćijáńſkiéy/ ktora pochodzi
wányeliéy/ mówić bedziemy. Miedzy ktorą ſpráwiedliwośćią/ á Zakon
róznice ſą: Oná z vczynków Zakonnych/ tá záſie iuż nie ieſt obowiąz
vczynki ony Ofiar/ Obrzadków/ Ceremoniy/ Sobót/ nowych Miesie
brzezánia/ kropienia krwią/cielców y inſzégo bydłá ofiárowánia. On
wiedliwość tylo grzéch vkázowáłá/ á thá go zgładza. Zakonna ſprá
wość miáłá zátrudnienié w pracach: Ewányeliéy swietéy ſpráwiedli
zależy ná wierze/ iáko ná gruncie. Oná zależáłá w poſłuſzeńſtwie Za
tá zależy ná poſłuſzeńſtwie JEzuſá Chriſtuſá/ ſyná prawdziwégo Bo
W onéy ſpráwiedliwości kto vczynki Zakonné czynił/żył w nich: W t
ſzéy/ ſſtawa ſye káżdy z winnégo niewinny/ dla ſpráwiedliwości Jezu
ſtá/ ktoréy wierny wiárą/weń wierząc/ ſobie nábywa. Z Zakonu on by
wiedliwy/ ktory czynił tho co Zakon kazał: Z Ewányeliéy ten ſpráwie
ieſt/ ktoremu Pan Bóg grzéchy odpuſzcza dla ſpráwiedliwości Syn
go/ y z łáſki ſwéy bierze go vczeſtnikiem wiecznégo żywotá. Abowiém
grunt ſpráwiedliwości náſzéy/ Jezuſá Chriſtuſá Páná náſzégo záſług

Galat: 2. ver: 21.
Rom: 5. verſu 1.
Rom: 3. á ver: 19. ad 27.
Pſal: 129. v: 3. & 4.
Pſal: 142. verſu 2.
Galat: 2. ver: 16.
Hebræ: 7. ver: 19. & cap: 9. ver: 9. & cap: 10. verſu 1.
Deut: 28. v: 1. & 2.
Iſaiæ 1. verſu 19.
Galat: 3. verſu 13.
1. Ioan: 1. verſu 7.
Apoca: 1. verſu 5.
1. Petri 1. verſu 19.
111.
Rom: 10. verſu 5. Ktho z vczynkow Zakonnych vſprá wiedliwiony ieſt ma chwałę/ále nie v Bogá.
Rom: 4. verſu 2.

mość/ spráwiedliwość/ y doskonáłe posłuszeństwo iego/ które czynił Bo=
Oycu swemu dla nas/ áż do śmiećći/ á śmierci krzyżowéy. A zá tym inák=
Zakonna spráwiedliwość/ y inákszym sposobem byłá nábyta/ doskonáło=
w sobie nie máiąc: á inákszá Ewányeliéy świetéy/ ktora ma w sobie do=
náłość bespieczną/ y wiekuistą. Otóż iuż łatwie poznáć spráwiedliwość
pányeliéy świetéy/ ktora zależy ná posłuszeństwie Páná CHRistusá/ y ná
rze/ która szczyra/ státeczna/ mocna/ ma być w tegóż Páná JEzu Chri=
o czym Páweł S. ták powiáda: Będąc vspráwiedliwieni z wiáry/ miéy=

Philipen: 2. ver: 8.

pokóy z Bogiem przez Páná nászégo JEzu Christá: przez którégo mamy
stęp przez wiárę do téy łáski w którey sye chlubimy/ w nádziei chwały sy=
o Bożych. A dáléy: Będąc vspráwiedliwieni we krwi iego / będziem od
ewu zbáwieni przezeń: y ztąd sye chlubimy w Pánie BOdze/ iżeśmy zie=
inie wzięli przez Páná nászégo JEzu Christá. A ná drugim mieyscu po=
ida sposób vspráwiedliwienia / gdy mówi: Tego który nie znał grzéchu/
ynił go grzéchem/ ábyśmy my byli spráwiedliwością BOżą w nim. etc.

Rom: 5. ver: 1. & 2.

Ibidem v: 9. & 11.

2. Cor: 5. ver: 21.

mu iż to ták iest co Páweł S. mówi / prawdziwie y mocnie mamy wie=
: Mamy/ mówię/ wierzyć/ że Pan Christus iest spráwiedliwością nászą/
zy weń wierzymy/ y iego roskazániu iesteśmy posłuszni: bo Pan każe nam
rnym swym prawdziwéy pobożności násládowáć / nie tákiéy którąby ty=
udzie widzieli/ którąbyśmy ná okazánie tylo czynili / ábyśmy od ludzi byli
ziáni/ ále żebyśmy sercem/ vmysłem/ y Duszą Pánu nászemu służyli: á słu=
mu y zwierzchnymi spráwámi/ y vczynnościámi/ nie prágnąc ztąd żadnéy
zkiéy chwały. bo nas ták Pan nápomina/ gdy mówi: Niechay ták iáśnie=
wiátłość wászá przed ludźmi/ áby oni widząc vczynki wásze dobré/ chwa=
stąd Oycá wászégo który w niebie iest. Cośmy iednák y powinni/ bo thák
weł świety nas vczy/ mówiąc: Jegośmy stworzenié/ stworzeni przez Ch=
usá Jezusá/ ná dobré vczynki/ które Pan Bóg nágotował ábyśmy w nich
dzili. Otóż widzimy / do iákiéy nas pobożności Pan powoływa/ która
inszégo nie iest/ iedno być przykłádem wiernym/ w słowie/ w obcowániu/
miłości: obcowánié máiąc dobré/ świeté/ y niepokálané: vkázuiąc z do=
go obcowánia vczynki swoie dobre w ćichości / dobrych owoców pełné.

Math: 5. ver: 16.

Ephes: 2. ver: 10.

*Co iest Pobo=
żność.*

1. Tim: 4. ver: 2.
1. Petri 1. ver: 15.
& cap: 2. ver: 12.
& cap: 3. versu 16.
Iacobi 3. v: 13. & 17

ąką pobożność iesli do wiáry nászéy mieć będziemy / owoc tho będzie do=
y wiáry nászéy: Bo ácz wiárá iest grunt vspráwiedliwienia nászégo/ przet=
iednák okrom pobożnych spraw / okrom vczynków spráwiedliwości/ nie
żem w vspráwiedliwieniu wiáry nászéy długo trwáć/ gdy wiárá vmiéra
posłuszeństwá Páná swégo JEzusá Christusá/ y bez owoców spráwiedli=
ości/ z których bierze táż wiárá nászá doskonáłość. Do téy tedy wiáry/ y do
h owoców iéy/ vczynków pobożnych/ cnotliwych/ Pánu BOgu miłych/
Páná Bogá przez Jezu Christá Syná iego roskazánych / powoływa nas
an wierné swé/ gdy mówi: Jesli nie będzie spráwiedliwość wászá okwit=
/ etc. Tho iest: Spráwiedliwość wászá ma być w vczynkach dobrych/ o=
bitszych/ y wietszych/ niż są Phárizeyskié: Boście bliżéy przystąpili ku świá=
ości/ więcéy też maćie vczynków świátłości násládowáć: Vználiście pra=
de/ słucháyćież prawdy / á prawdá wybáwi was. Okázuyćie drógę sprá=
iedliwości/ nie mową tylo/ ále vczynkiem: nie dla chwały świátá/ ále dla
wały Bożéy/ y ku vbudowániu bliźniégo: máiąc przed Pánem BOgiem
wałe z świádectwá sumnienia swégo / y tudźież dobréy wiáry / pobożno=
i/ y spráwiedliwości pewné skutki: iáłmużny/ posty/ modlitwy czyniąc/ nie
chwałe ludzką/ ále ku chwale Pánu Bogu. Ale Pan wié iáka iest sprá=
iedliwość nászá Chrześćijáńska: ták sye mnie widźi / BOże ábych był złym
zypátrzyćielem obyczáiów ludzkich / y postępków ich: Że okwituią ludzie
hrześćijáńscy nie w spráwiedliwości nád Licemierniki / ále w surowych

Ephes: 5. v: 8. & 9.
Ioan: 8. versu 32.

2. Cor: 1. versu 12.

 y w wiel=

y w wielkich złośćiách. Czemu ieſli kto nie wierzy/może ſye ták temu prz
trzyć: Pháryzeußowie ßukáli próżnéy chwały z vczynków pobożnych /
dzie Chrześćijáńſcy nábywáią iéy z vczynków złych. Oni dawáiąc ſwe
gneli z thego chwały v ludźi: Ludźie Chrześćijáńſcy biorąc cudzé/ bio
Bożą máietność nie tylo ludzką/ kocháią ſye z tego/ y rozumieią ſye być
wymi Chrześćijány/ y ſpráwiedliwymi/ gdy ták czynią. Pháryzeußowi
ściłi/ áby ſtąd mieli chwałę ludzką: á Chrześćijánie z obżárſtwá/ y z p
ſtwá/ nábywáią ſobie chwały: ieſliże nie ták ieſt/ſámi ſye temu przypát
my. A zá tym ieſliże ty Pháryzeuße przewyżßamy w ſpráwiedliwośći/
czmy: gdyż wiecéy ſnać v śiebie mamy ohydzoné vczynki dobré/niż wy
y grzéchy ſproſné.

Pierwßy fortel Szátáńſki/ ná vczynki dobre/ ten był/ áby ie zgłádźił.

¶ Aza niewiémy/iáko Szátan v nas począł hydźić przez Proroki ſw
bré ſpráwy / którymi mieliſmy przewyżßáć ſpráwiedliwość Pháryzeyſką
za niewiémy / iáko począł chytrze z przodku ná nie náćiéráć/ á zgołá ich
zámiátáć/ pokrytą Religią/ álbo zmyslonym nabożeńſtwem/gdy iął m
przećiwko vczynkom dobrym: które nie z vmyſłu ßczérégo/ ále ſercem
dnym były ſpráwowáné: A iż to trudno było wiedźiéć/ kto prawdę/ á
hipokryzyią/ álbo obłudę ſpráwował / iął ſye miotáć ná ſtany/ z oſobliw
vſtaw ná chwałę Bożą obrócone/ to ieſt/ ná Mnichy: którzy ná to ſą
dzeni/ áby Pánu Bogu ſłużyli. tákże y ná Kápłany/ których tákież zá
nié ieſt. Y iął ie Szátan z odźienia/które ná wzgárdę świátá Mnißy wz
dzoné noßą/ poſedzáć/ wilkámi krzćić/ y rozmáité potwarzy ná nie k
Nuż zás ná świetſkié Kápłany/ y Práłaty/ nálazł potwarzy/ iákoby ich
gomódlſtwo/ porządki Kośćielné/ vſtáwy ku chwale Bożéy poſtánow
pewné czáſy poſtów/ modlitw/ dawánia iáłmużn/ Proceſſyy/ pohydźił
wiádáiąc/ iż ty zwiérzchnié ſpráwy nabożeńſtwá/ nie ſą nic inßégo iedn
pokryzya/ á ludźi proſtych mamidłá. Poßáncowáło ſye to Szátánowi
kazał tego v ludźi/że z nim wſpół ieli zwiérzchnié poſtępki nabożeńſtw
pokryzyią krzćić/ y názywáć/ y znienagłá pomiátáć ie/áż iuż máło o to d

Wtóry fortel.

¶ Wnet tedy Szátan ſkoro obaczył / że záſmákował ten piérwßy k
do zhydzenia dobrych vczynków ludźiom / iął ſye drugiégo rozśiéwáć
ſwé Proroki/ mówiąc: Zá vczynki zá dobré / byſmy niewiém iákié nac
wßé/ y conawiecéy ich czynili/ żadnéy zapłáty zá nie mieć nie bedźiemy.
ſpráwiedliwy/ by w nalepßym vczynku grzeßy: próżno ſye thedy odpłát
nie ſpodźiéwáć mamy od Páná Bogá. A tu iuż dzwonká rußył Száta
práwie przećiwko ßczyrym słowom Chriſtuſowym iął Bóżnicę ſwą bu
wáć/ y przećiwko Piſmu wßytkiemu mówić/ które záwżdy chwálebny p
tek obiecuie dobrym vczynkom: które roſkázuie / żebyſmy śiali w ſpráwie
wośći: gdyż ieſt zapłátá vczynkom náßym/ iáko Prorok mówi / y Med
opowiáda: Iż zápłáći Pan Bóg ſpráwiedliwym ſwoim zapłátę zá pr
ich. Y ná drugim mieyſcu: Miłośierdźié czyni káżdemu mieyſce/ według
ſługi vczynków ieǵ. A by téż y w ſtárym Zakonie Piſmá o tym nic nie by
żeby Pan Bóg płáćić raczył vczynki ſwym wiernym/tedy nowy Zakon t
pełen: y by nie było nic dáléy iedno ono kazánié Páńſkié ná górze do Zwol
ników które ſye dźiało przed początkiem Ewányeliéy/ tedybyſmy ná tym
ſyć mogli mieć: gdyż tám przypátrzyć ſye możemy/co vbogim w Duchu
płączącym/ co ćichym/co tym którzy prágną y łákną ſpráwiedliwośći/co
łośiernym/ co tym którzy ſą czyſtégo ſercá/ſpokoynym y ćiérpiącym prześ
dowánie dla ſpráwiedliwośći/ zá zapłátę Pan Chriſtus obiecáć raczył. C
goby był nie vczynił/ by byłá nie miáłá być zapłátá vczynkom náßym/ y k
dybyſmy grzeßyli w káżdym vczynku: Albo dla czego Pan y zá kielich wo
zimnéy obiecuie zapłátę: obiecuie żywot zá chowánié Przykazánia BOżé

Sapien: 3. ver: 15.
Oſeæ 10. verſu 12.
Ierem: 31. ver: 16.
Sapien: 10. v: 17.
Eccleſ. 19. ver: 18.
Ruth 2. verſu 12.
Math: 5. verſu 1.
Math: 10. ver: 42.
Math: 19.

płá

ćić raczy robotnikom/którzy prácowáli dźienną robote. Zá nákarmienié/ oienié/ przyodźianie/ y do domu przyiećie vbogich/á iż mam rzéc/ ſámé- ſiebie w oſobie vbogich/ dáie Króleſtwo niebieſkié: przyiaćielmi zowie którzy chowáią wolą iego. Thákże y Páwel S. mówi: Że Pan Bóg zá- ći káżdemu wedle vczynków iego: To co y Pan iego Chriſtus v Máthe- obiecał thymiż słowy / y v Jana S. w piątym: Iż którzy bedą dobrze ...ić/ powſtáną do żywotá wiecznego: á którzy źle / powſtáną ná wieczny ... Czegoby wſzytkiego wierni nie mieli / ieſliżeby zá vczynki dobré zapłáty ... niemieli: álbo ieſliżeby wkáżdym vczynku dobrym grzeſzyli: Gdyż grzéch ... karze/ nie płáći. Znamy to/iż kto dobrze czyni/iáko Licemiernicy czy- dla chwały y chełpy ludzkiéy/ nie ku czći Pánu Bogu/ by nalepſzy vczy- ...był/ grzéch ieſt: Ale kto czyni miłośćią BOżą / áby był Pan Bóg ſprá- ...ni iego chwalon/ wielbion/ y czćion/ áby Páná ſwégo nie obráźił w nim- ...n/ Przykazánié iego chowa / y czyni roſkazániu iego doſyć ylé może / zá ...ocą Bożą/ opowiádáiąc niegodność ſwą w vczynkách ſwoich/ y z ſercá ...ego niegodnym ſye czyniąc do zapłáty zá nie: á przy thym łáſce miłego ...gá vfa/ y iéy ſye poléca/ Syná Bożégo Páná Chriſtuſá ná rátunk ſobie ...ąc: táki nie ſtráći/ áni ſtráćić może/ zapłáty ſwéy/ któréy od Páná Bo- iáko od ſprawiedliwégo Sedźiégo / oczekáwáć / y pewnie ſye ſpodźiewáć ... gdyż on obiecał ie płáćić wiernym ſwoim / ták w ſtárym / iáko y w no- ...i Zakonie. Kłamcá tedy Szátan/ áby nieprawość rozmnożył thák v- ...ki dobré zhydźić chćiał: iákóż y v niektórych ludzi zhydźił.

Máth: 20. ver: 8.
Máth: 25. à ver: 34. ad 41.
Ioan: 15. verſu 14.
Rom: 2. verſu 6.
Máth: 25. ver: 46.
1. Cor: 3. verſu 8.
Galat: 6. verſu 5.

Trzeći ſpoſob/ którym Szátan powage dobrych vczynków zelżył / ieſt kiedy powiedźiał/ iż niemáſz żadnégo vczynku dobrégo/ iedno wierzyć: ...o tákże nie máſz/ iedno nie wierzyć. Która náuká/iáwnie przećiwko w- ...iemu Piſmu ſtárégo y nowégo Zakonu ieſt: bo miłośierdźié/ ſpráwiedli- ...ć/ modlitwe/miłość bliźniégo/ iáłmużne/ poſt/vniżoné y ſkruſzoné ſerce/ ...te zá grzéchy/ wypełnienié Przykazánya / Piſmo świeté wobec wſzytko ...e dobrymi vczynkámi/ y záléca ie pilnie ku chowániu ludźiom: opowiá- ...ąc/ że ſye tácy podobáią Pánu BOgu którzy thák czynią. Záśie cudzołó- .../ zábijánia/ krzywoprzyśieſtwo/ łamiślubſtwo/ porubſtwo/fáłſzywé ś- ...ectwo/ bluźnierſtwo przećiwko Pánu Bogu/łákomſtwo/ oſzukánié bli- ...go/ nie zápłácenié pracéy robotnikowi / niemiłośierdźié/ y inſzé wyſtepy ...iwko Pánu Bogu/ y bliźniemu/ zowie Piſmo grzéchy/ y grozi wſzytkim ...yniącym potepieniem wiecznym. Skąd ſye znáczy / że wiecéy ieſt grzé- ...ó nizli niedowiárſtwo: ácz Niedowiarſtwo ieſt nawietſzy grzéch: y bez ...y cokolwiek kto czyni/ ieſt grzéch. Ale v wiernych ſą grzéchy / których ...n/ y Pan Chriſtus/ znáiomcom ſwoim kazał ſye wyſtrzégáć. Otóż nie- niedowiárſtwo tylo ieſt grzéch/ále y inſzych złośći y grzéchów ieſt wielé/ ...é od wiernych obrażáią Páná Bogá/ y łáſke Bożą od nich oddaláią.

Trzeći fortel ſzátáńſki/ przećiwko vczynkom.

Rom: 14. ver: 23.

Oſtátni fortel Szátáńſki przećiwko vczynkom dobrym/był ten/ y trwa ...ych czáſów: A to kiedy powiedźiał/ Że ſámá wiárá vſprawiedliwia. A ſłowá SAMA/ nigdźiéy Szátan nie nálazł / áni náléść może w Pi- .../ iego to przydatek / á wżdy go ſłucháią iáko ſłowá BOżégo: y owſzem ...iwko temu dla thego Pan Chriſtus / y Piſmo ſtárégo Zakonu / vczynki ...é záléca: záléca pobożność być pożyteczną/ y ma obietnice / y ninieyſzé- ... przyſzłégo żywotá. iáko iáſnie Jákub S. powiáda: Że onego Pátry- ...e ABráámá/ dla wiáry y dobroći / y dla poſłuſzeńſtwá iego / vmiłował ... Bóg. A powiáda: Że Abráám oyćiec náſz z vczynków vſprawiedliwio- ...ſt/ á tho gdy ofiárował ſyná ſwégo ná Ołtarzu. Co ácz wiárá ſprawo- .../ á práwie ſłużebnicą byłá onych vczynków iego/ á wſzákże z vczynków ...onáłą ſye ſtáłá: bo ták dáléy mówi Apoſtół Jákub świety: Że nie tylo

Czwarty fortel Szátáńſki/ przećiwko dobrym vczynkom.

1. Tim: 4. ver: 8.

Iacobi 2. verſu 21.

Ibidē v: 24. & 26.

z wiáry/ ále y z vczynków bywa vſpráwiedliwiony człowiek. Bo iáko ciáł
bez Duchá martwé ieſt/ ták oná wiárá która ieſt bez vczynków/vmárła eſt
o czym piſmo Páwłá y Jákubá S. iáſné ieſt: Ze nie ſámá wiárá vſpráwie
dliwia / ále złączona z dobrymi vczynkámi / które pobożnym czynią człowie
ká/y máią wielkié obietnice ták w ſtárym iáko y w nowym Zakonie/ t: n
tym ninieyſzym świećie/ iáko y ná onym.

Do tákiéy tedy Spráwiedliwośći Pan náſz ſwoie náſládowce por ły
wa/ którąby byłá w wierze/ y w dobrych ſpráwách / á w ſpráwiedliwy v
czynkách : gdyż ty ſą ozdobą y świádectwem náſzéy wiáry Chrześćiján ſiéy
y iéy zacność y świętobliwość máią okázowáć. A ponieważ iż nam wię
ſza zapłátá ieſt obiecána / niż onym w ſtárym Zakonie/ thedyć więtſza áſz
ma być ſpráwiedliwość. Abowiém nie obiecuie nam Pan ziemie okwit y
mléku/ y w miedźie/ áni inſzych cześnych dóbr: ále obiecuie rázem y wie ne
y cześné. Bo we wſzytkim ſtárym Zakonie nie naydźieſz téy obietnice Kóle
ſtwá niebieſkiégo / którą tu Pan náſz nam częſtokroć obiecowáć raczy D
którégo/ pewna rzecz / że nie wnidźiemy / ieſli okwituiącéy Spráwiedli wośći
mieć nie będźiemy. Bo iuż Chriſtus Pan táki Dekrét vczynił/ iż ieſli n bę
dźiem okwitowáć nád Pháryzeuſze w ſpráwiedliwośći / tedy nam Pan mó
wi ty ſłowá :

Nie wnidźiećie do Króleſtwá Niebieſkiégo.

Toć ieſt Dekrét od Prawdy wiekuiſtey vczyniony/cóż tu dźiáłáć : ſłu
cháć Páná náſzégo náuki / który mówi : Jeſli chceſz do żywotá wnidź / cho
way Przykazánie. Słucháć y Páwłá S.który ták vczy: Spráwuyćie ſię go
dnie / Pánu BOgu ſyę we wſzem podobáiąc/ czyniąc owoc wſzelákiéy ſpráwy
dobrey: gdyż nie ieſt nieſpráwiedliwy Pan Bóg/áby miał zápómnieć vczyn
ków/ y ſpráwy/ y miłośći náſzéy/którą pokázuiemy w Jmie iego. Ták y Ján
S. nas vczy ku czynieniu ſpráwiedliwośći/ mówiąc : Synaczkowie/niech
was nie zwodźi nikt : który czyni ſpráwiedliwość/ ten ieſt ſpráwiedliwy/ ták
y on (to ieſt Chriſtus) ieſt ſpráwiedliwy. Othóż który nie czyni ſpráwiedli
wośći/ to ieſt vczynków ſpráwiedliwość gotuiących / ten ieſt nieſpráwiedli
wy : á który nieſpráwiedliwy ieſt/ iuż ieſt Dekret Páná Chriſtuſów/ że
nie wnidźie do Króleſtwá niebieſkiégo. Ale iżeby to káżdy obaczył/ ku tákiéy
ſpráwiedliwośći Pan Chriſtus ſwé náſłádowce przywodźić raczy/ ſam th
poniżéy w Ewányeliéy vkázowáć raczy: gdźie nie tylo Przykazánié dáne ná
górze Sinái Moyzeſzowi opowiáda/ ále też y ták ie wykłáda/ że nie tylko z
gwałcenié vczynkiem Przykazánia BOżégo / ále też y myślą kto go zgwał
ći/ grzéch popełnia. A zá thym nie tylo grzéch vczynić wyſtęp ieſt przeciwko
Przykazániu / ále y pomyślić go popełnić / álbo chuć go mieć popełnić á
go nie vczyni/ iuż grzeſzy.Czego Licemiernicy/álbo Pháryzeuſzowie/zá grzéch
nie mieli/ by ten co myślił grzeſzyć miał/ iedno ten co kto vczynił.

Pan thedy vkázuie co ieſt zá przeſtępſtwo Zakonu BOżégo/ w dálszych
ſłowiéch Ewányeliéy / mówiąc :

Słyſzeliśćie że ſtárym powiedźiano/ Nie będźieſz zábiiał: á ktoby zábił/będźie winien ſądu.

Od ſtárych rzecz począł Pan/ áby młodſzy ſłucháli pilniéy: bo gdy mówi
Ze ſtárym powiedźiano/ znáczy dawny czás którégo Pan Bóg then Zakon
był dał Moyzeſzowi/y onym Zydom które wiódł Moyzeſz z Egiptu do ziemi
Kánáneyſkiéy. A mówi piąte przykazánié BOżé do Apoſtołów ſwoich:
Nie będźieſz zábiiał. Thák zákazał Pan Bóg zábiiánia / nie zwiérzą nie
mych/ áni ptaków/ gdyż to ſtworzenié dał nam ná żywność náſze : ále ztą

Math: 19. ver: 17.
Coloſſ: 1. verſu 10.
Hebræ: 6. ver: 10.
1. Ioan: 3. ver: 7.

zał

ludźi zábijáć/ żeby ieden drugiégo człowiek człowieká nie zábijał. A te=
tá przyczyná ieſt: Iż człowiek ná obraz y ná podobieńſtwo BOżé ſtwo=
ry ieſt/ y nátchniony Duchem żywotá od niego: y właſnie Bogu przyna=
żywot y śmierć iego: y on ſam ieſt właſnie Bogu poddány. Abowiém
wßytko ſtworzenié człowiekowi poddáné ieſt/ ale człowiek do władzéy
oddáńſtwá miłégo Bogá przynależy. A zá tym ponieważ go Bóg thák
wyżßył y vmiłował/ żywot y śmierć iego w opiekę y w pracą wziąwßy/
nie ma żaden/ okrom Páná Bogá/ żywotá człowieczégo/ którégo piér=
ſprawcá Pan Bóg ieſt/ odéymowáć: y przeto Pan Bóg zákazał zábi=

[Czemu ludźie ieden drugiéß zá bijáć niemá.]

[Geneſ: 1. ver: 28.]

Ale iż zábijánié ieſt rozmáité/ mamy ſye dowiedźiéć/ ieſli wßelákié zá=
nié grzech ieſt.

[Ieſli kożde zábiiánié grzech ieſt.]

Tu słowo Bożé nas náuczy/ które ieſt z grzéchem zábijánié/ á które nié.
wiém Vrząd który złoczyńce zábija zá ich złé ſpráwy/ nie grzeßy. Pytaß
nu? Dla tego/ iż Zakon Boży roſkázuie/ áby złoczyńców ná świecie nie
iono: otóż kiedyby Vrząd tákich nie zábijał/ grzeßyłby przećiwko roſka=
u Zakonu Bożégo.

[Deut: 19. ver: 12.]

Stąd wieczné imie nálazł ſobie Phinees/ ſyn Eleázárá Kápłaná/ który
łożonégo iednégo z narodu Symeonowégo zábił y z niewiáſtą Mády=
ſą/ ná vczynku złośliwym: y tą ſpráwą ſwoią Páná BOgá vbłagał/ iż
gładźił narodu wßytkiégo Zydowſkiégo dla złośći ich. Tákże y oni ſy=
ie Lewi/ którzy zábijáli báłwochwalce ná roſkazánié MOyzeßowé/ zá=
nim onym nie zgrzeßyli/ ále poświęcili ręce ſwoie Pánu Bogu krwią o=
bráćiéy ſwéy/ y ſynów ſwych/ które pobili: y dał im Pan Bóg błogosłá=
ińſtwo zá to.

[Nume: 25. ver: 7.]

[Pſal: 105. ver: 30.]

[Exo: 32. verſu 27.]

A zásie winni zostáli Pánu BOgu/ którzy złych ludźi nie bili. Iáko
ł Król Zydowſki/ iż nie zámordował Królá Agág grzéßników Amále=
ków/ y wßytkich/ y dobytków ich do naymnieyßégo/ ſtráćił Króleſtwo/
an Bóg ſye nań wiecznie rozgniewał/ y opuśćił go do końcá. Ná dru=
mieyſcu Piſmá świętégo maß: Kiedy Pan Bóg dał Królá Syryyſkié=
Benádábá w ręce Achábá Królá Izráhelſkiégo/ iż mu lud poráźił/ y ie=
ábić mógł/ a nie zábił/ ále puśćił go pod pewną vmową. Wnet Pan po=
do Królá Achábá Proroká/ ćiążąc tho nań/ y mówiąc: Iżeś wypuśćił
á śmierći godnégo z ręku twoich/ będźie Dußá twoiá zá Duße iego/ y
twóy zá lud iego. A potym ták ſye ſſtáło zá gniewem Páná Bogá/ iż nie
ł onego Królá złégo/ który częſto náieżdżał y trapił Królá y lud Izrá=
ki. Otóż z zábijánia złych ludźi/ Vrząd/ y ludźie poſtánowieni ná nim/
ośili chwałę od Páná Bogá/ y zapłátę: iáko Phinees Kápłan/ MOy=
hetman y Wódz ludu Zydowſkiégo/ y inßy. A zásie iż złych Vrząd nie
ł/ odnieśli oni co ná Vrzędźie byli/ gniéw BOży/ y niełáſkę. Nie w=
o tedy ieſt złé zábijánié: potrzebá tedy wiedźiéć kthóré złé/ á które dobré
iánié.

[1. Reg: 15. verſu 3.]

[3. Reg: 20. v. 34.]

O powinnym/ y bez grzechu zábijániu/ które ieſt/ iuż ſye pokazáło: Ze
y Vrząd wedle Práwá kogo karze zá vczynek zły iego/ nie grzeßy: Nie
ßy y on Król/ który nie dawßy przyczyny żadnéy/ y pobudki/ do niezgo=
y rozlania krwie/ broniąc ſiebie/ y poddánych ſwych/ choć nie rad muſi
o ludzką rozléwáć nábywáiąc pokoiu/ á roſpuſtné karząc. Tákié woy=
azał Pan Królom ſwoim wálczyć/ y rádę do nich dawał iákoby tłumić
rzyiaćioły mieli. czego Piſmo święté pełné.

[Zábijánié bez grzéchu które ieſt.]

Złé zábijánié ieſt ono/ które kto czyni mśćząc ſye krzywdy ſwéy/ któréy=
mógł Práwem dóydź/ á on z oſobliwéy pómſty ſwéy zábije człowieká/ ál=
eką/ álbo roſkazániem/ álbo rádą/ trućizną/ y inßym iakim fortelem:
z ſye/ przyiaćielá/ y ſługę. Tákim ſpoſobem nie godźi ſye człowieká niko=

[Zábijánié złé które ieſt.]

Mat: 26. ver: 52.
Genes: 9. versu 6.
Exo: 21. versu 12.
Leuit: 24. ver: 17.

mu zámordowáć / bo o tákich powiedział Pan: Ktho krew ludzką miecz
przeleie/ od mieczá zginie. Pytaß czemu to ták? Dla tego/ że Dekrét B
iest / Iż ktho vderzy człowieká chcąc zábić/ ma być zábit sam. Y ná dr
mieyscu: Który człowiek vderzy/ á zábije człowieká/ ma sam vmrzeć.
który zábije/á Vrząd go nie karze/ musi to być iż z Dekretu Bożégo sá
krew przelaná bedźie.

Mówi to tedy Pan do tych/którzy álbo z pijáństwá/álbo z waśni
z pómsty/ álbo z korzyśći iákiéy / zábijáią/ áby nie zábijał żaden nikog
bedźie winien sądu/ to iest/y cześnégo/y wiecznégo: Cześnégo/że musi
iego być przelaná: wiecznégo/ że ná wieki bedźie ná potepienie osądzo
A iż nie thylo reką zábić kto może/ zabija y roskazániém / maß przykł
Dawidźie / który Vryiaßá poddánégo swégo zábił roskazániem: á prz

2. Reg: 12. ver: 15.

Pánu Bogu winien został/że go Pan Bóg srodze karał/ y z domem ieg
pómste grzéchu iego. Ták też IEzábel Królowa Izráhelska / á żo

3. Reg: 21. ver: 10.

chabá Królá / roskazániém swoim zábiłá Nabotá poddanégo swég
winnice/ iże iey meżowi iéy/ Królowi y Pánu swemu/ dáć niechćiał: á
meżobóystwo iáko ie Pan pokarał/ znácznie Historya powiáda/że y sa

3. Reg: 22. v. 34.
4. Reg: 9. ver: 33.

bit Achab/ y Jezábel od Jehu z Zamku zrzuconá ßyie złamáłá/y psi ią
Acz thedy áni IEzábel/ áni Dawid/ rekomá swoimi nie zábijáli tych
zábić kazáli niewinnie/zostáli przedsie winni Pánu Bogu/y pómste Bo
niesli ná sobie. W czym pismo S. dawa znáć/ że Vrząd nie ma mocy

Vrząd kogo ma zábijáć.

nie winnégo człowieká / iedno złoczyńcé. Abowiém ieslizeby Vrząd d
mordowáć kogo/ z waśni/ álbo z nienawiśći/álbo z rozgniewánia/nie z
wawßy porządku Práwá/ y iáko kto záſłuży / ták zostáie P. BOgu w
iáko Jezábel / álbo iáko Dawid kiedy Vryaßá zábił. Bo ludźie ná Vr
bedący/ nie karzą iż ludźie są/ále karzą iż ná Vrzedźie są: z vrzedu/nie z
karzą. Przeto Dawid bedąc Królem zacnym / á odnosząc ná sobie p
Bożą dla cudzołożstwá y meżobóystwá/ gdy go syn iego imieniem Ab
wygnał był z Królestwá/ ták iż boso bez czapki vćiekał przed nim: á w

2. Reg: 15. ver: 30.
2. Reg: 16. à v. 5. ad 13.

vćieczce przepuśćił Pan Bóg drugą pokuse nań/iż záßedł mu poddány
Semei złorzecząc mu/ y złośliwym synem go zowiąc/ y náostátek kámi
nań ćiskáiąc: którégo potym gdy chćiał zábić Abysái sługa Dawidá K
mówiąc / Czemu ten pies złorzeczy Królowi Pánu memu/ póyde / prz
niech go zábije/ y głowe iego vtne: nie kazał Dawid/ y owßem mówił: D
mu pokóy niechay złorzeczy/ Pan Bóg mu kazał áby mi złorzeczył. Ot
móy który wyßedł z żywota mégo/ ßuka Duße moiéy: przeto day thenu
kóy/ niech złorzeczy wedle roskazánia Páńskiégo / áza Pan Bóg weyźr
vdreczenié moie/ á odda mi zá przeklectwo wßytko dobré. Wielką tu
wde miał Dawid Król/á przedsie mśćić sye niechce/ dla tego/ że tho c
wiecéy był ießcze od Páná BOgá karánia záſłużył: y the ták surową
krzywde / gdy go prośił on zły poddány o miłośierdźié y łáske / odpuśći

2. Reg: 19. ver: 19.

wine/ y łáske nád nim vczynił. Wßákże potym vmieráiąc / opowiedzia

3. Reg: 2. versu 9.

krzywde synowi swemu Sálomonowi/y roskazał go skáráć: pámietáią
to/ że nie tylo przećiwko Dawidowi/ ále przećiwko Królowi był wyst
Nie mśćił sie sam/by kto nie rozumiał áby to z nienawiśći/z waśni/y z g
wu czynił: ále to włożył ná Vrząd/ áby wedle mądrośći sobie dánéy od B
gá/ karał przestepce onego który złorzeczył Máyestatowi Królewskiem
Ma sye tedy przykłádem Dawidá Królá Vrząd káżdy podeyźrzenia lud
go strzédz/ áby thák karał / iákoby waśń/ gniéw / nienawiść/ do pómst
nie przywodźiły: áby sye nie z strony spráwiedliwośći/ ále z strony pó
iákiéy swéy/ álbo gniewu / nie dał vznáć że karze onego / którégo karze
dźi. Szczyra tám spráwiedliwość ma przed oczymá być / y nic nád Pr

roſkazánie Boże/nie ma Vrząd czynić. O czym iednák nápiſáło ſie przed-
doſyć / y pómnie iżem to wyłożył ſzéroce w Fizerunku/ álbo w Kátechi-
moim Polſkim/ gdym wyłożył piąté Przykazánie w liczbie / á ná wtó-
Tablicy wtóré/ ktore ieſt opiſáné tymi ſłowy/Nie zábijay. Czemu? Te-
żeſmy wſzyſcy obrázem Bogá żywégo: Temu / że krew ludzka przelana
o pómſtę do Páná Bogá: Temu/że Pan Bóg będzie ſzukał krwie prze-
/y żywotá odietégo człowieczégo z reku beſtiy niemych/ y z reku meżá:
u ieſzcze/iż ktory rozleie krew ludzką/ rozlana bedzie iego: A oſtátecznie
ego/ że pómſtá wſzeláka ma być Pánu BOgu záchowána/ y nie mamy
ścić ieden nád drugim / ále ſye mamy miłowáć przepuſzczáiąc ſobie wi-
ıko y Pan Bóg nam odpuſzczáć raczy. Czego Pan á Zbáwiciel náſz/ v-
nas / nie tylo mordowánia zobopólnego / ále y rozgniewánia zakázuie/
iąc:

> RORV 1566.
>
> Geneſ: 2. ver: 27.
> & cap: 3. ver: 7.
> Geneſ: 4. ver: 10.
>
> & cap: 9. ver: 5.
> Rom: 12. verſu 19.

**a wam powiádam / iż káżdy kthóry ſye gniewa
brátá ſwégo/ (nie drożnie) bedzie winien ſądu.**

árẏzeuſzowie ták rozumieli/ iż tylo był grzéch zábić bliźniégo / ále gnie-
ſye nań że by to grzéch nie był. co Pan ináczéy vkázuie/mowiąc: Że nie-
zábić/ ále y gniewáć ſye przećiwko bliźniému/grzéch ieſt. Skąd widzi-
ż Zakon ſtáry tylo rece hámował od mężobóyſtwá/wedle litery ſwoiéy:
Pan iuż tu hámuie y vmyſł/ y gniéw: Aby pokazał/ że Zakon ták roſka-
ł/ nietylo reką nie zábijáć/ ále y vmyſłem/ wolą/ y chućią. Boć wſzyt-
człowiekowi roſkazano áby nie zábijał / otóż wſzytek człowiek nie ma
ić: á wſzytek człowiek nie ieſt tylo rece. Ale iż ieſt ze wſzytkich członków
ny/ tedy wſzytkim ták wnetrznym iáko y zwierzchnim członkom roſka-
/ áby nie zábijáły/ kiedy wſzytkiemu człowiekowi rzeczono od Páná Bo-
by nie zábijał áni iezykiem / áni ſercem / áni myślą/ áni wolą/ áni reką/
dnym członkiem. A tym vkazuie Pan prawdziwy wykład Przykazá-
iáko w ſobie brzmiáło / y iáko ie rozumieć miano: że nie tylko wedlé cz-
i/ ále wedle głebſzégo wyrozumienia/ y woléy miłégo Bogá / ktora tá-
łá/ iáko ią Pan ná tym mieyſcu wykłáda/ mówiąc: A ia wam powiá-
Doſkonálſzą mocą tu Pan Zakon wykłáda/ niż Prorocy: bo wſzy-
rorocy mówili/To mówi Pan: á Pan ſam mówi/Ja wam powiádam.
po téy rozmowie Páńſkiéy możeſz / że nie mówił iáko Prorok/ ále iáko
/ y Pan Proroków: y iáko on/ ktorégo Duchem Prorocy mówili. On
wił/ o ktorym Páwel świety: Ktory był/ wczorá/ dźiś/ y tenże ieſt ná
. Jákoby rzekł: Ktory był wieczny/ y ieſt: ktory ieſt Bóg błogoſłáwio-
Bóg wielki: iáko go Páwel S. wypiſuie / Zbáwiciel y Bóg: ktory ieſt
eiá náſzá/ y vkazał ſye nam w ćiele. Ten ieſt/ ktory nas záchowywa we
kim: ktory śmierć zgłádźił/ żywot/ świátłość/ y nieśmiertelność dał:
Synem vrodzonym z BOgá pierwéy bedąc/ ćiáło od czáſu pewnégo
/ y bedźie ſądźił żywé y vmárłe w przyſzćiu y w Króleſtwie ſwoim.
o tedy mówić raczy/ że on ten wykład Zakonu powiąda: A táki/ y nie
powiáda/ iáki wiedźiał w vmyśle Oycá ſwégo być: y przeto wolą te-
Oycá ſwoiégo nam okázowáć raczy. Jákoby rzékł: Jeſt ſpráwiedli-
Phárẏzeyſka/ kiedy nie zábiją nikogo: ále Oyćiec móy niebieſki/ nie ty-
ych co do Króleſtwá niebieſkiégo wniść chcą/ thákiéy ſpráwiedliwośći
ebuie / ále chce ſwoie wybráné mieć przez gniewu/ przez nienawiśći/ y
waśni: y kto ſye gniewa ná brátá / tho ieſt człowieká / karánia y ſądu
go nie vydźie. iáko to ſam Pan powiedźieć raczył w dźiśieyſzéy Ewán-
tymi ſłowy: Káżdy ktory ſye gniewa ná brátá ſwégo/ ⁊c.

> Auguſtin y Chriz
> zoſtom S. czytáią
> ty słowá ſine cau
> ſa: Com ia wyło-
> żył nie drożnie
> álbo okrom przy-
> czyny/ áto przeto
> czynią iż wnietkó
> rych Exemplarzách
> Gréckich ták by-
> ło nápiſáno.

> 1. Petri 1. verſu 11.
> Hebræ: 13. ver: 8.
> Rom: 9. verſu 5.
> Tit: 2. ver: 11. et 13.
> 1. Tim 1. verſu 1.
> 1. Tim: 3. ver: 16.
> 2. Tim: 1. verſu 9.
> Hebræ: 5. verſu 5.
> 2. Tim: 4. ver: 1.

Vkazáliſmy iáko człowiek nie ma zábijáć/ y iáko bez grzéchu zábijá
ze: vkazemy y tu iáko ſye człowiekowi godźi gniewáć / y łáiąc / káráć
ko ſye nie godźi. Co ábyſmy prędzéy odpráwić mogli / rozdźielimy gn
kthóry może być/ y bywa troiáki. Jeden godźien zálécenia / Drugi go
ſtrzymánia ſkromnégo/ Trzeci godźien potępienia.

Gniéw ták ſye dźieli.

I.

☞ Gniéw który zálécenia godźien/ y bez grzéchu ieſt/ ten ieſt: Kied
kto ná ſwoie złośći gniewa / y myśli / áby przez co grzeſzył / áby zás prz
nym obyczáiem ſkromniąc ćiáło ſwoie pokutował: y ták wziąwſzy grzé
popełnionym przećiwné cnoty/ w nich ym dáléy tym wiecéy grzéchy t
y conadáléy od nich odſtępuie: y mśći ſye nád obżárſtwem/ poſty: n
iańſtwem/ ſkromnośćią: nád wſzetecznośćią/ powśćiągliwośćią: nád
ſtwem ku ſłużbie miłégo Bogá/ ránym wſtawánim/nabożnym modle
nád pychą którą miał w ſobie/pokorą świętą: nád łákomſtwem/ iáłm
y podpomagánim vbogich. ꝛc. A thákié mſzczenié/ y gniewánié ſye ná
chy/ ieſt zalécenia godné w káżdym człowieku / o którym S. Páwel n
Byſmy ſye ſámi rozſądzáli/ nie bylibyſmy ſądzeni.

1. Cor: 11. ver: 31.

¶ Drugi gniéw który godźien zálécenia/ ieſt ten: Kiedy ſye gniewá
dźie dobrzy/ ná złé ſpráwy wyſtępnych ludźi. Tákim gniewem wzruſzo
MAthátiaſz on cnotliwy człowiek / kiedy vyźrzał áno Zydowin ná ro
nié Antiochá Królá Dyabłom ofiárował/ záſmućił ſye/ y zádrżał wſzy
bacząc ná Zakon Boży/ żalem Zakonu Bożégo zábił Zydowiná onég
wochwalce. Tákiégo gniewu o krzywdę Bożą/o bluźniérſtwo Boże/
wochwalſtwo/ który Vrząd nie ma/który go człowiek nie ma/winien
Bogu zoſtawa: z czego potym ſrogi ſąd Páńſki ćiérpiéć muśi. y świe
táki gniew o krzywdę Bożą/o chwałę iego/o Jmię święte iego. Nád
więty ieſzcze gniéw ieſt/ gdy ſye ná złośći ludzkié kto gniewa/ony grom
mu/y karze. Ták Pan náſz z gniewem karał Pháryzeuſze dla ich niedo
ſtwá/ złym y przewrotnym ie zowiąc: ták karał y łáiał Zwolenniki on
rzy ſzli do Emaus/ iż leniwi byli ku wierzeniu piſmu Prorockiemu. Tá
wel S. fukał y gromił Gáláty/ iż nie ſłucháli Ewányeliéy kthórą od
byli ſłyſzeli. A czynił to Pan Chriſtus nie z nienawiśći/ álbo z iákiéy p
y waśni: ále z miłośći vprzéymey którą miał/ áby káżdy zbáwion był.
y o Páwle S. rozumiéy. Ták w tákich rzeczach potrzebá ſye gniewá
którym należy: Niechay Oyćiec gniewa ſye ná złé ſyny / y dźieći ſwé
ná złégo ſługę: Miſtrz / ná vczniá: Vrząd/ ná wyſtępnégo. Bo ieſliż
złośći ludzkié gniéw nie był / tedyby áni náuká dobra ſye pomnażáłá /
Sądy być/ y trwáć mogły/ ániby wyſtępni byli karáni: Abowiém ć
wość niebaczna/ y nie rozumna/ rozśiéwá złośći/czyni cnotom omieſz
A nie tylo złé do śmiáłośći grzeſzenia/ ále y dobre ku złemu przywodźi.
gniéw przećiwko wyſtępom y złośćiom ludzkim/ ieſt godźien z wielu
czyn zálécenia: tylo niechay wſobie ma dwie rzeczy. Piérwſzą/ſłuſzną
wiedliwą przyczynę. Drugą/ ſkromność/ á rozumné baczenié: y ták k
iákoby miłośierdźia nie zápámiętał/ ále záwżdy ſąd z miłośierdźim n
ma/ ten który brátá karze wyſtępnégo: pomniąc ná ono co náucza Pá
Iż w duchu ſkromnośći ma być nápominánié. gdyż káżdy ma ná śię
nieć/áby nie vpadł/ y nie podlégł pokuſam.

Math: 12. ver: 39.
Lucæ 11. verſu 29.
& ca: 24. ver: 25.
Gal: 3. verſu 1.

Gal: 6. verſu 1.

II.

☞ Pokazawſzy Gniéw dobry onych którzy ſye gniewáią á nie grzeſ
kazemy Gniéw znośny/ który też nie ćiągnie zá ſobą wielkiégo grzéchu
dek máiąc miedzy złym y dobrym gniewem. A then ieſt w onych lud
którzy práwie z przyrodzenia ſkłonni będąc ku gniewu/ták prędko gnié
chodźi ná nie/ iż też podczás do rozſądku dobrégo przyść nie mogą: B
rozmáite ſą ludzkié przyrodzenia/ták też ſą rozmáite ich obyczáie. Jed

ego ieſt ſkłonnieyßy y predßy do gniewu. .·:·.

Jedni predko ſye rozgniewáią/ á zás predko opłóną z gniewu.

Drudzy nie rychło ſye rozgniewáią /y długo gniew trzymáią : á tácy ſą niż pierwßy.

Niektórzy predko ſye rozgniewáią/ á długo ſye gniewáią: á ći ſą iuż na- y/niż tám ci oboi.

A drudzy ácz nie rychło ſye rozgniewáią/ przychodzą zásie predko do v- inia : á ći nalepßego obyczáiu ſą / y mniey mogą záßkodzić gniewem.

Którzy ludźie do predkiego gniewu łatwi ſą z nátury/ á bez rozmyſłu z ości przyrodzenia przychodzą do gniewu / ieſli nic złego z rozgniewánia zynią/ máło grzeßą tákim gniewem : tylo żeby w nich ym dáley thym y nie róſł/ pómſty nie prágnął: krwią ludzką/álbo pómſtą nie chłódnął: im iednák trzebá przeſtrzégáć. á do thákich mówi Prorok : Skłóń ſye iewu/ á czyń dobrze. Przeto y Práwem Céſárſkim zákazano tho było: bykolwiek ſam Céſarz z gniewu roſkazał áby vczyniono było/ tedy tá- roki Céſárſkié y roſkazania nie przychodziły ku ſkutkowi/áż przez prze- nié czáſu : áby ſye okazał on ſąd / y ono roſkazánié/ być z vmyſłu prá- vczynioné. Czego iednák mądrzy y báczni ludźie przeſtrzégáiąc/ áby ſie cho z gniewu Páńſkiego nie sſtáło/ y áby ſye nic przećiwko ſpráwiedli- nie wykraczáło/ czáſem przedłużeniem dowiádowáli ſye vmyſłu Páń- : zá którym y gniew ſye ſkromnił/y baczenié lepße przyßło : iż ieſliby co zyſtoynosć Pan z zrozgniewánia vczynił/ vbłagány áby ſye obaczył/ y zanié názad wróćił/ á Páná Bogá/ y ſtanu/ y záwołánia ſwégo nie o- : pámietáiąc náto/Że pierwße wzrußenié w nas popedliwośći/ nie ieſt ás w naßéy mocy.

Pſal: 36. verſu 27.
Ibidem ver: 8.

Drugi ſpoſób Gniewu ludzkiégo znośny ieſt/ y máło wyſtepny / w o- udźiach dobrych y cnotliwych/ którzy ſye páráiąc goſpodárſtwem/ cze- / ſługámi/ y inßymi zabobony domowymi/ gdy co źle widzą w ſwoym dárſtwie/fráſuią ſye z gniewem/podczás łáią: nie vmyſłem pómſty za- ále áby niedbałość w ſługach y w czeladźi hámowáli/ do rządu przy- li lepßégo/ y do ſtáránia potrzebnego. Co czynią goſpodarze dobrzy/ y dynié / nárzékáiąc ná gnuśną y leniwą czeladź / Dźiatki/ y ſługi ſwo- ák ſye fráſowálá y Martá goſpodáruiąc / iż ſye też oborzyłá ná ſio- edzącą á nie robiącą : któréy tego fráſunku Pan zá złe nie miał / y ow- rácowitą ią wyznał/ mówiąc : Martho/ Martho/ prácuieß / y fráſu- o wiele rzeczy. etc. Otóż tákie Marty / y Goſpodarze/ w popedliwo- gniewu y fráſunku ſwégo/gdyż gniewem rządu/á nie pómſty pátrzą/ grzeßą : tylo w tym ich fráſunku zbytek zbytni niech nie bedźie/á Páná do pracéy ſwéy niech ná pomoc wzywáią/ y pierwéy chwały iego ſ- ßukáią.

Lucæ 10. ver: 41.

Są zásie niektórzy ludźie / którzy poſepny gniew w ſobie máią/ á ſámi ſobie rozgniewawßy gryzą/y rozumem gniew ſwóy tłumią : tácy ſámi wiecéy ßkodzą/ niż komu. Tákim był y Dawid/ w on czás gdy mówił : ſowałem ſie/á nicem nie mówił. A ći przećiw zdrowiu ſwemu tylo wy- ią/ ále máło grzeßą tym gniewem.

Pſal: 76. verſu 5.

Tákże y oni nie ſą pod winą grzéchu/którzy pobudzeni krzywdą od dru- / prágną pómſty y doſyć vczynienia zá krzywde ſwą/ ále wedle práwá : wywa Práwá poſtepek / y im dochodźi krzywdy ſwéy / ten nie grzeßy. ki gniew ieſt matká kárnośći / rozmnożenié pokoiu/ poczćiwośći wße- ſtróż/y ſpółecznégo á ſpokoynégo mießkánia przeſtrzéga. Wßytko to gniew znosny/ y z máłą winą/ którym pokazał.

Gniew który godźien potepienia/ y ieſt ßkodliwy/ Pan Chriſtus ſam

ná troie go rozdzielił. ¶ Naprzód: Pokázuie Pan on gniew ßkod wy
ktory vmyſł opánowawßy człowieczy ſerce thák záiątrzy / iż nie tylo no
byſtrą y vßczypliwą ßkodzi człowiek człowiekowi / ale też y o tym myſli zá
wżdy iákoby ſye pómśćił/ czáſu pátrzy/ czeka mieyſcá : czuha ná to / áby ią
kimkolwiek ſpoſobem pómśćił ſye nád tym co mu winien. A kto ſye ták gnie
wa ná bliźniégo / iuż go zábił ná vmysle ſwoim : gdyż prágnie prze
krwie iego/ o zdrowié mu ſtoi/ ná ſławie go ßpáći/ ná poczćiwość ſye t
we wßytkim w czym może ßkodźić go chce/ y myśli : łáie/ grozi/ y vśm
ſye iedno pómſtą nie może. A kto ſye ták gniewa ná bliźniégo / kto go
łáie/ ná dobréy ſławie y powieśći ßarpa : táki godźien y rády/ y ſądu / ot
chłáni ogniowéy.

¶ Drudzy záśie ludźie ſą ktorzy tákże ßkodliwy gniéw máią/ ále ſye
záraz nie odkrywáią / á mßczą ſye pod przykryćim przyiáźni : y nie drz
ſye z nim odkryią/ áż ſye pomßczą. Táki gniew pokryty iż trudno po
przeto też wielé ßkodźić może: bo máiąc zwaśniony vmyſł kto przećiwko
nu/ á nie okázuiąc go/ przeſtrogę y oſtrożność onemu odeymuie komu z
śli/ łátwiéy go podéydźie/ y vśidli iáko niewiádomégo: Gdyż mniéy prze
żoné przygody obrażáią / ále wiecéy nieprzeſtrzeżoné.

¶ Trzeći ludźie ſą ßkodliwégo gniewu/ ktorzy złorzeczą bliźniemu :
żnąc wßego złégo onemu co ie w czym obráźił/ oddawáią go Czártom
letym / niemocam rozlicznym y ćießkim / nic dobrégo winowaycy ſ
ſercá ßczyrégo nie życząc. A gdy ſye nie mogą czym inßym mśćić/ the
łątwámi mßczą. Tácy przyydą do tego karánia/ o ktorym tu Pan mowi
że godni ſą otchłáni ogniá. Bo ze dwu rzeczy będą ſądzeni / y z prożny
łych słów/ z ktorych mußą liczbę Pánu dać : y z nieprzyiáćielſkiégo gnie
ktorym ſye oſtrzą ná winnégo ſobie. A ten troiáki ßkodliwy gniéw wyráźi
Pan w tych słowiech/

Math: 12. ver: 36

Ktoby rzekł brátu Páchá:

To ieſt / z vmyſłu ſye nań gniewáiąc/ słowá gniéwu pełné/ y pómſty m
mowił :

Będźie winien áby rádá záśiádłá o nim.

To ieſt/ godźien tego áby o nim rozſądek dano/ co táki záſłużył.

A ktoby rzekł Głupcze/

To ieſt/ ktoby zágniewawßy ſye ná bliźniégo / nie do końcá gniew wy
mi słowy go hámuiąc / y nie do końcá gniewu pokázuiąc mu / waśń zacho
wał w ſercu/ á pómſty zá pogodą pátrzył : á on iáko głupi nie obaczył
w tym/ y nie ſtrzégł ſye od niego nic złégo: á on potym zá czáſem nie op
nïégo podßedł/ y z niego ſowićie krzywdę ſobie wedlé myśli nágrodźił/

Táki będźie winien ogniá Piekielnégo.

Wielki á ſrogi Dekret Páná náßégo : y ktoby mu ſye przypátrzył/ á
wdźiwie mu wierzył/ vmiałby áffekti hámowáć w ſobie/ á kładłby zá
wdę ſwą pómſtę ná Páná BOgá. Ale iż tym słowóm nie wierzymy / prze
náßych popędliwośći námniey nie powśćiągamy / pómſty zá krzywdę
gniemy / gniéwu nie hámuiemy : choć widźimy że nam Pan Powiedźie
czył : Iż wßelki ktory ſye gniewa ná brátá/ będźie winien ſądu. To ieſt/ kto
ry ma ſerce záiątrzoné/ pomſty prágnie / iuż nie vydźie ſądu miłégo BOgá
choćby ſye też y nie pomścił wedle myśli.

Math: 5. ver: 44.
Math: 6. ver: 14.

Ściągáią ſye tedy tu ony słowá/ y náuká Páná náßégo/ ktorymi ná
czy/ Abyſmy miłowáli/ y dobrze czynili nieprzyiáćiołom náßym : ábyſmy od

ßczáli im winy : ieſli chcemy áby thèż nam Pan Bóg winy y grzechi náße
puścił. Co áby nam Pan do końcá zalécił / y miłość miedzy nas zobo-
lną rozmnożył/ ná końcu dziśieyßéy Ewányeliéy przekłáda miłość nad o-
ry: y niechce przyimowáć ofiáry od człowieká gniewem obárłożonégo/ oto
ych słowiéch które mówi :

**Jeśliby niósł ofiáre twoie ná Ołtarz / á tám w-
ómniß że brát twóy ma niéco przeciwko tobie/
ſtawże tám dar twóy przed Ołtarzem/ á wróć ſie
przeiednay ſobie piérwéy brátá twégo / á potym
zyndzieß ofiáruieß dar twóy.**

Obaczywßy Pan / iż niepodobieńſtwo to ieſt áby człowiek nie miał ſye
m obráźić ná winnégo / álbo żeby ſam kogo obráźić nie miał kiedy thedy/
iznię lékárſtwo do zgody / ábyſmy ieden drugiégo przepraßáli / y z ſobą zá
n do miłośći przychodzili: á ná vmysle y ſercu nic záiątrzonégo nie zoſtá-
li. Do czego y ono nápominánié Páwłá S. nam przynależy : Aby słońce
záchodziło ná rozgniewánié náße/ dla tego/ áby ſye miedzy námi nie tár-
lá miłość Chrześcijáńſka. Dla ktoréy widziß Pan co czyni / że poczćiwo-
ſwéy vſtepuie/ á dáru ku czći ſwoiéy niechce / ále od Ołtarzá káże odſte-
/ á miłośći ßukáć/ y vmácniáć ią ieden ku drugiemu. A żadnéy rzeczy P.
riſtus ſwoim thák pilnie nie zálécał / iáko zobopólną miłość/ y bráterſką
ode. A to pewną mamy náuke/ Iż ktoby ſye ßczycił tym/ áby Páná Bo-
miłował / á brátá Chrześcijánina w nienawiśći miał / tháki omyla ſye ná
n: Bo trudno ma Bogá/ ktorégo nie widźi/ miłowáć/ gdy brátá/ w któ-
n obraz Boży widźi / ma w nienawiśći. Wielką tedy pilnośćią / y wiel-
i ſtáránim/ Pan náß zalécił nam miłość zobopólną/ áby ieden drugiemu
iégo dobrá życzył/ z płáczącym płákał/ z weſelącym ſye weſelił : A wieß to
n Bóg iákó the miłość przećiwko ſobie záchowywamy : ſrodzéy ſye prze-
dniemy/ niż Pogáni : ſrożße waśni przećiwko ſobie mamy/ á niż oni co
riſtuſá nie znáią : y nákoniec/ co nam wiecéy/ pilniéy/ roſkazano/ tego w
s namniéy ieſt. A czyni to Szátan/ który wiedząc pilné roſkazánia nam o
łośći dáné/ ßuka dróg thákich iákobyſmy o czym inßym mówili / y ſtáráli
/ á to porzućili : ſtára ſye iákoby nas waśnił/ wádził/ roſtérki czynił: Bo
ieſt iego obiátá/ niemiłość : iego ofiárá/ niezgody/ zwády/ y roſtérki. A
riſtuſá Páná náßego ofiárá/ ieſt Miłość/ życzliwość/ bráterſka przyiaźń/
ość ieden drugiégo/ y porátowánié : A dla téy ofiáry/ y onych rzeczy które
dobrowolnie dáie ku czći y chwale Bożéy ná Ołtarz/ káże odbieżéć v oł-
zá/ á o miłość ſye ſtáráć. Otóż áni ofiárá / áni iáłmużná/ wdźieczna ieſt
nu od onego/ który w gniewie mießka bliźniégo : kthóry obráźił / á doſyć
vczynił / y nie przeprośił. Cóż rzeką oni/ co vſtáwicznie obrażáią lu-
/ á o doſyć vczynieniu nie myślą ? co vſtáwicznie ludzkié ſercá krzywdzą-
/ goſpodárſtwem ćießkim / bránim / bićim / łupieſtwem / zákrwáwiáią/
ogá/ y roſkazánia iego/ nic ſobie nie wążąc ? Niechay ſye w tym roſka-
niu Páńſkim iáko w źwierćiedle obaczą/ á co Pánu Bogu winni niech w-
mnią. Ale ieſliże ich to do zbáwiennégo vmyſłu/ y do odmiennośći tákié-
bezbożnégo żywotá nie przywiedźie / tedy żadna inßa rzecz / żadné y ná-
minánié. Ale mieliby ná tho pómniéć / że we wßytkich ſpráwách náßych
być nádewßytko miłość záchowána / nie tylo w czeſnych / ále y w du-
wnych.

Epheſ: 4. ver: 26.

1. Ioan: 4. v. 20.

Rom: 12. verſu 15.

Jużem pokazał iáko w cześnych / pokaże iáko w Duchownych / może być zgrzeßenie przećiwko miłośći Chrzesćiјáńſkiéy : á vczynie tho przez przykład. Dobra ieſt rzecz Ewányelią Páná Chriſtuſowe przepowiadáć/to wszyſcy zeznáć muśimy : á wżdy ktoby przepowiádał the Ewányelią z nienawiśćią iáką przećiwko komu / potepiáiąc kogo choć słowem BOżym z waśni/ iuż ten iż grzeßy przećiwko miłośći Chrzesćiјáńſkiéy / Piekło tháktim przepowiádánim Ewányeliéy/ y słowá BOżégo / ſobie gotuie. Dobrać rzecz ieſt z Piſmá świetégo káráć wyſtepnégo brátá/ grzéchy ludzkié wywoływáć áby ſye vpámietáli : ále ieſli kto to czyni z waśni iákiéy / á nie z miłośći/ więcéy grzeßy niżli on którégo karze z wyſtepu: wiecéy grzeßy nápominaiąc iﬅ/ á niż on grzeßący obádwá godnégo karánia od Bogá oczekawáią. Niechay że ſye oni hámuią / co kazánim ſwoim ludźie iątrzą / w nienawiść przywodzą : przywodzą y do roſtérków / do krwie rozlania : czynią zámießáni w Rzeczáchpoſpolitych : ich kazánié/ łáiánia y przeklinánia pełné : nie dla budowánia iákiégo/ále dla miłośći rozerwánia. A którzy tácy ſą/niechay wiedzą/że nośić ſąd Boży ná ſobie będą/co tak fráſuią y ſmucą wybráné y wierné Páná Chriſtuſowé. Niech y oni tu ſye obaczą/ którzy do Ołtarzá Páńſkiégo przyſtepuią/ świątość Ciáłá Páńſkiégo przyymuią / y ią ßáfuią / ieſli w miłośći ſą / ieſli kogo nie obráźili / ieſli odpußczenia od bliźniégo potrzebuią : á obaczywßy to/niech ſłucháią Páná co tu roſkázuie. Boć tu Apoſtołom ſwoim Pan Ołtarz wſpomina/ y vcząc ſpráwiedliwośći nowégo Zakonu/ o Ołtarzu zmiankę czyni : Dáiąc tu znáć / że w Zakonie iego miáł być y Ołtarz/ y Ofiárá ná Ołtarzu / którą Apoſtołowie czynić mieli / y po nich namiáſtkowie/ y vczniowie. Niechayże wiedzą/ iż táka ieſt nawdźięcznieyßa Ofiárá Pánu BOgu/ która z miłośćią bywa : á inákßa obrzydła ieſt. Którą to miłość áby w nas Pan Bóg raczył rozmnáżáć / y w niéy nas záchowáć/ o to iego świetéy miłośći prośmy. ꝛc. Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I. *Stoici Philoſophi.*

Naprzód : Pſuie Ewányelia ony mniémánia Philozophów świátskiégo/ którzy powiádáli/áby ná mądrégo człowieká gniéw nieprzypadał. Vkázuie/ iż przypada gniéw ná káżdégo / y oſtrzéga/ iáko ſye ma człowiek w tákich popedliwośćiách ſkromnie záchowáć / áby nic byſtrze y popedliwie w tákich przypadkách nie poczynał. A czyni to Pan wykłádáiąc Zakon ſtáry/ nic mu nie vwłócząc/ iedno vmyſł Boży włáſny w nim pokázuiąc/ który był przećiwny mniémániu y wykłádowi Pháryzeyſkiemu. A ſtądże

II.

Powtóré vkázuie rózność/ y rozdźiał ſpráwiedliwośći Pháryzeyſkié od woléy Bożéy: á iż byłá ſprzećiwna woléy Bożéy/y Zakonowi. Chce też nieć rózność ſpráwiedliwośći náßéy Chrzesćiјáńſkiéy/ od Pháryzeyſkiéy: To ieſt/ ábyſmy nie tylo zwiérzchnim vczynkiem/ ále áni vmyſłem / przećiwko Zakonowi Bożemu/ y miłośći bliźniégo/nie wyſtepowáli. Ná oſtátek

III.

Potrzećié/ Jeſli ſye baczymy żeſmy co komu winni / wyſtąpiliſmy przećiwko bliźniemu / álbo on przećiwko nam / nie tárgáiący ſye ná sie słowy v-ßczypliwymi/ ieden drugiemu z ſercá odpußczaymy/ ábyſmy miłość Chrześćiјáńſką záchowáli : przez któréy trudno ſye podobáć Pánu BOgu mamy. Amen.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Siodma po Tróycy S. wedlug opisánia Márká S. w Kápit: 8.

WOne dni: gdy tłuszcza wielka byłá z Pánem Jezusem / á nie mieli coby iedli / zezwawszy Zwolenników / rzékł do nich: Mam lutość nád tłuszczą / bo otho iuż trzy dni trwáią przy mnie / á nie máią coby iedli: á ieslibym ie opuścił głodnemi do domu swego / vstáną ná dro[dze]: bo niektórzy z nich z dáleká przyszli. A odpowiedźieli mu [Z]wolennicy iego: Skądżeby ich kto mógł nákarmić tu chleby [n]á puszczy? A spytał ich: Wiele chlebów maćie? Oni odpowiedźieli: Siedmioro. A roskazał tłuszczéy vśieść ná ziemi. [A] wźiąwszy śiedmioro chlebá / vczyniwszy dźięki / łamał / y po[d]awał Zwolennikom swoim / áby prze nie kłádli: y kłádli przed [t]łuszczą. Mieli też y troche rybek / y té też błogosłáwił / y kazał [prze]ze nie położyć. Jedli tedy / y byli násyceni: y zebráli co było o[st]obin zostáło / śiedm koszów. A było tych którzy iedli / iákoby [cz]térzy tysiące: potym ie rospuścił.

NAuką y dobrodzieystwem/ we-
dle czásu y potrzeby/ Pan nász/ opátru
szládowce swoie. A czyni to iáko dobry Go-
spodarz/ który wedle potrzeby domu swego
y czeladki swoiéy/ stara sye iákoby ráto
dóm swóy/ y iego niedostátek iáko mógł ná
pełnił: iuż ma ná pracy swéy y ná opátrno-
ści/ nie tylo syny y dziatki swoie/ ále wszy
zgráie domową/ o ktorey nákarmienie ná
sycenie sam sye pieczołuie. Thákżeć y tá
PAN á Zbáwiciel/ iuż nietylo o Apostoły
swé/ które miał zá przyiacioły y brácią
stáráć sye raczył/ ále y o wszytki ktorzy przynależeli do domu iego. Dóm
rozumiem Kościół/ ktory zgromádzał nauką swą: do którégo oni iuż
sniéy przynależeli/ ktorzy Páná słuchali/ zá nim/ przymieráiąc głodu/ dla
ki chodźili: iego widźieć/ słyszec/ od niego sye vczyć/ prágneli. O ty tedy
tylo náuką swoią Pan sye stára/ ále y niedostátek ich widząc/ bacząc ie
pioné głodem/ ma lutość ná ich nedze: y rádzi o nich/ iákoby ie łaknąc
karmił. Bo nie tylo/ wedle świádectwá Máthcuszá swietego/ który
powiádaiąc te przyczyne dáie/ iż ták wielka Tłuszcza zá Pánem szłá/ dl
dźi chorych które z sobą mieli: nie tylko/ mówię/ vzdrowił onéy naszla
céy tłuszczéy ludźie chrome/ slépe/ nieme/ y mdłe dźiwnymi niemocámi/
że sye zdźiwić nie mogłá tłuszcza temu: y widząc z chorych zdrowé/ ch
czynili BOgu Izráhelskiemu z tego: przedsię Pan nie tylo ty ták zacn
brodźieystwá im poczynił/ ále thęż niechćiał ich głodnymi od siebie pu
że zdáleká byli. A iáko cudem osobliwym/ y mocą osobliwą/ z cho
czynił zdrowé: ták nie mnieyszym cudem/ z łáknących vczynił násycone.
Jásna rzecz mamy z świádectwá Ewányeliéy swietéy: z ktoréy nietyl
prawdźiwéy powieśći á historyéy vczyć sye mamy/ ále y táiemnice Wiár
széy z niéy dowiádowáć sye nam przystoi. Bo gdźieby potwierdzenie Wi
swiętéy Chrześćijáńskiéy kto mieć chciał/ y iáki to iest Pan o ktorym ták p
wieść prawdźiwą słyszy/ w którégo wierzyć powinien: thedy sye z dźisie
Ewányeliéy dowié/ co iest wiárá iego/ y kto tho iest co mówi: Wierzyć
Bogá/ y w mie wiérzćie. Ty słowá mówi Christus/ Messyasz/ Syn B
Swiátłość świátá/ Prawdá/ Drógá/ Zywot/ Jednacz/ Pośrzednik/ V
gánie zá grzéchy násze/ Báránek zgładzáiący grzéchy násze: ten mówi
w mie wiérzćie. Czemu? wszák wiárá nie ma być/ iedno w iednégo á
mégo Bogá? To iest szczyra prawdá/ że wiárá nie ma być iedno w iedn
y w prawdźiwégo Boga: Iż tedy Pan Christus równą wiáre sobie z B
giem wierzyć káże/ znáć możesz że to dla tego czyni/ iż Bogá Oycá/ któreg
Bogiem zowie/ będąc Synem/ iest iednym Bogiem z nim/ iáko sam świ
czy: Ja/ y Oyćiec/ iedno iesteśmy. A to Jedno/ Pan ná drugim mieyscu
łożył/ mówiąc do Philipá/ który go żądał áby im pokazał Oycá. á Pan
wiedział: Philipie/ który widźi mnie/ widźi y Oycá mégo. Nie wierzy
ia w Oycu/ á Oyćiec we mnie iest: A Oyćiec we mnie mieszkáiąc/ then
wuie y czyni vczynki. Ná którym mieyscu nie mówi ChRistus Pan/
przez iedność woléy był iednym z Oycem swoim/ ále mówi o wszéchmocn
istoćie/ która iedná byłá Oycá wszechmocnégo z Synem czyniącym: iáko
iedne wszechmocność w Oycu y w Synie równą/ ná drugim mieyscu P
Christus opowiáda/ mówiąc: Jáko Oyćiec wzbudza y ożywia vmárłe/
y Syn które chce ożywia. A widźisz/ że tu iedná/ równa/ wszechmocna/ n

Dom Christusow Kośćioł iego iest/ o który sye Pan Christus stára/ wszeláką prácą záwżdy.

Math: 15. ver: 30. & 31.

Táiemnica wiáry nászey/ tu iest w tey Historyey.

Ioan: 14. versu 1.

Ioan: 1. versu 29.

Ioan: 10. ver: 30.

Ioan: 14. v: 9. & 10

Christus ieden z Oycem.

Ioan: 5. versu 17.

Ioan. 5. versu 21.

y spráw/

ráwá/ w Oycu y w Synie. Nád to/ iesli do odrodzenia człowieká/ y przy-
t do żywotá wiecznégo/ też Oycá y Syná iedná iest moc y władza/ pátrz
Krzcie gdźie sye tá spráwá dźieie: Odradzamy sye do żywotá wiecznégo/
imie Oycá/ y Syná/ y Duchá S. równa ich iest tu moc y spráwá/ przeto
nie ich do téy spráwy wzywamy. BOgá sámégo iedynégo tá iest sprá-
mieszkáć w sercách nászych: Christus Syn BOży mieszka w sercách ná-
. co Páweł S. swiadczy: Ze Christus przez wiáre mieszka w sercách
ych. Opowiáda sam Pan Christus: Jesli mie ktho miłuie/ mowe moie
ie chował: do niego przyydźiemy/ y mieszkánie w nim vczynimy. Páweł
oi/ Jż ciáłá wásze Kościoły są Duchá S. Rozumiéyże tedy co tho iest/
niego przyydźiemy: gdyż Pismo náucza/ że Bóg Oyćiec/ Syn/ y Duch s-
y/ máią mieszkanie w wybránych swoich. Widźisz tedy z Pismá równą
we/ y moc iedne wszechmocną/ Bogá Oycá/ y Syná. Bo iáko v Janá
nasz iáwnie/ Ze co Oyćiec czyni/ to Syn tymże sposobem czyni: Widźisz
óg iest w którym wszytko / y przez którégo wszytko. A poniewaź tákim
iem Páweł S. opowiáda być Syná iednourodzonégo BOżégo/ Páná
stusá/ tedy słusznie wierzyć weń masz/ iáko w práwégo y w iednégo z Oy-
Bogá/ iednéy wiecznośći/ wszechmocnośći/ spráwy/ nátury/ y istnośći/
y do wszytkich nas mówi: Y w mie wierzćie / ták iáko w BOgá. A to
two iego/ iesli z którégo mieysca pismá świętég/ tedy z dźisieyszéy Ewán-
y może być od káżdégo poznano. Lecz rozdźielnym obyczáiem dźisieysza
nyelia w iednym Pánie Christusie / y prawdźiwé Człowieczeństwo/ tu-
y Bostwo prawdźiwé/ dostátecznie pokazuie/ przez spráwy które wy-
e dosyć okazále y iáśnie w Pánie á Zbáwićielu nászym: Abowiem sprá-
rawdźiwégo Człowieczeństwá tá byłá/ kiedy nád tłuszczą miał lutość/
głodem/ chodem/ y pracą pomdleni/ nie vstáli ná drodze: A to zlitowá-
y żálowánie/ było prawdźiwégo Człowieká Páná Jezu Christá. A zá-
siedmiorgá chlebá/ y strochy ryb/ nákármić czterzy tysiące ludu/ nie cz-
ecza to iest moc/ ále Boska. A widźisz w iednym Christusie/ y Boską/ y
wieczą spráwe: á przedsie nie dwóy/ ále ieden CHRistus/ Bóg y Czło-
/ Boże y ludzkie spráwy spráwuie. Skąd niech sye wstydzą oni/ którzy
Człowiekiem Christusá być powiádáią/ á Boskiéy y Człowieczéy nátu-
spráwy/ w nim wyznáwáć niechcą. Niech obaczą/ że tenże ieden Chri-
ma litość nád tłuszczą/ żalem zięty iest y miłośierdźim dla niéy z áffektu
wieczeństwá: Tenże rozmnaża mocą swoią chléb ku iéy nákarmieniu/
ostátek z siedmiorgá chlebá tháki orszak wielki ludźi násyca. Niechayże
znáią żeć to byłá moc Boska/ nie Człowiecza. Albo iesli thego wyznáć
cą/ niech powiedzą / Jáką tho mocą mógł vczynić / co vczynił? Bóg
hmogący dał Żydom Mánne ku iedzeniu ná puszczy/ wszeláki smák w
máiącą / á dał ią z Niebá: Christus Zbawićiel záś dał wielu ludźiom
ná puszczy z swoiégo błogosłáwieństwá/ z máłá wielé rozmnażáiąc.
asz Prorok święty/ czásu głodu v niewiásty Sidońskiéy w Mieśćie Sá-
ie/ zá roskazánim Bożym rozmnożył garść mąki/ y troche oleiu/ thák/
n żywność trwáłá áż Pan Bóg zlitowáć sye raczył nád źiemią Żydow-
dał żyzność. Wielki to cud vczynił: ále nie mocą swą / bo to vczynił zá
zánim Bożym. A Christus Pan tu z siedmiorgá chlebá nákarmił cz-
tysiące ludźi / zá mocą y błogosłáwieństwem swoim. Kto to kiedy v-
ił? kogo vkażesz być tákowéy mocy? Ale nie dźiwuy sye: Ten to vczy-
rzez którégo wszytko sye sstáło/ á okrom niego nic sye nie sstáło: przez
égo świat stánął: który zátrzymawa wszytko słowem mocy swéy: któ-
e z Bogá vrodźił: którégo chwalą wszyscy Anyeli Boży. Co gdy vwa-
o siebie / tedy doskonále temu vwierzysz / że mógł tho vczynić on który

Math: 20. ver: 19.

Ephes: 3. ver: 17.
Ioan: 14. ver: 26.
1. Cor: 6. ver: 19.

Ioan: 5. versu 19.
1. Cor: 8. versu 6.
Roma: 11. versu 36.
Coloss: 1. ver: 16.

Ioan: 14. versu 1.

CHristus Bog y człowiek/ wedle káżdey nátury prawdźiwy

AVgustinus contra Eutycheũ: sermo: 209.

Sapien: 16.
Exodi 16: ver: 14.
Num: 11. versu 7.
Psal: 77. ver: 25.
Ioan: 6. versu 3.
3. Reg: 17. v: 9. et 16

Ioan: 1. versu 3.
Hebrae: 1. à versu 2. ad 7.

wietßé rzeczy vczynił / y czyni. Ale gdyż te moc BOstwá Páná nȧ ég
Ewányelia dźisieyßa opiſuie / á iżebyſmy mogli ſye temu przypátrzyć le iéy
tedy weźmmy przed śie text téy to Ewányeliéy swietéy/ którą thák M rel
swiety wypiſuie :

W ony dni / gdy tłuſzcza bárzo wielka byłá z Pá nem Jezuſem / á nie mieli coby iedli.

Iużem pokazał/ z iákiéy potrzeby tá tłußcza zá Pánem ßłá / y trwáłá bo dla chorych vzdrowienia. Ale y druga przyczyná ſye pokázuie z Ewáńye listów/że głodni byli słowá Bożégo/y tułáli ſye bez niego iáko błedné owce. Acz wprawdźie mieli Biſkupy/Kápłany/Lewity : mieli proſtéy litery Náu czyćiele w Zakonie ſwoim/ którzy ſye zwáli Scribámi : byli też Pháryzeußo wie/ Sáduceußowie/ y inßy : ále ći wßyſcy wiecéy pożytków ſwoich pá zá li/ niż słowá BOżégo : łákomſtwem ſye páráli / á tego nie pátrzyli/ áby lud Boży vczyli słowá Bożégo/ y woléy Bożéy. A przeto ludźie głodni słowá Bożego / widząc w Pánie Chriſtuśie ſtáteczną náukę / mocné nápominánie do woléy Bożéy / widząc iákie Cudá poświádczáły onéy dobréy náuki / łu mem wielkim gárneli ſye zá Pánem. Ale ſye ty przyczyny powyżßéy poká zá ły/ dla czego thák wiele ludźi zá Pánem chodźiło / powtárzáć tego nie po trzebá.

> Przyczyny dla cze go tháka tłußcza chodźiłá zá PAnem.

Vkázuie dáléy Ewányeliſtá niedoſtátek około tłußczéy / że thák d ługo zá Pánem chodźili áż ſye wygłodźili/á kupić ſobie coby iedli nie było kędy bo ſye to dźiało ná puſtym mieyſcu. Co gdy Pan widźiał że ie niedoſtátek trá pił/ á iż wßyſcy głodni byli/ iął rádźić o tym iákoby byli pośileni.

Y wezwawßy Zwolenników ſwoich/

Iął z nimi rozmáwiáć o tym : áż náoſtátku y żal ſwóy im opowiádáć raczył/że z żalem ich vtrapienia/y ogłodzenia/ vżywał. á to czynił tymi sło wy/ gdy

Rzekł do nich: Lito mi tłußczéy / że iuż trzy dni trwáią przy mnie / á nie máią coby iedli.

> Pan lituie ſwoich.

Pan ſwoich lituie/ którzy wnet ſkoro go ieli náßládowáć/ vtrapienie ie li ćierpieć : y właſnie w téy náßláduiącéy Páná náßégo tłußczy / okázu ſie co ieſt onych ludźi ná świećie zá ſpoſób żyćia / kthórzy właſnie / nie słowem/ ále vczynkiem náßláduią Páná. Bo nigdźiéy w náßládowániu Páná ſługo wierni roſkoßy nie náyduią/ wßedźie krzyż ie náßláduie/ fráſunek/y vtrá pie nié zá nimi chodźi/ dolegliwośći od ſynów thego świátá záwżdy ie potykáią/ niedoſtátek trápi/ ták/ iż Apoſtołowie / y z nimi Páweł świety/powiedźi : Że przez wiele fráſunków potrzebá im wniść do Króleſtwá Niebieſkiégo. A ſcy którzy chcą pobożnie żyć w Pánie Chriſtuśie / prześládowánié ćierpiéć mu ßą. Ale czemu wżdy iednák náßládowcy Páná Chriſtuſá / tákie vtrápienié nośić mußą? Przyczyna tá ieſt: Iż co ſye w głowie dźiało/ to y w członkách dźiać ſye muśi. A iż świát Páná náßégo miał w nienawiśći/ iáſné rzeczą/ y świádectwo ſámégo Páná/ który do Zwolenników ſwoich ták mówić rá czył: Ná świećie vćiſk mieć bedźiećie. Czemu ták Pánie w vćiſku nas zoſtá wuieß / mogliby rzéc wybráni? Pan im dawa táką odpowiédź : Że vczeń nie może być nád Miſtrzá. Wiedzćie/ że mnie świát pierwéy w nienáwiśći miał : á ieſliż mnie prześládowáł/ y was bedźie.

> *Actu*: 14. *ver*:21.
> 2. *Tim*: 3. *ver*: 12.
> Przyczyná fráſunkow wybránych/Páná Chriſtuſowych.
> *Ioan*: 15.*ver*: 18.& 20.& *ca*:16. *v*:33.
> *Math*:10. *ver*:24.

Dwie tedy rzeczy Pan wybránym ſwoim tu opowiedźiał: vćiſk ná świe ćié/to ieſt/ nedze/ vtrapienié/ y kłopoty. Druga/ prześládowánié od świá

> Dwie rzeczy wierne PAńſkie na-

tho iest/ mordy/ zábijánia/ od Miástá do Miástá gonienia / y przeßlá-
vánia.

¶ Aleby sye tu kto podobno zdziwił/ y zdziwić mógł / Czemu Pan Bóg
ié ludzi/ którzy są wedle mysli y sercá iego/ y łáskaw ná nie/ ták wydáwáć
zy ná swiát ná tákié vtrapiénia : że sye ich nie vżali / ále ie ták ná iátki
potów y frásunków wydáie / á nawiecéy gdy ie miłuie ?

wiecey ná świecie potykaią.

Pierwßa przyczyná/ czemu Pan wybráne swe ná kłopoty świáthá tego wydáie.

Nie dziwuy sye temu : bo to iest wola miłego Bogá/ áby wybráné swé
erował ogniem frásunków y dolegliwości. Wßákes to słyßał co opowiá
Páwel swiety : Ze wßyscy którzy chcą pobożnie żyć w Pánie Chrystusie/
egliwości rozliczné ciérpiéć muszą. A kiedy tenże Páwel S. chciał sye po-
ác w céchu wybránych Chrystusá Páná/ stąd począł/ że z doległości rozli-
ych/ które dla Jmienia Páńskiego ciérpiał/ chełpić sye począł / mówiąc:
słiże sye zálécáć/ álbo chwálić potrzebá / ia z doległości y z przypadków/
ré mi dosyć dolegliwé były/ chełpić sye bede : Bo trzykroć iestem biczo-
n/ raz kámionowan : trzykrocie᷑ tonął : przed Stárostą w Dámáßku
koßu z muru iestem spußczony od bráciéy. vstáwicznie vmiéram/ ciérpie
eßládowánié / ciemnice/ wiązánia/ dla tego który nas vmiłował / y sam
bie dla nas dał ofiárą świetą/ áby nas Pánu Bogu Oycu swemu ofiáro-
ł. A widziß Páwłá/ iáko go Pan Bóg polerował. Ale nie rozumiéy/ á-
to ná Apostolech tylo/ álbo ná Páwle S. stánelo : Páwel swiety/ Piotr/
ßy Apostołowie/ á iż rzekę / wßytko pismo świeté/ then przywiléy zostá-
o wßytkim wybránym Bożym/ że krzyż máią nieść zá Pánem swoim/ v-
i máią miéć ná świecie/ á świát ma ie miéć w nienáwiści: y kłopoty/ frá-
ki ie máią trapić. Pytaß czemu ? Themu Piotr S. powiáda/ áby do-
iádczenie wiáry náßéy przed Pánem Bogiem/ droższe było nád złoto y sré-
/ które przez ogień poleruią. Frásunki thedy á kłopoty / które Pan ná
s przepußcza ná wybráné swoie/ polerowánie są wiáry náßéy. przeto To-
ßowi rzékł Anyół : Jżes sye podobał Pánu BOgu/ potrzebá byłá thego
y cie tym frásunkiem doswiádczono. y przeto ciérpiéć musiał slepotę/
d/ nedze/ wygnanie z máietności/ pośmiewánie od rodziców y przyiaciół/
ánie od właśnéy żony/ przeßládowánié od Królá okrutnégo. etc. Pewna
y rzecz iest/ że skoro práwdziwie Páná twégo náßládowáć chceß / ná ty
ki niebespieczeństwá sam siebie wydáć musiß / á podléc pod przywiléy
bránych Bożych: przez którégo który ná świecie żywie/ trudno áby bespie-
nie mógł to o sobie wyznáć: Aby Páná swégo náßládowáć miał : y áby w
chu wybránych iego być miał.

1.Pet: 1. v:6. & 7.
2. Tim: 3. ver: 12.
2. Cor: 12. ver: 9.
2. Cor: 11. ver:30.

Vtrapienia y frásunki dolegliwe/ Páwłá S.

1. Cor: 15. ver: 31.
Ephes: 5. versu 2.
1. Petri 1. ver: 7.
Tobiæ 12. ver: 13.

¶ Ale ießczeby pytał: Dla czego Pan nie vżali sie wybránych miłych swo-
/ gdy ie widzi w tákich niebespiecznościach y frásunkach ? Wiedz pewnie/
Pan Bóg wßechmogący nie bez przyczyny tho czyni/ iż swoie miłé przyia-
oły/ ták iákoby o nie nie dbał/ pußcza w rozliczné kłopoty. Bo wiémy tho
ßyscy w obec z náuki Pismá świetégo : Ze nie prágnie Pan żadnégo czło-
eká śmierci. ále tá łáská iego iest przeciwko wßem wobec / áby go wßyscy
dzie ználi/ znáiąc chwalili/ y práwie wyznawáli : wyznawáiąc y chwaląc/
im wiecznie w Królestwie iego żyli. Ták naród ludzki Pan Bóg vmiło-
ał/ y miłowáć raczy / chcąc áby z nim wßyscy ná wieki żyli. A ieslić Pan
óg ták nas miłuie/ zaż bedzie dla nas czego żáłowáł ? Wiémy to/ iż miłość
awdziwa wßytki rzeczy/ by też natrudnieyße/ łatwie czyni : y kto kogo pra
dziwie miłuie/ nic sobie dla niego nie waży y niebespieczeństwá / y wßelá-
ch trudności waży sye człowiek dla tego którégo miłuie. Co przez przykład
ożemy poznáć.

Ezech:18. ver:32.
1.Tim: 1. ver: 14.
& cap: 2. ver: 4.

Hetman miłuiąc Páná swégo / á chcąc mu posługę táką vczynić/ y so-
e sławę/ którą nád wßytko miłuie/ nie waży sobie áni zdrowia swégo/ áni

máietności / áni żony / áni dźiatek ieśliże ie ma/ áni przyiaćiół : dla milści Páná swégo/ Oyczyzny swoiéy/ sławy swéy / waży sye/ y wdáie w rozline niebespieczeństwá/gárdło swoie sadzi ná ßańc/ potyka sye z nieprzyiacielm/ inße do boiu vtwierdza y posila : sam naprzód wßedy musi być/ták pozd/ iáko y w śrzodku/oko iego wßytko vpátruie : y o nikogo wiecéy nie idźie ie dno oń : y wßyscy sye oń stáráią/ y o iego zdrowie. A wżdy on nic ná tonie dbáiąc/ czyni áż do zábićia swégo/ y do przelania krwie swéy/to co nań py należy / áby iedno dobrze posłużył Pánu swemu/y Oyczyznie swoiéy: pray/ nakłádu/ czuynośći/ náostátek gárdłá nie lituie. Co tho czyni w nim / o ? Miłość / thá wßytki trudnośći / y náostátek śmierć lekką iemu czyni. Nie przepominam co Rodźice mili/ Oyćiec y Mátká/ dla dźiatek swych kłoo tów/ frásunków / y inßych dolegliwośći/ podéymuią / zdrowiu namniéyie folguiąc. Nád tho / co Małżónek dla Małżónki którą miłuie podéymu : Czytay v Ezdráśá/ pisarzá Zakonu stárégo/ obaczyß y náuczyß sye/iż wßt ki ty trudnośći Miłość cukruie/ ták / iż sye trudné nie widzą onemu kty miłuie.

Miłość prawdźiwa wßytki grzechy ćięßkie/lekkie czyni.

3. Esdræ 4. â ver: 18. ad 32.

Ieśliż tedy człowiek dla człowieká miłuiąc go nie lituie zdrowia/ co ßt nádewßytko/ nie lituie kosztu/ nakłádu/ vtrat/ y wßelákich trudnośći : oż o Pánu Bogu rozumieß/ którego miłość ták sye dáléko zániosłá ku naro o wi ludzkiemu/ iż roskoß iego iest mießkáć z nimi ? iż náostátek nie tylo ludźi świetych miłych wybránych swoich / nie litował ná śmierć y vtrapienie ác do ludźi z poselstwem swoim / áby ie zbáwił / ále też y Syná swégo iedno rodzonégo/ y tego dla ludzkiégo zbáwienia posłác nie litował : y náostáct dał go zámordowáć srogą śmierćią krzyżową/áby naród ludzki wßytek ze zeń zbáwił. Co to spráwiło ? Nic inßégo iedno miłość náder wysoka / us ludźi ná wyobrażenie y podobieństwo Bogá żywégo stworzonych ; dla któ rych nie litował Pan Bóg áni wybránych swoich / y náostátek y Syná swé go milégo/o którym głosem Oycowskim swoim powiedźiéć raczył : Ten st Syn móy námileyßy w którym mi sye wßytko vlubiło / tego słuchayći Zámykáiąc tedy to pytánie/ czemu Pan Bóg wybránych swoich ná thy ute ki niebespieczeństwá wydawáć nie lituie / opowiádamy : Ze to czyni dla éy miłośći którą miłuie naród ludzki. Bo iesli człowiekowi dla tego kogo pra wie miłuie nic nie ćięßko / y niczego nie lutuie : dáleko wietßą y doskonała Pan Bóg miłość ma przećiwko nam/y nigdy nie oźiebłą/ bo iest niestwo o na/ y nigdy niezágáßona/ bo wieczna : y przeto wiecéy czyni nas miłuiąc á niż rzecz stworzona czynić może. To odpráwiwßy/ mogłoby podobnie ßcze komu dwornemu to pytanie vrość/ y mówilby :

Prouer: 8. ver: 31.

Ioan 1. versu 14.
Rom: 8. versu 32.

Math: 3. versu 17.
& cap: 17. ver. 5.
Lucæ 3. versu 22.

Tedyć Pan Bóg dáie przyczynę wielką do złégo : bo wié Pan że ico wybráni od złych máią być trápieni/ prześládowáni/ mordowáni/ y zábijai/ á przedsie posyła ie ná te rzeź/áby źli wypełnili nád nimi wolą złą swoie: o goby źli nie czynili/ by owi dobrzy nie przychodźili do nich. Ale zá ich posła nim y przyßćim / przyczyná sye im iuż dáie grzéchu zábijánia y mordowáni/ y tudźieß prześládowánia tych to wybránych BOżych. Zda sye tedy iáko y Pan Bóg dawał ich stánim / złym przyczynę do złégo : to iest/ do zábijánia tych które sle. Ale sye ná tym żaden nie myl. Nie dáie Pan Bóg przyczyny żadnéy grzeßenia : ludźie którzy źle vżywáią dárów Páná Bogá swégo/ći o go dobré dáry złym vżywánim w grzéchy sobie obracáią. Co áby lepiéy ni rozumiał/ ták to wywodnie pokázuie przez doczesny przykład. Widźimy o ná świećie sámi z nas/ że nie záwżdy on człowiek grzeßy który dáie przyczyne ku grzéchu// gdy drugiemu nie tym sposobem / áni thym vmysłem przyczyne dáie/ áby zgrzeßyć y wystąpić miał. Ná przykład :

Pan Bog nie dáie przyczyny do złego.

ODpowiedź że Pan Bog nie dáie przyczyny grzechu nikomu.

Ma który Pan sługę / rozumié o nim / iáko o dobrym/ wßytko dob :

posła

ſyła go tám gdźie pieniądze ſwoie ma/ y poniekąd zwiérza mu ſye tego: á
gá on/ widząc pieniądze vwiedźie go niecnotá / imie ſye kráść : y iuż oná
yczyná / że go Pan ſłał do pieniedzy ſwoich/ vczyni go złym. Bo by był
chodźił tám do nich / nie iąłby ſye był kráść : y káżdy to wyznáć muśi/ że
n dał przyczyne ſłudze że ſye iął kráść/ tym/ iż go do pieniedzy ſłał. Ale iż
n nie miał téy intenciey/ álbo nie miał tego w vmyśle ſwoim/ áby dla tę
ſługe ſłał do máietnośći ſwoiéy / iżeby kradł/ choć mu dał okázyą álbo
yczyne złodzieyſtwá : bo vmyſł iego był/ vfánie o cnoćie onego ſługi/któ-
u wierzył : á ſługá niewierność ſwą pokazawſzy/ nie ſługą wiernym/ ále
dźieciem ſye ſtał: tedy iuż nie Pan/ále ſługá winien: y iuż ſługá/á nie Pan/
eſzy: bo intenciéy y vmyſłu Páná ſwégo nie náſzládował / y owſzem prze-
ko ſye niéy záchował.

Ták równie Pan Bóg z námi czynić raczy/ bierze nas ná ſwą poſługe/
ſwemu poznániu záwſze powoływa. A iż nas widźi z nátury oćietné/ y
irde do náſzládowánia ſwégo/y znáiomośći ſwéy/tedy nietylko otwarza
bnice ſwoie / gdy przez ſługi ſwe nas do ſiebie powoływa / chcąc z nas
ć wierné ſwoie ſługi: ále ſle y ſługi tym vmyſłem y tą wolą/áby nas zbá
: ábyſmy przez nie dróge zbáwienia náſzégo wiecznégo poználi/ y iéy ná-
owáli. Ale gdy ſłudzy świátá tego/ y wypełniácze woléy ſwoiéy / nad v-
ł Páná Bogá ſwégo/ y wolą/ ony ſługi BOżé wzgárdzáią/ ich ſłucháć
hcą/ y náoſtátek przeſzláduią y morduią: tedy iuż czynią ták iáko zły ſłu-
którégo dobroć Páńſka wzgorſzyłá / iż w czym miał wierność ſwoie po-
ć/pokazał ſwą niecnote: w czym mieli pokázáć Pánu Bogu ſwemu po-
eńſtwo/ſługi iego vczćić y vważyć/ ich ſłucháć y náſłádowáć / thám ſye
niewierzyli y okrutnymi nád ſługámi BOżymi ſtáli: á zátym ſami w
inieniu zoſtáią. Bo P. Bóg nie tą intencią/álbo nie tym ſpoſobem/wy-
e do nich poſyłał/ y poſyła/áby ie bili y przeſzládowáli:ále dla tegó áby ich
háli/ á ſłucháiąc Páná Bogá ſwégo náſzládowáli/á zátym do króleſtwá
przyſzli. Bo ieſliżeby Pan Bóg dawáiąc nam rzeczy dobre y potrzebne/
e my źle obrácamy/ miał nam w nich dáć okázyą / álbo przyczyne á po-
ke grzéchu / á w tym winien zoſtáć / muśiałby nas obnáżyć ze wſzytkich
iołów nam potrzebnych / które nam Pan Bóg dał / iáko ogień/ wode/
b/ y wino/ ꝛc. Rzeczy to ſą dobre/ y nam potrzebne : á widźimy iáko źli
ie thy żywioły obrácáią ná zły obyczay. Aza ogniem wielé złégo nie czy-
: áza po wodźie/ łákome vmyſły ſwe náſycáiąc/ nie wáżą gárdłá żeglu-
y ludźióm złośći czyniąc? Aza Sodomá y Gomorrá nie dla tego zginełá/
okwitośći chlebá y winá vdáłá ſye w zbytki / y w rozliczne á ſzkárádne
ći/ przed Máyeſtatem Bożym? ꝛc. czego iáſne rzeczy ſą : A winienże P.
g/ że dał ogień/ wode/ chléb/ wino/ y inſze dáry ſwoie ? nie máſz tu winy
ánie Bodze. Bo to nie tym ſpoſobem dał/ábyſmy tego źle vżywáli : ále
/ żebyſmy żywność máiąc ſtąd / Páná Bogá chwalili/y iemu zá to dźie-
áli. Prawdźiwa to tedy ieſt powieść / iż może kto dáć przyczyne grzé-
á nie grzeſzy tym/kiedy nie ma tego w vmyśle ſwoim/áby z ſpráwy ſwo-
niał kogo wzgorſzyć : ále ſam on winowáć ſye muśi / który rzeczy dobre
emu obráca. A ſtąd może káżdy báczyć / że Pan Bóg gdy śle wybráne
e ná świát / nie dáie przyczyny żadnéy / áby ie źli mordowáć y przeſzládo-
mieli : bo ich nie tym vmyſłem śle/ ták iáko ſam opowiáda wolą ſwoie
czego ie śle/ gdy przez Syná ſwego mówi : Otho ia śle do was mądre/
ſmie vczone/Prorokí/ chcąc was zgromádźić/iáko kokoſz zgromadza kur
ká ſwe pod ſkrzydłá / á niechćieliśćie. Otóż máćie zapłáte záto/że dóm
zoſtánie ſpuſtoſzały. ꝛc. Tóż y przez Ezdráſá mówi/ okázuiąc wolą y
ncyą ſwoie/dla czego wybráne ſwoie ná ten świát śle.

Ezech: 16. v: 49.

Math: 23. à verſu 34. ad 39.

4. Eſdræ 1. à ver: 30. ad 34.

Druga przyczyná słánia ná świát wybránych BOżych/ tá iest.

☞ Jest y druga przyczyná/dla czego Pan Bóg wybráne swoie ná te świát posyła/choć wiedźieć raczy że ná nędze ie posyła / która tá iest: Aby sye pokryte sercá ludzkie odkryły/y okazáły ná iásnosć: y áby wiádoma rzecz była ludźióm/ iáki kto iest. Bo spytay káżdégo człowieká / któryby iedno by máłą troche znáiomośći Bożéy miał/ieslize on miłuie Páná BOgá? kiedy sye tym popisáć chce/iż miłuie: y ináczéy o sobie nie trzyma/ áni wyznawa. Chcąc tedy Pan pokázáć/ y práwie odkryć/ iáko go kto miłuie / śle tu ná świát ony ludźie/którzy nie faleśnéy/ále prawdźiwéy miłośći Bożéy vczą nie w słowie tylo one prawdźiwą być vkázuią / ále y w skutku: bo tu wnet odkryią sye sercá ludzkié/ którzy práwdźiwie Páná Bogá miłuią/słuchaią/y náśláduią/ onych posłáńców iego. A kthórzy zásie faleśną miłość BOżą ná sercu máią/ álbo mieli / choć te miłość vsty wyznawáli / odkryią sye wnet: bo ći iuż onych Posłów Bożych ćierpieć nie będą mogli: iuż on serdeczny á kryty zakał/który w sobie mieli/o którym nikt nie wiedźiał/ná iásnosć pokáżą: y iákimi záwżdy byli/dádzą sye znáć/ kiedy sług Bożych ćierpieć nie bedą mogli / kiedy ie będą prześládowáć / y gwáłtownie sye z nimi obchodźić. Ták tedy Pan Bóg ná świećie ludźiem pokázowáć raczy/ kto z iego trzody iest/ á ktho błądźi od Owczárniéy iego: áby ználi nie z słów które słyszą/ ále z skutkow y z owoców/ które są pewny znák złéy y dobréy drógi: którzy sie go/ y którzy go prawdźiwie miłuią. A nád to/ áby ieszcze ználi spráwiedliwy sąd miłego Bogá / który raczy im oznáymiáć w thym swą spráwiedliwość/ kiedy skrytośći sercá złych odkrywa: á iż ie spráwiedliwie karze / wszem obec dawa znáć. W posłániu tedy ludźi świętych ná świát/ prawdźiwi náśládowcy Páńscy máią roskosz y pożytek: bo spráwy swe/y sercá/ stosuią do woléy miłego Bogá / y do iéy wypełnienia. A fáłszywi y pokryći náśládowcy Boży/odkrywáią záiuszone sercá swoie: y co dawno w sercách y w myślech swoich mieli/ áby rozléwáli krew wybránych Bożych / iuż temu dosyć czynią/ iuż tákich dróg szukáią/mówiąc ono co Pismo w ich personie powiáda: Pódźmy w koło obéydźmy spráwiedliwego / zgłádźmy go z świátá/ ą mórduymy go. Czemu? Temu/iż vfa Pánu Bogu: powiáda/że vmieiętność BOżą ma: á to nawiecéy/ że przećiwny iest vczynkom y spráwom nászym.

Sapien: 2. ver: 12.

Rozumiém tedy iuż o káżdym/ że iuż pobaczył/że Pan Bóg áni okázyey álbo przyczyny/ słánim wybránych swoich/do złego nie dáie/gdy źli iego wybráne od niego posłáne morduią y prześláduią: nád tho/ iż spráwiedliwie to czyni/ że ie śle/ prze to/áby przez nie dał znáć którzy go prawdźiwie miłuią/ á którzy fálszywie.

Już teraz ku textowi Ewányeliéy przychodząc / to sye powiedźieć musi/od czegośmy byli troszke odstąpili. Skoro iedno prawdźiwie ktośkolwiek chce Páná swégo náśládowáć / iuż go wnet krzyż / frásunek / dolegliwość/ niedostátek/ y vtrapienié náśláduie: bo ty pieczęći v thego przywileiu być muszą. Ato tłuszcza/ widźisz/ skoro sye puśćiłá zá Pánem áby go słuchálá/ ále wnet głód/ y niedostátek zá nimi idźie / ták/ że Pan sam iął iéy żáłowáć/ y o nie sye stáráć iákoby ią násyćił. Przeto thedy Chrześćijáński człowiecze/ zá pewne wiedz/że skoro sye prawdźiwie nágotuiesz do służby miłego Bogá/ do náśládowánia iego / iuż gotuy Dusze swoie ná rozliczne doświadczánie od miłego Bogá: á ym ćie Pan Bóg do náśládowánia swego nawiecéy zo[...] tuie/ w ten czász że sye nawiecéy gotuy/ ábyś niósł krzyż zá nim/ ábyś pod gł[...] pod rękę miłego Bogá. Masz tego przykłády z Pismá świętego iásne.

Math: 16. ver: 24.

Ono Job święty / kiedy nie było iuż ná świećie iemu równego w spráwiedliwośći/ áli w ten czás ręká náwiedzenia Páńskiégo nań sye zwáliłá.

Iob 1. 2. &c.

Piotr S. kiedy doskonałą wiárę Páná swego wyznał/ którą mu Oyciec niebieski obiáwił / wysoko sye był wyniósł z wyznánim prawdźiwym Syná

Math: 16. ver: 23.

Bożego:

żégo: áli potym wnet nisko vpadł/ kiedy mu PAN sam mówił/ Jdź zá
z Szátánie/ iesteś mi wzgorßenim.

Páweł swięty/ skoro mu Pan obiáwić raczył táiemnice/ których sye czło-
kowi nie godzi mówić/ w onym záchwyceniu/ w którym był áż w trzecim
ie: áby go wielkość obiáwienia nie vniosłá/ áli náń przyßedł Szátan
go dręczył/ thák/ że trzykroć Páná o oddalenié iego od siebie prosił/ á
mu odpowiedział: Dosyć maß w łásce moiéy: Ták cnotá w krewkości
ze doskonáłość.

2. Cor: 12. à ver: 1. ad 10.

Ym ktho wyżßey sye zániesie do służby Bożey/ tym ma być gotowßy do pokus zniesie- nia.

A nád ty wßytki/ zacnieyßa w świętobliwości Pánná naczystßa MA-
która iáko P. Bóg w łásce swéy dálece wynieść raczył/ widzimy: á skoro
nawyżßy stopień spráwiedliwości wstąpiłá/ gdy Syná Bogá żywégo po-
częłá/ od Anyołów/ Pástérzów/ od Gwiazdy/ y Królów/ przesławną po-
zna byłá/ áli wnet frásunki y kłopoty przyßły: przyßedł smutek z żáłosne-
winßowánia Symeonowego: więtßy kłopot/ kiedy musiáłá do Egyptu
káć: w drodze/ y w cudzéy ziemi/ żywności pracą swą nábywáć.etc. A wi-
Mátkę Syná Bożégo/ co ćierpi: skoro iedno iéy wiárá/ cnotá/ czystość/
orá/ wysoce sye pokazałá/ wnet zá tym kłopoty y frásunki przyßły.

Math: 2. ver: 14.

Lucæ 2. versu 35.

Ale to nie ma być w podziwieniu w sługách/ co sye w sámym Pánie ich
ło. Bo wiémy/ iż skoro Bóg Oyćiec niebieski/ w on czás kiedy Jan okrz-
Páná náßégo/ dał świádectwo o Synie swym námileyßym/ Pánu ná-
JEzusie Christusie/ przez głos z Niebá/ iż był Synem miłym iego: nie
o po ták zacnym zálecenju/ y po thákim wysokim Oycá Niebieskiégo
ná swégo osławieniu/ był wiedzion Syn Boży ná pußczą/ y pośćił/ á po-
był od Szátáná kußon. Prawdziwa tedy tho rzecz iest/ iż kogo Pan
do nawyżßéy spráwiedliwości y znaiomości swéy wynieść raczy/ ná te-
éż wiele frasunków dopußcza: y táki káżdy niech sye w ten czás spodzié-
pokußenia pewnégo/ y pewnég doświadczenia/ kogo Pan Bóg do nay-
ßégo stopnia spráwiedliwości przywiedzie: y Duße swą niech táki gotu-
to/ iákoby była gotowá strzymác ćierpliwie doświadczenie tákié/ y iá-
i nie Pánu Bogu dziękowáć. Czegośmy sye dowiedzieli nie tylo z Tłu-
y téy/ która wnet skoro Páná ieła náßládowáć/ áli niedostátek przyßedł
ie: ále też y z osobnych przykłádów inßych/ z ludzi świętych/ y sámégo
á náßégo.

Math: 3. ver: 17.

Math: 4. v: 1. 2. et 3.

Już co sye dáléy działo/ z Historiéy Ewányeliéy świętéy dowiémy sye.
Christus dáie przyczynę/ dla czego tá tłußcza iego náßláduiąca/ miáłá
nie być od niego nákarmioná: Powiada/ że iuż trzy dni nie iedli/ otóż

eslibych ie łácznymi do domu puścił/ vstáną ná dze.

Trwáłości potrzebá w káżdéy spráwie/ á nawiecéy w pobożności. Bo
edzie koronowan od Páná/ iedno ten który stale trwa: ták w náwiédzá-
Páńskim/ iáko y w doległośćiách potocznych przychodzących. Acz y tu
y pomocy Bożéy potrzebá/ gdyż téy trwáłości nie ma w mocy y w si-
swoich człowiek: ále ten dáie stałość wfrásunkach/ ten zwyćięstwo z nie-
iáćioł: ten vmacnia człowieká/ y potwiérdza krewkość iego/ który do-
adcza/ przeto y o to od nas ma być proßon.

Math: 10. ver: 22.

Exodi 15. versu 6.

Tuby sye mogłá przywieść náuká/ onym którzy oczekawáią długo po-
y od Páná Bogá/ z nápominánia onéy świętéy Pániéy JVDith/ áby
iąc/ czásu nie zákréßáli zmiłowánia Pánu Bogu swemu: iáko w BE-
iéy Zydowie/ strapieni prágnieniém przez Holoferná/ byli vczynili/ y zá-
li byli czás/ iż ieslizeby sye Pan Bóg nád nimi zmiłowáć nie raczył/ y

Iudith 7. ver: 11. & 25. & cap: 8. ver: 12. & 13.

nie wyswobodził ich do piątégo dniá/ mieli Miásto poddáć Assyriyczy[om]
Pogánom w rece. Aż ie od tego oná Iudit Páni swieta odwiodłá : bo [...]
ták byli vrádzili/ tedy rzekłá do Oziaszá Kápłaná tymi słowy : Położyli[ście]
czás y dźień wedle woléy wászey Pánu Bogu do iego zmiłowánia/ á on[ego]
mową nie iednaćie sobie miłosierdźia BOżégo/ ále gniéw iego ná sie po[bu]
dzaćie: bo cośćie wy/ iż ták kuśićie Páná? etc. ale vpokarzaymy Dusze násze [je]
mu/ á w vniżonym duchu nászym płáczmy/ prosząc áby wedle woléy swo[y]
y miłosierdźia swégo czynić z námi raczył : á pokornie oczekawaymy po[cie]
chy od niego. etc. Trwáłośći vczy tá Páni świeta/ nietylo onych ktorym to
mówiłá/ ále wszytkich wobec wiernych / áby przy wzywániu miłego B[o]gá
byli trwáli/ á długość doległośći áby ich nie przełomiłá/ y w rospácz nie[p]
wiodłá : gdyż trwáiącym koroná iest obiecána. Co iednák y z dźisieyszéy [E]
wányeliéy obáczyć możesz. Mrze głód tłuszcza/ trwa przedśie przy Páni[e] á
ták trwa áż do zemdlenia: iż gdyby ich Pan był nákármić nie raczył/ po[pá]
liby byli ná drodze. Widźi ich trwáłość Pan/ y niechce ich łáknących pu[ś]ćić
od siebie/ ále karmił ie piérwéy pokármem duszným : y rádźi o thym/ iákby
ie nákarmił y pokármem ćielesnym.

Ibidem ver: 11. & 16. & 17.

2. Timot:2. ver:5. Non coronabitur, nisi qui legittime certauerit.

Przestrogá.

Ioã. 6. v:4.9. et 10.

Marci 8. v:6. & 8.

¶ Tu mniemam potrzebna rzecz ku przypomnieniu / y przestrodz[e] iż
Pan Christus Zbáwićiel nász dwá kroć sye stárał/ y dwá kroć nákarmił [n]á-
sláduiącą sye tłuszczą : piérwéy przed Wielkąnocą Zydowską/ ná onym [mie]
scu gdźie siáná było wielé/ nákármił pieć tysiąc ludźi z piećiorgá chlebá [ie]cz
miennego/ y ze dwoygá ryb : tu potym/ iáko Ewányelia swiadczy/ siedm[ior]
giem chlebá czterzy tysiące drugi raz násyćić raczył. Y ták powiádáią [Do]
ktorowie święći/ iż w onym nákarmieniu z piećiorgá chlebá/ znáczyło sye [to]
że literá piećiorych Xiąg stárego Zakonu/ która karmiłá on lud wszytek [od]
Zakonem/ niosłá z sobą násycenie duchowne łáski miłego Bogá/ choć w [o]
gośći/ á snać w więtszéy nielubośći á niż ieczmienny chléb/ który przykry [s]a
ma w iedzeniu : przedśie iednák którzy sye wedle zakonu záchowáli/ y stá[tecz]
ną wiárę w przyszłego Messyaszá wnim mieli/ żyli w łásce miłégo Bog[a]/ y
byli Pánu BOgu mili. co znáczył ten piérwszy Cud Páná nászego/ gdy z [pie]
ćiorgá chlebá násycił pieć tysiecy ludu. A w tym wtórym násyceniu [tu]
szczéy/ rozumieią Doktorowie święći łáskę Zakonu nowégo/ którą iuż C[hri]
stus Pan swoie wybráné w miłośći swoiéy raz ie vmiłowawszy/ y zá nie d[o]
vczyniwszy/ násycáć raczy. Y powiádáią/ że tu ná tym nákarmieniu nie [po]
dawa Pan chlebá ieczmiennégo ćierpnącégo/ y niesmácznégo/ iáko w p[ier]
wszym/ ále chlebá smácznégo rozdawcą iest. Dáiąc znáć/ że w iego now[ym]
Zakonie/ wszytkim wiernym iégo/ miła y wdźieczna prawdá y łáská zbá[wie]
nia okazána iest. Otóż wiedz zá pewne/ że dwá kroć Pan tłuszczą nás[ycił]
y w tym táiemné spráwy/ stárégo y nowégo Zakonu/ pokazowáć raczył A
oboie násycenié/ iáko swiadczą Ewányelistowie / ná górze było. Bo w [t]m
dawał znáć Pan/ że obóy Zakon/ y stáry y nowy/ dobrze wyrozumiány/ w[ys]o
kość rzeczy Niebieskich pokazuie/ y podwyższa do wysokich cnót/ y do w[ie]
kiéy zgotowánéy od Páná Bogá zapłáty.

Wiele kroć y iákim sposobem P. Christus tłuszczę násycał/ y kiedy.

Co to znáczyło.

Ale podobno iuż o tym dosyć/ to był nász vmysł żebysmy pokazáli t[o] iż
Pan dwá kroć Tłuszczą násyćić raczył máłem chlebá : raz piećiorgiem/ y
dwoygiem ryb: drugi raz siedmiorgiem/ y trochą ryb : raz pieć tysiąc lu[dzi]
á drugi raz czterzy : w on czás przed Wielkąnocą/ á teraz vzdrowiwszy c[ór]ke
Chánáneyskiéy niewiásty od Szátáná. W on czás vyźrzawszy z góry tłu[sz]czą
z chući swéy/ iął sye o ich násycenié stáráć : tu zá przyczyną ich przy sobie [dłu]
giégo mieszkánia/ y przegłodzenia/ ma lutość nád nimi dwoiáką/ y miłos[ier]
dźim nátury swéy Boskiéy/ co pokázowáć raczy w tym / kiedy y chore lé[czy]
y nád przyrodzenié chléb rozmnaża łáknącym : czyniąc to nie z krewkośc[i]

Ioan: 6. versu 4.

Marci 7. ver: 29.

żalu/ która w Bostiéy náturze iego nie byłá: ále áby okazał moc swą/ y
[...]chmocnosć w sobie zákrytą / zá przyczyną głodem strapionéy tłuszczéy.
[...]ńszyłá go lutosć nátury człowieczéy/ któréy żal vkázuiąc/ mówi ty słowá:
[...]m lutosć nád tłuszczą. Czemu Pánie masz lutosć? Opowiáda przyczy[...]
mówiąc: iż trwáią przy mnie trzy dni/ y są ták przegłodzeni/ że kiedybych
[...]uścił nie nákarmiwszy/ postáliby ná drodze: widze też to/ że nie máią co[...]
[...]dli. A ty przyczyny powiáda przed Apostoły swoimi/ które do téy sprá[...]
do siebie był przyzwáć raczył/ nie dla tego áby rády y pomocy ich potrze[...]
[...]ał: bo iuż wiedźiał co czynić miał. Ale áby Apostołowie obaczyli wsze[...]
[...]ocną przyszłą spráwę iego/ á iuż bez wątpienia wierzyli/ iż Christus któ[...]
[...] násládowáli/ y słucháli/ nie szczyry tylo człowiek był/ ná którego wszyt[...]
[...]edostátki y vlomności przychodźić widźieli: ále też z tákich cudów y zná[...]
poznawáli go być onym/ o którym Andrzéy święty/ pierwéy Janá Krz[...]
[...]lá vczeń/ á potym CHRistusów Apostół / Symonowi Piotrowi brátu
[...]nu powiedźiał/ że był prawdźiwym Messyaszem: o którym powiedźiał y
[...]thanáel/ że był Synem Bożym onym/ iáko Philip S. Apostół ná przod[...]
[...]ezwánia swégo swiadczył / o kthórym nápisał był Moyzesz w Zakonie/
[...]orocy. Potrzebá tedy byłá/ áby táka wiárá którą ná przodku wezwánia
[...]o wyználi / mocnie sye w nich gruntowáłá / przez thákié spráwy y cudá
[...] sye działy/ y dźiać miáły/ przed oczymá ich: przeto z wiádomością ich
[...] Pan ták zacne cudo/ dla tych dwu przyczyn. Przodkiem/ áby wiárę tę
[...] práwym Messyaszem y Synem Bożym/ w nich gruntował: A potym
[...]dał przykład Przełożonym/ które P. Bóg y stolicą wysoką/ y rozumem
[...]czenim wielkim ozdobić raczył/ żeby oni równieyszégo y podleyszégo sta[...]
[...]dźi rádą nie gárdźili: gdyż trafia sye to/ że pod czás y on nie nagorzéy
[...]dźi/ który v ludźi máléy wagi bywa. A náostátek y od sług cnotliwych
[...]zuie sye w pismie/ że bywáłá rádá Pánom pożyteczna. Swiadczy tho
[...]orya o Naámánie Hetmánie Syriey / który ná rádę sług swoich vczynił
[...]zániu Helizeuszá Prorokà dosyć/ y sstał sye zdrowym od trądu: których
[...]ł nie słuchał/ iáchałby był z trądem ná zád do Syriey/ z tákim z iákim
[...]zyiechał do Helizeuszá. Ono y w MOyzeszu náyduiemy temu równy
[...]kład/ który ácz z Panem Bogiem sye rozmawiał iáko człowiek z człowie[...]
/ y był osobną mądrością od Páná obdárzon: przedsię gdy mu rádźił
[...]ro Káplan Mádiáński / człowiek dáleko mnieyszéy wagi y záwołánia
[...]/ áby vczynił porządek około śiebie inszy/ á niż go widźiał przy nim/ v[...]
[...]ał go Moyzesz/ y według rády iego postánowił Sądy y spráwy miedzy
[...]n Zydowskim. Lecz temu kto Historye czyta / łatwie tho porozumieć
krótko powyższéy pokazał. Pan tedy nász Zbáwićiel Christus Jezus/
był mądrością Bożą nieogárnioną/ y wiedźiał co czynić miał/ dla wyż[...]
powiedźiánych náuk/ wzywa przed się vczniów swoich / ludźi máło do
[...]práwy mu pomocnych / powiáda potrzebę y niedostátek tłuszczéy przed
/ iáko przed pewnymi świádkámi théy spráwy ná potomné czásy: áby
[...]ąc y przypátruiąc sye wielkiéy téy spráwie Páńskiéy którą spráwowáć
/ zrozumieli/ komu/ y w kogo vwierzyli/ y do iákiégo Mistrzá á spraw[...]
[...]że náuką swą náwrácáć y przywodźić mieli. Porády mdłych nieuków y
[...]aków nie wzgardzał/ áby ludzką pychę stłumił / spólnéy porády náukę
y dobrze rozumieć ieden o drugim / ludźie náuczył. Mówi tedy Pan
ich ty słowá: Jesli the tłuszczą opuszczę łączną do domu / vstáną ná
[...]ze.

Tákowa iest moc Zbáwićielá nászego nád kim lutość ma / że wnet nie[...]
tek iego nápełnia / iáko thu káżdy báczyć może: otworzył rękę dobro[...]
twá swego/ á wnet nápełnił y násyćił ták wielé ludźi łáknących/ z tro[...]

1. 2. 3. PAn o zgłodzeniu tłuszczey z Apostoły sie rozmawia/ dla czego.

Ioan: 1. v: 41. 45. & 49.

Czemu Pan tákie cudo przy bytności Apostolskiey czynił. 1. 2.

4. *Reg: 5. ver: 13.* Y sludzy pod czás dobrze rádzą.

Exodi 33. ver: 11. *Num: 14. ver: 14.* *Exo: 18. v. 19. & 24*

chy chlebá wielé vczynił / z máłá pożywienia wielé ich násycił. A zá tym to pewna iest/ że zá Páńskim błogosłáwieństwem násparza sye nam wßytie go: y przeto nie myli sye Pismo swiete / kthóre mówi: Błogosłáwieństwo Boże czyni bogáte. Ták czytamy o onych stárych Pátryárchach/ Abrahá mie/ Locie / Izáaku/ Iakobie / Iozefie / Dawidzie / Sálomonie/ y inßych/ iż zá błogosłáwieństwem Bożym ták byli zbogácieli/ że ich bydł/ trzód/ y o bytku ziemiá znosić niemogłá. y było v nich Złoto w tákiey okwitości/ że ne Mosiądzu miáło: á Srebrá iáko ołowu v nich pełno było. Krótkie dy powiádáiąc/ pámietaymy ná to/ kiedy okwituiemy w piciu/ w zbożu/ w bydle/ y w żywności/ kiedy nam niebo nie iest przeciwne / ále dáie deßcz y o gode czásów nam potrzebnych/ ábysmy dźiekowáli Pánu Bogu zá to/ y u żyli iemu: Abowiémci ten rozmnaża dobrá wßytki/ thym którzy go miłu Rozmnaża błogosłáwieństwem swoim/ y hámuie okazánim gniewu swe o czym vczy Pismo Leuitici 25. v. 19. Exodi 23. v. 25. Deutero: 7. v. 3. 8. v. 9. 28. v. 2. 4. et 20. y ná inßych mieyscách. Wiedzmy iżesmy my niedo teczni/ y nedzni/ sámi przez sie/ y prace náße są nikczemne/ iesli Stworzy lá á Páná náßego wspomożenie nie przystąpi. Bo iáko Páweł S. swiad Ani ten który ßczépi/ áni on który poléwa/ áni on który sieie/ bo ziárno golé / á zbożé rosłe bierze: ále on kthóry rozmnaża Bóg / ten ty spráwo pożytku przywodzi/ y w pożytek obráca: ten z máłá wiele czyni: ten kłos pełnia/ y plennym czyni: ten dáie z iednego ziárná setny pożytek/ kiedy ra

Tego tedy Páná prosić/ iemu służyć/ iego słucháć mamy / wołáiąc niego: Chlebá náßégo powßedniégo day nam dźisia / tho iest / day P nam sługom swoim zdrowie ná swiecie/ ábysmy chlebá dáru twégo w s vżywáli: day żywność wedle woléy twéy swietéy: okryy opátrzeniém s im nágość náße/ nie day nedze vznáć: błogosłáw spráwom náßym: rozm prace/ y stáránia náße: żebráctwá/ które z przeklectwá twégo iest/ rác chowáć/ á zbożne pożywienié rácz dáć. etc. Tego prosimy záwße w Mo twie v Páná / y prosić czesto y gesto mamy: wyznawáiąc w tym/ że bez go/ y błogosłáwienstwá iego / żywności tu ná swiecie mieć nie możemy. Znaymy sye znaymy tákim stworzeniém Bożym niedostátecznym być / rzy bez niego niczemni iestesmy/ y żywności mieć nie możemy: znaymy sye mdłymi iáko tá tłußcza byłá / która iedno strapił niedostátek przez trzy ali pomdleli / vstáli/ siły/ y moc potrácili. Ale co im ná on czás było/ pewnie y nam: pewnie że przez pokármu cielesnégo bez omdlenia trzech żaden z nas by wytrwáć nie mógł / táka iest dużość náßá. A zá thym sk drugim przychodzi owá hárda myśl/ że bez máłá zá Bogi sye być nierozu ią? Czemu sye pyßniß prochu y ziemio? czemu sye wynosiß snadź y nad t iest Bog? gnabiß/ wzgardzaß / morduieß / łupiß / mnieyßégo stanu sam? Izaliż ty który wzgardzáß/ wzgárdzon nie bedzieß? który łupiß/ pion nie bedzieß? Nie omyli sye pismo któréć to opowiáda / doznaß t kiedy czás temu przyydzie. Aza niewieß że Pan Bóg pyßnych nie lubi/ á wzgardza/ z stolice pyßnéy skłáda/ y wiecznie karze? Aza nie widziß żes mdły iáko y inßy? y kiedybyć Pan Bóg/ którégo ty wzgardzáß pychą s odiął żywność iedno trzy dni / ázażbys ty głodem/ iáko y inßy człowiek t podobny/ zemdléć y zdechnąć nie musiał? Z czegóż sye maß podnosić? y maß czegoś nie wziął? á iesliś wziął/ czemuż sye chełpiß iákobys to od s miał/ á nie od Bogá któryć to dał? Alesmy sye podobno od wykłádu E wányeliéy daléy niż potrzebá vnieśli/ nie dziwuy/ musim sye miárkowá inßych cosmy / y vkázowáć niedostátki náße/ ábysmy sye ználi / á vzna iąc bysmy poználi od kogo co mamy / z kogo żywiemy / y co iestesmy/ y tego obdálßym text Ewányeliéy wykłádamy.

Iuż

Prouer: 10. v: 22.
Eccles: 47. v: 20.
1. Cor: 3. versu 7. & ca: 15. v: 37. et 38
Gen: 26. ver: 12.
Math: 6. versu 11.
Eccles: 10. ver: 9.
2. Tes: 2. ver: 4.
Isaiæ 33. versu 1.
Ierem: 30. ver: 16.
1. Petri 5. ver: 5.
Lucæ 2. versu 52.
Iacobi 4. versu 6.
1. Cor: 4. ver: 7.

Już thedy inſze pokazawſzy przyczyny PAN lutości ſwéy/ dla czego ią nád tłuſzczą/ dokłáda:

Abowiém niektórzy z nich z dáleká przyſzli.

Znáć możeſz/ że ſławá Páná náſzégo/ y ſpráwy iego/ zánioſły ſye były w ...ié ſtrony: iáko Lukaſz S. świadczy/ Jż rozchodziłá ſye ſławá iego po ...kiéy kráinie/ z Cudów które czynił/ y z náuki którą vczył. Dáleko thedy ...ł PAN/ y przeto z dáleká ludźie ſpieſzyli ſye do niego przypátrowáć ſye ...vom iego/ y ná ſobie poznáwáć dobrodźieyſtwá iego. Dobra ſławá Sá...oná Królá Judſkiégo/ przywiodłá Królową Sábe ze wſchodu Słóńcá/ ...go widźiáłá/ y iego ſpráwom ſye podźiwowáłá. Ták dobra ſławá przy...łá z dáleká lud poſpolity/ Króliki źiemſkié/ Kśiążętá Kápłáńſkie/ Do... Zydowſkie/ do Páná náſzégo: który więtſzy był niż Sálomon/ y powa...ſze/ więtſze/ dźiwnieyſze/ ſpráwy były iego. Skąd obáczyć może káżdy/ ...yni ná świećie dobra ſławá/ iáko może wiele zálécenia ludźiom dáć: iá...śie zła ſławá człowieká zelżyć/ zgánić/ y v ludźi ohydźić może: gdyż ie...o ták zła iáko y dobra/ prędkośćią vſzy ludzkié nápełniáią. Bo nic recz... nád ſławę: ym dáléy idźie/ tym więtſzy pośiłek bierze: y przeto ták v...tárégo Zakonu Káznodźieiá: Miéy ſtáránié/ áby dobrze ſłynęło imię ...e: ábowiém dłużéy to trwáć tobie będźie/ á niż wielkié ſkárby. Bo imię ... trwa ná wieki. Y ná drugim mieyſcu piſmo mówi: Lepſze ieſt imię ...éy ſławy/ á niż wielkié bogáctwá: álbo/ iáko Ekleziáſtes mówi/ niż ko...one pomázánie drogich máśći/ bo thy ná czás pachną/ á ſławá pachnie ...ieki/ Dobra dobrze/ á zła źle: Dobra ku cżći/ ſławie/ y pochwaleniu: Zła ...łżywości/ háńbie/ y poſromoceniu. Stáráyże ſye tedy káżdy o dobrą ...ę/ zá którąby mógł imię dobre ſobie pozyſkáć v wſzech ludźi: wyſtrzegay ...éy/ gdyż tá ſzpáći/ háńbi/ y ſromoći. Ato dobra ſławá o Pánie náſzym/ ...odząc ſye po dálekich kráinach/ orſzak wielki ludźi zá nim wiedźie/ nie... bliſká/ ále y zdáleká: iáko Ewányelia święta świadczy.

Lucæ 4. verſu 37.

2. Paral: 9. ver: 1.

Dobra ſławá ieſt nádewſzytko.

Eccleſ: 41. ver: 15. & 16.

Prouer: 22. ver: 1.

Eccleſ: 7. verſu 2.

Stára ſye tedy Pan/ iákoby onych z dálekich ſtron okrom pośilenia od...e nie opuśćił. Ale Apoſtołowie/ ieſzcze ná ten czás ludźie prośći/ pátrzá...á wielkość ludźi/ á ná chudobę y niedoſtátek ſwóy/ tudźiéż y Páńſki/ ieli... z Pánem mówić:

...kądżeby kto mógł ten lud náſyćić chlebem tu ná puſzczy?

Dobrzeć tu mówili Apoſtołowie/ ieſli ná ludzki rozum y baczenié chceſz przypuśćić: ále mogli ſye obeyzrzéć ná przeſzłą ſpráwę Páńſką/ kędy iuż Pan z pięćiorgá chlebá doſyć ogromną tłuſzczą nákarmić raczył/ ná co pátrzyli/ y rozdawáli: nápátrzáli ſye iuż byli y inſzych cudów dźiwnych/ ...e przed oczymá ich czynił/ á wżdy wſzytkiégo proſtaczkowie zábaczyw... ...práwy Páná ſwégo przypuſzczáli do rozumu. Ale nie dźiw tho ieſt/ bo ...rodu Zydowie byli Apoſtołowie/ przeto trudni ku wierzeniu/ iáko y ich ...dkowie: którzy choć im był dał Pan Bóg Mánnę ná puſzczy/ przetśie ...mówili: Zaż może Pan Bóg dáć ſtół ná puſzczy? izáliż może dáć chléb ...wi ſwemu? Tákżeć też tu Apoſtołowie mówią/ Y kto może ten lud ná... chlebem ná puſzczy? zábaczywſzy kto náſyćił pięć tyśiąc ludźi z pięćior... chlebá. Ale Pan náſz miły Jezus Chriſtus/ cóż ná ty ſłowá Apoſtolſkié? ...ſzyłże ſye ná nie? y ſfukałże ie? co iednák byli záſłużyli. Nié/ y nic tho ...á nie obruſzyło: Dáiąc nam náukę/ żebyſmy przećiwko nieumieietnym/ ...akom/ prędcy ku gniewu y ku złáiániu nie byli/ ále mędrſzy proſtſzych

Pſal: 77. verſu 19. & 20.

nieumieietność y nieobyczáyność/ baczeniem skromnym znośili: ták iák sa
vczynił / że go Apostołów iego powieść nic nie obruszyła / ále wnet isł yta
ich o żywność iáką z sobą mieli / mówiąc:

Wielé chlebá macie:

Pyta Pan/ nie dla tego áby nie wiedział/ ále dla tego/ áby oni którzy ni
wiedzieli pocztu y liczby chlebá/ z wyznánia Apostolskiego dowiedzieli sye
dosyć máłey liczbie onego to chlebá / którym ták wiele ludźi nákarmić ra

A oni odpowiedzieli/ (iż mieli chlebá) śiedmioro

Gdy Apostołowie o ták nie wielkiéy liczbie chlebá powiádáią/ dawáią
znáć/ że ták máłem chlebá nie podobá byłá áby był ták wielki orszak lud: na
sycony obyczáiem przyrodzonym. Już thedy ieśliże one tłuszczą chćiał Chry
stus násyćić / iáko sye o nie stárał / obyczáiem przyrodzonym to być nie mo
gło/ dla niedostátku chlebá / który ledwoby był dał dostátku sámemu Chry
stusowi Pánu/ y z iego Apostoły: ále Pánu iáko prawdźiwemu Bogu tá
było z máłá iáko z wiela chlebá násycáć wielkość ludźi podobno. Czym
w stárym Zakonie / gdy Pan Bóg Mánną ná puszczy lud karmił / że który
więcey nád miárę roskazáną od Páná BOgá oney Mánny wźiął / przesię
nie miał iey więcey nád onego który mniey wźiął. Ták sye y tu ná tym miey
scu dźieie: Máłość żywnośći rozmnożyłá sye w rękách vżywáiących/ tak że
sye iednáko wszyscy násyćili/ o czym podobno niekiedy Dawid mówił: Będą
pożywáć vbodzy / y będą násyceni: á chwálić będą Páná kthórego szukáli.
Bo nie roskosznicyć to byli którzy ná tákich potráwách przestawáli/ któ im
Christus Pan z błogosłáwieństwá swego rozdáwáć raczył: tho iest / á sye
mieli gdy chléb á troche ryb iedli: nic thu ná roskószy / nic o wymyslnych po
tráwách y pólmiskách nie słyszysz / przeto też o roskosznikách y bogaczách s
wiátá tego trudno to rozumieć masz / áby ná tym obiedźie z Christusem Pá
nem być mieli. Vbóstwo miłe/ toć było vczestnikiem tego Páńskiego z cudu
vczynionego obiádu: ći iedli/ ći byli násyceni: ći chwały zá to dawáli Pánu ná
szemu którego szukáli. Zá które też/ iuż nie dáleko przed śmierćią/ Bogu Oy
cu swemu Pan dźiękowáć raczył / iż co był zákrył przed mądrymi y roztro
pnymi/ to obiáwić raczył/ wedle świátá máłym / wzgárdzonym/ y vbogim.

Ale iż tho násycenié z śiedmiorgá chlebá / w táiemnicy śćiągáło sye ná
Zakon nowy/ rozumieią Doktorowie/ że Pan nász tym co to śiedmioro chle
bá znáczyło / násycáć raczy śiedmiorąką łáską dárów Duchá świętego: tho
iest Mądrośćią/ która od Bogá iest/ iáko Jákub S. świadczy: wyrozumie
niem zdrowym / porádą dobrą / stałośćią y mocą w rzeczach pobożnych y
potrzebnych: vmieietnośćią rzeczy potrzebnych / pobożnośćią / á nákoniec
boiáźnią miłego Bogá/ która iest początkiem wszelákiey mądrośći.

Day to nam Pánie Boże/ áby tákim chlebem byliśmy od Páná nászego
záwsze násyceni. Bo iáko w cześney pracy potrzebny chléb ku posileniu ćia
łá nászego/ thák w tych dárách Duchá S. zależy posilenie Dusz nászych do
których Mądrość BOża/ w vmysle BOgá Oycá sye rodząca/ Syn iedyny
Boży / nas powoływa mówiąc: Który prágnie/ niech do mnie przyidźie do
napóy / á niech pije / á nie będźie prágnął ná potym. Y ná drugim mieyscu:
Jam iest chléb żywotá wiecznego. Chcesz wiedźieć co to iest zá chléb/ y co to
zá napóy táki? wyłożyć to pismo gdy ćię náuczy/ czym ćię to Christus Pan
nákarmić y nápoić ma. Thák pismo do spráwiedliwégo człowieká mówi:
Nákarmi go Pan chlebem żywotá/ y wyrozumienia/ á wodą mądrośći zdro
wey y zbáwienney nápoi go/ y będźie vmocnionym w nim/ á nie osłabieie: za
trzyma go / y nie będźie pohánbion / y imieniem wiecznym vdźiedźiczy go/

Bo z nim było dwánaśćie Apostołów á śiedmdźieśiąt vczniów.

Exodi 16. ver: 18.

Psal: 21. versu 27.

Math 11. ver: 25.

Siedmioro chlebá co znáczy.

I. Iacobi 1. versu 5.

2. 3. 4. 5. 6. 7.

Prouer: 1. ver: 7.

Genes: 3. ver: 19.

Ioan: 7. ver: 37. & cap: 6. versu 35.

Eccles: 15. à ver: 3. ad 7.

Bóg náß wßechmogący. Otóż báczyć możeß iuż/ że Pan náß y do tych
św/ y po wieczny czás/ chlebem dárów Duchá świetego / kthóre w táie-
cy to siedmioro chlebá znáczyło/ wierne swe karmić raczy/ y karmić be-
ná wieczne potomne czásy. Ale do textu Ewányeliéy czás przystąpić.
Dowiedziawßy sye Pan o poczćie chlebá onégo od Apostołów / nic go
áłośc nie obrußyłá/ ále wnet

Roskazał oney tłußczey vśieść ná ziemi.

Już thu Pan Christus záczyna Cudo wßechmocnośći swoiéy. Bo gdy
cza od Apostołów dwánáście/ y siedmdziesiąt vczniów Páńskich/ nápo-
oná byłá/ áby śiádłá ná ziemi/ á nápominániu dosyć vczyniłá/ dosyć czy-
roskazániu Páńskiému: choć iednák żadnych pokarmów y potraw nie
śiálá. Wnet Pan náß miły JEzus Christus / iż Cudem wielkim miał ie
nić/ y nákarmić wedle potrzeby ich/ iął sye swégo zwyczáiu onégo/ który
był vczynił kiedy pieć tysiecy ludźi z pieciorgá chlebá nákarmił. Który
vyczay Páná náßégo / Ewányelistá Jan pierwéy / á theraz Márek S.
opisali:

Ioan: 6. versu 11.

źiąwszy poczet on chlebá / dźieki czyniąc poła-
ł / y dał Vczniom swoim áby prze nie kłádli: y
dli przed tłußczą. Mieli też troche rybek / które
błogosłáwił/ y roskazał przed nie kłáść.

Tho iest śiedmióro.

Ty słowá żadnéy trudnośći w sobie nie zámykáią/ pokázuią tylo spráwy
iskiéy postepek/ którégo vżywał w nákarmieniu ták wielkiégo orßaku lu-
Który to postepek iáko ma być nam ku náuce/ powyżßéyesmy pokazali:
ylo Duchownym obyczáiem spráwe Páńską krótko wyłożymy.

Dominica LÆTARE.

Widźimy tu w Historyéy co czyni Pan. Bierze chléb/ y łamie/ y dáie
giéy tłußczéy: Tym ćiebie vcząc tego/ czego przed tym Prorok Izáiaß v-
: Rozłóm łáknącym chléb twóy: niedostáteczne / tułáiące sye/ wwiedź
domu twego: gdy vyźrzyß nágiégo/ okriy go, etc. Pytaß/ czemu? Náu-
ćie Anyół Ráphael v Tobiaßá: Dobra iest przed Pánem BOgiem mo-
dlwá / y post / gdy bedźie przyłączoná do tego iáłmużná. Bo iáłmużná od
ierći wybawia/ y grzechy oczyśćia: náyduie Boże miłośierdźie/ y náostá-
żywot wieczny. Przeto do téy to iáłmużny Pan náß swé vpominá iąc/ ták
nie po nich ią chce mieć/ że każe náostátek y wßytko swoie przedáć/ á iał-
żne niedostátecznym dáć. Luce 12. v. 33. Gdyż iest/ wedle Páwłá świe-
o/ ofiárą przyiemną Pánu Bogu/ wonnośćią wdźieczną przed Máyestá-
iego / y iego błogosłáwieństwo nád nią záwisło. 2. Corint: 9. v. 5.
áß spráwy Páńskiéy pierwßą náuke.

1.

Isaiæ 58. versu 7.

Tobiæ 12. v: 8. & 9.

Prouer: 19. ver: 17. Lichwi Pánu Bogu/ który ma lutość nád vbogim

Phili: 4. versu 18.

2.

Pátrzże drugiéy tobie pożytecznéy. Widźiß że Pan Christus dáie chléb/
Apostołowie biorą/ y tłußczéy dáią. Tákże y podźiś dźień rozumiéy miły ch-
rześćijáński człowiecze/ żeć Pan twóy tóż czynić raczy w duchownym twoim
yceniu. Abowiém Pástérzom twoim które postáwił áby czuli w Kośćie-
lego/ on nawyżßy Pástérz dáie chléb niebieski słowá swégo: á ći zásie to-
y wßytkim wobec/ dáwáć ten chléb powinni. Bo Apostołowie nie roz-
dáią nic inßego tłußczéy/ iedno ten chléb kthóry im Christus Pan w ich
unek dáie: Y tenże sposób máią mieć y dobrzy Pástérze/ nie co inßégo po
négo/ polubnego/ y pochlébnégo powiádáć / iedno sáme náuke Páná á
Zbáwićielá swego Jezu Christá: pátrząc ná to/ áby miásto prawdy/ fáłßu;
miásto náuki Christusowéy / náuki przećiwnéy Christusowéy / nie vczyli: á

Actu: 20. ver: 28. & 31.

Kośćio-

Kośćiołá iego świetego z zgody / z miłośći/ y z iednosći nie łupili.

3.

¶ Nád tho ieſzcze/ Chléb ten który Chriſtus Pan łámáć raczył/ y dawa
Zwolennikom/ choć wliczbie máło go było/ przedsie ták ſytny był/

Ze ſye wſzyſcy do ſytośći náiedli :

Y nád náſycenié tłuſzczéy / zoſtáło go ieſzcze wiecéy niż go było ná przo[d]ku
rozdawánia. Bo z siedmiorgá

Siedm go koſzów zoſtáło.

Owo nieprzetrawiony to był pokarm. Tákże rozumiéy o Swiątośćiach
Kośćiołá Chriſtuſowégo / kthóre ćie náſycáią ku zbáwieniu : á ſą zá pe[wne]
znáki łáſki miłégo Bogá/ y twégo poświecenia : żeć thy ſą nieprzetraw[ione]
w Kośćiele Páńſkim/ ále záwżdy trwáiące/ iednáką záwżdy władzą m[ające]
w Kośćiele miłégo Bogá/á nie gdźie indźiéy. Bo okróm Kośćiołá Chri[ſtu]
ſowégo / Swiątośći żywioły ſą ku ćieleſnemu posileniu / álbo ku vżywá[niu]
nie ſą Swiątośćiámi ku zbáwieniu. Nie przetrawiony thedy pokarm [na]
Chrześćijáńſki człowiecze / Duſzy twéy dla zbáwienia / y dla obietnic P[áń]
ſkich w tobie wypełnienia/w tych widomych znákách niewidoméy łáſki [Bo]
żéy/które przez ſłowo iego sſtawáią ſye tobie vżywániém zbáwiennym/y [ſo]
bie á Duſze twoie poświącáią : y przeto ie zowiemy Sákrámentá/ tho [iest]
rzeczy poświącáiące nas.

4.

¶ Przypátrzże ſye ieſzcze / żeć Pan twóy czyſty w tym przykład dáie/ [gdy]
chléb łamiąc dźieki czyni. Náuczáiąc ćie/ ábys rozumiał ſkąd to czesne [po]
żywienié maſz / y czego záwżdy w twych pracách żądáć maſz. Bo nie c[zego]
inſzego/ iedno łáſki á błogoſłáwieńſtwá miłégo Bogá : gdyż iego błog[osłá]
wieńſtwem mnożą ſye wſzytki rzeczy/ á przeklectwem giną. Aza nie pom[niſz]

Iob 1. verſu 10.

co mówił Szátan do Páná Bogá o Iobie : Pánie/ tyś pracam rąk ieg[o] [y]
ſpráwam iego błogoſłáwił : Przeto máietnosć iego rozmnożyłá ſye ná ziem[i].
Wiédzmyſz tedy/ że błogoſłáwieńſtwem nas/y ſpráwy náſze/ Pan rozma[ża]
zą / á bądźmy tego wdźieczni/ y dźiekuymy mu zá tho / chwałe iemu y c[ześć]
czyńmy : by zásie dla niewdźiecznośći náſzéy Pan nas nie karał / iáko Zy[dy]
niewdźieczne ná puſzczy/y potym w źiemi obiecánéy/kárác raczył/ mówi[ąc]:

Iſaiæ 1. verſu 2.
Iſaiæ 5. verſu 2.
Pſal: 79. verſu 9. & 10.
Ieremiæ 2. ver:21.
Math: 23.ver: 38.

Ludem zá ſyny wychował/ y podwyżſzył/ á oni mie wzgárdźili : wſzczépi[łem]
ie winnicą dobrą/a oná ſye sſtáłá iágodą kwáśną: przeto głodem/ miecz[em]/
y morem/ wykorzenię ie z źiemie. etc. Ták Pan Bóg raczył niewdźieczni[e]
kárác/ ná którą też nárzékáiąc Pan náſz/ Zydom/ y onym Pháryzeuſzom [o]
których ſłał Proroki/y Mędrce/które oni wdźiecznie nie przyymuiąc/zábi[li]
ie/mówić raczył:Dom wáſz zá to będźie ſpuſtoſzony. etc. Co ſye iednák s[ſtá]
ło/ y wypełniło : iáko tego wſzyſcy wiádomi ieſteſmy. Bądźmyſz my wd[źie]
cznieyſzy dárów Páńſkich / dźieki / chwałe/ y cześć/ vſtáwicznie iemu zá [ie]

2. Cor 9. ver: 10.

czyńmy : á Pan rozmnoży roſtące owoce ſpráwiedliwośći náſzéy. Da n[am]
żywnóśc czáſu náſzéy potrzeby: da źiemie płodną/Niebo łáſkáwé/ dżdże c[zá]
ſu potrzeby pogodne : długi pobyt ná świécie w łáſce ſwéy/ á po śmierći [chwa]
wałe wieczną.

5.

¶ A gdy ſłyſzyſz/ że Pan z Apoſtoły wſzytke żywnosć ſwoie która m[ial]/
to ieſt chlebá siedmioro/ y troche ryb/ záraz wydał głodnéy tłuſzczéy : bi[erz]
ſtąd przykład y náuke/ iżebyś czáſu potrzeby nie litował dla ludźi vbog[ich]
żywnośći : bogáći żeby nie hámowáli gumien/ ſzpiklérzów ſwoich/ dla po[ży]
wienia ludźiom. Bo niech wiedzą/że ſye tym ich ſkępſtwem Pan Bóg b[rz]
dźi/ gdyż oni wielką przyczyną ſą wygłodzenia poſpolitego ludu/ y przekl[ę]ty

Prouer:11. ver:26.

táki ieſt od Bogá / iáko Piſmo mówi : Kthóry człowiek záchowywa/ álo
czáſu potrzeby zákrywa zboże / będźie przeklęty miedzy ludźmi. Otóż nib

cza z Páná/którego ſye być vczniámi y náśládowcy rozumieią/áby mie=
łość czáſu potrzeby / czáſu głodu gdy ij Pan Bóg przepuſzcza/nád vbó=
m/żywnośći im dodawáiąc/á dla ſkepſtwá ná dálſzą drogość zbóż ſwo=
ie chowáiąc : ſzczodrobliwośći Páńſkiéy náśláduiąc / który otho tákié
áwy / y táką żywność iáką miał/ to ieſt chléb/ á ryb troche/ wſzytke rá=
wygłodzonéy tłuſzczéy wydał.

6\.

Poznáć ieſzcze ſtąd możeſz/że nie roſkoſznikiem Pan być raczył/ále pro=
i pokármámi żywot ſwóy chował: bo nie znáć v Páná wydwornych pół=
ów/ nie naydźieſz rozmáitych potraw / chléb á ryb trochá wſzytká iego
ność: Dáiąc w tym náuke/ że ludzkié przyrodzenié máłą rzeczą/ y ſkrom=
noże być wychowáné/gdy ſye kto w ſkromnośći záchowáć chce. Niech=
obaczą oni/ którzy w chowániu roſkoſznym ćiáłá ſwégo miáry nie má=
ſnadźby z Páwłem S. mógł o nich rzéc / Ze brzuch v nich ich Bogiem
Bo wſzytko ſtáránié ſwoie do tégo obrácáią / áby roſkoſznie iedząc/ y
ie piiąc/ brzuch ſwóy tuczyli : A thácy/ iáko Dawid Prorok świety po=
a/ miłuią prózność/ y ſzukáią omylnośći. Ale niechay czytáią ći roſko=
wtóre Kápitulum v Eccleſiáſteſá/ który ſye też był ná to vdał/áby ro=
vżywał/ y w nich práwie opływał : Cóż w nich poznał / co ř Powie=
/ iż w nich to obaczył/ że były prózność / y vdręczenié Duchá. Cośmy
ednák wprawdźie nád Eccleſiáſteſá lepiéy poználi/ iż tho prózność ieſt.
wiémy iáko ten ſpoſób żyćia zápłácono po śmierći onemu Bogaczowi/
ochedożnie záwżdy chodźił / y hoynie trawił : iáko máſz v Lukáſzá S.
ápitule ſzeſnáſtéy / że zá tho wźiął w Pieklé w okrutnym ogniu zapłáte
e/ z wielkim vdręczeniém Duchá ſwoiego.

Philip: 3. ver: 19.

Pſalm: 4. verſu 3.

Eccleſ: 2. verſu 1.

Luc:16.v:19.&23.

Jeſt tedy wielé ſtąd nam dánych náuk / iż Pan náſz do náſycenia śied=
giem chlebá/y trochą ryb/cztérzy tyśiące ludźi nákarmić raczył : bo ták
iáda Ewányeliſtá/

tych którzy iedli/ było około cztérzech tyśiecy.

ym błogoſłáwieńſtwem ták chléb rozmnażáiąc / iż nád potrzebe iedzą=
śiedm koſzów ieſzcze zoſtáło.

Poznawſzy tedy w téy ſpráwie Páńſkiéy Boſką moc iego / prośmy vni=
mi prośbámi miłośierdźia ieg świetego/áby nam dał być prawdźiwymi
ádowcámi ſwoimi/ żebyſmy wedle dánego nam od niego przykłádu ży=
mu ſye tu ná świećie/iego náśláduiąc/podobáli/ á po śmierći z nim wie=
królowáli. Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I.

Naprzód : Dáie znáć Ewányeliéy dźiśieyſzéy Hiſtorya prawdźiwa/ że
Chriſtus ieſt prawdźiwym BOGiem y Człowiekiem. Bo gdy lutość
ł nád tłuſzczą/ czynił to iáko człowiek : á iż z máłá chlebá ták wielki or=
ludźi nákarmił ſwym błogoſłáwieńſtwem / moc to Boża byłá. Praw=
ie tedy Páweł S. oboie náture Chriſtuſá Páná wypiſuiąc/ do Rzymiá=
mówi : Z Zydowſkiégo narodu Chriſtus ieſt wedle ćiáłá/który ieſt Bóg
ſłáwiony ná wieki : iáſnie Bogá y Człowieká Páná Chriſtuſá być po=
uiąc. Czego dźiśieyſzéy Ewányeliéy Hiſtoria nieomylnym świádkiem ieſt/
ſye powyżſzéy wiernym ſzéroce pokazáło.

Roma: 9. verſu 5.

II.

Po wtóre : Vczy Ewányelia / onego co dawno Syrách Káznodźieiá
napiſał : Synu/ przyſtepuiąc do ſłużby miłego Bogá / zgotuyże Duſze
e do doświadczenia przez pokuſy. Bo ták ſye z wybránymi dźieie/że ſko=
e Pánu podobáią/ tedy troſki/ fráſunki/ y dolegliwośći/ ich náśláduią :

Eccleſ: 2. verſu 1.

y to ieſt ich przywiléy który wzięli od Páná ſwégo/ iż iáko on/ thák y on
krzyżem być muſzą. A muſi ſye pełnić ſłowo Páńſkie: Iż ſługá żaden n
Páná godzien/ kto zá nim krzyżá nie nieſie. ꝛc.

Math:10. ver: 38.

III.

Po trzecie: Vczy ieſzcze Ewányelia / że rozmnożenie dóbr cześnyc
ſzych / z Páńſkiégo ieſt błogoſłáwieńſtwá: okrom którego / wſzytki rze
máietnośći/ tákże y prace/ giną: iáko ſye to powyżſzéy doſyć ſzéroce po
ło. A zá tym ſye pokázuie być ono prawdá / co Tobiaſz mówił ſynowi ſ
mu: Vbodzyſmy/ ále bedźieſz miał wielé dobrégo/ bedźieſzli ſye Páná
bał: á kiedy przez wſzytki dni twoie w vmyśle twoim bedźieſz miał Páná
gá/kiedy bedźieſz iáłmużny czynił/ bedźieſz miłośiernym/zapłáte ſobie od
ná Bogá ſkárbiſz y gotuieſz. Owo wſzytko czwarte Kápitulum z Tob
mogłoby tu być włożone: bo ſye do tego ſtoſuie/ żeby káżdy znał iż od
Bogá żywność ma / á Pan ſwoich nie opuśći: gdyż ták Pan przez Pro
mówi: Ieſli bedźiećie mię chćieć ſłucháć / dóbr źiemie pożywáć bedźiec
ieſli mię nie bedźiecie chćieć ſłucháć/ á pobudźićie mię ku gniewu/ miecz
pożrze. Czytay do tego czternaſte Kápitulum v Zieremiaſzá/ co złym
ſzládowcom ſwoim Pan obiecowáć raczy/ tedy poznaſz/ iż zá błogoſłá
ſtwem Páńſkim wſzytko dobre idźie / á zá gniewem iego wſzytko złe
y wſzytek niedoſtátek. Rácżże nam Pánie błogoſłá-
wić. AMEN.

Tobiæ 4. ver: 23. & 6. 7. 8. 10.

Iſaiæ 1. v: 19. et 20.

Ierem: 14. à ver: 1. ad 7. et à 18. ad 20

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Oſma po Tróycy S. według opiſá-nia Matheuſzá S. w Kápit: 7.

Strzégaycie ſye od fáłſ-
wych Proroków / kthórzy do nas
przychodzą w owczym odźieniu/ le
we wnątrz ſą Wilki drapieżnymi:
po owocách ich poznaćie ie. Izż
zbiéráią z ćiérnia Winne iágody/
álbo z oſtu Figi? Tákći kożde drze-
wo dobre / rodźi dobre owoce: ále
záś/ złé też owoce rodźi. Nie może
dobre drzewo złego owocu podáć: áni drzewo złe dobrych owo-
ców rodźić. Káżde drzewo które nie podawą z śiebie owoców
dobrych/ bedźie wyćiete / y w ogień wrzucone. A tákże z owo-

cy ich poznaćie ie. Nie káżdy kto mi mówi Pánie Pánie/ wnidzie do Królestwá Niebieskiégo / ále ktho czyni wolą Oyca mego który iest w niebie/ten wnidzie do Królestwá niebieskieǵ.

Przemową pokázuie prawdziwym opiekunem pásterzem y przyiaćielem náßym/ być Páná który nas odewßego złego przestrzega

Vßnáßych Opiekun Pan náß JEzus Christus/ Chrześćijáński człowiecze/ bedąc Doktorem y Pásterzem náßym/ wiedząc przeßle / ninieyße kthóre przy nim były / y tudźież przyßłé czásy / ludźióm náßládowcom miłego Bogá prawdźiwym być niebespieczne z wiela przypadków / ze wßytkich stron ostrzégá z pilnośćią przyiaćioły y wierne swoie / áby ostrożnieyßymi we wßelákich przychodzących przygodách byli : bo iż kłamstwo złych y pokrytych ludźi odkrywa/ á prawdę ßczyrą swoim opowida: iż záwadzáiącą do zbáwienia náukę/y z Náuczyćielmi/ iáśnie okazuie tedyć thu nic inßégo nie czyni/ y nie vczy / iedno potrzebną przestrogę ku pieße y ná przestrzeżenié swych wiernych náßládowców/czego sye wystrzégáć/ y czego náßládowáć im przystoi/ vczy y vkazuie. A czyni to iáko práwy opiekun Duß náßych / iáko práwy Pástérz náß / ktoryby niechćiał áby wilcy mieli z nas násycenié miéć:ábyśmy ná drapiestwo y pożárćié ich nie przyßli: y áby sye z nas wiernych iego drapieżne bestye nie ćießyły. Przypátrzmyż sye iákiego Opiekuná/ Pástérzá/ y Przyiaćielá mamy/ á bądźmy wdźięczni tego: bo ten Zbáwićiél/y opiekun/á przyiaćiél náß/wßelákim sposobem wßego dobrego życząc nam wiernym swoim/ y słowy/ y dobrodźieystwy/ spráwámi/y vczynnośćiámi swymi/ to raczył pokazáć.

1. Petri 2. ver: 25.

Jákim opiekunem iest náßym Pan Christus.

☞ Słowy swoimi / że nas wierne zá przyiaćioły brał / pokazał nam tho iáwnie v Jana S. gdźie sye z tym do Apostołów opowiedźiéć raczył/ mówiąc : Już was zwáć niechcę sługámi/ ále zowę was przyiaćioły mymi: iesli

Jákim przyiaćielem.

Ioan:15.v:14.et 15.

Math: 12. ver: 50.

bedziećie chowáć przykazánie moie. A wobec wszytki ony bráćią swoią z wi
Pan nász/ którzy czynią wolę Bogá Oycá iego który w niebie iest. Pok zá
się tedy Pan nász wiernym swoim słowy swymi / być przyiaćielem y brá m
A iżebyś człowiecze Chrześćijáński wiedział/ że z Paná twégo nie słowen ty
lo masz przyiaćielá / ále y vczynkiem : boć kto słowem przyiaćielem iest (lo
iákich podobno dosyć iest ná świećie/ iest to nie przyiaćiel/ ále obłudá: Ju
daszowie to są tácy/ którzy zwierzchu cáłuią vsty/ á serce ich pełno obłudy y ie
przyiáźni. Ale nie ták Pan nász nam wiernym czynić raczy / ten y słowe m/ y
vczynkiem/ swoim iest przyiaćielem.

Pan nie słowem tylo/ále skutkiem iest nam przyiaćielem.

Aza nas thák do końcá nie raczył vmiłowáć/ że żywot swóy/ y sam ie
bie/ nie dla kogo inszégo iedno dla nas/ y zbáwienia nászégo/ dał ná śm ierć
okrutną krzyżową/ máiąc tho w mocy / dáć żywot swoy zá nas/ y nie dá ć
przetsię nie litował Pan tego/ co iest námilszégo káżdemu człowiekowi n á świ
wiećie/ zdrowie námilsze: zdrowia nie litował/ dał się zá nas/ z płáczem/ á
lem/ y ze łzámi/ ná ofiárę świętą y niepomázáną/ áby był gniew wieczn go
Bogá vbłagány/ y grzéch á śmierć násza áby się wsteczyłá y skáze wziel
Nie viął się ten wielki nász przyiaćiel/ á Syn przyrodzony Bogá Oycá nie
bieskiego/ ták Anyołów/ iedno nas synów Abráhámowych: y przeto nie An
yołóm stráconym ná wieki / ále nam się opowiedział z tą miłośćią gdy mó
wił : Nád te miłość żaden więtszéy nie ma/ áby żywot swóy położył zá pr zy
iaćioły swoie. Któż tho vczynił ? Ten który y słowem/ y skutkiem á vc zyn
kiem iest nam przyiaćielem / práwdziwy Syn Boży/ Pan nász miły Jezus
Chrystus : ten dla nas/ Pánem będąc/ vbogim się stał : BOgiem będąc/
stał się stworzeniém : żywym człowiekiem będąc/ stał się vmárłym.

Hebræ: 5. versu 7.
Ephes: 5. versu 2.

Ioan: 15. ver: 13.

Wiele dla nas PAN czyni iáko práwy przyiaćiel.

Roma: 9. versu 5.

Ale żebyś iesztze ná tym máło nie miał / iżebyś od niego nágotowán ych
dobrodźieystw márnie nie vtráćił / áthoć iesztze náuką swą wielkie przest rze
czyni/ ábyś od przyiáźni iego/ od nágotowánéy tobie chwały przezeń/ má rnie
nie odkroczył : ábyś od Opiekuná/ Pástérzá/ y Przyiaćielá twégo wielki ego/
do Wilká drápieżnego nie przyszedł / w iego pászczękę nie wpadł / przez iego
rozdárćie y rosproszenie nie zginął/ iáko owcá błędna : áto ćię ten tho twóy
przyiaćiel/ nád wszytki przyiaćiele nalepszy/ przestrzéga / y opowiádać kgo
się strzédz masz/ á kogo násládowáć. A vczy ćię tego dostátecznie w dźis ie y
széy Ewányeliéy/ która nam ty rzeczy kłádźie przed oczy.

1. ¶ Naprzód / vkazuie roskazánie Páńskie / iáko się mamy strzédz fał
szywych Proroków.

2. ¶ Po tym/ iáko tákie Proroki poznáć mamy.

3. ¶ A náostátek/ przestrogá iest od Páná vkazána/ kto wnidźie do Kró
lestwá onégo wiecznégo/ wybránym Bożym zgotowánégo.

A iesliże kiedy Chrześćijáninie miły/ tedy tych czásów nieszczesliwych á
którzesmy teraz przyszli/ potrzebne iest nam wiernym Páńskim to iego w dź i
śieyszéy Ewányeliéy przestrzeżenie : bo gdźie thák wiele różnych náuk o ko
Wiáry/ ná którey wszytko násze zbáwienie należy ? gdźie thák wiele rozli
nych á niezgodliwych Doktorów y Náuczyćielów/ które tu Pan Proroki
wie ? gdźie ták wielka rospustá ludźi/ iż co kto chce to czyni ? Boć to zá tym
idźie/ zá rospustną y swowolną náuką/ rospustné y swowolné ludzkie obyc zá
ie : więc niebożątká ludźie vskarżáią się / tułáią się w vmysłách swoich/ nie
wiedząc co czynić/ y kedy się nákłonić w thych różnych náukách: słysząc n ie
zgodliwé Doktory y Náuczyćiele swé/ á ono ieden ná drugiégo woła/ ied en
drugiégo łży/ náukę iego sromoći/ ták iż też przychodzą do tego / dawszy s ię
vwieść pobłażáiącym słówkom / y pięknym błogosłáwieństwom ludźi f ał
szywych y obłędliwych / że odstępuią Wiáry szczyréy y prawdźiwéy stáro ży
tnéy/ która záwżdy/ wszędy/ w Kośćiele Páná Chrystusowym trwáłá. Wc

Iesli którego wieku/ tedy tego/ téy PAńskiey przestrogi nam potrzebá.

Zli ludźie/ y zły czás/ co przyniosł

naydźieß drugié mędrki/ którzy ſye ſobie rozumieią być mądrymi: y nina[...]n nie záśiedli/ iedno áby róznych Náuczyćielów ſłucháiąc/ ony ßácowá[...]i ták ſtárożytnéy Wiáry Doktory y Náuczyćiele/ iáko też y ty nowe wier[...]i w tákiéy wadze máią/ iż o nich rozſądki y ßácunki czyniąc/ ſpytáni/ co/ [i]áko wierzą/ o ſobie ſpráwy dáć nieumieią/ y práwéy drógi Wiáry ſwéy po[...]ác nie mogą/ náyduiąc ſobie wymówki obłędliwé/ y mówiąc: Wolno ká[...]mu wierzyć iáko chce/ wolna ieſt káždemu Wiárá/ bo iéy w mocy ſwéy [...]mam/ iáką mi Pan Bóg dał táką wierzę. Ták ći Salomonowie do oſtá[...]go kréſu przychodzą/ ßácuiąc cudzé náuki y rozſądek czyniąc/ ſámi za[...]y nie máią: á którzyby owcámi być/ Páſtérzów ſwoich ſłucháć/ y w wie[...]ſtárodawnie ßczepionéy trwáć/ vmyſłu ſwégo do pokątnych náuk nie tu[...]miéli/ ći Kozłámi ſye ſſtawßy Páſtérzámi być chcą: á przy tym y Wiá[...]y Náukę/ á náoſtátek y Páná Bogá ſtráćiwßy/ y niczego z tych nie má[...] bez Wiáry/ bez Náuki/ y bez Páná Bogá żywiąc/ iáko on Czárnokśię[...] przećiwnik Páwłá świętego: iáko Alexánder y Hymeneus ozornicy pra[...]y náuki Bożéy/ żywą ná świećie/ czekáiąc wiecznego y ſpráwiedliwego [...]epienia ſwégo.

> Act: 13. verſu 8.
> 1. Tim: 1 ver: 20.

Tákich tedy/ y tym podobnych/ Pan náß każe ſye nam ſtrzédz/ y nie ka[...] ſye z nimi/ áby nas nie ogárnęłá złość ich/ y żebyſmy wiecznie z nimi nie [...]iéli: boć to ſą bluźniérze Syná prawdźiwego Bożégo/ y Náuki świę[...]iego. Nie wierzmy my im/ Chrześćiyáninie miły/ żeby thák Wiárá miáłá [...]wolna/ iżeby ſye godźiło wierzyć co kto chce: oto nas ſam Pan w tym [...]ſtrzéga/ kiedy ſye nam każe ſtrzédz pilnie fáłßywych Náuczyćielów/ od [...]ych pochodźi zła Wiárá. Bo gdy to Pan roſkázuie/ dawa znáć/ áby od [...]ych Doktorów nie iákiéybyſmy chćieli/ ále dobréy y prawdźiwéy Wiáry [...]ſmy ſye vczyli/ á vcząc ſye iéy ábyſmy dobrze y prawdźiwie wierzyli.

> Vczy Pan że nie wolno wierzyć iáko kto chce/ iedno dobrze wierzyć/ y dobrych Doktorów ſłucháć przyſtoi.

[...]i z mieyſcá tego może ſye káždy dorozumiéć/ iákiéy wolnośći ći chcą co [...]olnéy Wierze powiádáią: boć to dla tego czynią/ áby im wolno czynić [...]ówić coby chćieli/ á inßy ná to pátrząc áby milczeli/ y nic mówić nie ś[...]li. A ſtąd oná ſwawola vroſłá/ że wolno Pánu roſkázáć poddánym/ áby [...]rzyli iáko on chce/ y iáko każe: á on iżeby nikogo/ lub Królá/ lub Biſku[...]iégo/ zgołá nikogo/ choć zwierzchność nád nim máią/ áby nie ſłuchał. [...]o tá wolna wiárá/ iedny niewoli/ y nád ſumnienié przymußa ie wierzyć: [...]ugim wßeteczną y bezbożną wolą dáłá/ że nikogo ſłucháć niechcą. Ale [...]hay co zá tym vroſło.

> Wolno wierzyć/ co zrobiło ná świećie.

Tá wolna wiárá bluźniérſtw náśiáłá y námnożyłá/ Syná Bożégo po[...]táłá: Kośćioły iego/ y ich ozdobę/ zgłádźiłá y wyniſzczyłá: Swiątośći [C]hześćiyáńſkié/ vpominki zbáwienia pewne/ zárzućiłá: boiażń miłego Bo[...]opſowáłá: do wßytkiéy ſwéy woléy wrotá otworzyłá/ y wßytko cnotli[...]ćwiczenié Chrześćiyáńſkié w vczynkách pobożnych/ którékolwiek dla ozdo [...]Wiáry świętéy były/ wniwecz obróćiłá. A tho ſą pożytki tych to Dokto[...] / tych Prorokówo fáłßywych: to ich owoce/ tho ich ieſt ſkórá owcza/ á [...]rze drapieżne ſpráwy/ y ſerce/ któréć tu Pan w Ewányeliéy wykonterfe[...]áć raczył: á my theraz ná nie żáłośnie/ iáko wierni Chrześćiyanié/ pá[...]my.

Dźiękuymyż my wierni Pánu á przyiaćielowi y opiekunowi náßému zá [...]ſtrogę/ á ſłucháymy y náſłáduymy iéy/ chcemyli áby ſye nam w pożytek [...]ćiłá. A ieſliżeby przyſtoynie dźiękowáł onemu człowiekowi/ którýby ćię [...] beſpieczeńſtwá iákiégo przeſtrzégł/ ábyś w nie nie przyßedł/ ſłußniéy y [...]ſtoyniéy Pánu twému dźiękowáć máß/ który ćię przeſtrzéga ábyś o Du[...]wéy niebeſpieczeńſtwo y vpadek nie przyßedł/ y w páſzczece wilczéy ábyś [...]ył: błędów ábyś nie náſłádowáł/ któréby potym zábiły y ćiáło y duſzę

> Kiedy przyiaćiel przyiaćielá przeſtrzeże od przygody/ godźi ſye mu dźiękowáć/ wiecéy to mamy czynić Pánu ſwému.

twoie. Ale ábyś ſye tego lepiéy ſtrzégł / ſłuchay iáko ćie Pan przeſtrze
w dźiśieyßéy Ewányeliéy/ która ták poczyna mówiąc :

Oſtrzégayćie ſye pilnie od fáłßywych Prorokó

Tu potrzebá ſye dowiédźiéć / ſkąd przyczynę Pan wźiąć raczył téy t
dźiśieyßéy náuki/ y pilnégo nápominánia ſwégo / żeby ſye iego náßládon
przeſtrzégáli fáłßywych Prorokow. Náyduiémy thedy tego być dwie pr
czynie.

Pierwßa przyczy ná tego nápominánia Páńſkieg.

Piérwßa tá ieſt: Iż Pan poczynáiąc iuż doſkonáłéy náuki nowego ſ
go Teſtámentu vczyć / począł wßytek ſpoſób żyćia pobożnégo y świetol
wego w ſwym Zakonie náucząć : y proſto od záłożenia kazánia ſwégo /
vczyć ktorzy ſye BOgu podobáią/ kthorzy godni błogoſłáwieńſtwá iego
ktorzy zá cnotámi przemiánki błogoſłáwieńſtwá mieli otrzymáć. A czynił
w piątym Kápitulum v tegoż Máttheußá / gdźie ná gorze śiedząc zálé
począł/ y zálecał/ vbogié w Duchu/ czyſtego ſercá / ſmutne / łáknące y p
gnące ſpráwiedliwośći : ćiché / miłośierne / y wßytki ludźie prześládowá
ćiérpiące dla ſpráwiedliwośći. Ktorym wßytkim dał oſobne odpłáty/
niąc iedny ſynámi Bożymy/ iáko ſkromne y ſpokoyne : obiecuiąc drugim k
leſtwo niebieſkié/iáko vbogim w Duchu: niektorym opánowánié źiemie
czney/ iáko ćichym : niektorym poćießenié / iáko záſmuconym : miłośierd
otrzymánié/ miłośiernym : y wedle ſpraw pobożnych obiecáć odpłátę
czył káżdemu człowiekowi.

Math: 5. à ver: 3. ad finem.

Zporownánia náuki Chriſtuſá Páná/z náuką obłędliwą/poznaż fáłß y zdrádę.

A przy tym wßytkim roſkázáć raczył káżdemu człowiekowi w Zako
ſwoim/ áby okwitowáłá iego ſpráwiedliwość wiecéy niż Licemierniko
ktorzy v świátá bárzo ſpráwiedliwi byli widźiáni: áby iáśniáłá przed lud
iáko świátłość/ ku przykłádu im : áby żaden wzgorßenia z siebie nikomu
dawał : nieprzyiaćielá ſwego áby miłował : Małżeńſtwo iżeby ſtáteczn
trwále záchował káżdy : áby nie przyśiegał żaden áni ná Niebo/ kthore
Thronem Bożym: áni ná źiemie/ktora ieſt podnożkiem iego : áni ná gło
ſwą / gdyż żaden nie może y ná głowie ſwéy włoſá białego áni czarnego
czynić.

Math: 18. ver: 6.

Exodi 20. ver: 7.

Iacobi 5. ver: 12.

Iſaiæ 66. verſu 1.

Roſkazał prawdę záchowáć w powieśćiách / iżebyſmy nic nie mo
iedno tho co ieſt/ álbo co nie ieſt. Abyſmy ſpráwiedliwośći náßéy ná pro
chwałę ludzką nie czynili : żebyſmy ſye modlili Pánu Bogu ku chwale: t
że ábyſmy ſye pośćili/iáłmużny dawáli/ nie dla chwały świátá tego/áby n
widźiano tylo/ ále żebyſmy to czynili Pánu Bogu ku czći.

Math: 6.

Vczy Pan iáko iego wierni żyć máią.

Roſkazał nád to/ żebyſmy ſobie ſkárby ſkárbili w Niebie : dwiémá P
nom nie ſłużyli / to ieſt / Bogu y łákomſtwu / ále tylo ſámemu Pánu B
gu. Abyſmy nie poſądzáli pokątnym y z podeyźrzenia nieprzyſtoynym ſąde.
Abyſmy nie dawáli rzeczy świetych pſom. Abyſmy od Páná BOgá wß
kiégo żądáli/ iego prośili/ v niego ßukáli/ y do niego prośbámi náßymi ko
táli/ ieſliże chcemy otrzymáć potrzeby náße. A ná oſtátek/ábyſmy ćiáſną f
tą ſye ćiſneli do kroleſtwá Bożégo/ gdyż wrotá przeſtroné ſą do zátrácen.

Math: 7. à ver: 1. ad 15.

A począwßy ták zákłádáć Zakon ſwoy PAN náß ná tych cnotách y
cnotliwych ſpráwách go buduiąc/ y tháką drogę do niego vkázuiąc/ iął
tym tę przeſtrogę czynić/ Strzeżćie ſye pilnie fáłßywych Prorokow. rc. O
iákobyś vmyſł Páná ſwégo wiedźiał/y ták to rozumiéć máß z przeßłégo n
pominánia iego/y z przeßłych náuk/że ten był vmyſł á nie inßy iego : Iáko
rzékł/ Toć ieſt budowánié nowégo Zakonu mégo / że ij buduię ná cnotá
ná pobożnych ſpráwách/ ná okwituiącéy ſpráwiedliwośći/ná ćiérpliwość y
pokorze / ná miłośiernych vczynkách/ ná zobopolnéy miłośći y życzliwoś
ná modlitwie prawdźiwéy/ iáłmużnie/ y pośćie. Y obiecuie odpłátę káżdem

Budowánié Zakonu nowego od Chriſtuſá/ieſt ná cnotách záłożone.

vbogiem

giemu w duchu/ cichemu/ czyſtégo ſercá/ prágnącemu y łáknącemu ſprá-
ɔliwośći / miłośiernemu/ y wßelákimi vczynkámi ſpráwiedliwymi do
e/ y do Oycá mego ſye máiącemu: y tákiégo żadnégo dármo opuśćić nie
/ tylo niechay to czym nie ku prózney chwale świátá tego / iedno ku czći
á Bogá ſwégo. A ták ia Christus zakłádam Zakon wiernym ſwoim/ áby
zód w mie vwierzywßy/ tho budowánié ná tym gruncie wiáry ſwéy bu-
áli / chcąli być prawdźiwymi vczniámi moimi/ y odemnie odpłáte wiecz-
wziąć w chwale moiéy. Tą tedy wierni moi niechay drógą idą w Zakonie
m / gdyż ia prawdźiwy Miſtrz/ Prorok/ y Náuczyćiel wáß thák vcze.
ſliby wiec który Prorok y Náuczyćiel táki przyßedł potym / któryby o-
ną náuke vczył/ vczynki dobre/ pobożne/ obietnice moie zá ſobą nioßą-
ydźił/ łżył/ háńbił : ieſliby mówił / w káżdym vczynku dobrym człowiek
ßy/ y przeto vczynki dobre żadnéy odpłáty nie máią/ y nikczemne przed
em BOgiem ſą : poſt/ iáłmużná/ y modlitwy/ wymyſły tho ludzkié/ z-
zchnią ozdobe ſpráwiedliwośći máią/ ále zaſługi żadnéy zá ſobą nienio-
Kto ták będźie vczył/ áby w Zakonie moim pobożnych y dobrych vczyn-
nie potrzebá/ áby im odpłátá od Páná Bogá/ od którégo pochodzą/ nie
/ ten ieſt fałßywy Prorok/ tego ſye ſtrzeżćie : á ſtrzeżćie ſye pilnie/ bo ſye
wczym ze mną nie zgadza. Bo ia vcze pobożnośći/ on wßetecznośći: ia
Zakon buduie ná vczynkách cnotliwych/ pobożnych/ y dobrych : on ná
/ ſproſnych/ y wßetecznych. Ja vczynkom dobrym / y wypełniáczom
obiecuie odpłáty y błogosłáwieńſtwá : á on oddala od nich odemnie o-
ną zapłáte. Ja roſkázuie ſwoim áby ſye modlili/ pośćili/ iáłmużne da-
/ w pokorze/ w cichośći/ y w miłośći żyli : á on poſt/ iáłmużne/ y modli-
łży/ háńbi/ y zámiáta. Ja was Apoſtoły ſwoie czcze / waże / omáſtą
ſolą/ y świátłośćią was świátu kłádąc y opowiádáiąc: á Prorok mnie
iwny/ wáße zacność y świętobliwość lekce ważąc / przyſtoynéy y ode
wam dánéy czći/ y poważnośći broni / was hydźi : y cześć wáßá/ dla
wam od ludźi czynioná/ iego boli/ przeto ią tłumi y wygładza iáko mo-
inße rzeczy mnie we wßem przećiwne czyni. Znayćieß tedy mnie przeći-
go Proroká/ który wßytko mnie opák vczy : bo ten ieſt mnie przećiwny/
mną nie ieſt : á który ze mną nie ieſt z Prawdą wieczną/ fałßywy ieſt: bo
dkroczył od Prawdy.

Jáko máią budowáć práwi ſługi.

Pierwßa przyczyná téy przeſtrogi Páńſkiey.

Tu ſye przypátrz pilnie/ á po Christuſowey náuce vcz ſye kogo maß náśládowáć.

Porównayże tedy náuke Páńſką/ którąćiem powyżßéy pokazał / z Do-
ámi y z Káznodźieymi którzy ták vczą iáko Pan vczyć raczy / thedy po-
że to ſą prawdźiwi Prorocy/ prawdźiwi Náuczyćiele twoi : ále którzyć
brégo czynią złe/ á ze złégo dobre : którzy nie ten grunt zákłádáią wiáry/
Pan záłożyć raczył/ czyniąc wierze ſwéy ozdobe : którzy tho co chwálić
gánią/ świętym á wybránym Páńſkim vrągáią : y z poczćiwośći/ z za-
ći / y z poważnéy pochwały ie zwłóczą/ vczynki dobre gołocą od zapłá-
iecznéy/ á zátym ie lżą : do ſwéy woléy y roſpuſty/ do bluźniérſtw y bez-
ośći wrotá otwarzáią/ tácy ſą fałßywi Prorocy : y ći ſye w niwczym z
ą Christuſá Páná nie zgádzáią : y iednym ſłowem/ ći opák od Christuſá
. Porównayże porządek náuki oboiéy/ to ieſt/ Christuſá Páná/ y ich/ y
ie to ſam obáczyć możeß / iam to tylo nákrótce pokazał : znáiąc to/ że
árożytnym Kośćiele tego żaden nie naydźie/ iedno v nowych piątych E-
yeliſtów táka ſye przećiwna Pánu CHRiſtuſowi Náuká pokázuie/ y w
gách/ y w vśćiéch/ y w ſkutkách ich: y zda mi ſye żeby iuż wiecéy nie po-
á pokázowáć co ſą fałßywi Prorocy/ bo ſye wedle vmyſłu y náuki Páná
égo okázáło krótko/ które rozumiał Pan fałßywe Proroki/ ále doſyć czy-
wykłádu Ewányeliéy/ pokażemy ich fáłeßność/ thylé ylé będźie ſłowá
go Bogá á Páná náßego nam oſtawáło. Maß thedy pierwßą przy-

czyne/ z którey thá przestrogá Páná nászego vrosłá/ ábyśmy sye strzegli fał-
szywych Prorokow : á kthorzy/ y iácy są fałszywi Prorocy / y skąd ie pozná-
mamy/ druga przyczyná byłá tey przestrogi/ z strony onych ktorzy Páná słu-
cháli : bo pierwsza byłá z strony nas/ á druga sye ściągáłá do onych słuchá-
czow Páńskich. Abowiem wiedział Pan co zá Náuczyciele mieli oni iego
násládowcy y Apostołowie/przedtym niż on sam ich vczyć począł. Wiedział/
że sye vczyli od Pháryzeuszow/ ktorzy kwásem pokrytośći y obłudnośći swey
wszytke náuke swoie byli popsowáli : á Moyzeszowe y Prorocką swymi vstá-
wámi byli poopáczyli y wynicowáli / á z wielkiey częśći wygłádźili. Bo nie
tylo iuż w Zakonie pisánym / ále y wszelákiego czásu od początku świátá by-
záwsze ći szkodnicy/ ći wilcy/ ći to fałszywi Prorocy w Kośćiele miłego Bo-
gá. A wszákże nawiecey iuż wieku onego w on czás/kiedy Pismo Boże przy-
szło ná wymysł ludzki/ y kiedy ludźie poczeli swe wymysły zá słowo Boże po-
wiádáć. A wiek ten był czásu Pháryzeuszow/ bo tych wszytká tá byłá prácá/
áby porownáli swe Náuki y Vstáwy z słowem miłego BOgá / y z Zakonem
Moyzeszowym: co záwżdy było przećiwko mysli Páná Chrystusowey / y iáko
to swiadczy Ewányelia / iż im tego nie chwalił : y náostátek násládowcom
swoich przestrzégał pilnie/ áby sye kwásu ich/ to iest pokrytey náuki ich wy-
strzégáli/ vstaw ich áby nie násládowáli. Pytasz/czemu ? Temu/ że byli ło-
trowie y złodźieie/ złupce wdow y śierot : sądu/ miłośierdźia/ y spráwiedli-
wośći / nie násládowáli. Byli fałszywymi Prorokámi / y wilkámi drápie-
żnymi/ ktorzy sye opiekáli owcámi / nie iáko Pásterze/ ále iáko Naiemnicy.
Przetoż Pan nász onym swoim słucháczom/ vczniom swoim y Apostołom/
każe sye ich wystrzégáć mowiąc / Strzeżćie sye pilnie fałszywych Prorokow:
To iest Pháryzeuszow / kthorzy nie Zakonu Bożego/ ále vstaw swoich y wy-
mysłow pilnuią: ktorzy kłádą ná ludźie brzemioná wielkie/á sámi sye ich pál-
cem dotknąć niechcą: ktorzy zámykáią Krolestwo niebieskie/ á sámi nie wni-
chodzą/ á inszych ktorzyby wniść chćieli puszczáć niechcą/ strzeżćie sye ich / by
was nie záwiedli z sobą ná wieczne potepienie : gdyż násládowce swego
do swey Sekty powołánego/ czynią dwákroć gorszego/ niż są sámi : á zátym
y synem Piekłá gorącego.

Kiedy nawiecey fałszywych Prorokow było.

Math: 16. ver: 6.

Math:23. ver: 14. & 23.

Wtora przyczyná skąd Pan wziął dźisieyszey Ewángeliey nápominánie / złość Pháryzeyska.

Math:23.versu 4. & 13. 15.

Vkazałem tedy dwie przyczynie/z ktorych Pan te przestroge o fałszywych
Prorokách czynić raczył. Ale iż iuż iedná vstąpiłá precz/bo náuká Pháryzey-
ská iákmiárz zginełá/ y oni ktorzy Páná mowiącego słucháli/ pomárli / y chwa-
wały wieczney z nim vżywáią : tedy tho roskazánie Páńskie / iuż nikomu nie
przynależy iedno nam/ y przeto my thego pilnie słucháć mamy / gdyż wiemy
co Páweł S. powiáda : Iż muszą Kácerstwá być/áby ći ktorzy są doświad-
czeni/ sstáli sye obiáwionymi miedzy wiernymi. Wiedźiał też to y Pan nász/
ktoremu żadna táiemnicá nie iest zákryta/iż w Kośćiele iego tácy nieprzyiaćie-
le być mieli ludu Bożego/ ktorzy przez piekne słowká y słodkie obietnice bło-
gosłáwieństwá / mieli záwodźić ná zátrácenie sercá y dusze ludzkie : y przeto
Pan ná drugim ták tho mieyscu opowiádáć raczył v Máttheuszá/ nam ná
przestroge : Powstánie wiele fałszywych Prorokow / y zwiodą ludźi wiele/ y
zgorszy sye ich poczet wielki/ ták/ że sye sámi będą mieć w nienawiśći. Y z
ná tákie pátrzył sam Pan nász/ kiedy lud pospolity odwrácáli od niego/y wy-
miátáli z Bożnice swey iego násládowce : á ći byli Pháryzeuszowie / ktorzy
wszytkimi siłámi odwrácáli lud wszytek od Páná Chrystusá. Pátrzáli ná to
Apostołowie święći po Páńskim Wniebowstąpieniu/ y mowili/ że iuż są te-
raz wiele przećiwnikow Páná Chrystusowych / Antichristow : y nárzekáli ná
fałszywą brácią/ y ná przeszládowniki słowá Páná Chrystusowego/ ktorzy
byli y Gáláty zmamili/á o Thessáloniki y Korintczyki sye kusili: y zátym
kázowáli swym obcowáć z nimi / á náostátek áni pozdráwiáć ich kázáli.

1. Cor: 11. ver: 19.

Math:24.ver:10. & 11.

Ioan:9.v:22. et 34.

1 Ioan: 2. ver: 18.

Gal:2.v:4.et 3.v:1

2. Tess: 2. ver: 2.

1. Cor: 1. versu 11.

2. Ioan: ver: 11.

zeto Páwel S. w Dźieiách Apostolskich/ zowie ie wilkámi drapiežnymi/ zy nie mieli folgowáć Trzodźie Páńskiey/ przewrotne náuki im opowiá- c / y zá sobą Vcznie Páńskie wiodąc/ áby vwierzyli klamstwu ich/ á ná ci rozliczne im przyzwalali.

Acto: 20. ver: 29.
2. Tess: 2. v: 11. et 12.

Latwie tedy Chrześćijáński człowiecze obáczyć możesz/ co to zá szkodni- i iáko iádowici/ y iáko wswych rzeczách pilni : widźisz że sámemu Pánu/ postołom iego / nie przepuscili / cóż rozumiesz áby nászych tych złych czá- spác mieli ? álbo izeby zlenieli ? álbo zginąć mieli ? Piotr S. ták powiá- Iż byli fálszywi Prorocy miedzy ludźmi/ iáko y miedzy wámi będą/ Ná- ciele klamliwi : y wiele będźie násládowało ich bluźnierstwá. Skąd tá- obáczyć żeć są/ á nigdźiey indźiey iedno miedzy námi : á ponieważ że są/ to y ná oko widźimy/ tedyć im nic nie zeszło ná pilnym stárániu. Máiąc nie też pilność / też pracą/ tyż przysmaki pieknych obietnic/ thóż kráso- ostwo/ też wilczą pokorę/ y ty wszytki kunszty chytre które przodkowie ich i : á iż mam rzec/ máią też chytrość którą Szátan oyciec ich/ y budow- ey swey winnice miał / ma / y mieć będźie áż do ostátecznego dniá Páń- o : bo ten był zdraycą y zwódnikiem od początku. Then napierwey fał- ym Prorokiem był w Ráiu/ gdy zwiódł Rodźice násze od roskazánia mi- BOgá ; y przeto wszytkich fałszywych Proroków głową iest/ iáko Pan stus Zbáwiciel nász wszytkim prawdźiwym Prorokom y Náuczyćielom łowá. A iáko sam chytry Szátan klamcá/ ták thez chytre vcznie ma/ y klamstwá Mistrzá swego niczym nie pokrywáią / iednó pokrytym y owánym nabożeństwem / nabożną mową / pieknymi słowy/ y wdźiecz- i á zbáwiennymi obietnicámi lud zwodzą. A iż bárzo chytrzy są/ przeto tym pilniey káże sye ich strzédz/ mówiąc : Strzeżcie sye pilnie od fałszy- Proroków. Którzy / á iácy są / iużem ie wykonterfetował ná przod-

2. Petri 2. versu 1.
Gen: 3. v: 1. & 4.
Ioan: 8. ver: 44.

A iż tu Proroki / Doktory á Káznodźieie Pan zowie/ nie thy którzyby złe rzeczy powiádáli / Páwel S. to wykłada do Ephezów y do Koryn- . Do Ephezów / kiedy vkázuie że Pan Christus dáie do Kościołá swe- postoły/ Proroki/ Ewányelisty/ Pásterze / ná spráwe posłuszeństwá ku owániu doskonáłemu Kościołá swego. Do Korynthów zásie: Chce zá- mieć w Kośćiele Proroki którzyby budowáli słowem / á inszy ich słu- . Y tákie tu Proroki Pan rozumie/ to iest przepowiádácze słowá iego/ y álbo źli są/ álbo dobrzy : á iż źli cudzołożą słowo Boże/ Dusze ludzkie áią/ zbáwienie ludzkie psuią/ od Páná Christusá odwodzą/ do Szátáná trzá swego wiodąc/ thy które zwieść y zá sobą pociągnąć mogą : á przy Królestwo Páná Christusowe psuiąc / Szátáńskie szczepią / tedy tho Christus lepiey przegladáiąc niż ludźie rozumieią/ z wielu przyczyn káże h strzedz pilnie. Naprzód/

Kogo tu Pan zo- wie Prorokami.
Ephes: 4. v: 11. et 12.
1. Cor: 12. ver: 28. & cap: 14. ver: 3.

Przyczyny czemu sye mamy strzedz fałszywych Pro- roków.
I.

Widząc że thego iest iego násládowcom potrzebá : bo gdyż widzą że tan iest Páná Christusów nieprzyiaćiel/ tedy mogą to rozumieć że záw- ye o Páná Christusá/ y o iego Królestwo kusi / áby ie álbo zniszczył y w cz obróćił/ álbo iákimkolwiek sposobem poszpáćił. Do czego iednák ma é fortelów swoich którymi to chce czynić/ y czyni bárzo pilnie. Abowiém náuke prawdźiwą Christá Páná niszczy y wymiáta przez swoie Proroki/ vczynił w Turcech/ v Anabáptistów/ Sámosetánów/ Arriuszów/ y in- Kácerzów obłedliwych/ v których zgołá wyrzućił náuke Christá Páná odźiwą/ y Królestwo iego wykorzenił/ á swoie zbudował : gdyż Arriusz/ toriusz/ Sámosetánus/ y inszy dawni obłedliwi Kácérze/ vrodźili Má- netá/ y náuke iego/ gdźie iuż Christusowégo Królestwá niemász. Ale iż zedy zgołá może wyrzućić wszytkiey náuki Páná Christusowey / otho i fortel :

II. Czego Kácerze vczą.

¶ Aby náwątlił Królestwá Páná Christusowégo : y iuż nie zgołá słow Páná Christusowégo precz wymiáta/ ále ie psuie/ á psuiąc ie thárga mi Chrześcijáńską/ y iedność Wiáry rozrywa. A to czyni v tych wszytkich/ rzy pobożność zárzuciwszy / którey sye z słowá Bożego vczyć mieli/ wszet nych spraw vczą/ od iedności Kośćiołá Bożégo sye oddaláią/ y rzeczy on ne powiádáią : á piątnowáne sumnienié maiąc/ sami siebie tylo miłuią próżną chwałe swą/ ludźie záwodzą: Ludźie chćiwi/ hárdźi/ y pyszni/ nik nie słuchaiący/ y posłuszni nie będący bluźnią : potwarce przez pokoiu/ n wściągliwi/ skrzetni/ nádęci/ miłośnicy roskoszy więcey niż BOgá : máią kąś postáć pobożności/ ále skutkiem iey nie wypełniáiący: záwżdy sye vczą á nigdy ku wiádomości prawdy nie przychodzący/ y przeto náukę swą cz mieniáiący/ ꝛc. A przez tákié Szátan ácz do końcá nie wygładza Christ Páná Królestwá/ ále ie bárzo wątli y rozrywa : y tákich Apostołów św násiał napierwey w Niemcéch / á począł w WITembergu ie szczépić stámtąd ná wszytko Chrześcijáństwo pożar ich przyszedł.

1. *Tim*: 4. *ver*: 2.
2. *Tim*: 3. à *v*: 1. ad 8.

III.

¶ Ale iż to iesżcze wie Szátan / że y tym kunsztem nie wszytkich może wić/ ma trzecią siátkę / którą Christusowé Królestwo szpóci : Bo iedną szczy/ drugą wątli to Królestwo/ á trzecią szpáci ; mnożąc grzéchy théż prawdźiwych Chrześcijánách / y podwodząc do rozmáitych występów.

1. Naprzód podusżcza/ áby ludźie rozumieli y wierzyli/ że Pan Bóg o i stáránia y pracey nie ma.

2. Po wtóre/ Aby nie żyli káżdy wedle wezwánia swego.

3. Po trzećié/ Aby chwałá Pánu Bogu od iego násládowców przysto nie szłá/ ále żeby iey omieszkawáli wierni.

4. Po czwarte/ Aby grzéchem y niespráwiedliwośćią obárłożeni/ żyli.

Czym cukruie Szátan swą náukę ludźiom.

A iżeby to ludźiom ocukrował/ przywodźi ná oczy przykłády złego ż Prorokow álbo Náuczycielów ich / którzy dobrze vcząc źle sámi czynią/ ták z ich obcowánia pokazał/ że Pan Bóg o złości ludzkié máło dba/ y l ie sobie waży: bo to wie Szátan że więcey ná przykłádnym żyćiu zależy/ ná słowie : Othóż záwżdy chce zelżyć słowo BOżé / złym obcowániem stérzów.

Lekárstwá przećiwko postępkam chytrym Szátáńskim.

☞ Ale cóż będźiem mieć zá lékárstwo przećiwko tym chytrym spráw iego/ ábyśmy byli ná swobodźie z iego tych chytrych siatek ? nie náyduie szey rády wiernym/ iedno te :

I. ¶ Naprzód / Aby pierwszych y wtórych Prorokow wierni Christusá ná nie słucháli/ y owszem niech sye ich pilnie wystrzégáią/ iáko im Pan ich skázáć raczył. Bo ći y źle czynią/ y czyniąc źle one złość chwalą/ zdobi zálécáią/ chcąc iey wszytki mieć vczestnikámi/ y násládowcámi.

II. ¶ Powtóre/ áby trzecich zásie náuki słucháli/ y iey násládowáli: ále v ków ich niech sye wystrzégáią. Bo oni choć źle czynią/ źle czynić nikomu każą / áni złości swych iáko Sodomá y Gomorrá rozsławiáią / y owsze sámi w sobie ie gánią. Y niechay wierni wiedzą / że o nich Pan y Bóg pracą ma/ á złośćiámi ich brzydźi sye. Y ktoby ináczey wierzył/ bezbożny i Epikurus iest / y wiecznie potępiony. Ale niech ná wezwánié swoie k sye ogląda / y niech wnim trwa : á kto go nie násláduie/ gorszy iest niż gánin : niech Oycu swému Bogu y stworzyćielowi/ przez Syná iego iedy go IEzu Christá / z nim wiecznégo y iednégo BOgá/ chwałę/ cześć / i Królowi wszytkich wieków nieśmiertelnemu / człowiek Chrześcijáński c záwżdy/ bo to powinien iáko stworzenié Stworzyćielowi/ y iáko sługá nu. A niech wie/ iż kto czyni grzéch/ iest sługá grzéchu / y niewolnik : á th niewolnik nie wnidźie do Królestwá Bożégo nigdy. To wiedząc/ y thák spráwuiąc/ Szátan nie przemoże/ áni nád królestwem Páná y zbáwićielá

Ioan: 8. *v*: 34. & 35.

szcz/

o/ áni nád wiernymi iego/ y owßem zá ich tákim sprzećiwieniem/ Szátan
cze od nich/ y władza swą wßytke stráći z Proroki swymi/ ktorych sye tu
n nam każe strzédz. Day to Boże/ ábysmy sye strzegli wßyscy wobec/ y
ládá Duchowi wierzyli: á ludzie ktorzy ná Vrzedzie są/ nie tylo żeby sye
strzegli/ ále żeby ie y od siebie/ y od dźierżaw swych/ ludźi swych/ domow
ch/ precż wyganiáli: gdyż oni są przygledácze y stroże Domu BOżégo/ y
iego: á Duß poddánych ich/ y krwie ich / z reku ich Pan BOg ßukáć
zie/ iáko Prorok powiáda. Tym przynależy áby temu zabiégáli/ áby kró-
wo Páná Christusowo nie pustoßáło / Kośćioł iego áby w cále był: ie-
śc Wiáry áby byłá záchowána/ Miłość Chrześćijáńska żeby sye mnożył-
by iednostáyna náuká byłá/ chcąli wźiąć odpłáte od onego Pásterzá na-
ßego Páná Christusá / ktorego tu mieysce zásiedli / y vrząd ná sobie od-
ą. Ale iuż sye pokazáło iáko sye strzédz fáłßywych Prorokow / dáléy
o ich właśnośćiách mowić raczy/ gdy ich postáwe opisuie/ tudźiéż y w-
k sposob żyćia/ gdy pokázuie mowiąc:

rzychodzą do was w owczym odźieniu/ á wnątrz wilki drapieżnymi.

Sposob/ iáko złégo Proroká poznáć/ Pan thu iuż pokázuie: iákoby rzékł/
po sobie dawáią znáć/ że zbáwienia owcom życzą / żeby dla ich pożytku
ßli: ále nie poznaß po postáći/ boć owcá: á serce trudno théż iednák po-
maß / bo to iedno sam Pan Bog wie. Coż thu maß dźiáłáć? po czym
poznáć? Ato ſtąd ie znay/ ſkąd ćie Pan twoy ich znáć náuczył: Pátrz
łową oto ty ktore tu Pan o nich mowić raczy/ y iáko ie znáć/ ćiebie vczy.
przod mowi/ Przychodzą do was. Jákoby rzekł/ nie posyłam ich ia / á
i sye w vrząd wdawáią: sámi idą choć ich nie posyłam. A zdawná tho
ią / bo ná tákie skárżył Hieremiaß Prorok słowem miłego BOgá mo-
c: Biádá Prorokom ßalonym/ kthorzy nic nie widzą á prorokuią: sámi
á nie słałem ich: nie mowiłem do nich/ á prorokuią: y mowią kłamliwie/
mowi Pan. A oni widzenie sercá swego powiádáią/ y smysłácze są/ etc.
iest ich naprzednieyßy postepek / iż ich Pan Bog nie posyła: y przetho
rok powiáda/ Tácy Kápłani/ y tácy Prorocy/ ktorych Pan Bog nie sle/
ardzáią Zakon Boży/ plugáwią swiete mieyscá Boże: miedzy swiety-
y przekletymi nic bráku nie máią/ áni rożnośći: á miedzy plugáwym y
tym nie rozsądzáią: od Swiąt Páńskich oczy swoie odwrácáią: y náwet
Pan Bog iest splugáwiony w pośrzodku ich. Nie był miedzy nimi mąż
yby mi sye vczynił płotem/ (Pan przez Proroká mowi) á zástáwił prze-
o mnie zá źiemią / ábym iéy nie skáźił: á tżem nie nálazł / przetom théż
ał ná nie rozgniewánie moie / á w ogniu gniewu mego popaliłem ie.
nuś tho Pánie vczynić raczył? Oto dla tego/ że nie mowili Kśieża ich
em ia iest Pan: máiąc Zakon moy/ znáć mie niechćieli: Prorocy proro-
áli w Báálu/ á Báłwánow náśládowáli/ od kthorych wyßło pomázánie
Jeruzálem/ y ná wßytke ziemie Judską. N przetoż Pan przez tegoż Pro-
przestrzéga swoie áby tákich nie słucháli/ opowiádáiąc to/ że ie zdradzá-
nie z vst Bożych tácy omylnicy mowili. Toć są tedy fałßywi Proro-
tákowe są pożytki zdawná fáłßywych Prorokow/ ktore iáko baczyß Pro
opisáli/ ktoréć krotko powtorze. Wzgárdzáć Zakon miłego Bogá/ y
ądek iégo/ gwałćić y plugáwić Kośćioły/ Domy/ y mieyscá Pánu BO-
oslubione / y ná chwałe iego obrocone: miedzy rzeczą swietą y przekle-
ądnégo bráku nie miéć: Swietá Páńskie ku czći BOżéy postánowione
ałćić/ y oczy swoie od nich odwrácáć: Máiąc Zakon Boży w reku/ tenże

- 1. Ioan: 4. ver: 1.
- Eze: 3. v:17. et 18.
- Co Przełożonym przynależy.
- Ezech:13. versu 3. Iere:14. ver:14. & 23. v:16. 21. et 25
- Eze: 22. v:26.30.
- Pátrz iáko Szátáńskie Proroki/ Boży Prorok wykonterfetował/ y z ich nauką.
- Ierem: 2 ver: 8. & 23. ver: 15. & 16.

Zakon/ y pobożnosć iego / Zakonem psowáć : ná ostátek rospusty Bác
wéy/ ßátáńskiéy/ náßládowáć/ y vczyć iéy. Y tá iest opowiedziana od P
roków Bożych/ fálßywych Prorokow náuká : á przeto nie tylo Pan náß
zus Christus / prowádząc w piątym y wßóstym Kápitulum v Mátthe
S. náuke swégo Zakonu nowégo/ vkazał iácy/ y ktorzy są fálßywymi P
roki / iákomći to iuż po wyżßéy pokazał : ále thez przypátrz sye y Prorok
Bożym w stárym Zakonie/ iáko ie y oni w ich własnosciách práwie wyk
terfetowáli/ że widziß iásnie/ iż iácy ná on czás byli / tákim y dźis możeß
przypátrzyć : y iákié ich spráwy w on czás były/y náuká/ tákież y teraz. A
dziwuy sye temu / iednégo Mistrzá wßyscy máią / począwßy od pierwß

Genes: 4. v: 5. & 8.
2. Tess: 2. v: 3. & 4.

fálßywégo Proroká Kaimá/ktory dla Wiáry y nabożeństwá brátá zabił
do ostátniégo fálßywego Proroká/ktorégo Páwel s. zowie człowiekiem g
chu/ synem zátrácenia / ktory sye sprzeciwi y podniesie nád wßytko co
Bog/ ták/ że też bedźie w Kosciele Bożym siedźiał/ vkázuiąc sye iákoby
Bogiem : á ten iest ostátni Prorok/ nie w liczbie/ ále w sowitéy y nápełn
néy złosci. A iż ieden Mistrz iest/ był/ y bedzie wßytkich/ przeto thez wßy
iednáko mußą ßtuke iego wypráwowáć. Ale iż w nich Mistrzá Páná C
stusá nie widziß/ áni iego náuki / thedyć Mistrz ich/ przećiwnik Christus
iest Szátan/ktorego Prorocy Báálem zową: á Christus Pan kłamcą/zw
dnikiem/ y Dyabłem. Jákiégo tedy Náuczyćielá máią/ ná tákim wárst
robią/ to iest z kłamcą kłámáią/ z zwodnikiem zwodzą: z Dyabłem zdray
iákim był Judaß gdy to przezwisko wziął / zdradzáią : y przeto prawdá
wot/ swiátłosć swiátá tego/ Pan Christus/ nie przyznawa sye do nich/
do ich słánia. Y ácz wié że od Dyabłá chytrego idą / przetsie nie przyzna
im tego áby ie kto słał/ ále mowi/ Sámi przychodzą do was. Jákoby rze

Isaiæ 5. versu 2. & 63. versu 3.
Math: 21. ver: 33.
Math: 13. ver: 24. & 25.

Nie ma Szátan co w Winnicy moiéy czynić / ktorámem ia sam ßczépił
ktoréyem ia sam práse deptał/ płot grodźił/ robotnikámi opátrzył / y wß
kom vczynił co przynależáło. Bom ią opátrzył dobrą mácicą/wsiałem w
dobre nasienié/ y nie zostáwiłem w niéy kąkolu/ áni kostrzewy/ álbo stok
sy : ále iż w nocy nieprzyiaćiel náczynił złosci/ á podsiał kąkol do moiéy p
nice/ orace y sprawce Winnice moiéy popsował/ wino pokwásił/tedy po
tnie tho vczynił : á nikogo do tego nieprzymußał / tylko ony ktorzy sámi
ćieli ty zwiodł. Acz wprawdźie on dał przyczyne złego wßytkiégo/ ále prz
sie nie zwyćiężył żadnego/ iedno tego ktory dobrowolnie chćiał : y kto do
go wárstátu przychodźi/dobrowolnie przychodźi/gdyż on nikogo nie przym
ßa. Tákżeć y ći Prorocy fałßywi/ choćći Szátáńską pobudką idą/Szát
ie do tego przywodźi kußenim swoim/ iż sye niechcą Szátánowi sprzećiwi
przestáią ná iego pobudkách / y ná namietnosćiách swoich ktore Szátan
nich pobudza : tedy ácz nátchnienim ßátáńskim idą / ále iż dobrowolnie id
sámi idą/ niosąc Duchá Páńskiégo złego w vsćiech swoich / kthory sye s
kłamcą w vsćiech ich/ áby zwiodł : iáko sye z tym przed Pánem obiáwił/g
miał Achábá Krolá Izráhelskiég w vsćiech swoich kłamliwych Prorok
zwiésć/ áby zginął/tám ták mowił: Ja zwiode Krolá Achábá/y poyde á b
de Duchem kłamliwym w vsćiech wßytkich Prorokow iego. Y vczynił t
mu dosyć: Jáchał Krol zá rádą Prorokow fałßywych do Rámot Gáláád
zábit tám był. Rozumieć tedy iuż możeß ty słowá Páńskié/ gdy mowić r
czy/ Przychodzą do was. Jákoby rzekł : Nie sle ich ia/ y nie z moią náu
idą/ ále sámi dobrowolnie przyzwoliwßy ná pobudki y perswázie Szátá
skié/ idą : á idą ze wßytką náuką iego/ y przeto iego Prorocy są / á Szátá
Mistrzem y Náuczyćielem máią.

1. Reg: 19. versu 9. Zowie pismo duchá złego/ Duchem Bożym.
3. Reg: 22. ver: 21. & 22.

Ale żebyś ie znał człowiecze Chrześćijáński / otho powiádam iácy bed
bo przyydą do was nie z zuchwáłą postáwą / nie z srogimi słowy/ nie z prz

krym n

ym nápominánim/ boćby ſye prędko dáli vznáć ludźiem / ále przyyda Wo-
zym odźieniu : to ieſt/ w pokrytym y fárbowánym nabożeńſtwie/z pobo-
ą mową y twarzą/z nabożnymi y kráſomownymi ſłowki : o krzywdę Bo
rzekomo będą mowić/ z żalemći Bożym rzekomo będą vczyć/ záwiſną o-
ne y miłość będą pokázowáć przećiwko Pánu Bogu/ iego Zakonowi/ y
ványeliey : ále w ten czás nabárźiey ſye ich ſtrzeżćie / boć to owcze ieſt o-
enie/ łáſząc ſye to. A będźieć ſye to wam zdáło dobrze/ ále wiedz to káżdy/
pieknie w piszczałeczkę gra ptáſznik / gdy chce ptaſzká vſidlić : wiedz/ że
rzeczy pod przykryćim dobrey nie záraz poznaſz/ á ták doświadczay Du-
pierwey/ ieſli z Bogá ieſt: pátrz ieſli budowániu Zakonu nowego Chri-
ſá Páná nie ieſt przećiwny : przypátrz ſye/ ieſli do onych ſpraw nieciągnie/
ećiem z Prorokow Bożych powyżſzey vkazał/ktore były z fałſzywych Pro
ow właſne/ ieſli odmiány ſzkodliwey w náuce zbáwienney nie przynośi :
i ſye zgadza náuká iego z Apoſtolſką náuką / y z ich podánim/ álbo Trá-
yámi : ieſli náuká iego/ záwżdy/ y wſzędy/ iednoſtáynie y zgodliwie byłá
Kośćiele Páná Chriſtuſowym wierzona/ y powiádaná : Themu ſye przy-
rz pilnie/ áby iey od śiebie nie poczynał/ iáko począł Cerint/ Ebion/ Sá-
ſetán/ Arrius/ Iowinian/ Mácedonian/ etc. iákich y náſzego wieku wiele
dźieſz/ ktorzy wſzyſcy rázem z náuką ſwą/ vczniom ſwoim/ y náuce od śie-
záczętey/ á przedtym nie byłey/ przezwiſká przynieśli. Skąd porozumieć
ieſz/ że ich náuká nie od Chriſtuſá Páná / áni od iego Apoſtołow ſye po-
á/ ále zá czáſem przećiwnie do náuki Páná Chriſtuſowey przyſzłá : przeto
e Chriſtuſową / ále Arriuſową / Mácedoniuſową/ Neſtoryuſową/ Lu-
wą/ Kálwinową/ Nowokrzczeńſką zową / dáiąc znáć ktora ich náuká/
ktorego Szátáńſkiego Apoſtołá ſye záczęłá. Bo ći wſzyſcy ktoremći po-
nił/ w owczey poſtáći/ y w owczym odźieniu przyſzli/ Proroki / y Ewán-
ty BOżymi ſye zwáli : o krzywdę Bożą / o Zakon Boży/ o Ewányelią/
iádáli iż czynili/ iż ſye o nie ſtáráli áby ią od błędow oczyśćili : áby to co
ozumiano w niey/ świátu odkryli y opowiedźieli/ á iáſność iey áby wła-
pokazáli : y tho było ich owcze odźienie. Ale co ſye potym pokazáło z
/ iákie záburzenia wſzytkiego świátá/ iákie wybránych Bożych prześlá-
ánia/ ich krwie porozlewánia/ Imienia Páńſkiego bluźnienia / chwały
ná BOżego Páná IEzu Chriſtá zniſzczenia/ Krolestw y Páńſtw pood-
niánia : pełne tego ſtáre Hiſtorye/ y nowe/ y pámięć náſzá tho wyznawa/
odu máło potrzebá. Tákći wilcy w poſtáći owczey vmieią/ tákie po
i przynoſzą/ ták w ſtárym/iáko y w nowym Zakonie. Czuiemy my Chrze-
inie Arriuſowe plemię / ktore nigdy niemoże być náſycone krwie Chrze-
ńſkiey ktorą záwżdy rozlewa / y záwżdy w niey brodźi / nic ſobie zbá-
yſzeg nie poczytáiąc/ iedno mord práwych wyznáwáczow Syná przy-
onego prawdźiwego Bożego. Kto to zbroił ? Wilk w owczey poſtáći
uſz/ ktory vrodźił Mnichá Neſtoriuſá/ tákże wilká w owczym odźieniu:
eſtorius Máchometá / ktorego náuká wſzytek práwie wſchod słońcá zá-
á/ á miecze ich przećiwko práwym Chrześćiyánom záoſtrzyłá/ ták/ że ſye
y krwie ich náſyćić nie mogą. Inſzych nie wſpominam/ktorzy zá náſzych
ow iáko wiele krwie rozlali y ludźi potrácili w Niemcách / ſámy Hiſto-
Niemieckich piſárzow świadczą : przetoż Pan náſz wyráźił tákich Pro-
w ſercá/ gdy mowi: A we wnątrz ſą wilki drapieżnymi.

Rzemiosło fałſzywych Prorokow iákie.

1. Ioan: 4. ver: 1.

2. Teſſ: 2. ver: 15.

Aza Báálite oni nie owcze odźienie mieli / kiedy z nabożeńſtwá ſye po-
/ modlili wielkim głoſem/ náoſtátek ćiał ſwych nie żałowáli/oſzczepy ie
/ nożmi ie rzezáli ? Widźiáłáć ſye to ludźiom owcza wełná/owcza y na-
a poſtáwá : ále ſerce tákie było/ ſámi tho obaczyli potym/ ći zwłaſzczá
y od nich byli zmamieni. Bo nic inſzego w ſercu nie mieli/iedno áby od-

3. Reg: 18. ver: 28.

wiedli

wiedli wierne od BOgá ich prawdziwégo / á zá thym áby ná nie przywieli
pomſtę ſrogą Bożą/ miecz/ głód/ mór/ y inſze wſzelákié przeklectwá : á tá y
ziemie z maietnośćiámi ich/ y z nimi ſámymi / zniſzczyli y w niewolą wdá/
y duſze ich zátrácili. A baczyſz wilczé ſerce: áza niewiéſz właſnośći wilcz/
y iego przyrodzenia ? Nie mać inſzych cnót/ iedno żeby zábijał/ mordow/
krew rozlewał/ śćiérwem żył/ á ſzkodę czynił. S tychći/ y z thákich cnót y
náſz Pan wypiſuie Proroki Szátáńſkié/z ich ſercem y vmyſłem: tákié Heliſz
Prorok opowiáda mówiąc : Ze Proroki pobili / ołtarze Páńſkié popſow/
iego Duſze álbo żywotá ſzukáli áby krew iego rozlali / y żywot wźieli. T
Kaim był/który Ablá o wiárę zábił : táki Sedechiaſz/który Micheaſzá v-
gębkował przed Achábem Królem : tácy Pháryzeuſzowie/ co Chriſtuſá P-
ná prawdziwégo Náuczyćielá zábili/ Apoſtoły pobiczowáli/ Szczepaná S.
vkámionowáli : á przedsię tho czyniąc/ iáko Prorocy o nich mówią/ woł-
Pokóy pokóy/nie vznamy złégo: áno dáleko pokoiu ich poſtępki. Bo wſzy-
ki gánią/ wſzytki prześláduią od siebie rózne/ y lekce ważą : bluźnią P-
Bogá/ bluźnią przybytek iego Kośćiół świety / bluźnią świete y wybráne-
go / wzgardzáią vrzędy od Páná Bogá dáne ná ziemi/á przetsię wołáią P-
kóy Pokóy/ áno iuż od Páná Bogá siekiérá/ zá ich poſtępki y náuką/ do r-
lania krwie ieſt przyłożoná. Tákié tedy ſą ich wnętrznośći/ y prze to ie
ſmo zowie Wilki/ Act: 20. v. 19. Duchámi złymi/ 1. Timo: 4. v. 1. ob-
kámi bez wody/ Jude 1. v. 12. zowie ie Pan Chriſtus złymi robotniki/ L-
13. v. 27. Páweł świety pſami ie názywa/ Philip: 3. v. 2. Jan S. zowie
Antichriſtámi/ 1. Joan: 2. v. 18, á Páweł náoſtátek ie zowie nieprzyiać-
mi Krzyżá Chriſtuſowégo/ Philip: 3. v. 18. á pewnie/ bo nie tylko mocą-
go/ále náoſtátek y znákiem ſye iego brzydzą : y czym Julian Apoſtátá C-
ty/ kthórzy byli ogrómnie y ſtráſzliwie przyſzli gdy vżywał czárnokſięſtw
czym KON Stántyn Ceſárz Chrześćijáńſki pogány á nieprzyiaćioły ſ-
ie zwalczyli / to oni z czół Chrześćijáńſkich zámiatáią. Ale o tym będzie
piſać potym da Pan Bóg. Teraz gdyſmy iuż pokazali ſerce/ y odzien
tych tho Szátáńſkich Apoſtołów / dáléy będziemy ſye przypátrząć ſłow
Páńſkim/ który fálſzywé Proroki do końcá nam pokázuiąc/ták mówi :

3. Reg: 19. ver: 10.
Geneſ: 4. ver: 8.
3. Reg: 22. ver: 24.
Ioan: 19. ver: 17.
Acto: 4. ver: 18.
& cap: 5. ver: 40.
& cap: 7. ver: 58.
Ierem: 6. ver: 14.
& cap: 8. ver: 11.
Ezech: 13. ver: 10.

Synonimá Ká-
cerſkié.

Julianus Apo-
ſtátá/gdy w Gre
cyéy Czárnokſię-
ſtwá vżywał / á
Czárći mu ſye o-
gromnie vkazáli/
przeżegnał ſye
krzyżem świetim
y vćiekli od nie-
go wſzyſcy. Vide
Theodoretũ lib: 3
cap: 3. Sozomenũ
lib: 5. ca: 2. Sabell:
lib: 8. Enne: 7. A
o Konſtánthynie
gdzie widział/In
hoc ſigno vinces,
czytay Socra: lib: 1
cap: 2. Sozomen:
lib: 1. cap: 3.

Poznacie ie po ich owocách.

Z owoców poznáwáć Pan roſkazuie Wilki y fálſzywe Proroki/ co bá o
trudna rzecz ieſt : bo ná owoce/ tho ieſt/ ná ſpráwy pátrząc iákie kto m/
naydźieſz v dobrego Proroká gorſze owoce á niż v złego: nádto/y z náuki t-
dno tákże poznáć/ bo Jan S. ták powiáda: Ze káżdy Duch który wyzna a
że Pan Chriſtus wźiął ćiáło/ y przyſzedł ná świát/ z Bogá ieſt. Wedle t y
téy náuki S. Janá/ktokolwiek wyznawa Wćielenié Páńſkié/y w ćiele pr-
ſzćie iego ná świát / ma Duchá Bożégo / y z Bogá ieſt : á gdy z Bogá i/
iuż Heretyk nie ieſt/ iuż fálſzywym Prorokiem nie ieſt : Ali iuż y oni Kácé e
dawni/ kthórem powyżſzéy pomienił / áni po nich będący áż do dźisieyſz o
czáſu/ żaden z tych/ y z onych/ fálſzywym Prorokiem nie będźie : bo wſzyſ/
náoſtátek y Máchomet z nimi/wyznáwáią że Chriſtus w ćiele ná świát p y
ſzedł. Y niektórzy z nich wyznawáią / że Chriſtus przyſzedł ná świát/ BÓ
prawdziwy/ y Człowiek prawdziwy : ná czym grunt Wiáry náſzéy Chrześ-
ćiáńſkiéy ieſt. Otóż widźiſz/ że to trudne poznánié ieſt fálſzywégo y prawd-
wégo Proroká/ á nawiecéy z vczynków/z których tu Pan káże ie poznáwá-
O náukę / to káżdy wié człowiek Chrześćijáńſki / że wſzyſcy Prorocy
dobrzy y źli / ſzczyrą prawdziwą náukę v siebie być powiádáią / y ták wſzy y
záſadzáią ná ſłowie Bożym náukę ſwą/że trudno poznáć kto źle/ kto dob-
gdy ták zwiérzchu tego ſłuchaſz/ á ſtąd tho chceſz rozſądzáć. Ale gdy ie Pr

z owoców każe poznáwáć/ tedy trzebá ich wiernemu pilnie pátrzyć: gdyż nie z czą w spráwách wedle widzenia y rozsądku náßego dobrych. Bo iákom powiedział/ naydźie v owégo Proroká który dobrze z Kośćiołem Bożym v-c/ gorße vczynki/ gorßé vcznie/ gorße pogorßenia/ á niż v fałßywégo: y po-nárzáć nie potrzebá owoców fáłßywych Proroków/ kthórem we dwoie iuż wyżßéy pokazał/ z Christusá Páná náuki porownánia/ do náuki fáłßywych y prawdziwych Proroków/ y tudźież z Proroków dawnych stárych/ kthórzy ich obyczáie/ spráwy/ y vczynki/ przećiwko Bogu y ludziem wypisáli. Ale po-tże co są zá owoce dobrych Proroków/ y którzy sye z tymi owocámi nie zga-dzają/ tácyć iuż fáłßywymi Proroki do końcá są.

¶ Prawdziwego tedy Proroká owoc piérwßy/ iest dobry y świety/ kiedy zdrową náuke z słowá Bożég prawdziwégo powiáda: á łatwie poznaß zdro-wą náuke z słowá Bożego. Wieß iż prawdá záwżdy iest iednáka/ y iedná/ otóż táki Prorok náucza/ iáko Páweł S. vczy/ iednéy nieodmiennéy Wiáry/ iednego Krztu/ iednego Bogá y Oycá Páná náßego Jezusá Christusá/ iedno ciáło iego/ to iest ieden Kośćiół/ którego on głową iest: thóż mówi y vczy/ y mówili y vczyli/ Christus Pan/ Apostołowie/ po Apostołéch ich Namiá-stkowie prawdziwi Prorocy/ y Doktorowie/ áż do dźisieyßych czásów: thoć iest náuká prawdziwa/ y prawdziwie táki Prorok vczy. Bo y Páweł S. tże każe iednostáyno wierzyć/ y iedno rozumiéć; prosząc wßytkich wobec / przez Jmie Páná swégo Jezusá Christusá/ áby ták wßyscy vczyli. Ale kto z iednośći téy wykracza/ kto náuke swą co rok/ álbo co księżyc odmie-nia/ táki Kośćiół Boży tárga náuką swą/ táki dopußcza vczyć wßelákiému bluźniérstwu: táki wywráca pobożne náuki/ y hánbi Práwá y Vstáwy Przod-ków swoich świetych pobożne. Acz wprawdźie słowem Bożym ßczyći sye/ że to czyni/ ále nie wiérz mu ty/ poznay go stąd iżći fáłßywym Prorokiem: bo to złe owoce/ y nie zdrowa náuká słowá Bożég iest: czego łatwi dowód maß tym sposobem. Prawdá Páńska iednostáynie trwa ná wieki/ Prorok powiáda/ á fałß/ kłamstwo/ odmienne to są rzeczy: przy których tedy Pro-rokach iednosć náuki y stałość á státecznosć widźiß/ támże wiedz że praw-dá iest: á gdźie widźiß odmiáne/ rozerwánia/ odmieniánia náuki/ iuż to złe owoce/ iuż tám fałß iest/ iuż sye wystrzégay. Bo ty odmiennośći w náuce ich idą z róznego wykładu Pisma od stárádawnych Doktorów y Proroków pra-wdziwych/ y od stárożytnego podánia onego Kośćiołá Christusá Páná/ któ-ryż do thych czásów trwa/ y trwáć bedźie áż do ostátecznego dniá Sądu Páńskiégo. A gdyby tego Kośćiołá/ y Doktorów iego prawdziwych náßlá-dowáli/ tedyby też iedno z nim trzymáli/ przy nimby trwáli/ iednoby z nim wierzyli/ y iedneby wiáre y prawde Bożą wyznawáli.

Jest y drugi owoc prawdziwego Proroká/ kiedy Swiątośći Páńskie w ktoruym zostáwione/ w práwéy wierze y w powadze im przystoynéy/ ku v-żywániu wiernym rozdáie. Bo przez ty iednoczymy sye z Pánem Bogiem/ y one są widomym słowem Bożym: mówie/ kiedy dawa tyż/ y tákiéy powagi Swiątośći/ iákie/ y które miał záwżdy od czásów Christusá Páná/ stáry/ y teraźnieyßy stárego náßláduiący Kośćiół Boży: który vczy/ że Swiątośći Páńskié nas poświącáią: iáko Ananiaß mówił Páwłowi świetemu: Wstań Páwle okrzći sye/ á omyy grzéchy twoie. Czego y Páweł S. dowodźi gdy ták mówi: Ze nas Pan oczyśćia omyćim wody w słowie swoim/ áby w nie byłá żadna zmárská/ áni mákułá. A náwet sam ChRistus Pan świątość Krztu zálécáiąc/ ták mówić raczy: Kto vwierzy/ á okrzći sye/ zbá-wion bedźie. Skąd iáśnie widźiß co świątość Krztu czyni/ y co o świątośći Krztu trzymáć maß/ y ná iákich obietnicách Pan náß Krzest zásádźić raczył. Tóż o przyymowániu Ciáłá y Krwie Páná twego rozumiéy/ o któ-

Owoce Proroków práwych v kázuie.
I.

Ephes: 4. v: 4. & 5.

1. Cor: 1. ver: 10.

Dowod: Psalmu 116, ver: 2.
3. Esdræ 4. ver: 38.

II.

Co o Swiątośćiách Kośćielnych rozumieć maß/ zwłaßczá o Krzćie.
Acto: 22. ver: 16.
Galat: 3. ver: 27
Ephes. 5. ver: 26.
Titum 3. versu 5.
1. Petri 1. ver: 23.
Marci 16. ver: 16.

Co o Sákrámencie Ciáłá y krwie Páńskiey. Ioan:6. v:56. et 51. Co o inszich świątościach.

rym ták mówi Pan : Który pożywa Ciáłá mégo/ y pije Krew moię/ we m
mieszka/ á ia w nim. Jam iest chléb żywotá : który pożywa tego chlebá/ b
dzie żył ná wieki : który nie pożywa/ nie bedzie miał żywotá wiecznégo/ z
A co o tych/ to y o inszych świątościách powiádam/ że máią przy sobie łá
miłégo Bogá/ obietnicámi Páná Christusowymi przywiązáną práwie: y g
w dobréy wierze bywáią przyięte/ tedy moc poświącánia człowieká máią.
to iest prawdziwé rozdawánié Sákrámentów/ rozdáwáć ie w téy wierze/
są widomymi znákámi łáski miłégo Bogá/ nie vwłáczáć ich powagi/ áni
gołymy tylo znákámi czynić/ áby żadnéy mocy poświęcenia wsobie/ przeci
ko onemu który ie przyimuie/ mieć nie miáły: bo nie ták o nich Kościół B
z Christusem Pánem/ y z iego Apostoły/ vczył. Otóż kto tákié Sákrámen
z zacności y z powagi zmiáta/ znákámi prostymi zowie/ táki zły owoc z s
bie dáie : y strzeż sye go pilnie/ á znay go po tym: Boć thák vczy / iákoby
sprzećiwił dobrym Prorokom/ y głowie ich Pánu Christusowi.

III.

¶ Owoc trzeći dobrych Proroków ztąd poznáć / kiedy w prawdziw
Kościele Páná Christusowym będąc/ stárożytne postánowienié po wszytk
świecie Biskupów/ wedle successiéy/ być wyznawáią. Bo to iest vznánie p
wdziwe Kościołá Bożégo/ poznáć Apostolską náukę/ y Biskupów/ to i
stárszych przełożonych w Kościele postánowienié. Abowiém ztąd sye po
zuie/ iáko Tertullian de Praescriptionibus aduersus Hereticos świadczy/
ko kto wchodzi do Kościołá ktorégo/ iesli od Apostołów/ álbo ich námia
ków/ w rzedzie ná vrząd postępuie/ iesli z Apostoły w wierze trwa: bo in
szym sposobem Apostolskie Kościoły powagi swéy nie mogą pokázáć. N
ko Cyprian męczennik świadczy : Biskup w Kościele musi być/ á Kośc
przy Biskupie : á którzy przez Biskupá są / w Kościele ich niemász. Th
Successią/ álbo potomstwo/ wyznawáli wszyscy prawdziwi Prorocy być
trzebne Kościołowi Christusowemu: y po nim sye znáczyli / że w Christu
wym Kościele byli : á którzy tego potomstwá nie wyznawáli/ tácy v ws
kich dobrych Proroków w podeyźrzeniu byli. Toż rozumiéy y dźis/ ieslić k
rzy Prorocy nie mogą pokázáć początku Kościołá swégo w porządku B
skupów swoich / y kthórzy tákim Biskupom porządnie idącym w Kości
swoich nie vkázuią/ y posłuszni nie są/ tákich sye strzeż/ áni ich słuchay/ bo
owocu dobrego dáć nie mogą: gdyż porządek od Christusá Páná/ y od Ap
stołów iego/ zámiátáią y psuią/ y nád sobą w Kościele żadnego vrzędu m
niechcą. Krótkom tedy tu pokazał/ z iákich owoców poznáć masz pra
dziwego y fałszywego Proroká.

Irenae lib: 4. cap: 63. & 43.

Szerzey o thym czytay w Káthechyzmie nászym/ Folio 117. 118. 119. y dáléy.

Znayże thedy iuż ty owoce fałszywych y prawdziwych Proroków:
Prorok prawdziwy słowo Boże nie tylo ma / ále prawdziwie y iednostáy
powiáda/ náuki swoiéy nie odmienia od Apostolskiéy y Doktorów święty
náuki : ták wykłada Pismo iáko oni wykłádali/ y iáko mu Powszechny K
śćiół Chrześćijáński podał. Nád to/ Świątośći Páńskié w théy powa
ma/ iáko mu ie Pán zostáwić raczył : y nic im nie vszczérbiáiąc ták imi p
rządnie száfuie/ iáko mu Kośćiół Powszechny stárożytny podał. Wyznaw
do tego stárożytne postánowienié od świętych Apostołów/ Biskupów/ y
woływa sye do posłuszeństwá ich. A ták czyniąc/ choć żywotá może być/
bo iest występnego/ obyczáiów nie dobrych / przykłádu nie dobrégo/ przet
fałszywym Prorokiem być nie może : złym przed Pánem Bogiem być mo
ále fałszywym Prorokiem być nie może : świátłość iego w nim gáśnie/ ále
wiátłość którą z słowá Bożégo powiáda / ćiemnośći nie ma. Bo ácz w
stępnym iest / przedsię z kárnośći Kośćiołá BOżégo sye nie odszczépił/ ie
rozsądkowi/ y karániu podlégł / y skarány zá występ / kárność Przełożone
swego/ którego w Kośćiele Bożym ma/ przyymuie. Ale kto tego wszytkie

nie czyn

czyni/ táki ieſt Prorok fałßywy/ Wilk y drapiezcá owiec Páńſkich: y tá-
go ſtrzédz ſye kozdy wierny ma.

Zda mi ſye żem iuż doſyć pokazał/ czego było ſłowom Páná Chriſtuſo-
m potrzebá. Dáléy co Pan raczy mówić w Ewányeliéy w théyże ſprá-
/ przypátrzyć ſye nam potrzebá. Vżywa Pan tákiégo podobieńſtwá/ zły
oc pokázuiąc nam/ iákié ieſt wßytkim wiádome/ á tho w tych ſłowiéch
y mówi:

zaż zbiéráią z ciérnia winne iágody/ álbo z oſtu
gi: Tákci kozde drzewo dobre/ rodzi dobre owoce:
złé záś/ złe też owoce rodzi. ꝛc.

Przyrodzonymi ſpráwámi Pan dowodzi/ czego wßyſcy wobec ludzie ś-
idomi/ że ze złégo drzewá/ zły owoc ſye rodzi/ á z dobrégo dobry. Jedno
otrzebá ſye nam dowiedzieć/ co Pan náß przez tho złé drzewo rozumie/ y
może ſye nic inßégo pokázáć coby tu Pan rozumieć miał/ iedno Czártá
go/ który ieſt mácicą y początkiem wßytkich fałßywych Proroków. Bo
ſwoich práwych náßládowców y Doktorów Chriſtus mácicą ieſt/ á oni
y mácice ſą rózdzkámi: thák którzy odćieci ſą od Chriſtá Páná iáko od
ice/ iuż ſą inßégo drzewá rózdzkámi. Oni co przy Pánie ſą/dobrą mácice
ią/ y dobry owoc dawáią: owi záśie odłączeni od Páná/złą mácice má-
rzeto złym drzewem być muſzą. Bo iáſne ſą ſłowá Páńſkié: Kto nie ieſt
m/przećiwko niemu ieſt: á kto z nim nie zbiéra/ten roſpraßa. Przeto Pan
a Winnice ßczepiąc/ ciérnia/ oſtu/ w niéy niechce/áni chćiał mieć: y ná-
ał przez Proroki ſwe/że przezen Winnicá dobrze wßczepioná/ która miá-
ác dobre iágody/ dáłá nie dozrzáłe. Nárzékał y ná wieprze którzy ią po-
dzili/ y popſowali. Náoſtátek y ná tym mieścu Ewányeliéy świetéy po-
ie to/ że od tákiéy mácice złéy/ z któréy źli pochodzą/ nie może być dobry
dzay: bo Szátan iż ieſt kłamcá od początku/ y oyćiec kłámſtwá/ tedy ći
zy od niego idą/ tácy też być muſzą. A Szátan ná kßtałt ciérnia y oſtu/
e ná ſobie kwiatki cudne máiąc/ owoc dáwáią niepożyteczny/ czyni: bo
sla pobożność/ nabożnie ſye z przodku w ſercá wkrada przez hipokriſią
pokrytość ſwoich Apoſtołów: á ſkoro zmami onym fárbowánym y
slonym nabożeńſtwem kogo/ iuż go niepożytecznym we wßytkim Pánu
gu y zbáwieniu iego czyni. A iáko piękny kwiatek ná ciérniu/ á pod ſpod-
iego obráźliwe tarnie: ták rozumiéy/żeć lubiezna przyiemna ieſt zwiérz
Szátáńſka náuká/ á náoſtátek obráźliwá y záráźliwa iáko Koluber/ ál-
wąż iádowity. A iáko dobry człowiek z dobrego ſkárbu ſercá ſwego záw-
wypußcza rzeczy dobre/ ták zły nic dobrego mówić áni czynić nie może/
łe ſerce ma: A z okwitości ſercá vſtá mówią. Fałßywi tedy Prorocy trud-
náią być dobrym owocem/bo ze złeģ drzewá pochodzą/y ze złéy mácice: á
byli Pháryzeußowie pokryći/ tácy byli/ y ſą/ wßyſcy Heretycy/ kthórzy
tánowi Bóżnice nie przeſtáią budowáć. Aleby rzékł/ Czemu ich Pan
nie wygłádzi/ gdyż to v niego w mocy ieſt wßytko: iuż Szátáná zwal-
/Piekło zgromił y zwoiował/ o wßytkich ſye zbáwienié ſtára/ y zá w-
k lud który ieſt ná świećie: á iáko Jan S. mówi/ y zá grzéchy wßytkié-
wiátá vmárł. Cóż wżdy tho ieſt/ że ſye ták dopußcza ßérzyć Króleſtwu
táńſkiému/á ſwoie nißczyć? Ná coć odpowiádam: Że to ſą ſkryte ſą-
nego Bogá/ których bádáć ſye nam y trudno/ y niebeſpieczno. Ale ábyś
ák wiedział tylé ylé o tym możemy mówić/powiémći czemu ie Pan Bóg
opußcza: czemu ich zárázem nie tráći/y ogromnego karánia ſwego czemu
nimi prędko nie okázuie?

Ioan: 15. ver: 5.

Lucæ 11. verſu 23.

Iſaiæ 5. ver: 2. & cap: 17. verſu 11.

Pſal: 79. verſu 14.

Prou: 23. v: 31. & 32

Lucæ 6. verſu 45.

1. Ioan: 2. verſu 2.

I. Przyczyny czemu Pan Bog przepuſzcza/ złe Proroki.

¶ Przyczyná pierwſza tá ieſt: Wiémy że Pan nikogo do wiáry ſwéy ⸗
gdy nie przymuſzał/ ále náuką świetą ſwoią do niéy káżdego przywódźić r⸗
czył/ y raczy/ y z dáru iego w nas/ y w wiernych wſzytkich/ ſzczépi ſye wia
przez ty dwie rzeczy/ przez ſłuchánié/ á przez ſłowo Boże. A iż to ieſt rzecz p
wdźiwa/ że Pan náſz ſłowem ſwoim nas do śiebie/ y vznánia ſwego/ pr⸗
wodźi/ iáſne to rzeczy ſą z onéy ſpráwy y rozmowy Páńſkiéy/ którą miał z⸗
poſtoły ſwymi/ gdy widomą poſtáć ćiáłá ſwego do niebá od nich odnoſ
to ieſt/ gdy do niebá wſtepował: tám nie kazał im nic inſzego czynić/ iedo

Marci 16. ver: 15. 17. & 20.

Ewányelią przepowiádáć/ á znákámi iéy potwierdząć. Jákoż iednák kie
ſye rozeſzli/ Ewányeliſtá powiáda/ przepowiádáli wſzedy z Bożą pomocą y
z znákámi ie náſláduiącymi. A náoſtátek poſłano ie ná świát iáko ow
miedzy wilki/ y miedzy Tyránny/ którzy ćieſzyć ſye mieli ze krwie ich rozlan
y mordowánia. Nie inſzą tedy zbroią rozmnożył Pan CHRiſtus Kośćioł

Math: 10. ver: 16. Ioan: 16. verſu 2.

ſwóy/ iedno ſłowem: dobrowolnie wſzyſcy/ przez ſłowo BOże płynące z ſt
Apoſtolſkich/ do Króleſtwá Chriſtuſá Páná/ y do wyznánia y wiáry ie
przyſtawáli/ nikogo nie przymuſzono mieczem/ áni gwałtem iákim. A i
rozmnożeniu wiáry ſwoiéy Pan gwałtem żadnym ſye z nikim obchodźić ie
raczył/ tedy też dobrowolnéy wiáry od káżdego prágnął/ y chuć dobrowo
od káżdego przyymował: bo Pánem y Bogiem pokoiu był záwżdy. Y nie
ſtałoby Pánu náſzemu/ áby inákſzym iuż ſpoſobem miał ſye pokázáć/ á gw
tem iákim áby miał Kośćiół ſwóy rozmnáżáć/ który w ćichośći zebráć/ r⸗
mnożyć/ y rozſzérzyć raczył. A iáko w onéy przypowieśći którą o Bogacz y
Lázárzu powiádał/ do Moyżeſzá y Proroków około polepſzenia żywotá zł

Lucæ 16. ver: 29.

pokázáć raczył/ áby ſye z nich vczyli/ y żywotá ſwego polépſzáli: ſtrząſ m
ich zá złe ſpráwy ich nie zgłádzáiąc/ áni karząc. Tákąż też y ná ty Szát
ſkié członki ſkromnośc Pan záchowywáć raczy/ nie zgładza ich záraz ſr
kaźnią/ ále ie ſłowem ſwym/ Apoſtolſką y Prorocką náuką/ Kośćiołem
mocnie od śiebie zbudowánym/ iednoſtáyną iego wiárą/ y náuką/ łáſka
nápomina/ áby ſye temu przypátrzywſzy/ dobrowolnie ſye obaczyli: á ieſli
oj dobrowolnymi á práwymi ieg náſládówcámi byli/ áby iuż zá ich nieupa
táły ſercem wſzytká winá potepienia ich ná nich ſámych zoſtálá/ którzy o⸗
kawánia y nápominánia Páná ſwégo przyiąć y ſłucháć niechćieli/ á wied
y chcąc/ zá Szátánem w obłedliwe drógi/ w Kaimowe śćieſzki/ y w obłe
we náuki poſzli. Nie zgładza tedy Pan záraz złych Proroków/ dla teg

Iudæ verſu 11. Czemu Pan Bog zárázem nie karze złych Prorokow.

ná miłośierdźiu záſádźił ſtolicę ſwą: gwałtownikiem nikomu być nie
ſrogośćią kaźni iego/ niechce áby go kto náſládowáć miał poniewoli/ ie
dobrowolnie á z miłośći vprzéyméy/ którą káżdy powinien Pánu BOg
ſtworzyćielowi ſwoiemu. Pátrzy PAN záwżdy ná ſłówá ſwé które mó
przez Proroká: Jeſli bedźiećie chćiéć/ a bedźiećie mie ſłucháć/ ⁊c. Widźi
chcenia á wóléy Pan náſzéy/ y káżdego/ pierwéy prágnie y chce: y przeto D

Iſaiæ 1. verſu 19.

wid Prorok mówił do Páná: Dobrowolnie Pánie bede tobie ofiáry czy
y wyznawał Jmię twoie/ nie poniewolnie. Bo ſye w tákich ſpráwách/ y

Pſal: 53. verſu 8.

cu/ namniéy Pan kocháć nie raczy/ y przeto y ſam poniewáláć do wiáry
iéy/ do chwały ſwéy/ y do ofiar/ żadnego nie raczy: áż kiedy czás pomſt
go przychodźi/ w ten czás mówi ony ſłowá co mówił przez Jzáiaſzá: Poćie

Iſaiæ 1. verſu 24.

ſze ſye nád nieprzyiaćioły ſwoimi/ á pómſzczę ſye nád przećiwniki mymi á
czáſu zginienia ich śmiać ſye bede. Tá tedy ieſt pierwſza przyczyná/ dla
go Pan złych záraz nie zgładza: tákże y fałſzywych Proroków dla czego z
nie tráći.

II. 1. Petri 1. v. 6. & 7. 1. Cor: 11. verſu 19.

¶ Druga zás/ którą Piotr y Páwel Apoſtołowie nam opowiedźieli/ ha
ieſt: Aby wybránych ſwoich przez nie doświadczał/ y ſtałośći wiáry ich
bował. Com iednák iuż powyżſzéy pokazał/ powtárzáć tu tego nietrzeb

III.

Trzecia przyczyná tá iest/ dla czeg Pan złych Prorokow záraz nie zgła-
choć ßkode czynią wielką w Królestwie iego: dla ćwiczenia wiernych y
wdziwych Prorokow y Doktorow swoich/ áby nie zgnuśnieli/ ále iżeby bá-
sye pilniey Pismá świetego: á o wyrozumienié iego prawdziwe/ pilnie
ná Bogá prosili: iżby gotowi byli ku dosyć vczynieniu wßelákiemu czło-
kowi/ ktoryby od nich chćiał wiedźieć o ich wierze/ y nádźiei/ ktorą/ y iá-
náią: áby zá wiádomośćią Pismá/ y woley Bożey/ sumnienié mieli do-
y spráwy swoie stosowáli do woley miłego Bogá: czego iásny przykład
ązáć sye może. By był Pan Bog Arriußá nieprzepuśćił ná Kośćioł swoy
bluźnienie Syná Bożego iedynego/ nigdyby byli prawdziwi Prorocy ná
one wieczności Syná Bożego/ ták głebokiego pismá potomstwu nie zo-
vili/ ániby sye byli ták pilnie o tym bádáli/ pokázáć z Pismá Páná Bogá
Tróycy iedynego. Ale gdy nástał przećiwnik Arriuß/ wnet spokoyne Pro-
Doktory y Náuczyćiele porußył/ y iákoby śpiące obudźił/ áby do wiáry
ie podáney od Apostołow/ powage Pismá świetego przyłączyli/ y wierne
że w oney wierze Apostolskiey/ ktora przez podánie wiecey/ niż z Pismá iá-
go/ do nich przyßłá/ áby zátrzymáli y potwierdźili. Co o Arriusie mo-
/ to o wßytkich Kácerzách/ ktorzy sstáli sye prawie prawym Doktorom
udką ku bádániu sye/ y ßukániu pilnieyßemu/ słowá miłego Bogá. Po-
zbá tedy áby Pan záraz złych nie zgłádzał/ áby przez nie dobrze ćwiczył/ y
zuynosć wietßą wpráwował.

IIII.

¶ Ostátnia przyczyná iest/ dla czego Pan złe ná wierne swe przepußcza/ y
záraz ich zgładza/ czyni to ná pomste grzechow náßych: iáko ták to Pan
obiecował przez Proroki swe/ gdy mowił: Przeto iż lud ten przybliża sye
mnie vsty swoimi/ y wárgámi swymi chwali mie/ á serce iego dáleko iest
emnie/ oto ia przydam ludu temu: zginie mądrość od medrcow iego/ y
zum rostropnych iego zátái sye. A powyżßey: Proroki y Książetá wáße/
rzy widáią widzenia/ zákryie: y bedźie widzenié wam wßytkim iáko sło-
ksiąg zápieczetowánych/ etc. Thákże maß v Ezechielá Proroká iáwne
mo/ że Pan zá złośćiámi ludzkimi dáie złe y fálßywe Proroki/ gdźie thák
wi: Człowiek ktoryby odstąpił odemnie/ á położyłby báłwány swoie w
cu swoim/ y nieprawość swą położyłby przećiwko obliczu swemu/ á przy-
dłby do Proroká áby mie pytał przezeń: á Prorok obłądźiłliby/ y ieśliby
owił obłedliwe słowá/ ia Pan zwiodłem Proroká onego/ ábych złego wy-
ádźił z pośrzodku ludu mego Izráelskiego. Bo według nieprawośći one-
ktory pyta/ bedźie nieprawość Proroká. Ale y Páweł S. iásnie sye z ty-
Proroki/ y z słowem miłego Bogá zgadzáiąc/ ták to iásnie pokázuie/ gdy
złych ludźiach ták mowi: Iż prawdy nieprzyieli áby byli zbáwieni/ dla te-
posle im Bog spráwce błedu/ áby vwierzyli kłamstwu/ á potym áby byli
ßyscy sądzeni ktorzy prawdźie vwierzyć niechćieli/ ále przyzwolili nieprawo-
i. Thoć są przyczyny ktore pismo świete pokázuie/ dla czego Pan Bog
érpiec raczy złe Proroki/ ku zepsowániu wielé ludźi ná tym świećie/ á nie
raz ich wygłádzáć raczy. Acz/ iáko Iudás Apostoł w Liśćie swym świad-
y/ tákim burzá ćiemnośći záchowána iest ná wieki: Bo z nas poßli/ á zá-
ie sámi sye od nas odłączyli/ Duchá Bożego nic nie máiąc.

Gdy tedy iuż wiemy skąd ten owoc zły idźie/ y dla czego go Pan nie zá-
zem wygładza/ nam przystoi ábyśmy w dobrey máćicy trwáli/ á owoc po-
ług máćice náßey wydawáli: ábyśmy ćiernim y ostem nie byli/ ále látoro-
lámi winnymi płodnymi/ z máćice náßey z Páná IEzu Christá: od ktore-
o/ pilnie sye strzeżmy/ ábyśmy nic nie odstepowáli: á pokoy miłego Bogá/
ktory przewyżßa wßytek smysł/ niech strzeże sercá y sumnienia náße/ ábyśmy
czynili wolą Bogá Oycá náßego ktory w niebie iest/ gdyż wiemy co Pan ná

1. Petri 3. ver: 15.

Fálßywi Prorocy są iáko wiátr ná Morzu robotnikom/ thák oni Chrześćiiáńskim Doktorom: wiátr ná Morzu żeglarze proznuiące prácowáć vczy/ á oni Doktory dobre proznuiące/ pobudzáią prácowáć w bádániu pismá S.

Isaiæ 29. v: 13. et 14
Math: 15. ver: 8.
Isaiæ 29. v. 10. & 11

Eze: 14. à ver: 7 ad 11.

2. Tess. 2. v: 10. 11. & 12.

Iudæ versu 13.

Philip: 4. ver: 7.

koncu Ewányeliéy dzisieyßéy mówić raczy/ iż

Nie káżdy który mi mówi Pánie Pánie/ wnidz[e] do Królestwá niebieskiégo/ ále kto czyni wolą O[y]cá mego który iest w niebie / ten wnidźie do Kró[le]stwá niebieskiégo.

Pan Licemierniki álbo Phárizeuße z ich postepków strofuiąc/napr[zo]d do nich tho mówi/ y do ich pokrytych modlitw / y fárbowánégo naboż[eń]stwá/ v których w vśćiéch záwżdy były ty słowá/ Pan Bóg/ Kośćiół Bo[ży]/ Kośćiół Boży/ słowo Bożé/ słowo Bożé/ ⁊c. że to były vstne tylo y zwie[rz]chnié ich hásłá/á serce dalekié było od onégo fárbowánégo nabożeństwá. [Y] vkázuie Pan nie ná słowiéch tylo być práwe náśládowánie Páná Bogá/ [le]c ná skutku/ ná spráwách cnotliwych y Pánu Bogu miłych. A co Pan ná [on] czás Phárizeußom mówił/to dźiś może być mówiono do wßytkich ludźi C[h]rześćijáńskich : to im zá pewne opowiádaiąc/ iż nie wßyscy którzy sye Ch[rze]śćijány być mienią /y którzy Swiątośći Kośćielnych vżywáią / y wiárą [ze] Chrześćijáńską ßczycą/ wnidą do Królestwá niebieskiégo : ále którzy czy[nią] wolą Oycá niebieskiégo/ tákowi Królestwo niebieskie obiecowáć sobie m[o]gą. A wola Oycá niebieskiego (iáko Apostoł mówi) tá iest/świątobliw[o]ść náßá. Y ná drugim mieyscu S. Piotr vczy : Tá iest wola Oycá niebieskié[y]/ áby káżdy dobrze czyniąc/zátłumił nieumieietność głupich ludźi. Abowi[em] nie iedno tego Pan po nas chce ábysmy wierzyli w Páná Chrystusá / ále [i] chce ábysmy go y słuchali/y iemu posłußni byli : tho iest/ áby my przestá[li] źle czynić/ w dobrych sye vczynkách ćwiczyli : o czymem czesto vpominał. [A] iż to mieysce iuż więtßégo wykłádu nie potrzebuie/ku koncu wykłádu náß[é]go śpießąc sye/długim powtarzánim báwić sye nie będźiemy : to tylko v s[ie]bie / proße / rozbieray káżdy/ y z pilnośćią rozważay/ iáko iest rzecz trud[na] prawdźiwégo Proroká rozeznáć od fałßywégo : á przy tym Páná Bogá p[o]kornie proś/áby on sam káżdégo od wßytkich błedów záchowáć raczył/á[by]smy snać iáką nieopátrznośćią w śidłá Dyabelskié nie wpádli : á swym p[o]bożnym y świętobliwym żyćiém / okażmy sye być dobrym drzewem/ czyni[ąc] owoc godny żywotá wiecznégo. Do którégo áby Bóg Oyćiec z łáski swéy [ś]więtéy nas w wieść raczył/ zá pomocą Páná náßégo JEzu Christá/ nab[o]żnie á pokornie prośmy: któremu niech będźie cześć y chwałá ná wieki. Ame[n].

Ierem: 7. ver: 4.

1. Teſſ: 4. ver: 3.

1. Petri 2. ver: 15.

Summá Ewányeliéy tá iest.

I. Naprzód : Vczy Ewányelia strzédz sye nam od fáłßywych Proroków ták iáwnych iáko y potáiemnych. Jáwni są/ którzy iáśnie mową/ y spráw[ą] náuką/y mocą/psuią Winnice Bożą/y owoce Bożé/kośćiół Boży: Táiemn[i] którzy ácz pełni złośći/pokrywáiąc ią we wßytkim zmyśloną twarzą/y nab[o]żnym rzekomo żyćiém / ludźie záwodzą/ do tego pieknymi słówki wołáią JEzus Christus/ Jezus Christus: słowo Boże/ słowo Boże/ ⁊c. kßtałt th[y]m tylo nabożeństwá/á w sercu wilczé postepki. Paulus Rom: 16. v. 18.

II. Powtóre: Zá którymi owocámi poznáć maß te trzódę fáłeßną Proroków złych/ powyżßéy dosyć sye pokazáło : y Páweł S. ná wielu mieyscách pok[a]zuie/ czytay ad Gala: 5. á v. 7. ad 11. 1. ad Timoth: 4. á v. 1. ád 4. y ad eundem Cap: 3. á v. 1. ad 8. Już Antichristów wiele iest/ których owo[cy] té : Rozdźieláć Oycá od Syná/ záprzéć sye Oycá y Syná/ mówiąc/ B[óg] Oyćiec Syná nie ma/ Bogá z Bogá rownégo sobie w Bostwie : JEzus n[ie]

ie[st]

iest Christus/ to iest MEssiaß/ on który zgładza grzéchy/ Bóg prawdziwy: że w ćiele ná świát nie przyßedł/ to iest/ że śye nie wćielił/ ꝛc. A thákich wßytkich iest oyćiec Máchomet/ Máchometów SErgius/ y Nestorius: á tych wßytkich przodek Arrius.

1. Ioan: 2. ver: 22. 4. ver: 3. 5. ver. 1. 2. Ioan: 1. versu 7.

Potrzećié: Potrzebną rzecz wiáre pokázuie: bo przez niéy bláhe dobre vczynki/ tákże iáko y wiárá bez dobrych vczynków bláha y nikczemna iest. Matth: 16. v. 27. Joan: 5. v. 29. Rom: 2. v. 6. 1. Corint: 3. v. 8. Galat: 6: v. 5. 1. Pet: 1. v. 17. Jaco: 2. v. 17. ꝛc.

III.

STANISLAWA

Sokolowskiégo, w świetym Piśmie Doktorá náuczonego, Káznodzieie Królá I^o Mil: Polskiégo, Proboszczá v świetego Floriáná ná Kleparzu, Kazánié o Odzieniu Heretyków, y o pozytkách náuk ich: przez Autorá Postille przetłumáczone z Láćińskiégo ná Polskié: Roku Bożego 1580. dniá 27 Grudniá.

Strzeżćie śye pilnie od fáłszywych Proroków/ którzy do was przychodzą w odzieniu owczym/ á we wnątrz są Wilkámi drapieżnymi.

Math: 7. ver: 15.

Miłośnik zbáwienia / y cześnego żywotá náßego/ Christus Pan/ opowiedzieć raczył / iż żadna rzecz ná świecie ludziom Chrześćiyáńskim nie ma być w wietßéy ostrożnośći/ iedno śye strzédz z wielką pilnośćią y stárániém Proroków fálßywych/ które Páweł święty/ y inße pismo święte/ Heretykámi / tho iest/ ludźmi mniémánié swe powiádáiącymi/ y ná mniémániu swym śye sádzącymi/ zowie. Tych/ y thákich/ Pan Christus pilnym nápominániém/ y nauką swoią/ każe śye strzédz.

Tit: 3. versu: 10.

Nigdziéy w piśmie świetym nie nayduiemy/ áby do nas to nápominánie uczyniło/ Pilnie śye wystrzégayćie Tyránnów: to iest/ onych okrutników/

ktorzy was przez meki y rozmáite vdreczenia/od prawdziwey wiáry Chrze-
iáńſkiey/ y od prawdziwego żywotá Chrześcijáńſkiego / odwodzić y odſt-
ßyć chćieć bedą.

Tákże nigdźiey piſmo nie mowi tego/ Aby lud Chrześcijáńſki pilnie y-
ſtrzégał ſye Zydow/ y Pogánow / ktorzy wßyſcy ná wßytko złe Chrześcij-
ſkie/ ná wßytki vćiſki ich náſadzáli ſye : y ſtárali ſye pilno/ áby praca kth-
wierni czynili ku rozmnożeniu wiáry świetey/wniwecz obracáli. Lecz p-
pátrz ſye/ iáko z pilnoscią y z wielkim ſtárániem nas napomina / ábyſmy
pilnie ſtrzegli fałßywych Prorokow / ktorzy do nas przychodzą w o dźi-
owczym/ á wewnątrz ſą wilkámi drapieżnymi. Dwoie przeſtroge w t-
nam pokázuiąc. Pierwßą/ ich przewrotnosć y chytrosć/ ktorą Pan poká-
w tych ſłowiech/ gdy mowi: Przychodzą do was w odźieniu owczym. D-
gą/ gdy vkázuie ich ſrogosć / y iákoby wśćiekłą drapieżnosć/ gdy mowi
kom ie rownáiąc: Wewnątrz ſą wilkámi drapieżnymi. Ták zwykł był
wić on wielki Theolog Grzegorz Názianzenus: Ze żeglarze ná morzu ſk-
nych wiecey ſye ſtrzegą ktore morſkie wody okrywáią/ á niż onych kthor-
zgore z morzá wyroſły : dáwáiąc w tey przypowieśći náuke/że wiecey o-
nieprzyiaćioł káżdy ſye ſtrzedz ma / kthorzy zmysleniem dobroći/ y pod-
ſłoną iey/ zákrywáią ſye : á nie drzewiey ſye wydáią/áż kiedy iuż do niebe-
czeńſtwá wiáry podeyżrzáney/ y od iednośći Kośćiołá Chriſtuſowego
kiey/ludźi wierne przywodzą : kiedy iuż/ iáko Ambroży S. świadczy/ G-
ránią/ gárdło dawią/ członki żywiące ßkodliwie záráżą : álbo/ iednym
wem rzekßy/w zdrowym ćiele Duße zábiją. Toć ſą nieprziaćiele gwałto-
ktorych ſye Pan Chriſtus powyżßymi ſłowy pilnie wßytkim ſtrzedz ká-

In vita Baſilij.

Super Lucam lib: 2. cap: 10.

¶ Aleby pytał / Coż to ieſt zá odźienie tákich nieprzyiaćioł / w ktory-
kryią ? coż też ich ſą zá owoce / przez ktore ie poznác mamy ? Ná to p-
nie ku pożytku wßytkim Chrześcijánom/ odpowiemy z Piſmá świete-
z ludźi vczonych : y ták ie pokażemy áby ie káżdy poznał/ y ich ſye pozn-
ná potomne czáſy wyſtrzegał. A rozumiem o káżdym Chrześcijáńſki-
łowiecze / że ſye tym piſánim náßym nie obráźi / áni zá złe mieć nam b-
że te prawde ná Heretyki obiáśnimy/ ich ty owcze przykryćia obnażym
ce/ y ſpráwy ich wilcze/odkryiemy. Lecz zá wdźieczne oni tego podobn-
przyymą/ ktorzy álbo w cechu Heretyckim kiedy byli/ álbo ich náuki zá-
li. Oni iednák ktorzy álbo ſye od tákich náuk vpámietáli/álbo ſie nimi o-
dźili/ obaczywßy z iákiey niebeſpiecznośći wyßli/ nam zá dobre mieć be-
im to pokażemy/ v iákich drapieżnych wilkow w opiece byli. Co ábyſmy
te cznie pokazáli/ Páná Bogá o to ſerdecznie proſimy.

¶ Pytaß tedy/ coż to ieſt zá odźienie owcze? co to tákie zá przykrycie
to zá miekkie y nieprzeſpieczne ſkorki owcze/ktorymi ſye przykrywáią ći
dnicy/y fáłßerze : zá ktorymi ſye w ſercá/ y w domy ludzkie wkrádáią/
Chriſtuſowe zwodzą/ y od Owczárniey Kośćiołá iego świetego ie o-
dzą/ z ich dußnym zátrácenim ? Ná to pytánie te miey odpowiedź. R-
zmáity o tym odźieniu ludźie rozſądek dáią/ káżdy wedle ſwey mysli.

Niektorzy/ pobożny zwierzchni Chrześcijáńſki obrządek/to ieſt/M-
twy/ iáłmużny/ poſty/ ná źiemi leżenie ná twarz w modlitwie/żywotá C-
śćijáńſkiego pobożnosć/ ſnáżnosć/ powśćiągliwosć. Tych świetych ſ-
ták źli iáko y dobrzy/ ták złym vmyſłem iáko y dobrym/ iż káżdy vżywác
że / ieden ßczerze / drugi pokrycie : ieden / áby przykład drugim dobry
śiebie : drugi/áby przez to inße zmamił y zwiodł:przeto tákie ſpráwy ow-
odźieniem niektorzy zwáć zwykli.

Niektorzy záſie Ceremonie/to ieſt/zwierzchnie obrządki Kośćielne
czym odźienim názywáią.

Sá zá

Są zásie niektórzy/ którzy Mnißé/ Pustelniczé/ grubé odzienié/ to iest/ pice/ Włosienice/ y inßą srogość żywotá / w którey oni żywią kthórzy sye o vdáli áby swiátu nie służyli/ ciáło swe niewoląc pod posłußeństwo du- Tákich żywot srogi zową owczym odzieniem / serce wilczé w nich posá- iąc.

Lecz w ták rzeczy wielkiéy czeß státeczniéyßego dowiedźieć sye nam po bá/puściwßy ty powyżßéy mniemánia ná strone. A ábysmy prawdziwie viedźieli sye kto tho iest/ który wilczé serce máiąc/ owczym odzienim sye ykrywa : czego ábysmy sye snádniéy dowiedźieli/ten fundáment záłożym.

Hieronym S. ták powiáda : Káżdy Heretyk iest Hipokrytą/to iest po- tym/ álbo obłudnym człowiekiem : bo inße czyni / á inße mysli. A káżdy i człowiek/ y káżda táka náuká obłudna/ nie w swoim/ ále w cudzym o- eniu chodźi : bo zda sye iákoby w Cnoćie chodźiłá y w wßelákiéy vczciwo- á oná chodźi w niecnoćie y w nieuczćiwośći : przeto / że w tym co czyni/ érosći nie ma. A gdyż káżdy Heretyk obłudnym Hipokrytą iest / thedy oiákim odzienim iest obleczony : Jednym powßechnym z drugimi obłu- ki/ á drugim własnym swoim. Powßechné wßytkich odzienié/ iest udnie zmyslona Cnotá / Vczciwość / Pobożność / y Nabożeństwo : w m iáko stárzy Heretykowie przewyżßáli/ Modlitw/ Postów/ Czystośći y omnośći náśláduiąc/ trudna rzecz iest ku wypowiedzeniu. Teraz v thych retyków dźisieyßych że tego wßytkiégo niemáß/ dźiwowáć sye nie trzebá : nie ná Cnoćie Chrześćijáńskiéy/ áni ná pobożnośći iákiéy/ ále ná zuchwál- ie wßytek grunt náuki swéy záśádźili. Czego ich oycowie bárzo sye wy- zégáli.

Ále osobnego odzienia Heretyków chćiałbyś sye dowiedźieć / które iest : tym też iednák tu mówić będźiemy. Otóż kiedy wßytko Pismo vważam/ dy wßytkę stárożytność náuk y pismá Doktorów czytam / kiedy pilnie ná ytki spráwy czásów náßych pátrzam / náleść nie mogę w pokrytych ser- h owczégo odzienia inßégo/iedno słowo Boże/ á Pismo święte. Abowiém ytki błędy/ mátáctwá/zdrády/ sny/ y wymysły swe/ tym Heretykowie o- éwáć y chędożyć nie przestawáią. Co nie tylo dźieie sye od nich w nowym konie/ále też od przodków ich fałßywych Proroków dźiało sye y w stárym ym/ w którym wßyscy tym hásłem ludźie zwodźili/ gdy mówili : To mówi n/ To mówi Pan : gdyż tego Pan nie mówił. Tóżći y zbáwićiel náß dáie ác gdy mówi : Nie káżdy który mi mówi Pánie Pánie/ wnidźie do Króle- wá niebieskiégo/ ále on który czyni wolą Oycá mego. Jákoby Pan rzékł : ie káżdy on który ná kßtałt fałßywych Proroków mówi/ Pánie Pánie/ w- dźie do Królestwá niebieskiégo/ ále on wnidźie który czyni wolą Oycá mé- . Co iáśniéy Piotr S. opowiáda/ mówiąc o pismie Páwłá S. w thy sło- : Jáko wam też pisał y Páweł/ brát náß námilßy / według téy mądrośći/ óra mu iest dana/ iáko y we wßytkich Liśćiech/rozmawiaiąc w nich o tych czách. W których (Liśćiech) są drugié rzeczy trudne ku wyrozumieniu/ óre ći nieukowie y niestáteczni / wykrácáią iáko y ine pismá ná swé zátrá- nié. Wykrácáią tedy to pismo dwoiákim sposobem / álbo fałßywym wy- ádem/ álbo tegóż pismá zopáczeniem : czego dźisia pełno.

Math: 7. ver: 21.

2. Pet: 3. v: 15. & 16.

Lecz ábysmy lepiéy tákié ludźie porozumieli/ y co są Hereticy wiedźieli/ Ambrożégo S. tego sye náuczymy/ który ie thák opisuie : Heretićy oni są/ órzy Zakonu vcząc/ przez tenże Zakon / Zakon psuią : y gdy swégo vmysłu akonu náuczáią/ złéy mysli swéy powagą Zakonną zálecenié czynią. Bo ość gdy wié iż iest w wielkiéy powadze Zakon/pod imieniem Zakonu swo zdrádę stosuie : Gdyż nigdy zła rzecz przez sie nie iest wdźięczna / potrze- ż żeby dobrym przysmákiem Zakonu byłá zálecona. Abowiém gdyż wiedzą

Ambrosius super Epi: ad Tit: cap: 3. Tomo 3.

Heretycy być wielkiéy powagi v ludzi Pismo swieté/przeto swe błedy in po
krywáią/y niepotężne swiádectwá swe dla potężnosći pismu swietemu zy
wiezuią. Dotąd Ambroży S. Tóż Wincenty Lirinensis tymi słow w
czy: Co iest odźienié owczé? iedno Prorockié y Apostolskié pismá / któré
sczérze onemu Báránkowi niepokalánemu/ który nośi grzechy tego swi á/
iáko wełne przedli y tkáli. Którzy są Wilcy drapieżni? iedno smysły srog
drapieżné Heretyków/którzy Owczárnią Kośćiołá Bożégo záwżdy psui y
Trzode Chrystusowe iáko mogą drápáią. Ale áby nieopátrzne owce prz ey
zwiedli/ thedy choć srogość wilczą w sobie máią / osobe wilczą w owczą o
mieniáią/ y iákoby wełną owczą sye okrywáią: kiedy náuką Zakonu B e
go/ náuke swą obłóczą: áby w miekkośći onéy wełny vwikłány/ nie po u
ostrośći wilczych kłów. Dotąd Lirinensis. Bo ták wiedz Chrześci ni
ski człowiecze/ że żaden z stárych Heretyków ták zły y nikczemny nie był/ 6
ryby błedu swego z Pismá swietego nie twierdźił / iásnie o tym swiádczy J
reneus/Tertullian/ Epiphanius/ y inszy/ którzy ich obłedliwe náuki wyp á
li / y z nimi potkę w pismie swietym miewáli. A nie iednym pismem/ m
dwiemá/ błedów swych potwierdzáli / ále wszytkim Téstámentem now n/
do błedów go swych stosuiąc/ ony błedy vmacniáli: iáko czynił Válent us
y Márcion. A ták to cudnie do błedów swych stosowáli / że też Jreus
przed tysiącém y trzemi sty lat żywiąc/ á przećiwko Válentinusowi Her y
kowi pisząc/ ták o tym swiádczy: Acz náuká ich táka iest/ którey áni Pr o
cy przepowiádáli/ áni Chrystus Pan vczył/ áni Apostołowie iego iéy po li
przedsie oni ták sye chelpią/ że nád insze wiecéy pismá poználi: choć teg ne
czytáli. A iáko ono mówią/zpiasku powróśki czyniąc/áby wiáre swą m sz
li/ przedsie stáráią sye áby do niey przystosowáli álbo przypowieśći Pán ie
álbo kazánié Prorockié/ álbo słowá Apostolskié/ áby iedno pokazáli/że y
mysłów swych swiádki mieli: choć porządek pismá psowáli / y ze wszyt ch
sił swych prawde tłumili/ / iedno z drugim mieszáiąc/wielé ich zwodźili/z m
stosunkiem słów Páńskich. ꝛc. Tákimći sposobem bayki swe zszywáiąc/ o
wá/ páráboły/przypowieśći/ze wszad zgromadzáiąc/stosowáć do básni s o
ich nie przestáią słów miłego Bogá. Dotąd Jreneus.

Aza Arriusz máło był nábrał mieysc z Pismá świetego / áby pokazá ze
Syn Boży Chrystus mnieyszy był Bogá Oycá swego wedle Bostwá? y m
sye chelpił/ że dostáteczńie to był pokazał. Aza Arrius y Nestorius teg o
sobie nie powiádáli/że żaden przed nimi pismá swietego nieumiał/áni do z
vczyć/ áni wyłożyć? oni sámi w thym sye być Mistrzámi prawdźiwymi o
wiádáli/ insze wszytki w pismie nieukámi názywáiąc. Ták do złego wy á
du Herétykowie Ewányelią swietą byli przywiedli/że Tertullian Doktor E
wányelią rzecz naswietszą / Ksiegámi Heretyckimi názwał. Cóżby iis
Tertulian rzekł/ gdyby násze czásy nieszczesliwe ogladał? których tá Ew n
yelia swieta ná niezliczone błedy / ná ták sprosne y rozliczne Heretyckié n u
ki/ iest roszárpána/ prawdá iedná w ták wiele fałszów obrócona? A żad e
go błedu y fałszu niemász / kthóryby sye Ewányelią y Pismem swietym n
szczycił. A ym błąd iest nasprośnieyszy/ iáko iest Arriáński y Nowokrzczeń i/
tym naywiecéy do siebie pismá gárnie. Otóż báczyć możesz/ żeć to iest o
bliwe owczé odźienié fałszywych Proroków/to ich iest wełná owcza którą e
okrywáią/ Pismo swiete/ y słowo Boże. Ale ábyś sye temu lepiéy przy á
trzył/ pokażeć to iásnie. Nie pośći kto/ wilk iest/ á owczé odźienié tego r
ká ono pismo iest: Nie to co wchodźi w vstá pomázuie człowieká/ ále to o
pochodźi z vst. Pátrz dáléy: Nie modli sye kto / wilk iest: á odźienié o
czé tego wilká/ ono pismo iest: Gdy sye modlićie / nie wielé mówćie. Pa z
nád to: Niechce kto być posłuszny Vrzedowi/wilk iest: odźienié owczé te o

Lib: 1. Cap: 36. de Antiquitate Catholicæ fidei.

Math: 15. ver: 11.

Math: 6. ver: 7.

wilk/

kà/ ono pismo iest : Wiecéy potrzebá sluchác Páná Bogá/ nizli ludzi.
zcze sye przypátrz : Wstyda sye kto grzéchów swych spowiádác/ wilk iest:
dzienié owczé teg wilká/ ono pismo iest : Grzéchy ktoz moze wyrozumieć?
zcze pátrz : Lamie kto poslubioną czystosć / wilk iest : á odzienié owczé
o wilká ono pismo iest : Nie wßyscy mogą poiąć tego slowá. Nád tho
ze : Kto nie dáie tego co iest Césárskiégo Césárzowi / á co Bozégo Bo=
wilk iest : á odzienié owczé tego wilká/ono pismo iest : Dármoście wzie=
ármo dawaycie. Ow zásie który gáni máłych dziatek krzest/ wilk iest:
dzienié owczé thego wilká/ iest ono pismo : Który vwierzy/ á okrzći sye/
n zbáwion bedzie. Który zásie bez wstydu vczy / Ze Syn BOzy wedle
stwá mnieyßy iest niz Oyciec/ wilk iest: á odzienié owczé tego wilká/ono
no iest : Oyciec wietßy mnie iest. Kto zásie máło o cnotliwe y pobozne
ié ná świecie dba/ wilk iést : á ódzienié owczé tego wilká / ono pismo iest:
to mamy/ze człowiek vspráwiedliwion bywa wiárą/bez vczynków. Nay=
eß tákiégo człowieká złego / kthóry byie vbogie ludzi / łupi wsi y miástá/
wde czyni pielgrzymom/ kupcom/ y podróznym ludziom / wilk iest : á o=
nié owczé tego wilká/ ono pismo iest : Jesli grzeßny sye vpámieta/ zbá=
n bedzie.

Thoć są odzienia fáłßywych Proroków / odzienia owczé / w których do
przychodzą oni wewnątrz drapiezni wilkowie. Coz tedy czynić ? Widzi=
ze Pismo świete dáie przyczyne wielką tym fałßywym Prorokom/do zwo
nia ludzi wiernych. Mamyß tedy ná to sye pismo skárzyć ? czy ie mamy
zucić ? czy go w rzeczách do spraw Chrześcijáńskich potrzebnych nie ma=
vzywáć/ ze go ták Heretykowie do fałßywych náuk swych źle vzywáią ?
Boze tego nie day : ábowiém iáko owce nie dla tego wełne z siebie dáią/
wilki przyodziéwáły/ gdyz oni máią swoie siérść przyrodzoną : thák Pi=
o świete nie iest dla tego zostáwione/ y wiernym podáne/ áby go źle vzy=
no/ opácznie wykłádano/ ná zepsowánié wiernych nicowano/ ále dla te=
áby z niego vczył sye kázdy gruntownéy wiáry/cnotliwych spraw/ pocz=
ych obyczáiów/y świetégo obcowánia: tego z pismá świetégo kázdy ßu=
powinien/ y pilnie prawdy ßczeréy sye w nim bádáć.

A wßákze pilnie sye ma kázdy przypátrzyć temu / ze pod tym odzieniem
imá świetégo/ długo sye Wilk táić moze. Przyczyná tá iest/ ze to odzienié
wcom/y wilkom/moze być powßechne : bo mieścá pismá świetégo ták są
udwu stron ludzióm smáczne/y ták Dyabeł przez swoie vmié to ozdobić/
ie iest ták zadna rzecz/ y zadna náuká ták sprosna/ y obłedliwa/ ze skoro
Páwlá álbo z Janá S. obłudny fáłßérz zálecáć pocznie / áby go wnet
pietégo Ewányeliste błedne owce mieć nie miáły. Pytaß dla czego : Po=
ádám ze dla tego/ ze sye odział on fáłßérz odzieniém owczym / to iest / pi=
em álbo słowy Páwlá y Janá S. Przestrzéga tedy Pan Christus swe
erne od wilków/ tákim owczym odzieniem odzianych/ mówiąc :

**ilnie sye strzezcie od fáłßywych Proroków/ któ=
y do was przychodzą w odzieniu owczym / á we=
nątrz są Wilkámi drapieznymi.**

¶ Aleby rzekł: Gdyz z Pismá świetégo poznáć ich nie mogę / iákoz ty
m fáłßywymi Proroki vznáć ? Dáieć przestrogę P. Christus/ gdy mówi:

Z owoców ich poznácie ie.

Tuć tedy bedzie iuz nam potrzebá ßukáć tych owoców/ przez które obłu
e Proroki mamy poznáć. Rzeczći w prawdzie przytrudnieyßym iest / gdyz

Acto: 5. ver: 29.
Psal: 18. versu 13.
Math: 19. ver: 11.
Math: 10. ver: 8.
Marci 16. ver: 16.
Ioan: 14. ver: 28.
Rom: 3. versu 28.
Ezech: 18. ver: 27.
Math: 7. ver: 16.

o tych owocách rożnie piſzą/ y rożnie trzymáią. Tego náſzego czáſu Heretyc[y]wie/ ták iáko ich dawni przodkowie/ wedle świadectwá Auguſtiná świę[te]go/ wykłádáią owoce ty złe być w Kośćiele Chrześćiáńſkim/ łákomſtwo/ świetokupſtwo/ nádetość pychy/ nieczyſtote/ lichwe/ cudzołoſtwo/ pij[ań]ſtwo/ y inſze ſpráwy y vczynki ćieleſne. Otóż gdy tákie/ y tym podobne ſp[rá]wy/ w Kośćiele Chriſtuſowym w ludźiach/ á nawiecey w Przełożonych [du]chownych opływáiące Kácerze widźieli/ ſtąd wielką przyczyne wźiel[i] przed ludźmi powſzechnie Kśiężą názwáli fałſzywymi Proroki/ vkázuiąc w nich ty złe owoce. Było tho v poſpolitego człowieká bárzo ſmáczno [p]o iednák/ co ſye z żalem mowić muśi/ widźieli thákie/ y tym podobne/ w [du]chownym ſtanie zbytki: ſtądże wiele ludźi zá tho ſye vieli/ y onich ták r[o]mieli. Żáłowáć thego wiecey było potrzebá Chrześćiáni mili/ á nawi[ecey] wam Kápłanom/ iż przećiwko wezwániu ſwoiemu tákeśćie twierdzą zł[o]y złego przykłádu podnieśli byli/ y day Boże/ áby przez pyche y wyſoką mi[ł]/ wiecey tey twierdzey ſye niebudowáło.

Ale Chrześćiánie mili/ nie toć ſą właſne owoce fałſzywych Prorokow/ y nie przez to mamy złych y dobrych Prorokow poſtepki rozeznáwáć: cze[go] dla tego/ iż ty złośći iáwnie z pokrytośćią walczą: bo znáczne ſą/ y oczy[wi]dźkie ie widzą/ y z odźieniem owczym zgodźić ſye nie mogą. A kto kiedy [A]riuſzowi/ y Photinowi/ cudzołoſtwo zadał? kto ie kiedy pijanymi widźi[ał?] żaden. Łatwie ſye oni tákich ſpraw wyſtrzégáią/ ktorzy czym ſzkodliw[ym] zárážić wolą máią: y gdy wietſzy iad roſpuśćić myslą/ tákich ſpraw be[z]ſye ſtrzegą. Nád to/ tákie to vczynki ćieleſne wyżſzey námienione/ ná świe[ćie] záwżdy ſą poſpolite: ták kiedy Kácerſtwá ſą/ ták kiedy ich niemáſz. B[o] żaden wiek ná świećie nie był ták ſzczesliwy/ ktoregoby tákie ſproſnośći nie[pa]nowáły w ludźiach. Otóż nie to ſą owoce fałſzywych Prorokow/ ále wła[ſn]ie Páweł S. názywa vczynkámi ćieleſnymi: iáko czytáć możeſz do Gála[ta] w piątym Kápitulum. Acz też y Hereſis/ to ieſt/ Náuká opáczna od iedn[o]śći Kośćiołá Powſzechnego/ od Páwłá S. ćieleſną ſpráwą názwaná ie[ſt.] Azá w tákowych zbytkách y złośćiach/ nie opływáli Biſkupi y Kápłani [ſt]árego Zakonu? á wżdy ich piſmo święte/ y ſam Pan Chriſtus fałſzywymi P[ro]rokámi nie zowie. Káifaſz Biſkup y Kápłan był świetokupcem/ bo Biſ[ku]pſtwo był kupił: á wżdy prawdźiwie Prorokował. Zaż Judaſz Iſzkáriot [zło]dźieiem nie był? á wżdy vrząd Apoſtolſki ná ſobie miał. Piotr Apoſto[ł] [o]d Páwłá S. był hámowan y karan/ prze niektore wyſtepne ſpráwy: á wżdy [ie]dnák vrzedu Apoſtolſkiego w tym nie ſtrácił. Otóż prozna to ieſt mowá/ [że] ty vczynki ćieleſne miáły być owocámi fałſzywych Prorokow. A co wiet[ſze]go ieſt/ że ći Heretycy czáſow náſzych/ w tákich ćieleſnośćiách pierwſzy p[lac] przed drugimi máią/ y bacząc to do śiebie/ ná Kátholiki o to wołáć pop[rze]ſtawáią: bo gdźieby ná ſzánc przyſzło/ wiedzą to żeby ich łotrowſtwá dáleko przewyżſzyły ony/ ná ktore pierwey bez wſtydu wołáli/ y im vrągáli. O[ta]czyli też y tho/ że zły żywot/ vrzedu Kápłáńſkiego nie tráći: czego świad[ek] ieſt Pan Chriſtus gdy mowi: Ná Kátedrze Moyżeſzowey záśiedli w piſmie vczeni/ y Phárizeuſzowie/ wſzytko tedy co roſkázuią chowayćie y czynćie/ le[cz] wedle vczynkow ich nie czynćie. Otóż y sámi to zeznáć muſzą/ że inſze ſą ſprá[]wy y owoce fałſzywych Prorokow/ álbo Heretykow/ nie ty ćieleſnośći: gdyż owoce ich im máią być podobne/ y ich Kácerſkiey náuce. Ktora gdyż nie [ie]dnemu człowiekowi/ ále wielum ich ieſt ku zátráceniu/ y wſzytkiego Kośćio[ł]á Páná Chriſtuſowego ku zwątleniu: tedy y pożytki they Náuki tákie [być] muſzą/ kthore nie iednego człowieká obrażáią/ ále wſzytek Zbor Kośćiołá Chriſtá Páná do ſpuſtoſzenia przywodzą/ y vpadek iemu gotuią. Ták th[o]woce z máćicą ſye zgadzáią/ że wſzytko ćiáło Páná Chriſtuſowe razem pſu[ią].

Galat: 5. ver: 19.

Ioan: 11. verſu 51.
Ioan: 12. verſu 6.
Gal: 2. v: 11. & 14.

Math: 23. v: 2. & 3.

owocow tedy podobnych ßukáć potrzebá.

Które to owoce gdy ná iáſność pokażemy/opowiádamy ſye/że tu nic z ſwéy
głowy piſáć nie bedziemy/ ále to co piſmo święte vczy/ y Apoſtołowie prze-
dtem wßytkim pokázuią. Którzy ty owoce Kácérſkie/ Duchem świetym
natchnieni/ y rzeczy przyßłych wiádomi/ ták pilnie wypiſáli/ iż théż żaden w
tym ſye im przećiwić nie może: chybá on który im wiáry nie dáie/ álbo dáwáć
nie chce. Ták tedy Piotr S. w ſwoim Liśćie wypiſuie owoce Heretyckié:
Byli też fáleßni Prorocy miedzy ludem/iáko y miedzy wámi bedą Miſtrzo-
wie kłamliwi/którzy wwiodą Sekty zátrácenia/ y kthórzy ſye przą y onego
Páná który ie kupił/ przywodząc ſámi ná sie predkié zátrácenié: á mnodzy
będą náśládowáć nieczyſtoty ich. Przez które bedzie bluźnioná drógá práw-
dziwa/ á w łákomſtwie obłudnemi ſłowy bedą o was kupczyć: którym ſąd
dawná nie omießkawa/ y zátrácenié ich nie drzymie. Co nietylo Piotr A-
poſtoł/ ále też y Iudás w Liśćie ſwym tákże iáſnie wypiſał/ iákim ſpoſo-
bem poznáwáć z owocow Heretyki/ álbo Kácérze/ mamy.

2.Petr:2. à ver: 1. ad 4.

Iudas in ſua Epiſtola verſu 8.

☞ **Napierwßy tedy Owoc ták wypiſuie/ gdy mówi: Heretykowie zwierzchność/álbo pánowánié/ wzgardzáią/á Máieſtat bluźnią.**

Owoce Heretyków. 1:

Pierwßy wßetecznik/ y głowá wßytkich Heretyków/ Czárt/ ſwym vporem
przećiwko Pánu Bogu wynieſion/ wßechmocność Bożą wzgárdził/ ná on
czás kiedy chćiał równy być Bogu/ y w tym go bluźnił gdy mówił: Położe
ſtolec móy ná pólnocy/y bede podobny Naywyżßemu. Tákżeć wßytek ten
iego Odßczepieńcy y Heretycy/ nie tylo on naywyżßy BOży Máyeſtat
bluźnią/ ále też y zwierzchni vrząd tu ná świećie od Páná Chriſtuſá poſtá-
nowiony/ á ná mieyſcu ſwoim w Kośćiele ſwym zoſtáwiony/ dla zgody ie-
dności wzgardzáią/ lżą/ y tłumią. Stolicá thá/ Kośćiół Rzymſki ieſt/ y
Biſkup w nim/ Namieſtnik ieſt Páná Chriſtuſów/ á prawdziwy potomek
Piotrá Apoſtołá.

Isaiæ 14.v:13.et 14

By był Márćin Luter/ Kálwin/ y inßy Heretykowie/ zwierzchnośći y
pánowánia od Bogá poſtánowionego ſłucháli/ á Máieſtatu zwierzchnié-
go Kośćioła Chrześćijáńſkiego vßánowáli/ nigdyby byli Stolice Apoſtol-
ſkiéy/ y Paſtérzá iéy/ kthórą záwżdy wßytká ſtárożytność w wielkiéy vczći-
wości miáłá/ ták nie hánbili y nießkárádzili: Papieżáby byli nie zwáli An-
tychriſtem: Biſkupow/ dziwy nád przyrodzenié/ y potworámi: Káplanow/
ſługámi y naczynim Dyabelſkim: Książąt wiáry ſtárodawnéy/tákże y Kró-
low/ Pháráonámi/ Tyrannámi/ y powßechnéy wolnośći wygłádźićielmi.
Ale iż ták śmiał z Vczniámi ſwymi/Vrząd od Páná Bogá dány/ ßkárádźić/
mową/ y piſmem/ iáſna rzecz ieſt że ſye ſprzećiwili/ y podźiś ſprzećiwiáią/
zwierzchnośći. A iż Práwá/rozmnożenié Máyeſtatu Vrzedom y Zwierzch-
nośći czynią ná świećie: bo Práwo Vrząd poważnym czyni/ y wßytká go-
dność Królow/ Książąt/ y Vrzedow wßelákich/ná Práwie záwiſłá/tákże y
powagá ich: gdy thedy przećiwko Práwom dawnym ći Obłudnicy mówią/
przećiwko Máyeſtatowi wßytkich Vrzedow mówią: y gdy Práwá wygła-
dźić chcą/ Máyeſtat y powage wßytkiéy Zwierzchnośći zgłádźić chcą.
Stądże vroſłá oná wzgárdá/ piérwéy Duchownych/ á potym Swietſkich
Práw/ y poſtánowienia/ że niektóre zgłádzono/ á niektóre thák zwątlono że
práwie nic po nich: więc zá tym/ ony zwyczáie święte/w których żyli poczći-
wie ná świećie Przodkowie náßy/ w niwecz ſye obróćiły. Owa wßytko ſwo-
woleńſtwo bez karánia przyßło/gdy zwierzchność zwątlono/máieſtat Práw
obrázono/ Vrzedy zelżono: bo gdyby to było wſwéy powadze zoſtáło/oniby
byli nigdy do thák wßetecznych náuk nie przyßli: nigdyby było do zgwałce-
nia rzeczy pobożnych/ Práw/ y Wiáry/ nie przyßło.

Otóż pierwßy owoc Heretyków ieſt/ Zwierzchnosć Pánowánia wzg dzáć / Máyeſtat Praw y Vrzedów wátlić / zwyczáie ſtárożytne wyglád postánowienia Oycow trácić. A kto to o nich opowiedział że ták czynić czyć mieli ? áto Piotr y Judás dwá Apostołowie/ z onego Kollegium A stolſkiego dwie swiecy. Pytaß krótko co o nich piſáli ? áto to: że mieli wierzchnosć Pánowánia wzgárdzáć / á Máyeſtat Praw/ y Vrzedów/ l znić. A tylóż tych Owocow ich być miáło ? Nie tylo: z tegóż pierwß Owocu drugi rośćie wnich záwżdy/ ktory ćiż Apostołowie opiſáli.

II.

2. Petri 2. ver:19.

☞ **Owoc drugi Heretycki / kthóry z wzgárdy Vrzedo zwierzchnich rośćie/ieſt Nieposłußeństwo:** o czym ták Piotr S. piße: B ludziom obiecowáć wolnosć/ſámi bedąc ſługámi ſprochniáłośći: bo on wżdy tego ſługą ieſt/ od którego zwyćiezon ieſt. A Judás S. Apostoł ten owoc ich wypiſuie / gdy mówi: Biádá tym ktorzy w przećiwieniu K odeßli. Ktorą to przećiwnosć tego Kore / Moyzeß w czwartych Kśieg swoich ták opiſuie: Byli trzéy z narodu Lewi bráćia / Kore / Dáthan / y biron: (które do rozbijánia y noßenia Przybytku Páńſkieg/y ná inße mn ße chwały BOżéy posługi/ obrocono było) á przy nich dwieśćie y pieć śiąt meżów zacnieyßych/ ći wßyſcy ſprzećiwili ſye Moyzeßowi y Aarono Ktorych gdy do rády włáſnemi imiony przyzwano / á gdy ſye thák záſtá przećiwko Moyzeßowi y Aaronowi/ y rzekli / Miéyćie ná tym doſyć/ że ßytek Zbór ieſt ludzi swietych / á miedzy nimi ieſt Pan: przéczże ſye wyn ćie/ á przekłádaćie nád lud Páńſki ? Y gdy ſye ták vporem w vrząd kápł ſki wdawáli / wzgardzáiąc MOyzeßá y Aaroná / od Bógá postánowi posłał znowu Moyzeß po Dátháná y Abironá ſyny Eliábowe/ áby do przyßli: á oni odpowiedźieli/ Nie póydźiemy. A Moyzeß zá tym mówi Páná: Pánie / nie rácz pátrzyć ná ofiáry ich / bo ty wiedźiéć raczyß że z nich y osiełká máłeg nie wźiął/ ánim żadnego z nich obráźił. Vpór y p ćiwnosć thego Kore / Nieposłußeństwo ieſt/ vprzeyma ſwawolnosć ie nych zuchfálców/ ktorzy nie czekáiąc porządnego wezwánia / vpornie w ßych Vrząd ſye wdawáią: co czynią przeto / iż máło ſobie vważáią pow nia Boże ná Vrzedy y Przełożeństwá. Ten owoc náßych czáſów bárzo kwitnął/ v tych Miſtrzów y Doktorów Heretyckich. Bo przypátrz ſye: że co czynić Seym Duchowny Powßechny/ co Concilium zowiemy / áli poſpolity mówi: Nie vczynimy. Każe Kápłan: mówi proſtak / Nie v nie. Każe Król: Poddáni mówią/ Nie vczynimy. Każe Hetman/ Zołn mówi/ Nie vczynie. Y ták iuż od tych ſwowolnych Stárßych y Náuczy lów rozbiegłá ſye ſwawola/ iż áni ſługá Pánu/ áni ſyn oycu/áni żoną m wi/áni vczeń Miſtrzowi/ſtátecznego y práwego posłußeństwá czynić y rządząć chcą: káżdy to czyni / y czynić chce / co ſye mu lubi przed oczym go. Jáko czeſty ten głos ſłycháćie/ Nie vczynimy/ Nie póydźiemy/ wy ſ wiećie. Tego thedy złego drzéwá/ ten ieſt ießcze gorßy owoc niż pierw Nieposłußeństwo/ które zá wzgárdą Praw y Vrzedów wßytkim przycho

Iudæ verſu 11.

Num: 16. á ver:1. ad 16.

III.

☞ **Trzeći Owoc/ktory przychodźi z náuki Heretyckiey/** i ten. Pomießánie ſtanu Duchownego / y świetſkiego/ bo z onych dwu prz nich/ten trzeći rosć muſi/ podług porządku przyrodzenia. Bo gdźie nie żadnégo posłußeństwá/ ieſt wzgardá pánowánia/ y zwierzchnośći / tedy tym idźie / żeć ſye w tákiéy Rzeczypoſpolitéy ſtany thák pomießáć muß miedzy nižßym y wyżßym ſłábé być muſi rozeznánie. : á zátym y máłe ich wažánie. Dla ktoréy przyczyny Judás Apostoł/tákie náuczyćiele ták wyp ie: Są iáko chmury bez wody/ ktore wiátr tám y ſám noſi/ iáko drzewá

Iudæ verſu 12.

...nne/bezowocne/dwákroć obumárłé/wykorzenione/wáły burzliwego Mo-
: którzy pienią ſye ſwymi zelżywośćiámi / ſą by gwiazdy obłedne/ którym
zá ćiemnośći záchowána ieſt ná wieki.

A ſłußnie porównawa ié chmuróm bez wody. Abowiem co ieſt nierzą-
eyßego nád błąkáiące ſye obłoki: nád morſkié wáły: nád mgły: nád gwia
błądzące/które y tám y ſám po Niebie nieſtátecznie chodzą: Thák w po-
ßánych ſtániech Rzeczypoſpolitéy / nic ſtátecznego / nic porządnego/ nic
wałego być nie może : ábowiem gdy porządek káżdéy Rzeczypoſpolitéy z
ßych/ z niżßych/ y śrzednich ſtanow należy. Gdźie ſye ty ſtany pomießá-
tám miáſto rządu nierząd być muśi/ y w káżdéy ſpráwie nic pewnego/ nic
rządnego być nie może/ale wßytki rzeczy niepewne/ y błąkáiące ſye być mu
Co iednák miedzy ſámymi Heretyki widźimy/ wßyſcy v nich Biſkupámi/
yſcy Kápłany/wßyſcy Królowie/wßyſcy Hetmáni/ wßyſcy Doktorowie/
ßyſcy wßytkim chcą być: y nierozumiem iákim obyczáiem porządek ſtáte-
y miedzy ſobą mogą vczynić oni/którzy w równym nierządźie ſwéy woley
ią/y od ſtárych praw/zwyczáiow/porządku/ dawno odſtąpili/y ták wedle
ſli ſwoiéy y dumy przedśiewźiętéy żywią. Nie naydźieß tedy v tám tych
du/v których dawno porządek ieſt popſowány/ y pomießány.

☞ **Czwarty Owoc Heretycki ten ſye być pokázuie / á ro-** — IIII.

ſye właſnie z támtych trzech/który ten ieſt: Ze heretykowie niezgód/zwad/
lánia krwie / ſą náuką ſwą rozmnożyćielmi/ y pokoiu poſpolitego ſą nie-
yiaćielmi/ w nim záwżdy záburzenie czyniąc: co Piotr S. pokázuie tymi — *2. Petri 2.ver:10.*
wy/gdy ie názywa śmiáłymi/ ſobie ſye podobáiącymi/ y rozmáitych ſekt/
o rozerwánia rozmnożyćielmi. A Judás Apoſtół dla tego ié zowie ßem- — *Iudæ ver:16. & 19.*
ki/ſkárżący ſye záwżdy/wedle żądz ſwoich chodzące/pyßne: którzy ſye odłą-
ią od inßych. A iż tákowi ſą śmieli/hárdźi/ßemracy/ którym wßytko wá-
/okrom tego co ſámi czynią/przeto pokoiu ścierpieć nigdy nie mogą: gdyż
o prawdźiwy pokóy ieſt/gdźie w dobrym porządku ſpokoynie ludźie żywią.
óß gdźie bedźie dobry porządek popſowány/tám pokoiu być nie może/mu-
być w nierządźie ſwary/rozerwánia/niezgody/ſpiknienia ku złemu powße
iemu/domowe záburzenia/woyny: á woyny nie obce/ále onychże obywáte-
o: czego wßytkiego z tych owocow kácerſkich świát pełen ieſt/ták/że ro-
nia krwie końcá niemáß. A zátym gdy ſye miedzy ſobą wádźili Chrześćijá
o wiáre / y o ſwe pożytki/ y gdy ſye do tego czáſu ießcze wádzą ſámi z ſobą
ſwych Kroleſtwách Chrześćijáńſkich / iákoby Ezau z Jákobem w iednym
żywocie v mátki / Páńſtwá Máchometſkiéy wiáry rozmnożyli/ nic meſkié- — *Geneſ: 25.ver: 22.*
áni rycérſkiégo przećiwko nieprzyiaćielóm Krzyżá Páná Chriſtuſowégo
gdy nie vczynili: Króleſtwá/ Miáſtá/ Wyſpy morſkié/do nich potrácili:
co podczás iákoby żártem ſye kuśili/ to pod Chrześćijány pobráli. A Ch-
ześćijánie thym czáſem gadkámi Szkolnymi o Wiáre ſye zábáwili/ których
końcá niemáß: áno było podobniéy o Króleſtwá/ y lud Páná Chriſtuſow/
ßczyć / niż ſye o Wiáre gádáć. Abowiém co od tego czáſu/ iáko zwády y
woyny o Wiáre poczęły być/Chrześćijánié meſkiégo y rycérſkiégo dla Jmie-
á Páná Chriſtuſowéc vczynili ? co do Króleſtwá iego przyczynili ? Owo
wßytko ku vpadkowi ſkłoniło ſye/ przeto/ że moc Chrześćijáńſka wnetrzny-
zwádámi oſłábiáłá. Czynią miedzy ſobą ſpiknienia/ Confederácie/ á po-
iu przetśie niemáß / bo ſpokoynégo rządu niemáß : y pokóy być nie może/
y rządu nie bedźie. Wieléć wążą ludzkié Vſtáwy y Práwá/ lecz przyrodze-
a odmienić nie mogą : á to ieſt właśnie od przyrodzenia poſtánowiono/ iż
dźie ieſt rząd / tám ieſt pokóy : gdźie porządku niemáß / pohánbienié ieſt.
przeto Piſmo świete mówi : Nie ieſt pokóy złym/ mówi Pan Bóg. A po- — *Iſaiæ 48. ver: 22. & cap: 57. v: 21.*

wiádá czemu: Abowiém źli iáko morze záwżdy ſye burzą/ y iáko morze vſ[…]koić ſye nie może/ ták oni nieſpokoyni ſą. A przeto Ireneus ták mówi: [...] z Heretykámi / y miedzy Heretyki chce pokóy vczynić / tedy ták to ieſt po[…]bná/iákoby miał ſuchy piáſek ſpoić. Przyczynę kłádźie Hegeſippus te: I[…]den pokoiu ſwégo zátrzymáć nie może/ ktory pokóy Boży wzgárdźił.

Libri 5. cap: 2.

☞ **Piąty/ á nád inße gorßy / Owoc Heretyków then ie[…]** ktory tenże Apoſtoł ták wypiſuie: Biádá onym ktorzy drógą Káimową [...]ßli/ á wbłedźie Báláámowym/ y w záwiedźieniu iego zapłáty/ puśćili ſye. [...]ſli chceß wiedźieć co ieſt drógá Káimowá/ y iáko ſye rozumié/ krótkoć po[…]że. Iáko Káim przećiwko Ablowi brátu ſwemu nieuſpokoioną nienaw[…] y gniewliwą zazdrość był wźiął/ áż go y zámordował: ták Heretycy przeć[…]ko Kátholikom nie vśmiérzoną nienawiść záwżdy máią / y nieuſpokoi[…] zazdrość/ przeto od miłośći Chrześćijáńſkiéy dáleko odpádli. Drógá z[…] Báláám/ znáczy ludu Bożégo od Heretyków prześládowánié/ vrągánié/ [...]ianié/ przeklinánié/ y złorzeczenié. Abowiém Kácérſtwo ma to iákoby z p[…]rodzenia / że wßytkim od ſiebie różnym w náuce nieſprzyiáie: y ácz do c[…]ſmysla pokóy/ pátrzy czáſu ſwégo: ktory gdy naydźie/ wnet ſye odkryw[…] záwżdy ßkodliwiéy/ ym ćiérpiáło dłużéy. Owo niezgodliwych w Wierze/ [...]dną ma być iedność y miłość. A przeto Iozephus te przyczynę powiá[…]: Że Zydowie z żadnym narodem Pogáńſkim nigdy dobréy przyiáźni nie t[…]máli / gdyż czyniłá to im Wiáry różność/ y nabożeńſtwo różne. Bo on[…]dnego Bogá / á Pogáni śiłá Bogów chwalili: y przeto nigdy im Zydo[…] nie vfáli. Przeto Dionyſius Areopagita ták mówił: Ludźie ym ſye wi[…] od Páná Bogá/ ktory ieſt początek wßytkiégo/ y ſtudnicá iednośći/ w na[…]żeńſtwie y w prawdźiwéy wierze oddaláią/ tym ſye wiecéy y od ſiebie ro[…]wáią. Bo iáko świety Bernád mówił: Co ieſt Bogu przećiwnego / tho[…] z ſobą y z ludźmi nigdy nie zgodźi: iuż tám rády zgodnéy niemáß / ſtárá[…] iednego o drugim/ pracéy o Rzeczypoſpolitéy prożno ßukáć. To ſobie zá [...]żytek poczytáią / gdy kogo vßkodzą: y z cudzégo nießcześćia/ ſobie ßczeſ[…] ßukáią. Znáią to ony Króleſtwá / gdźie Heretykowie iad nienawiśći ſ[…] ná Kátholiki wylali. A krótko to ták powiádam: Oná Rzeczpoſpolita [...]chay ſye nigdy pokoiu w ſobie mieć nie ſpodźiewa / ktora w ſobie ma rozl[…]ne Heretyków náuki: bo nigdy ná świećie w tákich náukách zgody nieby[…] przeto y oná ſye iéy próżno ſpodźiewáć ma. Bo Káimów iad nigdy nievſ[…]koiony itſt/ iákom powyżßéy powiedźiał.

V.
Iudas in ſua Epiſtola verſu 11. Secuti viam Balaam ex Boſor.
2. Petri 2. ver: 15.

Ioſephus contra Apionem.

De diuinis nominibus cap: 5.

Libro 5. de conſideratione.

☞ **Szóſty Owoc Heretyków ćiß Apoſtołowie wypiſu[…]** mówiąc: Ci/ to ieſt Heretycy / czego nieumieią bluźnią: á co ná kßtałt [...]mych źwiérząt rozumieią/ tym ſye pſuią y kázą. Tego żaden nie czyni ie[…] Heretykowie/ ći bluźnią to czego nie rozumieią. Abowiem Philozopho[…] Pogáńſcy ácz z námi nie trzymáią/ iednák przedśie onych rzeczy/ ktore do [...]ßéy wiárj należą/ nie przeklináią. A gdybyś poſtáwił ná plácu z iednéy ſtr[…] Philozophá Pogáńſkiég/ á z drugiéy Heretyká tákiégo/ ktoryby równie z P[…]gáninem Bogá w Tróycy iedynego nie wierzył/ Chriſtá Páná z Pánny v[…]dzonego nie wyznawał / Ciáłá P. Chriſtuſowégo pod oſobámi chlebá y [...]ná tákże nie wierzył / tedy miedzy nimi naydźieß te różność. Ieden/ tho [...] Philozoph/ ná Argumentách / álbo Dowodách rozumowi podobnych p[…]ſtánie: Drugi/ tho ieſt Heretyk / nád wßytki dowody bluźniérſtwem y tá[…] nim chce wßytko poßpáćić. Záż nie wiémy iákimi bluźniérſtwy poßká[…]dźili Syná Bożégo/ Pánne czyſtą Mátkę iego/ Swiątośći Kośćiołá Chr[…]śćijáńſkiégo: Symbola / álbo wyznánia Wiáry náßéy Chrześćijáńſkiey / [...]

VI.
2. Petr. 2. v: 12 et 13

Apoſ[…]

stolów / y ludźi świetych nam podáne ? Ták to wßytko poßkárádźili y
uznili/ że człowiekowi pobożnemu grozá tego słucháć. Wiecéy ći y suro-
zákrzywdźili Synowi Bożemu/ á niż oni którzy záwießonemu ná krzyżu
jáli mówiąc : Jeslis Synem Bożym/ zstąp z krzyżá á vwierzymyć : Ták
oże ony słowá Jákobowe o nich mówić : Przekleta piérzchliwosć ich/
porna/ y gniéw ich/ bo niezmiekczony : w ráde ich nie wchodź dußo mo-
ź w Zborze ich niech nie bedźie sławá moiá. Abowiém ći przyczyne dáią
ylo bluźnienia Máiestatu Bożégo/ále téż y zelżenia Jmienia Páná Ch-
sowego miedzy Pogány: o których ták Piotr S. mówi:Że przez nie dró-
rawdy záwżdy bywa bluźnioná. Abowiém komu z Zydów/álbo z Pogá-
/ bedźie sye chćiáło táką wiáre przyiąć/ która ták iest rozerwána w wie-
ekt/y w wiele róznosći wierzenia : y która o swych swiątośćiách/o swo-
abożeństwie/ y o swéy wierze ták róznie trzyma ? Przez te niezgode/ któ-
iewierni widzą miedzy Chrześćijány/ to rośćie/że błąd ćiemnośći ich wie
sye w nich potwierdza : ábowiem gdyby téż y kto z nich chćiał do wiáry
ey przystáć/do którey sekty miałby sye obróćić/nie bedźie wiedźiał. Táke-
iuż niewiernym / tą náßą niesworności ą do wiáry náßéy dróge záwár-
smy ie w ich bledźie posilnieyße vczynili/ thák różną náuką náßą / iáko y
ustnymi obyczáymi/ y swowolnym żywotem náßym.

Math:27.ver:42.
Genes: 49. ver:7.
Ibidem versu 6.
2. Petri 2. ver: 2.

iáko niekiedy Piłat wydał Christusá Páná żołniérzom ná rozmáite po-
ewánia/ vplwánia/ biczowánia/ y ná wßytki pośmiewiská: ták tych czá
Mistrzowie Rácérscy tegóż Christusá/ y iedyną Oblubienice iego Ko-
ł świety/ Pogánom y Zydom ná pośmiewisko wydáią/ y ná vrągánié á
kárádzenié : czego iuż nigdy nie vlécza/ choćby chćieli/ áni pohámuią.
żal sye miły Pánie Oblubienice twoiéy/ y Jmienia twégo świetégo.

Mat:27.à ver:27. ad 31.

☞ Siodmy Owoc złego náśienia Heretyków on iest/ Jż

VII.

e Páná náßégo JEzusá Christusá/przenoßą w ćielesnosć nieczystośći : o
n ták ćiż Apostołowie dawáią świádectwo/mówiąc : Ostátnich czásów
ydą náśmiewácze / chodząc po niepobożnośćiách według żądliwośći
ich : Páná náßego JEzu Christá łáske przenoßąc w nieczystość ćielesną/
oßnicy/y z wámi biesiad vżywáiąc. Bo iáko Czárt/on Wąż stáry/z vcz-
ie postánowionégo od Páná Bogá żywotá/do rospustnośći náße rodźi-
ierwße przywiódł/ták iż Bogámi być chćieli : ták iego plemie Heretyko-
/ przez Krzyż y Rány Páná JEzu Christá hoyne náße odkupienié / záw-
do ćielesnéy wolnośći przenieść y obróćić chcą: Christá Páná/ y Meke ie-
/ nie ku náßládowániu máiąc / ále go ná zasłone wßetecznośći obrácáiąc :
o tym Piotr S. świadczy. Od czego odwodźi Páweł S. wßytkich/ do
Látów pißąc : Brácia iesteśćie ná wolnosć wezwáni/stáraycie sye áby-
téy wolnośći w ćielesnosć nie obróćili. Otóż niech Heretykowie iáko
ą sye chełpią/y swoie przodki w świetobliwośći niech iáko chcą wynoßą/
h sye imiony y nabożeństwem ßczycą/ inßégo końcá nie máią y z przodki
ymi/ iedno ten/ że wolnosć Ewányeliey świetéy w swąwolą ćielesną o-
ćáią/ y o brácáli : świádczą o tym Historye/ do iákich sprosnych ćielesno-
ich przodkowie przychodźili/ y iéy vczyli. Swiadczą wieki náße nießcze-
/ kedy piérwéy posty / modlitwy / czuynośći/ grubym odźieniém vdrecze-
ćiáłá / pokorne ná modlitwie rospostárćie ćiáłá ná ziemi / pohydźiwßy/
ewictwo przećiwne Bogu/ y náturze/ być vczą: y zá tym śluby Dźiewiczé
nu Bogu vczynione połamáli / Klaßtory z czystośćią rázem popsowáli/
ele żon iednemu meżowi Chrześćijáńskiému miéć dozwaláli/ y dozwaláią/
wstydu/ y Małżeństwá : Białegłowy w pospolitym vżywániu máią / y
éć dopußczáią. ꝛc Othóż báczyc może káżdy / iáko Rácérska náuká łáske

Iudas versu 18.
1. Petri 2. ver:16.
Galat: 5. ver: 13.
Ochinus in dialogo de Polygamia Jáko czynią Nowokrzceńcy y Adamitæ.

Páná Jezu Christá obráca w wszeteczność cielesną. .·.

VIII. 2. Tim: 3. ver: 7.

☞ **Osmy záráźliwy Owoc Kácérski ten iest/ ktory Pá[wel]** święty do Timotheuszá wypisuie: Iż sye záwżdy vczą/ á nigdy do doskon[ałego] vznánia prawdy nie przychodzą/ ále ym dáley tym gorzey w błędy idą: y [...] sámi błądząc/ insze do obłędliwości przywodzą. Bo złość ich záwżdy sye [...]gnie ku gorszemu: á mowá ich czołga sye po ziemi iáko rák. Tysiąc pię[ćset] y osmdziesiąt lat Chrześcijáńska wiárá z zrządzenia Bożego trwa/ cho[ć] Tyránnow gwałtownie prześládowána byłá/ od mądrych Philozophow [na]śmiewána byłá/ od srogich Heretykow z iedności tárgana: á przedśi [w]cále záchowáłá członki wiáry swey świętey: świątości/ y ich száfowánie: [...]gi święte/ y ich wykłádácze: opisánie porządku żyćia: Seymy dla wiáry [ś]więtey vmocnione: Pismá Doktorow/ Obrządki y Ceremonie Kośćiel[ne] wezwánia porządne ná Duchowne dostoieństwá/ wszytkie ty rzeczy przez [...] długi czás wcále záchowáne są.

2. Tim: 2. ver: 17.

Przypátrzże sye zásie náuce tych nowych Káznodzieiow/ ktorzy led[wo] od sześćdziesiąt lat záczeli sye/ iáki porządek w tych sprawách nabożeń[stwá] máią: to co byli od nas wzięli/ iuż zniszczyli: á co sámi postánowili/ sámisz [...]sie podeptáli. Bo gdy ná káżdy Rok wiáre odmieniáią/ tedy też y porz[ądki] w niey odmieniáć muszą/ ták długo/ áż iuż wszytká pobożność v nich v[...]dłá. Otoż báczyć mogą wszyscy co oná święcona wodá/ przećiwko kth[orey] mowili: co ony Odpusty/ przećiwko ktorym napierwey powstáli/ vczyn[...] że iuż y wiáry/ y nabożeństwá v onych niemász/ ktorzy dla thych mnieysz[ych] rzeczy od iedności Kośćiołá odstáli y vpádli/ nie tylo wzgárdzony/ ále y [...]bie przećiwny vmysł. Aza niewiemy iákim wielkim zálecánim pierwey wy[no]śili wiáre? á teraz iuż álbo nic nie wierzą/ álbo iesli co wierzą/ chcą to [ro]zumem ogárnąć. Naydziesz zás niektore/ ktorzy w dobrych vczynkách wsz[yt]ko swoie zbáwienie położyli.

Iáko Anábáptystowie y nowi Pelágiani czynią.

Aza niewiádoma rzecz/ iákiey powagi było v nich słowo Boże/ Ewá[n]yelia/ Pismo Páwłá świętego? do kthorego Pismá świętego áni przyd[áć] áni vmnieyszáć/ zgołá nic nie kazáli/ y nabożnie z wzdychánim ie záwżdy [wy]spomináli: teraz zgołá ie precz wyrzucáią. Więc drugim więcey sye po[do]bá Moyzesz/ niż Christus: więcey stáry Zakon/ niż Ewányelia. Bo Zá[kon] stáry zálecáią dawnośćią/ y wszytkich stárych ludzi przyięćim: Ewány[elią] powiádáią być rzecz nową/ nie dawną/ od nie wiela ludzi ná świát przy[nie]sioną. Ták vcząći/ ktorzy sye z Chrześćijánow nowymi Zydy sstáli.

Iáko Swenkfeldyani y Nurzownicy czynią.

Więc nam ieszcze z pámięci nie wyszło/ iáko ći Ewányelistowie Świą[to]śći Páńskie zálecáli/ o ich skrocenie potwarz ná Duchowne kłádli: zupeł[no]śći ich prágnęli: prawdę/ y świętobliwość/ w vżywániu ich być powiá[dá]li. Teraz zásie iáko ie zgołoćili/ prostymi znáki poczynili/ istot żadnych św[ię]tobliwości w nich nie zostáwili/ á drudzy ie precz zárzućili/ rzecz iest wsz[yt]kim iásna.

Wołáli pierwey/ (vwłaczáiąc Świętym Páńskim) Przeklęty ká[żdy] ktory vfa w człowieku/ á kłádzie ciáło vmocnienie swoie. Teraz gołym y p[ro]stym człowiekiem Páná Jezusá Christusá czyniąc/ y bezbożnie bluźniąc/ ie[go] iáko prostego człowieká chwalą y czczą/ cześć y chwałę Bożą: Azasz tho [nie] báłwochwálstwo? Nas Kátholiki nieprzyiaćielmi Christusowymi y zdraycámi chwały iego/ w Kazániach swych co trzećie słowo zwáli: Te[go] tegoż Páná Jezu Christá/ ktorego Bog Oyćiec chwałą vwielbił/ y w k[to]rym nawiętszą iásność chwały swoiey położył/ y ták osądził/ Iż kto nie ma [w] vczćiwości Syná/ nie ma w vczćiwości Oycá: oni go niższym Anyołow k[ła]dą. A gorzey ieszcze niż Máchometani niektorzy powiádáią/ że sye z Pán[ny]

Ioan: 8. versu 54.
Hebræ: 1. versu 3.
Ioan: 5. versu 23.

nie v[...]

vrodził. Ták wedle przepowiedzenia Piotrá świetego/ sstáły sye im o-
stnie náuki gorße niż pierwße.

2.Petri 2. ver:20.

A widźicie Chrześcijánie/iáko rózni są ći Ewányelistowie teraz od piér-
wych náuk swoich ? Przestrzégálić was Káznodźieie Kośćiołá stárożytné-
gi y opowiádáli wam żeć ták miáło być / wyśćie nie wierzyli : theraz to ná
o widźicie/ przetsie obáczyć sye nie możećie. A ieśli wiedźiéć chceß/skąd o-
n/ y wam/ thá slepotá/ y tá niebáczność rozumu przyßłá / łatwieć po-
ním. Ato Pan Bóg pohánbił iezyki/ y smysły ich/y wßytkich ich niewier-
nów : áby słyßąc nie słyßeli/ná dobre nápominánié bliźniego nic nie dbáli :
y wiáry/ którey piérwey mocnie bronili/ aby zápámietáli.

Powiáda Pismo / Ze Pan Bóg káżdemu Kośćiołowi dawa z osobná
Anyoly swe do ich spráwy/ rządu/ y strożéy : którzy ták długo vrząd swóy w
onych Kośćielech spráwuią / áż ie Pan Bóg dla ludzkich grzéchów od nich
odsącza. A gdy iuż trácą tákié strażniki/ iuż sye Czártowi do nich drogá o-
twarza / które on wikle rozmáitemi błedy/ y z błedu do błedu przywodźi. A
iáko Hieronym S. świadczy : Niczym predzéy dobrzy Anyołowie od Ko-
śćiołów Chrystusowych nieodstepuią/iedno náukámi Kácérskimi : które gdy
kiedy wnidą/ błedów końcá niemáß. Co ieśli sye nie dźieie v tych Kácérskich
Ewányelistów/ dawam to ná rozsądek káżdemu : á nawiecéy onym/ którzy
ich znáią/ y vważyć v siebie mogą/że ich błedy widźiáły sye z przodku smácz-
ną náuką/ kßtałt prawdy máiąca : á theraz do tákich rozlicznych y niezno-
śnych błedów przyßli/ wßyscy widzą. Y nievstoi sye to nigdy/ áżby przyßli do
náuki onych którym rzeczono : Kto was słucha/ mnie słucha ; ktho was w-
zgardza/ mnie wzgardza : którzy właśnie w Kośćiele Powßechnym mogą
to sobie rzéc : Ták nas niech rozumié człowiek / iáko sługi Boże/ y ßáfárze
tájemnic Bożych. (gdyż Kácérze tego o sobie mówić nie mogą)

Apocalyp:1. 2. 3.

Lucæ 10. ver: 16.

1. Cor: 4. versu 1.

☞ Dźiewiąty Owoc Kácérskich náuk/ iest dosyć nedzny IX.

y mizerny/ to iest/ Sumnienié záwżdy niespokoyne/y vmysł tákże niespokoy-
ny/ co Paweł S. ták wypisał/ gdy sumnienia tákich dźiuráwymi álbo zrá-
nionymi nazwał / niestáteczność y niestałość sumnienia ich w tym wypisu-
ią : á nie dźiw. Abowiém gdy vmysł człowieczy w tym co iest nawietßégo
do żywotá y zbáwienia wiecznégo ßwánkuie/ y pewnośći nie ma / musi ym
dáléy tym wiecéy do wietßych wątpliwośći przychodźić : bo záwżdy nowy-
mi náukámi/ nowe wątpliwośći rostą. A gdy baczy że niemáß kedy mocnie
stánąć/ wpada w smutek/przychodźi w kłopot y w gniew/frásuie sye/ schnie/
bolieie/ nie spi/ o tym myśląc v stołu/ w drodze / ná łożu/ w gadániu/ y ni-
gdy tych myśli opuśćić nie może : ztądże ledá co go obráżi y pogorßy. Ztąd
rosą miedzy nimi częste ziazdy/Synody/rády: á niektórym przychodźi do te-
go/ y przychodźiło / że dla tego sumnienia zránionégo / stesknili sobie żywot
cięsny/ y mordowáli sámi siebie. Pytaß czemu ? Dla tego/ że zránionemu
sumnieniu odpoczynku niemáß.

1. Tim: 4. ver: 2.

S tegóż ták nieustáwicznégo sumnienia/ y vmysłu/ nietylo w wierze v-
płość iest / ále też śmiáłych y meskich vmysłów strácenié. Abowiém w-
ßákiéy cnoty y mestwá iest wielkié posilenie / dobre sumnienie : kedy do-
brégo sumnienia niemáß/ tám doskonałégo mestwá nie naydźieß/ śmiáłośći
meskiéy próżno ßukáć maß. Bylismy w Polßcze w tákich trwogách kilká-
kroć/ żesmy sye bali tám gdźie boiáźni nie było/ co Przodkom náßym sye nie
trafiáło: á ieśli sye przygadzáło/ tedy w pobożnośći y w wierze máiąc dobre
sumnienié zá nalepßą tarcz / meżnie nieprzyiáćiołom swym / y Korony téy/
odpiéráli.

Ale co gorßégó iest z thego Sumnienia wątpliwégo y zránionégo/ pá-

trzay: Nie tylo we wßytkim żywocie ná świecie tákie ſumnienie ſmuci cz[...]
wieká/ ále kiedy krés oſtátni przychodzi ſrogiéy śmierci / tám dopiéro wz[...]
ßáią ſye wątpliwości/tám Czárt przymnaża boiáźni/tám ſye ſumnienie t[...]
pi przywodząc przećiwne náuki ſobie: y niewiedząc gdźie ſye zoſtáć/ná co [...]
zwolić/ y czemu wierzyć / thák / że ze ſtá iednégo záledwie naydźieß / który[...]
bez tego vtrapienia zßedł z tego świátá. Dawno to o nich nápiſał Dokt[...]
Wincenty Lirinenſis wty ſłowá: Boią ſye zginąć/á náwróćić od Kácérſtw[...]
wſtydáią ſye/ zránieni/ nápoły zábići/ ledwie żywi: bo ták wiele iádu ſye n[...]
pili/ który áni ich zámordowáć chce/ áni ſye w nich ſtráwić może: áni vm[...]
rza/ áni też ożywia. O nędzna ich ſpráwá y ſpoſób życia/którzy tákimi f[...]
ſunkámi záwżdy ſye trapią. Raz powiádáią/że obłądźili byli: drugi raz m[...]
wią/ że ſye náwróćili. Raz vpornie to co ieſt wątpliwégo chwalą/ drugi [...]
gánią: wiec iákoby bezrozumni / rzeczy iſtotnie prawdźiwych ſye boią/ [...]
wiedząc kedy ſye obróćić/ czego náśládowáć / czego ſye ſtrzédz/ co trzym[...]
á co puśćić. Które tho ich wątpliwości y tulánie ná ſumnieniu / miáłyby[...]
przywodźić/ áby poználi nád ſobą być zmiłowánie BOże: iż gdy widzą [...]
tym zaßćiu ſwoim do rozmáitych błedów dręczące ie ſumnienie / by ſye [...]
wróćili do onéy Powßechnéy Chrześćijáńſkiéy wiáry/ y do onego Kośći[...]
z którégo ſye wyłączyli. Potrzebá wyſoką myśl Heretycką złożyć/á do wd[...]
cznéy y dobrotliwéy Mátki ſie náwróćić/napóy ßkodliwy Heretyckich n[...]
wyrzućić/ á żywéy wody w Kośćiele ſtárożytnym ſye náſyćić. Dobrze to[...]
puśćić czego ſye źle káżdy náuczył / á z náuki Kośćiołá Powßechnégo co [...]
zumieć może/ niech to wdźięcznie przyymuie: czego rozumieć nie może/ ni[...]
wierzy. Do tąd Lirinenſis.

Libro de Hereſibus cap: 23. przed tyśiącem lat tho piſał.

X.

☞ **Dźieśiąty Owoc nád inße nayßkodliwßy Kácérſk[...]**
náuk/ ieſt ten/ Wiáry y Nabożeńſtwá wßytkiégo/ y Chwały miłégo B[...]
vpadek/ y wynißczenie. Ten owoc zły y záráźliwy / Piotr S. wypiſał th[...]
ſłowy: W oſtáteczne dni przyydą zdrádliwi pośmiéwce/ którzy bedą chod[...]
wedle właſnych namiętności/ á żądz/ mówiąc: Gdźie tá ieſt obietnicá/[...]
bo przyßćié iego? bo od tego czáſu iákóż oycowie pomárli/tákże trwáią [...]
czy ſtworzone iáko z początku. Lecz ſámá rzecz bez żadnych dowodów [...]
pokázuie. Abowiém gdy Wiárá náßá/ y nabożeńſtwo náße Chrześćijáńſ[...]
áni rozumowi/áni ſmyſłu ludzkiému poddána ieſt/iedno ſáméy wierze/y ſ[...]
łecznemu zezwoleniu: gdy kto tę wiárę y tę ſpółeczność nißczy y pſuie/na[...]
żeńſtwo wßytko ku Pánu Bogu pſuie y nißczy. Ale ſye przypátrz/że w [...]
rózności káżdy ſwoię Sektę zdobi: á thym zdobieniem prawdźiwą wiár[...]
Páná Bogá nißczy. Przenieśie ſye kto do Sákrámentarzów / ma ſwe [...]
wody/ ma ſwoie Piſmá. Tákże y v Anábáptyſtów/álbo v Nowokrzcz[...]
ców/ ták też v Trzeybożánów/ ták y v Arrianów/ káżdy z nich ma dow[...]
ſwe z Piſmá świętego. Których Dowodów/ y którego Piſmá/ gdy mdłe [...]
mnienié ſtráwić nie może/ mdły vmyſł rozumieć nie może / ono wßytko i[...]
nieſtráwną ſtráwę wyrzućić muśi: y w rózné mniemánie wpádßy/ znie[...]
głá wiárę pomiáta: á drugi ſtáwßy ſye gorßy niż Pogánin/ zgołá o nie [...]
nie dba/ y zámiáta ią. Thákich dźiśieyßych czáſów naydźieß miedzy n[...]
wielki orßak/którzy iáſnie tego ſye nie wſtydzą mówić: Że czegoby náśla[...]
wáć mieli w wierze/ nie wiedzą: y powiádáią/ że tho co piérwéy wierzyli [...]
myślone y fałßywe rzeczy były: á Wiárá y Nabożeńſtwo / okrom piękn[...]
imieniá y tytułu/ nic nie máią.

2. Petri 3. v. 3. et 4.

Są záśie niektórzy troche wſtydliwßy y bácznieyßy/którzy iáſnie o th[...]
nic nie mówią/ ále w ſercu one pioſnkę Epikurſką śpiéwáią: Niemáß B[...]
gá/ niemáß Bogá. Które acz ſam Pan Bóg lepiéy zna/ ále ie niezbożny[...]

Pſalm: 13. verſu 1.

/ wßeteczne ich ſpráwy/ iáſnie pokázuią/ że o Páná Bogá nic niedbáią.
ſye wßytki rzeczy popſowáły/ gdźie ſtáteczney wiáry niemáß.
Ták ſye théż niekiedy było tráfiło ná świećie w Philozophiéy / álbo w
adrości świátá tego. Kiedy Królowie y wielcy ludźie byli Philozofámi/
y Philozophia byłá w wielkiéy wadze : nic płonego w niéy nie vczono/ ie-
tho co właſnie do poznánia rzeczy przyrodzonych przynależáło. Kiedy
ie Philozophia przyßłá ná ludźi nędzne/ prózne/ chełpliwe/ którzy więcéy
ytku z niéy / niż prawdy w niéy pátrzyli : tedy záśie táż Philozophia nie-
zelżona przez nie ieſt/ ále z prawdy w fałß ſye obróćiłá : y do tákich ſwa-
y zwad byłá przyßłá/ że iuż nic pewnego w niéy nie było : y ták ſye byłá
źiom obrzydźiłá/ że mądrzy w tym ſye mądrymi być wyznawáli / gdy po-
dáli że nic nieumieli. Táki był Sokrátes y Cárneades. A pewna rzecz/
y byłá Philozophia vpádłá/ by iéy byli Plato y Ariſtoteles ſtáteczną ná-
niewſkrześili. Co o Philozophiéy tego świátá piße / tho o Philozo-
éy Piſmie świętym rozumieć dawam: w któréy ym więcéy gadek y ſwa-
vroſło od ludźi nieſpokoynych / tym dáléy od prawdy poznánie iéy ode-
: y ták w tych ſwarzech wßytká prawdá ginie : á day Boże by do końcá
zginęłá.

☞ **Oſtáteczny Owoc Kácérſki/ który wßytki inße piecze**
/ y wßemu złemu przyczynę dáie/ ten ieſt/ Porzucenie y zniſzczenie wßyt-
Stárożytnośći : to ieſt/ Praw/ y obyczáiów ſtárádawnych/ Cnoty y v-
wośći zwątlenie y porzucenie/ y ná ſwóy rozum ſye ſádzenie. Ty ſye rze-
pſuią zá zepſowáną wiárą / iáko ſye powyżßéy pokazáło. Otóż gdy cno-
vych ſpraw y poczćiwych obyczáiow ludźie nie náßláduią / ále ich zánied-
váią/ zgłádźiwßy zapłátę dobremu/ á roſpuſtnemu karánie/ ták do wßy-
ćy ſwéywoléy/ y nierządu/ wrotá ſye wßytkim otworzyły. Wiárá dobra/
ytkiégo rządu/ wßytkiéy Cnoty ſtrzóżem ieſt: tá gdy zwątloná ieſt/ wßyt-
co ieſt vczćiwégo ná świećie/ zwątlono ieſt. Wiárá ieſt mátká Cnoty/ tá
vychowywa/ tá iéy ſtrzeże/ thá ią zdobi / y zapłátę godną iéy ſpráwuie.
dy Wiárá zgwałcona y zepſowána/ pſuią ſye y ty iéy towárzyßki/ kthóre
Cnotá/ Vczćiwość/ Kárność/ Záchowánie poſpolitych Praw / Boiáźń
ża/ poczćiwy żywot/ Vrzędy od Bogá dáne/ wßytko to zá Wiárą zelżo-
w zelżywość przychodźi/ á zá ſtráconą ginie.
Abowiém co może onego vmyſłu wzruſzyć do boiáźni Bogá onego któ-
wßytko widźi / á v którégo ony rzeczy nawiętße y naświętße ſą/ Wiárá/
bożność/ etc. żadnéy powagi y rozbaczenia nie máią? Toć ſą thedy ony
rychesmy ßukáli/ włáſne Owoce Heretyckiéy Náuki/ któreſmy / iáko ſye
źdy przypátrzyć może/ pokazáli/ nie z rozumu náßégo/ ále z wypiſánia A-
ſtolſkiégo. A co więtßa/ práwie ná okoſmy pokazáli/ że wßytkich wieków
ie/ y ty Owoce záwżdy rodźili : iáſne tego świádectwá w piſmie/ iáſne y
ykłady/ ták dawne/ iáko y teráznieyße/ ná które oczymá pátrzamy.
Ták tedy iuż wßytkie rzeczy o tych Owocách Kacérſkich dokończym :
ſli przed śiedmdźieśiąt álbo przed ośmdźieśiąt lat tákie Owoce w Ko-
ele Powßechnym były/ thedy zeznawamy / że oni fałßywi Prorocy byli/
rzy ták vczyli: Ale ieſliże zá niedbáłośćią tych którym to należáło/ tych nie
wnych lat dopiéro ſye záczęły/ od Náuczyćielów náuki podeyźrzáney/ y od
nośći Kośćiołá Powßechnego odłączonych/ ty Owoce pod przykryćiem
uki Piſmá świętégo/ cóż rzeczemy? Wyznáć muſim/ Oyce y Przodki ná-
grzéßne y wyſtępne być: ále áni Heretykámi / áni fałßywymi Prorokámi
li/ bo tákich Owoców nie ználi. Które tho owoce pod przykryćiem słowá
ożégo/ pod przykryćiem nabożeńſtwá y prawdy do nas przyßły : ále we-

wnątrz wilcze drapieżne spráwy w sobie miáły. Cóż chcećie dáley? Chce… ábych wam pochodnią świećił w południe? Jesli tho wyznáć możećie / że… południe słonecznego świátłá niemáß/ tedy to możećie wyznáć/że owoce … Kácérskiey náuki tákie nie są/ iákieśmy wam vkázáli : y to / że w náßey O… czyznie miłey/ tákich/y tych Owoców/iest wielkie rozmnożenie/ wyznáć k… dy musi. A gdyż wßyscy baczyćie/ że sye we wßytkim prawdá pokázá… czegóż wam nie dostawa? Tego podobno/ że sye obáczyć nie możećie w … kimescie wßyscy vpadku : widźićie y słyßyćie / że ty Owoce Heretyckiey ná… ki żywot wßytkich záśmucáią/sumnienie ich zárażáią/Królestwá y Páństw… nißczą / pobożnosć y vczćiwosc tłumią : á przetsię obáczyć sye nie możec… Náuczyćiele tákich náuk przyymuiećie / chowaćie/ á prawie ná rękách swy… nośićie : ich fortunę/ zdrowie/ żywot/ tákeśćie opátrzyli/ Prawem vmoc… li/ spiskámi vtwierdźili y Confederáciámi/ iż thęż swoiey wßeteczney náu… swoich spraw / nietylo przed prostym Vrzędem/ ále thęż y przed Królewsk… Máiestátem śmieią bronić/ y wolnosciámi sobie przez was vczynionymi … ßytkiey swey nieprawośći máią oswobodzenie: wolno im wßędy bluźnierst… Zydostwá / Arriáństwá / Sámosetáństwá vczyć. A miásto tego coby m… zá tho karáni być/ dobrym imieniem są od was opátrzeni. Więc w káżd… Mieśćie tákich náuk pewne znáki zostáwiáią. Są thy Náuki iáko záráźli… choroby/ które záwżdy po sobie w ćiele znáki zostáwiáią : y przetho sye o… wiam/áby wtym Mieśćie (Lwów rozumie) w którym ießcze zupełna w… rá stárożytna iest/ co tego złego nasienia nie zostáło / któreby potym tha… owoce mnożyło. Tákie tedy złe owoce czemu przypißemy? Czy słowu B… żemu? czy prawdźie? O Boże záchoway: Słowo Boże y prawdá trwa… wieki/ tym ludzka złosć nic vczynić nie może. Pytaß/ iesli też tákże Kośc… łowi y Królestwu Chrystusowemu? Ten ácz złosć ludzka ßarpa/przedśię… dnák nigdy go nie znißczy : bo iest słup y twierdza prawdy / zbudowány … mocney opoce/ którego Piekielne brany nie przewyćiężą. Któremuż tedy … mu rozmnożenie thych owoców náuk Kácérskich przypisáć mamy? Nie … mu inßemu/ iedno Królom/ Kśiążętom/ Przełożonym / y Rzeczamposp… tym Chrześćiáńskim : ći tego broniąc/tych fálßywych náuk/ y ich Náuc… ćielów námnożyli : y iáko tego złego nádrobili / ták záśię z swym niedob… musieli to ieść.

Isaiæ 40. versu 8.
Psal: 116. versu 2.
1. Tim: 3. ver: 15.
Math: 16. ver: 18.

Ale rzeczeß : Może być to mówiono o onych Kácérstwách/które są … kramentárstwo/ Arriáństwo/ Nowokrzczeństwo / y inße : ále o Confess… Augustáńskiey/ álbo o wyznániu Außpurskim/ to być nie może mówiono. Ale chcećie wiedźieć o wyznániu Außpurskim móy rozsądek/ któregom p… tym nigdy nie opowiedał? spodźiewam sye że then rozsądek pochwalić… gdyż sámá to rzecz pokázuie. Má wyznánie wiáry Außpurskiey skórki y w… ne owczą/ chedożßą dáleko ku zdrádzeniu y zwiedzieniu / á niż inße Sekty … wßákże owoce inßym Sektam podobne. Wyznánie Außpurskie podobne i… onym złodźieiom / którzy ludźie krádną y przedawáią. Abowiem ći złodźi… gdy sámi do miast y do wsi nie śmieią chodźić/przeto że ie ludźie znáią/ te… máią inße którzy z miast y ze wsi ludźie im wywodzą ná mieyscá pewne : … czym gdy iuż przywodzą ie ku stánowisku onych złodźieiów morskich/ złodź… ie ich krádną / y do okrętów w niewolą biorą. Złodźieiom thym morski… podobni są wßyscy Heretycy : á owym záśię co ludźie do złodźieiów wod… podobna iest Confessia Außpurska. Abowiem oná cudną wełną owczą z… sye mieć nieiákie podobieństwo do stárożytnośći : y thym z Kośćiołá Po… ßechnego ludźi do siebie wywodźi. A kiedy ie prawie iuż odwiedźie od iedn… śći Kośćielney/ tedy ie iuż podáie inßym Heretykom/ którzy ie potym swy… náukámi w rozliczne błędy wdawáią. Y thym iest Augustáńska Confes…

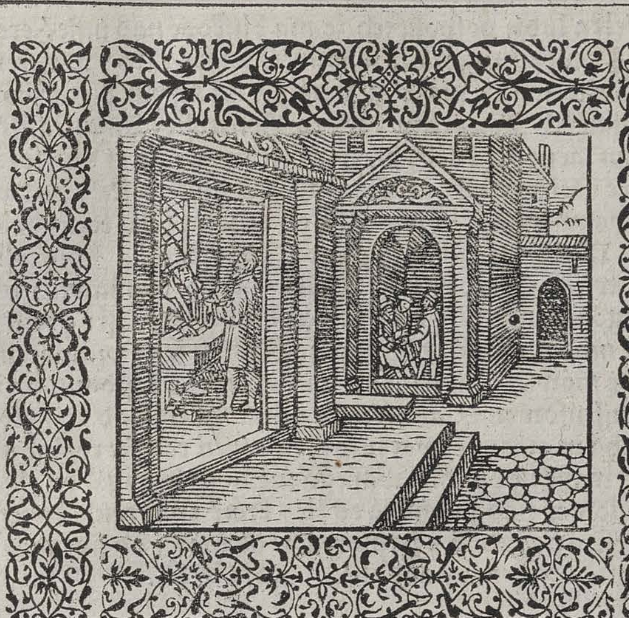
Tákie złodźieie plagiarios po Łáćinie zową/ którzy do Okrethów przez inße ludźie krádną/y do niewoley biorą.

[...]lka zwodziciélka ludzi pospolitych/ że ma bliskość nád insze Heretyki wiet[...] do Kościołá Powszechnego/ ták w gruncie wiáry/ iáko y w Ceremoniach. [...]twie tedy káżdego zwieść może/ á zwiódszy iuż inszym Heretykom poda: [...]vnet do rozmáitych Kácérstw z téy to Confessiéy Augustáńskiéy ludzie [...]odáią. Czemu łácno sye káżdy przypátrzyć może: bó ci wszyscy którzy sye [...]z ná rozmáite Sekty vdáli/ w Confessiéy Augustáńskiéy piérwéy żyli/ y [...]iéy prawdziwą wiáre być powiádáli: od kthóréy iáko teraz dáleko záſzli/ [...]i to widzą. Wyludká tedy iest práwa Augustáńska Confessia: która [...] wyludzi człowieká z stárożytnéy Wiáry/ iuż do rozmáitych błedów go [...]áie. Jesli tego sámi do niéy nie baczycie/ nie wiérzćieſz: á iesli baczycie/ [...]ż trudno nie maćie báczyć/ tedy zeznáć muśicie że ia prawde mówie. A [...]ieważ prawde mówie/ czemu mi nie wierzycie? Nápominam tedy was [...]vy Páná Christusowymi/ ábyśćie sye pilnie strzegli od fálszywych Pro[...]rów: á potrzebá w czás/ piérwéy niżby ten ogień ták sye rozżarzył/ któryby [...]ym bez szkody wászéy y vpadku wászego niemógł być zgászon. Pánie Bo[...] rácz sye zmiłowáć nád wámi/ á to złe/ które thák wielé kwitnących Królestw pogubiło y popsowáło/ od was y od szyy wá- szych rácz oddálić. AMEN.

Koniec Kazánia/ które czynił tenże Káznodźieiá we Lwowie przed Królem Je° Mił: y Rádámi/ y wielkośćią ludzi/ Láćinskim iezy- kiem/ Láta Páńskiégo 1578.

[E]WANYELIA Z IEY [W]YKLADEM W NIEDZIELE Dziewiata po Tróycy S. według opi- sánia Lukaszá S. w Kápit: 16.

Był ieden Człowiek bogáty który miał Włodárzá/ á then był o- skárżon v niego/ iákoby rospraszał dobrá iego. Y przyzwał go/ á rzekł do niego: Co to słysze o tobie? Od- day liczbe włodárstwá twoiego: bo iuż wiecéy niebedźieſz mógł włodo- wáć. Y rzecze Włodarz sam wsobie: Cóż mam czynić/ ponieważ że Pan [m]óy odeymuie mi włodárstwo? Kopáć nie moge/ żebráć sye w[...] [w]ſ[t]ydam. Wiém co vczynie/ iż gdy bede złożon z włodárstwá/ [p]ryieliby mie do swoich domów. Wezwawszy thedy káżdego z osobná dłużników Páná swego/ rzekł do pierwszego: Wielés

dłużen Pánu memu? A on rzekł: Sto beczek oleiu. Thedy m
rzekł: Weźmi cyrográf twóy/ á śiądź co rychléy/ nápiſz że p
dźieśiąt. Potym drugiemu rzekł: A ty wieleś winien? On p
wiedźiał: Sto korców pſzenice. Rzekł mu: Weźmi liſty tw
ie/ á nápiſz ośmdźieśiąt. Y pochwalił Pan włodarzá złośliw
go/ że ſobie roſtropnie począł: iż ſynowie thego świátá roſt
pnieyſzy ſą niżli ſynowie świátłośći/ w rodzáiu ſwoim. Y
wam powiádam: Czyńćie ſobie przyiaćioły z bogactw złoś
wych/ iż gdybyśćie vſtáli/ przyiėliby was do wiecznych p
bytków.

JEſt to rzecz wiádoma wſzem
wobec/ Chrześćijáninie miły/ że káżdy P
y Oyćiec czeládny/ w dobrym ſłudze ſye
chá/ á złégo káżdy ſye ſtrzeże: ſtądże P
przypowieść tę dźiśieyſzey Ewányeliey
czył wźiąć. Która tym vmyſłem powied
raczył/ aby káżdemu ſłudze/ kthóryby ſy
czym złym czuł/ boiaźń przed oczy położy
z dobrégo ſzáfunku/ y z wiernéy ſłużby ſw
káżdy pochwalenie odnieśie od Páná ſ
go z poczćiwośćią ſwą: á zły ſługá ácz
nieśie pochwalenie z niewiernośći ſwey
Páná/ że ſobie dobrym był/ że ſobie zgromadzał/ záchowánie iednał: ál
nie z ſwégo/ iż z Páńſkiego/ choć pilność w nim chwali Pan w iego rzeczá
mówiąc/ że ſobie był dobry: przedśię niełáſkę od Páná odnośi/ karánie y
fowánie ćierpi/ á podczás zdrowim y máietnośćią tęż przypłaca. Y to rz
pewna/ że nie inſzym vmyſłem Pan náſz dźiśieyſzą przypowieść/ kthórą ſy
Ewányeliey pokazáłá/ mówić raczył/ iedno tym: bo tho widźimy ſámi

Zły ſługá choć wié że zá złą ſłużbę y niewierny ſzáfunek od Páná karánie odnieśie/ przedśię ſye ſtára áby ſye opátrzył: A wierni choć Bożym ſzáfuią/ nie ſtáráią ſye o śię.

ſłu|á dobry/ y tákże ſługá zły / máią obádwá zálécenié od Pánów ſwoich/ ále|ózne. Dobry ma zalecenié/ że Pánu dobrze ſłużÿ / o iego dobro pilnie ſye ſta|a / wiernie Páńſkié rzeczy ſpráwuie. Zły zásie y niewierny ſługá ma tho za|cenié/ że Pan godnoſć iego powiáda/ że ſye też ſtárał / ále wiecéy o sie ni|o Páná ſwégo: że nábywał ſobie y przyiacielom ſwym máietnoſci/ ále z P|iſkiégo: że vmiał Páná dla ſwégo pożytku oſzukáć : á iednym ſłowem/ że|ył ſobie dobrym. A zátym też y zapłaty rózne : Bo Pan dobremu poſługi ta|ą ſwą/ y zápłátą godną nágradza: á złemu nieláſką y karánièm/ poſługi ie|ſobie ſzkodliwe płáci. Tákże też thu w Ewányeliéy widziſz: dáie Pan ná pr|kład złégo ſługe/ złégo włodárzá/ który wielé złégo Pánu poczynił.

Naprzód/ dóbr Páná ſwégo nietylo że źle ſtrzégł/ ále y niepożytecznie ie ro|nażał. — 1.

Powtóre/ dobrá Páná ſwégo ná ſwóy pożytek obrácał. — 2.

Potrzecié/ ſam niewiernym bedąc/ inſze áby zdrádzili Páná do tego przy — 3.
w|dł/ gdy z nimi dług iego właſny pofałſzował. Y w nim vkazuie Pan/ że ſy|niedługo zákryć mogłá niewiernoſć iego/ y liczbe Pánu czynić muſiał/ bo w|ptkiégo ſye Pan dowiedział : y obaczył Pan / że ácz zá iego ſzkodą / ále iż m|drze ſye o sie ſtárał/ tedy go pochwalił w thym że o ſobie rádził/ że ſobie p|iácioły z cudzégo vmiał iednáć. Nie powiádać Ewanyelya áby go ſtąd p|chwalił/ żeby dobrze vczynił/ boby iuż złą ſpráwe y niewierne poſługi zále: ca : ále ſtąd go oſławia/ że mądrze ſobie począł w rzeczách ſwoich/ które le: p|przemyſlał niż Páńſkié : ále co go zátym zá zapłátá od Páná iego pot: t|á/ w przypowieſci Pan nie dołożył. Ale przez then złégo włodárzá przy: t|o/ Pan naſz tego vczył Zwolenniki ſwoie/ y tudzież nas wſzytkich / áby: ſ|ſye vczyli/ iż ieſli Goſpodarz álbo Włodarz v Páná ſłużąc/ przemyſla: w|y przegląda to co ſye z nim dziać bedzie/ y gdzie ſye podzieć ma gdy prze: ſt|nie włodowáć w dobrách Páná ſwégo / á to przemyſlawáiąc ſzuka ſobie z|howánia dobrym Páńſkim : dáleko wiecéy człowiek wierny chrzeſcijáńſki/ kt|ry ná świecie ieſt nie w ſwym goſpodarzem / bo dárów BOżych vżywa d|woléy Bożéy/ ma ſye o to ſtáráć/ iákoby ſobie tu mieſzkáiąc do czáſu/ go: t|wał wieczne przybytki/ y wieczne mieſzkánié w Kroleſtwie Bożym : gdy: t|nie z ſwégo/ále z dárów Bożych które do czáſu ma/ może ſobie ziednáć. I t|o Pan tu vczy/ áby ſye káżdy obaczył / że thu doczeſnym włodárzem ieſt z|y pámietał ná śmierć która wiek przyſzły wieczny poczyna : á nie tu ſobie ſ|rbił / gdyż tu krótki wiek / ále tám áby nábywał y gotował ſobie ſkárby k|re z nim trwáć máią ná wieki. Y tho ieſt ſummá wſzytkiéy przypowieſci d|sieyſzéy Ewányeliéy. Bo iż przed dziśieyſzą Ewányelią / troiáką przypo: r|ścią Pan naſz niewymowną dobroć y miłosierdzié Páná BOgá wſzech: m|ogącégo/ przeciwko narodowi ludzkiemu pokázáć raczył/ to ieſt/ gdy o ſtrá|conéy owcy miedzy ſtem iednéy / od páſtérzá pilnie ſzukánéy y nálezionéy : t|ákże o ſtráconym groſzu/ przez pilne ſzukánié niewiáſty nálezionym: nádtho y|ſynie márnotrawcy iuż zginionym/ á potym zwróconym do Oycá / y od O|ycá wdziecznie przyietym/ powiádáć raczył : tedy w pierwſzych dwu przy: — Luce 15.
p|wieściách pokazał/ iákim ſtáránie y pracą Pan ma pieczą o nas / á że [p]|áwie ſtráconych dobrocią y miłosierdziém ſwym nas ſzuka. W oſtátniéy [d]|śie pokazał Pan/ iáko nas Pan Bóg wdziecznie przyymuie/ gdy do niego [g]|rzechów ſye náwrácamy/ y vpámietawſzy ſye do Páná ſye przywrácamy. [W]|vkazawſzy wielką dobroć przeciwko nam miłégo Bogá/ Oycá ſwégo/ áby: [b]|y nie zlenieli ku vczynnoſci rzeczy dobrych/ y vważyli v siebie przyſzły wiek [d]|który ciągniemy : vczy nas/ żeby poznawſzy dobroć Páná ſwégo przeci: [w]|ko ſobie/ ſtáraliſmy ſye iżebyſmy iéy nie vtrácili / bliźnim nas potrzebuią: [c]|ym/ dobrotliwi byli/ y dárów Bożych im vdziélali / iáko ich też nam Pan

Bóg ßczodrobliwie vżyczáć raczy. A ponieważ Pan Bóg dla tego nas st
rzył y vmiłował/ áby nas w wiecznym żywocie miał: tedy nam o tym p
ca ma być / ábyſmy ták wielkiégo dáru Páná Bogá naßégo nie vtrácili
zá czáſu żywotá tego náßégo czesnégo/ dobroci Páná Bogá ſwégo nie r
ṽ ardzáiąc/ o żywot on wieczny/ do ktoregoſmy ſtworzeni / pilnie ſye ſtár
A to ieſt wßyſtek cél do ktorego dźiśieyßa Ewányelia mierzy/y ten/á nie i
był vmyſł Páná naßégo w téy dźiśieyßéy przypowieśći / kthórą do Zwole
ków/á przy nich do nas wßytkich wiernych ſwoich/ná on czás mówił/y d
mówić raczy. Co ſye ßérzéy pokáże z wykładu ßérßégo téy tho przypowie
dźiśieyßéy Ewányeliéy.

Był człowiek ieden bogáty.

Iż przypowiéść ieſt/táiemne też wyrozumienié w ſobie ma: bo tho
właſnoſć káżdéy przypowieśći/ pod przykryćiém zwiérzchniéy litery/ zan
káć w ſobie táiemne náuki. Będźiem tedy pod tą literą/álbo proſtym wy
dem/ Duchownégo wykłádu ſye bádáć/ á ſtąd poczniemy. Dowiemy ſye n
przód/ kogo tu rozumiał Pan náß IEzus Chriſtus przez tego człowieká b
gátégo? Ták ſye wßyſcy wykłádacze y Doktorowie Chrześcijáńſcy ná t
gadzáią/ że Pan gdy o człowieku bogátym mówić raczył/ BOgá wßechm
gącégo rozumiéć raczył / kthóry ieſt Pánem wßytkich rzeczy/ ieſt Król n
Królmi/ Pan nád Pány / á mocniéyßégo y możniéyßégo nád sie miéć n
może: on ſam ieſt Pan/ ſprawcá/ początek wßytkiego ſtworzenia/ wßy
rządząc/ máiąc / y zátrzymawáiąc/ thák ná niebie iáko y ná ziemi. Co iedn
poználi y Pogáńſcy Philozophowie/álbo Mędrzcy/gdy mówili/iednégo
nawyżßégo Sprawce wßytkich rzeczy/ ták niebieſkich iáko y ziemſkich: y
mu ſámemu dawáli dobroć/ doſkonáłoſć/ nád inne wßytkié rzeczy/do kt
go nie mogą być porównáné/ áni ziemſkié/ áni niebieſkié rzeczy. A vkázo
li przyczyny czemu to ták ieſt ieden ták mocny Pan/y ſprawcá/ thák ná zi
iáko y ná niebie. Bo gdyby dwá byli coby ſobie mocą byli równi/ mogł
kiedy miedzy nimi do niezgody przyść/ ktoraby ſpráwá ták mocna ná nieb
y ná ziemi zginąć muśiáłá / w niezgodźie gdyby ieden przeßkadzał drugie
Ták Pogáńſcy Mędrcy o tym iednym Pánu rozumieli/ y dobrze rozumi
bo ták ieſt/ że on ſam towárzyßá mocy/ álbo wßechmocnośći ſwéy nie m
Ale iż ták poznawßy go przyſtoynéy mu chwały nie dáli/ przeto to było że
ćmione było głupié ſerce ich / y w głupſtwo Pan obróćił ich mądrość/ á
potłumić chćiał ich hárdość/ w kthórą ſye przez hoyność mądrośći ſwéy
podnieśli/ ſámi ſobie ten dowćip y mądrość ſwą przypiſuiąc/ á o Pánie k
ry im tho był dáć raczył/ nic nie wiedząc. W czym iednák my náßládon
ich niemamy/ doſyć że my wiémy z nich o wßechmocnośći tego Bogá k
rego chwalimy/ y od niego wßytkiégo prosimy. Piſmo też świete nam t
góż Páná/ y moc iego/ krótko opiſuie/ gdy go Bogiem wßechmogącym
miánuie: Máß w Exodźie/ kedy Izráelitowie w śpiéwániu ſwym to n
nawáią/mówiąc: Pan iáko mąż boiowny/ wßechmocne Imie iego. Sł
to wiedźieli Izráelitowie/ że Páńſkié Imie ieſt wßechmocne/y ſam ten P
ieſt wßechmocny? Wiedźiéli to z słów ſamego Páná/ ktory ſye thákim
opowiedźiał do Abráhámá/ gdy mówił: Ja ieſtem PAN wßechmog
chodź przedemną/á bądź doſkonáły. Przeto Prorok nowego Zakonu te w
dzą Bogá wßechmocnego/ y moc/ ták krótko opiſuie/mówiąc słowá mił
Bogá: Jam ieſt początek y koniec/ (Pan Bóg przez Janá mówi) kth
ieſt/ y który był/ y który ma przyść / wßechmogący. Kto tedy wßego m
władzą ma/ ten bogáty ieſt: Pan Bóg wßego moc y władzą ma/tedyć b
gáty ieſt: á ták bogáty/że równego ſobie áni miał/ áni ma/ áni miéć bedz

Człowieká thego bogáthego może Páná Bogá rozumiéć.

Ariſto: 12. Metaphyſices.

In libro de cœlo.

Roma: 1. verſu 21.

Exod: 15. ver: 3.

Geneſ: 17. ver: 1.

Apoca: 1. ver: 8.

Záka chwałá y bogáctwo w domu iego. Aleby pytał podobno: Gdy Pan
Bóg nie iest człowiek/ bo nie iest Bóg iáko człowiek/ pismo powiáda: tákże
v Jobá S. iest nápisano/ Ze człowiek niemoże być porównany Bogu. Bo
drógá Boża/ nie ludzka áni człowiecza drogá iest. Gdyż tedy nic podobne=
o Pan Bóg do człowieká nie ma/ czemu Christus Pan porównawa go cz=
owiekowi w tey przypowieści? Ná toć ták odpowiadam/ Ze tu P. Christus
od przykryćim podobieństwá mówić raczy: P. Bogá człowiekiem zowie/
ie dla tego żeby człowiekiem był/ ále iż nieiákie podobieństwo Pan Bóg do
złowieka ma: iáko Pismo swiadczy/ Ze stworzył Pan Bóg człowieká ná
braz y podobieństwo swe/ ná wyobráżenie Boże stworzył go/ Mężczyzne y
Niewiástę stworzył ie. A zátym obraz Boży odnosi człowiek ná Duszy swéy/
dy ią Pan obdárowáć nieśmiertelnośćią raczył: ácz dálekie/ ále wżdy nie=
ákie podobieństwo Boże odnosi ná sobie człowiek: przyłóżże do tego łáská=
wą vczynność/ y miłosierdźie miłégo Bogá/ naydźiesz że sye ták z námi ob=
hodźić raczy/ iáko cnotliwy y pobożny człowiek obchodźi sye z ludźmi ony=
mi/ którzy wspomożenia y miłosierdźia iego szukáią y proszą. Bo Pan Bóg
dy go prośimy prawdźiwie/ w potrzebách nászych nas wspomaga/ y miło=
sierdźie swoie nad námi stworzenim swoim czynić raczy. Z strony thedy v=
czynności Bożey przećiwko nam/ Pan Bóg niekiedy w pismie swietym ná=
zwan iest człowiekiem: do czego też y Pan Christus mowę swą ná ten czás
złożył.

Nume: 23 ver: 19.
Iob 22. versu 2.
Ierem: 10. ver: 23.
Genes: I. ver: 27.

Ale chceszli też y sámego Páná Christusá tu rozumieć/ námniey nie wy=
kroczysz: bo Pan á Zbawiciel nász/ yle Bóg y człowiek/ iest równie z Bogiem
Oycem bogátym/ gdyż thák sam o sobie do Oycá swégo Niebieskiego mó=
wiąc/ powiádáć raczy: Oycze/ wszytki rzeczy moie twoie są/ á twoie moie.
Ktorego Jan swięty widźiał w szácie pokropioney krwią w niebie/ ná którym
nápisano było/ Ze iest Król nád Królmi/ y Pan nád Pány. Przeto go Pá=
weł S. bogátym zowie: Który/ powiáda/ bogátym będąc/ dla nas vbogim
sie stał. Ták iáko tho wiemy iż nie był bogátym ná świećie/ bo domu k
skłonieniu głowy nie miał/ przez wszytek żywot swóy od národzenia áż do śmierci.
Kiedyż tedy był bogátym? Nie kiedy inędy/ iedno przed tym niż sye vni=
żył/ y iuż przyszedł ná świát/ á ksztalt służebniczy ná sie przyiął. W postáci
tedy Bożey záwżdy przed wieki będąc/ był tám bogátym: bo w postáci Bo=
żey być nic inszégo nie iest/ iedno Bogiem być: á Bóg iákim iest Pánem/ iużem
o powyższey pokazał. Tego Páná ziemiá y nápełnienie iey/ okrąg swiátá y
wszyscy co ná niey mieszkáią: iego iest Niebo y wszytko ochędostwo iego/ An=
ieli/ Archányeli/ Mocy/ Thronowie/ Przełożeństwá/ y wszytká ozdobá nie=
bieska. Ale thedy Bóg y Człowiek Christus/ słusznie to o sobie mówić ra=
czył/ że był człowiekiem bogátym/ gdy wszytki rzeczy są mu dáne od Oycá/
także równą moc w rzeczách stworzonych ma z Oycem swoim; y wedle Bo=
stwá/ mówię/ iedná moc ich iest/ iáko y iedno Bostwo.

Może też y sensu Bożego P Christusá rozumieć zá człowieká bogátego.
Apo: 19 v: 13 et 16
2. Cor. 8. versu 9.
Math: 8. ver: 20.
Phili 2. v: 6. 7. & 8.
Psalm: 23. versu 1.
Math. 11. ver. 27.

Jednym tedy słowem iuż rozumiey/ że Bóg/ álbo Bóg y Człowiek Pan
JEzus Christus/ rozumie sye przez tego bogátégo człowieká/ iáko Ewán=
gelia powiáda/

Który miał Włodárzá.

Pan Bóg w Troycy iedyny miał Włodárzá/ á począł go mieć w Ráiu/
kiedy mu kazał żyć w roskazániu swoim/ áby sye znał być stworzenim/ y znał
to iż miał Páná nád sobą: á ná on czás iednego miał/ ále y ten sye Pánu swe=
mu sprzeniewierzył. Bo ná dárách sobie dánych od Páná BOgá nieprzestał/
to co mu było zákazano/ zgwałćić sye ważył/ ták/ iż dla występu swego z o=
nych roskoszy y nieśmiertelności był wygnan/ ná nędze y prace tego świátá/

á potỹ ná śmierć y zginienié. A będąc ták ná świát wygnány on ßáfarz/ álbo włodarz/ począł ſye rozmnáżáć / y roſpłodźił tych ßáfárzów więcéy: którzy wßyſcy wźięli ku ßáfunku dáry miłego BOgá / káżdy wedle wezwánia ſwe-go: bo ieden ich wźiął więcéy/ drugi mniéy. Ták iáko to Pan w przypowie-śći drugiéy iáſniéy pokázáć raczył/ Iż Pan Bóg dáie iednemu pięć funtów/ drugiemu dwá/ á trzećiému tylo ieden/ áby wedle wźięcia káżdy zyſkował Pá-nu ſwemu. Bo káżde ſtworzenié/ ták rozumne iáko y nierozumne/ cokolwiek ieſt/ y ma/ od Páná Bogá ieſt/ y od Páná Bogá wßytko ma. Piérwéy te-dy nie był iedno ieden ßáfarz/ ále ten ieden wypłodźił nas bárzo wiele/ którzy od Páná bierzemy dobrodźieyſtwá/ oſobliwße niż inße wßytko ſtworzenié nie-rozumne. Bo ácz nierozumne ſtworzenie od Páná Bogá tákże ieſt/ iáko y ro-zumny człowiek: ále/ iáko Páwel S. powiáda/ o wołéch/ álbo bydle/ á zá-thym y o inßych niemych y nierozumnych źwiérzętach / choć w opátrznośći Bożéy ſą/ przetśię tákiéy pracéy o nich nie ma Pan/ iáko o nas. Anyeli zá-śię/ ći ßáfarſtwá ná ſobie nie odnoßą / z któregoby liczbę mieli dáwáć: bo źli Anyeli iuż ná ſwéy drodze wiecznego zátrácenia będąc / Dekret zátráty wie-cznéy ná ſobie odnoßą/ liczby żadnéy czynić nie będą. Dobrzy záśię thák ſye porównáli z wolą miłego BOgá / że nád wolą iego nic vczynić nie mogą/ przeto y ći do liczby nie przynależą. Sam tedy człowiek tylo zoſtáie ná plácu/ który wiele dobrego bierze záwżdy od Páná BOgá: á ieſt zoſtáwion od nie-go w ſwobodnym y wolnym vmyśle/ iż może y dobrze tych tho dárów vży-wáć/ y może źle imi ßáfowáć: á przeto iż ták ma powoli ten ßáfunek dárów miłego Bogá/ muśi z nich czynić liczbę/ y popiſáć ſye Pánu ſwemu/ od któ-rego ták wiele dobrá brał/ iáko imi ßáfował.

1. Cor: 9. v. 9. & 10.

Dotkniß ſye tu káżdy Chrześćijáńſki człowiek/ á obeyźrzy ſye w ſumnie-niu y w ſercu ſwoim / żeś Włodárzem Páńſkim obácz ſye: przypátrz ſye te-żeś wźiął wedle twego záwołánia/ y potrzeby/ dáry od Páná / iáko imi ßá-fuieß/ iáko ie obrácaß / vczyń rozſądek ſam káżdy v śiebie. Ale podobno máło nas / którzybyſmy dáry Páńſkié dobrze obrácáli: á ſnąć wßyſcy á w-ßyſcy po wielkiéy częśći źle ich vżywamy / á onemu Pánu / o którym Dawid Król powiedźiał/ którego ieſt wielmożność/ moc/ cześć/ zwyćięſtwo/ y chwá-łá: którego ſą Króleſtwá/ Páńſtwá/ bogáctwá/ y wßytká chwałá: w któ-rego rękách wßytko: my pielgrzymi/ y przychodniowie/ iáko y oycowie ná-ßy/ źle dáry iego / które z ßczodrobliwośći ſwéy á z dobroći nam dáwáć ra-czy/ záſługuiemy/ y w nich mu ſye przeniewiérzamy. A ieśli pytaß / iáko to czynimy: z kilká przykłádów znácznych pokáżęć to: á pocznę od rozumu.

1. Parali: 29. á v: 11. ad 16.

Przykłády iáko dáry Páńſkimi źle ßáfuiemy.

I.

¶ Naydźieß/ że Pan Bóg dał komu rozum dobry y mądry/ tudźież y wy-mowę/ áby był pomocny proſtakom/ vczył ie / rádźił im / rządźił imi wedle Práwá Bożégo: áli on one godność ſwą ná wiele złégo obráca / ięzykiem o-ßukawa/ mową ſwą miáſto rády zdrowéy zdradza: y ták przewrotnie ſwóy rozum ku ßkodźie bliźniemu záoſtrzy/ że zmędrzeie do łákomſtwá / do oßuká-nia y do sfálßowánia. Pátrzże nań/ iáko przéko od woléy Bożéy rozum/ y ięzyk ſwóy/ obróćił.

II.

¶ Drugi/ czuiąc godność tę do śiebie/ waży ſye ćiągnąć ná głowę ſwą nie tylo rzeczy świetſkié/ ále y Boże: nie tylo Práwá ludzkié / ále y Piſmo Bo-żé: nietylo wznowiwßy rzeczy y náuki w głowie ſwéy wymyślone/ waży ſye porußyć Miáſtá álbo kráiny / ále też waży ſye zátrząſnąć wßytkim świátem. A zátym ten ßáfunek táki iuż z klóby y z zámierzenia przyſtoynego wyßedł/ y iuż tháki z rozumu/ y z mądrośći téy którą ma/ liczbę ſrogą dáć muśi Pánu Bogu ſwemu/ iáko nią ßáfował.

III.

¶ Pátrzże co dáléy obáczyć możeß / iáko dárámi Bożymi ßáfuiemy ná świećie. Da Pan komu bogáctwá áby podpomagał Kośćiół iego/ był luto

ści vbogim / był łáskáwym y miłosiernym káżdemu / wszelákiemu potrze=cemu áby ich vdźiełał: á kiedy ie kto obraca ná pompy świátá tego/ ná [r]oszy/ iáko on Bogacz w Ewányeliéy/ ná łákomstwo/ ná zbytki/ táki iuż [ź]żywa dárów miłego Bogá: y pewnie że go liczbá czeka/ którą musi dáć/ [i]n był száfárzem musi sye pokázáć.

Lucæ 16. versu 19.

IIII.

Pátrz dáléy: Da Pan Bóg zásie komu mestwo y moc/ dla obrony swo=ali on zábija/ morduie/ trapi lud Boży. A zátym y ten nie będźie prożen czby.

V.

Dałci Pan Bóg czeladke / żonke/ dźiatki/ á thy złe im ćwiczenié dáiesz/ usty im dopuszczasz/ boiáżni Páná Bogá ich nie vczysz: iuż źle tym dá=szafuiesz / y liczbe z thego dáć musisz/ y przed Máyestatem miłego Páná [Bo]gá odpowiádáć. Tákżeć y insze dáry miłego Boga/ przychodzą v ludźi [z]ły zwyczay. Czemu tho/ pytałby ⁖ powiémći/ że wielé do tego iest przy=czyn.

Przyczyny zaszkodné dla czego dárámi Bożymi źle száfuiemy

I.

Grzech.

Napirzód/ grzéch w nas mieszkáiący iáko iákie naśienié/ tháklé owoce [w]ładza: á ym wiecéy ciáło pánuie duchowi/ tym dáléy wszytko złe sye w krzewi: Gdyż/ wedle náuki Pawłá świetego/ nie pánuie w nászym ciele o grzéch: y przeto iesli wedle ćiáłá żyć będźiemy/ zginiemy.

Rom: 6. versu 12.

Rom: 8. versu 13.

II

Szátan.

Jest zásie y druga zászkodá nam położona. Mamy nieprzyiaćielá vstá=[wicz]nego Szátáná/ tén vstáwicznie szuka iákoby nas pożárł / y przeto náy=niezliczoną rzecz przyczyn dźiwnych/ iákoby nas z Królestwá Páná Chri=[st]owego wyrzućił / y od żywotá wiecznego wyrugował: przetóż pobudza [d]árów miłego Bogá vżywáć.

1. Petri 5. versu 8.

III.

Złe przykłády.

Po trzecié: Przywodzą ludźi do złego vżywánia dóbr miłego Bogá/ złe [przy]kłády ná świećie/ które w zwyczay práwie iuż weszły: iż dobrego vżywá=[nia] dárów miłégo BOgá niemász / przeto ieden zá drugim sye ćiągnie: Ano [zwy]czay stoi zá przyrodzenié. A wiémy to / iż gdźie namniéy kwásu w naczy=[niu] zostánie / tám iuż zákwásnieie wszytko: tákże y ten zły zwyczay ná świe=[cie d]awno poczęty/ wszytki psuie.

IIII.

Przełożonych nie dbálstwo.

Ostátecznie rozmnaża ná świećie / dóbr Páńskich złe vżywánie / Prze=[ło]nych ná Vrzędźiéch niedbáłość: bo ći iż przeglądáią występów/ á nie ká=[rzą] ich/ tym wiecéy ich pomnażáią: y mniémáią ludźie áby sye im to co czy=[ni]ć godźiło czynić/ kiedy żadnego karánia zá to nie znáią. Ano Vrzędowi [p]owiedźiano: Strzeż meżá tego/ (tho iest/ káżdego człowieká tobie poddá=[ne]go) iesli vpádnie/ Duszá twoiá będźie zá Dusze iego: á krwie iego z ręku [t]woich szukáć będę.

3. Reg: 20. ver: 39.

Ezech: 3. ver: 18.

Téć tedy rzeczy są które ludźi przywodzą do złégo vżywánia dóbr miłé=[go] BOgá/ ále iednák mamy my Chrześćijánie/ coby nas miáło przywodźić [do] tego/ ábyśmy skromnie y przystoynie dárów miłégo Bogá vżywáli.

Powody y pobudki / ábyśmy dárow Bożych dobrze vżywáli.

I.

Przykazánie Bożé.

☞ Napirzód: Przykazánié miłégo BOgá/ które záwsze ma brzmiéć w v=[sz]ach y w vmyślech nászych: które to nam roskázuie/ żebyśmy wszytko czynili [ku] [cz]ći y chwale miłégo Bogá. A iż złe ludźi źle zátráći Pan/ á złymi sye sstá=[wa]my gdy źle dárów miłégo Bogá vżywamy: tedy mamy tho záwsze przed [o]czymá miéć/ iż Páná mamy: á myśmy száfárze/ iż liczbe czynić mamy: kto=[ry] iesli dobrze vczynimy/ dobrze nam będźie: iesli źle/ źle nám będźie. Niechże [to] nas hámuie/ y w przystoynośći niech káżdégo záchowa/ áby mu źle niebyło ná wieki.

II.

Zacność Cnoty y vczćiwość Krześćijáńska.

¶ Nád to ieszcze/ Do száfunku dobrégo dárów miłégo Bogá/ ma nas ná=pominác vczćiwość Chrześćijáńska/ y zacność Cnoty. Aza niewiémy iżeśmy [na]ród wybrány / Królowie y Kápłáni / naród świety/ lud nábyty ⁖ ábyśmy [cn]oty przepowiádáli y ich násládowáli / y onego który nas wezwał zćiemno=[śći] do dźiwnéy iásnośći swoiéy. Aza to nie vczćiwa rzecz/ ták wielé odno=ć

1. Petri 2. ver: 9.

ná sobie tytułów: á niedáremnych/ ále prawdziwie sie wnas wypełniáiący
Będąc my tedy tákimi/ w tákiey powadze y wezwániu v Páná / miáłoby
nas odwodzić od wszelákiego nieprzystoynégo życia ná świecie / y od wsze
kiégo rospustnégo vżywánia dárów miłego Bogá : á vważáiąc to v siel
mielibysmy z náuki Páwłá S. trzeźwie/ spráwiedliwie/ vczciwie/żyć ná t
świecie/ oczekawáiąc błogosłáwioney oney nádzieie / y przyśćia wielki
Bogá y Zbáwiciela nászégo Páná JEzu Christá/ gdyżesmy sye sstali z n
spółeczni bráćia wspól znim dziedziczący. A nád to wszytko/ stálismy sye p
właszczonymi synámi Bożymi : iáko nam to Páwel święty do Rzymiáno
pisząc/ iásnie pokázuie.

Tit:2.ver:12.& 13.
Rom: 8. versu 17.
Ibidem versu 15.

III.
Swiątobliwość Boża.
1. Petri 3. ver: 15.
Leuit: 11. ver 44.
1. Petri 1. ver: 16.

¶ Táka tedy vczciwość ná sobie odnosząc/y táka zacność od miłego B
gá/ stáraymy sye ábysmy dárów ták wielkich tego Páná lekce sobie nie w
żyli : wiedząc po trzecie/ iżesmy wezwáni do tego ábysmy poświącáli P
Bogá w sercách nászych: ábysmy świętymi byli/ iáko iest świętym Pan B
nász. Niechże tedy będą y święte vżywánia dárów iego / ábysmy świętob
wości iego/ ktorey nam vżyczyć raczył / plugástwy nászymi nie szpácili : g
to nawiętsze ná nas włożone iest obowiązánie/ Czás krotki/ ktory wszytko
nas odbierze. Bá iuż ty roskoszuy/ vfay w bogactwá swoie/ rozmnażay
mná/ skarb skárby iákie możesz/ bądź w niewoli v pieniędzy/ vfay w ni
pokłáday nádzieie/ przewodz ná świecie/ miey Krézowe bogáctwá/ Alex
drá wielkiégo moc y fortunę/ zhołduy świát iáko chcesz / miey wszytko w
mysli/ cóż ztego : przyydźie śmierć / áli on bogacz skárbił á nie wiedźiał
mu : y chwałá iego wstąpi z nim do grobu. A co iesżcze wiecey : Oni vboi
ktore tłumił/ dręczył/y wzgardzał/ będą mówić z pośmiewiskiem: Otóż on
łowiek ktory nie położył Bogá zá wspomożyćiela swégo/ ále vfał w wiel
śći bogactw swoich/ iego wszytká moc obróćiłá sye wniwecz. Czemu :
zginęłá pámięć iego y z dźwiękiem : á Pan Bóg wiecznie trwa. etc.

IIII.
Czás ostátni / to iest śmierć.
Lucæ 12. à ver:16. ad 21.
Eccl:11 v 19. et 20
Psal:51. v:8. & 9.
Psal.9.ver:7.& 8.

To thedy częstokroć wszyscy ludźie máią przed oczymá swoimi mieć/
tym to włodowániu y szafárstwie Páná swego tu przebywáiąc : tho potr
bá przemyśláwáć á rospámiętywáć/ iżeby w nich miłość Páná á stworzyc
lá ich/ trwáć/ y przed oczymá ich być mogłá/ y dáry iego aby nie były od n
nádáremność bráne. Bo gdźie sye ináczey spráwowáć będźiemy/ to sye z ná
dźiać będźie przed Pánem Bogiem / co sye ztym złym szafárzem dźiało p
Pánem iego : co Ewányelia á słowá Páná nászégo iásnie opowiádáią/ t
mówiąc : Iż ten zły szafarz

Oskárżon był do Páná swégo/ iákoby rosprasz dobrá iego.

Któż wżdy iednák oskarża złégo szafárzá do Páná iego/ pytasz : Te
szafárzá o ktorym Pan Christus rozumie w Ewányeliey / wiele rzeczy osk
żáią : bo ylekroć przećiwko Pánu wystąpi / káżdy występek / káżdy grzech
go/ tedy go oskarża. Bierz przykład z pierwszég Oycá nászégo/ á szafárzá pi
wszégo/ kto go oskárżył gdy wystąpił przećiwko roskázániu Páńskiému:
dnégo oskárżyćiela nie miał/ iedno grzechy/ ten ten oskárżył go przed Páne
Bo gdy iuż oglądał przeklectwo swe/ áli on vćieka od Páná/ kryie sye pr
nim/ mniemáiąc áby sye przed Pánem skrył/ áno wszytki rzeczy obnáżone
iáwne przed oblicznośćią iego są.

Genes: 3. v:6.7.8.
Co nas do Páná Bogá oskarża.

Nádtho iesżcze : A kto oskárżył Kaimá iego syná/ gdy zábił brátá :
twie wiedźieć. Bo sam Pan powiedźieć raczył / gdy mowił do niego : O
krew brátá twégo Ablá woła do mnie z ziemie/ ktorąś ty przelał.

Hebræ: 4. ver:13.
Genes 4. ver:10.

Dáley iesżcze Pismá pytay: Kto oskárżył Sodomczyki / Gomorczyki

ne przyległe miáſtá/ do Páná á ſtworzyćielá ich? Powiada ſam Pan przed Abrahamem : Krzyk Sodomczyków y Gomorczyków rozmnożył ſye/ á grzech ich oćiężał bárzo : ſſtąpię tedy á oglądam/ ieſliże krzyk który przyſzedł do mnie/ vczynkiem wypełnili álbo nié/ dowiém ſye? Y oglądał Pan złośći ich/ y potráćił ie pożarem ogniſtym z niebá/ wywróćiwſzy miáſtá ony/ y wſzytki w około kráiny : tákże y wſzytki ludźie w nich mieſzkáiące.

Gen:18.v:20.et 21

Gen:19.v:24.et 25

Patrzże coć Piſmo dáléy powiáda : Kto oſkarża złe ſzáfárze przed Pánem Bogiem? Czytay v Kaznodźieie ſtárégo Zakonu/ thenći powié : że oſkarża płacz vbogich/ śierot/ wdów/ wołáiących o krzywdę do Páná. Ták ſam Pan o tym powiedźiéć raczył: Wdowie y śierocie niebędźiećie ſzkodźić/ będźieli ie vćiſkáć/ á będą wołáć do mnie/ ia wyſłucham wołánié ich/ y wzruſzy ſye gniéw móy/ y pobiię was mieczem/ że będą żony wáſze wdowámi/ á dźiatki wáſze śierotámi. Bo łzy wdowié/ Piſmo powiáda/ gdy zſtępuią ná iágody oblicza iéy/ Pan Bóg który wyſłuchawa płáczącą/ nie kocha ſye w łzach. etc.

Ecclef: 35 ver:17. 18. 19.

Exod 22. à v: 22. ad 25.

Ecclef: 35. ver:18.

Iużem vkazał z Piſmá kto nas oſkarża : ácz to ieſzcze nie koniec/ bo y o Szatánie Piſmo świadczy/ Ze ieſt oſkárżyćielem nas/ y bráćiéy náſzéy/ vſtáwicznym.

Apoca: 12. v: 10.

A co więcéy : Wiémy że dobrzy Anyołowie ſtróże náſzy/ nietylo nas rozumnych y doroſłych/ ále y dźiatek á niemówiątek máłych/ záwżdy widzą oblicze Bogá Oyca Niebieſkiego/ który w Niebie ieſt: ćiż iáłmużny y modlitwy náſze ofiáruią Pánu BOgu/ iáko Piſmo tego nas vczy. Cóż rozumiéſz/ iesli dobre náſze ſpráwy ofiaruią/ ieſliże złych zámilczawáią? Nie dla tego to mówię/ áby Pan nie miał wiedźiéć ſpraw náſzych/ okrom Anyołów złych/ álbo dobrych przynieśienia przed Máieſtat ſwóy/ gdyżem pierwéy powiedźiał/ że wſzytkié rzeczy odkryte ſą przed oblicznośćią iego : ále tho pokázuie dla tego/ iżebyſmy wiedźieli/ że náſzymi ſpráwámi ſámi ná śię winność y oſkárżenie przed Páná Bogá wleczemy/ y ty nas obwinione czynią przed oblicznośćią Máyeſtatu iego.

Math: 18.ver: 10

Tobiæ 12. ver. 12

Zaden tedy niech tego nie rozumié/ áby co czynić miał nád wiádomość Páná Bogá ſwégo. Bo ácz oczy iego pátrzą ná wſzytkę źiemię/ przedśię iednak y my ſámi muśim z ſobą na ſąd nieść winnośći náſze/ á ſámy ony nas winiáć będą. Dobrá tedy wſzytki/ lub duſzne/ lub ćieleſne/ lub z fortuny nam przyſzłe/ gdyż nie náſze ſą/ á złe ich vżywánié Máyeſtat miłego Bogá/ od którego pochodzą/ nam obráźliwym czynią/ ábyſmy imi Páná náſzego nie obrażáli/ obrácaymy ie ku iego chwale/ y czći/ á potym ku náſzemu zbáwieniu. Ale o tym iuż było powyżſzéy/ iáko zły ſzáfunek ſye rozumié dobrych dárów miłego Bogá : co tedy Ewányelia dáléy vczy/ przypátrzmy ſye.

2.Paral:16. ver:9.

Pan ſługę oſkárżonego wzywa przed śię/ áby ſye mu ſpráwił : iáko o tym świádczy Ewányelia/ mówiąc :

Y wezwał Pan ſługę onego/ y rzekł mu : Co tho ſłyſzę o tobie? Odday liczbę ſzáfowánia twego/ ábowiém iuż więcéy ſzáfowáć nie będźieſz mógł.

Potkał tu Pan tegʒ Száfarzá ſwego dwiemá rzeczámi ſrogimi. Piérwſza ſroga powieść Páńſka ieſt tá/ gdy mówi Pan : Co tho ſłyſzę o tobie? To iest/ Czemuś ſye ty ważył przećiwko mnie wyſtąpić? mnie zdrádźić? dobrodźieyſtw moich zábaczywſzy/ roſproſzyłes dobrá me márnie? obnáżyłeś ſye v mnie z wiáry/ którąś obróćił w zdrádę? Dobráś moie rozſzáfował nieprzyſtoynie : ſſtałeś mi ſye zdrádliwym ſzáfárzem : cóś to vczynił/ y co to ſłyſzę o tobie? Tho mu pokazawſzy iáko przećiwko niemu wyſtąpił/ iuż go drugą

Czym Pan potkał ſzáfarzá złegʒ. I:

ſpráwą potyka / też pewnie ták ſrogą iáko y pierwßą/ gdy mu mówi: O
day liczbę ßáfowánia twego/ ꝛc. To ieſt: to comći mówił/ z powieśći
ßychemći mówił: ále teraz chcę ſam to vznáć/ ábych ćię nálazł abo winny
álbo niewinnym. A tu iuż ſye niewymówiß / áni ſye wyproſiß/ iedno to co
czbá vkaże muſiß pod to podledz.

II.

Tu tą przypowieśćią vczy Pan Przełożone/okrutnośći nád ſługámi z
ſkárżenia ludzkiego/álbo owych pochlebców Dworſkich/ktorzy ſye tym prz
ſługuią v Pánów/ nie czynić/ áż do ſpráwy: dáiąc przykład/ że y tego v P
ná oſkárżono było/ á nie ladá o co/bo o roſproßenie Dobr Páńſkich: á wz
then Pan nie wnet iuż ſługę do kaźni wziął / nie wnet go więził / ále dał n
ſpráwę przed ſobą: do liczby z nim idźie/ y chce ſye tego pewnie dowiedźieć/
z iego liczby záchowywa ſobie ſąd: Bo wiedźiał że siłá wiernych ſług źli p
chlebcy niewinnie oſkarżáią. A tháktie oſkárżenia z wielu przyczyn bywáią
Jáko gdy kto záyźrząc komu łáſki Páńſkiey/ álbo ßáfunku rzeczy iego/ ßu
przyczyny iákoby go mógł przerzućić do niełáſki. Nád to ießcze/waśni zte
rostą niemáłe: á kto ná kogo waśń weźmie/nigdy mu dobrze nie myśli/y
ra ſye o iego dobrym. Bo wiernym Pánu ná vrzędźie będąc ſługą/ trud
áby wßytkim dobrym miał być: ſkąd waśń/ gniew / y wßeláka nieprzyia
rośćie. A náwet przyczyná oſkárżenia do Pánów onych ſług kthorzy ßáfu
dobrym Páńſkim/bywa tá: iż káżdy radby ſam w onym ßczęśćiu był/w kt
rym widźi onégo nád ſie ßczęśliwßégo: życząc ſobie tedy tego/radby owe
precz wyſtérknął/ y przeto cukruie go ták/ áby corychley y z łáſki Páńſkiey
z ßáfunku mógł go wyrugowáć. Więc ma rozmáite niebeſpieczeńſtwá
nieborak/ ktorégo Pan przekłáda nád inße do ßáfunku dobr ſwoich: Jed
ſobie życzy/ więc mu záyźrzy áby ſam miał: Drugi/choć wie że ſam mieć n
będźie/ przetśie fortunie iego zayźrząc / á komu inßemu życząc / náchyla
przed Pánem iáko może: Trzeći gniewa ſye o co tákiégo/wczym mu dał pr
czynę/álbo ią też ſobie nálazł: więc y ten nie omießka pomoc mu do niełáſ
A zátym/ kiedy ten dźiś mówi niedobrze / iutro ów gorzéy / trzeći też nie p
folguie/ przychodźi do tego że y dobrą náturę Páńſką obrußą / y ku niepo
śćiągliwemu gniewowi przywiodą.

Co dobrego ſłu- gę v Páná łácno zepſowáć może.

Tu ſye ma Pan hámowáć / nie ma thák wiele dáć wiáry onym któr
ſpráwią ſługę do niego/iżby ták złym był/ áby mu przed ſobą ſpráwy nie m
dáć/ á zgołá z nim poczynáć iáko ze złym / niewiernym/ y zdrádliwym ſ
gą: Ale ma ná kßtałt tego Bogaczá wEwányeliey im ná przykład dáneg
wezwáć ſługi/opowiedźieć mu winnośći wßytki y przeſtępſtwá iego: dáć n
ſpráwę przed ſobą/ liczby wyſłucháć/ dowiedźieć ſye ieſli ſye ták rzecz ma
ko oſkárżon ieſt: á potym kárác nie zábaczáiąc miłośierdźia/ ieſli winien:
ieſli nie winien/ záśie tákąż łáſkę pokazáć iáko y pierwey: pámiętáiąc ná
no co Jákub Apoſtoł S. mówi: Sąd będźie onemu bez miłośierdźia / któ
nie czyni miłośierdźia. Ná co iednák káżdemu pámiętáć potrzebá / bo
Chriſtus Pan ſam ták mówić raczy: Jáko ſądźić będźieß / ták będźieß ſ
dzon.

Gdy ſługę do Páná oſkárżą/ co Pan czynić ma.

Iacobi 2. ver: 13.

Math: 7. ver: 2.

Sługom tákże potrzebá pomnieć náukę Apoſtolſką / która thák vcz
Słudzy ſłuchaycie Pánów wáßych z boiáźnią y ze drżeniém w proſtośći ſe
cá wáßégo/nie w oczách tylo pokázuiąc ſye ſługámi/iáko oni którzy ſie św
tu vpodobáć chcą y ludźiém: ále wy ſłużćie iáko ſłudzy Páná Jezu Chriſt
czyniąc z chući y zpráwégo vmyſłu to/czego po was Pan Bog chce: z dob
chućią ſłużćie / nie iáko ludźiem / ále iáko Bogu. Bo tho wiédźćie / iż káż
z was zá dobrą poſługę wáßę/ zapłátę odnieśiećie od Páná Bogá.

Powinność ſłu- żebnicza.

Epheſ: 6: á ver: 5. ad 9.

A do Pánów záśie tenże Apoſtoł mówi: A wy też Pánowie to czyni
przećiwko ſługom: odpußczaycie káránia y groźby/wiedząc to/że ich/y wá

Ibidem.

iest w Niebie/ y którégo Pána żadnégo brákowánia osób nie máß. Tóż
arza Páwel S. do Kolossensów pißąc/ y do Tytusá Biskupá: Aby słu
yli we wßytkim posłußni Pánom we wßytkich spráwách przystoynych/
cháli/ im służyli y posłußni byli: A iáko Piotr S. vczy/ Aby sye thego
rzégáli/ áby niećierpieli karánia iáko złoczyńce/ mężobóyce/ álbo zło-
: á zá spráwy swe/ będąc Chrześćijány/ áby sye niewstydáli. Tákim
dkiem ma być postępek z náuki Apostolskiéy/ y sługom przećiwko Pá-
y Pánom przećiwko sługom: áby we wßytkim był wielbion Bóg Oy-
rzez Syná swego Páná Jezu Christá/ kthóry sye zá wßytki równo dał
zyć/ choć ich nie wrównym ßczęśćiu położył.

Otóż nam iest náuká/ y z strony przykłádu nam dánego od Páná náße-
o Pan z sługą czynić ma gdy przewini/ álbo oskárżon będzie: y z strony
o czynić/ á iáko służyć Pánom swoim máią. Ale vkazawßy obyczayną
pteczną náukę/ z téy to przypowieśći Páńskiéy/ musim sye obróćić do o-
ßáfarzá którego tu Pan rozumiał/ to iest/ do káżdego człowieká/ które-
wnie od Páná iego/ to iest od BOgá wßechmogącego/ tyß słowá pot-
áby sye Pánu spráwił. Bo wiémy to/ iż sye musimy stáwić przed Má-
Christusá Páná/ ábysmy poczet dáli spraw y vczynków náßych iáko
zynił/ iesli źle/ iesli dobrze. Gdyß y sam Pan náß mówić raczy: Z káżdego
á próżnego liczbę dáć powinni będziemy. Otóż iuż widzimy/ że liczbę
ć musimy: á táką liczbę/ gdźie czásu nie będźie żadnemu popráwić sye/
e záprzéć. Wiédz tho pewnie Chrześćijáński człowiecze/ że ze wßytkich
w miłego Bogá/ tobie od niego dánych/ daß liczbę: to iest/ Jeslis ćiá-
e/ które było Kośćiołem Duchá świętego/ zgwałćił/ y ná inße budowá-
róćił/ Bóg ćię rosproßy/ w ten czás kiedy z niego liczbę czynić będźieß.
s Duße odkupioną Krwią Syná iednourodzonégo BOżégo poßpá-
lugáwił/ łáskęś Bożą ná dáremno wźiął/ tedy tám y zá to odpowiá-
musiß: á strzeż sye ábyś tego obrázá Páńskiégo nie zgubił/ y niezátráćił.
r tákże cześnych/ y zßáfunku ich/ iákoś ich nabywał/ iákoś zátrzyma-
iákoś ie rozmnażał/ iákoś ich vżywał/ y iákoś imi ßáfował/ dáć liczbę
ß: ieslis w nábywániu wydźiérał/ świętokupstwem/ lichwą/ drapiest-
/ krzywdą vbogich/ oßukániém/ fáłßem nábywał: ieslis cudze trzymał/
wróćił/ vbogiches nie wspomagał: w pieniądzách y w máietnośćiách
ieśes miał/ y w niches vfał: inßes ßkodował: w pyße/ w pompie/ w zbyt-
/ w obżárstwách/ w pijáństwách/ y w inßych zbytkách/ márnieś máie-
ć od Páná Bogá dáną trawił y rospraßał: wiédz pewnie o tym/ że licz-
aß z tego wßytkiégo czynić. Przydam ießcze: z rządu domu twégo/
/ dźiatek/ czeládki/ poddánych twych/ gdyż thák Pismo powiáda: Iż
i sąd będźie tym/ którzy są ná przełożeństwie: A Mocarze świátá tego/
nie męki ćiérpieć muszą. Alec niepotrzebá káżdéy rzeczy z osobná przypo-
ć/ sam sye káżdy/ kto P. Bogá zna/ y słowá iego słucha/ domyslić może/
Páná ták spráwiedliwégo żadna złość bez karánia być nie może: gdyż y
y dáremnéy bez sądu puśćić ná stronę nieobiecał.

Vkazawßy thedy człowiekowi wßelákiemu iego powinność/ y co sye
n dźiać ma/ nápominam áby káżdy pilen był wezwánia swégo/ á prze-
gł sye iżeby w czym winien nie został/ á kaźni Páńskiéy vczestnikiem nie
gdyż sługá wiedząc wolą Páná swoiégo/ á nie czyniąc iéy/ ogromnym
niem/ y wielośćią plag/ karan będźie. Dosyć rzeczono mądremu.
az iuż co zły ßáfarz czynił/ y iáko sobie postępował/ á iáko o sobie rádźił/
ták powiádáć raczył:

A Száfarz ták rzekł sam w sobie:

Sam

2. Paral: 19. v: 7.
Coloss: 3. à ver: 22. ad finem.
Tit: 2. v: 9. & 10.
1. Petri 2. ver: 18. & ca: 4. v: 13. et 15.
1. Petri 4. ver: 11.
2. Cor: 5. ver: 10.
Math: 12. ver: 36.
1. Cor: 6. ver: 15.
Ibidem v: 19. et 20
Prou: 11. v: 4. et 28. Nie pomogą bogáctwá/ czásu pomsty: á ktho w nich vfa/ vpádnie.
Sap: 6. v: 6. et 7.
Lucæ 12. ver: 47.

Sam w ſobie/ álbo ſam z ſobą mówi: wié iże ieſt oſkárżony/ y nie... nikomu: fráſowliwym ieſt/ bo iuż widzi że ßáfárſtwo/ álbo vrząd/ od n... precz biorą. Spodziéwał ſye nieborak zapłáty zá ſłużby ſwoie/ áli gni... ſpodziéwał ſye łáſki/ áli niełáſká: y myſli iákoby zábieżeć przygodom ſw... y iákoby wżdy ſobie ná potomny czás pomoc: widzi ſwóy niedoſtátek/ y... czemnoſć ku wßelákiéy pracy/ że niemógł ſobie zárobić/ y iął to z żalem... znáwáć mówiąc:

Co vczynie/ iż Pan odemnie ßáfárſtwo bierz...: Kopáć niemoge/ żebráć ſye wſtydze.

Widze ſwóy niedoſtátek/ cóż czynić mam? Vbogi człowiek tym dw... rzemiosłem niedoſtátku ſwego podpomaga/ álbo robi/ álbo ieſli robić... może/ żebrze: ále ten to nieborak ná oboie nie zezwala/ choć ſwego zł... ma doſtátku/ áby im żyć mógł. Wſtydzi ſye żebráć/ bo nie dawno hárdym... cudzym chlebie był/ inße wzgardzał/ v kthorychby podobno żebráć był m... siał. Robić też/ powiada/ nie może/ bo ſye nienáuczył. W czym iednák/... rozumiem/ ten Száfarz ma podobno vczniów y náßládowców ſwoich y... dziś nie máło/ którzy robić nieumieią/ ále proſić/ żebráć/ żadnego wſtydu... máiąc: bez wßelákiégo wſtydu ná żebráninie/ á ná ſwéywoli y łotroſt... którego miedzy tákimi żebráki ieſt nád miáre/ czás wßytek żywotá ſwego... wią. A tu z tego mieyſcá kożdy człowiek ma v siebie vważyć/ kogo iák... żną zákładáć ma/ áby złości nie mnożył/ y przeto Piſmo vczy: Jeſliże ko... dobrze czyniß/ wiedzże komu/ áby była łáſká dobrodzieyſtwom twoim. P... to dobrze czyn człowiekowi ſprawiedliwemu/ a naydzieß wielką odpłáte... śliże nie od niego/ tedy pewnie od Páná Bogá: przeto dobrym dobrze cz... złym nie czyń: nie day mu nic/ nie dopußczay go do chlebá y ſtołu twe... gdyż Pan Bóg ma wnienawiści złe/ kárác ie zá wyſtepy ich bedźie/ y ná ... pomſty wieczney ie chowa. Cóż to Piſmo mówi/ wßák każe ná wielu m... ſcách być miłosiernym káżdemu? Prawdá tho ieſt że vpomina do m... sierdzia/ ále złości miłosierdzim mnożyć y płodzić zakázuie: práwym v... gim ma być záwżdy pokazano chrześcijáńſkié miłosierdzié: w vbogich... trách nie ma być miłosierdzim złość pomnażana: ále o tym ná inßy czás.

Eccl:12.à v:1.ad 8

Teraz pokazawßy tego to złe go ßáfarzá náßladowce/ weżmimy go też y... mi przed sie/ á bádaymy ſye mamyli ſye z niego czego náuczyć/ álbo n... Naydzieć ſye podobno w czym go możemy naßladowáć: iuż nie w thym... roſproßył dobrá Páná ſwego/ áni w tym że ſobie z Páńſkiégo dobrá przy... ciół nábywał/ boć tho dwoiáka złość y zdrádá: abowiém vczynił Pan o... dobrách iego/ y krzywde/ y ßkode: w czymże go tedy náßládowáć? Ato w... tym: Przypátrz ſye iego pilnoſći. Abowiém wnet ſkoro go Pan poſtráßył y... pytáiąc ſam siebie coby czynic miał/ rzekł:

Wiém co vczynie/ iż gdy złożony bede z Włodá... ſtwá ſwégo/ przyymą mie do przybytków ſwych.

A iął ſye wnet o sie pilniéy ſtárác/ y czego był zámießkał ſtrzaſkiem... czynił/ nic nieodkłádáiąc ná dálßy czás: bo źle ſye był porátował ießcze/ y ... dobrze ſye był opátrzył/ otóż pilniéy ſye teraz o tym ſtára. W tym tedy m... być od nas náßládowan: omießkáliſmy ná tym ßáfunku świátá tego Pá... Bogu ſłużyć/ iemu ku czći y chwale być: obráźiliſmy go grzechámi náßymi... wiémy iż czás krótki włodowánia mamy/ á Pan nas napomina/ że ma... liczbe dáć: á táką liczbe kedy ſye popráwić żaden nie może/ z gotową ſprá... przyść muſi. Stáraymyß ſye pilnie/ iż iákoſmy wydáli/ y wydawáli/ ci...

Rom: 6. verſu 19.

n...e służyć złościam y nieprawościam / ták prędko bez omieszkánia wyday-
m... ciáłá násze służyć spráwiedliwości y swietobliwości / nie mieszkaymy od-
m... nić włodowánia nászego / ieslizesmy ie obrácali nád wolą miłégo Bogá/
n... mieszkaymy do woléy miłégo Bogá wszytkiégo thego doczesnégo száfár-
st... á nászégo obrócić/ száfuiąc wszelákimi dármi iego wedle mysli y woléy
ie... / pámietáiąc wiecéy ná Dusze swą / y ná przyszły wieczny wiek/ á niż ná
p... oczne swobody/ roskoszy y bogáctwá : które ácz dawáią wiek ná świećie
w... ieczny/ á cóż potym kiedy nie wieczny. Spieszmysz sye thedy do Páná/ á
m... odkładaymy dźień ode dniá / pilnuymy nápominaiącégo Páná/y prędko
sł... chaymy/á będziemy mieć pochwałe od niego pewną/ odpłáte nieomylną/
t... e okwitą/ szczodre miłosierdźié/ y náostátek wieczne Królestwo.

Te tedy pilnosć y stáránie nieomieszkałe tego to száfárzá niespráwiedli-
w... go/ Pan nam tu dáie ná przykład : á náostátek odkryć Pan raczył vmysł
sw... y/ iż ácz ku wszytkim wobec to ludziom/ które száfárzámi rozumiał/ mó-
w... raczył/ále wżdy wiecéy do onych którzy w máietnośćiách okwitszych ná
s... ecie zásiedli / którzy z máietności swych mogą inszym dobrze czynić : co
P... n obiáśnić raczył w tych słowiéch/ gdy mówił :

... iać wam powiádam/ czyńćie sobie przyiaćiele ...ogáctwá niespráwiedliwégo.

Z tego rostropnégo postępku nie tylo tego złégo száfárzá / ále też y in-
sz... h wszytkich którzy sye wedle świátá o sie stáráią / które tu Pan zowie sy-
n... ni tego świátá / vczy nas swoich násládowców czuynośći Pan o żywot
o... wieczny. Aza niewidźimy iákim stáránim y prácą wszyscy sye stáramy o
ci... o / áby mu wszytek wczás był : prosty człowiek robotnik / cáły thydźień
... zyréy gnuśnośći nie ma kiedy zmówić do Páná Bogá Modlitwy Páń-
sk... éy/á gdy przyydźie Niedźielá Dźień Páński/y tám naydźie zabobony swe/
s... łużyć miłemu Bogu nie będźie : przypátrz sye inszym w inszych stániéch/iá-
k... pilnie sye stáráią o ćiáło.

Jedni szukáią y w nocy y we dnie/ ćierpiąc źimno/ głód/ y vpalenié/stá-
r... iący sye o rozmnożenié máietnośći swéy/ y Páństwá swego/ y nie przepu-
sz... zą áni źiemi/ áni morzu.

Drudzy y w nocy y we dnie/ bez odpoczynku poddánych swoich/ gospo-
d... ruią : nábytéy máietnośći práwie z krwáwego pothu poddánych swych/
t... strzegą y chowáią/ áby sye y muchá/ iesliby mogło być/ nie pożywiłá/ nie
t... o áby człowiek miał pożywnosć iáką.

Náostátek: drudzy/iuż nie oni prácowići co sámi sobą robiąc áż od prá-
c... y przed czásem zdycháią/ ále owi którzy ná próżnych básniách/ krotochwi-
l... h/ biésiádách/ ćiáło swe kocháiąc/ ták czás márnie trawią / y ták sye tym
d... lece zábawiáią/ że dla nápáśienia brzuchá/ vszu/ oczu/ czásu nie máią Pá-
n... Bogu służyć.

Jákie stáránie ludzkie o ćiele swym.
1.
2.
3.

Mądrosć to ludźi tego świátá czynić wczás ćiáłu/ kocháć ie/wczás mu
c... ynić/ tuczyć : iákié stáránié o tym/ iáka pilnosć / iáka praca/ sámi tho wi-
d... imy/dowodźić niepotrzebá. Ale czemu to wżdy iednák my synowie Adá-
m... owi wiecéy sye o ćiáło stáramy/ niż o Dusze/choć wiémy że żadnéy zamiá-
n... człowiek nie może dáć zá Dusze swą ? Dwie przyczynie są.

Przyczyny czemu stáránie wietsze o ćiáło niż o dusze.
1.
Genes: 8. versu 21.
Rom: 7. à ver: 15. ad finem.

¶ Jedná pospolita oná/co Pismo powiáda : smysły wszytki/y mysl ludz-
k... / skłonne są ku złośći/ od młodośći człowieczey. A iáko Páwel S. powiá-
d... : Że niemożemy wykonáć rzeczy dobrych dla onego zakonu w nas przeby-
w... áiącego/ który sye sprzećiwia myslnemu zakonowi nászemu/ to iest Duszne-
m... u. A to iest do káżdéy złéy rzeczy w nas pobudká pierwsza.

2.

¶ Wtóra z Doktorów ſye pokázuie/ á ſnadź y z rozumu ią pobáczyć m
żemy: iż rzeczy czeſne nie tylo mamy przed oczymá/ ále y w ßáfunku náßyn
Otóż co widzimy/ y czego vżywamy/ vmyſł do tego bárziey przykłádam
gdyż znáne dobro / wzrußa vmyſł: A zás/ iáko dawna przypowieść / czeg
oczy nie widzą/o tym rzadka mysl. Acz niekiedy y niewidome rzeczy pozn
ne/ álbo znániu náßemu podobne/ ſłyßąc o nich/y wiádomość o nich maią
miłuiemy: ále nieznáiomych rzeczy/ kthórychesmy podobieńſtwá nigdy n
widzieli/ o ty máło dbamy/ y máło o nich myslimy. Otóż błogoſłáwieńſtw
Duß náßych/ rzecz to ieſt ácz pewna/ ále áni widoma/áni znáioma: bo Pr
rok thák powiáda: Oko nie widziáło / vcho nie ſłyßáło/ w ſerce człowiec

Isaiæ 64. ver: 4.

nie weßło áni wſtąpiło tákie błogoſłáwieńſtwo / które Pan Bóg zgotow
wybránym ſwoim. A iż thák ieſt iż wiecey poznáne y wiádome rzeczy miłui
my / niż ty których tylo wiárą dosiągamy / thedy iuż łátwie poznáć / czem
więtßą pracą o czesnych rzeczách mamy/ á niż o dußnych? álbo/ czemu m
drzey nabywamy tych nam y ciáłu náßému potrzeb/á niż Dußy náßey roſk
ßy y rádości wieczney? Aleby rzekł: Cóż tu czynić / ábych ták wielkich y z
cnych dárów miłego BOgá / które wierzę/nie opußczał? Tá ieſt dróga d
tego/ ábys okwitował w doſtáteczney y vprzeymey wierze/ żebyć ony niew
dome rzeczy w Niebiesiech były ták mocnie wpoione w wiárę twą / y ták
niey okwitowáły v ciebie / iákobys ſye ich iuż właſnie dotykał/ y ná nie p
trzał. K tego Páweł S. chce po Philipenſach/ á przy nich po nas wßytki

Phili: 1. à verſu 9. ad 12.

Abyſmy okwitowáli w vznániu y w vmieietności BOżey / áż do dnia Pá
Chriſtuſowégo/pełni będąc owoców ſpráwiedliwości przez Páná Jezu Ch
ſtá/ ku czci y chwale Bożey. Bo thák w tym bez przeſtánia okwituiąc/ y
dáley tym więcey przyydzie to nam zá tym/ iż też/ ácz to trudno widzieć m
my teraz/ y to vznáć/ co nas ma potkáć potym / ále mysl álbo Dußá náß
którey my nie widzimy / tá przychodzi zá pomocą BOżą do onych táiemn
że też ták mocnie pociąga ciáło zá ſobą/ że dla nich nietylo áby swiát/ y rz
czy ná nim więcey miáło miłowáć/ ále wßytko opußcza: y náoſtátek co i
namilßégo ciáłu/ żywot/ y then dáie dla prawdy y dla wiecznégo żywotá
Stądże swięci ludzie z they okwituiącey wiáry / która práwie iſtotnie Pá
ználi/ y o przyßłym błogoſłáwieńſtwie pewnie wiedzieli / wßytki rzeczy ná
wiecie iáko śmieci pomiátáli/ y ſámi siebie ná niebeſpieczeńſtwá wydawa
Ano Páweł S. powiáda / Że thácy ſobą zátykáli paßczeki Lwie/ (nawe
ſam z beſtyámi tymi ſye potykał) ognie ſobą gásili: pod miecze/pod kám
nié/ ná śmierć ßli: trapienia vſtáwiczne/ vciſki/ głód / tułánia / obnáżen
ćierpiąc: w tym wßytkim/ mocnie trwáli / mówiąc: Kthóż nas odłączy
miłości Bożey? pewniſmy thego/ iż áni vciſk/ áni przygody/ áni głód / á
miecz/ áni nágość/ áni prześládowánie / áni śmierć / áni Anyeli / áni głęb
kość/ áni wyſokość/ náoſtátet żadna rzecz ſtworzona / nas oddálić nie mo
od miłości miłégo BOgá. Znáć że ći okwituiący byli w miłości miłé
Bogá/ którego ták ználi/iákoby ſye go rękomá dotykáli. A iż maß nie z A
yołów/ ále z tobie podobnych ludzi przykład/ nie tylo z iednego álbo ze dw
ále iż mam rzéc z niezliczoney liczby: prze Páná Bogá nievkróconać rę

Hebræ: 11. à ver: 33. ad 38.
1. Cor: 15. ver: 32.
Rom: 8. à ver: 35. ad finem.

Bożą/ ábyć y tobie ták hoyna być niemiáłá / żebyć do tákiego vznánia n
dopomogłá: tylo ßukay/ á naydzieß: proś/ á vprosiß: kołáć/ á otworzą
á proßąc wiérz iż otrzymaß. Wołay do Páná/Pánie rozmnóż w nas wiár
Wierzymy miły Pánie / ále ty wſpomoż niedoſtátki wiáry náßey: wſpom
niedowiárſtwo przez które giniemy/ y przez kthóre łáſki twey áni mamy/ á
iey znamy: ále swiátu więcey niż tobie ſłużymy/á o czeſne rzeczy więcey ni
Niebieſkié dbamy/ ꝛc: Thedy Pan miłosierdzia / y wßelákiego poćießen
kthóry nas w káżdym fráſunku poćießa / wyſłucha nas / z práwego ſercá

Math: 7. v: 7. et 8.
Lucæ 17. verſu 5.
Mar: 9. verſu 24.
2. Cor: 1. verſu 3.

vmyſ

wzyſku go wzywáiących / da okwitość vznánia ſwego/ y łáſki ſwéy/ y porá-
tic wßytkich krewkośći náßych. Co áby w nas wßytkich raczył tym łatwiéy
wynić / przyłóżmy do prosb náßych the náukę Páná á Zbáwićielá náßego/
ktory dźiś ſwe wierne nápomina mówiąc: Czyńcie ſobie przyiaćiele z bogá-
ctwá nieſpráwiedliwego.

Już vkazawßy że źli máią też podczás ná świećie chwałę / y podpomo-
cniki y forytarze ſwe/ á nietylo ſámi/ ale y ſpráwy ich/ á to w tym kiedy mó-
wi: Pochwalił Pan ßáfárzá nieſpráwiedliwego z roſtropnośći iego. Tu v-
kazał że świát nie pátrzy podczás iáko kto máiętnośći nábył/ álbo nábywa/
á iuż kiedy ma y doſtánie/ wnet świát ſłuży/ ludźie wyſławiáią/ chwalą/ y
ſłużą: y nie dármo oná przypowieść vrosłá / Iż káżdy bogacz álbo ſam zły/
álbo złego nábyćia Pánem. Acz nie o káżdym tho rozumieć może / ále o nie-
mtéy częśći rozumieiąc/mówi to słowo káżdy. Bo iednák ktorzy pracą ſwą
ßczyrą/ cnotą / y cnotliwym ſtáránim/ godnośćią ſobie od BOgá dáną/ á
pracą nábytą/ wyſługą wierną/ ſkromnym y pobożnym żywotem/nábywá-
ią máiętnośći / tácy zá pracą ſwą ſpráwiedliwą zapłátę máiętnośći docze-
snych od Páná BOgá z iego błogosłáwieńſtwá biorą: y wiedz/ że tákie bo-
gáctwá nie ſą nieſpráwiedliwe/ ále z błogosłáwieńſtwá miłego BOgá/ y z
daru iego ſą dáne: y tákich tu Pan náß nie zowie bogáctwy nieſpráwiedli-
wemi/ ále ony zowie ktorych nábywáią ludźie złym nábyćim/álbo źle nábyte
trzymáią. Iákiekolwiek tedy kto ma bogáctwá / iż trudno áby iáka wádá
nieſpráwiedliwośći w nábyćiu ich być nie miáłá: tedy tym ie Pan każe oczy-
śćić/ áby oni ktorzy ie máią/ ßczodrobliwośćią winę z nich zgłádzáli / á w-
ſpomożenim bliźniégo potrzebuiącégo z nich nieſpráwiedliwość śćiéráli.
A iżby kto nie rzekł / że nie mam dla czego vtráty téy czynić/gdyż ći co im
dáie do żadnéy mi ſie rzeczy nieprzydádzą: tedy Pan zábiegáiąc temu/powie-
dział który koniec téy vczynnośći będźie / że tácy potrzebni/ á máło tu przy-
godni / ßczodre podpomágácze ſwoie do wiecznych przybytków przyymuią:
y ieſt/ wieczną chwałę iednáią. Otóż ieſli człowieká do miłośći y do dobro-
tliwéy ßczodrobliwośći przećiwko bliźniemu potrzebuiącemu nie rußy mi-
łość przyrodzona/ że powinien ſobie podobnégo miłowáć / względem thego
iżeo Pan Bóg ſtworzył/ ták iáko y onégo/że z nim żywie ná świećie/y ludz-
kość z nim iednáką odnosi: ieſli go nie rußy/że Chrześćiiánin iáko y on iedną
krwią odkupiony Syná BOżégo iednourodzonégo / że iednego Chriſtuſá
z nim przyoblókł/ że iednym Duchem Chriſtá Páná z nim żywie/y iednym cz-
łonkiem ieſt w onym iednym ćiele ChriſtuſiePánie/iednáko znim przez Krzeſt
odrodzony/ iednégo Oycá máiąc Bogá/ y iednégo Króleſtwá ſpołecznie o-
czekawáiąc: tedy niech go tá obietnica Páná iego do miłosierdźia y do ßczo-
drobliwośći porußy/ iż to dármo nie póydźie iemu/ iáko Pan mówić raczy:

Iż kiedy vſtániećie / áby was przyięli do przybyt-ków wiecznych.

Tu wykłáda iáśniéy to co piérwéy o ßáfárzu mówił/ iż ſobie czynił przy-
iaćioły / áby zrzuconégo z vrzędu przyięli do Domów ſwych. Thóż do ßáfá-
rzow świátá tego powtarza/ żeby oni też tákże czynili/ czynili ſobie przyiaćio-
ły z bogactw/ áby ie przyięli do przybytków wiecznych. Dáiąc thym znáć/ że
nigdy to v PánáBogá nie zginie / co wierna ßczodrobliwość tu rozßáfuie:
bo zá tym y złośći y grzéchów żadna tám pámięć nie będźie/ gdźie świádec-
two pobożnośći przyſtąpi. Y tu Pan okázuie/ iż vboſtwo dáie w pośmiéch/
w nędze/ y w vtrapienié ná świećie/ áby Duchá ich zbáwił/ y w Króleſtwie
ſwym ony ćießył.

Hieronymus ad Hedibiam.

Iákie bogáctwá dobre ſą.

Dano tedy vbogim tu ćierpieć niedoſtátki/ á bogátym áby mieli wſpo magáiąc prawdziwe vbogie zapłáte od Páná Bogá/ czáſu dokończenią y v ſtániá żywotá ich. Boć to iáſna rzecz/ że iáłmużná iáko wodá brud/ ták on omywa grzéchy: A kto tráći pieniądze dla brátá y przyiaćielá od Páná Bo gá nedzą vtrapionego/ kłádzie ſobie ſkarb w roſkazániu miłego BOgá: b oná iáłmużná prosi zań Páná Bogá. Ale o tym ná ten czás doſyć niech be dzie/ gdyżeſmy iuż Jáłmużne y miłośierdzie wedle potrzeby wykładu piſm nie ná iednym mieyſcu zálecáli: á też y ſámá thu od Páná nie ledá zálecem odnosi/ gdyż iáſnie powiáda/ że ná on czás ma być pomocna / kiedy then ś wiát/ y ten żywot/ vſtáną.

Danie: 4. ver: 24. Ecclesi: 29. á ver: 13. ad 17.

Pytánie pierwße

☞ Aleby podobno kto pytał: Azaż nie ſam Pan Chriſtus przyymuie d wiecznych przybytków/ gdyż on ſam Odkupićiel/ on Pośrzednik/on Droga on Żywot/á náoſtátek żaden nieprzychodzi do Oycá iedno przezeń: á ieſli ty lo przezeń ſámego przychodzimy do wiecznych przybytków / iákoż nas ći th vbodzy/ którym dobrodzieyſtwá czynimy/ máią tám przyymowáć/gdyż tam ſámi bez tego Páná á Pośrzedniká wnidź nie mogą? Ná toć thák odpo wiádam: Chriſtus Pan mowe te ſwą mówi do wiernych wßytkich/tho ie do Zwolenników/ iákom powyżßéy pokazał/ á w perſonie Zwolenników d wßytkich wiernych przezeń vſpráwiedliwionych: którzy pewnie to wiedzą/ żywot wieczny ieſt dar Boży nam ziednány przez Páná Jezu Chriſtá / Syn Bogá Oycá. Otóż inákßym obyczáiem Chriſtus Pan nas przyymuie do ży wotá wiecznego/á niż vbodzy: Chriſtus iáko pewny dawcá/ y iſtotny Pan dáie nam ſwoie y Oycá ſwoiego KRóleſtwo: A oni iáko gotuiący dróg ſwoym świádectwem / które wydawáią o vczynności náßéy / potwierdzái przed Pánem wiáre náße/żeſmy w niéy z pożytkiem żyli/żeſmy w niéy niegn śnymi byli/ żeſmy roſkazánie y wolą Páńſką w niéy pełnili/y miłośćią chrz śćiáńſką ią potwierdzáli. Otóż tákim ſpoſobem przyymuią/ bo wiáre náſ zdobią/ y o niéy świádcząc / dáią pewną przyczyne nam do zbáwienia/ y d przyiećia nas do Króleſtwá Niebieſkiego. Tákże tedy rozumiéy słowá th gdy mówi/ Przyymą was: to ieſt/ áby wam proſbámi y świádectwem do brodzieyſtw/ pewne przyiećie zgotowáli/ etc. Gdybyśćie vſtáli/ to ieſt/gd vſtánie wáß żywot cześny. etc.

Pytánie drugie.

☞ Ale vrosłoby ießcze komu tákie mniemánie z oſtátnich słów Ewány liey dzisieyßéy / gdy Pan roſkázuie z nieſpráwiedliwych bogactw czynić ſob przyiaćioły / którzyby dróge czynili do Króleſtwá Niebieſkiego: y mówiłb ták: Ponieważ Pan z nieſpráwiedliwych bogactw każe ſobie iednáć przyi ćie do przybytków wiecznych: tedy ia bede zgromadzał nieſpráwiedliwie/ zgromádziwßy thák bede ſobie iednał to przyiećie do przybytków wiecznych potwierdzáiąc pierwßego dowodu powieśći ſwéy słowy Páńſkimi: y thy ſobie iuż oſtátek gruntuią ku pomocy. Ná co mu ták odpowiádam: Pa wpoſpolitoſći wßytki bogáctwá zowie nieſpráwiedliwe/choć też drugie mo gą być/y ſą/ dobrze nábyte: ále iż rzadko ták nábyte/áby przyſády nie miáł álbo áby dzierżawce ſwégo do złego y nieprawośći nie vwiodły/ tedy ie Pa ſtąd wßytki wobec nieſpráwiedliwymi zowie. Co tedy Pan w poſpolitośći z wie/ ty do oſobnégo twego zbierániá nie poćiągay: bo inßa rzecz nieſpráw dliwie nábytych vżywáć/ á inßa nieſpráwiedliwie ich nábywáć: inßa rzecz/ z dobrych nieſpráwiedliwe y nie dobre ludzie czynią / dla czego ſą nieſpráwi dliwymi názwáne: á inßa że ſye kto nieſpráwiedliwym dla nábyćia ich cz ni. Otóż źle ich nábywáć nic inßégo nie ieſt/ iedno nieſpráwiedliwym ſye d nich czynić: á then który ſye nieprawym álbo nieſpráwiedliwym ſam vczyn do przybytków wiecznych nie wnidzie: y by też to dawał co wydziéra/ áll bierze z vbóſtwá/ nád ich powinność/ nie ieſt to wdzieczno v Páná. Aby

Eccles: 34. ver: 24.

prwdá byłá / wierzymy Pismu kthóre ták mówi : Kto ofiáruie ofiáre z má
iętności vbogich/ ták to wdzieczno v Páná Bogá/ iáko kiedyby kto ofiáro-
wał syná przed oblicznością oycá iego. Pan / iáko przez Proroká powiáda/
nie lubi łupiestwá ná swéy ofierze / á w iáłmużnie miałby go przyymowáć ?
nie wiérz themu : przeto Prorok mówi / Łam twóy chléb vbogiemu : mówi
twóy chléb/nie cudzy/nie wyłupiony/nie zpłáczu ludzkiég nábyty/ nie zkrzywd
ludzkich zgromádzony : ále twóy własny/z pobożnéy pracéy twéy/ który masz
z ieobráženiem bliźniego twégo/táki day/ táki z pożytkiem twym vbogi od
ciebie weźmie. Ostátek czytay v Micheaszá Proroká w szóstym/ náuczysz sye
która iest rzecz dobra v páná/y co po tobie Pan Bóg chce/tám cie odsyłam.

Isaiæ 61. versu 8.
Ibidem 58. ver. 7.
Micheæ 6. à ver: 7. ad 13.

Teraz miéy ná tym dosyć/żeciesmy pokazáli ábys sobie niebrał słów Páńskich
ná twé wzgorszenié/ á wątpliwości któreby mogły vmysłóm dwornym vrość
z Ewányeliéy/ áby były rozwiązáne. Day Pánie Boże Oycze/ od którego-
śmy wzięli co iesteśmy/ y co mamy/ ábyśmy w tym żywocie ták ich vżywáli/
ábyśmy dla nich/ nam wiernym zgotowánéy wiecznéy Oyczyzny / y onych
wiecznych przybytków/nie vtrácili : przez wspomożenie potężne Páná á Zbá
wicielá nászego/ á Syná twégo namileyszégo IEzu Christá / który z tobą ży-
ie w iedności Duchá S. Bóg wieczny prawdziwie. Amen.

ORATIO.

Summá Ewányeliéy tá iest.

I.

Naprzód : Párábołá Ewányeliéy opowiáda/ y wszem tho pokázuie/ iż
ludzie ná świecie żywiąc/ wiecéy sye vmieią stáráć o dobrá czesne / choć y
przez wielkié trudności y niebespieczeństwá/ przykłádáiąc do thego pracéy/
wiáry/ y czuyności/ á niż o dobrá wieczne : gdyż tych pilnieyszybyśmy mie-
ć być/ których z poczćiwością z dóbr BOżych nábyć możem/ á trwáią na
wieki : niż tych / których pilnie á źle nábywáiąc / zá máły czás w kłopocie ich
zostawiamy. Bo wiémy iż świát zchodzi precz / á my giniemy do ziemie káżde-
go dniá y godziny.

II.

Po wtóre: Párábołá chwali opátrznégo/choć ze złégo nábyćia/ nie prze-
to áby tho zálecáłá z strony onégo który z dóbr sobie zleconych/ niewiernie
száfuiąc / dobrze sobie ná potomny czás czynił : ále w nim ludzki rozum y
zwyczay pokázuie/ że ták mądrze sobie ludzie zwykli czynić pospolićie/że z cu-
dzégo czynią sobie dobrze do czásu. Niechże tedy y w rzeczách Duszných o so-
bie czuią/ á ták z dóbr Bożych do czásu sobie vżyczonych / będą mądrzy/ áby
duszy swéy dobrze czynili.

III.

Po trzecie : Jáko czynić/ sam Pan Christus zámykáiąc Párábołe vczy:
pokázuiąc wiernym swoim co czynić máią / dla otrzymá-
nia wiecznych przybytków.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dzieſiata po Tróycy S. wedlug opiſánia Lukaſzá S. w Kápit: 19.

A Gdy ſye przybliżał / widząc Miaſto płákał nád nim / mówiąc Iż gdybyś poznáło / y ty / á zwła ſzczá w ten dzień twóy / który tobie ieſt ku pokoiowi : álec teraz zákryto ieſt od oczu twoich. Abowiém przy dą dni ná cie / że obtoczą cie nieprzy iáciele twoi wáłem / y oblegą á o krążą cie / y ścisną cie ze wſzech ſtron : á ná ziemie cie porzucą / y ſyny twoie którzy w tobie ſą. A nie zoſtáwią w tobie kámienia ná kámieniu: przetho / iżeś nie poznáło czáſu nawiedzenia ſwégo. A wſzedſzy do Kościolá / po czął wygániác przedawáiące y kupuiące w nim / mówiąc : Ná piſano ieſt / Iż dom móy / dom modlitwy ieſt: á wy vczyniliście ij iáſkinią lotrowſką. Y był w Kościele nauczáiąc ná káżdy dzień.

A

POżyteczne náuki náſze/ chrze ſćijaninie miły / z rzeczy wiádomych muſimy ſobie ná pámiec przywodźić : y iáſna to v wſzech wobec rzecz ieſt / że przyiaciel dobry/ ſzczyry/ y życzliwy / kiedy widźi przyiaciela ſwégo iaki przyſzły vpadek/ álbo ſzkode / ná któréyby on ſzkodliwie vpáść miał/ ſtára ſye nápominánim ſwoim przeſtrzégáiąc/ áby przedſiewźiecia ſwego ſzkodliwego ſobie poprzeſtał : przywodźi przykłády/ áby ſye z cudzych przygód karał y oſtrzégał: dáie porade/ iákoby pohámowáć mógł onego padku przyſzłego / z przygody która pewną baczy z nieprzyſtoynych ſpraw y ſtepków przyiaciela onego którego miłuie. A gdy widźi że nápominánie go lekce waża y pomiátáią/ á obchodźi go to/ żáłuie tego/ ſnadź y z płáczem go vżywa / widząc że praca iego / iego ſtáránie y nápominánie zdrowe / v zyiaciela mieyſcá nie miáło: bacząc też ná przyſzły vpadek/ który ma przyść ema którego miłuie / z ſpraw nieprzyſtoynych iego : żáłuie głupiégo rozu iego/ nárzeka/ lámentuie/ y ſam w ſobie y przed ludźmi / że z niebácznoi y ocietnośći ſwoiéy / on przyiaćiel iego nieupámietáły / zdrowa iego ráda rdźił: y opowiáda ſye/ że ieſliżeby mu ſye z ſpraw iego nieprzyſtoynych co áło/ áby on w tym winien nie był. Iż ták czynią ſzczyrzy y życzliwi przyiele/ iáſne to rzeczy ſą/ czeſto ſye im oczy náſze przypátruią/ y vſzy przyſłuawáią/ przeto thego dłużſzym dowodem dowodźić niepotrzebá. Ale co erni przyiáćiele czynią przyiacielom ſwym/ to Pan á Zbáwićiel náſz czynił ym/ którzy wedle przyrodzenia y człowieczenſtwá iego byli mu we krwi winni. Abowiém z nich ród máiąc / ćiáło y krew z Pánny czyſtéy Máriey iąwſzy/ właſnym iáko człowiek/ mówie / Zydowinem był. Co S. Máteuſz naród iego wypiſuiąc/ pilnie pokazał/ prowádząc naród iego od Abráma / áż do Jozephá mniémánego Oycá Páná náſzego JEzu Christá : nie y Jozeph miał być przyczyną człowieczeńſtwá iego/ gdyż on z Duchá S. poczęty y národzony nád biég przyrodzony z Pánny / ále żeby dał znáć/ iż nná á rodźićielká ieg / nie żeby z narodu Zydowſkiégo proſtego byłá/ ále że łá z narodu Królów Zydowſkich/ z onego Dawidá Królá y Proroká Zywſkiégo świetego pochodzących. Bo ſye nie godźiło w małżeńſtwo wſtewáć wedle Zakonu/ iedno z tegoż Tribu álbo pokolenia. Otóż gdy JOzef ez Máttheuſzá S. pokazał ſye z pokolenia być Dawidowego/ iuż Pánná Małżonká iego z inſzego pokolenia być nie mogłá/ iedno z tego co y on/ iá Zakon Boży roſkázował. Był thedy Pan Chriſtus wedle ćiáłá/ choc z uchá S. poczetego/ ále ze krwie Pánny naczyſtſzéy ſtworzonego/ rodu Królw Zydowſkich. Do tego/ w Zydoſtwie ſye vrodźił iáko práwy Zydowin/ oezánie przyiął/ dla potwiérdzenia obietnic które były Oycom vczynione w konie : ród ſwóy wedle ćiáłá miedzy Zydy miał/ w Zakonie iáko prawdźiy Zydowin żył. Y przeto y Jan S. Ewányeliſtá mówił : Że do ſwoiéy wnośći przyſzedł/ á ſwoi go nie przyieli. A iżby ták było/ ná wielu mieyſcách wel S. to pokázuie/ że Pan Chriſtus wedle ćiáłá poſzedł z rodu Oycówych/ którymi ſye ſzczyći naród Zydowſki/ y ták mówi / Z nich Chriſtus wedł ciáłá. Y przeto ie ná drugim mieścu zowie przyrodzonymi różdzkámi/ práe iákoby z iednéy Oliwnéy mácice z Pánem Chriſtuſem : y zowie ich piérrodne początki/ świete / mácice świetą/ okrom tych różdzek które ſye niewiárſtwem odſzczépiły. To tu pokázuie/ że Pan Chriſtus ćiáło wźiąwſzy

B

C

D

E

Vkázanie zkąd Pánu przyſzedł żal y płacz miáſta Jeruzalem / y obywátelow iego.

Math: 1. à ver: 1. ad 17.

Ioan: 1. verſu 11.

Roma: 9. verſu 5.
Rom: 11. verſu 21. & 16. & 17.

z ćiáłá Pánienſkiégo / wedle ćiáłá prawdziwy Zydowin był. A iż był prawdziwy Zydowin/ ich krwie/ tedy káżdy łatwie może poznáć iáko ie miłował: co áby ſye iáśniéy tobie pokazáło/ z Máttheußá S. możeß ſye tego náuczyć. A to w onéy rozmowie Páńſkiéy z niewiáſtą Chánáneyſką/ gdźie Pan zowie inße narody pſy/ á Zydowſki naród ſynámi. Otóż gdy ie ſynámi zwáć raczył/ znáć że nie iáko przyiáćioły/ ále iáko ſyny miłowáć ie raczył: á że ie prawdziwie miłował iáko ród ſwóy/ iáko przyiaćioły ſwe/ y náoſtátek iáko ſyny ſwe/ dla których zbáwienia przednieyßym obyczáiem od Oycá ſwégo Niebieſkiégo był poſłan. Co iednák znáczy/ á nie ták znáczy iáko właſnie vczy y dziſieyßa Ewányelia: bo miłuiąc naród ſwóy / á widząc co zá zákámiáłośćią ſerc ich/ y zá złymi ſpráwámi ich/ miáło ná nie zá karanié przyść: iáko práwy przyiaćiél/ iáko ich przyrodzony Zbáwićiél/ przeſtrzéga y nápomina te którym ſye opowiádał do zbáwienia ich/ nie tylo z nimi obcuiąc / ále też y dawno przed tym Mądrośćią Oyc á ſwégo Niebieſkiégo wieczną bedąc/ do nich Proroki ſłał vſtáwicznie/ od obłedliwych ich dróg przez nie ie odwodząc: o czym iednák iáſne ſą świádectwá z Ewányeliéy. Ano maß v Mátthеußá S. gdźie do wßytkiégo narodu Zydowſkiégo mówił Pan ty ſłowá/ które niekiedy Iehowá Bóg nád Bogi/ á ſam Stworzyćiél/ przez Hieremiaßá Proroká mówił: Ode dniá którégo wyßli Oycowie wáßy z ziemie Egiptſkiéy/ áż do dźiſieyßego czáſu/ y dniá/ ſłałem do was wßytki ſługi moie Proroki / á nie ſłucháliśćie mie/ ániśćie nákłonili vßu ſwoich: ále krzczycá wáßá zátwárdźiáła byłá/ gorzéyeśćie ießcze czynili niż Oycowie. Chceß wiedźiéć który to był Iehowá Bóg prawdziwy/ co ſłał Proroki? Słuchay/ á nauczy ćie Pan ſam v Mátthеußá kiedy mówił: Oto ia ſlę do was (Zydom mówiąc) Proroki/ mędrce/ w piſmie vczone/ á wy z nich niektóre kámionuiećie/ drugie krzyżuiećie y biczuiećie w Bóżnicách wáßych. A iżby temu lepiéy wierzył/ że ten który to mówi v Mátthеußá S. Bóg był/ pátrz co Lukáß mówi: Mátthеuß święty ták powiádá / Otho ia do was ſlę Proroki: á Lukáß S. wykłáda kto to mówi/ mówiąc: Mądrość Boża mówiłá/ poſyłam do was Proroki: á Mądrość Boża co ieſt inßégo/ iedno Bóg? za Bóg był kiedy bez Mądrośći? nie był nigdy. Nád to/ áza Pan Bóg ma nábytą Mądrość? nie nábytą/ iedno wieczną: ták/ iż Mądrość w Pánu BOgu/ ſam Bóg ieſt: Bo w nim niemáß/ y w náturze iego/ nic nábytégo/ nic przyłączonégo/ iedno ßczyra á iedyna iſtność ieſt/ przyſady żadnéy nie máiąc. Co tedy IEhowá Bóg v Proroká mówił/ że ſłał Proroki: Pan Chriſtus v Mátthеußá opowiáda/ żem ia ſłał: A Lukáß S. iáſnie pokázuie/ że to Mądrość Boża ſłáłá. A iż ſye iuż pokazáło/ y ták ieſt/ że Mądrość Boża / Bóg ſam w ſwéy iſtoćie ieſt: tedy ſtąd może poznáć káżdy/ że dawnych czáſow Chriſtus/ yle Syn iednourodzony/ á Mądrość Bogá Oycá ſwégo/ ſtárał ſye o zbáwienié ludu onégo Zydowſkiégo/ iáko práwy Bóg / Zbáwićiél / y wybáwićiél ich: co ſye tym dowodem iáſnie pokázuie.

Math: 15. ver: 26. Zydowie ſynowie byli.

Ierem: 7. à ver: 25. ad 27. Chriſtus prawdziwy BOg / bo on poſyłał Proroki. *Math: 23. ver: 34.*

Lucæ 11. verſu 49.

Deus eſt natura ſimplex non admittens compoſitionem.

Mądrość Boża ieſt IEhowá/ on który ieſt Bóg wieczny y prawdziwy/ á ten od wieków ſłał Proroki narod Zydowſki vcząc y przeſtrzégáiąc:

A iż Chriſtus Pan wedle nátury Boſkiéy ieſt Mądrość Boża/ Ioan 1. v. 1. Coloſ: 1. v. 15. et 16. Luce 11. v. 49. Epheſ: 4. v. 10. 1. Corin: 1. v. 24. iáko Piſmo święte świádczy:

Tedy Chriſtus ieſt IEhowá on Bóg wieczny y prawdziwy/ kthóry od wieków ſłał Proroki Zydy vcząc y przeſtrzégáiąc.

A ponieważ tá prawdá z Apoſtolſkich Piſm y z Ewányeliſtów ſye pokázuie/ tedy możem pobáczyć / iż nietylo wedle ćiáłá z Zydowſkiéy krwie wźiętégo był Pan miłośćią przychylny Zydom/ ále y od początku ich zdawná/ iáko Bóg prawdziwy/ ſtárał ſye o nie. Nie dármo tedy Piotr S. powiáda:

Duchem Chrystusowy mówili Prorocy: nie bez przyczyny Páwel S. poká-
uie/ że ná puszczy idąc z Egiptu Zydowie Chrystusá kusili/ choć sye to dzia-
eko przed národzeniem Christá Páná. Lepiéy ći lepiéy o wieczności
Syná Bożégo/ w iego náturze BOskiéy/ rozumieli y vczyli/ niż Cerintowi/
osetanowi / Nestoriusowi / Máchometowi vczniowie / Gregoriano-
synowie zátrácenia.

ámknimyż tedy to násze przedsięwzięćié/że Pan nász zdawna naród Zy-
ki sobie vlubił y vmiłował/y przeto przez MOyzeszá narodem osobliwie
ínym / ludem nábytym / ludem swoim / osobliwie od siebie vmiłowá-
od siebie odkupionym/ná wielu mieścách we wtórych Księgách Moy-
sych/ y indziéy ie krzćić/y tákimi przemiánki názywáć raczył. Tákże y v
oków Winnicą wybráną od siebie szczepioną / y dáléy/coby thu długo
odzić : co iednák zásłá są miłości wielkiéy: y przeto iż ie zdawná miło-
nigdy ich od złości hámowáć nie poprzestał. Hámował ie przed przy-
swoim przez Proroki/ á czásu przyszcia swégo / powiádáć nie potrzebá
iáką pilnością sam pracował/ chodząc po wszytkiéy kráinie Zydow-
nápominájąc/dobrze im czyniąc/ y pracuiąc sye o ich zbáwieniu / y prze-
mówił: Chciałem was zgromádzić/iáko kokosz zgromadza kury pod skrzy
niechćieliśćie : przetóż biádá wam będźie Doktorom/w pismie náuczo-
Phárizeuszom obłudnym. Biádá tobie JEruzálem/które zábijasz Pro-
á náwet Syná Bożégo nie słuchasz/y owszem mówisz/To iest dziedzic/
my go. Biádá płód w żywoćie noszącym: Płaczćie ná sie/ y ná syny
/ Niewiásty. Czemu Pánie? czemuś ták napominał srogo? czemu ná-
ek widząc ich zápámiętáłe serce/iuż do krésu męki swéy przychodząc/ Pá
iż płaczesz nád Miástem onym zacnym / nád ludem onym okwitym ?
Temu płácze Pan/ że naród od siebie vmiłowány / Miásto wielkimi błogo-
sławieństwy od niego vszláchćione/Kośćiół/ kedy chwalono było Jmie Bo-
ycá iego/y iego z nim wspól/naród Królów y Proroków świętych/ wi-
że to wszytko wspustoszáłość okrutną/bárzo szkárádą y szkodliwą/ obró-
ćić ie miáło : á widząc to/ iáko práwy ich przyiaciel y rodzic/pierwéy nápo-
mina/prosi/ woła/Jeśli sye nie vpámiętaćie/tedy spustoszeie dóm wász. Wi-
dzi nieupámiętánie/ átóż bácz z dźisieyszéy Ewányeliéy co czyni: ták powiá-
da Ewányelia/ pokázuiąc znák iego miłości przećiwko nim/ że

Widząc Pan Jezus Miásto/ płákał nád nim.

Tu iuż nam wiedźiéć przystoi / kiedy Pan á zbáwićiel nász płákáć raczył
nád tym to Miástem y ludem wszytkim Zydowskim/że mu wiecéy szło o ten
lud wszytek/ á niż o mury onego to Miástá JErozolimskiégo: co áby káżdy
wiedział/ krótko to pokáże z Janá S. Ewányelisty. Kiedy Pan raczył być
w JEruzálem Mieśćie/ gdy Zydowie Kośćiołá wznowionégo pámiątkę y
poświącánié mieli/tám chodźił w Kruszganku który zwano Sálomonów/ á
Zydowie obstąpiwszy go/chćieli sye dowiedźiéć od niego/ieśli on był CHRI-
stus: żeby iuż Dusze ich nie zátrzymawał/á powiedźiał im iásnie. Y Pan od-
powiedáiąc im/ mówił: Powiedźiałem wam/ á nie wierzyćie mi : á vczynki
które ia czynię w Jmie Oycá mego/ iásniec to o mnie świadczą. A iż áni v-
czynkom iego/ áni słowom iego/ wierzyć niechćieli/powiedźiał im Pan przy-
czynę/ że owcámi iego nie byli. Cóż oni? Wnet podnieśli kámienié/ y chćie-
li go vkámionowáć. Ale Pan iął im mówić : Cóż/zá to mię vkámionowáć
chcéćie/żem wam wielé dobrych vczynków pokazał z Oycá moiégo? A Zy-
dowie zá tym powiedźieli : Nie o to/ ále o to/ iż ty będąc człowiekiem/ czy-
nisz sye Bogiem : á to iest bluźniérstwo/ o które my ćiebie vkámionowáć ch-
cemy. Y wywodźił sye im Pan tákim wywodem: Ze nie bluźnił/ále prawdę

1\. Petri 1. versu 11.
1\. Cor: 10. ver: 9.

Exodi 5. ver: 1.& cap:8.ver:1.& 21. & cap: 9. ver: 13. & cap:15. ver: 13. & cap:19. ver: 6. Deut:7. ver: 6.& cap: 14. ver: 2.& cap: 26. ver: 18. Isaiæ 5. ver: 7. & cap: 7. versu 10. Ierem: 2. ver: 2. Math: 23. ver:29. Math: 21. ver 38. Math: 24.ver:19. Lucæ 23. ver: 28.

Math:23. ver: 38.

Ioan:10.à ver: 22. ad 37.

Psal: 81. versu 6.

mówił: y dowodził tego tákim dowodem. Nápisano w Zakonie wáßy
Dawid to mówił / Jam powiedział/ Bogowie iesteście: á Pismo nie m
być wzrußone. Jesliż tedy Pismo zowie ony Bogámi do kthórych mow
Boża sstáłá: iakóż temu/ którego Oyćiec poświećił/ y ná świat posłał/
mowićie bluźniß/ iżem to powiedział/ Jestem Synem Bożym? Troßk
tu zatrzymam prowadźić do końcá Historiéy/ áż vkażę co to zá dowody
śkie były: odpuść mi proßę/ bo tego to mieysce potrzebuie / dla zwódnik
Arriánów y Sámosetánów.

Ioan: 8. versu 41.

Pięknym tu sposobem/ y snádnym dowodem/ Pan iásnie sye opow
dział przed Zydy być Synem Bożym: á Synem z natury Boskiey/ nie z
brodzieystwá/ áni z sposobienia. Pytaß iako? Ato ták: Zydowie/ zw
sye oni synámi Bożymi/ y iásnie tho wyznawáli v Janá w ośmym/ mów
z Panem CHRistusem: My/ powiádaią/ nie z porubstwáśmy sye rodź
bo iednego Oyca mamy Bogá: á ktoć Bogá Oycem wyznawa/ tenći i
synem iest: A iż Zydowie Pana Bogá Oycem swoim być zową/ tedyć sy
mi iego są. Otóż być byli rozumieli Zydowie / że Christus thákim sposob
zwał sye być Synem Bożym/ iáko oni byli / to iest sposobionym/ álbo z
brodzieystwá: á o cóżby sye byli mieli ná Pána gniewáć? Ale iż słyßeli/ że
tákim Synem Bożym być opowiedał/ który żywot wieczny dawał/ grze
odpußczał/ cudá wielkié swym roskázowánim czynił: y że vmárłych zwał
y był/ wskrzéśićielem: iż sye równym Bogu czynił/ y iednym z Oycem ist
być sye opowiádał: wnet iuż oni więcey o nim rozumieli/ niż náßy Samo
táni. Rozumieli/ że sye on inákßym Synem Bożym czynił/ á niż oni byli:
im to pokázowáły cudá/ spráwy/ mowá/ y częste wyznánie Páńskie/ o t
że był práwym Synem Bożym. A náwet ono pytánie Káiphaßá Bisku
iásnie pokázuie/ że wysoko to Syná Bożégo wyznánie rozumiał/ y odłąc
ne od inßych synów BOżych. Bo gdy Páná przed sobą postawionego
przysiągł/ áby wyznał ná iego pytánie/ Jesliżeby on był Christusem/ y on
Synem Bożym? Gdy Pan wyznał/ że był: okrzyknął Páná/ y bluźnierca
vczynił. Znayże Sámosecánie/ że Káiphaß inákßym sposobem rozum
Syná Bożego onego którym był Christus / á niż są inßy synowie sposobi
dobrodzieystwem Bożym: y przeto Ewányelistá Jan S. mówi: Dla te
chćieli Páná zábić/ że nietylo wedle ich baczenia nie świećił Soboty/ ále
Oycá swoiego Bogiem być powiedział/ czyniąc sye równym Bogu. Ot
baczyß/ iákim był Christus Pan Synem BOżym/ że thákim który sye czy
równym Bogu. Pytaß czemu? Temu/ iże był/ y iest/ z nátury Boskiéy
nem Bożym własnym y przyrodzonym. A iesliż Syn własny Oycowski i
własnéy istoty Oycowskiéy/ y z nim iest iednéy nátury w rzeczách przyrodz
nych: tedyć też pewnie y Christus Pan Synem własnym przyrodzonym B
gá Oycá będąc/ iest własnéy istoty iego/ y znim iest iednéy nátury: A pon
waż że istotá BOska nierozdźielna iest/ ále záwżdy iedná y iedyna: thed
miedzy Oycem y Synem iego przyrodzonym y iednourodzonym / thá isto
Boska nie iest rozdźielna/ ále iedná. Jednéy tedy są y nátury/ y istoty/ B
Oyćiec z Synem swoim. Ták tedy to zámkniemy: Gdyż Christus Pan n
sposobionym áni z dobrodzieystwá Bożégo vczynionym / był Synem BO
żym/ iáko inßym wiernym iest przyzwoita/ co y Zydowie z Kaiphaßem swy
Biskupem ználi: tedyć iuż był przyrodzonym / álbo iáko Jan S. świadcz
iednourodzonym: álbo iáko go Páweł S. zowie/ własnym. Bo sposobiony
być nie mógł/ przeto/ że sstrony téy iż Synem był/ równym sye Bogu czyni
żywot wieczny owcóm swym dawał/ ⁊c. A náostátek inße do synostwá B
żégo przysposobia/ y przysposobiał: Bo on dáie moc synámi BOżymi b
wiernym. Więtßy tedy iest niż owi które on tákimi czyni: á zátym prożen ies

Ioan: 10. ver: 28.
Wykłada mieysce Janá S. z Rozdziału dźiesiątey vkazuiąc iákim synem BOżym iest PAN Christus/ przećiwko Kacerstwóm.

Math: 26. á versu 63. ad 66.

Ioan: 5. versu 18.

Ioan: 1. ver: 18. & cap: 3. versu 16.
Roma: 8. ver: 32
Ioan: 1. versu 12.

był/ Pan od bluźnierstwá/ które mu Zydowie zádawáli o tho/ iże sye zwał Synem Bożym : bo był prawdziwym/ iedynym / y iednourodzonym Synem Bogá Oycá.

Albo by podobno ießcze pytał : Pan Christus zowie sye tu poświeconym od Oycá/ y posłánym : iákoż ma być iedney istoty y natury z Oycem/ gdy Bóg Oyciec wedle istoty y natury swéy záwżdy świety/á nikt go nie poświecił bo pismo mówi/Ze iest świety Pan Bóg nász : Ná coć thák odpowiadam : że Bóg Oyciec poświecił Syná yle człowieká. Abowiem thák czytasz w iego Zwiástowániu / gdy Anyół do Pánny mówił : Duch świety zwierzchu przyydźie w ćie / á moc Boża záćmi tobie : y przeto co sye z ćiebie národźi świetégo/ Synem Bożym zwano bedźie. Co sye tedy narodźiło z Pánny/ to iest ćiáło ono zwiástowáne P. Christusowe / świete było/ y záraz poświecone było w poczeciu. Ale ieslizeby ná tym przestáć niechćiał/ iż to poświecenie ták sye rozumieć ma/ tedyć tego ießcze pozwalam: Ze to Pan Christus mówił/ yle prawdźiwy Syn Bogá Oycá swégo / yle wieczny/ y iedney istoty Syn z Oycem swoim. Pytasz iáko : Ato ták : Aza niewiesz/iż Oyciec studnicá iest Bostwá : Aza niewiesz/iż Oyciec iest on/który vrodźił z siebie Syná : Iż tedy iest Syn/ z Oycá Synem iest : á okróm Oycá Synemby on być nie mógł/ y dla tego Synem iest że Oycá ma. Ieslize tedy ma tho od Oycá/ że Synem iest/ tedyć y to od Oycá ma że tákim Synem iest/iákim iest Oyciec. Wiecznym iest Oyciec/ Syn tákże wiecznym iest. Bo iesli w przyrodzonych sprawách/ Oyciec nie może być płodu swego/ to iest syna albo dźiewki/ stárszym/bo dopiéro oycem iest kiedy potomstwo ma: tákże y o onym Oycu niebieskim rozumiéy / Ze rázem kiedy sye Oycem sstał / syná miał : á záwżdy był Oycem/nigdy ten czás nie był kiedyby nie był Oycem. Bo ießcze przed iutrzenką wnetrzności swéy/ á iáko Pismo mówi/ z zywotá vrodźił syná : thedyć záwżdy syná miał. Równą tedy wiecznośćią Syn BOży wieczny iest z Oycem swoim. Dáléyże sye przypátrz: Swietym iest Oyciec/Syn tákże świetym iest : á iáko nierozdźielona w nich iest wieczność / y istność / ták y świetobliwość. Otóż ácz iedną y wieczną świetobliwośćią świety iest Syn/iáko y Oyciec : ále iż Syn z Oycá/ tedy z Oycá swego bedąc Synem przed wszemi wieki świetobliwość iedne y nierozdźielną z nim maiąc/thák mówić raczy Ze go Oyciec poświecił poświeceniem przyrodzonym/ równym / y wiecznym. A potym thák świetego/ y sobie równego w świetobliwośći Syná swego/ dla zbáwienia ludzkiégo zesłał ná świát: y bedąc Bostiey onéy świetobliwośći/ iáko prawdźiwy Bóg/ mówić sam o sobie raczył / gdy sye modlił przed meką swą zá Zwolenniki swoie do Oycá swego: Ia zá nie poświecam sámego siebie. A widźisz że mocą Boską swą sam siebie Pan Christus poświęca : thaką dostáteczną z Oycá świetobliwość wźiął/ że iéy iednáko z Oycem vżywa. Ale o tym ná ten czás dosyć.

Pokazawszy thedy iáko nakrocéy mogło być dowód Páński / iákim sye Synem Bożym pokázował być/ gdy Zydowie áni vczynkom/ áni dowodom iego wierzyć niechćieli : bacząc iákim sye Synem Bożym zwał/ iż równym Bogu Oycu swemu/ chćieli go poimáć. Ale Pan wyszedszy z reku ich/ poszedł zá Iordan na mieysce ono gdźie Jan krzćił przed tym / y mieszkał tám thák długo/áż Lázarz brát Máriéy y Marty w Bethániéy vmárł: która Betha̋nia iedno pietnaśćie stay byłá od Ieruzalem. A gdy Pánu siostry znáć dáły o Lázárzowéy niemocy/tedy powiedźiał Pan Zwolennikom swoim o iego śmierći : bo iuż był vmárł. A szedł potym do Bethániéy/y nálazł tám Zydów wiele/nálazł y Lázárzá trzy dni lezącégo iuż w grobie. A krótko powiádáiąc/ szedł Pan do grobu iego/ płákał / y modlił sye BOgu Oycu : potym głosem wielkim kazał mu iuż vmárłemu wyniść z grobu/á gdy wyszedł/kazał go po

Drugie pytánie.

Psal. 98. versu 9.

Lucæ 1. versu 35.

Poświecił Bóg Oyćiec syná/ tho iest przed wszemi wieki / wiecznie świetym sye z nie go narodźił/gdy ż ták świetym iáko y sam iest/iego vrodźił.

Oyćiec káżdy potomstwa swego láty stárszy/ale iż oycem pothomstwa swego/nie stárszym iest.

Psal. 109. ver. 3.

Christus Pan wedle Bostwa poświecon iest przyrodzonym obyczáiem nienabytym.

Ioan. 17. ver. 19.

Ioan. 10. versu 39.

Ioan. 11. v. 14. et 18. & inde ad finem.

tym rozwiązáć. A widziáło tho wiele Zydow/ y przeto iedni vwierzyli weń/ niektórzy biegli do Phárizeuſzów/ y powiedzieli im to co vczynił Jezus. G gdy vſłyſzeli Biſkupi/ Pháryzeuſzowie/ y wſzytek wálny Duchowny Sena mówili z ſobą: Cóż czynimy / ten człowiek wiele znáków czyni ? ieſliże go t puśćimy/ vwierząc weń wſzyſcy ? Vrádzili thedy onego dniá áby go zábili Pan o wſzytkim wiedząc/ z Bethániey poſzedł áż do Ephráim/ y tám przeb wał z Vczniámi ſwoimi. Byłá też nie dáleko Wielkanoc Zydowſka/ y zgr madzáło ſye ludzi śiłá przed Wielkanocą dla oczyśćienia ſwégo do Jeruz lem/ y ſzukáli Páná pilnie. Bo iednák Biſkupi y Phárizeuſzowie dáli byli r ſkazánie/ áby/ ktoby wiedział o nim gdzieby był/ dał znáć/ iżeby go poimal

Ioan: 12. à verſu 1. ad 16.

Już ſye tedy przybliżał czás Meki Páná náſzégo/ y przeto przed ſześcią dni d Wielkiéynocy przyſzedł zásie do Betániey/ gdzie był Lázarz od niego wſkrz ſzony od vmárłych/ y tám mu vczyniono wieczerzą/ y Márya poſługowáł á Lázárz był ieden z tych którzy z nim v ſtołu siedzieli. A gdy było po wiecz rzy/ Márya funt oleyku Nárdu ſzczyrégo wonnégo y koſztownégo wylał ná nogi Páńſkié; o co Judaſz Jſkáriotes zdraycá y złodziey/ ácz ieden ze Z wolenników/ gniewał ſye/ powiádáiąc że go było lepiey zá trzy ſtá groſzy prz dáć/ á pieniądze vbogim dáć. Ale wymówił Pan Máryą/ że dobrze vczynił A gdy ſye w JEruzalem dowiedzieli że JEzus był w Betániey/ ſzło ich tá bárzo wiele/ nie tylko dla Páná JEzuſá/ ále żeby też widzieli Lázárzá wſkrz ſzonégo od vmárłych: y tám ich wiele w Páná JEzuſá vwierzyło. Náz iutrz tedy Pan náſz poſłał dwu Zwolenników ſwoich do Miáſtá / á tho g ſye przybliżał do Jeruzálem ode wśi Bethphâge rzeczoney/ która byłá p górze Oliwney. Już nie dáleko Miáſtá/ gdy przywiedli oſłá / y odziáli go dzieniem ſwoim/ Páná ná wierzchu poſádziwſzy/ prowádzili go do JEruz lem. Czego tłuſzcza dowiedziawſzy ſye/ wielki zbór ludzi záſzli mu drógę do g ry Oliwney / thám mu triumph czynili/ odzienie y rózdzki ná drógę przed miecąc: wołáli wſzyſcy mówiąc/ Hozánná: to ieſt/ zbaw nas prosimy: Bł goſłáwiony on tho który miał przyść w Jmie Páńſkié Król Jzrahelſki. tám w onym prowádzeniu/ y w onym wołániu/ krzyczeniu/ gdy ſye Pan prz bliżał do Miáſtá onégo JERozolimſkiégo/ pátrząc ná nie/ widząc przyſz rzeczy kthóre przyść miáły; przodkiem iáko go okrutnie w onym Mieśćie krótkim czáśie zámordowáć mieli: potym widząc co zá odpłátę zá to mi wziąć wſzyſcy/ iuż obywátele nie tylo Miáſtá onego/ ále y Ziemie wſzytki Zydowſkiey. A vważywſzy to wſzytko v siebie/ do tego przyſzło w onym w ſelu inſzych/ w onym winſzowániu/ że Pan płakał / iáko Ewányeliſtá Luk S. powiáda w dziſieyſzey Ewányeliey: Widząc Pan Jezus Miáſto/ pł kał nád nim.

Matth: 21. à ver: 1. ad 10.

Kiedy Pan Chriſtus płakał.

Phili: 2. verſu 7. Habitu inuentus vt homo.

Chrześćijáninie miły / o tym Pánie czytamy że płákał/ á nie czytamy by sie kiedy śmiał.

1\. Abowiem płákał gdy ſye národził: bo wypuśćił podobny głos wſzy kim ſye rodzącym płácząc/ iáko piſmo świadczy.

2\. Płákał powtóre / kiedy od vmárłych wſkrzéſzał Lázárzá w Betháni ták żáłobliwie/ że Zydowie którzy to widzieli/ dziwuiąc ſye płáczu iego mów li; Oto/ iákoć go miłował.

3\. Dziś áto płákał nád Miáſtem Jerozolimſkim/ z nárzekánim y z żale niemáłym: iáko o tym Ewányelia dziſieyſza świadczy.

4\. A oſtátecznie płákał ná krzyżu záwieſzony/ o czym Páwel S. świadcz Prosby y modlitwy z wielkim wołánim y płáczem ná krzyżu ofiárował/ y d vczciwośći ſwey wyſłucháány ieſt: á czynił to zá nas/ y dla zbáwienia náſ go. Otóż widźimy w Piśmie Páná płáczącego. Acz to rozumiem/ żeć nie b ták vſtáwicznym żalem obćiążony/ áby też y śmiać ſye kiedy niemiał: gdyż t

Hebræ: 5. ver: 7.

y ſą káżdemu człowiekowi z przyrodzenia/ płákáć á śmiać ſye.

Już o płáczu Páńſkim teraz z Ewányelią mówić będziemy. Bo łzy y z Páná Chriſtuſów doſyć nam dáią świádectwá/ iż to nie ládá rzecz by- która Pan náß ták lámentował/ á nawięcéy w onym weſołym tryum- / kiedy ták wielka zgráiá ludźi go prowádząc / wßego dobrego mu win- álá. Acz też y to Pánu táiemno nie było/ że nie długo onéy chuci miáły łe y okrutne ſkutki : bo teraz go błogoſłáwionym zową/ á ßóſtego dniá m złoczyńcą przed Piłatem/ bluźniercą przed Biſkupy y Kśiężą go zwá- niego ſye náigrawáli / pośmiewáli / ꝛć : widźiał tho Pan wßytko co ſye ć miáło w rychłym czáśie / y iáko ſye im to nágrodźić miáło : y przetho y kuie/ y ich vpadku ogromnego z płáczem żáłuie. A lituie ſtráty y zguby zyiaćiół ſwych gwałtownych/ y mordowników ſwoich przyßłych/ którzy á chući ſwéy nie raz go byli zámordowáli/ y rękomá ſwoimi tho potym ełnili : iuż práwie niewdźięczności ſwéy wßytkę ſpráwę pokázuiąc/ którą rzed tym iáſnymi ſłowy Pan opowiádał/ á nawięcéy w onéy przypowie- którą mówił do nich o Winnicy ßczepionéy od człowieká/ y oſádzonéy o- mi. Do którey gdy do nich ſłał ſługi po pożytki z onéy Winnice / áby ie u ſwemu dáli / thedy pobili y poránili ſługi/ y powinności Pánu ſwemu niechćieli : áż náoſtátek Pan onéy Winnice rzekł : posle do nich Syná o miłégo / áza ſye go záwſtydzą kiedy go oglądáią. Ale oni źli oracze zawßy Syná/ ieli mówić : Tenći ieſt dźiedźic/ pódźmy zábiymy go/ y z- ſye przy nas Oyczyzná iego/ ꝛć. Toć Pan mówić raczył wyrázáiąc im czy ich/ niewdźięczność ich/ iż áni ſługóm miłégo Bogá wdźięczni byli/ noſtátek y Syná iego miłégo wzgárdźili y zábili. A iáko Pan Chriſtus/ e niewdźięczność często im opowiádał: ták też y ich ſpuſtoßenie częſto- im opowiádáć raczył. Miedzy inßych wiele nápominánia y opowiádá- iáſne ono było które Márek S. nápiſał we trzynaſtym : Gdy Pan wy- z Kośćiołá Jerozolimſkiégo/ tám Zwolennik ieden z onych co go náßlá áli/ mówił do Páná : Miſtrzu/ poyżrzy ná ty kámienie foremnie poſtá- ne y wyrobione. Któremu ták odpowiedźiał Pan : Widźiß tho wielkie owánie ? powiádam ći/ iż nie zoſtánie tu kámień ná kámieniu któryby nie epſowány. Co ſye potym wßytko wypełniło/ iż nie tylo Kośćiół/ ále zgo- ßytko Miáſto ták popſowáne było/ iż kámień ná kámieniu cáło nie zo- : przeto Pan Jezus mocą Boſtwá ſwego widząc tákie ſpuſtoßenie one- Miáſtá ták koßtownego / w then czás widząc Miáſto płákał/ á płácząc wił do niego ty ſłowá :

Mar: 12. à ver: 1. ad 8.

Lucæ 20. à ver: 9. ad 15.

Mar: 13. v: 1. & 2.

E byżeś tho y ty wiedźiáło / (płákáłoby) á zwła- ßczá tego to dniá twoiego/ co ieſt ku pokoiowi two- iemu (teraz.)

Jákoby rzekł Pan : O Mießczánie Jerozolimſcy/ byśćie to wiedźieli co viém/ y co ieſt przed oczymá moimi/ iáko wiele złego ná was / y dźiatki ße/ ná żony/ domy/ y máietności wáße/ przyydźie : choć teraz wßytko ſye m wedle myśli powodźi / w pokoiu y w roſkoßy żyiećie / iednák y w thym oiu/ y w roſkoßách wáßych/ byśćie then ſwóy vpadek przyßły/ y rychły/ dźieli/ płákálibyśćie. Ale próżno/ ſámi nie wiećie/ áni ſye czuiećie/ á mnie ápominánie moie wzgardzaćie : oſtrzegániu moiemu nie wierzyćie/ vpá- etáć ſye niechcećie / y owßem złośći do złośći nágromádzaćie : á przedſię ogá wßechmogącego/ Oycá mego/ ſobie łáſkáwym być rozumiećie/ iż was ázem nie karze : y tym zákryto ieſt wßytko złe / kthóre przyść ma ná was/ oczu wáßych. A przeto Pan zowie on czás pokoiu ich/ dniem ich. Pytaß

czemu ?

czemu ? Temu/ iże on czás pokoiu nie do Bożey woley / ále do swoiey/ y roskoßy swoich obrácáli/ które Jerozolimczyki zwodziły od woley BOżey do woley Szátáńskiey przywodziły.

Jeslize tedy my ludzie Chrześćijáńscy słyßymy co sye sstáło Miástu J- ruzálem/ y narodowi Zydowskiemu/zá nieprawośćiámi y niewdzięcznośći- mi ich/ co poniżey sye lepiey pokaże : tedyby nam z nich bráć przykład/ á k- ráć sye z nich / ábysmy niewdzięcznośćią dárów nam dánych od miłego B- gá/ w obrzydliwość Pánu nie przyßli. Dawnoć powiádáią/y rozum to p- kázuie/ Zeć ßczesliwy on iest człowiek/któreg cudze ßkody y vpadki przestr- żonym y opátrznym czynią. Lepieyći że z kogo inßego bierzemy przykłá- przestrogi/ á niżby kto z nas miał bráć. Ato przypátrz sye Zydom rospustn- żywiącym / nic sobie złego nieobiecuiącym/ pokoiu vżywáiącym / do wßet- czności go swoiey obrácáiącym/ná przyßłe rzeczj nic sie nie ogleduiącym/ czego przyßli : nie mieli przed oczymá onego pismá / które kázdemu człowi- kowi mówi : Nie chelp sye obiecuiąc sobie dzień iutrzeyßy/ gdyż niewieß c- vrodzi przyßły dzień którego czekaß. Y ná drugim mieścu : Niewie człowi- dokończenia swego : ále iáko ryby wędą łowią/ á ptaki sidlem / ták bywá- ludzie poimáni w czásu złym / gdy ná nie nagle przypádnie : ták iáko ná t- Zydy przypadł. Który ácz nie zárázem/ á wßákże w rychłym czásie potk- naród Zydowski / y Miásto JErozolimskie. Y wiedzieć mamy/ że Pism- nam nápisáne/ y przykłády w Historyach nam zostáwione/ y wßytki sprá- nam ná przestrogę y náukę nápisáne są/ábysmy z nich ználi czego sie wystr- gáć/ y czego naßládowáć mamy. Tákże y w dzisieyßey Ewányeliey náp- sano nam żal y płácz Páná á Zbáwićielá náßego Jezu Christá : Nie prze- inßego/ iedno ábysmy baczyli iákiego łáskáwego Páná á Zbáwićielá mam- który ták iest żálosny ná vpadek náß : który pierwey nápomina/ prosi : ná- státek gdy nieupámiętáłe káráć ma / z żalem y z płáczem to czyni / choć n- przyiaciele swoie/ y ony którzy go wzgardzáią/káráć zá ich przestępstwo m- á przedsie mówi to co Prorok opowiedział : Biádáß mnie/ poćieße sye y p- mßczę nád nieprzyiaćioły moimi, rc. Y tu sye vcz káżdy / żeć niechce Pan mierci żadnego człowieká/ wiecey prágnie iego nawrocenia y vpámietáni- Abowiem kiedy złych żáłuie/ nád nimi płácze/ á płácze vpadku ich ; znáć m- żeß żeć sye w pomście y wkaraniu ich namniey nie kocha. A wßákże iż kárz- spráwiedliwość iego ináczey mu nie dopuśći. Bo iáko z miłosierdzia y z ł- ski swey długo czeka/ thák zásie z spráwiedliwośći/ którey pełen/ złość y n- práwość ludzką sądzić y káráć powinien. Mieymyß to tedy Chrześćijánin- miły ná baczeniu/ á stáraymy sye/ ábysmy tey łáski Páńskiey lekce nie waż- li/ dobrodzieystw iego ábysmy nie pomiatali / y spráwy náße zá dobrą wiár- ták do woley miłego Bogá obracáli ábysmy łáski iego vczestnikámi byli. V- żywaymy pokoiu/y inßych dobrodzieystw Páńskich nam dánych / wedle w- ley miłego Bogá / á náuki Ewányeliey świętey/ strzegąc sye obrázić Páná á kárząc sye z przygód thych/ którzy dla wßeteczności y nieprawośći swoi- poginęli : á ostátek co ich zostáło/ ná pośmiech wßytkiego świátá są zost- wieni ; iáko sye to poniżey ßérzey pokaże. Vczmy sye ießcze z płáczu Pán- náßego/ w weselu tego świátá sye nie kocháć / ná przyßłe rzeczy sye oglądáć áby nie były inße iedno ty / że świát przechodząc z pożądliwośćiámi swym- nic bespiecznego nikomu nie obiecuie / wßelákiego wesela dokończenie / pł- czem pieczętuie/ przygody y vtrápienia vstáwicznie gotuie/ koniec bliski y n- wiádomy przemiiniónym czásem wßytkim vkázuie : thák/ iż nic ná świećie n- iest ták pewnégo / iedno śmierć : nic niepewnieyßégo y omylnieyßégo/ iedn- czás śmierći. Y kto sye w tym obaczy y przypátrzy sye temu / wierze niecha- będzie iákim chce wßetecznym człowiekiem/ żeć wyznáć musi / iż then świa-

Prouer: 27. ver: 1.
Eccles: 9. ver: 12.

Przyczyny płáczu Páńskiego.
I.

Isaiæ 1. versu 24.
Ezech: 18. ver: 23.

II.

III.

1. Ioan: 2. ver: 17.

iest wielka omyłá/ y kocháć sye w nim omylność iest. Vżywáć czásu z boiáźni miłego Bogá człowiekowi przystoi / gdyż mu dla thego Pan Bóg y żywot/ y czas/ dáć raczył : ále wszeteczności y bezbożności czynić ná świećie/ tą umą że świát powoli komu/ to nie przystoi/y niegodzi sye ludźiem Chrześcijáńskim/ którzy świátu máią być vmárłymi : álbo iáko Páweł S. mówi: Mnie świát iest vkrzyżowánym/y ia świátu: Bo wszytko mniémam być ná mi śmieci. Przypátrzże sye tedy/ gdyż wszytki rzeczy są ná świećie iáko śmieći/ gdyż wszelákié ćiáło/ iáko Prorok powiádá/ iáko śiáno iest/ y tudźiéż z ozdobą y chwałą swą. W czymże sye kocháć: w czym nádźieie pokłádáć masz: W tym sye kochay co trwa ná wieki/ to iest w Pánu BOgu twoim : thego skromnie/w boiáźni miłego Bogá/vżyway/ co masz do czásu: Rospámiętywáy często grzéchy twoie/ pámiętay ná śmierć/ miéy przed oczymá srogi sąd miłégo Bogá. A gdy ty rzeczy v śiebie vważysz/ záprawdę żeć sye wiecéy będźie chćiáło płákáć z Pánem twoim nád JERuzalem płáczącym / á niż sye weselić. Przypátrz sye nędzy ludzkiéy w twym dobrym mieniu/ vważ go v śiebie/ y toć pokaże / że ieśli miłość masz Chrześćijáńską / będźiesz miał czego załowáć.

Galat: 6. ver: 14.
Philip: 3. ver 8.
Isaiæ 40. ver: 6.

IIII.

Táć miłość Páná przywiodłá że płákał / że żáłował nędze y vtrapienia narodu onégo Żydowskiégo/ y vpadku Miástá ich : co Pan iáśnie pokázuie w tych to słowiéch gdy mówić raczy :

Przyydą dni ná ćię / że obtoczą ćię nieprzyiaciele twoi wálem/ y oblegą á okrążą ćię / y śćisną ćię ze wszech stron : á ná źiemię ćię porzucą/y syny twoie którzy w tobie są: A nie zostáwią wtobie kámieniá ná kámieniu.

Już tu mieysce to wykłádáiąc/przystoi nam pilnie sie bádáć z Historiey/ ieśliże sye to wypełniło/ álbo iáko sye wypełniło/to Proroctwo Páńskié. Będźiem tedy pokázowáć vpadek ludu y Miástá JErozolimskiégo/ kthóry sye ssiał we czterdźieśći lat potym płáczu Páńskim. Bo po Męce Páná nászégo vták wielką rospustę byli przyszli Żydowie/y wták wielkié rozlanie krwie wybránych Bożych/y wiernych Páná Christusowych/iż téż Jozefus ich Kápłan y rodźic ták powiádá : Że by byli Rzymiánie nie pokarali z dopuszczeniá Bożégo ich złośći/ y niewdźięczności dobrodźieystw miłégo Bogá / tedy musiáłáby ie byłá álbo źiemiá pożrzéć/álboby muśieli byli záginąć potopem álbo piorunem / álbo Sodomskim ogniem. Bo snać lepsze ná on czás thymi plagámi Pan Bóg kárał/á niż oni byli : y przeto od początku świátá wszytkie trapienia y plagi którymi Pan Bóg złe ludźi kárał/ ieśli z Żydowską kaźnią y vtrapieniem będą porównáne/ trudno áby im porównáć miáły : thák srogie Páńską kaźń zá swe złośći ná sobie odnieśli. Co ábysmy lepiéy pobaczyli/ rozdźielim te powieść spustoszenia ich ná troie.

Iosephus libro 6. cap: 16. de bello Iudaico.

Przodkiem dowiémy sye / co sye dźiało przed tym niż thá kaźń BOża okrutna ná Żydy/ y Miásto Jeruzálem przyszłá. 1.

Po wtóre/ wypowiémy wszytki kaźni y przygody okrutne / Miástá y ludźi Jerozolimskich. 2.

Po trzećié / iáki vpadek odniosło Miásto/ y lud wszytek / gdy Miásto wźięto. 3.

¶ Poczniemy thedy powiedáć / co sye dźiało niż Pan Bóg záczął kárać naród Żydowski z ich Miástem. Abowiém czterdźieśći lat Pan Bóg czekáiąc vpá- 1.

iąc vpámietánia ludu onego zákámiáłego / wiélé Pan czynił nápominánia przez dźiwné znáki/ y ná niebie/ y ná ziemi: dawáiąc im znáć áby ſye obaczyli y vpámietáli: co tenże Jozefus pilnie wypiſał. Z niebá naprzód ty znáki mieli: Abowiém cáły Rok nád Miáſtem ſtał obłok / ná kßtałt mieczá, vſtáwicznie: y gwiazdá ogniſta/ którą Kometą zową/ cáły Rok nád Miáſtem/ y Ziemią Zydowſką gorzáłá. Ale ná tym ießcze máło było/wiecéy Pan przydał. Przede dniem Wielkonocnym oſmego dniá Kwiétniá Kſiężycá/ o dźiewiątéy godźinie w noc/ około Ołtarzá/ y Kośćiołá / iáſność thaka byłá przez pułgodźiny/ że iuż wßyſcy mniemieli áby dźień był: y przypátrowáli ſye temu wßyſcy. A prośći ludźie znák ten rozumieli być ná co dobrego: ále ći co piſmo vmieli/ rozumieli iż tho nie dármo było / y wßytko złe znáczyło. A wßakże przedśie ich wßytkich nic nie rußyło/ áby złośći ſwoie vználi/ y zá nie żáłowáli: przeto Pan Bóg nie przeſtawał y ná ziemi cudów dźiwnych czynić/ áby ſye poczuli á vpámietáli. Bo tegóż dniá Wielkonocnego gdy wedle obyczáiu ſwégo Wołu ná ofiáre wiedli / w śród Kośćiołá vrodźił Báráná. Rzecz to byłá nieſłychána áni widána. Nádto y inßymi cudámi Pan ten zły lud nápominał. Bo w Kośćiele otworzyłá ſye ná wſchód ſłońcá fortá / ácz byłá miedźiána/ y ku otworzeniu ćießka/ y bárzo mocno zamkámi y żelazem zámkniona / y pocześći w kámień wkowána / w nocy o godźinie ßóſtéy dobrowolnie ſámá ſye otworzyłá. Stróże gdy ią otworzoną vyźrzeli/ ßli do Vrzedu opowiedźieli to: którzy przyßedßy z zgráią ludźi niemáłą / zá ledwie ią záwárli. Znák to był pewny/co y ſámi Zydowie niektórzy wyznawáli/ że on mocno zbudowány Kośćiół/ miał ſye z taiemnymi mieſcámi ſwymi cudzym narodom otworzyć/y potym w niwecz obróćić. Co iednák znáczyły y ony widzenia ogrómne y ſtráßliwe / kthóre widźieli Dniá dwudźieſtégo pierwßégo Máiá: Bo przed zachodem ſłońcá widźiano wozy z zaſtepy zbroynymi po obłokách widomie biegáiące/ y Miáſto okrążáiące. Znaczył to y on głos w dźień Swiąteczny/ kiedy Kápłani wedle obyczáiu ſwoiégo / we wnetrznym Kośćiele ku Bożéy chwale ſye byli záwárli: tám bedąc vſłyßeli grzmot ogrómny y ſtráßliwy/po którym sſtał ſye głos w Kośćiele w ty ſłowá: Przenieśmy ſye ſtąd/idźmy precz ſtąd. Wßytki ty rzeczy były nápomináiące áby ſye vpámietáli: ále iż byli niektórzy którzy te wßytki znáki ku dobremu wykłádáli / tedy iuż Pan iáſniey z nimi począć raczył / napomináiąc áby ſobie iuż nic dobrégo nie obiecowáli. Bo po tych dźiwnych ſpráwach którymi ſrogie karánie ſwe przyßłe pokázował/ przepuśćił człowieká iednégo imieniem Jezuſá ſyná Ananiaßowégo/ chłopká proſtégo: ten cztéry látá przed Woyną w onym wielkim ich pokoiu y roſkoßy / kiedy ſye byli zeßli niemal wßyſcy do JEruzalem ná Swieto / Bóg wßechmogący wzbudźił w nim Duchá Prorockiégo/ y począł wołáć: Głos od wſchodu/ głos od zachodu ſłońcá/głos od cztérzech wiátrów: głos ten ieſt ná Miáſto Jeruzálem/ y ná Kośćiół iego: ieſt ten głos ná ty którzy ſye żenią/ y ná ich żony: á náoſtátek śćiąga ſie ten głos ná wßytek naród Zydowſki.&c. á wołał po Mieśćie/y po wśiách wßedy chodząc. Y hámowano go z tego/náoſtátek bito nie lutośćiwie/roſkázuiąc áby milczał. Ale on nic inßego nie mówił/y ym dáléy tym tóż wiecéy wołał: áż go Zydowie dáli Stárośćie w moc: tám ták bárzo vbity/ że mieſo od kośći odpadáło: á on áni ſye modlił/áni prosił áby go ták nie bito: náoſtátek áni płákał / iedno ſchyliwßy ſye iáko mógł nabárźiéy wołał: Biádá Jeruzálem Miáſtu. &c. A gdy go Albinus Sedźia pytał/ czemuby thák bárzo wołał/ y ſkądby był? Nic mu nieodpowiedźiał. Y rozumieiąc o nim iáko o ßalonym/ puśćił z ſwéy kaźniéy. A on wyßedßy/ z żadnym towárzyſtwá nie máiąc/ áni ſye zkim w rozmowy wdawáiąc/ zámyslawáiący ſye/ iedną rázą iákoby ocućiwßy ſye/ wołał/ á nawiecéy we dni świete/Biádá/ biádá Miá-

Libro 7. capi: 12. de bello Iudaico.

Cudá ná niebie do vpámietánia nápomináiące.

Cudá ná źiemi.

Hegeſippus piße/ że to nie Wół/ ále Jáłowicá byłá.

ſtu Je-

ſi Jerozolimſkiemu: Biádá Kośćiołowi: Biádá wßytkiemu ludowi. A
noſtátek iuż czáſu oblężenia / gdy dobywano iuż Miáſtá / chodząc po mu-
rch tóż wołał: áż náoſtátek przydał/ Biádá y mnie: á w ten czás kulą ká-
menną go vgodzono/ y zábito.

☞ Sſtáło ſye thedy / kiedy WESpáziáná Ceſárzá ſyn Tytus Hetman
BRmſki / dla vſkromnienia zuchwálſtwá onego złego ludu / przyćiągnął
do JEruzálem / wßyſcy Zydowie ze wßytkiéy Ziemie zeßli ſye tám byli / cze-
śią dla Swiętá Wielkonocnego/ częśćią gárneli ſye oboia płeć do Miáſtá
mocnego przed nieprzyiaćielem / który iuż puſtoßył Ziemie ich/ tháḱ/ że ludu
bło oboiéy płći bárzo wiele w Mieśćie. Pod które gdy Rzymiánie z wiel-
kimi woyſki przyćiągneli/ otoczyli ie w koło/ ták ludem iáko y wałmi/ iż za-
dn áni do nich mógł wnidź / áni od nich wyniść. Nád tho ießcze/ w Mie-
śie miedzy Hetmány Symonem y Janem/którzy bronili Miáſtá/ PanBóg
dopuścił roſtyrk y zwádę/ták że ſye ſobie sſtáli głównymi nieprzyiaćielmi: y
z néy waśni ieden drugiemu żywności popalili wßytki / których było bárzo
wielé nágotowano dla długiego oblężenia Miáſtá. Z ták twárdego tedy
oblężenia/y z popalenia żywnośći nágotowánéy/przyßedł ná ludźi táki głód/
te iż pod dáchy w domách pełno leżało białychgłów vmárłych od głodu/v-
li: pełne były trupów ſtárych ludźi: którzy młodźi á mocnieyßy byli/ ieden
drgiemu od gęby ſtráwę wydźierał / o co ſye mordowáli y zábijáli: áż náo-
ſtátek obgłodzeni iáko ćienie chodząc/ pádáli y zdycháli / ták okrutnie/ że iuż
y trupów niemiał kto chowáć/ musieli ie z muru do wálów miotáć. A thych
których zá krótki czás w wał Mieyſcki wrzucono/ było ſto y pietnaśćie Ty-
sięcy/ y ośmdźieśiąt vmárłych ludźi: które Tytus widząc/ Pánem Bogiem
ſię oświadczał/ weſtchnąwßy y ręce podnióżßy wzgórę/ iż on do thego przy-
czyny nie dał / iedno ich vporna złość: z którego vporu ich przez ßeść ſet kroć
ſt tysięcéy ludźi vmárłych od głodu y od powietrza morowégo wyrzucono
z miáſtá: bo z trupów których chowáć ktho nie miał był wielki ſmród / á z
ſmrodu wielkié powietrze było. Y krótko mówiąc/ do tákiego ogłodzenia
było to Miáſto przyßło / że ná oſtátek Mátki właſne dźiatki ſwoie mordo-
wały y iádły. Wypiſuie to tenże Jozef Kápłan Zydowſki/ o iednéy Pániéy
zacnéy/ któréy było imie María / córká Eleázárowá/ z za Jordaniá: tá była
dla nieprzyiaćiół Rzymiánów viechálá do JEruzálem/ y miáłá doſtátek o-
koło śiebie nie máły: ále wßytko co miáłá / łotrowie którzy chodząc domy w
Mieśćie łupili/ pobráli iéy / y ogłodźili ią że iuż nie miáłá co ieść. A będąc
głodem iuż prawie vtrapioná y znędzoná/nie máiąc posilenia niſkąd/ y o ży-
wności żadnéy nadźieie: ták niebożątko fráſuiąc ſye ná łotry którzy ią ogło-
dźili/ ſtrapiona głodem wielkim/ zábaczyłá miłośći przyrodzonéy/y nád wß-
ßtko przyrodzenié okrutną ſye sſtáwßy/ dźiećiątko przy pierśiách máiąc/
przed ſobą ie położywßy/ iełá ty ſłowá do niego mówić: O nędzne á nießczę-
ſliwe dźiećie v mnie nießczęśliwéy Mátki y znędzonéy/komuż ćię miłe dźiećię
chowáć mam/ w ten nießczęśliwy czás woyny/głodu/y ludźi tych złych/któ-
rzy wydźieráią/ y domy łupią? ieſli ćię żywo zoſtáwię/ niewolnikiem Rzym-
ſkim będźieß: á co nagorßégo / głód niewolą vprzedźił: próżnoć thedy miłe
dźiećie / żywiłám ćię pierśiámi moimi pókim mogłá / theraz pożywieniem y
pokármem moim być muśiß: thobą przydam złym wydźieráczom gniewu/
którą vczynię powieśćią po wßytkim świećie v wßytkich ludźi. A tho mó-
wiąc porwáłá ſyná ſwégo / y zábiłá go/ zábiwßy vwárzyłá / y połowicę zia-
dłá / á połowicę zchowáłá. Ale zátáić ſye to nie mogło/bo poczuli oni łotro-
wie którzy łupili domy wonnosć wárzonégo mięſá / y rzućili ſye do domu/
pytáli coby iádłá: gdy náleść nie mogli/przymuśili ią áby vkázáłá. Oná nie-
bogá powiedźiáłá/Schowáłám tego niemáłą część com iádłá: á zátym dźie-

Marginal notes:

11.

IOsephus libro 6. capi: 14.

Eodem lib:ca: 16.
Eodem lib:ca: 14.

Eodem lib:ca: 16.

Iosephus libro 7. capi: 8.

Rzecz żáłosna y przećiwko przyrodzeniu.

ćiątká onégo połowice vkazáłá: które oni widziawßy zdumieli ſye/ thák że ſtrách ná nie przyßedł/ y ieść niechćieli. Rzekłá oná niewiáſtá mówić do nich: Toć ieſt ſyn móy / iam go iádłá / iédzćie go y wy/ nie bądźćie boiáźliwßy niż niewiáſtá/ á miłosiernieyßy niż Mátká. Ale oni zlekßy ſye wyßli/ y rozſławili ten vczynek po wßytkim mieśćie: zá czym potym przyßedł ſtrách ták wielki ná wßytek lud/ że zgłodzeni ſámi ſye zábijáli/ boiąc ſye áby do tego nieprzyßli/ żeby ich nie iedźiono. O czym gdy ſye dowiedźiał Hetman Rzymſki / żáłował: ále wßytkę winę tę / ſpráwuiąc ſye Pánu BOgu / ná Żydy ſámy wkłádał/ gdyż im on pokóy ofiarował/ á oni go niechćieli. Odpußczał im wßytki winy áby ſye byli poddáli / niechćieli / y owßem miáſto pokoiu woynę/ miáſto zgody zwádę ſobie obráli / y zdycháć morem y głodem woleli / á niż poddáć ſye pod ółd y moc Rzymſką. Aż náoſtátek gwałtem ſye poddáć muśieli/ Kośćiół ſámi zápaliwßy: ſámi ſye zábijáli/ pożyráiąc pieniądze y czérwone złote: które potym porząc ie Rycérſtwo Rzymſkié náydowáli w nich.

Tytus/ Ceſarz potym Rzymſki.

Trwáło to oblężenié Miáſtá Jerozolimſkiégo / od cztérnaſtego dniá Kśiężycá Kwietniá/ áż do dźieśiątego dniá Siérpniá. Kośćiół zápalony zgorzał tegóż dniá / którego był piérwéy gi ſpálił Król Bábilońſki Nábuchodonozor imieniem. Od zbudowánia tedy Kośćiołá tego przez Sálomoná Królá ſyná Dawidowego/ oſtátecznie zburzony Kośćiół ieſt wtóręg roku Céſárzá Veſpázyaná Rzymſkiégo / ſtał lat Tyśiąc/ ſto/ y trzydźieśći. A od Cyruſá Królá Perſkiégo/ który Aggeuſowi Żydowinowi zepſowány Kośćiół przez Bábilończyki / kazał zbudowáć: do tego oſtátniégo iego ſkáżenia lat przeßło/ Sześć ſet/ trzydźieśći y dźiewięć/ Dni cztérdźieśći y pięć.

Libro 6. cap: 15. Ioſephus libro 7. Cap: 9. & 10. de bello Iudaico.

☞ Gdy thedy Miáſto wźieli Rzymiánie / nálázło ſye ießcze ludźi / które poimáli w niewolą/ Dźiewięćdźieśiąt y śiedm Tyśięcy: á co ich pobito y zginęło/ nálázło ſye Jedennaśćie kroć ſto Tyśięcy. Czemu łácno wierzyć iż ich ták wielé było: Bo ná káżdą Wielkąnoc Żydowſką wßyſcy ſye z Ziemie Żydowſkiéy tám zchodźili/ y przeto/ (iáko Florus Neronowi Céſárzowi Rzymſkiemu oznáymił/ który máło ſobie Żydów ważył) Ofiar od zdrowych y czyſtych ludźi / bo nieczyſtym y trędowátym nie dopußczono z Zakonu ofiárowáć / bywáło Dwádźieśćiá kroć ſto Tyśiąc/ y śiedm ſet Tyśięcy Ofiar / od mężów ofiárowánych. Poimáne tedy Żydy przedawano tanie/ bo trzydźieśći Żydów kupowano zá ieden śrebrny groß. Rzthák Miáſto ono wźięło koniec ſwóy: y wypełniło ſye ono Proroctwo Moyzeßowe / które było dawno o tym ſpuſtoßeniu nápiſáne: W Ziemi twoiéy / powiáda Moyzeß / będźieß narodźie Żydowſki ze wßąd ogárniony od Nieprzyiaćiół twoich / w bronách twoich ćiebie ogárną/ y thák vćiſną/ y wygłodzą / że muśiß pożywáć owocu żywotá twego: tho ieſt/ muśiß ieść ſyny twoie / y córki twoie / które ná on czás tobie Pan Bóg twóy da. Wypełniło ſye też y Proroctwo Páná nászego/ które mówił w dźiśieyßéy Ewányeliéy. Bo naprzód Rzymiánie ogárnęli Miáſto ze wßytkich ſtron wáłem/ y wielkośćią ſwoią: záthym śćiſnęli go zewßąd/ z tymi co ſye w nim byli zámknęli / że głodem y morem zdycháć muśieli. A po wźięćiu Miáſtá/ z źiémią budowánie wßytko zrównáli/ y ſyny onego Miáſtá/ to ieſt / Żydy pomordowáli y pobili: y náoſtátek do tháktéy ſpuſtoßáłośći przyßło/ iż kámień ná kámieniu nie zoſtał któryby zepſowánym nie był. Wßytki tedy słowá ſye Páńſkié wypełniły/ ták/ że żadne z vſt Páńſkich próżne nie wyßło: y dla thego ſwoie Apoſtoły v Łukáßá S. nápominał/ y przeſtrzegał mówiąc: Báczćie ábyśćie niebyli zwiedźieni/ y gdy vyźrzyćie Jeruzálem od záſtępów obegnáne/ iuż wiédzćie że ſye przybliżyło ſpuſtoßenie iego: tedy którzyby w Ziemi Żydowſkiéy byli/ niech vćiekáią ná góry/ á którzyby w Jeruzálem byli/ niechay z niego wynidą: którzyby zás byli w kráinách niech do miáſtá nie chodzą: ábowiémći dni to będą pómſty / w które biádá

III. Libro: 7. cap:17.

Hegeſipp⁹ in Anacephalæoſi. Deut:28. verſu:52. & 53.

Lucæ 21. ver:8. & à verſu 20. ad 25.

bedzie wßytkim/ á nawiecéy tym które karmią piersiámi. W ony to dni bedzie ciężkość wielka ná ziemi/ y pómstá nád ludem że od mieczá poginąć muszą á Jeruzálem bedzie deptáne/ etc. Przestrzégał tákim przestrzeżeniem Pan wierne swoie/ y mieli to ná dobrym baczeniu. Bo skoro lud Rzymski ciągnął do Jeruzálem/ wierni Páná Chrystusowi pámietáiąc ná przestrzeżenie Páná swégo/ wyßli precz z Jeruzálem/ y ßli zá rzékę Jordan do Królestwá Heroda Agrypy/ do Miástá które zwano Pellá/ á tám mießkali áż Jeruzálem znißczono.

Redy byli wierni vstąpili/ vkázuie.

Tum krótko wypisał wßytkę porażkę Zydowską/ y wßytko znißczenie ich: kto sye mu przypátrzy/ dosyć żałosne y smutku pełne/ które y Páná nászego ták było wzrußyło/ że widząc to/ y wiedząc o tym/ płákał: iáko Ewányelia pokázuie. Poczelić byli zásie Zydowie/ kthórych było troche zostało po skálach y mieyscách pustych/ z onych rumów budowáć Miásto znowu/ y mieli iuż nie złe początki: ále wnet dowiedziawßy sye Rzymski Cesarz Adrianus/ tám przyciągnął/ y ono co byli záczeli/ y ostátki czego było do końcá nie pokázono/ wßytko skáził/ y wniwecz obrócił. Ná ostátek onych Zydów trochá co byłá zostálá/ przedsie w pokoiu nie byli: bo nástawßy ná Césárstwo Rzymskié po Titusie Domician/ wysiékł wßytki którzy z narodu Dawidowégo/ y Páná Chrystusowégo/ znáczyli sye być: thám ich siła wymordowano. O czym pißą nie tylo Jozefus/ ále Hegesippus/ y Eusebius/ którzy tę wßytki przygody y spustoßenia Miástá Jerozolimskiégo wypisáli/ y vpadek ludu Zydowskiégo: Którego Pan opłákiwał/ á opłákawßy dał przyczyny opowiedział ią/ dla czego to ie potkáło/ w tych słowiéch gdy mówił ku onmu Miástu:

Przeto/ iżeś nie vznáło czásu náwiedzenia twego.

Aby káżdy rozumiał co to iest czás náwiedzenia czyiego od Páná Bogá/ ma wiedzieć/ że Pan Bóg dwoiákim sposobem ludzie náwiedza: Niekiedy przepußczáiąc karánie swoie ná złe/ niekiedy dobrze czyniąc swym. V Zydów onych/ nád którymi Pan płákał/ był czás náwiedzenia/ ále w wielkim miłosierdziu Bożym. Bo náwiedził był Bóg Oyciec Synem swoim/ y z vst iego świetą náuką/ nápominiáiąc áby sye vpámietáli: ofiáruiąc im łáskę/ y żywot wieczny/ by iedno chćieli byli porzucić zákámiáłość sercá swego. A iż to porzucili/ słußnie Pan Chrystus im mówić raczy/ Ze nie vználi czásu łáskáwego náwiedzenia BOżego. Do kthórego vznánia mieli wielé osobliwych przyczyn.

Zydowie do vznánia mieli przyczyn wiele.

I. ¶ Abowiém widzieli cudá wielkié/ które o Pánu Chrystusie dawáły świádectwá nieomylne/ że mu wierzyć mieli/ y iego słucháć.

II. ¶ Mieli zásie przed oczymá swoimi/ powieśći Prorockich wypełnienia.

Gen: 49. ver: 10.
Danie: 9. ver: 24.

¶ Widzieli/ że vstáło Berło Królewskié z narodu ich: widzieli że vstáło pomázánié. Mieli tedy iuż pewnie wiedzieć/ że iuż był przyßedł Swiety nád wßytkimi świetymi. Bo to vstáć ináczéy nie miáło/ iedno zá przyßćim tego Swietego/ który miał być nád wßytki świetym.

III. *Zacha: 9. ver: 9.*

¶ Nád to/ przed oczymá ich Królá onego vbogiégo v Zácháryaßá opisánego/ chwalitá tłußcza/ y wiodłá z tryumfem do Jeruzálem: wyznawáiąc iego przyßćié błogosłáwione/ y iuż wypełnione/ wedle Proroctw y obietnic.

IIII. *Ioan. 1. v. 20. & 21.*

¶ Słyßeli y Janá Krzćićielá świádectwo o nim/ człowieká zacnie vrodzonego/ dobrego/ y świetego/ o którym sámi rozumieli żeby był onym Prorokiem który przyść miał/ álbo Heliaßem/ mogli mu iuż wierzyć.

V. *Math: 3. ver: 17.* *Math: 17. versu 5.*

¶ A náostátek słyßeli y głos z niebá v Jordanu/ gdźie Bóg Oyciec wyznał go być Synem swoim namileyßym/ y roskazał go wßytkim słucháć. Ty rzeczy/ y wielé inßych/ nápomináły ie do tego/ áby vználi czás on łáskáwy/

ktorego ie Pan miłosierdzim swoim náwiedzáć / łáską swą nád inße vprze-
dzáć/ vpominki swymi obdárowáć był raczył.

VI.
Rom: 2. versu 4.

¶ Przystąpiłá byłá do tego ćierpliwość długa miłego BOgá/ y oczeki-
wánie vpámietánia ich/przedsie áni Miásto/áni lud iego/vpámietáć sye nie-
chćieli/ áni chćieli vznáć łáskáwego náwiedzenia miłego Bogá. Pytaß ce-
zá przyczyná iest they niewdźieczności/ iż żadney rzeczy pobáczyć niechćieli,
czymby mogli byli wziąć náuke do vznania: wiedz iż dwoiá zasłoná ie slepiła.

Przyczyny záslepienia.
I.

¶ Pierwßa/ Cielesne roskoßy/ vżywánie dobr swoich w pokoiu/ okwitość
chlebá y winá / tháksze wßelákich dostátkow. Co sam Pan Christus znaczy,
gdy mowi: Ze mieli pokoy/ w ktorym dni nie Boże/ále swoie trawili. Tákże
y onym Bogaczom dwiemá tá przyczyná záslepienia byłá / że o Duße swoie
nic niedbáli/ ále stárał sye ieden o rozßerzenia gumien swoich / á drugi o ro-
skoßne wychowánie brzuchá y ćiáłá swego / áby ie hoynie karmił / y koßtem
wielkim odziewał y chedożył. Tá też byłá przyczyná y Sodomie/ że zginełá
y z obywátelmi swymi: iáko Prorok powiáda.

Lucæ 11. versu 18.
Lucæ 16. ver: 19.
Ezech: 16. v: 49.

II.

¶ Z teyże zasłony ćielesności y rospusty/ vrosłá zasłoná Dußna druga: iż
Dußá przed buynym ćiáłem nie mogłá do znáiomości BOżey wskoráć / y v-
znáć nie mogłá łáski miłego Bogá. Abowiem podał ie Pan wvmysł wzgár-
dzony/ niechćieli prawdy słucháć/ iáko Páweł S. świadczy/ wiec przyßli n-
táki błąd / iż wierzyli kłamstwu. A przeto Pan mowić raczył wobec wßyt-
kim: Chćiałem cie iuż przez Proroki / iuż sam przez sie zgromádzić/ iáko ko-
koß zgromadza kurczątká pod skrzydłá swoie/ á nie chćiałoś: To iest/ obro-
ćiliśćie słuch swoy do kłamstwá/ opuśćiliśćie prawde/ y obrzydziliśćie sye i-
otoż maćie wzgárdzony przed Pánem BOgiem swoy vmysł / puśćił was n-
wynáláski y Trádycye wáße/ ábyśćie zgineli.

Roma: 1. ver: 28.
2. Tess: 2. ver: 11.
Math: 23. ver: 47.

Iużeśćie przypátrzyć sye mogli przyczynam/ czemu thák znácznego ná-
wiedzenia swego/ ták znácznych dobrodźieystw nie vználi Zydowie/dla czeg-
y pogineli. A tu przypátrzyć sye nam pilnie potrzebá/y obeyżrzeć sye w sprá-
wách náßych / wiedząc iż cokolwiek nápisáno iest / ná náße náuke nápisáno
iest. Widzimy dla czego Zydowie pogineli/dla tego/ iż nie ználi czásu náwie-
dzenia swego. Przypátrzże sye miły chrześćijáński człowiecze/á obywátelu te-
zacney Korony: przypátrz sye mowie temu / iákie Páńskie przepußczenia n-
nas przychodzą: áza nie żáłosna rzecz to byłá w Ieruzálem/ że ták wiele lu-
dzi głodem/ y morem / vmiérało! áza tho nie żáłosna rzecz byłá/ że Mátk-
dźiećiątko swoie zámordowawßy iádłá ie/ nád przyrodzenie okrućieństwá v-
żywáiąc! Coż/ zaż sye tego nie náydowało v nas tych lat/ktore Pan Bog
ták zgłodzone ná nas przepußczáć raczył: Rok ktorego Pisano 1572. go-
ßym y głodnieyßym będąc niż były przed nim ony dwie lećie podle siebie/áza
máło ludzi morem y głodem zieły z tego świátá! áza do tákowego głodu ni-
przyßło/ że mátki dźiatki zábijáły y iádły! ktore zá to gárdły karano!

To rzecz iest pewna/że w Sierádzkiey ziemi we dwu wsiach/ mienić ich
tu nie bede/ wßák tego wiele ludzi świádomi/ dwie niewieśćie o to strácono,
że iedná dwoie dźieci zábiłá/ y ziádłá byłá iuż iedno / y drugiego połowice/
połowice náleziono v niey w komorze czego inßego ßukáiąc. A druga iedn-
máiąc/zábiłá ie y ziádłá/po głowie tylo dźiećiecey okrućieństwá doßto. Ia-
w ten czás iedno we dwu mil był od tego mieyscá kedy ty niewiásty trácono

Trácono ie piątego dniá Lutego.

Tegoż Roku nie dáleko Krákowá/ iedno rowne połtory mile/zgłodzon-
niewiástá ze dwoygiem dźieci/ gdy y sámá y dźiatki co ieść nie mieli/ wziąw-
ßy one dźiatki swe wrzućiłá ie w Wisłe / y sámá potym wskoczyłá: ták sám-
siebie y z dźiatkámi potopiłá. Inßych okrutnych rzeczy nie wspominam
ktorych sye ludźie dla głodu ważyli. Co tu piße/ przed Pánem Bogiem pra-
wde ßczyrą piße/ á nie wymysły żadne. A iż ták wielkie pomsty y karani-

Przyczyny ſrogie go karánia Páná Bogá/ które czyni nád námi.

1. Ioan: 5. ver: 20. Ioan: 20. ver: 28. Ioan: 14. verſu 1. Acto: 3. ver: 15. Acto: 2. ver: 38. Galat: 2. ver: 20.

miłego Bogá nád námi ſye dźieią/ cóż kto rozumieć inſzégo ma/ iedno to że Pan Bóg z gniewu ſwoiégo to raczy ná nas przepuſzczáć? Nie vználiſmy czáſu náwiedzenia Páńſkiégo: bo Bóg Oyćiec náwiedźił nas thákim miłośierdźim/ iż nam obiáwił Syná ſwégo: vználiſmy go doſtátecznie/ chwalili/ przyſtoyną cześć iemu czynili/ iáko y podźiś wierni/ y przy Kośćiele prawdźiwym trwáiący czynią/ wyznawáiąc y wierząc go być prawdźiwym/ vrodzonym/ przyrodzonym/ y iedynym Synem Bogá Oycá: wyznawáiąc go z Tomaſzem Apoſtołem/ Pánem ſwoim/ y BOgiem ſwoim: wierząc weń wedle iego roſkazánia/ które mówił do Zwolenników ſwoich thymi ſłowy: Wierzyćie w Bogá/ y w mie wierzćie/ iáko w tego który ieſt przednią przyczyną żywotá náſzégo/ y przez którégo Imię bierzemy odpuſzczenié grzéchów. Do którégo ſye wierni z Pawłem S. záwżdy onymi ſłowy odwoływáli/ mówiąc: Nie ia iuż żywę/ ále żywie we mnie Jezus Chriſtus/ á żywot móy ieſt w wierze Syná Bożégo/ który mie ták vmiłował/ iż ſam śiebie zá mie wydał. A to byłá prawdźiwa wiárá któréyeſmy ſye od Apoſtołów náuczyli o Synu Bożym/ y w którey nas Pan Bóg mnożyć y chowáć raczył/ ták długo w tym to Króleſtwie błogoſłáwiąc nam/ y przodkóm náſzym/ przez Syná ſwégo Jezu Chriſtá: w którégo ták ſzczyrze wierzyli w iednośći Duchá/ y w iednéy chwale/ y w iednoſtáynym Kośćiele. Ale ſkoro przyſzło do nas Kácérſtwo/ Kośćiołá Bożégo roſtárgnienié/ co dáley to ſye z námi gorzéy dźiało: A ſkoro iuż przyſzło bluźniérſtwo Arriánſkié y Sámoſetáńſkié do nas/ kiedy iuż Syná Bożégo zelżono/ wieczność mu Boſtwá odięto/ y dźiwnymi bluźniérſtwy iego ſye náurągano y nábluźniono/ y bluźnić nie przeſtáią/ zá tákim nas Pan Bóg karániém náwiedźił/ tákim głodem/ y tákimi nie vrozáymi/ że od głodu ludźi wiecey vmárło/ á niż od morowégo powietrza. A náoſtátek co było dźiw w oblężonym Mieśćie Jeruzálem/ że Mátká dźiećię ſwoie zábiłá y iádłá/ to v nas w Polſzcze nie ná iednym mieſcu ſye ſtáło: á przedśie thákié ſrogié náwiedzenié Páńſkié/ máłe pohámowánié od bluźnierſtw Syná Bożégo vczyniło/ y przeto ſrożſze nas rzeczy od Páná BOgá czekáią. Ná Zydy przywiodłá krew przelana Prorocka táką pómſte/ że potrácili Króleſtwo ſwe/ Miáſtá y máiętnośći ſwe/ á náoſtátek y sámi śiebie potrácili. Strzeż Pánie Boże/ áby bluźniérſtwo Syná twégo miłégo Páná Jezu Chriſtá/ którym go źli ludźie záwſze krzyżuią v nas w Polſzcze/ pómſty podobnéy ná nas nie przyniosło: co bez pochyby ináczéy być nie może/ ieſliże ſye nie vznáią ći/ którzy práwéy wiáry ſtárádawnéy odſtąpiwſzy/ dáli ſye Szátáńſkim Apoſtołom zmamić/ áby ſye rozbili ná kámieniu Pánie JEzu Chriſtuśie. Dla których/ rzecz pewna/ ieſli Boſkiégo miłośierdźia nie będźie/ iáko powſzechnie głodem karał/ ták powſzechnie ſrożſzą pómſtą/ to ieſt mieczem nieprzyiaćielſkim/ y Pogáńſkim/ káráć muśi. Czego nas Pánie BOże w Tróycy iedyny rácz záchowáć.

Math: 23. ver: 35.

Roma: 9. ver: 32.

Vkazawſzy tedy dla czego Zydy ták ſrogo ſkáráć raczył Pan Bóg/ pokazawſzy przeſtroge náſze/ y przyczyne gniewu miłego Bogá/ którym nas náwiedźáć raczył/ co Pan przyiáchawſzy do Jeruzálem czynił/ z Ewanyeliey poznaiemy/ która ták o tym świadczy: iż Pan náſz

Wſzedſzy do Kośćiołá (Jerozolimſkiégo) począł wyganiáć thy/ którzy w nim przedawáli y kupowáli.

Okazánie że Pan Chriſtus ieſt prawdźiwy Bóg.

Kośćiół Sálomonów/ zbudowány był ku czći y ku chwale Pánu Bogu wiecznemu y wſzechmogącemu/ któremu też y Ofiáry tám były poſtánowione y modlitwy były czynione. Do tego to Kośćiołá/ wedle Proroká Málá-

chiaßá/ miał niekiedy Pan przyść: á nie inßy Pan/ iedno ten ktoremu on ko-
śćiół był zbudowány / y ktorego ofiárámi y modlitwámi w nim proßono /
łáſki iego ßukano: o czym ták Máláchiaß Prorok powiedźiał: Przyydźie d

Malach:3.verſu 1.

Kośćiołá ſwoiego pánuiący Pan/ ktorego wy ßukaćie / y Anyoł Teſtámen-
tu ktorego wy chcećie / oto przyydźie/ mowi Pan Zastępow. Widźiß/ że te
PAN ktorego chwalili/ ktorego ßukáli/ y ktorego vbłagali/ miał być/ mia
przyść/ do tego ſwego Kośćiołá. A iż Prorok rozumiał to o Synu Bożym/
o prawdźiwym onỹ Meſſyaßu ktory przyść miał/ ktorym był P. Chriſtus: te
dy to káżdy pobáczyć może/ że ten tho Kośćiół Sálomonow Pánu onemu
Meſſyaßowi prawdźiwemu/ ku czći y chwale był zbudowány/ ktorego tám
Zydowie chwalili/ ßukáli ofiárámi/ y mieć chćieli. Vkázuie ſye tu z Prorok
być Bogiem onym prawdźiwym Meſſyaß on/ ktorym ieſt Pan ChRiſtus
ktoremu Bogu ku czći Kośćiół był zbudowány / y ktoremu chwały/ modły
y ofiáry / w Kośćiele były czynione: co ſye tákim dowodem iáśniey pokázá
może.

Dowod Boſtwá Páná Chriſtuſá.

Kośćiół Sálomonow Pánu Bogu Jehowie zbudowan był/ y ten Bóg
w nim chwalon y wzywan był/ á nie inßy: Ale iż on Kośćiół Sálomo-
now był zbudowány Meſſyaßowi / áby w nim był chwalon y wzywan:
Tedy Meſſyaß ieſt on Bóg Jehowá/ ktoremu ten tho Kośćiół był zbudo-
wan/ áby w nim był wzywan y chwalon.

Pierwßa częſć Dowodu ieſt prawdźiwa ſámá przez śie / y przez dowo
z piſmá Xiąg Krolewſkich/ 3. Reg: Cap: 6. v. 1. et 11. Cap: 7. v. 51. e
Cap: 8. v. 15. Wtora częſć iáſnie ſye pokázuie z wyżßey pokazánego pi-
ſmá Máláchiaßowego/ ktory mowi: Iż Meſſyaß on ktorego ßukáli / mia
do ſwego Kośćiołá przyść. Co ſye iáſnie okazáło w tych ſłowiech Páńſkic
ktore przyßedßy do tegoż Kośćiołá mowił: Dom moy/ Dom Modlitwy ie
wezwan. Co mowił iáko prawdźiwy Meſſyaß/ y on Zbáwićiel wßytkich/ o-
biecány. Jeſt tedy on Bóg Jehowá/ ktorego był Kośćiół/ y ktoremu ten t
Kośćiół był zbudowan.

Wiem co przećiwnicy Boſtwá Syná Bożego tu mowią / powiádáią
że dla tego Meſſyaßow/ á zá tym Páná Chriſtuſow/ Kośćiół Sálomonow
rzeczony ieſt/ iż Chriſtuſá znáczył/ y śmierci iego táiemnice w ſobie zamykał
á to w onych Ofiárách/ ꝛc. Ale ſye ná tym mylą. Bo z Páwłá S. do Zy-
dow mieli ſie vczyć/ że Kośćiół Sálomonow figurą był nie Chriſtuſá Páná

Hebræ 9. ver: 24.

ále Niebá: y znácznie y Kośćiół y Biſkupá Páwel S. opiſał/ y rozdźielił/
pokázuie/ że nie do ręką vczynioney świątnice wßedł Pan Chriſtus / ktore
byłá figurá oná świątnicá w Kośćiele Zydowſkim / do kthorey raz Biſku
wchodźił do Roku: ále wßedł do niebá/ áby był widźian w oblicznośći Bo-
żey dla nas.

Nád to / ieſliże Pan Chriſtus dla tego Pánem Kośćiołá ieſt Sálomo-
nowego/ iż znáczyły ony ſpráwy y Ofiáry Páná Chriſtuſá ktore ſye tám dźia-
ły / iáko przećiwnicy Syná BOżego powiádáią: Tedy thym ſpoſobem y my
będźiemy Pány wßytkich Prorokow / y Pátryárchow ſtárych/ y wßytkiego
ludu Zydowſkiego: przetho/ iż cokolwiek mowili Prorocy/ y co ſye kolwiek
dźiało z Pátryárchámi y z Zydy/ dla nas to ſye dźiało/ y znáczyły ich ſpráw

1. Cor: 10. v: 6. & 11.

nas wierne: iáko Páwel S. tego dowodźi do Koryntow. Otoż obácz/ że te
nie k rzeczy ieſt/ áby kto Pánem miał być onego / ktoregoby znák álbo figurę
iáką ná ſobie odnośił.

Nád to / że Prorok nie tylo Páńſtwo Kośćiołá onego przypiſuie Pánu

Malachiæ 3. ver: 3. & 4.

Chriſtuſowi Meſſyaßowi prawemu / ále wßeláką chwałę Bożą ktora ſye w
Kośćiele dźiałá/ iáko Ofiáry y Modlitwy/ co ſámemu Pánu Bogu przyna-
leży. Bo tym oni ofiáruiący y bogomodlcy ßukáli Páná BOgá / y przetho

Chrystus Pan prawy Bóg iest : bo iego/ á nie inszego szukáli. Ale ieszcze po[w]iádáią/ Ze Prorok zowie tego który miał przyść/ Anyołem Testámentu s[tá]rego : którego imienia Pánu Bogu żaden nie może przyczytáć. Owo zá[...]to mieyscá/ z któregoby szczypáć mogli Páná Christusá przeciwnicy iego/ p[...]cić ná strone niechcą. Bo ták to swe przedsiewzięcie zámykáią : Przetóż z[ow]ie Prorok Kościół on Kościołem Páná Christusowym/ nie dla tego że [ie]dnéy istnosci Boskiéy z Oycem był / y przetho onego Kościołá Pánem by[ł]/ iáko Bóg prawdziwy : ále dla thego/ że iest posłem Bożym/ á posłem n[á] insze zacnieyszym/ milszym/ y łáski iego pełnieyszym.

Co mowią zásię przećiwko temu.

Ale ná tho odpowiádáiąc/ ták mówimy y dowodzimy : Ze wyznawamy [d]wie person być inszégo Oycá persóną/ á inszégo Syná tákże persóną : Oy[cem] Oycá/ á Synem Syná wyznawáiąc/ istoty iedynéy Boskiéy nic niedzie[l]ąc. Wierzymy zásię y wyznawamy/ że Pan Christus Syn Bogá Oycá w[zią]wszy ciáło z Pánny/ y Jednaczem sye sstawszy miedzy nami y Oycem swo[im] niebieskim / rozmáitymi przemiánkámi iest názwány w pismie swietym. B[o] z strony tego iż iest Mediator álbo Pośrzednik/ zowie go Pismo nasie[nie]m niewieścim/ Genes: 3. ver: 15. nasienim błogosłáwionym/ Genes: 22. ve[r]: 18. dla przepowiádánia Ewányeliéy / zowie go Anyolem / Malachie 3. v.. . Dla vrzedu náuki iego/ zowie go Prorokiem/ Deut: 18. ver: 15. zowie D[zi]ećiątkiem národzonym/ y Synem dánym/ Jzaie 9. ver: 6. Synem człowie[c]zym / Dán : 7. v. 13. Luce 19. v. 10. Matth : 25. v. 31. Sługą Páńskim/ y rámieniem Páńskim/ Jsaie 52. v. 10. et 13. Cap : 53. v. 11. Rózgą z pokolenia Jesse/ Jsaie 11. v. 1. Synem Dawidowym/ y narodem spráwiedliwym/ Hieremie 23. v. 5. Matth: 1. v. 21. et Cap : 22. v. 42. Luce 1. v. 32. Owcą do zábicia / y Báránkiem do Ofiáry / Jsaie 16. v. 1. et Cap : 53. v.. . Meżem/ Hieremie 31. v. 22. Królem/ Zacharie 9. v. 9. Spráwiedliwością nászą/ Roma : 8. v. 33. Kámieniem węgielnym/ y doświadczonym/ d[ro]gim/ fundámentowym/ Jsaie 8. ver. 14. Cap: 28. ver. 16. Daniel 2. v: 34. Zbáwicielem/ Zacharie 9. v: 9. Jsaie 45. v. 15. Jezusem/ Matth: 1. v. 21. Káplanem/ Psal: 109. v. 4. Pásterzem/ Joan: 10. v. 11. 1. Pet: 2. v. 25. Messyaszem/ Daniel: 9. v. 29. Psal: 2. v: 2. et Psal: 19. ver: 7. Obaczże te[ż]/ że Pan Christus z Pośrzednictwá swego/ dla własnośći tych spraw kt[ór]e ná sobie odnosił / rozmáitymi przemiánki w Pismie był názwan / iáko te[n] który sie národził z Pánny: iáko ten który tu ná świećie będąc prácował/ modlił sye/ kazał y vczył/ á náostátek y sam siebie ofiárował/ iáko Jzaiasz o ni[m] pisał : Ofiárował sye iż sam chćiał. A sam o tym ták powiedział: Mam m[o]c położyć dusze moie. Przedsię iednák zowąc go ták Pismo z strony ciáłá y [P]ośrzednictwá wźiętego/ nie odiełó mu y tego czym był od wieku. Bo go n[ie] przepomniáło zwáć tym czym od wieku był/ to iest Jehową/ Hiere : 23. v. 5. Emánuelem/ Jsaie 7. v. 14. Adonai/ Psal: 109. v. 1. Daniel: 9. v. 4. Bogiem/ Jsaie 35. v. 3. et 4. Osee 1. v. 7. Roman: 9. v. 5. 2. Thessal: 2. v. 16. Bogiem żywym w którym ma być nádźieią nászá/ 1. Timoth: 4. v. 10. Zbáwićielem y Bogiem / á Bogiem wielkim / Páweł S. do Titusá w wto[r]ym Kápit : v. 11. et 13. y w trzećim Kápit : v. 4. Słowem przez które wszytko stworzono/ Joan: 1. v. 1. et 3. Obrázem Bogá niewidomego/ á w nim wszytko stworzono/ y na źiemi y ná niebie/ widome rzeczy y niewidome/ Colos: 1. v. 15. et 16. Hebre: 1. v. 3. Jest Pánem y BOgiem / Thomasz wyznał/ Joan: 20. v. 28. Skárbnicą mądrośći y vmieietnośći Bożéy/ Páweł S. go wyznawa/ Colos : 2. v. 3. tudźież y Mocą Bożą/ 1. Corinth: 1. v. 24. Zowie go ná wielu mieyscách Ewányelia y Prorocy Synem Bożym/ Dani: 3. v. 92. Psal: 2. v. 7. iednourodzonym / przebywáiącym ná łónie Oycowskim/ Joan: 1. v. 18. Jest początek y dokonánie/ Jsaie 44. v. 6. Joan: 8.

Jáko pismo S. zowie Páná Jezu Christá/ prawdźiwegą syná Bożego/ y Messyasza obiecánego.

Isaiæ 53. versu 7. Ioan: 10. ver: 18.

versu

versu 25. Apoca: 1. v. 8. Ty przemiánki są vkazáne z Pismá/nie iáko Po
śrzedniká/ ale iáko Syná prawdziwego Bożégo : á zá tym iáko prawdziwe
go y istotnego Bogá y Zbáwicielá nászego. Niechayże cię tedy nic nieobru
szą/ że go tu Anyołem Prorok názwał/ bo to z strony Pośrzednictwá vczy
nił/ y z strony ciáłá przyiętégo w którym nam dobre poselstwo zbáwienia ná
szégo opowiádáć raczył : gdyż z strony Bostwá iest Jehowá/ Adonái/ y E
mánuel/ wedle świádectw Prorockich.

Ale iż przećiwnik Páná Christusów śmié to mówić/áby Anyelskim imie
niem Bogá Jehowy Pismo zwáć nie miáło/y to iemu imię nie przystało/ czy
ni to z nieumieiętności pismá/ álbo ze złégo vporu swoiego. Bo sye tho z pi
sma S. pokazáć może iáśnie/że Páná Bogá Jehowę zowie pismo Anyelskim
przemiánkiem: co áby sye pokazáło iáśniéy/ták to pokázuiemy. Pan Bóg v

Exodi 3. versu 2.

kazał sye Moyzeszowi w onym krzu goráiącym v góry Horeb/ y iáko Pismo
świádczy/ iáko człowiek gada z człowiekiem/ ták znim gadał/y iemu wybá
wienié z Egiptu ludu swégo poruczył : y opowiedział mu sye / że z nim miał
być/y był przez wszytek czás poselstwá iego. To Historia w Exodzie świad
czy/ od trzećiégo Kápitulum práwie przez wszytki Księgi/ że Pan Bóg ra

Exodi 32. ver: 9.

czył z Moyzeszem rozmáwiáć/Tablice Przykazánia swego iemu dáć/y o ciel
cá lanégo raczył sye z nim z gniewem rozmáwiáć. A nigdziéy tám nie nay

Exodi 20. ver: 2. Jam iest BOG twóy. etc. Nie mówi/Jam iest Anyoł. etc.

dziesz/ áby ináczéy pismo mówiło/ iedno że to czynił y spráwował Bóg JE
howá. Przypátrzże sye wykłádáczowi thych wszytkich mieysc/ do Zydów
mówiącemu Szczepánowi świętemu : Iż którégo thám w stárym Zakoni
pismo Bogiem zwáło/ten go zowie Anyołem: o czym masz w Dzieiách Apo
stolskich w siódmym Kápitulum : ver: 30. czytay/ obaczysz że ták tám stoi
Vkazał sye Anyoł Moyzeszowi ná puszczy Siná góry we krzu gorąiącym. J
dáléy powiáda : Anyół z Moyzeszem mówił ná górze Siná/ver: 38. y po trze
ćie : Bóg Moyzeszá posłał z reką Anyelską do Egiptu/ ver: 35. A w Exo
dzie mówi Pan Bóg sam / Ja bede z tobą/ v. 12. Cóż/ zbłądziłże Szcze
pan S. że ták powiádał/ iákoby przeko pismu świętemu ? Nie możesz tego

Acto: 6. versu 8.

mówić/ bo był pełen łáski miłégo BOgá/ y mocy iego. Ale iż Bóg Oyćiec
iáko Doktorowie S. vczą/spráwą y mocą Syná swégo/przez którégo wszyt
ko stworzyć y czynić raczył/ y przez którégo wywiódł on lud z Egiptu/tedy to
Syn Boży spráwował/który potym miał nietylo z Egiptskiéy niewoléy wy
báwić lud swoy/ ále z niewoléy náostátek szátáńskiéy miał być wszytkim wy

1. Cor: 10. v: 9. et 10

báwicielem : ták iáko Páweł S. do Korintów piszac/ iáśnie go pokázuie być
przewodnikiem ludu onego Zydowskiégo z Egiptu do ziemie obiecánéy. Bo

Num: 21. v: 5. & 6.

kedy Moyzesz pisze/ szemráli przećiwko Bogu : Páweł S. mówi/ że szemráli
przećiwko Pánu Christusowi/y poginęli. Ták tedy rozumiém/ (záchowa
wszy sobie obronę wykłádu lepszego w Kośćiele Chrześćiáńskim / którégo słu
cham/ y słucháć chcę.) że y Prorok Maláchiasz/ y Szczepan S. Duchem świetym iednym/ Anyołem názwáli personę Syná BOżégo / która pothym
przyiełá człowieczą náturę : y tháktże sstał sye posłem Człowiekiem będąc on
Syn Boży/ on BOG Jehowá/ który wywiódł on lud z Egiptu / á był ná
zwan Anyołem Testámentu : zá którégo spráwą wszytki dziwne spráwy/y tá
iemnice działy sye z Zydy : y on rozmowy miéwał z Oycámi y Pátryárchámi
świętymi/ z Abráhámem/ Jzáákiem/Jakobem/Moyzeszem/ y z inszymi. Ale
dla czego go pismo Jehową Bogiem onym prawdziwym zowie/ tedy to czy
ni Duchem świętym/Bostwo iego iedno z Bogiem Oycem pokázuiąc: gdyż
iedno ieden iest Bóg on Jehowá/ który rozdziału iedności swéy żadnégo nie
ma/ áni miéć może. Otóż masz iż przemiánkiem Anyelskim Pismo Páná
Bogá Jehowę zowie/ y dla czego to czyni/iużem to pokazał. Mieysce tedy
tho z dzisieyszéy Ewányeliéy pokazawszy/ iáko iest prawdziwego BOstwá

Páweł święty do Gál: w iij. v: 19. ták świádczy: Zakon dla przestępców był dány á był dány/posługą ANyelską w reku iednaczá/ to iest/Páná JEzu Christá Messyaszá/á práwego syná Bożego/ Bogá prawdziweg.

Pá ń Chrystusowego świádectwem : przekázy też złych ludzi á nieprzyiaćiół
Bo wá Páná Chrystusowego odkrywszy/ y dosyć im vczyniwszy / przyczyny
sye owiedźieć muszą/ przécz Pan swego Kośćiołá bronił/ y porządek w nim
iuż e słowem swym tylo/ ále y reką stánowił. Bo ták Ewanyelia pisze/ Ze
wsz szy do Kośćiołá Sálomonowego/począł wymiátáć ony którzy przedá-
wá y kupowáli/ y onych którzy pieniądze odmieniáli/ stoły poprzewrácał/

Mówiąc / Dom móy / Dom Modlitwy iest / á wyśćie gi vczynili iáskinią lotrowską.

Byly do tego słuszne przyczyny / dla czego tho Pan vczynił. Pierwsza przy zyná : Vczyniłá to vprzéyma złość Biskupów. Bo Kośćiół Sálomo-nów nie dla tego był zbudowan áby w nim kupiectwo spráwowano/ ále dla tego áby tám słowá Bożégo náuczano : y áby sye tám lud Boży ná Modli-twy chodźił. Jáko o tym sam Sálomon przy poświącániu Kośćielnym mó-wił: O cokolwiek Pánie Boże lud twóy w tý Kośćiele prosić ćie będźie/ wy-słuchaj ty w niebie w przybytku twoim/ á wysłuchawszy smiłuieß sye. Nád-to/ szło to w stárym Zakonie/ iż przy Kóśćiele bito to co ofiárowáć miano/ to Biskupowie y Pháryzeuszowie przećiwnym obyczáiem czynili. Abowiém wzg rdźili słowem Bożym/ sprosne kupiectwo spráwowáli : y owszem iáko sam Pan mówi/ vczynili z Kośćiołá Bożégo iáskinią lotrówską. A iáko ło-trowie dla pożytku swégo ludźi zabijáią/ áby ich máietności sobie przywłá-szczáli : ták też Biskupi fałszywą náuką/ y złym wykłádem Pismá świętego/ wie tysiecy ludźi pobili/gdy ich duszam swoią fáleszną náuką od wiecznego Bło gosłáwieństwá drógę zágrodźili. Skąd iásnie poznáć możemy/ iáko ći Bis kupi byli przećiwko Pánu Bogu vprzéymie złośliwi / iż oto nie iedno sá-mi słowem iego świętym gárdźili/ále też swym przykłádem złym inszym przy czyn dawáli do wzgárdzenia słowá Bożégo/ do vporu przećiw słowu Bo-żem : á náostátek ku ich zátráceniu wiecznemu.

I.
Przyczyny / dla czego Pan z Kośćiołá wymiátał y wygániał Kupce/ y towáry ich.
3. Reg: 8. ver: 30.

Wtóra przyczyná / dla ktoréy wymiátał z Kośćiołá kupuiące y przedá-wá ce. Pan Christus zwiérzchnią mocą wymiátał przedáiące y kupuiące/ áby przez te spráwę okazał iż mu sye nie podobą złość Pháryzeyska.

II.

K temu też/ okázuie sye być prawdźiwym Królem y Biskupem ludu swe-go. Królem w ten czás/ gdy reką swą/ iuż nie náuką/złość Pháryzeyską wy-miátał : iáko przed tym vczynił Ezechiasz / gdy wymiátał Węża miedźiáne-gó/ by przez to bálwochwalstwo od ludźi odrzućił. Biskupem sye też być prz to okazał/ gdy prawdźiwéy náuki bronił y náuczał/ á Pháryzeyskie fał-szym náuki strofował.

4. Reg: 18. ver: 4.

K temu też tho z Kośćiołá wymiátánié/ było nieiákie Oycowskie przy-pom nánie/ o przyszłym zburzeniu Kośćiołá Sálomonowégo / ieśliby sye ći Phá ryzeuszowie nie vpámiętáli.

A nád to : Pan Christus przez the swą spráwę przypomina káránie / ná któ przyść máią wszyscy źli ludźie/którzy wszetecznośćiámi swymi lżyli Dóm Bo / iż ie też niekiedy Pan Christus z Kośćiołá swégo wyrzućić miał.

Kaźń iest wszytkim zgotowana/ którzy kążą Kośćioły.

Z tąd niech náukę wezmą Vrzędnicy wszyscy y Sprawcy Kośćiołá Bo-żég by Vrzędnicy świetscy reką y mocą zwiérzchnią wszeláką złość y niepo-bo ość z Kośćiołá wymiátáli. A Sprawcy Kośćiołá Bożégo mieczem Du-cho nym/ to iest słowem BOżym/ wszelką pychę y niepráwośći z Kośćiołá Bo égo wyrzucáli. Jáko niekiedy vczynił Joziasz Król Jerozolimski/ będąc złé o Oycá y bálwochwálce Amoná Królá synem: bo ten gdy vsłyszał Księ-gi akonu Bożégo/ który czytał przed nim Sáfan pisarz/ widząc dálekié od-stre zenié ludu wszytkiégo od Zakonu Bożégo / z żalem wielkim zdárł odźie-

4. Reg: 22. à v. 8. ad 14. & cap: 23. à versu 1. ad 21.

nié ſwoie ná ſobie/ mówiąc: Nie ſłucháli Oycowie náſzy ſłów Zakonu B
żégo/ y roſkazánia iego nie czynili. Y zgromádził wnet wſzytki ſtárce Zyd
wſkie y Jerozolimſkie/ tákże Kápłany y Proroki/ lud wſzytek od máłego
wielkiégo / y czytał przed wſzytkimi ſłucháiącymi ſłowá Zakonu przymiér
Bożégo/ czyniąc rząd iáko práwy Król y przeſtrzégácz Zakonu Bożégo.
roſkazał wſzytkim/ áby przeſtrzégáli Przykazánia Bożégo ze wſzytkiego ſe
cá/ ze wſzytkiéy duſze ſwey. Y wſkazał Kápłánom wſzytkim / y nawyżſzen
Kápłanowi Helcyaſzowi/ áby wyrzucił z kościołá Bożég Báłwány wſzytk
y wſzytko naczynie które było vczyniono ku czći Báłwánowi Báál/ y wſzyt
Kápłany którzy ofiárowáli Báálowi/ y Słońcu/ Mieſiącowi/y dwánaśc
Známionam niebieſkim/y wſzytkiemu rycérſtwu niebieſkiemu/to wſzytko k
zał wynieść z Kościołá Bożégo przed miáſto Jeruzálem/y w padole Cedr
ſpalić kazał. Tákże wſzytki Ołtarze Báłwáńſkié zhánbił y zeſromocił/ á n
oſtátek ie wniwecz obrócił. Y ono mieyſce gdzie ſye vmárli przed JEruzále
chowáli/ bárzo plugáwym być nazwał. Konie też które byli Królowie Z
dowſcy y z woznimi ná ofiáre Słońcu dáli/ ty wſzytki popálić kazał. Ołtár
Báłwáńſkie które były zbudowáne w domu Achásá/ y które zbudował b
Mánáſſes/y Jeroboamów on Ołtarz wielki/ ſpálił y w proch obrócił. K
ści vmárłych Báłwochwálców/y Kápłany wſzytki którzy Báłwánóm ſłuż
li/ iáko prawdziwy obrónicá y przeſtrzégácz Zakonu Bożégo / ſpalił y wn
wecz obrócił. Tákże wſzytki Báłwáńſkié Proroki/ Wieſzczki/Práktyki/ y
brázy Báłwáńſkié które były w Jeruzálem/y we wſzytkiéy Ziemi Zydowſki
wygłádził ten Król święty Joziaſz / y roſkazał ſłucháć ſłów Zakonu Boż
go / który był nápiſány w Kśięgách które nálazł Helcyas nawyżſzy Kápł
w Kościele Bożym. Ták ten Król przeſtrzégał Zakonu BOżégo ze wſzy
kiégo ſercá ſwego / ze wſzytkiéy duſze/ y ze wſzytkiéy mocy ſwoiéy: dla czeg
podobał ſye Pánu Bogu.

Kápłan nawyżſzy/ kśięgi nálazł zakonu Bożego: A Król ich mieczem broni: piękny przykład/y náuká.

¶ Trzecia przyczyná/ dla któréy Pan Chriſtus wymiátał kupuiące y prz
dáiące z Kościołá Sálomonowego. Z ſtrony Kościołá tá ieſt: Iż Kości
Boży dwoiáki ieſt/Jeden ieſt widomy y rękomá vczyniony: A drugi ieſt d
chowny nie rękomá vczyniony. A ty obádwá Kościoły ſą Domem Mod
twy: bo Pan Chriſtus mówi/ Dom móy / Dom Modlitwy ieſt. Kości
ten który ieſt rękomá vczyniony/dla tego nawiecéy bywa budowány/áby b
ło iedno mieyſce poſpolite/ w którymby ſye vczyli ludźie ſłowá BOżégo
áby támże Swiątości Kościelne / które ſą pewnymi znákámi y vpomink
mi łáſki Bożéy/ były ſzáfowáne. Aby też tám w tym Kościele ludźie poſp
lići/ o poſpolite potrzeby modlitwy ſwe do Páná wypráwiáli/ y támże por
ſzechne wiáry ſwoiéy wyznawánié przed Pánem Bogiem czynili.

III. Vkáznie rozdźiał dwoiákiego Kościołá BOżego.

Kośćiół zásie Duchowny nie rękomá vczyniony / ten ieſt/ iáko ij Paw
S. do Korintów piſząc zowie/ mówiąc: Izali nie wiećie/ iż wy ieſteście
więtym Kościołem Bożym? Y ſam Chriſtus/ który ten kośćiół/ to ieſt ſe
ce náſze/ zbudował/ mowi: Jeſli kto náuki moiéy ſłucha/do tákowego przy
dźiemy/y mieſzkánié ſobie w nim vczynimy. Ztądże też wſzytek Kośćioł ch
ścijáńſki/ y z członkámi ſwymi/ ſą práwym Kościołem Bożym/którego K
ściołá fundámentem ieſt Syn Boży. Abowiém żaden fundámentu inſzeg
położyć nie może / okrom tego który ieſt Chriſtus Zbáwićiél y Pan náſz.
ten Syn Boży Kośćioł fundował/ á budowáli go Prorocy/ Apoſtołowie
inſzy wierni ſłudzy y ſzáfárze Boży: buduią go théż wſzyſcy Vrzędnicy pob
żni/ wſzyſcy Goſpodarze dobrzy / iáko komu dał Pan Bóg moc y potężno
z łáſki ſwéy ku zbudowániu tego to Kościołá Duchownego: który oni ſp
wuią/ rządzą/ y chędożą y záchowywáią ij nadroſzſzą krwią Páná Chriſt
ſową. A thego Kościołá odźwiérnym ieſt Duch święty / kiedy nabożne

1. Cor: 3. verſu 17

Ioan: 14. ver: 23.

1. Cor: 3. verſu 11.

twámi/ y vprzeymą wiárą/do drzwi iego kołácemy. Nád to/ten Ko-
Duchowny nigdy nie prożnuie : ábowiém w nim iest vstáwiczna chwa
Boża/ Ofiáry swiete/ Modlitwy y śpiéwánia/ y wszytká chwałá BOża
iczna y nigdy niesprácowána iest. Abowiém dla tego ten Kościół po-
on iest/ áby w nim záwsze brzmiáłá chwałá Boża: ále tego świátá lu-
thórzy sye práwie vdáli ná roskoszy swe / ná okrucieństwo / ná lichwe/
e / nietylo odepchnąwszy wrótnego Duchá świetego / odrzućiwszy thész
wniká Kośćiołá tego Páná Chrystusá / ten Kośćiol sromocą y szpácą/
eż sámi sstawáią sye Kośćiołem Szátáńskim / w którym krew Páná
tusowá bywa zesromoconá / y słowo Boże ná hánbe y ná pośmiéch i-
A ná mieysce nabożeństwá/ przeklectwo/ bluźniérstwo/ złorzeczenié/ y
kié insze Száthánskié chwały sye dźieią / ná wielką hánbe y wzgárde
dźiwego słowá Bożégo.

Dla czego mamy być Kośćiołem Bożym.

Ale ábysmy mogli być prawdźiwym Kośćiołem Bożym/ tho nas do
przywieść ma.

I. Naprzód zacność : Bo niemoże być żadna insza chwałá nászá więtsza/
być Kośćiołem Bogá w Tróycy iedynego.

II. Po wtóre/ Pożytek wielki. Abowiém tym sposobem wychodzimy z ko-
á Szátáńskiego/ w którym smierć y potępienié wieczné pánuią/ á przy-
amy sye do Domu Bożégo / y do błogosłáwieństwá nigdy niekończo-
nego.

III. Po trzećié ma nas przywodźić/ábysmy mogli być prawdźiwym Kośćio
Bożym/ przyczyná stworzenia człowieczégo. Abowiém nas Pan Bóg
stworzyć raczył/ ábysmy byli Kośćiołámi Bożymi. Thu więc káżdy v
e vważáć ma/ iáko to bárzo nieprzystoi iemu/ y iáko w tym Páná Bogá
ża tákowy káżdy/który ten Kośćiół/to iest ćiáło swoie/złośćiámi rozmá-
i szpáći y plugáwi: á przeto stárácby sye nam o to nawiecéy / ábysmy w
Kośćiele ćiáłá nászég gotowáli Pánu Bogu prawdźiwą chwałe/ y áby-
w nim ofiárowáli ofiare vst nászych : to iest/zá dobrodźieystwá niezmier
źięki iemu czynili : ábysmy też ofiárowáli iemu Kádźidło sercá nászego/
st wiáre vprzéymą/ á wzywánié iego vstáwiczne.

IIII. Czwarta á ostátnia przyczyná/dla ktoréy Pan Christus wymiátał ku-
pu ce y przedáiące z Kośćiołá Sálomonowégo / tá iest z strony świátá te-
Abowiém świát dáleko insze być mieni y zowie Kośćiołem Bożym/á sło-
też Boże insze być zowie Kośćiołem Bożym: bo świát mniéma áby ći ie-
byli tym Kośćiolem/ktorzy są przełożeni/możni/mądrzy/bogáći/ y táko-
w tym Kośćiele być mniema. Ale słowo Boże / y przykłády wielkié/ iná-
to nam pokázuią. Aczkolwiekći żadnégo z tám tégo Kośćiółá nie wy-
ą/ choć iest zacnégo narodu/ álbo iż iest możny/ mądry/ y bogáty/ wszák-
ye to czesto trafia / iż ći ktorzy sye zábáwili spráwámi thego świátá/ iuż
c nie z táką pilnośćią stáráią sye o tym Bożym Kośćiele Duchownym :
ykłádem nam są oni dwá bráćia/Káim y Abel : tákże Ezau y Jákob/ꝛc.

I. Cor: I. ver: 27.

Tak sobie záwsze obiéra Pan mdłé rzeczy świátá tego/áby ty rzeczy ktore ná
tym świećie są mocne/ záwstydźił. Wszákże my ná to bacząc / máło thego
amy/ ábowiém Pan Christus mówi : Niebóy sye máluczka Trzódo/ábo-
wiém vpodobáło sye BOgu Oycu dáć wam Królestwo swoie. Którému
przez Páná Christusá z Duchem swietym/niech będźie chwałá ná wieki wie-
km. AMEN.

Lucæ 12. ver: 32.

Summá Ewányeliéy tá iest.

I. Naprzód: Oczy Páńskié lutościwe/ które płácz y żal w Pánie pobud ły/ dáią znáć/ że Pan nam nic złego życzyć nie raczy. A gdy nieprzyiaciół p cze/ pewnie nád thymi lutościwszym iest którzy od niego pociechy żądáią/ niego o wspomożenié wołáią/ wiáre y vfność w nim pokłádáią.

II. Powtóre: Płácz Páński też to pokázuie/ że ci którzy go czásu łáski zn niechcą/ poznáć srogość gniewu Bożégo muszą/ z swym wielkim złym: iá to Zydowie ná sobie odnieśli/ którzy czásu łáski Bożéy náwiedzenia nie vzn li. Náwiedził ie Bóg Oyciec przez Syná swégo/ á oni zábiwszy Proroki/ Syná Bogá Oycá zábili/ w slepocie zostáli: y przeto srogość ná sobie B żą/ inszym ná przykład/ odnieśli.

III. Po trzecié: Wszedł do Kościołá Pan Christus/ y wygnał przedawáią ce y kupuiące. W czym pokazał sye być Pánem Domu onégo/ który dla mo dlitwy był zbudowány. Pokazał też to/ iż w Kościele iego łákomstwo pro ste/ y świetokupiectwo/ mieyscá nie máią. A to naprawá prawdziwa Kościołá iego będzie/ kiedy ty/ y tákié tárgi vstáną/ iesli są/ á ináczey nic.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Iedennasta po Tróycy S. według opisánia Lukaszá S. w Kápit: 18.

MOwił Pan IEzus do niektórych/ którzy w sobie dufáli/ iáko by byli spráwiedliwymi/ á gárdzili innymi/ te przypowieść/ mówiąc: Dwoie ludzi wstępowáło do Kościołá/ aby sye modlili: ieden z nich Fáryzeusz/ á drugi Iáwnogrzesznik. Fáryzeusz stoiąc ták sye sam w sobie modlił: Boże/ dziękuię ć żem nie iest iáko inni z ludzi/ drapieżni/ niespráwiedliwi/ cudzołożnicy/ iáko też y ten Iáwnogrzésznik. Poszczę dwákroć do tegodniá/ Dziesięciny dawam ze wszytkiégo co mam. A on też Iáwnogrzésznik z dáleká stoiąc/ niechciał áni oczu ku Niebu podnieść/ ále sye bił w piersi swé/ mówiąc: Boże bądź miłościw mnie grze-

ßemu. Powiádam wam: Jż oto then ßedł vſpráwiedliwion do domu ſwego od Fárizeußá. Abowiém káżdy który ſye powyżßy/ bedźie poniżon: á kto ſye poniża/ bedźie powyżßon.

TAká o wßytkich ſpráwách náßych Dußóm náßym należących/ Pan náß JEzus Christus oſobliwą pracą y ſtáránie miał/ okróm wielkich inßych dowodów/ któreſmy powyżßéy pokazáli/ ſnádnie to y z dźiſieyßéy Ewányeliéy poznáć możemy. Bo PAN náß chcąc nas ſobie mieć/ nie tylo że dla nas przyiął ćiáło w Pánieńſkim żywoćie/ ſpráwą Duchá świętego/ ále też w tym ćiele świętym/ y żadnym grzéchem nie pomázánym/ podiął prace y doległości: náoſtátek ćieżką y ſromotną śmierć dla nas ćierpiał na krzyżu/ zgładzáiąc z nas piérwßego náßego rodźićielá grzéch y przeſtepſtwo: y thák zá nas/ y zá grzéchy náße/ doſyć czyniąc rozgniewánemu Oycu ſwemu/ y Bogu náßemu. Chcąc nas thák zoſtáwić/ że iuż máiąc dobrą nádźieię y vfność o vbłagánym gniewie Bożym/ y o iego miłośierdźiu nád námi pewnym/ á nam vtwiérdzonym/ przez iegóż ſámego iáko przez miłego ſyná tegóż Bogá Oycá/ ábyſmy w téy nádźiei pewnéy w káżdéy potrzebie náßey/ w káżdym fráſunku y dolegliwośći náßéy/ do onégo Oycá y BOgá náßego ſye vćiekáli/ iego o wſpomożenié proſili/ od niego wßytkiégo wſpomożenia żądáli. etc. A iżebyſmy tho tym śmieléy czynili/ tedy ná wielu mieyſcach Ewányeliéy ſwoiéy roſkázuie nam/ nápomina nas/ vczy nas/ iáko/ y którym ſpoſobem/ iákim ſercem y vmyſlem Páná Bogá náßégo/ Oycá Jezuſowego... (left edge obscured) [illegible] Jezuſowego wácżá náßégo Páná Chriſtuſá/ proſić y wzywáć mamy. Abowiém cudnać to rzecz człowiekowi káżdemu Chrześćiáńſkiemu wiedźieć/ do kogo w káżdey potrzebie vćiekáć ſye ma: á vćiekáć ſye z táką wiárą y z vfnośćią/ iż ocokolwiek zbáwieniu ſwemu pożytecznego proſić bedźie/ zgadzáiąc ſye modli

Summá przemowy wßytkiey.
Christus Pan táką pracą o nas mieć raczył/ że nie tylo dla nas ſye národźił y wßytki doległośći ćierpiał/ y náoſtátek śmierć ćieżką/ áby nas zbáwił/ y grzechy náße zgłádźił: Ale też nam vćieczkę w potrzebach náßych pokazał/ y ſkąd/ y kedy wſpomożenia ßukáć mamy/ náuczył.

Jáko/ á kthórym ſpoſobem PAná Bogá proſić mamy/ y iemu ſye modlić.

twą ſwą

> Módl sie á wierz że tho weźmiesz o co prosisz.
> Hebræ: 11. ver: 6.
> Math:21. ver: 22.

twą swą z wolą miłego Bogá: Páná onégo który wszytko może/ v którégo wszytko iest/pewnie ma wierzyć że otrzyma. Bo iesli sye modlisz Pánu/á ták wiáry swéy nie przyłożysz do modlitwy/ że wątpisz o co prosisz/ trudno masz to otrzymáć o co Páná wzywasz: gdyż przychodzącemu do Páná/wiáry iest potrzebá. A iesli modlący sye o co prosimy/ wierzmy iuż mocnie że weźmiemy/y sstánie sye nam: ále nie wiernégo wysłuchána modlitwá nie będzie nigdy. Othóż Chrześcijáninie miły wiedz/ iż w wierze niewątpliwéy ma sye káżdy Pánu Bogu swemu modlić: á máiąc tho zá fundáment modlitwy/ wiedzieć potrzebá iáko sye modlić. Chcesz wiedzieć iáko? áto ták.

> I.
> Jáko sye modlić/ masz wiedzieć.

¶ Modlić sye Bogu Oycu/przez Syná iego namilszego Páná nászégo Jezu Christá/ náucza nas tego w modlitwách swoich vstáwá stárodáwna Kościołá Bożégo/ gdy we wszytkich modlitwách the zástone do Páná BOgá niegodności swéy ma/ że przez Páná Jezu Christá wszytki modlitwy BOgu Oycu záléca/ y thák ie/ áby wysłucháne były/ przed Máyestat iego ofiáruie.

> Ioan:16.v:23.et 24

A do tego ma ten grunt náuki Páná swego/ który ták mówi: Jesli o co będziecie prosić Oycá w Jmie moie/ da wam. Proście/ á weźmiecie/ iżeby sye nápełniło wesele wásze. Prosze tedy człowiecze chrześcijáński Oycá niebieskiego/ przez Syná iego miłego Páná Jezu Christá/ á tedy będzie wdzięczna v niego modlitwá twoiá. Ták vczy y Páwel swięty/y inszy Apostołowie.

> Coloss:3.v:16.et 17

Páwel S. iásnie do Kolossensów ták mówi: Słowo P. Christusá niech mieszka okwicie w was we wszelkiéy mądrości: náuczaycie sye y nápominaycie/ w Psálmiéch/ w pieniu álbo w Hymnach/ tudzież y w Piosnkách duchownych/ spiewáiąc w sercách wászych Pánu BOgu: á wszákże wszytko cokolwiek czynicie w słowiéch y w spráwách wászych/ wszytko w Jmie Páná Jezu Christá czynicie/ dzięki czyniąc BOgu/ y Oycu/ przez niego. Thákże y ná drugim mieyscu mówi: Dzięki czynie Bogu moiemu przez JEzu Christá. A ná trzecim do Koryntów: Przez Páná JEzu Christá okwituiące iest pocieszenie wásze. A dáléy: Błogosłáwiony Bóg/y Oyciec P. nászego Jezu Christá/który was błogosłáwił w błogosłáwieństwie nászym duchownym/w pánie Jezu Christusie/ w którym nas wybráć raczył przed początkiem swiátá/ ábysmy byli swięci y niepomázáni przed oblicznością iego/ w łásce álbo w miłości.

> Roma: 1. versu 8.
> 2. Cor: 1. versu 5.
> Ephes:1. v:3.& 4.

> 1.Petr:1. v:3.& 4.

Przypátrzże sye Piotrowi swiętemu/ który ták mówi: Błogosłáwiony Bóg/ y Oyciec Páná nászego Jezu Christa/ który wedle swego miłosierdzia wielkiégo/ ożywił nas w nádzieię żywą/ przez zmartwychwstánie Jezu Christá/ przez które nas przyiął w dziedzictwo niesprochniáłe/ y niepomázáne/ y niepomarszczone/ które iest nam zgotowáne w niebie. A co Páwel y Piotr S. mówią y vczą/ tóż masz we wszytkim Pismie nowego Zakonu: Ze Modlitwy/ spiewánia/ Psálmy/ spráwy/ prosby/ dzięki czynienia/ pocieszenie/błogosłáwieństwo/poswięcenie/ożywienie y zbáwienie násze iest/ Pan Jezus Christus Syn prawdziwy Boży. A iáko przezeń wszytko mamy/ ták przezeń o wszytko Oycá prosić mamy: gdyż przez niego osiérociáłymi we wszytkich prosbách nászych zostáć musimy. To iest tedy piérwszy obyczay/ iáko sye modlić mamy do Páná Bogá stworzyciela/ Páná/y Oycá nászégo.

> II.
> Obyczay wthóry/ dobréy y pożyteczney modlitwy.
> Math: 6. ver: 33.
> 1. Tess: 1. ver: 2.
> Ták sye Páwel zá Tessálończyki modlił/ y ták sye modlić

¶ Wtóry obyczay iáko sye modlić mamy/ Pan nam vkazał/gdy nas náuczył o co mamy napiérwéy Páná/ y Oycá nászégo prosić: á to gdy nam powiedzieć raczył/y náuczył nas/ ábysmy piérwéy szukáli Królestwá Bożégo/ y spráwiedliwości iego: á insze rzeczy/gdy to naydziem/będą nam przydáne. Jáko zásie tego Królestwá Bożégo/ y iego spráwiedliwości szukáć/ Páwel S. vczy/ Bez przestánia sye modląc: gdyż Pan powiedzieć raczył/Ze sye potrzebá záwżdy modlić/ á nigdy nie vstáwáć. Otóż widzisz iáko masz szukáć/ bo vstáwicznie. A dáléy ten sposób szukánia Królestwá Bożégo/ y spráwiedliwości iego/ tenże Páwel S. wypisuie/mówiąc: We wszytkim wydaway-

my sye ná służbe Bożą/ iáko sludzy BOży/ w wielkiéy ćiérpliwośći / w po-
stach/ w czuynośćiách/ y w miłośći práwey/ á nie pokrytéy álbo zmyslonéy :
trzwie/ spráwiedliwie/pobożnie/ żywiąc ná świećie: y ták oczekawáiąc bło
go áwionéy nádźieie/ y przyśćia wielkiégo Bogá y Zbáwićielá nászégo Pá-
ná Jezu Christá. Titum 2. ver: 2. et 13. Báczyć tedy iuż możesz/o co masz
P. ná Bogá przez Jmie Páná swégo y zbáwićielą Jezu Christá napiérwey
prosić/ y iáko masz prosić/ iáką spráwą/ iákim żyćiem twoim/ iáką vstáwi-
czności y vfnośćią / iáką wiárą y nádźieią/ w iákiéy pobożnośći y w iákiéy
mości : w czym ćwiczyć ćiáło swoie masz ku modlitwie/ y iáko ie sposobić/
chcesz li áby byłá twoiá modlitwá od Páná Bogá wysłuchána.

Trzeći obyczay masz wiedźieć ku twoiéy modlitwie pożyteczny/áto któ-
rym sposobem masz sye modlić. Sposób modlitwy do P. Bogá/iest nam o-
pisny w náuce y w przykłádźiech pismá świeteg : pokázuie go też Pan nasz
y w dźisieyszéy Ewányeliéy z Jáwnogrzesniká/który miał dwie rzeczy potrze
bne do Modlitwy/w modlitwie swoiéy. Piérwsza: Boiaźń/ która mu ro-
sła z niegodnośći iego : y przeto y oczu swych podnieść w niebo niechćiał.
Druga/ Pokorá : y táki sposób modlitwy w wielu inszych ludźi pismo zalé-
ca nie tylo w tym to Jáwnogrzésniku.

Masz o Dawidźie Królu y Proroku/ gdy sye vznał/y wystepy szkodliwe
swe/ którymi obráźił Páná Bogá swego/ nápomniony przez Proroká Ná-
thá ná / widząc gniéw miłego BOgá nád sobą / y pómste iego nád domem
swym/ wyznał grzéch swóy/ pośćił/ ná ziemi leżał / żądáiąc Bostiégo miło-
sierdzia: y zá tym przeniósł Pan Bóg gniéw swóy od niego/gdy on pokornie
y wielką boiáźnią Páná leżąc ná ziemi prosił / áby sye nád nim raczył smi-
łowáć/ do Paná BOgá wołáiąc/ y mówiąc : Smiłuy sye nádemną Pánie/
wedle wielkiégo miłosierdźia twego. ⁊c. iáko tho czytáć możesz w Psálmie
piędźiesiątym. Tákże y w wtórym grzéchu iego/ gdy lud swóy dla okazá-
nia mocy swéy/y mnostwá ludu swego/liczył : kiedy zá ten wystep Pan prze-
pusćić raczył plage powietrza ná lud iego / z iáką boiáźnią wielką wołał do
Páná Bogá swego/ áby obróćił miecz swóy nań/ y ná dom iego : á owcom
iego/ to iest poddánym iego/ przepuśćić raczył. Czytay Historyą/ obaczysz to
swiádnie.

Czytayże zásie y o Achábie Królu : gdy go Heliasz karał/ że żoná iego
Jezábel dáłá poddánego iego Nabothá/ mieszczániná w Jezráel/ zábić/ o
to/ że niechćiał oyczystéy winnice Królowi przedáć. Gdy vsłyszał Król A-
chab pómste miłego Bogá nád sobą / zdárł odźienié swe Królewskié z sie-
bie/ worem sye odźiał/ ná dół pátrzył / nieśmiał tákże podnieść głowy swo-
iey w niebo/ pośćił : y ták pokutował modląc sye Pánu/y prosząc go o zmi-
łowánie/ thák długo / áż Pan Bóg nád nim swą lutość y łáske pokázáć ra-
czył. Nie dármo tedy pismo vczy: Synu/ przystepuiąc do służby Páná Bo-
gá/ stóy w boiáźni. Czemu w boiáźni/ pytasz : Odpowieć Pismo/ że dla tego/
iż nic nie iest lepszégo w człowieku/iedno boiaźń miłégo Bogá:nic słodszégo/
iedno przypátrzáć sye pilnie Przykazániu Páná BOgá Wszechmogącégo.
Wielkić to iest ná świećie człowiek/ który naydźie mądrość y vmieietność: á-
le nie może być zacnieyszy nád tego / który sye boi Páná. Bo błogosłáwiony
iest/ iáko tenże Mędrzec mówi/ któremu daná iest boiaźń miłégo Bogá/te-
dy sye z niéy miłość záczyna/y zniéy sye mnoży spráwá vczynków dobrych.⁊c
bo kto sye Páná Bogá boi/ czynić będźie dobrze: tóż pismo vczy. Otóż wi-
dźisz dla czego w boiáźni miłégo Bogá masz sie modlić/dla czego wniéy masz
do służby iego przystepowáć. Bo gdy vważysz v siebie Máiestat tego Páná/
którégo ty modlitwą twą wzywasz y prosisz o łáske y o miłosierdźié/prosisz o
pomoc y o twoie poràtowánie : obaczasz iego wielmożność/wszechmocność/

modlić vczą: Christus Pan Luc: 18 versu 1. Paweł Rom: 12. ver: 12. Ephes: 6. ver: 20. Coloss: 4. ver: 2. 1. Tess: 5. ver: 7. 1. Petri 4. ver: 7. á ten iest który sie vstáwicznie modli/ który w kożdey spráwie ma na baczeniu Páná Bogá/ kthóry brzydźi sye złością y dobrze czyni/zawżdy sye modli. Eccles: 35. czytay o tym a v: 1. ad 6

Dwie rzeczy są potrzebne do modlitwy/ Boiaźń á Pokorá.

2. Reg: 12. ver: 7. 13. & 16.

Krotko sye tu Historye tylo przypominaią/ szerzéy kożdy ie vważyć y czytáć może ná swych mieyscách.

Psalm: 50. ver: 1.

2. Reg: 24. à ver: 1. ad 18.

3. Reg: 21. à ver: 29 ad finem.

Eccles: 2. ver: 1.

Eccles: 23. ver: 37.

Eccl: 25. v: 15. et 16.

Eccles: 15. versu 1.

Przyczyny dla czego sye mamy Páná Bogá bać.

moc y rozkazowánié/ władza ná niebie y ná ziemi/ y w morzu/ nád wßytki stworzeniem widomym y niewidomym: widźiß też to cós ty iest/ co maß żes od niego iest/ y wßytko od niego maß: baczyß żes thego Páná wielki grzéchy twoimi gniewał: á tákiego Páná/ który nietylo żywot twóy/ máie tność twoie/ále ćiáło twoie y duße ná wieczne karánié dáć może. Jákoż grze ßny człowiecze/ rozbaczywßy grzéchy y przestępstwá twoie przećiwko tákie mu Pánu vczynione/niemaß sye zátrwożyć? iáko ćie to obrußyć nie ma/ áby sye bać nie miał tego Páná/ktorégos ták sprosnie wzgardzał/gniewał/wole iego y roskazániu ieg dosyć nie czyniąc? Vważ to iedno dobrze v śiebie/wnet ći nie będźie w podźiwieniu táka pokorá/ y táka boiaźń tych Królów/ że z grzéchámi swymi oczy swe skłániáli ná dół/ nie śmieiąc ich ku Pánu pod nieść. Nie będźieć w podźiwieniu/że też y iáwnogrzéßnik/ który tymże kstał tem nie śmiał pátrzyć w niebo/ nie śmiał blisko sye przystąpić ku chwale o nego Páná którego ták obráźił: boiący sye Máiestatu iego/ który y śmierci y żywotá moc miał nád nim; który w prędkim czáśie mocen był skáráć wie cznie wßytki zá ich przestępstwá: przetoż z táką boiáźnią y pokorą modlitw swe ofiárowáli Pánu BOgu/ iego łáski wzywáiąc/ y iego miłośierdźia pro ßąc. A z téyże boiáźni/ y z téy pokory/ v wybránych Bożych/ w ich modli twách vrosły sposoby rozmáite wzywánia miłego Bogá/ że

Pokáznie ludźi świętych obyczáie y sposoby/ iákim kßtałtem sye modlili.

Exod: 33. v: 8 et 28
Num: 20. ver: 4.
Deut: 9. ver: 18.
3. Reg: 18. ver: 42.
Modlił sye Moyzeß 40. dni y 40. nocy/ leżąc ná twarzy swey.
Math: 26. ver: 39.

Jedni ná oblicza swe padáli: iáko to czynił Moyzeß ná puszczy/ proßąc o wody dánié ludowi Żydowskiemu. Czynił Heliaß proßąc o deßcz/ áby go Pan Bóg spuśćić raczył ná ziemię: bo iuż trzy látá y ßeść mieśiecy dżdża Pan Bóg był dáć nie raczył. Czynił też to modląc sye zá nas/y zá ćięßkié złości náße/ Pan á Zbáwićiel náß Jezus Christus/ nam pewnie ná przykład y ná náukę/ iáko o odpußczenié grzéchów náßych Páná Bogá prośić mamy kiedy w Ogródźcu padł ná oblicze swoie/ y modlił sye Oycu swemu/ wßytko woléy świętéy iego poddawáiąc. etc. Co iednák iest nápisano ná przykład nam/ y ná náukę náße.

Drudzy modląc sye Pánu/ y dawáiący sye iemu winni/ ná koláná swoie padáli. Jáko to czynił Sálomon Król/gdy sye modlił zá wßytki ony którzy by wzywáli Páná Bogá w Kośćiele od niego zbudowánym/ áby ie wysłucháć raczył. Czytay Historyą 2. Paralip: 6. ver: 13. Ták sye y Dániel Prorok modlił w Bábilonie/ trzykroć przez dźień padáiąc ná koláná swoie/ chwaląc y wyznawáiąc Páná Bogá swego; wyznawáiąc też grzéchy y występki swe/ y ludu swego. Ták czynił y Páweł S. naczynie wybráne Boże modlący sye áby Pan Christus mießkał w sercách vczniów iego Ephezyan/ przez wiárę któréy ich vczył/ y ták mówił: Pádam ná koláná swoie do Oycá Páná náßego Jezu Christá/ z którégo wßytko Oycowstwo iest wezwáne. etc. á czynił to we dnie y w nocy. Ták Szczepan S. miedzy kámieńmi Duße swą polécáiąc Pánu Christusowi/ná kolánach swych klecząc/ wołał: Pánie Jezuśie przyymi Duße moię.

Danie: 6. ver: 10.
Ephes: 3 v: 14. et 15
1. Tess: 3. ver: 10.
Acto: 7. ver: 6.

Nádto/ nie tylo z pádánim/ z klękánim/ modlili sye Pánu/ ále théż ręce wznoßąc do Páná swégo/ od niego wspomożenia y łáski ßukali/ y przez podnieśienié rąk swoich/tám to być vkázowáli. Ták czynił Moyzeß kiedy prośił o zwyćięstwo nád Amálechity: y póki ręce wzgórę wznośił/ przemagáli Żydowie nieprzyiaćioły swe Pogány/ skoro spuśćił ręce/ Pogáni Żydy przemagáli; czytay historyą. Tákże gdy prośił zá Pharáonem Páná Bogá/ podnośił ręce do Páná Bogá. Czynił to y Sálomon/ podnośił ná modlitwie swéy ręce do niebá/ proßąc Páná Bogá o wspomożenié swoie/ y ludu swoiégo. Ták nas y Páweł S. vczy/ ábyśmy ná káżdym mieyscu podnośili czyste ręce do Páná Bogá/krom gniewu/ swarów/y záiątrzonégo sercá: á ták w miłośći iemu sye modlili/ y iego miłośierdźia wzywáli.

Exodi 17. ver: 11.
Exodi 9. ver: 33.
3. Reg: 8. ver: 22.
1. Tim: 2. ver: 8.

Pokazałemci rozmáite ſpoſoby wzywánia miłego Bogá/ y do niego ſie modlenia/ kthóre y podźiś w Kośćiele Chrześćiiáńſkim ſye záchowywáią v wernych ſług miłego Bogá/ ktorzy vważáią v śiebie iáko máią przyſtepowáć do Máieſtatu Páná Bogá ſwoiego: ktorzy ſye znáią co ſą/ y co onemu Pánu powinni/ ktorego ſproſnie gniewáli/ y gniewáią/ ná ſtrone odkłádáiąc roſkazánie iego. Ci widząc że oycá y Páná ſwegó w gniew przywiedli/ boiąc ſye iuż nie kaźni iegó ták wiele/ áni potepienia ktore záſłużyli: ále że Oycá ſwego rozgniewáli/ Páná/ Stworzyćielá/ y Dobrodźieiá ná ſye poruſzyli/ iego gniew záſłużyli: widząc tho/ dáią ſye winni Pánu: boiący ſye go iáko Oycá/ żeby ſye wiecéy ná nie nie gniewał/ z pokornymi proſbámi modlą ſye iemu/ padáiąc/ klekáiąc/ rece ſwe wznoſząc/ płácząc/ że przećiwko ták dobrotliwemu Pánu/ y Oycu/ wyſtąpili/ y iego gniewáli: á z tym Iáwnogrzéſznym oczy ſwych/ przed wſtydem grzechów ſwych/ podnieść wzgórę ku Pánu nieśmieią. Tácy záprawde/ ktorzy táką boiaźń y pokore/ z vniżonym ſercem/ y ſkruſzonym żalem zá grzéchy Pánu ofiáruią z tym Iáwnogrzéſznikiem/ y z inymi pokutuiącymi/ ktorzy ſye tákowym kſztałtem modlili Pánu BOgu/ łáske y vſpráwiedliwienié v Páná otrzymáią: gdyż Pan ſercá pokornego/ y ducha nápełnionego zá grzéchy/ nigdy nie opuśći/ áni wzgárdźi. O czym Piſmo świádczy w Pſálmie 50. ver: 19.

Ale o Modlitwie iáka ma być/ piſáliſmy powyżſzéy w téy Poſtylli ná inych mieyſcách: piſáliſmy też y gdźie indźiéy/ to ieſt w Wizerunku/ álbo w Kátechizmie Wiáry Chrześćiiáńſkiéy náſzym/ kto chce wiecéy o tym czytáć y wiedźiéć/ tám ſye doſtátecznie doczćić y nauczyć może.

Pokazawſzy tedy w Przedmowie téy Ewányeliéy/ do czego tym to przykłádem dwoygá ludźi Pan nas wiedźie/ że do tego/ nietylo ábyſmy ſye modlili do Páná BOgá/ ále też vkázuie przez przykład/ iáko ſye mamy modlić/ ktorym ſpoſobem/ y iákim ſercem: tedy áby ſye to iáſniéy pokazáło/ weźmiemy wykład z ſłów Ewányeliéy świetéy/ gdyż do tego cośmy wyżſzéy pokázowáli/ wſzytká dálſza náſzá w niéy ſye zámyka náuká. Ták thedy Lukaſz świety záczyna:

Mówił Pan Jezus do niektórych/ ktorzy w ſobie ufáli iákoby byli ſpráwiedliwymi/ á inſzymi gárdźili.

Przed tymi ſłowy ktore Ewányeliſtá Lukaſz S. opiſuie/ á powyżſzéy wſpomnione ſą/ Pan nas nápominał/ że ſye potrzebá vſtáwicznie modlić: y tey vſtáwicznéy modlitwy/ y práwie vpornéy/ dał przykład z przypowieśći ſwéy/ powiedáiąc o iednym Sedźim w iednym Mieśćie/ ktory y BOgá ſye nie bał/ y ludźi ſye nie wſtydźił/ do ktorégo czeſto vpornie chodźiłá wdówká iedná vkrzywdzona/ ktora támże mieſzkáłá/ áby iéy ſpráwiedliwość czynił z nieprzyiaciela swego/ powáyca iéy: czego długo vczynić niechćiał. Aż potym gdy ſye vſtáwicznie vpomináłá ſpráwiedliwośći/ przywiodłá go do tego że ſam w ſobie mowił: Acz ſye Páná Bogá nie boię/ ludźi ſye nie wſtydam/ ále iż mie vſtáwicznie o tę ſpráwiedliwość proſi/ odpoczynku mi nie da fráſuiąc mie/ vczynię iéy ſpráwiedliwość; y vczynił. A dołożył Pan przypowieśći téy tákimi ſłowy: Słuchaycie co vczynił Sedzia nieſpráwiedliwy/ ná vprzéyme proſby tey wdowy: Cóż też rozumiećie/ áby Pan Bóg (dobrotliwy y ſpráwiedliwy) nie miał ſye pomśćić krzywd wybránych ſwoich/ ktorzy do niego wołáią we dnie y w nocy? powiádam wam/ predko vczyni pomſte ná proſbe ich. A przykłádźie téy przypowieśći/ záleca Pan náſz vſtáwiczną/ á iż ią názwáć możem/ iákoby vporną modlitwe; y dáie znáć/ iż iáko wdowá tá vkrzywdzo-

Kthórzy v śiebie vważáią iáko máią przyſtepowáć do modlitwy/ czynią w niéy tháką pokore/ iáko S. ludźie czynili.

IIII. Czwarty obyczay pożytecznéy modlitwy. Serce ſkruſzone. *Pſal: 50. ver: 19.*

Eccleſ: 18. ver: 22. *1. Teſſ: 5. ver: 17.* *Coloſſ: 1. v: 3. & 9.* *Lucæ 12. verſu 1.* *Acto: 12. ver: 5.* Ty mieyſcá vczą záwżdy ſye modlić.

na vporną prosbą swą ná złym Sedzim wyprosiłá spráwiedliwość: ták też
y my w potrzebách y w krzywdách wßytkich náßych / nie tylo prosić Páná
o wspomożenié mamy/ ále y vprzéymie/ vstáwicznie/ prosić/ chcemyli otrzy-
mác wysłuchánié y pocießenié od niego. Wiedząc żesmy my wßyscy/ ktorzy-

My wierni/ iesteśmy wybráni Páńscy.

Oseæ 2. v: 23. & 24

Rom: 9. v: 25 et 26

Oseæ 1. versu 10.

smy vwierzyli / y wiárą poználi BOgá Oycá / y ktorégo on zesłał JEzusá
Christusá/ iesteśmy wybráni iego: boć sie w nas wypełniły ony słowá Proroc-
kié/ iáko tho Páwel S. iásnie wywodzi do Rzymiánow: Wzowę ia nie lud
móy/ ludem moim: wzgárdzony odemnie/názowę miłym ludem: y ktory mi-
łosierdzia otrzymáć nie mógł/otrzyma miłosierdzié: y będzie ná onym miey-
scu gdzie mówiono/ nie ludem ieśćie Bożym/ on lud będzie názwan synámi
Bogá żywégo. A tym ludem vkázuie Páwel S. być nas/ktore Pan zgroma-
dzić raczył z Zydow y z Pogánow/do wiáry téy ktora iest w Synie iego Pá-

Ioan: 15. versu 16.

Ephes: 1. versu 4.

2. Tess: 2. ver: 13.

Math: 20. ver: 16. & 22. versu 24.

1. Petri 1. v: 1. & 2.

nu náßym Jezusie Christusie: do ktoréy z łáski swéy / á nie z zasług náßych/
nas przeyźrzał/ wybrał/y wezwał/ießcze przed początkiem świátá/ w tymże
Pánie JEzusie Christusie / przez ktorégo zasługi iesteśmy iemu wdzieczni y
mili/ á przetho my iesteśmy y wezwáni/ y wybráni. Bo wedle woléy BOgá
Oycá náßégo wybiéránie náße iest/ten nas wedle woléy swéy wybiéra sobie:
iáko Piotr S. o tym piße. Gdyżesmy my tedy wybráni Boży/ z wiáry kto-
rą mamy przez łáske Bożą/zta wiárą Páná náßégo vprzéymie miłuiąc/cno-
tliwymi vczynkámi náßymi one zdobiąc/ prośmyß Páná w káżdych dolegli-
wościách y wkrzywdách náßych o wspomożenié y o rátunek: prośmy pilnie/
stale/ vstáwicznie: áto mamy obietnice Syná iego iedynégo/żeć nas wysłu-
cha/ nas pocießy / nas ktore wybráć sobie raczył wyswobodzi y vwcseli/ gdy
náßá pilność/ á iego wola święta będzie.

Ale z tych tho ludzi do ktorych Pan w Ewányeliéy dzisiéyßéy mówi/
mamy sye vczyć kßtałtu y sposobu modlitwy: y iácy mamy być/ieśli chcemy
áby nas Pan Bóg wysłucháć raczył. Bo ieśli tákowi będziemy/ iáko ci byli

Lucæ 16. ver: 15.

do ktorych Pan słowá Ewányeliéy dzisieyßéy mówić raczy/ do ktorych też y
ná drugim mieyscu mówił thákié słowá / Ze wy iesteście ktorzy sye vspráwie-

Math: 6. ver: 16.

dliwiácie przed ludźmi: ktorzy sye nie vmywácie gdy pośćicie/áby wáß post

Ibidem versu 2.

ludzie widzieli: ktorzy trąbićie w trąby gdy iáłmużne dawácie/ żebyśćie by-

Math: 7. ver: 15.

li widziáni: Jeśli/ mówię/ tácy będziemy iácy to byli/ spráwiedliwość y ná-

Nie bądźmy Pháryzeußámi ná modlitwách náßych/ chcemyli być wysłucháni.

bożeństwo máiąc zmyslone/owczą postáwą przykryte / ábyśmy byli widziá-
ni od ludzi/ y zá nabożne y spráwiedliwe miáni: á w sercách bylibyśmy wil-
ki drapieżnymi / ludźmi obłudnymi / złą wolą y myslą bezbożną nápełnieni:
tedy wiédzmy to/ że w cechu tákich iesteśmy do ktorych Pan ty słowá Ewán-
yeliéy świętéy mówi. A chceßli wiedzieć ktorzy to byli/ łatwie poznaß: bę-
dzieß miał z nich iednego po wyżßéy przezwiskiem wymienionego/ y z modli-
twą iego/ ktoreć krótko powiem. Pháriseußowie to byli/ ktorzy piątná roz-
liczne ná sobie spráwiedliwości nosili/ od inßych ludzi oddzieleni w życiu/ w
odzieniu/y w spráwách: Kośćioł/ y Zakon Boży/w ręku mieli: wedle woley
swéy vstáwy/ ofiáry w Kośćiele/ posty/ wykład Zakonu spráwuiąc: swe v-

Mar: 7. versu 9.

PHáryzeußowie nástáli w Zydostwie/ zá Krolowéy Alexándry Krolá Zydowskiego Alexándrá żony: ći tą Krolową rządzili y władzą wßysthke mieli. Działo sye tho

stáwy/ y iákieś podánié stárych zwyczáiow/ nád Zakon Boży przekłádáiąc:
Trádiciámi to pismo zowie: inßy lud lekce ważyli v siebie. Toc y tácy byli
Licemiernicy/ ktorzy to o sobie trzymáli/ że Zakon miłégo BOgá zupełnie
wypełniáli / y stąd sye spráwiedliwymi być rozumieli/ y w téy spráwiedliwo-
śći swéy vfánié pokłádali: gdyż ták o sobie rozumieli/ że doskonále we wßyt-
kich członkách ciáłá swégo/ we wßytkich spráwách Duße swoiéy / we wßyt-
kich siłách sercá swégo / posłußnymi wypełniáczámi byli Zakonu Bożégo:
zá czym y o Pánu Bogu rozumieli/że zá te ich vczynność y wypełniánie Za-
konu iego/ powinien im był dáć wßytko o coby go prosili; gdyż mieli po so-
bie iuż obietnice Zakonu/ iż nie tylo żywot wedle mysli swéy mieć mieli / ále

elákié błogoſłáwieńſtwá zá tym przypádáć im miáły. Których to obie-
ch błogoſłáwieńſtw/ći to Licemiernicy zá tą ſpráwiedliwośćią którą w
: być rozumieli / z doſtátecznego przez nie Zakonu wypełnienia/ vpomi-
ſye Pánu Bogu iáko rzeczy powinnéy: á iáko ono mówią/iáko pewnégo
u. To máſz ſumme wſzytke żywotá Licemierniczégo / y wſzytke py-
ch : á zá tym wſzytek grunt ſpráwiedliwośći ich/ którą być w ſobie rozu-
i. W czym ie iednák Pan hámowáć raczył/ nie tylo ná tym mieyſcu dźi-
żey Ewányeliéy/ ále y ná wielé inſzych mieyſc: czemu ſye przypátrzyć
ſz práwie v wſzytkich Ewányeliſtów. Bo widząc Pan ich záſlepienié/
zowáć im to raczył/ że nietylo oni/ ále y żaden człowiek ná świećie być
oſkonáły nie może/ áby on zupełnie ze wſzytkiego ſercá ſwego/y ze wſzyt-
duſze ſwoiéy/ miał do ſkutku Zakon Boży wypełnić: były/ y ſą/tego nie-
: przyczyny.

Naprzód: iż członki ćiáłá człowieczego/ y ſmyſły iego / ſámy przez ſie
oczątku ſwego ſkłonne ſą do złośći: á ſtąd poſłuſzeńſtwo Pánu BOgu
ą/ y nic dobrego ſámy przez ſie záczą́ć y dokonáć nie mogą przed zako-
grzéchu/ który ieſt mocnym ołdownikiem ćiáłá człowieczégo. Dla cze-
dnák Páwel S. mówił z nárzékánim: Nieſzczeſliwym ia człowiek/ któż
wybáwi z ćiáłá śmierći podległego? ⁊c. Roman: 7. v. 24. Których ś-
ći vkázuie przyczynę/ grzéch/ gdy mówi: Zapłátá grzéchu śmierć. Ro-
: 6. v. 23. A ten grzech ták w ſobie Páwel S. náydował/ iż powiádał:
duie ia zakon inſzy w ćiele moim / kthóry ſye ſprzećiwia zakonowi duſze
y/ y zniewala mię w niewolą grzechu: Roman: 7. v. 23. ták / iż chce-
obre mam/ ále doſkonále wypełnić co widzę być dobrego/ tego w ſobie
áyduie. Ibidem ver: 18. Othóż/ choć ieſt w kim vmyſł do dobrego / y
/ wykonáć tego żaden niemógł/ áni może/ okrom wſpomożenia BOże-
Páwel świety do Rzymianów w ſiodméy Kápit: ver: 14. o Zakonie
ym powiádá/że ieſt Duchowny/á ſam był ćieleſnym/záprzedánym pod
ch. A w ſwéy oſobie rozumie nas wſzytki wierne odnowione przez Krzeſt
áre Páná Iezu Chriſtá/ którzyſmy z miłośierdźia Bożégo/ y z náuki ie-
oználi przez poſły iego Apoſtoły/ y ich potomki Káznodźieie/ coſmy ſą/
mdli y krewcy do dobrego bez Páńſkiégo wſpomożenia. Cóż rozumieſz
ych/ którzy w Zakonie będąc oświécenia y doſkonáłośći ták doſkonáłey
ieli/ iákóż oni mogli Zakon Boży práwie ſkutecznie wypełnić? Swie-
áwel/ Piotr/ y inſzy Apoſtołowie powiádáią/ że Zakonu ſtárego áni oni
/choć byli wybránymi Bożymi/áni Oycowie ich wypełnić niemogli. Cóż
ną o ſobie Licemiernicy/ ludźie pyſzni/hárdźi/ którzy fárbowánym nabo-
twem rozumieli ſye być ſpráwiedliwymi/ſkutku ſpráwiedliwośći niemá-
y ludźmi grzéſznymi będąc? Niepodobne tedy było im Zakonu wypeł-
ié/ którego y ludźie świeći á wybráni Boży wypełnić nie mogli.

Druga przyczyná / dla czego niepodobny ku wypełnieniu był Zakon on
Páná Bogá dány: Ze od máłá do wiela wſzytko pełnić kazał / cokolwiek
bie zámknionégo miał: y ktoby w iednym namnieyſzym roſkazániu Bo-
przeſtępcą był/ we wſzytkim Zakonie przeſtępcąby zoſtał/ bo ták Zakon
vi: Przeklęty káżdy / którýby nie trwał we wſzytkim cokolwiek w Zako-
nápiſano ieſt. Któż tedy táki kiedy był/ którýby od máłá do wiela wſzyt-
o ieſt nápiſano w Zakonie wypełnił? A iż tho rzecz ieſt niepodobna/ te-
átym idźie y niepodobne Zakonu wypełnienié/ nie tylo onym którzy w Za-
ie ſtárym żyli/ále y nam. Náſze tedy lékárſtwo ná to przeſtępſtwo Zako-
eſt/ ábyſmy zá to potępienia nie odnośili/ nie które inſze/ iedno Pan á zbá-
iél náſz IEzus Chriſtus/ który z nas przeklectwo Zakonu ziął / że gdy go
ſkutku wypełnić nie możemy / ſwoią ſpráwiedliwośćią którą ná nas wy-

to przed národzeniem Páná Chriſtuſowym lat/ 64 w tenże czás y Sádducei drugá ſektá/ tákże y Eſſei trzećia/ náſtáli: nád które Pháryzeuſzowie przodowáli záwżdy. Czytáy ſupplementum ſupplementi Chronicorũ Iacobi Philippi Bergomatis, o tym y inſze Kroniki.

I.

Geneſ: 9. ver: 21.

Zaden człowiek nie był ná świećie/ kthóryby do gruntu wſzyſthek Zak n ſtáry wypełnić mogł: okrom tych kthore Pan Bóg w żywocie v máthek ich poświećił/ albo od pierworodnego grzechu záchował / ći przez łáſkę Bożą y pod pomożenie/ mogli Zakon ſtáry wypełniáć ſtáteczniè/ále tháki máło Było. Chriſtus Pan tylo przez ſie wypełnił Zakon. *Acto. 15. ver: 10.*

II.

Iacobi 2. ver: 10.

Deut: 27. ver: 26.

Galat: 3. ver: 13.
Rom: 10. ver: 4.

lał/ ſam ſtawſzy ſye przeklectwem/nas z przeklectwá wybáwić raczył: y iá-
ko Páwel S. vczy/ Sſtał ſye iuż on ſam dokończenié Zakonu/ ná vſpráwie-
dliwienié káżdemn wiernemu. A tho ieſt náſzá ſpráwiedliwość/ przez ktorey
potepienia z przeſtepſtwá Zakonu ſtárego nie moglibyſmy vyść.

Przypátrzyć ſye tedy z tych przyczyn káżdy może / ieſliże thá ſpráwiedli-
wość Licemiernicza mogłá być/ álbo nie : ieſliże dobrze w niey vfáli : ieſliże
ſye dobrze ſpráwiedliwymi być poczytáli. A iż źle to o ſobie rozumieli / pátrz

Slepotá Pháry-
zeyſka ſtąd ſye po
kázuie.

ná ich záslepienié tákié/że áni vmiejetności doſkonáłey Zakonu máiąc/y Trá-
diciámi go kążąc / áni żadnégo wnetrznégo wyrozumienia Zakonu znáiąc/
zasłone tylo Zakonem wymyſłom ſwym czyniąc / czynili ſye tymi iákimi nie
byli : czynili ſye ſpráwiedliwymi/ przekleci bedąc : wzgardzáli inſze / v Páná
Bogá ſámi wzgárdzeni bedący. ꝛć. y przeto ſłuſznie Pan o nich powiedzieć

Math: 6. verſu 2.

raczył: Ze zá ty ſwe pokryte nabożeńſtwá y zmyslone wypełniánié Zakonu/
tu zapłáte ná świecie ludzkim záleceniem bráli : ále ná onym od Páná Bo-
gá żadney nie mieli. Otóż rozumiey ktorzy to byli ludzie co w ſobie vfáli/ y
w ſwey ſpráwiedliwości / co ie do thego przywiodło że inſze wzgardzáli : do
tych tedy Pan mówić raczy/ áby im pokazał ich omylność/iáko ſye ná ſwo-
ich modlitwách omyláli : áby pokazał ich pyche y hárdość/ prze ktorą v Pá-
ná Bogá/ y w modlitwách ſwoich/przeklectwo odnosili : áby im vkazał/ że

Dwá wielkie wy
ſtepy Pháryzey-
ſkie.
I.

Pan Bóg pracą miał y o Iáwnogrzeſznych ludziach/ y ich modlitwy pokor-
ne wyſłuchawał/ á Fárizeyſkié wzgardzał. Co iednák czynić raczył zá dwie-
má wyſtepomá Fárizeyſkimi. Przodkiem ich Modlitwy wzgardzał/

¶ Ze w ſobie/ y w ſwey ſpráwiedliwości vfáli: á z tego iednégo obaczá-
czác było wſzytki. Strzeż ſye ty chrześcijáńſki człowiecze/ ábyś ty áni w ſo-
bie/ áni w ſwych ſpráwách/ by też y pobożne były/ żadnego vfánia niemiał.

1. Cor: 10. ver. 12.
Ierem: 17. ver: 5.

W ſobie żadnego vfánia nie miey/ pámietay ná piſmo ktore ták mówi: Kto
rozumié o ſobie áby ſtał / niech ſye obawa áby nie vpadł. Pytaſz czemu :
Odpowiedź thóż piſmo przez Proroká : Przeklety człowiek ktory ma vfánie
w człowieku/ á nádzieie ſwoie pokłáda w ramieniu ciáłá ſwoiego. Pámie-

2. Cor: 10. ver:18.
1. Cor: 4. ver: 7.

tay ná to co tóż Piſmo mówi : Iż nie tho ieſt zálecony ktory ſye ſam záleca/
ále then ktorego Bóg záléca. Gdyż káżdy wiedzieć ma / iż nic zgołá ſam od
śiebie nie ma/ále co ma/ to od Páná Bogá ma. A ponieważ że od Páná Bo-
gá wſzytko/ z czegoż ſye chełpić maſz / y iáko w ſobie vfáć ? Przetho ſłuchay

Ecclef: 7. ver: 5.
Iob 15. verſu 15.

Piſmá co ćie vczy : Nie czyń ſye ſpráwiedliwym przed Pánem Bogiem/bo
on wié ſerce káżdego. A ieſli/ iáko Iob S. świadczy/ Niebioſá nie ſą czyſte
przed oblicznością iego/ coż my grzeſzni rzeczemy ? Trudno tedy kto w ſo-
bie ma vfánié pokłádáć/ y owſzem ſłucháć Páná náſzego mamy/ kthory nas

Lucæ 17. ver: 10.

thák vczy : Gdy vczynićie wſzytko co wam roſkazano/ mówćieſz / niegodni-
ſmy ſłudzy/ boſmy to vczynili coſmy byli powinni. To gdy w nas bedzie/nie
bedziem w liczbie tákich ludzi o ktorych tu Pan mówić raczy/ że byli w ſo-
bie y w ſpráwiedliwości ſwey vfáiący. Lepiey że w nas oná prosbá do Pá-

Pſal: 142. ver: 2.

ná BOgá z Dawidem Królem záwżdy bedzie : Aby Pan Bóg nie raczył w-
chodzić w ſąd z námi ſługámi ſwoimi/ gdyż przed oblicznością iego nie be-
dzie żaden człowiek vſpráwiedliwiony. Bo ztáką prosba rychley z Dawidem
S. bedziem wyſłucháni/ á niż Licemiernik z ſwoią hárdą dumą/ y z vczyn-
ków ſwych wyliczánim.

II.
Ecclef: 10. ver:7.
Iacobi 4. ver: 6.
Iſaiæ 14. à ver:12. ad 16.
Lucæ 10. ver: 18.

¶ Drugi wyſtep był Pháryzeyſki/ ktorym Páná obrażáli/ iż inſze wzgar-
dzáli. A to ieſt właſna y przyrodzona ſpráwá Pychy/ktora przed Pánem Bo-
giem ieſt obrzydliwa: ktorey Pan Bóg ſye ſprzećiwia/y ludziem pychy naſlá-
duiącym. O czym doſyć w piſmie świetym / iáko Pan Bóg pyche karał/
przodkiem w Anyelech ktore z Niebá dla niey do Piekłá ſtrąćił/ potym w lu-
dziach. Iáko w pyſznym Fáráonie / o ktorym maſz w Exodzie ná przodku:

w Królu

n Królu Tyrskim/ Ezech: 28. a v. 2. ad 12. W Nabuchodonozorze Królu Bibilońskim/ że go w źwiérze obrócił / y ná puszczy trawe y siáno iadł iáko wół/ Danielis 4. v. 30. W Antiochu Królu Siriyskim/ którego zá iego pysznemowe/ y grozbe/ skarał wrzodem nie vleczonym/áż ciáło iego robacy roztoczyli. 2. Mach: 9. v. 5. et 9. A náwet/ iáko Izáiasz swiadczy/ dla tego Bóg Zydy skarał srodze niewolą y nieprzyiaćielem/ że sye podnieśli w pyche. Czytay Izáiaszá w 3. v. 16. Owo krótko/ kárze Pan y składa z stolic wysokich pyszne/ á pokorne łáską swą ćieszy. Nie násláduymysz my tedy hárdego Fáryzeuszá z iego hárdą myslą/ ále nasláduymy pokory/ prosząc iego świetéy miłości/ áby iáko okwićie karze pyszne/ Psalm 30. v. 24. tház áby nas pokorne okwićie miłowáć raczył. Jákóż to vczyni rychléy/gdy pokorá wnas bedźie/ á nie wzgárdźi ieden drugiégo : gdy niebedźie posądzenia żadnégo miedzy námi w táiemnych spráwach naszych/ gdy sye zrównamy wszyscy/gdy wszyscy o sobie bedźiem dobrze trzymáć : á co kto w táiemnośći czyni / bedźiemy to sądowi Páńskiému záchowywáć/ etc.

Ale iuż winy Fáryzeyskie pokazawszy nam ná przestrzeżenie/ do dálszégo wykładu Ewányeliéy świetéy przystąpimy/ która w dálszych słowiéch swych ták sye ma :

Dwoie ludźi wstepowáło do Kośćiołá áby sye modlili/ ieden z nich Fáryzeusz/ á drugi Jáwnogrzesznik.

Wszytki Pan wobec vczy tą przypowieśćią/która wziął z dwoygá ludźi od siebie róznych w záwołániu ich stanu/ y tákże róznych w porządku żyćia. Bo ieden był Pháryzeusz/ spráwiedliwość sobie przypisuiąc z vczynków swoich: á drugi Jáwnogrzesznik. Ow piérwszy y v siebie/y v ludźi/był zá świetégo mieman : á ten drugi v wszytkich przeklety. Rózno tedy od siebie szli do Kościołá. Czego nie gáni Pan nász w nich że do Kośćiołá ná modlitwe szli/ y owszem pokázuie/ że Kośćiół ku czći y chwale BOżéy zbudowány / iest ná Modlitwe przynależące mieysce / y Dóm iest Modlitwy. Co y Dawid baczac mówił do Páná : Bede chwalił y wyznawał Jmie twoie świete/ w kośćiele świetym twoim. A przeto Pan nász tu w téy przypowieśći Modlitwe od mieyscá przystoynego modlitwie począł : dáiąc znáć/ dla czego Kośćioły rzeczone są/ y máią być budowáne/ że dla Modlitwy : y áby Jmie Páńskié było w nich chwalone. Támże tedy w tym Domu BOżym gdy byli ći dwá/ iż do Domu Modlitwy ná Modlitwe przyszli/każdy z nich z osobná záczął modlić swoie ku Pánu : iákim kształtem/ powiádáć raczy Pan. Naprzód on Zakonnik

Fáryzeusz stoiąc/ ták sye sam w sobie modlił.

Nie dármoć mówi Ewányelistá/ iż then Licemiernik stał/ y sam w sobie sye modlił. Aby dał znáć/że przyszedł ná modlitwe nie z sercem pokornym/ áni też z vpokorzonym ćiałem : bo by był pewnie inszy sposób ćiáłá pokornego pokázował. Acz y stoiący człowiek może y przystoi mu Páná BOgá chwalić/ náostátek y iedząc/ y piiąc/ do Paná sye swego záwżdy vćiekáć/y iego wzywáć ma. Alem w Przedmowie pokazał powyższéy/ że którzy práwie chcą Páná o wspomożenié prosić/ przystoi im klekáć/ ná oblicze pádáć/rece y serce swoie podnosić ku Pánu/ ćiáło swoie vniżáiąc/ pokornym ćiáłem/sercem/ y vmysłem/do Páná wołáiąc: Gdyż ná chwałe miłego Bogá/wszytko koláno klekáć powinno. Widźiał to Jan świety w Obiáwieniu swoim : Ze nietylo dwádźieśćiá y cztérzéy stárcowie/ którzy stali przed Máiestatem Bożym/ále

Zwano tego Antyochá Epiphanes.

Lucæ 1. versu 52.

Psal: 137. versu 2.

Pháryzeusz miał wiáre/znáć po tym że sye modlił: Bowedle Páwłá ś. Rom: 10. ver: 14. wzywánie Páná Bogá bez wiáry być nie może : A wżdy wiárá iego bez pożytku vspráwiedliwienia sye być pokazáłá.

Apoca: 7. ver: 11.

też y wßytko zebránie Anyelskié w wielkości swéy / ná oblicza swoie pada
dawáiąc cześć y chwałe Pánu Bogu wßechmogącemu. zć. Anyeli tedy p
dáią/wßytko stworzenie drży przed Máyestatem Bożym: á Licemiernik st
y mówi do Páná/ iákoby do sobie równego : ácz nie głosem/ bo sam v sieb
pocichu/ á wßákże on który nie tylo ciche mowe słyßał/ále y mysli skryte s
cá káżdego wiedział Pan náß Jezus Christus/ dobrze o tym wiedząc co
pocichu mówił / to raczył inßym opowiedzieć/ áby wiedzieli iáko sye mod
máią/ y iáko Páná Bogá wzywáć/ chcąli vspráwiedliwionymi zostáć.
Nálazłby podobno y v nas tákié Licemierniki/ którzy tylo sobie sye modl
którzy nic inßégo nie czynią/ iedno że mówią modlitwy/ álbo spiéwáią vst
á serce ich od tego co mówią dálékie iest: áno modlitwy Páweł S.vczy/ta

1. Cor: 14. ver: 15.

że y spiéwánia/ y myslą / y vstámi. Bo prózno iezyk mówi / ieslize mysl
mowy rózna : gdy ciáło w Kościele/ á mysl w domu/ álbo ná rynku/ á b
day nie gdzie indziéy gorzéy. A o tákiéy modlitwie inákßy rozsądek być nie
że/ iedno on/który Pan raczył vczynic mówiąc do tákichże o których tu w

Math: 11. ver: 8.

minamy: Lud ten vsty mie chwali / á serce ich dáleko iest odemnie. Przet
gdy sye modliß/ módl sye nie sobie tylo mówiąc nabożne słowá/ ále módl
y Pánu BOgu : to iest ofiáruy rázem y vstá twe / y serce pokorne y vniżo
Pánu/ chceßli áby Pan Bóg miał łáskáwe oczy ná modlitwe twą/ á rac
ią wysłuchać : gdyż ináczéy wysłuchaná być nie może. Nádto/ gdy sye m
dliß proßże Páná/ wiedząc że wßytko od niego mieć musiß : nie ták iáko
Pháryzeuß przyßedł ná modlitwe/ áli nie prosi nicz/ iedno sye sam chw
wßytki inße gáni : vczynności swoie wspomina / y z nich sye chelpi. Co
kim sposobem czyni/ przypátrzmy sye : ábowiém ták mówi/

Boże dziekuie tobie.

Zá co człowiek krześćijáński Pánu Bogu dziekowáć ma.

Jż ták záczyna/ że Pánu Bogu dziekuie/ niemáß tu co pogánić : y o
ßem dobrze był záczął/ by był dáléy hárdością swą wßytkiego nie popsow
Bo káżdego człowieká to ma być stáránié/ áby záwżdy zá wßytki dobrodz
stwá Pánu Bogu dziekował.

Ma dziekowáć zá pokarm / Deuter: 8. v. 10. Kiedy bedzieß pożyw
á násyciß ciáło swe / dziekuy Pánu BOgu twemu zeć dał ziemie thák dob
która cie żywi.

Maß dziekowáć zá przedłużenie żywotá/iáko Ezechiaß Król gdy mu
Bóg żywotá przedłużył ná płacz iego: oczym czytay v Jzáiaßá we Trzy

Isaiæ 38. à ver: 17. ad 20.

stý ósmym/gdzie mówi: Wybáwiłes Pánie żywot móy áby nie zginął/y zá
ciłeś precz wßytki grzéchy moie : y iuż nie grób ciebie bedzie wyznawał /
śmierć chwálić cie bedzie/ iedno ia żywiąc ciebie wyznáwáć/ y tobie pieni
piewáć bede wßytkich dni żywotá mego. Ták zá przedłużenié żywotá P
nu Bogu dziekował Ezechiaß.

Dziekowáć maß zá to/ że cie fortuni w drodze. Ták dziekował sługá

Gene: 24. ver: 48.

bráhámów/ czytay Geneſ: 24.

Dziekowáć maß/ kiedy cie Pan Bóg grzéchu vchowa/ y vczynku
go/ któryś vmyslił vczynić/ á potym obaczyß sye : Ták dziekował Dawi

1. Reg: 25. ver: 32. & 33.

Nabálá nie zábił iáko był vmyslił/ y przyrzekł. Czytay 1. Reg: 25.

Gdy Pan Bóg da zwyćiestwo nád nieprzyiacielem/ maß dziekowáć
tho Pánu. Ták czynił MElchisedech kiedy Abram poráził Chodorláho
Królá Elámitskiego / y z nim Królów czterzech. Zá co Melchisedech dz
czynił Pánu Bogu/ ofiáruiąc wino y chléb / iáko Kápłan Bogá nawyż

Genes: 14 ver: 20.

Iudicum 5. ver: 1.

Ták Delborá y Bárák czynili Pánu dzieki / zá zwyćiestwo które wzieli z
sáry : czytay Judicum 5. Owo krótko mówiąc/ maß człowiecze wie
Pánu Bogu dziekowáć záwżdy/ y ná káżdym mieyscu/ zá to/ że cie żywi/ z

oia/ z fráſunków wybawia ná ſwobode/ iż zá ty dobrodzieyſtwá ktoreć ra- zył dáć przez Syná ſwego Páná Jezu Chriſtá / iáko ćie tego wobecz wßedy Piſmo S. vczy. Bo iemu ſámemu od nas ma być cześć y chwałá ná wieki oyrządzaná / tháкże y dzięki czynione vſtawicznie máią być/ áby on ſam był oielbion y chwalon w nas wiernych ſwoich wiecznie.

Niemáß tedy ſkąd w czym ganić Pháryzeußá/ że dźięki czynił Panu Bogu/ y owßem vczmy ſye my záwżdy/ y ná kążdym mieyſcu / dźięki iemu zynić / y czyńmy/ chcemyli być z onymi wybránymi Bożymy/ iego nam dá- ych dobrodzieyſtw wdzięcznymi. Cóż tedy gánić mamy w tym to Licemier ikuᵕ wnet po tych ſłowiech dźiek czynienia/ iuż naydźiem co gánić przyſtoi. lto dobrze poczawßy/ wnet iuż záczął to mówić czego áni mieyſce ono świe e gdźie ſye modlił/ áni Zakon Boży w kthórym ſye ſpráwiedliwym być rozu- miał/ áni ſpoſób Modlitwy go vczył. Jął thedy miáſto modlitwy ſam ſye obić/ chwálić/ y nád inße wynośić/ mówiąc:

Exodi 15. verſu 1.
Epheſ: 5. ver: 20.
1. Teſſ: 5. ver: 18.
Coloſſ: 4. verſu 2.
Phili: 1. verſu 26.
1. Tim: 2. ver: 1.

Zem nie ieſt iáko inni z ludźi.

Widźiß/ że miáſto tego co ſye miał ſam obwinić/ to ſye nád wßytki prze- káda/ á Piſmo mówi. Spráwiedliwy napiérwéy obwinionym ſye czyni: Cze- muᵕ Temu/ że Job S. wyznawa: Jeſli ſye bede chciał vſpráwiedliwić/ vſtá moie potępią mie. Tákże y ná drugim mieſcu Piſmo vczy: Nie czyń ſye ſprá wiedliwym przed Pánem Bogiem / wiedz że Pan Bóg vznawcą ſercá káż- ego ieſt. Mógłći ten wykłádácz piſmá świetego y otym wiedźieć/ álbo też odobno y wiedźiał: cóż dźiáłał że tego nie baczyłᵕ álbo ieſli baczył/ dla cze- óż to mówiłᵕ Dla tego/ że gruntu wiáry nie miał/ y onégo Piſmá námniéy ie ſłuchał/ Ze ſpráwiedliwy z wiáry żywie. Vwierzył Abráhám Bogu/ y po- zytano mu to ieſt zá ſpráwiedliwość. Jáko vwierzył Abráhámᵕ Ták/ iż w arodźie iego wßytki narody ziemſkié miáły wźiąć błogoſłáwieńſtwo: á bło oſłáwieńſtwo wieczne. A naród ten Abráhám wiárą poznał/ kiedy oglądał zień Páná Chriſtuſá prawdźiwégo Syná Bożégo/ Meſſiaßá prawdźiwé- o / á oglądawßy vdźiwił ſye: y tą wiárą Abráhám był vſpráwiedliwion. Téyże wiáry też potrzebá było Licemiernikowi temu / tedyby był obaczył ná ákim gruncie byłá/ y ieſt záwiſłá ſpráwiedliwość: ále wiedz iż thego gruntu ie miał. Acz dobre rzeczy budował/ y vczynki dobre czynił / ále niedowiár- twem ie pokáźił: pokáźił ie y pychą/ tákże y próżną chwałą: bo ſye nád wßy- ki ludźie lepßym czyni/ gdy mówi/ Zem nie ieſt iáko inni z ludźi. Nie mówi/ Jáko niektórzy z ludźi/ ále mówi/ Jáko inni z ludźi/ álbo inßy ludźie. Własnie ákoby rzékł: Jam ieſt ſpráwiedliwy / á inßy ludźie grzeßni. A iżeby tho iá- niéy o nich wyłożył/ wylicza ich ſpráwy mówiąc:

Prouer: 18. ver: 17.
Iob 9. verſu 20.
Eccleſ: 7. verſu 5.
Habacuc 2. ver: 4
Geneſ: 15. ver: 6.
Ioan: 8. ver: 56.

Drapieżni/ nieſpráwiedliwi/ cudzołożnicy.

Z Hárdéy dumy ſwéy Pháryzeuß nie tylo że inße wzgardza / ále théż iuż rzed czáſem ſtał ſye ich ſędźią: á ono pámietáć miał / że ſpráwiedliwemu ędowi Bożemu tákié ſpráwy ludźi ták wyſtepnych przynależą. Lepiéyby był nßych nie poſądzáiąc/ ſam śiebie vniżył/ y prochem á popiołem ſam śiebie ázwał przed Máyeſtatem Bożym / iáko vczynił Abráhám: á wyznał z Dá- nielem Prorokiem: Ze ſámemu Pánu Bogu ſpráwiedliwość/ á nam przyna- eży pohańbienie zá grzéchy náße. Lecz miły Chrześćijáninie/ ten Phárizeuß iewiém áby nieprzerównał wielé ludźi Chrześćijáńſkich/ w thych ſpráwách o których oni czuynymi y ćwiczonymi być máią. Piękna rzecz człowiekowi Chrześćijáńſkiemu nie być drapieżcą/ gdyż Dekret Páńſki odmienion być nie może: Iż złośliwi Króleſtwá Bożégo otrzymáć nie mogą. N przyſtoyniéy złowiekowi Chrześćijáńſkiemu / iáko Páweł S. vczy / ráczéy krzywdę przy-

Geneſ: 18. ver: 27.
Daniel: 9. ver: 7.
1. Cor: 6. verſu 9.
1. Cor: 6. ver: 7.

iąć y ściérpieć wßelákié zdrády/ á niż ią komu vczynić. Bo wedle náuki te=
1.Cor:6.v:9.et 10.
góż Páwłá świętego: Wßyscy nieczyści / báłwochwálce/ cudzołożnicy/ po=
rubstwá czyniący: wßyscy złodźieie/ łákomi/ pijánice/ złemówcy/ y drapież=
ce/ tácy Króleſtwá Bożégo nie otrzymáią.

Wielki grzéch ieſt przed Pánem Bogiem drapieſtwo/ bo ieſt przećiwko
Exodi 20.ver:17.
dźieśiątemu Przykazániu Bożemu / gdźie Pan Bóg nietylo gwałtem cudze
rzeczy bráć zákazał / ále też áni ich pożądáć. Bo tho Pan Bóg wiedźiéć ra=
czył/że nietylo ten ieſt drapieżcą który gwałtem bierze/ále y on który prágnąc
rzeczy y máietnośći bliźniego/ przez fałß iáki/ álbo oßukánié/ álbo ráde ßko=
dliwą/ bliźniégo ſwégo ßkodnie y drapieży. Cóż wiedźiéć/ácz ten Pháryzeuß
reką nikogo nie drapieżył/ ieſli rádą ſwoią/álbo chytrym fortelem iákim ko=
go kiedy nie oßukał : ieſli ták było / prożno ſye y z tego chełpił że nie był dra=
pieżcą.

Vkazałem też z Páwłá S. cudzołoſtwo być wielkim grzechem / bo zá=
Exodi 20.ver:14.
kázuie tego Pan Bóg w ßótym przykazániu ſwoim/ gdy ták mówi/ Nie be=
dźieß cudzołożył. A przeto piſmo święte káżdemu człowiekowi który vſtepuie
z cnoty Małżeńſkiéy/ wielé niebeſpieczeńſtwá y przeklectwá obiecuie. Na=
Leui:18.v:20.et 29
przód Pan Bóg káżdégo cudzołożniká y cudzołożnice śmiercią kárác kazał
á choćby kto y ſkryćie to popełniał/czyni to przedśie/iáko piſmo powiáda/na
Eccleſ:23. à v: 25. ad 32.
wzgárdę duße ſwéy/bo wypądza od śiebie boiáźń Bożą : któréy oczy ták iá=
ſne ſą/ że wßytki ſkrytośći widźi. A zá tákim tymże ſpoſobem pómſtá wße=
dźie chodźi/gdźie ſye nieſpodźieie tám w śidło wpádnie: y ná ſromotę bedźie
v wßytkich/ przeto/ iż nie rozumiał boiáźni BOżéy. A nie dármo Pan náß
Jezus Chriſtus porównawáiący ſie z Oycá ſwégo niebieſkiégo przykázániem
nietylo wypełnienia cudzołoſtwá / ále też y pomyslenia ze złéy żądzéy/ nam
Exodi 20.ver:17.
Mat:5.v:27.et 28.
Eccleſ:41. ver:25.
Iob 31. verſu 1.
bronić raczył. Bo ták mówi Pan Bóg w Zakonie: Nie bedźieß pożądał żo=
ny/ áni dźiéwki bliźniégo twégo. A Pan Chriſtus ták nas vczy: Powiedźia=
no ſtárym / Nie bedźieß cudzołożył. A ia wam thák powiádam : Że káżdy
który pożrzy ná niewiáſtę áby iéy pożądał / iuż z nią popełnił cudzołoſtwo w
ſercu ſwoim. Thu baczym / iákimi czyſtymi Pan nas chce mieć/ y iáko ſye
mamy grzéchów ſtrzédz y wiárowáć. Wiárowáć ſye tedy wierni máią tych
grzéchów/ zá którymi nietylo duße ſwéy zátrácenie być rozumieią/ y gniew
miłego Bogá przećiwko ſobie/ ále też y káźń zá nie ießcze ná świećie thu od=
nośić máią. Mogłoć y to być/ żeć ten Pháryzeuß łożá niczyiego/ y ſwego
théż/ vczynkiem nie pomázał/ áni zdrádźił : ále pomyſleniem/ ſercem/ álbo
iezykiem/ trudno áby kiedy od tego prózen być miał. Otóż by to był vważył
v śiebie/ że myſl byłá pomázána : tedy podobniéy było Páná o łáſkę/ y od=
pußczenié grzéchu / y o oczyśćienié ſercá/ y myſli ſwéy prośić/ á niż nád inße
ſye ſpráwiedliwośćią przekłádáć. Náoſtátek y nád onego/którego od Ołta=
rzá dáléy niż ſam był / á drzwi podobno bliżéy / widźiał/ y ſkazawßy go ſo=
bie mówił/

Jáko też y ten Jáwnogrzéßnik.

Już náoſtátek ná iednym z nim w Kośćiele będącym/ ozdobę ſpráwie=
dliwośći ſwey pokázuie/ y krzći go być Jáwnogrzeßnym. Nie doſyć że ich w
poſpolitośći ták wielé wzgárdźił / ále przyßedł y do onego którego złym ro=
zumiał/ á gorßym dáleko niż śiebie. Próżnochwálny człowiek vrąga poku=
tuiącemu: znáć że ten Miſtrz zápomniał Piſmá świetego onego/które vczy=
Eccleſ: 8. ver: 6.
Eccleſ: 7. ver: 12.
ło : Człowieká który ſye odwráca od grzéchu / nie miéy w nienawiśći. Nie
pośmiéway ſye z onego człowieká który w gorzkośći ieſt duße ſwoiéy/pámię=
tay iż ieſt który vniża/ y podwyżßa / pilny opátrzyćiél Pan Bóg wßechmo=
gący.

Ty człowiecze wierny chrześćiáński/ choć sye wniwczym tákim nie czu-
ß/ w czymby surowie á śmiertelnie Páná Bogá twego obráźił / miéy to ná
aczeniu/ ábyś nikogo v śiebie nie potepiał/mów z Páwłem S. Apostołem:
.cz sye nie czuie w niwczym/álem przetsie y w tym nie iest vspráwiedliwion.
ámietay ná ony słowá Janá świetego : Jeślibyśmy mówili że grzéchu nie
ámy/ sámi sye zwodźimy/ á prawdy w nas niemaß. Stáráyże sye/ proße/
bys nie był niespráwiedliwym/ drapieżcą/ y cudzołożnikiem : ále abys przy-
ádem był w dobrych vczynkách inßym : pámietáiąc ná to/ ábyś thák skro-
nie to v śiebie záchował/ żeby nie wiedźiáłá práwicá twoiá co czyni lewi-
i: Ludzkiéy chwały/ Pháryzeyskiéy chełpy/ wzgárdy inßych/ wßytkiégo sie
go pilnie wystrzégay. etc. Alem o tym powyżßey mówił.

Nápominánie do człowieká krześćiáńskiego.
1. Cor: 4. versu 4.
1. Ioan: 1. versu 8.
Math: 6. versu 3.

Słyßałes od których występów złych wstrzymawał sie Pháryzeuß/ y ták
oge powiedźiéć/ miał przodek przed wielim ludźi Chrześćiáńskich/ którym
hfá/ bliźniégo swego oßukánié/ drapiestwo/ cudzołostwo / y inße złośći/
niéch á żárt iest/ y zá grzéch sobie tego nie máią/ y owßem którzy to czynią/
inßych bywáią pochwáleni/ y zá opátrzne poczytáni : á pospolićie od tá-
chże które możeß bráćią Merkuriußową názwáć/ á Weneris zwolenniká-
i. Czego sye Pánie Boże pożal/ iż thák oźiebłá miłość BOża w ludźiach
hrześćiáńskich/ á przyßły ony złe czásy o których Páweł S. do Timoteußá
ße : Iż ludźie nástáli chćiwi/ hárdźi/ pyßni/bluźnierce/ bez miłośći przyro-
oney/ y bez pokoiu : zuchwáli/ skrzetni/ nádeći/ wiecéy roskoß miłuiący niż
áná Bogá. A co nagorßégo/że w tych rzeczách niepobożnych/ sámi śiebie
łuią / bronią ieden drugiégo : iż żadna rzecz ták zła być nie może od nich
zynioná / kthóra ocukrowánia nie naydźie. Słuchaymyß ále my leniwi
botnicy w Winnicy Bożéy / nie tylo czego sye wstrzymawał ten Pháryze-
/ ále y które vczynki pobożnośći czynił/ które on ták wylicza/

2. Tim: 3. à ver: 1. ad 4.

Poßcze dwákroc do tegodniá.

Wiernym post pożyteczny iest / nie tylo dla powśćiągnienia buynośći
łá/ ále też że iest ćwiczenié do cnót/do pokuty/y do vniżenia sye Pánu Bo
 wßechmogącemu: przeto post/spráwy/ záléca pismo Zakonu stáréǵ/ Pi-
o Prorockié/ y pismo Zakonu nowégo/że iest rzecz świeta/pobożna/y mi-
nu Bogu miła. Acz Zacháryaß w śiódmym powiáda: Ze krom vczynków
łośiernych / máléy pomocy iest. Ale post złączony z modlitwą/iest dobry.
obie 12. Y táki post/ y ßátány przeklete wypądza z opetánych/ Mat : 17.
 to byłá w smutku swoim rázem złączyłá oná Pánná cnotliwa Sará/ cór-
 Edny y Ráguelá/ á Pan Bóg ią wysłuchał. Thákże w pośćie modli sye
ániel:postem sye pokazał Páweł ś. sługa Boży wiernym: Anná Prorokini/
postách y w modlitwách służyłá P. Bogu wednie y wnocy/nigdy nie wy-
epuiąc z Kośćiołá : y stąd iednák ma zálécenié od Lukaßá S. Ewányeli-
. etc. Krótko tu vkázuie/ do czego wiernym pożyteczny post : á wßákże
óry człowiek pośći/ á od grzéchów swoich nieprzestawa / y owßem do nich
e záwżdy wráca/ modlitwá iego nie bedźie wysłuchána. Nádto ludźie po-
yći/ z których then Licemiernik liczby był/ zwykli sye byli záwżdy postámi
ymi pokázowáć / á Pan Bóg od nich thych postów ich wdźiecznie nigdy
e przyymował. Ná co nárzékáli v Izáiaßá : Czemuśmy pośćili/ á tyś we-
ześć nie chćiał : korzyliśmy Duße náße/á tyś o tym niechćiał wiedźiéć. Któ-
m ták do Páná mówiącym / thák Pan przez Proroká odpowiedźiał : Oto
dźień postu wáßego náyduie sye wáßá wola/á támże wßytki dłużniki wá-
 ćießko przyćiskaćie. Oto wy tylko ná zwády á ná swary pośćićie/ á bijećie
eśćią nielutośćiwie : ráczéy niepośććie ták iákośćie po dźisieyßy dźień po-
ili. etc. O czym tám dáléy czytay / iákiégo Pan Bog po nich postu potrze-

Czytay Zachá: 7. versu 5. et 9.
Tobiæ 12. versu 8.
Math: 17. ver: 21.
Tobiæ 3. v: 10 & 11.
Danie: 9. versu 3.
2. Cor: 6. versu 5.
Lucæ 2. ver: 37.
Eccles: 34. ver: 31.
Isaiæ 58. v: 3. et 4.

bował. Mogłoć to być żeć Pháryzeusz pościł/ ále tym sposobem iáko inszy Pháryzeuszowie sye pościli: ktorzy/ iáko Pan nász o nich swiadczy/ dla tego post/ modlitwę/ iáłmużnę czynili / áby stąd swoie spráwiedliwość pokázowáli przed ludźmi. Wiec vkázowáli twarz niewesołą/ záſepione oblicze/ áby byli widziáni że pościli. Otóż ieslize ták z drugimi Pháryzeuszmi pościł/ mógł sye z tego nie chełpić/ bo co wietszego opuszczał/ iáko tenże Pan swiadczy/ miłosierdzie: drápał vbogie wdowy/ y omywał co zwierzchu: był iáko grób przypiekrzony/ á wnątrz pełen smrodu. Prózny thedy y post iego był/ przeto też y v Páná BOgá mieyscá nie miał/ y iemu był niepożyteczny. Już tedy z postu sye pochełpiwszy/ co dáley czynił/ pokázuie.

Math: 6. versu 1.

Math: 23. ver: 23. 14. 25. & 27.

Dziesieciny dawam ze wszytkiey máietności która mam.

Drugą vczynność swą/ iuż nie z strony ciáłá swego iáko pierwey/ ále z strony máietności opowiáda. Bo naprzód sam ná ciele swym/ á potym ná máietności swey/ wyrządzał Pánu Bogu cześć y chwałę: co sye théż iednák kázdemu człowiekowi czynić godzi / pierwey opuścić złości/ w kthórych sye Licemiernik nie poczytał być: á potym czynić dobrze/ ták ciáłem swoim Pánu Bogu służąc/ iáko też y máietnością.

Przystałoby nam sye vczyć z niego póstepku / do vwiárowánia występków złych: bo nie był niespráwiedliwym/ powiádał. Czemu? temu/ że vczynki spráwiedliwości przynależące czynił. Pytasz które? Ato nie był cudzołożnikiem. Dla czego? Dla tego/ że pościł. Wierzmi/ kto rad ten kryg ná ciáło swoie kłádzie/ żeć mu buyność odeymuie: gdyż post ná chćiwości cielesne iest munsztuk: ták iáko nie tylo Pismo swiete nam to opowiáda / ále y Pogáni ták mówili: Kto niema Cererem y Bacchum/ to iest/ kto nie doie y nie dopije/ iest głodny/ ziebnie w nim Wenus. Otóż/ chcesz ábys nie był bystrégo ciáłá/ pość. Nád to/ Licemiernik powiáda że nie był drapieżcą/ znáć/ bo cudzégo nie prágnął/ ále co Bogu przynależáło/ y chwałe iego/ dawał. Dziesieciny zrządził y roskazał Pan Bóg ná chwałe swą sługóm swym Káplanom dáwáć/ o czym czytay Exodi: 22. v. 29. Leuit: 27. v. 30. Num: 18. v. 21. Deut: 14. v. 22. á Malachie 3. á v. 8. ad 13. gdzie sye Pan skárży ná ty którzy mu biorą Dziesieciny/ y mówi ták do nich/ Oto wy mie odzieracie: á rzekliście/ w czymże my cie odzieramy? Odpowiáda Pan: Odzieracie mie w Dziesiecinach/ á przeto w niedostátku iestescie / wy przekleći iż mie ták przekalacie. Y mówi Pan Bóg dáley: Wnoście wszeláką dziesiecinę do stodoły moiey/ niech bedzie pokarm w domu moim: Probuyćieſz mie potym/ mówi Pan / vyźrzyćie iesli wam niewyleię błogosłáwieństwá áż do hoyności: y zfukam zá was pożyráiącego/ y nie skázi vrodzáiu ziemie wászey / y nie bedzie wam pole niepłodne: y bedą was błogosłáwionymi názywáć wszyscy narodowie. etc. Toć Páńskie słowá są/ w których sye możem obeyźrzeć iáko w zwierciedle/ ieslismy w Polszce są nie drapieżcámi / iesli náostátek sámego Páná Bogá nieodzieramy / w tym gdy bierzemy Dziesieciny tym którym właśnie przynależą. A żebys wiedział komu przynależą/ y czyie są/ pokáżeć to z Kroniki Polskiey. Mieszko/ álbo Miecław / Wiáre Chrześćiánską przyiąwszy/ Kościoły y Biskupstwá záłożywszy / od stołu swego wszytki Dziesieciny Duchownym dał/ áby thym wiecey chwałe miłego BOgá rozmnożył. Działo sye to od Národzenia Páńskiego w dziewięć set lat/ we trzydzieści y we dwu: czytay Kronike POlską kthórego chcesz Kronikarzá / ináczey nie naydzieſz. Tu widzisz kto Dziesieciny dał/ bo Król dał tho co iego było Widzisz komu dał/ bo Pánu Bogu/ Kościołom/ y sługom iego. A teraz te

Tu o dziesieciny nápominánie czytay.

Kto dał dziesieciny Księżey w POlszcze/ á iáko dawno im dáne są: Drudzy kłádą Rok kiedy sye to działo/ Anno Domini 965.

o ie bierze/ okrom tych którym ie dano/ zaż do nich iákié prawo ma? za ie=
u przynależą? áza od niego wyszły/ áza ie kiedy w swéy possessyéy miał? ni=
dy. Cóż táki iest który gwałtem bierze to co nie iest iego/ chcesz wiedźieć? A=
iest RAPtor / Drapieżcá / Odźierácz miłego Bogá/ chwały iego/ y sług/
Kośćiołów iego złupcá: á tácy zaż otrzymáią Króléstwo Boże? zaż otrzy
áią Páńskie błogosłáwieństwo? nie może to być żadnym sposobem: y ow=
em Páweł S. kłádąc drapieżce w ieden poczet z porobniki/ łákomemi/ bál=
ochwálcámi/ rc. nie każe z nimi obcowáć/ áni pokármu vżywáć. 1. Cor: 5.
.9.10. et 11. A gdyż przez Máláchiaszá P. Bóg ták mówi: Nie ma człowiek
ydźieráć tego co iest Boże: Moie/ mówi Pan Bóg / wydźieracie / przeto
zeklęci iesteśćie: Izaliż drapieżcy BOży/ iuż przeklęci/ otrzymáią Króle=
wo niebieskie? Widźisz że to być nie może/ przeto pámiętay co czynisz. Day=
tedy co Cesárskiégo Cesárzowi/ iáko cie Pan vczy/ á co Bogu/ day Bogu.
ák czynił widzę ten Licemiernik/ y wierzę że w théy vczynnośći przechodźi
iele Chrześćijáńskich ludźi. A iesli ten chełpiący sye z tego że dawał/ zgubił
płáte od Paná Bogá; cóż owi zásługuią v Páná Bogá / którzy z niewy=
ánia/ y z gwałtownego wźięcia/ chełpią sye? y od siebie vkrzywdzone vrą=
áia/ łáią/ y bĳą/ álbo odpowiádáią? Dobrze ten czynił/ á chełpą swą z do=
éy vczynnośći został niespráwiedliwym: Cóż o onych będźiemy mówić/
tórzy sye ráduią z tego że źle vczynią/ y wesélą sye we złośćiách? Ale iuż mó=
iliśmy dosyć o thym/ do Publikaná tego przystąpić nam potrzebá/ którego
práwá w Kośćiele táka byłá/ iáko o niey Pan nasz powiádáć raczy:

Prouer: 2. ver: 13.

Jáwnogrzeszńik záśie z dáleká stoiąc/ niechćiał áni oczu wznieść w niebo.

Ten to Publikan obrzydźiwszy v śiebie spráwy swe w sercu swoim/ wi=
ząc sye winnégo/ widząc sumnienie swe obćiążone grzéchy / we wszytkim od
Licemierniká był dáleko: dáleko od Ołtárzá/ dáleko od rozmowy/ dáleko od
erdeczney skruchy/ dáleko od prawdźiwéy pokuty. Bo odnośi ná sobie praw=
źiwe wyznánie grzechów swych / vniżenie sercá swégo/ y przeto iego modli=
wá sstáłá sye iest Pánu Bogu wdźięczna.

Stoi thedy zdáleká/ vważáiąc v śiebie Máyestat onego Páná którego
ozgniewał/ y z téy boiáźni która byłá złączoná z pokorą / nieśmie oczu w=
nieść wzgórę: pámiętał podobno ná ono pismo Eklesi: 35. v. 21. Iż pokor=
a modlitwá niebo przenika: pomniał też y ná to co Dawid S. mówił: Acz
ysoki iest Pan Bóg/ ále ná pokorne spráwy rad pátrzy. Psal 137. v. 6.
Przeto oczy swe których ná rzeczy nie przystoyne vżywał/ teraz kryie/ y ná o=
iégo którégo w niebie obráżał/ pátrząc nie chćiał. Miał tę náukę od Ezdrá=
á/ który znáiąc złośći swe/ y wszegi ludu Zydowskiégo / dla których w Bábi=
onie niewolą ćierpieli/ ták mówił: Boże móy iestem poháńbionym/ y wsty=
am sye podnieść oblicza swégo do ćiebie: ábowiém złośći násze rozmnożyły
sye ná głowách nászych/ á występy násze rozmnożyły sye áż do Niebá. Nie=
miał tedy naprzód oczu swych wznieść w niebo. Powtóre co dáley czynił
Pan powiáda/

Dla czego oczy wznosi.

Esdræ 9. versu 6.

Ale bił pierśi swoie.

Pytasz dla czego? Dla tego wiedz/ iż wiele złego myślił/ wiele pomyśle=
niem Páná Bogá obráźił/ wiele złego z iego sercá było poszło/ przeto vkázuie
go być winnym/ y iákoby zwierzchnie go zá wszytko przestępstwo karze: pá=
miętáiąc ná to co Dawid S. Król y Prorok mówił: Sercá skruchą nápeł=
nionégo y pokornégo/ o Boże/ wzgárdząć nie raczysz. Co v Dánielá Azáriasz
w Kápitule 3. opowiáda mówiąc: Przyymiesz mie Pánie gdy sye do ćiebie

Psalm: 50. ver: 19.

Danie: 3. ver: 39.

vćiekę w duchu pokornym y skruchą nápełnionym. Przeto w tákim sercu ten Jáwnogrzéßnik gdy wołał do P. Bogá/ báczyć możeß iż był wysłuchan.

Ceremonią bićia sye w piersi y iéy dawność/ pokázuie.

1. Reg: 24 á ver: 1. ad 13.

Ceremonia bićia sye w piersi/ znáć z Pismá swiętego iż iest dawna. Bo gdźie Pan Bóg raczył kogo wedle mysli iego wspomoc/ álbo ode złego czego vchowáć/ tedy oni ludźie którzy od Páná Bogá dobrodźieystwo odnosili/ á iemu zá nie dźięki czynili/ bili sye dźiękuiąc Pánu BOgu w piersi swe. Maß thego przykład w Dawidźie/ który gdy vrznął ßtukę płaßczá Sáulá Królá Zydowskiégo/ wielkiégo nieprzyiaćielá swego/ná on czás kiedy go ßukał ná pußczy Engáddi ze trzemá tysiącomá ludźi/chcąc Dawidá iuż o gárdło przyprawić/ á Dawid krył sye po iáskiniách: y z tráfunku sye przydáło/ że Król Saul idąc z ludem mimo iedne iáskinią/ wßedł do niéy po potrzebie swéy/gdźie Dawid był. A miał czás Dawid zábić go/y był ná to námawian od tych którzy z nim byli: ále tego vczynić niechćiał/ pámiętáiąc ná tho że Saul Król był pomázáńcem BOżym: ále ćichuchno vrznął ßtukę płáßczá iego/ ná znák thego/żeby Saulowi vkazał że go mógł zábić by był chćiał. A iż nic złego w onéy iáskini Saulowi sye nie ßtáło od niego/ dźiękuiąc zá tho Pánu Bogu/ bił sye w piersi y mówił: Niechay mnie bedźie miłośćiw Pan Bóg móy / nie vczynię tego Pánu memu y pomázáńcowi BOżemu/ ábych miał rękę swą podnieść ná osobę iego/gdyż pomázániec Boży iest.

Ibidem v: 6. & 7. Bije sye w piersi Dawid w iáskini

Tákże czytamy czásu Męki Páńskiéy/ o tłußczéy która byłá ná dźiw on przyßłá kiedy Páná vkrzyżowano/widząc wielkié znáki które sye dźiały ná niebie y ná ziemi przećiw przyrodzeniu/ nie widáne y nie słycháne: iedni go prawdźiwym Synem BOŻAM być wyznawáli/ iáko Setnik: á drudzy widząc że źle vczynili ich Przełożeni zámordowawßy niewinnego/ żalem y skruchą przywiedźieni/ bili sye też w piérsi swoie/ y odchodźili precz.

Lucæ 23. ver: 48.

Znáć tédy że ten Publikan vżywał téyże Ceremoniéy Bićia sye w piérsi/ któréy inßy y przed nim/ y po nim/ pokutuiąc/ álbo Pánu BOgu dźiękuiąc/ vżywáli: Która też y podźiś/ iáko potrzebna/ y Pánu Bogu miła Ceremonia/ w Kośćiele Chrześćiáńskim iest v prawdźiwie pokutuiących w vżywániu. Nie nowa to tedy byłá sprawá tego to Publikáná/ że sye w piérsi bił

Mówiąc/ Boże bądź miłośćiw mnie grzéßnemu.

Pierwéy serce obwinione vkazawßy przed Pánem Bogiem/ teraz vstámi złośći swoie wyznawa. A iż wielékroć vsty gniew zásłużył / tymiß theraz miłosierdźia prośi. A lepße to były pięć słów w Kośćiele/ á niż siłá mówienié Pháryzeußowe: y nie dármo ná tákié pięć słów Páweł S. nas nápomina/ vkázuiąc ie być pożytecznieyßemi/ gdy dobrym smysłem y vmysłem będą mówione/á niż pięć tysięcy słów ięzykiem tylo mówionych. Bo w tych tylko pięći słowiech maß wßytko vspráwiedliwienié wielkiégo grzeßniká/ y człowiek Chrześćiáński tákimże sercem/ táką pokorą/tákim vniżeniem/często tę modlitwę mówićby miał / máiąc wiárę dobrą y polepßenié żywotá: bo zá tym potkáć go rychléy może to/ co y tego grzeßnégo potkáło. Dobrzeć wßedy tobie tákim sposobem ty słowá mówić/ ále iesli kedy nabożniéy thedy w Kośćiele w Domu Modlitwy: do którégo y to dwoie ludźi/ o których Ewányelia mówi/ y Piotr z Janem Apostołowie/ ná modlitwę chodźili/ gdźie ich więcéy niż ná którym inßym mieyscu do Páná BOgá woła. Które mieysce thák Pan Christus we czći mieć raczył/ że áni naczynia z wodą przez Sálomonów Kośćiół nieść dopußczał: dáiąc to znáć/ że ono mieysce tylo sámemu Pánu BOgu ku czći y chwale poświęcone było. Ale iż náße Kośćioły dáleko więtße táiemnice zbáwienia náßégo w sobie máią/ niż Kośćiół Sálomonów/tedy też dla tego máią być w więtßéy vczćiwośći miáne. Bo iáko

Pięć słow w Kośćiele mowionych.

1. Cor: 14. ver: 19.

Isaiæ 56. versu 7.
Ierem: 7. ver: 3.
Actor: 3. versu 1.
Marci 11. ver: 16.
Kośćiół záleca reczny.

Dawid

wid S. nas vczy/ w Kośćiele ręcznym wßyſcy Pánu BOgu czynimy chwále y cześć. Ato ſye ći w Kośćiele modlili/ y zá ſobą tháki dekret odnieśli iáko Ewányeliſtá nápiſał zámykáiąc ich ſpráwę/ y dziśieyßą Ewányeliąſłowy Páńſkimi/ gdy mówi:

Psal: 28. verſu 9.

Powiádam wam/ iż ſtąpił ten vſpráwiedliwiony do domu ſwego/ od onego Pháryzeuſzá.

Then Publikan od Pháryzeuſzá z Kośćiołá poßedł vſpráwiedliwiony. Iczyć możeß rożność záſługi/ iednego od drugiego: bo then lepiey ſłużył/ który pokornie y vniżenie ſłużył: á ow záśie gorzey ſłużył/ który w pyße y w hárdośći inße potępiáiąc/ ſam śiebie wynośił. Acz z vczynków cnotliwych godzienby był pochwały: bo Pháryzeuß vczynki máiąc/ y wiárę miał w Pánu Bogá/ ále vfnośći w miłośierdziu Bożym iż niepokłádał/ iż nie było pokory/ áni ſercá ku Pánu BOgu ſkłonnego w ćichośći/ owßem pychá Pánu Bogu przećiwna w nim pánowáłá/ przeto táż wßytko pokáźiłá. Ale Publikan ma wiárę dobrą/ bo w vczynkách trudno mu było vfáć/ bo ich nie miał: ma vfność w miłośierdziu Bożym/ przeto ſye też do niego vćiekał: ma pokorę/ czyni wyznánie grzéchów ſwych: ma ſerce ſkruchą nápełnione/ przeto od Páná ieſt wyſłuchánym y vſpráwiedliwionym. Bacżyß nie tylo wiárę/ ále y vczynki Publikanowe. Zámknimy tedy ſłowy S. Auguſtiná: Słyßałeś oſądzenie/ ſtrzeż ſye przyczyny oſądzenia tákiego: á przyczyná ieſt Pychá/ która ieſt początek grzéchu wßelákiego: ſtrzeżże ſye Pychy/ iáko iádu złego. A iż pokornym Pan Bóg łáſkę ſwą dáie/ tedy też pokornym bądź/ chceßli łáſkę iego mieć. Zá którą wieczny żywot otrzymáć możeß przez wiárę Jezu Chryſtá Syná Bożego/ który żywie z Oycem y z Duchem S. Bóg prawdziwy w Tróycy iedyny. Amen.

Różność záſługi dwu Perſon/ obáczyć thu káżdy może.

Eccleſ: 10. ver: 15.
1. Petri 5. verſu 5.

Summá Ewányeliey tá ieſt.

I.

Naprzód: Pan Chryſtus ſpoſób modlitwy pokorney chcąc vkázáć/ áni w wielośći ſłów/ áni w ozdobie/ y w piękney mowie/ pokázáć ią raczył: ále w proſtym y pokornym vćiekániu ſye do Máieſtatu Bożego/ á w vniżonym y ſzczyrym á pokornym ſercu/ iáko Pan przykład pokazał w Jáwnogrzéßniku: który nie fárbowánymi/ ále z ſercá pokornymi y vniżonymi ſłowy vproſił ſobie grzéchom odpußczenie: y ſtąd też y vſpráwiedliwienie.

II.

Po wtóre: Pychę Pan tłumi Licemierniczą: kthórzy ácz dobre vczynki czynili/ ále iż z nimi y przed Bogiem/ y przed ludźmi/ próżney chwały ßukáli/ y miáſto modlitwy z nimi ſye przed Pánem zdobili: tedy tym wßytki ſpráwy ſwoie przez śię dobre/ przed Pánem Bogiem ßpáćili/ y práwie ie Pánu Bogu obrzydzili. My náßláduymy náuki Piſmá świętego/ ábyſmy ſámi śiebie obwiniáli: á gdy wßytko co nam kazano vczynimy/ byſmy mówili żeſmy niegodni ſłudzy/ y ſpráwy á vczynki náße/ by thęż y nalepße/ przez záſług Páná Chryſtuſowych/ ſą iáko płótno poßpácone przed Oycem á Pánem náßym Bogiem wßechmogącym.

Lucæ 17. ver: 10.
Iſaiæ 64. verſu 6.

III.

Po trzećie: W Kośćiele modlitwę Pan naprzyſtoynieyßą pokázuie/ y przez przykład ſtáry obyczay modły ludzkiey opowiada. Pokázuie y ſpoſób ludźi pokornych modlących ſye/ álbo thęż vpokarzáiących ſye Bogu/ że ſye biáli w pierśi ſwoie: y my thákże czynimy/ pámiętáiąc ony ſłowá Páńſkie: káżdy który ſye vniża/ będźie podwyżßony/ á wyſokiey y hárdey myśli/ vniżonym będźie. Mówmyß tedy częſto do Páná pokornym ſercem: Pánie Boże Oycze náß/ który ſye wybránym y świętym twoim daß widźieć w niebie-

Lucæ 18. ver: 14.

śiéch/ w Máyeſtácie twoim/ bądźże miłośćiw mnie grzeßnemu / przez Jez
Chriſtá Syná twégo miłégo/á odkupićielá y zbáwićiela mego/w którym ie
zbáwienié/ żywot/y powſtánié od vmárłych moie / przezeń rácz mi dáć grze
chom odpußczenié/ á po śmierći wieczny żywot. Amen.

Ale mógłby kto pytáć o to:

Czemu ten Pháryzeuß/ poczytáiąc y zdobiąc vczynki ſwoie dobre przed
Pánem BOgiem/przeklectwo y nieſpráwiedliwość odniósł : á Job S. cze
mu tóż czyniąc / y bez winy ſye pokázuiąc być w karaniu od BOgá / czem
chwałe od tegóż Páná Bogá odniósł/á nie pohánbienie? Czytay v Jobá w
Kápitule 6. v. 30. w Kápit: 16. v. 18. w Kápit : 27. v. 6.

Odpowiédź.

Chwałá z vczynków ſpráwiedliwych Pháryzeußowá / inßym ſpoſobem
byłá á niż Jobowá: bo Job nie ku vrągániu y wzgárdzie niczyiéy ßczycił ſy
ſwą bogoboynośćią y ſpráwiedliwośćią / iáko Pháryzeuß : ále pobudzon
przyiacielſkimi ſłowy/ którymi go złym być/ y dla złośći ćierpiéć co ćierpiał
poczytáli/ czynił obmowy/że ſye w tym nieczuł wyſtepnym być co iemu przy
czytano : y opowiádał / że nie prze ty niepráwośći któreby w ſobie czuć miał
thák ſrogie karánié/ y ból z vćiſkiem ćiérpiał : gdyż wßytki ſpráwiedliwośc
ludzkié do Páná Bogá przyrownáne/nic nie ſą/ále tylo z mocy y zwoléy Bo
żéy/ któréy ſye záwżdy bał/ która zátráćić może/ niebo rośćiąga/ wody w o
błoki zgromadza/ niebo obłoki okrywa / ziemią rußa / morzu gránice zámie
rza/ y wiátrom popędliwym roſkázuie : wiedząc też to/że żaden człowiek d
ſądu Bożego przyßedßy ſpráwiedliwym być nie może : y przeto ſye wſtydzi
wßytkich ſpraw ſwoich/ choć ie ßczęśliwymi poczytał/ y w nich niewinnoś
opowiedźiał. Moc thedy á wola Páńſka kłádąc zá przyczynę karania ſwé
go/ opowiádał przyiaćiołom ſwym żywotá ſwego práwość / y niewinnośc
Ale iáko człowiek w boleśćiách wielkich położony / y w thym niewinnośc
ſwéy/ y práwego żywotá opowiádániu/ podobno był wyſtąpił / zá to poku
towáł / czego o Pháryzeuśie nieczytaß : przetho Pan iego ſpráwy / ſłowá/
pokutę/ wdźięcznie przyiął : y choć wedle ludzkiégo baczenia Eliphás/ Bal
dád/ Sophár/ y Eliu/ zdádzą ſye lepiéy mówić do Jobá / niż Job do nich
przetsie Pan Bóg ſam rozſądek dał o Jobie/ że on lepiéy mówił : y przez o
fiárę y modlitwę Jobowę/ im grzéchy odpuśćił.

Iob 9. verſu 2.
Iob 23. ver: 13. & 26. à v: 5. ad 14.
Iob 9. verſu 2.
Iob 29. ver:14. & 31. verſu 23.
Iob 42. verſu 6.
Ibidem verſu 10.

Krótko tedy odpowiádáiąc : Job ſpráwiedliwość ſwą pokázował/po
budzony przyiaćielſkimi przećiw ſobie mowámi / które ſye w nim nie náydo
wáły : Ale Pháryzeuß dobrowolnie inße wzgardza / á ſam ſye zdobi. Jo
boleśćią vćiſniony : Pháryzeuß roſkoßą y okwitośćią nádęty. Otóż trudn
porównánié/ácz w iednéy ſpráwie/ma miedzy nimi kto pokázáć. Naydźie
to y w nowym Teſtámenćie / że y Páwłá S. fałßywi Apoſtołowie przywie
dli do tego/ że ſam śiebie zálécał : czytay do Koryntþów w Liśćie rotórym
w Kápit : 11. v. 8. Bo gdy ſye zły ku bliźniégo zepſowániu zdobi y zálécá
fáłßywie : dobry czemu milczéć ma / gdy milczeniem ſwoim mógłby záßko
dźić Kośćiołowi Bożemu? Ma owßem zdobić w ſobie łáſkę y ſpráwy miłe
go Bogá/ które ſye przezeń dźieią/ áby był chwalon Pan Bóg z ſpraw ſwo
ich które w wybránych ſwoich czynić raczy. Ten był cél/dla czego Páweł S
z dárów Bożych w ſobie będących przed wiernymi ſie zálécał/ áby cześć Bo
gá Oycá/ y Jezu Chriſtá ſyná iego/ którego on ſługą był/ y którego przepo
wiádał/ byłá rozmnożoná/ y w wiernych pomnożenié wźięłá. ꝛc.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Dwánasta po Tróycy S. wedlug opisánia Márká S: w Kápit: 7.

Wyszedszy Pan JEzus z gránic Tyrskich/ szedł przez Sydon do morzá Gálileyskiégo/ śrzodkiem miedzy gránicámi Dekápolskimi. Tedy mu przywiodą głuchego y niemego/ y prośili go áby włożył nań reke. A on odwiódszy go z tłuszczey osobliwie/ włożył pálce swoie w vszy iego: á wyplunąwszy/ dotknął sye iezyká iego/ y weyzrzawszy w niebo westchnął/ y rzekł mu: Effetá/ to iest/ Otwórz sye. A nátychmiast otworzyły sie vszy iego/ y rozwiązána iest zwiąská iezyká iego/ y mówił dobrze. Tedy przykazał im áby tego nikomu nie powiádáli. Ale ym wiecey tego im zákazował/ thym wiecéy opowiedáli/ y tym wiecey sye dziwowali/ mówiąc: Dobrze wszytko vczynił/ y głuche vczynił że słyszą/ y nieme że mówią.

NA káżdego wiernego Chrześcijáńſkiégo człowieká tho zależy / nietylo łáſce y miłosierdziu Páná ſwégo wiedzieć ále też v siebie ią vważáć/w niéy ſie kocháć one czeſto roſpámietywáć/ á zá tym y pilniéy przeſtrzégáć: bo ták bedzie w nas wypełnione Piſmo Izáiaßá Proroká: Y bedziem czérpáć wode łáſki Bożéy zſtudnic iego/gdy go bedziem znáć posileniem/mocą/ y twierdzą/tudziéż y kochánim/y chwałą náßą. Do czego iednák ma nas przywodzić ono nápominánié piſmá świetégo / kthóre nam opowiáda/ Roman: 5.v.10. Ze Pan Bóg nas ſwe nieprzyiacioły/bez zaſług náßych piérwéy vmiłowáć raczył. Prouer: 8. v.31. Ze roſkoß ma z mießkánie z námi. Joan 14. v. 23. Ze w nas mießkánié ſobie obráć raczył. Stára ſye o nas nie tylo żywotem cześnym nas obdárowawßy/ále téż ábyſmy y od żywotá onego wiecznégo nie poginęli. Vważenia thedy łáſki miłego Páná Bogá/ y dobrodzieyſtw iego/ mamy wielé przyſmáków: mamy nádto y z czego mieć pociechę/ gdy ie do práwégo y gruntownégo poważenia ſobie przywięść chcemy. Azá nas ſtworzenia ſwégo thák nie vmiłowáł/ że własnégo Syná ſwégo dla nas/ y dla zbáwienia náßégo/ nie litowáł ná świát zeſłáć/ Joan: 3. ver: 16. y dáć go w prace/w dolegliwości/ w męki/ áby ſtárł przezeń onego Węża głowę/ Gene: 3. v. 15. który nas w piérwßym rodzicu náßym był záráził? Azáſmy tho kiedy záſłużyli? Nigdy/ nigdy/ áni záſłużyli/ áni záſłużyć możemy. Przeſtrzégaymyż tedy tych dobrodzieyſtw/ y théy łáſki iego/ ábyſmy iéy nie zgubili złośliwymi ſpráwámi náßymi: vważaymy ią v siebie/ á dzięki czyńmy vſtáwicznie Pánu zá to co on raczył nam vczynić/ y vſtáwicznie czyni/ nas żywiąc/ broniąc/ kármiąc / niethylo chlebem doczeſnym/ álbo powßednim / o który my go záwżdy prośimy: ále théż y słowem ſwoim/ y wßytkimi potrzebámi náßymi / więcey nam dáiąc/ niż o co iego świętéy miłości prośimy. Téy ßczodréy łáſki ſwoiéy przykład vkázuie nam Pan Bóg/ Oyciec náß / przez Syná ſwego Páná Jezu Chriſtá w dźisieyßéy Ewányeliéy: á to w tym cudu wielkim/który Syn Boży raczył vczynić. Bo więcéy Chriſtus Pan raczył temu choremu vczynić / á niż o co go proßono: proßono go tu/áby tylo rękę nań włożył: á Pan nietylo rękomá ſwymi prácą ma około niego/ ále záraz y zdrowié iemu dáie. Ták ſye niekiedy ſtáło z Agár dziéwką Sáry żony Abráhámowéy / y z Jzmáelem ſynem iéy. Abowiém kiedy ią od siebie wygnał Abráhám / dawßy iéy ná ſtráwę / ſkorzáną fláßę wody/ y chlebá/ gdy ſye tułáłá po puſczy Beerſebá w gorącu wielkim/ wypiłá wode z dziécięciem/y prágnęłá y oná/ĭ dziécię/ták/że iuż dziécię vmiérało. Oná tedy położywßy dziécię pod drzewem / ßłá precz áby śmierci ſyná ſwego nie widziáłá: á odſedßy płákáłá/ dziécię tákże płákáło. Hiſtorya powiáda/ że vſłyßał Pan Bóg płácz dziécięciá onego/ y zeſłał Anyołá który Agár niewiáſtę ſmutną pocießył / y kazał iéy dziéciątko wziąć zá rękę / y ſtudnicę w ſuchéy ziemi otworzył: ſkąd oboie ſye nápiło/ y posiliło. Náoſtátek wielkimi obietnicámi dziécię ozdobił: błogosłáwił ie potym / iż wielki naród rozmnożył ſye z niego. Widziß/ nie prosi Agár nicz Páná Bogá/ áni dziéciątko iéy/ iedno oboie dla niedoſtátku wody á prágnienia płácze: á Pan Bóg nietylo niedoſtátek ich wſpómógł/ że im wode dał ku piciu / ále théż y inßymi dobrodzieyſtwy ozdobił / á wielkimi: ſkąd pobáczyć możeß/ że Pan Bóg więcéy dáie á niż o co go prosi człowiek. Co ſye iednák tákże w drugiéy

Iſaiæ 12. v:2. & 3. Przemowá vczy/ że nie tylo dobrodzieyſtwá/łáſkę/ y miłośierdzie / Páná Bogá wiedzieć mamy/ ále też y w thym ſye kocháć/ony vważáć y przeſtrzegáć: gdyß ták ieſt ßczodra łáſká Bożá / że więcéy iéy vżyczáć nam raczy/ á niż my chcemy: więcéy nam dáiąc niż go prośimy: Przythym co w dárach Bożych vważáć mamy. etc.

Geneſ: 21. á v: 14. ad ver: 22. Z Hiſtoriy ſye pokázuie ßczodrobliwość PANſka/ iż więcey dawał niż go proßono.

Hiſto-

Historyéy pokázuie. Ono Jakob kiedy ßedł z roſkazánia Oycá ſwégo Izáka do Háram/ á idąc wßedł ná góre/gdźie potym Sálomon Król Kośćioł w Jeruzálem zbudował :tám kámień wgłowy włożywßy vkładł ſye/ y ſpał/ y widźiał przez ſen drábine od źiemie do niebá/ y widźiał też po niéy Anioły wſtepuiące y zſtępuiące/ á Pan Bóg ſtał ná niéy: ocknął ſye/ y ogárnęło go boiaźń : y wyznawßy tám być Páná Bogá ná onym mieyſcu / kámień ná znák położywßy/ oleiem ten kámień polawßy/obietnice Pánu ślubował/ że to mieyſce zá żywotá ſwégo miał ofiárámi zdobić. Támże Páná BOgá proſił o chléb/ y o odźienié : y áby był ſtróżem iego w onéy drodze. O żywność chlebá á o ſuknią iedno prośił / á Pan Bóg raczył mu dáć owiec/ wielbłądów/ oſłów/ ſług oboiéy płći/ bárzo wiele.

Geneſ: 28. á v: 10. ad finem.

Geneſ: 30. ver: 43.

Tákże y Heliaß kiedy vćiekał przed Jezábel Królową Izráhelſką/ vchodźiwßy ſye/ y ſprágnąwßy ná pußczy/ prośił Páná BOgá o śmierć : á Pan Bóg dał chleb y wode przez Anyolá/ y ieść iemu kazał/ ic.

3. Reg: 19. á ver: 4 ad 8.

Przykłády tymi nic inßégo nie pokazuie z Piſmá świetégo / iedno to/ że więcéy nam Pan Bóg dáie/ á niż o co go prośimy. Ták ſye też właſnie y w dźiśieyßéy Ewányeliéy pokázuie/ że wiecéy Pan themu choremu vczynić raczył/ á niż o co był od ludźi proßony. Bo nie tylo ná chorégo reke włożył/ iáko powyżßéy pokazał / ále go y ze wßytkich niedoſtátków wyſwobodźił / y do zdrowia dobrégo przywróćił. Skąd vczyć ſye możemy / iáko to byłá moc Syná Bożégo Páná Jezu Chriſtá/ że on roſkazował mocnie wßytkiemu ſtworzeniu. Roſkázował morzu/ y było go poſłußné: bo zbyſtrégo ciche ſye ſtáło. Roſkázował Czártóm/ y precz ie wyniátał z ludźi. Roſkázował wrzodom ludzkim/ iáko z dźiśieyßéy Ewányeliéy / y ná inßych wielu mieścách / vczyć ſye możeß. Zgołá thedy trzem rzeczam we wßytkich ſpráwach Páńſkich Chrześćijáńſki człowiecze przypátrzyć ſye maß/ ábyś moc iego poznał.

Math: 8. ver: 26

Lucæ 4. ver: 41

Ibidem verſu 40

¶ Naprzód mocy wielkiéy iego/ któréy vżywał przećiwko świátu / álbo przećiwko wßemu Króleſtwu Szátáńſkiému/ czyniąc tho co wola iego byłá nad wßem ſtworzeniem : á w poſłußeńſtwie ſtworzenia iże go ſłuchało/ dał nam znáć / że nie mocy proſtéy iákiéy potocznéy nád nim vżywał / ále mocy zwierzchniéy/ iáko Stworzyćiel nád ſtworzenim. Othóż my wierni iego pámietaymy/ ábyſmy moc te iego záwżdy ná cél ſádźili/ świátu y wßytkim śidłom Szátáná złego vfáiąc/ iż mocą iego y wſpomożeniem możem potłumić Szátáńſkié śidłá/ y iego fortele wßytki : gdyż ſye iego moc nie odmieniłá/ ále wietßé potwiérdzenié wźiełá zá vwielbieniem tego Páná Jezu Chriſtá/ który vwielbiony w mocy Bożéy ieſt Pánem wßego Mocárſtwá / ták ná Niebie iáko ná źiemi.

I. Moc Chriſtá Páná nád Szátánem.

Math: 28. ver: 18.

¶ Drugiéy rzeczy Chrześćijáńſki człowiek w ſpráwách Páná Jezu Chriſtá przypátrzyć ſye ma/ WOléy Páńſkiéy : kthóra ſye ſtąd pokázuie/ że gdy wolą ſwą do vczynnośći przykłonić raczył/ śpießno/ y bez wßeláki ego omießkánia wßytko vczynić raczył. Pytaß / co w thym ieſt ? Nic inßego iedno to/ co Piſmo o nim z dawná powiedźiáło : Ze poddano ieſt iemu/ gdy racży/ y wola iego ieſt/ wßytko co chce. Co wprawdźie nikomu ſye inßemu nie zdźie/ áby w rzeczách onych które ſą nád przyrodzenié/ miał czynić coby chćiał/ iedno ſámemu Bogu/ o którym to nápiſano ieſt. Jeſli tedy Pan Chriſtus Zbáwićiel náß w tákich ſpráwách czyni to co chce/ tedyć znáć tym pewnym dowodem/ iż prawdźiwy Bóg ieſt : bo co chce w rzeczách nád przyrodzenié/ to czyni. A przyrodzenié odmieniáć/ y przećiw iemu ſtánowić bez zwątpienia iego/ y owßem z pożytkiem iego : Boża to moc ieſt. A co wietßa/ odmieniáć to róſkazánym ſłowem/ wielka to władza y moc/ thák/ że iéy równéy ná świećie nienaydźieß. Ták czynił Pan ſłowem gdy wola iego przyſtáłá/ wßytki cudá ſpráwował : vczy tego iáſnie Ewányelia dźiśieyßa/ vczą

II. Wola Páńſka iáko mocna.

Iob 23. verſu 13.

Pſalm: 8. verſu 7.

Epheſ: 1. ver: 22.

Hebræ: 2. ver: 8.

Chcenie iego wßechmocne.

Słowo iego wßytkim władnie.

y ná wielu mieścách inßych Ewányelistowie w Ewányeliach swoich/ tákie
że spraw Páńskich rozumowi y dowodowi ludzkiemu niepodobnych/ ktho
P. Christus Jezus zá wolą swoią czynić raczył. Wiedzże tedy Chrześciján
ski człowiecze/ iákiego Páná á Zbáwiciela masz/ który tho co chce czynić r
czy/ á woley iego nic sye sprzeciwić nie może. Vfayże mu/ bo sye nie omylisz/
woley iego spráwy twoie poruczay: gdyż onemu dana wßeláka iest moc
niebie y ná ziemi: y on sam może co chce / y nic niemász woley iego niepod
bnego.

Math: 28. ver: 18.

III. Vrząd iego zbáwiáć/ á zbáwiáć mocą Bozą.

A nawiecey gdy sye trzeciey rzeczy przypátrzysz/ vrzędowi iego. Chce
wiedzieć vrząd iego? Náucz sye z Ewányelistów/ y z Jmienia iego święt
go: vrząd iego iest zbáwiać/ á imie iego wykłádá sye Zbáwiciel. Bo co v Ży
dów JEzus/ tho sye przetłumácza w náßym iezyku Zbáwiciel. Otóż ma
czemu ták mocnemu zbáwicielowi vfáć/ widzisz że może co chce: widzisz że li
tościwym iest ludziom nędznym y niedostátecznym/ tákże y chorym: baczy
że posłan iest áby zbawiał grzeszne/ vzdrawiał chore/ podpomagał nędzne:
czynić to raczy z chucią táką/ że wiecey pokázuie litości y dobrodzieystwá v
trapionym/ á niż go proszą. Niechżeć tedy ztąd mocna wnim nádzieia rośc
niechci sye weń tobie przymnaża wiáry / niech sye twierdzi w nim twoiá n
dzieiá/ że iáko inßym tobie podobnym vtrapionym ludziom był miłościwy
ony z ták wielkiego vtrapienia wyswobodzáiąc/ żeć y ciebie wołáiącego w vtr
pieniu do siebie/ wspomoc iest gotów/ y wspomoże/ tylo wierz weń prawdz
wie: Bo wßytki rzeczy podobne są wierzącemu. Pátrz w Ewányeliey dz
sieyßey/ proszą zá głuchym y niemym: á wiedząc że inßych wiele chorych p
uzdrawiał/ y w tym nie wątpią że y onego vzdrowić mógł. Ná ich tedy wi
rę y prosbę Pan wolą swą y vrząd skłoniwßy / vzdrowił onego zá których
prosili.

Marci 9. ver: 23.

Historya Ewányeliey co pokázuie

Wierzże tedy y thy káżdy wierny Páná Christusów / pewnie wierząc
cię Pan twóy Jezus Christus podpomoc y pocieszyć może / á wierząc pros
á proś szczyrym y pokornym sercem / tedy bez wątpienia weźmiesz rátunek
wspomożenie od Páná twego Jezu Christá Syná prawdziwego Bożego.

Teć są trzy rzeczy/ kthóre Chrześcijáński człowiek ma záwżdy baczyć
sprawách Páńskich/ które sye iásnie pokazáły powyżßey: pokázuią sye też y
dzisieyßey Ewányeliey/ co sye ták krótko pokázáć może.

Głuchego y niemego człowieká zá spráwą Szátáńską/ widzisz że prze
moc swą Pan y od Szátana go wyswobodził / y niedostátecznemu słuch
mowę przywrócił. Sząd możesz baczyć moc / á moc wielką / przeciwko mo
carzowi świátá tego Szátánowi przeklętemu y potępionemu: którego moc
Job S. powiáda/ żadna moc ná świecie przyrównána być nie może.

Iob 41. versu 24.

Vzdrowił Pan tego głuchego y niemego/ w ten czás kiedy raczył/ y kie
dy iego wola byłá: áby dał znáć/ że kiedy chciał tedy mógł.

Iż vzdrowił/ tedy w thym dosyć vczynił vrzędowi swemu/ y sobie dáne
mu Jmieniowi: gdyż Zbáwicielem będąc/ zbawiał/ vzdrawiał/ y vtrapion
pocieszał: co iednák ßerzey z Ewányeliey pobaczymy. Do kthórey wykłádu
ßerßego iuż przystąpić sye nam godzi: którą Márek S. ták záczyna:

Wyßedßy Pan JEzus z gránic Tyrskich / ßedł przez Sydon do morzá Gálileyskiego / śrzodkiem gránic dziesiąci Miast.

W Niedziele wtorą Postną pokazáłá sye tá drógá Páńska. Abowiem wy
ßedł był z Żydowskiey ziemie do gránic Tyru y Sydonu/ Miast Phenickich/
gdzie niewiástá Chánáneyska (którą Márek Ewányelistá zowie Syrophe

nſą : bo ród iéy thák chćiał iednym słowem wyſłáwić/ gdyż Phenicia Po-
rátem Siriéy byłá) o córkę ſwą Páná próßąc / iéy zdrowié otrzymáłá.
Kráiny to były Pogáńſkié/y przeto y niewiáſtá Pogánká pſem byłá názwá-
ną od Páná. W téy tedy Pogáńſkiéy ziemi nie długo Pan mießkaiąc/zwró-
ćał ſye do Zydowſkich kráiów/ y ßedł tym gośćińcem który thu Ewányeli-
ſtá Márek opiſuie: á ßedł proſto do morzá Gáliley ſkiégo/gdźie mnoſtwo lu-
dźi łáknących máłem chlebá miał náſyćić. A idąc támthedy do Tiru y Si-
donu/ wybáwił opętáną córkę Chánáneyſką od Czártá : y ſtámtąd ſye wrá-
cáiąc/ tego niemégo y głuchégo człowieká vzdrowić raczył. Owo wßedy był
JEzuſem / to ieſt Zbáwićielem. Człowiek ten ták niedoſtáteczny nie Zydo-
wſkim był / ále z iedného Miáſtá tych dźieśiąći Miáſt był Pánu przywiedźion.
Skąd ſye to znáczy / że Pan Chriſtus nie tylo dla Zydów áby im dobrodźiey-
ſtwá czynił / ále też y dla Pogáńſkich ludźi był przyßedł : áby ſye ſwymi do-
brodźieyſtwy y o nie ſtárał/ y onym też tákże ich vdźiélał. Zá czym to ſye wy-
pełnia co mówić raczy : przyßedłem ßukáć tego co było zginęło. Ná théy
tedy drodze gdy był Pan/ oto

Nie tylo Pan dla Zydow był przyßedł.

Przywiedli mu głuchégo y niemégo / y prośili zá nim áby włożył nań rękę.

Już im wiádomo było/ że Pan wielé cudów czynić raczył : bo oná nie-
wiáſtá Chánáneyſka/ y z corką ſwoią/pewnie że nie milczáłá dobrodźiéyſtwá
od Páná wźiętég. Skąd potym wiárá vroſłá y w tych to mężách/którzy te-
go chorégo do Páná przywiedli: bo wiárę Páweł S. z ſłuchánia być y mno-
żyć ſye opowiáda. O którym tedy ſłyßeli/á podobno y drudzy widźieli/że wie-
le chorych vzdrawiał/ o thym táką wiárę wźięli / że y onego któremu ludzka
moc y rádá pomoc nie mogłá / vzdrowić mógł : y przeto z nim przyßli/ y ſá-
mi go przywiedli do Páná. Bo pewnie/by o nim téy/y tákiéy wiáry były nie
mieli/ nigdyby ták dźiwnéy ſpráwy ſpráwcą go być nie wierzyli : á ſnać áni-
by o tym chorym/ y o chorobie á vzdrowieniu iego/ byli myślili / nie ták áby
za nim do Páná Chriſtuſá przyczyniáć y modlić ſye mieli. Mieli tedy wiá-
rę mocną/ á mniemam że ią w nie Bóg Oyćiec Niebieſki był nátchnął / y w
nich ią rozżarzył/ áby ſpráwy Páná JEzu Chriſtá ſyná iego były wßemu ś-
wiátu wiádomé : gdyż pewnie ſławá cud Páńſkich/y ſłuch ßéroki ich/w tych
ludźiach ták niepodobnéy choroby vzdrowienia trudnoby byłá miáłá wiá-
rę wzbudźić/ bez oſobliwégo nátchnienia BOgá wßechmogącego. Otóż ći
to ludźie którzy przywiedli chorego/ że dwu przyczyn wiárę ták mocną mieli/
że Pan Chriſtus mógł go vzdrowić.

Rom: 10. ver: 17.

Czemu ći ludźie Pogáńſcy/co tego chorégo do Páná przywiedli/táką wiárę o Pánu mieli.

I.

¶ Przodkiem z dáru miłégo Bogá/ y z nátchnienia iego/ gdyż ón oświé-
cá káżdego człowieká przychodzącego ná świát. Jáſnie też tho nam Piſmo
powiáda/ Ze wiárá dar Boży ieſt/ dány nam z łáſki miłégo BOgá/ á nie z
zaſług náßych : czytay o tym v Pawłá S. do Ephezów w wtórym / v. 8. y
indźiéy. Co y ſam Pan náß JEzus Chriſtus wyznáwáć raczy : Jż żaden do
poznánia iego przyść nie może / áż Oyćiec iego onego przywiedźie. A ieſli zá-
ſłuzen/ tedy pewnie y ći trudnoby byli przyść mieli bez nátchnienia y wſpomo-
żenia miłego Bogá. Przeto Dźieie Apoſtolſkié nam powiádáią/ że gdy Pá-
weł y Bárnábás przepowiádáli ſłowo Boże w Antiochiéy/vwierzyli ći któ-
rzy byli przeznáczeni y zrządzeni od Páná BOgá/ á nie inßy. Thákżeć y ći/że
ták o wielkiéy ſprawie piérwéy vwierzyli/że ią Pan Chriſtus mógł ku poćie-
ſze ich/ y vzdrowieniu onego człowieká chorego ſpráwić/ z ſiebie pewnie tego
nie mieli/ ále z oſobliwego dáru Bożego.

Ioan: 1. verſu 9.

Roma: 12. verſu 3.
1. Cor: 12. ver: 11.
Ioan: 6. ver: 44.

Acto: 13. ver: 48.
Zową te Wiárę y tháką vczeni w piſmie S. Fidem infuſam.

II.

¶ Aczem théż y drugą przyczynę powyżßéy troche pokazał/ z któréy niéco

Fides acquisita.

im wiáry przybyło. Téy wiáry y vfności ku Pánu nábyli z sławy wielkiey iego/ bo słyßeli że sye łáskáwie z káżdym / á nawiecéy z chorymi y z niedostátecznymi/obchodził: że káżdego który sye do niego vciekał/ pocießał y vzdrawiał. Otóż tym chutliwiéy z chorym do niego przystąpili/ y zá nim prosili: áby go ku pretßemu smiłowániu poruszyli/ sámego niemégo y głuchégo przywiedli.

Do wiáry dobrey co przywodzi. 1. 2.

Dwie rzeczy tu tedy baczymy / które przywodzą do wiáry / łáská miłego Bogá przez słowo Boże: á tá iest przednieyßym instrumentem/ álbo naczynim/ przywiedzienia do wiáry. Zá tym Cudá/ które też są silną pomocą do wiáry. A przeto thy dwie rzeczy Pan złączył / gdy Apostoły rozsyłał przepowiádáć słowá swego po świecie/ Náukę słowá Bożego/ á Cudá: czytay o tym v Marká S. w Kápit: ßesnastéy. Tóż świadczą y Dzieie Apostolskie: Że gdy sye sprzećiwiał słowóm Páwłá S. Czárnoksieżnik imieniem Bárieu/ do thąd áż go Páwel S. ślepotą záráził: wnet człowiek zacny imieniem Sergius Paulus vwierzył w Páná Chrystusá. Historya przyczynę te powiáda vwierzenia iego: Gdy vyźrzał ón vczynek dziwny kthóry Páwel S. vczynił/ zdziwił sye nád náuką Páńską/ y vwierzył. Z tych tedy dwu rzeczy vkazáliśmy/ iż y ći którzy Pánu chorégo przywiedli/ thák wielką rzecz o Pánu wierzyli/ y o mocy iego. Bo dla tego idą z chorym do Páná / że wierzą iż go mógł vzdrowić: znáią go być Zbáwićielem/y przeto go o smiłowánie proszą. Tákże też y káżdy z nas ma czynić/ wierzyć o iego mocy/którą ón może kiedy chce nas wspomoc: á znaymy go práwym náßym Zbáwićielem/ w káżdéy náßéy dolegliwośći: bo thák mu záchowamy wßytkę náßę powinność/ záchowamy wiárę y cześć cáłą/y náden inßégo Zbáwićielá ßukáć nie będziemy. Co gdy znáć będziemy/ iákoż znáćiesmy powinni/tedy do niego sámégo wkáżdéy swéy dolegliwośći vćiekáć sye będziemy/y iego o wspomożenie y rátunek prosić nie omießkamy.

Marci 16. ver: 16. 17. & 20.
Acto: 13. à ver: 8. ad 13.

Christus sam tylo Zbáwićiel.

Nádto ießcze vkázuią y vczą nas ći przewodnicy tego chorégo człowieká/ że wiárá prawdziwa w człowieku gdy iest/tedy sámá tylo nie iest/ále wiele rzeczy do siebie świetych przyłącza.

Co czyni práwa Wiárá.

I. ¶ Naprzód: Widziß iuż w tych ludziach wiárę o Pánu Christusie/ oglądayże iáko wnet zá sobą tá wiárá pociągnęłá miłość przećiwko bliźniemu niedołeżliwemu: sercem/ vsty/ y vczynkiem/ stáráią sye o iego dobrym/iákoby mógł zdrów być / iákoby od Szátáná wybáwión mógł być / iákoby ich prácą mowá y słuch był mu przywrócony. Otóż widziß wiárę przez miłość/ dla dobrégo bliźniégo prácuiącą.

II. ¶ Powtóre: Tá wiárá pożytek drugi vrodziłá/ w tych to którzy chorégo przyprowádzili do Páná / wyznánie mocy Páńskiéy / y iego vrzędu: bo go y sprawą/ y vsty/ Zbáwićielem być wyználi.

III. ¶ Trzeći pożytek wiárá vczyniłá/ wzywánie Páná Chrystusowé. Oto baczyß że proszą/ o wspomożenie iego wzywáią / á zátym y to o co proszą otrzymawáią. Záwżdy ty dwie rzeczy złączone są / Wiárá á Wzywánie: Bo iáko kogo mam prosić y wzywáć ná rátunk/ w kogo nie wierzę/ y komu nie vfam? Ale w tego vfam w kogo wierzę: y przeto go proßę / wzywam / y do niego sye vćiekam: co théż wywodzi Páwel świety do Rzymianów w dziesiątym/ver: 14.

W tych to tedy sámych ludziách stáráiących sye o tego chorégo/ vcz sye káżdy z iákimi pożytkámi iest práwa wiárá: z czego táż wiárá wnas rośćie: kto ią dáie: mamyli tákié skutki práwéy wiáry w sobie: iestli w nas siostrá Wiáry náßéy/ Miłość/którá ią spráwámi swymi Bogu przyiemnymi zdobi: iestli prawdziwe Páná Chrystusá/ y iego vrzędu/wyznánie w nas: iestli nádto y iego prawdziwé wzywánie. Czego iesli niemáß/ pewnie wiedzmy/ że od

wiáry

wiáry náßey ßwánkuiemy: imię iey tylo mamy/ ſkutków nie mamy: á táką nas nigdy zbáwić nie może. Doſyć nas vczą tego ci Dekápolitáńſcy ludźie/ którzy iż táką wiárę do Páná przynieſli/ byli wyſłucháni. Z táką tedy wiárą wzywáią Páná / by iedno tylo rękę włożył ná chorégo onego / wierzą żeby ozdrowiał.

Proßą tylo áby włożył rękę ná chorego/ y wierzą że przez włożenie ręki byłby zdrow.

Ták y oná niewiáſtá w niemocy czyrwonéy wierzyłá / że przez dotknięćé ßáty iego miáłá byc vzdrowioná: y ſſtáło ſye iéy ták iáko wierzyłá. Mát: 9. v. 22.

Táką wiárę y oni mieli / co onego Páráliżem záráżonégo z dáchu ſpuśćili ná łożu w Kápharnaum. Marci 2. v. 4. á widząc Pan wiárę ich/ odpuśćił pierwéy grzéchy iemu / iáko w káżdym cudu ſwym pierwéy duße od grzéchów wybawiał y vzdrawiał / tóż ćiáło od chorób wyſwobadzał: tákże páráliżem záráżonému/ pewnie y temu głuchému y niemému odpuśćił pierwéy grzechy á potym vzdrowił. Mocna tedy wiárá tych ludźi / nietylo im ſámym pomagáłá/ ále téż y onym / zá którymi proſili / á z téy wiáry proßą Páná Chriſtuſá/

PAN lékárzem był/ rázem y duſznym y ćieleſnym.

Aby (ná onego ich chorégo) włożył rękę.

Tu z tych Dekapolitáńſkich ludźi prozby możemy pobaczyć/ iż ſtáradáwnie ludźie mieli tę Ceremonią / kłáść ręce ieden ná drugiégo / á nigdy ieno ſtárßy ná młodßego / zá czym obiecowáli ſobie co oſobliwégo otrzymáć. Co áby iáſnie ſye pokazáło/ z inßych mieyſc Ewányeliéy może ſye to pokázáć: maß v Lukaßá ś. kiedy Jáirus ſtárßy Bóżnice Zydowſkiéy/ proſił o vzdrowienie Dźiewki ſwoiéy/ ktorá iuż vmiráłá/ y żądał áby tylo rękę włożył na nię/ á vwierzył zá tym by téż byłá iuż vmárłá/ żeby ożyłá: Skąd znáć że tá Ceremonia wßedy práwie poſpolita byłá. Krótko tedy tu pokażemy / dawnosć téy Ceremoniéy álbo tego obrządku: pokážemy którzy á iácy to ludźie czynili / oſtátecznie dla któréy przyczyny to czyniono.

Ceremonią rąk kłádźienia/ pokázuie.

Math: 9. ver: 18.

Dawnosć kłádźienia rąk ná głowy/ pokazuie ſye z Hiſtoriéy Ksiąg pierwßych Moyzeßowych/ które Geneſis zową. Ná ón czás kiedy Jákob dwiemá Synóm Jozephá Syná ſwégo błogosłáwił / z kthórych imię iednemu było Mánáſſes / á drugiemu Ephráim: á to dźiało ſye przed narodzeniém wedle ćiáłá P. Chriſtuſowym/ w tyſiąc/ w pięćſet/ w ſiedmdźieśiąt y w pięć lat. Doſyć dáwno / á wżdy iednák przez ták długi czás trwáło to/ áż do czáſów Páná Chriſtuſowych/ który téż oto tego obyczáiu vżywał/ y ſpoſób vżywánia téyże Ceremoniéy/ Apoſtołóm y ich namieſtnikóm zoſtáwił. A iż kłádźieniu rąk ſtárßych ná głowę młodßych/ błogosłáwieńſtwá y módlitwy były przydáné/ Czytáy w téyże Hiſtoryiéy: Czego poświadcza y Ewányelia/ która opowiáda/ iż Dźiatki wodzono do Páná Chriſtuſá/ áby ná nie ręce kładł/ y modlił ſye. Co tedy z kłádźieniem rąk záwżdy chodźiło baczyć możeß / że modlitwá y błogosłáwieńſtwo. Przeto tedy téy Ceremoniéy ludźie żądáli/ y zdáwná ią v ſiebie záchowáli.

Geneſ: 48. ver: 14.
DAwny obyczay kłádźienia rąk ná ludźie.

Math: 19. ver: 13.
Co zá ludźie byli / co ná drugie ręce ſwe kłádli.

Którzy á iácy to ludźie czynili/ znácznie ſye pokázuie z Jákobá y z Páná Chriſtuſá/ bo ſtárßy to czynili młodßym/ Rodźice Dźiatkóm / Kápłani ludowi / wyżßégo ſtanu ludźie podleyßym: Oczym wiecéy mówić máło potrzebá: iedno to pokażemy/ Dla któréy przyczyny y ku któremu końcowi to ſye od nich dźiáło: Náyduie ſye w piſmie przyczyn kilká.

Czemu zdawná ná ludźie ręce kłádźiono.

¶ Pierwßa że ſye to dźiáło dla błogosłáwieńſtwá y modlitwy/ áby ſtárßy młodßym ták błogosłáwili / y zá nie ſye modlili: A zátym moc Boża to ſpráwowáłá w onych które błogosłáwiono/ czego im życzyli ći co błogosłáwili.

I.
Math: 19. ver: 13.

¶ Wtóra przyczyná byłá dla ofiáry / bo Kápłani zwykli byli kłáść ręce

II.

ná głowy tych rzeczy kthóré ofiárowáli z prozbámi do PAná BOgá zá tym zá które ony ofiáry ofiárowáli: Czytay w trzecich kśiegach Moyzeszowych.

Leuit: 1. v: 4. &c.

III.

¶ Trzecia przyczyná kłádzienia rąk byłá / dla vzdrowienia: Ták Christus Pan raczył częstokroć czynić / iż przez ręku swoich włożenié/ wielé ich vzdrawiał: O czym dosyć masz świádectwá/ w Ewányeliach v Ewányelistów.

IIII.

Act: 6. v: 6. & 9. v: 17. & 8. ver: 17. & 19. v: 6.

¶ Czwarta: dla rozmnożenia y dánia łáski Duchá świętégo/ który zá kłádzieniem rąk Apostolkich/ y zá modlitwą widomie z stępował / y napełniał ludzi wierné: O tym czytay Dzieie Apostolskie/ tám sye to iásnie pokázuie.

V.

¶ Piąta: dla poświecenia Káplanów / to iest sług słowá BOżégo/ y Sakrámentów/ álbo świątośći Páńskich ßáfárzów/ które tákim zwierzchnim porządkiem Przodkiem Apostołowie / á potym ich námiástkowie powoływáli y poświącáli ná tákie posłußeństwo/ y ná ßáfunek táiemnic Bożych. Abych wielé przykłádów nie przywodził/ z Páwłá y z Bárnábaßá Apostołów Páńskich to káżdy obáczyć może: Abowiém gdy tych dwu w Kośćiele Antiocheńskim/ Duch S. był sobie do posłußeństwá y spraw swych obrał/ y odłączyć roskazał/ Apostołowie po pośćie który czynili y po modlitwie ná one posługę posłáli Páwłá/ y Bárnábe/ włożywßy ná nié ręce pierwéy: A oni ácz ieden w niebie ná Apostolstwo był obran od Páná: A drugi ná ziemi dopiéro / wziąwßy piątno tho od APostołów / ßli posłáni od Duchá S. do Seléuciéy / y do Cypru / przepowiadáiąc słowo BOże w Bożnicách Zydowskich: Tąż też Ceremonią Páweł S. Timoteußowi zlécał vrząd ßáfowánia słowá Páńskiégo y táiemnic iego: Bo włożył ręce swoie nań/ y przypomina mu to/ áby zbudził łáskę Bożą która byłá w nim/ przez włożenié rąk tegóż Páwłá S. nań. A przeto y Timoteußowi roskázuie Páwel S. ná inßé sługi słowá Bożégo ręce kłáść / á przez ten znák zwierzchny ná służbę Bożą ie powoływáć: iedno wiedźiéć iákie. A przeto y do tego nápomina/ áby nie był skwápliwym. Alesmy otym w Kátechizmie náßym ßerzéy pisáli / gdy o Kápłáństwie y porządku iego rzecz byłá.

Acto: 13. à ver: 2. ad 6.

2. Tim: 1. ver: 6.

1. Tim: 5. ver. 22.

Vide in Catechismo nostro de ordinis Sacraměto.

Przydamy tu troche rzeczy potrzebnéy: Co zá znák to był/ y co w sobie zá táiemnice miał.

Co zá táiemnice w sobie zámykał ten znák kłádzienia rąk ná ludzi.

☞ Znák y táiemnicá kłádzienia rąk w tym záleżáłá/ y te w sobie táiemnice miáłá: Ze ći którzy kłádli ręce błogosłáwiąc / Boską spráwę odnoßąc ná sobie/ właśnie iáko Boży namiástkowie/ zwierzchnim tym znákiem kłádzienia rąk swoich/ dawáli znáć / Ze oni którzy to od nich przyymowáli pod znácznym w spomożeniem/ y obroną Bożą pewną być mieli: á że nie od nich tylko błogosłáwieni byli / ále od sámégo Páná Bogá/ którégo iáko właśnie będącéĝ przy tákiéy spráwie być rozumieli: przetóż iuż iáko Pánu Bogu ofiárowáne tákié ludzie być rozumieli: Co iednák y ták było/ y do tych czásów y ná wieczné potomné czásy będzie/ bo zá táką ceremonią wnet skutki dárów y błogosłáwieństw miłeĝ Bogá przystępowáły/ y po dziś przystępuią. Jáko sie piérwéy dwoiákim obyczáiem pokázowáło to ziśćzenie błogosłáwieństw/ wkłádzieniu ręku/ bo y wnętrznie/ y zwierzchnie/ pan pokázowáć raczył tákim swé dobrodziéystwá: Gdy Duchem świętym iásnie napełniał / choré vzdrawiał/ Językámi rozlicznymi mówić dawał. Niekiedy też wnętrznie tylo błogosławił zá czásem/ wypełniáiąc skutki błogosłáwieństwá: Jáko w Jákobie/ y w Syniéch Jozephowych/ którym zá czásem skutki błogosłáwieństwá przychodziły.

Gen: cap: 28. ver: 1. & cap: 47. à v: 27. ad 30.

Gen: 48. v: 15. et 16

Tákże y dziś pewnie rozumiéy: że w sługách miłego Bogá którym ręce kłádą Biskupi ná głowy ich/ powoływáiąc ie ná posłußeństwo Kápłáństwá y táiemnic Bożych ßáfowánia/ táiemnie Pan łáską swą w nich wiele spráwowáć raczy: bo gdzie by to nie było/ musiáłá by to być próżna Ceremonia bez pożytku: Co iż nie iest/ ták rozumiéć mamy/ że iáko pierwéy ták y dziś Pan zá

m znákiem zwierzchnim ſwé dáry dáwáć raczy / y tákim błogoſłáwi/ ná órych rece z błogoſłáwieńſtwem bywáią kłádzioné. Aleſmy podobno cym ßérzéy niż byłá potrzebá piſáli: przeto pokazawßy to / iż nie dármo ći dzie Dekápolitáńſcy Páná Chriſtuſá proſili/ áby włożył rece ná głuchégo/ niemégo: pokazawßy ich też pobożną wiáre/ z miłośćią prácuiącą ✝ co ná prozbe Pan czynić raczył/ temu ſye przypátrzymy.

) odwiódßy go z tłußczéy oſobliwie/włożył pálce voie wvßy iego.

áſká to wielka Páńſka/ że máło ſye dawßy proſić/vzdrawia człowieká ták dolezliwégo / ogladawßy tylo wiáre onych którzy proſili. Tu ſye cudzą iárą chory ſtáie zdrowym/ á chory táki / który áni ſłowá BOżégo ſłucháć ógł/ bo głuchy; áni chwały Pánu Bogu czynić mógł/ bo niemy: á wżdy wiáre y prozbe inßych / wźiął zdrowié. Cóż tu rzekną owi / co ſkracáią ſki y miłoſierdzia Bożégo dźiatkom máłym/ które wierni Pánu Bogu iáruią do przyiećia Krztu /·to ieſt w Ewányeliéy PAná náßégo JEzu riſtá/ śmierci y wßytkich dobrodźieyſtw iego / w które ſye práwie ßczepi y przez Krztu świetégo przyiećié / y przez Błogoſłáwieńſtwá / które przy rzćie bierzemy? Pewnie tedy wierzmy/ że dźiatki máłe/ które Krzczą w o yćiu wody/á w błogoſłáwieńſtwie ludźi wiernych/ y w modlitwie powße négo Kośćiołá Chriſtá Páná / ſtawáią ſye vczeſtnikámi łáſki Páná Bo : wlewáią ſye na nie zupełné obietnice dußnégo zbáwienia: ſą członkámi ná Chriſtuſowymi prawdźiwymi / y Kośćiołá iego świetégo Synámi/ y ziedźicmi wiecznégo zbáwienia: Bo ſą pewnym naczyniem łáſki miłégo ogá: ſą Kośćiołem Duchá świetégo/ á to przez przyiećié świątośći wiá náßéy Krztu świetégo/ przez wiáre tych / którzy go Pánu Chriſtuſowi w eke iego w ßczepiáią przez Krzeſt / y ofiáruią przez modlitwe y błogoſłá ieńſtwo/które ſye nád nim dźieie od ſług Kośćiołá świetégo: y przez powa nieomylnych obietnic Páńſkich / które ſye do Krztu świetégo ſćiągáią/ w przyymuiącym ſye wypełniáią. Aleſmy otym ßérzéy y doſtáteczniéy w átechizmie náßym piſáli / pißąc o Krzćie: teraz to iedno vkázuiemy / że dza wiárá/ może wiele v Páná Bogá / iáko mogłá temu głuchému y nie ému / y inßym o których máß w Ewányeliéy: iáko o córce Chánáneyſkiéy ewiáſty: párálizem záráżonym: dźiéwce Jáirowéy: ſłudze Setnikowym/ inßych: á iáko tym mogłá wiele/ ták pewnie y podźiś pomocna ieſt dźiat m Chrześćijáńſkim / gdy ie w niemowie ich Krzczą ludźie wierni: błogo áwiąc im y zánie Páná Bogá proßąc.

Przypátrzmy ſye iuż co Pan náß czynić raczy z tym to chorym. Ná zéd tedy chcąc go vzdrowić /

Odwiódł go z tłußczéy.

zemu to Pan czynić raczy / chceß wiedźieć? przyczyná ieſt tego dwoiáka.

¶ Piérwßa: że Pan czáſowi folgował wtéy ſprawie. Abowiém czás był ßcze nie przyßedł/áby ſpráwy/y moc Páná náßégo/ wßytkim ludźióm miá być odkryta: bo siłá ießcze do ſkutecznégo zbáwienia náßégo / y da od ycia chwały Páná náßégo nie doſtawáło. Otoż Pan przeſtrzégáiący ſye elpy ludzkiéy próżnéy/y chwały świetſkiéy/któraby byłá v onych ludźi tro y zoſtáłá/ gdyż chwałá iego miáłá być po wßytkim świećie/ná ſtronie czy ten cud od tłußczéy / dawáiąc z śiebie nam przykład / onéy náuki Páwłá . ábyſmy ſye ſtrzegli próżnéy ludzkiéy chwały/ á w ſprawách wßytkich ná

Jáko ieſt cudza wiárá pożyteczna

Math: 15. ver: 28.
Marci 5. ver: 41.
Math: 8. ver: 13.

Páwłowi S. pomogłá do náwrócenia modlitwá z wiáry prawdźiwéy Szczepaná świetego.

Acto: 7. ver: 60.

Galat: 5. ver: 26.

1. Cor: 10. ver: 31.

ßych prágneli chwały miłégo Bogá .

¶ Wtóra przyczyná: dla czego Pan od tłußczéy ná strone odwiódł teg
głuchégo y niemégo: áby nam zostáwił náuke / iż ieśli chcemy pobożnos
Christusá PAná náßládowáć/ od pospolitowánia ludzi / á nawiecéy lud
wßetecznych y złych/ odłączaymy sye/ y spraw ich złych nie náßláduymy. Abo
wiém bez wstydu z iáwnie wystepnymi ludźmi á z złośliwymi Páwel s. y po

1. Cor: 5. versu 11.
Ierem: 51. ver: 6.
2. Cor: 6. ver: 15.

kármów bráć/ nie tylo obcowáć znimi zákázuie: y Prorok wierné nápomina
vćiekaycie z posrzodku Bábilonu/ ábyście zbáwionymi vczynili Duße wáß
gdyż wiémy z náuki Páwłá s. że niemáß zgody nigdy Bogá z Beliałem/ th
iest z Czártem y z iego spráwámi. A gdyż ták iest/ náßá rzecz/ od tákich iáw
nych sług iego co nadáléy sye odłeczáć / áby ich zła spráwá y mowá/ dobryc
á Chrześćijáńskich náßych obyczáiów nie popsowáłá: y téć są nam náuki z
tąd/ że Pan ná strone chorégo odwieść raczył. Co dáléy czyni przypátrzay
my sye z Ewányeliéy / która ták powięda / że odwiódßy go ná strone włoży
pálce swoie w vßy iego .

Ciáło Páná Christusowo/ co/ á iákie iest.

Ciało swoie pewnym instrumentem/ álbo pewnym naczynim Bostwá
być Pan pokázuie/ gdy moc miało vzdráwiáiącą: bo nie tylo słowem vzdra
wiáć mógł/ ále też y reką/ pálcy/ y inßymi członkámi Ciáłá swego świetégo
W czym nam znáć dał/ iż żaden znas doskonale słucháć słowá Bożégo ni
może/ aż pálec Boży włożon w vßy náße/ bedźie wnetrznie słuch nąß spráwo

Pálec Boży co iest.
Exodi 8. ver: 19.
Lucæ 11. versu 20.

wał. Pálec Páná Bogá/ Duch S. iest / którégo moc Czárnoksieżnicy w E
giptcie wyznáć musieli/ gdy im mocy ßátáńskiéy nád moc bożą niedostawa
ło. Tym pálcem Bożym Pan nąß Jezus Christus Szátány wygániał: te
pálec BOży otwarza tu w EWányeliéy vßy głuché: dawáiąc znáć/ że ta
kiégo nam kluczá potrzeba / áby PAN BOg y vßy náße otworzył/ y sercá
świećił/ ku słuchániu słowá BOżégo pożytecznie: gdyż y tho dár Boży ie
w onych/ którzy słucháią słowá Páná swego/ á dbáią/ y ogladáią sye na ni

Ysaiæ 50. versu 5.

Wyznał to Izáiaß w onych słowiéch gdy mówił: Pan Bóg otworzył vch
moie/ á iam sye iemu nie przećiwił/ ánim od niego ná zad poßedł: to iest/ wy
rozumiałem roskazánié y słowo Páná Bogá/ y przyzwoliłem roskazániu ieg
czyniąc to co było mnie roskazano: y ták mamy pewnie wiedźieć/ że żade
pożytecznie słowá Bożégo słucháć nie może / iedno táki y ten / komu Duc
Boży vßy cielesné y Dußné otwarza: przeto wiedząc to prośmy Páná on

Canti: 2. versu 14.

mi słowy oblubienice / które do oblubieńcá swégo mówiłá: Niech brzmi
słowá twoie w vßách moich Pánie: ták gdy bedźiemy czynić/ wpuśćić Pa
w vßy náße pálce swe/ á vczyni ie godnymi ku słuchániu słowá swégo/ á o
oknienia Duchownégo vzdrowi ie / iáko tego głuchégo vzdrowić z głuchoś
raczył. Ale co dáléy czynić Pan raczy Ewányelistá powiáda/

Y plunąwßy dotknął (śliną) ięzyká iego.

Smysły y mowá náßá od Páná Christusá.

Tym Pan pokázuie że smysły náße/ y mowá nąßá od niego iest: pokázuie té
to/ iż gdy ták długimi Ceremoniámi vzdrawia tego człowieká / którégo tyl
słowem swoim mógł vzdrowić / żebyśmy Ceremoniy y obrządków / któryc
Pan Christus tu w Kościele swoim przez Káplany sługi swoie vżywáć ra

Ceremonie/ álbo obrządki widome w KOśćiele/ które postánowione są ku cźći y chwale Bogá Wßechmogącég/ Pan záleca w thym cudźie.

czy/ dla Duß náßych vzdrowieni y zgłádzenia grzéchów náßych nie wzgar
dźáli: gdyż tákie obrządki ták w Sákrámenćiéch / iáko y w chwale miłeg
Bogá / máią wielkie w sobie táiemnice / y znáki rzeczy świetych: iáko w
Krzćie świetym mąß/ który tákimi sye Ceremoniámi poczyna / iákié iest v
zdrowienié tego tho głuchégo y niemégo. Przyczyná tego tá iest/ że człowie
w piérworodnym grzéchu/ vrodzony iest Synem gniewu Bożégo/ nád któ
rymi Szátan moc ma: á przeto przed Pánem Bogiem y vßy iego głuché
bo grzéchem sye zátkáły: y vstá nie czysté y nieme / bo nie przyiemna wnid

iest chwał

A iest chwałá miłemu BOgu/ dla opánowánia vst iego od grzechu. Otóż áby to Kośćiół Boży pokazał/ iżeśmy są przed Krztem práwie y z członkámi nászymi/ sprośnymi y niepożytecznymi v Páná Bogá / á że oczyszczenia potrzebuiemy ; gdyż vszy y vstá násze/ grzéch pierworodny opánował ; y záthym do zbáwiennych słów / y do słuchánia słowá Bożégo/ y do mówienia iego / iesteśmy głuszy y niemi . A poniewaź bez PAná Chrystusá do vzdrowienia przyść niemożemy/ tedy przodkiem sługá BOży Kápłan prosi modlitwámi Páná zá námi/ á pothym y Ceremoniami wźietymi stéy Ewányeliéy/ wszytkim ná oczy pokázuie/ że snas niemych y głuchych/ y dálekich od Bogá/ y od Królestwá iego / dla grzéchu pierworodnégo w kthórym sye rodźimy / zdrowych żaden vczynić niemoże / y do Bogá Oycá doprowádźić / iedno Jezus B Christus ; przez Krzest / który on nam zostáwił / áby káżdy kthóry sye okrźci/ y vwierzy / Synem wiecznégo Królestwá był/ w Pánie Bodze sye odrodźił/ iego sposobionym Synem był/ y wszego przymiotu złégo / z grzéchu nabytég zbył. etc.

Krótkom to ná to mieysce dla tego przywiódł / áby káżdy Chrześćijáński człowiek wiedźiał / że niedáremnych obrzadków vżywa ná Krzćie / gdyż ony táiemnice Ewányeliéy świetéy Krztu świetégo wsobie odnoszą / y nam oczy otwarzáią do Páná Christusá / y do prawdźiwégo vznánia iego dobrodźieystw/ gdyż ták nam/ vszy y vstá/ otwiéra/ iáko temu niememu y głuchéḿ otworzył: my przed Krztem dla grzéchu do chwały y wyznánia miłego Bo C gá/ niemymi iesteśmy y głuchymi ná Duszy/ choć ćiáłem słyszymy/ y vsty mówimy : On y ná ćiele y ná Duszy ty niedostátki ćierpiał : á iáko ón niemógł być zdrów/ iedno przez Christusá Páná / ták pewnie y my zgrzéchu oczyszczeni być niemożemy/ iedno przez Páná Christusá/ y iego świątośći/ przez słowo iego / z którégo sye iego wiáry y wyznánia vczymy . A iż ći tu stárodawne Ceremonie Krztu świetégo pokazuie/ nie wzgárdzayże ich/ áni sye z nich náśmiewáy / boć przed dwiemánaśćie set lat / tákich Ceremoniy ná Krzćie S. Chrześćijáńskim vżywano / y ták sye krzczono. Oczym czytay szeroko w nászym Kátechizmie wiáry świetéy Chrześćijáńskiéy.

Ale okazawszy głuchote y niemowe násze / skąd iest y skąd pochodźi / nápomnie tu abyśmy sye tego strzegli/ co iest głuchotá / y niemowá Duszna : D Abowiém táki káżdy szkodliwie głuchym iest/ który nie rad słuchá słowá Bożégo ; szkodliwie niemy / który nigdy álbo rzadko/ co dobrégo mówi / iedno wszytko złé : á tego do siebie nieznáiąc / álbo to sobie iuż w obyczay wźiąwszy/ mniéma/ áby tym Páná Bogá nie obrażał ; álbo iesliże y tho rozumie/ przedsie oto nic niedba : y przeto záostrzy iezyk iáko wąż / iad vstáwicznie szkodliwy/ y zárázliwy spodiezycza wypuszcza vsty swymi : iuż bluźniérstwá/ iuż przeklinánia / iuż łaiánia/ iuż złorzeczenia / iuż czći ludzkiéy vwłaczánia / sprosné słowá / y co nagorzéy być może / w vśćiech záwżdy w swoich ma : y to iest niemy/ to ; á ták szkodliwie niemy/ żeby dáleko lepiéy áby zámilkł / á niemym był/ niż mówiąc/ nic dobrégo nie mówić ; bo insze swą mową gorszy: E á snać y do tákich rozmów przywodźi/ którymi drudzy/ iáko y on/ Páná Bogá obrażáią. Sámi śie tedy káżdy z nas strzédz / y tákowych sye pilnie iezyków wystrzégáć mamy/ ábyśmy niemymi do chwały Bożéy/ do słowá dobrégo nie zostáli ; gdyż táka niemowá/ iest szkodliwa y zárázliwa. Ale coby nam szkodźić miáło/ y co szkodliwégo iest pokazawszy/ pátrzmy co Pan dáléy czynić raczy/

Y weyzrzawszy w niebo westchnął.

Który z niebá przyszedł/ z niebá vkázuie być w spomożenié násze : y kedy zbáwienia thák duszóm / iáko y ćiáłu szukáć mamy/ iáśnie znáć dáie. Chcesz li te-

Krztu Chrześćiiáńskieg Ceremonie/ skąd/ á dla czeg postanowione/ pokázuie.

Kthóry człowiek iesth szkodliwie niemy/ y głuchy.

Z Niebá od Páná BOgá/ vczy/ wſpomożenia ßukáć.
Pſalm: 119. ver: 1. & 120. verſu 2.
Iacobi 1. verſu 17.
Lucæ 18. ver: 13.
Pſalm: 50. ver: 2.
Math: 6. ver: 13.

dy mieć wſpomożenié/ w twoich niedoſtátkach y doległiwośćiách vćiekay ſye do Páná Bogá/ który ſye w máieſtaćie wybránym ſwoim dáie widźieć w niebie. Ták czynił Dawid / y ták mówił: Do Pánám wołał w troſce y w kłopoćie mym/ á wyſłuchał mie. Y ná drugim mieyſcu: Wſpomożenié moie od onego Páná/ który ſtworzył niebo y źiemię. Stámtąd tedy wiedzmy o káżdym datku dobrym y doſkonáłym: y tám przykłádem Páná nąßégo ſye vćiekaymy/ oczy/ ręce/ y ſercá pokorné wznoßąc/ mówmy: Boże bądź nam grzeßnym miłośćiwym/ á ſmiłuy ſye nád námi/ wedle wielkośći miłoſierdźia twégo: zgładź grzechy náßé/ á vchoway nas ode wßego złego/ ꝛc.

Y rzékł mu (Tho ieſt onemu głuchému y niemému/) Efethá/ to ieſt/ otwórz ſye.

Szátan iáki nam ieſt nieprzyiaćiel.
Ecclеſ: 28. ver: 28.

Pokazáliſmy tho piérwéy / że żaden lepiéy nie mówi áni ſłyßy / iedno komu Pan Bóg vſtá y vßy otworzy: bo ten który té członki dał / tenże nam dáć może y dobré vżywánié ich. Szátan záśię/ ten ácz człowiekowi nic nie dał/ ále dáné od Páná BOgá ſmyſły y członki náßé/ radby záwżdy ſkáźił / iákoż y káźi iáko może / ábyſmy ich nád przyſtoynosć vżywáli ku ßkodźie duß náßych. Zágrodźże tedy vßy twé ćiérniem/ á nie ſłuchay ięzyká złego / á Páná proś ábyć ſtraż vczynił vßóm twoim/ áby vſtá twoie nieſkłoniły ſye do ſłów złośliwych. Ale pátrzmy ná to/ co Pan czynić raczy: Mówi Pan/ Efetá: każe ſye otworzyć / y ięzykowi áby mówił / y vßóm áby ſłyßáły: á czyni tho thym porządkiem. Piérwéy wzdychał iáko prawdźiwy człowiek / á pothym roſkázuie wrzodóm iáko Bóg: y nie czyią inßą mocą mówi/ áby ſye zléczyły chorégo onego wrzody/ ále zgołá mówi/ áby ſye otworzyłá mowá y ſłuch iegó: y wnet ſye ſtáło co raczył roſkázáć. Thák Łázárzá z grobu vmárłégo wſkrześił/ gdy rzekł: Łázárzu wſtań. Ták żywot dał vmárłéy Pannie córce Iáirá ſtárßego Bóżnice Żydowſkiéy/ gdy rzekł: Dźieweczko/ toć powiádam wſtań / ꝛc. Toć ieſt moc: inßy iáko S. Apoſtołowie / Heliaß/ Helizeus/ y inßy mocą Bogá wßechmogącego: Apoſtołowie przez imię Páná Chriſtuſowo cudá czynili/ y vmárłé wſkrzeßáli: lecz Chriſtus mocą ſwą. A záthym Sámozetanie powiedz mi / czy tho ieſt czynić człowieká proſtego? álbo thy Neſtoryanie/ czy to nie ieſt moc práwego Bogá? O kthórym nápiſano ieſt: On rzekł/ á ſtáło ſye: ón roſkazał / á ſtworzoné ſą wßytki rzeczy: á widźiß że mowá iego vzdrawia wßytko/ że śmierći y żywotá ma zupełną moc. Ale żeby temu wierzył/ ſłuchay co Ewányeliſtá powiáda.

Ioan: 11. verſu 43.
Marci 5 verſu 41.
SPráwy y cudá Chriſtá Páná/ pokázuią go być / y Bogiem/ y człowiekiem.
Pſalm: 148. ver: 5.
Sap: 16. v: 12. & 13.

A nátychmiaſt othworzyły ſye vßy iego / y rozwiązána ieſt związká ięzyká iego / y mówił dobrze.

Słowo Boże co zá ſobą odnośi.

Słowo y roſkazánié Boże odnośi táki pożytek zá ſobą/ że go wßelákié ſtworzenié ſłucháć muśi/ y to pełnić co roſkázuie: á ſłucháć muśi doſkonále/ bo widźiß co ſye tu dźieie: Pan tu choremu roſkázuie áby ſłyßał y mówił/ á ón mówi y ſłyßy nieledáiáko/ ále práwie dobrze / á mową dobrą niememu trudno záraz przyść ma/ gdy ſye iéy nieprzyſłuchał piérwéy/ gdyß z ſłuchu vczenié mowy idźie: á przedśię ten nic nieſłyßąc / mowię ſye nigdy nie przyſłucháiąc/ zárázem zá roſkazániém Páńſkim mówi dobrze. Aza to nie wielki cud rázem dáć y ięzyk mówiący y mowę/ á mowę dobrą? bo iuż chwałę zá dobrodźieyſtwo miłemu Pánu czynił/ którego áni znał/ áni o nim ſłychał. ꝛc. Znaymyż Chrześćijáninie / iákiégo Zbáwićielá mamy / który może co chce/ á co czyni/ czyni doſkonále. Znaymy że to ieſt práwy Jezus/ y práwy Zbáwićiél/ á znáiąc wyznawaymy go wolno / y o wſpomożenié go żądaymy / áby nas poćießyć raczył czáſu fráſunków y niedoſtátków náßych/ gdyż moc iego/ moc Boża

Dał mowę Pan/ y dobrą mowę: one/ któréy on głuchy nie ſłyßał nigdy/ przetho y w tym cudo vczynił wielkié/ y znáczne
IEZuſá wyznawaymy.
Roma: 1. verſu 4.

ik/ ktorey on iako zawzdy/tak y teraz wiernym swym vżyczać będzie raczył/ vżycza wszytkim ktorzy go wzywáią w prawdzie/ á wiárę zupełną iemu záowywáią: nadeń zadnego Zbawiciela niemáiąc/ áni znáiąc. Ale co Pan vdrowiwszy thák niedostátecznego człowieká czynić raczył/ Ewányelistá świadczy mówiąc/

Tedy przykazał im/ áby tego nikomu nie powiádáli.

Czemu to Pan czynić raczy/ czy sye wstydzi zá to cudo ták wielkié/ co ie czynił? nié/ ále y ták zacnie dobrey rzeczy każe milczeć nam ná przykład/ żysmy y w rzeczách cnotliwych/ iesli ie czynimy/ prożnéy chwały nie prágnęli/ ále chwały miłego Bogá więcey w nich szukáli: gdyż nie w cnotách nászych chełpić sye mamy/ ále w krzyżu Páná nászego Jezu Christá: bo dobry vczynek ludzki przez chełpę prożną ginie: iáko możesz czytáć o Pháryzeuszách ktorzy ácz dobré vczynki czynili/ ále iż prożnéy chwały stąd od ludzi szukáli/ tu ná świecie bráli zá to zápłátę. Christus przykłádem swym/ chełpy prożnéy w dobrym vczynku broni. Ták czynił kiedy tredowátégo vzdrowił: y kiedy sie ná gorze Tabor przemienił: nie kazał tego sławić áni powiádáć/ choć to były zacné spráwy y vczynki godné ku powieści y wiádomości ludzkiéy/ etc.

Chwały prozney świata thego/ strzedz sye PAN tu nas vczy.
Gala: 6. ver: 14.
Math: 6. versu 2.
Math: 8. ver: 4. & cap. 17. ver: 9.
Marci 9. versu 9.

Ale im więcey tego im zákázował/ thym więcey więcey opowiádáli.

Tym w prawdzie nie grzeszą nic oni ludzie/ iż chwałę PAná Christusowę opowiádáią/ choc im zákazał: bo chwałę miłego Bogá obiawiáli/ ktorey on opowiádáć nie bronił: prożnéy chwały świátá tylko w tym cudu vżyć niechćiał. Ale żeby ták było/ że ci ludzie chwałę miłego Bogá opowiádáli/ iáśnie Ewányelistá pokázuie gdy mowi/

Vczą nas ci ludzie/ że mamy dobrodzieiom nászym chćeć/ by też nie potrzebowáli/ oddáwáć dobrodzieystwá/ y záwżdy im zá nié dziękowáć.

Dobrze wszytko vczynił/ y głuché vczynił że słyszą/ y nieme że mówią.

O ludzie Dekápolitáńscy skąd wam tákié wyznánié? ázá niewiećie/ że żaden nie iest inszy/ ktory wszytko dobrze vczynił/ iedno sam Bog? ták Moyżesz nápisał/ pisząc o stworzeniu wszytkich rzeczy/ że gdy ie Pan Bog stworzył/ stworzył wszytki bárzo dobré: otóż ktho wszytko dobrze czyni/ BOGiem iest: Christus Pan wszytko dobrze vczynił: tedyć Christus Bog on iest/ ktory wszytko dobrze czynił. Zgadza sye tá Konfessia/ álbo wyznánié/ z Moiżeszem/ y z iego Konfessią/ á słusznie: bo Christus iest moc Boża y mądrość/ wszytki rzeczy przezeń sye stały/ á okrom niego/ nic sye nie stało/ co sye stało. Ná początku świádectwem Páwłá s. vgruntował ziemię/ á niebiosá są vczynki rąk iego. Ten á nie inszy iest kształt y Charákter persony y figury istności Bogá Oycá/ przez ktorego spráwił wieki: ten nosi wszytko słowem mocy swéy/ y ten oczyszczenié grzechow czyni etc. Dobrze tedy wszytko vczynił/ dobrze wszytko spráwił/ ten dziedzic rzeczy wszytkich/ ktoré vgruntował.

Genes: 1. versu 31.
1. Cor: 1. ver: 24.
Ioan: 1. versu 3.
Hebræ: 1. ver: 10.
Ibidem v: 3. & 2.

Otóż masz Chrześćijáński człowiecze wyznánié ludzi Dekápolitáńskich nie ledáiákie/ ále tákie ktorym y thy záwżdy masz sye popisowáć przećiwko wszytkim ozornikom prawdziwego Bostwá PAná Christusá Zbawiciela nászego: wiedząc pewnie/ iż to práwie doskonáłych wyznánié iest/ ná ktorym frasowáli y wielcy Prorocy: bo im nie przychodziło do tego/ żeby o wszytkich spráwách Páńskich mieli tákié mieć wyznánié/ áby wszytko dobrze vczynił:

Syn Boży Christus/ wiecznym iest synem BOżym/ stworzyćielem wszytkich rzeczy/ y práwym Bogiem.

czynił:

czynił: á nawiecéy gdy ſye im co niepomyſli działo/ záledwie tho mogli wy
znáć / áby ſpráwy Páńſkié wßytki były dobrze vczynioné. A przeto

Iob 10. ver:2.&3.

Job ſye ſkárży że ták ſrogie kāránié ćiérpiał/ nieczuiąc do ſiebie wyſt
pku áni grzéchu.

Pſalm:72.à ver.2. ad 12.

Dawid tákże mówi: nogi y kroki moie wzrußyły ſye/ przetho iżem ſ
rozżarzył záwiśćią ná złośniki/ wydząc ich pokóy: w pracéy z ludźmy nie ſ
áni z ludźmi karánia biorą/ ſtąd ſye ich ietá pychá: puśćili ſye zá żądzam
ſwymi: myslili y mówili złość: niecnotę ná wyſokim mieyſcu mawiáli: po
nieśli w niebo gęby ſwoie y rzekli/ iákóż tho Bóg wié. rć. Czytay wßyſt
Pſalm/ náydźieß że ſye tho Dawidowi nie podobáło bárzo/ iż tu źli płużą n
świećie/ że bez karánia Bożégo żywą/ że ie fortunné Pan czyni/ á że ſye i
wiedźie wedle myśli ich: ták/ że ná oſtátek mówił: ſámi grzeßnicy wtym ż

Ibidem v:12.& 13.

woćie okwituiącé bogáctwá pośiedli: y rzekłem: Wiec ia bez wßéy przyczy
ny vſpráwiedliwiam ſerce moie? y omywałem miedzy niewinnymi ręce mo
ie? rć. Co iednak nie mówił Dawid przećiwko ſpráwam Páńſkim/ że thá
Pan raczył czynić/ ále dźiwował ſye/ iż ſye ſpráwiedliwi ſtawáią opußczán
á że bywáią vtrapieni: y tho przedśię do końcá nie wyznał/ ieſli thá ſpráw
Páńſka dobrze ieſt vczyniona. O co ſye téż

Ierem: 12. verſu 1.

Jeremiaß Prorok fráſował/że złych drogi fortunné/ á że ſye dobrze dźi
ie tym/ co źle czynią.

Aba:1. v:12.& 13.

Abákuk tákże prawie z ſkárgą żáłoſną do Páná wołał/ gdy mówił:
zaliżes nie ty ieſt od początku Pánie Boże móy/ święty móy? czyſté ſą oc
twoie ábyś nie widźiał złego/ á niemożeß pátrzyć ná nieprawość: Czemu
niepátrzyß ná ty co nieprawie czynią? á milczyß kiedy pożyra zły y bezboż
ſpráwiedliwßégo niżli ſam.

Ionæ 4.v:1.2.8.et 9

A JOnás dla blußczu że vſechł/ y dla tego że ſye Niniwen Miáſto n
zápádło/ fráſuieśię ná Páná/ rć. Co wßyſtko dla thego pokázuie/ że
Prorocy niekiedy o ſpráwách Páńſkich wyznáć nie mogli/ áby wßytko do
brze vczynił/ choć Pan nigdy nic złego nieczynił. Doſkonáłych tedy tho ie
wyznánié/ którego vczyć ſye mamy z tych tho ludźi Dekápolitáńſkich/ áby
ſmy w káżdym náwiedzeniu Páńſkim tho wyznawáli/ że dobrze wßytko
námi czynić raczy Pan/ y gdy karze y gdy poćießa.

Bądźmyß my chwalcámi záwżdy nie ſędźiámi ſpraw miłégo Páná/ta
Pan ku chwale ſwéy świętéy vßy náßé y vſtá náßé záwżdy otwarzáć będź
raczył/ nam ku pożytku otrzymánia/ y thu łáſki iego/ á po śmierći chwał
wiecznéy: co nam dáy Boże Oycze/ Synu/ y Duchu święty/ Boże ieden w
iſtnośći/ á troiáki w perſonách/ który żywieß y Króluieß ná wieki Amen.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I. Iſaiæ 35. verſu 5.

Cudo którym Pan vzdrowił głuchégo y niemégo/ świádczy MEſſiaß
być práwégo Jezuſá zbáwićielá: o którym Izáiáß powiedźiał: otworzą ſy
oczy ślepych/ y vßy głuchych/ rć. to ieſt/gdy Meſſiaß przyydźié ná świát.

II.

Wizerunk Pan czyni Káznodźieię ſwego dobrégo y cnotliwégo/á bog
boinégo/gdy tego którégo vzdrowić miał od tłußczéy odwiódł/dáwáiąc m
przykład/ áby dálekim był od tego żeby ſye ludźiem podobał/á ná podobán
ludźi tłumu áby niekazał/ y owßem odwodźił ſwoie ſłuchácze od tłußcze
złych/ á do orßaku máłégo wybránych Bożych ie przywodźił/ khtórym ſ
podoba prawdá/ ſpráwiedliwość/ rć.

III. Deut: 32. verſu 4.

Vkázuię chwałę ſámégo Bogá Oycá y Syná iego iednourodzonéğ J
zu Chriſtá/ których doſkonáłé ſą ſpráwy y nie rozdźielné. V wßytkich lud

niemáß nic doskonálego w ich spráwách. Christus Pan iáko Bóg prawdziwy wßytko dobrze czyni/ y doskonále: roskazániem niemocy léczy/ niedostátki przywraca: á iáko prawdziwy człowiek wzdycha/ y pátrzy w niebo/ pokázuiąc iáko y skąd wspomożenia mamy ßukáć/ że z niebá ꝛc.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Trzynasta po Tróycy S. według opisánia Lukaszá S: w Kápit: 10.

Błogosławione oczy które widzą to co wy widzicie. Abowiem powiadam wam/ że wiele Proroków y Królów/ prágneli widźieć tho co wy widźicie/ á nie widźieli: y słyßeć to co wy słyßyćie/ á nie słyßeli. A oto ieden w Zakonie vczony powstał/ kußąc go á mówiąc: Mistrzu co czyniąc żywot wieczny otrzymam? Tedy ón rzekł do niego: A co nápisano iest w Zakonie? iáko czytaß? A on odpowiádáiąc/ rzekł: Będźieß miłowáć PAná Bogá twégo z zupełnégo sercá twégo/ y ze wßytkiéy Duße twoiéy/

y ze wßytkich śił twoich / y ze wßytkiego rozumu twoiego: bliźniégo twégo iáko śiebie sámégo. Y rzékł mu: dobrześ odpowiedział / tho czyń / á bedźieß żył. A ón chcąc vspráwiedliwić śiebie sámégo / rzékł do Jezusá: y ktoż iest moim bliźnim? Tedy poyźrzawßy Jezus wzgórę / rzékł: Człowiek ieden ßedł z Jeruzálem do Jerychá / y wpadł ná łotry. Którzy go też y obdárli, á zádawßy mu rány odbiegli / nápoły żywégo ostáwiwßy. Y tráfiło sye że tąż drógą ßedł ieden Kápłan / y vyźrzawßy gi minął go. Tákież też Lewitá / będąc blisko onégo mieyscá / y vyźrzawßy przeminął. Ale Sámárytan niektóry iádąc w dróge / nádiáchał go: y vyźrzawßy go / zrußył sye miłośierdźiém. Y przystąpiwßy do niego / záwiązał rány iego / wlawßy oleiu y winá / á potym włożywßy go ná swé bydle: zawiózł go do Gospody / y miał o nim pieczą. A názáiutrz wyiąwßy dwá großá / dał ie Gospodarzowi / y rzékł: miéy o nim stáránié / á cokolwiek nádzwyś wyłożyß / ia kiedy sye wróce zápłácęć. Którzyż z tych trzech zdać sye być bliźnim onemu / który wpadł miedzy łotry? A on rzékł: ten który vczynił miłośierdźie nád nim. Y rzékł mu Jezus: Jdź / czyńże też ty ták.

Blogosłáwieństwo Pogáńskich ludźi / rozumiéy ßcześćie ábo ßczesliwośći. 1. Ethic.

Summá thá iest przemowy / w czÿ ludźie tego świátá / rozumieli być błogosłáwieństwo / y iáko o nim trzymali / co y podźiś bez pochyby naydźieß.

Vdźióm wßyckim ná świećie nie iest inßa rzecz żadna nalepßa / iedno błogosłáwieństwo / y do thego célu iákmiarz wßyscy sye ćiągną / tego wßyscy prágną / y o tym sye prácuią / á iż to rzecz iest kàżdemu miła / y smáczna / y potrzebnie pożyteczna / przeto ludźie iáko sye o błogosłáwieństwo stáráli / y iáko rózné ie być rozumieli / káżdy sye temu przypátrzyć snádnie może / kto pogáńskie Ksiegi czyta / álbo spráwy vważa / ábowiém ći vdawßy sye zá świátem / á Bogá prawdźiwégo nie znáiąc / błogosłáwieństwá ßukáiąc áby go nalezli / w rozmáytych rzeczách ćielesnych ie pokłádáli / y to ie być poczytáli. Oczym też y z Pismá S. mamy świádectwá pewné: bo wedle róznych mysli y chući ludzkich ludźie zá nimi sye ćiągnąc / rózné sobie Błogosłáwieństwá pokłádáli / y w róznych rzeczách tym sposobem. Pokłádáli niektórzy błogosłáwieństwo swoie

I.

W bogáctwách y wpieniądzách / co sye iásnie z Dawidá S. pokázuie / który ták powiáda: wybáwić mie racz Pánie od reku Synów cudzoziemskich (to iest pogánów) których vstá sprosnosć mówią / á práwicá ich złośliwa iest: v których Synowie y Córki ochedożnie chodzą: spiżárnie ich są pełné: owce płodné: woły tłusté: Domy mocné: y nárzékánia v nich żadnégo niemáß / bo wßytkiégo dobrá máią zgromádzenié: przeto błogosłáwioné ie być mienią iż tho máią. Dawid powiáda / wczym błogosłáwieństwo było v pogánów. A nietylo v pogánów / ále y v wiernych żydów pieniądzom wßytko było posłußno / które też pogáni nieprośći ále vczeni Philozophowie zwáli rekoiemstwem wßytkiégo / y roskáżcą wiáry: ná co Dawid odpowiáda

Psal: 143. à ver: 1. ad finem.

Ecclesi: 10. ver: 19.
Aristo: 5. Ethico.
DEMOsthenes in prima Olynthiaca

nie tho iest lud błogosłáwiony/ kthóry táki dostátek ma/ ále ten który ma
ąná Bogá: co znáć łácno możesz/ że dostátek nie czyni błogosłáwieństwá:
błogosłáwieństwo to iest/ kthóre zá sobą niesie doskonáłe zgromádzenie
szytkiego dobrá: á bogáctwá y pieniądze/ tákiego błogosłáwieństwá nie
áią/ bo zá nimi idzie frásunek: y zgromadza drugi á niewie komu: ktému
áwel S. mówi/ kto chce być bogátym/ wpada w rozmáyté pokusy/ y w
idłá Szátáńskié. Nád to Káznodzieiá stárégo Zakonu powiáda/ że złoto
y srébro zábiło ich bárzo wiele. A zátym/ wiec to zgromádzenie doskonáłe
szego dobrá są pieniądze/ y bogáctwá? poniewaz zá nimi idzie kłopot/ po-
usy/ frásunki/ y náostátek y śmierć? widziż że nie: ále iáko iedni w bogác-
wie/ ták zásie drudzy w vbóstwie wielkim/ v tychże pogánów pokłádáli
yć błogosłáwieństwo: y przetho opuszczáli máietnosci wszytki/ á w nedzy
li y oszárpáno chodzili: á wtym wietszą/ niż w bogáctwách/ roskosz/ y bło-
osłáwieństwo sobie być rozumieli. Vczynił tho Sokrátes Philozoph/
iogenes/ y inszych wiele. Sokrátes poczciwégo vbostwá násládowáł:
iogenes z szkołą swą nedze práwéy/ y wielkiego niedostátku: y thák sye w-
éy kochał/ iáko Alexánder Pan wszego świátá/ w Páństwách swoich.
tóż y sami Pogáni doznawáli tego/ że bogáctwá/ nie są doskonáłe nápeł-
ienié wszeg dobrá: á zá tym nie są też od nich zá błogosłáwieństwo miané.
iotáli sye tedy dáléy tego błogosłáwieństwá szukáć: y przeto drudzy rozu-
ieli ie być położoné

> *Psal: 143. ver: 15.*
> Co iest błogosłáwieństwo.
>
> *1. Tim: 6. ver: 9.*
> *Ecclef: 8. versu 3.*
>
> Saluſtius in oratione ad CAIVM Cæſarem de ordinanda Republica, pecuniã improbat Hieronymus in capt: 19. Matthei. Laudem & vituperium pecuniarum lege apud Iodocum DAMhouderium Brugensem, in locis communibus.
>
> II.

W roskoszách wszytkich ćielesnych: przyczyne powiádáli/ że błogosłá-
wieństwo ma do siebie przyłączoną roskosz/ która iest w lubieznych ćiele-
nych rzeczách: to iest/ w vżywániu/ w iedzeniu/ w pićiu/ y w tym cokolwiek
áłu sye lubi y podoba: á tácy v Pogánów byli Epikurowie/ obrońce wsze-
kich roskoszy/ których Páweł S. Bogá kłádzie brzuch ich: bo tylo o brzu-
u pracą máiąc/ dálszégo błogosłáwieństwá niewiedzą: podobni bydłu/
niemym Bestyam/ kthóre smysłu ćiáłá/ á niż rozumu wiecéy násláduią.
le y ći od błogosłáwieństwá dáleko zbłądzili: gdyż wiecéy ich od obzárstwá
pijáństwá/ poginęło/ niźli od mieczá: bo w wielu potraw niemász nic/ ie-
no chorobá/ á co wietszá/ śmiéch y wesele záwżdy zboleścią iest zmiészáné/
koniec wesela płácz: iáko o tym Król Sálomon rozsądek dał/ áby sye w-
hym człowiek nie zábawiał/ y kochánia swego w roskoszách świátá thego
ie pokłádał/ áni w tym szczęśliwośći naprzedniey széy sobie być mniémał/
mówiąc tymi słowy: Zgromádziłem sobie srébrá y złotá wiele/ z máietnośći
Królów/ y Prowinciy álbo kráin/ á do tego przyiąłem dosyć śpiéwaków/
śpiéwaczek/ roskoszowánié synów ludzkich. Służbem sobie spráwił/ kub-
i/ y kufliki ze złotá/ áby winá w nie nálewano: y przeszedłem wszytki bogác-
wem/ którzy byli przedemną w Ieruzálem. Nád to mądrość trwáłá zemną
wszytkiégo co iedno żądáły oczy moie/ nie odmówiłem im/ ánim też bronił
ercu memu/ áby sye niemiáło kocháć we wszelkiéy roskoszy/ áby niemiáło lá-
owáć w tych rzeczách którem nágotował. Przedśie ácz tho czynił/ tedy
iché błogosłáwieństwo w tym pokłádáiąc/ zámknął mówiąc: Vyźrzałem
we wszech rzeczách á ono márność/ y vdręczenié Duchá/ á że nic niemász
pewnégo pod Słońcem. Otóż w czym iest márność/ błogosłáwieństwá
niemász. W czym iest vdręczenié duchá/ szczęśćia tám skutecznego/ nienay-
dźiesz. Błahe tedy drudzy widząc w roskoszách tákich błogosłáwieństwo/
náydowáli/ co poczćiwszego sye im zdáło: przeto nádewszytko przekłádáli.

> *Prouer: 14. ver: 13.*
> *Ecclef: 2. ver: 1. 2.*
> *& à ver: 8. ad 12.*

Mądrość y vmieietność/ gdyż thá nie ták predko ginie człowiekowi/
iáko bogáctwá/ y roskoszy: Ale y tám próżno błogosłáwieństwá szukáć: bo
kto czego doskonále vżywa/ w tym bywa szczęśliwy/ álbo błogosłáwiony/
á náuká y mądrość/ w żadnym ták doskonáła być nie może/ áby wszytko v-

> III.
> Iáko w vmieietnośći błogosłáwieństwá niemász.

 mieć miał/

Eccles: 1. ver: 18.

mieć miał ; tedy też choć wiele vmié / iż doskonále wßytkiégo nie vmié / nie ma błogosłáwieństwá : y owßem Pismo S. mówi / kto przydáie mądrośći/ pracéy sobie przydáie/ y vdręczenia. Niemáß tedy y tám błogosłáwieństwá. Byli zasie niektórzy/ ktorzy błogosłáwieństwo rozumieli być

IIII. Niemáß go y we czćiách teg świátá/ áni w sławie.

We czći y sławie ludzkiéy/ y przeto sye pilnie o cześć y sławe swą stáráli / iedni mestwem / których bárzo wiele Historye nam pokázuią : Drudzy Pismem/ księgi pißąc : drudzy też y sprosnymi rzeczámi / ná sprosné rzeczy sye vdawáiąc / áby iedno słyneli ná potomné czásy / á pámieć ich byłá. Ale y w tym próżno błogosłáwieństwá ßukáć/ bo go y w tym niemáß : Abowiem chwałá czesna y sławá/mać ozdobę/ále doskonáłośći nie ma;przeto też iáko inßé rzeczy przysády w sobie máią/ták y tá/ bo sławá y cześć wiecéy w onych zależy/ ktorzy ią wyrządzáią: bo od nich wßytká sye śćiąga ná onégo/ktoręg w poczćiwośći máią / y o kim sławę pußczáią. Otóż iż w nich tho należy/ zmienna to rzecz bywa/ á nie v wßytkich iednáka / y mało ich iest y było ná swiecie / kthóremuby w iego sławie/ mówię świetskiéy / álbo tego świátá/ doskonáłosć iáka mogłá być przypisána. Przethóż dla téy niedoskonáłośći spraw ludzkich/ y przysad które sye w nich náyduią; trudno kto ma / doskonáłą sławę y cześć mieć ná świećie: á iż y w tym doskonáłośći niemáß/ tedyć też ßczęśliwośći/ y błogosłáwieństwá niemáß.

W káżdéy thedy rzeczy ná świećie / niemáß tákiégo błogosłáwieństwá/ y tákiéy ßczęśliwośći/ któreby márnośći zá sobą nie niosło : bo wßytkich rzeczy koniec iest márnosć/ y vdręczenié duchá : y przeto nam Chrześćijáńskim ludźióm/ inákßégo błogosłáwieństwá potrzebá ßukáć/ kthóreby y dußy náßéy/y ćiáłu/ wßytko dobré zgromádźiło/ á zgromádźiło doskonále.

Jákieg błogosłáwieństwá wierny ma ßukáć.

Ale to błogosłáwieństwo tákie/ ácz w wielu rzeczách nam Pismo pokázuie/ále wiecéy rozumiém/że zgotowánia do błogosłáwieństwá są té/zá ktorymi Pismo błogosłáwieństwo ćiągnie : bo nie chodźić w rádę złych ludźi: bać sye miłégo Bogá: wypełniáć poznány Páński zakón : być miłosiernym: vbogim w duchu : czystégo sercá: iest to błogosłáwionym być: bo tákie ludźi błogosłáwionymi Pismo zowie. Dla czego pytaß ? Przetho iż tákie spráwy do práwégo błogosłáwieństwá ćiągną : to iest do onégo wiecznégo żywotá/ ktory márnośći żadnéy w sobie niema ; kthóry sye tu záczyna ná świećie/ á końcá nigdy nie máiąc/ okwićie sye nam pokázuie/ y w vżywánié obráca/ wnet po śmierći.

Psal: 1. ver: 1. & III. versu 1. Iacobi 1. ver: 22. Math:5 ver:3.7 8.

Záczyna sye tu ná świećie ten żywot wieczny/nie inßym sposobem/iedno tym/ktory Pan Christus pokázáć raczył/ w onych słowiéch v Jáná S. kedy mówić raczy : Ten iest żywot wieczny/áby poználi ćiebie sámégo prawdźiwégo Bogá/y kthóregoś zesłał Jezusá Christusá : y przeto Piotr S. iest rzeczón od Páná Christusá błogosłáwionym / iż wyznał prawdźiwégo syná Bożégo/ y BOGA Oycá żywiącégo. Otóż tu/iákoby w zwierćiedle/ dawa sye nam znáć wieczny żywot/ náßé błogosłáwieństwo : y poczyna sye tu w nas przez poznánié w vmysle náßym Páná Bogá oycá wßechmogącégo/tudźiéß y syná iego miłégo/ bo tám sye nam buduie wiárą/w myśli/(Láćinnicy zową intellectum/rationem/mentem) náßéy : á to/ gdy Páná Bogá poznawamy / y iemu wierzymy y vfamy : y to iest niemáły początek błogosłáwieństwá / iuż tu począć mieć społecznosć / y poznánié z stworzyćielem; iego spráwy v śiebie vważyć / y im sye przypátrowáć / vmysłem / myslą / y Dußą nań pátrząć; á pátrząc wnim sye kocháć/ czekáiąc thák czásu onégo/ kiedy go z łáski iego oglądamy iákowy iest /kedy bedźie skutek wßégo błogosłáwieństwá.

Zywot wieczny gdźie sye poczyna. Ioan: 17. versu 3. Mat:16.v:16.et 17

O tákim tedy tu błogosłáwieństwie Pan mówić raczy w Ewányeliéy dźisieyßéy / które zależy w widzeniu Syná prawdźiwégo Bożégo : bo ktho Syná widźi á zna go / widźi Oycá iego wnim ; iáko ón sam mówić raczył

Błogosłáwieństwo náßé Krześćijáńskie wczym zależy.

d Philippá: Philippie kto widźi mnie / widźi Oycá mégo ∴ nie wierzyß
i Oyćiec wemnie á iam w Oycu ieſt ∴ Otóż widzenié Páná Chriſtuſowo/ ieſt
n elkié błogosłáwieńſtwo/ przeto że ma wſobie vznánié Bogá Oycá Páná
n ßégo/ y ſtudnice błogosłáwieńſtwá náßégo: co áby ſye iáſniéy pokazáło/
z Ewányeliéy wykłádu tego ſye náuczyć możemy. Ale piérwéy powiémy nie-
c/ co ſye przedtym dźiało.

Ioan: 14. verſu 9.

Rozesłał był Pan vczniów siedmdźiesiąt po dwu / áby ßli do káżdégo
m áſtá y mieyſcá/ gdźie ſam miał przyść/ y mówił do nich: Zniwoć okwité/
á robotników máło: idźćieß wy/ oto ia was ßle/iáko Báránki w pośrzod-
k Wilków. Do którégo Domu przyydźiecie/ mówćie / pokóy temu Domo-
w ∴ ieſlić tám bedźie Syn pokoiu / odpocżynie nád nim pokóy wáß ∴ ieſlić
z ś nie bedźie/ wróćić ſye do was. Vzdrawiaycie w káżdym mieście/ y opo-
w iádaycie że ſye przybliżyło ku wam Króleſtwo Boże/ ꝛc. Szli tedy oná 70.
V czniów/ y potym zweſelém wróćili ſye do Páná mówiąc / Pánie y Diábeł-
ſ twá w imie twoie ſą nam poddáné. A on im powiedźiał / widźiałem Szá-
t tná/ gdy iáko błyſkáwicá z niebá ſpadł. Dał im potym y dálßą moc/ áby
d ptáli po Wężách y Niedźwiadkách/ bez obráżenia ich/ y po wßytkiéy mo-
c nieprzyiacielſkiéy: napomniał ich potym / áby ſye z tego nie weſelili / że
i m Duchowie ſą poddáni/ále z tego/że imioná ich ſą nápiſané w niebie. Tám-
ż tedy podźiekowawßy Bogu Oycu ſwoiemu / iż táiemnice ſwé / zákrył od
m ędrych/ á obiáwił ie dźiećióm/ proſtym ludźióm: iż wßytki rzeczy Synowi
d áć raczył: iż nie wié nikt który ieſt Syn/iedno Oyćiec/o Oycu też który ieſt
O yćiec nie wié / iedno Syn / á ten komuby Syn obiáwić chćiał: á zátym
w net obróćił ſye do onych Vczniów ſwoich / oſobno iął mówić ty słowá E-
w ányeliéy świetéy dźiśieyßéy do nich:

Lucæ 10. à ver: 1. ad 10.

Ibidẽ à v:17. ad 23
Pátrz że Chriſtꝰ ieſt przed człowieká ſtworzenim: Bo Szátan ießcze przed ſtworzenim człowieká/ ieſt zrzucon z niebá/ á Chriſtus to widźiał: rozumieyże żeć thám był gdy widźiał/ othóß widźiß że był przed Maryą

Błogosłáwioné ſą oczy / które widzą to / co wy widźićie.

Vczniowie Páńſcy iáko ludźie obrzydzeni v inßych/ á nawiecéy v ma-
n ych w Zakonie Pharyzeußów / żeby ſobą nie trwożyli: PAn ie posila / y
n ázuie/ że nie ſą ludźmi wzgárdzonymi / ále że ſą błogosłáwionymi: á czy-
n i to wedle obyczáiu zwyczáynégo onému narodowi: ábowiém ták oni byli
w ykli dodáwáć dobréy myśli ludźióm / gdy ie chćieli vtwiérdźić w iákiéy
z acnéy ſpráwie/ álbo potężnymi vczynić. Ták Królowa Sábá / bedąc v
S álomoná Królá/ y widząc mądrość iego zdźiwiłá ſye/ y táką exklamacyą/
á bo do ſług Sálomonowych tákié napominánié vczyniłá: Błogosłáwieni
m ężowie/ y błogosłáwieni ſłudzy twoi/ kthórzy przed tobą ſtoią/ á ſłucháią
m ądrośći twoiéy/ ꝛć.

3. Reg: 10. ver: 8.
Spoſób mówienia/ vkázuie.

Ták y Dawid pobudzáiąc do ſłużby PAná Bogá/ podnosi głos ſwóy
d o wßytkich/ áby ſye do niéy mieli/ y Kośćiołá recznégo iego pilnowáli/ gdy
m ówi: Błogosłáwieni którzy mießkáią w Domu twoim/ (Domem zowie
K ośćiół z máteriéy) Pánie.

Pſal: 83. verſu 5.

Tymżeć ſpoſobem Pan poſyłáiąc Vcznie ſwoie/ iż ie ſłał iáko owce mie-
d zy wilki/ dáie im otuche / z czego ſye ćießyć mieli: bo nieládá człowiek ie
p oſyłał / y dawał im moc/ nád Szátány/ wężmi / y iádowitymi beſtyami ∴
ż e ón człowiek/który z ſámégo ná sie weyźrzenia błogosłáwił oczy ludzkié/ y
k tórégo

Wiele zacnych Prorokow y Królów widźiec prágnęło / á nie widźieli: y ſłyßeć/á nie ſłyßeli.

A przeto Pan do nich mówić raczy / błogosłáwioné ſą oczy które widzą

 to co

to co wy widzicie etc. To iest prawdá / żeć widzieć MEssyaszá/ iest rzecz roskoszna Anyołóm : bo ták Pismo swiádczy / iż w Messyaszá záwżdy prágną pátrząc Anyołowie. Otóż iesli Anyołowie swé błogosłáwieństwo pátrzenim ná Messyaszá násycáią/ tedyć y ludzie nań pátrząc są nie mnieyszég wesela/ błogosłáwieństwá. Przeto y Symeon spráwiedliwy skoro vyźrzał tegóż Messyaszá do kościołá przyniesionég/ práwie násycony wesela/ prosił o śmierć zárázem/ iáko Łukasz S. swiádczy: nic sye śmierci która iest nádewszytki strászliwé rzeczy nastrászliwsza nie obawiáiąc ; choć iedno w pieluchách Páná oglądał/ á tego nie słyszał co Pan vczył/ áni cud iego widział/ iáko tym spráwóm dostátecznie Apostołowie sye przypátrzyli. Wielkié tedy pocieszenié wielka szczesliwosć byłá tym / którzy Páná widzieli. Ale iesli wszytkim/ thi sye nam potrzebá dowiedzieć. Pokażemy tedy to/ iż nie wszelákie wobec widzenié Christá Páná/ Syná prawdziwego Bogá Oycá ludziom było pożyteczné. Co ábysmy obaczyli/ mamy wiedzieć/ iż troiákié iest Syná Bożego MEssyaszá prawdziwego widzenié.

1. Petri 1. ver: 12.

Lucæ 2. à ver: 25. ad 30.

Pokázuie/ troiákie widzenie Páná.

I. Jedno niepożytegne.

¶ Jedno nic niepożyteczné / które zowiemy Oczymá tylo cielesnymi : bo siłá ich było / co go ták widzieli / á żadnégo stąd pożytku nie odnosili / áni żadnégo błogosłáwieństwá za to mieć mogli : y owszem wietszé potepienie Dusz swoich odniesli : A stych byli Licemiernicy/którzy dosyć nań pátrzali ále pátrząc/ nie tylo żeby z tego roskosz mieli / ále też ciészki im bárzo był ku pátrzeniu : y myslili záwsze o tym/ iákoby zgłádzili z swiátá żywot iego.

Sapien: 2. ver: 15.

Widział go y Heród Król Gálileyski / ále wzgárdził y vposmiéwał go y odesłał precz.

Lucæ 23. v: 8. & 11.

Widział go Piłat/znał być niewinnégo/á przetsie osądził go ná śmierć áby nań wiecey niepátrzał.

Ioan: 18. versu 29. & 38. & cap: 19. versu 16.

Káyphasz/Annasz/ Biskupi/ y ci go widzieli/ ále widząc vpogebkowáli y napacwili sye nád żywotem álbo zdrowiem iego.

Ioan: 18. à ver: 13. ad 25.

Służył mu y Judasz Jszkáryot/ ále zdrádził go. Wszyscy tedy ci Páná widzieli/ á przedsie przeklectwo zá to odniesli. A nietylo ci/ ále wielki poczet ludzi Zydowskiégo y pogáńskiégo narodu Páná widzieli / bez swégo żadnégo błogosłáwieństwá. A iż to ták iásnie widzimy / że cielesné Páná naszégo widzenié/ nie pożyteczno było wielóm/ y owszem szkodliwé/ tedy inszégo álbo inakszégo szukáć bedziemy widzenia iego/ które iest pożytecznieysze : á to było

Math: 26. ver: 14. & 15.

II. Drugie pożyteczne bárzo.

¶ Cielesné y Duchowné rázem : ábowiém widziec Páná cielesnymi y duszny mi oczymá/ to byłá y iest rzecz pożyteczna bárzo y zbáwienna.

Ták go naprzód oglądáłá Pánná Márya/y stąd błogosłáwioną ią wyznawáią wszyscy narodowie ná swiecie : bo go znáłá być y synem swoim / y synem nawyższégo bogá/iáko iéy Anyół powiedział przy zwiástowániu iego.

Lucæ 1. versu 25.

Ták go widzieli mądrzy Królowie z Sáby/ y z Ethiopiéy/ którzy zdáleká przyiechawszy/dáry mu dáli/y chwałę vczynili : gwiazdę być iego wyználi/ y Królem Zydowskim go być miánowáli.

Mat: 2. v: 1. 2. et 11.

Ták go widzieli Apostołowie/bo go słów wiecznégo żywotá przepowiádáczem być wyználi : wyználi go y synem prawdziwym / BOgá żywiącégo/ wyználi go náostátek Pánem y Bogiem swoim. Oglądáli chwałę iego/iáko chwałę onégo iednourodzonégo od Oycá / który iest pełny łáski/ y prawdy. Ci tedy wszyscy kthórzy go człowiekiem być widzieli/ á synem Bożym prawdziwym go być wyznawáli / Bogiem y Zbáwicielem być ználi y wierzyli / Ci błogosłáwionymi zostáli/ iż ták Páná oglądáli : y tákich oczy błogosłáwionymi były. A wszákże nie tylo ná sámych onych to błogosłáwieństwo zostáło/ bo są zásie y inszy/ którzy ácz go oczymá cielesnymi nie widzą / przedsie są błogosłáwionymi. A ci są/ którzy

Ioan: 6. versu 68.
Math: 16. ver: 16.
Ioan: 20. ver: 28.
Ioan: 1. versu 14.

III.

¶ Duchownie tylo widzą/ przez wiárę. Tácy wszyscy błogosłáwieni są

świádec-

wiádectwem páná nászég Jezu Christá/ który do Nikodemá ták mowi: po- zebá áby był podwyższon syn człowieczy / áby káżdy który wen wierzy/ nie zginął/ ále miał żywot wieczny. Przeto tedy wszyscy wierni/ którzy wierzą w Páná/ á nie widzą go/ áni go widzieli/ błogosłáwieni są: swiádectwem Páná nászego/ który ták mówił do Tomászá S. Jżes mie oglądał Tomászu/ v- wierzyłes/ Błogosłáwieni którzy nie widzieli/ á vwierzyli. W téy wierze dál- / y dawnieysze iest widzenie Páná Jezusá Christusá/ nasienia onego/ kthóre miało zetrzeć głowe Wężowi. Bo y Adam pierwszy oyciec nász któremu go było obiecano/ wierzył o nim: y Abel syn iego/ w swych ofiárách go widział: Abrahám dzień iego widział / y wszyscy którzy go oczekawáli / y áby przyszedł ku zbáwieniu ich / prągneli / y wszyscy go wiárą widzieli. Ták y my / którzy wiémy że przez onégo sámégo iestesmy zbáwieni/ odkupieni/ y przez imie iego otrzymawamy grzechom odpuszczenié / y zbáwienié wieczné: tedy widzimy go wiárą / á wiárą táką/ która nas błogosłáwionymi czyni / y zbawia dusze nasze: bo oczekawamy zátym widzenia iego / w królestwie żywotá wieczne- go/ gdzie go oglądamy twarzą w twarz/ y vyźrzymy iákowy iest: A iáko J- záiasz powiáda / podniozszy głosy násze chwałę mu czynić bedziemy wszyscy społecznie/ oko w oko nań pátrząc: iedno wiárá iego y miłość/ niechay w nas trwa/ bo przez tych dwu wódzów/ á przez nádzieie w nim nie omylnéy/ do te- go żadnym obyczáiem przyść nie możemy / abysmy go oglądáć mieli / á zá- tym być błogosłáwieni.

☞ Ale co wżdy tego błogosłáwieństwá nászego zá przyczyná iest / chciał- by wiedzieć / iż który wierzy w Páná Christusá/ á wiárą go zna y widzi/ iest błogosłáwionym:

Tá iest przyczyná że wierni wszyscy/ máią Páná Christusá zá słowo wie- cznego żywotá. A iż to słowo wybawia wierné wszytki od wieczney śmierći/ przeto wierni/ w tym słowie są błogosłáwieni: gdyż żadnégo błogosłáwień- stwa wietszégo niemász/ áni być może/ iedno żywot wieczny / o którym táką wiáre mieć/ Janá S. swiádectwem/ iest świát zwyciężáć/ y wszytki iego po- kusy tłumić: bo táka wiárá Szátáná hołduie/ y Królestwo tákże/ y mocár- stwo iego ná świecie niszczy: Ciáło pod posłuszeństwo Dusze skromi / y pod- dáie pod posługe miłégo Bogá. Otóż masz dlaczego błogosłáwionymi są/ którzy to słowo wiecznégo żywotá máią: bo ie áni śmierć/ áni świát/ áni Szátan/ áni Ciáło/ áni iego popędliwośći/ zwyciężyć niemogą. A iesli nabożné ludzi widzisz thu ná świecie w nędzy/ w trapieniu/ y w rozmáytych kłopoćiech: tedy wiedz / że nieprzyiáciele tego słowá wiecznégo żywotá/ choć ie tu trápić mogą/ niszczyć mogą/ prześladowáć / y then żywot czesny bráć mogą/ y biorą: przedsie im przez tho nie biorą / onego błogosłáwieństwá wiecznégo/ które końcá nie ma/ áni żadnégo vtrápienia/ ále jeszcze ie wiecéy im gotuią. A przeto to słowo żywotá wiecznégo/ wiecéy wnich obiasniáią: Gdyż błogosłáwieni którzy tu są smetni/ którzy dla słowá żywotá wiecznégo ćierpią prześladowánié: bo wieczné poćieszenié wezmą: y iuż imioná ich ná- pisáné są wniebie: á praca ich/ y obćiążenié/ ma ochłode poćiechy wieczné: iáko nas tego Pismo Ewányeliéy świetéy ná wielu mieyscách vczy.

Pokazawszy thedy pożyteczné widzenié PAná nászégo/ y nie pożyteczné/ przystoi nam wiernym/ gdyż Páná ćielesnymi oczyma widzieć nie możemy/ widzieć y przypátrowáć sye iemu wiárą / przez słuchánié prawdziwégo sło- wá Bożégo: Nád to/ my wierni mieć go mamy zsobą záwżdy / nie tylo w sercách nászych / ále théż y przez vżywánié Sákrámentów świetych iego: przez pátrzánié y słuchánié nabożné świetych táiemnic Ofiáry męki iego/ gdyż tho wszytko w Kośćiele świetym mamy. Mamy práwé y prawdziwé słowo iego: Sákrámentá álbo świątośći/ nam zostáwioné cáłe y nie zmá-

Trzećie błogosłáwione.
Ioan: 3. v: 14. et 15.
Ioan: 20. ver: 29.
Genes: 3. versu 15. & cap: 4. ver: 4.
Ioan: 8. versu 56.
Dawid Kápłanem Páná Christusá widział/ wedle obrządku Melchysedekowego.
Psal: 109. ver: 4.
Daniel widział go mocarzem.
1. Cor: 13. ver: 12.
1. Ioan: 3. versu 2.
Isaiæ 52. versu 8.
Pythánie co zá przyczyná iest/ iż/ kthóry wierzy w Páná Christusá/ á zna go wiárą/ iest błogosłáwionym.
1. Ioan: 5. v: 4. et 5.
Mat: 5. v: 5. & 10.
Lucæ 10. ver: 20.
Co nam wiernym przystoi czynić.
Słucháć słowá Bożego.
Vżywáć Sákrámentow.

Ofiáry nie krwá wéy/ która w sobie Conterfetuie one krwáwą/ y ieſt iéy Exemplar y táiemnicá/ théy mamy ſłuchác: Mßa tho ieſt w kośćiele práwym Bożym.

Królowie którzy prągneli widźieć Páną CHriſtuſá Meſsiaßá. Dauid, Pſal: 143. ℣. 5. & Pſal: 79. ℣. 4. SAlomon, Canticorum 2. ver: 14. PAtryárchowie záśie ći byli / Iacob, Gen: 49. ℣. 18. Abraham, Ioann: 8. verſu 56. Moyſes, Exodi: 33. ver: 18. A Prorocy ći/ Iſaias, 16. ℣. 1. & ca: 45. ver: 8. & cap: 64. ver: 1. Abacuc 2. ver: 3. Ieremias, 31. ℣. 22. ZAcharias cap: 9. ver: 9. y inßy. *Math: 22. ver: 15.*

záne/ áni ſkrócone: mamy y Ofiare one nie krwáwą / ále prawdźiwy wizerunk onéy krwáwéy/ która ſye ſtálá ná Krzyżu dla zbáwienia nas wßytki y wßytkiego świátá/ przez Páná Jezu Chriſtá. Y ten wizerunk meki oné iego / ná pámiątke wieczną / á na vmocnienié wiáry w każdym wiernym kośćiół świety zátrzymawa y obchodźi/y wiernym kłáść go ná oczy/álbo p kázowáć y ſprawowáć bedźie do końcá świátá: áby wierni przez to widźiel páná ſwéğ Jezu Chriſtá/y meke świetą iego:á te Ofiáre iednym ſłowem kośćiół zowie Mßą. Y to ieſt Ofiárá náßá Chrześćijáńſka/ Ofiare meki prawdźiwéy páńſkiéy nam przed oczy kłádąc: ábyſmy iáko wwizerunku iéy ſie ná pátrzyli/one rozmyślali/ y wßytki pożytki które nam ſye ſtáły przez nie/ v siebie vważáli. Y tho ſą náßé ſtráßliwé Miſteria/ álbo táiemnice / ná które Anyelſkie oczy bez boiáźni nie patrzáią: przez ty my możemy napątrzyć ſy Páná/ y iego meki: gdyż wnich nic inßego Kośćiół świety nas nie vczy/ iedno táiemnic wiáry świetéy náßéy/ kßtałtu práwéy meki Páńſkiéy/ chwał miłégo Bogá/ y błogoſłáwieńſtwá náßego wiecznégo. Ale inßym czáſem ßérzéy otym piſac bedźiemy / dali tho nam Pan BOG. Teraz pokazawßy wczym Páná widźieć możemy/ y iáko nań pátrzyć/ co ſye dźieie w Ewányeliéy / dáléy ſye przypátrzymy. PAn náß gdy o tym błogoſłáwieńſtwie do Vczniów mówić raczył/ powiáda Ewányeliſtá co ſye ſtało:

A oto niektóry w Zakonie náuczony powſtał/ kußac go/

Jáko w inych ſprawách y náukách PAn Chriſtus nic pokryćie nie czynił/ tak też w opowiádániu prawdźiwégo błogoſłáwieńſtwá/ nie táił náuk ſwéy. Słyßał to RAbin/gdy Pan błogoſłáwieńſtwo w widzeniu tylo ſwoim/ á w ſłyßeniu ſłowá ſwégo/ opowiádał: o Zakonie Moyzeſowym/ przy którym on błogoſłáwieńſtwo być rozumiał / iáko Zakonny Doktor / nic o Páná Chriſtuſá nie ſłyßał: rußyło go to/ á nie mógł wytrwáć: á podobno y drudzy co z nim byli/ milczeć mu nie dáli: bo iáko Máteuß S. świádczy: Że Phárzyzeußowie z kupy ſwéy náſadzáli záwżdy ná Páná tákowé/ którzyby go w ſłowiéch iego podchwytáli: Otóż ten Rabin/ vważáiąc to v siebie iákoby Chriſtus Pan zgoła Zakón zámiátał: bo Zakón wielé vczynnośći z tych potrzebuie/ które vſprawiedliwia: á Pan tu żadnéy vczynnośći Zakonu nie wſpomináiąc/dawał błogoſłáwieńſtwo:rzućił ſye wnet do teğ/iákoby mógł odwróćić one powieść Páńſką do wyznánia ſkąd inąd błogoſłáwieńſtwá / áby go zátym/ gdyby był Pan Chriſtus ſkąd inąd błogoſłáwieńſtwo wyznał ſobie przećiwnym pokazał z iegóż ſłow. Jákóż wprawdźie then był vmyſł v tego Rábiná: Mówiß Chriſtuśie / że z twégo widzenia ieſt błogoſłáwieńſtwo / á w Zakonie Moyzeſowym tego niemáß: przeto tedy pytam / ſkądże ieſt żywot wieczny/ który ieſt wßytko błogoſłáwieńſtwo: A ieſli co nowégo powié wtéy qweſtiéy álbo w tym pytániu/ á nyc bedźie ſye zgadzáło z Zakonem BOżym/ wnet zá wzgárdźićiela Zakonu bede go poczytał: Jeſli théż co ſtárégo powié/ tedy iego ſprawá nie mądra ſye pokaże/ y vpór w tym/ że ón Zwolenniki zbira/nic ich lepßégo nie vczy/ iedno tego czego każdy Rábin vczy: A tego ich vcząc/ ſobie wielkié rzeczy przypiſuie/ y wyſoko ſye przed nimi nieśie. Ná ten hak tedy chćiał Páná przywieść/żeby go był iáko podeyść w iego odpowiedźi mógł: ále PAN któremu myśli y ſercá ludzkié / wiádomé były / miáſto tego coby był odpowiedźieć miał / iego ſámégo do thego przywiódł/ że ſobie odpowiédź dáć muśiał: á zátym medrcá onego / iegóż vſty odprawił/ że tego niemógł dokazáć ná co ſye był náſádźił. Pyta thedy Rábin Páná/ z tym ſwym chytrym vmyſłem mówiąc:

[M]iſtrzu / co czyniąc dziedzictwem żywot wieczny [o]trzymam.

[M]iſtrzem go zowie/ którégo nigdy vczniem nie był/ áni być chćiał : ále piek[n]ym y vkłádnym ſłowem/ chce Páná vwieść do tego/ áby go vłowić mógł. [B]o ták Piſmo vczy: człowiek pokryty/ ſmyſlácz/ oßuka vſty y przyiaciela. Y [t]o drugi raz tóż Piſmo ták powiáda : który człowiek łagodnymi a zmyslo[n]ymi ſłowy mówi do przyiaćielá/ ten sieć rośćiąga nań / áby drógi iego vło[w]ił. Też siatkę z pieknych słów / y ten Rábin ná Páná rośćiąga / kiedy go [z]owie Miſtrzem/człowiekiem vczonym: biegłym w piſmie/y w Zakonie/ Rá[bi]nem / iáko y on był. Pyta go thęż nie o ládáco/ ále o dziedzictwo żywotá [w]iecznégo / którégo náuczyćielem y przepowiádáczem / tegoż Miſtrzá być [w]yznawa : y wßedy ták vprządł ſwą mowę / áby ſye w niwczym iemu prze[ć]iwnym być niepokazał. Ale Pan Chriſtus niechćiał vczyć tákowégo obłud[ne]go człowieka vſty ſwoimi / które on chćiał podchwyćić : á podchwyćiw[ſz]y ohydzić/ ieſliby był mógł : przeto iego ſámégo ſobie w odpowiedź w prá[w]ił/ pytáiąc go tymi ſłowy :

Prouer: 11. ver: 9.
Prouer: 29. ver: 5.

W Zakonie co nápiſano ieſt :

[Z]akonnégo Miſtrzá do Zakonu odſyła/ w którym chwałą y chełpą wßytká ie[g]o byłá. Jákoby Pan rzekł : Czego odemnie pytaß / to w Zakonie ieſt nápi[ſa]no. W tym Zakonie mówię/ w którymeś ty Rábinem ieſt/ y z którégo inßé [v]czyć maß/ y im to ſam pokázowáć/ o co pytaß. Tákby pewnie być miáło/ [g]dyś o wziął náſie vrząd Doktorowſki / miałby mu doſyć czynić : ieſliś Przepo[w]iádácz ſłowá Bożégo/ bądźże tákim/ żeby to vmiał czegoś ſye podiął : A[b]yś gotowym był ná odpowiedź káżdemu/który ćię pyta o wierze téy/ któréy [in]ßé vczyß. Bo maß być/wedle Proroká Máláchyaßá/Anyołem/ to ieſt po[sł]em : y z twych vſt máią ſye vczyć Zakonu nieumieietni. Ale iáko nieuk ma [v]czyć tego/czegó ſam nieumie ? Miałby być záwżdy Zakón prawdy w vśćiech [p]rzepowiádáczá ſłowá Bożégo : A ieſli będźie Zakón fálßu/iáko prawdy ón [v]czyć będźie ? Skárży ſye ná tákie Pan/co ták vczyli/y co mówili : Próżność [t]o ieſt/ Pánu Bogu ſłużyć : bo co zá pożytek ieſt/chowáć Przykazánié iego ? [ża]den nam z tegó pożytek nie przyßedł/ choćieſmy też y ſmutnie chodźili przed [o]blicznośćią iego/ y ſtrzegli Przykazánia iego. Y ſtąd powiáda Prorok/ v[sz]cześliwiáli ſye ći co złość czynili/y kuſili Páná : bo złé y vporné czynili błogo[sł]áwioné. Stąd widźieć káżdy może / co źli Náuczyćiele / co prawdy nie[m]ieli/ zá pożytek wludu Bożym czynili/ krzcząc co było dobrégo/ złym / á co [b]yło złégo / dobrym : nie pámiętáiąc / że Pan przodkiem mśćićielem ieſt nad [zł]oczyńcámi/ którzy go złośćiámi do gniewu pobudzáią/ á odſtępuią od do[b]rych vſtaw iego / á nie ſtrzegą ich. Pan thedy Rábinowi/ á w Rábinie [w]ßytkim náuczyćielom ſłowá Bożégo/ mówi: W Zakonie co nápiſano ieſt? [J]áko by rzekł : tego vczyć/ co w Zakonie piſano ieſt/ przyſtoi káżdemu Dok[t]orowi Zakonnému: bo w Zakonnéy náuce/ ieſt drógá/ do dziedzictwá żywo[t]a wiecznégo. Y dokłáda Chriſtus Pan/

1. Petri 3. ver: 15.
Malach: 2. ver: 7.
Co przepowiádácz ſłowá Bożego czynić ma.
Mala: 3. v: 14. et 15.

A iáko czytaß?

Doſyć dobrze PAn z Rábinem poſtępuie : piérwéy pyta/ co w Zakonie [n]ápiſano : potym/ ieſli czyta : á iáko czyta Zakón/ pyta : bo żaden przez py[t]ánia doświádczonym Doktorem być nie może. Abowiem dwoiáko naby[w]amy náuki / y wiádomośći wßech rzeczy : Słuchániem/ o kthórym Páweł [ś]więty świádczy/ Że nie tylo rzeczy wedle przyrodzonégo rozumu vczymy ſię

Rom: 10. ver: 17.

Jáko nábywamy vmiejetnośći / y mądrośći/ pokáznie.

wiedźiéć z słuchánia/ ále téż y wiáry która iest przećiwko rozumowi nászému y dowćipowi/ á náostátek y przećiwko mądrośći wszytkiéy świátá tego. Nábywamy téż/y widzeniem náuki/ przypátruiąc sye rzeczam : á widząc álbo w czytániu sye bádáiąc/ przeszłych y ninieyszych spraw ludzkich/ bywamy mędrszy/ y doświádczamy sye wszech spraw ná świećie. Czego iednák skosztował Sálomon Król mądry/ który wszytkich rzeczy ná świećie nie słucháczem/ ále przypátrzáczem y doświádczycielem być chćiał : y opowiáda o sobie w Kśięgách Eklesiastes rzeczonych/ że przypátrzył sye wszem rzeczam/ ták w mądrośći / w roskoszy/ iáko y w weselu świátá tego przysmákom : á oczymá the ogladawszy / prożnośćią nikczemną to okrzćił. Czytay Eklesiastem / tám sye temu przypátrzysz. Acz w prawdźie/ z widzenia y z słyszenia/naydźiesz nie które którzy téż domyslawáią sye siłá/ choć máło tego widźieli y słyszeli / co wiec wymysláią : ále z tych studnic to wźieli. Bo iuż dowćip z pewnych y okazáłych przyczyn rośćie/ á vmiejetnośći przybywa tym wiecéy / iáko przypadków wiecéy zá czásem przychodźi. Otóż iż do smysłu człowieczégo/ gdy sye przyczynia widzeniem y słyszeniem záwżdy wiecéy / tedy zá thym rozum człowieczy sye ostrzy/ á w tym y vmiejetność sye roszyrza. Owo iuż krótko mówiąc : wiedz iż ten vmysłu Páńskiégo y rozmowy ieg do Rábiná wszytek cél był/że go odesłał do Zakonu : áby iuż nie z słuchánia / ále z czytánia który ie[v] przynależáło iáko Doktorowi / powiedźiał iáko dźiedźictwá żywotá wiecznégo człowiek káżdy ma dostąpić. A przeto Doktor ten muśiał Doktorem sye pokázáć/ y iáko o tym czytał w Zakonie/ muśiał powiedźiéć. A wźiąwszy ze dwoich Kśiąg Zakonu Przykazánié BOZE/ ták ie PAnu opowiáda.

Deute: 6. versu 5.
Leuit: 19. ver: 18.

Przodkiem z szóstégo Kápitulum Deuteronomij/ o miłośći Páná Bogá : á potym z Leuitiku dźiewietnástégo Kápitulum przydawa o bliskiégo / álbo iáko pospolićie mówim/ bliżniégo nászégo miłośći : ábowiém wiedźiał tho/ co y PAN Chrystus opowiedźiéć raczył / że w tym dwu przykazaniu wszytek Zakón zawisł/ y Prorocy : ábowiém cokolwiek roskazano iest / w thych dwu rzeczách zależy: áby był miłowan Pan BOG: y áby bliski/álbo bliżni tákże miłowan był.

Mat:22. ver: 40.

A to iest wypełnić ony słowá/ kthóre Pan Chrystus mówi : Jeśli chcesz do żywotá wniść/chowáy Przykazánié. Chowánié tedy przykazánia Bożégo/ iest dróga do miłowánia Páná Bogá/ y bliżniégo. Zá czym y oná trzećia rzecz przyydźie/ do którey Zakón wiedźie/ To iest/ boiażń miłégo Páná Bogá / która iest początek mądrośći / któréy Pan potrzebuie po nas/ iáko Pan nász. Bo z strony tego że iest Pánem nászym/powinniśmy mu boiażń : á z strony tego że iest Oycem nászym/ powinniśmy mu miłość. Ale czytay Moyzeszowe náuke około tego / iáko Pan potrzebuie po nas boiáźni/ w Deuteronomium w Kápitule dźiesiątéy. A teraz iuż do odpowiedźi Rábiná w zakonie vczonégo przystąpmy: Ten co czytał dáie Pánu o sobie spráwe/y powiáda co nápisano w Zakonie/ zá náuke wszelákiemu człowiekowi/ do otrzymánia dźiedźictwá żywotá wiecznégo / odpowiádáiąc tymi słowy:

Math: 19. ver: 17.
Psal: 110. ver: 10.
Deut:10. à ver:12. ad finem.

Miłuy PAná BOgá twégo ze wszytkiégo sercá twégo/ ze wszytkiéy Dusze twoiéy/ ze wszytkich śił twoich / y ze wszytkiéy myśli twoiéy : A bliżniégo twégo iáko śiebie sámégo.

Testatur Lyra ex Rabi Camblaio.
Ierem: 31. versu 3.

Mieli Rábinowie zebránych Przykazánia Zakonu sześćset y trzynaśćie/ kthóre wszytki / ten Rábin dwoygiem tu zámknął : á pewnie że nie zbłądźił. Przyczyná tá iest : Jż Pan Bóg człowieká piérwéy vmiłował/ iáko Jeremi-

ż/y Jan Apoſtół/nam tego ſą pewnymi świádkámi : á zátym cóż człowiek
ßego więcéy powinien Panu Bogu/ iedno go miłowáć ? gdyż go ón miło-
wáć raczy. Aza nie dał rozlánéy miłości ſwéy w ſercá náße/przez Duchá S.
który w nas mießka ? Ma tedy zoſtáć ten święty związek ſpólecznéy miło-
ści/miedzy Pánem Bogiem/á nędznym człowiekiem/iego ſtworzenim : iż iá-
ko go ten Pan z miłości ſtworzył áby żył/ ták ón tego Páná w żywoćie ſwo-
im nádewßytko miłowáć ma / iáko Stworzyćielá który dał iſtnosć : Malá-
chie 2. v. 10. który w żywoćie człowieká záchowywáć raczy : Sapientiae 11.
v. 26. który ochłodę y ożywienié dáie temuż człowiekowi / którégo ſtworzył/
zá ſyná go przyſpoſobił : Joan: 1. v. 4. et 12. nákoniec łáſkę / y chwałę/ dá-
wáć iemu raczy/Pſal: 83. v. 12. Tego tedy Páná/ták maß człowiecze mi-
łowáć.

1. Ioan: 4. ver: 10.

Roma: 5. verſu 5.

Niech nie będźie ſtworzenié żadné tákié / kthóreby v ćiebie miáło tákié
mieyſce/ ábys dla niego Páná Bogá twego obráźić / y rozgniewáć miał : á-
ponieważ wßytki twoie członki/ y ſmyſły/ wieß żeć od Páná Bogá ſą/te-
dy też niech wedle woléy miłégo Bogá/ Stworzyćielá ich/ żywą / á nád iego
roſkazánié niech nic nie czynią : á nie obracay ich do złégo vczynku / któryby
był przećiw Pánu Bogu. Nád to/myslą twoią/słowy twoimi/y wßytkim co
iedno ieſt w ćiele/ ſtáray ſye z pilnośćią wielką/ ábyś chwalił Páná á Stwo-
rzyćielá twego/y ſłużył iemu/ ták zwierzchnie iáko y wnętrznie/ będąc iemu/
woléy iego / poddány y poſłußny : á nigdy nie przeſtaway woléy ſwéy / do
woléy Páná Bogá twego poddawáć. Náwet y śiły twoie záwżdy niech go
chwalą. A ieſli ſye który człowiek ná to vda/áby ták Páná Bogá miłował/ma
w tym trwáć : á ßczyrze y prawdźiwie trwáć/krom żadnéy obłudnośći. Bo
dla tego Zakon Boży ták vczy Páná BOgá miłowáć / iáko to y Rabin ze-
znał. Naprzód :

Iáko miłowáć Páná BOgá ma człowiek/ pokázuie.

I.

¶ Ze wßytkiego ſercá. Jákoby rzekł : Nie obłudnym / ále doſkonáłym
ſercem/ tudźieß też czyſtym y niepokalánym : ze wßego ſercá ſwego iego ſá-
mego ſye boiąc / w nim ſámym vfáiąc / w nim ſámym nádźieię y vfnosć po-
kłádáiąc/ wßytko poſłußeńſtwo ſercá ſwego iemu poddawáiąc. Potym :

II.

¶ Ze wßytkiéy dußе : Bo powiedáią mießkánie dußе człowieczéy być w
ſercu/ które pierwßa rzecz ieſt w człowieku : która napierwéy żywie/á napo-
ſlédniéy vmiéra. Chce tedy Pan Bóg wßytko w człowieku ſwoim mieć : to ieſt/
Páná ſercá człowieczégo/który ieſt/ Dußа: y iego mießkánie/ to ieſt/ Serce
iego/ dóm Dußе iego : Dla tego/żeby nic nie było w nim odłączonégo od do-
ſkonáłéy miłośći iego. Otóż ony przednieyßé mocy dußе twéy/pámiętay Pá-
nu Bogu ku czći y chwale obrácáć/iáko Rozum/Wolą/y Pámięć/ ábyś imi
doſkonále/ y wiecznie/ Pánu Bogu ſłużył. Potrzećié :

III.

¶ Ze wßytkich śił twoich. Nic niechce zoſtáwić wyzwolonégo / z ſtrony
ćiáłá y dußе człowieczéy/ od miłośći ſwéy Pan BOG / ále zgołá wßytkiégo
człowieká chce/y przeto też ná wßytkiégo Przykazánié kłádźie: bo iż nie rzekł/
ze wßytkiégo ćiáłá twoiego/ tedy tego w tym dołożył gdy rzekł/Ze wßytkich
śił twoich: gdyż ćiáło w śiłách/które ma/ wßytko zależy. Nie tylo tedy ćiá-
ło náßé do miłośći y ſłużby ſwéy/Pan Bóg obowiezuie/ále też y dużość/ po-
rzność/ y moc iego/ ſobie mieć chce : áby ze wßytkim iemu było poddáné y
poſłußné/ iáko temu od którégo iſtotę ſwoię/ tákże y podporę/ y wſpomoże-
nié wßytko ma. Poczwarté/

IIII.

¶ Ze wßytkiéy myśli twoiéy. Myśl człowiecza ſtolec ſwóy ma w gło-
wie/ y przetho byli niektórzy mędrzcy/ którzy mießkánié Dußе człowieczéy w
głowie álbo w mózgu/ być powiádáli : gdyż y przednieyßé mocy dußе w gło-
wie mießkánié ſwé máią. Bo tám záśiadł rozum/álbo rozſądek wßytkiégo/
którégo idźie mądrość/ vmiejętność/ roſtropność/ náuká/ poczęćié wßela-

kiégo wyná-

kiégo wynálezienia/rośćiągnienié wymyſłu y rozumu wßelákiégo/ záchowá-
nié rzeczy wyrozumiánych : tychże rzeczy opowiádanié / wſpomnienié / zmy-
ßlenié/ y przez iezyk ich pokazánié: co iednak ná pámiec przynáleży. A nád to
dobrégo y złégo rozeznánié/ wybaczenié/ rozſądzenié/ rozdźielenié/ obiáſnie-
nié/ chcenié/ obránié/przyzwolenié/vżywánié/pożądánié/ miłowánié/ gniéw/
y wzgárdzenié/vfánié/ banié/wiáry y nádźieie vpodobánié/boiáźni y smiało-
śći vważenié y obránié. Ty/ y inße wßytki ſpráwy ſmyſłné/báczné/y potrze-
bné/rozum w nas rządźi/który w głowie ſtolice ſwą záſádźił:á ten rozum/ie-
dną częśćią Duße człowieczéy Medrzcy być vczyli ; bo przezeń wßytko rozu-
miémy. Acz mu orgánum/to ieſt pewnégo mießkánia w członku/álbo w czę-
śći ćiáłá człowieczégo/ nie dawáli : y przeto wyzwolonym od bolesći go być
vczyli. Nád to/ten rozum/bez woléy nigdy nie ieſt/y w tym mysl człowiecza
wiecéy zasiádłá/ choćiaż y ty wßytki powyżßéy námienioné ſpráwy/ y rzeczy/
w ſobie zámyka : á zámyka ie doſkonále. Othóż widźiß człowiecze Chrze-
śćijáńſki/kiedy bedźieß ze wßytkiéy mysli miłował Páná Bogá/ tedy wßyt-
ko to/co Dußá człowiecza od Bogá ma/do miłośći Bożéy obróćiß/w posłu-
ßeńſtwo iego poddaß/ y wßytek iákis ieſt/ iemu ſye póslubiß.

Ariſtote: 3. de anima.

Pokazawßy iákiéy miłośći Pan Bóg w Zakonie ſwoim po nas chce/ y
tę wątpliwość odpráwić muße / dla wiernych.

☞ Możnali to rzecz ieſt człowiekowi krewkośćią ćiáłá zietému / y pod
wßelákié pokuſy poddánému/ tákże w náturze ſwéy/ y wmysli zepſowánę/
ták wyſokié roſkazánié Páńſkié wypełnić : gdyż żaden nie ieſt ode złych my-
sli / tákże y od czesnych ſpraw / ná swiećie wolny : á iż żaden nie ieſt/ któ-
by Rozum ſwóy miał bez obłedliwośći / wolą bez ſprzećiwnośći / Pámięć
bez zapomniáłośći : tedy niepodobna rzecz ieſt / áby vſtáwicznie záwżdy zu-
pełnie/ wßelki człowiek / kthóry ieſt grzéchóm poddány y próżnośći / PANA
Bogá ſwégo miłowáć miał / wßytkim ſercem / wßytką myslą/ y wßytkimi
siłámi : to ieſt/ bez rozerwánia miłośći/ bez przekázy iéy/ bez rozdźiału zupeł-
négo od niéy/ y bez zápomniáłośći żadnéy. Ná co ták odpowiádam.

Jesli człowiek może wypełnić to / co Pan Bóg roſkazał/ áby Páná Bogá wßytek we wßytkim miłował.

¶ Jeſliże tę miłość rozumiéć chcemy / áby ſye do niéy nic tákowégo ni-
gdy nie przymießáło/coby nam w niéy przeßkodźić wiecéy miáło/á my wtym
ták vſtáwiczni byli/ żebyſmy przećiwko niéy nigdy nie wykroczyli: tedyć po-
wiádam że to rzecz ieſt niepodobna / áby człowiek poddány grzéchowi / nie-
miał kiedy vpáść/vſtać w téy miłośći/ á iéy ſye wniwczym nie ſprzećiwić: ie-
dno to Chriſtus P. á zbáwićiél vczynić y wypełnić mógł/y wypełniał/w któ-
rym wßytki ſłowá y ſpráwy/byli Bogá oycá ſkuteczné y doſkonałé vczynki:bo
znim nierozdźielnym będąc/ ſpráwował wnim wßytki rzeczy. JAdam téż
Oyćiec náß by był nie zgrzeßył/y by był zoſtał wniewinnym ſtánie/tedyby ták
P. Bogá ſtworzyćiela ſwoiégo mógł miłowáć. Ale zá grzéchem iego Dawid
mówi: wßyſcy ſye ſkłonili / rázem nie pożytecznymi ſye ſtáli. Otóż zá tym/
ták ßczyrze Páná Bogá miłowáć/áby wykroczenia od miłośći téy żadnégo
w człowieku nie było/ y nie podobna tho rzecz ieſt/ y ták ſurowie tego PAn
po nas nie potrzebuie : wiedząc żeſmy niedołeżliwi do tego. Tylo tego Pan
potrzebuie/ áby człowiek iáko może wedle krewkośći ſwéy nawiecéy/ w káż-
déy ſwéy ſpráwie Páná Bogá przed oczymá miał/ iego ſye iáko Páná ſwégo
bał/ y od niego/ y roſkazánia iego / wßytko czynić záczynał / ſpráwował / y
kończył: y nic nád wolą iego/nád miłość iego/nád posłußeńſtwo iego/ wie-
céy nie vważáiąc/ nie przekłádáiąc/ y nie miłuiąc. Owo krótko mówiąc: kie-
dy będźiem we wßytkich ſprawách náßych P. BOgá przed oczymá náßymi
miéć/ y iego wiecéy vważáć wnich/nádeń nic ták miłégo nie będźiemy miéć/
choć grzéch pánuiący ieſt w ćieléch náßych : thedy ile z nas będźie mogło
być/ zá pomocą miłégo BOgá/ choć nie zupełnie/ poniekąd wypełnimy tho

Pſalm: 13. verſu 3. Vide Poligranum in Dominicam 12. poſt Pentecoſten.

przykazánie

przykazánie / y co znas być może/do niego ſye przyſzánicuiemy. A Pan théż zawſzytke vczynność/ od nas te chuć/ y táką ſpráwe wdźiecznie przyiąć bedźie raczył: ták iáko przyymował od Dawidá. Który ácz grzéſznym był/przed ſityṁ ſye ſzczycił przed Pánem/ mówiąc : we wſzytkim ſercu moim Pánie/ ſzukałem ia ćiebie/ nie oddáláyże mie od roſkazánia twégo. Czego mu piſmo poświádcza ták o nim mówiąc : ze wſzytkiégo ſercá ſwégo miłował Paná: dyć wiémy że téż y grzeſzył Dawid/ przećiwko Pánu/ iáko tóż Piſmo świeté ſtánie o nim powiáda. Tákżeć y Azá Król Judſki vczynił był ślub PAnu Bogu/ ze wſzytkim ludem KRólestwá ſwégo/ że miał ſzukáć PAná BOgá Oycow ſwoich ze wſzytkiégo ſercá : y ſzukał y nálazł łáſke v niego. Tylé wtym ſtánia miał/áby nic przećiwko woléy Páńſkiéy/y roſkazániu iego nieczynił : ile mógł naiwiecéy : tylé ſye do wypełnienia Zakonu Bożégo przyſzánicował byle siłá iego znieść mogłá: á P. Bóg/co ſkrewkośći wyſtąpił/á niedopełnił tego co był powinien/ niepoczytał mu tego ná zátráccnié / ále odpuſzczáć raczył/ wedle miłośierdźia ſwego wielkiégo.

W tym mieyſcu Ewányeliéy świetéy/ ieſt nam poćiechá nie máła/ á to w tym : Iż Pan gotów przyiąć od nas / to co możemy wedle mdłośći náſzéy Pánu kwoli vczynić / zá wſzytke vczynność którześmy z roſkazánia iego iemu powinni: á zátym iuż/ y przykazánia iego/ któré ſye zdádzą iákoby nie podobnému wypełnieniu/ iuż będą ſłodkié y nieciężkié káżdému wiernému/ gdy to obaczy/ iż go ná niepodobné rzeczy PAn niewyćiąga / iedno ná to co może z ſwey siły; nie obłudnym ſercem Páná ná pomoc wzywáiąc/dla niego vczynki posługi iemu milé w ſzczyrośći ſercá ſwego wyrządzáiąc / y iego nád wſzytko ſtworzenié vważáiąc : nadeń nic zacnieyſzégo / milſzégo/ y drożſzégo nimáiąc : bo ták zátym Janá S. Ewányeliſty ſłowá w káżdym wiernym ſye wypełnią / że przykazánia BOżé iemu ciężkié niebędą : A łacwie ſye doświádczyſz tego/ że ono prawdá co o rodźicach Janá ś. krzćićielá Lukaſz S. mówi: Byli oboie przed Pánem Bogiem ſpráwiedliwymi/y chodźili we wſzelakim przykazániu y vſpráwiedliwieniu Páńſkim/ okróm przygány. A widźiſz z rodźiców Janá S. krzćićielá : iáko wierny człowiek może być ſpráwiedliwym/ á wczym ſye ma obiéráć ich przykłádem / ieſli chce ſpráwiedliwośći ich naſládowáć. Ale zdami ſye że ſye doſyć pokazáło/ iáko tho wierni Chrześćiánie máią rozumiéć co Zakón Boży z ſłów ſámégo Páná Bogá vczy / o wypełnieniu tego przykazánia/ które do miłośći Páná Bogá przynależy.

Próżno tedy mówić maſz/áby to byłá rzecz nie podobna/wypełniáć Zakóny miłégo Bogá : gdyż nie ſłucháczé ále wypełniácze Zakonu / ſpráwiedliwymi ſą v P. Bogá. bo ſłuchácz Zakonu/á nie wypełniácz/ ieſt podobny oném/który buduie Dóm ná piáſeczney źiemi bez gruntu/ który wiátr/ wodá/ y niepogody obaláią/dla tego że gruntu dobrégo niéma: przeto Pan mówić raczył: wy ieſteśćie przyiaćielmi moimi/ieſli będźiećie czynić tho/ co ia wam roſkázuie. Ale nam/ którzy ſye niechcemy do przykazánia PAńſkiégo mieć/ ále ná nie dbáć/ ſzpetny dekret zoſtał v Janá S. który ták powiáda: że ieſli który człowiek to o ſobie powiáda/że zna y miłuie Bogá/á przykazánia iego nieſtrzeże/ to ieſt niewypełnia ſkutkiem/ ten kłamcą ieſt: Bo tho ieſt miłość Bogá/ ábyſmy iego przykazánia ſtrzegli/ á wedle niego żyli/ ꝛc.

Nic thu wierze nieuwłaczam / którą gruntem vſpráwiedliwienia nas wſzytkich być wierzę/ y vczę/ y ſtoię przy wſzytkim Piſmie świętym mocno/ które powiáda: że ſpráwiedliwość náſzá/ ieſt przez wiárę Páná Jezu Chriſtá który ieſt ſpráwiedliwość wſzytká náſzá y żywot/ktorj nam od niego przyſzedł z łáſki/ dáremnie y bez záſług náſzych : ále wiernym themuſz PAnu będąc/z którégo łáſki wiárę/ vſpráwiedliwienié / y żywot wieczny mam/ze wſzytkimi wiernymi iego/nápominam y pokázuię/co zemnie y z káżdégo wiernégo/Pan

ten/ który

Psal: 118. ver: 10.

Eccleſ: 47. v: 10.

2. Para: 15. ver: 12.

1. Ioan: 3. ver: 22. & cap: 5. ver: 3.

Lucæ 1. verſu 6.

Rom: 2. verſu 13.

Lucæ 6. verſu 4.

Ioan: 15. verſu 14.

1. Ioan: 2. ver: 4. & cap: 5. ver: 3.

Rom: 3. à ver: 22. ad 27.

ten/ktory z łáski wßytko dáie/potrzebuie: iesli mu to miło żyć w przykazán
iego/ czy przeko przećiwko przykazániu iego. Nád to ábys obaczył/ że PA
do wiernych swoich tho roskázuie / á do niewiernych nic niemówi. Ot
ieslis záſádził wnim wiáre / maß grunt dobry: bądźże iuż oliwą dobrą/ drz
wem owoc dáiącym/ owcą posłußną/ y przyiaćielem prawdźiwym tego Pá
ná/ w ktoregos vwierzył / ktorym ſye ßczyćiß / w kthorym nádzieie y vfno
zbáwienia twego maß: czym być pewnie niemożeß/iesli Páná słuchác/y przy
kazánia iego pełnić nie będźieß/tylé ilé możeß/ ilé z podpomożénia Páńskie
zdołác możeß: o ktoré iednák maß Páná twégo vstáwicznie prosić. A gd
ták ná gruncie wiáry twéy/ ktorą maß mieć zupełną w PAná Jezu Christ
będźieß to budował/coć Pan roskazał ; tóż dopiéro oczekaway od tego Pá
ná tákiéy zapłáty/ktorą tákim dobrym robotnikóm obiecał onégo czásu/ki
dy káżdému odda wedle spraw/ y vczynków iego/o czym świadczy Máteu
S. w piątym/ iáką nagrode czynić będzie vbogim w duchu/ spokoynym/ c
chym /miłośiernym/łáknącym/y prágnącym spráwiedliwośći: ać. Sługó
téż wiernym swoim vkázuie/co będzie znimi (to iest z wiernymi) zá spraw
miał czásu sądu swégo ostátecznégo: czytay we dwudźiestym piątym / v t
góż Máteußá S. tám ſye náuczyß.

Math: 5. à ver: 3. ad 13.

Mat:25.à ver: 34. ad 41.

Ale gdyżeſmy y przed tym ná wielu mieyscách / te zgode wiáry z vczy
kámi do vspráwiedliwienia człowieczégo pokázowáli/ że sobie namniéy ni
záwadzáią / chybá tym ktorzyby powinnie zá vczynki swé zbáwienié sobie b
rozumieli/ á w nich ták vfáli / y znich ſye chełpili / y spráwiedliwymi czyni
iáko Licemiernicy y ich ßkołá wßytká niewierna Pháryzeyska czyniłá/ ták
vczynki by nalepßé/ wielkié grzechy y potępiáiącé wiecznie są. Otych tu n
niemówimy / y owßem żadnemu wiernému thákich nieżyczym ; ále o ony
mówimy/ktoré przy mocnéy wierze trwáiąc/wnich ćwiczenié/ y stáránié p
né máiąc/mówić nieprzestawáią: Sludzyſmy niegodni/choćieſmy to vczyni
coſmy byli powinni; y ktorzy nie wżadnych spráwiedliwośćiách swoich/pok
dáią godnośc módł swoich przed oblicznośćią Bożą/ále w wielkim iego m
łośierdźiu; á tákowych wiec iest królestwo niebieskié. Dosyć wiernému rzec
no o tym iáko ma P. Bogá miłowáć/ y iáko może to przykazánié wypełni

Lucæ 17. ver: 10.

Do drugiéy częśći przykazánia przystąpić nam potrzebá / ktoré ſye tá
nam z Páńskich słów pokázuie/ Miłuy/

Bliźniégo twégo/ iáko sam śiebie.

COſmy powinni bliźniému náßému.

Tego przykazánia krótki wykład iest. Dwie rzeczyſmy powinni bliskiém
álbo bliźniému náßému/

1\. Piérwßa iest/ábyſmy mu dobrze czynili w chudobie/ y w nędzy go ráto
wáli/w potrzebie wspomagáli : ták máiętnośćią/iáko y rádą.

2\. Wtórą rzecz/ ktorąſmy mu powinni/tá iest/ żebyſmy go w niwczym ni
obrážili ; á tego nas Pan náß vczyć raczy tymi słowy : Wßytko/ cokolwie
chcećie áby wam ludźie czynili/ tóż wy im piérwéy czyńcie : y to iest Zakon
y Prorokow wypełnienié : á co tobie nie miło/ to drugiemu nie czyń.

Math: 7. ver: 12.
Tobiæ 4. ver: 16.

Przyczyná ktorá do tego nas ma przywiéść/ tá iest/ boſmy wßytko brá
ćia/gdyż iednégo Oycá mamy Páná Bogá. Nádto : z iednéy studnice krzt
świętego wßyscy ſye odradzamy/Joan: 3. v. 5. Ephes: 4. v. 5. Jednym ku
pnemeſmy wßyscy zápłáceni y kupieni/1. Cor: 6. v. 20. 1. Petri 1. v. 18. Po
kármem iednym dußnym ciáłá syná Bożégo bywamy posileni/ Joan: 6. v.
54. 1. Cor: 10. v. 10. A náostátek iedną chwałą wieczną od Páná BOg
obdárowáni będziemy. Otóż nie słowembyſmy ſye tylo miłowáć mieli/ále v
czynkiem y prawdą: gdyż nie myslenié Zakonu/ áni mówienié dáie żywot/ ie
dno skutkiem wypełniánié.

Math:23.v:8.et 9.
Mala: 2. ver: 10.
Math: 6. versu 8.
1. Ioan:4. ver:20.
Ktho bliźniégo nie miłuie/ áni Bogá miłuie.
Math: 25.ver:34.
1. Ioan: 3. ver: 18.
Roma: 2. versu 13.

To tedy Boże Przykazánie gdy Pháryzeuß Pánu opowiedźiał/ wźiął te Páná odpowiédź:

Dobrześ odpowiedźiał/ to czyń á będźieß żył.

Jákoby rzekł: Wieß y vmieß to dobrze / w czym zależy żywot wieczny: włożyłes to/ iáko Doktorowi vczonému przynależy: ále cóż po tym / kiedy to nie pełniß: Czyńże ták czyń / á będźieß zbáwión/ y będźieß żył w żywoćie wiecznym.

Obaczył to Pháryzeuß że go Pan dotknął/ iż tego nie pełnił/ co mu pełni kazano/ niechćiał sye zelżyć/ **Ale chcąc sye vspráwiedliwić** przed ludźmi/záczął Páná pytáć o bliskim swoim. Nie pyta nic o Pánu Bogu swym: bo z Zakonu wiedźiał go być iednym/ práwym/ wßechmogącym/ Bogiem/Stworzyćielem niebá y źiemie/ rzeczy wßytkich widomych y niewidomych Stworzyćielem y Pánem: ále iż Zakón rózność kładł miedzy Żydy á Pogány/tákże Sámárytany/ták/że im znimi áni obcowáć/áni żón z narodu ich bráć/áni też dźiéwek ich/Pogánóm dáwáć kazał: Bráćią sie tylo narodu Abráhámów/ z Izáaká á z Jakobá/ który był poßedł/ zwáli: inßych iuż áni zá bráćią/áni zá bliźnie mieli: przeto gdy inßé narody ośukawáli/im lichwy/ ony łupili/ zá grzéch tego sobie nie rozumieli / iáko y dźiś nie rozumieią.

Pytał Páná kto iest bliźnim moim:

A Christus Pan / wiedząc że wßyscy ludźie ná obraz Boży są stworzeni/ znáiąc też to / iż ten Pháryzeuß ták o sobie rozumiał / że Páná Bogá bárzo miłował/iáko ten który go rozumiał y znał/ á o bliźnim wątpił/któryby był: chćiał mu to pokázáć / że nie tylo Żydowin bliskim álbo bliźnim iego iest / ále każdy człowiek/który iest ná wyobráżenié Bożé stworzón / y który potrzebuie wspomożenia/y pomocy drugiégo/ma być zá bliźniégo rozumian: Bo gdyby był Pan Christus Żydowiná bliźnim tylo iego być pokazał / iużby był zá wygáné v siebie miał / y swą spráwiedliwość pokrytą/ mógłby był przed ludźmi zálécáć/mówiąc: Záwżdym Żydowiná wspomagał/ miłował/y iego ßánował: y iużby sye był wnet spráwiedliwym vczynił przed ludźmi: Ale Pan widząc że sye zá tego rozumié iákoby Páná Bogá doskonále miłował / przeto nic mu go nie wspomina/widząc że mu ießcze o to ßło/ áby sye z bliźniégo zlécił: ále począł mu skąd inąd bliźniégo vkázowáć / á niż ón rozumiał / w tym wielką táiemnicę vpadku człowieká piérwßégo wyráźić raczył / Pháryzeußowi z nátury pokázuiąc bliźniégo: á nam táiemnice opowiádáiąc odkupienia náßégo/ pod piękną przypowieśćią: którą niż powiedźieć miał / w Niebo weyźrzał/przeto że wielkié táiemnice w przypowieśći oznaymić był vmyślił/których Pháryzeuß rozumieć nie miał/ áni mógł: á przedśie nie wedle myśli swéy zezwolić ná bliźniégo muśiał. Którą przypowieść ták Pan raczył záczą́ć.

Lucæ 16. versu 15.

Człowiek niektóry zstępował z Jeruzálem do Jerychá.

Jerycho Miásto/ było od Jeruzálem sto y pięćdźieśiąt stáian/ Miásto pokolenia Beniáminowégo/ á było zá JOrdanem/ gdźie sye rodźi ło wiele Bálsamu wonnego/ y Pál-

Wyłożymy thy słowá iuż nie wedle cząćionki prostéy/ y od PAná powieśćiánéy Historiéy/ która y wprawdźie być kiedy mogłá/że sye wßytko co Pan mówić raczy ták było mogło stáć. Ale co Pan wtéy swéy powieśći rozumiał tego sye Duchem świętym ludźie S. domyślili: y pokazáli iáśnie/to chcemy pokázáć y pokażemy.

Ambroży święty. przez Jerycho wßytek świát rozumié / który iest iáko miesiąc odmienny: ná który świát z ráiu/ to iest/ błogosłáwieństwá niebieskiégo wy-

ſkiégo wyrzucón ieſt Oyciec náß Jádam: y przez vpadek przeſtepſtwá woléy y roſkazánia Páńſkiégo/ ſtąpił ná nedze/ y ná wßytki defekty żywotá thego odmiennégo y nievſtáwicznégo: á gdy ſye wpyche podnośić począł/ wnet nie odmiáną mieyſcá/ále odmiáną obyczáiów / ziednał wßytkiemu przyrodzeniu y potomſtwu ſwemu wygnánié: iáko Dawid o tym Pſal 48. v. 21. świádczy gdy mówi: Człowiek gdy był we czći/ nie wyrozumiał: przyrównan ieſt źwiérzetom głupim/ y ſtał ſye im podobny. Tenże człowiek/

yPálmowég drzewá: Jáko Ioſephus świádczy de bello Iudaico, lib: 5. cap: 4. Czytay o Jerychu/ Jozue 2. & 6. & 20.

Wpadł miedzy łotry:

Wpadł wmoc Szátáńſką/ który ſye odmienia w Anyołá iáſnégo: będąc Anyołem ciemnośći ; w którą moc Szátáńſką nigdyby człowiek był nie wpadł / by ſye był przez przeſtepſtwo przykazánia Páńſkiégo ſam wto dobrowolnie niepoddał. A ták gdy wpadł miedzy łotry/

Którzy go złupili:

Genes: 3. ver: 21.

Z odźienia łáſki duchowné/ z nieśmiertelnośći y zniewinnośći zdárli: y ſpráwiedliwość pierworodną zniego złupili: Zá czym wnet złupiony będąc wſtydził ſye / czynił ſobie záſłony/ áż mu potym Pan ſukienkę ſkórzaną ſpráwił ; z ráiu go wygnawßy roſkoßnégo/y karánié nań włożywßy: á karánié nieledáiákié / ále wßytko przyrodzenié zránioné przez grzéch vczynił: á zá grzéchem ſtáłość y zupełność przyrodzenia náßégo zgwałconá / y śmierć/ iáko przebićiém ran przyßłá. Co pieknie Páweł S. świádczy mówiąc: Wiém iż niemáß w moim ćiele nic dobrégo. Tákże y do Gálátów mówi: Ciáło przećiwko duchowi pożąda/ á duch przećiwko ćiáłu/ przeto że ze wßytkiégo było człowieká złupiono. A złupiwßy/

Roma: 7. ver: 18.
Galat: 5. ver: 17.

Y rány mu zádawßy odeßli: zoſtáwiwßy go nápoły vmártégo.

Nieśmiertelnośći w człowiecze nie mógł Diabeł wydrzéć: y ſmyſłu rozumu odiąć mu też nie mógł / iżby człowiek o Pánu BOgu wiedźiéć / y znáć go niemógł. Jákoż iednák w vmyśléch ludzkich ieſt wyrážona y wpoiona znáiomość prawdy/ y miłość dobroći/ iáko Dawid mówi: Náznáczona ieſt ná nas świátłość oblicza twego Pánie/ y dáleś weſelé w ſercu moim. Abowiém przed zgrzéßeniém y vpadkiem/ miał człowiek wrozumie ſwoim iáſność y ßczyrość/ wáffektiéch ábo wnamietnośćiach miał proſtość/ w pámieći miał mocność / y wſpráwách miał ſtáłość / w ſmyśléch théż miał predkość y byſtrość ku poſłußeńſtwu ; ále zá grzéchem/ ſtał ſye wnim wnet rozum záćmiony/ wola odmienna/ pámieć nietrwáła/ moc ku ſtáteczności mdła/ náwet y ſmyſł ſye ſtał vporny. Záłoſna záiſté odmienność Nátury człowieczéy / y wielka mizeryą: do któréy grzéch człowieká przywiódł. Gdy tedy ón nedzny człowiek ták ze wßytkiégo odártj/złupiony/ zrániony/nápoły vmárły ná drodze zoſtáwiony leżał:

Pſalm 4. verſu 7.

Tráfiło ſye iż Kápłan niektóry thą drógą ßedł: á vyźrzawßy go minął: tákże y Lewitá (to ieſt człowiek ſpokolenia Lewi) będąc wedle onégo mieyſcá/ y vyźrzawßy go/ minął:

Kápłan Zakonny / y Lewitá / tąż drógą idą: ; ábowiém téż y oni tąż drógą/ którą wßyſcy ini ludźie/ dla grzéchu y przeſtepſtwá przykazánia Páńſkiégo ku śmierći idą: y przeto potrzebá im było/ iáko zá inßy lud/ ták y ſámy

Hebræ: 9. ver: 7.

ą ſie Ofiáry ofiárowáć: Ale áni Kápłan/ który dla przerzeczonéy/ y PAnu Bogu poślubionéy powinnośći ſwéy/ miał tym wiecéy pełnić przykazánié [b]oſkié; áni młodźieniec Lewitá po którym ſye inßy ludźie mogli ſpodźiewáć/ miał przeſtrzégáć woléy boſkiéy; obádwá w niwczym nie porátowáli brátá [ro]dźicá ſwégo/ ále mineli go. Abowiém Zakón y Prorocy / rány álbo grzé[ch]y náßé nam vkázuią/ ále ich vzdrowić niemogą: gdyż przez Zakón/ mamy [ty]lo wiádomość grzéchu. A nie ieſt áni byłá rzecz podobna/ áby Krwią ćiel[c]ową y kozłową/ miáły być zgłádzoné grzéchy náßé: y przetho przychodząc [P]an ná świát mówi: Ofiárys niechćiał Pánie Boże Oycze: Ciáłoś mi dał/ [o]fiáry zá grzéch/ niepodobáłyć ſye: A rzekłem: Oto ia ná świát ide: Napo[c]zatku kśiąg/ nápiſano o mnie Pánie Boże Oycze/ ábym czynił wolą twoie: [Z] któréy woléy ieſteſmy poświeceni/ przez iedyną ofiáre ćiáłá Páná Jezuſo[w]égo. Otóż y Krwią bydlęcą niemógł być vbłágan/ przeto théż Kápłan y [L]ewitá mineli/

Roma: 3. ver: 20.
Hebr: 10. á ver: 4. ad II.

Ale Sámárytan niektóry/

Ten cudzoźiemiec/ nikt inßy nie ieſt/ iedno Chriſtus Jezus: którégo cze[s]to Zydowie ná wzgárde cudzoźiemcem zową: ále nas wßytkich/ to ſromo[tn]é przezwiſko/ niech nie obraża/ gdyż pożytek tego przezwiſká/ ieſt nam bárzo [p]ówienny: ábowiém Sámárytan/ Siriyſkim Jezykiem wykláda ſye nam/ [t]éż/ iż ón ieſt Pánem/ máluczkich ſtrzegący: y ieſt páſtérzem náßym práw[dź]iwym/ który owieczkóm ſwoim nie dopuśći zginąć: gdyż dla tego ná świát [p]rzyßedł/ áby ßukał y zbáwiał co było zgineło. A ten/ á nie kto inßy cudzo[ź]iemiec/ ßedł tą drógą/ gdy ſye dla nas człowiekiem ſtał/ y żył známi wobco[w]ániu: Słowo ſtáło ſye ćiáłem/ y mießkáło w nas: iáko v Janá o ſobie mó[w]i: Wyßedłem od Oycá/ y przyßedłem ná świát: choć nie dokońcá ßedł tą [d]rógą: bo grzéchu nie vczynił/ y zdrádá w vśćiech iego niebyłá náleźiona. [T]enże to tedy/

Strożem ſye wykłáda tho słowo Samarytan.
Pſalm: 114. ver: 6.
Ioan: 10. v: 14. et 28
Lucæ 19. ver: 10.
IOan: 1. verſu 14.
Ioan: 16. ver: 28.
Iſaiæ 53. verſu 9.

Idąc w dróge nadiechał go/ á vyzrzawßy go/ wzru[s]zon był miłośierdźiem przećiwko niemu:

A tho Pan Chriſtus czynić wßytko raczył/ gdy zſtąpiwßy z niebá/ ná[w]iedźił zránionégo człowieká: á iżby mu tym łácniéy mógł rátunek dáć: przy[ją]ł náśie náture człowieczą/ y przyrównał ſye we wßytkim/ okróm grzéchu/ [c]złowiekowi/ y vlitował ſye náßéy mizeriéy: y przeto miał być bráćiey ſwéy [w]e wßytkim podobny/ áby ſye miłośiernym ſtał/ y wiernym Biſkupem v Bo[g]á Oycá ſwego: y áby ſye modlił zá złośći ludu ſwego; á żeby ćiáłem ſwoim [ś]miérćią/ zgłádźił grzéch/ etc. A przetóż/

Hebræ: 2. ver: 17.
Roma: 8. verſu 3.

Przybliżywßy ſye do niego: obwiązał rány iego/ [w]lawßy oleiu y winá.

Záwiązánié ran/ znáczy nam grzéchów náßych vzdrowienié/ y siły du[ch]ownéy duchownie zránionéy/ mocą męki PAná Chriſtuſowéy/ y vpominkiem [ł]áſki iego náprawienié/ y Sákrámentámi krztu y pokuty świetéy poráto[w]ánié. Dla czego dobrze o nim Izáiaß mówi: Prawdźiwie ón choroby náßé [z]głádźił/ y grzéchy náßé ná ſobie odniósł. Co y Páwel S. potwiérdza mó[w]iąc: A was gdyśćie byli w grzéchách vmárli ożywił z nim/ odpußczáiąc [n]am wßytki grzéchy/ zgłádźiwßy cyrográf/ kthóry był przećiwko nam: y [k]tóry nam był bárzo przećiwny Dekrét: zgłádźił ij záwieśiwßy go ná krzyżu.
☞ Ten tedy y táki Sámárytan/ wlał w rány náßé naprzód Wino/ tho [i]eſt náuke ſwą świetą/ która nas ſtráchem ku pokućie przywodźi: iáko Da-

Iſaiæ 53. ver: 4.
Colo: 2. v. 13. & 14.

wid mówi: Nápoiłeś nas winem pokuty: o którym winie Lukaſz wſpomina/ Jeſli pokuty czynić niebędziecie/ wſzyſcy rázem zginiecie.

Pſalm: 59. ver: 5.
Lucæ 13. verſu 3.

¶ Wlał y oleiu/ to ieſt náukę ſwą świętą y pocieſzną/ która nam nádzieię dodawa/ o odpuſzczenié grzéchów náſzych/ ieſli pokutowáć będziemy: iáko Máteuſz świádczy: Czyńcie pokutę á przybliży ſie wam Króleſtwo niebieſkie: pódźcie do mnie wſzyſcy/ á ieſli kto prágnie niech do mnie przyidźie á napiie ſie.

Przez then Oléy rozumieć ſye thez mogą/ Sakrámentá Kośćielné.
Math: 4. ver: 17.
Math: 11. ver: 28.
Ioan: 7. verſu 37.

A włożywſzy go ná bydlę ſwoie: zawiozł do Goſpody/ y miał ſtáránié o niém.

Przez bydlę ćiáło Páná Chriſtuſowé rozumiéy/ nie dla tego iżby źwierzęćiem być miáło/ ále iż ieſt dolegliwośćióm náſzym bárzo poddáné y poſłuſzné: iáko y ſam Pan Chriſtus Ciáłem ſwoim boſtwu był poſłuſzny: y przeto też ſamże iáko poſłuſzny człowiek/ do Páná Bogá mówi Pſalm 72. v. 23. Stałem ſye przed tobą PAnie iáko bydlę/ ꝛc. Ná to tedy bydlę zránionégo włożył człowieká/ ábowiém ón ſam Chriſtus PAN/ owcę ſtráconą ná rámioná włożył/ á z weſelém do Domu ſwégo donióſł: Grzéchy náſzé ón ſam odnióſł ná ćiele ſwoim/ ná drzewie záwieſzony będąc: A wten czás Chriſtus PAN człowieká grzeſznégo ná bydlę ſwe włożył/ y do ſtáyniéy doprowádził/ gdy go do Krztu y do wiáry świętéy y do obcowánia Kośćiołá Swiętégo Chrześćijáńſkiégo przywiódł. Abowiém ſtáynia ieſt goſpodá/ gdźie podróżnij ludźie ſkłádáią z ſiebie tłumoki ſwé/ y bydlętá ſwé odpoczynkiem y pokármem poſiláią. Tymże kſztałtem w Kośćiele świętym wſzelki człowiek ćiężkośći grzechów ſwoich ſkłáda/ y z prácowáné Ciáło ſwé/ pokármem ſłowá Bożégo poſila: gdźie do Kośćiołá żaden przyść niemoże/ áż zá potárgnieniém y przyćiągnieniém Páná Chriſtuſowym. Jan 10. v. 16.

Lucæ 15. verſu 5.

Miał pracą y ſtáránié o ránnym/ ón Chriſtus ſam/ który żadnégo grzéſznégo człowieká/ nawzgárdzieńſzégo y naypádleyſzégo od ſiebie nieodmiátá/ áni ſye nim brzydźi: owſzem wiárę ſwą świętą y náukę wiáry iemu dáie: Bo iáko długo ná thym świećie Chriſtus Pan żył/ wſzytko ſwé ſtáránié y pracą o zbáwieniu ludzkim miał/ y tám y ſám dla náuki ſwéy prechodził/ Cudá czynił/ zá nas ſye Bogu Oycu modlił/ y wiele ludźi zá ſobą poćiągnął: Zwolenniki ſwé z náuką zbáwienną do nas poſłał: Ponieważ go był BOg Oyciec mocą y duchem ſwoim świętym pomázał/ áby ón dobrze czyniąc y tám y ſám przechodził/ y vzdrawiał wſzytki vćiśnioné od Szátáná.

Lucæ 10. verſu 1.
& capi: 9. ver: 2.
Acto: 10. ver: 38.

A názáiurz wyieżdżáiąc/ dobył dwu groſzu/ y dał ie Goſpodarzowi mówiąc: miéy pracą o nim/ á cokolwiek wydaſz więcéy/ Ja gdy ſye wrócę/ oddam tobie.

Niegodźiło ſye áni też miał czáſu ſto/ áby ten cudzoźiemiec tu ná świećie dłużéy mieſzkał/ ále muſiał ſye wróćić/ ſkąd był wyſzedł: y przetho dniá drugiégo/ to ieſt po ſwym zmartwychwſtániu/ gdy iuż więtſza świátłość niż przed męką iego byłá świát oświećiłá: Bo pierwſzy dźién wćielenia iego był/ gdy nam ludźióm w ćiemnośći śmierći będącym świátłość oświećiłá; wyiął dwá groſzá: to ieſt/ dwóy Teſtáment: ábowiém obádwá Zakony/ iednégo Królá oblicznoſć ná ſobie odnoſzą/ gdyż ſą ſłowem y náuką Bożą/ y od tego czáſu otworzył im ſmyſły áby piſmá wyrozumieli. Luk. 24. v. 45.

Iſaiæ 9. verſu 2.

Goſpodarz álbo ſtáiennik/ któremu Pan Chriſtus odchodząc do niebá/ zránionégo ku opátrzeniu poruczył; obiecuiąc mu zapłátę w niebie/ ieſliby

o nád roſkazánie iego zwielkiéy miłośći przećiwko zránionému náłożył: Zá-
tn inßy nie ieſt iedno Piotr S. gdy mu to Pan poruczyć raczył / pás Owce
moie. Są też Goſpodarzmi inßy Apoſtołowie/ którym rzékł Pan/ Idąc ná-
uczayćie wßytkie ludźie. Tákże y Namiáſtkowie Apoſtolſcy ſą goſpodarzmi/
nkowi ſą Biſkupi/ Páſtérze/ y wßyſcy inßy/ którym ieſt polécona ſpráwá Ko-
śćiołá Bożégo/ mówiąc: Páśćie trzódę Páńſką / która miedzy wámi ieſt.
Iáko Páweł/ Jan/ Piotr/ Jákub/ y inßy Doktorowie święći czynili: y ieß-
cze po dźiś czynią/ gdy ſwoim Piſmem y náuką / obóy teſtáment obiáſnili.
Dla przeto Apoſtół mówi: Kto námi gárdźi: nie człowiekiem gárdźi: ále Bo-
giem/ który dał Duchá ſwego świętego wnas.

Ioan: 21 verſu 17.
Math 28. ver: 19.
Marci 16. ver: 15.
1. Petr: 5. verſu 2.
1. Theſſ: 4. ver: 8.

Wydatek tedy ten ieſt: powśćiągliwość/ y praca/ którą Apoſtół podiął
dármo/ opowiádaiąc wolą Bożą. Co gdy páſterz káżdy z Apoſtołem vczyni/
ſłußnie potym będźie do Páná mógł rzéc: dáłeś mi pánie dwá pieniądzá/ otom
drugie dwá pieniądzá vrobił. A tákiemu potym Pan rzecze: Bądź pochwá-
lon ſługo dobry y wierny: ábowiémeś ná máłe był wiernym/ nád wielém ćię
poſtánowię: wnidź do weſela Páná twego.

1. Cor: 4. v: 11. & 12.
2. Teſſ: 3. verſu 8.
Mát: 25. v: 22. et 23.

Abowiém ma PAN Chriſtus oddáć przy śmierći álbo w dźień przyßły
ſądny/ káżdému zapłátę właſną/ wedle záſługi człowieká káżdégo: Jáko to
ſam obiecáć raczył: Oto ia rychło przyydę y zapłátá moiá zemną ieſt/ dáć
káżdému wedle vczynków iego. O téy zapłáćie mówi Prorok: Tákowi wßy-
ſcy którzy ku ſpráwiedliwośći inßé náuczáią / iáko gwiazdy iáſnieć będą.

1. Cor: 3. verſu 8.
Apoc: 22. ver 12.
Danie: 12. verſu 3.

Ale iáko iuż ſtoſuie PAN téy przypowieśći koniec ku Pháryzeußowi/
przypátrzmy ſye. Pyta tedy Pan Pháryzeußá/

**Któryż ći ſye z tych trzech widźi być bliźnim one-
mu/ który wpadł miedzy łotry? A ón rzékł/ ten któ-
ry vczynił miłośierdźié nád nim.**

Znácznie go Pan do tego przywiódł/ że to wyznáć muśiał/ iż ten nabliż-
ßy człowiekowi/ który nád nim miłośierdźié czyni/ lub ón człowiek byłby ál-
bo nie był Żydowinem / iáko ten Sámárytan ránnému onému człowiekowi
był bliźnim/ choć iego wiáry nie był. Wczym nas wßytkich wiernych Pan v-
czy/ ábyſmy byli ſkłonni ku miłośierdźiu/ które też y temu Pháryzeußowi peł-
nić roſkazał/ iáko Ewányeliſtá piße.

I rzékł mu Pan Jezus Idźże á czyń też y ty ták.

Jákoby rzekł: Bądź nád káżdym ciebie potrzebuiącym miłośiernym:
nie bráku osobámi/ gdyż káżdy człowiek wedle nátury człowiekiem będąc/
choć inßégo záwołánia/ wezwánia / y nabożeńſtwá: ieſt bliźnim twoim.

☞ Wielé inßych rzeczy potrzebnych y pożytecznych Pan w téy przypowie-
śći okázuie/ które ſye krótko ták mogą pokázáć.

Drugi wykład proſtßy/ tych słow Páńſkich.

I.

¶ Naprzód: możemy iákoby w przypowieśći tho ſobie mieć/ y przypomi-
nać: że źle y ßkodliwie ieſt/ przechodźić z Jeruzálem do Jerychá: to ieſt zwi-
ięnia pokoiu/ którégo nábywamy w iednoſtáynéy wierze PAná Chriſtuſo-
wéy/ do odmiennośći wiar Kácerſkich: Które właſnym Jerychem / tho
ieſt odmiennośćią ſą: A prawdźiwégo Jéruzálem/ iuż wſobie mieć niemogą.

Auguſtyn S. in quæſtio: Euangeli: lib: 2. Cap: 19. Jerycho wykłáda Lunam, tho ieſt Mieśiącem: bo Żyd zowie Mieśiąc Járách.

¶ Nád to: Okázuie tu Pan Zakonné Lewity: y Kápłany/ iákimi okru-
tnymi ludźmi byli/ że ludzkośći/ áni miłośierdźia w ſobie żadnégo niemieli:
Rozumiémam że dla tego áby Kápłany nowégo Zakonu náuczył/ ſtrzédz ſye okru-
ćieńſtwá káżdégo: á lutość y miłośierdźié/ áby znáczniéy niż przy kim inßym
przy nich trwáłá.

III.

¶ Jeßcze y trzéćią rzecz Pan pokázuie/ wtéy przypowieśći/ tego vczonégo

Ktrycho drudzy wykłádáią z Zydowſkiegoż/ po Łáćinie/ Odor eius, po Polſku/ wonia iego.

w Zakonie ze wßytkimi inßymi/ to ieſt z Biſkupy/ z Pháryzeußmi/ z Kápłany/ z ßkribámi/ vkázuie być wielkimi przeſtepcámi/ y niewypełniáczámi Zakonu Bożégo: gdy temu iednému/ który ſie ſobie widział być ſpráwiedliwym/ ták każe czynić / iáko Sámáritan vczynił : Jákoby rzékł / że żaden z cechu wáßégo nigdy ták nie vczynił/ y nád tymi któréśćie ſobie zá bliźnié rozumieli ; iáko ten Sámáritan vczynił : y przeto go do tákiéy ſpráwy y vczynku/ ze wßytkim céchem iego rázem odſyła.

IIII. ¶ Czwarta rzecz dáie Pan znáć tą przypowiéśćią. Ze godność álbo záwołánié wßelákié wyſokiégo doſtoieńſtwá / máłéy wagi ieſt v PAná Chriſtuſá do vſpráwiedliwienia : Bo wietßéy godnośći był Kápłan / wietßégo doſtoieńſtwá Lewitá niż Sámárytan/ á wżdy miedzy tymi wßytkimi lepßy był Sámárytan: przeto że wietßą miłość przećiwko bliźniému miał. Tákże v Łukaßá S. lepßy był iáwnogrzeßnik/ á niż Licémiernik: bo iáwnógrzeßnik lepiéy ſye PAnu Bogu modlił niż Pháryzeuß. Otóż baczyß że wſtopniu vſpráwiedliwienia/ niemáß v Páná brákowánia oſoby.

Lucæ 18. ver: 14.

Té tedy nád inßé pożyteczné táiemnice w téy przypowieśći pan znáć dał: z czego wßytkiégo/ náuki zbáwienné biorąc/ tylé/ ilé z nas być może/ ſtáraymy ſye ábyſmy wßytki ty dobrodźieyſtwá Páná náßégo wdźiecznośćią iemu nágradzáli: iego nádewßytko miłowáli : w Jeruzálem / tho ieſt w Kośćiele świetym iego trwáli / y wnim odpußczenia grzéchów od niego czekáli/ y pilnie ßukáli: ábyſmy go w wiecznym Jeruzálem Króleſtwie iego oglądáli. Co nam rácz dáć Pánie Boże/ wtróycy iedyny AMEN.

Summá Ewányeliéy tá ieſt.

I. Naprzód Ewányelia pokázuie. Błogoſłáwieńſtwo Zwolenników PAná Chriſtuſowych / którym ſye PAn Chriſtus/ y tudźież z Oycem ſwoim obiáwić raczył/ tákże go y oczymá dußnymi/ tho ieſt wiárą; y oczymá ćieleſnymi / wedle człowieczeńſtwá iego widźieli : y to były táiemnice prawdźiwé Króleſtwá niebieſkiégo / które od mądrych y roſtropnych były zákryté / á im proſtákóm były odkryté. Máteuß w iedenáſtym Kápitułum v. 25.

II. Powtóre/ pokázuie roſkazánié około miłośći PAná Bogá y bliźniégo / które wßytko w ſobie záwiezuie/ cokolwiek ieſt w Piſmie świetym nápiſano: á tego przykazánia nietylo znánié/ ále wypełniánié żywot dáie.

III. Oſtátnié vkázuie co tho ieſt bliźni: iż nie tylo iednégo narodu człowiek z człowiekiem; ále wedle nátury wßyſcyſmy ſobie bliźni: y przeto lutośći y miłośierdźia ieden nád drugim ma vżywáć.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Czwartanasta po Tróycy S. wedlug opisánia Lukaszá S: w Kápit: 17.

WStáło sye iest/ gdy szedł do Jeruzálem/ chodził przez pośrzodek Sámáryéy y Gálileiéy. A gdy wchodził do iednego miásteczká/ zábieżało mu dźieśieć mężów trędowátych/ ktorzy stáneli zdáleká/ y podnieśli głosy swé/ mówiąc: Jezuśie przykázy ćielu/ śmiluy sie nád námi. Które gdy vyzrzał/ rzekł: Idźćie vkażćie sie Kápłanom. Y stáło sye iest gdy ßli / tedy byli wßyscy oczyśćieni. A ieden z nich obaczywßy iż oczyśćion iest/ wróćił sye/ wielkim głosem wielbiąc Bogá/ y vpadßy ná oblicze swe v nóg iego/ dźiękował mu: á ten był Sámárytanem. Odpowiedźiáwßy tedy Jezus/ rzekł: Azaż nie dźieśieć ich iest oczyśćionych? á dźiewieć gdźie są? Nie nálazł sye żaden znich ktoryby sye wróćił/ á dał chwałe BOGV/ iedno oto ten cudzoźiemiec. Y rzekł mu: Wstáń/ idźże: bo wiárá twoiá ćiebie zdrowym vczyniłá.

Páná á

WAna á zbáwicielá nászego Jezu Christá / prawdziwego Emmánuelá/ y MEssyaszá nászego dobrodzieystwá/ które czynić raczył/prácuiąc sye o zbáwienié vpádłego człowieká / Ewányelistowie czynie wypisuiąc/nic nam potrzebnégo y pożytecznégo nie opuszczáią: ále w tym w czymbysmy iedno mogli obáczyć iego wszechmocną przykłonność do nas / y dolegliwości nászych: zludzi niedostátecznych/y iego łáski potrzebuiących/ nam pokázuią/ iákiego wspomożyciela/ y iákiégo zbáwicielá mamy: ábysmy obaczyli/ gdyż mocą swą/y słowem swoim wrzody nieuléczoné léczy/ á léczy doskonále/ że tá moc iego/ moc práwego zbáwicielá iest: co iednák y vczynność iego sámá tho nam pokázuie / że mocen iest wspomóc kogo wolą iest iego. A záprawdę byłá nam rzecz potrzebna y pożyteczna /ábysmy mieli tákiég Zbáwicielá/ któryby doskonále słowem swoim léczył vpádłé/y nieuléczoné ludzi. Dał nam tákimi spráwámi swymi o sobie świádectwo pewné/ iż ón sam onym słowem BOżym był/ o którym Pismo dawno powiádáło/ Że nie ziołmi/ áni áptékárskimi przypráwámi léczy Pan/ ón Bóg wszechmogący/ ále słowem swoim: á nie inszym słowem/iedno onym/ o którym tóż Pismo S. mówi: Wszechmocna mowá twoiá: wszechmocné słowo twoie Pánie/od stolice Królewskiéy twoiéy przyszło. Pytasz iáko przyszło. Jan S. Ewányelistá ciebie náuczy. Ták przyszło: kiedy słowo ciáłem sye stáło/ y mieszkáło w nas: y kiedy przyszło do własności swéy: Do swoich przyszło/ á swoi go nie przyięli: przez które słowo/ wszytko sye stáło/ á okróm niego nic sye niestáło. Otóż baczysz/czemu Christus słowem tylo doskonále léczy: bo nie dla czego inszégo/ iedno że onym wszechmocnym słowem BOżym iest/ które bez ziół y lékarzstw/ y żywot vmárłym / y zdrowié chorym/ y wszelákie wspomożenié vpádłym y frásowliwym / dáwáć raczył.

Sapien:16. ver:12.

Sapien:18. ver:15.

Ioan. 1. versu 14.

Ibidem v: 11.

Ibidem v: 3.

A iż słowo Wszechmocnégo Bogá/iednostáynie y káżdégo czásu/bez odmienności/ iednákiéy mocy y władzéy iest: tedy pewnie/nie iednégo czásu léczy/y nie przestawa od mocy swoiéy nigdy. Otóż nie skończyłá sye moc tego wszechmocnégo słowá BOżégo w onych / nád którymi sye pokázowáłá: ále iáko to słowo Bożé/zBogiem Oycem trwa ná wieki/tákże y moc iego trwa ná wieki. A zátym/ieslize to słowo czyniło mocą wszechmocności swéy/chorym/ vpádłym / náostátek y vmárłym pociechę / że vzdrawiáło: dawáło żywot: trędy z trędowátych zganiáło: á náostátek że stworzyło wszytko: tedyć nas do tego nápomina/ábysmy wiedzieli/ że y dziś/y záwżdy/bez żadnégo dokonánia czásu/tóż czynić może: iákoż y czyni/y czynić będzie. Bo iesli słowem swym P. Bóg wszytko zátrzymawa/ y záchowywa: tedyć tymże słowem swym wszytko opátruie/ wszytko spráwuie/zbawia/karze/léczy/y pociesza.

Dla tegó tedy Christus Jezus Emmánuel/Messyasz/ nigdy nie przestánie być wiernych swych zbáwicielem/że nigdy nie przestánie być/słowem Bożym. Dla tego słowem léczy / y vzdrawia / że iest ono wszechmocné słowo BOgá Oycá swégo/ przez które wszytki rzeczy sye ztáły: á iest słowo mocy Bożéy/ y iest záwżdy Bogiem: Słowo mówie ono / nie párą vst Bożych mówioné/ ále w BOgu Oycu vrodzoné: co ná inszych wielu mieysc sye pokazáło: Tu tylo vmysł nász iest to pokázáć/ że Syn Boży/ iednourodzony Christus JEzus/ będąc słowem onym wiecznym Bogá Oycá: tu będąc ná świecie/ moc swoię/z którą z Nieba przyszedł/ w swym roskázowániu ták pokázował/ żeby

go znano

gonano być záwżdy Zbáwićielem : bo ono słowo wieczné Boże/ máiąc ćiáło we wßytkim / okrom grzechu/ ćiáłu człowieczemu podobné: przez vstá / y mowę swą/ álbo słowá swé / iáko przez pewny instrument/ álbo przez pewné náczynié/ moc Boską swą/ w potrzebách ludzkich pokázował : gdyż iezyk iego nie niósł nigdy iedno słowá żywotá wiecznégo/słowá vzdrawiáiące: słowá niemocóm/ wiátróm/ Szátánóm/ Morzu/roskázuiące/y tym wßytkim rzeczóm pánuiące.

Toć nam Ewányelistowie z pilnośćią wypisuią / iáko ten Pan/ który z Nieba zstąpił: to słowo Oycá niebieskiégo/ które sye stáło ćiáłem/ pokázowało sye wßech ludzi vpádłych/ y chorych Zbáwićielem/ potrzebnie/ y pożytecznie : pokázuiąc to nam/żebyśmy wiedźieli/y ználi/ iákiégo/ y iáko mocnégo i záwżdy mocnégo Zbáwićielá mamy: który iż záwżdy tym iest/czym bez początku v Oycá był: to iest / Synem iego miłym / słowem iego wiecznym/ mocą y mądrośćią iego / nigdy nie rozdźielną: tedy też mocen iest / nas záwżdy zbáwić / y nam wßelákié poćießenié/ w káżdym vtrapieniu dáć : iáko dał tym to tredowátym/o których nam dźiśieyßéy Niedźiele Ewányelia powieda.

Ci ábowiem strapieni/ y od wßytkich ludźi obcowánia wygnáni/nikąd pomocy y wspomożenia nieznáiąc/ áni mieć mogąc: vdáli sye do tego/ który káżdy wrzód/ y wßeláką niemoc roskazánim słowá swego leczył. Záßli tedy Pánu drógę/ á to w ten czás

Gdy ßedł Pan Jezus do Jeruzálem/przechodźił śrzodkiem/przez Sámáryą y Gálileą.

Ták zwyczay był Páná náßego/że chodźił po źiemi żydowskiéy/á práwie ią rążył wkoło/dobrze czyniąc wßytkim/chorobámi rozmáytymi źiętym: O czym Piotr S. w Dźieiách Apostolskich świadczy do Corneliußá y inßych mowiąc: Jezus Christus obchodźił źiemię Zydowską/dobrze czyniąc/y vzdrawiáiąc wßytki od Szátáná opetáné/y choré: czegośmy my są świádkowie: o czym y dźiśieyßa Ewányelia powiáda : bo Pan idąc przez Gálileą y Sámáryą/

Acto: 10. ver: 38. & 39.

Gdy wchodźił do miásteczká/zábiegło mu dźieśięć mężów tredowátych.

Leui: 13. à ver: 44. ad 47. & cap: 14. à versu 34. ad 48. Deut: 24. v: 8. et 9. Num: 12. ver: 1. 10. & 15. 2. Paral: 26. à ver: 16. ad 22.

Pan Bóg ludowi swému Zydowskiému / dał był ludźie tredowáté w osżydzenié roskazánim swym: przyczyná tego byłá/ że ten wrzód/y smrodliwy / y záráźliwy iest: y przeto chronić sye tákich ludźi PAN był roskazał. Y Máryą śiostrę Moyzeßowę / gdy ią był skáráć raczył tredem / dla tego / że szemráłá przećiwko Moyzeßowi z Aaronem brátem / wygnáć z namiotów precz roskazał. Ták czytamy y o Ozyaßu Królu Judskim : kthóry gdy chćiał kapłáński vrząd sobie przywłaßczyć/y iuż kádźidlnik był w rękę wźiął/y kádźić chćiał / záráźił go Pan tredem / y záraz był wygnan precz z Kośćiołá od Azyaßá Biskupá y kápłanów iego : y od tego czásu w osobnym domu mießkáć musiał áż do śmierći swoiéy. Báczyć tedy możeß/iż iesli Krolóm tredowátym nie przepußczano/ ále ié od pospolitowánia ludzkiégo wyganiano y odłączano/dáleko wiecéy nie folgowano vbożßym. Nędzny tedy był záwżdy tredowátych ludźi żywot/nędzné obcowánié : bo nie tylo że ié ludźie od siebie precz wyganiáli: ále żeby sye ich pilno strzegli/mieli pewné znáki/przez które káżdy ié łátwie poznáć mógł/á ich sye chronić.

Znáki tredowátych.

¶ Naprzód/ tredowáty káżdy / we złéy y rozdártéy ßáćie chodźić musiał. *1.*
¶ Głowy swéy nigdy nie zákrywał. *2.*
¶ Nádto/vstá záwżdy zásłonioné mieć musiał/y nigdy ich nie odkrywał. *3.*

Do tego

4. ¶ Do tego ieſzcze/ wygnáńcem być muſiał.
5. ¶ Oſtátecznie/ obwoływano káżdégo/ iáko do poſpolitowánia ludzkiégo niegodnégo.

Okrutna tedy nędzá byłá około tákich ludźi/ á pewnie tákaſz około tych dźieśiąći/ o których nam Ewányelia powiáda/

Ze ſtánąwſzy zdáleká/ y głos ſwóy wyniózſzy wołáli: Jezuśie náuczyćielu/ śmiłuy ſye nád námi.

Piękna prośbá tych trędowátych: yzámyka w ſobie wielé przyſmákow Chrześćijáńſkich. Tu z thego mieyſcá naprzód maſz obáczyć/ że o Pánu Chriſtuśie/ nietylo Rábinowie/ w Piſmie vczéni/ y Pháryzeuſzowie/ trzymáią że był Mágiſter/ to ieſt/ Miſtrz/ álbo náuczyćiel: ále y proſći ludźie to o nim wyznawáią: y to co Nikodem przednieyſzy/ á iákoby Kśiążę Zydowſkie: co w Zakonie vczéni/ też y ſłudzy/ álbo ſéktarze Herodowi: co Sáduceuſzowie o Pánie wyznawáli/ chytrzy á do łápáczek y podchwytánia rątſzy y obłudni ludźie: to teraz z proſtoty czynią ći trędem zaráženi. Dźiwna to rzecz v Zydów y v ich Doktorów Zakonnych byłá/ że Pan náſz Piſmo vmiał/ á nigdy ſye go nie vczył: y mówili/ iákóż ten Jezus Piſmo vmié gdy ſye go nie vczył: bacząc iego táką náukę/ którey ſye ieſzcze we dwunaśćie lat dźiwowáli/ gdy znimi w Kośćiele mówił: y choć głowni iego nieprzyiaćiele byli: wyznáć to muśieli/ że był Miſtrzem y náuczyćielem prawdźiwym. Ale ácz złym ſercem obłudnym/ częſtokroć to o Pánie wyznawáli: przedśię Pan prawdźiwéy náuki ſwéy chćiał od nich świádectwá miéć: y przez ich vſtá/ iáko przez oślicę Baláámowéy mowę chćiał prawdę pokázáć ſwym wiernym. Stądżeć podobno przyſzło y tym trędowátym/ że Páná Miſtrzem zową/ y náuczyćielem miánuią/ gdy go ták ſłyſzeli miánuiąc ſwé ſtárſzé/ ſwé Kśiążętá/ ſwé Doktory/ y Pháryzeuſze. Zwálić też y Apoſtołowie Páná Chriſtuſá Miſtrzem/ ále iuż ći lepiéy niżli owi/ bo ći wiedźieli że był MIſtrzem prawdźiwym/ ták iáko y ſam Pan zeznał: który y wdźięcznie to od nich przyimował/ y mówił ták do nich wkazániu wieczerzéy ſwéy: Wy Apoſtołowie/ zowiećie mię Miſtrzem y Pánem/ y dobrze mówićie/ ieſtem ábowiem/ etc. Prawdźiwie tedy PAn náſz náuczyćielem był: bo wſzytki rzeczy które ſłyſzał od Oycá ſwégo/ iáwné nam vczynił: y ten nam Oycá ſwégo ták obiáwił/ że o nim Jan S. mówi: Bogá nikt niewidźiał nigdy: iednourodzony/ który ieſt wſkrytośći Oycowſkiéy: ten nam obiáwił. Czemu to: dla tego/ że náuká iego/ niebyłá iego/ ále onégo który go zeſłał Oycá iego: który to Oyćiec o nim świádectwo wydał/ y roſkazał ábyſmy go ſłucháli: A Oyćiec tego Miſtrzá náſzégo/ nie inſzy był/ iedno ón/ którégo Zydowie Bogiem ſwoim być zwáli/ y wierzyli: Miſtrz záśie nie inſzy ieſt iedno ten/ kthóry wedle człowieczeńſtwá ſwego/ róſł rázem wlećiech/ y pełen był mądrośći/ y łáſki Bożéy: á wedle boſtwá/ ieſt/ y był mocą y mądrośćią Bożą/ iáko o tym Páweł S. świátczy do Koryntów. Ten tho Miſtrz ieſt/ który gdy mu było lat trzydźieśći/ był mniéman być Synem JOzefowym: á był Synem Setowym/ Jádámowym: który był Synem Bożym: który będąc pełen Duchá S. nie tylo ſam był mądrym/ ále y inſzym ſwoim náſládowcóm/ dawał ták mądré vſtá/ y táką mądrość/ którey ſye niemogli ſprzećiwić wſzyſcy ſprzećiwnicy ich: á náoſtátek/ z okwitośći łáſki iego/ wſzyſcy wſzelákié dáry/ y náukę wſzeláką mądrość/ y rozum bierzemy. Táki tho tedy ieſt Miſtrz/ táki náuczyćiel: y kto go náſláduie nie chodźi w ćiemnośći/ ále będźie miał świátłość żywotá.

Ioann: 3. verſu 2. Math: 22. ver. 16. Lucæ 10. ver: 25. & cap: 20. v. 21. Math: 22. ver: 24. Ioannis 7. ver: 15. Luc: 2. v: 42. et 46. Nū: 22. v: 28. et 30. Lucæ 5. v: 5. cap: 8. v: 24. cap: 9. v: 33. cap: 21. verſu 7. Ioan: 13. verſu 13. Ioan: 15. verſu 15. Ioan: 1. verſu 18. Ioan: 7. verſu 16. Math: 17. ver: 5. Lucæ 2. verſu 52. 1. Cor: 1. verſu 24. Luc: 3. v: 23. & 38. Lucæ 4. verſu 41. Lucæ 21. verſu 15. Ioan: 1. verſu 16. Roma: 5. verſu 17. Ioan: 8. verſu 12.

Wyznánié tedy tych tho trędowátych/ że go Miſtrzem y náuczyćielem názwáli/ ma nas vczyć/ y nápominác/ iákiego Miſtrzá/ y náuczyćielá/ z Pá-

m náſzégo mamy.

Vczą ieſzcze nas/ w téy ſwoiéy prozbie/ ci ludzie tredowáci/ y inſzych po⸗zwiecznych y Chrześcijáńſkich ſpraw: á to w tych ſłowiéch Ewányeliéy/ gdy mówi Ewányeliſtá: Záſzli Pánu drógę.

☞ W doległiwości y w ciężkiéy chorobie ſwéy/ ſzukáią Páná/ y drógę mu zchodzą: á tym vczą nas/ do kogo w tákichże doległiwościách vciekáć ſye mamy: że nie do kogo inſzégo/ iedno do tegóż Chryſtuſá/ który ſye vmié nád nimi zlitowáć/ y nas vżalić: gdyż ſam był kuſzony y ſtrapiony/ náſzymi frá⸗ſunki/ które w ciele ſwym ćierpiał/ we wſzytkim ſkuſzony: bo y ci chorzy nie z inſzéy przyczyny Páná ſzukáli/ iedno áby byli vzdrowieni. Z ich przykłádu też ſye pokázuie/ że nas wielé ieſt/ którzy pewnie/ gdy ſye nam wedle myśli przywodzi/ zábaczamy Páná: á gdy nas Pan dotknie/ dopiéro go ſzukamy: y przeto náwiédzenié Páńſkié/ bywa záwſze wiernym pożyteczne/ áby o PAna Bogá dbáli/ y iego ſzukáli. Ták ſye tráfiło y w ſtárym Zakonie/ póki lud Boży miał co czynić z nieprzyiaćioły/ z Heteuſzem/ y z Iebuzeuſzem: póty ſzu⸗kali Páná Bogá/ y bali ſye go: A ſkoro weſzli w ſpokoyną ziemię/ ięli roſko⸗ſzowáć/ od woyny prożnowáć/ áli wnet od Páná Bogá odſtępowáli. Ták⸗że kiedy ié vćiſnęli Philiſtynowie/ áli oni przez Sámuelá vćiekáli ſye do Páná Bogá o wſpomożenié. Vćiſnieni od Pháráoná Królá Egiptſkiego/ płákáli do Páná Bogá/ áż ich płácz vſłyſzéć raczył. Co ſie iednák też przydawa y wiernym/ że w roſkoſzách świátá/ ledwie nie zápámiętáią PAná/ á ſkoro ié Pan vćiśnie frásunkiem y niemocą/ áli oni wołáią do Páná/ ſzukáią Páná/ proſzą z Dawidem/ Pánie nie rácz mię w gniewie twoim káráć: Smiłuy ſie nademną bom ci chorym: Wybaw mię ze wſzytkich prześládowników moich: Zchoway mię bo w tobie nádzieię pokłádam: tyś ieſt moc y vćieczká moiá/ zbáwićiél móy/ wſpomożyćiél móy/ Bóg móy/ obróńcá móy/ Róg álbo koróná zbáwienia/ álbo zdrowia moiégo/ etc. Ták Dawid do Páná Bogá ſiego wołał/ gdy nań przygody przychodziły y frásunki go trapiły. Tákże y ty człowiecze czyń/ á czyń prawdziwą wiárą/ y nie omylną nádzieią: á bez pochyby wyſłuchan będzieſz y poćieſzón/ ieſli do Oycá niebieſkiégo przez imię Syná iego wołáć będzieſz. Záſzli tedy ci tredowáci PAnu drógę/ y ſtánęli zdaleká.

☞ Zdáleká ſtoią ćiáłem/ ále prosbą y modlitwą bliſko ſye przyſtąpili: ſtá⸗li z dáleka/ bo ináczéy ſye niegodziło tym/ którzy z ludźmi nie obcowáli: znáią nędzę ſwą/ niegodność ſwą/ ſzkárádość ſwoię/ przeto zdáleká ſtoią. Aby tá pokorá w nas byłá/ ábyſmy ták przyſtępowáli do Páná/ pokornie pokázowáli iemu niedoſtátki náſzé/ niegodność náſzę/ ſzkárádość grzéchów nſzych/ którymi Páná gniewamy: któżby z nas nie był wyſłuchánym: ále hárdość náſza/ dumá náſzá/ pychá náſzá/ gdy ſye vznáć nie da/ á Pánu vko⸗rzyć/ więc też modlitwy náſzé wſtécz idą/ y żadnégo wyſłuchánia nie máią. Bliſkoć záwżdy Pan ieſt wſzytkim którzy go wzywáią/ ále tym którzy go w⸗zywáią w prawdzie. Oto ci dáleko ſtali/ á Pan ſam bliſko do nich wyſłu⸗chánim ſwym przyſtąpił/ y ony vzdrowił. A ták Piſmo powiáda: Że modli⸗twá vpokarzáiącégo ſye przed Pánem Bogiem/ niebioſá przenika/ á o ſtolicę Bożą ſye áż opiéra/ y dármo od Páná nie odchodzi: ále hárdych modlitwá rzdy nie ieſt w posłuchu v Páná: gdyż ſye Pan pyſznym ſprzećiwia/ á po⸗kornym dáie łáſkę ſwoię. Ták y ón iáwnogrzeſznik zdáleká ſtał/ á modlił ſie Pánu Bogu/ áby mu był miłośćiw: y wyſłuchan był: ále hárdy Pháryzeuſz wzgárdzón.

Stánęli tedy dla vczćiwośći/ á ſwéy niegodnośći/ zdáleká tredowáći: á ſtánąwſzy/ wołáli mówiąc: Iezuśie przykáżyćielu ſmiłuy ſye nád námi.

☞ Krótka modlitwá/ iedno węzłowáta/ ták/ że żadnégo ſłowá dárem⸗

Hebræ: 2. ver: 18.

Iudicum 2. ver:2.
1.Reg.7. v:8.& 9.
Exo:2.v:23.et 24.

Psal 6. ver:2.et 3.
Psalm: 7. versu 2.
Psalm: 15. versu 1.
Psalm: 17. ver: 3.

Psal:144. ver: 18.
Eccles: 35.ver: 21.
Iacobi 4. versu 6.
Luc:18.v:13.& 14.

nėgo w niéy nie naydźieß. W téy modlitwie tedy tych to tredowátych/ trz rzeczy káżdy ma obáczyć. Naprzód gdy mówią. IEZVSIE.

¶ Jezus/wieß że sye wykłáda Zbáwićiel: otóż naprzód wtym słowie/wy znawáią go Zbáwićielem: iuż sobie to obiecuiąc/ że ié w ich wzywániu zbá wić/ y poćießyć miał/ iáko ten/ którégo nád ich chorobą oną/ moc táką mie rozumieli/ y wierzyli/ że ią mógł vzdrowić.

¶ Potym gdy mówią PRZYKAZYCIELV. Przykáżyćielem go zową dla tego że ná iego roskazánié/ gotowi byli wßytko czynić/ co była wola iego: y pospolićie káżdégo chorégo ma być vmysł ten/ do lékárzá/ ábytho co mu roskázuie/ pilnie chował: á co mu zákázuie/ áby sye tego wystrzégał. Tákże y vczeń przećiwko mistrzowi swému we wßytkim sie ma záchowáć/ który chce z pożytkiem swoim náuki dostąpić. Prawdźiwie go thedy przykáżyćielem nazwáli: bo co iedno roskazał/ wiémy że sye to záwżdy stáło.

Math: 8. ver: 26. Roskazał wiátrom ná morzu/ tudźiéż y morzu áby sye vspokoyło: y stáłá sye pogodá. *Marci 4. ver: 39.* *Lucæ 7. ver: 14.* Roskazał młodźieńcowi vmárłému/ áby wstał zmartwych/ y wstał wnet. *Marci 5. versu 41.* Tákże y dźieweczce Jáirußowéy/który był stárßym nád synágogą Zydowską/roskazał áby od vmárłych wstáłá/y powstáłá: tákże y w inßych rzeczách á cudách/Pan záwżdy co roskazał/to sye stáło. Mówią tedy Przykáżyćielu/ iákoby rzékli/ przykaż tredowi náßému/áby znas spadł/ á my ábysmy zdrowi byli: bo wierzymy/ że sye to ná roskazánié twoie stánie: y przeto ćie prosimy/ SMILVY SYE NAD NAMI.

¶ Miłośierdźia woláią/ którzy żadnych zasług/ z którymi by sye popisáć mieli/ niémáią. Niegodność swą wyznawáią gdy smiłowánia proßą. Wiedzą że przyczyná choroby ich/ grzéchy były: bo táka zapłátą pospolićie Pan Bóg grzéchy karał/ iákom pokazał w Máryéy śiestrze Aáronowéy/ y w Królu Judskim Ozyaßu powyżßéy.

Cudnéy tu/ á krótkiéy modlitwy nas náuczyli ći ludźie tredowáći/ któréy ná káżdym mieyscu/ káżdy Chrześćijáński człowiek vżywác może. Bo iednák trudno nam w spráwiedliwośći náßéy mieć vfánié przed Pánem/ którzysmy mu w wielu rzeczách záwinili/ y trudno ináczéy do iego wzywánia pospießyć sye mamy/ iedno iego miłośierdźia proßąc á mówiąc z Dawidem: *Psal: 142. ver: 2* Nie wchodź w sąd zsługą twoim Pánie/bo niebędźie vspráwiedliwiony przed oblicznośćią twoią káżdy żywy: *Psal: 129. versu 3* bo ieśli grzéchy náße przećiwko nam záchowáné będą/ któż sąd twoy Pánie strzymáć będźie mógł? Przeto tedy káżdému Chrześćijáńskiému człowiekowi rádzę: áby w káżdéy niemocy y dolegliwośći swéy/ théy modlitwy vżywał tych tredowátych/ á wołał do PAná: JEZVsie Przykáżyćielu/ smiłuy sye nádemną: oddal móy frásunek/ odpędź moie chorobę/ vlécz móy wrzód/ záhámuy nieprzyiaćielá mego/ rácz powśćiągnąć przygód móich/ vhámuy frásowánié moie/ y we wßytkich dolegliwośćiách moich/ smiłuy sye nádemną: á gdy ták ku Pánu á Zbáwićielowi náßému wołáć/ y do niego sye vćiekáć będziemy/ miéymy pewną wiárę/ żeć nas nie opuśći/ ále wspomoże nas y wysłucha: gdyż nas słowy swymi ták do tego sam pobudza/ gdy mówi: *Math: 7. ver: 7.* Proście á weźmiećie: Czego sye téż vczymy z przykłádu tych tredowátych: Oto go prosili/áby sie nád nimi smiłował: A Pan záśie co vczynił? zaż ié dármo opuśćił? widźiß żeć nie opuśćił/ ále ié wysłuchał y poćießył: á to gdy im dáie roskazánié/ áby ßli y pokazáli sye kápłanóm/ bo iuż w drodze onéy Pan ié vzdrowić raczył mocą swoią. A to roskazánié Ewányelistá ták opisuie/

Y vyzrzawßy ié Pan rzékł: Idźćie á vkáżćie sye Kápłánom.

A Weyźrzał PAn ná trędowáté / áli wnet z nich ſpadł trąd / y zdrowymi ſye
ſtáli: y káże im do Kápłanów iść. Czemu do Kápłanów? muśi być że nie-
dármo to roſkazáć raczył? Tego odeſłánia Páńſkiego do Kápłanów/ náy-
duie ſye przyczyn wielé.

Przyczyny czemu Pan Trędowáté do Kápłanow odeſłał.

I.

¶ Náprzód: áby y wiáry y poſłuſzeńſtwá ich doświádczył / ieſliżeby byli
ták do końcá iego mocy wierzyli/ y w iego roſkazániu / zdrowie ſwé być po-
kłádáli. Roſkázuie im tedy iść do Kápłanów/ iuż iáko oczyśćionym/ áby ié
oglądáli/ y oczyśćionymi oſądźili/ á wedle roſkazánia Bożégo/ ofiáry/ y Ce-
remonie / nád nimi czynili / iáko nápiſano ieſt Leuitici w cztérnáſtym Ká-
pitulum. A przytym / áby też y oni Kápłani nieprzyiaćiele Chriſtá Páná/
o wiedźieli z vſt trędowátych/ że mocą Chriſtá PAná byli vzdrowieni / á iż
B prawdźiwie vzdrowieni byli/ áby to ſámi wyználi/ y pokazáli. Czytamy w
Piſmie o Helizeuſzu/ że gdy trędowáty Náámán człowiek pogáńſki/ y v kró-
lá ſwego zácny Hetman/ do niego przyiechał/ áby go vzdrowił: tám Prorok
nic z nim nie rozmawiáiąc / kazał mu ſye siedm kroć omyć w rzéce Jordanie/
ieſliby chćiał być zdrów: Z przodku Náámanowi było to nie miło/ y ſłucháć
Proroká niechćiał: áż potym gdy mu ſłudzy rozważyli/ że mu ſye niedármo
Prorok kazał vmyć / ále dla tego áby był zdrów / vczynił roſkazániu doſyć/
y vzdrowión był. A by był Proroká nieſłuchał/ pewna rzecz żeby był z tymże
trędem do Syryéy do Páná ſwego názad iechał. Pytaſz/ co go vzdrowiło?
Nic inſzégo iedno poſłuſzeńſtwo Prorockiégo roſkazánia. Pan náſz Jezus
C Chriſtus/ nie iednégo/ ále rázem dźieśiąći vzdrawia/ kłádźie też ná nie poſłu-
ſzeńſtwo/ y ſłucháią roſkazánia: á wtym poſłuſzeńſtwie/ gdy ſłucháli roſka-
zánia Páńſkiégo/ vzdrowieni ſą.

Leuit. 14. à verſu 1. ad 33.

4. Reg: 5. ver: 1. & à ver: 9 ad 15.

☞ Skąd ſye káżdy vczyć powinien/ że do wiáry poſłuſzeńſtwá potrzebá/
áby wierząc ſłuchał tego / co PAn po nim mieć chce. Wierzyli trędowáći że
Chriſtus mógł mocą ſwą ie vzdrowić? wiedźiał to PAn/ y dla tego też ſmi-
łował ſye nád nimi/ á przedśie kłádźie ná nie przykazánié/ áby ich do końcá
ſtałymi być y poſłuſznymi doświádczył: y cośmy o Náámánie mówili/ że go
poſłuſzeńſtwo roſkazánia Prorockiégo wiecéy vzdrowiło / niż wodá Jorda-
nowa? to też możemy mówić o tych dźieśięći trędowátych/ że poſłuſzeńſtwo
roſkazánia Chriſtá PAná zdrowymi ie tákże vczyniło. Otóż wierny niech
D obaczy/ że potrzebá y wiáry/ y poſłuſzeńſtwá tákiégo do wiáry/ ábyſmy wo-
léy Chriſtá Páná/ y roſkazánia iego ſłucháli/ chcemyli być Pánu Bogu mi-
li. To poſłuſzeńſtwo wiáry świętéy náſzéy/ Páweł S. do Rzymianow pi-
ſząc w ſobie być opowiáda/ gdy mówi: Przez Chriſtuſá Syná Bożégo wzie-
liſmy łáſkę/ y ſzáfunek Apoſtolſki / w poſłuſzeńſtwie wiáry / którą powiáda-
my między wſzytkimi narody. A do tego poſłuſzeńſtwá téyże wiáry/ Piotr s.
nas nápomina gdy mówi: Przepáſzćie biodrá myśli wáſzéy / będąc trzeźwi:
doſkonále miéyćie nádźieię/ wtéy łáſce / którąſmy wam przynieśli / gdyſmy
wam obiáwili Jezu Chriſtá. Bądźćieſz Synmi poſłuſznymi/ iż iáko ten któ-
ry was wezwał świętym ieſt / tákże y wy w obcowániu wáſzym wſzelákim/
E świętymi bądźćie: gdyż nápiſano ieſt/ Swiętymi bądźćie/ iákom ia ieſt świe-
ty etc. Tu Piotr s. poſłuſzeńſtwo wiáry opowiáda być do świętobliwośći/
y pobożnych ſpraw. Owo krótko mówiąc/ piſmo wſzytko/ y ſpráwy Páná
náſzégo/ do wiáry doſkonáłéy nas wiodąc / pobożnégo żyćia po nas potrze-
buie/ któré nam Pan Bóg/ y SYn iego iednourodzony Chriſtus ták záléca /
że ony ſwymi być powiáda / którzy czynią wolą iego. Ale o tym ieſt iuż do-
ść ná inſzych mieyſcách od nas piſano.

Do wiáry poſłuſzeńſtwá potrzebá/ áby doſkonáłą byłá.

Páweł S. mówi do Korintów. 2. Cor: 10. ver:6. in promptu habẽtes, vlciſci omnẽ inobedientiam cũ impleta fuerit veſtra obedientia.

Roma: 1. verſu 5.

1. Petri 1. à ve: 13. ad 17.

Qui non obediunt Euangelio Domini noſtri IESV Chriſti, dabũt pœnas in interitu. 2. Theſſ: 1. v:8 & 9.

Obedire ſuis Epiſtolis iubet Paulus. 2. Teſſ: 3. v:14. Ioan: 15. ver: 14.

¶ Druga przyczyná/ dla czego Pan odeſłał ty trędowáté do Kápłanów:
áby wcále obrządki zakonu ſtárégo záchował/ y Kápłáńſki vrząd/ y ich wła-
dzą z zakonu podáną potwierdźił: Dáiąc nam w tym náukę/ ábyſmy porząd-

ków/ y vrzędów od Páná Bogá postánowionych/ nie wzgárdzáli/ áni po miátáli.

Iużem powyższey pokazał / że to był vrząd Kápláński/ oczyściáć ofiá rámi tredowáte: otóż Pan nie vwłócząc/ áni vrzędowi Kápláńskiému/ áni Zakonowi Bożę[v]/tám ie odsyła / gdźie mieli być czystymi pokazáni : áby iu y Zakón y Kápłani iego /Pánu świádectwo dáli/że mocą swą/ co oni rozsą dzáli/ to ón spráwował/y vzdrawiał. Po czym iuż poznáć mieli/że to ón był ó którym Prorocy świádczyli/ być tego Messyászem/ który tákie wielkie Cudá czynił / których żaden czynić niemógł/ iedno ażby był Bóg z nim. Źle tedy Páná názywáli y fałszywie/ grzésznikiem/ y fałszywym zwódnikiem/oni Xięża którzy go widźieli / y thák wielkié cudá czynić / y przedsię ich ZAkonem y obrządkámi nie gárdźić. Ale iuż do tych to tredowátych/ co czynili zá roská zániem Páńskim/ z Ewányeliey textu przystąpimy. O tych ták mówi świe ta Ewányelia/

Ioan: 3. versu 2.
Ioan: 9. versu 24.
Ioan: 7. versu 12.
Math:27. ver:63.

Ystáło sye gdy szli: oczyśćieni są.

Posłuszeństwo ich y wiárá słowóm Páńskim/ iż im vwierzyli/ ato zdrowié im przyniosło. Vczy tu Ewányelia / że wiárá z posłuszeństwem roskazánia BOżégo doskonáłość czyni do wszelákiey spráwy Boskiey/ y do łáski miłégo Bogá. Abowiém ći tredowáći/ stą wiárą pewnie szli do PAná/ że ie ón mógł vzdrowić: y mocnie to o mocy Páńskiey wierząc/prosili zdrowia: á przedsię/ máiąc táką wiáre/ by byli nievsłucháli Páná/ y tám nie szli/kedy im kazał/zdrowiby byli niebyli. Ták im tedy wielé posłuszeństwo ich pomogło / iáko wiárá. A zá thym / pewnie y nam tego iest potrzebá / ábyśmy w Bogá Oycá wierzyli / tákże y w Syná iego iedynego PAná nászégo JEzu Christá: tudźiesz y w Duchá świętégo z Oycá y Syná pochodzącégo/ w Bogá w Tróycy iedynégo: á wierząc roskazánia iego pilnie słucháli y przestrzegáli/ chcemyli Páńskimi práwymi sługámi być.

Ale pátrzaymy iáko wdźięcznie odnieśli od Páná nászégo swé vzdrowienié/ ći vzdrowieni tredowáci. Powiáda Ewányelia/

A ieden z nich widząc iż vzdrowionym był/ wróćił sye/ wielkim głosem chwaląc Páná Bogá.

Niewdźięczność w dźiewiąći Żydowinách / wielka sye pokázuie / którzy thákié dobrodźieystwo odniózszy / wnet ie zábaczyli / áni dźięk żadnych zá nie czynili.

Pismo o niewdźięczności/ iáko ná nié Pan Bóg/ y Prorocy ś. iego nárzekáią.

☞ O Chrześćiyáninie/ kłádźie tu nam Ewányelia przed Oczy/ wielé tákich być/którzy tych niewdźięcznych tredowátych násláduią/co biorą od P. Bogá dáry wielkié:a zá nie żadnych dźięk nieczynią: ále iáko sye zás P. Bóg ná tákie skárży/ y co im zá pomsty obiecuie/Czytay v Izáiaszá w pierwszym/ tám obaczysz. Czytay y Numery w iedenastym/iáko zá ón chléb niewdźięcznie przyięty/który im P. Bóg bez ich pracéy ná puszczy dawał/ PAn Bóg ie pokarał/ że sye im było mięso bárzo dáło znáć/ którégo sye nápiéráli.

Num:11.v:18.et 20
Deut: 32. versu 6.
Psalm: 77.ver: 11
Isaiæ 1. versu 3.
Micheæ 6. ver: 3.
Oseæ 13. versu 6.
Ezech: 16.ver:15.

Strzeżmy my sye tego srogiégo grzéchu/ áby nas PAn Bóg/ kaźniámi swymi / z przyczyny iego karáć nieraczył : owszem dźiękuymy PAnu zá dáné nam dobrodźieystwá / wyznawaymy łáskę iego záwzdy / że z niego iesteśmy/ żywiemy/ y wszytko mamy / Aktu: 17. v. 28. Gdyż niewdźięczność czyni w nas niegodność do wźięcia dálszych dobrodźieystw/ y wysusza nam studnicę Páńskiego miłosierdźia. Niechay nam będźie ná przykład ten ieden Sámárytan / który poznawszy dobrodźieystwo Páná / y iego roskazánié wszechmocné/ nietylo że Páná vsłuchał/ záczym zdrowié wźiął / ále vznawszy sye zdro-

Acz téż y nád niewdźięcznymi P. Bóg opátrzność swoię pokázowáć raczy. Czytay

wym dźiekuie: która dźieke PAn od niego zá wdźieczné przyiąwßy / wiáre iego záléca: Ták pewnie kto trwa/ áż do końcá/ iáko PAn Chriſtus ſam świadczy/ Mat: 10. v. 22. zbáwión będźie. Dobrze ten począł/ dobrze y dokonał: bo dobrze począć/ á źle dokonáć/ niémáß żadnéy odpłáty od Páná Bogá: y owßem Piotr S. vczy / Iż w drodze ſpráwiedliwośći / y prawdy raz poznánéy/ kto nie trwa/ á odpada od niéy/ tedy lepiéy áby iéy był niepo= znawał. Ale iużeſmy o tym doſyć piſáli indźiéy: teraz co Pan raczy mówić/ pátrzaymy.

tay o tym/ 3. Reg: 18. v. 42. & 45. iáko Pan BOG nádzłym/ y dobrodźieyſtw Bożych niewdźiecznym Achábem Królem vczynił opátrzné miłośierdźie/ przez Eliaßá Proroká ſwégo/ gdy dał deßcz iuż dawno zátrzymány. rć.

2. Petri 2 ver 21.

Y rzékł Pan Iezus/ y zaliż nie dźieśiec vzdrowieni ſą / á dźiewiec kędy ſą:

O niewdźiecznych/ nic inaczéy iedno iáko o nieznáiomych Pan ſye pyta: iáko ſye niekiedy ſtáło w Ráiu / kiedy Pan Bóg / przed którym nic ſkrytégo nie ieſt/ pytał o piérwßégo rodźicá náßégo mówiąc: Iádámie gdźieżeś? Ták teraz tu PAN náß mówić raczy/ przed którym wßytki rzeczy odkryte ſą: A dźiewiec kędy ſą?

Genes: 3. ver: 9.

Ták też záprawdę ieſt/ gdy my PAná BOGA zábaczamy/ dobrodźieyſtw iego nie vważamy/ áni ich wyſławiamy: tedy też od Páná Bogá/ y znaiomośći iego bywamy odrzuceni: á ono/ mielibyſmy záwżdy z Dawidem S. mówić do wßech ludźi/ po káżdym nam dánym od Páná Bogá dobrodźieyſtwie: Pódźćie / ogladayćie/ á opowiém wam wßytkim/ co ſye PAná Bogá boićie/ iáko wielé vczynił Dußy moiéy. Chwálćieß/ y wielbcie Páná zemną/ á wywyżßaymy imie iego im dáléy tym więcéy. Błogoſłáwieni ſą którzy ták czynią/ iáko ten to vczynił/ o którym Pan w Ewányeliéy mówić raczył/ tymi ſłowy.

Pſal: 65. ver: 16.

Pſalm: 33. ver: 4.

Nie ieſt ználeźión/ któryby ſye zwrócił/ y dał chwałę Bogu/ iedno ten cudzoźiemiec.

Dáie chwałe Pánu Bogu cudzoźiemiec ieden / z vzdrowienia ſwégo: á dźiewięć żydowinów nic. Czemu to człowiek od Zydów wzgárdzony czyni? á Zydowie przécz nie czynią?

¶ Powiádáią przyczyne temu/ żeby Káplani ćiß/ do których ie Pan odeſłał/ tego przyczyną byli / y onym namowámi ſwymi do tego przeßkodźili / áby PAnu zá dobrodźieyſtwo nie dźiekowáli. A iednák wielkié do tego ieſt podobieńſtwo / gdyż w inßych przykłádźiéch z ſpraw ich znácznie wiémy/ iáko ſpráwóm Páńſkim ſrogimi nieprzyiaćielmi byli / y iáko zátym Cudá iego ßkárádźili: Stądże y czártóm ie przypiſowáli / iákoby PAN náß mocą ich/ ſpráwowáć ie miał: y ślepo národzonégo człowieká od tego odwieść koniecznie chćieli/ áby zdrowych oczu ſwych/ od Páná náßégo vzdrowionych/ nie wyznawał. Pewnie tedy y tym Zydowinóm vzdrowionym/ namowámi ſwymi/ y roſkazániém ſwym/ tego zábrónili/ áby Pánu nie dźiekowáli/ y dobrodźieyſtwá iemu nie przyznawáli.

I. Przyczyny czemu Zydowinowie nie dźiekowáli.

Lucæ 11. verſu 15.

Ioan: 9. verſu 24.

¶ Albo też y tá przyczyná ieſt/ dla czego ći Zydowie niewdźięcznie przyieli dobrodźieyſtwo páńſkie: áby ſye pokazáli tymi/ iákimi záwżdy byli Oycowie y przodkowie ich: bo do wßytkich dobrodźieyſtw Páńſkich/ byli niewdźięczny mi/ byli przećiwko P. Bogu ſwému záwżdy ßemráczámi: álbo iáko ie iednym ſłowem Szczepan ś. wyſłowił/ gdy im prawdźiwie powiedźiał/ że byli twárdéy krczyce/ ſerc/ y vßu nieobrzezánych: którzy ſye záwżdy Duchowi świętemv ſprzećiwiáli: ſłowo Boże/ iáko im Páweł ś. powiedźiał/ wzgardzáli y zámiátáli. Otóż tácy byli Oycowie/ tácy y Synowie ich/ y przeto y w Ewányeliéy czytamy / że záwżdy pogáni/ do wiáry / miłośierdźia y wdźięczności ſłowá

II. Przeto MOyżeß ſye modli/ áby P. BOg twárdośći ſerc ludu żydowſkiégo nie raczył pátrzyć. Deut: 9. verſu 27.

Acto: 7. ver: 51.

Act: 13. ver: 46.

Bożégo/byli ſkłonnieyſzymi niż Zydowie: co ſye nietylo ztego mieyſcá Ewányeliéy pokázuie/ ále czytay o tym v Lukaſzá S. wdziesiątym/ v. 33. y v Ian S. w czwartym/ v. 42.

1. Theſſ: 5. ver:18.
Epheſ: 5. ver: 20.

My tedy iákośmy iuż wypiſáli/ y kilákroć nápominali/ złych y zátwárdziáłych Zydów nie náſzláduiąc / ſłuchaymy Páwłá S. ktory nas ták vczy: W wſzytkim dzięki czyńcie: Dzięki czyniąc záwżdy zá wſzytko Bogu Oycu/ w imie Páná náſzégo IEzu Chriſtá. Ale iuż przypátrzmy ſye / iáko nákoniec Pan odpráwić raczył tęż Sámárytaná/ co nam ták Ewányelia opowiáda.

Y rzekł mu Iezus/ Wſtań/ á idź/ Abowiem wiárá twoiá zdrowym ćiebie vczyniłá.

Iż ná twarz leżąc Pánu dziękował/ wſtáć mu kazał. Ze też Pan wiárę záléca/ że go zdrowym vczyniłá/ ſłuſznie: bo nietylo tę wiárę mieć począł gdy do Páná o zdrowie ſwoié/ áby ié otrzymał ſzedł / ále też y zdrowie wziąwſzy/ dziek czynienim ią wyznał/ y ták ią zátrzymał/ że od Páná Chriſtuſá vzdrowionym ſye być wierzył/ á nie Ceremoniámi Zakonnymi/ álbo Ofiárámi álbo też okazánim onym / iż ſye pokazał kápłanóm: co podobno rozumieli dziewięć Zydowinów onych: ktorzy z nim byli vzdrowieni.

Czemu Sámárytan dziekuie / á nie Zydowie.

A iż ten dziękuie/ ktory Sámárytan był / á nie Zydowin: Tedy ſtąd ſye pokázuie/ Zydy/ iáko dawno przećiwko Bogu/ ták y teraz przećiwko Synowi Bożému/ zá dobrodzieyſtwá ſobie dáné być niewdzięczné: á Pogány do słowá Bożégo przykłonnieyſzé. O czym czytay w ſtárym Zakonie mieyſcá powyżſzéy nápiſáne: á w nowym/ Ioan: 4. ver: 42. Lu: 10. ver: 33. á tu w 17 wwirſzu 15. y 18.

Czego Pan vczy nas ſwą wdzięcznośćią.

Vczy też tu ná tym mieyſcu Pan náſz/ że wdzięcznie przyimuie dzięki od tego Sámárytaná/ przezeń vzdrowionégo: iż ácz ći/ ktorzy komu dobrze czynią/ máią to v siebie w zámilczeniu mieć / ále zásie ći ktorzy dobrodzieyſtwo biorą/ niemáią go zámilczáwáć / ále ná nié záwżdy pámiętáć y wyſławiáć ié: áby ſtąd dobrodzieióm ſwoim/ wdzięcznosć pokázowáli. Przeto Dawid niekiedy nárzékał/ że od chleboiedców ſwych miał przenáſzládowánié/ mówiąc: By nieprzyiaciel móy złorzeczył mi / łátwiéybych to ſtrzymał. Tákże/ by nieprzyiaciel móy/ przewodząc nádemną/ wiele mi vrągáć chćiał/ zákryłbych ſye podobno od niego: ále Xiążę moie / znáiomy móy/ ktory zemną wſpół iadł chléb ſłodki móy/ ten mię podſzedł/ oſzukał/ y zdrádził. W czym dáie znáć/ że dáleko ćięższa ieſt krzywdá od tych / kthórzy biorąc dobrodzieyſtwo / Dobrodzieie ſwóie trapią/ á niż od nieprzyiaćioł/ álbo nieznáiomych. Iáko tedy ćięſzka rzecz dobrodzieióm ćierpiéć dolegliwość od tych / ktorym dobrze czynią / álbo czynili: Ták zásie okázuie ſye ſproſna/ á nie ludzka złość/ y zápámiętáłość tych/ ktorzy trapią dobrodzieie ſwé/ y niewdzięczność im pokázuią: ponieważ y Pogáńſcy ludzie rozumni ták vczyli/ Ze Bogu/ Rodzicóm/ Dobrodzieióm/ miedzy ktorymi praeceptory/ álbo náuczyćiele kłádli/ (iákoż właſnie) nigdy nagrodá być nie może. Tákiéy wdzięcznośći tedy/ wſzyſcy dobrobierzce / przećiwko dobrodzieióm ſwym z Sámárytaná niech ſye vczą / áby zá nie vmieli dziękowáć: bo tácy nietylo od ludzi wdzięczność odnioſą / ále y od Zbáwićielá ſwego Páná Iezu Chriſtá.

Pſal: 54. á ver: 13. ad 16.

Pánie Boże rácz też to wiernym ſwoim dáć / áby zá káżdé od naświętſzéy miłośći twéy wzięté dobrodzieyſtwo / tobie wierni twoi dziękowáli: á przed wſzytkimi ludzmi ié wyſławiáli / mówiąc z Dawidem S: Podźćie / á ſłuchaycie wy wſzyſcy/ ktorzy ſye Páná Bogá boićie/ á ia wam powiém/ iáko wiele vczynił duſzy moiéy/ ꝛc. Wielbićieſz Páná zemną/ y wyſławiaymy imię iego ná wieki. Y tákby záprawdę być miáło/ że zá káżdym dobrodzieyſtwem

Pſal: 65. ver: 16.
Pſal: 33. verſu 4.

nilégo Bogá/ z osobná káżdému z nas vczynionym/ mielibyśmy śye zwrácáć do Páná dźiękowáć/ y imie iego wysłáwiáć/ z náwróconym y vniżonym sercem: ábyśmy wsobie szérszéy łásce Bożéy mieysce czynili. Do czego iednák Páwel S. ták nas nápomina do Ephezów: Dźięki czyńcie záwżdy zá wszytko/ w imie Páná nászégo Jezu Christá/ Bogu/ y Oycu. A do Tessálonicensów: We wszytkim dźięki czyńcie. ⁊c. A ták iesli czynić bedźiemy/ nie oddali od nas Pan Bóg/ łáski/ y Królestwá swégo/ iáko od Zydów niewdźięcznych odiął: ále bedźie tu nam błogosłáwił ná świećie/ á po śmierći/ da żywot wieczny w chwale swéy/ AMEN.

Ephes: 5. ver: 20.

1. Tess: 5. ver: 18.

Math: 21. ver: 43.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

I.

Dáie nam Ewányelia trzy przykłády/ kthórych násládowáć mamy: á czyni to/ z Persón tych/ które zámyka w sobie.

Naprzód: z Trędowátych vczmy śye wiáry/ w Páná nászégo Jezu Christá/ iáko w zbáwićielá wszytkich: którému żaden wrzód niebył trudny ku vléczeniu/ y niemoc żadna/ ku vzdrowieniu: miedzy którymi wrzody nievléczonymi/ był trąd tych: którzy ácz widźieli niemoc niezléczoną/ vwierzyli przedśie że od Páná miáłá być vzdrowioná: á zá te wiáre do posłuszeństwá przyłączoną/ zdrowié odniesli: bo ná roskazánié Páńskié szli kedy im Pan kazał.

Wiáry náuczywszy śye z trędowátych/ vczmy śye vczynków miłości/ z Páná nászégo Jezu Christá: który ácz wiedźiał/ iáko śye mu to oddáć miáło od Zydów dźiewiąći/ które vzdrowił/ przedśie ich niewdźięcznosci nie vważáiąc/ vzdrowił ié: á to z szczérey miłości y łáski swéy/ ná kształt Oycá swégo niebieskiégo vczynił/ który słońcu swému/ każe wschodźić ná wdźięczné/ y niewdźięczné. A pewnie nam ná przykład/ ábyśmy/ y niewdźięcznym miłość Chrześćiáńską pokázowáli.

Ioan: 2. versu 25. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Math: 5. ver: 45.

Ostátecznie z Sámárytaná dźięki czyniącégo zá vzdrowienié/ vczmy śye wdźięcznosci przystoynéy/ przećiwko dobrodźieiom wszem nászym: gdyż niewdźięcznosć/ obrzydliwa iest BOgu/ y ludźióm: iáko śye to powyższéy pokazało.

II.

Powtóre pokázuie też Ewányelia/ moc PAná nászégo JEzu Christá/ ktore o którey Prorocy pisáli/ iż miał tákié niesłycháné áni widáné Cudá czynić: o czym czytay Jsáie w śiódmym v. 14. ⁊c. y w ósmym v. 10. ⁊c. Tho dla tego/ áby go pokazáłá Emmánuelem/ y Bogiem prawdźiwym/ który z námi obcowáć miał/ y nam dobrze czynić: o czym czytay Baruch 3. ver: 38. ześmy Bogá stworzyćielá obcowniká swego ná źiemi miéć mieli. ⁊c.

III.

Potrzećié: że Pan chore ty do kápłanów odsyła: Dáie znáć że był nie przyszedł Zakonu psowáć/ y iego Ceremoniy: y dla tegóż sam ná ćiele swym/ potwiérdźił ié/ w obrzezániu/ y w ofiárowániu swoim w Kośćiele: w vżywániu báránká/ y w inszych spráwách/ które właśnie z roskazánia BOżego były: o czym masz sámégo PAná słowá/ Matth: 5. ver: 17. gdźie mówi: Nie przyszedłem Zakonu psowáć álbo rozwiezowáć/ iedno wypełniáć. Co PAn nász dla tego czynił/ iż pełnił to ná sobie/ czego powinien niebył: áby swé wierné/ z niewoléy Zakonu wyswobodźił: gdyż y Zydowie/ do tąd Zakon byli przyieli z pilnośćią pełnić/ y w nim iáko zniewoleni być/ ążby wiárą byli vspráwiedliwieni onégo/ którégo oczekawáli/ obiecánégo Abráhámowi. O czym czytay Páwłá S. do Gálátów w wtórym/ v. 16. w czwartym v. 4. y 5. y w piątym Káp: w v. 1. do 7. A miał ták trwáć áż do Janá S. Krzćićielá: bo do czásu był dan/ áby zá czásem koniec wźiął/ przez przyśćié zbáwićielá prawdźiwégo Páná Jezu Christá. Czytay o tym do Rzymiá: w 10. v. 4. do Kor: w wtóréy y w 3. Káp: á v. 11. do 17. Act: 15. v. 10. y 11.

Math: 11. ver: 13.

ALLEGORIA:

To ieſt: Táiemny pod literą zákryty wy-kład téy Ewányeliéy, co w ſobie zámyka: y iáko ſyę rozumiéć máią ty rzeczy w niéy: iáko Trąd, y trędem zárá-żeni: tákże ich odeſłánié do Kápłanów.

TRąd/ z tych własnośći któ[illegible] w ſobie ma/ iákom ie wyżßey opiſał/ znác[illegible] grzéch: bo czym trąd przed ludźmi człow[illegible] ká obrzydliwym czyni: tym grzéch iego c[illegible] ni obrzydliwym przed PAnem Bogiem: [illegible] ieſli trąd przed ludźmi dla tego brzydliw[illegible] ieſt/ że ſmrodliwym / y wewnątrz y zwiér[illegible] chu człowieká czyni: tedy pewnie grzéch[illegible] tákimże przed Pánem Bogiem być go ok[illegible] zuie / gdy áni chwały od grubogrzéßnégo[illegible] á nie vpámiętáłego człowieká / PAn B[illegible] przyymuie: áni Duchá ſwégo / w złośliw[illegible] ćiáło iego dáie. Czemu to pytaß? Látwia przyczyná z piſmá ieſt/ które p[illegible] wiáda: Kto czyni grzéch/ ze Diabłá ieſt: á Pan Bóg ſpólecznośći żadnéy [illegible] Szátánem niema: á zá tym/ y z tymi/ którzy z nim przeſtawáią. Stąd: y wßytek naród ludzki grzéchém zárażony/ w pierwßym rodźicu ſwym / wy[illegible] gnáńcem był od P. Bogá: odłączony od ſpołecznośći y od Króleſtwá iego[illegible] Ták dawni Doktorowie/ Cyryllus/ y Theophilakt/ trąd/ zá grzéch rozumieli[illegible] á Auguſtin S. trędowáté rozumié/ że znáczą ludźie ony/ którzy prawdźiwe[illegible] vznánia wiáry świętéy Chrześćiáńſkiéy niemáią / ále ią ſtułáli rozmáytym[illegible] opiniámi/ y błędy: wnich wiecéy ſye obiéráiąc/ niż w prawdźie. A ſłußni[illegible] to Auguſtin czyni: bo iáko trędowáty / ßkárádymi/ y ſmrodliwymi krośtá[illegible] mi ſye vpſtrzy: ták ten / który od prawdy odchodząc: gdy w błędliwé opi[illegible] nie ſye wda / y błędliwym náukóm vmyſł ſwóy przyłoy / záwżdzy v nieg[illegible] vmyſł/ wola / pámięć/ y wyrozumienié / á iż mam rzec wßytká Dußá/ iák[illegible] ßkárádymi z trędu krośtámi/ ieſt oßkárádzoná/ y vpſtrzoná. Bo Páweł S. świádczy/ Iż cokolwiek bez wiáry w człowieku ieſt/ grzéch ieſt. Jáko tedy od wiáry prawdźiwéy odſtąpiß/ ális wßytek w grzéchu: y ilé błędliwych opi-niy/ y náuk náśláduieß/ tylé záráženia ſwéy Dußy przydáieß.

Sapien: 1. ver: 4.

1. Ioan: 3. verſu 8. Faciens peccatū, ſeruus eſt peccati Ioan. 8. verſu 34. 2. Pet: 2. ver: 19. Auguſtinus quæſti: Euange: 2. cap: 40.

Rom: 14. ver: 23.

☞ Trąd tedy ten dwoiáki / ták grubogrzéßnictwo / iáko y obłędliwość[illegible] wiáry/ tym podobny ieſt trędowi ćieleſnéu/ że iáko trąd ćieleſny/ wkorzeniony[illegible] zárážliwie w ćiáło/ ieſt nie vléczony/ ták y zwyczáyność grzéßenia vſtáwicz-na/ y tudźież do błędu twierze myśli przyłożenié/ ſą to rzeczy ſtrudná vléczo-né/ y práwie nievléczoné: Bo o iednym piſmo powiáda/ Że grzéßny człowiek/

Iż trąd dwoiáki ieſt/ wedle duße vkázuie.

gdy w

gdy w głębokość grzéchów przyydźie/lekce ie ſobie waży: Jáko czynił Jeroboám Król Jzraelſki/y z ſwym potomſtwem/którzy ácz wiedźieli że Báłwochwálſtwo grzéch wielki był przed Pánem Bogiem / á wżdy nietylo ſámi wzgárdźili P. Bogá/y chwalili ćielce ze złota vlané/ ále y wßytek lud Jzráelſki do ták ßkárádégo błędu przywiedli: á choćiaż ie Prorocy z tego hámowáli/ſłowem Bożym nápominali; nic tego ſobie nieważyli: áż wßyſcy potym zá to w niewoli poginęli: toć vmié zwyczay á zakámiáłość grzéchu: że z trudnośćią do vpámiętánia/ y poprzeſtánia przypuśćić ma.

Prou: 18. verſu 3. 3.Reg: 12. à v: 28. ad 31. 4. Reg: 17. ver: 13. 22. & 23.

¶ O drugim záśie tędźie/ to ieſt/ o záiußeniu w błędźie w wierze Chrześćijáńſkiéy/tóż powiádam/że ieſt ſtrudná vléczony/y dla tego Piſmo święté porównywa tákié błędniki/ wilkóm. Bo iáko w wilku drapieſtwo/ pożárćié/ y mórd owiec / y inßégo bydłá/ thák przyrodzoné ieſt / że mu go żadnym obyczáiem odiąć nikt niemoże: ták w Heretyku obłędliwy/trudno ten vmyſł ma ſye odmienić/áby kiedy do błędów nie przywodźił/ y ſumnienia ludzkiégo nie záwodźił/ y nie zárażał. Y dla tego ie Páwel S. w Dźieiách Apoſtolſkich wilkámi drapieżnymi zowie/ którzy trzódźie BOżéy folgowáć niemieli: y każe ſye ich pilnie ſtrzédz / dla przewrotnośći ich: A Jan S. nie każe ich w Dóm przyymowáć/áni ich pozdráwiáć; dla tego áby wierni nie byli vczeſnikámi ſpraw złośliwych ich. Jż tedy ták pilnie ſtrzédz ſye tákich wiernym kazano / poznáć możeß/ że niedármo: znáć żeć tho wrzód/ w kogo ſye wkrádnie/ku vléczeniu trudny. Otóż lepiéy ſye go pilnie ſtrzédz/á niż namniéy z iego zárázy czego vkuśić.

Wilk/á Heretyk/ wczym równi. Math: 7. ver: 15. Act: 20. ver: 29. Titum 3. ver: 10. 2. Ioan: 1 v: 10. et 11

Ale iákóżkolwiek ieſt: Trąd ćieleſny/ zła chorobá ieſt / á przedśie ludźie ćierpieć go ſprzepußczenia Bożégo muſzą: Niemniéy trąd dußny/ dußy káżdéy zárázliwy/y ßkodliwy ieſt/á przedśie duße náße pomázuią ſye nim przed Pánem Bogiem: Bo ſmyſł/ y myſl człowiecza/ do grzéchu ſkłonna/ grzéßy przed Pánem BOgiem: Człowiek w grzéchách y w nieprawośćiách ſye rodząc/grzéßnym záwżdy ieſt. Nád to choćieſmy wßyſcy wierni Páná Chriſtuſá Syná Bożégo vználi/ przedśie obłędliwośći około wiáry iego / tymeſmy niewygłádźili: powiáda Páwel S. Z potrzeby błędy Heretyckié być muſzą/áby ći/którzy przez nie ſą doświádczeni/iáſnie ſie pokázáli: Jáko tedy z przepußczenia Bożégo przychodźi trąd ćieleſny ná ćiáłá ludzkié/ ták z náßéy właſnie przyrodzenia / grzéchy śmiertelné; á z przepußczenia BOżégo obłędliwość wiáry/ ná náße Duße przychodźi.

Genes: 8. verſu 21. Pſalm: 50. ver: 7. 1. Cor: 11. ver: 19.

Cóż tedy tácy wßyſcy máią czynić / którzy czuią że tym trędem dußnym ſą zárażeni? To pewnie co oto ći vczynili/którzy ćieleſnym trędem byli zárażeni. Ci napiérwéy/ ßli do Páná Jezuſá. Dla Bogá obácz/grzéßnému káżdému gdźież po lékárſtwo / iedno do Páná á Zbáwićielá iego JEzu Chriſtá? Bo ieſliż kto grzéßy/ácz z okwitéy łáſki/y z okwitégo miłośierdźia Bożégo / odpußczenié grzéchów bierze: ále nie przez inßégo pośrzednika / iedno przez Chriſtuſá (Matth: 1. ver. 21. 1. Joan: 2. ver: 1. et 2.) y przez rozlánié dla nas krwie iego/ którąmeſmy omyći z grzéchów náßych: iáko maß o tym Piſmá/ Matth: 26. ver: 28. Mar: 14. ver: 24. Luc: 22. ver. 19. et 20. Act: 13. v. 38. Epheſ: 1. v. 7. Coloſſ: 1. v. 14. ad Hebr: 1. v. 3. et cap: 9. v. 14. 1. Pet: 3. v. 18. 1. Joan: 1. v. 7. et cap: 2. v. 2. et 12. et cap. 4. v. 10. Apoc: 1. verſu 5.

Do niego tedy przyſtępowáć/z pewnym vfániém/w záſługách iego/wßyſcy grzéßni mamy. A nie tylko to nam przynależy/ ále y tym/ którzy ſłowy Páńſkimi y Piſmem S. chwałę Páná ſwégo/ y cześć iego/tłumią/ pſuią/ y roſprażáią: roſpuſty/á nie poſłußeńſtwá więcéy /niżli wiáry iego vcząc: Kośćioł iego powßechny tárgáiąc: y tákim/ iákokolwiek od niego obłądźili ſye/ potrzebá Pánu Chriſtuſowi zayśé drógę/y pokázáć chorobę ſwą/ vznáć błąd

 ſwóy/ y

ſwóy/ y przedśiewzięcia ſwégo poprzeſtáć : zá nie żałowáć/ y náuke fałſzywą porzućić. A iáko wſzytkim / kthórzy grubie grzéſzą / chcąli być od grzéchów ſwoich oczyśćieni/ potrzebá dobréy wiáry w Páná Jezu Christá/ y posłuſzeńſtwá Páńſkiégo/ ták y tym tego pilnie potrzebá / áby dobrą wiáre/ fałſz zárzućiwſzy vznali / y PAńſkiégo roſkazánia ſłuchali. Ale pytaſz / w czymże máią ći / ták ná Duſzách ſwoich poſzkárádzeni / tákim duſznym ſzkodliwym trędem záráżeni/ Páná Jezu Christá ſłucháć ? Pewnie w tym/ w czym go y ći ná ćiele trędem záráżeni ſłucháli : bo żadnym inſzym chorym/ których Pan siłá vzdrowił/ do Kápłanów chodźić nie roſkázował / tylo trędowátym : Znák w tym dáiąc pewnéy náuki/ że trąd ón ćieleſny/ zmázy y grzéchy duſzné znáczył/ które ſzkárádzą Duſze przed Pánem Bogiem. Kto tedy z nich chce być prózen/ ſłuchay Páná co roſkázuie onym trędowátym mówiąc :

Idźćie á vkażćie ſye Kápłanóm.

Toć ieſt lekárſtwo pewné zgłádzenia trędu duſznégo / które nie tylo w nowym Zakonie Pan Christus mieć chćiał/ ále y w ſtárym Zakonie / BOG Oyćiec/ przez Moyzeſzá ie roſkazał. Bo káżdégo grzéchu ták wiádomégo/ iáko niewiádomośćią popełnionégo/ ten ſkutek w ſtárym Zakonie odpuſzczenia był/ iż káżdy grzeſzący/ muſiał iść do Kápłaná z ofiárą/ wedle wyſtępu/ y grzéchu ſwégo : którą przyiąwſzy Kápłan od niego zá grzéch / który mu ón grzeſzący obnáżyć muſiał/ Pánu Bogu ofiárował/ zá grzéſznégo Páná Bogá prosił : y tákim porządkiem / odpuſzczenié grzéchu wſzelákiego brał. O czym czytay Lewitici od czwártégo Káp: począ́wſzy / áż do śiódmégo. Czego y Páweł S. świádkiem pewnym ieſt / że Kápłani od PAná BOgá w ſtárym Zakonie/ prze te przyczyne byli poſtánowieni/ áby ofiárámi grzéchy Żydowſkié zgładzáli. Czytay ád Zeb: 8. v. 3. et 4. w Káp. 9. v. 13. et 22. w Káp. 10. á ver: 1. ad 5.

Leuit: 4. 5. 6. 7.

Tu iuż z piſmá pobáczyć káżdy może/ że grzéſzący wſzyſcy/ z tym trędem ſwoim duſznym / do Kápłanów chodźić muśieli / grzéchy ſwoie przed nimi obnážáć powinni byli / y przez ofiáre którą od nich Kápłani ofiárowáli/ y przez modlitwe Kápłáńſką bráli oczyśćienié : y ták trąd grzéchu / z Duſz ich bywał vzdrowión.

Spowiedź człowieká Chrześćiján ſkiégo / iesli ieſt potrzebna.

☞ Pátrzmy tedy ieſli w nowym Zakonie / nie ieſteſmy do tego obowiązáni / ábyſmy tákże grzéchy náſzé / Kápłanóm obnážáli / y od nich oczyśćienia ich ſzukáli. Tego prawdę ſzczyrą ábych pokazał/ z Piſmá świętégo/ á z náuki Páná Christuſowéy vczynić to muſzę/ że trędu duſznégo náſzégo / tho ieſt grzéchu vzdrowienia ſzukáć mamy v Apoſtolſkich práwych namieſtników Kápłanów/ y Biſkupów : iáko páſtérzów Duſz náſzych / y ſprawców ſumnienia náſzégo. Piſmo nam powiáda : Iż ieśli będźiemy wyznáwáć grzéchy náſzé ; wierny y ſpráwiedliwy ieſt Pan Bóg / iż nam ie odpuśćić raczy. Y ná drugim mieyſcu mówi : Który ſpowiádáć ſye będźie: to ieſt kto wyzna grzéchy ſwoie : miłosierdźié otrzyma/ ꝛc. Gdźie ſye znácznie pokázuie z świádectwá Piſmá S. że nam potrzebá/ wyznáwáć grzéchy náſzé / chcemyli áby nam były odpuſzczoné.

1. Ioan: 1. ver: 9.

Prou: 28. ver: 13.

Spowiedź przed kim być ma.

Ale chceſz wiedźieć/ przed kim ié wyznáwáć maſz ? Látwie ſye tego z piſmá dowiéſz/ tákim ſpoſobem. Pytáy ſye/ wnet ſkoro Duchá świętégo Apoſtołowie wźięli/ gdźie poſpolity człowiek/ który przyſtawał do wiáry P. Christuſá/ chodźił ſpowiádáć ſye/ á wyznáwáć grzéchów ſwoich. Ali ćie piſmo ták náuczy : Wielé (powiáda) tych którzy vwierzyli / przychodźili do Apoſtołów/ wyznawáiąc y opowiádáiąc nieprawośći ſwoie. Tákże y Żydowie/ którzy ſye krzćili ku pokućie v Janá ś. Krzćićielá : powiáda Piſmo święté: przychodźili do Jordanu/ áby byli krzczeni/ grzéchy ſwé przed nim opowiádáiąc:

Acto: 19. ver: 18.

Math: 3. verſu 6.

á czyni

czynili to przed Janem / iáko przed głosem vprzedzáiącym Testáment no-
wy: iáko przed pewnym posłem / y przepowiádáczem Christusá Páná: iáko
przed naywiętszym Prorokiem / któremu żaden z niewiásty sye rodzący / rów-
ny nie był: Dla tego / áby náukę pociechy odnieśli: y áby sye dla vbłagánia
gniewu Bożégo / od niego żyćia pobożnégo náuczyli. Czynili zásie wierni
tóż / przed Apostoły / y iuż z więtszym pożytkiem od nich tákié náuki odnosili:
co więtszégo iest / bráli od nich grzéchów swoich odpuszczenié. Bo iuż Pan
Christus Apostołóm swoim / y zátym wszytkim ich námiestnikóm / dał moc
rozwiezowáć / y záwiezowáć grzéchy / zwiąstkiem / y rozwiąstkiem wiecznym /
tu ná ziemi y ná niebie. O czym czytay / v Mattheuszá w 16. v Janá świę-
tégo we dwudziestym.

Math: 11. versu 11.
Co zá przyczyná że sye przed Janem ś. grzechów spowiádáli ludzie.
Math: 16. ver: 19. & cap: 18. ver: 18. Ioan: 20 ver: 23.

Otóż sámo Pismo vczy / gdźie człowiek Chrześćijáński wyznáwáć grzé-
chy swoie ma: bo nie indźiey iedno tám / gdźie z nich wolen być może / y vlé-
czoné od nich sumnienié odnieść. A gdyż to być niemoże iedno v Kápłanów /
którzy ták w chorobie duszney / iáko y cielesney / pociechę máią wiernym dá-
wáć / y modlitwámi Páná Bogá błágáć / iáko masz nápisano Jákobi 5. v.
14. et 15. Tedy do Kápłanów iáko do Apostolskich namiestników / wierni
wszyscy máią sie vciekáć: grzéchy swé przed nimi wyznáwáć: od nich y lékár-
stwo y odpuszczenié bráć: trędu tego duszného przed nimi nie zákrywáć: ob-
iáżyć go / áby od niego y rozsądek ku náuce swéy / y vzdrowienié ku zbáwieniu
wiecznemu odnieśli: o czymem iednák szérzéy pisał w moim wizerunku / álbo w
Kátechyzmie wiáry świętéy Chrześćijáńskiéy / tám czytay. Tu krótko po-
kázuie / że y w stárym Zakonie grzéchy y nieprawości ludzkié Kápłani roze-
znawáli / y ofiárámi / zgładzáli: A w nowym Zakonie tákże oni są wysádzeni
od P. Christusá ná ten vrząd / áby y záwiezowáli sumnienia ludzkié / y roz-
wiezowáli: Czego czynić niemogą / áż im grzéchy odkryté będą: á odkryté
być niemogą / áż ié człowiek sam ná sie wyzna.

Vkazáliśmy / że grzéch iest trąd duszny: y kto go zbyć chce / co ma czynić.

Trąd Hæresis iest

Pokazáliśmy zásie y drugiégo duszného trędu osobliwą záráze: to iest /
obłędliwą od prawdy / y Kościołá Bożégo náukę: y z tego kto chce być vz-
drowión / pewnie tóż czynić ma / co Pan roskázuie: áby sye pokazał z tym trę-
dem Kápłánóm. Cyprzyan S. powiáda / żeby nigdy żadné rosterki / y różni-
ce w Kościele Chrześćijáńskim około wiáry nie były / kiedyby onégo pásterzá /
którégo w Kościele Pan Bóg ná mieyscu swoim przełożyć raczył / wszytko
bráterstwo Chrześćijáńskié słuchało: Słowá iego ty są. Niskąd inąd nie
wszczeły sye w Kościele (rozumiey Chrześćijáńskim) rostárgnienia / y róż-
ność w wierze / iedno stąd / iż Kápłanowi Bożemu posłuszeństwá niewyrzą-
dzáią / álbo nie czynią: áni tego do vmysłu swego dopuśćić chcą / że do czá-
su ieden Kápłan / y do czásu sędźia / ná mieyscu Christusowym iest: któremu /
by wedle náuki bożéy było posłuszno bráterstwo powszechné Chrześćijáńskié /
żadnychby rozruchów przećiwnych przećiwko Kápłanóm nie było / y żadenby
sie nád wolą Bożą sprawioną z iego osobliwégo rozsądku / y postánowioną /
do czego przystąpiło człowieká pospolitégo / y Biskupów zezwolenié / iuż nie
Biskupá / ále Bogá sámégo: sędźią niesmiał czynić. Zadenby rostyrkiem
náuki nieśmiał rozrywáć iedności Kościołá. Niebyłby żaden táki / któryby
nádętością swą / sobie sye vpodobawszy / osobną nową wiárę od Kościołá
Christusowégo budowáć miał: chybá iesliby sye nálazł táki / któryby práwie
vporu / y przedśiewźięćia był świętokrádskiégo / á myśli zátráconéy: áby ták
rozumiał / żeby bez woléy y dobrégo rozsądku Páná Bogá miał być Kápłan:
Co w Kościele Bożym być niemoże / áby bez woléy Bożéy ták poważna rzecz
miáłá sye stáć / który y o námnieyszéy wiedźiéć raczy / ꝛc. Dla tegom ty sło-
wá człowieká S. położył / áby káżdy obaczył / skąd pochodzą obłędliwośći

Skąd błędy są w Kośćiele.
Cyprianus Epistolarum lib: 1. Epistola 3. ad Cornel.

Póty słowá S. Cyprzyaná.

w wierze: Bo nie ſkąd inąd iedno ſtąd / że ſą niektórzy / którzy z owczárni Páná Chriſtuſowéy wyłączywſzy ſye / Kápłaná iednégo / y ſędźiégo iednég w Kośćiele Páná Chriſtuſowym / znáć niechcą.

Otóż maſz przyczynę obłędliwych w wierze náuk / y ſzkodliwégo rozta- gnienia. Chceſz tego wſzytkiégo złégo vyść: wyznay Kápłaná zwierzchnie byc ſędźią w Kośćiele Bożym / nie ſkąd inąd iedno z boſkiégo poſtánowieni y z iego świętey woley: á że od tego zwierzchniégo Kápłaná / vrząd Kápla ſki wſzytek w Kośćiele Chrześćiyáńſkim ieſt: y iáko od źrzódeł rzeki / ták niego wſzytká wypływa godność Kápłáńſka. Ale ieśli go wzgardzaſ trudno do inſzych vćieczkę mieć maſz: bo pychá twoiá / nieposłuſzeńſtwo dnému czyniąc / wſzytki w onym iednym wzgardza. A Piſmo święte mó Który ſye vda w táką pychę / iż niechce ſłucháć roſkazánia Kápłaná / któ tego czáſu ſłuży Pánu Bogu twému: z dekrétu ſędźiégo niech vmrze. A ty wygłádźiſz złość z pośrzodku Izráelá. To w ſtárym Zakonie maſz / iáko by obwárowáné posłuſzeńſtwo Kápłáńſkié. A w nowym Zakonie Pan m wić raczy do Kápłanów / to ieſt do Apoſtołów: Kto was ſłucha / mnie ſł cha: á kto was wzgardza / mnie wzgardza. A kto mnie wzgardza / wzga dza y onégo / który mię posłał. Y niedármo Piotrowi ś. iáko zwierzchnie Páſterzowi / y Biſkupowi / trzykroć roſkazał ſwoie owce / y báránki páść: znáć to było záraz po Pietrze / że go Pan przednieyſzym vczynić raczył / mied Apoſtoły ſwoimi: Bo zá iego powodem / Máćiey ná mieyſce Iudaſzá zdra ce / wźięt ieſt ná vrząd Apoſtolſki: maſz w Dźieiách Apoſtolſkich / w pie wſzey Kápitule: A w wtórey / gdy Zydowie zá piyáné rozumieli być o którzy Duchá ś. wźięli: gdźie Piotr ſtánąwſzy z iedennaśćią / broni ich / á rze czyni wywodząc ich / y ſwoie niewinność / y wypełnienie w nich Proroctw Ioelá Proroká. Maſz záśię Acto: 4. że też obrone przed Biſkupy Zydowſk mi czynił ſam zá śię / y zá Ianá: á czynił to iáko ſtárſzy: Y gdy znośili o ludźie pieniądze / ná żywność Apoſtolſką / kthórzy ſye náwrácáli ná wiá Chrześćiyáńſką / tám wierność w tey vczynnośći ludźi onych rozeznawał / niewierność y zdrádę karał: iáko vczynił Ananiaſzowi y Záphirze / żenie ieg Pátrz w tychże dźieiách Apoſtolſkich / Iáko Simoná onégo Czarnokśiężn ká złáiał y zgromił. etc. Y wiele inſzych rzeczy bych pokázáć mógł / w któr ſye to pokázuie / że Piotrá Pan Chriſtus miedzy Apoſtoły / przodownikiem y iáko pierwſzégo w wezwániu / ták y w ſtárſzośći / przełożyć raczył / nád inſ Co y podźiś w Kośćiele BOżym ieſt: bo tenże Piotr / Piotry á namiáſt ſwé ma / ná Stolicy Rzymſkiéy: y kto tego Piotrá nie ſłucha / w błędźie zá wżdy być muśi: á kto ſłucha / z prawdą ſye záwżdy zgadza.

Kto ſye tedy chce pokázáć z błędem obłędliwey náuki w wierze kápła nóm / kápłaná nawyżſzego pierwey niech v śiebie vważy / y iego owcą niec będźie: tedy do iego członków / y pomocników / Biſkupów / y kápłanów / niec idźie / y ſwą náukę y wiárę / iáko wierzy / niech da do rozſądku ich / niech pod do vważenia ich: gdyż ták záwżdy bywáło: co ſye pokázuie z Piſmá S. któ ré ták vczy. Ieſliby kiedy co wątpliwégo / y trudnégo w ſądźie / álbo w roz ſądku / v śiebie obaczył / wſtań / á idź ná mieyſce / które obierze Pan Bóg twó y póydźieſz do kápłanów / którzy ſą z narodu Leui (ſyná Iákobowég) tudźie też y do Sędźiégo / który ná on czas będźie: od nich pytáć będźieſz: á oni to- bie powiedzą prawdę: ſłucháyże ich / y czyń ták / iákoć roſkażą oni / które Pa Bóg twóy ná to wybráć raczył. A ty wątpliwośći o które ſye mieli rádźić byly około Zakonu Bożégo / iego obrządków / y poſtánowienia pewnych rze czy iego / które był PAn Bóg roſkazał rozſędząc: iáko miedzy winnośćią / y niewinnośćią: przyczyną / y nieprzyczyną: miedzy krwią / y nie krwią: miedzy trędem / y nie trędem.

Deut: 17. ver: 12.

Lucæ 10. ver: 16.

Moc / y władza kápłaná nawyżſzégo o kthórym Cyprian S. powiadał / pokázuie Ioan: 21. á ver 15. ad 18.

Acto: 1. verſu 15. & cap: 2. ver: 14.

Acto: 4. verſu 8.

Act: 5. v: 5. & 10. & cap: 8. ver: 20.

Deut: 17. á ver: 8. ad 12.

Rozſądek o wierze / komu przynależy.

Ale żebyś nie rzékł/ że to w ſtárym Zakonie roſkazánié było/ á w nowym tego nie potrzebá: tedy nie możeß tego mówić. Gdyż widźiß/ że około różnéy náuki y wątpliwośći w niéy/ záwżdy rády powßechné/ Apoſtołów/ y po Apoſtolech ich namiaſtków/ Biſkupów/ y kápłanów bywáły: á iżeby to prawdá byłá przypátrz ſye. Zá czáſów Apoſtolſkich/ ſkoro fáłßywi brácia/ y fáłßywi Apoſtołowie/ poczeli náuką ſwą ßkodźić: wnet Apoſtołowie/ y Seniorowie w Jeruzálem/ poſtánowili Séym: y rozſądek vczynili w rzeczách wątpliwych: á znieśli precz rzeczy niepotrzebné z Kośćiołá Chryſtuſowégo. Nád to ießcze/ Páwel S. Apoſtół/ ten ſye vczył áż w trzećim niebie tego/ co miał opowiádáć o Jezu Chryſtuſie: á wżdy porownawał náuke ſwą z Apoſtolſką náuką w Jeruzálem: y pokazáło ſye/ że tákże vczył/ iáko Apoſtołowie: Dał náuke ſwą ná rozſądek: y inßych fáłecznikow náuke obłędliwą/ ſám do nich z Bárnábą odnióſł/ áby o niéy rozſądek Apoſtolſki wźiął.
Maß tedy przykłády/ kedy czáſów Apoſtolſkich/ w rozruchu/ y w zamieſzce wiáry/ ßukano porády/ y rozſądku/ o náuce prawdźiwéy: bo nie gdźie inßiéy/ iedno v Apoſtołów/ á v Seniorów Kośćiołá Chryſtuſowégo. A po Apoſtolech/ ieſli chceß ſye przypátrzyć/ táß drogá byłá záwżdy/ á nie inßa: Bo przećiwko nowo záczetému błedowi/ nowé rády Biſkupów/ y kápłanów/ y nowé ſéymy bywáły/ które Arriuſá/ Mácedoniuſá/ Neſtoryuſá/ Sámoſetáná/ Aeryuſá/ Márcyoná/ Pelágiuſá/ Mánicheuſá/ Fauſtuſá/ Eunomiuſá/ Apollináryſá/ Euthicheſá/ Priſcilliáná/ Berengáryuſá: A ich vcznie Huſá/ Rokiecyaná/ Luterá/ Zwingliuſá/ Kálwiná/ y inße: pokazáli być/ falſos fratres/ falſos Apoſtolos: to ieſt/ fáłßywymi náuczyćielmi/ fáłßywymi Chrześćijány/ w przedśiewźiećiu ſwym vpornym/ które vbudowáli: wiecéy próżnéy ſwéy chwale folguiąc: próżnéy/ á nie wedle Bogá ſłáwie: Biſkupowi zwierzchniému/ którému przyznáwáć niechćieli porządku/ y zwierzchnośći/ wiecéy ná przeko: niż Bożéy chwale/ Bożéy ſłáwie/ Bożéy cżći/ y wielebnośći. Ale ći/ by byli o tym páſtérzu wiedząc/ o którym S. Cypryan piße/ v śiebie go ináczéy vważáli/ nigdy by ſye było bráterſtwo Chrześćijáńſkié niezáturbowáło/ y niezámießáło w tákié niezgody/ y w tákié/ wiáry Chrześćijáńſkiéy obłedliwośći. Ale wßytkiému tá winá ieſt/ że niechćieli do kápłaná zwierzchniégo: niechćieli do iego członków Kápłanów: A zá tym/ ſámi zwierzchnimi ſye Kápłany y náuczyćielmi czyniąc: ſłowá y náuke ſwą/ nie zá ſłowá y náuke/ v ludźi mieć chćieli/ ále prawie zá Bogi iákié im ie podawáli: áby im iuż ták wierzyli/ iákoby ie z vſt ſámégo Bogá ſłyßeli: y podkrytą Bożą moc/ y władzą w nich wierzyli: czym ſye v náßládowców ſwych/ záledwie nie zá Bogi być poczynili: iáko y ſámi ná śie wielékroć o to nárzekáli/ y ſobie to ná oczy ták Piſmem/ iáko y ſłowy/ wymiátáli.

Summá interpretáciéy z Allegoriéy.

A iuż krótko ſye z tego wypráwuiąc/ ták to zámykam. Jáko grzéchu káżdégo/ ſędźiámi mieć chćiał Pan Chryſtus Apoſtoły ſwoie/ y dla tego im dał moc záwiezowánia/ y rozwiezowánia ich: ták ie też/ y náuki ſwéy náuczyćielmi/ y rozſądźićielmi poſtánowił: á ten ich vrząd/ przez potomki tychże Apoſtołów/ ſpráwuie/ y áż do ſkończenia świátá/ ſpráwowáć będźie. Otóż który człowiek/ y grzéchem śmiertelnym/ y náuką obłedliwą/ záráźi ſam śiebie/ iáko tredem iákim nieuléczonym: v Kápłáńſkiégo Vrzedu ma ßukáć lékárſtwá: á z tym tredem ma ſye iemu odkryć/ chceli być od niego wolen: y od niego ma lékárſtwá ßukáć/ áby był vleczonym: gdyż y w ſtárym Zakonie ták ſye záchowywáło: y Piſmo nas vczy przez vſtá Páwłá S. Iż

Act: 15. ver: 1. 5. & á ver: 6. ad 30.

2. Cor: 12. verſu 2.
Galat: 2. verſu 2.

Acto: 15. verſu 2.

Ná toć kśiądz Láſki nárzekał/ kiedy Sákrámentárſką/ z Auguſtáńſką confeſsią zgodźić chćiał/ y zgadzał rzekomo tedy to piſał/ że ſłowá Philippá Melánchtoná/ w wietßéy wadze ſą niż ſłowá Boże.

Rom: 15. verſu 4.

cokolwiek iest nápisano/ ná náße náuke iest nápisano: ábysmy pociechą p
smá nádzieie náße ßczyćili/ do niego posłußeństwo náße przykłániáiąc.

O Kápłáńskim vrzędzie pytánie/ iáko dawny iest.

☞ Alebyś rzekł/ cóż ták zácnie wynosiß ten vrząd Kápłáński: wß
świát dawno iest ná którym ludzie żywiąc grzéßyli/ Kápłanów niémieli á
ich vrzędów vżywáli: á wżdy Pan Bóg przyymował ie do łáski swoiéy: y
wybráné ie sobie miał: choć z vrzędu Kápłáńskiégo ná grzéchy swoie/ lék
stwá żadnégo niémieli: Bo náostátek y Kápłani w stárym Zakonie dopié
sye poczęli: tákże y ich vrzędy/Ceremonie/powinowáctwá/y wßytki ich ofi
ry. Ná toć odpowiédź táką dáie/ Ze Kápłáński vrząd/y ten stan Kápła
ski/ ták stárádawnie ná świecie zásiadł: że nie tylo PAná BOgá prawdz
wégo chwalce/ ále y pogáni chwalce fałßywych Bogów/mieli záwżdy K
płany/ káżdégo wieku świátá.

LVdzie Pogáńscy Kápłany swé mieli.

O ludziách pogáńskich iż Kápłany mi
swé/Historie pogáńskié świádczą iásnie. Czytay o tym Herodotum/Titu
Liuium/y inßé: á náostátek/ wtáką powage Kápłáński stan był v pogáno
Rzymiánów przyßedł/ iż nawyżßym Kápłanem być v nich/ nawiętßa d
stoynosć byłá: stądże to przyßło było/ że Oktáwius Augustus Césarz/ czło
wiek w vrzędziéch Rzymskich/ wßytki przed sobą/ y po sobie przechodzący
ten po kápłanie náwyżßym/którégo Lepidum zwáli/ został naywyżßym B
skupem. A naywyżßégo Biskupá w Rzymie dawno przed tym Numa Pom
pilius/ dla tego był vczynił/iż iego mocy/wßytki obrządki nabożeństwá/ofi
ry/ dni święte/ Kápłani/ y Kościoły/ były poddáné. Césárz tedy August
był tákim nawyżßym Kápłanem: á niechciał go/iáko Seneká Lib: 1. de cl
mencia świádczy/ zá żywotá LEpidusowégo wziąć/ przeto/ iżby godnos
wydárciém/ y łupem niedostał/ ále właśnym potomstwem: któreby mu ty
wiecéy ku dostoynosci/ y ozdobie iego godnośći ßło.

Descripsit Hero: lib: 2. Sacerdotes Vulcani lib: 3. Sacerdotes Apis. &c

Czytay o tym Suetonium in vita Cęsaris Augusti.

Vide POlydorum Vergilium de inuentoribus rerum lib: 4. cap: 14.

Widziśże w iákie
wadze v pogánów godnosć Kápłáńska byłá/ że wielkim Césarzóm więtßé
ozdoby przymnażáłá/ y przyczyniáłá. Przeto y Cicero powiáda/ iż Senáto
rowie Rzymscy/ máiąc stáránie o nabożeństwie swym/ y wierze/ to byli po
stánowili/iżby do Hetruriéy niebyli słáni/ iedno z zácnych Rzymskich przeło
żonych fámiliy synowie/którzyby sye od támtég ludu vczyli obrządku nabo
żeństwá/y wiáry: A dla teg zácné postánowiono słáć/y w máłym pocżćie/ áb
vbodzy od nich posłáni/ ołtarzów y nabożeństwá/powagą dostoynosći vrzę
du swégo/ do pożytków/ y kupiectwá nieobrácáli.

Cicero lib: 1. de diuinatione.

Pokázuie/że Pogáni mieli kapłany swé/ y w wielkiéy cżći v nich byli.

Wspomina Plato/ i
Kápłani máią być wielkiéy powagi/ dla rzeczy poważnych y wielkich/ któ
rymi rządzą y ßafuią: y dla tego v Egiptczyków niegodziło sie żadnému Kr
lem być/ bez vrzędu Kápłáńskiégo. Powiáda Arystoteles/ iż Królowie w
spráwach Królewskich swoich/ spráwy BOżé záwżdy przekłádali/ y imi sye
obiéráli/okróm tákowych ofiár/które ná sámy Kápłany przynależáły. Po
gány tu dla tego przywodzę/ y ich spráwy/ ábych to pokazał że żaden naród
ná świecie/ iáko przez Bogá y nabożeństwá nigdy niebył/choć fałßywé Bo
gi wyznawał/ y wierzył: ták y przez Kápłaná/ którému/ y poczćiwosć przy
stoyną/ y dostátek wßeláki/ káżdy naród wyrządzał/ y dawał: á náostátek/
w nadostoynieyßéy godnosći/ stan Kápłáński v siebie mieli/ v kthórych to
pogánów/dáwnosć kápłáństwá záraz naydźieß/kiedy y Religią/álbo wiárę:
bo iáką táką mieli/ wnet Kápłany iéy kwóli stánowili: y przeto w Rzymie
Numá Pompilius wtóry Król Rzymski/ sam y Królem/ y Kápłanem był:
y Bogowi Jowißowi/ Flaminem Dialem ták rzeknącégo/ Kápłaná postá
nowił. Numá potym postánowił iednégo Kápłaná Merkuryußowi/ á
drugiégo Quirinowi. Acz Plutárchus piße/ że ießcze to był Romulus/pier
wßy Król Rzymski vczynił.

Plato libro 16. cui titulus Ciuilis de Regno.

Aristot: Politi: lib: 3. ca: 10.

A nie tylo o Kápłaniéch/ále y o Kośćieléch pracą wielką mieli pogáni/
á nawiecéy Césarzowie. Czytay Suetonium/iáko Oktáwiußá Césárzá zále

ca osobliwie ſtego/ że Kośćioły ſpuſtoßáłé/ y zepſowáné przez ogień / odnowił/zbudował/ y wielkimi vpominki nádał/złotem y perłámi drogiémi vbogáćił : o czym ßyrzéy maß w Kśięgách o żywoćie iego Kap: 29.

¶ ALe podobno długo ty pogáńſkié ſpráwy opiſuie: Czás y ſkąd ingąd chwalcóm Páná Bogá prawdźiwégo náuki pokázáć/ że nie ták dawno pogáni mogą pokázáć dawnosć ſtanu/ y godnośći Kápłáńſkiéy/ iáko BOgá prawdźiwégo wiernicy/ y chwalce. A iżes w wątpliwym pytániu ſwym powiedźiał/że w ſtárym Zakonie/dopiéro kápłani ſye poczęli. Tedyć to pokáżę/ że káżdégo od początku świátá wieku/Kápłani byli ná świećie. Gdyż vrząd Kápłáńſki/ to ma zá ſobą záwżdy z powinowáctwá/iáko nas Piſmo świeté ſtárégo Zakonu vczy/ Bogu ofiáry ofiárowáć : á ieſli to ma/ tedy zá ſpráwą ofiar / kto ie kiedy PAnu BOgu ofiárował/ á od kogo ie PAn BOg raczył wdźięcznie przyymowáć ; vrząd kápłáńſki ma być własnie poważan/y miárkowan : iż ktokolwiek táki był/ który PAnu Bogu wdźięczné ofiáry ofiárował/iuż ón od którégo Pan Bóg ofiáry przyymowáć raczył/Kápłanem był. O ofiárách mówie tákich/ które/ obrządkámi / álbo Ceremoniámi zwiérzchnimi / były Pánu Bogu ofiárowáné : o iákich maß nápiſano / w Kśięgách piérwßych ſtárégo Zakonu/ że ie ofiárowáli dwá Synowie Adámowi/ Abel y Káim: którzy ácz bráćia byli/iednych rodźiców dźieći/á wżdy w ofierze ſwéy gdy ofiárowáli obádwá Pánu / ieden był wzgárdzony / y ofiáry iego / Jáko Káim : á drugi Abel/ był przyiety. Otóż ieſli od ofiar kapłan ma byc rzeczony/tedyć y ći dwá kápłani byli/ bo Pánu Bogu ofiáry ofiárowáli. Ale iż od iednégo byłá ofiárá wzgárdzona/ á od drugiégo przyieta ; znák tho był/ który był Pánu Bogu przyiemnieyßy / y którégo chćiał mieć w poczćie práwych kápłanów ſwoich : Bo Káymá ták wzgárdźił/ przećiwko Ablowi/ iáko niékiedy potym wzgárdźił Koré/ Dátaná/y Abironá/ przećiwko Moyzeßowi/ y Aaronowi/ które ſobie był obrał.

Geneſ: 4. v:3.4.5.

Num:16.v 5.et 24

Pátrzże nád to/ co Piſmo świeté powiáda o Enochu y o Noe/ ći zá żywotá ſwégo podobáli ſye Pánu Bogu. A iż ſye Pánu Bogu podobáli/ ofiáry iemu ofiárowáli : y iáko kápłani práwi Páná Bogá ſwégo / od Páná Bogá poſelſtwá y rozmowy odnośili.

Gene:5.v:24.cap: 7. ver. 1. & cap: 8. verſu 20.

Potych był Melchiſedek / który przed Abráhámem żył trzyſtá y dźiewięć dźieśiąt lat/ którégo/ iáko świádczy S. JEronim świety Zydowie rozumieią być Semá Syná Noego. Ten Krolem będąc w Salem : tho ieſt w tym mieśćie które potym Jeruzálem przezwano było : wedle świádectwá Piſmá świetégo : był Kápłanem nawyżßégo BOgá. A práwie kápłanem był ; bo ſwą ofiárą/ którą zá zwyćieſtwem Abráhámowym Bogu ofiárował / á potym ABráhámowi / iáko zwyćiezcy pięći Królów/ dał/ á tá byłá/ chléb/ y wino ; iuż znáczył ofiáre Zakonu nowégo/ y Kápłaná Chriſtuſá Syná Bożégo : który pod zwiérzchnimi oſobámi chlebá/ ywiná / ofiáre ćiáłá/ y krwie ſwéy poſtánowić miał/ y poſtánowił : czego wierni iego ſą świádkámi : Ze/ iáko Dawid S. świádczy/ On ieſt (to ieſt Pan Chriſtus) Kápłanem/ wedle porządku Melchiſedekowégo ná wieki. O czym czytay Páwłá s. do Zydów w Káp: piątym : á czytáiąc przypátruy ſye dáléy / náydźieß że temu to Kápłanowi Melchiſedekowi Abráhám począł dźieśięćiny dáwáć / iáko Piſmo świeté świádczy/ w Kśięgách piérwßych Moyzeßowych/w czternáſtym Káp : v. 20. Pytayże ſye Zydów / y ich Rábinów : ći powiádaią y pißą / że do ſámégo kápłáńſtwá Aaronowégo/wßyſcy piérworodni znarodu Noego/ Kápłani byli : á nie tylo Kápłáńſki vrząd mieli / ále też y oſobliwé odźienię do chwały Bożéy/ y do vrzędu ſwégo kápłáńſkiégo / mieli od Bogá dáné. Stądże y pirworodnych wßytkich rzeczy Pány byli/które potym Jákob/brát młodßy/ v Ezau/ brátá ſwego był kupił : czytay Geneſis 25. v. 33.

Geneſ: 14. ver:18.

Pſ: 109. v:4 & 5.

Hebr:5 v:6.et 10.

Dawność tedy stanu kápłáńskiégo/y iego wszedybyłość pokázuiąc/ to
kázuie / iż rázem ná świećie ten stan sye począł / skoro sye ludźie rozmnáż
poczeli: Nie od Aároná w stárym Zakonie / ále iesżcze od Ablá spráwiedl
wégo: y ták potomstwem szedł w przyrodzonym Zakonie / áż do pisánégo.
W ktorym to Zakonie przyrodzonym/ ludźie S. y Pánu Bogu mili/ vżyw
iąc vrzedu kápłáńskiégo / zá grzéchy swé ofiáry czynili: Czynili y modły d
Páná Bogá: co mieli zá osobliwé grzéchów swoich lekárstwo / przez któ
błagáli gniéw Boży. Ono Káimá zá grzéch iego iż zábił brátá: iż niemi
iuż kápłaná/ coby był ofiárowáł/á ofiárą iemu Páná Bogá vbłagał/ bo g
był zámordował/ tedy Pan Bóg sam iego grzéch gromił / y karał: przekl
tym go vczyniwszy ná ziemi. A iż ofiáry ofiárowano w Zakonie przyrodz
nym zá grzéchy/ y ku chwale Bożéy/ tedy ćie tego/ ofiárá Noego / Genes:
náuczy: która ták była wonna/y wdźieczna Pánu Bogu/że sye pan Bóg sł
wy swymi zárzékł więcéy świátá kárác potopem dla grzéchów. Masz y dru
przykład/y tego dowód z Iobá: Czytay pierwsze iego Kápitulum/tám na
dźiesz/że Iob człowiek spráwiedliwy/wiedząc biesiády być máło pobożné/ki
dy synowie iego biesiády czynili/ón ofiáry zá nié ofiárował/áby ié P. BOg
poświecał. Otóż widźisz / że vrząd kápłáński / był pożyteczny záwżdy l
dźiom/do vbłagánia Páná Bogá/ zá grzéchy ich: y to mieli lekárstwo pe
né/ktorym sumnienié swoié przed Pánem Bogiem léczyli.

> Genes: 4. à ver: 9. ad 16.
>
> W Zakonie przyrodzonym ofiáry ofiárowano zá grzechy.
>
> Gene: 8. v: 20. et 21
>
> Iob 1. versu 5.

W Zakonie tedy przyrodzonym/ gdym pokazał dawność stanu kápłá
skiégo/y vrzedu iego potrzebe/y powage: Rozumiém/ że Aáronowégo K
płáństwá dowodźić mi máło potrzebá/ bo go pełno w Pismie: ktore to A
ronowé kápłáństwo trwáło/z swoimi obrządkámi/ áż do Iezu Christá/któ
sye stał Kápłanem/naprzód ná krzyżu/ofiáre ćiáłá swego zá nas ofiáruią
y krwią swą rozlaną / krew bydlęcą Aáronowe zgłádzáiąc: swą krwią n
bydlęcą nas odkupuiąc/y grzéchy nasze tákże zgłádzáiąc: ktoréy to krwáw
raz vczynionéy ofiáry ná krzyżu / nie krwáwy Wizerunk y prawdźiwy/ me
iego w sobie wyrażáiący / nam zostáwił/ wedle porządku kápłáństwá Me
chysedekowégo / w ofierze chlebá y Winá: iáko to Páweł S. wywodźi d
Zydów pisząc. Co iesli chcesz szérzéy czytáć? Czytay nász Káthechyzm wiár
S. Chrześćijáńskiéy/ gdźiesmy o Mszéy pisáli/ tám to széroce sye pokazáło.

> Kápłanem Christus Pan nász iáko iest.

¶ Masz tedy człowiecze wierny/pokazánié prawdźiwé z Pismá S. co ies
vrząd Kápłáński/y co nań przynależy: iáko ten stan iest dawny/y ná co był
y iest powinny. Day to Pánie Boże/ áby kápłani vważáli/co im przynależy:
ábowiém przynależy im mądrość / vmieiętność / dobrych obyczáiów zupeł-
nosć/ żywot ná świećie bez zmázy/ praca o tych/o ktorych zbáwieniu sye stá-
ráią / y o vrzedźie swym / áby go zupełnie záchowáli: gdyż oni Kápłáństwá
Christusowégo vrząd/ná sobie odnoszą: á co Pan Christus/nawyższy Kápłan
raz vczynił ná krzyżu/ y raz ofiárował: to oni záwżdy w Kośćiele iego/wła-
snym Wizerunkiem pokázuią: ofiáre one iego/raz vczynioną/ná pámięć przy-
wodząc/y spráwuiąc: W nich ábowiém kápłáństwo Christusá Páná trwa/
y trwáć będźie áż do skończenia świátá. Prośmysz tedy Páná Bogá / áby
nam Kápłány godné dał/ktorzyby trąd grzéchow vmieli rozsędzáć/y léczyć/
kthórzyby náuke dobrą od złéy / vmieli rozeznáwáć: práwymi lekárzmi dusz
ludzkich byli: ktorychby ludźie vrząd znáiąc/ ich słucháli/ y ná ich náuce prze-
stawáli: po obłędliwych náukách sye nie tułáiąc/áni sye imi vwodząc.

Day to nam Pánie Iezu Christe/Królu wieczny/y synu pra-
wdźiwy iednourodzony Bogá Oycá z Duchem
Swiętym/ AMEN.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Pietnasta po Tróycy S. wedlug opisánia Mátheuszá S: w Kápit:6.

ZAden niemoże dwiemá PAnóm służyć/ bo álbo iednego bedźie miał w nienawiśći/ á drugiego bedźie miłował/ álbo od iednego wszytko wdźiecznie przyymie/ i drugim wzgárdźi. Nie możećie záraz Bogu służyć y mámmonie. A przetóż powiadam wam/ ábyśćie wielkiey troski nie mieli o żywot wász / cobyśćie iedli / á ni o ćiáło wásze/ w cobyśćie ie przyobléc mieli. Y zaliż nie iest płatnieysza Duszá niżli pokarm/ y ćiáło niż odźienié? Poyźrzyćie ná ptaszki niebieskié/ żeć áni śieią/ áni żną/ áni zbiráią do gumná/ á Oyćiec wász Niebieski żywi ie. Y zażeśćie wy nie ważnieyszy niżli ći? A kto z was mysląc może sobie wzrostu swégo áby ná łokieć przyczynić? Tákże o vbierzéch czemu sye troszczećie? pátrzćie ná lilie polné iáko rostą/ téć áni robią/ ani przędą. A wżdy wam powiadam / iż áni SAlomon we wszytkiey chwale swéy nie był ták przybrány / iáko ieden z tych. IEsliż wiec te trawę

polną/ktora dźiś ieſt/á názaiutrz bywa w ſtóg wrzucona/ Bóg ták przyodźiewa: iáko nie wiecéy was małowiárkowie? A ták tedy nie ſtáraycie ſye/ſámi w ſobie mówiąc: Coż bedźiemy ieść/ álbo co bedźiemy pić/álbo w czym bedźiemy chodźić/boć ſie tylko o tym pogáni ſtáráią. Abowiem wie oyciec wáß niebieſki że wam tego wßytkiego potrzebá. Przetho napierwéy ßukaycie Króleſtwá Bożego/y ſpráwiedliwośći iego/á té wßytkie rzeczy bedą wam przydane.

W O wieść dźiśieyßéy Ewányeliey v Ewányeliſty który ią opiſał/ wnet zárázem ieſt nápiſána po oney roſpráwie y náuce/ ktorą PAN miał do Zwolenników ſwoich/ około Zakonu ſtárégo wypełnienia: áby ſpráwiedliwość ich byłá obfitßa/ niż Pháryzeyſka: gdźie ich náoſtátek pan vczył modlitwy/ poſtu/ y iáłmużny: iáko ſye modlić/ iáko pośćić/ y iákoby iáłmużne dáwáć mieli. Otóż ty słowá Ewányeliey dźiśieyßéy/ wźiete ſą z onégo kazánia/ które ieſt opiſáne v Mátthéußá s. od piątégo áż do ſiodmégo Kapitulum. A poniewáßże to iedná náuká byłá zdrugiémi/ tedy/ kiedy ſye kto przypátrzyć chce rzeczy dźiśieyßéy Ewányeliey z pierwéy położonymi słowy páńſkiémi/vyźrzy to/ że iedná rzecz zdrugiey płynie: Ato obacz. Vmyſł páńſki ten był/ áby ßczérze náuczył modlitwy/ poſtu/ y iáłmużny czynienia bez wßelákiey przyſády/ ktorą Pháryzeußowie iáko pokryći ludźie czynili: Bo chwały ludzkiey/ y świetobliwośći ſwoiey/ z tych pobożnych ſpraw/ v ludźi łowili: Co im ná oczy ich pan wymiátáć raczył: że czynili poſty/ iáłmużny/ y modlitwy/ áby byli widźiáni: Bo y dla tego dáiąc iáłmużne/ kazáli trąbić przed ſobą: modlili ſye ná vlicách/ áby byli widźiáni: wyciągáli tákże twarzy ſwoie gdy poſt pełnili/żáłobliwie chodząc/ ſmutné twarzy pokázowáli: ták á nie ináczéy rozumieiąc/ iedno iżeby Pánu Bogu prawdźiwie ſłużyli: á oni wiecéy chwale tego świátá ſłużyli. Służyli też y pożytkóm ſwoim/ áby pokrytym y zmyślonym nabożeńſtwem/ domy vbogich wydźiérali/ wdowy y śiéroty wyćiągáli/ do podatków y dánin nieznośnych. Co PAn náß Jezus Chriſtus widząc/ nie tylo że ſwoich náślá-dowców wiernych/vczy prawdźiwie Pánu Bogu ſłużyć/w pośćie/w modlitwie/ y w iáłmużnie: ále też vkázuie/ że którzy ták nabożeńſtwá vżywáli pokryćie/á chćieli tego po ludźiách/áby ie rozumieli zá prawdźiwé chwalce Bożé: że oni wßyſcy nie Pánu Bogu ſłużyli/ále świátu: gdyż we wßytkich pobożnych ſpráwách/ niemoże żaden y świátu ſłużyć/ y PAnu BOgu: chwale próżnéy tego świátá/ y chwale BOżéy: bo ieſliże w docześnych poſługách/ żaden ſłużyć niemoże dwiemá Pánóm/dáleko wiecéy w dußnych. Otóż Pháryzeußowie ſłużąc świátu/ y chwále iego: Bogu ſłużyć niemogli.

Math: 23. ver:14. 16. & 18.

¶ Przypátrzże ſye y dźiś ſpráwóm ludzkim: ázá tákich wiele nienáydźieß/ którzy poſt ſwóy/ ieśli go poßczą/ nie ná to obrácáią/ áby ćiáłá ſwego y bujnośći iego powśćiągneli/ ále dla tego/ żeby mießkowi pofolgowáli/ y áby mniey wyßło? Náydźieß y tákie/ którzy ácz ſye modlą pánu Bogu/ wiecéy iednák o rzeczy docześné páná proßą/niż o dußné. Wiec y tych śiłá ieſt/ktorzy iáłmużne dla tego nie dáią/ áby nie zvbożeli. Azá máłá ieſt praca náßá/około brzuchá náßégo/ około téy máietnośći tego świátá? że wiec vbo-

i/ nie tylo áby ſye pożywić miał/ ále trudno od ſkwiérku wybiégáć ſye ma. [c]o to ſpráwuie? zbytek/ roſkoßy/ rozruta dárów Bożych/ y obżárſtwo. [K]to tedy/ w tych cnotliwych ſpráwách / ktorych nas Pan náuczył: to ieſt/ [w] modlitwie/ w poście/ w iáłmużnie / inákßy ſkutek / inákßy obyczay náy-[d]uie/ á nie ten do którégo ie obrácáć ma: ten iuż dwiemá PAnóm w nich [s]łuży/iáko Pháryzeußowie ſłużyli/do których był Pan náß to przyſłowie czy-[n]ić raczył/ obłudę ich pokázuiąc. Przeto Boſkié roſkazánia/tákim vmyſłem [m]áią być czynioné/ iákim ſą podáné.

¶ Ale ießcze Pan náß y czego wiecéy w dziśieyßéy Ewányeliéy nas vczy: [B]o nie máłymi dowody/ do opátrzności Bożéy nas przywodząc/ pokázuie: [ż]e Pan Bóg ma ſtáránié o nas/ y pracą: która kiedyby niebyłá / náßá pra-[c]a/ y náßé ſtáránié/ niebyłoby nam pożyteczné. A ſłußnie Pan/ pracą náßę [ch]ce być podległą opátrzności Bożéy/y błogoſłáwieńſtwu iego: bo wiedźieć [t]o raczył/ że ćiáło/ y chuć człowiecza ták rozumié/ że zá więtßym ſtáránim/ [w]ietßą pracą y więtßym vśiłowániém / więtßy pożytek iemu przychodźi: á [n]á boſkié błogoſłáwieńſtwo/ máło/ álbo nic niebaczy. Niechce tedy PAn [w]iernych ſwoich tákich mieć/ iácy pogáni byli / którzy Páná Bogá ſtworzy-[ć]ielá ſwego nieználi: ale chce po nich / áby PAná BOgá znáiąc / od niego [w]ßytkiego dobrégo ßukáli/ y iego opátrzności / ſpráwy ſwoie zlécáli: gdyż [t]o człowiek Chrześćiáńſki ma wiedźieć/ iż iáko go Pan Bóg z duße/y z ćiáłá/ [d]woiákiéy iſtności ſtworzyć raczył / ták go théż dwoiákiemi dobrámi/ zá-[w]żdy opátrzyć gotów: iákóż iednák y tymiż go záwżdy opátruie.

Bo ćiáłu człowieczemu/ dał źiemię/ dał żywioły/ y z źiemie rzeczy ſie ro-[d]zącé: dał słońce/ miéśiąc/ gwiadzy/ y wßeláką niebieſką poſługę. Ná źie-[m]i záśie / źwiérzetá iemu poddał do pożytku: iáko to Dawid świádczy mó-[w]iąc: Wßytkoś poddał Pánie Boże pod nogi iego: owce/ woły/ y wßytek [z]wiérz polny/ ptaki/ ryby/ ꝛc.

Dał też Pan Bóg Dußy náßéy/ Duchá ſwégo świetégo/łáſkę ſwoie/ á [n]áwie dał ſam ſiebie:gdy iéy dał wieczné Króleſtwo zſobą.Owo wßytko co [c]złowiek ma/od P.Bogá ma: á iż od tego/á nie od inßégo wßytki dáry ćie-[le]ſné y dußné ma/ tedy tego mu potrzebá/ áby to záwżdy przed oczymá ſwoi-[m]i/ y w myśli ſwoiéy miał/ że tych wßytkich dárów Bożych/ otrzymáć nie-[m]oże/ okróm tego Páná/ który mu to dał. Ma tedy wiecéy od Páná Bo-[g]á pomnożenia ich ſye ſpodźiewáć / y od niego tego ßukáć / á niżby z śiebie/ [á]lbo ſpracéy ſwéy / miał ie ſobie przyczytáć. Ale ßérzéy ſye tego náuczymy [z] Ewányeliéy S.którą ták Máttheuß S. záczyna.

Zaden nie może dwiemá Pánom ſłużyć.

Powiádáli ták Pogáni / którzy máło Páná Bogá Stworzyćielá ſwégo [z]náli/że dwie rzeczy przećiwné/rázem zoſtáć ſye nie mogą: á ſłußnie: bo y ro-[zu]m tego ſam vczy. Otóż zá tym tho iść muśi / że y dwiemá Pánom ſobie [p]rzećiwnym/ żaden ſłużyć nigdy nie może.

¶ Tákich różnych Pánów/Piſmo S. nam doſyć pokázuie. Mówi świe-[t]y Jákub/Ze wßytki świátá tego złé ſpráwy/przećiwné ſą Bogu. Otóż Bo-[g]u/ y świátu/ to ieſt/żądzóm świátá tego/żaden nie może ſłużyć. Przyczyná [ie]ſt tá: że świát máiąc ſwé przyſmáki którymi ſye para / przećiwi ſye Pánu: [B]o cokolwiek ieſt ná świećie/ ieſt żądza oczu/ żądza ćiáłá/ á pychá żywotá: [k]to ſye w tákich przyſmákach świátá kocha/przyiaćiel świátá ieſt/świát go [m]iłuie: bo iego táki człowiek ieſt.

¶ Pokázuie ießcze Piſmo świeté/ być y drugié różné PAny ná świećie/á [t]áwie w ſámym człowiecze: to ieſt/pokázuie / że dußá y ćiáło/ſą ſobie prze-[c]iwnymi. A przeto Páwel S. mówi/ Którzy w ćiele ſą/ Pánu Bogu podo-

Opátrznośc Bo-zą około nas po-kázuie.

Opátrznośći Bo-żéy wßytko poru-czáć mamy.
Pſalm:54. ver:23.
która ieſt przy nas począwßy z żywo-tá mátek náßych.
Pſal: 138. verſu 13.
A którzy wiáry o niéy nie máią/ ći iéy nie vznáią / y zginą.

W niebeſpieczno-śćiách opátrz-nosć BOża ieſt nád ſługámi ie-go / przykłády w Jozephie. Geneſ: 39. ver.2.& 21. & cap: 41. ver: 40.
W Agár/miłoſni-cy ABráhámo-wéy gdy vmierá-łá od głodu zdźię-ćiećiem. Gene:21. à ver: 17. ad 21.
W Eliaßu / gdy go krucy karmili 3. Reg: 17. ver:6.

Też opátrzność PAN opowiáda ſługom ſwym.
Pſal: 144. ℣. 15. & 16.
Pſal: 146. verſu 9.
Prou: 19. ver: 14. & cap: 25. ver.21. & 22.
Malach:3. ver:10.
Ariſto:9. Metaph.
Iacob:4. v:4.et 5.
1. Ioan. 2. ver:16.
Ioan: 15. verſu 19.
Roma: 8. verſu 8.

Galat: 5. ver: 17.

báć ſye niemogą. Przyczyná tá ieſt/ z tegóż Páwłá S. Abowiem duſzá po-
żąda przećiwko ćiáłu/ pożądliwośći BOże: á ćiáło pożąda przećiwko duſzy
pożądliwośći ćieleſné. Pytaſz czemu? Tenże PAwel S. ćie náuczy gdy po-

1. Cor: 2. ver: 14.

wiáda: Bydlecy człowiek/ niemoże pobáczyć tych rzeczy/ które ſą BOże.
Bydlecégo człowieká rozumiéy/ któremu świát ten ieſt wſzytká myśl: á
roſkoſzy iego wſzytká praca y ſtáránie.

¶ Potrzećie Piſmo pokázuie rózné Pány być/y ſobie przećiwné: PAN

2. Cor: 6. ver: 15.

Bogá/ y Szátáná. To vczy Páwel S. gdy mówi: Zádnéy zgody niéma
miedzy Bogiem y Szátánem. Przyczyná tá ieſt/ że róznéy woléy/ y róznég
roſkazánia ſą. Bo P. Bóg potrzebuie/y chce áby mu ſłużono w czyſtośći ży-

Ioan:12.v:35.et 36.
Rom: 13. ver: 12.
Pſal: 100. ver: 7
Lucæ 18. ver: 14.
Iob: 41. verſu 25.
2. Tim: 2.ver:24.

wotá: Szátan w wſzetecznośći. Pan Bóg chce mieć poſługe ſwoie w świ-
tłośći dobrych vczynków: Szátan w ćiemnośći grzéchów. PAn BOg ch
ſługe mieć pokornégo/ bo w domu iego niebedźie mieſzkał pyſzny człowiek
y ten który ſye vniża/ bedźie powyżſzon: á ſzatan prágnie po wſzytkich pych
bo ón ieſt Królem nád wſzytkimi Synámi pyſznémi. Nádto ieſzcze PAN
chce zgody y miłośći miedzy wſzytkimi ſwymi; bo ſługá miłégo BOgá ni
ma być ſwarliwym; gdyż Kośćiół Boży tákowégo obyczáiu niéma/1. Ko
11. verſu 16. á Szátan zás ieſt Pánem wſzytkich zwad; bo y w niebie ią n
lazł: wſzytkich niezgód; bo ſye w pokoiu nigdy niekocha/ etc. Ty ſą tedy prz
czyny dla czego/ miedzy Bogiem/ y Szátánem zgody nigdy być niemoże.

☞ Poznawſzy tedy z Piſmá świetégo róznośé poſług miedzy niezgod
wémi Pány/ ſłuchaymy też tu Páná náſzégo w Ewányeliéy/ który też ná
wyżſzéy omienioné Pány inſzé pokázuie/którym tákże iáko niezgodliwym p
nóm ſłużyć niemożemy: A ty rózné Pány/ ták Pan pokázuie.

Niemożećie BOgu ſłużyć y Mámonowi/ to ie bogáctwu.

Czemu to náſz Pánie? Powiáda Pan że dla tego.

ALbo iednégo bedźie miał w nienawiśći/ á dru giégo bedźie miłował: álbo od iednégo wſzytko w dźiecznie przyymie/ á drugim wzgárdźi.

Mammon po Syriyſku y Cháldeyſku/to ieſt/ co po Grecku Plutos/ po náſzemu/ bogáctwo ábo obfitá máietność/pieniądze.

Przyczyná ieſt przyrodzona: bo przećiwnych rzeczy / przećiwné ſą ſpr
wy. Tákże y tu/ kto ſie w mámmonie kocha/ á łákomie go zbiéra/ ten w B
gu ſwoim kocháć ſye niemoże. Czemu? Dla tego że Mámmon/y Pan B
rózné rzeczy roſkázuią.

I.

Pan Bóg każe ſwoie włáſné ſpráwiedliwie zebráné dáwáć niedoſtátec
nym/ ábyſmy tym ſkárbili ſobie w niebie. Mámmon każe/ ábyś źle dóbr n
bywał/wydźiérał/vbogie łupił/y dárł ich máietnośći:ábyś tym wiecéy zeb
y ſkárbił.

II.

Pan Bóg każe/ ábyś porátował brátá twego/ y bliźniégo twego vp
dłégo/ twą máietnośćią/ áby potrzebuiącégo podpomógł. Mámmon k
zbiéráć/chowáć/nikomu nie vdźiéláć/ ſáménu przemiéráć/ nierzkąc żeby p
trzebuiącému dobrze dźiáłáć.

III.

Pan Bóg każe/ ábyſmy iemu ſámému vfáli / w nim nádźieie pokłádá
do niego ſye vćiekáli w potrzebách y w doległiwośćiách náſzych/ á z boiázn
iego wſzytko poczynáli/ y o wſzytko ſye ſtáráli. Mámmon każe/ábyſmy p
niądzóm vfáli: bogáctwy wſzytkiégo rátunku ſzukáli: ná przygode wydar
z vbogich/ ſkąpo chowáli: y wſzelákim nieprawym obyczáiem nábywáli
nábywſzy/áby nam tylé nie doſtawáło/ilé mamy/ iáko y ilé ieſzcze nie mam

¶ A bacząż łáſki wáßé / różnosć Pánów tych ? á gdyż widźicie że ták ró-
żni ſą w ſwym roſkázowániu/ tedy może káżdy obáczyć/że miedzy tákimi pá-
ny/zgodá trudna. Krótko tedy pokázuie : Że nieſpráwiedliwy bogáty/któ-
ry Mámmoná nieſpráwiedliwégo ſłucha/nie może być ſługą miłégo Bogá:
ále Mámmon iego ieſt Bóg. Bo ſługá Bogá wßechmogącégo/ieſli práwie
ſłuży Pánu Bogu / wierzy weń : vfą iemu : boi ſye go obráźić : rad zezwala
ná iego roſkazánié / ſtára ſye áby nie wykróczył z niego wniwczym : żywot
ſwóy y ſpráwy ſwoie wßytki ſtoſuie do woléy iego. Kto záſie ſłuży Mám-
monowi/ iuż iego vfánié w pieniądzách : iuż wiárę ſwą pſuie drapieſtwem/ y
łákomym nábywánim : ſerce y chuć ſwą do łákomſtwá obráca : ná bogác-
twách ták poléga/ że w nich ieſt iego mysl/iego nádźieiá/iego vfánié : á iego
wßytko ſtáránié/w nocy/y we dnie/o nim vſtáwiczne myslenié. ꝛc. Otóż wi-
dźiß Chrześćiyáńſki człowiecze / iáko nieſpráwiedliwy bogáty / nie może być
ſługą Bożym/ y Mámmonowym.

Chceßli tedy ſługą miłégo Bogá być ? Muśiß tego Mámmoná Czár-
tá / w nienawiśći mieć : muśiß go nienayźrzeć : gdyż też żadnégo człowieká
ták zápámietáłégo nie naydźieß / by nagorßégo / áby ſye kiedy do tego przy-
znał / żeby Czártá miłowáć miał : y owßem nienayźrzy go / powiáda káżdy
zeznánim ſwoim / á BOże day / áby y náßládowánim : bo gdźie ſye kto do
którégo miłośći przyznáć niechce/tedy go też tenże w nienawiśći mieć muśi :
ále ieſli tego kogo nienawidźi náßláduie/tedy ináczéy być nie może/iedno że to
ná wzgárdę czyni onému/ do którégo ſye zna/że go miłuie. Otóż ieſli káżdy
wyznawa/że Páná Bogá miłuie/á Szátáná nienayźrzy ? á przytym Szátá-
ná / y iego złéy Mámmony náßláduie : ten Páná Bogá do którégo miłośći
ſye ozywa/wzgárdźić muśi : bo go do końcá porzućić nie może.

¶ Ale czemu Mámmonę/ to ieſt bogáctwá/ Szátánem zowę pytaß ? A
zaż bogáctwá ták złé ſą / żeby Szátánowi miáły być porównáné ? Ná to/
tákći odpowiádam. Kto ſłuży Mámmonowi / to ieſt bogáctwóm / ſłuży
Czártowi : bom powyżßéy piſał czego Mámmon vczy/ y w czym ieſt Pánu
Bogu przećiwny : ábowiém gdźie ieſt ſkarb náß/tám y ſerce ieſt náße. Otóż/
kto ſerce do bogactw przyłoży/kto ich niepobożnie nábywa/ná nábytych ták
poléga/ że do ßczéréy pobożnośći dla nich/ do żadnégo miłoſierdźia dla ſkę-
pſtwá przyść nie może: tedy tákiego Mámmon Szátan ieſt. Abowiém bo-
gáctwá troiákié dźierżawce máią.

Jedni którzy im ſłużą / á práwie od nich záslepieni ſą : miłość do nich
ták przyłożywßy / że nád nie kochánia wietßégo/ y o nie/ ſtáránia wietßégo
niemáią : łákomie ie zbiéráć / ſkąpie vżywáiąc / nikomu nievdźieláiąc/ y źle
ich nábywáiąc : tácy bogáctwu álbo Mámmonowi práwie ſłużą. A ten
mámmon y táki/ Pan Chriſtus/ mámmonem złośliwym zwáć raczy.

DRudzy ſą którym bogáctwá ſłużą / ále niepobożnie : iáko ſą ći/ którzy
máiąc bogáctwá/ ná zbytki / zbytnié roſkoßy ćiáłá y świátá/ ná mordowá-
nié ludźi/ná obżérſtwá/ y ná wßytki bezbożné ſpráwy ie obrácáią ; ná pobo-
żnosć/y ná vczynki miłoſierné nic nie pámietáiąc : á v tákich bogáctwá /
choć im ſłużą/ á nie oni bogáctwóm/ mámmonem złosliwym ſą. Bo nie w
tákié vżywánié ich obrácáią/iáko Pan Bóg chce/ y roſkázuie. Ý tácy mám-
monowi ſłużą : bo mámmon iż go nießánuią / tám ich wiedźie/ gdźie PAná
Bogá/ którému ſłużyć mieli/ vtrácáią/ obrażáią / y pomiátáią : á Szátáná
mámmoná/ márnie trawiąc nábywáią/ iego poſługi wyrządzáiąc.

Trzeći ſą którzy dźierżą mámmoná bez grzéchu/ bo ſye iemu vwodźić nie-
dádzą/ : ále im rządzą y ßáfuią/ wedle woléy Bożéy. Przeto wielé ludźi S.
mámmoná/ to ieſt bogáctwá mieli/á bogáctwá im nie wádźiły : bo ich áni
źle nábywáli / áni ná zbytek y bezbożną roſkoß obrácáli : ále ich wedle boiá-

Páwel S zowie łákomégo báłwochwálcą. Epheſ: 5. verſu 5.

Czemu Mámmoná/to ieſt bogáctwá/ Szátánem zowie. Math: 6. ver: 21.

I. Bogactw troiácy poſſeſorowie.

Lucæ 16. verſu: 9.

II.

III.

źni miłego Bogá vżywáli / niedostáteczné z nich wspomágáli / imi nikomu nieszkodzili : á tácy byli Abráhám/ Izáák/ Jákob/ Jozeph/ Job/ y inszy/ o ktorych masz w Pismie świetym. O czymem iednak te materyą szérzéy wypisał/ piszac ná Ewányelią Lukaszá S. w pirwszą niedziele po Tróycy S. Człowiekowi tedy áby dla mámmonu nie grzeszył/ tákich násládowáć potrzebá : bo iáko ináczéy bedzie czynił/ ináczéy bogáctw bedzie vżywał/ niż wola miłego Bogá y iego roskazánie iest/ tedy niech wié że iego bogáctwá/ są sidłem diabelskim iáko ie Páwel S. názywa / Są korzeniém wszytkiégo złégo. Co y pogáni w tákich widźieli: y przeto ie pobudką do wszego złégo być powiádáli. Powiádáli też y to/ w kogo ten świety głód złotá/ ráz łakomie wnidźie/ że onego mysl y serce/ iuż do śiebie záwżdy przynuka/ y poniewala. Ale wykłádu w iásnych rzeczách dłuższégo niepotrzebá.

1. Tim: 6. v: 9. et 10. Effodiuntur opes irritamenta malorum. Ouid: 1. Metamor. Vergil: 3. Æneid. Auri sacra fames, quid non mortalia cogis pectora. Summá wykłádu tych słów Páńskich.

¶ Krótko tedy ták iuż odpráwie ty słowá Páńskié: PAN Christus w swym tym nápominániu / tego nas vczyć raczy/ ábyśmy dla cześnych dóbr/ woléy y roskazánia PAná Bogá nászégo nie wzgárdzali/ á mysly y serc nászych/ do bezbożnégo/ y łákomego nabywánia bogactw / ták nie obrácali/ iákobyśmy Bogá dla nich zápomnieć mieli : Gdyż/ áni my ich wiecznie chowáć możemy/ áni ony nas záchowáć swobodnie ná wieki mogą : ale giną z świátem: my ich też odbieżeć álbo odumrzeć muśimy: bo to spólnie idźie/ człowiekowi y iego bogáctwom / że wiecznie strzédz śiebie nie mogą / y sprosny y szalonyby to káżdy był/ kthóryby w tym vfność swoie pokłádáć miał/ co wié/ że go záchowáć bespiecznégo niemoże ná wieki. Potrzebniéy tedy káżdemu w tego vfáć/ który záchowa káżdego w dobrym mieniu / y w błogosławieństwie ná wieki : á ten iest PAn Bóg nász/ y w tego vfáć/ temu służyć/ w tym nádźieie pokłádáć / o tego łáskę sye stáráć káżdy powinien / á mámmonową służbą sobie go nie gniewáć : gdyż obudwu służba nigdy zgodźić sye niemoże/ iáko tu Pan nász mówi :

Niemożecie służyć Bogu y Mámmonowi.

1. Tim: 6. v: 9. et 10.

☞ Tych słów tákim wykłádáczem Páwel świety iest gdy mówi : Którzy chcą bogátymi być/ wpadáią w rozmáyté pokusy/ y śidłá diabelskié : wpadáią też w żądze wielkie y niepożyteczné/ y w ták szkodliwé / że człowieká pogrążáią do vpadku y do zginiénia: ábowiém korzéń wszytkieg złégo/ iest chćiwość : któréy niektórzy chcąc służyć/ zbładźili od Wiáry/ y wdáli sye w wielkié boleśći. Ale pytasz/ którzyby to byli tácy ? Tenże ćie Páwel ś. náuczy/ że to mówi o tych/ y o tákich / którzy od prawdy zbładźiwszy/ zysk/ y dochody swé niepobożné/ zá pobożność v śiebie máią/ y vważáią. O tákich Hieronymus ś. mówi Epistolá 96. ad Hedibiam : Káżdy bogáty/ álbo iest sam zły/ álbo złégo zebránia pánem. O tákich y ono pismo S. rozumiéy v Eccleziástesá/ który ták mówi : Miedzy inszémi sprosnémi y nikczemnémi rzeczámi ná świećie pod słońcem/ widźiałem człowieká tákiégo/ który ieden iest/ á wtórégo niéma Niéma Syná áni brátá/ á wżdy bez przestánia robi/ y oczy iego niemogą sye násyćić bogactw : áni może tego v śiebie vważyć/ áby rzékł/ komuż robie ? y dla kogo prácuie ? á prácuiąc oszukawam dusze swą od wszégo dobrégo ? A dáléy tenże Ecclesiástes mówi : Naydźiesz mężá / y człowieká tákiégo / którému dał Pan Bóg wiele dobrégo / y wiele máietnośći : ma od drugich powage y cześć / y niwczym nie czuie duszá iego niedostátku : ále wszytko ma co iedno prágnie : á wżdy wszytko k mysli máiąc / do téy nedze przychodźi/ iż mu Pan Bóg téy mysli y woléy nie dał / áby tego pożył / áby z tych bogactw iadł y vżywał : tylo zbiéra/ áby cudzy człowiek/ álbo kto inszy ono wszytko zebránié pożárł. A to iest próżność y nikczemność to/ y wielka człowieká onégo nedzá.

O tákich y Pogáni mówili / iáko Iuuenalis: Crescit amor nūmi quantum ipsa pecunia crescit.

Eccles. 4. v: 7. et 8.

Eccles. 6. ver: 2.

Otóż widźiß / iáko ſługi mámmonowé opiſáli y inßy zacni ludźie : widźiß małé vdrzeczenie ſług tego obłudnego páná : vmiéyże ſye z nim rządźić/ á wdaway ſye ták w ſłużbe iego/ áby ćie zniewolić miał : Bo bedźießli go ćiał miłowáć/ Páná twego wiecznégo/ Bogá wßechmogącégo opuśćić y gárdźić muśiß. Ale ſtáray ſye / ábyś z Mámmonem to ieſt z bogáctwy Pánu Bogu ſłużył : chceßli iemu być miłym y wdźięcznym. Pytaß iáko to być może ? Ato ćie ták náuczam.

> Iáko z Mámmonem BOgu służyć człowiek może.

¶ Mimo wßytki rzeczy ná to záwzdy pámietay/ y to wiédz/ iż wßytká máietność twoiá od Páná Bogá ieſt/przeto zboiaźnią miłégo Bogá iéy náway : á nábywßy tákim ſpoſobem vżyway : iáko ćie Pan Bóg przez Piſmo święté vczy.

¶ Náprzód/ maß máietność/vdźiélay iéy vbogim: á iáko Tobiaß Syná ſwégo vczył : máło maß/ máło day : maß wielé/ day wielé : bo bedźieß miał wielé dobrégo/ kiedy ſye bedźieß PAná BOgá bał/ á grzéchu ſye wiárował. Gdyż iáko Piſmo S. świádczy zyſkuie ten Pánu Bogu/ kto iałmużne dáie : iałmużná / Tobiaß świádczy/ od śmierći wybáwia/ grzéchy odkupia ; á Chriſtus Pan náß vczy/ iż nam wßytki rzeczy oczyßczoné czyni : y przeto nápomina y vczy nas/ Luce 16. ver: 9. ábyśmy ſobie zmámmonu złośliwégo/ czynili przyiaćioły/ którzyby nas przyieli do wiecznych przybytków. Otóż tákim ſpoſobem/ z bogáctwy y z máietnośćiámi/ możemy Pánu Bogu ſłużyć: bo ći tu Pan náß nie zákázuie nam bogactw/ ábyśmy ich niemieli : iedno tego zákázuie/ żebyśmy imi/ máiąc ie ßátánowi nie ſłużyli : ále z nimi/y imi/ iemu ſámemu ſłużyli.

> Tob: 4. v:9. et 23.
> Prou: 19. ver: 17.
> Tobiæ 12. versu 9.
> Danie 4. ver: 24.
> Lucæ 11. versu 41.

¶ Powtóré/maß bogáctwá á wiodą ćie do pychy/pámietayże wnet/że ćie do złéy rzeczy wiodą/gdyż pychá obrzydliwa ieſt v páná Bogá :y przeto Pan Bóg pyßnym ſye ſprzećiwia. A to poznawßy że ćie do złégo wiedźie / pomniayże tego/á nie lekce ſobie tego waż/ áni wzgárdzay vbogich/ y nieday ſie wodźić żądzóm twoim. Ale ieſliś ießcze ieſt ták możnym/ że możeß vćiſnąć vbogiégo / możeß przewieść nád bliźniém twoim vbóżßym/ á wiedźie ćie do tego mámmon y doſtátek : obáczże ſye ty żeś człowiek/ żeś Chrześcijánin/żeć ták bedą winy odpußczoné v páná Bogá/ iáko ie ty odpuśćiß/że maß ſtánąć przed máyeſtat Boży/ y ráchunek z ſpraw ſwoich dáć przed pánem Bogiem/ przed którym bedźie ſąd bez miłośierdźia káżdému / kthóry tu nie czyni nád bliźnim miłośierdźia. Nád to pomni że ón ſobie pomſte záchował. R tym słowem Bożym/ gdy ſye ták pohámuieß/ y gdy gniéw twóy/ y pomſte powśćiągnieß : áli ty mámmoná który ćie do złégo wiódł/ podhołduieß/ á z nim Pánu Bogu ſłużyć bedźieß.

> Eccleſ: 10. ver: 7.
> Iacobi 4. ver: 6.
> Math: 6. ver: 12.
> Rom:14. v:10. et 12.
> Iacobi 2. versu 13.
> Rom: 12. versu 19.

¶ Oſtátecznie/ ieſli ćie mámmon wiedźie do łákomſtwá/ ábyś go łákomie zbiérał/dárł/bezbożnie nábywał: tedy wnet mámmonowi powiédz/że łákomſtwo/ieſt ſłużbá diabla. Wiedźie ćie do nieczyſtoty: tákże mu mów z Piſmá świetégo: Nieczyſté y cudzołożniki Pan Bog ſądźić bedźie:á króleſtwá Bożégo nieotrzymáią rc. A gdy ták bedźieß czynił/ bezpiecznym ſługą miłégo Páná Bogá bedźieß : á mámmonem woléy iego wniwczym nie obráźiß. Co ábyś mógł czynić/ á ten łágodny nieprzyiaćiél mámmon/ áby ćie nie vwiódł/ Páná Bogá o to proś/ żećby dárów ſwych / wedle woléy ſwéy vżywać dał. Ale czego dáley w Ewányeliéy náß Pan vczy/przypátrzmy ſye. Náucza tedy dáley Pan náß/ czego ſye trzymáć mamy mówiąc :

> Ephes: 5. versu 5.
> Hebræ: 13. ver: 4.
> 1.Cor.6. v:9. et 10.

DLa czego wam powiádam / zbytnim prácowánim nietroſzczćie ſye/o wáß żywot/ co byśćie iedli álbo co byśćie pili/ áni o ćiáło wáße/ w co byśćie ie przyoblekli.

Troiáki sposób ludzi prácuiących ná świećie. Pierwszy ludźie gnuśni.

☞ O Chrześćiáninie/ byś sye przypátrzył Páná y Mystrzá swégo náuc záprawde żebyś sye tego náuczył/ iáko byś ná świećie/ bez dolegliwych fr sunków/ żywot swóy gnárowáć mógł : Abowiém troiáki sposób życia lud ná świećie widźimy.

¶ Jedni są/ktorzy gnuśnymi będąc/ robić niechcą : á zgołá w swym we wániu/ nikomu nie są pożyteczni. Tu rozumiém/ nie tylo ty robotniki/ grubé roboty robią/y prácowitégo żywotá są : ále też y ony/ ktorzy powoł niu swemu niechcą dosyć czynić : o wezwánié swoie nic niedbáią/ták w Szl checkim/ iáko Duchownym/ y w Mieyskim stanie : gdyż káżdégo człowiek ná świećie/ wedle stanu iego/Pan Bóg powołáć raczył do pewnych spraw/ pewnéy pracéy. Czemu kiedy sye káżdy człowiek przypátrzy / záwżdy to na dźie w sobie/że go Pan Bóg/wedle wezwánia iego/ ná prácą choć różną/ p wołáć raczył. Otóż ná iáką kolwiek prácą Pan Bóg człowieká postánow raczył/á gnuśnie ią spráwuie/y nie pilen powołánia swégo/ tedy tákiemu S Páweł opowiáda że nie iest godźien strawy : y mówi ták: Kto nie robi/niec nie ié. Każe Páweł s. támże káżdému z prácą chléb swóy ieść : bo pismo p wiáda : Że leniwiec/ ktory sye pracéy chróni/ żebráć musi.

2. Thess:3.ver:10.

Prou:20. v: 4.& 13. & ca: 21.ver:5 & 25.

Ale leniwy y nierobotny człowiek / niedbálstwá swégo mógłby podobn podeprzeć tymi słowy páńskiémi/ mówiąc : Ato Pan Chrystus niekazał s frásowáć o żywot doczesny : to iest/ o iedzenié/ pićié/ y o przyodźianié : á r botá frásunek iest : otóż niebędę ia robił/ ábym sye nie frásował.

Rozdźiał vkázuie miedzy zbytnią prácą/á miedzy robotą potrzebną.

Ná táką powieść/ tákci odpowiádam. Rozdźiał iest miedzy robotą/kt ra iest pismem Swiętym káżdému roskazána : A miedzy zbytnim / á trosk wym prácowániém. A przeto tu nász Pan nieraczy mówić / Leniwi nieró ćie : ále mówi/ Zbytnié nie pieczołuyćie sye/ nietroszczćie sye.

Drudzy ludźie práwie POgáńskiéy pracéy vżywáiący/iácy są.

Labores hominū superfluos descriptos lege Eccles: 4. à ver: 4. ad 9.

¶ A tu w tych słowiéch / rozumié Pan sposób Wtóry żyćia onych ludźi ktorzy práwie pogáńskim obyczáiem/o dobré mienié sye stáráiąc/ máło/ alb nic ná błogosłáwieństwo Boże/ ná opátrzność Bożą sye oględuiąc / ták s miłośćią rzeczy doczesnych obárłożeni / że niczym ich stáránié / prácą be przestánia/ frásunek y w nocy y we dnie / nigdy niewyprzągáiąc ; iedno ab mieli : zábiégáiąc/nábywáiąc/lichwiąc/ vstáwicznie robiąc/ dniom páńskim y zákazániu iego/nie folguiąc : to v śiebie poważáiąc/ że bez tákiéy swéy prá cy/ dostátkow tych / ktorych żywot ludzki potrzebuie / dóyść / y miećby nie mogli. Te/ y táką prácą pan nász zwáć raczy być ią świátá tego. Zowie i y ćiérniém/ ktoré zádusza słowo miłégo Bogá w sercách ludzkich. Dla tá kowéy zbytniéy pracy/ oni wezwáni nieprzyszli ná wielką wieczerzą : Bo wo lał ieden do wśi kupionéy : Drugi do wołów : á Trzeći dó żony iść/ a niż pá ná swégo wieczerzéy vżyć. Od tákowéy nas wszytkich wobec tu PAN nász odwodźić raczy : dawáiąc przyczynę tego v Lukaszá s. we 21: kápi. w wiér szu 34. y 35. powiádáiąc : Że próżno mamy obćiążáć sercá násze zbytnim pie czołowániém y stárániém : gdyż Sąd miłégo Bogá/ Dźień srogi iego/ iáko sidło przyydźie ná wszytki : y iáko złodźiéy nocny bez ostrzeżénia y bez wiádo mośći/nas z tego żywotá obierze. Odwodźi też nas pan od tákich trosk ży wotá tego przez przykłády dźisieyszéy Ewányeliéy / iáko poniżéy vsłyszymy y wyrozumiémy

Math: 13.ver: 22.

Lucæ 8 ver:14.& ca:14.à v:18.ad 21

1. Thess.5.versu 2.

Od Zbytniéy tedy y troskliwéy pracéy nas Pan odwodźić raczy : Ale od prácowitégo żywotá/od roboty pobożnéy/od téy nas nieodwodźi: y owszem prácowáć człowiek iest powinien: gdyż iáko Job S. świádczy/ człowiek sye rodźi ná prácą/ iáko ptak ná latánié.

Iob 5. versu 7.

Trzeći sposób żyćia ludźi ná świećie.

¶ Jest też y trzeći sposób żyćia ludźi prácowitych ná świećie/á P. Bogu miłych. A táki prácowity żywot wiódł/ Adam piérwszy Oyćiec nász : Bo ták mu Pan roskazał/ áby w poćie czołá swégo nábywał sobie chlebá. A co

Genes: 3. ver: 19.

iemu

(A) ſemu było rzeczono/ nam rzeczono ieſt. Táką pracą y ſtáránié o czeladkę ſwą o domowſtwo ſwé/ mieli oni świeci ludźie/ Abráhám/ Izáák/ Jákob/ którzy ſtáráiący ſye o poczćiwą żywność ná świećie/ páná Bogá nigdy nie przepomnieli/ iego błogoſłáwieńſtwu wßytko poruczáiąc: pielgrzymy w namioty y w domy ſwé przyymuiąc: chléb ſwóy/ prácą ſwą wyrobiony/ z niedoſtátecznémi rozłámuiąc/ á poddáné y czeladkę ſwą wedle woléy miłégo Bogá rządząc. Przeto mówi Piſmo święté/ Ná prácą Jákobá ſługi ſwégo weyźrzał Pan Bóg/ y nie dopuśćił mu z domu Lábánowégo vbogo wynijść/ ále go vbogáćił. Tákżeć Piſmo święté záleca prácą/ y ſtáránié Jozephowé w Egiptćie/ przez siedm Lat vrodzáynych/ iż zbiérał zboże ná siedm lat głodnych/ dla żywnośći ludzkiéy. Záleca tákże ná wielu mieyſcách Króle/ (B) Proroki święté/ którzy prácą mieli o lud Boży/ y o Króleſtwá ſwé/ przeto iż te prácą wedle woléy Bożéy/ y iego roſkazánia/ vmyſłem pobożnym/ wiárą w Páná Bogá prawdźiwą/ z Páná Bogá wzywániém ſpráwowáli: od Páná Bogá wßytko poczynáiąc/ y koniec prac wßytkich ſwoich/ ku PAnu Bogu/ iego chwale świętéy/ y ku pożytku ludzkiému obrácáiąc.

Tákże y my czyńmy/ we wßytkich prácách náßych/ PAná Bogá wzywaymy/ iego wſpomożenia żądaymy: á ieſli ſye práce náßé nam wedle myśli nie vdawáią/ PAnu BOgu to pokornie poddaymy/ pod wolą y moc ze wßytkim ſye vćiekaymy: vniżáiący ſye pod mocną rękę Bożą: wßytko ſtáránié náßé/ wkłádáiąc nań: gdyż iemu pieczą ieſt o nas: á iáko DAwid S. nas vczy/ Podday myśl wßytkę twoię Pánu: á ón ćię wychowa.

(C) Ták tedy praca náßá będźie wedle roſkazánia Páná Bogá/ y będźie iemu miła. Ták będźiemy błogoſłáwieni/ kiedy tákim ſpoſobem z pracéy náßéy chléb ieść będźiemy: gdyż Pan Bóg tego po nas chce/ ábyśmy włáſną prácą żyli/ á z niéy potrzebuiącym vdźieláli. Czytay o tym w przypowieśćiách Sálomonowych/ w Káp: 24. Bo prácą wßytki rzeczy w pożytek idą/ á to w ten czas/ kiedy im Pan Bóg błogoſłáwić raczy. Deute: 14. A Páweł S. vczy/ gdy będźie wſpomożenié Páná JEzu Chriſtá z námi/ że praca ſpraw náßych dáremna nam niebędźie 1. Kor: 15. v. 58.

Krótkom tedy pokazał/ czego tu PAN po nas potrzebuie/ y czego nas vczy: że nas mieć niechce gnuśnymi/ ále chce ábyśmy prácą pobożną/ bez zbytniégo troſkánia żyli ná świećie: á wiedźieli że mamy Páná Bogá/ który nie (D) tylo że prácam náßym błogoſłáwi/ ále téż y ſam prácą wielką o nas mieć raczy/ czego nas Pan przez przykłády vczy w Ewányeliéy tymi słowy.

Zaż niewiętſza rzecz ieſt/ Duſzá wáſzá/ á niż pokarm/ y ćiáło niżli odźienié:

☞ Tu Pan Chriſtus od więtßych rzeczy vkázuie/ iáko ie Pan Bóg raczy rządzić y ſpráwowáć: áby pokazał/ że y mnieyßé rzeczy náßé/ ſą v niego w ſtárániu y w opátrznośći. Bo ieſli Pan Bóg/ to co ieſt więtßégo/ bez troſki náßéy/ nam dáć raczył/ dáleko ſnádniéy/ da mnieyßé rzeczy: Jeſli dał dußę/ (E) zá którą mamy żywot: Dał ćiáło/ które z dußą czyni práwégo człowieká/ á dał to z łáſki ſwéy: pewnie tego ták wteć nie opuśći/ áby y tego pożywić niemiał: będźiemyli w nim nádźieię pokłádáć/ á z błogoſłáwieńſtwem iego/ pożywienia ßukáć. A ieſli Pánu Bogu zwierzoné ieſt ćiáło/ y dußá náßá w nim żywie/ w nim ſye rußa/ y w nim ieſt/ iáko Páweł S. vczy: Bo przez niego máłéy chwile żyćby niemógł człowiek: Coż rozumiémy/ áby w opátrznośći ſwéy mieć nie raczył y potrzeb náßych człowieczych? A iż to prawdá ieſt/ że onego ieſt praca/ nie tylo o człowieku káżdym/ ále téż y o lichym ſtworzeniu iego/ áto pátrz/ co Pan Chriſtus mówić raczy.

Geneſ: 30. ver: 43. & cap: 31. ver: 42.
Gen: 41. à ver: 46. ad 50.
Philip: 4. ver: 6.
1 Pet: 5. v: 6. & 7.
Pſal: 54. ver: 23.
Prou: 24. v: 27. & cap: 14. v: 21. & 23.
Deut: 14. ver: 24. & 21.
Acto: 17. ver: 28.

WEyzrzycie ná ptáſtwá niebieſkié / iż áni ſieią áni zną/áni zbiráią do gumná/á Oyciec wáß nie bieſki żywi ie.

Káżdy to widźi / że ptaßkowie ſtodół/ gumien / ani ßpiklérzow nié máią żywi ie okróm tego Pan Bóg. Acz iednák mówić tego żaden nie może / ál y ći ptaßkowie / o pożywienié ſwé ſtáráć ſye niemieli/ choć gumien/ y ßpikl rzów nieſpiżuią : bo to widźiémy/że latáią ßukáiąc pożywienia. Słußnie t dy Pan z tych to ptaßków nam pokázuie opátrznosć páná BOgá náßég które ón żywi/ ále zá pracą ich : to tylko/ że troſkliwégo fráſunku/roſkoßn go iedzenia/zbytniégo rozrutu w pokármiech/ niémáią : o żywnosć ſye iedn ſtáraią/y téy iedno ßukáią. Piekny to przykład nam wßytkim: bo ſye tu len wy nie wymówi/ áby dla żywnośći robić niémiał / gdy widźi/ że y ptaki pa Bóg zá ich pracą żywi : y Piſmo świeté leniwcá odſyła po náuke do mrón ki/ áby ſye od niéy vczył : bo tá zgrómadza lecie/ co źimie ma ieść / choć ie tego nikt nie roſkázuie.

Prou: 6. à ver: 6. ad 9.

¶ Otóż leniwcze / trudną maß wymówke : bo ieſli ptaßkowie nic ſą wo ni od roboty áby żyli/ iákoż ty nie robiąc maß być żyw ? Nie ieſt to rzecz ſłu ßna. Otoż maß w pracéy pożywáć chlebá.

Łákomy thu pomocy nie ma.

¶ Nienaydźie téż tu z dowodu tego łákomy pomocy : Bo ptaßkowie t lé żywnośći ßukáią/ ylé im potrzebá : Łákomy ſkepiec/ troßcze ſye/ áby wi céy ſkrzynie/ ßpiklérz/ y ſtodołe nákładł/niż ſobie ku żywnośći obróćił : wiec ſam vżyć dla ſkepſtwá niemoże/ y inßym żywnośći vymuie.

Vtrátni ludźie y márnotrawcy tákże.

¶ Nie naydźie téż tu zá ſobą pomocy człowiek zbytni vtrátny / rozrutn y roſkoßny : Bo ptaßkowie proſtym pokármem żywą/ wydwornych potra nie ßukáią : nie iedzą áni pią/ iedno tylé/ ilé im potrzebá : A v ludźi zbytnic ná rozrutę y márnotráctwo ták wielé wychodźi/ że wietßą ßkode czynią ro rutą ſwą/ márno dobrá od Páná Bogá ſobie dáné trawiąc / niżby ie PAN Bóg przygodámi iákiémi ludźiém odeymowáć miał.

Otóż widźiß/ iáko pan wtym przykłádźie od ptaßków wźietym/ robić na vczy : iáko ludźie łákomé/ ze wßytkich śił y duße ſwéy/o ty czesné dobrá ſtá ráiącé ſye : iáko téż opilce/obżérce/márnotrawce/vtrácce/áby ſye hámowa li/ á od nierozumnych ptaßków/ áby ſye vczyli/ nápomináć raczy : áby ſye v czyli/ iáko żyć máią ná świećie : chcąli / áby pan Bog ſtáránia ſwego o nic opuśćić nieraczył.

Vczy téż ießcze y tego / że kiedy Pan BOG trapi głodem y niedoſtátkiem kthórégo wiernégo : áby vfnosć do niego obrácał/ y prośił iego naswietßé miłośći : á iáko ptaki y inßé ſtworzenia ſwoie żywi/ áby théż vtrapionych/ ná wyobráżenié ſwoie ſtworzonych/ á dla grzéchu ſkaránych głodem y vtra pieniém zniedoſtátku/raczył żywnośćią opátrzyć/á nie dał im głodem vmié ráć. Y to ſą Chrześćiáńſkié náuki/ z tego przykłádu nam dánégo od Páná

☞ Ale co dáléy vczyć raczy/ y iáko nas nápomina od tego ſtáránia zby tniégo o ty doczesné rzeczy/ przypátrzmy ſye ſłowóm iego gdy mówi :

KTóż z was troſkliwie myßląc / może przydáć ku wzroſtowi ſwoiemu łokieć ieden ? A o odźienié cze mu ſye troßczećie ?

Iákoby rzékł Pan náß. O niepodobnych rzeczách/ troſkáć ſye próżno : bo ieſliże niepodobna rzecz ieſt/ ábyś mógł wzroſtu twego ſobie przydáć / tedy

A ym próżno ſye fráſowáć maß : gdyż Bóg dáie wzroſt ćieleſny : y iáko komu ámierzył/ ták być muśi. Otóż iáko ten próżno ſye trapi/ który máłym bęąc/ chćiałby być wietßym / bo tego dowieść nie może : ták y ów próżno ſye rapi/ który zzbytnim fráſowánim ſwym/ chćiałby wßytko pochłanąć : ktoy rozumie/ żeby zá iego prácą/ troſką/ ſtárániém / wßytko mu ßło powoli : tóry doſtátek ſwóy/ſwéy prácéy przypiſuie/á nie boſkiemu opátrzeniu/y błoſłáwieńſtwu : który żywot ſwóy/ ná tákim ſtárániu trawi/ áby miał/ áby biérał/ áby przybywáło : á tego niebaczy/że to może rázem zginąc/ gdy Pan BOG bedźie raczył : y ón ſam / od tego o co ſye ták zbytnie ſtára/ iść precz muśi : á to co zgromádźi/ czyie bedźie? gdźie ſye podźieie?komu ſye doſtánie? Niemożemy niemożemy do wzroſtu náßégo przydáć łokćiá iednégo / byſmy niewiém iáko ſye ſtáráli. B Cóż/ y przydamyß ſobie do náßégo żywotá nád zámierzenie od PAná Bogá godźine iedne ? być niemoże : przydamyß prácą co do máietnośći náßéy/króm woléy bożéy ? być niemoże : A poniewaz ták ieſt/ cóż zbytnim ſtárániém/ zbytnią troſką/ nád wolą Bożą nábedźiemy ? Nic. Bogu tedy wßytko polécáć / y ſtáránie náßé iego woléy poddáwáć przynaczy: który iáko ćiáło z woléy ſwéy dał/ ták y doſtátek da zá wolą ſwą : da y odźienie : tylo zbytek niech nie bedźie w obłóczeniu / y w przykryćiu ćiáłá náßégo/zktórégo tu pan hámuiąc/ dáie przykład z kwiatków polnych wówiąc:

Obáczcie y Lilie polné/ iáko roſtą/ że nie robią áni przedą.

C Tuć Pan prząść y robić około odźienia niezákázuie : wßák y Lilią / kto wogrodźie chce mieć/ muśi około niéy robić/ muśi ią ſádźić/ chedożyć około niéy : ále zbytnie nád potrzebe odźienie/ próżną rzeczą być pokázuie. Bo kiedy kwiatek z iednéy iego bárwy záléca/ y z iednégo ochedoſtwá iego / kthóre mu dáłá náturá/ tedy vczy nas/ żebyſmy plugáſtwo odrzućiwßy/ wedle ſtanu ſwégo káżdy / odźieniém nieſplugáwionym/ ćiáło ſwé okrywáli y ochedożyli wedle potrzeby.

A ieſli w Białych głowách / które zá pewnémi przyczynámi wiecéy niż meżowie potrzebuią ochedoſtwá/ piſmo gáni zbytnie ſtroie : Dálekoświecéy w meżách niémáß co chwálić. D Páwel S. vczy/ áby Niewiáſty chodźiły w vbierze ochedożnym ze wſtydem. A iáko to ? Ták/ przybiéráiący ſye nie w przyprawki/ álbo we złoto/ álbo w perły/ álbo w drogie y wkoßtowné ßáty. Albo iáko Piotr ś. vczy : Ani ſye też złotem okłádáiąc / y zbytnim vbiorem. Wydźiß czego Piſmo Białych głów vczy/á co wnych gáni : Każę im być ochedożnémi : ále gáni w nich przybiéránie zbytnie w złoto/ w perły/ y w drogie odźienie : Czy bedźie w tobie to chwaliło/ ktorys meżem ieſt?

1. Tim: 2. verſu 9.

1. Petri 3. verſu 3.

Otóż báczyć káżdy może / czego nas Pan/ z liliy polnych vczyć raczy : że nic inßégo/ iedno ochedoſtwá wedle potrzeby y ſtanu káżdégo / około odźienia ćiáłá náßégo. Bo ponieważ człowiek w Ráiu/ ſtráćiwßy niewinnosć/ vznał ſye nágim/ y począł ſye wſtydźić/ á zá tym wſtydem iął zákrywáć ćiáło E ſwoie/ tedy odźienie nie co inßégo nam przynioſło/ iedno grzéch. Gdy tedy ták koßtownie ćiáło ſwé odźiéwamy/nic inßégo nie czynimy/iedno grzéch ón náß / który nas nagiémi vczynił/ zdobimy : Bobyſmy potrzebe ćiáłá náßégo mnieyßą rzeczą odpráwili. Otóż grzéch który nas do tego przypráwił/ drugie grzéchy ćiągnie zá ſobą/ które ſą / zbytnie ſtroie / zbytnie o nie ſtáránie/ vbożßych ná nie odźiéránie : á co nawietßégo/ Pyche mátke wßytkich złośći/ dla któréy/ złoto/ perły/ śrébro/ y inßé koßtowné odźienia/ ná sie kładźiemy.

Co czynią ći/ którzy koßtownie ćiáłá ſwoie vbieraią.

A Pan co mówi o kwiatkách ? to mówi:

Ze y SAlomon we wßytkiey chwale PAńſtwá

ſwego/ niebył ták ochedożny/ iáko iedná lilia z tych.

Jáko to rozumié co o Sálomonie mówi.

Tu pan dáie znáć/ że fárby té/ które robotą bywáią robioné/ nigdy ßtycho wáć niemogą fárby/ którą nátura dálá: bo kwiatek káżdy z nátury ma fár be táką/ y ták ieſt pieknie poſtánowiony/ że málarz y rzemieſlnik żaden wła ſnie go nie wymáluie/ áżby go ießcze ßtychowáć miał: A iż żadna fárbá n ßátách/ nie ßtychuie zieloności/ álbo białości/ álbo wßelákiey inßey máśći kwiatków przyrodzonych/ tedy áni Sálomonowé ochedóſtwo bylo nád n ozdobnieyßé.

Lacwie tedy iuż wyrozumieć człowiek Chrześciáńſki może z tych páńſkic słów/ przeſtrogę páná ſwégo/ czego Pan tą Ewányelią z niego potrzebuie y czego vczyć raczy. Co áby lepiéy rozumiał/ w tym nápominániu ná koń cu Ewányeliéy położonym/ obáczyć możeß. Naprzód gdy mówi:

A ieſli trawę polną która dziś ieſt/ á názáiutrz bywa w piec wrzucona/ BOg ták przyodziéwa: zali was niedáleko wiecéy o máło vfni:

☞ Sam Pan vkázowáć raczy/ do iákich ludzi ty słowá mówi/ Że do o nych którzy máłą vfność w Bogu máią. Vczże ſye tedy Pánu twemu vfáć y w nim nádzieie twą pokłádáć: Bo ieſli w tych rzeczách doczeſnych/ máł vfność maß/ cóż o niebieſkich bedzieß trzymał? Otóż bądź ták ſtałym/ iże byś wßytkim obietnicam Páńſkim ták wierzył/ ábyś w nich nigdy niewąt pił: czego przykład maß w Abráhámie: czytay o tym v Páwłá S. Rom: 4. v. 3. 16. et 17. á za niewieß co Dawid S. mówi: Niewidziałem ſpráwiedli wego opußczonégo/ y naſienia iego/ áby chlebá żebráć miáło.

Psal: 36. ver: 25.

¶ Piérwßy tedy ſą/ do których to ieſt nápominánié Ewányeliéy dziśiey ßéy/ Ludzie máło Pánu Bogu vfáiacy: á tácy niechay ſye vczą/ z ptaßków/ z kwiatków/ które Pan Bóg/ iáko ſtworzenié ſwé/ odziéwa y żywi: że ieſli P. Bóg o ták málé rzeczy ma pracą ſwą/ ma o onych wietßą/ którym dał nád tym wßytkim podleyßym ſtworzeniém moc y władzą.

¶ Drugié nápominánié Pan tákie czynić raczy/ vkázuiąc do iákich ludzi mówi/ tymi słowy.

Niecroßczcie ſye tedy mówiąc/ cóż bedziemy iedli: cóż bedziemy pili: w czymże bedziemy chodzili/ boc ſye o to wßytko pogáni ſtáráią.

Atóż widziß/ y báczyć możeß/ iákieć ludzie PAn tu wykonterfetował: ábowiém oni/ kthórzy práwie troſką y ſtáraniém pogáńſkim/ lámentuią ſye o potrzeby ciáłá ſwego: á troſká pogáńſka tá ieſt/ okrom PAná Bogá rze czy czeſnych nábywáć/ pracéy ſwéy vfáć/ Páná BOgá o błogosłáwieńſtwo niewzywáć: ábowiém iáko pogáni z pánem Bogiem co czynić máią/ gdy go nieznáią? Otóż którzy fortunie ßcześćié ſwé przypiſuią/ á nie Bożéy opátrz ności: którzy żywot ſwóy ná bieg fortuny pußczáią/ á nie ná rozſądek Boży/ á mówią ták iáko oni mówili/ o których Job Swiety nápiſał: Ná Niebie y iego potężności/ przechodzi ſye Pan/ o nas nic niedba/ nas nie pátrzy/ o nas pracéy niéma: tácy pogánóm przyrównáni być mogą: bo to/ ieſt głos po gáńſki/ á nie Chrześciáńſki. Wiec gdy iáki przypadek nießczeſny ich troche potrapi/ áli nárzekáią/ Pánu BOgu náoſtátek ledwo nie łáią: ſámi siebie nietylko trapią/ ále ſye morduią: nárzekáiąc ná niedoſtátek/ przychodzą do roſpáczy/ á Páná BOgá nic nie wſpomnią: Niepomnią też ná to/ co Pá

Job 22. v:13. & 14.

wel s. mówi: Ze przyrodzenié nászé/ trochą może być wychowano. Przeći-
wko tákim ludźióm vczmy my sye Pánu Bogu w naćieższych przygodách v-
fáć/ y iego wzywáć ná rátunek: iemu wszytko poruczáć / á trwale we wszyt-
kich dolegliwośćiách trwáć: gdyż to nam ieſt rzecz bárzo poćieszna / co nam
pan ná oczy przekłada mówiąc:

1. Tim: 6. ver: 8.

Abowiém wié Oyćiec wász niebieſki/ że tego wszy-ckiégo potrzebuiećie.

Nie mówi/ Wié Bóg wász/ bóg zawiſny/ mocny/mśćićiel złośći wászych/
ſtworzyćiel Niebá y ziemie: Ale mówi: Oyćiec wász Niebieſki. Cóż może
być nałáſkáwszégo komu/iáko Oyćiec Synóm? Gdyż tedy P. Bogá Oycem
mamy/ iáko nieomylnie nam ſyn iego powiáda/ czemuż ſynmi iego będąc/ w
potrzebách nie mamy ſye do niego vćiekáć? Bo iáko Oycowie ſynóm ſwym
zbytku wszelákiégo niedopuszczáią/ którzy prawdźiwie ſyny ſwoie miłuią/ do-
ſtátków názbyt nie rádźi dawáią/ iedno co potrzebá: Ták też y nas PAN
Bóg záwżdy rządźi: á iako zbytku w nas wszelakiégo nie rad widźi / ták też
y doſtátki nie ná zbytek / ále wedle potrzeby dáwáć raczy: które to dáry ie-
go/ kiedy wzbytki obrácamy/ nád potrzeby násze: iż ſye w tym kocháć nierá-
czy / vkraca ich nam /y oddala ie od nas / żebyſmy rozrutnie / y marnotra-
wnie ná świećie nie żyli/á dárów iego z boiáźnią iego vżywáli. Ták gdy be-
dźiemy czynić/ tedyć Oyćiec Niebieſki nász / będźie potrzebóm nászym folgo-
wał: da nam ná potrzebę/ ále ná zbytek nie da: á da tym ſnadniéy/kiedy to
oſtáteczné nápominánié iego będźiem pilnie pełnić/do którégo wieśc nas ra-
czy Pan/ gdy mówi:

Szukayćieſz tedy náprzód KRóleſtwá Bożégo/ y ſpráwiedliwośći iego / á tho wszytko będźie wam przydano.

W tych krótkich słowiéch PAńſkich/ dwie rzeczy ſą/ Roſkazánié/ y O-
bietnicá. Roſkazánié/ kiedy każe szukáć Króleſtwá Bożégo. Obietnicá/ gdy
wszytki rzeczy zá tym nam podawa. Náprzód tedy weźmmy przedsie roſka-
zánié/ potym obietnice.

☞ Roſkazánié ieſt/ ábyſmy szukáli Króleſtwá BOżégo y iego ſpráwie-
dliwośći. Cóż to ieſt Króleſtwo Bożé / chćiałby wiedźieć? Ná toć ták od-
powiádam. Troiákié Króleſtwo Bożé w Piſmie náyduiemy.

I. Troiákie być Króleſtwo Boże pokázuie. Math: 13. ver: 41.

¶ Jedno/które ieſt przy nas/o ktorym Pan ſam mówić raczy/Posle Syn
człowieczy Anyoły ſwé/ y zgromadzą z Króleſtwá iego wszytki pogorszenia.
W tym Króleſtwie tedy/ iż ieſt psenicá/ y kąkol/ tedy zátym muśi iść/ iż też
ſą y pogorszenia. Tego tedy Króleſtwá które ieſt przy nas/á my w nim/ gdyż
przy nas ieſt/ szukáć go nam máło potrzebá/ iedno przy nim y z nim trwáć/ á
z niego ſye nie wyłączáć.

Ale ſpráwiedliwośći tego Króleſtwá/ téy nam potrzebá pilnie szukáć.
Pytasz która ieſt tá ſpráwiedliwość? łácwieć ią káżdy pokázáć może. Miéy
w tym Króleſtwie Chryſtuſá PAná/ to ieſt/ w KOśćiele iego/ w którymes/
Jedność wiáry: nie wyłączay ſye do Kácérſtw/ do bluźniérſtw/ do odszcze-
pieńſtw: miéy przy wierze miłość Bożą y bliźniégo/ tedy będźiesz miał ſprá-
wiedliwość tego to Króleſtwá. Gdyż Kośćiół Páná Chriſtuſów/nic inszég
nie ieſt / iedno wielość wiernych/ w wierze y w miłośći zgromádzonych. A
przeto Pan nász zá ten Kośćiół ſwóy do Oycá ſwego niebieſkiégo/modlił ſye
mówiąc:Oycze proszę/áby wszyſcy(to ieſt wierni moi)byli iedno/iákom ią ieſt

Co to ieſt szukáć ſpráwiedliwośći Bożéy.

Habetur de consecra: distinct 1. cap: Eccles.

Ioan: 17. ver: 21.

w tobie Oycze/ á ty we mnie. W iedności tedy wiáry y miłości/ przy Ko- ściele Chrystá Páná trwaymy/ tedy będźie przy nas Królestwo Boże.

II.

Lucæ 17. ver: 21.

¶ Drugié Królestwo PAná BOgá iest w nas: A to Pismo zowie łáski Bożéy/to iest w duszách nászych: o którym tákże Chrystus Pan mówić raczy Królestwo Bożé wwas iest: ábowiém kiedy wola násza p. Bogá słucha/ná vmysł do niego sie skłánia/myśl násza w nim sye kocha: wten czás Pan Bóg przebywa w nas/ y Dusze násze/ mieszkániém iego są: Bo Duch S. odradzáiąc nas/ czyni nas przybytkámi Bożémi. W tym to Królestwie/ mamy od Páná Bogá miłosierdźié/ grzéchóm odpuszczenié/ y wybáwienié od Królestwá szátáńskiégo: á to łáská miłégo Bogá/przez Jezu Chrystá Páná nászég/ przez którégo iestesmy / y bywamy vspráwiedliwieni przez wiárę: ábyśmy potym vwielbieni byli/ skutkiem w chwale wieczné/ z dobroci y dobrodźieystwá iego.

Rom: 13. versu 12.
Spráwiedliwość Królestwá tego/ iáka iest.
Isaiæ 55. versu 7.
Ibidem versu 6.
Eccles: 17. ver: 21.
Psal: 118. ver: 10.

Co ábyśmy mieli/ tedy spráwiedliwości tego Królestwá szukáć mamy/ która iest/ odrzućić vczynki ciemności/ á trwáć w stałéy wierze w Páná Jezu Chrystá: máiąc to záwsze przed sobą/że łáską iego iestesmy zbáwieni/y ktému czego Prorocy nas vczą/ áby zły opuśćił drógę swoię/á złośliwy myśli złé swé/ á zwróćił sye do PAná/ y szukał go / gdy czás szukánia iest. Czego iednym słowem prawie Pismo vczy: Náwróć sye do PAná Bogá / á odwróć sye od niespráwiedliwości. A iáko Dawid czynił/ ták káżdy ma czynić/chceli Królestwo Boże w sobie mieć: bo Dawid ták o sobie mówi/ Ze wszytkiégo sercá szukałem ciebie Pánie/ nie oddalay mię od przykazánia twégo. Abowiém kto tego Królestwá Bożégo w sobie niema/ trudno ono wieczné miéc ma: kto łáski Królestwá Bożégo tu nie szuka/Królestwá chwały iego nigdy nienaydźie. Potrzebá tedy áby Pan Bóg przez łáskę swą piérwéy tu w tobie przebywał/ ieśli ty chcesz w chwale iego żyć ná wieki.

III.

¶ Trzecié Królestwo BOżé Pismo S. vkázuie/ być one wieczną chwałę Królestwá Bożég: dla tég że wtéy chwale/y ná tym tám mieyscu Máiestat osoby y chwały swéy/ wybránym swoim/ PAn Bóg niewymówiony/ y nieogárniony/ dáie poznawáć. Do którégo iáko Páweł S. y wobec wszytko pismo świeté powiáda/ Zli ludźie nigdy przyść niemogą: ále oni przyydą zá łáską miłégo Bogá/którzy tu okwituią wpokoiu/wspráwiedliwości/w weselu Duchá świetégo: Którzy szukáią tego wiecznégo Królestwá/ trzeźwie/ snáżnie/ spráwiedliwie żywąc / y oczekawáiąc błogosłáwionéy onéy nádźieie / w przyściu wielkiégo Bogá y zbáwićielá P. Jezu Chrystá: y tákim Pan czásu tego przyśćia swégo/którzy tu w świetobliwości/y w spráwiedliwości wszytkich dni żywotá swégo przed oblicznością iego żywą/ dawáiąc KRólestwo ono swé/ którégo tu szukáli/ ták mówić będźie: Pódźcie błogosłáwieni Oycá moiégo/ otrzymayćie Królestwo wam zgotowáné od początku świátá/ rc. Day PAnie Jezu Chryste z miłosierdźia swégo/ ábyśmy ten głos twóy vsłyszeli/ á z tobą w tym królestwie żyli ná wieki wiekóm Amen.

1. Cor: 6. versu 9.
Galat: 5. ver: 21.
Rom: 14. ver: 17.
Tit: 2. v. 12. & 13.
Luc: 1. v: 74. & 75.
Math: 25. ver: 34.

Summá téy Ewányeliéy tá iest.

I.

Naprzód. Dwiemá Pánóm sobie rózné rzeczy roskázuiącym/ żaden służyć nie może. Oróż Mądrość Boża/wszytkiégo człowieká do posługi swéy miéć chce: gdyż spráwiedliwość z niespráwiedliwością: niewinność z nieprawością/ zgodźić sye nigdy niemogą. 2. Cor: 6. ver: 14.

II.

Lucæ 21. versu 34.

Powtóré. Zbytniégo/ bezbożnégo/ á prawie pogáńskiégo stáránia/ o rzeczách tego świátá/ Pan nam zákázuie: niechce áby sercá násze ták obćiążoné były stárániem tego świátá/ y spráwámi iego: ábyśmy dla nich wieczné opuśćić mieli. Chce téż/ ábyśmy wiecéy pánu Bogu / y iego błogosłáwień-

ſtwu vfáli / niż pracéy náßéy: y ábyſmy z Prorokiem mówili: Twoie ſą wßytki rzeczy miły Pánie/ y co mamy/ wßytkoſmy z reku twoich wźieli/ y przeto to záśie tobie oddawamy.

1. Paral: 29. v: 14.

Potrzećié. Króleſtwá chwały wieczneý z Pánem BOgiem / chce po nas Pan/ábyſmy ßukáli: á to Wiárą w páná Jezu Chryſtá. Szukáli też y ſpráwiedliwośći iego / przez miłość one / ktora z wiárą wßytki cnoty w ludźiách ſpráwuie: gdyż Króleſtwo Boże/nie ieſt w mowie/ iedno we cnoćie. Wierzmy Pánu y w Páná/ y bądźmy poſłußni iemu/á wßytki świátá tego potrzeby/do żywotá náßég należące/bedą nam przydáne: wieczne nam bedą dáne/ á te tylo do czáſu przydáne. Skąd dáie znáć/że te rzeczy zświátem przechodzą precz: á do wiecznie dánych porówndne / máło ważne ſą. Przeto łákomi/ niech baczą ná ony słowá Jobá S. y Páwłá S. Nágim wyßedł z żywotá Mátki moiéy/ nági záśie zwróce ſye do ziemie. A Páwel ś. Nie przynieśliſmy nic ná ten świát/ nic też z niego nie weźmiemy. Máiąc tedy żywność á odźienié/ná tym przeſtawaymy. 1. Timo: 6. ver. 7. et 8. We wßytkim Pánu Bogu dźiekuiąc. Amen.

III.

1. Cor: 4. ver: 20.
1. Theſſ. 1. ver: 5.

Iob: 1. verſu: 21.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Szeſtnaſtą po Tróycy S. wedlug opiſánia Lukaſzá S: w Kápit: 7.

NStáło ſye potym / ßedł Pan Jezus do miáſtá/ktore zową Náim/ ßli z nim zwolennicy iego y tłußcza okwita. A gdy ſye przybliżał ku bróne mieyſckiéy: álić vmárłego wynoßono Syná iedynégo mátki ſwoiéy/á tá Wdo-

wą byłá/ y z nią też szłá tłuszcza wielka. Którą gdy vyźrzał Pan
zrusżony będąc miłośierdziém swoim nad nią/ rzekł do niey: nie
płácz. Y przystąpiwszy dotknął sye mar. A ći ktorzy nieśli stá-
neli. Y rzékł: Młodziencze tobie roskázuie abyś wstał: Alić v-
śiadł ón który był vmárły/ y iął mówić. Tedy go dał mátce ieg.
A ziął one wszytki strách/ y chwalili Bogá/ mówiąc: Iże Pro-
rok wielki powstał miedzy námi/ á iże BOG nawiedźił lud
swóy.

Iż wiémy CHRześćijáninie/
że spráwy Páńskie/ które nam Ewányelisto-
wie opisáli/ są pewnémi dowodámi bostwá
iego/ tedy podobno y ták wielkiéy spráwie/
ták wielkiemu cudowi/ który tu Pan vczyni
iáko świádczy Lukasz S. tym mniéy sye dźi-
wuiemy: kiedy sye przypátrzamy/ że tho ni
prosty człowiek/ ále BOg rázem/ y człowiek
spráwić/ y vczynić raczył. Abowiém wiémy
z Pismá/ co o PAnu BOgu naszym mówi

1. Reg: 2. versu 6.

Pan (powiáda) vmarza/ Pan ożywia/ do
grobu posyła/ z grobu wywodźi/ rzec. Czego

Deute: 32. ver: 39.

y przez Moyzesa sługę swégo poświádcza y mówi: Ja zábiję/ y ia ożywię/
vderzę/ y vzdrowię: y nie iest żaden táki/ kthóryby z ręku moich mógł wybá-
wić. Który tedy ma moc vmárzáć/ y zábijáć: który ma moc przywrácáć do

Bostwá PANA Christusowég dowodzi tá przemową.

żywotá/ y vzdráwiáć: iuż wiémy że nie inszy iest/ iedno Bóg/ á Bóg ón pra-
wdźiwy/ któremu wszytki rzeczy możné/ wszytki rzeczy poddáné są/ który rze-
czóm wszytkim dał istność/ y bytność. á iż nászá wiárá Chrześćijáńska wierzy
y wyznawa/ tym/ y tákim Bogiem być Jezusá Christusá Syná iednorodzo-
nego Bogá Oycá/ tedy máło sye temu dźiwuie/ kiedy widźi/ że zbáwićiel y iéy
spráwcá/ vmárłé wskrzésza/ choré vzdrawia/ wiátróm/ morzu/ y Czartóm
roskázuie/ y wszytki Cudá czyni/ które raczy. Pytasz czemu? Temu wiédz/
że wnet skoro co nád przyrodzenié widźi być spráwowano od Páná swégo/
záraz one iego moc Boską sobie przypomina/ któréy poddano iest wszytko:
Záraz w wierze swéy sye gruntuie/ y wyznawa/ że iéy odkupićielowi/ iáko Bo-
gu prawdźiwému/ y człowiekowi/ poddáné są rzeczy wszytki/ y możné sprá-
wy wszytki. Day Pánie Boże/ áby tá wiárá Chrześćijáńska/ w nas záwżdy
wiernych Páná Christusowych trwáłą/ y niesKázona byłá: á z dźiwnych cud
Páńskich w Bostwie zbáwićielá swégo/ ym dáley tym wiecéy sye grunto-
wáłá/ y mocniłá. Abowiém y Żydowie nieprzyiáćiele Páná á Zbáwićielá ná-
szégo/ pátrząiąc ná cudá y znáki/ które czynić raczył/ choć do téy wiáry przyść
nie mogli/ áby go wyználi Bogiem z Bogá/ to iest/ prawdźiwym synem oné-

Ioan. 8. versu 54.
Lucæ 7. versu 16.
Lucæ 24. ver: 19.

go Oycá/ którégo Bogiem swym być wyznawáli y wierzyli: przedsye iednak
dla cudów y znáków iego/ ná które pátrzáli/ zwáli go Wielkim Prorokiem/
który ná świát przyść miał: zwáli go człowiekiem mocnym/ w słowiech/ y w
spráwách: Człowiekiem/ kthóry ták wielé cud y znáków czynił/ że bez máłá

Ioan: 3. versu 2.

iuż byli wszyscy weń vwierzyli: y do tego ieszcze powiádáli być Páná Bogá
z nim: á to wyznáwáli y o nim ták trzymáli/ ieszcze zá żywotá iego. Pátrz-
my zásie po śmierći y zmartwychwstániu iego/ iáko vczeni ich Rábinowie/

bo Doktorowie w pismiéch swoich o nim trzymáli.

Pisze Jozephus Zydowski Doktor w Ksiegách swoich/ gdy wypisuie sprá-
y Piłatá Stárosty w Jeruzálem z rámienia Rzymskiégo Zydom dánego:
e zá tego czásu/ był Jezus (PAná nászégo Zbáwicielá rozumiéy/ bo to o
im pisze) mąż mądry/ iesliże sye go mężem zwáć godzi: Ten dziwné cudá czy-
ił: Był Doktorem wszytkich onych/ którzy rádzi prawdę przyimowáli/ y miał
ásládowcców/ z Zydów y z Greków wielé. Christus to był/ który od prze-
ożonych nászégo narodu oskárżony przed Piłatem/ zá Dekrétem Piłatowym
krzyżowan iest/ y vmárł: A iż go nie przestáli myłowáć ieg násládownicy/
edy ón/ vkazał sye im trzećiégo dniá żywy: ták iáko o nim Prorocy przedtym
o/ y insze dziwné rzeczy opowiádáli. Stądże y podźiś dźién/ naród Chrze-
ćijánski/ od niego Chrześćijány názwány/ nie vstawa. etc. Do tąd własné
łowá nász Zydá Jozephusá/ Rábiná y Doktorá ich zacnégo/ którémi/ iáko
wiádectwo dáie Pánu Christusowi/ poznáć możesz/ że go Mężem názwáć
gołá nie śmiał/ dla mądrośći/ y cud/ które nád zwyczay czynić raczył.

Tákże też y Hegezyppus człowiek cnotliwy/ prágnął tego/ áby Christusá
Páná/ nád człowieká być twiérdził/ by mu sye to było dla Synágogi Zydo-
wskiéy vczynić godziło. A widźisz Chrześćijáninie miły/ co nieprzyiaciele Pá-
ná Christusowi/ o Pánie nászym trzymáli? Przyczynę tákiégo ich iego powa-
żenia/ cudá być widźisz: które iż nád insze wszytki dziwnieysze y wietsze widzie-
li być czynioné od Páná/ przeto nád ludźie wszytki iego dziwnieyszym/ nád wo-
szytki Stáré Proroki wietszym być go rozumieli/ y wyznawáli: á to czynili/
e Bostwá w nim prawdziwégo nie ználi/ áni wierzyć chćieli.

Jesliż tedy przećiwnicy Páńscy Zydowie/ ták poważnie o PAnie nászym
rozumieli/ z iego cud które wydźieli: Dáleko my iuż wiecéy mamy vważáć/
tychże cudów PAná nászégo/ którzy iuż wiémy/ że ie mocą Bostwá swégo
czynić raczył: y iáko sye im pilnie przypátrzamy/ ták zátym wysoce wiarą
prawą nászą/ ony práwémi świádkámy Bostwá prawdziwégo Páná nászé-
go być vznawaymy: á przytym/ że od práwégo BOgá były spráwowáné/
niewątpliwie wiérzmy. R to iest skutek cudów wszytkich Páńskich/ które
żadnégo pożytku wnas nigdy nie vczynią/ iesli tákim vmysłem/ y táką wiá-
rą od nas niebedą przyieté: bo dla tákiéy nászéy náuki/ Chrześćijáninie mi-
ły są od Ewányelistów nápisáné: R przeto nietylo to sámo cudo: o którym
Ewányelia dźisieysza powiáda/ iż Pan wskrzésił młodźieńcá vmárłégo o-
ney wdowy Naimskiéy/ ma nas do vznánia Bostwá prawdziwégo P. Chri-
stusowégo przywodźić/ ále y ony wszytkié iákmiárz/ które nam Ewányelie s.
podáły: miedzy którémi/ ácz Pan nász cudá wielkie czynił: ále miedzy inszémi
przodują té/ którémy ludźie vmárłé/ záśmierdziáłé/ od vmárłych wzbudzał/
y do żywotá przywrácał roskázowániém swoim/ y mocą swoią: Abowiém
wtym dawał sye znáć/ że miał moc śmierći y żywotá/ iáko wszechmogący
Pan: dawał y to znáć/ że z chući swéy wszégo dobrégo narodowi ludzkiému
życzył: który ich nędze/ żálu/ y frásunku/ ták litował/ iż wzruszony ich żalem
y płáczem/ śmierći roskázował/ á oné wżywot obrácał: y żáłosné/ żywotem
tych/ których opłákiwáli/ poćieszał: A czynić to raczył/ nietylo gdy Márte
y Márią iáwnogrzesznicę w Bethániéy smutné/ żywotem brátá ich Lázá-
rzá/ wzbudźiwszy go od vmárłych/ poćieszył: Nietylo kiedy Przełożonégo Zy-
dowskiéy Bóżnice imieniém Jáirá smutnégo/ wskrzesiwszy mu dźiéwkę iego
vćieszył: Ale też y ná ten czás/ kiedy tę smutną wdowę widźiał/ wzruszon był
miłośierdźiém: á iżeby onę smutną poćieszył/ syná iéy wzbudźił od vmárłych/
y dał go Mátce/ áby nie płákáłá: Co nam Ewányelia S. w texćie szérzéy
opowiáda/ którą tymi słowy Łukasz S. wypisuie.

FLauius Iosephus libro Antiquitatū Iudaicarum xviij. cap: 4.

Libro 2. capite 13. Vixit Anno Domini 104.

Lucæ 7. versu 37.
Ioan: 11. versu 44.
Math: 9. ver: 25.
Marci 5. ver: 42.
Lucæ 8. versu 55.

Y ſtáło ſye potym: że wchodził do miáſtá które zwano Naim.

☞ Iż tu przydał Ewányeliſtá ty ſłowá/ Y ſtało ſye potym: tedy áby o było rozumiano/ muſi ſye pokázáć co Pan czynił przedtym. Abowiém g PAn dokonał kazánia onego ná górze / w którym pokázowáć raczył / iák n człowiek być ma/ ieſli chce do błogoſłáwieńſtwá przyść: vcząc iuż wybrá od ſiebie Apoſtoły/á w nich wſzytki náſládówce ſwoie/iákim ſpoſobem ſp wowáć ſye mieli/ y zá iákim żyćiém ná swiećie mieli być błogoſłáwieni: te po téy rozmowie idąc z góry wielé dobrodzieyſtwá ludziom chorym vczyn bo z ſtepuiąc z góry / ná którey vczył / tredowátego vzdrowił: y wſzedſzy o Miáſtá Kápharnáum/ ſługe onégo Setniká/ który iuż práwie vmiérał / o zdrowia przywrócił: iáko o tym nápiſał Lukaſz S. w ſzóſtym/ y w siódmy Kapitulum: á to odpráwiwſzy / ſzedł do Miáſtá Gálileyſkiégo Naim r czonégo/ które było od góry Thabor / ná którey ſye PAn náſz przemienić r czył/ tylo dwie mili. Gdy tedy Ewányeliſtá mówi / Y ſtało ſye potym: i wiédz po tákich ſpráwách y cudách / ten cud ſye w Naimie ſtał: y ſkąd P iść raczył do Miáſtá Naim: iáko Ewányelia mówi: Szedł Pan do Mi ſtá/ które zwano Naim.

Acto: 10. ver: 38.

☞ Pieknym ſpráwóm Páńſkim/wiego pielgrzymowániu / káżdy przyp trzyć ſye może/o którym ták nas Piſmo vczy: Że Chriſtus Pan náſz/ pran wkoło obchodził wſzytkę ziemię Żydowſką/ dobrze czyniąc wſzytkim/ iego s ſpomożenia potrzebuiącym: áto ſye przypátrz: Gdziekolwiek idzie Pan/ k dykolwiek pielgrzymuie/tedy álbo vczy drógi zbáwienney/ álbo choré vzdr wią / álbo nedznym dáie wſpomożenié: owo wſzytko y wſzedzie czyni to/ ieſt ku czći y chwale P. BOgu/y ku pożytkowi ludziom iego potrzebuiącyn

Náuka / iákie Pielgrzymowánié Chrześciáńſkie być ma.

¶ O by tákié pielgrzymowánia náſzé były: by były ku czći y chwale Pán Bogu/ ku pożytkowi y dobremu przykłádowi bliznim náſzym: bez pochyb byſmy pożytek z nich nie máły odnośić mogli. Ale náſzé pielgrzymowania/n do tego ſkutku ſye ſkłániáią: ſnać wiecéy pogorſzenia/niż pożytku nam przy noſzą.

Deut: 10. à ver: 17. ad 20.

Deut: 14. ver 29.

Gen: 18. v: 1. & 2. & cap: 19. à ver: 1. ad 4.

Geneſ: 47. ver: 9.

Czytamy w piſmie że PAn miłuie pielgrzymy/ y ták powiáda Moyze do ludu Żydowſkiégo: Pan Bóg wielki y mocny/ nie brákuie oſobámi: Czy ni ſpráwiedliwość wdowie/y śierocie: miłuie pielgrzymá/y dáie mu odzienie y pożywienié: co y wy tákże czynicie: Miłuycie pielgrzymy. Y ná drugim mieyſcu mówi: Przyydzie do ciebie wdóm twóy wdowá/ śierotá/pielgrzym nákarmi ie: áby Pan Bóg błogoſłáwił ſpráwóm y pracéy rąk twoich. Wi dzimy co o pielgrzymách y ludziách podrożnych/ zá náukę mamy. Jeſt te iáſné piſmo o Abráhámie/ y o Loćie bráćie iego: ktorzy iż w dóm ſwóy ludzi pielgrzymuiacé rádzi przyymowáli/ tedy Abráhám/ Páná Bogá pod trzem oſobámi zá gośćiá v śiebie miał: á Lot w Sodomie Anyoły zá pielgrzymy w domu ſwoim czeſtował. Wiémy téż to z tegóż piſmá świetégo/ że Pan Bóg pielgrzymſtwo Abráhámowi roſkázował/ áby wyſzedł z ziemie ſwoiéy/ y od národu ſwoiégo/ y ſzedł do ziemie cudzéy/ którą mu był Pan Bóg vká zał: iáko maſz o tym nápiſano w Kśiegách rodzáiu/we dwunaſtym KAp: w wir: 1. Widzimy tákże z piſmá/ że wſzytek żywot Jákobá Pátryárchy s. pielgrzymowánim był/ zć.

Tymże téż ſpoſobem rownie widzimy żywot Páná náſzégo Jezu Chriſtá/ że wſzytek był pielgrzymſtwo: y ſtąd możemy rozumiéć/ że nieleda zálecenié ma pobożné pielgrzymowánié/ które ieſt wedle woléy miłégo BOgá/ iáko było Abráhámowé: y które ieſt ku czći y ku chwale Pánu Bogu/á ku pożyt-

kowi blizniego/ iáko było Páná Christusowé: y kto tákiego náśláduie/ te- y tákie iest chwały godné/ y przygány zadnéy mieć niemoze.

R tákié Chrześćiiáńskié pielgrzymowánia być máią / á z pielgrzymstwy ogáńskimi społecznośći zadnéy mieć nie máią: o których czytamy/ że piel- grzymowáli przećiwko woléy Bożéy: á tákié pielgrzymowánia Zydóm po- stánowił był Król Izráelski Jeroboám/ który miásto tego żeby Zydowie nie chodźili do Kośćiołá Bożego do Jeruzálem/ chwalić Páná Bogá swego/ ofiar iemu ofiárowáć: vlał był dwu ćielców/ y postáwił iednégo w Betel/ drugiégo w Dan: támże kazał wszytkiemu ludowi swému chodźić: w czym o vsłuchali Zydowie: chodźili y chwalili lané Báłwány / miásto BOGA stworzyćielá swég: á máło ieszcze nátym máiąc/ chodźili ná góry/ do ćieniów oczynionych/ szukáiąc Bogów próżnych/ y Báłwány chwaląc/ á páná bo- a swégo ku gniewu przywodząc/ y pómsty iego ná sie szukáiąc. Tákié piel- grzymstwá/ do Báłwánów ná góry do ćieniów / Pan Bóg v Ezechielá pro- oká/ wielką obrzydliwośćią swą zowie/ dla którey ón lud Zydowski wszytek niewoli poginął/ iáko o tym masz w Księgách Królewskich szeroce nápi- no: tákże y v Proroków: iż nie insza przyczyná byłá zginienia Zydowskiego/ dno Báłwochwálstwo: ták/ iż też y PAn nie mógł być vbłágan swięto- liwémi spráwámi cnotliwégo Joziaszá Królá Judskiégo/ dla pogáńskich brzydliwośći/ które czynił Mánásses Król: ále Judskié Królestwo dał wnie- volą/ y w rosproszenié/ iáko był dał iuż y Izráelskié: czytay Proroki á oba- wysz/ że zginienié wszytkich Zydów/ y ziemie ich spustoszenié z Báłwochwál- stwá przyszło/ Ezechielis 6. á v. 3. ád 11. et Káp: 23. á v. 28. ád 32. JEre: 4. á v. 2. ád 12. et Káp: 25. á v. 6. ád 12. et Káp: 16. á v. 10. ád 14. et Kápitulo 17. v. 18. et 20.

3. Reg: 12. á ver: 28. ad 33.
Oseæ 7. versu 1.
Eccles: 47. ver: 29.
Lotrowskié Pielgrzymstwo/ iákié iest.
4. Reg: 17. v: 10.
Ezech: 8: á ver: 6. ad finem.
4. Reg: 17. ver: 18. & 20.
4. Reg: 23. ver: 26. & 27.

A widźisz Chrześćiiáninie miły/ do czego pielgrzymowánié báłwochwál- skié/ biegánié ich do Báłwánów/ szukánié Bogów fałszywych po górach/ Zy- dy przywiodło: Násza rzecz Chrześćiiáńska kárác sie cudzémi przygodámi. Násza rzecz wystrzégáć sye nietylo Báłwochwálstwá/ które zábija Dusze ná- sze/ y gniew Páński nam gotuie: ále też y pielgrzymstwá Báłwochwálskiég/ które to być rozumiém y powiádam/ kiedy sye niezgadza z pielgrzymstwem Páná/ á zbáwićielá nászego Jezu Christá: które nie iest ku czći y chwale pá- ná Bogá wszechmogącégo / áni ku pożytkowi blizniégo nászego: które kto odéymuie ku swowoleństwu zmyslonym nabożeństwem/ dla vchronienia roboty/ którą żyć káżdy wedle wezwánia swego ma: A tákié pielgrzymstwá/ złé á nie Chrześćiiáńskié są/ od wiernych PAná Christusowych niémáią być nigdy czynioné.

Przestrogá Chrześćiiáńska ná złé pielgrzymowánie.

Swieté zás pielgrzymowánié/ ná ksztalt Páná nászego pielgrzymowáć: iáko Pan chodźił / pielgrzymował / á gdźiekolwiek przyszedł / vczył álbo sło- wem/ álbo przykłádem/ ábo nedzné choré/ léczył j wspomagał/ y wszedy chwa- lę oycá swégo niebieskiég rozmnażał. Tákże też y násza rzecz/ wszytko co czyni- my / czynić ku czći y chwale miłégo Bogá. Mamy tedy náuke z téy Naim- skiéy drógi Páná nászégo/ iákié násze drógi y pielgrzymowánia być máią. A- le co nam dáléy Ewányelistá wypisuie/ przypátrzmy sye: powiáda iż nie sam szło Pan do miástá Naim szedł/ ále

Pospołu z nim szło/ dosyć Vczniów iego / y gmin ludźi wielki.

☞ Nie sam Pan szedł powiáda Ewányelistá/ ále szedł ze Zwolenniki swé- mi: iść też raczył y z tłuszczą: co nie bez przyczyny vczynił: Bo dla tego szedł ze zwolennikámi swémi / áby ie gotował ná pewné swiádectwo spraw swo-

Czemu Apostołowie szli z Pánem.

ich/ które

ich/ które przed nimi czynił áby byli śmiele mówili/ to czego widomymi by[illegible] świádkámi: iákóż iednák/ nie wstydźili sye/ áni sye bali tego po w Niebo[illegible] wstąpieniu opowiádáć/mówiąc do tych/ którzy im zákázowáli o imieniu P[illegible] ná Jezusá mówić/ to iest/ do stárszych/ y przełożonych Zydowskich tymi sło[illegible] wy: Jesli to rzecz iest słuszna przed oblicznośćią Bożą/ was wiecéy słucha[illegible] niż Páná Bogá/rozsądźcie to sámi: ábowiém tego cosmy widźieli/czegosm[illegible] sye násłucháli/nie możemy zámilczéć. etc. A w wtórym Kápitulum w wie[illegible] 32. w Dźieiách Apostolskich/ Piotr do Zydów iásnie wyznawa/ Ze wszytkie[illegible] świetobliwośći y spraw/ które zá żywotá Christus Pan czynić raczył/ ták[illegible] y o zmartwychwstániu iego/ APostołowie byli prawdźiwymy y pewnym[illegible] świádkámi. Potrzebá tedy tego byłá/ dla przyszłego o PAnu nászym świ[illegible]dectwá/ áby przy spráwách Pánskich byli Apostołowie.

Acto: 4. ver: 19. & 20.
Piotr z JAnem mówili/ iáko prawdźiwi świádkowie.

¶ Powiáda Ewányelistá/ że też byłá zgráiá ludźi wielka: y tho nie b[illegible] przyczyny. Bo mógł by kto był vczniom PAnskim nie wierzyć/ iáko dom[illegible]wym iego: ále gdy y tłuszcza przytym byłá/ to widźiáłá/trudno iuż nieprzyia[illegible]ćiel miał przyczyne ohydzenia/y nie wierzenia naleść. Ták tedy/

Czemu tłuszcza wielka przy pánu byłá.

GDy sye przyblizał do bróny mieysckiéy/ oto wy[illegible] noszono vmárłégo.

☞ Záwżdy w pismie świetym to słowo/ Ecce/ po polsku/oto/ iáki Cu[illegible] dźiwny pokázuie: á iż záwżdy przed czym dźiwnym przemową iest/ tedy ná tym mieyscu/ nie ládá spráwe pánską nam pokázuie: ále tákié cudo/któ[illegible] rzadko słycháné ná świećie było. Oto powiáda wynoszono vmárłégo.

Zadnégo słowá Ewányelistá dármo tu nienápisał: bo iż wielki Cud [illegible] czyniony od Páná wypisowáć miał/ wszytkim wątpliwośćiom w swoim p[illegible]sániu mieyscá vprzątał: á osobliwie áby żaden w tym wątpliwym niebył/ i[illegible]by on młodźieniec vmrzéć nie miał: áto pokázuie prawdźiwą smierć ieg[illegible] tym/ że go iuż z miástá do pogrzebu wynoszono.

Zákón Boży Zydom roskázował áby sye vmárłych niedotykáli: á ktoryby sye znich był dotknął/oczyśćić sye muśiał: Czytay o tym/Nume: 19. á v. 11. ad finé. Leuit: 21. v. 1. & 11. Y tá byłá przyczyná przecz sye Zydowie zá miásty grzébli/áby przećiwko Zakonowi mniéy grzeszyli.

¶ Dla czego wynoszono pytasz: dla tego/że vmárłych piérwéy nigdy nie chowano/w mieśćiéch/áni we wśiách/ták v Zydów/iáko y v pogánów: stą[illegible] że y Pan nász Jesus Chrystus/ nie w mieśćie/ ále zá miástem w ogrodźie/ [illegible] nowym cudzym grobie/ był pochowány: y ten młodźieniec z miástá prec[illegible] wynoszon był/ że sye mu w mieśćie leżéć niegodźiło.

☞ Zachowywa sye ten obyczay y podźiś dźień/ v Zydów/ y v Turków że sye w polách chowáią: ále ludźie Chrześćiyáńscy obyczáiu tego zániedbáli dla pewnych y pożytecznych sobie przyczyn: bo iż ná oczách/y w kośćieléch kłądą y chowáią vmárłé swoie/ tedy dla tego to czynią/ áby nigdy nie zápá[illegible]mietáli zmárłéy bráćiéy swoiéy: áby tylékroć zá nie Páná Bogá prośili/ilé[illegible]kroć przez cmyntarze idąc ná groby ich pátrzą.

Chowánia Chrześćiyáńskich ludźi/ czemu w Kośćielech.
I.
II.

¶ Nádto/ nie tylo żeby zá nie Páná Bogá prośili/ ále też áby pámietáli iż vmrzéć tákże máią/ iáko y oni/ których groby im są przed oczymá: gdy Chrześćiyáńskiému człowiekowi/ rospámietywánie śmierći/ może być/ y bez pochyby iest przestrogą/ y pohámowániém od wiele złośći: Bo máło temu świát smákuie/ który záwżdy przed oczymá ma śmierć: świádczy o tym pi[illegible]smo gdy mówi: Rospámietyway ostátni krés żywotá twégo/ á ná wieki ni[illegible] zgrzeszysz: Czemuż pewnie dla tego/iż ten który záwżdy ma śmierć przed oczymá/trudno swoie kochánié do niniéyszych rzeczy przyłożyć ma/ gdy krótkość widźi/ y przebiegłość prędką ich. Będźie tedy wolał o wieczné sye stáráć/ ni[illegible] polégáć ná tych/ które zginą prędko/ y potym nigdy sye nie wrócą. Abysm[illegible] sye tedy záwżdy śmiertelnymi być baczyli/ áto groby/ y mieyscá odpoczywánia bráćiéy nászéy ludźi Chrześćiyáńskich/ nas napomináią.

Eccles: 7. ver: 40.

¶ Jeszcze y trzecia przyczyna iest / dla czego sye ludzie Chrześcijáńscy nie
w polách/ ále w Koscielech/ Pánu Bogu ku czci ku chwale poswieconych/
tákże y ná cmyntarzách/słowem Bożym poswieconych/ chowáią : á to te być
przyduie : Wiemy z Pismá swietego że iesteśmy naród swiety/ bo nas ták
Piotr S. zowie mówiąc : Wy iesteście naród swiety/ y lud nabyty / odku-
pieni nie śrebrem áni złotem/ ále nadrożsżą Krwią niepokalánego Báránká
Páná Jezu Christá : Otóż my narodem swietym będąc/ ták swietymi ma-
my być/iáko świety iest pan bóg nász : á iáko zá żywotá świetobliwymi być/
w swietych rzeczách kocháć sye / przestáwáć/ y polegáć ná wszytkich swie-
tobliwych rzeczách/y słowem Bożym błogosłáwionych/ mamy : ták y po ży-
wocie tym nászym/ z potrzeby odpoczywáć mamy ná mieyscách tákich/ ná
których/ imię swięté Páńskié bywa chwaloné/ ná których zbór ludzi Chrze-
ścijáńskich w wierze Páná Christusowéy poswieconych/bywa zgromádzony:
gdy ziemiá nieczysta/ y grzéchem pierwszego rodzicá przekleta/słowem Bo-
żym y błogosłáwieństwem / tákże y modlitwámi/ iest Pánu BOGU poslu-
szona/ oczyściona/ y błogosłáwiona : bo ták PAweł swięty powiáda : Acz
káżdé stworzenié BOżé / dobré iest/ áwszákże swięté nie iest / áż poswiecone
będzie przez słowo Bożé y modlitwę : á ieslize słowo Bożé y modlitwá/ po-
świąca stworzenié káżdé/ tedyć y ziemię poświąca. Przystoi tedy swiętym
ciáłóm/ ná swiętéy ziemi / Swiętéy oyczyzny Królestwá niebieskiégo oczeká-
wáć. Przystoi nam żywym w Kościelech nászych/ stymi kthórzy w téyże wie-
rze pomárli/ którą Swięté obcowánié z námi/ y żywymi będąc mieli /y teraz
z PAnu BOgu odpoczywáiąc máią mieć nierozdzielné obcowánié : które
choć ciáłem zmárłé wiémy być/ále duszą z Pánem Bogiem żyć wierzymy/któ-
remu cześć y chwałá od nas záwżdy iest/y ma być wyrządzona/taż y táka/iá-
ką dusze swiętych zmárłych ludzi/ z Anyoły wspól iemu wyrządzáią.

Otóż dla tych przyczyn ludzie swięci/ y pástérze stárożytnégo Kościołá/
iák to vważáiąc v siebie/ iż tákié Chrześcijáńskich ciał chowánie/naprzystoy-
nieysze/ y żywym pożyteczniéysze być miáło : Zydów/ y Turków / tákże y po-
gánów w tym nasládowáć niechcieli/áby sye po polách y po gorách chowáli/
z wszytkimi násládowniki PAná Christusowymi : ále w Kościelech/ y przy
Kościelech/ ná mieyscách ku czći y chwale Bożéy poswieconych/ sámi sie ká-
záli chowáć/ y nam te náukę/ y swięty zwyczay zostáwili. Który obyczay iesli
kto gáni/ pohańbia przystoyność Chrześcijáńską/ á błąd pogáński/ Zydow-
ski/ y Máchometski/ do Chrześcijáńskich pogrzebów wnosi : swiętych zmár-
łych pámięć od żywych wyrzuca/ y społeczność tych/ którzy żywią w PAnie
Bodze wedle dusz/ od żywych bráciéy ich rozłącza. Przeto tákowi z náukámi
swych/ nié máią być od ludzi Chrześcijáńskich słucháni: y więcéy Swięty zwy-
czay ma być od wiernych ludzi postánowiony / od wszytkich násládowány /
niż płocha tych náuká/którzy do pogáńskich y Zydowskich spraw/wierné Pá-
ná Christusowé przywodzą : A iáko Prorok powiádał o pogrzebiéch onych
ludzi/ ná które sye Pan Bóg gniewáć raczył / że Osłowym pogrzebem mieli
być pogrzebieni : Ták y ná tákié/ miásto Chrześcijáńskich pogrzebow / przy-
wodzą ludzie Chrześcijáńskié: á to dla tego/áby sye niwczym/z zgodą Chrze-
ścijáńskiégo Kościołá niepopisáli : y z stárożytnémi obyczáymi tegóż Ko-
ściołá S. y swiętych sług iego niezgodzili: y iáko sye ziednośći Kosciołá wy-
łączyli będąc żywymi/ták z wiernymi społecznośći żadnéy/y po śmierci mieć
niechcą.

Tyć są włásné przyczyny / dla czego ći odłączeńcy od stárożytnéy wiá-
ry/ w Kościelech y ná cmyntarzách słowem Bożym poswieconych/ chowáć
ciał Chrześcijáńskich niedopuszczáią. A co mówią : żeby dla záráżenia po-
wietrza ludzkié ciáłá chowáné nie były w Kościelech/y ná cmyntarzách: Je-

sli to

1. Pet: 2. ver: 9.
1. Pet. 1. v. 18. & 19.
Deut: 14. v. 2. &
Leuit: 11. ver: 44.
1. Thess: 4. v: 3. et 4
Genes: 3. ver: 17.
1. Tim: 4. v: 4. et 5.
Ierem: 22. ver: 19.

Odpowiedź ná ich próżné słowá

śli to prawdę mówią/ niech to pokażą/áby kedy z cmyntarzá/álbo z Kośćio łá/zárázá powietrza morowégo wyßłá: áby tym ludzi Chrześćijáńskich cho wániém/ gdźie śye powietrze zárázilo. Czego iż pokázáć nie mogą/ iákóż ic nie wstyd/ że ládá co mówią? Ale iż o wietßych rzeczách ládá co mówią: co wiecéy/ że nieprawdźiwie: tedy nie dźiw że y o téy.

Gdźie śye godźi chowáć ćiał chrześćijáńskich.
3. Reg: 9. ver: 3.
2. Paral: 7. ver: 15.
Isaiæ 56. versu 7.
Math: 21. ver: 13.

My niedádząc śye fałßu vwodźić/ naßláduymy zwyczáiu Kośćiołá S a ćiáłá náßé/ ná kßtałt ludzi Chrześćijáńskich/ tám chowaymy / gdźie náß przystoyność Chrześćijáńska niéśie: gdźie śye godźi nam czekáć onégo sądu ná który powstáć wßyscy powinni iesteśmy: á tám śye godźi/kedy imie Páń skié bywa od wiernych częśćiéy/ niż gdźie indźiéy chwaloné: kedy oczy Páń skié/y vßy/ku wysłuchániu są skłonioné: kedy imie swoié kłáść pan Bóg racz ná wieczné swé błogosłáwieństwo: A to mieysce/iest reczny Kośćioł/któr Pan tákimi obietnicámi poßláchćić raczył: Domem swoim go názywáiąc Támże tedy przystoi / w tákim domu Bożym godźi śye domy Bożé/ tho ie ćiáłá Chrześćijáńskié chowáć.

☞ Ale ießcze y inßéy náuki pożyteczné y potrzebnéy / vczyć śye mamy z tych to słów Ewányeliéy S. gdy mówi: Wynoßono vmárłego.

Który był iedyny Syn Mátki swoiéy/ á tá byłá Wdową/ á znią też ßło ludu dośyć.

Już wiémy dla czego ćiáłá vmárłégo w mieśćie niechowano: ále przed śie/choć z Miástá wynoßoné było/ tedy iednák vczćiwie ie prowádzono: b Máthká ßłá żáłobliwa zá ćiáłem/ ludzi z nią wielé prowádźiło/ iedni ią ćie ßąc/ á drudzy/ żalu iéy pomagáiąc: znáć że mieli baczenie ná ono Pismo S które ták náucza: Synu nád vmárłym człowiekiem wypuść łzy/zákryy ćiał iego/ á niewzgardzay pogrzebu iego. Baczyli też/ iż Thobiaß S. wielką ł ske miłégo Bogá odniósł zá to/ iż wierné PAnu Bogu Żydy/ á od pogánó pomordowáné/ do źiemie chował.

Ecclesi: 38. ver: 16.
Tobiæ 12. ver: 12.
Zálecenié pogrzebów ludzkich.

Z któréy to vczynnośći tych ludzi to ćiáło prowádzących/ vczyć śye m my/ábyśmy poczćiwie vmárłé náßé do grobów ich prowádźili/y pogrzeby i vczćiwé spráwowáli: bo tego nietylo to mieysce Ewányeliéy nas vczy / ále wielé przykłádów Pismá S. to nam záléca.

Ge: 23. v: 3. 16. et 19

¶ Záléca Pismo S. Abráhámá Oycá wßytkich wiernych/ iż Sáre Má żonke swą/ po żalu którym iéy żáłował/pochował ćiáło iéy vczćiwie: kupiw ßy v Efroná Syná Seor Hetei/ w źiemi Chánáneyskiéy/ plác ná grób/ y prá wo pogrzebu.

Genes: 35. ver: 29.
Anni Isaac, 180. erant.
Genes: 49. ver: 29.

¶ Tákże czyni zálécenié Pismo świeté / Synów Izáákowych/ Jákobá Ezáu / iż Oycá swégo Izáaká stárego y dni pełnégo/ w Mámbre / w Mie śćie Hebrońskim zmárłégo/ vczćiwie pochowáli.

Gen: 50. v: 9. et 13.

¶ Jákob iż w Egiptćie vmárł miedzy ludem pogáńskim/leżeć niechćia tám: y záléca pismo świeté Jozephá Syná iego/ ná ten czás Páná Egipt wßytkiégo/ że wielkim nakłádem / wyprowádźił Ćiáło iego z Egiptu/ y po grzébł ie przy Oycu/ y przodkách iego.

Genes: 50. à ver: 13. ad finem.
Exodi 13. ver: 19.

¶ Tákże y Jozeph Syn Jákobów/ácz w Egiptćie vmárł/przedśie iedná stárał śye gdy vmiérał/ y poprzyśiągł bráćią y Syny swoie/ iż by iego ćiáło do grobu Oycá y przodków było záprowádzoné: co śye y potym stáło. Abo wiém rozumieli to zá wielką cześć sobie / oni ludźie Swieći / kiedy Ćiáłá ich tám chowáné były/ kedy rodźice y przodkowie ich leżeli.

Pan Bóg zá przeklectwo złym ludźióm dawał/ iż ćiáłá ich nie były chowáné w Oycowskich grobiéch.

☞ Ale zásie z drugiéy strony zá osobné przeklectwo/Pan Bóg złym lu dźióm y złym KRólóm to dawał/áby do grobów oycowskich/ ćiáłá ich nie były wprowádzoné.

¶ Ták Prorok Eliaß słowem Bożym Achábowi królowi Izráelskiému/ o zábićie Nabotá poddánego swego / dla niedáney sobie winnice / przeklectwo dawał/ że niemiał być dla tego grzéchu wprowádzón do grobu oycowskiégo/ y przodków swoich.

3. Reg:21. ver:24.

¶ Táka też byłá pomstá PAná BOgá nád sługą swoim/ którégo słał do Jeroboámá Królá Izráelskiégo Báłwochwálce/ áby go karał z iego Báłwochwálstwá: bo ten mąż Boży/ iż nád zákazánié Boże iadł w mieśćie Betel/ á PAn BOg mu tego zákazał / zábit był od Lwá : y ná pomstę grzéchu iego/powiáda pismo/ że niebył pochowan w grobie oycá/ y przodków swoich: czytay o tym 3. Regum 13. v. 22.

Báczyć tedy káżdy może/ iáko sye ludźie Pánu Bogu mili/ stáráli o vczćiwé pogrzeby / y iáko ie z wielką vczćiwośćią chowano do grobów ich / y przodków ich. Báczyć też y to może/ że zá przeklectwo to było od Páná Bogá/ kiedy nie w oycowskich grobiéch ćiáłá synowskie były chowáné.

Poniewaź tedy Pismo poczciwé pogrzeby nam záléca : záléca y ludźie/ którzy poczćiwie ludzkié ćiáłá chowali : á z dźisieyßéy Ewányeliéy też to widźiémy/ iáko poczćiwie tego syná wdowy Naimskiéy do grobu prowádzono/ że wielé ludźi zá nim ßło: tedy sye my Chrześćijánie vczmy/ ták vmárłym náßym czynić/ ábyśmy ie poczćiwie do grobów prowádźili/ y ták ie pogrzebali/ iáko ná wezwánié ich należy. Abowiém ták miłość náßá Chrześćijáńska może sye w nas pokázáć / gdy z żywymi pospolituiąc / vmárłych nie wzgárdzamy : Zywé miłuiąc / vmárłych opłákywamy : O żywych sye stáráiąc / vmárłym posługi ostáteczney nie opußczamy : pámietáiąc krótkość żywotá náßégo/ oné kthórzy dokonáli żywotá tego / do mátki ziemie/ z któréy poßli/ prowádźimy : pokázuiąc w tym wiárę náßę / że tego kthórégo do chowánia ziemi dawamy/ y do niéy go ták vczćiwie prowádźimy / nie ku pożárćiu/ áni strácenju iéy dawamy go/ ále ku chowániu do przyßłego odnowienia: ku wypußczeniu/ do przyßłégo zmartwychwstánia. A dla tego/ ták vczćiwie/ z tákimi obrządkámi Chrześćijáńskimi/ ziemi go oddawamy.

☞ Wiém co oni mówią/ którzy wßytko co iest dobrégo/ gánić nie przestawáią/ powiádáiąc/ że to nic nieważy/ kedy kto y iáko pogrzebion będźie : Ale tácy też y oni mówili / które Philozophowie rówé psóm / Cynikos po Grécku zwáli/ co sye po łáćinie Caninos wykłáda: ći ták powiádáli/ że niebo grób onému iest : to iest niebo okryie onégo/ kto grobu niéma. Ale tákich ludźi záwołánié/ widźieć możemy z sámego ich przezwiská. Pogániż sámi/ psy ie názywáli : á słußnie : bo iáko psi zdycháli / nie iáko ludźie rozumni vmiérali : Abowiém poczćiwi ludźie/ o Dußy dobrze rozumieli/ y choć Páná Bogá iéy stworzyćielá nie ták vznáwali/ iáko być miáło/ przedśie iednák powiádáli y vczyli/ Duße żyć wiecznie/ choć ćiáło vmiéra. Ći Cynicy/ rázem z ćiáłem duße ludzką vczyli vmiéráć/ y przeto złą wiárą y náuką vmiéráiąc/ iáko psi/ álbo inné bestie vmiéráli: A iż tákim sposobem vmiéráli/ o pogrzeby ćiał swoich nic sye niestáráli: y ták mówili/ iáko y ći dźiś mówią/ o którychem wyßßéy przypomniał : Którzy iesli théy wiáry są/ iákiéy byli Cynicy/ iákoż náydźieß ich tákiéy wielé / niech psów támtych naßláduiąc ták mówią / iáko ich przodkowie mówili.

Pogáni vmárłe swé/ iedny w Morze miotáli / iáko Lotophagi : Cælius cap: 43. lib: 9. drudzy psom ieść ie dawáli/ ći byli Baktri: A niektórzy sámi ie iedli/ ty zwano Massá getás: Drudzy ie wieśili/ iáko czynili Tybareni. Hieronim S. to piße/ Libro 2. contra Iouinianum, y Cicero lib: 1. Tuscula: quæstionū.

Nam którzy wiémy/ że ćiáłá náßé Kośćioły są święté Boże/ są przemießkániém Duchá S. y przybytkiem iego : którzy wiémy że Duße náßé / stworzoné są ná obraz PAná Bogá/ są nieśmiertelné/ niegodźi sye nie tylo ták mówić/ ále y o tákiéy mowie myślić : gdyż też ćiáłá náßégo pewné zmartwychwstánié wierzymy : A zá tym tego nam potrzebá/ ábyśmy ie chowáli vczćiwie do ziemie/ iákom to iuż powyßßéy pokazał.

1. Cor: 3. ver: 16 & cap: 6. versu 19.
Genes: 1. ver: 27. & cap: 2. ver: 7.

☞ Pokazáliśmy iuż/ czego sye mamy vczyć/ z ták vczćiwégo prowádzenia do

nia go grobu tego vmárłego. Przypátrzmy ſye nádto/ co przytym Ewányeli
ſtá powiáda/ wypiſuiąc tego to vmárłego. Abowiém gdy wypiſuie kto by
y czyy był: nic inßeg nieczyni/ iedno okolicznośći ſmutku/ y żalu wielkiégo/ kt
régo vżywáłá mátká tego to vmárłeg opowiáda. O vmárłym mówi iże był

Jedynym Synem mátki ſwoiéy/ Nádto tákiéy Mátki która Wdową byłá.

Powiádáią w Polſkiéy przypowieśći: nędzá iedná człowiekowi máło v
czyni: ále kiedy ich wielé/ to dopiero biédá. Ták ſye téy chudźinie niewieśći
było tráfiło: Niewiáſtą byłá/ która záwżdy potrzebuie opiekuná: Miáłá go
bo miáłá mężá / ále ten vmárł iéy był: y zoſtáwił ſyná podporę troſki mác
czynéy: áto y ſyn vmárł: á iuż trudno z inßégo / áby poćiechę mieć miáłá/ b
iedyny iéy był. Wielki fráſunek rozdźielić ſye z miłym małżonkiem/ y osiero
ćiéć: Cóż rozumieß/ áby to mnieyßy vtráćić iedynégo miłégo ſyná?

Tobiæ 4. ver: 21. & 22. & cap: 5. à ver: 23. ad 26.

¶ Przypátrz ſye Tobiaßowéy żenie/ kiedy oyćiec/ á mąż iéy Tobiaß ſtáry
ſłał ſyná ſwégo po śrébro do miáſtá RAges Medſkiégo z Niniwen / że nie
miáłá iedno iednégo onégo ſyná z mężem ſwoim Tobiaßem/ á iż tylo w dale
ką drógę ßedł/ iáki mátká żal nád nim/ iáki płácz z nárzekánim vczyniłá? Cze
mu to/ ieſli pytaß? áto temu/ iż máćierzyńſkiéy miłośći/ ćięßko ſye rozſtáć by
ło z ſynem iedynym do czáſu: Cóż rozumieß o téy ſmutnéy białéy głowie
która pierwßą poćiechę/ pierwßą obronę/ pierwßé o sie ſtáránie mężá ſwég
ſtráćiwßy / zásie y ſyná młodźienicá / mátce ná wßytkiéy poſłudze y poćieße
przez śmierć niezbedną ſtráćiłá. Jaka fráſowliwa byłá? Co iéy był tam z
żal/ y ſmutek? Czy iedną nędzą źiętá byłá?

Ierem: 6. ver: 13. & 26.

¶ Kiedy Prorok Jeremiaß płácz gorzki chćiał wypiſáć/ tedy mówił ſło
wem Bożym do Żydów: Vczyń ſobie/ Jeruzálem córko ludu moiégo łáko
mégo/ zdrádliwégo/ złégo/ y wyſtępnégo; żal y płácz ták gorzki/ iáko po ie
dynym Synie. Dawáiąc wtym znáć/ że gorzki żal ieſt Mátki onéy/ która ie
dynégo ſtráći.

1 Reg. 1. ver: 26.

¶ Kiedy Król Dawid żáłował zábitégo Jonáty/ ſyná Saulá Królá Ży
dowſkiégo: w wielkośći żalu ſwégo / nie mógł ináczéy wypowiedźiéć / iedn
ták: Żal mi ćię bráćie Jonátá: bo iáko mátká iedynégo ſyná ſwégo miłuie
tákem ia ćiebie miłował.

Otóż im więtßa ieſt ku komu miłość / tym pewnie więtßy żal onému
przychodźi z tego/ gdy onégo ſtráći/ którégo ták bárzo miłował. To dla te
go pokázuie co ieſt ſtráćić ſyná iedynégo/ áby káżdy obaczył/ iáko wielce żá
łosna byłá tá to niewiáſtá: Gdyż też y ſam Pan náß Jezus Chriſtus ten iéy
gorzki ſmutek báczyć raczył. A widząc iéy táką nędzę/ táki żal / będąc wedl

Psal: 67. versu 6.

Dawidá Oycem osirociałych/ y ſędźią vbogich wdów/ iáko iedyny ſyn Bog
Oycá/ Bóg wieczny z nim wſpół/ y prawdźiwy: áto pokázáć iéy raczył/ wiel
kié miłośierdźié: Pokazał też vlutowawßy ſye nád nią/ iákiéy ieſt chući prze
ćiwko wßytkim vtrapionym: bo ták piße Ewányeliſtá:

Vyźrzał ią Pan: y vlitował ſye nád nią / y rzekł iéy/ nie płácz.

Lucæ 19. v:5.& 9.
Luc:22.v:61.&62

☞ Ná kogo Chriſtus Pan Oczy ſwoie obróćić raczył/ nigdy ten źle nie
ſwánkował. Weyźrzał ná ZAcheußá/ onego iáwnogrzeßnych ludźi przed
nieyßégo człowieká: y ſtał śię záraz Synem Abráhámowym. Weyźrzał ná
Piotrá/ gdy ſye go trzykroć zápárł: áli wnet ſerce iego do ſkruchy y żalu o
bróćił / áby do końcá Synem zátrácenia niebył: áby wiárá iego nieuſtáłá

A peyżrzeniém swoim Pan go záchował. Weyżrzał też oto ná wdowe smut- ną/ pewnie zwielką iéy pociechą: bo iuż vlitował sye iéy: smutek iéy z vmár- égo iedynégo Syná vsmiérzył; ćieszył ią/ á ćiesząc mówił/niepłacz. Hámuie smutek/ bo prędkie dáć miał poćieszenié: ábowiém trudno oná smutną be- sc płákáć niemiáłá/ gdy przyrodzenié iéy/ strzymáć sye od żalu żadnym o- yczáiem niemogło: Gdyż tóż przyrodzenié/ z miłośćią złączoné/ nie thylo ndłą płeć białych głów do płáczu vmárłych miłych przyiaciół przywodźiło/ le y meże zácné y swieté/ w żal y w długi płácz przynukáło. Przeto Abrá- hám/ Sary żony swéy płákał dosyć długo. Synowie Izráelscy Jákobá: ákże y Aároná z Moyzeszem długo płákáli. A co sye dźiało onym: pewnie podźiś táż nátura ludzką/ tákiégóż żalu vczestnikiem iest.

Genes:23. versu 2.
Genes:50. ver 10.
Num: 20. ver:30.
Deut: 34. versu 8.

B Tu wiernym Páná Christusowym pociechę trzebá bráć/ áby sye ćieszyli: e ktorzy w Pánie Christusie vmiéráią/ y w wierze iego: ći do lepszégo y wie- znégo żywotá z téy nedze przechodzą: gdyż/Kto żywie á wierzy w Páná Chri- tusá/ nie vmrze ná wieki/ Joánnis. II. ver: 26. Ale o tym bedźie ná inszym nieyscu. Pátrzmy co Pan vczynił gdy płácz téy wdowy/vśmierzać raczył: Dotym gdy iéy płákáć nie kazał/

Przystąpiwszy dotknął sye trunny/ á ći ktorzy nie- śli stáneli.

C ☞ Nie słowem tylo chćiał Pan nász cudo thák zacné pokázáć: ále też y dotknieniém ćiáłá swégo/ reki swéy swietéy: Aby wiernym swoim dał przez to znáć/ że ono ćiáło prawdźiwé/ktoré z dźiewice Máryéy wźiąć raczył/ było ćiáło mocné/ ku wypełnieniu spraw Boskich/ w nim zákrytych. Było ćiáło tákié/ktoré sprawioné było ku zbáwieniu wszech ludźi/ y odkupieniu ich. Było ćiáło żywotá y słowá onégo wszechmocnégo Bogá/ktorégo wszechmocną moc miáło/ Joan: 5. v: 26. Rom: 1. v: 3. et 4. Joan: 1. v: 3. Hebr: 1. v. 3. Coloss: 1 v: 16. et 17. Co áby pokazał PAN nász/ áto dotyka sye ćiałem swoim trunny/ á potym słowy roskázuie mówiąc:

Młodźieńcze tobie mówię wstań.

D ☞ O tóż masz Páná ktory moc ma śmierći y żywotá: ktory ożywia/y v- marza: do grobu dáie żywot biorąc: y z grobu do żywotá przywráca: ktory ma klucze śmierći y piekłá. Pytasz czemu? áto dla tego/iż duch wszelákiégo ćiáłá żywiącégo/w reku iego iest: O czym czytay wszytko Kápitulum piąté v Janá S. tám to prawdźiwie obaczysz. A poniewasz ten roskázuie/ áby w- stał vmárły/ ktory iego żywot ma w mocy: tedyć gdy Pan Christus roská- zuie áby ten to młodźieniec od vmárłych wstał/ znáć możesz/ żeć iego żywot w mocy swoiéy miał. Co áby prawdá byłá/ áto wnet záraz skutek wźięło iego roskazánié: Bo Ewányelistá swiadczy/ że

Sap:16. versu 13.
1. Reg:2. versu 6.
Tobiæ 13. versu 2.
Apoca:1. ver: 18.
Iob 12. versu 10.

Vmárły podniózszy sye vśiadł/ y począł mówić.

E Ták własnie iáko ze snu wstał/ záraz śiedźi y mówi. Tákći ná roskazá- nié iego nie tylo zmar ieden vmárły/ ále zgrobów wszyscy powstániemy. Joan: 5. v: 28. et 29.

¶ O Boże Oycze wszechmogący/ iákaż tám byłá spráwá onéy wielkośći ludźi/ ktora ten táki cud widźiáłá! Zá Pánem Christusem Synem twoim/ dosyć ich niemało szło: zá wdową vtrapioną/ tákże ludźi dosyć: wszyscy pá- trzáli/wszyscy widźieli/iáki cud Syn twóy miły vczynić raczył: siłá tám było świádków tego to wielkiégo cudu. Cóżeś raczył w tym vczynić/ o Boże Oycze nász? To Chrześćijáninie vczynić raczył/ iż przy ták wielé ludźi/ chwałe Sy- ná swego oswiećił świátu: Aby chwałá wszechmocnéy mocy: áby vwielbie-

nie Syná iego/ świátu iáſnie ſye pokazáło : żeby świát poczuł/ co zá człowie-
ká MEſſyaßá / co zá zbawiciela Chriſtuſa JEzuſá / ſobie zeſłánégo miał:
á ieſliżeby tego vznáć niechćiał / ná którégo táką moc/ y cudá pátrzał : áby
iuż wymówki potepienia ſwégo żadnéy niemiał.

Ale nam iuż przyſtoi/ áby cudá Páńſkié w nas/ wiárę/ y chwałę/ tego
Meſſyaßá/tego zbáwićielá Jezuſa/doſkonále vtwirdziły: żebyſmy z niewier-
nym świátem / to ieſt z niewiernymi ludźmi niebyli ná wieki pohánbieni y
potepieni : czego nas Pánie Boże rácz záchowáć.

Ale iuż końcowi Ewányeliéy przypátrzmy ſye co dáléy Pan vczynić
raczył/ powiáda Ewányeliſtá :

Y dał go Mátce iego.

Już áby ſye nieſmućiłá : którégo z domu vmárłego wynioſłá/ áby go zá-
ſie do domu żywégo wźiełá : z płáczem z domu z nim wyßłá / áby z weſelem zá-
ſie z nim do domu ſye wróćiłá.

Dla czego PAN Chryſtus tákié cudá czynił.

☞ DZiwnać to ſprawá miłégo BOgá : raz ſye człowiek rodźi : raz też
vmrzéć muśi. Ato nálezli ſye tácy/ którzy raz ſye rodząc ná świát/ dwakroć
vmiérali/ miedzy którymi ten ieden był/ o którym Ewanyelia dźiśieyßa nam
powiáda. Wiérz temu żeć tákich cud Pan naß czynić nie raczył/ iedno álbo
áby prawdę wiáry ſwoiéy przez nie potwirdził/ y áby dla mocy wiáry ſwéy
moc wßego przyrodzenia pſował y odmieniał : álbo áby powagę wybránych
ſwoich ozdobił/ y wiákiéy wadze v niego ſą/ świátu pokazał/ ſobie ku wiecz-
néy czći y chwale. Abowiém w nich chcąc być oznaymiony/ dawał im też
moc/ áby tákże vmárłé mocą ieǵ ożywiáli/ iáko on czynił mocą ſwą: Co tákże
y w ſtárym zakonie rozumiéy. Y przetoć ná dotknienié kośći Heliżeußowych
vmárły wſtał zmartwy : y Heliżeuß tenże Prorok Boży/ ćiáło ſwoie pokłá-
dáiąc ná vmárłégo/ á Páná Bogá proßąc wſkrześił vmárłégo. Drugi płá-
czem/ y do Páná Bogá wzdychániem Heliaß Prorok/ wſkrześił tákże vmár-
łégo : Aby Pan przez wybrané ſwé był poznan ; wiárá iego áby byłá zátrzy-
mána wcále : á wybráni iego/ áby v wßech ludźi byli vznáni/ w iákiéy powá-
dze byli v Páná Bogá/ y czego ſye im Pan Bog powiérzáć raczył.

4. Reg: 13. ver: 21.
4. Reg: 4. ver: 35.
3 Re: 17. v: 21. et 22

ALe iż to nieládá cud vmárłégo do żywotá przywróćić ; przeto Ewán-
yeliſtá powiáda/ iż

Strách ziął wßytki/ y chwalili Páná Bogá mó- wiąc : Prorok wielki powſtał miedzy námi/ Bóg náwiedźił lud ſwóy.

☞ Vználi moc Bożą/ przeto zſtráchem vważáli ſpráwy Bożé v śiebie.
Náturá ludzka/ vmárłych ſye ſtrácha. Gdy tedy widźieli żywym vmárłégo/
nie dźiw że ſye ſtráchali : á iż nieládá moc ználi/ ale ſamego PAná BOgá/
przeto chwalili iego ſámégo.

¶ MJały cudá PAńſkié/ v β czérych á dobrych ludźi te moc / że z nich y
Pan Bóg Oyćiec niebieſki był chwalon : y Chriſtus Pan zá wielkiego czło-
wieká był mian.

¶ V złych záśie ludźi/ cudá Páńſkié dáwáły przyczynę bluźniérſtwu : ták/
iż áni mocy Bożéy w nich znáć chćieli/ áni téż z nich Páná Bogá vznáwáli:
ale ie od złégo Szátáná rozumieiąc/ iemu ie przypiſowali : iáko o tym iuż ſye
piſáło ná inßych mieyſcách. Tu tylo przypominam że dobrym ludźióm /tá
ieſt wrodzona cnotá/ wßytko do dobrégo wieść : o wßytkim dobrze rozumiéć:
we wßytkich ſpráwách PAná Bogá przed oczymá miéć. Złym záśie/ by co
nalepßégo przed oczy kładł/ złym ſercem ná wßytko pátrząc / opák wßytko

Lucæ 11. verſu 15.

Obyczay ludźi dobrych y cnotliwych iáki.

rozumieie:

rozumieią: ná złé / y nalepßé rzeczy obrácáią: ßácuiąc/ nicuiąc/ y przyſády náyduiąc/ gánią/ y ßkárádzą ie.

☞ Nálazłby to y w tych cudách/ które ſye y podźiś dźieią/ mocą PAná Jezu Chriſtá/ dla potrzeby wiáry świetéy iego/ w Kośćiele Bożym/ v grobów świetych wybránych iego: że choć téż y do tego przychodźiło/ że ie oczymá widáli niektórzy/ przedśie mocy Bożéy w nich znáć niechćieli: ále Czártowſkim ſpráwóm to przypiſowáli: o czym y piſáć drudzy ſye niewſtydźili.

Day Boże áby moc Bożą kiedy vználi/ á vznawßy Páná Bogá chwálili/ y mówili z wiernémi: że mocen ieſt PAn Kośćiół ſwóy przez ſługi ſwé wierné/ którzy ſye iemu ślubili/ y zdrowia ſwégo dla wiáry y imienia iego nie żáłowáli/ cudami oświécáć: y moc ſwoie/ ták iáko obiecał/ przez nie ludźióm obiáśniáć: áby ználi iáko Pan té miłuie/ w których ſye kocha/ y które zá przyiaćioły ſwoie/ ná świećie obrał. Co áczem iuż powyżßéy pokázował/ zwłaßczá Páná Chriſtuſowych y wybránych iego cud pożytki/ ále y tu godźiło ſye ie przypomnieć. Náprzód: áby wiárá náßá z nich byłá w nas vmocniona/ y świátu wßemu obiáśniona: że ieſt tákowéy powagi v Páná Bogá/ iż dla niéy ták nam wiele czyni dobrégo/ pokázuiąc nam wniéy ták potężné cudá: á potym áby z nich tenże Pan Bóg był chwalón/ wielbión/ y rosłáwión/ gdyż iego moc táka w nich ſye nam pokázuie:

Ználić to y ći ludźie / żeć to byłá moc Boſka nie máła / gdy z vmárłégo widźieli żywégo/ przeto/ chwalili Páná Bogá/ á Páná Chriſtuſá Prorokiem wielkim wyznawáli: bo ták rozumieli/ że tego cudu żaden vczynić nie mógł/ ażby był Bóg z nim/ ták iáko bywał z Proroki/ które ſobie do poſługi oſobnéy obierał/ y cudámi ozdabiał.

Ioannis 3. verſu 2.

Poczćiwéć to doſyć było wyznánie o Pánu Chriſtuśie/ ále niedoſkonáłé: Bo znáć Páná Chriſtuſá wielkim Prorokiem/ á nieznáć go prawdźiwym/ przyrodzonym/ y włáſnym Synem Bogá Oycá/ pożytek żaden z tego nikomu przyść nie może: Bo bez tákiégo wyznánia / iáko go wyznał Piotr S. Bez tákiéy wiáry/ iáko weń vwierzyłá Marthá. Joan: 11. ver: 27. Zaden zbáwión być nie może: To ieſt/ ktokolwiek go nie wierzy być prawdźiwym Synem Bożym/ ten zbáwión być nie może.

Math: 16. ver: 16.

Co gdyż nam ieſt iáśniéy obiáwióno z łáſki Páná Bogá/ żeśmy to vználi / czego tłußcza tá w Ewányeliéy dźiśieyßéy nieznáłá/ że Pan náß Jezus Chriſtus/ nie iáko Prorok wielki/ ále iáko Pan Proroków: iáko ten który ſłał Proroki: iáko ten którégo duchem mówili Prorocy: iáko ſyn prawdźiwy Bogá wßechmogącégo/ czynił mocą Boſtwá ſwégo cudá ták zacné y wielkié: tedy tákimi ſpráwámi iego wzruſzeni/ wyznawaymy przed wßem świátem y mówmy: Powſtał nam nietylo Prorok/ ále ten którégo wßyſcy Prorocy Zbáwićielem świátá wßego/ dawno powiádáli: którégo wßyſcy prágneli oglednáć. Ten ieſt Jezus Chriſtus ſyn BOży/ który wßytki wierné ſwé/ od Czártá złégo/ od śmierći/ y od Piekłá wyſwobádzáć raczy/ y dáie im żywot wieczny.

Math: 23. ver: 34.
1. Petri 1. verſu 11.
Ioan: 10 ver: 28.
Acto: 3. verſu 15.

A to ieſt prawdźiwé wyznánie: ná którym ſye rozbiiáią wßyſcy przećiwnicy Chriſtuſá Páná: A zá którym záśie wßyſcy wierni iego/ żywot wieczny biorą: przy którym trwáiąc doſkonále Páná Bogá prośmi / áby nas raczył w téy wierze vmácniáć / ku dußnému zbáwieniu náßému / y ku czći y chwále ſwéy świetéy/ którému niech bedźie cześć y chwałá ná wieki wiekom. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

1\. Náprzód: Hiſtorya o wſkrzeßéniu vmárłégo ſyná/ wdowy Naimſkiéy/ przez Páná Chriſtuſá/ pokázuie wiernym tegóż Páná / iż ieſt śmierći y żywotá Pánem: przeto w nim wierni pokłádáć nádźieie máią/ y od niego w ſmutku poćießénią ßukáć / y mówić z Jobem S. Byś mie téż Pánie móy y zábił/

w tobie przedśie vfność moiá/ Job 13. ver: 15.

II.

Powtóre: Ze wdowe ſmutną słowy ſwémi pociesza/y z ſynem iéy ſmutek vſkromnił/wróciwßy iéy go żywym/ktory był vmárł. Náucza nas miłosierdźia / ſam ſye nam Oycem miłosierdźia pokázuiąc. Acz tedy powinniſmy Páná biorąc przykład/być miłosiernymi wßytkim wobec náßéy pomocy proßącym : ále śirotóm/ á wdowóm/tym nawiecéy : gdyż roſkazánie Boże ieſt áby wdowóm/y śirotóm/żaden nie ßkodźił/ Exo: 22. ver: 22. áby ich żaden nie záſmucał/ áni śćiſkał / Jerem: 22. verſu 3. áby ie podpomagał / y ſąd ijsprawiedliwy czynił/ á wdów bronił/ Jſaiae 1. ver: 17. Zacha: 7. v. 10. Bo biádá tym wßytkim będźie/ ktorzy złé ſądy kuią : złé práwá wymysláią/ áby nimi vkrzywdźili y ściſneli vbogiégo : áby złupili wdowę/á zdárli ſirotę : bo Bóg vczyni pomſtę wybránych ſwoich/ktorzy do niego wołáią w nocy y we dnie/ Jſa: 10. v. 1. et 2. maß o tym wypiſano : á iż nie ſłowy tylo / ále ſkutkiem mamy być miłosiernymi / Mowi PAn do nas : Daycie á będźie wam dano : wczym dáie znáć / że ſkutek miłosierdźia / w potrzebie podpomożeni ieſt/ iáko to Jákub S. Apoſtoł wywodźi/ Jacobi cap: 2. v. 15. et 16.

Lucæ 6. verſu 38.

III.

Potrzećié : Náucza nas Ewányelia z pielgrzymowánia Páńſkiégo/ iákie pielgrzymowánie náßé być ma : to ieſt/ áby było ku chwale BOżéy/ y ku pożytkowi bliźniégo náßégo : bo ták o Pánu piſmo święté powiáda/Że chodźił po Zydowſkiéy ziemi dobrze czyniąc wßytkim/ y vzdrawiáiąc ie : o czym iuż powyżßéy ſye pokazáło.

Náucza też miłości zobopólnéy / z poczćiwégo prowádzenia ludźi żywych vmárłégo młodźieńcá/ ktorzy ordą wielką ßli zá ćiáłem vmárłym/ ćießąc ſmutną mátkę/ á vmárłému ćiáłu poczćiwość czyniąc/ y przyßłému zmartwychwſtániu/ ćiáło ziemi oddawáiąc ku chowániu. Toć ná náßę náukę nápiſano ieſt / abyſmy też chuć bráćiéy / y bliźnim náßym czynili/ ták żywym iáko y vmárłym : áby w nas nigdy miłość Chrześćijáńſka nie vſtáłá/ ktora gdy prawdźiwa ieſt: nigdy odmiány niema. 1. Cor: 13. v. 8.

TAIEMNY POD TA
Hiſtorya wyklad.

AMbrozy S. Obraz Kośćiołá powßechnégo chrześćijáńſkiégo tu być powiáda w téy Hiſtoryéy : co iednák godźiło ſye tu włożyć: przeto/iżby káżdy rozumiał / że cudá Páná Chriſtuſowé/ bez táiemnice nie były. Przeto tá wdowá/znáczy kośćiół Chrześćijáńſki : bo iáko wdowá osirociáłą będąc / wydána ieſt ná wßytki krzywdy y vćiſki ná świećie: Ták Kośćiół Páná Chriſtuſów / ieſt záwżdy pod krzyżem.

Młodźieniec vmárły / znáczy człowieká grzeßnégo nie pokutuiącego.

Máry znáczą ćiáło grzéßné.

A iáko tá wdowá/płácze ſyná ſwégo vmárłégo : ták Kośćiół Boży/to ieſt ludźie pobożni w Kośćiele Chriſtuſowym/ lituią śmiáłogrzeßnych ludźi/

którzy sye chełpią gdy źle czynią. Przeto prosi zá nie Páná Bogá/ áby do siebie z łáſki raczył ie przyćiągnąć / y ſerce ich zmiekczyć. A pospolićie iáko vmárły od cztérzéch noſzarzów noſzón bywa: Ták grzeſzny cztérzmi podporámi/ mocni sye w ſwéy woléy roſpuſtnégo żywotá.

Prou: 2. ver: 14.

Grzéſzny człowiek mócni ſie cztérzémi podporámi.

¶ Naprzód/ obiecuiąc ſobie długi żywot. (1.)

¶ Powtóré/ że widźi towárzyſtwá wiele ſwowolnie żywiącégo/ á że Pan Bóg iákoby o to niedbał. (2.)

¶ Potrzecié/ czyni ſobie otuche dobrą/ o miłośierdźiu Bożym. (3.)

¶ Poczwarté / iż ma przydawánié dobréy myſli od towárzyſtwá / y pochlébſtwá. (4.)

Iáko człowiek chrześćiáńſki tych podpór vyść ma.

☞ Chceſzże tedy człowiecze Chrześćijáńſki vyść tych noſzarzów/ y podźwigáczów twoich do złégo? Niemożeſz ináczéy/ iedno ták. Vczyń ták iáko pan Chriſtus vczynił/ każ áby ſtáneli. Pytaſz iáko to? ták/

¶ Naprzód / nie vfay w długim żywoćie / gdyż to rzecz niepewna: iáko możeſz pobaczyć potocznémi przykłády: że człowiek dźiś ieſt/ á iutro niémáſz. Bogacz gumną ſwé rozſzérzáiąc/ ták czynił: ále wnocy z nimi sye precz roſtał. (1. — *Luc: 12. v: 18. et 20.*)

¶ Powtóré/ bierz przykład z dobrych ludźi dobroći/ á Pánu Bogu ſpráwy twé porúczay: boć żadnégo niewymówi gromádá złych ludźi: iáko ſie Adam niewymówił Jewą w Ráiu od grzéchu. (2. — *Genes: 3. ver: 12.*)

¶ Potrzecié/ pámietay ná ſpráwiedliwość PAná Bogá twégo / która równa ieſt wnim: iáko y miłośierdźié: á gdy ták obaczyſz karánie zá káżdy grzéch/ Romá: 2. Nie ták zuchwałym z miłośierdźia Bożégo bedźieſz. (3. — *Rom: 2. versu 9.*)

¶ Poczwarté á oſtáteczníe/ odrzuć precz złé towárzyſtwo/ wiedząc co Piſmo s. mówi/ iż ze złym złym bedźieſz. A pochlébców głos Piſmo powiáda/ że ieſt ſzkodliwſzy niżli rána / czytay o tym Prouer: 27. v. 6. Káp: 28. v. 23. Eccle: 7. v. 6. A ták czyniąc/ bedźieſz przywrócon Kośćiołowi Bożému. Amen. (4. — *Psal: 17. ver: 27.*)

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Siedmnaſta po Tróycy S. według opiſánia Lukaſzá S: w Kápit: 14.

STAło sye ieſt gdy wſzedł Jezus do Domu niektórégo Kśiążęćiá FAryzeyſkiégo w Sobotę / áby iadł chléb/ á oni go podſtrzegáli. A oto człowiek ieden opuchły był przed nim. A odpowiádáiąc JEzus rzékł do náuczonych w zakonie/ y do Fáryzeuſzów/ tymi ſłowy: Godźili sye w Sobotę vzdráwiáć? Ale oni milczeli. A ón wiąwſzy vzdrowił go / y puśćił. Y odpowiádáiąc do

nich rzékł: Ktorego z was Osieł álbo Wół wpádnie do doł[u]
áza go nie wnetże wyciągnie w dzién Sobotny? á nie mog[li]
mu ná to nic odpowiedźiec. Powiedźiał tedy y do Gośći pr[o-]
ßonych te przypowieść / obáczaiąc iáko sye pierwßych miey[sc]
chwytáli/ mówiąc do nich: Gdy bedźieß proßony ná wesel[e]
nie śiáday ná pierwßym mieyscu / by lepák nie był záproßón o[d]
niego poczćiwßy nizli ty: tedyby przyßedßy ten który ćiebie [y]
onego wezwał/ rzékł do ćiebie: Day temu mieysce/ á ty pocz[ą]
byś z zápałániém mieć ostátnié mieysce. Ale gdy bedźieß pr[o-]
ßon/ Idź: vśiądźże ná poślednim mieyscu/ iż gdy przyydźie te[n]
który ćie wezwał rzékł być: Przyiaćielu / pośiądź sye wyżßey[.]
Tedy bedźieß miał cześć przed tymi którzy stobą spółem śiedz[ą.]
Bo káżdy który sye podwyżßa/ bedźie poniżony: á kto sye pon[i-]
ża/bedźie podwyżßony.

Práwy/serce/ y vmysł/ ludź[i]
złych y obłudnych / dźiśieyßa EWAnyeli[a]
nam práwie wykonterphetowáłá / y wyr[á-]
źiłá: Ták znácznie / że káżdy obáczyć może
iákiégo człowieká obłudnym ma rozumieć[.]
Bo kthokolwiek ináczéy w vśćiech swoi[ch]
niż w sercu przećiwko drugiemu sye zách[o-]
wywa: kthórzy iáko Dawid Prorok mówi[:]
Mówią pokóy z bliźnim swoim / á złość n[a]
ich sercu iest: Táki/ y tácy obłudnymi są/[á]
zátym y Pánu Bogu nie lubi: Bo czyta[-]
my w Pismie S. Ze tákowymi sye PA[N]
Bóg záwżdy brzydźił: y przeto Pismo S. ták powiáda: Biádá tákim kt[ó-]
rzy są dwoiákiégo sercá / kthórzy vstá máią złośliwé / y rece obrácáią áby zł[e]

Przemowá/obłudnosć ludźi iáka iest / y która/ pokázuie.
Psal: 27. versu 3.

Eccles: 2. ver: 14

czynil[i]

czynili. O tákowych y Jeremiaſz Prorok mówi mowá BOżą: Który vſty pokóy z bliżnim ſwoim mówi/ á táiemnie kłádźie mu niebeſpieczność: záż ia nád tákim ſye nie pomſzczę? mówi Pan Bóg. Otóż báczyć możeſz w iákiéy obrzydliwośći Pan té obłudniki ma/ y iáko ſye namniéy w nich nie kocha.

Ierem: 9. v: 8. & 9.

Alećy v ludźi mogą być znáczni: gdyż o nich Jákub S. ták nápiſał/ ná iednym dawáiąc wſzytki poznáć: Mąż który ieſt dwoiégo vmyſłu/ nie vſtáwiczny ieſt wé wſzytkich ſpráwách ſwoich. Tákich tedy ludźi obraz mamy/ w tych Pháryzeuſzách/ o kthórych nam Ewányelia dźiśieyſza powiáda: Abowiém ći rękomá ſwoimi Pánu chléb dawáli/ vſty ſwoimi z nim cudnie mówili/ á ſercem rádźi by go byli co rychléy zámordowáli: y przeto pilnie tego przeſtrzégáli/ áby go álbo w słowiéch/ álbo w ſpráwách iákokolwiek/ podchwyćić mogli.

Iacobi 1. verſu 8.

Nieuſtáwiczność obłudnośći towárzyſzá.

Teć ſpráwe/ złé á obłudné ſercá w ſobie záwżdy máią: że wyſtępy ſwoie/ zmyślona pokorą/ fárbowáną cnotą pokrywáią: á poczćiwé inſzych ludźi ſpráwy gániąc/ pohánbiáią.

Lecz PAn náſz od tákich ludźi przeſtrogi nie potrzebował/ bo y przeto wiedząc ich ſercá obłudné/ wiedząc ich vmyſły gniewem przećiwko ſobie záiuſzoné/ nic ſye tego nieſtráchał: czynił vrzędowi ſwému doſyć/ wſzytkim wobec: nikomu trudnym/ do pomocy y okazánia woléy Bogá Oycá ſwego nie był: á wſzytkim powolnym będąc wobec/ nikim nie gárdźi/ ták iáwnogrzeſznikámi/ iáko y nieprzyiaćiołmi ſwémi Licemierniki: y prawie w srzodku ták przyiaćioł/ iáko y nieprzyiaćioł ſwoich/ vczynnośći ſwych czynić nieprzeſtawa: ſpraw Boſkich ſwoich przed nikim nietái/ áni zákrywa: vczy; zdrowie mocą ſwą dáie chorym: chuć ſwoie do podpomożenia káżdégo/ w nędzy/ w chorobách/ y w niedoſtátkách/ ſkutkiem pokázuie. Nam pewnie to czynić raczy ná náukę/ ábyſmy w náſzym wezwániu Chrześćijáńſkim/ á w cnotliwych ſpráwách/ ná kthóré ieſteſmy powołáni: im dáléy tym wiecéy ſye pomnażáli/ ná nich polégáli/ y w nich trwáli: Byſmy téż wſzytkiégo świátá nieprzyiaźń dla tego vczuć mieli: Gdyż przez wſzytki dni náſzé/ Pánu Bogu w świętobliwośći/ y wſpráwiedliwośći żyć mamy.

Jáko tedy do cnotliwych ſpraw y do wypełnienia vrzędu zbáwiennégo/ żadné niebeſpieczeńſtwá Pánu náſzému przeſzkodźić nie mogły: Ták nam ſługóm iego/ którzy ſye rządźić mamy náuką y wiárą iego/ do ſpraw BOżych przećiwnośći świátá/ niechay nieprzeſzkadzáią: Gdyż wiémy że miia świát/ y wſzytki żądze iego.

1. Ioan: 2. ver: 17.

Ale iuż ábyſmy obłudność Pháryzeyſką/ á ſzczyrość y ludzkość PAná náſzégo lepiéy obaczyli; do wykłádu textu Ewányeliéy S. przyſtąpimy/ który ſye ták poczyna.

Przydáło ſye iż wſzedł Jezus do domu niektórégo z przednieyſzych Licemierników/ pożywáć chlebá w Sobotę.

☞ Czytamy iż téż y od Licémierników/ álbo Pháryzeyſkiéy Sekty ludźi/ Pan náſz bywał proſzón ku obiádu: iáko maſz o tym v Lukaſzá S. w śiódmym: Że był proſzón od Symoná Pháryzeyſkiégo cé chu człowieká: v którégo będąc/ grubogrzeſzną niewiáſtę vſpráwiedliwił/ y grzéchy iéy odpuśćił: Co było z wielkim podźiwieniém Symonowi. Tu téż ná tym mieyſcu Ewányeliéy mamy/ że v przednieyſzégo Pháryzeuſzá pożywał chlebá/ y nie dármo: Bo widźimy iákié cudo oſobliwé tám ſpráwić y vczynić raczył. Ale iż PAn náſz ná obiedźie v tego to Pháryzeuſzá był/ tedy ſye to z téy przyczyny ſtáło.

Lucæ 7. à ver: 36. ad finem.

Powiáda Ewányeliſtá Lukáſz S. iż Pan idąc do Jeruzálem/ po miá-

Lucæ 13. ver: 22. & à ver: 31. ad finem.

ſteczkách y po wśiách/ przez które ßedł/ wiele dobrégo czynił/ vcząc/ y pokázuiąc wßem wobec Królestwo Boże: A gdy przyßedł do Jeruzálem/ Pháryzeußowie/ iáko przodek máiąc miedzy Sektámi nabożeńſtwá/ ſłyßąc cudá ſpráwy / tákże y náukę iego/ á niechcąc áby w Jeruzálem náukę ſwą/ y cudá ſwé/ pokázowáć miał/ ßli do niego/ y mówili mu: wynidź ſtąd/ bo HEród ná tym vmyſł ſwóy záſádził/ áby ćie zámordowáł: Pan widząc/ że z niedobréy chući go przeſtrzégáli/ ále pokrytym ſercem/ odpowiedział im: Idźcie/ á powiédźcie téy liſце chytréy Herodowi: Oto wymiatam Szátány: zdrowie chorym dáię dziś / y iutro / á trzećiégo dnia dokonywam: Ale Jeruzálem/ JEruzálem/ które zábiiaß Proroki/ y kámienuieß té którzy ſą do ćiebie poſłáni: ilemkroć chćiał zgromadźić Syny twoié / iáko ptak gniazdo ſwoie pod ſkrzydłá/ á niechćiałoś: Otóż záto zoſtánie Dóm wáß ſpuſtoßony/ ꝛc.

Po téy to tedy rozmowie; ieden z tych Pháryzeußów przednieyßy/ którzy od niebeſpieczeńſtwá Herodowégo Páná przeſtrzégáli / wźiął Páná Jezuſá do śiebie ná obiad/ co Ewányeliſtá S. pokázuie gdy mówi/ że ſtało ſie zá tym/ iákoby z iákiégo przypadku nie rozmyslnie/ Iż w ßedł JEzus do domu niektórégo z przednieyßych Licémierników:

☞ Acz wiedział iákim vmyſłem był wezwan od Pháryzeußá/ że obłudnym: przedśie iednák nie wzgárdził domem y chlebem iego/ ßedł: á żeby to prawdá byłá że wiedział: Ewányeliſtowie tego nas vczą: bo ieden mówi/ iż nie potrzebá mu było świádectwá dáwáć o człowieku/ bo wiedział wczłowieku co było. A drudzy świádczą/ iż vmyſły/ y myśli ludzkié wiedząc/ ná nic odpowiádał. Otóż wiedząc myśli ludzkié/ pewnieć y to wiedźieć raczył/ iákim vmyſłem był od Pháryzeußá wezwan/ á iż nie dobrym/ ale złym/ Ewányeliſtá to pokázuie gdy mówi:

Ioan: 2. verſu 25.
Math: 9. verſu 4.
Marci 2. verſu 8.
Lucæ 5. verſu 22.

A oni go podſtrzégáli.

To ieſt/ mieli oko ná ſpráwy/ ná náukę/ y ná cudá iego/ iákoby byli mieli w czym pogánić y ohydźić wßytki ſpráwy iego/ y iego ſámégo. Abowiém wiémy to/ że w bieśiádách/ ludźie beſpiecznieyßy bywáią/ y mniéy ſye śiebie ſtrzegą: bo ták rozumieią/ że chlebá nikt nikomu nie dáie ze złéy woley/ ále z dobréy chući: przeto y w mowie/ y w ſpráwách/ mniéy ſye śiebie ſtrzegą. Toć y ten Pháryzeuß rozumiał/ że Chriſtá Páná/ tym podyść miał/ áby pod dobrą myślą/ co tákiégo nietrefnégo/ y máło przyſtałégo ná ſtan iego/ álbo náuce/ álbo cudom przećiwnégo vczynić miał. Ale iáko Sálomon nápiſał Prouer: 21. v. 30. Niémáß rozumu/ y niebyło mądrośći przećiwko PAnu: Gdźie miał być podchwycon/ w ſpráwách ſwoich / tám z nich wielką cześć odnióſł/ á podſtrzegácze wielki wſtyd.

Pod przykryćiém przyiaźni / ná obiedźie proßony/ zábił ABSolon ſyn DAwidów Ammoná brátá ſwégo. 2. Reg: 13. á verſu 27. ad 30.
Ták też rzekomo ná przyiaćielſkim obiedźie/ Ptolomeus Kśiążę/ zábił Symoná Máchábeußá ze dwiemá ſyny iego / w zamku Doch rzeczonym. Czytay 1. Macha: 16. ver: 15. & 16.
Rom: 12. ver: 21.

❡ Tą vczynnośćią ſwą / iáko w káżdéy ſwéy ſpráwie PAn ſwoim wiernym pewną náukę zoſtáwił/ ták pewnie y w téy: Bo iż nieprzyiaćielá táiemnégo ſwégo nie wzgárdził / vczy ábyſmy nam obłudnie przyiaznych ludźi / nie wnet wzgárdzáli / y nie wnet ſye ich chrónili: á co kto wié/ gdy táiemnégo nieprzyiaćielá ma/ á wiedząc to o nim / że go przedśie we czći ma / ieſliże ſye ſam nie vpámięta/ y nie poprzeſtánie przedśięwźięćia ſwégo? obaczywßy nieprawość ſwoię. Ma ćie kto w vczćiwośći obłudnie: odday mu vczćiwość zá vczćiwość: obłudá iego/ ná głowie iego zoſtánie: á ty powinowáctwu Chrześćiiáńſkiému doſyć vczyniß/ gdy dobroćią twoią/ złość iego zwyćiężaß.

Ták tu twóy Pan vczynił: dobroćią ſwą / złość Pháryzeußá zwyćiężył: ßczyrośćią/ obłudę iego ſercá połumił: cnotliwémi ſpráwámi ſwémi/ y cudy zacnémi/ przedśięwźięćie iego powſtydźił. ꝛc. Ale przypátrzmy ſie Ewányeliśćie świętému/ y iego téy ſpráwy wypiſániu.

☞ Powiáda Ewányeliſtá że ſye to dźiało w Sobotę/ to ieſt w dźień S.

Zydowski/ od Páná Bogá ku świeceniu roſkazány. Tu ſye przyczyná dáie/ áſmy niéco o dniu świetym Sobotnim y obyczaiách dni świetych Zydowſkich piſali.

Piſmo świeté nam podáie/ że przed ZAkonem dánym/ nie obiáwił był Pan BOg ludziem dniá żadnégo/ áby nád inßé dni/ był mian wpoczciwoſci od nich: dopiro kiedy Zakón ſwóy dał MOyzeßowi/ ná górze Sinái: w trzecim przykazániu/ roſkazał dzień siódmy/ Sobota gi názwawßy/świecić: świecić z wielkim odpoczynkiem/ ludzkim y bydlecym. Pytaß dla czego to Pan vczynić raczył? powiém/

Exod: 20. á ver: 8. ad 12.

Sobotá dla czego świetą byłá. 1.

¶ SObote PAn świecić roſkazał/ dla tego náprzód/ żeby wiecznie wielkiego/odpoczynienia Bożégo od wßego ſtworzenia/ które przez ßeść dni ſtworzył/ á siódmego odpoczynął/ miedzy ludźmi pámiątká byłá: o tym czytay w Jeneſis w Kápi: wtórey: á w Exodzie w Káp: 20. ſłowá tákié o tym máß: Siódmy dzień/ Sobotá Páná Bogá twego ieſt: ábowiém przez ßeść dni ſtworzył Pan BOg niebo/ ziemie/ morze/ y wßytki rzeczy w nich/ y odpoczynął dniá siódmego Sobotniégo: przeto błogosłáwił mu/ y poświecił go. Znácznie ſye tedy pokázuie przyczyná piérwßa poświecenia Soboty.

2.

¶ Drugá przyczyná ieſt/iż Pan Bóg roſkazał świecić Sobote: áby byłá figurą Soboty Páná Chriſtuſowéy: to ieſt odpoczynku Páná Jezu Chriſtá Meſſyaßá prawdziwégo Syná Bożégo/ prawdziwégo Bogá y człowieká. Abowiém dał to Bóg wieczny Oyciec niebieſki znáć: że ſyn iego/ z niego y z woléy iego iednourodzony/ Báránek ón/ wielkiéy onéy Soboty Wielkonocnéy: odnowiwßy y odrodziwßy z gniewu BOgá Oycá ſwego zaſtárzały świát/y ſpuſtoßony od łáſki tegoż Bogá: po prácách/ y mece ſwoiéy świetéy którą doſyć vczynił/ zá ſproſności grzechów świátá tego: miał vmárły w grobie odpoczywáć w dzień Sobotny: Co ſye iednák y ſſtáło: iáko to wierni widzą: gdyż ón w Piątek vkrzyżowány/ y do grobu włożony/przez Sobote w grobie leżał/á trzeciégo dniá zmartwychwſtał: co ſye ná inßych mieyſcách pokazáło. Figurá tedy odpoczywánia w grobie Syná BOżego/ iáko prawdziwégo człowieká/ iż Sobotá byłá/ przeto ią kazano w ſtárym Zakonie świecić pilnie przez Páná Bogá.

3.

¶ Trzecia przyczyná świecenia Soboty/ ieſt/y byłá tá. Aby ludzie pomnieli záwżdy ná obietnice Páná Bogá ſwégo: Bo Pan Bóg obiecał ſwym wiernym odpoczywánié wieczné: które iż tu ná świecie być nie może/tedy/iáko w dokończeniu tegodniá/którym ieſt wßytek czás rozmierzon/odpoczynąć kazał; Ták w tym dał náuke/ że w dokończeniu żywotá káżdégo/ y tákże w dokończeniu świátá tego/ dopiro dokończenié kłopotów/ á wieczné odpoczynienié wßem wiernym bedzie: iáko Piſmo o tym świadczy/ Iż gdy Pan Bóg śmierć zepchnie y zátráci ná wieki/ tedy odnieśie od wiernych ſwoich/ te/ fráſunki/ kłopoty/ prace/ ná wieki. Jſaiae 35. ver: 10. A to gdy PAn Bóg ſam ich ochłodą y pociechą bedzie/ Jſaiae 51. ver. 11. et 12. Apoc: 21. ver: 4. By to tedy wieczné odpoczynienié w vmyſłách ludzkich było záwżdy: áto Pan Bóg dał był dla tego dzień odpoczynienia ná końcu tegodniá każdégo.

Iſaiæ 25. verſu 8.

4.

¶ Czwarta przyczyná/ miedzy inßémi nie podleyßa Sobotnéy vſtáwy od Páná Bogá ieſt tá: Aby ludzie wierni/mieli czás nauki ſłowá Bożégo/y ſłuchánia dobrodzieyſtw iego: á poprzeſtawßy też iuż prac inßych/ vczyli ſye tájemnych ſpraw miłégo Bogá/y woléy iego świetéy: Nábożeńſtwá ſwégo/ áby pilni byli/dawßy rzeczóm świetſkim pokóy: y przeto v tegóż Łukaßá s. czytamy/że y Pan Chriſtus ten zwyczay miał/ że w Soboty do Bóżnice Żydowſkiéy chodził: y iednégo czáſu/bedąc w Názáret w Bóżnicy/Kśiegi Izáiaßá Proroká czytał: á przeczytawßy text/iął go wykłádáć ſłucháiącym/ wedle

Lucæ 4. á ver: 15 ad 20.

Soboty świecenié był też pew-

ny znák/ iż Zydowie byli ludem posłuſznym BOżym.

Ezech. 20. ver: 12. 5.

potrzeby zbáwienia ich. Otóż báczyć może káżdy/ że Sobotá Zydowſka by tá/ dla náuki Boſkiéy y dla nabożeńſtwá ludziem daná: áby ſye vczyli Zá konu/ y woléy miłego Bogá tego dniá.

Exodi 20. à ver: 8. ad 12.

Deut: 5. à ver: 12. ad 16.

¶ Oſtátnia przyczyná świecenia Soboty tá byłá/ która nápiſána ieſt w y w wtórych y w piątych Księgách Moyzeßowych: áby ludzie od prac wße lákich odpoczyneli ſobie: tákże y bydłu ſwoiemu/ którym żywności ſwéy na bywáli. Czytay text ná mieyſcách náznáczonych/ á łacwie ſye tego dobaczyß

Toć ſą przyczyny świecenia Soboty v Zydow.

W Niedzielę czemu Chrześćiánie święto máią.

☞ A iż v nas Chrześćiánów dla pewnégo zmartwychwſtánia Páńſkie go dźień SObotny / w dźień Niedzielny obrócony ieſt od Chrześćiáńſkieg Kośćiołá przećiw ſłowu Bożému/ y poſtánowieniu / dádzą ſye potym teg przyczyny: Doſyć ná tym/ że mamy tákże śiódmy dźień naprzód dla chwał Páńſkiéy/ y dla ſłuchánia ſłowá BOżégo: tákże potym dla odpoczynieni náßégo: á dźień ten: którégo zbáwićiel náß Pan Jezus Chriſtus przez zmar twychwſtánie ſwoie/ ſtał ſye zwyćiężcą náßych głównych nieprzyiaćiół/ duß néy śmierći/ y Szátáná panoße świátá tego/ y obłudnośći iego.

Teżći świętá náße Chrześćiáńſkie/ pewnie dla dobrych przyczyn nam ſ dáné: Boże dayto áby ták były od nas chowáné dla czego nam ſą dáné. Ale dobré/ y święté dni náße / ßpáći ſproſność ſpraw náßych/ iákoſmy o tym indźiéy piſáli.

Obyczay świętych dni Zydowſkich.

☞ Pokazawßy dźień Sobotny/ y zacność iego: Obyczay dni świętych Zydowſkich krótko pokażemy: Tym niedługo zábawiáiący ſie/ mieyſcy dwie má Piſmá S. odpráwiémy.

2. Eſdræ 8. ver: 1. 9. & 10.

¶ Nápiſał Ezdraß/ gdy przyßedßy z niewoléy Babilonſkiéy/ Zakon Bo ży/ y KOśćioł náprawował: śiódmégo kśiężycá było święto wielkie v Zy dów/ iż dobudowáli byli KOśćiołá/ y Ofiáry ofiárowáli. Tám tedy dwie rzeczy im onego świętá czynić roſkázował. Pierwßą/ áby nie płákáli/ ále ſye weſelili: Wtorą/ áby vżywali y iedli pokármy tłuſté / y ſłodkie wino pili/ á vbogim którzy łákneli/ áby bogátßy rozſyłáli / żeby wßyſcy weſpół mieli ſye dobrze/ á ználi/ że ón dźień świętym dniém Páńſkim był / w który żadnému ſmutnym ſye być niegodźiło.

Tobiæ 2. v: 1. & 2.

¶ Drugié mieyſce maß v TObiaßá S. że w dźień S. obiády hoynieyße czynili Zydowie/ Bo y o Tobiaßu Piſmo S. mowi: Gdy był dźień święty/ obiad dobry był zgotowan v Tobiaßá/ y kazał ßukáć/ y przywieść Synowi ludźi z narodu ſwégo dobrych/ y Páná Bogá ſye boiących/ áby z nim pożywáli/ onégo obiádu.

Tu znáć możeß: że Zydowie czáſu dni S. ſwoich hoynieyßé obiády niż inßych dni miéwáli: iedno tákim ſpoſobem/ że vbogim tych obiádów vdźielali. Boże dayto áby też ten obyczay v nas we wßytkim był záchowány: wprawdźieć żéć też tóż v nas ieſt/ że czáſu dni náßych świętych hoynieyße obiády mamy: iedno ieſli ich vbodzy ſą vczeſtnikámi/ ſpytaymy ſye.

☞ TEż podobno y to Pháryzeyſkié Xiążę / w dźień Sobotny/ wedle zwyczáiu narodu ſwégo przygotował był obiad dobry/ y prosił Páná áby go z nim iadł: y pewnie by był to dobrym ſercem vczynił/ tákiég gośćiá ná obiad ſwóy wezwał / było by było co w nim chwalić: ále vmyſł iego zły / wßytko popſował: Gośćiemći był/ Sobotę dźień święty v śiebie ozdobił: ále vmyſłem złym wßytko pokáźił.

☞ Ale y ty ſłowá v śiebie vważyć mamy. Już widźimy że ná obiad przygotowány był wezwan Pan do Pháryzeußá: á wżdy Ewányeliſtá mówi/ iż tylo był ßedł do Pháryzeußá pożywáć chlebá. Czemu nie mówi pożywáć obiádu? Mniémam iż przeto / że Pan ná ſkrómné iedzenié y pićié / ßedł był do Pháryzeußá tego. A iż Piſmo/ to/ czego nam do pożywienia potrzebá/

chlebem

clebem zowie : tedy też y tu ná tym mieyscu/ chlebem tylo obiad ón skrom-
n názywa. Wiémy iż w chlebie do żywnośći wszytkich rzeczy potrzebnych
posimy w modlitwie/ którą Pacierzem zowiemy/mówiąc : Chlebá nászego
p wszedniég day nam dźisia : gdźie nie tylo żebrzemy v Páná Bogá chlebá/
á wszytkich potrzeb/ których żywnosć násza potrzebuie.

Math: 6. ver: 11. DOMinica septima post Trinitatis.

p sáliśmy o zbytnim vżywániu/powyszéy y o roskosznych czćiách / iáko sye y
l źiem do vtrat márnych száńcuią/ y dáią znáć : y Pánu Bogu iáko są nie-
n té : tu tylo przypomniémy ábyśmy vważáli skromné dárów BOżych vży-
w inié co czyni. Tákże też co czyni y obżárstwo.

Skromność wszeláka przysparza zdrowia y máietnośći. Zbytek zásie
á bżárstwo/ zdrowie y máietnośći káźi y psuie.

SKromnośći co zá pożytek: z zbytku zásie co pochodźi.

Ten który iednégo dniá tylé wyrzući / coby miał ná kilká álbo kilkána-
s e dni : tedy ten roschód iego/ nie zgadza sye z modlitwą Páńską/ która ná
k żdy dźień tylo o potrzebę żywnośći prośi.

Wiémy też y to z Pismá ś. że wiecéy ich ginie obżárstwem/ niż mieczem:
á wielu pokármów/ wzód sye mnoży/ y rozmáité niemocy.

Eccles: 37. à ver: 32. ad finem.

Co też czynią té hoyné biesiády/ Vczy bogacz. Luc: 16. v. 19. 22. et 25.
V zy Herod który Jana S. Krzćićielá ná biesiedźie śćiąć dał/ Marci 6. v.
2 et 27. Vczy Bálthazár Krol Bábiloński/ Danie: 5. á v. 1. ad 30. którym
n dobré nie wyszły biesiády zbytnié/ y bezbożné. Biesiad Chrześćiáńskich do
t nie gánie / do kąd Pogáńskich obyczáiów / y zbytków bezbożnych w nich
n widzę / ále gdy sye z miáry w nich odstępuie : gdy ná nich obżárstwo y pi-
i stwo pánuie : á co wiecéy zábijánia y mordowánia ieden drugiégo : tá-
k / iuż nie Pogáńskié tylo/ ále Szátáńskie szczérze być rozumiém. Lecz rze-
c iásnych dowodźić długo nie trzebá : Gdyż wszyscy wierni wiedzą/ że wsze-
l a rzecz przećiwko woléy Bożéy zła iest. Biesiády/ opilstwá/ obżárstwá/
n zobóystwá / pełné są przećiwko woléy Bożéy. etc. Tákié tedy biesiády iż
z są/ przeto też od ludźi Chrześćiáńskich niemáią być czynioné.

Biesiády zásie pobożné náyduie Pismo/ gdźie nikogo nie omówią/ ni-
k go nie oszácuią/ z nikogo pośmiéwiská nie czynią/ nikomu złośći niewyrzą-
d ią : ále w miłośći Páná Bogá y bliźniégo z czynieniem dźięki Pánu Bo-
g / vżywáią w miłośći dárow sobie od Páná Bogá dánych. Co iż sye rząd-
k ná biesiádách trafia/ áby sye ták ludźie ná nich rządźić mieli/ lepiéy ich zá-
n cháwáć/ niż nimi vczestniczyć.

Juześmy vkazáli vmysł Ewányelisty S. dla czego obiad Pháryzeyski/
c ebem názywa. Pokazáliśmy też/ y vmysł zły gospodarzá tego/ który Páná
n szego ná obiad wezwał/ patrzmy co sye dáléy dźiało.

oto niektóry opuchły człowiek był przed nim.

Jesli nágotowáli Licemiernicy tego człowieká chorégo byli/ dla tego
á przyczyná byłá z iego vzdrowienia nálezioná/ szemránia/ y wzruszenia in-
s h/ przećiwko Pánu/ ieśliżeby go był w Sobotę vzdrowił: álbo też ieśli sam
t przyszedł / chcąc odnieść iákié poćieszenié z ónégo obiádu Pháryzeyskié-
g / EWányelistá nam iáwnie o tym nie powiáda. Lecz pewnie z przeszłéy
p wieśći gdy mówi : Ze Páná podstrzégáli/ dáie znáć / że tego chorégo tám
d téy przyczyny byli nágotowáli / áby zá iego vzdrowieniém przyczynę mó-
w nia przećiwko Pánu mieli. Zábaczyli byli onych słów Proroká Abákuká:
Z biádá tákówému iest/ który napóy dáie przyiaćielowi/ częstuie go/ á w tym
(ółć złégo sercá swego) żółć swoię mówi Prorok / pusczá w pićiu iemu :
p go áby oglądał nágość iego.

Abac: 2. ver: 15.

Ták y ći pewnie czynili/ mówiąc ieden do drugiégo : Każmy przywieść
o égo opuchłégo/ ná ten obiad/ ná któryśmy wezwáli Jezusá Názáráńskié-

go : á czestuiąc go pilnie ſye przypátrzymy/ co z nim bedzie czynił : ábowiém/ cokolwiek czynić bedzie/ w káżdey ſpráwie trudno ſye ma vſtrzéc obmówi[...] náſzégo : bo ieſli tego chorégo nie vzdrowi/bedziem mówić / że tego niem[...] vczynić/ álbo niechćiał : Jeſli nie mógł: o tedyć zá tym idzie/że y inſzych c[...] rych nie vzdrowił : álbo ieſli vzdrawiał tedy obłudnie mocą Szátáńſką/ [...] ko my dawno mówimy : á ieſliby niechceniém ſye wymawiał/ tedy o mi[...] łosierdziu iego bedziem mieć plác mówić. A zásie ná drugą ſtronę: ieſliże[...] zdrowi dziśieyſzégo dniá świetégo/tedy iuż o zgwałcenié ſoboty niebedzie pra[...].

Pſal: 9. verſu 16.

Tenći ich był pewnie vmyſł / to myſzlenié/ y tákié rozmowy. Ale co m[...] wi piſmo? ták powiáda/ że w tym śidle które byli zákryli/ vwiązłá nogá i[...]/ á Pan vznan był wnet rozſądzáiąc myśli ich:co Ewányeliſtá vkázuiąc t[...] mówi :

A odpowiedziawſzy Pan JEzus / rzékł do vcz- nych w Zakonie/ y Pháryzeuſzów/ Jeſli ſye godzi w Sobotę vzdrawiáć.

☞ Pytaſz/ ná co pan odpowiáda/gdyż tu nie widziſz áby go kto o co pyt[...] Atomći piérwéy pokazał/iákié myśli były w tych ludziách/do których te o[...] powiedź vczynił : otóż ná myśli złé ich/których byli pełni przećiwko iemu/p[...] odpowiádáć raczy : bo iednák tóż y o vzdrowienié reki vſchłéy człowieká n[...] którégo w bożnicy ich w Sobotę/ćiż w Zakonie vczeni y Licémiernicy/ſze[...] ráli przećiwko Pánu : iáko o tym maſz v Máteuſzá y Márká Ewányeliſtó[...]. Jáko tedy odpór ná ón czás ná ſłowá ich Pan czynił/ ták y teraz tylo ná m[...] sli ich im odpowiáda/ y pyta : Jeſli ſye godzi w Sobotę dobrze czynić? y[...] ſli ſye godzi vzdrawiáć? Vkázuiąc w tym/ że zdrowié dáć komu/ ieſt to dob[...] vczynek/ z miłośći y zlutośći pochodzący : bo ieſli ſye godziło w Sobotę [...] siedzkié bydle/ gdy w dół wpádło/ z dołu wywléc/ iáko im to poniżéy w d[...] sieyſzéy Ewányeliéy/ y v Máteuſzá ś. we dwunaſtym/ Pan Chriſtus wyw[...] dził : dáleko wiecéy godziło ſye chorégo człowieká vzdrowić y iemu dob[...] vczynić.

Math:12. à ver:9. ad 14.
Marci 3. à ver: 1. ad 6.

☞ Ale cóż oni ná to pytánié páńſkié vczynili? Powiáda Ewányeliſtá/ wſzyſcy

Milczeli.

Milczenie ieſt troiákié.

Lepiéy dobrze milczeć / niżli źle mówić. Acz ieſt troiákié milczenié[...] Jedno ieſt Nieumieietnégo : Drugié ieſt Mądrégo : Trzećié Chytrégo.

Eccleſ: 5. ver: 14.

¶ O głupiégo milczeniu ták Piſmo powiáda : Jeſli maſz rozum odp[...] wiedz pytáiącému : á ieſli maſz głupie odpowiádáć /rádniéy włóż rekę two[...] ná vſtá twoie á milcz : Bo iáko miáſto otworzyſté/ y bez murów/do weſzći[...] káżdému ieſt wolné : ták iezyk v człowieká nie powśćiągliwy / bez báczeni[...] mówiący. TAkim ludziem záwżdy pożyteczniéy milczeć niż mówić : bo wi[...] lé ich poginęło/ y ginie przez głupi iezyk.

Prou: 25. ver: 28.

Prou: 18. verſu 7.
Eccl: 20. v:6. et 7.
Prou: 15. verſu 2. & cap: 12. ver:18.

¶ Jeſt też mądrégo / y bywa czeſtokroć milczenié: bo Piſmo mów[...] Mądry/ czáſu mówienia pátrzy/ á milczy wedle potrzeby. Pytaſz dla czego[...] Dla tego piſmo powiáda : że iezyk mądrych zdobi mądrość ich / y zdrowi[...] mądrych ludzi iezyk być piſmo poczyta : y przeto go drzewem żywotá przezy[...] wa. Nadto wiedzą mądrzy/że z milczenia nigdy ſye żaden nie wſtydzi : [...] z mowy czeſtokroć : przeto o iednym medrcu czytamy / że trzy látá nosił ká[...] mień w vśćiéch/ áby ſye náuczył milczéć. Pożyteczné tedy v mądrych mil[...] czenié bywa/ przeto ie gánić trudno.

Dictum Xenocratis Philoſophi, vt teſtatur Valerius Maximus lib: 7. cap: 2. Dixiſſe aliquando pœnituit tacuiſſe nunquam Agato.

¶ Ale milczenié chytrych á złych ludzi/ ieſt bárzo złé : y iezyk tákich/zowi[...] piſmo/mieczem oſtrym: Pſ: 56. v. 5. Ale pewnie y milczenié ich wiele złégo

czyni[...]

czyni: Ato sye przypátrz: Ci podchwytácze Páńscy milczeli / á przedsie złé wszytko ná sercu mieli: Zákrywáli to milczeniém swoim / w czymby sye byli mówieniém pohydzić mogli: Bo mówiąc/álbo Pánu odpowiádáiąc/ że sye niegodziło w Sobote chorych vzdrawiáć / bali sye / áby niemiłosiernymi y okrutnymi/ od słucháiących rozumiáni niebyli: Jesliby też byli odpowiedzieli/ że sye godzi vzdráwiáć ; obawiáli sye áby im Christus PAn nie rzékł: A czemuż częstokroć to wemnie gánićie/ że ia w Sobote vzdrawiam ? y teraz dla tego mie podstrzégaćie. Otóż woleli chytrze zámilczeć / niż ná strofowánié Páńskié odpowiedź swoie podáć.

☞ Ale zátym gdy oni milczeli/co Pan nász vczynił pátrzaymy: powiáda Ewányelistá:

Viąwszy Pan onégo chorégo/vzdrowił go y puśćił.

Tuć iuż pokazał Pan/że Sobotá álbo świeto/dla człowieká vczynioné iest/ á nie człowiek dla świetá. Swietémi tedy spráwámi / vczy Pan Christus w tym chorym w świeto vzdrowionym/ dźień świety káżdy/gwałtu żadnégo nie ćierpi: Nie ćiérpi też gwałtu żadnég/gdy zpotrzeby iákiéy pilnéy/ człowiek w dźień S. o sie sye stára: Abowiém trzech rzeczy w dźień S. wystrzégáć sye mamy.

Marci 2. ver: 27.

Czego sye strzedz w świeto.

¶ Naprzód/ reczné y zwiérzchniéy pracéy / Exodi 20. v. 10. Przyczyná/ ábysmy wszytkim vmysłem Pánu Bogu służyli: słucháiąc y vcząc sye słowá Bożégo/ y rozważáiąc ie v siebie. 1.

¶ Powtóré/wystrzégáć sie mamy pijaństwá y obżárstwá/y wszelákich szátáńskich spraw. 2.

¶ Potrzećie/wystrzégáć sye mamy/ábysmy niegárdźili Céremoniámi/y obrzadkámi / które postánowioné są ku wzbudzeniu nabożeństwá wiernych/ y ku ozdobnieyszéy chwale PAná BOgá wszechmogącégo / w nas wszytkich ludźiach Chrześćijáńskich. 3.

Té Senat Apostolski Kośćiołowi podał: Té potomkowie ich przez rece podawáiąc iedni drugim/ nam dochowáli: które w cáłości nam oddáné/ od nas potomstwu dálszému máią być wcáłości záchowáné/y oddáné. Kto imi gárdźi/Apostolskim postánowieniém gárdźi: Ozdobe chwały Páńskiéy niszczy:posłuszeństwo z ćiáłá swégo pánu Bogu powinné psuie: y áby krzczyce násze iemu vniżoné nie były/to mieć chce. Ale my nimi niegárdząc/ mamy ćiałem y duszą temu zupełnie służyć / który iest stworzyćielem ćiáłá nászégo/ y duszé nászéy.

Mógłćibym tu wyliczyć Céremonie tych dni świetych / ále rozumiém/ że niepotrzebá: bo sye im káżdy przypátruie wedle czásu y potrzeby/ gdy nam zá rozdźiałem świat widomémi Céremoniámi álbo obrzadkámi/ dobrodźieystwá Páńskié/zwiérzchniémi spráwámi w Kośćiele pokazáné bywáią/ y ná oczy násze przywodzą / ábysmy my sposobniéyszymi ku pámietániu BOżych dobrodźieystw byli.

Toć iest skutek wszytek y koniec céremoniy kośćielnych: przeto gdybysmy imi gárdźili / bez grzéchu żadnym obyczáiem być nie możemy: Ale o tym/iuż sye nieco wyszéy mówiło. Tu sye dowiémy zásye/iesli káżda praca reczna / w świeto Chrześćijáńskié zła/ álbo nié.

Reczné roboty w dźień świety któré złé.

☞ CO áby káżdému było iáwno/ wiedźieć ma/ że są pewné przyczyny/ które wyswabadzáią człowieká od grzéchu/ choć też robi w dźień świety niedźielny/álbo y w insze świetá Chrześćijáńskié.

¶ Piérwsza máłość pracéy/ gdy praca táka iest/ która od służby BOżéy człowieká nie odwodźi. 1.

2.

Vt habetur de Feriis Cap: licet & Cap: conquestus est nobis : vide in Decretalibus.

¶ Wtóra iest/ nagła potrzebá/ iż bez tego ináczéy być niemoże: álbo iż gdyby praca ludzka/ dla zámieszkánia dniá iednégo álbo dwu/ miáłá sye w niwecz obrócić : iako sye to trafia w łąkách/ w zbożách / gdyby miáły przyć do zepsowánia : dopuszcza zá potrzeba práwo Kościelné robić około tego/ y sprzątać to aby nie zgniło/ álbo nie poginełó. Ták Pan Christus Apostoły swé wymáwiáć raczył/ gdy z potrzeby rwáli kłósy zboża w Sobote/ á Pháryzéuszowie mieli im to zá złé: czytay Máth: 12. v. 1. 2.

3.

¶ Trzecia przyczyná/pożytek Kościołá Bożégo/ y chwały Bożéy : Ták Kapłani/cokolwiek ku pożytkowi chwały Bożéy było/to iest/ ofiáry czynić/ bić na ofiáre bydło rozmáyté : wodą/popiołem iáłowczym/ krwią kropić/ á to czynili : á wżdy Pan Bóg niepoczytał im tego zá grzech. A ieśliż sye to w stárym Zakonie czynić godziło : tedyć dáleko wiecéy w nowym ma być czyniono : by iedno chwała miłégo Bogá / niebyłá zelżoná/áni vposledzoná.

4.

Ioan: 9. versu 14.
Ioan: 5 ver:5. & 9.

¶ Ostátnia przyczyná/ pożytek bliźniégo/ y z iego vpadku/ y szkody wyswobodzenie : Tákim sposobem PAn nász sleponárodzonégo : też y onégo który trzydzieści y osm lat leżał v sadzáwki owczéy/czekáiąc vzdrowienia : y tego tákże opuchłégo/ vzdrowić raczył w dźién świety : wiecéy ná pożytek chorych y znedzonych ludźi pátrząc/ niż ná Sábát : co też iednák z dźisieyszéy Ewányeliéy widźimy/ że Zydowie y w Sábát / dla szkody swéy tákże y bliźniégo/ woły/ y osły swé/ w przygodźie y w zginieniu rátowáli.

Skąd sye znáczy / y náuká sye nam podáie/ że w dźién świety nász Chrześćijáński/ praca násza / mamy rátowáć ieden drugiégo / w przygodźie iego/ szkody go wybawić/y z vpadku porátowáć.

Tákże iż miłość porządna od siebie sie poczyna/tedy w świeto káżdy człowiek / dla nagłey swey potrzeby/ może sye bez grzéchu o sie stáráć/ y opátrowáć zdrowié swoié. Ták vczynili żydowie : kiedy obaczyli/że pogáni w dźién świety sobotni/ mordowáli bráciá ich : á oni dla świetá niebronili sye : gdy obaczyli że tym fortélem/mordowano ie : potrzebá náuczyłá ie/ bronić zdrowia swego w świeto/ bronili sye mężnie w Sobotę/y dał im Pan Bóg ná pogány zwyćiestwo : Czytay 1. Máchá: 2. v. 38. 40. et 41. Jeśli tedy nie grzészysz gdy z vpadku bliźniégo swego wyswabadzasz w dźién świety/ dáleko mniéy grzészysz/ gdy sam siebie : gdyż ták bliźniégo masz miłowáć/ iáko sam siebie á niewiecéy.

Zamykáiąc tedy rzecz te/ y omowe Páná Christusowe do Pháryzeuszów ták ią rozumiéymy : iż co sye godźi w świeto vczynić bez grzéchu bydlęciu wspomożenia człowieczégo potrzebuiącému/ to sye godźi vczynić człowiekowi / który iest dáleko poważnieyszy v Páná Bogá niż bydletá/ Gene: 1. v. 26. A iż czásu potrzeby y przygody/ godźi sye w świeto bez grzéchu rátowáć osłá/ wołu/ niemych bydląt : tedy dáleko wiecéy to sye godźi vczynić człowiekowi w potrzebie y w przygodźie iego.

☞ Gdy tedy tákim dowodem Pan Christus / vzdrowiwszy onego opuchłégo człowieká/ potrzebnégo vzdrowienia dowodźił : z onych vczonych w Zakonie niebył nikt/ ktoby mu odpowiedźiał/ále milczeli wszyscy/

Y niemogli mu ná to odpowiedźieć.

Niemiáłá chytrość ludzka / mądrości Bożéy żadnégo odporu dáć : bo przećiwko prawdźie/ trudny dowód vporowi y nienáwiśći : záwżdy zwyćięża prawdá/ 3. Ezdre 4. v. 28.

POwiedźiał tedy do Gośći proszonych te przypowieść/ bacząc iáko sye pierwszych mieysc chwytáli.

☞ Gdy

☞ Gdy im Pan zámknął vstá : á baczył w nich nie tylo przećiwko osobie swéy serdeczną nienawiść/ ále też táką hárdość y pychę/ że vbożße wzgardzáli : sámi piérwßych/ y poważnieyßych mieysc przestrzégáli y ßukáli/ do nich sie vprzédzáiąc/ tedy im wnet to Pan náß znáć dawa/ y vpomina ich o to łáskáwie/ áby inßymi niegárdźili/ y pychy swéy vkłádáli : á czyni to gdy mówi do tych/ którzy byli wezwáni ná obiad Pháryzeyski/ tymi słowy :

Gdy będźieß wezwan ná gody/ nie śiádayże ná piérwßym mieyscu.

Y záráżem dáie przyczynę tego / dla czego ták ma czynić człowiek báczny/ mówiąc :

Aby vczćiwßy nádćie nie był wezwan od gospodarzá / który wezwał ćiebie / y onego / y ábyć potym nie rzékł / vstęp temu : á zátym począłbyś zewstydem mieć ostátnie mieysce.

Dáie Pan rádę hárdym ludźiém / áby dla hárdośći swéy wstyd ich niepotykał ; ácz w prawdźie to być nie może/ áby wßyscy mieli ostátnie mieyscá rázem záśiádáć / boby piérwßé mieysce záwżdy prózné być musiáło. Lecz trzebá wiedźiéć/ że tu pan nie ták wiele o pierwßé mieysce mówi/ ále ony przestrzega/ którzy vtworzywßy v siebie swą powagę/ inßymi gárdzą/ á sámi nagodnieyßych mieysc godnymi sye być rozumieią.

Nam Chrześćiiánóm ma záwżdy oná náuká brzmiéć wbaczeniu náßym/ ábysmy ieden drugiégo czćią vprzédzáli : A iáko Páwel S. vczy. Nic nie záczynaymy przez swáry/ nic przez prózną chwałę/ ále w pokorze ták rozumiéymy ieden drugiégo/ iáko wyżßégo/ dobrze o káżdym rozumieiąc/ á nikim niegárdząc/ wedle wezwánia iego od Bogá : Gdyż Pan Bóg káżdégo ták powołáć raczył / w wezwániu iego ná świećie / że káżdy báczny / może v siebie vwáżyć/ iáko kogo poważáć v siebie ma ; y oto PAN sam rozdźiał kłádźie miedzy ludźmi/ wedle káżdégo zacności / gdy powiada : Aby vczćiwßy nad ćie wezwan niebył. Jákoby rzekł : iesteś ty vczćiwym : Rozumiéyże że vczćiwßy iest nád ćię/ wgodnośći ro wezwániu/ wstanie/ y w wźięciu v ludźi/ cżyż Pan pokázuie stopnie vczćiwośći wedle stanu/ y godnośći/ ná którą powoływáć káżdégo Pan BOG raczy. Przeto też y Páwel S. vrząd/ y przełożeństwo/ zrządzenia y postánowienia Bożégo być powiáda.

Od Páná Bogá tedy przełożeństwá/ od Bogá vrzędy ; á iż od Bogá/ tedyć y vczćiwość ich/ ma być nád inßé poważona / y v ludźi miáná ; á nietylo dla rozgniewánia ich mamy im być poddáni/ y mamy ie w vczćiwośći mieć/ ále y dla sumnienia náßégo : czytay otym ad Rom: 13. ver: 5. ad Tit:3. v.1. 1. Petri 2. ver: 13. et 14.

Przestrzéga tedy nas Pan wtym nápominániu do Pháryzeußów/ áby wßytki rzeczy vczćiwie/ y porządnie były miedzy námi : Komu cześć/ temu niech będźie wyrządzona cześć : komu Trybut/ dáwáć Trybut : Komu przynależy boiaźń/ temu záchowáć boiaźń : áby wßytki rzeczy w miłośći ßły/ miedzy wiernymi.

☞ A pokazawßy porządek / pokázuie zásie hárdość y pychę być obrzydliwą v Bogá y v ludźi.

¶ V ludźi hárdym być/ sromotá/ kiedy mieyscá vczćiwßému vstąpić muśiß/ á choć mówiß iestem ták dobry/ iáko ón/ przedśięć każą vstąpić mieyscá

Rom: 12. ver: 10.

Philip: 2. ver: 3.

Rom:13. v.1.6. et 7.

Rom: 13. versu 7.

Pychá v ludźi sromotá.

vczćiwßému. Vczył tákich płochobutnych SALOmon mądry Rozum/ gdy mówił: Nieſtaway ná mieyſcách wielmożnych ludźi / boć lepiey będźie gdyć mówić będą/wcż wyßé mieyſce/ niż gdyć kážą zſtępić/y będźieß vniżon. Sromotá tedy v ludźi hárdym być.

Prou:25.v:6.& 7.

Pychá v PANA Bogá potępá.

❡ V Páná Bogá záſię/ ieſt potępá / y grzéch: przeto záwżdy w káżdym pyßnym to ſye wypełnić muśi / co thu PAn dokłádáć ſwémi słowy raczy/ mówiąc.

ABowiém káżdy który ſye powyßa/ będźie poniżon / á który ſye poniża będźie powyßon.

Ták krótko zapłátę y nagrodę pokory/ y v ludźi/ y v Páná Bogá/ Pan Chriſtus pokázowáć raczy: tákże też y zagłádę pychy.

O pyße z Piſmá dowody.

❡ Powyßał ſye w pychę/ że ſye zá Bogá kazał chwalić/ Danie: 4. v.30. Nabuchodonozor Krol Bábiloński: áli wyrzucony potym od ludźi/ z beſtiámi trawę iadł ná polu/ áż ſye włoſy iego iákoby mech orli zrosły/ á páznokcie zaoſtrzyły ſye v nóg/ y v ręku iego/iáko v ptaków. Widźiß iáko wielki Krol dla pychy y od Páná Bogá y od ludźi wzgárdzony ſye ſtał.

❡ JAdam pierwßy Oyćiec/ wßech ludźi / który wzgárdźił Boże przykazánie/ á Bogiem chćiał być/ z Ráiu wygnan ná nędzę: Gene: 3. v.23. Pychá y w Ráiu oſiedźieć ſye nie mogłá.

❡ Lucyper w niebie/ ſtolicę ſwoię/ ná pułnocy chćiał záſádźić wyſoce y podobnym być naywyßſzému/ zrucony ieſt do piekłá głębokiégo / z towárzyſtwem. Izáie 14. á v.12. áż 16. Atóż y w niebie mieyſcá mieć nie mogłá.

A iáko pychá/ áni ná źiemi/ áni w ráiu/ áni w niebie/bez pomſty nie mogłá ſye oſiedźieć/ áni może y podźiś dźień: Ták pokorá/ y ná źiemi/ y ná niebie zapłátną.

Lecz gdy ſye nam tu o pokorze mówić tráfiło/ áczeſmy częſto iuż o niey mówili/álbo piſali/przedśie iednák y tego mieyſcá dármo nie opuśćimy. Naprzód tedy co ieſt pokorá dowiedźieć ſye przyſtoi.

Wywód pokory/y wypiſanie prawdźiwé.
Math: 5. verſu 3.

☞ Pokorá ieſt to w Piſmie S. co Chriſtus Pan zowie/ vbóſtwo w duchu: á pokornégo rozumiey być tego/który ieſt vbogi w duchu. Vbogiégo w duchu ták wypiſuie / który wßytki ſpráwy ſwoie pobożné/ cnotliwé żyćie/ vmieietność/ mądrość/ bogáctwá/ y wßytko co ma w dárách/ ták fortunne iáko y przyrodzenia: Pánu Bogu ſwému przypiſuie: od niego to być rozumie: z tego ſye nie podnośi: próżney chwały nie ßuka: ku czći y chwale Pánu Bogu wßytko obráca: przed Pánem Bogiem ſię vpokarza w myśli ſwey y w ſercu ſwoim: ſam ſię widźi być we wßytkich ſpráwách / ták duchownych/ iáko świetſkich/ przez wſpomożenia Bożégo/niedołężliwym/ y nie doſtátecznym: A bogátym y doſtátecznym w PAnie Bodze Oycu niebieſkim/ przez JEzu Chriſtá Syná iego iednourodzonégo y zbáwićielá ſwégo: przez którégo wßégo dobrá v tegóż Oycá niebieſkiégo ſpodźiewáć ſye maß do tego: czytay Páwłá S. w pierwßym liśćie/w pierwßym Káp: w wiér: 5. do Koryntów: Bo my bogáci w Chriſtuśie ieſteſmy/á bez niego vbodzy: Chriſtus ieſt żywot náß: CHRiſtus nádźieiá náßá / 1. Tim: 1. v. 1. Chriſtus zbáwićiel náß/ 2. Tim: 1. v. 10. Ten ſkáźił śmierć/ y ten żywot oświećił. Otóż iż wßytko od Páná Bogá przez Jezu Chriſtá/ z czegóż ſye pyßniß człowiecze: czemuż ſye Pánu Bogu nieuniżaß: czemuż inßé wzgardzaß: vpokarzayże ſie tedy pod mocną ręką bożą: gdyż gdźie ieſt pokorá/ tám mądrość: y kto ſie przed Pánem Bogiem vniża/ tego Pan podwyßa/ Jakobi 4. v. 6. Math: 23. ver: 12. tákich modlitwy wysłuchawa / Pſal 101. ver: 18. Ale hárdymi gárdźi.

1. Coloſſ: 3. ver: 4.

1. Petri 5. verſu 6.
Prou: 11. verſu 2.
Lucæ 1. verſu 52.

❡ Pokaza-

¶ Pokazawszy krótko co iest pokorá / wiedźiéć też masz/ iż iest dwoiáka: Jedná przed ludźmi / gdy ludźiem sye vniżamy / álbo gdy sye pokornymi być pokázuiemy: á w téy czesto naydźieſz wilká/ w owczéy ſkórze: lárwe pokory weźmie drugi na sie/ á wszytko złé w sercu.

Pokorá iest dwoiáka.

1.

Ale pokorá przećiwko ludźiem iest tá naprawdźiwsza: nikogo niewzgárdźáć/ á káżdego potrzebie folguiac/ szczérze sye przećiwko niemu záchowáć. Tákiéy pokory przykład mamy w Jezuśie Chrystuśie Synu iedinym Bożym: Philipenses 2. v. 8. ten vniżył sye dla nas/ y potrzeby naszéy. MAmy y w mátce iego Pánnie Máryiéy Luce 1. v. 48. y w inszych wielé.

¶ Druga pokorá/ iest przed pánem Bogiem: á tá zależy wboiáźni Bożéy/ y w vznaniu lichośći naszéy. Ták Abrahám prochem sye poczytał być przed Pánem BOgiem: á Dawid Robaczkiem: y temu á nie inszému PAnu/ nie tylo kolána ćielesné/ ná znák pokory y vniżenia / ale też poniżáć mamy y kolána duszné ná kształt Mánássesá Królá Jzráelskiégo: który gdy dla ćiażnośći ćiemnice/ y dla żelázá wktórym siedźiał/ niemógł kolan swych skłonić do chwały Bożéy/ tedy ták do páná wołał: Miły Panie/Boże wszechmogacy/ zgárbiło mie żelázo/ y wielkié zwiazánié od niego/ áż głowy podnieść niemoge/ dla złośći moich: bom przykazania twego niechował: wyznawam żem zgrzészył: prosze racz mi odpuśćić A y przeto teraz klekam ná kolána sercá mego/ prosząc ćie o dobroć y o miłosierdźié/ ꝛć. Klekáńié ná kolána sercá/ rozumiéć tu masz/ vpokorzenié sercá / y hárdośći vniżenié: boć serce kolan nie ma: ábowiém gdy obaczył Król Mánásses Bogá/ktorego gniewał/ á sam siebie nedze y lichote: wnet złożył one pyche Bałwochwálską/ á boiaźń Bożą przedsie wźiął/ y vniżył sye wszytkim sercem PAnu BOgu / dawáiąc mu cześć y chwałe/ grzéchy swé wyznawáiąc/ prosił miłosierdźia/ y otrzymał. 2. Páralipo: 33. v. 12. et 13.

2.

Genes: 18. ver: 27.

Psal: 21: versu 7.

In oratione Manasis Regis Iuda cùm captus teneretur in Babylone.

☞ Boiaźń tedy Boża w człowieku/ á vznanié lichośći/ y nedze człowieczéy/ grunt iest prawdźiwy y pewny pokory świetéy. A to vznánié/ káżdemu ma przed oczymá być ze dwu przyczyn.

Vznánié lichośći káżdemu być ma przed oczyma ze dwu przyczyn.

¶ Z Piérwszéy/ kiedy obaczysz/iżeś przed poczećiem nic niebył: á żeś sye poczał y narodźił nágo/ nic niemaiac: ktemu że ták z świátá tego nágim znidźiesz: Boś sye tu ná nedze / boleśći/ y niedostátki vrodźił/ ná krótki czas: á vmárszy wproch sye też obróćisz. To gdy obaczysz/ niewiém dla czego nedze swéy wyznáć niémasz/ á Pánu Bogu sye nieupokarząć.

1.

Iob 1. versu 21.

¶ Zdrugiéy którąmem też iuż powysszéy pokazał/y teraz troche powtórze iż to co masz od Bogá / to iest/ zdrowié/ żywot / bogáctwo / y wszytki insze dobrá twoie/z którychbyś sye podnośić mógł: Pan Bog to kiedy raczy weźmie: A gdy odéymie to od ćiebie/ális ty nedznik. Otóż Bogá chwal z tego/ coć dáć raczył/ á iemu cześć y dźieki czyń: á gdy to vczynisz / Bóg twóy náćie weyźrzy/ Jsaiae 66. v 2. iáko ná skruszonégo w duchu: Ale iuż o tym ná tym mieyscu dosyć. Páná bogá prosić mamy/ áby skutki pokory w nas rozmnożyć raczył/ á boiaźń swą S. w nas wszczépił y wkorzenił/ wpráwéy wierze/ ku zbáwieniu náſzému Amen.

2.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Naprzód Historia Ewányeliéy/ opowiáda złość práwie zákámiáłą Pháryzeyską: którzy w dobrych spráwách podstrzégáli dla tego Páná Chrystusá/ áby go zhydźili v wszech ludźi. O dźiwna zákámiáłość/ kthóra zmiekczyć sye nie mogłá/ áni náuką prawdźiwą/ áni cudámi nád przyrodzenié dźi-

1.

wnémi/ ták iáko też o Pháráonie czytamy w Exodzie/ od piąteg áż do czte-nastégo Kapitulum.

II. Powtoré vzdrowienié opuchłégo w Sobotny dźién/ vczy káżdégo dn[á] pożytku y miłośći bliźniégo nieopuszczáć : á gdy iest pożytek chwale Boże[j]/ ábyś co dobrze czynił/ nic sobie nie vważáiąc złych zgorszenia : czyń ty t[o]/ czym PAná BOgá chwałá sye rozmnaża/ á dobrzy sye buduią : gdyż złym/ sam Pan Christus vfolgowáć niemoże.

III. Potrzecié przypowiéść o wezwánych ná gody/ pokory vczy : która iá[ka] być ma/ y iáko iest pożyteczna/ powyszszey sye pokazało. Odkrywa też/ iá[ka] byłá Pháryzeyska świetobliwość/ że obłudna. A ostátecznie: hámuie wy-soką myśl ludzką/ áby sye obaczyli/ á hárdośćią sye brzydźili/ nikogo niewzgardzáiąc : wedle wezwánia/ káżdégo v siebie vważali : iżeby vczćiwie/ y porządnie ná świećie żywiąc/ Pánu Bogu sye podobáli. 1. Kor: 14. v 40.

AMEN.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Osmnasta po Tróycy S. wedlug opi-sánia Máttheuszá S: w Kápit: 22.

AGdy vsłyszeli Pháryzeuszowie/ że vczynił milczenie Saduceuszóm/ zeszli sye w gromáde : y spytał go ieden z nich Doktor Zakonny/ kusząc go : Mistrzu/ które iest Przykazánié w zakonie naywietsze? Powiedział mu Jezus : Bedzieß miłował Páná Bogá twégo/ z zupełnego serca twego/ y ze wszytkiéy duße twoiéy/ y ze wszytkiéy myśli twoiéy. To iest nawietsze y napierwsze Przykazánié. A drugié też iest temu podobné: Bedzieß miłował bliźniégo twego/ iáko sam śiebie. W tym dwoygu przykazániu/ záwiesił sye wszytek Zakon y Prorocy. A gdy sye zeszło wiecey onych Pháryzeuszów/ pytał ich JEzus/ mówiąc: Co sye wam zda o Christuśie? czyy Syn iest. Odpowiedźieli mu : DAwidów. A on im rzékł : A iákoż go tedy Dawid w duchu miánuie być Pánem swoim/ mówiąc : Rzékł PAn Pánu memu/ śiedź

ná práwicy moiey. Aż ia położe nieprzyiacioły twoie podnożkiē nog twoich. Ponieważ go tedy Dawid zowie PAnem/ iakoż iest Synem iego? A żaden z nich niemógł mu ná to odpowiedźieć by słowá / áni go śmiał od onego dniá żaden więcey o cę pytáć.

WIemy to wßyſcy poſpolićie / że ciemnośći ták długo záćmić wßytko muſzą / áż ie przećiwna iáſność rozświeći. Swiát iż był w ćiemnośćiách/ przed przyśćiem Páńſkim/ y miłował ie/ iáſna rzecz ieſt : Bo świátłość P. Chriſtus prawdźiwy ſyn Boży/gdy przyßła ná świát/tedy więcey ludźie vmiłowáli ćiemność niż świátłość : y choćná świećie iuż tá świátłość byłá/ przedśie ćiemnośći iey nieogárnęły: przeto/iż świát świátłośći niepoznał/ to ieſt/ niepoznał zbáwićielá ſwégo JEzu Chriſtá. A ty tákie ćiemnośći były rozmáite / bo były ták w náuce o PAnu Bogu/iáko y wdźiwnych á ſproſnych mniemániach o dußy człowiecżey: więc też y o zmartwychwſtániu wßech ludźi ná ſąd Boży/ tákże y o ſpráwách inßych/ o których potrzebá wiedźieć : A pánowáły/iuż nie między pogány tylo y ich medrcy/ ále też y między wybránym ludem Zydowſkim : ták iż iuż áni o Anyelech/ áni o nieśmiertelnośći dußney / áni o zmartwychwſtániu/ á zátym áni o ſądźie powßechnym Bożym/wiele ich nic nie trzymáło : á co ſproſnieyßa/ Herodá Krolá Meſſyaßem drudzy rozumieli być/człowieká Jdumeyſkiego narodu. A zátym ták mocnie dźierżąc ty błędy/ y w tákich ćiemnośćiách tułáiąc ſye/ áto z nimi o ſámego Páná Chriſtuſá / o świátłość one prawdźiwą/ która byłá ná świát przyßłá/ kuſili ſye : y ćiemnémi náukámi ſwémi/ mądrość Chriſtá Páná/ okryć chćieli : A czyniłá to oná ze trzech Sekt Zydowſkich ſproſna Sáduceyſka / która ſye kuſiłá o Páná / chcąc mu to pokazáć/ że zmartwychwſtánie powßechné / trudno być ma/ y nie będźie : Dawáiąc

Ioan: 3. verſu 19.

Ioan: 1. v. 5. & 10.

Math: 22. à ver: 23 ad 33.

przykład niepodobieńſtwá z niewiáſty/ która śiedmi mężów miáłá / á po[m]
vmárłá : y dowodząc / ieſli będźie zmartwychwſtánié wßytkich ludźi/ py[ta]
którégoby z tych śiedmi/ tá niewiaſtá żoną być miáłá. Lecz tá ciemność/
świátłośći nieokryłá : bo im vſtá zámknęłá/ á błąd ich odkrywßy/ praw[dźi]
wéy náuki náuczyłá : Gdy opowiedźiáłá/ że czáſu zmartwychwſtánia nie [bę]
dą ſye żenić / áni mężyć/ ále będą żyć iáko Anyeli :· y dáléy vkazáłá z Piſ[ma]
że BOg nie ieſt vmárłych / iedno żywych. ꝛc. A zátym ták ty ßkárádné [o]
błędliwé ciemnośći/ świátłośći vſtąpić muśiáły. A nietylo Sáducei ále
Pháryzeußowie/áni Herodiani/áni w Piſmie vczeni/áni Kápłani/w różn[ych]
ćiemnośćiach obłędliwośći ſwych żywiący/ téy świátłośći/ to ieſt / Chr[yſtuſá]
PAná náßégo / zátłumić nie mogli : Bo niepomogły im ich chytrośći /
zmyślone / zdrádliwé y nienawiśći pełne pytánia /ich w mowie chytréy o[b]
kawánia/ w vßach y w oczach pilné podſtrzégánia : owßem wßędy ich ſp[ra]
wy/ nienawiśći pełne / odkryć ſye muśiáły : wßytko ná wſtyd ich świátł[ość]
odkryłá. Ato przed dźiśieyßą Ewányelią : chcą go podchwyćić o czynß [Cé]

Math: 22. à ver: 15. ad 23.

ſárſki / pytáiąc ieſli go dáwáć/ álbo nié : á gdy obaczyli/że roſkazał Pan [dá]
wáć/ co Bogu Bogu/ á co Céſárzowi to Céſárzowi : kußą ſye dáléy/áby [go]
podmamili.

Vczże ſye tu człowiecze Chrześćijáńſki / że kto o prawdźiwą náukę czy[ni]
żeć łácwiéy z nim / niż z tym/ który álbo chwały ſwéy ßuka / álbo z niena[wi]
śći prawdę przenáßláduie / álbo z niepráwégo ſercá/ prawdy ſye dowiaduie
któréy náßládowáć niechce. Kto prawdy z ßczérégo ſercá ßuka/ wnetći[e]
znawßy y nálazßy ią/ náßláduie iéy/ iáko Apoſtołowie/ y wierni czynili : k[tó]
rzy ná iedno wezwánié ßli/ná iedno cudo w Chánie vczynioné ná weſelu p[rzez]
Páná/vwierzyli. Ale kto ſye pyta o prawdźie/ áby ią tłumił/áby ſwé prz[e]
śiewźięćié/z ſpiéránièm prawdy budowął : o trudnoż tákiemu prawdę p[rzy]
iąć : pátrzylić Pháryzeußowie w piſmie vczeni/ Herodiani/ Sáduceußo[wie]
Kápłani Zakonni/ ná Páńſkié cudá/y ſłucháli náuki: Ale pomogłóż im c[o]
á náwróćiliż ſye? Nic. Czemu? chwały ſwéy ßukáli : fáłß ſwóy/ zá praw[dę]
w ludźiách budowáli : przeto woleli w ćiemnośćiách ſwych zoſtáć/ niż św[iá]
tłośći prawdy náßládowáć.

Math: 4. ver:20. & 22. & ca:9. v:9
Ioan: 2. verſu 11.

Nienawiść zprawdźiwych rzeczy czyni fáłßywé / lekkość im wyrząd[za]
háńbi/ y nißczy. Maß przykład w ſlepo národzonym / y w Pháryzeußá[ch]
Joan:9. v.15. et 24. ſlepy wyznawa że go Chriſtus PAn oświécił : á nien[a]
wiść / y gniéw Pháryzeyſki/ iáwnéy prawdy bróni : pyta przyczyny iáko: n[ie]
podobieńſtwá powiádá : człowiekiem złym/ grzeßnym go być ſądźi : y czy[ni]
go niegodnym ku czynienu cudów: Chriſtus mocą Boſką czyni cudá/á n[ie]
nawiść Pháryzeyſka/Belzebubowi ie przypiſuie: Chriſtus zwyciężą Sáduc[e]
ußé/ á nienawiść Pháryzeyſka zayrząc/ ſchodźi ſye / ßuka przyczyny / wczy[m]
by go podchwyćić. Cóż/y mamyßmy być ßczeſliwßy nád Páná náßégo? [nie]
gdy. Táka ieſt przyiázń ná Kátoliki od bluźniérzów Chriſtuſowych/y wiá[ry]
świętéy iego/ iáka byłá Pháryzeyſka ná Chriſtuſá. Rozumiéyże : iáko má[]
od nas ſtárádawną prawdę przyiąć/ máiąc przećiwko niéy Pháryzeyſkié ſe[r]
ce? niepodobá. BOŻE wßechmogący day vpamiętánie/ á prawdy tw[éy]
vznánié.

Luce 11. v:14. et 15
Math:22. ver:34.

Lecz gdyżeśmy ſye iuż przypátrzyli iáko świátłość náßá PAn JEZu[s]
Chriſtus/ćiemnośći wßech błędów rozświecał/w opiniach obłędliwych: p[á]
trzmy też iáko chytré poſtáwy/ y rozumy Pháryzeyſkié/ mądrośćią ſwą tł[u]
mił/ co z Ewányeliéy iáśnie obaczymy/ która ſye ták ma w textcie ſwoim.

Pháryzeußowie vſłyſzawßy/ iże zámknął vſt[a] Sáduceußom/ w iedno ſye zebráli.

O czy[m]

☞ O czym ſpór Sáduceußowie z Pháryzeußámi miewáli czeſty/ o czym z Pánem Chriſtuſem rozmowe y gadke mieli: Boć to ieſt poſpolita / że o ym kto myſli/ o tym y mówi: á przeto iáko náuki prawdziwey kto bronić ocznie/ y w niey ſye kocha/w vśćiech y w ſercu záwżdy ią ma: Ták záſie o- łedliwą náuke kto przedsie weżmie/ widzimy/żeć mu ſye áni náieść/ áni wy- áć da: w domu/ná iednym mieyſcu osiedźieć mu ſye nie da: kreci ſye z nią ſtáwicznie/ áby ią rozgłaſzał/ ludziem opowiadał/ y náſzládowców do niey zyczynił. Ták czynili záwżdy obłedliwi náuczyćiele: pilni byli fałßu ſwé- o / który miedzy ludźie korzenili: co znáć możeß z Sáduceußów tych/ któ- y nietylo o proſté ludzi kuſili ſye z náuką fałßywą ſwą/ále y o Pháryzeuße: oſtátek y o Rábiny mądré/miedzy którymi rozumieli być Páná Chriſtuſá: o iednák z wyznánia / y z przemiánku Nikodemá Kśiążećiá Pháryzeyſkié- o/ który był przyßedł do Páná w nocy / znáć to káżdy może/ że Chriſtus był ábinem: gdyż go Nikodem/Rábinem y od Bogá poſłánym náuczyćielem/ ć świadczył.

Swym tedy błedem Sáduceußowie/który z Greckich Philozophów był nich wßedł: Bo o nieśmiertelnośći duße ludzkiey/wiele ich było/co nic nie zymali. A o zmartwychwſtániu/zgołá żaden coby práwie: Otóż tegóż błe- /nápachali ſye y żydowie byli/ y mieli te ſekte v siebie/ y ćierpieli ią dla tegő/ trzymáło ich siłá znimi: y zwano ie miedzy Żydy / od pierwßego Miſtrza uki tey obłedliwéy Sáduceußá/Sáduceußámi/to ieſt/ſpráwiedliwymi.

Widziß iáko do fałßywéy náuki/piekny tytuł/y piekny przemiánek nále- ſobie mordownicy duß ludzkich / y wygubce zmartwychwſtánia powße- nego/ v Żydów. Cóż rozumieß o inßych/podobnego Céchu ludzi/áby fał- wych náuk ſwoich pieknymi tytuły zdobić nieumieli? Zatymći to idźie/ko- u prawdy niedoſtawa/ ſtáráć ſye muſi/ áby ſye zdobił pieknymi przemián- : kto Ewányelią burzy Ewányelią / zwáć ſye Ewányelikiem: ktho burzy ſtwo Syná Bożégo y Sákrámentá świeté iego nißczy / ten obrzymem w ośćiele Bożym/przećiwko Bogu w tróycy iedynemu ieſt/y waży ſye rozsie- ác bluźnierſtw wßytkich Rácerſkich/ y Machometſkich: á do tego praw- Bożą/ Piſmem świetym y Ewányelią / ßczyći ſye táki: áno miáſto E- ányeliey/ Alkoran Máchometów: miáſto prawdy/ Sámozetáńſki y Ary- iſki fałß y błąd: miáſto Piſmá świetégo/ Piſmo Rácérſkim błedem záiu- né opowiáda. A tákim którzy pſują prawde Bożą / pſują Kośćiół Chri- á Páná/ pſują Ewányelią y wiáre ſtárádawną Apoſtolſką / doſtawa zá- żdy tytułów/ áby imi máśćili błedy ſwé / przywłaßczáiąc to ſobie Tituły/ ym nie ſą.

Ták y ſproſni Sáduceußowie czynili: morzyli duße ludzkié/o zmartwych- ſtániu nic nie trzymáli/áni vczyli: á przedsie ſpráwiedliwymi ſye być po- ytáli/ y ták ſye zwáli: tego niebacząc że zapłáte wßytkiey ſpráwiedliwośći iecuie Piſmo świeté/ wiernym Bożym nágrodźić/ nie tylo doczeſnym do- ym/ále nieśmiertelonśćią w wiecznym żywoćie. A iż błąd y omylność/o pra- de ſye záwße muſi oprzéć/ſtąd poznay. Ato y ći fáleśnicy ſproſni/kuſili ſye prawde P. Chriſtuſá: ále iáko ßátan wßytkich obłedliwośći Pan/kuſił ſye Páná y zwyćiężon ieſt: ták y iegő mocarze/iego Miſtrzowie/iego obrzymo- ie w náuce fałßywéy/ kuſili ſye o Páná/ lecz zwyćiężeni z ſromotą precz ode- i; bo vſłyßeli że Bóg/ który Zakon Moyzeßowi dał/ którégo oni zwáli ſy- ć náſzládowcámi / á nieumieli go áni mocy tego Bogá ználi: żywiących ſt/ nie vmárłych. A iż ſye być powiáda BOgiem/ vmárłych wedle ćiáłá/ bráhámá/ Jzáaká/ y Jákobá: tedyć ći co pomárli ſą ćiáłem/ żyć mußą y wą/ dußą: gdyż Bóg żywy/ do żywych ſye opowiáda.

O Rádźić byli temu Pháryzeußowie: leczby byli woleli/ áby to zwy-

Ioan: 3. verſu 2.

Acto: 17. ver: 32.
Skąd Sáduceu- ßámi nazwáni.

Hinc ſpecioſa illa nomina, Euangelici, Angelici, Apoſtolici, Veridici, &c.

ćieſtwo z nich ſámi byli odnieśli: y chcąc znieść ná sie/ y Páńſkié/ y Sád- ceyſkié w náuce zwyćieſtwo / weßli w rádę/ w iedno ſye zebráli/ kupą ßli: ro- zumieiąc o mądrości ſwéy/ y o wielości: áby wielością do zleknienia / á m- drym pytániém/do przegádánia Páná Chriſtuſá przywiedli. Jednégo te- vczonégo w Piſmie z onéy gromády ſwéy obráli/ poſtánowiwßy ták: Jed- niechay mówi zá wßytki: będźieli potrzebá/mówmy wßyſcy po iednému: o- ieſli iednégo zwycięży/ nie wßytkim nam będźie ſromotá: ieſli od iednégo dźie zwyćiężony/ on hánbę y zelżywość wietßą weźmie/ gdy go zliczby n- máłéy vczonych/ ieden zwyćięży. TAk tedy poſtánowiwßy miedzy ſob- przyßli do Páná/ y powiáda Ewányeliſtá/ że

Zakónny Doktor ieden/kuſząc ſpytał go: Miſtrzu

☞ Wielka poczćiwosć byłá v ZJdów/ RAbinem być / Piſmo Swię- wykłádáć/y vczyć go: którégo iż Pan vczył w Synágogách w Soboty/w- kłádáiąc Prorocki/ o czym maß Luce 4. Káp: á v. 15. ad 22. Tedy od te- poczćiwégo tytułu PAná zwáć záczęli/ iáko niekiedy y Nikodem/ mówią- MJſtrzu.

Ioan: 3. verſu 2.

Dźiwowálić ſye piérwéy iáko vmiał piſmo/nie vcząc sie go nigdy: d- wowáli ſye też iego mądrości we dwánaśćie lat/ gdy weſrzodku Doktorów ſłuchał y pytał o trudnych rzeczách zakonnych: widźieli też to iż mądrze vcz- pytáli go też czyią mocą to czynił: Owo / ácz nierádźi / muśieli mu to prz- znáć / że był Miſtrzem / był Zakonu Náuczyćielem y wykłádáczem. Le- przedsie to wyznawáiąc: áni ten który go tu Miſtrzem názwał/ áni wßyt- iego céch / vczniami iego być chćieli: gdyż onému ſleponárodzonému / á o- Páná vzdrowionému/ zá przeklectwo to dawáli/áby iego zwolennikiem/vc- niem/ y diſcypułem był. Krótko tedy Miodem oſłodzóny tytuł wdźięczn- y ſłodki/ Pánu dáli: ſámégo/ iáko pßczoły w vśćiech miód noſząc/ogarne- á z iádu/pełni nienawiśći będąc/pod pięknémi ſłowy żądłem vkąśić chćiel- kusi go á przedsie Miſtrzem go zowie: á czyni to/áby łacwiéy vłowił.

Ioan 7. verſu 15
Luc: 2. v: 46. et 47
Math: 21. ver: 23.
Ioan: 9. verſu 28.

¶ Nie záwżdy człowiecze pięknym ſłowóm wiérz: przypátrz sie káżdy/ie- ſli niemáß żądłá w iezyku: Bo ieſli Pánu Chriſtuſowi tákie kunßty czyni- no/ á nawięcéy z ſtrony Piſmá S: y Zakonu Bożégo/ co Religią zowiemy- cóż rozumieß ábyś ty od tego wolnym być miał? Jan S. ćiebie vczy / áby- doświádczał duchów/ ieſli z Bogá ſą / gdyż tákich pſeudoChriſtos y pſeud- Prophetas/ to ieſt fałßywych Proroków chytrych/ záwżdy było pełno/ Deu- 13. ver: 1. Jeremiae 5. ver: 31. 6. ver: 15. 23. ver: 11. Thren: 2. verſu 14 Ezech: 22. ver: 25. et 28. Oſeae: 9. ver: 7. et 8. y záwżdy będą/Mátt: 24 ver: 24. 2. Cor: 11. ver: 13. 2. Pet: 2. ver: 1. et cap: 3. ver: 3. ꝛc. Strzeßże sie Matt: 7. ver 15. iákoć ſam PAn roſkázuie / á pilnie/ pilnie: Bo w owcze- ſkórze/ bo z pięknémi ſłowki/ bo znábożną poſtáwą tácy wilcy przychodzą. Co áby prawdá byłá przypátrz ſye tu: y obaczyß.

1. Ioan: 4. ver: 1.

☞ Táki tedy Wilk tu Páná pyta mówiąc: Miſtrzu.

Które ieſt przykázánie wielkie w Zakonie:

Z roſkazánia Bożégo/które zá Przednieyßé v śiebie Zydowie być rozumieli.

Rozumiał iż miedzy wielim przykazánia Bożégo / były iedni mnieyßéy wagi/ á drugié wietßéy: á tego v śiebie nie vważył/iż PAn BOg nic ná dáremno nie roſkazał: y przeto w ich ßkole/byłá to wielka qweſtia: Bo

¶ Jedni wielkim y piérwßym przykazániém powiádáli być/pożywáć Báránká Wielkonocnégo: gdyż im to Pan BOG zá napiérwßé w Egiptćie Przykazánié dał.

1. *Exodi 12. à ver: 3. ad 21.*

¶ Drudzy powiádáli piérwßym ießcze być Przykazániém obrzezánié/które Pan Bóg roſkazał Abráhámowi.

2. *Geneſ. 17. à verſu 10. ad 15.*

Niektórzy

3. *Exodi 16. ver: 13. & cap: 20. ver: 8. & cap: 13. ver: 14.*

¶ Niektórzy záſie/ Sobote świećić/ wielkim Przykazánim być vczyli: gdyż Pan Bóg srodze ią roſkazał świećić / y meżá który zbiérał drwá w Sobote á puſzczy/ kazał vkámionowáć/ Numeri 15. ver: 32. et 35.

4.

¶ Byli záſie którzy powiádáli ofiáry być wielkim przykazániém Bożym / które ták czeſto w Zakonie ſą roſkazáné: Ale nád ofiáry Samuel kárác Saulá z nieposłuſzeńſtwá/ przełożył posłuſzeńſtwo Boże : gdyż Páná Bogá słuchác / wietſzą rzecz być powiedźiał niż Ofiáry ofiárowáć : O czym czytay 1. Reg: 15. ver: 22.

Deut: 27. ver: 26.

Otóż widźiſz że śiłá mniemánia było w ſzkole Pháryzeyſkiéy o tym pytániu/ któreby było przykazánié wielkie w Zakonie : Ano ták ná máłé/ iáko y ná wielkié wſzyſcy byli ták powinni/ że im Moyżeſz ták powiedźiał / iż przeklety był káżdy/ który nie trwał we wſzytkim/ co było nápiſano w Kśiegách Zakonu : y niewypełniał vczynkiem tego/ co mu było roſkazano. A iż też przeſtepſtwo máłego roſkazánia w Zakonie obwiniáło : przeto Piotr S. Apoſtół wyznawa/ ná Koncylium Jerozolimſkim / iż Zakonu Stárégo/ iáko Jarzmá nieznośnégo / áni oni ſámi/ áni ich Oycowie znośić mogli.

Acto: 15. ver: 10.

A zátym poniewaź wielość przykazánia Stárégo Zakonu dwoiákim ſpoſobem / od Bogá byłá daná / to ieſt ná Tablicách kámiennych piſáné/ y uſtnie roſkazáné: tedy ten kuśićiel/ dla tey wpoſpolitośći/ y w wielośći pytał/ które w Zakonie ieſt nawietſzé przykazánié : Aby Chriſtá Páná náſzégo/ prętſzéy przemógł. Spodźiewał ſye tego/ że Pan Chriſtus miał od przykazánia ná Tablicách dánégo/ iáko od poſpolitégo/ y przyrodzeniu náſzému ſpoſobnégo/ do inſzych ſye obróćić/ które PAn Bóg y Prorocy srodze roſkázowáli ku wypełnieniu/ iáko té/ którém powyſzéy pomienił: miedzy któremi/ y miłośierdźié tákże Prorocy wietſzé/ niż ofiáry być opowiádáli. Otóż/ ták to v śiebie rozumiał : iż gdy go wpoſpolitośći bede pytał / o przykazániu naywietſzym/ tedy ſye vda do ſubtelnych náſzych gadek álbo qweſtiy / które miedzy námi ſą około tego pytánia : á ia go záśie témi/ co ie Pan Bóg dał ná Tablicách kámiennych Moyżeſzowi/ ná górze Synái/ przezwyćieże.

Iſaiæ 1. v: 16. et 17. Iere: 7. v: 22. et 23. Pſal: 49. à ver: 8. ad 16.

Lecz Pan Chriſtus choć go ták podmamić chćiał/ y choć go o przykazánia ná tablicách dáné nie pytał: do tych co ná górze Sinái były dáné/ odpowiédź ſwą przyſtoſowawſzy pokazał: iż ono ieſt nawietſzé przykazánié/ w którym y ofiáry wſzytki / y przyczyná obrzezánia / tákże święcenia Soboty/ wypełnienia posłuſzeńſtwá / czynienia miłośierdźia/ y wſzeláki ſpoſób życia pobożnégo ſye zámyka: A to tákié przykazánié nie inſzé ieſt iedno to: Aby człowiek miłował Páná Bogá / iáko text Ewányeliéy / y odpowiédź Páná náſzégo vczy/ gdy mówi :

Bedźieſz miłował Páná Bogá twego/ ze wſzytkiégo ſercá twoiégo/ y ze wſzytkiéy duſze/ y ze wſzytkiéy miſli twoiéy. To ieſt náywietſze/ y nápiérwſzé Przykazánié.

☞ Zły vmyſł Pháryzeyſki/ pożyteczną odpowiédź páńſką/ wſzem ludźiem ná świećie ná náuke/ odniósł: Aby wiedźieli/ iż to ieſt náywietſzé przykazánié/ miłowáć Páná Bogá. A nie mówi poznay Páná Bogá : ále mówi miłuy. Dla tego iż znáć Páná Bogá/ włáſność to ieſt ludzkiemu przyrodzeniu/ y rozumowi : ále miłowáć/ práwému y nabożnému ſercu przynależy. Przeto ácz piérwſzé przykazánié zámyka w ſobie wiáre/ gdy roſkázuie ábyſmy w ſámégo Bogá wierzyli / inſzych Bogów niemieli nádeń / y wiáry náſzéy nieodłączáli do żadnégo ſtworzenia od niego : przedśie iednák tá odpowiédź Páńſka po-

káżuie/ że wierzyć w Páná Bogá/ á ſzczérze go nie miłowáć/máło ważno ieſt.
Gdyż wiárá tylko do PAná BOgá przywodzi: ále go miłość ſzánuie/ oc[illegible]
wáży/ y w człowieku zátrzymawa: y dla tego tu Pan/ miłość Bożą y p[illegible]
wſzym/ y wielkim przykazániém być opowiada.

☞ Aleſmy te máteryą iuż piſáli w niedźiele trzynaſtą po niedźieli Try-
ce świetéy/y iáka ma być miłosć Boża y bliżniégo: tám czytay. Nie prze-
minay też do miłości bliźniégo onych swietych Piſmá mieyſc/które cie ucą/
iż miłość BOża/ bez miłości bliżniégo nie ieſt pożyteczna: y kto nie miłuie
bliżniégo/Paná Bogá nie miłuie: któréć tu ták krotko przypominam.

Deut:22.v:1. et 2.

¶ MOyżeſz ták miłosć roſkázował Zydóm/ Leuit: 19. v. 18. Miłuy
bliżniégo twego iáko ſam siebie: y gdy vyżrzyſz owce/álbo wołu/brátá twego
błądząc/dowiedźieſz ie do niego/ by też nie był krewny y znáiomy/ ꝛc. Joan:
13. v. 34. et Káp: 15. v. 12. Chriſtus Pan nam Chrześćijánom mówi/Przy-
kazánie nowe dáie wam/ ábyśćie ſye miłowáli ſpółecznie/ ták iákom ia was
vmiłował/ tákże ſye y wy miłuycie. Jáka to miłosć ma być Chrześćijánſka/

Jáka ma być miłość Chrześćijáńſka/pokazuie.

ſłuchay Páwłá S. káżdy z was/ niech ſye podoba bliżniému ſwému: w do-

Rom: 15. verſu 2.

brym: á mocnieyſzy/ krewkości niemocnych mamy znoſić. Tobie 4. ver: 6.

Ibidem verſu 1.

Co tobie nie miło/to drugiemu nie czyń. Mátth: 7. v. 12. Co chceſz ábyć lu-
dźie czynili: to też ty im czyń. Mátth: 5. v. 42. O co ćie bliżni twóy prośi/
day mu: chce v ćiebie pożyczyć/ pożycz: wiele maſz/ ſzczodrze wſpomagay:
z máłá máło vdźiélay. Gal: 5. v. 13. Z miłości ſłużmy ieden drugiemu: Gal:
6. v. 2. Jeden drugiégo brzemioná noſząc łáſkáwie: ROm: 12. v. 9. Mi-
łuiąc ſye króm obłudności: Ibidem v. 15. weſelący ſye z weſelącymi: płá-
cząc z płáczącymi: Epheſ: 4. v. 2. Z ćierpliwością znoſząc ieden drugiégo:
Phili: 2. v. 3. et 4. Nic przez ſwary/ przez próżną chwałę: ále w pokorze/
przełożeńſtwá ieden nád drugim vżywáiąc: więcéy pożytku bliżniégo/ niż
ſwego pátrząc.

¶ Toć ieſt krótkié wypiſánié miłości Chrześćijáńſkiéy/ y miłości bliżnie-
go: y kto táką ma/ then zupełnosć ZAkonu ma/ w ſobie ZAkon wypełnił:
Rom: 13. v. 10. Gdyż wſzytek Zakon/ ad Gal: 5. v. 14. w tym iednym ſło-
wie ſye wypełnia: Miłuy twego bliżniégo/ iáko ſam siebie: y kto ták miłuie
w świátłośći ieſt: 1. Joan: 2. v. 10. z BOgá ſye narodźił/ y zna Bogá 1.
Joan: 4. v. 7. y my gdy ſye ták miłuiemy/ Bóg w nas mieſzka. Ale kto
ták bliżniégo nie miłuie/ Bogá nie zna: y gdy mówi że BOgá miłuie/á ma
w nienawiśći brátá/ kłamcą táki ieſt: Joan: 4. v. 20. bo to zá tym idźie:
iż kto miłuie Páná Bogá/ ten miłuie brátá ſwego: á brátá tu zowie káżdego
Chrześćijáńſkiégo człowieká.

O Boże wſzechmogący! gdźież ſie podźieią mężobóyce/ co zábiiáią/ ręką/ rádą/roſkazániém: gdźie ſye podźieią drapieżcy/ wydźierácze dóbr lu-
kich: y inſzy fáłſzerze: Co ich/co ich! Owo co nam Chrześćijánóm napilniey
y nawięcéy roſkazano/ tego namniéy w nas: y przetoſmy też/ ſłowem tylko
Chrześćijánie/ ále ſkutkiem gorſzy/ niż ći co Chriſtá Páná nieznáią.

Iużeſmy pokazáli/ co ieſt miłosć bliżniégo/ y iáka być ma. Wiémy iż
iuż iáko mamy Páná BOgá náſzégo miłowáć: Boże áby tá dwoiá miłość
zá wſpomożeniém miłégo Bogá w nas byłá/ gdyż

W tym dwoygu przykazániu zawiſł wſzytek Zakón y Prorocy.

☞ Iuż też do pytánia Páná náſzégo/ które czynił do Pháryzeuſzów zgro-
mádzonych przyſtąpimy: á z ſłów Páńſkich/ z Proroká DAwidá wźiętych
Táiemnice wiáry prawdźiwégo Boſtwá PAná Chriſtuſowégo bádáć/ y

czyć ſye będziemy. Powiáda tedy dáley święta Ewányelia/ gdy PAn náß doſyć vczynił pytániu Pháryzeyſkiému/ á widział/ że ſye zebráli byli kupámi/ pytał ich też Pan mówiąc:

Co ſye wam widzi o Chriſtuśie/ Czyy Syn ieſt:

JAkoby rzekł: Meſſyaß iż przyść ma/ wßytkim to wam iáwno/ bo go czekaćie z rádośćią: bo Prorocy o nim wáßy nápiſáli/ y przyśćie iego opowiedźieli: otóż gdyżeśćie mi to przyználi/ żem dobrze odpowiedźiał/ iż ieden Bóg nadewßytko ma być miłowan/ etc. Tedy powiedźćie wy też/ co też o wáßym Meſſyaßu trzymaćie/ ieſli go tylo człowiekiem proſtym być rozumiećie/ czy Bogiem y człowiekiem go być wierzyćie: co ábyśćie wyználi pytam: Czyy ſyn ieſt: to ieſt: z którego pokolenia ma ſye národźić:

Vt eſt apud Mar: 12. verſu 32.

A oni mu odpowiedźieli: Dawidów.

Prawdę ßczérą powiedźieli iż z domu/ y z pokolenia Dawidá królá/ miał ſye Meſſyaß vrodźić: lecz nie z naſienia Dawidá: gdyż go Pánná vrodźić miáłá táka/ która nigdy męża nieznáłá: Iſai: 7. ver: 14. Ale iż tá Pánná z pokolenia Iudá/ y z Fámiliéy Dawidowéy naród ſwóy wiodłá: tedy ácz bez Oycá/ z Mátki/ ſpráwą Duchá S. miał ſye vrodźić/ y vrodźił/ przedśie z ſtrony rodu Máćierzyńſkiégo/ ſynem Dawidowym był: gdyż Marya Pánna/ Róßczká oná przez Izáiaßá Proroká przepowiedźiána/ byłá z korzenia Ieſſe/ który Ieſſe był Oycem Dawidowym/ Otóż z téy Róßczki národźić ſye miał ten Kwiatek Meſſyaß/ ná którym odpoczynąć miał Duch Mądrośći y wyrozumienia/ Duch porády y mocy/ Duch vmiejętnośći y pobożnośći: iáko y odpoczynął nád nim Duch boiáźni Páńſkiey: Iſaiae 11. ver: 1. 2. et 3. Do czego z Stárégo/ y z Nowégo Zakonu/ Piſmá te ná świádectwo maß/ iż z pokolenia Dawidá Królá Chriſtus ſye miał národźić. etc. Czytay 2. Reg: 7. ver: 12. et 13. Pſal: 131. ver: 11. Iſaiae 22. ver: 22. Iere: 23. ver 15. Ezech: 34. ver: 23. et 37. ver: 24. Oſeae 3. ver: 5. Amos 9. ver: 11. A z Nowégo Zakonu/ Matt: 1. v: 20. et 2. ver: 6. Lucae 2. ver: 4. Roma: 1. ver: 3. pokázuie ſye/ że ſye národźił ták/ iáko Prorocy opowiádáli/ z rodu Dawidowégo. Dawidowym tedy ſynem ieſt Meſſyaß Chriſtus względem pokolenia/ nie względem wypłodzenia.

Mala: 1. verſu 5.

☞ Gdy tedy wedle Piſmá Prorockiégo odpowiedźieli/ Dáley ich PAN pytáć raczy.

Iákóż tedy Dawid w Duchu zowie go PAnem mówiąc: Rzekł Pan Pánu memu/ śiądź po práwéy ręce moiéy/ áż położe nieprzyiaćioły twoie podnożkiem nóg twoich: A ieſli go ták Dawid zowie Pánem/ iákóż ſynem iego ieſt.

Nie dlatego PAn Chriſtus tym dowodem ſwym rozumy Pháryzeyſkie króći/ áby Chriſtuſá práwégo Meſſyaßá/ którym ſam był/ z domu y z rodu Dawidowégo nieprzyznawal być: ále dlatego: áby fáłeßną ich náukę/ którą o Meſſyaßu miedzy ſobą mieli/ potłumił: Bo oni proſtym człowiekiem Meſſyaßá być powiádáli/ y wierzyli. A znáć go mieli Bogiem práwym/ Emanuelem/ Bogiem mocnym/ iáko Izáiaß o nim był nápiſał w Kapitulum dźiewiątym w wiér: ßóſtym/ Báruch w trzećim/ á ver: 36. ad finem: którégoſćie wy od początku od dniów wiecznośći. Miche: 5. ver: 2. Oni rozumieli áby tylo miał być ná świećie Królem wielkim/ że ie miał wybáwić z nie

Iſaiæ 7. verſu 14.

woléy/y zgromádzić do ziemie obiecáné y/y podbić mocarze świátá pod m[illegible]
y posłußeństwo ich: A wiedzieć mieli: że vbogim przyść miał ná świát/iá[illegible]
Zacháryaß Prorok opowiedział: Cap: 9. ver: 9. Niemiał świátá ołdow[illegible]
ále grzechy zgłádząć/ Izráela odkupić/ iáko Dawid Prorokował. Psal: 12[illegible]
v.8. A on odkupi Izráel ze wßytkich złości ieg. Miał dla zbáwienia Isa:3[illegible]
ver: 4. 5. et 6. przyść: áby otwarzał oczy slepych/ vßy głuchych/ chromi[illegible]
by skakáli/ iáko Jelenie. O tákim Prorocy powiádali. Powiádáli też Pr[illegible]
rocy iż z potrzeby miał vmrzéć/y ták wierne odkupić/ y PANem wßytkie[illegible]
świátá sye stáć. Co w Pánie náßym Chrystusie teraz widzimy: gdyż wß[illegible]
tek świát/roſkazánia ieg słucha/ okróm obłedliwych á vwiedzionych do b[illegible]
dów ludzi náukámi fałßywémi: wßyscy iednák ludzie ná świecie poczciwo[illegible]
iemu czynią/okróm trochy niewiernych żydów. A podatek ku czci ku chwa[illegible]
iego/ Kościołóm zbudowánym/ y sługom ich iáki dał świát/ y po dziś dá[illegible]
wierni to widzą.

Obedientiam, reuerentiam, & tributum, hæc tria a subditis Reges & Principes cũ accipiunt, veri eorũ Domini sunt: Christus autem in toto mundo hæc tria habet, ergo totius mundi Dominus est.
Philip 2. v:6. et 8
Math:28. ver: 18.

Wßytko tedy to w Messyaßu być miáło/ co sye w Chrystusie Pánie p[illegible]
kazáło/y pokázuie: y przeto on iest tym prawdziwym Messyaßem/y Chryst[illegible]
sem: Bo ten vbogo sye národził: vbogim żył: wßytki odkupił: w Boży[illegible]
kßtałcie będąc/ sam sye vniżył/áż do śmierci: po którey dana mu iest moc [illegible]
niebie/ ná ziemi/ ták/ iż y Dawidowym / y wßytkich wobec na świecie lu[illegible]
Pánem iest: Bo Bogiem prawdziwym/y człowiekiem prawdziwym iest.

¶ Tegoć Pharyzeußowie niewiedzieli: á przeto też Páńskim tym słow[illegible]
zdolec nie mogli. A by byli powiedzieli iáko BOg iest iego PAnem/ á iá[illegible]
człowiek iest iego synem/ rozwiązáliby byli pytánie Páńskie łacwie. Co [illegible]
ták wierzyć mamy/ iesli chcemy słów PANskich wyrozumienie dostátecz[illegible]
mieć.

¶ Prawdziwégo Bostwá PANA náßégo dowodziliſmy ná wielu mie[illegible]
scach/iáko w niedziele czwartą po Wielkiey nocy/y po niedzieli Troycey [illegible]
w niedziele siódmą/ y dziesiątą/ y indziey. Tu dosyc nátym/że pokázuiem[illegible]
iáko był Chrystus Pánem/ á iáko synem Dawidowym: ácz y wedle człow[illegible]
czeństwá Pan Chrystus mógłby sye pokázáć Pánem Dawidowym/ bo w [illegible]
le swoim miał BOſką spániáłość / gdy Duchem S. Ciáło iego było pocz[illegible]
té/y nád miáre było nápełnioné ták okwićie/żeſmy z okwitości iego wßys[illegible]
wzięli: otóż dla okwituiącégo Duchá S. w nim/ y dla ták świetobliwos[illegible]
iego/y przewysßenia wßytkich dárów BOżych/ które były w Ciele iego/ i[illegible]
nád Dawidá/ á zátym y PAnem Dawidowym. Ale iż tá wßytká ßlache[illegible]
ność Ciáłá Páná Chrystusowégo/świetobliwość iego/nápełnienié nád mi[illegible]
re łáſki Oycowſkiéy z tąd było/ iż Chrystus był Bóg/y człowiek/y Ciáło ieg[illegible]
ciáło BOgá prawdziwégo było: tedy człowieczeństwo iego / przez złączen[illegible]
bostwá/ miáło te spániáłość/ zacność/ y godność/ nád wßytki ludzie/ y n[illegible]
wßytko święté rozumné stworzenié: á zátym bóg y człowiek Chrystus/ wed[illegible]
oboiéy nátury/iest Pánem Dawidowym/y iest nád wßytko/ad Kol: 1.v.1[illegible]

Ioan: 3. versu 34
Ioan: 1. versu 16.

☞ Gdy Pháryzeußowie nieumieli odpowiedzieć Pánu ná ty słowá/ y p[illegible]
tánie iego/powiáda Ewányelistá:

Ze od onégo dniá/nieśmiał go żaden dáléy pytáć

Błogosłáwiony Pan Bóg: áto zwyciężyłá prawdá kłamstwo / á wz[illegible]
sye kłamstwo nie vpámietáło: chytrość ich/ná głowe ich obróciłá sye ku sr[illegible]
mocie. Tákci PAn záwżdy vczynić gotów/ iáko Pismo świadczy / sam s[illegible]
nágra z pośmiewców/á cichym da łáſke.

Prouer:3. ver: 34.

Prośmyß Páná Bogá/Oycá wßechmogącégo/ áby raczył tłumić ch[illegible]
trości złych y przewrotnych ludzi / iáko przez Syná swego zátłumił pierw[illegible]
vstá obłedliwych Sáduceußów/ á potym chytrych y przewrotnych Phár[illegible]

euſzów / ku czći y chwale ſwoiéy świetéy á nam ku poćieſze zbáwienney / w Kośćiele ſwoim. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

Naprzód/ vkázuie Chriſtá PAná błedów SAduceyſkich być zwyćiężcą/ tóre iáko ćiemność przed świátłośćią/ vſtąpić muśiáły. **I.**

Przytym vkázuie/ które ieſt nawietſze Boże przykázánie/ ludźiem roſká-áné: iż P. Bogá miłowáć ſczérze/ y tákże bliźniégo. A ſtąd możeſz Páwłá S. słowá v śiebie vważyć/ że áni obrzezánié/ áni też nie obrzezánié/ ieſt ważne P. Bogá: ále wiárá/ przez miłość dobré vczynki ſpráwuiąca. Gal: 5. v. 6.

Powtóré/ vkázuie obłędliwą wiárę o Chriſtuśie w Pháryzeuſzach/ y w czonych w Zakonie/ którégo człowiekiem tylo zacnym/ y świátá zwyćiężcą yć wierzyli/ á nie SYnem Bożym prawdźiwym ; á zátym Bogiem z Bo-a: á z téy przyczyny Pánem Dawidowym: o czym z Zoltarzá tegóż Dawi-á/ Pan Piſmo pokázuie/ y prawdźiwéy wiáry vczy/ z Pſálmu 109. v. 1. **II.**

Potrzećié z téyże queſtiey y pytánia Páńſkiégo / vczy nas y podźiś / Zy-óm prawdźiwą náukę opowiádáć o Meſſyaſzu/ że ón z rodu Dawidá náro-zony/ ieſt Pánem iego: nie Ćieleſnym vrodzeniém/ ále onym/ którym ſye ro-źi od wiecznośći z Bogá Oycá. Mich: 5. v. 2. Acz żydowie o tym Pſalmie Dawidowym ták powiádáią / żeby go Synágogá miáłá wymyślić y złożyć: żeby ty słowá przednie pieśni/ których tu Pan vżywał/ miał Pan Bóg Je-owá Dawidowi mówić/ iáko Pánu zgromádzenia Jzráelſkiégo y Synágo-i: v któréyby ty słowá miáły być ná ten wykład: Rzekł Pan/ to ieſt Bóg/ ánu memu/ to ieſt Dawidowi/ który był Pánem Synágogi. Lecz Rábi-owie fáleſznie to nápiſáli: gdyż tytuł/ álbo napis Pſálmu tego zwierzchny/ ák świadczy/ że ten Pſalm ieſt włáſny Dawidá Królá / gdy ták mówi: J-ſius Dauid Pſalmus: To ieſt/ tegóż Dawidá pienié/ álbo Pſalm. Otóż ie Synágogi ieſt/ ále Dawidów: w którym / iż Dawid Proroctwo czynił Pánu Chriſtuśie: oboiéy náturze iego / Boſkiéy/ y człowieczéy: o Kápłań-wie/ Króleſtwie/ y zwyćięſtwie iego: o czym máło rozumieli Pháryzeuſzo-ie/ y w Piſmie vczeni/ przeto Pan z niego / to ieſt z tego Pſalmu/ wźiąwſzy iſmo/ zádał im to pytánié. A iż oni tego nowégo od Rábinów potym wy-yślonégo wykłádu/ ieſzcze niemieli/ y Dawidowym Pſálmem ten Pſálm yć wiedźieli: przeto też Synágogi niewſpomniawſzy/ którą ći ſobie wymy-ili w Tálmudźie ſwoim / zámilczeli: gdyżby byli pewnie táką omówką ſye omówili/ by byłá prawdźiwa. Znáć tedy/ że wymyślony to teráźniey-ſzych ich Doktorów wykład ieſt/ o którym ich ſtárſzy Pháry-zeuſzowie y Doktorowie nie wiedźieli: á iż nowy: tedy podeyźrzány/ y fálſzywy. A pytánie to Páná Chriſtuſowo y podźiś Zydóm muśi być y ieſt ćięſzkié/ á wiernym poćieſzné/ y przećiwko żydóm pożyteczné. **III.**

AMEN.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dziewietnasta po Tróycy S. wedlug opisánia Mattheuszá S: w Kápit: 9.

Wstąpiwszy JEzus do łó ki/ przewióßł sye/ y przyszedł do mi stá swoiego. A oto ofiárowáli nu páráliżem záráżonégo leżącegǒ ná ło ku. A vyźrzawszy Jezus wiáre ich rzekł niemocnemu: Bądź dobrey ná dzieie synaczku/ odpuszczoné są grze chy twoie. A oto niektórzy z náuc nych ieli mówić sámi w sobie/ ten bluzni. A obaczywszy Jezus myśli ich/ rzékł: Czemu myśli złośliwie w sercách wászych? Y cóż iest snádnieyszégo rzéc/ od pusczoné są tobie grzéchy twoié: czyli rzéc/wstań á chodź? Ale żebyście wiedzieli/ że Syn człowieczy ma moc odpusczáć grze chy ná ziemi/ rzékł páráliżem záráżonému: Wstań/ á weźmi łóżko twoie/idźże do domu swego. Tedy wstał y szedł do domu swego. Co vyźrzawszy oné tłuscze/polekáły sye/y wielbiły Bo gá/ktory dał táką moc ludziom.

TEst-to rzecz iásna / iż człowiek káżdy rozum máiąc / y okrutnégo Tyránná / y káżdéy rzeczy okrutnéy á drápieżnéy / strzeże sye / y vćieka przed nią. A iż ludźie mądrzy / okrutników sye wiáruią / ácz tego rozum vczy / ále też y przykłády tego mamy z ludźi świetych y mądrych.

¶ Dawid choć pewny y poważnym Królem był Zydowskim / y wiedźiał że w opátrznośći Bożéy był / vćiekał przedsie wielekroć przed Królem Saulem Tyránnem / któremu wiernie służył.

1. Reg: 19. 18. 20. 24. 25. 27. &c.

¶ Tákże Jacob Syn Izáaków Syná Abráhámá / przed brátem swoim / tóry z nim sye iednym vrodzeniém vrodźił / Ezau rzeczony: iż człowiekiem okrutnym był / vćiekał do Lábáná Wuiá swego / do inszéy źiemie do Haran.

Genes: 27. ver: 43. & cap: 28. ver. 10.

¶ Heliasz Prorok / wdźieczny Pánu BOgu / przed okrutną KRólową Izráelską Jezábel / vćiekał kedy go oczy niosły.

3. Reg: 19. versu 3.

¶ Wiec Tobiasz spráwiedliwy / dla okrućieństwá Królá Sennácherybá vćiekáć muśiał z Zoną y z Synem.

Tobiæ 1. versu 23.

☞ Aczći P. Bóg Tiránny káráć raczy / czego masz przykłády / iáko skarał Adonibezeká / v którego śiedmdźieśiąt Królów / obćietych z rąk y z nóg / zolgáli sye pod stołem iego / zbieráiąc odrodiny: tákże sam obćiety / pómstę odniósł y zdechł.

Iudic: 1. v: 6 et 7.

¶ Saul tákże Król Zydowski od Philistinów zábit.

1. Reg: 31. v: 3. et 6.

¶ Jezábel z roskazánia JEhu Królá Izráelskiego / z góry zrzucona / szyie łamáłá / y psi ią ziedli.

4. Reg: 9. à versu 33. ad 36.

¶ Sennácherybá Królá w Niniwen / przenásládówce Tobiaszá / y morderce Zydowskiego / zábili Synowie iegóż / gdy w Kośćiele Czártá Nesrohá chwalił. rc.

4. Reg: 19. ver: 37.

Owo krótko / záwżdy Tiránni źle giną: gdyż záwżdy oná przypowieść sćić sye muśi: Oderunt quem metuunt: to iest / nienawidzą ludźie thego záwżdy / którego sye boią: á iż go nienawidzą / o iego złym záwżdy myślą.

Jáko sye tedy okrutniká záwżdy káżdy chroni: ták miłośćiwégo y łáskáwégo człowieká rad káżdy miłuie / y do niego sye gárnie. Masz Historyą o SAlomonie / iż był y mądrym / y łáskáwym przećiwko káżdému: prágneli wszyscy / áby go widźieli: 3. Reg: 10. ver: 24. y zdáleká iácháli Królowie / y Królowé / widźieć go: iáko Hirám Król Tirski / tákże y Królowa Sábá ze vschodu słóńcá. Ale rzeczy iásnych / y rozumu ludzkiemu przystoynych / dowodźić przykłády nie potrzebá.

3. Reg: 9. ver: 12. & 13. & ca: 10. v: 1.

Tom tedy dla tego pokázáć chćiał / áby káżdy rozumny pobaczył / czemu á Pánem nászym Jezusem Christusem / tákim tłumem ludźie chodźili: czego do niego choré nosili / áby ie vzdrawiał: czego łácna przyczyná: bo iż káżdégo łáskáwie przyimował / káżdégo łáskáwie vzdrawiał / wszytkim był miłośćiwym: przeto zá nim ludźie tłumem wielkim szli: á choré / y niemocné zá nim nosili. To sye iednák sámo iásnie w Ewányeliách znáć dáie / w których pełno o tym: ito y dźiśieysza Historia Ewányeliéy iásnie to nam okázuie / iż CHRJstus Pan nász / nikomu łáski y miłosierdźia swego nie hámował / ále wszytki łáskáwie y miłośćiwie vzdrawiał / á zátym też wszyscy zá nim choré swé nosili y z nimi go o miłosierdźie prosili: miedzy kthórymi y ten był / o którym dźiśieysza EWányelia powiáda / którego Historią ták MAttheusz Swiety poczyna.

Wſtąpiwſzy PAn JEzus w łódke / przewiózł ſ[ie] ná drugą ſtrone.

☞ Kiedy kto PAwłá S. czyta/ 1. Kor: 10. Ze Syn prawdziwy B[óg] Chriſtus Pan náſz/przez Moyzeſzá prowádził lud ſuchémi nogámi przez m[o]rze/ báczyć to może/iákiéy wſzechmocnośći był PAN náſz/ á że ſobie pe[wnie] mógł/ tákąż dróge przez morze Tiberyadis vczynić/ iáką vczynił Zydóm p[rzez] czérwoné : Gdyż on był duchowną oną opoką/ z któréy ZJdowie ná puſ[czy] pili wodę żywą. Bo gdźie Moyzeſz mówi/Jż ſzemrał lud przećiwko B[O]Jehowie : y gdźie Dawid y tenże Moyzeſz mówią/Ze kuſili Bogá Jeho[we] tám PAwel pokázuie iż kuſili Chriſtuſá. Jż tedy Chriſtus/ 1. Joanni[s] v:20 .prawdźiwy Syn Boży y wieczny Bog prowadźcá ludu Zydowſkie[go] przez czérwoné morze y puſzczą przez cztérdźieśći lat : który y tu ná źiemi z [nogá]mi będąc po wodźie chodźił / iáko po źiemi / y Piotrowi zá ſobą chodźi[ć po] niéy kazał: potrzebował łódki áby ſye przewiózł/z źiemie Gerázenſkiéy do [Cá]phárnaum / mogąc ſobie dróge inákſzą przez nie vczynić / álbo powiérz[chu] po nim/ iáko po źiemi iść : bo co miáło być niepodobno temu / przez któr[ego] wſzytko ſye ſtáło/y w którym wſzytki rzeczy záwiſły? Kol: 1.v: 16.et 17.i[ako] Páwel S. świadczy : tedy iż teraz ſłyſzyſz/ że ſye włódce przez morze przep[rá]wuie / od niewdźięcznych iego dobrodźieyſtw / nie inſza przyczyná byłá te[go] tá/ iż nie w káżdéy ſpráwie ſwoiéy/ boſkiéy nátury ſpraw vżywáć chćiał : [ále] będąc prawdźiwym człowiekiem/ iáko człowiek prawdźiwy/ podlégał kre[hkoś]ćiam y niedoſtátkom ludzkim : żeby ſye Formá ſłużebnicza w nim p[o]kazáłá.

1. Cor: 10. ver: 4.
Exodi 16. ver: 7.
Pſal: 77. ver: 18.
Exodi 17. ver: 7.
1. Cor: 10. ver: 9.
Matt: 14. ver: 29.
Matt: 14. ver: 25.
Philip: 2. ver: 7.

¶ Ale żeby zás z drugiéy ſtrony/ty mdłośći człowieczeńſtwá niezáſłani[ały] do końcá / wſzechmocnośći Boſtwá : áto widźieć możeſz / że ten który ło[dki] potrzebował ku przewieźieniu/ iáko człowiek/ nietylo że chorégo y páráliż[em] zárážonégo ſłowem vzdrawia/ále y grzéchy iemu odpuſzcza/iáko práwy B[óg] gdyż ſam Bóg grzéchy odpuſzcza/ zmiłośierdźia ſwego/ iáko o tym w Pſ[al]mie 50. Dawid świadczy : y Mánáſſes Król/modląc śie/ y ſpowiedź P[ánu] Bogu czyniąc zá złośći ſwoie. Y ná drugim mieyſcu w Pſál: 31.w wier[ſzu] mówi Dawid : Grzéch móy dáłemći znáć : álbo/wyznáłemći śie Pánie/y n[ie]práwośći mych nie zátáiłem : á tyś Pánie odpuśćił grzéchy moie. Y z wi[elu] mieyſc inſzych dáie to P. Bóg tu znáć Duchem ſwy̆ przez Proroki/ że ón ſa[m] grzéchy odpuſzcza : Jzaiae 43. mówi : że ia ieſtem / który zgładzam grzéc[hy] ludzkie ſam dla śiebie / y grzéchów ich zápámiętywam. Acz w prawd[źie] Prorok Ezechiel to wywodźi/ iż to wten czás Pan Bóg czyni/ gdy ſye zw[rá]cáią ludźie od dróg złych / y od wſzelákich złośći/że żywotem żyć będą : ál[e o] tym iż ſye iuż wiele piſáło ná inſzych mieyſcách/tym ſye teraz báwić niechc[e] tylo ſye to pokázuie wiernym/że y Jezus Chriſtus zbáwićiel/y prawdźiwy [Syn] Boży: który z mdłośći człowieczeńſtwá łódki potrzebuie/ áby ſye przeprá[wił] przez morze/z wſzechmocnośći ſwéy Boſkiéy/grzéchy též odpuſzcza : Aby t[en] który widźi człowieczéy nátury niedoſtátek/ niegorſzył ſye z niego/ gdy go t[eż] záraz Boſkiéy wſzechmocnośći pełnégo być widźi.

Pſal: 50. v: 3. & 4.
2. Paral: 33. v: 12. & in oratione Manaſsis.
Iſaiæ 43. ver: 25.
Ezech: 18. ver: 21. & 22.

¶ O tym to tedy Pánie á zbáwićielu náſzym Jezuśie Chriſtuśie/ BOG[u] prawdźiwym y człowieku prawdźiwym / oboie náturę w iednym człowie[ku] pokázuiąc mówi Ewányelia: A on(to ieſt Pan Chriſtus)wſtąpiwſzy włó[dke] przewiózł ſye ná drugą ſtrone.

☞ Gdy PAn Chriſtus w źiemi Gerázeńſkiéy/ czártóm/ ze dwu opęt[á]nych/ którzy w grobách mieſzkáli/ ná ich prosbę w ſtádo świni roſkazał : [y] oni poſłuſznymi będąc/z ludźi onych:w trzódę świni weſzli/y w Morzu ie p[o]

Matt: 8. à v: 28. ad finem.

topi[li]

i : ludzie miástá onégo/ prosili Christá Páná/ áby z Miástá ich poszedł:
n niechcąc wiecéy v nich być/ szedł záraz do Morzá/ y przeiáchał włodzi
Káphárnáum które Pismo Ewányeliéy S. zowie Miástem iego : Bo
: Márek s. mówi : A gdy przeminęło kilá dni w stąpił do Káphárnáum:
Máteusz názywa Miástem iego: A to przeto : iż iáko Názáret iego po-
ém / Betleem iego národzeniém/ sławné Miástá były : od Proroków y
ányelistów opisáne : Ták Káphárnáum sławné było / y iest : dla Páń-
o w nim częstégo mieszkánia: słowá iego gęstégo przepowiádánia: y cud
áitych czynienia.

Marci 2. versu 1.

Było to Miásto nád Morzem ná gránicách Zábulon / y Nephtálim/
v płáskim polu było zbudowáne/ tedy ie po Zydowsku zwano Káphár-
n: iákoby rzekł po Polsku: wdzięczné/ álbo cudné pole. To wdzięczné-
oyźrzenia Miásto/ ná przyiecie Ewányeliéy PAná Christusowéy/ dziw-
iewdzięczné było : Bo było záslepioné dostátkiem wielkim / máiąc do-
wszégo od Bogá / y okwitość bogactw : zátym pychá z dostátku/ pokor-
Ewányeliéy Christusowéy przyiąć nie mogłá. Ná które to Miásto/ y ie-
iewdzięczność/ iáko PAN nárzekáć raczył / czytay v Máteuszá w 11. w
: 23. v Lukaszá S. w 10. w wiér 15.

Iáko sye Káphár-
náum wykłada.

Ták záwżdy/ ták pychá okwitość chlebá/ próżnowánié/ á nielutość zásle-
w grzéchách/ y tráci pomstą Bożą ludzie/ miástá/ Páństwá/ y Królestwá.

To strácił Sodome/ y Miástá przyległé iéy.

To strácił Jeruzálem / iáko Ezechyel wszesnastym powiedział : iż zá
ą y inszémi tymi siostrámi iéy/ przyszły obrzydliwości grzéchów do páná/
rácił Jeruzálem Miásto swoie wybráne/ y Kościół ón zacny y poświe-
y od siebie.

Ezech: 16. à ver: 48. ad 53.

Otóż y Káphárnáum / oná hoyna y wdzięczna spiżárnia ziemie Zy-
skiéy/ Miásto opływáiące w bogáctwách/ tymże zginęło : tym Ewán-
éy Christá Páná przyiąć niechćiáło: á przeto też áż do piekłá iest z strącone
grążoné.

Przestrogá to niech będzie tym Miástóm/ które Pan Bóg w dostátku
wáć raczy/ áby ich tákié występy niepogubiły/ iákié widzisz pogubiły So-
ne/ Jeruzálem/ y Káphárnáum ꝛc.

☞ Ale iáko Ewányelia Káphárnáum zowie/ przypátrzmy sie z textu iéy/
y ták o nim mówi.

Przyszedł do miástá swego.

Juzem powyszéy powiedział/ że nie dla dziedzictwá iákiégo álbo Páno-
nia/ y rostkázowánia/ Káphárnáum názwáne iest miástem Christusowym/
no dla częstszégo przebywánia : bo o páńskim ná swiecie vbostwie/ pełne
pismá Ewányeliéy swiętéy y Apostolskié : Że dla nas sam siebie vniżył/
bogim sye stał/ áby nas vbogácił : á náwet y sam o swoim vbostwie po-
áda: Że áni zwierzetóm áni ptászkóm/ táki niedostátek niedokuczał : bo ći
yscy iámy swé w ziemi y gniazdá pewné swoie do pokoiu swego máią/ ále
n BOży niémiał gdzieby głowę swą skłonić miał / bo y Domu swego do
poczynku niémiał: á iesliż Domu/ dáleko mniéy miástá ták bogátégo/ iákié
ło Káphárnáum.

Philip: 2. ver: 8.
2. Cor: 8. versu 9.
Matt: 8. ver: 20.

LEcz PAn iáką wdzięczność znał v Gerázeńskich mieszczan / táką y w
áphárnáum : bo oni zá vzdrowioné opętáné Pánu nie dziękowáli : ći zásie
myslách swoich/ bluźniercą go być osądzili. Ale PAn prágnąc wszech
dzi zbáwienia : wszedy y nieprzyiaciołóm dobrze czyni. Ato z Ewányeliéy
ácz : bo iáko sie iedni ludzie wielkim cudóm Páńskim przypátrowáli : dru-
y zásie iż o nich słyszeli/ á tą sławą/ zewsząd choré niesli do niego/ szli tłumy

wielkimi zá nim / proßąc wſpomożenia od niego : Ták y ci Káphárná
czynili.

Oto przynieśli mu człowieká / Páráliżem zárá nego ná łożu.

☞ Naprzód tedy o tych mówić przyſtoi / którzy nosili páráliżem zá nego/do Páná Chriſtuſá: o czym ták Márek S. mowi: Gdy ſye osłyße dzie/iż Pan Chriſtus w domu niektórym był w Káphárnaum : zgroma ſye ich siłá do niego / ták iż ſye w domu zmieśćić nie mogli / y ná pods ich było pełno/ſłucháiąc słów iego: bo czynił rzecz do nich: Alić czterzey nieśli tego to páráliżem chorégo do domu onégo : y gdy nie mogli ſye śnąć do Páná dla wielości ludzi / przedárli dách domu onégo / w któr Pan Jezus : y vczyniwßy dziure / ſpuścili łoże ná którym leżał ón párá zárážony. Co gdy Pan vyzrzał / wnetże iął cießyć chorégo. Ale przy ſye ná co Pan piérwéy weyzrzał: powiádáią Ewányeliſtowie tymi słow

Mar:2. à v:1. ad 5.

VVyzrzawßy PAn IEzus wiáre ich / rzekł mocnemu.

Dáie znáć EWányeliſtá / która przyczyná byłá przywiodłá onych rzech/że páráliżem zárážonég przynieśli do Chriſtá Páná/że nie inßa by dno wiárá : A wiárá nábyta álbo z słuchu/ álbo z widzenia: bo słyßeli/ widzieli/iáko y inßy od páná byli vzdrawiáni: á zátym ták to wierzyli/że inße/ták y tego vzdrowić mógł. Prawde tedy Páwel S. piße/ gdy vcz wiárá z słuchánia.

Rom: 10. ver: 17.

☞ Lecz wiárá tych to noßarzów teg chorégo/ pożytki niemałé vczy

I. ¶ Naprzod/ wyznawa Chriſtá Páná/ ácz nie vſty/ále ſkutkiem vzdro cielem być chorób nie vleczonych : á vzdrowićielem tákim/który roſkazá léczył / nie zioły / áni lekárſtwy : záczym y moc iego / y władza nád lu być pokázuią : gdy to wierzą o nim / czego o żadnym inßym człowieku wierzyli.

II. ¶ Powtóre/wiárá tych ludzi/ nietylo wyznawa Páná Chriſtuſá ták n nym być : ále go y wzywa ná wſpomożenié : Bo dla tego dách popſo y z łożem go przed nim poſtáwili : pokázuiąc to témi ſwemi ſpráwami/ c chory potrzebował/ y o co go oni prosili/ y wzywali : że o rátunek y o z wie onégo chorégo. Żądza zásie ich/ o zdrowie onégo chorégo/ prosbę / y zywánie do Páná Chriſtá zá nim czyniłá. Bo temu wierzyć maß/ iáko og gorącość nigdy nieopußcza/ ták wiáry nigdy nieopußcza wzywánié: á w go wierzymy/ y komu wierzymy/ do tego ſye vciekamy/ tego wzywamy/t w potrzebách náßych prosimy o wſpomożenié. A iż wiárá náßá ſamému Bogu w Tróycy iedynému należy : Tedy też do niego wzywánié/ prosby w potrzebách náßych vciekánié ma być. Ale o tym ßérzey ná inßym miey maß. Tu ſye tylo to pokázuie/ co zá wiárą tych/ co chorégo do PAná nie zá pożytki rosły : Bo nietylo wyznánié mocy PAńſkiéy / nietylo wzywá Páná o wſpomożenié chorégo/ ále

III. ¶ y Trzecia rzecz godna ku wiádomośći náßéy/w nich ſye pokázuie:kt ieſt/moc y ſtałość vmysłow ich. Wiedzielić oni/żeć Chriſtus Pan miał w le nieprzyiaćiół z ludzi onych przednich / to ieſt : z Pháryzeußów w Piśi vczonych/ y z Kśiążąt Kápłáńſkich/y Biſkupów/którzy w wielkiéy wład ludzie byli : y którzy wßytki wyznawce Chriſtá Páná prześládowáli: y t kie wßytki/ którzybymu byli iáką cześć wyrządzáli / których w onym mieś było dosyć : á co więtßego/ y w onym domu byli : á wżdy oni nie boiący

égo od nich niebeſpieczeńſtwá/ niesli tákiégo chorégo do niego/ z któré-
drowienia / miał wielką cześć v wßech ludzi otrzymáć. Byłá tedy w
á ich wiárá ſtałość/ y mocność vmyſłu : gdyż żadnégo niebeſpieczeń-
przed sie nie bráli/ y nikogo ſye niebali : y przeto też smiele do Páná cho-
tego niesli/ iedno zá tą wiárą / że go vzdrowić mógł.

Czwartéy rzeczy wnich káżdy ſye przypátrzyć może : iáka miłość w nich
przećiwko bliźniému onému chorému : áto áni praca im byłá ćieżka/ ſer-
drowia życzą/ rekomá łoże z ćiáłem chorym nioſą / trudność przed tłu-
ludzi máią/ inßy obyczay náyduią/ iákoby mu dobrze posłużyć mogli :
wßytko z chućią czynią / áby iedno mogli dobrze służyć chorému. O
day to/ áby ty cnoty w nas były : áby wiárá zá wiárą : prawdziwé w-
nié Páná náßégo Jezu Christá : áby też moc y ſtałość w świetéy wierze
s pánowáłá : á nie zá ládá wiátrem náuki/ dálismy ſye vwodzić : Aby-
wiáry ſobie igrzyſká nieczynili : ále mocnie ią wyznawáiąc/ trwáli w
ednoſtáynie/ w Páná Bogá wierząc/ á mocnie y ſtale go wyznáwáiąc.
Day to Pánie Boże/ áby y táka miłość w nas przećiwko bliźnim náßym
ſtáteczným byłá : ábyſmy ią im okázowáli ßczérym ſkutkiem / nie ſło-
prac náßych y nákłádów dla ich dobrégo/ żebyſmy nie litowáli. Co gdy
e/ tedy ſye też wßego dobrégo / od Páná Bogá ſpodziéwáć mamy.
gdy Pan náß táką wiáre náße oglądá/ tedy wysłucha wzywánia náßé-
gdy ſtałość/ gdy miłość przećiwko ſobie w nas vyźrzy/ życzliwość ßczé-
zećiwko bliźniemu : tedyć nie oddali miłosierdźia ſwego od nas / iáko
oddalił od tych/ dla których wiáry/ ták ſrodze chorégo człowieká vzdro-
raczył : którégo iáko vzdrowić raczył / przypátrzmy ſye. Mówi tedy
do chorégo/

Nápominánie.

Ephes. 4. ver. 14.

Ádź dobréy nádźieie/ álbo miéy wiáre dobrą ynu/ odpußczoneć ſą / álbo odpußczamći grzéchy twoie.

Gdy Pan łáſki y mocy ſwéy/ chce vżyczyć chorému/ ćießy go piérwéy:
awa mu y dobrégo vmyſłu/ y wiáry. Mátteuß y Márek Ewányeliſto-
iſzą: Jż Pan Christus wrozmowie/ którą do niego miał/ ſynem go ná-
. Lukaß zásie ták piße : że temu páráliżem záráżonému / ty słowá mó-
Pan : Człowiecze/ niechći będą przepußczoné grzéchy twoie.

Matth. 9. verſu 2.
Marci 2. verſu 5.
Lucæ 5. verſu 20.

Tu ſye zdá iákoby ſye Ewányeliſtowie około rozmowy téy pánſkiéy/ któ
iał do tego chorégo/ niezgadzáli. Ale gdy kto vmyſł piſánia ich wyro-
ieć chce/ łácwie to vzna/ że iáko wopiſániu cudu od PANA Christuſá
nionégo ſą zgodni/ tákże też y wopiſániu rozmowy od niego nie ſą rózni.
Bo Mattheuß y Márek S. opiſuiąc okwituiące miłosierdźie PAN-
które vczynił/ nád niezáſłużonym nigdy przećiwko ſobie : dáią to znáć /
ták wdźięcznie przyiął iáko Syná : y ták miłémi słowy do niego mówić
ył/ iáko do Syná właſny Oyćiec : á poćießywßy go ták wdźięcznémi sło
zdrowié mu dáć raczył : znáiąc też ponim niéiáką wiáre którą miał/ że
ewnym zdrowia/ gdyby był do Páná Christá przyniesión : iákoż y dla
do niego dopuśćił ſye nieść.

Ale iż przyczyná byłá choroby iego grzéch / przewinił był Pánu Bogu/
zego był ſkáran : co ſye ſtąd pokázuie/ że piérwéy mu Pan grzéchy odpu-
/ á potym go vzdrawia : Tedy Lukaß S. chcąc to pokázáć/ że z człowie-
krewkośći grzeßył / y zá tym w niemoc wpadł : nápiſał to / że go Pan
wiekiem názwał : iákoby rzekł/ grzéßnym / ſkłonnym do grzéchu/ niepo-
ym do káżdéy ſpráwy dobréy. Lecz iż to był Páńſki vrząd : grzéßné dla

Lucæ 5. verſu 32

których był ná świát przyszedł/ zbáwiáć ná duszy/ y ná ćiele vzdrawiáć : to oboie dobrodzieystwo w tym pokazał : widząc go grzésznym / y cho iego przyczyne grzéch: áto go nazwał człowiekiem : Ale iż y grzéchy od śćił/y zdrowié przywróćił/słusznie go potȳ synem nazwał. Aby to znał/iż Oyćiec/ Synowi z łáski przestepstwá odpuszcza/y łáske pokázuie : że sye mu tákże włásnie stáło: á że mu Pan Chrystus/iáko łáskáwy Oyćiec/przes nému Synowi/ wszytki winy odpuśćił/ y do zdrowia przywróćił. Pier go tedy człowiekiem nazwał:iáko tego/który z mdłośći człowieczéy grze zá co był skaran táką chorobą: Potym Synem dla tego/że go z Oycow práwie łáski/ y ná duszy / y ná ćiele/ vzdrowić raczył.

Aták Ewányelistowie / oboie spráwe PAńską chcąc pokázáć/zup mowe Páńską/ do niego vczynioną/ wypisáli : iż go y człowiekiem/y Sy názwał.

☞ Tego tu dołoże iáko Pan nász/ dla máłéy/y niedoskonáłéy práwie ry/ tego vpádłego ná zdrowiu człowieká / wielkośći iego grzéchów ba nieraczył : máłą iskierke wiáry o Pánie Chrystusie ten miał/á wżdy grzéch wszytkim wźiął odpuszczenié/ y zdrowie.

Hebr: 11. versu 6.

¶ A stąd dla bogá napominam/ábysmy zupełnéy wiáry Chrześćiány chcemyli okwituiącą łáske Páńską mieć : Bo przez niéy niepodobá: áby sye podobáli Pánu Bogu / y ábysmy łáske iego/ á zátym żywot wieczny li : Gdyż to iest wieczny żywot/ vznáć prawdziwie/ prawdziwego Bog którégo zesłał iednourodzonégo syná Jezusá Chrystusá. Bo przez téy n zginiemy wszyscy/á prawdy wnas nie bedźie:A to iest pewna/żeć zapłat szych grzéchów/ kaźni Páńskié są/ które są/ wrzody/ mory / głody / miecz przyiaćielski : á zátym smierć. Otóż iż nas Pan Bóg sam z tego wyba iáko sam nas tym karze ; chcemyli do niego o wspomożenie y łáske prz pić/ o rátunek go prosić/ y onégo wzywáć; potrzebá wierzyć/że Bóg O iest/ że Syná swégo własnégo zesłał/ który iest vbłagánie zá grzéchy n Zbáwićiel / odkupićiel nász / do Oycá swego zá námi przyczyńcá / iedna posrzednik. Jesli tedy wiárą swą tego przed Máiestat Bogá Oycá/ ni ziemie páná y stworzyćielá/ nieprzyniesiesz/ póydźiesz grzésznik precz. A sli bedźiesz w téy wierze doskonáłym: wierzże zápewné że o co bedźiesz B Oycá prosił/wymie Syná iego prawdziwégo y iednourodzonégo dać : chyć odpuśći : niemocy twoich Doktorem bedźie/y vzdrowi ie : poćieszy z szytkich frásunków / iáko przez Syná swego miłégo tego to poćieszył ch go/ którému zdrowie dał/ y grzéchy odpuśćił.

Ioan: 17. versu 3.

Deut: 28. per totū.

1. Ioan: 2. ver: 2.

Ibidem versu 1.

Ioan: 15. versu 16.

☞ Ale przypátrzmy śie ieszcze lepiéy słowóm Syná Bożégo/które m do tego chorégo. Abowiém / iż chory złą nádźieie miał o zdrowiu swoim Chrystusie tylo ostátnią wiáre vzdrowienia miał : Dla tego Pan mu m Aby był dobréy nádźieie/ y wiáry /w tym co był przedśie wźiął : áby nie pliwie temu wierzył/ czego od Páná dostáć sie nádźiewał. Potwierdza Pan w wierze : przydawáiąc mu do niéy dobréy nádźieie. A czynić to r nie bez przyczyny : bo iż mu grzéchy odpuszczał/zá Syná go przyspośabia żywotá wiecznégo przyymował : tedy przystáło/áby ty dobrodźieystwá t mu były dáné/ ktoryby iuż miał w onym wiáre/ y nádźieie mocną; od k go tych to dobrodźieystw czuł sye być vczestnikiem : áby iuż wierzącém vpominki dáné były / á nie niewiérnému.

Chorému troie dobrodźieystwo Chrystus czynić raczył.

¶ Już tedy tu z tego mieyscá káżdy obaczyć może / iż miłośierdźié P skié nie tylo dla wiáry onych/ którzy go przynieśli/ przykłoniło sye ku nie ále téż y dla iego własnéy wiáry/ którą miał o mocy ták wielkiéy Chryst ná / iż go słowem swoim vzdrowić mógł : którą téż y Pan sam vtwier w nim mocniéy raczy / y áby ią w nim pokazał / Synem go názwáć ra

☞ Byłoby tu mieysce pokázáć/ ieśli cudzą wiárą może być człowiek zbá-n : Lecz iż sye to iuż ná inßych mieyscách pisáło/ tu sye báwić tym nie be-krótko tylo przypomnie. Wiárá cudza może być / y bywa pożyteczna oskonáłym w wierze/ y pod czás niewiernym. Jáko byłá pożyteczna o-niewiásty Chánáneyskiéy wiárá/ dźiéwce iéy niewiernéy : iż dla mátczy-wiáry/ byłá od Szátáná wybáwiona.

Cudza wiárá iá-ko iest pożyteczna

Matt: 15. ver: 28.

☞ Tóż o Centuryonie/ álbo Setniku czytáć możeß/ Mátth : 8. Bo iego wiára vzdrowión był sługá iego.

Matth: 8. ver: 13.

☞ Maß też nápisáné słowá Boże/ 4. Reg: 20. v.6. Że dla Dawidá wier-o sługi BOżego / bronił Pan złego Miástá JEruzálem. Skąd widźieć możeß/ że wiárá Dawidowá pomocna byłá miástu JEruzálem/ áby ná on s nie zginęło.

Lecz tákim poniekąd pomocna bywa wiárá cudza / w których iuż ßczé-iedowiárstwo mieyscá nie ma:tylko że sye záczyna w nich wiárá znáiomo-Bożéy : á że záiskrzenié iest iákiéy tákiéy wiáry. Bo y ći/ co przez cudzą wiárę zdrowie ćielesné bráli / iuż ći o mocy Christá Páná wiedźieli : á wie-c y wierząc / ácz nie ták doskonále iákoby być miáło ; przedśie z táką wiárą / iáką nie tylo w sobie / ále y w domiéch swych z obywátelmi swémi li/ vćiekáli sye o wspomożenié do Páná : á Pan też ich iskierkę wiáry nie dząc / do gruntownieyßéy y mocnieyßéy ie przywiodßy/ czynił nád nimi ke.

W iákich lu-dźiách cudza wiá-rá pożytek czyni.

Nie do końcá tedy ći niewiernymi byli/ kthórzy sye o wspomożenié do Pá-vćiekáli : bo iuż o mocy iego rozumieli/ y wierzyli to/ czego owi nie wierzy-którzy go ná strone odrzucáli/ którzy go przenáßládowali/ y którzy słowóm udóm iego/ wierzyć niechćieli / áby od Bogá być miáły. Pomocna tedy dza wiárá byłá ; ále tákim / którzy iákąkolwiek znáiomość o Christusie/ y mocy iego mieli.

Tákżeć v nas v Chrześćijánów/ pomocna dźiatkóm máłym wiárá tych/ rzy ie krzczą : Bo dźiatki Chrześćijáńskié / z rodźiców chrześćijáńskich sye dząc/ w obietnicy błogosłáwieństwá Páńskieg sye rodzą : świątość wiá-Krzest przyymuiąc/ Ewányelią przyymuią: Christusá Páná swego przy-lócza : Królestwá BOżego dźiedźicmi wiecznymi sye sstawáią : wßcze-oné są iáko látorostki w Kośćiół Christusá Páná: odradzáiąc sye z wody y Duchá świetégo : Nád którymi ono Jmie wzywáné bywa / przez którego den zbáwión być nie może / Jezus Christus . Woda Krztu/ á słowem ży-otá / omywa ie Pan z grzéchu : Jmie PAná BOgá w Trócycy iedynégo/ ycá/ Syná/ y Duchá świetégo/ bywa im zá vpominek zbáwienia pewnégo iny. Owo krótko/ z ludźi wiernych / przez Chrześćijány wierné/ táiemnym osobem/ Pánu Bogu wierné dźiatki do Kośćiołá iego przyymuiemy : ácz wierze cudzéy/ ále w obietnicy Páńskiéy pewnéy/ którey ták máłym dźiat-m/ iáko dorosłym vżyczyć raczył : Bo zá Krztem / ták máłé dźiatki vcze-nikámi Królestwá swégo vczynił / iáko y dorosłé : gdyż y ony iuż Christusá zyobłócząc / iego wierni są / y Duchá świetégo mießkánié są : á zátym iuż e niewierni/ ále wierni.

Pisałem o tym ßeroko w dźień chwalebny Troy ce świetéy.

Ioan: 3. versu 5.

Acto: 4. ver: 12.

Ephes: 5. ver:26.

Matth: 18. ver: 4.

Marci 10. ver: 14.

Lucæ 18. ver: 16.

Tom dla tego przypomnieć chćiał / áby żaden nie rozumiał tego / iżeby wiárá cudza / práwie niewiernym miáłá być ták pożyteczna : żeby oni któ-m pożyteczna bywa/ y byłá ; iskierki iákiéy onéy wiáry/ któréy vczestniká-i sye sstawáią/ mieć nie mieli. Nam dorosłym wiáry trzebá własnéy y do-konáłéy / á którzy sye Chrześćijány być ßczyćimy / bądźmy w wierze náßéy Chrześćijáńskiéy stale zupełnymi : bo ná cudzą wiárę próżno sye spußczáć mamy : chcemyli áby nam to było od Páná náßégo rzeczono/ co temu párá-żem záráżonému : Odpußczonéć są/ álbo odpußczamći grzéchy twoie.

☞ Jáko miedzy dáry od Bogá dánémi/nawietſzy dar ieſt zdrowie bré / thák miedzy duſznémi dáry odpuſzczenié grzéchów: Zową tho zdrowiém duſznym/być bez grzéchu: bo Pan iáko práwy lékarz/pierwéy przy ne niemocy precz oddala/ á potym y niemoc vzdrawia.

Jáko lékárſtwo ſwé záczynáć ma człowiek wierny w chorobie ſwéy.

¶ Skąd vczyć ſye możemy / iáko mamy záczynáć lékárſtwo w chorob náſzych: że pierwéy zmázy duſzné máią być znieſioné / ma być vznány gr od nas: Potym / ſtáránié ma przyſtepić/ áby precz był oczyśćion grzéd zátym do Páná Chriſtuſá vćiekáć ſye w chorobie / proſząc o wſpomożeni o odpuſzczenié grzéchów: á potym / w boiáźni miłégo Bogá vżywáć lé ſtwá/ y Doktorá/ iáko ſługi Bożégo/ który mu dał náuke/ aby rádził o z wiu ludzkim.

¶ Nádto / z tych słów vczyć ſye mamy prawdziwéy przyczyny / przyſ ná świát Páná Chriſtuſá / y prawdziwégo vrzedu iego: Abowiém on p ſzedł / áby odpuſzczał grzéchy: á zátym y ćieleſné zdrowié / y żywot wiec áby dawał: Bo błogoſłáwieni ſą/ którym ſą odpuſzczoné grzéchy/ Pſál DAwid świety mówi. Bo prawdziwé ono słowá ſą w modlitwie Koś néy/ które mówią: Zadna nam przećiwność ſzkodźić nie bedźie/ Pánie B ieſli w nas pánowáć nie bedźie żadna złość.

Pſalm: 31. verſu 1.

☞ Ale dáléy poſtepuiąc: Gdy ták onému chorému Pan otuche y nádz dobrą vczynił / Ze mu ſą odpuſzczoné grzéchy iego / co ſye też powyſzéy kazáło: że tá moc Páná náſzégo grzéchy odpuſzczáć/czym moc Boſtwá go okázował/ſámému Pánu Bogu przynależáłá: tedy téy mocy tákiéy B ſkiéy/ Pháryzeuſzowie zámilczeć nie mogli: wiedząc zwłaſzczá/ iż moc tá ſámému Pánu Bogu przynależáłá: ále wnet ich to obruſzyło/y bluźniérſt Pánu przyczytáli/

Y ieli mówić sámi w ſobie: Ten bluźni.

Marci 2. verſu 7.

A Márek święty ták wypiſuie ich mowe ſerdeczną álbo myślenié. **Przéc ták ten to bluźniérſtwá mówi: Y ktoż może przepuſzczáć gr chy/ iedno ſam Bóg:** Toż y Lukaſz Swiety piſze Cápite 5. verſu Wiémy to / iż troiákim ſpoſobem człowiek popełnić może bluźniérſtwo.

Człowiek troiáko bluźnić może.

1. Naprzód: Kiedy Pánu Bogu to przyczyta/ co iemu nie przynależy: ko/ gdyby go zwał nie wſzechmocnym / grzéſzącym/ vpádłym/ ćieleſnym/ błedliwym/niemądrym/niewiecznym/ꝛc. A kto mu to przyczyta/iż tegó wſz kiégo w Pánu Bogu niémaſz: bluźni Jmie y Máyeſtat iego.

2. ¶ Drugi ſpoſób bluźnienia: gdy kto to oddala od máieſtátu iego/ co mu przynależy / iż gdy go kto ſzczypie ná dobroći iego / ná miłośierdźiu / ſpráwiedliwośći: odéymuie to/iżby nie ſtworzył świátá/rzeczy wſzytkich w domych y niewidomych/ niebá/ piekłá/Anyołów/ Czártów/ꝛc. żeby pracéy nas mieć niemiał/które ſtworzył: żeby wſzytkiégo mocą ſwą niezáchowywa ꝛc. táki bluźni ſrodze Máieſtat iego święty.

3. ¶ Trzeci ſpoſób bluźnienia ieſt: gdy kto ſtworzeniu przyczyta to/ co wł ſnie ſámemu Pánu Bogu náleży: iáko chwałe Bożą gdy inſzému ſtworzen wyrządza: gdy ſye kto chwalić káże zá Bogá/ iáki był Nábuchodonozor/ Heród/ Królowie/ y Simon czarnokśieżnik: álbo/ kiedy kto właſné ſpraw Bożé/ ſobie przywłaſzcza/ ꝛc.

Danie: 3. verſu 6.
Act:12.v:22. et 23

A iż miedzy wielą ſpraw BOgu ſámému przynależących/ tá iedna ie odpuſzczáć grzéchy / o czym dobrze wiedźieli Pháryzeuſzowie: przeto PAn zá bluźniérce poczytáli: że ſłyſzeli od niego/iż to czynił nád onym chorym/ o puſzczáiąc mu grzéchy/ co ſámému PAnu Bogu przynależáło / y przeto m wili/ Ten bluźni/bluźniérſtwá mówi: á przyczyne tego dáią/ że Boży vrz ná śie bierze.

Leuit: 24. à verſu 10. ad 17.
Bluźniérce: Bóg zábić káze. och coby ich dźiś zábić potrzebá!

Dźiwn

Dziwna rzecz / że Pháryzeuszowie Christá PAná nieprzyiáciele / widząc ... wielkié cudá / niedáli sye náto przykłonić / áby co poważnieyszégo o Pánie Christusie rozumieli / niż o człowieku szczérym : gdyż to widzieli / że tákié cu... czynił / które pokázowáły być nád insze ludzi Pánu Bogu nayprzyzwoit... : A przedsie bluźniércą go zową : iákoby rzekli : podobnym nam człowie...em będąc / Boską moc sobie przywłaszcza : przeto bluźni Bogá.

Przećiwnici Christá PANA / bluźniercą názwáli go.

Matt: 26. ver: 65.
Marci 2. versu 7.
Ioan: 8. versu 48.

Tákći y podźiś bywa / że kto PAná CHRistusá prawdźiwie niepozna / ...udno áby z témi Pháryzeuszámi / prześládowáć go / y vymowáć mocy iego ...imiał.

☞ Lecz Pan Christus / áby go y Pháryzeuszowie / y wszyscy potomni ieg... nieprzyiáciele poználi / że ón był tym / y tákim / który nie tylo grzéchy odpusz...ał / ále też y myśli ich wiedźiał : dwoią dźiwną sprawą to im pokázáć ra...ył : iáko Ewányelistowie nam to pokázuią. Naprzód powiádáią /

Ze Pan Iezus poznawszy myśli ich /

Myśli wiedźieć serdeczné / Boża rzecz iest : á to z Pismá sye pokázuie :

¶ Bo Dawid S. Prorok o Pánu Bogu ták nápisał : że ón sam serc ludz...ch świádóm iest.

Psal: 7. versu 10.
1. Paral: 28. ver: 9.
1. Reg: 16. ver: 7.

¶ Sámuel powiáda : Ze człowiek widźi zwiérzchu / á Pan Bóg pátrza ná ...cá.

¶ Sálomon wyznawa iásnie / że sam tylo Pan Bóg wié serca ludzkié. 2. ...arálipomenon 6. v. 30.

¶ Páwel S. też świádczy / iż żaden niewié / co iest w myśli człowieczéy / ...dno sam Duch człowieczy / á ten przed którym odkryté są wszytki skrytości : to iest Bóg wszechmogący.

1. Cor: 2. ver: 11.
Hebræ: 4.

Otóż PAn nász widząc myśli tych / którzy go zá bluźniérce mieli / áby sye ...m pokazał / czym go być niewierzyli / to iest BOgiem prawdźiwym / ták ...n tego dowodźi : iákoby rzekł : Wy w sobie myślicie / że to mnie niepodo...eństwo iest / ábych grzéchy odpuszczáć miał / bo to sprawá Boża : cóż rzecze...e ná tho / że wásze bárzo skryté myśli wiém : gdyż też to iest thylo sámégo Bogá sprawá : ále ábyśćie to rozumieli / y wiedźieli / że wiém myśli wásze : a ...zytym ábyśćie też y to wiedźieli / że mam moc grzéchy odpuszczáć : á to was tego hámuie / co źle myślićie w sercách wászych. A przeto

Rzekł do nich : Czemu myślicie złośliwie w sercách wászych :

Iákoby rzekł Pan : Myślićie / iákobym ia sobie przywłaszczał moc Bo...ą : A zátym / iákobych czyniąc sye tym czymbych nie był / miałbych grzéchy ...odpuszczáć : á stąd rozumiéćie mie złym człowiękiem / bluźniércą / y śmiáłym ...á wszytko przed ludźmi ; y złośliwie to o mnie myślićie : Atóż znaycie / że ...ni wszytko dał Oyćiec móy w ręce. A náwet / moc wszeláka ná źiemi iest mi ...aná / iáko człowiekowi y Zbáwićielowi świátá : Nie tylo grzéchy odpu...szczáć / ále thęż y myśli wásze wiedźieć / ꝛc. Ale téy wiádomosci tákiéy myśli ...kiéy ich / że ią znáć raczył / nie dowodźi Pan z pismá świętég / iákóż dowiéść ...mógł / gdyby był chćiał : Bo podobnoby byli rzekli / że ony pismá / nie iemu / ...ále Messyaszowi należáły / zá którégo oni wyznáć go niechćieli. Przeto Pan ...nász / świádectwem nád wszytki napewnieyszym / to iest / mocą swą Boską / któ...réy nikt sobie przywłaszczyć nie może / tego im dowodźi / gdy mówi :

Matth: 11. ver: 27.

Co iest łatwieyszégo rzéc / odpuszczoné są grzéchy twoie / álbo tobie : Czyli rzécz / wstań á chodź.

Jákoby rzékł Pan: Bym ia był rzékł do tego chorégo/ Wstań á chodź/ nie obráźiło by tho was było/ y nie vczynilibyscie mie byli bluźniércą: Ale iżem rzekł/ Odpuszczamći grzéchy/ bluźniércąmem v was. Czemu? Iż tho spráwá sámégo Bogá iest. Powiédzćieß teraz/ co łátwieyßégo: Jesli grzéchy odpuszczáć/ czyli tego chorégo/ nieuléczonégo/ iednym słowem nie trochę tylo vléczyć? ále mu doskonáłé zdrowié dáć? Nie modlitwą/ áni prosbą do Páná Bogá/ iáko inßy Prorocy czynili/ gdy vzdrawiáli: ále roskazániém/ słowem tylo: á słowem y roskazániém ktoż inßy żywot dáie nád sámégo Bogá? A gdyż ia w mocy swéy to máiąc/ słowem moim y roskazániém/ zdrowie iemu dam/ słowem vmárłé wskrzéßam; pewniec thego człowieczą mocą nie czynię: bo tákich spraw człowiek vczynić nie może. A zátym/ iesli to czynię/ tedyć iuż być mußę y iestem tym/ któremu to wolno kiedy chce vczynić/ á nic mu niepodobnégo nie iest. To iest/ Bogiem: A przeto tą mocą/ ktorą zdrowié ludźióm chorym/ y vmárłym żywot dawam; tą y grzéchy odpuszczam. Ale

Zebyśćie wiedźieli/ że Syn Człowieczy ma moc odpuszczáć grzéchy/

A ábyśćie tho iuż prawdźiwie vználi/ á złośliwé myśli wáßé ná strone odrzućili/ y złośliwie nie myślili/

Rzékł páráliżem záráżonemu: Wstań/ á weźmi łóżko twoie/ á idź do domu twégo.

☞ Powiáda Pan o sobie/ że ma moc: nie mówi mam zlécenié odpuszczáć grzéchy: ále mam moc. Skąd káżdy poznáć może/ kthóra iest własnośc mocy Páńskiéy/ że nie inßa iedno Boska. Czego áby pewny dowód vczynił/ áto kazał chorému wstáć/ y zdrowym być: y sstáło sye ták. Toć było predkie świádectwo/ którą mocą PAn grzéchy odpuszczał/ bo skoro onému chorému PAn roskazał wstáć y z łóżkiem do Domu iść/ świadczy Ewányelistá témi słowy/ że ón chory

Wstał y ßedł do Domu swego.

Otóż świádectwo mocy Chrystusowéy. Cóż ná to w Pismie náuczeni y Pháryzeußowie? zámilkli. Ale choć ći milczeli/ przedsieć zazdrość niemilczáłá: zły vmysł nie przestał/ zła wola nie vstáłá w nich. Boć to iest rzecz pewna/ że Szátan/ ácz od Páná częsté porażki miéwał/ przedsie ón w swoich nigdy Páná prześládowáć nie przestał: Czemu? musi sye záwżdy ono pełnić: Ty bedźieß ná zdrádźie piećie naśienia niewieśćiégo. Otóż nigdy zgody niémaß/ y nie bedźie/ miedzy Christusem/ á Szátánem: tákże miedzy náßládowcy Christá Páná/ y Czártá.

Genes: 3. versu 15.

¶ Ale rzékłby Aryan/ álbo Sámozetan nieprzyiaćiele bostwá Páná Christusá: Christus wáß/ o sobie tu świádectwo dáie: á kto o sobie dáie świádectwo/ tákié prawdźiwé nie iest: Joan: 8. ver: 13. Któż tedy temu bedźie wierzył? áby on tę moc miał/ o któréy sam powiáda/ áby to czynił iáko Bóg prawdźiwy? gdyż niemáß iedno ieden Bóg/ przez którégo wßytko iest/ y którégo Oycem zowiemy.

Ná to tákći odpowiádam: Christus Pan/ álbo prawdę mówił/ álbo fáłß. Jesli prawdę/ á pozwoliß mi tego: thedyć ma moc odpuszczenié grzéchów; á zátym iest prawdźiwym Bogiem. Jesli kłamstwo mówił: tedy iuż bedźie przećiwnikiem Bożym/ bluźniércą/ y fáłßywym Prorokiem. Ale niechay powié: Jesli táki zły Prorok/ kłamcá/ Boży przećiwnik/ może wie-

A ieć mysli? iesli vmárłé może wskrzéßáć? iesli párálizem záráżone słowem lo zdrowié dáć może? Zeznáć to musi: że zły Prorok / y kłamcá / nie może go vczynić: nie może Szátánóm roskázowáć / wiátrów morskich słowem ɾomnić / po wodźie iáko po źiemi chodźić / ꝛc. A gdyż zły kłamcá tego czy- ć nie mógł: tedy ten tho czynił / który był prawdźiwym. A iż Christus to ynił: tedyć prawdźiwym był. A iesli prawdźiwy: czemu mu Aryanie y Sá ozetánie nie wierzyß? gdyż ón nie ták wielé powieśćią iáko skutkiem spraw / sobie świádectwo potwierdźił. Aza niewieß niedowiárku Arryanie / ꝛc. tho iest Báránek / który zgładza grzéchy tego świátá? Czy nie wierzyß ánowi świetému Krzćićielowi? iegoć to świádectwo iest. A náwet: Je- temu nie wierzyß? wierzże wżdy Anyołowi / który powiedźiał do Joze- á: Ten Jezus / który w żywoćie iest poczęty v Pánny Máryéy / wybáwi d swóy od grzéchów ich.

Ioan: 1. versu 29.

Matth: 1. ver: 21.

B Otóż widźiß moc iego / nie tylo z iego świádec- á / ále y z inßych: Ze mógł gdy chćiał odpußczáć grzéchy: á tá moc Bo- a byłá / nie człowiecza. Ale żebyś to tym lepiéy obaczył / że to czynił / iáko óg práwy / przypátrz sye temu: Ze nie tylko tho wßytko sam czynił mocą ą / ále y to przez Jmie swé zlécił czynić Apostołom / y ich potomkom / w- puiąc do niebá. Czytay o tym v Łukaßá 24. á ver: 47. ad 50. V Janá ietégo 20. ver: 22. V Mátheußá 28. ver: 19. 20. Tákże y Páwel świe- mówi: Ze im poruczył posługę iednánia: nie thylo że nas poiednał z sobą ez Christusá / ꝛc.

2. Cor: 5. ver: 18.

C Prawdźiwie tedy Christus o sobie mowił: Ze miał moc ádząć / y odpußczáć grzéchy / które prawdźiwie odpußczał / y inßym przez mie swoie zlécił odpußczáć: bo ma zá sobą y pismá świętégo świádectwo / ugié tego znáku / który vczynić raczył ku potwierdzeniu prawdy swéy: bo i ludźie którzy ná to pátrzáli / że chory wstał z łóżká / y ßedł do domu /

Zolekáli sye / y wielbili BOgá / który táką moc ał ludźiom.

☞ TEn iest pożytek cudu tego PAńskiégo / że ći którzy ná to pátrzáli / źiwili sye / y wielbili Páná Bogá / widząc chorégo zdrowégo / y mocnégo: łóżko niósł do Domu / który pierwéy władzy żadnéy niemiał.

D Chwalmyß my też P. Bogá z tego / iż nam dał tákiégo zbáwićielá / mó- iąc káżdy z nas z Dawidem Prorokiem: Błogosłáw Dußo moiá P. bogá / nieprzepominay wßythkich dobrodźieystw iego: proßąc go oto pilnie / áby am y grzéchy odpuśćił / zdrowié / y pożywienié ná świećie dáć raczył / á potý ieczné Królestwo. Amen.

Psal: 102. ver: 2.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

I.

NApród pokázuie wiárę tych / którzy párálizem záráżonégo przyniesli o Páná Christusá: pokázuie też wiárę y chorégo sámégo / który nie tylo sie o Páná dał nieść / ále y z góry sye dał spuśćić: á nievléczonym będąc wierzył

E swoimi noßarzmi / że go Pan vzdrowić mógł. A iż iednákiéy wiáry wßyscy yli o mocy Páńskiéy: milczeli spuśćiwßy go przez dách przed Páná: bo wiá- á á potrzebá onég mizernie chorégo / zá nie mówiłá. Skąd vczy Ewányelia / ká mamy miłość pokázowáć / w potrzebách bliźnich náßych / náßégo w- pomożenia potrzebuiących. ꝛc.

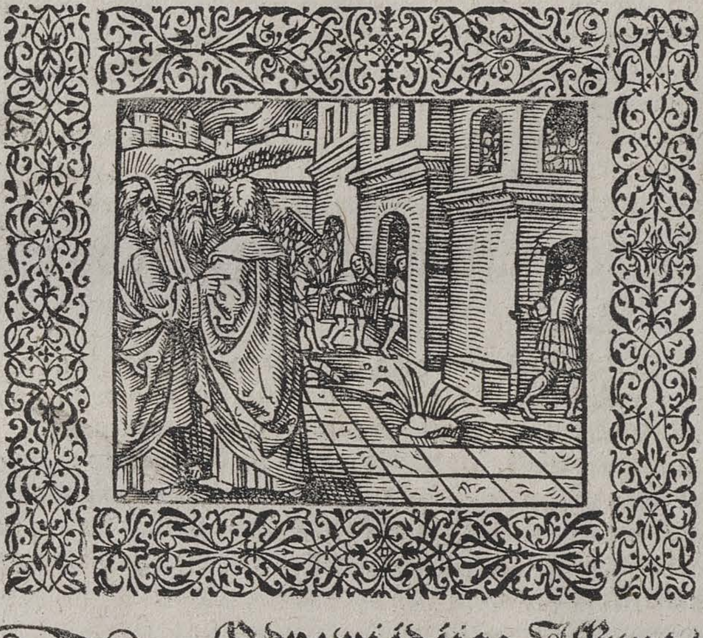
II.

Powtóre pokázuie Ewányelia / bostwo prawdźiwé Páná Christusowé / tóry y grzéchy mocen odpußczáć / y roskazániém nievléczoné choroby léczyć. Dawáiąc nam znáć / iákiégo zbáwićielá mamy: do którégo y o odpußczenié grzéchów / y o oddalenié chorób z grzéchu pochodzących / vćiekác sye mamy.

III.
1. Thess. 5. ver. 18.

Po trzecie vczy: ábysmy zá dobrodzieystwá Boże/ Pánu BOgu dźięki czynili/ y iego chwalili/ iáko tłuszcza tá czyniłá/ o ktorey Ewányelia powiáda: Ze vyzrzawszy cudo vczynione/ wielbili Páná Bogá. Tákże y my/ káżde dobrodzieystwo Páńskie w sobie/ y w bliźnim oglądawszy/ dźiękuymy Pánu Bogu zá nie/ dawáiąc mu cześć y chwałe ná wieki wiekom/ Amen.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dwudziesta po Troycy S. wedlug opisánia Mátheuszá S. w Kápit: 22.

A Odpowiádáiąc JEzus mowił záśie w przypowieściach k nim/ mowiąc: Podobne iest Krolestwo Niebieskie człowiekowi KRolowi/ ktory vczynił gody Synowi swoiemu. Y rozesłał sługi swoie/ áby wezwáli onych/ ktorzy byli proszeni ná gody/ á oni niechcieli przyść. Posłał tedy záś ine sługi/ mowiąc: tym proszonym powiedzcie/ otom Obiad moy nágotował/ wołowie moi y ine kármne rzeczy są pobite/ y wszytko nágotowano/ przydźcie ná gody. Ale oni zániedbáli/ y rozeszli sye: iedni do wśi swoiey/

ludzy po kupiectwách swoich/ á drudzy poimawszy slugi iego á
ptwarzámi ie zelżywszy/ pozábijáli. A gdy Król vslyszał/ roz-
gniewał sye/ y wypráwiwszy woysko swoie/ wytrácił mezoboy-
o ony/ y miásto ich zápalił. Potym rzekł slugam swoim: Go-
dźcie iście są zgotowáne/ ále ci ktorzy byli proszeni/ niebyli god-
n. A ták idźcie ná rozdroże/ á kogokolwiek naydźiecie/ wzów-
cie ná gody. Y wyszedszy sludzy iego po drógách/ zgromádźili
wszytkie co ich nálezli/ złe y dobre/ y byly nápelnioné gody ony-
mi śiedzącymi. Wszedł potym Król chcąc oglądáć gośćie swo-
ie: y vyźrzał tám człowieká nievbránego w odźienie godowné.
rzekł do niego: przyiaćielu/ iákoś ty tu wszedł/ niemáiąc odźie-
nia godownégo? A ón zámilkł. Tedy roskazał KRól slugam:
związawszy go zá nogi/ y zá rece/ wrzućcie go do zewnetrznych
ciemnośći/ tám bedźie płacz y zgrzytánie zęb. Abowiém wiele
ch iest wezwánych/ á máło wybránych.

Z Pismá świetégo mamy te náu-
ke: iż ludźi gleboko w grzéch záwiedźionych: kiedy
ich Prorocy do Páná Bogá przywieść chćieli/ rá-
dźi to czynili przez przypowieśći: bo sye im to snád-
nieysza rzecz zdáła/ zlekká z onymi poczynáć/ któ-
ré widźieli bárzo od Páná Bogá oddaloné. Ono
mamy iásny przykład z pismá świetégo.

¶ Kiedy Dawid Król/ cudzołostwem/ y me-
zobóystwem przed Pánem Bogiem zgrzeszył: żone
rycerzowi wźiął/ Vryaszá wźietéy żony meżá/ zábić kazał/ á iż wielkimi grzéchy
obráźił PAná/ á w tym sye máło czuł: posłał Pan BOg do niego Proroká
Nátáná/ áby grzéchy iego iemu pokazał. Widźiał Prorok Królá záiuszonégo
w złośćiách/ obaczył to/ że Król Bersabee zábitégo meżá żone miał/ y z nią
mieszkał: á kiedyby mu był/ zaraz złośći iego ná oczy wymiátał/ choć Bożym
posłáńcem był/ thák rozumiał żeby był podobno wiecey gniew poruszył/ niż
pożytek vczynił: Cóż vczynił? áto nálazł przypowieść táką/ ktorą snádniuch-
no KRólá do tego przywiódł/ że sye vpámietał/ złośći swoie vznał/ y PAnu
Bogu sye vpokorzył: kto ią chce czytáć/ ma ią nápisáną w wtórych Kśie-
gách Królewskich we dwánastym Kápitulum. Summá téy przypowieśći
bylá: Ze bogáty człowiek/ vbogiemu nedznikowi/ dla gośćiá/ który był do
niego przyszedł/ iedyną owce wźiął: á máiąc swoich dosyć bogacz/ y dobytku
wszégo mnostwo/ dla czestowánia onégo gośćiá/ nie zábił z swego stádá nic/
ále zábił vbogiemu one iedyną owce/ ktorą miał sobie iáko zá właśną dźie-
weczke. Pytał Prorok potym KRólá DAwidá/ coby zásłużył zá skaránie ten
bogacz? Y odpowiádáiąc Król/ wnet onégo bogaczá ná śmierć/ y ná czté-
rzech owiec wrócenié vbogiemu/ osądźił. A Prorok też záraz vkazał/ że tho
on sam był/ który to vczynił: bo máiąc żony/ máiąc wszégo dosyć wedle my-
śli/ iedyną żone Vryaszowe/ iego kazawszy zámordowáć/ wźiął. Y obaczy-
wszy sye Dawid/ że táką złość y niepráwość przed Bogiém vczynił/ iął żáło-
wáć zá złośći swoie: wyznał grzéch swóy/ pokutował/ y prośił Páná o mi-

2. Reg: 12. à vers: 1. ad 14.

łośierdźie: á pan przeniósł zátym grzéch iego / záchowawßy pómſte w do mu iego/ która go potym trapiłá.

¶ Lecz nie iedno ná thym mieyſcu to ſye pokázuie: iż Prorocy hámowáli ludźie z grzéchów przez przypowieści. Czytamy tho ná inßych wielu mieyſcách v Proroków: którzy Ziemie obiecáną one Zydowską/ tudźieß y Lud w niéy mießkáiący / winnicą nazywáiąc / Jmieniém BOżym opowiádáli: Z ácz ią Pan Bóg wßczépił był winnicą wyborną y dobrą/ y czekał po niéy d bréǵ owocu: álić oná národźiłá płónek: Abowiém łákomſtwo/ pijáńſtwo wzgárdá náuki Bożéy/báłwochwálſtwo/y inßé ſrogié grzechy ſpłóniły był one bożą winnice: która/iáko Jzáiaß/tákże y Hieremiaß Prorocy powiádáią nie inßa byłá/iedno Dóm Jzráelſki y Judſki/y rodzay iego roſkoßny. Otóż kiedy Pan Bóg Záſtepów czekał/ áby tá winnicá czyniłá ſąd / álić oná nie práwość: czekał áby czyniłá ſpráwiedliwość / álić oná ſpráwowáłá krzyk/ vciſk. A przeto/ áby Prorocy ón táki wyſtepny lud Zydowſki/ od ich ſproſności / do dobrych ſpraw y owoców przywiedli: od podobieńſtwá dobréy y rodzáynéy winnice / náuke y nápominánié ſwoie / do nich ſtóſſowáli: po kázuiąc im to / że ſye iuż byli ſstáli ták niepożytecznymi / iáko ſpłoniáła / nierodzáyna winnicá: y ták v Páná BOgá obrzydliwymi / iáko płónczán wino w ſmáku człowieczym obrzydliwé / y przykré ieſt.

Iſaiæ 5. v:1.2. et 7.
Ierem: 2. ver: 21.

¶ Tákżeć też kiedy karáli Miáſto Jeruzálem z nierządów iéy/ z mężobóſtwá/y z Báłwochwálſtwá:tedy vkázowáli ſproſności iéy/dáiąc im ná przykład nierządną niewiáſte/ y mówiąc: Ná wßelkim pagórku wyſokim / pod káżdém drzewem gáłęziſtym/ty nierządnico/czyniłás nierządy twoie. A Jzáiaß ták wołał ná ono Miáſto: Sſtáło ſye nierządnicą Miáſto wierné/ rc.

Iſaiæ 1. ver: 15. 17. & 29.
Ierem: 2. ver: 20. & cap. 3. verſu 6.
Iſaiæ 1. verſu 21.

Widźiſz że tedy/ że to ieſt rzecz prawdźiwa/ że Prorocy / ludźie głęboko w grzéchy záßłé/ áby ſye vpámietáli/ áby do Páná Bogá ie náwróćili/ tedy okolicznośćiámi/ podobieńſtwy/przypowieśćiámi/nápominánia ſwé do nich czynili/áby ie tym ſnádniéy do P.bogá náwróćili. A co czynili Prorocy/którzy duchem Páná Chriſtuſowym mówili: To też y Pan náß Jezus Chriſtus czynił. Bo wielekroć / nie tylo iáſnémi ſłowy hámował złość niewiernych Pháryzeußów/ w piſmie/ y przełożonych Kápłáńſkich: Ale też y przypowieśćiámi ſwémi pokázował im to/ do czego ich zákámiáłość ſercá miáłá przyść á to że nierządnice/ y iáwnogrzeßni / mieli ie vprzédźić do Króleſtwá Bożégo á iż też y tu ná świećie / MJáſto ich miáło być ták ſpuſtoßoné / że kámień ná kámieniu zoſtáć ſye niemiał: zá to / że onégo Oycá czeládnégo/ który był one winnice/ to ieſt/ źiemie ich/ y ony ſámé w niéy rozmnożył/ który był Bóg wßechmogący / ſłucháć niechćieli: y dla tegóż miał ie potráćić / y winnice one/ to ieſt/ Ziemie one ich/ inßymi oſádźić.

Matth: 21. ver:31.
Matth:24. ver:2.
Matt:21. à ver:33. ad 42.

Dawał im to tedy znáć doſyć iáſnémi ſłowy / przez dźiśieyßéy Ewányeliéy przypowieść / nápomináiąc áby ſye vználi: gdyż iuż ſroga pomſtá Boża nád nimi byłá náznáczona / y ſrogié karánié nagotowáné im iuż było.

☞ Lecz iż to ná náße náuke ſye dźiáło / y to wielka rzecz/ że iuż widźimy / co ſye z tákimi nieupámietáłymi / dla złośći ich ſstáło: náßá tho przeſtrogá ma być/ ábyſmy dźis ſłucháiąc głoſu Bożégo / nie mieli zátwárdźiáłych ſérc/ ále ie gotowémi do poſługi Bożéy mieli: A to ábyſmy tákim karániém karáni nie byli/ iáko Zydowie. Ato człowiecze Chrześćiáńſki mamy Páná: który/ ábyſmy wßégo złégo vßli / wßeláKiégo vtrapienia od Páná Bogá ábyſmy prózni byli: Nie iáko Pan: ácz ieſt Pánem nád Pány: ále iáko Oyćiec: á OYćiec/wedle Jzáiaßá / wßyſtkiéy wieczności: nas ſyny ſwé/ do vczćiwégo żywotá rozmáyćie przywodźić raczy.

Pſal: 94. verſu 8.
Hebr:3. v:7.et 15.

Apoc:17. ver:14.
Iſaiæ 9 verſu 6.

Jáko nas PAN BOg wzywa do vczćiwego żywotá.

¶ Naprzód: wzywa nas do vczćiwégo żywotá y cnotliwych ſpraw/bárzo łáſkáwie: á to gdy nas obiecuie prácuiącé poćießyć/ vtrapioné do ochło-

dowprowádźić w ón czás / gdy nam bedźie raczył mówić: Podźćie do mnie wszyscy / ktorzy prácuiećie / y ktorzyśćie obćiążeni / á ia was pośilę: y naydźiećie odpoczynienié duszom wászym. Obiecuie tu nam PAn wielkie dobrodźieystwo / y wielką łáskę.

Mat: 11. v: 28. et 29

¶ Lecz ieśli łáskáwych słów / y Oycowskiégo nápominánia słucháć nie bedźiemy / bóymy sye grozby iego: gdyż nam grozi Ewányelia mówiąc: Złé potráći / á winnice swoie osádźi inszymi winogrodniki / ktorzy mu będą dáwáć vżytki czásów swoich.

Matt: 21. ver: 41.

To dwoie nápominánié / tu widźiéć iáśnie możemy w Ewányeliéy dźisieyszéy / że sye PAN stára o nas / y pilnie: bo nam iuż przy Synie swoim iednorodzonym weselé vczynił: nas ná to weselé wezwał: sługi swoie do nas posłał / y dotąd posyła: opowiáda nam gotowé / y zgotowáne weselé / y gotowy obiad. Jeśli nie bedźiemy chćiéć: iáko y ći niechćieli / o ktorych Ewányelia powiáda: Tedyć Pan naydźie / kim weselé swé osádźi: naydźie kto obiadu iego pożywáć bedźie: á nas iáko niegodné wytráći / y Królestwá niebieskiego wiecznych spustoszy. Ale o tym szérzéy w Ewányeliéy y z iéy wykładu / vczyć sye bedźiemy: ktoréy prosty text ták iest /

Odpowiádáiąc JEzus mówił záśie ku nim w przypowieśćiách /

¶ Jużem powyszéy troche przypomniał / co byłá zá rozmowá Páńska / przed dźisieyszą Ewányelią z Zydy y z ich przełożonymi: bo gdy chćieli wiedźiéć od Páná / czyiąby mocą w Kośćiele ich vczył / y ktoby mu tę moc dał: wzmet ich záśie Pan pytał / czyiąby mocą Jan Krzćićiel krzćił: á gdźieby mu powiedźieli / tedy y ón chćiał im powiedźiéć / czyiąby mocą w Kośćiele ich vczył. Ale gdyż oni nieumieli o Krzćie Janowym dáć spráwy / Pan im też o mocy náuki swéy / dáć spráwy niechćiał: y záraz iął do nich mówić przez przypowieśći.

Matt: 21. d ver. 23. ad finem.

¶ Piérwszą przypowieść mówił do nich o dwu synu / v iednégo człowieká bogących: ktorym gdy kazał robić do winnice swéy / ieden ktory był piérwszy odpowiedźiawszy Oycu / że nie miał iść / szedł: Młodszy záśie obiecawszy sye iż miał iść / nie szedł. Pytał ich potym Pan / ktoryby był z onych dwu co vczynił wolą Oycowską: A oni odpowiedźieli: Że ten / ktory nie obiecawszy sye iść / szedł. A zátym Pan pokazał im to / że to oni byli / ktorzy sye záwżdy obiecowáli w winnicy BOżéy robić / á nigdy nie robili: A iáwnogrzészni / y nierządnice / ktorzy dálecy byli od pracéy winnice Bożéy / y dla grzéchów niechćieli do niéy iść: vpámietawáli sye / náwracáli sye / y szli / á prácowáli w winnicy Páná Bogá swégo.

¶ To im pokazawszy / y drugą przypowieść im mówił: pokázuiąc ich vpór przećiwko łásce Bożéy / y opowiádáiąc im przyszłé srogié káránié / zá ich srogi grzéch / ktory vczynić mieli / zámordowánim Syná iednorodzonégo Bożégo: á pokazał im to w przypowieśći o winnicy / iednégo oycá czeládnégo / osádzonéy winogrodniki: od ktorych / gdy ón Oyćiec czeládny pożytek chćiał brać z swéy winnice / posławszy do nich sługi / nie tylo że mu go nie dáli: ále y od niego sługi posłáné pobili: á ná ostátek / y Syná onégo Oyca czeládnégo / do nich posłánégo / ktorégo sye wstydźić mieli / zábili: chcąc winnice iego opánowáć.

Widźieli to (Ewányelistá świadczy) Przełożeni kápłáńscy / y Pháryzeuszowie / że to o nich mówił / dawáiąc im znáć: że Proroki BOżé pobili / że y tego sámégo / ktory był Synem tego to Oycá czeládnégo / to iest / BOgá wszechmogącego / zábić chćieli / y mieli: A przeto y ná ten czás chćieli go byli

poymáć /

poymáć/iedno że ſye obawiáli tłuſzczey/ bo go mieli iáko zá Proroká.

Pſal: 117. ver: 22.

Lecz Pan ná głos im mówił Proroctwo Dawidá Proroká: Ze ón był o-
nym kámieniém wegielnym/który oni odrzucáli: á iż go odrzucali ; ón przedſi
ſtał ſye głową wegielną : á od nich odieté ieſt Króleſtwo BOże / wedl
słów Páńſkich : y dáné ieſt ludowi / który czyni owoce iego : A oné kámié
ſtárł/ bo vpádli nań/ y połamáli ſzyie.

Po tych tedy przypowieściách / y potym nápominániu/ które Pan czy
nił dla vpámietánia ich/ choć wiedział y widział / że go poimáć chćieli / n
przeſtał przedsie y dálſzą przypowieścią ich nápominác : á to tą / która ter
Ewányeliéy dźisieyſzéy v Ewányeliſty mówi w té słowá : A odpowiádáiąc
Jezus / ná ich zákámiałé ſercá : iż nie tylo że ſye vpámietáć niechćieli / ále te
y poimáć/á zámordowáć go byli gotowi : Mówił záſie w przypowieściác
ku nim/ mówiąc :

Podobné ſtáło ſye ieſt Króleſtwo niebieſkié.

Pewna to rzecz/ że Króleſtwá niebieſkiégo táiemnice Pan w tym podo
bieńſtwie pokázowáć raczy : które żebyſmy zrozumieli/ z tych rzeczy iáſnyc
y wiádomych/ przykład nam dáie. Co tedy zá táiemnice zbáwienia náſzeg
ſą w téy to przypowieśći/áby nam ná dáremność słowá Páná náſzego nieby
ły/pokażemy. Mówi Pan náſz/ Podobné ſye ſtáło Króleſtwo niebieſkié/ a

☞ Jáko ná wielu inſzych mieyſcách/ przez Króleſtwo niebieſkié/ Ko
śćiół powſzechny Chrześćijáńſki PAn Chriſtus názywáć raczył : ták y tu n
tym mieyſcu/ nieco inſzégo rozumié/ iedno KOśćioł powſzechny ſwóy/ któ
ſye w Jádámie ieſzcze pierwſzym rodźicu wſzytkiégo narodu ludzkiégo pocz
á trwał w wierze/y w nádźieiey onéy obiecáney náſienia/ które miáło zetrz
głowe weżá zdrádliwégo: którą wiáre Jádam potomſtwu ſwemu oddał/
Ablu Synie iego ſpráwiedliwym / tákże w Semie / y w inſzych ſpráwiedl
wych/y wybránych Bożych/ etc. Otóż ten Kośćioł/który Piotr świety zow
narodem świetym / y ludem nábytym/ krwią Chriſtá PAná ; ieſt podobn
do Króleſtwá niebieſkiégo w wielu rzeczách.

Geneſ: 3. verſu 15.

1. Pet: 2. verſu 9. Kośćiół Boży iá ko y w czym ieſt podobny do Króleſtwá Niebieſkiégo.

¶ Naprzód : Iż iáko w Króleſtwie niebieſkim obrał ſobie Pan Bóg ſto
lice / w którey dawa ſye znáć y widźieć wybránym ſwoim : Y dla thego m
winny y wyznawamy / że ieſt w niebie. To ieſt : Máyeſtatu ſwoiégo widz
nié/dáie vznáwáć w niebie ; ácz źiemie y niebo nápełnia: Ták też w Kośći
le wiernych ſwoich / PAn BOg ma roſkoſz wielką przebywáć y mieſzkáć :
przeto Páwel świety/ wybráné y wierné BOże /zowie Kośćiołem BOżym
dla téy przyczyny : Ze w wybránych ſwoich Pan Bóg mieſzkáć raczy/iáko
domu ſwoim : á iż mam rzéc/iáko w Króleſtwie ſwoim : iego to roſkoſz/iá
ko Medrzec ſtárégo Zakonu świadczy / mieſzkáć z ſynmi ludzkimi. A Pa
Chriſtus ſam raczy mówić: Kto roſkazánié moie chowa/móy Oyćiec niebie
ſki vmiłuie go : y do niego przyydźiemy/á mieſzkánié v niego vczynimy.

Ierem: 23. ver: 24.

1. Cor: 3. v: 16. et 17.

Prouer 8. ver: 31.

Ioan: 14. ver: 23.

Otóż/ iż podobné mieſzkánié Pan Bóg ma w wybránych Kośćiołá św
go świetégo/ z onym mieſzkániém/które oſobliwié ma w niebie : tedy ſłuſn
podobné ieſt ono Króleſtwo niebieſkié / Kośćiołowi wiernych Chriſtá P
ná : gdyż wiernych prawdźiwych duſze/ mieſzkánia ſą Bogá wſzechmogąc
go/ w Tróycy iedynégo/ Oycá/ Syná/ y Duchá świetégo.

¶ Podobné ieſt Króleſtwo ono niebieſkié KOśćiołowi Chrześćijáńſki
mu y w tym/ że wola miłégo Bogá w nim ſye pełni/ iáko w Króleſtwie ni
bieſkim : Abowiém ludźié wierni/ którzy miłuią Páná Bogá / znáią go prz
zupełną wiáre ; ácz nie ták doſkonáli ſą do wypełnienia woléy BOżéy/ iák
Anyeli / obywátele onégo Króleſtwá niebieſkiégo : iednák przedsie ſą w tá
kiéy opátrznośći Bożéy/ że Pan Bóg wſpomożeniém ſwoim posila ie / áb

o woléy iego nie odkraczáli. y wypełnia w nich one obietnice swą / którą
ówił do Abráhámá : Jam wielkim obrońcą twoim. Przyczyná tá iest: Ze
an Bóg ieszcze z żywotá mátki obrońcą iest wybranégo káżdégo swégo. Co
awid / ieden z wybránych Bożych / ták wyznał mówiąc : Z żywotá mátki
oiéy Bóg iestes ty móy/ ty iestes obrońcá móy : y przeto wié Pan Bóg/ któ
y iego są. Otóż / pewnie iegoby nie byli/ by woléy iego nie czynili.

Czynią tedy wolą Bożą : ácz nie ták doskonále/ iáko obywátele niebie-
y Anyeli ; ále podobnie : To iest/ oni doskonále : a ći zásie ták / ilé posiłku
vspomożenia BOżégo w sobie máią / że PAN w nich záchowywa wolą
ą/ y podpomaga ie do iéy wypełnienia : gdy go szczérym sercem proszą/ áby
łá w nich wypełnioná wola iego tu ná ziemi : ták iáko iest wypełniona w
ebie. 2. Pet : 2: ver: 9. A Pan Bóg też wié / iáko wybráné y pobożné swé
przećiwnych pokus wybawia. Exod : 33. ver : 17. Zna swoie / y imie ich
a / y wié : y przeto od woléy iego / niechce áby błądzili. Pełni sye tedy w
ch wola miłégo Bogá / nie z mocy ich : ále zá pomocą tego / który ie sobie
ce mieć : y który podkłáda reke swą od vpadków ich/ áby nie vpádli.

¶ Jest też w Kościele Chrześcijáńskim / podobna chwała Pánu Bogu
éy chwale / którą w niebie Anyeli Pánu czynią : bo iáko go oni znáią być
tworzyćielem wszytkich rzeczy / PAnem wszechmogącym/ Swiętym / nieo-
grnionym / wszytko rządzącym / wszytko zátrzymawáiącym : ták wierny
Kośćiół BOży wszytko to wyznawa / y ták wszytko być wierzy : á iáko w
niebie zá to Páná chwalą/cześć y chwałe czynią : ták też y Kośćiół wiernych
Jańskich tóż czyni/ mówiąc : Swięty/święty/święty Pan Bóg zástepów/
Bóg wszechmogący : pełné są niebá y źiemie chwały twoiéy Pánie.

Otóż widźisz Chrześćijáński człowiecze/ w czym sye stáło podobné Kró-
lestwo niebieskié / Kośćiołowi wybránému Chrześćijáńskiému powszechné-
mu : y zás czym ten Kośćiół powszechny Chrześćijáński podobien iest/ do o-
nego wiecznégo Królestwá niebieskiégo.

Ale iż té spráwy Kośćiołá tégo powszechnégo Chrześćijáńskiégo / nie-
doskonale mogą być porównáné do spraw niebieskich : tedy słusznie pod po-
dobieństwem ie pan nász przyspośabia: iż ácz nie są z sobą doskonale porowná-
ne ; gdyż w niebiesiech wszytki rzeczy doskonáłé : lecz przedsię wielką z sobą
społeczność/ w spráwách Boskich máią.

☞ Poniewasz tedy Pan Christus / Kośćiół swóy Królestwem niebie-
skim zwáć raczy ná tym mieyscu / iáko y ná inszych wielu : przypátrzyć sye
nam potrzebá / komu go porównawa/ y co zá spráwe w nim być pokázuie.
Abowiém / cokolwiek w tym Kośćiele wiernych BOżych / było spráwy dla
zbáwienia ludzkiégo ; cokolwiek Pan Bóg prácéy swéy dla zbáwienia ludz-
kiego spráwowáć raczył : to nie inszym sposobem spráwowáć raczył/ iedno
tym/ iáki tu w téy przypowieśći Christus Pan opowiedźiéć raczył : Podobné
stało sye iest Królestwo Niebieskié : to iest/Kośćiół powszechny Chrześći-
jáński/który iest podobny niebieskiému królestwu/á to w wielu Boskich sprá
wach/przez które stał sie vczestnikiem Królestwá niebieskiégo/y chwały iego.

¶ Sstał sye podobny y przez dobrodźieystwá które wźiął od Bogá nawyż-
szego / który iest naywysszym Królem iego : y który porownał sye/ do onégo
doczesnégo Królá : który spráwuiąc weselé Synowi swemu/ wezwał wielé
ich ná weselé/ áby ie vczćił / vważył/y vweselił : dla czego iednák posłał po
nie sługi/ áby przyszli ná weselé/ ále przyść niechćieli.

¶ Podobny też iest Kośćiół powszechny/ w którym iest wielé wezwánych
á máło wybránych / tym sługóm niewdźięcznym / z strony tych máło wy-
bránych.

¶ Podobny też iest y temu Królowi/który spráwuié weselé synowi swoié-

mu/ áby

Genes: 15. ver: 1.

Psal: 70. versu 6.

Isaiæ 6. versu 3.

Kośćiół powszechny czym iest podobny królestwy Niebieskiému.

mu/ áby wezwáné ná weſelu vczćił / y vweſelił : Bo iáko ten Król wßyſtko zgotował / co było potrzebá do weſela : Ták w KOśćiele wiernych PAná Chriſtuſowych / który ieſt bez zmázy / y zámarßczenia / wßytko zgotowano ieſt z dobrodźieyſtwá Bożego / co ieſt potrzebá do zbáwienia káżdégo człowieká : ieſt ſłowo Boże/ które duße léczy/ y człowieką káżdégo ożywia: Gotowé ſą Sákrámentá / vpominki zbáwienia/ y pewné znáſtá łáſki BOżéy : Gotowy záwżdy Oblubieniec Chriſtus Jezus Syn BOgá żywégo / orędownik/ odkupićiel/ y pośrzednik wiernych ſwych/vbłágácz gniewu Bogá Oycá/ którégo krew omyłá z grzéchów wierné iego : Gotowi ſłudzy w tym Kośćiele / którzy záwżdy wołáią okrzczonych w Jmie OJcá / Syná/ y Duchá świetégo : Pódźćie ná gody Boże/ pódźćie zá Chriſtem Pánem ſwym : bośćie wezwáni przez Krzeſt / y gotowé ſą wam dobrodźieyſtwá Bogá wáßégo/ ⁊c. ∴ ∴ ∴

A widźißże/iákié podobiéńſtwo Kośćiołá Chriſtá Páná/ którégo tu ón ſam zowie Króleſtwem niebieſkim/ do tego Królá/ o którym tu Ewányelia powiáda ?

Lecz ábyś wiedźiał co przez Królá : przez Syná Królá tego / o którym Ewányelia mówi : przez ſługi Królewſkié : przez weſelé : tudźieß téż y przez wezwáné ná tho weſelé maß rozumieć / potrzebá dalßégo wykłádu : Gdyżeſmy iuż pokazáli/ iáko maß rozumieć Króleſtwo niebieſkié / y w czym podobné ieſt Królowi temu / o którym Ewányelia powiáda : bo tu nie o proſtym ziemſkim Królu Ewányelia mówi : ale przez podobiéńſtwo źiémſkiego Królá/wiecznégo Królá nam ſpráwę pokázuie. Mówi tedy : Jż podobné ieſt Króleſtwo niebieſkié

Człowiekowi Królowi.

☞ Przypomniałem powyßéy troche / że ten Król / o którym tu Pan w Ewányeliey mówić raczy/ rozumié ſye ſam Bóg Oyćiec niebieſki/ Oyćiec Páná náßégo JEzuſá Chriſtuſá / o którym DAwid mówił : Tyś ieſt Król móy y Bóg móy. A którégo w drugim Pſálmie / Pánem wßytkiéy mocy / y przyymićielem náßym zowie : tákże y Królem chwały/ y Królem náßym być go opowiáda/gdy mówi : Bóg Król náß od wieków/ ⁊c. A nie dźiwuy ſye temu / że Piſmo onégo BOgá niewidomégo / który do żadnégo ſtworzenia podobiéńſtwá nie ma ; bo Duch ieſt : á Duchem tákim / który do żadnéy ſtworzonéy rzeczy podobien nie ieſt / do wielu rzeczy ſtworzonych pod podobieńſtwem przyrównawa.

Pſal: 43. verſu 5.
Pſal. 45. verſu 8.
Pſal: 5. verſu 3.
Pſal: 73. ver: 12.
Ioan: 4. ver: 24.

¶ Przyrównawa go podczás człowiekowi/choć Bóg nie ieſt táki iáki ieſt człowiek: á to y tu Ewányelia mówi być go podobnym człowiekowi. Pytaß czemu to ? áto dla tęg : iż gdy piſmo dobroć boſką ludźiem chce zálećić/ tedy go do dobręg człowieká przyrównawa: gdyż práwéy dobroći ludźie nie znáią/ iedno w podobnych ſobie ludźiách. Bo iáko dobry człowiek wielé złégo winowaycóm ſwym odpußcza : ták Pan Bóg/ gdy ſye złośći káiemy/ zámilczáwáć ráczy złośći náßé. Dobry człowiek miłośierny ieſt: y zaliß P. Bóg nie ieſt ßczéré miłośierdźié? Z ſtrony tedy dobroći/ któréy my prawdźiwéy nie możemy vznáć/ y widźiéć/ iedno w człowieku : áto Páná Bogá / ácz niewłáſnie/ ále dla nas y náßégo wyrozumienia/ Piſmo święté człowiekiem zowie.

¶ Zowie go y Królem/ á ſłußnie : bo ieſt KRól nád królmi/ y PAn nád Pány. Ale y toć dla nas czyni. Bo iáko ná świećie rozumiémy / iż przy Królách/ y CEſárzách możnych/ ieſt wßytká moc y władza tego świátá : ták gdy ſłyßymy/ kiedy piſmo święté Páná Bogá naywyßym KRólem y Pánem zowie/ rozumiéć mamy/ o naywyßéy mocy iego/ nád wßytkim iego ſtworzeniém.

Apoc: 19. ver: 16.
1. Tim: 6. ver 15.

Ale gdy

A ¶ Ale gdy gniew ſrogi Páná Bogá náßego/ piſmo nam dawa znáć: tedy go do gniewliwych źwiérząt/ które ſye ſmiłowáć nie vmieią/ porównawa. Zowie go Lwem: názywa go Niedźwiedźiem: iáko maß v Jeremiaßá/ Treno: 3. v. 10. v Izáiaßá 31. v. 4. dáiąc to znáć/ iż gniew Páná Bogá nie vbłagány żadnego miłosierdźia niéma: O czym czytay/ 4. Regum 23. gdźie y cnotliwémi ſpráwámi/ y ßczérym bogomódlſtwem/ Jozyaßá Królá/ nieſkłonił Pan miłosierdźia ſwego/ ná lud Judſki: y mówi tám piſmo świeté/ Nieodwróćił ſye Pan od gniewu popędliwośći ſwoiéy wielkiéy/ którą ſye był rozgniewał ná lud Judſki/ dla grzéchów/ którémi go był obráźił MAnáſſes KRól.

4. Reg. 23. ver: 26.

B Otóż baczyß dla czego piſmo przyrównawa pod podobieńſtwem Páná Bogá do ſtworzonych rzeczy: y dla czego go tu zowie/ człowiekiem y Królem: choć ßéroko Ewányelia dáie znáć ſámá/ gdy go dla tego przyrównawa do człowieká Królá/ że ſye ták z námi obßedł/ iákoby on Król/

Który vczynił weſelé ſynowi ſwemu.

☞ Nápiſáliſmy iuż/ co przez człowieká Królá ſie rozumié/ Co zás przez Syná tego to Królá wiedźiéć mamy: który nieżaden inßy ieſt/ iedno PAN náß miły JEZVS Chriſtus/ o którym ſam BOg Oyćiec powiedźiał: To ieſt Syn móy namilßy: którégo Páweł Swiety nie przyſpoſobionym/ ále właſnym być nápiſał. Rom: 8 ver: 32. Którégo z nátury ſwéy Oyćiec niebieſki/ y wßégo ſtworzenia Bóg vrodźił z wnętrznośći ſwéy. Hebrae: 1. ver: 3. To ieſt tedy Syn właſny BOży. A iż z wielkiégo Królá/ y prawdźiwégo Bogá vrodzony/ ſłußnie wielkim Królem/ y prawdźiwym Synem Bożym ieſt/ y ma być názwány/ y wierzony.

Matth: 3 ver: 17.

C ¶ Temu to tedy Synowi/ BOG Oyćiec vczynił gody/ gdy mu oddał do odkupienia wßytek naród ludzki/ áby go omył krwią ſwą od grzéchów iego/ y vczynił go oblubienicą niepomázáną BOgu OYcu ſwemu; ſtawßy ſye ſam iemu oblubieńcem: y poślubiwßy go w wierze/ w miłosierdźiu/ w ſpráwiedliwośći/ y w ſądźie: áby go znał naród ludzki być Pánem/ y BOgiem ſwoim: który iáko oblubieniec iego/ máiąc ſtolice y przybytek niebieſki/ przyßedł z Máyeſtatu ſwego ná niſkośći źiemſkié: áby zginioné nálazł/ grzéßné vſpráwiedliwiał/ vpádłé podnióſł/ potępioné ná męki do weſela wiecznégo doprowádźił. ∴ ∴ ∴

Apoc: 1. verſu 5. Epheſ: 5. ver: 27. Oſeæ 2. v: 19 et 20. Pſal: 44. ver: 12. Pſal: 18. verſu 6. Lucæ 19. ver: 10. Rom 3. v: 24 et 25. Pſal: 144. ver: 14.

D Lecz to wßytko dobrodźieyſtwo iego/ do wiernych iego przynależy: bo ie ón ſobie wiárą poślubuie/ y oblubieńcem ieſt wßytkich wiernych ſwoich: Bo oni ſą dźiedźictwem iego/ oblubienicą iego/ KOśćiołem y przybytkiem iego. Y do tákich Páweł świety mówi: Poślubiłem was ſtáwić iednému Mężowi/ iáko czyſtą dźiewicę/ á nie inßému/ iedno Pánu Chriſtuſowi.

Lucæ 23. ver: 43. Epheſ: 1. verſu 18. 2. Cor: 11. verſu 2.

Pan Jezus Chriſtus tedy/ który ieſt Synem iednourodzonym Bożym/ ieſt KOśćiołá ſwego świetégo oblubieniec prawdźiwy: Bo iáko oblubieniec oblubienicę ſwoię/ ná wolą ſwą radby przyozdobił/ y przyochędożył: ták Pan Chriſtus Kośćiół ſwóy/ iáko ſwą oblubienicę miłą ozdobił y oczyśćił.

E

O Weſelu, które á iákiéby było.

Weſelé Kośćiołá Bożégo/ y gody iego/ których ón záwżdy vżywa y ćießy ſye nimi/ ieſt wiárá świeta Chrześćijáńſka powßechna: Bo wiárá tá tey oblubienice/ nie tylo że ozdobą ieſt: ále y pokármem/ y weſelém. Rośćie ábowiém z ſłowá Bożégo/ przez które/ dußá káżdégo wiernégo/ Pánu

Przez weſele ná ktore PAn wzywa/ co ſye rozumie.

go/ Pánu Bogu żywie/ y násyca sye: Gdyż nie z chlebá tylo żywot iest ⁖ ále iest z káżdégo słowá/ ktore pochodzi z vst BOżych. Deutero: 8. versu 3. Math: 4. ver: 4.

¶ Małżeństwo miedzy meżem á niewiástą / oblubienicą y oblubieńcem/ wiárą zupełną/y nie rozłączony żywotem/ zátrzymawa przysiegę spólnie sobie vczynioną: mnoży miłość w stadle: mnoży y Boskié błogosłáwieństwo.

Cóż rozumiesz ⁖ co czyni wiárá z miłością / álbo z życzliwością Chrześcijáńską złączona przed Pánem Bogiem ⁖ Wiárá mówię/w Chrystusie Pánie y zbáwicielu nászym.

Co zá potráwy ná tym weselu.

☞ Práwem téy potráwy ná tym weselu / od Bogá Oycá/ przez Syná swego KOściołowi vczynionému: Dobrá wszytki Syná iego nam są dáné/ ktoré są:

1. Galat: 3. versu 11.

¶ Spráwiedliwość: Gdyż spráwiedliwy z wiáry żywie.

2. 2. Cor: 13. ver: 11.

¶ Pokóy sumnienia: Gdyż BOG pokoiu y miłości/ przez wiárę iest znami. ⁖ ⁖

3. Galat: 5. versu 6.

¶ Miłość: Gdyż wiárá/ spráwy czyniąc przez miłość / Pánu BOgu sye podoba. ⁖ ⁖

4. Tit: 2. v: 12. & 13.

¶ Pobożność: Gdyż wierni oczekawáiąc błogosłáwionéy nádziei/trzéźwie y pobożnie: od wielkiego BOgá Páná JEzu Christá nie będą wzgárdzeni.)( )(

5. 1. Petri 2. versu 9. 1. Thess: 4. ver: 3.

¶ Swiętobliwość: bo wierni są naród wybrány/są Królewskim kápláństwem / y naród święty: á to przeto iż moc wysławiáią onégo / ktory ie z ciemności wezwał / do dziwnéy swiátłości swoiéy. A to iest wola BOża ich poświecenié.

6. Rom: 8. versu 30. Marci 16. ver: 16.

¶ Odkupienié y zbáwienié wieczné: Bo ktoré do wiáry wezwał/ té poświecił odkupieniém/téż y vspráwiedliwił/ téż y zbáwi: bo kto vwierzy á okrzci sye zbáwion będzie.

A widziszże iákié to dobrá mamy od Syná Bożégo przez wiárę ⁖ á widzisz/ co zá pólmiski przy téy potráwie mamy ná tym weselu/ ná ktorymesmy sye stáli członkámi z ciáłá iego / y práwie ciáłem Christá Páná ⁖ Roma: 12. ver: 5. Ephes: 5. v: 30. Tą wiárą poślubuie nas sobie ná wieki Pan nász/ y iest nam wiecznym oblubieńcem: odpuszcza nam grzéchy/ y z błędów do prawdy przywodzi: iedno niech ią w nas/stałą/trwáłą/wątpliwością niepomázáną/ nie odmienną/ gruntowną/ y nie zgwałconą/ Pan mieć raczy. Bo gdy táka będzie: tedy tákié/ á nie inákszé pociechy: tákié á nie inákszé weselé/ z niéy záwżdy mieć będziemy: wiedząc to/ iż kto wiáry Chrystusá PAná gruntownéy niéma: ten nie iest iego. Błogosłáwieni tedy są ci/ ktorzy ná tákié weselé wezwáni są: bo w tropy báránkowé póydą zá nim.

Apoc: 19. ver: 9.

Kiedy sye to wesele záczynáło. Lucæ 1. versu 38.

☞ Początek wesela tego/ ktorégo my wiárą dochodzimy / stał sye w żywocie Panny Máryéy/skoro po zwiástowániu Anyelskim/gdy Bóg y człowiek Christus sye począł: á z boskiégo y człowieczégo przyrodzenia/ y nátur dwu/ stał sye ieden człowiek. Tám sye Christus Pan stał brátem nászym: ad Hebraeos 2. ver: 17. Z támtąd iáko oblubieniec / z przybytku swego wyszedł/ y wszytki złości nászé/ná się przyiął: wziąwszy ślub známi w żywocie iészcze Pánieńskim/ tám nas sobie złączył/ á potym przez zasługi/ y posłuszeństwo swoie/ to iest/ męką/ zmartwychwstániém/ y w niebowstąpieniém/ do chwały swéy doprowádził: y wspól dziedziczącymi z sobą/ nas vczynił.

¶ Do czego żebysmy tym snádniéy przyszli/ á w chwale iego znim sye weselili/ y gód wiecznych vżywáli ⁖ iuż nie tylo sam stárał sye osobą swą o nas: ále téż dawa to nam znáć/ że Bóg Oyciec iego/ ktory tho weselé iemu/ iáko Synowi swemu iednourodzonemu spráwić raczył: Z dawnych czásów przez sługi swé stárał sye o to/ áby naród ludzki do poznánia y vzywánia tego we-

A ſela przywiódł. Jáko o tym Chriſtus Pan/ w Ewányeliey powiádáć raczy.

Y poſłał ſługi ſwoie/ áby wezwáli wezwánych/ álbo proſzonych ná weſelé.

Piérwſze wezwánié ná weſele.
Geneſ: 3. verſu 15.

☞ Słudzy piérwey poſłáni BOży/ y piérwſzy poſłáńcy iego oni byli/ którzy ták w Zakonie przyrodzonym/ iáko y w Zakonie piſánym/ vczyli znáć Pana Bogá: którzy podawáli obietnice o náśieniu niewieśćim/ Że miáło głowę Węzá ſtárégo Szatáná zetrzéć: którzy zátrzymawáli obietnice w Ráiu vczynioną: Náuczáli być iednégo/ y wſzechmogącégo ſtworzyćielá wſzytkiégo świátá/ y rzeczy wſzyſtkich/ widomych y niewidomych. Tego być vczyli B ſprawcą/ y Pánem wſzyſtkiégo ſtworzenia: Od tego/ á nie inſzégo Páná/ vczyli ſzukáć wſpomożenia y rátunku wſzelákiégo: Do niego náuczáli vćiekáć ſye w potrzebách y w przygodách: y od niego/ zdrowia/ máietnośći/ ſzcześćia/ y wobec wſzytkiégo ſye ſpodźiewáć.

Słudzy piérwſzy co ná weſele wzywáli.
Geneſ: 4. ver: 26.
Geneſ: 5. ver: 24.
Geneſ: 5. ver: 29.
Geneſ 6. verſu 8.
Ibidem verſu 9.

¶ Thák Synów ſwoich vczył piérwſzy Oyćiec náſz Jádam/ od którégo náuczył ſye chwalić y znáć Páná Bogá/ Abel ſyn iego świety: tákże y Seth/ wiec Enos/ który począł chwalić Jmię Páná BOgá/ y wzywáć go: Nuż po nim Enoch: po Enochu/ który z Pánem Bogiem chodźił/ y potym ſye nie vkazał/ bo go BOg wźiął/ Był Máthuzalem/ y Oyćiec Noégo Lámech/ ꝛć. A ći byli przed potopem poſłámi BOżymi: Bo LAmech Oyćiec C Noégo/ człowieká ſpráwiedliwégo/ Prorokiem był: á Noe nálazł był łáſkę v Páná Bogá ſwego/ będąc mężem ſpráwiedliwym/ y doſkonáłym w narodźie ſwoim.

Lacwie tedy obáczyć możeſz/ iácy tho ludźie byli/ którzy obietnice zbáwienia ná ſobie zátrzymawáli/ y inſzym iéy vżyczáli: Bo byli ludźie/ którzy chwalili Jmię Páná BOgá/ y wzywáli go: byli ſpráwiedliwi w ſpráwách ſwoich/ pobożni/ y doſkonáli. A iácy ſámi byli/ iákiéy wiáry/ iákiéy cnoty/ iákiéy pobożnośći: tákimi y oné mieć chćieli/ któré do boiáźni Bożéy/ do wiáry y ſpráwiedliwych ſpraw/ nápominali. A tákim ſpoſobem wzywáli wſzytkich wobec/ do weſela znáiomośći/ y wiáry Bożéy.

Kthórzy to ſą co ná wzywánié piérwſzych ſług ná gody przyść niechćieli/ y czym ſye zábáwili.

¶ Ale oni niechćieli Páná Bogá znáć/ vdali ſye zá Kaimowym rodem/ y D zá iego ſpráwámi: wiec ie też Pan Bóg potopem zgłádźić raczył: Zoſtáwiwſzy iedno ośmioro ludźi w Korabiu Noégo/ człowieká cnotliwégo.

Słudzy drudzy co ná weſele wzywáli/ y wtóré wezwánié.

☞ Lecz gdy ſye y z tych ośmiorgá ludźi naród ludzki rozmnażał: nie przeſtał Pan Bóg ſłáć ſług ſwoich/ do znowu rozmnożonégo narodu ludzkiégo/ w którym záwżdy miał poſły ſwoie.

Geneſ: 12. ver: 1.3.
& cap 22 ver: 18.
Gen: 17. v: 10. et 11.

¶ Byli ſynowie Noégo dobrzy/ Sem który y Melchiſedech/ Japhet/ Táre/ Abráhám/ y Loth. Z których potym/ z Abráhámem ſam Pan Bóg rozmáwiáć ſye raczył/ obietnice w Ráiu vczynioną potwiérdźił: znák obrzezánia ná naród iego włożył/ áby go náćéchował/ iż błogoſłáwieńſtwo wſzytkich narodów ludzkich/ z iego narodu miáło ſye narodźić.

Deut: 18. ver: 15.

E ¶ Poſłał potym MOyzéſzá/ Aaroná/ z iáſnieyſzą náuką o Meſſyaſzu w Ráiu obiecánym.

¶ Potym Proroki/ co dáléy to z iaſnieyſzą náuką poſłał/ do Abráhámowégo narodu: którzy wſzyſcy opowiádáli Meſſyaſzá/ vkázowáli go iáko ſye národźić miał/ iáko żyć na świećie/ co czynić/ iáko ćierpieć/ iáko zmartwychwſtáć: A iáko naród ludzki zbáwić y odkupić miał. Thák BOg Oyćiec z przodku świátá tego ſpráwowáć raczył/ wiárę y znáiomość Syná ſwoiégo: á zátym y wieczné w chwale ſwéy/ weſelé wiernym zgotowáć raczył.

Ale niewdźięczność ludzka pokázuie ſye w tych ſłowiéch/ gdźie PAN mówi:

Lecz oni przyść nie chćieli.

Którzy to ſą co ná wzywánie ſług drugich ná gody przyść niechćieli/ y czym ſye zábáwili

☞ Nie tylo że o Meſſyaßowym przyśćiu wiedźieć niechćieli: ále y znáiomość BOgá ſtworzyćielá ſwego opuśćili: ſtworzenié miáſto ſtworzyćielá chwalili: Bogów ſobie náwymyßlali/ którym chwáłe czynili: y miáſto ludu Bożégo/ ludem pogáńſkim ſye ſtáli.

¶ Zydowie zásie/ wybrány lud Boży/ y obrzezániém piątnowány/ záwżdy ſye PAnu BOGV zprzećiwiáli: Báłwany z pogány chwalili: Krew niewinną Proroków y ludźi świętych rozléwáli: á nawięcéy tych Proroków gubili/ którzy im własnie o Meſſyaßu powiádáli.

Num: 14. ver:10.

¶ Ták MOyzeßá naprzód/ który z pośrzodka ich/ być go opowiedźiał/ y który po nim przyść miał Prorokiem/ trochy kámieńmi nie zábili: áż go Pan Bóg ſam obrónić raczył.

Iſaiæ 7. verſu 14. & cap: 35. á ver: 4. ad finem

¶ Ták Izáiaßá/ który Prorokował iż ſye z Pánny narodźić y cudá czynić wielkié miał/ Piłą nápoły przetárli.

Ierem: 31. ver: 22. Ierem: 38. ver: 6.

¶ Ták Ieremiaßá/ który cud narodzenia Meſſyaßá/ nowym cudem opowiádał/ w błotnéy ćiemnicy chowáli/ y w Sáfnas mieśćie vkámienowáli.

Micheæ 5. ver: 2. 3. Reg: 22. ver: 8

¶ Ták micheaßá/ który mieyſce národzenia iego powiedźiał/ w nienáwiśći mieli.

Ioan: 1. verſu 29. Matt: 14. ver:10.

¶ Ták Janá Krzćićielá/ który go pálcem vkazał śćieli zć.

☞ Cóż Pan vczynił/ ten to Król? wzgárdźiłże nimi/ gdy oni wzgárdźili nim? áto bácz dobroć Páńſką/ że ón nie opußcza y onych/ którzy go poniátáią/ y máło oń dbáią: czego ieſt wielé przykłádów iáſnych w Piſmie: że Pan y od niewdźięcznych dobrodźieyſtwá nie oddala. Pełné tego Kśięgi Exodi: gdźie Zydowie/ ſkoro ie Pan Bóg wywiódł z Egiptu przez Moyzeßá/ y przewiódł przez MOrze czérwoné ſuchémi nogámi: áli oni w ßemránie przećiwko Pánu Bogu.

¶ Naprzód ná pußczy Sin/ o pokarm: Exodi Káp: 16. v: 2. 7. et 13. y dał im Pan Bóg mnóſtwo przepiórek/ y mánnę z niebá.

Exo:17. v.3.4. et 6.

¶ Szemráli zásie w Ráffidim o wodę/ áż trochy Moyzeßá nie vkámienowáli: y dał im Pan Bóg wodę z ſkáły.

Ezech:32. v:4. 5 & 38.

¶ W ten czás téż gdy ná pußczy byli/ zábaczyli Páná Bogá y iego wßytkich dobrodźieyſtw: y chwalili ćielcá vlanégo/ BOgiem go ſwym wyznawáiąc: áto PAn BOg vbłágány przez Moyzeßá/ niezgłádźił ludu onégo/ bluźniérców ſwoich: ácz wprawdźie ſkarał ie/ ále ich nie zgłádźił.

Ieſt y inßych przykłádów doſyć w piſmie świętym że PAn BOg tych niezámiátał/ którzy go porzucáli. Ato y tu téż czyni: iż choć wezwani ná gody Syná iego małżeńſkié/ zá poſłánim ſług iego przyść niechćieli: áto

Posłał zás inßé ſługi mówiąc: Powiédzćie wezwánym: otom obiad móy nágotował: woły moie/ y inßé karmné dobytki ſą pobité/ y wßytki zgotowáné potrzeby: pódźćie ná weselé.

Iż PAn BOG często á gęſto/ Proroki iedné po drugich ſłał do niewdźięcznych Zydów/ dáie Chriſtus Pan znáć w tym gdy mówi/ że drugi raz ſługi poſłał/ z tymże vrzędem/ z tymże wzywániém/ y z tymże nápominániém áby byli wdźięczni dobrodźieyſtw Bożych/ á mieli ſye ku Pánu Bogu/ áby gotowáli drógi cnoty y wiáry/ ku Meſſyaßowi przyßłému: którégo przyßćié ym nabliżßé było/ tym téż iáſniéy od Proroków było opowiádáné. Ná oſtátek: Dániel Prorok czás przez tegodnie pokazał przyßćia iego. Dan: 9. v. 25.

A ☞ Ták tedy ten obiad Bóg Oyćiec gotował Synowi ſwemu/ á oblubieńcowi naßému Pánu Jezuſowi Chriſtuſowi.

¶ A co mówi woły/ y karmné dobytki ſą pobité : tedy Proroki ſtárégo Zákonu rozumiéy : którzy iáko wołowie iárzmo ćiężkié/ przenáśládowánia/ y niebeſpieczeńſtwá/ náoſtátek śmierći gwałtowné/ ná ſobie nośili/ dla słowá Bożégo/ y oblubieńcá przyßłégo Meſſyaßá.

Przez woły y dobytki/ co ſye rozumié.

¶ Drugié iárzmo ćiężkié było ná nie Zakon ſam ſtáry/ którégo áni oni/ áni Oycowie ich wypełnić y znośić niemogli: iáko to Piotr S. w Dźieiách Apoſtolſkich dowodźi.

Acto: 15. ver: 10.

¶ Dla tego tedy áby ſye im wßytko vlżyło/ posłáni byli do nich ſłudzy od B Páná Bogá/ y ſłußnie Pan mówić raczy/ że kiedy wßytko gotował/ y náoſtátek kiedy iuż zgotował/ w then czás nie przeſtawał ie wzywáć/ przywiódßy ie pierwéy dobrodźieyſtwy ſwémi do znáiomośći ſwéy. Ale tákowi ſłudzy Duchem Chriſtuſá PAná mówiąc y vcząc / do tego końcá z nienáwiśći złych przyßli/ że ſą pobići/ iáko text Ewányeliéy świetéy świadczy témi ſłowy:

1. Petri 1. ver: 11.

Ale oni zániedbáli y rozeßli ſye/ iedni do wśi/ drudzy ná kupią/ trzeći poimáli ſługi iego/ y włożywßy ná nie potwarz pozábiiáli ie.

Niewdźięczność wielka dobrodźieyſtwá.

C ☞ Widźimy tu troiákié ludźi/ którzy róznie wzgárdźili gody Królá onégo wiecznégo.

Troiácy ludźie wzgárdzáią gody.

¶ Jedni zgołá przyść niechćieli. Pytaß dla czego ? Dawid S. y Moyżeß dáią przyczyny. Moyżeß gdy mówił: Roztyli y ieli wirzgáć : vtuczéni odſtąpili BOgá zbáwićielá ſwégo / ofiárowáli Czártóm / á nie Bogu : Bogom których nie ználi. Nowi y świeży przyßli/ których nie ználi oycowie ich/ zápámietawßy BOgá ſtworzyćielá ſwego. A DAwid záśie w Żołtarzu : Nie vſłuchał lud móy głoſu mégo / y nie przyſtał ku mnie / y puśćiłem ie zá żądzámi ſerc ich/ póydą w wymyſłách ſwoich/ ⁊c.

Deut: 32. à ver: 15. ad 19.

Pſal: 80. v: 12. et 13.

D ¶ Drudzy po tych niezbożnikách nálezli ſye tácy/ którzy nie do końcá wzgárdźiwßy weſela Królewſkiégo / zdáło ſye iákoby przyść mieli : áli potym zániedbáli: á dla chćiwośći tego świátá/ y prac/ puśćili niebieſkié mimo ſye. Naydźie tákich y dźiś doſyć / którzy dobré rzeczy chwaląc/ ſámi gorßych náśláduią.

¶ Trzeći niewdźięcznicy/ którzy nie tylo że wzgárdźili weſelém/ ále y ſługi pobili. Ale którzy to byli/ iużem ie wyßßéy pokazał : Bo to ći byli/ do których Pan to wßytko mówić raczył : to ieſt Żydowie/ y ich Biſkupi/ Kśieża/ Mnißy/ w piſmie vczeni/ Doktorowie/ y ſtárßy Żydowſcy.

E ☞ Ale cóż im ón Pan vczynił ? Powiáda Ewányeliſtá :

A gdy tho Król vſłyßał rozgniewał ſye/ y wyprawiwßy woyſko ſwoie/ potráćił mężobóyce ony / y Miáſto ich zápalił.

Niewdźięczniki Pan karze.

Toć Páná BOgá obraża / gdy nie tylo że łáską iego gárdzą / ále y ſługi iego prześláduią : y gdźie to baczyß/ tám iuż nie wątp w tym / że ón lud táki/ Bożému gniewu poddány ieſt/ y pomſtá Boża nád nim wiśi.

¶ Jáko ſye Pan pomśćił nád Sodomą / Gomorą/ y inßémi miáſty : że Lothá wybránégo iego ſłucháć / y Páná BOgá znáć niechćieli / y iemu lekkość wyrządzáli. Czytay Gene: 19. ver: 24. 25.

¶ Jáko nád Jeruzálem/ y obywátelmi iego. Czytay wykład Ewányeliéy

Niedziele dziesiątéy po świetéy Tróycy: tám óbaczyß/ iáko ſkaráni ſą.

A

Ludźie POgáńſcy poſpolićie biczmi BOżymi ſą nád nami.

☞ A iż zowie Rzymſkié woyſko/ ktore Pogáńſkié było/ woyſkiem ſwoim/ dla tego to czyni: Ze ná ón czás Rzymiánié puſtoßąc Miáſto Jeruzálem/ byli exekutormi y ſługámi ſpráwiedliwości Bożéy: Bo krew niewinnie rozlana/ wołáłá ták długo do Páná Bogá o pómſte ná Zydy/ áż ieſt pómßczoná ſowićie od Rzymiánów: ktorzy ſpráwiedliwosć BOżą nád nimi/ y miáſtem ich/ tákże nad wßytką ziemią wykonáli.

Wola krew niewinnie rozlana do Páná Bogá o pomſte. Gene: 4. verſu 10.

Ablowá ná Káimá czytay też 4. Reg. 21. verſu 16.

Iſaiæ 10. verſu 5.

¶ Ták też v Jeremiaßá Proroká/ Królá Bábilońſkiego Nábuchodonozorá Pogániná/ zowie ſługą ſwym. Jere: 25. ver: 9. Przeto/ iż laſką gniewu iego był/ y okrućieńſtwem ſwoim/ gniewu Bożégo nád wyſtepnymi był Exekutorem.

B

¶ Tak y dźiś przez Turká: kiedy Pan Bóg nas złé Chrześćijány karze: tedy woyſkámi ſwémi nas karze: bo ie ná nas przepußcza/ y złośći náßé przez nie karze/ mßcząc ſye nieprawośći náßych/ á vkracáiąc ſwowolnośći náßych.

☞ Pátrzmy co ſye potym ſstáło/ zaż niewdźięcznośćią Zydów/ wniwecz ſye obróćiło ono weſelé? Nié. Niechce Pan áby dármo weſelé vczynił. A przeto mówi:

Rzekł potym Król sługom ſwoim: Weſeléć ieſt zgotowáné/ lecz wezwáni nie byli godni.

C

Trzećié wezwánié ná weſele zgotowáné.

Potrzeći raz/ ná zgotowáné weſelé Pan ſtára ſie o ty/ ktorzyby go z nim vżywáli. Ale gdy proßeni y wezwáni niechćieli/ y zámießkáli: cóż PAn y Król ón vczynił? áco rozmáwiał ſye z ſługámi: to ieſt/ z Apoſtoły/ ktorzy iuż naród Zydowſki po Prorokách/ do chwały Bożéy/ y wiáry prawdźiwéy Chriſtá oblubieńcá náwracáli. Lecz niebyli godni y tego Apoſtolſkiégo poſelſtwá/ iáko do nich PAweł S. Aktu: 13. v. 46. mówił: Wam potrzebá było pierwéy/ przepowiádáć ſłowo BOżé/ ále że ie od śiebie wyganiaćie/ y niegodnymi oſądźiliśćie ſye być żywotá wiecznégo: otóż my obracamy ſye do pogánów. Ták Pan Bóg czynić raczy: chce áby były gody iego nápełnioné: otóż kiedy iedni wzgardzáią/ do drugich przenośi: á iáko Jan świety Krzćićiel mówi: Jż ták ieſt mocny Pan Bóg/ iż z kámieni czyni Syny Abráhámowé: co iednák y vczynił/ kiedy z pogánów grubych/ y zákámiáłych/ poczynił wierné wybráné ſwoie. Przeto Pan á Król wieczny/ Bóg náß poruſzony niewdźięcznośćią onych ktore pokarał/ każe ſługóm áby ſkąd indąd weſelé iego nápełnioné było/ mówiąc:

D

Matth: 3. verſu 9.

JDźcież tedy ná rozliczné drógi/ á ilé ichkolwiek naydźiećie/ wzówćie ná weſelé.

☞ Ale pytałby podobno/ gdyż PAn mówić raczy: wezwáni niebyli godni: czy ſye znáyduie kto godny miedzy ludźmi/ ktoryby godnémi poſługámi ſwémi/ miał ſobie záſłużyć weſelé żywotá wiecznégo?

E

Jeſli ludźie ná świećie godnémi poſługami ſwémi/ mogą ſobie zaſłużyć Króleſtwo wieczné.

Ná toć ták odpowiém: iż żaden ſam z śiebie godźien być niemoże Króleſtwá wiecznégo y iego weſela bez łáſki miłégo BOgá/ y iego rátunku. Łácwie zá łáſką miłégo Bogá nas vprzédzáiącą/ godnosć náßę poznáć: ábowiém gdy nas Pan Bóg vprzédza przez ſług ſwoich nápominánié/ przez poſelſtwo Ewányeliéy świetéy/ przez ofiárowánie łáſki ſwéy: á my to przyymuiemy wdźięcznie/ vprzéymie ſye do tego mamy/ co Pan Bóg chce po nas miéć: pewny znák ieſt/ że godnosć w nas ieſt lepßa niż w onych/ ktorzy tymi Bożémi dáry gárdzą/ ſługi Bożé gnębią/ łáſkę Bożą pomiátáią/ y Ewányelią ſye hydzą: Bo w tych/ ktorzy wdźięczni ſą dárów Bożych/ vfnosć y wiárę ſwą w nim pokłádáią/ ma miłośierdźié Bożé mieyſce/ ma mieyſce

A łáſká iego vprzedzáiąca: y dla tego godnymi ie Pan zowie: nie z nich / ále z dáney łáſki ſwey/ z ktorey potym y tę godnosć ktorą w nich ſprawuie/ y záléca/ y koronuie.

Ale to złé ná nas/ co tu o drugich Ewanyelia mówi: Ze do łáſki Bożey ábyſmy ią otrzymáli/nie tylo niechcemy/ ále ią wzgardzamy: á wzgárdźiwſzy / zániedbawamy: gdy więcey świátu niż Pánu BOgu służymy: o ciáło więcey niż o duſze ſye ſtáramy/ roſkazánia iego ſobie nie vważamy: woley iego dotknąć ſye niechcemy: słowá iego nie ſłuchamy: y dróg iego nie náſláduiemy. A Pan mówi: Náwróććie ſye ku mnie / á ia tákże náwróce ſye do was. Y ná drugim mieyſcu: Náwróććie ſye do mnie we wſzyſtkim ſercu wáſzym/ á nie będzie wam ná vpadek złość. Y ná trzećim: Jeſli ſye náwróciſz/náwróce ia ćiebie. Y ieſzcze Jzáiac 45. ver: 22. Náwróććie ſye do mnie/ á zbáwieni będźiećie. Potrzebá człowiekowi ſmyſły ſwé obrácáć ku PAnu y ku woley iego / proſząc o łáſkę / y o wſpomożenié: potrzebá záwżdy mieć ony słowá przed oczymá: Ze ſtworzył nas Pan Bóg bez nas / ále nas nie zbáwi bez nas.

Zacha: 1. verſu 3. Ioel 2. v: 12. & 13. Ieremiæ 15. Iſaiæ 21. verſu 12.

AVguſtini Sententia.

¶ Co tedy tu Pan niewdźięczné niegodnymi zowie: tedyć zátym obáczyć możeſz: wdźięczné dárów ſwoich / godné być weſela ſwego rozumié. Ale iż tákich wdźięcznych nie było/iuż do poſpolitégo gminu śle ſługi: y roſkazał/ C áby zewſząd zbieráli ludźie ná weſelé iego / mówiąc: Jdźćie ná rozdróżé / á wſzytkich wzówćie ná gody.

☞ Wezwáni Zydowie/zárzućili Páná/ więc ie też Pan zárzućił: á ná to mieyſce / kazał bez bráku ná weſelé ludźie Pogáńſkié / w káżdym narodźie wzywáć: A to w ón czás / kiedy do Apoſtołów mówił: Jdźćie po wſzytkim świećie / opowiádayćie Ewányelią wſzemu ſtworzeniu (rozumnému): kto vwierzy/ á okrzći ſye/ zbáwión będźie.

Mar:16. v:15. et 16 Kogo y które Národy wzywáli ſłudzy trzeći na zgotowané weſelé.

Wielka náſzá poćiechá/ że Pan nas pogány do weſela wezwał/ gdyſmy iemu tego nigdy nie záſłużyli.

D **Y wyſzedſzy ſłudzy/zgromádźili wſzyckié które ná‑lezli / złé y dobré: y było nápełnioné ono weſelé oněmi śiedzącymi.**

☞ Z poſpolitégo gminu / złych y dobrych / Apoſtołowie zgromádźili Kośćiół Pánu BOgu / Królowi oněmu / który Syná ſwego dał oblubieńcem temu tho Kośćiołowi: A vczynili to ze wſzytkich w obec ludźi / które z strony dobrey wiáry/ do ktorey ie wezwano/ zowie dobrémi: á dla grzéchów ich / zowie ie złémi. Bo then dwór Boży / máiąc w ſobie złé y dobré/ do tąd E trwáć muśi/ áż łopátą wieiątką/wyczyśći gumieniſko ſwoie Pan/ który pſzenice weźmie do ſtodoły ſwoiey / á plewy ſpali ogniém nieugáſzonym. Ták to tedy być muśi pomieſzano w Kośćiele: A co więcey / że ono nárzekánié Habákukowé záwżdy muśi być ná świećie/ iż źli przewodzą nád dobrémi. bo ták nárzeka Prorok mówiąc: Czemu nie pátrzyſz Pánie BOże ná té / którzy źle czynią? á milczyſz gdy pożyra bezbożny ſpráwiedliwſzégo niżli ſam? ꝛc.

Kośćiół BOży ma w ſobie złé y dobré ludźi.

Matt: 3. verſu 12.

Habac: 1. ver: 13.

¶ Może też rozumieć mieyſce to Ewányeliey/ gdźie zowie dobré y złé/ ná weſelé zgromádzoné / wedle świátá tego báczenia / iż ácz pogáńſki lud bez dobrey wiáry / dobrym być niemógł / bo w báłwochwálſtwie żywiąc / złym był wobec: Lecz iż tu dobrémi zowie niektóre/ tedy o onych to może być rozumiano / o których Páwel Swięty do Rzymiánów mówił: Którzy ácz Zakonu niemieli / ále sámi ſobie Zakonem byli/ czyniąc to z przyrodzenia/ co Zakon vczył y roſkázował: á ći względem onych/ którym Zakón przyrodzony

Miedzy Pogány náydowáli y podźiś náyduią ſye ludźie godni weſela tego. Rom: 2. ver: 14.

nie roſkázował/ iedno ſwa wola ; mogli názwáni być dobrymi : iácy byli/ Rzezániec Murzyńſkiéy Królowéy Kandácys / y Podſkarbi iéy : Jáki był Korneliuß Setnik w mieście Joppe : iácy y ono byli/którzy prosili Apoſtołow Andrzeiá/ y Philipá/áby im Páná Chryſtuſá pokazáli/bo go prágneli widźieć: ci ácz Zakonu niemieli/ obietnic niemieli/iednák do znáiomości Bożéy przychodźili/ y dobrymi cnotliwymi ludźmi byli.

Acto: 8. ver: 27. & ca: 10. v:1. et 2. Ioan 12. v:20. et 21

¶ Z dobrych tedy y ze złych / bowiący ná świećie KOśćiół Boży/ przez Apoſtoły/y ich namiáſtki Kaznodźieie/ Biſkupy / Paſtérze y Doktory/ ieſt y bywa zgromádzony. Ale pátrzmy dálßéy ſpráwy tego Królá / którego to było weſelé.

Wßedł potym Król chcąc oglédáć gośćie ſwoie/ y vyzrzał tám człowieká nieubránégo w odźienie weſelu przyſtoyné.

☞ Acz Pan y Bóg náß/ záwżdy ná ſpráwy náßé pátrzy/ y żadna rzecz nie ieſt ſkryta przed oblicznośćią iego : iednák záchował káżdému czás oſobny/ áby ſtánął przed nim/y pokazał iáko ſye tu rządźił/w tym zgromádzonym Kośćiele iego/ przy ſtole Ewányeliéy świetéy/ zá potráwámi dobrodźieyſtw oblubienicá ſwego JEzu Chryſtá. A ten czás nie inßy/ iedno czáſu káżdégo śmierci będźie : gdźie ſwego káżdégo gośćiá PAn ogląda ſądem ſwym/ y ſpraw iego rozeznániém : bo odkryią ſye tám táiemnice ſkryté y ćiemné/ y obiáśnią ſye rády ſercá káżdégo. Ale iákim to ſpoſobem będźie/ czytay v S. Páwłá / ktory ták mówi : Státut ieſt wßytkim ludźiom vmrzeć : á potym ſąd. Vkázuie tenże PAwel S. iáki ma być ſąd káżdému po śmierci/ gdy mówi : Gdy ziemſki dóm náß tego mießkánia zepſowány będźie/ tedy mamy dóm wieczny w niebieśiech : Bo póki ieſteſmy w tym ćiele / pielgrzymuiemy od Bogá. Otóż dobrą wolą mamy: raczéy pielgrzymowáć z ćiáłá/ á być obecnie z Bogiem. Gdy tedy pokázuie Páwel S. że po pielgrzymſtwie z ćiáłá naßégo/ mamy być z Pánem Bogiem : tedy dáie znáć/ że záraz mamy ſie ſtáwic przed Páná Bogá ná táki ſąd : álbo ábyſmy znim żyli/ álbo ábyſmy ſpráwiedliwość iego vználi : ktoréy ſpráwiedliwośći BOżéy wizerunk ieſt w Lázárzu y w Bogaczu / iż obiemá wedle ſpraw ich zapłátę dáć raczył / ſkoro duße ich z ćiał ich wyßły.

Psal: 32. versu 13. Hebræ: 4. ver: 13.

Kiedy y którégo czáſu Pan BOg przyydźie gośćie ſwé oglédáć.

1. Cor: 4 versu 5. Hebræ: 9. ver: 27. 2 Cor: 5. v. 1. 6. et 8.

Luc: 16. v: 22. et 23.

¶ Chceßli też tu rozumieć y ón ſąd powßechny/ iż ná on czás ogląda Pan wobec wßytki gośćie ſwoie/ które tu ná weſelu Ewányeliéy/w Kośćiele ſwoim miał : iż tám ogląda odźiané/ y nágié. Odźiané w odźienié cnót dobrych/ przyobleczoné w miłość Bożą/ y w życzliwą vprzéymość bliźniégo. Ogląda ſpráwy wßytkich dobré/y złé : Ogląda którzy tylo imieniém Chrześćiiánie byli/ á ſkutek żywotá Chrześćiiáńſkiégo dáleko od nich był/ ꝛc. O czym krótko Pan náß v Jána świętégo opowiedźieć raczył/ wykłádáiąc nágość/y vbiór wßytkich/czáſu onégo dniá oſtátniégo/w tych ſłowiech/gdy mówił : Póydą ći którzy dobrze czynili/ná zmartwychwſtánié żywotá : A ći lepak/którzy źle/ ná zmartwychwſtánié ſądu/ y ná wieczną mękę. Math: 25. ver/ 46.

Ioan: 5. versu 29.

Tákieć tu wßyſtki ten ieden znáczy / ktory nie miał odźienia godnégo ku weſelu : Tákié mówię/ które Chryſtus Pan złymi zowie/ ze złych ſpraw ich/ zá które oni karáni być muſzą / wedle Dekrétów iuż vczynionych przez PAná w Piſmie Ewányeliéy świętéy.

Dla czego PAN BOG ludźie złé przyiaćiołmi zowie.

☞ Aleby rzekł : Gdyż dla złych y nie Chrześćiiáńſkich ſpraw/ oſądzon ieſt ná męki/y związánié wieczné : Czemuż go przyiaćielem zowie? Nie godźien był weſela: iákoż godźien był zwan być przyiaćielem? Bo mu mówi Król:

Przyiácielu/ iákoś ty tu wszedł:

Jáko Bogacz potepiony zwał w Piekle bedąc Abráhámá Oycem: przy-
czyna/ iż był z liczby wiernych onych/ ktorych był Abráhám w wierze Oycem.
Ták złego Chrześcijánina Pan Bóg/ nie brzydźi sye przyiácielem zwáć/ z przy-
rodzoney dobroći swéy/ y ztąd/ że go zna przez wiare / ktora iest w Pánie Jezu
Christcie. Mówi tedy : Przyiácielu/ wedle wiáry/ przez ktorąś mie znał/ któ-
regom miłował/ iáko stworzenié moie: Alés ty mnie wzgardził. Vstá twoié
okwitowáły w złości / á iezyk twóy mówił zdrády. Miałes w nienawiśći
kárnosć / porzuciłes w thył słowá moie. Jeslis widźiał złodźieiá / bieżałes z
nim / á z cudzołożniki cząstká twoiá byłá : zákładałes zgorszenié inszym: tos
czynił á milczałem. Mniemałes złosniku / żebych był tobie podobien ? Otóż
kárác ćie bede / y postánowie przeciwko tobie oblicznosć moie / etc. Który
tedy tákim bedźie/ iáko go tu pismo konterfetuie/ten nie bedźie miał odźienia
do wesela godnégo/ ácz bedźie członkiem Christusowym/ dla wyznánia wiá-
ry/ y imienia iego: Ale iż wiáre miał vmárłą od ożywiáiących vczynków/ tedy
go potkáią té słowá : Jákos tu wszedł/

Luce 16. ver: 24.

Psal: 49. á ver: 17. ad 22.

Iacobi 2. ver: 26.

Nie máiąc odźienia godownégo:

☞ Rozmyslaymysz záwżdy człowiecze Chrześcijáński ty słowá sámi v
śiebie : A ilékroć nas sumnienié násze o co hámuie/ álbo karze / że nie práwie y
niesłusznie co czynimy / pámietaymy/ że przez to trácimy odźienié onego wie-
cznego wesela : A tráći ie w nas / Pychá / łakomstwo / nieczystotá/ obżár-
stwo/ gniew niezmierny á szkodliwy przećiwko bliźniemu / zazdrość/ mól ón/
który gryźie człowieká z cudzégo dobrégo szczęśćia : tákże y lenistwo ku Bo-
żéy służbie. Jáwneć są vczynki ćielesné/ ktore Páweł swiety obiáśnia Gal-
lát : 5. Nieczystotá/ wszeteczność/ Bałwochwálstwo / czáry / nieprzyiáźni/
swary/ nienawiśći/ zwády/ niezgody / rostárgnienia/ pijánstwá / zazdrośći :
y tym podobné/ ktorem wam opowiádał / y opowiádam : Ze ći ktorzy tákié
rzeczy dźiáłáią/ Królestwá Bożégo nie dostąpią.

¶ A pytasz/ ktorzysz są Christusowi ? Tenże Páweł swiety ćiebie vczy/ gdy
mówi : Ci są Christusowi/ ktorzy godowné odźienié máią : ktorzy ćiáło swo-
ie vkrzyżowáli/ z grzéchy y z namietnośćiámi : ktorzy máią owoc Duchá S.
który iest/ Miłość/ rádość/ ćichość/ ćiérpliwość/ mierność / wiárá/ dobro-
tliwość/ niepopedliwość/ wstrymiezliwość/ dobroć/ y czystosć/ etc. przećiw-
ko tákim nie iest zakon.

Przez co człowiek tráći odźienia przystoynego y godnego wesélu Bożému.

Galat: 5. á ver: 19. ad 22.

Które záśie są odźienia przystoyné y godné wesela Bogá wszechmogącego.

Galat: 5. ver: 24.

Gal: 5. v: 22. & 23.

Té cnoty były w wybránych PAńskich : y przeto mieli odźienié godóm
Bożym godné / mieli y wiáre PAnu Bogu godną : który ácz vczynków / y
dób: nászych nie potrzebuie / ále przedsie godnymi nas miéć chce ; Zebysmy
świetobliwie / trzéźwie / spráwiedliwie / pobożnie żyli ná tym świećie : Aby-
smy w tym pokázowáli / żesmy onégo świetégo Páná stworzenié / który sye
w złośći nie kocha : który nas stworzył dla vznánia swego w dobrych vczyn-
kách/ ábysmy w nich chodźili.

Psal: 15. versu 2.

Titum 2. versu 12.

Psalm: 5. versu 5.

Ephes: 2. ver: 10.

Miéymysz tedy w nienawiśći grzéch/ stráchaymy sye go/ czyńmy owoce
Duchá świetégo : tedy wiérzmy/ że nie bedźiem obnáżeni od odźienia godné-
go / do wesela żywotá wiecznégo : ná pytánié Páńskié czásu dniá sądnégo/
wstydźić sye nie bedźiemy/ niemymi nie bedźiemy / iáko sye ten nieborak stał
niemym/ o ktorym Ewányelia powiáda :

A on zámilkł.

Ani nas potkáią té strászliwé słowá / które tu słyszymy : Ze .

Roſkazał Król sługóm: Związawſzy go zá nogi y zá rece/ wrzućcie go do zewnetrznych ćiemnośći.

Matt: 25. ver: 41.

☞ Stráſzliwy dekrét / który ná drugim mieyſcu krótko PAn powiedźiéć raczył/ w ty ſłowá: Y rzecze tym ktorzy ná lewéy ſtronie bedą: Idźcie przekleći ná wieczny ogień/ który zgotowan ieſt Diabłu/ y Anyołóm iego. V goſpodarzá czeſnégo w domu/ widźimy/kto ſye nieprzyſtoynie záchowywa/ bywa z domu wypedzón: cóż rozumieſz o goſpodarzu onym wiecznym/ który żadnéy rzeczy plugáwéy y nieczyſtéy nie lubi / aby miéć miał plugáwé w domu chwały ſwéy? być to nie może.

Iáką kaźnią bedą karáni ći.

Co znáczy przez związánié rąk.

¶ Cóż tedy tym/y tákim plugáwym czynić każe? każe rece piérwéy związáć. Co to ieſt? ábowiém iuż tám żaden vczynków ſpráwiedliwośći czynić nie bedźie mógł/bo iuż czás záſługi minie/przeto iuż iákoby rece związáné bedźie miał: popráwić ſye też niemoże: názad do błogoſłáwieńſtwá wróćić ſie nie może: przeto y nogi káżdégo ták oſądzonégo/ bedą iákoby związáné: bo ná wſtécz trudno/ gdyż miedzy potepionymi y zbáwionymi/ wielká odchłań ieſt/iż iedni do drugich przéyśc nie mogą. Wiec który iuż áni zbáwienia ſwego bedźie mógł ſpráwowáć/ áni od mąk y ſkaránia Bożégo bedźie ſye mógł vchrónić/ tedy właſnie Ewányelia pokázuie: że iákoby nogi y rece były im związáné.

Lucæ 16. ver: 26.

Co znáczy wrzucenie do ćiemnice.

¶ Wrzucenié wćiemnośći co znáczy/przypátrzyć ſye potrzebá. Abowiém kogo tu słońce łáſki Bożéy we wnątrz nie oświécáło/ trudno go słońce Bożéy chwały ma oświécić: kto tu dobrowolnie odganiał od śiebie słońce ſpráwiedliwośći Chriſtá Páná/ y náuke iego / muśi rad nie rad ćierpieć potym Szátáńſkié ćiemnośći: iáko ich vczuł / y czuie bogacz roſkoſznik / Luce 16. v. 23. kto tu bluznił ſtworzyćielá ſwego Bogá: kto im gárdźił: kto BOgá Oycá/ y SYná iego iednourodzonégo rozdźiélał / 1. Ioan: 2. v. 22. et 23. Przał Oycá y Syná/ 2. Ioan: 1. v. 7. Który niewyznawał żeby Chriſtus przyſzedł od Bogá Oycá ná świát/ iáko ſam o tym mówił: Wyſzedłem od Oycá/y przyſzedłem ná świát. Y ná drugim mieyſcu: Iam wyſzedł z Bogá/ y przyſzedłem/ ⁊c. Táki iż Antichryſtem ieſt/ náuke Antichriſtowéy wiáry máiąc/ świátłośći / która ieſt Chriſtus / niema: á téy świátłośći niemáiąc/ w ćiemnośći iść muśi: á té ćiemnośći rozumiéy być meki piekielné/ któréć Ewányelia pokázuie z Dekrétu ſądu oſtátniégo Chriſtá Páná témi ſłowy:

1. Ioan: 4. v: 3. & 9.

Ioan: 16. ver: 28.

Ioan: 8. verſu 42.

Gdźie bedźie płácz y zgrzytánie Ząb.

Lecz gdy ſłyſzyſz iáka tám nedza/ y iáka wielkość mąk/ ſtrzeżże ſye proſzę y ſtáray ſye Páná Bogá proſząc/ ábyś vść mógł wiecznégo támtego płáczu y zgrzytánia Ząb: w których ſłowiéch / okrutność vtrapienia rozumiéy / y wielkość mąk tych / które Pan Bóg oſtátnim potepieniém pokáráć bedźie raczył: którégo rácz nas Pánie Boże Oycze/przez záſługe Syná twego/ któregoś dla zbáwienia náſzég zeſłáć raczył/ Iezu Chriſtá/rácz záchowáć/Amen.

Co ſye rozumié przez zgrzytánié ząb.

Zámykáiąc Ewányelią Pan náſz ták mówić raczył:

Abowiém wiele ich ieſt wezwánych / ále máło wybránych.

☞ Támowá Páńſka dwie rzeczy w ſobie zámyka: Naprzód / miłośierdźié y dobroć Páńſka ſye pokázuie: z którégo to miłośierdźia/ wielé ich wzywa do vznánia ſwego. Potym pokazuie niewdźieczność tych / których do śiebie/ y do poznánia ſwego powoływa: którzy chełpiąc ſie z tego/ że wezwáni ſą/ imie tylo Chrześćijáńſkié máią / á ſkutku iego niemáią: ſłowy wy-

Titum 1. verſu 16.

znawáią/ że

A znawáią że Bogá znáią/ á prza ſie go ſpráwámi/które tu ná świecie/ roſpuſtny ich żywot pokázuie : á po żywocie/ ſąd Páńſki vkaże : Bo Páńſkié słowá zmienić ſye nie mogą / iż z owoców dobrych dobré drzewo poznác : Tákżetéż y człowieká każe poznáwáć.

Matt: 7. verſu 17.
Ibidem verſu 16.

¶ Ale iż Pan Chriſtus/dwákroć v Mátheuszá S. té słowá iednáko powtárzać raczy : Raz/ gdy wzywał do winnice próżnuiące/ y zapłáte im zá robote dawał. Math: 20. ver: 16. A drugi raz tu w téy przypowieści dźisieyszéy Ewányeliéy. Tedy poznáć káżdy może w tych słowiech : Wielé ieſt wezwánych/ále máło wybránych : Że Pan dawał znáć : iż w Kośćiele iego/ácz wielé ludzi wiernych ieſt/ przedsie nie wszyſcy do onéy wiecznégo weſela wybráni ſą.

B ☞ Cóż tu tedy ieſt ? Czy PAná Bogá praca/ o ludźiéch nie iednáka ieſt ? Co to ieſt/ że iedny wzywa/ á zá wybráné ich nie ma ? Druga cześć záśie wiecéy miłuie/ y wybránémi ie ſwoimi mieć raczy ? Bedźiem thedy piſáć tu o tym/ iáko Pan Bóg wszechmogący / w obrániu / álbo w przeyźrzeniu ſwoim/ ma iedny wybráné/ á drugié wezwáné tylo : Zowią to po Láćinie/o czym chcemy piſáć/

PRÆDESTINATIO.

C Ale mi podbno rzeczesz / Piſmo mówi świeté : Wyższych rzeczy nád ćie nie szukay/ á mocnieyszych ſye nie báday : o tym záwżdy myśl / coć Bóg roſkazał/ á w iego ſpráwy dwornie ſye nie wdaway.

Eccleſ: 3. ver: 22.
De prædeſtinatione, álbo o przeyzrzeniu Bożym.

Jeſtći to prawdá/ żeć w táiemné Boſkié ſpráwy/ niebeſpiecznie ſye człowiekowi wdáwáć/ miedzy którémi Praedeſtinacio / tho ieſt Przeyźrzenié/ ieſt ſpráwá táiemna y niedoszła BOża. Lecz iż rzecz ieſt potrzebna dla wiernych / ku ich poſileniu o tym mówić : słuszna rzecz / to co z Piſmá świetégo bedźiem mogli / ábyſmy pokazali / iáko the praedeſtynácyą v ſiebie vważáć mamy/ przećiwko onym/ którzy ták rádźi mówią : Oby Pan Bóg chćiał/tedy bych ia był dobry/polepszyłbych ſpraw y żywotá ſwégo : ále ták mie Bóg mieć chce. Tákże y przećiwko owym / co téż powiádáią : Jeſlim wybrány/

D tedy bym niewiém co złe czynił / obróći tho Pan Bóg w dobré. A ieſlim wezwány tylo / tedy bym niewiém co dobrégo czynił / nie pomoże mi to nic do zbáwienia. Tákći wiec y myśli człowiecze záwodzą ſye/ y mowy tákié miedzy ludźmi bywáią : Ktore dawno o tym poczełá ſye zwádá / ieszcze miedzy Kaimem y Ablem : bo choc ich iedno dwá było / przedsie ieden był wezwány do znáiomośći Bożéy tylo : A drugi wybrány/y wezwány/ iáko Abel: o co y zábit od Kaimá. Tóż ſye może pokázáć z Ezau / y z Jákobá ſynów Jzáákowych / którégo PAn Bóg vmiłowawszy / dał mu z iednégo máćierzyńſkiégo żywotá dwu ſynów / z których iednégo vmiłował Jákobá / á Ezau nienayźrzał: o co Ezáu Jákobá zábić chćiał. Gen: 27. ver. 41. Dźiwna to ſpráwá

Jáko dawno záczełá ſye zwádá o to przeyźrzenié Boże miedzy ludźmi.
Gen: 4. v: 4. & 8.
Geneſ: 25. ver: 25.
Rom: 9. verſu 13.
Geneſ: 27. ver: 41.

E miłégo Bogá. Páwel świety o tych dwu bráćiey mówi : że ieszcze niż ſye byli národźili/ ieszcze áni dobrze / áni źle czynili / tylo áby obránié y poſtánowienié Bożé trwáło ; ieden był Pánu Bogu miły/ drugiégo nienáwidźiał: á tego ſye nie dáią insze przyczyny/ iedno iż to wola świeta iego byłá/ któréy ſye żaden ſprzećiwić nie może.

Mala: 1. v: 2. & 3.
Rom: 9. v: 11. & 12.
Wywód doſtáteczny czemu PAN Bóg ták albo ówák to álbo owo vczynić raczył.

Rzecz tedy pewna ieſt/ iż ſye ony słowá záwżdy pełnią / które mówił do Moyzészá/ Exo: 33. ver: 19. Smiłuie ſye nád tym / którégo mi luto ; á miłośierdźié pokaże nád tym/ nád którym ſye smiłuie.

☞ Pytaymysz tedy którzy to ſą / nád którémi Pan BOg miłośierdźié

> Ktorzy to ſą nád ktorymi P. Bog okázuie miłoſierdzie ſwoie.
> Coloſſ: 1. ver: 18.
> Matt: 17. verſu 5.

pokázuie ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

¶ Ja inßych pokázáć nie mogę/ iedno té/ ktorzy ſłucháią głoſu Ewányeliéy świętéy: Bo kto wiárę Ewányeliéy świętéy ma / ieſt członek Chriſtuſow. A zátym / iż członek onéy głowy ieſt / podoba ſye Pánu Bogu ze dwu przyczyn. Przodkiem: Iż członkiem ieſt iednourodzonégo Syná BOżégo. Potym: Ze onégo ſłucha/ ktorégo Bog Oyćiec ßucháć kazał/mowiąc: Tego ſłuchaycie. Podoba ſye Pánu Bogu y przeto: że obietnicóm niezmiernym BOżym vfa / w ktorych on wolą ſwą práwie wyráźił: bo Ewányelia ſkarb ieſt obietnic Páńſkich: y kto Ewányeliéy wierzy/obietnicóm Páńſkim wierzy/ ten wierzyć ma niewątpliwie.

> Ioan: 6. ver: 40.
> Rom: 3. verſu 22.

Wielkié tedy ieſt miłośierdźié Bożé nád onymi / ktoré przywiódł do vznánia Syná ſwégo Jezu Chriſtá / y Ewányeliéy iego: gdyż dla tego zeſłał Syná ſwégo ná świat/ Joan: 3. ver: 16. áby káżdy/ ktory weń wierzy nie zginął/ ále miał wieczny żywot. A to ieſt wola Bogá Oycá: áby káżdy ktory w Syná wierzy / miał żywot wieczny. Tho mówię ieſt powßechné łáſki Bożéy obiecánié/ w wierze Páná Chriſtuſowéy. Joan: 3. ver: 16. Iż ktoby weń wierzył/ áby nie zginął. Pytaß/ czemu? Páweł święty dáie przyczynę: iż ſpráwiedliwość Boża ieſt we wßytkich/y nád wßytkimi/zá wiárą w Páná Jezu Chriſtá: A przeto káżdy / ktory weń wierzy/ Act: 13. ver: 39. bywa vſpráwiedliwión.

> Co zá znák ieſt przeyźrzenia Bożégo iż człowieká zbáwić ma.

Wielki tedy wſtępień káżdy Chrześćiiánin ma/ do miłośierdźia Bożégo y do ſmiłowánia iego: wielki znák do przeyźrzenia żywotá wiecznégo / gdy wierzy prawdźiwie w Páná Jezu Chriſtá. Bo święty Páweł ták nas vczy/ Rom: 8. ver: 30. Ktoré przeyźrzał/té y wezwał: á ktoré wezwał/té y vſpráwiedliwił: á ktoré vſpráwiedliwił/ té y vwielbił. Pátrzayże co ſye z námi dźieie dla Syná Bożego/ ábowiém ieſli Pan Bog ieſt ták miłośćiwym Pánem: Rom: 11. v. 32. iż zámknąwßy wßytko pod grzéch/áby ſye nád wßytkimi ſmiłował: niechcąc áby kto zginąć miał: cóż rozumieß iáka iemu prácá/ iákié ſtáránié/ o ſwoich wiernych? Mieymyß tedy pewny znák/ że mamy przeyźrzenie Bożé do żywotá wiecznégo/wiárę náßę/ktora ieſt w P. Jezu Chriſtá: iedno wiárę zupełną / á nie odmienną: bo iáko zły grunt pſuie wßytko budowánié / ták zła wiárá do żadnéy rzeczy w ſpráwach Bożych/ nie ieſt pożyteczna.

> Kto ieſt wezwánym do wiáry Chrześćiiáńſkiéy ten też wybránym.

Piękna to thedy człowiekowi Chrześćiiáńſkiemu wiedźiéć / że zá wiárą práwą w PAná Jezu Chriſtá / ieſt pewnie náznáczón do żywotá wiecznégo: przeyźrzan do chwały wiecznéy: wezwan do vſpráwiedliwienia / á potym y do vwielbienia. A tu káżdy wiedźiéć może że żaden iuż być nie może wybránym iedno ten/ktory ieſt wezwánym do wiáry świętéy Chrześćiiáńſkiéy.

Juzeſmy ſye dowiedźieli/ ktorzy máią pierwßy plác w przeyźrzeniu Bożym/ do zbáwienia wiecznégo.

☞ Lecz Ewányelia mówi o wezwánych/ to ieſt o wiernych: że nie wßyſcy ſą z nich wybráni.

> Czemu nie wßyſcy wezwáni ſą wybránymi.

¶ Tu wątpliwość rośćie: czemu nie wßyſcy wezwáni/ ſą wybránymi? Ale y ná to łácwia odpowiedź: Bo Kośćioł Chriſtuſów / ma dobré y złé/ ábowiém iż ich wielé ieſt/ ktorzy rozumieią być doſyć do otrzymánia zbáwienia wiecznégo/ być w liczbie wiernych: á żywot niepobożny wiodąc nie tylo z Ewányelią / ktorą wyznawa niezgodliwy / ále y zpoczćiwym nie może być porównany wedla świátá: tedy złym żyćiém ſwoim / odſtępuiąc od wezwánia ſwego Chrześćiiáńſkiégo / ſtáwáią ſye iáko vſchłé gáłązki / w świéżym drzewie: to ieſt w Kośćielé Chrześćiiáńſkim. Wezwánych tedy winá ieſt/ że ſye odłączáią: á odłączáiący ſye/ wiárę mártwemi vczynkámi/ w ſobie v-

marzáią:

A marzáią ⁏ która mdłą á nikczemną máiąc/ vßymá tylo Ewányeliéy/ y obietnice Bożych ſłucháią/ á pożytku żadnégo z nich nie odnoßą.

Grzéch to tedy czyni/ iż wezwáni/ wybránymi nie bywáią. A Pan Bóg że nie ieſt przyczyną grzéchu : tedy też nie ieſt y onym przyczyną / którzy giną przez grzéch. Bo áby Pan Bóg był prożen od przyczyny grzéchu człowieczégo / tedy oznaymił wolą ſwoie człowiekowi : áby znał y wiedział / dróge y wolą Bożą : á znáiąc y wiedząc ią / iéy náśládował/ iéy ßukał/ iéy prágnął/ y w niéy ſye kochał.

Pan BOG iáko nie ieſt przyczyną grzéchu / ták też nie ieſt przyczyną zginiénia człowieczégo.

☞ Aleby podobno rzékł ná to : Azáliż y ći wybráni nie ſą grzéßnymi ? B Czemuż w iednych ma grzéch być karan/ á w drugich nié?

Ieſliże wybráni ſą grzeßnymi.

¶ Prawdá to ieſt/że wßyſcy á wßyſcy ſą grzeßnymi. Ale to też prawdá/ że nie grzéch zgołá ⁏ ále w grzéchu zátwárdziáłość/ nie pokutá zá grzéch / to człowieká potępia/ y wyłącza z liczby wybránych. Wßyſcyſmy grzéßni : bo w náßym śmiertelnym ćiele/ nic dobrégo nie mießka/iedno grzéch. Ale przypátrz ſye różnośći wielkiéy w grzéßnych.

Co człowieká potepia.

Rom: 7. ver: 18.

☞ Znáki wybránych grzéßnych/ té ſą : kiedy baczą że dáleko od Páná odſtąpili : kiedy niezátwárdzáią ſerc ſwoich w grzéchách : vznawáią nędzę ſwą : Szukáią pilnie miłośierdzia BOżégo : vniżáią ſye pod mocną ręką Bożą : krußą z żalem y z płáczem ſerce ſwoie : C wołáią o łáſkę / y ßukáią iéy/ przez záſługę Páná IEzu Chriſtá : vymuią obroku ćiáłu / áby durné nie było : płáczem łożá ſwé pokrapiáią : wiárą w Boſkié dobrodźieyſtwá / y obietnice pátrzáią : vſnoſć wßytkę w Pánu Bogu pokłádáią / iego o wſpomożenié proßą : grzéchem ſye brzydząc/Páná Bogá proßą áby odpuśćił grzéchy y wyſtępy ich : złośći ſwé z pokorą ná ſye wyznawáią ⁏ lekárſtwá ßukáiąc / pokutę zá nié czynią ⁏ świątośći przyymuią / y rozgrzéßenia ßukáią. A tácy/ áni wiáry w tákich grzéchách trácą: bo w prawdziwéy wierze vbłágánia Páńſkiégo ßukáią. A iáko Prorok Ezechiel mówi : Nie ieſt tákim ná vpadek grzéch : bo zá tákimi ſpráwámi ich / Pan Bóg dáie im y łáſkę ſwoie/ D y potwiérdza ie záśię do vczynków cnotliwych.

Znáki wybránych Bożych iákie ſą.

1. Petri 5. ver: 6.

Pſal: 6. verſu 7.

Ezech:18.ver:30.

¶ Ale y tho ießcze godno ku wiedzeniu/ że ná wybráné ſwoie / przepußcza Pan Bóg fráſunki/ niedoſtátki y kłopoty/ áby wiárę ich polerował/y grzéchy ich tu karał. Nádto/ znáć ſye mußą grzéßnymi być : bo to wyznáć mußą/ iż przyczyná wezwánia y wybránia ich / nie záſługi ich ſą / nie żadna godność z vczynków ſprawiedliwych : ále miłośierdźié Páná BOgá / który ie wybrał przed świátem ſtworzenia/w Pánie Iezuśie Chriſtuśie. Ephe: 1. Bo gdźieby ináczéy wierzyli y mniémáli/ iużby z liczby wybránych nie byli.

Pan Bóg wierné ſwé dźiwnémi przypadki ná wiedza.

Epheſ: 1. ver:40.

E ☞ Pokazáliſmy znáki wybránych grzéßnych : pokażemy dáléy znáki wezwánych á nie wybránych. Iáko ſye ſpráwuią wybráni miłégo Bogá/grzéßnymi będąc/iuż ſye powyżßey pokazáło : Iáko záśię ći/ którzy wezwáni ſą w liczbę wiernych/ á wybránymi nie ſą/ łácwie poznáć.

Znáki wezwánych: á nie wybránych.

Abowiém którzy iáko Sodomá grzéch ſwóy rozgłaßáią : weſelą ſye źle czyniąc/ á ráduią ſye w rzeczách złych: przez wßytki dni ſwoie w pyße żywią : P. Bogu mówią odyydź od nas : Ewányelią wzgárdzáią/y iéy roſkazánia : Dußá ich záwżdy złośći prágnie : ſerce ich ßuka złégo: we złośćiách wráią iáko morze: ſpráwy ich niepożyteczné/bo záwżdy ſpráwá złośliwa w rękách ich: nogi ſkwápliwé do rozlania krwie/ꝛc. O tákich Prorok mówi: Biádá ich ieſt dußy / bo ná dźień zátrácenia chowa tákiégo Pan : y ná dźień gniewu ſwego odkłáda iemu. Położy ie/iáko Dawid mówi/iáko piec ogniſty : ſpuśći ná nié śidłá iáko déßcz ⁏ ogień y śiárká czaſtká kielichá ich/ ꝛc.

Iſaiæ 3. verſu 9.
Prou: 2 verſu 14.
Iob 15. verſu 20.
Iob 21. verſu 14.
Prouer: 2.ver:10.
Prou: 27. ver: 21.
Iſaiæ 57. ver: 20.
Iſaiæ 59. v 6. et 7.
Iob 21. verſu 30.

Słuſznie tedy piſmo powiáda: Eccl: 41. v. 11. et 12. Biádá złym/ ktorzy opuścili Zakón nawyſzégo: gdy ſye rodzą/ w przeklectwie ſye rodzą/ y w przeklectwie vmiéráią. A zátym/ próżno ſye z tym chełpić/ aby wiárę dobrą przeciwnicy zakonu Ewányeliéy ś. miéć mieli: Abowiém iáko táki kochánek złych ſpraw ſwoich/ może wiárę miéć prawdziwą/ który wſzytkié przeciwné ſpráwy wiáry ſwoiéy czyni: iáko ón może wzywáć Páná Bogá/ który ſye go vczynkámi przy: złé ſumnienié záwżdy czyni wątpliwość/ o obietnicach Bożych: zbłądzenié od woléy Bożéy/ y Zakonu iego/ zmámi człowieká: áby áni woléy Bożéy/ áni Ewányeliéy słuchał. Gal: 3. v. 1.

☞ Łacwie tedy człowiek obáczyć może/ powyſzéy pokazánych ſpráwách/ do ktorego ordunku przynależy. A wſzákże/ iż wybór/ y przeyźrzenié Páńſkié/ należy w ſámym miłośierdziu iego: Bo ták Páweł świety mówi: Iż nie ná tym ktory bieży/ áni ná tym kto chce: ále ná Pánu Bogu/ który ſye smiłuie: Nikomu w miłośierdziu Bożym wątpić nie rádzę: ále tego vczę/ aby káżdy by też y nagorſzy/ pod obronę miłośierdzia Bożégo ſye vciekał/ á Zbáwicielowi ſwému PAnu Chriſtuſowi vfał: gdyż PAn nád kim chce/ nád tym ſye smiłuie: á kogo chce zátwárdzi: á czyni to/ áby było ſłáwioné Imię iego/ ná niebie y ná ziemi: á wſzechmocność iego/ áby byłá nád ſtworzeniém iego pokazána. Prawdziwać to rzecz ieſt/ iż té którzy dar wezwánia ſwego pobożnie przyymuią/ á tylé ilé potężnośći w człowiecze być może/ wzywáiąc do tego wſpomożyćielá Bogá/ ſtáráią ſye/ áby dáry Bożé/ w ſobie ſtale záchowáli: y wſpomaga Pan/ y w liczbę wybránych ſwoich włącza ie. Ale y to też prawdziwa: Że miłośierdzié iego/ od narodu do narodu ſye śćiąga/ przeliczyć go nikt nie może: bo tym wſzytki zbáwić chce/ y do vznánia prawdy przywieść.

Roma: 9. ver: 16. Chrześćijáńſkiemu człowiekowi nie co inſzégo godzi ſye czynić iedno vfáć miłośierdziu Bożému.

Rom: 9. verſu 17. 18. & 22.

Lucæ 1. verſu 50.

1. Tim: 2. ver: 4.

Od téy tedy obietnice powſzechnéy odſtępowáć nikomu nie rádzę: rozpáczáć o miłośierdziu Bożym nie rádzę: gdyż Bóg ieſt/ który vſpráwiedliwia: á vſpráwiedliwia dla Syná ſwego miłégo/ y záſług iego. Bo iáko ten który ſtoi/ vpáść może/ y vpada: ták ten który vpadł/ powſtáć może/ y zá łáſką Bożą powſtawa. Roſpraſzać Pan złé/ y pyſzné: kárze ie wſzytkimi kázniámi/ ktorem wyſzéy pokazał: ále ich też nie zámiáta/ gdy ſye do niego náwracáią.

Rom: 8. verſu 33.

1. Cor: 10. ver: 13.

¶ Otóż który człowiek prágnie być wezwánym/ y wybránym: niech ſye ma do tego/ áby przeſtał źle czynić/ á czynił dobrze. Bo iednák wedle Proroká: niepobożny człowiek/ gdy będzie czynił pokutę zá wſzytki grzéchy ſwé/ á będzie ſtrzégł przykazánia Bożégo: żywotem będzie żył/ y nie vmrze. Tákim grzeſznym/ ieſt wcale záchowáné miłośierdzié Bożé: iáko było záchowáné Mágdalenie/ MAttheuſzowi iáwnogrzeſznikowi/ Páwłowi przenáſládowcy Kośćiołá Bożégo/ Piotrowi/ który ſye PAná Chriſtá záprzał/ Łotrowi ná Krzyżu/ Dawidowi mężobóycy y cudzołożnikowi/ y inſzym wielóm. Grzéſzny tedy káżdy/ niech nie będzie Káimem/ który o miłośierdziu Bożym roſpaczał: SAulem/ który od práwéy wiáry BOgá żywégo/ vdał ſye do Czártá o rádę: Iudaſzem/ który Páná Chriſtá przedawſzy/ ſam śie zdeſperácyéy obieśił/ etc. Ale niechay będzie Piotrem/ Mágdaleną/ Páwłem/ Dawidem/ y naydzie záwżdy miłośiernégo BOgá/ który zgłádzi ſam dla śiebie grzéchy iego/ á więcéy ich niewſpomienie.

Ezech: 18. ver: 21. Iákim grzeſznym záchowáné ieſt miłośierdzie Bożé.

Iákim grzéſznik być ma.

Geneſ: 4. ver: 15.

1. Reg: 28. ver. 7.

Matth: 27 ver: 2.

Iſaiæ 43. verſu 25

Pokazáliſmy tedy iákim grzéſznym w miłośierdziu BOżym roſpáczáć nietrzebá/ y którym ieſt wcále záchowána łáſká miłégo Bogá: Ale ináczſzy trudno ſye łáſki BOżéy máią ſpodziéwáć: bo prze niepokutuiącé ſercé ſwé/ Páweł S. powiáda/ ſkárbią ſobie gniéw w dzień gniewu/ y ſpráwiedliwégo ſądu Bożégo.

Rom: 2. verſu 5.

Ale ieſzcze

A ¶ Ale ießcze mógłby ktho rzéc : Łácwieć to mówić/ bądź Piotrem/ bądź Dawidem/ etc. ále iáko tákim mam być/kiedy mi tego Bóg stworzyćiel móy nie da : który kogo chce zátwardza. Ktemu przeyzrzenié Bożé/tylo iest w wybránych iego/którym od páná Bogá ten dar iest dan/że im wßytki rzeczy dopomágáią ku dobrému : bo iuż według Bożégo postánowienia/ wezwáni są świetymi : á zásie wzgárdzonym: y dobré spráwy nic niepomágáią. Iáko Saulowi nie pomogłá pokutá/ y ofiárá : Pháráonowi / mocy Bożéy wyznánié : Iudaßowi grzéchu swégo wyznánié/ etc. Otóż / iż tho nie w méy mocy iest/odmienic sye z stárégo Iadámá/ z grzéchu : á z ßczérégo sercá náwróćić sye do Páná : Cóżem ia winien / kiedy pokutowáć nie mogę : Cóżem winien / kiedy grzéch we mnie mießkáiący wypełniam : kiedy dobrze czynić
B nie mogę : A choćbych też dobrze czynił/ ieslim przeyzrzan ná potepienié : nic mi to nie pomoże : ponieważ żem przeyzrzan do krésu swégo/ießcze przed postánowieniém świátá. Ephes: I. ver: 4.

Rom. 9. versu 18.
Rom: 8. versu 28.
POwtarza pierwßą questią : álbo pytánié ßérzéy
I. Reg:15. ver:24.
Exodi 9. ver: 27. & cap:10.ver:16.
Matth: 27.ver:4.

¶ Rospráwienié tego pytánia trudné iest : y ktoby mi the gadke wyłożyć chciał : wolałbych go słucháć/ niż o tym pisáć : Gdyż w téy spráwie / lepßa iest pobożna nieumieietność/ niż dworna vmieietność. Wiémy to/ że żaden nie może być potepion / którégo PAn BOg do żywotá przeyzrzał. A żaden nie będzie zbáwion/ który nie iest obran do zbáwienia. Ale przedsie : by kto wiedział zá pewné/ żeby iedno ieden człowiek był miedzy wßystkimi / którzyby sam tylko od Páná Bogá był przeyzrzan do zbáwienia : tedyby iuż ták o sobie wątpić nie miał / áby ón nie był onym iednym. A zátym miałby sye mieć
C do tego/ co iest wola miłégo Bogá/ y co zá roskazánié iego : Gdyż odstąpienié od Páná Bogá/ pewny znák iest potepienia wiecznégo. Powiáda Pismo : Iż Pan Bóg zná swoie. A ná drugim mieyscu mówi : Że wybráni iego są w ręku iego. A zátym/gdyż iedno iemu sámému wiádomi są/któż może o sobie sąd dáwáć ná świecie : w którym ordunku iest od Páná BOgá postánowiony/ y ná którą stronę náznáczony : Niewiedząc thedy skrytych táiemnic Bożych o zbáwieniu swym: czemu ná sye dekrét czyni/y ná swé spráwy: mießáiąc y równáiąc dobré z złémi / y poddawáiąc ie pod iednáką zapłátę Bożą. Przećiwko tákim Páwel świety wßytko Kápitulum dziewiąté do Rzymiánów piße : opowiádáiąc im / że żadnéy niepráwośći v PAná BOgá
D niemáß w thym / że wedle woléy swéy/ ma miłośierdźié nád kim chce : á nie smiłuie sye nád kim raczy. A dáléy mówi : Czemuż sye vskarżaß : bo á kto sye woléy Bożéy może sprzećiwić : Ktoś ty iest/ábyś miał odpowiádáć Bogu : Aza gárniec Gárnczarzowi może rzéc/czemuś mie ták vczynił : A dáléy tám czytay/ tedy obaczyß : iż ty twoie vskarżánia nie przynależą ná ćie/ ánić przystoią. .:. .:.

Odpowiedź ná pytánié.
Magi:in I. distin: 40.
2. Tim: 2. ver: 19.
Deut: 33. versu 3.

Náßá rzecz poddáwáć wezwánié náßé/ y wßytki spráwy Chrześćijáńskié náßé/ pod wolą miłégo Bogá / co nabliżéy ßáńcowáć sye do woléy miłégo BOgá / y do wypełniánia iéy : Ná to pátrząc / że PAn Bóg zostáwił nam nasienie błogosłáwieństwá náßégo. Czego kiedyby był nieuczynił/ stálibyśmy sye byli iáko Sodomá/ y Gomorá : byli byśmy byli wzgárdzonymi/
E iáko Pháráo/Sául/ y Iudaß : którzy iż żadnéy społeczności z tym násieniem nie mieli/ od Bogá z swémi pokutámi są zárzuceni. Ażebyć Pan Bóg dáć raczył sercá zmiękczenié / prosić go o to potrzebá : á prosić w zupełnéy wierze/nic nie wątpiąc. Prosić przez nasienié błogosłáwioné Iezu Christá: którégo iákim sługą maß być / pokażeć z Páwłá świetégo : który tákim sye sługą Christusowym sławi/ gdy mówi : PAweł sługá Iezusá Christusá/powołány Apostół/ y odłączony ná Ewányelią Bożą/ etc. Otóż maß vokácyą/powołánié/ álbo wezwánié Páwłá świetégo. Tákiéć równie twoie iest / y być ma : Sługą maß być Christusowym/ powołány do Ewányeliéy : nie powo-

Isaiæ I. versu 9.
Człowiek Chrześćijáński iákim sługą być ma P. Christusowym.
Rom: I. versu I.

1. Z Páwłá S. kázdy Chrześćijánin ma ſye vczyć: áby był Chriſtuſowym ſługą do EWányeliey powołanym/prácował w vczynkach ſpráwiedliwych. 1. Cor: 15. ver:10.

2. Láſki Bożéy ſzukał y prosił. 2. Tim: 4. v: 7. et 8.

3. Bóy wiáry y pobożnośći pełnił.

4. Złych ſpraw nie zdobił przeyźrzeniém Bożym. Augu: de prædeſtinatione & gratia Cap: xv. Zle ten mówi który powiada: iż muśi być złym/ gdy go Bog być złym przeyźrzał: bo przeyźrzenié Bożé/ nikogo do złégo nie przymuſza.

łány do queſtyy / y gadek álbo bádánia o ſkrytych táiemicách Bożych: ále do Ewányeliéy/ ábyś ſye z niéy vczył wiáry y woléy Bożey: á wedle niéy żywiąc / oczekawał miłośierdzia BOżégo: á czynił to/ co Páweł święty wezwány ſługá czynił: który powołánia ſwego ná Ewányelią przeſtrzégáiąc/ wyznał/ że nie próżnował w niéy. Ale mówi: Nadewſzytki więcéyiem robił. Nie próżnował PAweł w robocie ſpráwiedliwośći. Ale żeby kto nie rozumiał / áby siły / y moc iego to ſpráwowáłá: wnet wyznał / że nie ón prácował / ále łáſká Boża w nim. A cóż mu było zá to? A to mu dano Korone ſpráwiedliwośći w żywocie wiecznym: któréy powiáda nie otrzymał/ aż bóy wiáry y pobożnośći wypełnił. Wezwánys ſługá Boży do Ewányeliéy/vczże ſye z Páwłá świetégo co w niéy czynić maſz/ y porównaway ſye do ſpraw iego/ iuſz pomienionych: á ſprosnéy woléy ſwéy / zuchwáłych ſpraw ſwych/ y bezbożnych / nie bróń przeyźrzenim Bożym: odłączay próżnośc od prawdy: á czego mdła náturá twoiá nie może/ maſz wſpomożyćiela Páná Bogá/ vbłagánégo zaſługámi Jezu Chriſtá Syná iego / á odkupićielá y zbáwićielá twego: Wiedząc tho/ iż przeyźrzenié Bożé nie przymuſza człowieká/ áby był tákim/ iákim go Bóg przeyźrzał: przeyźrzał go Pan BOG tákim być / ále go nie przymuſza tákim być / iákim ieſt. Nie przymusił SAulá / áby roſkazánia iego nie ſłuchał: które poſłáné do śiebie miał przez Sámuelá: nie przymusił Judaſzá / áby ſye obieśił. Pewnie thedy / że w przeyźrzeniu Bożym przymuſzenia do złégo niemáſz.

Aleſmy podobno więcéy o tym mówili / y piſáli/ niż ſkromnośći Chrześćijáńſkiéy należy o tym mówić. Wierni niech dádzą cześć y chwałe Pánu Bogu/ zá łáſkáwé wezwánié do znáiomośći Ewányeliéy świetéy / y iednouródzonégo SYná Bożégo: á w wezwániu ſwoim/ ſpráwy ſwoie/ z żywotem Chrześćijáńſkim niech porównawáią: Niedoſzłych dróg Páńſkich / niech ſye nie bádáią: o zbáwienié ſwé/ ſtáránié pilné niech máią/ które zá łáſką miłégo Bogá/ przez záſługi Syná Bożégo pewnie otrzymáią. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Naprzód/ przypowieść Chriſtá Páná: która pokázuie długość y dawność powoływánia Bożégo ZYdowſkiégo narodu / do znáiomośći ſwéy/ y do weſela wiecznégo żywotá. Pokázuie y długié czekánié BOżé / ich vpámietánia. Ale gdyż byli niewdźięczni / tedy ſpráwiedliwym ſądem Bożym ſą wyrzuceni/ zniſzczeni/ y z ziemią/ y z miáſtem ſwoim. Wczym Pan Bóg pokázáć nápotomny czás raczył/iákié niewdźięcznym dobrodźieyſtw Bożych káránié od Páná Bogá ieſt zgotowáné.

II. Powtóré Pan náſz wzywa nie ná prace/ále ná gody/ y ná weſelé do śiebie: iuż wſzyſtko zgotował: iedno ſye nam nie trzebá wymáwiáć/ iáko ſye ći wymawiáli których piérwéy wzywano: y przeto niegodnymi ſye weſelá Páńſkiégo ſtáli: że poſłáńców Páńſkich nie ſłucháli. Nam przykład/ ábyſmy my poſłuſznymi byli: á poſłów Ewányeliéy świetéy ná ſtrone nie odmiátáli/ áni ich przenáſzládowáli. Jedno Ewányeliéy świetéy posły przymuymy: nie posły Awenyeliéy ſwowolnéy/któréy Bóg brzuch ieſt/á żywot ſwa wola. Phili: 3. verſu 19.

III. Potrzećié vczy Ewányelia/ o wezwánych wielu/ á máło wybránych: nam pokázuiąc ábyſmy ſye ſtáráli / iż iákoſmy wezwáni/ ábyſmy też byli w liczbie wybránych/ przez wſpomożenié Bogá Oycá/ á łáſkę Syná iego Jezu Chriſtá.

AMEN.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dwudziesta pierwsza po Tróycy S. według opisánia Iana S: w Kápit: 4.

BYł nieiáki Królik / kthórégo syn był niemocen w Kápharnaum: Ten gdy vsłyszał / że Jezus idźie z Zydowstwá do Gáliley / szedł do niego / y prosił go / aby wstąpił y vzdrowił mu Syná iego / bo iuż poczynał konáć. Tedy rzekł Jezus do niego: byśćie znaków y cud niewidźieli / tedybyśćie nieuwierzyli. Rzekł do niego Królik: Panie wstep pierwey niżli vmrze Syn móy. Rzekł mu JEzus: idź Syn twóy żywie. Vwierzył człowiek słowóm które do niego mówił Jezus / y szedł. A gdy ón iuż przychodźił / wybieżeli przeciwko niemu słudzy / y dáli mu znáć / powiádaiąc iżby Syn iego był żyw. Pytał tedy o godźine / którey sye lepiey miał. Y powiedźieli mu: iż wczorá o śiódmey godźinie / ominełá

go ograſzká. Poznał tedy Oyćiec/ iż tą godziną byłá/ w którą mu rzékł Jezus. Syn twóy żywie/ y vwierzył ón y Dóm iego wſzytek.

Ludzie wſzyſcy to z nátury máią: á nie tylo ludzie ſtworzenie BOże rozumné/ ále y káżda rzecz żywa: że ſye wyſtrzégáią śmierći/ ſzukáią zdrowia/ y ſtrzégą ſie przygód. A dla tegó ptak wyſoko lata/ rybá w głębią vćieka/ zwierzę idzie w dálekié leśné twierdze: áby pokóy ſobie náleźli/ á do przygód y śmierći nie przyſzły. Wſzákże iednák/ ácz ludzie z nátury ſwéy/ chronią ſye przygód złych: niemocy/ wrzodów/ y śmierći: przedśie muſi ſye w nich pełnić ono/ co Job święty nápiſał: Człowiek vrodziwſzy ſye z niewiaſty/ krótko żywiąc ná świećie/ nápełniony ieſt wielą nędz: y iáko kwiatek wychodzi ná świát/ który ſtárty bywa/ y zchodzi iáko dzień: á nigdy w iednákim poſtánowieniu nie trwa. Któż te nędze nam vczynił? bo czego ſye ſtrzeżemy/ to zá námi idzie: czego ſye chronimy/ to nas trapi. Strzeżemy ſye przygód: ſtrachamy y chronimy ſye śmierći: á przygody/ choroby/ y śmierć/ wſzędy zá námi/ y wſzędy z námi ſą. Grzéch Chrześćijáninie to vczynił: ſtráćiliſmy pierworodną/ od Páná Bogá przy ſtworzeniu náſzym nam dáną ſprawiedliwość: á zátym náſtąpił grzéch: którégo zapłátá/ iáko Páweł święty piſze/ ieſt śmierć: która zá ſobą ćiągnie/ przygody/ choroby/ boleśći/ zdrowia niedoſtátek/ y wſzytkié doległośći/ y inſzé niebeſpieczeńſtwá.

Iob 14. v: 1. & 2.

Rom: 6. verſu 23.

¶ Aleby podobno rzékł: Cóż mam zá pożytek tego odkupienia od grzéchów/ przez Syná Bożégo Páná Jezu Chriſtá? Bo gdy mię od grzéchu odkupił/ tedyć y wſzytkié ſkázy/ które były zá grzéchem przyſzły/ miáły być oddaloné precz?

Odpowiedź.

Bez wątpienia káżdy Chrześćijáńſki człowiek to wierzyć ma: iż Chriſtus Pan/ prawdziwie boleśći/ y mdłośći náſzé ná ſobie noſił: dla złośći náſzych zbit ieſt/ y zránion dla nieprawośći wſzégo świátá: á ſinośćią iego ieſteſmy vzdrowieni. Lecz iáko grzéch po okrzczeniu náſzym nas nie opuſzcza: Ale choć przez Krzeſt ſtawamy ſye dziedzicmi króleſtwá niebieſkiego/ y złączamy ſye we Krzćie z CHRiſtuſem PAnem: á ćiáło ſtárégo JAdámá z námi przedśie zoſtawa/ które ieſt ſkłonné od młodośći do złégo: Tedy iáko grzéch zoſtawa przy Jádámie ſtárym: ták y śmierć: y áczkolwiek ná krzćie wſzytki grzéchy ſą nam odpuſzczoné/ iednák przedśie zakał grzéchu zoſtáie: zá którym muſi ſye pełnić ono/ co mówi Jan święty Ewányeliſtá: Jeſliby ſmy rzekli/ że grzéchu nie mamy/ ſami ſiebie zwodzimy/ y prawdy w nas nie máſz. Otóż/ że zoſtáie w człowiecze zakał grzéchu: nic ináczéy/ iedno iáko w naczyniu zákwáſzonym/ choć kwás wyleią/ y wymyią/ przedśie zapách kwáſu zoſtawa: Tedy dla thego y ćieleſna śmierć zoſtáie: zoſtáią y wſzytki dolégłośći/ y trapienia człowiecze. A niechćiał tego Syn BOży Chriſtus/ áby człowieká z tego wybáwić miał: Przodkiem dla tego/ áby Dekrét Boży w cále zoſtał/ który mówił do Jádámá: Proch ieſteś/ y w proch ſye obróćiſz. Wróćiſz ſye do ziemie/ z któréy ieſteś wźięt. Powtóré/ dla czego niechćiał Chriſtus Pan zdiąć z nas śmierći: áby pokazał/ żeſmy nie świátu/ ále Bogu ſtworzeni: bacząc w tym pożytek więtſzy nam y duſzóm náſzym być/ ábyſmy drógą przyrodzoną do chwały iego ſzli. A gdyż to ieſt drógá przyrodzona/ iż káżdy kto ſye rodzi/ áby vmárł: tedy niechćiał Pan Chriſtus odmię-

Iſaiæ 53. v: 4. et 5.

Geneſ: 8. ver: 21.

1. Ioan: 1. verſu 8.

Czemu Pan Chriſtus od fráſunków y kłopotów inſzych człowieká nie wybawił: náwet y od śmierći doczeſnéy.

Geneſ: 3. ver: 19.

niąć nátury

A niáć nátury/ álbo przyrodzenia : y owßem záchowal tho w cále ; pożytki wßytki męki swéy/ ná duße człowieczą włożywßy / oczyściwßy ią od wßytkich grzéchów iéy : y wßytki winy grzéchów z niéy oddaliwßy ; ciáłá też człowieczégo nie przebaczył : Bo ono przez śmierć przepolerowawßy/ kwás grzéchu stárégo Jádámá wyczyściwßy / od śmierći ono wzbudziwßy ; nieśmiertelnością obdárowáć raczy : odiąwßy wßeláką przygodę / troskę / prácą / boléść / y dolegliwość od niego / wiecznym żywotem / y weselem / obdárowáć ie będźie raczył.

Toć są pożytki męki Páná á zbáwićielá náßégo : który dla nas z niebá przyßedł/ áby nas nie ná ziemi błogosłáwionymi vczynił / ále w niebiesiéch : który dla tego z nas śmierći ćielesnéy zdiąc niechciał / áby nas przez nie wy-B polerował/ á potym wieczny żywot/ Dußy y ciáłu/w Królestwie niebieskim dał. Zostáły thedy przy nas wßytki od Oycá náßégo Jádámá / záslużoné doległości : Zostáły prace/ boleści/ niedostátki / choroby / wrzody : ná ostátek y śmierć. A ták zostáły/że pánuią ták stárému/ iáko y młodému : ták iż dźiéćie dźiénné/ To iest : iednégo dniá vrodzoné / od tych doległości/ y ná ostátek : śmierći prożné nie iest. A to widźieć káżdy może z dźisieyßéy Ewányeliéy. Nie stáry był syn tego zacnégo człowieká / w Mieście Káphárnaum/ á przedśie mu chorobá nie pofolgowáłá : y by byłá nie przystąpiłá łáská Páná náßégo Jezusá Christusá / zemrzéć by był musiał / bo iuż był począł konáć. Ale to ßérzéy Ewányelia pokaże/ która sye ták poczyna :

C Był nieiáki KRólik/ którégo syn był niemocen w Káphárnáum.

☞ Znáczna rzecz z Ewanyelistów / y z pismá ich sye pokázuie : iż Pan Christus obchodźił wßytkę ziemię Żydowską w okrąg / czyniąc ty dwie rzeczy : To iest / choré vzdrawiáiąc / á vcząc drógi zbáwienney nieumieietné. Y przeto Ewányelistá Jan święty piße przed początkiem dźisieyßéy Ewányeliéy : Że Pan z drógi sprácowány/ v studniéy Jákobowéy odpoczywał siedząc/ nie dáleko Miástá Sychár / gdźie sye rozmawiał z niewiástą / v którey żądał wody ku piciu : y długą rozmowę z nią máiąc/ náuczał ią o wodźie żywotá wiecznégo / którą názwał żywą wodą : przez którą co rozumiał/ sam Jan święty to wyłożył/ gdy słowá Páńskié przywodźi/ktoré do Żydów mówił / w dźień kuczek świecenia w KOśćiele : Jeśli kto prágnie przyydź do mnie/ á nápiie sye : kto w mie wierzy/pocieką rzéki z żywotá iego żywéy wody/ ták iáko powiáda pismo. Tę wodę Jan święty ták wykłáda : Że to mówił o Duchu/ którégo mieli wźiąć ći/ którzy wierzą weń. Skąd łacwie káżdy baczy / co PAn Christus wodą żywą zwáć raczył : że nic inßégo / iedno łáskę Duchá świętégo/ która z człowieká stárégo czyni nowégo / przez wiárę w Páná Jezu Christá. O téy tedy żywéy wodźie/to iest/ o łásce Duchá S. Christus Pan z oną niewiástą gadáiąc/ náuczał ią prawdźiwégo Bogá poznáć : náuczał y prawdźiwéy chwały iego : opowiedźiał iéy sprawy iéy / iáko żyłá ná świećie ; thák iż Prorokiem go wyznáć musiáłá : á potym ßedßy do Miástá/ obywátelóm go wßytkim opowiedźiáłá : którzy przyßedßy do onéy studniéy/ vprosili Páná/ áby z nimi ßedł do ich Miástá : do którégo potym ßedł/y mießkał tám dwá dni náuczáiąc : y siłá ich weń vwierzyło dla mowy iego. A po dwu dniu ztámtąd ßedł do Gálileiéy / y ßedł do Chany Gálileyskiéy/gdźie był przed tym ná weselu wodę przemienił w wino. Tám gdy był/ dowiedźiał sye o nim ten Królik / który ná ten czás / gdy Christus Pan pierwßé cudo swé vczynił w Chanie: z wody wino przemieniwßy : álbo ná weselu támtym sam był / álbo ieśli nie był : od tych którzy tám byli / zápewné sye

Gen: 33. versu 19 & cap: 48. v: 22

Cap: 7. ver: 37. 38 & 39.

Deut: 18. ver: 15.

Ioelis 2. versu 28.

Ioán: 2. v: 9. & 11.

dowiedział: że tám ták wielkié cudo Pan Chriſtus był vczynił: y ſtąd vroſłá w nim ta wiárá / iż y Syná iego chorégo mocen był vzdrowić: iáko mógł z wody wino práwie dobre vczynić.

Tu z tego mieyſcá pokázuie ſye prawdá / że PAn niepróżnował: ále od mieyſcá do mieyſcá chodził/ vzdrawiáiąc/ y vcząc: y przeto ſławá iego roznoſiłá ſye po wſzytkiéy ziemi.

Skoro tedy do Cháný Gálileyſkiéy Pan przyſzedł: Zacny ten vrzednik/ który mieyſce Królá Herodá záſiádał/ ſpráwy Rzymſkié ſądził y odpráwował: dowiedział ſye o nim/ y wnet z Káphárnáum/ z miáſtá onégo gdźie roſkázował/ wezbrał ſye do Páná: o czym ták Ewányelia nam powiáda:

Ten gdy vſłyſzał/ iż Jezus idźie/ z Zydowſtwá do Gálileiéy/ ſzedł do niego.

☞ Niezáwżdy v złégo Páná/ źli ſłudzy bywáią: tráfi ſye ácz rzadko v złégo Páná/ cnotliwy y dobry ſługá. Ten zácny człowiek choć nie z narodu Krolewſkiégo vrodzony/ ale ná zacnym vrzedźie / od Herodá Królá Gálileyſkiégo poſtánowiony: ácz Páná łotrá wierutnégo miał / który ſye z Páná Chriſtuſa czáſu meki iego pośmiéwał/ gdy go był do niego Piłat poſłał: Lucae 23. przedśie iednak ſłudze temu/ y vrzednikowi iego / łotroſtwo Królá y Páná iego/ nie záſzkodźiło.

Herodes ANtipas irriſit Chriſtum. Lucæ 23. verſu 11.

¶ A ſtądby przykład bráć mieli dobrzy ſłudzy/ áby pánów w złośćiách ich nienáſládowáli: Ato Heród był okrutnik/ zábijacz: Bo Janá S. Krzćićielá śćiąć roſkazał: był cudzołożnik: bo brátu ſwemu Philipowi / żone Herodiáde wźiął/ y z nią mieſzkał: Był ſkáżcá Zakonu Bożego/ wygłádzcá Ceremoniéy/ y obrządków Zakonu ſtárégo: człowiek bezbożny/ Bogá ſye niebał áni ludźi wſtydał: wżdy iednák ten to iego Káphárnáyſki ſtároſtá/ nieſpáchał ſye był od niego/ coć wiec rzadko ſye tráfia/ áby ſługá od PAná ſkáźić ſye niemiał: á to ón nie tylo o Chriſtuśie pilnie ſye dowiádował/ ale y wiáre táką o nim miał/ że vwierzył/ iż mógł z ćieſzkiéy onéy choroby Syná iego wyſwobodźić/ y zdrowié mu dáć. Pan iego Heród pośmiéwcá był Chriſtuſów: On záśie modłą ſwą Chriſtuſowi Pánu vniżał ſye/ y naoſtátek weń vwierzył/ y ze wſzytkim domem ſwoim. Rzadkoć ſye to tráfia/ áby v złych y bezbożnych Pánów/ pobożni ſłudzy być mieli: áwſzakże Pan Bóg/ kogo raczy/ á kto go o to prośi/ y do niego ſye vćieka/ záchowywa w dobroći y pobożnośći tákowé ſługi/ choć bezbożnym PAnóm ſłużą. Maſz nie tylo w tym Káphárnáyſkim ſtárośćie przykład: ále téż y w onym Abdiaſzu/ Królá Sámáryyſkiégo Achábá ſzáfárzu. Acháb Król był báłwochwalcá / łákomiec/ ſkáżcá zakonu/ y chwały miłégo Bogá: á wżdy Abdiaſz nie ſkáźił ſye od páná/ y owſzem bał ſye Páná Bogá bárzo. Bo kiedy bito/ y zábijano ſługi Boże Proroki/ ón záchował ſto Proroków w Jáſkiniách/ y dawał im żywność. A widźiſz? Pan był łotr/ zábijácz; á ſługá cnotliwy: Pan Diabły chwalił; á ſługá Páná Bogá prawdźiwégo/ ſtworzyćielá ſwego.

Przykład ſługóm dobrym. Lucæ 9. verſu 9. Marci 6 à ver:16. ad 28. Matt: 14. à ver:3. ad 12. Herodem CHriſtus vulpem nominat. Lucæ 13. verſu 32. Ioan: 4. verſu 53. 3 Reg:18. v:3. et 4.

¶ Niedawayćie ſie ſłudzy Pánóm vwodźić do złégo: niegorſzćie ſie z nich/ boć pobożność ſług/ złym Pánóm y bezbożnym/ wiele v Páná Bogá może: y błogoſłáwi Pan Bóg/ dla ſługi ſwego cnotliwégo/ Páná bezbożnégo. Máćie przykład Genez: 30. gdźie Jákób Syn Izaaków/ á Wnuk Abráhámów; ſłużył Lábánowi Wuiowi ſwému człowiekowi báłwochwálcy: powiáda piſmo/ że go Pan Bóg dla Jákobá błogoſłáwił/ y bárzo vbogáćił. Ato dla dobrégo ſługi/ zły Pan był vbogácony. Tákże dla Jozephá pobożnégo/ tegóż Jákobá Syná/ którégo mu byłá vrodźiłá Ráchel/ Putiphár Komornik Pháráonów/ y Hetman woyſká iego/ choć báłwochwálcą/ wźiął

Dla ſługi dobrego / bł gosłáwi Pan Bóg Páná złégo. Gen:30. v:27. et 30. Geneſ:39. verſu 5.

A od Páná Bogá błogosłáwieńſtwo/ tákie iż go ná wßytkim błogosłáwić ráczył. Kocháć ſye tedy máią pánowie w pobożnych ſługách : á ſłudzy niech ſye z pánów ſwych nie gorßą/gdyż lepiéy Páná Bogá ſłucháć niż ludzi : Pánóm ſwoim iáko Piotr S. vczy/ nie tylo dobrym / ále y złym posłußeńſtwo powinni oddáwáć ßczérze y prawdziwie / w proſtośći ſercá/ y w vczćiwośći wßelákiéy: Ták żeby ſie im w posługách podobáli : wiedząc że zá posługi ſwé wierné/ od Páná Bogá wezmą zapłáte: Koloſ: 3. ver: 24. Lecz dußną posługe / która należy w ßukániu Króleſtwá niebieſkiégo / niech PAnu Bogu oddáią / w ßczéréy y w prawdziwéy wierze : w prawdziwym Bogomódlſtwie/ y w ſumnieniu ßczérym / y ſnażnym : Bo ták PAnu BOgu ſye podobáć będą: y dla nich/ Pan Bóg ich Pánóm błogosłáwić będźie raczył/ kiedy B oni zá nié Páná Bogá prośić będą.

Pánowie kocháć ſye máią/ w ſługách dobrych y cnotliwych.
Acto: 5. ver: 29.
1. Petri 2. ver: 18.
Coloſſ: 3. ver: 22.
1. Tim: 6. verſu 1.
Titum 2. 3.

O ſługách dobrych mówić y piſáć/ dał do tego przyczyne / ten to Królá złégo ſługá : á nie ládá ſługá/ále człowiek możny/záwołany/po Pánie ſwym pierwßy. Nie był ten z onych liczby / którzy z Pháryzeußámi chćieli Páná podmánić w rozmowie iego:którzy Páná pytáli/ieſli ſye godźi dáwáć czynß Césárzowi álbo nié : którzy ácz też byli Królá Herodá ſłudzy / ále tákié lißki chytré/ iáko y Pan. Ten proſtym ſercem / vſłyßawßy że Pan Chriſtus idźie z Zydowſkiéy ziemie do Gáliléyſkiéy : ßedł do niego: przecz/ y po coż Ewányeliſtá opowiáda ták mówiąc :

Mat:22.v:16.et 17

C **Y prośił go / áby zſtąpił y vzdrowił ſyná iego: bo iuż poczynał konáć.**

☞ Otóż maß przyczyne prosby Królá tego/y wezbránia iego w te dróge do Páná Chriſtuſá. Widźiał Syná w ćięßkim bólu : widźiał krótki żywot iego : Rußyłá go Oycowſka miłość : ſtárał ſye o záchowánié zdrowia iego : Nie lituie drógi ; idźie do Páná / prosi áby wßedł do domu iego / y ſyná mu vzdrowił. Przyzwoita to rodźicóm/ dźiatki ſwé miłowáć/y o nié ſye ſtáráć. Maß przykłády w Piſmie świętym : że miłość rodźicow/złych á niepobożnych ſpraw / do ſynów nie baczy.

Miłość Oycowſka niebaczy wyſtepków dźieći ſwych ná ich złé.

¶ Ták Heli Kápłan ſtárégo Zakonu / widząc że ſynowie iego obrzydliwie D czynili przed Máyeſtatem Bożym; nie karał ich iáko byli záſłużyli: y dla téy przyczyny ſam ßyię złamał/ ſpadßy z ſtołká / ná którym śiedźiał ; á ſyny pozábijano.

1. Reg: 3. ver: 13. & cap:4. ver: 18.

¶ ABſolón Oycá ſwego Dawidá wygnał z Króleſtwá : á wżdy Dawid oycowſką miłośćią źięty/ kiedy z nim bitwe zwieść muśiał/ prośił Hetmáná Ioábá/ y wßytkiego ludu/ aby mu ſyná we zdrowiu záchowáli.

2. Reg: 18. ver: 5.

¶ Pan á zbáwićiel náß/ wykonterfétował też miłość Oycowſką przećiwko dźiatkóm/w onéy przypowieśći o ſynu márnotrawcy : który v oycá wźiąwßy máiętność / przetrawił ią ſproſnie / y nierządnie : á wżdy go oyćiec gdy ſye do niego náwróćił/ wdźięcznie przyiął/ vczćił/ y ochędożnie vbrał.

Lucæ 15.ver.13.29 22. & 23.

Skąd łacwie obáczyć káżdy może / iáką ieſt miłość rodźicow przećiwko E dźiatkóm. Day Boże/ by wzáiem dźiatki rodźicóm to oddawáły.

Táką też miłośćią oycowſką ten zacny człowiek był porußony : á przeto ßukał zdrowia ſynowi ſwemu. Nie mógł go náleść v Doktorów/y v Lékárzów; iuż ſye do Páná zá tym vćiekł : nie wſkazał przez ſługi/których miał dosyć/ ále ſam ßedł : nie roſkázuie iáko Pan/ ále prosi : wiedźiał podobno/że pokornégó prosbá niebá przenika/ á nie wróći ſye/ áż będźie wyſłuchaná. Otóż nie tylo v ludźi/ ále y v Páná Bogá ma mieyſce. Prośił tedy Páná áby zſtąpił/ y vzdrowił ſyná iego.

Ecclef: 35. ver: 21.

☞ Iuż tu káżdy przyczyne obáczyć może / dla czego ten to przełożony

ſzedł był do Páná: bo ſzcia ieg przyczyná byłá chorobá ſynowſka. Ták dawno powiádáią / że to ſzczesliwa potrzebá / która człowieká przywodzi do dobrégo. Przetóż / że ten zá táką potrzebą do PANA ſzedł / znáczy ſye to: iż fráſunki / y kłopoty / choroby / y inſzé doległé przypadki: iáko ſą przepuſzczoną pómſtą zá grzech: ták też ludzi do poznánia grzéchu / á zá tym do vznánia / y wzywánia Páná Bogá / niekiedy przywodzą.

Ludzie náświecie áż zá potrzebą wielką j gwałtowną do Páná Bogá ſye vćiekáią / y to nie wſzyſcy.

¶ Siłá tákich naydzieſz / którzy zgołá o Páná Bogá máło dbáią / gdy ſye im dobrze y wedle mysli wodzi: áż dopiéro / gdy nedzá / chorobá / ſmutek przyćisnie: y kiedy żadnéy nádziele niemáſz ná świecie / tóż dopiéro do Páná Bogá o wſpomożenié. Siłá ma świát tákich dworzan temu podobnych / którzy áż zá potrzebą / y to gwałtowną / do Páná Bogá ſye vciekáią.

¶ Ma y ták niedbáłé / y nikczemné / że też y w tákich doległościách y chorobách / w których im świát żadnéy pomocy dáć nie może / o PAná Bogá niedbáią / áni ſye do niego vciekáią. O tákich mówi Jeremiaſz Prorok: Pánie vbiłeś ie / ſkaráłeś ie / á oni nieſtekáli / rc. Tákże y PAn ſam v Amosá: Vderzyłem was gorącym wiátrem / á nienáwróciliście ſye do mnie.

Ierem: 5. verſu 3.
Amos 4. verſu 9

¶ Naydzieſz tákié / którzy w przygodách y wchorobách ſwoich / do czar y do Czárownic / Kryſztalników / y kryſztalniczek / praktykarzów / y do inſzych Szátáńſkich ſług / rychléy ſye vciekáią / niż do PAná BOgá: opuſzczáiąc ſtudnice wody żywéy PAná Bogá ſwego: á kopáią ſobie doły bez wody: wiec ſye im też to dzieie / co ſye działo tákim / którzy okrom Páná Bogá wſpomożenia v czártá y v ſług iego ſzukáli. Táki był Saul / który w vćiſku ſwoim czárów vżywał: y zginął. Táki Ochoziaſz: który do BElzebubá czártá / á ná ten czás Bogá Akároniſkiégo / ſłał o ráde zdrowia ſwego: y przeto zdechł. A ták niech wié káżdy / że ónżeć Bóg ieſt dziś / co y pierwéy: ten zákazał wiernym ſwoim / áby ſye nieſkłániáli do czárnokſięzników / czárowników wieſzczek / wieſzczbiarzów / y praktykarzów: y którzyby táki y táka byłá: zábiie go y one Pan: y zgládzi z narodu ludzkiégo.

Ierem: 2. ver: 13.
1. Reg: 28. ver: 7.
& cap: 31. ver: 6.
4. Reg: 1. v: 2. et 17.
Leuit: 20. ver: 6.

Niechayże będzie ná przykład ten Królik Kaphárnáyſki: który ácz nierychło / y to áż zá potrzebą / która go do tego przymuſiłá / ſzedł do PAná / y tám wſpomożenia ſzukał: którégo ácz z ſłábą wiárą żądał / y prośił / przedśię od łáſki Páńſkiéy oddalonym niebył. Słába wiárá iego / w tych ſye ſłowiech pokázuie: Prośił go áby ſtąpił / y vzdrowił ſyná iego: bo iuż poczynał konáć. ∴ ∴ ∴ ∴

☞ Dwá niedoſtátki miał then w wierze ſwoiéy.

¶ Piérwſzy: Iż ták rozumiał / że Pan Chriſtus nie mógł vzdrowić chorégo iego ſyná / áż w domu v niego / gdźie chory leżal: Gdyż podobno rozumiał: że obyczáiem lékárſkim miał go vléczyć / przez trunki / álbo przez plaſtry / álbo przez iákié lékárſtwo.

¶ Drugi niedoſtátek wiáry iego był ten: że ták mniémał / żeby vmárłégo wſkrzéſić nie mógł: bo to widział / że doktorowie choré vzdrawiáli / ále vmárłégo nigdy nie ożywili. Przedśię iednák PAn Chriſtus mdłéy wiáry iego nie zárzućił ná ſtronę: wiedząc to / że wiárá iego / podobna ieſt rzeczy téy / która rośćie.

☞ Bo iáko rzecz która rośćie / ma przodek / ſrzodek / y dokonánié: ták y wiárá Páná Chriſtuſowá.

1. Wiárá Chrześćiáńſka iákiémi ſtopniámi przychodzi do doſkonáłośći. 2.

¶ Ma przodek / álbo młodość w ten czás / kiedy przez Boſkié oświécenié / rozum ſye człowieczy oświéca: y kiedy człowiek záczyna poznáwáć BOgá ſwego / táiemnice wiáry ſwoiéy / prawdę Páná Chriſtuſá / iego náukę / y dobrodzieyſtwá przezeń vczynioné.

¶ Potym / gdy nie tylo poznawa / ále iuż vmié z piſmá Swiętégo ſpoſób wſzyſtek wiáry ſwoiéy / náukę Bożą wié / Ewányelią vmié / powagę ſło-

wá Bożégo poważáć vmié: y iuż tu głebiéy postepuie w wiáre Páná Christusowe/ y w vznánié Boże: A to iest srzodek wiáry.

¶ Koniec wiáry iest/ kiedy człowiek poznawszy Bogá Oycá/ stworzyćielá wszytkich rzeczy/ widomych y niewidomych: poznawszy Syná BOżégo Páná JEzu Christá/ zbáwićielá swégo/ przez którégo wszytko: poznawszy Duchá świetégo poćieszyćielá/ y Doktorá táiemnic Bożych: wiáre swą mocnie twiérdzi Ewányelią/ y inszémi Apostolskiémi y Prorockiémi pismy: stáraiąc sye/ áby wiáry swéy/ y náuce Páná Christusówéy/ godné vczynki czynił: wiáre swą nimi obiáśniał: dobry przykład z siebie dáiąc. Táka iest doskonáłość wiáry Páná Christusowéy/ y przez tákiégo końcá żaden w niéy zbáwión być nie może.

Troiáka wiárá byłá w Króliku Ráphárnáyskim.

☞ Tákći rosłá w tym Króliku wiárá Páná Christusowá.

¶ Máluczka piérwéy byłá: á tho w ten czás/ kiedy z potrzeby vmyślił iść do Páná: vmyśliwszy szedł: szedszy/ prosił ták/ iáko sobie pożyteczno być rozumiał: prosił Páná do chorégo/ áby sstąpił: Bo ták rozumiał/ że go ták prędzéy miał vzdrowić.

¶ Potym gdy Páná vsłuchał/ gdy mu Pan rzékł: Syn twóy żywie: iuż mocnieysza wiáre miał: bo iuż słowóm Christusá PAná vwierzył: to wierząc/ że bez swéy bytnośći iuż go vzdrowił.

¶ Lecz kiedy sye dowiedział od sług/ że syn zdrów/ y w te godzine sstał sye zdrowym/ kiedy Pan Christus rzékł: Syn twóy zdrów: iuż doskonále vwierzył ón: y nie tylo sam/ ále ze wszytkim domem. Ták z nienagłá do doskonáléy wiáry przyszedł.

Vczyć sye tedy z téy dźiśieyszéy Ewányeliéy mamy: widząc/ iáko z nienagłá pomnaża sye wiárá w káżdym człowieku/ áż do doskonáłośći. Naprzód modły do Páná Bogá prosząc/ áby nam raz dáną wiáre/ doskonále w nas vmocnić/ y ták nas w niéy mocnie záchowáć raczył: ábyśmy w żadnych pokusách/ kłopoćiéch/ chorobách/ niedostátkách/ w niéy nie słábieli: ále ią Pánu BOgu cále záwżdy záchowáli: gdyż vpadek w wierze/ y doskonáłym wiernym Bożym przytráfiał sye: iáko Moyzészowi/ kiedy Pan Bóg obiecał ludowi Żydowskiemu ná puszczy dáć mięsá dostátek cáły miesiąc/ tedy w tym wątpił Moyzész/ ón mąż świety/ który z PAnem BOgiem vstá w vstá gádał/ y wiárą wiele cudów w Egiptćie czynił/ y morze czérwoné wysuszył: Wątpił y w ón czás/ kiedy mu Pán kazał z opoki wode wywiéść/ áby opoká miáłá dáć táką hoynośc wody/ żeby ono mnostwo miáło sye iéy násyćić. Nuż y oná świetá Páni Sará/ żoná Abráhámowá/ z wątpliwośći/ śmiáłá sye z obietnice Bożéy/ gdy iéy Pan Bóg przez Anyołá/ w iéy stárośći syná dáć obiecał. W nowym Testámenćie Piotr świety ná morzu/ gdy Christá Páná widział po morzu chodząc: ná roskazánié Páńskié chodził téż po wodźie: ále wnet w wierze osłábiał/ y począł tonąć. A gdyż słábieli y wybráni w wierze/ tedy nam przystoi z Apostołmi Páná prosić: Pánie przymnóż nam wiáry.

Num: 11. ver: 21.

Num:20. ver: 10.

Gen:18. v:10. et 13.

Mat:14. v:29. et 30.

Lucæ 8. versu 25.

Lucæ 17. versu 5.

☞ Ale cóż PAN vczynił ná prośbe tego to zacnégo człowieká/ który ieszcze iedno máluczką iskierke wiáry w sobie miał? wzgárdźiłże go? Nie wzgárdźił: lecz troche pogromiwszy/ poćieszyć raczył/ iáko pisze Ewányelistá:

Rzékł tedy Jezus do niego: Gdybyśćie známion y cud nie vyzrzeli/ nigdybyśćie nie vwierzyli.

Jákoby Pan Christus rzékł: poco ia do Domu twego iść mam/ gdy thy słowóm moim niewierzysz? znáków czekasz/ á szczérą wiárą náuki moiéy przyiąć niechcesz/ która nie w cudách ále w słowie moim należy.

¶ Tákci ieſt záprawdę/że rozum náß ludzki/ieſli álbo dowody doſtátecznémi/ álbo niezwykłémi znáki / do rzeczy ku wierzeniu trudnych przywiedźion nie będźie/ trudno ſye nákłonić ma / áby rzeczy niepodobné wierzył : y przeto Páwel S. mówi : Zydowie áby vwierzyli w Chryſtá PAná / znaków potrzebuią : á Grekowie dowodow mądrych. Otóż/to Pan Chryſtus karze w tym iednym/wßytki takowé/ktorzy ßczérému ſłowu iego bez cudów y znáków wierzyć niechćieli. Y przeto Pan Chryſtus/ znáki y cudá czynić raczy z téy potrzeby / áby trudnéwierniki / do náuki y wiáry ſwéy / prędzéy y ſnádniéy przywiéść raczył : żeby widząc iego ták wielkié cudá / poználi go być prawdźiwym Meſſyaßem/ zbáwićielem y Synem Bogá Oycá onégo/ którégo ſye Synem być opowiádał.

1. Cor: 1. verſu 22.

Dla czego PAN Chryſtus cudá czynić raczył.

NAdto trudnoby byli Zydowie mieli odrzućić wiárę ſwą dawną/ktorą z woléy bożéy wiedźieli ſobie być dáną przez Moyżeßá: Pogáni tákże / trudnoby byli mieli opuśćić Bogi ſwé / z którymi w ſłupiéch/ y w drzewiéch gadáli/ towárzyſtwo mieli/ y podczás/zdrowie y poćiechy rozmáyté/od nich odnośili: by były nie cudá/które potwiérdzáły náukę Páná Chryſtuſá/ y iego Apoſtołów. A do tego ießcze okrutnosć Tyránnów/ którzy Chryſtá Páná/ z wiárą iego wygłádźić chćieli/tego potrzebowáłá : bo przed nimi gdy ſye cudá dźiały przez ludźie święté / chocia práwą zákámiałośćią ſerca przenáßládowmkámi byli świętych / przedśię iednák / z zdumienia cudów które czynili/ álbo ſye nawracáli/ álbo Tyráńſtwá ſwego vkracáli : á oni co ná cudá/ y ná ſtáłość ludźi świętych pátrzáli/bez liczby ſię náwrácáli : á tym więcéy/ że od ludźi proſtych/ nieuczonych/ z ktorymi niekiedy towárzyſtwo y znáiomoś⁊ mieli/ takié cudá y znáki czynioné być widźieli.

Otóż prze ty przyczyny silna byłá potrzebá Cudów / gdyż bez nich trudnoby byli ludźie vwierzyć mieli. Bo iáko ZYdowie z Egiptu / niewyßliby byli znienoléy/by był Moyżeß z Aaronem przed nimi cudów nie czynili : Ták pewnie z Egiptu niewoléy Szátáńſkiéy do Ewányeliéy świętéy nieprzyßliby byli nigdy Zydowie y Pogáni/ by był Pan Chryſtus cudámi náuki ſwoiéy nie potr⁊ierdzał : Y co tu Pan Chryſtus gromi tego Królika/ że cudów widźieć prágnął/ á w nim gromił y inßé wßytki/ którzy przez cudów niechćieli ſłowá iego przyymowáć : tedy nie z téy przyczyny to czyni/áby rozumiał/ że cudów do náuki iego nie miáło być potrzebá : Ale że twárdość ſercá ich táka byłá záwżdy/ że też y ná cudá máło dbáiąc / we zły ie ſpoſób obrácáli / y do ßczéréy wiáry przez nié rzadko przychodźili. Iż tedy ták trudni byli do wierzenia prawdźiwéy náuki Páná Chryſtuſá / przeto Pan im tho wymawia : Byśćie znáków y cud nie widźieli/ nigdybyśćie nie wierzyli. Jákoby rzékł : Zaledwé dla cudów y znáków wierzyćie : ktorych gdybyśćie nie widźielk / thedybyśćie nie vwierzyli.

Exo: 4. vſq; ad 11.

Matt: 12. ver: 39. Generatio mala & adultera ſigna quærit. &c.

Pochwalam ia w téy mierze Zydy: y przekłádam ie nád ony/którzy prędko ná káżdy wiátr náuki nowéy dáią ſye vwieść. A choć cudów y znáków od thych nowych Apoſtołów żadnych nie widzą/przedśię powßechnéy wiáry Chrześćijáńſkiéy odſtępuią. Iż tedy prędko od wiáry ſwéy nie odſtępowáli/ y ſtale przy niéy trwáli / ſtałość ſye w nich wiáry ich pokázuie. Ale iż widźieli y ſłyßeli táką náukę / która ták wielkimi y dźiwnémi znáki / y cudámi byłá potwiérdzoná / które być nie mogły / iedno od BOgá / y od tákowégo człowieká/ ktoryby był od Bogá : á náchylić dáć ſye / áni wierzyć niechćieli: iuż więcéy zákámiałość byłá w nich/ niż ſtałość : gdyż z Piſma Prorokow to wiedźieli / że im miał przyść Meſſyaß z Zakonem nowym/y z wielkimi cudy miał náukę ſwą rozmnożyć. A zátym też/ ponieważ áni przeſtrodze Proroćkiéy/ áni cudóm/ áni náuce onégo wierzyć niechćieli/ który y ſkutkiem/ y vſty Meſſyaßem ſye być pokázował : tedy iuż wymówki żadnéy nie máią niedowiárſtwá ſwégo : y ſłußnie z zákámiáłośći ſércá obwinieni ſą: bo obiáśnio-

nę prawde

ną prawdę wzgárdzili/ y przyiąć iéy niechćieli.

Rzékł do niego Królik: PAnie ſtąp póki nie vmrze ſyn móy.

☞ Przedśię ón vkázuie niedoſkonáłość wiáry ſwoiéy: y źle vfáiąc o zdrowiu ſyná ſwego/ przynagla Pánu/ áby corychléy ßedł y vzdrowił mu go: y choć ſłyßał od Páná/ że niewdźięcznie przyymował od niego/ iż okrom znáków/ doſkonáłéy wiáry niemiał/ przedśię widząc iż ſye z nim Pan Chriſtus łáſkáwie rozmawiał/ y nie iego tylo/ ále wßytki ŻYdy w nim ſtrofował ⁏ prośi o bytność w domu ſwym corychléy: iákoby rzékł: próżno ſye długimi ſłowy zábawiáć/ bo iuż Syn móy poczynał vmiéráć gdym odßedł od niego/ á ſkoroby vmárł/ lékarzá iuż nietrzebá. Podobné ſłowá onym/ co mówiłá Marthá do Páná Chriſtuſá: Pánie byś tu był/ brát móy Lázarz/ nieumárłby był. Lecz Pan iáko w Márćie/ ták y w Króliku/ máłéy wiáry niezárzućił/ y owßem ie cudámi do więtßéy przywieść raczył: Marte gdy Lázárzá od vmárłych wſkrzéśił/ á tego Króliká/ gdy Syná iego vzdrowił: iáko Ewányeliſtá świadczy:

Ioan: 11. verſu 21.

Rzékł mu Jezus/ idź Syn twóy żywie.

☞ Po łáſkáwym złáiániu dawa mu Pan poćiechę: do domu iego nie idźie vzdráwiáć/ áby obaczył Królik że wßedy moc iego iednáka y równa byłá/ á że nie tylo oſobá Páńſka/ ále ſłowo y władza iego niezámierzona/ czyniłá cudá. Acz w prawdźie y tymby ſye był Pan nie zelżył gdyby był ßedł/ do ták zacnégo człowieká domu: Gdyż czytamy/ iż do Rotmiſtrzá Setniká iść chćiał/ áby ſługę iego vzdrowił: ále iż w Setniku inákßą wiárę widźiał/ dáleko doſkonálßą/ niż w Króliku tym/ tedy też chćiał wdźięczność onéy wiáry iego oſobą ſwą ozdobić/ czego temu dla ſłábéy wiáry vczynić niechćiał.

Matth: 8. ver: 7.

☞ Lecz ten to Królik Káphárnáyſki/ nie rozbiéráiąc v śiebie/ ieſli to można byłá rzecz/ áby ná ty ſłowá Chriſtuſowé/ ſyn iego miał być zdrów: nie vpominaiąc ſye wiecéy znáków/ pewnieyßégo vwierzenia: iáko czynił Náámán Hetman Królá Syryiſkiégo/ który był przyiáchał do Helizeußá Proroká/ áby go z trędu iego vzdrowił: á gdy mu Helizeus rzékł/ idź do Jordanu á omyy ſye śiedmkroć w iego wodźie/ á będźieß zdrów ⁏ nie chćiał temu wiáry dáć/ ále ſtrofował powieść prorocką: áż potym od ſług námówiony/ vczynił co kazał Prorok/ y był vzdrówion. Nie ták ten zacny człowiek czyni: ále iáko Ewányelia powiáda:

4. Reg: 5. á ver: 10. ad 15.

Vwierzył człowiek słowom/ które mówił do niego Jezus/ y ßedł.

Zgołá ſłowom Páńſkim vwierzył/ y vwierzywßy ßedł do domu ⁏ pewnie wiárę dawáiąc powieśći y ſłowom Páńſkim/ że ſyn iego zdrów był: choć go vmiéráiącym w domu odßedł.

Już tu káżdy może poznáć dobrze więtßą wiárę w nim/ niż piérwéy: bo piérwéy bytnośći Chriſtuſá Páná prágnął/ á tu iuż ná ſłowie tylo przeſtawa/ y iemu wierzy: á wierzy iuż przećiwko piérwßému przedśięwźięćiu ſwemu: bo piérwéy rozumiał/ że Chriſtus Pan obyczáiem lékárſkim/ iáko doktorowie czynią/ mógł mu ſyná vzdrowić/ y przeto prágnął oſoby iego: teraz ſłowom tylo wierzy/ przebaczywßy tego/ że doktorowie nie ſłowy léczą/ ále źioły. Gdy tedy iuż ſłowom wierzy/ zacniéy iuż o Pánie rozumié niż piérwéy: Wierzy rzecz niepodobną/ y v śiebie nieſłycháną/ áby kto táką chorobę ćięßką/ ſłowem vzdrowić mógł. A przeto théż Ewányelia mówi: Vwierzył człowiek

ſłowom/ to ieſt: zezwolił ná ſłowá Páńſkié prawdziwie/ y rzecz niepodobną vwierzył: gdyż wiárá rzeczy oné wierzy/ których ludzkim rozumem żaden doścignąć nie może.

Genes. 15. ver: 6.
Exo: 14. v: 13. et 14

¶ W tákich niepodobnych rzeczách/ gdy człowiek Pánu Bogu wierzy nieomylnie: wdzięcznie to Pan od niego przyymuie. Ták niepodobné rzeczy wierzył Abrahám o potomſtwie w ſtarości ſwéy / y żony ſwéy/ y podobał ſye P. Bogu. Wierzył Moyżeß/ wywodząc lud Żydowſki z mocy ſrogiégo Królá/ niewiedząc/ iáką im Pan Bóg przeciwko niemu obronę dáć miał: y sſtał ſye przyiacielem BOżym. Thák niepodobnéy rzeczy o zdrowiu ſyná ſwégo/ vwierzył Królik ten Káphárnáyſki / y dwóy pożytek odniósł: Bo ſyná zdrowégo oglądał / y vcießył ſye: potym vwierzył w Syná BOżégo Jezu Chriſtá y ze wßyſtkim domem: iáko ſye niżéy okaże. Ale co ſye dáléy sſtáło ſłuchaymy.

A gdy on iuż ſtępował/ zábiegli mu w drodze ſłudzy ie°/ y opowiedzieli mówiąc: Syn twóy żywie.

☞ Co zá pocießna nowiná byłá temu Oycu / ſłyßeć o zdrowiu ſynowſkim / káżdy może pobáczyć: dowodów máło trzebá: Ale z Jákobá onégo Patryárchy / przykład tego może pokázáć. Kiedy mu powiedzieli ſynowie że Jozephá ſyná iego młodßégo / beſtya zábiłá y pożárłá/ gdy ſuknią iego vkrwáwioną vyzrzał y poznał / rozdárł odzienié ſwé / oblókł ſye w włóſienij/ płákał/ niechciał wziąć pocießenia/ y mówił: Sſtąpie płácząc zá ſynem ſwoim do grobu/ ꝛc. A gdy zásie vſłyßał/ że Jozeph w Egiptcie/ gdźie go byli brácia záprzedáli/ nie tylo żyw y zdrów/ ále y Pánem wßytkiégo Egiptu był/ powiada piſmo: Ożył Duch iego/ y rzekł: Doſyć mam ná tym/ ieſli ießcze żyw ſyn móy Jozeph / póydę / á oglądam go pierwéy niż vmrę. Cóż rozumieß / áby iedno Jákob oycowſką miłością Jozephá ſyná ſwégo miłował: A ten miał zá ſwé: który będąc PAnem / piechotą dla zdrowia ſyná ſwégo/ do PAná CHRiſtuſá chodził: miłośći to ſpráwowáłá w nim / nie co inßégo. A iáko miał żal z chorégo / pewniec miał nie máłą pociechę/ kiedy mu powiedziano że ſyn był zdrów.

Genes: 37. à ver: 33. ad 36.
Genes: 45. à ver: 26. ad finem.

¶ Zaléca nam Ewányelia/ y opowiáda/ iż oni wßyſcy/ którzy Pánu Bogu vfáią/ y ſłowom iego wierzą / omyleni w niwczym nie będą. Do czego piſmá mogą być przywiedzioné/ że żaden w Pánu Bogu vfáiący/ opußczon nigdy nie był. Pſal: 39. ver: 2. et 3. Hiere: 9. ver: 23. et 24. 2. Parali: 20. ver: 9. Joan: 16. ver: 33. 1. Cor: 1. ver: 30. 2. Cor: 10. ver: 17. Tákże y káżdy Pánu Chriſtuſowi Synowi Bogá Oycá/ tu ná świecie wierzący/ y ſłowom iego vfáiący / wziął pocießenié: iáko maß przykłády w Ewányeliéy / z niewiáſty Chánáneyſkiéy/ z Setniká/ z tego Króliká/ z zárażonych párálizem y tredem: zámorzonych śmiercią/ y inßémi chorobámi znędzonych. Lecz tho ná inßych mieyſcách ßeroce ſye pokazáło. Teraz iuż pátrzaymy dokończenia tego cudu Páńſkiégo.

Pytał ſye tedy od nich godziny / kthóréy ſye lepiéy miał: á oni mu odpowiedzieli / że go wczorá śiódméy godziny febrá opuśćiłá.

☞ Nic ſye tu inßégo pokázáć nie może/ iedno ſłábéy wiáry/ ku wietßéy niéiákié znienagłá podnoßenié: y dopiro do práwéy wiáry przyśćié / w ten czás gdy ſye doświadczył/ że onéy godziny/ á nie inßéy/ przyßedł do zdrowia/ kiedy Chriſtus Pan rzékł / że ſyn twóy zdrów: w ten czás dopiro poznał moc ſłów

Syná Bo-

Syná Bożégo. ⁘ ⁘ ⁘ ⁘

¶ Ták z dziwnych ſpraw/ Syn Boży był poznan ná świećie/ y wyznan. Poznał go NAtánáel być Synem Bożym / kiedy mu táiemné ſpráwy iego powiádał. Poznał pod krzyżem Setnik / dziwy nád zwyczay śmierci iego widząc ; ták iż záwołał/ záprawdę że ten był Synem Bożym. Poznał Nikodém/ który był do niego w nocy przyßedł. Poznał y ten/ gdy Syná zdrowégo oględał : á zátym

Ioan: 2. verſu 49.
Matt:27.ver: 54.
Ioan: 3. verſu 2.

Vwierzył on ſam y wßytek Dóm iego.

☞ Z goſpodarzá czeladká ſye wßego dobrégo vczy : z Páná ſłudzy: z Królá poddáni. A to báczyć káżdy może : vwierzył ten PAn w Jezu Chriſtá Syná Bożégo áli wßyſcy z nim vwierzyli. Baczyß/ iáko z dobrymi dobrze obcowáć. Przeto DAwid Prorok nápiſał prawdźiwie : Z świętym święty będźieß : á z przeklętym przeklęty. Ták Jeroboám Król Sámáryéy bałwochwálcá/ przywiódł Lud Izráelſki do bałwánów chwały/ ták/ że ćielce lané / miáſto Páná Bogá chwalili. Y Przeto Heliaß Prorok mówił Achábowi Królowi : Ty przywodźiß w kłopot/ y w fráſunek Izráel/ to ieſt/ lud Izráelſki ; á nie tylo ty/ ále wßytek Dóm Oycá twoiégo/ ꝛc. Dla tego ty przykłády przywodzę/ żebym pokazał / że iáki goſpodarz / táka więc rádá bywa czeladká : iáki KRól/tácy rádźi bywáią poddáni. Co y Ewányeliſtá świádczył/że zá onym Królikiem/wßytek Dóm vwierzył w Páná.

Pſa:17.v:26.et 27.
3.Reg: 12. ver: 30.
3. Reg: 18. ver:18.

Skąd ſye vczyć káżdy ma/co był zá ſkutek/y co zá koniec cud Páńſkich: że nie inßy żaden/ iedno ten/ ábyſmy z onymi/ którzy ich vżywáli / przodkiem moc/ á potym łáſkę wielką Páńſką przećiwko ludźiem chorym / á ná zdrowiu zeßłym poznawáli : który cudá dla tego czynić raczył/áby pokazał táką być moc ſwą / że mu iéy doſtawa ; nie tylo áby ná ón czás tylo onym dobrze czynił/ ále áby wiecznym dobrodźieiem wßytkich ſwych wiernych był. Wiérzmyß go tedy tákim być/który mocen ieſt/nas choré vzdrowić/ſmutné poćießyć/ vbogié wſpomoc/ vmárłé ożywić/ ꝛc. Ták gdy zupełną wiárę mieć będźiemy w Pánie y w zbáwićielu náßym : tedy tu ná świećie będźiem od niego poćießeni/ y z tym Królikiem odnieśiemy pożytek wiáry náßéy/ zbáwienié duß náßych Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Naprzód Hiſtorya o Króliku zfráſowánym/z niemocy Syná iego: który iż pogáńſkim człowiekiem był/ á Pan Chriſtus dobrodźieyſtwo mu vkázáć raczył/ że mu Syná vzdrowił/ nie gárdząc nim iáko pogáninem : Znáczy/ że Pan Chriſtus ták dla pogánów/ iáko dla Zydów/ był od Bogá Oycá zeſłány ná świát : y przeto ták Zydóm iáko pogánóm dobrodźieyſtwo czynił: pokázuiąc to że z thych dwoygá ludźi / álbo narodów/ miáłá być iedná owczárnia/ wiernych w Páná Chriſtuſá/ á Chriſtus Pan ich ieden Páſterz.

Ioan: 10. ver: 16.

II. Powtóré pokázuie Ewányelia / iż v złych PAnów znáyduią ſye ſłudzy dobrzy/ iáko v złégo Królá Herodá / nálazł ſye miedzy wielim złych/ ten dobry/ który w Páná Chriſtá vwierzył : którégo ácz Pan Chriſtus vzdrowiwßy mu Syná poćießył / przedśię do domu iego iść niechćiał / iáko chćiał iść do Rotmiſtrzá/ dálecko w záwołániu podleyßégo : áby tho pokazał / iż v niego nie było tákowégo brákowánia oſób/iákié v ludźi bywa/ którzy wolą do Pánów iść/y chodźić do domów zacnych/ niż do vbogich : Owé czćić y ważyć: á vbogié wzgárdzáć.

III. Potrzećié pokázuie Ewányelia wiárę/ iáko ſwym porządkiem do doſko-

nałości przychodźi: że w człowieku ták rośćie/ iáko źiele ná ogrodźie / y iáko drzewo wſzeláķie/ ktore zmáłości rośćie do wyſokośći / y do ſwéy doſkonáłośći/tákże y wiárá: Czego przykład ieſt w tym Króliku/ktory ácz z potrzeby nagłéy o ráthunek ſzedł do PAná / przedśie máłą wiárę do niego przynióſł/ prágnąc oſoby iego do domu: niewierząc o nim/ áby bez bytnośći ſwéy / ſyná iego mógł vzdrowić: áż potym iuż mocnieyſzą wiárą ſłowu PAńſkiému vwierzył: gdy ſzedł do domu zá onémi ſłowy: Idź ſyn twóy żywie. A oglądawſzy iż ſyn zdrów / doſkonále y z domem vwierzył w Páná. Skąd káżdy báczyć może/że wiárá rośćie znienagłá/áż do doſkonáłośći: iáko dźiśieyſza Ewányelia świádczy.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Dwudzieſta wtóra po Tróycy S. według opiſánia Máttheuſzá S. w Kápit: 18.

PRzetóż przypodobáne ieſt Króleſtwo Niebieſkié człowiekowi Królowi/ ktory chćiał liczbę kłáść z ſługámi ſwémi. A gdy począł kłáść liczbę / przywiedźiono mu iednégo / ktory mu był dłużen dźieśięć tyśiecy Tálentów. A gdy nie miał ſkądby był zápłáćił / kázał go Pan iego záprzedáć/ y z żoną / y z ſyny iego/ y ze wſzytkim co miał / á zápłáćić. A vpadſzy ón ſługá / prośił go mówiąc: Miéy ćierpliwość nádemną / á ia tobie tho wſzyſtko wypłácę. Vżaliwſzy ſye tedy Pan ſługi onego/ puśćił go wolnym/y wſzyſtek dług odpuśćił mu. Wyſzedſzy od Páná ón ſługá/ nálazł iednégo z towárzyſzów ſwoich / ktory mu był dłużen ſto groſzy. A vłápiwſzy go duśił go / mówiąc: Wróć coś mi dłużen. A vpadſzy ón towárzyſz iego/prośił go mówiąc: Miéy nádemną ćierpliwość / á ia wſzyſtko wypłácę tobie. A ón nie-

chćiał/ále ʃzedʃzy puʃcił go do ciemnice/ ážby mu zápłáćił dług. Widząc to oni ʃpólni ʃludzy co ʃye dźiáło / záʃmućili ʃye bárzo: á przyʃzedʃzy powiedźieli PAnu ʃwemu wʃzyʃtko co ʃye dźiáło. Tedy záwołał go Pan iego / y rzekł mu: Sługo złośliwy/ odpuśćiłemći dług wʃzytek/żeś mie prośił: a wiec tobie nie przyʃtáło vlitowáć ʃye nád towárzyʃzem ʃwoim / ták iákom ʃye y ia ćiebie vżalił: Y rozgniewawʃzy ʃye Pan iego/ podał go kátóm/ ážby wypłáćił on wʃzyʃtek dług. Tákżeć y Oyćiec móy niebieʃki vczyni wam/ ieʃliże nie odpuśćićie ieden káżdy brátu ʃwemu z ʃérc wáʃzych.

RZEcz ieʃt wʃzyʃtkim ludźiem Chrześcijáńʃkim wiádoma / że wielé ieʃt w Ewányeliéy świetéy náuki tákiéy/która miłość y miłośierdźié Páná BOgá/ przećiwko nam pokázuie: iáko Pan Bóg záwżdy predʃzym ieʃt przećiwko nam z miłośierdźim/ niż my do niego z náwróceniém. Wielé mamy przykłádów / thák z ʃtárégo iáko y z nowégo Zakonu o thym / iż ták narodowi ludzkiemu Pan BOG záwżdy miłośćiwym: iż ma lutość nád nimi/ piérwéy niż oni do niego wołáią: y przeto piʃmo świeté zowie go Oycem miłośierdźia/ y Bogiem wʃzytkiégo poćieʃzenia: Zowie go bogátym w miłośierdźiu/ y Bogiem miłośierdźia: Przeto iego miłośierdźié Eccle: 18. v.12. wypiʃuie być nád wʃzytkim ćiáłem. Co y Dawid ták dawa znáć/ gdy mówi: Wdźieczny ieʃt Pan Bóg wʃzytkim/á litość iego nád wʃzytkimi ʃpráwámi iego: z którégo to miłośierdźia ʃweg/pan Bóg wʃzechmogący/ʃwé ʃmutné poćieʃza/ iáko mówi przez Izáiaʃzá: Jáko kiedy mátká kogo ćieʃzy/ ták ia was poćieʃze: A iáko deʃzcz ieʃt pożyteczny czáʃu ʃuchośći / ták ieʃt pożyteczné mi-

2. Cor: 1. verʃu 3.
Epheʃ: 2. ver: 4.
2. Reg: 24: ver: 14.
Pʃal: 32. verʃu 5.
Pʃal: 144. ver: 9.
Iʃaiæ cap: 66. v: 13.
Ecclеʃ: 35. ver: 26.

łosierdźié Páńſkié czáſu kłopotu/ ꝛc. A powiádam że pocießa ſwé / to ieſt té którzy go znáią/ do niego ſye vciekáią/ miłuią iáko Oycá/ boią ſie iáko Páná. Ták o tym świadczy Moyżeß w onych słowiéch / gdy powtóre po przykazánie Páńſkié ßedł ná górę/ ſtukßy piérwßé tablice z przykazánim od Bogá dáné/ á wyćioſawßy drugié piérwßym podobné : Pánuiący Pánie Boże/ miłosierny/ łáſkáwy/ ciérpliwy/ y wielkiégo ſmiłowánia/ prawdźiwy/ który ſtrzeżeß miłosierdźia ná tyſiące/ który gładźiß nieprawość/ złości y grzéchy/ á żaden v ciebie nie ieſt niewinnym ſam śiebie/ który odpłacaß nieprawości Oycow/ do trzeciégo y czwartégo pokolenia/ ꝛc. A Pan ták odpowiáda : Ja Pan Bóg twóy/ czyniący miłosierdźié nád tyśiącmi onych/ którzy mie miłuią/ y ſtrzegą przykazánia mégo/ ꝛc. Których słów Pánná przeczyſta Márya poświadczyłá/ mówiąc : Miłosierdźié iego od pokolenia do pokolenia/ tym którzy ſye go boią. Swé thedy wierné pocießa Pan BOG z miłosierdźia ſwego/ z którégo ſwych grzeßących oczekawa polepßenia.

Brzmią o tym pieknie ony słowá niewiáſty Tekuitki do Dawidá / gdy przepráwowáłá gniéw DAwidów Abſolonowi ſynowi iego / o to iż był zábił Amnoná brátá ſwégo/ á ſyná Dawidowégo/ o zgwałconą od Amnoná Támar/ śioſtrę iego. Mówiłá tedy niewiáſtá do Dawidá: Zaż niewiéß Królu/ że Pan Bóg niechce áby Dußá miáłá zginąć / ále owßem odmienia : myśląc o tym/ áby człowiek do końcá nie zginął/ który ná czás odrzucon ieſt. Eccle: 5: ver: 4. Bo nawyßßy ieſt ciérpliwy oddawcá. Maß v Izáiaßá tegóż iáſné świádectwo/ gdy Prorok do Żydów złych mówił : Oczekawa Pan Bóg áby ſye nád wámi ſmiłowáł/ ácz ieſt ſpráwiedliwégo ſądu PAn. Przeto Páweł Swiety nápomina / ábyſmy nie lekce ważyli tego oczekawánia ciérpliwégo Páńſkiégo / gdy ták mówi : Człowiecze nie vydźieß ſądu Bożégo : Czyli hoyność dobroći iego / y ciérpliwośći / y nie ſkwápliwości gárdźiß ? Niewiéß iż dobrotliwość Boża ćiebie ku pokucie przywodźi ? A ty nie pokutuiąc / ſkárbiß ſobie gniéw w dźień gniewu / y obiáwienia ſpráwiedliwégo ſądu Bożégo / który odpłáci káżdému podług vczynków iego. Widźiß/ że ácz oczekawa polepßenia / choć nie chce áby zginął człowiek / y dußá iego / przedsie iednák zápłáci káżdému / podług ſpraw y vczynków iego.

Prośmy przeto Páná BOgá / áby z miłosierdźia ſwego odpuśćił grzéchy náßé/ iáko Dawid prośił mówiąc : Smiłuy ſye nádemną PAnie Boże/ wedle wielkiégo miłosierdźia twego : á według wielkości zlitowánia twégo/ zgładź nieprawość moię. Tym wiecéy omyy mie od nieprawości moiéy/ á oczyść mie od grzéchu mégo/ ꝛc. Ták prośił Mánáſſes w więzieniu : Pánie z wielkiéy dobroći twoiéy obiecałeś pokutę y odpußczenié grzéchów/ tym którzy przećiwko tobie zgrzeßyli / y zá wielkością litośći twoich/ poſtáwiłeś pokutę grzéßnym ku zbáwieniu : przeto ią Pánie żądam od ćiebie dobroći : zgrzéßyłem Pánie/ zgrzeßyłem/ vznawam nieprawości moie/ odpuśćże mi Pánie odpuść : á nie zátracay mie ſpółem z nieprawośćiámi moiémi : okaż we mnie dobroć miłosierdźia twégo/ á odpuść grzéchy moie/ ꝛc. Wźiął Dawid meżobóyſtwá/ y cudzołóſtwá odpußczenié od PAná : Wźiął Mánáſſes KRól/ z Báłwochwálſtwá/ y rozlania krwie niewinnéy/ tákże odpußczenié/ zá pokornémi modlitwámi. Pytaß/ czemu ? Temu/ że Pan Bóg náß ieſt miłosierny : przeto pokorna/ ácz niegodna modlitwá náßá/ iáko piſmo powiáda/ do niego niebá przebija/ á nie odéydźie bez pocießenia.

¶ A ponieważ ták znamy Páná Bogá miłosiernégo przećiwko ſobie/ vczmy ſye téż być miłosiernymi/ przećiwko bliźnim náßym. A iáko nam PAN Bóg odpußcza/ zá niegodnémi proſbámi náßémi/ winy y wyſtepy náßé/ którémi go obrażamy : ták my téż odpußcaymy zá proſbą tych/ którzy nas proßą : gdyż nas tego Pan w dźiśieyßéy Ewányeliéy vczy. Ale wiéß to PAn

Bóg/ iá-

Exo:34. v:6. et 7. — *Deute: 5. ver: 10.* — *Lucæ 1. verſu 50.* — *2. Reg 14. ver:14.* — *Iſaiæ 30. ver: 18.* — *Rom:2. à verſu 3. ad 7.* — *Pſal:50. v:3. et 4.* — *Sub finem 2. Paralip: in Oratione Manaſsis.* — *1: Reg: 12. ver:13.* — *2. Para:33. ver:12.* — *Ecclef: 35. ver:21.* — *Lucæ 6. verſu 36.*

A Bóg/ iácyśmy my iego náśládówcy. Dał nam Christus Zakon Ewányeliey/ á żaden z nas nie chowa Zakonu: Pan BOg nam odpuszcza / my nikomu: Christus vkázuie dróge/ iáko mamy otrzymáć odpuszczenie / á żaden sye iey pálcem nie tknie/ y tknąć niechce.

Lecz słuchaymy z Ewányeliey/ iákimi mamy być/ chcemyli odpuszczenie wziąć / win y grzéchów nászych. Bo pokázuie to Pan z przypowieści Ewányeliey dzisieyszey/ którą ták Ewányelistá wypisuie.

Podobne iest KRólestwo niebieskie człowiekowi Królowi.

B ☞ Co sye znáczy przez Królestwo niebieskie / pisałem to w Niedziele dwudziesta po swietey Tróycy: dla czego też PAN Bóg przyrównywa sye człowiekowi / pisałem też y to w Niedziele Wtórą/ po swiecie teyże Tróyce swietey/ y tákże w dwudziesta: iuż tego powtárzáć nie potrzebá. Krótko tedy ták rozumiey: Królestwo niebieskie/ Kościół Chrześcijáński iest. Człowiek Król/ Pan Bóg sye rozumie: który tu w tym Kościele ma sługi/ wszytki obywátele wiernych swoich / z którémi ón ráchunek kłáść będzie raczył/ kiedy káżdy da poczet spraw swoich / iáko sye thu spráwował/ ieśli źle/ álbo dobrze/ iáko Páweł święty to opowiáda: Y oddáwáć będzie káżdému / wedle spraw y vczynków iego. Táką tedy przypowieścią/ co Pan raczy pokázowáć/ przypátrzyć sye potrzebá: Bo iż w przypowieści mówi / tedy też dla C tego iest pod przypowieścią náuká zbáwienna. Podobne iest KRólestwo niebieskie człowiekowi Królowi/

Roma: 2. versu 6.

Który poráchowáć sye chćiał z sługámi swoimi.

☞ Wiedzmy to / iżeśmy wszyscy sługámi/ y dłużnikámi PAná BOgá nászego: bo od niego bierzemy dáry/ które álbo źle száfuiemy/ álbo ich zániedbawamy: álbo ie théż márnie trácimy. Otóż z tych dárów/ wiedzmy/ że ná nas ráchunek przyydzie: A przyydzie przed tym sámym / od kogo ie mamy. A pewnąć to rzecz / żeć nas Pan nápominąć záwżdy raczy/ o te liczbę/ y o ten ráchunek:

Kiedy nas PAN Bóg nápomina o liczbe násze.

D ¶ Naprzód; Kiedy nátchnieniém swym nápomina wnętrznie sumnienie násze/ áby poczuło grzéch: á czuiąc y vznawáiąc go/ strachało sye Bogá sprá wiedliwégo/ który grzéch káżdy kárác będzie: A zá thym áby sye vpámiętał człowiek od złości swoich/ y przez pokutę Pánu sye vpokorzył.

1.

¶ Nápomina zásie do ráchunku przez słowo swoie PAn/ w vstách Káznodzieyskich / y z czytánia Pismá świętégo / w czym záwżdy DVch święty karze świát z grzéchu: Bo przez Prorockie y Apostolskie pismá/ pokázuie w posłuszeństwie Ewányeliey/ przez życzliwość sług iey / grzéch świátu/ to iest/ ludziem ná świecie mieszkáiącym; pokázuie też y lékárstwo ná grzéch / których gdy kto iest posłuszen/ iuż ná ten ráchunek/ który przed Pánem Bogiem mieć ma/ záwżdy pámięta/ y stára sye/ iákoby co namniey ná liczbie został.

2.

Ioan: 16. versu 8.

E ¶ Po trzecie nápomina Pan do ráchunku/ y iákoby chćiał iuż nas do niego powołáć/ kiedy nas niemocámi/ y przygodámi náwiedza: gdzie iuż práwie w ten czás człowiek czuć sye ma/ y ku Pánu sye vciekáć; iáko vczynił Ezechiasz Król Judski/ gdy go Pan Bóg złożył niemocą/ y o śmierci pewney dał mu znáć przez Izáiaszá Proroká / płákał/ Páná prósił o zdrowie: Y wysłuchał go Pan / przedłużył piętnaście lat zdrowia iego / y chował go w pokoiu. Dawid kiedy widział Anyołá / á ón v płácu AReuny Jebuzeyczyká/ zábijał lud w Jeruzálem/ wołał do Páná z płáczem / prosząc o zlitowánie: y smiłował sye Pan Bóg / y przestáło powietrze gwałtowne w Jeruzálem.

3.
Lege Historiam 4. Reg: 20. à v. 1. ad 12.
2. Para: 32. ver: 24
2. Reg: 24. v: 16.

Widzieli ci Królowie / z przygody ieden / á drugi z niemocy / że iuż blisko był czás ráchunku/ który czynić mieli/ z spraw swoich przed Pánem / który ie karánim srogim powoływał : przeto czuiąc sye w tym/ wołáli o smiłowánie do Páná/ y byli wysłucháni. Tegóż y wszytkim wiernym potrzebá / iż gdy baczą/ że ie Pan iákimkolwiek sposobem do siebie powoływa/ áby sye vznawáli : á vznawáiąc/ Pánu swemu w pokorze winni sye dawáli/ á zá grzéchy swé żałowáli : Pámietáiąc ná ono dwoie powszechné Dawidá Proroká nápominánie : Odwróć sye od złégo / á násláduy dobroći. (A)

Psal: 36. ver: 27.

Pámietaymy my ná tho / żesmy słudzy Páná BOgá nászégo / od niego stworzeni/ iáko Izáiasz swiádczy : Stworzyłem cie Izráelu/ sługás móy/ nie przepominay mie : Bo iáko swiát stworzon iest dla człowieká/ áby człowiekowi służył ; ták człowiek dla chwały Bożéy stworzon iest/ áby Pánu Bogu służył : któremu gdy wiernie służy / sam pożytek z téy służby odnosi : Bo y tu ná swiecie/ ná tym nie tráci/ y po smierći chwałe wieczną bierze. Miéymy to ná baczeniu / że słusznie y przystoynie mamy mu służyć : gdyż wiémy/ że ón nas vmiłował piérwéy niż my iego: On nas odkupił krwią syná swégo ; nie srébrem/ áni złotem : odkupiwszy/ sam siebie obiecał nam dáć zapłátą/ mówiąc : Ja bede zapłátą twoią/ etc. Dobrze tedy sługą być v tákiego Páná/ który słudze dobrému sam siebie zá zapłáte dáie. Wiédzmysz tedy/ żesmy słudzy iego/ y powinnismy mu służyć: á gdy sye od służby odwracamy/ zostáiemy mu ná ráchunku : zostawamy mu dłużni. A kiedy ieszcze tho trácimy / co od niego bierzemy z dárów iego ; gdy mu tego nie oddáiemy cosmy powinni/ vstáwicznie go gniewáiąc ; gdy z sercá tego nie żáłuiemy / cosmy go przegniewáli ; y gdy go nie prosimy o odpuszczenie win nászych / przez Christá Páná/ y iego zasługi ; pewnie gotuymy sye ná liczbe/ bo Pan záwżdy chce z tákowémi poráchowánia : á kthóry sye w nieprawości naydzie zákámiały : ták sye z nim bedzie dziáło / iáko z tym / o którym thu w przypowieści PAn Christus mówi : (B) (C)

Isaiae 44. ver: 21.

1. Ioan. 4. ver:10.

1. Pet:1.v:18.& 19.

Genes: 15. versu 1.

A gdy począł kłáść liczbe / był mu przywiedziony ieden / który mu był winien dziesiec tysiecy cetnarów/ álbo tálentów. Który ieden waży szesć set Koronatów. (D)

☞ Dług to był wielki / który sługá został Pánu : słudze ku zápłáceniu niepodobny. Pytałby co ten dług tego to sługi znáczy w téy przypowieści ? nic inszégo / iedno wielkié przewinienié káżdégo z nas : gdyż ták wielé zgromadzamy grzéchów do grzéchów/ że miáry niémasz : y iesliby Pan Bóg nieprawości násze miał záchowáć przećiwko nam / żadenby sądu/ y spráwiedliwości iego wytrwáć niemógł. To widząc Dawid/ Prorok y Król/ mówił w té słowá : Niewchodź miły Pánie w sąd spráwiedliwy z sługą twoim : gdyż żaden człowiek przed oblicznością twoią vspráwiedliwión nie bedźie. Y ná drugim mieyscu mówi : Niemász pokoiu y kościám moim / od oblicznośći grzéchów moich/ etc. Wiémy o Dawidzie wybránym Bożym/ iáko vpadł w cudzołostwo / y w mężobóystwo : á iesliż ták srogié złości ná Bożé wybráné przychodzili/ cóż rozumiémy o sobie ? Mówi Sálomon ; siedmkroć spráwiedliwy vpada przez dzień : cóż grzészny ? Powinnismy Chrześćijáninie Pánu Bogu/ ábysmy wolą iego pełnili/ przykazánié iego/ y wiáre iemu zupełną chowáli/ iego ze wszytkiéy dusze miłowáli/ wszytkié nádzieie w nim pokłádáli/ cześć y chwałe całą/ iemu wyrządzáli/ etc. A baczymy że tego nie czynimy ták iáko czynić mamy. Powinnismy bliźniému nászemu życzliwość wszelaką / którą miłością Chrześćijáńską zowiemy : widzimy iż PAn Bóg z łáski swéy dobrze nam czyni / mysmy théż powinni ieden drugiemu dobrze czynić : od- (E)

Psal: 142. ver: 2.

Psal: 37. versu 4.

Prou: 24. ver:16.

A puſzcza nam Pan Bóg winy/ myſmy też powinni odpuſzczáć ieden drugié- mu/ gdy ieden drugiégo rozgniewa: á ieſliż winy wietſzé nam Pan Bóg od- puſzcza/ czemu my mnieyſzych bliźnim naſzym/ odpuſzczáć niemamy?

A ſtądći to Panu vroſłá tá przypowieść: iż w niéy to pokázuie/ iż nam Pan odpuſzcza tákié winy/ tákié długi/ zá które my nigdy doſyć iemu vczynić nie możemy. Dáiąc nam przez to náuke: ábyſmy tákże bliźnim náſzym prze- ſtepſtwá y winy przećiwko nam vczynioné odpuſzczáli: A nie raz tylo? ále iá- ko Piotrowi Apoſtołowi PAn odpowiedźiał/ gdy go pytał: Pánie ilékroć z- grzeſzy brát móy przećiwko mnie/ á mam że mu odpuśćić? álbo ieſli dość do śiedmi kroć? Gdźie PAn nie mówi/ áby tylo do śiédmi kroć/ ále áż do śied- midźieśiąt kroć y śiedmi. Obeyźrzymy ſie w náſzym Chrześćijáńſtwie: przypá- B trzmy ſye/ ieſli wiecéy bliźnim naſzym nie ſzkodźimy/ niż pomocni ieſteſmy? A zátym/ iákóż też nam ma być P. Bóg miłośćiwym? Azá nie wiémy co mówi PAn Chriſtus: Jeſli nie odpuśćićie ludźiem wyſtepków ich/ którémi was gniewáią: Bóg Oyćiec wam nie odpuśći grzéchów wáſzych? Czymże Pánu Bogu nágrodźim długi náſzé/ ieſli bliźnim odpuſzczáć nie bedźiemy? Myſmy dłużni Pánu dług ták wielki/ że z niego wyſwobodzeni być nie możemy/ ie- dno ſámym miłośierdźim BOżym/ á pokornémi prosbámi: A my nic dbáć niechcemy ná pokorné prosby bliśniégo náſzégo/ y miłośierdźia pokázáć mu niechcemy: ále właſnie ták czynimy/ iáko ten okrutnik ſługá/ nád wſpół ſłu- żącym ſługą/ dłużnikiem ſwym.

Mat: 18. v: 21. et 22.
¶ Przed początkiem dźiśieyſzéy Ewányeliéy.

Matth: 6. ver: 15.

C Ale iáko Król z nim poſtepował/ piérwéy ſye z Ewányeliéy przypátro- wáć bedźiemy: iáką ſrogość/ y potym iákié miłośierdźié Pan nád nim vczy- nił. A naprzód/ ſrogośći tego Królá/ który nam Páná Bogá znáczy/ przy- pátrzmy ſye: Te pokázuie Ewányelia/ gdy mówi:

Srogość y miłośierdźie Páńſkié rázem.

A gdy ich nie miał ſkąd oddáć/ kazał go Pan iego záprzedáć/ y żone iego/ y dźieći/ y wſzytko co iedno miał.

☞ Tákći bywa poſpolićie: iż dłużniká pátrzą z tego/ z czego mogą zá- płáte wźiąć/ y dług ſobie nágrodźić: Wielki dług był winien ſługá then Pá- D nu? wielká też ſrogość Páńſká/ áby ią vczuł/ godźiło ſye.

Już wieſz człowiecze Chrześćijáńſki/ żeć ten dłużny ſługá/ człowieká ká- żdégo grzéſznégo znáczy. Jeſliś tedy grzéſzny człowiek/ á okrom grzéchów/ którémi Páná Bogá gniewaſz/ nic inſzégo nie maſz przed oblicznośćią Bo- żą pokázáć? czymże Pánu ſwemu/ ſwoie winy maſz oddáć? Nie maſz zápra- wde czym: bo ſmyſł náſz od młodośći ſkłonny ieſt do wſzytkiégo złégo. Je- ſli też mówić bedźiemy/ że grzéchu nie mamy: tedy prawdy w nas niemáſz. Cóż czynić/ pytaſz? To czynić/ co ten ſługá vczynił.

Przedtym znáć z Ewányeliéy/ iż niewolné ſługi miéwáli/ iáko też y po dźiś v Turków/ y v inſzych Narodów nie Chrześćijáńſkich.
Geneſ: 8. ver: 21.
1. Ioan: 1. verſu 8.

E Padſzy tedy ón ſługá/ wyrządźił mu chwałe/ mó- wiąc: Pánie miéy ćiérpliwość nádemną/ á wſzyt- koć odłożę.

☞ Tuć nas Pan vczy/ co czynić mamy/ gdy ſye ták baczymy być Pá- nu Bogu winnymi? iż iáko Job świety mówi: Jeſliżebyſmy ſye z nim chćie- li w ſpór iáki wdáć: w tyśiącu grzéchów náſzych/ zá ieden trudno liczbe dáć. Cóż czynić? To co Dawid vczy ſam z śiebie/ gdy mówi: Tákem v śiebie v- ważył/ y rzékł: Wyznam ia przećiwko ſobie wſzytki nepráwośći moié/ á thy Pánie odpuśćiſz grzéchy moie. Táć ieſt oſtátnia náſzá vćiechá/ y oſtátnié

Iob 9. verſu 3.

Pſal: 31. verſu 5.

lékárſtwo?

lékárſtwo: poznawßy grzéch pádáć przed Pánem Bogiem/ wyznáwáć gi o z pokorą/ prosić Páná o miłosierdźié y o odpußczenié.

Ionæ 3 à verſu 5. ad 10.

¶ Ták vczynili Niniwite/ ná nápominánié Ionaßá Proroká / od Królá poczowßy/ áż do namnieyßégo / wßyſcy ſye poscili/ á wołáli do Páná o ſmiłowánié.

Pſal: 50. verſu 1.

¶ Ták Dawid w popiele y w worze wołał: Smiłuy ſye nádemną PAnie/ wedle wielkosći miłosierdźia twego.

3. Reg: 21. à ver: 27. ad finem.

¶ Ták Achab Król/ o rozlaną Krew Nabotá poddánégo ſwego/ ſkárány ſłowem Bożym przez Heliaßá Proroká/zdiął odźienié królewſkie/ worem ſye przyodźiał: vniżył ſye Pánu/ á Pan Bóg z nim łáſkę vczynił.

2. Para:33. à ver. 11. ad 14.

¶ Mánáſſes Krół Izráelſki w okowách w ćiemnicy/ náwróćił ſye do Páná Bogá/ y wyſłuchał go/ y poćießył.

Luc:7. v:37. & 38.

¶ Márya Mágdáléna w nowy m Zakonie/płaczem/ y łzámi/ w wierze/ y łáſkę otrzymáłá/ y grzéchy iéy były odpußczoné.

Lucæ 22. ver: 62.

¶ Piótr Apoſtół tákże/ y inßych wielé.

Mamy tedy przykłády/ co czynić mamy: á gdyż widźimy że nas grzéchy rozdźieliły od Páná/ y o gniéw iego przyprawiły: kiedy baczymy ſąd ſrogi Páńſki nád námi: Pádaymy przed oblicznosćią Páńſką/ chwałę iemu dawaymy: á ſtáraymy ſye o polepßenié: które Pánu náßému obiecuiąc/ kaymy ſye od grzéchów: á Pan Bóg miłosierdźia/ to znami vczyni/ iáko ten KRól nád dłużnikiem ſwoim vczynił/o którym Ewányelia powiáda/

A PAn zlitowawßy ſye nád ſługą onym / wypuśćił go z tego/ y dług mu odpuśćił.

☞ Sługá prosi áby mu Pan tylo poczekał ćierpliwie do czáſu: á Pan zlitowawßy ſye/ więcéy vczynił niż ón prosił: bo nie tylo go z więźienia oſądzonégo wypuśćił/ ále y dług mu odpuśćił.

Náuká tu ieſt z Páńſkich ſłów/iż Pan Bóg złáſki ſwéy/więcéy nam czyni/ y więcéy dáie / niż my v niego prosimy. Prosimy go o chléb w modlitwie/ą ón nam dáie wßytkę żywnosć/ y pomnożenié wßech rzeczy. Prosimy go o odpußczenié grzéchów / á ón nam dáie y żywot wieczny/ odpuśćiwßy grzéchy przez IEzu Chriſtá. Wielkié tedy ieſt miłosierdźié PAńſkié nád námi.

Dwoiákié miłosierdźié Bożé.
Matth: 5. ver: 45.

¶ Jedno powßechné:gdy złym/y dobrym deßcz z niebá powietrznégo dáie: gdy Słóńcu ſwemu/ wßyſtki złé iáko y dobré/ ogrzéwáć/ y oświecáć każe. Tymże kośćioł y zbór Chrześćijáńſki/iáko łaſkáwy Oyćiec vmiłował/ Ioan: 3. v.16. Ták Bóg vmiłował świát/iż Syná ſwego iednourodzonégo zeſłał/ áby káżdy/ który by weń wierzył niezginął / ále miał żywot wieczny. Toć ieſt wielkié świádectwo powßechnégo miłosierdźia Bogá Oycá / nád narodem ludzkim: y ilekroć miłosierdźié Bożé ſłyßymy/ naprzód ná to przedmieyßé záwżdy pámiętaymy.

Lucæ 23. ver: 43.
Acto: 22. ver: 16.

¶ Drugié miłosierdźié ieſt BOgá wßechmogącégo / káżdému z oſobná: gdy zá káżdégo pokutą/ y vpámiętániém/ odpußcza mu grzéchy Pan: iáko odpuśćił / łotrowi ná Krzyżu: PAwłowi S. biorąc go ná Apoſtolſtwo/ y inßym: ſkąd możeß pobáczyć/ iáko miłosierny ieſt Pan Bóg nád námi / powßechnym/y oſobliwym ſwoim miłosierdźiém. Przypátrzże ſye záſię/ iákié ludźie nád ludźmi máią miłosierdźié: á to ie ták Pan konterfetuie.

Wyßedßy od Páná ón sługá / nálazł iednégo towárzyßá ſwégo/ który mu był winien ſto großy.

Iuż dáleko

A ☞ Już dáleko mnieyßy dług miał v ſwego towárzyßá / niż on był Pánu ſwemu winien: bo człowiek człowiekowi mniey záwżdy zoſtawa winien/ w káżdym wyſtepie / niż Pánu Bogu. Przodkiem/ człowiek / iákokolwiek wyſtąpi przećiwko człowiekowi/ tedy przećiwko równému ſobie wyſtąpi: Ale kiedy wyſtąpi przećiwko PAnu BOgu: co zá porównánié być może człowieká do Páná Bogá/ gdyż człowiek ieſt/iáko Abráham mówił/ proch y popiół. Gdy człowiek zgrzeßy przećiwko człowiekowi: zgrzeßy grzéßny przećiwko grzéßnému / vpádły przećiwko vpádłému. Ale gdy przećiwko PAnu Bogu: tedy iuż grzeßy przećiwko onéy niezmiernéy / y nieſkończonéy dobroći. Otóż wietßy dług záwżdy człowiek zoſtáie / nie zmierzonym obyczáiem B Pánu Bogu/ gdy przećiwko Mayeſtatowi iego grzeßy/niż człowiekowi/gdy go obráži iákimkolwiek wyſtepem ſwoim. A przeto też tu w przypowieśći/ dáleko mnieyßy dług PAn kłádźie / co był ſługa / ſłudze temu winien: niż on dług/ który on był winien Pánu. A przedśię co dla máłégo długu ſwego towárzyßowi czynił/Párabółá pokázuie: Bo nálazßy go/

Pan Bóg dobrodźiéy náß/gdy go obrażamy/ pokázuiemy niewdźięczność dobrodźieiowi.

Geneſ: 18.ver: 27.

Pánu Bogu powinniſmy ſłużyć á gdy go obrażamy/oddalamy ſye od ſłużby iego.

Popadł go y duśił/ mówiąc: Oddáy mi coś winien.

Już wietßą ſrogość począł z towárzyßem / niż Pan z nim. Pan gwałtu mu żadnégo nie czynił: obchodźił ſye przyſtoynie/ſłuchał liczby: á gdy C zoſtał ták wielki dług / nie rzućił ſye nań / y nie bił go. Ten záśię iuż záraz gwałtem poczyna/ zdrowié odéymuie/ odetchnąć nie da / duśi / ꝛc. We wßytkim tu Pan Chriſtus pokázuie/ że ſye my ſrodzéy obchodzimy z ludźmi/niż Pan z námi: A gniewu náßégo /iż nieumiémy ſkromić przećiwko bliźniemu/ gdy nas obraża czym nieprzyſtoynie/ przeto też te náße nieſkromność tu konterfetuie.

Ale pátrzmy / zápaliſtemu gniewu ludzkiemu/ pomożeli też co prośbá: Máło. Czemu? Bo álbo w nim miáry nie mamy/álbo nád pokornymi/którzy ſye nam pokornie vniżáią/ gorßymi / y oſtrzßymi bywamy. A to ſye przy- D pátrzmy ſpráwom náßym/ w tym to iednym ſłudze.

Padł chedy on towárzyß iego przed nim/ y prośił go mówiąc: Miéy ćierpliwość nádemną/á oddam ći wßytko. Lecz on niechćiał/ ále ßedßy / wſádźił go do ćiemnice/ ážby mu oddał wßytek dług iego.

Wiémy dwoiáki ſpoſób ludźi być ná świećie. Jedni ſą/którzy gdy przewinią/ y obrażáią inßé: nie proßą odpußczenia. Drudzy / obráźiwßy y przE gniewawßy / żáłuią tego/ y o odpußczenié vczynku ſwego proßą.

Dwoiácy ſą ludźie którzy gniewáią bliźniégo.

Różni to dáleko od śiebie. Cóż tu ma człowiek Chrześćiáńſki czynić? á nawięcéy z tákimi/którzy krzywdy iemu czyniąc/czynią mu záwżdy źle gdźie mogą. Tu áby Páná Bogá nie obráźił/ták ma czynić.

Jáko nieprzyiaćiele miłowáć.

Eccl:12.v:10.et 11.

¶ Gdyż widźiß nieprzyiaćielá twego/ piſmo mówi/ nie wiérz mu/y chroń ſye go: á nie miéy mśćiwégo ſercá przećiwko niemu: ále Bogu pomſtę poruczay: tylko w nim tego nie chwal / co Pan Bóg ſam w nim gáni: á proś zań Páná Bogá/ áby ſye vpámiętał: przyczyny mu nie day / ábyś duße czyſtą miał przed Pánem Bogiem: gwałtowi bróń ſye / ták práwem/ iáko y obroną: gdyż Pan Bóg obronę z nátury człowiekowi dał/ iż ktoby mu chćiał gwałtownie zdrowié odiąć/ bronić ſye ſłußnie powinien.

¶ Drudzy ſą/ którzy obráźiwßy w czym człowieká/ ßukáią miłośierdźia y przepraßáią. Tákié do łáſki káżdy przyiąć ma/ winę z ſercá odpuśćić/y zá-

dnégo zakálu gniewu przećiwko nim/ nie ma záchowywáć nigdy/áni ná wy-step ich pámiętáć. A

Z tych liczby to był ten/ który znał sye do długu/ o miłosierdźié prosił: nie iżeby mu odpuścił dług/ále áby mu tylo poczekał: á ón płacen być chćiał. Słuszna rzecz byłá máły czás poczekáć: ále miásto miłosierdźia/ y málégo poczekánia/ które vczynić miał nád towárzyszem/ dał mu więzienié/ y wsádźił go do ciemnice. O/ co tákich miedzy námi! PAn Bóg wié iákié násze iest Chrześćijáństwo. Tytuł Chrześćiáński mamy/ ále skutku nie mamy. Kedy więtsze nienawiśći/ więtsze mordy/ więtsze potwarzy/ więtsze niewinnych prześládowánié/ o máłé rzeczy srogié karánié/ więzienié/ y hániebné śmierći; iedno miedzy Chrześćijány? Wiec też y ná świećie/ Chrześćijáńskié B máłé szczęśćié przećiwko Pogánom widźimy: Bośmy nád sobą ták srodzy/ iáko Pogáni: á potym żywoćie/ ták sye też nam dostánie/ iáko temu niemiłośiernému słudze sye dostało. Naprzód/ opowiedźiano iego nie miłośierdźié przed Pánem: Bo ták Ewányelia powiáda:

Vyzrzawszy tho towárzysze iego/ co sye dźiáło/ wźięli z tego żáłość/ y szedszy/obiáwili wszystko Pánu swemu.

☞ Towárzysze sye rozumieią/ którzy obiawiáią Pánu BOgu niemiłośierdźia násze/ y okrutnośći/ które czynimy: ćiż są nád którémi iesteśmy okrutnymi: ich płácz y łkánie/ wstępuią do niebá do Paná Bogá: á przekłádáią przed Pánem násze okrućieństwá. Ták o Zydźiech vdręczonych mówi Pan do Moyzeszá: Widząc oglądałem vdręczenié ludu mego/ który iest w Egiptćie/ y łkánié/ á krzyk ich vsłyszałem/ dla okrućieństwá: y zstąpiłem ábym go wybáwił. Płácz robotników/ w stępuie do niebá/ gdy im prácéy nie nágradzáią/ y niepłácą: płácz Wdów/ sirot/ o Máiestat Boży sye ocierá pismo świadczy. Otóż płácz niewinnie vdręczonych/ powiáda y skárży sye przed Pánem Bogiem/ okrućieństwá. C

Exo: 3. v: 7. & 8.
Iacobi 5. versu 4.
Exo:22. v:22. et 23
Zacha 7. ver:10.
Malach: 3. ver: 5.
Eccle 35. á ver:17. ad 20.

¶ Widzą też ludźie cnotliwi/ okrutników srogość/ którą nád inszymi czynią: żáluią tego: proszą Páná Bogá/ áby sye pomśćił: bo ich żal z vtrápienia niewinnych ludźi/ do tego wzrusza. D

Apoca:19. ver:10.
Tobiæ 12. ver: 12.
Acto: 10. ver:4.

¶ Też y Anyeli święći/ towárzysze nászy są/ y współ z námi służący Pánu Bogu: ći strożámi káżdégo człowieká będący/ iáko dobré spráwy násze/ modlitwy y iáłmużny do Páná Bogá odnoszą z weselém: ták złé y niemiłośierné przenoszą z żalem.

Otóż widźisz że człowieká káżdég/ nie ieden ze złych spraw iego/ oskarża. Ale cóż tákim Pan vczyni? przepiecze sye im to/ czy nié? W tym iednym/ którégo tu Pan ná przykład dał/ vczyć sye káżdy ma: powiáda Ewányelia/ co temu okrutnikowi/ Pan zá iego okrućieństwo vczynił. E

Y wezwał go PAn iego/ y rzekł mu: sługo złośliwy/ odpuśćiłemći wszystek dług iżeś mie prośił: zażeś y ty niemiał sye śmiłowáć nád towárzyszem swoim/ iákom sye ia nád tobą vżalił.

☞ Wzywa Pan wszytkich sług ostátecznie przez śmierć/ z któréy żaden sye nie wymówi. Tám zátym iuż naprzód/ złość ná plácu káżdému stánie/ stáną niemiłośierne spráwy/ stáną okrućieństwá/ łupieństwá/ dárćia vbogich ludźi. Wiec też oglądá człowiek miłośierdźié Páńskié/ którégo vżywał

ná świećie / oglada że mu PAn wielkié przepuſzczał złośći / á on o máłé dręczył / y żywotá zbawiał ludźi : oglada iż zátulał vßy / ná płácz y proſbę vbogiégo : zá co Pan Bóg ſtánie mu ſye nieużytym / y táki nań Dekrét wyda / z gniewu ſwego / iáko ná tego okrutniká : ná którégo /

Prov: 21. verſu 13.

Rozgniewawßy ſye Pan / podał go Kátom / ážby odłożył wßytko co mu był winien.

☞ Co mu był piérwéy odpuśćił : záś znowu o to go káráć każe. Widźiß / iáko ſye piſmo świeté pełni / które mówi : Kto w iednym Przykazániu Bożym / ſtánie ſye przeſtępcą / ſtawa ſye wßytkich obwiniony. Odpuſzczoné grzéchy / záśie grzéch ponawia : niewdźięczność łáſki y miłośierdźia Bożég / okrućieńſtwo nád bliźniém / pomſtę / grzéchów od páná bogá odpuſzczonych / człowiekowi wznawia.

Iacobi 2. ver: 10.

¶ Przez káty Czárty rozumiéy : którzy ſą ſpráwiedliwośći Bożéy wypełniácze / y exekutorowie : którym Pan tego dłużniká dręczyć dał / ážby zápłáćił wßytko. Ale iż dług wielki był / do zapłáty niepodobny : tedy on z tych mąk niewynidźie nigdy / bo nigdy nie zápłáći : dał go tedy ná męki wieczné.

☞ Ráczże nas miły Pánie vchowáć tákiégo Dekrétu. Alec prożno / ieśli ſye grózb Páńſkich ſtrácháć niebędźiemy / á okrutnych obyczáiów y ſpraw náßych złych nie odmienimy : bez wątpienia / to nas potka wßytko / czego nas tá przypowieść vczy w tym ſłudze / z tą pogróżką / którą do nas Pan zámyka Ewányelia : mówiąc :

Tákći y Oyćiec niebieſki vczyni wam / ieſliże nieodpuśćićie / z ſerc wáßych káżdy brátu ſwemu.

☞ TOć ieſt wykład wßytkiéy Ewányeliéy : y krótkieć to słowá : ále tákié / ná których żywot náß Chrześćijáńſki / y on żywot wieczny należy. Páweł S. mówi : Stráßliwa rzecz ieſt / wpáść w ręce Bogá żywégo : á tu nie człowiek żaden / ále Bóg ſam nád námi Exekucią czynić będźie. Niech ſye temu przypátrzą owi co mniémáią áby im wßytko ná świećie wolno czynić. Niech wié żeſmy wßytko bráćia / którzy iednégo oycá mamy w niebie. Niech ſye przypátrzy co mu iego pychá po śmierći pomoże : gdy ták ná ſąd równo z onymi ſtánie / które tu dręczył / y o nie ſądzon będźie. Ale iuż przypátrzmy ſye /

Hebr: 10. ver: 31.

Matth: 6. ver: 9.

Summie téy Ewányeliéy.

I.

Naprzód / iż táką miárką odmierzono nam będźie : iáką my bráćiéy náßéy Chrześćijánom / będźiemy mierzyli : iż ieſli im winy odpuśćimy z ſercá / pómſty żadnéy ná ſercu nie zoſtáwuiąc : tedy y nam tákże będźie odpuſzczono. Ale trzebá ábyſmy to tu czynili / piérwéy niż ná ſąd przyydźiemy : bo tám iuż ták káżdy będźie żął / iáko tu náśiał. Tu záśie miéymy z tego rádość : iż ilekroć odpuſzczamy winy bliźnim : tylekroć nam bywáią od Páná odpuſzczoné grzéchy. A ilekroć záśie / zábaczywßy Páńſkiégo przykazánia / mśćimy ſye nád bliźniém : tylekroć pómſtá wßytkich grzéchów ná nas ſye wráca : iáko Ezech: 18. świadczy : Ieſli ſye odwróći ſpráwiedliwy od ſpráwiedliwośći ſwéy / á będźie czynił złość : zábacze y ią wßytkiéy ſpráwiedliwośći iego : y w złośći vmrze.

Matth: 7. ver: 2.

Galat: 6. ver: 7.

Ezech: 18. v: 24.

II.

Powtóré / pámiętáć mamy / więtßé y ſurowßé złośći náßé być przećiwko Bogu / niż ſą ludzkié wyſtępy przećiwko nam : gdyż my vſtáwicznie Páná obrażamy / czego od bliźnich náßych nie ćiérpiémy.

III.

Potrzećié / vniżaymy ſye pod mocną rękę Bożą : á vważaymy ſobie ſąd

1. Petri 5. ver 6.

miłégo Bogá : zrućmy okrućieństwo / á nie wzgardzaymy ieden drugiégo : gdyż bliźniégo wzgárdá/ Boża wzgárdá iest. Jedna Krwia Syná Bożeg odkupieni iestesmy/ iednégo też sedźiégo mamy w niebieśiéch. Jesli cie Pan Bóg/vbogáćił y podwyszył nád insze : tedy to vczynił/nie ábyś vbogimi gárdźił/ále ábyś ie miłował / á ty od nich ábyś był czćion. A ták bedźiem wszyscy zbáwieni / Amen.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dwudziesta trzecia po Tróycy S. według opisánia Máttheuszá S. w. Kápit : 22.

TEdy odszedszy Licemiernicy vczynili rade / by go podchwyćili w mowie. Y posłáli do niego Vcznie swoie z służebniki Heródowémi/mówiąc do niego : MIstrzu / wiémy iżeś prawdźiwy / á drógi BOżéy w prawdźie náuczasz / á nie masz stárániá żadnégo ná żadnégo/ bo nie pátrzysz ná osoby ludzkie : powiedźże nam/ co sye tobie zda: Godźili sye dawáć czynsz Césárzowi/czy-

li nié: Ale pobaczywßy Jezus obłudność ich/ rzékł im: Czemu mię kuśićie pokryći ludźie: vkażćie mi mynicę czynßową. A oni mu podáli groß. Y rzékł im Jezus: Czyie to ieſt wyobrażenie y napis: Odpowiedźieli mu: Céſárſki. Thedy im powiedźiał: Oddayćieß tedy co ieſt Céſárſkiégo/ Céſárzowi: á co ieſt Bożégo/ Bogu.

Napiſano ieſt v Páwłá świętégo/ iż wßyſtki rzeczy które nápiſáne ſą/ ná náukę náße nápiſáne ſą: áby nam poćiechá y ćierpliwość z Piſmá świętégo roſłá. Nie dármo tedy Piſmo święté mamy: Bo nie tylo woléy miłégo Bogá z niegő ſye vczymy: nie tylo wolą miłégo Bogá z niego poznawamy/ wiáry pobożnéy/ cnót świętych/ vczynków dobrych ſye vczymy: ále théż przyczyn gniewu BOżégo/ ſrogié karánia iego/ zá grzéchy ludzkié/ w Piſmie świętym/ iáko w zwierćiedle/ ogledáć y widźieć możemy.

Rom: 15. verſu 4.

A iż zá grzéchy rozgniewánié ſwé/ ácz nád kàżdym narodem pokázowáć raczył: wßákże oſobliwie ſwoim nie przepußczał: onym/ które zá ſwóy lud miéć chćiał. Tym iáko iáśniéy wolą ſwoie obiawiał: ták kiedy ią przeſtepowáli/ ſrodzéy ie karał. Weśmmy ná przykład Zydy: tym Pan Bóg to dobrodźieyſtwo nád inßé narody pokázował/ że y ſam siebie/ y wolą ſwoie/ im obiáwić był raczył: ták/ iż ie oſobliwie ludem ſwoim zwáć raczył: obietnice/ błogoſłáwieńſtwá/ dobrodźieyſtwá/ ták wielkié od Páná Bogá odnośili: że żaden naród ná świećie/ tákich nie miał: y kiedy ſye dobrze w Zakonie ſwoim ſpráwowáli: tedy ie Pan Bóg błogoſłáwił: byli ſrodzy nieprzyiaćiołom ſwym/ którzy ſye o nié kuśili: iedną drógą nieprzyiaćiele ich wchodźili do ziemie ich/ á śiedmią vćiekáli. Skoro záśie wykraczáli z Zakonu Bożégo: áli byli przekleći wßedźie: iuż niebo dżdżów/ áni ziemiá vrodzaiów dawáłá: niebo iáko miedziáné: á ziemię żelázną do pożytków ſwych czuli: pomiátał ié P. Bóg: w niewolą dawał/ z ziemie ich do Egiptu/ do Bábilonu/ więźniámi podawał/ ɀc. A tego złégo ich wßytká przyczyná byłá/ iáko piſmo powiáda: przeſtepſtwo woléy miłégo Bogá/ á ſproſné grzéchy ich. Záśie gdy ſye vpamietywáli/ y náwrácáli do Páná/ zgromadzał ie záśie do ziemie ich/ y dawał wßytkiégo doſtátek. Toć Pan naß im wymawiał/ gdy mówił do nich: Jlemkroć chćiał was zgromádźić/ iáko kokoß zgromadza kurczętá ſwé pod ſkrzydłá/ á niechćiałeś.

Deut: 14. ver: 2.

Pſal: 147. ver: 20.

Deute: 28. ver: 7. 15. & 23.

Matth: 23. ver: 37.

Byli niebożętá iáko źli chorzy/ którzy záwżdy ſye ſkárżą ná lékárzá: ſkárżą ſye ná chorobę y mdłość ſwoie: á przedśię/ to co im ßkodliwégo ieſt zdrowiu iedzą/ y piią: czyniąc to/ co ſye im podoba/ nie to co im zdrowo. Ták że y oni ſkwiérczeli ná niewolę/ które Pan BOG ná nié przepußczał/ ná karánié ſrogié Páńſkié: A záśie gdy ie Pan Bóg ćießył: w téß nieprawośći/ y obrzydliwé ſpráwy przychodźili. Day to Pánie BOże/ żebyśmy ſye z nich karáli/ á gniewu miłégo Bogá przeſtrzégáć vmieli: gdyż tho ná nas przykład/ y ná náßę náukę nápiſano mamy. Dla tychże nieprawośći Zydowie/ czáſu przyßćia Páná Chryſtuſowégo/ nie byli w żadnéy wolnośći/ choć w ziemi ſwéy mießkáli: Rzymiánie im roſkázowáli: bo nieſnaſki/ y niezgody/ któré o Króleſtwo żydowſkié/ Aryſtobulus/ y Hirkanus/ dwá bráćia/ ſynowie A-

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

lexándrá Królá/ y Kápłaná nawysźégo Zydowſkiégo/ z narodu Máchábe-
uſzów/ onych Rycérzów zacnych / mieli : przywiodły do tego Króleſtwo Zy-
dowſkié : że ſámi przez Rzymiány pozábijáni ſą/ á Króleſtwo/ hółd/ y pewné
czynſze/ płáty/ y pogłowia / Rzymiánom poſtąpić muſiáło. Záthym Rzy-
miánie chcąc ſkróćić Zydowſki vpór / y ich nieſnaſki : zá Królá im dáli He-
ródá/ Antypatrá Idumeyczyká ſyná : Dáli y Stároſtę do Jeruzálem/ Miá-
ſtá ich przedniejszégo. A ſtąd ſłycha káżdy one Hiſtoryą/ czáſu Národzenia
Páná náſzégo : Iż gdy był wyſzedł Dekrét Ceſárzá Auguſtá/ áby był popiſo-
wan wſzyſtek świát ; był też popis y w Zydowſkim Króleſtwie : A Pánná
Márya z Jozephem ſzli z Gáliléiéy/ do Zydowſkiéy ziemie / do Miáſtá Da-
widowégo Betleem / áby byli popiſáni / y pogłówié od siebie zápłácili. A
te niewolą ná Zydy / niezgodá dwu bráciéy/ iákom wyſzéy piſał/ byłá vczy-
niłá : która théż potym y Rzymſkié mocné Páńſtwo potárgáłá / y wniwecz
práwie obróciłá. Tá páni niezgodá/ wſzytki Páńſtwá/ y Króleſtwá tráci :
iáko Hiſtoryé/ ták Pogáńſkié/ iáko y Piſmá świeté/ y Chrześcijáńſkié o tym
świádczą.

Lucæ 2. à verſu 1. ad 6.

Boláło to Zydów/ że hółd/ álbo płáty/ y czynſze dawáli Pogánom Rzy-
miánom : gdyż oni byli ludem Bożym/ y zwiérzchnié obrządki/ y Ceremonie/
nabożeństwá Pánu Bogu czynili/ choć ſerce ich dáleko było od niego. A iż
ſye im to zdáło ćieſzko/ przeto czeſto bywáły zámieſzánia y zwády / o thé po-
płátki/ y wielé ich zábijano o to. Co widząc Pháryzeuſzowie/ iżby do Rzym-
ſkiégo vrzedu/ y do Królá Herodá/ w nienawiść/ y w niebeſpieczeńſtwo zdro-
wia przywiedli Páná Chriſtuſá : vrádźili miedzy ſobą/ popátrzyć tego forté-
lu / pytác go coby trzymał o tym płáćie : ieſli ſłuſznie / álbo nieſłuſznie był / y
miał być dawan. A ſtąd to vroſło ich Concilium/ álbo ich tá rádá/ o ktoréy
Ewányelia ták powiáda :

Tedy poszedszy Pharyzeuszowie/ wzieli ráde prze-ćiwko Pánu Jezusowi/ áby go vłowili w mowie.

Matt: 21. per totum Caput.
Herodyany rozumié Chryzoſtom S. ſłużebné Herodowé : A Hieronym S. rozumié żydy ony/ ktorzy zezwaláli płáćić Tribut Ceſárzowi / iáko Pánu zwierzchniému/ zá ktorégo obroną żyli wſzyſcy w pokoiu.
Matth: 22. à ver: 1. ad 15.

Skąd Licemiernicy do téy rády poſzli / náuczy nas Ewányelia. Po o-
nym wiáchániu ná osle do Jeruzálem / y po gwałtownym poruſzeniu Miá-
ſtá wſzytkiégo : w on przyiazd Páńſki / Pan wybiwſzy z Kośćiołá przedawá-
iącé/ y kupuiącé / wyſzedł precz z Miáſtá do Betháníéy / y támże ná noc zo-
ſtał. Ráno zás łáknący ſzedł do Jeruzálem/ y nierodną figę w drodze prze-
klął : y przyſzedſzy do Miáſtá/ ſzedł do Kośćiołá ; támże vczył : A przyſzli do
niego Biſkupi/ y ſtárſzy ludu/ hámuiąc go/ áby nie vczył : y pytáiąc/ ktorąby
to mocą czynił. Tám gdy ie Pan odpráwił/ pytániém o Janá Krzćićielá /
y o Krzćie iego/ począł im mówić w przypowieśćiách wielé : Piérwſza byłá o
Oycu / ktory dwu ſynów miał / y kazał im do ſwéy winnice robić / z ktorych
ieden piérwſzy odmówiwſzy Oycu / ſzedł : drugi obiecawſzy nie ſzedł. Wtó-
ra byłá o winnicy goſpodarzá iednégo / ktory oſádziwſzy winnice robotniki/
iáchał w cudzą kráinę : A gdy było czáſu owoców / dwá kroć ſługi ſłał do
nich/ ále ie oni pobili. Poſłał potym ſyná / ále y tego zábili / iáko dźiedźi-
cá. Zá co potym oni potráceni: á lepſzymi winnice oſádzono. Trzecia przy-
powieść mówił do nich o KRólu / ktory ſpráwił weselé Małżeńſkié ſynowi
ſwému / y wezwał wezwánych ná weſelé / przez ſługi ſwé : ále oni y weſelém
wzgárdźili ; y ſługi / ktorzy ie wzywáli / pobili : áż weſelé odpráwić ſye mu-
śiáło zbiéránym poſpólſtwem.

Tych przypowieśći náſłuchawſzy ſye Pháryzeuſzowie / widząc/ że tho ná
ich złé ſpráwy przymówká byłá ; poſzli z Kośćiołá : y wnet ieli ráde czynić/
iákoby go podyść w ſłowiéch : gdyż w vczynkách/ y w ſpráwách iego podyść

go nie mo-

A go nie mogli. Rácz mieli w wielkiéy nienawiśći sługi Herodá Królá: wszák że w więtszéy Páná Christusá máiąc/ nieprzyiaćiół swoich do siebie wezwáli/ y o nim rádę z nimi czynili: sámi iuż niechćieli iść z Christusem Pánem mówić/ bo rozumieli/ że v niego byli podeyzrzáni: ále swé vcznie / iemu nieznáiomé posłáli/ áby sye ich mniéy strzégł/ y bespieczniéy przed nimi mówił. Posłáli y Herodyany dla świádectwá potężnieyszégo: iżby iuż nie Licemiernicy/ áni ich vczniowie / którzy sye z Pánem często zámawiáli o rzeczách Zakonu Bożégo / y o spráwách porządku Kośćielnégo ; ále Herodyani nań świádczyli/ ieśliby w czym słowy swoimi wykroczył.

Pełni sye tu proroctwo ono Dawidá Królá w Psálmie wtórym nápisáné: Iż Kśiążętá zebráli sye w iedno przećiwko Pánu / y przećiwko pomázáńcowi/ y Christusowi iego.

Psal: 2. versu 2.

B Przeto y Lukasz te Historyą wypisuiąc/ ták powiáda: á podstrzégáiąc Páná Christusá/ posłáli szpiegiérze/ y podchwytácze / kthórzyby sye zmyśláli być spráwiedliwymi / aby go podchwyćili w mowie/ á potym dáli go vrzędowi stárośćiemu : á słudzy HErodowi / áby przećiwko niemu v vrzędu świadczyli/ y fołdrowáli/ ná zátrácenié iego.

Lucæ 20. ver:20

Toć byłá wszytká Summá ich rády / y posłánia thych podchwytáczów do Páná: którzy rozumieli że to byłá trudna gadká: bo to ták bráli przedsię: iesli rzecze / że Césárzowi potrzebá tribut dáwáć: tedy lud pospolity / który go násláduie/ y słucha/ wzburzy sye przećiwko niemu / y zá złé mu tho będą mieć: bo to iest przećiwko nim/ iż płácą tribut : y ták zwaśnią sye przećiwko

C niemu/ iáko przećiwko temu/ który ná wolnosć ludu/ y Zakonu Bożégo/ nic dbáć nie będźie/ gdy przećiwko téy wolnośći mówić będźie. Iesli zásię rzecze : niepotrzebá tributu dáwáć: iuż Herodiani byli gotowi poimáć go / y oddáć vrzędowi/ iáko skáżcę tributu/ y posłuszeństwá Césárzskiégo.

Toć ták węzłowáta v nich byłá rádá : y ták rozumieli / że bez szkody swéy/ nie mógł dáć odpowiedźi. Lecz tego zábaczyli/ co mówił mędrzec ich/ Iż niémász mądrośći / niémász rostropnośći/ niémász rády przećiwko Pánu : Trudno było przećiwko wieczney mądrośći / wskóráć chytrośći ludzkiéy. Pan to ón był/ który rosprasza myśli złych/ áby ich niedokazáli: który/ poymawa mądré w ich chytrośći / y rády złych rosprasza. Przeto y te rádę przećiwko sobie nágotowáną/ chytrą/ iáko słóńce mgłę/ rospędźił.

Prou: 21. ver: 30.

Iob 5. v: 12. & 13.

D Byli miedzy Zydy tácy/ którzy te zámieszke byli vczynili/ y wzburzyli byli lud/ áby sye sprzećiwili Césárzowi / y tributu niedawáli: á té zwano Theodás Iudás Gálileus. Ale ći wźięli swą zapłáte/ y wszyscy przećiwnicy posłuszeństwá Rzymskiégo pobići/ y pomordowáni są. Otóż oni z Christusá Páná/ chćieli Iudaszá gálileyskiégo vczynić : ále im to nieposzło.

Ioseph: Anti: lib: 20. cap: 4. & 5. Act:5.v:36.et 37. Począł był te náuke ten Iudás w ón czás gdy był popis świátá zá Augustá/ o kthórym Lucæ 2.v.1. stoi.zábit y z Theodás.

Słuchaymysz tedy iákimi pięknymi słowy chcą Páná vśidlić. Przyszli nabożnie : zmyślili sye być przyiáćielmi / y vczniámi iego : y MIstrzem go zowąc ták mówią :

E **Mistrzu/ wiémy żeś prawdziwy/ y drógi BOżéy wprawdźie náuczasz: áni dbasz ná żadnégo: bo niepátrzysz ná osobę ludzką.**

☞ Toć iest pierwszy fortel pokrytych ludźi/ y pochlébców : zmyślona chwałá. Abowiém chwalą té/ które zgubić chcą : bo wiedzą iż káżdému miła chwałá: wiec iáko Pismo powiáda : Zmyślácz vsty swémi/ záwodzi przyiaćielá swego. O tákich Zmyśláczách Dawid Prorok mówi : Pokóy mówią z bliznim/ á złość wszytká w sercu ich. Thákći y ći czynili / wszytko złé myślili Pánu : á iáko pięknie mówią przypátrz sye. Zálécáią go ze dwu rzeczy : Naprzód/ z náuki ; á potym z osobliwych y zacnych spraw y cnót.

Prou: 11. versu 9.
Psal: 27. versu 3.

Prou: 8. ver: 10.

¶ Piérwßy przyſmák náuká/z ktorey Páná zálécáią/ieſt wielki: gdyż drożßa ieſt náuká nad złoto. Bo ták mówi Medrzec: Náuke wiecey niż złoto obiéraycie. Przyczyná tá ieſt: że człowiek może być ze wßytkiégo zwleczony/ z bogactw/ z máietnośći/ z cudnośći/ ꝛc. ále mądrość y náuká zoſtánie: Acz wpráwdźie y te pan Bóg odéymuie/ chorobámi rozmáitymi: Thák/ iż o zacnych Doktorzéch czytamy/ iż w niemocy wßytkiégo zábaczyli/ thák/ że muśieli ſye po niemocy náuk vczyć/ iáko nieumieietné chłopietá. Owo PAn Bóg wßytko bierze co raczy/ y co dáć raczył: náuká y mądrość/ y tho ſtáie iáko śniég/ gdy Pan Bóg raczy: wßákże z rzadká ſye to trafia: cześćiéy w inßych dárách nábytych/ zgubá człowieká potyka niż w náuce. A iż człowiek z wielką prácą náuki nábywa/gdy iéy doſtepuie: zwłaßczá/gdy iuż ludźiem z niéy godnym bywa: tedy miło mu tho bárzo bywa/ gdy go ludźie z tąd chwalą/y ſławią: Bo z prácéy ſwoiéy o to ſye ſtárał/ áby vmiał: á gdy to ießcze o nim ludźie twiérdzą/ że vczony: dopiéro ochłode czynią prácy onéy iego: Bo ſobie to vważa/że nie dármo prácował. Wiedźieli to w piśmie vczeni/ y Pháryzeußowie: że piekna chwalá y miła/z náuki kogo wynośić: y przeto thym żądłem iad zdrády ſwéy/ chcąc w Páná wpuśćić/ ieli Páná z náuki naprzód chwálić: kazáli go vczniom ſwym Miſtrzem zwáć/ choć niechćieli iego vczniámi być: Bo mówili ślepo národzonému/ Ty ſam zoſtań vczniem iego: my Moyzeßowi ieſteſmy vczniowie.

Memoriam amiſerunt, GEORgius Trapezuntin9, vt ſcribit VOlaterran9 lib:21. Anthropologiæ. Franciſcus Barbarus Venetus idem in eodem 21. Anthropologiæ. Itē Conradus Lycoſtenes 1555.

Matth: 23. verſu 8. & 10.

V Pháryzeußów był to wielki tytuł/ Rabbi/ to ieſt/ Miſtrzu: y z tym tytułem wynośili ſye miedzy ludźmi. Co widząc Pan/Zwolennikom ſwoim tego zákázował: áby dla buty Pháryzeyſkiéy/y ich pychy/ oni nie zwáli ſye Rabi/ to ieſt miſtrzámi.

1. Tim: 2. ver: 7.
1. Tim. 5. verſu 1.

¶ Aleby pytał: Czemuż ſye Chrześćijáńſcy Doktorowie zowią miſtrzámi/y Doktormi: A Páweł świety z tego ſye przed ludźmi wyſławia/y chwali/ że był Apoſtołem/ Káznodźieią/ y Doktorem Pogáńſkim. A kiedy zákázuie łáiáć ſtárßym w Kośćiele/ tedy te przyczyne dáie: iż ſą ná mieyſcu Oycow/ ꝛc.

Marci 12. ver: 38.

Ná co ták odpowiádam: Zákazał Pan Chriſtus Zwolennikom/áby ſye nie zwáli Rabi/ tho ieſt Miſtrzámi: Co Márek świety wykłáda/w náuce Pháryzeyſkiéy: że im to było zákazánié vczynioné/ áby w niéy ſye rábiny nie zwáli. Nádto/ áby tákimi ſye rábinámi nie zwáli/ ktorzyby dla Rabinoſtwá ſwégo/ inßé wzgárdzáli: chytrośćią/y tytułem inßé łupili: iáko Pháryzeußowie czynili: Chełpy/ y chwały próżnéy/ z tych tytułów ßukáiąc. Pyche tedy tu Pan gáni. A iż tytuł on Pháryzeußowie ná te byli obróćili: tedy Pan pyche/y z tytułem rázem pohánbia: á zátym też áni Apoſtołowie/ áni ich namiáſtkowie/ Biſkupi/ Káznodźieie/ Doktorowie Chrześćijáńſcy/ tákimi miſtrzámi być mogą/ iákimi ſye Pháryzeußowie czynili: Bo oni pánowáli nad wiárą wßytkich ludźi Zydowſkich: przeto też Zakonu BOżégo zániechawßy/ſwé wymyſły/ y z roſkazániém pełnić kazáli: y przeto ták muśieli czynić proſtacy/ iáko oni kazáli. Othóż tákimi Rabinámi Apoſtołowie być nie mieli: gdyż nie ſwą náuke powiádáć mieli: ále náuke Miſtrzá ſwego Chriſtuſá: ktorégo wyznawßy przed wßyſtkim świátem/ Miſtrzem poćiechy náßéy/ y zbáwienia/ácz miſtrzámi byli: ále iuż onégo Miſtrzá náuki: ktoréy im vczyć kazał. Co tedy mówi: Nie zówćie ſye Miſtrzámi/ to ieſt: Nie zówćie ſye Miſtrzámi zbáwienia ludzkiégo: bo odemnie te náuke mieć bedźiećie: Ale Miſtrzámi y Doktormi náuki moiéy/ zwáć ſye bedźiećie: Bom dla vbudowánia KOśćiołá mego/ Dałem mu z was/ Ewányeliſty/ Proroki/ Doktory/ wykłádácze Piſmá/iáko Páweł świety świadczy.

Epheſ: 4. v: 11. et 12

¶ Zálécáią potym ná zdrádźie Páná z prawdy. Dla náuki/y dla prawdy/ siłá ludźie ná świećie prácowáli/ áby tych dwu rzeczy doſtąpili: gdyż niektó-

A rzy w nich błogosławieństwo być pokłádáli/ iáko Philozophowie: bo wątpliwości wszelákich rozwiązánie / y ich práwé pokazánie / iest prawdy szukánie. A prawdá wedle świátá iest porównánie rzeczy do rozumu/ tá prawdá/ ácz cnotą nie iest/ ále áby spráwy szły porządnie miedzy ludźmi / iest potrzebna: bo iest znák mądrości: Ale nie o tey tu mówią do Páná Chrystusá zwolennicy Pháryzeyscy. Jest inszy sposób prawdy przyłączony do spráwiedliwości: á ten zależy w szczérości náuki Bożey / y w szczérości á práwości sercá: y iest vczynek spráwiedliwości. Te prawde táką/ troiáką być DOktorowie kłádą.

Aristo: lib: 3. & 3. Metaphy:

Prawdá troiáka.

1. ¶ Prawdá żywotá: tá zależy/ w szczérym y prawdziwym ná świećie żywoćie/ do żywotá Páná Chrystusowégo porownanym.

2. B ¶ Prawdá spráwiedliwości: zależy w prawdziwych rozsądkách krzywd ludzkich/ y kiedy kto prawdziwą spráwiedliwość czyni.

3. ¶ Prawdá náuki iest: kiedy kto prawdziwie náuki vczy bez omyły żadnéy: iáko tu ná tym mieyscu to Pánu Chrystusowi przypisuią/ gdy mówią: Drógi Bożey prawdziwie vczysz: y dla którey prawdy áni masz ná osoby żadné/ baczenia żadnégo: bo szczérość y prawdá któréyieś pełen / tegoć niedopuszcza/ ábyś kiedy miał komu gwóli mówić. Otóż iż to baczymy do ćiebie/ tedy ćie pytamy o to / o co iest miedzy námi wielki rozruch / y częsté niesnaski bywáią.

C Powiedz nam/ co sye tobie widzi / godzili sye Césárzowi dáwáć czynsz czyli nie?

☞ Chćieli z Páná vczynić Judaszá Gálileyczyká / kthóry z tą náuką do Zydów był przyszedł/ áby Césárzowi czynszów y podatków niepłáćili: lecz to gárdłem zápłáćił. Herodiany wźieli: iáko v Páná niebywáłé y nieznáiomé: áby sye ich Pan mniey strzégł/ y śmieley iáko przed nieznáiomymi mówił. Sámi dla świádectwá szli/ áby świádkámi byli: á Herodiany wźieli dla póimánia Chrystusá záraz. A ták gotowi/ ná zátrácenie Páńskie/ szli z táką mową do Páná: MIstrzu wiémy żeś prawdziwy iest / prze te przyczyne że drógi Bożey prawdziwie vczysz.

D ¶ Nie może żaden nieprzyiaćiel o swym nieprzyiaćielu dobrze mówić: á kiedy mówi dobrze/ iuż tám szczéra prawdá być musi/ bo go tylo tá do tego przymusza / że ią w nieprzyiaćielu zna: thákże y nieprzyiaćiele Páná nászégo Pháryzeuszowie/ gdy to wyznawáią/ że Christus prawdziwéy drógi vczył y prawdziwy był / iuż tám prawdá być musiáłá. Co nam być ma ná náuke/ ábyśmy wiedźieli/ żeśmy Páná mieli prawdziwégo náuczyćielá / y mamy. O którym Dawid dawno przed tym ták mówił: Wszytki drógi iego prawdá / y miłośierdźié.

Psal: 24. ver: 10.

Pokázuią théż Páńscy nieprzyiaćiele/ że Pan mniey sobie vważał ludźie/ niż prawde: y przeto mówią / Że w osobách nie brákował. Mniémáli pewnie/ żeby tą pokrytą chwałą podmamić go mieli/ bo tho iest obyczay ludźi E fáleszñych/ pokrytych / mówić cudnie z bliźnim swoim/ á wszystko złé myslić w sercu. O czym thák SAlomon mówi: Zmysłácz / vsty zdradza bliźniégo swégo/ etc.

Psal: 27.
Prou: 11. versu 9.

Pytáli go tedy / ieśli podatek mieli dáwáć Césárzowi: Ták rozumieiąc / iż z tego ich chytrégo pytánia/ żadnym sposobem nie mógł wynisć bez nienáwiśći. Bo ieśliby był rzékł/ nie dáwáć/ nábył by był sobie wnet/ z Stárosty Rzymskiégo Piłatá / głównégo nieprzyiaćielá: y szło by mu było o zdrowié. Jeśliby zásie był mówił / że dáwáć podatki Césárzowi: tedy oni iuż mieli przyczyne nań/ ohydźić go do pospolitégo człowieká; iáko thego / który ze-

zwalał ná niewolą/ która byłá przeciwko Zakonowi Bożemu/ y ofiárom iego. Ták tedy chytrze to pytánié byli wymyslili ; ále ná nim nic nie zyskáli: Bo im ták Pan odpowiedźieć raczył :

Czemu mie kuśićie pokryći ludźie ?

☞ Nie ma z dobrymi ón co czynić/ co inszé mówi / á inszé mysli. Y táki/ iáko Job swięty swiádczy : pobudza ná sye gniéw Boży záwżdy. Otóż iż oni tácy byli / bo ie inszy Ewányelistowie wypisuią tákowymi / gdy ie pokrytymi nieprzyiaćiołmi w osobie spráwiedliwéy zowią : PAN ie też słusznie názwał pokrytymi.

Iob 36. versu 13.

¶ Obłudność tych to Hipokrytów / iż sye ná wielu mieyscách pokazáłá ; przeto thu tego nie potrzebá powtárzáć. A wszákże chceli kto o pokrytośći czytáć/ tedy czytay ná tych mieyscách Pismá swięté. Job 13. ver : 16. 15. ver: 34. 27. ver: 8. 30. ver: 12. et 13. et 36. ver: 13. Prouer: 11. ver: 9. 2. Macháb: 6. ver: 24. et 25. o Eleazárze/który co mógł złego vczynić pokrytośćią/ pokázuie. Izáiasz pokázuie łotrem być káżdego Hipokryte : Isáiae 9. ver: 17. Eccle: 1. ver: 37. et 19. ver: 23. tám naydźiesz o tych / co sye łotrowskie vniżáią/ á wewnątrz są pełni zdrády. Hiere: 9. a ver: 3. ad 7. o łżomówcách/ y chytroprzewrotnikách ludzkich/ którzy áni brátu/ áni przyiaćielowi nie przepuszczáią ; ále wszytki oszukawáią. Máth: 6. ver: 2. 5. et 16. Et 7. ver: 15. Már: 12. ver: 39. et 40. Lucae 6. a versu 42. ad 47. Tám w thych mieyscách / o tákich ludźiách pokrytych / dostátecznie czytáć możesz. Mówi tedy Pan do nich : Pokryći ludźie/

Vkażćie mi myńce czyńszową.

☞ Tym kunsztem Pan nieprzyiaćioły zwyćięża : Był grosz srébrny/ który dźiesięć máłych pieniędzy ważył ; y táki dawáli zá czyńsz. A ná tym groszu byłá twarz Césárska. Chce tedy Pan/ áby mu pokazano táki grosz.

¶ Już ná ón czás ludźie pieniędzy vżywáli do potrzéb swoich/ których ná przodku stworzenia człowieká / y bárzo długo potym nie było. Bo rzeczy zá rzeczy zamiáną szły/ iáko za czásów Troiéy było/ o czym swiádczy Homerus. Pieniądze potym nástáły/ podmiátá wszytkich złośći. Acz Jozephus pisze : że Kaim syn Adámów iuż łákomie pieniądze zbiérał. Ale skąd tho Jozephus wźiął co pisał/ niewiémy. Podobniéy tedy wierzyć inszym/ którzy opisáli kto napiérwszy pieniądze kował. Herodotus swiádczy / że Lydowie napiérwéy ze złotá / y z srébrá kowáć pieniądze poczęli : A pieniądz Rzymski złoty/ dopiéro w Rzymie począł być kowány / w lat sześć set czterdźieśći y śiédm/ po záłożeniu Rzymá / przez Romulusá y Remá dwu bráćiéy / iáko Plinius swiádczy. Strabo powiáda rzemieslniki myńcarze być piérwszé/ Phedoná/ y Ephorá w AEginie : Miedźiáné pieniądze Jánus napiérwéy kowáć począł/ iáko Mácrobius swiádczy/ ku czći Sáturnowéy/ y wiecznéy sławie. Ale iuż to ná stronę puśćiwszy : pieniądze od vczonych/ názwáné są pobudką wszégo złégo : y pewnie są tą pobudką onym/ którzy ich rospustnie vżywáią/ y łákomie zbiéráią : Ale kto ich dobrze vżywa/ nic mu nie wádzą / y owszem dla káżdégo potrzeby/ pótrzebné są: o czym pisáliśmy w wykłádźie Ewányeliéy Wielkonocnéy.

Libro 1. Histo:

Drudzy piszą w Lat 484.

Każe tedy Pan sobie pokázáć grosz srébrny/ który gdy mu podáli / y gdy go oglądał/ iął ich pytáć.

Czyie to iest wyobrážénié y napis ?

Znáć że stáry obyczay był / iż twarzy Cesárzów / y Królów/ ná pieniądzách bito/ które Zydowie dawáli w ón czás : á nie tylo ty grosze/ ále też mieli y inszą myńcę/ którą czyńsz płácili / iáko Mátth: S. ná inszym mieyscu po-

Matt: 17. ver: 24.

A kázuie/ zowąc támte mynice Didráchmą/ to iest dwie dráchmie. Skąd ſye okázuie że byłá mynicá nie iedná/ którą płácono podatki. Lecz tu pan chćiał/ áby mu groſz pokazano/ á to dla napiſu y obrázu/ który ná nim był: áby wziął przyczyne/ którąby chytrość/ y zdrade Pháryzeyſką wniwecz obróćił. Co iednák y vczynił: bo gdy oglądał twarz y napis Céſárſki ná groſzu/ pytał: czyie by to wyobráženié było/ nie tym ſpoſobem áby niewiedźiał; ále tym ſpoſobem/ áby fáleſzną pokrytość ich poháńbił.

A oni mu odpowiedźieli Céſárſki.

Odpowiádáią prędko/ áby co rychléy odpowiédź vſłyſzeli: przeto mówią że on napis/ y obraz Céſárſki był. A Pan też zátym odpowiedźiał:

B Oddayćieſz tedy co ieſt Céſárſkiégo Céſárzowi/ á co ieſt Bożégo/ Bogu.

☞ Wſzyſcy ludźie ná świećie/ powinni ſą dwiemá Pánom. Z ſtrony ćiáłá/ Pánom zwiérzchnim ná świećie. Z ſtrony ćiáłá y duſze/ Bogu wſzechmogącému/ który ieſt ſtworzyćiel wſzytkiégo.

¶ Powinniſmy Pánu Bogu ſerce/ myſl/ duſze/ śiły/ boiażń/ miłość/ posłuſzeńſtwo/ y to wſzytko/ czymby ſye iego cześć y chwałá mnożyć miáłá ná świećie.

¶ Powinniſmy Królowi y zwiérzchnim Pánom/ poczćiwość/ posłuſzeńſtwo/ y poddáność/ w podatkách/ y w płáćiech: bo thák nas Piſmo vczy: C Káżda duſzá zwiérzchnośći áby byłá poddána: bo tá zwiérzchność od Páná Bogá ieſt. A nie thylo dobrym/ ále też y złym: táko o tym maſz do Rzymiánów/ y do Zydów/ y indźiéy.

Rom: 13. verſu 1.
Hebræ: 13. ver: 17.
1. Pet: 2. v: 13. & 18.
1. Timo: 2. ver: 2.

Spráwnie tedy mamy doſtoieńſtwá/ y przełożeńſtwá/ Pánów/ y Królów przeſtrzégáć/ y v ſiebie ie poważáć: gdy ie ſam Pan Bóg w ſtany wyſokié podwyſzyć/ y wynieść raczył: bo od nich mamy obrone ćiáłá/ y ſwobode pokoiu: przeto im też tymże ćiáłem ſłużyć mamy.

Pánu Bogu nád to téżeſmy powinni/ nie tylo ćiáłem/ ále y duſzą ſłużyć: y powinniſmy mu/ nie tylo ſerdeczné/ y myślné ſpráwy/ ále też y zwiérzchnié/ y docześné ofiárowáć. Powinniſmy ſtáráć ſye/ ábyſmy mu z prac reku náD ſzych chwałe czynili/ y rozmnażáli: domy ku czći y chwale iego budowáli: dźiesiećiny Kośćiołom iego płáćili/ ꝛc. gdyż to ieſt właſny płát BOży/ iákom to ná inſzych mieyſcách ſzéroce pokazał.

☞ Lecz iż powinné podatki/ ſą iákoby własność iáka przełożonych: przeto Pan Chriſtus nie mówi tu/ Dayćie czynſz Céſárzowi/ w czymby go byli podchwyćić mogli: ále mówi/ Oddayćie co ieſt Céſárſkiégo/ Céſárzowi: y co ieſt Bożé/ Bogu. Jákoby rzekł Pan: Co dáiećie Céſárzowi/ iuż tho onégo właſné ieſt; ták iáko to właśnie Bożé ieſt/ co Bogu dáiećie. Otóż iż obiemá powinniśćie oddáć co ich ieſt/ oddawayćieſz. A co PAn mówił onym posłánym ſługom Pháryzeyſkim: thoć y nam wiernym ſwoim mówi: y próżno ſobie pobłażáć mamy/ ábyſmy práwi v Bogá byli/ kiedy tego nie E dáiemy Bogu/ co ieſt powinność náſzá: y Pánu zwiérzchniemu/ coſmy powinni. Lecz iuż inſzé náuki z Ewányeliéy krótko pokażemy.

1. ☞ Naprzód gdy Páná náſzégo zową Miſtrzem/ wiédzmy żeſmy iego vczniowie: á ieſli nie ieſteſmy: tedy mamy imi być: chcemyli być vcześnikámi żywotá wiecznégo. A co powinien vczeń Miſtrowi/ iáſna rzecz: że go powinien ſłucháć/ y wedle náuki iego żyć. Tákże y nam potrzebá czynić.

2. ¶ Powtóré/ gdy nam każe oddáwáć/ co Bogu to Bogu/ á co Ceſárzowi to Ceſárzowi: tedy nas vczy tego/ ábyſmy nikomu winnymi niebyli/ á pod-

dáńſtwo ká-

dáńſtwo káżdéy zwiérzchnośći záchowáli.

3. ¶ Potrzećié/Z twarzy Céſárſkiéy/ná śrzébrze vczynionéy/przyſądza Pan czynß oddáwáć Ceſárzowi. Człowiek káżdy / iż obraz BOży ná ſobie nośi/ przeto też dáleko wiecéy powinien Pánu Bogu. A iż tych cztérech rzeczy P. Bóg od niego potrzebuie/ to ieſt/ áby ſye go bał : drógámi iego chodźił: iego miłował : y iemu ſłużył wßytkim ſercem/ y wßytką dußą/ ſtrzegąc przykazánia iego : tedy káżdy człowiek ma ſye pilnie o tym ſtáráć/ áby to iemu zyśćił.

4. ¶ Po czwarté pokázuie Pan : iákimi máią być Céſárze / Królowie / Pánowie / y Przełożeni ná poddáné ſwé : że nie máią ich być drapießcámi / áni łupießcámi ; ále ná tym przeſtáwáć máią / co ich ieſt : bo ich Pan Bóg nie dla tego przełożył/ áby łupießcámi / ále áby byli obrońcámi : nie iżeby roſkázowáli wedle myśli ſwéy / iákoby chćieli ; ále żeby vczćiwie / wedle boiáźni Bożéy/ Páńſtwá ſwé rządźili y ſpráwowáli : tego przeſtrzégáiąc / áby PAn Bóg we wßytkich ſpráwách ich był pochwalón.

5. ¶ Po piąté : Iáko PAN Bóg wßyſtki vrzędy Chrześćiáńſkié / z woléy ſwoiéy daie / y ludźie ná nié przekłáda ; przełożywßy/ o nich pracą błogoſłáwieńſtwá ſwego ma : Ták wßeláki vrząd Chrześćijáńſki / ma ſye o tym pilnie ſtáráć/ iáko PAnu BOgu y Kośćiołowi iego ieſt powinny : áby chwały iego bronił : poddáné ſwé do iego poſłußeńſtwá / y vczćiwośći przywodźił : o krzywdę ſług iego/y Kośćiołów iego czynił: chwałę iego co nawiecéy rozmnażał : cześć iego / áby wßedy y ſam ſławił/ y ſławić przykázował : nabożeńſtwá/ y bogoboynośći/ áby przeſtrzégał y brónił. Thák gdy będźie czynił/ ſtátecznie odda powinność ſwą Pánu Bogu.

6. ¶ Po ßóſté : Iż Pan Chriſtus w tych ſłowiéch/ oddawayćie co ieſt Céſárſkiég Céſárzowi/ꝛc. wßytkich ludźi wobec wezwánié zámknąć raczył: tedy káżdy w wezwániu ſwoim/ma ſye oſądźić/ ieſli praw P. bogu/ieſli też praw y ludźiem / którym powinien ; á tám ſye oſądźić káżdy może z nieprawośći ſwoiéy / y poćießyć z práwośći ſwéy. Skąd wźiąć może ochłodę ſumnienia ſwego: álbo záſmucenié. Bo ieſli będźie praw ludźiem y Pánu BOgu / bez pochyby tu ná świećie/ będźie miał zbożny żywot : á z łáſki Bożéy po śmierći/ wieczny : iáko ów/który Pánu Bogu y ludźiem nie praw/ma tu ná świećie niepobożny żywot/ á po śmierći piekło. Od którégo rácz záchowáć Pánie Iezu Chriſte wierné ſwé/ Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Naprzód pokázuie Ewányelia ráde chytrą y zdrádliwą Licémierników przećiwko Pánu Chriſtuſowi vczynioną : y z tákiéy rády/ tákowéż poſelſtwo któré było pięknémi ſłowy/ ále zdradliwym ſercem.

II. ¶ Powtóre/ pokázuie też to/ iáko Pan Chriſtus mądrośćią ſwą/ ty zdrádliwé rády wniwecz obróćić raczył : áby to oné złé ſercá pobaczyły/że niebyło rády przećiwko niemu. Prouer: 21. v. 30.

III. Trzećia rzecz któréy Pan w Ewányeliéy vczy : powinność káżdégo/ do czego ſye śćiąga/ áby byłá viſczona : iż co Bogu / áby było oddawano Pánu Bogu : á co zwiérzchnośći Páńſkiéy przynáleży/áby káżdy oddawał: Bogá/ wiáre/ nabożeńſtwo/ záwżdy przed oczy przekłádáiąc/ y wiecéy w rzeczách dußnych/y zbáwiennych/Páná Bogá ſłucháiąc : bo tákié poſłußeńſtwo v Páná Bogá więtßé ieſt niż ofiáry. Amen.

A

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Dwudzieſta czwarta po Tróycy S. według opiſánia Máttheuſzá S. w Kápit: 9.

B

C

D

GDy tho mówił do nich: Oto iedno Książe przyſtąpiło y dáwało mu chwałe / mówiąc: Pánie córká moiá dopiéruchno ſkonáłá: ále pódz włożże ná nie reke ſwoie/ tedy bedzie żywá. A wſtawſzy Jezus/ſzedł zá nim / y Zwolennicy iego. A oto Niewiáſtá która krwáwą chorobe cierpiáłá dwánaście Lat / przyſtąpiwſzy ztyłu dotknełá ſye podołká ſzáty iego. Abowiém ták mówiłá ſámá w ſobie. Dotkneli ſye tylko odzienia iego/bede vzdrowioná. A Jezus obróciwſzy ſye y vyżrzawſzy ią/ rzékł: Miey dobrą nádzieie córko/wiárá twoiá ciebie zdrową vczyniłá. Y vzdrowioná ieſt oná niewiáſtá od onéy godziny. A gdy wſzedł Jezus do

E

zus do domu oneġ Książęćiá/á vyźrzał piſzczki y tłuſzczą ſtrwożoną/ rzékł do nich: odſtąpćie precz/boć nieumárłá tá dziewczká/ ále ſpi. Y śmiali ſye z niego. A gdy wygnano tłuſzczą/ wſzedł y viął ią zá rękę/y rzékł: Dzieweczko wſtáń. Y wſtáłá dzieweczká. Tedy rozeſzłá ſye ſławá po wſzytkiéy ziemi. A

Cudá páńſkié dla pożytku wiáry były od PAná czynioné/ y od iego wiernych/ iáko przedtym ná wielu mieyſcách o tym ieſt piſano doſtáteczniéy.

CUdá y znáki/ które PAN CHRiſtus czynić raczył/ będąc bytnością cieleſną ná świećie/ nie mamy ich lekce poważáć/ iákoby nam do nich nic nie było: poniewaz tym vmyſłem były ſpráwowáné/ ábyśmy ſtąd mieli pożytek do wiáry náſzéy Chrześćijáńſkiéy: A gdyby były niepożyteczné ku wierze náſzéy Chrześćijáńſkiéy/ tedy by ich był Pan Chriſtus Vczniom ſwoim/ zá oſobliwy dowód wiáry prawdziwéy nie dał/ nie rzékł by był: Znáki tych którzy vwierzą/té náſłádowáć będą: w Imie moie Dyabelſtwá będą wyniátać: węże będą nośić: á ieſliby co pili záráźliwégo/ nie będźie im ſzkodziło: ná niemocné będą ręce kłáść/ á będą ſye dobrze mieć/ ꝛc. Ku potwiérdzeniu tedy wiáry/ znáki były dáné Apoſtołom/ y wſzyſtkim wierzącym/ w piérwſzym KOściele: áby y niewierni widząc tákie znáki/ náwracáli ſye ku wierze Chrześćijáńſkiéy. Skąd maſz wiedźieć/ iż znáki/ które pan Chriſtus zbáwićiel náſz czynić raczył/ vczą nas/ co mamy wierzyć o nim: iż on ieſt prawdziwy Bóg/ o którym Dawid powiedźiał: Iż on ſam czyni cudá wielkié. Y zás w drugim Pſálmie ták mówi: Ty ieſteś Bóg/ który czyniſz dźiwné cudá. Sam záśie pokazał ſye przeto być prawdźiwym Meſſyaſzem/ o którym prorokowáli z dawná Prorocy: iż tákowy być miał/ który miał wielkié cudá czynić: ázwłaſzczá/ w vzdrawiániu chorób ludzkich. Opowiedźiał być tákowégo Izáiaſz Prorok/ przetóż mówi: Ná ten czás (to ieſt/ kiedy przyydźie Meſſyaſz) będą otworzoné oczy ſlepych/ y vſzy głuchych będą ſłuch mieć. Ná ten czás będźie wyſkákował chromy iáko ieleń/ y będźie rozwiązány ięzyk niemych ludźi/ ꝛc. A iużże ſye to wypełniło/ co powiedźiał ten Prorok? Iuż. A to káżdy może zrozumieć z onéy odpowiedźi/ którą odpowiedźiał Pan Chriſtus vczniom Jána świętéġ Krzćićielá/ którzy poſłáni od ſwego Miſtrzá pytáiąc Páná: Tyżeś ieſt/ który przyść maſz? czyli inſzégo oczekawamy? Iákoby ták chćieli zopytáć: Tyżeś ieſt/ którégo z dawná Prorocy opowiádáli być przyſzłym Meſſyaſzem: bo to powyſzéy Prorockié z dawná opowiedzenié/ wnetże im Pan powiedźiał/ tymi słowy: Slepi widzą/ chromi chodzą/ trędowáći bywáią oczyśćieni/ głuſzy ſłyſzą/ vmárli wſtawáią/ ꝛc. Zrównawſzy te odpowiédź Páńſką z Proroctwem Izáiaſzowym/ gdźie téż rzeczy opowiádał: káżdy łácniuchno zrozumié Páná Chriſtuſá być prawdźiwym Meſſyaſzem/ w Zakonie przez Proroki obiecánym.

B

Mar.16.v:17.et 18

C

Pſal: 135. verſu 4.
Pſal: 76. verſu 15.
Cudá pokázowáły Chriſtuſá Páná BOGiem y Meſſyaſzem.
Iſaiæ 35. v: 5.et 6.

D

E

Matt: 11. à ver: 2. ad 6.

Cudá Páńſkié co nam zá pożytek przynoſzą.
I.

¶ Otóż ten ieden pożytek przynoſzą nam znáki Páná Chriſtuſowé/ iż nas vtwiérdzáią w wierze/ którą mamy mieć w nim: iż on ieſt prawdźiwy Meſſyaſz/ to ieſt/ zbáwićiel náſz/ y odkupićiel prawdźiwy: którym ſam Pán Chriſtus pokázuiąc śiebie być/ ták mówił: Vczynki które mi dał Bóg Oyćiec/ ábych ie czynił/ té wydáią świádectwo o mnie/ iż mnie Oyćiec zeſłał. Przetóż

Ioan: 5. verſu 36.
& cap: 10. ver: 25.

A spráwy y dziwné cudá Páńskié / gdy słyszymy / y sobie rospámietawamy / z wielką powagą y nabożeństwem/mamy ie v siebie záchowywáć: y bronić sye nimi przećiwko tym obłedliwośćiam / które vymuią Bostwá Páná Christusowégo. Oto sam pokazał sye przez vczynki y dziwné cudá swé/ być prawdziwym Synem Bożym/ y równym BOgu Oycu / mówiąc : Jesli mnie nie chcecie wierzyć / wiérzćieś vczynkom / ábyśćie poználi y vwierzyli / iż Oyćiec iest wemnie / á ia w Oycu. Y dáléy mówi : Cokolwiek czyni Oyćiec/ to téż Syn tákże czyni/ rc. A cóż sye inszégo przez to pokázuie / iedno że on iest równy we wszytkim BOgu Oycu z strony Bostwá / które iedno iest w nich ná wieki.

Ioan: 10. ver: 38.

Ioan: 5. versu 19.

B ❡ Jeszcze y drugiéy rzeczy nas vczą znáki PAná Christusowé : nádźieie/ którą sye mamy spodźiéwáć/ iż on iest łáskáwym/ y miłosiernym/poćieszyćielem/ wspomożyćielem / y Pánem nászym ; który nie chce aby który z nas zginął : ále żebysmy sye wszyscy náwróćili/ y ták żyli. Przetóż słusznie wszytkich wiernych Páńskich vpomina Dawid/áby mieli w nim nádźieie/ták mówiąc: Vfánié w nim pokłádayćie / wszytko zgromádzenié ludźi : wyléwayćie przed nim sercá wásze/ bo Pan Bóg/ to iest : Messyasz / Emánuel / wspomożyćiel wász ná wieki. Jlé tedy kroć wspomnisz / iż Pan Christus zbáwićiel twóy/ miłosierdźié swoie/ częstokroć/ będąc ná świecie pokázował/ nád nędzámi y chorobámi ludzkiémi ; miéy te nádźieie / żeć y teraz thák miłosierny iest : bo

2.

Psal: 61. versu 9.

C iest nieodmienny/ ále záwżdy iednáki : y gotów sye nád tobą smiłowáć/ iedno sam chćiéy popráwić żywotá twego. On mówi do káżdégo z nas : Jeszcze ty mówisz/ á ia iuż gotów/ to iest : ciebie wspomoc.

Isaiæ 65. ver: 24.

❡ Téż trzećiéy rzeczy nas vczą znáki Páná Christusowé : miłośći Bożéy y bliźniégo. Mamy miłowáć Páná Bogá / bo on nas piérwéy vmiłował : y on sye vżalił nędze nászéy / y niemocy nászych. A któż táki będźie niebáczny/ áby nie miał dobrodźieiá swego miłowáć ? od którégo ma nie tylo rzeczy doczesné? ále théż y wieczné / y wszytko cokolwiek iedno mieć może ; Y sámże przykład nam dał témi swoiémi znákámi / ábysmy sye wespółek miłowáli/ iáko y on nas vmiłował. Bo cóżkolwiek będąc tu ná świecie/przećiwko narodowi ludzkiemu vczynił / tho czynił z miłośći / którą miał przećiwko nam stworzeniu swemu.

3.

I. Ioan: 4. ver:10.

D Dla tego sye tu przypomniáło o tych znákách/ y cudách Páńskich / iż Ewányelia dźisieysza przekłáda nam przed oczy dwoie cudo/ które Pan vczynić raczył : Naprzód/w vzdrowieniu niewiásty od niemocy/którą długi czás ćierpiáłá. Potym : w zbudzeniu od vmárłych dźiéwki Jáirusowéy. Co iáśniéy z textu Ewányeliéy zrozumiéć káżdy może/ któréy text ten iest.

E **Gdy mówił Jezus do tłusczéy: Oto iedno Kśiążę przystąpiło/ y dáło mu chwałę/ mówiąc :**

☞ Słusznie / á prawie z zrządzenia BOżégo to sye przytráfiło : że ten Przełożony / álbo Kśiąże/ który / iáko inszy Ewányelistá opisuie/ był Przełożonym Bóżnice w Káphárnáum : w doległośći swoiéy przystąpił do Páná : á to dla tego/ áby oni naśmiéwce z cudów Páńskich/ moc Bożą być w Pánie Christusie poználi : A stąd áby żadnéy wymówki nie mieli swych sprosnych bluźniérstw/ którymi go bluźnili/ y przedźiwné spráwy Bostwá iego. Azasz ono nie srogié bluźniérstwo / którym bluźnili cudá Páńskié / gdźie tho Pánu przypisowáli : Ze mocą Beelzebubá Kśiążęćiá Dyabelskiégo/ wymiátał Dyabelstwá : á to wszytko czynili / áby go obrzydźili onym iego násládowcom. Jesliż nie były spráwy BOskié w Pánie Christusie zbáwićielu nászym ? Czemuż sye do niego vćiekáli w dolegliwośćiach swoich ? Wszák Za-

Jáirus przełożony nád Bożnicą którégo tu Ewányelia Kśiążęćiem zowie : piérwéy mówił do Páná że corká iego iuż konáłá / ále gdy mu dano znáć że vmárłá/iuż opowiáda śmierć iéy przed Pánem/ iáko MAtheusz S. pisze/przeto Márek y Łukasz mówią / że mówił : Filia mea in extremis est.&c. bo iéy ták był odszedł w domu. rc.

Deut:18.v:10.et 11

kon ich zákázował / áby ſye żaden nie vćiekał do wieſzczków / do czárnokśię-żników : y do tych/ którzyby mocą Dyabelſką cudá ſpráwowáli. Oto nie tylko proſtacy/ którzy Zakonu nie vmieli ; ále y Przełożony Bóżnice/ który Zakon dobrze rozumiał ; w ſwoiéy doległośći przyſtąpił z vczćiwośćią do Páná Chriſtuſá.

☞ Przypomina Ewányelia/ że mu to Xiąże chwałę dáło / álbo cześć wyrządziło.

Tu trzebá wiedźiéć iáką cześć wyrządziło to Xiąże P. Chriſtuſowi: ieſli táką/iáká Bogu przynależy/którą zową Cultus latriae: którey ſye niegodźi/ iedno ſámému Bogu wyrzędzáć : y ktoby ią wyrządzał inſzému/ okrom ſámégo Bogá/ tedy ieſt Báłwochwálcá. Albo ieſli téż táką cześć wyrządziło iáką przełożonym y ſtárſzym wyrządzáią.

¶ Jeſliby to kto rozumiéć chćiał/ áby Jáirus ten/chwałę Pánu vczynił ludźiem nádzwyczáyną / y onę która Bogu ſámému należy : tedy to być nie może : bo ná tym mieyſcu Ewányeliéy/ rozumié ſye chwałá zá pokłon vczćiwośći/który zwykli ludźie czynić przełożonym : klękáiąc/padáiąc / y niſko ſye kłániaiąc : Jáko Jákob vczynił Ezau brátu ſwoiemu / gdy ſye z nim witał/ wrácáiący ſye/od Lábáná z Mezopotámiéy. Ták Berſabee oná mátká Sálomonowá/ proſząc zá Sálomonem Dawidá o Króleſtwo/ vczyniłá mu poczćiwość. Ták y inſzych wiele. Táką téż y ten Jáirus chwałę vczynił Pánu Chriſtuſowi/ że vpadł v nóg iego : o czym Łukaſz y Márek S. świadczą.

Genes: 33. verſu 3.
3. Reg: 1. ver: 16.
Marci 5. ver: 22.
Lucæ 8. verſu 41.

¶ Alé Cultus latriae/to ieſt/chwałá ſámému P. Bogu przynależąca:nie ták w zwiérzchnéy poſtáći / iáko we wnętrznéy / álbo w wierze prawdźiwéy należy. A kiedyby kto wyrządzáiąc komu táką poczćiwość / iáką Jáirus Pánu wyrządzał á rozumiał być go Bogiem/táki byłby bez pochyby Báłwochwálcą. Acz w prawdźie niezgrzéſzyłby był tym JAirus to Xiąże/wyrządzáiąc tę poczćiwość P. Chriſtuſowi/choćby go był rozumiał być prawdźiwym Bogiem: bo by był dobrze rozumiał: gdyż był prawdźiwy Bóg w człowieczéy naturze zákryty/ iáko powiedźiał Prorok : Bóg w tobie ieſt zákryty: to ieſt w człowieczéy náturze. A by niewiém iáką poczćiwość człowiek człowiekowi wyrządzał/ kłániał ſye przed nim/ v nóg iego vpadał ; by iedno nie tym vmyſłem iáko przed Bogiem/ ále iáko przed człowiekiem ſobie podobnÿ/ á że ieſt iego przełożonym ; tedy niezgrzéſzy.

Cześć y chwałę BOgu powinną kto człowiekowi wyrządza / ten grzéſzy báłwochwálſtwém.

Isaiæ 45. ver: 15.

Przytym y tego człowiek ma przeſtrzégáć : áby więtſzéy poczćiwośći z boiáźni przełożonégo nie wyrządzał przełożonému/ niż PAnu BOgu : iáko wiec owi proſtacy czynią / którzy przed Pány ſwymi ſrogimi ſtoią / z wielką boiáźnią : y z więtſzym ſtráchem ich ſłów/ niż Bożych ſłucháią: y więcéy ſye ich niż BOgá boią. Tákowi Pánowie ſrodzy / którzy ie do tego ſrogośćią ſwoią przywodzą/ grzeſzą.

Poddáni iáką poczćiwość przełożonym ſwym wyrządzáć máią.

Pánowie ſrodzy grzeſzą ſrogośćią ſwą.

Przetóż máią być nápominani / áby ſye Páná Bogá więcéy bali niż ludźi : á boiąc ſye Páná Bogá / przełożoné ſwé mieli w vczćiwośći / iáko Pan Bóg przykazał. Pánowie théż nie máią ſye im ták ſrodze ſtáwić / żeby ſye ich więcéy mieli bać niż Páná Bogá : iedno łáſkáwie z nimi ſye obchodźić. Bo naydźieſz ták boiáźliwégo/ że dla boiáźni/y Bogá ná Páńſkié roſkazánié odſtąpi : á to nie ma być. To tylko/ że tá cześć/ którą człowiek człowiekowi iáko ſtworzeniu Bożému wyrządza/ma być w cále záchowaná : ſtárſzym/iáko ſtárſzym : á Przełożonym/ iáko Przełożonym. Co iáſnie Ewányelia pokázuie : bo ten Jáirus cześć wyrządził Pánu Chriſtuſowi/ nie táką iáko prawdźiwému Bogu : bo téy wiáry o nim nie miał/ iedno iáko Prorokowi / y zacnéy v Bogá oſobie : choćiaż prośił o wſkrzéſzenié córki ſwoiéy. Ták téż y przed tym proſzeni byli Prorocy/ co ſye pokázuie w onych niewiáſtkách : w wdowie z Sárepty Sydońſkiéy/ á w Sunámitſkiéy/ które prośiły Proroków o

Náuká poddánym y przełożonym.

3. Reg: 17. ver:17. 18. & 22.

wzbudzenie

A wzbudzenié od vmárłych ſynów ſwych : iedná Eliaſzá/ á druga Elizeuſzá.

4.Reg: 4. ver:27. 32. & 35.

Tymże ſpoſobem pewnie tenże przyſtąpił do páná Chriſtuſá/ nie iáko do Bogá prawdziwégo/ ále iáko do Proroká zacnégo : bo kiedyby on był co rozumiał o Boſtwie Páná Chriſtuſowym/ tedy by był rzékł z Setnikiem : Tylko rzekni słowem/ á będzie vzdrowioná córká moiá. Ale to mniémánié iego było / żeby PAn CHRiſtus nie będąc tám / nie mógł pomoc niedoſtátkowi/ ſmutkowi/ y żáłości iego ; ná czym ſye mylił nieboråk : podobno niewiedział że to on był / o którym PRorok powiedział : Niebo y ziemie ia nápełniam. Przetóż mówił iáko Ewányelia świadczy.

Ierem:23. ver:24.

Pánie Córká moiá dopiruchno ſkonáłá : ále pódź B włóż ná nie rękę ſwoie/ tedy będzie żywá.

☞ Żáłość tego człowieká przynukáłá do Páná Chriſtuſá: bo powiádáią/ że byłá iedyna / nie miał inſzéy nád one. Niemáſz więtſzéy żáłości/ iáko vtrácenié iedynégo dźiećiećiá. Przetóż też mówi Piſmo święté : Będą go płákáć płáczem wielkim/ iáko iedynégo ſyná. Widziſz że piſmo pokázuie być wielką żáłość/ vtráćić iedynégo ſyná/ álbo córkę. Wielki tedy żal do tego go przynuśił. Ale wiérz temu/ być nie ták wielki ſmutek był miał/ nigdyby był nie przyſzedł do Páná. Bo ieſt tákich niemáło / którzyby nigdy o Pánie Bodze nie wiedzieli/ by nie przygody. Przetóż mówi Dawid Prorok : Nápełni wſtydem obliczé ich / á będą ſzukáć imieniá twego miły Pánie.

Było iéy lat dwánaśćie/ y byłá iedynaczká.
Zacha:12. ver:10.
Pſal: 82. ver: 17.

C ¶ Zda ſye iákaś niezgodá między Ewányeliſty / w téy Ewányeliéy : Bo Łukaſz/ y Márek święty piſzą : że iuż konáłá. A Mátheuſz święty powiáda : że iuż vmárłá. Wſzákże żadnéy różnice/ álbo niezgody w tym niemáſz : że owi powiedzieli że konáłá / á owi że iuż vmárłá. Bo ná ten czás iuż vmárłá byłá / kiedy słudzy powiedzieli / mówiąc : Już day pokóy Miſtrzowi / boć iuż córká twoiá vmárłá/ zá czym iuż począł z ſobą trwożyć. Aż Pan Jezus widząc wiárę iego mdłéć/ rzekł mu : Tylko wiérz/ będzieć zdrowá.

Lucæ 8. verſu 42.
Marci 5. ver: 23.

¶ Then człowiek więcéy wiáry miał / niż on Królik Káphárnáyſki : Bo Królik prośił / áby Pan przyſzedł do domu iego / piérwéy niżby vmárł ſyn iego : okázuiąc to po ſobie / że nie wierzył doſkonále / że by Pan Chriſtus y vmárłégo ſyná iego nie miał wzbudźić/ też y nie będąc tám bytnością ćieleſną.
D Ten zás Jairus wierzył w prawdzie/ że y vmárłą córkę iego/ mógł wſkrzéśić Pan Chriſtus : ále też tákże rozumiał/ że to bez bytności Páńſkiéy być nie mogło / przetóż prośił mówiąc : Pánie / córká moiá dopiruchno ſkonáłá : ále pódź włóż ná nie rękę. Jákoby ták mówić chćiał : Tho o tobie rozumiém/ co o onych Prorokách / którzy przez dotykánié rękámi ſwymi / wzbudzáli vmárłé : ty kiedy też rękę twoię włożyſz ná nię/ będzie zdrowá. Więtſzą tedy wiárę miał / niż ón Królik Káphárnáyſki : ále z drugiéy ſtrony mnieyſzą dáleko byłá/ niżeli w onym Setniku/ który powiedział : Tylko rzekni słowem/ á będzie zdrów ſługá móy. Zá czym też záráżem Pan przyśiągł/ że we wſzytkim Jzráelu nie nálazł tákiéy wiáry.

Ioan: 4. ver: 47.
Matt: 8. verſu 8.

E Prośi tedy to Kśiążę / áby włożył rękę ſwoie ná córkę iego / z tą wiárą że będzie żywá. Jákoby Páńſka ręká byłá więtſzéy wagi / niż ono słowo/ zá którég wyrzeczeniém y roſkazániém/ wſzytki rzeczy ſye ſſtáły/ y ſą ſtworzoné. Ale to wſzytko niedoſtátek wiáry ſpráwował. Zá tym wyſłuchawſzy onégo Przełożonégo/ Ewányeliéy text powiáda :

A wſtawſzy Jezus ſzedł zá nim/ y zwolennicy ie°.

☞ Tu ſye okázuie łáſkáwość wielka/ y miłośierdzie Páná Chriſtowé/ który żadnym nie gárdzi / y żadnégo nie odmiátá. Oto z máłą wiárą przy-

iął y wysłuchał tego Jáirusá/ iáko y inné wszytki/ które łáskáwie przyimował y przygarniał do siebie/ iáko Oyćiec syny. Przetóż słusznie powiedział: Cokolwiek do mnie przyydźie/ nie wyrzucę precz. Nie rzekł Pan temu Jáirusowi: pódź precz odemnie ty niedowiárku/ który nie wierzysz/ żebych ia twéy córki tám nie będąc/ nie miał vzdrowić: nie wierzysz ták o mnie/ iáko Setnik/ który powiedźiał/ żem iego sługę mocen vzdrowić słowem tylo sámym. Nie mówił: Nie iesteś godźien/ ábych ćię z táką máłą wiárą miał wysłucháć: Bo przez wiáry żaden sye nie może podobáć Pánu Bogu/ etc. Ale z wielką pokorą/ y chęćią szedł zá nim/ będąc gotów wszytko vczynić o co go prosił. (A)

Ioan: 6. versu 37.

Hebr.: 11. ver. 6.

¶ Rzekł by tu kto/ cóż/ lepsza byłá córká tego Jáirusá/ niż syn Królików: á wszák záwżdy zacnieysza mężczyzná/ niż Biała głowá: bo mężczyzná głową iest białéy głowy/ á głową mężczyzny iest Chrystus: k temu mężczyzná iest pierwéy stworzon/ niż niewiástá: tákże nie mężczyzná dla białéy głowy/ ále biała głowá dla mężczyzny iest spráwioná: á tu Pan Chrystus ku wzbudzeniu białéy głowy idźie/ á ku vzdrowieniu mężczyzny iść nie raczył. (B)

1. Cor: 11. versu 3.

Ibidem versu 9.

Ták ná to odpowiádamy zeć Pan Chrystus żadnym niegárdźił/ ile który wierzył weń/ káżdy iemu sye podobał. Ale to vczynił dla thego/ że mocą bostwá swego świętégo obaczył/ że tám nie tylko Jáirusowi było go potrzebá/ ále théż y komu inszemu: á zwłaszczá onéy nędznéy niewieśćie/ która długi czás chorowáłá. O czym text Ewányeliéy mówi:

Wtym oto Niewiástá/ która dwánaśćie lat ćierpiáłá krwáwą chorobę/ przystąpiwszy ztyłu dotknęłá sye podołká száty iego. (C)

☞ Wyszéy sye o tym powiedźiáło trochę/ że niémász lepszégo lékárstwá ku náwróceniu sye do Páná Bogá/ iáko iest nędzá/ smutek/ boleść/ y inszy niedostátek/ przetóż powiáda Dawid: Vbodzy y niedostátni będą chwalić imię twoie. By byłá nie chorobá/ która ćierpiáłá tá niewiástá/ która iéy też y máietność pożárłá/ nigdyby byłá tákiéy nádźieie y pokory przećiwko Pánu y nabożeństwá niémiáłá: á nie tylo w on czás/ gdy vzdrowioną byłá/ ále y potym: bo ná pámiątkę swego vzdrowienia/ obraz postáwiłá Páński tym sposobem/ iáko byłá vzdrowioná przez dotknienié podołká száty Páńskiéy/ ná pámiątkę dobrodźieystwá nád nią vczynionégo. Jéy niedostátku/ álbo nędze/ nie ták opisuie Mátthеusz S. iáko Márek S. Bo Mátthеusz S. tylko chorobę iéy opisuie: ále Márek S. opisuie/ że dwánaśćie lat ćierpiáłá chorobę: dokłádáiący to/ że wszytkę máietność wytráwiłá byłá ná lékách. Już nieborzątko nie wiedźiáłá/ co więcéy czynić miáłá: máietnośći nie było: zdrowia tákże: nic gorszégo być nie mogło nád iéy nędzę/ którą ćierpiáłá. A wszákże iedne rzecz iesczé miáłá/ która zdrowié y błogosłáwieństwo gotuie/ to iest: łáskę Bożą. Przypátrzże sye tu pokorze téy niewiásty/ która czyniąc sye niegodną pátrzyć ná obliczé Páńskié/ ztyłu przystąpiłá. Czyniłá sye też niegodną dotknąć ćiáłá Páńskiégo/ dla nieczystośći swoiéy. O świętysz tho tył Páński/ v którégo ták zacné rzeczy były dáné. Márya Mágdálená z tyłu do nóg Páńskich przystąpiwszy/ pokutowáłá/ y odniosłá odpuszczenié grzéchów swoich. Tá też oto niewiástá vzdrowienié otrzymáłá/ że z tyłu przystąpiwszy/ dotknęłá sye podołká odźienia Páńskiégo. (D) (E)

Psal: 73. versu 21.

O tym pisze Eusebius Cæsariensis, pisze też y Socrates in Tripar: Histo: lib: 6. cap: 41. iż Cesarz Iulianus Apostatá ten Obraz Páński od téy niewiásty postáwiony/ kazał zdiąć/ á postáwić swóy/ który potym piorun spalił y stłukł.

Lucæ 7. versu 38.

¶ Ten tył Páński/ nic inszégo iedno włásné człowieczeństwo Páńskié pokázuie/ które nam zásłużyło grzéchom odpuszczenié. Ten tył był obiecał Pan Bóg Moyzeszowi vkázáć/ kiedy Páná prosił/ áby mu okazał obliczé swoie: Ná co iemu PAn odpowiedźiał: Będźie żył człowiek ná wieki/ á mnie nie

Exodi 33. á ver. 18. ad finem.

A oględa. A potym mu powiedźiał: Będźieß widźiał tył móy. W czym ſye zamykáłá táiemnicá człowieczeńſtwá Páńſkiego: Do którego trzebá z táką wiárą przyſtępowáć/ to ieſt wierzyć/ że przez nie nam Pan Bóg ſpráwił zbáwienie/ y vzdrowienie duſz náſzych: Bo y tá białagłowá dotknęłá ſye Chriſtuſá człowieká/ ále tą wiárą/ że przez dotknienie wierzyłá/ że miáłá byc vzdrowioná. O czym text Ewányeliey świętey świadczy.

Abowiem ták mówiłá ſámá w ſobie: Dotknęli ſye tylko odźienia iego/ pewnie że będę vzdrowioná.

☞ Dźiwny to Miſtrz ieſt/ Potrzebá: Bo tá náuczy tákich rzeczy/ o

B których przed tym nigdy nie myślił człowiek. Któż tey niewiáſty náuczył tákiey wiáry/ że miáłá być zdrową/ iedno dotknąwſzy ſye odźienia Páńſkiego? potrzebá náuczyłá. Potężnieyſza wiárá byłá tey niewiáſty/ niżli tego Kśiążęciá: Bo ten iedno przez dotknienie Páńſkie rozumiał/ że miáłá być vzdrowioná córká iego: Ale tá/ nie przez dotknienie ćiáłá PAńſkiego/ ále tylko przez dotknienie troche odźienia/ wierzyłá że miáłá być vzdrowioná. A toć ſye z przeyźrzenia Páńſkiego ſtáło/ że idąc w one drógę do Jáiruſá/ tá niewiáſtá z táką wiárą vzdrowioná byłá: áby tym potężnieyſzy był ku vwierzeniu/ że tóż gotów był/ y mocen vczynić z córką iego/ w vzdrowieniu iey.

¶ Przypátrzże ſye tu obłędliwośćiam tym dźiśieyſzym/ náſzego wieku: któ-

C rzy ſye pośmiewáią/ że mamy w poczćiwośći/ y v śiebie poważamy tákie rzeczy/ których Pan niegdy będąc ná świećie vżywał: iáko ſą ſzáty Páńſkie/ które oto vzdrawiáły zá mocą Páńſką: y tudźież ono drzewo/ którego ku ſpráwie zbáwienia náſzego vżył. Cóż potym/ mówi: Że Papieżnicy opráwuią drzewo krzyżowe ták koſztownie/ y kośći świętych Chriſtuſowych? A maſz to człowiek Chrześćijáńſki lekce poważáć/ wzgárdzáć/ co ſam Pan vczćił: y przez co vzdrawiał? A nie ſłuſznieſz to mieć w poczćiwośći/ co krew Páńſka pokropiłá? Záiſte byłby to znák wielkiey niewdźięczności/ kiedybyſmy te rzeczy/ których Pan vżył ku ſpráwie zbáwienia náſzego/ lekce ważyli. Ale iákiey wagi Krzyż teraz ieſt/ y być ma/ ſłuchay Auguſtyná świętego/ który ták mówi: Krzyż który był karániem łotrów/ teraz przeſzedł ná

D czołá Céſárzów y Królów: to ieſt/ iákoby ták chćiał rzéc: Co przedtym zeſromacáło/ to teraz ieſt przez Páná Chriſtuſá ozdobą/ y ochędoſtwem Céſárzów/ y Królów/ etc. Ale pytam: Jákóż my krzyżá nie mamy w rzeczy drogie opráwiáć? ponieważ go ſam Pan/ táką iáſnośćią oprawi czáſu dniá ſądnégo/ że będźie iáśnieyſzy nád promienie ſłoneczné/ według powieśći Chrizoſtomá świętego? Kośći Świętych też/ że w poczćiwośći mamy: obrażáto nowych Ewánielików/ które PAn ták vczćić raczył. Bo powiáda Dawid: Strzeże Pan wſzyſtkich kośći ich/ etc. to ieſt ludźi świętych: które ták Pan vczćił/ że théż y przez nié dźiwné rzeczy ſpráwowáć raczył/ czego iáſny dowód mamy w Kśięgách Królewſkich/ że ćiáło vmárłego człowieká/ iácy ſye dotknęło kośći Elizeuſzowych/ powſtáło nátychmiaſt: czego też zmiankę czyni

E Eccleſiáſticus/ ták mówiąc: Prorokowáło martwé ćiáło iego: zá żywota czynił cudá/ á po śmierći czynił dźiwy. Azaż to y dźiś nie ieſt/ że kośći wiernych Páńſkich ſą tákiey władzey? czyli v Páná był lepſzy Elizeuſz/ niż Piotr święty/ Páweł/ Andrzey? etc. A nie byłyſz też w poczćiwośći ludźi pobożnych kośći v Żydów? Moyżeſz niechćiał zoſtáwić kośći Jozephowych w Egiptćie/ ále ié wźiął z ſobą/ idąc/ y przeprowadzáiąc ſye z Egiptu. A nie wyrządzenie też tho poczćiwośći było/ kośćiom człowieká świętego? Gdy Jozyaſz wſzytkié inſzé kośći ludźi zmárłych popalił/ á kośći człowieká BOżego proroká/ nie tylo żeby ie miano było ſpálić/ ále dotykáć ſye ich nie

Ambroży S. powiáda/ że tá niewiáſtá nieczyſta byłá Marthá śioſtrá Łázárzá Máryey Mágdáleny de Salomone cap: 5. Ale Euſebius powiada ią być z Miáſtá Ceſareæ Philippi, kthórey dóm zá czáſu Euſebij/ był ieſzcze w tym mieśćie/ á przed domem Obraz oney ſámey/ y Páná Chriſtuſow z miedźi vlany/ wyrażáiąc właſnie iako vzdrowioná byłá przez dotknienie ſzáty Páńſkiey. Lege lib: 7. Eccleſ: Hiſto: cap: 7.

Pſal: 33. *verſu* 21.

4.*Reg:* 13. *ver:*21.

*Ecc:*48.*v:*14.*et* 15

Exodi 13. *ver:* 19.

4.*Reg:* 23. *ver:*17.

Ciáłá świętych były istotne Kośćioły BOgá w Tróycy iedynego/ przeto y kośći ich ták máią być czćzone iáko kośćioły Boże.

** Lucæ 10. ver: 16.*

† Ioan: 12. ver: 26.

kazał. Owo bedą gorßy ludzie święći nowégo Zakonu v Ewányelików/ którzy ich kośći ták lekce poważáią/ niż ludzi świętych stárégo Zakonu? Wßytko sye to dźieie zá wzgárdą: Ale niechay strzegą onégo/ co powiedźiał Pan: * Kto wámi gárdźi/ mną gárdźi. Ogleduiąc sye ná to: iż iesli nie czćiß sługi Páná którégo/ że sye bárzo oto Pan iego gniewa/ y zá krzywde wielką to sobie ma. Ale słuchay/ iákiéy czći są ći/ których czćić niechceß. Oto powiáda sam P. Christus: † Jesli mi kto bedźie służył/ vczći go Oyćiec móy/ który iest w niebie. Wiec ty bedźieß sye z tego vrągał/ y nie bedźieß tego czćił/ którégo sam Pan BOg Oyćiec niebieski czći? Wiec ty kośći tego bedźieß sobie miał zá fráßke/ których sam Pan Bóg strzeże? Záiste rówien bedźieß Pogáńskiemu człowiekowi.

¶ Nam ludziom Chrześćijáńskim/ pomniąc ná dobrodźieystwo Páná Christusá/ zbáwićielá náßégo/ przystoi krzyż który iest znákiem zbáwienia náßégo/ y iedną zbroią/ którą Pan zwyćiężył nieprzyiaćielá náßégo/ mieć w vczćiwośći. Ale gdy krzyż maß w vczćiwośći/ pomni záraz ná odkupienie twoie: bo zátym taka vczćiwość/ bedźie tobie pożyteczna: bo nie bedźieß zápámietawał dobroći Páńskiéy.

1. Cor: 6. ver: 19.

¶ Jesliż też kośći wiernych Páńskich maß w vczćiwośći? przypominay sobie ná pámięć ich świętobliwy żywot: y iáko możeß przystosuy żywot swóy do ich żyćia świętégo. A kiedy ich kośći cáłuieß/ pomni/ że to były przybytki Duchá świętégo. Tá niewiástá/ która sye dotknełá odźienia Páńskiégo/ z wiárą y z vczćiwośćią przystąpiłá. Tákże y ty/ z vczćiwośćią y z wiárą przystąpiß do kośći Swiętych/ którzy byli naczynim wybránym Páńskim: pómniąc/ że iest Pan dźiwny w Swiętych swych; y ták v siebie vważáiąc/ iż zá łáską y miłośćią tego Swiętég/ którą go Pan Bóg wßechmogący miłował/ mnie też bedźie raczył wspomoc: A iáko ożywił przez kośći onégo świętégo człowieká Elizeußá/ vmárłégo człowieká/ ták też y mnie w moiéy potrzebie w niemocy/ álbo w chorobie/ bedźie raczył przez dotknienie kośći tego świętégo wspómoc: mocy Bożéy to przypisuiąc/ á zasłudze Swiętégo.

Psal: 67. ver: 36.

Oto też tá niewiástá mówiłá: Jesli tylko dotkne podołká odźienia iego bede zdrowá: wnet ią też Pan poćießył/ y pokazał/ zá czym sye to stáło że ozdrowiáłá: O czym słuchay textu Ewányeliéy.

A JEzus obróćiwßy sye/ y vyzrzawßy ią rzékł: Miey dobrą nádźieie córko/ wiárá twoiá ćiebie zdrową vczyniłá: y vzdrowioná iest oná niewiástá od onéy godźiny

Marci 5. ver. 29.
Lucæ 8. ver: 44.

☞ Co Máttheuß S. opuśćił/ to Márek y Lukaß S. opisáli: ábowiém powiádáią iż nátychmiast ná dotknienie podołká niewiástá byłá vzdrowioną/ y poczułá że byłá zdrową. Ale Lukaß S. piße/ że w ten czás gdy tá niewiástá do Páná ztyłu przystąpiwßy/ dotknełá sye byłá ßáty Páńskiéy: wnet pytał mówiąc: kto iest kto sye mnie dotknął? á gdy sye wßyscy przeli/ rzékł Piotr/ Náuczyćielu/ tłußcze ćie ćisną/ á ty pytaß kto sye mnie dotyka? á Pan JEzus rzékł/ Dotknął mie ktoś/ ábowiém poczułem że zemnie moc wyßłá.

Ibidem 45. et 46.

Przyczyny mowy Páńskiéy: kto sye mnie dotknął?

¶ Nierozumiéyże/ żeby dla tego miał Pan pytáć/ iákoby niewiedźiał/ kto sye dotkał? ponieważ przed nim nic skrytégo niémaß/ bo on wié skrytośći sercá. Ale to vczynił/ naprzód: áby pokazał/ że przed nim iáko przed prawdźiwym Bogiem/ żadnéy rzeczy zákrytéy niémáß/ á wßytki są iásné y wiádomé oczom Páńskim. Powtóré to vczynił: áby wßytkim pokazał mo-

cną wiárę iéy / zá którą otrzymáłá vzdrowienié. Przetóż obróciwszy sye do niéy rzékł iéy/miéy dobrą nádzieię : wiárá twoiá ćiebie vzdrowiłá : Aby ztąd on przełożony bóżnice stáléy wierzył. Ato obaczysz że nie tylo przez dotknienié iego ręki/ ále też przez dotknienié száty iego/niemocni zdrowie bráli. Co obaczywszy oná niewiástá/ zboiáznią wielką vpádłá v nóg Páńskich : że to nie táiemna rzecz byłá/ że sye go dotknęłá.

Lucæ 8. ver: 47.

☞ Rzékłby tu kto : ponieważ tá niewiástá chćiáłá to zátáić dla boiázni : rozumieiąc żeby wedle zakonu miał sye Pan brzydźić iéy plugáwą chorobą : bo y dla tego też ztyłu przystąpiłá / boiąc sye áby iéy PAn / iáko choréy plugáwą chorobą nieodpędźił od siebie: á wiedząc to Pan do niéy : czemu insé znáki swoie kazał zámilczáwáć/ á tego czemu niechćiał zámilczéć ?

Ná to ták odpowiádam : że tego PAn nie vczynił dla żadnéy próżnéy chwały : ále to vczynił dla pożytku tych/którzy zá nim szli : áby w wierze byli vtwiérdzeni.

¶ Naprzód to dla vtwiérdzenia w wierze onéy niewiásty sye stáło : áby wierzyłá o PAnie/ iż nie tylko iéy chorobę y vzdrowienié wiedźiał / ále thèż y mysl iéy/ iáką miáłá wiárę ná vmysle/piérwéy niż do niego przystąpić miáłá.

¶ Potym też to vczynił : áby iéy sumnienié vspokoił / bo by byłá mogłá trwożyć vmysłem/ że kryiomko/ y práwie táiemnym obyczáiem otrzymáłá zdrowie : otóż Pan pokazał/ że o tym wiedźiał : á że oná niemogłá tego kryiomo otrzymáć/ żeby Pan o tym wiedźieć niemiał.

¶ Nádto vczynił to dla przełożonégo onégo Bóżnice Jáirusá : áby nie niewątpił o Pánie Chrystusie / że tákże miał vzdrowić córkę iego : y przetóż mówił do niego kiedy mu niéktóry powiedźiał / żeć iuż córká twoiá vmárłá/ iuż nie tłucz poprożnicy Mistrzá: Wiérz tylko á będźie zdrowá córká twoiá. Bo Pan nieczego inszégo czekał/áni dla żadnéy insséy rzeczy zwłaczał/ iedno áby przez nierychłé przyśćié swoie/oná córká vmárłá : áby pokazał/ iż on nie iedno mocen był vzdrowić / ále też y ożywić / áby wszyscy poználi / że on iest który to o sobie mówił : Ja zábiię y ożywię : zránię y vléczę/ ꝛc.

Mar:5.v:35.et 36.

Deut: 32. ver: 39.

Odpráwiwszy łáskáwie Pan onę niewiástę/poszedł áby tákże vczynił miłosierdźié swoie święté nád onym człowiekiem smutnym (boć to więc żáłość/ iednégo potomká máiąc/ vtráćić go) O czym przypátrz sye textowi Ewányeliéy świętéy.

A gdy wszedł Jezus do domu onégo Kśiążęćiá/ á vyzrzał piszczki y tłuszczą strwożoną/rzékł do nich:

Piszczkowie bywáli náymowáni na tákié żáłosné spráwy / áby żal ludzki więcéy pobudzali. vt testatur Lucianus in Dialogo de luctu.

Do tąd Pan omieszkiwał ná onéy drodze / áż iuż oná córká pewnie byłá vmárłá/y áż o tym iuż wszyscy wiedźieli : áby to pokazał/że nie tylko był mocen vzdrowić od choroby / ále też y wzbudźić od śmierći. Przetóż pryszedszy do domu Kśiążęćiá rzékł/ iáko text Ewányeliéy świádczy :

Wynidźcie precz / boć tá dźiéwká nie vmárłá/ ále spi : Tedy sye oni z niego pośmiewáli.

☞ Jákoby był ták chćiał rzéc : Acżkolwiek wy płáczećie / y fráswiećie sye z vmárłéy téy córki/y widźićie ią iuż być vmárłą : álec przed oblicznośćią moią nie iest vmárła: bo przed oblicznośćią moią wszytki rzeczy są żywé. Lacwiéy mnie tę córkę wzbudźić od śmierći / niż komu z was z spánia kogokolwiek : bom ia iest/ którému śmierć y żywot są posłuszné : nie płácźćiesz vmárłéy/ którą nátychmiast żywą/ iáko y piérwéy oglądaćie.

¶ Chćiałby kto spytáć/dla czego tám byli trębácze/álbo piszczkowie/przy téy zmárłéy białéy głowie ?

Ná to/powiáda Theophiláctus: Że to czyniono ná żal Pánieństwá: bo tylko to bywáło przy Pánnách/ które były przezmężné. V nas ludźi Chrześćijáńskich / to nie ma być: ále miásto tych piszczków / máią być modlitwy/ ku czći ku chwale Pánu Bogu/y ku poćiesze onégo brátá zmárłégo/ álbo śiostry nászéy zmárłéy: á tho dla tego / áby byłá różność miedzy śmierćią człowieká Chrześćijáńskiégo / á miedzy śmierćią człowieká Pogáńskiégo / który nic nie trzyma o przyszłym żywoćie. Niemász co gánić w tym / że sye modlitwy/ Psálmy/y insze śpiewánia nabożné dźieią/ przy pogrzebiéch ćiał ludźi Chrześćijáńskich. A by nic więcéy w tym nie było / iedno to / że sye to dźieie ku czći y chwale PAnu BOgu / dosyćby ná tym. Ale wiémy/ że iest y drugi pożytek tego. Bo powiáda pismo świeté: Rzbáwienné iest myslenié / modlić sye zá vmárłé. Moniká/mátká Augustyná świetégo/ nie prosiłá o żadną inszą pómpę przy pogrzebie swoim/iedno żeby iéy pámiątkę czyniono przy ofierze świętéy / która sye dźieie ná Ołtarzu. Azaż tho rzecz nie przyiemna Pánu Bogu/ kiedy kto z miłośći / którą ma przećiwko bliźniemu swemu / zá onégo zmárłégo prosi Pána Bogá? A iesli on miłośierdźia Bożégo zá żywotá nie záslużył: y niegodźien iest/ áby mu Pan po śmierći przez modlitwę bráćiéy iego/ był miłośćiw: tedy to z pismá mamy / że oná modlitwá temu/ który ią czyni z bráterskiéy miłośći/ iest pożyteczna/iáko Dawid powiedźiał: Modlitwá moiá ná łono moie sye przywróći. Pożyteczna thedy iest modlitwá zá vmárłé: á iesli nie vmárłému / tedy temu co ią czyni zá vmárłégo: Bo iesli ono było pożyteczno ku vspráwiedliwieniu Tobiaszowi/ że vmárłym czynił pogrzeby: tedyć też tákże y tym będźie pożyteczno / którzy sye zá nimi modlą do Pána Bogá. Jésli sye zá tego modlisz / który iest w łásce Bożéy doskonále / iáko są ludźie świeći: tedy Pánu Bogu cześć y chwałę dáiesz / że ie przyłączył do łáski swoiéy świętéy. Jesli zá tym prosisz Pána Bogá/który w grzéchách śmiertelnych vmárł/ nie pokutuiąc/áni żáluiąc zá nié/ á czynisz to z miłośći bráterskiéy: tedy onemu áczkolwiek nie iest pożyteczna / bo grzéchy iegó przeszkodźiły/ ále tobie będźie pożyteczna: boś to miłuiąc bliźniégo twego vczynił: á miłość bliźniégo złéy rzeczy nie czyni. A iesli prosisz Pána Bogá zá onégo: który łáski godźien/ iedno w grzéchách powszechnych vmárł/ (iákóż żadnégo niemász ná świećie przez grzéchu/) okrom wątpienia: tedy to iemu iest pożyteczno. Przetóż to w lepszy obyczay weszło: że v nas ludźi Chrześćijáńskich Psálmy śpiewáią/ y insze modlitwy czynią: á niż co to trąbili przy vmárłych ćieléch / bo to im bynamniéy pożyteczno nie było. A dla tego Pan Christus kazał wyniść precz onym trebáczom: pokázuiąc / że zbytnia pómpá nic nie iest pożyteczna/ ku zesłániu łáski BOżéy człowiekowi vmárłému. Inszéy pómpy nászy stárzy pożyteczniey széy nie rozumieli/ iedno modlitwę/post/á iáłmużnę: Bo insze wszelákié pómpy/ nic nie są inszégo/ iedno żywych przyiaćioł poćiechá. Toć też roskázował Tobiasz synowi swoiemu mówiąc: Chléb twóy y wino twoie/ daway przy pogrzebie spráwiedliwégo/ etc. Ale nie pomnią ná to nápominánié dźisieyszy Ewányelicy/którzy sye náśmiéwáią z pobożnych pogrzebów Chrześćijáńskich/ z śpiewánia nabożnégo/ ku czći y ku chwale Pánu Bogu wszechmogącému/tákże z iáłmużny/ którą czynią mili przyiaćiele/ przy pogrzebie swoich namilszych przyiaćioł/ z którymi sye zá żywotá miłowáli/ y po śmierći ich niechcą przepomnieć. Czy rozumiesz? żeby y owi co są pomárli/ mieli zápomnieć té/ które tu ná świećie miłowáli? Azaż niewiesz / że miłość nigdy nie vstáié? wiárá y nádźieiá po śmierći vstáią/ále miłość nigdy nie vstáie. Jesli żywi przyiaćioły swoie zmárłé Pánu Bogu zálécáią: tedyć też tákże vmárli żywé swoie przyiaćioły zálécáią PAnu BOgu / modląc sye zá nimi: ázwłaszczá ći / którzy są iuż w łásce Páńskiéy/życząc tegóż żywym/áby támże z nimi byli/gdźie oni są. Jákom powiedźiał/ że

Dla czego przy ćielech vmárłych modlitwy y insze rzeczy bywáią.

2. Mach: 12. v: 46.

Psal: 34. ver: 13.

Tobiæ 12. ver: 12.

Tobiæ 4. versu 18.

1. Cor: 13. versu 8.

wiedział / że ći nie dobrze czynią / którzy pobożné Ceremonie/ które ſye dźieią przy pogrzebiéch wiernych Páńſkich/ zá fráßke ſobie máią/ y z nich ſye nátrząſáią: chcąc áby żadna róznicá nie byłá miedzy człowiekiem Chrześcijáńſkim/ á człowiekiem Pogáńſkim/ który o P. Bodze máło/ á o przyßłym żywoćie by namniéy nie trzyma. Wiec ſye z rzeczy świetych/ y z dawná w Kośćiele Chrześcijáńſkim záchowáłych/ náśmiéwáią: A owégo nie gánią / áni ſye náśmiéwáią / kiedy ſye ná pogrzebiéch obżéráią/ y opijáią! Lepßa to Ceremonia opić ſye/ niż owá/ co ku czći y chwale Pánu Bogu w Kośćiele bywa. Alec to nie dźiw/ że ſye vrągáią y náśmiéwáią z Kośćiołá Chrześcijáńſkiégo/ y z iego Ceremoniy: á to y z ſámégo Páná/ náśmiéwáli ſye przećiwnicy iego: nie możeć być ſługá zacnieyßy nád Páná ſwego. Jeſli ſye z Páná náśmiéwáli: á żeby ſye z Kośćiołá iego nie mieli náśmiéwáć! czego ná on czás nie inßa byłá przyczyná/ że ſye náśmiéwáli z Páná / iedno że nie rozumieli mocy Słowá wćielonégo/ to ieſt: Páná Chriſtuſá prawdźiwégo Syná Bożégo/ nie rozumieli/ Że on ieſt zmartwychwſtániém y żywotem: ták iż choćby też dobrze y vmárł/ by iedno wierzył/ bedźie żyw. A tác ieſt włáſna rzecz ludźi głupich/ iż kiedy czego nie rozumieią/ z tego ſye náśmiéwáią. By ci byli rozumieli moc Boſką być w człowieczeńſtwie: nie náśmiéwáli by ſye byli: owßem/ z nabożeńſtwem wielkim / do onéy ſpráwy ſpießyli by ſye byli. Tákżeć y dźisieyßy/ że nie rozumieią táiemnice/ która ſye zámyka w ſpráwách Kośćielnych: przeto im idźie wßytko w pośmiéwiſko. Ale iuż o tym teraz doſyć: co dáléy mówi text Ewányeliéy pátrzmy.

Ioan: 11. verſu 25.

A gdy potym wygnano tłußcze/ wßedł á wźiął ią zá reke y rzékł: dźieweczko wſtań: y wſtáłá wnet/ oná dźieweczká.

☞ Spytał by tu kto/ dla czego Pan wygnał tłußcze/ kiedy te córke miał wzbudźić od vmárłych: gdyż wielé inßych cudów czynił przed ludźmi? Dla tego/ iż oni naśmiéwcy/ niegodni tego byli/ áby ná on cud Páńſki pátrzyli. Abowiém niewierzyli o tym / że by Pan vmárłą one córke miał wſkrześić. A Pan pokazał to nátychmiaſt / że przed oblicznośćią iego byłá/ iákoby náleżcéy ſpáłá/ bo ná iedno Páńſkié wyrzeczenié/ nátychmiaſt iáko ze ſnu powſtáłá. Gdźie moc Pańſka przyſtąpi / wßytki rzeczy nátychmiaſt odmiéniáią ſye/ śmierć w żywot/ á żywot też w śmierć: łácniuchno to v Páná: †zámorzyć / y ożywić: zránić/ y záléczyć.

Mówi PAn głoſem / wſtań: bo wyßłą z ćiáłá duße/ w ćiáło przywráca/ á mówi Syriyſkim iezykiem nie Żydowſkim: bo ná ón czás poſpolity v Żydow był to iezyk/ y tym mówili wßyſcy: przeto Pan mówi Tálithá Cumi / nie Thábitá / bo to błąd ieſt.

†Deut: 32. ver: 39.

¶ Lukaß S. powiáda/ *że P. Chriſtus do téy ſpráwy wźiął Piotrá/ Jákobá/ y Janá vcznie ſwoie: mátke y Oycá onéy dźiewki/ áby ſye tem przypátrzáli. Dla czegoby to vczynił/ ſam to wié Pan: bo żaden nie może Páńſkich táiemnic ogárnąć rozumem ſwym. Wßákże możemy rozumiéć/ że to vczynił/ áby ie miał świádkámi ſpraw ſwoich świetych: ábowiém w vśćiéch dwu álbo trzech świádków/ bedźie wßelkié ſłowo. Powiáda Lukaß S. że záraz ſkoro Pan Chriſtus rzékł: dźiéwko tobie przykázuie wſtań: nátychmiaſt wróćił ſye w nie duch iéy: znáć/ że był od niéy odßedł: ále ná roſkazánié Páńſkié/ zás wróćić ſye muśiał.

**Lucæ 8. verſu 51.*

Luc: 8. v: 54. et 55.

To przećiwko tym którzy powiádáią / że duch człowieczy w ćiele człowieczym obumiéra/ niewychodząc z niego. Oto ináczéy Lukaß S. opiſuie/ bo powiáda/ że ſye wróćił duch iéy. Jeſliż od niéy nie odßedł / iáko ći fáłßerze mówią: ſkądże ſye miał wróćić? Ono też Prorok S. Elias prosząc Páná o wzbudzenié Syná goſpodyniéy ſwoiéy Sáreptáńſkiéy mówił: Proße miły Pánie niechay ſye nawróci dußá tego dźiéćiećiá w ćiáło iego. Toć nie byłá

3. Reg: 17. ver: 21.

w ćiele/ iá-

w ciele/ iáko oni powiádáią.

Marci 5. ver: 42.

¶ Márek S. powiáda : że wſtáłá/ y chodziłá/ wedle pewnieyßégo znáku prawdziwégo wſkrzeßenia. A iż nie tylko byłá żywá/ ále théż zdrowá iáko y pierwéy : boć kto ieſt chory chodzić nie może : MArek świety y LVkaß powiádáią / że iéy kazał dáć ieść / áby ſye to pokazáło / że mocą BOſką/ nie Czárnokſięſką byłá wzbudzoná. Bo Czárnokſiężnicy/té które wzbudzáią / czynią to / że oni wzbudzeni mogą chodzić y rozmáwiáć : ále żeby mieli ieść/ tego nie mogą vczynić. Otóż tym/że iéy kazał Pan dáć ieść/pokazał wßytkim iéy prawdziwé wzbudzenié. A iż znáki / które Czárnokſiężnicy czynią nie długo trwáią/ále wnet vſtáią : przetóż ci / które Pan mocą ſwoią/ álbo Apoſtołowie/ y inßy ludzie świeci / mocą Páńſką wzbudzáli/ długo bywáli żywi : Jáko o Lázárzu pißą Hiſtorie/ że był trzydzieści lat Biſkupem potȳ/ kiedy go Pan wſkrzeſił od vmárłych.

Ibidem 43.

Lucæ 8. verſu 55. Lukaß S. mówi/ y wróćił ſye duch iéy/ y wſtáłá tudźież / duch ſye wróćił nie inßy iedno on iéy : o czym czytay w Niedziele pierwßą po ś. Tróycy

¶ Dáléy rzecz prowádząc/ciż Ewányeliſtowie powiádáią/ że zákazał Pan powiádáć onego to wzbudzenia. Częſtokroć o thym ſłychamy / że to nam wßytko ná przykład Pan czynił:áby ſye żaden z ſwych ſpraw nie chełpił. Bo kto czyni dobrze dla prożnéy chwały/ zapłáty od Páná Bogá niéma : iedno oná prożna chwałá ieſt mu zapłátą onéy iego ſpráwy. Przetóż téż y Pan vcznie ſwoie vczył mówiąc : byście téż y wßytko wypełnili co wam przykazano/ mówcie iż ſłudzy niepotrzebni ieſteſmy.

Lucæ 17. verſu 10.

☞ Ale chociaż ták pilnie Pan zákazował/ áby o tym nikomu niepowiádáli : przedsie

Rozeßłá ſye oná ſławá po onéy wßykiéy ziemi.

Znák wdzięczności ieſt rozſłáwiáć dobrodzieyſtwo cudze : chociaż PAn zákazał tego opowiádáć : przedsie rosſławiło ſye to dáleko : bo oni którzy tego byli wdzięczni : ciż to ſławili/ y opowiádáli drugim.

¶ Tákciby téż y nam przyſtáło/ záwżdy wyſłáwiáć y błogoſłáwić Páná zá iego świeté dáry / które on nam dáie okwicie / z ſwéy łáſkáwéy ßczodrobliwości : bo cokolwiek iedno mamy / wßytko od niego mamy : á nie zá náßémi zaſługámi / ále zá łáſką iego przenaświętßą. Tákci dobra ſławá / z dobrégo vczynku ſłynie / ále ze złego zła : ábowiém prędka rzecz ieſt ſławá. Ale błogo tym / którzy z dobrych ſpraw ſłyną : á sromotá onym / którzy ze złego ſławę máią.

Lecz o tym iużeſmy piſáli ná inßych mieyſcách. Teraz daymy cześć y chwałę Pánu Jezuſowi Chriſtuſowi / zá iego cudá świeté : á wierzmy żeć ie czynił z Boſtwá ſwego/ mocą ſwoią właſną / y właſnym ſwym roſkázowánim : nie biorąc nikogo ná pomoc. A czynił to iáko Bóg prawdziwy/ iednéy mocy z Bogiem Oycem: Któreᵛ cześć y chwałá/niech będzie náwieki/Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt

I.

Naprzód : Ewányelia pokázuie być Páná Chriſtuſá tákiégo dobrodzieiá wßyſtkim/ którzy go potrzebowáli / ták Pogáni/ iáko y Żydowie/ vbodzy/ iáko y bogáci / że káżdému ku dobrze czynieniu był gotowy : Bo y dla tego nie lenił ſye iść kwóli niedoſtátecznym / gdzie go kto żądał : dla thego y do domu Jáirowégo ßedł/ dla wſkrzéßenia od śmierci dziéwki iego/ ꝛc.

II.

Po wtóré pokázuie téż / iż ácz ciáło Páná Chriſtuſowé / było ciáło właſné człowieczé : iednák przedsie nád wßytki ciáłá ludzkié / miáło moc oſobliwą/ y do vzdrawiánia chorób / y do zgłádzenia y omycia grzéchów náßych. Bo ßáty które ſye ciáłá Páńſkiégo dotykáły / odnosiły the moc / że choroby ludzkié vzdrawiáły. A krew zásie z ciáłá iego / grzéchy wßytkich ludzi ná

swiécie omyłá: czego ćiáłom inƒzym ludzkim nie może żaden przyczytáć. Prawdziwé tedy ćiáło Páná Chriſtuſá było: ále nád inƒzé ćiáłá wielkimi dáry nápełnioné/ ktorych ćiáłá ludzkié miéć nie mogą.

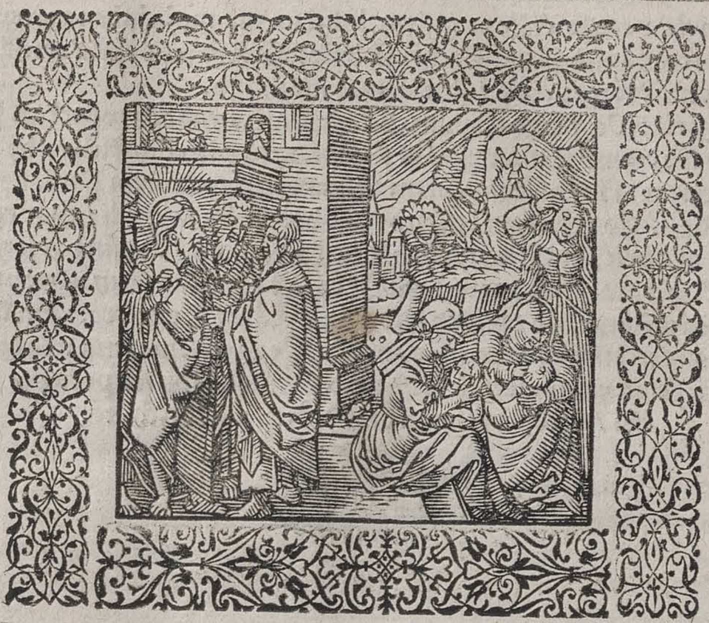
III.

Po trzecié: Vczy tego Ewányelia / że Pan w ćudách wƒzytkich ſwoich/ nic inƒzégo nie czynił/ iedno wiáre tę ƒczépił w ſercách ludzkich / áby go wierzono być onym Meſſyaƒzem/ y onym Emánuelem/ o ktorym Prorocy dawno przepowiádáli. Co iż Żydom trudna rzecz byłá/ áby wierzyli / choć tákié cudá wielkié widzieli ; nam to niech bedzie ku pożytku / ábyſmy wiáre náƒze z cud Páńſkich vmacniáli : á wierzyli/ że to ieſt Chriſtus Syn iednourodzony Bogá Oycá niebieſkiégo / práwy człowiek y práwy Bóg : ktory ma klucz żywotá y śmierci náƒzey : ma moc zábijánia y ożywiánia: ma władzą pociéƒzenia y zásmucenia : ieſt zbáwiciél/ odkupiciél/ pociéƒyciél / y ſedźia ſpráwiedliwy złych y dobrych/ ꝛc.

Apoca: 1. ver: 18.
Deut: 32. ver: 39.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE
Dwudzieſta piata po Tróycy S. według opiſánia Máttheuſzá S. w Kápit: 24.

TAk gdy wiec vyźrzyćie obrzydliwość ſpuſtoƒzenia / o kthórey powiádał Daniel Prorok/ á oná ſtoi ná mieyſcu świetym/ kto czcie/ niech rozumié / tedy ktorzy ſą w Żydowſtwie/ niech vćiekáią ná góry: á kto by był ná dáchu / niech nieſchodźi áby co wyniósł z domu ſwego. A kto ná roléy/ niech ſye niewráca chcąc wziąć ſuknią ſwoie. A biádá bedzie brzemiennym / álbo dziatki przy pierśiách dźierżącym ná oné czáſy. Ale proście by nie przyƒzło wam vćiekáć zimie álbo w Sobotę. Bo bedzie w ty czáſy vtrápienié wielkié/ iákié nie było od początku świátá/ áż do tegó czáſu/ áni bedzie. A gdyby nie były vkrócone oné dni / niebyłoby zbáwioné wƒzelkié ćiáło/ ále dla wybránych bedą ſkrócone dni

oné. W te czásy ieśliby wam kto powiádał: Owo tu iest Chri=
stus/ albo ono hám: niewierzcie. Boć nastáną fałeszni Christu=
sowie/ y fáłeszni Prorocy: będą wydáwáć znaki wielkie y cudá/
ták żeby y wybráni byli záwiedzieni w obłędność/ ieśli to być
może: Otom wam opowiedział. A ták będąli wam powiádáć:
onoć iest ná puszczey/ niewychodźcieśz. Owo iest we wnętrz=
nych przybytkách: nie wierzcie. Abowiem iáko błyskáwicá wy/
chodźi od wschodu słońcá/ á dáie sye widźieć áż ná zachodźie:
równie też ták będzie przyście Syná człowieczego. Gdźiekol=
wiek będzie ciáło/ tám sye zlecą y Orłowie. A hnet po vdręcze/
niu tákowych dni/ Słońce sye záćmi/ y księżyc nie da światło=
ści swoiey/ á Gwiázdy będą pádáć z niebá/ y mocy niebieskie bę=
dą zruszone: w ten czás vkaże sye znák Syná człowieczego ná
niebie. Y będą ná ten czas płakáć wszytkie pokolenia ziemskie.
Y vyźrzą SYná człowieczego przychodzącego w obłokách Nie/
bieskich/ z wielką mocą y máyestatem. Y pośle Anyoły swoie z
trąbą/ y z wielkim głosem: y zgromádzą wybráne iego/ od czte/
rzech wiátrów/ od wierzchu niebios áż do kráiów ich. Vczcie
sye podobieństwá od figowego drzewá/ gdy sye iuż gáłązká iego
odmłodźi/ y liście sye puści/ wiecie że blisko bywa láto. Ták też y
wy gdy vyźrzycie te wszytkie rzeczy/ wiedzcie że blisko iest á prá
wie we drzwiách. Záprawdę powiádam wam/ iż nie przeminie
rodzay ten/ dokąd sye te wszytkie rzeczy nie sstáną. Niebo y zie/
miá przeminą/ ále słowa moie nie przeminą.

Pan Christus

A

PAn Christus zbáwiciel náß/ iż był nie tylo prawdźiwym człowiekiem/ ále też y prawdźiwym Bogiem w náturze człowieczéy: pokázuie sye ſtąd/ iż on wßytki rzeczy przyßłé/ niż sye miáły sſtać/ przed tym opowiedźieć raczył: á czynił to/ iáko Prorok nád wßyſtkimi Prorokámi: o którym MOyżeß z dawna był opowiedźiał/ mówiąc: Wzbudźi Pan BOG Proroká z bráciey wáßéy/ którego będźiećie ſłucháć iáko mnie/ ⁊c. Ten tedy będąc więtßéy wági/ niż Prorocy wßyſcy: bo ći od niego byli poczynieni Prorokámi/ ktemu ludźmi thylko proſtymi byli/ á ón prawdźiwym Bogiem y człowiekiem: wiedząc wßyſtko/ co sye czásów oſtátecznych dźiać miáło: á miłuiąc Apoſtoły swé/ iáko sye z nimi o wielu rzeczách rozmawiał: ták y tego przed nimi zátáić niechćiał: á czynić to raczył dla wielu przyczyn.

Deut: 18. ver: 15.

B

¶ Naprzód: Aby sye pokazał być prawdźiwym Bogiem/ któremu wßytki rzeczy natáiemnieyßé: náwet/ y ſkrytośći sercludzkich/ są wiádomé. *1.*

¶ Powtóré: Aby y ludźie/ á osobliwie Zwolennicy iego/ zwłaßczá gdy ná nié co gwałtownégo przypáść miáło/ piérwéy niżli sye to sſtánie/ o tym wiedźieli: bo to poſpolićie powiádáią/ iż nie ták srogié niebeſpieczenſtwo/ kiedy sye kto piérwéy o nim dowié. Jákóż y dla tego vczniom swoim przed tym/ prześládowánié/ y ich vćiſki/ kthóré mieli mieć przepowiadał: áby w then czás/ kiedy by ná nié przyßły/ ná to pomnieli/ iż im to dawno przed tym przepowiedźiał: A zátym/ áby go wierzyli być prawdźiwym Bogiem/ który wßytki rzeczy wiedźiał niż sye sſtáły. *2.*

C

Ioan: 16. versu 4.

¶ Trzećia przyczyná tego ieſt: Aby sye wierni Páńſcy/ y wybráni z tego ćießyli/ iż zapłátá ich/ y poćiechá/ po tym ninieyßym kłopoćie/ będźie pewna: Boć ludźie wybráni y wierni Páńſcy/ żadnéy poćiechy nie máią tu ná świećie/ z którym rádnieyby woleli/ áby sye tym prędzéy rozſtáli. Przetóż też kiedy słyßą o dokończeniu thego ninieyßégo mizernégo świátá/ nie mogą tego słucháć okrom wielkiéy rádośći/ y wesela niezmiernégo; Bo iuż ná ten czás wiedzą/ że sye ich odkupienié przybliża/ y oná zapłátá/ o któréy sam Pan Christus powiedźiał/ mówiąc: Weselćie sye y ráduyćie/ ábowiém zapłátá wáßá ieſt okwita w niebie: gdźie iáko Páweł swięty powiedźiał/ káżdy weźmie zapłáte zá swoie ſpráwy. *3.*

D

Lucæ 21. ver: 28.

Matt: 5. versu 12.

1. Cor: 3. versu 8.

¶ Czwarta przyczyná ieſt: Aby zás źli á niepobożni/ byli przeſtráßeni/ á tym áby sye hámowáli z swoich niepobożnych ſpraw: wiedząc/ że po dokończeniu tego wieku/ zapłátá ich będźie ogień wiekuiſty/ który ieſt nágotowan Szátánowi/ y Anyołom iego. Stądże y ono przysłowié vrosło: Że ludźie dobrzy zieći miłośćią cnoty/ brzydzą sye grzéchem y wyſtępkiem: Źli zásie wyſtrzégáią sye grzéchów/ ſtráchem karánia: które ieśli też nie pomoże/ á nie pohámuie ie od złośći/ tedy żadna rzecz. A dla tego piſmo vpomina: Pomni ná przyßłé rzeczy/ á nigdy nie zgrzeßyß. *4.*

Matt: 25. ver: 41.

E

Ecclesi: 7. ver: 40.

Té thedy są przyczyny/ dla których Pan á zbáwićiel náß/ przeſtrogámi swémi przed swémi Apoſtołmi zátáić niechćiał przyßćié ſtráßné dniá oſtátniégo. Ale co Apoſtołom mówić raczył/ to y nam: vpomináiąc káżdégo z osobná/ áby sye zá wczáſu polepßał: by zás ſpredká then dźień ſtráßliwy ná nas nie przypadł/ mówiąc tymi słowy: Bądźćie gotowi/ ábowiém któréy godźiny sye nié ſpodźiéwaćie/ Syn człowieczy przyydźie. A ná drugim mieyscu mówi:

Lucæ 12. ver: 40.

Matt: 25. ver: 13.
2. Pet: 3. ver: 10

A

ſcu mówi : Czuyćie / ábowiém nie wiéćie dniá áni godźiny. A Piotr święty o tymże dniu ták piße : Dźień Páńſki/ iáko złodźiey w nocy/ ták przyydźie.

Sophoniæ 1. v: 14.

Ale coby to zá dźień tákowy był / ſłuchay co o nim mówi Sophoniás Prorok tymi ſłowy : Dźień to bedźie wielki y bárzo gorzki / dźień gniewu/ dźień vtrapienia y vćiſku/dźień nießcześćia j nedze/dźień ćiemnośći y mroku/ dźień mgły y wichru/ etc. Skąd káżdy łácno báczyć może/że Pan nie bez przyczyny ták pilno vpominał/ áby kożdy pilno czuł : bo wiedźiał to dobrze/co zá ſtrách/ co zá nedzá / y co zá kłopot ná ón czás bedźie. Ale ieſliże kiedy przeſtrogę pilną czynił Pan/ tedy w dźiśieyßéy Ewányeliéy/ktorą záczynáiąc témi ſłowy/ do Apoſtołów mówić raczy :

B

Gdy więc vyźrzyćie obrzydność ſpuſtoßenia/ o którey powiedział Dániel prorok/á oná ſtoi ná mieyſcu świetym : kto czćie/ niechay wyrozumié.

☞ Aczkolwiek ſámá Hiſtorya Ewányeliéy dźiśieyßéy okázuie/ że Pan Chriſtus opowiádał przyßłé zburzenié / y wniwecz obrócenié Jeruzálem / ze wßytkim ludem Zydowſkim przez Rzymiány/ o czym téż Dánielowi był Pan opowiedźiał / przez Gábryelá Anyołá ſwego/ co ſye iuż ſtáło : A wßákże nie wádźi tego ná pámieć przywodźić ; áby to ſłyßąc / my ſye téż obawiáli/ áby tóż z námi ſye nie dźiáło/ co z onymi/ ktorzy byli wybránym ludem Páńſkim/ y miłoſnikámi iego. Przetóż téż nas vpomina Páweł święty/mówiąc : Byłeś złym drzewem oliwnym/á teraz ieſteś wßczépion w tłuſtość oliwy/ y ſtáłeś ſye drzewem dobrym : nie chelp że ſye z tego/ále ſye bóy : bo ieſliż Pan rózgom przyrodzonym nie przepuśćił/ by téż ſnadź y tobie nie przyßło ná to/ co y rózgom przyrodzonym : Abowiém mocen ieſt Pan y z kámienia wzbudźić ſobie ſyny Abráhámowé.

Danie: 9. ver: 27.

C

Roma: 8. ver: 17. 18. & 21.

Matth: 3. ver: 9.

¶ Co tedy zá przyczyná tego byłá/że Pan táką wielką niełáſkę Zydowſkiemu narodowi vczynił / że ie od śiebie odrzućić raczył ; długo przypátrowáć ſye nam nie potrzebá : bo to iáſnie ná oko widźimy / że ie nic inßego do tego nie przyprawiło/iedno wielka nieprawość/á niewdźieczność łáſki bożéy/y náwiedzenia iego : iż ich náwiedźił był przez Syná ſwego iedynégo / ktorégo oni bárzo niewdźieczni byli : y przetóż opowiádáiąc zburzenié/ te przyczynę przełożył/ mówiąc : Dla tego Jeruzálem ná tobie nie zoſtánie kámień ná kámieniu : dla tego ćię ogárną nieprzyiaćiele twoi zewſząd / iżeś nie poznało czáſu náwiedzenia twego. Oczym ßérzéy piſáliſmy ná niedźiele 10. po Tróycy S.

D

Lucæ 19. ver: 44.

Téy pómſty trzebá ſye nam przeſtrzégáć od Páná / áby nas nieodrzućił od śiebie : áby nas nie dał w pośmiéch pogánom / zá náßémi złémi ſpráwámi / ktoré iuż práwie opánowáły wßytek lud ná świećie. Co káżdy który ma rozum może łácwie wybáczyć. Owo ony ſłowá Dáwidowé mogą być ſłußnie mówioné : Wßyſcy ſye (ku złośćiom) ſkłonili/ y záraz ſye niepożytecznymi ſtáli: niémáß ktoby czynił co dobrégo/niémáß áż do iednégo. Strzeżmy ſye dla Bogá / áby to nie było ná nas / co powiedźiał PAweł S. Przyßedł gniéw Boży ná Syny niewiernośći/ etc. ázaż máło niewiernośći pánuie? widźimy to iáſnie.

Pſal: 13. verſu 3

E

Epheſ: 5. verſu 6.

¶ To proſté opowiádánie zburzenia Jeruzálem / przez PAná Chriſtuſá/ przyßłé téż nam ſkończenié świátá opowiáda. Co ſye pokázuie ták z pytánia Apoſtołów Páńſkich/ iáko téż z niżéy opiſánych ſłów/ téy dźiśieyßéy Ewányeliéy. Bo Apoſtołowie Páná Chriſtuſowi/ pytáli Páná Chriſtuſá Miſtrzá ſwego/ od ktorégo ſye oni wßytkich rzeczy vczyli/ coby zá znák by ćmiał zburzenia Jeruzálem : przyśćia iegó ná ſąd : y dokończenia świátá. Záczym Pan

A Chrystus iął im powiádáć znáki / ták zburzenia Jeruzálem: przyśćia ſwego ná ſąd/ iáko też y dokończenia świátá. A żeby to nie tylko rozumiano było o Jeruzálem: tedy opowiedźiawſzy zburzenié iego przyſzłé / które iáko y inſzé rzeczy/było figurą dokończenia świátá/począł Pan opowiádáć przyśćié ſwo ie ná ſąd. O czym krótko niéco wypiſzemy / bo o thym doſyć ſzéroko bedźieſz miał / w Niedźiele wtórą Adwentu. A zátym co mówi text Ewányeliéy ſłuchay: Gdy vyźrzyćie obrzydność ſpuſtoſzenią / o któréy powiédźiał Dan- yel: á oná ſtoi ná mieyſcu świętym/ ꝛc.

Są niéktórzy Doktorowie/ którzy tę obrzydliwość ſpuſtoſzenia/ opowie- dźiáną przez Danielá/ ná czáſy Antichryſtowe być rozumieią/ y ták powiádá- ią: że tá obrzydliwość ſpuſtoſzenia / ſam Atichriſt bedźie / który w Kośćiele B Jerozolimſkim / ná Stolicy záśiadſzy zá Bogá / y zá Chryſtuſá chwalić ſye roſkaże: iáko o tym Páwel S. świadczy piſząc do Teſalonicenſów/ ꝛc. Ten wykład táki kłádźie Jreneus bliſki czáſów Apoſtolſkich Doktór: tákże y Je- ronim S. Lecz Auguſtin S. pokázuie że ſye tá obrzydliwość nie do czáſów Antichryſtá rozumié/ ále rozumié ſye ná ſpuſtoſzenié miáſtá Jeruzálem/ y ieģ Kośćiołá: iáko to Lukaſz S. Ewányeliſtá znáczniéy dáie znáć/ gdy mówi: Gdy oglądaćie woyſkiem otoczoné Jeruzálem/ iuż wiédzćie / że niedáleko ieģ ſpuſtoſzenié/iákóż y ták było: bo czáſu tego ſpuſtoſzenia/wielka obrzydliwosc dźiáłá ſye y przećiwko náturze człowieczéy/y przećiwko onému ták zacnie zbu dowánému Kośćiołowi.

2. Theſſ: 2. ver: 3.
Iren: lib: 5. contra Hæreſes, & Hiero: in commentarijs.
Auguſt: Epiſt: 80. ad Eſichium.

C ☞ Acz w prawdźie rozumiéć y to może ná czáſy Antichryſtowé: á to dowodem Jreneuſzowym/ który ſpuſtoſzáłośći / y obrzydliwośći przyſzłéy od Antichryſtá/ dowodźi z Daniela Proroká/ że on/ toi eſt Antichriſt/ w Kośćie- le Bożym the obrzydliwość poſtánowi: przez to/iż mieyſce świeté pomáże/y zplugáwi ſwym ſproſnym bálwochwálſtwem/którym go chwalić będą / on iego náſzládowcy. Ktemu wynieśie precz/y odrzući vſtáwiczną ofiárę z Ko- śćiołá: á náoſtátek wygłádźi/ y ſpuſtoſzy nie tylo Kośćiół/ ále y chwałę Bo- gá naywyſzégo. A gdźie wiec chwałá prawdźiwégo Bogá / ofiárá iego v- ſtáwiczna zelżona / y wyrzucona bedźie: iuż niemoże być wietſza obrzydli- wość/któraby ſye dotykáłá máieſtátu Bożéģ. Spuſtoſzáłość też iuż wietſza nie może być w kośćiele/ ták ręczny/ iáko y duchowny/iedno gdźie ná mieyſce D Chryſtuſá/ Antichryſtowi chwałá / y cześć bedźie wyrządzoná: która chwa- łá ták obćiążliwa bedźie wiernym PAńſkim / iż z niéy będą mieć tákié vdrę- czenié / iákiégo nie ćiérpieli od początku świátá / áż do onégo czáſu. A nie tylko oni źli/ ále y Pánié brzemienné nie będą wolné od tego vćiſku: dotknie tá obrzydliwość okrućieńſtwá/ y oné/ które pierśiámi ſwymi dźiatki odcho- wywáć będą. Náwet y co będą ná roláćh / nie będą śmieć z roléy / áni z zwiérzchnich gmáchów w domu ſchodźić/po rzeczy ſwé potrzebné: á to dla tego / iż gdyby ſwoie wźiąć z domu chćieli / ſámiby poginęli. Otóż tákimi ſpráwámi Antychryſtá przyſzłégo/ téy obrzydliwośći y ſpuſtoſzáłośći/ w Ko- śćiele Bożym Jreneus dowodźi.

E ☞ Oni záśie Doktorowie / którzy tę obrzydliwość / y ſpuſtoſzáłość w Kośćiele Jerozolimſkim być rozumieią / powiádáią: Że tá obrzydliwość w onym Kośćiele w on czás byłá / kiedy ſpuſtoſzywſzy KOśćiół Jerozolimſki / ſtáwiano w nim ſłupy rzezáné/ku czći y chwale Jowiſzowi/ iáko vczynił An- tyoch: o czym Kśięgi pierwſzé Máchábeyſkié świádczą / y powiádáią / że tá obrzydliwość Bałwaná Jowiſzowégo/trwáłá w onym Kośćiele Sálo- monowym trzy látá/ y ſześć Mieśiecy. Támże też przez ten czás y vſtáwi- czna ofiárá byłá vſtáłá / y wſzytko opuſtoſzáło / iáko to Dániel Prorok wła- śnie był opowiedźiał. Lecz iż tá iuż byłá minęłá: á Pan Chryſtus vżywa te- góż świádectwá Dánielá Proroká/o przyſzłym ieſzcze ſpuſtoſzeniu/które miá-

1. Macha: 1. v: 57. & 2. Machab: 6. verſu 2.

Danie: 11. ver: 31.

ło być od Rzymiánów / miáſtá y Kośćiołá Jerozolimſkiégo : tedy znácznie ſye pokázuie/ że nie tylo o onym ſpuſtoßeniu przez Antyochá Królá / áni o onym ſłupie obrzydliwym w ſpuſtoßáłym Kośćiele Jerozolimſkim/ Jowißowi ku chwale vczynionym / to ſye Proroctwo Dánielowé rozumiáło : ále też rozumiáło ſye o onym ſpuſtoßeniu wiecznym/ktoré przyść miáło w ten czás/ kiedy y Zakon wßytek ſtáry/ y iego Ceremonie/ ofiáry ; á ná oſtátek y lud wßytek Zydowſki ſpuſtoßyć miał. O czym Anyół v Dánielá we dwunaſtym opowiedźiał.

Danie: 12. ver: 11.

A iż tá ſpuſtoßáłość miáſtá y Kośćiołá Jerozolimſkiégo / z ludem / y z Króleſtwem Zydowſkim / zá tákąż obrzydliwośćią ſłupów Báłwáńſkich/ ná mieyſcu świetym / w Kośćiele poſtánowionych przyść miáłá : A ty / iáko Pan Chriſtus powiedźiał/ obrzydliwośći z ſłupów/ miáły być pewny znák ſpuſtoßenia powßechnégo / Ziemie / Miaſt / y ludu Zydowſkiégo. Przeto tákich obrzydliwych ſłupów / w świątnicy Kośćiołá ſwego / nápátrzyli ſye żydowie przed ſwoim zginienięm: o czym Hiſtorye ßéroce świádczą. Bo Piłat Stároſtá Jerozolimſki / naprzód obraz Céſárſki w Kośćiele poſtáwił : á nád Kośćiołem Orłá o dwu głowách/ Herb Céſárſki położył. Co iáko Zydy obrażáło/ czytay Jozephum Lib: 18. Antiquitatum Cap: 5. Był też potym w tymże Kośćiele Sálomónowym/ iuż ſpuſtoßonym/ poſtáwion ſłup obrázu Céſárzá Rzymſkiégo Tytuſá/ iáko o tym Chrizoſtom świety świádczy. Był ießce y po trzeći raz ſłup álbo obraz Céſárzá Rzymſkiégo Adryaná / poſtáwiony w świątnicy KOśćiołá onégo Sálomonowégo. A to w on czás/ kiedy znowu Zydowie chćieli wzbudźić/ y zbudowáć Miáſto JEruzálem / y z KOśćiołem : gdźie wnet záraz / w onym od nich záczetym Kośćiele / poſtáwiono im ná mieyſcu ich świetym obrzydliwość / vlanégo ná koniu Céſárzá AEliußá Adryaná / ná pewny znák / że ono ich budowánie Miáſtá y Kośćiołá/ wniwecz ſye obróćić miáło : á Páná Chriſtuſowé słowá záwżdy ſye iśćić miáły : Ze po poſtáwieniu obrzydliwośći Báłwáńſkiéy/ ná mieyſcu świetym / záraz ſpuſtoßenié ich przyść miáło.

Vt testatur Eusebius Eccle: Histo: lib: 4. cap: 6.

Widźi ſye thedy ták niektórym Doktorom/ iáko Hieronymowi / y Chrizoſtomowi świetemu : Ze tá obrzydliwość poſtáwiona ná mieyſcu świetym / o ktoréy tu PAN Chriſtus powiedźieć raczył w dźiśieyßéy Ewányeliéy : ma ſye rozumiéć o thych ſłupiéch Báłwochwálſkich / ktoré ſtáwiano nád zákazánié BOźé / do Kośćiołá Sálomonowégo/ ná mieyſce świeté: ktoré pewnym znákiem przyßłégo ſpuſtoßenia wßytkiégo Zydoſtwá były.

☞ Są też záśie niektórzy Doktorowie/ktorzy te obrzydliwość od Chriſtuſá opowiedźiáną/ rozumieią być one/ ktora ſye dźiáłá Kośćiołowi Sálomonowému / w obleżeniu onym Rzymſkim / przez Tytuſá. Bo oniż sámi Zydowie / w onym rozerwániu miedzy ſobą / ktoré mieli / rozdźieliwßy ſye ná trzy cześći / wielkié obrzydliwośći czynili w KOśćiele : w ktorym zábili Zácháryaßá / Syná BAruchowégo : y inßych ludźi wielé krwie rozlali/ iáko o tym świádczy Jozephus Antiquitatum lib: 4. et 5. Tego wykłádu náßláduie Thoſtatus y JOannes Heſſelius LOuánien. in Commentarijs ſuper Matthaeum.

Jákim tedykolwiek ſpoſobem rozumiéć chceß te abominationem deſolátionis/ to ieſt : obrzydliwość ſpuſtoßenia/ktora tu Pan powiedźieć raczył/ y ktorą Doktorowie ták/ iákoby róznie rozumieiąc/ ináczéy/ á ináczéy wykłádáią/ nie zgrzeßyß : Bo y thá Antychriſtowá przyßła obrzydliwość ſpuſtoßenia / táka bedźie / iáko ią Jreneus wypiſuie. Y thé obrzydliwośći ſłupów Báłwochwálſkich / iſtotnym znákiem były ſpuſtoßenia. Y oná niezgodá Zydowſka/ zá ktorą Kośćiół byli obrzydliwie ſplugáwili/ do tego ie domieśćiłá/ że rázem Miáſto / Kośćiół / y ſámi śiebie ſtráćili/ iáko o tym ßérzéy czytáć możeß w Niedźiele dźieśiątą po świetéy Tróycy/ ⁊c.

Ale iż nie

A ☞ Ale iż nie tylo ten znák obrzydliwośći / miał vprzédźić ſpuſtoßenié miáſtá Jeruzálem / y Zydowſtwá wßytkiégo : tedy pan vkázuie y inße znáki / które przed tym przyść miáły.

¶ Naprzód : Ze mieli przyść fáłßywi Chriſtuſowie / którzy ſye mieli Meſſyaßámi y zbáwićielmi názywáć : y którym miáło vwierzyć mnoſtwo ludźi Zydowſkich / co ſye iednák y ziśćiło : bo przyßło ich było / ieden po drugim / trzey / Theudas / Judas / y Simon magus. O czym maß w dźieiách Apoſtolſkich.

Act: 5. v: 36. et 37.
Acto. 8. verſu 9.

¶ Wtóry znák pokázuie Pan przyßłégo zburzenia Jeruzálem / woyny / niezgody / dźiwné ludzkié záburzenia / etc. Co ſye théż iſtotnie wypełniło : Bo przed tym niż Jeruzálem zburzono / w ſámymże Jeruzálem / przez domowé

B zwády / y łotry á zbóyce Jerozolimſkié / wielé ludźi zámordowánych ogládáli Zydowie. Zábili Rzymiánié Céſareae dwá tyśiącá Zydów : w Scypolu / trzynaśćie tyśiecy : w Aſcálonu / puł trzećiá tyśiącá : w Ptolemáidźie / dwádźieśćiá tyśiecy : w Alexándryéy / piećdźieśiąt tyśiecy : w Dámáßku / dźieśieć tyśiecy. Jáko o tym świadczą ßeroce Hiſtorye : á to były iákoby początki / y przednié woyny / niż Jeruzálem zburzono.

Vide Ioſephum.

¶ Trzeći znák zginienia Jeruzálem / powiáda PAn wielkié przeßládowánie iego Zwolenników / y iego wybránych / które miáło vprzedźić ſpuſtoßenié miáſtá y Kośćiołá Jerozolimſkiégo / o którym czytay w niedźielę trzećią po wielkiéy nocy / pagina 110. et 111.

C ¶ Czwarty znák Pan opowiáda / że niż miáło przyść zburzenié Jeruzálem / miáły przyść głody / mory / drżenia źiemie : á thy wßytki rzeczy miáły być począ tkámi boleśći.

¶ Oſtátni znák ſpuſtoßenia powiáda Pan / niż miáło przyść że Ewányelia iego miáłá być rozgłoßona po wßytkim świećie : to ieſt / po wielkiéy częśći świátá. A ná ten czás iuż miáło przyść ſkończenié. Co wßytko zupełnie ziśćiło ſye : bo niedrzewiéy zginęło Jeruzálem / áż Ewányelia Páná Chriſtuſá ná wßytek świát rozgłośiłá ſye.

Tedy którzy ſą w Zydowſtwie / niechay vćiekáią ná góry / á ktoby był ná dáchu / niech nieſchodźi / áby

D **co wyniósł z domu ſwego / á kto ná roléy niech ſye niewraca / chcąc wźiąć ſuknią ſwoię.**

O tym czytay ßerzéy w Niedźielę wtórą Aduentu.

Ták wielką wielkość nieprzyiaćioł opowiáda / że ſye im żaden przećiwić nie będźie mógł / iedno vćiekáć przednimi. Ale ieſliżeby ſye ießcze komu to przeßládowánié zdáło być nikczemné y nieſtráßliwé z tych ſłów : tedy dokłáda pan

A biádá będźie brzemiennym / álbo dźiatki przypierśiach dźierżącym ná oné czáſy.

E Jeronim S. to wykłáda / iáko im będźie biádá. Abowiém niewiáſty obćiążoné brzemieniem / vćiekáć niededa móc : té zás które przypierśiach będą mieć dźiatki / dla miłośći dźiatek ſwych / z nimi nie mogąc vćiekáć / będą poimáné. Opowiedźiał tóż téż P. Chriſtus ná śmierć idąc / kiedy z miáſtá wywiedźiony obeyźrzawßy ſye ná oné niewiáſty JErozolimſkié / rzékł do nich : Córki JErozolimſkié / nie płáczćie nádemną / ále płáczćie ſámy nád ſobą : y nád Syny wáßémi : ábowiém oto przyydą dni / w które będą mówić błogoſłáwioné niepłodné / y żywoty które nie rodźiły / y pierśi które nie karmiły. W ten czás poczną mówić górom : obalćie ſye ná nas : á págórkom / przykryyćie

Lucæ 23. ver: 28. 29. & 30.

nas/ ꝛc. Doſyć ſrogie y ſtráßliwé to przepowiedzenié Páńſkié było tego prześládowánia: bo gdźie ieſt biádá/ tám nie może być gorzéy: á iż ſye to wßytko ziśćiło/ czytay o tym w Niedźiele dźieśiątą po Tróycy świetéy. Ale cóż czynić ſłyßąc to? átoPan vczy mówiąc:

Ale o to prośćie/ by nieprzyßło wam vćiekáć zimie álbo w Sobote.

Táć ieſt oſobliwa poćiechá y ochłodá/ we wßytkich vćiſkách/ fráſunkách/ y dolegliwośćiách/ vćiekáć ſye do Páná. A będąc vćiśnieni zewſząd mówić do PAná: PAnie gdyż niewiémy co iuż dáléy czynić mamy/ to ſámo nam ießcze zoſtáie/ ábyśmy do ćiebie oczy náßé podnośili. Káże PAn prośić/ áby vćieczká nie byłá zimie: bo w ten czás nieſpießna drógá dla niepogód/ y dla krótkośći dniá/ ꝛc. W Sobote też álbo w dźień święty/ niedobrze vćiekáć: bo w ten czás przyſtoyniéy ſye báwić nabożeńſtwem/ niż vćiekániém. Ale pytałby kto gruntowniéyßéy przyczyny/ oto Páná ſłuchay co mówić raczy

> 2. Paral: 20. v: 12.

BO będźie w ty czáſy vćiſk á vtrápienié wielkié/ iákié niebyło od początku świátá/ áż do tego czáſu/ áni będźie.

Aczkolwiek przedtym Zydowie/ vćiérpieli wielé vćiſków/ y vtrapienia w niewolach/ w których częſtokroć bywáli: ázwłaßczá w Egiptćie/ w Bábilonie/ y od onégo złégo Antiochá: wßákże żadné vćiſki y vtrápienia nie były więtßé nád té/ które były czáſu zburzenia Jeruzálem: iáko wypiſáli/ Josephus/ y Euſebius w ſwych Hiſtoriach: o czym naydźieß w niedźiele dźieśiątą po S. Tróycy. A ſłußnie ták ſrogié vtrápienié ná nie było przyßło/ iákowé nigdy nie bywáło. Bo też nigdy ták ſrodze niewyſtępowáli przećiwko Bogu/ iáko w ten czás. Bo ieſli dla Josephá/ którégo byli przedáli przez cztéry ſtá lat/ byli w wielkiéy niewoli w Egiptćie: dáleko więtßą niewolą záſłużyli/ że Páná ſwego/ wybáwićielá ćiał y duß ſwych/ nie tylko przedáli/ ále też hániebnie y ſromotnie zámordowáli.

> Geneſ: 37. ver: 28.
> Exodi 12. ver: 40.

Wielkié tedy y ćiężkié vtrápienia przyść ná on czás miáły/ á teraz ießcze drugié przyść máią: á ták wielkié że też y Pan ſam to dokłádáć raczy:

BY niebyły ſkrócone te dni/ nie byłby zbáwion żadny człowiek: ále dla wybránych/ będą ſkrócone támte dni.

Sroga rzecz y hániebna/ iáki vćiſk/ iáka nędzá/ y iáki ſmutek miał być y będźie. Ale w tym ták ćięßkim rozgniewániu Páńſkim: przypátrz ſye záś kożdy/ wielkiéy dobroći y łáſkáwośći Páná zbáwićielá náßégo/ mówiąc do niego: Gdy ſye miły Pánie rozgniewaß/ wnet ná miłośierdźié wſpómniß. Oto przepowiedźiawßy ſrogié rozgniewánié popędliwośći ſwoiéy/ opowiáda też miłośierdźié ſwoie: iż té dni miáły być ſkrócone/ to ieſt: nie długo to prześládowánié y vćiſk miał trwáć. A to dla wybránych iego/ którzy w ták wielkich vćiſkách mogliby przyść w roſpácz.

> Habac: 3. verſu 2.

Ma PAn záwżdy pieczą y ſtáránié o ſwoich: wiedźiał Pan y miedzy Zydy złymi o ſwoich/ którzy ſye mieli náwróćić/ dla których miáły być dni przenáßládowánia vkrócone: Bo ſnadź/ by było dłużéy/ przyßliby byli y wybráni do roſpáczy/ która ieſt grzéchem wielkim: iákoż iuż przychodźili inßy Zydowie do dźiwnych rzeczy: bo iuż byli poczynáli dźieći ſwoie ieść. A ták by

> Aż w tym to oblężeniu Jerozolimſkim/ wybránych BOżych nie było: bo iáko Euſeb:

Zaden czło-

A żaden człowiek nie był zbáwion / według powieśći Ewányeliey. Dla tych tedy wybránych ſwoich/ vkraca Pan złe dni/ y vkracáć obiecał. A przy tey obietnicy tákiey/ iáko Pan dobrotliwy/ dáie ſwym przeſtrogę/ mówiąc:

> seb: lib: 3. cap: 5. piße/ że z nápomnienia Bożego wßyſcy byli wyßli z JEruzálem zá JORdan / do Miáſteczká które zwano Pellá/ wßakże y tám przez ſtráchu nie byli/ przeto Pan ſkroćił dni onych. etc.

W ten czás/ iesli by wam kto powiedźiał / owo tu ieſt Chriſtus/ álbo ono tám : nie wierzcie/ boć náſtáną fáłßywi Chriſtuſowie / y fáłeßni Prorocy.

¶ Zeby káżdy rozumiał/ że przepowiedźiáne przeßládowánia/ álbo ſtráßliwe znáki / nie tylo ná ten czás być miáły / kiedy JEruzálem miáło być w B niwecz obrócone: ále że teß znáki/ máią też być przy dokończeniu świátá : zá czym przyydźie ón ſpráwiedliwy ſędźia / płáćić káżdému zá iego zasługi : tedy opowiedźiawßy Jerozolimſkie ſpuſtoßenie / opowiáda też przyśćie ſwoie/ y co ſye będźie dźiało przed nim.

> Roma: 2. verſu 6.

¶ Powiedźiał Pan Chriſtus znáki / które ſye miáły dźiać przed zburzenim Jeruzálem. Naprzód : obrzydność ſpuſtoßenia/ iż miáło być ſpuſtoßenie służby Bożey / y chwały świętey iego. Co ſye wypełniło w ten czás/ kiedy Tytus z Rzymiány/ wßytki ony mieyſcá święte po puſtoßyli/ w których ſye dźiáłá służbá Boża. Toż też ma być przed dokończenim świátá/ przez Antychriſtá : y ießcze podobno niebeſpiecznieyße : bo támto było z ſtrony ćiáłá : á to C będźie z ſtrony ćiáłá y Duße. Tytus z Rzymiány tylko ćiáłá przeßládowáli: ále Antychriſt przeßládowáć będźie ćiáłá y duße wiernych Páńſkich. Czego iuż po częśći doznawamy / y iuż ſye to poczyna wypełniáć przed oczymá náßemi : iuż ſye Antychriſtów námnożyło nie máło : á zwłaßczá Máchomet z ſwą náuką/ y z ſwemi potężnymi náßládowcy Turki/ Perſy/ y inßymi. Są też y inßy fáłßerze Kácerſcy/ którzy temuż Antychriſtowi drógę gotuią. Azaż ſye ći nie pokázuią/ o których Jan święty opowiedźiał : iż ći którzy przą przyśćia Syná Bożego w ćiele / ſą Antychriſtowie ? Máłoß tákich dźiś / którzy on błąd Ebionitów wzbudzáią ? którzy nie wierzą / żeby prawdźiwy Syn Boży przyßedł w náturze człowieczey ? máiąc go ſobie zá proſté ſtworzenie? To iuż maß iedné Antychriſty / zá którymi tá obrzydność ſpuſtoßenia prawdźiwey wiáry idźie. D Drudzy záśie : ázaż przeßládowńicy Kośćiołá Bożego y wiáry Chrześćijáńſkiey/ nie ſą Antychriſtámi ? ázaż nie ſą oną beſtyą/ o którey w Obiáwieniu Jan święty nápiſał / która przeßládowáłá białągłowę y z Synem iey : co ſye wprawdźie nie co inßego rozumie/ iedno przenáßládowánie Kośćiołá y Synów iego. Widźimy że tá obrzydność ſpuſtoßenia ſtánęłá ná mieyſcu świętym : ponieważ tá beſtya okrutna / to ieſt/ Máchomet z Turkiem/ ony mieyſcá święte/ ná których Pan Chriſtus przebywał/ opánował/ y z chwały Bożey złupił : ták bárzo/ że muśi być ſpráwowana kryomo. Pokázuie ſye Máchomet z Turkiem / z inßymi Kácérzámi / przeßládówcámi Kośćiołá Bożego / być Antychriſtem : bo przez nie ieſt obrzydność ſpuſtoßenia/ ták z ſtrony Kośćiołá Páńſkiego/ iáko też z ſtrony przenáßládowánia E świętych iego / y z ſtrony pobożnośći : Bo v Kácérzów náßych/ máło pobożnośći znáć/ przeto że ią z iey ważnośći złupili/ y máłey wagi v nich ieſt: bo ſpuſtoßyli Kośćiół Boży/ kedy wierni nabożeńſtwo odpráwowáli/ y wyrzucili ie precz iáko niepotrzebné. Skąd káżdy łácno báczyć może/ że Turek z Kácérzámi/ álbo iáko mówią/ z Heretykámi/ wypełniáią proroctwo Dánielá Proroká / które opiſał o Antychriſtćie : y oni ſą tym przechodniowie onégo Antychriſtá : Bo miedzy inßémi rzeczámi/ które opiſał o Antychriſtćie/ to też powiedźiał : iż miał wygłádźić ofiáre vſtáwiczną. Nie trzebá chodźić do Turek / kedy iuż máło znáć przenaświętßey Chrześćijáńſkiey ofiáry/

> 2. Ioan: verſu 7.

> Apo: 12. verſ 4.

> Danie: 11. ver: 31.

(która znáczyłá vſtáwiczną ofiáre v Zydów :) bo iuż ieſt wygłádzoná v Chrześcijánów. Naydzieß to miedzy Chrześcijány/gdzie iuż ofiárá nie krwáwa/ pámiątki śmierci Páná Chriſtuſowéy / wygłádzona ieſt : á nie dáleko ßukáiąc/w náßéy Polßcze ſye tego iuż po cześci záwadza/czego wierni Páńſcy okrom żalu widzieć nie mogą. Máłoż ieſt Kośćiołów/które puſto ſtoią / okrom téy vſtáwicznéy ofiáry / w których nieme beſtye záwiéráią? Cóż to inßégo ieſt/iedno obrzydnosć ſpuſtoßenia? á nie ćiß to ſą Antychriſtowie? A nie ćiß to ſą ſynowie zátrácenia/ którzy wßytki rzeczy / które ſą ku czći / y chwale Páńſkiéy zátrácić chcą? Káżdy łácno może poznáć ty przeſtáńce Antychriſtowé:á to ſye pokazáło z wysßych przyczyn/y z wypełnienia Proróctw: gdyż przez nié pokázuie ſye obrzydnosć ſpuſtoßenia.

2.Teſſ:2. v:3.et 4.

Potym z ſtrony pobożnośći / ázaż niepokázuie ſye ſpuſtoßenié : ázaż ſye niepełni ono Proroctwo Páwłá S.? które piſał do Timoteußá témi słowy mówiąc:Ato wiédz iż oſtáteczné dni/(to ieſt przed ſkończeniem świátá)náſtáną niebeſpieczné czáſy: będą ludzie ſámi siebie miłowáć/to ieſt ćiáłá ſwé : roſkoßy im dopußczáiąc. Chćiwi : to ieſt bogactw/pieniędzy/máiętnośći/ꝛc. Zárdzi/ pyßni : to ieſt/ chcąc być nád inßymi záwżdy przełożonymi / á ſámi poddánymi/ y poſłußnymi nikomu niebędą chćiéć być. Bluźniérce przećiwko Pánu Bogu : Rodźicom nieposłußni : to ieſt ták duchownym z ſtrony wiáry powßechnéy/ iáko ćieleſnym z ſtrony poczćiwégo záchowánia/ wzgárdzáiąc ich nápominánia. Nie wdzięczni dobrodźieyſtw przyiętych/ ták od Páná Bogá/ iáko y od ludźi. Sproſnie grzéßni : bo iuż wßech naſproſnieyßa rzecz będźie v nich zá nalepßą. Bez miłośći przyrodzonéy : to ieſt/ którą powinien miłowáć brát brátá/ przyiaćiel przyiaćielá. Bez pokoiu : będą nieſpokoynymi / y záwżdy w zwádách kocháć ſye będą. Potwarce : to ieſt niewinné potwarzáiący. Nie powśćiągliwi : to ieſt będą pilni wßelkiégo wßeteczeńſtwá. Zuchwáli : á tá v nich będźie naprzednieyßa cnotá zuchwálſtwo : bo iáko v bogoboynych ludźi ieſt piérwßa cnotá pokorá: ták v nich zuchwálſtwo. Nie dobrotliwi : to ieſt nic nieſkłonni ku dobrze czynieniu. Zdrayce : to ieſt wiernośći niezáchowáiący. Vporni : to ieſt we złośćiách nádęći/ miłośnicy roſkoß. Błędni około wiáry/ ꝛc. Pátrzayże y obácz pilnie/ieſliż tá obrzydliwosć ſpuſtoßenia pobożnośći / którą Páwel S. iákoś ſłyßał opiſał/ iuż ſye niepokazáłá. Przypátrz ſie ieſli ſye y to iuż niepokázuie/ co Mátheuß s. opiſał w ſwoiéy EWányeliéy / Iż ſye zámnoży niepráwosć y oźiębnie w wielu miłosć. A ſkądże ſye zácżełá tá niepráwosć? zá niekárnośćią: á niekárnosć/ vroſłá zá Kácérſtwem : bo ieſli chceß kárác wyſtępnégo/ wnet ſye vda w Kácérſtwo : á zátym drudzy biorą śmiáłosć ku nieprawośći/ y wyſtępkom. Baczyßże iż zá kácerſtwem obrzydzenié ſpuſtoßenia pobożnośći vkázuie ſye. Słußnie tedy ſą pomocnicy Antichriſtuſowi.

2. Tim: 3. à ver:1. ad 5.

Matt: 24. ver:12.

¶ Drugi znák przyśćia Páná Chriſtuſowégo y dokończenia świátá : ieſt wielkosć y rozmáitosć fálßywych Chrześćijánów/ fálßywych Proroków/ to ieſt / Kácerzów álbo Zeretików : którzy fáleßną y obłudną ſwą świętobliwośćią/ po pußczách świętymi chcą ſye okázáć : áby zátym obłudnym ſwym y rzekomo świętobliwym żywotem / wielé ich ku błędowi przywiedli. A drudzy zás pokątnie będą ſye z ſwą wiárą táić.

Ach nießczeſné czáſy/ iuż prawie tego doznawamy y iáſnie widzimy / iż táka zmyslona świętobliwosć pokázuie ſye / którą wiele ieſt zwiedźionych. Azaż iuż tácy nie byli Kácérze zá náßych wieków / którzy máiętnośći ſwé opuśćiwßy/ ná pußczą wychodźili/rzekomo świętobliwosć ſwoie pokázuiąc? Pátrzay/ iáko ſye tá beſtya Dyabeł ſproſny/odmienia w Anyołá świátłośći. A kogóżby táka świętobliwosć nie zwiodłá / ázwłaßczá proſtégo? Iuż tá beſtya z naczynim ſwym/iákoś poczyna ſye roſkorzeniáć: iuż rogi ſwoie pod-

nosi prze-

nosi przećiw Kośćiołowi Páńskiemu/ to iest: różność rozmáitych błędów: iedno Pánie Boże bądź námi / byśmy tego iescze nie doczekáli/ kiedy tá bestya pocznie śćiskáć wierné Páńskié: kiedy nie będźie wolno przedáwáć / áni kupowáć/ktoby nie miał znáku ná czele swȳ téy bestyéy: Acz iuż po częśći widźimy śćisk wielki / po stronách ludźi Chrześćijáńskich: ázwłasczá którzy są pod wielkim tyrráństwem Tureckim: á nie tylo pod Turkiem sye to dźieie/ naydźiesz to w Kácérskich źiemiách/w których rozumieią sobie/zá naczelnieyszą posługę Pánu Bogu/ kiedy iáką przykrość wyrządzą którému z ludźi powszechnégo y stárożytnégo KOśćiołá Chrześćijáńskiégo: á wżdy sye śmiele mienią być násládówcámi Christusowymi/y Apostołów iego. A Pan Christus y z Apostoły swémi / nie tylo żeby krzywdę kiedy komu miał wyrządźić/ álbo żeby kiedy mieli vczyć krzywdę álbo przykrość czynić: ále y owszem skromnie krzywdę wyrządzoną sobie odnośili / y náuczáli skromnie ćiérpieć krzywdy/y modlić sye zá té kazáli/ od których krzywdę ćiérpieli/mówiąc: Módlćie sye zá té/ którzy was potwarzáią / y prześláduią: ábyśćie byli synmi Oycá wászégo / który iest w niebie. Dáleko są tákim sposobem od Christusá/ y Apostołów iego: nie słusznieć to sobie przywłaszczáią / żeby żywot Apostolski wiedli/ pewnie ráczéy Epikureyski/á niż Apostolski. Nie wzgardzálić Apostołowie postów/ pokuty/ inszych świętych spraw/ co oni z pośrzodku siebie wyrzućili ;- á miásto tego włożyli obżárstwá/ y inszé zbytki/ ꝛc.

Matt: 5. ver: 44. & 45.

Te rozmáitość Sekt oto Pan opowiedźiał / iż miáłá być przed skończeniém świátá: á ponieważ to iuż po częśći widźiemy / rozumiéć mamy / żeć nie dáleko dźień Páński.

Ale co tácy fáłszywi Prorocy czynić mieli/ zwodząc lud Boży / słuchay.

Będą wydáwáć znáki wielkié y cudá / żeby y wybráni byli záwiedźieni ná obłędliwość ieśli to być może.

☞ Jáko znáki ná początku / kiedy wiárá Christusá Páná zbáwićielá nászégo poczynáłá sye / były potwiérdzeniém wiáry. Bo powiáda MArek święty: Że po wniebowstąpieniu Páńskim/vczniowie Páńscy przepowiádáli Ewányelią wszędy/ zá roskazániém Páná swégo: A Pan im pomagał/ y powieśći potwiérdzał cudy / które zá nimi szły. Ale kiedy sye iuż roskorzeniłá wiárá Chrześćijáńska/ tedy też cudá y znáki vstáły. Bo iáko Grzegórz S. powiáda: iż drzewá nowo sádzoné/póty bywáią poléwáné/póki sye nie przyymą. A iáko sye iuż przyymą/iuż ich nie poléwáią. Tákże póki sye wiárá Chrześćijáńska nie roskorzeniłá/ po wszytkim świećie/ póty cudá Pan sprawował/ przez swoie wierné. A iż sye iuż roskorzeniłá wiárá Chrześćijáńska /znáków żadnych iuż nie potrzebá. Ták też oto według powieśći Páná Christusá/ znáki które będą czynić zwodźićiele mocą szátáńską/będą wielkim zepsowánim wierze prawdźiwéy: bo błędów swych / tym będą potwiérdzáć ku zwiedźieniu/ iżby y wierné Páńskié zwiedli/ ieśli to być może.

Marci 16. ver: 20.

¶ Rzékłby tu kto: á więc też może Dyabeł czynić znáki?: Może czynić/ ále nie tákié/iákié Christus Pan czynił/y vczniowie iego: bo tám były prawdźiwé y długo trwáiącé ;- ále znáki Dyabelskié/nie długo trwáć będą/y wnet sye odmienią. Co káżdy obáczyć może z Czárnoksiężników / iż ich znáki iácy sye pokażą/ á wnet zás zникną. A znáki Páńskié/nie tákié były: bo ieśli Pan którégo wskrzésił/ był żyw długo/kilká dźiesiąt lat: iáko o Lázárzu pisze Historya: Czego Szátan nigdy nie vczyni / áni vczynił. A ieśliż kiedy czytamy/ iż Czárnoksiężnicy álbo Czárnoksiężnice / wzbudzáły vmárłé: tedy nátychmiast zás znikáli: y tho nie práwé wzbudzenié było / bo Szátan w ony

ćiáłá wſtepował/ktore ták ſye zdádzą być/iákoby żywe: czego przykład mámy o Sámuelu/ że go czárownicá wzbudźiłá/ ná proſbę Saulowę. Tákże mamy/ że Czárnokiężnicy Egiptſcy/ téż znáki czynili/ co Moyżeß z Aaronem: áż przyßło do tego/*kiedy wßy z prochu ziemnégo nie mogli vczynić/co Moyżeß z Aaronem vczynili: Támże wyználi moc Bożą/ mówiąc: Pálec Boży to ieſt. A ſłyßyßże iuż/ że téż y Szátan ſwoie cudá ma ku zwodzeniu ludźi/ zá dopußczenim Bożym.

1. Reg: 28. ver: 14. Exodi 7. ver: 12. & 22. & cap: 8. verſu 7.
**Exodi 8. ver: 18.*

¶ Ale rzeczeß záśie/ czemuż Pan Bóg dopußcza znáki czynić ßátánowi/ á zwłaßczá że zwodźi nimi? Ná to táką odpowiedź maß/ iż to Pan czyni: naprzód ku doświádczeniu dobrych/ żeby było znáć/ ktorzy ſą wierni iego: bo wiernych PAńſkich Szátan niezwiedźie/ y przezto ie będźie znáć. Potym dla záślepienia złych ludźi: co ſye może pokázáć w onym Pháráonie/iż thym więcey było zátwárdźiáłé ſerce iego/ im więcey widźiał czynić znáki Czárnokśiężniki ſwoie/ ktore Moyżeß y Aaron czynił.

Niéma ſye tedy człowiek czemu dźiwowáć/ że pan Bóg dopußcza Szátánowi cudá czynić/ bo to dla iego lepßégo Pan Bóg czyni: Bo y dla tego ſamże té przeſtrogi kłádźie/ y vpomina áby o tym wiedźieli: że to ná nie przypáść ma/ żeby tym oſtrożnieyßymi byli. A vpomina ie doſtátecznie/ iáko to z Ewányeliéy łácno baczyć może/ gdźie Pan do tych wßytkich rzeczy kthore im powiádał o fáłeßnych Prorokách/dokłáda y té ſłowá/

Otom wam opowiedźiał.

☞ Ná káżdégo prawdźiwégo y życzliwégo przyiaćielá należy ſwoie miłe przeſtrzégáć/áby ſye nápotym mogli vſtrzédz iákich niebeſpiecznośći:iáko to P. Chriſtus vczynił: iż pierwéy niż té rzeczy ſye ſtáły opowiedźiał: á to dla tego áby wierni iego mieli ſye oſtrożnie/áby ſye niedáli zwodźić: á náwet by téż y Aniół znieb á zſtąpił/ á ináczéy vczył przećiwko wierze prawdźiwéy powßechnéy Chrześćijáńſkiéy/ ieſli mu wierzyć niémamy: dáleko mniéy diabłu mamy wierzyć z iego znákámi. Oto nam PAn Chriſtus wiernym ſwym przepowiedźiał/ że będźie vćiſk wielki wybránym Páńſkim: opowiedźiał że miáło być wielé zwodźićielów/fáłßywych Proroków/ꝛc. Strzeżmyß ſye/ niedaymyß ſye zwodźić tym nowym y niedawno náſtáłym/ ktorzy ſye Apoſtoły mienią/ á ſą zwodźićiele. Ćić to iuż ſą/ o ktorych PAn opowiedźiał/ y názwał ie fáłßywymi Chriſtuſámi/ y fáłßywymi prorokámi. Ktorym ieſli ſye daß vwieść/ pokażeß ſye żeś niebył wybránym prawdźiwym PAńſkim: bo wierni Páńſcy/ przezto ſye pokażą być wiernymi/ iż ſye zwieść niedopußczą. Niebędźieß téż miał wymówki żem niewiedźiał/oto ſłyßyß że Pan Chriſtus opowiedźiał mówiąc: Oto wam opowiádam. A dla czegóż nam opowiádaß miły Pánie? Abyśćie ſye ſtrzégli/y oſtrożni byli. Tákći téż Páweł S. opowiedźiał/ y vpominał wierné Páńſkié/ mówiąc: Czuyćie pilnie o ſobie/ y o wßytkiéy trzódźie/ w ktoréy was Duch święty poſtánowił Biſkupy: ábyśćie rządźili Kośćioł Boży/ ktorégo on nábył krwią ſwoią. Ja wiém/ iż po moim odeßćiu/ wnidą wilcy drapieżni miedzy was/nie przepußczáiąc trzódźie/ ꝛc. Otóż téż maß przeſtrogę PAwłá świętégo/ ktorą vpomina/ áby ſye ſtrzégli wierni Páná Chriſtuſowi/ zwodźićielów.

Galat: 1. verſu 8.

Acto: 20. ver: 28. & 29.

☞ Ale pytałby: W czym ſye ich wyſtrzégáć mam? W czymże im wiáry dáć nie mam? Otoć Pan opowiáda przez Ewányeliſty.

A ták będąli wam powiádáć: onoć ieſt ná pußczy/ nie wychodźćie.

To ieſt: Jeſli wam będą powiádáć zwódnicy/ o ktorych przed tym Oy-

A cowie náßy nie ſłyßeli/ indziéy o Pánu Chriſtuſie / okrom Kośćiołá powßechnégo Chrześćijáńſkiégo / áby was zwiedli : nie wychodźćie.

Jeſliby wam powiádáli o Pánie Chriſtuſie ná pußczy/ to ieſt : v tych / którzy świetobliwość zmyśloną po ſobie pokázowáć bedą : y dla tegóż y po pußczách bedą mießkáć / áby tym świetßymi ſye pokazáli : nie wychodźćie do nich. Jeſli wam powiádáć bedą:

Owo ieſt we wnetrznych przybytkách/ nie wiérzćie.

Témi y wysßéy opowiedziánémi słowy / chce PAn Chriſtus po ſwych wiernych/ áby żadnégo inßégo Chriſtuſá nie oczekawáli / y nie ßukáli : nie dbáiąc nic / choćiażby fáłeßni Prorocy y zwodźiciele ludzcy/ inßégo opowiádáli/ y náuczáli : okrom tego/ który iuż nas zbáwił / odkupił / y do wolności

B wieczney/przez śmierć ſwoie przywiódł. Nie każe ſye iuż Pan ßukáć ná mieyſcách potáiemnych/ to ieſt : po pußczách / y we wnetrznych przybytkách ; iedno ná iáſnym mieyſcu / y widomym od wßytkich : to ieſt : w Kośćiele powßechnym Chrześćijáńſkim / który ieſt ieden po wßyſtkim świećie / nie w iednéy Prowincyéy/ álbo w iednym Mieśćie. Nie każe ſye ßukáć y oczekáwáć/ iáko táiemnégo y niewiádomégo ; ále iáko iáwnégo/ y od wßytkich znáiomégo : boć iuż teraz nie táiemnie przyydźie/ iáko piérwéy. Oto powiedźiał Dawid : Ze Pan BOG iáſnie przyydźie/ y nie bedźie milczał. Tóż y ſam Pan w dźiśieyßéy Ewányeliéy opowiedźiał/ mówiąc :

Psal: 49. verſu 3.

C Abowiém iáko wychodźi błyſkáwicá od wſchodu słońcá / á dáie ſye widźieć áż ná zachodźie : równie ták też bedźie przyśćié Synà człowieczégo.

Nadobnym podobieńſtwem Pan Chriſtus wtóré przyśćié ſwoie okázuie. Abowiém iáko błyſkáwicá od wßytkich bywa widźiáná/ á nie może ſye zátáić : ták też Pan Chriſtus iáſnie przyydźie. Jáko théż błyſkáwicá ćiemnośći oświéca : ták też przyśćié Páńſkié oświéći ćiemnośći ſerc ludzkich : ták bárzo/ iż ſkrytośći ſerc náßych bedą obiáwioné. Potym/ iáko błyſkáwicá nagle / niewiádomie okázuie ſye ; ták też przyśćia Páńſkiégo żaden nie obaczy.

D Przetóż Pan powiedźiał : którey godźiny ſye nie ſpodźiéwaćie/ Syn człowieczy przyydźie. Błyſkáwicá kiedy ſye pokázuie / przeſtraßa : ták też przyśćié PAńſkié / przeſtráßy złé á niepobożné ludźi. Bo iáko ſye boi ſługá nieposłußny oblicza Páná ſwego : ták też źli ludźie / nieposłußni przykazánia Páná Bogá/ bedą ſye bać oblicza (które im bedźie bárzo ſrogié y ſtráßliwé) Páná Chriſtuſowégo. Też iáko błyſkáwicá wnet ſye vkaże/ á nátychmiaſt zginie : ták też przyśćié tego który bedźie ſądźił/ natychmiaſt ſye odpráwi. Abowiém wnet wyrok wyda nád wßytkimi / y rozſądźi co kto záſłużył / ieſli dobrze ieſli źle : wnet tám bedźie po roſpráwie. Dobrym rzecze : Pódźćie błogosłáwieni Oycá mégo / ośiegnićie Króleſtwo wam zgotowáné od początku świátá. A złym zás rzecze : Pódźćie precz odemnie przekléći ludźie w ogień wieczny/ który ieſt nágotowány Dyabłu z Anyoły iego. Táć wßytká

E roſpráwá bedźie/ y wnet ſye tám sſtánie koniec wßytkim.

Lucæ 12. ver: 40.

Matt: 25. ver: 34.

Ibidem verſu 41.

Gdźiekolwiek bedźie ćiáło/ tám ſye zlecą y orłowie.

☞ TO powiedźiał PAn Chriſtus dla poćiechy wiernych ſwoich/ áby wiedźieli / iż nigdy nie ſą / áni bedą opußczeni od niego : ále záwżdy przy nim ſą y bedą / iáko Orłowie przy ćiele. Słußnie ſye przyrównywa ćiáłu vmárłému/ dla przyßłéy śmierći/ którą w krótkim czáśie ćierpiéć miał/ ku poćieße Orłom/ to ieſt : wiernym ſwym.

Ták téż nie dármo przyrównał wierné swé Orłom: ábowiém iáko Orłowie by nadáléy/ tedy czuią ciáłá/ y do nich ſye zlatáią: ták téż wierni Páńſcy do ciáłá Páńſkiégo/ktoré ieſt Kośćioł Chrześćijáńſki/zbiégáią ſye iednoſtáynośćią y zgodą / y ták ſą iákoby w iednym domu przez zgodę / choćiaż po rozmáitych kráinách/ y po wßytkim świecie ſą. Y iáko Orłowie ſą wzroku oſtrégo/iż y zdáleká widzą ćiáłá/ do ktorych ſye zlatáią: ták téż wierni Páńſcy widzą ćiáło Páná Chriſtuſowé. A źli w ślepoćie ſwoiéy trwáią. Y iáko Orłowie ćiáłem náſyceni bywáią: ták téż wierni Páńſcy prágną tego/áby byli náſyceni z zaſług ćiáłá PAná Chriſtuſowégo / dobrodzieyſtwy iego. Przetóż do tego ćiáłá kwápić ſye bedą z rádośćią: máiąc zá to / iż ná wieki widzeniém tegóż ćiáłá bedą náſyceni.

A wnet po vdręczeniu tákowych dni/ſłońce ſye záćmi/ á kśieżyc niepoda świátłośći ſwoiéy/ á gwiazdy bedą pádáć z niebá / y mocy Niebieſkié bedą wzruſzoné.

☞ Záiſte ſrogié y ſtráßliwé bedą té znáki. Abowiém co ieſt milßégo nád świátłość? á co ſtráßliwßégo nád ćiemnośći? A cóż inßégo tych świátłośći záćmienié pokázowáć bedzie/ iedno ſrogi gniéw ſedziégo / nád złymi y niepobożnymi ludźmi? záćmienié ſłońcá/ nic inßégo niebedzie pokázowáło/ złym y niepobożnym ludziem/ iedno wiekuiſté ćiemnośći boiaźń y ſtrách. Jeſliż oná ślepotá Thobiaßá frásowáłá/że niemógł widzieć świátłośći niebieſkiéy / dla czego iednák y mówił: cóż zá weſelé ia mieć mogę / gdyż ślepy w ćiemnośći ſiedzę? Dáleko wiecéy złym to bedzie frásunkiem y biadániém wiecznym/ kiedy bedą w ſadzeni w ćiemnośći zewnetrzné / gdzie bedzie płácz y zgrzytánié zebów: kedy żadnéy świátłośći y poćiechy mieć nie bedą.

Tobiæ 5. verſu 12.

Wßákże pobożnym ludziem nie bedą nic ſtráßné y ſrogié té znáki: gdyż oni sámi iáſnośćią wiekuiſtą bedą iáśnieć/ iáko ſłońce ná niebie. Ludzie pobożni/ wierni Páńſcy/po ćiemnośćiách bedą ſye ſpodziéwáć świátłośći y ſłońcá wiekuiſtégo Páná Jezuſá Chriſtuſá: y przetóż bedzie ich to ćießyło/ iż ſye nie bedą nic ſtráchać tych to znáków opowiedziánych. Ćießyć ſye beda/ w ten czás zwłaßczá/ gdy iuż obaczą znák Páná ſwego/którego ſye niewſtydáli: bo ták Ewányeliſtá kłádzie:

Sapien: 3. ver: 7.
Matt: 13. ver: 43.

Tedy w ten czás vkaże ſye znák Syná człowieczégo ná Niebie.

☞ Jáko wiec kiedy Césárz álbo Król iáki ma wieżdżáć do miáſtá którégo/ nátychmiaſt proporce álbo chorągwie rośćiągáią / áby poználi wßyſcy przyiazd Páná ſwego: Ták téż przed PAnem Chriſtuſem / bedzie znák iego zwyćieſtwá którym on zwyćiezył nieprzyiaćielá / to ieſt Szátáná: á ten znák ieſt/ Krzyż: y ſtąd tym bárziéy bedą ſye rádowáć wierni z przyśćia PAná ſwego: źli zásie bedą ſye ſmućić / y płákáć: według powieśći textu Ewányeliéy. ∴ ∴ ∴

Y bedą ná ten czás płákáć wßytkié pokolenia ziemſkie.

To ieſt źli bedą płákáć / że ſye ich potepienié przybliżáć bedzie: y iáko mówi medrzec: bedą ſye ſmućić ſtráßliwym baniém / y zdziwią ſye nagłéy odmiánie / nie nádziéwáłégo zbáwienia: á czyniąc pokutę która im nie po-

Sapien: 5. à ver: 2. ad 6.

A žyteczna będzie/ y dla vćisku duchá łkáiąc/ á widząc spráwiedliwé/ mówić będą: Cić to są ći/ którésmy mieli ná pośmiéch/ y ná podobieństwo vrągánia: My nieczuyni á głupi: żywot ich mielismy zá ßáleństwo/ á koniec ich bezecżći: Oto teraz iákoć policzeni są miedzy Syny Bożymi/ y miedzy świętymi cząstká ich iest/ ꝛć. Maß tedy wiedźieć iż tylko źli ná ten czás będą płákáć: dobrzy záśie nie będą płákáć/ iedno sye weselić: bo sye też dosyć napłákáli/ kiedy byli od złych ściśnieni y vdręczeni: iuż ná ten czás/ smutek ich obróći sye im w weselé. A weselé świeckié/ którégo źli y przenaßládownicy wiernych Páńskich vżywáli/ obróći sye im w smutek wiekuisty/ w którym ná wieki nie máiąc by namnieyßéy poćiechy/ będą trwáć.

☞ Po tákim tedy płáczu wßytkich narodów źiemie/ gdy iuż obaczą B chorągiew y znák Páński/ nie długo potym obaczą też y przyßćié Páná swégo: bo ták piße Ewányelistá:

Y vyźrzą syná człowieczégo przychodzącégo w obłokách niebieskich/ z wielką mocą y máyestatem.

Już nie w postáći służebniczéy iáko piérwéy/ vbożuchny/ y pokorny: ále wielmożnie/ iáko Król/ y Pan wßechmocny. Aby go ći poználi w máyestáćie Królewskim/ którzy go niechćieli poznáć w vbostwie. Aby go poználi oni iego krzyżownicy/ iż on iest/ który im v Káiphaßá przepowiedźiał: Iż odtychmiast vyźrzycie syná człowieczégo/ á on śiedźi ná práwicy mocy Bo- C żéy/ y przychodzącégo w obłokách niebieskich. Ná ten czás doznáią/ iż to prawdá co on powiedźiał/ á nie bluźniérstwo/ iáko oni powiádáli. Vznáią go być Królem/ którégo sye przeli/ mówiąc: Nie mamy Królá/ iedno Césárzá. Vyźrzą tám ná którégo sye rzućili/ y którégo vkrzyżowáli.

Matt: 26. ver: 64.

Ioan: 19. versu 15.

O tym przyßćiu Páńskim Dawid powiedźiał: Bóg iásnie przyydźie/ á nie będźie milczał. Milczał ná ten czás/ kiedy go oskarżáli do Piłatá: ále nie będźie milczał/ kiedy sumnienié będźie oskarżáło złé ludźi. Trzebáby sye tu nam zgádzáć z sumnieniém náßym/ áby nas przed sędźim srogim PAnem Christusem/ nie oskarżáło. Trzebá pomnieć ná nié/ y przećiw ie° nic nie czynić: Bo ná ten czás będźie bárzo gryzło tych/ którzy nie pomniąc ná swé sumnienié/ śmiele występowáli przećiw przykazániu/ y woléy Páná Bogá w- D ßechmogącégo.

Psal: 49. versu 3.

Przyydźie tedy Pan/ á przyydźie w Máyestáćie wielkim.

Y pośle ANyoły swoie z trąbą/ y z wielkim głosem/ y zgromádzą wybráné iego od cztérzech wiátrów/ od wiérzchu niebá/ áż do kráiów ich.

☞ Iáko Pan naprzód sługi swé przed sobą posyła/ ták też p. Christus/ naprzód pośle przed sobą Anyoły swoie/ którzy są słudzy Bogá nawysßég: przez które P. Bóg wßytki rzecy spráwuie/ wiernych broni przez nié/ á złych karze: E iáko o tym mamy/ iż wierné Żydy Pan przez Anyołá obronił: á Assyryyczyki złé y niewierné pokarał. O tym posłániu Anyołów/ nie tylo teraz wspomina Mátheuß święty/ ále y ná drugim mieyscu o téy rzeczy mówi tymi słowy: Wynidą Anyołowie/ y oddźielą złé z posrzodku spráwiedliwych/ ꝛć. Dopiéróż oddźieliwßy złé/ zgromádzą dobré y wybráné Páńskié. Złych nie zgromádzą/ y owßem rozproßą: bo to Pan obiecał przez proroká/ mówiąc: Rozproßę ie ná wßytek wiátr. Ale dobré obiecał zgromádźić/ témi słowy mówiąc: Zgromádzę was ze wßytkich źiemi/ ꝛć. O tymże théż zgromádzeniu Ewányelistá mówi: Iż Anyołowie zgromádzą wybráné iego/ od cztérzech

4. Reg: 19. ver: 35.

Matt: 13. ver. 49.

Ezech: 6. ver: 8.

Ezech: 20. v: 34.

wiátrów/ ꝛc. ⁂)(⁂)(⁂ ⁂ ⁂ A

¶ Skąd káżdy wierny Páński / nie tylo vczyć śye może : ále y Pánu zá tákié wielkié łáski iego dźiękowáć : Zli záśie strachàiąc / mogliby śye vpomnieć : Boć to Pan nie nádáremno mówić raczył/ y nie dármo vczyć śye każe od drzewá figowégo/ mówiąc :

Vczćie śye podobieństwá od figowégo drzewá/ gdy śye iuż gáłązká iego odmładza/ y liśćié śye puśći/ wiećie że iuż blisko bywa láto: Tákże y wy/ gdy byźrzyćie ty wszytki rzeczy/ wiédzćie że iuż blisko iest/ á prawie we drzwiách. B

Bo drzewo figowé / áczkolwiek przez zime iákoby suché śye zda/ wszákże ku látu / poczyna śye zás znowu záźieléniáć. Otóż też y my mamy śye spodźiewáć tego : iż áczkolwiek ciáłá násze przez śmiertelność będą skáżoné/y w niwecz obrócone : wszákże záśie czásu dniá sądnégo/ znowu śye odnowią : co iuż drzewo pokázuie. Potym/iáko drzewo swym roskwitániém pokázuie blisko láto/ z czego śye ludźie weselą : ták też témi znáki vpewnił nas Pan Chrystus / y nád to ieszcze y podobieństwem / o przyśćiu swym ná sąd : że iáko śye ludźie weselą / gdy widzą blisko láto : ták śye też będą weselić spráwiedliwi/ gdy vyźrzawszy ty znáki / poznáią być blisko swoie odkupienie : gdy poznáią iuż być bliskié dokończenie ich nędze : á nieskończoné weselé że śye im bedźie przybliżáło. C

Czemu wszytkiemu áby káżdy tym mocniéy wierzył / co PAn Chrystus przepowiedźiał/ oto to pod przysięgą zeznawa :

ZAprawdę powiádam wam/ iż nieprzeminie rodzay then / dokąd śye té wszytki rzeczy niestáną. Niebo y źiemia przeminą : Ale słowá moie nie przeminą. D

Nie żeby niebo y źiemiá miáły śye wniwecz obróćić : Ale dla thego to Pan á zbawićiel nász mówić raczył/ żeby pokazał słów swoich pewność. ABowiém iáko niémász nic mocnieyszégo nád niebo : nic stálszégo nád źiemię/ á wszákże łácwiéy tym mocnym rzeczom odmienić náturę swoię/ iákóż ią ná on czás odmienią/co tu tylo náznácza/przemienią śye : ániżby słowá Páná Chrystusowé/ ktoré trwáią y trwáć będą ná wieki/ miáły być przez swego skutku : to iest przez wypełnienia thych rzeczy / ktoré té słowá BOżé opowiedźiáły.

Iużeś słyszał iáko szeroce PAn Chrystus opowiedźiał przyśćié swoie ná sąd : á to dla tego vczynił / áby to záwżdy v nas w myśli było : dobrzy áby nieustawáli przez nádźieię zapłáty wieczney/ y przez poćiechy w ninieyszych smutkách ktoré ćierpią : á zli záśie żeby śye powśćiągáli : wiedząc że złym źle zápłáca / bo spráwiedliwie káżdemu zápłáći Pan według zásług iego. Dobrzy ośięgną y opánuią ono wieczné Królestwo Boże w chwale wiekuistéy: Zli záśie ono mieysce przeklęté złé y strászliwé / w przepáśći ognistéy piekłá gorącego: ktorégo rácz Pánie wszytkich wiernych swoich záchowáć:rzeczmy wszyscy/ AMEN. E

Rom: 2. versu 6.

Summá

Summá Ewányeliey téy tá ieſt.

I.

Naprzód dawa Pan Chriſtus znáć w Ewányeliey/ że miáſto y Kośćiół Jeruzolimſki nie mieli zginąć/ áżby ſye w Kośćiele onym który był P. Bóg vmiłował/ wielkié obrzydliwośći/ przećiwko czći y chwale Bogá naywyſżégo ſtáły. A w tym dáie znáć Pan Chriſtus/ że BOg Oyćiec záwżdy ony ſłowá wypełnia/ które przez Prorocká mówił: Kárność ſwą od świetégo mieyſcá moiégo poczne. A ták czynić raczył/ kiedy lud ſwóy kárać miał/ tedy odiął im pierwéy/ Prorocká/ Kápłaná/ Biſkupá/ofiáre/ ołtárz/* y przepuśćił ná nie głód słowá ſwego: A potym roſproſżył ie w narody cudze pogáńſkié: w ty narody których nie ználi Oycowie ich/ iáko o thym wſżyſcy prorocy świádectwo wydáią.

Ezech: 9. verſu 6. à ſanctuario meo incipite.
1. Petri 4. ver: 17. vt incipiat iudicium à domo Dei.
* *Amos* 8. ver: 11.

II.

Drugą rzecz opowiáda PAn CHRiſtus / że pewnym znákiem zginienia Króleſtwá/ Miaſt / y Kośćiołá Zydowſkiégo / mieli być fałſżywi Chriſtuſowie: dáiąc to znáć wſżytkim Króleſtwom/ y Páńſtwom/ że gdziekolwiek fałſżywi Chriſtuſowie / w którym Króleſtwie ſye pokażą: tám ſye trzebá obáwiáć prędkiégo zginienia/ álbo iákiéy prędkiéy odmiány ku gorſżému. Bo to ieſt do wſżégo złégo nie omylna przyczyná.

III.

Trzećią rzecz opowiáda Chriſtus Pan w dźiśieyſżéy Ewányeliey / przyśćié ſwoie ná ſąd on oſtátni/ w máieſtaćie y w wielmożnośći Boſkiéy/ z Anyoły ſwémi: á z ſwémi dla tego / áby to pokazał/ że Anyoły/ którzy nie ſą iedno ſamému Bogu ſwemu ſtworzyćielowi poddáni: Ze ſą iego poddánymi/ iáko ſwego ſtworzyćielá: y przeto im roſkázuie / y roſkázowáć będźie.

A oni y ſłucháć go/ y chwałe iemu wyrządzáć będą ná wieki.

Jáko o tym Páweł świety vczy do Zydów w pierwſżym Kápitulum.

Hebræ: 1. verſu 6.

KAZANIE PRZEZ AVTORA TEYZE POSTYLLE vczynioné ná Pogrzebie swietéy pámieci zacnégo Zygmuntá Auguſtá, z domu Iágiellów oſtátniégo Królá POlskiégo, y Wielkiégo Ksiazecia Litewskiégo, &c.

KTORY VMARL W KNYSZYnie ROku 1572. Dniá 7. Lipcá: á pogrzebion w Krákowie ná Zamku w Oycowſkiey Káplicy, Roku 1574. Dniá 11. Lutégo, godziny 18. Zſzedł z tego świátá, máiąc wieku lat 51. Mieśiecy 11. dni 7. à Kroleſtwá ſwego, Roku 43.

Ewányelia nápiſána v Janá świetégo w Kápitulum iedennaſtym.

MOwiłá potym MArtá do Jezuſá: pánie/ byś tu był/ nie vmárłby był brát móy/ ále y teraz wiém/ że o cokolwiek bedźieſz żądał BOgá/ dáć to Bóg. Rzekł iéy Jezus: wſtánie brát twóy. Odpowiedźiáłá mu Mártá: wiém żeć wſtánie czáſu zmártwychwſtánia w dźień oſtáteczny. Rzekł iéy JEzus: Ja ieſtem zmártwychwſtánie/ y żywot: ten kto w mie wierzy/ by też y vmárł/ bedźie żył. A káżdy który żyw/ á wierzy w mie/ nie vmrze ná wieki. Wierzyſz temu? Odpowiedźiáłá mu: y owſzem Pánie. Jam vwierzyłá/ iżeś ty ieſt Chriſtus Syn Bogá żywégo/ któryś ná ten świát przyſzedł.

Łázarz

A Lazarz vmárły / o którym Historia Ewányeliey świetey nam opowiáda/ wtym/ że vmárł/ nic nowégo nam śmiercią swą nieoznáczył: Ale Lazarz wskrzeszony/ iuż záśmierdziały/ iuż zepsowány boleściámi śmierci/ y czterzy dni w grobie leżący/ wielką nowinę/ á niesłycháną nigdy od wieku/ nam pokázuie. Pokázuie sye w nim/ y moc tego Páná/ który go wskrzésił: á moc pewnie táka/ która od wieku niebyłá słychána: bo ácz w inszych B cudách y znákách Pan nász IEzus Christus / moc swą pokázowáć raczył: iednak w tym tu cudu nie tylo moc / ále też y chwałę swą/ ták pokazał/ że wszytkim inszym cudom które czynił / znáczną powagę: wszytkim sprawom swoim/ znáczną pochwałę: tym ostátnim vczynić raczył: y iuż nád insze spráwy swé / tą nadziwnieyszą spráwą / przednieysze insze cudá zápieczetował. A to dla tego: żeby wierni iego ználi/ iákiego mocnégo zbáwicielá máią: który mocą swą komu raczył nie tylé żywot dał/ ále też ciáłu zepsowánému / moc/ zdrowié/ y wszytkié siéły vtrácone przywrócił. Ták tedy dziwny y niesłycháný cud/ że Pan vczynić miał nád przyiacielem swym Lázárzem/ tedy niemoc iego Zwolennikom swym opowiedzieć raczył/ że byłá dla vwielbienia Syna Bożégo / w tych słowiéch gdy mówił: Niemoc tá nie iest ná śmierć/ ále żeby C był vwielbion Syn Boży przez nie. Tych dwu rzeczy/ to iest: mocy Páná Christusowéy / iáko Lázárzá od vmárłych wzbudził / y potężnému zdrowiu tegoż wskrzészonégo Lázárzá: náuczysz sye z iedennastégo Kápitulum Jana świetégo Ewányelisty: tám czytay. Tu to pokázuiemy / że Lázarz o którym spólna byłá rozmowá Páná Christusá z Martą / śmiercią swą: nic inszégo nam wszytkim nie pokazał/ iedno iż dosyć vczynił Dekrétowi Páná Bogá wszechmogącégo/ który był wydał ná wszytek rodzay plemieniá ludzkiégo/ dla grzéchu: którému iż y on był podlégł/ przeto też vmarł.

Dekrét Boży masz człowiecze w onych słowiéch / które Pan mówił onému iednému pierwszému człowiekowi w Ráiu/ á w nim wszytkim z niego sye D rodzącym: który ták nápisał Moyzesz. Mówił PAn Bóg do Adámá: W pocie czołá twoiégo bedziesz pożywał chlebá twégo/ áż sye zwrócisz w ziemię z którééś wzięty: ábowiém proches / y w proch sye obrócisz. Ten Dekrét Páná Bogá nam rozgniewánégo/ Páweł świety/ widząc powszechny / Státutem go názwał do Zydów / gdy mówił: Státut iest (to iest) postánowienié iest wszystkim ludziem raz vmrzéć/ á potym sąd. Tu iesli powszechny on wszytkich ludzi sąd/ álbo iesli osobliwy káżdégo człowieká/ który bywa záraz po śmierci/ iákiego Bogácz/ y Lázarz/ ten ku pociesze/ á ów ku mece srogiéy vczuli/ rozumié Páweł świety/ nie iest czás o tym teraz mówienia. Owo vmrzéć/ y ná sąd stánąć/ iż kożdy powinnie musi / tu PAweł świety opowiáda. Przyczynę iesli wiedzieć chcesz tego to postánowienia śmierci. Nie E byłáć insza/ iedno iáko Moyzész powiáda: Przestepstwo roskazánia Boskiégo: á to sye pokázuie w onych słowiéch/ które Pan mówił pierwszému człowiekowi: Jześ słuchał głosu żony twoiéy/ á iadłeś z drzewá z którégomći pożywáć zákazał / przeklętá iest ziemiá w vczynku twoim. A przeto tho przestepstwo Páweł świety grzéchem zowie / gdy mówi: Przez iednégo człowieká grzéch ná ten świát wszedł/ á zá grzéchem przyszłá śmierć/ która po wszytkich sye rozeszłá. Táć iest powszechna zapłátá grzéchu/ bo nie tylo śmiertelność vstáwicznie nas trapi / ále ostátecznie śmierć przychodzi: która morduie nas y zábija.

Genes: 3. ver: 19.

Hebræ: 9. ver: 27.

Genes: 3. ver: 17.

Rom: 5. versu 12.

Sapien: 1. ver: 13.

Tom chćiał przypomnieć/ nie iżbych nieumieietné vczył/ których vßy sye tego záwżdy nástuchaią: ále żebych vmieietnym w pámieć przywiódł ono pismo/ którym Sálomon pokázuie / że Pan BOg śmierći nie stworzył/ áni sye weseli z vpadków złych.

Genes: 1. ver: 31.

☞ O Chrześciáninie/zaż niewieß/ iż wßystkié rzeczy które PAn BOg stworzyć y vczynić raczył/ są/y były bárzo dobré: według onégo co pismo mówi: Oglądał Pan Bóg wßytki rzeczy które był stworzył/y były bárzo dobré. Jesli tedy wßytki rzeczy które PAn Bóg stworzyć raczył / były bárzo dobré: Tedyć zá tym idzie/ iż wßytkié rzeczy/ których Pan Bóg nie stworzył/ były/ y są bárzo złé. Pytaß które to są od Páná Bogá nie stworzoné? átoć ie pokázuie: że Pan Bóg grzéchu/y śmierći stworzyć nie raczył: ále iedno z drugiégo sye vrodziło/ to iest: z grzéchu vrodziłá sye śmierć/bo z przyczyny grzéchu przyßłá śmierć. Obiedwie to rzeczy nie dobré: y dla tego że złé/ tedy są stráßliwé.

Pan BOG áni grzechu áni śmierći stworzył.

Grzéch iáko stráßny.
Gen: 3. v:7. et 10.

¶ Grzéch iáko zły był y stráßliwy rodzicom piérwßym náßym w Ráiu/ Historya świadczy: że wnet skoro im grzéch oczy otworzył / przyßłá ná nié boiazń/kryli sye przed stworzyćielem swoim. Cóż mniémaß áby y dziś grzéch tego nie czynił? Słuchay Izáiaßá/ á poznaß żeć tho y dziś vmié. Powiáda Izáiaß do ludu występnégo: Nieprawośći wáßé rozdzieliły miedzy wámi y Bogiem wáßym/ á grzéchy wáßé zástoniły obliczé iego od was/áby was nie wysłuchał/ etc. Jáko piérwßé rodzice náßé/ ták y nas dzieli grzéch od PAná Bogá: Czemu? Lacwia przyczyná z pismá sye pokázuie / bo Pismo mówi: Kto czyni grzéch/ niewolnik iest grzéchu: Kto czyni grzéch z ßátáná iest/ etc. A miedzy Bogiem y Szátánem/ wieß że zgody żadnéy nigdy być nie może. Złość y ogromność stráßliwa grzéchu/ pokazałem: bo á co może być gorßégo y stráßliwßégo/iedno to co nas dzieli od naywyßßégo dobrégo Páná Bogá wßechmogącégo? A gdyż przyczyne zła baczyß / tedy téż skutku dobrégo trudno sye spodziéwać maß: Zły iest grzéch / pewnie skutek grzéchu śmierć takież iest zły / á zá tym y stráßliwy: gdyż prawdziwa rzecz to iest / że przyrodzenié wßelákiéy złéy rzeczy stracha sye záwżdy.

Isaiæ 59. versu 2.
Ioan: 8. versu 34.
1. Ioan: 3. versu 8.
2. Cor: 6. ver: 15.

Smierć iáko zła rzecz.
Aristo: 3. ethicorū
1. Reg: 15. ver: 32.

¶ Złośći śmierći dowodzić nie trzebá / gdyż w tym sye pokázuie być zła/ że sye iéy wßyscy strachaią? A niedármo pogáni nád wßytkié rzeczy stráßliwé/ śmierć nastráßliwßą być powiádáli: ono Agag Król Amalech/ kiedy widział że zginąć miał/ záwołał: y tákże przychodziß gorzká śmierći? Jedni stráßliwą/ á ten gorßką ią być opowiedział. Ale nie tylo ná pogány/ ale téż y ná wierné á miłé Pánu Bogu/ ten strách śmierći przychodził. Ono Dawid gdy był dla prześládowánia SAulowégo vćiekł do Get / kiedy obaczył że przećiwko zdrowiu iego rádzili słudzy Królowi w Get: widząc niebespieczeństwo swoie/ gdy go wiedziono do Achis Królá/ zlekßy sye/ zmyslił sye ßáleć/ y iáko ßálony miotał sye/y sliny ná brodą pußczał. CO to vczyniło? strách śmierći/ prze który iuż Królem będąc prosił Páná Bogá/ áby go w śrzodku dni iego do siebie powołáć nie raczył. Co przywiodło Ezechiaßá Królá Judskiégo / kiedy mu Izáiaß Prorok powiedział poselstwo od Bogá/ że vmrzéć miał/ iż płákał bárzo? strách śmierći. Co HEliaßá/ który JOnasá dziéćięćiem wskrzésił/przywiodło/że vćiekał kedy go Oczy niosły przed Jezábel Królową Izráhelską/ która go byłá przysięgła zábić? stráßliwy plác/ ná którym gárdło miał dáć. Znáć tedy znáć że śmierć nie od Bogá: bo ták zła iest/ták gorzka/ ták stráßliwa/że sye iéy wßyscy wobec ták pogánscy/iáko y świeći ludzie bali. Cóż tedy czynić mamy o Chrześćijáninie? To co iest nagorßégo/ co iest nie od Bogá/ co nam wßytko złé czyni / to sye nas trzyma: ták/że bez grzéchu/ktoryby nie grzeßył: bez śmierći/ktoryby nie vmárł/żaden nie iest: ácz Pháryzeyska ßkołá vczyłá/ że niepotrzebowáli sprawiedliwi po-

1. Reg: 21. ver: 12.
Psal: 101. ver: 25.
Isaiæ 38. v: 1. et 3.
3. Reg: 17. ver: 22.
3. Reg: 19. versu 3.
Lucæ 18. v: 9. et 11.

kuty/ przeto że od młodośći pełnili w ich ßkole wßytki przykazánia/ że niebyli iáko inßy ludźie grzéßnymi: ále tá náuká omylność byłá: bo to mówili/ áby sye pokazáli spráwiedliwymi przed ludźmi: A w sercu byli záśmierdźiáłymi grobámi.

Matt: 23. ver: 27.

Náße wyznánie Chrześćijáńskie/ nam pokázuie/ żesmy wßytko grzéßni: á vczymy sye tego z pismá/ które powiáda: Niémáß spráwiedliwégo ná źiemi/ którыby niegrzéßył/ á nieraz ále śiedm kroć przez dźień: á ktoby poczytał sye być bez grzéchu/ sam sye zwodźi/ á prawdy w nim niémáß. Grzéßnismy tedy wßyscy. A gdy grzéßni/ tedy dálecy od Páná Bogá. Cóż czynić mamy? Rospaczáć/ nie? Czemu nie rospaczáć? Dla tego że y przećiwko grzéchowi y przećiwko stráßliwéy śmierći/ káżdy człowiek Chrześćijáński ma osobliwé poćiechy/ ktorymi sye ćießyć ma.

Rom: 3. versu 10.
Prou: 24. ver: 16.
1. Ioan: 1. versu 8.

☞ Naprzód przećiwko grzéchowi ma lékárstwá / z których sye ćießyć ma że nimi zgłádza/ y od siebie odpądza grzéch/ który práwie morzy w sobie: á té lekárstwá wierny káżdy z náuki Páná Christá ma / które krótko tu przypomnie.

Lékárstwá przećiw grzechowi.

¶ Dał nam PAn wiernym swoim świątośći/ które z nas zgładzáią grzéchy/ á wdźiecznymi czynią Pánu Bogu. Miedzy którymi iest/ KRZEST: który od nas przyiety / zgładza grzéchy: á te moc miał záwżdy: bo Apostół Piotr do Krztu nápomináiąc ták mówił: Pokutę czyńćie vpámietawßy sie/ á okrzći sye káżdy z was dla odpußczenia grzéchów: y ták Ananiaß Páwłowi świetému mówi: Wstań Páwle okrzći sye/ á omyy grzéchy twoie/ etc. Widźiß że z sáméy spráwy Krztu/ grzéchy bywáią zgładzoné: bo wiárá á Krzest nie tylo tłumią grzéchy / ále y królestwo Boże wßytkim grzéßnym otwarzáią.

Acto: 2. ver: 38.
Acto. 22. ver: 16.
Marci 16. ver: 16.

¶ Drugie lékárstwo dla zgłádzenia grzéchu iest/ przyymowánie prawdźiwégo ćiáłá y krwie PAná náßégo Jezu Christá/ pod zwierzchnimi osobámi chlebá y winá. A to iest poćiechá nie máła przećiwko grzéchowi: iż gdy pożywamy ćiáłá Páńskiégo/ mamy żywot wieczny/ do którégo/ żaden grzéchem zmázány nie wchodźi: o tym czytay v Jana świetégo w ßóstym

Ioann: 6. ver: 54.

¶ Trzecié lékárstwo iest pokutá/ nie słowem mówiona/ ále skutkiem wypełniona: gdyż Królestwo niebieskié pokutuiącym sye przybliża. Pokutá iáko być ma/ słuchay samégo Páná/ iáko ią wysłáwić y opisáć raczył/ gdy ná zákámiałé miástá nárzékał/ mówiąc: Biádá tobie Betsáidá/ Biádá tobie Corozáim: ábowiém by w Tyrze y w Sydonie/ ty cudá dźiáły sye/ które sye dźiáły v was/ dawno by były w rołośienicy y w popiele pokutowáły/ etc. Skutek tu Pan pokuty prawdźiwéy pokázuie / że być ma y z sercá skrußonégo / y z ćiáłá zdreczonégo: gdyż tákim sposobem/ Niniwitae/ Achab/ y Dawid pokutowáli/ z swoim pożytkiem nie máłym: y o tákiéy pokućie Pan mówić raczy: Jesli pokutowáć nie bedźiećie / wßyscy rázem poginiećie. Otóż maß poćieche nie máłą/ chceß ábyć grzéchy nie wádźiły/ vpámietay sye/ pokutuy/ á vkórz sye Pánu.

Marci 1. versu 15.
Matt: 11. versu 21.
Lucæ 13. versu 3.

¶ Czwartą maß Jáłmużne/ gdy pismo ták vczy: Jáko wodá gási ogień/ ták Jáłmużná zgładza grzéchy. Dániel Krolowi Nábuchodonozorowi mówił/ áby grzéchy odkupił iáłmużną: á Christus Pan náß nápomina: Dayćie iáłmużne/ á wßytkié rzeczy czysté wam bedą.

Ecclef 3. versu 33.
Dan: 4. ver: 24.
Lucæ 11. versu 41.

¶ Ostátnié lékárstwo ná grzéch maß/ iuż nie od śiebie/ ále od Páná twégo Jezu Christá/ które tym wßytkim wyßéy námienionym ozdobę y powagę czyni. Bo drecząc téż ćiáło swoie Pogáni y niewierni srogą pokutą/ y dáiąc téż y iáłmużny: ále nie iest im to pożyteczno. Czemu? Téy ostátniéy poćiechy nie máią/ którą my wierni mamy: Nie máią / nie máią Jezu Christá / iego zásług/ iego meki: Bo ten iest / który iest vbłágánie zá grzéchy náße: †Báránek który zgładza grzéchy náße: * który vmárł/ [a] y był ofiárowan zá grzéchy ná-

1. Ioan: 2. versu 2.
†Ioan: 1. versu 29.
*Roma: 5. versu 8.

[a] Hebr: 9. ver:28.
[c] 1. Tim: 1. ver:15.
1. Pet: 3. verſu 18.
[n] Apoca:1. ver: 5.

ße:[c] przyßedł ná ſwiát grzéßné zbáwiáć/y dla nich vmárł:[n] y ták ie krwią ſwą omył od grzéchów ich/ áby byli świetymi y niepomázánymi/ przed oblicznośćią Páná Bogá ſwego. A

Toć ſą twoie człowiecze Chreśćijáńſki poćiechy: to lékárſtwá przećiwko grzéchowi. A gdyż widźiß że przez grzéchu obydź ſye nie możeß/ miéyże przed ſobą té lékárſtwá / do nich ſye vćiekay / gdyż maß zoſtáwioné w téyże zaſłudze PAná twégo klucze rozwiązánia grzechów twoich / w KOśćiele tegóż Páná/ którégo on krwią ſwą nábydź raczył.

Acto:20. ver 28.
Poćiechy przećiw śmierći.

☞ Pokazáliſmy poćiechy przećiwko grzéchowi człowiekowi grzéßnému/ áby nie roſpaczał. Pokażemy tákże poćiechy przećiwko śmierći/áby ſye iéy názbyt nie ſtráchał/ które mamy dwoiákié : Jedny ſpólné z niewiernymi: Drugié/ nam tylo Chrześćijáńſkim ludźiom przynależącé. B

Jedná poćiechá z Pogány ſpolna
Iob 14. ver:1. & 2.

¶ Spólna poćiechá przećiwko śmierći nam/ á Pogánom tá ieſt : Krótkość żywotá náßégo/ y nedzny ſpoſób żyćia/ który nas ná świećie trapi. To Job święty krótko wypiſał w onych ſłowiéch : gdy mówił : Człowiek národzony z niewiáſty/ krótki czás żywiąc/ ieſt nápełniony wielą nędz : który iáko kwiatek wychodźi y krußy ſye/á vćieka iáko ćień/y nigdy w iednym ſtanie nie trwa/ ɀc. Stądże piſmo żywot náß ćieniowi/ ſproſnośći / párze / y siánu porównawa. Dawid mówi : Człowiek ſproſnośći podobny ieſt/ y dni iego iáko ćień przechodzą.* Jákub święty powiáda : Żywot naß párá ieſt / ná krótki czás trwaiąca.† Izaiaß świadczy/że káżdé ćiáło siáno: á káżda chwałá iego ieſt iáko kwiatek sienny : wyſchnie siáno / áli vpádnie kwiát. Ták właśnie ieſt y żywot náß. Krótkość tedy náßégo nedznég żywotá : ma nam ſtrách śmierći vśmiérzáć : gdyż śmierć wßytkiemu złemu koniec. Ná co pátrząc Pogáni / ták ſobie śmierć cukrowáli / że oná ieſt odpoczynek od vdręczenia/ koniec ſmutku y fráſunków / koniec wßech złych niedoſtátków / złożenié wielkiégo y ćißkiégo brzemienia : A zátym/ nie tylo żeby ſye iéy bać mieli/ále też y z chućią iéy prágneli : y niektórzy ſobie ią zádawáli: á nawiecéy oni/którzy o nieśmiertelnośći duße rozumieli: z téy przyczyny ſámi siebie mordowáli/ iáko Scypio/ Metellus/ Affranius/ Jubá Rex/y Cato Vticenſis : O czym święty Auguſtyn świadczy. Ci áby przećiwnych rzeczy ná świećie vßli/ á w nieprzyiaćielſkié ręce nie przyßli/ vmrzéć woleli. Pytaß / Czemu : Nie inßa przyczyná ieſt y byłá/ iedno oná/którą Artábanus ſtryi Xerxá Królá Perſkiégo/ w Abidu Mieśćie / do tegóż Xerxá powiedźiał / że śmierć ieſt roſkoßna vćieczká z nędznégo żywotá. Tóż y piſmo święté dobrze poważywßy/[c] Lepßy dźień śmierći/á niż národzenia być opowiedźiáło: † Lepßa ieſt/ powiáda Eccleſiáſtic/ śmierć/ niż gorzki żywot : y lepßé odpoczynienié wiecznié/ niżeli chorobá długa. C D

Pſal: 101. ver: 12.
Pſal: 102. ver: 15.
& 143. verſu 4.
**Iaco: 4. ver: 14.*
† Iſa: 40. v:6. et 7

Seneca Tragœdia 10.
Wiele ich było którzy ſobie ſami dobrowolnie śmierći zádawáli/ áby kłopotów y fráſunków pozbyli.
O tym czytay Augu: de Ciuita: lib: 1. cap: 22. & 23.
Hieronymus ad Helio:
[c] Ecclef: 7. ver:2.
† Eccle 30. ver:17.

Przeto czytamy / że teſkność fráſunków/ y dolegliwośći / do tego przywodźiłá ludźi świeté / że śmierći wiecéy ſobie niż żywotá prágneli. * Maß Moyzéßá/który ßemránieḿ ludu Żydowſkiégo ná pußczy ták był ſtrapiony / że prosił PAná BOgá / áby go zábił. ° Maß Jobá / który dla choroby ſwéy ſrogiéy / złorzecył dniowi národzenia ſwego / y prosił Páná/ áby co rychléy vmárł. † Maß Heliaßá / który piérwéy przed śmiercią vćiekał/ kiedy go źieło prágnienié/ łáknienié/z chodu vpracowánié/ porzućiwßy ſye ná źiemie/ prosił Páná Bogá / áby vmárł. Ale co rzeczy iáſnych dowodzę? pytáy kożdy ſam siebie/ ieſli ćie w fráſunkách / y dolegliwośćiách nie było teſkno kiedy z tym żywotem? Jeſli ná ćie to nie przychodźiło / dźiekuyże Pánu Bogu : á tych pytay / które Pan Bóg rozmáićie trápi/nedzą/chorobą/ fráſunkiem : vſłyßyß od nich/ że im to nie nowiná/ prosić Páná Bogá/ áby Pan Bóg przepuśćił ná nié śmierć / á wybáwić ie raczył z ták mizernégo y vtrapionégo żywotá. Co ſye tedy człowiecze maß ták bárzo ſtráchać śmierći/gdy oná ieſt nedznégo żywotá koniec? gdy ſye iéy vſtrzéc E

Ludźie Swięći prze kłopoty y fráſunki wiecéy ſobie śmierći życzyli niż żywotá.
**Num:11. ver: 15.*
° Iob 3. v.3. et 6. v.9
† 3. Reg:19. ver: 4.

nie możeß?

nie możeſz ∻ gdy iéy też podczás y ſam prágnieſz.

Ale nádto Chrześćiáńſkim człowiekiem będąc/ maſz ſwé oſobné poćiechy/ które ćie vmacniáć máią/ przećiwko ſtráſzliwéy śmierći. Zaż niewieſz że zwolą Páná Bogá twego vmiéraſz/ y żywotá twego gránica od Páná ieſt zámierzona/ dni rozmierzoné/ kśieżyce policzoné ∻ Ták ćie piſmo vczy/ gdy mówi: Pan vmarza/ Pan ożywia. y ná drugim mieyſcu: †Otoś rozmierzoné położył dni moie. *A Job powiada: Liczbá mieśiecy żywotá mego v ćiebie ieſt Pánie. [a]y przeto Dawidowi Pan mówił/ że miał vmrzeć/ ále w ten czás kiedy ſye wypełniły dni żywotá iego. Czemużći tedy ták bárzo ma być ſtráſzliwa śmierć/ gdy wieſz że zwolą miłégo Bogá vmiéraſz∻ Nád to rozmyſzlay/ á miey to przed oczymá záwżdy/ żeś tu przychodźień y pielgrzym: żeś nie ieſt obywátel świátá/ ále domownik Boży: że tu niemaſz mieſzkánia/ ále do przyſzłégo ſye ćiągnieſz: żeś nie świátu ſtworzon ieſt/ ále Pánu Bogu: bo y dla tegóż Piotr S. zowie tu nas przychodniámi y pielgrzymy/ etc. To gdy v śiebie vważyſz dobrze: trzymam to o káżdym/ że mu ták złéy myśli śmierć nigdy nie vczyni/ iáko czyniłá onym/ którzy otym wiádomośći żádnéy nie mieli.

Wielkiem poćiechy przećiwko grzéchu/ y ſtráſzliwéy śmierći powiedźiał/ które nas ſzczyćić máią náprzećiw tym nieprzyiaćiołom/ których nigdy próżni być niemożemy. Ale iż Ewányelia dźiśieyſza nád té ieſzcze więtſzą y zácnieyſzą w ſobie zámyka/ z wykłádu iéy łácno wſzyſcy poznamy/ do którégo iuż w imię Páńſkié przyſtępuiemy.

Druga poćiechá przećiw śmierći oſobna.

1. Reg: 2. ver: 6.
†Pſal. 38. verſu 6.
*Iob 14. verſu 5.
[a]2. Reg: 7. ver: 12.
Pſal: 38. verſu 13.
Epheſ: 2. ver. 19.
Hebræ: 13. ver: 14.
1. Petri 2. verſu 11.

Mówiłá Martá do Páná Jezuſá.

Kto chce wſzyſtek poſtępek téy Hiſtoriéy wiedźieć/ niech czyta oſtátek dźieśiątégo Kápitulum/ á iedenáſte wſzytko Jana S. Ewányeliéy: tám śie náuczy. Ja tu tylo troſzkę przypomnię.

☙ Gdy żydowie w Jeruzálem Páná chćieli vkámionowáć/ ſzedł z Jeruzalem áż zá Jordan do Betábáry gdźie Jan krzćił. W tym czáśie rozniemógł ſye był Lázarz/ brát Máryéy y Márty w Betániéy/ która tylo piętnaśćie ſtáian byłá od Jeruzálem. Poſłáły tedy śioſtry do Páná od Betábáry opowiádáiąc mu o niemocy brátá ſwoiego tymi słowy: Pánie oto którégo ty miłuieſz niemoże. Zátym Lázarz vmárł. Pan któremu táiemnégo nic nie było/ wiedząc że iuż vmárł y pochowan/ do zwolenników mówić raczył: Lázarz przyiaćiel náſz záſnął/ potrzebá żebyſmy ſzli/ á obudźili go. Niechćiało ſye do źiemie Żydowſkiéy Apoſtołom: pámiętáiąc ná niebeſpieczeńſtwo w którym byli niedawno w Jeruzálem/ y przeto mówili do Páná: Jeśli śpi/ zdrówći będźie. Ale iż Pan o śmierći iego to mówił/ tedy im iuż iáśnie powiedźiał: że Lázarz vmárł: y weſelę ſye dla was/ ábyśćie vwierzyli/ bom tám nie był: ále idźmy do niego. A zátym ſzli: á niż przyſzli/ iuż Lázarz cztérzy dni w grobie leżał.

Hiſtoria Lázárzá vmárłego przypomina.

Gdy ſye tedy Pan przybliżał do Betániéy/ záſzłá mu Martá drógę/ śioſtrę Márią w domu zoſtáwiwſzy/ z Żydy onymi ktorych było niemało z Jeruzálem przyſzło do nich/ áby ie ćieſzyli w ſmutku po brácie ich zmárłym. Tám przed Betánią záſzedſzy Martá drógę Pánu/ miáłá z nim tę rozmowę która ſye w Ewányeliéy opiſáłá. Powiádáią niektórzy/ że dla vczćiwośći Páńſkiéy záſzłá Pánu drógę. Drudzy záſzćia iéy tę przyczynę kłádą áby Páná przeſtrzegłá iżeby od żydów onych których w domu niemáło v śiebie miáłá/ w iákié niebeſpieczeńſtwo nie przyſzedł: gdyż wiedźiáłá/ że nieprzyiaćiele iego byli/ y nie dawnégo czáſu vkámionowáć go chćieli. Ale ile báczyć mogę z textu Ewányeliey świętéy/ że dla tego przećiwko Pánu wyſzłá/ áby co narychléy żal y ſmutek ſwóy/ który miáłá z brátſkiéy śmierći/ y tudźież śmierć brátá ſwego iemu opowiedźiáłá. Co ſye z słów iéy pokázuie/ gdy mówi:

Pánie byś

Pánie byś tu był / brát móy nie vmárłby był.

A

☞ Z ſtałégo vmyſłu moge tu záléćić Marte/ która vyrzawßy wielkié⸗go przyiaćielá / vmárłégo brátá y tudźież ſwoiégo ; nie vdáłá ſye do płáczu áni lámentu / iáko ieſt przyzwoito białym głowom / w ſmutku położonym/ gdy ſmutek y żal ſwóy przed przyiaćioły przekłádáią : ále wnet Pánu powiá⸗da przyczyne/ czemu iéy brát vmárł : y nie náyduie inßéy / iedno niebytność Páńſką. O Marto Marto / nie doßłás wiáry Setniká Káphárnáyſkié⸗go : który gdy proſił zá dźiećięćiem ſwym/ nie prágnął oblicznośći Páńſkiéy ; ále słowá tylo prośił / żeby rzékł / áby było zdrowé dźiećie iego : co iednák otrzymał od Páná. Lecz próżno : bo nie tylo w Márćie / ále we wßyſtkim Izráelu tákiéy wiáry Pan nie nálazł. Zrównáłá ſye wiárá iéy z onym Królikiem Káphárnáyſkim/ który widząc ſyná ſwego śmiertelnégo/ prośił Pá⸗ná/ áby piérwéy niżliby vmárł ſyn iego / ßedł z Gálileiéy do domu iego / y vz⸗drowił go. Nie do końcá doſkonáłéy wiáry był : á wßákże iż obliczność Páńſką ták v ſiebie vważał / nie raczył go PAn ná ſtrone odrzućić : ále troche zgromiwßy poćießył/ y to o co żądał/ vprośił. Tákżeć y Márty/ iż ták zá⸗cnie bytność iego vważáłá / nie tylo że iéy w niedoſkonáłéy wierze nie opu⸗śćił / ále ſwą rozmową do thego ią przywiódł / że z iſkierki máłéy iéy wiáry/ naywyßßéy ſtopnia Chrześćijáńſkiéy wiáry doßłá/ y wyznáłá tym Páná być/ czym go wßyſcy wierni wyznawáią / iáko niżéy obaczyß y vznaß. Poczy⸗ná tedy Mártá wyznáwáć/ co o Pánie rozumiáłá/ w tych słowiéch :

Matth: 8. versu 8.

B

Ioann: 4. ver: 49.

C

ALe y teraz wiém/ iż cokolwiek będźieß prośił od Bogá/ dać Bóg.

☞ Tu ácz Mártá mocy Boſkiéy nic nie wyznawa w Pánie/ á wßákże vkázuie/ iákim Chriſtuſá PAná rozumiáłá być / to ieſt : rozumiáłá go być człowiekiem świętym/ pobożnym/ ſpráwiedliwym/ y Pánu Bogu miłym : á ták miłym/ iż o coby go iedno był prośił/ że miał wßytko od niego otrzymáć. Było to nie ládá wyznánié Márty : záż nie było wßytkim iáwno / iáki De⸗krét były Kśążętá Kápłáńſkié/ Pháryzeußowie/ y Vczeni w Zakonie vczyni⸗li ; że ktoby go był wſpomniał/ álbo wyznał/ precz miał być wyrzucon z Sy⸗nágogi ich. Nádto wßytek on orßák/ człowiekiem złym y grzéßnym Chriſtá Páná być był opowiedźiał/ y rozgłośił ; gdy mówili do ślepo národzonégo/ á przez PAná vzdrowionégo : My wiémy / że ten człowiek grzéßnik ieſt/ á Bóg grzéßnégo nie wysłucha. Widźiß co ći o Pánu trzymáią : przy których byłá władza/ Piſmo / Zakon / y náuká : przećiwko którym niewiáſtá proſta wyznawa Chriſtá Páná być człowiekiem dobrym/ świętym/ á zátym ták Pá⸗nu Bogu miłym/ że o coby go iedno prośił / wßytkoby otrzymał.

D

Ioan: 9. v. 24. et 31.

E

¶ Są też y inßé dosyć pożyteczné náuki/ w słowiéch téy to Márty. Ná⸗przód / wyznawa PAná BOgá. Pewnie to wyznánié ieſt przećiwko onym / którzy mówili: Niémáß Bogá. o których Dawid ták mówił: Rzékł głupi w ſercu ſwoim/ niémáß Bogá. Jeſt też y przećiwko onym/ którzy ácz wiedzą o Pánu Bogu/ ále wiedząc nie máią go przed oczymá ſwémi : o których Dá⸗wid tenże ták mówi : Niémáß Bogá przed oblicznośćią iego : ále tym iednỹ inßé tákowé wßytkié zámyká.

Psal: 13. versu 1.

Psal. 9. versu 4.

¶ A nie tylo że Bogá wyznawa/ ále Bogá rozumié ták wßechmocnégo/ który może wßytko to dáć/ o co go iego wybráni proßą. To służy przećiwko onym/ którzy PAnu Bogu/ rzeczy niebieſkié / á fálßywym BOgom rzeczy ziemſkié/ przypiſowáli. O których Páwel S. do Rzymiánów piße : Tácy ácz Bogá vználi/ ále nie iáko Bogá wielbili y chwalili / áni iáko BOgu dźięki

Rom: 1. versu 21.

czynili : á téż

A czynili: á też zniſzczeli w myslách ſwoich/ y záćmiło ſye głupie ſerce ich. Lecz do Rzymiánów w pierwſzym oſtátká doczytay.

¶ Wyznawa nádto / Páná Bogá być tákiego/ który miłuie ludźie ſpráwiedliwé y pobożné: á nie tylo ich miłuie/ ále też y wyſłuchawa prozby ich/ które czynią ták ſámi zá ſie/ iáko też y zá drugié.

Byłá tego náuczona/ z przykłádów ludźi świetych/ których Pan prozby wielekroć wyſłuchawał gdy zá wyſtepné proſili/ iáko Moyzeſzá ná przykład maſz Exo: 32. et 33. Wiedźiáłá też/ że nie tylo żywych świetych PAn BOg prózb wyſłuchawa: ále y dla vmárłych żywym wielé dobrego czynił/ iáko Sálomonowi dla Dawidá 3. Reg: 11. ver: 12. Żydom zá czáſów Máchábeuſá/ dla Oniaſzá Biſkupá/ y Jeremiaſzá Proroká/ iuż vmárłych/ iáko maſz nápiſano 2. Máchá: 15. Dobrze ſye tedy temu byłá przyſłucháłá Mártá/ przeto wiedźiáłá o tym/ że PAn Bóg prózb Swietych ludźi nie odrzuca ále ich wyſłuchawa/ ku tych pożytku zá którémi ſye modlą. A ieſliżeć to pokázuie/ że Pan Bóg miłuie ſpráwiedliwé/ tedyć zá tym ták pewnie trzyma/ iż Pan Bóg miłuie ſpráwiedliwość/ świetobliwość/ y pobożność: á brzydźi ſye złośćią y nieprawośćią ludzką.

Otóż maſz doſyć piekné náuki/ z tego wyznánia téy białéy głowy Márty. Ale co iéy Pan ná to odpowiedźieć raczył/ ſłuchay:

Exodi 32. ver: 14. & cap: 33. ver: 17.

2. Mach: 15. à v: 12. ad 17.

Rzekł iéy Pan Jezus/ Zmártwychwſtánie brát twóy.

C Toć ieſt oná oſtátnia poćiecha káżdému/ przećiwko śmierći ſtráſzliwéy/ którą być opowiádał w dźiśieyſzéy Ewányeliéy: to ieſt iż śmierć ćieleſna/ inſtrument ieſt przyſzłego żywotá / y przyſzłego zmartwychwſtánia. Y tym też Pan Marte ćieſzy/ chcąc áby y nam wſzytkim tóż zá poćieche było: bo ieſli przez śmierć przechodźimy do lepſzégo żywotá: ieſli nas odnawia do Zmartwychwſtánia: dla czegóż ſye iéy ták bárzo ſtráchác máią ći co vmiérają? Dla czego ſye ſmećić názbyt y oni máią / którym mili przyiaćiele z tego świátá zchodzą? Słuchay káżdy z vſt Páná twégo poćiechy: że śmierć źiemi nas nie podawa ku ſtráceniu/ ále ku ſchowániu do czáſu onégo / kiedy wſzyſcy z niéy powſtawſzy / przed Máieſtat Páná náſzégo ſtániemy. D Gdy tedy nátura y związek miłośći wzbudza w tobie żal / y płácz / żeś ſye roſſtał z Oycem/ z Mátką/ brátem / ꝛc. y z miłym przyiaćielem twoim: álbo też bacżyſz kogo z téy przyczyny żáłoſnégo: ćieſzże y ſam śiebie / y drugiégo / tym/ czym Pan ćieſzył Marte: iż wſtánie zmartwych on którégo ty / álbo przyiaćiel twóy żáłuie.

Poćiechá oſtáteczna przećiwko śmierći.

¶ Trudnać to ieſt rzecz / áby żal y ſmutek zdiąć człowieká nie miał / po miłych rodźicách/ powinowátych/ y przyiaćielách: bo y w Piſmie ty przykłády mamy / że żywi vmárłych płákáli: y nie nayduiemy / áby płácz ich Piſmo ganić miáło. Bo o Jozephie czytamy/ że płákał oycá vmárłego ſwoiégo/ ze wſzytkim EGiptem śiedmdźieśiąt dni. E Płákáli Żydowie MOyzeſzá gdy vmárł ná polách Moábſkich: tákże y Aaroná brátá iego/ ná wiérzchu góry Hor po trzydźieśći dni: A Judyty onéy Pániéy/ która Holoferná zámordowáłá/ iáko dobrodźiéyki ſwéy/ płákał lud w Betuliéy y z inſzym wſzytkim ludem śiedm dni/ ꝛc. Stáry zwyczay tedy widźimy/ że rózni róznie płákáli vmárłych: y zátym płáczu piſmo nie gáni. Ale długość płácu gáni/ y roſkázuie ták: Nie długo płácz nád vmárłym: ábowiémći odpoczynął / á błogoſłáwiony ieſt który przeſzedł. Pátrzał Káznodźieiá ſtáréǵ Zakonu ná to/ że długi płácz vmárłych zabobon to był Pogáńſki: o których zabobońiéch y my czytamy. Wſpomina ie Senecá w liśćiéch ſwoich ták piſząc: Białym głowom poſtánowili ſtárſzy

Płákáć vmárłych dawny obyczay.

Geneſ: 50. ver: 3.

Deut: 34. ver: 8.

Num: 20. ver: 30.

Iudith 16. ver: 29.

Ecceleſ: 22. ver: 11.

Epiſtola 64.

nowili stárszy ku płáczu żáłobnému rok/nie iżby ták długo płákáć miáły: ále żeby dłużéy nie płákáły. Mężom żadnégo czásu nie náznáczono: Bo Mężowi płákáć nie przystoi.

Zákobá długa zabobon Pogáński iest.

Gdyż tedy widzimy / że to iest Pogáński zabobon vmárłych długo płákáć: wiémy też co nas pismo świeté vczy: áby płácz nász nie był/iáko bywał onych/ którzy nádzieie zmartwychwstánia nie mieli. Niechayże zbytni płácz y żal w nas nie pánuie: á nawiecéy iuż w nas ludziéch Chrześćijáńskich/któ rych śmierć sen iest: którym vmrzéć zysk iest: którym wnet po mieszkániu tym ziemskim/dom w niebie wieczny zbudowan iest: którym pożytecznieysze pielgrzymowánié z ciáłá ich iest/áby byli oblicznie z Pánem swym w niebie: áby ono co iest śmiertelnégo / przyoblekło ná sye tho co iest nieśmiertelnégo: O czym czytay 2. Cor: 5. y do Thessálonicensów w liście pierwszym/ Kápitule czwartéy.

1. Thess: 4. ver: 13.
Phili: 1. versu 21.
2. Cor: 5. v: 1. et 8.
1. Cor: 15. ver: 53.

☞ Mártá tedy gdy táką pociechę od Páná vsłyszáłá / że brát iéy miał zmartwychwstáć/ wnet wiárą swą to potwierdza / y odpowiádáiąc mówi do Páná:

Wiém iż zmartwychwstánie w powszechné zmartwychwstánie/ które będzie dniá ostátecznégo.

Nie spodziewa sye / áby iuż brátá żywégo oglądáć miáłá: wyznawa że iego zmartwychwstánié dniá áż ostatniégo być miáło. Wszákże przedśie y w tym swym wyznániu/dwá Artykuły/y do wiáry swietéy Chrześćijáńskiéy pożyteczné wiernym pokázuie.

¶ Naprzód: Pokázuie iż wierzy niekiedy być dzień ostáteczny / którégo świát sye ma skonczyć. Z téy wiáry żártowáli mędrcy świátá / którzy nie vrodzonym/ nie stworzonym / y bez początku świát być powiádáli / á zá tym wiecznym: á tákie Piotr S. pośmiewcámi zowie/ którzy wedle żądz swoich chodząc/ mocy Bożéy nieználi.

2. Petri 3. ver: 3.

¶ Powtóré/ pokázuie przećiwko tymże Philozophom świátá tego/ przyszłé wszytkich ludzi zmartwychwstánié. Te náukę mędrcy Ateńscy gdy od Páwłá S. słyszeli/ nowym Diabelstwem ią názwáli. A z téy náuki śmiali sie nie tylo Epikurowie bezbożni/ále też y Sáduceuszowie/ z którymi Pan potkę miał/ y zámknął im vstá/ vkázuiąc im tóż zmartwychwstánié z pismá / którégo oni nieumieli/ áni rozumieli. O miły Pánie! czemużeś ty téy niewiaście to obiáwił/ czego mądrzy Philozophowie nieumieli? mędrsza tá niewiástá/ niż wszyscy Philozophowie! Czemu? temu/iż Pan Bóg zásłonił to od rostropnych/ y mądrych á obiáwił to máłym. Przyczyná nie insza/ iedno że sye ták Pánu Bogu podobáło: iáko to Pan sam wyznáwáć raczy / v Łukászá S. w dziesiątym Kápitulum.

Acto: 17. ver: 18.
Mat: 22. v. 23. et 34
Lucæ 10. ver: 21.

Vczyłá sye téy wiáry Mártá nie v Philozophów/ ále v Proroków: których ieśli chcesz czytáć iásné Pismá o zmartwychwstániu masz. Czytay v Jobá / w Kápitule dziewietnastéy / ten ták mówi: Wierzę iż odkupićiel móy żywie/ á ostátecznégo dniá z ziemie powstánę / y znowu będę obleczon skórą moią/ y w ćiele moim vyźrzę Bogá zbáwićielá moiégo. A dáléy. Tóż vczył Izáiasz/ gdy słowem Páńskim mówił: Będą żywymi vmárli twoi / y pobići twoi powstáną. A ná drugim mieyscu tenże Prorok: Kośći wásze iáko trawa będą rodzić. Tóż y Ezechiel Prorok vczy / gdy słowá Boże do kośći ná polu rosproszonych mówił. Czytay w Kápitulum trzydziestym siódmym / iáki żywot Pan Bóg suchym kośćiom onym obiecował/że nie tylo że żyć będą/ ále y vznáią go być Pánem swoim. W prorockiéy tedy szkole vcząc sye Mártá/ nie tylo wie o zmartwychwstániu / ále y wierzy że ma być prawdziwie.

Iob 19. v: 25. et 26.
Isaiæ 26. ver: 19. & cap: 66. v: 14.
Ezech: 37. v: 5. et 6

A Tego iéy iedno niedoſtawáło/ że niewiedziáłá kto wzbudźićielem/ y ożywićielem wßytkich vmárłych być miał : Co iéy Pan oznáymuie / w tych słowiéch gdy mówi :

Jam ieſt zmartwychwſtánié y żywot.

☞ Záczyna tu Pan náß táiemnice y moc Boſtwá ſwego opowiádáć : y czyią ſpráwą y mocą vmárli powſtáną / oznaymiáć raczy : gdy tę moc przy ſobie być świadczy mówiąc : Jam ieſt zmartwychwſtánié y żywot. Czytamy iż świeći wſkrzéßáli vmárłé. Heliaß wſkrzéſił w Sáreptcie Sydońſkiéy dźiećie. Helizeus tákże ſyná goſpodyniéy ſwoiéy. Piotr święty Apoſtół Tábitę w Mieście Joppe. Páweł święty Ewtychá młódźieńcá w Troá- B dźie. A o żadnym nie czytamy/ áby o ſobie to powiedźieć miał/ áby był zmartwychwſtánim y żywotem : ſam Pan Chriſtus ieſt zmartwychwſtánim y żywotem. A chceßże wiedźieć czemu ? powiemći nie z głowy ſwoiéy / ále z świádectwá Páná ſámégo / ten ćiebie tego náuczy témi słowy : Záprawdę záprawdę mówię wam / przyßłá godźiná / y teraz ieſt / kiedy vmárli vſłyßą głos (to ieſt roſkazánié) Syná Bożégo : á którzy vſłyßą/ żywi będą.

Táiemnice mocy BOżéy w Pánie Chriſtuśie.
3.*Reg*: 17. *ver*:22.
4.*Reg*: 4. *ver*:35.
Acto: 9. *ver*:40. *& cap*:20. *ver*:12.
Ioan: 5. *verſu* 25.

¶ Przyczyná tę ta ieſt: †ábowiém iáko oyćiec vmárłé wſkrzéßa y ożywia/ ták y Syn które chce ożywia. Otóż / ieſli Chriſtus PAn równą y iednáką mocą/ iáko y Oyćiec / kogo chce ożywia : tedyć prawdźiwie názwał ſye być żywotem : á gdy mówi że ieſt żywotem/ ták rozumiéy z Piotrem świętym/ że C ieſt ſprawcą y Pánem żywotá.

Przyczyny czemu PAn CHRiſtus ſam ieſt żywotem
1.
†*Ibidem verſu* 21.
Acto: 3. *verſu* 15.

¶ Ale czemu Syn Boży Chriſtus / Pánem y ſprawcą ieſt żywotá ? nie tylo pewnie dla tego/ że kogo chce ożywia : ále y dla tego/ że od początku wßytkiégo ſtworzenia/ wßytkich rzeczy żywiących w nim żywot był. A przeto Piſmo święté/ nie tylo że go żywotem zowie/ ále żywot wßytkich w nim być powiáda/ gdy mówi : Słowo / powiáda JAn święty/ w początku było : á to słowo było Bogiem : á w tym słowie żywot był / wßytkich rzeczy które ſye ſtáły. A ponieważ wßytkich rzeczy w nim żywot był : tedyć okrom iego/ żadné żywé ſtworzenié żywotá mieć nie mogło ; áż go on iemu dał/ który go w ſobie miał. Syn Boży tedy/ Słowo ono rodzącé ſye z Bogá Oycá wiecznie/ które ſye w wypełnieniu czáſu ćiáłem/ álbo prawdźiwym człowiekiem D ſtáło/ iż dał wßytkiemu ſtworzeniu żywot/ y od niego wßytko żywie ; tedy prawdźiwie ieſt Pánem/ y ſprawcą żywotá/ y prawdźiwie ſye názwał żywotem. ∴ ∴ ∴ ∴

2.
Ioan: 1. *v*: 1. *&* 4.

¶ Do czego y trzećia przyczyná ieſt : Bo nie tylo że przezeń żywią wßytkié rzeczy : nie tylo że żywot da wßytkim vmárłym : ále też y żywot wieczny dáie owcom ſwoim. O czym ták ſam świádczy : Ja znam owce moie / y ony mnie znáią : á ia wieczny żywot im dawam.

3.
Ioan.10.*v*.27.*et* 28

Pokazáliſmy tedy témi dowody/ że Pan Chriſtus Syn Boży / był y ieſt żywotem/ to ieſt / Pánem żywotá. Pokażemy iáko ieſt zmartwychwſtánié/ to ieſt / Pánem zmartwychwſtánia.

Przyczyny czemu P. CHriſtus ieſt zmartwychwſtániém.

E ☞ Pokazałem powyßéy/ że Pan dla tego zmartwychwſtánim ſye zowie / że ná głos iego álbo roſkazánié / vmárli powſtáną. Kto więtßą moc nád thę pokázáć może ? ABowiém ieſli wielka moc ieſt / z nißczego co ſtworzyć : Jeſli wielka moc ieſt / rzeczy ſtworzoné zátrzymáć / áby nie zginęły : Pewnie tych nie mnieyßa ieſt / ćiáłá ludzkié iuż w proch obrócone / słowem wſkrzéśić/ y do prawdźiwéy mocy/ władzéy/ cáłośći doſkonáłéy przywieść/ ták iákié teraz ſą. Nie ieſt to ludzka moc Chrześćijáninie : ále ſámégo Páná Bogá. Ten ſam ſtworzył wßyſtko z nißczego : záchowywa mocą ſwoią wßytki rzeczy ſtworzoné : ożywi nas/ y wzbudźi z prochu / kiedy będźie raczył. Jeſliż tedy tá moc ieſt ſámégo prawdźiwégo BOgá : iákoż Syn

Boży Christus może to vczynić/ieſli Bogiem prawdziwym y wßechmocnym nie ieſt: ktorego nie tylo w tey ſpráwie wſkrzeßenia / álbo ożywienia zmárłych wßytkich / prawdziwym y wßechmocnym Bogiem poznáć mamy: ále też prawdziwym ſtworzycielem/ y zátrzymáczem wßytkich ſtworzonych rzeczy: czego z Piſmá świetego dowodzić ták będziemy.

Geneſ: I.

¶ Wieß że ſtworzenié ſámemu Bogu przynależy. O tym Moyzeß świadczy / gdy ziemie y niebo / á potym wßytkié inßé rzeczy od Páná Bogá ſtworzoné przez siedm dni / być opowiáda. Co Dawid krotcey wyznawa / gdy mowi: Bog náß ieſt w niebie/ wßytko co raczył vczynił. A drugi PRorok: Bog wieczny Pan/ ktory ſtworzył okrąg y gránice ziemie.

Pſal: 113. verſu 11.
Yſaiæ 40. ver: 28.

Dowod Boſtwá P. Chriſtuſowego.

Z tych mieyſc Piſmá świetego/ſą niektorzy ktorzy Oycá tylo ſtworzyćielem być rozumieią. Ná co im ták odpowiádamy. Ieſli tylo Bog Oyćiec ieſt ſtworzycielem: Coż czyni Páweł / gdy ono Piſmo Dawidowé / ktorym Pánu Bogu ſtworzenié niebá y ziemie przypiſował/ Synowi Bożému ſłużyć opowiáda/ y iemu ie przypiſuie: á to gdy przywodzi Bogá Oycá/ do Syná mowiącego: Synes ty moy/iam cie dziś vrodził: Tron† twoy/Boże/ná wieki wieczne: Rozgá ſpráwiedliwośći/ rozgá Krolestwá twégo/ꝛc. A dáley: Abowiemes ty Pánie ziemie zbudował: á ſprawy rąk twoich ſą niebá. Widzißże co Dawid Bogu ſtworzyćielowi przyczytał/á ſłußnie: To Páweł Synowi Bożému. Przetoż piſmo pokazuie/że Syn Boży ieſt ſtworzycielem/ktory ſtworzył niebo y ziemie.

Hebr: 1. v: 5. 8. et 10
† Stolice rozumiey.

Ale ieſliby ſye tu trudnym Páwel świety widział: tedyć ſye obiáśnia ná inßych mieyſcach w piſmie ſwoim. Aza nie właſnie do Koloſ: mowi/że w nim/ (to ieſt / zá iego ſpráwą/) ſtworzoné ſą wßytki rzeczy/w niebie y ná ziemi/ widome y niewidomé / lub Trony/ lub Páńſtwá/ przełożeńſtwá / mocárſtwá/ ꝛc. y zámyka: Wßytki rzeczy w nim/ y przezeń ſtworzoné ſą: A on ieſt przed wßytkim/to ieſt ſtworzeniém: Bo przezeń ſtáły ſye wieki: gdyż ieden ieſt Pan náß Iezus Christus/ przez ktorego* ſą wßytki rzeczy. Widzißiákoć ſye Páwel wyłożył ſam/ y iáko Syná Bożégo Iezu Chriſtá/ ſtworzyćielem być wßech rzeczy opowiada.

Coloſſ: 1. v: 16. et 17.
Trony to ieſt ſtołeczni Anyołowie.
Hebræ: 1. ver: 2.
1. Cor: 8. verſu 6
* Przez ktoreg/to ieſt ſpráwą kthorego.

Ale ieſli w Páwle máło maß / ſłuchayże drugiégo świádká Ianá świetégo: Ten powiáda/że świát przezeń vczynion ieſt. A żebys nie rzekł/Creatus / id eſt: reformatus / to ieſt miáſto tego ſłowá / ſtworzony / rzekłby náprawiony/odnowiony: Tenże ćie Ian z tego gwałtownégo wykłádu zbija/ gdy mowi: Wßytki rzeczy przezeń vczynioné ſą/á okrom niego nic ſye nie ſtáło/co ſye kolwiek ſtáło. Ieſliż tedy wßytko przezeń ſye ſtáło/tedyć żadney rzeczy niemáß/ ktoraby ſye przez niego ſtáć miáłá.

Ioan: 1. verſu 10.

Ibidem verſu 3.
Dowod od wßytkich rzeczy ſtworzenia.

Okázuie ſye tedy / że Christus Pan ieſt prawdziwym BOgiem / bo ieſt ſtworzycielem: gdyż przeklęci Bogowie ſą/ ktorzy nic nie ſtworzyli.

¶ Przynależy mu záſie y wtora ſpráwá / ſámému Pánu BOgu przynależąca / to ieſt: że ieſt zátrzymáwáczem wßytkich ſtworzonych rzeczy: Bo iáko práwy BOg záchowywa wßytko. O tym ták PAweł świety świadczy/ gdy mowi: W nim/ (tho ieſt w PAnu Christusie /) wßyſtki rzeczy ſtoią y trwáią. A dla czego: pytaß: Dla tego/ że on ieſt iáſnosć chwały y kßtałt tákiey iſtnośći Bożey/ w ktorym wßytká zupełnosć boſtwá ćieleſnie mießka/ y przeto zátrzymawa wßytko mocą ſłowá ſwego/ grzéchy oczyśćiáiąc. Ale czemu wßytko zátrzymawa: Temu / że ieſt wßytkich rzeczy Pánem / iáko Piotr świety w domu Korneliußowym o tym świadczy/ tymi ſłowy: Słowo zeſłał Bog ſynom Izráelſkim / opowiádáiąc pokoy przez Iezu Chriſtá/ ten ieſt Pan wßytkiego. Otoż:

Christus záchowywa wßytko.
Coloſſ: 1. verſu 17.

Hebræ: 1. verſu 3.
Coloſſ: 2. verſu 9.
Hebræ: 1. verſu 3.
Acto: 10. ver: 36.

Ktoć ieſt wßytkich rzeczy Pánem: tenći wßytko rządzi y zátrzymawa.

Ale Christus Syn BOży iednourodzony / ieſt wßytkich rzeczy Pánem:

A Tedyć tenże Christus wszytkim rządzi/ y wszytko zátrzymawa.

Nie dármoć tedy Christus Pan rzekł: Oyciec moy áż do tego czásu prácuie/ y ia tákże prácuie. Pewnie nie nowé rzeczy stwarzáiąc: ále stworzoné záchowywáiąc.

Ioan: 5. versu 17.

Dowiedzielismy sye z Pismá że iest stworzyćiél/ że iest zátrzymáwácz/ y záchowyćiel wszytkich rzeczy. Z Ewányeliey też dzisieyszey/ y z piatégo Kápitulum Janá swietégo iásna rzecz/ że iest wskrzésićiél á ożywićiel wszytkich vmárłych.

Ioan: 5. versu 21.
Christus wszytkich wskrzesićiel y ożywićiel.

¶ Ale chćiałby wiedźiéć czemu to równa moc/ w sprawách boskich/ Oycá y Syná: słuchay sámégo Paná/ ten ćiebie náuczy onémi słowy/ które B ták mówi: Abowiém cokolwiek Oyćiec czyni y spráwuie/ tóż y Syn tymże sposobem czyni.

Ioan: 5. versu 19.

Poniewaź tedy vczynki ich są nierozdźielné/ równé/ y iednákié są w sprawách Boskich: tedyć zá tym z potrzeby isć musi/ żeć ich iest iedná istnosć Boska. Czego tákim dowodem z pismá swietégo zebránym dowodźimy.

Których w Boskich sprawách/ iest iedná moc y iedná Boska spráwá: z potrzeby to być musi/ że tych iest/ iedná Boska istnosć.

Ale Bogá Oycá y Syná iego w sprawách Boskich iest iedná moc y iedná spráwá/ tedyć iest ich iedná istnosć.

Dowód o iednéy istnośći Boskiey/ Bogá Oycá y Syná.

¶ Pirwsza cześć z dowodu powysszéy sye z pismá swietégo pokazáłá. A C iżesmy wtóréy cześci dowodu włożyli/ że to z potrzeby być musi áby ich byłá istnosć Boska iedná: tedy ták tego z pismá swietégo dowodźim. Bóg ieden iest. Masz o tym pismo w stárym Zakonie Deut: 6. v. 4. które powtarza Pan nász/ v Marká S. we dwunastym w wiér: 29. Słuchay wierny Izráelu: Pan Bóg twóy/ Bóg ieden iest. Powiáda zásie pismo: że pan Bóg tylo ieden/ ále ták ieden że sam iest/ á niemász żadnégo inszégo ná dein. Bo mówi/ Jam iest sam/ á nie iest żaden inszy Bóg nad mie: † Chwały méy nikomu niedam. A gdyż tedy Bóg sam iest: tedy towárzyszá niema. A iesli nie przypuszcza nikogo do swéy chwały: tedyć y do sobie náleżących spraw/ z których moc y chwałá sye iego stworzeniu pokázuie/ pewnie nieprzypuszcza.

Isaiæ 44. versu 6. & cap: 45. ver: 6.
† Isaiæ 42. versu 8.

D Otóż iesli w sprawách Boskich będźie miał w mocy sobie równégo: będźie ten ie° równy drugim Bogiem. Ali wnet zátym wielosć Bogów: czego wierzyć y mówić Pismo broni/ gdy BOg iednym będąc áni sye dźielić może/ áni sobie równégo y podobnégo miéć chce. Z potrzeby tedy to isć musi: iż których w Boskich sprawách iest iedná moc/ y iedná Boska spráwá/ Tych iest (y być musi) iedná istnosć Boska. Bo gdźieby to niebyło/ musielibysmy wielé Bogów miéć sobie równych: A to sye nam niegodźi. dowód tedy nász/ o iednéy istnośći Boskiéy Bogá Oycá y Syná/ iest prawdźiwy. A co o Oycu/ y Synie/ to y o Duchu świętym rozumieymy: że ácz wyznawamy trzy E persony/ ále w istnośći Boskiéy iednym y prawdźiwym Bogiem ie wierzymy być/ czego z pismá świętégo łácwiebych dowiódł/ by czás był potemu.

Mam tedy te nadźieie/ że káżdy łácno porozumié té słowá Páńskié/ któré Pan mówić do Marty raczył; iákim sposobem iest żywotem/ iákim sposobem iest zmartwychwstániém. Ale żeby prawdźiwie sye pokazał być/ tym czymesmy go z tego pierwszych słów pokazali/ to iest Bogiem prawdźiwym/ dokłada tego y w tych dálszych słowiéch/ gdy mówi:

Który wierzy w mie/ by też y vmárł/ będźie żyw: á káżdy który żywie/ á wierzy w mie/ nie vmrze ná wieki.

Wiárá w PAná CHriſtuſá co zá pożytki nam czyni.

☞ Z tych ſłów Páńſkich dálßych táiemnic wiáry náßéy ſye vczymy. Abowiém wybáczyć możemy/ co zá pożytek nam czyni wiárá v Páná Chriſtuſá: który nie inßy ieſt iedno ten/ że kto weń wierzy ma żywot wieczny: A kto zásie niewierzy/ niéma żywotá wiecznégo.

Iſaiæ 28. ver: 16. Rom: 9. verſu 33. Rom: 4. verſu 3. Hebræ: 11. ver: 6. Ibidem verſu 39. Ibidem verſu 6.

Wiémy co ieſt wiárá / y komu ma być záchowaná wiárá. Wiárá dar Boży ieſt. A ten dar ſámégo Bogá/ zásie w ſámégo Bogá ieſt. Wiárá tedy náßá ma być/ y ieſt/ w ſámégo Páná Bogá. Gdyż piſmo powiáda: że kto wierzy w Páná Bogá / nigdy pohánbion nie bedzie: y przeto o Abráhámie piſmo mówi: Y wierzył ABráhám Bogu / á ſtáło mu ſye to ku vſpráwiedliwieniu. Owo kto chce przyſtapić do Páná Bogá/ potrzebá wierzyć iże ieſt: á kto go ßuka / ieſt mu zapłáta. Kto świádectwem wiáry nie ieſt doświádczonym / ten zwyćiezca świátá y iego pokus być nie może. A krótko mówiąc/ bez wiáry niepodobna rzecz ieſt podobáć ſye Pánu Bogu. Pytaß czemu? temu że wiárá ieſt ſámégo Páná Bogá. A nie bez przyczyny: bo wiáry náßláduią tákié rzeczy/ które ſámému Pánu Bogu przynależą.

Kthóré ſpráwy wiáry náßláduią. 1.

Matth: 4. ver: 10. Deut: 6. verſu 13. Apoca: 22. ver: 9.

¶ Naprzód zá wiárą idźie chwałá. A chwałá nie ma być nikomu inßému wyrządzoná/ iedno ſámému Pánu Bogu: świádek tego ieſt ſam PAn náß/ gdy do Szátáná mówił: Páná Bogá twego bedźieß chwalił/ á iemu ſámému bedźieß służył. Ták y Anyół dał náuke Janowi Ewányeliśćie/ mówiąc/ Bogá chwal.

2. Rom: 10. ver: 14. Pſal: 49. ver: 15.

¶ Idźie ießcze zá wiárą wzywánié: Bo iuż onégo wzywaß / w którégo wierzyß. To Páweł świety vkázuie/ gdy mówi: Jákóż wzywáć bedą tego/ w którégo nie wierzą? Jákoby rzékł: Zaden nie wzywa iedno tego / w którégo wierzy. Gdyż y Pan Bóg ſam śiebie każe wzywáć/ mówiąc: Mnie wzyway w dźień kłopotu twego / wybáwie ćie/ á ty mnie bedźieß miał w vczćiwośći.

3. Ierem: 17. ver: 7. Pſal: 117. v: 8. et 9. Pſal: 124. verſu 1.

¶ Trzećia rzecz która zá wiárą idźie / á ſámému Bogu przynależy/ ieſt vfność/ że weń vfamy. O téy ták mówi Jeremiaß: Błogosłáwiony mąż/ który vfa w Pánu BOgu/ á bedźie Pan Bóg vfność iego. Y przeto Dawid ná wielu mieyſcách nápomina w Páná Bogá vfáć: vfność w ludźiách/ choć y w przełożonych nikczemną pokłádáiąc: á który powiáda vfa w Páná Bogá/ ták mocnie ſye gruntuie/ że iáko górá Syońſka nie bedźie porußony.

Ierem: 17. verſu 5.

☞ Téć ſą rzeczy którem pokazał/ które wiáry záwżdy náßláduią/ á przy wierze záwżdy ſą nierozdźielné. A ponieważ że ſámému Pánu BOgu przynależą / tedyć y wiárá náßá ſámému Pánu bogu przynależy. A ieſliż w ſámégo Páná Bogá wierzyć mamy / gdyż wiárá náßá w ſámégo Páná Bogá być ma: iáko bedźiem wierzyć w Chriſtuſá Páná/ ieſli Bogiem prawdźiwym nie ieſt? Przeklety / powiáda Prorok / który vfa w człowieká: záż nie bedźie przekletßy który wierzy w człowieká? á kłádźie ćiáło w ſpomożenié ſobie? A my to iáſnie widźimy/ że wiárá w Páná Chriſtuſá nie przekletymi/ ále błogosłáwionymi/ ſpráwiedliwymi/ nieśmiertelnymi / y wiecznégo żywotá dźiedźicámi nas czyni. Y dla tego do téy wiáry powinniſmy z troiákiégo powinowáctwá.

POwinniſmy w Páná CHriſtuſá wierzyć. 1. Ioan: 6. ver: 29. & cap: 14. ver: 1.

¶ Naprzód z roſkazánia: Bo roſkazał P. Chriſtus ſam/ ábyſmy weń wierzyli. Mówił do tłußczéy po nákarmieniu iéy ná pußczy/ gdy go pytáli: Cóż bedźiemy czynić/ ábyſmy czynili ſpráwy Boże? Odpowiedźiał im Pan: Toć ieſt ſpráwá y vczynek Boży/ ábyśćie wierzyli w tego/ którégo on zeſłał: Y ná drugim mieyſcu do Zwolenników: Wierzyćie w Bogá/ y w mie też wierzćie. A co Pan do tłußczéy/ y do Apoſtołów mówił: toć y nam roſkazał / y tegóż nas vczył/ ábyſmy weń prawdźiwie wierzyli: gdyż ináczéy być zbáwieni nie możemy/ iedno z łáſki Bożéy / przez wiáre w Páná Jezu Chriſtá.

Ioan: 2. verſu 11.

¶ Powtóré / do téy wiáry máią nas przywieść y przykłády: Naprzód

A Apostołów/ którzy weń vwierzyli/ iáko nas Ewányelia tego vczy / y Páweł święty wyznawa / mówiąc: My w Páná Jezu Christá wierzymy / ábyśmy byli vspráwiedliwieni z wiáry iego. Mamy też ná przykład tłuszczą/ z któréy bárzo wielé ich weń vwierzyło: Tákże y Sámárytany/których wielé weń vwierzyło w Mieście Sichar. Mamy y slepo národzonégo/którégo Pan sam do tego przywiódł náuką swą / áby weń vwierzył; y vwierzył. Maß y inßych przykładów wielé w Pismie świętym / których ia tu nie przywodzę ná ten czás: iáko wielé ná kazánié Piotrowé/ Páwłowé / y inßych Apostołów / w Páná ludzi vwierzyło / którzy vspráwiedliwieni / y DVchá świętégo znáczno nápełnienié záraz bráli.

Galat: 2. ver: 16.
Ioan: 7. ver: 31. 10. v: 42. & 11. v: 45.
Ioan: 4. versu 39.
Ioan: 9. versu 38.
Acto. 10. ver: 44. & 13. ver: 12. et 48

B ¶ Potrzecié ießcze przywodzi nas do wiáry Páná Christusowéy / wielka potrzebá: bo kto wierzy w SYná BOżégo / ma żywot wieczny. Y iáko Ewányelia dzisieyßa świádczy: Choć vmrze/przedsię żywie ná wieki: Tedyć zátym idzie/ że kto niewierzy/ nie będzie miał żywotá wiecznégo.

Ioan: 6. ver: 40.

☞ Potrzebá tedy/ iesli chceß mieć żywot wieczny ábyś wierzył: bo bez wiáry téy v Páná Christusá/ pewnie zginieß. Powinniśmy wierzyć w Syná Bożégo w Páná JEzusá Christusá wßyscy: y przeto gdyż weń wierzymy/ Bogiem náßym prawdziwym iest: czego tákim dowodem dowodzimy.

W kogo zbór wßytek Chrześćijáński wierzy / ten prawdziwym Bogiem iest: bo wiárá w sámégo Bogá iest.

C Ale w Jezusá Christusá Syná prawdziwégo Bogá Oycá / zbór wßytek Chrześćijáński wierzy: tedyć Jezus Christus/ Syn prawdziwy Bogá Oycá/ Bóg prawdziwy iest.

Pirwßá część dowodu náßégo/ iest iásna/ bo się powyßéy pismem dowiodłá.

A iż y wtóra część Argumentu iest prawdziwa: że zbór wßytek/ Chrześćijáński w Jezu Christá ꝛc. wierzy / ácz się temu káżdy przypátrzyć może że ták iest: iednák dla lepßéy deklárácyéy pokażę z pismá świętégo / przez co zboru Chrześćijáńskiégo wiárá w Páná Jezu Christá się pokázuie.

D ¶ Abowiém Chrześćijánie to iemu czynią/ co prawdziwému Bogu swému czynić powinni: Bo iż weń wierzą/ tedy mu naprzód dawáią chwałę. A tego náuczył ie Páweł S. z przykłádu Anyelskiégo/ którzy wßyscy chwałę iemu dawáią. Hebre: 1. ver: 6. Náuczył y stąd/że go Bogiem prawdziwym być pokazał/przed którégo Máyestat wßyscy stánąć mußą. Wßyscy/ powiáda Páweł święty/ stániemy przed Máyestat Páná Christusów. Bo nápisáno iest w Izáiaßu: Żywę ia mówi Pan Bóg / mnie wßelákié koláno klękáć musi/ y káżdy ięzyk wyznáwáć będzie Bogu. Co Izáiaß o Jehowie Bogu mówił/ to Páweł święty wykłáda / że ten Bóg iest Syn Boży Christus. Y którą chwałę Izáiaß Jehowie Bogu czynić każe: tę Páweł święty Synowi Bożému wyrzędzáć vczy: Nie tylo tu Izáiaßá wykłádáiąc / ále też y ná drugim mieyscu czći y chwały iego nas vcząc/ gdy mówi: W Jmię PAná Jezusá káżdé koláno niechay klęka: niebieskié/ ziemskié/y piekielné. Otóż báczyć możeß káżdy chwałę / którąśmy powinni Pánu náßému/ iáko sámému y práwému Bogu.

Rom: 14. v: 10. et 11
Isaiæ 45. versu 23.
Phili: 2. ver: 10.

E ¶ Nádto Zbór Chrześćijáński / nie tylo że chwałę Pánu Christusowi dáie/ ále go y wzywa ná wspomożenié: Do czego wziął náukę z ostáteczney modlitwy Szczepaná świętégo/ który gdy był kámionowan / widząc Páná ná práwicy Bożéy/ iął go wzywáć y prosić kleknąwßy: Pánie Jezusie przyymi Duchá moiégo/á odpuść im ten grzéch mordowánia mégo. Wzywał go y łotr ná krzyżu y prosił/áby nań pomniał/gdyby przyßedł do Królestwá swego: y wysłuchan/ y pocießon był od niego. Tego wzywánia/ nie tylo z tych którem pomienił / ále ze wßytkiégo Zboru Chrześćijáńskiégo / w pierwßym

Act: 7. v: 59. et 60
Lucæ: 23. ver: 42.

Kościele vczymy sye. O tym nam dáie świádectwo Ananiaß: Bo kiedy mu sye Christus Pan vkazał/ y kazał áby ßedł Páwłá okrzcił/ ná vlice ktorą zwano prostą ? odpowiedział Pánu: Pánie słyßałem od wiela ludzi o tym mezu/ że wielé złego poczynił świetym twoim w Jeruzálem/ y tu ma moc wiezáć y wiezić wßytki/ ktorzy wzywáią Jmienia twoiégo. A baczyß co pierwßy Chrześcijánié czynili? áto wzywali Jmienia Páná Jezusá Christusá/ iáko prawdziwégo Bogá swego: Zá czym pewnie/ że też y vfánié swoie w nim pokłádáli: bo iákożby go byli chwalili/ iákoby mu sye byli modlili/ gdyby vfania w nim nie mieli? Ale z Páwłá świetégo wyznánia vczyć sye mieli/ ktory ták do Rzymiánów piße: Mam ia vfánié w Pánie Jezusie. Teć vfność Apostołowié wßyscy mieli/ kiedy w prześládowániu swym wiecéy słucháli Páná Christusá / niż ludzi: y przeto zwyciężyli Królestwá / y mocárstwá wßytki.

Acto: 9. ver: 10. ad 14. Inuocatio.
Rom: 14. ver: 14. Acto: 4. ver: 19. & cap: 5. ver: 29.

Ponieważ tedy zbór Chrześcijáński záwżdy dáie Pánu swemu Jezusowi Christusowi cześć y chwałe: żąda y prosi go záwżdy o wspomożenié y rátunek: ma w nim vfánié y pewną nádzieie: tedy przez ty iego vczynnosći które sámému Pánu Bogu przynależą/ pokázuie sye tá prawdziwa wiárá iego/ że wierzy w Páná Jezusá Christusá/ prawdziwégo Syná Bożégo/ iáko w Bogá swego prawdziwégo.

☞ Słyßáleś iákich táiemnic wiáry świetéy Chrześcijáńskiéy Pan náß Marty á w niéy wßytkich nas swych náśládowców vczył: któréy náuki skutek y pożytek / iáki wziełá Martá / z iéy wyznánia każdy to może obaczyć: bo opowiedziawßy iéy Pan iáko iest zmártwychwstánieḿ/ y żywotem: y iáko pożyteczna wiárá iest weń: pyta iéy ieśliby to wierzyłá. A oná wnet wyznawa/ że temu wierzy: y co wiecéy ießcze przydawa/ gdy mówi:

Jam vwierzyłá / iżeś ty iest Christus Syn Boży/ któryś ná świát przyßedł.

To wyznánié iest grunt wßytkiéy wiáry náßéy Chrześcijáńskiéy/ któreᵛ ábysmy mocnie wierzyli / tego iest nam potrzebá / ieslize chcemy być zbáwieni: ábowiem dla tego w Ewányeliach wielé świádectw mamy/ że Christus iest Synem prawdziwym Bogá żywégo: ábysmy w téy wierze stali byli: o któréy Bóg Oyciec z niebá/ ludzi wielé/ á ná ostátek y czárci/ nam dostátecznié świádectwo dáli.

¶ Maß iáśné świádectwo Bogá Oycá / którégo czásu Krztu Christusá Páná raz/ á drugi raz ná górze / gdy sye przemienił / był słyßan głos mówiącégo: Toć iest Syn móy namileyßy/ tego słuchayćie.

¶ Maß théż świádectwo y JAná Krzćicielá: Ten gdy vyźrzał DVchá świetégo nád Jezusem/ gdy go krzćił / záwołał: tenći iest Synem Bożym.

¶ Tóż wyznał Náthánáel.

¶ Piotr świety Math: 16. y wßyscy Apostołowie kiedy toneli ná morzu: które gdy z niebespieczeństwá wyswobodził/ kazawßy morzu y wiátrom vspokoić sye/ záwołáli: Záprawdę żeś ty syn Boży iest.

¶ Ná ostátek w Ziemi Geraseńczyków dwá opetáni od Szátánów / ludzie okrutni/ záßli Pánu dróge/ y wołáli zá Pánem czárci oni w nich będący: Co nam y tobie Synu Boży? Czemuś przed czásem przyßedł/ ábyś nas dręczył y potepiał?

Matth: 3. ver: 17. & cap: 17. ver: 5. Ioan: 1. versu 34. Ibidem versu 49. Matt: 16. ver: 16. Matt: 14. ver: 33. Matth: 8. ver: 29.

Otóż tedy widziß Chrześcijáński człowiecze / że nie tylo o tym MArtá świadczy/ iż Christus iest Synem prawdziwégo Bogá: ále y sam Bóg Oyćiec/ y wielé inßych tobie o tym świádectwo dawáią: ábyś temu niewątpliwie wierzył/ że Christus iest Synem Bożym.

Ale iákim-

A Ale iákimże go Synem być bedźieß wierzył? Czy ſpoſobionégo / álbo z tych rzeczy których nie maß ſtworzonégo? iáko go wierzył Arryuß/ y po dźiś iego vczniowie wierzą: Czy go wierzyć bedźieß Synem Bożym z dobrodźieyſtwá Bożégo vczynionym? álbo iż go widźiß ná świát nád inßé ludźi wßytki/ z Pánny czyſtéy dźiwnie vrodzonym? iáko Nowokrzczeńcy/ Gregorzyſtae y inßy Antychriſtowie vczą.

Vchoway Boże/ ábyś go tákim Synem wierzyć y wyznáwáć miał: bo ácz go ći wßyſcy ſynem Bożym zowią: ále temu wierz/ żeć go Synem Bożym być nie znáią: gdy go tákim Synem nie wyznawáią/ iákim go Piſmo świeté nam pokázuie: y iákim go prawdźiwy kośćiół Chrześćijáńſki záwżdy B wierzył y wyznawał: Z którym / my ſtárożytnéy á prawdźiwéy wiáry Chrześćijánie/ wyznawamy prawdźiwégo Syná Bożégo być dla tego/że ſye z Bogá Oycá od wßéy wiecznośći vrodźił/ ták iáko wieczna mądrość/tegóż Bogá Oycá niebieſkiégo. A przeto go wyznawamy być iednourodzonégo od Oycá/ to ieſt: iż iednégo tylo tego Syná vrodźił / gdyż wßytki inßé ſobie przyſpoſabia y przywłaßcza. O tym iż on ſam ieſt tylo iednourodzony/maß Piſmá świetégo świádectwá iáwné: A naprzód/ ſam PAn to o ſobie świadczy v Janá S. w trzećim Kápitulum / w wiérßu 16. ták mówiąc: Ták Bóg vmiłował świát/ że Syná ſwégo iednourodzonégo dał: áby káżdy który weń wierzy/ żeby nie zginął/ále miał żywot wieczny. Tákim á nie inákßym Synem go być wyznał Jan świety Krzćićiel / gdy mówił: Bogá nigdy żaden C nie widźiał: iednourodzony Syn/który ieſt w ſkrytośći Oycowſkiéy/ten nam obiáwił. Ale rzecze Sámozetan / y ták bedźie wykłádał: Vnigenitus / id eſt: vnice dilectus. To ieſt: iednourodzonégo/ iedynie vmiłowánégo názowie. Co być nie może: Bo ták iednourodzonégo rozumiéy / który z Bogá ieden ſye vrodźił: które to iedno vrodzenié ſwé ſam pan/ poßćié z Bogá Oycá zowie v Janá świetégo / gdy mówi: Jam (powiáda) z BOgá poßedł y przyßedł. Chceß wiedźieć z którégo to Bogá? Sluchay tegóż Páná á ſam ćie náuczy/ gdy ták mówi: Wyßedłem od Oycá/y przyßedłem ná świát: Otóż iuż rozumiéy ſkąd wyßedł/ y kedy przyßedł.

Co ieſt vnigenitus.

Ioan. 1. verſu 18.

Ioan: 8. ver: 42.

Ioan: 16. ver: 28.

D To ieſt tedy iednourodzony/ który z Bogá Oycá poßedł/ który ieſt vrodzony z rodźićielá: á Jan świety powiáda / że kto rodźićielá miłuie/ miłuie y onégo który ſye z niego vrodźił. Tegóż to iednourodzonégo Syná Bożégo piſmo zowie / właſnym Synem Bożym: nie zowie go ſpoſobionym/ dobrodźieyſtwem vczynionym/ ále właſnym: świádczy o tym świety PAwel gdy mówi: właſnému Synowi ſwému nieprzepuśćił Bóg / ále go dla nas wßytkich wydał.

1. Ioan: 5. verſu 1.

Rom: 8. verſu 32.

Pokazałem tedy iákim Synem mamy wyznawáć z ſtárożytnym Kośćiołem Páná á zbáwićielá náßégo JEzu Chriſtá: y rozumiém/ że wiecéy prawdźie Bożéy/ niż ßátáńſkiému fálßu wierząc/ téy prawdźiwéy wiáry náE ßládowáć káżdy bedźie: á do błedów vmyſłów ſwoich náklonić ſye nieda / w cále zbáwićielowi ſwému wiáre ſwą y ſumnienié ſwé záwżdy ofiáruiąc/y záchowywáiąc: gdyż ná wierze wßytko zbáwienié náßé należy.

☞ Ale mniémam że ſye doſyć ßéroce / y wedle potrzeby textu Ewányeliéy świetéy wyłożyło/ w którym o Pánu y królu náßym niebieſkim / prawdźiwym Synu Bożym/ iáko weń wierzyć mamy/ y iáko wyznáwáć/okwićie ſye pokazáło. Czás téż iuż ieſt ábyſmy iuż o Królu náßym ziemſkim/á teraz zmárłym: którégo pogrzéb y oſtátnią poſługe obchodźimy/iuż mówili. Któremu to ſye równie przydáło/ co ſye téż było przydáło y Lázárzowi/ o którym ſye z Ewányeliéy ſłyßáło: bo w tym krésie oſtátecznym / wßytki PAn / zrównáć raczył/ że ták vmiéra Król/ iáko y proſty człowiek: O czym y piſmo świádczy mówiąc: Dźiś Królem ieſt / á iutro vmrze: y vdźiedźiczy robaki/

Eccl:10.v:12. et 13.

 beſtye y gá=

bestie/ y gádzine. Toć sye to/ y temu wielkiemu / y zacnému Królowi przydáło : który iż sye był vrodził/pod Dekrét téż Boży podlégł / że zá czásem téż vmrzeć musiał/ iáko wszyscy którzy sye rodzą. Záprawde powiádam/żeć bych był życzył tego temu wielkiemu Królowi / áby tu ná tym iego pogrzebie z tego mieyscá iego naród zacny/y wszemu świátu iáwny/iego cnoty/ iego zasługi przeciwko Rzeczypospolitéy nászéy /iego szczesliwé pánowánie/ y spokoyné/ iáki Demosthenes/ álbo iáki Cicero opowiedział : bo táki gdyby był/ tedy pewnie lepiéy by w to był vmiał vgodzić/ ániż ia który wiecéy w Klasztorze/ niż przy dworze mieszkáiąc/ani náuki áni wymowy tákiéy w sobie czuie/ ábych temu dosyć vczynić mógł. A pewnie teraz ná tym mieyscu/ nie wzgląd iáki godności moiéy/ mnie tu przed táką Korone ták zácnych osób wysádził : ále posłuszeństwo stárszych moich/ mnie sye tego podiąć przymusiło. Tyle tedy ile złáski miłégo Bogá moc bede / zácności y cnoty Królá Páná mego y wászégo zmárłégo/ powiádáć y zálécáć bede. Jeslize nie ták doskonále/iákoby miáło być/ W. M. zá wdzieczné bedziecie raczyli przyiąć/prosze. Gdy nie iáko Orator kráśomowny/ále iáko predicator veritatis przepowiádacz prawdy / to czynić bede.

Tu sye poczyna zywotá wszytkiégo zmárłégo Królá Zygmuntá Augustá Historya.

Vmárł KRól o PОlacy.

KRól nie inszégo Królestwá : iedno Królestwá Polskiégo. Król nie cudzoziemiec : ále który sye tu vrodził / tu sye zwámi wychował z młodości/ y tu sye przypátrzył obyczáiom wászym/ práwom wászym/ y spráwom wszem wászym. Król wász/ rządziciél / y opátrzyciél wász : którégo naród y przodkowie wam sto ośmdziesiąt y siedm lat roskázowáli. A ták długo roskázuiąc/ fortunnie/ łáskáwie/ y sławnie : że nie iest Dom żaden Slácheckí w Polszce / ktorégoby dobrodzieystwem swym nie dosiegli. Tych tedy dobrodzieiów nászych/ ostátni nász wszytkich dobrodziéy/ostátnié plemie/ ostátni Król/ oto vmárł : że iuż nie Królá/ ále naród onych zacnych Królów w nim chowamy.

Vmárł nam Król Polacy.

Ale pytasz/ iáki Król ? Wiérz temu że táki Król/ nie Tyrran/ ále łáskáwy : nie okrutnik/ ále miłosierny : nie popedliwy w gniewie/ále názbyt ciérpliwy : nie skąpy/ ále szczodry : nie ospáły/ ále czuyny : nie opilcá/ále trzéźwi: nie głupi/ ále mądry / rostropny/ báczny : przyszłym wszytkim przygodom / y vpadkom/ dowćipnie zábiégáiący.

Vmárł nam Król táki / który zewszech stron / máiąc potężné nieprzyiacioły/ w Królestwie swoim máiąc rozmáite niesnáski/ y niestwornosci : oto nas wszytkich w zdrowiu/ w pokoiu/ w swobodzie / y máiętnosci nászé spokoyné wcále záchował/ áż do smierci swoiéy.

Król Pan zmárły/potężnie zábiégał

Zaż niebaczycie / iákie drapieżné/ okrutné/potężné / y niespokoyné nieprzyiacioły/ przez ten czás wszytek / rządu PAná nászégo niebosczyká/ miáłá nászá

Polſká y do niéy ziemie przyległé.

☞ Turek mocarz drapiezny tego świátá/ o którym przodkowie dawni náßy ledwie ſłyßeli/ teraz zedwu ſtrón nam pogránicznym ieſt. Któż zá wieku náßego iego ßáble/ iego mocy/ iego okrućieńſtwá / iego drapieżnégo woiowánia nieuznał ⁝ od iego woiowánia okrutnégo nie tylo ziemia/ ále y morze/ nаoſtátek y powietrze y to od gwałtów iego prożné niebyło : wßytek práwie świát / zdreczył/ złupił / y zwoiował. Nas tylo Pan Bóg záchowáć raczył w pokoiu do tego czáſu. Czym to proße was⁝ niczym inßym/iedno czuynośćią/ mądrą opátrznośćią/ rádą zdrową/ y wielkim ſtárániem Sigmuntá Auguſtá / zmárłégo Królá Páná/ y opiekuná y dobrodźieiá náßégo.

Gąk niebeſpie-czeńſtwóm y nie-przyiaćiołom Koronnym: á naprzód TVRkowi Tyránnowi okrutnému.

¶ Zaż nowiná byłá/zá przodków Królá Páná náßégo zmárłégo zá onych potomków Piaſtowych/Tátárom okrutnym/y drapieżnym nieprzyiaćiołom/ po wßytkiéy Polßcze woiowáć y ßkodźić ⁝ v Sedomirzá ſye czeſtokroć z plóny wrácáli do domów ſwych:á ná oſtátek/y Królewſka tá ſtolicá Krákow/ od ßáble ich prożna nie bywáłá. Zá pánowánia Królá Zygmuntá Auguſtá/z łáſki miłégo Bogá/ ßkody od tych wilków drapieżnych nigdy ták wielkié nie były : á ieſliże iákié w Ruſkich pogránicznych wśiách/álbo Miáſteczkách były/iáko z témi ſąśiády ináczéy być nie może/ do ſtárych ßkód porównáné/może ie ták poczytáć/ iákoby żadné nie były.

Potym Tátárom

¶ Czytaycie Kroniki wáßé/ dowiédzcie ſye/ iáko wielé zá przodków Páná náßégo zmárłégo / ßkód y mordowánia w Ziemiách Podolſkich y Ruſkich/ czynili odmienni Wołoßy : iáko wielé zacnych ludzi zginęło/ broniąc od nich oyczyzny ſwéy miłéy : tám Sprówſkich / Odrowąſów / tám Pileckich / tám inßych zacnych rycérzów Polſkich wielé poginęło. Zá pánowánia Páná tego / áto z łáſki miłégo Bogá/ był záwżdy pokóy.

Po trzećie Wołochom.

¶ Jeſli Moſkiewſki Kśiądz iáką ßkodę w Wielkim Litewſkim Kśieſtwie vczynił / iákóż vczynił : nie ſtáłoć ſye to zá niedbálſtwem Królá tego / którégo przed ſobą widźićie zmárłégo : ále częśćią ſtáło ſye dla nieſpoſobnégo zdrowia iego/ że mu tego nie oddał/ iákóż mógł : Albo dla trudnośći domowych / którycheſmy mu záwżdy doſyć ſámi nágotowáli : którémi rad nie rad muśiał być zábáwiony. A też ná świećie nigdy ták fortunnégo nie było/ áby miał być ze wßech ſtron błogoſłáwiony/ á nie miał vczuć kiedy przećiwnéy fortuny : Wiéćie z iáką tęſ vßkodzenia żáłośćią vżywał/wiéćie żeć ná chući iego nic nie odchodźiło : wiéćie też / żeć y Moſkiewſkiemu oddáło ſye to od niego: bo ácz śćiány ięſ w cále ſtoią ⁝ ále w ludźie ſwoim iákié porażki/y iákié ßkody podiął/nie ieſt to wam táyno: A iż pokoiem ſye ná oſtátek zwłaczáło/ tá przyczyná byłá:Miał w téy ßérokośći Páńſtwá ſwego/ze wßech ſtron zſobą co czynić / około vſpokoienia Páńſtw ſwoich ſtáráiący ſye / á nawiecéy gdy przybywáło nowych nieprzyiaćiół: bo w tym niepokoiu z Moſkiewſkim/ przybyli mu zá nieprzyiaćioły / Duńſki / y Szwedſki / Królowie : z którymi wielkiéy trudnośći przez niemáły czás vżył. Aż iednégo/ to ieſt : Szwedſkiégo Henryká woyną ſkróćił : á drugiégo/ to ieſt Duńſkiégo/ iednánim y pákty vſpokoił. Owo ze wßytkich ſtron wßytki niebeſpieczeńſtwá od Korony téy doſyć mądrze y bácznie oddalał / y precz odpądzał.

Po czwarté z Moſkiewſkim.

Czemu ſye z Moſkiewſkim woyná pokoiem zwłáczáłá.

Henryká Królá Szwedſkieg woyną ſkróćił. A Duńſkiego zá vgodą vſpokoił.

¶ Zaż nie wiéćie/ że y w rzéßy Niemieckiéy było ich wielé / którzy rádźili/ ſtárą woynę/ która z przodkámi náßymi á z narodem Niemieckim o Pruſkié Páńſtwá máło nie przez trzy ſtá lat trwáłá / odnowić ⁝ y woyną v nas Pruſkich źiém zásie dochodźić : Pan náß zmárły/ ták to ſkromnić mądrze vmiał/ że wßytkiemu niebeſpieczeńſtwu y niepokoiowi zábieżał.

Niemieckié bunty y rády o Pruſy mądrze rozerwał y vſpokoił.

Otóż możećie obaczyć iákiégośćie to Páná mieli/ iáko ſye o was ſtárał/ iáko rozumnie wßytkiému zábiegał/áby was/domy wáßé/żony y dźiatki tákże y máiętności wáßé/od wßytkich nieprzyiaćiół w pokoiu záchował.

Pátrzćie

Iáko niezgody domowé ſkromił á oſobliwie z ſtrony Wiáry.

☞ PAtrzćie iáko y nieſnáſkom y niezgodom domowym vgodźił: że nigdy do złégo á ſzkodliwégo zámieſzánia przyść niemogły. A iákaż może być ſzkodliwſza niezgodá / iedno około wiáry? Wiećie ſąsiedzkie wáſze KRóleſtwá: ſłycháćie y o dálſzych: czym poginely? czym ſpuſtoſzály? czym ſye popſowáły? niczym inſzym iedno niezgodą wiáry: V nas w tym KRóleſtwie które przed dwudźieſtą lat iednéy wiáry było / iáka teraz różnoſć ieſt w wierze / iáſné rzeczy ſą: że co rozumów to konfeſſyy rozlicznych: co głów / które ſye zá rozumné máią / tylo wiar: á wżdy PAn náſz niebośzczyk w to vgodźić vmiał / że nigdy do ſzkodliwégo rozerwánia / miedzy niezgodnymi w wierze nieprzyſzło: ácz ſye do złégo czeſtokroć bárzo zánośiło. A gdybyśćie byli mieli Królá głupiégo / niedbáłégo / krwie rozlania / y roſtyrków / á niezgód domowych prágnącégo: pewna rzecz ieſt / że nie trzebá było poſtronnych nieprzyiáćiół: byłoby było doſyć woyny doma: która iáko ſzkodliwa ieſt / ći wiedzą co iéy vżyli: nas iéy Pánie Boże rácz záchowáć. Tom łáſkom wáſzym pokazał / iáko mądrégo / y o rzeczy poſpolitéy prácowitégo / y opátrznégo Króláſmy mieli.

Národzenie iego z Oycá zacnégo.

☞ Národźił ſye był Król á Pan náſz Sigmunt Auguſt / z Oycá Sigmuntá tym imieniém pierwſzégo KRólá Polſkiégo / dobrégo / cnotliwégo / świetégo Królá / Oycá práwégo Oyczyzny náſzéy / y Króleſtwá tego. Który Sigmunt świetéy pámieći / Król náſz Polſki / vrodźił ſye był z Oycá Kázimierzá / Iágełłowégo Syná. A z mátki Elżbiéty / Dźiewki Woyćiechá z domu zacnégo Rákuſkiégo / Céſárzá ná on czas Chrześćiiáńſkiégo / á KRólá Węgierſkiégo y Czeſkiégo.

Przodkowie zacni

Z tákich zacnych rodźiców Oycá: ták zacnégo dźiádá po Oycu ſwym / tákże y bábkę miał Sigmunt Auguſt / then vmárły Król y Pan náſz. Zacnégom Oycá iego wam pokazał.

Mátká zacna.

Zacnoſć Mátki iego ták pokázuie: Mátká byłá / Boná / Janá Gáleácégo Sforćiéy Kśiążęćia Mediolánſkiégo / á Izábelle / która ród ſwóy / z Arágonſkich / Sykulſkich / y z Neápolitáńſkich Królów wiodłá: Dźiewká domu y fámiliéy ták zacnéy / że oni wielcy Monárchowie / Kárzeł y Ferdinand Céſárzowie Chrześćiiáńſcy / z tego domu Mátki Królowéy BOny / máćierzyńſki ród ſwóy wiedli / y Pániey náſzéy Królowéy Bonie / mátce Páná náſzégo niebośzczyká / bráćią bliſką byli.

NArodźił ſye w KRAkowie dniá pierwſzégo Sierpniá / godźiny 7. minuty 20. gdy ná ten czás Oyćiec był w Toruniu.

Z ták zacnych rodźiców národźił ſye był nam Król Sigmunt Auguſt / Látá Páńſkiégo / 1520. O domu y zacnośći Iágiełłá Królá / ábych łáſkom wáſzym miał powiádáć / nic bym nieczynił / iedno kronikę czytał: bo żáden tákim gośćiem w Polſzcze / á iż mam rzéc we wſzytkiéy Sármáćiéy nie ieſt / któryby tego niewiedźiał / co zá naród to był IAgełłów: iáko Swięty / zacny / wáleczny / y iáko wielé dobrégo KRóleſtwu temu vczynił: ći przyłączyli wſzytkę Oyczyznę ſwą do Polſki / Pruſy zwyćieſtwy ſwoimi ſkróćili / y poddánymi vczynili Koronnymi: ći Tátáry / Wołochy / Moſkwę / y wſzytki nieprzyiaćioły Korony téy / zwyćieſtwy ſwémi ſkróćili / y ſobie z nich wſpół / y narodowi Polſkiemu / wieczną pámięć w błogoſłáwieńſtwie / v wſzech poſtronnych ludźi vczynili.

Dobrodźieyſtwá Iágiełłow Koronie vczynione.

Ci prawdźiwi miłośnicy byli wiáry Chrześćiiáńſkiéy: świadczy Wielkié Kśieſtwo Litewſkié / które Władyſław Iágiełło / ſam Apoſtołem ich będąc / náwróćił do Páná Chriſtuſá / y pokrzćił: świadczą to Polſkié Kośćioły / Klaſztory / y Szpytale od nich zbudowáné / y inſzé dawné które wielkim nádánim / ochędoſtwem Kośćielnym / wielkimi dobrodźieyſtwy ozdobili y nádáli.

O wychowániu iego.

Z tego tedy Iágiełłowégo Domu / oſtátni ten Iágiełło národźił ſye był ták zacnie / y wychowan iáko iedyny Syn wielkiégo Królá / ná pánowánie ták wielkiégo Króleſtwá / wſzytkim potrzebny: w którym nie tylo rodźice /

A ále wßytká Koroná/ iáko w iedynéy pocieße ſwéy kocháli ſye. Lecz niektó-
rzy powiádáią/że od Mátki Królowey Bony był miłowan názbyt / y roſko-
ßnie chowan. Day to że ták było : Czyś chćiał odiąć miłość Máćierzyńską
od iedynégo ſyná iéy ? Jeſli w máłych ſtaniéch mátki ſye w iedynych ſyniéch
kocháią / chćiałeś ták zacną Królową / nád ták zacnym dźiéćiećiem / okru-
tnieyßą nád inßé mátki vczynić ? Aza widźieć nie możeß/że w młodośći ſwéy
dobrze ſye vczył/y iezyki vmiał. To możeß poznáć/żeć go do dobrégo wychowá
nia miano: y przeto ſkoro odrósł z niemówiątek do dźiećinnych lat / dano mu
praeceptorá człowieká vczonégo Joannem Siculű/Kánoniká Wileńſkiégo/w
iezykách vmieietnégo: zá którégo ſtárániém/ dźiéćiećiem ießcze będąc/iezyká
Láćińſkiégo ták ſye od niego náuczył/ że żaden Król przed nim lepiéy go nie
B vmiał : dobrégo Láćinniká ſwym roſſądkiem poznał / y ſam Láćinſki iezyk
mówił. To znáć możeß/ że ſye z młodu vczył : bo w tych młodych lećiéch/
Włoſkiégo y Niemieckiégo iezyków/ ták ſye dobrze náuczył/ że ie ták mówił/
iákoby ſye w támtych ziemiách właſnie vrodźić y wychowáć miał. Wiec nie
tylo náuk y iezyków potrzebnych tenże praeceptor go vczył / ále théż y wiáry
ſtáteczné ſtárożytnéy : Ták iż którey ſye wiáry młodym náuczył / w tey do
ſáméy śmierći trwał : choć dźiwné nań pokuſy / dźiwné namowy o to przy-
chodźiły : chcąc go iuż kśiegámi rozlicznémi / iuż namowámi / odwieść od
ſtárożytnéy powßechnéy wiáry Chrześćijáńſkiéy: á to on przedśie odwieść ſye
nigdy nie dał:w kośćiele/nie Pánem Kośćiołá/ſiebie być záwżdy rozumieiąc.
C Náuczył go był z młodu y pokory : ták / żeśćie tego W M. wßyſcy doználi/
żeć pychy żadnéy w nim nie było. Był ku káżdéẏ ſkłonny/nikim nie gárdźił/
nikim ſye nigdy nie brzydźił.

Præceptor który był y czego ſye od niego náuczył.

Jezyki vmiał.

Był ſtáteczny w Chrześćijáńſkiéy wierze.

Był Pan nie pyßny.

Ták z młodu gdy był chowan / á Rády Koronné y Rycérſtwo wßytko
to baczyli/ że mu wßytko dobré przyſtáło/ y z dobrégo y z świętégo oycá/ ſy-
ná do wßytkich cnót oycowſkich róść widźieli : pátrząc ná to/że świętéy pá
mięći Królá Zygmuntá/ Oycá prawie oyczyzny ſwéy mieli : w dźieśiąći le-
ćiéch Zygmuntá Augustá /teraz zmárłégo / ſobie zá Páná y Królá wźieli y
koronowáli : Któremu iuż po Koronácyéy dan był zá Márßałká/zacny Ko-
ronny Slácheic Piotr Opalinſki/człowiek cnotliwy/ mądry/y w iezykach v-
mieietny : który go iuż nie tylo do pobożnośći Chrześćijáńſkiéy/ále też do rze
D czy Rycérſkich / y ſpraw rzeczypoſpolitéy potrzebnych/ ćwiczył y náuczał : á
w tákim ćwiczeniu/tedy żył do dwudźieſtu lat y trzech : Aż świętéy pámię-
ći ZYgmunt OYćiec / widząc ſyná iuż doroſłégo / chcąc ſye ćießyć nie tylo
im ſamym/ ále też y potomſtwem z niego/ iął ſye o tym ſtáráć áby go w ſta-
nie małżeńſkim widźiał.

Roku 1529. 15. dniá Páźdźierniká ná wielkié Kśieſtwo Litewſkié podnieśion.
Roku 1530. 21. dniá LVtego w Krákowie ná królestwo KOronowan.
MArßałek Króleẃſki.

☞ Ziednał mu tedy piérwßą żonę / Helżbiétę córkę ná on czás Królá
Rzymſkiégo/ Węgierſkiégo/ y Czeſkiégo/ Ferdynándá wnuczkę ſwoię / biá-
łą głowę wielkiéy pobożnośći/ cudnośći/ y obyczáynośći. Zá tym gdy ſye
ożenił Pan á Król náß nieboßczyk/ ná żądanié Senatorów wielkiégo Kśię-
ſtwá Litewſkiégo : widząc ſye też iuż być w lećiéch zeßłym: dał wielkié Kśię
ſtwo Litewſkié do rządu y ſpráwy iego/ dla wychowánia. O iáka byłá ná
E ten czás wßytkich rádość/ kiedy to zacné małżeńſtwo było ſye ſtáło : kiedy
te ták zacną Pánnę / ták zacnému Królowi było tu przynieśiono ? wßyſcy
téy poćiechy prágnęli/ áby byli potomſtwá z onégo małżeńſtwá oglądáli.
Ale Pan Bóg ináczéy odmienić raczył : bo ledwo dwie lećie z ſobą mießká-
li/záßłá śmierć Helżbiétę/że vmárłá : wźiętá ieſt ták w młodych lećiéch/ áby
złość nie odmieniłá rozumu iéy / álbo żeby obłudność nie zdrádźiłá dußé iéy.
☞ Po śmierći piérwßéy żony ſwéy / Auguſt Pan náß zmárły / poiął
drugą żonę Bárbárę Rádźiwiłownę/ wielkiégo/ſtárożytnégo/y zacnégo do-
mu Rádźiwiłów : którzy nie tylo Rzeczypoſpolitéy Kśieſtwá Litewſkiégo/

Ożenienié z piérwßą żoną/Roku 1543. dnia 6. Máiá.
ELZbietá Żoná piérwßa vmárłá w Krákowie Roku 1545. dniá 15. Czerwcá.
ROKV 1548. dniá 1. Kwietniá godźiny 12. w dźień Wielkonocny ZYGMunt piérwßy oyćiec w Krákowie vmárł
Wtóra żoná Króleẃſká.

ále też y

Bárbárá Jerzegá Rádziwiłá Kásztelaná Wileńſkiégo Corká / po Albráchćie Gáształdzie zoſtáłá Wdową wzietá w Małżeńſtwo KRÓLewſkié w Wilnie roku 1548. dniá 17. kwietniá/ á Koronowána w Krákowie 1550. dniá 7. Grudniá.

*Prou:19. ver:14.

† Matth: 19.

Vmárłá KRólowa Bárbárá. Anno Domi: 1551. Maij 8.

Trzećia żoná Kátárzyna Koronowana w Krákowie 1553. dniá 31. Lipcá.

ále też y Rzeczypoſpolitéy Korony Polſkiéy/ záwżdy dobrze záſłużeni byli. Byłoć wielé Pánów/ktorzy tego niebożczykowi Pánu nie chwalili: ále iż nie ták bárzo był wykróczył/iáko oni mniémáli: przeto byli zásię drudzy Senatorowie/ co tego nie gánili/y owſzem pokázowáli *Dom y bogáctwá od rodźiców być / żone od ſámégo Bogá: y trzymáiący ſye ſłów Páńſkich/ mówili: †Co Pan Bóg złączył/człowiek niechay nie rozłącza. Ale gdy iuż zá wſzytkich Pánów Rad zezwoleniém pochwalono było małżeńſtwo / y Bárbárá Koronowaná zá práwą Królową Polſką/tegoż Roku Koronácyéy ſwéy vmárłá/ y z pierwſzą małżonką Helżbiétą/ ieſt pogrzebioná w Wilnie.

☞ Tegóż ROku bacząc rády KOronné / że PAn ich bez potomká ieſt/ ſtáráli ſye o tym/áby Królá ſwego bez żony niémieli: y zá dozwoleniém naywyſzégo Biſkupá Rzymſkiégo (ktory miedzy Królmi dla zjednoczenia Króleſtw/ y pokoiu záchowánia ná świećie / rozgrzéſza powinowáté gdy w małżeńſtwo z ſobą wſtepuią) zá ſtárániém też niebożczyká Páná/á Królá náſzégo/ z rádámi ſwémi: byłá mu dana zá Małżonke / druga Córká tegóż Ferdinándá z domu Rákuſkiégo / iuż ná ten czás Céſárzá Chrześcijáńſkiégo Królá Węgierſkiégo y Czeſkiégo: pozoſtáłá wdową po Kśiążećiu Mántuáńſkim / biáłá głową we wſzytkich dárach od miłégo BOgá dobrze obdárzona/ cnotą/ świetobliwośćią/ pokorą/y miłośierdźim przećiwko vbogim/ tákże y ſkłonnośćią przećiwko káżdému/ byłá nápełnioná. Którą z iákąmeśćie rádośćią/ z iákim weſelém/ z iáką wdźięcznośćią przyieli byli/ koſztu żadnégo y nakłádu nie lituiąc/ wy ſámi wiećie: wſzytko to czyniąc dla poćiechy przyſzłég potomſtwá/ktorégośćie prágneli oględáć z Páná zmárłégo wáſzégo. Y byłáć wielka nádźieiá/która wam dobréy myśli dodawáłá/ále ináczéy ſye widźiáło P. Bogu: y małżeńſtwo to ták zacnie złączoné/y ku dobrę koncu ſpráwioné / nie ten ſkutek odniosło / dla którégo było ſtánowioné: z wielkim żalem nie tylo Senatorów/ ále też y Rycérſtwá/którzy Bogá przed oczymá mieli. Abowiem gdyż w małżeńſtwie z ſobą kilá lat mieſzkáli / ták ſye potym rosſtáli/że ſye iuż do śmierći ſwych nigdy nie widźieli. Jeſli ſye to ſtáło miedzy nimi obrażeniém iákim/ álbo z tych poduſzczenia/którzy tą okázyą wſkórać chćieli/ ieſli tácy byli/ álbo zá iáką inſzą przyczyną / Pan BOG to wié.

Roku 1566. do Rakus odeſłána vmárłá w Lincu roku 1572. dniá 29. LVTego w Piątek przed Suchą Niedźielą.

Tego vczynku dobrégo / cnotliwégo/ y Rzeczy náſzéy poſpolitéy dobrze záſłużonégo Królá/ chwalić nie mogę: wiém też że ich śiłá było/ y ieſt/ którzy to w nim gánią y gánili/ iákóż co chwalić nie było. Ale byłoby pewnie co do końcá gánić/ gdybyſmy tego zmárłégo Páná náſzégo / ſámégo w tych vpadkách widźieli. Zaż niewiećie/ że tákié/ y ogromnieyſzé / á gorſzé ieſzcze wyſtepy y vpadki/ ná Męże y Króle świeté/ mądré/ y mocné przychodźiły? Kogo kiedy wino á białégłowy do vpadku nie vwiodły? Wſpomnićie Sámſoná mocnégo / Dawidá świetégo / Sálomoná mądrégo: y toć Królowie byli: ázaż nie vpadáli ieſzcze dáleko w gorſzé zbytki? Żaden/ żaden nigdy ták bez winy ná świećie nie żył: áby kiedy nie vpadł. Przeyżrzyćie ſye w ſumnieniách wáſzych/ á vważćie ſpráwy wáſzé: ktoż z was táki będźie / w którymby nie nálazł/ Ale? Smyſł y myśl náſzá/do złég ſkłonna ieſt od młodośći: ktoż będźie od grzéchu prożen? Wiećie że Królowie grzeſzą dla złośći ludu á poddánych ſwoich: ktoż wié ieſliże nie dla złośći náſzych y té wyſtepki P. Bóg był ná Królá Páná náſzégo przepuśćił? Jákiékolwiek tedy vmárły Pan náſz miał do śiebie winy/ pámiętay kto ie w nim chceſz ſtrofowáć/ że był człowiekiem/ pámiętay że wſzyſcy w wielu rzeczách grzeſzymy: ſpytay oká twégo/niemáſzli w nim bierzmá/ przećiwko prochu temu/ który w Pánie gániſz: włóż ná wagę winy y wyſtępy iego/z dobrodźieyſtwy które Koronie téy poczynił/á oglą-

Vpadki ná ludźie przychodzą.

O Mowá wyſtepów Królewſkich

Geneſ: 8. ver: 21.

dáſz/ że ty

A daß/ że ty wyſtępki ſwé ſowićie nágrodził dobrodźieyſtwy/ temu Króleſtwu vczynionémi/ którémi go nád inßé przodki ſwé/ y ozdobił y oſláchćił.

☞ Chcećie wiedźieć té dobrodźieyſtwá/ nád to iż w pokoiu nas záchował: proßę poſłuchayćie/ á teſkliwi nie bądźćie/ łáſkom wáßym ie powiém. Wiéćie z Kronik iákieśćie nieprzyiaćioły z Iflantów mieli/ gdy Pruſom pobrátymom ſwym pomagáli przećiwko przodkom wáßym: Ziemiá tá w mocné y wielkié Miáſtá/ y Zamki/ w bogáté Porty ieſt okwita: Zygmunt Auguſt Król wáß/ nie okrutną ſpráwą woyny/ nie mieczem/ ogniem/ áni rozlaniém krwie/ ále przez poddánié dobrowolné ich/ do Korony wáßéy przyłączył: B Co wßytko mógł y mieczem vczynić ná on czás/ kiedy przećiwko Wilhelmowi Firſtenberkowi był ſye wypráwił / o to że był iego krewnégo Wilhelmá Márgrábie Brándeburſkiégo/ Arcybiſkupá Ryſkiégo/ do więźienia wſádźił/ że ná odmienność wiáry niechćiał przyſtáć. Tám niebośczyk Pan mógł ſye pomśćić krzywdy powinowátégo ſwego nád Miſtrzem/ y źiemię opánowáć mieczem/ by nie proſby Céſarzá Ferdynándá/ y Kśiążąt Rzéſkich były záßły: którzy o to prośili/ áby Miſtrz w ſwym práwie zoſtał ſye w Iflantćiéch. Ták ſye ſpodźiéwáli/ iżeby mocą ſwą tenże Miſtrz Iflantcki mógł odeprzéć wielkiemu Kśiędzu Moſkiewſkie[v]: Aż kiedy Moſkiewſki Kniaź Téropátckié Biſkupſtwo mocą wźiął/ y Iflanty vćiſnął bárzo: znowu Céſarz Chrześćiiáńſki Ferdynánd bacząc y z Rzéßą / prośili Królá niebośczyká Paná náßego/ áby C Iflanty w obronę ſwą od Moſkiewſkieğ wźiął: co zá rádą was pánów Koronnych vczynił. y od tego czáſu iáko wźiął był w ſwą obronę Iflanty Król pan náß/ Moſkiewſki w Iflantćiéch nic niewźiął/ okrom Felinu Zamku/ który mu Miſtrz ſam niebácznie poddał / w obleżeniu od niego będąc / á obietnicom iego wierząc. Od tych czáſów Król Pan náß / w Ziemi Iflantſkiéy vczynił ſobie y Koronie/ poſłußné Kśiążę w Semigáliéy / y w Kurlándyéy. Od tych czáſów tám maćie w woiennych ſpráwách / y w vmieiętności Rycérſkiéy Gubernatorá/ człowieká zacnéğ y domu ſtárożytnégo/ Paná Jana Chodkiewiczá/ Stároſtę Zmuckiégo/ etc. Maćie tám naród ſwóy Polſki/ którzy trzymáią Stároſtwá/ y máiętnośći onéy źiemie/ o któréy przodkowie náßy máło ſłycháli. Kto to vczynił? Zygmunt Auguſt Król wáß: ten wam D y máiętnośći/ y ßérokośći Páńſtwá ták wielé przyczynił/ że cudzym Ziemiom y cudzym narodom roſkázuiećie: To maćie piérwßé dobrodźieyſtwo.

☞ Azá máło wam dobrodźieyſtwá vczynił/ że Státut o dobrách Królewſkich Alexándrá Królá ſtryiá ſwego/ w ſkutek y executyą przywiódł? były dobrá Królewſkié rozebráné po domách Sláchećkich/ ku ßkodźie Rzeczypoſpolitéy: á to on wielkim ſtárániém ſwoim / do ſtołu ie KRólewſkiégo przywiódł: dla tego/ áby miał czym on y potomek iego/ cnotliwé/ y záſłużoné Rzeczypoſpolitéy ludźie opátrowáć: áby z dóbr Królewſkich / potrzeby ſye Koronné / y Máyeſtatu Królewſkiégo opátrowáły / bez Poborów częſtych y gnębienia poddánych wáßych: co by być muśiáło / kiedyby z E Królewſkich dochodów podpomożenié nie było potrzeb Koronnych.

☞ A małéß ießcze dobrodźieyſtwo vczynił wam Rycérſkim ludźiom? Że czwartą część dochodów wßytkich do Skárbu poſpolitégo KOronnégo dárował/ ſobie ią odéymuiąc? Toć dla tego vczynił / áby zá té pieniądze ná gránicách młodźi ludźie Sláchećkich domów / w ſpráwách Rycérſkich ſye ćwiczyli/ á ßkołá Rycérſka żeby ſye záwżdy mnożyłá: Náiázdów y ßkód drapieżnych Tátárów/ áby przeſtrzégano y ſtrzeżono ludźmi ſłużebnymi ná gránicách: Rycérſtwu ſłużbę Zołniérzſką żeby miano czym płáćić / gránice od

Dobrodźieyſtwá niebośczyká Páná Koronie vczynione.

ROKV 1556. WILhelm Firſtenberger Iflántcki Miſtrz z woyſkiem niemá kym WILhelmá Arcybiſkupá Ryſkiégo ná Zamku KOKenhauſen dobył y poymał.

Roku 1557. ná końcu Mieśiąca Lipcá przećiwko temu Miſtrzowi Król AVGuſt z WIlná z Woyſkiem wyćiągnął którégo boiąc ſye FIrſtenberger y ſam hołdowáć muśiał/ y Arcybiſkupá Krolowi pod POsfole do Obozu ſtáwić.

Roku 1558. dniá 18. Lipcá Terpt w Iflantćiech przez podánié moſkwá wźięta / y Hermaná Biſkupá poymawßy/ do więźienia wſádźili.

Roku 1559. Iflanći przez Gothardá KEtlerá Bowſka/ Selburku/ y inßych Zamkow Krolowi poſtąpili.

Roku 1560. Wilhelm Firſtenberger MIſtrz Iflantcki ná Feliniе od MOſkwy wźiet przez ſwich żołnierzów zdrádliwe wydánié.

Roku 1561. Rygá z niekthórémi inßémi Miáſty y Zamki/ Królowi ſye poddáłá.

Roku 1562. Gothard Ketler Kśią-

niebeſpieczeńſtw áby były wyſwobodzoné. Nádto ieſzcze / áby Króleſtwo czáſu potrzeby miáło ſye do czego rzućić / á zgołocone od Skárbu poſpolitégo nie było.

> śiążęćiem KUrlándckim y Semigálſkim od Królá Auguſtá pośćie vczyniony. Od którégo czáſu Gubernator w Inflanćiech.
>
> Státut Alexándrów w Executią przywiodł.
>
> KTóra Executia poczętá roku 1562. dniá 22. Liſtopádá: á 1563. dniá 20. Márcá/ ſkończoná w Piotrkowie ná wálnym Seymie: y Przywileiem królewſkim potwierdzoná. W którym ieſt Artykuł o czwártéy częśći.
>
> CZWartą część dochodów ſwych dał.
>
> KORonie dárował Oyczyznę.
>
> Roku 1569. dniá 1. Lipcá kiedy vnia Litwy z Polſką doſzłá.

☞ A chceſzże ieſzcze wiedźieć? co dobrégo KOronie téy vczynił? áto wiedz że iéy to dał/ co ſam namilſzégo miał: Dał iéy Oyczyznę ſwą/ Podláſze/ Wołyń/ y wſzytko wielkié Kśięſtwo Litewſkié: bo ácz zacni Jágełłowie złączyli w dobrą przyiaźń y ſpołeczność té Páńſtwá byli z Koroną Polſką: ále ich nigdy w dźiedźictwo Koronie byli niepuśćili. Ten dobry á Rzeczy náſzéy poſpolitéy życzliwy Król/ zgołoćił ſam śiebie y naród ſwóy/ z dźiedźictwá ſwego własnégo/ á Koronie ie dał: czego wſzyſcy przodkowie iego vczynić niechćieli/ choć o to od przodków náſzych byli bárzo proſzeni. Czy ſye to máłé dobrodźieyſtwo wam widźi? wy ſámi to vważćie/ wam to ná rozſądek dawam/ ieſliśćie mu zá to dźiękowáć niepowinni.

> Pruſkie źiemie złączył.
>
> 1566. dniá 28. Páźdźier: w Krolewcu Commiſſarze Królewſcy dáli trzech Rádnych Pánow śćiąć.
>
> Mądrze zábiegł rozruchóm Pruſkim.

☞ Mógłćibych nád tho W M: wſzytkim przypomnieć/ żeć y to nie máłą rzecz vczynił Koronie/ że Pruſkié źiemie ták złączył z Koroną/ że ſą iuż iáko iednym Páńſtwem: bo ácz przed tym przy Koronie były/ ále Seymy y ziazdy oſobné miewáły. Widząc mądry Król żeby to było mogło kiedy záſzkodźić áto ſye ſtárał/ áby o iednéy rzeczypoſpolitéy w iednéy rádźie wſzyſcy iednoſtáynie rádźili/ y dowiódł tego/ czego przed nim nigdy nie było. Niewſpominam iáko niedawné niebeſpieczeńſtwá / ták w źiemi Pruſkiéy Kśiążęcéy / iáko y w źiemi Pruſkiéy do Korony przynáleźącéy vſpokoił: wiedzą to ći Pánowie rádni/ którzy tych rozruchów niebeſpiecznych tám ieźdźili ſkrómnić: ći niech wam powiedzą / do iákiégo złégo támby było przyſzło / by był mądry Król w czás temu niezábieżał.

☞ Toć ſą dobrodźieyſtwá od nieboſzczyká Królá á PAná náſzégo nam teraz zmárłégo/ KOronie téy y wſzytkim obywátelom iéy vczynioné: któż táki z was będźie/ których zá wdźięczné nieprzyymie? ále nieufam tego o żadnym/ który ie v śiebie vważyć vmie/ iżeby nie tylo zá wdźięczné ich przyiąć niémiał / ále żeby mu y dźiękowáć niémiał.

> Fortune POlakow opiſuie zá pánowánia iego. Rokn 1562.

Niewiem dla czegobyśćie nań nárzékáć / y iemu złorzeczyć / zá tákié vczynnośći y dobrodźieyſtwá téy Koronie vczynioné/ mieli: Wſzák wiéćie / że zá królowánia y pánowánia iego / nie tylo około domowych rzeczy fortunnie ſye wam powodźiło: ále też y w woiennych potrzebách PAn Bóg was ſzczęśćił: iż gdźiekolwiekeśćie ſye obróćili/ Pan BOg was fortunił: przypomnię wam tylo to czegośćie ſámi świádomi / gdyśćie w tych potrzebách kopije ſwoie kruſzyli/ y nieprzyiaćiele Koronné fortunnie grómili.

☞ Wſpomnićie/ ázaśćie równą potkę mieli z Moſkwą pod Newlem? których było czterdźieśći tyśięcy / was tylo piętnaśćie ſet koni? Z tymi mężnie ſye potykáiąc/ ácześćie do końcá zwyćięſtwá byli nie otrzymáli: ále bez ſwéy ſzkody/ zá dobrą ſpráwą Páná Jana Leśniowolſkiégo/ tákże Páná Janá ZBorowſkiégo / y inſzych zacnych wodzów wáſzych / w nieprzyiaćielſkim woyſku wielką ſzkodę vczynili: Hetmány nieprzyiaćielſkié poránili/ ſámi do Hetmáná ſwego Floryáná Zebrzydowſkiégo/ obronną ręką w zdrowiu ſye wróćili.

> POrażká MOſkwy v Vky ná Iwánowſkim polu.

Wſpomnićie iáka porażká ſye téyże Moſkwy ſtáłá ná Vle / ſpráwą zacnych Pánów y mężnych Rycérzów / Mikołáiá Rádźiwiłá Woiewody Wileńſkiégo/ tudźież y Janá Chodkiewiczá Stároſty Zmudzkiégo: dwádźieśćiá tyśięcy y pięć tyśięcy Moſkwy tám było poráżonéy / ludu práwie zbroynégo/

y przedniégo: ku czći y sławie wiecznéy narodu POlskiégo y Litewskiégo: tám zábići zostáli Hetmáni Kniáziá Moskiewskiégo / tudziéż y powinowáći iego. Nie láda tám porażká byłá / z máłą szkodą ludu nászégo Rycérskiégo.

HEtman Piotr Iwánowic Szuyski zábit.

☞ Wspomnie y to/ żeśćie dwákroć Woiewody Wołoskié ná Woiewództwo sadzáli: Alexándrá zá spráwą zacnych Rycérzów/ Sieniáwskich y Jázłowieckich: Jákubá Despotá/ zá spráwą męża zacnégo domu stárożytnégo/ w vmieietnośći Rycérskiéy dobrze biegłégo y ćwiczonégo/ Woyćiechá Láskiégo Woiewody Sierádzkiég: co bez gromienia Turków y Wołochów być nie mogło. Awszákże / y tám ták sye wam fortunnie wodźiło / żeśćie nie tylo nieprzyiaćioły wásze pogromili / ále też Pány y Woiewody im dawáli.

Wsadzenie Woiewód Wołoskich ná Woiewództwo.

Roku 1552. Alexánder ná Woiewodztwo Wołoskie wsádzón.

Roku 1561. w Poniedźiáłek po S. Márćinie Jákub Despot wsádzón.

☞ Azaż zá spráwą tegóż męża zacnégo Woyćiechá Láskiégo/ źle sye wam y woysku wászému pod Oczakowem száńcowáło: od pámięci ludzkiéy tákié woysko w tych tám polách dálekich y pustych nie bywáło: ieśli sye ná powieśći ludzkiéy nie myle/ iáko w ten czás: Támeśćie nieprzyiaćioły drapieżné Tátáry / dosyć mężnie mordowáli: szkody wielkié im poczynili/ szczęśliwieśćie sye z nimi potykáli/ y oné pogromiwszy/ zdrowi do domów wászycheśćie sye wróćili.

OLBrycht Laski Woiewodá Sierádzki mąż záwołány v wszech narodow/ pod Oczakowem TAtáry gromił roku 1568.

☞ O by żyw był on zacny y wiecznéy pámięci godny mąż Mikołay Sieniáwski/ Hetman wielki Koronny/ tenby łáskom wászym powiedział / ilé rázów v Dnieprú / v Buku / y Niestru / y indziéy w pustych polách ty Pogány gromił y porażał. Vczyniłby to y Bernat PRetwic / mąż wiecznéy sławy godny / by z námi żył: ále że zmárli są / sławá ich nam tho powiada: powiádáią y ći którzy ieszcze zostáli żywi brácia nászy / którzy piersiámi swymi nieprzyiaćiołom Pogáńskim odpieráli: kopije swé o nié kruszyli/ oszczepy swé w ich krwi rozmaczáli/ dla miłośći Oyczyzny swéy rány od nich odnośili.

Roku 1573. (według Páprockiégo) Mikołay mielecki Woiewodá POdolski vszedł obronną ręką z Wołoch z máłym pocztem ludzi / á w wielkim woysku Wáláchow y Turkow vczyniwszy szkode wielką/ gdy Bochdaná zás ná Páństwo Wołoskié chćiał postáwić.

☞ Godźi sye też łáskom wászym wspominać zwyćięstwo godnéy pámięći/ które sye sstáło z Errika Królá Szwedskiégo / y z woyská iego / v Kirempe wśi nie dáleko Rewlá/ zá czuynośćią y stáránim męża zacnie vrodzonégo wyszszéy námienionég Janá Chodkiewiczá: á zá spráwą Mikołáiá Tálwoszá Kásztelaná Zmudzkiégo: ábowiém tám v tego Kirempe lud Zołniérski świętéy pámięći KRólá Páná nászégo / sześć tysięcy Szwédów porázili/ pobili/ y poimáli: którégo ludu porażonégo żalem Król Szwedski Erryk w furyą przyszedł / á práwie rozum stráćiwszy Tyrránnem sye sstał: dla którégo tyrráństwá potym y Królestwo swé stráćił.

ERrik 14. Król Szwedski porázón/ roku 1567.

Podká pod Choczymiem.

☞ Nie zámilczę też nie dawnégo áktu przed śmierćią Páná nászég/ któryśćie z Turki mieli pod Chocimiem/ zá spráwą Mikołáiá Mieleckiégo Woiewody Podolskiégo / człowieká w zacnośći narodu / w Rycérskiéy biegłośći/ w wielkim baczeniu/ dobrze zacnégo y biegłégo: Tám ácz was w liczbie dosyć nie wiele było/ z ogromnym woyskiem Wołoskim y Tureckim/ nie tylo hárce/ ále y potkeśćie mieli: woyská nieprzyiaćielskiéśćie spárli / y Deli Junaki Tureckié ná was wysádzoné/ kopijámi wászymiśćie pobili/ á sámi z łáski miłég bogá we zdrowiu do domów wászycheśćie sie wróćili/ bez szkody wászéy.

Nie wspominam inszych porażek potocznych / które odniosłá Moskwá wielékroć w Iflantćiech: nie wspominam Taurusá y Vly Zamków pod Moskiewskim wźiętych: Tom tylo chćiał pokázáć / że w rzeczách woiennych / gdźie sye kolwiek tráfiło czynić z nieprzyiaćielem/ záwżdy zá łáską Bożą for-

Moskwá częstokroć porázóna.

Kniaź ROMan Sánguszko Vle z máłym pocztem vbiegł y spalił. Roku 1568. dniá 28. Wrześniá.

tunił nas Pan Bóg.

☞ A w tym pokázáć moge/ że Pan Bóg ná Páná náßego był łáskaw/ y ná was przy nim/ że nas w tákich niebespieczeństwách fortunić raczył/ w których záwżdy ony karał/ ná które sye gniewał: gdyż exekucya gniewu Pańskiego miedzy inßémi kaźniámi miecz nieprzyiaćielski iest. A snać pewnie nie tyło potym com powiedźiał / że był Pan Bóg nań łáskaw / ále też y po tym że go w wielkiéy vczćiwośći/ y w wielkiéy wadze mieli/ nie tylo Pánowie Chrześćiiáńscy/ ále też y Pogáńscy.

Król August był w wielkiéy wadze v wßytkich.

Naprzód CEsarz Chrześćiiáński MAximilian/ pokázował to w wielu rzeczách: ále iesli w czym/ tedy w onéy vczynnośći/ którą ná stáránie Páná náßego niebosczyká vczynił: że sye z Janem Zygmuntem/ Królá Węgierskiégo synem / z którym przez Swendego Hetmáná swego w Węgrzéch długą woynę wiódł/ ták zgodźił y poiednał / że też by był Pan Bóg chował we zdrowiu Janá Zygmuntá / siestrzeńcá niebosczyká Królá Páná náßego / z Izábelle siostry rodzonéy vrodzonégo: miałby był zá małżonkę wnuczkę Césarzá Kśieżnę Kliweńską / która iuż byłá zá stárániém Páná náßego zań zmówiona.

Roku 1569. iednánie doßło.

Roku 1570. 14. martij vmárł królewic Węgierski.

Zátym vważeniém iego v postronnych ludźi y Królów / pokóy miedzy Janem Szwedskim królem ßwágrem swoim/ á miedzy Fryderykiem królem Duńskim / miedzy którymi długie nieprzyiaźni / y woyny wielkié były: á począł ten pokóy czynić namowámi swymi / przez zacne śláchćice Piotrá Kłoczewskiégo/ Stárostę Małogoskiégo/ y Janá Dimitrá Solikowskiégo/ Sekretarza swego: dokonał w Stetynie mieśćie POMorskich Kśiążąt przez Doktorá Marćiná Kromerá Coádiutorá Biskupstwá Wármińskiégo y inßé.

Roku 1570. Mieśiącá Grudniá.

Pytaycie tych którzy teraz w tym czáśie iáko Król Pan náß vmárł byli w Turcéch/ ći łáskom wáßym dádzą spráwę: iáko SElim teraz pánuiący Césarz Turecki z Báßßámi swémi żałował śmierci Páná náßego / wielkiéy mądrośći/ y wielkiégo rozumu poczytáiąc go być/ y wspominaiąc iáko go v siebie nád inße wßytki Króle vważał. Tákiégośmy KRólá mieli/ który w to vmiał tráfić/ iż go ták zacnie wielcy Césarze y Królowie v siebie vważyli. BO iednák nietylo przyiaćiołom / ále y nieprzyiaćiołom táką vkłádność y ßczodrobliwość pokázował/ że wßyscy go wobec musieli miłowáć.

Y v CEsárzów Tureckich.

☞ A iżeby to prawdá byłá/ że y nieprzyiaćiołom dobrze czynił/ ztąd to możećie pobaczyć/ że nie tylo tym w domu / odpußczał którzy go gniewáli/ ále im y dobrze czynił. Ztąd sye też może iego osobna cnotá pokázáć/ że y postronnym swym nieprzyiáćiołom źle nie życzył: Bo kiedy SElim Césárz Turecki dźiśieyßy / przed láty trzemi przez Imbráimá Stráßá sturczonégo Poláká żądał go o to / áby mógł woysko swé 30. tysiecy ludźi przećiwko nieprzyiaćielowi iego Moskiewskiému przez polá y grunt KOronny prowádźić/ Pan náß niebożczyk/ nie tylo że tego dopuśćić niechćiał / ále też y ludem swym chćiał mu téy drógi bronić: w czym słał do niego vczćiwégo śláchćicá Andrzeiá Táránowskiégo: y przeto Turecki Césárz / gdy nie mógł témi bespiecznémi mieyscy Moskiewskiégo woiowáć/ przez pustynie Azyiskie do Astráchánia woysko swé wiódł: kędy głodem/ wrzody/ powietrzem / y pożarmi máło nie wßytko woysko ludu swego strácił / ták sye ich iedno troßká do Cárzygrádá wróćiłá. A drugié świádectwo zbiegów Moskiewskich nieprzyiaćiół iego y ßkodników: którzy gdy sie pod łáskę iego vćiekli/ nie tylo że ie w łáskę przyiął/ ále y máietnośćiámi wielkimi w páństwie swym ie obdárzył: świádczy o tym Kniáź Korupski/ Kniáź Wołodymierz/ y inßych wielé.

Czynił dobrze y nieprzyiaćielom.

Roku 1569.

☞ Otóż maćie o Polacy Królá wáßégo: maćie iákié dobrodźieystwá

A wam y Koronie wáßéy vczynił: máćie iákośćie zá iego pánowánia byli ßcześliwi. Jákiégośćie Páná dobrégo cnotliwégo mieli/ y w iákiéy czći y powagi v inßych Królów był. W czymże go kto tedy ßczypáć iuż ma? zá cóż mu kto iuż złorzeczyć ma? niezłorzeczćie/ nießkáluyćie/ nießcypćie ná poczćiwośći Pomázáńcá Bożégo/ Páná y dobrodźieiá náßégo: biádá Królowi pßczelnemu/ że żądłá niéma: iedno to ßcześćié ma/ że ácz pßczoły wiedzą Królá swégo być bez żądłá/ przedśie go nie kąsáią/ y owßem oń sye stáráią. Tákże y wy czyńćie/ áby sye w niwczym sławie Królá zmárłego Páná náßégo nieuwlokło/ áni vßczérbiło. A to ták obwáruiećie/ kiedy w rozmowách wáßych/ wßytko dobré o nim mówić bedźiećie: kiedy sługom iego/ którzy mu y zá żywotá y po śmierći iego cnotliwie służyli/ dostáteczną nágrode vczynićie: á wßák vB márł w tákim dostátku/ iáko prawdźiwy Król: wßák rospráwił dom swóy iáko iemu przynależáło? Czemuż cnotliwi słudzy iego/ niémáią wźiąć nagrody y zapłáty? niechay wżdy ieden żal ná sobie odnoßą/ że PAná stráćili/ á nizby z tym mieli zostáć/ że y látá swe przy nim dármo strawili/ y máietnośći swé iemu służąc nikttórzy potráćili/ á nikttórzy ich bárzo nárußyli. Woła do Páná Bogá o pómstę vstáwicznie/ niezápłácona zapłátá sług y robotników wáßych: Cóż rozumiećie/ áby tych cnotliwych ludźi/ którzy y zá żywotá y po śmierći Páná nie opuśćili/ ále mu wiernie służyli niezápłácone zasługi do Páná Bogá wołáć niémiały? Chcećieli tedy o łáskáwi Pánowie/ y przy dobréy sławie Królá PAná wáßégo zostáwić/ y płáczu nań sług iego niezostáC wić/ zápłáććie y dosyć vczyńćie tym wßytkim/ którzy wiernie Pánu swemu służyli.

Ostáteczny potomek Jágiełłów.

A iż ießcze tych to Jágiełłów zacnych Królów náßych/ maćie miedzy sobą ostáteczné pozostáłé potomstwo/ Pánne y córke onégo zacnégo KRólá Zygmuntá oycá Oyczyzny náßéy/ dobrodźieiá wielkiégo Korony téy/ á siostrę rodzoną zmárłego Páná náßégo: stáraycie sye dla Páná BOgá proßę/ ábyśćie téy pánnie/ zá wßytki dobrodźieystwá wielkiégo domu Jágiełłowégo/ táką poczćiwość y wdźieczność pokázowáli/ iáka iéy stanu Królewskiemu przynależy: Stáraycie sye dla Bogá/ áby w niczym tá śierotá onych dobrodźieiów náßych nie byłá vkrzywdzoná: Stáraycie sye proßę o iéy wßytkim dobrym: gdyż iuż ná wáßę opiekę przyßłá: Zwierzono iéy wam ná opiekuńD stwo wáßé/ bądźćieß iéy nie tylo opiekunmi/ ále obrońcámi y dobrodźieymi/ áby we wßytkim iéy zacny stan Królewski poczćiwie był záchowan: bo sye to wam godźi y z powinnośći wáßéy/ y wspomniawßy též ná to/ że iéy Królewskiéy Miłośći przodkowie/ á świętéy pámięći KRólowie náßy/ zacnymi dobrodźieymi nas wßjtkich byli. Pámiętayćie pámiętayćie/ iż ieśli sie ináczéy przećiwko téy Pánnie zacnych Królów wáßych/ miedzy wámi ostátniemu potomkowi/ niedbáłośćią y niewdźiecznośćią záchowaćie/ że BOg mocny iest mśćićiel ná niebie/ który sye mśćić bedźie nieprawośći y niewdźiecznośći wáßéy/ gdy opuśćićie stáránie o niéy. Strzeżćie sye/ áby Pan Bóg stáránia swégo o was nie opuśćił. Ale dosyć mądrym rzeczono.

Jáko dokonał żywotá swego.

E Słyßeliśćie spráwy Páná wáßégo/ których trudno gánić maćie: Słuchayćie y śmierći iego/ że vmárł iáko człowiek prawie Chrześćijáński: Ciáło swé które z źiemie wiedźiał być/ źiemi oddał: vrząd swóy KRólewski/ y KOrone spokoyną y cáłą/ od niego wielkimi dobrodźieystwy pomnożoną/ Rzeczypospolitéy tákże oddał: y gdy iuż widźiał/ że sye z tym świátem rosstáć miał/ zostáwiwßy nam iedność/ pokóy/ y miłość zá vpominek/ wiedząc sye być człowiekiem który PAná BOgá częstokroć gniewał/ począł nieprawośći swych przed Pánem Bogiem sye vskárżáć/ á iego o łáskáwé miłośierdźié prośić/ áby nie według spráwiedliwośći swéy/ ále według swégo miłośierdźia raczył go sędźić. Wiedząc tedy w Kośćiele Chrześćijáńskim być klu-

cze rozwiezánia y záwiązánia grzéchów/ kazał sobie po ſługe Kośćiołá bożé- go Kápłaná / którego wźiął zá świádká ſumnieniá ſwego : że przed Pánem Bogiem vniżył ſerce y ſumnienié ſwé: wyznał wßytki grzéchy y nieprawośći ſwé/ których ſye przed tymże Kápłanem: iáko posłáńcem Bożym y namiáſt- kiem Apoſtolſkim ſpowiádał / y z nich z wzywániém Jmieniá BOżego / y z błogosłáwieńſtwem iego rozgrzéßenié wźiął. A iż ná dáleką dróge potrze- bá mu było pośilenia/ chlebá onégo który z niebá ſtąpił/ to ieſt prawdźiwé- go ćiáłá Páná náßégo Jezuſá Chriſtuſá / nic nie mießkáiąc przyiął prawdźi- wé á iſtotné ćiáło PAnſkié z wielkim nabożeńſtwem z reku iego MJłośći Kśiedzá Fránćißká Krasińſkiégo Biſkupá Krákowſkiégo : á wiedząc że nie tylo vmyſłem/ ſercem y wnetrznośćiámi ſwémi/ grzeßył przećiwko Pánu á ſtworzyćielowi ſwemu / ále też y ſmyſłámi ćieleſnémi : chćiał też áby té cz- łonki/ które niekiedy kwoli Czártu y świátu obracał/ Pánu Bogu poświećił y poślubił/ przeto z błogosłáwieńſtwem y z modlitwámi/ áby Pan Bóg cz- łonki wßytki iego ſobie miłémi vczynił/ Oleiem świetym ony pomázáć dał / y ták iuż práwie wßytek Pánu Bogu ſye poruczywßy vmárł ieſt : vmárł ieſt/ Król/ Pan/ dobrodźiey/ obrónicá nas wßytkich.

Spowiádał ſye.

Przyiął ćiáło Páńſkié.

Y Oléy świety. Vmárł roku 1572. dniá 7. Lipcá/ godźiny 18.

A iż to być nie mogło/ ná ták wielkiéy Stolicy Królewſkiéy przez długi czás będąc/ áby kogo rozgniewáć nie miał winnym przepußczáiąc/ niewin- nie karząc/ ſpráwiedliwość odwłaczáiąc/ iéy wedle czáſu y potrzeby nie czy- niąc/ tedy z tego mieyſcá ia niegodny W M. wßytkich proße imieniem nie- boßczyká Páná mégo y W M. abyśćie mu te winność/ którąby kogo rozgnie wał z ſercá odpuśćili. Odpuśćie/ odpuśćie dla Bogá proße Pánu wáßé- mu/ dobrodźieiowi wáßému/ Królowi wáßému/ ieśli chcećie/ áby wam Pan Bóg odpuśćił winy wáßé : A odpuśćiwßy iáko ná práwé ludźi Chrześćijáń- ſkié zależy ; prośćie Páná Bogá wßechmogącégo/ áby Pan Bóg wßechmo gący dußy iego KRólewſkiéy miłośći zmárłégo PAná naßégo / miłośćiw y miłośierny być raczył : Że by z tego doczeſnégo Króleſtwá / z którégo go raczył wźiąć/ duße iego do wiecznégo Króleſtwá przyiąć ra- czył : Do którégo mnie y was rácz domieśćić Boże Oycze / Synu / y Duchu świety /

AMEN.

Prośbá zá Królá Jego Mił: w Panie Bodze zmárłego.

Do Káznodzieie czytelniká.

Przypátrzywßy ſie temu kazániu/ któré ſye czyniło ná pogrzebie Królá Zyg muntá Auguſtá : káżdy Káznodźieiá każąc ná iákim pogrzebie/ vżywáć wßyt- kiégo może ná odmiáne : ták iż gdźie ſye kłádło zacność domu/ národzenié/ wy- chowánié/ ćwiczenié / pomnożenié lat y ßcześćia / czuyność/ dźielność/ mą- drość/ záſługi/ dobrodźieyſtwá/ y żywot wßytek/ náwet śmierć y oſtátni krés/ y potomek Zygmuntá Auguſtá : tám wßytko to ſtoſowáć y obrácáć Káznodźieiá może/ ná oſobe tego/ ná którégo pogrzebie kázanié czyni.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W DZIEN POswiącánia Kosciołá ręcznégo, według opiſánia Lukaſzá S: w Kapit: 19.

AWßedßy/przechádzał Jerycho. A oto mąż imieniem Zacheuß/ á ten był Kśiążęćiem Jáwnogrzéßników / y bogáty. Y żądał widźieć Jezuſá / coby zacz był / ále nie mógł przed tłußczą / bo był wzroſtu nie wielkiégo. Y bieżawßy naprzód/ wſtąpił ná leśną Fige / chcąc go widźieć : bo támtedy miał iść. A gdy przyßedł ná ono mieyſce / weyźrzawßy JEzus vyźrzał go/ y rzékł do niego : Zácheußu ſtąp co rychléy / ábowiém dźiś ia muße przemießkáć w domu twoim. A on z kwápieniém ſtąpił/ y przyiął go z rádośćią. Co gdy widźieli wßyſcy/ ßemráli/ mówiąc : iż do człowieká grzéßnégo ſye ſkłonił. Stoiąc tedy Zácheuß/rzékł do Jezuſá. Oto połowice dobr moich Pánie dáie vbogim : A ieſlim kogo w czym oßukał/nágradzam czworáko. Rzékł JEzus do niego : Jż ſye dźiś zbáwienié temu domowi ſtáło : przeto że y on ieſt Synem Abráhámowym. Abowiém Syn człowieczy przyßedł ßukáć/ y zbáwiáć co było zginęło.

POnieważ że w Piſmie świętym nayduiemy być dwoiáki Kośćiół Boży. Jeden duchowny/ to ieſt/ z wiernych Páná Chriſtuſowych zgromadzony/ o którym Páweł święty do wiernych ták mówi : Nie wiećie iż KOśćiołem BOżym ieſteśćie / y Duch Boży mießka w was. Y ná drugim mieyſcu : Azaż niewiećie/ iż członki wáßé/ kośćiołem ſą Duchá Swiętégo/który ieſt w was. Potrzećié ießcze Páweł święty wierné Páńſkié kośćiołem BOżym názywa do Korinthów/mówiąc: Wy ieſteśćie kośćioł Boga żywégo : Bo káżdé budowánié/ná węgielnym kámieniu ChRiſtuśie JEzuśie zbudowáné/ rośćie kośćiołem świętym Pánu/ná którym/ y wierni

1. Cor: 3. verſu 16.
1. Cor: 6. ver: 19.
2. Cor: 6. ver: 16.
Epheſ: 2. ver: 20.

O Kośćiele ktory zową triumphans / zmianki tu żadnéy nie czynimy/ gdyż tu potemu mieyſcá nie máß.

Epheſ 2. verſu 8.
Rom: 1. verſu 17.
Hebræ: 11. ver: 6.
Epheſ: 2. ver: 10.
Roma: 2. verſu 9.

społecznie ſye buduiąc/ſą przybytkiem Bożym w duchu świętym. Przedniey-
ßy tedy to ieſt kośćiół Boży z ludźi wiernych / ktory wiárą á cnotą ſye zdobi:
á záśie złośćią/y grzéchem ſye przed bogiem ßpeći. Ze ſye wiárą y cnotą zdobi
przed Bogiem/świadczy o tym Páweł święty/gdy mówi : Z łáſki Bożéy ie-
ſteśćie przywiedźieni ku zbáwieniu przez wiárę/bo ſpráwiedliwy z wiáry żywie/
przez ktoréy/trudno ſye ma kto podobáć pánu Bogu. Ze ſye zdobi y cnotą/to
ieſt/vczynkámi cnotliwémi/ tenże Páweł o tym piße do Ephezów/ mówiąc:
Jeſteſmy iego ſtworzenié/ſtworzeni przez Chriſtuſá Jezuſá/ná dobré vczynki/
ktoré Pan Bóg nágotował/ ábyſmy w nich chodźili. A ná drugim mieyſcu :
Chwałá/cześć/y pokóy ieſt onym/ktorzy czynią dobrze/ á trapienié y vćiſk/ná
wßelką duße człowieczą/ ktory źle czyni. Otóż iáko ſye wiárą y cnotą zdobi/
ták złośćią y niecnotą przed Bogiem ſye ßpeći. A niebeſpieczna rzecz ieſt bár-
zo/ten kośćiół Boży káźić/iáko Páweł święty pokázuie do Korinthów/mó-
wiąc : Jeſliby kto kośćiół Boży zgwałćił/ zátráći go Pan Bóg: bo kośćiół

1. Cor: 3. ver: 17.
Galat: 5. ver: 10.

Boży święty ieſt / ktorym ieſteśćie wy. A ná drugim mieyſcu mówi : Ktory
was/to ieſt/wierné Páná Chryſtuſowé záſmuca/ktorykolwiek táki ieſt/ od-
nieśie Sąd ná ſobie od Bogá. Ták tedy Pan Bóg / ten kośćiół wiernych
ſwych miłowáć raczy/ że go/ áni gwałćić/áni gorßyć/ áni záſmucáć nie każe/
pod wielkim karániem ſwoim. Ták go miłowáć raczy/że dla máłego kośćio-
łá wybránych ſwych/wielki orßak złych ludźi/ná świećie/od złych przygód zá-
chowywáć raczy : ták żeby był nálazł dźieśięć ſpráwiedliwych w Sodomie/

Geneſ: 18. ver: 32.

nie zgłádźiłby był dla nich / złych y niepobożnych Sodomczyków : á nie tylo
dla żywych wybránych ſwych/ále też y dla vmárłych wiele dobrego P. bóg ná
świećie złym ludźiem czyni : Jáko dla Abraámá/Jſáaká/y Jákobá/bałwo-
chwálcom Zydom ná puſzczéy/ná proſbę/y ná przypominánié tych oyców s:
przez MOizeßá záhámował/ y vkoił ſye Pan / że nic złego nie vczynił ludowi
złośliwému. Wołał Moizeß : Wſpomni Pánie ná Abraámá/Jſáaká/Jzrá-

Exodi 32. ver: 13.

elá/ſługi twoie : nie zátracay ludu plemieniá ich : boś im to obiecał/rozmno-
żyć plemie ich iáko gwiazdy niebieſkié. Záczym Pan ſmiłowáć ſye raczył nád
złymi/ dla onych dobrych / ktoré mu Moizeß w zápálczywośći gniewu iego/
przypominał. Ták piſmo święté powieda/że dla Abraámá vmárłégo/Jſáá-

Gē:26. a v:3. ad 6
3. Reg: 11. ver: 12.
4. Reg: 19. ver: 34.

ká mnożyć y błogoſłáwić pan Bóg raczył. Dla Dawidá Sálomoná bałwo-
chwálce / ſmiłowániem ſwoim záchował / y dwoie pokolenié żydowſkié iego
narodowi/do króleſtwá zoſtáwić raczył. * Ták tedy wybráné ſwé/álbo Ko-
śćiół ſwóy/Pan Bóg miłowáć raczy / że nie tylo dla żywych/ ále też y dla v-
márłych/Pan Bóg wßechmogący/ nieprawośći ludźiem ná świećie przepu-
ßcza/y ſwé im błogoſłáwieńſtwo dáie. † Aleſmy o tym ßeroce piſáli w Káte-
chizmie náßym: tyloſmy tu to przypomnieli/ábyſmy to pokazáli/że pan Bóg
kośćiół ſwóy święty/ w ktorym tu ná świećie przemießkiwa/to ieſt/wybráné
ſwé/nieomylnie miłuie / ále ie miłowáć raczy wieczną miłośćią : á ták poży-
teczna/że dla nich żywym/wyſtępnym/y grzéßnym/nie tylo wiele ćierpiéć ra-
czy/ále też/y miłośierdźié ſwoie im dawa/y pokázuie.

* Dla tegoż Dawidá obronił P. bóg od króla Aſſyryyſkiego Sennácheryba miáſtá Jerozolimſkiego

† W dźieśiątym członku wiáry Chrześćijáńſkiéy/ Folio 153.

¶ Pokazawßy ten duchowny kośćiół páńſki/ktory/y iáki ieſt/to rzecz ieſt
potrzebna/ábyſmy pokazáli/to coſmy przedśie wźięli/o ręcznym kośćiele bo-
żym té rzeczy.

1. Naprzód iáko dawny czás ieſt ná świećie / iáko ſobie Pan Bóg vlubił
mieyſcá/ku chwale imieniu ſwému.

2. Potym/kto napiérwéy roſkazał budowáć/przybytki álbo domy ku chwa-
le Pánu Bogu/y kto ie budował.

3. Potrzećié / iáko Pan Bóg wdźięcznie przyymowáć raczył / tę poſługę
od ludźi onych/ ktorzy mu Kośćioły budowáli ku czći/y chwale iego.

4. Czwarté/ kto napiérwéy té mieyſcá álbo Kośćioły poświącáć roſka-
zał/ze wßytkim naczyniém kośćielnym.

Piąté/

A Piąté/ iáko ſrodze káráć raczył wielkimi pómſtámi/ oné ktorzy Kośćioły ku czći y chwale Bogu budowáné pſowáli / y naczynie kośćielné ná ſwé pożytki obracáli. — 5.

Oſtátecznie pokażemy to/ że nie był żaden naród ná świećie/ ktory iákąkolwiek wiádomość/ iákiégożkolwiek nabożeńſtwá miał / ktoryby Bogom ſwym ku czći y chwale Kośćiołow nie budował/álbo tákich mieyſc oſobnych nie obiérał/ gdźieby modły y chwały Bogu ktorego znał czynić miémiał. — 6.

To pokazawſzy/do wykłádu Ewányeliéy świętéy przyſtąpimy.

¶ Nie ieſt to táyna rzecz káżdému Chrześćijáńſkiému człowiekowi/ że zá grzéchem człowieczym nie tylo człowiek w gniéw BOży wpadł / nie tylo ná ſobie gniéw Boży odniośł/ nie tylo ſam przeklętym od Bogá ſye ſtał/ ále B też y źiemiá z ktoréy on żywnośći z prácą nábywáć miał / wyrokiem BOżym przeklętą ſye ſtáłá. Jáſné słowá BOżé ſą/ ktorémi ták mowi Pan : Przeklęta źiemiá w vczynku twoim Jádámie : gdy będźieſz robił tę źiemię/ nie dáć pożytkow ſwych/ale ćiérnie/y oſet rodźići będźie. Z człowiekiem przeklętym/ y źiemiá ſye ſtáłá przeklęta/bo grzéch y człowieká y źiemię do tegó przywiodł. Ziemię dla tego / że owoc zákazány od Bogá człowiekowi ná tym drzewie był/ ktoré z źiemie było wyrosło. Człowieká dla tego/ że przeſtąpił wſzechmocnégo Bogá roſkazánié. Jáſnie tedy ſye pokazáło/ że źiemiá byłá w przeklęctwie Bożym : był też w nim y człowiek. Otóż iáko z ludźi onych przeklętych/ obiérał ſobie Pan Bóg pewné ludźi do łáſki ſwéy / y ták ie z przeklęctwá do C błogoſłáwieńſtwá wyſwobadzał : ták ná źiemi obiérał ſobie pewné mieyſca ktoré źiemią świętą zwał/ y ná ktorych ofiáry y modły ſobie czynić kazał. A żeby to prawdá byłá / że przed oblicznośćią BOżą było iedno mieyſce źiemie świeté/ á drugié przekleté / iáſna Hiſtorya ieſt o tym w Exodźie. Abowiém gdy MOyzéſz páſąc ſtádá Jetrá Kápłaná Mádiáńſkiégo / przyſzedł był do góry Oreb/ tám vkazał ſye mu pan w płomieniu ogniſtym/ z pośrodku krzá/ y widźiał Moyzeſz że kierz pałał/ á przedśię nie zgorzał : przeto rzékł : Póydę á oglądam to widzenié wielkié/ czemu ten kierz nie zgoré. Widząc Pan że idźie ná dźiw / záwołał nań z pośrodku krzá y rzékł : Moyzéſzu Moyzéſzu. On odpowiedźiał : Owo ia. A Pan rzékł : Nieprzyſtępuy ſám/ zdéymi bóty z nóg twoich/ábowiém mieyſce ná ktorym ſtoiſz źiemiá święta ieſt. Byłá wiel D ká rożność między mieyſcem onym źiemie/ gdźie Pan Bóg kazał mu bez bótow ſtáć : á między onym / gdźie ſye pocżał dźiwowáć krzu gorąiącému. Bo o tym mieyſcu gdźie mu kazał bóty zdiąć powiedźiał Pan/że byłá święta źiemiá : A o onym nic tákowégo od Bogá nie ſłyſzał. Przeto oná byłá ſtárym przeklęctwem przeklęta/ á tá byłá nowym błogoſłáwieńſtwem Bożym święta. Przeto Pan mowić raczył : Mieyſce ná ktorym ſtoiſz źiemiá święta ieſt. Tedyć zá tym idźie / że on oſtátek źiemie ná ktoréy MOyzéſz nie ſtał / nie był święty. Prawdźiwa tedy to rzecz ieſt/ że Pan Bóg obiérał ſobie mieyſcá ná téy przekletéy źiemi/ ktoré z łáſki ſwéy świętémi czynił/ná ktorych ołtarze do ofiar ſwoich czynić roſkázował. Maſz tego przykład iáſny / w onéy Hiſtoryéy / kiedy Dawidá Pan BOG karał morowym powietrzem / dla tego że E lud wſzytek policzyć kazał. Ten gdy widźiał Anyołá Páńſkiégo / á on wyćiągnął rękę ſwoię ná miáſto JEruzálem/ áby w nim wytráćił lud / wołał do Páná Dawid mowiąc : Ja ieſtem ktorym zgrzéſzył / y iam złośliwie vczynił: ći ktorzy ſą owcámi/ cóż vczynili ? proſzę niech ſye obroći ná mię ręká twoiá/ y ná dom Oycá mego. Powieda Hiſtorya/ że ſye zlitował Pan nád vtrapieniém/ y rzékł do Anyołá bijącégo lud : Doſyć teraz : zátrzymay rękę twoię. A Anyoł Páńſki ſtał / wedle plácu Areuny Jebuzeyczyká. Przeto przyſzedł Gad Prorok w on dźień do Dawidá/ y rzékł mu : Wſtąp/ á poſtaw ołtarz Pánu/ ná plácu Areuny Jebuzeyczyká : y kupił Dawid on plác / y zbudował

Margin notes: 1. — *Geneſ: 3. ver: 17.* — *Exodi 3. a ver: 1. ad 6.* — *2.Reg: 24. ver:2. 15. 16. 17. vſq; ad finem.*

tám ołtarz Pánu/ y ofiárował zapálné y spokoyné ofiáry : y zlitował sye pan nád ziemią/ y pohámowána iest plagá od ludu Jzráelskiego. Tu Prorok duchem świetym Dawidowi tám każe ołtarz budowáć / kedy Dawid Anyolá widźiał/ ná onym mieyscu kthóré bytnością Anyelską iuż było poświecone : ná przykład Abráhámá / który też ołtarz Pánu zbudował / y imie iego tám chwalił/ gdźie mu sye napiérwéy P. Bóg vkázáć raczył. Tákże y Jzáák syn Abráhámów/ támże zbudował ołtarz Pánu Bogu / áby chwalił imie iego/ gdźie mu sye Pan vkázáć raczył w Geráris.

Gen: 12. versu 7.
Genes: 26. ver: 25.

Masz wiele mieysc w Pismie świetym/kedy ná pewnych mieyscách Pan Bóg Ołtarze sobie roskázował budowáć/iáko Jákobowi w Bethel. Gedeonowi ná onym mieyscu / gdźie Ołtarz był Báál : Co możesz czytáć w Księgách Sedziów stárego Zakonu. Moyzészowi / kiedy mu kazał budowáć Ołtarz z ziemie y z drzewá Setym : z ziemie dla palonych y spokoynych ofiar/ á z drzewá dla ochedostwá przybytku Bożego.

Genes: 35. versu 1.
Iudic: 6. ver: 25.
Exo: 20. ver: 24. & 27. versu 1. & cap: 30. versu 1.

A iż mieyscá od Páná BOgá / ku chwale imieniá iego były od niego sámégo wybiéráné / świadczy o tym Moyzész / w Księgách piątych/ mówiąc do Zydów : Ná mieysce które sobie obierze Pan Bóg wász / ze wszytkich pokoleń wászych / żeby ná nim położył imie swoie/y mieszkał ná nim : przyydźiećie / y támże ofiárowáć bedźiećie zapálné ofiáry. Y dáléy zásie : Strzeż sye ábyś nie ná káżdym mieyscu któréć sye zda / ofiárował zapálnych ofiar twoich/ ále tylko ná tym które sobie obrał Pan Bóg. Czás tedy dawny iest/iáko Pan Bóg sobie osobné mieyscá obiérał ná ziemi/ do chwały imieniá swego/ iáko sye to iuż pokazáło powyszéy/które nie tylo przez słowá y roskázowánie swé pokázowáć raczył / ále też widzenia swoie miedzy ludźmi rozmnażáiąc. Ták mieysce ono / ná którym Kośćioł być miał Salomonów zbudowány/ Jákobowi idącému do Mezopotámiiéy Syryyskiéy/we śnie obiáwić raczył. Bo gdy spał idąc z Bersábee do Hárán / vyźrzał we śnie drábine stoiącą ná ziemi/ która sye dotykáłá niebá/widźiał też Anyoły Boże/ wstepuiącé y schodzącé po niéy/y Páná/á on sye podpárł ná drábinie/y mówił do niego: Ja iestem Pan Bóg Abráámá Oycá twego / y Bóg Jzáákow rc. Bede stróżem twoim gdźiekolwiek sye obróćisz / á nie opuszcze ćie áż wszytko skutkiem spełnie comći obiecał. Ocknął sye Jákob ze snu/ y rzékł : Záprawde Pan iest ná tym mieyscu á iam niewiedźiał. A lekáiąc sye rzékł : Jáko straszné iest to mieysce / nic innégo tu nie iest iedno dom Boży / á bramá niebieska : y przezwał ono mieysce Bethel / to iest domem BOżym. A słusznie / bo tám ná onym mieyscu dom Boży/ to iest Kośćioł był zbudowan / które mieysce osobnym widzeniem PAN Bóg błogosłáwić raczył. Ná którym też mieyscu y Jákob/ nie tylo że Páná Bogá widźiał/ ále y wielkié obietnice/ do rozmnożenia potomstwá swego wźiął tám w té słowá : Błogosłáwioné w tobie/ y w potomku twoim będą wszyscy narodowie ziemie. Która to obietnicá śćiągáłá sye iuż ná Páná Chrystusá / ábowiém w nim wszytkié narody ziemskié są błogosłáwioné/ który sye národźił z narodu Abráámá/ Jzááká/ y Jákobá. Mniémam żem iuż dosyć széroce pokazał/że Pan Bóg z dawnych czásów obiérał sobie mieyscá ná ziemi do chwały swéy.

Deut: 12. versu 5.
Ibidem versu 13.
Genes: 28. a ver: 10. ad 20.

2.

¶ Druga rzecz tedy pokażemy/kto napiérwéy roskazał budowáć przybytki/ álbo domy ku chwale Pánu Bogu/ żaden człowiek ná świećie/do téy doskonáłośći przyść nie mógł / żeby z domysłu swego / miał zbudowáć dom ku chwale Pánu Bogu. Aż sam Pan Bóg to roskázáć raczył/ iáko o tym masz w Exodźie / kedy roskazał dáć sobie ná ofiáre piérwiastki / álbo pierwoćiny od káżdégo człowieká / któryby ie kolwiek dobrowolnie ofiárował : kazał bráć Pan śrébro/ złoto/ miédź/y insze rzeczy/które tám Moyzész opisał. Z te-

Exodi 25. & 26. per totum.

góż ro-

gósz roſkazał ſobie vczynić świątnice / Archę / to ieſt ſkrzynię / koronę złotą
wkoło nád nią / cztéry kolcá złoté / dwá cherubiny ze złotá kowánégo : Li-
chtarz / lámp śiedm / y przybytek z opon lnu białégo kręconégo / z iedwabiu
modrégo ßárłatnégo kármázynowégo bárzo iáſnégo / robotą háwtárſką.
Tákże roſkazał Ołtarz vczynić y śień przybytkową / y inßé naczynie do przy-
bytku. Przyczynę tego powiedział Pan Bóg / dla czego ſobie świątnice ka-
zał budowáć : Będę powieda mießkał w pośrzodku ich / to ieſt narodu Zy-
dowſkiégo. Ták pilnie Moyżéßowi roſkazawßy / budowánié przybytku / y
świątnice ſwéy / náoſtátek y rzemieślniki do tego ſobie budowánia obrał / Be-
zeleelá / y Ooliábá / które nápełnił Duchem ſwym / y dał im mądrość y vmie-
iętność / we wßytkiéy ſprawie / ku wymyśleniu wßytkiégo cobykolwiek mo-
głó być vdziáłano ze złotá / srébrá / miedźi / mármuru / z kámiénia drogiégo / y
rozlicznégo drzewá. Táką pilnośćią chćiał mieć ſobie Pan Bóg przybytek
zbudowány w narodźie Zydowſkim / który ná wolą Bożą / y ná roſkazánié
iego z wielkim koßtem był zbudowány / ze wßytkim naczyniém / z Archą / z
Ołtarzem / z Fontaną miedźiáną / z cherubiny y z inßémi rzeczámi. Który to
przybytek Páńſki / trwał długi czás w narodźie Zydowſkim / przy którym był
záwżdy Biſkup / w vbierze od Bogá roſkazánym / byli y Kápłani / czyniono
tám Pánu Bogu modłe y ofiáry / áż do czáſu Dawidá Królá. Ten kiedy po-
kóy miał od wßytkich nieprzyiaćiół ze wßąd / vmyślił był Pánu Bogu ku czći
y chwale Kośćiół zbudowáć / y mówił do Nátáná Proroká: [a] Baczyßże iż ia
mießkam w domu Cedrowym / á Archá Boża ſtoi wśrzodku miedzy ſkórá-
mi ? Rzékł Nátán do Królá : wßytko co ieſt w ſercu twoim / idź vczyńże /
bo Pan Bóg ſtobą ieſt. Y ſtáło ſye onéyże nocy / á oto mowá PAńſka do
Nátáná mówiąc : Idź mów do ſługi mego Dawidá : To mówi PAN : A
więc ty będźieß mi budował dom ná mießkánié ? Bom nie mießkał w domu
od onégo dniá / którégom wywiódł lud Izráelſki z ziemie Egiptſkiéy / áż do
tego dniá : álem chadzał w przybytku y w namiećie / po wßyſtkich mieyſcách
przez którem ßedł ze wßem ludem Synów Izráelſkich : ázam mówiąc rzékł
do którégo z pokolenia Izráelſkiégo / którémum roſkazał áby páſł lud móy
Izráel mówiąc : Czemuś mi nie zbudował domu Cedrowégo ? A ták y teraz
to powieß ſłudze mému Dawidowi : Toć powieda Pan záſtępów : Jam ćię
wziął z páßéy gdyś chodźił zá trzódámi / ábyś był wódzem nád ludem moim
Izráelſkim / y byłem ſtobą wßedy gdźieś ſye kolwie obróćił / y pobiłem wßyt-
kié nieprzyiaćioły twoie od oblicza twego / y vczyniłemći imię wielkié / we-
dług záwołánia wielkich ludźi / którzy ſą ná ziemi : Y złożę mieyſce ludu mo-
iemu Izráelſkiému / y będę go ßczépił / y będę z nim mießkał / á nie będźie ſye
więcéy trwożył : áni przyłożą (myśli) ſynowie złośliwi / áby go mieli trápić
iáko pierwéy / od dniá którégom poſtánowił Sędźie nád ludem moim Izrá-
elſkim : y dámći pokóy od wßech nieprzyiaćiół twoich : A opowiádáć to pan:
żeć dom vczyni tobie Pan. Y gdy ſye wypełnią dni twoie / á záśnieß z Oycy
twémi / wzbudzę plemię po tobie / które wynidźie z żywotá twego / y vmocnię
Króleſtwo iego. Ten zbuduie dom imieniu mému. Pan Bóg niewdźięcznie
przyimowáć raczył od Dawidá Królá tego / że mu chćiał Kośćiół budowáć /
y nie dopuśćił mu tegó / [*] prze te przyczynę / iáko ſam Dawid przed Sálomonem
powiedał / iż wiele krwie wylał ludzkiéy / y wiele wálek wiódł : Przeto mu pan
mówił : Nie będźieß mógł budowáć domu imieniu moiemu / ponieważeś ták
wiele krwie przelał przedemną : Syn który ſye tobie národźi / będźie mąż bár-
zo ſpokoyny : on będźie budował dom imieniu moiemu. Co ſye y ták ſtáło.
Dawid nakłády Sálomonowi nágotował / ná budowánié Kośćiołá Bożé-
go / y poruczył mu to áby budował. Co potym Sálomon / z wielką pilnośćią
vczynił : bo ſiedmdźieśiąt tyśięcy robotników miał / którzy ná ſwych rámio-

Exo:27. per tot.

Exodi 25. ver: 8.

Exodi: 31. a ver: 1. ad 12.

[a] 2. Reg: 7. a ver: 1. ad 14.

Podobną ſpráwę téy Dawidowéy piße BOnfinius lib: 1. Decadis 2. o Geyzy krolu Węgierſkim / kthóry gdy tákże chćiał Kośćioły budowáć / y modłe Chrześćijáńſką w nich poſtánawiáć. BOG przez ſen / przez Anyołá poćießył go / ále mu powiedźiał / że tego nie mógł vczynić / prze to / że krwie ludzkiéy wiele był przelał. Obiecał mu tedy Pan Bóg Syná człowieká świętégo / kthóry to wßytko ſpráwić miał co Oyćiec myślił / miał Pánu Chryſtuſowi ku czći kośćioły pobudowáć / y wiárę iego rozmnożyć. co ſye y ták ſtáło. Geyzá Król ocućiwßy ſye / króleſtwo / y ſyná ſwego przyßłégo Pánu Chriſtuſowi polećił / źć. Czytay o tym támże ßérzéy.

[*] 1. Para: 22. ver: 8. 9. 3. 4. 14. 15. et 16.

3. Reg: 5. ver: 15. & cap: 6. ver: 38. Zbudowan Kośćiół Sálomonów od wyśćia Zydów z Egiptu 480. Był ná dłuż ná łokći 60. wśérz 20. ná górę 120. ále łokćie były wietszéy miáry dobrze niż v nas w Polszcze: bo v nas w Polszcze bárzo máły łokieć.

A

nách / brzemioná nosili: á ośmdźieśiąt tysiecy / tych którzy w górze kámien łamáli: trzy tysiące y trzy stá vrzedników / co roskázowáli ludowi: y ták z tákim kosztem / ośmégo roku pánowánia swego / dokonał Kośćiołá z mármuru iásnégo białégo / á z drzewá piekného / ná górze Morya / 2. Párál. 3. v. 1. gdźie Abrahám Syná swego Izááká chćiał ofiárowáć Genesis 2. versu 2. Gdźie Jákob widźiał widzenie Anyelskie / Genes: 28. v. 12. ná śiedlisku Ornan Jebuzeyczyká: gdźie Dawid Anyołá z mieczem widźiał bijącégo lud morowym powietrzem w Jeruzálem. 1. Pár: 21. v. 15. Podłogá iego byłá z piekného kámienia Mármurowégo / á sam Kośćiół wszytek obłożon bláchámi złotémi zewnątrz y zwierzchu. Był to Kośćiół ze wszytkim dostátkiem / nád który swiát ozdobnieyszégo nigdy niémiał. Sam tedy Pan Bóg / y Moyzészowi sobie Przybytek / y Sálomonowi Kośćiół / á obiemá wielkim kosztem

B

y nakłádem roskazał budowáć. Czego kiedyby było nie potrzebá / iáko trzódá Kácérska powieda / dla czegoby Pan z táką pilnośćią / y z tákim nakłádem to roskázáć czynić raczył.

Hebr.: 10. ver: 1.

Aleby rzékł / to w stárym Zakonie Pan Bóg roskazał / ále nie w nowym: Bo w nowym o Kośćielech roskazánia niémamy żadnégo. Ná to ták odpowiedamy: Zakon stáry rzeczy wszytkich przyszłych dobrych / iáko Páweł ś. swiadczy / ćiéniem y figurą był. Przeto wszytkié rzeczy które sye działy w Zakonie / pod figurą sye działy: y Kośćiół Sálomonów nie dla tego był budowan tylo / áby w Zydostwie ofiáry były w nim czynioné / y modłá Pánu Bogu byłá tám od ludźi Zydowskich spráwowána / ále wiecéy dla tego / áby pan

C

Bóg ludźiem oznaymił wolą swą / co po nich ná świećie mieć chćiał. Chćiał to mieć / nie z żadnéy potrzeby swéy áby mu przybytek miedzy ludźmi y Kośćiół był budowan / ále dla tego / áby ludźie wszyscy o Bogu wiedźieli: y którégo dom tu ná świećie widźieli być zbudowány / áby to o nim rozumieli że był bogiem ich: który dom chwały swéy dla tego miedzy nimi mieć chćiał / áby w tym dał znáć / że o nich tu ná świećie pracą ma / z nimi mieszka y przebywa: á iákoby iaką osobliwą bytnośćią swą / ná mieyscách które sobie obrał / z ludźmi obywatelem iest: y przeto mówić raczy: Chodźiłem z ludźmi w

2. Reg: 7. ver: 6.
Exodi 25. ver: 22.

przybytku y w namiećie / y z támtąd bede roskázował / y bede mówił do ćiebie: iákoby obowiezuiąc sie onym mieyscem / iż w nim osobliwym sposobem przebywał. Iż tedy przybytek od Moyzészá zbudowány / tákże y Kośćiół od

D

Sálomoná / bytnośći bożéy miedzy ludźmi świádkámi byli / y pokázowáli to / że Pan Bóg pracą o ludźiach ma / chce áby o nim wiedźieli / że iest Bogiem y ich Pánem / áby go chwalili / weń wierzyli / iemu vfáli / do niego sye vćiekáli: tedy dźiwna rzecz / y dźiwna niepobożnosć onych ludźi / którzy to z posrzodku siebie w nowym Zakonie wyrzućić chcą / y wyrzućili: iákoby zgołá to pokazáli co Pogánie niekiedy vczyli / że tu ná świećie on nawysszy Jowisz / to iest Bóg / nic nie rządźi / áni tuteczné spráwy ludzkié iemu są w opiece. Bo to z pośrodku ludźi wymiátáć / czym sie pan Bóg pokázował z ludźmi mieszkáć / co inszégo iest czynić / iedno wiádomość onégo Bogá precz znosić od ludźi: á to pokázowáć skutkiem / że nie iest Boża praca o nich. Ale y ná to pámietáć

E

1. Cor: 10. ver: 11.

mieli y máią / że wszytkie rzeczy Zydom iáko Páweł święty świadczy działy sye pod figurą / á w nowym Zakonie istotnie miáły sye zyśćić. Jeśli wszytki rzeczy były figurą nowégo testámentu / tedyć y Kośćiół: co áby prawdá byłá że Kośćiół Sálomonów był figurą Kośćiołów recznych Chrystusowych

Matt: 21. ver: 12.

w nowym Zakonie / sámégo Páná Chrystusá do tego świádkiem biorę / który kiedy wymiátał kupuiącé y przedawáiącé z Kośćiołá / nie názwał onégo Kośćiołá kośćiołem Sálomonowym / kthóryby tylo dla Zydów zbudowan być miał. Ale go názwał domem swym / y domem modlitwy: to iest domem onym / który Mesyaszowi ku czći y chwale zbudowan był / y ná modłę po-

stáwion

A stáwion nie tylo Zydowską/ ále y onych wszytkich którzy MEsyaszá násłá-
dowáć mieli. Kościół tedy Sálomonów / KOściół Chrystusá Páná był/ y
przeto w nim kazał/ przebywał/ vczył/ y poczćiwości iego przestrzégał. W
tym dáiąc znáć/iż iáko miły mu był on Kościół/dla chwały Oycá iego y ie-
go sámégo zbudowány / ták wdzięczné mu y oné Kościoły miały być / któré
mu wierni iego budowáć mieli/ ku czći y chwale / których on SAlomonów
Kościół figurą był. Przeto Apostołowie ná ksztalt mistrzá swego/ do KO-
śćiołá onégo Jerozolimskiég ná modlitwy chodzili/y cudá w nim czynili/wie-
dząc że sye to PAnu BOgu podobáło / przetóż ćiż APostołowie ku czći ku
chwale Chrystusá Páná swego / nie tylo duszné Kośćioły z wiernych iemu z-
B gromadzáli/ ále też y ręczné zakłádáli : w których Páweł y Bárnábasz Ká-
płany postánawiáli/ y Páweł święty rząd czynił. Bo w tákich Kościelech/
do których sye zgromadzáli wierni / rząd álbo porządek czynił / áby w nich
biesiad opiłych nie czyniono iedzeniém y pićiém / ku wzgárdzie ich. Támże
postánowił/ áby niewiásty milczáły/ áby sye modlily z záwitą głową.

Jan święty Ewányelistá w Azyéy wiele Kośćiołów ręcznych z pobo-
żności Chrześćijáńskiéy/ y z podátków wiernych ludźi / pobudował. A gdy
vmrzéć miał/ kazał sye do Kośćiołá donieść/ y w grób wszedł sobie vczynio-
ny / y tám wszytkim pokóy dawszy y błogosłáwieństwo/ położył sye w grobie
y vmárł. Páweł święty niż do Rzymu Morzem iáchał / posłány od Festusá
Stárosty/ y Agryppy Królá. Ten widział z domu Korneliuszowégo/Kośćiół
C vczyniony w Cesáryéy / iáko Hieronim święty świádczy. A ieśli Zywotów
Apostolskich Historye czytáć/y wierzyć im będziemy/tám dwoie pracą ich o-
glądamy : Jedne áby z ludźi bałwochwálców/chwalce Christá Páná poczy-
nili. Druga áby Kośćioły Dyabłom ku chwale zbudowáné/ ku czći á chwa-
le Pánu Christusowi obrácáli/ y nowé gdźie iedno mogli zákłádáli. Toć
byłá záwżdy Apostolska náuká / táka byłá y ich Vczniów / táka y wszytkich
wiernych náuczyćielów Páná CHRistusowych : áby Kośćioły były miedzy
Chrześćijány budowáné : ochędostwem nabożeństwá zdobioné : Sługámi/
Biskupy/ y Káplany / były opátrzoné : modlitwámi wiernych PAná Chri-
stusowych/ y ofiárą/ wedle porządku Melchisedeká / były poszláchćioné. A-
bowiém gdyż Christus Pan stał sye Káplanem / wedle porządku Melchise-
D deká Biskupá/ krwáwéy ofiáry męki swéy którą dla nas ćiérpiał ná krzyżu/
w niekrwáwéy chlebá y Winá / ksztalt y wizerunk nam zostáwuiąc / chćiał
mieć w Testámenćie swym/ nie tylo Biskupy/ Káplany/ którzyby ią spráwo-
wáli / ále chćiał mieć y Kośćioły w którychby tá ofiárá vstáwiczna/ ćiáłá y
krwie iego byłá spráwowána. A dla tego iáko Páweł święty świádczy zniósł
precz piérwszé Káplaństwo / áby insze postánowił : któré tákim porządkiem
postánowić raczył/ gdy niektóré dał Apostoły/ niektóré Ewányelisty/ Proro-
ki/ Doktory/ Biskupy/ Káplany/ná posłuszeństwo Kośćiołá swego/ y ná to
áby zá lud / ofiáre czynili : gdyż káżdy Biskup z ludźi wźięty / postánowion
bywa zá ludźie/ w tych rzeczách któré są ku Bogu / áby ofiárował dáry y o-
E fiáry zá grzéchy/

Jáko tedy Pan Bóg wszechmogący/ raz to vlubił/y vlubiwszy/ roskazał
przybytek/ Kośćiół/y Ołtarze/ sobie ku czći y chwale budowáć. Ták to Bo-
żé roskazánié v wiernych/ záwżdy mocnie trwáło/ że potym w Zydostwie ácz
Kośćiół dosyć ozdobny mieli/ przedsie Cérkwie osobné Bogu ku czći y chwa-
le budowáli : nic o tym roskazánia BOżégo nie máiąc. W których to Cér-
kwiách Pan Christus często kazał. W Cérkwi w Názáreth Izáyaszá Pro-
roká wykłádał Zydom / y Setnikowi onému któremu sługę vzdrowił od pá-
ráliżu/ tego niepogánił/iż był Zydom Bożnice zbudował. Trwáło też to ro-
skazánié Páńskié y w ludźiach CHRześćijáńskich/ począwszy od Apostołów

Acto:3. ver: 1.& cap: 5. ver: 12.

Acto:14.ver: 22.

1.Cor: 11. ver: 20. & cap:14.rer:34.

1. Cor: 11. ver: 5.

Hieronymus super Epistolam ad Galatas.

Acto: 26. ver:32.

Acto: 10. ver: 2.

Hieronymus in vita sanctæ Paulæ.

Hebræ:10. ver:9.

Ephes: 4. ver: 11. & 1. Cor: 12.v:28.

Hebræ: 5. versu 1.

Lucæ 4. a ver:17. ad 22.

Lucæ 7.v:5.& 10.

Páńskich/ áż do náſzych czáſów : dowodów do tego máło potrzebá / co oczy náſze ná to pátrzą / iáko v wſzytkich narodów Chrześcijáńskich ná świecie/ ſą ozdobnie kościoły pobudowáné/iáko bogácie nádáné: iáko dawno postá- wioné : ták/że zárazem z wiárą Chrześcijáńską do káżdégo narodu przyſzły: ták iż ſkoro który naród wiárę Christá PAná przyiął / wnet záraz Kościoły ręczné budował/ku czći y chwale Bogu wTróycy iedynému/w czym znáć o- ſobną wolą Páńską/ któréy tákié ſkutki zá iego wſpomożeniem ſye ſtáły / po wſzytkim świecie. Nieprzepomniał też Szátan przeklęty / przeciwko woléy Bożéy / ſtánowić przez ſwé vcznie woléy ſwéy : Bo v Pogánów przećiwko Ołtarzom Bożym/ wymyslił ołtarze Báálowi : przećiw Kościołowi Bożé- mu/ Kościoły Báálowi/ Dágonowi/ Nezrochowi / y inſzym Szátánom : á w tym báłwochwálſtwie y naród Zydowſki długo trzymał/ że też y Kośćiół Boży był poplugáwiony Czártowſkimi chwałámi / iáko tego pełné piſmo. To ták vczynił Czárt v Zydów / y pogánów. V Chrześcijánów zásie inſzé miſterſtwo nálazł/ pobudził tákié Heretyki/którzy Kościoły zbudowáné pſo- wáli/ y budowáć ich niedopuſzczáli : tych przodek był Máſsylianus / o któ- rym Auguſtyn święty piſze w kazániu przećiwko Aryanom/ potym był Sá- gárellus: po nim Wikleph/po nich Zyſká łotr wierutny: á tych czáſów ieſt tá- kich bez liczby v nas w polſzcze/ którzy o Páná Bogá máło dbáiąc/ Kościo- ły popſowáli/ fundatie ich pobráli/ ſkárby ich połupili/ y w tym ſye práwymi CHrześcijány być rozumieią / kiedy ſye ſtáli świętołupcámi / y Kościołów drapieżcámi. Lecz okazáliſmy doſyć doſtátecznie / iáka tá náuká ieſt / czyia wola w tym ſye wypełnia : bo to náuká nie Apoſtolſka/ ále Kácérſka: też nie wola Boża/ále wola Szátáńſka ieſt/y w tákich ſye łupieſtwách Kościołów ręcznych Bożych wypełnia.

Æneas Sylvius cap: 36. Historiæ Bohemicæ.

3.

¶ Znácznie ſye pokázuie z piſmá świętégo/że Pan Bóg posługę budowá- nia Ołtarzów/ przybytku y Kośćiołá / wdzięcznie y mile od onych przyymo- wáć raczył/którzy mu te posługę czynili. Tego wielkimi wywodámi nie trze- bá dowodźić/ boſmy to powyſſzéy pokazáli/że ći którzy Pánu Bogu Ołtarze budowáli/ ku czci y chwale y ofiáram iego : byli PAnu BOgu mili. Jáko Noe/ Abráhám/ Jzáák/ Jákob/ y inſzy. Moyzeſz co Pánu Bogu przybytek budował/ przyiaćielem Bożym ieſt názwan. Sálomon/który napierwſzy ko- śćiół Pánu Bogu zbudował/ te wdzięcznoſc od Páná Bogá odniósł / że mu ſye pan vkázáć raczył/ y opowiedźiał mu to/ że wyſłuchał modlitwy y proś- by iego/ którą ſye modlił do Páná/ y poświęćił dom on/ który był zbudował/ áby złożył tám imię ſwoie ná wieki/ y áby tám oczy y ſerce Páńſkié były przez wſzytkie dni. A iż doſyć wdzięcznośći Pan Bóg vkázáć raczył / budowni- kom Ołtarzów y Kościołów ſwych/tedy káżdy to obáczyć może/żeć te posłu- gę od nich wdzięcznie przymował. Y iáko wielkimi plagámi oné karał/ któ- rzy Kośćiół iego báłwochwálſtwem ſplugawiáli/ że ie wniewolę wielkié da- wał. Ták zaśie błogoſłáwieńſtwo dawał onym/ którzy Kośćiół iego miło- wáli/ iáko maſz przykłady w Ezechiaſzu / w Jozyaſzu/ królách Judſkich.

Exodi 33. ver: 11.
3. Reg: 9. a ver: 2. ad 10.
4. Reg: 20. ver: 6. & cap: 22. ver: 19.

4.

¶ A iżeſmy to obiecáli vkázáć / kto napiérwéy przybytki álbo Kościoły Bożé poświęcáć roſkázáć raczył/ iáſnie ſye pokázuie z Kśiąg wtórych ſtáré- go Zakonu : że gdy iuż dokonan był przybytek Páńſki/ze wſzytkimi ſprzętámi ſwémi/ tedy mówił Pan do Moyzéſzá : Wźiąwſzy oleiu pomázánia / pomá- żeſz przybytek ze wſzytkim ſprzętem iego / áby był poświęcony ołtarz palenia ofiar/ y wſzytko naczynié iego. Y ták Moyzéſz vczynił/ że wſzytko oleiem po- mázánia poświęcił/to ieſt/przybytek/ołtarz/fontanę/y wſzytko naczynié przy bytku onégo/ áby było święté. Y vkázuie Historya/ gdy tego wſzytkiégo do-

Exodi 40. a ver: 9. ad 12.

konał/

A konał/ y wßytko co było potrzebá poświećił/ co ſye potym sſtáło : ábowiém
zákrył obłok przybytek świádectwá / y chwałá Páńſka nápełniłá go. A nie
mógł Moyzeß wniść pod przykryćié przymiérza / bo był obłok zákrył wßyt=
ko : y máieſtat páńſki ſnąt ſye/ bowiem obłok zákrył był wßytko. Tóż mo
żeß czytáć o Sálomonowym KOśćiele / że go BOg ſam ſobie poświećił / y
chwała Boża był widomie napełniony dom on Bożý. Bo gdy wyßli Kápła
ni z świątnice/ mgłá nápełniłá dom Páńſki/ ták/ że nie mogli Kápłani ſtáć/
y poſługowáć/ przed mgłą.

Ibidem ver: 33. 34. & 35.

3. Reg: 8. ver: 10.

Przypátrzże ſye co tu Pan czynić raczył: Od śiebie ná przekletéy źiemi ka=
zał mieyſcá świeté ſobie budowáć. A iż pomniał ná przeklectwo/ którym był
źiemię przeklął/ przeto Błogosłáwieńſtwem ſwoim/ y Cerymoniámi/ ofiárá=
B mi / modlitwámi ludzkimi/poświącał zásie té mieyſcá/ które ſobie do modły
y chwały obiérał: Aby w tym dał znáć/ że chćiał piérwéy znieść przeklectwo
z mieyſc onych / które świetémi mieć chćiał. A nie tylo z mieyſc / ále też y ze
wßytkiégo naczynia / od máłégo do wielkiégo / którébykolwiek było / y być
miáło w domiech álbo w Kośćielech iego. A to nie tylo w ſtárym Zakonie/
ále też y w nowym záwżdy ſye záchowywáło : Bo té mieyſcá ná których Ko=
śćioły budowano/były záwżdy y zbudowániem Bogu oddawáné. Pełno te=
go w Hiſtoryách Apoſtolſkich / iż gdy Kośćioły Báłwochwálſkié obracáli
ná Kośćioły Chriſtá Páná/ tedy przez modlitwy ie poświącáli/ y Pánu Bo=
gu oddawáli Cerymoniámi nabożnémi. Co y vczniom y potomkom ſwym
C Biſkupom zoſtáwili / áby ná czáſy wieczné ták czynili. Przeto iáko Euzebi=
us świádczy : gdy Chrześćijánie po Tyrránnách Kośćioły zepſowáné náprá=
wowáli/y nowé budowáli / poświącáli ie przez Biſkupy ſwoie/z wielkim we
ſelem y chwałą miłégo Bogá. Otóż nie Papieſki ieſt wymyſł poświącáć Ko
śćioły / iáko Heretykowie fáłeßnie powiedáią : ále to było naprzód Bożé ro=
ſkazánié / które trwáć miáło ná wieki : y dla tego ie Apoſtołowie w cálé zá=
chowáli : y áby tá Boża wola záchowána v Chrześćijánów záwżdy byłá/ ro=
ſkazáli/ y potomkom to ſwoim czynić zlécili : co iáko báczyć możeß z Hiſto=
ryéy Euzebiußá/pilnie záchowáli y czynili.

Euſebius Pamphi: Epiſ: Cæſareæ, lib: 10. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cap: 3.

Heretykowie iż ſą nieprzyiaćiele Duchownému Kośćiołowi Bożému/to
ieſt wiernym iego : Bo ie obłedliwémi náukámi pſuią y do błedów Szátáń=
D ſkich przywodzą : przeto też y recznym Kośćiołóm ſą głownymi nieprzyia=
ćielmi : Bo wiedzą iákié pożytki wierni Páńſcy w nich odnoßą/ przez ſłuchá
nié ſłowá Bożégo/ przez przyymowánié Sákrámentów/ przez ſłuchánié ofiá=
ry niekrwáwéy ćiáłá y krwie Páná Chriſtuſá/przez modlitwy / y inßé świeté
ſpráwy/ które w Kośćielech wierni czynią. A iż Kośćiołóm ſą nieprzyiaćiel=
mi / tedy y ich poświącániu : gdyż to wiedźiéć mieli y máią / że káżdé ſtwo=
rzenié BOżé dobré ieſt / kiedy bedźie poświęconé ſłowem BOżym y modli=
twą : Tedyć zá tym idźie / iż nie poświęconé ſłowem BOżym / złé ieſt. A iż
Kośćioły / Cmyntarze / y naczynié Kośćielné / poświęconé ſą ſłowem Bo=
żym / wedle woléy BOżéy / y wedle podánia Apoſtolſkiégo : co tu Heretyká
niezbednégo obrażáć ma ? Nie miérźi to goſpodarzá dobrégo / że w domu
E ſwym ma oſobné gmáchy do goſpodárſtwá/ oſobné dla przyiaćielá przyiećia/
oſobné dla iedzenia y picia / dla ſpánia / dla ſług ꝛc. Dla czego ma miérźieć
człowieká Chrześćijáńſkiégo to/ że ma mieyſcé do modlitwy y chwały Bożéy
oſobné/ Pánu Bogu ku czći oddáné/ y przez ſłowo Bożé poświęconé ? Alec
to nigdy nie miérźiáło dobrych/ y práwych ſług miłégo Bogá : miérźiáło to
záwżdy vczniów Szátáńſkich z Czártem miſtrzem ich. Niechayże tedy ku
zátrácieniu ſwému / z nim przeſtawáią póki chcą / my przeſtawaymy z BO=
giem Oycem / z Synem iego Chriſtuſem / z Apoſtoły świetymi / y z ich po=
tomkámi/Biſkupy/y náuczyćielmi Chrześćijáńſkimi/kocháiąc ſye w recznych

1. Tim: 4. ver: 4.

Kościelech/ w ich ochędostwie/ y w ozdobie/ máiąc ie we czći/ iáko domy Pánu Bogu oddáne/ y słowem Bożym poświęcone: gdyż to zápewne wiemy/ że Pan Bóg srodze káráć raczył wszytkie one/ którzy domy iemu ku czći zbudowáne psowáli/ naczynie Kościelne ná swoie potrzeby obrácáli/ co sye nie tylo z Pismá Swiętego iáśnie pokaże/ ále też y z Historyey/ y z przykłádów które sye sstáły wieków nászych. A

5.
4. Reg: 21. a ver: 2. ad finem.
2. Paral: 33. a ver: 1. ad finem.
Fulgossus lib: 1. cap: 2.

¶ Jáśne są Historye/ iáko Pan Bóg raczył srodze káráć gwałtowniki y złupce Kościołów swych. Naprzód w Mánássesie y w iego Synie Ammonie Królách Judskich przykład iest wszytkim strászliwy. Bo iż oni Kościoł Páński w Jeruzálem/ Bałwochwálstwem splugáwili/ Bałwány Szátánskimi zelżyli/ skárby y naczynia Kościelne złupili/ do tego sámi przyszli/ że Mánásses/ od Królá Bábilońskiego poimány/ nie tylo niewolnikiem/ ále y więźniem/ w ciężkiey ciemnicy był y w okowách w Bábilonie. A Amnon Syn iego/ był zábit od sług swoich włásnych w domu swoim. Ták sye Pan Bóg krzywdy Kościołá swego nád nimi pomścił/ że im y Królestwá y máietności pobrał: á nie tylo nád temi/ którzy go iáko táko ználi/ ále też y nád ludźmi Pogáńskimi/ srodze sye mścił krzywdy y spustoszenia Kościołá Jerozolimskiego: iáko sye pomścić raczył nád Nábuchodonozorem Królem Cháldeyskim/ y nád Báltázárem potomkiem iego. B

4. Reg: 25. per totum.

Abowiem Nábuchodonozor/ zwalczywszy dwu Królów Judskich/ Joáchymá/ y Sedechyaszá/ nie tylo że JEruzálem miásto skáził/ Sedechyaszá z Synmi poimał/ oczy mu wyłupił/ Syny przed nim pobił/ ále też y Jeruzálem miásto z domem Królewskim y z Kościołem spalił/ naczynie/ y bogáctwá Kościelne pobrawszy do Bábilonu: zá co/ y zá wielką pychę iego/ przepuścił nań Pan Bóg/ że od rozumu odszedł: wyrzucono go od ludzi: z bestiámi y z bydlęty mieszkáć musiał: y siáno iadł iáko wół/ ták długo áż Bogá wszechmogącego vznał/ y iego moc wszechmocną wyznał. C

Daniel: 4. a ver. 30. ad 34.
Daniel: 5. a ver: 2. ad finem.

Tákżeć y Báltázár iego potomek: gdy będąc dobrey myśli z Pány swémi/ z żonámi y z miłośnicámi/ kazał przynieść naczynie złoté/ y srébrne/ które był przyniósł iego Oyciec z Kościołá z JEruzálem/ y iął z niego pić wino/ chwaląc swoie Bogi złoté/ srébrne/ miedziane/ etc. Teyże godźiny Pan Bóg pomstę nád nim pokázáć raczył/ bo vyźrzał pálce iákoby ręki człowieczey piszącey przećiwko lichtarzom ná ścienie páłacu królewskiego/ które pismo to w sobie miáło/ że oney nocy miał być zábit: y ták sye sstáło: bo teyże nocy zábit Báltázár Król Cháldeyski/ á Dáryusz Król Medski wstąpił ná iego Królestwo. D

.Machab: 6. v. 12.
2. Machab. 9. v: 9.

Toż możesz czytáć o Antyochu/ którégo zwano Epiphánes/ który iáko sam wyznał/ dla tego iż Kościoł w Jeruzálem złupił/ prędko zdechł/ gdy go robacy rostoczyli z wielkim nárzekániem/ w cudzey ziemi.

2. Machab: 3. a v: 23. ad 30. & postea ver: 33. 34 & 35.

Co sye też sstáło Heliodorowi/ Seleuká Królá Azyey y Syryey vrzędnikowi/ przypátrz sye. Ten posłány od Królá swego z mándaty/ áby skárby kościelne podniósł: chcąc to wypełnić dla czego był posłan do Jeruzálem/ szedł do Kościelney skárbnice áby skarb brał: tám Pan BOg przez widzenie ták go skáráć raczył/ że nie tylo Koń kthóry mu sye vkazał z mężem strászliwym bił go nogámi przednimi/ ále też y dwá młodźieńcy/ którzy mu sye tákże vkazáli w widzeniu/ bili go bez przestanku/ áż leżał zamknawszy rzecz/ o zdrowiu żadney nádzieie niemáiąc. Poznał tám Heliodorus Bożą moc: y gdy był przez modlitwę Oniaszá Biskupá do zdrowia przywrócon/ Pánu Bogu ofiáry ofiárował/ y Oniaszowi podźiękowawszy wrócił sye z woyskiem do Królá Seleuká Páná swego. E

To są iáśne przykłády z pismá świętégo/ iáko sye Pan Bóg mśćić raczył krzywdy gwalcenia ręcznych Kościołów swych/ y złupienia ich. Ale żeby kto

A nie rozumiał / áby śye Pan Bóg o Chrześćijáńskié KOśćioły tákże gniewáć niémiał / y krzywdy ich niémiał śye mśćić / pokażemy to z Historiy / że wielką pomstą Bożą gwałtownicy y odźieracze Kośćiołów bożych / byli karáni. Acz pełno tego wszedy w Historyách / wszákże niektóre tylo przykłády tu przywiedźiemy / abysmy pokazáli P. bogá być mśćićielem kośćiołów Chrześćijáńskich.

Pisze Sibegertus Historyk / że Gunderykus Król Wándálski / gdy wźiął miásto które zwano Hispális / łupił nie tylo miásto ále też y Kośćioły Boże / dla tego ode diabłá opętány zdechł.

Dźiáło śye to Anno Christi, 429.

Jest drugi przykład podobny temu / gdy żołnierze Theodoryká Gotskiégo Królá / Kośćiół w Awernie mieśćie złupili / nátychmiast ode Diabłów B opętáni / sámi śye zębomá kąsáli y ták zdycháli.

Gregorius Turonensis lib: 3.

Henryk piąty Król Angielski / gdy we Fráncyey Kośćiół Boży imieniém świętégo Fiakrá oddány złupił / y skárby z niego wybrał / nátychmiast wszytki wnętrzności w nim spróchniáły: y gdy widźiał że iuż vmrzéć miał: pytał: Coby to był zá Fiákryus? odpowiedźiano mu / że to był syn Szkotskiégo Królá. Rzékł Henryk vmieráiąc: tedyć ten naród Szkotski / ná nasze zágłádę práwie śye vrodźił / który y vmárły / y miedzy święté policzony nád námi śye mśći.

Cardanus de rerum varietate lib: 15. cap: 81.

Pisze Kuspinian że przed porażką Władźisłáwá królá Polskiégo y Węgerskiégo v Wárny / żołnierze Węgierscy rospustnie y gwałtownie Bulgárskie C Kośćioły łupili / psowáli / y palili: przeto pomstę Bożą na sobie odnieśli / że byli od Turków porażeni / y Królá tám swego w téy bitwie stráćili. A iáko Bonfinius pisze / Król Władźisław bárzo śye o to frásował / y mówił wielkim głosem / że więcéy bogu á niż zbroiéy żołnierze vfáć máią: á woyná zá pomocą Bożą przyięta / niéma być ná gwałcenié świętych mieysc obrácána. Pobożny Król potym tego zákazał / áwszákże bez pomsty to Bożéy przedśię nie było / iákom powyższéy vkazał.

Lib: 6. Decadis 3.

Kiedy w Antyochyey Césarz Julianus Apostátá / Kośćioły Chrześćijáńskié psował / Wuy iego tymże imieniém Julianus / z naczynia KOśćielnégo stołek sobie vczynił ná którym śiadał. Pisze Nicephorus / iż Pan Bóg przepuśćił nań chorobę o to Apoplexią / którą ćierpiał czterdźieśći dni iáko vmárły D leżąc / w który czáśie trzewá wszytki w nim spróchniáły / y ták mizernie zdechł. A Foelix quaestor / to iest podskárbi / który śye z Páná Chrystusá pośmiéwał / że iemu iáko Synowi Máryéy / nie przynależáły naczynia śrébrné / kthóre w Kośćielech widźiał / dla czego żyły śye w nim potárgáły / y ták go gwałtownie krew vszłá / że zdechł.

Nicephorus libro 10. cap: 21.

Ták śye stáło y Adelgisiusowi / słudze Kśiążećiá Pándulfá Kápuáńskiégo / który gdy chćiał Kośćiół złupić Kásiński / ná roskazánié Páná swego / á śćiągnął ręce swé ná ołtarz po kielich / wnet go páráliż záráźił / y padł / y ták z zákrzywionémi vsty y oczymá zdechł.

Chronicon Casinense lib: 2. cap: 62.

E Wiele inszych przykłádów mogłoby śye pokázáć / z Kronik rozmáitych: ále mniémam że dosyć znácznie śye pokazáło / że Pan Bóg mśćićiel záwżdy był y iest Kośćiołów Chrześćijáńskich. Swieży przykład iest y nie bárzo dáwny / w Janie Fryderyku Kśiążećiu Sáskim / w tym to / który Márciná Luterá v siebie w Witembergu chował / y bronił. Ten zá nászégo wieku opuśćiwszy stárożytną wiárę / á stawszy śye Luteranem / Kośćioły w Kśięstwie swym z śrebrá / z złotá / y ze wszytkiégo ochędostwá złupił: temu iáko śye to nágrodźiło od Bogá / Historye nászégo wieku świádczą: bo naprzód iest poráżony od Kárłá piątégo / CEsárzá Chrześćijáńskiégo: potym poimány: w poimániu przez twarz rániony: więźniem CEsárskim był: Kurfierstwo y oyczyznę stráćił: tákże SYnowie iego ná máłym kęśie Kśięstwá zostáli. JEden Syn potym ná zamku Gotćie poimány / z złodźieymi y z zbóycámi /

do tego

do tego czáſu ieſzcze w więzieniu śiedźi/ á zbóyce przed iego oczymá rozmáitémi mękámi potrácono.

Kośćielné ſkárby onym którzy ie pobráli/ten pożytek vczynity/że y ſwoie przy nich ſtráćili. Są iákoby Orłá ćwiká ſtárego białeg piórá: bo tákiego Orłá pióro/ gdy włoży do fáſſy piérza geśiego/ wſzytki geśié popſuie wniwecz. Ták właſnie ſkárby Kośćielné czynią zebrániu świetſkiému.

V nas w Polſzcze tákich przykłádów bárzoby ſye wiele pokázáć mogło/ iż oni wſzyſcy którzy ſye rzućili ná Kośćioły/ y popſowáli/y połupili ie/ żaden ná tym nie wſkórał/ ále álbo Oyczyzny ſwé/ w których Kośćioły połupili potráćili/ á w nędzy y w długách pozdycháli/ álbo ie pozábijano / álbo dźiwnémi przygodámi z świátá zeſzli: ále iż tákié pomſty boże iuż w obyczay weſzły/ przeto ich ludźie áni baczą/áni ſye im dźiwuią. Wſzákże doſyć ná tym/że Pan Bóg tymże mśćićielem ieſt nád złupcámi Kośćielnymi w Polſzcze / którym dawno był nád inſzymi narody. Nam doſyć nátym / żeſmy to wiernie bráćiey náſzéy pokazáli/ że Pan Bóg bez pomſty żadnégo nie opuśći/ który ieſt gwałtownikiem domów świętych iego.

¶ Lecz oſtátnią rzecz iuż pokażemy/ to ieſt/że káżdy ná świećie naród ktorykolwiek nabożeńſtwo iákié znał/ Bogom ſwym Kośćioły budował/ álbo iákié mieyſcá oſobné do ich chwały miał. Przeto Semirámis Królowa zbudowawſzy miáſto Bábilonią/ naywysſzému Jowiſzowi / którégo Bábilończycy Belem zwáli / zbudowálá ták koſztowny KOśćiół / że był nápodźiw wſzytkiemu wſchodowi słońcá.

1. *Machab: 6. v: 1.*
Lege Pauſaniam libro 5.

Stądżeć v Pogánów oné wielkie Kośćioły były zbudowáné/ y bogáto nádáné/ Boginiéy Diánie w Ephézie / y Elimáydźie : Apollinowi w DElphis : Minerwie w Motonie : Jowiſzowi w Olimpiéy : w Troczenie NEptunowi : w Lákoniéy Wenerze : Wulkanowi/ v Ethny góry w Sicyliéy : Apollinowi w Aténiech : Fortunie w Rzymie/ przez Serwiuſzá Tulliuſzá zbudowány : Aeſkulapiuſowi támże w Rzymie ná wyſpie Tybrowéy : Ceréy y Proſerpinie w Sirákuźiéch : y inſzym bogom/ którzychby tu długo wſpomináć : Ná oſtátek y Tátárowie/ iáko Herodotus piſze/ choć sámi w budowániu ſye żadnym nie kocháią/ przedśię Bogowi Marſowi/ którégo ná on czás chwalili / Kośćiół ſwym obyczáiem budowáli. Owa żadnégo narodu nie było v pogánów/ któryby o iákim Bogu nie wiedźiał/ y iemu ku chwale Kośćiołów nie budował. Náoſtátek y dźiśieyſzych czáſów/ wſzytki narody ludzkié/ które są wiáry Chrześćijáńſkiéy y Máchometſkiéy / iáko są w Chrześćiiáńſkiéy wierze Grékowie/ Ormiánie/Jndiani/Jákobitae/ Suryani/Neſtoryani/Georgiani : ći wſzyſcy ná wſchód słońcá mieſzkáiąc/ ácz iednośći wiáry Chrześćijáńſkiéy miedzy ſobą niémáią / przedśię wſzyſcy wedle ſwego nabożeńſtwá Kośćioły buduią. Buduią ie Máchometani/ to ieſt Turcy/ Perſowie/ y inſzy/ którzy Máchometowéy náuki náſláduią. Sámi Heretykowie v nas w Polſzcze ták bezbożni są/ że ie łupią/pſuią/y wniwecz obrácáią. Ták do ſwowolnych náſzych obyczáiów w Polſzcze przyſzłá táka ſwowolna wiárá : á iż mam rzéc/ ták rozliczné ſwowolné wiáry/ które ſye oborzyły nie tylko przećiwko Pánu Bogu/w Tróycy iedynému/nie tylko przećiwko Kośćiołowi iego duchownému/ który ieſt Zbór Chrześćijáńſki : ále też przećiwko domom y Kośćiołom onym / które są zbudowáné ku czći y ku chwale P. bogu.

Herodotus lib: 4.

¶ Lecz Heretykowie iáko inſzé wſzytkié ſwé błędy/ ták y ten/ iż domy Boże pſuią/ piſmem świętym ludźiem cukruią/ powiedáiąc ták : Po Kośćieléch nic / bo ták święty Páweł o tym mówi: Bóg ieſt niebá y źiemie PAN/ przeto w ręcznie budowánych Kośćiołách nie mieſzka/ áni ludzkimi rękomá bywa chwalon. Czego mu poświadcza y święty Szczepan mówiąc do Zydów : Nawysſzy nie mieſzka wręcznie budowánych Kośćiołách. A iż Bóg wſzechmogący nie mieſzka w ręcznych Kośćieléch/cóż po nich? Ná ten Argument ták odpowiedamy : Bóg náſz ſtworzyćiél niebá y źiemie / nie mieſzka w ręcznych Kośćieléch/obyczáiem bogów pogáńſkich / którzy od pogánów

Argumentá Heretyków przećiwko Kośćiołóm ręcznym Bożym.
Acto:17. ver:24.
Acto: 7. ver:48.

A ściánámi kośćielnémi bywáli zámknieni: ále mießka wdomiech ſobie poświeconych/przez obfitßą łáſkę ſwoie: bo ták powiedźiał: Obrałem ſobie to mieyſce/y poświećiłem ie/żeby w nim było imię moie ná wieki : á żeby trwáły oczy moie/ y ſerce moie tu po wßytkie dni. Ten Heretycki Argument dawno ſolwował Król Sálomon/ ná on czás kiedy iuż od śiebie wzbudowánym kośćiele / PAnu BOgu ſye modlił / ták mówiąc : A więc to podobna rzecz ku wierzeniu/ áby miał mießkáć Bóg z ludźmi ná źiemi? Jesliż niebo y niebioſá niebiós nie mogą ćię ośięgnąć / tym więcéy ten dom którym zbudował. Wßákże ná to tylko zbudowan ieſt/ ábyś weyźrzał ná modlitwę ſługi twego : y ktobykolwiek modlił ſye ná tym mieyſcu/ żebyś wyſłuchał z mießkánia twe- B go/ to ieſt/ z niebá/ á bądź mu miłośćiw. Otóż maß przyczyny / dla czego Kośćioły máią być budowáné / y dla czego Chriſtus Pan ie názwáć raczył domem modlitwy.

2. Paral: 7. v: 16.
2. Paral: 6. a ver: 18. ad 22.
Matt: 21. ver: 13.

Drugi Argument táki przywodzą powiedáiąc : Po Kośćielech nic/ bo Pan Bóg wßędy ieſt / y wßędy wyſłuchawa grzéßné do śiebie ſye modląće : Przeto Páweł święty roſkázuie mężom / áby ſye ná káżdym mieyſcu modlili/ podnoßąc czyſté ręce ſwoie do Páná Bogá. Ná to im ták odpowiedamy : wßędy Páná Bogá być wyznawamy/áleſmy iuż powyßéy pokazáli/że iedno mieyſce obiéra ſobie milßé być / á niż drugie. A przeto wdźięczniéy przyymuie od ludźi modły y ofiáry ich / ná onych mieyſcách / które ſobie obrał y więcéy C vlubił : ná których też więcéy chce być chwalon niż kędy indźiéy. Zleby ten vczył/któryby okrom Kośćiołá ręcznégo / nie kazał ſye PAnu Bogu modlić/ gdyż wßędy od wiernych ma być wzywáné imię iego. Ale y on łotrowſkié vczy/ który widząc/ że máią Páná BOgá wierni wßędy chwalić/ y mogą ná káżdym mieyſcu do niego ſye modlić / Kośćioły pſuie / które BOG ſobie ku modle y chwale obrał: Boć to zá tym nie idźie/iż ſye ná káżdym mieyſcu wierny może modlić/tedy kośćiołów nie trzebá: Bá y owßem trzebá/bo w káżdym mieyſcu zámyka ſye y kośćiół / w którym ſye człowiek Chrześćiáńſki ma modlić/ iáko ná mieyſcu od Bogá obránym. A co mówią/ że Bóg wßędy ieſt: náßláduią w tym/onégo złego królá Izráelſkiég Jeroboámá: który gdy lud D Izráelſki do báłwochwálſtwá przez ſye ćielców vlanych miał przywieść/á od kośćiołá Jerozolimſkiégo/y chwały miłego Bogá ie odwieść/ták do nich iáko Jozephus świadczy/mówił : Wßędyć ieſt Pan Bóg/przeto nie trzebá do Jeruzálem do kośćiołá chodźić wam/ábyśćie go tám chwálić mieli: y tákim ſpoſobem przywiódł lud do báłwochwálſtwá wielkiégo y ßkárádnégo. Tákći czynią y dźiśieyßy Heretycy/iáko ich przodek Jeroboám czynił: odwodzą lud od kośćiołów Bożych/y od chwały Bożéy/á wodzą ie po górách/ po polách/ po ogrodźiéch/po domiéch/áby ie w ſwoie błędy vwikłáli/á vwikławßy czártowi ná obiátę poſłáli.

2. Tim: 2. ver: 8.
Ioſephus lib: Antiquita: Iudai: 18. cap: 12.

Máią ießcze y trzećí Argument z ſłów onych Páńſkich/ które mówił do E onéy niewiáſty Sámáritáńſkiéy : Niewiáſto/przychodźi godźiná/y teraz ieſt/ kiedy prawdźiwi chwálcy/ będą chwálić oycá w duchu y w prawdźie. W duchu tedy/á nie w kośćiele ma być chwalon Pan. Odpowiedź. Jeſli tylo w duchu ma być chwalon Pan Bóg/ tedy ięzyká do chwały iego nie trzebá. A cóż będźie po onym piſmie/które mówi: Wßelki ięzyk będźie wyznawał Bogá? A ná drugim mieyſcu : Wßelki ięzyk áby wyznawał/iż Pan Jezus Chriſtus ieſt w chwale Bogá Oycá. Jáko tedy modle w duchu/ięzyk gdy chwali Páná Bogá/nic nie przeßkadza : ták pewnie kośćiół ręczny modlitwie w duchu nabożnéy/nic nie ßkodźi. A owßem w kośćiele ma być modlitwá/ſercem y vſty/duchem y ięzykiem/ ieſli chce on co ſye modli/ áby byłá iego modlitwá wyſłuchána. Przeto Páweł święty ták mówi : Będę ſye modlił duchem/będę ſye modlił y rozumem. Będę śpiéwał duchem/będę śpiéwał y rozumem. Bo

Ioan: 4. verſu 23.
Iſaiæ 45. ver: 23.
Rom: 14. ver: 11.
Philipen: 2. ver: 11.
1. Cor: 14. ver: 15.

gdyby ty błogosławił duchem/ten który nie rozumie/iákoż rzecze ná twoie bło
gosławieństwo Amen: Nic tedy nie szkodzą té słowá Páná Christusowé ko-
ściołom rzecznym. Nowszem Pan Chrystus prawdziwé chwálce Bogá oycá
swego vczy/żeby chwałe iemu czynili/ták w kościele iáko y ná inszym mieyscu
w duchu prawdziwie/nie w iezyku tylo omylnie.

¶ Pokazawszy tedy z pismá świetégo wszystko to/co było potrzebá poká-
záć/do pochwały y potrzeby kościołów rzecznych: Vkazawszy też Argumen-
tá albo dowody Heretyków być obłedliwé: do wykładu dzisieyszéy Ewán-
yeliéy iuż w imie pańskié przystepuiemy.

Dziáło sye to láta PAná Christusowégo 33. 16. Cal: April: Luna 7. Indictione 6.

Y przyszli do Jerychá/ y wszedszy przechadzał pan JEzus Jericho miásto.

Marci 10. ver:35. *Matt:20.ver:20.* Ci synowie byli/ Jákub którégo Herod dał ściąć á Jan Ewányelistá. † *Lucæ 18.ver: 35.*

☞ Idąc z Jeruzálem do Jerichá/po onym kiedy mátká synów Zebede-
uszowych prosiłá zá dwiemá synámi swémi/aby práwice y lewice zásiedli w
króléstwie iego/ná drodze/iuż nie dáleko do Jerichá przychadzáiąc/† vzdrowił
slepégo żebraká siedzącégo wedle drógi/ y przywróciwszy mu wzrok/ ták/ że
wszyscy którzy go násladowáli/z tego cudu dáli chwałe Pánu Bogu/przyszedł
zátym do miástá Jerichá: y tákié cudo ná drodze idąc/ nád slépym ná ciele
vczynić raczył/ tákié w mieście JEricho vczynił/nád slepym wedle dusze Zá-
cheuszem. A iáko slepému wedle ciáła/ tłuszcza do vzdrowienia iego slepoty
przeszkadzałá/hámuiąc go/áby zá pánem nie wołał. Ták temu Zacheuszowi
slepému wedle dusze/tłuszcza tákże przeszkadzálá/aby go nie oglądał. Slepé-
go wedle ciáłá/gdy wołał o smiłowánie/ kazał Pan Christus do siebie przy-
wieść: Slepégo wedle dusze/iż Páná prágnął oględáć/sam go Pan do siebie
záwołał. Jáko sye to szerzéy w wykłádzie pokaże.

Iosuæ 6. a versu 1. ad finem.

¶ Jericho było miásto nie dáleko Jordanu/máiącé swego królá: to było
opasane siedmią murów: przeto Zydowie gdy przeszli Jordan rzéke/to miá-
sto mieli namocnieysze ku dobywániu: bo było bárzo opátrzoné y niezwycie-
żoné. Wziął ie tedy Josue cudem Bożym/ á nie mocą ludzką/ bo siedm dni
obnosili Káplani Arche BOżą około miástá/ trąbiąc siedm Káplanów w
siedm trąb miłościwégo látá: siódmégo dniá mury wszystki vpádły / które
były około miástá / á zátym wzieli Zydowie miásto / y wysiekli wszystek lud/
okrom Ráab biáłéygłowy nierządnicy/y wszystkich onych/którzy v niéy w do-
mu byli. Tám Achán nád zákazánie vkradł był płaszcz kármazynowy/dwie-
ście skoycy srebrá/y bláche złotą w któréy było piećdziesiąt syklów. Dla któ-
régo złodzieystwá/sstáłá sye byłá porażká ludu Izráelskiégo/v miástá Háy.
Przeto Achán vkámionowan iest/y kradzież iego spalona ogniem. Zburzyli
tedy byli to miásto do kesá Zydowie/ które potym zbudował Hyel z Bethel/
iáko nápisano w ksyegách królewskich. W tym Jerichu Elizeusz prorok mie-
szkał/y wody które były bárzo złé/wsypawszy w źrzódło soli/mocą bożą vzdro-
wił/że wiecéy w nich áni gorzkość/áni niepłodność nie byłá. To miásto Jeri
cho/ ná on czás kiedy Rzymiánie Jeruzálem zburzyli/ z Titusem synem We-
spezyaná Césárzá Rzymskiégo/zburzoné było/dla zdrády mieszczan tegóż Je-
richá/które y trzeci raz było zbudowáné/y trwáło áż do czásów Jeronima s.
Lecz Brokárdus pielgrzym pisze / że zá iego czásu gdy tám był: iedno ośm
chałup nedznych tám było: co ie ták potym gwałtownie spustoszono.

Iosuæ 7. a versu 1. ad finem.

3 Reg: 16. ver:34. *4. Reg: 2. ver:20.*

Hieronymus Lib: de locis Hebraicis Jerycho było od Jeruzálem stáian 150. od Jordanu staian 60. Iosephus lib: 5. de bello Iudaico cap. 4.

W tym tedy Jerichu/które był zbudował Hyel z Bethel/ przechadzał sye
Pan Jezus: y powieda Jistoria/ że

Y co mąż imieniem Zácheusz/ á ten był Ksyąże-ciem iáwnogrzészników y bogáty: Zadał widzieć

Jezusá

A

JEzusá coby zacz był.

☞ Pilnie Ewányelistá wypisuie/nie tylo ossobę Zácheußowę/ále też y co zacz był/bo powieda/że był iáwnogrzéßnikiem nie ledá tákim/ ále Książęćiem przednieyßym iáwnogrzéßnych : to iest/człowiekiem nazacnieyßym między wßystkimi iáwnogrzéßniki : który będąc ták zacnym y bogátym/ łácwie mógł wzgárdźić vbóstwo y pokorę Páná Chrystusowę. Przeto wielki tu dźiw sstał sye w tym to człowieku/w tákiéy odmiánie iego : który nie tylo że chćiał widźieć Christusá/ ále zá oglądániem iego/ ták sye odmienił/ z niespráwiedliwośći w spráwiedliwość/z niepobożnośći w pobożność/że z iáwnogrzéßnego sstał sye práwym synem Abráámowym/z łákomégo ßczodrym/ z łupieżce ná cléch y ná myćiéch/sstał sye nágrodźićiél vkrzywdzonym/

B

Pokázuie sye też tu wielka skłonność y ludzkość Páná náßégo/który nie brzydźił sye ták ßkárádźie grzéßnym człowiekiem/ á nie tylo ossobą / ále też y domem iego.

Zácheuß tedy/który wiele dobrégo/y wiele dźiwnych rzeczy słyßał o pánu Christusie/ chćiał go widźieć: bo co o nim słyßał/to w nim miłował. Przeto świętą żądzą prágnął tego/áby go poznał: radby był pewnie z pánem mówił/radby był y do domu go swego wezwał/ ále widząc sye być człowiekiem tákim/którym sye ludźie brzydźili/ wstydźił sye/ y policzał sye niegodnym być áby to vczynił. Dla tego tedy żądał go tylo widźieć. Żądałci go też widźieć

C

y Heród/y długo tego prágnął áby go widźiał/á oglądawßy go/wzgárdźił go y vpośmiéwał. Abowiem dwornym obyczáiem/ y dworną żądzą Heród go prágnął widźieć/áby cudom iego sye podźiwował. Zácheuß záśie/prostym sercem y ßczérym vmysłem/chćiał widźieć Páná/ coby zacz był. Przeto Heród oglądał go ku swemu zátrácéniu : A Zácheuß ku swemu zbáwieniu.

¶ Ale powieda Ewányelistá : Przeßkadzáły dwie rzeczy iego żądzéy/iż niemógł dobrze oględáć páná : Naprzód tłußcza ludźi/ którá przy pánie ßłá: A potym wzrost máły iego. Przeto powieda Ewányelistá/ áby swéy żądzéy dosyć vczynił/

D

Biezawßy/ naprzód wstąpił ná leśną figę/ chcąc go widźieć/ bo támtędy miał iść.

¶ Zábaczył ten ná czás powagi y bogactw swoich/ gdy przez wstydu będąc ták zacnym człowiekiem / wstąpił ná drzewo przy ták wielkośći ludźi. Ale to vczyniłá żądza serdeczna iego / który ták do tego chutliwym był / áby Páná oglądał/ iż czego mu było przyrodzenié w zrośćie iego nie dáło/ to wysokośćią drzewá nágrodźił. Wßystko to nie táyno było Pánu Christusowi/ który wiedźiał nie tylo spráwy/ále też y myśli ludzkié: Jáko o tym Jan święty świadczy/mówiąc: † Nie potrzebá mu było świádectwá dáwáć o człowieku/ábowiem on wiedźiał co było w człowieku/to iest/wiedźiał myśli w człowiecze. Wiedźiał tedy serce y myśl Zácheußowę/ przeto przyßedßy ná ono

E

mieysce/pod ono drzewo/ná którym Zácheuß był/prętko go vyźrzał/y vyźrzawßy rzékł do niego:

Zácheußu zstąp co rychley/ábowiem dźiś ia mußę przemießkáć w domu twoim.

☞ Prágnął tylo Zácheuß áby Páná Christusá widźiał/á Pan Christus/ który więcéy był zwykł dáwáć/niż to o co go proßono/vczynił to czego sye on niespodźiéwał. Tákći iednák zwykł záwżdy Pan Bóg swym wiernym/ gdy nád nimi lutość ma/więcéy dáwáć niż oni proßą. Co sye z przykłádów pismá

Lucæ 23. a ver: 8. ad 12.

† Ioan:2 versu 25.
Ná kogo Pan Christus okiem łáskáwym weyźrzał/káżdy do vpámiętánia od grzéchów przyßedł. Ták weyźrzał ná Piotrá po záprzeniu/ Lucae 22. ver:61. Ná niewiástę grzeßnicę/Lucae 7. versu 44. Rázem Pan y weyźrzał y smiłował sye/ Psal: 33. versu 16.

Geneſ:28.ver:20.

ſnádnie pokázáć może. Ono Jákob idąc do Mezopotámiey / że wſtawßy proſił páná/áby mu dał chleb ku żywnośći/á ßáty ku odźianiu. A Pan Bóg przy tym dał mu wßyſtkiego obfićie. Heliaß prorok Boży/ vćiekáiąc przed Jezábel królową Jzráelſką/ ßedł gdźie go oczy nioſły / á ták vprácowawßy ſye wielkim chodem/ śiadł pod drzewem Jáłowcowym/y proſił Páná Bogá áby mógł vmrzeć/á ták wßyſtkich prac/kłopotów/y boleśći być wolen: A Pan Bóg miáſto tego co on proſił/nákarmił go y nápoił przez Anyołá ſwego/ y potym wźiął żywo do niebá ná woźie ogniſtym/ ⁊c. Jeſt y inßych przykłádów wiele/ którémiby ſye to pokázáć mogło/ że Pan Bóg gdy wierné ſwé wyſłuchawa/ więcey im dáwáć raczy/á niż o co go oni proßą / áleſmy o tym ná inßych mieyſcách piſáli. Tákżeć y tu Pan Chriſtus vczynić raczył więcey dla Zácheußá niż ſye on ſpodźiewał. Y przeto ZAcheußá nie tylo do śiebie przymował / ále ſye też y do domu iego zá gośćiá wmówił: czemu był bárzo rad Zácheuß: bo Ewányeliſtá powieda/ że z onégo drzewá

3. Reg: 19. a ver: 3. ad 9.

4. Reg: 2. ver: 11.

Zá Keußá imieniem wezwał/bo iuż był wpiſány w Kśięgi żywotá wiecznégo/ tákié PAN imieniem wzywa/ bowié którzy ſą iego/ 2. Tim:2. ver:19. Jmioná ich ſą nápiſáné w Niebie/ Luc: 10. ver. 20. Złym záśie mówi/nieznam was Matt: 7. ver: 23

Z kwápieniem zſtąpił / y przyiął go (to ieſt do domu ſwego) z rádośćią.

☞ Byłoć doſyć inßych goſpód gdźie ſye PAN ſkłonić mógł / nie było mu żadney niewoley / do iáwnogrzéßniká w dom iść/ á wżdy mówił/ mußę przemießkáć w domu twoim Zácheußu. Ten mus Páńſki/nie z niewoley iákiégo niedoſtátku był / áni z poniewolenia / ále był z włáſnégo vrzędu PAńſkiego/ którégo ten vrząd był/ áby zbawiał grzeßné / y ßukał tych którzy byli zginieni/z domu Jzráelſkiégo przez grzéch. Vrząd go tedy iego do tego przymußał / że do domu Zácheußowégo / y ſam ſye wmówił aby ßedł / y ßedł nie proßony áni od Zácheußá wezwány. Ácz vmyſł Zácheußów ná tym był/ áby był Páná w domu ſwoim miał/ iákom powyßey pokazał : Zácheuß był z liczby zginionych / był grubo grzéßnik / był człowiek ſtrácony / był dáleki od Bogá : przeto potrzebá było áby go Pan nalazł/náwróćił/ z grzéchów oſwobodźił/ y do ſwey owczárniey ſwych wybránych przyłączył. Co w ten czás vczynił / gdy nie tylo z nim ſye łáſkáwie w rozmowie obßedł / ále też gdy do domu iego ßedł. W którym ácz krótki czás był / wedle bytnośći ſwey ćieleſney: przedśie iednák tám w onym domu ſwé mießkánié zoſtáwił / áto przez wiárę vczynił/ przez którą on mießka w ſercách v wiernych ſwoich.

Przyiął go tedy Zácheuß z weſelem/ bo ták rozumiał/ iż oſobá PAńſka dom iego wielce ozdobić y przyßláchćić miáłá / gdy táki Prorok zacny dom iego iáwnogrzéßny náwiedźił. Miło to było Zácheußowi/ przeto weſół był/ y z weſelem Páná przyiął.

GRatia præueniente Zachæus a Christo vacatus, & iustificatus.

Coloſſ: 1. ver: 21.

❡ Lecz y tu ſye przypátrzyć może temu/ że Pan Chriſtus Zácheußá vprzédźił łáſką ſwą / którey mu był nigdy niezáſłużył. Y właſnie w tym Zácheußu byłá łáſká vprzédzáiąca / bo piérwey go vprzédźił Chriſtus Pan łáſką ſwą á niż go on wezwał do śiebie. Tą vprzédzáiącą łáſką ~~Chryſtá Páná~~ / wßytek naród ludźi wiernych Chrześćijáńſkich Pan Chriſtus/ obdárowáć raczył/iáko o tym święty Páwel świadczy pißąc do Koloſenſów : Gdyſmy byli nieprzyiaćiele/ y niewiádomcy Boży / obárłożeni grzéchámi / ziednał nas ſobie Bóg Oyćiec/ przez śmierć iednourodzonégo Syná ſwego. A nie tylo ná tym mieyſcu / ále y ná wiele inßych / te/ y táką łáſkę nam Piſmo święté opowieda/ gdy nas vczy/ żeſmy łáſką Bożą zbáwieni/okrom záſług náßych: że grzéchy náßé z łáſki Bożey zgłádzoné ſą : żeſmy oczyśćieni przez Páná Jezu Chriſtá. Bo gdźieby ináczey było/Páwel święty świadczy: * Że łáſká nie byłáby łáſką: to ieſt/ niemógłby ſłußnie żaden rzéc/ áby té dobrodźieyſtwá z ßczérey łáſki BOżey otrzymał. A Páwel S. mówi: łáſką Bożą ieſt náß żywot wie-

Epheſ: 2. ver: 8.
Titum 3. verſu 5.
Galat: 2. ver: 16.
** Rom:11.verſu 6.*

Gratiæ Dei a Theologis, iſta poni ſolet diuiſio.

Eſt

czny.

A czny. Rom: 6. v. 23. Jáko tedy Zácheuszá / vprzédzáiącą łáską swą PAN Christus powołáć raczył. Ták wszytkim wiernym to dobrodzieystwo czynił/ czyni / y czynić będzie/ zá co od nich ma być iemu cześć y chwałá ná wieki.

Est enim gratia,
1. Præueniens.
2. Operans.
3. Cooperans.
4. Cōcomitās. &
5. Subsequens.

Wykład Allegoryey.

☞ Zácheusz Christusá PAná widźieć nie może miedzy tłuszczą: náuká tá iest z tego mieyscá / że ludźie świátá tego/ to iest/ którzy świátu służą/ pewnie że odrażáią káżdégo áby Páná Christusá nie oglądał. A Pan Christus żeby go okiem łáski nie widźiał. Abowiem tłuszcza tego świátá / miłuiąc świát/ y té rzeczy które ná świecie są/ wzgardza słowo Boże: zá czym y Páná Bogá zápámiętywa / rodźiców y stárszych swych nie słucha / przełożonymi gárdźi / z prostoty Ewányeliéy sye śmieie / o przyszły żywot máło dba/ roskoszámi tego świátá sye báwi / łupiestwá / porubstwá/ kłamstwá/ cudzołostwá/ lichwy/ łákomstwá/ y inszych złośći zá grzéch sobie niema. Otóż który wierny w tákiéy tłuszczy iest / nie podobá áby sye od niéy zápowietrzyć nie miał / gdyż kto sye smoły dotyka / nie podobá áby sye od niéy vmázáć nie miał. B W tákiéy tłuszczéy Zácheusz był/bo był miedzy iáwnogrzésznikámi pierwszym / przeto był máły / y w wzrośćie swym / y w znáiomośći Bożéy / y w cnotách. A nie drzewiéy Christusá Páná oglądał / áż z téy tłuszczéy wyszedł/ y ná drzewo wstąpił. Ták káżdy wierny Chrześćiiáński człowiek / ieśli chce Christusá PAná swego oględáć / y w dom swóy go przyiąć: ma sye z tákiéy tłuszczéy wyleczyć / ma prágnąć záwżdy widźieć PAná CHRystusá / to iest C wszytkie rzeczy ná świecie dla miłośći Páńskiéy/ ma mieć iáko śmieći. A potym ma wstępić ná drzewo/ to iest ma sye vćiec o smiłowánie/do onégo który wisiał ná drzewie Krzyżá Swiętégo / y ma mówić oné słowá z Páwłem świętym: Vchoway BOże bym sye ia miał chlubić w czym inszym/ iedno w Krzyżu PAná nászégo JEzu Chrystá / przez którégo mi świát iest vkrzyżowan / y ia świátu. Potrzebá tedy Chrześćiiáńskiému człowiekowi: áby ták czynił z Zácheuszem / ieśli chce być przez PAná Christusá vspráwiedliwiony/ ták iáko Zácheusz był vspráwiedliwiony.

Galat 6. ver: 14.

☞ Lecz iuż czás sye przypátrzyć co dáléy Ewányelia święta powiedá. D Gdy Zácheusz z weselem przyiął Páná w dom swóy / á Pan do domu iego wniść y tám w nim być raczył/ gdy to widźieli wszyscy/

Szemráli mówiąc: Iż do człowieká grzesznégo sye skłonił.

Szemráli wszyscy/ to iest wielká cześć/ bo Apostołowie nie szemráli/ále partem pro toto intelligit.

☞ Ludźie onégo miástá Jerychá/ y mniémam że y onych niemáło/ którzy w tłuszczéy z Pánem szli/ szemráli przećiwko Pánu/ iż do tákiégo człowieká wszedł/ który lud Boży/ lud wolny Żydowski (iáko sye oni wolnymi od wszelákich podátków być rozumieli) ná cłách / ná mytách brał. Bo v Żydów E Celnictwo/ iáwnogrzésznictwo było/ z téy przyczyny/ że Celnicy z Żydów bráli cłá y mytá/ co oni wielki grzéch być rozumieli. Abowiem będąc ludem Bożym/ ofiáry/ y dźieśięćiny Pánu Bogu dawáiąc / od myt y od Ceł wszelákich rozumieli sye być wolnymi: Otóż kto ie z nich wyćiągał / rozumieli tákiégo być złym człowiekiem: obcowánia żadnégo z nim nie mieli: przyiáźni żadnéy iemu niepokázowáli. Tákim był Zácheusz/ y przeto wszyscy sye go chronili / y dla tego też szemráli / że Pan Christus do tákiégo/ którym sye wszyscy brzydźili / do domu szedł. Ale słusznéy przyczyny do szemránia niemieli: boby byli dowiedźieć sye chćieli/dla któréy przyczyny Pan Christus w dom iego wszedł / chwálićby to byli muśieli á nie gánić: gdyż Pan Christus / nie wszedł

Dla czego Celnicy wielką nieprzyiaźń v Żydów mieli.

do domu iego / áby iego ſpráwy / iego żywot wyſtępny pochwalić miał / ále dla tego/ áby go od złośći iego/ y od grzéchów iego odwróćił/á z iáwnogrzeßnégo/ ſpráwiedliwégo vczynił. Lecz iż o tym nic nie myſlili/ dla czego Pan Chriſtus tám był wßedł / przeto ßemráli. Ale iż to nie nowiná byłá Zydom ſpráwy Páná Chriſtuſowé hydźić/ przećiw nim mówić/ßemrác y ſprzećiwiác ſye im / przeto Pan Chriſtus nie ſprzećiwia ſye ßemrániu ich : á czynić to rączy/ co vrząd iego nióſł.

Stoiąc tedy Zácheuß/rzékł do Iezuſá.

☞ Stoi przed PAnem Zácheuß / czyniąc mu poczciwość iáko gośćiowi wdźięcznému : ſtoi bogáty przed vbogim : Grzéßny przed onym który go mógł vſpráwiedliwić : złożył pychę precz z ſercá : Bo iáko ſługá przed PAnem ſwym/ ták Zácheuß przed Pánem Chriſtuſem ſtoi. Vmyslił też iuż był poprzeſtáć źle czynić/ á od złośći ſwych náwróćić ſye/przeto y w tym przedśięwźięćiu ſtale ſtał / y trwał. Stał tedy y ſtałośćią od grzéchów náwrócenia: ſtał y dla Páńſkiéy vczćiwośći : á ſtoiąc dáie ſye winien z ſpraw ſwych/y ſpowieda ſye nieprawośći ſwych : wyznawa ie ná ſye : y dla tego nie tylo ſwego połowicę dáie/ále też wßeláкié zdrády któréby był vczynił nád bliźnim/ czworáko nágradza/ y przeto mówi do Páná :

Oto połowicę dóbr moich Pánie dáię vbogim. A ieſlim kogo w czym oßukał/ nágradzam czworáko.

☞ Dwoiákié dobrá miał Zácheuß / iedny ſwoie Oyczyſté / á drugié co ich był nábył / otóż ſwych naprzód nießánuie : á potym y nábytych namniéy nie żáłuie.

¶ Zakon niektóré rzeczy pięćioráko wrácáć / á niektóré czworáko kazał : ktoby był komu wołu ſkorzyśćił/ pięć wołów dawał zá iednégo : á cztéry owce / zá iedne krádźioną. A ieſliby złodźiéy czym nie miał oddáć / tedy ſamégo záprzedano w niewolą/á zápłácono ßkodę. Przeto Zácheuß ácz do rosſądku Zakonu nieprzyßedł/ poddawa ſye pod Zakon/ y nád Zakon czyni : bo y ſwoie dáie.

Exodi 22. à ver: 1. ad 5.

Zácheuß tedy wßytkich tu w obec vczy / którzy ſye chcą do PAná prawdźiwie náwróćić / żeby nie tylo ſwego vdźieláli vbogim / ále ieſliby też kogo oßukáli / áby im ſowitą nagrodę czynili : gdyż vkrzywdzeni do Páná BOgá o krzywdę wołáią. A by też milczeli/tedy ſamá krzywdá woła o pomſtę. Przeto y w Kośćiele náßym ſtárożytnym/o rzeczy krádźioné/ inákßégo rozgrzéßenia niemáß / iedno áż zgubá ſye wróći vkrzywdzonému / álbo ſye nagrodá od tego który vkradł / złupił nieſpráwiedliwie / onému który krzywdę ćierpi ſtánie. Bo iáko owému który krádnie/ Bóg zákazał kráść : Ták y onému/ który nieſpráwiedliwie bliźniégo drze ná iego máiętnośći : Pan Bóg tego zákazał. Przeto obádwá nie mogą być gniewu Bożégo próżni / áż nágrodzą od śiebie vkrzywdzonym / iáko ten Zácheuß vczynił : który rázem z wielkiéy częśći máiętnośći ſye zgołoćił / bo połowicę vbogim dał/ á z połowice od śiebie vkrzywdzonym nágradzał.

Auguſtinus Tomo 2. Epiſtola ad Macedonium. Nõ dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.(Reſtituatur autem, vel læſo, ſi supereſt,aut eius poſteris, vel ſi eorũ nullus ſupereſt,per eleæmoſynarũ largitionem.) Nam res aliena propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit & nõ redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur.

Tákći Pan Chriſtus onym którzy ſye do niego náwrácáli / był gośćiem wedle świátá ćiężkim. Bo Máttheuß gdy ießcze śiedźiał ná cle / á przyiął był Páná w dom ſwóy/ támże w domu od Páná náwrócony wßytko opuśćił/ y náßládował Páná. Zácheuß też zá przyięćiem PAná w dom / máiętnośći ſwéy oſtradał. A co więtßégo ieſt/ co po wßytkich Pan chce/ którzy go chcą náßládowáć : roſkázuie ſwym náßládowcom/ áby opuśćili dla niego Oycá/ mátkę/ przyiaćioły/ máiętność/ żonę/ á náoſtátek y duße ſwą : á tákim obiecuie ſtokroć więcéy wźiąć/y żywot wieczny otrzymáć. Ciężkim tedy ieſt Pan

Matt: 19. ver: 29.

Chriſtus

A CHRYstus swoim wedle świátá : ále wielkim y ßczodrym oddawcą wedle wiecznégo żywotá.

A tu sye przypátrzyć káżdy może. Zácheuß piérwéy niżli sye wiáry náuczył/ sstał sye posłußnym/sstał sye z swego ßczodrym/sstał sye z zátwárdziáłégo iáwnogrzéßniká/ lichwniká/ mytniká ; zmiekczonégo sercá : że mu wiecey miłé było / duße swéy zbáwienié / á niż wßytkiéy máietnośći zebránié. A przeto mówi do Páná : dáie vbogim / wracam vkrzywdzonym : prostym obyczáiem/ y nie dla chełpy żadnéy to czyniąc. Iáko on Licemiernik v Lukáßá świetégo iásnie głosem to opowiedáiąc przed wßytkimi témi / ktorzy tám byli/ áby wßyscy słyßeli y widzieli/że nie obietnicą tylo/ ále skutkiem to wßytko iśćił co mówił. Co Pan widząc że sercem/ vsty/y skutkiem do niego sye

B náwróćił/ á od złośći swych sye odwróćił / ták mówić raczył do niego:

Dziś zbáwienie temu domowi sstáło sye / przeto że y on iest Synem Abráhámowym.

¶ Iákoby rzékł Pan / dziś náwróćiłeś sye : dziś dáieß / dziś wracaß : przeto dziś zbáwienié twemu domowi sye sstáło : to iest tobie/iáko Oycu czeládnému twego domu. Nie záwádzi też/y owßem pomoże náwrócenié twoie czeladce domu twego / y powinnym twoim / do zbáwienia ich wiecznégo. Abowiem iesli Abrahám posłußeństwem swoim / y wiárą swą ktorą miał w

C Páná Bogá / nie tylo sobie był pożyteczny / ále wßytkiému domowi/ to iest/ wßytkiéy czeládzi y powinnym swym : pewnie tákże y ten Zácheuß/náwrócenim swym dom swóy ku wierze Páná Chrystusowéy/ ozdobił y oßláchćił. Stał sye tedy Zácheuß synem Abráámowym/to iest przywłaßczon iest w naród Abráámów/ y sam y dom iego wßytek. Bo iáko niektorzy Doktorowie świádczą / że Zácheuß / nie był narodu Żydowskiégo ále był Pogánin : Otóż iż oni własnie przynależą do narodu Abráámowégo/ ktorzy wierzą w Chrystu sá Mesyaßá prawégo / tedy dla tego Zácheuß sstał sye Synem Abráámowym / że naśládował wiáry Abráámowéy / w wierze PAná Chrystusá / y w spráwách dobrych iego. Bo póki iáwnogrzéßnikiem był/ poty z Abráámem/ áni w wierze / áni w cnotliwych vczynkách / żadnéy społeczności nie miał /

D choćby też rodem y Żydowinem był. Iákóż z imieniá Żydowskiégo sye pokázuie / iż Żydowin być musiał / bo Zácheuß ŻYdowskié imie iest. Dáie tedy Pan świádectwo o nim/ że nie przez vrodzenié/ále przez náwrócenié sstał sye Synem Abráámowym : áby pokazał to / że sye może wyrodźić przez swé złé spráwy / z narodu dobrégo : y dáleko wyłączyć sye od niego. Przetoć Pan Żydom mówił : Ieslićie Synowie Abráámowi/vczynki Abráámowé czyńćie / Iákoby rzékł : Iesli sye chcećie ßczyćić cnotliwémi przodkámi wáßémi/ czyńcieß cnotliwé spráwy ich : bo inákßym sposobem / práwym narodem przodków swych być nie możećie. Abowiem czego sámi nie czynimy/ záledwé to swoim zwáć możemy / choć to przodkowie náßy czynili. Ato Zácheuß z cnoty y z wiáry/ sstał sye Synem Abráámowym : á póki łotrem był y iáwno

E grzéßnikiem/ nie był SYnem ABráhámowym / ále był SYnem BAálowym : dom iego wßytek był w przeklectwie/áż zá iego náwróceniém sstał sye Błogosłáwionym.

¶ Dziś zbáwienié temu domowi stáło sye. Dla tych słów w Kośćiele rocznym Bożym / y czásu iego poświecenia / te EWányelią o Zácheußu śpiéwáią : Abowiem iáko przez Błogosłáwieństwo Chrystá Páná sstał sye dom Zácheußów Błogosłáwiony : Ták przez Błogosłáwieństwo słowá Bożégo/ ktoré sye sstáło przez Biskupá sługe Páná CHRistusowégo / ktorym go poświącał / y Pánu Bogu oddawał / zbáwienié temu domowi sstáło sye iest/

Lucæ 18. versu 11.

CHrysostomus & Beda. &c.

Rom: 9.

Ioan: 8. versu 39.

Ouidius lib: 13. Metamorphoseos,
Et genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

 to iest/

to ieſt ſtał ſye ten dom / przez ſłowo Boże poświecony. Domem Bożym/ domem modlitwy / Kościołem świetym / domem Bogu y chwale iego oddánym. Bo Biſkup káżdy / gdy Kośćiół poświąca/nie poświąca go ku czći y chwale świetym/ iáko Heretykowie powiedáią/ále go poświąca/ku czći ku chwale sámému Pánu Bogu w Tróycy iedynému: á ná pámiątke y ná imie którégóżkolwiek świetégo / z którégoby świetégo obcowánia y żywotá/wſzyſcy wierni przykład bráli / świetobliwośći/ y cnotliwych ſpraw náſládowánia: gdyż świeći Páńſcy zmárli/Chrześćijánom żywym dla tego ná przykład bywáią dawáni: dla tego w Kośćieléch Bogu poświeconych/imioná ich bywáią zoſtáwioné: áby żywotá ich świetégo y wiáry ich gruntownéy / wſzyſcy wierni byli náſládowcámi. Zbáwienié tedy temu proſtému domowi/ to ieſt temu recznému Kośćiołowi ſtáło ſye w ten czás / kiedy przez słowo Boże y modlitwe Pánu Bogu go oddano / imieniém świetégo Páńſkiégo / iákoby iáką pieczećią zápieczetowano / wiernym ná náuke / y ná przykład iákom powyſzéy nápiſał. A ſtáło ſye mu to zbáwienié/ nie dla niego/ ále dla nas. Boć Pan Bóg narodu / nie dla mieyſcá / ále mieyſce dla narodu obiéráć raczy. Dla nas tedy to mieyſce od Páná Bogá obráné ieſt: dla nas BOgu oddáné / y dla nas poświeconé: ábyſmy tu świątośći Páńſkié

2. Mach: 5. ver: 19.

przyymowáli/ z Pánem Bogiem ſye pomiérzáli/ słowá Bożégo ſłucháli/y vczyli ſye go pilnie: w potrzebách náſzych do Páná BOgá ſye vćiekáli / iemu ſye tu ná tym mieyſcu / myślą/ ſercem / y vſty modlili/ do niego ſye vćiekáli/ y o wſzytkié potrzeby náſzé iego proſili. Co gdy bedźiem czynić / wiárą prawdźiwą/ w pokorze/ w ćichośći/ y w nabożnym ſercu/ nie tylo ten dom/ktory ſye raz ſtał Błogosłáwionym przez słowo BOże / bedźie Błogosłáwionym/ ále y my czeladká iego y obywátele iego/ Páráfianowie iego/ ſłudzy iego/ bedźiém w nim Błogosłáwieni/gdy to w nim czynić bedźiemy cośmy powinni. Ale iuż po Błogosłáwieńſtwie domu Záchеuſzowégo / co CHRiſtus Pan mówić raczył/ przypátrzmy ſye:

Matt: 18. ver: 11.

Abowiém SYn człowieczy przyſzedł zbáwiáć / y ſzukáć co było zginęło.

Matt: 9. ver: 13.

To ieſt co ná inſzym mieyſcu mówić raczy: Nie przyſzedłem wzywáć ſpráwiedliwych ále grzéſznych: gdyż dla nich był przyſzedł ná świát áby ie zbawiał. Obcuie Pan z grzéſznymi/ále z tákimi/ktorzy ſye vpámietáli/y przeto dáie odpowiédź te onym ſzemrakom Zydom/iż dla tego był do iáwnogrzéſzniká wſzedł / áby błądzącégo náwróćił / zginionégo nálazł / y grzéſznégo vſpráwiedliwił. Nie roſpaczaymyſz tedy grzéſzni/oto mamy Páná Chriſtuſá/ ktory dla grzéſznych ná świát przyſzedł/grzéſznych ſzukał/ grzéſné zbawiał: y ktorzy ſye do niego náwracáli / nie tylo ich wdźiecznie przyiymował / ále ie też Błogosłáwił/ y vſpráwiedliwiał. Vfaymyſz temu Pánu/ żeć y nas grzéſznych nie opuśći / ieſli z grzéchów vpámietawſzy ſye/miłosierdźia iego żedáć y proſić bedźiemy/ gotów on ieſt/ nie tylo ſmiłowáć ſye nád námi/ ále y dáć nam żywot wieczny. Ktory nam rácz dáć Pánie Iezu Chriſte AMEN.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

Chriſtus Pan przechodźił źiemię Zydowſką chore vzdrawiáiąc/y grzéſzné do śiebie wzywáiąc/ y grzéchy im odpuſzczáiąc. W tym dáiąc náukę / że nic nie omieſzkał z vrzędu ſwego ku zbáwieniu ludzkiému / ták dobrodźieyſtwy/ iáko y przepowiádániém ſłowá ſwego/ przeto iáko ſye wielką praca pokázuie Páńſka / którą czynił dla zbáwienia narodu Zydowſkiégo / ták tym więtſza niewdźięczność pokázuie onych/ którzy iego prącą y náuką gárdźili.

Pokázuie Ewányelia iákim ſpoſobem náwróćił ſye Zacheuſz / y co czynił w náwróceniu ſwoim : iákié téż Błogoſłáwieńſtwo od PAná Chriſtuſá odnióſł / nie tylo ſam / ále y dom iego wſzytek. Prágnął ten widźieć PAná CHRiſtuſá / przyiął go w dom ſwóy wdźięcznie / czćił y ważył go w domu ſwym / ſtoiąc przed nim iáko ſługá przed PAnem. Náoſtátek máietnośći ſwéy nie żałował/ vbogim y od śiebie vkrzywdzonym/áby ſye ſługą práwym Chriſtuſowym oſtał. Tákże y ty czyń káżdy wierny / chceſzli zbáwion być.

Potrzećié Ewányelia łáſkáwé ſłowá PAná Chriſtuſowé opowieda / że ieſt zbáwićielem grzéſznych/ iedno onych grzéſznych/ którzy ſye grzéchów káiąc przychodzą do vpámietánia / á pokornie y nabożnie / w práwéy wierze y w cnotliwych vczynkách / zbáwienia ſwego v PAná Chriſtuſá ſzukáią / gdyż go inákſzym ſpoſobem nigdy nie otrzymáią. CHRiſtus tedy ieſt vpámietáłych grzéſznych zbáwićiél/z czego grzéſzni niech ſye ráduią/á grzéchów ſye káiąc iemu cześć y chwałę niechay dáią ná wieki / Amen.

Ná cześć ná chwałę pánu Bogu wſzechmogącému, y wiernym Chrzeſcjánom ná náukę, ſkonczoná ieſt Poſtilla polſka,

W Klaſztorze Mogilſkim, Látá od národzenia pánſkiégo 1581. dniá ſzóſtégo Lipcá.

Dzięk czynienié Autorá zá skonczoną Postyllę, Pánu Bogu w Tróycy iedynému.

BAdźże tobie Christe chwałá/
Cześć/ wßechmocność/ wieczna sławá/
Zesmy dokonáli tego/
Ku chwale imieniá twego:
Cosmy byli vmyslili/
Tosmy cále wypełnili/
Zá twym Pánie wspomożeniém/
W mdłym zdrowiu podpomożeniém.
Wspomagałeś mnie grzéßnégo/
Z łáski z miłosierdźia swego:
A dałeś koniec pracéy téy/
Ná rozmnożenié chwały swéy.
Cwale zá to Bogá Oycá/
Chwale Syná wßego stworcá/
Chwale y Duchá swietégo/
Bogá w Tróycy iedynégo:
Którému mé wßytkié spráwy
Zlécam/ do onéy rozpráwy/
Kiedy Duße z ćiáłá mego/
Weźmie/ do Królestwá swego
On Pan/ dla którégom robił
A tu iego imie zdobił.
Rácz mie grzéßnégo człowieká/
Z twego łáskáwégo oká
Nie spußczáć/ y z łáski twoiéy/
Do zbáwienia Duße moiéy.

Deute: 32. ver: 31.

Nieprzyiáćiele náßy są Sędziámi.

3. Esdræ 4. ver: 35.

Alle náde wßycko przemaga prawdá.

Erratá álbo błędy ták popráwuy.

W cześći piérwszéy.

Folio 23. Literá A. versu 2. ná mieyſce miáſtu: czytay/miáſtom.
Fol: 112. B ver: 10. gdźie ſtoi vczył: czytay/ vczyli.
Fol: 156. B ver: 9. gdźie ſtoi/ A w piérwszéy: czytay/A w Perſiiéy.
Fol: 436. E ver: 6. gdźie ſtoi przez przyiećié wiárą ćiáłá Páńſkié-go ſprawcą / miłość vprzéymą Chrześćiáńſką. Czytay/ przez przyiećié wiá-rą ćiáłá Páńſkiégo/ ſpráwuią miłość ꝛc.

W cześći wtóréy.

Folio 362. Literá B ver: 3. miáſto/ áno dźieie: czytay/ á nádźieie.
Fol: 568. B ver: 7. miáſto/ w Ewányeliéy: czytay/ Ewányeliéy.
Ná inszych mieyſcách/ ieſliby ſye gdźie nálázłá Literá iedná miáſto dru-giéy położoná / czego ták rozumiém nie názbyt wiele naydźieſz: niedźiwuy: gdyż ſye to nie niedbálſtwem dźieie/ ále raczéy przeyźrzeniem iákimśi/ którégo ſye y naymędrszy y naypilnieyszy trudno vwiárowáć może.

Drukowano w Krákowie, w Dru-kárniéy Lázárzowéy, cum gra-tia & priuilegio S.R.M.
Roku pánſkiégo,
1581.